

T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

NÜZHETÜ'L-EBDÂN Fİ TERCEMETİ GÂYETİ'L-İTKÂN (251A-497B) GİRİŞ-
METİN-SENTAKS-DİZİN-TİPKIBASIM

Ayhan DOST

DANIŞMAN
Prof. Dr. Şehrabani ALLAHVERDİYEVA

ADİYAMAN, 2024

ÖZET

NÜZHETÜ'L-EBDÂN Fİ TERCEMETİ ĞĀYETİ'L-İTKÂN (251A-497B) GİRİŞ-METİN-SENTAKS-DİZİN-TİPKIBASIM

Ayhan DOST

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mayıs/2024, Sayfa: XVII +1461

Danışman: Prof. Dr. Şehrabani ALLAHVERDİYEVA

Nüzhetü'l-Ebdân Fî Tercemeti Ğāyeti'l-İtkân, 18. yüzyılda Mustafa Ebu'l-feyz tarafından Arapçadan Türkçeye tercüme edilmiş bir tıp kitabıdır. Eser dört makaleden oluşmaktadır. Birinci makalede eczacılara lazım olacak birleşik-terkip ilaçlar tanıtılmıştır. İkinci makale farmakobe özelliği taşımaktadır. Üçüncü makalede uzuvların hastalıklarından dördüncü makalede ise ateşli hastalıklar ve zehirlerden bahsedilmiştir. Giriş bölümünde 18. yüzyıl Osmanlı tıp anlayışından ve dönem hekimlerinden bahsedilmiştir. Daha sonra yazarın hayatı, eserleri, çalışma yapılan eser hakkında ve eserin nüshaları hakkında bilgiler verilmiştir. Metin bölümünde eserin 45 Hk 5328 demirbaş numarasıyla Manisa İl Halk Kütüphanesinde bulunan nüshasının 251a-497b varaklarının transkripsiyonu bulunmaktadır. Sentaks bölümü cümle öğeleri, kelime grupları, cümle türleri, cümlelerin bağlanma şekilleri olmak üzere dört bölüme ayrılarak ele alınmıştır. Dizin bölümünde, metinde geçen tüm kelimeler, kelimelerin anlamları ile aldıkları çekim ekleri varak ve satır numarası gösterilerek verilmiştir. Çalışmanın sonuna çalışma konumuzu oluşturan yazmanın tıpkıbasımı eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nüzhetü'l-Ebdân Fî Tercemeti Ğāyeti'l-İtkân; Mustafa Ebu'l-Feyz; Sentaks; Gramatikal dizin.

ABSTRACT

NÜZHETÜ'L-EBDÂN Fİ TERCEMETİ ĞĀYETİ'L-İTĶĀN (251A-497B) INTRODUCTION-TEXT-SYNTAX-INDEX-FACSIMILE

Ayhan DOST

Deapartment of Turkish Language and Literature

Adıyaman University Graudate Institue of Studies, May/2024, Paper: XVII +1461

Advisor: Prof. Dr. Şehrabani ALLAHVERDİYEVA

Nüzhetü'l-Ebdân Fî Tercemeti Ğāyeti'l-İtķān is a medical book translated from Arabic to Turkish by Mustafa Ebu'l-feyz in the 18th century. The work consists of four articles. In the first article, compound-preparation drugs that pharmacists will need are introduced. The second article has the feature of pharmacopeia. In the third article, diseases of the limbs were mentioned, and in the fourth article, feverish diseases and poisons were mentioned. In the introduction section, the 18th century Ottoman medical understanding and physicians of the period are mentioned. Then, information about the author's life, his works, the work studied and the copies of the work are given. In the text section, there is a description of sheets 251a-497b of the copy of the work in the Manisa Provincial Public Library with the fixed asset number 45 Hk 5328. The syntax section is divided into four parts: sentence elements, word groups, sentence types, and the way sentences are connected. In the index section, all the words in the text, their meanings and their inflectional suffixes are given by showing the leaf and line numbers. A facsimile of the manuscript that constitutes the subject of our study has been added to the end of our study.

Keywords: Nüzhetü'l-Ebdân Fî Tercemeti Ğāyeti'l-İtķān; Mustafa Ebu'l-Feyz; Syntax; Grammatical index.

ÖNSÖZ

Bir dilin gelişimini, söz varlığını, cümle yapısını, terim üretme kapasitesini tam olarak belirleyebilmenin yolu, o dilin tarihî metinlerini incelemekten geçmektedir. Edebî metinlere kıyasla sade bir dilin kullanıldığı ve üslup kaygısının daha az olduğu tarihî tıp metinleri, uzmanlık dili olarak adlandırılan dilin özel bir biçimini oluşturmaktadır. Ayrıca tarihî tıp metinlerinde Fransızca, Latince vb. dillerden alıntı birçok kelimenin bulunması, genel dilde kullanılan kelimelerin farklı anlamlarda kullanılması tarihî tıp metinlerini barındırdığı söz varlığı açısından değerli kılmaktadır. Bu düşünceyle 18. yüzyıla ait olan Nüzhetü'l-Ebdân Fî Tercemeti Gâyeti'l-İtkân adlı tıp metni üzerine çalışma yapılmıştır.

17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda hekimbaşılık yapmış olan Salih bin Nasrullah'ın Arapça olarak kaleme aldığı Gâyetü'l-İtkân fî Tedbîr-i Bedeni'l-insân adlı eseri çeşitli ilavelerle 18. yüzyılda Nüzhetü'l-Ebdân fî Tercemeti Gâyeti'l-İtkân adıyla Mustafa Ebu'l-feyz tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Eserin Arapçadan tercüme edilmiş olması Türkçenin bilim dili olarak yetkinliğini ve terim üretme kapasitesini göstermesi açısından önemlidir.

Tamamı 497 varak olan eser, 45 Hk 5328 demirbaş numarasına kayıtlı olup Manisa İl Halk Kütüphanesinde bulunmaktadır. Eserin 1a-250b varakları arasındaki bölüm hâlihazırda İnönü Üniversitesinde doktora tezi olarak çalışılmaktadır. Çalışma konumuz eserin 251a-497b varaklarını içermektedir. Çalışma Giriş, Metin, Sentaks, Dizin ve Tıpkıbasım bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, genel olarak 18. yüzyıl Osmanlı tıp anlayışına ve hekimlerine değinilmiştir. Daha sonra Nüzhetü'l-Ebdân fî Tercemeti Gâyeti'l-İtkân ana başlığı altında eserin yazarı, yazara ait eserler, çalışmaya konu olan eser hakkında bilgiler, eserin nüshaları ile Dizin bölümünün hazırlanmasında izlenen yol ve dizinin düzeni hakkında bilgiler verilmiştir.

Metin bölümü, eserin 45 Hk 5328 demirbaş kaydıyla Manisa İl Halk Kütüphanesinde bulunan yazmanın 251a-497b varaklarının çeviri yazı bölümünü içermektedir. Çeviri yazı *TimesTurkish Transcription* yazı karakteri 12 punto ve bir buçuk satır aralığı ile yazılmıştır. Çeviri yazı yapılırken şekil olarak metne sadık kalınmıştır, tarafımızca bir paragraflandırma yoluna gidilmemiş, çalışılan nüshaya birebir bağlı kalınmıştır.

Sentaks çalışması “cümle ögeleri, kelime grupları, cümle türleri, cümlelerin bağlanma şekilleri” olmak üzere dört bölüme ayrılarak yapılmıştır.

Çalışmanın Dizin bölümünde metinde geçen tüm kelimeler madde başı olarak gösterilmiştir. Farklı anlam taşıyan aynı kelimeler ayrı madde başı olarak verilmiştir. Kelimenin yanında köken bilgisi verildikten sonra metnin bağlamına uygun olarak tanımı yapılmıştır. Ayrıca kelimenin aldığı çekim ekleri gösterilerek ilgili maddenin altına varak ve satır numarası verilerek sıralanmıştır.

Çalışmanın sonuna eserin orijinal metnine ulaşmak isteyen araştırmacılar için, Manisa İl Halk Kütüphanesi 45 Hk 5328 demirbaş numarasıyla kayıtlı nüshasının 251a-497b varaklarının tıpkıbasımı eklenmiştir.

Çalışma konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulunduran ve tezime danışmanlık yapan kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Şehrabani Allahverdiyeva'ya, uzun ve yer yer yıpratıcı yazım süreci boyunca yardım, ilgi ve desteğini benden esirgemeyen hocam Sayın Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğluk'a, çalışmamın her safhasında her an yanımda olan, önerileriyle çalışmaya önemli katkılar sağlayan hocam Sayın Doç. Dr. Bekir Kayabaşı'ya, kıymetli fikir ve görüşleriyle eksik ve hatalarımı gösterip düzeltmeme yardımcı olan hocam Sayın Prof. Dr. Muhammet Fatih Alkayış'a, tez savunmasına katılarak çalışmaya değer katan hocalarım Sayın Doç. Dr. Mehmet Emin Tuğluk'a ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ünal Kalaycı'ya, teknik konularda desteğini benden esirgemeyen kıymetli dostum Sayın Arş. Gör. Eren Ünlü'ye, tezin yazımı, düzeni konularında yardımcı olan Sayın Arş. Gör. Mustafa Yılmaz'a; ayrıca bu yorucu süreçte bana sabır gösteren kıymetli eşim Gülten Eser Dost'a, vakitlerinden çaldığım biricik kızım Beste'ye ve oğlum Teoman Uras'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Adıyaman-2024

Ayhan Dost

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Adıyaman Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

Ayhan DOST

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
GÖRSELLER DİZİNİ	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Nüzhetü'l-Ebdān Fī Tercemeti Ġāyeti'l-İtkān	2
1.1.1. Eserin yazarı	2
1.1.2. Yazara ait eserler	3
1.1.2.1. Düsturu't-tabīb fi 'ameli mizāni't-terkīb	3
1.1.2.2. Hülāsati't-tīb.....	3
1.1.2.3. Risale-i feyziyye.....	3
1.1.2.4. Tuhfetü'l-müteehilīn.....	3
1.1.3. Esere ait genel bilgiler	3
1.1.4. Eserin nüshaları	6
1.1.5. Gramatikal dizinin düzeni.....	7
2. METİN	12
3. CÜMLE ÖGELERİ	359
3.1. Yükleme.....	359
3.1.1. Basit fiillerin yükleme olarak kullanılması.....	359
3.1.2. Birleşik fiillerin yükleme olarak kullanılması	360
3.1.2.1. Birleşik fiillerin tek bir cümlemin yüklemi olması	360
3.1.2.2. Birleşik fiillerin çeşitli şekillerle bağlanmış cümlelerde ortak olarak kullanılması.....	360
3.1.3. Ek fiille çekimlenmiş isimlerin yükleme olarak kullanılması	361

3.1.3.1. Ek fiille çekimlenmiş tek bir ismin yüklem olarak kullanılması ..	361
3.1.3.2. Ek fiille çekimlenmiş kelime gruplarının yüklem olarak kullanılması	361
3.2. Özne.....	364
3.2.1. Öznesi tek kelime olan cümleler	364
3.2.2. Öznesi kelime grubu olan cümleler	364
3.2.2.1. İsim tamlamasının özne olması	364
3.2.2.2 Sıfat tamlamasının özne olması.....	365
3.2.2.3. İsim-fiil grubunun özne olması	365
3.2.2.4. Sıfat-fiil grubunun özne olması.....	365
3.2.2.5. Bağlama grubunun özne olması	366
3.2.2.6. Unvan grubunun özne olması.....	366
3.3. Nesne	366
3.3.1. Belirtisiz nesne	366
3.3.1.1. Tek bir kelimenin belirtisiz nesne olması	366
3.3.1.2. Kelime gruplarının belirtisiz nesne olması	366
3.3.2. Belirtili nesne	367
3.3.2.1. Tek bir kelimenin belirtili nesne olması	367
3.3.2.2. Kelime gruplarının belirtili nesne olması	367
3.4. Yer Tamlayıcısı	368
3.4.1. Tek kelimeden oluşan yer tamlayıcıları	368
3.4.2. Kelime gruplarının yer tamlayıcısı olması.....	369
3.4.2.1. İsim tamlamasının yer tamlayıcısı olması	369
3.4.2.2. Sıfat tamlamasının yer tamlayıcı olması.....	370
3.4.2.3. İsim -fiil grubunun yer tamlayıcısı olması.....	370
3.4.2.4. Sıfat fiil grubunun yer tamlayıcısı olması.....	370
3.4.2.5. Bağlama grubunun yer tamlayıcısı olması.....	370
3.5. Zarf	371
3.5.1. Tek bir kelimenin zarf olması	371
3.5.2. Kelime gruplarının zarf olması	371
3.5.2.1. İsim tamlamasının zarf olması	371
3.5.2.2. Sıfat tamlamasının zarf olması.....	372
3.5.2.3. İsim-fiil grubunun zarf olması	372

3.5.2.4 Zarf-fiil grubunun zarf olması.....	372
3.5.2.5. Tekrar grubunun zarf olması.....	373
3.5.2.6. Edat grubunun zarf olması	373
3.5.2.7. Bağlama grubunun zarf olması	374
4. KELİME GRUPLARI.....	374
4.1. İsim Tamlaması	374
4.1.1. Belirtili isim tamlaması.....	374
4.1.1.1. Tamlayanı ve tamlananı tek kelime olanlar	375
4.1.1.2. Tamlayanı veya tamlananı kelime grubu olanlar	375
4.1.2. Belirtisiz isim tamlaması.....	376
4.1.2.1. Tamlayanı ve tamlananı tek kelime olanlar	377
4.1.2.2. Tamlayanı veya tamlananı kelime grubu olanlar	377
4.2. Sıfat Tamlaması.....	378
4.2.1. Niteleme sıfatlarıyla yapılanlar	378
4.2.1.1. Sıfatı niteleme ismi ya da niteleme ifade eden kelime grubu olanlar	378
4.2.1.2. Sıfatı sıfat-fiil grubu olanlar.....	380
4.2.1.3. Sıfatı edat grubu olanlar.....	380
4.2.2. Belirtme sıfatlarıyla yapılanlar.....	380
4.2.2.1. İşaret sıfatlarıyla yapılanlar.....	380
4.2.2.2. Sayı sıfatlarıyla yapılanlar	381
4.3. İsim-Fiil Grubu.....	383
4.3.1. “-mAk” ekiyle yapılanlar	383
4.3.2. “-mA” ekiyle yapılanlar	383
4.4. Sıfat-Fiil Grubu	383
4.4.1 “-An” ekiyle yapılanlar	384
4.4.2. “-dIK” ekiyle yapılanlar.....	384
4.4.3. “-mİş” ekiyle yapılanlar.....	385
4.4.4. “-AcAk” ekiyle yapılanlar	385
4.5. Zarf-Fiil Grubu	386
4.5.1. “-Up” ekiyle yapılanlar	386
4.5.2. “-ArAk” ekiyle yapılanlar.....	386
4.5.3. “-IncA” ekiyle yapılanlar	387

4.5.4. “-ken” ekiyle yapılanlar	387
4.5.5. “-dİkCA” ekiyle yapılanlar	388
4.5.6. “-dİkdA” ekiyle yapılanlar	388
4.5.7. “-mAksİzİn” ekiyle yapılanlar	388
4.5.8. “-mAdAn” ekiyle yapılanlar	389
4.5.9. “-mAzdAn” ekiyle yapılanlar	389
4.6. Tekrar Grubu	389
4.7. Edat Grubu	389
4.7.1. İsim unsurları yalın hâlde olanlar	390
4.7.1.1. “ile” edatıyla yapılanlar	390
4.7.1.2. “deyü” edatıyla yapılanlar	390
4.7.1.3. “içün” edatıyla yapılanlar	391
4.7.1.4. “gibi” edatıyla yapılanlar	391
4.7.1.5. “kadar” edatıyla yapılanlar	392
4.7.2. İsim unsuru yaklaşma hâlinde olanlar	392
4.7.2.1. “dek” edatıyla yapılanlar	392
4.7.2.2. “doğrı” edatıyla yapılanlar	392
4.7.2.3. “göre” edatıyla yapılanlar	393
4.7.3. İsim unsuru uzaklaşma hâlinde olanlar	393
4.7.3.1. “mā‘ adā” edatıyla yapılanlar	393
4.7.3.2. “ğayrı” edatıyla yapılanlar	393
4.7.3.3. “evvel” edatıyla yapılanlar	393
4.7.3.4. “ötürı” edatıyla yapılanlar	394
4.7.3.5. “şoñra” edatıyla yapılanlar	394
4.7.3.6. “mukaddem” kelimesiyle yapılanlar	394
4.7.3.7. “ziyāde” kelimesiyle yapılanlar	395
4.7.3.8. “maḥşüş” kelimesiyle yapılanlar	395
4.7.3.9. “mişilli” kelimesiyle yapılanlar	395
4.8. Bağlama Grubu	395
4.8.1. Sıralama edatlarıyla yapılanlar	395
4.8.1.1. “u” edatıyla yapılanlar	396
4.8.1.2. “ve” edatıyla yapılanlar	396
4.8.1.3. “ile” edatıyla yapılanlar	396

4.8.2. Denkleştirme edatlarıyla yapılanlar	396
4.8.2.1. “yāḥūd” edatıyla yapılanlar	396
4.8.2.2. “veyāḥūd” edatıyla yapılanlar	397
4.8.2.3. “veyā” edatıyla yapılanlar	397
4.8.2.4. “ya... veyā” edatıyla yapılanlar	397
4.8.2.5. “ya... yāḥūd ” edatıyla yapılanlar	397
4.8.3. Karşılaştırma edatlarıyla yapılanlar	397
4.8.3.1. “hem ... hem” edatıyla yapılanlar	397
4.8.3.2. “gāh... gāh” edatıyla yapılanlar	398
4.9. Unvan Grubu	398
4.10. Birleşik İsim Grubu	398
4.11. Sayı Grubu	398
4.12. Birleşik Fiil Grubu	399
4.12.1. Bir isim unsuru ile bir yardımcı fiilden meydana gelenler	399
4.12.1.1. Unsurları tek kelime olanlar	399
4.12.1.2. İsim unsuru kelime grubu olanlar	399
4.12.1.3. İsim unsuru birleşik fiil olanlar	400
5. CÜMLE TÜRLERİ	400
5.1. Yüklemin Türüne Göre Cümleler	400
5.1.1. Fiil Cümlesi	400
5.1.2. İsim Cümlesi	401
5.2. Yüklemin Yerine Göre Cümleler	402
5.2.1. Kurallı (Düz) Cümle	402
5.2.1.1. Kurallı fiil cümlesi	402
5.2.1.2. Kurallı isim cümlesi	403
5.3. Anlamlarına Göre Cümleler	403
5.3.1. Olumlu cümle	403
5.3.1.1. Olumlu fiil cümlesi	403
5.3.1.2. Olumlu isim cümlesi	404
5.3.2. Olumsuz Cümle	404
5.3.2.1. Olumsuz fiil cümlesi	404
5.3.2.2. Olumsuz isim cümlesi	405
5.3.3. Soru Cümlesi	406

5.3.3.1. Soru eki “mı/mi” ile kurulan soru cümleleri.....	406
6. CÜMLELERİN BAĞLANMA ŞEKİLLERİ.....	406
6.1. “ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	407
6.2. “ve” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümleler	409
6.3. Diğer Bazı Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler.....	409
6.4. Cümle Başı Edatlarıyla Bağlanan Cümleler	410
6.4.1. “çünkü” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler	410
6.4.2. “ammā” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler	410
6.4.3. “eger” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler	411
6.4.4. “egerçi” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler	411
6.4.5. “mādemki” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler	412
6.4.6. “vaktā ki” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler	412
6.4.7. “tā ki” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler.....	413
6.4.8. “meger” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler	413
6.4.9. “zīrā” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler	413
6.4.10. “lākin” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler	413
7. GRAMATİKAL DİZİN.....	414
8. SONUÇ	1324
KAYNAKÇA.....	1332
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSELLER DİZİNİ

	Sayfa
Görsel 1. Metinde Geçen Fiillerin Yüzdelik Oranları	1326
Görsel 2. Metinde Geçen Fiiller.....	1327

KISALTMALAR DİZİNİ

Ar.	: Arapça
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
çev.	: Çeviren
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
H	: Hicrî
haz.	: Hazırlayan
İt.	: İtalyanca
Lat.	: Latince
M	: Miladî
Moğ.	: Moğolca
ö.i.	: Özel İsim
Rum.	: Rumca
S.	: Sayı
ss.	: Sayfa Arası
vb.	: Ve benzeri
Yun.	: Yunanca
+	: İsim Kökü
-	: Fiil Kökü
[ ]	: Ana metinde sayfa numaralarını gösterir

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

آ	Ā, ā
ا	A, a, E, e
ء	ʾ
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ṣ, ṣ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ḍ, ḍ, Ṣ, ṣ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q

ك	Ñ, ñ, K, k, G, g
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ū, ū Ü, ü
ه	H, h, (a, e)
ی	Y, y, I, ı, Ī, ī, Ĭ, ĭ

1. GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğu günden beri çeşitli hastalıklara maruz kalmıştır. Bu hastalıkların tedavisi için çeşitli bitki, hayvan kemikleri, farklı taş ve madenlerden yararlanılmış, yüzyıllar içerisinde oluşan bilgi birikimiyle tıp ilmi ve bu ilmi icra eden hekimler doğmuştur.

Türk tıp tarihi açısından elimizdeki en eski tıp metinleri Uygur Döneminden kalma 45 adet yazma parça ve kısmen eksik bir kitaptır (Bayat, 2003: 211). Hastalıkların nasıl ortadan kaldırılacağını, hangi hastalıkta hangi ilacın kullanılacağını ve bunun nasıl hazırlanacağını gösteren metinler halk hekimliğinin birer örneği kabul edilebilir (Gümüşatam, 2009: 16). Ayrıca; bu alanda Uygur Döneminde eser kaleme alınması Türklerin tıp ilmiyle uğraşlarının ve bilgi birikiminin çok daha eskiye dayandığını göstermektedir.

Anadolu Selçuklu Devletinden sonra kurulan Beylikler Döneminde Türkçe tıp kitapları yazılmaya başlanmıştır (Önler, 2006: 135). Bu dönemi takip eden yüzyıllarda da gerek telif gerek tercüme birçok tıp eseri meydana getirilmiştir.

Çalışmaya konu olan Nüzhetü'l-Ebdân fî Tercemeti Ġāyeti'l-İtkân Arapçadan Türkçeye 18. yüzyılda tercüme edilmiş bir tıp eseridir. 18. yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Batı'ya yönelişin tam anlamıyla başladığı dönemdir. Lale devri olarak isimlendirilen bu dönemde Batı hemen hemen her alanda örnek alınmış; askeri, sosyal ve kültürel alanlarda reformlar yapılmıştır (Dinçer Bahadır; 2016: 48). Tüm bu gelişmelerin sonucunda Osmanlı tıbbında da Batı'ya yönelme başlamıştır.

1450-1730 arası Osmanlı tıbbının Klasik dönemi olarak kabul edilirken, 1730'dan 1827'ye kadar olan dönem Batı'yı tanıma ve tercüme dönemi olarak nitelendirilmiştir (Bayat, 2003: 253). 18. yüzyıldan itibaren Paracelsus ve Boerhaave gibi hekimlerden tercümeler yapılmıştır (Aydın, 2006: 233). Fakat Osmanlı tıbbı bu yüzyılda da geleneksel çizgisinde devam etmiştir. Batı'dan öğrenilenler teorik bilgi olarak kalmış, pratikte tam anlamıyla kullanılmamıştır (Adıvar, 1991: 135). Bu bakımdan 18. yüzyıl, tıp alanında gelenek ve batılılaşma arasında bir geçiş dönemi olarak değerlendirilebilir.

Bu yüzyılda sadece batı dillerinden değil Arapça ve Farsçadan da tıp eserleri çevrilmiştir. İbn-i Sinâ'nın el-Kānūn fî't-Tıbb adlı eseri Tokatlı Mustafa Efendi tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir (Kahya ve Erdemir, 2000: 195). 18. yüzyılda tıp alanında eser vermiş yazarlar arasında; Süleyman Efendi, Hekimbaşı Hasan Efendi, Bursalı Ömer Şifai, Bursalı Hekim Ali Münşi, Hekim Abbas Vesim Efendi, Muhammed Rıza Ahmed, Tokatlı Mustafa Efendi, Hekimbaşı Suphizade Abdulaziz Efendi, Gevrekzade Hafız Hasan Efendi

ve çalışmaya konu olan eserin mütercimi Mustafa Ebu'l-feyz vardır (Dinçer Bahadır; 2016: 48).

1.1. Nüzhetü'l-Ebdân Fî Tercemeti Ğâyeti'l-İtkân

1.1.1. Eserin yazarı

Osmanlı İmparatorluğunda 17. yüzyılda hekimbaşı olarak görev yapmış olan Salih bin Nasrullah'ın Arapça olarak kaleme aldığı Ğâyetü'l-İtkân fî Tedbîr-i Bedeni'l-insân adlı eser 18. yüzyılda Nüzhetü'l-Ebdân Fî Tercemeti Ğâyeti'l-İtkân adıyla Mustafa Ebu'l-feyz tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir.

Kimi kaynaklarda Mustafa Ebu'l-feyz'in Hekimbaşı Hayatizade Mustafa Feyzi Efendi'nin talebesi olduğu dile getirilmiştir.¹ Katalog kayıplarında ise adı Hayatizade Ebu'l-Feyz Mustafa b. Mehmed diye geçmektedir. Tabibin, 'Tuhfe-i Müteehhilin' adlı eseri üzerine çalışma yapan Uzel, katalog kayıtlarında lakap ve künyelerde bazı farklılıklar olsa da 'Mustafa bin Mehmed bin Ahmed' adının ön plana çıktığını, Hayatizade ailesinin isim zincirinin ise 'Mehmed bin Mustafa bin Ahmed bin Mustafa' şeklinde olduğundan yola çıkarak tabibin Hayatizade ailesinden olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Uzel, 2005: 19).

Mustafa Ebu'l-feyz'in 'Risale-i Feyziyye' adlı eserinde tıp ilmini nasıl öğrendiğini açıkladığını görmekteyiz. Söz konusu eserde yazar, gençlik yıllarından itibaren tıp ilmiyle uğraştığını, tıbbın bütün inceliklerini ve hakikatlerini, bütün kaide ve pratik uygulamalarını öğrenmek için uzun yıllar Reisületıbbâ hizmetinde çalıştığını ve Allah'ın lütuf ve keremiyle hastaları tedavi eder hâle geldiğini anlatır (Aydın, 1998: 290). Yine "Düstürü't- tabib fî ameli minazi't- terkib" adlı eserini Ömer Efendi'ye 'arz ettiğini' bildirmesi (Aydın, 1998: 290) Mustafa Ebu'l-feyz'in ustasının Reisületıbbâ Ömer Efendi olduğunu göstermektedir.

Yazarın doğum tarihi hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamakla beraber 'Hülâsatü't-tıp' adlı eserinin ön sözündeki "...tārîḥ-i hicretin 1163 senesine bâliğ olduğda sinn-i faḳîr yetmiş ikiye bâliğ olmuş idi..." ifadesinden Hicri 1091 tarihinde doğduğu (Aydın, 1998: 290) anlaşılmaktadır.

Sultan Ahmet Dārü's-şifâsında başhekimlik yapan Mustafa Ebu'l-feyz, Yenişehir, Bursa ve Mekke kadılıklarında bulunmuş (Tahir, 1975: 230), Hicri 1168 senesinde İstanbul'da vefat etmiştir (Tuncer, 1978: 17).

---

¹ bk. Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, 3 c. İstanbul, 1923, s. 232-233.; B. Şehsuvaroğlu, Eczacılık Tarihi Dersleri, İstanbul, 1970, s. 298; T. Baytop, Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi, Geçmişte ve Bugün, İstanbul, 1984, s. 41...gibi

1.1.2. Yazara ait eserler

Yukarıda verilen bilgilerden hareketle Mustafa Ebu'l-feyz'in tıp ilmini usta-çırak ilişkisiyle öğrendiği sonucuna ulaşılır. Türkçeye çeviri yapabilecek kadar iyi derecede Arapça bilen, hem telif hem de çeviri eserleri bulunan bir hekimdir. Eserlerinin tamamı Türkçe yazılmıştır.

1.1.2.1. Düsturu't-tabīb fi 'ameli mizāni't-terkīb

İlaçların hazırlanışı ile ilgili kuralları ve ilaç hazırlanırken kullanılan maddelerin özelliklerini anlatan küçük hacimli bir eserdir. Bir mukaddime ve üç makaleden oluşmaktadır (Uzel, 2005: 21).

1.1.2.2. Hülāsati't-tıb

Dönemin tabibleri için el kitapçığı olarak hazırlanmış 40 varak hacminde bir eserdir. (Aydın, 1998: 291). Yazıldığı yüzyılın tıbbi bilgilerini ve tıp anlayışını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

1.1.2.3. Risale-i feyziyye

Alfabetik bir tıp sözlüğü niteliğindedir. Türkçe-Arapça, Arapça-Türkçe olarak düzenlenmiştir. Dönemin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlandığı için oldukça rağbet görmüştür (Uzel, 2005: 21).

1.1.2.4. Tuhfetü'l-müteehilîn

Şehzerî'nin el-izāh fî Esrâri'n-Nikāh adlı eserinin ikinci bölümünün çevirisidir. Arapça aslına sadık kalınmakla beraber bu eserde, mütercimın açıklama ve ilaveleri de bulunmaktadır (Uzel, 2005: 21). 10 bölümden oluşan eser cinsel terbiye ve kozmetoloji konularını ihtiva etmektedir (Aydın, 1998: 292).

1.1.3. Esere ait genel bilgiler

Çalışmaya konu olan eser Salih bin Nasrullah tarafından Ġāyetü'l-Itkân fî Tedbîr-i Bedeni'l-insân adıyla 17. yüzyılda Arapça olarak kaleme alınmıştır. Ama eser müsvedde hâlde iken Salin bin Nasrullah vefat etmiştir. Oğlu Kazasker Yahya Efendi, eserin temize çekilmesi işini Fatih Dārü's-şifâsı başhekimî Ahmed Ebus-suud'a vermiştir. Daha sonra 18.

yüzyılda yazarın torunlarından kazasker Feyzullah Efendi, bu eserin Türkçeye çevrilmesi için Sultan Ahmet Dārū’ş-şifāsında başhekimlik yapan Mustafa Ebu’l-feyz’e ricada bulunmuştur. Böylece eser 1728 yılında Nüzhetü’l-Ebdān fî Tercemeti Ġāyeti’l-İtķān adıyla Türkçeye çevrilmiştir (Demirhan Erdemir, 1996: 196). Eser, 1885 yılında İstanbul’da basılmıştır (Aydın, 1998: 291).

Üzerinde çalışma yaptığımız yazma, Manisa İl Halk Kütüphanesinde 45 Hk 5328 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Tamamı 497 varaktan ibarettir ve 210x155-170x110 mm ölçülerindedir. Kahverengi meşin ciltli olan yazmanın söz başları ve cetvelleri kırmızı renktedir.

Mustafa Ebu’l-feyz eseri Arapçadan Türkçeye tercüme ederken yer yer “şerh” diyebileceğimiz çeşitli eklemeler yaparak eseri genişletmiştir. Örneğin 284a/6’da geçen “...veyāhūd aṣānāsyādan terkībdır bir dūhni papadya ṭabḥıyla içüreler.” ifadesinin yanına derkenarda “aṣānāsiyā bir ma‘cūn terkībiniñ ismidir kebīri ve ṣaġīri vardır terkibi murād idenler ḳarābādīnālara nazar ve mūrāca‘at ideler.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Söz konusu ifadeler tez çalışmasının “Metin” bölümünde dipnot olarak gösterilmiştir. Yine metin içerisinde bazen unutulmuş bazen eksik veya yanlış yazılan kelimelerin yanına ~ işareti konulmuş, daha sonra derkenarda unutulmuş, eksik veya yanlış yazılan kelime aynı işaretle gösterilerek eklenmiştir. Mesela “gāhice (12) ġılāfinda verem ‘ārız olup ḳurd tevellūd ~ ve böyle olması bir emr-i ġarībdır ki (13) teşriḥ ile bulunmuşdur.” cümlesinde tevellūd kelimesinden sonra ~ “ider” şeklinde derkenara eklenmiştir. Bu ifadelerde çalışmanın “Metin” bölümünde aynı işaretle gösterilmiştir.

Eser, dört makaleden ibaret olup genel tıp bilgilerini içermektedir. Her makale kendi içerisinde cüzlere, cüzler bablara, bablarda fasıllara ayrılmıştır. Eserin bölümleri şu şekildedir:

- Evvelki maḳāle terkīb ‘amellerin etmek murād iden kimselere iḳtizā eyleyen külliyyāt beyānındadır. Üç cüz’i müştemildir.
- Evvelki cüz’ üç bāb üzerinedir.
- Evvelki bāb terkibe ḥācet beyānındadır ki lisān-ı Yunan’da fersaḳobiye diyu tesmiye olunmuşdur. Birkaç faslı müştemildir.
- İkinci bāb şarābiye ya‘ni terkīb ‘amelin iden kimseye lāzım olan şeyler beyānındadır ki yanında ḥāzır bulunup vaḳt-ı ḥācetde anıñla ‘amel eyleye. Bu daḥı birkaç faslı müştemildir.

- Üçüncü bâb mürekkebatın hıfzı ve her birisiniñ miqdâr-ı şerbetleri beyânındadır. Bu bâb dağı birkaç faslı müstemildir.

- İkinci cüz' devâların tabî'atı ve her 'uzva maḥşûş olanı beyânındadır ki terkîb etmek murâd itdikde şarâbiye ve tabîbe âsân ola ve bu cüz' iki bâb üzerinedir.

- Evvelki bâb devânın ta'rifı ve takṣîmi beyânındadır. Birkaç faslı müstemildir.

- İkinci bâb her 'uzva maḥşûş olan devâlar beyânındadır. Bu dağı birkaç faslı müstemildir.

- Üçüncü cüz' şarâbiye âletlerinden lâzım olan şeyler ve tedbîrler beyânındadır. Bu cüz' bir bâb yigirmi beş faslı müstemildir.

- İkinci maḳâle Akrabâdîn beyânındadır ki ma'nâsı terkîbleri cem' idici dımeğdir. İki cüz'i müstemildir.

- Evvelki cüz' beş bâb üzerinedir.

- Evvelki bâb muḳaṭṭar şular ve rûḥlar çıkarmağ beyânındadır.

- İkinci bâb şerbetler 'ameli beyânındadır.

- Üçüncü bâb köklerden ve meyvelerden ve çiçeklerden olan murabbâlar beyânındadır.

- Dördüncü bâb süfûflar beyânındadır.

- Beşinci bâb kûşlar beyânındadır ve bu bâb iki faslı müstemildir.

- İkinci maḳâleden ikinci cüz' ḥâricden isti'mâl olunan mürekkeḳ devâlar beyânındadır. Bu cüz' dört faslı müstemildir.

- Üçüncü maḳâle her bir 'uzuvda maḥşûş olan marâzlar beyânındadır.

- Dördüncü maḳâle bir 'uzuva maḥşûş olmayub cem'i bedene 'âm olan marâzlar beyânındadır. Bu maḳâle dört bâb üzerinedir.

- Evvelki bâb ḥummâlar beyânındadır. Bu bâb dağı yigirmi iki faslı müstemildir.

- İkinci bâb şişler beyânındadır. Bu bâb birkaç faslı müstemildir.

- Üçüncü bâb cilde 'arız olan marâzlar beyânındadır.

- Dördüncü bâb zehirler ve zehirlü ḥayvân şoğduğunuñ 'ilâcları beyânındadır. Bu bâb üç faslı müstemildir.

- Evvelki faşıl ma'deni zehirler beyânındadır.

- İkinci faşıl nebâtî zehirler beyânındadır.

- Üçüncü faşıl ḥayvânî zehirler beyânındadır.

Yukarıda görüldüğü üzere "Külliyât" adıyla verilen birinci makalede yazarın "şarâbî" dediği eczacılara lazım olacak birleşik-terkib ilaçlar tanıtılmıştır. İkinci makale

ilaçların dozları, hazırlanışları ve kullanımlarını içermektedir. Bu bakımdan farmakobe özelliği taşımaktadır. Üçüncü makale uzuvların hastalıklarından, dördüncü makalede ise ateşli hastalıklar ve zehirlere değinilmiştir. Ayrıca skorbüt ve frengi gibi o dönemde yeni yeni tanınmaya başlayan hastalıklar da eserde yer almaktadır.

[454b] maraž-ı (24) iskorbūt bu maraž dağı yeni zuhūr iden maražlardandır eṭibbā-i (25) islāmiyyūn kitāblarında yokdur bu maraž Frenk eṭibbāsı kitāblarında [455a] (1) yazdılar ve didiler ki bu maraž sevdāvīdir bunun mebd-i ve sebeb-i (2) sâbıķı māsārīķā tamarlarında sedde olmaķdır bu bir sū'ı'l-ķınyedir ki (3) zehrli hılt-ı sevdāvīniñ cemi'-i bedene yayılmasından hāşıl olur.

[450a] faşlūn fi'l-ḥabbi'l-efrenci ḥalk buna Frenk (20) zaḥmeti dirler bir yaramaz gizli maraždır sirāyeti vardır ve ālāt-ı ğıdāy (21) ifsād ider ve kuvvetler za'f virir ve andan nice maražlar tevellūd ider bu maraž (22) eṭibbā-i müteḥaddimīn kitāblarında yokdur şoñradan ḥādīş olan maražlardandır (23) ve bu maražiñ ibtidā zuhūr tārīḫi hicretinñ tokuz yüz senesinde Frenk (24) vilāyetlerinden İspanyada zuhūr etmişdir ānıñcūn Frenk 'illeti didiler.

Bunun yanı sıra o dönem henüz keşfedilmiş kınakına bitkisinin ve kabuğunun faydaları üzerine bilgiler de eserde yer almaktadır.

[402b] (14) mütercim-i faķīr dirim ki bu Kitāb-ı Cāmi'ı'l-Fevā'idinñ te'lifinden şoñra ḳarīb- (15) e'l-'ahd bir devā zuhūr etmişdir ki cemi' eṭibbāniñ ittifāķlarıyla ḥümmeyāt-ı dā'ireye (16) bür'ü's-sā'adır ol devā ekşer lisānda ḳınaķına dimekle ma'rūfdur aşı yeñi (17) dünyāda olur çınār ağacı gibi bir büyük ağacıñ ḳabuğıdır ḥümmeyātde te'siri (18) şūret-i nev'ıyesiyle ya'nī ḥāşşasıyladır ṭarīķ-i isti'mālī budur ki iki (19) dirhem ḳına ḳınayı ince saḥķ idüp ba'zı münāsib muḳaṭṭar şular ile meşelā (20) oğul otı suyu ile veyā ḳardeseñtū suyu ile veyāḥūd müselleş ile birḳaç (21) sā'at işladub ba'de nevbetden iki sā'at muḳaddem içeler ve eger ḥummāniñ (22) 'arzi şedīd ise sekiz dirhemini saḥķ idüp dört yüz dirhem mezbūr (23) şular ile naḳ' idüp rāḫatı vaktinden nevbet vaktine dek her sā'atde (24) birer fincān isti'māl ideler nevbet gelmesini men' ider esrār-ı 'acībe ve ḥavāşş-ı ğarībe- (25) dendir bu te'sir degme bir devāda bulunmaz...

1.1.4. Eserin nüshaları

Eserin el yazması nüshaları, bulundukları yer ve arşiv numaraları şu şekildedir:

- İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi El Yazmaları, R. 1682.
- İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi El Yazmaları, R. 1683.
- İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi El Yazmaları, R. 1683.

- İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi El Yazmaları, B. 343.
- İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi El Yazmaları, E.H. 1834.
- Kayseri, Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi, Raşid Efendi 1238.
- Ankara, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz B 304.
- Ankara, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 620.
- Ankara, Milli Kütüphane Nevşehir Gülşehir Karavezir İlçe Halk Kütüphanesi, 50

Gül-Kara 206.

- İstanbul, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu, 34 Ae Tıb 326.
- İstanbul, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu, 34 Ae Tıb 327.
- İstanbul, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu, 34 Ae Tıb 328.
- Manisa, İl Halk Kütüphanesi, 45 Hk 5328.
- Musul-Irak, Mektebetü'l-Evkafı'l-Amme Türkçe Yazmalar, Hasan Paşa Celili

24/8.

- Kahire-Mısır, Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, 9041.
- Kahire-Mısır, Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, m Tıbbı Türki 5.
- Kahire-Mısır, Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, m Tıbbı Türki 26.
- İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, MC_Yz_0028.
- İstanbul, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKTY07078.
- Ankara, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Yz. B 35/2.

1.1.5. Gramatikal dizinin düzeni

Gramatikal dizinde metinde geçen tüm kelimeleri içine alan, hem sözlük özelliği olan hem de eklerin ayrıca gösterildiği bir çalışma meydana getirilmiştir. Bu çalışma için herhangi bir program kullanılmamış, bilgisayar ortamında el yordamıyla tek tek kelime işleme yapılmıştır. Bu bölüm hazırlanırken şu esaslara uyulmuştur:

1. Gramatikal dizin hazırlanırken tam alfabetik bir sıralama yapılmıştır.
2. Metinde bulunan her kelime madde başı olarak siyah çeviri yazı ile dizilmiştir.

ābzen Far. Tedavi için hazırlanmış küçük havuz.

ā. 352a/1, 381b/16, 414b/21

ā.+ den 414b/22

‘**acāyib** Ar. Çok tuhaf şey, anlaşılmaz.

‘a. 328a/11, 364a/19, 439b/12, 486a/2

‘a.+ dir 323a/14, 471b/19, 472a/24

3. Dizde gösterilen kelimeler sözlük anlamlarına göre değil, metindeki bağlama göre verilmiştir. Bir kelime ikinci başka bir anlamda kullanıldığında ayrı madde başı olarak gösterilmiştir.

deri İnsan derisi, cildi.

d.+ de 444a/3

d.+ si 319a/18, 338b/22, 338b/23, 339a/24, 483a/18, 483b/6

d.+ siyle 281b/22

d.+ yi 476b/6

deri İşlenmemiş hayvan derisi, cildi.

d.+ siyle 281b/22

4. Madde başındaki kelimenin kökeni kelimenin hemen yanında kısaltma ile gösterilmiştir. Kökeni tespit edilemeyen madde başlarının yanına (?) işareti konmuştur.

ābātīka ? Bir çeşit bitki.

ā. 405a/20, 414b/15

ejderha Far. Büyük yılan.

e. 487b/8

lābada Rum. Karabuğdaygillerden, dere kıyılarında, sulak çayırlarda kendiliğinden yetişen, çok yıllık ve yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, efelek (Rumex patientia).

l. 440b/13, 442b/18, 442b/19, 443a/4, 443a/22, 443b/2, 443b/21, 444a/24, 444b/7, 444b/20, 449b/18, 450a/12, 497a/13, 497a/22

ṭabaka Ar. Katman.

ṭ.+ lara 266b/4

ṭ.+ ları 266b/3

ṭ.+ larıñ 283a/20

ṭ.+ larına 266b/12

5. Türkçe kelimelerde dil kısaltması verilmemiştir.

dağla - Akan kanı dindirmek veya hasta bölümleri ortadan kaldırmak için vücudun bir yerini kızdırılmış bir metal araçla yakmak.

d.- mak 439b/26

d.- yalar 351b/13, 353a/3, 421b/23, 435b/17, 464b/2, 468b/11, 469a/5, 478a/2

ocak Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet.

o. 422b/19

6. Madde başlarının anlamları verilirken detaylıca tanım yapılmamış, metnin doğru anlaşılmasına yetecek kadar karşılık verilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple metin içerisinde anlamları apaçık belli olan kelimelerin açıklamalarına yine kendileri yazılmıştır.

ok Ok.

o. 469b/25, 472a/25, 476b/17

şeftali Far. Şeftali (Persica Vulgaris).

ş. 280b/8, 418a/3

7. Fiil kök ve gövdelerini madde başı olarak gösterirken *-mak*, *-mek* mastar eki yerine kısa çizgi (-) işareti kullanılmıştır.

gerin - Gerinmek.

g.- ür 426a/17

şaç - Saçmak.

ş.- alar 416b/20, 416b/25, 418a/25

8. İsim ve fiil kökleri belli olsun diye isimlerden sonra “+” fiillerden sonra “-” işareti kullanılmıştır.

bak - Bakmak.

b.- dılar 255b/24, 270b/14

b.- ılsa 261b/13

b.- madan 496a/15

b.- mak 351b/9

b.- maz 496a/18

b.- sa 496a/14

b.- up 255b/25

mabeyn Ar. Arası, ara.

m.+ inde 261b/23, 323b/3, 323b/4, 326a/25, 392b/13, 392b/15

9. Aynı anlama gelen farklı yazılıştaki kelimeler ayrı birer madde başı olarak gösterilmiştir. İlgili madde başına gönderme yapılmıştır.

benefşe Far. Menekşe; (*Viola tricolor*).

b. 253b/13, 254a/3, 256b/8, 257a/9, 257b/19, 260a/16, 264b/19, 278b/5, 279a/24, 290b/19, 311a/17, 312b/8, 325a/7, 327a/24, 327b/3, 328b/11, 328b/18, 330a/1, 330a/5, 331a/11, 332a/9, 332a/21, 332b/24, 335b/25, 336a/2, 336a/15, 336b/6, 344b/6, 348b/25, 362a/24, 362b/6, 367b/25, 374a/14

benefsec bk. benefşe.

b.+ i 424a/6, 426a/13

10. Madde başı olarak verdiğimiz her bir kelimenin metinde geçtiği sayfa ve satır numaraları kelimenin sonuna eklenmiştir. Bu sayfa ve satır numaraları sayısal sistemle verilmiş olup sayılar ilk sayfa ilk satırdan sonraki sayfa ve satırlara doğru sıralanmıştır.

şāhtere Far. Şahtere otu; (*Fumaria officinalis*).

ş. 303b/14, 303b/18, 305b/11, 305b/24, 307a/12, 311b/22, 312a/3, 314a/5, 314a/8, 314b/5, 324b/2, 351a/14, 351a/17, 351a/21, 351b/3, 354a/23, 374b/3, 374b/8, 375a/9, 399a/1, 400a/13, 400a/22, 405b/18, 407a/3, 410a/22, 410b/4, 410b/7, 434b/14, 439b/2, 439b/3, 439b/5, 441a/25, 441b/2, 442a/6, 442a/10, 442a/15, 442a/22, 442a/25, 442b/4, 442b/8, 442b/13, 442b/21, 444a/24, 444b/2, 445a/22, 449b/11, 449b/16, 449b/18, 449b/25, 451b/18, 455b/23, 456a/2, 456b/12, 458a/2

11. Belirtme hâl eki ve teklik üçüncü şahıs iyelik eki karıştırıldığı için dizinde iyelik eki ayrıca belirtilmiştir.

boğaz Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar.

b. 262a/25

b.+ a 262a/14

b.+ da 377a/20, 454b/15

b.+ ı (iyelik) 253a/5, 262b/4, 263a/3, 488b/8, 492a/13

b.+ ı 254b/7

b.+ ına 377a/23, 486b/10, 494a/13

b.+ ında 373a/9, 426a/18

b.+ ından 270b/25

b.+ larında 377a/17

12. Yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillerde kelimenin ilk harfi kısaltılıp devamına yardımcı fiili getirilerek bir üslup çalışması yapılmıştır.

ħabs Ar. Tutma, zaptetme, sıkışma.

ħ. etmede 291b/23

ħ. etmek 289a/16

ħ. etmekde 276a/21, 474b/22

ħ. etmekden 422b/9

ħ. etmekdir 281b/7, 289a/12

ħ. etmekle 466b/11

ħ. ideler 254b/20

ħ. 272b/14, 281b/11, 289b/12, 290a/6, 291a/15, 291a/22, 291b/21, 292b/24, 295b/11, 295b/15, 357b/3, 362a/19, 426b/15

13. Anlamı tespit edilemeyen ya da anlamında tereddüt edilen kelimeler, karşısına soru işareti (?) konarak verilmiştir.

abdab ?

a. 278a/9

fiti ?

f. 308b/22

2. METİN

(251a-497b)

251a

(1) devâlardan hafîf olanı tatlu bâdem yağı ve haṭmî lu‘ âbı ve ayva çekirdegi (2) ve tereyağı ve tavuk yağı ve diyālītā merhemi bunlardır ve bunlardan kavî olan (3) toraḳ otı yağı ve papadya yağı ve iklîl-i melik bunlardır ve bu mürekkeb (4) devâ daḥı nâfi‘ dir haṭmî lu‘ âbı ve bezr-i ḳaṭūnâ lu‘ âbı ve ayva çekirdegi (5) lu‘ âbı üçer dirhem benefşe yağı ve tatlu bâdem yağı dörder dirhem (6) kifâyet miḳdârı bal mûmı ile ḳirūṭi idüp süzeler ve bu zımâd (7) daḥı şişlerde olan aḡrıları teskîn ider şıfatı haṭmî köki lu‘ âbı elli dirhem (8) baḳla unı ve ketân tohumı unı ve tavuk yağı ve ḳaz yağı dörder dirhem papadya (9) üç dirhem za‘ ferân yarım dirhem yumurta şarusı iki ‘aded bunları bir yere (10) ḳarıştırup gögse süreler ve eger uyḡusuzluḳ ‘arız olursa aḳ ḥaṣḥâş (11) şerbeti yâḥūd ḥaṣḥâş tohumı bezür-ı bâdem ile müstaḥleb idüp vireler ve eger (12) mādde daḡılmayup deşilürse ferâsiyûn ve şevket-i mübârek ve eşḳâbiyûza (13) vireler ki öksürdükce mādde tükürmekle çıḳa ve bu mürekkeb devâ daḥı göğüsden (14) māddeyi tükürmekle çıkarup pāk ider şıfatı haṭmî köki ve andız sekiz dirhem (15) meyân köki ve ḳuru üzüm on ikişer dirhem ‘unnâb ve sibistân on beşer ‘aded incir (16) ve ḥurma altışar ‘aded bunları şu ile ḳaynadup süzeler ve şekerle ezüp içeler (17) ve eger deşilmege muḥtâc olursa incir ṭabḥında bir miḳdâr ḥamîrî ezüp (18) ‘alîle içüreler ve ṭaşradan gögse ḳaşnî ile gügercin tersi uralar ve (19) deşildikten soñra bal suyu ile ve şekerle ḡasl ideler ya‘ ni ‘alîle içüreler (20) yâḥūd şekerle ḳoyun otı ṭabḥını zamm idüp içüreler ba‘ de yarayı oñuldıcı (21) devâlar vireler ki geḳen bâblarda zıḳr olunmuşdur er-riyu ve zıḳu’n-nefes (22) ya‘ ni ḥaḳḳ içinde tıḳ nefes didikleri ‘illetdir bu bir marazdır ki elân nefesde (23) olur ve bu marazın şāḥibi tîz tîz şolur ve nefesi gücle alır ve yor- (24) ḡun ve boḡulmuş âdem gibi ḥıṣṣalayup şolur ve yatur ve bu ‘illet eger pîrlerde (25) olursa ḥalâş mümkün degildir ve eger yigitlerde olursa ‘ilâcı gücdür

251b

(1) bunun sebebi bir ḡalîz ḥıltıdır ki yâ faşîla-ı riyeye ya‘ ni boḡurtluḡa yapışmışdır (2) ‘alâmeti nefesi ibtidâ-ı emirde ṭaralup tenaḥnuḥ ve ḥırıldı ile olmaḳdır (3) ve ol mevzi‘de mādde ḥiss olunmaḳdır veyâ aḳcigerin aralarında ve boş (4) yerlerinde olur veyâḥūd aḳcigerde olan şereyân ṭamarlarında olur ve bu nev‘î (5) ḡâyet yaramazdır zîrâ buña ḥafaḳân-ı şedîd ‘arız olur ve giderek rûḥ-ı (6) ḥayvânide terevvuḥ bulunmaḡla ḥarâret-i ḡarîziye muḥtenik olduğundan ḳalb daḥı (7) boḡulur ve ḡāḥice bu maraz bir şulu burḳiyetli ḥıltın inüp aḳcigere dökülmesinden (8) olur ve ekşeriya bu maraz nevbetle gelür ḳamerin

nûrî ziyâde oldukça bu marâz dahı (9) ziyâde olur ve nûrî eksildikce bu marâz dahı nokşân bulur ve gâhîce zîku‘n-nefs (10) sevdâ buhârî çok olduğundan açığere şu‘ûd idüp anda muhtenik olmağla (11) nefesiñ mecrâlarına müzâhame virüp nefes tar olur bunuñ ‘alâmeti hafakân ve yürek (12) baygınlığı ‘arîz olur ve gâhîce dahı bu marâz mutlak buhârlardan ve yellerden olur (13) ‘alâmeti göğüsde hiffet olmağdır ve bu marâz ekseriyâ yigitlerde olursa zâtü’r-riyeye (14) ve pîrlerde olursa istiskâya mü’eddî olur huşuşan ki balğam muhtebes olup (15) el‘ilâc gâliz olan māddeyi hıkn-e leyyine ile telyîn eyleyeler ve eger beden mümteli olup (16) faşd iktizâ iderse kan alalar ba‘de gögse ba‘zı yumşadıcı şeyler süreler (17) meşelâ papadya yağı ve süsen yağı ve sedef yağı gibi ve bu terkîb gâyet nâfi‘dir (18) şıfatı haţmî köki ve irsâ birer buçuğar dirhem boy tohumı unı ve ketân tohumı unı ikişer (19) dirhem bādem yağı ve papadya yağı ve irşâ yağı dörder dirhem sirkeyle ezilmiş çadır (20) uşağı yarım dirhem kifāyet miqdārı tavuk yağı ve bal mūmıyla kîrūti idüp (21) gögse süreler ammā nevbet vaktinde dāhilden isti‘māl olunup bi’l-hāşşa (22) nef viren devālar irsâ ve andız ve cenñiyanā ve lūvfı’l-hayye ve aṭa şoganı ve zerāvend (23) medhūc ve ‘aselbend ve zehr-i kibrīt ve ışk u misk ve za‘ferān bunlardır ya‘ni bunları (24) gerek müfreden ve gerek re‘y-i ṭabīb ile terkîb isti‘māl oluna ve sekiz dirhem sikencibîn

252a

(1) ‘unşulı on altı dirhem dārcîn şuyıla ezüp içmek nâfi‘dir ve bu mürekkeb (2) dahı nâfi‘dir şıfatı çadır uşağı südüs dirhem zehr-i kibrīt ve za‘ferān beşer (3) ḥabbe bunları sikencibîn ile ezüp içüreler ve çadır uşağını zūfā (4) şuyıyla içürmek nâfi‘dir ve bu sefūf dahı nâfi‘dir kibrīt-i müşeddir bir (5) buçuğ dirhem misk südüs dirhem ‘aselbend beşer ḥabbe çadır uşağı üç buğday (6) za‘ferān iki buğday incü şülüş dirhem bunları sefūf idüp pilic şuyıyla (7) veyā sikencibîn ile isti‘māl ideler ve nevbet vaktinde tiryāk ve meşer isti‘māl etmek (8) dahı nâfi‘dir ammā rāḥat vaktinde olan ‘ilāclar zūfā ṭabḥı ve ferāsiyūn (9) ṭabḥı ve ‘ırk-ı sūs ve bunlarıñ gayrı zîk-faşşa bābında geçen münzic devālar (10) ile māddeyi inzāc ideler ve bu ‘illete müşilātıñ efzāl ve eslemi gārīkūn (11) ve mecūkān ve ḥabb-ı gārīkūn ve kūrş-ı benefşe bunlardır ve bu müşil şerbet dahı nâfi‘ (12) dir şıfatı irsâ iki dirhem peygamber ağacı ve andız ve ḥarbak-ı esved birer buçuğar dirhem zencebîl (13) ve ḥavlıncān birer dirhem sināmeki on altı dirhem bunları şu ile kaynadup süzeler (14) ba‘de içine dört dirhem gārīkūn ve bir dirhem rāvend ve yarım dirhem dārcîn koyup (15) ısladalar ve bir kerre kaynadup ve süzüp kifāyet miqdārı şekerle şerbet kıvāmı (16) vireler miqdār-ı şerbeti otuz iki dirhemdir ve bu devā dahı Sitārtūs ṭabībıñ (17) mücerrebidir şıfatı besfāyic ve gārīkūn ve meyān köki dörd dirhem sināmeki altı dirhem (18) zencebîl ve ḥavlıncān ve mecūkān birer

dirhem anīsūn ve rāziyāne tohumu ikişer dirhem fār (19) fara ve baldırıkara birer kabza bunları şu ile kaynadup süzeler ve kifāyet (20) miqdārı şekerle şerbet kıvāmı vireler miqdār-ı şerbeti kırk dirhemdir ve tenkıyeden (21) sonra mürekkebātdan isti‘ māl olunan tebgder ve zīk-ı faşsa bābında zıkr eyledigimiz (22) sefūflar ve la‘ ūqlardır ve şarāb-ı rāsen dağı bu marazda nāfi‘ ve mücerrebdır sıfatı andız (23) ve besfāyic on altışar dirhem çekirdegi çıkmış kuru üzüm dört dirhem (24) sibistān on beş ‘aded fārfara ve şa‘ ter ve yarpuz birer kabza tütün

252b

(1) yaprağını kebiri bir ‘aded meyān köki ve ışırgan tohumu ve penbe tohumu birer buçuk dirhem bunlar (2) bal şuyıyla kaynadup süzeler ve şeker ile kıvām virüp isti‘ māl ideler ve bu (3) sefūf dağı mücerrebdır sıfatı çentiyānā ve andız ellişer dirhem irsā ve havlincān (4) üçer dirhem gārīkūn ve sūnbül birer buçuk dirhem nebāt şekeri on altı dirhem sefūf-ı (5) diger zūfā ve anīsūn sekizer dirhem irsā beş dirhem rāziyāne dārcin ikişer (6) dirhem kākule şülüşān dirhem mecmū‘ı miqdārı şeker ile sefūf oluna ve bu ma‘cūn (7) reyū için mücerrebdır irsā ve rāsen on ikişer dirhem hurma ve kuru üzüm üçer dirhem (8) tūrunc kabuğı ve ağac kavumu kabuğı ikişer dirhem ‘aselbend bir dirhem za‘ferān yarım dirhem (9) eczālar sağık olunup kifāyet miqdārı ‘asel ile ma‘cūn oluna ve bu maraz eskidikde (10) ba‘zı şadra münāsib devālarla peygamber ağacı ve sapārīna ve şāşafraz tabhları içüre (11) ler ve bir miqdār terementiyi münāsib olunan şerbetler ile cüz’i bādem yağı ile içmek (12) münāsibdir ve dağı ‘aselbend ve ıştırāk ve mürr-i şāfi ve senderūs ve zāngu’l-‘arabī (13) bunlardan kangısı olursa tūtsi virmek gāyet nāfi‘dir ve bu ‘illete mübtelā olanlar (14) çok yemekden ve çok içmekden ve gündüz uyhusundan ve kavī hareket eylemekden ve cimā‘dan (15) şağınmağı gerekir ve gıdālardan keklik eti ve turāc eti ve cebel kuşu ve kızıl üzüm ve tatlu (16) bādem yemek münāsibdir ve şu yerine peygamber ağacı kaynadup şuyını içeler essu‘āl (17) öksürüğe dirler öksürük didikleri ağıcigeriñ ve ālāt-ı nefesiñ kendülere müstevlī (18) olan müziyi tükürmekle def‘ için hareket etmesidir bunun sebebi yā bādidir (19) hāricden olur meşelā şovukdan ve pek şovuk şu içmekden ve ağıcigere pek şovuk (20) havā toğunmağıdan olur veyā pek sıcakdan olur veyāhūd kurudıcı ve serinlik (21) virici bir sebebden olur meşelā tozdan ve tütünden ve ekşi ve ‘afş ve acı (22) şeyler tenāvülünden olur yāhūd mecrā-yı nefese bir şey tūduğından olur ammā öksürüğe (23) sebep ve aşı sū’-i mizāc hārdır veyā bāridir ve sū’-i mizāc dağı yā mādde ile olur (24) veyā māddesiz olur ve sū’-i mizācdan maddī olan balgamdan olur veyā şafrādan

253a

(1) olur veyāhūd rakīk veyā gālīz sevdādan olur ve ekseriyā yaşdan (2) inme nezleden olur ve gāhice hummālara tābī‘ olur ve gāhī istiskāda (3) ‘arz olur el‘alāmāt şovuğdan olanın ‘alāmeti issi şeylerden hazz (4) eyleyüp şovuğdan ‘illet ziyāde olmağdır ve şusuzluğu az olur ve gāhice (5) nezlesi olup gögse indügi hiss olunur ve boğazı kıcıklanur (6) ve burnı tutulup alını gerilmekdir ve ibtidāda balgām çıkmayup soñralarda (7) çıkmaktadır ve gāh hummāsı olup gāhī olmamağdır ve harāretten olanın (8) ‘alāmeti bedeni harāret üzere olmağ ve şusuzluğu olmağ ve şovuğ (9) havā toğunmağdan hazz etmek ve yüzi kızarmağdır ve su‘āl-ı ruṭb ki ya‘ni (10) aksırdıkça ağzından ruṭbet çıkmak bunun sebebi akciğeriñ ruṭbetinden (11) nāşīdır böyle öksürük pırlere ve mizācī ruṭbetli olan kimselere (12) ‘arız olur ammā kuru öksürük karnı aç iken ziyāde olup (13) toğ oldukça hıffet bulup sākin olur ve yalnız sū‘-i mizāc (14) oldukça ‘alāmeti öksürükle balgām olmağ ve gāhice öksürük (15) hazmın za‘findan dağı olur el‘ilāc eger öksürük sıcağdan (16) ise şovudıcı ve yumşadıcı şeyler vireler meşelā bezr-i kaṭūnā lu‘ābı ve ayva (17) çekirdegi lu‘ābı ve kīşrā ve zama‘ bunları şekerle ve bir miqdār bādem yağıyla (18) vireler ve şovuğdan olana zūfā ve ‘ırq-ı sūs ṭabḥı ve incir baldırıkara (19) ve irsā ṭabḥı vireler ve gögsüne süsen yağı ve papadya yağı ve diyālītā (20) merhemi süreler ve gāhice su‘āl gerek hār ve gerek bārid olsun ba‘zı (21) muḥaddeb devāya muḥtāc olur meşelā ḥaşḥaş şarābı ve yeñi yapılmış tiryāk (22) gibi ve filūnyā-ı rūmī ve ḥab-ı lisān-i kelb ve kūrş-ı kehribā gibi ve nezlelerden (23) olan öksürüğün ‘ilācī nezle bābında zıkr olan ‘ilāclar ile (24) ‘ilāc ideler ve dağı bu maḥalde ba‘zı münāsib olanları zıkr idelim

253b

(1) bu şarāb nezleden olan su‘ālın envā‘ına nāfi‘dir şıfatı besfāyic (2) on iki dirhem meyān köki ve fārfara altışar dirhem diş otı ve zūfā (3) ve petūnīka ikişer kabza ferāsiyūn bir bucuğ kabza bezūr-i bārid dörder (4) dirhem penbe toğumu üç dirhem çekirdegi çıkmış kuru üzüm on iki (5) dirhem ‘unnāb sekiz dirhem sibistān on altı dirhem incir yedi ‘aded (6) bunları arpa suyuyla kaynadup ateşden indirecek zamān içine on (7) altı dirhem sināmeki ve üç dirhem gārīkūn ve iki dirhem türbid bir dirhem (8) zencebīl koyup ve bir kerre kaynadup ba‘de süzeler ve üç yüz dirhem ak (9) şeker ve yüz dirhem nebāt şekerī şarābıyla şerbet kıvāmı vireler ba‘zılar (10) bu terkibe yarım dirhem za‘ferān qorlar ba‘de hıfz idüp ḥācet (11) vaḳtinde isti‘māl eyleyeler ammā rakīk ve ḥiddetli māddeleden olan öksü- (12) rüğün ‘ilācī māddeyi çıkarıcı şeyler ile ṭabī‘atı teleyyūn etmektir meşelā gül (13) mükerreri ve benefşe mükerreri ve timürhindī ile kudret ḥelvāsı ve erik ma‘cūnuna (14) ve bunlara müşābih olan devālar gibi şeyler vireler ba‘de şerbetlerden benefşe şarābı (15) ve ‘unnāb

şarābı ve haşhāş şarābı ve nilüfer şarābı ve bezr-i қаtūnā lu‘ ābı ve ayva (16) çekirdegi lu‘ ābı veyāhūd benefşe hamīresi ve tīn-i ermenī ile gülbeşeker vireler ve bu (17) şerbet dağı sıcağdan olan öksürüğe nāfi‘ dir şıfatı arpa yarım қabza (18) bezūr-ı bādem birer dirhem aқhaşhāş tohumı iki dirhem ‘ ırқ-ı sūs bir buçuk dirhem ‘ unnāb (19) on ‘ aded bunları şu ile қaynadup süzeler ve şeker ile şerbet қıvāmı virüp (20) isti‘ māl ideler şarāb-ı āhar ‘ unnāb ve sibistān on beşer ‘ aded қuru üzüm (21) dört dirhem meyān köki ve haṭmī tohumı ve haṭmī köki ikişer dirhem ayva çekirdegi (22) bir dirhem bunları şu ile қaynadup ve süzüp şeker ile şerbet қıvāmı vireler (23) ve bu haḅ dağı haṛāretten olan öksürüğe nāfi‘ dir şıfatı tīn-i ermenī bir buçuk dirhem (24) nişā bir dirhem žamğ-ı ‘ arabī ve keşira yarımşar dirhem nebāt şekeri iki dirhem bunları (25) saḥḳ idüp bezr-i қаtūnā lu‘ ābıyla haḅlar düzeler ve bu қurş dağı gāyet nāfi‘ dir

254a

(1) şıfatı ‘ ırқ-ı sūs iki buçuk dirhem bezūr-ı bādem her birinden şülüşān dirhem anīsūn (2) ve rāziyāne tohumı yarımşar dirhem irsā şülüş dirhem nebāt şekeri sekizer dirhem zūfā (3) suyuyla ezilmiş keşirā lu‘ ābıyla қurş ideler ve bu la‘ ūḳ dağı nāfi‘ dir gülbeşeker benefşe (4) hamīresi on ikişer dirhem keşirā sefūfı bir buçuk dirhem kifāyet miқdārı haşhāş (5) şarābıyla lu‘ ūḳ olunup isti‘ māl oluna ve bu қirūṭı haṛāretten olan (6) öksürüğe ve göğüs ağırsına nāfi‘ dir şıfatı benefşe yağı ve bādem yağı on (7) altışar dirhem gülāb ile çıkmış bezr-i қаtūnā lu‘ ābı dört dirhem kifāyet (8) miқdārı bal mūmıyla merhem idüp gögse süreler ammā balğamdan olan öksürüğün (9) ‘ ilācı bedeni ve başı bārid balğamı hılṭlardan geçen bāblarda zikr olunan devālarla (10) pāk ideler ba‘ de irsā ve zūfā ve ferāsiyūn verāziyāneve andız ve bunlarıñ (11) gāyrı münāsib olan devāları isti‘ māl eyleyeler ve bu maṭbūḅ şovuқdan (12) olan öksürüğe nāfi‘ dir incir on beş ‘ aded ‘ ırқ-ı sūs ve қuru üzüm (13) dörder dirhem anīsūn verāziyāneikişer dirhem baldırıkara ve zūfā birer қabza (14) bunları қaynadup süzeler ve bir miқdār şekerle yāhūd bal ile ezüp (15) içeler ve bu ma‘ cūn dağı Cālīnūsūndur şovuқdan olan öksürüğe nāfi‘ dir (16) şıfatı fūlfūl ve ısrığan tohumı ve kimmūn her birinden berāber saḥḳ olunup bal ile (17) ma‘ cūn ideler ve bu sefūf dağı nāfi‘ dir şıfatı ‘ ırқ-ı sūs üç dirhem (18) anīsūn ve rāziyāne tohumı birer buçuқar dirhem keşirā bir dirhem irsā yarım dirhem (19) taş‘ id olunmuş kibrīt şülüş dirhem bunları dögüp on iki dirhem nebāt (20) şekeriyle sefūf idüp isti‘ māl ideler žīḳ-ı mūcāribdedür bu da zikr (21) eyledigimiz ‘ ilāclar bunda dağı nāfi‘ dir ve öksürüğe bi’l-hāşşa nāfi‘ olan (22) devālar deveniñ aқcigerini buğurtlağıyla alup firunda қurudalar ba‘ de dögüp (23) bal ile ma‘ cūn idüp isti‘ māl etmek cemī‘ öksürüklere

nāfi' dir bi-izn-i (24) tebāreke ve te' ālā ve bu kırūti yi gögse tılā ideler nāfi' dir şıfatı haṭmī (25) lu' ābı ve boy tohumı lu' ābı dörder dirhem tereyağı ve tavuk yağı sekizer dirhem

254b

(1) muḳl ve ıştırak yarımşar dirhem za' ferān şülüş dirhem süsen yağı ve tatlu (2) bādem yağı on altışar dirhem kifāyet miḳdārı bal mūmıyla merhem idüp (3) gögse süreler nefesü'd-dem ya' ni kan tükürmek eger kan tükürmek (4) yalnız ağızdan olursa ya' ni meşelā diş etlerinden ya' ni etlerinin kanaması (5) gibi ' alāmeti ancak tükürmekle çıkar ve başdan olursa tenaḥnuḥla ya' ni (6) geñizden ağıza gelmekle çıkar ve boğurtlaḳdan olan tenaḥnuḥla ya' ni (7) boğazı irtlamaḡla çıkar ve akciğerden ve göğüsden olanlar öksürükle (8) çıkar ve mi' de ve ciger gibi alāt-ı ġıdādan olan kay' ile çıkar (9) ammā cigerden olanın ' alāmeti çıkan kan köpüklü olmaḳdır ve ṭamarın (10) toluluk sebebiyle ağızları açılmasından veyā akciğerin mücāvirinde bir (11) demevī şīşin ḍarbesinden olanın ' alāmeti çıkan kanın (12) miḳdārı az az ve göğsün veyā akciğerin nevāḥīsinden bir ṭamarın çatlama (13) sından olanın ' alāmeti çıkan kanın miḳdārı keşir olup birden (14) çıkmasıdır ve bu ṭamar çatlamasının sebebi yā ṭamar tolu olduğındandır veyāḥūd (15) kanın ḥiddetinden ve rikḳatindendir el' ilāc eger beden tolu ise kan alalar (16) ve eger bedende olan kan ḥiddetli şafrā ile karışmış ise demiñ cevherini (17) taḡlīz idici müberrid devālar ile demi ta' dīl eyleyeler ve şafrāyı rāvend (18) ve helīlecāt ve ḳudret ḥelvāsı ve gül şarābı gibi devālar ile çıkaralar ve eger (19) başdan ise burun kanamasının bābında zıkr eyledigimiz devālarla kanı (20) ḥabs ideler ve kan tükürmegi def' idüp nevāzlı gögse dö (21) külmekden men' etmekde dem-i aḥaveyn ve zamḡ-ı ' arabī ile ḥaşḡāş şarābı (22) isti' māl etmek ḡāyet nāfi' dir ve cemī' envā' na müşterek olan devālar (23) siñirli yaprağı ' uşāresi ve ' aşıyü' r-rā' ī ' uşāresi ve karaḳoz ve incibār (24) ve şādenc ve mercān ve za' ferānu'l-ḥadīd ve ṭin-i ermenī ve ṭin-i maḥtūm ve dem-i

255a

(1) aḥaveyn ve zamḡ-ı ' arabī ve keşirā ve günlük bunlardır ve mürekkeb olan devālardan (2) kehribār kırsı ve ṭin-i maḥtūm kırsı ve incibār şerbeti ve karaḳoz şerbeti (3) ve eski gülbeşeker bunlardır ve bu mürekkeb devā kanı kesmekde ḡāyet nāfi' dir (4) şıfatı ṭin-i ermenī iki dirhem semiz otı ve marul tohumı ve kavrulmuş (5) tere tohumı ve nişā yarımşar dirhem zamḡ-ı ' arabī ve keşirā ve gül ikişer şülüş (6) dirhem nebāt şekerı sekizer dirhem bunları sefūf idüp (7) isti' māl ideler ve bu ma' cūn daḡı nāfi' dir gülbeşeker yigirmi dört (8) dirhem ṭin-i ermenī ve ṭin-i maḥtūm ikişer dirhem bunları semiz otı (9) şarābıyla ma' cūn idüp isti' māl ideler ve kan tükürmekde (10) isti' māl olunan karaḳoz şerbeti bu minvāl üzere ' amel olunur (11) karaḳoz sekiz dirhem ' aşıyü' r-rā' ī ve semiz otı ve incibār ve teke şaḡalı

(12) birer kabza hindibā tohumı ve semiz otı tohumı ve ısrğan tohumı birer dirhem (13) bunları kaynadup ve süzüp şekerle şerbet kıvāmı vireler (14) ve bu sefūf France vilāyetinde isti' māl iderler gāyet (15) nāfi' dir şıfatı tabāşır ve gül ve t̄in-i mahtūm ve t̄in-i ermenī ve şādenc (16) dörder dirhem zamg-ı ' arabī ve keşirā ikişer dirhem ak haşhāş tohumı (17) ve semiz otı tohumı ve siñirli yaprağı tohumı ve yanmış geyik boynuzu (18) ve nişā üçer dirhem bunları iyice saħk idüp ikişer dirhem miqdārı (19) ba' zı münāsib şerbetler ile isti' māl ideler ve eger kan tükürmekle (20) bile öksürük ve ağrı olursa öksürüğü def' ve ağrıyı (21) teskīn içün ba' zı muhaddir devālara muhtāc olunur zīrā öksürük (22) kan tükürmek kesilmesine ve oñulmasına māni' dir pes ol vaqt (23) filūnyā-ı qarisi ve tāze yapılmış tiryāk ve lisānu'l-kelb habbı gibi (24) devālar vireler ve daħı gögse mersin yağı ve maştakı yağı süreler

255b

(1) ve arpa unı ve nār kabuğı ve ayva mürabbāsı ve gıl-ı ermenī bunlardan yağı yapup (2) gögse süreler emrāzu'l-ķalb ya' ni yürek marazları beyānındadır (3) ķalb didikleri cemī' 'uzuvlarıñ re'isidir rūh-ı hayvāniniñ mevzi' i ve ħarāret-i (4) ġadīriyeniñ menba' ıdır ve bedende ibtidā ħareket eyleyen ķalbdır ve āħar sākin (5) olan daħı ķalbdır ve bu ķalb ā' zā-ı re'ise olmağla ķalbiñ müte'ezzi olıcı (6) şeylerden ħıfz eylesün içün üzerinde bir ķalın zarf ħalk olunmuşdur (7) ve ol zarf ķalbe mülāşık degildir hemān ķalbiñ mebde' ine mülāşıkdır böyle (8) olması mekānı vāsi' olup inbisāt ve inķibāzına ya' ni açılup kapanmasına (9) māni' olmamak içündür ve bu ķalbe dürlü dürlü şāzic ve maddī marazlar ve ħafaķān (10) ve ġaşy ve za' f 'ārız olur ammā verem ya' ni şiş 'ārız olmaz eger verem (11) 'ārız olmak lāzım gelürse şāħibi evvel anda helāk olur lākin gāħice (12) ġılāfında verem 'ārız olup ķurd tevellüd ~ ve böyle olması bir emr-i ġarībdir ki (13) teşriħ ile bulunmuşdur dūd-ı ġılāfu'l-ķalb ya' ni ķalbiñ tarafında ķurd (14) olmak bu maraz ekşeriyā ma' şūmlara 'ārız olur ve gāħice bulūğa irmişlere (15) daħı 'ārız olur bunun ' alāmeti ibtidā ħafaķāndır ya' ni yürek oynama- (16) sıdır ve bayılmaķ ve nefesi tar olmaķ ve eli ve ayağı şovumaķdır ve bir zamān ölü (17) gibi yatup soñra ifāķat bulmaķdır nitekim maşrū' -ı ' adem-i şar' indan ķalkdığı (18) gibi bu daħı öylece ķalkar ve bu marazıñ nevbetleri maħfūz olur veyā maħfūz (19) olmayup ayda bir kerre ve beş günde bir kerre ve bunun gibi olmaķdır bu marazıñ (20) ibtidā şüyū' ina bā' iş budur ki bir ādeme ħafaķān 'ārız olup ve gāħice (21) ġaşy gelüp añsızdan ölü gibi düşürdi ve buña bu ħālet gāh bī gāh (22) devrile gelürdi eţibbā buña gūnāgūn edviye-i ķalbiyye ile ħafaķān ve za' f-ı (23) ķalb ve ġaşy ' ilācları eylediler ķat' an bir şey fā' ide eylemedi āħarū'l-emr bu ħāletde (24) iken ol ādem vefāt itdikde gögsini ve ķārnını yarup

bağdılar bir āfet (25) bulmadılar sonra kalbe bakup gılaında aşılmiş bir kurd gördiler bildiler ki

~ ıder

256a

(1) ol ādeme ‘ārız olan hāletlere sebep bu kurd imiş ve bu kurduñ (2) üzerine dürlü dürlü ‘uşāreler dökdiler müte‘eşşir olup helāk (3) olmadı ba‘de üzerine şarımsak şoğdılar ol sā‘at helāk oldu (4) ba‘de şarımsak şuyı bunuñ ‘ilācında kāfi olduğuna i‘timād eylediler (5) ve tırb şuyı ve hardal şuyı dağı nāfi‘dir ve kurumuş bir necāsefden üç (6) dirhem isti‘māl eylemek nāfi‘ ve mücerrebdır ve bu sefūf dağı bu ‘illetde mücerrebdır (7) çok kimesneler hālāş olup şıhhat buldılar şıfatı centiyānā ve kına ikişer (8) dirhem mürr-i şāfi bir dirhem bunları sefūf idüp ba‘zı kalbe münāsib şular (9) ile bir dirhem bu sefūfdan karışdırup isti‘māl ideler ma‘lūm ola ki (10) bu marāz çok vāki‘ olup lākin etibbā teşhış idemeyüp ve ‘ilācını dağı (11) bilmediklerinde ‘alīlīñ helākına sebep olurlar ve bu marāz bir ġarīb marāzdır ki (12) kudemā-ı Yūnāniyyūn müteahhırin-i islāmiyyūn kitāblarında tahrīr olunmamışdır (13) sū‘i‘l-mizāc fi‘l-kalb ekşeriya kalbe ‘ārız olan sū‘i‘l-mizāc hār (14) olur nitekim hummālarda olduğı gibi zīrā mādemi kalb-i kızımiye hummā ‘ārız (15) olmaz ve bu marāzın sebebi yā bādidir veyā bedenīdir ammā sebep-i bādisi (16) ifrāt üzere hareketdir ol dağı gerek bedenī olsun çok gezinmek (17) gibi ve gerek nefsanī olsun ġazab gibi ve bedenī olanın sebebi ahlātın (18) müte‘affin olmasıdır ve hummālardır veyā bir issi buhārın kalbe mürtefi‘ olmasıdır (19) bunuñ ‘alāmeti nefesi ve nabzı ‘azīm olup ve seri‘ olmağdır ve şusuzluğu (20) şedīd olup şovuk havā tokunmağla teskīn olmağdır ve şovuğā karşı (21) tırdıkdā rāhat etmektir veyā bir āhar sebep yoğ iken bütün bedenī arıklayup (22) ma‘zūl olmağdır ve dili ve dudakları kurumağdır el‘ilāc bu mizāc (23) şahibine kalbīñ harāretini teskīn için ba‘zı edviye-i kalbiyeden müberrid devā (24) virildikde vācib olan harāret-i ġarīziyeyi hıfz eylesün için ba‘zı (25) edviye-i hārre ile karışdırup virmek gerekdir ve eger mādde ile oldukdā

256b

(1) kan ġalebeliğı olursa bāselikden kan alalar ve eger şafrā ġalebeliğı olursa (2) gül-i mükerreriyile kudret helvāsı ve timürhindī ile şafrāyı ishāl ideler (3) dağı kalbe mahşūş olan devālar incü ve mercān ve tın-i ermenī ve tın-i mahtūm (4) ve geyik boynuzı ve şandal ve ‘anber-i bāris ve ribās ve ağac kavunı ekşisi (5) ve lisān-ı şevr ve gül ve kızı kulağı bunlardır ve mürekkebiyātdan bārid incü ma‘cūnı (6) ve cevāriş-ı şandalın isti‘māl etmek nāfi‘dir ve

bu mu‘aṭṭar şu daḥı ḳalbiñ sıca (7) ḳdan olan maraẓlarına nāfi‘ dir şıfatı yabanî ve sibistânı lisân-ı şevr çiçekleri (8) ve benefşe ve gül ve nilüfer ağac ḳavunı ḳabuğı on altışar dirhem ḥubbü‘l-atûc (9) ve bezr-i ḥummāz ve ayva çekirdegi üçer dirhem marul tohumı ve bârid incü sefûfı (10) ve hindibâ toḥîmı ve ‘anber birer dirhem za‘ferân bir bucuḳ dirhem marul yaprağı ve ḳuzu (11) ḳulağı ve semiz otı ve hindibâ yarımşar ḳabza bezür-ı bâride şülüş dirhem (12) ḳuzu ḳulağı ‘uşâresi ve ağac ḳavunı ekşisi ‘uşâre on ikişer (13) dirhem gül şuyı ve lisân-ı şevr şuyı ve oḡul otı şuyı yüzer dirhem (14) ve bir pāk ayırtlanmış emliğı ufâḳ doğrayup mecmû‘ını ḳar‘aya ḳoyalar taḳṭîr (15) ideler ve ḥâcet vaktinde sekiz dirhem isti‘māl ideler ve ḳalbiñ üzerine (16) müberrid naṭıllar süreler meşelâ şandal ve gülâb ve sirke gibi ve şandaleyn merhemi (17) ve nilüfer yağı ve benefşe yağı sürmek daḥı nāfi‘ dir sū‘i’l-mizâc (18) el-bârid fi’l-ḳalb ya‘ni ḳalbde şovukluk olmak bunuñ ḥâricden (19) olan sebebi ḳorḳmaḳdır ve pek şovuk havâ toḳunmaḳdır veyâ şovuk şeyler (20) yemekdir ve gâḥice ḥılt-ı balḡaminiñ ve ḥılt-ı sevdâviniñ şovukluḡundan olur (21) ve şovuk buḥârdan daḥı olur bunuñ ‘alâmeti şâḥibi ḳorḳaḳ olup (22) ednâ şeyden ḳorḳmaḳdır ve nabızı şaḡîr ve baṭî ve mütefâvit olmaḳdır ve nefesi (23) za‘îf olup dermâsız olmaḳdır ve issi şeylerden ḥaẓ etmekdir ve daḥı (24) merḥamet ve şefḳat şâḥibi olmaḳdır el‘ilâc ḳalbi teşḥîn içün ba‘zı (25) edviye-i ḳalbiyye-i ḥârre isti‘māl olundukda vâcib olan şaḳınarak

257a

(1) isti‘māl etmekdir ya‘ni edviye-i ḥârreniñ birden isti‘mâline şurû‘ (2) etmeyüp tedricî isti‘māl olunmaḳ gerekdir ve şovukdan olan cemî‘ ḳalb (3) maraẓlarına nāfi‘ olan edviye-i ḥârre bunlardır oḡul otı ve feslegen (4) ve biberiyye ve şevketü’l-mübâreke ve andız ve âncelikâ ve ṭurunc ḳabuğı ve kırmız ve ḥuzâmâ (5) ve ‘ūd ve dâcîn ve ḳaranfil ve zerenbâd ve besbâse ve ‘anber ve misk gibi şeyler (6) dir ve mürekkebâtıdan olanlar ḥâr incü ma‘cûnı ve ḥâr cevâhir ma‘cûnı ve kırmız ma‘cûnı (7) ve devâü’l-miskve tiryâḳ ve meşer bunlardır ve bu mu‘aṭṭar şu mâ-i’l-ḥayât (8) tesmiye olunur ḡâyet nāfi‘ dir şıfatı oḡul otı iki ḳabza feslegen (9) bir ḳabza gül ve benefşe ve lisân-ı şevr çiçeği yarımşar ḳabza ağac ḳavunı (10) ḳabuğı dört dirhem ağac ḳavunı çekirdegi iki dirhem ḳaranfil üç dirhem (11) dârcîn sekiz dirhem ‘ūd ve besbâse ve zerenbât bir dirhem za‘ferân (12) yarım dirhem misk ve ‘anber her birinden südüs dirhem bu eczâları ḳur‘aya (13) ḳoyup üzerine çıkınca gül şuyı ḳoyup taḳṭîr ideler miḳdâr-ı şerbeti (14) dört dirhemden sekiz dirheme dekdir ve mu‘aṭṭar şu daḥı ḳalbe ḳuvvet (15) virmekte ḡâyet nāfi‘ dir şıfatı budur lisân-ı şevr yaprağı otuz iki (16) dirhem berrî ve bostânı lisân-ı şevr çiçekleri on ikişer dirhem biberiyye ve (17) za‘ferân bir dirhem ayva ‘uşâresi ve elma ‘uşâresi ve āḡac ḳavunı (18) ekşisi on ikişer dirhem şarâb üç

yüz dirhem oğul otı şuyı (19) ve lisân-ı şevr şuyı ellişer dirhem mecmû' ını bir yerde işlâdup ba' de (20) tahtîr eyleyeler bu şunuñ harâreti mu' tedil olmağla qalbiñ şovukdan (21) ve sıcağdan olan sū' -i mizâcına nef' i müşterekdir ve bu şuya dağı (22) iksîrû' l-hayât tesmîye olunur gâyet nâfi' dir şıfatı budur dârcîn (23) kırk sekiz dirhem qaranfil ve qâqûle ve ' üd birer buçuqar dirhem cevz-i bevvâ ve besbâse (24) bir dirhem şarâb rûhı sekiz yüz dirhem eczâlar anca sağık olunup (25) ' arağ ile mecmû' ını bir büyük şişeye koyalar ve her gün şişeyi

257b

(1) birkaç kerre çalkayalar tamâm bir ay tura ba' de bir şık bezden süzeler ve içine (2) yüz elli dirhem ağac kavunı kabuğı şarâbı ve misk ve ' anber südüs dirhem bunları (3) koyup hıfz ideler ve hâcet vaktinde isti' mâl ideler ve bu ma' cûn dağı (4) qalbe kuvvet virmekde gâyet nâfi' dir şıfatı lisân-ı şevr çiçeği hamîresı sekiz dirhem (5) gülbeşeker dört dirhem ağac kavunı murabbâsı altı dirhem cevz-i bevvâ bir dirhem qaranfil (6) südüs dirhem bunları bir yere qarışdırup ma' cûn ideler ma' cûn-ı diğer devâ-ı (7) ' anber sefûfî ve devâü' l-misksefûfî ikişer şülüş dirhem pâdzehr şülüş dirhem ağac kavunı (8) kabuğı iki dirhem bunları gülâb ile erimiş şeker yigirmi dört dirhem ma' cûn ideler (9) ve dağı gögsüne cevz-i bevvâ yağı ve qaranfil yağı ve mağlûl ' anber süreler ve ağac kavunı (10) kabuğı ve turunc kabuğı ve yaprağı şularıya nağl ideler ve gâhice qalbe ruğûbet (11) ' âriz olur nitekim istiskâda oldığı gibi ve ağıcigeriñ ruğûbetinden dağı (12) ' âriz olur bunuñ ' ilâcı qalbi tecfif idici devâlar isti' mâl etmektedir meşelâ (13) incü ve mercân ve geyik boynuzı ve tîn-i mağtûm veyâ kutlarıñ envâ' ı gibi ve gâhice (14) dağı qalbe yubûset ' âriz olur sebebi bedenden çok çok istifrag olunmağıdır (15) ve ziyâde uyğusuzluğıdır veyâ gâam ve qasâvetdendir veyâğhûd dağğ hummâsıdır ya' ni (16) bedeniñ tuğâfiyyetdir ve bedeniñ tağfif olmağılığı qalbiñ yubûsetine delâlet eylediğı (17) zâhirdir zîrâ qalbi yubûset üzere olanlarıñ hâli medğûqlarıñ hâline müşâbihdir (18) ve bunuñ ' ilâcı gıdâlardan ve devâlardan murağğıb olan şeyler isti' mâl eyleyeler (19) meşelâ lisân-ı şevr gibi ve benefşe ve bezûrbârde ve quru üzüm ve bâdem içi gibi ve qalb (20) üzerine ve gögse bâdem yağı ve hağmî lu' âbı süreler va bâği ' ilâcları dağğ (21) ' ilâcı gibidir el-ilâcu' l- ' âm qalb içün olan ' ilâc küllî budur ki qaçan qalbe (22) emrâz-ı reddiye sebebiyle za' f tārî olsa meşelâ hummâ ve bâ' iyye ve tār' ün ve zehr (23) nâk şeyler gibi ol zamân vâcib olan qalbe kuvvet virüp ervâhı tağallûlden (24) men' idici devâlar isti' mâl olunmağıdır ve cümleden beri tiryâğ ve meşerdir ve bu (25) ma' cûn dağı yarâmaz marâzlardan nâşî olan za' f-ı qalbe nâfi' dir şıfatı budur

258a

(1) zümür-rüd ve kırmızı yâkût ve gök yâkût yarımşar dirhem altun varağı (2) ve gümüş varağı birer dirhem incü bir buçuğ dirhem lisân-ı şevr ve oğul otı (3) ve feslegen tohumı ve lisân-ı şevr çiçeği ve zerenbâd ve ak behmen ve kızıl behmen (4) ve kıranfil ve ‘ūd ve zencebîl ve dârcîn ve dörder dirhem ibrişim ve kebâbe ve kâkule (5) ve egir ve sünbül ve havlincân ve misk ve kâfur ve geyik yününde olan kemik (6) ve ‘anber bir dirhem ak mercân ve kırmızı mercân ve şandal ve gül ve tebâşîr (7) ve belîlec ve tîn-i mahtûm ve kişnic ikişer buçuğar dirhem mecmû‘ı ince sahk olunup (8) eczânîñ her sekiz dirhemine yüz dirhem misket elması şarâbı veyâhûd (9) gülâb ile kıvâma gelmiş şeker koyup ma‘cûn ideler ve bu şu dağı kalbe kuvvet (10) ve ferah virüp harâret-i ğarîziyeyi hıfz ider şıfatı geyik yüregi (11) eger bulunmaz ise şıgır yüregi üç ‘aded bu yürekleri sıra ile ğasl idüp (12) ufağ doğrayalar ba‘de kıranfil ve havlincân dörder dirhem feslegen tohumı (13) ve besbâse üçer dirhem berri ve bostânı lisân-ı şevr çiçekleri birer kabza (14) laţife bunları mecmû‘ını kur‘aya koyup ve üzerine dört parmak çıkınca (15) şarâb koyalar ve inbîk ile taqtîr idüp hâcet vaktinde isti‘mâl (16) ideler ve frenk hekimlerinden Ekvâter Yâkâlîs didikleri ki ma‘nâsı (17) tiryâk suyu demekdir Nemçe meliki olan kıyıs için terkib olunmuşdur (18) dimâğ marazlarına ki sekte ve felc ve şar‘a ve teşennüc gibi ve kalb marazlarına (19) ğaşy ve hafakân gibi ve rahm marazlarına ‘uşr-ı vilâdet ve ihtinâk-ı rahm (20) gibi ve şedîd hummâlara ve tã‘ûnlara ve cemî‘ zehr içenlere bu şudan içmek (21) ğâyet nâfi‘dir ve hâricden bedene sürmekle dağı cemî‘ ağırları (22) teskîn ider ne sebeble olursa olsun şıfatı ra‘yu’l-hamâm (23) ve turmentilâ ve ku ve meşer-i diğûs ve pentâflen ve uskûr-ı çenârâ ve ağac (24) ağac çekirdegi dörder dirhem tarâġiyûn ve zerenebât ve mişkaţ-ı emşî‘ (25) ve âncelikâ üçer dirhem mürr-i şâfi on dirhem ağac kavunu kabuğı altı

258b

(1) dirhem yaban şarımşığı ve yaban sedefi ve kırdâsentu birer kabza lisân-ı şevr çiçeği (2) ve heyûfarîkûn yarımşar kabza kuzu kulağı ‘uşâresi yüz elli dirhem diğ (3) otı ve eşkâbîyüzâ ve lisân-ı şevr ‘uşâreleri ve ağac kavunu ekşisi ellişer (4) dirhem şarâb dörtyüz dirhem hâlîş tiryâk on altı dirhem kâfur iki dirhem (5) mecmû‘ını bir yere sekiz gün ısladalar ba‘de kur‘a ve inbîk ile taqtîr idüp (6) hâcet vaktinde isti‘mâl ideler el-hafakân yürek uyanmasına derler (7) bu ‘illet kalbe ‘arîz olur bir harekettir ki ġüyâ kendüye elem veren şeyden (8) müte‘ellim olup kaçır ve dîtrer bunun sebebi çokdur kalbe eziyet veren şey (9) lerin mecmû‘ı hafakâna bâ‘işdir ve ol eziyet viren şey yâ nefis-i kalbe olur (10) veyâ kalbiñ perdesinde olur veyâ kalbe mu‘în olan â‘zâdan bir ‘uzuvda (11) olur ve bu hafakân ya sũ‘-i mizâc -ı sâzicden olur

ya' ni yalnız harāretten (12) olur veyā bürüdetden olur veyāhūd mādde ile olur ve gāhice kalbiñ (13) kalbiñ yakınında bir şiş olmakdan olur veyā kalbiñ hissi ziyāde olduğundan (14) olur veyāhūd kalbde olan demiñ ve rūhuñ mecrālarında veyā kalbe varan (15) mecrālarında veyāhūd akciğeriñ eczāsından olan kalın tamarlarda seyyide (16) olmakdan olur ve gāhice yelden ve yarāmaz buhārdan olur ki ba' zı ā' zādan (17) kalbe şu' ūd eyler meşelā mi' de ve talağ ve ālāt-ı menī gibi ve gāhice cemī' i (18) bedeniñ müşāreketiyle olur hummālarda ' arız olduğu gibi huşuşan hummiyāt-ı (19) vebā' iyyede ola ve gāhice bir şişiñ müşāreketiyle olur veyā kalbiñ ğilā- (20) finda kurd olmakdan olur nitekim muḳaddem beyān olunmuştur ve çok vāki' (21) olur ki bu marāz mi' deniñ içinde veyā fem-i mi' dede lüzücutli balğam veyā (22) hiddetli hılt olmakdan olur veyā fem-i mi' dede sivilce olduğundan (23) olur ve gāhice akciğeriñ kalbden tarafa olan cānibinde sedd vāki' (24) olup kalbe nefes vāşıl olmamakdan olur ve bu nev' i cümleden yarāmazdır (25) ve gāhice ' alil düşüp helāka mü' eddi olur ve gāhice ḫafaḳān zehirlü şey

259a

(1) yemekden ve zehirlü ḫayvān şoḳmakdan veyāhūd ḳarnında şoğulcan (2) ḫāşıl olmakdan olur el- ' alāmāt muṭlaḳa ḫafaḳāniñ ' alāmeti nabzıñ (3) iḫtilāfıdır meşelā nabz-ı ' azīm ve şağir ve serī' ve batī ve mütefāvit ve mütevātir (4) olmakda ziyāde muḫtelif olmakdır eger ḫafaḳān ruṭubetden olursa nabzı (5) leyyin ya' ni yumşak olup ve şāḫibi gūyā ḳalbi bir yaşlık içinde döner hissider (6) ve demden olanıñ ' alāmeti harāreti ve ateşi olmakdır ve nabzı ḫafaḳān vaktiniñ (7) ğayrıda bile serī' ve ' azīm olmakdır ve şafrādan olana emrāz-ı şafrāviyye (8) tābi' olup nabzında fi'l-cümle şalābet ve bedeninde harāret olmakdır ve sev- (9) dādan olana ğam ve vaḫşet ' arız olup nabzında şalābet olmakdır (10) ve yalnız rihden olanıñ ' alāmeti ḫafaḳān tiz geḳüp ve nabzıñ iḫtilāfı az (11) olmakdır ve sedde olanıñ ' alāmeti bedende toluluk ' alāmeti yoğ iken nabz serī' (12) ve batī ve ' azīm ve şağir ve ḳavī ve za' if olmakda muḫtelif olmakdır ve ḳalbiñ (13) hissi ziyādeliginden olan ḫafaḳāniñ ' alāmeti nabzıñ kuvvetinde ve nefesiñ (14) şihḫatinden vesā' ir ā' zāniñ selāmetinden bilinür ve ekşeriyā bu güne ḫafaḳāniñ ~ (15) ' arız olan kimseleriñ beşerelerinde ednā şeyden eşer-i infī' āl zāhir olur gerçi (16) ğaḳab ve feraḫ ve ğam gibi şeyler ḳalil olursa bile ve hummālardan ve zehr içmekden (17) veyā zehrli ḫayvān şoḳmakdan veyāhūd buhrāndan olanlarıñ ' alāmeti zāhirdir ve ba' zı (18) ' uzuvuñ müşāreketiyle olanıñ ' alāmeti ol ' uzuvda aftıñ bulunmasıyla bilinür Senār (19) tūs ṭabīb der ki ekşeriyā ḫafaḳān ' avretlere ' arız olur huşuşan ḫayzları muḫtebes (20) ola ve ' illet-i merāḳa mübtelā olanlara daḫı ' arız olur el- ' ilāc eger ḫafaḳān mādde ile (21) olursa faşdiyle ve ishāl ile māddeyi iḫrāc ideler ve ḳalbiñ sū' -i mizācında

(22) zıkr olunan şeyler ile mizācī ta‘dīl eyleye ammā yelden ve buḥārdan olanlar eger bir māddeden (23) mürtefi‘ olmuş ise ol māddeyi ḳaṅgī ‘uzuvda ise çıkarmak gerekdir meşelā raḥimde (24) ise şāfenden faşd ideler ve sākılardan ḥacāmat ideler ve bāzūlarını ve uyluḳ (25) larını pek bağlayup ovalar ki buḥār ḳalbe şu‘ūd eylemeye ba‘de mu‘tedil olan edviye-i

---

~ ḥafaḳān

259b

(1) ḳalbiyye ile yelleri daḡıdııcı devālar isti‘māl ideler meşelā altun (2) ve incü ve mercān ve şarī yāḳūt ve gök yāḳūt ve pādzeḥr ve gıl-ı ermenī (3) ve ḫīn-i maḥtūm gibi ve ḳalbe ḳuvvet virüp yelleri taḥlīl etmekde mücerreb olan (4) ağac ḳavunının muḳaṭṭar yaḡıdır ve rāvend-i rūmī’den şülüşān dirhem isti‘mal (5) etmek daḡı mücerrebdır ve kırmız ma‘cūnı ve ḥār ve bārid cevāḥir ma‘cūnı ve incü (6) ma‘cūnı ve devā-i misk bunlardan ḳaṅgısı olursa isti‘mal ideler (7) ve bu ḥafaḳāna ḡāyet nāfi‘dir Senārtūs ṭabībīn muḥtārıdır şıfatı (8) kırmız ma‘cūnı iki dirhem pādzeḥr ve incü sūdüs dirhem ağac ḳavunı (9) yaḡı üç ṭamla bunları ma‘cūn idüp lisān-ı şevr şuyıyla şülüş dirhem (10) miḳdārı isti‘mal ideler ma‘cūn-ı āḡar lisān-ı şevr ḥamīresi ve gülbeşeker sekizer (11) dirhem kırmız ma‘cūnı ve tiryāḳ-ı kebīr birer dirhem ermāteykim el-revvizātem şülüş dirhem (12) bunları ağac ḳavunı şarābı ile veyā lisān-ı şevr şarābıyla ma‘cūn ideler (13) ve daḡı ve ḳalb üzerine vaż‘ olunacak devālardan bu terkīb ḡāyet nāfi‘dir (14) şıfatı lādin dört dirhem ıştırak ve terementi ve maştakī ikişer dirhem (15) ağac ḳavunı yaḡı ve ḳaranfil yaḡı ve dārcīn yaḡı ellişer ṭamla misk (16) ve ‘anber üçer buḡday mecmū‘ını issi ḥavanda alıḡdırup merhem idüp (17) ḳalb üzerine ṭaşradan süreler ve yelleri ṭaḡıdııcı iḥtiḳānlar etmek (18) bu ‘illete ḡāyet nāfi‘dir ma‘lūm ola ki Senārtūs ṭabīb ḥafaḳān ‘illetinde (19) faşd olunmaḡı cā‘iz görmez zīrā faşd sebebiyle ḥarāret-i ḡarīziye za‘f (20) ṭārī olmaḡla ḥafaḳānıñ iştidādına sebep olur belki edviye-i ḳalbiyye ile (21) maḡlūṭ müşilāt ile ṭabī‘atı telyīn eyleyeler ba‘de ‘alīle edviye-i ḳalbiyye vireler (22) meşelā kırmız ma‘cūn ve devā-i misk ve tiryāḳ ve meşer gibi ve bunlardan ḳūvī olan (23) devāya muḥtāc olunur peyḡamber ağacı ve sapārīna ve şāşafraz ṭabḫı vireler (24) ve bunlarıñ ṭabḫını ağac ḳavunı ḳabuḡıyla ḳaynadup öylece vireler ve Erḳıl

260a

(1) ḥekīm bu ma‘cūnı sevdā-i merāḳiyadan ve balḡamdan nāşī olan ḥafaḳāna (2) tecrūbe idüp nef‘ini ziyāde medḡ etmişdir şıfatı oḡul otı ve reyḡān (3) ve lisān-ı şevr ve petūnīḳa ve ḳoyun otı ve fūtenc birer ḳabza laṭīfe (4) ağac ḳavunı ḳabuḡı dört dirhem ağac ḳavunı çekirdeḡi sekiz dirhem (5) ḳaranfil ve ‘ūd ve dārcīn ve besbāse birer dirhem sināmeki kırk

sekiz (6) dirhem eftīmūn ve besfāyic otuz ikişer dirhem kābili ve şarı helile (7) sekizer dirhem çekirdegi çıkmış kızıl üzüm yüz dirhem mecmū eczānīn (8) üç ağır miqdārı şu ile dört gün bir yerde ısladalar ba' de (9) nısfı kalınca kaynadup ve süzüp kifāyet miqdārı şeker ile kıvāma (10) getüreler ba' de yüz dirhem kıl elekden geçmiş erik balı sekiz (11) dirhem döğülmüş dārcīn karışdırup isti' māl ideler ma' lūm (12) ola ki cemī'i hayvānātīn ve kuşlarıñ yürekleri kaçan ba' zı edviye-i kalbiye (13) ile taqtīr olunsa ol muqattarı isti' māl etmek cemī' i kalb marazlarına gāyet (14) nāfi' dir ve dağı Senārtūs tabībīn māu'l-kulüb tesmiye eylediği muqattar şu (15) dağı hafākāna gāyet nāfi' dir ve mücerrebdır şıfatı geyik yüregi yāhūd bulunmazsa (16) şıgır yüregi ki bir 'aded oğul otı bir kabza lisān-ı şevr çiçegi ve benefşe ve gül (17) yarımşar kabza ağac kavunı kabuğı dört dirhem feslegen tohumı iki dirhem karanfil (18) ve dārcīn ve şandal ve birer dirhem za' ferān yarım dirhem bu eczaları bir yere (19) koyup üzerine dört parmak çıkınca şarāb koyup kur' a ve inbīk ile (20) taqtīr ideler ve taqtīr olunurken inbīkīn ağına şülüşer dirhem misk ve 'anber (21) koyalar ve tamām taqtīr olunduğdan sonra hıfz idüp hācet vaktinde isti' māl (22) ideler ve dağı pādzehr isti' māl eylemek şoğulcandan olan hafākāna ve cemī' (23) envā' ina nāfi' dir ve mādde ile olan hafākāna bāzūlarından yakı açup (24) nohūd ile işletmek gāyet nāfi' dir za' fu'l-kalb ya' ni yürek za' if

260b

(1) olmak bunuñ sebebi meşelā kulunc ve hummā-i dıkk gibi şedīd marazlarıñ vücūda zahmet (2) virmesiyle kuvvet za' if olmasıdır veyā keşret istifrāğdır veyāhūd rūhuñ (3) rakīk olup bedene münteşir olmasıdır veyā kılletidir el- ilāc evvelā kalbīn (4) mizācını ta' dīl ideler ve 'ıtrıyyeti ve takviyeti sebebiyle ervāhı hıfz idici (5) muvāfık devālar kalbe kuvvet vireler meşelā 'anber ve misk ve ıstırak ve lādin (6) ve şandal ve 'ūd ağacı ve ağac kavunı kabuğı ve diş otı ve biberiye gibi (7) ve bu muqattar şu dağı harāret-ı garīziyeyi hıfz eyleyüp mizācı hār olanlara (8) nāfi' dir şıfatı bir emliğı pāk yıkayup ufağ doğrayalar ba' de lisān-ı şevr şuyı (9) ve ağac kavunı ekşisi hindibā şuyı ve kuzı kulağı şuyı yüz elliser (10) dirhem karabaş çiçegi ve lisān-ı şevr çiçegi birer kabza arāmānīkū sefūfi ve şandaleyn (11) sefūfi ve dārcīn dörder dirhem şarı şandal sekiz dirhem ağac kavunı (12) miqdārı mu' tedil ola dört 'aded bunları ufağ doğrayalar ve mecmū' ını (13) kur' aya koyup inbīk ile taqtīr ideler ve bu muqattardan dört dirhemden (14) sekizer dirheme dek nūş ideler ve bu şu dağı şovukdan olan za' f-ı kalbe (15) nāfi' dir şıfatı budur zehr-i belbūs ki diyār-ı Rūmda sūnbül dimekle ma' rūfdur ve zan (16) olunur ki zehr-i beşala lezīz ola iki kabza gül dört kabza huzāmā bir kabza (17) lisān-ı şevr iki kabza diş otı ve merzencūş ve zūfā ve biberiyye üçer kabza (18)

oğul otı ve na' nā birer kabza dārcin ve kebābe ve ıştırak sekiz dirhem besbāse (19) ve fūlful ve kākule ve cevz-i bevvā ve karanfil dört dirhem ak şarāb ve gülāb altışar yüz (20) dirhem mecmū' ını bir yerde üç gün ısladalar ba' de taqtir ideler ve içine yarım (21) dirhem ' anber koyup birer kaşık isti' māl ideler ve bu muqattardan nabz yerlerine (22) ve kalb üzerine mizācın iktizāsına göre süreler gāyet nāfi' dir (23) el-ğāşy ya' ni bayılma bu bir hāletdir ki kalbın za' fından ve rūh-ı hayvāniniñ (24) dāhile hareketi veyā dāhilde müte' affin olması sebebiyle bi'l-külliyeye kalbe ictimā' ından (25) ötüri kalb teneffüs idemediğinden his ve hareketiñ mu' aṭtal olmasıdır

261a

(1) yāhūd rūh kalil ve raķik olmağla rūhuñ ma' deni olan kalbde (2) mevcūd olan rūhdan fazla olmağla sā'ir ā' zāya nūzi' olma- (3) dıgından his ve hareket mu' aṭtal olur böyle olmasının sebebi muqaddem dahı (4) beyān olmuşdu ve bu ' illete taḥammül idemeyenler ve hastalıktan kalķan (5) adamlardır ve gāhice sebab-i cemī' bedende olan tamarlara 'ām olur böyle (6) olduğda ġāşyi sık sık vāķi' olur yāhūd sebab-i bürüdetiñ şiddeti (7) veyā ḥarāretiñ hiddetidir ve ḥummāniñ evvelinde vāķi' olan ġāşyi bu kabilden (8) dir ve gāhice ġāşy bir āḥar ' uzuvuñ müşāreketiyle olur meşelā dimāğ gibi (9) zīrā dimāğda sedde-i tāmme olduğından sekte olsa şübhe yokdur ki (10) ġāşy dahı olur bunuñ gibi sā'ir ' uzuvuñ müşāreketiyle dahı olur (11) el- ' ilāc nevbet vaḳtinde ya' ni bayılması vaḳtinde elini ve ayağını pek (12) bağlayalar ve rāyiḥası tayyib olan şeyler şem itdireler ve ağrısı (13) var ise ağrıyı teskīn ideler eger sebab-i şovukdan ise tezeyyüh nef' (14) viren devālar misk ve ' anber ve rāyiḥası laṭif muqattar şular koḳlatmağdır (15) meşelā çiçek şuyı ve ağac kavunu kabuğı şuyı ve ıhlāmūr şuyı gibi (16) ve eger sebab-i ḥarāretten ise gül şuyı ve gül sirkesi ve şandal ile (17) çiçek şuyı koḳladalar ve eger ihtināk rahmden ise kūnduz ḥayesi (18) ve sedef koḳladalar ammā ağac kavunu yağını içmek ve koḳlamak ve dahı (19) sürünmek ne sebebden olursa olsun ġāşyiñ cemī' -i envā' ına (20) nāfi' dir oğul otı dahı böyledir ve sebebi şovukdan olana tiryāk (21) ve meşer ve kırmızı ma' cūnı ve devāü'l-miskisti' māl eylemek gāyet nāfi' dir (22) ve mersin yağı ve şakız ~ yağı içmek ve sürünmek nāfi' dir ve dahı (23) ayva ve misket elması yemek dahı nāfi' dir ve Dāvud-ı Anṭākī der ki bir kimse (24) bir dirhem saḥḳ olunmuş ' üd yiyüp ba' de üzerine bu şudan (25) içse eger ġāşyden ḥalāş olup def' olmaz ise ġayrı ' ilāc

---

~ ağacı

261b

(1) İle def^c olması muhâldir ya^cni gâşyiñ cemi^c envâ^cına bu şu ^cilâc (2) kâfidir şıfatı elma şuyı ve şeftalü şuyı ve gül şuyı ve sükût (3) şuyı meşelâ her yerinden birer fincân ^canber ve misk ve pâdzehr bunlardan (4) dahı meşelâ beşer buğday ağrı nebât şekeri kifâyet miqdârı mecmû^cını (5) bir yere qarışdırup nûş ideler emrâzu'l-merîve'l-mi^cde (6) kızıl öyken ve mi^cde marâzları beyânındadır ma^clûm ola ki merî didikleri (7) ta^câm ve şarâbıñ yoludur ya^cni mi^cdeye andan vâşıl olur bunuñ (8) maḥalli eñsede olan oñurğa üzerine vaz^c olunup yuğa (9) rudan fem-i mi^cdeye doğrı çekilmişdir ve ağızdan tarafa olan (10) ucu tar olup gitdikce aşığı doğrı mi^cdeye vâşıl olunca (11) geñiş olup mi^cdeniñ ağızı olur ve merîniñ aşığa tarafı (12) mi^cdedir ki yeñilen ve içilen şeyiñ tıracak yeridir Şeyḥu'r-re'is (13) der ki ḥaḳîkatde bakılsa merî mi^cde cinsindendir ki giderek geñiş (14) olur ve mi^cde degirmidir gūyâ merî ile mi^cde şürâḥi şu kabı (15) şeklindedir ve mi^cdeniñ sağ cānibinde qaraciger ve sol cānibinde (16) talak vardır adlâ^cıñ altındadır ve üst tarafında göğüsde kalb (17) vardır ve mi^cdeyi bu â^czâlar ihâta etmişdir ki mi^cdeye vârid olan (18) ta^câmiñ hażmı kuvvet bulup mi^cdeyi kızdırmak içün öñünden şerb (19) ya^cni iç yağı ve ardından dahı bel ihâta etmişdir ve mi^cdeniñ aşığısıda (20) perdelik vardır işnâ ^câşerî didikleri bağırsağa muttaşıldır kaçan ta^câm (21) mi^cdeye inse Bâri Te'âlâ'nıñ izn-i şerîfi ile ta^câm hażm olunca ol (22) delik kapanup açılmaz kaçan ki ta^câm hażm olsa ol hażm olan ta^câmiñ (23) şâfisi ve ḥulâşası ciger ile mi^cde mâbeyninde mäsâriḳâ didikleri ince (24) tamarlardan cigere çekilüp varır ve hażm-ı mi^cde tamâm olduĸda mi^cdeniñ aşığı- (25) sırda olan delik açılıp ta^câmiñ bâḳi kalan keşiki bağırsağlara iner gider

262a

(1) ve cigere mäsâriḳâdan çekilenler cigerde bir dahı hażm olup bu taḳdırce (2) aḥlât-ı erba' a ya^cni kan ve şafrâ ve balġam ve sevdâ ḥâşıl olur ve kan ba^czı (3) aḥlât ile â^czâyâ ġidâ olsun içün tamarlara yayılır ve şafrâ öde (4) çekilür zirâ öd şafrânıñ yatağı ve tıracak yeridir ve sevdâ talâğa çekilür (5) talak dahı sevdânıñ mekânı ve yatağı yeridir ammâ balġam â^czâyı tertib (6) ve ḥareketiñ zararını â^czâdan def^c ve murdâr eylemek gibi ba^czı â^czâyâ ġidâ (7) olsun içün ḥekîm-i lem yezeliniñ ḥikmet-i ḳudsiyesiyle ^cuzuvlara tevzi^c (8) ve taḳsîm olunur ve ma^clûm ola merî didiklerine sū^c-i mizâciñ envâ^cı (9) ^carız olup gerek sâzec olsun ve gerek maddî olsun ve gerek (10) sebebi dâḥilden olsun şişler ve yaralar gibi ve gerek ḥâricden olsun (11) şıdma ve ḍarbe gibi sū^c-i'l-mizâc fi'l-merî merîye ya^cni kızıl öykene (12) ^carız olan sū^c-i mizâc ḥârdır veyâ bâriddir ḥâr olanıñ dâḥilden (13) olan sebebi ekşeriya ḥummâlarda bir issi buḥârıñ çıkmasıdır ve ḥâricden olan (14) sebebi boğaza tütün gitmekdir

ve ateş yanında oturmağdır bunlarıñ (15) ‘alāmeti dili kurumagdır ve şusuzluğdur ve bārid olanıñ dāhilden (16) olan sebebi dimāğdan şovuk nezle etmekdir veyā mi‘ deden şovuk buhār (17) çıkmağdır ve hāricden olan sebebi şovuk havā dokunmağdır ve qarlı şu (18) içmekdir ve bunuñ ‘alāmeti ağzı şulanmağdır ve şusuzluğı olmağdır (19) el-‘ ilāc sebebini izāle idüp sıcakdan olana şovuk devālar ile (20) ‘ilāc ideler meşelā devālar ve şarāblardan münāsib olan benefşe şarābı (21) ve nilüfer şarābı ve bezr-i kaçūnā lu‘ ābı bunlardır ve billūr mi‘ de neyden (22) ağızda tutmağ gāyet nāfi‘ dir ve ağızını semiz otı suyuyla yıkayalar (23) nāfi‘ dir ve şovukdan olana sıcak devālar ile ‘ilāc olunur meşelā (24) dārcin ve қaranfil ve zencebīl ve cevz-i bevvā ve bunlara müşābih devālar gibi (25) ve bu қurş hummālarda ‘arız olan boğaz қuruluğuna gāyet nāfi‘ dir

262b

(1) sıfatı ebegümeci tohumı ve қavun çekirdegi замғ-ı ‘ arabī ve keşirā birer dirhem marul tohumı (2) yarım dirhem mecmū‘ ını sahq idüp benefşe şarābıyla қurşlar idüp hācet vaқtinde (3) bir dānesini dili altına қoyup eridikçe yutalar evrāmü’l-merī ya‘ ni kızıl öykende (4) şiş olmağ bunuñ sebebi sā’ir veremleriñ sebebi gibidir ‘alāmeti boğazı тар olup (5) та‘āmi gücüyle yutmağdır eger bütün māddesi sıcak olursa ağrısı (6) ziyāde olur ve eger şovuk olursa ağrısı az olur el-‘ ilāc eger beden (7) mümteli ise faşd ile ve ishāl ile bedeni pāk ideler veyā hūkne-i leyyine ideler (8) ve maražıñ ibtidāsında taşradan rādi‘ devālar қoyalar meşelā siñirli yaprağı (9) ve semiz otı ve bezr-i kaçūnā lu‘ ābı gibi ve dāhilden benefşe şarābı ve rībās şerbeti (10) vireler ve tezāyüd vaқtinde rādi‘ devālara muhallil zamm ideler meşelā papadya yağı (11) ve toraқ otı ve boy tohumıgibi ve īrsā ve ‘ırқu’s-sūs tabhı içüreler ve eger (12) dağılmayup büyürse üzerine pişürici devālar қoyalar meşelā arpa unı ve haţmī (13) gibi ve yalnız haţmī merhemi sürmek dağı kifāyet ider ve haţmī köki ve incir ve қuru (14) üzüm bunları қaynadup içüreler ve eger deşilmeye muhtāc olursa hardal (15) ve ferāsiyūn ve īrsā bunları қaynadup gārgara ideler ve deşildikden soñra (16) bal suyuyla gāsl ideler ‘asru’l-izdirār ya‘ ni ta‘āmi güc ile yutmağ bunuñ sebebi (17) gāhice veremden olur nitekim zıkr olundu ve gāhice gāliz ve yapışık hıltan (18) olur veyāhūd merī de diken ve kemik gibi şey қaldığından olur ve gāhice yara (19) olduğundan ve mi‘ deden şoğulcan çıkup merīye yapışdığından olur ve (20) gāhice dağı gāliz yelden olur nitekim ‘illet-i meraқiyādde olduğu gibi bunuñ ‘ilācı (21) veremden olmuş ise muқaddem zıkr olundu kezalik diken ve kemik ve dünden (22) olan dağı bāblarında zıkr olunmuşdur şoğulcandan olana sikencibin içüreler (23) huşuşan sikencibin ‘unşalı ola ve қarhadan olanıñ ilacı қarīben zıkr olunur (24)

ķurūhu'l-merī merīde yara olmaķ ekşeriyā bir şışiñ deşilmesinden olur veyā (25) ĥiddetli ĥılt-ı şafrāviniñ ve ĥılt-ı mālīhiñ ol mevzi'e dökölmesinden olur yāĥūd

263a

(1) ĥiddetli buĥārdan olur nitekim yarāmaz ĥummālarda oldığı gibi ' alāmeti (2) ağırsı ve batması olmaķdır ve ĥiddetli şeyler tenāvül etdikde meşelā (3) tuzlu ve ekşi gibi boğazı yanmaķdır el-' ilāc bal veyā arpa şuyunu (4) şekerle ĥarışdırup ġarġara ideler veyāĥūd bir miķdār kerefs ve zūfā (5) ĥaynadup şeker ile ġarġara ideler ba' de sibistān tabĥı veyā ayva (6) ĥekirdegi lu' ābı veyāĥūd ĥaşĥāş toĥumu müstecābı isti' māl oluna ve tāze (7) südüñ içine birķaĥ kerre ĥızġun timür söndürüp anıñla ġarġara (8) etmek ġāyet nāfi' dir ba' de gül şarābı ile ve mersin şarābıyla ġarġara (9) idüp oñulducı devālar isti' māl ideler meşelā žamġ-ı ' arabī ve keşirā ve tīn-i (10) ermenī ve maştakī ve ġünlük ve mercān gibi emrāzu'l-mi' de mi' deye sū' -i (11) mizāc ' āriż olur gerek sāzec olsun ve gerek mādde ile olsun (12) ammā mi' deye sū' -i mizāc bārid ' āriż olmanıñ ya' ni mi' de şovukluġunuñ (13) sebebi ya bedenidir veyā ĥāricidir ammā ĥāriciden olan şovuk (14) şeyler yimekten ve ĥatı şovuk şu içmekden olur ve dāĥilden olanıñ (15) sebebi ĥazmıñ ve ya ĥarāret-i ġarīziyeniñ ža' if olmasıdır veyāĥūd (16) ba' zı müşāreketi olan ā' žādan ruţūbet-i bāridenin dökölmesidir (17) meşelā dimāġ ve kebed ve talaķ gibi bunuñ ' alāmeti şusuzluġı olmayup (18) aġzı şulanmaķdır ve ĥazmı ža' if olmaķdır ve sıcak şeylerden ĥaz (19) eylemekdir ve ekşi gegirmekdir ve yedigi ta' ām az daĥı olursa bile (20) mi' desinde şıķlet virmekdir ve mi' dede yeller ve ķuruldular olmaķdır (21) el-' ilāc mi' deyi ĥarāreti mu' tedil olan edviye-i ĥārra ile ĥızdıralar (22) ve pek ĥarāreti ĥavī devā virmeyeler zīrā ĥarāreti ĥavī olan devālar (23) tecfīfi sebebiyle ruţūbet-i ġarīziyeyi ifnā etmesiyle mi' deye žarar virüp (24) ĥazmı ža' if ider zīrā ĥazmda daĥı ruţūbet-i ġarīziyeye muĥtāc (25) olunur pes ruţūbet-i~ tecfif münāsib degildir egerķi biĥasebi'l-iķtizā

~ ruţūbet

263b

(1) ĥavī ĥarārete muĥtāc olunursa bāri ba' zı muratĥıb şeyler ile vireler (2) meşelā et şuyı gibi ve ba' zı mu' tedil yağlar gibi yāĥūd ba' zı dūhniyyetli (3) devālarla ĥarışdıralar meşelā bādem ve fıstık gibi ve mi' de şovukluġuna (4) nāfi' olan devālar pelin ve na' nā ve petūnıķa ve fütenc ve diş otı (5) ve şa' ter ve sūnbül ve edĥir ve anīsūn ve rāziyāne ve kimmūn ve kişnic ve ardıc (6) toĥumu ve ' anber ve aġac ĥavunu ĥabuġı ve tūrunc ve egir ve cevz-i bevva ve ķaranfil (7) ve ĥavlıncān ve zencebīl ve maştakī ve ' ūd ve kehribā ve ' anber ve misk bunlardır (8) ve mürekkebātdan olanlar ermāteykim el-revvizātem ve cevāriş ' anber ve

kırmız ma' cūnı (9) ve anīsūn ma' cūnı ve cevāriş-ı 'ūd ve cevāriş-ı dārcin bunlardır ve bu ma' cūn (10) daḥı mi' de şovukluḡuna nāfi' dir şıfatı gülbeşeker elli dirhem petūnīka üç dirhem (11) ermāteykim revvizātem sefūfı ve қaranfil ve egir ve zencebīl birer buçuқar dirhem ma' cūnı (12) alınup isti' māl oluna nev' -i āḡar ma' cūn-ı dārcin on altı dirhem ḡavlineān (13) ve қaranfil āḡac қavunı қabuḡı ve besbāse ve mercān birer buçuқar dirhem gülbeşeker (14) yigirmi dōrt dirhem eczālar dōḡūlup kifāyet miқdārı ayva şarābıyla (15) ma' cūn ideler ve ma' cūn daḡı mūcerrebdır şıfatı mūdebber kişnic ve anīsūn ve dārcin (16) ve қaranfil ve kerāviyā ikişer buçuḡar dirhem zencebīl ve cevz-i bevvā birer dirhem ' anber ve misk (17) altışar buḡday bunlar saḡḡ olunup kifāyet miқdārı ḡūlābla ḡal olmuş şeker ile (18) ma' cūn ideler ve bu sefūf daḡı mi' deyi kızdırup қuvvet verir anīsūn (19) ve rāziyāne toḡumı ve kişnic ve kerāviyā ve ' ırқ-ı sūs ve ḡavlineān ve zencebīl herbirinden (20) berāber saḡḡ olunup berāberi şeker ile sefūf ideler ve bu sefūf daḡı (21) ta' āmdan evvel ve ta' āmdan soñra isti' māl olunur şıfatı kişnic sekiz dirhem (22) dārcin iki dirhem besbāse yarım dirhem maştakī şūlūş dirhem ḡālīş beyāz (23) peksimād on altı dirhem aқşeker otuz iki dirhem bunları sefūf (24) ideler sefūf-ı diḡer kırmızı ḡūl қurusı dōrt dirhem dārcin sekiz (25) dirhem zencebīl ve қaranfil ve cevz-i bevvā ve ḡavlineān ikişer dirhem kişnic üç dirhem

264a

(1) 'ūd bir buçuқ dirhem bunları dōḡup berāberi şeker ile sefūf ideler (2) ve bu muқaṡṡar şuya iksir-i eştīmāḡaykūn dirler mi' deye қuvvet virir ve ḡāyet (3) nāfi' dir şıfatı cevz-i bevvā ve қaranfil ve kebābe on ikişer dirhem dārcin (4) ve besbāse ve zerenbād ve қāḡule sekizer dirhem ḡavlineān üç dirhem fūlfūl (5) ve dār-ı fūlfūl ellişer dirhem kırmızı қaranfil çiceḡi ve ḡūl ve lisān-ı şevr ve na' nā (6) ve fūtenc ve pelin yarımşar қabza etmek içi seksen dirhem bunları bir toprak (7) tencereniñ içine қoyup üzerine dōrt parmaқ miқdārı çıkınca şarāb (8) қoyalar ve sekiz ḡūn bir sıcak yerde tura ba' de bādem elli dirhem ḡūl şuyı (9) ve lisān-ı şevr şuyı her birinden ikişer yüz dirhem bāдеми dōḡup (10) bu şularla ezeler ve yigirmi dōrt dirhem bal қoyup mecmū' ını қar' aya (11) қoyup taқtīr ideler ve bu muқaṡṡardan bir қаşıқ isti' māl ideler şovuk (12) dan olan mi' de maraḡlarınıñ cemī' envā' ına nāfi' dir ve rūḡ-ı maştakī (13) daḡı mi' de maraḡlarınıñ cemī' sine nāfi' dir şıfatı budur 'ūd üç dirhem (14) ak şandal ve şarı şandal birer dirhem cevz-i bevvā şūlūşān dirhem қāḡule (15) şūlūş dirhem bunları içine saḡḡ idüp yüz dirhem ' ırқ ile üç (16) ḡūn ısladalar ve süzeler ba' de yüz dirhem keskin sirke ve yüz elli (17) dirhem saḡḡ olunmuş maştakī mecmū' ını bir yere қarışdırup üç ḡūn (18) tırduқdan soñra қar' a ve inbīḡ ile taқtīr idüp ḡācet vaқtinde (19) isti' māl ideler ve mi' de üzerine vaḡ' olunacaқ devālar ladin (20) ve tekāmekā ve termeneti ve belesān sanāi

ve cevz-i bevvā yağı ve kıranfil yağı (21) ve dārcīn yağı ve anīsūn yağı bunlardır ve bu yağları taķtīr ile (22) çıkarılmış ola ve bu merhem mi‘ deyi kızdırup kuvvet verir pelīn (23) yağı ve sūnbūl yağı dōrder dirhem cevz-i bevvā ve na‘ nā yarımşar dirhem kıranfil (24) ve egir şūlūşer dirhem kifāyet miķdārı bal mūmıyyla merhem ideler şıfat (25) dūhn-i eşīmāhayķūn pelīn yağı yüz dirhem kıranfil ve şarı şandal

264b

(1) ve maştakī ikişer buçuğar dirhem gül ve besbāse yarımşar dirhem şarāb elli (2) dirhem mecmū‘ ını şarāb maḥv olup dūhn bākī kalıncaya kıaynadup (3) süzeler mi‘ deye kuvvet virmekde ğāyet nāfi‘ dir ve bu zımād daḥı şovuk (4) mi‘ deye fā‘ide ider şıfatı maştakī ve günlük ve ḥavlıncān ve kıranfil ve besbāse (5) birer dirhem uc şūlūşān dirhem kişnic ve topalak ve kākule yarımşar dirhem mercān (6) şūlūş dirhem ıştırak on altı dirhem lādin altı dirhem kifāyet miķdārı (7) zift ve bal mūmıyyla merhem idüp mi‘ de üzerine süreler şıfat-ı kimāder-ı tıb (8) na‘ nā ve pelīn ikişer kıabza edḥīr nışf kıabza topalak ve ḥavlıncān ve kıranfil (9) ikişer dirhem bunları şarābıyyla kıaynadup bir süngeri batırup ve mi‘ de (10) üzerine tekrār tekrār kıoyalar sū‘i’l-mizāci’l-ḥār fi’l-mi‘ de ya‘ ni mi‘ de bozulma- (11) sı ḥarāretten olmak bunuñ ḥāricden olan sebebi taḥī‘ atı ıssı devālar (12) ve ğıdālar yimekten ve sıcak şeylere mülākī olmaķdır ya‘ ni sıcak havāda gezmek (13) ve ateş yanında oturmaķdır ve dāḥilden olan sebebi ıssı ḥummālardır meselā ḥummā-i (14) muḥarriķe gibi ‘ alāmeti gegirdikce tütün gibi şeyler çıkmaķ ve ağız ve dudakları (15) kurumak ve şusuz olmak ve sıcak şeylerden ḥazḥ etmeyüp mutazarrır olmaķdır (16) el-ilāc bārid şeylerle mizācı ta‘dīl eyleyeler lākin bürüdeti mu‘ tedil ola ki ḥarāret-i (17) ğarīziyeye zarar gelmeye zīrā mi‘ de cism-i ‘ aşbānī olmaķla pek şovuk şeyden (18) mutazarrır olur ve mi‘ de sıcakluğına nāfi‘ olan devālar kıuzı kıulağı (19) ve semizotı ve hindibā ve gül ve benefşe ve nilüfer ve ağac kıavunı ekşisi ve nār (20) ‘ uşāresi ve ḥālīc ve rībās ve ‘ anber -i bāris ve bezūr bārde ve şandal ve mercān (21) bunlardır ve bu maṭbūḥı içmek nāfi‘ dir şıfatı bezūr bārde ikişer dirhem arpa (22) şuyı yüz dirhem gül şuyı ve benefşe şarābı sekiz dirhem toḥumları dōğüp (23) mecmū‘ ını bir yerde kıaynadup süzeler ve içeler ve bu maṭbūḥ daḥı mücerrebdir (24) ve isti‘ māli keşīrdir hindibā köki ve timūrhindī dōrder dirhem şandal iki (25) dirhem arpa şuyı yüzer dirhem bunları kıaynadup süzeler ve içine sekiz

265a

(1) dirhem gülbeşeker ezüp tekrār süzüp nūş ideler ve bu ma‘ cūnı (2) isti‘ māl etmek nāfi‘ dir benefşe ḥamīresi on altı dirhem gülbeşeker sekiz (3) dirhem bārid incü sefūfı ve şarı yarımşar dirhem ağac kıavunı ekşisi (4) ile ma‘ cūn ve şerbetlerden münāsib olan ‘ anber-i bāris şerbeti

ve nār (5) şerbeti ve rībās şarābı ve қоруқ şarābı ve sükkerī sikencibīn bunlardır (6) ve ma'cūnlardan bārid incü ma'cūnı ve cevāriş-ı şandalīn ve diyārdūn isti' māl (7) etmek nāfi' dir ve dağı mi' de üzerine vaz' olunacak gül yağı ve benefşe yağı (8) ve şandaleyn yakısı ve bezr-i қаtūnā lu' ābı bunlardır ve bu merhem dağı nāfi' dir (10) gül yağı ve aқ şandal ve gül kұrusı şülüşer dirhem kifāyet miқdārı bal mūmı ile (11) ve gül yağı ile merhem ideler ve ғıdālardan табі' atı şovуқ ғıdālar yiyeler meşelā (12) marul burānisi ve semiz otı burānisi ve pilic gibi bunları limon şuyıyla (13) veyā қоруқ şuyı ile isti' māl ideler ve şu yerine arpa şuyı içeler (14) yemişlerden meyhūş ayva ve meyhūş elma tenāvül ideler sū' i' l-mizācū' r-ruṭb (15) fi' l-mi' de mi' de bozulması ruṭubetden ya' ni yaşıқdan olmaқ bunun ḡā- (16) riçden olan sebebi ruṭubetli ғıdālar ve şarāblar içmekdir ve havāsı ruṭubetli (17) yerlerde ve şular kenārında oturmaқdır ve çok uyumaқdır ve dāḡilden (18) olan sebebi hażmı za' if olmaқdır ' alāmeti ağız şulanup şalyası (19) aқmaқdır ve yelleri ve gegirmesi olmaқdır ve şusuzluğı olmaқdır müceffef şeylerden (20) haż etmekdir el- ' ilāc ғıdālardan ve devālardan ḡarāreti ve bürüdeti қavī olmayan (21) müceffefāt isti' māl olunmaқdır ammā ḡār olan müceffef devālar petūnīka ve na' nā ve pelīn (22) ve diş otı ve egir ve ḡavlineān ve kişnic ve kerāviyā ve maştakī ve aṭa şoğanı ve tavuқ (23) қurşāğı ve peygamber aғacı ve şāşafraz bunlardır ammā bārid ve müceffef olanlar gül (24) ve şandal ve mercān ve ṭīn-i ermenī ve ṭīn-i maḡtūm ve kızıl behmen bunlardır ve dağı (25) ve mi' deniñ yaşıқını қurudıcı müreккеb devālardan peygamber aғacı ve şāşafraz (26) tabḡı ve cevāriş sefercel ve ıtırīl-i şağır ve ermāteykim el-revvizātem ve tiryāқ ve meşer

265b

(1) ve ma'cūn-ı vec bunlardır ve bu sefūf mi' dede olan ruṭubeti қurudur şıfatı (2) қurumuş tavuқ қurşāğı dört dirhem dārcīn ve қaranfīl ve 'ūd ve birer dirhem (3) bunları dōgūp berāberi şeker ile sefūf ideler ve bu sefūf dağı evvelkinden (4) қavīdir şıfatı kişnic ve anīsūn ve rāziyāne toḡum ve kerāviyā dōrder dirhem қurumuş (5) tavuқ қurşāğı iki dirhem ḡavlineān ve қaranfīl ve besbāse birer dirhem peksimāt (6) üç dirhem şeker sekiz dirhem sefūf idūp ṭa' āmdan evvel ve şoñra isti' māl (7) ideler ve mi' de üzerine vaz' olunacak devālar mersīn yağı ve maştakī yağı (8) ve cevz-i bevvē yağı bunlardır ve bu yağı mi' deyi tecfīf ider şıfatı ayva mūrabbāsı (9) ve maştakī dōrder dirhem қaranfīl ve ḡavlineān ve besbāse ve gül ve yarımşar dirhem bunları (10) bir miқdār pelīn yağı ve na' nā yağı ile merhem idūp mi' de üzerine sūreler ve dağı (11) eştimāḡaykūn-ı kebīr yakısı dağı ḡāyet nāfi' dir şıfatı budur maştakī on (12) altı dirhem gūnlük sekiz dirhem ıştırak dört dirhem teke şaқalı ve aқākiyā ikişer (13) dirhem bunları dōgūp şarābda ışladalar ba' de na' nā ve kimmūn

ve kıaranfıl ve cevz-i bevvā (14) birer buçuķar dirhem řandal ve sũnbũl-i hindĩ ve kıurř-ı ğāliye ve mercān birer dirhem dũhn-i mařtakĩ (15) ve dũhn-i sũnbũl ve rāťineć ve řem' her birinden kifāyet miķdārı bunları mu' tedil ateřde resm (16) űzere yaķı idũp mi' deye sũreler ve mi' desi muraťtĩb olan kimselere  orbalar (17) ve kıabaķ ve sũd ve balıķ gibi ruťũbetli řa' āmlardan iŗtirāz ideler belki mũceffef řa' āmlar (18) isti' māl ideler meřelā kebāb ve keklik eti ve serće ve ğũgercin etleri gibi (19) sũ'i'l-mizācũ'l-yābis fi'l-mi' de ya' ni mi' de bozuķluğı yubũsetden (20) olmaķ sebebi mi' deniŗ ruťũbeti cigerde olan řarāretten ve demiŗ ĥiddetinden (21) űtũri miķdār-ı tabĩ' isinden az olmaķdır yāĥũd sebebi ředĩd ĥummālardır (22) ve ifrāť űzere ishāldir ve  oķ  oķ terlemekdir ve idrārdır ve burun (23) kıanamaķdır ve ifrāť űzere kıan gitmekdir meřelā ĥayz kıanı ve bāsur kıanı gibi (24) ve ziyāde ğam ve kıasāvet  ekmekdir ve daralmaķdır ve  oķ gezmekdir ĥuřũřan kıura- (25) kılık havālarda ola ve ğĩdālardan ve řarāblardan mũceffef řeyler isti' māl (26) etmekdir 'alāmeti řusuzluķdır ve ağzı ve dili kıurumaķdır ve yābis ğĩdāları

266a

(1) ĥazm etmeyũp sinesinde kıaynamaķdır ve zāhirde bir sebep yoğ iken (2) bedeni arıķ olmaķdır ve ruťũbetli ğĩdālardan ĥazz etmekdir el-ilāc bu marazda (3) muraťtĩb ğĩdālar yimek devā isti' mālinden ĥayırlıdır ve mi' deyi tertĩb (4) eyleyen ğĩdālar lisān-ı řevr ve 'ırķ-ı sũs ve bādem ve fıstıķ ve kıuru űzũm (5) ve ebeğũmeci bunlardır ve şerbetlerden benefşe řarābı ve ĥařĥāř toĥumu (6) řarābı mũnāsibdir ve bu ma' cũn daĥı mũnāsibdir şıfatı lisān-ı řevr ĥamĩre- (7) si ve benefşe ĥamĩresi sekiz dirhem řa' leb dűrt dirhem fıstıķ iki (8) dirhem bezũr-ı bāridelileri birer dirhem lisān-ı řevr şerbetiyle ma' cũn idũp (9) isti' māl ideler ve taşradan mi' de űzerine vaż' olunacaķ devālar (10) řavũķ yağı ve benefşe yağı ve şatlu bādem yağı ve sũsen yağı ve ĥaťmĩ (11) toĥumu lu' ābı bunlardır ve bu kıırũťi daĥı mi' deniŗ yubũsetine nāfi' dir (12) bādem yağı sekiz dirhem sũsen yağı ve řavũķ yağı ikişer dirhem (13) kifāyet miķdārı bal mumuyla kıırũťi ideler nev-i āĥar řarābıyla kıaynamış (14) ayva on altı dirhem arpa unı sekiz dirhem mařtakĩ iki dirhem (15) kifāyet miķdārı bādem yağı kıarışdırup merhem ideler ve bu ' illete mũbtelā (16) olanlar şuzlulardan ve ekşilerden ve paştırma ve sucuk gibi kıuru şeyler- (17) den řaķınalar ve ğĩdāsı arpa unı bulamacı ve nĩmpirřit yumurta şarısı (18) ve kıaya balığı ve pilic ve buzāğı eti ve oğlak ve kıuzı eti ve bādem ve fıstıķ (19) ve kıuru űzũm ve şatlu elma ve şatlu nār ola ve eger māni' yoğ ise ya' ni ĥummā-i 'ufuniyye- (20) si yoğ ise tāze şağılmış sũd i mek anlar i ũn ğāyet eyũ devādır (21) ve bu zıķr itdigimiz ' ilāclar mizāc-ı mũfrediŗ ya' ni yalnız řovuķdan ve sıcaķdan (22) ve ruťũbetden ve yubũsetden olan mi' de bozuķluğunuŗ ' ilāclarıdır (23) ve emzice-i

mürekkebeniñ dağı ‘ilâcları bundan bilünür ya‘ni mi‘de bozu- (24) kluğı mürekkeb olup meselâ hâr-ı raṭb ve hâr-ı yâbis ve bârid-i raṭb ve bârid-i yâbis (25) olduğda bu zıkr olunan devâlardan terkîb-i sanâğı ile terkîb idüp (26) isti‘ māl ideler ve bunları terkîb etmek zâhir olduğından tafşîl olunmadı

266b

(1) sū’-i mizâc-ı maddî fi’l-mi‘de mi‘de bozukluğı mādde ile olduğda (2) mādde yâ nefes mi‘dede mütevellid olur veyâ ba‘zî ā‘zâdan mi‘deye manşib (3) olur ve manşib olduğda ya mi‘deniñ tabaḳaları teşerrüb ider ya‘ni içer (4) veyâ mi‘deye dökülür ve dökülen mādde ya tabaḳalara veyâ mecmū‘ına ulaşır (5) ve ol mādde dağı ya mādde-i balgāmîyedir ki bürüdetden ve ruṭbetden olur (6) veyâ mādde-i şafrāviyyedir ki harâretten ve yubüsetden olur ve gâhice iki (7) mādde müctemi‘ olup mi‘dede riyah tevellüd ider ve eger balgām gâlib olursa (8) mā’iyet keşir olur ve şafrâ gâlib olursa rihiñ tevellüdi çok olur (9) ve ekşeriyâ mi‘dede olan balgām yaştandır ve şafrâ olması cigerdendir (10) ve mi‘dede sevdâ olması ekşer ya ṭalaḳdandır veyâ sū-i hażmdandır (11) ve merâḳiyadandır bunları her birinin ‘alâmetleri sū’-i mizâc-ı sāzicde (12) zıkr olunmuşdur ma‘lûm ola ki kaçan mādde mi‘deniñ tabaḳalarına ya‘ni boş (13) yerlerine manşib olsa andan kay’ ve ishâl ‘arız olur ve eger māddeyi (14) teşerrüb idüp veyâ mi‘deye ulaşmış ise andan fevâḳ ya‘ni inçırık (15) ‘arız olur ve nefsi mi‘dede tevellüd ideniñ ‘arzları dâ’im olur (16) ve mi‘deye ‘uzuv-ı âhardan manşib olanıñ ‘alâmeti mi‘deye manşib olduğca (17) ‘arz gâh gelüp gâh gitmekdir el-ilâc māddeyi tenkîḥ idüp (18) mizâcî ta‘dîl ideler ve mi‘deyi muṭlaḳa tenkîḥ etmek kay’ ile olur ve kay’ (19) sikencibîn ile ve turb şuyı ile olur yâḥûd turb toḥumıyla kaynadup (20) içürüler kay’ itdirir ve bu maṭbûḥ dağı kusdurucudur turb (21) sekiz dirhem âsârûn bir dirhem gâriḳûn şülüş dirhem bunları sekincebin (22) ile kaynadup süzüp kırk sekiz dirhem miḳdârını içireler ammâ bundan (23) kavî olan mukayyi’in bu maḥalde zıkrî münâsib degildir ve müshil isti‘ māl (24) olduğda şabrdan a‘lâsı yokdur dağı ziyâde iḳtizâ iderse (25) mecûḳân ve râvend vireler bunlarıñ üzerine ğayrı ziyâde olmaz

267a

(1) megerki sinâmeki ola ve şafrâ galebesiniñ ‘alâmeti ağzı acı olmak (2) ve şusuzluk ve ṭa‘âma iştiḥâ olmamak ve şafrâ kay’ etmekdir ‘ilâcî (3) şafrâyı terencübîn ve ḥıyarşenbe ve timürhindî ve gül mekerri ile (4) ishâl ideler ve şeyḥ re’is şafrâ ishâl etmekde efsentîn ṭabḥını (5) medḥ etmişdir ve eger şafrâ ğalîz olup tabakât-ı mi‘dede müteşerrib (6) olursa şabr ve râvend ve diyâḳatilikûn gibi devâlar isti‘ māl ideler (7) ve ayâric-i fayḳara isti‘ mālî dağı ğâyet münâsibdir ve bu nuku‘ mi‘deden (8) şafrâyı çıkarmakda ğâyet eyüdü şıfatı râvend

bir buçuk dirhem dārcīn (9) sūdüs dirhem bunları sıcak hindibā şuyıyla ısladup süzeler (10) ba' de içine sekiz dirhem gül şarābı ve terencübīn ezüp içeler ve şafrā (11) gālīz olduğda a' lā gül-i mükerrerı içmek efḍaldır ve tenkīhden soñra (12) aķ ninten ṭabhıyla ve gülbeşeker ile mi' deye kuvvet vireler ve mi' de üzerine (13) gül yağı ve pelīn yağı ve ayva yağı süreler ve mi' dede balğam gālebe- (14) siniñ ' alāmeti ṭa' ām aķabinde mi' de sakīl olup ba' de şişüp (15) ve yeller hareket etmektedir ve eger balğam gālīz olursa bu ' alāmetlerle bile (16) ekşi gegirme olur ve balğam raķīķ ve mā' ī olursa ekşeriyā mi' deden (17) ağıza yedigi ṭa' āmdan nesne gelmekdir ilācī turb ṭabhıyla ve sikencibīn (18) ile kay' itdireler ve eger mizācī ḳavī ise yarım dirhem zāc ebyāzdan (19) yağlı et şuyıyla vireler ve bu mülebben balğamı çıkarır şıfatı müşhil gül balı (20) on altı dirhem ḳudret ḥelvāası sekiz dirhem bunları petūnīķa ṭabhıyla (21) ezüp içeler ve eger balğam gālīz ise petūnīķa ṭabhını ve fütenc ṭabhı (22) ve zūfā ṭabhı ve bal şuyı ve sikencibīn ' unşalı gibi devālar ile balğamı (23) inzāc ideler yāḥūd on altı dirhem gül balı ve sekiz dirhem petūnīķa (24) şerbeti ve toķuz ḳatre rūḥ-ı zāc ṭamıldup üç dört şabāḥ- (25) larda içeler ba' de ayāric-i fayķara ḥabb-ı efāviyā ve ḥabb-ı eşīmāḥayķūn

267b

(1) ḳağısı olursa isti' māl idüp ṭabī' atı teleyyūn ideler ḥabb-ı efāviya (2) şağiriñ terkibi budur şabr dört dirhem ḳaranfil ve cevz-i bevvā yarımşar (3) dirhem zencebīl sülüş dirhem za' ferān sūdüs dirhem buları ince saḥķ (4) idüp na' nā şuyıyla veyā pelīn şuyıyla haylar idüp bir dirhem bu habdan (5) isti' māl ideler ve bu sefūf daḥı mi' deye kuvvet virir zencebīl sekiz (6) dirhem fūlful dört dirhem cevz-i bevvā iki dirhem dārcīn bir dirhem berāberi (7) şeker ile sefūf ideler ve bu sefūf daḥı mi' deye kuvvet virüp yelleri (8) dağıdır keşenc dört dirhem cevz-i bevvā ve besbāse ḳaranfil ve zencebīl ve egir ve ḥavlıncān (9) ve ağac ḳavunı ḳabuğı bir dirhem dārcīn iki dirhem kerāviyā yarım dirhem berāberi gül (10) nebātıyla sefūf ideler ve mürekkebātdan ermāteyķemü'l-revvizātem ve cevāriş-ı fūdenc (11) ve cevāriş-ı felāfili ve na' nā mürabbāsı ve petūnīķa mürabbāsı ve dārcīn şuyı (12) bunlardır ve daḥı üzerine vaż' olunacak devālardan bu ḳirūṭi ḳomaķ (13) gāyet eyüdü şıfatı vec ve ḥavlıncān ve topluķ ve günlük ve lādin dörder dirhem (14) na' nā ve pelīn ikişer dirhem sūnbül ve gül on ikişer dirhem maşṭakī sekiz dirhem iştırak (15) ve tekāmekā üçer dirhem kifāyet miḳdārı sūnbül yağı ve bal mumuyla merhem ideler ve sū' -i (16) mizāc bāridde nāfi' olan devālar bu bābda daḥı nāfi' dir en-nefḥatü fi'l-mi' de (17) ve'l-ḳarāķir mi' de şişüp ve ḳuruldamāķ bunun sebebi ya sebep-i fā' ildir (18) veyā sebep-i ḳābildir ammā sebep-i fā' il didigimiz ḥarāretiñ za' if olmasıdır ve sebep-i (19) ḳābil didigimiz mādde-i raṭbedir ki anda ol ḥarāret geregi gibi fā' il olamayup (20) necār ḥāşıl olur ve ol necārdan riyāḥ tevellüd idüp mi' dede muḥassir

(21) olduḡda mi‘deyi ŧiŧirür ve ḡāhice neffāh ya‘ni ŧiŧürici ve ḡalīz ṭa‘ām (22) yemekden olur meselā baḡla ve böḡrölce ve turb ve mercimek gibi eger ḡarāret ḡāŧır (23) olmazsa daḡı bu miŧilli ṭa‘āmlar yendikde gene karnı ŧiŧirür bunun ‘alāmeti (24) görmekle bilinür ve mi‘deniñ üzerine el ile urulsa ṭavul gibi öter ve ḡāhice (25) ṭabī‘at ḡabẓ üzere olur zīrā riḡ mi‘deyi iḡāṭa etmekle yukarıdan ve aŧağıdan

268a

(1) çıkması mümteni‘ olur ve ḡalīz ḡidā tenāvülünden olanıñ ‘alāmeti muḡaddem yedigi (2) ṭa‘āmdan bilinür ve ṭa‘ām haẓm olduḡdan ŧoñra nefḡi zā‘il olmaḡdır ammā balḡamdan (3) olanıñ ‘alāmeti nefḡi ziyāde olup zā‘il olmaz ve ṭa‘āmdan ŧoñra daḡı (4) ziyāde olur ve aḡzı ŧulanur ve çok tükürür ve sevdādan olanıñ (5) ‘alāmeti mālīḡulyā-yı merāḡıyānıñ ‘alāmeti gibidir el-‘ilāc eger ḡidādan olmuŧ (6) ise yelleri daḡıdıcı ŧeyler isti‘māl etmek kifāyet ider ve māddeден (7) olursa ibtidā ol māddeyi tenḡīḡ idüp ba‘de yelleri daḡıdıcı (8) ve mi‘deye kuvvet virici devālar isti‘māl ideler ve yelleri daḡıdıcı (9) devālar ḡavlıncān ve centīyānā ve zerenbād ve anīsūn ve rāziyāne toḡumu ve kimmūn (10) ve kerāviyā ve ānberā turba ve ānceliḡā bunlardır ve Cālīnūs sikencibīn ile ḡunduz (11) ḡayyesini isti‘māl etmeyi medḡ ider ve Senārtūs ṭabīb der ki yelleri (12) daḡıtmāḡ iḡün bizim tecrübe itdigimiz taḡṭır ile çıḡmıŧ kerāviyā yaḡından (13) üç dört ṭamlasını pilic ŧuyıyla isti‘māl etmek veyāḡūd ŧekerle (14) ḡurŧlar idüp isti‘māl etmektir ve bu sefūf daḡı yelleri daḡıtır ŧıfatı (15) anīsūn ve rāziyāna toḡumu ve kerāviyā ikiŧer dirhem zencebīl ve dārcīn ve ḡavlıncān (16) birer dirhem ḡaranfil ve besbāse ve zerenbād ve ḡāḡule ŧülüŧ dirhem ŧeker dört (17) dirhem sefūf idüp isti‘māl ideler ve mürekkebātdan cevāriŧ-ı anīsūn (18) ve cevāriŧ-ı kimmūn ve cevāriŧ-ı ḡavlıncān ve cevāriŧ-ı fūdenc bunlardır ḡaḡısi (19) olursa isti‘māl ideler ve mi‘deye sedef yaḡı veyā kimmūn ile zeyt (20) yaḡı süreler ve yaḡud bir miḡdār cünd-ı bīdester defne toḡumu ile zeyt (21) yaḡında ḡarıŧdırup süreler ve bu yaḡ yelleri daḡıtmāḡda mücerrebdir defne (22) toḡumu ve ḡurı sedef ve kimmūn ve naḡve-i hindi ve ḡörek otı ve ḡūd’ul-ḡahr (23) ve ḡıŧı ikiŧer dirhem lādin dört dirhem defne yaḡı otuz iki dirhem (24) bunları yigirmi dört dirhem ŧarāb ile ŧarāb maḡv olunca ḡaynadup (25) ve süzüp mi‘de üzerine süreler ve bir miḡdār darı ve kepek ḡızdırup

268b

(1) bir ṭorba ile mi‘de üzerine ḡoyalar ve defne toḡumu ile papadyayı daḡı (2) böyle etmek nāfi‘dir ve bir parḡa etmegi ḡızdırup bir miḡdār döḡülmüŧ kimmūn (3) ve bal ḡoyup mi‘deye yaḡı ideler ve yel arturıcı ŧeylerden iḡtirāz ideler (4) ve ŧuyı mümkün olduḡca az iḡüp ṭabī‘atı dā‘imā telyīn üzere ṭutalar evdām’ül (5) -mi‘de mi‘dede ŧiŧ olmak ve bunun sebebi ya

mâdde-i hârradır ve ya mâdde-i bārīde- (6) dir ve şiş gāhice bütün mi‘deyi kaplar ve gāhice içinde bir tarafına mahşûş olur (7) ve kâh mi‘deniñ taşrasında olur ve kâhi içinde olur ve taşrasında (8) olan görmekle ve yapışmağla hiss olunur ve ekşer ağrısı ta‘âm hażm olduqdan (9) soñra olur ve şehvetine zarar gelmez ammā mi‘deniñ içinde olanıñ veca‘ (10) hażmıñ ibtidāsında şedīd olur ve gāhice kay‘ ‘arız olur ve eger şiş (11) mi‘deniñ ağzında ise şey yutduqda ağrı ziyāde olur ve eger mi‘de- (12) niñ ka‘rında şise ağrı hażm katında ziyāde olur ve şiş eger issi (13) hıltıdan ise ‘alāmeti harāret ve şusuzluq ve uyhusuzluq olup (14) ve ağrı şedīd olmaqdır ve yüregi yanmaqdır ve eger dimāğıñ müşāreketiyle (15) olursa hezeyān ‘arız olup ‘aklı perişan olmaqdır ve eger kalbiñ (16) müşāreketiyle olursa bayılmağ ‘arız olur ve eger şiş şovuk hıltıdan (17) ise ‘alāmeti ağrıda hıffet ve tabī‘atda līnet ve mi‘dede sıklet ve hażmı (18) za‘īf olup harāreti ve yürek yanması az olmaqdır el-‘ilāc eger verem (19) har ise evrām-ı hârranıñ ‘ilācı gibi ve māddeniñ dögölmesi ve veremiñ dağı (20) büyümesini men‘ idici ‘ilāclar ideler ve eger kuvvet müsā‘id olursa faşd (21) ideler lākin kanı az akıda eger beden ziyāde mümtelī dağı olursa (22) zīrā bu ‘uzuvu şerīf olmağla çok kan akıtmağ taħammül eylemez eger çok kan (23) akacağ olursa hażm za‘īf olup māddeniñ keşretine ve marazıñ ziyāde- (24) ligine bā‘iş olur lākin ‘aksi mādde için baldırlarına kuru şişe (25) çekmek veyā hacāmat idüp ba‘de şişe çekmek ve ayaklarını oğmağ

269a

(1) gāyet nāfi‘dir ammā bu ‘illetde kay‘ etmek ve ishāl etmek cā‘iz degildir (2) zīrā māddeniñ mi‘deye aħzābına sebep olup zarar hāşıl olur belki (3) bu ‘illetde nāfi‘ olan huķne-i leyyine ile tabī‘atı telyīn etmektir meşelā erik (4) tabhıyye ve hıyārşenbe ve timürhindī koyup ihtikān ideler ve gül-i mükerrerini (5) şūrteķa ile ihtikān etmek bu ‘illetde fā‘idesi ‘aẓīmdir ve hāricden (6) vaż‘ olunacağ devālar vācib olan ibtidā rādi‘ devālar konmaqdır meşelā gül (7) ve şandal ve celtār ve nār kabuğı ve siñirli yaprağı ve ayva ve mersīn ve semiz otı (8) ve gıl-ı ermenī ve sumāk gibi ve dühnlerden mersīn yağı ve maştakī yağı ve gül yağı (9) ve şandaleyn yakısı münāsibdir ve bu yakı dağı nāfi‘dir arpa unı sekiz (10) dirhem gül dört dirhem kırmızı şandal iki dirhem tīn-i ermenī yarım dirhem (11) bunları bir miķdār şu ve gül yağıyla şu mahv olunca kaynadup mi‘deye yakı (12) ideler ve bu kīrūti dağı münāsibdir ayva yağı ve gül yağı altı dirhem gıl-ı ermenī (13) ve nār kabuğı yarımşar dirhem kāfur altı buğday bunları karışdırup mi‘de (14) üzerine koyalar ve bu kimād dağı nāfi‘dir gül bir kabza nār kabuğı yarım kabza (15) şandal iki dirhem bunları şarāb ile kaynadup ve bir senekri yaħud bir (16) parça çukayı bu maṭbūħa batırup mi‘de üzerine koyalar ve dāhilden (17) ayva şarābı ve nār şarābı ve ribās şarābı ve ayva mürabbāsı ve mercān (18) ve

şandal isti' māl ideler ve bu mürekkeb devāyı daḥī isti' māl ideler şıfatı (19) tatlı ve ekşi nār 'uşāresi on ikişer dirhem ribās şarābı (20) ve kulağı şarābı ve gülāb sekiz dirhem siñirli yaprağı şuyı ve kuzu (21) kulağı şuyı yigirmi dört dirhem bunları bir yere karışdırup (22) içeler ve daḥī maraẓn̄ tezāyüdi vaḳtinde rādi' devāya ba' zı muḥallil (23) zamm ideler meşelā papadya yağı ve iklil-i melik gibi ve eger ağrısı var (24) ise tavuk yağı ve zanbağ yağı ziyāde ideler ve bu yağıyı tezyid (25) vaḳtinde komaḳ nāfi' dir arpa unı dört dirhem ketān tohumı unı

269b

(1) ve gül ve papadya ikişer dirhem kāfur yarım dirhem kifāyet miḳdārı gül (2) yağıyla yağı ideler şıfat-ı merhem kurumuş ḥaṭmī köki ve papadya (3) ve pelin ve iklil-i melik sekiz dirhem ak şandal iki dirhem za' ferān (4) şülüş dirhem gül yağı ve papadya yağı ve bal mumı her birinden kifāyet miḳdārı (5) eridüp merhem ideler ve bu taḳdirce dāḥilden daḥī pelin ṭabḥı ve kurş (6) öd isti' māl ideler ve eger ağrısı varsa ḥaṣḥāş şarābı (7) vireler ve bu bu 'ilāclardan soñra inzāc idici devālar vireler (8) ve taşradan şıḡır incigi yağı ve tavuk ve kaz yağı ve boy tohumı ve ketān (9) tohumı ve kuru incir ve muḳl ve çadır uşağı ve ıştırak bunları ba' zı (10) kābız yağlar ile meşelā pelin yağı ve gül yağı ve maṣṭakī yağı gibi yağlar ile karışdırup (11) mi' deye süreler yaḥud bu zīmādı bu şıfatla yapup süreler şıḡırn̄ inciginiñ (12) iligi ve kaz yağı üçer dirhem maṣṭakī bir dirhem çadır uşağı ve muḳl ikişer (13) şülüş dirhem ḥaṭmī tohumı lu' ābı ve ketān tohumı lu' ābı birer buçukar dirhem kifāyet miḳdārı (14) papadya yağıyla merhem ideler ve dāḥilden incir ve kuru üzüm ve 'ırķu's-sūs ve ḥaṭmī (15) bunlardan birer miḳdār kaynadup içeler ve bādem ḥarīresi içeler ve maraẓn̄ (16) inḥitātı ve ḥarāreti ḥıffet buldukda tereyağı ve bādem yağı ve tavuk yağı (17) ve dāḥiliyūn merhemi bunlardan kaḡısı olursa süreler ve dāḥilden kuru üzüm (18) ve sibistān ve 'ırķ-ı sūs kaynadup içeler ve eger şiş deşilmek iḳtizā iderse (19) bal şuyı ile irsayı kaynadup cüz' i bir koyup isti' māl ideler ve bu zīmādı (20) ḥāricden mi' de üzerine komaḡla dāḥilden olan veremi düşer şıfatı (21) boy tohumı unı yigirmi dört dirhem ḥamīr ve 'asel sekiz dirhem gügercin (22) tersi dört dirhem papadya yağı on altı dirhem bir yere karışdırup (23) mi' de üzerine uralar ve daḥī deşildikden soñra öksürdüci ve akşırdıcı (24) devālar vireler ve ḳudret ḥelvāsını bal şuyıyla virüp ṭabī' atı telyān (25) ideler yaḥud gül balına cüz' i günlük koyup vireler ba' de bal ile koyun otı

270a

(1) ṭabḥı vireler ve bu ma' cūnı inḥitāt vaḳtinde isti' māl etmek ḡāyet nāfi' dir (2) şıfatı günlük iki dirhem maṣṭakī ve mūmiyā ve gıl-ı ermenī ve kızıl behmen ve yanmış (3) geyik

boynuzu ve zang-ı -ı 'arabi ve keşirā ve kehribā birer dirhem cevz-i bevvā ve besbāse (4) yarımşar dirhem gülbeşeker sekiz dirhem kifāyet miqdārı mersin şarābıyla veyā gül (5) şarābıyla ma' cūn idüp isti' māl ideler ve 'alil olan kimsene ekşilerden (6) ve tuzlulardan ve acılardan ihtirāz ide ve şu yerine arpa şuyı içe (7) ve gıdālardan marul ve hindibā ve pilic ve pilic şuyını yeḡul bādem ile (8) isti' māl ideler ve marāzın ibtidāsında ayva ve nār şuyı ve tūrunc (9) şuyı koyalar ve āharinde gıdālarına bir miqdār dārcin koyalar ve mi' de- (10) de olan verem eger bārid ise ibtidāda rādī' devāları muḡallil ile (11) koyalar meşelā gül yağı ve arpa unı ve papadya ve iklil-i melik gibi ve bu zımādı (12) komaḡ nāfi' dir arpa unı ve ketān tohumı ve baḡla unı ve iklil-i melik birer (13) dirhem pelin ve edhīr - mekiī ikişer dirhem gül ve mersin tohumı ve şır yarımşar (14) dirhem kifāyet miqdārı gül yağı ve tavuḡ yağıyla yaḡı ideler ve bu merhem (15) daḡı nāfi' dir na' nā yağı ve maṡtakī yağı ve pelin dörder dirhem kuru na' nā (16) ve maṡtakī ve servi ḡozalaḡı şülüş dirhem kifāyet miqdārı bal mūmıyla (17) merhem ideler ve dāḡilden pelin ṡabḡını ve na' nā şarābı ve gül balı isti' māl (18) ideler ba' de ḡavī muḡallil koyalar meşelā fūtenc ve merzencūş ve kekik ve biberiyye (19) gibi ya' ni bunları marāzın tezyīdi vaktinde koyalar ve dāḡilden daḡı ma' cūn-ı (20) fūtenc ve ma' cūn-ı ḡavlincān isti' māl ideler ve şeyḡ'ur-re'is İbn-i Sīnā (21) sikencibin ile cūnd-ı bīdesteristi' māl etmegi medḡ ider ve Cālīnūs (22) bal ile bir virmeḡe ra' y ider ve Senārtūs ṡabīb der ki yarım dirhem (23) ḡadır uşaḡını ḡaṡmī ve kuru üzüm ṡabḡıyla isti' māl etmeyi biz tecrūbe (24) etdik ḡāyet nāfi' dir ve bu merhem verem-i balḡamīyi yumşadır pelin (25) yağı ve papadya yağı on ikişer dirhem terementi üç dirhem maṡtakī

270b

(1) bir buḡuḡ dirhem ḡaranfil bir dirhem ḡaṡmī tohumı ve boy tohumı yarımşar dirhem kifāyet (2) miqdārı bal mūmıyla merhem ideler ve bu merhem daḡı balḡam-ı şışārı inzāc ider (3) ḡaṡmī köki ve sūsen köki on altışar dirhem şevkül- cemāl bir ḡabza bunları (4) bir miqdār şu ile bir kerre ḡaynadalar ve süzeler ba' de buḡday unı ve boy tohumı (5) ve ketān tohumı sekiz dirhem papadya iki dirhem za' ferān yarım dirhem zanbaḡ yağı (6) ve tavuḡ yağı kifāyet miqdārı ola bunları merhem düzeler ve mi' deye süreler (7) ve daḡı yaḡı ' ilācları verem-i ḡārriñ āharinde zıkr itdigimiz ' ilāclar gibi ' ilāc (8) ideler ve ḡāḡī mi' dede şalābetli bir ḡatı şış ' āriż olur ' ilācı ḡāyet (9) gücdür andan ḡalāş olmuş pek nādirdir Senārtūs ṡabīb der ki bize bir (10) ḡātun geldi dedi ki mi' demde bir degirmī şey ḡiss ederim ḡūyā mi' demiñ (11) aḡzında aşılış bir ṡop ṡurur baña zaḡmet virüp yutḡunmaḡa māni' olur (12) didi ol ḡātuna ḡünāḡün verem ' ilācları olundu fā' ide etmeyüp (13) sekiz sene miqdārı mūmted oldu āḡirul-emir ol ' illetden vefāt eyledi ba' de (14) ol ḡātunūñ ḡöḡsünü yarup fem-i mi' desine

bağdılar nār miqdārında bir katı (15) şiş gördüler ki bu vechile taḥlīli mümkün değil ve bize haber verdiler ki bu ḥātunuñ (16) anası ve babası daḥı bu ‘illetden helāk olmuşlardır ma‘lūm ola ki gāhice (17) mi‘dede ‘acīb ve ġarīb şeyler peydā olur ki anları bizden evvel gelen ṭabībler (18) zikretmişlerdir yā‘ni teşrīhini murād idüp ḥaḳīkatine vāşıl olamamışlardır (19) ve daḥı mi‘dede eşyā-yı ġarībeniñ zuhūrına sebep budur ki mi‘de ġidā (20) maḥalli ve kilosdan bāki kalan fazlanıñ maḳarrı olmağla te‘affün ve teḥaccürden (21) ḥālī olmağla nice şeyler zuhūr ider ve Tōmas ḥekīm der ki bir adam gördüm (22) mi‘desinde şedīd ağrısı ve zehirli keler şoḳmuş gibi şancısı olup (23) şiddet-i veca‘nden feryād iderdi biz ol kimesneye ġünāğün müşhil şerbetler (24) ve veca‘ni teskīn idici devālar ve ḥuḳneler ve bunlarıñ ġayrı ‘ilāclar (25) aşlā fā‘ide etmedi bir keskin muḳayyi’ verdik ḳuşup boğazından bir degirmī

271a

(1) şey’ çıkdı ki ol çıkan şeyiñ diken gibi kılları var ve içinde ḳurda (2) beñzer bir ḥayvān var ki ḥareket ider ve ḳuşmağla nice kimesnelerden daḥı (3) dürlü dürlü ḥayvānlar çıkmışdır kimi ḳurbağā şüretinde ve kimi keler (4) ve kimi daḥı kertenkele şüretinde ve bir adamdan daḥı bir uzun (5) ağac pāresi gibi şey’ çıkdığı görülmüşdür ve bu mişilli şeyleri çıkarmakda (6) mücerreb olan devālar gerek ol şeyler nefsi mi‘dede ḥāşıl olsun (7) ve gerek mi‘deye ḥāricden vāşıl olsun ol devālar budur ki centiyānā (8) ṭabḥı ile bir dirhem müşk-ı ṭarāmşī‘ vermekdir yaḥud bir dirhem zerenbād (9) ve ağac ḳavunı çekirdegi vireler ve şevketü‘l-mübāreke ve ḳaṇṭariyūn şıgır (10) ṭabḥı daḥı nāfi‘dir ve bir kimesneye tiryāk-ı kebīrden ‘ırḳ ile içirildikde (11) ḳay’ idüp uzunluğı bir arşun miqdārı bir ḥayye çıkdı ve bir adama (12) daḥı entīmūn zücāc iden bir şerbetlik içürdük ḳay’ ile mi‘desinden (13) keler şüretinde bir ḥayvān çıkdı ḳurūḥ’ul-mi‘de mi‘dede yara olmak (14) bir şişiñ deşilmesinden olur ve ya ufacık sivilcelerden olur ve (15) yaḥud ḥiddetli ḥılt-ı şafrāvīden ve ḥılt-ı māliḥden olur ve yaḥud ba‘zı (16) semmiyyetli mi‘deni ve nebātī şeyler tenāvül etmekden olur meşelā zernīḥ (17) ve zencār ve ferfiyūn ve ḥanḳal gibi ‘alāmeti budur ki mi‘dede ağrı olmağdır (18) ḥuşūşan ‘alīl keyfiyyeti ḳavī şeyler isti‘māl eyleye meşelā tuzlu ve ekşi şeyler (19) gibi ve ağzında bed rāyiḥa olmağdır ve gāhice ḳay’ ile ve ya ishāl ile (20) irin çıkmakdır el-‘ilāc eger beden mümtelī ise ibtidā ḳan alalar ve beden- (21) den ḥılt-ı fāsidi gül-i mūkerer ile veyā ayāric-i fayḳara ile telyīn ideler (22) ba‘de bal şuyı isti‘māl ideler ve eger ḥummāsı ve ḥarāreti var ise (23) şeker ile arpa şuyı ve bezūr-ı bāride müstaḥlebi içeler ve eger ḥarāret (24) yoğ ise bal şuyı ve noḥūd ṭabḥı veyā zūfā ṭabḥı ve edḥīr ṭabḥı (25) içeler ve bal şuyı ile irsā ṭabḥı içmek zikr olunan lardan ḳavīdir

271b

(1) ve eger bedende müte'affin hılt olursa şurtağa ile ayāric-i faykara isti'māl (2) ideler ve zeytūn yaprağı tabhı ve bal ile koyun otı tabhı isti'māl (3) etmek mi' dede olan yaraları pāk ider ve bedeni tenkīhden soñra (4) oñulducı devālar isti'māl ideler meşelā günlük ve maştakī ve zamg'-ı 'arabi (5) ve keşirā ve yanmış geyik boynuzu ve kardaş kanı bunlardan kangısı olursa (6) bir dirhem miqdārını bal şuyıyla isti'māl ideler ve mürekkebātdan kehribā (7) kurşı mersin şarabıyla ve ayva şarabıyla isti'māl ideler ve bu kurş (8) bu 'illetde tecrübe olunmuşdur nāfi' dir şıfatı günlük ve maştakī ve keşirā (9) üçer dirhem kehribā bir dirhem kardaş kanı yarım dirhem eczālar sahk (10) olunup ayva şarabıyla kurşlar düzeler ve bu kurşdan bir dirhem isti'māl (11) ideler ve bu ma' cūn dağı nāfi' dir günlük ve dem-i aḥaveyn ikişer buçuğar dirhem (12) gül ve cūlnār ve kehribā ve gıl-ı ermenī bir dirhem gülbeşeker on altı dirhem kifāyet miqdārı (13) ayva şarabıyla ma' cūn oluna ve mi' deyi ayva yağıyla ve mersin yağıyla ve maştakī (14) yağıyla yağlayalar ve bu yakı yağı koyalar gıl-ı ermenī ve mūmiyā ve şabr ve mürr-ı şāfi (15) ve maştakī ikişer dirhem rātineç kifāyet miqdārı ola ve 'alil ekşilerden (16) ve tuzlulardan ve acılardan ve rāyihāsı keskin şeylerden ihtirāz eyleyeler (17) ve şulardan arpa şuyı içeler ve gıdālardan pirinç çorbası ve bādem (18) ve nimpirşit yumurta yiyeler ve ta' āmina ayva ve maştakī ve karaçozu za' rūr (19) koyalar buṭlān'uş-şehvet ve noḡşānuhā ya' ni ta' āma iştihā olması yaḥud (20) az olması bu marāz mi' deniñ kuvvetleri muhtel ve müşevveş olduğundan ḥādiş (21) olur bunuñ sebebi ya ifrāt üzere sū'-i mizācdır ve ya mi' dede bir yaramaz (22) yapışık ve galiz hıltıdır ki mi' deye ba' zı ā' zādan dökülmüşdür meşelā dimāğ (23) gibi yaḥud mi' dede ḥāşıl olmuşdur ve gāhice māsāriḳa tamarlarında sedde (24) olduğundan ṭalakda sevdā az olmağla ṭalakdan mi' deye sevdā dö- (25) külmediginden olur yaḥud ṭalak ile fem-i mi' de beyinde olan mecrāda sedde

272a

(1) olduğundan mi' deye sevdā dökülmediginden olur ve yaḥud dimāğından (2) fem-i mi' deye gelen siñiriñ müşāreketiyle fem-i mi' deniñ hissi bāṭıl oldu- (3) ğından olur nitekim ḥummā-i vebā'iyede olduğu gibi ve gāhice mi' dede (4) kurūḥ ve evrām olduğundan olur ve gāhice raḥimden mi' deye ve gāhice (5) dağı şehvetiñ za' if olması ğam ve ḳasāvetden ve ḳorḳudan olur (6) ve bundan olması ḥarāret-i ğariziye za' if olduğındandır ve gāhice (7) dağı muḥaddir şeyler isti'mālinden olur ya' ni meşelā berş ve afyon (8) yemek gibi ve şol za' if şehvet ki anıñla gönül bulanması ola ve dağı (9) tabi' atıñ def' āten meyli olup cezbe meyli olmaya anıñ sebebi fāsıd ve (10) yaramaz hıltıdır nitekim ḥummālarda olduğu gibi bunlarıñ 'alāmetleri (11) zāhirdir el-' ilāc her birinden sebeb ne olmuş ise sebebini izāle (12) ideler

eger beden ise bedeni pāk ideler ve yapışık ġalīz hıltlar (13) varsa ibtidā inzāc idüp ba‘ de ishāl ideler ve mi‘ de için (14) şabr isti‘ māl ġāyet nāfi‘ dir ve bu maṭbūh mi‘ deyi pāk idüp (15) seddelerini açar şıfatı ma‘ denūz köki ve kerefs köki ve rāziyāne köki (16) ve hindibā köki dörder dirhem pelīn ve ṭarḥaşkūḫ birer ḳabza gül ve besbāse (17) hindibā yaprağı yarımşar ḳabza ḳuru üzüm sekiz dirhem sināmeki (18) altı dirhem anīsūn üç dirhem keşenc bir dirhem bunları sıcak şı ile (19) yigirmi dört sâ‘ at ısladalar ba‘ de bir miḳdār ḳaynadup süzeler (20) ve bu maṭbūhdan yüz elli dühnüne hindibā şarābı ve pelīn şarābı ve na‘ nā (21) şarābı sekizer dirhem rāvend ve ġariḳūn ermāteykime’r-revvizātem sefūfi (22) yarımşar dirhem sūnbūl ve edḥīr altışar ḥabbe bunları zamm idüp ṭa‘ āmdan (23) muḳaddem ellişer dirhem isti‘ māl ideler ve daḥı balġamdan olana tenḳīḥ- (24) den soñra ma‘ cūn-ı felāfili vireler ve ḥummālarda ‘ārız olana gül-i mūkereri (25) şarābıyla pelīn ṭabḥı vireler ve eger mi‘ de za‘ findan ise ermāteykime’r

272b

(1) e’r-revvizātem sefūfi pelīn ṭabḥıyla isti‘ māl etmek ġāyet nāfi‘ dir ve issiden (2) olana limon şarābı ve ekşi nār ve ḳoruḳ şerbeti ve ba‘ zı şerbetler ile rūḥ-ı (3) zāc isti‘ māl etmek ġāyet nāfi‘ dir ve daḥı mi‘ deniñ ḥissi zā‘ il olduğundan (4) olanıñ ‘ ilācı bi‘ aynihi felc ‘ ilaḫları gibi dimāġa ve siñirlere ḳuvvet virmekdir (5) ve ‘ alīl olan kimesne yağlı şeylerden ve mi‘ deyi gevşeldici ṭa‘ āmlardan iḥtirāz (6) eyleyüp şehvet getürici şeyler isti‘ māl eyleye meşelā hindibā ile şalata gibi ve kire (7) ve tuzluca zeytūn gibi ve Senārtūs ṭabīb buṭlān-ı şehvet bābında ‘ acīb (8) ve ġarīb ḥikāyeler naḳletmişdir ba‘ zılarını daḥı biz bu maḥalde zıkrıdelim cümleden (9) biri budur ki Senārtūs der ki on dört yaşında bir ḳız gördüm bu ‘ illete (10) mübtelā olmuş ve bunun ‘ illeti otuz üç yaşına varınca mümted oldu yemekden ve içmekden (11) bi’l-küllıye ferāġat idüp gün günden bevl ve berāzı ve ḥayz görmesi daḥı munḳaṭı‘ (12) oldu ve bu ḥāletde iken saçları ve tırnakları ziyāde uzayup gitdikçe sesi (13) daḥı çıḳmaz oldu āḫarü’l-emr bedeni ġāyet naḥīf olup helāk oldu ve gene (14) Senārtūs der ki bir adama cūnūn ‘ārız oldu üç ay miḳdārı bir yere ḥabs (15) etdiler ḳaṭ‘ an yemek yiyip ve şı içmedi zann itdiler ki ol adam açlıġından ve şı- (16) suzlugundan helāk olmuşdur olduğu maḥalliñ ḳapusını açdılar ol kimseyi (17) sağ ve sālīm oturur buldılar ve gene Senārtūs der ki bir adama ḥummā-i reddıye ‘ārız (18) oldu ve ḳolunda bir büyük şiş ve maḫşallarında ve fem-i mi‘ desinde aġrılar zūḥūr (19) idüp sekiz ay miḳdārı ol kimesne yemekden ve içmekden kesilip bevl ve berāzı (20) daḥı muḫtebes oldu idi ol kimesneye ba‘ zı ḥuḳneler olundu ḳaṭ‘ an te’şīr (21) etmeyüp ne ḳadar ḥuḳne tekrār olundu ise aṣlā fā’ide eylemedi soñra eṭıbbādan (22) ba‘ zılar muḳayyi’ devālar verdiler ḳay’ idüp ḳan ile bile ilan gibi bir uzun (23) soġulcan

çıkıldıkda o kimesneniñ şehveti açılıp qabzı def' oldu ve ' illetden (24) hālāş oldu ve dağı Senārtūs tabīb der ki ben dağı bir kıza da' vet olundum (25) ol kıza on altı ay miqdārı olmuş ki buṭlān-ı şehvet ' arız olmuş ve ol

273a

(1) müddetde qat' ā bir şey yemeyüp hemān şu içermiş ve ta' ām yediginden tabī' atı (2) muhtebeş olup hemān tebevvel idermiş bu hālde iken ol kıza ' ilāc eyledim (3) ' illetinden hālāş oldu eş-şehvetü'l-külbiyyetü ve cev' u'l-bakarī (4) cev' -i bakarīye Yūnānca polimos tesmiye mütercim-i faqīr der ki lügat-ı Yūnānda (5) poli demek pek büyük şey' dimekdir ve mos açlık dimekdir hāşılı pek büyük (6) açlık demek olur ve ba' zı büyük şeyler sığıra teşbīh oluna geldüğinden (7) eṭibbā-i ' Arap dağı teşbīh tārīkiyle bu ' illete cev' i bakarī dediler ve şehvet-i (8) külbiyye ile bunuñ beninde fark yokdur ki şehvet-i külbiyyede ta' āma iştiḥā (9) gālib olup dildeki kadar ta' ām yise qay' idüp gene gönli ta' ām (10) ister gene qay' ider bu minvāl üzere yemekden ve qay' etmekden ḥālī olmaz (11) ammā cev' i bakarī ile mübtelā olanlar ne kadar çok ta' ām yese ḥazm ider lākin (12) kuvvetleri za' if olur eger ta' ām bulmayup yemez ise bayılır ta' ām (13) yedikde gene kuvveti gelür ve bu iki marazıñ heri āḥire intikāl ider (14) ya' nī şehvet-i külbiyye cev' i bakarīye ve cev' i bakarī şehvet-i külbiyyeye naql ider (15) ve dağı şehvet-i külbiyyeniñ sebebinde Cālīnūs dir ki bir yaramaz ḥıltır ki (16) fem-i mi' deyi leza' etmekle ya' nī şoqmağla her vākitde ta' āma iştiḥā getirür (17) ve cev' i bakarīniñ sebebi mi' deniñ ḥarāretiyle bile ḥılt-ı sevdāvidir (18) qaçan ta' ām yese açlığı teskīn olur ve ta' ām ḥazm olduğı gibi gönli (19) gene ta' ām ister eger tezyīd ḥāzır olmazsa açlığından ve ḥırşından (20) düşer bayılır ve eṭibbādan ba' zıları bu iki marazıñ sebebi ḥıltıda (21) bir semmīyyetle keyfiyyet olduğındandır didiler ve bu marazıñ tamām olup (22) ekşer nāsda vāki' olur ḥattā Nemçe vilāyetinde bu maraz çok kimselere (23) vāki' olup şehriñ tabībleri bu ' illetde sināmeki ile ' ilāc (24) eylediler ba' zısı bu ' illetden hālāş oldu ve ba' zılarıñ ' illeti ḥummā-i (25) rub' a intikāl eyledi ve eṭibbādan İskender-i Yūnānī dağı polimos

273b

(1) didikleri ' illet mi' deniñ bürüdetinden nāşidir didiler (2) lākin bunda naẓar vardır bir vākitde bir ḥātuna cev' müfriṭ ' arız (3) olup yemekden ārām etmez oldu eṭibbādan ba' zıları ol ḥātuna (4) ayāric-i faykarādan bir şerbetlik içürdüler andan bir şoğulcan çıkt ki (5) uzunluğı iki arşun miqdārı var idi ba' de ' illetden (6) hālāş oldu ve şehvet-i külbiyyeniñ ' ilācı ayāric-i faykarā ile (7) veyā bal şuyı ile gārīkūn virüp mi' dede olan aḥlātı çıkaralar (8) ve

yağlı gıdalar vireler semiz tavuk gibi ve semiz koyun etleri gibi ve sâde yağ (9) ve bâdem yağı ve koyun beyni ve zeyt ile pişmiş ebegümeci gibi gıdalar vireler (10) ve tiryâk ve meşer isti' māl etmek nâfi' dir ve tenkîhden sonra ta' âmina kekik (11) ve şa' ter koyalar ammâ cev' i bakarîniñ ' ilâcî ğaşy hâlinde ya' nî bayıldığı (12) vakitte burnuna sirke ve isbacağ etmek koğladalar ve ' aklı başına geldikde (13) nîmpirşit yumurta şarısı yedürüp şarâb içürmek nâfi' dir fesâdü's- (14) şehve şehvet fâsid olmak ya' nî şehvet yaramaz olup tabi' atı toprak ve kömür (15) gibi şeyler yemegi istemek bunun sebebi bir hıltıdan nâşidir ki ol hıltıñ keyfiyeti (16) tabi' atıñ mu' tād olduğu şeylere muhâlif olanlara müştâk olup şehvetini anlarla (17) def' ider nitekim hâmile hâtunlara ' âriz olduğu gibi ki toprak kömür ve kirec ve kum (18) gibi müceffef ve acı şeyler meşelâ zencebîl ve tere ve bunlar emşâli şeyler yemeğe istihâ ider (19) el- ' ilâc bu maraz hâmile hâtunlardan ğayrı kimesneye ' âriz olduğda ' illeti mücib (20) olan hıltı ibtidâ kay' ile çıkaralar meşelâ tere yağıyla turb tabihı virüp kay' (21) itdireler ve müşilâtdan diyâkânlikün-ı vâmık ma' cûnı vireler ve tâze şarâbıyla (22) râvend ve ğâriķün virmek dahî nâfi' dir ba' de mi' deye kuvvet virici ve kuvvetini (23) açıcı devâlar vireler meşelâ devâ-i misk ve devâ-i ' anber ve tiryâk-ı kebîr ve meşred-i batûs (24) gibi bunlardan kaçığı olursa isti' māl etmek nâfi' dir ve bu ma' cûn dahî (25) fesâd-ı şehvetiñ cemî' i envâ' na nâfi' dir şıfatı semiz otı tohumı şülüşan dirhem gügercin

274a

(1) kemügi küli yarım dirhem hardal südüs dirhem ayva ' uşâresi on altı (2) dirhem bunları yigirmi dört dirhem şeker ile ma' cûn idüp dörder (3) dirhem miķdârı isti' māl ideler bu ma' cûn bu ' illete şüret nev' iyyesiyle (4) fâ'ide ider ya' nî bi'l-hâşşa nâfi' dir ve dahî kırı na' nâ sefûfi isti' māl (5) etmek ğâyet nâfi' dir ve şeker ile bakla unı ve semiz otı tohumı dahî (6) bi'l-hâşşa nâfi' dir ve kabağ çekirdegi ve sedef bunlar dahî bi'l-hâşşa nâfi' dir (7) ve gıdâlardan tuzlanmış zeytûn ve belç ve koyun eti yemek münâsibdir ve dahî (8) ta' âmina dârcîn ve kimmûn ekeler el- ' ataşü's-şedîd ya' nî ziyâde (9) şuşamak bunun sebebi mi' dede sū'-i mizâc hâr olmağdır ve sū'-i (10) mizâc dahî ya hârr-ı sâzecedir veyâ maddîdir ve gâhice şedîd hummâlarda (11) dahî olur mi' deye balğam-ı mâlih dökülmesinden olur ve gâhice çekrek (12) çekrek sū'-i mizâc hârından olur el- ' ilâc müberrid şarâblar ile (13) tebrîd ve tertîb ideler meşelâ benefşe şarâbı ve nilüfer şarâbı ve lisân-ı (14) şevr şarâbı gibi ve büzür- ı bâdem müstaħlebi ve erik şuyu ve arpa şuyu (15) ve nâr şuyu içmek münâsibdir ve bu kuruş dahî harâretten olan (16) şusuzluğu keser şıfatı semiz otı tohumı ve keşîrâ dörd dirhem bezür- ı (17) bâride ve meyân köki üçer dirhem şandal ve zamğ-ı ' arabî yarımşar dirhem (18)

bunları saħk idüp bezr-i kaçūnā lu‘ ābıyla kürşlar düzeler ve bir (19) miqdār ayva çekirdegi ve bezūr-ı kaçūnāyı gülābıyla ıřladup lu‘ ābını (20) ağza ve dile süreler ve rībās-ı rubbını ve koruk rabbini daħi ağza (21) sürmek ile ħarāreti söndürür ve ħummālarda bezūr-ı bāride müstaħlebine (22) veyāħūd ba‘ zı münāsib şulara bir miqdār rūh-ı zāc koyup içmek (23) ħarāreti ġāyet söndürür ve mi‘ de ve ciger üstüne marul ve hindibā (24) ve semiz otı bunları sirkeye batırup koyalar ve eger ‘ataş (25) şafrādan veyā balğam-ı mālīħden ise ayāric-i faykarā ve ħab-ı mařtakī ve ġārīkūn

274b

(1) mişilli devālarla řabī‘ atı teleyyūn ideler ve müberrid ve muraştab şularla ve şıkça şıkça (2) ġargara ideler ħuřūřan řu içmege māni‘ ola nitekim istiskālarda olduğı (3) gibi za‘ fū‘l- ħazm ve buřlān řa‘ āmı ħazm eylememek bunuñ sebebi (4) za‘ f-ı řehvetiñ sebepleri gibidir lākin bunuñ sebab-i kābili esfel-i mi‘ dede (5) ve ka‘ r-ı mi‘ dede olur za‘ f-ı şehvet ise fem-i mi‘ dede ve cānib-i (6) a‘ lāsında olur zīrā ħazm esfelde olur ve kuvvet-i şehvet fem-i (7) mi‘ dede olur ve ħazm za‘ if olmak ya ħafīfdir veyā mutavassıştır (8) veyā kavīdir ammā ħafīf olanıñ ‘ alāmeti mi‘ dede řa‘ ām şıklet virüp (9) mi‘ de gerilmekdir ve řa‘ ām mi‘ dede çok şurmaşdır ve mutavassış olanıñ (10) ‘ alāmeti gegirdikce řa‘ āmıñ rāyiħası ağzına gelmekdir ve mi‘ dede kuru- (11) ldu olmaşdır ve ġōñli bulanmaşdır ve kavī olanıñ ‘ alāmeti mi‘ dede řa‘ ām (12) müteġayyir olmayup ve mi‘ deden nüzūl etmemekdir megerki kuvvet-i dāfi‘ ayı taħrīk (13) ider bir sebab buluna el-‘ ilāc eger sebebi maddī ise mi‘ deniñ sū‘-i (14) mizāc maddīsinde zīkr olunan ‘ ilāclar ile ġālib olan ħıltı süreler (15) ba‘ de mi‘ deye kuvvet virüp ħazma daħi i‘ ānet ideler ve bu ‘ illette mücerreb (16) olan ayva ‘ aşarasıyla taķřır olunmuş dārcīn şuyudur ve rūh-ı zāc (17) isti‘ māli daħi ħazma mu‘ īn olup mi‘ deye kuvvet virür ve marīř olan (18) kimesne ġalīř ġıdālardan meřelā başdırma ve şucuk ve şığır eti ve bunlara beñzer (19) ħazmı başı olan şeylerden iħtirāz eyleye ve řu yerine mařtakī řuyu (20) içeler el-fevāk ya‘ nī bu bir ħāletdir ki eczā-ı mi‘ deniñ inķibāř (21) ve inbisāř ciheti ile ħarekāt-ı muħtelifesinden ‘ ibāretdir bunuñ sebebi bir keyfiyyetdir ki (22) ol keyfiyyet ħarāretiyle veyā bürüdetiyle eziyet virmesidir veyā ħılt-ı şafrāvidir (23) veyāħūd şuzlu ve ekři balğamdır veyāħūd yaramaz riħdir veyā yaramaz buħārdır nitekim (24) ħummālarda olduğı gibi ve ġāñi ħiddetli şeyler yemekden olur ve ifrāř üzere (25) yubüsetden daħi olur nitekim ħummā-i muħriķalarda ve ziyāde istifrāġ ‘ aķabinde olduğı

275a

(1) gibi el-‘ilāc fevāka müsterek olan ‘ilaçlar muḥadder ya‘nī uyuşdurıcı (2) ve veca‘ini teskīn idici devālar virmeḡdir meşelā ḡaṣḡāṣ şarābı ve papadya (3) ṡabḡı ve ṡuraḡ otı toḡmı gibi ve daḡı bunlardan ḡavī olanlar felūniyā -i fārisidir (4) ve lodānū ve tāze yapılmış tiryāḡdır ve mi‘de sū’-i mizācında zıkr olunan ‘ilāclar (5) bunda daḡı nāfi‘dir ve eger fevāḡ rīḡden ise riyāḡı tahlīl idici şeyler vireler (6) meşelā biberiyye ve defne toḡmı gibi ve anīsūn ve ardıc toḡmı ve ḡaranfil ve zerenbād gibi devālar (7) daḡı mücerrebdir ve eger ifrāṡ-ı yubūsetden olursa arpa şuyu vireler ve nilüfer (8) şarābı daḡı nāfi‘dir ve eger ḡiddetli şeyler tenāvülünden olursa bādem yaḡı (9) ve tāze tereyaḡı yemek kifāyet ider ve eger imtilādan ve ṡa‘āmīn fesādından olursa (10) muḡayyi’ ve müşhil vireler ve müşhilātdan münāsib olan ayāric ve rāvend isti‘māl (11) etmeḡdir ve eger şafrā ḡālib ise arpa şuyu ile ve erik ve timūrhindī şuyuyla (12) mizācı ta‘dīl idüp ba‘de ḡudret ḡelvāsı ve ḡül-i mūkereri vireler yāḡūd rāvend (13) ile efsentīn ṡabḡı vireler ve eger balḡam ḡālib ise sikencibīn ‘anşalī ve zūfā ve fūtenc (14) ṡabḡı vireler ve ayāric-i fayḡarā ve ḡārīḡūn ve mecūḡān ve diyāfenīḡūn bunlardan ḡaḡısı (15) olursa vireler ve eger fevāḡıñ sebebi bilinmez ise bu ma‘cūnı isti‘māl ideler ya‘nī (16) bu ma‘cūn fevāḡıñ cemī‘ envā‘ına nāfi‘ ve mücerrebdir şıfatı ṡuraḡ otı toḡmı ve karde- (17) sentū ve ḡab-ı utruḡ ve geyik boynuzı ve pānzehr her birinden şūlūş dirhem oḡul (18) otı ve aḡac ḡavunı ḡabuḡı yarımşar dirhem mercān ve ḡavlıncan ve besbāse ve dārcīn (19) sūdūs dirhem zūmūrrūd ve incū sekizer buḡday kifāyet miḡdārı şeker ile ma‘cūn (20) ideler ve bu ma‘cūndan bir dirhem miḡdārı isti‘māl ideler ve daḡı aḡvāterya (21) ḡalis ya‘nī tiryāḡ şuyu ve ṡīn-i ermenī ve ṡīn-i maḡtūm isti‘māl etmek nāfi‘dir (22) ve inḡırırıkı olan adamıñ boynuna ḡunduz ḡayyesi aşmak veyāḡūd bir miḡdār (23) kimmūnı bir ḡabbaḡ ile şol bāzūsuna baḡlamak bi’l-ḡaṣṡa nāfi‘dir inḡırırıkı keser (24) el-ḡay’ü ve’l-ḡaṣeyānū ḡuşmak ve ḡōñül bulanmak bunun ḡāricden olan sebebi (25) ṡabī‘atıñ iḡbāl eylemediḡi ṡa‘āmı yemekden ve içine sinek düşmüş nesne yemekden

275b

(1) olur ve dāḡilden olan sebebi mi‘dede ḡaṣıl olmuş veyā cigerden (2) mi‘deye dōkülmüş ḡıltı-ı şafrāvīdir veyāḡūd mi‘dede ya damaḡdan mi‘deye (3) dōkülen balḡamdır veyāḡūd muḡterīḡ sevdādır nitekim ‘illet-i merāḡiyada ve söḡūd (4) buṡ didikleri ‘illetde olduḡı gibi ve ḡāḡice fem-i mi‘deyi gevşeldici (5) ruṡubetden veyā mi‘dede sū’-i mizāc ḡār olduḡundan veyāḡūd bir semmiyyetli (6) şeyler yemekden daḡı olur el-‘ilāc eger ḡabz var ise ḡuḡne-i leyyine ile (7) ṡabī‘atı teleyyūn ideler ve bāzūlarını ve baldırlarını muḡkem baḡlayup ellerini

(8) ve ayaklarını oğalar ba‘de mi‘deye kuvvet virici kâbız devâlar isti‘mâl (9) ideler meşelâ rîbâs ve ‘anber-i bâris gibi ve na‘nâ ile kaynamış nâr şerbeti (10) ve ayva mürabbâsı vireler ve gülbeşekere rûh-ı zâcdan birkaç katre tamladup (11) isti‘mâl ideler ve na‘nâ ‘uşâresini berâberi nâr şuyuyla cem‘ idüp (12) ve kaynadup bundan bir kaşık isti‘mâl itdirdikde gâyet nef‘î müşâhede (13) olunur ve mi‘deye mersîn ve maştakî ve sumâk kaynadup kimâd ideler (14) ve bu zimâd dahî bu ‘illete kâfidir şıfatı sirkede ıslanmış etmek on (15) altı dirhem tabâşir ve maştakî ve na‘nâ ve mercân ve ak şandal ve kırmızı şandal (16) birer dirhem dühn-i maştakî ve dühn-i sefercel dörder dirhem bunları kifâyet (17) miqdârı arpa unı ile karışdırup mi‘deye yakı ideler ve eger (18) kay’ yeleşmek ve gâlib mādde ile olursa gülbeşeker bir miqdâr na‘nâ ve maştakî (19) ve günlük zamm idüp isti‘mal ideler ve dahî tiryâk ve meşer isti‘mali (20) dahî gâyet nâfi‘dir ve bu sefûf dahî gâyet nâfi‘dir şıfatı ağac kavunu (21) kabuğı ve ‘ûd ve maştakî ve keşenc ve semiz otı tohumu ve şandal birer dirhem bunları (22) sahk idüp sefûf ideler ve bu ‘illete ayva‘uşâresiyle takâtir (23) olunmuş dârcîn şuyu içmek mücerreb devâdır ve pelîn ve na‘nâ ve karanfil (24) ve maştakî bunlarıñ her birinden bir miqdâr kaynadup mi‘deye yakı ideler (25) veyâhûd bu zimâdı ideler lâdin iki dirhem ıştırak üç dirhem

276a

(1) günlük ve maştakî birer dirhem karanfil ve mercân ve cevz-i bevâ şülüşer dirhem (2) bunları kifâyet miqdârı datınç ve bal mûmiyla kîrûti idüp mi‘deye (3) süreler ve eger kuşması ve ağrısı şedîd olursa ba‘zı muhadder (4) devâlar vireler meşelâ felûniyâ ve lodânû gibi ve eger mi‘dede yaramaz mādde (5) olursa münâsib olan evvelâ mu‘tedil kay’ ile ishâl ile māddeyi (6) çıkaralar ba‘de kay’-ı habs idici devâlar isti‘mâl ideler ve dahî (7) müşilâtndan münâsib olanlar gül şarâbı ve habb-ı maştakîdir kay’ü- (8) d-dem kan kuşmanıñ ‘ilâcı eger kan cigerden gelir ise sağ (9) kolunuñ bāselikinden faşd ideler ve eger talağdan gelirse şol (10) kolunuñ bāselikinden faşd ideler ve eger hayz kanınıñ ve bāsur kanınıñ (11) ihtibāsından olursa ayakda şāfen tamarından kan alalar ve gālib (12) olan hıltndan demi pāk etmek için meşelâ helîlecāt ve rāvend (13) ve bunlarıñ ‘anberi gibi şeyler vireler ve eger mi‘dede kan muncemid olup (14) yaramaz ‘arzlar zuhûr iderse meşelâ yayılmağ ve yürek oynaması ve el ve ayak (15) üşümesi ve şovuk şovuk terlemek gibi ol vakit lâyıf olan ‘alîle (16) sikencibîn virmekdir ve kemigiñ ve yarpuz gibi demiñ incimādını çözücü (17) devâlar virmekdir ammâ kan kuşmuğı haps idici devâlar lisân-ı sevr şarâbı (18) ve mersîn şarâbı ve siñirli yaprağı ‘uşâresi ve helîlec ve gıl-ı ermenî ve mercân (19) ve şādenc ve ‘aşîrû’r-râ‘î

bunlardır ve mürekkebâtıdan kûş-ı kehribâ ve kûş-ı (20) tîn-i mahtûm ve kûş-ı tabâşir bunlardır kangisi olursa mücerredir ve bu (21) sefûf dahî kan kuşmuğunu habsetmekde gâyet nâfi' dir şıfatı şâdenc (22) bir dirhem akâkiyâ ve mersîn tohumu ve gıl-ı ermenî ve mercân şülüşer dirhem bunları (23) sefûf idüp bir dirhem miqdârını siñirli yaprağı şuyuyla isti' māl (24) ideler ve bu ma' cûn dahî nâfi' dir gülbeşeker sekiz dirhem kâraz ve bellût (25) yaprağı dörder dirhem gıl-ı ermenî bir dirhem tûr-ı mentellâ ve şâdenc şülüşer dirhem

276b

(1) mercân sūdüs dirhem kifâyet miqdârı mersîn şarâbiyla ma' cûn idüp (2) ikişer dirhem bu ma' cûndan isti' māl ideler ve mi' de üzerine mersîn (3) yağı ve ayva yağı ve gıl-ı ermenî ve cûlnâr ve dem-i ahaveyn ve siñirli yaprağı ve ayva (4) ve incibâr bunlardan yakı idüp süreler ve gıdâlardan ayva kalyesi (5) ve pilic ve derrâc eti ve bunlara kûruk ve rîbâs ve sumâk koyup isti' māl (6) ideler vec' ü'l-mi' de mi' de ağrısı ya mi' dede şiş olduğundan (7) olur veyâ rîhden olur veyâhûd hiddetli hılttan olur ve gâhice (8) kârhadan ve mi' deniñ teşennücünden ve ıncırıkdan ve aç karnına şovuk şu (9) içmekden olur ve bunlarıñ her biriniñ ' ilâcları bâblarında geçdi (10) ve rîhden olana ayâric-i faykârâ veyâ habb -ı efâviyâ isti' mâli gâyet nâfi' dir (11) ve aç karnına şu içmekden olana fındık miqdârı tiryâk veyâhûd meşer (12) isti' mâli kifâyet ider el-hayza bu bir marazdır ki bu maraziñ şâhibi (13) hem kuşar ve hem yüreği sürer sebebi mi' dede fâsid olmuş bir mādde (14) dir ki tabî' at ol māddeden mi' deniñ e' âlisinde rakîk olunca kay' ile (15) ve ka' rında keşif olunca ishâl ile def' ider ve ifrâţ üzere şusuz- (16) lûk ' âriz olup ne miqdâr şu içerse gene kay' ider ve gâhice mi' dede (17) ağrı olur ve şıkılup muştarib olur ve yüzi buruşur ve burnı (18) ince olur ve el ve ayak şogur ve gâhice bayılır ve nabz sâkit (19) olur bu maraz muhavvedir lâkin tabîbe lâıık olan bu ' arzlardan korkmayup (20) şifâyı veren cenâb-ı Bârî' dir deyüp ' ilâcında ihtimâm eyleye ve bu- (21) nuñ sebebi mi' dede ta' âm fâsid olduğda ya şafraya dönmesidir (22) ' alâmeti şafrâ kuşmak veyâ bürüdete ve balgama dönmesidir ' alâmeti ekşi (23) balgam kay' etmektedir ve gâhice gıdâyı cigere işâl iden tamarlar ahlâtla (24) tolu olduğundan mi' deden cigere gıdâ nüfûz idemediginden nâşî (25) gene mi' deye rücû' etmesinden olur ' alâmeti tuhmeniñ tekdaddüm etmesidir

277a

(1) ve yelleriñ ve şigiliñ çok olması ve kay' az olup veyâhûd hiç olmamasıdır (2) el-' ilâc eger hayza ta' âmiñ fesâdından veyâ ahlâtıñ fesâdından (3) olursa māddeyi def' etsün için tabî' ate i' ânet ideler (4) arpa şuyı ve gül-i mükereci bu bâbda kâfidir ve eger ishâl kavî olursa (5) bu müşhil ile tabî' ate i' ânet ideler ki ol müşhiliñ kuvvet-i kâbızası (6) olup ishâl

eyledikten şoñra bağırsaklara kuvvet virüp ba‘de kabz (7) eyleye meşelâ şarı helîle kabuğı tabhıyla gül-i mükereri ve rāvend isti‘māl (8) etmek gibi veyā arpa şuyuna veyāhūd şūrtakiyye kifāyet miqdārı (9) benefşe yağı ve şeker ve yumurta şarısı koyup ihtikān ideler (10) zīrā üstād İbokrāṭ dir ki mādde kangı tarafa teveccüh ider ise aña (11) göre ṭabī‘atın fi‘line i‘ānet lāzımdır yohsa ṭabī‘atın zıddına (12) göre hareket cā‘iz degildir ve tenkīhden şoñra kabz idici ve bağırsaklara (13) kuvvet virici ve mizācı ta‘dīl idici devālar isti‘māl ideler (14) şafrāvī olanlara hindibā şuyu ve limon şuyu ve ağac kavunu (15) ve helilec ve ayva ve nār şuyu ve nār şarābı ve rībās şarābı ve kōruk şarābı (16) ve rībās-ı rubbı ile veyā ‘anber-i bāris rabbī ile gülbeşeker vireler ve bu ma‘cūn (17) daḥī gāyet nāfi‘dir şıfatı gülbeşeker ve aḳākiyā ve rubbe-i rībās dōrder dirhem (18) ayva mūrabbāsı altı dirhem mercān şūlūş dirhem kuzı kulağı toḥmı ve semiz (19) otı toḥmı sūdūs dirhem bunları rummāneyn şarābıyla ma‘cūn idüp (20) isti‘māl ideler ma‘cūn-ı āḥar ve gülbeşeker ve ayva mūrabbāsı dōrder dirhem aḳ (21) şandal ve kırmızı şandal ve gıl-ı ermenī şūlūşer dirhem bunları kifāyet miqdārı (22) emlec şarābıyla ma‘cūn ideler ve daḥī billūr-ı ma‘deniden saḥḳ olunmuş (23) yarım dirhem isti‘māl etmek ḥuṣūşan ba‘zı münāsib ma‘cūnlar ile ola (24) gāyet nāfi‘dir ve mücerredir ve eger ḥarāreti ziyāde olmazsa ermāteykime‘r-revvi- (25) zātem ve na‘nā ve pelīn ve cevz-i bevṵa isti‘māl ideler ve eṭibbā-i muḳaddemīn

277b

(1)bu ‘illete nār-ı ‘uṣāresini na‘nā ‘uṣāresini çok isti‘māl etmişlerdir ve Zekerıyyā-yı (2) Rāzī daḥī bu ‘illete kurş-ı kendir virmegi gāyet medḥ ider ve mi‘de üzerine (3) arpa unı ve pişmiş ayva ve ekşi elma ve sirkede ışlanmış etmek ve na‘nā bunlardan (4) yaḳı ideler ba‘de cevz-i bevṵa ve dārcīn ve sūnbūl ve servi kōzalağı bunlardan (5) yaḳı ideler ve eger ağrısı ziyāde ise muḥadder devālar isti‘māl ideler ve muḥadder (6) isti‘mālinden felūniyā-ı fārisī ve felūniyā-i rūmī ve lodānū isti‘māl eylemek gāyırılar- (7) dan ensebdir ve bāḳī ‘ilācları ḳay‘ ‘ilācları gibidir ve lāyık olan gıdālarına (8) incü mercān ve billūr ma‘deni komaḳdır ve gāḥice hayza ḡalīz yellerden olur veyā (9) bes olur ve ‘alāmeti mi‘desi ve ḳarnı ve ḳasıḳları şişüp ağrısı ve gerilmesi ve aḥbāsı (10) olmaḳdır ve ziyāde göñli bulanup ve ögürüp bir miqdār ruṭubet çıḳmaḳdır ve bu güne (11) hayza ekseriyā sevdā-i merāḳıyası ve māsārīḳāda seddesi olanlara ‘arız olur (12) sebebi tuzlu ve muḥterik ḥıltlardan olur ‘ilācı mu‘tedil ḥammāmla ve mu‘tedil (13) yağlar ile bedeni tertīb ideler ve rāḥat idüp oturalar ve ketān toḥmı ve boyı (14) toḥmı ve bābūnec ve ḳaz yağından ‘amel olunmuş ḥıfte-i lebene ile ihtikān ideler ve ‘alīle (15) bādem yedüreler ve ayva ve gül yağı ve arpa unı bunlardan zīmād

idüp mi‘ desi (16) üzerine koyalar ve Cālīnūs ve Bokrat bu marazda ma‘ cūn-ı felāfili isti‘ māl etmişlerdir (17) lākin eger marīziñ hārāreti yoğ ise isti‘ mālī cā’izdir ve müşilātndan gül-i mükere (18) ve kudret helvāsi vireler ve bākī ‘ ilācları merākiya ‘ ilācları gibidir emrāzu’ (19) l-em‘ ā’ ya‘ nī bağırsaklara ‘ arız olan marazlar beyānındadır ma‘ lūm ola ki (20) beden-i insānda olan bağırsak altıdır üçüne em‘ ā-i deķāk dirler ya‘ nī ince bağırsaklar- (21) dır ve üçüne em‘ ā-i ğalāz dirler kalın bağırsaklardır ve em‘ ā-i deķākdan evvelkisi (22) mi‘ deniñ ka‘ rına muttaşıl olan bağırsakdır ki işnā ‘ āşerī dirler zīrā uzunluğı (23) şāhibiniñ on iki parmağı birbirine munzam olsa ol uzunluk kadar olur (24) ~ ötüri işnā ‘ āşerī didiler ikinci bağırsağa şā’im dirler zīrā bu bağırsağa mirāre- (25) niñ ya‘ nī ödūñ menfezi muttaşıl olmağla ödden aña şafrā dökülmekle şüfli

~ andan

278a

(1) yıkup ekşer zamān şefilden ve fużalādan hālī olduğundan ötüri (2) şā’im didiler ve bu bağırsağıñ i‘ vicāci ya‘ ni egriligi yokdur bir (3) uci işnā ‘ āşerīye muttaşıldır üçüncü bağırsağa lefāyif ve me‘ ā-ı daķık (4) dirler bu bağırsağıñ lifi ya‘ ni tolaşığı çok olduğundan ötüri (5) lefāyif didiler bunuñ dahı bir uci şā’ime muttaşıldır ve bu bağırsağa (6) Yūnānca ilyākā dirler em‘ ā-ı deķākñ āharidir ve em‘ ā-ı ğalāzdan (7) evvelki bağırsağa a‘ ver derler me‘ ā-ı daķıkñ āharine muttaşıldır kalın (8) bağırsakdır ve bir ağızı vardır mi‘ deden inen şefil andan gider (9) ve gine andan çıkar andan ötüri a‘ ver didiler maħalli şağ cānibe (10) vaż‘ olunmuşdur ikinci bağırsağa kolon dirler anıñ dahı yukarı (11) cānibi a‘ veriñ ağızına muttaşıldır üçüncü bağırsağa me‘ ā-ı müstakīme (12) dirler a‘ lāsı kolona ve esfeli maķ‘ ada muttaşıldır toğrı bağırsakdır (13) andan ötüri müstakīm didiler bu uci kalın bağırsaklardır (14) ma‘ lūm ola ki marazlarıñ envā’ ı ki sū’-i mizāc ve maraz terkīb (15) ve tefarruk-ı ittişāldır bunlarıñ cümle bağırsaklara ‘ arız olur gerek (16) sū’-i mizāc-ı sāzec olsun ve gerek maddī olsun sū’-i mizācu’l (17) bārid fi’l-em‘ ā bağırsaklarda sū’-i mizāc bārid olmaķ ya‘ ni (18) bağırsaklar şovuk olmaķ bunuñ sebebi yā bārid ve çig hılıtlardır veyāhūd (19) yelmeşik balğamdır veyā şovuk gıdālar ve şovuk şerbetler tenāvül etmektir ‘ alāmeti (20) bağırsaklarda kuruldu ve yeller olmaķdır ‘ ilāci eger bārid ahlātdan (21) ise tenķih ideler ve bağırsakları münāsib devālar ile kızdırup (22) kuvvet vireler meşelā kimmūn ve na‘ nā ve pelīn ve zencebīl ve defne tohumı ve kerāviyā (23) gibi ve ma‘ cūn-ı felāfili ve ma‘ cūn-ı anīsūn ve tiryāk isti‘ māl dahı ğāyet (24) nāfi‘ dir ve kızdırılmış darı ve sedef ve tuz ile karnına kimād ideler (25) ve pelīn yağı süreler ve sedef yağı süreler ve rihleri taħlīl idici

278b

(1) tohumlar ve dühnler ile ve irsâ ve bâbūnec ve sedef ve defne tohumı tabhı ile (2) ihtikân ideler sū'î'l-mizācu'l-hār fi'l-em' ā ya' ni bağırsaklar issi (3) olmak sebebi cigerden veyāhūd māsārīkādān bağırsaklara hıltı-ı şafrāvī (4) dökülmesidir 'alāmeti tabī' atda yubūset ve qabz olmaqdır el-' ilāc müberr (5) ve murattıb şeyler vireler meşelā arpa şuyı ve marul ve hindibā benefşe (6) şarābı ve bezūr-ı bādem müstaḥlebi gibi ve ḥukne-i leyyine ile ihtikân eyleyeler (7) sū'-i mizāc-ı ruṭb fi'l-em' ā bağırsaklarda yaşlık olmak sebebi (8) bedende ruṭubet çok olmak ve çok şu içmek ve yaş meyveler yemek (9) meşelā kabak ve karpuz gibi 'alāmeti mu' tādān ziyāde tabī' atı leyyin olmaqdır el-' ilāc (10) müceffef devālar isti' māl etmektedir meşelā pentāflūn ve kıızıl behmen ve diş otı (11) ve mersīn ve ayva ve sumāk ve mercān ve timūr söndürölmüş şū ve gülbeşeker ve ayva şarābı (12) ve mersīn şarābı gibi bunlardan kangısı isti' māl olunsa münāsibdir ve qābızı (13) ve müceffef ihtikân ideler ve arpa unı ve ayva ve mersīn tohumı bunlardan karnına (14) yakı ideler sū'-i mizācu'l-yābis bağırsaklarda yubūset olduḡda 'ilācı (15) ḥaṭmī ve ebegümeci ve ketān tohumı ve tatlu bādem ve kıızıl üzüm gibi murattıb şeyler ile tertīb (16) eyleyeler sū'î'l-mizāc-ı maddī mādde didiğimiz şafrā ve sevdā ve balgāmdır bunlar bağırsaklar- (17) da ḥāşıl olur yāhūd bir āḡar 'uzuvdan bağırsaklara dökölür 'ilācı muṭlaḡa (18) tabī' atı telyīn etmektedir meşelā ketān tohumı ile bādem yaḡını ihtikân etmek gibi veyā (19) incir tabhı ile şeker gibi yāhūd yir feslegeni ve pāzı ve ebegümeci bunları şūrteḡa (20) ile ḡaynadup bir miḡdār tuz ve 'asel ḡoyup ihtikân ideler ve yukarudan (21) ḡıyārşenbe balı ve zamḡ ve gül-i mükereeri isti' māl etmek daḡı münāsibdir ve daḡı (22) bağırsaklardan şafrāyı ḡıḡarmaḡa maḡşūş olan devālar şūrteḡa ve gül-i mükereeri (23) ve şabr ve ḡıyārşenbe ve ḡudret ḡelvāsı ve sibistān ve timūrhindī ve şarı (24) ḡelīle ve erik ma'cūnı ve şabr ḡabbesi ve maşṡakī bunlardır ve balḡamı ḡıḡarmaḡa maḡşūş (25) olan devālar gül balı ve ḡudret ḡelvāsı ve terementi ve kābili ve belīlec ve ayāric-i fayḡarā

279a

(1) ve ḡabb-ı efāviyā bunlardır ve sevdāyı ḡıḡarmaḡa maḡşūş olan devālar (2) besfāyic ve eftīmūn ve şāhterec bunlardır ve bunlarıñ şerbetleridir ammā bağırsaklar- (3) dan mā'iyeti ḡıḡarmaḡa maḡşūş devālar ḡıyārşenbe balı ve ḡudret ḡelvāsı (4) ve benefşe şarābıdır ve em' ā-ı deḡāḡda olan māddeyi istifrāḡda (5) münāsib olan müşhil virmeḡdir ammā em' ā-ı ḡalāzda olan māddeyi (6) ḡukne ile istifrāḡ ideler ve ḡarbaḡ-ı ebyāz ile āntimon-ı zücāc dan (7) fitile yapup maḡ' ada idḡāl etseler hem ishāl itdirir ve hem ḡay' itdirir (8) ve lāyık olan em' ādan māddeyi istifrāḡ idici devālar virdikde (9) ṡa' āmdan iki sā' at muḡaddem vireler ve

tâ istifrâğdan soñra ‘ıtrıyyeti (10) ve kazbiyyeti olur devâlar ile kuvvet vireler ve eñse ve arkaya şişe çekmek (11) maddenin em‘âya dökülmesini men‘ider el-veremü’l-hâr fi’l-em‘â bağırsak- (12) larda issi şiş olmak bunun sebebi demden veyâ şafrâdan em‘âya (13) issi maddenin dökülmesidir ‘alâmeti veca‘ şedîd olup dâ’imâ (14) bir yerde olmağıdır ve hummâsı ve zîk-ı nefesi olup şefili ve yolu muhtebes (15) olmağıdır ve eger şiş ince bağırsaklarda olursa kay’ ziyâde olur (16) hattâ mi‘desinde bir şey’ karar kılmaz ve ağrı mi‘deye karîb olur ve eger (17) şiş kalın bağırsaklarda olursa kay’ az olup ağrı merâkda (18) olmağıdır ve bu gereklerin etrâfi şakîl olmağıdır ve bu ‘alâmetlerin cümlesi (19) hummâ ile olur el-‘ilâc eger kuvvet müsâ‘ade iderse kan alalar ve (20) veca‘ teskîn için ılıcağ gül ıyağına bir parça yûn batırup ağrı (21) olan yere kıya ve üzerine siñirli yaprağı ve ayva kıyalar ve arpa şuyı (22) ve siñirli yaprağı ‘uşâresi ve hindibâ ‘uşâresi bunların her birinden (23) bir miqdâr alup yumurta şarısı ve bir miqdâr gül yağıyla karışdırup (24) ihtikân ideler ve şu yerine arpa şuyı ve benefşe ve marul tabhı içüreler (25) ve tezyîd ve katında bu devâlar maḥall-i izâfe ideler meşelâ papadya yağı ve torağ

279b

(1) otı yağı gibi ve bu zımâd İskender Yûnânîniñdir bu marazda gâyet mücerrebdır şıfatı (2) bakla unı ve gül yağı ve papadya yağı her birinden yigirmi dirhem bal mûmı kırk (3) dirhem yumurta şarısı altı ‘aded bunları kifâyet miqdârı ketân tohumı lu‘âbıyla (4) yakı idüp ağrı olan maḥalle kıyalar ve marazın inhiṭâtı vaktinde papa- (5) dya ve boy tohumı tabhı ve zanbağ yağıyla ihtikân ideler ve ‘alile yağlı et şuyı (6) ile pişmiş ebegümeci yedireler es-sedde fi’l-em‘â ve zîkuhâ ya‘ni em‘â (7) da sedde olmağ ve zîk olmağ bunun sebebi yubûsetdir ve yelmeşik gâliz (8) hıltıdır veyâ hıltın müteḥaccir olmasıdır yâḥûd muḥaddem bir yara sebebiyle laḥm-ı zâ’id (9) ḥâşıl olmağıdır ‘alâmeti tabi‘at kabz üzere olup karnı şişmekdir ve kur- (10) uldı olmağıdır bunun ‘ilâcı sebebini izâle idüp geçen bâblarda zıkr (11) olunan ḥukne-i leyyineler ile tabi‘atı telyîn ideler ed-dîdân fi’l-em‘â ya‘ni (12) bağırsaklarda kurdlar olmağ bu maraz mādde-i balğamiyye ile ‘ufûnetli ruṭûbetden (13) ḥâşıl olur ve imtilâdan ve za‘f-ı hażmdan daḥı olur ve yaş gıdâlar yemekden (14) olur meşelâ buğday aş ve böğrölce ve bakla ve bulâmac ve çig et ve südler ve ya- (15) ş meyveler ve yaş otlar gibi ve ta‘âmdan soñra ḥammâma girmekden ve tok karnına (16) cimâ‘ etmekden ḥâşıl olur ve beden-i insânda tevellüd iden şogulcan dört (17) nev‘dir evvelkisi büyük ve uzundur yukarıki bağırsaklarda mütevellid olur (18) uzunluğı bir zirâ‘ belki daḥı ziyâde olur ḥayyât tesmiye olunur ikincisi degirmî (19) üçüncüsü yaşşı olur bunlar a‘ver ve kolon didikleri bağırsaklarda mütevellid olur yaşşı (20) kabağ çekirdegi gibi olduğundan teşbîh

tarîkiyle ḥabbü'l-kar' a tesmiye olunur dördüncüsü (21) me' â-ı müstakîmede mütevellid olur sirke kurdı gibi ufacık kurdlardır ḥayyât didikleri (22) şoğulcanıñ 'alâmeti fem-i mi' deyi kıcıklayup şokmasıdır ve göbek burusu 'arız (23) olmağıdır ve bu yakınmağda zahmet çeküp ta' âmdan ḥuşûşan yağlı şeylerden teneffür etmektir ve gâhice (24) bayılmağ ve düşmek ve yürek oynaması ve öksürük ve ḥumm-ı muḥarrike ya' ni yakıcı ḥarâret 'arız (25) olur ve şoğulcanlı kimseniñ ekşeriyâ bedeni arık olur ve gâhice bu ḥayyât didikleri

280a

(1) şoğulcan mi' deye çıkup uyurken veyâ kay' ile ağızdan çıkar ve dağı (2) degirmî ve yaşşı olanlarıñ 'alâmeti ta' âma şehvet ziyâde olmağıdır (3) ve acılık vaqtinde hareket idüp hareket itmesinden şâhibi müte'ezzi (4) ve muḫtarib olmağıdır ve ufacık kurdlarıñ 'alâmeti maḫ' adda gicişme (5) peydâ olup aşağıdan süfl ile mündefi' oldukça gicişmesi az (6) olmağıdır el- ilâc şoğulcanı helâk idici devâlar ile iḥrâc eyleye- (7) ler eger şoğulcanı olan kimesneniñ ḥarâreti ve ḥummâsı olursa bârid devâ- (8) lar vireler eger ḥarâreti olmazsa ḥâr devâlar vireler ve eger ishâli olursa (9) kâbız ve kabız olursa müşhil devâlar vireler ve dağı şoğulcanı helâk (10) idici devânıñ meşhûr olanı eşne-i baḥrîdir ki Frenkler ḳorâlinâ dirler (11) bundan bir dirhem isti' mâl eylemek şoğulcanıñ cemî' eşnâfını kırar çıkarır (12) kezâlik ḥorâsânî ve vâratîka ve pelin ve ayva dâne ve ferâsiyûn ve zerenbâd (13) ve müşk-ı tarâmşî' ebyaz ve centiyânâ ve âncelikâ ve acı bâdem ve yaban şarımşağı (14) ve ağac kavunu çekirdegi ve lahana tohumu ve sedef 'uşâresi ve acı bakla unı (15) bunlardır kangısı isti' mâl olunsa kurdları çıkarır ve ḥarâreti olana (16) bârid devâlar vireler meşelâ ırâḳ ṭabḥı ve yenmiş geyik boynuzu ve fîl dişi (17) ve limon ve semiz otı ve siñirli yaprağı ve tut ağacı kökinüñ ṭabḥı ve hindibâ (18) ve rûḥ-ı zâc ve muḳaṭṭar kibrîṭ şuyı ve kurumuş yir şoğulcanı gibi ve egrelti (19) köki dağı gerek kaynadup içmek ve gerek sefûf idüp isti' mâl (20) etmek kurdları kırar ve çıkarır ve ma' cûnlardan tiryâḳ-ı kebîri sirke ile (21) veyâ limon şuyı ile ezüp içmek gâyet eyüdüdür va ḳanṭariyûn-ı şağîr (22) dağı kaynadup içmek kurdları kırar ve çıkarur ve müşhilâtdan râvend (23) ve gârikûn ve şabr ve ayâric-i fayḳarâ ḥabb-ı ilâhî ve türbid ma' cûnı dağı mücerrebdir (24) ve dağı ma' şümlara sibistân ṭabḥı yâḥûd ma' cûnı kâfidir veyâḥûd ḳudret (25) ḥelvâsını ağac kavunu ekşisi ile ezüp içüreler ve şeftâlû çiçeği

280b

(1) şarâbı bu bâbda kâfidir hem sürer ve hem kurdları kırar ve çıkarır ve kurd- (2) ları çıkarmağda mücerreb olan mürekkebât bunlardır ki zıkr olunur (3) şıfat-ı sefûf kurumuş yir şoğulcanı bir dirhem muḥarrik geyik boynuzu (4) ve ḳorâlinâ ve müşk-ı tarâmşî' ve ḥorâsânî yarımşar dirhem bunları sefûf idüp (5) şülüş dirhemden şülüşân dirheme dek isti' mâl ideler

ve bu muḳaṭṭar ſu daḥı (6) dīdānı helāk idüp ḳaḅḅı nev‘i olursa olsun ıkarır ſıfatı (7) ḥorāsanī elli altı dirhem geyik boynuzı niſāresi yigirmi drt dirhem (8) ſeftālī iegi sekiz dirhem ſabr drt dirhem pelīn ſuyı ve ſeftālī (9) yapraḡı ſuyı ve egreli ſuyı her birinden ikiſer yz dirhem bunları  gn (10) bir yerde ıſladup ba‘de ḳur‘a ve inbīḳ ile taḳṭir ideler miḳdār-ı ſerbeti (11) sekiz dirhemden on altı dirheme dekdir ve bu ma‘cn daḥı ſglcanı ıkarur (12) ḥuſuſan yaramaz ḥummālarda ola ſıfatı semiz otı toḥmı ve ḳuzı ḳulaḡı toḥmı (13) ve aḡac ḳavunı ekirdegi birer dirhem trunc ekirdegi ii  dirhem mſk-ı tārāmſi‘ (14) yarım dirhem ḥorāsanī ve ḳorālīnā ve muḥarriḳ geyik boynuzı ikiſer dirhem kiſnic (15) ve laḥana toḥmı ve mrr-i ſāfi ſlſer dirhem kifāyet miḳdārı ſeker ve nār ‘uſāresiyle (16) ma‘cn ideler ve bu ſerbet daḥı ḳurdları ḳırmaḳda mcerrebdır ſıfatı ayrıḳ (17) bir ḳabza mſk-ı tārāmſi‘ ve yaban ſarımsaḡı yarımſar ḳabza ḥorāsanī ve ḳorālīnā (18) her birinden sekizer dirhem bunları ḳaynadup ve szp kifāyet miḳdārı (19) ſekerle ſerbet ḳıvāmı vireler ve ḳıvāma ḳarīb olduḡda on iki dirhem keskin (20) sirke ḳoyalar miḳdār-ı isti‘mālī ‘ale’r-rīḳ on iki dirhemdir ve bu cevāriſ (21) daḥı mcerrebdır ſıfatı ḳorālīnā ve siñirli yapraḡı toḥmı ve muḥarriḳ geyik boynuzı (22) ve mſk-ı tārāmſi‘ -i ebyaḡ ſlſer dirhem rāvend ve ḡarīḳn ikiſer ſlſer dirhem (23) bu eczālari ḳıvāma gelmiſ kifāyet miḳdārı ſekere ḳoyup mermer veyāḥd tebsi (24) zerine dkp yaſſılıyalar ve ḳurſlar kesp ḥin-i ḥāccetde isti‘māl ideler (25) ve bu daḥı ſglcanı ḳırup ıkarmaḳda ḡāyet mcerrebdır ſıfatı ſabr iki

281a

(1) dirhem ḳorālīnā bir buuḳ dirhem rāvend bir dirhem mrr-ı ſāfi yarım dirhem ſaḥm-ı ḥanḡal (2) bir denk bu eczālar dglp pelīn ſuyıyla yoḡurup ḥablar ideler (3) miḳdār-ı ſerbeti ſlſ dirhemdir ammā ḥāricden vaḡ‘ olunacaḳ devālari acı (4)baḳla unı ve ſeftālī yapraḡı ve ḳanṭariyn-ı ſaḡir ve pelīn ve ſıḡır di (5) bunlardır ve bu zımādı ḳarnına vaḡ‘ ideler nāfi‘dir ſıfatı pelīn (6) ve ſeftālī yapraḡı ve ſıḡır di drder dirhem kiſnic ve ſabr bir dirhem (7) bunları dgp bal ile ḳarıſdırup ḳarnına yaḳı ideler nev‘-i diḡer (8) acı bādem yaḡı sekiz dirhem neft yaḡı ve sedef yaḡı drder dirhem (9) ſıḡır di  dirhem ſabr iki dirhem kifāyet miḳdārı bal mmıyla yaḳı (10) ideler āḡar daḳīḳ trms ve mrr-i ſāfi ve ſabr ve ḥanḡal birer dirhem za‘ferān (11) yarım dirhem ſıḡır di on iki dirhem sirke drt dirhem bunları (12) bir yere cem‘ idp ḳarnına tīlā ideler ve daḥı devā isti‘mālinden (13) istinkāf idenlere ḥuſuſā ma‘ſmlara bu tīlāyı etmek mnāsibdir ſo-(14) ḡulcānları ḳırar ve ıkarır kezālīk bir miḳdār tiryāḳı sirke veyā limon (15) ſuyı ile ḥall idp ḳarnına tīlā etmek eydr ve evvelā yaḡlı (16) iḥṭikān idp ya‘ni meſelā bir miḳdār ılıcaḳ st ile ḥuḳne eyleyeler tamām (17) ſglcanlar sdñ rāyiḥasını tyup aſaḡa ḥareket itdikde ol vaḳt (18) hemān

edviye-i kâviyyeden ‘amel olunmuş ihtikânı eyleyeler meşelâ efsentîn ve kıntâri- (19) yün-
ı şağır ve ħorāsānī ve qorālīnā ve ayāric-i fayqarā gibi şeyler ile ihtikân ideler (20) ve lāyık
olan şoğulcanlı kimesneler dīdān tevlīd idici gālīz gīdālar- (21) dan ihtirāz eyleyeler ve siñirli
sikencibīn içeler ve eger ħarāreti yoğ ise ta‘āmına (22) ħardal ve tūrb ve kerefs katalar ve
eger ħarāreti ve ħummāsı olursa ta‘āmına (23) tūrunc ekşisi ve marul ve semiz otı ve sumāk
katalar emrāzu’s (24)-şıfāk kasığa ‘arız olan marāzlar beyāñındadır el-fıtk (25) bir fıtkıdır
ki Türkçe kısıq yarığı demekdir bu marāz teferruķu’l-ittisāldır ya‘nı

281b

(1) şol yarıqıdır ki kasığın perdeleri altında maħbes olan çesmiñ teferruķu’l-ittisāl (2)
sebebiyle ħārice nüfūz etmesidir ve gāhice enşinibiñ üstünde ola iki mecrālariñ (3) yırtılıp
vāsi‘ olmasına itlāk olunur bu taqdirce kīs-i enşinibe iç yağı (4) veyā perde veyā bağırsak
nāzil olur ħuşūşā a‘ ver didikleri bağırsak ola (5) yāħūd yarıqdan çıkan şey’ gālīz yeldir veyā
mā’iyetli veyāħūd demevviyetli (6) ruṭubetdir ve daħı yarığın sebebi gevşeldici başlıqdır
veyā yelleri ve şüfli (7) ħabs etmekdir yāħūd toq karnına cimā‘ etmekdir ve gāhice sebebi
bādī olur (8) ya‘ñi ħāricden olur meşelā yüksek yerden düşmekden ve darbeden ve pek (9)
segirtmekden ve pek çağırmağdan ve öğürmekden ve şiddet ile kuşmağdan (10) ve cimā‘
iderken recl-i ‘avreti üstüne almağdan ve ağrı şey kaldırmağdan olur (11) ‘alāmeti kasıqda
ağrı ve qarākır olmağdır nefesini ħabs itdikde kasıqda (12) yumrū peydā olmağdır ve eger
nāzil olan bağırsak olursa gāhice kılunc (13) ağrısı gibi ağrı olmağdır el-‘ilāc müleyyin
ħukneler eyleyeler ve yelleri (14) taħlīl idici mu‘tedil devālar isti‘māl ideler meşelā anīsūn
ve rāziyāne (15) ve defne yaprağı gibi ve ağrısını teskīn etmekden öturi papadya yağı (16)
ve tāvuķ yağı ve ketān tohumı lu‘ābı ve sūsen yağı bunlardan süreler ve ‘alīli (17) uyudup
hareketden men‘ ideler ve yarığı oñuldıcı münāsib olan (18) yaqıyı koyup pek bağlayalar ve
bu marāzda nāfi‘ olan devālar kabzı (19) az olup oñuldıcı devālardır meşelā qarākozuñ
şağiri ve kebiri (20) ve egreli köki ve mühr-i süleymānī ve pentāflen ve kıızıl behmen ve
incibār ve gıl-ı ermenī (21) ve tīn-i maħtūm ve kardaş kanı ve aqğünlük ve mürr-i şāfi ve
maştakī ve muql ve balık (22) tutkalı ve terementi gibi devālardır ve mürekkebātın kızı
derisiyle yapılan (23) zīmād fıtkı ki mürekkebātın zıkr olunmuşdur gāyet nāfi‘dir ve bu
zīmād daħı münāsibdir (24) servi kozalağı ve kıızıl behmen ikişer dirhem nār kabuğı ve
cūlnār yarımşar (25) dirhem maştakī ve muql ve günlük ve iki kardaş kanı ve qarākoz bir
dirhem

282a

(1) gıl-ı ermenî iki dirhem râtîneç sekiz dirhem zift ve çam şakızı dörder dirhem (2) bunları resm üzere kifâyet miqdârı terementi ve bal mûmıyla yağı ideler (3) ve bu dühn dağı bu ‘ illete gâyet nâfi‘ dir şıfatı dühn-i maşakî kırk sekiz (4) dirhem mersîn yağı yigirmi dört dirhem pelîn ve şabr ve mürr-i şâfi sekiz dirhem (5) denk iç yağı on altı dirhem bunları seksen dirhem karağoz ‘ uşâresiyle (6) ‘ uşâre mahv olanaca kaynadup dühn bâkî kaldıkda süzüp hıfz oluna (7) ve hâcet vaktinde isti‘ māl oluna ve dağı bu ‘ illette dâhilden isti‘ māl (8) olunan devâlar devâlar karağoz ve incibârdır bunlardan gerek sefûf (9) ve gerek ma‘ cûn ve gerek şerbet yapup isti‘ māl ideler ve bu ma‘ cûn dağı (10) nâfi‘ dir şıfatı karağozuñ sağiri ve kebiri ve incibâr ve qurı siñirli yaprağı (11) ve fû sekiz dirhem râvend iki dirhem bunları kifâyet miqdârı ‘ asel ile (12) ma‘ cûn idüp şabâhda va aḥşamda isti‘ māl ideler nev‘ -i diger ma‘ cûn (13) karağoz ve tarâgiyûn sekizer dirhem turmentilâ dört dirhem incibâr beş dirhem (14) râzyâne tohumı ve anîsûn ve dârcîn bir dirhem mürr-i şâfi yarım dirhem kırmızı gül (15) şarâbı ile ma‘ cûn ideler ma‘ cûn-ı âḥar gülbeşeker on altı dirhem karağoz ve incibâr (16) ve kızıl behmen ve vec sekiz dirhem sâlûyâ dört dirhem dârcîn iki dirhem (17) mersîn şarâbıyla ma‘ cûn ideler ve Senârtûs tabîb der ki bir kimesne gördüm (18) fitıka bir ġarîb ‘ ilâcla ‘ ilâc ider ol ‘ ilâc budur ki bir miqdâr mıknaṭısı (19) saḥk idüp ‘ alile içürür ba‘ de timür berâdesini balı ila qarışdırup (20) fitık üzerine yağı eyler bu ‘ ilâcı birkaç kerre tekrâr etmekle çok kimesneler (21) bu ‘ illetden ḥalâş olmuşlardır butlânı fi‘ lû’l-em‘ â ve noḡşânehü ya‘ ni (22) bağırsaqların kuvvetleri zâ‘ il veyâ nâkış olduğundan nâşi bağırsaqlara (23) ‘ âriz olan marâzların beyânındadır aylâves cümleden beri aylâves (24) didikleri ‘ illettir ki kulunc envâ‘ indandır ma‘ lûm ola ki bağırsaqlarda üç kuvvet (25) vardır ki biri kuvvet-i câzibe ve biri kuvvet-i hâzıma ve biri kuvvet-i dâfi‘ adır

282b

(1) bu kuvvetlere bağırsaqlarda dürlü dürlü marâzlar ḥadiş olur zîrâ bağırsak (2) ‘ aşabânî olup ḥissi ziyâde olmağla kendüye nâfi‘ olanı ve eziyet vireni (3) bilüp tîz münfa‘ il olur ve kaçan em‘ â-ı deḡâkıñ bir sebebdan ötüri kuvvet-i dâfi‘ a- (4) sına za‘ f ṭârî olsa aylâves didikleri marâz ḥadiş olur ve mütercim-i (5) faḡîr dir ki aylâves lafzını ba‘ zılar el-müste‘ âz minhü ve ba‘ zılar rabbi erḡam deyu (6) tercüme etmişlerdir ya‘ ni bu marâzdan ḥalâş mümkün degildir hemân allâḡ raḡmet eylesün (7) demekdir didiler lâkin fâşıl-ı ‘ allâme mü’ellif ve merḡûm ġayrı te’lifâtında bu lafzın (8) tercümesinde buyururlar ki bu marâz ince bağırsaqlarda olur Yûnânca ilyākâ dirler (9) ve aña ‘ âriz olduğu içün aylâves dimişlerdir nitekim ḡolon bağırsağında (10) olan marâza kulunc didiler bu marâz ziyâde elem virici ve

muḥāṭaralı marāzıdır zīrā (11) kuvvet-i dāfi‘ a şüfli esfele def‘ etmege ‘āciz fi‘ iliniñ teşvīşi olduğundan (12) şüfliñ mecrā-yı ṭabī‘ sinden çıkması müte‘essir olmağla mi‘deye mündefi‘ olup (13) fi‘l-i ṭabī‘ niñ ‘aksi zuhūr ider ya‘ni şüfl-i kay’ ile mündefi‘ olup ağızdan çıkar (14) ve bu marāzıñ sebebi bağırsakda verem veyā sedde veyāḥūd sū‘-i hażm olmağdır (15) gāhice fitikdan ve ba‘zı zehr-nāk şeyler tenāvülünden daḥı olur bu zıkr olanları (16) eṭibbā bu marāzıñ sebeplerinde beyān eyledikleridir lākin ḥaḳ olan budur ki kuvvet-i dāfi‘ a-(17) niñ fi‘li münkalib ve müşevveş olduğundan şüfli esfele def‘ idemeyüp yukaru (18) def‘ etmesidir zīrā biz bu marāza mübtelā olmuş çok kimesnelerde müşāhede eyledik ki (19) maḳ‘ada şāf konduğda dāḥile müncezib olup kay’ ile ağızdan çıkmışdır hattā (20) ba‘zılar didiler ki bu marāza mübtelā olmuş bir kimseye şāf olunduğda şāf dāḥile müncezib (21) olmasun için ucuna iplik bağladılar böyle olmuş iki iplik kırılup gine (22) şāf ağızdan çıktı sonra bir ḥātun ol kimesneniñ ṭabī‘ atı esfel müncezib (23) olur mülāḥazasıyla maḳ‘adına mūm şokdı hemān mūm daḥı eriyüp şāf (24) gibi mi‘desine müncezib olup kay’ ile çıktı didiler ve’l-ḥāşıl böyle oldığı (25) çok kerre müşāhede olunmuşdur lākin bilinmedi ki böyle olduğu bağırsakda şiş

283a

(1) veyāḥūd ḥılṭı envā‘ veyāḥūd yara olup bu sebebler ile ṭabī‘at-ı müzibden (2) kaçındüğundan mıdır veyā esfele def‘ itmege ‘āciz olduğundan mıdır veyāḥūd (3) māddeniñ meylı esfele olup ve incizābı yukaru olması ḥilāfiñ istinā‘ı (4) zārūrı olduğundan mıdır ya‘ni ḥālā lāzım gelmesün için mādde esfele meyl (5) itdigine yukaru müncezib olur zīrā ḥālā bāṭıl olduğu kesb-i ḥekīmiyyede beyān (6) olunmuşdur pes böyle olduğda yukarudan kay’ vāki‘ oldıkça bi’z-zārūrı (7) cezb daḥı vāki‘ olur ‘alāmeti pek kuşmaḳ ve ağrısı olmaḳ ve nefesi tar olmaḳ (8) ve kabzı olur aşağıdan bir şey çıkmayup belki şüfli yukarudan kuşmağla çıkmaktadır (9) ve gāhice muḥammel ‘arız olup eli ve ayağı şogur ve şovuk şovuk terler bu marāzıñ (10) a‘rāzı kuluncdan eşeddir ‘ilācı ḥāricden müleyyin yağlar ile yağlayalar ve müleyyin (11) naṭüller eyleyeler ve āb-zene girüp oturalar ve yukarudan müleyyin yağlar içeler (12) meşelā tatlu bādem yağı ve bezir yağı ve şiruğan yağı gibi ve bu yağlardan kanğısı (13) olursa on altı dirhem miḳdārı içeler yāḥūd ol miḳdār tereyağını (14) ḥaṭmī veyā ebeğümeci ṭabḥıyla içeler yāḥūd ḥıyārşenbe balını bādem yağıyla içeler (15) ve bākī ‘ilācları daḥı qarīben kulunc ‘ilācında gelür el-kulunc bu marāz bağırsak (16) marāzlarındandır ziyāde elem viricidir bu marāzla bi’t-ṭabī‘ çıkan şeyleriñ çıkması (17) müte‘assir olur ya‘ni bu marāzda ṭabī‘at muḥabbes olup yel ve gayrı şey’ çıkmaz (18) bu marāz em‘ā-ı ḡalāzdan ikinci bağırsak ki kolon tesmiye olunur anda olur (19) anıñçün buña kulunc dirler bununı

sebepleri çokdur yelmeşik balğamdan veyā balğam (20) zücācebden veyā ġalīz yelden olur bağırsakların tecvifinden veyā ṭabaķaların (21) içinde olur veyāḥūd ki de ḥarāret olduğundan şüfliñ ruṭubetini (22) ziyāde cezb etmekle şüfl müteḥaccir olduğundan olur veyāḥūd bedene gevşek- (23) lik ‘arīz olmağla ruṭubāt müteḥallil olduğundan olur veyā bağırsakların (24) kendinde ḥarāret olup şüfl kurduğundan veyā havānıñ ziyāde issi- (25) liginden şüfle yubūset gelür veyā müceffef ve ḳabẓı ġıdālar tenāvül eylemekden

283b

(1) olur veyā soğulcandan veyā issi şişden olur ammā şafrādan olması (2) nādirdir el‘ alāmāt muṭlaḳ ḳuluncuñ ‘alāmeti ekşeriyyā göbek altında ağrı (3) olur gāḥ şābit olur ve gāḥ gezer ve gāḥice şol cānibde ṭalaḳ altında (4) olur ve gāḥice ḳuşāk gibi bütün beli ḳaplar ve gāḥice ağrı mi‘ de ḳarīb (5) olup balğam ve ḥıltıñ dincārı ḳuşar ve şüfl ve riḥ muḥabbes olur eger aş- (6) ġıdan şüfl çıkarsa daḥı ḳurı fındıḳ gibi çıkar ve daḥı bu ḳulunc marazı (7) veca‘ -i külli ile veca‘ -i raḥme müşābihdir farkı budur ki veca‘ -i külli de ağrı (8) dā‘imā arḳada bir yerde olur ve veca‘ -i raḥm ḳasıḳda olup şüfl daḥı (9) muḥabbes olmaz el‘ ilāc evvelā olan ağrıyı teskīn etmektir ba‘ de (10) münāsib olan ‘ilāclar ile ḳaṭ‘ etmektir ve ağrıyı teskīn etmek meşrū-(11) bātıyla ve ḥuḳne ile ve üstüne ba‘ zı devālar ḳomağla olur ammā meşrūbāt (12) didigimiz ‘alīle yigirmi beş dirhem yāḥūd kırk dirhem ṭatlu bādem yağı (13) şeker ile içüreler eger ḥarāreti olursa benefşe şarābiyla vireler ve eger (14) şovukdan olmuş ise papadya ṭabḥı ve ṭoraḳ otı ṭabḥından eyü ‘ ilāc olmaz (15) ve ağrı teskīn için olan ihtikānlar meşelā papadya ve ṭoraḳ otı ve şevkü’l- (16) cemāl ve ebegümeci ve boy toḥumu ve incir ve tāze tereyağı ve ṭavuk yağı ve buzağı (17) yağı ve zeyt yağından ma‘ mül olandır şıfat-ı ḥuḳne ebegümeci ve yapışḳan (18) ve papadya ve ṭoraḳ otı sekizer dirhem ketān toḥumu ve boy toḥumu dörder dirhem (19) bunları ḳaynadup yüz dirhem maṭbūḥa on altı dirhem ṭatlu bādem yağı (20) ve sekiz dirhem ṭavuk yağı ḳoyup ihtikān ideler ammā üzerine vaẓ‘ ide- (21) cek devālar kimādāt-ı raṭbedir ki eger şovukdan olursa sıcak beziryağı (22) yāḥūd acı bādem yağı süreler veyāḥūd papadya ve ṭoraḳ otı ḳaynadup (23) bir süngerı batırup ağrı üzerine tekrār tekrār ḳoyalar ve eger ḥarāretten (24) olursa gül yağı ve benefşe yağı ve ḥaṭmī toḥumu lu‘ ābı ve ebegümeci toḥumu lu‘ ābı (25) süreler yāḥūd bezr-i ḳaṭūnā lu‘ ābını gül yağıyla ve yumurṭa şarusıyla ḳarışdırup

284a

(1) süreler ve eger ağrı bu devālar ile teskīn olmazsa muḥaddir devālara muḥtāc (2) olunur meşelā tiryāk-ı kebīr meşer-i diṭūs ve istirāḥat-ı naḳūle ta‘ bīr olunan (3) ma‘ cūn ve felūniyā-ı rūmī gibi ve lodānū bunların cümlesinden nāfi‘ dir (4) ve bunlar gerek yemekle ve gerek

ihtikāna komağla ve gerek taşradan sürmekle (5) isti' māl olunur ve felūniyādan bir dirhem miqdārı isti' māl ideler (6) veyāhūd aṣānāsyādan² terkibdir bir dūhni papadya ṭabḥıyla içüreler (7) veyāhūd dört dirhem miqdārı ḥaṣḥāṣ şerbeti vireler ve bilād-ı (8) efrencde ḥālā veca' teskīn için üç ḥabbe veyā dört ḥabbe lodānū isti' mal (9) ideler ve bu ḥuḳne daḥı veca' teskīn ider şıfatı papadya ṭabḥı yüz dirhem (10) felūniyā-ı rūmī ve rāḥat naḳūle birer bucuḳar dirhem tatlu bādem yağı (11) sekiz dirhem bunları ihtikān ideler ve bu zimād daḥı ağıryı (12) teskīn ider şıfatı yabışkan ve benc yaprağı birer ḳabza bunları kifāyet (13) miqdārı şu ile bir ḥoşca ḳaynadalar ba' de papadya ve ketān tohumı (14) unı ve boy tohumı unı dörder dirhem za' ferān yarım dirhem afyon şülüş (15) dirhem yumurta şarusı üç ' aded ḥaṣḥāṣ yağı on altı dirhem papadya (16) yağı ve ṭoraḳ otı yağı sekiz dirhem mecmū' ını bir yere ḳarıştırıp (17) yağı ideler ve eger elem viren mādde ḥiddetli olup çıkarmağa muḥtāc (18) olunursa bu ihtikān ideler şıfatı yapışkan ve ebegümeci ve ḥaṭmī ve papa- (19) dya birer ḳabza ketān tohumı ve boy tohumı üçer dirhem bunları ḳaynadup (20) yüz dirhem maṭbūḥa dört dirhem ma' cūn-ı mübārek ve iki dirhem diyāfenikūn (21) ve bir dirhem felūniyā-ı rūmī koyun ihtikān ideler ve daḥı ḳulunc ağırsına (22) bir dirhem ḳurt tersini bir miqdār biber ve tuz ile isti' māl etmek kezālik (23) ḳurumuş ve saḥḳ olmuş ḳurt bağırsağını isti' māl etmek bi'l-ḥāşşa (24) nāfi' dir ve Cālīnūs ḳulunc ağırsını teskīn etmede ḥüdhüd külini medḥ (25) etmiştir ve Zekerıyyā-ı Rāzī ve Şeyḥ İbn-i Sīnā bu marāza bir dirhem geyik boynuzu

284b

(1) yemegi medḥ etmişlerdir kezālik bayır soğulcanını ḳurumuş tavuk ḳurşağında (2) olan zārı ḳanğısı olursa bir dirhem isti' māl etmek bi'l-ḥāşşa nāfi' dir (3) ve ḥur' - ı dücāc yā' ni tavuḳ tersi daḥı böyledir ve eṭibbā-ı müte'āḥḥirīn tecrübe etmişler-(4) dir ki bu marāza anīsūn ile ḳurumuş ḥaşı fersden bir dirhem isti' māl (5) ḡāyet nāfi' dir ve eger ḳulunc yalnız rīḥden olursa ' alāmeti ḳabz olmaḳdır (6) ve ḳarnı ḡurulmaḳdır ve gegirmekdir ve ağırı bir taraftan bir tarafa naḳl etmekdir ve muḳaddem (7) belli ḡıdā yemekdir meşelā üzüm gibi ve hażmı daḥı fāsid olmaḳdır ' ilācı (8) veca' teskīn ve yelleri taḥlīl ve seddeleri açmaḳdır bu devāyı isti' māl bu fā'ide-(9) leri ider ḡāyet nāfi' dir şıfatı yabışkan bir ḳabza ṭoraḳ otı iki ḳabza (10) mürver yaprağı yāḥūd çiçeği yarım ḳabza bunları ḳaynadup yüz dirhem maṭbūḥa (11) on altı dirhem şeker ve sekiz dirhem tatlu bādem yağı ve iki dirhem şabr (12) koyup ihtikān ideler şıfat-ı ḥuḳne-i ḳavīyye bu daḥı mücerreb ve te'şīri zāhir- (13) dir yir feslegeni

² Aṣānāsyā ile ilgili olarak derkenarda şu açıklama yapılmıştır: “Aṣānāsyā bir ma' cūn terkibiniñ ismidir kebiri ve şaḡiri vardır terkibi murād idenler ḳarābādīnālara naḳar ve mürāca' at ideler.”

ve yapışkan ve ebegümece ve haţmî birer tutam sedef ve papadya (14) ve iklîl-i melik yarımşar tutam torağ otı tohumı ve kerâviyâ ve defne tohumı ikişer dirhem (15) bunları kaynadup süzeler ve yüz dirhem maţbûha cevâriş temeri ve ma' cûn-ı mübârek (16) ve ma' cûn-ı habbu'l-gâr dörder dirhem sedef yağı ve torağ otı yağı on ikişer (17) dirhem bunları izâfe idüp resm üzere ihtikân ideler ve gâhice her (18) ne kadar ihtikân olursa fâ'ide eylemez ol vaqt 'alîle yukarudan ba'zı müşhil (19) vireler ki ishâl eyleye ve Senârţûs tabîb der ki habs-i rîhden kulunc 'arîz (20) olmuş bir kimesneye otuz kerre ihtikân eyledim kaţ'an fâ'ide eylemedi 'âkıbet (21) kudret helvâsından on iki dirhem miqdârını tatlu bâdem yağıyla ve pilic şuyı (22) ile virdim bunuñla 'illetden hâlâş buldı ve lâyıķ olan müleyyin ihtikânları (23) dâ'imâ yelleri maḥall-i ihtikânlar üzerine taķdîm etmektir ve yelleri taḥlîleden ôturi (24) isti' māl olunacaķ devâlarıñ eşrefi papadya tabḥıdır ve papadyanıñ muķaţtar şuyı-(25) dur ḥuşuşan nâzık mizâclara ola ve kimmünden bir miqdâr alup berâber papadya

285a

(1) ile kaydada yâḥûd bir kıoca ḥorûs ile kaydadup içmek daḥı ğâyet nâfi' dir (2) ve tiryâķ ve meşer isti' māl daḥı nâfi' dir ve geyik boynuzı kaydadup içeler (3) yâḥûd geyik boynuzı berâdesinden on altı dirhem mürr-i şâfi iki dirhem (4) biber bir dirhem bunları ince dögeler ve sefûf idüp bir dirhem isti' māl (5) ideler ve bu mu'atţar şı daḥı bağırsaklardan yelleri dağıdır şıfatı dârcîn (6) dört dirhem yaban havucı tohumı iki dirhem mü üç dirhem kıaranfil ve cevz-i bevvâ (7) ve besbâse birer dirhem anîsûn elli dirhem bunları ikiyüz ~ dirhem şarâb-ı (8) 'araķı ile ısladup taķţîr ideler ve bu 'illete mürekkebâtdan cevâriş-ı kimmûn (9) ve cevâriş-ı anîsûn ve cevâriş-ı ḥavlincân isti' māl etmek nâfi' dir ve güzel (10) râyiḥalı devâlardan taķţîr olunmuş dühnler ḥuşuşan dühn-i anîşûn ve dühn-i (11) kerâviyâ isti' mālî ğâyet nâfi' dir ve bu sefûf daḥı bu maraza mücerrebdır şıfatı (12) budur dârcîn ve tırunç kıabuğı ve defne tohumı ve kimmûn ikişer dirhem vec ve zerenbâd (13) ve kıaranfil ve râziyâne tohumı ve anîsûn ve ḥavlincân birer dirhem kerâviyâ ve muḥarriķ geyik (14) boynuzı birer buçuķar dirhem bunları ince saḥķ idüp sefûf ideler miqdâr-ı (15) isti' mālî bir dirhemdir ve ḥâricden riyaḥı taḥlîl için vaż' olunacaķ (16) devâlar papadya ve torağ otı ve sedef bunlardır ve bir miqdâr darı ve tıız bunları (17) kıızdırup kimâd ideler bu 'illete âĝripâ merhemi ve defne yaķısı sürmek kezâlık (18) papadya yağıyla ḥall olunmuş tekâmekâ sürmek ğâyet nâfi' dir ve bu merhem daḥı (19) bu şıfatla yapıldıkda ğâyet mücerrebdır iki dirhem şarâb-ı 'araķında ḥall ideler (20) ba'de sedef yağı ve sünbül yağı sekiz dirhem za'ferân altı çekirdek mecmû'ını bir yere (21) kıarışdırup taşradan kıarnına süreler ve şol kulunc kı cigeriñ ḥarâretinden (22) nâşî şüfliñ ruţûbetini kendüye cezb etmesinden ola anıñ

‘ilācī faşđ etmekle (23) ve bārid şerbetler isti‘ māl etmekle kebediñ mizācını ta‘ dīl etmektedir ve kebediñ üzerine (24) taşradan şandal yakısı ve buña müşābih şeyler süreler ammā şüfliñ iħtiyābından (25) olan kuluncuñ ‘alāmeti ağrısı olmayup tabī‘atı bir müddet muħabbes ve ziyāde kabzı

~ elli

285b

(1) olmaķdır ‘ilācī yağlı şūlar ile ve yağlı iħtikānlar ile iħtikān ideler (2) ve ķarnına yumşadıcı yağlar süreler huşūşan ağripā merhemi sürmek ğāyet (3) nāfi‘dir ve daķı bir ķoca ĥorūsi birer miķdār toraķ otı ve pesfāyic (4) ve ĥab-ı kırtım ile bir eyüce ķaynadup süzeler ve bir kāse miķdārı (5) nūş ideler ba‘de bunuñla def‘ olmazsa ķavī iħtikān ideler ve ba‘zılar (6) bu ‘illete jīve ve ķūrşūn isti‘ māl itdirirler ve i‘tikād iderler ki bunlarıñ (7) ağırlıķıyla kuvvet-i dāfi‘ayı tahrik idüp kabzı def‘ ider ve ba‘zılar daķı (8) altūndan noħūd yapıdurup bir mişķāl yā daķı ziyāde isti‘ māl iderler ve (9) şoğulcandan olan kuluncuñ ‘alāmeti sıtması ve bayılması olup (10) ğāħice aĝzından şoğulcan çıķmaķdır ‘ilācī geķen şoğulcan ‘ilāclarıyla (11) ‘ilāc ideler Senārţūs tabībdir ki bir kimesne şedīd kulunc ‘arız (12) olmuşdı biz aña veca‘ mesken ‘ilāclar ve müşhil ĥuķneler ve müleyyin şerbetler (13) virdik ķaţ‘an fā‘ide itmedi ba‘de ol kimesneye rāvend ile efsentīn (14) tabķı içürüp ve tāze sūd ile iħtikān itdik hemān maķ‘adından (15) bir müdevver yumrı şey çıķdı nazar itdik yetmiş ķadar şoğulcan biribirine (16) dirkeşmiş öylece bulduķ ba‘de ol kimesneniñ ağrısı sākin ve ‘illetinden (17) ĥalāş oldu ammā baĝırsaklarıñ dāķilinde mülāşık olmuş ğalīz balĝamdan olan (18) kuluncuñ ‘alāmeti aĝrı bir yerde şābit olup muħallil şeylerden ĥazz etmemekdir ve balĝam ‘alāmetleri (19) daķı olmaķdır ‘ilācī ibtidā leyyin-i ĥuķneler idüp ba‘de iħtikāna dōrt dirhem diyāfenīķūn (20) ve dōrt dirhem ayāric-i fayķarā koyalar ve ķaçan kabz mūndefi‘ olup tabī‘at yumşasa yukaru- (21) dan gül şarābı ve ayāric ve ğarīķūn gibi devālar vireler ve bunlardan ķavī devā virmeyeler ki (22) ķay‘etmek getürmeye ba‘de mūmiyā ve munzic şeyler vireler meşelā uşūl şerbeti ve zūfā tabķı (23) ve sikencibīn gibi ve ma‘cūnlardan bu ‘illete mūnāsib olan ma‘cūn-ı mūbārek ve tiryāķ ve meşer- (24) dir ķanĝısı olursa bir dirhem isti‘ māl ideler ve eger bu devālar ile tesķin olmazsa (25) ķavī ve keskin iħtikānlara muħtāc olunur meşelā ĥanżal ve ğarīķūn ve cevāriş temeri

286a

(1) ķonulmuş iħtikān gibi ammā müşhillerden ğarīķūn ile ayāric-i fayķarā ve ma‘cūn-ı (2) tūrbid ve cevāriş-ı üşķūf isti‘ mālī mūnāsibdir ve eger muħaddir devāya muħtāc (3) olunursa

tiryāk-ı kebîr ve meşer-i dîṭūs kifāyet ider bunlardan ḳavīsini (4) virmeyeler zîrā mādde ḡalîz olmaḡla muḡaddir devā māddeniñ ḡılzetini (5) daḡı ziyāde idüp ‘illetiñ tezāyüdüne sebep olur ve tenḳiyyeden soñra (6) müsahḡhin ve muḡallil vireler meşelā ḡāşā ve ferāsiyūn ve zūfā ve na‘ nā cünd-i bîde- (7) ster ṭabḡı gibi bunları bal şuyıyla vireler hem kızdırur ve hem taḡlîl (8) ider ve bu sefūf daḡı müsahḡhin ve muḡallildir şıfatı cünd-i bîdester üç (9) dirhem nuḡve-i hindî ve rāziyāne toḡumu birer dirhem bunları ince dögüp (10) sefūf ideler ve bir dirhemini bal şuyıyla isti‘ māl ideler ve bu ḳurş (11) daḡı bu fā’ideyi ider şıfatı kimmūn dört dirhem fūlfūl-i ebyaz (12) ve ḡāşā ve sedef naṭrūn birer dirhem bunları dögüp sirke ile (13) ḳurşlar ideler ve bu ḳurşdan bir dirhemini bal şuyı ile isti‘ māl ideler (14) ve ḡāricden ḡarnına vaḡ‘ olunacak devālar ḳulunc-ı rîḡi ‘ilācında geḡen (15) devālardır bunda daḡı ideler ammā ḳulunc-ı şafrāviden veyā ḡiddetli ḡıltıdan (16) olursa ‘alāmeti esbāb-ı müteḡāddimeden ma‘lūm olur meşelā ‘alīliñ (17) sinninden ya‘ni yigitlik vaḡtinde olmasından ve issi şehirlerde sākin (18) olmasından ma‘lūm olur ve ‘alīliñ şedîd şancısı olup iltihāb (19) veyā ḡaşy olur ve ishāl olunan şey’ ile ve ḡıltı-ı ḡādiñ inme- (20) siyle müte’ezzi olur ya‘ni maḡ‘ addan şūfl ḡıḡdıkça yaḡarak ḡıḡmaḡdır (21) ve acılıḡda elemi ziyāde olmaḡdır ve şafrā ḡay’ etmeḡdir ve bevl birāzında (22) şafrā ‘alāmeti olmaḡdır ve ḡāḡice sıtma ‘ārız olup bir gün şedîd (23) ve bir gün ḡafif olmaḡdır el-‘ilāc leyyin ve mu‘tedil ihtikānlar ideler (24) ve eṭibbā-ı müteḡaddemîn bu ‘illete ḡül yaḡını ve papadya yaḡını arpa şuyıyla (25) ihtikān etmişlerdir ve Cālînūs ḡekīm arpa şuyını ‘asel ile ihtikān

286b

(1) etmişdir ammā bizim ḡatımızda ḡālā müsta‘mel olan bu ihtikāndır arpa şuyı (2) yüz dirhem ḡül balı ve ḡām şeker sekizer dirhem yumurṭa şarısı bir ‘aded (3) bunları ihtikān ideler ve daḡı bu ihtikāndan ḡavî murād olunursa (4) bu şıfatla ‘amel oluna ḡatmî köki dört dirhem yapışḡan ve yir fesligeni (5) ve benefşe yapraḡı ve papadya birer ṭutam ketān toḡumu ve bûy toḡumu ikişer dirhem (6) incir üç ‘aded bunları şūrteḡa ile ḡaynadup süzüp seksen dirhem (7) maṭbūḡa sekiz dirhem diyāfenikūn ve iki dirhem ayāric ve on altı dirhem (8) ḡül balı ve yigirmi dört dirhem benefşe yaḡı iki dirhem ḡuru’l-kelb ḡoyup (9) ihtikān ideler ve ‘alīle ḡül-i mükerrerî ve timürhindî ve ḡudret ḡelvāsı (10) ve rāvend vireler ve ḡül-i mükerrerden on altı dirhemini yigirmi dört dirhem şūrteḡa (11) ile ezüp içmek ḡāyet nāfi‘dir yāḡūd ḡudret ḡelvāsından on altı dirhem (12) papadya ṭabḡıyla ve pilic şuyı ile içeler ve ṭatlu bādem yaḡını şekerle ve papadya (13) ṭabḡıyla içmek daḡı nāfi‘dir ve eger ḡiddetli ḡıltı-ı balḡam-ı mālîḡ olursa ḡül yaḡından (14) ve keḡiniñ iç yaḡında bir miḡdār bal mūmı eridüp ihtikān ideler ve mā’-i cūbn (15) ile zeyt yaḡı ihtikān ideler ve eger ‘alīliñ yubūseti var ise

bâdem yağı (16) ile hıyârşenbe balı vireler ve hâricden karnına gül yağı ve tatlu bâdem yağı (17) ve haṭmî ve ebeğümeci lu‘âbları süreler ve şol kulunc ki bağırsaklarda şiş (18) olduğundan ola anıñ ‘ilâcı verem em‘âda geçen gibidir zelku‘l-em‘â (19) bu bir marazdır ki yenen ta‘âm bağırsakda eglenmeyüp sür‘atle kendi şüreti (20) üzere çıkmaktadır eger çıkan şeyde fi‘l-cümle hażm bulunursa ‘illet ancak (21) em‘âda olur eger hażm eşeri yoğ ise hem bağırsakda ve hem mi‘dede olur (22) bunun sebebi bağırsakların kuvve-i mäsikesine za‘f-ı gülmeden olur veyâhüd (23) yelmeşik ve şıyrıncağ balğamdan olur veyâhüd kuvvet-i dâfi‘anın ḥadd-i ṭabî‘inden (24) ziyâde tecävüzünden olur gâhice bu maraz ekşer näsabiribirinden sirâyet (25) idüp çok kimselere ‘arız olur ve dahı eṭibbâdan ba‘zılar didiler ki

287a

(1) bu marazın sebebi bağırsaklarda olan siñirin gevşemesidir ki gıdâyı (2) tutmağa kâdir olamaz ‘alâmeti bedeni arıklayup yedigi ve içdigi hażm (3) olmadan çıkmaktadır el-‘ilâc mizâcı ta‘dîl idüp kuvve-i mäsikeye kuvvet (4) vireler ve bu ‘illete münäsib olan ayva ve muşmula ve kızılıçık ve gül şarâbı (5) ve na‘nâ şarâbı ve pelîn şarâbı ve ribäs-ı rabbî ve kişniş ve ṭin-i maḥtûm (6) ve mercân ve kurş-ı kehribâ ve kızu kulağı tohumı ve diyârdûn ve rûḥ-ı (7) zâc bunlardır ve ḥâr olan devâlardan armâtikû ve tiryâk bunlardır (8) ve hâricden mi‘desine ve karnına şakız yağı ve sünbül yağı ve pelîn (9) yağı ve cevz-i bevvâ yağı süreler ba‘de ḥavlineân ve maştakî ve cevz-i (10) bevvâ ve edhîr bunlardan döğüp üzerine ekeler ve dâ‘imâ mi‘deye (11) şerbetler ve ma‘cûnlar ve yakılar ile kuvvet vireler ve eger bu maraz şıyrıncağ (12) balğamdan olmuş ise mäddeye nazc virici şeyler vireler meşelâ petûnîka (13) şarâbı ve pelîn şarâbı ve diş otı ve râziyâne ṭabḥı gibi ba‘de bu maṭbûḥ (14) ile mäddeyi ishâl ideler şıfatı kabli kabuğı iki dirhem gâriḳûn-ı (15) ebyaz bir dirhem râziyâne tohumı şülüş dirhem zencebîl südüs dirhem gül ve pelîn (16) birer kabza laṭife bunları kaynadup süzüp otuz iki dirhem (17) maṭbûḥa sekiz dirhem gül balı koyup isti‘mâl ideler ve bu ‘illete ḥabb-ı (18) maştakî ve ḥabb-ı efâviyâ isti‘mâli ğâyet nâfi‘dir ve bu ma‘cûnı dahı (19) tenḳiyyeden soñra isti‘mâl ideler ğâyet nâfi‘ve mücerredir şıfatı gülbeşeker (20) yigirmi dört dirhem tiryâk-ı kebîr iki dirhem rûḥ-ı zâc sekiz ḳatre (21) bunları kifâyet miḳdârı ayva şarâbı ile ma‘cûn idüp şabâḥda (22) ve aḥşamda ceviz miḳdârı isti‘mâl ideler ve bu ma‘cûn dahı bu ‘illete (23) ğâyet nâfi‘dir şıfatı emlec ve ayva mürabbâsı ve ağac kavunu kabuğı (24) sekiz dirhem ermâtikû ve diyârdûn sefüfları ve mercân (25) ve kurumuş tavuk kanısı zârı birer dirhem bunları mersîn şarâbı

287b

(1) ile veyāḥūd na' nā şarābıyla ma' cūn ideler ve eger tiryākālīs ki Türkçe tiryāk (2) şuyı dimekdir andan isti' māl etmek bu ' illete gāyet nāfi' dir ve tavşan (3) ve oğlaḡ māyesinden ḡaṅısı olursa bir dirhem isti' māl etmek daḡı (4) nāfi' dir ve mi' desine ve ḡarnına maşṡakī veyā ayva yaḡı süreler ve gāhice (5) bu maraḡ bir keskin ḡılṡdan olur baḡırsaḡları yara eyler ' alāmeti mi' dede ve baḡırsaḡlarda (6) aḡrı olur ve baḡırsaḡlarda yara olduḡda ishāl ile ma' an ḡan ve irin ḡıḡar (7) ve bu ' illet müstaḡkem olduḡda zīsıntāriyā didikleri ' illete intikāl ider ' ilācı (8) arpa şuyı ile gül-i mūkereri vireler ve mā'-i cūbn ile timūrhindī vireler veyā (9) bu maṡbūḡı vireler şarı helīle ḡabuḡı bir dirhem rāvend bir buḡuḡ dirhem arpa şu- (10) yı ile ḡaynadup ve süzeler ve içinde sekiz dirhem gül-i mūkereri ezüp içeler (11) ve eger ' illeti mūcib olan mādde baḡırsaḡda olursa ḡay' etmek nāfi' dir ve gülābı (12) ile rāvend-i müdebberī isti' māl etmek ve hindibā şuyı ve ḡuzu ḡulaḡı şuyı (13) ve nār şarābı ve semiz otı şarābı bunlardan ḡaṅısı olursa isti' māl ideler (14) ve bu ma' cūn daḡı nāfi' dir şıfatı gülbeşeker on altı dirhem hindibā ḡiḡegi ḡamīresi (15) dört dirhem mercān ve diyārdūn sefūfi ve ṡin-i ermenī her birinden (16) şülüş dirhem bunları ayva şarābıyla ma' cūn idüp isti' māl ideler (17) ve bu ' illette müdirrāt devālar isti' māl daḡı nāfi' dir ve bu ḡirūṡı daḡı nāfi' dir (18) şıfatı mersīn yaḡı ve gül yaḡı her birinden on altı dirhem maşṡakī ve ḡişniş (19) ve dem-i aḡaveyn ve ṡin-i ermenī ve pelīn her birinden şülüş dirhem bunları kifāyet (20) miḡdārı bal mūmıyla merhem idüp ḡarnına süreler ve ' alili ḡoḡ şu içme- (21) den men' ideler ve şū yerine ayva şarābı ve nār şarābı içüreler el-ishāl (22) buña Yūnānca diyāriyā dirler ya' ni ḡansız yürek süzmesi dimeḡ olur (23) nitekim ḡan ile ḡarışık olana Yūnānca zīsıntāriyā dirler bu maraḡ yürek (24) sürmesidir ki aḡlāṡ ile bile ḡazm olmuş veyā ḡazmı ḡalīl şüfl (25) ḡıḡar bunuñ sebebi aḡlāṡıñ ḡoḡluḡıdır ki ṡabī' at anı ishāl ile

288a

(1) def' etmek ister ishālīñ māddesi ve sebepleri ḡasebiyle envā' ı (2) ḡoḡdur ve ishāl ile ḡıḡan şey' ya keylūsdur ya' ni boza gibi gibi bulanıḡ (3) şeydir veyā ḡalīz veyā yelmeşik balḡamdır veyāḥūd şafrādır veyā sevdādır (4) veyāḥūd şu gibi şeydir ve gāhice mādde erimiş yaḡ gibi veyāḥūd iç (5) yaḡı gibi ḡıḡar ammā ishālīñ zuḡūrı ve olduḡı maḡalli ya mi' deden (6) veyā ciḡerden veyā ṡalaḡdan veyā māsārīḡā didikleri ṡamarlardan (7) veyā dimāḡdan veyā göḡüsden veyā raḡmden veyāḥūd cemī' -i ā' zādan (8) olur bunuñ sebebi fā' ili ya ' āriẓidir veyā buḡrānidir ya' ni ishāl (9) maraḡıñ aḡarinde olursa aña ishāl-i buḡrāni dirler ve cemī' -i ishālīñ (10) ' ilācında ḡānūn ve ḡā' ide budur ki evvelā ' uzuva ḡuvvet virüp (11) ' aksi mādde dimekdir ve şāniyen bāsır ḡanınıñ veyā ḡayz ḡanınıñ (12) kesilmesinden olmuş ise faşḡ

etmekdir ve kanı ihṛāc etmekdir ṣālīṣen (13) ‘uzuva kuvvet virüp kuvvet-i kābızası olur devālar ile māddeyi (14) tenkıye etmekdir meṣelā timūrhindī ve rāvend ve helīle ve gül ṣarābı gibi (15) ve ‘aksi mādde idrār ile ve ḳay’ ile ve terlemek ile olur ve eger ishāl (16) ile ağrı ve seher ve tiz tiz ṭaşra çıḳmaḳ olursa ol vaḳit muḥaddir (17) devālar muḥtāc olunur el- ishālū’l-keylūs ya’ni eṭibbā ḳatında hażmıñ (18) dört mertebesi olup evvel mertebesi mi’dede olmaḡla mi’deye vāṣıl (19) olup mi’dede munhażım olduḡda ḳavī tarḡāna āşına müṣābih şey olur ki (20) aña Yūnāncada kīlos dirler ve bu hażmıñ fażlası şūfl olup bağırsaḳlara (21) gider va laṭīfī daḡı mi’deden māsārīḳā didikleri ṭamarlara girüp kebede (22) müncezib olur ḳaçan māsārīḳāda seddeler olsa keylūsūñ laṭīfī kebede nüfūz (23) idemeyüp bağırsaḳlara iner ve bağırsaḳlarda fāsīd olup ishāl etmekle çıkar (24) faḳīr dirimki gāḡice ishāl-i keylūsı göbeḡiñ cāzibesı za’īf olduḡından (25) olur ve ekṣeriyā burūdetden olur gāḡice ḡarāretten daḡı olur lākin nādirdir

288b

(1) ve gāḡice daḡı nefes cigere za’fī ṭārī olmaḡla kuvvetleri daḡı za’īf oldu- (2) ḡından olur bu ishālīñ ‘alāmeti oldur ki ishālīyle çıkan şey’ tarḡāna (3) āşına müṣābih boza gibi çıkar eger māsārīḳādan kebede nüfūz ḳaṭ’an bir şey (4) etmezse çıkan şey arpa aşı gibi beyāz çıkar ve eger kebede nüfūz ider (5) ise levni bir miḡdār ḳırmızılıḡa döner ve gāḡice bu maraḡ istiskāya (6) ve sū’-ül ḳunyeye mü’eddī olur belki gāḡice bu maraḡlara intīḳāl (7) etmeden ṣāḡibini helāk ider ve bu maraḡıñ ‘ilācında ḡaraḡ sedde- (8) leri açmaḡdır zīrā mādemki māsārīḳāda olan seddeleri açmada (9) bu maṭbūḡ nāfi’dir şıfatı budur uşūl-i müfettiḡe her birinden iki dirhem (10) hindibā dört dirhem hindibā toḡumı ve rāziyāne toḡumı birer dirhem kıızıl (11) üzüm sekiz dirhem bunları ḳaynadup süzeler ve bu maṭbūḡdan alınmış (12) dört dirhemine on altı dirhem beznetīn ṣarābı ḳoyup iki def’a da (13) içeler ve bu müshil daḡı acıcıdır şıfatı budur on bir buḷuḡ dirhem (14) ḡārīḳūn bir dirhem dārcīn yarım dirhem sūnbūl ve edḡīr şūlūşer dirhem (15) bunları hindibā ‘uşāresiyle yoḡurup ḡablar düzeler miḡdār isti’ māli (16) bir dirhemdir ve bu maṭbūḡ daḡı ishāl seddeye ḡāyet nāfi’dir şıfatı rāziyāne (17) köki ve ṭarḡaşḳūḡ köki dörder dirhem ḡāfeş ve pelīn ve baldırıḳara yarımşar (18) ṭutam kābili iki dirhem anīsūn ve rāziyāne birer dirhem bunları ḳaynadup (19) ve süzüp ba’de içine iki dirhem ḡārīḳūn ve bir dirhem rāvend (20) ve yarım dirhem zencil ve şūlūş dirhem edḡīr ḳoyup bir kerre daḡı ḳaynadalar (21) ve süzeler ba’de bu maṭbūḡdan ḳırḳ sekiz dirhem beznetīn ṣarābı (22) ve sekiz dirhem rāvendli hindibā ṣarābı ḳoyup isti’ māli ide mecmū’ı (23) iki şerbetdir ve bu müshillerden ṣoñra ḳavī müfettiḡlar isti’ māli ideler (24) bu maṭbūḡ

gibi şıfatı rāziyāne köki ve kūrşā'ına ve rāvend-i rūmī ve kuvve (25) sekiz dirhem pelīn ve koyun otı ve baldırıkara dört dirhem bunları

289a

(1) kaynadup ve süzüp beznetīn şarābıyla isti' māl ideler ve bu ' illete (2) tārḥaṣṣūk mūrabbāsı ve baldırıkara ve diyārdūn isti' māl etmek (3) gāyet nāfi' dir ve rāziyāne kökinden ve hindibā kökinden ve tārḥaṣṣūk- (4) dan şu takṭīr eyleyüp nüṣ ideler ve ḥāricden karnına acı bādem (5) yağı ve papadya yağı ve tōraḳ otı yağı süreler ve bu yağlardan (6) ba' zı müfettiḥ devālarla merhem yapup karnına süreler meṣelā sūnbül (7) ve pelīn ve āsarūn gibi ve eger ciger za' if olursa diyārdūn ve şandal (8) kūrşı ve rāvend kūrşı ve gāfeṣ kūrşı ve pelīn kūrşı ve za' ferān-ı ḥadīd (9) isti' māl ideler ve sūnbül yağıyla acı bakla unını kārışdırup yakı ideler (10) ve marīz olan kimesne ḥarāreti kavī olan şeylerden iḥtirāz eyleye (11) el-ishāl'ül-küllī me' a'l-ḥummā ḥummā ' aḳabinde olan ishāl ki ishāl-i buḥrāni (12) dirler bu keвне ishālī lāyık olan ḥabs etmektir mādemki kuvvet-i kavī ve mādde (13) keṣīr ola ṭabī' at anı def' a ṭālib olup anıñla ḥıffet müşāhede olunur (14) ammā kaçan ifrātından za' f ṭārī olup ishāl-i marāziye intikālinden (15) kurtulsa ve ' alil ishālden ḥıffet ve rāḥat bulmasa ol vāḳit ishālī (16) ḥabs etmek vācib olur el- ' ilāc eger māddeyi çıkarmakda ṭabī' atıñ (17) kuşurı var ise ṭabī' ata bu maṭbūḥ ile yardım idüp māddeyi süreler (18) şıfatı timūrhindī dört dirhem hindibā köki ve zehūr-i ḳalbiyye üçer dirhem (19) sarı helile ḳabuğı iki dirhem eger ishāl ile bile balḡam olursa sarı (20) helile yerine kābili koyalar rāvend bir dirhem edḥīr ve dārcīn şūlūṣı dirhem (21) sūnbül sūdūs dirhem bunları kaynadup süzeler ba' de içine dört (22) dirhem ḳudret ḥelvāsı ve dört dirhem gül-i mūkerrer şerbeti koyup içeler ve eger (23) mādde ḥiddetli olup ḥarāreti ṣedīd olursa ve marīz müşil şerbet (24) içmege iḳbāl etmezse ol zamān iḥtiḳān ideler şıfat-ı ḥuḳne arpa şuyı (25) yüz dirhem ḥām şeker ve gül balı sekizer dirhem gül yağı on iki dirhem bir yere

289b

(1) kārışdırup iḥtiḳān ideler ve ' alile rībās şarābı ve nār şarābı (2) ve kuzı ḳulağı şarābı ve siñirli yaprağı şuyı ve gülbeşeker ve ' anber-i bāris-i rabbi (3) ve mersīn şarābı ve ayva şarābı vireler ya' ni bunlardan ḳaḅırsı olursa (4) isti' māl mūnāsibdir ve bu ma' cūn daḡı ishālī ḳātī' ve nāfi' dir gülbeşeker on (5) iki dirhem rībās-ı rubbı yāḡūd ' anber-i bāris-i rabbi altı dirhem gıl-ı ermenī ve mercān (6) yarımşar dirhem bunları ayva şarābıyla ma' cūn idüp isti' māl ideler el-ishāl'ül (7) zūbāni ya' ni vucūduñ erimesinden ' arız olan ishāldir ve bu ishāl (8) cemī' ishāllerin yaramazıdır bedeni ve kuvvetleri azaldır bu cins ishāl ekşeriya (9) ḥummā-i muḥriḳaya tābi' olur ve ḥummā-yı vebā'iyeden ve daḳ ḥummāsından ve selden soñra (10)

dağı olur ve marazların āharinde vāķi' olması mevt ' alāmetlerinden ve bunuñ (11) ' ilācında iktizā iden tebrīd ve tertībdir ve ishālī habs etmektir ve bu marazda (12) isti' māl olunan şerbetler arpa şuyı ve mā'-i cübn ve kuzı kulağı şuyı (13) ve hindibā şuyı rībās şerbeti ve nār şarābı ve ayva şarābı ve nilüfer şarābı (14) bunlardır ve bu ma' cün dağı ishāl-i zubāniye nāfi' dir şıfatı gülbeşeker ve kuzı (15) kulağı mürabbāsı ve ayva perverdesi sekiz dirhem rībās rubbı ve tın-i mahtūm (16) ve muhrık geyik boynuzı birer buçuğar dirhem bunları ma' cün idüp isti' māl ideler (17) ba' zıları tebrīden ötüri kuzı kulağını yoğrt ile pişürüp isti' māl (18) itdirirler ve zisnetarya maḥallinde zıkr olunacak bārid ihtikānlar ile ihtikān (19) ideler ve bu marazda mercān ve incü ve ḥaṣḥāş tohumı ve kavrulmuş (20) müstaḥlebi isti' māl olunmak nāfi' dir el-ishāl min cemī' il-beden biğayril-(21) ḥummā ya' ni ḥummā yoğ iken cemī' i bedende zuhūr iden ishāl eger bu kevne ishāl- (22) de çıkan şey fāsīd ḥılt ise ol ḥıltıdan beden pāk olmadıkça ishālī (23) tutmayalar ve çıkan ḥılt dağı ya kemiyyeti ya' ni miḳdārı çok olduğındandır veyā (24) keyfiyetinde ḥiddet ve lez' olduğındandır ki ṭabī' at andan müte'ezzī olmağla def' ine (25) sa' y ider ya' ni bu ishāl def' i ṭabī' idir bunuñ ' alāmeti bir müddet beden tenķiyye

290a

(1) olunmayup ve bu marīziñ ekl ve şürbi ziyāde olmağdır ve çıkan ḥılt kağı (2) ḥılt olduğu levninden bilinür el-' ilāc eger ṭabī' atıñ ol ḥıltı def' inde (3) kesli ve kuşurı olup ḥuṣūşan beden aḥlāt ile mümteli olursa ol (4) zamān ba' zı münāsib müshiller ile ṭabī' ata yardım ideler eger aḥlātıdan kifāyet (5) miḳdārı çıkmış ise ve za' findan çok olunursa ol vakit mizācı ta' dīl (6) ve ṭabī' atı habs ideler eger ishāl ile bile şafrā olursa timürhindī (7) ve sarı helile kabuğı ve gül şarābı ve rāvend vireler ve bu devālara ā' zā-yı bā- (8) tıniye kuvvet verici devālar zamm ideler meşelā mercān ve şandal ve gül kurası (9) ve siñirli yaprağı şuyı ve bu müshil dağı ishāl-i şafrāviyye nāfi' dir şıfatı (10) timürhindī rabbi dört dirhem erik ma' cünü iki dirhem gül kurası (11) ve rāvend şülüşer dirhem bunları bir yere cem' idüp isti' māl ideler yāḥūd bu (12) müshili vireler şıfatı rāvend bir buçuğ dirhem gülbeşeker üç dirhem mecmū' ı bir şerbetdir (13) ammā ishāl ile çıkan ḥılt balğamī olursa gül balı ve gārīkūn kifāyet ider (14) ve kābili ile na' nā ṭabhı dağı nāfi' dir ve eger ḥılt sevdāvi olursa (15) mā'-i cübn ḥıyārşenbe balı ve diyākatilikūn ve sināmeki ve kara helile gibi devālar (16) vireler ammā şafrāviniñ mizācını ta' dīl eyleyen devālar gül ve hindibā ve mercān (17) ve zümürürd bunlardır ve balğaminiñ ve sevdāviniñ mizācını ta' dīl için petūnīka (18) ve na' nā ve beznetin şarābı ve hümeyl ve lisān-ı şevr isti' mālī münāsibdir ve ishālī (19) olan kimesne gönül bulandırıcı ve yağlı şeyler ihtirāz ideler ve eger ' aks (20) māddeye muhtāc olunursa

ķavun ķekirdegi ve altun otı gibi mu' tedil (21) mūdirrāt vireler ve daħı ishālī tūtucı devālar gül ve tēbāšīr ve mercān (22) ve gıl-ı ermenī ve tīn-i maħtūm ve mersīn toħumı bunlardır ve bunlardan (23) yarım dirhemini üç dirhem eski gülbešeker ile isti' māl ideler ve bunlardan (24) ķavī olanı cūlnār ve nār ķabuğı ve sumāk ve teke şaķalı ve aķāķiyā ve helīlec (25) ve ķızılıcık bunlardır ve şı yirine birkaç def a timūr söndürölmüş

290b

(1) şı içeler ve ğıdāsı etmek ile gülbešeker ve peksimād ola ve ķarnını (2) maştakī ve ayva ve mersīn yağları ile yağlayalar el-ishāl'ül-mu' dī (3) ya' ni mi' deden zūhūr iden ishāl ekşeriyā mi' dede ta' āmı fāsıd (4) olduğındandır ve mi' dede ta' āmıñ fāsıd olması ta' ām üzerine (5) ķavun ve kiras ve üzüm gibi şeyler isti' mālinden olur yāħūd mi' deniñ (6) ķabūl itmediğı ğıdālar isti' mālinden olur veyāħūd mi' dede fāsıd (7) hılt olduğındandır veyā mi' deye bir āħar ' uzuvundan fāsıd hıltıñ (8) dökölmesindendir ta' āmıñ fesādından olanıñ ' alāmeti sebebiniñ taķaddūm (9) etmesidir ve fāsıd ta' āmıñ mi' dede eşeri bāķi ķalmaķdır ve sür' atle (10) enmekdir ve gegirmekdir ve fāsıd hıltıdan olanıñ ' alāmeti ķanğı hıltı ise (11) çıkan hıltı görmekle olur el-' ilāc mi' deyi aħlāt-ı fāsideden (12) pāk idüp mi' de marazlarında geķen devālar ile mi' deye ķuvvet vireler (13) el-ishāl el- kebedī ya' ni ishāl cigerden olmaķ bu ishāl ile māsā- (14) rīķadan olan ishālīñ gerķi farkı gücdür lāķin kebedden olan ishāl (15) ekşeriyā şafrādan olmağla cigerde şancu olur ve çıkan şey şafrāta (16) mā' il ve ķan ile ķarışık olur ve cigerde sū' -i mizāc ' alāmeti olur el-' ilāc (17) eger mādde var ise māddeyi tenķiye ideler ve seddelerini var ise (18) seddeleri açıcı şeyler vireler ve cigere ķuvvet virecek devālar isti' māl (19) ideler ammā māddeyi tenķiyye içün gül şarābı ile rāvend veyā benefşe (20) şarābı ile şarı helīle vireler veyāħūd bu ħuķneyi ideler şıfatı (21) arpa şuyı yüz dirhem kırmızı şeker on altı dirhem gül balı dört (22) dirhem gül yağı sekiz dirhem yumurta şarası iki ' aded bunları ihtikān (23) ideler veyāħūd bu ihtikānı ideler şıfatı budur arpa şuyı ve pilic (24) şuyı ellişer dirhem ħām şeker ve gül-i mūkerer şarābı sekizer dirhem yumurta (25) şarası iki ' aded bunları ihtikān ideler ve kebediñ mizācını ta' dīl

291a

(1) idici devālar hindibā şarābı ve ķuzı ķulağı şarābı ve ağac ķavunı (2) ekşisi şarābı bunlardır ve bu maţbūħ daħı nāfi' dir şıfatı ķuzı ķulağı (3) köki ve tarħaşķūķ köki üçer dirhem hindibā yaprağı bir ķabza hindibā toħumı (4) bir dirhem semiz otı toħumı yarım dirhem ķekirdegi çıķmış üzüm altı dirhem bunları (5) arpa şuyıyla ķaynadup bu maţbūħdan yüz dirhemine sekiz dirhem hindibā ve ķuzı (6) ķulağı şarābları ķoyup dört def ada isti' māl ideler ve bu mūşhil (7) daħı ħiddetli hıltı sürüp ba' de ķabz ider şıfatı şarı helīle iki dirhem

(8) rāvend bir dirhem sūnbūl sūdūs dirhem bunları yigirmi dört dirhem hindibā şuyı (9) ve siñirli yaprağı şuyı ile bir def a kaynadup sūzeler ba' de sekiz dirhem gül-i (10) mükerrerı şerbeti koyup içeler ve eger tenkıyeden sonra ishāl bāki kalur ise (11) gülbeşeker ile kavrulmuş rāvend isti' māl ideler ve bu ma' cūn ishāl-i kebediye (12) nāfi' dir şıfatı eski gülbeşeker sekiz dirhem mercān yarım dirhem tīn-i ermenī ve tīn-i (13) mahtūm sūdūs dirhem rībās-ı rubbı dört dirhem bunları nār şarābı (14) ile ma' cūn idüp isti' māl ideler ve bu mahtūbūh dağı ishāl-i kebediye (15) habs itmede mücerrebdır şıfatı aşı' l-hummāz ve kızıl behmen ve karaçozu ve siñirli (16) yaprağı dörder dirhem gül kurusu yarım kabza çekirdekli kızıl üzüm sekiz (17) dirhem semiz otı tohumı bir dirhem bunları kaynadup ve sūzup mersin (18) şarābı ile veyā eski gülbeşeker ile isti' māl ideler ve bu sefūf (19) dağı bu ' illete nāfi' dir kızı kulağı tohumı ve mercān ve tīn-i mahtūm ve gül (20) kurusu ve diyārdūn sefūfı her birinden berāber sahk idüp sefūf (21) ideler ve kehribā kurşı ve tēbāşir kurşı ve tīn-i mahtūm kurşı isti' māl etmek (22) nāfi' dir ve ishāl-i kebediye habs itmede mücerrebdır ki eski peynirden (23) bir miqdārını tuzı gidince siñirli yaprağı şuyı ile gāsl ideler (24) ba' de kurudup bir dirhem isti' māl ideler gāyet nāfi' dir ve hāricden (25) kebediñ üzerine şandaleyn yakısı ve siñirli yaprağı yakısı ve hindibā 'uşāresi

291b

(1) ve kızı kulağı 'uşāresi ve mercān sūreler ve 'aksi mādde için (2) müdirrāta muhtāc olunursa ayrı köki ve rāziyāne ve kuşkonmaz (3) köki ve kavun çekirdegi ve baldırı kara bunlardan isti' māl ideler (4) el-ishāl'ūt-ṭahālī ya' ni ṭalaḳda olan ishāl bunuñ sebebi sevdāniñ (5) çoklığından olur ve sevdāniñ çokluğu kebedde sū'-i mizāc hār (6) olduğındandır ve sevdā tevellūd idici gıdālardandır ki ṭalaḳ sevdā (7) ile mümteli olup şakıl olduğundan kendüye eziyet vereni def' şadedinde (8) olduğda māsārīkā ve 'urūku vāşıtasıyla mi' de ve em' āya mündefi' olup (9) ishāl hādiş olur 'alāmeti ṭalaḳda vuşūl cānibinde ağırlık hiss (10) olunmağıdır ve ishāl ile çıkan şey' siyāh olmağıdır bu ishāl yaramazdır eger ibtidāda (11) 'ilāc olunmazsa sū'u'l-kınye ve istiskā gibi mühlik ve yaramaz marāzlara mü'eddī (12) olur bunuñ 'ilāci seddeleri açmağıdır ve cigeriñ mizācını ta' dīl etmeğdir (13) ve eger kuvvet müsā'ade iderse faşd idüp dem-i sevdāviyi çıkaralar (14) ve ṭalaḳdan sevdāyı tenkıye ideler meşelā eftimūn ve pelin ve besfāyic ve kara (15) helile ve sināmeki gibi bunlardan kağısı olursa gül-i mükerrer şerbeti ile (16) vireler ve cigeriñ ve ṭalaḳiñ mizācını ta' dīl için elma şarābı ve lisān-ı sevr (17) şarābı ve sāde şāhtere şarābı bunlardan kağısı olursa vireler (18) ve eger ṭalaḳda sedde olursa 'ilācında kebere köki kabuğı ve ılgın (19) köki kabuğı ve altun otı ve habbū'l-fakd ve şarābı beznetin katalar ve eger (20) mādde hiddetli olup bağırsaklarda

yara hāşıl olursa arpa şuyı ile (21) ve yağlı şü ile ve gül balı ile ihtikān ideler ve daḥı ishālī ḥabs idici (22) devālar eski gülbeşeker ve t̄in-i ermenī ve t̄in-i maḥtūm bunlardır ve ishāl sevdā- (23) vīyi ḥabs etmede bu sefūf nāfi‘ dir qavrulmuş rāvend bir dirhem (24) dārcīn ve şarı helīle kabuḡı sūdūs dirhem kehribā altı buḡday ağırlığı (25) bunları sefūf idüp siñirli yaprāḡı şuyı ile veyāḥūd ṭabḥıyla

292a

(1) isti‘ māl ideler ve bu sefūf evvelkiden qavīdir şıfatı kehribā bir bucuḡ (2) dirhem şādec bir dirhem muḥarriḡ geyik boynuzı ve gıl-ı ermenī yarımşar dirhem (3) bunları ince dōḡup bir dirhem bu sefūfdan ekşi nār ‘uşāresiyle (4) veyā kıızıl behmen şuyı ile veyāḥūd siñirli yaprāḡı şuyı ile isti‘ māl (5) ide ve bu ma‘ cūn daḥı bu ‘ illete nāfi‘ dir şıfatı eski gülbeşeker sekiz dirhem (6) kıızıl behmen dört dirhem qaraḡozuñ kebiri iki dirhem qurş-ı kehribā (7) bir bucuḡ dirhem felūniyā-yı fārisī bir dirhem bunları ayva şarābıyla ma‘ cūn (8) idüp isti‘ māl ideler ve bākī tedbiri mālīḥulyā ve maraḡya tedbiri (9) gibidir ammā raḥmden olan ishāl ekşeriyā ḥātunlara ‘ārız olur (10) sebebi ḥayzları muḥtebes olduğundan raḥmiñ ṭamarları aḥlāṭdan ve dem-i (11) fāsidden mümtelī olmaḡla raḥme vāşıl olacak şey’ menfez bulamadığından (12) kebed rücū‘ idüp ishāl vāḡi‘ olur ‘alāmeti bu ishāl dōrtle gelüp (13) ekşeriyā ḥayz göreceḡ vakitte zuḥūr ider ‘ilācı seddeleri (14) açıcı ve māddeyi tenfīz idici devālar isti‘ māl idüp ba‘de (15) ihtibās-ı ḥayz bābında zıkr olunacak devālar ile raḥmiñ mizācını ıslāḥ (16) ideler el-ishāl’ūd-dimāḡi dimāḡdan olan ishālīñ sebebi nezledir (17) zīrā kaçan dimāḡ ruṭūbet balḡamıyla ḥuşuşan tuzlu balḡam ile mümtelī olduğda (18) mi‘deye ve bağırsaklara dökülüp mi‘deyi za‘īf kıılmaḡla ishāl ‘ārız (19) olur ekşeriyā bu ishāl gecelerde veyā uyḡudan ḡalkdığı vakitten zuḥūr (20) ider ve çıkan şey beyāz köpük gibi çıkar ve dili ağır olup dimāḡiñ (21) yaşlıḡı ‘alāmetleri ile bile aḡzınıñ ruṭūbeti ve şalyası çok olur (22) el-‘ilāc bu ishālīñ ‘ilācı nezle ‘ilācıdır ve māddeyi tenḡıye idüp (23) dimāḡiñ yaşlılıḡını giderici ve dimāḡa ḡuvvet verici devālar isti‘ māl (24) ideler ve cāzib ḡarḡaralardan ve ṭa‘āmdan şoñra uyumadan ḡazer ideler (25) eger bu minvāl üzere mu‘ālece olundūḡda mūndefi‘ olmazsa şāşāfrāz

292b

(1) ve peyḡamber āḡacı sapārına maṭbūḥı içmeḡe muḥtāc olunur ve eger ‘alīliñ (2) sīni ve mizācı müsā‘ade iderse tiryāḡ ve meşer vireler ve eger bāzū- (3) larından yaḡı açup noḡūd ile işlenmek bu ‘ illette ḡāyet nāfi‘ dir el- (4) ishāl’ül-eṭfāl ma‘ şūmlarınıñ dişleri bitdiği vakitte ‘ārız olan (5) ishāl bunuñ sebebi burḡıyyetli ḡıṭdır ki diş etlerinden mi‘deye inüp (6) ma‘ şūmuñ emdiği südi mi‘desinde ifsād etmesidir yāḡūd ṭabī‘at-ı (7) bedeni büyütmeye

müteveccih olduğundan hażmı nāķış olmağla emdikleri (8) südi mi‘ delerinde fāsıd olmasındır el-‘ilāc hıltı tenķıye içün (9) bir miķdār gül-i mükerrer şerbeti veyāhūd ma‘şūmuñ taħammülüne göre bir miķdār rāvend (10) ile hindibā şerbeti vireler ba‘de mi‘desine şaķız yağı ve ayva yağı (11) veyāhūd gül yağı ve pelin yağı süreler yāhūd bu yağların her birinden (12) birer miķdār alup kifāyet miķdārı bal mūmıyla eridüp kayrūzu ideler (13) ve öylece süreler ve ma‘şūmuñ dişi bitdiği yere tereyağı veyā ‘asel (14) süreler ve tavşan beyni sürmek ġāyet eyüdüdür dişleri tiz bitürür (15) ve ma‘şūmı emziren hātun kuvvet-i ishāliyesi olan ġıdālardan (16) ihtirāz eyleye el-ishālül-‘ārızatü bişürbi’d-devāül-hārre (17) ya‘ni keskin ve zehirli müşhil devālar içmekden ziyāde ishāl ‘ārız olması (18) mi‘deniñ kuvveti zā‘il ve mizācı fāsıd olduğındandır böyle olduğda ishā- (19) lıñ ardı arası kesilmez olur ‘ilācı arpa suyu içüreler ve arpa suyunı (20) hām şeker ile ihtikān ideler ve kızgın timür söndürölmüş süd içüreler (21) yāhūd ihtikān ideler ve bāzūlarından ve inciklerinden pek bağlayalar ve merāk (22) yerlerini ya‘ni boş böğrüne kurı şişeler çekeler ve dağı bu devā keskin (23) müşhil içmekden ‘ārız olan ishāli habs ider nāfi‘dir şıfatı gülbeşeker (24) sekiz dirhem ayva burūdesi dört dirhem siñirli yaprağı tohumı ve incibār (25) ve summāk ve teke şaķalı ve aķāķiyā ve yanmış geyik boynuzu her birinden

293a

(1) şölüş dirhem gök yāķūt ve kırmızı yāķūt ve sarı yāķūt ve zümüröd her (2) birinden südüs dirhem bunları mersin şarābıyla veyā ayva şarābıyla (3) ma‘cün ideler miķdār-ı isti‘māli bir dirhemdir ve tecrübe olunmuşdur ki enteleden (4) bir dirhemini nimpirşit yumurta şarısıyla yemek ġāyet nāfi‘dir ve eger muħaddir (5) devāya muħtāc olunursa lodānū vireler ve eger ishāl zehirli devā isti‘mā- (6) linden olmuş ise tiryāk ve meşer-i diğüs vireler veyāhūd pādzehr içüreler (7) ammā zümürödden yedi hābbe ağırlığı içürseler ishāliñ cem‘ nev‘ine (8) nāfi‘dir zīsintāriyā ya‘ni bu lafza lüğat-ı Yünānda kurūh-ı em‘ā ma‘nāsına- (9) dır etibbā eger ishāliyle kan çıkarsa ve bağırsak şırandosu ile bile (10) olup göbek burundusu olursa aña zīsintāriyā ve saħc dirler (11) bu marāz ya ince bağırsaklarda olur veyā kalın bağırsaklarda olur bunuñ (12) sebebi bir hıddetli hıltıdır ki bağırsakları yırtar yara ider ya safrādan olur (13) veyā tuzlu balğamdan olur veyā ekşi sevdādan veyā muħterik ve zencāri (14) ve kerāşi veyāhūd zehirli hıltıdan olur nitekim havānıñ fesādı vaķtinde (15) ve veyā günlerinde olduğu gibi ve hummā-i muħriķa ‘aķabinde dağı olur veyā bağırsakta (16) bişreler ve şiş olup yara olduğundan olur veyāhūd hıddetli (17) müşhil yemeden olur meşelā hāzāl ve saķmūniyā gibi ve semmiyyetli devālar yemeden (18) dağı olur meşelā zanbaķ ve āntimon ve zernih ve bunların emşāli gibi ve ekşeriyā (19) marāz yigitlere ‘ārız olur hıltıları hıddetli

olduğundan ötüri (20) huşuşan issi havâlarda ve yaz günlerinde ola ‘alâmeti şık şık (21) kalkar ve ishâl ile karışık kan ve bağırsak şırandosu çıkup göbeği (22) burar ve sıtması ve şusuzluğu olur ve çıkan şey’ bed rāyihālî olur (23) ve kanğı hılıtdan olduğu çıkan şeyiñ levninden ma‘lûm olur (24) ve ishâl-i kebediden bunuñ farkı budur ki kebedide çıkan şey hālîş (25) kan olup yāhūd et yıkıntısı şuyı gibi olur ve göbek burusu

293b

(1) olmaz ve çıkan şey dağı bed rāyihālî olmaz ve dağı bunuñ çok farkı vardır (2) muṭavvelâtıda zıkr olunmuşdur aña mürāca‘at oluna ki ğaleṭ vāki‘ olmaya el-‘ilāc (3) bu ‘illetiñ ‘ilācında ğaraż ibtidā ağrısı teskîn ve ahlātıñ ḥiddetini ta‘dîl (4) etmektir ve bağırsakta olan yaralar içün oñulducı şeyler isti‘māl (5) etmektir ve devā-ı semmiden olana pādzeḥr vireler ve bu marazda faşd eylemekde (6) eṭibbā ihtilāf eylediler ba‘zılar kan alınmasına zāhib oldılar zîrā bu marazıñ (7) sebebi iḥlāt-ı şālîş biridir kan degildir belki lâzım olan saḥcî mûcib (8) olan hılıtdan bedeni pāk etmektir dediler ammā Cālînûs ve İskender-i Yûnānî (9) kan alması cā‘iz gördüler ve dediler ki kan almakta üç fā‘ide vardır (10) evvelā cigeriñ ḥarāreti ta‘dîl ve ḥummānıñ ateşini teskîn ider şāniyen faşd-ı (11) istifrāğ küllidir kanla cemî‘ ahlāt bile çıkar şālîşen faşd ile bedeniñ (12) imtilāsı def‘ olur huşuşan bevāşîr kaniñ ve ḥayz kanınıñ ihtibāsından (13) ola didiler faḳîr dirimki faşd eylemekde bu fā‘ideler olduğu gibi (14) māddeyi ‘aks eylemek ve hılāfına cezb eylemek fā‘idesi dağı vardır (15) eger kuvvet müsā‘ade iderse bāselikden veyā islimden kan alalar ve ṭamarı (16) ince delûp kanı az az aḳıdalar ve birkaç def‘ada ideler eger kuvvet (17) müsā‘ade etmezler ise arkada iki kürek ortasından ḥacāmat ideler (18) ammā ishālî mûcib olan hılıt tenḳiye içün müşhil vermegi eṭibbādan (19) bir ferd men‘ eylemedi ibtidāda ‘alîle arpa şuyı ile ve mā‘-i cûbn ile gül-i mükerrer (20) şerbeti vireler ve helilecāt maṭbūḥı bundan ḳavîdir ve bu ‘illette rāvend (21) isti‘mālî ğāyet eyüdü ve mecūḳān isti‘mālî dağı böyledir huşuşan zīsıntāri- (22) yāniñ sebebi mā‘iyetli ve burḳiyetli hılıt ola ve mürekkebātıdan bu ‘illete nāfi‘ olan (23) müşhiller ıtrıfîl-i fārisî ve diyāḳatîlikündür ve bu müşhil maṭbūḥ dağı bedenden (24) fāsîd hılıtları sürer huşuşan ḥarāretle ola şıfatı temürhindî dört (25) şarı helile ḳabuğı iki dirhem bunları arpa şuyı ve siñirli yaprağı şuyı

294a

ile ḳaynadup ve içine bir buḳuk dirhem rāvend ve yedi buğday ağırlığı sünbül (2) koyup ıṣladalar ba‘de süzup bu menḳū‘dan otuz iki dirhemine sekiz (3) dirhem gül şarābı koyup içüreler ve Banṭalyon ṭabibiñ muḥtārı olan (4) helilecāt maṭbūḥı dağı nāfi‘dir şıfatı kâbili ḳabuğı on dirhem şarı (5) helile ḳabuğı beşer dirhem kızıl üzüm on altı dirhem bunları iki

yüz (6) dirhem şu ile nısfı kalınca kaynadup ve süzüp şekerle isti' māl ideler (7) ve eger sebep tuzlu balgām ise bu müşhili vireler şıfatı kâbili kabuğı ve emlec (8) birer buçuğar dirhem mecûkân ve râvend birer dirhem bunları arpa şuyı ile ve (9) ve siñirli yaprağı şuyı ile kaynadup süzeler ve içine sekiz dirhem (10) gül balı koyup içeler ve bu müşhil sevdâdan olana nâfi' dir şıfatı râvend (11) ve kara helîle birer dirhem sinâmeki iki dirhem sünbül altı buğday bunları (12) siñirli yaprağı şuyı ile kaynadup ve süzüp içine iki dirhem gül-i (13) mükerrer şarâbı koyup içeler ve bu ma' cûn sahcî mûcib olan safrâyı (14) sürer şıfatı timûrhindî dört dirhem râvend şülüşân dirhem gülbeşeker (15) dört dirhem bir yere karışdırup isti' māl ideler ve bu müşhil şerbet (16) dağı sahcî mûcib olan ahlâtı sürer şıfatı lâbada köki ve hindibâ-ı (17) berrî köki ve besfâyic dörder dirhem siñirli yaprağı ve gâfeş yarımşar tutam (18) sarı helîle ve kara helîle sekiz dirhem bunları kaynadup ve süzüp (19) içine râvend ve mecûkân sekiz dirhem sinâmeki altı dirhem zehûr-i kalbiyye (20) ve erik birer kabza laţife dârcîn iki dirhem sünbül şülüş dirhem bunları (21) koyup bir gece ısladalar irtesi süzüp mizâca göre sekiz dirhemden (22) on altı dirheme dek isti' māl oluna ba' de't-tenkıye bir hûkne ile ihtikân (23) ideler ki mu' tedil ola ve ahlâtı gâsl etmekle hiddetini teskîn idici (24) ola ve anda cilâ ola bu hûkne gibi şıfatı arpa şuyı yüz dirhem hām (25) şeker on altı dirhem gül-i mükerrer şerbeti sekiz dirhem karışdırup ihtikân

294b

(1) ideler ve dağı bu hûkne ammâ Tıys tabîbiñdir veca' teskîn etmede gâyet (2) nâfi' dir şıfatı semiz tavuğ şuyı yüz dirhem gül balı on altı dirhem yumurta (3) şarusı iki 'aded bunları eler ve bu hûkne dağı bu maraza (4) nâfi' dir şıfatı kabuğı çıkmış arpa bir kabza gül ve erik yarımşar kabza bunları (5) süd ile kaynadup süzeler ve bundan yüz dirhemine sekiz dirhem gül balı (6) ve iki yumurta şarusı koyup ihtikân ideler hûkne-i edhîr bu dağı (7) mücerrebdir şıfatı şıgırkıyruğı ve gül yarımşar tutam kepek bir tutam bunları (8) arpa şuyı ile kaynadup ve süzüp bundan yüz dirhemine sekiz dirhem (9) gül balı ve hām şeker koyup ihtikân ideler ve bu hûkne bağırsaqlar yıkanub (10) pāk olduktan soñra gürvviyetli hûkne ile ihtikân ideler bu hûkne (11) gibi ki şıfatı budur arpa şuyı yüz dirhem pişmiş yumurta ağı iki 'aded (12) zamğ-ı 'arabi ve keşîra ikişer dirhem keçiniñ iç yağı dört dirhem gıl-ı ermenî (13) bir dirhem gül yağı on altı dirhem bunları ihtikân idüp bir miqdâr (14) karnında tutalar ve gâhice eger bu ' illette māddeyi bağırsağdan ' aks içün (15) müdirrât verilir ise bezûrât müstahlebini mâ' -i cübn ile kâfidir ve râziyâne (16) kökinü pilic şuyı ile kaynadup içmek dağı böyledir ve eger terledici devâ- (17) lara muhtâc olunursa pādzehr gibi nâfi' şey' yokdur Senârtûs tabîb der ki (18) bizi zısınţariyâ ' illetine mübtelâ olmuş bir hâtuna götürdiler birkaç hekimler ile (19)

varup dürlü dürlü ‘ilâclar eyledik kaç’ an fâ’ide eylemedi ba’ de ol (20) hâtuna kırk buğday ağırlığı pādzehr verdim bir eyüce terleyüp uyudı (21) ba’ de gün günden tabî’ atı şıhâte meyl eyleyüp ol yaramaz ‘illetden halâş (22) oldı ve bu ‘illetde tenkıyeden soñra ahlâtıñ hiddetini ta’dil idüp (23) ve semmiyyetini def’ içün isti’ māl olunacak devālar ki pādzehriyetlidir yanmış (24) geyik boynuzı ve ĩn-i mahtüm ve ĩn-i ermenî ve zümürrüd ve mercān ve pādzehr (25) ve gergedān boynuzı ve sekradiyün ve tarāgiyün bunlardır huşuşan

295a

(1) bunları isti’ māl ĥamiyyâtı vebā’iye de ola ve Senārtūs tabîb der ki (2) bu sefûfî terkîb idüp zısınĥariyānıñ cemi’ envā’ına tecrübe itdim (3) her kim isti’ māl etdiyse nāfi’ ni gördüler şıfatı yanmış geyik boynuzını (4) bir buçuk dirhem ĩn-i mahtüm ve tatlu şu yengeciniñ köki ve gıl-ı ermenî ve ĩur- (5) muntelā ve kehribā ve incü ve kırmızı mercān ve zümürrüd ve gök yāķūt ve pādzehr (6) her birinden şülüş dirhem altın varağı üç ‘aded bunları sefûf ideler (7) miķdār-ı şerbeti şülüş dirhemden yarım dirheme dekdir ve bu ‘illete nef’ virmekde (8) diyāsentü ve bārid incü ma’cūnı dağı bu ĥabildendir eger cigerde yalnız ĥarāret (9) olursa diyārdün ve cevāriş-ı şandalîn ve hindibā çiçeği ĥamîresi isti’ māl (10) ideler ve eger ağırsı şedid ve göbek burusu ziyāde ise ĥuķne (11) ile veca’ teskîn ideler meşelā ĥummā-yı ‘afitesi yoğ ise tāze süd ile (12) iĥtikān etmek gibi ve tatlu bādem yağıyla veyā gül yağıyla iĥtikān etmek dağı (13) a’lādır bu yağlardan ĥangısı olursa yigirmi dört dirhemini semiz (14) tavuķ suyu ile iĥtikān ideler ve eĥibbā veca’ teskîn idici iĥtikānda (15) yanmış geyik boynuzı ve yanmış bezr-i ĥatūnā ĥomağı medĥ iderler ve Şeyĥ (16) Re’is İbn-i Sīnā bu ‘illete dem-i aĥaveyn ile tāze tereyağı isti’ mālını medĥ ider (17) ve İskender-i Yūnānî dağı ĥaķıl taşını kızdırup birkaç def’a süde (18) batırup ol südi iĥtikān etmegi medĥ etmişdir ve bu iĥtikān dağı (19) veca’ teskîn etmekde mücerrebdir şıfatı ĥatmî köki ve yaprağı bir tutam (20) şıgırķuyruğı ve iklîl-i melik ve papadya yarımşar tutam boy toĥumu (21) ve ketān toĥumu dörder dirhem bunları süd ile ĥaynadup ve süzüp (22) bundan yüz dirhemine on iki dirhem tāze tereyağı ve on iki dirhem (23) gül yağı ve iki yumurta şarusı ĥoyup iĥtikān ideler ve müte’āĥĥirîn (24) eĥibbāsı bu iĥtikānı ĥāyet medĥ ideler şıfatı paça suyu yüz elli (25) dirhem heyūfarîķūn iki tutam kıızıl behmen sekiz dirhem bunları

295b

(1) ĥaynadup ve süzüp iĥtikān ideler ve pelîn ve papadya ve iklîl-i (2) melik bunlarıñ emşālî her birinden bir miķdār ĥaynadup ‘alilîñ ĥarnına kimād (3) ideler ve dağı veca’ teskîn içün yuķārudan isti’ māl olunacak (4) devālar muĥaddirdir ĥāşĥāş şarābı ve ĥāşĥāş toĥumu müstaĥlebi ve felūniyā ve lisān-ı (5) kelb ĥabbı ve lodānūdur ya’ni bunlardan tabîbîñ

re'âyine göre isti' māl (6) oluna ve yarım dirhem felūniyā-i fārisiden iki buğday kadar pādzehr ile (7) isti' māl etmek ġāyet nāfi' dir eger tezeyyüh pādzehr bulunmazsa bu maħalde (8) bedeli yanmış geyik boynuzıdır andan kıoyalar ve daħı muħaddir verildikten (9) soñra lāyık olan tezeyyüh ihtikān ile em' āyı ġasl etmektir zīrā muħaddir olan (10) devāyı çok tutmayalar ki bağırsaqlara zarar vermeye ammā ishāli ve demi (11) ħabs idici devāları vācib olan dört beş gün geçmedikçe vermeyeler (12) ki bu marazıñ mādresi ol müddetde tenkıye bolup ħarāret ve ħummāsı (13) taħfif ve veca' teskīn olur zīrā tenkıyeden evvel ħummā ħıffet bulmazdan (14) muħaddem ħabz verilse 'alīliñ helākına sebep ve şerri 'azīme mü'eddī olur (15) ve müfred devālardan ishāli ħabs için isti' māl olunanlar köklerden (16) kıızıl behmen ve nilüfer köki ve lābada köki ve entele ve kıāvāniyā ve rāvend-i rūmī (17) ve kıantariyūn-ı kebīr köki ve ayrıkı bunlardır ve yapraklardan siñirli yaprağı ve na' nā (18) ve pelīn ve ġāfeş ve birincāsf ve böğürtlen yaprağı bunlardır ve çiçeklerden (19) gül ve cūlnār ve ħatmī çiçeğı ve tohumlardan siñirli yaprağı tohumı ve kıuzı kıulağı (20) tohumı ve semiz otı tohumı ve ħaşħaş tohumı ve pirinc ve tere tohumı bunlardır ve meyve- (21) lerden ayva ve muşmula ve 'anber-i bāris ve kıızılkıç ve mersīn yemişi ve kestāne (22) ve fındık bunlardır ve kıaşarlardan şandal ve tālīsfer ve dārcīn ve ifāviyeden (23) cevz-i bevvā ve sūnbūl hindi ve zerenbād ve kıaranfil ve aħcārdan tīn-i ermenī ve tīn-i (24) maħtūm ve şādenc ve zümürrūd ve gök yāķūt ve pādzehr ve zāmgıardan ġünlük (25) ve mürr-i şāfi ve maştakī ve zāmg-ı 'arabi ve keşīran bunlardır ve ħayvānatdan tāvşan

296a

(1) küli bunlardır ve tāvşan mayası ve kıurumuş teke kıanı ve kıurumuş (2) yir soğulcanı ve tāvuk kıatısı ve yanmış şedef ve yanmış geyik (3) boynuzı ve kıurumuş geyik zekeri ve yanmış bıldırcın bunlardır (4) ve eṭibbā-i kimyāviyenīñ bu zamānede isti' māl etdikleri za' ferān-ı (5) ħadīd milḥ-i mercān ve milḥ-i zümürrūd bunlardır ve tenkıye-i tam bulunduķ- (6) dan soñra zīsıñtāriyā 'illetinde isti' māl olunan mürekkebātdan (7) bu sefūf nāfi' dir şıfatı tīn-i maħtūm ve yanmış geyik boynuzı (8) birer dirhem kıırmızı mercān yarım dirhem incü ve ġıl-ı ermenī şūlūş dirhem (9) pādzehr ve zümürrūd sūdüs dirhem bunları ince saħķ idüp (10) sefūf ideler sefūf-ı āħar maştakī ve ġünlük ve mercān ve yanmış (11) geyik boynuzı ve za' ferān-ı ħadīd yarımşar dirhem şādenc şūlūşān (12) dirhem bunları sefūf idüp şūlūş dirhemden yarım dirheme dek (13) isti' māl ideler ve bu sefūf Erķıl tıbbīñ muħtārı ve mücerrebidir (14) şıfatı yengec küli iki dirhem zift ile yanmış sünger küli ve yumurta (15) kıabuġıñıñ küli dörder dirhem ġıl-ı ermenī ve incü bir dirhem bunları (16) sefūf idüp birer dirhem isti' māl ideler ve bu sefūf daħı (17) kimyāvi Kıorolyos tıbbīñ muħtārıdır cemī' ishāle ve zīsıñtāri- (18) yā

nāfi‘ ve mücerrebdır şıfatı kehribā ve dem-i aḥaveyn ve şādenc ve mercān (19) ve semiz otı tohumı ve zerr-i verd ve kıızıl behmen ve t̄in-i maḥtūm dōrder dirhem (20) cūlnār iki dirhem cevz-i bevvā ve dārc̄in birer dirhem za‘ ferān-ı ḥadīd (21) ve muḥriḳ ören pulu ve yanmış şedef ve insān kemüḡi yanmış ola (22) ikişer dirhem bunları sefūf ideler miḳdār-ı şerbeti bir dirhemden (23) iki dirheme dekdir ve bu ‘ illete münāsib olan şerbetlerden ḳurı gül (24) şerbeti ve ayva şerbeti ve mers̄in şerbeti ve rībās şerbeti ve ḳuzı (25) ḳulaḡı şerbeti bunlardır yāḥūd bu şerbeti yapup vireler şıfatı

296b

(1) kıızıl behmen ve siñirli yapraḡı ve ḳaraḳoz ikişer dirhem gül ḳurusı yarım (2) ḳabza sumāk ve cūlnār ve ḳuzı ḳulaḡı tohumı ve zerr-i verd yarımşar dirhem (3) mers̄in tohumı dōrt dirhem bunları ḳaynadup ve süzup kifāyet (4) miḳdārı şeker ile şerbet ḳıvāmı vireler miḳdār-ı şerbeti on altı dirhemdir (5) ve muḳaṭṭar şū daḡı ‘ illete nāfi‘ dir şıfatı kıızıl behmen ve ṭaraḡiyyūn (6) ve bentāflen sekiz dirhem aḳ ḥaṣḥāş tohumı altı dirhem gül ve ağac ḳavunı (7) ḳabuḡı ve cevz-i bevvā ikişerdir na‘ nā ve siñirli yapraḡı yarımşar ḳabza bunları (8) üzerini dōrt parmak miḳdārı örtünce şū ile ıṣladup ba‘ de ibtiḳ (9) ile taḳṭir ideler ve ma‘ cūnlardan ma‘ cūn-ı muḳliyyānā ve tiryāk ve meşer ve ḳurş-ı (10) kehribā ve ḳırmız ma‘ cūnı ve diyāsentū isti‘ māl etmek nāfi‘ dir ve bu ma‘ cūn daḡı (11) cemī‘ ishāle ve zīsintāriyāya nāfi‘ dir ve ā‘ zā-yı bātiniyeye ḳuvvet virüp (12) ḥuṣūşan vebā günlerinde ve havānıñ fesādı vaktinde ve ḥummā-yı vebā’iyede (13) ‘ arız olan ishāl için ola bu ma‘ cūnuñ ḥıfzı lāzımdır naḡiri (14) olmayan devālardandır şıfatı ayva burūdesi ve peksimāt ve ağac ḳavunı (15) ḳabuḡı mürabbāsı sekiz dirhem gök yāḳūt ve şarı yāḳūt ve ‘ aḳiḳ-i aḥmer (16) ve yāḳūt-ı aḥmer ve zümüröd birer dirhem keşirā ve besbāse ve ḳırmızı mercān ve ‘ od (17) ve anīsūn ve dārc̄in ve fil dişi ve vec ve dem-i aḥaveyn birer bucuḡar dirhem zerenbād (18) şülüşān dirhem ‘ anber yarım dirhem altun varaḡı ve gümüş varaḡı beşer buḡday misk (19) iki buḡday mürr-i şāfi‘ üç dirhem mecmū‘ ı saḥḳ olunup kifāyet miḳdārı (20) şekerle ma‘ cūn ideler ve bu ḥabb daḡı zīsintāriyānıñ cemī‘ i envā‘ ına nāfi‘ - (21) dir şıfatı zamḡ-ı ‘ arabī ve maṣtakī ve günlük ve kehribā ve dem-i aḥaveyn ve şādenc (22) ve siñirli tohumı ve ṭavşan mayası yāḥūd keçi mayası yarımşar dirhem (23) bunları ince saḥḳ idüp ḳurı gül şarābı ile yoḡurup ḥablar (24) ideler günde iki kerre miḳdār isti‘ mālī yarımşar dirhemdir ve bu ḳurş (25) daḡı bu ‘ illete mücerrebdır kıızıl behmen iki dirhem geyik boynuzı bir dirhem siñirli

297a

(1) tohumı bir bucuḳ dirhem cevz-i bevvā bir ‘ aded za‘ ferān-ı ḥadīd şülüşān dirhem t̄in-i (2) ermenī ve t̄in-i maḥtūm şülüşer dirhem nişa dōrt dirhem bunları dōḡup (3) siñirli yapraḡı

şuyı ile kûrşlar ideler ve altı kevine dek günde ikişer (4) def'a bu kûrşdan birer dâne isti' māl ideler ammā hāricden isti' māl (5) olunacak devālar gül yağı ve mersin yağı ve ayva yağı ve şakız yağı ve na' nā (6) yağı bunlardır ve sünbül yağı dağı ve bu kīrūti dağı nāfi' dir şıfatı (7) budur gül yağı ve mersin yağı sekiz dirhem kırı na' nā ve kırı pelin (8) ikişer dirhem gül kurusı ve maştakī ve cevz-i bevvā ve mercān yarımşar (9) dirhem bunları kifāyet miqdārı bal mūmıyla kīrūti ideler ve bu zīmādı (10) dağı ideler ve gül ve şandaleyn ve mersin tohumı dörder dirhem gıl-ı ermenī ve dem-i (11) aḥaveyn ve kızıl behmen ikişer dirhem bunları dögüp bir miqdār (12) sirke ve siñirli yaprağı şuyı ile yoğurup karnına yağı ideler ve bu (13) zīmād dağı zīsintāriyāya ve eski bağırsak şırandisine ve ishāl-i (14) kebediye nāfi' dir cigere ve bağırsaklara kuvvet verir mecmū' eṭibbā (15) katında şahih ve mücerredir şıfatı budur koyun otı ve mekke ayruğı birer kabza (16) sünbül hindi yarım kabza maştakī ve besbāse ve şandaleyn dörder dirhem (17) 'od üç dirhem kavrulmuş kābili ve emlec ve gül ve müdebber ḥabşü l-ḥadīd (18) sekiz dirhem gıl-ı ermenī ve ṭin-i maḥtūm ve şādenc altışar dirhem kişniş (19) on iki dirhem ṭebāşir iki dirhem arpa unı altı dirhem bunları (20) ince dögüp kifāyet miqdārı şakız yağı ve mersin yağı ve sirke (21) ile karışdırup karnına yağı ideler ve bu ' illete kabız devāları (22) kaynadup şuyuna oturmak ḡāyet eyüdü meşelā pellūt yaprağı (23) ve mersin yaprağı ve servi kozalağı ve bunlara müşābih olanlar gibi (24) ve aşağıdan terementi ve rātineç ile tütisi vermek dağı nāfi' dir (25) ve ḥimār tersini şıgırkıyruğı didikleri otı aşağıdan

297b

(1) tütisi etmek ' acāyibātdan ḡāyet nāfi' dir ve eger saḥciñ uzanmasından (2) bağırsaklarda yara ḥāşıl olursa ' alāmeti kanıyla bile irin çıkmaktır (3) ol vakit yarayı yıkmak için mā'-i cūbn ile veyā bal şuyı ile ihtikān (4) ideler yāḥūd ferāsiyūn ve centiyānā ve zerāvend-i ṭavīl ṭabḥı ile ideler (5) ve remādı kırtās ve irsā bunlardan kavīd ve mā'-i cūbnüñ içine kızdırıl- (6) mış timüri birkaç def'a söndürüp ihtikān etmek dağı böyledir (7) ve bunlardan sonra oñulducı devālar isti' māl ideler gerek içmekle (8) ve gerek ihtikān ile olsun ve dağı oñulducı devālar mür-i şāfi (9) ve günlük ve irsā ve zerāvend ve topluk ve kızıl behmen ve karağoz ve būsır (10) ve bunlara müşābih olan devālardan mürekkeb olandır ya' ni bu devālardan (11) muḳtezā-yı ḥāle göre Re'yi ṭabīb ile terkīb ideler ve keçiniñ iç yağı ile (12) kûrş-ı kehribādan bir şerbetlik ezüp ihtikān etmek kezālik siñirli yaprağı (13) şuyıyla pirinç ṭabḥı ihtikān etmek ḡāyet nāfi' dir ve ' alil olan kimesneler (14) yağlı ve tuzlu ve acı şeylerden ve ruṭubetli yemişlerden ihtirāz eyleyeler ḡidāsı (15) sumāklı pirinç lapası ve fūrfūli ṭa'ām ola ve kavrulmuş bādem ve fındık (16) yemek ve mercimegi kaynadup birkaç def'a şuyunu

dökdükden şoñra tekrār (17) kaynadup yemek münāsibdir ve içdügi şuya t̄in-i maḥtūm koyalar ve kavrulmuş (18) arpa şuyı ve şandal şuyı içeler el-ishālū'd-dem ishāl ile me' an (19) şāfi kan gelmek cigerden veyā bağırsaklardan veyāḥūd cemī' i bedenden olur (20) sebebi budur ki bu ' uzuvlarda olan tamarlar mübtelā veyā dem-i ḥiddetli olduğundan (21) tamarların ağızı açılır ishāl-i dem ' arız olur ve bu marazın ekşerisi (22) cigerden olur eger gelen kan ibtilādan nāşī cemī' i bedenden olursa (23) ' alāmeti devr ile mükemmellikdir ya' ni haftada bir veyā ayda bir gelür bevāşir kanı (24) geldiği gibi ve bu maraza bizim katımızda marazı efvāh-ı ' urūḫ tesmīye olunur ve eger (25) gelen kan cigerden gelürse ' alāmeti et yıķıntısı gibi kıızıl şı gelür ve hażm

298a

(1) tam olmayup ciger za' if olduğundan marizinin beñzi beyāz ve gözü- (2) nūñ kapaķları şişer el- ' ilāc bedeni mümtelī ise faşd ideler ve mizācı (3) ta' dīl ideler ve aḥlātdan bir şey olursa tenķıye ideler ve eger cigerden (4) ise cigere kuvvet virici mu' tedil devālar vireler ve cigerin ḥaẓẓ eylediği (5) ğıdālardan yiyeler meşelā kıızıl üzüm ve fındık gibi ve semiz tavuķ cigeri ve kurd (6) cigeri yemek ciger marazlarının cemī' sine bi'l-ḥāşşa nāfi' dir ve Senārtūs (7) Cermānī der ki İspanyalı Merķādos ṭabīb bu ' illet için bu muķaṭṭar (8) şı terkīb idüp mücerrebdir diyü medḥ etmişdir vāķi' a ol şuyı biz daḥı (9) cigerden olan ishāl-i demde çok tecrübe etdik şaḥīḥ ve mücerreb gördük (10) şıfatı kurdūñ kara cigerini ' ırķ ve milḥ ile ğasl iderek ve bu maḡsūl (11) cigerden otuz iki dirhem kaplumbağa kanı on altı dirhem aķ şandal (12) ve şarı şandal sekiz dirhem mekke ayrığı bir dirhem koyun otı iki kabza (13) gül kurusu yarım kabza dārcīn ve selīḥa ve sūnbūl ve ve za' ferān (14) ve mür-i şāfi ikişer dirhem fil dişi ve geyik boynuzı üçer dirhem kuş üzümü (15) kırķ sekiz dirhem tiryāķ-ı kebīr ve meşer-i dīṭūs ve kırmızı ma' cūn dört dirhem tere- (16) menti sekiz dirhem aķ şarāb ve kırmızı şarāb ve koyun otı şuyı her birinden (17) üçer yüz dirhem bunları üç gün bir yerde ısladup kur' a ve inbīķ (18) ile taķṭīr ideler ve bu şudan ' alīle içüreler ve ta' āmına ve şerbetine (19) daḥı koyalar ve daḥı kurd cigeri ile yapılan ma' cūn-ı zebīb daḥı (20) bu ' illetde ğāyet nāfi' dir şıfatı budur bir miķdār rāzāķi üzümünü (21) şarāb ile bir iyüce pişüreler ba' de kıl elekden geçirüp balını alalar (22) ve bu baldan elli dirhem ağac kavunı kabuğı mürabbāsı dört dirhem armā- (23) tīķū sefūfī bir dirhem diyārdūn sefūfī ve keşira yarımşar dirhem incü (24) ma' cūnı sefūfī şülüşān dirhem kırmızı mercān bir bucuķ dirhem kurdūñ (25) qaracigeri kurumuş ola üç dirhem şandal bir dirhem bunların

298b

(1) ma' cūnı bir yere arışdırup hıfz ideler ve hācet vaktinde (2) isti' māl ideler ve bu sefūf daı nāfi' dir urdu aracigeri (3) urumuş ola iki dirhem rāvend bir dirhem diyārdūn sefūfi (4) ve armātīkū sefūfi ve gūnlūk yarımşar dirhem ebāşīr ve sūnbūl sūdūs (5) dirhem bunları sefūf idüp isti' māl ideler ve buzağı (6) cigerini ba' zı mūnāsib devālarla bişürüp yemek gāyet nāfi' dir ve (7) eger cigerden alan an mā'iyetli raīk ve mīkdārı ok ise rāvend (8) avurup bir mīkdār dārcin atup gūlbeşeker ile vireler kifāyet (9) ider ez-zehīr bu marāz me' ā-ı mūstakīmde fuzūlātı def' i iūn ağıryla (10) olur bir hāreketdir ki ' alil def' i fuzūlāt iūn mūsterāha vardıda (11) bir şey ' ıkmaz megerki anla arışık veyā ansız yelmeşik ruūbet ve bağırsak (12) şırondosu ıkar sebebi gāhice zīsıntāriyādan olur ve gāhice (13) abzdan ve şūfli mūtehaccir olmasından olur ve gāhice daı hiddetli şafrā (14) veyā tuzlu balgām bağırsaa gelür ve me' ā-yı mūstakīmi incidir abī' at anı def' (15) eylemek itizāsın eyler ve gāhice meşānede taş olduından zamet (16) vermesiyle ' arız olur veyā rahmde şiş olduından veyā bevāşīrdan (17) veyāhūd meşāneni ' uzlātından yara olduından olur ve atı (18) yerde oturmada olur meşelā taş gibi ve şovuk yere oturmada (19) olur ve me' ā-yı mūstakīmde şiş olma daı olur ' alāmeti taaddūm (20) iden sebeblerden ma' lūm olur ve ' alili tiz tiz mūsterāha varmasından (21) ve veca' şedid olmasından bilinür ve gāhice bu ' illete ' asīr-i bevl daı (22) ' arız olur el- ' ilāc zīsıntāriyā ' ilācı gibi tenıye ve itikān (23) ve ba' zı mūnāsib devālar isti' māl olunmadır ve bu hūne veca' teskīn (24) ve em' ā-yı fāsıd hıltlardan pāk eyler şıfatı arpa ve şıgıruyruğı (25) birer abza gūl yarım abza yir şoğulcanı sekiz dirhem bezr-i atūnā ve ayva

299a

(1) ekirdegi ve boy toumu birer dirhem bunları sevdā ile aynadup (2) ve süzüp bu mabūhdan elli dirhemine on altı dirhem gūl yağı ve bir (3) yumurta şarısı oyup itikān ideler ve bu devāları aynadup (4) ma' ada ve ma' adı erāfına kimād ideler benefşe yaprağı ve atmī (5) ve şıgıruyruğı ve papadya ve iklīl-melik ve boy toumu ve ketān toumu (6) ve ora otı ve gūl yağı ve ora otı yağı ve papadya yağı ya' ni (7) bunları her birinden birer mīkdārını şū ile aynadalar ve bir abdest leenine (8) oyup ' alili üzerine oturdalar ve daı ağırsı şedid olup (9) seher ' arız olursa bir mīkdār lodānū yedireler ve eger me' ā-yı mūstakīmde (10) yara olursa bu hūne ile yarayı ğasl ideler şıfatı arpa bir abza (11) araoz on altı dirhem siirli yaprağı ve gūl yarımşar abza bunları (12) şū ile aynadup ve süzüp bu şudan elli dirhemine on altı (13) dirhem gūl balı ve iki yumurta şarısı oyup itikān ideler ve bunula (14) yara ğasl oldudan şora bu itikāna bu devāları ziyāde ideler

(15) gıl-ı ermenî ve günlük ve mürr-i şâfi ve dem-i aḥaveyn yarımşar dirhem ve eger veca[‘] (16) olursa iki buğday ağırlığı afyon koyalar ve keçiniñ iç yağı daḥı (17) tütüyâ ile ve günlük ile nâfi[‘] dir ve daḥı bu buḥūr-ı zaḥîr ‘illetine nâfi[‘] dir (18) şıfatı maştakî bir dirhem günlük ve ıştırak yarımşar dirhem bûşır ve gül her (19) birinden şülüşân dirhem bunları döküp ve buḥūr idüp maḥ[‘] adı tebhîr (20) ideler ve bir miḳdâr sedef ve anîsûn ile zift tütüsüsü vermek daḥı (21) nâfi[‘] dir ve eger zehîr şovukdan ve şovuk yerde oturmadan olduysa (22) şıcaḥ kimâdlar üzerine oturmak kifâyet ider el-bevâşîr bu maraḥ (23) maḥ[‘] adda olan tamarîñ ağızlarında tirâne müşâbih bir ziyâdelikdir ve bu (24) maraḥ sebebiyle dürlü dürlü ‘arâzlar ‘arîz olur kimi şiş olur (25) ve kimisi zâhirde şiş yoḡ iken hemân aḡrı olur ve kimesneden

299b

(1) bir şey[’] aḳmaz ‘amyâ dirler ve kimesneden daḥı ḳan veyâ ruṭûbet aḳar (2) seyyâle dirler ba[‘] zısı maḥ[‘] adîñ dâḥilinde olur ve ba[‘] zısı ḥâricde (3) olur görünür dâḥilde olduḳda bâb tesmîye olunan tamarîñ (4) şu[‘] abâlarından bir şu[‘] besinde olur ki talaḳda me[‘] â-yı müstakîme (5) ḡidâ andan vâşıl olur ve ḥâricde olan daḥı ecvef ta[‘] bîr (6) olunan tamarîñ şu[‘] belerinden bir şu[‘] besinde olur ki maḥ[‘] ada ve maḥ[‘] adîñ (7) ‘uzlâtına ḡidâ ondan vâşıl olur ve maḥ[‘] adîñ dâḥilinde olan ekşeriyâ (8) dört yerde açılır ammâ ḥâricinde olan bir yerde veyâ iki yerde (9) açılır ve cümlesiniñ sebebi dem-i sevdâvî ile aḥlât-ı reddiyedir (10) ve bu bâsuruñ kimisi küçükdür ve kimisi büyükdür ve kimisiniñ daḥı (11) miḳdârı mu[‘] tedildir kimisi şuludur sigile beñzer ve kimisi tütüdür (12) tût gibidir ve kimisi ‘inebîdir ya[‘] ni üzüm dânesi gibidir ve kimisi daḥı (13) tîñidir ya[‘] ni incir gibidir ve bunlardan daḥı ba[‘] zısı maḥ[‘] adîñ dâḥilinde (14) olur ve ba[‘] zısı ḥâricinde olur ve ba[‘] zısı sırtânidir ya[‘] ni yaramazdır (15) ve ba[‘] zısı selîmdir ya[‘] ni zararlıdır ve daḥı bu maraḥda ‘arîz olan (16) aḡrı maḥ[‘] adı iḥâta eyleyen ‘uzlât-ı ‘aşabiyyede olur ve dem-i basuruñ (17) kelimesi devriyle gelür ba[‘] zı sırada üç ayda bir kerre ve ba[‘] zısında (18) ayda bir kerre veyâ daḥı eksik ve ziyâde gelür el-‘alâmât maḥ[‘] adîñ (19) ḥâricinde olanlar zâhirdir bilinür ammâ dâḥilinde olanlar i[‘] râzından (20) ma[‘] lûm olur ve ḡâlib olan ḥılt daḥı çıkan demiñ levninden bilinür (21) ve dem-i basuruñ i[‘] tidâle gelmesi nice yaramaz maraḥlardan şâhibini emîn (22) ider meşelâ mâliḥulyâ ve şar[‘] a ve zâtü’l-cenb ve bunların ḡayrı gibi ammâ ifrât (23) üzere gelmesi kuvvetleri ve cigeri za[‘] if kılar kesmek lâzımdır eger kesmezler ise (24) sū’i’l- kaniyeye mü’eddî olur el-‘ilâc eger bevâşîr -ı ‘amyâ olup (25) aḳmaz ise açup dem-i fâsidi aḳıtmaya tedârik lâzımdır ve devâlardan

300a

(1) açıcı olanlar yer fesleğeni veyā başkâ ve lisân-ı şevr ve incir yaprağı ve buğûr-ı meryem (2) ve kıntariyûn-ı şağîr bunlardır ya' ni bunları kaynadup içmek veyā buğuna (3) oturmak dem-i basurî ağıdır ve eger beden mümtelî olup veca' -i şedîd (4) olursa evvelâ bâselikden kan alalar ba' de sâkıında alalar ve fâsid (5) hıltları mu' tedil devâlarla süreler ba' de veca' bâki kalursa mak' adın (6) etrafına sülûk yapışdıralar ki o la' şüdan dem-i fâsidi çeker alur (7) ve dâ'imâ tabî' atı müleyyin tutalar hıyârşenbe balıyla ve kudret helvâsını (8) tavuk suyuyla içeler ve veca' teskîn iden devâların ba' zısını (9) mak' ada vaz' olunur ve ba' zısı hıvne ile dâhile idhâl olunur (10) ve dâhile idhâl olunacak devâlar süd ve yumurta şarısı ve gül yağı ve tereyağı (11) ve za' ferân ve yumurta ağı bunlardır ya' ni bunlar ile ihtikân olunur ve mak' ada (12) vaz' olunacak devâlar gül merhemi ve kavağ merhemi ki Frenkler popoliyûn dirler bunlar-(13) dir yâhûd bu şıfatla olan merhemdir tereyağı ve gül yağı sekiz dirhem mağsûl (14) isfidâc dört dirhem bunları bir yere karışdırup merhem ideler (15) ve mak' ada süreler ve benefşe yağıyla ve gül yağıyla bezr-i katûnâ lu' âbı sür- (16) mek dahı nâfi' dir ve ebegümeci yaprağı ve papadya ve şığırkıyruğı ve ketân (17) tohumı bunları zımâd ideler ya' ni şu ile kaynadup mak' ada uralar (18) veyâ oturağa koyup buhârına oturalar ve eger veca' şedîd olursa (19) muhaddir devâlara muhtâc olunur haşhâş tohumı yağı ve bezrenc yağı (20) ve kırık çekirdegi yağı gibi ve benc yaprağı bir mikdâr şu ile kaynadup (21) mak' ada komağ veca' teskîn etmekde gâyet eyüdüdür ve arpa unı ve yumurta (22) şarısı ve haşhâş yağı bunları merhem gibi idüp mak' ada süreler (23) ve peygamber ağacı ve şığırkıyruğı ve heyûfarîkûn ve puraşa bunları (24) kaynadup izen etmek gâyet nâfi' dir ve bu zımâd dahı nâfi' dir şıfatı (25) budur zanbağ köki sekiz dirhem şığırkıyruğı veyâ benc ve heyûfarîkûn

300b

(1) yarımşar kabza hurma altı 'aded bunları şu ile eriyince bir hoşca pişüreler (2) ba' de ketân tohumı ve boy tohumı sekiz dirhem mürr-i şâfi ve günlük ikişer dirhem (3) za' ferân bir dirhem yumurta şarısı dört 'aded tuzsuz tereyağı (4) on altı dirhem dökülecek eczâlar dökölüp mecmû' ını bir yere karışdırup (5) merhem gibi olduğda mak' ada yakı ideler gâyet nâfi' dir ve bu merhem dahı (6) nâfi' dir maştakî ve günlük mürr-i şâfi ikişer dirhem muql ve teke şakalı (7) birer dirhem bezr-i katûnâ lu' âbı ve keşîrâ dört dirhem yumurta şarısı (8) bir 'aded bunları kifâyet mikdârı gül yağıyla merhem ideler ve dahı kül (9) içinde pişmiş şoganı veyâ puraşayı veyâhûd pelpos ki Türkçe (10) yaban şoganı dirler anı gül yağıyla merhem gibi idüp mak' ada sürmek (11) gâyet eyüdüdür ve şığırkıyruğı ve heyûfarîkûn ve

laḥana ve zevān ki (12) Türkçe delüce dirler bunları tütsi virmek daḥı nāfi' dir ve (13) ḥāşşiyetiyle nef' verüp ve bevāşırı izāle iden devālar bûşır ki (14) Türkçe şığırkuyruğı dirler ondan sefûf idüp süd ile (15) isti' māl etmek bevāşırı kökinden keser ġāyet nāfi' dir ve bu şığır (16) kuyruğundan bir iri buğday unıyla qarışdırup yumurta aķı (17) ile qurş ideler bu daḥı nāfi' dir kezālik qaynadup şeker ile qahve (18) gibi içmek veyāḥūd berāberi meyān kökiyle döküp şekerle ma' cūn idüp (19) isti' māl etmek ġāyet nāfi' dir ve gāḥice muķlı şığırkuyruğı ' uşāre- (20) siyle ḥablar ideler ġāyet eyüdü ve yılan yaşdığı daḥı bu qabıldendir (21) ya' ni bunı daḥı berāberi muķl ile ḥablar itseler bu esiriñ (22) cemī' envā' ına nāfi' dir ve eger dem-i basur ziyāde ifrāt ile aķarsa (23) kesmek lāzımdır eger kuvvet müsā' ade iderse faşd etmekle arķadan (24) ḥacāmat etmekle demi ḥılāfına cezḅ ideler ve eger aķan qan ḥiddetli (25) ve raķıķ ise qanıñ ḥiddetini kesici ve qoyulduķı şeyler vireler meşelā

301a

(1) semiz otı şerbeti ve ayva şarābı ve qurı gül şarābı ve qurı qulağı (2) şerbeti ve mersīn şerbeti ve rībās şerbeti gibi ammā qanı tūtucı (3) devālar tīn-i maḥtūm ve gıl-ı ermenī ve şādenc ve kehribā ve ṭebāşır bunlardır (4) ve gāḥice muḥaddir devālara muḥtāc olunur meşelā felūniyā-yı fārisī (5) ve lodānū ve yeñi tiryāķ ve rāḥat naķūle gibi ve eger bedende raķıķ (6) ve ḥiddetli ḥılṭ varsa evvelā bedeni tenķiye ideler ba' de qanı (7) tūtalar ve bedeni tenķiye içün şīr-i ḥışķ ve Frengi qudret (8) ḥelvāsı ve gül-i mūkerrer ve helīlecāt ve ıtrıfıl-i fārisī isti' māl etmek (9) nāfi' dir ammā qanı tūtucı devālar muḥaddem zıkr olunanlardan qavī olanı (10) demü'l-aḥaveyn ve şabr ve cūlnārdır ve bi'l-ḥāşşa nāfi' olan şığır (11) kuyruğıdır ve bu merhemi daḥı tılā ātiye qanı tūtar şıfatı gıl-ı ermenī (12) bir bucuķ dirhem kıızıl behmen ve servi qozalağı ve gül qurusı bir dirhem (13) ve sūlūş dirhem cūlnār ve ḥabbü'l-ās ve teke şaķalı ve mercān bir dirhem gü- (14) nlük iki dirhem dem-i aḥaveyn yarım dirhem bunları kifāyet miķdārı gül yağı (15) ve bal mūmı ile merhem ideler ve qara quşuñ iç yağı muṭlaķ bevāşıra (16) ḥāşşiyetiyle fā'ide ider ve bu merhem daḥı dem-i basurı tūtmaķda (17) mūcerrebdır şıfatı budur gūnlük ve şabr ve gıl-ı ermenī yarımşar dirhem dem-i aḥaveyn (18) iki dirhem bunları döküp bunları yumurta aķıyla ve bir miķdār keşīrā ile merhem (19) idüp maķ' ada sūreler ve eger sigilleri dağılıcı devālara muḥtāc (20) olunursa nuḥāsı muḥriķ ve qalkānd isti' māl ideler bu zıkr eyledigimiz eṭibbā-i (21) āfrecik qullandıkları ' ilāclardır ammā bu zamānda meşḥūr olan (22) ' ilāclar kitāblara yazılmışdır ekşeri nāsıñ ma' lūmudur ve mūtercim-i (23) faķīr der ki nās beyninde meşḥūr olan devālardan biri budur ki (24) sūnnetlūce otını dōgūp bal ile ma' cūn eyleyūp birer mişķāl (25) isti' māl eylemek dem-i bevāşıra ġāyet nāfi' dir ve sigillerini dūşürür

301b

(1) sigilleriñ her nev'ini izāle ider hattā anadan bile doğmuş olsa giderir (2) hiç eşeri kalmaz nitekim ibn-i Şerīf yādigārında böylece beyān etmiştir (3) veca' l-maḳ' ad maḳ' adda ağrı olmak sebebi ya bāsurdandır veyā maḳ' adda (4) şiş veyā yara olduğındandır veyāhūd şovuk yerde taş üzerinde (5) oturmadan veyāhūd ba' zı issi devālar yemeden olur ' ilācı maḳ' adı (6) süd ile yıkayup üzerine ağrısını teskīn idici devālar koyalar (7) bu merhem gibi şıfatı tavuk yağı ve sāde yağ sekizer dirhem yumurta şarısı (8) bir 'aded bezr-i ḳaṭūnā lu' ābı üç dirhem za' ferān südüs dirhem bunları (9) kifāyet miḳdārı bal mūmıyla merhem idüp maḳ' ada süreler ve bu şāf (10) daḫı veca' teskīn ider şıfatı günlük ve mürri-i şāfi ve za' ferān ve āfyon (11) şülüşer dirhem bunları dögüp bezr-i ḳaṭūnā lu' ābı ile ve yumurta şarısı (12) ile şāflar düzeler ve bunlardan ḳavī devālara muḥtāc olunursa (13) felūniyā veyā lodānū ve bunlara müşābih şeyler isti' māl ideler ḥakketül-maḳ' ad (14) ya' ni maḳ' ad gicişmek bunun sebebi burḳiyetli ḫılṭıñ ol mevzi' e (15) dökülmesidir veyā şoğulcan veyā ḳarḫa olduğındandır ve gāhice bā- (16) suruñ muḳaddimesi olur el-' ilāc evvelā aḫlāṭı tenḳiye ideler (17) ba' de ebeğümeci ve benefşe yaprağı ve söğüt yaprağı bunları ḳaynadup (18) bu şü ile istincā ideler ve şıgırkıyruğunu ḳaynadup anıñla istincā (19) etmek cümleden eyüdü ve siñirli yaprağı şuyına bir miḳdār şab koyup (20) maḳ' ada sürmek ḡāyet eyüdü ve mürver' uşāresi sürmek daḫı böyle- (21) dir eger gicişmek şoğulcandan ise şoğulcanı çıkaracak devālar ideler (22) ve bir parça penbeyi terementiye batırup tutunmak ḡāyet eyüdü ve eger (23) ḳarḫadan ise ḳurūḫ ' ilācları ideler ve bu merhem maḳ' ad gicişmesine (24) ḡāyet nāfi' ve mücerrebdir şıfatı keşirā ve kükürt ve mürdeseng birer dirhem (25) bunları kifāyet miḳdārı sirke ve gül yağıyla merhem ideler evdāmül-maḳ' ad

302a

(1) ya' ni maḳ' ad şişmek sebebi ve ' ilācı sā' ir evrāmlar gibidir ḳan alalar ve veca' (2) varsa teskīn ideler ve it üzümü yaprağını veyā semiz otunu zımād ideler (3) ya' ni bunları bir miḳdār üsküdere öldürüp maḳ' ada vuralar veyā- (4) hūd bir miḳdār etmek içini gül şuyıyla veyā gül yağıyla ezüp pişmiş (5) bir yumurta şarusıyla ḳarışdırup maḳ' ada yakı ideler ve tezyīdi (6) vaktinde tatlu bādem yağıyla etmek içini yakı ideler ve inḫiṭātını (7) vaktinde ebeğümeci ve ḫaṭmī ve iklilū' l-melik ve ketān tohumı bunları ḳaynadup (8) şü ile istincā ideler veyā ābzen idüp içine oturalar ve eger (9) şiş ḳatı olup munzıc devālara muḥtāc olunursa ḫaṭmī kökünü (10) dögüp berāberi buğday unı ile ḳarışdırup maḳ' ada uralar (11) ve eger açılırsa maḳ' ad yaralarının ' ilācını eyleyeler suḳāf (12) ul- maḳ' ad ya' ni maḳ' ad yarılmaḳ sebebi yubūsetden ve ziyāde ḳabzdan veyā (13) ve tuzlu balğamdan veyāhūd ḫiddetli şafrādan olur

eger ahlātın (14) hiddetinden olursa ‘alāmeti ağrısı ve gicişmesi ve yangunı (15) olur ve irin gibi ruṭūbet akar el-‘ilāc eger hiddetli hıltıdan (16) ise tenkīye ideler ve yubūsetden ise mizācı ta‘dīl ideler ve bu merhem (17) maḳ‘ad yarugına gāyet mücerrebdır şıfatı şıgır iligi ve tavuḳ yağı ve ḳāz (18) yağı ve tereyağı ve şırleğan yağı ve ḥaṣḥāş yağı üçer dirhem keşirā (19) bir dirhem mürdeseng yarım dirhem bunları kifāyet miḳdārı bal mūmı (20) ile merhem ideler ve eger ḳabızdan ise leyyin ihtikān ideler veyā rāvend veyā (21) diyāḳātīlikūn veyā gül-i mūkerer veyā ḳudret ḥelvāsı ile ṭabī‘atı telyin ideler (22) ve eger tuzlu ruṭūbetden ise ba‘zı ḳavābız ile kimād ideler bu maṭbūḥ (23) gibi şıfatı siñirli yaprağı ve böğürtlen ve gül birer ḳabza ḳabaḳ kılı arpa yarım (24) ḳabza şab bir dirhem bunları şu ile ḳaynadup ve bu şuya bir senekri (25) yaturup maḳ‘ada ḳoyalar ba‘de üzerine bu merhemi tıla ideler şıfatı maḡsūl

302b

(1) üstübec ve mürdeseng ve şabr ve maṣṭakī ve günlük ve ānzerūt ve gıl-ı er- (2) menī her birinden berāber dögüp kifāyet miḳdārı gül yağı ve bal mūmıyla merhem ideler (3) ve bu merhem daḡı cemī‘i şaḳaḳlara nāfi‘dir şıfatı üstübec ve yanmış ḳurşun (4) ve mürdeseng ve şab ve günlük birer dirhem tavuḳ yağı ve ḳaz yağı ve ḥınzır (5) yağı tatlu bādem yağı ve ḥaṣḥāş yağı on ikişer dirhem bunları kifāyet (6) bal mūmıyla merhem ideler ḳurūḥul-maḳ‘ad maḳ‘adda yara olmaḳ sebebi ya bāsır - (7) dur veyā bir şişin deşilmesidir veyāḥūd yara idici bir hiddetli hıltın (8) dökülmesidir el-‘ilāc evvelā siñirli yaprağı şuyı ile veyā bal şuyı ile (9) yarayı yıḳayup ba‘de ḳurudıcı ve oñuldıcı şeyler ḳoyalar ve maḳ‘ada (10) yaralarında isti‘māl olunan devālar ḳurudıcıdır şabr ve günlük ve zerāvend (11) ve ḳırtās-ı muḥriḳ ve tūtiyā bunlardır ve bu merhem daḡı maḳ‘adda olan yaralar (12) içindir şıfatı üstübec ve mürdeseng dörder dirhem günlük ve şab (13) üçer dirhem şabr bir dirhem za‘ferān yarım dirhem bunları kifāyet miḳdārı (14) bal mūmıyla ve mersin yağıyla merhem ideler ennāsūr fil-maḳ‘ad nāsūr (15) didikleri bir delikdir ki bir şişin deşilmesinden veyā geregi gibi ‘ilāc (16) olunmadığından olur ve ol delik daḡı ya maḳ‘adın kenarında olur (17) veyā maḳ‘ada yakın ‘uzlātında olur andan irinli şu akar ve gāḥice me‘ā-yı (18) müstaḳimde olur ki delik bir olur ve gāḥi birḳaç olur ve gāḥice meşāne (19) cānibinde daḡı olur el-‘ilāc bu marazın ‘ilācı gücdür lākin vācib (20) olan evvelā bedeni ahlāt-ı fāsideden pāk ideler ba‘de eger ol deligin (21) ağızı küçük ise ağızını büyüteler centiyānā ve mürver ağacının özünü (22) ḳomağıla ba‘de ḳoyun otını ve zeytūnı ḳaynadup şuyına azacıḳ şab (23) ḳoyup zerrāḳā ile ol delikten şuyı idḥāl etmekle deligin (24) içini yıḳayalar ba‘de tekrār şarāb ile yıḳayalar ba‘de delüğe mürri-şāfi (25) ve şab ḳoyalar ve bu şāf Muḥammed bin Zekerıyyānın muḥtārındır ve mücerrebdir

303a

(1) gāyet nāfi‘ dir şıfatı şabr ve günlük ve ānzerūt ve dem-i aḥaveyn (2) ve cūlnār ve işmid ve şeb her birinden bir cüz’-i zengār ḥams cüz’ bunları (3) şāf idüp isti‘ māl ideler ve eger bu ‘ ilāclar fā’ide itmezse (4) kesmeğe muhtāc olur ol ise ḥaṭardan ḥālī degildir ḥurūc (5) u’l-maḥ‘ ad ya‘ ni maḥ‘ ad çıkmak bunun sebebi maḥ‘ adda olan ‘ uzlā- (6) tūn irtihāsından ya‘ ni gevşemesinden olur veyā bir siñir kesilmeden (7) veyā zehir ‘ illetinden ziyāde şakınup zaratmadan veyā şişden (8) veyā şovuk taş üzerine oturmada olur el-‘ ilāc evvelā (9) yumşadıcı şeyler koyalar meşelā ebegümeci ve ḥaṭmī ve papadya ve ketān tohumu ve boy (10) tohumu bunları kaynadup tereyağıyla maḥ‘ ada koyalar ve yumşadıcı devālarla (11) maḥ‘ ad içeri girdikde üzerine kâbız şeyler koyalar meşelā nār kabuğı ve siñir- (12) li yaprağı ve mersin tohumu ve sumāk ve günlük bunları kaynadup maḥ‘ adı (13) yıkayalar ba‘ de üzerine mersin yağı veyā gül yağı süreler ba‘ de günlük (14) ve maṣṭakī ve dem-i aḥaveyn ve gül ve cūlnār ve māsū ve sumāk ve mersin bu devā- (15) ları ince döğüp üzerine ekeler ve zehirden evveline leyyin-i ḥuḳne ile (16) ‘ ilāc ideler ve teferruḳ-ı ittişālden olana oñulduci devālar isti‘ māl ideler (17) ve irtihā-i ‘ uzlātdan olana nitekim ḳalçada olduğı gibi günlük ve maṣṭakī (18) ve lādin ve çam şakızı ve muḳl ve cevz-i bevvā ve ḳaranfil ve besbāse bunlardan (19) gerek birini ve gerek mecmū‘ ını buḥūr ideler ve ḳaraḳoz ve sālūyā ve ḳarabaş (20) ve bellūt yaprağı bunları daḥı kaynadup yağı ideler ba‘ de sūnbül yağı (21) veyā defne yağı veyā kışt yağıyla yağlayalar ve daḥı ba‘ zı ihtiyārların (22) vücūdı gevşek olduğundan maḥ‘ adı çıkup andan fāsīd ruṭūbet (23) aḳar aña bu ṭabḥ ile kimād etmek mücerredir şıfatı şıḡırkıyruḡının yaprağı ve (24) ve çiçeği ve iklīl-i melik ve papadya ve ḥaṭmī birer ḳabza ketān tohumu ve boy (25) tohumu sekiz dirhem anīsūn bir dirhem bunları sūd ile pişürüp

303b

(1) maḥ‘ ada yağı ideler ba‘ de üzerine bu zerūrı ekeler şıfatı gül ve nār kabuğı (2) ve servi ḳozalağı ve maṣṭakī ve günlük ve za‘ ferān-ı ḥadīd ve yanmış ḳurşun (3) cümlesinden berāber dögeler ve isti‘ māl ideler emrāz’ül-māsārīḳā ya‘ ni (4) mi‘ deden kebede ḡıdānıñ laṭifini işāl iden tamarlar ki māsārīḳā ta‘ bir olunur (5) aña ‘ ārız olan maraḳlar beyānındadır seddū’l-māsārīḳā māsārīḳāda (6) sedde olmak sebebi mi‘ dede ḡalīz ḡıdālardan ḥāşıl olan ḡalīz keylūsūñ (7) māsārīḳāya dökülmesidir veyā dem-i ḡalīzıñ veyā şafrā-yı ḡalīzaniñ veyā balḡamıñ (8) dökülmesidir ‘ alāmeti gāḥice ishāl-i keylūs ‘ ārız olup levni beyāz (9) olur ve ḡıdā nüfūz eylemediginden ‘ alīlīñ bedeni arıḳ olur ve bedende aḡrılık (10) ve buḥārıñ

çıkmasından şadā‘ ‘ārız olur ve gāhice göbek burusu ve hummā (11) ve ceşā’ ya‘ ni gegirmek ve merākīya ‘arazları ‘ārız olur el-‘ ilāc sedde levmi (12) açalar ve māddeyi tenkīye ideler ibtidā müleyyin devālar vireler ba‘ de müfettiḥ vireler (13) ve müfettiḥ devālar besfāyic ve hindibā-i berrī daḥl-i dünya ve kebere köki ve ılgın (14) ve şāhtere ve kaṇṭariyūn-ı şaḡir ve kemāderyūs ve ḡāfeş ve pelīn ve şevke-i mübāreke (15) bunlardır ki ve cümlesiniñ eyüsü kırīmūṭarṭarūdır ve mürekkebātdan uşul şerbeti ve (16) sekribā-i rāvendī şarābı ve kebere kurşı ve pelīn kurşı ve ḡāfeş kurşı ve rāvend (17) kurşı bunlardır ve bu maṭbūḥ daḥı nāfi‘ dir şıfatı sekūriyā köki ve ayrıḳ ve besfāyic (18) ve rāziyāne köki dörder dirhem hindibā ve ḡāfeş ve keşūs birer ḳabza şāhtere (19) ve kaṇṭariyūn-ı şaḡir yarımşar ḳabza bezūr-ı bāride dörder dirhem rāziyāne toḡumu ve retm (20) ya‘ ni ḳatır ḳuyruḡı birer dirhem kırīmūṭarṭarū iki dirhem ḳuş üzümü sekiz (21) dirhem bunlar kifāyet miḳdārı şūrteḳa ve şāhtere şuyı ve hindibā şuyı (22) ile ḳaynadup süzeler bu maṭbūḥdan her şabāḥ otuz ikişer dirhem (23) ve bir miḳdār şeker ḳoyup içeler ve daḥı māsāriḳā seddeleri için bu zamānda (24) ekşeriyā isti‘ māl oluna kırīmūṭarṭarūdır zīrā bu nazbaḥ veremde ve seddeleri (25) açmada ‘ ilāc kāfidir ve tefṭiḥden şoñra müşilātdan rāvend ile hindibā

304a

(1) şerbeti ve sināmeki şerbeti vireler veyāḥūd bu maṭbūḥı isti‘ māl (2) ideler şıfatı pelīn ve şevketü‘l-mübāreke ve kaṇṭariyūn-ı şaḡir yarımşar (3) ḳabza sināmeki on altı dirhem ḡārīḳūn ve tirid ikişer dirhem ḥarbaḳ-ı (4) esved bir bucuḳ dirhem ağac ḳavunı ḳabuḡı dörder dirhem zencebīl ve (5) ḥavlıncān ve ḳaranfil birer dirhem rāziyāne toḡumu ve anīsūn yarımşar dirhem (6) bunları şuda ışladup ba‘ de ḳaynadup ve süzüp gül şarābıyla (7) ṭabī‘ ata göre isti‘ māl ideler va bāḳi ‘ ilācı merākıyada geḳen ‘ ilāclardır (8) evdām-ı māsāriḳā māsāriḳā şiş olmaḳ sebebi demden (9) veyā şafrādan veyā balḡamdan veyā sevdādan veyāḥūd bunlardan muḥteliṭ (10) mādde-i müvverihiminiñ dökülmesidir bunuñ ‘ alāmeti gücdür lākin ekşeriyā (11) göbek üzerinde ağrı olur gāḥ şaḡ cānibinde ciger ṭarafında (12) olur ve gāḥ şol cānibinde olur ve şaṭru‘l-ḥabb hummāsı gibi ve buna (13) müşābih sıtması olur ve ba‘ zı vaḳitte ağzı acılıḡıyla ḳabız (14) ve ḳay’ ‘ārız ve ḳaḳan iḥtiḳān olunsa ḥuḳne ile aḥlāṭdan (15) bir şey çıḳmaz ve sehri müfriṭ ve gāhice cünūn gibi ḥālet ve şār‘ a ve teşebbūḥ ‘ārız (16) olur el-‘ ilāc eger beden mümtelī ve ḳuvvet- i ḳavīyye ise bāseliḳden faşd (17) ideler ba‘ de mu‘ tedil müberrid şerbetler ve iḥtiḳānlar ideler meşelā arpa şuyı (18) ve mā’-i cübñ vireler ve ebegümecini ve güli ve benefşeyi ḳaynadup içeler (19) ve inḥiṭāṭ vaḳtinde ḥafīf müşillere muḥtāc olunur meşelā gül-i mūkerer (20) şerbeti ve ḳudret ḥelvāsı ve rāvend ve mā’-i cübñ gibi ve gül yaḡıyla daḥı (21) ḥuḳne-i leyyine ideler ve ḥıyārşenbe ma‘ cünı vireler ba‘ de

bāb-ı sâbıkda (22) geçen māsārīkâyı açıcı devālar vireler ve ğıdāsı arpa şuyı (23) ve pilic şuyı ve bezür müstahlebi ola ve içdigi şu hindibā şuyı (24) veyā ğāfeş şuyı veyā ayrıķ şuyı ola vac‘u’l-māsārīkā māsārīkā da (25) aĝrı olmak sebebi ya şişdir veyā seddedir veyāhūd temdīd idici

304b

(1) ahlātın ve rihın dökülmesidir ekşeriyā bu ‘illet müzmin hummālaradır kana (2) ve sū‘u’l-kinyeye mübtelā olanlara ‘arız olur ‘alāmeti göbek üstünde (3) aĝrı ve merākda aĝırlık olmaķdır ve tabī‘atı kabz üzere olup bu kürekler (4) cānibinde aĝrı olmaķdır ve kārüresi kırmızı olup şusuzluĝı (5) olmaķdır ve karnı şişmekdir ve yukarıdan bir şey’ virilse kay’ider (6) ve bedeninde arıklık ‘arız olur ve ekşeriyā bu ‘arızlar devriyle gelür (7) ya‘ni haftada bir veyā ayda bir gelür el-‘ilāc veca‘teskīn ve seddeyi (8) tefth idüp leyyin-i ihtikānlar ve ba‘zı muḳayyi’ler vireler mā‘-i cūbn ile (9) ebeĝümece ve ḥatmī ve papadya tabhıyla ihtikān ideler ba‘de yukarıdan (10) ḥıyārşenbe ile ḥorūs şuyı veyā bādem yaĝıyla kudret ḥelvāsı vireler (11) veyāhūd ayāric-i fayḳarā isti‘mālī bunlardan ḳavīdir ve karnını bādem yaĝıyla (12) ve süsen yaĝıyla yaĝlayalar ve veca‘şedīd olduķda ba‘zı muḥaddir (13) isti‘māl eyleyeler emrāzu’t-taḥḥal ya‘ni ṭalaḳ marazları beyānındadır (14) ma‘lūm~ ṭalaḳ şol cānibde egeler altında olur ve bu ṭalaḳ sevdānīn (15) mekānı ve dökülecek yeridir nitekim öd şafrānīn mekānı ve dökülecek yeri olduĝı (16) gibi ve ḥükemā-yı āfrecik mūte’āḥḥirleri ittifāḳ eylediler ki ṭalaḳ hażm itmede (17) ve kimūsāti ya‘ni ahlātı tevlīd etmede cigere müşārikdir ve ḳaçan ṭa‘ām mi‘dede (18) hażm olup keylūs olduķda ya‘ni tarḥāna aşına müşābih bir şey’ (19) olduķda şāfisi māsārīkāya mūndefi‘ olur ve māsārīkā daḥı anı (20) cezb idüp kendide olan ḳuvvet-i hāżıma ile anı dem olmaĝlıĝa (21) müste‘id kılar ve ol keylūsūn raḳīķini kebedi maşş ve cezb etmezden muḳaddem (22) māsārīkādan bir şu‘be ile ğalīzini ṭalaḳ cezb idüp ve ṭalaḳda (23) munhażım olup andan bir dem-i ğalīz tevellūd ider ki ol dem-i ğalīzīn (24) ğıdāya şālīḥ olanından ṭalaḳ hışşasını alup ğıdālanur ve bāķisi (25) daḥı mi‘deye em‘āya ve bāb ta‘bīr olunan ‘urūḳa ğıdā olsun için

---

~ ve gül yaĝıyla

305a

(1) māsārīkādan bir şu‘be ile onlara tevzī‘ olunur ve ğıdāya şālīḥ olmaya- (2) nīn daḥı ğalīzini baĝırsaḳlara ve raḳīķi bu köklere mūndefi‘ olup bevl (3) ve birāz olur ve keylūsūn raḳīķ olanı kebede mūncezib olup andan (4) dem-i şāfi ve şafrā ucının ḳalanından daḥı balĝam ḥāşıl olur ammā (5) Cālīnūsūn zāhib olduĝı budur ki kimūsātiñ ahlāt-ı erba‘a- (6)

niñ hāşıl olacağı maḥal ancak kebeddir ve ṭalaḳ kendiye ḡidā için (7) ḡalīz olan dem-i sevdāviyi kebedden cezb iderdir lākin gene (8) Cālīnūsūñ Meyāmīr nām kitābında taḥḳīḳ ṭalaḳ ḥazmda kebede mu‘in (9) olur demişdir ve mevzi‘-i āḥarda daḡı eṭṭihāl havā kebed-i kāzīb demişdir (10) ya‘ni ṭalaḳ yalancı ciger demek olur ve bu kelām ya‘ni ḥükemā-yı āfrecik ḳavli (11) mu‘allim-i evvel olan Aristonīñ ḳavlini müş‘ir dir ya‘ni anīñ kelāmından (12) me‘ḥūzdür ve daḡı Aristō kitāb-ı ḥayvānında der ki kebed ve ṭihālīñ (13) ṭabī‘atları ve fi‘illeri birdir ve lākin şū ḳadar vardır ki kebedde mu‘anned (14) dem hāşıl olur ve ṭalaḳda ḡalīz dem hāşıl olur ve mi‘de ve em‘ā-i ḡalīz (15) olduklarında kendülere müşābih ḡidā ile ḡidālanmaḳ için ol dem-i ḡalīz- (16) den ḡidālanur sū‘-i mizāc-ı ṭihāl ṭalaḡıñ kebede ṭabī‘atda ḳurbiyyeti (17) olduğundan kebedde ‘arīz olan marāzlarıñ cemī‘si ṭalaḳda daḡı (18) ‘arīz olur ve ṭalaḡıñ sū‘-i mizāc-ı ḥārdır veyā bāriddir ve raṭbdır (19) veyā yābisdir veyāḥūd bunlardan mürekkebdir ya‘ni ḥar ve yābis ve ḥar-ı raṭb (20) ve bāridi yābis veyā bāridi raṭbdır ve bu sū‘-i mizāc-ıñ sebepleri muḳaddem issi (21) şeyler ve şovuk ḡidālar veyāḥūd yaş ve ḳurı nesneler isti‘māl olunmaḳdır (22) ve ṭalaḳda ḥarāret olmasının ‘alāmeti şusuzluk ve ağızda ḳuruluk (23) ve yanmaḳ ve şol cānibde egeler altında ḥarāret olmaḳdır ve şol cānibden (24) eñseye ve yüze doḡrı bir issi buḥār çıḳmaḳdır ve ṭalaḳda bir burūdet (25) olmasının ‘alāmeti yelleri çok olup gegirmekdir ve ekşi şey ḳay’etmekdir

305b

(1) ve şol cānibde şiş olmaḳdır ve yubūsetiñ ‘alāmeti şol cānibde ḳatı- (2) lıḳ olup bevli rakīḳ olmaḳdır ve raṭb-ıñ ‘alāmeti şol cānibi leyyin olup (3) ağırlık ḥiss olunmaḳdır ve bedeni gevşek olmaḳdır el-‘ilāc eger māddesiz (4) ise münāsib olan devālarla mizāc-ı ta‘dīl ideler ve eger mādde ile (5) olursa tenḳiye ideler ve ‘uzuva ḳuvvet vireler ve lāyık olan ṭalaḳ (6) üzerine şarf merḥı ḳoymayalar ki ḳuvvetini taḥlīl eylemeye zīrā ṭalaḳ ‘uzuvu (7) şerīf olmaḡla ḳuvvetini ḥıfz için devālarını afneteyn ve sūnūl gibi şeyler (8) zamm olunmaḳdır ve daḡı ṭalaḡa bi‘l-ḥāşşa nāfi‘ olan devālar eblaḡın (9) ve kebere ve egreli ve besfāyic ve āsārūn ve lisān-ı ‘uşfur ağacınıñ ḳabuḡı (10) ve yaban turbı ve ṭarḥaşḳūḳ ve usḳūr-ı çenārā ve lisān-ı şevr ve altun otı (11) ve kemāfiṭūs ve kemāderyūs ve āftin ve şāhtere ve ḳatır ḳuyruḡı ve çadır (12) uşaḡı bunlardır ve ḥayvānāt-ıñ ḳurumuş ṭalaḡını yemek esrār-ı ḥafıyyedendir (13) ḡāyet nāfi‘dir meşelā ḥımār ṭalaḡı ve oḡlaḳ ve teke ve buzaḡı ṭalaḡları (14) gibi ve zikr itdigimiz devālardan muḳteżā-yı ḥāle münāsib olanı ihtiyār (15) olunup ḥar olanı bārīde ve bārīd olanı ḥārā kezālik raṭb ve yābisi (16) daḡı bu minvāl üzere isti‘māl oluna ammā sū‘-i mizāc maddī olduğda (17) demden olursa ya‘ni demiñ ihtibāsından olursa dem-i basurı aḳıdalar (18) ve maḳ‘ad-ıñ eṭrāfına sūlūk yapışdıralar ve eger sā’ir aḥlāṭdan

olursa (19) sināmeki ve aftimūn ve çalāpā ve ħarbaḡ-ı esved ve lāciverd gibi müşhil devālarla ħıltı (20) çıkaralar ve mürekkebātdan sināmeki şerbeti ve kırīmūtarṭarū ve cübbü isti' māl ideler (21) kırīmūtarṭarū ve cübbü dedigimiz Cerman hekīm olan Senārtūs hekīmīn muhtārıdır (22) nüshası budur besfāyic on altı dirhem ılgın ağacı ve kebere köki (23) kabuğı ve lisān-ı şevr köki dörder dirhem kuş üzümü on iki dirhem kara (24) helile sekiz dirhem katır kuyruğı çiçeği yarım tutam bunları kifāyet şah (25) tere şuyı ve altun otı şuyı ile ısladalar ba' de kaynadup süzeler

306a

(1) ve bu maṭbūḡdan ikiyüz dirhem alalar ba' de elma 'uşāresi yüz dirhem kırīmū- (2) tarṭarū ve kara çöpleme on ikişer dirhem sināmeki on altı dirhem sināmeki (3) tohumının kabuğı ve mür-i şāfi sekizer dirhem tirid ve aftimūn altışar dirhem çelpe (4) ve besbāse ve dārcin ve karanfil dörder dirhem zehür-i ḡalbiyenin her birinden (5) yarımşar tutam bunların mecmū'ını bir şırlı toprak tencereye koyup bir issi yerde (6) üç gün ısladalar ba' de bir kerre kaynadup ve süzüp içine yigirmi (7) dört dirhem şabr koyup hafif ateşde ruṭubeti mahv olunca kaynadalar (8) ba' de diyārdūn sefūfı ve kuş-ı kebere sefūfı her birinden şülüşān dirhem (9) za'ferān bir dirhem kırīmūtarṭarū dört dirhem milḡ-ı sinā ve milḡ-ı lisān (10) 'uşūr yarımşar dirhem dühn-ü anīsūn altı katre dühn-ü utruc iki katre (11) bu devāları karışdırup ḡablar ideler ve bu bir devādır ki cemī' i ṭalaḡ (12) maraḡlarına ve ciger maraḡlarına ve māsārīḡa maraḡlarına nāfi' dir ve Kara- (13) tıḡ ṭabībīn müşhil-i tüffāḡ şarābı daḡı nāfi' dir şıfatı elma 'uşāresi (14) ve lisān-ı şevr 'uşāresi ve oḡul otı 'uşāresi ellişer dirhem lisān-ı (15) şevr çiçeği ve benefşe çiçeği birer kabza laṭife sināmeki ve aftimūn ve kara çöpleme (16) sekiz dirhem mecmū'ını bir yerde ısladup kaynadalar ve süzüp (17) kifāyet miḡdārı şeker ile şerbet kıvāmı vireler ba' de karanfil ve dārcin (18) ve za'ferān ve armātīḡ sefūfı südüs dirhem koyup ḡıfz ideler miḡdār (19) şerbeti yigirmi dört dirhemdir ve ḡāḡice her bir şerbetine altı dirhem (20) kudret ḡelvāsı ziyāde olunsa 'ameli daḡı ziyāde olur ve içdikleri (21) vakit üstüne pilic şuyı içeler ve daḡı ṭalaḡ üstüne ḡāricden (22) vaḡ' ı olunacak devālar kebere yağı ve sūnbül yağı ve irsā yağı ve zeytūn (23) yağı bunlardır ve merhemlerden aḡrıpa merhemi ve 'arṭanīşā merhemi sürmek (24) münāsibdir ve sevdā arturıcı şeylerden ve ḡāḡabdan ihtirāz ideler (25) südedü't-ṭaḡāl ṭalaḡ seddeleriniñ sebebi ṭortı gibi bir ḡalīz

306b

(1) ḡıltıdır ekşeri sevdāvidir ve ekşeriyā bevāşir kanı veyā ḡayz kanı (2) muḡtebes olmaḡdan olur veyā ṭalaḡın ḡarāretinden nāşī keylūs (3) ḡazm olunmaḡsızın kendiye cezb etmesinden

olur veyā mi‘ deniñ (4) hażmı za‘ if olduğundan olur ‘ alāmeti şol cānibde bir (5) ağırlık olur ve hareket vaktinde bir ağrı peydā olur ve seddeden (6) nāşī keylūsuiñ ğalīzi talağa müncezib olmayup hıltı ğalīz kebedde (7) bāki qalmağla dem-i müteğayyir olup bedeniñ levni dağı müteğayyir ve qaramtık (8) olur ve ba‘ zılarına hafaqān ve zik-ı nefes ve qurı öksürük ve ‘ illeti (9) merak ve şehveti kelbiyye ve quru geçik gibi marazlar ‘ arız olur ve eger (10) ol hıltı ğalīz mi‘ deye dökülür ise qay’ ve ekşi gegirmek ‘ arız olur ve bağır- (11) saqlara dökülürse zısintāriyā ve ishāl sevdāvi ‘ arız olur ve bu maraz (12) eskidigi vaktin istiskāya mü’ eddi olur el-‘ ilāc seddeleri açalar ve mādde- (13) yi tenkiye ideler lākin ibtidāda mulattıf devālar ve talağıñ sū’-i mizācında zıkr (14) olunan hafif müfettişler vireler ve tartır ve kırımūtararū ve müdebber çelik ve bunlardan (15) terkib olunan devālar bu bābda ğāyet nāfi‘ dir ve bu maṭbūḥ mücerrebdır şıfatı (16) egreli köki ve besfāyic ve ılgın ağacınıñ kabuğı dörd dirhem kemāderyūs (17) bir kabza kuş üzümü sekiz dirhem bunları qaynadup ve süzup bu maṭbūḥ (18) dan seksen dirhemine yigirmi dört dirhem altun otı şerbeti ve şülüş dirhem (19) kırımūtararū koyup içeler ve şerbet dağı dalag seddelerini açar nāfi‘ dir şıfatı (20) qurşa‘ na köki ve besfāyic ve ılgın ağacı kabuğı ve kebere köki kabuğı dörd dirhem (21) āsarūn ve dārcin ve tūrunc kabuğı ikişer dirhem altun otı ve kemāderyūs (22) birer kabza qatır kuyruğı çiçeği ve lisān-ı şevr çiçeği yarımşar kabza kuş üzümü (23) on altı dirhem bunları qaynadup ve süzup şekerli şerbet kıvāmı vireler (24) ve bu şerbetden on altışar dirhemini şāhtere şuyı ile içeler ve bu qurş (25) sükulufenderyūn Senārtūs tabibiñ muhtāridır talaq seddelerini açar

307a

(1) ğāyet nāfi‘ dir şıfatı altun otı ve ferāsiyūn ve ılgın yemişi ve kebere köki (2) kabuğı ikişer dirhem ḥabbū’l-faḳd ve sedef ve centiyānā ve zerāvend müdahrec (3) ve zehr-i retm birer bucuğar dirhem bunları kifāyet miqdārı sirkede ıslanmış (4) çadır uşağı ile qurşlar ideler ve hın-i iktizāda isti‘ māl oluna ve eger (5) sedde harāretle olursa bu qurşdan isti‘ māl ideler şıfatı semiz otı (6) tohumı ve hindibā tohumı ve ılgın yemişi ve baldırıqara ve altun otı ikişer dirhem (7) cevāriş şandal sefūfi ve kebere köki birer bucuğar dirhem bunı dağı evvelki (8) gibi maḥlūl çadır uşağıyla qurşlar ideler ve çelik ḥabbı dağı nāfi‘ dir (9) şıfatı qurş-ı kebere bir dirhem müdebber çelik ve centiyānā şülüşer dirhem efsentīn (10) südüs dirhem bunları dökup sikencibin ‘ unşalı ile yogurup (11) ḥablar ideler mecmū‘ı bir şerbetdir ve nażcdan soñra verilecek müshiller (12) kırımūtararū ḥabbı ve şāhtere ḥabbıdır ve bu şıfatla ‘ amel olunan (13) sināmeki şerbetidir hindibā köki ve besfāyic ve egreli köki kabuğı ve ‘ ırq-ı (14) süs dörd dirhem altun otı ve kimāderyūs ve ferāsiyūn birer kabza (15) şevketü’l-mübāreke

ve antariy n-ı ağir yarımar abza zehr-i retm ve u  z mi (16) her birinden on altı dirhem bunları aynadup ve s z p bu mab - (17) hu   ine sin meki on altı dirhem sin meki tohumunun abuğı ve elpe (18) ve ara  pleme d rder dirhem zenceb l ve zerenb d ve ağac avunu abuğı (19) ikier dirhem zehri albiyye yarımar abza bunları aynadup ve s z p (20) ekerle erbet ıv mı vireler ve d rt dirhem sa olunmu d rc n (21) ile taty b ideler mid r-ı erbeti on altı dirhemdir ve bu   illetde (22) rıfqla umak ve mu  tedil m dirr t isti  m l etmek ve tiry k keb r ve lis n-ı (23) evr i egi am resi isti  m l etmek ve elik ma  c nı cem   i seddeleri (24) aar ıfatı lis n-ı evr am resi ve hindib  am resi ve atır uyruğı (25) i egi am resi sekiz dirhem andız ve ağac avunu abuğı ve m debber elik

307b

(1) d rder dirhem ılg n ağacı abuğı ve d rc n bir dirhem s nb l-i hind  (2) yarım dirhem bunları lis n-ı evr erbetiyle ma  c n ideler ve bu kim d  (3) alak  st ne uralar ıfatı am  k ki ve ılg n ağacı abuğı (4) d rt dirhem altun otı ve kem fi  s ve sedef ve fer siy n birer (5) abza zehr-i retm vey  benc ve m rver i egi yarımar abza bunları bir mid r (6) sirke ile aynadup ve bu uya bir s ngeri batırup alak  st ne oyalar (7) ve dağı benc yaprağını sirke ile ve zeyt ile aynadup alak  st ne oma ę yet (8) n fi  dir ve bu merhemi dağı s rmek n fi  dir ıfatı zehr-i retm yigirmi d rt (9) dirhem diy lit  otuz iki dirhem sekirki ile erimi adır uağı d rt (10) dirhem bunları merhem id p alağının  st ne s reler ve d hnlerden kebere (11) yağı ve acı b dem yağı ve ebboy yağı ve sedef yağı s rmek dağı n fi  dir (12) ve ęaliz ęid lardan aınalar pirinc aı mercimek ve her se gibi ve yedigi a   mlara (13) u onmaz ve r ziy ne ardal atalar ve turb yiyeler ve ılg n ağacı uyı (14) i eler ve ılg n ağacından bir arf yapıdırup d  im  uyı andan i se- (15) ler alağa bi l-    n fi  dir   a m  t-ah l ve nef a ya  ni alak b y mek (16) ve  f rlemek bunun  sebebi ęaliz ve neff h ęid lar yemekden olur me el  baqla (17) ve kest ne ve atlu elv lar gibi y   d alakda bir ıltı-ı mu tebes olmadan (18) olur   al meti veca  olmadır ve nef i   hir olmadır ve yelleri ve uruldusı (19) olmadır u   an ol c nibinde ola el-  il c ten iye etmektir ve yelleri dağıtm dır (20) ve yelleri dağıtm k i  n papadya ab ı i mek ve  zerine kim d etmek n fi  dir (21) ve ma  c nlardan cev ri -ı kimm n ve cev ri -ı f denc isti  m l etmek ve zerenb d (22) uyı i mek n fi  dir ve bu ur  dağı n fi  dir ıfatı abb  l-fad ve nan uv h (23) ve kerefs tohumı ve kimm n ve zer vend ve antariy n-ı ağir ve kebere k ki ve ılg n ağacı (24) abuğı her birinden ber ber d g p kif yet mid r  sirke ile uymu adır uağı (25) ile ur lar ideler ve bu otları aynadup  zerine kim d ideler papadya

308a

(1) ve sedef ve iklîlî-melik ve torak otı ve kimmûn ve defne tohumı ya'ni (2) bunları kaynadup bu şuya bir süngerı yatırub talağın üstüne (3) ve dühnlerden defne yağı ve sedef yağı ve sünbül yağı ve kebere yağı (4) süreler ve talağ üstüne kuru şişeler çekmek nefhi tahlîl ve ve- (5) c'ı teskîn ider el-verem fi't-tahâl talağda şeryân vesâ'ir (6) tamarlar çok olduğundan gâhice demevî veyâ hılt-ı şafrâvî (7) veyâ muhterik hılt-ı sevdâvî munşab olup maħalde muhtebes olmağla (8) şiş peydâ olur sebebi bevâşîr kanı veyâ hayz kanı kesilmeden olur (9) ve gâhice darbeden ve sağtadan veyâ bedeniñ imtilâsından olur (10) 'alâmeti ağrı olmağdır ve şol cānibinde şiş olmağdır ve talağ (11) üzerine altı kūdūkda tamarların hāreketi hiss olunmağdır ve rî'-i hummâsı (12) olmağdır ve diyāfragmā tesmiye olunan perdeniñ çekilmesinden zîk-i (13) nefes 'arîz olur ve eṭrāf-ı bedeni qarār muḳadder meşelâ burnı ve kulağ- (14) ları ve elleri ve ayakları kırmızı olmağdır ve gālib olan (15) hılt hasebiyle 'alâmetleriñ beyni fark olunur eger şiş demden (16) olursa ağrısı ziyāde olup cemî'-i bedeni ağır olmağdır ve eger (17) şafrādan olursa şancusı olup şusuzluğı ziyāde olmağdır (18) ve ağzı acı olur ve gönli bulanır ve uyhusuzluk 'arîz olur (19) ve gâhice hezeyân söyler ve ekşeriyâ gün aşurı sıtması olur ve eger (20) balğamdan olursa bedeni aḳ olur ve ağrısı az ve şol cānibi (21) şaḳil olur ve şusuzluğı olmayup nevbetli sıtması olur ve eger (22) sevdādan olursa şiş katı olur ve beñzi kıramtıḳ olur (23) ve rî'-i hummâsı olur ya'ni üç günde bir sıtması olur el-'ilâc (24) şol elin bāseliğden veyâ islimden kan alalar ve eger şiş demiñ (25) ihtibāsından olursa ya'ni bevâşîr kanı veyâ hayz kanı kesildi-

308b

(1) ğinden olur kanı aḳıdalar ba'de üzerine ḳabzı ve tirîdi ḳoyı (2) olmayan rādi' devālar ḳoyalar meşelâ ibtidâ da sirkeyle gül yağı veyâ (3) şarf şarābıyla gül yağı ve ayva yağı ḳomaḳ kifāyet ider ba'de māddeye (4) naẓih virmek için benefşāh şerbeti ve beznetin ve sūkkeri sikencibin (5) ve şāhtere şuyı ve hindibā şuyı vireler ba'de gül şarābıyla yāḥūd (6) diyāḳātilikūn ve rāvendli hindibā şerbeti virüp māddeyi sürdü- (7) reler ve bu zımādı ideler şıfatı arpa unı ve baḳla unı ve gül ve pelin (8) ve papadya dört dirhem bunları dögüp gül yağıyla veyâ kebere yağıyla (9) ve bir miḳdār za'ferān ḳoyup yaḳı ideler ve eger ḥarāreti olursa (10) yaḳıya bir miḳdār semiz otı 'uşāresi ḳoyalar ve daḳı marazıñ (11) inḥitātı vaḳtinde yaḳısına muḥallil ḳoyalar meşelâ papadya yağı ve süsen (12) yağı ve kebere yağı gibi ve bu zımādı daḳı ideler şıfatı arpa unı (13) ve baḳla unı ve papadya ve ketān tohumı ve pelin ve ḳayşūm dörder dirhem (14) bunları sirke ile şu ile ḳaynadup üzerine bir miḳdār kebere yağı ḳoyup (15) yaḳı ideler ve ḥarāreti ve ağrısı sākin olduḳda şoñra eger peklik (16)

bāki kılursa bu zımādı koyalar nāfi' dir ya' ni pekligini yumşadır ve şişini (17) dağıdır şıfatı ketān tohumınıñ unı ve boy tohumınıñ unı sekizer (18) dirhem sirkede ıslanmış incir altı 'aded kaz yağı ve süsen yağı (19) ve kebere yağı her birinden kifāyet miqdārı koyup ve karışdırup merhem (20) ideler ve üstüne süreler ve süded-i tahāl bābında geçen 'ilāclar (21) bunda dahı hāvidir şalābetü't-tahāl ve saķirūs ya' ni (22) talak pek olmak ve talakda katı şiş olmak talagı pek ve büyük (23) olana maṭḥūl tesmiye olunur ya' ni bunun şāhibine halk talaklu (24) dirler sebebi bir galiz hıltıdır ekseri sevdāvidir ve bu maraz ekseriyā (25) kimisi yaramaz galiz gıdalar yemeden hāşıl olur veyā ifrāt üzere

309a

(1) uyhusuzluğdan ve ziyāde hareketden olur ve nice zamān sıtma çekme (2) 'arız olur ki harāret sebebiyle ahlātıñ laṭifi mütehallil olup (3) galizi bāki kıldıkda talak za' if bulunmağla anı def den 'aciz oldu- (4) gından ol maḥalde mādde-i müteḥaccir olup peklik peydā olur ve gāhice (5) çok çok bulanık şu içmeden dahı olur 'alāmeti budur ki şol (6) egekiler altında bir katılık olur ve ol maḥal büyük olur ve bedeni arıqlayup (7) za' if olur ve beñzi karamtık olur ve ta'ām yedikden soñra bir ağırlık (8) çöker nefesi zik olur ve ayakları şiş ve inciklerinde yara peydā olur (9) ve eger riḥ ile olursa göbek burusu olur ve eger balgam ile olursa (10) beñziniñ aqlığından ma'lūm olur ve böyle olduğda istiskāya mü'eddī (11) olur el-'ilāc bunun 'ilācı süded-i tahāl ve sü'-i mizācınıñ 'ilācları (12) gibidir lākin bunda harāreti kavī devālar isti' mālinden ihtirāz ideler ki (13) māddeniñ laṭifi mütehallil olup keşifi bāki kalmaya zirā bu taķdīrce zarar (14) ziyāde olur ve māddesini sināmeki ve karaçöpleme ve tatlu selmen ile sür- (15) düreler ve altun otı şarābı ve koyun otı şarābı ve beznetin şarābı (16) ve kebere kurşı ve gāfeş kurşı ve altun otı kurşı vireler ve üzerine (17) süsen yağı ve kebere yağı ve acı bādem yağı ve diyālītā merhemi ve 'artanışā (18) merhemi ve aḡribā merhemi süreler ve bu maṭbūḥ talak pekligine nāfi' dir şıfatı (19) budur uşul-ı müfettiḥe sirkede ıslanmış ve kurumuş ola ve anīsūn (20) ve ḥabbü'l-fakd ve kavun çekirdegi ikişer dirhem hindibā-i berrī ve besfāyic dör- (21) der dirhem kebere köki kabuğı üçer dirhem katır kuyruğı çiçeği ve lisān-ı şevr çiçeği (22) birer kabza laṭife kuru üzüm sekiz dirhem incir dört 'aded bunları (23) kaynadup ve süzüp bu maṭbūḥdan yüz dirhemine on altı dirhem beznetin (24) şerbeti ve sikencibin koyup dört def ada içeler ve bu müshili (25) içmek dahı nāfi' dir şıfatı egrelti köki ve besfāyic dörder dirhem altun

309b

(1) otı bir kabza kışamaḥmūd yarım kabza sināmeki on iki dirhem ḥarbak-ı (2) esved sekiz dirhem çalāpā bir dirhem ḥavlineān ve ağac kavunu kabuğı ve rāziyāne (3) tohumı her

birinden şülüşān dirhem bunları kaynadup ve süzüp kifāyet (4) miqdārı altun otı şarābıyla dört def ada içeler ve ḥabb-ı uşak (5) daḥı şalābete taḥāle nāfi' dir şıfatı budur sirke ile ḥall olunmuş çadır (6) uşığı bir dirhem şabr iki dirhem rāvend ve ġārīḳūn ve maştakī (7) ve milḥ-ı afsenīn şülüşer dirhem bunları dögüp dört tamlā anīsūn yağı (8) tamladalar ve ḥablar idüp şülüş dirhemden bir dirheme dek isti' māl ideler (9) ve eger egreli kökini ve keşüşı kaynadup içmek daḥı fā'ide olur ve daḥı (10) kurumuş ḥayvān talağından bir dirhem döküp isti' māl etmek talaḳlı (11) olan kimseye bi'l-ḥāşşa nāfi' dir ve Cālīnūs bu maraz için bu ḥabbı (12) ġāyet medḥ ider şıfatı ılın iki dirhem fülful-i ebyaz ve sūnbül ve ışk (13) ve altun otı birer dirhem ışk sirkeyle ḥall olunup sā'ir devālar daḥı (14) dögüldükden sonra yoğrulub ḥablar oluna miqdār-ı şerbeti bir dirhemdir (15) ve daḥı şimdiki zamānda seddeleri açmak için müdebber çelik isti' māl (16) iderler ya'ni çelik şerbeti ve çelik ma'cūnı yapup isti' māl iderler talaḳ (17) seddelerine ve talaḳ pekligine ve ciger ve māsārīḳā seddelerine ve muṭlaḳ (18) seddeleriñ envā'ına nef' i 'aẓīmdir çelik şerbetiniñ şıfatı besfāyic ve egre- (19) lti köki ve kebere köki her birinden on iki dirhem altun otı ve kışa (20) maḥmūd yarımşar ḳabza bunları kaynadup ve süzüp bu maṭbūḥdan (21) yüz otuz iki dirhemine on iki dirhem müdebber çelik koyup (22) şerbet ideler ve çelik ma'cūnıñ şıfatı budur ılın ağacı ḳabuğı (23) ve kebere köki ḳabuğı ve meyān köki ve şu teresi toḥumı ve ḥabbū'l-fakd ya'ni id (24) toḥumı ve altun otı ve hindibā toḥumı bir dirhem za'ferān yarım dirhem çelik on (25) altı dirhem bunları kifāyet miqdārı 'asel veyā şeker ile ma'cūn ideler

310a

(1) miqdār-ı şerbeti dört dirhemdir ve eger ṭabī' atı müleyyin etsün dirlerse bu ma'cūnı (2) sināmeki şerbeti ile yapalar nüşa-i uḥrā şıfatı budur fülful ve zencebīl (3) ve ılın ağacı ḳabuğı ve kebere köki ve ferāsiyūn ve altun otı dörder (4) dirhem ḳāḳule ve ḳaranfil ve durunc ve za'ferān ikişer dirhem anīsūn ve fesleḡen (5) toḥumı birer dirhem müdebber çelik seksen dirhem bunları dört yüz dirhem 'asel (6) ile ma'cūn ideler nüşa-i uḥrā şıfatı budur kerefs köki mürabbāsı sekiz (7) dirhem altun otı on altı dirhem kebere köki ḳurşı ve id toḥumı birer buçuḡar (8) dirhem diyārdūn sefūfi ve devā-i kürkūm sefūfi ikişer dirhem bunları (9) altun otı şarābıyla ma'cūn idüp re'yi ṭabīb ile mizāca göre çelik (10) izāfe ideler ve talaḳ üzerine mādde-i nazbāḥ virüp yumşadıcı (11) ve dağıdıcı devālar ḳoyalar meşelā ḥaṭmī va zanbaḳ ve ḥardal ve altun otı (12) ve ketān toḥumı ve papadya ve āsarūn ve id toḥumı ve 'arṭanīşā ve ışk ve muḳl ve ḳaşnī (13) ve mürekkebātdan dāḥiliyūn merhemi ve 'arṭanīşā merhemi süreler ve acı bādem yağı sürmek (14) daḥı nāfi' dir ve bu merhem mücerrebdır şıfatı budur papadya yağı dört dirhem kebere (15) yağı altı dirhem şıḡır iligi üç dirhem sedef

yağı ve sirke ikişer dirhem (16) za‘ ferān südüs dirhem bunları kifāyet miqdārı bal mūmıyla merhem ideler ve bu (17) yakıyı etmek daḥı nāfi‘ dir şıfatı ebegümeci tohumu ve ḥatmī tohumu ve boy tohumu (18) birer dirhem ketān tohumu iki dirhem ebegümeci yaprağı ve yabışkan birer ḳabza ḳarga (19) düvelegi ve semiz ḳabaḳ köki sekiz dirhem pazı ve süsen dörder dirhem ata şoğanı (20) mu‘ tedil ola bir ‘ aded bunları sirke ile ve timür şuyı ile pekçe pişürüp ṭalağa (21) yakı ideler ve daḥı düḥān yaprağı ‘ uşāresiyle bir miqdār çadır uşağını (22) ve terementiyi ḳarıştırup yakı etmek ḡāyet nāfi‘ dir ve çadır uşağını (23) sirkeyle eridüp baldıran ‘ uşāresiyle yakı etmek mücerrebdır ve nef‘ ī ‘ aẓımdır (24) ve bu maraẓa mübtelā olan kimesne sedde irāş iden ḡalīẓ ḡıdālardan ziyāde (25) şaḳınalar meşelā pırınç ve herise ve etmek gibi ve çok ḥareket etmeden daḥı şaḳınalar ve ṭatluları zıkr idüp yemeyeler ve ṭa‘ amlarına ma‘ denūs ve şa‘ tır ḳoyalar.³

310b

(1) ve şu yerine dā‘imā altun otı ve ılıḡın ṭabḥı içeler emrāz-ı kebed ciger (2) ḥastalıkları beyānındadır ve ciger ḥastalıkları beyānında üstād İbokrāṭ (3) el-ḡıdā-yı vāḥid ve envā‘ ma keşire demişdir ma‘ nāsı ḡıdā birdir ve envā‘ ı (4) çokdur dimekdir ya‘ ni demek olur ki her bir ‘ uẓuva ‘ urūḳ vāşıṭasıyla tevzi‘ (5) ve taḳsım olunan ḡıdā ḡıdā olduḡı ḥaḳıḳatıyla birdir lākin ‘ uẓuvlarıñ ba‘ zısı (6) leyyin ya‘ ni yumşak ve ba‘ zısı ḡalīẓ ya‘ ni ḳatı olup ve ḡıdā müftediye müşābih (7) olmaḳ lāzım olmaḡla ol taḳsım olunan ḡıdānıñ daḥı ba‘ zısı raḳīḳ ve mu‘ tedil (8) ve ba‘ zısı ḡalīẓdir bu taḳdırce ḡıdānıñ envā‘ ı çok olur ve ḡıdā dedigimiz (9) demdir ki tenāvül olunan ḡıdādan ḥāşıl olur ve ḳaçan ḡıdā tenāvül olunduḡda dem (10) olup cemī‘ -i bedene ḡıdā olmaḳlıḡa şālih olmaḡla birḳaç yere ṭabḥ olunmaḡa muḥtācdır (11) evvelā mi‘ de ṭabḥ olup ḡıdānıñ eczāsı bir birine müşābih olduḡda keylūs (12) olur ya‘ ni bu haẓmıñ adına Yūnānce keylūs derler ba‘ de bu keylūsüñ şāfisi (13) māsārīḳā ṭamarlarında kebede münceẓib olup ve kebedde bir haẓmla daḥı munhaẓım (14) olduḡda dem ḥāşıl olur ve keylūsdan ḡalīẓ olanı māsārīḳādan bir şu‘ be (15) ile ṭalağa münceẓib olup anda munhaẓım olduḡda andan daḥı dem ḥāşıl (16) olur lākin ḡalīẓ dek olur ve bu ḡalīẓ dem ṭalaḳ ve mi‘ de ve em‘ ā ve ḡışālar vesā‘ ir (17) bunlara müşābih ‘ uẓuvlara ḡıdā olur nitekim ṭalaḳ baḡşinde tafşil olunmuşdur ammā (18) kebedde ḥāşıl olan dem cemī‘ -i bedene ḡıdā olur ve kebed ‘ uẓuv-ı şerīf olup bedeniñ (19) ḳıvāmı anıñla olduysa şıḥḥatini ḥıfẓ etmek lāzım oldu zīrā ki madem kebediñ (20) şıḥḥati dürüst olmaya sā‘ ir ā‘ zānıñ mizācı daḥı şaḥīḥ olmaz pes bu maḥalde (21) ciger maraẓlarınıñ beyānına şurū‘ olunsun biz deriz ki cigere sū‘ -i mizāc ve

³ “ve ṭatluları zıkr idüp yemeyeler ve ṭa‘ amlarına ma‘ denūs ve şa‘ tır ḳoyalar.” Bu cümle sayfanın altında bir önceki cümlelerin devamı şeklinde nüsaḥ kaydıyla gösterilmiştir.

tefarruk-ı (22) ittişāl ve mürr-i žayy terkīb ‘ārız olur sū’-i mizācū’l-kebed cigere ‘ārız olan (23) sū’-i mizāc ekşeriyā maddī olur zīrā cigar gıdānıñ hażm olunacaķ maħalli olmağla (24) kendiye ķanğı mizāc ‘ārız olursa gıdādan mütevellid olan mādde dağı ol (25) mizāca meyl ider eger kendüde sū’-i mizāc-ı hār olursa şafrā tevellüdünü icāb

311a

(1) ider ve eger bārid olursa balğam tevellüdünü icāb ider ve sū’-i mizāc (2) hārıñ sebebi hār gıdālar yemekden ve sū’-i mizāc-ı bāridiñ sebebi (3) bārid gıdālar ve devālar yemekden ve gāhice cigere sū’-i mizāc-ı āhar ‘uzuvdan (4) gelür anıñ ‘alāmeti ve ilācı ‘anķarīb gelür lākin bi’l-hāşşa cigere nāfi‘ (5) olan devālar hayvānātıñ cigaridir meşelā ķurt cigeri ve buzağı cigeri (6) ve kaz cigeri ve tavuķ cigeri ve ķuru üzüm ve tarhaşķūķ ve gül (7) ve şandal ve gāfeş ve pelin bunlar dağı bi’l-hāşşa nāfi‘ dir sū’ü’l mizācū’ (8) l-hār fi’l-kebed cigarıñ sū’-i mizāc-ı hārri ekşeriyā hummā-i muħriķāda olur (9) veyā ķalbiñ ziyāde hārāretinden olur veyā hār şişden olur veyā (10) hārāretli gıdālar ve devālar yemekden olur meşelā biberli ve ķaranfilli ve ziyāde (11) tuzlu şeyler yemek gibi ‘alāmeti bevli ve aşāğıdan çıķan şüfli (12) şarı olmaķ ve şafrā kay’ etmek ve sıtması olup nabızı serī‘ (13) olmaķ ve dili ķuru olup eli ve ayağı yanmaķ ve issi şeylerden (14) mutażarrır olup şovuk şeylerden müntefi‘ olmaķdır ‘ilācı eger kuvveti (15) var ise ķan alalar zīrā ķan hārāreti tesķin ve māddeyi taķlil eyler ve cigere (16) nāfi‘ olup müberrid devālar hindibā-i berrī ve bostānī ve ķuzu ķulağı ve gül ve marul (17) ve benefşe ve nilüfer ve rībās ve şandalların envā‘ ı ve ağac ķavunı ekşisi (18) ve mā’-i cübn bunlardır bu devālar isti‘ māl olunduķda cigere tebrīd idüp (19) kuvvet virir ve mi‘ deye aşlā zarar vermez ve bu maṭbūh dağı cigarıñ sū’-i (20) mizāc hārına gāyet nāfi‘ dir şıfatı hindibā köki dört dirhem bostanı (21) ve yabanī hindibā yapraķları birer ķabza ķavun çekirdegi ve hindibā tohumı ikişer dirhem (22) kıızıl üzüm sekiz dirhem bunları arpa şuyıyla ķaynadup ve süzüp (23) hindibā şarābıyla içeler ve bu cellāb dağı nāfi‘ dir şıfatı budur māi’l-i ķurāh (24) ya‘ ni çeşme şuyı yüz elli dirhem nebāt şekerı elli dirhem bunları şeker ile (25) eridince ķaynadup ba‘de kırmızı şandal iki dirhem şarı şandal bir bucuķ dirhem

311b

(1) gül bir dirhem bunları içine koyup altı sā‘ at miķdārı ışladalar ba‘de (2) süzüp benefşe şarābıyla içeler ve eger içine birķaķ ķatre rūh-ı zāc ve bir miķdār (3) dārcin şuyı ķosalar dağı a‘lādır ve bu ma‘cün dağı cigar hārāretini giderüb (4) kuvvet verir şıfatı hindibā çiçeği hamiresi ve benefşe hamiresi ve gülbeşeker sekiz dirhem (5) diyārdün sefūfi yarım dirhem sikencibin-i sekerri ile ma‘cün idüp isti‘ māl (6) ideler ve dağı cigar üzerine gül merhemi ve şandaleyn yaķısı ķoyalar ve ‘uşāreler (7) den hindibā ‘uşāresi ve marul ‘uşāresi ve ķabaķ

‘uşāresi koyalar ve ğidāları (8) marul ve hindibā ola ya‘ni bunların salatasını veyā pilic ile borānisini pişürüp (9) yiyeler ve summāklı ve koruklu ve limonlu aşlar yiyeler ve içdiği şular yalnız arpa (10) şuyı ola veyā şekerle içeler ve mā‘-i cūbn içmek daḥı nāfi‘dir sū‘-i mizāc (11) ü‘l-bārid fil-kebed cigerde sū‘-i mizāc-ı bārid olmak sebebi şovuk şeyler tenāvü- (12) lünden olur ya‘ni meşelā karpuz ve hıyar ve kabağ ve yoğurt gibi ve qarlı şū (13) içmek gibi faşd etmekle kanı çok akıtmağdan veyā dem-i bevāşirīn ve dem-i ḥayzīn (14) çok akmasından olur ve gāhice ihtibāslarından daḥı olur zīrā ihtibās (15) sebebiyle ḥarāret-i mādenniñ altında kalup ...⁴ zāhir olur ‘alāmeti (16) ta‘āma iştihāsı ziyāde olur ve bedeni şovuk olur ve beyāz olur ve nabzı (17) şağır olup ḥareketi baṭī ve berāzī daḥı beyāz olur ve issi şeylerden ḥazẓ idüp (18) şovuk şeylerden mutaẓarrır olur ve bu marāza ‘ilāc olunmayup eskirse istiskāya (19) mü‘eddī olur ‘ilācı ḥarr devālar ile kızdırmakdır ve eger kan ihtibāsı varsa (20) tervīḥden ötüri kan alalar ve bu marāza münāsib olan devālar rāziyāne (21) ve ma‘denūz ve kerefs ve eger tarāġiyūn ve aġrimonya ya‘ni koyun otı ve keşūs (22) ve pelīn ve hemīl ve kemāderyūs ve petūnīka ve şāhtere ve ebhel ve baldırıkara ve mekke (23) ayrığı ve mürverve anīsūn ve dārcīn ve sūnbül ve ṭurunc kabuğı ve ağac kavunu (24) kabuğı bunlardır ve mürekkebātın koyun otı şerbeti ve beznetīn şerbeti ve uşul şerbeti (25) ve ma‘cūnlardan devā-i ilk ve devā-i kürkūm ve ma‘cūn-ı dārcīnī ve qurşlardan

312a

(1) rāvend qurşı ve ġāfeş ve pelīn qurşı münāsibdir ve bu maṭbūḥ ġāyet (2) mücerrebirdir şıfatı rāziyāne köki ve ma‘denūz köki dört dirhem koyun (3) otı ve kışamaḥmūd ve baldırıkara birer kabza hemīl ve şāhtere yarımşar (4) kabza rāziyāne tohumı ve anīsūn bir dirhem bunları şū ile kaynadup (5) ve süzüp uşul şerbeti ile veyā sikencibīn ile içeler ve daḥı (6) Cālīnūsūn qurşı lüzümerri daḥı nāfi‘dir şıfatı budur anīsūn (7) ve kerefs tohumı ve āsārūn ve pelīn ve acı bādem her birinden birer döküp (8) qurşlar ideler ve bal şuyı ile isti‘ māl ideler ve bu ma‘cūn daḥı (9) bu marāz içündür şıfatı dezākī üzümünün balı sekiz dirhem kābili (10) ve armātīkū sefūfi ikişer dirhem mekke ayrığı ve kırt cigeri yarımşar (11) dirhem bunları bal ile ma‘cūn idüp isti‘ māl ideler ve ḥāricden (12) ciger üstüne pelīn yağı ve maşṭakī yağı ve qaranfil ve ‘ūd ve sūnbül süreler (13) ve bu merhem daḥı mücerrebirdir şıfatı pelīn yağı ve sūnbül yağı dörder dirhem (14) acı bādem ve maşṭakī ikişer dirhem ġāfeş ve pelīn ve edḥīr şülüşer dirhem (15) kerefs tohumı ve ma‘denūz tohumı südüs dirhem kifāyet miḳdārı bal mūmıyla (16) merhem ideler ve pelīni ve ġāfeşi kaynadup üzerine yağı ideler ve ğidā- (17)

⁴ Metinde silinmiştir.

lardan kabağ ve karpuz ve hıyar gibi bārid olan şeylerden şakınalar (18) ve gügercin kebābı ve tavuğ ve bunların ğayrı hafif ğidāları dārcin (19) ve biber ile bahārlayub öylece isti‘ māl ideler sū’i’l-mizācū’r-raṭb (20) cigerde sū’-i mizāc-ı raṭb olmak sebebi ruṭūbetli ğidālar ve devālar yemekdir (21) ve çok ḥammāma girmekdir ‘alāmeti bedeni ruṭūbetli ve süst olmağdır (22) ve kanında mā’iyet çok olup aşağıdan çıkan şüfli ruṭūbetli (23) ve miğdārı keşir ve bevli dağı tebnī ya‘ni şamān renginde olmağdır el-‘ilāc (24) ḥār ve yābis devālar veyā bārid-i yābis devālarla ruṭūbeti azaldalar (25) ve ḥār-ı yābis olan devālar meşelā pelin ve ğāfeş ve maşṭakī gibidir ve bārid

312b

(1) olanlar gül ve şandal gibi ve bu marāza ma‘cūnlardan cevāriş-ı şandalin ve diyār (2) dūn ğāyet nāfi‘dir sū’ü’l-mizācū’l-yābis cigerde sū’-i mizāc-ı yābis (3) olmak sebebi qurı şeyler yemekden ve çok hareketden ve aç tırmağdan (4) ve şusuzluğā şabr etmekden olur ‘alāmeti bedeni arık ve kanı az (5) olmağdır ve ağız kuruyup şusuzluğı olmağdır ve kabız olmağdır (6) ve muraṭṭıb şeylerden ḥazṣ idüp müceffef ya‘ni qurudıcı şeylerden mutaṣarrır (7) olmağdır ‘ilācı şerbetlerden müteḥallil olan şeyleri isti‘ māl ideler (8) meşelā benefşe şerbeti ve lisān-ı sevr şerbeti gibi ve tatlu bādem yiyeler ve bezūr (9) müstaḥlebi ve kızıl üzüm ve et şuları ve nīmpirşit yumurṭa şarısı yiyeler (10) ve ḥāricden ciger üstüne tatlu bādem yağı ve benefşe yağı ve diyālītā merhemi (11) süreler ammā sū’-i mizāc mürekkeb olsa ol zamān ‘ilācı dağı iki (12) keyfiyetden münāsib olan devāları terkīb idüp isti‘ māl etmekdir (13) ya‘ni su’i mizāc-ı ḥār-ı yābis ise bārid-i raṭb ve bārid-i yābis ise ḥār-ı (14) raṭb devālardan terkīb ideler ve cigerde sū’-i mizāc maddi (15) olsa sebebi ya kuvvet-i dāfi‘anın za‘fidir ki cigerde mütevellide olan (16) māddeniñ def‘ine kādir olmaz veyā cemī‘-i bedenden cigere muṣab olur (17) ‘alāmeti eğer ḥarāretten ise sū’-i mizāc-ı ḥārın ‘alāmetleri gibidir (18) ve kuşmağdır ve ağız acı olmağdır lākin bunda ḥummā olmaz megerki sedde- (19) ye mükārin ola el-‘ilāc māddeyi tenkıye idüp mizācı ta‘dıl ve (20) ‘uzuva kuvvet vireler eğer kan ‘alāmeti olursa veyā kanıñ ihtibā- (21) sindan ise kan aldırılar ve ḥār olanda māddeyi gül-i mükerrer (22) ve rāvend ve timūrhindī ve kudret ḥelvāsı gibi devālarla tenkıye ideler (23) ve müşhil gül ma‘cūnı dağı münāsibdir ve bārid olanda gül balı ve ğārīkūn (24) ve ma‘cūn-ı temri ve ma‘cūn-ı hindī vireler kezālik ḥār olanda müdirrāt (25) dan bezūr-ı bāride müstaḥlebini mā‘-i cūbn ile ve ayrığ köki ṭabḥıyla vireler

313a

(1) ve bārid olanda müdirrātdan kuşkonmaz ve rāziyāne ve ma‘denūz (2) ve her dem bahār ve edḥir ve ve āsarūn vireler ya‘ni bunları kaynadup (3) içeler ve ciger üstüne sū’-i mizācda

geçen devālarıñ münāsibini (4) koyalar seddü'l kebed ü macārīye cigerde ve cigeriñ mecrālarında (5) sedde olmak ve katāki ciger-i ahlātıñ tevellüd idecegi maḥal olduysa (6) ahlātıñ fazlasından şey'en ba' de şey' kendüde bāki қalanı (7) қuvvet-i dāfi' a def' idemedigi vakıtte ol bāki қalan fazla (8) tamarlara tölup tażyīk etmekle mecrālarını tesdīd ider ve cemī'-i bedene gıdā (9) nüfūzını men' ider bunun sebebi ya mādde'dir veyā rīḥdir ve mecrāları sed (10) iden mādde ya kemiyyeti ile'dir ya'ni miqdārı çok olmasıyladır veyā keyfiyyeti (11) ile'dir meşelā dem-i ḡalīz ve balḡam-ı ḡalīz ve şafrā-i meḥiyye ve sevdā gibi ve bu (12) mādde daḡı ya cigerde mütevellid olur ciger hażmı za'if olduğundan (13) veyā āḡar 'uzuvdan muṣṣab olur yāḡūd mi' deniñ hażmı za'if olmaḡla (14) keylūs-ı ḡalīz ve çek қaldüğundan olur ammā cigere muṣṣab olan mādde (15) talaқdan ve dimāḡdan ve raḡmden olur ve cigeriñ ol māddeyi cezb (16) idüp қабул eylemesi za'if ve ḡarāretli olduğundandır yāḡūd sedde- (17) niñ sebebi sedde īrāş eyleyen şeyler yemekden olur meşelā herīse ve nişan- (18) lı ta'āmlar gibi ve tatlu şarāb gibi veyāḡūd ta'ām 'aқabinde şedīd ḡareket (19) etmekden veyā ta'āmdan şoñra ḡamāma girmekden olur zīrā hażm olmazdan (20) muқaddem kebede münde'fi' olup sedde īrāş eyler 'alāmeti saḡ cānibde (21) bir aḡırlıқ ḡiss olunur ve veca' olup nefesi tār olur (22) ve bedeniñ levni taḡayyūr ider ve tamarlar münsed olmaḡla ā'zāya gıdā vāşıl (23) olmadığından bedeni arıқ olur şüfli çok çıkup bevli az olur (24) ve ekşeriyā ciger seddesi sıtmalı kişilerde çok olur ve şusuzluқ (25) 'ārīz olup göñli bulanır ḡuşūşan sedde kebediñ muқа'arında

313b

(1) ya'ni çukurında ola ammā muḡaddebinde ya'ni yumru tarafında olsa aḡırlıқ (2) 'ārīz olup diyāfraḡmā didikleri ḡicāba zaḡmet virmesiyle nefes (3) tārıḡı ziyāde olup ve aşaḡıdan çıkan şüfli-i deme'viyyete mā'il olur (4) ve bu seddeye 'ilāc olunmayup terk olunursa yaramaz marāzlara ve (5) ḡummālara ve istiskāya mü'eddī olur el-'ilāc seddeleri açmak ve māddeyi (6) tenқıye idüp 'uzuva қuvvet vermek'dir eger қanda ziyādelik varsa (7) bāseliқden қan alalar ve eger demiñ iḡtibāsından ise şāfen tamarından (8) қan ala ve bevāşīr üzerine sülük yapışdıralar ve sū'-i mizācda geçen (9) devālarla māddeyi tenқıye ideler ve kebed seddelerini açıcı devālar niçe kerre (10) geçmiştir ki meşelā rāziyāne ve ma'denūz ve қuşқonmaz ve herdem bahār ve қuvve (11) ve āsārūn ve cenḡiyanā ve keşūş ve hemīl ve ferāsiyūn ve şevketü'l-mübāreke (12) ve siyāḡ noḡūd ve acı bādem gibi bu devālardan maḡbūḡ idüp isti' māl (13) ideler lākin maḡbūḡuñ içine bir miqdār kıvıl üzüm ve sūnbül ve dārcīn (14) қomak lāzım ve ḡāḡice bir miqdār sirke daḡı koyalar ve mürekkebātdan baldırı (15) қara şerbeti ve uşul şerbeti ve devā-i kürküm ve devā-i ilk ve rāvend қurşı (16) ve ḡāfes

ķurşı münāsibdir ve eger mādde ħār ise ayrıķ ve hindibānıñ iki (17) nev‘i ve ķuzu ķulağı bunları ķaynadup içeler ve bezūr-ı bādem müstaħlebi (18) ve rāvendli hindibā şerbeti vireler va bu ma‘cūnlardan diyārdūn ve cevāriş-ı (19) şāndalin ve ķurşı kāfur isti‘māl etmek münāsibdir ve bu maṭbūḥ dağı (20) müfettiḥdir seddeleri açar şıfatı budur uşūl-ı müfettiḥe sekiz dirhem āsārūn (21) ve anīsūn ve rāziyāne ve naḥve ikişer dirhem baldırıķara ve hindibā ve ġāfeş (22) birer ķabza ķışamaḥmūd ve hemīl yarımşar ķabza kırlanğıc otı bir dirhem ķara (23) noḥūd dōrt dirhem edḥīr bir bucuķ dirhem ķuru üzüm altı dirhem meyan (24) köki üç dirhem ḥabb-ı ‘ar‘ār on iki ‘aded bunları ķaynadup ve süzüp (25) uşūl şerbeti veyā beznetīn şerbeti ile isti‘māl ideler ve rāyiḥası

314a

(1) ṭayyib olsun dirlerse içine bir miķdār şandaleyn sefūfı ķoyalar ve eger (2) müleyyin olsun dirlerse içine dōrt dirhem macūķān ve iki dirhem rāvend (3) ve şülüş dirhem sūnbūl ve yarım dirhem dārcīn ķoyalar ve seddeleri açar ve hem māddeyi (4) telyīn ider ve keşūs şarābı dağı müfettiḥdir seddeleri açmada ġāyet eyūdūr (5) şıfatı keşūs iki ķabza şāhtere ve altun otı ve āpātīķa ve baldırıķara (6) yarımşar ķabza rāziyāne köki ve ķuşķonmaz köki ve hindibā köki üçer dirhem hindibā (7) sekiz dirhem bezr-i keşūs altı dirhem rāziyāne toḥumı iki dirhem bunları ķaynadup (8) süzeler ba‘de hindibā ‘uşāresi ve şāhtere ‘uşāresi dōrt dirhem (9) rāvend iki dirhem dārcīn yarım dirhem bunları dağı zamm idüp mecmū‘ını ķaynadup (10) ve süzeler ve kifāyet miķdārı şeker ile şerbet kıvāmı virüp isti‘māl ideler (11) ve acı bādem ķurşı dağı seddeleri açmada ġāyet mücerrebdır ve bu muķaṭṭar şu dağı (12) ciger seddelerini açar şıfatı uşūl-ı müfettiḥe her birinden yigirmi dōrt dirhem hemīl (13) filizi ve ġāfeş ikişer ķabza keşūs ve āpātīķa ve hindibā birer bucuğar ķabza bunları (14) mā’-i cūbn ile üç gün bir yerde ısladup ba‘de taķṭīr ideler ve bu muķaṭṭardan (15) yigirmi dōrt dirhemini uşūl şerbeti ile ezüp içeler ve süded-i ṭihālde (16) bizim zıkr itdigimiz şu bundan ķavīdır ve eger sedde ḥarāretle olursa bu maṭbūḥı (17) vireler şıfatı hindibā köki ve ayrıķ köki ve ķuru üzüm dōrder dirhem hindibā (18) yaprağı ve marul yaprağı ve keşūs birer ķabza ġāfeş ve efsentīn birer ķabza laṭīfe (19) hindibā toḥumı ve ķavun çekirdegi ikişer dirhem kākenc on iki ‘aded bunları ķaynadup (20) ve süzüp hindibā şerbetiyle isti‘māl ideler ve kırmūṭarṭarū ve rūḥ-ı zāc isti‘māl (21) etmek ḥarāretten ve burūdetten olanlara nāfi‘dır ve kaçan seddeleri eskiyüp müstaḥkem (22) olsa bunlardan ķavī devālara muhtāc olduķda ṭalaķ baḥşinde zıkr eyledigimiz (23) çelik ma‘cūnı ve çelik şerbeti isti‘māl oluna ve bu çelik sefūfı dağı mücerrebdır (24) şıfatı müdebber çelik bir cüz’ selīḥa iki cüz’ şeker dōrt cüz’ bunları sefūf (25) idüp şabāḥ ve mesā şülüşer dirhem isti‘māl ideler şıfat-ı cevāriş bu dağı

314b

(1) mücerrebdır şıfatı müdebber çelik sekiz dirhem koyun otı şuyı ile erimiş ve kıvāma (2) gelmiş şeker elli dirhem bunun içine dört tamlā dārcīn yağı yāhūd kıaranfil (3) yağı tamladup resm üzere kıurş ideler ve dağı lāyık olan budur ki ‘alīl (4) olan kimesne müfettiḥ devā isti‘ māl etdikde yarım sā‘at miqdārı şağ kıarafına (5) kıayanub otura ve ciger üzerine vaż‘ olunacak devālar pelīn ve şāhtere ve egreḥti (6) köki ve keşūş ve ġāfeş ve papadya bunları kıaynadup kimād ideler ve acı bādem yağı (7) ile yağlayalar ve bu merhem dağı burūdetden olana ġāyet nāfi‘ dir şıfatı sūnbūl yağı (8) ve acı bādem yağı dörder dirhem sūnbūl ve edḥīr sūlūşer dirhem topluğ ve kerefs toğumu (9) sūdūser dirhem kifāyet miqdārı bal mūmıyyla merhem ideler ve ciger üstüne sūreler (10) ve eger sedde ḥarāretten ise ciger e hindibā şuyı ve sirke ve pelīn şuyı bunları (11) sūreler ve bu ma‘cūn ciger e kıuvvet verir ġāyet nāfi‘ dir şıfatı budur kıurt (12) cigeri dörder dirhem meşer iki dirhem pelīn mūrabbāsı ve ġāfeş mūrabbāsı sekiz (13) dirhem bunları ġāfeş şarābıyyla ma‘cūn ideler ve eger ḥarāretten ise bu ma‘cūnı (14) vireler şıfatı hindibā çiçeğı ḥamīresi on iki dirhem ġūlbeşeker altı dirhem (15) diyārdūn sefūfı ve şandal sefūfı yarımşar dirhem bunları hindibā şarābıyyla (16) ma‘cūn ideler ve dağı ‘alīl ġalīz ta‘āmlardan iḥtirāz eyleye herīse gibi (17) ve peynir ve paşdırma gibi ve yediğı kıızıl üzüm ve şam fıştığı ola ve içdiğı (18) arpa şuyı ve bal şuyı ve sikencibīn-i sekerri ola en-neḥḥatū fi’l-kebed ciger (19) üfürölüb şişmek sebebi ya mi‘deden ve bağırsaqlardan mūşāreket (20) tarīkıyle olur yāhūd cigeriñ kendinden olur ve ġāḥice minfaḥ ya‘nī şişirici (21) ta‘āmlar yemeden olur bağılla ve böğrölce gibi ve ġāḥice balğamdan ve sevdādan (22) dağı olur ve ekşeriyā yaramaz ḥummālarda ‘arīz olur ‘alāmeti ġāḥ ġelūp ġāḥ (23) ġitmeliđir eger ḥummāsı yoğ ise bevli beyāz ve ḥām olmağıdır el-‘ilāc rīḥleri (24) taḥlīl idici şeyler isti‘ māl ideler ve ḥılt-ı bāridden olan seddeye (25) nāfi‘ olanlar buña dağı nāfi‘ dir cevāriş-ı kimmūn ve cevāriş-ı ḥavlıncān isti‘ māl

315a

(1) etmek ġāyet nāfi‘ dir ve eger şiş balğamdan ise balğamı ishāl ideler ve papadya (2) ve pelīn ve anīsūn kıaynadup kimād ideler ve sūnbūl yağı ve pelīn yağı ve acı (3) bādem yağı sūreler ve şişirici ta‘āmlardan şakınalar el-veremū’l-ḥār (4) fi’l-kebed cigerde issi şiş olmağı ya şāfi kıandan olur veyā şafırā (5) ile veyā balğam ile veyā sevdā ile kıarışık kıandan olur sebebi cigeriñ (6) ḥarāreti ziyāde olmağıla aḥlātı kendüye cezb etmesidır veyā ciger (7) za‘īf olduğından kendüye dökülen māddeyi def‘ idemeyüp (8) kıabūl etmesidır ‘alāmeti şağ cānibinde ağırlık olur ve ḥafīf ḥummāsı (9) olup ġiderek tedrici muḥriķa gibi şedīd olmağıdır ve ne kıadar şiş (10) ziyāde olursa ḥummāsı dağı ziyāde olur ve ekşeriyā gecelerde şedīd (11)

olur ve örmek buḥārı akcigere çıktığından ötüri kuru (12) öksürüğü olur ve diyāfragmā didikleri hicāba müşārik olduğundan (13) nefesi tār olur ve sağ tarafına yatdıkda ağrısı ziyāde olur (14) ve nabzı serī olup muhtelif olur ve gāhice nabızda şalābet (15) ‘arız olur ve şusuzluğu ziyāde olur ve ta‘āma iştihāası kalmaz (16) ve dili kuru ve siyāh olur ve ṭabī‘atı kabz üzere olur megerki cigerde (17) za‘īf ola ol zamān kabz olmaz ve gālib olan hıltı kay’eyler (18) ve ishāl ile çıkan şeylerden bilinür ve bu marāz zātü’l-cenb müşā- (19) bihdır lākin farkı hāziḳ ṭabībler katında ḥafī degildir ya‘ni kabızdan ve öksü- (20) rükden fark olunur el-‘ilāc bu marāzda evrām-ı ḥārreniñ ‘ilācında (21) olan ḳanūna mūrā‘āt lāzımdır ammā ḳan almakda vācib olan budur ki (22) ḥuḳne-i leyyine ile ṭabī‘atı telyīn etdikden soñra eger kuvvet-i kavīyye olursa (23) ḳan almakdır ve Cālīnūs ḥekīm der ki sağ koluñ bāseliḳden faşd (24) eyleyeler tā ki marīz yapılmāḳ rütbesine varınca ammā bizim ḳatımızda lāyık (25) olan kuvvetiñ taḥammülüne göre ḳanı tadrīci birkaç def‘a da az az

315b

(1) akıtmāḳ gerekdir lākin nezīh ḳan almak vācibdir hemān ikinci veyā üçüncü günü (2) faşd etmek te’ḥīden evlādır ve gāhice veca‘ bāḳı ḳalursa yedinci (3) ve sekizinci günü faşd olunur ve eger ḳan almaḡa māni‘ bulunursa sāḳlardan (4) ve sağ kolunuñ bāzūsundan ḥacāmat ideler eger verem kebediñ muḳa‘arında (5) ise müşhil vireler meşelā gül-i mūkereri ve ḳudret ḥelvāsı ve ḥıyārşenbe (6) ve timürhindī gibi ve eger kebediñ muḥaddebinde ise ḥuḳne ile ihtikān etmek (7) müşhilden münāsibdir şıfatı ḥuḳne-i leyyine arpa şuyı yüz dirhem ḥām (8) şeker sekiz dirhem gül yaḡı on iki dirhem gül-i mūkereri on altı dirhem yumurta (9) şarısı bir ‘aded bunları ihtikān ideler ve eger ḥarāret ziyāde ise bu ḥuḳneye (10) marul ve lisān-ı şevr ṭabḥı ve ḥıyārşenbe ve nilüfer ve erik daḡı zamm ideler ve (11) maṭbūḥlardan kebediñ sū‘-i mizāc-ı ḥārrında zıkr itdiklerimizi vireler ve verem (12) muḥaddebi olduğda naḫcdan soñra müdirrāt isti‘māl eyleyeler meşelā bezūr (13) bādem müstaḥlebi gibi ve keşūş ve ayrıḳ ve helyūn ve kākenc tabiḥleri gibi ve inḥitāt (14) vaḳtinde müderratdan kerefs ve doḡu ve rāziyāne ve fū ve uşūl şerbeti ve beznetīn (15) şerbeti isti‘māl ideler yāḥūd bu maṭbūḥı vireler şıfatı ḳuşḳonmaz (16) köki ve rāziyāne köki dörder dirhem ma‘denüz ve hindibā ve bezūr-ı bāride (17) ikişer dirhem baldırıḳara ve gāfeş birer ḳabza ḳara noḥūd yarım ḳabza (18) kuru üzüm sekiz dirhem bunları şu ile ḳaynadup ve süzüp ve uşūl (19) şerbeti ile içeler ve eger müşhil ile aḥlāt-ı ḡalīzeyi çıkarmaḡa muḥtāc (20) olunursa eftīmūn ve ḥanḫal ve besfāyic isti‘māl ideler ve ḳanṭariyūn-ı saḡīr (21) ile ihtikān ideler nitekim fāzıl Cālīnūsun Re‘yi böyledir ammā şimdiki (22) zamānda şafrā ‘alāmeti var ise gül-i mūkereri ve ḳudret ḥelvāsı ve ḥıyar (23) şenbe ve rāvend ve diyāḳatilikūn ile ishāl ideler ve balḡam ‘alāmeti

olursa (24) kırtım ve ġārīkūn ve mecūkān ile ve sevdā ‘ alāmeti olursa sināmekī (25) ve eḡīmūn ve besḡāyic ile ishāl ideler ve dağı ciger üstüne ibtidā rādī‘

316a

(1) devālar koyalar meşelā ayva yağı ve sirke ve şandal ve sumāk ve mersīn ve bögürtlen (2) filizi ve marul ve hindibā ve semiz otı ve it üzümü ve siñirli yaprağı (3) ve yumurta ağı ve şandaleyn yakısı ve gül merhemi gibi ve gāhice bu devālara sūnbül (4) ve maştakī ve servi kozalağı ve edhīr ve topalağ zamm olunur huşuşan (5) verem-i dem-i balğamīden hāşıl olup seķīrūs didikleri vereme intikāl (6) ider havfı ola yāhūd zıkr olunan devālarıñ yağları zamm oluna ve acı (7) bādem yağını ve papadya yağını yumurta ağıyla ve sirke ile koyalar ve bu merhemi (8) sürmek dağı nāfi‘ dir şıfatı gül yağı ve ayva yağı dörder dirhem papadya (9) yağı ve pelīn yağı ve torağ otı yağı ve sirke ikişer dirhem bunları kifāyet (10) miķdārı bal mūmıyla merhem ideler ve bu zımād dağı nāfi‘ dir pelīn yaprağı ve kayşūm (11) ve gāfeş ve hindibā yaprağı yarımşar kabza çekirdegi çıkmış üzüm yigirmi dört dirhem (12) bunları şarf şarāb ile merhem gibi olunca kaynadup ba‘ de ketān tohumı otı (13) ve boy tohumı otı sekizer dirhem irsā iki dirhem bunları dağı zamm idüp (14) kifāyet miķdārı gül yağı ve papadya yağıyla karışdırup yağı ideler ve maražıñ (15) tezyīdi vaķtinde muḡallilāt ziyāde olunup rādī‘ atı noķşān ideler muḡallil (16) dedigimiz papadya ve boy tohumıdır ve bunlardan kavī olanlar irsā yağı ve ‘ atik zeyt (17) yağıdır ve zūfā tabḡı ve fūdenc tabḡıdır ve eger verem-i sevdāvi olup (18) seķīrūs olur deyü havf olunursa yakılarına iç yağları ve igeler zamm (19) oluna ve eger verem dağılmayup deşilmege meyl iderse ol vaķit munzic devālar (20) koyalar meşelā arpa unı ve sāde yağı ve ḡatmī yaprağı ve ebeğümeci yaprağı ve papadya (21) ve ketān tohumı ve kaz yağı ve tavuğ yağı ve incir ve tatlu badem yağı ve za‘ ferān (22) ve yumurta şarısı gibi ve verem deşildikten soñra eger em‘ ādan taraḡa deşilür (23) ise ihtikān ile i‘ ānet ideler meşelā arpa şuyı ve ḡām şeker ve gül balı ve kepek (24) bunlardan huķne ideler ve eger verem bevl yolundan taraḡa deşilürse (25) mu‘ tedil mederler vireler meşelā mā‘-i cūbn ile bezūr-ı bāride müstaḡlebi vireler eger

316b

(1) ḡummā yoğ ise müstaḡlebine kuşķonmaz ve kerefs dağı ziyāde ideler ve eger şiş (2) mi‘ deden taraḡa deşilürse muķayyi‘ vireler meşelā bal şuyı ve et şuları (3) ve yağlar gibi ba‘ de yarayı ķurūḡ-ı kebedde zıkr olunacağ devālar ile ‘ ilāc ideler (4) ve dağı ġalīz ġıdālardan ve tatlılardan ve herīselerden ihtirāz ideler (5) ve ġıdāları pilic şuyı ve marul ve hindibā ve lisān-ı şevr ola el-evrām (6) ü‘ş- şalbetü ve seķīrūs fi‘l-kebed ya‘ ni cigerde ķati şiş olmağ ekşeriyā (7) issi şişden veyā seddeden veyā ġalīz ve lezc ḡıldan olur huşuşan (8)

mādde-i sevdāviyeden ola ‘alāmeti şağ cānibinde ağırlık olmaqdır (9) ve katılımı zāhir olmaqdır ve ağrısı hafif olup hummāsi olmamaqdır (10) ve bevli az olup ve bedeniniñ levni yeşile mā’il olur ve ekşeriyā bu maraz (11) istiskāya mü’eddī olur el-‘ilāc sedde bābında geçen munzıc ve mūmiyā (12) devālarla katılımı telyin ideler ya‘ni yumşadalar ve münāsib müşhil vireler (13) ve ciger üstüne pelin ve sünbül ve za‘ferān ve maştakī koyalar ve şalābeti yumşadıcı (14) ve dağıdıcı devālar şıgır iligi ve tavuk yağı ve kaz yağı ve muql ve çadır (15) uşağı ve haţmī köki ve karga dülegi köki ve ketān tohumu (16) ve boy tohumu ve zanbağ yağı ve dāhiliyūn ve ikililü'l-melik yakısı bunlardır ammā (17) mūmiyā olanlar yarpoz ve şa‘ter ve mürr-ı şame ve mürr-i şāfi gibilerdir ve ‘uzuva kuvvet (18) verici devālar pelin ve mürr-i şāfi ve maştakī ve helilecāt gibilerdir ve bu kemmādı (19) etmek dağı nāfi‘dir şıfatı budur haţmī köki yigirmi dört dirhem ısırgan (20) yaprağı on altı dirhem karga dülegi köki sekiz dirhem egrelti köki ve boy (21) tohumu dörder dirhem gāfeş ve haţmī yaprağı ve pelin ve papadya ve torağ otı (22) yarımşar kabza bunları şu ile ve sirke ile kaynadup cigeriñ üstüne (23) yağı ideler ve bu merhem dağı nāfi‘dir şıfatı dāhiliyūn ve kaz yağı ve şıgır (24) iligi on altışar dirhem sirke ile hal olmuş çadır uşağı ve muql ikişer (25) dirhem kifāyet miqdārı bal mūmiyla merhem ideler ve bu merhem dağı kebediñ şalābetini

317a

(1) gidermede gāyet nāfi‘dir şıfatı sirkeyle hal olunmuş çadır uşağı (2) ve haţmī lu‘ābı ve ketān tohumu lu‘ābı dörder dirhem muql üç dirhem egrelti (3) köki ve lisan-ı ‘uşfur ağacınıñ kabuğı bir dirhem şarāb ile gāsl olunmuş (4) yir soğulcanı ve zanbağ yağı altışar dirhem incir iki ‘aded bunları (5) lu‘āblar mahv olunca kaynadup ba‘de rātineç ve terementi ikişer dirhem (6) dāhiliyūn üç dirhem bal mūmı dört dirhem bunları dağı zamm idüp (7) merhem ideler ve benc yaprağı acı bādem yağıyla kaynadup ciger üstüne (8) koyalar ve keçi tersini dağı koymak bu bābda gāyet nāfi‘dir ve dāhilden (9) ısırgan tohumu kavurup isti‘māl etmek dağı nāfi‘dir ve dağı (10) Cālīnūs aydır ki zift ve fülful ve kıst her birinden berāber saħk idüp (11) isti‘māl ideler ve maştakī ile çadır uşağını hāblar idüp isti‘māl (12) ideler veyāhūd bu şıfatla yapup isti‘māl ideler ışk bir cüz’ sedef (13) yarım cüz’ bunları gāfeş şarābıyla hāblar idüp bir dirhemden bir buçuk dirheme (14) dek isti‘māl ideler ve dağı Eşklābyūs ve Flāgariyūs nām tabibler (15) bu marazda centiyānā ve kemāfiṭūs ve ferāsiyūn isti‘mālını gāyet medh (16) iderler ve ma‘lūm ola ki bu maraz eskirse hafif ‘ilāclar te’sir (17) eylemez belki ol vakit kavī devālara muhtāc olunur ve şimdiki zamānda (18) isti‘māl olunan şapārına maṭbūhıdır ba‘zı illete münāsib devālar ile (19) meşelā egrelti köki ve gāfeş ve altun otı gibi devālarla kaynadup isti‘māl (20) ideler ve eger tabi‘atı telyine muhtāc olunursa maṭbūhıñ

içine haṭmî köki (21) ve lisân-ı şevr yaprağı koyalar ve bu devâlardan kavî olan devâlar şalâbet-i (22) tıhâlde ve merâkiya da zıkr olunan çelik ma'cûnı ve çelik şarâbı isti' māl (23) etmektedir qurûḥu'l-kebed cigerde yara olmak ya bir şişin deşilmesinden (24) olur veyâ hiddetli hıltıdan olur veyâhûd Frenk 'illeti gibi bir yaramaz (25) 'illetden olur şişin deşilmesinden olanın 'alâmeti veremiñ tekaddüm

317b

(1) inmesidir ve öksürüğü ve veca' olmağıdır ve bedeni arık olup aşağıdan (2) çıkan şüfl ile ve bevl ile irin çıkmaktadır ve beşeresi sarı olmağıdır (3) ve hiddetli hıltıdan olanın 'alâmeti bedeniñ zâhirinde ufacık sivilceler (4) olur ve ağzı bed kıoşar ve gâhice gönül bulanması ve bayılmağı 'arız olur (5) el-'ilâc veremiñ deşilmesinden olana maddeyi ve kayhı pāk idici devâlar (6) isti' māl idüp ba' de geçen bâblarda zıkr olunan oñulducı devâlar vireler (7) ve hiddetli hıltıdan ise kıan alalar ve gâlib olan hılt şâfrâ mıdır veyâ (8) balğam-ı mālîḥ midir her ne ise anı ishâl ideler ve qurûḥ-ı kebedi pāk idici (9) devâlar arpa şuyıdır ve mâ'-i cübndir ve mâ'-i 'aseldir ve bunlardan sonra (10) şapârına ve çöp çini ve zerâvend ve ışkabiyyûzâ ve irsâ ve diş otı (11) ve pelin ve sünbül maṭbūḥını isti' māl ideler ve bu cevâriş dağı isti' māl ideler (12) şıfatı budur efâviyâ-i verdî sefûfi ve diyâsentâ sefûfi ve ântimon (13) mu'arrik şülüşer dirhem cevz-i bevvâ ve besbâse ve mercân ve ṭebâşir bir dirhem (14) nebât şekerı yigirmi dirhem gülâb ile hâll olunmuş otuz iki dirhem (15) ak şeker ile cevâriş ideler za' fül-kebed ciger za' if olmak hâzıma- (16) sınıñ za' if olmasıdır ekşeriyâ sū'-i mizâc-ı bārideden olur 'alâmeti (17) bedeniñ levni şarıya mâ'il olmağıdır ve birazı et yıkındısı gibi olmağıdır (18) ve bu marâz sū'u'l-kınye didikleri marâza yakındır el-'ilâc cigeriñ (19) mizâcını ta' dıl ideler ve münâsib ğıdâlarla cigere kıuvvet vireler ve hayvâ- (20) nâtiñ kıaracigeri meşelâ kıurt cigeri ve buzağı cigeri ve tavuğ cigeri (21) ve kıâz cigeri ve ḥorûs ḥuşyesi ve ḥelezon ya' ni sümükli böcegi (22) ve kıuru üzüm ve dârcin bunları ğıdâlarına ve devâlarına koyalar ve cigere (23) kıuvvet verici devâlar ṭarḥaşkıḡ ve şandal ve gül ve pelin ve râvend ve diyâr- (24) dün ki râvendiñ vezni iki kıat kıonmuş ola bunlardır ve bu ma'cûn (25) dağı cigere kıuvvet vermede ğâyet nâfi' dir şıfatı kıızıl üzümüñ balı

318a

(1) elli dirhem ağac kıavunı kıabuğı mürabbâsı ve gülbeşeker sekiz dirhem efâviyâ-i (2) verdî sefûfi ve bārid incü sefûfi birer dirhem şandal şülüşân (3) dirhem kıurd cigeri üç dirhem bunları ma'cûn idüp her şabâḡ (4) dört dirhem isti' māl ideler ma'cûn-ı âḡar çekirdegi çıkmış kıızıl (5) üzüm yigirmi dört dirhem vec ve sünbül-i rûmî ikişer dirhem muḡl bir (6) dirhem edḡir üç dirhem tereminti sekiz dirhem kifâyet miḡdârı 'asel (7) ve şarâb ile ma'cûn ideler

ve bu sefûf dahı cigere kuvvet (8) virir şıfatı budur sünbül-i rûmî altı dirhem efsentîn iki dirhem (9) dârcîn yarım dirhem ve bu muқтаţar şu dahı za‘îf olan cigere (10) kuvvet verir şıfatı buzağı cigeri iki ‘aded gâfeş ve verd ve petû- (11) nîka ikişer kabza sâlûveya ve âpâtîka birer kabza dârcîn sekiz dirhem (12) bunları koyun otı şuyı ile ve hindibâ şuyı ile ısladup (13) taqtîr ideler ba‘de isti‘ māl ideler ve ayva ağacınının tabhını isti‘ māl (14) etmek bi’l-hâşşa cigeri za‘îf olanlara nâfi‘ dir huşuşan cigeri hâr-ı (15) raţb olanlar içün ola sū‘u’l-kınye kaçan cigerde sū‘-i mizâc-ı bârid (16) ziyâde olsa sū‘u’l-kınye marazına mü’eddî olur ve bu bir marazdır ki bunun (17) mizâcî fâsid olup eli ve ayağı ve yüzi ve gözi şiş sebebi dem (18) balgamının fâsid olmasıdır ve ekşeriyâ şafrâ ve sevdâ karışmamış hām ve māl’iyetli (19) hıltıdan olur ve kanın fâsid olmasıdır cigeriñ za‘findan veyâ seddesinden (20) veyâ katılığınan olur veyâhūd talağın seddesinden ve katılığınan (21) ve za‘findan olur ve gâhice dimâğdan veyâ mi‘deden olur ammâ böyle (22) olması nâdirdir ve gâhice sū‘-i mizâc-ı bârid cemî‘-i bedene ‘ām olur (23) ve gâhice bu maraz bir âhar marazın ‘ākabinde ‘ārız olur meşelâ bögrek (24) marazları ve eski hummâlar gibi ve gâhice bevâşîr kanının ve burun (25) kanının ifrâţ üzere akmasından ve çok ishâl etmeden ve kuluncdan

318b

(1) ve zîk-ı nefesden ve ‘avārız-ı nefsanıyeden meşelâ maḥzûn olmak ve ḡamlanmak ve maḥbûs (2) olmak gibi bunlardan olur ve ekşeriyâ bu maraz olur ruṭubetleri keşîr ve kuvvetleri (3) ve ḥarâretleri za‘îf olduğundan ve gâhice ḥayz kanının ihtibâsından (4) dahı olur ammâ bu maraz yigitlere ‘ārız olması kalıldır megerki anlara muḳaddem (5) yaramaz maraz ‘ārız olmuş ola meşelâ Frenk ‘illeti gibi el‘alâmât bedeninin levni (6) ak çil ve gül rengi olur ve bedeni süst olur ve yüzi ve gözi ve eli ve ayağı (7) şişer ve ḥareketi ağır olur ve cemî‘-i bedeni şaḳîl olur ve hażmı za‘îf olur (8) ta‘āma şehveti az olur ve gâhice baldırlarında yaralar olur el-‘ilâc sebebi (9) ne ise izâle eylemektir bu marazda kan almağı men‘ etmişlerdir lâkin Şeyḫ İbn-i Sînâ (10) eger bu maraz kanın ihtibâsından olursa faşd olunur demiş ve Boles tabîb kanın (11) tedrici çıkmasını rey’ etmiş ya‘ni az az birkaç def’ada kan alalar der ve Senârtûs (12) tabîb dir ki eger tamarlar tolu olup kan ḡalebesi olursa sâḳlarda olan (13) tamarlardan faşd ideler ya‘ni ya mâyızdan veyâ sâḳından kan alalar ba‘de kebedin (14) sū‘-i mizâc-ı bâridinde geçen tedbîrler ile tedbîr ideler ve münâsib devâlar nazbaḥ virüp (15) ve bedeni pāk etdikden sonra cigere kuvvet verici devâlara isti‘ māl ideler pelîn (16) gibi ve bu ḥab gibi ki şıfatı budur lûk sefûfî ve devâ-ı kürküm sefûfî birer dirhem (17) ve şülüşer dirhem râvend ve mecûḳân birer dirhem diyârdûn sefûfî ve ḥavlıncân şülüşer (18) dirhem bunları dögüp pelîn şarâbıyla yoğurup ḥablar ideler miḳdâr-ı (19) isti‘ mālî bir

dirhemdir ve pelîn kûrşu ve râvend kûrşu ve gâfeş kûrşu ve beznetîn (20) şerbeti isti‘ māl etmek dağı nâfi‘ dir ve bu marâzda ekşer eţibbânîñ tecrübe idüp (21) isti‘ māl etdikleri tavuğ kûrşağı sefûfidır gâyet nâfi‘ dir şıfatı budur (22) pelîn şuyı ile ve şarâb ile yıkanmış ve kûrumuş tavuğ kûrşağı ve gül şekerı (23) yigirmi dört dirhem havlincân ve dârcîn üçer dirhem za‘ ferân bir dirhem karanfil (24) bir bucuğ dirhem kûrumuş kurt cigerı on altı dirhem bunları döğüp sefûf (25) ideler ve çelik sefûfı bundan kavîdir şıfatı budur terbiye olunmuş çelik yigirmi

319a

(1) dört dirhem yanmış geyik boynuzu dört dirhem mercân ve incü birer bucuğar (2) dirhem dârcîn yarım dirhem kûrîmûtararû bir dirhem kifâyet miqdârı şekerle (3) sefûf oluna ve terbiye olunmuş çelikden bir miqdârını şarâbda ısladup (4) anı isti‘ māl etmek bu ‘illetde gâyet nâfi‘ dir ve gıdâları vesâ’ir tedbîrleri (5) cigeriñ sū’-i mizâc-ı bâridinde zıkr olunan lar gibidir el-istiskâ bu marâz (6) mādde-i bârideden olur ki ol mādde sebebiyle â‘ zânîñ ba‘ zısı (7) yâhûd cemî‘ si şişer envâ‘ ı üçdür birisi zıkkıdır ya‘ ni zıkkı (8) ‘Arabça tûlûma dirler bu marâziñ şâhibiniñ karnı tûlûma beñze- (9) digi içün teşbîh tarîkiyle zıkkı dirler marîziñ karnı şu ile (10) tolar hattâ bağırsakları şu içinde yüzer gibi olur ve birisi dağı (11) tablî dir bu dağı teşbîh tarîkiyle tesmîyedir ki şâhibiniñ karnı (12) rîh ile tölup üzerine el ile vursalar tavul gibi şadâ verir (13) ve birisi dağı lahmîdir ve bu lahmî de cemî‘ beden şişer ammâ istiskâ-i zıkkı- (14) niñ sebebi mâ’iyetiñ çokluğıdır ki şuyı çok içdikde talak (15) tamarlarında ve mäsârîkâda sedde olmağla mâ’iyet bögreklere nüfûz (16) idemeyüp bâtına mündefî‘ olur ve bâtınıñ içinde bağırsaklar ve şerb (17) ve şafağ aralarında muhtebeş olup hareket etdikce karnında şu (18) çalkalanur ve derisi muşaykal olup bulanur ve gâhice mâ’iyet (19) karnından yukaru boş yerlere tölup diyâfrağmâ didikleri hicâba (20) müzâhime etmesiyle öksürük ve zîk-i-ı nefes ‘arîz olur ve gâhice (21) kis-i ünşine inüp üdre-i mâ’iyet ihdâş ider ya‘ ni depe taşak (22) olur ve gâhice inciklere ve ayaklara iner ve bu mâ’iyetli maddenîñ eger- (23) ci tabî‘atı şovuk dağı olursa lâkin muhtebeş olduğundan ‘ufûnet (24) kesbider harâret ve hummâ icâb ider ve Frenk tabîbleri dediler ki (25) gâhice istiskâ-ı zıkkı â‘ zâ-yı bâtınıyeniñ cemî‘ isinde meşelâ bağırsaklar

319b

(1) ve balık etleri gibi vesâ’ir yerlerde nefâtât ya‘ ni şu kabarcıkları çıkmadan (2) olur hattâ bir hâtunda bu marâz vâki‘ olup ‘ilâc eylediler fâ’ide (3) eylemedi vaqtâ ki ol hâtun vefât itdikde teşrîh idüp karnını (4) yardılar içerisini nefâtât ile tölü buldular ve ol kabarcıkları (5) şaydılar sekiz yüzden ziyâde buldular el‘ alâmât karnı şiş (6) ve mümteli olup bedeni arık

olur ve ṭabī' atı kabz üzere olup ve bevl (7) daḥı az olur ve nabzı rakīk ve şalābetli olur ve bu marāz ziyāde oldukça (8) 'alīlīn nefesi ʔar olur ve bir ʔarafdan bir ʔarafa dōnemez olur ve mā'iyetiñ (9) ta' affūni sebebiyle ḥummā ve şusuzluḡ 'arız olur ve bu marāz pirlere 'arız (10) olursa mūhlikdir ve tāze yigitlerde olursa 'ilācı gücdür el-'ilāc (11) bu marāzın sebebleriniñ envā'ı çok olmaḡla 'ilācınıñ envā'ı daḥı (12) çok olur lākin vācib olan ibtidā mā'iyeti çıkarmaḡdır ba'de aḡlāṭ-ı (13) ḡalīzeyeye nazbaḡ verdikden soñra mūnāsib mūshillerle bedenden çıkarmaḡdır (14) ba'de ā'zā-yı bāṭıniyeye kuvvet vermektir ve mūdirrāt ve mūfettiḡāt isti' māl (15) olunmaḡdır ammā māddeye nazbaḡ verici devālar ayrıḡ köki ve ma'denüz köki (16) ve kuşkonmaz ve pelin ve ḡāfeş ve keşüş ve ferāsiyūn ve baldırıḡara ve kırimū- (17) ʔartarū bunlardır ve mūnāsib olan mūshiller rāvend çini ve kırtım ma'cūnı (18) ve cevāş bunlardır ve mā'iyeti ishāl etmeden öturi ibtidā bir dirhem (19) veyā iki dirhem mecūkāndan bir miḡdār zencebīl ile isti' māl ideler (20) ve bundan ḡavīdir yarım dirhemden bir dirhem dek çalāpā isti' māl etmek (21) ve mūrver kökiniñ 'uşāresinden sekiz dirhem alup ḡuru üzüm (22) tabiḡıyla isti' māl etmek kezālik mūrver çiçeğiniñ şıḡılımış yaḡından (23) bir dirhem içmek ḡāyet nāfi' dir ve şeftalū çiçeğinden şeker ile sefūf (24) veyā mūrebbā yapup isti' māl ideler ve ḡūtaḡunbādan beş ḡabbeden on iki (25) ḡabbeye dek rūḡ-ı zācla veyā ermāteykime 'r-revvizātem ile ḡarışdırup

320a

(1) veyāḡūd dārcīn ile ḡab idüp isti' māl etmek bu marāza (2) nāfi' dir ve eṭibbā bu marāzda rāvend isti' mālını cā'iz gördüler eger (3) rāvend mā'iyeti ishāl etmede ḡafīf devā ise bile lākin ā'zā-yı (4) bāṭıniyeye kuvvet virüp ve şafrānıñ ziyādeliḡi var ise iḡrāc eyler (5) ve bundan ḡavī olanı ıslāḡ olunmuş maḡmūdedir ve irsā 'uşāre- (6) sinden on altı dirhemini ḡuru üzüm ṭabḡıyla veyāḡūd lu'ābiyetli ba'zı (7) şeyler ile isti' māl etmektir ve şebrem ve kışāū'l-ḡımār 'uşāresi maḡāl (8) ve dārcīn ile ḡab idüp isti' māl etmek ve ıslāḡ olmuş māzer (9) bundan yarım dirhemden bir dirheme dek ba'zı et şularıyla isti' māl (10) etmek ve ferfiyūn ve sekbīnec isti' māl etmek daḡı nāfi' dir ve daḡı ma'deniyyā - (11) tdan nuḡās-ı muḡriḡ ve āntimon ve āntimondan ve ittiḡāz olunmuş za'ferān-ı ma'deni (12) ve ʔatlu selmen isti' māl olunur lākin bunlarıñ isti' mālī ʔarīḡi Re'yi (13) ṭabībe mufavvaẓdır ve mūrekkebātdan devā-ı ḡurtum ve devā-ı türbid ve devā-ü (14) kışāū'l-ḡımār ve ayāric-i fayḡarā ve mazeriyūn ḡabbı ve ferfiyūn ḡabbı mūnāsibdir (15) ve irsā ma'cūnı daḡı istiskānıñ şarı şuyını çıkarır ḡāyet (16) nāfi' dir şıfatı irsā 'uşāresi yüz dört dirhem ḡavlıncān (17) ve zerenbād sekiz dirhem ve ḡaranfil ve cevz-i bevvā dört dirhem kerneb-i baḡrī (18) otuz iki dirhem kifāyet miḡdārı 'asel ile ma'cūn ideler ve bu (19) muḡaṭṭar şu daḡı şarı şuları

ishāl eyler şıfatı şebr yüz dirhem eftīmūn (20) elli dirhem zencebīl ve zerenbād ve kıranfīl ve maştakī ve kızıl üzüm sekizer (21) dirhem dārcīn dört dirhem aķ şeker yüz elli dirhem bunları (22) yedi yüz dirhem şarābla on iki gün ısladup ba‘ de taķtīr (23) idüp isti‘ māl ideler ve mecūkān ħabbı isti‘ māl etmek ġāyet nāfi‘ dir (24) şıfatı mecūkān dört dirhem türbid üç dirhem ġavtaġanyā ve mürver(25) toġumı ve ġārīķūn ikişer dirhem şebrem ve maştakī birer buçuġar dirhem dārcīn

320b

(1) ve besbāse ve ħacı bektaş tuzı şülüşer dirhem bunları irsā ‘uşāre- (2) siyle yoġurup ħablar ideler ve çalāpā sefūfı daġı nāfi‘ dir şıfatı (3) budur çalāpā dört dirhem mecūkān ve kernet-i baġrī ve mürvertoġumı birer (4) dirhem ve şülüşer dirhem anīsūn dārcīn bir dirhem ġavtaġanyā şülüşān (5) dirhem bunları sefūf idüp bir dirhem isti‘ māl ideler sefūf-ı āġar (6) sūrīncān şıfatı budur sūrīncān altı dirhem kerneb-i baġrī üç dirhem (7) mekke ayrığı bir dirhem lūk ve kerefs toġumı bir dirhem ve şülüşer dirhem dārcīn (8) bir dirhem ve şülüşān bunları sefūf idüp isti‘ māl ideler ve cevāriş-ı (9) mecūkānıñ şıfatı mecūkān sekiz dirhem devā-ı türbid sefūfı beş dirhem kıranfīl (10) sūdüs dirhem şeker elli altı dirhem bunları resm üzere cevāriş idüp (11) üç dört dirhem miķdārı isti‘ māl ideler ve bu ħuķne daġı şarī şuları (12) iġrāc ider şıfatı yir fesleġeni ve pazı ve kerneb-i baġrī ve papadya birer kıabza (13) kıanțariyūn-ı şaġir yarım kıabza kıırtım ve ħabbū’l-ġār dörd dirhem rāziyāne toġumı (14) ve kimmūn ikişer dirhem bunları şı ile kıaynadup ve süzüp yüz dirhem bu şı- (15) dan içine sekiz dirhem ma‘ cūn-ı mübārek ve sedef yağı kıoyup iġtikān ideler (16) ve ħāricden şiş olan yerlere aġrībā merhemi vec ‘arțanīşā merhemi süreler (17) ve bu merhem daġı nāfi‘ dir şıfatı kıışāū’l-ġımār ‘uşāresi ve mürver‘uşāresi (18) sekiz dirhem şīrūġan ve düġn-i irsā on altışar dirhem kifāyet miķdārı (19) bal mūmıyla merhem ideler ve bu merhem daġı evvelkinden kıavīdir şıfatı budur kıarġa (20) düveleġi kōki ve semiz kıabaķ sekiz dirhem bunları zeyt yağı ile merhem gibi (21) olunca kıaynadalar ba‘ de şaġm-i ħanżal ve ġārīķūn ikişer dirhem mürvertoġumı (22) ve maġmūde bir dirhem kıara çōpleme deyūr bozan şülüşer dirhem bunları (23) kifāyet miķdārı bal mūmıyla merhem ideler ve müdirrātdan bu ‘illete mūnāsib (24) olan ma‘ denüz toġumı ve rāziyāne toġumı ve düķū ve heyūfariķūn (25) ve kākenc ve ħabbū’l-‘ar‘ar ve retm ve efsentīn ve sīsālīyūs bunlardır ve bunlardan

321a

(1) efżal olan şāşafrazdır ā‘zāya kıuvvet virüp tecfif ider (2) ve mürekkebātdan devā-i kıürkūm ve devā-ı lūk ve kıurş-ı kebere efsentīn (3) ve kıurş-ı rāvend bunlardır ve bu maţbūġ daġı ā‘zāya kıuvvet virüp (4) bevli aķıdır şıfatı şāşafraz elli dirhem ġāfes ve petūnīķa ve

kemāderiyūs (5) ve altun otı yarımşar kabza lisān-ı ‘ uşfūr ağacınının kabuğı sekizer (6) dirhem bunları şu ile kaynadup ve süzüp bir miqdār dārcīn (7) ve rūḥ-ı zāc katup isti‘ māl ideler ve bu ma‘ cūn daḥī nāfi‘ dir şıfatı (8) edḥīr ve dārcīn ve āsārūn ve maşṭakī ve efsentīn ve rāziyāne toḥumı (9) üçer dirhem sūnbūl ve zerāvend ve ma‘ denūz toḥumı ikişer dirhem rāvend bir bucuḳ (10) dirhem kıranfil ve vec bir dirhem kifāyet miqdārı ‘ asel ile ma‘ cūn idüp (11) ikişer dirhem isti‘ māl ideler ve üzerine ayrıḳ şuyı içeler ve bu sefūf (12) daḥī nāfi‘ dir şıfatı dūḳū şülüşān dirhem dārcīn ve sūnbūl sūdūs dirhem (13) bunları sefūf idüp isti‘ māl ideler ve tamām-ı tenḳiye ve idrār- (14) dan soñra mādleden bākī kalanıdır ile def‘ etmek için mu‘ arriḳ devālara (15) muḥtāc olunur mu‘ arriḳ devālar peygamber ağacı ve şāşafrāz ve mūrver(16) çiçeği bunlardır ya‘ ni bunların her birinden birer miqdār alup şu ile kuvveti (17) çıkınca kaynadup ve süzüp bu maṭbūḥdan kırkar dirhem miqdārı içüp (18) terleyeler ve daḥī tecfīden ötüri ḥāricden kimād ideler meşelā kepek ve darı (19) ve ṭoraḳ otı toḥumı ve kimmūn bunlardan her birinden bir miqdār ateşde kızdırup (20) bir torba ile şiş olan yerlere tekrār koyalar ve zīmād daḥī nāfi‘ dir (21) şıfatı çam şakızı yigirmi dört dirhem bal mūmı on altı dirhem gomma- (22) lağı ve tekāmekā bunlar zamḡ envā‘ ındandır sekiz dirhem beyāz güherçile on (23) iki dirhem kükürt ve defne yağı altışar dirhem kırmızı şandal ve mūrri-i şāfi (24) ve maşṭakī ve günlük dört dirhem şandālī şarāb ‘ ırāḳıyla ısladup (25) sā’ir devāları bir yere cem‘ idüp resm üzere yaḳı ideler ve bu merhem

321b

(1) Merḳādos ṭabībīn muḥtarıdır ve ḡāyet memdūḥdur şıfatı tereminti (2) yüz dirhem günlük ve maşṭakī ve mūrri-i şāfi altışar dirhem lādin ve cevz-i bevvā (3) ve kıranfil ve ḥavlıncān ve zerenbād ve kebābe ikişer dirhem bunları yaḳı idüp (4) kırnına süreler ve bu devālardan soñra cigere kuvvet verici devālar isti‘ māl (5) ideler ki birkaç def‘ a zıkr olunmuşdur ve bu ma‘ cūn-ı kebābe daḥī bu ‘ illette (6) müsta‘ meldir Endülüsi Yuḥannā ṭabībīn muḥtarī olup bu ‘ illete bu ma‘ cūn (7) kifāyet ider demişdir şıfatı budur şandaleyn bir dirhem ṭebāşir ve fil (8) dişi nişāresi bir dirhem ve şülüşer dirhem fesleḡen toḥumı ve kebābe ve ‘ ūd (9) ve cevz-i bevvā dörder dirhem bezūr-ı bāride ikişer dirhem semiz otı toḥumı ve hindibā (10) toḥumı yarımşar dirhem şeker yüz dirhem resm üzere ma‘ cūn ideler nüşḥa-i uḥrā (11) Berākelisūs kimyāvinin muḥtarıdır şıfatı kebabe ve fesleḡen toḥumı ve kıranfil ve şandaleyn (12) dörder dirhem fil dişi ve kehribā ve ‘ ūd ve cevz-i bevvā üçer dirhem bezūr-ı bāride birer (13) dirhem bunları nār şarābıyla ma‘ cūn ideler ve bu ‘ illette çelik ma‘ cūnı ve sefūfi (14) isti‘ māl olunmaḳ ḡāyet nāfi‘ dir ve ‘ alile vācib olan şudan ve yaş meyve- (15) lerden ve yaş ḡidālardan ihtirāz eyleye ve kırudıcı şeyler isti‘ māl eyleye (16) ve ḡidāsı keklik ve gügercin

ve serçe ola ve peksimāt ve kırı üzüm ve fıstık (17) ola ve şu yerine dā'imā şāşafraz tabhı içeler istiskā-i toplı bu istiskā (18) şāhibiniñ kārını mā'iyetle rihdan şişer zıkkıde olduğu gibi lākin bunda (19) rih gālib olduğundan toplı dediler sebebi zıkkınıñ sebepleri gibidir lākin (20) bunda harāret-i nāriye ruṭubetlerde fā'il olduğda fi'li tabi'iniñ gayrı fi'li (21) işleyüb ol ruṭubātı buḥār kılmagla rihā istihāle ider el-'alāmāt (22) kārını şişer ve kārına el ile vursalar tavul gibi öter ve göbek yanında (23) ve arkada ağır olur tabi'atı kabz olur ve Senārtūs tabib der ki (24) bu maraz zıkkıden yaramazdır ve Bokrat hekim aydır kaçan istiskā-i yābisde 'usr-ı bevl (25) 'arız olsa mevt 'alāmetidir el-'ilac māddeyi tenkiye ve rihleri taḥlil

322a

(1) ideler ammā māddeyi pāk etmekde gārikūn ile ayāric-i faykarā gāyet (2) nāfi'dir eştimāhaykūn ḥabbı ve efāviyā ḥabbı ve rāvend ḥabbı daḥı münāsibdir (3) ve rihleri taḥlil iden devālar fütenc ve zūfā ve ḥaşa ve sālūyā ve biberiyye (4) ve rāziyāne tohumı ve anīsūn ve defne tohumı ve kimmūn ve cevāriş-ı ḥabbı'l-gār (5) cevāriş-ı fütenc bunlardır ve bu sefūf rihleri taḥlil ider nāfi'dir şıfatı (6) ḥavlinecān ve dārcin birer bucuḡar dirhem ağac kavunu kabuḡı ve 'ūd ve cevz-i bevvā (7) birer dirhem anīsūn ve kerāviyā ikişer dirhem mecmū' eczā miḡdārı şekerle (8) sefūf ideler ammā rihleri muḥallil ihtikānlar papadya ve toraḡ otı (9) ve şa' ter ve fütenc ve sedef ve andız ve anīsūn ve kimmūn ve defne tohumı ve bu- (10) nlarıñ gayrı müfettiḡ ve muḥallil devālardan 'amel olunandır ve bu ḥuḡne rihleri (11) taḥlil etmekde gāyet nāfi'dir şıfatı budur sedef ve papadya ve mürveryapra (12) ḡı ve toraḡ otı birer kabza anīsūn ve rāziyāne tohumı ve kimmūn ve kerāviyā (13) dörder dirhem bunları şu ile ḡaynadup ve süzup bu maṭbūḡdan (14) yüz dirhemine sekiz dirhem ma'cūn-ı mübarek ve sedef yaḡı ve defne yaḡı (15) ve dört dirhem ma'cūn-ı ḥabbı'l-gār koyup ihtikān ideler ve tenkiyeden (16) sonra rihı daḡıtmak için kārına şişe çekeler ve defne yaḡısı (17) süreler ve şarımşaḡı şarāb ile ḡaynadup yaḡı ideler ve tartı (18) tuz ile kavurup bi miḡdār anīsūn ve kimmūn ḡatup kimād ideler (19) ve bu zımād daḥı gāyet nāfi'dir şıfatı şıḡır tersi ve keçi tersi (20) yigirmi dört dirhem kırı sedef ve kimmūn dört dirhem bunları (21) kifāyet miḡdārı bevl-ı şıbyan ile yoḡurup üzerine yigirmi (22) dört dirhem saḡḡ olunmuş kükürt eküp kārına yaḡı ideler (23) ve bu merhem daḥı nāfi'dir şıfatı budur sedef ve papadya ve iklil-i melik (24) ve fütenc on altışar dirhem kerāviyā ve rāziyāne tohumı ve kimmūn sekiz dirhem (25) bunları şarāb ile ḡaynadup kifāyet miḡdārı sedef yaḡıyla ve bal mūmıyla

322b

(1) merhem idüp karnına süreler ve marîz mümkün oldukça etmek yemeye ve şu (2) yerine ağac kavunu kabuğıyla kaynamış şâşafraz şuyı içeler el-istiskâyü'l- (3) lahmî istiskâ-i lahmî sū'u'l-kınyeniñ nihâyetidir ya'ni sū'u'l-kınye muḳaddime-i (4) istiskâ didikleri muḳlaḳ degildir belki istiskâ-i lahmîniñ muḳaddimesidir (5) ve bununla sū'u'l-kınyeniñ farkı bunda sū'-i mizâc ziyâde müstaḥkem olup (6) sū'u'l-kınyede az olmaḳdır sebebi ciğeriñ za'îfî ve sū'-i mizâcıdır ki (7) geregi gibi ğıdâyı haẓm etmeyüp demde ruṭbât-ı keşîre mütevellid olmaḳla ol (8) ruṭbet â' zâ-i bedende olan tamarlara nüfûz idüp ve ciğ olduğundan (9) â' zâ daḥı haẓma kâdir olamayup beden şişmege başlar ve Yûnân hükemâsından (10) Arânilîyûs nâm hekîm aydır kaçan bedende ğayrı ṭabî' i bir ḥarâret 'ârîz olsa (11) bedende olan ruṭbâtı zûb idüp akıdır eger mecrâlar açık bulunursa (12) ol ruṭbet müteḥallil olup bedenden ter ile veyâ bevl ile ve bunlarıñ ğayrı (13) şey'le çıkar ve eger mecrâlar maddî südüd olursa bedene yayılır ve ğıdâ olmaḳla (14) şalâhiyyeti olmaduğundan â' zâ kabûl etmeyüp istiskâ-yı lahmî ḥâdiş olur (15) böyle olduğını çok görmüşüzdür zann olunur ki istiskâ-ı lahmîniñ bu nev' i (16) sâ'ir envâ' ından ehven olanıdır 'alâmeti cemî' -i beden şişer ve gevşek olur ya'ni (17) bedenine parmak başılsa ḥamîre batar gibi batar parmağı kaldırdıkda bir zamân yeri çukur (18) kalur ve levni ve bevli beyâz olur ve ḥafîf ḥummâsı olup nefesi ṭar olur 'ilâcî (19) mâddeden bedeni tenkıye idüp mizâcî ta' dil eylemekdir ve me'ûf olan â' zâlara (20) kuvvet vermektir fâzıl Câlînûs emrâz-ı ḥârranıñ tedbîrinde tenbîh ider ki istiskâ-i (21) lahmîniñ sebebi ḥayz kanınıñ veyâ bevâşîr kanınıñ veyâ mu' tād olan burun (22) kanınıñ ihtibâsından olursa veyâḥûd tamarlar tolu olup taḥlîl az olduğundan (23) olur veyâḥûd dem artırıcı ğıdâları çok isti' māl itdüğünden olursa (24) ol vakit māddeyi azaldub ḥarâret-i ğarîziyeyi tervîḥden ötüri kôrka- (25) raḳ ve şakınarak kan alalar eger imtilâda ise müşterekden veyâ bâselikden

323a

(1) alalar ba' de mādde balġamîyeyi ḳay' ve ishâl ile ve idrâr ile istifrâğ ideler (2) ve haftada bir kerre ḳay' etmegi 'âdet ideler mi' dede mütevellid olan ciğ (3) balġamı pāk ideler ve şerbetlerden münâsib olan sikencibîn-i ' unşalı veyâ sikencibîn-i (4) sâzec ve şarâb beznetîn ve ṭabḥ-ı zûfâ ve şarâb-ı uşûl ve şevketü'l-mübâreke ve petû- (5) nîḳa ve bunlara müşâbih devâlarla ve bu maraẓa ğâyet münâsib olan müshiller (6) yir mürveri 'uşâresi ve mecûḳân ve ğarîḳûn ve türbid ve devâyü'l-kırtım ve devâ-ı (7) türbid bunlardır ve eger istiskâ ihtibâs-ı demden ise kanı akıdıcı devâlar isti' māl (8) ideler ve bu maraẓıñ devâlarına pelîn ve sünbül komadan ḥâlî olmayalar ve marîziñ (9) â' zâsını dâ'imâ oğup üzerine ḳurudıcı devâlar ekeler

meşelâ kükürt (10) ve şab ve sedef ve bunların gayr-ı müceffefât gibi ve dağı kükürt ve şab bunlardan (11) berâber saḥḥ idüp sirkeyle qarışdırup ve marîzîñ karına süreler ve eger (12) kurbâğaları zeyt ile kaynadup anıñla bedenini yağlasalar şişlerini dağıdır (13) ve şişmez olur mücerrebdır bi'l-ḥāşşa nāfi' dir ve milḥ-ı tiryāk isti' māl etmek (14) ḡāyet 'acāyibdir ve nāfi' dir ve kirpi etini yemek dağı bi'l-ḥāşşa istiskā-i (15) laḥmīye nāfi' dir ve dağı vācibdir ki şu yerine peygamber ağacı ve şāşāfrāz (16) kaynadup içeler ve ḥācet vāktinde bunuñla terleyeler ve ta' āmları kuşlar (17) dan çil kuşu ve keklik ve yaban gügercini gibi müceffef ḡidālar ola elyerḳān (18) bu marāzdır ki bedenîñ rengi kendi renginden çıkar Türkçe şarılık (19) dirler ve bu yerḳān yā şarı olup veyā yaşıl olur veyā siyāh (20) olur sebebi kavî bir ḥılṭîñ cemî' -i bedene yayılmasıdır ve sebepleri çok olmağıla (21) envā' ı dağı çok olur ve fāzıl Cālīnūs Meyāmīr nām kitabınıñ (22) beşinci maḳālesinde yerḳānı dört kısıma taḳsīm etmişdir evvelkisi (23) kebediñ sū' -i mizācından olur ikincisi ba' zı zehirlü ḡayvān şoḳ (24) dıḡından veyā zehirli şey tenāvülünden ḡāşıl olur üçüncisi ḡummālar ve (25) buḡrān ṭarīḳiyle olur dördüncisi seddelerden olur ve sedde dağı

323b

(1) ḡılṭîñ ḡalīz olmasından veyā çok olmasından olur ve ḡāḡice ṭalaḡıñ (2) sū' -i mizācından olur ve böyle olan yerḳān-ı esveddir ammā biz deriz ki (3) seddeden olan yerḳān-ı aşfer ḡāḡice öd ile bağırsaklar mabeyninde olan (4) mecrālarda sedde olduḡından olur ve ḡāḡice öd ile ciger mābeyninde (5) olan mecrālar ḡalīz ḡılṭla veyā ḡuşātla mesdūd olduḡından olur ve öd (6) ile bağırsak beyninde olan seddeniñ 'alāmeti sağ tarafında aḡırlık olup (7) ve ḡafīf ḡummāsı olmaḡdır ve bevli ziyāde şarı olur ḡattā qaraya mā' il (8) olur ve berāzı giderek beyāz olur ve ḡuşātın olaniñ 'alāmeti (9) muvāfiḳ olan 'ilāclar ile intifā' etmeyüp marāz-ı müzmin olmaḡdır el- ' ilāc (10) seddeleri açalar ve māddeyi bedenden tenḳiye ideler ve ibtidā ḡuḳne-i leyyine (11) idüp ba' de müfettiḡāt ve müşilāt vireler ammā ödde olan seddeleri (12) açıcı devālar uşūl-ı müfettiḡe ve hindibā ve hilāliye ve zerdeḡöb ve āsārūn (13) ve şencār ya' ni hevācivvā didikleri nebāt ve keşūş ve pelīn ve ḡāfeş ve ferāsiyūn (14) ve ḡanṭariyūn-ı şaḡīr bunlardır ya' ni bu devālariñ gerek ba' zısı ve gerek mecmū' ını (15) kaynadup içeler ve mürekkebātın beznetiñ şerbeti ve uşūl şerbeti ve ḡāfeş (16) şerbeti ve rāvendli sekūriyā şerbeti münāsibdir ve bi'l-ḥāşşa nāfi' olan (17) ḡārreze ve ḡurumuş şoḡulcandır ve kimya eṭibbāsı bu ' illette ḳırīmū- (18) ṭarṭarū ve rūḡ-ı milḥ isti' māl ideler ḡāyet nāfi' dir ammā müşilātın (19) ḳudret ḡelvāsı ve rāvend ve maḡmūde ve diyāḳatīlikūn ve müşil ḡül ma' cūnı (20) ve bezr-i ḳaṭūnā ma' cūnı ve ayāric-i fayḳarā ve rāvend ḡabbı ḳanḡısı olursa (21) isti' māl ideler veyāḡūd bu müşili vireler şıfatı rāvend bir dirhem (22) ve şülüş dirhem

dārcīn şülüş dirhem buları keşüş tabhıyla ısladalar (23) ba‘de süzüp içine sekiz dirhem kudret helvāsı ve iki dirhem müshil (24) gül ma‘cūnı ve bir dirhem bezr-i kaçūnā ma‘cūnı ve dört dirhem beznetīn (25) şerbeti koyup isti‘ māl ideler ve tenkıyeden sonra bu devāyı isti‘ māl

324a

(1) ideler şıfatı budur hilāliye tohumu bir buçuk dirhem za‘ferān südüs (2) dirhem bunları sefūf idüp yiyeler ve bu şerbet dahı açıcıdır (3) ve hem telyīn ider şıfatı ferāsiyūn ve keşüş ve baldırıkara birer kabza (4) siyāh nohūd ve kıızıl üzüm on altışar dirhem ma‘denüz tohumu ve çelik (5) dörder dirhem āsarūn iki dirhem bunları şu ile kaynadup (6) ve süzüp içine on altı dirhem sināmeki ve dört dirhem ġārīkūn-ı (7) rāvend üç dirhem anīsūn ve zehr-i retm ve rāziyāne tohumu ikişer dirhem (8) koyup bir kerre dahı kaynadalar ve tekrār süzüp kifāyet miqdārı (9) şeker ile şerbet kıvāmı vireler ammā yerķān-ı esvedīñ ‘ārız olmak- (10) lıgının keyfiyetinde üç mezheb vardır evvelkisi fāzıl Cālīnūs (11) mezhebidir ki kaçan talāka yāhūd talāk ile kebed beyinde olan tamarlarda sedde (12) ‘ārız olsa ol sedde sebebiyle kebedden talākā sevdā nüfūz idemeyüp (13) kebedde bāki kalmağla demde bile cemī‘-i bedene münteşir olur yerķān-ı esved hāşıl (14) olur ikincisi karniñ eṭibbāsından Platrūs nām-ı tabībīñ zāhib olduğu (15) der ki yerķān-ı esvedīñ sebebi ödden şafrā māsārīkāya döküldükde bir (16) müddet anda bāki kalmağla rengi tağayyūr olup siyāh olur ba‘de bedene münteşir (17) olup yerķān-ı esved hāşıl olur dedi lākin bu kavlı za‘ifdir üçüncisi (18) cumhūr-ı eṭibbā efrencik müte‘ahhırlariniñ zāhib olduğudur ki kaçan hılt-ı (19) esved sevdā artırıcı sebeplerden nāşī talākda çok ~ olsa sevdāniñ (20) ġidā olacağı ba‘zı ‘uzuvlarıñ meşelā em‘ā ve mi‘de ve ‘azm gibi bunlarıñ (21) mecrālarında sedde olmak hasebiyle ol ‘uzuvlara sevdā nüfūz idemeyüp (22) māsārīkādan ba‘zı şu‘belere munşab olup anda cigere ve cigerden (23) cemī‘-i ā‘zāya yayılup yerķān-ı esved hāşıl olur dediler el-‘alāmāt (24) bedeni qarardub şol cānibde ağırlık olmağdır el-‘ilāc bunuñ ‘ilācı (25) talāğīñ sū‘-i mizācınıñ ‘ilācı gibidir ve seddeleri açmağdır ve çelik

324b

(1) şarābı bu marāza ġāyet nāfi‘ ve mücerrebdir şıfatı müdebber çelik on altı dirhem (2) kuş üzümü on iki dirhem bunları keşüş suyuyla ve şāhtere şu- (3) yılla ısladalar ba‘de kaynadup süzüp ve ba‘de içine kıızı kulağı (4) köki ve besfāyic ve kebere kökinūñ kabuğı dörder dirhem altun otı ve keşüş (5) yarımşar kabza kaṭır kuyruğı tohumu ve hilāliye tohumu birer dirhem bunları (6) dahı koyup bir kerre dahı kaynadalar ve ateşden indirecek vakit sekiz (7) dirhem sināmeki koyup ba‘de ateşden indirüp süzeler ve kifāyet miqdārı (8) şekerle şerbet

ķivāmı vireler ve ba‘ de et-tenķıye vācib olan ‘ alili terletmekdir ki (9) nevāķıyi-i cildde bāķi kalan mādde ter ile ıķa meşelā papadya ve yaban şarımsağı (10) ve rāziyāne kōki ve siyāh noķūd bunlardan maţbūķ idüp bunuñla terledeler (11) ve bedenini ebegūmeci ve sedef ve yapışķan ve papadya ŗabķı ile ğasl ideler ammā kebediñ (12) sū’-i mizācından olan yerķāniñ ‘ alāmeti elinde ve ayaklarında ħarāret olup (13) ħafif ħummāsı olur ve bevliniñ ve şūfliniñ levni ziyāde şarı olur (14) ‘ ilācı ķan alalar ve kebediñ sū’-i mizāc māddesinde geen devālar māddesini (15) tenķıye ideler ammā ħummālarda ‘ arız olan yerķāniñ ‘ ilācı ħummāniñ (16) ‘ ilācıdır ve zehrlerden olanıñ ‘ ilācı pānzehriyetli devālar vireler (17) ve Cālīnūs tiryāk ve meşer-i diťūs vermişdir ħālā müsta‘ mel olan ağac (18) ķavunı ekşisi ve ekşi elma şuyı ve ķuzı ķulağı şarābı ile hindibā (19) şuyı bunlardır ve eťibbādan Zehrāvī ve kāmīlū’ş-şanā‘ ah şāķibi bu ‘ illete (20) ķurş-ı kāfur ile bezr-i ķaťūnā lu‘ ābı vermişler ve ibn-i zehr ķabak şuyıyla pādzeħr (21) vermişdir bu cümleden ensebdir zīrā pādzeħr semmīyyeti def‘ ider ve ķabak şuyı (22) mizācı ta‘ dil ider ve zümürüdden daķı ķarpuz şuyı ile imek nāfi‘ dir (23) emrāzü’l-küllī bögrek marazları beyānındadır sū’-i mizācü’l-küllī (24) el-ĥārru’l-yābis bögreklerde ħarāret ve yubūsetden olan sū’-i mizāciñ (25) sebebi mücāviri olan ‘ uzuvlarda ħarāret olmaķdır meşelā ciger gibi ve ŗamarlar gibi

325a

(1) veyāķūd ħarāretli bir ħıltıñ bögreklere dōķülmesidir ve ħarāretli meder devālar (2) tenāvülünden ve ata binüp meydanda ok at ķoşdurmadan ve ħarāretde (3) i‘ tidālden ħāric libās giymekden daķı olur ‘ alāmeti bevli ok ve raķiķ (4) ve ĥiddetli olur ve ba‘ zı vaķitte ķārūrede ķum bulunur ve ok ok (5) iĥtilām olur ve yaramaz düşler görür ve bedeni arıķ olur ve arķada gāĥice (6) ağırı olur el-‘ ilāc bögrekleriñ mizācını bārid ve raťb devālarla ta‘ dil (7) ideler meşelā benefşe ve gül ve marul ve hindibā ve semiz otı ve ķaya ķoruğı (8) ve nilüfer ve ağac ķavunı ekşisi ve limon ve ekşi nār ‘ uşāresi ve ilek (9) ve bezūr-ı bāride ve arpa şuyı ve mā’-i cūbn gibi bu devālardan ‘ aliliñ mizācına (10) göre maţbūķlar ve şerbetler ve ma‘ cūnlar ve ķurşlar ‘ amel oluna ve beline vaź‘ (11) olunacaķ devālar nilüfer şuyı ve marul şuyı ve gül yağı ve benefşe yağı (12) ve nilüfer yağı ve şandal merhemi ve gül merhemi bunlardır ve ķurşunī kāğıd gibi (13) inceldüb beline bağlayalar ve ‘ aliliñ yedigi bārid-i raťb ğıdālar ola ve idigi (14) arpa şuyı ola ve eger māddeyi şafrāvīyye olursa ħıyārşenbe veyā erik (15) ma‘ cūnı veyā bezr-i ķaťūnā ma‘ cūnı yāķūd müşhil gül ma‘ cūnı vireler sū’-i mizāc (16) ü’l-bārid fi’l-küllī bögrekde sū’-i mizāc-ı bārid olmasınıñ sebebi mücāviri olan (17) ‘ uzuvlarıñ burūdetidir meşelā kebed gibi ve ŗalaķ gibi yāķūd bārid ħıltıñ (18) inşibābından ve şovuk şeyler yemekden ve şovuk havā dōķunmaķdan ve ķarlı (19)

vaķitte sefer etmekden dađı olur ‘alāmeti bevli az ve hām ve raķīķ (20) olur ve cimā‘a şehveti za‘īf olur ve issi şeylerden hażż idüp (21) şovuk şeylerden mutażarrır olur ve eger balğam ile olursa bevli (22) bulanık ve ġalīż olur ve arķada ağırlık olup ince ağırsı olur (23) el-‘ilāc bögrekleriñ mizācını issi devālarla kızdıralar meşelā rāziyāne (24) tođumu ve herdem bahār ve kuşķonmaz ve ma‘denūz ve tarāġiyūn ve kuřsa‘na (25) ve şa‘leb ve petūnīķa ve ġāfeş ve fūtenc ve na‘nā ve habbū‘l-ġār ve huzāmā ve biberiyye

325b

(1) ve diş otı ve ġardal ve şu teresi ve acı bādem ve zerdāli çekirdegi (2) ve siyāh nođūd ve ba‘zı efāviyā gibi bu devālardan Rā‘yi řabīb ile mařbūġlar (3) ve řerbetler ve ma‘cūnlar ve kuřlar ideler ve ġāricden bögrek üzerine (4) irsā yaġı ve sūnbūl ve kıst yaġı ve ķaranfil ve besbāse ve mertābiyātūn (5) merhemi sūreler ve eger mādde balğamıyla olursa terementi ile ġiyārşenbe balı (6) vireler ġāriķūn ve ma‘cūn-ı mūbārek ve ma‘cūn-ı hindī vermek dađı (7) mūnāsibdir südedū‘l-kūllī ve zīk-ı mecārīhā bögrekleriñ mecrāları zīķ olup (8) mesdūd olmak sebebi şişden ve ķatılanmađdan veyā ifrāt-ı yubūsetden (9) veyā bir ġalīż māddeniñ yolları ķapatmasından veyā mādde-i ķayġıyyeden (10) olur yāġūd kendüye mūcāvir olan ba‘zı ā‘zādan dökūlmüş ķan dökūlme- (11) sinden olur bunun ‘alāmeti bevli az olmađdır ve meşānede bir āfet (12) yoġ iken bevli muġtebes olmađdır ve arķada ağırlı olup merāķiyaları (13) şişmekdir ve zīķr olunan sebepleriñ ba‘zısı taķaddūm etmekle bilinūr el-‘ilāc (14) evrām ve kuřūđdan olanıñ ‘ilācı evrām-ı kūllī bābında gelūr ve ġalīż (15) ġıltıdan olanıñ ‘ilācı řurb şuyıyla ve ķatır kuyruġı çiçeği ile (16) ve āsārūn ile kuşdurmađdır ba‘de mūdirrāt isti‘māl etmekdir meşelā ma‘de- (17) nūz ve kuşķonmaz ve kākenc ve uşūl řerbeti ve beznetiñ řerbeti ve ġařmī řerbeti (18) gibi ve rūġ-ı zācdan bir iki ķařre ġorūz şuyıyla içmek ġāyet nāfi‘dir (19) ve eger mūneccemden ķandan ise sikencibīn vireler ve yengec kūli ve řavşan (20) mayası virmek dađı nāfi‘dir in-feřtāġ mecārī‘l-kūllī bögrekleriñ (21) mecrāları açılmaķ sebebi ġarāret ve ruřbetdir ki řamarlarıñ aġzını gevseldüp (22) açar yāġūd bir ġiddetli ġıltıdır ki ġiddeti sebebiyle řamarlarıñ aġzını açar veyā- (23) ġud bögrekden řaş çıķmađdan olur ‘alāmeti bevl ile bile ķan (24) çıķmađdır eger açılan řamar kūçük ise az çıķar ve eger büyük ise çok (25) çıķar ‘ilācı oñulducı ve ķābīz şeyler vireler meşelā siñirli yapraġı

326a

(1) ve ‘aşāū‘r-rā‘ī rā‘ī ve ķaraķoz ve řurmentilā ve keşirā ve ġıl-ı ermenī ve řīn-i maġtūm (2) ve mercān ve mūmiyā ve şādenc gibi ġuşātū‘l-kūllī bögreklerde řaş (3) ve ķum olmasının sebebi mādīsi mādde-i ġalīzdir ve sebep-i fā‘ili (4) bir ġarāret-i ġarībedir ki māddeniñ daķıķını ifnā idüp ġalīzi (5) mūteġaccir olduġı ġāde bāķi ķalır ve sebep-i ķurbı kūlliniñ sū‘-

i mizâcıdır (6) ve sebeb-i ba'îdi mi' deniñ ve cigeriñ sū'-i hażmından olur ve ğalîz (7) ta'âm tenâvülünden olur herîse gibi ve pek pişmiş yumurta gibi ve peynir (8) ve başdırma ve sığır eti yemekdir ve bulanık şu içmekden ve az hareket eyleyüp (9) dâ'imâ oturmağdan ve ayva ve emrûd ve alıç gibi ağzı buruşduran (10) meyveleri çok yemekden olur ve gâhîce babadan mîrâş tarîkiyle dağı (11) olur ve erbâb-ı nücûm didiler ki bunlarda taş hâşıl olması esbâb-ı (12) semâviyeden olur eger mevlûdûñ hîn-i velâdetinde zağl ve mürri-nağ tâlî' den (13) beyt tamında buluncağ olursa şübhe yokdur ki ol mevlûdde huşâtı (14) tevellüddir didiler 'alâmeti imâm İbokrâţ emrâz-ı dâğıle kitâbında dir ki bögrek- (15) lerde taş olanıñ 'alâmeti arka da bir şedîd ağrı olup huşyelere (16) varınca mümted olur ve tabî' atı kabz olup bevli dağı muhtebeş olur ve az (17) olur ve gine İbokrâţ Ebîzimyâ kitâbınıñ altıncı mağâlesinde dir ki bögrekde (18) taş olmanıñ 'alâmeti arka da bir şakîl ağrı olup ta'âmdan soñra (19) ziyâde olmağdır ve gâhîce marîz zencârî ve balğamî hılt kay' idüp (20) 'ağabinde hıffet bulmağdır ve gâhîce bevlinde kırmızı kum zâhir olur ve marâziñ (21) ibtidâsında bevli rakîk ve şâfi olup giderek ğalîz ve bulanık (22) olur ve gâhîce taş nefsi bögreğiñ cevherinde olur ol zamân ağrı (23) ziyâde ve bir yerde şâbit olur ve bevli muhtebeş olmayup kum dağı zâhir olmaz (24) ve gâhîce bögrekde taş olmağ bir marâza müşâbih olur ki ol marâz cigerle (25) bögrek mâbeyninde olan tamarlara ğalîz ve muhterik hılt olmağdan

326b

(1) hâşıl olur ve böyle olmağ ekşeriyâ hummâlarıñ 'ağabinde olur ve bunuñ (2) 'alâmeti şedîd hummâlarıñ tağaddüm etmesidir ve ekşeriyâ çıkan şey' bevliñ (3) üstüne çıkar el-' ilâc evvelâ huşât tevellüdünü men' idüp ve olan (4) taşları paralamağdır ve ağrıyı teskîn etmeğdir ammâ huşât tevellüdünü (5) men' etmek taş hâşıl idici ğalîz ğıdâlardan perhîz etmeğle olur (6) ve hâşıl olmasını men' idici ğıdâlar yemekdir meşelâ buzâğı eti ve oğlağ (7) eti ve nîmpirşit yumurta şarısı ve kaya balığı ve gâhîce fıstık ve acı bâdem (8) ve şam fıstığı ve zerdâli ve kayşı çekirdegi ve incir ve siyâh noğûd bunları (9) yiyeler ve buğûldan ebegümeci ve ma'denûz ve kuşkonmaz ve tâze hindibâ (10) yiyeler ve ta'âmılarına dârcîn ve şeker katarlar ve ayda iki kerre ishâl ile (11) ve kay' ile bedeni pâk ideler ve müşhillerden hıyârşenbe ve kudret helvâsı (12) ve gül şarâbı ve râvend ve terementi münâsibdir ve kırîmûtarţarû yu bal şuyı (13) ile veyâğûd râvendli sekir veyâ şarâbı ile vireler ve dağı terementi- (14) niñ bu marâza bi'l-hâşşa 'azîm fâ'idesi vardır mecrâları ğasl idüp (15) pâk ider ve taşları pare ve tabî' atı mülâyim tutar ve bu hab ğâyet (16) mücerrebdir şıfatı terementi dört dirhem râvend bir dirhem dârcîn şülüş (17) dirhem kehribâ ve meyân köki ve altun otı südüser dirhem bunları hablar (18) idüp haftada bir kerre bir dirhem veyâ iki dirhem tabî' ata

göre isti' māl (19) ideler ḥabb-ı āḥar bu daḥı ḡāyet nāfi' dir şıfatı şabr bir dirhem rāvend (20) ve ḡārīkūn birer buçuḡar dirhem maḥmūde on iki buḡday dārcīn ve sūnbūl (21) ve maştakī ve meyān köki sūdūs dirhem bunları kifāyet miḡdārı terementi (22) ile ḥablar ideler ve dört dirhem ḥıyārşenbe balını iki dirhem terementi (23) ve şülüş dirhem meyān köki ve kifāyet miḡdārı şeker ile qarışdırup (24) isti' māl ideler mecmū'ı bir şerbetdir ve bu maṭbūḥ daḥı bu maraḡa ḡāyet (25) nāfi' dir şıfatı ḥaṭmī köki ve meyān köki ve besfāyic dörder dirhem ma' denūz

327a

(1) toḡumı iki dirhem baldırıkara bir ḡabza ve ḡurṭum ve rāziyāne toḡumı bir dirhem (2) bunları şu ile ḡaynadup sūzeler ve içine dört dirhem sināmeki (3) ve iki dirhem rāvend ve bir buçuḡ dirhem ḡārīkūn ve şülüşān dirhem dārcīn (4) ḡoyup ıṣladalar ba' de sūzūp benefşe şarābiyla isti' māl ideler (5) ve daḥı ṭabī' atı tenḡiyeden şoḡra eger ḡanda ziyādelik varsa bāseliḡ- (6) den ḡan alalar ba' de ṭaşı pāreleyici devālar vireler ve ol devālar (7) bunlardır şāşafrāz ve ṭarāḡiyūn ve ma' denūz ve rāziyāne ve entele ve (8) ve ṭurb ve kebere ve petūnīḡa ve baldırıkara ve yir şarmaşıḡı ve yapışḡan (9) ve altun otı ve ḡatır ḡuyruḡı çiḡegi ve ḡüneş ṭarısı ve şarmaşıḡ toḡumı (10) ve acı bādem ve ḡara noḡūd ve zerdāli ḡekirdeḡi ve ağac ḡavunı ḡekirdeḡi (11) ve kākenc ve terementi ve kehribā ve ḡirīmūṭarṭarū ve rūḡ-ı milḡ ve rūḡ-ı zāc (12) ve ağac ḡavunı ekşisi ve limon bunlardan ḡanḡısı olursa (13) isti' māl eylemek ṭaşı eridir ve maḡsūl terementiden cevz ḡadarını (14) şekerle veyā benefşe şarābiyla isti' māl eylemek bu maraḡda tecrūbe (15) olunmuştur ve ḡāyet nāfi' dir ve bu daḥı tecrūbe olunmuştur ki lītūnḡarşīkū (16) ya' ni ḡaṣbū'l-küllī didikleri nebātın maṭbūḡından her şabāḡ beşer (17) dirhem isti' māl ideler ve gine bu ḡabildendir yir şarmaşıḡı ṭabḡını (18) ve sefūfını isti' māl etmek ve her şabāḡ ḡab-ı 'ar' ar dan on ikişer dāne (19) yemek ve ḡaṭmī kökini üzüm ile ḡaynadup içmek bunlar ḡāyet nāfi' (20) ve mücerrebdir ve eger böḡreklerde ḡarāret olursa üzerine ḡül yaḡı (21) ve benefşe yaḡı ve bezr-i ḡaṭūnā lu' ābı ve kāfur ve ḡabaḡ 'uşāre sūreler ve eger (22) ağrısı şedīd olursa ağrıyı teskīn idici şerbetler ve iḡṭikā- (23) nlar ideler ve eger ḡuvvetiniḡ taḡammūli var ise tekrār ḡan alalar ve bu ḡuḡne (24) ağrı bī teskīn ider ḡāyet nāfi' dir şıfatı ḡaṭmī köki sekiz dirhem benefşe (25) ve ebegūmecı ve şevkü'l-cemāl ve yapışḡan birer ḡabza ṭoraḡ otı yarım ḡabza papadya

327b

(1) ve boy toḡumı dörder dirhem bunları ḡaynadup ve sūzūp bu maṭbūḡdan (2) yüz dirhemine on altı dirhem benefşe yaḡı ve sekiz dirhem ḡıyārşenbe balı (3) ḡoyup iḡṭikān ideler ve böḡreklerin üzerine ḡaṭmī ve ebegūmecı ve benefşe (4) yaḡraḡı ve papadya ve ṭoraḡ

otu ve boy tohumu ve katır kuyruğı çiçeği bunları (5) süd ile kaynadup yakı ideler ve bādem yağı ve benefşe yağı ve zanbağ (6) yağı ve tavuk yağı ve diyālītā merhemi ve ‘akreb yağı bunlarla dağı yağlayalar (7) ve hıyārşenbe balını meyān kökiyle ve tāze tatlu bādem yağıyla isti‘ māl ideler (8) ve üzüm ile haṭmī ṭabḥī eksik etmeyüp isti‘ māl ideler ve bu şeyler hem (9) ṭabī‘ atı mülāyim tutar ve hem mecrāları tevsī‘ idüp taşın sühūletle (10) çıkmasına sebeb olur ve Kārñilyūs ṭabīb bir şerbet terkīb etmiştir ki iki (11) fā’idesi vardır biri budur ki mecrāları yumşadır ve biri dağı taşları (12) pāreler ol şerbete diyālītā şerbeti tesmīye olunur meşhūrdur ya‘ni andan (13) dağı isti‘ māl etmek gāyet nāfi‘ dir ve Senārṭūs ṭabībīñ diyālītā maṭbūḥı (14) dağı nāfi‘ dir şıfatı budur haṭmī tohumu ve ebeğümeci üçer dirhem bezūr-ı bāride (15) ikişer dirhem kara noḥūd yigirmi dört dirhem arpa on altı dirhem incir tokuz (16) ‘aded sibistān yedi ‘aded meyān köki altı dirhem bunları üç yüz dirhem (17) şu ile nışfı kalınca kaynadup ve süzüp isti‘ māl ideler maṭbūḥ-ı āḥar (18) dört dirhem haṭmī kökini şu ile kaynadup ve süzüp otuz iki dirhemine (19) dört dirhem ‘asel ve dört dirhem tāze tereyağı koyup içeler ve kaçan (20) taş yerinden oynayup çıkmasa kavī pāreleyici devālara muḥtāc olunur (21) meşelā beni İsrā’ıl zeytuni ve sünger taşı ve ‘ayn-ı seraṭān ve erkek keçi kanı (22) ve kurumuş yir şoğulcanı ve güneş ırası ve rūḥ-ı zāc ve maḥlūl-ı bellūr (23) ya‘ni bunlardan kaṅgısı olursa isti‘ māl etmek bögrekde olan (24) taşları ufadub çıkarır ve bu sefūf dağı taşları pārelemekde (25) gāyet nāfi‘ dir şıfatı budur fındık kabuğı sekiz dirhem sünger taşı ve benī isrā’ıl

328a

(1) zeytūnı ve ḥabbūl-gillet ya‘ni güneş ırası birer dirhem şarmaşık tohumu yarım (2) dirhem bunları sefūf idüp bir dirhem isti‘ māl ideler ve eger ağır (3) şedīd olursa muḥaddir devālara muḥtāc olunur felūniyā gibi ve lodānū gibi (4) ve dağı taşradan üzerine süd ile etmek içini kaynadup yakı ideler (5) ve bezr-i kaṭūnā ve ketān tohumu ve boy tohumu lu‘ābı süreler ve diyālītā merhemi (6) ‘ilāc kāfidir eger bu merheme bir miqdār za‘ferān ile süsen yağını veyā ‘akreb (7) yağı zamm etseler gāyet münāsib olur ve bu zīmād dağı Kırāṭūn ṭabībīñ (8) muḥtārıdır ve mücerrebdır şıfatı budur on ‘aded yengeci süd ile bişürüp (9) süzeler ve içine otuz iki dirhem etmek içi ve üç ‘aded yumurta şa- (10) rusı ve sekiz dirhem tāze tereyağı ve papadya yağı ve yarım dirhem za‘ferān (11) koyup yakı eyleyeler ‘acāyib ‘ilācdır ve bi’l-ḥāşşa fā’ide ider ve yabışkanı (12) süd ile kaynadup yakı etmek dağı nāfi‘ dir ve dühn-i ‘akreb ile şoğanı (13) bişürüp yakı etmek hem veca‘n teskīn ider ve hem taşları pāreler (14) veremü’l-külliyü’l-ḥārr bögreklerde issi şiş olmak sebebi bögreklere (15) yakīn olan ‘uzuvlardan hıltı-ı ḥārīñ dökülmesidir ol dökülen hıltı (16) bögrekler ya ḥarāretiyle kendüye

cezb ider veyā za‘īf olduğundan (17) qabūl ider ve gāhice hāricden bir sebep ile olur meşelā dārbe ve saqta (18) gibi ve ete binūp çok seğırtmekden ve menzile gitmekden ve müdirrāt isti‘ mā- (19) linden dağı olur ‘alāmeti arqada ağırlık olur ve hem ağırlı olur (20) ve şeryāne yaqın olan yerleri pek pek atar ve arqasına yapışdıqda (21) hārāreti olur ve ağırsınıñ bir ucu hāyalarına ve bir ucu qoltuqlarına (22) degin uzanur ve qanğı bögreğinde olursa ol cānibinde olan (23) ayağı uyuşub ve eli ve ayağı şovuk olur ve bevli ibtidāda raqıq (24) ve beyāz olur ba‘de kırmızı ve koyu olur ve hummāsı ziyāde olur (25) ve gāhice şafrā quşar ve ba‘zı vaqtinde bevli muhtebeş olur ve bu verem-i küllī

328b

(1) me‘ā-yı müstaqimde olan verem müşābihdir lākin farkı budur ki me‘ā-yı müstaqimde (2) olan şişin ağırsı öñde olur ve verem-i küllī de olan ağırlı ardında (3) olur ve verem mā‘adā ekşeriyā tabi‘atı muhtebeş olur ammā verem-i küllī de ise ekşeriyā (4) bevli muhtebeş olur el-‘ilāc bunun ‘ilācında qanūn sā‘ir evrāmın ‘ilācında (5) olan qanūn gibidir evvelā bāselikden qan alalar ba‘de tezyid vaqtinde şafında (6) qan alalar eger faşda māni‘ olursa baldırlarından hacāmat ideler ve bevāşir (7) var ise maq‘ada sülük yapışdıralar ve eger şafrā galebesi olursa huşuşan (8) mi‘dede ve māsāriqāda ola ol vaqt gül şarābı ve qudret helvāsı ve timür (9) hindibā ve hıyārşenbe balı ve rāvend gibi devālarla ishāl ideler yāhūd diyā- (10) qatilikūn veyā ma‘cūnū’l-acāş veyā ıtrıfıl-i fārisi vireler veyāhūd veca‘ (11) teskīn idici ihtikān ideler meşelā ebeğümeci ve benefşe ve haqmī ve ketān tohumı (12) ve boy tohumı ve arpa şuyı gibi bunlardan yapılmış ola veyā bezūr-ı bārid ile ma‘cūn-ı (13) qurtumdan yapılmış ola yāhūd huqneyi bu şıfatla ideler yapışqān ve ebeğümeci (14) birer qabza gül yarım qabza ketān tohumı ve papadya ikişer dirhem bunları arpa şuyıyla (15) qaynadup süzeler ve elli dirhem bu maqbūhdan alup dört dirhem hıyārşenbe (16) balı ve on altı dirhem gülbeşeker yāhūd gül şarābı ve on iki dirhem benefşe yağı (17) ve bir yumurta şarısı qoyup ihtikān ideler ve red‘ ve tebrid ~ ötüri bezūr-ı (18) bāride müstaḥlebi ve benefşe tabḥı yāhūd semiz otı ve marul ve qızı qulağı (19) ve kākenc bunların tabḥını vireler ve taşradan arqaya ağırlı teskīn ve māddeyi (20) red‘ ider devālar qoyalar meşelā gül şuyı ve gül ‘uşāresi ve marul ‘uşāresi (21) gibi ve semiz otı ve nilüfer ve qaya qoruğı ve siñirli yaprağı ve arpa unı ve gül yağı (22) ve nilüfer yağı ve benefşe yağı bunlardan qanğısını qorlarsa münāsibdir yāhūd (23) bu kimādı ideler gül şuyı otuz iki dirhem marul ‘uşāresi ve siñirli (24) yaprağı ‘uşāresi ve nilüfer şuyı ve gül yağı on altışar dirhem sirke on (25) iki dirhem kırmızı şandal sekiz dirhem bunların mecmū‘ını bir yere qoyup ve içine

329a

(1) bir bez veyāhūd bir süngerı batırup tekrār tekrār arķaya koyalar ve tezyīd (2) vaktinde bu kimādı ḥaṭmī ve ketān tohumı ve baķlla unı ve papadya ve boy tohumı (3) ziyāde ideler ve inḥiṭāt vaktinde rādī devālar nokşān kılınup muḥallil (4) olanlar ziyāde kılına ve mu tedil müdirrāt isti māl ideler meşelā beznetin (5) şarābı gibi ve baldırıķara ṭabḥı gibi ve yabışķa ve ayrıķ köki ve rāziyāne köki (6) ve helyūn bunları daḥı kaynadup şuyını içüreler ve eger şiş dağılmayup (7) belki deşilmege meyl iderse alāmeti şancusı ḥafīf ḥummāsı olmaķdır ol (8) zamān nażc verici ya ni pişürici şeyler vireler meşelā ḥaṭmī ve arpa ve ya- (9) bışķan ve meyān köki ve ebegümeci bunları kaynadup vireler ve ebegümeci (10) çiçeği ḥamīresi isti māl etmek ğāyet nāfi dir ve bu marāza ilāc kāfidir (11) ve bu zımād daḥı nāfi dir ebegümeci ve yapışķan ve zanbaķ köki ve incir ve boy (12) tohumı bunları süd ile pişürüp yaķı eyleyeler ve südini ihtikān (13) eyleyeler veyā da açıldıķdan soñra rāziyāne şuyı ve irsā ve meyān köki (14) ve baldırıķara ve kerefs ve sa ter bunları kaynadup ve süzüp içeler (15) ve bal şuyı içeler ve evrām baḥşinde zıkr olınacaķ ilācları ideler (16) ve acı şeyler tenāvülünden ve ḳavī müdirrātdan ihtirāz ideler ve pilici (17) marul ve hindibā ve ḥāş etmek içiyle pişürüp ve şıķup şuyını (18) içeler ve arpa şuyuna ve meyān köki ṭabḥına ve gül ve benefşe şarābına daḥı (19) müdāvetmet ideler ve demü l-külliyü ş-şalb bögreklerde ḳatı şiş olmaķ (20) ekşeriyā issi şişlerden soñra olur ve ğāḥice aḥlaṭ-ı ğalīzeniñ inşiyā- (21) bından olur alāmeti bevli az ve raķıķ olur ammā bevlın raķıķ olması (22) bögrekler za if olup ğalīzini def a ḳādir olmadığındandır ve ekşeriyā bu (23) illete mübtelā olanlara sü u l-ķınye ve ayaklarında uyuşmaķ arız olur (24) bunun ilācı gücdür zırā tezeyyüh-i istisğāya mü eddi olur el ilāc (25) üzerine yumşatıcı ve pişürici şeyler koyalar ṭatlu bādem yağı ve zanbaķ

329b

(1) yağı ve papadya yağı ve bezr yağı gibi ve bu zımādı ḳomaķ daḥı münāsibdir şıfatı (2) budur ketān tohumı unı ve boy tohumı unı ve ḥaṭmī köki ve papadya ve ḳāz yağı (3) ve ṭavuk yağı bunları ḳarışdırup yaķı ideler ve ğāḥice bu yaķıya muķl ve ışķ (4) daḥı ḳarışdıralar ve yağlı ṭavuk şuyı ve ebegümeci ve ḥaṭmī ve besfāyic ṭabīḥi içe- (5) ler ve muķl ve ışķ ve boy tohumı daḥı münāsibdir ya ni bunlardan ḥab idüp isti māl (6) ideler hezālü l-küll bögrekler arıķ olmaķ sebebi sü -i mizāc ḥār-ı yābisden (7) olur alāmeti bu marāz evvel emirde teşḥiş gücdür ve tezyīdi vaktinde bevli (8) az olup üzerine dühniyyeti çıkar ve cimā a şehveti az olur ve bedeni (9) arıķ olur bunun ilācı ğāyet gücdür zırā mühlik marāzlardandır lākin (10)

mümkün olduğu rütbe hummā-ı dıkk ‘ilâcları ile ‘ilâc ideler kūrūhu’l-küllî (11) bögreklerde yara olmak gāhice yara bögreklerin saḥ-ı zāhirinde olur (12) ve gāhice bāṭnında olur ve gāhice fışkalanur şulu kabarcık gibi olur (13) ve gāhice ‘ıyāzen billāh te‘ālā müte’kil olup bögreğin cemī‘etleri yenüp (14) ancak üstünün zārı bāki kalur ve bu maraz Nemse vilāyetinde bir kimesne ‘arız (15) olmuş idi giderek ol kimse istiskā-ı zıkkī ile müsteskī eyledi ve aña (16) dürlü dürlü ‘ilâc eylediler kaṭ‘ an fā’ide eylemedi āḥarū’l-emr vefāt itdikde (17) karnını yardılar cigerinde vesā’ir karnının içinde bir ‘illet görmediler ancak (18) bögreğinin bir tarafı kıpmuş parmak şıgacak kadar yer delik açılmış ol de- (19) likden yardılar bögreklerin içi şulu kabarcıklar ile tolu gördiler bu (20) marazın sebebi ya bir şişin deşilmesidir veya ḥiddetli yara idici māddenin (21) ol mevzi’ e dökülmesidir veyāḥūd taş ḥaşıl olup çıkarken bögreği yararak (22) çıktığından olur ve menzile giderken atı pek sürmekden olur ve issi devālar (23) isti‘ mālinden daḥı olur el-‘alāmāt belde ağı ve ağırlık olur ve bevl ile (24) irin çıkar ve ḥiddetli māddenin inşiyābından ise bevlı yakarak çıkar el-‘ilâc (25) māddeyi tenkıye idüp sebebini kaṭ‘ ideler ba‘de yaraya ‘ilâc ideler ve tenkıye

330a

(1) için kan alalar ve māddeyi ta‘dıl eyleyeler benefşe ṭabḥıyla ve ebegümeci ve nilüfer (2) ve bezür-ı bāride ve arpa ve ḥaşḥaş tohumu ve meyān köki ve kuru üzüm bunlardan (3) Re’yi ṭabīb ile maṭbūḥlar ve şerbetler eyleyeler ve bu marazda keskin müşhil (4) virmek cā’iz degildir belki mu‘tedil vireler meşelā meyān kökiyle ḥıyārşenbe vireler (5) ve gül-i mükerreri ve benefşe mükerreri ve diyākatilikūn ve lintū ya’ni ma‘cūn-ı müleyyin vireler (6) ve terementiyi yumurtā şarısı ile ve meyān köki ile isti‘ māl etmek hem mülāyim (7) tutar ve hem yarayı pāk etmekde gāyet nāfi‘ ve mücerrebdır ve tamām tenkıyeden sonra (8) yarayı gāsl idici şeyler vireler bal şuyı gibi ve arpa ṭabḥı gibi ve kara noḥūd (9) ve baldırıkara ve zūfā ve gāfeş ve meyān köki bunları daḥı kaynadup içeler (10) ve mā’-i cūbnle bezür-ı bāride müstaḥlebi içeler ve ḥımār südi ve keçi südi (11) içmek daḥı gāyet nāfi‘dir yarayı yıkar pāk eyler ve bunlardan sonra bitü- (12) rici ve kūrudıcı şeyler vireler gıl-ı ermenī ve ṭin-i maḥtūm ve mercān ve ṭurmentilā (13) ve ‘aşāū’r-rā’i rā’i ve zenbū’l-ḥayl ve kārākoz ve kākenc kūrşı ve ṭebāşir kūrşı ve kehribā (14) kūrşı bunlardan kängısı olursa isti‘ māl eyleyeler ve terementi muḥaṭṭarı (15) daḥı nāfi‘dir ve bu sefūf gāyet mücerrebdır ṭin-i maḥtūm ve gıl-ı ermenī ve ṭurmentilā (16) ve maṣṭakī ve ṭebāşir ve keşirā birer dirhem dem-i aḥaveyn yarım dirhem gül şekerı (17) dört dirhem bunları sefūf idüp ikişer dirhem isti‘ māl eyleyeler (18) sefūf-ı āḥar ṭurmentilā ve maṣṭakī dem-i aḥaveyn birer bucuğar dirhem mercān (19) ve zenbū’l-ḥayl ve kākenc ikişer dirhem ṭebāşir birer dirhem gül on iki dirhem bunları (20) sefūf idüp siñirli

yaprağı şuyıyla isti' māl ideler ve yedigi ta' āmiñ (21) üstüne ekeler ve bu maṭbūḥ daḥı gāyet nāfi' dir şıfatı çöp çini ve şāşāfrāz (22) ve ṭurmentilā ve ḥaṭmī köki ve meyān köki dörder dirhem gül kurusu ve ḥaṭmī (23) ve kākenc yarımşar ḳabza bunları ḳara noḥūd ṭabḥı ile ḳaynadup ve süzüp (24) bir miḳdār şeker ḳatup isti' māl ideler ve peygamber ağacı ṭabḥı daḥı bu marāza (25) gāyet nāfi' dir ḥuşūşan Frenk marāzından ' ārız olmuş ola ve marīz

330b

(1) olan kimse acı şeylerden ve tuzlulardan ihtirāz eyleye ve gıdāsı (2) pilic ile pişmiş pirinç çorbası ve palūze ve oğlaḳ eti ve nīmpirşit yumurṭa (3) şarısı ve südlü aş ola ve mümkün olduğu rütbe şuyı az içeler ve ata (4) binmekden ve cimā' dan şaḳınalar ve eger yara güli ile meşāne beyninde olan mecrālarda (5) olursa ḳuruḥ ' ilācları ile ' ilāc eyleyeler dayābītas bu lafzla (6) meşhurdur lākin şaḥīḥi vāv ile diyā ve bītasdır ḥaḳḳ buña dolab marāzı (7) dirler bu bir marāzdır ki zelḳū'l-em' āda yedigi ta' ām ṭurmayub ḳıḳdığı gibi (8) bunda daḥı içdigi şu ṭurmayub fi'l-ḥāl bevl yolundan ḳıḳar anıñ (9) için zelḳū'l-küllī dirler ve şusuzluğu ve şu içmesi ve tebevveli dā'im olur (10) bunun sebebiinde taḳrīr olınan budur ki cigeriñ ve ṭalaḡiñ ḥarāretidir ve daḥı (11) bögrekleriñ za' fıdır ki ruṭubetlerden kendüye mündefi' olanı ḳabūl eyler ' alāmeti (12) zāhirdir el-' ilāc eṭibbā bunun üzerine ḳarār verdiler ki bunun ' ilācında cigeriñ (13) ḥarāretini tebrīd ve mizācını ta' dīl eyleyeler eger ḳan ziyādeligi var ise ḳan (14) alalar ve eger ḥiddetli ḥıḷḷdan ise ḳuşdurmaḳ nāfi' dir ba' de bögreklere ḳuvvet (15) verici ve tutucu şeyler vireler gül kurusu ve siñirli yaprağı ve ' aşāü'r-rā' i rā' i (16) ve ḳaraḳoz ve semiz otı ve mercān ve ṭebāşīr gibi ve bu maṭbūḥ daḥı nāfi' dir (17) şıfatı ḳaraḳozuñ kebiriniñ köki ve siñirli yaprağı köki sekiz dirhem siñirli (18) yaprağı bir ḳabza gül yarım ḳabza cūlnār iki dirhem şarı helile üç dirhem (19) siñirli toḡumu ve ḳuzı ḳulağı toḡumu ve semiz otı toḡumu bir dirhem bunları dört yüz (20) dirhem şu ile ḳaynadup ayva mūrabbāsı ile içeler ve bu sefūf daḥı (21) gāyet nāfi' dir şıfatı keşniş ve siñirli toḡumu ve semiz otı toḡumu ve gül sekizer dirhem (22) mercān ve gıl-ı ermenī ve incü ve ṭurmentilā bir dirhem cevz-i bevva şülüş dirhem bunları (23) sefūf idüp isti' māl ideler şıfat-ı ma' cūn eski gülbeşeker on altı (24) dirhem muḥriḳ geyik boynuzu ve gıl-ı ermenī ve mercān birer dirhem bunları kifāyet (25) miḳdārı ayva mūrabbāsı ile ma' cūn idüp isti' māl ideler ve ba' zı vaḳitte

331a

(1) muḥaddirāt virmege muḥtāc olunursa tiryāḳ ve felūniyā-ı fārisi ve istirā- (2) ḥāt-ı naḳūle ve lodānū gibi ve ciger ve bögrek üzerine bārid ve ḳābız devālar ḳoyalar (3) siñirli yaprağı ' uşāresi ve semiz otı ve marul ve ḳaya ḳoruğı ' uşāresi (4) gibi ve şandaleyn yaḳısı gibi ve bu merhem daḥı nāfi' dir mersīn yağı ve gül yağı (5) ve siñirli yaprağı ' uşāresi sekiz dirhem

aķ şandal ve gül ve mercān bir dirhem (6) kifāyet miķdārı bal mūmıylā merhem idüp süreler vec‘ü’l-küllī bögrekde aķrı (7) olmaķ tāşdan veyā ķumdan veyā şişden olur ve hıddetli hıltıñ ol mevzi‘e (8) dökülmesinden ve şiddetli yelden daķı olur ve bunlarıñ sebepleri ve ‘alāmetleri (9) ve ‘ilācları muķaddem beyān olunmuşdur ancaķ bu maķalde vācib olan ħuşyāt (10) bābında geķen ħuķne-i leyyine ile veca‘ teskīn etmektir ve bu ħuķne daķı veca‘ teskīn (11) idüp yelleri daķıdır şıfatı budur ħaţmī köki sekiz dirhem yapışķān ve benefşe (12) ve şevkü’l-cemāl ve ebeķümeci birer ķabza papadya ve tōraķ otı yarımşar ķabza ketān (13) toķumu ve boy toķumu dōrder dirhem incir beş ‘aded bunları ķaynadup sūzeler (14) ve bu maţbūħdan seksen dirhemine sekiz dirhem ħıyārşenbe balı ve on ikişer (15) dirhem tatlu bādem yaķı ve zanbaķ yaķı ve iki ‘aded yumurta şarısı ķatup (16) ihtikān ideler ve daķı ve ‘alīle ħaţmī köki tabķı içürelers meyān köki (17) ve ebeķümeci ve yapışķān ve ķuru üzüm bunları ķaynadup içeler ve bezūr-ı bāride (18) müstaħlebi ve ħaşķāş toķumu müstaħlebi içeler ve ħaţmī ve papadya ve iklīl-i melik ve ketān (19) toķumu ve boy toķumu bunları ķaynadup bögrek üstüne yaķı ideler ve bādem yaķı (20) ve zanbaķ yaķı ve tavuķ yaķı ve ķaz yaķı bunlarla daķı yaķlayalar ve diyālītā merhemi (21) sürmek cümleden a‘lādır fi’l-marāzi’l-meşāne meşāneye ‘arız olan (22) marāzlar beyānındadır sū’-i mizācü’l-meşāne sā’ir ‘uzuvlara sū’-i mizāc ‘arız (23) olduķı gibi meşāneye daķı ‘arız olur lākin ekşeriyā meşāneye ‘arız olan (24) sū’-i mizāc-ı bāridir eger sū’-i mizāc-ı ħār ‘arız olsa ķorķulur ki verem-i (25) ħārriñ ħudūşuna sebep olur sū’-i mizāc-ı bāridiñ ‘alāmeti bevli beyāz

331b

(1) ve ħalīz olup niĥālī olmaķdır ya‘ni rusūbı kepek gibi olur ve marīz (2) şıķ şıķ tebevvel ider el-‘ilāc münāsib olan devālarla meşāneyi teşķin (3) etmektir ve cevz-i bevvel besbāse ve petūnīķa ve meyān köki ve ħabbū’l‘ar‘ar gibi ve ķasıķlarını (4) sūnbūl yaķı ve tōraķ otı yaķı ve papadya yaķı süreler ħuşātū’l-meşāne (5) meşānede tāş olmaķ bunuñ sebebi bi‘aynıñ bögreklerde tāş olmasının (6) sebepleri gibidir egerci meşāneniñ ħarāreti māddeyi ‘aķd idüp tāş (7) etmekle külliniñ ħarāreti mertebesinde deķil ise bile lākin meşāneniñ yubūseti (8) ħarāretine mūnzam olduķda şek yokdur ki yubūset şey’ ‘aķd etmekle ħarārete (9) mu‘in olur şöyleki ħāħice ‘aķd ancaķ yubūsetden olur ħuşūşan (10) şol yerde ki anda ednā sebeble müteħaccir olmaķa müste‘id mādde buluna bu zıķr (11) etdigimiz bu bābda denilen kelāmıñ ħulāşasıdır el-‘alāmet İboķraţ (12) Emrāz kitābınıñ dōrdünci maķalesinde der ki şol kimesnelerin meşānelerinde (13) tāş ola ‘alāmeti meşāneniñ ‘unķunda ya‘ni zekeriñ dibinde olan mevzi‘de (14) aķrı olur ve bevli ķatre ķatre ħücüyile ħelür ve fec ve ħām olur ve ba‘zı kimse- (15) lerde bevli ile bile beyāza mā’il ķum ve ufacık tāş ķıķar ve ħāħice tāş (16)

meşāneyi kıcıkladığından ‘alil yerinden debrenüb şıçrar ve gāhice daḥı taş (17) me‘ā-i müstekīme zahmet virdiginden zehir ‘illeti ‘ārız olur ve ‘alil arkası (18) üzerine yatup tebevül eylese bevli sühütle çıkar el-‘ilāc ağrısını (19) teskīn idüp taşı çıkarmaktır ve taş tevellüdünü men‘ ider şeyleri (20) tekrār tekrār isti‘ māl etmektedir ve ağrıyı teskīn etmekte ve taş çıkarmakta (21) ḥuşāt-ı küllī bābında geçen ‘ilācları ile ‘ilāc eyleyeler ammā bi’l-ḥāşşa taşları (22) pāreleyici devālar sünger taşı ve yumurta kabuḡı ve insānıñ yāḥūd şıḡırın (23) meşānesinden çıkan taş ve rūḥ-ı milḥ bunlardır ve daḥı limon şuyı ve toraḡ (24) otı ve tuzını ma‘denūz şuyı ile içmek ve iri büyük çekirgeyi (25) kurutub ince dögeler ve bir dirhemini şarāb-ı ‘ırākıyla isti‘ māl etmek

332a

(1) ve kara noḥūd şuyı ve ḡur‘a ve inbiḡ ile çıkmış bakılla şuyı ve dögülmüş (2) çekirge ḡurdunı ‘ırāḡ ile içmek ve tavşan küli ve ḡaṭmī şerbeti (3) ve rūḥ-ı zāc ve ‘aḡreb küli ve ḡügercin tersi ve ‘aḡreb ma‘cūnı heb bunlar (4) bu ‘illetde tecrübe olunmuşdur nāfi‘dir evrāmü’l-meşāne meşānede şiş olmak (5) sebebi bögreklerde olan şişin sebebi gibidir ‘alāmeti ḡasıḡda (6) peklik ve yanmak ve ağrı olur ve ṭabī‘atı ḡabz olur ve ḡummāsı ve şusuzluḡı (7) olur ve eli ve ayaḡı şoḡur el-‘ilāc eger faşda māni‘ yoḡ ise ḡan (8) alalar ba‘de mu‘tedil yaḡı-ı rādi‘ ḡoyalar ve ḡuḡne-i leyyine ideler ve bu ḡuḡneyi (9) etmek nāfi‘dir şıfatı ebeḡümeci ve yapışḡān ve benefşe ve marul birer ḡabza bezūr-ı (10) bādem ikişer dirhem ketān toḡumı üç dirhem bunları arpa şuyı ile ḡaynadup (11) ve süzüp seksen dirhem maṭbūḡa sekiz dirhem ḡıyārşenbe balı ve on (12) altı dirhem benefşe yaḡı ḡoyup iḡtiḡān ideler ve eger ağrı ziyāde ise (13) marul ‘uşāresini ve benefşe yaḡını süd ile iḡtiḡān ideler ve bu yaḡıyı (14) ḡasıḡa ḡoyalar ḡaṭmī köki sekiz dirhem yapışḡān ve ebeḡümeci birer ḡabza papadya (15) yarım ḡabza kākenc bir buḡuḡ dirhem bunları ḡaynadup yaḡı ideler ve bu merhem (16) daḥı nāfi‘dir ṭatlu bādem yaḡı ve benefşe yaḡı sekiz dirhem ḡaṭmī toḡumı (17) lu‘ābı ve boy toḡumı lu‘ābı ve ketān toḡumı lu‘ābı altışar dirhem gāhice bir buḡuḡ (18) dirhem bunları kifāyet miḡdārı bal mūmıyla merhem idüp ḡasıḡa süreler (19) ve daḥı arpa şuyı ile bezūr-ı bāride müstaḡlebi ve ḡaḡḡāş toḡumı müstaḡlebi (20) vireler ve benefşe şerbeti ve nilüfer şerbeti ve marul şuyı ve ‘inebü’s-şaleb (21) şuyı ve lisān-ı şevr çiḡegi ḡamīresi ve ebeḡümeci çiḡegi ḡamīresi bunlardan (22) ḡanḡısı olursa isti‘ māl ideler ve tezyīdi vāḡtinde üzerine ḡül yaḡı (23) ve papadya yaḡı süreler ve eger şiş deşilmege meyl iderse üstüne ketān (24) toḡumı ve boy toḡumı ve incir ve tavuḡ yaḡı ḡoyalar ve deşildikde ḡurūḡ-ı (25) küllī de zıkr itdigimiz tedbīrleri ideler ve eger şiş ḡatı olursa üzerine

332b

(1) yumşatmak için haṭmī ve ebeğümeci ve papadya bunları kaynadup (2) koyalar ve bādem yağıyla hıyārşenbe balı yiyeler ve eger bevlī muḥtebes olursa (3) Yūnānca kāşerāṭīr ta' bīr olunan aletle akıtmağa muḥtāc olunur ya' ni a' māl-i (4) bālīdde mahāreti olan cerrāhlara mūrāca' at olunup mezbūr aletle bevlī (5) akıdalar cerabū'l-meşāne meşāne de uyuz olmak ḥiddetli ve tuzlu ḥılṭdan (6) olur 'alāmeti ḥakkedir ya' ni zekeriñ dibi ve kasıkları gicişmekdir ve bevlī (7) murdār koḡmaḡdır ve rusūbı niḡālī olmaḡdır ve bu marāz yaramaz marāzlardandır (8) eger ibtidālarında 'ilāc olunmazsa ḡurūḡ-ı meşāneye mü'eddī olur ve pīrlerde (9) olursa ḡatī yaramazdır el-'ilāc māddeyi tenḡıye ideler hıyārşenbe balı (10) ile ve ḡül balıyla ve ḡudret ḡelvāsı ile ba' de mizācī ta' dīl ve aḡlāṭıñ (11) ḡiddetini teskīn idici şeyler isti' māl ideler benefşe şarābı gibi ve bezūr-ı bāride- (12) yi ve ak ḡaşḡāş toḡumını ve marul ṭabḡı ile müstaḡleb idüp vireler ve mersīn (13) toḡumı 'uşāresini gerek içmek ve gerek zerrāḡa ta' bīr olunan aletle zekere idḡāl (14) etmek nāfi' dir ḡurūḡu'l-meşāne meşānede yara olmak bir şīşīñ deşilmesinden (15) olur veyā yara idici ḡiddetli ve tuzlu ve burḡıyethılṭıñ inşiyābından olur (16) veyāḡūd ḡuduz böcegi gibi ḡiddetli şeyler tenāvülünden olur el' alāmāt (17) bevl ile irin ḡıḡup rāyiḡası murdār koḡmaḡdır ve kasıḡda aḡrı olmaḡdır (18) ve ḡāḡice zaḡmet ile tebevül ider ve irin ḡalīz olup muḥtebes olduḡda bevl (19) daḡı muḥtebes olur ve ḡāḡice zehīr 'illeti 'ārīz olur bu marāz iḡtiyār ademlere (20) 'ārīz olursa 'ilācī müşkildir el-'ilāc bu marāzda vācib olan (21) ḡarḡa 'ilāclarınıñ ḡanūnuna mūrā' at etmektedir yarayı yıḡamak ve pāk etmek (22) gibi ve aḡlāṭıñ ḡiddetini ta' dīl etmek gibi ba' de yarayı ḡurudup ve oñu- (23) ldücü şeyler virmeḡdir ammā bevlīñ ve aḡlāṭıñ ḡiddetini ta' dīl eylemek için (24) benefşe şerbeti vireler ve haṭmī ve sibistān ve 'unnāb ve benefşe ve nilüfer bunları (25) kaynadup içeler ve bezūr-ı bādem müstaḡlebi içeler yāḡūd bu mezkūrleri zerrāḡa

333a

(1) ile meşāneye akıdalar ve tenḡıye için müshilātdan hıyārşenbe balı ve tereminti (2) vireler ve bu ma' cūn-ı müleyyin daḡı nāfi' ve mücerrebdır meyān köki ve besḡāyic dörder (3) dirhem bezūr-ı bādem üçer dirhem lisān-ı şevr çiçeği yarımşar ḡabza 'unnāb on (4) iki 'aded erik on beşer 'aded ḡuru üzüm sekiz dirhem sināmeki on iki (5) dirhem bunları arpa şuyı ile kaynadup ve süzüp içine sekiz (6) dirhem ḡudret ḡelvāsı ve yigirmi dört dirhem hıyārşenbe balı koyup ve ḡıvāma (7) getürüp ma' cūn ideler miḡdār-ı isti' mālī sekiz dirhemdir ve tenḡıyeden soñra (8) yarayı yıḡayalar bal şuyı ile ve rāziyāne kökini ve ayrıḡı kaynadup şekerli (9) içeler ve bu müstaḡleb daḡı meşānede olan yaraları yıḡamak için ḡāyet nāfi' dir

(10) kerefs tohumu üç dirhem sünbül yarım dirhem bunları şu ile kaynadup ve süzeler (11) ve bezür-ı bārideniñ her birinden dörder dirhem çam fıstığı yigirmi ‘aded bunları (12) mezbūr-ı maṭbūh ile müstaḥleb idün içeler ve bu ḥab daḥı meşānede olan (13) yaraları pāk ider maḡsūl terementi altı dirhem meyān köki iki dirhem kūrş-ı (14) kākenc bir dirhem bunları noḥūd miḡdārı ḥablar idüp üçer dāne isti‘ māl ideler (15) ve bunlardan soñra oñulducı devālar vireler kārākoza siñirli yaprağı ve zenbū’l- (16) ḥayl ve gıl-ı ermenī ve ṭīn-i maḥtūm ve zāmḡ-ı ‘arabī ve günlük ve maṣṭakī ve mumīya ve kūrş-ı (17) kākenc ve mercān ve dem-i aḥaveyn gibi ve bu cilābı daḥı vireler ve siñirli yaprağı (18) ‘uşāresi ve kārākoz ‘uşāresi ellişer dirhem gülāb yigirmi dört dirhem (19) şeker yüz dirhem cilāb-ı āḥar ḥaṭmī köki ve kārākoz ve ḥab-ı kākenc ve meyān köki (20) ve kızıl üzüm dörder dirhem yapışkan ve zenbū’l-ḥayl ki Türkçe ulama yonca (21) dirler sekiz dirhem encībār ve gül ve kārākoz yaprağı yarımşar kábza bunları şu (22) ile kaynadup ve süzüp kifāyet miḡdārı şekerle üzerine bir miḡdār dār- (23) cīn eküp nūş ideler ve bu ma‘cūn daḥı meşānede olan yaraları oñuldur (24) gülbeşeker sekiz dirhem gıl-ı ermenī ve ṭīn-i maḥtūm ve maṣṭakī birer dirhem nişā iki dirhem (25) kārākoz şerbeti ile ma‘cūn ideler şıfat-ı sefūf kūrmuş zenbū’l-ḥayl iki

333b

(1) dirhem siñirli tohumu ve maṣṭakī birer dirhem şeker dörder dirhem sefūf idüp (2) isti‘ māl ideler şıfat-ı ḥab siñirli yaprağı şuyı ile yıkanmış terementi (3) üç dirhem ṭīn-i ı ermenī ve afyonsuz kūrş-ı kākenc birer bucuḡar dirhem meyān köki (4) iki dirhem keşirā bir dirhem bunları ḥab idüp isti‘ māl ideler ve bu kūrş (5) daḥı bu marāzda tecrūbe olunmuşdur aḡrıyı ve ḥarḡatū’l-bevli teskīn ider ve yarayı (6) oñuldur ve şıfatı budur bezür-ı bādem ve aḡ ḥaṣḥāş tohumu ve ebeḡümece tohumu ve ‘anber-i bāris (7) ve semiz otı tohumu ve ayva çekirdegi ve mersīn tohumu ve keşirā ve zāmḡ-ı ‘arabī ve çam fıstığı (8) ve şam fıstığı ve nebāt şekerı ve pīz şekerı ve meyān köki ve arpa unı ve bezür-ı (9) kātūnā lu‘ābı ve ṭatlu bādem ikişer dirhem gıl-ı ermenī ve dem-i aḥaveyn ve ṭebāşir ve gül (10) ve mürre sekiz dirhem bu eczāları dögüp bal şuyı ile kūrşlar ideler miḡdār-ı (11) isti‘ māli ikişer dirhemdir.⁵ ve daḥı meşāneye zerrāka ile südü mūmiyā ile bal (12) şuyı ve zenbū’l-ḥayl ‘uşāresiyle gül balı aḡıdalar ve ṭaşradan bu yakuyı (13) koyalar maṣṭakī yağı ve mersīn yağı ve ayva yağı sekizer dirhem ıṣṭırak (14) ve bal mūmı birer dirhem gıl-ı ermenī şölüşān dirhem bunları bir yere cem‘ eyleyüp (15) yakı ideler zīmād-ı āḥar maṣṭakī ve ṭīn-i maḥtūm ve gıl-ı ermenī ve liḥyetü’t teys ve mersīn (16) yemişi ikişer dirhem arpa unı on iki dirhem bunları kifāyet

⁵ Derkenarda ilacın şu şekildeki kullanımıda not edilmiştir: “gerçi bu kūrşın nüshası böyle bulunmuşdur lākin sekiz dirhem yerine bir dirhem olsa münāsib idi.”

miḳdārı gül (17) yağıyla ve mersīn yağıyla arışdırup yaı eyleyeler ve uduz böcegi gibi (18) iddetli şeyler tenāvülünden itırāz oluna süd içürel ve bezür-ı bādem müstaḥlebi (19) ve keşirā ve gıl-ı ermenī vireler ve daı ‘alīl pek atlulardan ve pek ekşilerden (20) ve uzlulardan ve keskin acı şeylerden şaınalar ve ğıdāsı ve süd ve südlü (21) aş ve erişte orbası ola nevāsiri’l-meşāne ‘iyāzen billāhi te‘ālā (22) meşānede nāsūr olmak ya‘ni zekeriñ dibinde bir delik peydā olup andan (23) irin amak bir şişin deşilmesinden veyā bir yaranın eskimesinden olur (24) ve iddetli ıltın inşiyābından ve arbeden ve satadan daı olur el-‘ilāc (25) māddeyi bu devālarla tenıye ideler şıfatı budur ıyārşenbe balı dört

334a

(1) dirhem cevārişi temri bir dirhem ve şülüşān dirhem rāvend ve südüs dirhem zerāvend (2) beş buğday bunları bir yere cem‘ idüp isti‘ māl ideler ba‘de ebegümece (3) suyu ile yıanmış terementi isti‘ māl idüp üzerine ara noḥūd suyu (4) içeler yāḥūd sibistān ve meyān kökini aynadup içeler bu devāyı (5) mādde tenıye bolup yara temizlenince ve bevl mu‘tedil ounce tekrār tekrār isti‘ māl (6) ideler ba‘de birkaç gün peygamber ağacı abını isti‘ māl ideler ve ḥāricden (7) nāsūruñ ağzına ḥarba-ı esved oyalar yāḥūd zencār ve nūşādiriden (8) fitil idüp oyalar veyāḥūd terementiden ve balı utalından bir miḳdār (9) pirinç pītātū ile şāf yapup oyalar ve nāsūruñ ağzı açıldı- (10) da bu devāyı oyalar şıfatı gül balı sekiz dirhem terementi kır dirhem (11) zerāvend-i müdahrec ve cengār şülüşer dirhem irsā ve mürr-i şāfi yarımşar dirhem (12) az yağı üç dirhem bunları bir yere cem‘ idüp yaı ideler ve eger (13) nāsūruñ ağzında laḥm-i zā’id olursa üzerine pirinç pītātū eküp (14) dāḥiliyūn merhemi yabışdıralar ba‘de bu merhemi oyalar şıfatı terementi ve üstübec (15) ve mürdeseng ve mınaıs ve dühn-i maştai sekizer dirhem zift ve am şaızı (16) ve bal mūmı dörder dirhem bunları ḥafif ateşde eridüp ba‘de maştai (17) ve günlük birer dirhem ve şülüşer dirhem mercān bir bucu dirhem kāfur şülüş dirhem (18) bunları ba‘de’s-saḥ bir yere arışdırup merhem ideler żı-ı mücriyü’l- (19) azīb ya‘ni bevl yolu ar olmak bir ğalīz ıltın itibāsından olur (20) veyā mecrāda uyusu an olduğundan olur veyāḥūd sekel-i tembekden (21) olur ve ğāḥice bir şişden veyā yaradan nāşī laḥm-i zā’id ḥāşıl (22) olduğundan olur ammā ıltın itibāsından olanın ‘alāmeti (23) sebebleriñ tadīm etmesiyle bilinür ve sekel ve laḥmi- zā’id olması tāsāṭir (24) ta‘bir olunan aletle ma‘lūm olur el-‘ilāc ğalīz ıltıdan ve uyusu (25) andan olana azıbe zerrāa ile sikencibīn aıdalar ve kekik ve anariyūn-ı

334b

(1) şağıri aynadup bir miḳdār sedef yağı ve ‘areb yağı amladup (2) bunu daı zerrāa ile azıbe aıdalar ammā sekelden ve laḥm-i zā’idden olana (3) evvelā māddeyi tenıye için

kan alalar ve müşhil vireler ba‘ de mizācı (4) ta‘ dīl idici devālar isti‘ māl ideler ve bu merhem portağallı Ābātasar (5) hekīmindir kaẓībde ve burunda ve ğayrı yerlerde olan lahm-i zā’idiñ cemī‘ sine (6) nāfi‘ dir merhemü’t-tākil lahmü’z-zā’idü’l-mücerreb şıfatı budur cengār ve zernīḥ ve zāc (7) ve şab on altışar dirhem bunları keskin sirkeyle saḥḥ idüp ḳurudalar (8) ba‘ de gene sirkeyle saḥḥ idüp ḳurudalar bu minvāl üzere sekiz def‘ a ideler (9) tā ki devālarıñ ḥiddeti nāḳış ola ba‘ de on altı dirhem mürdesengi otuz iki (10) dirhem gül yağıyla mu‘ tedil ateşde merhem ḳivāmına gelince āheste āheste ḳaynadalar ba‘ de (11) sirkeyle tedbīr olunan devādan on altı dirhemini ḳoyup ḳatı olunca ḳaynadup (12) ba‘ de ateşden indirüp ḥıfẓ ideler ba‘ de bal mūmindan bir ince fitil yāḥūd (13) ḳurşundan bir ince fitil yapıdurup üzerine bu merhemden süreler ve zekeriñ (14) deligine şoḳalar ve bu minvāl üzere sekiz güne dek her gün ideler tāki (15) lahm-i zā’id fenā bolup fitil ile ve bevl ile çıḳa ve ḳaçan mecrā lahm-i zā’idden pāk (16) olup açılsa ve bevl sühūlet ile çıkısa bāḳi ḳalan yaraya ‘ilāc ideler (17) meşelā arpa ve siñirli yaprağı yarımşar ḳabẓa zerāvend-i müdaḥrec on iki dirhem bunları (18) ḳaynadup ve süzüp on altı dirhem gül balını içinde ezüp günde üç (19) def‘ a zerrāḳa ile zekere aḳıdalar ve daḥı bundan ḳavī devāya muḥtāc olursa (20) bu devāyı aḳıda şıfatı şab ve cengār dörder dirhem zernīḥ bir dirhem bunları (21) iki yüz dirhem şu ile nişfi ḳalınca ḳaynadalar ba‘ de süzüp içinde bir (22) miḳdār kāfur ezüp bundan zekere aḳıdalar ba‘ de oñultmak için (23) bu devāyı ideler üstübec ve şab ve mürdeseng ikişer dirhem bunları (24) zenbü’l-ḥayl ṭabḥı ile ḳaynadup bür’e nām ḥāşıl idince günde birḳaç (25) def‘ a aḳıdalar ihtibāsü’l-bevl bevl tıtulup aḳmadıḡınıñ

335a

(1) sebebleri çokdur ya siñirlerde bir āfet olduḡından nāşī meşāneniñ ḳuvvet (2) ḥissi za‘ if olmakdır veyā ḳuvvet-i dāfi‘ anıñ za‘ fidir veyāḥūd meşāneniñ (3) ‘uzlātınıñ istirḥāsıdır ya ni balıḳ etleriniñ gevşemesidir veyā sū’-i (4) mizācdandır yāḥūd balḡam-ı ḡalīziñ veyā bir şişin veyā yaradan ḥāşıl (5) olmuş iriniñ veyā taşın mecrāyı sed etmesidir veyāḥūd nāsūr delü- (6) ginden bevl çıḳduḡından mecrāyı ṭabī‘ isi muḥtebes olur bunuñ ‘alāmeti (7) evvelā lāzımdır ki ḥuşāt-ı küllī bābında geḳen ‘alāmetler ile bögreklere taş (8) veyā şiş olan ihtibāsla meşānede olan ihtibāsin beynini fark (9) ideler ve meşāneniñ ḳuvvet ḥissiniñ za‘ findan olanıñ ‘alāmeti meşāne şişüp (10) gerilür ammā aḡrısı olmaz ve siñirlerde felc gibi ve teşebbūḡ gibi āfetiñ teḳaddüm etmesidir (11) ve ḳuvvet-i dāfi‘ anıñ za‘ findan olanıñ ‘alāmeti eliyle meşāne üstüne başd- (12) ıkda bevl sühūletle çıkmaḡdır ve ‘uzlātın istirḥāsından olanıñ (13) ‘alāmeti bevli şıçramaḡla ḥiddetli çıkmayup gevşek gevşek çıkmaḡdır güyā ‘alīl (14) ḳarnında bir şeyi’ ḥiss eder ki bevlini şıçramaḡa ḳomaz ve ‘uzlātın teşebbūḡından (15)

olaniñ ‘alāmeti bevlî az az çıkar ammā şıçramağla çıkar el-‘ilāc küllî ve meşāne (16) marazlarında geçenler gibi sebebine muḳābele etmektir lâkin bu maḥalde ḳuvvet-i ḥissîniñ (17) ve dāfi‘aniñ za‘findan olanlarıñ ‘ilācî zıkr olunsun evvelā ḥissî uyandırıcı (18) ve ḳuvvet verici keskin şāflar ve ihtikānlar ideler ba‘de meşāneyi issî yağıyla (19) yağlayalar ki bevlî çıka ḥuşūşan ihtibās ḳuvvet-i dāfi‘aniñ za‘finda ola ve daḥî (20) bevlîniñ mecrāsına Frenkistāndan gelen bal mūmî fitilini tatlu bādem yağıyla yağlayub (21) şokalar mecrāyı açub bevlî aḳıdır ve aṭa şoğanı sirkesini yāḥūd sedef (22) ve yarpuz ve cünd-i bīdester bunları bal şuyı ile ḳaynadub meşāneye (23) zerrāka ile aḳıda ve papadya ile bunları ḳaynadub bu şuya bir süngerî (24) batırub meşāneye kimād ideler yāḥūd bu maṭbūḥiñ içine biberiyye ve diş (25) otu ve yarpuz gibi ba‘zî devālar daḥî ḳoyub şuyu nıñ içine girüp oturmak

335b

(1) gāyet nāfi‘dir ve bi’l-ḥāşşa bevlî aḳıdıcı devālar ‘aḳreb yağı veyā irsā (2) yağı ve kıst yağı ve sūnbūl yağı ve sedef yağı bunlardır ya‘ni bu yağlarla meşāne- (3) yi yağlayalar ve yukarıdan meder devālar içürmekden gāyet şaḳınalar zīrā (4) marazıñ ziyādeligine belki ‘alilîniñ helākına sebep olur ve eger ihtibās (5) meşāneniñ sū’-i mizācından veyā ḡalīz yellerden ise yapışkan ve toraḳ (6) otu ve papadya ve iklīl-i melik ve ketān toḥumu bunları ḳaynadub meşāneye yaḳı (7) ideler ve bu merhem daḥî yelden ve şovukdan olan ḥabs-i bevlî mücerredir şıfatı (8) diyālītā merhemi ve ‘aḳreb yağı ve acı bādem yağı sekizer dirhem terementi ve tere (9) yağı dörder dirhem za‘ferān şülüş dirhem bunları merhem idüp süreler (10) taḳṭirü’l-bevlî bu maraz bevlîniñ aḳmasıyla ihtibāsı beyninde bir ḥāletdir (11) gāḥice selesü’l-bevlî gibi kendi kendine aḳar ve gāḥice ḥabsü’l-bevlî gibi zor ile (12) çıkar ve çıḳdığı vāḳit ağrıyla ṭamla ṭamla çıkar sebebi bevlîniñ ḥiddetidir ki (13) meşāneyi acıtdığından meşāne bevlî aṣağı def‘ider ve bevlî mecrāya gelecek mecrāyı (14) yaḳar mecrā bevlî ṭutar aṣağı şalıvırmez anıñ için ol ḥālet ‘arız olur (15) güyā bu maraz bağırsaklarda olan zehīr gibidir ve ba‘zî ṭabībler meşāneniñ (16) za‘findan veyā burūdetinden olur dirler ammā böyle olması az vāḳi‘ olur (17) ve gāḥice bu maraz şarābı çok içmekden veyā şuyı çok içmekden daḥî olur (18) veyāḥūd bir yaradan veyā ṭuzlu ḥılṭdan olur ‘alāmeti sebepleriñ teḳaddüm (19) etmesidir ki geçen bāblardan ma‘lūm olur ve aḥlātıñ ḥiddetinden olaniñ (20) ‘alāmeti bevlî yaḳarak çıkar ve şovukdan olaniñ ‘alāmeti bevlî beyāz ve ḥām (21) olup veca‘ az olur el-‘ilāc sebebine muḳābeledir ki her biri bāblarında (22) geḫmişdir ammā aḥlātıñ ḥiddetinden olursa müshil ve müleyyin vireler meşelā ḳudret (23) ḥelvāsı ile ve rāvend ile gül-i mūkereri şerbeti vireler ve erik ma‘cūnı veyā sibistān (24) ma‘cūnı veyā diyāḳatilikūn veyāḥūd

hıyārşenbe balını bir miqdār terementi ile vireler (25) ve ahlātı ve mizācı ta‘ dīl için benefşe şerbeti ve haşhāş şerbeti ve nilüfer şerbeti

336a

(1) içüreler ve haţmī kökini meyān kökiyle kaynadup içeler ve bezūr-ı bādem müstaḥlebini (2) mā’-i cūbn ile içeler ve bu zıkr olunan benefşe ve nilüfer ve haţmī gibi devāları (3) kaynadup şuyuna bir sünger batırup kimād ideler yāḥūd içine girüp (4) oturalar ve eger şovukdan olursa kızdırıcı şeyler vireler cevāriş-ı (5) ḥavlıncān gibi ve tiryāk ve meşer gibi ve meşāneyi sedef yağıyla ve papadya yağıyla (6) yağlayalar yāḥūd maştakī ve günlük ve karanfil ve dārcīn ve sedef na‘ nā‘ (7) ve pelīn ve ıştırak bunlarıñ her birinden birer miqdār alup yakı eyleyeler (8) ve ta‘ āmı keskin olan meşelā ekşi ve tuzlu ve acı gibi şeylerden şakınalar (9) ve nīmpirşit yumurta şarısını ve bādem ḥamīresi ve arpa şuyı (10) ve üzüm hoşābı ve meyān köki şuyı isti‘ māl ideler ve çok hareketden (11) ve şıkılmağdan ve gāzabdan ve gāmdan ve ḥüzünden ihtirāz ideler ḥarkatü’l-bevl (12) bevl yaķarak çıkmaķ sebebi ḥiddetli ḥıltdan veyā bevl ile şafrā çıkmaķdır veyāḥūd (13) yaradır ve gāḥice ḥiddetli şeyler tenāvülünden olur el-‘ ilāc ‘unnab (14) ve sibistān ve ebegümeci bunları kaynadup şuyı ile hıyārşenbe balını (15) ezüp içüreler ba‘ de mizācı benefşe şerbeti ve nilüfer şerbeti ile (16) ta‘ dīl ideler ve ebegümecini ve sibistānı kaynadup içeler ve meyān köki (17) şuyıyla bezūr müstaḥlebi yapup içeler ve bu devā ḥarkatü’l-bevle gāyet (18) nāfi‘ dir şıfatı budur bezr-i kaţūnā altı dirhem ayva çekirdegi üç dirhem bezūr-ı (19) bādem ikişer dirhem ak ḥaşhāş tohumı bir bucuķ dirhem bunları ebegümeci şuyıyla (20) kaynadup lu‘ ābını alalar ba‘ de arpa şuyıyla ve nebāt şekerı ile karışdırup (21) içeler ve bir miqdārını zerraķa ile zekere akıdalar ve bu kuruş daḥı ḥurkatü’l- (22) bevl için mücerrebdır şıfatı bezūr-ı bādem her birinden dört dirhem (23) semiz otı tohumı ve ak ḥaşhāş tohumı üçer dirhem zamg-ı ‘arabī ve keşirā ve fezl-i (24) sandal birer bucuğar dirhem benc tohumınıñ beyāzı birer dirhem bunları dögüp (25) bezr-i kaţūnā lu‘ ābıyla yoğurup kuruşlar ideler miqdār-ı isti‘ mālī

336b

(1) ta‘ āmdan muḥaddem bir dirhemdir ve daḥı baķılla çiçeğini kur‘ a ve inbīķ ile taķtīr (2) idüp içmek bu bābda kāfidir nazarı yokdur ve ḥāricden meşāneyi (3) bādem yağıyla yağlayalar ve ebegümeci ve ḥaşhāşķabuğı ve papadya bunları kaynadup (4) kimād ideler ve eger ağrısı şedid ise yeñi tiryāk veyā lodānū vireler ve eger (5) ḥiddetli ve zehirli şeyi‘ tenāvülünden olursa süd içüreler kifāyet (6) ider ve bezūr-ı bādem müstaḥlebi ve benefşe şerbeti daḥı nāfi‘ dir selesü’l-bevl (7) ve’l-bevl-i fi’l-ferāş selesü’l-bevl didikleri bevlīñ kendi kendine (8) ihtiyārsız çıkmasıdır sebebi bevli tutucı ‘uzleniñ istirḥāsıdır ki ekşeriyā (9)

şovukdan olur ve gāhice meşāneye şıklet vāki' olduğundan olur nitekim (10) hāmile hātunlara 'arız olduğu gibi ammā ya'ni bevl-i fi'l- ferāş döşeğe (11) işemeniñ sebebi dağı ekşeriyā burūdetden ve ruṭubetdir ki meşāneyi ve 'uzleyi (12) irhā ider ya'ni gevşeldir huşuşan uyhuşa pek vardığı zamān ola el-'ilāc (13) meşāneye ve meşāneniñ kuvve-i māskesine kuvvet virecek şeyler isti' māl ideler (14) cevāriş kimmūnı gibi ve şarāb ile günlük içmek gibi ve na' nāyı ve yarpuzı (15) kaynadup içmek dağı nāfi' dir ve bu marāza bi'l-hāşşa nāfi' olan devālar tavuk (16) kurşağı ve kirpi derisiniñ küli ve yanmış tavşan haşbesi bunlardır ve bu ma' cūn (17) dağı nāfi' dir şıfatı günlük ve maştakī ve mercān ve tebāşir ikişer dirhem kebābe (18) ve karanfil ve sa'd ve dār-ı fülful ve zencebīl ve tavuğuñ katısı içinde olan zārı (19) kurumuş ola birer dirhem bunları ince döğüp ayva şarābıyla ma' cūn ideler (20) ve bu sefūf dağı bu marāza gāyet nāfi' ve mücerrebdır şıfatı tavuk kurşağı içinde (21) olan zār kurumuş ola ve koyun otı dörder dirhem kirpi küli üç dirhem (22) günlük iki dirhem bunları saḥk idüp ta' āmdan muḳaddem bir dirhem miḳdārını (23) pilic suyu ile vireler sefūf-ı āḥar ' ayn-ı seraṭān ve zerdāli çekirdegi (24) ve heyūfariḳūn çiçeği ve şafir kabuğı kurumuş ola her birinden berāber (25) döğüp sefūf ideler nev' -i ühra şafir kavuğı kurumuş ola ve tavuk

337a

(1) kurşağı zārı ve zamg-ı ' arabī ikişer dirhem tarāgiyūn köki ki Frenkler penpenlā (2) dirler ve besbāse yarımşar dirhem bunları dağı sefūf idüp isti' māl (3) ideler ve dağı na' nā ve pelīn ve gül ve cūlnār bunları şarāb ile kaynadup (4) yağı ideler ve şakız yağı ve pelīn yağı ve sūnbül yağı bunlar ile dağı (5) meşāneyi yağlayalar ve bu yağı dağı nāfi' dir ' uzlatı pekişdirüp (6) bevli tutar şıfatı günlük sekiz dirhem lāden ve maştakī ve tebāşir (7) ve palamuduñ iç kabuğı üçer dirhem 'ūd ve dārcīn birer dirhem ıştırak (8) iki dirhem na' nā 'uşāresi dört dirhem bunları kifāyet miḳdārı (9) bal mūmıyla kīrūti idüp kasığa süreler emrāz-ı ā' zāyī't-tenāsül (10) ya'ni zeker ve haya ve raḥm marāzları beyānındadır gāhice bu ' uzuvlara sū'-i mizāc (11) sāzec ve maddī 'arız olur ve marāz-ı terkīb ve teferruḳ-ı ittīşāl dağı 'arız (12) olur ammā sū'-i mizāc-ı hārriñ 'alāmeti şehveti gālib olup cimā' a meyli (13) ziyāde olmaḳdır ve kasıgında ve uyluğunda kılları çok olmaḳdır ve sū'-i (14) mizāc-ı bāridiñ 'alāmeti kuvvet-i cimā' za' if olup menī dağı az ve raḳīḳ olmaḳdır (15) ve çıkdığı vaḳit lezzeti az olmaḳdır ve sū'-i mizāc-ı raṭbiñ 'alāmeti zekeri (16) süst olup tiz inzāl olmaḳdır ve sū'-i mizāc-ı yābisiñ 'alāmeti raṭbiñ (17) hılāfı olup menī dağı ḥiddetli olmaḳdır el-'ilāc sebebine muḳābele ideler (18) eger issiden ise gīdādan ve devādan bārid şeyler ile ta' dīl ideler (19) marul ve hindibā ve nilüfer gibi bunları kaynadup içeler ve bezūr-ı bāride (20)

müstaḥlebini içeler ve gül yağını ve nilüfer yağını ve marul ‘uşāresiyle arışdırup (21) asıklarına süreler ve gül merhemi sürmek daı nāfi‘dir ve eger şovukdan (22) ise issi devālarla ta‘dīl ideler meşelā merzencūş ve diş otı (23) ve petūnīa ve uşonmaz ve urşā‘na ve anīsūn ve dūū ve rāziyāne toumu (24) ve şū teresi toumu ve ardal ve ıdıran toumu ve ara noūd gibi ve am (25) fıstıı ve şam fıstıı ve biber ve cevz-i bevvā ve hindistān cevizi ve aranfil

337b

(1) ve dārcīn ve kebābe bunları daı isti‘māl etmek nāfi‘dir ve mürekkebatdan (2) armātīū ma‘cūnı ve cevāriş-ı ‘anber ve devā-i misk ve şa‘leb ma‘cūnı isti‘māl (3) ideler ve asıklarına sūnbūl yaı ve ıstı yaı ve cevz-i bevvā yaı ve besbāse (4) yaı ve aranfil yaı ve arınca yaı ve fıstı yaı ve misk ve ‘anber ve albe misk (5) bunlardan anısı olursa süreler ve ıdāsı ıvırcı oyun eti (6) ve dārcīnli rāfadan yumurta ola ve buūldan kerefs ve tora otı (7) ve rāziyāne ve turb ve beyāz şoan ola ve yaşııdan ve urulu- (8) dan olanıñ ‘ilācı daı bunlardır az oluna ‘azmū’l- uşıyeteyn (9) ve evrāmuhā āyalarıñ büyümesi ve şişmesi beyānındadır elveremū’l-ār (10) āyalarda issi şiş olma sebebi anla arışık ıltıñ inşiyābıdır (11) ve gāhice darbeden ve saıttan ve ata binūp pek yelmeden daı olur (12) ve bu şiş gāhī āyalarıñ kendinde olur ve gāhī torbada olur ve gāhice (13) ikisinde daı olur ‘alāmeti şiş zāhir olup arısı olur ve rengi (14) kızıl olur ve ba‘zı vaitte sıtması olur el-‘ilāc evvelā bāseliden an (15) alalar ba‘de baldırdan acāmat ideler ve eger şafrā ile olursa şafrāyı (16) ishāl eyleyeler ba‘de üzerine rādi‘āt oyalar meşelā arpa unı ve baılla unı (17) ve gül urusı ve mersīn toumu ve cūlnār gibi bunları dōup şarāb ile (18) veyāūd timūr söndürölmüş şū ile arışdırup yaı eyleyeler ve gāhice (19) bu yaıya gül yaı ve mersīn yaı daı ziyāde ılınur ve gül şuyı ile siñirli (20) yapraı şuyını arışdırup kimād ideler ya‘ni bezi batırup şişīñ (21) üstüne oyalar ve eger terlemekden şiş büyüyüb gerilürse üzerine (22) ıl-ı ermenī ve gül urusı ve maştakī ve arpa unı bunları yumurta aıyla arışdırup (23) oyalar ve izdiyād vatinde arısını teskīn idici şeyler oyalar meşelā diyālītā (24) merhemi ve papadya yaı ve boy toumu ve iklilū’l-melik ve bala unı gibi bunları bal ile (25) yaı eyleyeler ve gül yaı ile dāiliyūnı all idüp üzerine oyalar ve eger

338a

(1) arısı ziyāde olur ise bu yaıyı oyalar şıfatı arpa unı on altı (2) dirhem ketān toumu ve boy toumu sekiz dirhem atmī yapraı ve ebegūmecī yapraı (3) yarımşar abza ınzīr yaı yāūd az yaı ve benefşe yaı kifāyet midārı (4) ola bunları bir yere cem‘ idüp yaı eyleyeler ve eger şiş deşilmege meyl (5) iderse geen bāblarda zıkr olunan sā’ir şişleriñ

‘ilacı gibi ‘ilac ideler (6) intifāhü’l-ḥuṣyeteyn ḥayaniñ ve ṭorbanıñ şışüp büyümesiniñ (7) sebebi ekseriyā rīḥ-ı ḡalīẓdir el-‘ilac yelleri dağıtmaktadır gügercin tersini (8) ve bakla unını ḥinzır yağıyla yāḥūd kız yağıyla karışdırup üzerine yakı (9) ideler yāḥūd benc yaprağı yakı ideler ve şa‘teri kaynadup şuyını kimād (10) ideler ve bu yakı daḥı nāfi‘dir ḥatmī köki ve kimmün dörder dirhem bakılla unı (11) ve ketān tohumı boy tohumı sekizer dirhem bunları şarābı ile kaynadup ve bir miqdār (12) ṭoraḫ otı yağı katup yakı ideler zımād-ı āḥar papadya ve iklīl-i melik (13) ve bakla unı altışar dirhem şığır tersi ve defne tohumı dörder dirhem bunları (14) döğüp şarāb ile ve ṭoraḫ otı yağıyla yakı ideler el-veremü’l-bārid (15) ve şalābetü’l-ḥuṣyeteyn ḥāyalarda şovuk şış olmak va katı olmak (16) ya verem-i ḥārriñ ‘akabinde olur yāḥūd ḡalīẓ ḥılṭiñ dökülmesinden olur (17) el-‘ilac aḥlāṭdan bedeni pāk ideler ba‘de üzerine dağıdıcı (18) ve yumşadıcı devālar koyalar meşelā ḥatmī köki ve ketān tohumı ve buğday unı (19) ve kuru üzüm ve marul köki bunları ‘ale’s-seviye bal şuyı ile pişürüp (20) yakı ideler ve daḥı acı bādem yağı ve ırsā yağı ve ṭoraḫ otı yağı (21) ve dāḥiliyün merhemi ve merbiyātün merhemi ve diyālītā merhemi bunlardan kangısı (22) olursa süreler ve bu zımādı daḥı komaḫ ḡāyet nāfi‘dir şıfatı laḥana (23) yaprağı ve benc yaprağı birer kabza incir beş ‘aded bunları merhem gibi olunca (24) pişürüp ba‘de bakılla unı ve ketān tohumı ve boy tohumı ve papadya ve iklīl-i (25) melik dörder dirhem bunları döğüp kifāyet miqdārı keçi yağıyla bir yere cem‘

338b

(1) idüp yakı eyleyeler zımād-ı āḥar ḥatmī köki ve benc yaprağı ve kākenc birer (2) kabza lüffāḥ köki elli dirhem bunları kifāyet miqdārı meşleş ile pişürüp (3) elekden geçireler ba‘de şarāb ile veyā sirke ile ḥall olunmuş cādşır (4) ve muḳl ve ışk altışar dirhem ıştırak üç dirhem bunları zamm idüp (5) kifāyet miqdārı papadya yağı ve bal mūmıyla bir yere cem‘ idüp yakı eyleyeler (6) ḡurūḥü’l-ḥayteyn ḥāyalarda yara olmak bir şışiñ veyā bir çıbanıñ (7) deşilmesinden olur yāḥūd ḥiddetli yara idici māddeniñ inşiyā- (8) bından olur veyāḥūd Frenk ‘illetinden olur bu yara ruṭūbetli olup (9) ve havā doḡunmaduḡından ötüri önlemesi gücdür el-‘ilac bedeni (10) tenḳıye ideler kan almaḡla ve ishāl etmekle ba‘de yaraya tedbīr ideler (11) meşelā gül kurası ve gülnār ve mersīn tohumı bunları kaynadup bu şuy ile (12) yarayı yıkayalar yāḥūd ḡünlük ve siñirli yaprağı ṭabḥıyla yıkayalar ba‘de (13) üzerine cevāriyyün merhemi veyā mışri merhemi koyalar ve bu merhem ḥāyalarda (14) olan yaralara ḡāyet nāfi‘dir şıfatı tütyā ve südlegen ve yanmış ḡurşun (15) ve timür bozan ikişer dirhem bunları kifāyet miqdārı mersīn yağı ve bal (16) mūmıyla merhem ideler merhem-i āḥar mürdeseng ve üstübec ve tütyā ve aḡāḳiyā (17) ve nār kabuḡı ve ḡardaş kanı ikişer dirhem şabr ve

ānzerūt ve günlük ve şab (18) birer dirhem bunları kifāyet miqdārı zeyt yağıyla ve bal mūmıyla merhem ideler (19) ve bu merhem daḥı çürümüş yaralara et bitürür şabr ve ānzerūt ve şebteş (20) muḥriḳ ve günlük ve şādenc ikişer dirhem muḥriḳ -ı şab ve zencār yarımşar dirhem bunları (21) kifāyet miqdārı gül yağı ve bal mūmıyla merhem ideler taḳaşşuru'l-cildü'l-ḥuṣyeteyn (22) ve teseḥḥüc-hümā ya'ni ḥayalarıñ derisi ḳabuḳlanmak ve taramlanmak bunun sebebi bir (23) ḥiddetli ḥıltıñ kīs ensebinden tereşşuḥ etmesiyle derisi yırtılıp ḳabuḳlanur (24) gāḥice bu maraḫ döşege işiyenlere 'ārız olur 'ilācı üzerine saḥḳ (25) olunmuş mersīn yaprağı ve günlük ekeler yāḥūd mürri-şāfi ve mıḳnaṭıs

339a

(1) ve üstübec mürdeseng bunlardan ḳaḅırsı olursa gül yağıyla süreler nāfi'dir (2) el-fıtıḳ fī's-şafāḳ ḳasıḳ yarığınıñ şedid olanı muḳaddem em'ā baḥşinde (3) tafşil olundu ise bu maḥalde daḥı mā'i ve rīḥi ve laḥmī olan fıtıḅıñ (4) zıkrine şurū' olundu muḳaddem zıkr olunan a muṭlaḳ fıtıḳ dirler ammā bu maḥalde (5) zıkr olunan a ḳayle ve ödre tesmīye olunur ammā fıtıḅıñ rīḥden olmasının (6) sebebi mücāvirinde olan ā'zānıñ ba'zısında rīḥ-i ḡalīz munşab (7) olmaḳdır 'alāmeti ḳasıḳda bir yumşak şiş peydā olup el ile başıḳda (8) ḡā'ib olmaḳdır ḳuruldu olmaḳdır el-'ilāc bedeni tenḳıye ve mizācı ta'dil (9) ideler ba'de yelleri taḥlil idici devālar isti'māl ideler meşelā papadya (10) ve iklil-i melik ve sedef ve kimmūn ve kerāviyā ve ṭoraḳ otı ve defne toḥumı gibi (11) ve ḳulunc-ı rīḥde geḅen muḥallil ḥuḳne ile iḥtiḳān ideler ve cevāriş-ı ḥavlıncān (12) ve cevāriş-ı kimmūn ve tiryāḳ ve meşer bunlardan ḳaḅırsı olursa isti'māl (13) ideler ve ḳur'a ve inbīḳ ile taḳṭir olunmuş zerenbād şuyı ve papadya şuyı (14) içeler ve ṭaşradan üzerine sedef ve şa' ter ve papadya ve ṭoraḳ otı (15) ve kerāviyā ve kimmūn bunlardan şu ile ḳaynadup kimād ideler ve yaḅlardan (16) sedef yağı ve defne yağı ve ṭoraḳ otı yağı sürmek nāfi'dir ve daḥı (17) baḳılla unı ve kimmūn ve papadya bunlardan yaḳı idüp ḳomaḳ daḥı nāfi'dir (18) ve bu yaḳı daḥı nāfi'dir şıḅır teresi iki yüz dirhem kibrīt ve kimmūn on (19) altışar dirhem bunları kifāyet miqdārı 'asel ve ṭoraḳ otı yağıyla cem' (20) idüp yaḳı ideler ammā fıtıḳ-ı mā'i ya'ni ḳasıḳ yarığı şudan olmaḳ ekşeriya (21) istiskā ile olur ḥuşuşan istiskā-ı zıḳḳī ola ve gāḥice bevliñ mecrāsı (22) müttesi' olmaḅla ḥayalarıñ içine nüfūz etdiginden olur ve gāḥice ḥaya- (23) larıñ kendinde sū'-i mizāc ve za'f olduğundan 'ārız olur 'alāmeti (24) ḥisle bilinür va daḥı ḥayalarıñ derisi yalayur ve şaḳil olur 'ilācı (25) istiskādan olana istiskā 'ilācları ideler ve ḥayalarıñ sū'-i mizācında

339b

(1) olana evvelâ bedeni tenkıye ideler ve ba‘de yarup şuyı aqıdalar ve yarduqları (2) yere gülâbla yumurta ağı koyalar ve irtesi günü üzerine munzıc merhem koyalar (3) şıfatı budur yıkanmış terementi iki dirhem bal mûmı ve gül yağı ve bâdem yağı (4) dörder dirhem kûmâlîmi bir dirhem yumurta şarusı iki ‘aded bunları merhem (5) idüp bu merhemden birkaç gün mâ’iyetden bir şeyi qalmayınca koyalar ve bu eşnâda (6) tabî‘ atı mülâyim tütalar ba‘de yara ‘ilâcları ile ‘ilâc ideler ammâ üzerine (7) yağı etmekle mâ’iyeti tahlîl iden devâlar bakla unı ve defne tohumı ve papadya (8) ve iklîl-i melik ve boy tohumı ve sedef ve hâbbü’l-fakd ya‘ni id tohumı ve kimmûn ve şa‘ter (9) ve kükürd ve bûraq ve ışk bunlardır ve bu zımâd dağı nâfi‘ dir bakla unı (10) yigirmi dört dirhem ketân tohumı ve boy tohumı ve papadya ve iklîl-i melik sekizer dirhem (11) kimmûn dört dirhem bunları kifâyet miqdârı papadya yağı ve sedef yağıyla (12) cem‘ idüp yağı ideler zımâd-ı âhar sahk olunmuş incü sedefi otuz iki (13) dirhem defne tohumı ve kükürt on altışar dirhem keçi kağı yigirmi dört dirhem bunları (14) gülli şu ile cem‘ idüp yağı ideler ve bu merhem dağı nâfi‘ dir bal mûmı yüz (15) dirhem terementi yigirmi dirhem sirkeyle hâll olunmuş muql ve uşak on altışar (16) dirhem bunları kâtı merhem idüp üzerine koyalar ammâ fitik-ı lahmî olursa (17) sebebi kanıyla qarışık hılîtn veyâ ğalîz hılîtn ol mevzi‘e munşab olup (18) et gibi mün‘akid olmasdır ve gâhice hâricden bir sebeb ile olur meşelâ darbeden (19) ve saqtadan ve ğayrı şeylerden olur el-‘ilâc cemî‘i bedeni tenkıye ideler ba‘de (20) ol mevzi‘i yarup mün‘akide ve müteħaccir olan şeyi‘ çıkaralar ammâ bu ‘ilâc ğaťarludur (21) yâĥûd üzerine devâlar koyalar ve üzerine devâ kıomagla dağı def‘ olması (22) gücdür ve bu bâbda isti‘mâl oluna zımâdlardan bu zımâd nâfi‘ dir şıfatı (23) budur ebegümeci ve yapışkan ve papadya ve iklîl-i melik birer kıabza pelîn yarım kıabza (24) bunları şu ile pekce pişürüp ba‘de içine bakla unı ve burçak unı (25) otuz ikişer dirhem ketân tohumı ve kimmûn sekizer dirhem bunları dağı zamm idüp

340a

(1) kifâyet miqdârı şarâb ve laĥana ‘uşâresi ve ‘asel ile cem‘ idüp yağı ideler (2) emrâzu’l-kazîb zekere ‘arîz olan marâzlar bâbındadır istirĥâ-ı (3) el- kıazîb zekeriñ süst olması ruťubet munşab olduğından olur (4) el-‘ilâc bu kimâdı ideler şıfatı budur mersîn tohumı ve mâzû ve pelîn ve gülnâr (5) ve sumâk ve servi kıozalağı her birinden berâber alup ve şarâb ile kıaynadup (6) kimâd ideler veyâĥûd bu kimâdı ideler şarı helîle kıabuğı ve servi (7) kıozalağı ve gül kıurusı bunları dağı şarâb ile kıaynadup evvelki gibi (8) zekere kimâd ideler intifâhu’l-kazîb zekeriñ şişmesi mâddeniñ inşiyâ- (9) bındandır veyâ rîĥdendir el-‘ilâc na‘nâ ve pelîn kıaynadup kimâd ideler yâĥûd (10) sedef ve râziyâne ve torak otını kıaynadup kimâd ideler

ve bu zımād daḥı (11) nāfi' dir gügercin teresi ve papadya ve sedef ve ketān tohumı ve toraḳ otı (12) her birinden bir cüz' ḥamīr yarım cüz' būraḳ ve şābūn her birinden rub' -ı cüz' (13) bunları kifāyet miḳdārı gül yağıyla yaḳı ideler evrāmū'll-ḳaẓībū'l-ḥārra (14) zekerede issi şiş olmak sebebi ḥāyalarda olan şişin sebebi gibidir (15) el-' ilāc evvelā faşd ideler ve müşhil vireler ve maraẓın ibtidāsında rādi' (16) devālar ḳoyalar meşelā arpa unı ve gül ḳurusı ve benc yaprağı gibi ve izdiyādı (17) vaḳtinde ḥaṭmī yaprağı ve ebegümeci yaprağı ve papadya gibi devālar ḳoyalar ve intihāsı (18) vaḳtinde boy tohumı ve ketān tohumı zeyt yağıyla ḳoyalar ḳurūḥū'l-ḳaẓīb (19) ve nevāşire zekerde yara olmak ve delinmek ya bir şişin deşilmesinden (20) olur veyā bir ḳıbandan olur yāḥūd bir yaramaz fāsīd ḥılṭn inşiyābından (21) olur ve gāḥice ṭabī' atın teneffür olduğu fāḥiše ile cimā' etmekden ḥāşıl (22) olur ve gāḥice Frenk maraẓından olur bu bir yaramaz yaradır oñulması ḡāyet (23) gücdür gāḥice eklīye mü'eddī olup zekeriñ bi'l-küllīye düşmesine sebep (24) olur çok kimseler bu maraẓdan helāk olmuşlardır el-' iyāzen billāhi te'ālā (25) el-' ilāc aḥlāṭdan bedeni tenḳīye ideler ḳan almaḡla ve ishāl ile ba'de

340b

(1) yarayı yıḳayup pāk idici devālar ḳoyalar ba'de ḳurudıcı şeyler ḳoyalar eger (2) yara pek şedīd ve yaramaz degil ise üzerine tütyā ve yanmış kāḡıd ve muḥriḳ -ı (3) şāb ve muḥriḳ -ı ḳabaḳ ḳabuğı ḳomaḳ kifāyet ider ve eger şedīd ve yaramaz ise evvelā (4) bal şuyı ile ve siñirli yaprağı şuyıyla yıḳayalar yāḥūd şāb şuyı ile veyāḥūd (5) böḡürtlen yaprağı ve servi ḳozalağı ṭabḥıyla yıḳayalar ba'de üstüne kāfur merhemi (6) ve tütyā merhemi ve ḳurşun merhemi ḳanḡısı olursa süreler ve bu merhem daḥı (7) nāfi' dir şıfatı mürdseng dört dirhem muḥriḳ -ı ḳurşun üç dirhem tütyā (8) ve ḳam ağacı ḳabuğı ve şādenc ikişer dirhem şabr bir bucuḳ dirhem muḥriḳ -ı toraḳ otı (9) tohumı ve ḳurumuş ḳabaḳ ḳabuğı ikişer şülüşer dirhem bunları kifāyet miḳdārı gül yağı (10) ve bal mūmıyla merhem ideler ve eger şiddeti daḥı ziyāde ise bunlardan ḳavī (11) devālara muḥtāc olunur bu devā gibi şıfatı budur aḳ şāb otuz iki dirhem (12) siñirli yaprağı şuyı ve gül şuyı her birinden on altı dirhem cengār yarım dirhem (13) yanmış şāb bir dirhem bunları ḳaynadup ve süzüp bu şū ile yarayı yıḳaya- (14) lar ve ḥavāriyūn merhemi ve mışrī merhemi sürmek daḥı bu ' illete nāfi' dir ve eger (15) yarada laḥm-i zā'id veyā nāsūr olursa üzerine pirinḳ pītātū ekeler ba'de ebe (16) gümecı ve ḥaṭmī ve ketān tohumı bunları ḳaynadup kimād ideler ba'de laḥm-i zā'idi (17) düşürmek içün üzerine bu merhemi süreler şıfatı budur maḡsūl-ı tereminti (18) altı dirhem gül balı ve gül şarābı ikişer dirhem dem-i aḥaveyn yarım dirhem mürri şülüş dirhem (19) merhem-i mışrī şülüşān dirhem bunları merhem idüp maḡalline vaẓ' ideler ve eger (20) yara zekeriñ delüḡünün

içinde ise arpa şuyı ve bezür müstaḥlebi zekere akıtmağla (21) yıkayalar ve bedeni tenkīye idüp mizācı ta' dīl ideler ba' de k̄abız devālar (22) akıdalar meşelā siñirli yaprağı şuyı ve mersin yaprağı ṭabḥı ve zenbü'l-ḥayl (23) gibi ve Petrūs ṭabīb dir ki bir kimesneniñ zekerinde kūrūḥ-ı sereṭāniye var (24) idi bu merhem ile ' ilāc itdim bi-iznih te' ālā ḥalāş buldı vāḳi' ān bu merhem (25) tecrübe olunmuşdur bu ' illetde gāyet nāfi' dir şıfatı budur böğürtlen filizi

341a

(1) 'uşāresi ve gül 'uşāresi ve sirke her birinden on altışar dirhem şarāb (2) ve gül yağı kırk sekiz dirhem kaya kōruğı 'uşāresi yigirmi dört dirhem (3) 'ırāk otuz iki dirhem bunları mu' tedil ateşde şuları maḥv olup (4) yağ bāḳi ḳalınca ḳaynadalar ba' de günlük ve maşṭakī üçer dirhem cengār (5) iki bucuḳ dirhem zāc ve muḥriḳ şab birer bucuḡar dirhem kāfur bir dirhem bunları (6) saḥḳ idüp kifāyet miḳdārı bal mūmıyla mecmū' ını bir yerde ḳarışdırup (7) merhem ideler şıḳāḳü'l-ḳazīb zekerde yarıḳ ve çatlaḳ olsa (8) üzerine gül yağıyla rātīneç süreler veyā yumurta şarısı ile (9) terementi veyāḥūd bu merhemi süreler nāfi' dir şıfatı budur gül yağı on (10) iki dirhem nişā ve günlük dōrder dirhem bunları merhem ideler faşl-ı (11) fi'l-menī ve za' fül-bāḥ bu faşl menīniñ ve ḳuvvet-i cimā' ın za' fı (12) beyānındadır ve cimā' ın za' finīñ sebebi gāḥī nefis-i menīniñ fesādından (13) olur ve gāḥī olan menīniñ ya' ni zekeriñ ve ḥayalarıñ ve böğrekleriñ (14) za' findan olur ammā nefis-i menīniñ fesādından olmaḳ menī raḳīḳ veyā (15) ḡalīz olup nażcı az olduğındandır ve ālāt-ı menī za' if olmaḳ (16) sū'-i mizāc sebebiyledir ve ḳuvvetleri za' if olduğındandır ve gāḥice ḥasta- (17) lıḳlar ve eski ḥummālar 'aḳabinde olur ve gāḥī ā' zā-i re' iseniñ ya' ni ḳalbiñ (18) ve dimāḡıñ ve cigeriñ za' findan olur ve gāḥī ziyāde ḳorḳmaḳdan ve maḥzūn (19) olmaḳdan ve ḥabislik çekmekden olur ve gāḥice gāyet semizlikden (20) olur nitekim Aristotālis Kitābü'l-Ḥayvānında der ki gāyet semiz (21) olan ḥayvānlarıñ ḳuvvet-i cimā' ları za' if olduğundan nesilleri daḡı (22) mūn' adim olur ve daḡı der ki ḳaçan ḳalbe sū'-i mizāc-ı yābis müstevlī (23) olsa şāḥibi cimā' a ḳādir olamaz eger cimā' etse bile andan nesil ḥāşıl (24) olmaz gāḥice çok zamān cimā' ı terk idüp ṭabī' at-ı cimā' ı unutmağla (25) menī daḡı ḥāşıl olmaduḡından olur ve gāḥice ḳuvvet-i vāhimeniñ ḡalebe-

341b

(1) sinden olur meşelā kendüyi meşḥūr ve baḡlu şanup taḳarrüb murād itdikce (2) baḡluluk ḥavfı sebebiyle ḥareketden ḳalup cimā' a ḳādir olamaz ' alāmeti sebebleriniñ (3) taḳaddüm etmesinden ma' lūm olur el-' ilāc sebebine muḳābele ideler eger ba' zı (4) ā' zāniñ sū'-i mizācdan olursa mizācını ta' dīl idüp ḳuvvet vireler (5) ve menīyi ziyāde idüp cimā' a ḳuvvet viren devālar ḳurşa' ne ve ḥuşye- (6) tüş-şā' leb ve aḳ şoḡan toḡumu ve ḳuşḳonmaz toḡumu

ve havuc tohumu ve lisān-ı ‘uṣfūr (7) ve şu teresi ve ketān tohumu ve bādem ve fıstık ve kestāne ve çam fıstığı ve hurma (8) ve kebābe ve kıranfıl ve havlincān ve zencebıl ve saķanķūr ve deve zekeriniń kırumuŗ (9) ve dılkū didikleri ĥayvānıń ĥuŗyesi bunlardır ve mūrekkebātdan diyāsātariyūn (10) ya‘nı şa‘leb ma‘cūnı ve devāū’l-‘anber ve devā-ı misk-i ĥulv isti‘māl ideler ve bu (11) ma‘cūn daķı cimā‘a kıvvet virüp bigāyet nāfi‘dir şıfatı budur şa‘leb mūrabbāsı (12) on altı dirhem kırşa‘ne mūrabbāsı sekiz dirhem bādem ve şam fıstığı ve çam (13) fıstığı dörder dirhem şu teresi tohumu ve biber ve dārcīn ve kırumuŗ deve (14) zekeri ikiŗer dirhem cevāriŗ-ı ‘anber sefūfı birer dirhem bunları kifāyet miķdārı (15) şeker ile veyāķūd zencebıl şerbeti ile ma‘cūn ideler ve bu sefūf daķı (16) nāfi‘dir ĥorūsuń kırumuŗ tıŗğı sekiz dirhem havlincān ve kebābe birer buçuĥar (17) dirhem cümle eczā berāberi şekerle sefūf idüp birer dirhem isti‘māl ideler (18) sefūf-ı āķar şu teresi tohumu ve zekerū’l-a‘bel ve ĥorūş taŗaĥı birer dirhem havlincān (19) ve dār-ı fūlfül yarımŗar dirhem zencebıl ve dārcīn şūlūŗer dirhem sefūf ideler (20) ve bu ma‘cūn daķı muķavvıdır şıfatı budur şa‘leb ve kırşa‘ne sekizer dirhem (21) çam fıstığı ve şam fıstığı ve kıvrulmuŗ fındık yigirmi dörder dirhem ĥurāma (22) eti elli dirhem şu teresi tohumu ve lisān-ı ‘uṣfūr ikiŗer dirhem darı fūlfül (23) ve fūlfül-i ebyāz ve kıakūle ve havlincān sekizer dirhem hindistān cevzi dört (24) dirhem kifāyet miķdārı şekerli ma‘cūn ideler bu ma‘cūn daķı bahā kıvvet (25) verir şıfatı cevz-i bevvē ve kebābe birer dirhem zencebıl yarım dirhem şu teresi

342a

(1) tohumu ve anīsūn ve ĥardal tohumu birer buçuĥar dirhem şa‘leb dört dirhem (2) çam fıstığı ve şam fıstığı ve bādem üçer dirhem kifāyet miķdārı āĥac (3) kıavunı şarābıyla ma‘cūn idüp ikiŗer dirhem isti‘māl ideler ma‘cūn-ı (4) āķar bu daķı cimā‘a kıvvet virmekde mūcerrebdır şıfatı budur cevz-i bevvē (5) ve kebābe devā-i misk sefūfı ve cevāriŗ-ı havlincān sefūfı ve kıranfıl (6) ve dārcīn ve bir dirhem şa‘leb yigirmi dört dirhem çam fıstığı ve şam (7) fıstığı on altıŗar dirhem bādem sekiz dirhem kırumuŗ ĥoruz tıŗğı (8) on ‘aded kıoc tıŗğı bir ‘aded deve zekeri dört dirhem şu teresi (9) tohumu ve havuc tohumu ve sīsālīyūs ikiŗer dirhem bunları vec şarābıyla (10) yāķūd kırşa‘ne şarābıyla ma‘cūn ideler ve daķı taŗradan bōĥrekleriń (11) üstüne ve kıasıĥa ve zekere ve ĥāyalara zanbaķ yaĥı ve maŗtakī yaĥı ve ‘ūd (12) ü’l-kāhr ve tere tohumu ve ıŗırĥan tohumu ve cevz-i bevvē yaĥı ve biber yaĥı ve ferfiyūn (13) yaĥı bunlardan kıanĥısı olursa sürmek cimā‘a kıvvet virir ve bu (14) daķı sürmek ĥāyet nāfi‘dir cevz-i bevvē yaĥı dört dirhem biber yaĥı (15) iki dirhem sūnbül ve kıranfıl sūdūs dirhem misk dört buĥday āĥrı (16) bunları bir yere ĥall idüp zıkr olunan yerlere sūreler ve vācib (17) olan budur kı kıorķmaķdan ve darlamaķdan ve bir şey’e kıok fıkirlenmekden (18)

şakınalar dārcīn ile nīmpirşit yumurta şarusı ve sükerri gıdālar (19) ve za‘ ferānlı ta‘ āmlar isti‘ māl ideler ve buzağı eti ve oğlağ eti (20) ve semiz tavuğ eti kebābları ve keklik ve gügercin palazı yiyeler ve serçe- (21) niñ beynini ve ħorūs taşağı ve bunları balı ile yemek ve pirinç aşı ve çam fıstığı (22) ve tatlu bādem ve havuc ve enginār ve ħurma ve kuşkonmaz ħuşūşan tāze filizlerini (23) et ile pişürüp yemek ve istağoz ve istiridye ve midye ve bağılla (24) aşı ve noĥūd ve böğrölce aşı bunlarıñ mecmū‘ ını menīyi arturub cimā‘ a kuvvet virir (25) za‘ fū‘l- intişār zekeriñ kıvām ve ħareketi za‘ if olmak rūĥ-ı ħayvāniniñ

342b

(1) veyā rīĥleriñ az olduğındandır veyā sū‘-i mizāc-ı bāriden öturi zekeriñ ‘ uzlātına (2) gevşeklik tārī olduğındandır böyle olanıñ ‘ alāmeti kıvāmı za‘ if olup (3) menī raķīķ olmağdır ve rūĥ-ı ħayvāniniñ azluğundan olanıñ ‘ alāmeti cimā‘ a (4) meyli olup lākin mübāşeret vaķtinde tiz inzāl olmağdır yāĥūd zekeri süst (5) olmağdır ve felcden olursa ‘ alāmeti zāĥirdir el-‘ ilāc sū‘-i mizāc-ı bāriden (6) ise ālāt-ı menīyi muķaddemen geçen vech üzerine yağlayub ve zerrīn şoğanı yağıyla (7) yağlamak ġāyet eyüdü yāĥūd bir miķdār ‘ avdü‘l-ķahr ile ısırgan toĥumu zeyt yağında (8) kaynadup süreler ve bu merhem daĥı zekeriñ kıvāmına kuvvet virmede ġāyet nāfi‘ dir (9) şıfatı kışt yağı ve hindistān cevzi yağı sekizer dirhem ferfiyūn iki dirhem (10) kuruş-ı ġāliye bir bucuķ dirhem misk şülüş dirhem kifāyet miķdārı bal mūmiyla merhem ideler (11) ķarnāyesmūs bu bir marağdır ki adamıñ zekeri dā‘imā ķalkıķ tırur ve hem uzun (12) olur sebebi menīniñ keşretidir veyā ĥiddetidir veyāĥūd temdīd idici yelleriñ (13) keşretinden olur ve yelleriñ keşir olması ħarāreti ķāşır olmağla lezc ĥılılardan (14) rīĥ ĥāşıl olur ‘ alāmeti menīsi dā‘imā seyelān üzere olup zeker sermekdir (15) el-‘ ilāc mizāc-ı ta‘ dīl ideler ve eger ķan ġalebeliği var ise ķan alalar ve eger aĥlātıñ (16) ĥiddetinden ise tenķiye ideler ve daĥı bu ‘ illete bi‘l-ĥāşşa nāfi‘ olan devālar (17) id toĥumu ve marul toĥumu ve semiz otı ve nilüfer ve na‘ nā ve ağac ķavunı ekşi- (18) si bunlardır ve bunlardan ķavī olanları şehdānc ve tıraķ otı ve mercān (19) ve billūr ma‘ deni bunlardan ve eţibbādan ba‘ zılar kāfur-ı muķavvīdir dediler lākin ĥaķķ (20) olan budur ķanğı mizāca ġöre olursa olsun menīyi tecfīf ider ve azaldır (21) ya‘ ni bu ‘ illete kāfur isti‘ mālī münāsibdir ve bu ma‘ cūn bu marağa nāfi‘ dir na‘ nā ve nilü- (22) fer çiçeği on ikişer dirhem marul toĥumu sekiz dirhem id toĥumu iki dirhem mercān bir (23) dirhem bunları nilüfer şerbetiyle ma‘ cūn oluna ve bu sefūf daĥı nāfi‘ dir na‘ nā (24) kuruşu iki dirhem nilüfer çiçeği bir dirhem id toĥumu bir bucuķ dirhem kenevir toĥumu (25) ve billūr ma‘ deni ve mercān yarımşar dirhem sefūf idüp isti‘ māl ideler

343a

(1) ve bu şerbet dağı nāfi' dir ve marul 'uşāresi semiz otı 'uşāresi on (2) altışar dirhem na' nā sekiz dirhem gül şuyı on iki dirhem kifāyet miqdārı şeker (3) ile şerbet ideler ve taşradan üzerine sirke ve bārid devālarıñ 'uşāre- (4) sini kimād ideler ve bu merhem sürmek dağı nāfi' dir nilüfer yağı on (5) altı dirhem marul 'uşāresi on iki dirhem ḥabbü'l-fağd iki (6) dirhem bunları şu maḥv olunca kaynadalar ba' de bal mūmıyla merhem idüp (7) zekere süreler ve uyuduğı vakıtde döşeginiñ etrafına sūkūt (8) yaprağı ve kaya қоруğı ve siñirli yaprağı ve beş parmak didikleri nebātı қomaқ (9) nāfi' dir seyelānū'l-menī bu maraза ḥalk içinde bel sovuқluğı dirler (10) meşhūrdur sebebi burūdet ve ruṭūbetden kuvvet-i māsikeye za' f geldüğinden (11) olur ve gāhice şovuk taş üstüne oturmaқdan ve şovuk şuya girmekden (12) olur veyā keşret-i cimā' dan ālāt-ı menīye za' f gelmekle menīyi tutamaz ve gāhī (13) bir yaramaz ḥılṭıñ ālāt-ı menīye dökülmesinden menīyi ifsād idüp bir yaramaz (14) keyfiyyete döndürmesinden ṭabī' at mūte'ezzī olup anı taşra def' eylemek (15) zeker yolundan def' idilür 'alāmeti bedeni arıқlar ve beyāz olur ve gözleri (16) çukurlanır ve sū' - i mizāc-ı bāridiñ 'alāmeti aқan şeyi' yaқarak çıқmaz ammā (17) ḥārīñ 'alāmeti yaқarak çıқmaқdır ve gāhice çıқan şeyi' ḥiddetinden ötürī (18) bevl yolunı yara eyler ve gāhice bundan 'usru'l-bevl ve taқṭīr-i bevl 'arız (19) olur ve gāhice bu 'illet ne' ūz billāhi te' ālā cūzzām gibi ve Frenk 'illeti gibi (20) yaramaz maraızlar 'arız olur bunlardan olanıñ 'ilācı gücdür el-' ilāc (21) ālāt-ı menīyi müceffef ve qābız şeyler isti' māl etmekle kuvvet vireler ve şovuқdan (22) olana kızdırıcı şeyler ile mizācını ta' dīl ideler ya' ni meşelā ḥavlineān (23) ma' cūnı ve meşer isti' māl ideler ve issiden olana şovuk şeyler vireler ya' ni (24) meşelā müferriḥ şandaleyn isti' māl ideler ve eger seyelān-ı cūzzām maraızından (25) ve Frenk zahmetinden ise devālarına 'illeti münāsib pādzehriyeti olan devālar

343b

(1) zamm ideler ya' ni meşelā peygamber aғacı ve şāşāfrāz gibi ve eger yaramaz ḥılṭdan ise (2) mu' tedil müshil vireler ba' de bu 'illete maḥşūş olan devāları isti' māl ideler meşelā (3) gül ve sumāқ ve mercān ve yanmış geyik boynuzı ve cūlnār ve liḥyetūt-teys ve gıl-ı ermenī gibi (4) ve bu ma' cūn dağı nāfi' dir gülbeşeker on altı dirhem mercān ve yanmış geyik boynuzı (5) şülüşer dirhem gülnār şülüşān dirhem bunları ma' cūn idüp isti' māl ideler ve bu merhem (6) dağı ālāt-ı menīye süreler şıfatı gül yağı ve şaқız yağı ve mersin sekiz dirhem cūlnār (7) yarım dirhem bunları kifāyet miqdārı bal mūmıyla merhem ideler issiden olan seyelān-ı (8) menīye nāfi' dir ve dağı şovuқdan olana bu merhemi süreler şaқız yağı ve şaқız aғacı (9) yağı on ikişer dirhem na' nā 'uşāresi beş dirhem sūnbūl yarım dirhem kifāyet (10)

miqdārı bal mūmiyla merhem ideler ve eger aķan şeyi ' hiddetli ise gül şuyı ile (11) ve marul şuyı ile mizācı ta' dīl ideler ve hindibā ṭabḥı ve bezūr-ı bādem müstaḥlebi (12) içeler ve aḥlāt-ı fāsıdeyi bedenden rāvend ile ve helīlecāt ile tenķıye ideler (13) ba' de bu sefūfı isti' māl ideler şıfatı bezūr-ı bādem her birinden üç dirhem (14) semiz otı toḥumı ve marul toḥumı ikişer dirhem gül kurası bir bucuķ dirhem nilüfer (15) yarım dirhem keşirā bir dirhem bu eczāları saḥķ idüp sefūf ideler ve bu merhemi (16) süreler gül yağı ve mersin yağı sekizer dirhem bezr-i ḳaṭūnā lu' ābı ve ayva çekirdegi (17) lu' ābı ikişer dirhem aķ şandal ve kızıl şandal ve aķāķiyā yarımşar dirhem kāfur südüs (18) dirhem bunları resm üzere merhem ideler ve eger seyelān-ı menī raķīķ ve mā 'iyeti (19) keşir ise ālāt-ı menīniñ hāzmesine kuvvet verici şeyler isti' māl ideler meselā (20) na' nā şarābı ve armātīķū ma' cūnı gibi ve bu maṭbūḥı daḥı isti' māl ideler na' nā (21) ve pelin birer ḳabza id toḥumı ve mersin toḥumı ve gül kurası ikişer dirhem bunları (22) şu ile ḳaynadup ve süzüp bir miqdār şekerle ezüp içeler ve bu ma' cūn (23) daḥı nāfi' dir eski gülbeşeker on iki dirhem kehribā ve mercān birer dirhem kāfur (24) ve besbāse ve günlük şülüşer dirhem bu eczāları saḥķ idüp miqdār-ı kifāye mersin (25) şarābıyla ma' cūn ideler ve bu sefūf daḥı ḡāyet mücerrebdir maşṭakī ve günlük

344a

(1) birer dirhem kehribā ve ḥabbū'l-faķd ve na' nā yaprağı yarımşar dirhem kişniş iki dirhem (2) şeker sekiz dirhem saḥķ idüp sefūf ideler ve eger menī fāsıd ise nitekim Frenk (3) marazında olduğı gibi ol vaķitte tenķıye için ḳavī müshillere muḥtāc olunur ba' de (4) peygamber aġacı ṭabḥına müdāvemmet ideler ve ḡāhice tiryāk ve meşer isti' māl ideler ve bu (5) sefūf daḥı ḡāyet nāfi' dir şıfatı kehribā yumurṭa ḳabuğı ve ṭavuş ḳatısı (6) ve nār çekirdegi ve dārcin ikişer dirhem mercān ve yanmış geyik boynuzı sekiz dirhem (7) şeker mecmū' ı eczā miqdārı ola sefūf idüp isti' māl ideler ve daḥı ba' zı (8) ṭabīblerden naķl olundu ki ḳaçan bel şovuķları eskiyüp menī fāsıd olsa baķılla (9) ḳabuğı külünün şuyını her gün otuz ikişer dirhem içeler ḡāyet nāfi' dir ve mücerrebdir (10) keşretü'l-iḥtilām çok çok iḥtilām olmak ekşeriyā menīniñ çokluğundan (11) olur ve menīniñ çokluğunu daḥı menī arturıcı ḡıdaları çok yemeden olur (12) ve ekşeriyā bu maraz yigitlere ' arız olur ḡāh uyḥuda ve ḡāh uyanıklıkda olur (13) hemān bir şehvet-engiz dilber gördükde veyā taḥayyül itdikde inzāl olur (14) el- ' ilāc meniyi arturıcı ḡıdalardan ve et yemekden iḥtirāz ideler ve yatdığı (15) yere nilüfer ve gül ve beş parmaķ didikleri nebātı yayalar ve nilüfer şerbeti ve marul (16) şuyı ve ḳabaķ şuyı içeler ve bu sefūf iḥtilām olmağı men' ider şıfatı (17) semiz otı toḥumı ve id toḥumı ve siñirli yaprağı toḥumı ve sedef kurası yarımşar (18) dirhem bunları saḥķ idüp sefūf ideler yāḥūd mersin şarābıyla (19) ma' cūn ideler nev' -i diğeri ḥabbū'l-faķd ve kişniş ikişer dirhem siñirli

yaprağı (20) ve sedef ve na' nā yaprakları kurumuş ola birer dirhem maştakī şülüşān dirhem (21) mercān ve kehribā yarımşar dirhem bunları saḥḥ idüp kifāyet miḳdārī şeker (22) ile sefūf ideler ve taşradan üstüne kaya қоруғı 'uşāresi (23) veyā 'inebü's-şā'leb 'uşāresi veyāḥūd geçen bāblarda zıkr olunan bārid merhem- (24) den қанғısı olursa қомақ bunda daḥı nāfi' dir emrāzu'r-raḥm (25) raḥme 'ārız olan maraźlar beyānındadır⁶ sū'-i mizācü'l-ḥār-ı fi'r-raḥm

344b

(1) raḥmde sū'-i mizāc-ı ḥār olmak issi şeyler ve қanı yakıcı şeyler tenāvülünden (2) olur ve çok cimā' etmekden olur 'alāmeti ḥayz қanı az olup ve zor (3) ile ve veca' ile gelmekdir ve başı aғruyup dudakları kurumaktadır ve şafrā (4) galebesi 'alāmeti olmaқdır el-'ilāc mu' tedil-i müberriḍāt vireler zirā raḥm 'uzuv-ı (5) 'uşbani olmağla burūdeti şedīd edviyeden mutazarrır olur ve mu' tedil (6) olan müberriḍāt hindibā-i berrī ve bostani ve benefşe ve nilüfer ve қuzı (7) қулағı ve marul ve şandal ve bezūr-ı bādem bunlardır ve aғac қavunı şerbeti (8) ve nār şerbeti ve bārid incü ma' cūnı ve diyārdūn ve cevāriş-ı şandalin bunlardan (9) қанғısı olursa isti' māl etmek nāfi' dir ve taşradan üzerine (10) gül merhemi ve şandal merhemi süreler yāḥūd arpa unı ve şandal ve siñirli yaprağı (11) 'uşāresi ve gül yağı bunlardan yaқı idüp қoyalar ve issi devālardan (12) ve та'āmlardan şaқınalar ve arpa şuyı içeler ve uyḥuyı çok uyuyub (13) ṭabī' atı mülāyim ṭutalar sū'-i'l-mizācü'l-yābis⁷ raḥmde sū'-i mizāc-ı yābis olmanıñ (14) sebebi ekşeriyā seddedir ki raḥme ruṭūbet varmağı men' ider ve cimā' ı az etmekden (15) daḥı olur ve gāḥice şedīd ḥastalıklarıñ 'aқabinde olur ve çok

⁶ "sū'-i mizācü'l-bārid raḥmde sū'-i bārid olmak şovuk şeyler yemekden ve az ḥareket etmekden olur 'alāmeti cimā' a iştihāsı olmaқdır ve ḥayz қanı az ve gāliz olmaқdır ve recleri çok olub ḥāmle қalmaқdır ve gāḥice raḥmden şeyi' aқıtmaktadır el-'ilāc raḥmiñ mizācını teşḥin eyleler ve bi'l-ḥāşşa nāfi' olanlar zerāvend ve fū ve āncelikā ve inperātūryā ve egir ve andız ve irīsā ve isādūn ve қurşa'ne ve birincāsf ve uқhuvān ve ebhel ve ḥūzāmā ve müşk-i ṭarāmsi' ve merzencūş ve biberiye ve anīsūn ve rāziyāne toḥmı ve kimmūn қarabaş ve diş otı ve sūnbūl ve papadya ve mekke ayrığı ve қара noḥūd ve defne toḥmı ḥabbū'l-'ar 'ar ve ḥavlincān ve dārcin ve selence ve za' ferān ve zerenbād ve besbāse ve cevz-i bevvā ve günlük ve mürr ve iştirak ve 'aselbend ve sekbīnec ve ḥıllitet ve cāveşir ve kehribā ve cünd-i bidester ve būraқ bunlardır ve mürekkebātdan devā-ı misk ve tiryāқ ve meşer isti' māl ideler ve bu muқattar şu daḥı gāyet nāfi' dir şıfatı cevz-i bevvā ve besbāse ve қaranfil ve қāқule sekizer dirhem dārcin ve ḥavlincān ve dār-ı fūlfūl ve zencebīl ve zerenbād dörder dirhem oğul otı ve diş otı ve rāziyāne ve şāhesferim ve merzencūş birer қabza bunları altı yüz dirhem şarāb ile yāḥūd hemān şu ile altı gün bir yerde ısladub ba' de қur'a ve inbiқ ile taқtīr idüb isti' māl ideler ve taşradan üstüne irsā yağı ve zanbaқ yağı ve қaranfil yağı ve cevz-i bevvā yağı ve lāden ve iştirak қanғısı olursa süreler ve bu buḥūrī raḥme tütsi ideler şıfatı günlük ve mürr maştakī iştirak ve қaranfil birer dirhem defne toḥmı bir bucuқ dirhem lāden iki dirhem kifāyet miḳdārını zamğ-ı 'arabīyi şarāb ile ḥall idüb mecmū' ını bir yere cem' ideler ve қurşlar idüb қurudıқda tütsi ideler ve issi та'āmlar yiyeler sūtden ve balıқdan ve ebegūmeci ve üskütāḥ gibi" Bu bölüm derkenarda yazılmıştır.

⁷ gıdālardan şaқınalar sū'-i mizācü'r- raṭb raḥmiñ sū'-i mizācü'r- raṭbıñ sebebi sū'-i mizāc-ı bāridiñ sebebi gibidir ya' ni ruṭūbet arturıcı şeyler tenāvülden olur ve ḥareket etmeyüp çok oturmaқdan olur 'alāmeti raḥmde bed-rāḥıme ruṭūbet-i seyelān etmekdir ve ḥāmle қalması az vaқı' olur eger ḥāmle қалursa bile tiz düşürür bunuñ 'ilācı sū'-i mizāc-ı bāridiñ 'ilācı gividir ve hem bunda müceffefātı çok isti' māl eyleyeler

istifrāğ (16) etmekden daḥı olur ‘alāmeti bedeni arıqlayup kūrur ve dudakları çatlar el-‘ilāc (17) müteḥallil gıdalarla şerbetler ile raḥmiñ mizācını tertīb ideler ve raḥme taşradan (18) ruṭūbet artırıcı şeyler süreler ve muraṭṭīb ferzecer getüreler ve eger bu marāz (19) eskiyüp müzmin olursa bi‘aynihi daḥ ‘ilācı gibi ‘ilāc ideler ve tertībden (20) ötüri lisān-ı şevr şerbeti ve ebeğümece ve ḥaṭmī ṭabḥı içeler ve fıstık ve bādem ve ‘unnāb (21) ve ḥurma ve incir ve kıızıl üzüm bunları çerezleneler ve sükkerī şa‘leb içeler ve ertekīyu (22) mürabbāsı yiyeler ve ketān tohumı ve boy tohumı ve zanbaḥ köki ve yapışkan bunları (23) kaynadup yaḳı ideler ve ṭatlu bādem yağı ve zanbaḥ yağı ve tāze tereyağı ve ḳaz (24) yağı ve şıḡır iligi ve ḥaṭmī lu‘ābı ve ayva çekirdegi lu‘ābı bunları gerek taşradan (25) sürmekle ve gerek bir parça yūñe bulayup ferce ḳomaḡla isti‘māl etmek

345a

(1) ḡāyet nāfi‘dir sū’i’l-mizācü’l-maddī fi’r-raḥm raḥimde māddeden olan sū’i (2) mizāc ekşeriyā bārid-i raṭb olur sebebi bārid ve raṭb şeyler tenāvül etmekden olur (3) veyā cemī‘i bedenden raḥme ḥılt-ı balḡamī dökülmesinden olur yāḥūd raḥmiñ kendinde ḥāşıl (4) olur ‘alāmeti balḡam ‘alāmetidir ki levni beyāz olur ve raḥmden şey’ aḳar ve ḥāmle (5) ḳalmaz vesā’ir balḡam ‘alāmetleri olmaḳdır el-‘ilāc aḥlāṭa nażc verdikden soñra tenḳıye (6) eyleyeler vesā’ir issi şeyler ile mizācı kızdırup ammā aḥlāṭa nażc vermek (7) içün sū’i mizāc-ı bāridde zıkr eyledigimiz devāları vireler ve birincāsf şerbeti (8) ve zūfā şerbeti ve petūnıka şerbeti ve na‘nā şerbeti ḳanḡısı olursa bunlardan (9) isti‘māl etmek aḥlāṭı pişürir ve bu maṭbūḥ aḥlāṭa nażc virir şıfatı budur (10) rāziyāne köki sekiz dirhem ḳovandız ve anberāturyā dörder dirhem mürr-i şame ve birincāsf (11) ve uḳḥuvān ve yarpuz ve merzencūş birer ḳabza şeboy çiçeği ve biberiye ve diş otı (12) yarımşar ḳabza sīsāliyūs ve rāziyāne tohumı ve anīsūn ve yaban havucu tohumı (13) birer dirhem bunları kaynadup ve süzüp şeker ile içeler ve müşhilātdan (14) ḡārīḳūn ve mecūḳān ve türbid isti‘māl ideler ve eger balḡam ile ḳarışmış ḥılt (15) var ise sināmeki ve ḥab-ı şülüş ve ḥab-ı efāviyā ve ḥāb-ı maşṭakī ve ḡārīḳūn (16) ile ayāric-i fayḳarā ve ma‘cūn-ı hindī ve devā-ı kırtım ve ma‘cūn-ı temrī ḳanḡısı (17) olursa isti‘māl etmek münāsibdir ve bu mürekkeb daḥı nāfi‘dir rāziyāne köki (18) üç dirhem biberiye ve zūfā ve petūnıka her birinden bir miḳdār bunları şu ile (19) kaynadup ve süzüp içine sināmeki üç dirhem mecūḳān bir bucuḳ dirhem (20) ḡārīḳūn yarım dirhem ḥavlıncān ve zencebīl birer denk bunları bir yere ḳoyup (21) altı sā‘at miḳdārı sıcak kül üzere ısladalar ba‘de süzüp dört (22) dirhem ağac ḳavunu şerbeti ḳoyup içeler tamām-ı bedeni tenḳıyeden soñra vācib (23) olan raḥimde olanı ferzece ile tenḳıye etmeḳdir meşelā yir

feslegeni ‘uşāresine (24) bir parça bezi veyā bir yūñ paresini batırup ısladup ba‘de ‘asele (25) bulayup ferce idhāl ideler ve bu ferce dahı rahmde olan balgamı sürüp

345b

(1) pāk ider şıfatı budur ma‘cūn-ı mübārek sefūfı üç dirhem ġārīkūn iki (2) dirhem çörek otı bir dirhem nohūd unı altı dirhem bunları yir feslegini şuyı (3) ile yoğurup evvelki gibi ‘amel ideler ferzece-i uhrā ayāric-i faykarā ve muql birer (4) dirhem ġārīkūn yarım dirhem bunları saḥḥ idüp ve ‘asel ile yoğurup (5) tatūneler ve bunlardan şoñra sū‘-i mizāc-ı bāride geçen issi devāları isti‘māl (6) ideler⁸ ve bu bābda terledici devālar gibi fā‘ideli nesne olmaz ve terledici (7) devālar peygamber ağacı ve çöp çīnī ve şapārīna ṭabḥları gibidir ammā peygamber ağacı (8) maṭbūḥınuñ ṭarīķi budur ki yüz dirhem peygamber ağacını bıçaḳ ile ḥurdalayup (9) biñ iki yüz dirhem ṭatlu şu ile bir şırlı toprak tencere de bir gün bir gece ısladalar (10) ba‘de şülüş eksilince ḳaynadup süzeler ve bu maṭbūḥdan her şabāḥ ellişer dirhem (11) miḳdārını şıcaḳ ḳahve gibi nūş idüp dōşekde terleyince yatalar ve bāḳı ḳalan (12) şūfli dahı bir miḳdār şu ile ḳaynadup bir desti içine ḳoyalar ve şu yerine andan (13) içeler ammā çöp çīnī maṭbūḥınuñ ṭarīķi⁹ budur ki yigirmi dört dirhem çöp (14) çīnīyi ḥurdalayup altı yüz dirhem şu ile bir gün bir gece ısladup ba‘de (15) şülüş eksilince ḳaynadup evvelki gibi isti‘māl ideler ammā şapārīna maṭbūḥınuñ (16) ṭarīķi budur ki¹⁰ yetmiş iki dirhem şapārīnayı biñ iki yüz dirhem şu ile (17) evvelki gibi ḳaynadup isti‘māl ideler ve ba‘zı nāzik mizāclar ve mülūk-i ekābirden (18) devletimend kimseler bu mişalli maṭbūḥı bir miḳdār içmege vücūdları taḥammül eylemediginden (19) Çermanlı Senārtūs ṭabīb bu güzel ṭarīḳ bulmuşdur budur ki murād olunan (20) vech üzerine şuda ıslandıḳdan şoñra ḳur‘a ve inbīḳ ile taḳṭir etmektir (21) hem içmesi āsān olur ve hem bundan azacıḳı maṭbūḥdan çok yerine (22) ḳā‘im olur ve bu muḳaṭṭar dahı bu bābda ġāyet nāfi‘dir şıfatı budur peygamber ağacı (23) yüz dirhem āncelikā ve andız sekiz dirhem birincāsf iki ḳabza mūşḳ-ı ṭarāmşi‘ (24) yarım ḳabza bunları altı yüz dirhem şarāb ile yāḥūd şu ile iki gün (25) ısladup ba‘de ḳur‘ā ve inbīḳ ile taḳṭir ideler ve bu muḳaṭṭardan sekiz dirhemden

346a

(1) on altı dirheme dek nūş ideler ve vācib olan ġalīz ṭa‘āmlardan (2) şaḳınalar tavuḳ eti ve emliḳ eti ve keklik eti ve serçe ve çil ḳuşı (3) ve derrāc ve ṭatlu bādem ve ḳızıl üzüm yiyeler ve eger sū‘-i mizāciñ māddesi (4) şafrā olursa ‘ilācı mizācı ta‘dīl idüp şafrāyı istifrag için

⁸ ṭarīḳ-i isti‘māl-i pelūzına

⁹ ṭarīḳ-i isti‘māl-i çöp çīnī

¹⁰ ṭarīḳ-i isti‘māl-i çöp çīnī

(5) gül-i mükereri ve kudret helvâsı ve râvend ve sinâmekî vireler zîk-ı mecârî (6) e'r-raḥm ve sededhâ rahmiñ yolları tutḡun olmak sebebi ḡalîz veyâ lezc (7) ḡultîñ raḥm tamarlarınıñ ve şeryânlarınıñ ağızlarına dökülmesidir yâḡûd rahmiñ (8) ḡidâsı ḡalîz olup kemâ-yenbaḡî hażma kâdir olmaduḡından fażla bâkî ḡalup (9) müctemi' olmaḡla tutḡunluk peydâ olur veyâḡûd issi veyâ ḡatı şışden veyâ (10) yaradan olur ve pek semirüp iç yaḡı ziyâde olduḡundan olur 'alâmeti (11) ḡayz ḡanı muḡtebes olur ve bir miḡdâr akarsa daḡı aḡrıyla gelür ve zîkr olunan (12) sebebleriñ taḡaddüm etmesidir el-' ilâc aḡlât-ı ḡalîzeye nażc verüp māddeyi tenḡıye (13) ideler ve eger ḡan ḡalebeliḡi var ise ḡan alalar ve tenḡıye içün ayâric-i fayḡarâ ve ḡab-ı (14) şülüş vireler yâḡûd bu ḡabbı vireler şıfatı budur ḡab-ı şülüş ve ayâric-i fayḡarâ (15) birer şülüş dirhem mürri-şâfi ḡurşı südüs dirhem saḡmünîyâ altı buḡday bunları (16) ḡab ideler mecmû'ı bir şerbetdir ve tenḡıyeden soñra müfettiḡât ve ḡayzı (17) akıdıcı şeyler isti' māl ideler bu maḡbûḡ gibi şıfatı budur ḡuşḡonmaz (18) köki ve ma' denüz köki sekizer dirhem kıvıl boya köki dört dirhem ḡara noḡûd (19) ve mârşema ve yarpuz yarımşar ḡabza şebboy çiçeḡi ḡabza laḡife bunları şu ile (20) ḡaynadup ve süzüp bir miḡdâr şekerle tatlulayup ve bir miḡdâr muḡaḡḡar dârcîn (21) suyu ḡoyup isti' māl ideler ve bu ḡabıldendir mürri-şâfi ḡurşı ve devâ-ı lük (22) ve ardıc yemişi rubbı ve dârcîn yaḡı ve bunlardan terkîb olunan şeyler (23) ve eger bunlardan ḡavî devâlara muḡḡâc olunursa ḡelik ma' cûnı ve ḡelik (24) şerbeti isti' māl ideler ve daḡı ḡaşradan üzerine kimâd ideler merzencüş (25) ḡabḡı ile yâḡûd birincâsf ve yârpuz ve yir feslegeni bunları ḡaynadup kimâd

346b

(1) ideler ve ḡamâmdan ḡıkdıḡdan soñra sedef yaḡı ve zanbaḡ yaḡı ve ḡoraḡ (2) otı yaḡı süreler faşl bu faşl-ı ḡabî'ı olmayup raḡmde mütevellid olan (3) şeyler beyânındadır ḡâḡice raḡmde ḡaş ve ḡâḡi ḡurt ḡâşıl olur sâ'ir â'zâda (4) olduḡı gibi el-' alâmât imâm Boḡraḡ Emrâzu'n-nisâ kitabınıñ yigirmi beşinci bâbında (5) der ki şol ḡâtunlar ki raḡmlerinde ḡurt ḡâşıl ola 'alâmeti raḡmde gidişmek (6) ve ḡıcıḡlanmaḡ 'arîz olur ve ḡarnı şışer ve raḡmden bed râyiḡalu ruḡûbet-i seyelân (7) ider ve ' ilâcında daḡı demişdir ki irsâyı ve böḡürtlen kökini döḡüp (8) nâr 'uşâresi ile yoḡurup ve ferzece idüp raḡmiñ dâḡiline şoḡalar ve ḡıysüs (9) ḡabḡı ile zımâd etmek daḡı nâfi' dir ve gene İboḡraḡ mevzi'-i âḡarda der ki bir vaḡitte (10) baña bir ḡâtun geldi raḡminiñ gidişmesinden şikâyet itdi aydı soñra ḡaber (11) aldım gidişmesi sâkin olmamış mülâḡaza itdim ki raḡminde ḡurd olmak var (12) hemân pelîn ḡabḡı ile ayâric-i fayḡarâyı ḡall idüp fercine iḡḡikân etdirdim ḡuḡne (13) ile bile ufacıḡ ḡurtlar ḡıḡup bi-iznihi te'âlâ ol dertden ḡalâş oldu (14) ve Senârtûs ḡabîb der ki böyle olduḡda şoḡulcan 'ilâcî ile ' ilâc eylemek (15) işabetdir ve Palâḡrûs ḡabîb aydır baña bir ḡâtun geldi

rahminde gicişmesi (16) ve kıcıkılanması var ben aña şoğulcan ‘ ilâcları itdim fercinden fâre şüretlü (17) bir parça şey’ çıktı ba’ de gicişmesi sâkin oldı ve dağı Fâvrîsyūs (18) tabîb aydır bir hâtunun karnı ziyâde şiş idi hattâ görenler istiskâ zann (19) iderler idi âharû’l-emr ol hâtun vefât itdikde karnını yardılar rahminden (20) iç yağı gibi bir şey’ çıktı ki hem sarı ve hem ruṭubeti var ve hem üzerinde kıl (21) gibi şeyler var ol çıkan şeyi’ tartdılar sekiz biñ yedi yüz dirhem geldi (22) ve gâhî rahmde taş tevellüd ider nitekim üstâd İbokraṭ vesâ’ir kavline i’ timâd (23) olunur tabîbler müşâhede etmişlerdir ve Bokraṭ bir hâtuna ‘ ilâc idüp rahminden (24) tavuk yumurtası miḳdârı bir taş çıkmışdır ve gene üstâd İbokraṭ görür ki (25) altmış yaşında bir hâtuna rahminiñ etrâfında bir veca’ ‘ âriz olmuş ki güyâ

347a

(1) toğuracak hâtunlar gibi ağrı çeker hemân ol hâtun vaż’ -ı haml ider ki (2) rahminden bir taş vaż’ ider ki büyüklüğü tavuk yumurtasından büyük (3) ve ol taş çıkdıkda ol sâ’ at ağrısı dağı sâkin olur bunuñ (4) ‘ ilâcı bögreklerde olan taşın ‘ ilâcı gibidir lâkin bunda ferce ihtikân (5) olunmağla intifâ’ ziyâde olur nefḥu’r-rahm ve reyâḥu rahm kabaruḳ (6) ve belli olmak ekseriyâ mâ’iyeti mâddeden veyâ ğalîz balğamdan olur bunuñ sebeb-i (7) fâ’ili rahmiñ harâreti za’îf olmağdır ve ol mâdde dağı ya rahmiñ kendinde (8) hâşıl olur veyâ ba’ zı â’ zâdan munşab olur ve rahmiñ harâreti (9) dağı za’îf olmak gücle doğurmağdan veyâ evlâd düşürmekden (10) veyâḥüd hayz kanı aḳmaduğundan olur ve gâhice hâricden rahmiñ (11) sū’-i mizâcını iḳtizâ ider bir sebebden olur ‘ alâmeti rahmiñ şişüp (12) ağrısı gâh şağından ve gâhî şolundan olur ve gâhî ağrı az ve gâhî (13) şedîd olur ve gâhice nefesi tar olur ve göz kapaḳları ve eli ve ayağı (14) şişer ve rahminiñ üzerine el ile ursalar tavul gibi öter ve gâhice bu (15) ‘ alâmetler hamliñ ibtidâsında dağı olur lâkin farkı budur ki hamilde i’ râz (16) gâh hafîf ve gâh şedîd olmaz el-‘ ilâc mâddeyi tenḳıye ve rîhleri (17) taḥlîl ve mizâcı ta’ dîl ideler ammâ mâddeyi tenḳıye için ayâric ve cüz’ (18) kunduz ḥayasıyla cevâriş-ı temri vireler ve rîhleri taḥlîl için muḳaddem (19) geçen ihtikânlar gibi ihtikân ideler ammâ rahmde olan rîhleri taḥlîl (20) isti’ mâl olunan devâlar mürr-ı şame ve yarpuz ve dūḳū rāziyâne tohumı (21) ve kimmün ve defne tohumı ve dârcîn ve kışt ve ḳaranfîl ve âncelîḳâ ve anberâturyâ (22) ve anîsün bunlardır bu devâlardan maṭbūḥlar ve muḳaṭṭar şular ve ma’ cûnlar yapup (23) isti’ mâl ideler ve cevâriş-ı kimmün ve cevâriş-ı ḥavlincân ve tiryâḳ isti’ mâli (24) dağı nâfi’ dir ve bu sefûf dağı ğâyet nâfi’ dir centiyânâ ve zerenbâd ve ḥavlincân (25) sekizer dirhem dârcîn bir bucuḳ dirhem za’ ferân südüs dirhem bunları

347b

(1) sefûf idüp bir dirhem miqdârı isti' māl ideler sefûf-ı âhar (2) âncelîkâ ve zerenbâd birer dirhem sirkeyle ıslâh olunmuş kimmûn ve dūķū (3) yarımşar dirhem cünd-i bîdester şülüş dirhem bunları daķı sefûf ideler (4) ve taşradan rahmiñ üstüne toraķ otı ve sedef ve papadya ve merzencüş (5) ve birincâsf bunlardan yaķı ideler ve yağlardan şebboy yağı ve sedef (6) yağı ve defne yağı süreler ve bir miqdâr tarıyı ve kimmûnı kızdırup (7) kimâd ideler ve bu hūķne yelleri dağıtmaķda ġāyet nāfi' dir şıfatı yarpuz ve semiz (8) kabaķ ve sedef yarımşar kabaķa anīsûn ve kıst ve dārcîn ikişer dirhem bunları (9) şarâb ile kaynadup ve süzüp bu maţbūhdan elli dirhemine dört dirhem (10) ayāric-i fayķarâ ezüp ferce ihtikān ideler ve bu ferzece daķı yelleri dağıdır (11) sedef kurası ve kimmûn ve kıst birer buçuğar dirhem bunları saķķ idüp kifāyet (12) miqdârı 'asel ile karışdırup bir parça yūñe bulayup ferce şoķalar ve rahme (13) mürr-i şāfi ve lāden ve 'ūd ve dārcîn ve defne tohumı bunları tütse vireler ve daķı (14) ġāhice riħleri taħlîl ve veca' teskîn içün rahmiñ üstüne şişeler yapışdıralar (15) istiskāyü'r-rahm rahmde şarı şu cem' olmaķ ekşeriyâ hayz kanı şulanmaķdan (16) olur veyâ cigeriñ ve talaġiñ müşāreketiyle olur ve ġāhice rahm za' if olup (17) fużülātını def' ve taħlîl idemediginden olur ve ġāhice rahmden dā'imâ şeyi' (18) aķmaķla rahmiñ kuvvesine za' f gelmekden olur ve ġāhice hayz muħtebes olup (19) rahm teneffüs etmediginden harāreti muħteniķ olup ya'ni boġulub kuvveti (20) za' if itdiginden olur 'alāmeti üstād İboķraţ Emrāz-ı nisâ kitābınıñ evvelki (21) maķālesinde dir ki şol hātunlar ki rahmlerinde mā'iyeti müctemi'a ola 'alāmeti (22) hayzları az olup karınları şişmekdir ve memeleri gevşeyüp bedenleri (23) arıķ olur ve rahmde şovukluk ħiss olunur ve hem hafîf sıtması olur ve (24) arķada ve kasıķlarda ve boş bögründe aġrıları olur ve bunuñ ħaml ile (25) ve istiskā ile farkı zāhirdir teķaddüm iden sebeblerden bilinür el-' ilāc eger

348a

(1) hayz kanınıñ ihtibāsından ise sākından kan alalar ve eger degil ise (2) bu 'arzda kan almaķ cā'iz degildir hemān māddeye nazc virüp mā'iyeti (3) cigerler ve rahme kuvvet vireler ve mizācını ta' dîl ideler her biri tekrār (4) zikr olunmuşdur ve devā-ı lük ve devā-i kürküm isti' māl etmek nāfi' dir ve bu (5) maţbūh daķı nāfi' dir âncelîkâ ve kızıl boya köki dörder dirhem yarpuz (6) ve mürr-i şame ve birincâsf ve kerāviyâ birer kabaķa ebhel kabaķa-ı laţîfe bunları (7) şu ile kaynadup ve süzüp şekerle ezeler ve içeler ve daķı eţibbādan (8) ba' zıları bu 'illetde her şabāh otuz ikişer dirhem muķaţtar na' nā' suyu (9) içmegi ġāyet medħ etmişdir ve bu hūķne rahmde olan şarı şuları (10) çıkarır şıfatı budur āsār ve üç dirhem mürr-i şame ve yarpuz yarımşar kabaķa (11) mecūķān bir dirhem anīsûn ve kimmûn yarımşar dirhem

bunlar Őu ile kaynadup (12) ve süzüp bu maṭbūḥdan kırk sekiz dirhemine sekiz dirhem mürver yemiŐi (13) yağı ve ırsā yağı koyup ferce ihtikān ideler ve bu ferzece dağı nāfi‘ dir (14) ḥanṣal ve mecūkān birer dirhem būraḳ sūdüs dirhem kifāyet miḳdārı ‘asel (15) ile ferzece ideler ferzece-i diğeri ġārīḳūn ve mecūkān ve ḥanṣal yarımŐar (16) dirhem incir on iki dirhem bunları ferzece ideler ve taŐradan (17) bu yağıyı ideler mürver yaprağı ve yir feslegeni ve Őa‘ter ve papadya ve defne (18) tohumu ve ḳarğa dülegi köki ve dūḳū ve sedef bunları Őu ile kaynadup (19) yağı ideler ve ḥelezon ve defne tohumu ve keçi ḳağı bunlardan dağı yağı etseler (20) nāfi‘ dir ve istiskā bağışinde geĉen devālara dağı mürāca‘ at olunup münāsib (21) olanı ideler ve eger raḥimde ziyāde ağırlı olursa papadya ṭabḥı (22) içeler yaḥud muḳaṭṭar Őuyından otuz iki dirhem miḳdārı nūŐ ideler (23) ve dağı veca‘ teskīn için taŐradan ḥaṭmī ve ebeğümeci ve papadya ve boy (24) tohumu ve iklīl-i melik bunları kaynadup kimād ideler evrāmü’l-hārre (25) fi’r-raḥm raḥimde issi ŐiŐ olmak sebebi yalnız ḳanıñ veyā ḳanla ḳarıŐıḳ

348b

(1) Őafrāñıñ veyā sevdāñıñ veyā balğamıñ dökölmesinden olur eger balğam ḳarıŐmıŐ ḳan- (2) dan ise ḥummāya mā’ıl olur ve dağı bu verem ḥāŐıl idici maddenıñ raḥme (3) dökölmesi ya raḥimde ḥarāret olduğından veyā ağırlı olduğından nāŐı (4) maddeyi kendüye cezb etmesidir ve ġāḥice güc ile doğurmakdan veyā evlād (5) doğurmakdan veyā bir Őey’ doḳunmakdan veyā bir yirden düşmekden veyāḥūd (6) ziyāde issi Őeyler tenāvül eylemekden olur el- ‘alāmāt sebebiñ teḳaddümünden (7) bilinür ve raḥminde ağırlıḳ ḥiss olunur ve ağırsı ve sıtması devrilegelür (8) ya‘nī bir gün tutar ve bir gün tutmaz ve ġāḥī lāzime olup ḥarāret idilmez (9) ve ġāḥice ḥarāret Őedīd olup muḥriḳa olur ve ġāḥice sūnūḥūs didikleri (10) ḥummā gibi olur dili ḥaŐın olur ve ḳararır ve ağız ḳurur ve ‘aḳlı periŐān (11) olur raḥmiñ buḡarı dimāğa Őu‘ūd etmekle baŐda ağırlıḳ ve ağırlı olur (12) ve raḥme müŐāreketi olduğından memeleri dağı ŐiŐer ve bedeniniñ ba‘zı yerleri (13) terleyüp elleri ve ayakları Őovuḳ olur Cālīnūs Ābızımyā Őerḥiniñ (14) altıncı maḳālesinde aydır Őol ḥātunlar ki raḥmlerinde issi ŐiŐ olur (15) anlara baŐ ağırsı ‘arız olur ki ağırsı gözleriniñ dibine dek mümted (16) olur ve uyluḳlarınıñ ‘uzlātında ağırlı olup inciklerine varınca mümted (17) olur ve Őīḳu’n-nefs olur ve göbegi altında ḳasığa varınca ŐiŐ (18) olur göñül bulanması ve ḳay’ ‘arız olur ibtidāda nabızı Őa‘īf ve muḥtelif (19) olup ḥummāı olduḳda serī‘ olur ve eli ve ayağı Őoğur ve bayılmaḳ (20) ‘arız olur ve ṭabī‘ atı ḳabz ve bevli muḥtebes olur ve eger ŐiŐ ḥāliŐ (21) demden veyā Őafrāvi demden ise ‘alāmeti ġālib olan ḥıṭıñ ‘alāmetinden (22) ma‘lūm olur el-‘ilāc evlād düşürmekden değıl ise evvelā bāseliḳden (23) faŐd ideler ba‘de sākdan faŐd ideler

huşûşan ihtibâş-ı hayzdan ola (24) ve eger kuvvet müsâ'id degil ise memelerin altından hacâmat ideler ba' de baldır- (25) larından hacâmat ideler ba' de müşil vireler gül-i mükerrer ve benefşe şerbeti

349a

(1) ve kudret helvâsı ve hıyârşenbe balı ve râvend ve diyâkâtîlikûn gibi ve Şeyh (2) İbn-i Sînâ bu ' illetde kay' etmegi tecvîz eyledi ammâ biz câ'iz görmeziz zîrâ kay' (3) için hafif devâ virmek maddeyi çıkarmaz ve kavî devâ virmek bedeni (4) şarşup ziyâde tahrîk etmesiyle marazın ziyâdeligine sebep olur ba' de (5) veca' teskîn idüp uyhu getürecek şeyler vireler meşelâ haşhâş (6) şerbeti ve büzür-ı bâdem müstahebi vireler ve gâhice ağrı ziyâde olursa (7) muhaddir devâya muhtâc olur ve dahı marazın ibtidâsında taşradan rahmiñ (8) üzerine ve kasığına ve arçaya nâfi' devâlar süreler meşelâ gül yağı ve gül (9) merhemi ve şandal merhemi ve ayva yağı gibi yahud şarf şarâb ile ayvayı (10) pişürüp yakı ideler ve arpa unını ve ketân tohumu unını gül yağıyla karışdırup (11) yakı ideler ve eger şiş şafrâfiye mâ'il ise yakısına semiz otı (12) ve ' inebü's-sa' leb ve nilüfer ve bir miqdâr gül-ı ermeni koyalar ve bu merhem dahı râdi' ve muhallildir (13) şıfatı budur diyâhalîyûn on altı dirhem kaya koruğı 'uşâresi ve siñirli (14) yaprağı 'uşâresi dörder dirhem gül yağı sekiz dirhem muhrîk ve mağsûl kuruşun (15) şülüş dirhem bunları merhem idüp hâricden rahme süreler ve ferzecerden (16) münâsib olanını muqaddem zıkr olundığı gibi bârid devâlardan gül yağıyla yapup (17) isti' mâl ideler ve rahme süd ile gül şuyını ihtikân ideler yâhûd (18) bu hıxneyi ideler şıfatı siñirli yaprağı ve kaya koruğı ve nilüfer ve marul (19) birer kabza gül yarım kabza bunları şu ile kaynadup ve süzüp bu maţbûha (20) sekiz dirhem mersîn yağı ve dört dirhem sirke koyup ılıcağ rahme (21) ihtikân ideler ve vâcib olan bu marazda mağ' ada olunacak ihtikândan (22) miqdârı qalîl ve issiligi mu'tedil olmağdır ve zıkr olunan devâlardan kaynadup (23) ve süzüp hıyârşenbe balı ve benefşe yağıyla ihtikân ideler ve ağrıyı (24) teskîn idici devâlar yumurta ağı ve tavuğ yağı ve kaz yağı ve za' ferân ve leben (25) nisâ ve boy tohumu ve ketân tohumu ve haţmî tohumu lu' âbları bunlardır bu devâlara

349b

(1) bir miqdâr kâfur koyup yakı ideler ve etmek içini süd ile kaynadup (2) yakı etmek gâyet eyüdü ağrıyı teskîn ider ve marazın izdiyâdı (3) vaqtinde muhallil isti' mâl ideler meşelâ papadya ve iklîl-i melik ve boy tohumu (4) ve birincâsf ve diş otu ve torağ otı yağı ve papadya yağı ve zanbağ (5) yağı ve taze tereyağı gibi ve bu yakı dahı nâfi' dir haţmî köki sekiz dirhem (6) papadya ve iklîl-i melik ikişer dirhem birincâsf dört dirhem arpa unı (7) ve bakla unı sekiz dirhem bunları şarf şarâb ile kaynadup ba' de (8) içine hınzîr yağı ve papadya

yağı ve zanbağ yağı sekizer dirhem koyup (9) yağı ideler ve dağı veca[‘] sākin olup ve hummānīn şiddeti zā’il olduğdan (10) sonra eger şiş dağılmayupdeşilmege meyl iderse başudici devālar koyalar (11) meşelā ketān tohumu ve boy tohumu ve haţmī ve incir ve buğday unı ve diyālītā merhemi (12) ve dāhiliyūn merhemi gibi yāhūd bu yakıyı koyalar haţmī köki ve papadya ve iklīl-i (13) melik ve ketān tohumu ve boy tohumu sekizer dirhem incir sekiz ‘aded bunları müheyyā (14) olunca pişürüp ve içine dört ‘aded yumurta şarusı koyup yağı ideler (15) ve bu ferzece dağı rahmde olan şişi deşer şıfatı budur kaz yağı (16) dört dirhem terementi iki dirhem sedef ve būrağ ve irsā yarımşar (17) dirhem bunları bir parça yūñe bulayup dāhiline şokalar ferzece-i uhrā (18) incir sekiz dirhem sedef yaprağı yarım kabza bunları ma‘cūn gibi olunca (19) kaynadalar ba‘de ‘asel ve ekşi hamīr dörder dirhem gügercin tersi ve irsā (20) ve kaz yağı ikişer dirhem būrağ yarım dirhem bunları bir yere cem‘ idüp (21) ferzece ideler ve şiş deşildikden sonra kurūh-ı rahmde zıkr olunacak (22) devāları ideler ve laţif gıdālar vireler pilic suyu ve arpa suyu ve nār (23) suyu gibi ve marul ve hindibā burānisi yiyeler ve hareket etmekden şakınalar (24) ve tabī‘atı huķne-i leyyine ile teleyyūn ideler şalābetü’r-rahm rahmde pek katı (25) şiş olmak ekseriyā verem-i hārdan olur ya‘nī verem-i hārriñ ‘ilācında

350a

(1) taķsīrāt etmekden ve sū’-i tedbirden olur ve gāhice balğam ve sevdā gibi galiz (2) hıltıdan olur ya‘nī bu taķdīrce bu şişe seķirūs-ı hālīş ta‘bīr olunur (3) ekseriyā bu maraz sevdāvī mizāc olup hażmları za‘īf ve şehvetleri (4) fāsīd olan hātunlara ‘arız olur ve gāhice bu maraz şafrā ile karışık (5) veyā dem ile karışık hıltıdan olur ve bu taķdīrce seķirūs-ı ğayr-ı hālīş (6) ta‘bīr olunur ‘alāmeti rahmde ve kasıkda peklik olur ve bedeni ağır olur (7) ve hayz kanı az gelür yāhūd verem-i hārriñ teķaddūm etmesidir el-‘ilāc (8) bedeni gālib olan hıltıdan tenķiye ideler ve eger kan ‘alāmeti olursa (9) kan aldırılar ve sevdāyı ishāl etmekden öturi besfāyic ve senā ve harbağ-ı (10) esved vireler ve bu yakıyı üzerine koyalar hem yumşadır ve hem dağıdır şıfatı (11) budur haţmī köki ve zanbağ on altışar dirhem ebeğümeci ve benefşe yaprağı (12) ve haţmī yaprağı birer kabza birincāsf ve fütenc ve bābūnec yarımşar kabza (13) ketān tohumu ve boy tohumu dörder dirhem bunları pişürüp yağı ideler (14) ba‘de bu merhemi süreler muķl ve ketān tohumu unı ve boy tohumu unı sekizer (15) dirhem incir altı ‘aded irsā iki dirhem za‘ferān yarım dirhem bunları (16) kifāyet miķdārı tavuğ yağı ve bādem yağıyla merhem ideler ve bu merhem dağı (17) ğāyet eyūdūr muķl ve aşık ve kanşī bunları bān yağıyla yāhūd zanbağ (18) yağıyla hall ideler ve bu merhem dağı bu marazda tecrūbe olunmuş ğāyet (19) nāfi‘dir şıfatı kebere yağı ve zanbağ yağı va tatlu bādem yağı ve

şirūğan (20) yağı sekizer dirhem tāze tereyağı ve tavuk yağı ve kaz yağı dörder dirhem (21) haṭmī lu‘ābı ve boy tohumı lu‘ābı ve diyālītā merhemi altışar dirhem şarāb ile (22) hall olunmuş uşak sekizer dirhem bunları kifāyet miqdārı bal mūmıyla merhem (23) ideler ve bir miqdār muḳlī şarāb ile hall idüp tatlu bādem yağıyla (24) raḥme ihtikān etseler raḥmde olan peklige gāyet nāfi‘ dir ve şiş (25) yumşadıktan sonra dağıdıcı şeyler koyalar meşelā semiz kabak ve yarpuz

350b

(1) ve şa‘ter gibi ve şalābet-i tihālde zıkr eyledigimiz içecek ‘ilācları daḥı (2) içüreler kurūhu‘r-raḥm raḥmde yara olmak bir şişin veyā bir çibaniñ (3) deşilmesinden olur veyā ḥiddetli ve burkıyyetli yara idici ḥılṭıñ dökülme- (4) sinden olur veyāḥūd kaṇṭarīdūs gibi ḥiddetli devā tenāvülünden olur (5) ve gāḥice Frenk marazından daḥı olur ‘alāmeti kaşıkda ağrı olur ve irin (6) ve kan akar ve çıkan şey’ bed koḳar ve hafif sıtması olur ve belinde ağrı (7) olur ve bedeniniñ levni qaraya mā‘il olur el-‘ilāc madde dökülmesinden (8) ise men‘ ideler ve maddeyi tenkıye ideler ve yarayı yıkayalar ve ağrısını (9) teskīn için demiri kızdırıp süd içine birkaç kerre şoḳalar ve ol (10) südi ihtikān ideler yāḥūd yumurta akını bezr-i kaṭūnā lu‘ābı ile ve büzūr-ı (11) bādem müstaḥlebini mā‘-i cūbn ile veyā ‘aşāü‘r-rā‘i rā‘i ‘uşāresi ve siñirli yaprağı (12) ‘uşāresiyle ihtikān ideler ve yarayı yıkamak için gül balını arpa suyu (13) ile veyā mā‘-i cūbn ile raḥme ihtikān ideler ve bunlardan kavī olan devālar (14) pelīn ṭabḥı ve kerefs ṭabḥı ve ferāsiyūn ve zerāvend ve irsā ve mürre ve terementi (15) ve şab bunlardır ve bu maṭbūḥ daḥı nāfi‘ dir şıfatı budur gāfeş ve ferāsiyūn (16) ve pelīn ve kerefs sekizer dirhem baḳılla ve irsā ve arpa ve kepek dörder dirhem bunları (17) kaynadup ve süzüp bir miqdār şarāb koyup bunuñla raḥme ihtikān etmekle (18) yarayı ḡasl ideler ba‘de ebegūmeci ṭabḥıyla ḡasl ideler ve bu ferzeceyi (19) getüreler burçaḳ unı berāberi saḥḳ olmuş irsā bunları bal ile qarışdırup (20) ferzece ideler ba‘de yarayı kurutmak için aşāğıdan tütsi vireler (21) meşelā günlük ve mürre ve maştakī ve ıştırak ve ardıc zāmgı ve lāden gibi ve eger (22) yara Frenk ‘illetinden nāşī ise tütsisine bir miqdār zencefil katalar ve eger (23) yara şedīd ise mışrī merheminden veyāḥūd ḥavāriyūni merheminden kaḅısı (24) olursa ‘ırāk ile hall idüp koyalar ve eger yayılup büyürse müceffeffāne (25) ve kavī kābızlara muḥtāc olunur meşelā şab şuları ve timür şuları gibi

351a

(1) ve tobluḳ ve servi kozalağı ve nār kabuğı ṭabḥı gibi ve daḥı yarayı (2) oñultmak için bu merhem gāyet mücerrebdır şıfatı budur yıkanmış marazī (3) dört dirhem mürdeseng ve üstübec ve anzerūt ikişer dirhem (4) bunları kifāyet miqdārı gül yağıyla ve bal mūmıyla

merhem idüp isti‘ māl (5) ideler ve Cālīnūs bu devāyı medh etmişdir gāyet nāfi‘ dir şıfatı (6) budur zift sekiz dirhem bal mūmı ve hınzır yağı ve şıgır yağı ve zūfā-i (7) ratb yigirmi dörder dirhem bunları resm üzere merhem ideler ve dağı (8) ‘ alile yukarıdan bir dirhem rāvend-i rūmī veyā kıantariyūn-ı kebīr vireler ve çöp (9) çīnīyi kıızıl üzüm ile kıaynadup içüreler ve kıoyun otı tabhı ve tarāgiyūn (10) tabhı içeler ve terementiyi şekerle kıarışıdırup yiyeler ve muql-i hayyi dağı (11) isti‘ māl ideler cerebū’r-raḥm raḥmde keçik peydā olmak şafrādan (12) veyā dem-i şafrāviden veyā balğam-ı mālīḥden veyāḥūd yanmış hıltıdan olur yāḥūd (13) Frenk ‘ illetinden olur ‘ alāmeti gicişmesi ve ağrısı olmakdır el-‘ ilāc (14) evvelā mizācı ta‘ dīl içün lışān-ı şevr tabhı ve şāhtere şerbeti ve hindibā (15) şerbeti vireler ve aḥlātı sürdürmek içün sināmeki tabhı ve eftīmūn (16) tabhı ve elma şarābı ve gül-i mūkereri şarābı ve diyāḳātīlīkūn-ı vāmīk ma‘ cūnı ve şāh- (17) tere ḥabbı ve kırīmūṭartarū ḥabbı bunlardan kıangısı olursa vireler ve eger (18) kıan galebeleri var ise kıan aldırılar ve eger Frenk ‘ illetinden nāşī ise (19) ‘ alile peygamber ağacı ve şapārına tabhı içüreler ve üzerine kıuzı kıulağı (20) ve şāhtere tabhı ile gül yağını kıarışıdırup kımād ideler ve keçik merhemi (21) süreler ve bu devā çok kerre tecrūbe olunmuşdur gāyet nāfi‘ dir şıfatı (22) budur siñirli yaprağı şuyı ve gül şuyı otuz ikişer dirhem ḥacı bektāş (23) tuzı ve būraḳ ve şab üçer dirhem selmen bir buçuḳ dirhem bunları bir mīqdār (24) kıaynadup ba‘ de raḥmiñ üstüne süreler ve bu merhem dağı tecrūbe olunmuş (25) nāfi‘ dir şıfatı budur lābada kōki ve andız on altışar dirhem bunları

351b

(1) şu ile ve sirke ile erince pişüreler ba‘ de kıl elekden geçüreler ba‘ de (2) tuzsuz hınzır yağı yigirmi dōrt dirhem üstübec ve mürdeseng (23) birer dirhem şāhtere ‘ uşāresi on altı dirhem kükürt bir buçuḳ dirhem (4) zībḳ-ı maḳtūl dōrt dirhem bunları resm üzere merhem idüp isti‘ māl (5) ideler ve tuzlulardan ve acılardan iḥtirāz ideler şālīlū’r-raḥm (6) ve’l-mesāmīr ve’n-nemle ekşeriyā raḥmiñ ağzında ufacık bişrecikler ‘ arız (7) olur kimi şalābette sigil gibi ve kimi benc başı gibi ve kimi kıarınca başı gibi (8) olur sebebi ṭōrtı gibi bir gālīz yaramaz hıltıdır ‘ alāmeti ḥissle bilinür (9) ya‘ nī ferciñ ağzını açup ve kıarşusına āyine kıoyup bakmaḳ ile bilinür yāḥūd (10) parmağını şokup yoklamaḡla bilinür ve bu sigillerden beyāz ve kıırmızı olanlarda (11) ağrı olmaz ammā kıaramtıḳ olanlarda ağrı olur el-‘ ilāc maddeyi tenḳıye (12) içün kıan alalar ve mūshil vireler ba‘ de sigilleri timür ile keseler yāḥūd (13) daḡlayalar veyāḥūd keskin devālar ile ideler meşelā incir ile diş otı veyā (14) şa‘ ter veyā sedef güli veyāḥūd sirkeyle günlük kıoyalar ve bunlardan kıavī olanı (15) kıışāü’l-ḥimār ‘ uşāresini tuz ile kıomaḳdır yāḥūd incir südi veyāḥūd būraḳ (16) ile teke ödi kıomaḳdır ve bunlardan dağı

ķavī olanı tīzāb ve rūh-ı zāc (17) ve kibrīt şuyı ve āntimon yağı bunlardır ve bu devāları isti‘ māl etmek (18) tarīķi budur ki bu devālardan birini sigillere sürüp etrāfına bulaşma- (19) sın deyü üstüne fındık ķabuğı veyā fıstık ķabuğı koyup etrāfına terementi (20) ve yumurta aķı ve gıl-ı ermenī süreler ki ağrıyı teskīn idüp şiş hāşıl (21) olmaya bevāşīru’r-raħm bevāşīr maķ‘adda olduğı gibi raħmde daħı olur (22) ba‘zısı raħmiñ hāricinde olur ve ba‘zısı dāhilinde olur kimi sā’il (23) olup ve kimi daħı ‘amyā olup bir şey’ aķmaz sebebi demiñ tırtuluğı (24) ve sevdāvīyetidir ki demiñ raķīķi hayzla aķup ğalīzi bāķi ķaldıķda bevāşīr (25) olur ‘ilācı ķan alalar ve müshil vireler ve raħmiñ mizācını ta‘dīl eyleyeler

352a

(1) ve ağrısı iķün ābzen ideler meşelā ebegümeci ve ģatmī ve būsır ve ketān tohumı (2) bunları şu ile ķaynadup bu şunuñ iķine oturalar yāhūd tereyağı (3) ve bādem yağı ve yumurta şarusı bunları merhem idüp süreler eger ağrı (4) ziyāde ise bunlara bir miķdār za‘ferān ve āfyon ķatalar ve popoliyūn merhemi (5) daħı nāfi‘dir ve bu merhem daħı bevāşīr-ı raħme nāfi‘dir şıfatı ayva ķekirdegi (6) lu‘ābı ve ģatmī lu‘ābı dörder dirhem gül yağı ve tavuķ yağı ve za‘ferān (7) birer dirhem yumurta şarusı bir ‘aded bunları merhem idüp maħal yerine süreler (8) ve bu zımād daħı nāfi‘dir şıfatı papadya ve iklīl-i melik ve ketān tohumı unı (9) ve boy tohumı unı sekizer dirhem şırleğan yağı yigirmi dört dirhem za‘ferān (10) bir dirhem bunları cem‘ idüp yaķı ideler ve eger bevāşīr ‘amyā ise açalar (11) yāhūd āletle ķat‘ ideler ve keskin devā ķomadan şaķınalar zīrā ‘üzuvuñ (12) hissī ķavī olmağla keskin devādan mutazarrır olur ve bevāşīrī açmada sülük (13) yapışdıрмаķ kifāyet ider ve tāze incir yaprağını sürtmek daħı kāfidir ve eger (14) dem-i ifrāt üzere gelür gıl-ı ermenī ve aķāķiyā ve yanmış ķurşun koyup ķanı (15) tıtalar ve nezfü’-d-demde zıķr ideceğimiz ‘ilācları ideler şıķāķu’r-raħm (16) raħmiñ çatlaması gücle doğurmakdan olur veyā ģarāretli ve lüzūcetli ģıltıñ (17) dökülmesinden olur ve ģāhice yubūsetden daħı olur ‘alāmeti cimā‘ ķatında (18) ağrı olur ve irinli şu aķar ve sebebiñ teķaddüm etmesidir meşelā gücle doğurmak (19) gibi ve raħmde yara olmak gibi el-‘ilāc eger ‘usr-i vilādetden ise gül ve siñirli (20) yaprağı ve rāvend tıbhıyla ferce ihtıķān ideler yāhūd bu ferzeceyi ideler (21) yumurta aķı ve gıl-ı ermenī ve iki ķardaş ķanı ve ğünlük bunları yüne bulayup (22) tıtalar ve eger ģiddetli ģıltıdan ise aħlāt-ı fāsideden bedeni pāk (23) ideler ve mizācı ta‘dīl ideler ba‘de būsır yağını yumurta aķıyla süreler (24) yāhūd siñirli yaprağı ‘uşāresini yanmış ķurşun ile süreler (25) ve muķaddem zıķr olunan lu‘āblardan daħı süreler ve bu merhem daħı ģāyet

352b

(1) nāfi' dir şıfatı yıkanmış mara'zî ve muhri' kurşun ve günlük ve kara'koz ikişer dirhem (2) üstübec ve hab'sü'l-fiz'za birer dirhem keş'ira bir dirhem ve şülüş dirhem bunları kifâyet (3) miqdârı gül yağıyla merhem ideler merhem-i âhar büzür yağı on dirhem keçi yağı (4) ve terementi üçer dirhem günlük ve maşakî yarımşar dirhem râtineç bir dirhem şığır (5) kıyırğı 'uşâresi ve siñirli yaprağı 'uşâresi birer buçuğar dirhem üstübec (6) sekiz dirhem mürdeseng ve muhri' kurşun ve mür-i zayy dörder dirhem bunları (7) merhem idüp isti' māl ideler ve eger peklik var ise zanbağ yağı ve şığır iligi (8) ve terementi ve bal mûmı bunlardan merhem idüp süreler ve eger ağrısı ve gicişmesi (9) var ise ağrıyı teskîn için muqaddem zıkr olunan devâları ideler ba' de (10) üzerine üstübec merhemi ve kâfur merhemi süreler ve dağı acılardan (11) ve tuzlulardan ve gâli'z ta' âmlardan ve çok hareketden ve cimâ' dan ihtirâz (12) ideler ve gıdâsı pilic eti ve râfadan yumurta ve bâdem ve kızıl üzüm ve şu (13) yerine lisân-ı şevr şuyı ve hindibâ şuyı içeler nevâş'iru'r-rağm rağmde (14) nâşur olmak sebebi bir yaranın veya bir çıbanın te'kaddüm etmesidir 'ilâcî (15) rağm delinüp kanlı şu açmağıdır ve eger siñire yakın ise ağrısı olur ve (16) gâhice nâşur meşâne'ye vâşıl olup andan bel akar ve gâhî bağırsağı (17) ulaşup necâset akar 'ilâcî cemî' -i bedeni tenkîye ideler ve nâşuruñ (18) ağzını açup lahm-i fâsidi izâle idici şeyler kıoyalar hurma merhemi komağ (19) münâsibdir ba' de ' illete münâsib terledici devâlar vireler ve tamâm 'ilâc (20) küllî olunduğdan sonra ' illete mahşûş devâlar ideler meşelâ egrelti (21) ve kañtariyün ve kıoyun otı ve petünika gibi ve nâşuruñ ağzını açmak (22) için çentiyânâ ve zerâvend ve semiz kabağ ve nücür-ı meryem köki kıoyalar yâhüd (23) süngerden fitil idüp kıoyalar ve kavî devâlardan ihtirâz ideler zîrâ (24) teşebbüh îraş ider ve nâşuruñ ağzı açıldığdan sonra bu merhemi kıoyalar (25) şıfatı budur zanbağ yağı ve şığır iligi ve terementi her birinden berâber bunları

353a

(1) kifâyet miqdârı bal mûmıyla merhem ideler eger bu 'ilâclar ile zâ'il olmazsa (2) nâşurı kesilmege muhtâc olunur yâhüd üzerine nâşurı yiyici devâlar (3) kıoyalar veyâhüd dağlayalar ve keskin devâlar harbak-ı esved ve merhem-i mışrîdir (4) veyâhüd bu şıfatla olan devâlardır selmen südüs dirhem gül şuyı yâhüd (5) siñirli yaprağı şuyı kırk sekiz dirhem bunları mu' tedil ateşde ılışdırup (6) zerrâka ile nâşura akıdırlar devâ-i âhar ferâsiyün ve ağrımüniyâ ya' nî kıoyun (7) otı ve kañtariyün ve zeytün yaprağı birer kabza çentiyânâ ve zerâvend sekizer (8) dirhem bunları şarâb ile kıaynadup ve süzüp ba' de bunuñ içine (9) on altı dirhem 'ırâk ve on ikişer dirhem pelîn şerbeti ve gül balı kıoyup (10) bundan zerrâka ile rağme ve nâşura akıdalar sere'tânü'r-rağm ya' nî (11) sere'tân didikleri bir degirmî ve pek şişdir ki levni

tonuğ olur ve etrâfında (12) tamarları olur sebebi muhterik kandan ve muhterik şafrâdan olur
 ‘alâmeti (13) rahimde peklik ve ziyâde ağrı olur ve gâhice ağrısı bele ve bögrek (14) cânibine
 ve kasığa mümted olur eger sereţân takarruh idüp yara olmuş ise (15) andan bed râyiḥalu şu
 akar ve gâhice madde ve tamarlar müte’ekkil olduğda (16) kan akar ve bu maraz eskidikde
 hummâ ve bayılmağ ve gönül dönmesi ‘arız olur (17) el-‘ ilâc bu marazın ‘ilâcı gâyet gücdür
 oñulmağa gelmez lâkin lâıyık olan (18) aḥlâṭ-ı muhterikadan bedeni pâk ideler ve bu marazda
 eṭibbânın kibârı katında (19) ḥâlen isti‘ māl olunan budur ki zümürüd ve gök yâḳût ve
 pânzeḥr-i hezîrend (20) berâber saḥḳ idüp bunlardan üç buğday miqdârını her gün ıṣḳâbiyüzâ
 (21) şuyı ile yâḥûd şevketü’l-mübâreke şuyı isti‘ māl etmektedir ve üzerine vaż‘ (22) olunacak
 devâlar mu‘tedil gerekdir ḥiddetli ve kavî devâlardan ihtirâz ideler (23) ve siñirli yaprağı
 şuyı ile yâḥûd ‘inebü’s-ş-‘ leb şuyı ile kimâd ideler (24) ve üzerine tütîyâ merhemi süreler
 yâḥûd bu merhemi süreler şıfatı budur (25) siñirli yaprağı ‘uşâresi ve semiz otı ‘uşâresi on
 altışar dirhem

353b

(1) bezr-i ḳaṭûnâ lu‘ âbı sekiz dirhem gül yağı yigirmi dört dirhem bunları ḳurşun (2) ḥavanda
 ḳurşun el ile ḳavladup ḳoyuluncaya ḳarıṣdıralar ba‘ de isti‘ māl (3) ideler devâ-i âḥar gül yağı
 ve yumurta şarısı yağı on ikişer dirhem (4) yanmış ḳurşun bir dirhem bunları zıkr olundığı
 gibi ḳurşun ḥavanda (5) saḥḳ idüp isti‘ māl ideler devâ-i âḥar ‘inebü’s-ş-‘ leb ‘uşâresi (6)
 kırk sekiz dirhem yıḳanmış mürr-i żayy ve muḥriḳ ḳurşun ikişer dirhem kāfur yarım (7)
 dirhem bunları daḥı muḳaddem zıkr olundığı gibi ḳurşun ḥavanda alıṣdıralar (8) devâ-i âḥar
 benefşe yağı kırk dirhem ‘inebü’s-ş-‘ leb ‘uşâresi otuz iki (9) dirhem yıḳanmış üstübec on
 altı dirhem muḥriḳ ḳurşun ve mürr-i żayy sekiz dirhem (10) günlük dört dirhem bal mûmı
 kırk dirhem bunları daḥı merhem idüp isti‘ māl (11) ideler ve eger ağrısı ziyâde ise tatlu şu
 yengecini yâḥûd ḳurbağayı (12) ḳaynadup maṭbûḥından ferce ihtikân ideler ve daḥı
 ebeğümeci ve ḥaṭmî (13) ve nilüfer ve ḥaṣḥâş ve tâze ḳışniş ve toraḳ otı ve bezr-i ḳaṭûnâ ve
 süd (14) ve za‘ ferân ve bunlar gibi devâları ḳaynadup kimâd ideler ve eṭibbâdan ba‘ zılar
 (15) tecrübe etmişlerdir ki pilic etini yaḳı etmek gâyet nâfi‘dir za‘ fû’r-rahm (16) ma‘ lûm
 ola ki rahmiñ fi‘li kendüye ğıdâyı cezb etmektedir ve menîyi bir şekil (17) ile taṣvîr etmektedir
 ve kendüye eziyet virici şeylerden ḳaçmağdır nitekim mev- (18) zîden ḥayvân ḳaçdığı gibi
 ammâ ḳaçan sū’-i mizâc-ı ḥâr veya sū’-i mizâc-ı (19) bârid sebebiyle rahme za‘ f tārî olsa ol
 ef‘âl kendüden şudûr (20) etmez veyâ nâḳış veyâḥûd müşevveş olur ‘alâmeti cimâ‘a meyli
 olmaz ve mücâma‘at (21) vaḳtinde lezzet ḥâşıl etmez ve ekşeriyyâ evlâd düşürür rahminden
 ruṭûbet (22) seyelân ider ve ḥayzı maḥfûz olmayup vaḳt-i sebter gelür ve ekşeriyyâ baş (23)

ağrısı ve kasık ağrısı ‘arız olur el-‘ilâc sū’-i mizâc bâbında (24) zıkr eyledigimiz devâlarla rahmiñ mizâcını ta‘dîl ideler ve rahme kuvvet (25) virmek için dârcîn ve kıaranfîl ve cevz-i bevva ve ermâteykimü’r revvizâtem ve cevâriş-ı

354a

(1) ‘ūd ve devâ-i misk ve tiryāk ve meşer bunlardan kıangısı olursa isti‘mâl (2) ideler ve hâricden üstüne zanbaķ yağı ve sünbül yağı ve huzâmâ yağı (3) süreler ve bu muķatıtar şū daķı rahme kuvvet virmede ğâyet nâfi‘dir şıfatı (4) dârcîn ve havlincân dörder dirhem kıaranfîl ve cevz-i bevva ve kıakule ve kebâbe on (5) ikişer dirhem dâr-ı fülful ve zencebîl ikişer dirhem şarâb-ı ebyaz biñ (6) iki yüz dirhem bunları sekiz ğün bir issi yerde ışladalar ba‘de na‘nâ (7) ve oğul otı ve biberiye ve diş otı altışar dirhem ve anîsûn ve râziyâne (8) tohumı dörder dirhem bunları daķı zamm idüp üç ğün daķı öylece (9) tura ba‘de kıur‘a ve inbîķ ile taķtîr ideler ve bu devâ daķı ğâyet (10) nâfi‘dir şıfatı budur cünd-i bîdester yigirmi dörder dirhem za‘ferân on (11) altı dirhem bunlarıñ ‘ırķ ile resm üzere depelerini ala ba‘de birincâsf-ı (12) rubbı on altı dirhem âncelîķâ ve incü birer dirhem kıaranfîl yağı şülüş dirhem (13) kehribâ yağı ve cevz-i bevva yağı birer südüs dirhem bunlarıñ mecmû‘ını bir yerde (14) mezc idüp nohûd miķdârı isti‘mâl ideler ve bu sefûf daķı (15) nâfi‘dir şıfatı yaban havucı tohumı ve kimmûn ve anîsûn ve dūķû birer dirhem (16) âncelîķâ ve kerâviyâ yarımşar dirhem kıaranfîl ve havlincân birer buçuķ dirhem bu eczâ- (17) ları dōğup ve eleyüp mecmû‘ı eczâ miķdârı şekerle sefûf ideler (18) ve hafif ğıdâlar yiyeler keklik ve derrâc ve emlik ve tavuķ ve bâdem ve üzüm (19) ve hırma gibi el-hıkket-i fi‘r-raħm ya‘nî raħm ğicişmek sebebi tuzlu ve bûr- (20) kııyyetli hılıtıñ veyâ kıan ile yanmış şafrânıñ rahme dōkülmesidir el-‘ilâc (21) cemî‘-i bedeni yanmış hılıtlardan pâk ideler ve kıan ğalebeliği var ise kıan (22) alalar ve mizâcı ta‘dîl için şâhtere şerbeti ve hindibâ şerbeti ve lisân-ı (23) şevr şerbeti vireler ve aķlâtı eşimûn ve besfâyc ve sinâmeki ile sür- (24) dūreler ve daķı marul ve siñirli yaprağı ve sōğüt yaprağı ve lâbada (25) kōki bunları kıaynadup bir miķdâr ğül merhemi kıoyup kimâd ideler ve bu

354b

(1) devâdan kıavî olanı bu merhemdir şıfatı budur şab ve bûraķ ve kükürt (2) altışar dirhem mevzek sekiz dirhem bunları saķķ idüp tereyağıyla ve sirke (3) ile merhem idüp ve eğer taşrada daķı ğicişmesi ziyâde olursa (4) sürecek devâlara bir miķdâr jîve kıatalar ve andız merhemi sürmek (5) ğâyet nâfi‘dir yâhûd bu merhemi süreler şıfatı şâbûn ve mevzek dörder (6) dirhem kükürd sekiz dirhem zanbaķ iki dirhem bunları kifâyet miķdârı (7) ğül sirkesi ve hınzîr yağıyla merhem idüp isti‘mâl ideler veca‘ (8) ü‘r-raħm ya‘nî raħm ağrısı rahmiñ ħissî

ziyāde olmala ednā sebep ile (9) mütevezzī olup ağrı peydā olur sebebi riḥdir veyā ahlātdır veyāḥūd (10) şişdir veyā bişredir gāḥice gücle evlād toğurmağdan olur ve menī- (11) niñ fesādından daḥı olur ‘alāmeti bu sebebleriñ teḳaddüm etmesiyledir ‘ilācı (12) sebebini bilüp aña göre ‘ilāc ideler ki her biri bāblarında geḳmişdir ve daḥı (13) ağrıyı teskīn idici mu‘ tedil devālar ḥaṭmī köki ve yaprağı ve ebeğümeci (14) yaprağı ve boy tohumı ve ketan tohumı ve tereyağı ve tavuk yağı ve kaz yağ (15) ve bādem yağı ve zanbağ yağı ve torağ otı yağı ve şırlağan yağı bunlardır (16) ve eger ağrı şedīd olursa ḳulunc baḥşinde zıkr eyledigimiz muḥaddir devālara (17) muḥtāc olunur ve eger raḥmde olan ağrı bir zehirli şeyden nāşī ise (18) tenḳiyeden soñra usḳur-ı ḳenārā ve āncelikā şularıyla pan-zehr vireler (19) ve tiryāk ve meşer-i diṭūs isti‘ māl etmek ve muḳaṭṭar zerenbād şuyı içmek (20) nāfi‘ dir ve ihtikān-ı raḥmde zıkr idecegimiz devālar ideler faşl-ı (21) fi ihtibās-i demü’l-ḥayz bu faşl ḥayz ḳanınıñ ihtibāsı beyānındadır (22) ḥayz ḳanı aḳmamak bedende ḳanıñ azlığından olur veyā raḥmiñ ṭamarlarında (23) sedde olmağdan olur veyāḥūd raḥmiñ sū’-i mizācından olur gāḥice (24) dem ḡayrı ṭarafa meyl itdiginden olur meşelā burun ḳanamak ve bevāşır (25) ḳanı aḳmak gibi ve gebelikden ve ziyāde semizlikden daḥı olur ve çok

355a

(1) ḥareket idüp bedenden müteḥallil olduğundan olur ve fikirlenmeden ve (2) ḡamdan ve maḥzūn olmağdan daḥı olur ‘alāmeti zāhirdir ve bu dem-i (3) ḥayzıñ ihtibāsından dürlü dürlü marāzlar ‘arız olur meşelā (4) baş ağrısı gibi ḳuşmak ve ḡöñül bulanmak ve baş dönme gibi ve gāḥi (5) istiskā ve ciger ve ṭalaḳ seddeleri ve şişleri ve mi‘ de şişi ve za‘ f-ı (6) ḥazm ve zātü’l-cenb ve zātü’r-riye ve ḥunāk ve veca‘ -i mefāşıl ve ra‘ şe ve teşennüc (7) ve ‘asir-i bevl ve taḳṭir-i bevl ve mālīḥulyā ve ḥafaḳān ve şar‘a ve bunlarıñ emşālī (8) marāzlar ‘arız olur el-‘ilāc eger beden mümtelī ise evvelā ḳoldan ḳan (9) alalar ba‘de sāḳından ḳan alalar ve ṭabī‘ atı ḥuḳne-i leyyine ve münāsib müshiller (10) ile teleyyün ideler ve ayāric-i fayḳarādan dörd dirhem isti‘ māl etmek (11) bu bābda ḡāyet nāfi‘ dir ve ḥabb-i müşelleş daḥı nāfi‘ dir ammā raḥmde olan (12) ḥıltlara nażc virmek içün yarpuz ve petūnīka ve uḳḥuvān ve birincāsf (13) bunları ḳaynadup içeler ve eger süd ḡalebeligi olursa munzıcāta (14) oḡul otı ve lisān-ı şevr ḳamm ideler ve uşūl şerbeti ve beznetin şerbeti (15) içeler ve bu maṭbūḥ daḥı ḡāyet nāfi‘ dir şıfatı uşūl-i müfettiḥe dörder dirhem (16) ḳuvve ve ṭarāḡiyūn üçer dirhem birincāsf ve petūnīka ve kimāderyūs birer ḳabza (17) ḳara noḥūd ve lisān-ı şevr yarımşar ḳabza bunları şu ile ḳaynadup ve süzüp (18) bir miḳdār dārcin şuyı ḳoyalar ve şekerle ezüp içeler ve eger ḥayzı (19) muḥtebes olan ḥātun semiz olup balḡamī mizāc olursa peyḡamber ağacı (20) ve şāşafraz ve müşk-ı ṭarāmşi‘ ṭabḥına terlemek sebziñ on beş gün

miqdārı (21) müdāvemmet ideler ve balğamī mizāc olanlara müşhil virdikde ġārīkūn (22) ve mecūkān ve türbid ve ħanzal ve maḥmūde ve qara çöpleme bunlardan vireler ve bu (23) müşhil daḥı nāfi' dir şıfatı türbid ve mecūkān ve ġārīkūn ve ḥavlincān (24) ve dārcin ikişer dirhem sināmeki on iki dirhem baldırıqara ve biberiyye (25) birer qabza-ı laṭife bunları şarāb ile yāḥūd ba' zı münāsib şular ile

355b

(1) yigirmi dört sā' at ısladalar ba' de süzüp bu menkū' dan (2) kırk dirhemine sekiz dirhem kudret ḥelwāsı koyup içeler ve müşhil-i çelik (3) ma' cūnı daḥı nāfi' dir şıfatı türbid rāvendī sefūfı dört dirhem mecūkān (4) iki dirhem ġārīkūn bir dirhem diyārdūn sefūfı ve dārcin yarımşar dirhem (5) müdebber çelik sekiz dirhem bunları kifāyet miqdārı kıvırmalı üzüm balıyla ma' cūn ideler (6) miqdār-ı şerbeti beş dirhemden altı dirheme dekdir ve mürekkebātdan cevāriş-ı üşşuf (7) ve ma' cūn-ı mübārek ve ḥab-ı ġārīkūn ve ḥab-ı menten isti' māl etmek daḥı nāfi' dir (8) ve bu ḥab daḥı nāfi' dir ġārīkūn iki dirhem kıvırmalı boya köki bir dirhem birincāsf (9) suyu ile ḥab ideler ḥab-ı āḥar şabr üç dirhem ḥab-ı müşleş bir dirhem müdebber (10) çelik şülüşān dirhem bunları daḥı ḥabb idüp isti' māl ideler ve daḥı (11) ḥayzıñ gelmesi qarīb olduğda müşhil virmekden ihtirāz ideler belki (12) gelmesine üç dört gün kaldıkda sākından faşd ideler ve baldırlarından (13) kuru şişeler çekeler ve ḥayzı akıdıcı şeyler isti' māl ideler ve ḥiddetli (14) şey' virmekden ihtirāz lāzımdır zīrā ḥıltı rahme çeküp ve dem-i ḥārriñ (15) ḥudūsuna sebep olur münāsib olan i' tidāle qarīb olan devāları (16) isti' māl eylemekdir meşelā ācı bādem ve qara noḥūd ve burçaq ve acı bağıllalar (17) ve ayrıq köki ve her dem-i bahār köki ve qurşa' ne ve baldırıqara gibi ve bunlardan (18) kavī olanlar fāvāniyā ve kerefs ve kıvırmalı boya köki ve centiyānā ve qayşūm ve mer- (19) zencūş ve çörek otı ve dūkū ve ḥab ü'l- 'ar' ar ve şebboy çiçeği ve ḥuzāmā (20) ve mürver ve papadya ve za' ferān ve egir ve selence ve ḥıyārşenbe kabuğı (21) ve kışt ve ḥavlincān ve misk ve ' anber ve cünd-i bīdester ve mürre ve ıstırak (22) ve qaşnī ve sekbīnec ve şıgır talağı bunlardan ve bunlardan daḥı kavī (23) olup üçüncü mertebede olanlar semiz kabak ve buḥūr-ı meryem ve kışāü'l-ḥımār (24) köki ve şaḥm-ı ħanzal ve ḥarbak bunlardır bu devālardan Rā' yi ṭabīb ile mizāca (25) göre ma' cūnlar ve ḥablar ve şerbetler ve maṭbūḥlar ve buḥūrlar ve ferzecer 'amel oluna

356a

(1) ve bu sefūf daḥı ḥayz kanını akıdır şıfatı dārcin yarım dirhem (2) kehribā ve za' ferān birer şülüş dirhem sefūf-ı āḥar ardıc yaprağı (3) ve mürre birer dirhem dārcin iki dirhem kehribā yarım dirhem za' ferān şülüş (4) dirhem birer dirhem isti' māl oluna sefūf-ı āḥar şıgır

alađı urumuř (5) ola iki dirhem dārcīn bir dirhem besbāse yarım dirhem za‘ ferān sūdüs (6) dirhem sefūf-ı āḡar selīḡa ve mūřk-ı řarāmřī‘ ve būra ve cūd-i bīdester birer dirhem (7) za‘ ferān řulūřān dirhem birer dirhem isti‘ māl oluna ve bu maṭbūḡ dađı ḡayzı (8) aıdır řıfatı kerefs kōki ve rāziyāne kōki sekizer dirhem birincāsf ve petū- (9) nīa ve mūrri-i řame ve ođul otı birer abza ara noḡūd yarım abza ḡabbū’l-‘ar‘ar (10) ardıc yemiřidir ve zehr-i ḡıyārī dōrder dirhem bunları řu ile aynadup (11) sūzeler ve birincāsf řerbetiyle ezūp ieler ve mūdebber elik ma‘ cūnı (12) bu bābda ḡāyet nef‘ ī aźīmdir řıfatı elik kır sekiz dirhem dārcīn ve selence (13) ikiřer dirhem aranfil bir dirhem ızıl ūzüm balı on altı dirhem kifāyet midārı (14) řekeri birincāsf řuyı ile ḡall idūp ma‘ cūn ideler ve bu ḡab dađı (15) nāfi‘ dir řıfatı budur urř-ı mūrri bir dirhem centiyānā ve ebhel řulūřer dirhem cūd-i bīdester (16) sūdüs dirhem bunları ḡab idūp isti‘ māl ideler ḡab-ı āḡar urř-ı mūrri (17) bir buuk dirhem kerefs tođumu ve selence birer sūdüs dirhem misk on beř buđday (18) bunları saḡ idūp kerefs ‘uřāresi ile ḡablar ideler ve ayāric-i fayḡarādan (19) sūdüs dirhem midārı her ġün isti‘ māl etmek nāfi‘ dir ve ḡamīr mayasından (20) her ġün findı adar isti‘ māl etmek ḡuřūřan urř-ı mūrri ile nef‘ ī ‘aźīmdir (21) ve ḡayz aıdıdı henūz zıkr olunan devālarla kimād ideler řıfat-ı kimād (22) zanba kōki sekiz dirhem zerāvend-i mūdāḡrec ve boy tođumu dōrder dirhem yir (23) feslegeni ve vārātıa ve mūrri-i řame ve yarpuz ve ebhel ve ḡabū’l-‘ar‘ar yarımřar dirhem (24) abza bunları řu ile aynadup asıġa yaı ideler ve bu merhem (25) dađı nāfi‘ dir zanba yaġı ve irsā yaġı ve acı bādem yaġı sekizer dirhem

356b

(1) sedef ‘uřāresi ve ebhel dōrder dirhem iřtırak iki dirhem (2) bunları kifāyet midārı bal mūmiyla merhem ideler ve bu zımādı dađı (3) eyleyeler acı baılla unı ve noḡūd unı yigirmi dōrder dirhem mūrri-i řame (4) ve ebhel ve debektāmū her birinden sekizer dirhem ōrek otı ve mūrri-i řāfi (5) birer dirhem bunları aynadup asıa yaı ideler ve ḡayzı aıtma (6) iün ařaġıdan tūtsi virmek dađı nāfi‘ dir ḡuřūřan bekar ızlar (7) iün ola ki ferzece ġetürmek mūmkün degildir ve bu devāları buḡūr etmek (8) řamarların aġzını aup aḡlātın ıvāmını terķi ider meřelā zerāvend (9) ve birincāsf ve ebhel ve edḡir ve řuniz ve yarpuz ve egir ve dārcīn (10) ve mūrri ve misk ve urř-ı ġāliye gibi ya‘ nī bunlardan anġısını buḡūr etseler (11) nāfi‘ dir ve bu buḡūr dađı mūcerrebdır aranfil ve dārcīn ve besbāse ikiřer (12) dirhem ḡabb ū’l-‘ar‘ar dōrt dirhem ōrek otı bir dirhem iřtırak (13) bir buuk dirhem bunları menġir gibi urřlar idūp buḡūr ideler buḡūr-ı āḡar (14) iřtırak ve řeker ikiřer dirhem ġünlük bir dirhem ‘aselbend ve urř-ı ġāliye (15) yarımřar dirhem aranfil ve ‘ūd ikiřer řulūř dirhem bunları saḡ idūp (16) keřirā lu‘ ābıyla evvelki gibi urřlar idūp buḡūr ideler ve dađı bu

devālar (17) kifāyet itmez ise zerrāka ile rahme ihtikān ideler şıfat-ı hıkkne (18) fütenc ve tamām birer kabza şūniz ve türbid birer dirhem hanzal südüs dirhem (19) bunları şarāb ile kaynadup ve süzüp ferce ihtikān ideler (20) ve eger bu ihtikāndan rahme bir yangınlık ‘arız olursa arpa şuyıyla (21) ve ebeğümeci tabhıyla dağı rahmi ğasl ideler ve bu ferzece dağı nāfi‘ dir şabr (22) dört dirhem mürr iki dirhem ġarīkūn çörek otı birer dirhem (23) kifāyet miqdārı yir feslegeni ‘uşāresi ve ‘asel ile cem‘ idüp ferzece (24) ideler ve yalnız yir feslegeni ‘uşāresini yāhūd kıızıl boya kökiyle (25) ve ‘asel ile ferzece etmek dağı nāfi‘ dir kezālik ıştırak ve mürr ve kaşbini

357a

(1) her birinden berāber alup ferzece ideler ve vācib olan hiddetli (2) devālardan isti‘ māl etmeyeler zīrā maḥal yerini yara eyler ve sedde irāş (3) eyleyen ġalīz ta‘āmlardan şakınalar herise gibi ve paça gibi ve bunların (4) ġayrı hamir işleri gibi ve yedigi ta‘āma ifāviyye-i müfettiḥe-i kavīyyeler meşelā karanfil (5) ve dārcin gibi ve za‘ferānlı noḥūd āb ve fistik isti‘ māl ideler faşl-ı (6) fi ifrāt-ı seyelānū’t-ṭamş ya‘nī hayz kanı çok akmaḳ Cālīnūs (7) ḥekīm-i ḥāziḳ aydır ‘ilel ve A‘rāz kitabının üçünci maḳālesinde dir ki (8) hayz kanı çok akmasının sebebi ṭamarların ağız açıldığındandır (9) veyā dem hiddetli veyā raḳīḳ olduğındandır yāhūd bedenīn kanı fāsīd (10) olup rahm za‘if olduğındandır dem-i fāsidi kabūl idüp (11) ṭaşra def‘ ider ve dağı ṭamarların açılmasının sebebi ya ṭamarlar kanla (12) tolu olduğındandır veyā kan hiddetli olup ṭamarların ağızını yiyüp (13) çıkar veyāhūd kan mā’iyetli olup ṭamarların ağızını küşledüp (14) açar ve ġāhice ḥāricden bir sebep ile olur meşelā darbe ve sakṭa (15) gibi ve ġāhice hiddetli devā isti‘ mālinden olur meşelā şabr gibi bunun (16) ‘alāmeti kanın çok akmasıdır ve kuvveti za‘if olup bedenīn levni (17) taḡayyür olmaḳdır ve hażmı fāsīd olup sū’u’l-ḳinyeye müşābih ḥālet (18) zuhūr etmeḳdir ve bedende olan ḥıltın ziyādeliği ol ḥıltın (19) ‘alāmetiyle bilinür ve demiñ hiddetinden veyā riḳkatinden olanlar çıkan (20) ḳandan ma‘lūm olur el-‘ilāc eger beden mümteli olup ve kuvvet (21) dağı müsā‘id olursa bāseliḳden faşd ideler ve eger kuvvet müsā‘id (22) olmazsa memeleri altından veyā ciger veyā ṭalaḳ üstünden ḥacāmat (23) ideler ve bāzūlarını baġlayup ellerini ve ayaklarını oġalar ve eger kanla (24) bile aḥlāt-ı rediyye olursa ishāl ideler ve ḳuşduralar ve eger (25) dem raḳīḳ ise demi ḳoyulducı devālar vireler meşelā semiz otı

357b

(1) ve ḳuzı ḳulağı ve ‘aşāū’r-rā‘ī rā‘ī ve siñirli yaprağı ve lifān narı şerbeti (2) ve mercān ve ġıl-ı ermenī ve incü ve tīn-i maḥtūm ve ġülbeşeker ve eger akması (3) ziyāde olup aġrısı dağı olursa kanı ḥabs idici muḥadder devā- (4) lar vireler meşelā felūniyā-i fārisi ve ḥaşḥāş şerbeti

ve yeñi tiryāk (5) ve lodānū gibi ammā müşhil virmekde gül-i mükerrer şerbeti ve kudret helvāsı (6) ve sināmeki ve rāvend kifāyet ider ve eger demiñ mā'iyeti ziyāde ise (7) mecūkān virmek cā'iz olur ve gāhice ' aks-i mādde için çöp (8) çinī tabhı ile terlemege veyā müdirrāt isti' mālīne muhtāc olunur ve bu (9) devālardan şoñra kanı tutucu k̄abīz devālar isti' māl olunur meşelā (10) karağoz ve t̄urmentilā ve nār kabuğı ve çiftü'l-bellūt ve siñirli yaprağı (11) ve ' ašāū'r-rā' i rā' i ve heyūfarīkūn ve zenbū'l-ḥayl ve mersīn ve böğürtlen (12) ve ayva ve muşmula ve helīlec ve servi kozalağı ve rībās ve ' anber-i bāris (13) ve aḳāḳiyā ve summāk ve teke şakalı ve zāmğ-ı arabī ve keşirā ve maştakī ve günlük (14) ve kehribā ve dem-i aḥaveyn ve gıl-ı ermenī ve t̄in-i maḥtūm ve za' ferān-ı ḥadīd (15) ve yanmış geyik boynuzu ve t̄ebāşir ve revşū'l-ḥimār gibi ve mürekkebāt- (16) dan bu devāları isti' māl etmek gāyet nāfi' ve mücerredir şıfatı budur (17) revşū'l-ḥimār ' uşāresi ve mersīn şerbeti dörder dirhem siñirli (18) yaprağı şuyı sekiz dirhem bunları bir yere qarışdırup içeler (19) devā-i āḥar karağoz köki ve t̄urmentilā ikişer dirhem semiz otı ve siñirli (20) yaprağı birer kabza bunları kaynadup ve süzup bu maṭbūḥdan kırk sekiz (21) dirhemine rībās şerbeti ve ayva şerbeti ve mersīn şerbeti altışar dirhem (22) bu şerbetleri koyup ve ezup içeler mecmū' ı iki şerbetdir devā-i āḥar (23) semiz otı ' uşāresi ve ışırgan ' uşāresi on altışar dirhem kehribā (24) kurşı ve t̄in-i maḥtūm kurşı birer dirhem şādenc yarım dirhem bunları bir yere (25) cem' idüp her şabāḥ birer kaşık isti' māl ideler ve bu ma' cūn daḥı

358a

(1) mücerredir eski gülbeşeker on altı dirhem ayva mürabbāsı on iki dirhem t̄ebāşir (2) kurşı ve t̄in-i maḥtūm kurşı birer dirhem za' ferān -ı ḥadīd ve gıl-ı ermenī ve mercān (3) ve maştakī yarımşar dirhem bunları döğüp mersīn şarābiyla ma' cūn ideler (4) ve bu sefūf daḥı nāfi' dir şıfatı maştakī ve mercān birer dirhem gıl-ı ermenī (5) yarım dirhem incü ve zümürüd birer şülüş dirhem kehribā ve şādenc birer bunları (6) sefūf idüp isti' māl ideler ve eger bu devālar te'şir eylemez ise (7) bu sefūfi isti' māl ideler marāz eski daḥı olursa bu bābda (8) gāyet nāfi' dir şıfatı budur yumurta kabuğunuñ küli ve günlük ve maştakī (9) dörder dirhem incü ve mercān ve kehribā ikişer dirhem şādenc ve zümürüd birer (10) südüs dirhem ince elekden geçmiş arpa unı bir kabza bu eczāları (11) ince saḥḳ idüp dört ' aded yumurta aḳıyla yoğurup kurşlar (12) ideler ve bu kurşları furında kurudalar ba' de bu kurşdan birer dirhem (13) döğüp paça şuyı ile içeler ve bu ferzeceyi getürmek daḥı nāfi' dir (14) şıfatı kızıl behmen ve t̄urmentilā dörder dirhem gülnār ve siñirli toḥumı (15) ikişer dirhem karağoz üç dirhem günlük ve maştakī ve aḳāḳiyā ve dem-i aḥaveyn (16) birer dirhem şādenc ve neşā bir bucuḳ dirhem bunları saḥḳ idüp yumurta (17) aḳıyla ve keşirā ile yoğurup ve bu ḥuḳne daḥı nāfi' dir

şıfatı budur (18) ‘aşāü’r-rā‘ī rā‘ī ‘uşāresi ve siñirli yaprağı ‘uşāresi on altışar (19) dirhem kifāyet miqdārı zamg-ı ‘arabīyi şular ile hall idüp zerrāka ile (20) rahme ihtikān ideler hūkne-i uhrā ‘aşāü’r-rā‘ī rā‘ī ve siñirli yaprağı (21) ve zenbü’l-hayl yarımşar kabza bunları şu ile kaynadup ve süzüp (22) bu şudan elli dirhem alalar ba‘de aḳākiyā üç dirhem gıl-ı ermenī iki dirhem (23) şādenc ve dem-i aḥaveyn bir dirhem bunları hall idüp ihtikān ideler (24) ve daḥı rahme günlük ve maştakī ve lāden ve mersin tohumı bunlardan (25) tütisi ideler ve bu buḥūr daḥı nāfi‘dir günlük ve maştakī ikişer

358b

(1) dirhem mersin tohumı ve lāden birer dirhem kehribā ve gülnār birer südüs dirhem (2) kifāyet miqdārı keşirā lu‘ābıyla kūrşlar idüp rahme buḥūr ideler ve daḥı (3) ḥumār tırnağı tütisi virmek ḡāyet mücerrebdir ve nāfi‘dir ve bu merhemi daḥı (4) taşradan sürmek nāfi‘dir mersin yağı ve ayva yağı on altışar dirhem (5) siñirli yaprağı ‘uşāresi ve ‘aşāü’r-rā‘ī rā‘ī ‘uşāresi ve zenbü’l-hayl (6) ‘uşāresi sekizer dirhem bunları ‘uşāreler maḥv olunca kaynadalar (7) ba‘de gıl-ı ermenī ve siñirli tohumı ve mersin tohumı ve üstübec yarımşar dirhem bunları (8) saḥk idüp kifāyet miqdārı bal mūmıyla bir yere cem‘ idüp merhem ideler (9) ve bu merhemden göbek altına ve kısığa ve kuyruk şokumuna süreler ve ḡāḥice (10) ‘alili kābiz devālardan kaynamış ābzen içine oturdalar ve vācib (11) olan bu marāza mübtelā olanlarıñ cigerleri ḥār ise münāsib şerbetler ve zımādlar (12) ile ta‘dil eyleyeler ve eger safrā ‘alāmeti olursa iḥyānā rāvend ile gül-i mūkereri (13) şerbeti vireler ve eger ḥayz kanınıñ aḳması tamarlarıñ açılmasından ise (14) gıl-ı ermenī ve dem-i aḥaveyn gibi ḥābis devālar isti‘māl ideler ve eger bir yara- (15) nıñ te‘ekkülünden ise yara‘ilācları ideler meşelā yarayı yıḳayup (16) oñulducı devālar isti‘māl etmek gibi ve bi’l-ḥāşşa ḥayz kanını kesmek (17) içün isti‘māl olunan devālar enteleden bir dirhemini yumurta şarusıyla (18) yemek ḡāyet mücerrebdir ve ḡāḥice enteleden şeker ile şerbet yapup uyḥu vaktinde (19) sekiz dirhem miqdārını isti‘māl etmek bu daḥı ḡāyet nāfi‘dir ve daḥı meme- (20) leri üstüne hilāliye‘uşāresi sürmek daḥı mücerrebdir ve boynuna şā- (21) denc ve şaḳāyık köki ve uşne aşmak kanıñ aḳmasını keser ve bi’l-ḥāşşa nāfi‘dir (22) ve acılardan ve tuzlulardan ve ḥayz aḳıdicı müfettiḥ şeylerden şaḳınalar (23) ve ḡidāları paça ve pirinç ve tāze peynir ola ve meyvelerden helilec ve ayva (24) ve armud yiyeler ve şu yerine dā‘imā timür söndürülmüş şu içeler (25) yāḥūd şaḳız ve kişniş ile kaynamış şu içeler ve hareketden ve cimā‘dan

359a

(1) ihtirāz ideler ve eger ḥayz kanınıñ gelmesi mā‘iyetden veyā rahmde ḥāşıl (2) olan balḡamıñ ruṭūbetinden veyāḥūd bedenden rahme mündefi‘ olmuş ruṭū- (3) betden ise demi

mā'iyetden pāk etmek için mecūkān ve rāvend vireler (4) eger harāreti olursa ıtrıfıl-i fārisī vireler ba' de ruṭubātı tecfif (5) için çöp çinī ve şapārına ve peygamber ağacı ṭabḥı vireler ve ğidāları (6) ve devāları qurı şeyler ola teğayyür-i levni't-ṭams ḥayz kanınıñ (7) levni müteğayyir olmak bu marāz nisā ṭā'ifesine 'arız olur yeñi zuhūr (8) iden marāzlardandır ve bu marāza ḥummayi'l-beyzā tesmīye olunur ve üstād (9) İbokraṭ bu marāzıñ vuḳū' na işāret idüp ḥalūd-ı senīs tesmīye (10) etmişdir ekseriyā bu marāz ibtidā ḥayz gören kızlara 'arız olur sebebi (11) fāsīd ve lüzūcetli ḥām ḥıltıñ raḥme dökülmesidir ve gāḥice bu marāz (12) cimā' a meyl olup vāşıl olmayanlara ve bir kimseye meyl ve muḥabbeti olan kızlara (13) 'arız olur 'alāmeti yüzi ve dudakları şaruya mā'il beyāz olur (14) ve yüzi ve göz kapaqları şişer ḥuşūşan uyḥudan kalkdığı vakıtde ola (15) ve sıtması olup nevbetleri muḥtelif olur ve gecelerde ziyāde olur ve eger (16) mā'iyet çok ise ayakları ve baldırları şişer ve yumşak olur ve ekseriyā (17) yürek oynaması ve zīku'n nefes 'arız olur ve nabzı şağir olur ve gāḥice (18) ṭā'āmdan daḥı nefret ider ve bu marāz eskidikde aḥlāṭıñ ta'affüni (19) sebebiyle ḥummāsı şedīd olur ve gāḥice gegirmek ve kuşmak ve merāḳiya 'arızları (20) 'arız olur ve eger 'ilāc olunmazsa istiskāya mü'eddī olur ve 'alilīñ (21) fecā'eten helākına sebep olur el-'ilāc bedeni tenḳıye idüp seddeleri içeler (22) ve ibtidāen ḥuḳne-i leyyine ideler ba' de ḳanda ziyādelik var ise faşid ideler (23) ve aḥlāṭı pişürici ve seddeleri açıcı devālar virdikden soñra bu müshili (24) vireler şıfatı budur uşul-i müfettiḥe ve 'uşfūr toḥumı sekizer dirhem ḳuvve (25) ve ḳurşa' ne ve irsā ve andız ve ağac ḳavunı ḳabuğı ve şapārına ve mecūkān

359b

(1) ve ğārīḳūn dörder dirhem birincāsf ve ğāfeş ve kimāderyūs birer ḳabza (2) ebhel yarım ḳabza sinameki on altı dirhem ḳarabaş ḳabza-ı laṭife rāziyāne (3) toḥumı ve anīsūn ve ḥavlineān ikişer dirhem bunları şu ile ḳaynadup (4) süzeler ve kifāyet miḳdārı şeker ile bir miḳdār dārcin şuyı koyup (5) içeler ya'nī bu maṭbūḥdan ale'r-rīḳ bir kāse miḳdārı içeler ve bu ḥabb daḥı (6) ğāyet nāfi' dir şıfatı yir feslegeni 'uşāresi ve 'asel sekizer dirhem bunları (7) rubb ḳivāmına gelince ḳaynadup ba' de çörek otı ve sināmeki ikişer dirhem mecūkān (8) birer dirhem bu eczāları saḥḳ idüp mecmū' nı bir yere ḳarışdırup ḥablar (9) ideler ve daḥı bu marāzda işlāḥ olunmuş çilek ile yapılan devālar ḳadar (10) fā'ideli nesne yokdur cemī' seddelere fā'ide ider ve bu çilek ma'cūnı (11) İspanya ḥekīmi olan Merḳādos ḥekimin terkīblerindendir cemī' cigerde (12) ve ṭalakda ve raḥimde ve bedeniñ ṭamarlarında olan seddelere ğāyet nāfi' dir (13) şıfatı budur diyārdūn sefūfi ve devā-i kürküm sefūfi ve müdebber ğārīḳūn (14) ve ḳaranfil birer dirhem 'uşfūr toḥumınıñ içi iki dirhem lābede kökiniñ (15) ḳabuğı ve dūḳū birer bucuḳ dirhem müdebber çilek on altı dirhem bunları (16)

kifāyet miqdārı ‘asel ile ma‘cūn ideler ve bu ma‘cūn daḥı Senārtūs (17) ṭabībīn muḥtārıdır ve mücerrebdır şıfatı budur ma‘denūs toḥumı ve dūḳū ve diyār- (18) dūn sefūfı ve devā-i kūrūm sefūfı birer dirhem dārcīn şūlūş dirhem (19) müdebber çilek altı dirhem bunları kifāyet miqdārı ‘asel ile ma‘cūn ideler (20) ve bu şerbet Merḳādos ṭabībīn muḥtārıdır şıfatı müdebber çilek yaḥūd (21) hemān çilek berādesi toḳsan altı dirhem çekirdegi çıkmış üzüm on altı (22) dirhem bunları altı yüz dirhem şū ile üç gün ısladalar ba‘de ḳaynadalar (23) ve ḳaynarken içine şa‘ter ve naḥve-i hindi ve ‘ar‘ar ağacı neşāresi birer ḳabza-i (24) laṭīfe bunları ḳoyup ba‘de süzeler ve bir miqdār za‘ferān ḳoyup kifāyet (25) miqdārı şekerle şerbet ḳıvāmı vireler ve bu sefūf daḥı nāfi‘dir şıfatı

360a

(1) müdebber çilek sekiz dirhem dārcīn ve anīsūn ikişer dirhem devā-i misk (2) sefūfı bir dirhem mecmū‘ eczā miqdārı şekerle sefūf ideler ve bu sefūf- (3) dan bir dirhem isti‘māl idüp üzerine birincāsf şuyı içeler (4) ve bu marāz ikinci derecede ise usḳur-ı çenārā maṭbūḥı vireler (5) ve eger üçüncü derecede ise pānzehr vireler ḥuşūşan sevdā galebesi (6) olursa birkaç gün mütevāliyen günde altışar buğday miqdārı yā daḥı (7) ziyādece vireler ve kırmızı ma‘cūnı ve diyāsēntū ma‘cūnı müdebber çilek (8) ile isti‘māl ideler ma‘lūm ola ki bu marāzda çilekli devālar isti‘māl (9) olunup on dört gün müdāvemēt olursa marāz bi‘l-küllīye zā‘il (10) olur gāyeti kırk güne dekdir ve daḥı ‘alīl ḡalīz ṭa‘āmlardan iḥtirāz (11) idüp ḡıdāsı pilic kebābı ve pilic çorbası ve noḥūd āb ola ve yedigi (12) ṭa‘āma dārcīn eküp öylece yiyeler iḥtināḳu’r-raḥm bu marāzlar ki (13) nisā ṭā‘ifesine ‘ārız olup şar‘a ḥāleti gibi ḥālet zuḥūr ider (14) bunun sebebi bir semmīyyetli necārdır ki raḥm ṭamarları vāsıtasıyla dimāḡa (15) ve siñirlere çıkup ḳuvvet-i muḥarrikeyi ibṭāl ider ve bu necārīn sebebi (16) menī fāsīd olduğındandır veyā raḥmiñ ṭamarlarında aḥlāt-ı fāsīde (17) muḥtebes olmaḡla ḥayz ḳanı daḥı muḥtebes olduğındandır ekseriyā bu marāz (18) genc ḥātunlara ve ḳocası olmayanlara ‘ārız olur gāhī nevbeti şar‘a (19) nevbeti gibi olur ya‘nī haftada bir veyā ayda bir olur ve gāhice maddesiniñ (20) ḳilleti ve keşreti ve keyfiyetiniñ redā‘i ḥasebiyle nevbeti gāh şık şık ve gāh (21) birkaç günde bir olur ve gāhice bu marāzdan ḡaşy ve ḥafaḳān ve şar‘a (22) ve sekte ve teşebbūḡ ve zīḳu’n-nefes gibi marāzlar ‘ārız olur el-‘alāmāt (23) cemī‘i bedeni za‘īf olup bedeniniñ levni müteḡayyir olur ve ednā şey’- (24) den gücenür ve öyle ḥiss ider ki ḳarnında bir top vardır yuvarlanur (25) ve gāhice ḳarnında ḡarīb şadālar işidir meşelā ḥorūs şadāsı

360b

(1) ve kurbaga şadâsı gibi ve gâhice ‘aklı gidüp hezeyân söyler ve bu maraža (2) mübtelâ olanlara zîk-ı nefes ve hafaķān ve ta‘āma iştihā olmamak ve gönül bulanmak (3) ve kuşmak ‘arız olur ve bu ‘arızalar nevbetden evvel vâķi‘ olur ammā (4) nevbet vaktinde nefesi kesilür ve hiss ve hareketi kalmaz ve dişlerini kıcıır- (5) dadır ve şadâ işitmez megerki pek pek çağırılar ve gâhice şadâ işidir lākin (6) cevāba kâdir olmaz ve nabzı şaķir olur ve eli ve ayaķı şoğur ve gāhī (7) maraẓn maddesi ve kuvvet ve za‘fı hasebiyle bu ‘araẓlar kavī olur ve gāh (8) hafif olur ve bu maraẓn ğaşye ve sekte ve şar‘a ve lişergis didikleri (9) maraẓ müteşābiheti vardır ammā ğaşyle bunuñ fevķi budur ki bu maraẓda ‘aliliñ (10) burnuna meşelâ şoğan gibi rāyihası bed nesne koķlansalar harekete gelür ammā (11) ğaşyde gelmez ve hareket etmez ve ğaşyde bütün beden şoğur ve nabz sāķı (12) olur ve sekte ile farkı budur ki sekte olmuş kimesneniñ bedeninden (13) bir kıl koparsalar hiss etmez ammā bunda hiss eder ve şar‘a ile farkı (14) budur ki şar‘ada eli ve ayaķı büzülür ve aķzı köpürür ammā bunda olmaz (15) ve lişergisda nabz ‘azīm olur ve hummāası olur bunda olmaz ve bu maraẓn (16) a‘rāzı şedīd olduķda meyyitden farkı budur ki bu maraẓda nefes bāķīdir (17) eger hiss olunmazsa daķı ‘aliliñ aķzına ve burnuna ıslanmış penye konulmağla (18) ve burnuna tavuķ yelegi şoķmağla ve kıllarını koparmağla meyyit olmadığı zāhir (19) olur ve’l-hāşıl meyyit olduğuna hüküm olunmayup bir zamān muntazır olalar (20) el-‘ilāc bunuñ ‘ilācı nevbet vaktinde olur ve nevbetden evvel olur (21) ammā nevbet vaktinde olan ‘ilācı oldur ki pazularından ve baldırlarından (22) pek bağlayalar ve ellerini ve ayaklarını pek pek oğalar ve kıllarını çekeler koparalar (23) ve baldırlarından hacāmat ideler ve burnuna bed rāyiħalı şeyler koķladalar (24) meşelâ yün ve kıl yakup koķlatmak gibi huşuşan keklik tüyi tütütmek (25) bi’l-hāşşa nāfi‘ dir ve cünd-i bīdester ve hiltit ve kaşnī ve kehribā yağı koķladalar

361a

(1) ve bıçılğan olmuş atıñ bıçılğanından koparup tütsi virmek (2) ğāyet nāfi‘ dir ve mücerrebdır ve aşığdan rahme misk ve zebād ve kuş-ı ğāliye (3) koyalar ve ‘aslbend ve cevz-i bevvā ve dārcīn ve karanfil ve ıştırak komaķ daķı (4) nāfi‘ dir ve bu ferzeceyi getürmek daķı nāfi‘ dir şıfatı budur ıştırak (5) ve ‘aslbend birer dirhem kuş-ı ğāliye südüs dirhem zebād üç habbe bunları (6) kifāyet miķdārı bādem yağı ile hall idüp yüne ve penyeye bulayup (7) getüreler ba‘de hıķne-i leyyine ideler şıfatı budur rihleri taħlil (8) içün yapılan maṭbūħdan yüz dirhem alalar ve bunuñ içine altı dirhem (9) ayāric-i fayķarādan dört dirhem ma‘cūn-ı mübārek ve üç dirhem defne toķumu (10) ma‘cūnı ve on altı dirhem zeyt yağı koyup ihtikān ideler ve bu ihtikān (11) daķı ğāyet nāfi‘ ve mücerrebdır şıfatı birincāsf ve yir

feslegeni ve merzencūs (12) ve mürri-i şame birer kabza sedef yarım kabza kerāviyā ve kimmūn ikişer dirhem (13) bunları kaynadup ve süzüp bu maṭbūḥdan yüz dirhemine cevāriş-ı (14) temrī ve ayāric beşer dirhem cünd-i bīdester şülüş dirhem sedef yağı (15) on iki dirhem bunları koyup resm üzere ihtikān ideler ve bu ferzece- (16) yi daḥı getürmek nāfi' dir şıfatı budur ayāric ve cevāriş-ı temri ikişer (17) dirhem terementi dört dirhem yir feslegeni balı sekiz dirhem cünd-i bīdester (18) südüs dirhem bunları resm üzere ideler ve bu sa' ūṭı yapup (19) burnuna çekeler şıfatı budur kendüse südüs dirhem dār-ı fülful ve zencebīl (20) yarımşar dirhem sa' ūṭ-ı āḥar dār-ı fülful ve 'ūdū'l-kaḥr ve cünd-i bīdester (21) şülüş dirhem kendüse südüs dirhem bunları saḥḳ idüp burnuna çekeler (22) ve bu kabīldendir burunuñ içine kehribā yağı ve muḳaṭṭar ḥuzāmā yağı sürmek (23) ve kaşıklarına cünd-i bīdester ile zanbaḳ yağı ve ḥuzāmā yağı ve sedef (24) yağı sürmek veyāḥūd bu merhemi süreler şıfatı budur defne yağı (25) ve sedef yağı on altışar dirhem kimmūn ve kaṇd diḥyesi birer südüs

361b

(1) dirhem bunları kifāyet miḳdārı bal mūmiyla merhem ideler ve sedef yağıyla (2) tiryāḳı ezüp sürmek daḥı nāfi' dir ve birincāsf şuyı ile tiryāḳ (3) veyā meşer yedireler ve ba' zı münāsib şular ile bir miḳdār kehribā yağı içüreler (4) ve daḥı bu marazda āncelikā ve zerenbād ve ḥımār-ı vaḥşī tırnağı isti' māl etmek (5) bi'l-ḥāşşa nāfidir ve bu ḥab daḥı ḡāyet nāfi' dir şıfatı budur cünd-i bīdester (6) ve mürri ve ḥiltīt birer şülüş dirhem fülful südüs dirhem bunları birincāsf şuyı (7) ile ḥablar idüp ḥācet vaktinde bu ḥablardan münāsib olan şular ile ezüp (8) içüreler ammā nevbetden muḳaddem olan 'ilāclar bedeni tenḳiye idüp kaṇ (9) aldıralar~ ba' de bi'l-ḥāşşa nāfi' olan şeylerden isti' māl etmektir meşelā āncelikā (10) ve anberāturyā gibi ve aşl-ı fāşerā ki Türkçe semiz kabaḳ köki dirler bundan bir yıl (11) kadar müdāvemmet olunsa bundan eyü 'ilāc olmaz ya' nī günde birer mişḳāl (12) isti' māl etmek ḡāyet nāfi' dir ve bu muḳaṭṭar şu bu marazda tecrübe olunmuştur (13) ḡāyet nāfi' dir şıfatı semiz kabaḳ köki ve fāvāniyā ve āncelikā ve zerenbād sekizer (14) dirhem burc ağacı dalları on altı dirhem na' nā ve oḡul otı ve yarpuz (15) ve petūniḳa bir kabza dūḳū ve havuc toḡumu ve cünd-i bīdester dörder dirhem bu (16) eczāları saḥḳ idüp kifāyet miḳdārı şarāb ve uḳḥuvān şuyı ile sekiz (17) gün bir yerde ısladup ba' de ḳur' a ve inbīḳ ile taḳṭir idüp vakt-i (18) ḥācette isti' māl ideler ve bu sefūf daḥı isti' māl ideler semiz (19) kabaḳ iki dirhem kimmūn ve havuḳ toḡumu birer dirhem ḳaranfīl şülüşān dirhem dārcīn (20) şülüş dirhem kehribā südüs dirhem bunları saḥḳ idüp sefūf ideler (21) ve bu ḥabb daḥı mücerrebdir şıfatı cünd-i bīdester ve mürri ve ḳaşnī ve sekbīnec birer (22) dirhem ḥiltīt yarım dirhem bunları döküp 'asel-i ḥalbūb ya' nī yir feslegeni (23) ile ḥablar ideler ve bu ḥabdan her gün şülüş dirhem miḳdārı isti' māl

ideler (24) ve ma' cūnlardan ḥavlinecān ma' cūnı ve fütenc ma' cūnı ve kimmūn ma' cūnı ve devā-i (25) misk ve tiryāk ve meşer bunlardan kaṅısı olursa isti' māl etmek nāfi' dir

---

~ aldırmaḳdır

362a

(1) ve bu ma' cūn daḫı nāfi' ve mücerredir şıfatı merzencūş mürabbāsı ve lisān-ı şevr (2) ḥamiresi on altışar dirhem tiryāk ve meşer ikişer dirhem cevāriş-ı kimmūn (3) sefūfı ve devā-i misk sefūfı birer buçuk dirhem bunları birincāsf (4) şerbeti ile ma' cūn ideler ve lāyık olan cūnd-i bīdester ve ḥiltit ve kaşnī (5) koḳlamaḡa müdāvemet ideler el-mānīyāyü'r-raḥmī ya' nī raḥmden neş'et (6) eyleyen cūnūn dimeḳdir bu marāz ekşeriyā nisā t̄ā'ifesinden mücāme'eta meyl-i (7) ḥāṭırī ve dā'imā 'aḳl ve fıkri aña olup vāşıl olmayanlara 'arız olur (8) sebebi raḥmden ḡayr-ı ṭabi' i bir ḥarāretdir ki aḫlāṭı yaḳup necārı (9) ḳalbe ve dimāḡa şu'ūd etmesidir yāḫūd menī muḥtebes olup fāsıd olduğundan (10) bir yaramaz necār ḳalbe ve dimāḡa çıkar üstād İboḳraṭ dir ki nisā t̄ā'ifesi- (11) nden şol kimseler ki anlarıñ ḫayzları miḳdārda ve keyfiyette lāyıkı (12) üzere gele anlarda bu marāzıñ vāḳi' olduğunı görmedim belki bu (13) marāzda ḫayz geldikde elbetde bir ḫalelden ḫālī olmaz ve Merḳādos (14) ṭabīb aydır mānīyā-i raḥmī didikleri marāz raḥmiñ mizācında ḫarāret (15) olmaḡla dimāḡa ve ḳalbe andan necār çıkduḡındandır 'alāmeti mānīyā 'alāmeti (16) gibidir farkı budur ki bu marāz şāhibiniñ yanında cimā' a müte'alliḳ şadr-ı (17) zıkr olunsa mütelezziz olur ḫuşuşan tāze maḫbūb yigitler gördükde (18) mesrūr olur bunun 'ilācı ere virmekden eyü tedbīr olmaz (19) eger nezīh ere virmek mümkün olmazsa ḫabs idüp zecir ideler (20) ve ba' zı zaḫmetli ve müḫhim işlerle meşḡul ideler ya' nī meşelā seni ere (21) virsek gerek deyu aldayup cihāz tedārikine meşḡul ideler ve eger (22) ḳan ḡalebeliḡi var ise faşd ideler ba' de muḫterik ḫiltı ishāl (23) ideler ve mizācı müberriḡat ile ta' dīl ideler meşelā marul ve nilüfer (24) ve benefşe ve semiz otı ve ḳaya ḳoruḡı gibi devālarla raḥme yaḳı ideler (25) ba' de bu 'illete maḫşuş ve bi'l-ḫāşşa nāfi' olan devāları isti' māl

362b

(1) ideler meşelā ḳurumuş söḡüt yapraḡı isti' māl etmek ve ṭoraḳ otı (2) ve ḫabbü'l-faḳd ve kendir toḡumı ve cüz'i baldıran toḡumı ve mercān bunlardan kaṅısı (3) olursa isti' māl ideler ve bu muḳaṭṭar şu daḫı nāfi' dir şıfatı nilüfer yapraḡı (4) ve beş parmaḳ ve söḡüt yapraḡı üçer ḳabza marul ve semiz otı ve ḳaya ḳoruḡı (5) birer ḳabza marul toḡumı ve ḫaşḫāş toḡumı ve büzūr-ı bādem dörder dirhem ṭoraḳ (6) otı toḡumı iki dirhem nilüfer çiçeḡi ve benefşe çiçeḡi yarımşar ḳabza bunlarıñ (7) mecmū' ını limon şuyı ile bir gice ışladup ba' de

kur'a ve inbik ile taktir (8) ideler ve bu muqattardan her yüz dirhemine bir dirhem kâfur koyup sekiz dirhem miqdârı (9) içeler ve bu ma'cûn dağı nâfi' dir sıfatı budur nilüfer hamîresi ve benefşe hamîresi (10) ve habbü'l-fakd sekizer dirhem gül dört dirhem mercân ve zümürüd birer dirhem bunları (11) benefşe şarâbıyla yâhûd nilüfer şarâbıyla ma'cûn idüp isti' mâl ideler (12) el-'akru ve imtinâ' u'l-habel bu bir marâzdır ki hâtunlarda 'arîz olur kışır kılup (13) hâmile olmazlar ve bu hâmile olmamak gâhice er cānibinden olur meşelâ erîñ menîsi (14) az olduğundan veyâ fâsid olduğundan veyâ serhoş iken cimâ' eylemekden (15) veyâ henüz bulûğa irüp küçüklükden olur veyâhûd keşret-i cimâ' dan (16) veyâ â' zâsında âfet olmadan olur böyle olduğda bir âhar ere varsa (17) hâmile kalur ve gâhice hamile kalmamak iki cānibden olur meşelâ er ile 'avretiñ (18) menîleri fâsid olup şovuk veyâ issi olduğındandır böyle olduğda (19) dağı er âhar 'avrete ve 'avret dağı âhar ere varsa her biriniñ evlâdları (20) olur ve gâhice yalnız 'avret cānibinden olur ekşeriyâ rahmlerine sū'-i mizâc-ı (21) bārid 'arîz olup menî fâsid olduğundan olur veyâ rahmde sedde (22) olmadan veyâ rahm bir tarafa meyl etdiginden veyâ rahmiñ ağızı kapandığından (23) olur veyâ rahme ruṭûbet 'arîz olup menîyi izlāk etmesinden olur (24) veyâhûd rahmde rîḥ olup rahmle menîniñ arasına girmekle rahm menîyi (25) aḥz etmesine mâni' olduğındandır veyâhûd hâtunuñ ziyâde semizligindendir

363a

(1) ve gâhice kaẓîb kısa olup rahme menî vâşıl olmaduğundan olur veyâ ifrât (2) üzere tavîl olduğundan olur ve gâhice â' zâ-i re'îseler za'îf oldu- (3) gındandır meşelâ dimāğ ve kalb ve ciger gibi ve mi' deniñ za' findan dağı olur ve gâhice (4) er ve 'avretiñ inzâl olmaları birbirine müşâdif eylemediginden olur ve gâhice (5) ziyâde hareket idüp bedeni it' âb etmekden olur ve gâhî harekât-ı nefsanîyye- (6) den dağı olur meşelâ ziyâde ğam ve kasâvet çekmek ve korkmak gibi el-'alāmât (7) sū'-i mizâcdan olan sebebiyet teḳaddüm etmesiyle ma' lûm olur ve seddeden (8) olanıñ 'alâmeti budur ki qumquma gibi ağızı tar buḥûrdân ile aşağıdan (9) rahme tütsi virseler râyihası burnuna vâşıl olmaz yâhûd aşağıdan (10) sarımsak getürseler yukarıdan qoḥusını hiss eylemez ve rahmde ruṭûbet oldu- (11) ğınıñ 'alâmeti rahmde ağırlık olup ruṭûbet seyelân ider ve rahmiñ bir tarafa (12) meyl etmesiniñ 'alâmeti cimâ' vaktinde ağrısı olur ve eger şiş zâhir olup (13) hummâşı olur ve tüyleri ürperir ve dağı erbâb-ı tecrübe didiler ki 'ukrı (14) olan hâtun ekşeriyâ marîz olur lâkin ḥüsn ve tarâvetine noḳşân gelmeyüp (15) ğiç qocar ammâ velûd olan ya' nî sık sık toğuran bunun 'aksidir didiler (16) el-'ilâc sebebi bilüp izâlesiyle 'ilâc ideler ve seddeleri açalar ve rahmiñ (17) mizâcını ta' dîl ideler her biri bâblarında tafşilân geḫmişdir bunlardan soñra (18) hâmile olmağa bi'l-ḥaşşa mu' in

olur devālar isti‘ māl ideler meşelā cimā‘dan (19) evvel albe-i miski buūr ideler ve sūrūneler ve teke ödini sürmek daı (20) nāfi‘dir ve yukarudan isti‘ māl olunan devālar şa‘leb ve fil dişi (21) neşāresi ve a ardal ve şu teresi ve tūderi ve sīsālīyūs ve nave-i (22) hindī ve urumuş dilki ayāsı ve urumuş avşan rami bunlardır (23) ve bu sefūf daı āmīle¹¹ mu‘īn olur şıfatı budur cevz-i bevvā ve şu teresi (24) toumu ve sīsālīyūs birer dirhem zencebīl ve fūlfūl yarımşar dirhem merzencūş (25) şūlūş dirhem sefūf-ı āar şu teresi toumu ve sīsālīyūs yarımşar

363b

(1) dirhem fil dişi neşāresi ve dārcīn ve cevz-i bevvā birer dirhem a şandal (2) üç dirhem misk üç abbe bunları sefūf idüp birer dirhem midārı (3) şarāb ile isti‘ māl ideler ve bu cevāriş daı nāfi‘dir şıfatı budur bādem (4) ve am fıstıı ve şam fıstıı ve fındı sekiz dirhem aac avunı abuı (5) ve zencebīl ve dārcīn dōrder dirhem şu teresi toumu iki dirhem kifāyet (6) midārı merzencūş şuyı ile all olunmuş şekerle cevāriş idüp (7) isti‘ māl ideler ve bu mabū daı nāfi‘dir şıfatı budur şa‘leb sekiz (8) dirhem birincāsf bir abza merzencūş yarım abza bunları şu ile (9) aynadup ve sūzup şub ve mesā şekerle ieler mabū-ı āar bu daı mūcerrebdır (10) şıfatı budur sūnbūl-i hindī ve edır ve vec ve anīsūn ve nave ve sīsālīyūs (11) ve uuvān sekizer dirhem bunları şu ile veya şarāb ile aynadup ve sūzup (12) bu mabūdan on altışar dirhemini şekerle ieler ve bu ma‘cūn daı (13) āyet nāfi‘dir şıfatı budur lisān-ı şevr amīresi kır sekiz dirhem şa‘leb (14) mūrabbāsı on altı dirhem bādrecnbūya kōki ve saankūr ve urumuş dilki (15) ayāsı ve urumuş deve zekeri ve fil dişi berādesi ve şalgam toumu ve kerefs (16) toumu ve rāziyāne toumu ve ıřıran toumu ve şu teresi toumu ve tūderi (17) ve ardal-ı ebya ikişer dirhem bunları kifāyet midārı petūnīa şerbetiyle (18) ma‘cūn idüp isti‘ māl ideler ve daı bu urşla rame tebhīr etmek (19) daı āyet nāfi‘dir şıfatı budur lāden ve ıřırak ve aşalbān (20) ikişer dirhem ‘ūd şūlūş dirhem misk altı abbe bunları ūlābla all (21) olunmuş keşirā ile urşlar idüp vat-i ācette rame buūre ideler ve (22) tāze feslegen yapraını yāūd uuvān yapraını ‘asel ile ferzece etmek (23) āyet nāfi‘dir ve bu ferzece daı mūcerrebdır şıfatı maştaı ve ıřırak (24) dōrder dirhem oul otı ve na‘nā ve yir feslegeni birer dirhem aranfil ve cevz-i (25) bevvā yarımşar dirhem albiyye-i misk sūdūs dirhem kifāyet midārı beyā

¹¹ almaa

364a

(1) bal mūmiyla bir yere cem' idüp resm üzere ferzece ideler ve rahme merzencūş (2) yağı ve şebboy yağı ve cevz-i bevvā yağı bunlardan kaṅısı olursa süreler (3) nāfi' dir ve eger ruṭbāt var ise mersīn yaprağı ve zeytūn yaprağı (4) ve ʔopalaḵ ve pestūrta ve nār ʔabuğı ve gül ʔurusı gibi devālar kimād ideler (5) ve rahme maṣtakī ve günlük ve şab ve ḥabbū'l-ʔ ar' ar ve servi ʔozalağı (6) bunlardan buḥūr ideler ve eger ziyāde semizlikden olursa ʔanḵarīb (7) ifrāt-ı semen baḥşinde zıkr olunacak devāları ideler er-riccā bu lafz cīm (8) ile olursa ümid ma' nāsınadır ya' nī bu bir marazdır ki nisā ʔā' ifesine (9) ʔarız olur ḥāmīle ʔarnı gibi şişer kendüyi ḥāmīle ümid ider ānīñ (10) içün recā tesmīye olunur ammā ḥā-i mühmele ile olduḵda Yūnānca (11) mīlī tesmīye olunur veledü'd-düb ma' nāsınadır ki ayu demekdir bu maraḵa tesmīye (12) olunmasınıñ vechi budur ayu didikleri ḥayvān ʔoḡurduḵda yavrusınıñ (13) üzerinde ruṭbātadan ḡışāları ya' nī perdeleri çok olup (14) sūreti bilinür olmamaḡla berāt perdesi gibi nesne ʔoḡurduḡundan (15) teşbīh ʔarīḵiyle bu maraḵa reḥā denildi zīrā bu maraḵıñ şāḥibi daḡı (16) evlād ʔoḡurur gibi aḡrı çeküp berāt perdesi vaż' ider ki ekşeriyā (17) şūreti olmaz ve ḡāḥice muḥtelif şūretler ile olur meşelā ḥorūs şūreti (18) gibi ve ba' zısında balıḵ şūreti gibi ve ba' zısında daḡı eksik insān (19) şūreti gibi ve bunuñ ḡayrı ḡarīb ve ʔacaīb şūretler zuḥūr ider sebebi ya ʔuvve-i (20) muşavvere za' if olup taşvīr idemedüḡindendir veyā menī şūret-i ṭabī' iyyeyi (21) ʔabūl etmedigindendir sebab-i maddisi daḡı ba' zılar ḥayz ʔanınıñ iḥtibāsından (22) olur didiler ba' zıları ḥātunuñ menisinden olur didiler lākin ḥaṭā (23) hemān şekl ve şūret iden ʔuvvetiñ fi' lindendir ve bunuñ ibtidālarında (24) dört aya dek ḥāmīleden fark olunmaz ba' de ḥareketinden fark (25) olunur zīrā bu marazda olan ḥareket-i cenīniñ ḥareketi gibi degildir

364b

(1) ve bu marazda memelerde süd olmaz ammā ḥāmīlede süd olur ve bu marazda sū'-i (2) el-ʔınye ḥāleti gibi ḥālet ve zīḵ-ı nefes ve bel aḡrısı ʔarız olur ve eṭibbādan ba' zıları (3) ḥaml ile bu maraḵıñ beynini tamām on ay geçmedikçe fark olunmaz didiler el-ʔ ilāc eger beden (4) mümtelī ise bāseliḵden ve sāḡın ṭamarlarından faşd ideler ba' de keskin iḥtikān ideler (5) ba' de evlād düşürici ve şoḡulcan ʔıkarıcı şeyler içüreler meşelā müşk-ı ʔarāmşi' (6) ve zerāvend ve semiz ʔabaḵ ve bunlarıñ ḡayrı devālar gibi ve bu ḥuḵneyi etmek ḡāyet nāfi' dir (7) şıfatı semiz ʔabaḵ ve zerāvend dörder dirhem āsārūn iki dirhem sedef toḡumu ve ebhel (8) ve birincāsf ve müşk-ı ʔarāmşi' ve nemām ve uḵḥuvān birer ʔabza mürver yaprağı ve papadya yarımşar (9) ʔabza boy toḡumu ve ketān toḡumu dörder dirhem bunları şu ile ʔaynadup ve süzüp (10) yüz dirhemini alalar ve içine ayāric-i fayḵarā sekiz dirhem ḥanḵal

südüs dirhem sedef yağı (11) ve şebboy yağı on ikişer dirhem bunları koyup resm üzere ihtikān ideler ve bu (12) ferzece dağı gāyet nāfi' dir şıfatı budur kūrş-ı mürr ve şarāb ile hall olunmuş kaşnī (13) ve cāvşir ikişer dirhem buhūr-ı meryem köki birer dirhem kendüse yarım dirhem bunları (14) kifāyet miqdārı sedef 'uşāresiyle ferzece idüp resm üzere getüreler ve eger (15) kovāsına za' f tārī olursa cevāhir ma' cūnı ve kırmızı ma' cūnı ve incü ma' cūnı bunlardan (16) kangısı olursa isti' māl ideler ve gıdālardan keymūsı eyü olan gıdalar yiyeler (17) meşelā rafādan yumurta şarusı gibi ve pilic ve turrāç ve keklik etleri gibi 'alāmāt- (18) ü'l-ḥabel ya' nī gebelik 'alāmeti üstād İbokrāt dir ki kaçan ḥayz kanı muḥtebes (19) olsa ve ḥummā 'arız olmasa ve yaramaz 'arızlar dağı 'arız olmasa belki gāseyān (20) ve gönül bulanması 'arız olsa ve şehveti fāsīd olup acı ve tuzlu şeylere (21) mā'il olsa ve toprak ve kil gibi nesneler yemege mā'il olsa ve bu 'arazlar mütemādī (22) olup uzarsa bu cümle ḥaml 'alāmetindendir ve dört ay geçdikden şoñra (23) cenīn ḥarekete başlar ve memeler ṭolup süd gelmege başlar ve cimā' dan nefret ider (24) ve yüzüne leke düşer ve gözleriniñ çukuru kıramtık olur ve ba' zı (25) ṭabībler ḥamliñ zuhūrı kārüreden bilinür didiler lākin kārüre aḥlāt-ı

365a

(1) fāsīdden müteğayyir olmağla andan ḥamle istidlāl olunmağ yerinde degildir ve ba' zı (2) erbāb-ı tecrübe didiler ki kārüre aḥz olunup üç gün bir yerde tura (3) ba' de süzeler eger kārürede kurd gibi şeyler zāhir olursa ḥaml (4) 'alāmetidir tedbīr-ü'l-ḥavāmil ḥamile ḥātunlara tedbīr olunmağ şıḥḥatlerini (5) ḥıfz idüp zā'il olmuş ise şıḥḥati red ile olur ammā şıḥḥati ḥıfz (6) etmek ḥarekāt-ı bedeniyreden ya' nī bedeni pek yorulunmağdan ve ḥarekāt-ı nefsāniyye- (7) den ya' nī korkmağdan ve gāmdan ve maḥzūn olmağdan şakınalar ve rāyiḥası bed olan (8) şeyler koqlamağdan şakınalar meşelā sedef ve cünd-i bīdester ve ḥiltīt gibi ve dağı hażmı (9) laṭīf olan gıdālar ve nefīs ta' āmlar yiyeler ve bādem ile kızıl üzüm yemege müdāvet (10) ideler ayva ve misket elması ve tuzlu ve acı şeylerden şakınalar meşelā ḥardal (11) ve şarımşak ve soğan ve kerefs gibi ve kārın şişirici şeylerden şakınalar meşelā (12) bağılla ve bögrölce gibi ve dağı ay evvellerinde cimā' dan ve ḥamāma varmadan şakınalar (13) ve eger ṭabī' atları yubūset üzere olursa kudret ḥelvāsı ve erik ile (14) telyīn ideler ve bu ma' cūn cenīni ḥıfz etmede gāyet nāfi' dir ve mücerrebdır şıfatı budur (15) lisān-ı şevr ḥamīresi ve gülbeşeker on altışar dirhem oğul otı ve ağac kavunı (16) kabuğı ve kabilī sekizer dirhem 'ūd ve aḥcār-ı müferriḥe birer şülüş dirhem incü yarım dirhem (17) mercān ve fil dişi birer dirhem cevz-i bevva iki dirhem bunları saḥḥ eyleyüp (18) kifāyet miqdārı elma şerbetiyle veyā ayva şerbetiyle ma' cūn idüp her gün (19) ikişer dirhem miqdārı isti' māl

ideler ve cevâriş dağı nâfi' dir şıfatı budur (20) incü ve 'ūd birer dirhem mercân ve fil dişi ve ağac kavunu kabuğı ve besbāse (21) ve dārcîn ve kıaranfil yarımşar dirhem aħcār-ı müferrihe ve za' ferān birer şölüş dirhem (22) ' anber altı habbe bunları saħk idüp kifāyet miqdārı gülābla ħall olmuş (23) şekerle cevâriş ideler ve bu merhem dağı gāhice kıarnına ve kıasıgına süreler (24) şıfatı budur cevz-i bevvā ve kıaranfil ve gül ikişer dirhem maştakī dōrt dirhem bunları (25) kifāyet miqdārı terementi ve bal mūmı merhem ideler tedbīru'l-ħavāmil fi'ş-şuhūriy-

365b

(1) ü'l-evvel ya' nī ħāmileyeye ibtidā aylarda vāķi' olan ' arızaların tedbīri (2) beyānındadır ħāmile olanlara ibtidā kıuşmak ' arız ve şehveti fāsīd olur (3) ve göbek burusu ve ishāl ve diş ağrısı ' arız olur sebebi ħayz-ı (4) muħtebes olmağla rahmden buħār -ı fāsīd mi' deye ve dimāga çıkār ilacı efāviye (5) ħabbı ve rāvend vireler ve buħārı men' idici devālar vireler meşelā ermāteykim (6) el-revvizātem ve diyārdūn ve ayva mūrabbāsı ve misksiz incü ma' cūnı gibi ve mi' de- (7) siniñ üstüne maştakī yağı ve pelīn yağı ve mersīn yağı süreler ve eger (8) göbek burusu ' arız olursa rīħleri taħlīl idici şeyler vireler (9) meşelā tūrunc kabuğı ve anīsūn ve dārcîn muķaṭṭarı gibi ve eger ishāl (10) ' arız olursa ibtidā rāvend ve helīle kabuğı ile gül-i mūkereri virüp (11) ba' de mībe ya' nī ayva şarābı ve eski gülbeşekerle cevz-i bevvā vireler ve eger (12) diş ağrısı ' arız olursa ağrıyan ħarafa maştakī ile nefemķayı (13) yaķı ideler ve diş otı ve benṭāflen ve peştūrṭa bunları kıaynadup (14) mażmaza ideler ve eger baş ağrısı olursa ṭabī' atı teleyyūn ideler (15) ve bu sefūfī isti' māl ideler şıfatı budur müdebber kışnış bir dirhem dārcîn (16) dōrt dirhem besbāse iki dirhem gül şekerı yigirmi dōrt dirhem sefūfī (17) idüp isti' māl ideler tedbīru'l-ħavāmil fi'ş-şehri'l-evāsıṭ ya' nī (18) ħāmilelere orta aylarda meşelā dōrdünci beşinci altıncı aylarda ' arız (19) olan ' arazların tedbīri beyānındadır ħāmile olanlara bu aylarda öksürük (20) ve yürek oynaması ve bayılmaķ ve uyħusuzluk ve bel ağrısı ve seyelān-ı dem gibi (21) şeyler ' arız olur ve bu ' arızlar rahmden bir pāre mezencār ħāşıl oldu- (22) ğındandır eger bayılmaķ ve yürek oynaması ' arız olursa kıırmız ma' cūnı (23) ve diyāsentā ve usķur-ı ħenārā ve pānzehr yedireler ve burnuna ağac kavunu (24) yağı kıoķladalar ve eger bu ' arazlar şedīd olup beden dağı mūmtelī olursa (25) kıan almaķ cā' iz olur ve eger su' āl-i nezleden ise rāvend ve ğārīķūn vireler

366a

(1) ve nezlede geķen zımād zımādlar ile başa yaķı ideler ve şadra nāfi' olan devālar (2) vireler lāķin iķinde afyon olmaya ve eger uyħusuzluk ' arız olursa (3) marul ve sōğüt yaprağı gibi devāları kıaynadup anıñla ellerini ve ayaklarını (4) yıķayalar ve ħaşĥāş şerbeti iķüreler

yāhūd bezūr-ı bārideyi bādem ve haşhāş (5) tohumıyla müstahleb idüp vireler ve eger bel ağrısı ‘ārız olursa veca’ (6) teskīn idici meşelā sedef yağı gibi şeyler süreler ve eger seyelān-ı dem ‘ārız (7) olursa bu sefūf isti’ māl ideler şıfatı incü şülüş dirhem mercān şülüşan (8) dirhem besbāse ve cevz-i bevva birer dirhem dārcīn yarım dirhem gül şekeri dört dirhem (9) bunları saḥḥ idüp sefūf ideler ve bu ma’ cūn daḥı gāyet nāfi’ dir (10) şıfatı budur gülbeşeker yigirmi dört dirhem lisān-ı şevr ḥamīresi sekiz dirhem (11) gıl-ı ermenī ve ṭīn-i maḥtūm ve mercān yarımşar dirhem incü şülüş dirhem bunları (12) kifāyet miḳdārı nār şerbeti ile ma’ cūn ideler tedbīrū’l-ḥavāmīl fi’ş-şehri’l-(13) aḥīre ya’ nī ḥāmīlelere āḥar aylarında olan tedbīr beyānındadır ḥāmīlelere bu aylarda (14) ḳabz ve zehīr ve ‘asīr-i bevl ‘ārız olur ve baldırları şişer ve bu ‘ārızların (15) küllīsī gebelik zahmetinden ve ḥayz ḳanının fuzūlātı çok olduğındandır (16) eger ‘asīr-i bevl ‘ārız olursa yapışkan ve kerefs ve ketān tohumı bunları (17) ḳaynadup ḳasığa yaḳı ideler ve eger ṭabī’ atları ḳabz olursa ḥafīfce (18) ihtikān ideler ve gül balı içüreler ve ebegümeci borānisi ve tāze tereyağı (19) ve erik ḥoşābı ve sibistān ṭabḥı içeler ve baldırlarında şiş olursa (20) papadya ve fütenc ve şa’ter ṭabḥı ve tuzlu şı ile baldırını yıkayalar yāhūd baḳılla (21) unını ve gügercin tersini laḥana ‘uşāresi ile yaḳı ideler el-ıskāṭ (22) ve ḥıfzu’l-cenīn ma’ şūm düşürmenīñ ve ḳarında ma’ şūmu ḥıfz etme- (23) niñ tedbīri beyānındadır ammā ma’ şūm düşürmenīñ sebepleri ma’ lūmdur meşelā (24) ya raḥmde ızlāḳ idici ya’ nī ma’ şūmı ḳaydırıcı ruṭūbet olduğındandır (25) veyāhūd raḥmīñ ḳuvvet-i māsikesi za’ if olduğındandır el-‘ ilāc ma’ şūm

366b

(1) düşürmegi men’ idüp bi’l-ḥāşşa cenīn ḥıfz eyleyen devālar mercān ve kırmızı (2) ve incü ve fil dişi bunlardır ve bu ma’ cūn daḥı bu fā’ideyi ider şıfatı budur (3) gülbeşeker on altı dirhem diş otı sekiz dirhem ağac ḳavunı ḳabuḡı altı dirhem (4) kābilī ve ḥurma balı dörder dirhem incü şülüş dirhem mercān bir dirhem bunları (5) kifāyet miḳdārı ayva şerbetiyle ma’ cūn ideler ve bu sefūf daḥı cenīni (6) ḥıfz idüp düşmekden men’ ider şıfatı mercān ve kırmızı ve fil dişi (7) birer dirhem incü ve maşṭakī yarımşar dirhem şeker iki dirhem ve bu merhem (8) daḥı bile ve ḳasığa sürmek nāfi’ dir şıfatı günlük ve maşṭakī ve aḳ şandal (9) ve kıızıl şandal ve gıl-ı ermenī ikişer dirhem ṭurmentilā bir bucuḳ dirhem gül yarım dirhem dem-i (10) aḥaveyn bir dirhem ayva yağı yāhūd na’ nā yağı ve bal mūmı kifāyet miḳdārı ola resm (11) üzere merhem ideler ammā şol ḥātunlar ki dā’imā ma’ şūm düşürmege mu’ tād (12) ola vācīb olan anlarıñ bedenlerini ve raḥmlerini aḥlāt-ı mezāḳdan tenḳıye idüp (13) ba’de raḥmīñ sū’-i mizācında zıkr itdigimiz devālarla raḥme ḳuvvet vireler ve eger (14) ruṭūbet çok ise çöp çīnī ve şapārīna ṭabḥı gibi eyü ‘ilāc olmaz ‘usr- (15) ü’l-vilādet vilādet-i

müte'essir olmak ya'nî āsān toğuramamak bunun (16) sebebi kuvvet-i dāfi'anî'nin za'fıdır yāhūd rahmî'nin ağzı zîk (17) olmağıdır veyā rūh veyā dem-i kalîl olmağıdır veyā yubūset olup ruṭūbet-i (18) mezāk olmamağıdır yāhūd rahmî'nin gışaları pek olup sühūletle yarılma- (19) duğındandır yāhūd rahmde veyā bağırsaklarda rih olduğındandır veyāhūd (20) sinn hasebiyle olur meşelā pek küçük veyā pek yaşlı olmak gibi ve gāhice (21) ma'şūm doğarken şekl-i ṭabî'isi üzere gelmeduğınden olur meşelā ibtidā (22) ayakları gelmek gibi el-'ilāc eger rahmî'nin yubūsetinden ise müleyyin ve mezāk şeyler (23) ile kimād ideler ya'nî meşelā ebegümeci ṭabḥını bādem yağıyla karnına ve kasiğına (24) süreler ve hem içürelere ve eger kuvvet za'f olup bî-mecāl olursa (25) kırmızı ma'cūnı ve cevāhir ma'cūnı gibi muḳavvî şeyler isti'māl ideler ve dağı

367a

(1) cenîni iḥrāc iden devālar zerāvend ve müşk-ı ṭarāmşî' ve selîḥa ve büzr-ı ḥuzāmā (2) ve dārcîn ve kehribā ve mürr bunlardan kağısı olursa üç denk (3) miqdārını şarāb ile yāhūd dārcîn suyuyla içürelere ve şülüş dirhem (4) miqdārı büre içürmek ve sekiz dirhem dārcîn suyu içürmek (5) bunlar dağı nāfi'dir ve bu sefūf dağı vaż'-ı ḥamli āsān ider şıfatı budur (6) büre bir dirhem selîḥa şülüş dirhem za'ferān altı ḥabbe bunları sefūf (7) idüp şarāb ile veyā dārcîn suyu ile içürelere sefūf-ı āḥar (8) selîḥa bir dirhem müşk-ı ṭarāmşî' ve kehribā yarımşar dirhem dārcîn ve büre birer (9) bucuḳ dirhem za'ferān şülüş dirhem bunları sefūf idüp yarım dirhemden (10) bir dirheme dek isti'māl ideler sefūf-ı āḥar zerāvend şülüşān dirhem (11) mürr şülüş dirhem bunları sefūf idüp mecmū'ı bir şerbetdir ve bu maṭbūḥ (12) dağı ḡāyet nāfi'dir zerāvend ve selîḥa üçer dirhem müşk-ı ṭarāmşî' ve mürr-i şame (13) ve ebhel yarımşar ḳabza ḥuzāmā ve zehr-i ḥayrî birer ḳabza-ı laṭife bunları (14) şarāb ile veyā dārcîn suyu ile ḳaynadup içeler ve dağı bir miqdār (15) dārcîn yağını ḥuzāmā ṭabḥıyla içmek 'usr-i vilādete ḡāyet nāfi'dir (16) ve bu ḥab dağı ḡāyet nāfi'dir ḳaşnî ve mürr birer dirhem zerāvend ve müşk-i (17) ṭarāmşî' ve centiyānā yarımşar dirhem cünd-i bîdestere ve za'ferān birer şülüş (18) dirhem bunları diş otı 'uşāresiyle ḥablar düzeler miqdār-ı (19) şerbeti yarım dirhemdir ve bu buḥūru dağı tütisi vireler lāden (20) iki dirhem ıştırak ve ḥaşalbān yarımşar dirhem misk ve 'anber altışar (21) ḥabbe bunları resm üzere buḥūr ideler ve bu ferzece dağı nāfi'dir (22) ḳaşnî sekiz dirhem mürr iki dirhem ve za'ferān bir dirhem bunları irsā yağı (23) ile ferzece ideler yāhūd yaban feslegeni ve çörek otı ve buḥūr-ı meryem (24) köki her birinden berāber ferzece idüp getürelere ve bu merhemi dağı karnına (25) süreler şıfatı şebboy yağı on altı dirhem ardıc yemişi 'uşāresi

367b

(1) sekiz dirhem yaban feslegeni ‘uşāresi ve puraşa ‘uşāresi dörder (2) dirhem bunları ‘uşāreler mahv olanaca kaynadalar ba‘ de sirkeyle hall olunmuş (3) kaşnī dört dirhem mürr iki dirhem ıştırak bir dirhem rāvend ve buḥūr-ı (4) meryem köki yarımşar dirhem za‘ ferān şülüş bunları daḥı koyup kifāyet (5) miḳdārı bal mūmiyla merhem ideler ve daḥı ma‘ lūm ola ki ağrı çeken (6) ḥātunlarıñ uyluḡuna ilan kavī ve ḥacer-i ekitmekit ki Türkçe tavşan- (7) cıl taşı dirler ve yeşim taşı ve mercān bunlardan kaḡısı olursa (8) bağlayalar bi-iznillāhi te‘ ālā āsān doğura mücerrebdır ve ağrı çekmek (9) kuvvetleriñ za‘ findan veyā rūḥ ile kaniñ azluḡundan olursa kırmız (10) ma‘ cūnı ve devā-i ‘anber ve incü ma‘ cūnı vireler ve bir miḳdār şarāb ile cevz-i (11) bevvā ve karanfil ile kaynadup içürelere ve eger yubūsetden olursa (12) yumşadıcı şeyler vireler meşelā ketān tohumı ve ḥaṭmī tohumı ve ayva çekirdegi (13) lu‘ ābı ve kaz yaḡı gibi ve eger doğururken bayulursa şarāb rūḥı (14) koḡladalar ve nabz yerlerine sürelere ve muḡaṭṭar tiryāk şuyı sürmek (15) ve koḡlamak daḥı a‘ lādır ve toḡurmak vaḡtı yakın geldikde vācib olan (16) ḡidāsı yaḡlı şeyler ve semiz tavuḡ ve ısfanāḥ ola ve tatlu bādem yaḡı (17) içeler ve incir ve kuru üzüm ve ḥurma yiyeler ve kaşıklarına ebeḡümece (18) ve ḥaṭmī ṭabḥı kimād ideler ve raḡmi zanbaḡ yaḡıyla ve bādem yaḡıyla yaḡlayalar (19) tedbīr-i iḥrāci’l-meşīme ya‘ nī şon ta‘ bīr itdikleri şey’ çıkarmak beyānındadır (20) eger ma‘ şūm toḡduḡdan şoñra şoñı çıkmaz ise vācib olan bed rāyiḥa- (21) lu şeyler koḡladalar iḥtināk-ı raḡmde zıkr itdigimiz gibi ba‘ de birincāsf (22) ṭabḥı veyā ebhel ṭabḥı veyāḥūd kuruş-ı mürr isti‘ māl ideler veyāḥūd bu (23) sefūfdan isti‘ māl itdürelere şıfatı budur müşk-ı ṭarāmşi‘ ve kuruş-ı mürr (24) ve būre yarımşar dirhem za‘ ferān ve cünd-i bīdestere birer şülüş dirhem sefūf-ı (25) āḡar müşk-ı ṭarāmşi‘ yarım dirhem dārcīn şülüş dirhem kuru benefşe sūdüs

368a

(1) dirhem bunları sefūf idüp isti‘ māl etmek¹² ḡāyet eyüdüre ve bi’l-ḡāşşa nāfi‘dir (2) ve yaban feslegeni ve birincāsf ve diş otı ve şebboy yaḡı bunlardan ferzece idüp (3) getürelere yāḥūd zerāvend ve ebhel ve semiz kabaḡ bunlardan berāber saḡḡ idüp (4) kifāyet miḳdārı şıḡır ödi ve ‘asel ile ferzece ideler ve bunlardan olanı (5) kaḡa dülege köki ve ḡanzal ve ḡarbaḡ bunları ‘asel ile ferzece etmedir ve cünd-i bī- (6) destere ve cāvşir ve mürr ve kaşnī bunları daḥı aḡaḡıdan tütse virelere tedbīr-i (7) demü’n-nifās kaḡan nifās kanı gereḡi gibi aḡmaması sebebi ya mecrālari zıḡ (8) olduḡındandır veyā dem ḡalīz olduḡındandır ‘alāmeti beli aḡrır ve sıtma- (9) sı olur ve baldırları şişere ve raḡmi daḥı aḡrır ve nabzı serī‘ ve saḡır

¹² ideler ve bi’l-ḡāşşa kurumuş at ḡayāsından bir miḳdār isti‘ māl

ve (10) muhtelif olur el-‘ilāc kanı akıdıcı şeyler isti‘ māl ideler ve eger kuvvet (11) var ise ayakda sākından kan alalar ve eger kan almağa taḥammüli yoğ ise baldır- (12) larından ḥacāmat ideler ve raḥme zanbağ yağı ve şirūğan yağı ve diyālītā (13) merhemi ve sūnbül yağı ve dārcīn yağı bunlardan kaḡısı olursa süreler (14) ve birkaç gün geçdikden sonra ba‘ zı ḥafīf müshiller veyā ḥafīfce ḥuḡneler ideler (15) ve kanı akıtmak için ma‘ denūz köki ve tarāḡiyūn ve uşul-i müfettiḥe ṭabḥı (16) içüreler ve idrār-ı ḥayzda geçen devālardan vireler ifrāt-ı dem- (17) ü’n-nifās ve kaçan nifās kanı ifrāt üzere gelse ‘aliliñ pazularından (18) pek bağlayalar ve ellerini ovalar ve ‘aks-i madde idüp daḡı ḥılāfına (19) cezb ideler meşelā memeleriniñ altına şişeler çekeler ve cigeriñ üstüne (20) gıl-ı ermenī ve gül kurası ve gül yağı bunlardan kimād ideler ve kanı tutmak için (21) mersīn şarābı ve incibār şarābı ve kuru gül şarābı içüreler ve gıl-ı ermenī (22) ve kehribā kurası ve eski gülbeşeker ve mercān ve yānmış geyik boynuzu ve bunlarıñ (23) ḡayrı şeyler isti‘ māl ideler fī tedbiri’n-nüfesā ḡatunlarıñ nifāsı (24) ḥālinde olan tedbirler beyānındadır ekseriyā anlara göbek burusu ‘arız (25) olur sebebi bir ḡalīz rīḡden lāyık olan rīḡleri taḡlīl için cevāriş-ı

368b

(1) kimmūn ve cevāriş-ı ḡavlincān isti‘ māl ideler yāḡūd bu sefūfı (2) isti‘ māl ideler şıfatı budur sirkede ıslāḡ olmuş kimmūn bir dirhem (3) naḡve-i hindī ve zencebīl yarımşar dirhem dārcīn şülüş dirhem cünd-i bīdester (4) sūdüs dirhem sefūf-ı āḡar anberāturyā ve zerenbād birer bucuḡ dirhem kimmūn (5) bir dirhem dārcīn yarım dirhem za‘ ferān sūdüs dirhem bunları sefūf (6) idüp isti‘ māl ideler ve benefşe şarābı ile bādem yağı içmek (7) ḡiddetli ḡıltıdan olan göbek burusına ḡāyet nāfi‘ dir ve karnına (8) kimmūn ve kerāviyā ve defne toḡumu ve papadya bunları kimād ideler el-ḡummāyātü’ (9) l-‘arızātü’n-nüfesā ḡatunlara nifās vaktinde dürlü dürlü ḡummālar (10) ‘arız olur lākin ekseriyā ḡummā-i lāzıme ve ḡummā-i muṭbika ‘arız olur (11) ya‘ nī ḡarāreti ayrılmaz ḡummā ‘arız olur sebebi nifās kanınıñ geregi gibi (12) aḡmaduḡundandır yāḡūd kanıñ raḡiḡi çıḡup ḡalīzi bedende ḡaldu- (13) ḡındandır veyāḡūd cigeriñ eṭrāfında ve māsāriḡāda sedde olduḡındandır (14) el-‘ilāc eger nifās kanınıñ aḡması az ise kan alalar ve eger bedende aḡlāt-ı (15) fāsıde var ise laṭīf müleyyinler ve ḡafīf iḡtikānlar ideler ve eger bedende ḡalīz (16) var ise terḡiḡ idici ve akıdıcı devālar vireler ve ḡummā ‘ilāclar ile tedbir (17) ideler lākin ekşiler virme-yeler zīrā bunda ekşi isti‘ māli cā’iz degildir (18) hemān arpa şuyı ve hindibā şuyı ve lisān-ı şevr şerbeti ve baldırıḡara şerbeti (19) ve ṭatlu nār ‘uşāresi bunlardan kaḡısı olursa isti‘ māl ideler emrāz- (20) ü’s-şedy memelere ‘arız olan marāzlar beyānındadır ‘azmü’s-şedy (21) ya‘ nī memeleriñ büyük olması bunuñ sebebi ḡidāniñ cıvıḡluḡundan olur ve meme- (22) leriñ

ţamarları vâsi‘ ve eti sünger gibi tenehnühül olmağla sühûlet ile maddeyi (23) ve ğıdâyı kabûl etmesinden olur el-‘ ilâc üzerine kıbîz ve râdi‘ devâlar (24) kıoyalar ki yubûseti men‘ eyleye zîrâ pek büyümele ħüsnüne nokşân tîrî (25) olmaya meşelâ mersîn yaprağı ve siñirli yaprağı ve gül ve nâr kıabuğı ve servi

369a

(1) kıozalağı gibi benc yarağı ve baldıran yaprağı dağı eyüdü lākin bunlardan (2) az kıoyalar zîrâ çok isti‘ māl etmek ħaţardan ħālî degildir ve bu zımād (3) dağı memelerin büyük olmasını men‘ ider şıfatı budur kıaraķoz iki dirhem (4) dirhem gülnâr ve gül ve günlük ve maştakî dörder dirhem arpa unı ve kefe- (5) kili on kıişer dirhem bunları kıfāyet mıkđarı gülâb ve sirke ve yumurţa (6) aķıyla cem‘ idüp yaķı ideler ve bu merhem dağı nāfi‘ dir üstübec ve keşîrâ (7) lu‘ âbı dörder dirhem gıl-ı ermenî iki dirhem büre yarım dirhem kâfur şülüş (8) dirhem bunları kıfāyet mıkđarı mersîn yağıyla merhem idüp memelerine (9) süreler ve eger memelerde peklik ‘ârîz olursa bu zımādı süreler (10) şıfatı budur baķılla unı ve burķaķ unı yigirmişer dirhem kıaraķoz dört (11) dirhem kıurı na‘ nâ üç dirhem pelîn ve papadya ve gül kıişer dirhem bunları (12) şı ile pişüreler ba‘de üzerine on altı dirhem maştakî yağı kıoyup (13) memelere yaķı ideler ve gāĥice memeler küçölüp arıķ olur sebebi (14) büyük olmasının sebeblerinin zıddıdır ve ba‘zı maraźlar ve şedîd ħummâlar (15) ‘aķibinde dağı olur ‘ilâcı yumşadıcı şeyler zımād ideler ve memelerine bādem (16) yağı ve hindistân cevzi yağı süreler ve kıan arturıcı yağlu ta‘âmlar (17) yiyeler veremü’l-ş-sedy min keşretü’l-leben ya‘ nî südiñ çokluğundan (18) memelerin şişmesi bunun sebebi ma‘ şüm za‘ if olup memeyi az emdiginden (19) veyāĥüd ma‘ şümü memeden kesüp süd memelerde bāķî kıalduğındandır ‘ilâcı (20) emzirtmekdir yāĥüd şişe çekmekdir ba‘de üzerine südi dağıdıcı (21) şeyler kıoyalar meşelâ na‘ nâ ve yarpuz ve kerefs ve tâze kışniş ve laĥana ve semiz (22) kıabaķ ve baķla unı ve arpa unı ve papadya ve pelîn ve ħaţmî gibi ya‘ nî bunlardan (23) yaķı ideler ve bu yaķı dağı ġāyet nāfi‘ dir şıfatı budur arpa (24) ve mercimek unı on altışar dirhem ħaţmî köki ve na‘ nâ ve papadya dörder dirhem (25) semiz kıabaķ toĥumı iki dirhem bunları şı ile kıaynadup ve bir mıkđâr tıoraķ

369b

(1) otı toĥumı kıoyup yaķı ideler zımād-ı āĥar na‘ nâ ve papadya birer kıabza (2) māzû ve kimmûn sekizer dirhem bunları sirkeyle kıaynadup ve bu maţbûĥa (3) süngerı veyâ bir bezi batırup memenin üzerine kıoyalar ve dağı sedef (4) ‘uşâresini ĥamîr mayasıyla kıomaķ kezâlık na‘ nâ ‘uşâresini bal mûmıyla (5) merhem idüp sürmek nāfi‘ dir evrāmü’l-ĥârre fi’ş-sedy (6) memelerde issi şiş olmak sebab sâ’ir verem-i ĥârriñ sebebleri (7) gibidir veyâ ĥayz

kanının muhtebe olmasıdır ‘alāmeti kırmızı olur (8) ve harāreti ve hummāsı olur el-‘ilāc eger kan galebeligi var ise kan (9) aldırılar ve eger kuvveti taḥammül etmez ise baldırlarından ḥacāmat ideler ve eger (10) ḥılt-ı şafrāvī var ise müshil vireler ve mizācı ta‘dīl içün hindibā (11) şerbeti ve nilüfer şerbeti vireler ve maraẓın ibtidāsında üzerine mu‘tedil (12) radi‘ler koyalar meşelā marul yaprağı ve semiz otı ve gül kurusu gibi bunları (13) bir miḳdār gülāb ve sirke ile kaynadup öylece koyalar yāḥūd bir miḳdār (14) gıl-ı ermenī ve mürdesengi sirkeyle kaynadup ezüp koyalar yāḥūd şab (15) şuyuna bir bezi batırup koyalar veyāḥūd marul yaprağını gül yağıyla (16) ve sirkeyle koya bu cümlesi nāfi‘dir ve maraẓın ziyādeligi vaḳtinde rādi‘ (17) devāları ba‘zı maḥallāt ile karışdırup meşelā bu zımād gibi şıfatı budur (18) etmek içi ve arpa unı on ikişer dirhem bakla unı ve boy tohumı unı (19) dörder dirhem papadya ve gül ikişer dirhem bunları şu ile kaynadup (20) ba‘de içine gül sirkesi sekiz dirhem papadya yağı ve gül yağı on (21) ikişer dirhem bunları zamm idüp yakı ideler ve eger şişde peklik (22) ‘arız olursa üzerine yumşadıcı şeyler koyalar meşelā ebegümeci (23) yaprağını ve ḥaṭmī yaprağını şırleğan yağıyla ve bādem yağıyla pişürüp (24) koyalar veyāḥūd bu yakıyı koyalar şıfatı şıgır iligi on altı (25) dirhem zūfā-i raṭb sekiz dirhem za‘ferān bir dirhem ve şülüş dirhem kimmün

370a

(1) şülüşān dirhem yumurta şarusı bir ‘aded bunları resm üzere yakı (2) ideler yāḥūd boy tohumını ve ketān tohumını sirkeyle ve ‘asel ile pişürüp (3) yakı ideler ve eger şiş deşilmege meyl iderse üzerine pişürici (4) devālar koyalar ve bu yakı gibi şıfatı budur ebegümeci yaprağı ve ḥaṭmī yaprağı (5) yarımşar ḳabza bunları şu ile pişürüp ḥall ideler ba‘de ḳurumuş (6) ḥaṭmī köki on altı dirhem ketān tohumı ve boy tohumı sekizer dirhem (7) bu eczāları döğüp ve dört dirhem ḥamīr mayası ile bir yire (8) cem‘ idüp yakı ideler kezālīk etmek içini süd ile pişürüp (9) ve içine cüz’i za‘ferān koyup üstüne koyalar ve şiş deşildikten (10) sonra terementi ve gül balı ve gül yağı her birinden berāber bunları (11) merhem idüp koyalar vesā’ir yara ‘ilācları ile tedbīr ideler (12) el-veremü’r-raḥv fi’s-sedy ya‘nī memelerde yumşak şiş (13) olmaḳ bunuñ sebebi demde mā’iyetli ruṭūbet var iken ḥayzın (14) muhtebe olmasıdır ‘alāmeti şişin üstüne parmak basılsa çukur (15) olur ve ağrısı olmaz yāḥūd cüz’i ağrısı olur (16) el-‘ilāc bedeni balḡamī ḥıltlardan tenḳiye etmektir ve seddeleri açup (17) ḥayzı akıtmaktır ba‘de üzerine mu‘tedil devālar koyalar ṭabī‘atı (18) şovuk veyā issi devālar koyalar zīrā şovuk devālar şişin pek (19) olmasına sebep olur ve issi devālar daḡı veremiñ ḥār olmasına sebep (20) olur hemān bu maḥalde isti‘māl olunacak ~ laḥana kökünüñ küli ola (21) veyā aşma küli ola ve şa‘ter ve diş otı ve papadya bunları (22) kaynadup ve bir miḳdār

kükürd döküp kimād ideler ba‘de üstüne (23) zanbağ yağı süreler yāhūd bakılla unı ve burçağ unı ve papadya (24) ve kimmūn bunları yağı idüp koyalar ve bu zīmād dağı gāyet nāfi‘dir (25) şıfatı arpa unı otuz iki dirhem ketān tohumı torağ otı tohumı

~ gül şuyına bir bezi batırup üstüne koyalar huşuşan

370b

(1) ve boy tohumı ve papadya dörder dirhem kurumuş haţmī köki sekiz (2) dirhem bunları kifāyet miqdārı papadya yağı ve torağ otı yağı ile (3) yağı idüp üstüne uralar ve dağı bu kabildendir dāhiliyūn (4) yağı ve defne yağı ve iklil-i melik yağı ya‘nī bunlar dağı nāfi‘dir (5) seķirūs fi’s-şedy memelerde pek şiş olmak bunuñ (6) sebebi balğamī veyā sevdāvi hıltır ve gāhice verem-i hārriñ ‘aķabinde (7) ‘ārız olur ‘alāmeti şiş pek olur ve hem ağrısı olmaz gālib (8) ve gālib olan hıltır şişin levninden bilinür ya‘nī levni beyāz (9) ise maddesi balğamīdır ve eger karamtık ise sevdāvidir ‘ilācı (10) verem-i şulbūñ ‘ilācı gibidir ki nice kerre zıkr olunmuşdur ve yumşadıcı (11) şeyler koyalar meşelā haţmī ve ebeğümeci ve şevkü’l-cemāl ve ketān tohumı ve boy tohumı (12) ve papadya ve tavuğ yağı ve kaz yağı ve şıgır iligi gibi ya‘nī bu devālardan (13) kimādlar ve zīmādlar ideler ve diyālītā merhemi süreler ve şarāb ile hāl (14) olunmuş çadır uşağı komağ gāyet eyüdü dāhiliyūn komağ dağı (15) nāfi‘dir ve bu yağı bu marazda isti‘māl olunur gāyet nāfi‘dir şıfatı (16) haţmī köki lu‘ābı ve boy tohumı lu‘ābı ve zanbağ yağı ve papadya yağı (17) ve bezür yağı sekizer dirhem incir yigirmi dört dirhem tavuğ yağı (18) ve kaz yağı ve hınzır yağı ve keçi yağı ve terementi ve mürdeseng otuz (19) ikişer dirhem bunları lu‘āblar eksilince kaynadalar ba‘de sirkeyle hāl olunmuş (20) kaşnī ve uşak üçer dirhem irsā iki dirhem bunları koyup kifāyet (21) miqdārı bal mūmıyla resm üzere yağı ideler ve eger seķirūs gayr-ı hāliş (22) olup muhterik hıltır ile bile olursa vācib olan bedeni ahlātıdan (23) pāk ideler evvelā kan alalar ve müşhil vireler ba‘de üzerine siñirli (24) yaprağı ‘uşāresiyle gül yağı koyalar ve sereţān maħallinde zıkr olunacak (25) devāları isti‘māl ideler el-hınāzır ve’s-sele‘u fi’s-şedy

371a

(1) ya‘nī memelerde olan şarāçe ve evrām olmak bunuñ sebebi balğamīñ (2) veyā sevdāniñ çokluğıdır ‘alāmeti zāhirdir el-‘ilāc cemī‘-i bedeni (3) tenkıye ideler ve bi’l-hāşşa hınāzire nāfi‘ olan devāları isti‘māl (4) ideler ol devālar hınāzır maħallinde karīben zıkr olunur ba‘de üzerine (5) seķirūsda geçen muħallil yakıdan koyalar ve bu muħallil dağı nāfi‘dir (6) şıfatı budur gök süsen köki yigirmi dört dirhem bunu (7) kifāyet miqdārı sirke ve ‘asel ile yumşayınca pişürüp ba‘de (8) terementi ve diyālītā merhemi yigirmi dörder dirhem boy

tohumu lu‘ābı (9) sekiz dirhem bunları koyup yakı ideler ve bu merhem dağı nāfi‘ dir (10) şıfatı budur haṭmī köki on altı dirhem semiz kabaḳ sekiz dirhem (11) irsā dört dirhem bunları şarāb ile yumşayınca pişüreler (12) ba‘ de sirkeyle ḥall olunmuş uşak ve muḳl sekizer dirhem zift ve bal- (13) mūmı kifāyet miḳdārı ola bunları resm üzere merhem ideler ve eger (14) şiş dağılmayup deşilmege meyl iderse üzerine pişürici ba‘ de (15) deşici şeyler koyalar deşildikten soñra yara ‘ ilācları ile tedbīr (16) ideler sereṭānū’ş-şedy ekşeriyā rahme ‘ arız olan maraḑlar memelere (17) dağı ‘ arız olur beyinlerinde müşāreket olduğı için nitekim beyān (18) olunmuştur ve memelerde sereṭān olmak ekşeriyā mizācī ḥār olup (19) sevdāvī olanlara ve aşḥāb-ı merāḳiyaya ‘ arız olur ve bu sereṭān (20) didikleri gāh müteferriḥ olup ve gāhī olmaz ve gāhice ibtidāda küçük (21) olup gün günden büyümege başlar ve gāhice verem-i ḥārra gereğı gibi (22) tedbīr olunmaduğundan sereṭāna intikāl ider ‘ alāmeti ibtidāda ağrıyla (23) noḥūd miḳdārı bir küçük şiş peydā olup ba‘ de giderek baḳılla (24) kadar olur ve dağı ziyāde büyük olur ve etrāfında ṭamarlar olup (25) ṭolar ve şişer ve ḳaramtık levni olur ve ḳaçan sereṭān taḳarruḥ idüp

371b

(1) içilse andan bir bed rāyihalar ḳanlı irin akar el-‘ ilāc evvelā bedeni (2) tenḳiye ideler sereṭān-ı rahmde zıkr itdigimiz gibi ba‘ de üzerine ‘ ineb- (3) ü’ş-şā‘ leb ‘ uşāresi ve döğülmüş sümükli böceğı ve ḳurbağa yağı (4) ve ḳurbağa küli ve yengec küli bunlardan ḳangısı olursa koyalar ve ḳur- (5) şun merhemi ḳomaḳ dağı nāfi‘ dir ve ba‘ zı münāsib ‘ uşāreler ile ḳur- (6) şunı bileğı ṭaşına sürünüp sereṭāna ḳomaḳ gāyet nāfi‘ dir (7) ve bu merhem dağı nāfi‘ dir şıfatı budur gül yağı on altı dirhem ‘ ineb- (8) ü’ş-şā‘ leb ‘ uşāresi on iki dirhem maḡsül üstübec ve yanmış ḳur- (9) şun birer dirhem maraḑi dört dirhem bunları merhem ideler ve memelerin (10) üstüne tāze ḳınbīl otını ve ḳoyun otını ḳomaḳ gāyet nāfi‘ dir ve dağı (11) bi’l-ḥāşşa içmekle bu maraḑa nef‘ viren devālar zümürüd ve yengec küli ve kākenc (12) şuyı ve lisān-ı ‘ usfūr ağacının ḳabuğı bunlardır kurūḥu’ş- şedy (13) ve nevāsīrahü memelerde nāsır olmak bunun sebebi bir yarının deşilme- (14) sinden olur yāḥūd yara idici bir ḥiddetli maddenin dökülmesinden- (15) dir el-‘ ilāc bedeni tenḳiye için ḳan alalar ve ḡalib olan ḥıltı (16) ishāl ideler ba‘ de yarayı bal şuyı ile ve gül balıyla yıḳayalar yāḥūd (17) rāvend-i rümīyi ve ḳoyun otını şarāb ile ḳaynadup anıyla yıḳayalar veyāḥūd (18) zūrnebād ṭabḥı ile yıḳayalar ba‘ de ḳabız sular ile yıḳayalar meşelā servi (19) ḳozalağı ve sumāk ve māzū ṭabḥı gibi vesā’ir yara ‘ ilācları ile ‘ ilāc ideler (20) südedü’ş-şedy ya‘ nī memelerin mecrālarında seddeler olmak bunun sebebi ḡalīz (21) ḥılttır veyā ḡalīz demdir ‘ alāmeti memelerde süd olmamak veyāḥūd az (22) olmaḳdır ‘ ilācī mūmiyā şeyler isti‘ māl ideler meşelā rāziyāne tohumı ve ṭorak (23)

otı tohumı ve ma' denüz tohumı ve kara nohūd ve şu teresi gibi ve bunlardan (24) kavī olan kurumuş yir şoğulcanıdır ve memenin üstüne na' nā ve kerefs (25) ve rāziyāne koyalar şikāk-ı hāmeteyi's-sedy memelerin başları çatlamak

372a

(1) bunun sebebi burkıyetli hıltn ol mevzi'e dökülmesidir 'ilācı evvelā (2) tenkiye idüp ba' de üzerine issi bal mūmı koyalar ve mersin yağı (3) süreler ve kurşun merhemi ve tūtiyā merhemi sürmek dağı nāfi' dir (4) ve tereminti berāberi keçi yağıyla sürmek ve kavāk merhemi sürmek (5) nāfi' dir ve gāhice kavāk merhemine günlük ve gıl-ı ermeni zamm olunur ise (6) dağı a' lā olur ve bu merhem dağı gāyet nāfi' dir şıfatı budur ayva (7) çekirdeği lu' ābı ve bezr-i қаtūnā lu' ābı sekizer dirhem marazī ve üstübec (8) ve maştakī yarımşar dirhem bunları kifāyet miqdārı gül yağıyla merhem (9) idüp meme başlarına süreler ve bādem yağını berāberi yumurta yağı (10) ve bir miqdār bal mūmıyla merhem idüp sürmek gāyet nāfi' dir (11) kıllit-i lebeni'l-murzi'a emzikli hātunun südi az olmak sebebi (12) gıdānı az olduğındandır veyā dem az olduğındandır veyāhūd (13) memelerde olan kuvvet-i muğayyire za' if olup süd hāşıl ide- (14) medüğindendir ve gāhice āhar sebebdan dağı olur meşelā memelerde şiş (15) olmak ve gayrısı gibi 'alāmeti sebebiñ tekdaddümüyle bilinür 'ilācı sebebi (16) ne ise aña göre tedbīr ideler ba' de süd arturıcı mu' tedil (17) ve laṭif gıdālar ile tedbīr ideler meşelā rafādan yumurta ve kaya (18) balığı ve fıstık ve bādem ve kıızıl üzüm ve tāze piz gibi gıdālar yiyeler (19) ve rāziyāne ve anīsūn ile kaynamış arpa şuyı içeler ve bedeni it' āb (20) ider hareketden ve korkmağdan ve darılmağdan şakınalar ve eger bu mişilli (21) tedbīr kifāyet etmez ise süd arturıcı devālar isti' māl ideler meşelā (22) tāze rāziyāne ve anīsūn ve şu teresi tohumı ve torağ otı gibi (23) ve bunlar dağı kifāyet etmez ise kurumuş yir şoğulcanı bir dirhemini (24) rāziyāne şuyı ile isti' māl ideler kezālik müdebber billūr mi' deyi (25) isti' mālī dağı gāyet nāfi' dir ve bu mürekkeb devā dağı südi

372b

(1) arturur şıfatı budur rāziyāne ve kerefs birer kabza kabuğı çıkmış arpa (2) yarım kabza kara nohūd dört dirhem bunları bir pilic ve kifāyet miqdārı (3) şu ile kaynadup ve süzüp şeker ile ezüp içeler ve bu sefūfī dağı (4) gāyet nāfi' dir şıfatı rāziyāne tohumı altı dirhem anīsūn bir buçuğ dirhem şu tere- (5) si tohumı yarım dirhem sefūf idüp bir dirhemden iki dirheme dek isti' māl (6) ideler ve üzerine bir kase tavuğ şuyı içeler sefūf-ı āhar anīsūn (7) ve rāziyāne tohumı ikişer dirhem kurumuş şoğulcan sekiz dirhem şeker altı (8) dirhem sefūf-ı āhar anīsūn ve rāziyāne tohumı ve sīsāliyūs yarımşar (9) dirhem müdebber billūr mi' deyi şülüş dirhem şeker mecmū' eczā miqdārı ola mecmū' ı (10) iki şerbetdir ve dağı memelere

rāziyāne ve kerefs ṭabḥını kimād ideler ve zanbaḳ (11) yağıyla yağlayalar keşret-i dūrūrı'l-leben sūd çok olup meme- (12) lerden aḳmaḳ bunuñ sebebi ğıdānıñ ve demiñ çokluğudur ve kuvvet-i muğayyire (13) ḳavī olduğındandır 'ilācı mümkün olduğu mertebe ğıdāyı az yiyeler (14) ve ḳan aldırılar ba' de sūdi ḳurudıcı şeyler isti' māl ideler (15) meşelā na' nā ve semiz ḳabaḳ ve baldıran gibi ve bu zımādı memeleriñ üstüne (16) ḳoyalar şıfatı kerefs yaprağı ve ebegümeci yaprağı ve na' nā yaprağı birer ḳabza (17) kimmūn ve boy toḥumu dörder dirhem papadya ve iklilü'l-melik yarımşar ḳabza bunları (18) şarāb ile ḳaynadup yaḳı ideler ve baḳılla otını sirke ve 'asel ile yaḳı (19) etmek kezālik sirkeyle kimmūnı ṭabḥ idüp kimād etmek daḥı nāfi' dir ve yigirmi (20) dört dirhem terementiyi şarāb ile yıḳayup üç 'aded yumurta şarusı (21) ve şülüş dirhem za' ferān ve kifāyet miḳdārı bal mūmiyla merhem idüp memelere süreler (22) ve gāhice ḳābız ve rādi' devālar ḳoyalar memelere sürmek daḥı nāfi' dir meşelā (23) mersin yağı ve gül yağı gibi ve sirkeyle gıl-ı ermenī sürmek kezālik mercimek (24) otı ile gül yağı sürmek daḥı nāfi' dir tedbīrū'l-murzi' a sūd (25) emzirenlere tedbīr etmek lāyık olan ğıdā ile tedbīr etmektir meşelā laṭif

373a

(1) ve mu' tedil ğıdālar yedireler tavuḳ eti ve yengec kebābı ve bādem ve ḥurma (2) ve kızıl ve fıstıḳ gibi ve acılardan ve tuzlulardan iḥtirāz ideler ve eger (3) bedeninde aḥlāt var ise tenḳıye ideler ve gül-i mükerreri şarābıyla ve mecūḳān (4) ve rāvend ile ḥuşūşan sūdiñ mā'iyeti çok ola ve eger sūd ğalīz (5) ise rāziyāne ve zūfā ve hindibā-ı berri gibi mūmiyā devālar içüreler (6) tedbīrū'l-eṭfāl ya' nī ma' şūmlara olan tedbīr budur ki lāyık olan (7) ayaklarına metānet gelmedikce yürütmeyeler ve mehīb şadālar işitdirmeyeler (8) meşelā zil ve tavul ve ṭop ve tüfenk şadāşı gibi ve bedenini şıkça şıkça (9) yuyalar ki terleyüp kirlenmeye ve göğsünde ve boğazında balġam olup (10) zaḥmet virirse bir miḳdār bal yaladalar ve bal ile ḳuşduralar ve bedenleri (11) süst ve gevşek olursa ba' zı ḳābız şularla yıḳayalar ve emdigi (12) sūd kifāyet etmezse şekerli bādem ḥarīresi yedireler ve eger ṭabī' atları (13) ḳabz olursa laṭif iḥtiḳānlar ideler meşelā bir fincān ebegümeci ṭabḥına (14) dört dirhem ḥām şeker ve beş dirhem bādem yağı ḳoyup iḥtiḳān (15) ideler yāḥūd ufacıḳ şāflar yapup getürdeler ve birḳaç aylık (16) olduğdan soñra ḥāş etmek içini sūd ile lapa gibi pişürüp (17) yedireler ve dişleri bitdikde daḥı ḳavī ğıdālar vireler meşelā et şuyı (18) gibi yāḥūd et şuyı ile veyā sūd ile pişmiş pirinç lapası gibi ve memeden (19) kesmek ba' zı ma' şūmları āsāndır ve ba' zıları gücdür ve müddet-i (20) rezā' ın ya' nī ma' şūm emzirmeniñ vaḳti ekşerisi iki senedir ve eḳallı (21) bir senedir ve daḥı ḳaçan memeden kesmek murād eylediklerinde lāyık olan (22) memelere şabr ve pelin gibi acı şeyler süreler ki ma' şūm nefret

eyleyüp (23) āsānılgıla memeden kesile emrāzü'l-etfāl ya' nī ma' şūmlara 'ārız (24) olan maraızlar beyānındadır ma' şūmlara 'ārız olan maraızlar çokdur (25) kimi hıltıdır ve kimi 'ārızıdır ve ekşeriyā maraızları haızmnıñ fesādıdır

373b

(1) ve sū'-i mizācdır huşūşan raṭb ola üstād İbokraṭ fuşūlüñ (2) ikinci maḳālesinde der ki ma' şūmlara ibtidā-i vilādetlerinde 'ārız (3) olan maraızlar ağızlarında yara olur ve sivilce olur ve kışmak (4) ve öksürük ve uyhusuzluk 'ārız olur ve göbeklerinde şiş (5) olur ve kulaqları akar ve dişleri bitdiği vakıtte hummā ve diş (6) etleri gicişmek ve ishāl ve teşennüc 'ārız olur ve meşānelerinde (7) taş ve qarınlarında şoğulcan hāşıl olur ve sidigini tutmamak (8) ve döşege işemek 'ārız olur ve ba' zılarında şarāce ve uyuz (9) ve dürlü dürlü çıbanlar 'ārız olur bu maraızlardan her biriniñ (10) 'alāmetlerini ve 'ilāclarını zıkr eyleyelim tā ki ṭabıbe āsān olup (11) muḳteżā-yı hāle göre tedbır eyleye el-ilācü'l-küllī ya' nī ma' şūmlara (12) olunan 'ilācda kânūn-ı şifā budur ki ḳavī devā virmege cesāret (13) etmeyeler ammā ḳan almada ihtilāf olunup Rāzī Ṭā' ūn risālesi- (14) niñ dördünci bābında dir ki ma' şūmlar beş ayı geçdikden şoñra (15) anlardan hacāmat etmek cā'iz dir ve Şeyḫ İbn-i Sīnā bir yaşını geçdikden (16) şoñra hacāmat etmegi cā'iz gördi ammā zamānımızda bu senede hacāmat (17) olunduğı gibi faşd olunmak daḫı cā'izdir nitekim eṭibbā-i müte'āḫḫirīn (18) bu bābda nice baḫşler eyleyüp tecrübelerini bu minvāl üzere taḫḳīḳ (19) etmişlerdir ammā müşhil virmekde fi' ilī ḳavī olanı virmek cā'iz degildir (20) belki ḫafıfce ihtikān ve mu' tedil şāflar eylemek kifāyet ider ve bu ḫuḳne (21) ma' şūmlara münāsibdir şıfatı benefşe yaprağı ve ebegümeci yaprağı birer ḳabza (22) papadya yarım ḳabza bunları ḳaynadup ve süzüp otuz iki (23) dirhem maṭbūḫa dört dirhem gül balı ve sekiz dirhem benefşe yağı (24) koyup ihtikān ideler ḫuḳne-i āḫarī mā'-i cübn yigirmi dört dirhem (25) gül-i mükerrerı altı dirhem benefşe yağı dört dirhem bunları ihtikān

374a

(1) ideler ve gāḫice müleyyinātdan gül-i mükerrerı ve rāvendli hindibā şerbeti (2) ve sināmeki ve ḳudret ḫelvāsı ve ḫıyārşenbe virilür ve gāḫice daḫı (3) mecūḳāndan bir miḳdār alup cüz' i dārcīn ḳoyup pilic şuyıyla virilür (4) fi ḫümmeyāti'l-etfāl ve'l-ḫaşbe ve'l-cuderī ma' şūmlarda hummā (5) ve kızamık ve çiçek 'ārız olur gāḫice bu maraızlar maddī olur nitekim (6) hummāların 'ārız olması gibi ve gāḫice sirāyet ṭarīḳiyle olur nitekim (7) ḫalkda çiçek ve kızamık zuḫūr etmesi gibi ve gāḫice daḫı 'ārız olur (8) nitekim ağırsı olduḳda ve dişleri bitdikde hummā 'ārız olduğı gibi (9) bunların her biriniñ 'alāmeti sebebiñ taḳaddümünden ma' lūm olur el-' ilāc (10) eger murzı' anıñ südi müte' affin olduğından veyā

şafrası gâlib (11) olduğundan ise mizâcını ta' dîl için arpa şuyı ve marul tabhı (12) ve hindibâ tabhı ve büzür-ı bâride müstahelemini vireler ve gâlib olan hıltı (13) sürdürmek için kudret helvâsı ve hıyârşenbe ve diyâkâtîlikûn (14) vireler ve ma' şûma dağı benefşe şerbeti ve kızu kulağı şerbeti ve ağac (15) kavunu ekşisi şerbeti bunlardan kağısı olursa vireler ve şekerli (16) hindibâ şuyı içüreler ve dağı beline ve arkasına bezr-i kaşûnâ lu' âbını ayva (17) çekirdeği lu' âbını benefşe yağıyla süreler ve arpa ununu kaya koruğı (18) 'uşâresi ile ve yumurta akıyla yağı idüp koyalar ve eger mi' deleri (19) za' if olup ishâl 'arîz olursa bu yağıyı ideler şıfatı (20) gül yağı ve şakız yağı dörder dirhem mercân ve şandal birer şülüş (21) dirhem bunları kifâyet miqdârı bal mûmıyla yağı idüp mi' de üzerine (22) koyalar el-buşûrû'l-lebeniyye buşûr-ı şâmiyye dağı dirler bu maraz (23) şuluca sivilçedir ki ma' şûmların başında çıkar sonra yüzlerine (24) ve gözlerine yayılır halk buña rûhiyye dirler bundan bir rakîk (25) irinli şu çıkar bunun sebebi burkîyetli hıltıdır veyâ asl-ı hılkatinde dem-i

374b

(1) fâsid olmağıdır el-' ilâc hemân olduğu gibi bunun ' ilâcına mübâşeret (2) lâzımdır zîrâ yüzine ve gözine yayıldıktan sonra iş büyür vâcib (3) olan ibtidâen ma' şûma şâhtere şerbeti ve yanmış geyik boynuzıyla (4) şevketü'l-mübâreke şuyı içüreler ve emziren hâton tuzlu ve acı (5) şeyler yemeden şakına ve bedenini tenkıye için müşhil yiye meşelâ râvend (6) ve sinâmeki ve harbak-ı esved ve eftîmûn gibi ve mürekkebâtdan diyâkâtîlikûn (7) ve ıtrîfil-i fârisî kağısı olur yemek münâsibdir ve mizâcını ta' dîl için (8) benefşe hamîresi ve hindibâ şerbeti ve şâhtere şerbeti ve lisân-ı şevr şerbeti (9) isti' mâl eyleyeler ve ma' şûma ' ilâc-ı küllî de zîkr itdigimiz hıkkne-i (10) leyyineyi ideler ba' de ma' şûmun başını ebegümeci ve arpa tabhıyla (11) yıkayalar veyâhûd lâbada köki tabhıyla veyâ hilâliye otı ve pelîn (12) tabhıyla veyâhûd nohûd ve acı bakla tabhıyla yıkayalar ve eger ziyâde tecfife (13) muhtâc olursa bu mezkûrî şarâb-ı kâbızla tabh idüp öylece (14) yıkayalar ba' de olduğu yere mürdeseng ile gül yağı süreler (15) ve bu merhemi sürmek dağı nâfi' dir şıfatı mersîn küli ve fındık (16) kabuğı birer dirhem mürri-i zayy bir buçuk dirhem gülâbla yıkanmış sâde yağı (17) sekiz dirhem bunları merhem ideler merhem-i âhar pazı 'uşâresi ve hilâliye (18) 'uşâresi sekizer dirhem hınzîr yağı on altı dirhem kükürd bir (19) dirhem merhem-i âhar mürdeseng sekiz dirhem üstübec yarım dirhem şabr (20) ve günlük birer buçuk dirhem mürri-i şâfi bir dirhem gül yağı ve sedef yağı (21) her birinden kifâyet miqdârı ola ve bu merhem zîkr olunanlardan kavîdir (22) şıfatı budur gül kurası ve semiz kabağ ve gügercin tersi ve zencâr ve (23) kibrît ikişer dirhem dühn-i 'ar'ar ve dühn-i hıyarî kifâyet miqdârı (24) olup merhem ideler merhem-i

āḥar üstübec ve mürdeseng ikişer (25) dirhem gülnār ve ġārīkūn birer dirhem gül yağı ve sirke kifāyet miqdārı

375a

(1) olup merhem ideler es-sa‘ fetü fī rūs’ü’l-eṭfāl bu daḥı (2) bir çıbandır ki ma‘şūmların başında daḥı olur ma‘lūm ola ki başında (3) olan çıkanlar eger şulu olursa buşūr-ı lebeniyye ve sa‘afe-i raṭbe (4) dirler nitekim beyān olundı ammā bu maḥalde murād sa‘afe-i yābisedir ki (5) kuru olur ya‘nī kabuḳlanur ve ba‘zısı kepeklenür bunuñ daḥı (6) sebebi muḳaddem zıkr olunan gibidir lākin bunuñ maddesi yābis ve muḥterik (7) ḥıltır ‘ilacı evvelā tenḳiye ideler ba‘de üzerine yumşadıcı (8) şeyler süreler meşelā pazı ve ebegümeci ve iç yağı gibi tamām yumşayup (9) kabuḳları düşdükden soñra üzerine bu merhemi süreler şıfatı şāhtere (10) ‘uşāresi ve laḥana ‘uşāresi ve kuzu kulağı ‘uşāresi ve andız (11) ‘uşāresi on ikişer dirhem mürdeseng dört dirhem ḥınzır yağı (12) ve sedef yağı ve bal mūmı her birinden kifāyet miqdārı ola bunları merhem ideler (13) ve tāze ceviz kabuḳını terementi ve yumurta şarusı yağıyla merhem idüp (14) sürmek daḥı nāfi‘dir ve bu merhem daḥı ġāyet nāfi‘dir kükürd iki (15) dirhem ḥardal yarım dirhem fütenc ve semiz kabak birer dirhem sirke sekiz dirhem (16) terementi dört dirhem bunları kifāyet miqdārı bal mūmıyla merhem ideler (17) merhem-i āḥar ḥarbak-ı esved ve ebyaz ve kükürd ve zāc ve kirec ve şab (18) ve māzū yarımşar dirhem zencār iki dirhem dişi zift ve bal mūmı kifāyet (19) miqdārı ola merhem-i āḥar muḥarrik şab ve zāc ve şaḥm-ı ḥanḫal on ikişer (20) dirhem zerāvend-i müdahrec ve rāstik taşı ikişer dirhem zift sekiz (21) dirhem zeyt-i ‘atik elli dirhem bunları merhem ideler ve eṭibbādan ba‘zıları (22) bu marazın devālarında zırnih ve zıbaḳ isti‘māl etmişlerdir lākin (23) lāyık olan bu mişilli devāları isti‘māl etmeyeler zīrā dimāğa muzır (24) olmaḡla belki marīzin helākına mü’eddi olur el-ḳuml ya‘nī beden bitlenmek (25) bunuñ sebebi bir fāsıd ruṭbetdir ki ṭabī‘at anı bedenin saḥḥına def‘

375b

(1) itdikde ol ruṭbet bedeni sed etmesiyle cānib-i feyyāzdan aña nefsi (2) ḥayvāniyyet ifāza olunup bit peydā olur gāḥ bütün bedene yayılır (3) ve gāḥi başda olur el-‘ilāc evvelā bedeni şıkca şıkca pāk ideler (4) ba‘de kehleyi öldürücü acı ve issi devālar isti‘māl ideler (5) meşelā mezvek ve pelin ve kara çöpleme ve sedef ve ḥanḫal ve kükürd ve ḥayvānāt (6) ödleri ve tuzlu şu ve deryā suyu ve acı bakla unı ve servi (7) kozalağı ve andız gibi ya‘nī bunlardan kaḅsı olursa bedenine süreler (8) yāḥūd kaynadup suyu ile yıkayalar ve bu devāyı sürünmek daḥı (9) bedende ve başda olan kehleleri helāk ider şıfatı budur mevzek (10) sekiz dirhem pelin ve sedef dörder dirhem defne yağı kifāyet miqdārı (11) ola ve eger daḥı ḳavī olsun

dirlerse bu terkibe ikişer dirhem kükürd (12) ve naṭrūn zamm ideler devā-i āḥar mevzek üç dirhem acı bakla unı (13) ve şıgır ödi dörder dirhem ġārīkūn üç dirhem kükürd iki dirhem (14) bunları kifāyet miqdārı pelin yağıyla cem' idüp kehle zuhūr iden (15) yerlere süreler ve bunlardan kavī olan devālar ḥarbaḳ-ı ebyāz ve zībaḳ-ı (16) maḳtūl sürünmekdir lākin bunları ma'şūmlara sürmeyeler zīrā ḥaṭarlıdır (17) el-mā'ü'l-kā'in-i taḥte'l-kıḥf ya' nī kafada bınkıldaḳ yerinde ḥādīs (18) olur bir mā'iyetli şişdir sebebi mā'iyetli ruṭūbetiñ ol mevzi' de müctemi' (19) olmasıdır ekşeriyā bu maraz anadan toğma olur 'alāmeti şiş zāhir olup (20) burnundan ruṭūbet aḳmaḳdır 'ilācı ḳurudıcı şeyler ile mā'iyeti ifnā (21) etmektedir bu devā gibi şıfatı budur sümüklü böcegi otuz 'aded merzencūş (22) ve birincās birer ḳabza bunları ḥamīr gibi olunca dögeler ba' de şülüş (23) dirhem kāfur ve südüs dirhem za' ferān ve kifāyet miqdārı papadya yağıyla (24) ḳarışıdırup başa süreler ve burnuna merzencūş şuyı ile cevz-i (25) bevvā yağı çekeler yāḥūd ḳaranfil ve misk ve 'anber çekeler eger bu devālar fā'ide

376a

(1) etmezse a' māl-i bi'l-yedde mahāreti olan cerrāhıñ rā'iyi ile kesmege (2) muḥtāc olur lākin ḥaṭarlıdır er-rīḥ-u taḥte'l-kıḥf ya' nī kafada rīḥ (3) muḥtebes olmaḳ bunun 'ilācı riyāḥı muḥallil devālar ḳoyalar meşelā papadya (4) ve şa' ter ve sedef ve anīsūn ve kimmūn gibi ya' nī bunlardan yaḳı idüp (5) yanaḡa ḳoyalar el-veremü'l-ḥār fi'r-re's ya' nī başda issi şiş olmaḳ (6) bunun sebebi balġamī veyā şafrāwī demdir ve sebeb-i sābıḳı hevānıñ ḥarāretidir (7) veyā ma'şūmuñ emdiği südüñ ḥarāretidir 'alāmeti ḥummāşı olur ve şiş (8) zāhir olup yüzi kızarmaḳdır el-' ilāc ḥuḳne-i leyyine ile bedeni (9) tenḳiyye ideler veyā gül şarābı veyā benefşe şarābı içüreler ba' de şiş (10) üstüne bārid devālar ḳoyalar meşelā marul 'uşāresi ve ḳabaḳ şuyı gibi (11) ba' de gül yağı süreler ve bu merhem daḡı nāfi' dir şıfatı gül yağı dört (12) popoliyūn merhemi ve gülāb ile çıḳmış ḥaṣḥāş toḡumu müstaḥlebi ikişer dirhem (13) yumurṭa aḳı bir 'aded bunları cem' idüp merhem ideler ve ḳaçan madde- (14) niñ inşibābı munḳatı' olup aġrısı ve yanması tesḳin olsa üzerine (15) muḥallil devālar ḳoyalar meşelā papadya ve ṭoraḳ otı ve bunlarıñ ġayrı gibi (16) yāḥūd bu devāyı ḳoyalar şıfatı budur papadya yağı on iki dirhem (17) ṭoraḳ otı yağı dört dirhem yumurṭa şarısı bir 'aded ve daḡı (18) ma'şūmı emziren ḥātun müberrid şeyler isti' māl eyleye meşelā marul (19) ve hindibā gibi ve arpa şuyı içe ve büzūr-ı bāride müstaḥlebi içmek (20) daḡı nāfi' dir eş-şiyāḥ fi'n-nevm ve'l-kābūs ya' nī ma'şūmlar (21) uyḡusu içinde çağırmaḳ ve aġrı başmaḳ bunun sebebi bir yaramaz buḡarıñ (22) fāsīd olmuş ḥılṭdan nāşī dimāġa çıḳmasıdır ve ḥılṭiñ fāsīd olması (23) yā ḥazm fāsīd olduğındandır veyā mi' dede ṭa'ām fāsīd olduğındandır (24) el-' ilāc vācib olan

murzı‘ aya tedbîr idüp südini i‘tidāle getüreler (25) ve ma‘şūma bir kaşık miqdārı bādem yağı veyā gül balı içüreler ve dağı

376b

(1) bu marāza bi‘l-hāşşa nāfi‘ olan devālar müdebber-i mercān ve diyāsantū ve devā-i (2) misk bunlardır ve mi‘desine şakız yağı ve na‘nā yağı ve cevz-i bevvā yağı (3) ve pelin yağı bunların ğayrı şeyler süreler ve ma‘şūmuñ boynuna mercān (4) ve kurd dişi ve geyik boynuzu aşmak ğāyet nāfi‘dir es-seherü‘l-‘ārız (5) li‘l-etfāl ya‘nī ma‘şūmlara uyhusuzluk ‘ārız olmak bunun sebebi (6) mi‘delerinde süd fāsîd olduğındandır yāhūd dimāğlarına yubüset (7) tārī olduğındandır el-‘ilāc bir miqdār haşhāş tohumıyla büzür-ı bāride (8) müstaḥlebi vireler ve ma‘şūmuñ ellerini ve ayaklarını torak otı ve papadya (9) ve haşhāş kabuğı tabḥıyla yıkayalar ve burnuna benefşe yağı veyā haşhāş (10) yağı süreler eş-şar‘a ve ümmü‘ş-şibyān bu marāz ma‘şūmlara ‘ārız (11) olur bir ḥāletdir ki halk buña ḥavāle dirler bunun sebebi çokdur şar‘a (12) bābında geçmiştir ekşeriyā semmīyyetli ve fāsîd ruṭûbetden olur delili budur ki (13) gāhice başlarında bir yaramaz yara veyā sivilce zuhūr ider böyle olması (14) yaramaz ‘alāmetdir nitekim üstad İbokrāt böylece ifāde etmiştir el-‘ilāc (15) nevbet vaktinde bu sefūfî bir miqdār murzı‘ası süd ile ezüp ma‘şūmuñ (16) ağızına koyalar şıfatı budur fāvāniyā şülüş dirhem milḥ-i mercān südüs (17) dirhem altun varağı bir ‘aded yāhūd bu sefūfdan isti‘māl etdireler (18) şıfatı budur incü ve mercān yarımşar dirhem burc ağacı ve iki dirhem kehribā (19) birer dirhem altun varağı altı ‘aded şeker mecmū‘ı miqdārı ola devā-i āḥar (20) fāvāniyā birer dirhem fāvāniyāniñ tohumı ve burc ağacı ve ḥimār-ı vaḥşi tırnağı (21) ve insāniñ kafa kemüğiniñ küli ve kehribā birer şülüş dirhem misk iki ḥabbe (22) bunları dağı sefūf ideler ve rāḥat vaktinde murzı‘aya ve ma‘şūma (23) kabusda geçen devālar ile tedbîr ideler ve bu zıkr olunan sefūflardan (24) dağı isti‘māl etdireler ve ma‘şūmuñ boynuna zümürürd ve fāvāniyā ve kurd (25) dişi aşalar bi‘l-hāşşa nāfi‘dir teşennücü‘l-etfāl ya‘nī ma‘şūmlara teşennüc

377a

(1) ‘ārız olmak bunun sebebi sar‘aniñ sebebi gibidir ve ‘ilācı dağı āniñ (2) ‘ilācı gibidir ancak bu marāzda tesbīḥ kemüklerine ḥatmî ve zanbağ ve fāvā- (3) niyā ve papadya tabḥı ile kimād ideler ba‘de soğulcan yağı ve irsā (4) yağı ve tereminti yağı ve ıştırak yağı ve kaz yağı ve insāniñ iç yağı (5) bu yağlardan kağırsı olursa süreler veca‘ü‘l-üzñ ve seyelān-u (6) ruṭûbethā ma‘şūmlara kulağ ağrısı ‘ārız ve kulaqları akmak (7) ve yara olmak bunun sebebi dimāğdan ruṭûbet mündefi‘ olmağıdır bu marāzların (8) her biri maḥallinde geçmiştir lākin bu maḥalde lāyık olan mu‘tedil devālar isti‘māl (9) olunmağıdır ammā veca‘i teskîn için

kulağa gül yağı veyā benefşe yağı veyā haşhāş (10) kabuğı tabhı tamladalar ammā kulağda olan yarayı kurutmak için gül balı (11) ve balı şuyı veyā torağ otını şarāb ile ezüp koyalar veyāhūd irsā (12) ve mürr-i şāfi ve za‘ ferān bunları balıyla ve şarāb ile karışdırup ılıcağ (13) kulağa koyalar ve bu devāyı komağ dağı nāfi‘ dir ‘ asel dört dirhem şarāb (14) on altı dirhem şab ve za‘ ferān ve būre birer şülüş dirhem bunları mu‘ tedil ateşde (15) bir yere cem‘ idüp yakı ideler ve kenevir tohumı yağını şarāb ile komağ (16) kulağ ağrısına ‘ azīm fā’ide ider el-kulā‘ ve buşürü’l-fem ve evrām (17) ü’l-halk fi’l-eṭfāl ma‘ şümların ağızlarında ve boğazlarında şiş (18) olmak ammā kula‘ olduğda ‘ ilācı bir miqdār mercimegi döğüp bal ile karışdırup (19) ağızda olan yaralara süreler yāhūd darı unını bir miqdār gülāb ile (20) ve zeyt-i infākla karışdırup süreler ammā boğazda şiş olduğda (21) ‘ ilācı hūkne-i leyyine ile veyā şāf ile tabi‘ atı teleyyün ideler ba‘de gül balıyla (22) veyā mersin şarābıyla veyāhūd ceviz rubbı veyā tut rubbı ile gargara ideler (23) ve taşradan boğazına tatlu bādem yağı veyāhūd heyū- (24) farikūn yağı süreler nebātü’l-esnān ma‘ şümların dişi (25) bitdiği vakitte ishāl ve hummā ‘ arız olur bunların ‘ ilācları kendi

377b

(1) bāblarında zıkr olunmuşdur lākin bu maḥalde lāzım olan dişlerin sühütle bitmesidir (2) bunun ‘ ilācı diş etlerine bal ile taze tereyağı süreler ve diş biten mevzi‘ e (3) taşradan kimād ideler meşelā ḥatmī ve torağ otı ve papadya bunları kaynadup (4) kimād ideler ve ḥatmī lu‘ ābıyla yumurta şarusını yakı idüp koyalar dişleri (5) sühulet ile bitürür dıfda‘ ü’l-lisān bu maraz muḥaddem dağı beyān olunmuşdur (6) ammā ma‘ şümlarda olduğu vakitte münāsib olan bir miqdār nişādırı günlük (7) ile döğüp üzerine başalar yāhūd diş otını veyā şa‘ teri gül balıyla (8) karışdırup sürterler ve bu devā dağı nāfi‘ dir şıfatı budur yengec kemügi ve hacı (9) bektaş tuzu birer dirhem sünger küli üç dirhem bunları iyice döğüp (10) bundan dil altına sürterler ve taşradan çenesinin altına kaz tersini bal ile (11) yakı ideler en-nezletü ve’s-sü‘ ālü ve zıku’n-nefs fi’le’l-eṭfāl ma‘ şümlarda (12) nezle ve öksürük ve nefes tırlığı olmak ve bunların sebebi haşmları fāsıd olmağıdır (13) ve dimāğlarında ruṭūbet olup haşm olunmadık buḥārı dimāğ kabūl etmesidir el-‘ ilāc (14) evvelā murzı‘ anın bedenini tenkıye ve mizācını ve südini ta‘ dıl ideler ma‘ şümüñ (15) tabi‘ atını telyin için bir miqdār kudret helvāsı veyā gül şarābı ile veyāhūd (16) hıyārşenbe balı vireler yāhūd tatlu bādem yağıyla nebāt şekerı vireler ve (17) tenkıyeden sonra bal ile ketān tohumı la‘ ūk idüp vireler veyā balıyla kimmün (18) veyā şeker ile rāziyāne ‘ uşāresi vireler ve şerbetlerden ‘ unnāb şerbeti (19) ve baldırıkara şerbeti vireler ve eger maddesi galiz ve yelmeşik olursa (20) zūfā şerbeti veyā ferāsiyün şerbeti ve ba‘ zı münāsib la‘ ūklar vireler ve bir miqdār (21) pamuk tohumı döğüp bādem

yağıyla ve şekerle karışdırup ma' şūmlara yalatmak (22) öksürüklerine gāyet nāfi' dir yāhūd bir miqdār muḳaṭṭar rāziyāne yağından (23) şeker ile vireler ve eger nezle issiden ise büzür-
ı bāride müstaḥlebisi ve bārid keşirā (24) la' ūḳı vireler ve başa günlük ve gül kurusundan yakı ideler ve ṭabanları (25) altına kuşt yağı veyā defne yağı süreler ve burnına acı bādem yağı süreler

378a

(1) ve eger (2) üstü çizilmiş (3) üstü çizilmiş (4) üstü çizilmiş¹³ (4) nefes (5) almaḳda zaḥmet çeker ise burnına ve arkasına bādem yağı ve papadya yağı ve ṭavuk (6) yağı süreler el-fuvāk-
ı fi'l-eṭfāl ma' şūmlara ınçırık ' āriz olmak sebebi (7) mi' delerinde yaramaz ḥılṭ olmaḡla sūd fāsīd olduḡındandır veyā mi' delerinde bürüdet (8) olduḡındandır eger mi' delerinde fāsīd ḥılṭ var ise parmaḡını veyā bir bir ṭavuk (9) yelegini bādem yağına bulayup ma' şūmuñ aḡzına şokup kuşduralar ki (10) mi' de pāk ola yāhūd gül şarābıyla veyā gül balıyla ihtikān ideler ba' de gıl-ı ermenī (11) ile veyā mercān ile gülbeşeker yedireler ve eger bürüdetden ise na' nā şerbeti (12) veyā petūnīka şerbeti içüreler ve mi' desine pelīn ve na' nā ve şa' ter bunları (13) kaynadup kimād ideler ba' de şakız yağı ve ṭoraḳ otı yağı süreler yāhūd (14) na' nā ve ṭoraḳ otını şakız yağıyla yakı ideler veyāhūd şakızı ve günlüḡi (15) yumurṭa aḡıyla yakı idüp mi' de üzerine koyalar el-ḳay'ü'l-' ārizü'l-e (16) ṭfāl ma' şūmlara ḳay' ' āriz olmak mi' deleri za' if olduḡındandır veyā sūd (17) fāsīd olduḡındandır veyāhūd dimāḡdan mi' deye ruṭūbet dökülmesindendir (18) el-' ilāc eger mi' dede fāsīd şey' var ise gül şarābıyla ve ayva şarābıyla veyā gül balı ile (19) tenḳiye ideler ba' de mi' deye~ ḳuvvet virir nāfi' dir şıfatı 'ūd ve mercān ve maştakī (20) yarımşar dirhem ḥavlıncān sūdüs dirhem bunları ayva şarābıyla la' ūḳ idüp (21) isti' māl ideler ve eger mi' dede ḥarāret var ise rībās şerbeti ve rümmā- (22) neyn şerbeti içüreler ve bu merhemi yapup mi' de üzerine süreler nāfi' dir (23) şıfatı budur maştakī yağı ve ayva yağı ve pelīn yağı dörder dirhem cevz-i bevṵā (24) yarım dirhem ḳaranfil şülüş dirhem kifāyet miqdārı bal mūmıyla merhem ideler ve bu kimādı (25) etmek daḡı nāfi' dir gül ḳurusı yarım ḳabza na' nā ve ṭopalaḳ ve mersīn toḡumu

---

~ na' nā şarābıyla ve ayva şarābıyla ḳuvvet vireler ve bu devā daḡı mi' deye

378b

(1) ikişer dirhem bunları şarāb ile kaynadup ve bu maṭbūḡa bir süngeri batırup (2) ma' şūmuñ mi' desine koyalar ve bu yakıyı daḡı ideler şıfatı budur bir parḳa (3) etmek içini ateşde ḳızardup sirkeyle yaturalar ve bunun içine üç (4) 'aded yumurṭa şarusı ve bir miqdār daḡı

---

¹³ işbu maḡal ~mükerrer olmaḡla mensūḡdur

na' nā ' uşāresi veyā kırı na' nā (5) koyup yağı ideler ve eger harāreti olursa mi' deye mersin yağı ve gül yağı (6) süreler ve mercān aşmak bi'l-ḥāşşa fā'idesi ' azımdır mağşu'l-eṭfāl (7) ma' şūmların göbegi burmak gāhice rihden olur ve rihleri olan şeyler (8) tenāvülünden olur ve gāhice şafrādan ve şoğulcandan dağı olur el-' ilāc ibtidā (9) ḥuḳne-i leyyine ideler ḥuḳne-i leyyine ideler bu ḥuḳne gibi yapışkan ve papadya yarımşar (10) ḳabza bunları et suyuyla ḳaynadup bu maṭbūḥdan yigirmi dört dirhemine (11) sekiz dirhem gül balı ve bir yumurta şarusı koyup ihtikān ideler ve şekerle (12) tatlu bādem yağı veyā anīsūn yağı içüreler ve ḳarnına papadya ve ṭorak otı (13) ve boy tohumı bunları ḳaynadup kimād ideler nefḥu'l-merāk ma' şūmların boş (14) böğri şişmek gāhice hażmın fesādından olur ve gāh mi' deniñ bürüde- (15) tinden veyā şişürici ğıdālar yemekden olur el-' ilāc ṭabī' atı telyin ideler (16) nitekim zıkr olunmuşdur ba' de fāvāniyā ve kimmūn ve irsā bunlardan ḳanğısı olursa (17) bal ile vireler ve papadya ve kimmūn ile kimād ideler ve papadya yağı ve sedef yağı (18) ve defne yağı bunlardan dağı ḳanğısı olursa süreler el-ishāl (19) ma' şūmlar ishāl ' arız olmak hażmın fesādından olur ve dişleri bitdiği (20) vaḳitte olur ve mi' deleri za' if olduğundan ve nezleden veyā bir ḥiddetli (21) ḥılt bağırsakları incitdiği için olur bunların her biri sebebinden ma' lūm (22) olur el-' ilāc evvelā murzı' aya tedbīr olunup yaş meyvelerden men' ideler (23) eger ishāl ḥıltıdan veyā südiñ fesādından ise gül balı veyā müşhil gülbeşeker ile (24) ḳudret ḥelvāsı virüp tenḳıye ideler veyāḥūd bu ḥuḳneyi ideler şıfatı (25) budur darı ve helilecāt her birinden birer miḳdār alup şu ile ḳaynadalar

379a

(1) ve bu şudan yigirmi dört dirhemine sekiz dirhem (2) gül şerbeti koyup ihtikān ideler ve tenḳıyeden soñra ḳabız devālar (3) vireler meşelā gül şerbeti ve mersin şarābı ve ayva şarābı gibi mercān (4) ve incü ve geyik boynuzu ve mersin tohumı ve dem-i aḥaveyn bunlardan dağı (5) isti' māl olunmak münāsibdir ve yumurta şarusını pekçe pişürüp üzerine (6) döğülmüş kıızı kılağı tohumı eküp yedireler yāḥūd cevz-i bevvā ve maştakī (7) birer şülüş dirhem saḥḳ idüp ayva şarābıyla içüreler ve bu devā dağı (8) ishāle nāfi' dir şıfatı budur şabr ve gül ve ḳaraḳoz ve ṭurmentilā birer dirhem (9) bunları bir kerre ḳaynadup ve süzüp bu şudan yigirmi dört dirhemini (10) rībās şerbeti ile ezüp içüreler ve mi' desine mersin yağı ve şaḳız (11) yağı süreler yāḥūd bu merhemi süreler şıfatı budur gül sekiz dirhem mersin (12) tohumı ve maştakī ikişer dirhem mersin yağı ve bal mūmı kifāyet miḳdārı ola (13) merhem ideler ve bu zimādı etmek dağı nāfi' dir arpa unı on altı dirhem (14) gül sekiz dirhem dem-i aḥaveyn ve gülnār ve maştakī ve günlük ikişer dirhem bunları (15) saḥḳ idüp kifāyet miḳdārı sirke ve yumurta ağıyla yağı ideler ve eger (16) ishāl şovukdan ise ' alāmeti çıkan şüfl beyāz olur ve

ḥarāreti olmaz (17) ‘ilācī maṣṭakī ṣarābī ve na‘nā ṣarābī ve ayva ṣarābī içüreler ve cemī‘ (18) eṭibbā kıatında tecrübe olunmuştur ki keçi oğlağı mayasından ve tavşan (19) mayasından südüs dirhem miqdārı içmek ğāyet nāfi‘ dir ve taşradan (20) kıarnına na‘nā ve kimmūn ve gülnār ve pelīn ve maṣṭakī bunlardan yağı idüp kıoyalar (21) i‘tikāl-u ṭaba‘i‘l-eṭfāl ma‘şūmlarınḡ ṭabī‘atı kıabz olmak lezc ve ğalīz balğamdan (22) olur ve şüfl yābis olduğundan olur yāḥūd şafrānıḡ muqavvī olan (23) ödde sedde olmağla bağırsaklara şafrā dökülmedüğinden olur ammā lezc (24) balğamdan veyā yubūsetden olanın ‘alāmeti kıarnı şişmekdir ve yelleri olmağıdır (25) ve aşağıdan kııķan şüfl yābis olmağıdır ve ödde sedde olmasının ‘alāmeti

379b

(1) bedeni şarı olup aşağıdan kııķan şüfl beyāz olmağıdır el-‘ilāc (2) evvelā sebebinı izāle ideler müleyyin şeyler içüreler meşelā ebegümeci incir (3) ile pişürüp şuyından içüreler ve kıarnına diyālītā merhemi ve tavuķ (4) yağı ve sāde yağı sürerler ve eger ğalīz hıltı olursa gül-i mūkereri (5) ve gül balı ve laḥana ṭabḥını ‘asel ile vireler ve eger ödde sedde var ise (6) birer miqdār ırak ve rāziyāne köki ve baldırıķara bunları kıaynadup (7) içüreler ve fāre tersinden yarım dirhem alup kifāyet miqdārı (8) keçiniḡ iç yağıyla şāf ideler veyāḥūd bir miqdār şābūn ve bir miqdār (9) tuz ve bir kıaşıķ miqdārı ‘asel bunları bir yerde pekçe kııvām virüp (10) igde çekirdegi miqdārı şāflar idüp isti‘māl ideler ve büyük (11) içün olursa ḥurma çekirdegi miqdārı şāflar ideler ğāyet (12) mā‘emūnū‘l-ġā‘ile laṭif şāfdır ṭabī‘atı telyīn ve rīḥleri taḥlīl (13) ve teskīn ider ve bu ihtikānları etmek dağı nāfi‘ dir zeyt yağı yigirmi (14) dört dirhem ḥām şeker iki dirhem yumurṭa şarusı bir ‘aded (15) tuz üç ḥabbe bunları ihtikān ideler ḥuķne-i āḡarī ḡaṭmī köki (16) dört dirhem ebegümeci ve yapışķan yarımşar kıabza papadya ve ketān toḡumu (17) ve boy toḡumu birer dirhem bunları kıaynadup bu maṭbūḡdan yigirmi dört (18) dirhemine üç dirhem ḡıyārşenbe balı ve sekiz dirhem zeyt yağı ve bir yumurṭa (19) şarusı kıoyup ihtikān ideler ve kıarnına sāde yağı ve bādem yağı (20) ve tavuķ yağı süreler veyāḥūd buḡūr-ı meryem köki ‘uşāresi (21) süreler ve bu merhem dağı nāfi‘ dir şabr iki dirhem şıgır ödi (22) bir dirhem saķmūniyā şülüş dirhem bunları kifāyet miqdārı sāde yağıyla (23) bir ceviz kıabuğına kıoyup ma‘şūmuḡ göbegine kıoyalar ve bu merhem dağı (24) ma‘şūmuḡ kıarnına sürmekle kıabzı def‘ ider şıfatı budur sāde (25) yağı ve tavuķ yağı ve kıaz yağı dörder dirhem bādem yağı~ üçer dirhem

---

~ ve bezr yağı

380a

(1) şığır iligi ve diyālītā merhemi ikişer dirhem bal mūmı kifāyet miqdārı (2) ola ve eger ma' şūm büyücek ise yıkanmış terementiden nohūd miqdārı (3) yedireler yāhūd hıyārşenbe balı veyā erik ma' cūnı yedireler (4) el-dān muḳaddem beyān olunmuş idi ki şoğulcan bağırsakların ruṭūbetinden (5) hāşıl olur ve gāhice ma' şūmlarda ana ıarnında iken daḥı (6) hāşıl olur 'alāmeti kuşmağla ve aşığıdan şüfl ile gāhice (7) şoğulcan çıkmaktadır ve ağız bed ıoḥar uyḥusı arasında şıçrar (8) ve ıorıar ve ıurı öksürüğü olur ve göbeğı burar ve gāhice (9) şar' a ḥāleti gibi ḥālet gelür ve uyḥusı arasında dişlerini (10) ııcırdadır ve burnı gicişür ve ıarnı şişer ve sıtması olur ve bedeni (11) arı olur ve ṭabī' atı leyyin olur el-' ilāc evvelā yaşı gıdālardan (12) ve meyvelerden şakınalar ve ṭa' āmına yanmış geyik boynuzı ıoyalar (13) ve sibistān ṭabḥı ve ayrıı ṭabḥı içüreler ve ba' zı münāsib şerbetlere (14) bir miqdār limon şuyı veyā ağac ıavunı ekşisi şuyı veyā bir iki (15) ıatre rūḥ-ı zāc ıoyup içüreler ve şeker ile rāvend ve ıarolīnā (16) ve ḥorāsānī isti' māl etmek şoğulcanın cemī' envā' ına ' ilāc- ı kāfidir (17) ve bu sefūf daḥı gāyet nāfi' dir şıfatı ḥorāsānī iki dirhem ıaro- (18) līnā ve muḥriı geyik boynuzı birer dirhem fāvāniyā ve müşk-ı ṭarāmşi' (19) ve mercān birer şülüş dirhem bunları sefūf idüp şülüş dirhemden (20) yarım dirheme dek isti' māl ideler ve şeftālū ıiıeğı ḥamīresi (21) ve egreli köki ṭabḥı isti' māl etmek daḥı gāyet nāfi' dir ve eger (22) şoğulcanla ḥummā-i ' ufuniyye olursa limon şuyı ve nār şuyı ve ṭurunc (23) şuyı ve yanmış geyik boynuzı ve pādzeḥr ve diyāsentā bunlardan (24) ıanğısı olursa isti' māl etmek kifāyet ider ve bu devādan (25) içürmek daḥı gāyet nāfi' dir ayrıı şuyı otuz iki dirhem

380b

(1) ağac ıavunı ekşisi şarābı sekiz dirhem benefşe şarābı dört dirhem (2) rūḥ-ı zāc üç ıatre miqdārı şerbeti bir ıaşııdır ve ıarnına sürmekle (3) şoğulcanı helāk iden devālar pelin ve şeftālū yaprağı ve acı baıla (4) ve şığır ödi ve heyūfarııūn bunlardır ve pelin ' uşāresiyle bir miqdār (5) tiryāk ezüp ıarnına sürmek bu daḥı şoğulcanı ııırar ve bu merhem (6) daḥı böyledir şıfatı budur pelin ve ıörek otı ikişer dirhem acı (7) baıla unı on altı dirhem sedef ' uşāresi on iki dirhem pelin (8) yağı ve sedef yağı kifāyet miqdārı ola bunları merhem idüp ıarnına (9) süreler ve eger ḥummāsı olursa bu merhemi süreler şıfatı semiz otı (10) ' uşāresi ve şeftālū yaprağı ' uşāresi yigirmi dörder dirhem sirke (11) sekiz dirhem acı baıla unı kifāyet miqdārı ola fatḫu'l-eṭfāl ma' şūm- (12) ların ıaşığı yarılmaı bunun sebebi muḳaddem zıkr olunan fatḫın sebepleri (13) gibidir ve ma' şūmlarda pek öksürmekden ve ağlamaıdan ve pek ıağıırmaıdan (14) olur ve gāhice ıaşığa bir mā'iyet nāzil olur ammā fatḫ olmaz 'alāmeti (15) zāhirde görünür ' ilācı ṭabī' atı telyin ideler ḥarekete ıudreti (16) var ise

hareketden men' ideler ve üzerine fatka maḥṣūṣ devālar (17) koyalar bu zīmād gibi şıfatı budur siñirli yaprağı ve karağoz dörder dirhem (18) mercimek unı ve bakla unı ve gül kurusu ikişer dirhem günlük (19) bir dirhem bunları yumurta ağıyla yakı idüp kasiğa koyalar ve pekçe (20) bağlayalar ve bu yakı evvelkiden kavīdir şıfatı budur günlük ve servi (21) kozalağı ve şabr ve aḳākiyā ikişer dirhem mürri bir dirhem bunları maḥlūl-ı kīr (22) ile yakı ideler ve bir miḳdār kūmālīmi didikleri zamḡdan alup (23) sirke ve yumurta şarusı yağıyla ḥall idüp yakı etmek ḡāyet (24) nāfi' dir ve karağozdan yakı etmek veyā sefūf veyā ma' cūn idüp (25) isti' māl etmek ḡāyet nāfi' dir ve bu maṭbūḥ daḡı fatkī oñuldur şıfatı

381a

(1) budur karağozuñ şaḡiri yarım kabza karağozuñ kebiri dört (2) dirhem bunları yüz dirhem şu ile kaynadup ve süzüp şeker ile (3) içeler ve eger mā'iyet nāzil olduğundan ise bu yakıyı koyalar (4) nāfi' dir bakılla unı ve ketān tohumı unı ve boy tohumı unı ve papadya (5) ve kimmūn bunlardan yakı ideler ve daḡı kasiğa yir merveri yağı (6) ve sedef yağı ve defne yağı süreler nāfi' dir ḡurūc-ı sürret- (7) ü'l-eṭfāl ma' şūmlarınḡ göbegi çıkmak ya kabileninḡ taḳşirātıdır ki (8) göbegi kesdikde bir eyüce bağlamamışdır yāḡūd ruṭubetli ḡılıñ (9) inşibābıdır veyāḡūd fatk sebeblerinden nāşidir el-' ilāc ma' şūmı (10) hareketden men' ideler ve şişürici ta'āmlar yedirmeyeler ba' de kimmūn (11) ve defne tohumı ve acı bakılla unı bunlarınḡ birer miḳdār alup şarābla yakı (12) idüp göbege koyalar yāḡūd siñirli yaprağından yakı idüp (13) koyalar ve göbegi yerine koyup üzerine za' ferān yakısı komaḡ kifāyet (14) ider kezālik yumurta ağıyla na' nā kurusu komaḡ daḡı nāfi' dir ve bu yakı (15) daḡı ḡāyet nāfi' dir servi kozalağı ve günlük ve mürri ve maṣtakī ve ānzerūt (16) ve şab ve balık tutkalı birer dirhem bunları kifāyet miḳdārı yumurta ağıyla (17) yakı ideler ve bu sefūf daḡı isti' māl olunmak nāfi' dir karağozuñ (18) kebiri ve mercān ve maṣtakī ve 'aşāü'r-rā' i rā' i birer dirhem bunları sefūf ideler (19) verem-i sürretü'l-eṭfāl ma' şūmlarınḡ göbeginde şiş olduğda ' ilāc (20) münāsib devālar ile maddeninḡ inşibābını def' idüp veca' ini teskīn ideler (21) meşelā bu yakıyı koyalar ebegümeci maṭbūḡı sekiz dirhem arpa unı dört (22) dirhem acı bakla unı ve boy tohumı unı ikişer dirhem bunları lapa gibi (23) pişürüp ve kifāyet miḳdārı gül yağı koyup yakı ideler ve bu devā (24) maddeninḡ inşibābını men' ider şıfatı budur günlük bir dirhem aḳākiyā ve bezr-ı (25) ḡatūnā yarımşar dirhem bunları yumurta ağıyla yakı ideler eger şiş

381b

(1) daḡılmayup deşilmege meyl iderse sā'ir şişlerinḡ ' ilāc gibi ' ilāc ideler (2) ḡurūcu'l-maḡ' ade ya' nā maḡ' ad çıkmak bununḡ sebebi maḡ' adda olan (3) ' aḡalāt gevşedüğinden olur

ve gāhice şovukdan ve zaḥīr ‘illetinden (4) ve ishalden olur el-‘ilāc eger şiş yoğsa maḳ‘ adı içeri kaḳup (5) üzerine bu zerūrī ekeler şıfatı budur gül ḳurusı ve gūlnār ve servi (6) ḳozalağı ve nār ḳabuğı dörder dirhem sumāk ve gūnlük ve maştakī ikişer dirhem (7) bunları ince dögüp zerūr ideler ve eger bu devāyı şarāb-ı ḳābız ile (8) ḳaynadup maḳ‘ ada kimād etseler maḳ‘ adı pekişdirüp çıkmasını men‘ ider (9) ve eger şiş olursa ḥatmī ve ebegümeci ṭabḥıyla kimād idüp ba‘ de zanbaḳ (10) yağıyla yağlayalar ḥaşātü’l-meşāne ma‘ şūmların meşānesinde taş olmaḳ (11) bunun sebebi muḳaddem maḥallinde beyān olunmuştur ‘alāmeti ağrısı olup bevlī (12) ḳatre ḳatre gelmekdir ve gāhice bevlī muḥtebes olur bevlī idemez ve tebevül (13) itdikde bevlī beyāz olur ve ba‘ zı vāḳitde bevlī ile dem çıkar ḥaşāt (14) mecrāyı incitdüğinden ötüri ve ḳaḍibinde gicişme ve meşānede ḳıhllenme¹⁴ (15) olur el-‘ilāc ḡalīz ḡıdalar dan sākınalar ve bu devāları ḳaynadup (16) şuyını ābzen idüp ma‘ şūmı içine oturdalar şıfatı budur ebegümeci (17) ve ḥatmī ve yapışkan ve kerefs ve ṭorak otı ve ketān tohumı ve boy tohumı (18) her birinden bir miḳdār ola ve ba‘ de meşānesine diyālītā merhemi ve zanbaḳ (19) yağı ve ‘aḳreb yağı ve papadya yağı bu yağlardan süreler ve ‘ayn-ı seraṭāndan (20) veyā müdebber kehribādan şülüş dirhem miḳdārı içireler ve ma‘ denūz şuyına (21) üç ṭamla rūḥ-ı zāc koyup içireler ve ḳurşa‘ na ve ṭarāḡiyūn ṭabḥı (22) içmek daḥı nāfi‘ dir ve yarım dirhem terementi isti‘ māl etmek daḥı ḡāyet (23) nāfi‘ dir ve eger ‘usr-ı bevlī meşānede taş ‘alāmeti yoğ iken olursa (24) ayrıḳ ṭabḥı veyā entele ṭabḥı veyāḥūd ḳara noḥūd ṭabḥı içireler veyāḥūd (25) ṭavşanın ḳurumuş ḳanından şülüş dirhem miḳdārını aḳ şarāb ile

382a

(1) içireler ve ekşeriyā bu marāza terementi ile ḥıyārşenbe balı isti‘ māl (2) etmek fā’ide ider el-bevlī-i fi’l-ferāş ma‘ şūmlarda dōşege bevlī etmek (3) ‘aḳalātın gevşemesinden veyā meşāneniñ za‘ findan veyā ruṭūbet (4) ve bürüdet ziyādeliginden olur el-‘ilāc ḳurudıcı ve ḳızdırıcı (5) şeyler ile tedbīr ideler ve yedikleri ṭa‘āmlarına ve içtikleri şularına (6) merzencūş ve zūfā koyalar ve büreyi ve belūt yaprağını ḳaynadup (7) şuyı ile ḳasıḳlarına kimād ideler ve bu sefūf daḥı ḡāyet nāfi‘ dir (8) şıfatı budur ḳoyunun ḳurumuş ḳavuğı ve ḳurumuş ṭavşan ḥayāsı (9) ve ḳurumuş ṭavuk ḳurşağı yarımşar dirhem bellūt yemişi üç dirhem (10) fūtenc ve besbāse birer şülüş dirhem bunları sefūf idüp şülüş dirhem (11) miḳdārını bellūt şuyı ile isti‘ māl ideler sahc-ı efḥāzi’l-eṭfāl (12) ma‘ şūmların buṭları pişmek sebebi bevlīñ ḥaddiyetidir ki doḳundığı (13) yeri yara ider ‘ilācı ḥatmī ve gül ve kepek ve yapışkân bunları ḳaynadup (14) bu şuyı ile buṭlarını yıḳayalar ba‘ de üzerine ḳurudıcı devālar

¹⁴ kıçıklanma

eküp (15) meşelâ mersîn yaprağı ve gül korusı gibi yâhūd günlük ve şab ve gül her (16) birinden döğüp ekeler ve tütüyâ merhemi ve mürdeseng merhemi sürmek (17) dağı nâfi' dir faşl-ı fî emrâzî'l-eṭrâf bu faşl bedenîñ eṭrâfına (18) el ve ayak gibilere 'ârız olan ağrılar ve marâzlar beyânındadır ol marâzlar (19) bunlardır evcâ' u'l-mefâşıl ve'n-nikris ve 'ırķu'nisâ ya' nî eger ağrı bedenîñ (20) oynak yerlerinde olursa veca' -i mefâşıl dirler ve eger ayak parmaklarında zuhûr (21) iderse huşûşan baş parmağdan zuhûr eyleye aña nikris dirler bu marâz (22) nikris tesmîyesiniñ vechi budur ki ayağıñ baş parmağına Yûnânca (23) nikros dirler bu marâz ol mevzî' de zuhûr itdiginden tesmîyetü'l-hâl (24) bâ-ismi'l-maḥall tarîķi üzere nikris didiler bunuñ ağrısı sâ'ir mefâşıl (25) ağrılarında şedîddir ve eger ağrıyan başında kâlçadan zuhûr

382b

(1) idüp dizlere ve topuqlara doğru inerse 'ırķu'n-nisâ dirler ve bu (2) marâzlar ekşeriyâ kandan olur ve şafrâdan olur ve balğamdan dağı olur ammâ (3) sevdâdan olması nâdirdir ve Senârtûs ṭabîb dir ki veca' -i mefâşıl gâhice (4) teferruk-ı ittişâlden olur zîrâ madde mafşallara manşib olduķda kemiyyeti (5) ile 'uzuvuñ ittişâlini ayırır ya' nî ağrısı olduğı gibi şiş dağı olur (6) ve gene Senârtûs dir ki veca' -i mefâşıla bâ' iş olan hılt-ı demiñ ṭortısıdır (7) ve ol ṭortu dağı arzıyyeti ve milḥıyyeti ve kibriyyetli eczâ-i duḡâniyeti müştemeldir (8) pes eger arzıyyet gâlib olursa mefâşıla manşib olan madde müteḥaccir (9) olup taş gibi kalur şaḥibi mafşallarını oynadamaz olur ve eger (12) milḥıyyet gâlib olursa veca' i şedîd olur ve eger kibriyyetli eczâ-i (13) duḡâniyet gâlib olursa veca' i şedîd olur ve hem ḥarreti olur (14) ve bu maddenîñ maḥalli dem olmağla dem ile muḥteliṭ olup demden irmez (15) pes bu taķdırce veca' -i mefâşıl şırf demden yâhūd dem-i balğamiden veyâ (16) dem-i şafrâviden veyâ dem-i sevdâviden olur faķîr dirim ki şol arzıyyet ki (17) milḥıyyetden ve duḡâniyetden ḡâlî olmaya ol arzıyyet demiñ ḡayrı aḡlâṭda (18) dağı olur nitekim 'ilm-i ṭabî'ide behresi olanlara ḡayfi degildir lâkin demde (19) olması zâhirdir ammâ sâ'ir aḡlâṭda olması bellü degildir megerki ḡarâret (20) fâ' il olup ruṭûbeti tebḡîr eyleye ol vakit anlarda dağı zâhir olur (21) ya' nî vel-ḡaşıl veca' -i mefâşıla bâ' iş olan hılt-ı demiñ ṭortusu (22) ve arzıyyeti olduysa ol arzıyyet demde olduğı gibi sâ'ir aḡlâṭda (23) dağı olur pes bu taķdırce veca' -i mefâşıl şırf demden olduğı gibi şırf (24) balğamdan ve şırf şafrâdan dağı olur ve ol arzıyyetiñ tevellüdüne sebep (25) ḡıdâlar ve şarâblardır huşûşan ḡalîz ḡıdâlar tenâvül idenlere ve şarâb (26) içenlerde çok olur ve bu marâz ekşeriyâ cigerlerinde veyâ ṭalaķlarında (27) sū' -i mizâc olanlara veyâhūd bögrekleri za' if olanlara 'ârız olur

383a

(1) sebebi budur ki bu 'üzuvlarda sü'-i mizâc olduğda kuvvet-i dâfi' ya dağı (2) za' f tārī olmağla ol arzıyyeti bevl ile veyā şüfl ile veyā bir gayrı (3) tarīk ile def' idemeyüp bedende bāki kaldıkda gün günden ziyāde (4) olup kanla bile mafşallara dökülür veca' -i mefāşıl hādīs olur ve bu (5) marazın hareketine dağı nice sebebler vardır meşelā çok hareket etmekden ve tok (6) karnına cimā' etmekden ve ta'ām 'akabinde hāmmāma girmekden ve ziyāde gāzabdan (7) ve ahlātın çokluğundan ve yaramazlığından olur ve ol maddeyi (8) 'üzuvuñ kabūl eylemesi ya za' findan veyā bedeniñ esfelinde olduğundan (9) veyāhūd harāret-i gārīziyenin menba' ı olan 'üzuvlardan ba' id olduğundan- (10) dır meşelā el gibi ve ayak gibi ve gāhice bu maraz yaramaz marazlarda 'arız (11) olur cüzẓām ve frenk 'illeti ve sekürbūt ve pelikā didikleri marazlar gibi (12) ve gāhice anadan ve babadan mīraş olur ve ekşeriyyā kibār-ı nāşdan müreffetü'l-bāl (13) olup günāgün ta' āmlar tenāvül itdiklerinden kaç' ı nazar hareket-i bedeniye- (14) leri kıllat ve cimā' a meyleri keşret üzere olanlara 'arız olur ve bu (15) maraz hātunlarda az vāki' olur megerki hayzları muhtebeş ola ve oğlan- (16) cıqlarda dağı az vāki' olur üstād İbokrať der ki veca' -ı mefāşıl oğlan- (17) cıqlarda 'arız olmaz tā ki cimā' etmege kudretleri gelmeye kezālik haşıylerde (18) ya' nī hādımlarda dağı 'arız olmaz dir ammā oğlancıklarda ve hādımlarda (19) veca' -i mefāşıl olduğunu görmüşüzdür 'alāmeti kangı hılтан olmuş (20) ise 'üzuvuñ levninden ve issiliginden ve şovukluğundan ve ağrısının (21) azlığından ve çokluğundan bilinür lākin gāhice madde mafşallara nüfūz (22) etmekle levnden ve lemsden bilinmez belki bu maraza i' timād olunacak 'alāmet (23) hemān mizāc ve nabz ve kārūredir ya' nī tabīb bunlardan istidlāl (24) idüp kangı hılтан olduğunu teşhīş ider ve bu marazın (25) 'ilācında kânūn budur ki mevcūd olan maddeyi taḥlīl ve vāşıl

383b

(1) olacağı men' ile taḥlīl etmektir pes ibtidā ḥuḳne-i leyyine ile tabī' atı (2) telyin ideler ba' de kan alalar ve bu marazda kan almak lāzımdır her kangı (3) hılтан olursa olsun zīrā faşd ile sā'ir ahlāt dağı (4) çıkup marazın maddesine ḥıffet gelür megerki balgam gālib olup (5) harāret-i gārīziye dağı za' if olursa ol vakit faşd terk olunur (6) ve eger ağrı cem' -i mefāşıl olursa ibtidā sağ tarafında çeker tamarından (7) faşd ideler ve eger ağrı bedeniñ bir tarafında ise 'aks-i madde için (8) taraf-ı hılāfından faşd olunur meşelā ağrı sağ elde olsa şol koluñ (9) bāselikinden ve şol elde olursa sağ koluñ bāselikinden faşd olunur (10) ve eger ağrı sağ ayakda ise tūlānen taraf-ı hılāfı olan sağ koluñ (11) bāselikinden faşd olunur ve eger şol ayakda ise şol kıldan faşd (12) olunur ba' de bi'l-kūlliye def' olmaz ise ağrı tarafından dağı faşd olunur (13) ve lāyık olan faşd iderken kanı çok akıtmayalar zīrā kuvvete za' f gelmeye

(14) ve faşddan evvel yāhūd iki faşdıñ arasında ba‘zı munzıc devālar vireler (15) ve eger kan aldırmağa māni‘ olursa hacāmat ideler yāhūd taraf-ı hilāfına (16) sülük yapışdıralar ammā müşhil virmekde cumhūr-ı eṭibbā ittifāk idüp (17) didiler ki bu marazda ibtidāen bir hafif müşhil virüp ba‘de munzıc vireler (18) ba‘de kavī müşhil vireler bu siyāk üzere tedbīr-i tarīk husn ve kânūn (19) müsteḥsendir lākin gāhice hilāf-ı kânūn hareket olunur meşelā kaçan maddenin (20) kıvāmı rakīk ve miqdārı keşir olup hareketde olsa ol vakit nazca müterakķib (21) olmayup hemān kavī müşhil vireler nitekim üstād İbokraṭ böylece ifade etmiştir (22) ammā nazc virüp mizācī ta‘dīl için isti‘māl olunan devālar eger ‘illet (23) harāretten ise hindibā-i berrī ve bostānī ve sekūriyā ve kızı kulağı ve gülbeşeker (24) isti‘māl ideler yāhūd yigirmi dört dirhem gülbeşeker bir dirhem cevāriş-ı (25) şandalin sefūfi ve sūdüs dirhem mercān koyup isti‘māl ideler ve eger ‘illet

384a

(1) balğamdan ve şovukdan ise zūfā şerbeti ve uşul şerbeti ve beznetin şerbeti (2) virler ammā bu marazda ḥālen isti‘māl olunan müşhilāt mādde-i arzıyyenin (3) maḥalli ve mevzū‘ı ḥasebiyle birkaç nev‘dir ya‘nī eger madde-i arzıyyet maḥall-i balğam (4) ise balğamī ve şafrā ise şafrāvī ishāl idici devālar isti‘māl ideler (5) zīrā maḥalli istifrag etmekle ḥāl daḥı iḥrāc olunur ya‘nī meşelā balğamī ishāl (6) etmekle balğamda olan arzıyyet ve ṭortuluk daḥı ishāl olunur ve daḥı (7) müşhilāt didigimiz mecūkân ve sināmeki ve kırtım ve kudret ḥelvāsı (8) ve diyākātīlikūn ve ıtırīl-i fārisī ve söğüd ve zātem bunlardır ya‘nī bunlardan (9) re‘yi ṭabīb ile mukteżā-yı hāle göre isti‘māl ideler ve bu devālardan kavī (10) olan sūrincānlı müşhil ma‘cūnlardır cümleden biri bu ma‘cūndur ki Yūnānca (11) kūyākāştūm tesmiye olunur bilād-ı efrencde bu ‘illet için isti‘māl (12) keşirdir ve bu ma‘cūnı Frenk eṭibbāsından Epūros nāmında bir ṭabīb (13) bir kimse için terkib etmiştir ki ol kimesne bu maraza yigirmi beş sene (14) miqdārı mübtelā olup bir vechile ḥalāş olmayup āḥar bu mübārek (15) devādan isti‘māl itdikde ‘illeti zā‘il ve şıḥḥati ḥāşıl olup bir daḥı (16) ol maraz ‘avdet etmemiştir ve andan şoñra nice kimseler de tecrübe olunup (17) cümlesi marazlarından ḥalāş olmuşlardır şıfatı budur sūrincān-ı ebyaz (18) ve maḥmūde ikişer dirhem kışt ve kimmūn ve karanfil ve zencebīl birer dirhem bunları (19) döğüp kifāyet miqdārı ‘aseli şarābıyla kıvāma getirüp ma‘cūn ideler miqdār-ı (20) isti‘mālī iki dirhemden dört dirheme dekdir ve bu ḥab daḥı bu maraza (21) gāyet nāfi‘ ve mücerrebdır şıfatı budur kemāfiṭūs ve sūrincān ve şabr dörder (22) dirhem kimāderyūs ve karabaş üçer dirhem heyūfariķūn toḥumı bir dirhem bunları (23) ince döğüp terementi ile ḥablar ideler ve bu sefūf daḥı nāfi‘dir şıfatı (24) sūrincān ve türbid

üçer dirhem maḥmûde bir buçuk dirhem zencebîl ve maṣṭakî (25) birer dirhem şeker altı dirhem bunları sefûf ideler ve bir dirhemden bir buçuk

384b

(1) dirheme dek isti' māl ideler ve üzerine bir kâse tavuk suyu nûş ideler (2) ve bu ḥab daḥı Zekerıyyâ-i Râzîniñdir Menşûrî nâm kitabında gâyet medḥ (3) etmişdir mücerrebdır şıfatı budur şabr bir dirhem sūrincân yarım dirhem gül-i bir opû- (4) lûs ya' nî on iki buğday ağır maḥmûde yarım opûlûs sefûf ideler (5) mecmû'ı bir şerbetdir ve bu marazda kay' etmek daḥı ' azîm fâ' idelüdür ḥuşûşan (6) veca' -i esâfil bedende ola ve muḳayyi' virildikde efzâl olan müshilden muḳaddem (7) virmekdir ve tamâm-ı tenḳiyeden soñra terledici devâlar isti' māl ideler ki aḥlâṭ- (8) dan bedende bâkı kalan ter ile def' ola meşelâ yanmış geyik boynuzı ve ântîmon-i (9) mu' arıḳ gibi ve eger aḥlâṭ çok olup maraz daḥı eski olursa çöp (10) çîni ve şapârîna ve şâşafraz ṭabḥı ile terleye ve mizâcî ḥâr olanlar için (11) bu devâlara hindibâ ve şandal ve arpa koyup ḥarâretini ta' dil ideler ve bu maṭbûḥ (12) gâyet nâfi' dir şıfatı şapârîna ve kıranfil ve bostânî köki sekizer dirhem şâşafraz (13) dört dirhem sarı şandal iki dirhem bunları üç yüz dirhem şu ile (14) bir gün bir gece ısladalar ba' de şülüşi eksilince kaynadup süzeler ve bu maṭbûḥ- (15) dan altmış dirhem miḳdârı sıcak içüp terleyeler ve bu marazda taşradan (16) vaż' olunacak devâlar vâcib olan ibtidâ veca' i teskîn idici devâlar koyup (17) ba' de bir miḳdâr taḥlîli olur mu' tedil râdi' ler koyalar ve veca' i teskîn (18) için etmek için süt ile pişürüp cüz' i za' ferân ve bir yumurta şarısı (19) koyup ağrının üzerine koyalar veyâḥûd ebegümeci yaprağı ve ḥaṭmî yaprağı (20) ve laḥana yaprağı ve ayva çekirdegi lu' âbı ve bezr-i ḳaṭûnâ lu' âbı ve ' inebû's-şâ' leb (21) suyu ile çıkmış ḥıyârşenbe balı bunlardan yakı koyalar ve eger şovukdan (22) olmuş ise üzerine papadya yağı süreler ve mürver çiçeği rubbını papadya (23) ile ve gül yağıyla yakı ideler ve daḥı ḥaṭmî köki ve yaprağını ve bir miḳdâr kepek (24) koyup şarâb ve sirke ile kaynadup yakı ideler ve eger şişde kırmızılık (25) var ise üzerine yağlı şeyler ḳomayalar Senârtûs ṭabîb dir ki mefâşıl

385a

(1) ağrısını teskîn itmede tâze peynirden yakı idüp sıkça sıkça deḡişdireler (2) bundan eyü ' ilâc olmaz ve bu yakı daḥı ağrıyı teskîn eyler şıfatı etmek (3) içi elli dirhem bunu süd ile lapa gibi pişüreler ve içine ḥaṭmî (4) toḥumı lu' âbı on altı dirhem papadya ve iklîl-i melik ve gül yağı ve papadya (5) yağı sekizer dirhem ketân toḥumı unı ve boy toḥumı unı ikişer dirhem (6) za' ferân bir dirhem zîmâd-ı âḥar süd on iki dirhem etmek içi beş dirhem (7) arpa unı sekiz dirhem sūrincân altı dirhem za' ferân bir dirhem bunları (8) kifâyet miḳdârı papadya yağıyla yakı ideler zîmâd-ı âḥar etmek içi (9) on altı dirhem şıḡırkıyruḡı çiçeği sekiz dirhem

bunları sût ile (10) pişürüp sekiz dirhem hıyārşenbe balı koyup yağı ideler zīmād-ı āḥar (11) arpa unı ve ketān tohumı unı ve boy tohumı ve bakla unı ve papadya dörder (12) dirhem ḥaṭmī köki ve müşelleş sekizer dirhem gül yağı ve papadya yağı on (13) ikişer dirhem yumurta şarusı üç ‘aded bunları yağı idüp (14) ağrı olan yerlere koyalar ve daḥı şıgırkıyruğı çiçeginden taḳṭīr (15) olunmuş şu mefāşıl ağrılarını teskīn etmekde ‘acāyibātdandır ḡāyet (16) nāfi‘ dir ve eger bu devālar ile ağrı teskīn olmazsa muḥaddir devālar (17) koyalar meşelā benc yaprağı ve baldıran ve lüffāḥ ve afyon ve tāze tütün (18) yaprağı bunlardan ḳaṅḡısı olursa koyalar ve bir miḳdār felūniyā veyā tiryāk (19) veyāḥūd meşer isti‘ māl ideler ve bu zīmād daḥı taḥdīr idüp veca‘ī (20) teskīn ider arpa unı otuz iki dirhem etmek içi yigirmi dört dirhem (21) bunları sūd ile pişürüp sekiz dirhem gül yağı ve üç yumurta şarusı (22) ve şülüş dirhem afyon koyup yağı ideler zīmād-ı diğeri bir parça etmek (23) içini sūd ile pişüreler ve bu maṭbūḥdan yigirmi dört dirhem alup (24) ba‘de za‘ferān bir dirhem günlük yarım dirhem ḳurumuş yir şoğulcanı (25) iki dirhem yumurta şarusı dört ‘aded pāk tohumı ve ḥaṣḥāş tohumı

385b

(1) üçer dirhem bu eczāları saḥḳ idüp bir yere zāmm ideler ve yağı ideler (2) veyāḥūd benc yaprağı ve arpa unı ve gül yağıyla yağı ideler kezālik (3) ‘inebü’s-şāleb yaprağı ve benc yaprağı ve ḥaṣḥāş yaprağı bunları gül yağıyla (4) ve bezr-i ḳaṭūnā lu‘ābı ile yağı ideler ammā bu ‘illetde şırf rādi‘ ḳomaḳ (5) cā’iz degildir belki bir miḳdār muḥallāt ḳarışıdırup ḳomaḳ gerekdir meşelā marul (6) ve ḳaya ḳoruğı ve semiz otı ve siñirli yaprağı ve gül bunlarıñ ḡayrı ḳaṅḡısı (7) olursa bir miḳdār sirkeyle yāḥūd bu devāyı koyalar şıfatı budur gülāb (8) ile çıḳmış bezr-i ḳaṭūnā lu‘ābı on altı dirhem ḥaṭmī lu‘ābı sekiz dirhem yumurta (9) şarusı bir ‘aded kifāyet miḳdārı arpa unı ile yağı ideler nev‘-i āḥar (10) benc ‘uşāresi ve ḳaya ḳoruğı ve marul ‘uşāresi ve gül yağı on altışar (11) dirhem arpa unı sekiz dirhem yumurta şarusı bir ‘aded nev‘-i āḥar gül bir ḳabza (12) boy tohumı unı ve baḳılla unı sekizer dirhem kırmızı şandal bir buçuk dirhem papadya (13) bir miḳdār bunları şu ile pişürüp iki yumurta şarusı ve kifāyet miḳdārı (14) sirke ve gül yağı koyup yağı ideler ve bu ḳabildendir şıgırkıyruğını şarāb (15) ile pişürüp veyāḥūd ḳurbaḡayı zeyt yağıyla pişürüp yağı etmek (16) bunlar ḡāyet nāfi‘ dir ve bunlardan şoñra muḥallil devālar isti‘ māl ideler (17) kimi muḥallil ve kimi buḥūr ve kimi kimād ve kimi zīmād ve kimi merhem ve kimi yağlar ve naṭūllardır (18) ve bu buḥūr muḥallildir şıfatı ‘ūd ve kehribā ve günlük ve zāmg-ı ‘ar‘ar ve bezr-ı benc ve ıştırak (19) ve tekāmekā her birinden berāber saḥḳ idüp ağrı olan yerlere tütüsi (20) vireler ve şıgırkıyruğı muḳaṭṭarına bir parça bez veyā bir süngeri batırup (21) ağrının üzerine kimād ideler yāḥūd

tāze tiryākdan torak otı şuyı (22) ile ezüp kimād ideler ve timür veyā bakır söndürölmüş şuyı ile kimād etmek (23) nāfi' dir ve bu muhallil mefāşılđa olan şişleri dağıdır şıfatı budur sābun (24) on iki dirhem şarāb rūhı ve mürver çiçeğinin muqatţar şuyı on altışar dirhem (25) bir yere cem' idüp yağı ideler nev'-i diğeri bu dağı muhallildir şıfatı budur tatlu

386a

(1) şuyı yengeci sekiz 'aded ḥabbü'l-'ar'ar bir kabza mürre ve günlük sekizer dirhem şarāb (2) yüz dirhem mecmū'ını bir yerde yigirmi dört sāt ısladup ba' de qar'a (3) ve inbik ile taqtir ideler ve bu muqatţarla kimād ideler muhallil-i āḡar maştakī (4) ve günlük ve mürre ve ışk ve muql on altışar dirhem zāc yüz dirhem 'asel iki (5) yüz dirhem şarāb turtusı on iki dirhem şarāb rūhı dört yüz dirhem (6) mecmū'ını bir yerde ısladup qar'a ve inbik ile taqtir ideler ve evvelki gibi (7) isti' māl ideler ve bir miqdār tuzı sirkeyle ve yağla kimād etmek kezālik (8) kükürd kimād etmek ḡāyet nāfi' dir ve bu muhallil yağı dağı ḡāyet nāfi' dir (9) pelin ve ḡuzāmā ve şa' ter ve birincāsf ve petūniķa ve iklil-i melik ve biberiyye ve diş (10) otı ve kemāfiţus ve qarabaş bunlarıñ her birinden bir miqdār alup şuyı (11) ile kaynadup kimād ideler ve mürekkebātđan za' ferān yağı ve tekāmekā yağı (12) ve dilkü yağı ḡāyet nāfi' dir ve bu kırūti dağı ḡāyet nāfi' dir şıfatı cünd-i bidester (13) ve günlük bir bucuķ dirhem deve kemüğü yağı ve kaz yağı ve boy tohumı (14) ve ketān tohumı unı üçer dirhem şakız yağı ve na' nā yağı yigirmi beşer dirhem (15) sirkeyle ḡall olunmuş muql ve kaşnī dörder dirhem kifāyet miqdārı (16) bal mūmıyla merhem ideler ve bu zimād dağı nāfi' dir rātineç sekiz dirhem zift (17) on altı dirhem bal mūmı ve emlik yağı on ikişer dirhem kükürd ve sūrincān (18) yigirmi dörder dirhem bunları resm üzere yağı ideler ve dağı mafşallarda (19) madde-i müteḡaccir olursa tenķiyeden soñra bu yağıyı koyalar şıfatı dāḡiliyūn (20) sekiz dirhem uşak ve kaşnī ve sebkineç ve muqill birer dirhem irsā yağı ve zanbaķ (21) yağı dörder dirhem irsā bir bucuķ dirhem nev'-i āḡar semiz kabak köki ve qarğa (22) düvelegi köki ve irsā on altışar dirhem pişmiş zanbaķ köki dört 'aded (23) ısrıġan tohumı ve ḡardal tohumı ve tere tohumı sekizer dirhem kaz yağı ve tatlu (24) bādem yağı kifāyet miqdārı ola bunları yağı idüp müteḡaccir olan yerlere (25) koyalar ve bu merhem dağı mefāşılđa olan katılıķları yumşadır şıfatı budur

386b

(1) tütün yaprağı 'uşāresi yigirmi dört dirhem bal mūmı on altı dirhem (2) rātineç on iki dirhem teremanti sekiz dirhem kifāyet miqdārı papadya (3) yağıyla merhem ideler ve tuzlanmış ḡınzir yağını eski peynir ile qarışdırup (4) yağı etmek kezālik ḡınzirñ tuzlanmış buḡ etinden eski peynir ile pişürüp (5) şuyını kimād etmek bu marāzlarda nef' virmede sırr-

ı ‘acîbdir ammā ırķ- (6) u’n-nişaniñ ‘ilâcında ibtidâ faşd idüp ba‘de kavî müşhil vireler (7) zîrâ ‘ırķu’n-nisâniñ maddesi bedeniñ içinde olmağla degme ‘ilâc te’sîr (8) eylemez meşelâ keskin müşhillerden ħabb-ı menten ve ħabb-ı şaytaraç ve ħabb-ı sūrincân (9) kebîr isti‘mâl ideler ba‘de üzerine dağıdıcı ve bedeniñ içinde maddeyi (10) taşra cezb idici şeyler koyalar meşelâ mürver yaprağı ve yir mürveri (11) yaprağı ve defne yaprağı ve petūnîka ve kemâfîṭus ve biberiyye ve ħardal yaprağı (12) ve tere ve mevzek ve râziyâne ve zift ve kükürd ve uşak ve terementi ve muķill (13) ve kaşnî ve cāvşir ve ferfiyūn gibi ya‘nî bunlardan kimâdlar ve zımâdlar ideler (14) ve tâze serkileyi dögüp iç yağıyla ħarışdırup ‘ırķu’n-nisâya yakı (15) etmek ‘acâyibâtandır nitekim faşıl Cālînūs böylece müşâhede idüp tecrübe (16) etmişdir ġâyet eyü ‘ilâcdır ve bu yakı dağı nâfi‘dir şıfatı budur bir miķdâr (17) tâze serkileyi şarâb ile merhem gibi olunca pişüreler ba‘de acı bakla unı (18) ve burçaķ unı sekizer dirhem sedef ħurusı iki dirhem papadya ve kışt (19) bir buçuķ dirhem terementi yağı dört dirhem bunları zamm idüp kifâyet (20) miķdârı soğulcan yağıyla merhem ideler devâ-i âġar şıfatı budur bal mûmı (21) ve terementi yigirmi dörder dirhem bunları ateşde erideler ba‘de ışırgan (22) toġumı ve sūrincân ve mürri ikişer dirhem zerâvend-i müdahrec veyâ bonç ve irsâ (23) ikişer buçuķ dirhem za‘ferân bir buçuķ dirhem bunları dağı saġķ idüp (24) bir yere ħarışdırup ‘amel ideler ve bu merhem dağı mücerrebdır bal mûmı ve ökse (25) ve terementi ve irsâ ve mürri ve kaşnî her birinden berâber alup kifâyet miķdârı

387a

(1) soğulcan yağıyla merhem ideler ve eger bu ‘ilâclar ile bi’l-küllîye def olmazsa (2) ħacâmat etmek ve tağlamak lâzımdır lâkin bunlar re’yi üstâd ile ideler (3) ammâ veca‘-i mefâşıl içün pânzehriyetli devâlardan Cālînūs nice devâlar (4) terkîb etmişdir cümleden biri bu ma‘cündür ki ġâyet nâfi‘dir şıfatı budur heyû- (5) farîķūn ve zerâvend-i müdahrec ve ma‘denüz sekizer dirhem ħanțariyūn ve kemâfîṭus (6) on altışar dirhem centiyânâ kırķ dirhem ġarîķūn yigirmi dört dirhem bu eczâları (7) dögüp beş yüz dirhem ‘asel ile ma‘cün ideler miķdâr-ı isti‘mâli her gün (8) birer dirhemdir ve bu ma‘cünü dağı Yūnân eṭibbâsından İtnâṭūs nâm bir ṭabîb (9) terkîb etmişdir ġâyet nâfi‘dir şıfatı kimâderyūs otuz iki dirhem ħanțariyūn (10) on altı dirhem zerâvend-i müdahrec elli altı dirhem centiyânâ ve ġarîķūn kırķ (11) sekizer dirhem heyûfarîķūn ve râvend-i rûmî kırķar dirhem baṭrâsâliyūn yigirmi (12) dört dirhem bu eczâları dögüp kifâyet miķdârı ‘asel ile ma‘cün ideler (13) ve bu ma‘cün dağı İskender-i Yūnânî Arkilus nâm feylesofa terkîb etmişdir (14) ġâyet nâfi‘dir şıfatı budur sūnbül ve sâzec ikişer dirhem centiyânâ ve zeravend (15) ṭavîl ve mürri ve defne toġumı ve râvend-i rûmî her birinden berâber saġķ olup (16) kifâyet miķdârı ‘asel ile ma‘cün ideler

ve bu ma' cünden kışlarda mizacı (17) hār olanlara ve yazlarda bārid olanlar isti' māl eyleye ve eṭibbā-i müteḳaddimīn (18) bu marāz için çok terkībler 'amel etmişlerdir ol terkīblerden bu zikr olunanları (19) ihtiyār eyleyüp bu maḥalde irād eyledik ve bundan soñra müte'ahḥirīn eṭibbāsınıñ (20) isti' māl eyledikleri mücerreb ve meşhūr olan terkībleri zikr eyleyelim cümleden (21) biri Aristo nām ṭabībīñ terkīb eyledigi sefūfdur ki sefūf-ı müşteri (22) deyü tesmīye etmişdir bu marāza ḡāyet nāfi' dir şıfatı budur zerāvend-i müdahrec (23) ve rāvend-i rūmī sekizer dirhem ma' denūz toḥumı dört dirhem kimāderyūs (24) ve kaṇṭariyūn-ı şaḡir ve heyūfariḳūn onar dirhem bunları sefūf idüp (25) bu sefūfdan bir seneye dek günde birer dirhem isti' māl oluna ve müdāvemet

387b

(1) ideler ve bu sefūf daḡı mücerrebdır şıfatı budur kimāderyūs ve kemā- (2) fiṭūs ve kaṇṭariyūn-ı şaḡir ve merzencūş ve sālūyā ve petūnīka ve cenṭiyānā (3) ve zerāvend-i müdahrec sekizer dirhem peygamber ağacı yüz dirhem bunları daḡı (4) sefūf idüp evvelki gibi isti' mālīne müdāvemet oluna sefūf-ı āḡar (5) muḡriḳ geyik boynuzı ve muḡriḳ şıḡır kemūgi ve ağac kavunu çekirdegi (6) ve ḡurma çekirdegi beşer dirhem yanmış mercān ve yanmış fil dişi ikişer (7) bucuḳ dirhem bunları saḡḳ idüp ta' mını laṭif idecek miḳdārı (8) dārcīn ve şeker koyup isti' māl ideler ve bu sefūf daḡı İnkilisi (9) Yuḡannā ṭabībīñ muḡtārīdır ḡāyet nāfi' dir şıfatı budur kemāfiṭūs (10) sekiz dirhem insānıñ yanmış kemūgi iki dirhem meyān köki üç dirhem (11) bunları daḡı sefūf idüp isti' māl ideler ma' lūm ola ki kaçan (12) 'alīl sefūf tenāvülünden istinkāf eylese ol tenāvül idecegi sefūf- (13) dan kemāfiṭūs şarābıyla ma' cūn ideler yāḡūd terementi ile ḡablar ideler (14) zīrā bu ' illete mübtelā olanlarıñ bögreklerinde daḡı ' illet olmaḡla terementi daḡı aña fā'ide (15) ider ve bu ma' cūn Ferāseli Anṭon ṭabībīñ muḡtārīdır ḡāyet memdūḡ ve mücerreb (16) ma' cūndur şıfatı budur mürr bir dirhem ḡariḳūn iki dirhem mū üç dirhem baṭrāsā- (17) liyūn dört dirhem heyūfariḳūn beş dirhem cenṭiyānā altı dirhem zerāvend-i müdahrec (18) yedi dirhem kaṇṭariyūn-ı şaḡir sekiz dirhem kimāderyūs toḡuz dirhem yanmış insān kemūgi (19) on dirhem bunları sikencibīn 'unşalı ile ma' cūn idüp bir sene kāmīl günde birer (20) dirhem isti' māl ideler ve bu ma' cūn daḡı ḡāyet medḡ olunmuş ve mücerrebdır şıfatı (21) budur kemāfiṭūs yigirmi dört dirhem kimāderyūs ve petūnīka on ikişer dirhem (22) zerāvend-i müdahrec ve heyūfariḳūn dörder dirhem āncelikā ve ḡaranfil ve dārcīn (23) ikişer dirhem yanmış insān kemūgi ve mercān ve fil dişi birer dirhem bu eczāları (24) dōḡup petūnīka şarābıyla ma' cūn ideler ve bu muḡaṭṭar şū daḡı Karāṭan nām (25) ṭabībīñ muḡtārīdır ve ḡāyet nāfi' dir şıfatı budur biberiyye ve kaṇṭariyūn-ı şaḡir

(1) ve papadya ve kimāderyūs ve heyūfarīkūn ve kemāfiṭūs ve āsarūn ve irsā ve sinā- (2) meki sekizer dirhem ~ dārcīn ve cevz-i bevṵa ve ḥavlincān ve besbāse ve zencebīl birer bucuḳ dirhem (3) sūrincān ve helīlecāt ikişer dirhem ḥanḫal üç dirhem anīsūn ve dūḳū (4) ve rāziyāne tohumı birer dirhem bu eczālariñ üzerine dört parmak miḳdārı (5) çıkınca ‘ırḳ koyup iki üç gün ısladalar ba‘de ḫar‘a ve inbīḳ ile taḳṭīr (6) ideler ve bu muḳaṭṭardan sekiz dirhemden yigirmi dört dirheme dek nūş (7) ideler ve ḡalīz ḡıdālardan ve çok yiyüp imtilā olmakdan ve cimā‘dan (8) ve şarāb içmekden mümkün olduḡı mertebe şaḳınalar ve ḡıdaları laṭīf (9) kuş etleri ola Şeyḫ İbn-i Sīnā dir ki veca‘-i mefāşılta et yemekden (10) şaḳınmaḡ gerekdir eger veca‘-i mefāşıl şovuḳdan daḡı olursa ve Allāhü Te‘ālā (11) a‘lem dördünci maḳāle bir ‘uzuva maḡşūş olmayup cem‘-i bedene şāmil (12) olan marāzlar beyānındadır ve bu maḳāle dört bāb üzerinedir (13) evvelki bāb ḥummālar beyānındadır bu bāb daḡı yigirmi iki faşlı müştemildir (14) ma‘lum ola ki ḥummā didikleri bir ḡarīb ḫarāretdir ki ḳalbde şu‘lelenür (15) rūḫ vāsıtasıyla ve cemī‘ tamarlarda olan ḳan vāsıtasıyla cemī‘-i (16) bedene yayılır ve bedende ol ḫarāret bir mertebe şu‘lelenür ki ef‘āl-i ṭabī‘iye- (17) ye zarar eyler ve ḥummā daḡı üç nev‘dir zīrā ol ḫarāret evvelā ervāḫa (18) ta‘alluḳ idüp andan bedene yayılursa aña ḥummā-i rūḫ ve ḥummā-i yevmiyye dirler (19) ya‘nī bu yevmiye tesmīyesine sebep ekşeriyā bir günde def‘ olduḡındandır ve eger (20) ḫarāret evvelā aḫlāṭa ta‘alluḳ iderse aña ḥummā-i ḫıltiye dirler ve eger ol ḫarāret (21) evvelā ā‘zā-ı aşliyye ta‘alluḳ iderse aña ḥummā-i dıḳ dirler fāzıl Cālīnūs (22) dir ki ḥummāya mūcib olan sebebler beşdir evvelkisi muṭlaḳ ḫareketdir gerek bedeni (23) olsun çok gezmek gibi ve gerek nefsanī olsun ḡaḫab gibi ve maḡzūn (24) olmaḡ gibi ve bunlarıñ ḡayrı gibi ekşeriyā ḥummā-i yevmiyye sebeb bunlardır ikinci- (25) si aḫlāṭıñ mūte‘affin olmasıdır ve ‘ufūtuna sebeb seddedir ki kemiyyeti veyā keyfiyeti

---

~ yir mürveri kökiniñ ḳabuḡı bir ḳabḫa besfāyic on iki dirhem tiryāḳ ve ḡarīkūn dörder dirhem

(1) ile tervīḫa mānī‘ olur ya‘nī aḫlāṭ-ı hevā kesb idemeyüp mūte‘affin olur (2) ve bundan ‘ufūnetli ḥummālar ḫadīş olur üçüncisi bi‘l-fi‘l ḫār olanlara mülāḳı (3) olmaḡdır meşelā issi ḡüneşde ve issi hevāda gezmek ve ateş ḳarşusunda oturmaḡ gibi (4) dördüncisi mesāmātıñ tekāşüf ya‘nī ḳaynamasıdır beşincisi dāḡil-i bedende bir ‘arīzī (5) ḫarāret olmaḡdır meşelā issi ḡıdālar ve issi devālar ve şerbetler tenāvül olunmaḡ gibi (6) ve mizāciñ ḫarāretine bā‘iş olan şeyler küllisi ve sū‘-i mizāclarıñ aḳsāmı (7) daḡı ḥummāya sebeb olur ve ḥummā-i

nā'ibe bürüdetden ve ruṭubetden balgamiyeden (8) olur ve ḥummā-i rub' bürüdetden ve yubüset sevdāviyyeden olur ve ḥummā-i demeviyye (9) gerek'afniyye olsun ḥummā-i muṭbiḳa gibi ve ger ḡayr-ı 'afniye olsun ḥummā-i sūnūḥūs (10) gibi ḡarāret ve ruṭubetden olur ve ḥummāniñ ta'alluḳı ibtidāen ervāḥ-ı tabi'yeye (11) olursa ef'āl-i tabi'iyeye zarar eyler ve eger ta'alluḳı ervāḥ-ı nefsiyyeye olursa (12) ef'āl-i nefsiyyeye zarar eyler ve eger ervāḥ-ı ḡayvāniyyeye olursa ḡayvāniyyeye (13) zarar eyler ve muṭlaḳ ḥummā daḡı iki kısma münḳasım olur birine ḥummā-i maraḑ dirler (14) ve birisine ḥummā-i 'araḑ dirler ve eger ḥummāniñ sebebi bir āḡar maraḑdan olmayup belki (15) şovukdan veyā ıssıdan veyā 'ufūnetden olursa aña ḥummā-i maraḑ dirler ve eger (16) sebebi āḡar maraḑdan olursa meşelā evrāmda olduḡı gibi aña ḥummā-i 'araḑ (17) dirler ve daḡı ḥummā-i 'araḑiñ 'ilacı ḥummāyı mūcib olan maraḑa 'ilāc etmekle (18) olur ve ḥummā-i maraḑiñ 'ilacı eger yevmiyye ise nefsi ḥummāya 'ilāc olunur (19) ve eger ḥummā-i 'ufuniyye ise hem nefsi ḥummāya ve hem sebebine 'ilāc olunur evvelki (20) faşl ḥummā-i yevmiyye beyānındadır bu ḥummāya Yūnānca ebḳi mirūs dirler (21) bu bir ḥummādır ki ervāḡiñ kızmasından olur bunuñ sebebi infi'ālāt-ı (22) nefsiyyedir ya'nı meşelā sevinmek ve ziyāde maḡzūn olmak ve ziyāde ḡazaba (23) gelmek gibi ve imtilādan ve ishālden ve nāzilelerden ve bunlarıñ ḡayrı gibi (24) ve issi güneşde ve issi hevāda gezmekden daḡı olur 'alāmeti ḥummāyı mūcib (25) olan sebebler muḳaddem vāḳi' olmaḑdır ve ḡarāreti şedid olmaz ve ḡārūresi

389a

(1) ve nabzı mecrā-i tabi'yyesinden ziyāde müteḡayyir olmaz ve bedeni yumşak olur el-'ilāc (2) sebebi ne ise sebebini izāle idüp rūḡuñ mizācını ta'dil ideler meşelā arpa (3) şuyı vireler ve müteḡallil ḡıdālar ve müberrid şerbetler isti'māl ideler eger sebebi (4) meşelā ḡamdan ise ba'zı müferriḡ ma'cūnlar vireler meşelā cevāhir ma'cūnı gibi (5) ve eger sebebi mi'deden ya'nı imtilādan ise diyārdūn ve ayva şarābı (6) vireler ve 'alili ḡareketden men' idüp rāḡat itdireler ve ḡāḡice ḥummāyı (7) yevmiyye bir sebebden nāşı birkaç gün mümted olur ve imtidādı sebebiyle bedende (8) ḡan kızmaḡla ḥummā-i sūnūḥūs peydā olur ve bu ḥummā ekşeriya yigitlere ve şarābı (9) çok içüp eti çok yiyenlere ve burnı ḡanamaḡa mu'tād olup soñradan (10) kesilenlere 'arız olur 'ilacı ḡan almaḑdır ve seddeleri teftiḡ etmektir (11) meşelā sikencibin ile ve hindibā şuyı ile ve ḡarāreti terdid idici (12) meşelā arpa şuyı gibi limon şerbeti gibi şeyler vireler ve lāyık olan (13) bu ḥummālarda yigirmi dört sâ'at geçmedikçe ḡan almayalar nitekim Cālīnūs (14) Ḥiletü'l-bür' nām kitabında böylece ifāde ider ve evvelā tabi'atı telyin eyleyeler (15) ihtikān-ı leyyine ile veyā ḡıyārşenbe veyā ḡudret ḡelvāsı veyāḡūd gül-i mūkereri (16) vireler ba'de ḡan alalar lākin ḡanı çok aḡıdup bayılma

mertebesine gelmeye (17) nitekim etibbā kaniñ bir miqdārı terk olunup bākī kalanı hummā taḥlil etmesi (18) daḥı ensebdir didiler ve sikencibīn sūkkerī ile hindibā şuyı içüreler (19) veyā arpa şuyı ile benefşe şerbeti veyāḥūd ağac kavunı ekşisi (20) vireler ve bu zamāna da bu hummā-i seddediye içün Frenk etibbāşı bir eyü (21) ‘ilāc bulmuşlardır hem seddeleri tefṭih ve hem ḥarāreti teskīn ider ol ilāc (22) budur ki rūḥ-ı zācdan veyā rūḥ-ı milḥden ba‘zı münāsib şerbetlere birkaç (23) tamlı koyup içmekdir ve bu devā daḥı ḡāyet nāfi‘dir gülbeşeker ve kıızı kulağı (24) ḥamīresi ve benefşe ḥamīresi sekizer dirhem marul ḥamīresi dört dirhem (25) bārid incü ma‘cūnı sefūfı yarım dirhem bunları kifāyet miqdārı ağac kavunı

389b

(1) ekşisi şarābıyla ma‘cūn idüp bu ma‘cūndan bir kaşık yiyeler ve üzerine (2) benefşe şerbeti veyāḥūd ağac kavunı ekşisi şerbeti içeler ve bu devā daḥı (3) nāfi‘dir ve hem ter getürür şıfatı budur hindibā şuyı ve mürver çiçeği şuyı (4) ve şāhtere şuyı sekizer dirhem bu şuların içinde bir buçuk dirhem muḥriḳ (5) geyik boynuzu ve sekiz dirhem ağac kavunı ekşisi ezüp içeler (6) ve daḥı taşradan cigerin üstüne şandal yakısı koyalar ve ḡidāsı (7) marul borānisi ve içdiği arpa şuyı ola Şeyh İbn-i Sīnā dir ki (8) vācib olan bu hummāya mübtelā olanların göbeklerine bir miqdār kabız olan (9) şeyler koyalar meşelā nār ‘uşāresi ve rībās gibi ikinci faşl hummāyāt-ı (10) ‘afniyyede ve ‘ufūnetde olan kelām-ı küllī beyānındadır evvelā (11) lāyık olan ‘ufūnetin ma‘nasını bilmektir pes biz deriz ki mu‘allim-i evvel Aristo (12) kavlince ‘ufūnet aña dirler ki cismde vāqı‘ olan ruṭūbeti ḥarāret-i ḡarībenin (13) ayırmaklığıdır ve ol ‘ufūnet daḥı ya küllidir veyā cüz’idir ammā ‘ufūnet-i cüz’i (14) oldur ki ḥarāret-i ḡarībe kavī olmayup cismde olan ruṭūbeti gereği gibi (15) ayırmağa ve maḥv etmeğe kādir olmaya ya‘nī ḥarāret ruṭūbeti bir rütbede ayıra ki (16) ol cismiñ nev‘inin beḳāsı yerinde ammā ḡāyet maḳşūd kendüden ḥāşıl (17) olmaya meşelā ruṭūbetli olan cismlerden cümleden biri tölme kabağı (18) müte‘affin olduğda ya‘nī aña ḥarāret-i ḡarībe müstevli olup ruṭūbeti (19) ayırdıkda gene kabaḳ olduğı ma‘lūm olur ammā ḡāyet-i maḳşūd anı (20) anlatmak idi aña şāyeste olmaz ve ‘ufūnet-i külliye oldur ki ḥarāret (21) kavī olup cismde olan ruṭūbeti ayırmağa ve maḥv etmeğe kādir ola ya‘nī (22) ḥarāret ruṭūbeti bir rütbe ayıra ki ol cismiñ nev‘i ve mizācı kendüde (23) bākī kalmayup belki besā’it ola münḥal ola meşelā evvel didigimiz gibi kabaḳ (24) müte‘affin olduğda ḥarāret-i ḡarībe kavī olup kabağın ruṭūbetini (25) bi’l-külliye ifnā eylese bu şüretde kabaḳlıktan çıkup ne olduğı

390a

(1) daḥı ma‘lūm olmaz mütercim-i faḳīr dir ki bu nev‘e ihtirāk ve nev‘i evvelā ‘ufūnet (2) denmek münāsibdir ve ḥümme-yātde olan ta‘affün daḥı ta‘affün-i cüz’i olduğı (3) zāhirdir

ve dahı ta‘affünüñ sebepleri çokdur meşelâ ahlâtıñ miqdârı (4) çok olmasından ve seddelerden ve fâsîd havâ tokunmağdan ve yaş meyve- (5) ler ve süd ve balık yemeden olur ve ahlât müte‘affin olduğda ya hâric-i (6) ‘urûğda olur veyâ dâhil-i ‘urûğda olur eger hâric-i ‘urûğda (7) olursa hummâ-i dâ‘ire olur ya‘nî gâh tutar ve gâhî tutmaz halk (8) buña sıtma dirler ve eger dâhil-i ‘urûğda olursa hummâ-i lâzime olur (9) ya‘nî harâret dâ‘imî olup ayrılmaz halk buña ağır hastalığı ve terletme (10) hastalığı dirler ve gâhice ‘ufûnet ‘âm olur ya‘nî ahlâtdan bir hılt (11) olur ol vakit hummânıñ ‘arazları kalîl olur ve kaçan ‘ufûnet şedîd (12) olsa hummâ şedîd olur ve‘ufûnet za‘îf olsa hummâ dahı hafîf olur (13) üçünci faşl hummeyât-ı ‘afniyeniñ kavlı küllî ile ‘ilâcı beyânındadır (14) hummâlarıñ ‘ilâcında birkaç şey’e mürâ‘at lâzımdır evvelâ vâcib olan (15) hummâda korkulacak ‘arzlarıñ def‘ine sa‘y etmektir meşelâ bayılmağ gibi ikincisi (16) muvâfık olan tedbirleri eylemektir üçüncisi sebebinı kat‘ etmektir faşd ile (17) veyâ ishâl ile veyâ bunlarıñ gayrı meşelâ idrâr ile veyâ terlemek ile dördüncisi (18) seddeleri açmağdır beşincisi hıltıñ ta‘affününe bādî olan ‘uzuvuñ (19) mizâcını ta‘dîl etmektir altıncısı hıltıñ kendini ta‘dîl etmektir yedincisi (20) bedene ve tabî‘ata kuvvet virmeğdir ki marazıñ def‘ine kâdir ola ammâ hummâda kan (21) almağdan ğaraż üç şeydir evvelkisi maddeyi azaltmağdır ikincisi tedbirdir (22) ya‘nî harâreti söndürmeğdir üçüncisi faşd istifrâğ-ı küllî olmağla ‘urûğda (23) olan sâ‘ir ahlât dahı kanla berâber çıkup tabî‘at bâkî kalan ahlâtı (24) inzâca müdâvemet ve maraža istîlâsına kudret gelsin içündür ammâ maddeyi (25) azaltmağdan ötüri olan faşd şübhe yokdur ki demiñ miqdârı çok

390b

(1) olduğ vakıttedir ammâ tebrîd için olduğda demiñ miqdârınıñ (2) azlığına ve çokluğuna bakılmaz belki tabîbe vâcib olan ‘alîlîñ kuvvetine ve sinnine (3) ve olduğ vakte nazar etmektir eger kuvvet müsâ‘ade iderse faşd ider (4) ve eger müsâ‘ade etmezse faşd etmez ammâ ‘urûğda olan ahlâtı çıkarmağ için (5) faşd etmek eger ‘ufûnet dâhil-i ‘urûğda olup ve çıkması murâd olunan hılt (6) dahı tamarlarda kanla bile olursadır ammâ ‘ufûnet hâric-i ‘urûğda (7) olduğda ahlâtı çıkarmağdan ötüri faşd etmege mesağ yokdur nitekim fâzıl (8) Cālînūs Hîletü’l-bür’ nâm kitabınıñ ikinci makâlesiniñ on beşinci bâbında der ki (9) şol marazlar ki sebebi tamarlarıñ toluluğı ola eger ahlâtıñ gayrı olursa (10) dahı faşd etmek vâcibdir zîrâ faşd ile çıkan şey’in nisbeti tamarlarıñ (11) içinde olan şey’in nisbeti gibidir yâhûd ol nisbete qarîbdır ya‘nî meşelâ ‘urûğ (12) ahlâtla ve ahlâtıñ gayrı mâ‘iyet ve rihiyet ile mümtelî olsa şübhe yokdur ki (13) faşd ile çıkan şey’ biri birine nisbet eylesek ya her biri berâberdir yâhûd (14) berâberlige yakındır ammâ müşhil vermekden ğaraż müte‘affin olan

hıltı çıkarmaktır (15) lakin eger marazın hareketi ve şiddeti olmayup ve maddenin çokluğu dahil ‘alile (16) zarar vermezse ol vakit maddenin nazcına muntazır olunur ya‘nı meşelâ ekseriyâ (17) hummalarda maddenin nazc bulması dört nevbetden sonra olmağla münasib (18) olan hummâ-ı gayb gibi nevbeti gün aşırı gelen sıtmalarda müşhil verildikde (19) sekizinci günü virmekdir kezâlik hummâ-i gâbîn gibi nevbeti her gün gelen sıtmalarda (20) beşinci gün virmekdir ammâ kaçan marazın hareketi ve şiddeti olup ve maddenin (21) dahil ‘uzuv-ı re‘ise dökülmesi havfi olursa nazce müterak্কib olunmayup (22) hemân müşhil virilür eger nazca müterak্কib olmak hilâf-ı kânûn ise bile (23) lakin ‘alili helâka teslimden evlâdır ve ibtidâ vâcib olan müşhilden muқaddem müleyyin (24) virmekdir zirâ müleyyin kabzı def‘ ider ve mecrâları açar ve maddeye isti‘dâd virir (25) ve tamarların ağızlarında olanı çıkarır ve içilecek maţbûhların ve şerbetlerin

391a

(1) ve müşhil devânın dahil nüfûzına isti‘dâd hâşıl ider ve tabi‘atı telyîn için (29) huқne-ı leyyine ideler meşelâ yapışkan ve ebegümeci ve hatmî ve arpa ve benefşe yaprağı (3) gibi ve madde gâliз olursa pazı ve yir feslegeni ve kepek gibi devâları kaynadup (4) içine hām şeker ve hıyârşenbe balı ve ma‘cûn-ı müleyyin ve diyâķātîlikûn ve ayâric-i (5) fayķarâ gibi devâlardan ķanğısı olursa koyup ihtikân eyleyeler yâķûd yuķa- (6) rudan hıyârşenbe balı veyâ gül-i mûkereri yâķûd timür hindi ve ķudret helvası (7) isti‘mâl ideler ve oğlancıklara timür hindi virmek efzâldir zirâ hamûzeti (8) sebebi ile şoğulcan tevellüdünü dahil men‘ ider ve ruţûbet-i balğamiyesi olanlara (9) gül balı virmek münasibdir bu zıkr olunan tedbirler meşhûr ve müsta‘mel olunan (10) devâlardır ammâ bu zamânede halâbir-i iklisûs etbâ‘ı bir devâya muvaffak olmuşlar- (11) dır ki ķanğı hıltı olursa telyîn ider ve seddeleri açmaķda naziri yokdur (12) ol devâya kırîmûţartarû dirler andan yarım dirhemden bir dirheme dek pilic (13) şuyı ile veyâ ba‘zı şularla vireler ve bundan kavî olsun dirler ise (14) üç habbe işlâh olunmuş maķmûde zamm ideler kifâyet ider ve bu devâlar hummânın (15) fetreti vaktinde ya‘nı iki nevbetinin aralığında isti‘mâl olunur eger sıtma gün (16) aşırı tutarsa ammâ eger her gün tutarsa veyâ hummâ-ı lâzime ise anların (17) fetreti ya‘nı yevm-i râhâtı olmayup hemân şabâķ vaktinde isti‘mâl ideler ammâ (18) müşhillerden zıkr olunan devâları ģârîķûn ile vireler ķuşuşan hûmmeyât-ı (19) reddiye ola yâķûd râvend veyâ helilecât vireler ve mürekkebâtıdan ıtrîfîl-i fârisî (20) ve ma‘cûn-ı âmiķ ve ma‘cûn-ı hindi ve diyâķātîlikûn ve diyâfenîķûn bunlardan ķanğısı (21) olursa vireler ve eger hummâ yaramaz hıltılardan olmuş ise müşhilâtına pân (22) zehriyetli devâlar zamm ideler meşelâ ağac ķavunı çekirdegi ve ķabuğı (23) ve kârdünebâvîti gibi ve dahil hummâyâtıda ķuşmaķ dahil nâfi‘dir ķuşuşan

ğāfeş ve sikencibîn (18) ve uşûl şerbeti ve beznetîn şerbeti ve bunların ğayrı gibidirler ve sevdāvî munzic (19) olanlar yabanî ve bostânî lisân-ı sevr ve besfâyic ve altun otı ve benefşe ve meyân (20) köki ve kebere köki ve ılgın köki kabuğı ve hemîl ve bunlardan terkîb olunan (21) devâlardır ve gâhice terledici devâlar isti‘ mâline muhtâc olunur huşûşan sıtma- (22) ların ‘aķabinde şabî‘ at terlemege meyl idüp şarâret ânîñla ayrılır ve ol vakit şabîbe (23) lâzımdır ki ‘aķabinde şabî‘ ata yardım eyleye ve eşibbâ-i müteķaddimîn terletmek için issi (24) devâlar ve issi yağlar beyân etmişlerdir ki hâlâ isti‘ mâli terk olunmuştur ve lâkin bu zamânede (25) isti‘ mâl olunan şevketü’l-mübâreke şabıdır veyâ sefûfidır ve nâzik mizâclara

392a

(1) muķařtar şulardan isti‘ mâl etmek¹⁶ huşûşan içine bir miķdâr yanmış geyik boynuzı (2) şosalar dağı a‘lâ olur zîrâ geyik boynuzı dağı terledicidir ve mürver (3) rubbı ve milh-i efnetîn ve milh-i şâhtere şanğısı olursa isti‘ mâl etmek (4) terlemege mu‘în olur ve eger şarâret şedîd degil ise tiryâķ veyâ meşer veyâ zerenbâd (5) vireler ve kimyâ eşibbâsı ântîmon muřarriķ isti‘ mâl iderler huşûşan hümmeýât-ı (6) rediyyede ola ve pâdzehr dağı isti‘ mâl iderler ammâ bevli idrâr için (7) isti‘ mâl olunan devâlardan řavî olanlar hümmeýâtda isti‘ mâl olunmaz (8) ancak isti‘ mâl olunanlar helyûn ve petûnîķa ve ğāfeş ve baldırîķara gibilerdir (9) ve bu maşbûh bevli idrâr ider ve cemî‘ hümmeýâtda isti‘ mâl olunur şıfatı (10) budur ma‘denûz köki sekiz dirhem baldırîķara yarım şabza bunlar tâze ola (11) yüz elli dirhem arpa şuyı ile bunları şaynadup ve süzüp içinde (12) on altı dirhem büzûr-ı bâride ve sekiz dirhem benefşe şarâbı kıoyup isti‘ mâl (13) ideler ve şaşradan iki elleriniñ nabz yerlerine örümcek ağıyla popoliyûn (14) merhemi ķomaķ bi’l-hâşşa hümmeýâya nâfi‘dir kezalik örümcek ağıyla terementi ķomaķ veyâ (15) sedef veyâ kerefs veyâ řuz ile veyâ sirke ile ‘asiyü’r-râ‘î yapağı veyâ tiryâķ (16) ile pişmiş şoğan veyâ řarımsaķ ķomaķ bi’l-hâşşa nâfi‘ olan şeylerdendir bunlar (17) mücerrebâtdandır inkâr olunmazlar lâkin bedende te’şirlerinin

¹⁶ diger ‘amel-i şarşar emtikûdır şarşir muķayyi’dir şıfatı budur ki şoksan iki dirhem ântîmon ve yüz seksan dört dirhem milh-i bârid alup ferâde ferâde bunları saħķ ide ve ba‘de cem‘ idüp bir havâna kıoya ve üzerine ateş közi vaż‘ ide řu‘lesi zâhir olduğı vakit civânîñ eşrâfına közler ile örtüp řu‘lesi kıaş oluncaya kıadar andan havânda kııkarup kıuruda ve dağı saħķ şâfende ya‘nî örtüsünü alup ide ve ol kıadar dağı milh-i şarşirila anı dağı saħķ yumşur ide ve ba‘zısını ba‘zısına kıarışdırup bir yağlu canağıñ içine vaż‘ ide ve ol canağıñ üzerine beş parmak miķdârı řu vaż‘ ide nisf-ı bâķî kıalanı kıadar kıabına ba‘de üzerine geleni ala ve řürtünüñ üzerine .... ‘amel etdire ki hâtâ tottundan kıabına da ve bâķî kıalanı ba‘de şuları cem‘ eylese ve aş üzerine kıalanı dört bir .... ininceye kıadar ve ba‘de aş üzerine indir canağıñ içine firâğ ideler ve bir yaş şovuk yere kıoya ve üzerine ketân bez ile örte ve ikinci güne bâķî kıala ve canağıñ eşrâfına gelen milhi leşâfet ile ala ba‘de ikinci def‘a yine şuyı ala üç barmak tenķiş oluncaya kıadar kıaynada ve zıkr etdiğimiz gibi ‘amel ide küllüsü **milhiye mün‘aķıd oluncaya kıadar ve** vakit civâna kıadar řura ve bu varıncaya kıadar müste‘ mildir

keyfiyeti ne vechile olduğu (18) ma' lûm degildir bunların te'sirinden delil taleb etmek hâlâ âyîn ehl-i tıbbâ' dır (19) zirâ bi'l-hâşşa olanlarda delil ikâmet olunmaz dördünci faşl gıdâların (20) ve şarâbların tedbirleri beyânındadır evvel ma' lûm ola ki gıdâ ya gâlızdir (21) veyâ mutavassıtdır veyâ laţifdir ammâ gıdâ-i gâlız oldur ki bedeli ya teħallel ola (22) ya' nî bedenden cüz' olmaqla şâlih ola ve gıdâ-i mütevessit oldur ki ancak bedenîñ (23) kuvvetini hıfz idüp geregi gibi bedenden cüz' olmaqla şâlih olmaya ve gıdâ-i (24) laţif oldur ki bedenîñ kuvvetini hıfz eylemege daħı kâdir olmaya ve gıdâ-i gâlız daħı (25) üç kısımdır ya gıdâsı keşirdir veyâ kâlildir veyâ mütevessitdir ammâ gıdâ'iyeti

392b

(1) keşir olanlar lühûm ve pilic gibidir ve gıdâ'iyeti mütevessit olanlar balık ve yumurta gibidir (2) ve gıdâ'iyeti kâlil olanlar koyuca arpa şuyı gibidir ammâ gıdâ-i laţif rakık arpa (3) şuyı ve bal gibidir nitekim etıbbâ-i müteħaddimîn böyle zıkr etmişlerdir ve bu daħı (4) ma' lûm ola ki etıbbâ ħiddetli olan marâzları munteħâsınıñ kurb ve bu' dı (5) ħasebiyle dört kısım etmişlerdir evvelkisi ħad-i muţlaķdır ikincisi ħad-ı ceddâ- (6) dır üçüncisi ħad-i fi'l-gâyedir dördüncisi ħadd-i fi'l-ķaşvâdır ammâ (7) ħad-i muţlaķ oldur ki anıñ buħrânı on dördüncü günü vâķi' olmaķdır (8) ya' nî marâzıñ şiddeti on dörtde nihâyet bulur ve herbâr ki marâzıñ (9) ħiddeti bu rütbeden dün ola munteħâsı daħı aña nisbet ile ba' id olur (10) ya' nî on dördünde nihâyet bulmadıķı ħalde yigirmi birde veyâ yigirmi yedide (11) nihâyet bulur ve nihâyet bulmasınıñ ekşerisi kırķ güne dekdir eger kırķ günü (12) tecâvüz iderse marâz emrâz-ı müzmineden ' add olunur ve ħad-ı ceddâ oldur ki (13) marâz toķuzuncı ile on birinci günün mâbeyninde nihâyet bulur ya' nî toķuz (14) da buħrân vâķi' olmazsa on birinci günü vâķi' olur ve ħadd-i fi'l-gâye (15) oldur ki marâz dördüncü ile yedinci günün mâbeyninde nihâyet bulur (16) ve ħad-ı fi'l-gâyeti'l-ķuşvâ oldur ki marâz dördüncü günde veyâ (17) daħı eksikde nihâyet bulur ya' nî bu günlerde tamâm-ı buħrân vâķi' olursa (18) marîziñ şıħħatine ve eger buħrân-ı tam vâķi' olmazsa marîziñ helâkına veyâ (19) marâzıñ şiddetine bâ' iş olur ve bu zıkr olunan derece üzere emrâz-ı (20) ħaddenin mertebeleri ma' lûm olduysa vâcib olan budur ki ħad-ı ceddâ (21) olan ħummâların munteħâsı ķarîb olmaqla meselâ ħummâ-i muţbiķa gibi ol vaķt (22) laţif gıdâlar virmeķdir ve ħad-i muţlaķ olan ħummâlarda munteħâsınıñ kurb (23) ve bu' dı ħasebiyle bir miķdâr ħalaķa mâ'il gıdâlar virmeķdir meşelâ ħummâ-i ħıbb-ı (24) ħâlişa gibi ve herbâr ki marâzıñ munteħâsı ķarîb ola gıdâ daħı laţif olmaķ (25) gerekdir nitekim ħad-i fi'l-gâye olan ħummâda meşelâ ħummâ-i muħriķa gibi kezâlik ħadd-i

393a

(1) fi'l-gāyeti'l-kuşvā olan hummāda meşelā hummā-i vebā'iyeye gibi bunların (2) muntehaları karib olmağa gıdā dahil latif kılınur ve herbār ki marazın (3) muntehası ba' id ola nitekim hiddeti had-i mutlakdan dūn olan hummālarda (4) meşelā hummā-i lāzımlerde olduğu gibi ol vakit gıdā dahil gāliz olmak (5) gerekdir zīrā muntehası ba' id olan hummālarda latif gıdālar virilse (6) kuvvetin za' fina sebep olur kuvvet sākıt olmayacak mertebede ise (7) kuvvete mūrā'āt lāzımdır tā ki beden kuvvetde bulunup buhrān vaktinde marazla mukāvemete (8) kādir ola anın için etibbā gıdā-i gālizde olan haṭā gıdā-i latifde (9) olan haṭadan kalildir didiler ya' nī gıdā-i gāliz maddenin keşretine bā' is- (10) dir ammā gıdā-i latifdir suḫūṭ-ı kuvvete sebep olur kaçan madde çok olsa (11) istifragla tedārik mümkündür ammā kuvvet sākıt olduğda tezeyyüh-i tedārik (12) olunmayup helākdan hāvf olunur ve bu zamānede isti' māl olunan (13) gıdālar huşūşan hummā-i hād olduğda bunlardır meşelā pilici lisān-ı şevr (14) yaprağı ve hindibā yaprağı ve marul ile kaynadup şuyundan içüreler (15) yāhūd pilici arpa şuyuyla kaynadup ve bir miqdār limon şuyı koyup (16) içüreler ve gāhice pilici ve eti kur' a ve inbik ile taḫtīr idüp (17) içüreler huşūşan marazın tezyidi vaktinde ve muntehası karib (18) olan marazlarda ola fakir dir meger bunları ba' zı ṭabī'atı şovuk olanlar (19) ile taḫtīr etseler dahil münāsibdir ve hummāların ibtidāsında maddenin (20) killeti ve gıdānin keşreti murād olduğda gıdā'iyeti çokdur deyu rafadan (21) yumurta şarusı virmeyeler ammā hummāların āharinde ve tamām-ı tenkīyeden (22) sonra bedene kuvvet vermek için verilse münāsibdir zīrā yumurtanın (23) miqdārı kalil ve gıdā'iyeti keşirdir ve gāhice pilicin şuyını ve et şuyını (24) ba' zı müferriḥ devālar ile istihrāc iderler meşelā mizācı hār olanlar için (25) şandal ve incü ve incü sefūfı ve diyāsentā sefūfı ve altun varağı gibi

393b

(1) devālar qorlar ve mizācı bārid olanlar için karanfil ve dārcin ve 'ūd ve 'anber ve misk (2) gibi devālar qorlar ve dahil et şuyının ṭarīḫ-i istihrācı budur ki kıvırcık koyun (3) etinin yağsız buṭ etinden alup keskin bıçağıyla ince ince dileler ve bir şırlı (4) çömlek içine dizeler ve ara yerlerine murād olunan müferriḥ devālardan ekeler ba' de (5) çömlek ağzını kapayup hamir ile şuvayalar ve bir bakır tancereye şu şokup çömlegi (6) içine oturdalar ve ateşe koyup kaynadalar tamām kaynadıkda çömlekden eti (7) çıkarup bir pāk estārdan şıkup şuyını alalar ve bu şudan hummāların āharinde (8) isti' māl etmek vücūda kuvvet ve bedene rāḥat virir gāyet nāfi' dir ve hummā-i 'afine (9) ile maḥmūm olanlar tāze meyvelerden ve balıktan ve sūtden ihtirāz eyleye ammā (10) şarābların tedbiri budur ki evvelā ma'lūm ola ki hūmmeyātde huşūşan hād (11) olan hummālarda içilecek nesnelere ihtiyāç gıdāya ihtiyāçdan

muḳaddemdir (12) zīrā ḥummānīn atēşini söndürmek ve şusuzluğunu gidermek içilecek şeyler ile (13) olur lākin miḳdārı çok olmaya zīrā şuyı çok içmek maddenīn naḫcına (14) mānī' dir aḥlāt ḥām ḳalır ve mi' deye ve ṭabī' ata şıḳlet virir ammā şuyı pek (15) az içmek daḥı şusuzluğu def' idüp mizācı ta' dīl etmediginden ḳaṭ' (16) naḫar ḥummānīn şiddetine ve bedenīn ḳurumasına sebeb olur ve ḥummā nevbetiniñ evvelinde (17) şu içmeden şaḳınalar ammā intihāsı vaktinde şuya ruḥşat virilür lākin (18) pek şovuk olmaya ve daḥı ḥümmeyāt-ı ḥāddede ve muḥriḳa da eger bedenīn dāḥilinde (19) şiş olup aḡrı veyā za' f olursa şuyı mümkün oldukça az içeler (20) ve bedeni arıḳ olanlar ve şovuk şu içmege mu' tād olmayanlar daḥı şudan şaḳınalar (21) ve ḥümmeyātda münāsib olan muḳaṭṭar hindibā şuyı ve lisān-ı şevr şuyı ve marul (22) şuyı içmekdir ve gāḥice mi' dede olan riḥleri taḥlil idüp ḳuvvet (23) virmek için ve bevli aḳıdup veyā ter getürmek için içdigi şuya (24) bir miḳdār anīsün veyā rāziyāne toḫumı veyāḥūd dārcīn ḳoyalar eger bunları (25) taḳṭir iderlerse ḳaynadmadan evlādır ve cemī' -i eṭibbā ḳatında meşhur olan

394a

(1) arpa şuyı içmekdir hem ḡidā'iyeti vardır ve hem tebrīd ve tertīb idüp (2) bevli aḳıdır ve ter getürür ve gāḥice arpa şuyını meyān köki ile ve anīsün ve şeker (3) ile terbiye ideler ve meşrübātdan maḥmūmlara münāsib olan sikencibīn (4) sükkerī ve şeker şerbeti ve benefşe şerbeti ve ḳuzı ḳulaḡı şuyı ve şevket- (5) ü'l-mübāreke şuyı içmekdir ḥuşuşan bu şulara ḥummānīn ḫarāretiniñ iḳtizāsına (6) göre bir miḳdār rūḫ-ı zāc veyā şelc-i ḫükemā ḳosalar daḥı a' lādır ve gicelerde (7) büzür-ı bāride müstaḥlebi muḳaṭṭar şular ile içeler ve eger maḥmūmuñ ḳarnında şiş (8) ve yeller olursa müsteḫiline ba' zı edviye-i ḫārre zamm ideler meşelā ma' de- (9) nūz toḫumı ve rāziyāne toḫumı gibi ve eger uyḫusuzluk ' arız olursa (10) ḫaşḫaş toḫumı zamm ideler ve eṭibbādan ba' zılar incü ve yanmış geyik boynuzı (11) zamm iderler ve bu zamānede mā'ü'l-cübn isti' māli fā'ideden ḫālī (12) degildir zīrā mā'ü'l-cübnün bedeni tertīb idüp hem telyīn ider ve hem sedde- (13) leri açar ve maḥmūmuñ olduḡı yerin hevāsını ta' dīl ideler meşelā şular (14) serpeler ve gülāb ve sirke serpeler ve eṭrāfına ṭīb-i rāḫiyalı çiçekler (15) ve meyveler dizeler ve hevā kesb etmek için pek açılmaya ki beden tekāşüf (16) eylemeye ḫamām eşvābına bürünüp öylece kesb-i hevā eyleye beşinci (17) faşl ḥummā-i sūnūḫūs ' afīne beyānındadır ma' lūm ola ki dem (18) müte' affin olmak siñiriñ hemān bedende ḳızup ḡaleyān iderse aña (19) ḥummā-i sūnūḫūs dirler ve eger dāḫil-i ' urūḳda ḫuşuşan ecvef didikleri (20) ṭamarda müte' affin olursa aña ḥummā-i muṭbīḳa dirler muṭbīḳa dimeniñ (21) ma' nāsı ḳablayıcı dimekdir bu ḥummāya muṭbīḳa tesmīyesine sebeb fetreti (22) olmamaḡla ḫarāreti buḫrān vāḳi' olunca müfāraḳat etmeyüp ittişāl üzere (23)

olduğundandır cumhūr-ı etibbā ittifāk itdiler ki bu hummāda dāhil-i ‘urūḳda (24) olan ‘ufūnet ya ‘urūḳuñ cemī‘ sindedir veyāhūd ḳalbe ve cigere yakın (25) olan büyük tamarlardadır ve ‘ufūnete sebep daḥı seddelerdir ki

394b

(1) tamarlar tolu olduğundan ḥāşıl olur didiler ammā şeyḥu’r-Re’is (2) İbn-i Sīnā Cālīnūsdan naḳl idüp dimişdir ki hummā-i demeḳiyye-i ‘afniyenin (3) vücūdī cā’iz degildir zīrā dem mütē‘affin olsa laṭīfī şafrāya ve keşīfī (4) sevdāya istiḥāle ider bu taḳdīrce hummā-i demeḳiyye olmayup belki şafrā- (5) viyye veyā sevdāviyye olur lākin Senārtūs ṭabīb dir ki bu kelām İbn-i (6) Sīnādan Cālīnūs bühṭandır zīrā Cālīnūs Ḥīletü’l-bür’ nām kitabının (7) toḳuzuncı maḳālesinde bu hummānin cevāzını beyān etmişdir şübhesi olanlar (8) ol maḥalle mūrāca‘at eylesünler ve daḥı bu hummā üç kısımdır ya mütēsāviyedir veyā (9) mütēzāyidedir veyā mütēnāḳışadır ammā mütēsāviye oldur ki bedende mütē‘affin (10) olan dem mütēḥallil olan şey’le berāber olmaḳdır bu şürette hummā münḳazī (11) olup ḥarāret bedenden mufāraḳat idince bir siyāḳ üzere olup (12) artup eksilmez ammā mütēzāyide oldur ki mütē‘affin olan dem mütēḥallil olandan (13) ziyāde olmaḳdır bu şürette hummānin daḥı şiddeti ḳavī ve a‘rāzı reddī (14) olur bu kısmı sā’irlerinden yaramazdır ammā mütēnāḳışa mütēzāyidenin ‘aksidir (15) anda taḥlil ta‘affünden ziyāde olur böyle olduğda hummānin ḥarāreti (16) daḥı gün günden noḳşān bulur ve bu kısmı eslem olanıdır el-‘alāmāt (17) bu hummānin muṭlaḳa ‘alāmeti ḥarāret-i dā’imī olup vaḳt-i fetreti olmamaḳdır (18) ve nabızı serī‘ ve ‘azīm ve muḥtelif olmaḳdır eger şırf demden olursa (19) yüzi kızarmaḳdır ve tamarları tolu olmaḳdır ḥuşūşan bu hummā yigitlerde (20) ve mizācī ḥār-ı raṭb olanlarda ve evvel bahārda vāḳī‘ ola ve eger şafrāvi (21) demden olursa ḥarāreti şedīd olur ve uyḥusuzluḳ ‘ārız (22) olur ve hummā-i muḥriḳa ‘arızlarına müşābih ‘arızları olur ve eger balḡamī (23) demden olursa hummāsi ḥafīf olur ve bedende aḡırlıḳ olur (24) ve bedenine yapıḣdıkda evvel emirde çokluḳ ḥarāret ḥiss olunmaz (25) lākin bir zamān elini tutdukda şovukca bir ḥarāret ḥiss olunur

395a

(1) ve hummā-i sūnūḥūs ile muṭbıḳanın beynini nabzının iḥtilāfından (2) fark olunur ya‘nī hummā-i muṭbıḳada nabz muḥtelif olur ve ḳārūre daḥı (3) bulanıḳ ve ḡalīz olur el-‘ilāc maddeyi tenḳiye ve seddeleri teftīḥ (4) ve mizācī ta‘dīl etmektir ammā tenḳiye faşd ile olur ve seddeleri (5) teftīḥ için ḥuḳne-i leyyine ideler ba‘de eger şafrā olursa gül-i mūkereri (6) ve temirhindī ve rāvend vireler ve bu müşhil daḥı ḡāyet nāfi‘dir şıfatı (7) budur rāvend iki dirhem dārcīn şülüş dirhem sūnbül sūdüs dirhem (8) zühūr-ı ḳalbiye her birinden birer

miḳdār bunları kifāyet miḳdārı hindibā (9) şuyı ile ve mā'-i cūbn ile ısıcaḳ kül üzerinde birkaç sā' at (10) ısladalar ba' de süzüp bu muḡallābdan otuz kırk dirhemine altı (11) dirhem temirhindī balı ve sekiz dirhem gül-i mükereri veyā ḳudret ḫelvāsı (12) ḳoyup isti' māl ideler ve mizācı ta' dīl idüp 'ufūneti men' etmek (13) içün limon şerbeti ve ağac ḳavunı ekşisi ve ḳuzı ḳulaḡı (14) şerbeti ve benefşe şerbeti ve sikencibīn sükkerī isti' māl ideler ve daḡı (15) şulardan arpa şuyı veyā hindibā şuyı veyā ḳuzı ḳulaḡı şuyı (16) bunlardan ḳaḡısı olursa bir miḳdār rūḡ-ı zāc ḳoyup içeler ve benefşe (17) ḡamīresi ve lisān-ı şevr çiçeḡi ḡamīresi ve gülbeşeker bunlara daḡı rūḡ-ı zāc (18) ṭamladup isti' māl ideler yāḡūd bu devāyı isti' māl ideler şıfatı (19) budur gülbeşeker ve hindibā çiçeḡi ḡamīresi ve ağac ḳavunı ekşisi sekizer (20) dirhem marul köki mürabbāsı dört dirhem şarı şandal ve incü sefūfı (21) birer şülüş dirhem rūḡ-ı zāc südüş dirhem bunları bir yere ḳarışdırup (22) isti' māl ideler ve ḡıdāsı arpa şuyı ve buḡūl-i bāride ile pişmiş pilic (23) şuyı ola ve bunlara limon şuyı ve ekşi nār şuyı veyāḡūd ḳoruk (24) şuyı ḳoyalar ve et yemeden ve içet meḡūlesi ise şarāb içmeden (25) ve ḡalīz ḡıdālardan şaḡınalar altıncı faşl ḡummā-i lāzıme ve ḡummā-i muḡriḳa beyā-

395b

(1) beyānındadır bu ḡummālar şafrā dāḡil-i 'urūḡda ta' affün etmesinden ḡadīş olur (2) pes eger şafrā müte' affin olduḡda ḳalbe ve cigere yakın olan ṭamarlarda müte' affin (3) olursa aña ḡummā-i muḡriḳa dirler ve ḡāḡice muḡriḳa tuzlu balḡamdan olur (4) ve eṭibbādan ba' zılar ḡılt-ı sevdāviden daḡı olur didiler ve şafrānıñ (5) ta' affüni cemī' ṭamlara şāmil olursa aña daḡı muḡriḳa dirler ammā şol ta' affün ki (6) ḳalbe ve cigere yakın olan ṭamarlarda olmayup belki sā'ir ṭamarlarda olsa (7) aña ḡummā-i ḡıbb-i lāzıme dirler ya' nī ḡarāret bedenden ayrılmayup bir gün ḡafif (8) ve bir gün şedid olur ānıñcün ḡıbb-ı lāzıme didiler ve ḳaçan ḡummā-i muḡriḳada (9) ta' affün şarābında olan deme sirāyet etse ḡummānıñ 'arzları şedid ve ḡaṭarı (10) mezid olur ve Senārtūs ṭabīb dir ki şarābında olan dem egerci laṭif (11) olmaḡla ta' affüne taḡammül idemeyüp leṭāfetinden nāşī serī' ān muḡteriḳ olursa (12) daḡı lākin ba' id degildir ki ta' affün ḳalbe yakın olan ṭamarlarda olduḡda ol (13) 'ufūnetinden mücāveret sebebiyle deme bir miḳdār şey sirāyet idüp iḡtirāḳı (14) mücib olmaya pes bu taḡdīrce daḡı ḡummānıñ 'arzları şedid olur didigimiz (15) yerinde olur ve bu ḡummā ekşeriyā yigitlere ve mizācı ḡār ve yābis olanlara 'arız olur (16) 'alāmeti ḡarāreti ḳavī ve ḡiddeti şedid olur ve ḳuru öksürüḡi olur (17) ve dudakları ḳurur ve dili şarı olur ve ḡāḡi siyāḡ olur ve ḡāḡi göbek (18) burusu 'arız olur ve ziyāde uyḡusuzluḡ 'arız olur ve nefesi ṭar (19) olur bu 'alāmetler ḡummā-i muḡriḳada ḡıbb-i lāzımede olandan şedid olur ve daḡı (20) ḡıbb-i lāzıme ile muḡriḳanıñ bir farkı daḡı budur ki muḡriḳanıñ her gün ḡarāretine fütūr (21)

gelmeyüp bir düziye olur ammā ğıbb-i lāzımenin harāreti tek günlerde bir farkı (22) dağı budur ki şedīd olursa ya'nī meşelā ikincide ve dördüncide hafif olup (23) üçüncide ve beşincide şedīd olur ve lāzıme olan hummālar üç sınıfdır birisi (24) ğıbb-i lāzımedir ve birisi balğamīye-i lāzımedir ve birisi dağı rub' ı lāzımedir bunlar dağı (25) tafşil üzere qarīben zıkr olunur ammā ğıbb-i lāzıme maddesi hasebiyle birkaç kısma

396a

(1) münkasım olur zīrā dāhil-i 'urūqda mūte' affin olan şafrā gāh muhiyye olur (2) ve gāh kerāşebe olur ve gāhice dağı zencāriye olur ve bu dağı ma' lūm (3) ola ki şafrānın 'urūqda mūte' affin olması ya 'urūk-ı kibārdır ya'nī büyük (4) tamarlardır veya 'urūk-ı şagārdır ki küçük tamarlardır ve gāhice akcigerde (5) veya qaracigerde yāhūd rahmde dağı mūte' affin olur ve ğıbb-i lāzımenin (6) 'alāmetleri gibidir lākin ğıbb-i lāzımede 'arzlar muhrikeya nisbet ile hafifdir (7) nitekim muqaddem zıkr olunmuştur el-' ilāc hummānın 'ilācında ibtidā vācib olan (8) korkulacak 'arzların def' ine sa'y etmektir meşelā bayılmağ gibi ba' de bedeni (9) tedbīr ve tertīb idüp maddeyi ta' dīl etmektir ammā bu hummāda kan (10) almağda eṭibbā ihtilāf eylediler ba' zıları muṭlağ kan almağı men' etmediler zīrā (11) kan çıkmakla şafrā gālib olup hummānın 'alevlenmesine sebep olur didiler (12) ve ba' zıları kan almağı tecvīz eylediler zīrā faşd etmekle şafrā gālib olmağ (13) lāzım gelmez belki faşd istifrag-ı küllī olmağla kan ile bile 'urūqda olan (14) nisbet üzerine şafrā dağı çıkar didiler ve ba' zılar dağı tereddüd idüp (15) eger kārüre gılzet ve humret olursa kan almağ cā'iz olur ve eger kārürede (16) rikḳat ve nāriyyet olursa cā'iz degildir didiler ve ekşer eṭibbā-i mūte 'aḥḥir'in (17) faşdın cā'iz olmasına zāhib olmuşlardır lākin vācib olan faşddan (18) muqaddem şüfli ihrāc için hūkne-i leyyine ideler veya ba' zı müleyyin şeyler (19) isti' māl ideler ve bu hūkne etmek münāsibdir şıfatı budur ebegümeci yaprağı (20) ve benefşe yaprağı ve hindibā ve marul birer kabza yapışkan ve yaban feslegeni (21) ve arpa yarımşar kabza büzür-ı bāride ve hindibā tohumu birer dirhem erik altı (22) 'aded bunları şu ile kaynadup ve süzüp yüz dirhem maṭbūḥa (23) sekiz dirhem hıyārşenbe balı yāhūd ma' cūn-ı müleyyin ve hām şeker ve on (24) altı dirhem benefşe yağı ve yarım dirhem tuz koyup ihtikān ideler (25) ve bu hūkne dağı hummā mādde-i balğamīye ile olup harāreti hafif olursa

396b

(1) gāyet nāfi' dir şıfatı budur haṭmī köki sekiz dirhem ebegümeci ve yapışkan (2) ve yaban feslegeni ve şevkü'l-cemāl birer kabza buğday kepegi yarım kabza papadya (3) bir miqdār büzür-ı bāride yarımşar dirhem rāziyāne tohumu bir dirhem bunları (4) kaynadup ve süzüp yüz dirhem maṭbūḥa diyākātīlikūn ve papadya (5) yağı ve benefşe yağı ve gül balı sekiz

dirhem tuz yarım dirhem bunları (6) koyup ihtikān ideler ve eger ‘alīl tarafından ihtikāna rāzı olmaz ise mu‘ tedil (7) müleyyinler vireler bu devā gibi şıfatı budur temirhindī balı altı dirhem hıyārşenbe (8) balı dört dirhem bunları şekere bulayup isti‘ māl ideler yāhūd ma‘ cūn-ı (9) müleyyinden altı dirhemine üç dirhem temirhindī balı karışdırup isti‘ māl (10) ideler veyāhūd on iki dirhem kudret helvāsını erik şuyı ile veyā (11) temirhindī şuyı ile veyā gül-i mükerrerini hindibā şuyı ile isti‘ māl ideler (12) ve lāyık olan hıyārşenbe ve kudret helvāsı gibi tatlu devālar isti‘ māl (13) itdikde temirhindī ve erik şuları gibi ba‘zı hāmız devālarla isti‘ māl (14) ideler ki şafrāya istiḥāle eylemeye ve eger ḡaṣeyān ve mi‘de bulanması ‘arız (15) olur ise mu‘ tedil kuşdurıcı devālar virmede be’is yokdur ve daḡı (16) bu hummāda keskin müşhil virmekden şakınalar meşelā maḡmūde gibi zīrā keskin (17) devālar ḡarāreti kavī kılup ve zīsintāriyā ‘illetine sebep olur belki maḡmūmlara (18) müşhil virildikde rāvend ve helīlecāt gibi devāları tecāvüz etmeyeler bunlarıñ (19) maḡbūhını veyā menḡū‘ını vireler ve eger kuvvet kavī olursa erik ma‘ cūnı (20) ve diyākātīlikūn veyāhūd bezr-i ḡatūnā ma‘ cūnı vireler ve ekşeriyā bu hummāda rāvendi (21) veyā gül-i mükerrerini mā’ü’l-cūbn ile vireler zīrā mā’ü’l-cūbn hem tenḡıye ider hem (22) mizācī ta‘dīl ve seddeleri teftīḡ ider ve müşhil virdikden soñra mizācī ta‘dīl (23) içün limon şerbeti ve kuzı kulaḡı şerbeti ve hindibā şerbeti ve rummāneyn (24) şerbeti ve benefşe şerbeti ve nilüfer şerbeti ve ağac kavunı ekşisi ve büzūr-ı (25) bāride müstaḡlebi ve marul şuyı ve hindibā şuyı ve nilüfer şuyı bunlardan

397a

(1) isti‘ māl ideler lākin benefşe şerbeti tedbīr ve tertīb itmede cümleden (2) a‘lādır huşūşan içine bir miḡdār hāmız şeylerden koyalar meşelā (3) limon şuyı veyā rūḡ-ı zāc gibi ve eger ṭabī‘atları mu‘tāddan ziyāde mülāyemet (4) üzere olursa kuzı gül şerbetine bir miḡdār ekşi koyup isti‘ māl (5) ideler ve eger şafrā raḡīḡ ise rībās şerbeti ve kuzı kulaḡı (6) şerbeti içeler ve eger ḡalīz balḡam olursa rāziyāne ve ma‘denūz ṭabḡı (7) ve beznetīn şerbeti içeler ve bu maḡbūḡ daḡı nāfi‘dir şıfatı budur lāpa- (8) da köki ve ayrıḡ köki dörder dirhem hindibā ve marul ve kuzı (9) yarımşar ḡabza büzūr-ı bāride birer dirhem aḡ şandal şarī şandal kırmızı (10) şandal yarımşar dirhem benefşe çiçeḡi ve nilüfer birer miḡdār temirhindī dört (11) dirhem bunları arpa şuyı ile ḡaynadup ve süzup nār şerbeti (12) ile ezup içeler ve bu cellāb daḡı nāfi‘dir benefşe şerbeti (13) ve kuzı gül şerbeti sekizer dirhem arpa şuyı elli dirhem bunları (14) bir yerde ezup içine birḡaç ṭamla ispiṛto ve tīrpūlā koyalar (15) Türkçe rūḡ-ı zāc dımeḡdir ba‘de içeler ve bu cellāb daḡı nāfi‘dir (16) mā’ü’l-ḡarāḡ yüz elli dirhem şeker beş dirhem bunları ḡaynadalar ve sıcaḡ (17) iken içine üç dirhem saḡḡ olmuş şandal ve bir

dirhem ağac kavunu (18) çekirdegi ve sekiz dirhem ağac kavunu ekşisi ‘uşāresi ve südüs (19) dirhem rūḥ-ı zāc ve on iki kaṭre dārcīn şuyı koyup şoḡu- (20) yunca ṭura ba‘de içeler ve eger ḥummānīn maddesi şafrā-ı kerrāşıyye veyā (21) zencāriye olursa ‘ilācī saḥḳ olunmuş billūr ve ma‘denīden (22) yarım dirhemini hindibā şuyı ile veyā ağac kavunu şarābı ile (23) veyā limon şuyı ile içeler pan kadarlığı olur ve ḥummā-i sū (24) nūḥūs ‘ilācında zıkr olunan ma‘cūnlarıñ bunda daḡı nef‘ī (25) zāhirdir Senārtūs ṭabīb der ki bu zamānede ‘alīle selc-i ḥükemādan

397b

(1) yarım dirhem miḳdārı veyā daḡı eksik veyā daḡı ziyādece mizāca göre ba‘zı (2) münāsib şular ile veyā pilic şuyı ile içüreler ḡāyet nef‘ī ‘aẓımdır (3) hem tedbīr ider ve hem şusuzluğu keser ve hem seddeleri açup bevli (4) idrār eyler ve taşradan ḳalb ve ciger üstüne şandal ve kāfur ve gülāb (5) ve hindibā ve marul ve nilüfer ve ‘inebü’s-şaleb ve şandal yakısı ve sirke (6) gibi bārid şeyler ṭılā ideler ve eger idrār etmege muḥtāc olunursa (7) mā’-i cūbn ile büzūr-ı bāride müstaḥlebi veyā rāziyāne ile arpa şuyı (8) vireler ve eger terletmege muḥtāc olunursa pānzehr veyāḥūd (9) yanmış geyik boynuzu virüp terledeler ve vācib olan ‘alīle laṭīf (10) ḡidālar ile tedbīr ideler meşelā arpa şuyı buḳūl-i bāride ile ḳaynamış (11) pilic şuyı vireler ve bunlara limon şuyı veyā ṭurunc şuyı ḳoyalar ve ba‘zılar (12) ḡidā içün şekerle sevīḳ içüreler ve şu yerine arpa şuyı veyā laṭīf (13) ḳarpuz şuyı içeler yāḥūd amber-i bāris şuyı içeler ve bu minvāl üzere (14) yapılan şuyı içeler şıfatı budur ḳabuḡı çıḳmış arpa yigirmi dört dirhem aḳ (15) şandal ve şarı şandal üçer dirhem ‘anber-i bāris ve şeker on altışar dirhem (16) bunları şu ile ḳaynadup ve süzüp içeler ve bu şu daḡı evvelkiden (17) ḳavīdir şusuzluğu keser ve ḡarāreti ta‘dīl ider ziyāde müberriddir şıfatı budur (18) siñirli yapraḡı yigirmi dört dirhem aḳ şeker otuz iki dirhem ‘anber-i bāris (19) dört dirhem zerdālī yigirmi ‘aded bunları şu ile ḳaynadup ve süzüp (20) bir miḳdār limon şuyı koyup içeler yedinci faşl ḥummā-i leşḳa beyānındadır (21) bu ḥummā balḡamıñ dāḡil-i ‘urūḳda müte‘affin olmasıdır bu ḥummānīn ḡarāreti lāzımedir (22) bedenden ayrılmayup her gün ziyāde olur ve bunuñ ḡarāreti ḥummā-i dıḳḳa müşābih- (23) dir bunuñ daḳḳ ile farkı budur ki nabż-ı leyyin olur ve ba‘de’ṭ-ṭa‘ām ḡarāreti (24) ziyāde olmaz ammā ḥummā-i dıḳḳda ziyāde olur ve bu ḥummā ekşeriyā mizācī bārid-i (25) raṭb olanlara ve ḡareket-i bedeniyeleri az olup çok ṭa‘ām yiyenlere ve çok

398a

(1) uyuyanlara ‘arīz olur ‘alāmeti ḡarāreti gün āḡarinde müştedd olur (2) ve bu ḥummāda üşümek ve ditremek ve terlemek olmaz ve nabżı (3) sā’ir ḥummālar gibi muḥtelif olur lākin sür‘ati şedīd olmaz ve şusuzluğu (4) daḡı olmaz megerki müte‘affin olan balḡam ṭuzlu

balgām ola ve kārūresi (5) beyāza mā'il bulanık olur el-‘ ilāc maddeye naẓc virüp ba‘ de (6) tenkıye ideler ve bu ħummāda pek issi devālar vermeyeler ve ibtidā ṭabī‘ atı (7) ħuķne-i leyyine ile telyīn ideler bu ħuķne gibi şıfatı budur yaban feslegeni (8) ve pazı ve geyik ve papadya birer k̄abza iklīl-i melik yarım k̄abza ketān (9) toĥumı dōrt dirhem bunları k̄aynadup ve süzüp ba‘ de içine (10) diyākātīlīķūn ve gül balı sekizer dirhem diyāfenīķūn ve ayāric üçer dirhem (11) zeyt yağı on altı dirhem tuz bir dirhem bunları k̄oyup iĥtikān (12) ideler ve telyīn içün gül balı ve diyākātīlīķūn isti‘ māl etmek (13) münāsibdir yāĥūd ĥıyārşenbe balına bir miķdār anīsūn ve mecūķān ve diyā- (14) fenīķūn ma‘ cūnı k̄oyup isti‘ māl ideler ve bunlardan ziyāde müleyyin (15) virmeyeler megerki naẓc bulduķdan şoñra ola ve mi‘ dede olan balgāmı (16) kuşdurmak içün ṭurb şuyı ile veyā ṭurb toĥumı ile sikencibīn (17) vireler ammā bu ħummāda k̄an almağı ĥükemā-i Yunānīden bir kimse zıkr eylememişdir (18) ammā Şeyĥu’r-re’is İbn-i Sīnā dir ki ħummā-i nā’ibede eger kārūre ģılzet (19) ve ĥumret var ise faşd eylemek cā’izdir ve Cālīnūs daĥı ĥūmmeyāt-ı ‘afniyede (20) ṭabī‘ at ĥıffet ve maddeye k̄illetden ötürü faşd olunur dimişdir İskender-i (21) Efrenci dir ki marazīñ şiddetine ve ‘alīlīñ kuvvetine ve riķķatine naẓar olunur (22) eger bunlar müsā‘ade iderse faşd olunur ve eger müsā‘ade etmez ise (23) faşd olunmaz ve Senārtūs ṭabīb dir ki bu ħummāda faşd iķtizā etmesi (24) nādirdir zīrā bu ħummā ekşeriyā pīrlere ve şābīlere ‘ārız olur ve olduğı (25) vakıtte daĥı k̄ışlarda vāķi‘ olur bu mişilli şeylerde ise faşd

398b

(1) etmek ba‘iddir megerki hemān terdiĥden ötürü cüz’i k̄an aldılar ammā balgāma (2) naẓc virmek içün gül balıyla sikencibīn ve petūnīķa şerbeti ve zūfā şerbeti (3) ve baldırıķara ve kuşķonmaz ve hindibā ve ģāfeş ve rāziyāne bunlarıñ ṭabĥını (4) isti‘ māl ideler ve bu munzıc daĥı nāfi‘dir şıfatı budur ayrıķ ve helyūn (5) dōrder dirhem baldırıķara ve kimāderyūs ve zūfā ve rāziyāne toĥumı birer dirhem (6) bunları şū ile k̄aynadup süzeler ve bu maṭbūĥdan yetmiş iki dirhemine¹⁷ (7) altı dirhem uşul şerbeti ve sekiz dirhem beznetīn şerbeti ve südüs dirhem rūĥ-ı (8) zāc k̄oyup üç def‘ada içeler ve daĥı ĥafīf müshillerden ibtidāda ģārīķūn (9) ve ĥab-ı efāviyye vireler ve eger balgām tuzlu balgām olursa rāvend ve sikencibīn vireler (10) ve bu ĥabb daĥı nāfi‘dir ģārīķūn bir buçuķ dirhem maĥmūde iki ĥabbe bunları bal mūmı (11) ile ĥablar düzeler mecmū‘ı bir şerbetdir yāĥūd dōrt dirhem diyākātīlīķūna (12) üç denk ģārīķūn k̄oyup isti‘ māl ideler ve bu müshil daĥı nāfi‘dir şıfatı (13) budur maṭbūĥ-ı müfettiĥedan kifāyet miķdārı alup içine ģārīķūn ve sināmeki (14) ikişer dirhem rāvend şülüş

¹⁷ on

dirhem zencebîl ve havlincân birer südüs dirhem bunları (15) sıcak kül üstünde ısladup ba' de süzüp on dirhem gül balı (16) koyup içeler ve bunlardan sonra kavî müfettiḥelar isti' māl ideler meşelâ sikencibîn (17) uşûlî ve şarâb-ı uşûl ve şarâb-ı beznetîn gibi ve ma' denûz köki (18) râziyâne köki ṭabḥı gibi ve sikencibîn-i ' unşuliden gül balıyla ve râziyâne şuyı (19) ile içeler ve bu muğlâb daḥı munzıcdır ayrıḳ köki ve kuşkonmaz köki (20) ve râziyâne köki sekizer dirhem ğâfeş ve baldırıkara birer kabza kârdünebâ- (21) vîti ve hindibâ ve anîsûn ikişer dirhem kara noḥûd ve zehr-i retm birer miqdâr (22) bunları bal şuyı ile kaynadup ve süzüp gül balıyla ve sikencibîn (23) ile ezeler ve içine bir miqdâr dârcîn şuyı koyup isti' māl ideler (24) ve ma' lûm ola ki kerrât şuyı ile veyâ pilic şuyı ile rûḥ-ı zâc veyâ (25) rûḥ-ı milḥ isti' māl etmek ğâyet nâfi' dir aḥlât-ı ğalîzaya nazc virüp

399a

(1) lüzûcetini kaṭ' ve ' ufûnetini men' ider ve eger balġam tuzlu ise şâhtere (2) şerbeti ve hidnibâ şerbeti isti' māl ideler ve bu şerbetleri râziyâne ve ma' de- (3) nûz şuyıyla ezeler ve bunlardan sonra evvelkiden koyuca müşhil vireler (4) meşelâ ġârîḳûn ile ayâric-i fayḳarâ gibi ve diyâfenîḳûn ve ma' cûn-ı türbid ve ma' cûn-ı (5) hindibâ ve mecûḳân ve sinâmeki bunlardan kaḡısı olursa (6) vireler ve ma' lûm ola ki bu ḥummâda bir def' a müşhil içmek kifâyet etmeyüp (7) belki birkaç def' a içmege muḥtâc olunur ve her iki müshiliñ arasında (8) munzic isti' māl etmek gerekdir tâ ki tenḳiye-i tam ḥâşıl ola ba' de müdirrât (9) isti' māl ideler meşelâ kara noḥûd ve âsârûn ve uşûl-i müfettiḥe ve petûnîḳa ve zûfâ (10) gibi ba' de mu' arriḳ şeyler isti' māl ideler ki bedende maddeden bâḳî ḳalanı (11) ter ile def' eyleye ve Frenk etîbbâsınıñ müte' aḥḥirleri bu ḥummâda kavî mu' arriḳ (12) virmegi câ' iz gördiler meşelâ peygamber ağacı ve şâşafraz ve çöp çini gibi (13) ve pelîn tozu ve tiryâḳ ve mürver yemişi rubbı daḥı isti' māl olunur ve bu ḥummâ (14) emrâz-ı müzmineden olup çok zamân sürdiginden â' zâ-i re' ise- (15) lere ve mi' deye za' f ṭârî olmaġla â' zâya kuvvet virici devâlara muḥtâcdır (16) meşelâ râvend ḳurşı ve pelîn ḳurşı ve ġâfeş ḳurşı ve gül ḳurşı ve kârdüsenṭû (17) şerbeti ve cenṭiyânâ şerbeti ve ḳanṭariyûn-ı şaġir şerbeti gibi mi' deye kuvvet (18) virmek için cevâriş-ı ' ûd ve ermâteykim el-revvizâtem ve devâ-ı lûk isti' māl (19) ideler ve taşradan mi' de üzerine mi' de marâzlarında zıkr itdigimiz (20) gibi pelîn yaġı ve na' nâ' yaġı ve maşṭakî yaġı ve cevz-i bevvâ yaġı süreler (21) ve bunlarıñ ġayrı münâsib yaḳılar ḳoyalar ve vâcib olan ' alile ġıdâ- (22) lardan serî' ü'l-hazm olup aḥlât-ı ceyyide ḥâşıl olan ġıdâlar vireler (23) meşelâ nîmpirşit yumurṭa şarusı ve pilic eti ve ṭavuk eti ve oġlaḳ (24) eti gibi bunlara dârcîn ve ḳaranfil ekeler ve arpa şuyına dârcîn (25) ve râziyâne ve anîsûn koyup şu yerine içeler sekizinci faşl

399b

(1) hummā-i ipyālūs beyânındadır bu bir hummâdır ki bedeniñ bātını üşür (2) ve taşrası kızgın olur bunuñ sebebi zücācī ve hāmız balğamıñ dāhıl-i bedende (3) hāşıl olmasıdır ki raķīķ olanı ta‘ affün kabūl idüp ‘ufūneti sebebiyle mütebaḥḥir olduķda (4) zāhir bedene yayılıp ḥarāret icāb ider ve müte‘ affin olan müte‘ affin olmayanı (5) ā‘zā-i bātıneniñ ba‘zısına taḥrīk itdirdikde bürüdet ḥiss olunur (6) ve’l-hāşıl balğamıñ ta‘ affün kabūl ideni ḥāric-i bedende ḥarāret icāb ider ve ta‘ affün (7) kabūl etmeyiñ dāhıl-i bedende bürüdet icāb ider ve bu hummāniñ ba‘zısı ḥālīşdır (8) yalnız balğamdan olur ve ba‘zısı ğayr-ı ḥālīşdır müte‘ affin şafrā ile olur bunuñ (9) ‘ilācī hummā-i balğamīye ‘ilācları gibidir lākin bunda faşd cā‘iz degildir hemān vācib (10) olan bu hummāniñ maddesi ğalīz olmağla kavī munzıclar vireler ammā müshil virmekde (11) laṭīfini vireler zīrā bu hummāda kuvvet za‘if olmağla kavī müshile taḥammül idemez (12) tokuzuncı faşl hummā-i ḥıltıyye beyânındadır bu bir hummā-i ḥıltıyye (13) dir ki bunuñ şāḥibine ğaşy gelüp düşer bayılır bu hummā iki kısımdır bir kısmı (14) semmīyyetli ve ḥiddetli raķīķ ḥıltılardan olur ve bir kısmı daḥı hām ve lezc balğamdan (15) olur ve ekseriyā bu hummā hummā-i balğamīyeye tābi‘ dir ve bunda fem-i mi‘ de za‘if (16) olur andan ötüri şāḥibine tezeyyüh bayılmağ gelür bu hummāniñ ‘ilācī (17) ğāyet gücdür belki bunda vācib olan alnı ve ayağını pek pek oğmağdır (18) ve ḥafīf ihtikānlar ile mi‘ dede ve em‘āda olan ḥıltı çıkaralar keskin (19) ihtikānlar etmeyeler ki maddeyi ‘urūḳdan cezb eylemeye ve gāḥice ‘alile gül balı (20) ve kudret ḥelvāsı ve kırīmūtarṭarū vireler ve bir miḳdār dārcin ve zūfā ile (21) bal şuyı ve sikencibin vireler ve bāķī ‘ilācları geḥen bāblarda zıkr olunan (22) gibidir ve ğıdālardan ğalīz ğıdālar vireler ve ruṭubet ve balğam arturıcı (23) şeylerden ihtirāz ideler ve ğıdāları efāviyye-i ṭayyibeden koyalar meşelā karanfil (24) ve dārcin ve ‘ūd gibi ve taşradan mi‘ desiniñ üzerine münāsib yağlar (25) ve münāsib yakılar ve merhemler süreler onuncı faşl hummā-i sevdāviyye-i lāzıme

400a

(1) beyânındadır bu hummāya rub‘-ı lāzıme dirler ḥarāreti ayrılmayup iki (2) gün ḥafīf üçüncü gün şedid olur bu hummā dem-i sevdāviñiñ dāhıl-i (3) ‘urūḳda ta‘ affün etmesinden hāşıl olur sebebi sevdā arturıcı (4) demi fāsıd idici şeylerdir ḥuşūşan ciger za‘if olduķda ḥālīş (5) kan hāşıl olmayup ṭortı gibi dem-i sevdāvi hāşıl olur yāḥūd (6) ṭalaķıñ za‘findan olur ‘alāmeti hummāsı lāzıme olup iki günde (7) bir şedid olmağdır ve nabızı şağir ve ḥareketi baṭı olmağdır ‘ilācī (8) ibtidā müleyyin vireler ba‘ de faşd iḳtizā iderse kan alalar ve mu‘ tedil (9) devālarla mizācī ta‘ dīl ve terṭib eyleyeler meşelā lisān-ı şevr şerbeti ve benefşe (10)

şerbeti ve hindibā şerbeti gibi ve bu maṭbūḥı daḥı naẓc virüp bedeni (11) tertīb ider şıfatı budur lisān-ı şevr köki ve besfāyic ve ayrıḳ ve rāziyāne (12) köki ve kuşkonmaz köki sekizer dirhem hemīl ve keşūş ve baldırıḳara (13) ve şāhtere birer ḳabẓa lisān-ı şevr çiçeḡi ve benefşe çiçeḡi yarımşar ḳabẓa büzūr-ı (14) bāride birer dirhem hindibā toḡumı ve rāziyāne toḡumı ve feslegen toḡumı ikişer şülüş (15) dirhem bunları arpa şuyı ile ḳaynadup süzeler ve bu maṭbūḥdan (16) yüz dirhemine on altışar dirhem elma şerbeti ve benefşe şerbeti ve sekiz (17) dirhem ḳuzı ḳulaḡı şerbeti ve dört dirhem dārcīn şuyı ḳoyup (18) şerbet ideler miḳdār-ı şerbeti yigirmi dört dirhemdir yāḥūd lisān-ı (19) şevr şuyı ile veyā hindibā şuyı ile beznetīn şarābı ezüp (20) içeler ve lisān-ı şevr ḥamīresi ve benefşe ḥamīresi ve ağac ḳavunı (21) ḳabuḡı mürabbāşı ve ḳırīmūtartarū isti' māli daḥı nāfi' dir ve bu müshil (22) daḥı nāfi' dir şıfatı budur besfāyic dört dirhem şāhtere ve baldırı (23) ḳara ve eftīmūn ve keşūş yarımşar ḳabẓa lisān-ı şevr çiçeḡi ve benefşe çiçeḡi (24) birer miḳdār sināmeki beş dirhem bunları ḳaynadup süzeler ve bu maṭbūḥ- (25) dan otuz dirhem miḳdārına dört dirhem diyāḳātīlīkūn yāḥūd altı

400b

(1) dirhem ma' cūn ve dört dirhem elma şarābı ḳoyup ḥummānīñ şiddeti olmayan (2) günde içeler ve tamām-ı tenḳiyeden soñra sā'ir ḥummālar gibi müdirrāt ve mu' arriḳāt (3) vireler ve bedene ḳuvvet virici şeyler vireler meşelā benefşe ḥamīresi ve ağac (4) ḳavunı ekşisi ve ḳırmız ma' cūnı ve cevāhir ma' cūnı ve bārid incü ma' cūnı gibi ve bāḳī (5) ' ilācları rub' ı dā'ire ' ilācı gibidir on birinci faşl ḥummeyāt-ı dā'ire (6) beyānındadır ya' nī madde ḥāric-i ' urūḳda mütē' affin olursa aña ḥummā-i dā'ire (7) dirler pes eger ḥāric-i ' urūḳda mütē' affin olan şafrā olursa ḥummā-i (8) ḡıbb-ı dā'ire dirler bunun nevbeti gün aşurı gelür ḥalk buña sıtma dirler (9) bu ḥummāda nevbet tavīl olması ve ḳaşir olması ḳarīben beyān olursa gerekdir (10) ve eger ḥāric-i ' urūḳda mütē' affin olan sevdā olursa ḥummā-i rub' ı dā'ire (11) dirler bunun nevbeti iki gün gelmez bir gün gelür rub' sıtması demekle ma' rūfdur (12) ve eger ḥāric-i ' urūḳda mütē' affin olan balḡam olursa ḥummā-i nā'ibe ve ḥummā-i (13) müvābeẓa daḥı dirler bunun nevbeti her gün gelür ḡıbbīn ḥummāşınıñ nevbeti (14) gibi farkı a' rāzından bilinür nitekim gelse gerekdir ve ma' lūm ola ki eṭibbā-ı (15) mütēḳaddimīn ḥummeyāt-ı dā'irede ta' affūn ḥāric-i ' urūḳda olur didiler lākin (16) ḥāric-i ' urūḳı muṭlaḳ zıkr idüp ta' affūn için bir maḥal beyān eylemediler (17) ve eṭibbā-i mütē' aḥḡirīn müstevḳıd-ı ' ufūnetde ya' nī ' ufūnet ḥāşıl olacak (18) maḥalli ta' yīn etmekde iḥtilāf idüp her biri bir mezheb beyān (19) eylediler mezheb-i evvel Frenk eṭibbāsından Ḳarnīliyūs ṭabībīñ zāhib (20) olduğudur ki müstevḳıd-i ' ufūnet ḡıbb-i şafrāviyede merāre ya' nī (21) öddür ve ḥummā-

i rub‘-ı sevdāvīyede ṭalaḳdır ve ḥummā-i balḡamiye-i nā’ibede mi‘de- (22) dir diyüp zāhir ḥāle i‘tibār eyledi ve mezheb-i šānī İskender-i Yunā- (23) nīniñ zāhib olduğudur ki ḥümmeyāt-ı dā’irede ta‘affün ḥummā-i lāzımede (24) olduğu gibi dāḥil-i ‘urūḳda olur hemān iḥtilāf ta‘affünün kemiyetinde (25) ve keyfiyetindedir pes ḥummā-i lāzımede ta‘affünün kemiyeti ya‘nī miḳdārı keşir

401a

(1) ve keyfiyeti ḡalīz olmaḡla ṭabī‘at ol ta‘affüni ḥāric-i ‘urūḳa atmaḡa ḳādir (2) olamayup bühṛān vaktine dek öylece bāḳī ḳalır ammā ḥummā-i dā’irede (3) ise ta‘affünün miḳdārı ḳalīl ve keyfiyeti raḳīḳ olmaḡla ṭabī‘at her nev- (4) bette ḥāric-i ‘urūḳa def‘ etmeḡe sa‘y ider pes ṭabī‘at madde-i (5) müte‘affineyi ḥāric-i ‘urūḳa def‘ itdikle ter ile veyā idrār ile (6) veyā ishāl ile müteḥallil olup ḥummāniñ nevbeti tamām olur ba‘de (7) gene tekrār aḡlāṭdan bāḳī ḳalan müte‘affin olduğda ṭabī‘at (8) evvelki gibi ḥāric-i ‘urūḳa def‘ idüp nevbet aḡz ider ve gene müteḥallil (9) olduğda nevbet daḡı tamām olur bu minvāl üzere ḥummāniñ (10) nevbeti devr ider didi ve buña bināen ḥummā-i dā’irede faşḁ olunmasını (11) cā’iz görmüşdür mezheb-i šālīḡ Frenk eṭibbāsından Belāṭrūs (12) ṭabībiñ zāhib olduğudur ki ḥāric-i ‘urūḳda olan ta‘affün māsā- (13) rīḳā didikleri ṭamarlarda olup kemālin bulduḡı vaḳitte müte‘affin (14) olan ḥılṭ mi‘deye ve em‘āya manşib olur ve andan cemī‘ bedene (15) buḡār çıkup nāfīz ve ḳaş‘arīre ya‘nī ditremek ve ürpermek (16) ve üşümek ‘arīz olur ve bu müte‘affin olan ḥılṭ müteḥallil olduğda (17) gene ta‘affün ḥılṭdan bāḳī ḳalana sirāyet idüp bu minvāl üzere (18) devrile nevbet ḥāşıl olur didi mezheb-i rābi‘ Nemçe eṭibbāsından (19) Erḳıl Sefsūnī zāhib olduğudur ki ta‘affünün mebdē’i küçük (20) ṭamarların aḡızları laḡme ve cemī‘ bedene muttaşıldır ol ṭamarlarda hażm-ı (21) šālīşniñ fażlası müte‘affin olduğda ṭamarların aḡızlarından ā‘zāya (22) manşib olup nāfīz ve ḳaş‘arīre ve üşümek ‘arīz olur (23) ve böyle olmasına delīl budur ki nevbetiñ ibtidāsında madde ḥāric-i bedenden (24) dāḡile ḡareket etmesiyle idrār ve nevbet āḡarinde dāḡilden ḡarice ḡareket (25) etmesiyle ‘araḳ zuḡūr etmesidir zīrā eḡer madde mekān-ı vāsi‘de olsa

401b

(1) meşelā mi‘de gibi böyle olmaḡlığı müte‘azzir olurdu pes bu taḳḁırce (2) ḥümmeyāt-ı dā’irede daḡı lāzımede olduğu gibi faşḁ cā’iz olurdu (3) ve gene ṭabīb-i mezbūr dir ki berd ve nāfīziñ sebebi ā‘zā-i ḡassāsiyyeyi (4) lez‘ etmesinden nāşīdır mezheb-i ḡāmis Nemçeli Ḳis ṭabībiñ zāhib (5) olduğudur ki ta‘affün ḥummā-i lāzımede ‘urūḳ-ı kibārdadır ammā ḥümmeyāt-ı dā’irede (6) ‘urūḳ-i şa‘riyyede veyā mi‘dede veyāḡūd em‘āda veyā māsāriḳādadır didi (7) bunun mezhebine ḡöre ḥümmeyāt-ı dā’irede ḡāḡ faşḁ cā’iz olur ve

gāhī olmaz (8) nitekim mezhebden fehmi olunan budur zann olunur ki mezhebiñ haqqā qarīb (9) ola ve gene ṭabīb-i mezbūr dir ki kaçan ‘ufūnet mi’ dede veyā māsārīkāda olsa (10) ḥummānīñ nevbeti kay’ ile veyā ishāl ile münkaẓī olur ve kaçan ‘urūḳ-ı şa’riyyede (11) ya’ nī kıl gibi ince tamarlarda olsa ḥummānīñ nevbeti ‘araḳ ile veyā idrār (12) ile veyā hem ‘araḳ ve hem idrār ile münkaẓī olur mezheb-i sādīs Cerman (13) ḥekīmi olan Senārtūs ṭabībīñ zāhib olduğudur ki ta’affūn ḥümmeyāt-ı (14) dā’irede dāḥil-i ‘urūḳdadır ḥummā-i lāzımede olduğu gibi sonra madde ḥāric-i (15) bedene mündefi’ olduğda devr icāb ider ammā ḥümmeyāt-ı lāzımede ta’affūnūñ (16) mebdē’i gene dāḥil-i ‘urūḳdadır lākin bunda madde ḥāric-i bedene mündefi’ olmayup (17) beden daḥı cezb ve qabūl etmez hem qalbe muttaşıl olan şarābının şirketiyle (18) olur ānīñ içün devr bulunmayup ḥarāret buḥrān vāqtine dek dā’im olur (19) nitekim fāzıl Cālīnūsūñ Ḥümmeyāt kitabının ikinci maḳālesinde taḥḳīḳ-ı ḥümmeyāt-ı (20) dā’irede def’ den ve qabūlden ve cezbden lābüddür ammā ḥümmeyāt-ı lāzımede def’ (21) ve cezbe müte’allik şey’ olmayup hemān müte’affin olan ḥılt buḥrān vāqtine dek (22) ‘urūḳda qarārdāde olur didigi madde ‘urūḳda müte’affin olup sonra (23) mündefi’ olmasına delildir didi faḳīr dirim ki Cālīnūsūñ ḥümmeyāt-ı dā’irede (24) def’ den ve cezbden lābüddür didigi kelāmından mebdē-i ‘ufūnet ‘urūḳda (25) olmasının cā’iz olmaqlığı añlanur yoḥsa ‘ufūnet ‘urūḳda munḥaşırdır demek

402a

(1) añlanmaz pes böyle olsa Cālīnūsūñ bu kelāmı Senārtūsa delil nām (2) olamaz nitekim şāḥib-i dāniş olanlara bu ma’ nā ḥafī degildir ammā nevbetli (3) sıtmaların nevbeti ṭavīl veyā qaşır veyāḥūd muḳaddem veyā mu’ahḥar olmaḳ (4) maddenīñ kemiyyeti ve keyfiyyeti ḥasebiyledir pes eger maddenīñ miḳdārı (5) keşir veyā keyfiyyeti ḡalīz olursa ḥummānīñ nevbeti ṭavīl olur ya’ nī (6) meşelā ḥummā-i ḡıbb-ı ḥālīşe on iki sâ’ ate dek ve ḥummā-i ḡıbb-ı ḥālīşeda (7) on sekiz sâ’ ate dek mütemādī olur ve eger maddenīñ miḳdārı (8) qalīl veyā keyfiyyeti raḳīḳ olursa ḥummānīñ nevbeti qaşır olur ya’ nī zikr olunan (9) müddetden az olur ve kaçan madde raḳīḳ olsa ol vāḳit nevbet evvel gelen (10) nevbetiñ vāḳtinden muḳaddem gelür ve eger ḡalīz olursa nevbet mu’ahḥar gelür (11) ya’ nī meşelā evvelki nevbet sâ’ at birde gelse ikinci nevbet sâ’ at ikide (12) veyā üçde gelür bu daḥı ma’lūm ola ki nevbetiñ teḳaddūmi ḡāḥice madde- (13) niñ çokluḡından olur ve te’ahḥūri maddenīñ azlıḡından olur böyle (14) olması ḥummānīñ ‘arzlarından bilinür el-‘ilāc ḥümmeyāt-ı dā’ireniñ (15) ‘ilācında dört emre mürā’at lāzımdır evvelkisi ta’affūnūñ mebdē’ini (16) bilüp ‘ufūneti men’ etmektir ikincisi maddeye naẓc virmekdir üçüncüsü (17) maddeyi tenḳīḥ etmektir dördüncüsü mizācı ta’ dīl etmektir bunların (18) her biri bāblarında gelse gerekdir bu maḥalde

beyân ideceğimiz bedende ta‘affünden (19) bâkî kalan keyfiyeti men‘ etmede olan tedbirlerdir zirâ keyfiyet-i ta‘affün (20) bedende bâkî kalsa gene hılta sirâyet idüp bir âhar ta‘affün icâb (21) ider pes ol keyfiyeti men‘ etmede Frenk eṭibbâsının müte’ahḥirleri nice (22) devâlar bulmuşlardır ki bu bâbda tecrübe idüp ḥâlen isti‘mâl iderler ol (23) devâlar müşk-ı ṭarâmşî‘ ve yanmış geyik boynuzu ve kârdesentü ve cenṭiyânâ (24) ve ṭurmentilâ ve ṭarâgiyün ve bunların gayrı terledici pâdzehriyetli (25) devâlardır ki terlemekle ol bâkî kalan keyfiyet müteḥallil olup ‘uzuva kuvvet

402b

(1) gele ve dahı nice devâları bi‘l-ḥâşşa nef‘ virir i‘tikâdıyla zıkr eylemişlerdir (2) nitekim Ferûliyûs ṭabîb dir ki yanmış şadefden şülüş dirhemden birer dirhem ve şülüş (3) dirhem dek kezâlık tatlu şu yengeci külini bu minvâl üzere isti‘mâl etmek (4) ḥuşûşan ‘ayn-ı seraṭân isti‘mâl etmek nevbet gelmesini men‘ ider bi‘l-ḥâşşa (5) nâfi‘ dir Senârtûs ṭabîb dir ki böyle olmaklığı devâların tecfifi sebebiyle (6) ‘ufûnete muzâdd olmasıdır pes rûḥ-ı zâc ve milḥ-i ṭarṭîr ve gıl-ı ermenî dahı (7) böyledir ve örümcek ağını zeyt yağıyla nabz yerlerine kırmak dahı bi‘l-ḥâşşa (8) nâfi‘ dir nitekim muḳaddem dahı beyân olunmuşdur Senârtûs ṭabîb dir ki ḥavâşş-ı ‘acîbe- (9) dendir ki serendîb eṭrâfında erot şuyı dirler bir nehr vardır anda bir küçük (10) balık olur her kim ol balığı elinde tutsa fi‘l-ḥâl ol kimseyi ḥummâ aḥz (11) ider mademki balık elinde ola ḥummâ dahı erilmez kaçan balığı elinden atsa (12) ḥummâ dahı ol anda müfâraḳat ider ya‘nî ḥavâşş-ı eşyâ inkâr olunmayup nice (13) ‘acîb ve ğarîb şeyler vardır ki bi‘l-ḥâşşa te’sîrleri zâhir ve nef‘leri bâhirdir (14) mütercim-i fakîr dirim ki bu Kitâb-ı Câmî‘ u‘l-Fevâ’idiñ te’lifinden soñra ğarîb- (15) e‘l-‘ahd bir devâ zuhûr etmişdir ki cemî‘ eṭibbânın ittifâklarıyla ḥümmeyât-ı dâ’ireye (16) bür’ü’s-sâ‘âdır ol devâ ekşer lisânda kınaķına dimekle ma‘rûfdur aşlı yeñi (17) dünyâda olur çınâr ağacı gibi bir büyük ağacın kabuğıdır ḥümmeyâtta te’sîri (18) şüret-i nev‘iyesiyle ya‘nî ḥâşşasıyladır ṭarîķ-i isti‘mâli budur ki iki (19) dirhem kınaķınayı ince saḥḳ idüp ba‘zı münâsib muḳaṭṭar şular ile meşelâ (20) oğul otı şuyı ile veyâ kârdesentü şuyı ile veyâḥûd müşelleş ile birkaç (21) sâ‘at ısladup ba‘de nevbetden iki sâ‘at muḳaddem içeler ve eger ḥummânın (22) ‘arzı şedîd ise sekiz dirhemini saḥḳ idüp dört yüz dirhem mezbûr (23) şular ile naḳ‘ idüp râḥatı vâktinden nevbet vâktine dek her sâ‘atde (24) birer fincân isti‘mâl ideler nevbet gelmesini men‘ ider esrâr-ı ‘acîbe ve ḥavâşş-ı ğarîbe- (25) dendir bu te’sîr degme bir devâda bulunmaz ve eger nâzik mizâclar ve ma‘şûmlar bu minvâl

403a

(1) üzere isti' mālinden istinkāf iderlerse keşirā lu' ābıyla ḥablar düzüp (2) her sâ' atde beşer dānesini ḳardesenṭū şuyı ile isti' māl ideler ve eṭibbādan (3) terkīb ' ameline mümāreseti ve tertīb-i devāda meḥāreti olanlar her biri kendi taşarrufları (4) üzere ba' de't-tecrübe bu devādan ma' cūnlar iḥtirā' etmişlerdir cümleden biri (5) bu ma' cündür ki ḥummā-i ḡıbblarda ve ḥummā-i rub' da tecrübe etmişizdir ḡāyet nāfi' dir (6) şıfatı budur ḳınaḳına sekiz dirhem muḥriḳ şādef ve ardıc yemişi bir bucuḳ dirhem (7) ' ayn-ı sereṭān üç dirhem kebere kökiniñ ḳabuḡı beş dirhem dārcin bir dirhem (8) bunları altun otı şerbetiyle ma' cūn idüp günde üç def' a iḳişer (9) dirhem isti' māl ideler vallāhü te' ālā ālet on ikinci faşl ḥummā-i ḡıbb (10) beyānındadır bu ḥummāya Yūnānce ṭariṭavus dirler ḥummā-i şāfrāviye dimekdir (11) iki ḳısımdır bir ḳısmı lāzımedir ki muḳaddem beyān olundu ve bir ḳısmı dā' iredir (12) bu daḡı icmālen beyān olunmuşdı ve bu maḥalde tafşiline şurū' olunsun (13) ammā ḥummā-i ḡıbb ḡılt-ı şāfrāvinin mecrālarda muḥtebes olmaḳlıḡıyla ṭabī' at-ı (14) ta' affünden ḫıfza ḳādir olmamaḡla mūte' affin olmasıdır ve bu ḥummānin eşnāfi (15) çokdur ba' zısı şāfrā-i ṭabī' atdan olur ve ba' zısı kerrāşiyeden olur (16) veyāḡūd zencāriyeden olur ve ḡāḫice ḡālīş şāfrādan olur ve ḡāḫice (17) balḡam ile şāfrādan veyā sevdā ile şāfrādan olur ve daḡı şırf şāfrādan (18) olanın nevbeti on iki sâ' ati tecāvüz eylemez buña ḡıbb-ı ḡālīşa dirler ve şırf (19) şāfrādan olmayup balḡam ile şāfrādan olursa nevbeti on iki sâ' ati (20) tecāvüz idüp on sekiz sâ' ate dek mūtemādī olur buña ḡıbb-ı ḡayr-ı ḡālīşa (21) dirler ba' zılar didiler ki ḡıbb-ı ḡayr-ı ḡālīşanın sevdā ile şāfrādan olmasını (22) Cālīnūs inkār idüp aḡlūfuna eylediḡi risālesinin ikinci maḳāle- (23) sinde dimişdir ki şāfrā ile balḡamın ḳurb-ı meḳānları ve ekşeriyā mi' dede ictimā' ları (24) olmaḡla biri birine muḥtelit olmaları esheldir ammā şāfrā ile sevdānin (25) bu' d meḳānları olmaḡla biri birine iḡtilāt ve ictimā' ları ba' iddir ve ba' zılar

403b

(1) daḡı didiler ki Cālīnūsın bu kelāmı ḡıbb-ı ḡayr-ı ḡālīşanın sevdā ile (2) şāfrādan olmasını men' degildir belki şāfrā ile sevdā muḥtelit olup anlardan (3) ḥummā ḡādiş olmaḳlıḡını istib' āddan ba' id degildir ki ḥummā vaḳtinde muḥtelit (4) olsunlar zīrā ḥummā āḡlātı mevzi' inden taḡrik ider pes ol ḡareket (5) sebebiyle muḥtelit olup anlardan ḥummā ḡādiş olsun faḳir derim ki böyle (6) olması ḡıbb-ı ḡayr-ı ḡālīşanın ibtidā şāfrā ile sevdādan muḥtelit olmaḳlıḡını (7) iḳtizā ider belki bu şūrette ḥummānin bir iki nevbeti mūrveretmesinden lābüddür ki (8) ḡattā ḥummānin ḡareketiyle iḡtilāt ḡāşıl ola ve gene faḳir derim ki sevdā ile şāfrā- (9) nın ictimā' ı bu vechile mūmkündür ki şāfrānin ba' zı eczāları muḡterik olduḡda (10) sevdāya istihāle etmesiyle ol şāfrādan mūnḳalibe olan sevdā şāfrādan (11) ayrılmayup

muhteliṭ olduğu halde bâkî kıala ve böyle muhteliṭ iken müte‘affin (12) olup andan ibtidāen ğıbb-ı hālîṣa hādîṣ olur ve ğıbb-ı hālîṣanın (13) sebepleri ekṣeriyā şafrā arturıcı şeyler tenāvül etmektedir veyāhūd cigeriñ (14) ve mi‘deniñ harāretidir ve çok hareket etmektedir huşuṣan yaz günlerinde ve issi (15) hevālarda ola ve bu hummā ekṣeriyā yigitlere ‘arız olur ve ğıbb-ı ğayr-ı hālîṣa- (16) nıñ sebepleri hażmıñ za‘if olmasıdır ve ruṭûbet çok olup şafrāya (17) muhteliṭ olmasıdır yāhūd sū’-i mizāc-ı hār sebebiyle şafrā ve ahlāt muhterik (18) olup ğıbb-ı ğayr-ı hālîṣa hādîṣ olur el-‘alāmāt Cālînūs risāle- (19) siniñ üçünci maḳālesiniñ beşinci bābında dir ki ğıbb-ı dā’ireniñ ‘alāmeti (20) nevbet evvelinde ditremesi ziyāde olmaḳdır deyü ‘alāmet-i hummāniñ ğıbb-ı hālîṣa (21) olmasına delālet idüp sâ’ir hummālardan temeyyüz ider ve ditremeden soñra (22) şedid harārete bırağup eger hılt raḳîḳ ise kay’ ile ve ishāl ile çıkar (23) ve şusuzluğı şedid olur ve nefesi tar olur ve uyhusuzluk ve sayıklamak (24) ‘arız olur huşuṣan hummāniñ müntehāsı vaḳtinde ola ve nevbetiñ ibtidā- (25) sında nabz şağir ve muhteliṭ olur soñra ‘azim olur ve nevbeti gün aşırı

404a

(1) gelür ve nevbetiniñ ziyādeliği on iki sâ‘at i tecāvüz eylemez ve kārüresi (2) ziyāde şarı olup humrete mā’il olur ve kıvāmı mu‘tedil olur ya‘nî (3) pek raḳîḳ ve pek ğalîz olmaz ve üzerinde bulut gibi beyāz şey’ olur pes (4) ğıbb-ı hālîṣada bu ‘alāmetleriñ bulunması eyü ‘alāmetlerdir hummā dört nevbeti (5) tecāvüz etmemesine delālet ider ammā ğayr-ı hālîṣanın ‘alāmetleri maḥmūmuñ (6) sinninden ve mizācından ve vaḳtinden ve ‘ādetinden ma‘lūm olur ve kārürede (7) bir miḳdār ğalîz ve hām olur ve nabzı pek olur ve nevbeti on iki (8) sâ‘ati tecāvüz idüp uzanu ve hālîṣa ile ğayr-ı hālîṣanın farkı (9) nevbetleriniñ tül ve kaşirinden bilinür ve vācibdir ki şafrāniñ müte‘affin (10) olduğu mevzi’i bilüp aña göre ‘ilāca mübāşeret oluna pes eger şafrā- (11) nıñ müte‘affin olduğu mevzi’i ciger ise cigerde sū’-i mizāc-ı hār ‘alāmetleri (12) zāhir olur ve kārüreniñ rengi ziyāde olur ve eger ~mi‘dede (13) harāret olur ve şafrā kay’ ider ve eger ta‘affünüñ mevzi’i māsārîḳāda (14) bir miḳdār kay’ ile ishāl-i şafrāvi ‘arız olur ve eger madde muḥtebes (15) olup kay’ ile veyā ishāl ile çıkmaz ise karnında şiş ve ağrı (16) olur ve nefesi tar olur el-‘ilāc hummāniñ ‘ilāci tedbîr ve tertîbdir (17) ve şafrādan bedeni tenḳiye etmektedir eger hummā ğayr-ı hālîṣa olursa madde- (18) niñ nażcına muntazır olmaḳ vācibdir ibtidā ṭabî‘atı hummā-i lâzime ‘ilācında (19) geḳen huḳne-i leyyine ile telyîn ideler ve madde-i müte‘affine mi‘dede ise (20) kay’ itdireler ba‘de ta‘affün hāşıl olan ‘uzuvı işlāḥ ideler (21) ve eger şafrā ile balğam veyā sevdā olursa bu ihtikānı ideler şıfatı (22) budur ḥaṭmî köki sekiz dirhem ebegümeci ve yapışkan ve pazı birer kabza kañtarün-ı (23) şağir ve papadya ve geyik yarımşar kabza büzür-ı bāride yarımşar

dirhem rāziyāne (24) tohumı bir dirhem erik on ‘aded bunları kaynadup ve süzüp yüz (25) dirhem maṭbūḥa ma‘cūn-ı müleyyin ve gül balı sekizer dirhem diyāfenīkūn iki

~ mi‘de ise

404b

(1) dirhem papadya yağı ve benefşe yağı on ikişer dirhem tuz yarım dirhem bunları (2) koyup ihtikān ideler ve bu ḥummānīn maddesi ekşeriyā mi‘dede ve māsā- (3) rīkāda olmağla ihtikān kifāyet etmeyüp belki yukarıdan müleyyin (4) devālar isti‘mālinde lābüddür meşelā ġārīkūn ve rāvend ve diyākatīlīkūn (5) ve kudret ḥelvāsı ve gül-i mükereṛi ve bezr-i kaṭūnā ma‘cūnı ve şūkū’r-revzātem (6) ve kırimūṭartarū gibi bunlardan kaṅğısı isti‘māl olunsa münāsibdir (7) ve bu müshil daḥı nāfi‘dir şıfatı budur hindibā köki ve temirhindī bunları (8) bir kerre kaynadup süzeler ve bu şudan otuz kırk dirhem miḳdārına (9) bir buçuḳ dirhem rāvend ve bir denk sünbül-i hindī koyup sekiz sā‘at (10) miḳdārı ısladalar ba‘de süzüp sekiz dirhem kudret ḥelvāsı (11) ve dört dirhem gül-i mükereṛi koyup isti‘māl ideler müleyyin-i āḥar şıfatı (12) budur hindibā köki ve sekūriyā köki birer dirhem āsarūn bir buçuḳ dirhem (13) hindibā yaprağı ve kaṇṭariyūn-ı şağır ve kardesenṭū yarımşar kaḇza rāvend (14) bir dirhem sināmeki dört dirhem zuhūr-ı kalbiyye ve zencebīl ve dārcīn her birinden (15) şülüş dirhem bunları koḳı çıkıncaya kaynadup ve süzüp kuvvet ve mizācına göre (16) dört dirhem yā daḥı ziyāde kudret ḥelvāsı koyup isti‘māl ideler yāḥūd (17) sekiz dirhem ḥıyārşenbe balına bir dirhem rāvend ve altı ḥabbe sünbül-i hindī koyup kaṛışdı- (18) ralar ve şekere bulayup isti‘māl ideler ve muḳayyi’lerden ġıbb-ı lāzıme ‘ilācında (19) geḇen bunda daḥı isti‘māl olunur ve ġıbb-ı ġayr-i ḥālīşada anlardan kaḇisini isti‘māl (20) etmek cā’izdir Merḳādos ṭabīb dir ki kaḇan şafrā mi‘dede veyā māsārīkāda (21) olsa ve kaḇ veyā ishāl zuhūr eylese keskin müshil virmek gereḳdir zīrā müleyyin (22) geregi gibi ḥıltı çıkaramaz ve ḥummānīn taḥrīkiyle madde ‘urūḳa ric‘at ider ḥavfından (23) ötüri naḇca daḥı baḳılmayup hemān müshil virilir ammā ġıbb-ı ḥālīşada faşd (24) etmegi Cālīnūs ve Şeyḥu’r-Re’īs İbn-i Sīnā zıkr eylemediler megerki ġayr-ı ḥālīşa ola (25) ammā müte’āḥḥirīnīn ba‘zıları ḥummā-i dā’irede ta‘affün-i lāzıme gibi dāḥil-i ‘urūḳdadır deyüp

405a

(1) muṭlaḳ kaṇ almasını cā’iz gördüler ve ba‘zılar bu ḥummānīn maddesi ḥāric-i ‘urūḳdur (2) faşdı men‘eylediler ve ba‘zılar daḥı eger mebdē’i-i ta‘affün ‘urūḳda ise faşd (3) olunur ‘urūḳda deḡil ise faşd olunmaz didiler ve bu mezheb Ḳīsiñ zāhib (4) olduğıdır ki muḳaddem tafzīlen beyān olunmuşdı bizim kaṭımızdan daḥı bu mezheb (5) ḥaḳdır ammā Şeyḥu’r-Re’īs

faşd bābında gāhice ḥummāda faşda ḥācet yoğ iken (6) daḥı faşd olunur zīrā faşd sebebiyle ṭabī‘ata ḥıffet ve maddenīn inzācına (7) rağbet gelüp tervīḥ ḥāşıl olur dimişdir lākin maḥmūmuñ kuvvetine ve sinnine (8) ve mizācına ve bedeniñ ve ṭamarlarıñ imtilāsına mūrā‘ātdan şoñra faşd ideler (9) gāhice ‘ādete mūrā‘āt daḥı olunur ya‘nī ḵan almağa mu‘tād ise faşd (10) olunur ve vācib olan faşddan evvel ṭabī‘atı telyīn ideler ve temirhindī (11) içürelər faşd ḵanında ‘urūḵdan ḵan çıḵmamağla ḥālā lāzım gelmesün içün (12) ḥāricden ‘urūḵa şafrā manşib olmaya ve faşddan şoñra munzıc ve müberrid (13) şeyler vireler ve ḥarāreti ta‘dīl ideler ḥuşuşan ḥummā ḡıbb-ı ḡayr-i ḥāric ola zīrā (14) ḡayr-i ḥālīşada nażca ihtiyāç ḥālīşadan artıḵdır ve nażc virici devālar (15) hindibānıñ envā‘ı ve ḵuzı ḵulağı ve büzür-ı bāride ve arpa ve ağac ḵavunı (16) ekşisi ve sikencibīn sükkerī ve hindibā şerbeti ve yalnız mā‘-i cūbn veyā büzür-ı bāride (17) müstaḥlebi ile bunlardır ve ḡayr-ı ḥālīşada rāziyāne ve helyūn ve ayrıḵ ve āsarūn (18) ve besfāyic ve ḵardesenṭū ve petūnīḵa ve ḵanṭariyūn-ı şaḡīr ve pelīn ve altun (19) otı bunlar ziyāde ḵılınur ve bu maṭbūḥ ḡıbb-ı ḥālīşaya nāfi‘dir şıfatı budur (20) ṭarḥaşḵūḵ köki altı dirhem hindibā yaprağı bir ḵabza ābātīḵa yarım ḵabza lisān-ı (21) şevr çiçeği ve benefşe çiçeği her birinden birer miḵdār büzür-ı bāride birer dirhem (22) bunları ḵaynadup ve süzüp altı dirhem sikencibīn sükkerī ḵoyalar (23) ve dört def‘a içeler ve bu maṭbūḥ daḥı nāfi‘dir şıfatı budur arpa bir ḵabza (24) hindibā toḥumu ve ḵuzı ḵulağı toḥumu ve sinirli toḥumu ikişer dirhem büzür-ı bāride birer (25) buḵuḵ dirhem bunları ḵaynadup ve süzüp içine on ikişer dirhem ağac

405b

(1) ḵavunı ekşisi ve nebāt şekeri ḵoyalar miḵdār-ı şerbeti yigirmi dört (2) dirhemden otuz dirheme dekdir ve lāyık olan ḥummānıñ ibtidā ve tezyīdinde (3) teberründe meyl ideler ve intihāsında mu‘tedil müfettiḥelar vireler ammā ḡıbb-ı ḡayr-ı ḥālīşada (4) müberridāt virildikde ba‘zı mülaṭṭıfāt ile vireler meşelā sikencibīn ‘aseli (5) ve şarāb-ı beznetīn ve şarāb-ı uşul gibi ve ḵaçan nażc virmek içün (6) maṭbūḥlara büzür-ı müfettiḥe-i ḥārre vaz‘ olunsa vācib olan ol maṭbūḥıñ (7) ḥarāreti ve yubūsetini ta‘dīl içün meyān köki ve kıızıl üzüm ve büzür-ı bāride (8) gibi devālar zamm ideler ve tefṭīḥi ḵavī devālardan ihtirāz ideler zīrā (9) müfettiḥāt-ı ḵavīyye aḥlātıñ ba‘zısını mecrālara iledüp seddeniñ ziyāde- (10) ligine bā‘ış olur pes böyle olsa ḥummā daḥı ziyāde olup zarar ḥāşıl (11) olur ve ḡıbb-ı ḡayr-ı ḥālīşa içün munzıc bu siyāḵ üzere ‘amel olunur (12) şıfatı budur sekūriyā köki ve rāziyāne köki ve kıızıl üzüm sekizer dirhem (13) hindibā ve baldırıkara ve zūfā ve ḡāfeş yarımşar ḵabza büzür-ı bāride birer (14) dirhem ma‘denūz toḥumu yarım dirhem bunları ḵaynadup ve süzüp (15) bu maṭbūḥdan yigirmi dört dirhemine on altı dirhem uşul şerbeti (16) ḵoyup üç def‘ada içeler

ve eger hummā sevdā ile olursa bu maṭbūḥı (17) vireler şıfatı budur sekūriyā köki ve besfāyic sekizer dirhem hindibā yaprağı (18) ve baldırıkara ve şāhtere ve hemil yarımşar¹⁸ lisān-ı şevr çiçegi bir miqdār (19) tartir ve kızıl üzüm dörder dirhem bunları kaynadup ve süzüp (20) bu maṭbūḥdan altmış beş dirhemine yigirmi dört dirhem beznetin şarābı (21) koyup isti' māl ideler ve ba' zı vakitde cevāriş-ı şandal ve diyardūn (22) ve ermāteykimü'r- revvizātem isti' māl ideler ve bunlardan şoñra bi'l-ḥāşşa cümleye (23) nef' virir müfettiḥ devālar isti' māl ideler meşelā tarḥaşkūḫ ve papadya ve kañtari- (24) yūn-ı şağır ve siñirli yaprağı gibi ve Cālīnūs Edviye-i Müfrede kitābında (25) dir ki papadya ṭabḥı içmek cemī' hummālarda nāfi' dir ḥuşūşan qarnı

406a

(1) içinde ve mi' desinde şiş olanlara gāyet nāfi' dir ve bu papadya ṭabḥını (2) Mısır ḥükemāsının ḫudemāsı katında ifşā olunmayacak esrārındandır ve Yuḥannā-i (3) İngiliz dir ki Cālīnūsun bābūnec ḥaqqında olan kelāmını gördükde (4) hemān i' tiḫād idüp 'amel itdim ve çok kimesnelere içürüp tecrübe (5) itdim Cālīnūsun vaşf itdiği gibi buldum ve nice ḡıbb-ı ḡayr-ı ḥālīşaya (6) mübtelā olmuşlar anıñla ḥalāş oldular ḥuşūşan fuḫarāya ve pirlere āsān (7) 'ilācdır faḫīr daḥı papadya virdigimde bu güne 'amel idüp virdim meşelā (8) tāze papadyayı mermer havanda dögüp 'uşāresi alalar lākin papadyanın ruṭūbeti (9) az olmağla dögerken üstüne meyān köki ile ṭabḥ olunmuş arpa şuyı serpeler ki (10) bir ḥoşça 'uşāresi çıka ba' de bu 'uşāreden 'alile her gün üç güne dek (11) veyā daḥı ziyāde üçer fincān içüreler bunuñ te'şşirine ta' accüb olunur ve ḡıbb-ı ḡayr-ı ḥālīşada (12) mübtelā olmuş nice kimseler bunuñla ḥalāş olmuşlardır ammā müshil virmekde eṭıbbādan (13) ba' zılarının ḥuşūşan Şeyḫu'r-Re'is İbn-i Sīnānın zāhib olduğu rāḫat günü (14) virmekdir zīrā Şeyḫ lāyık olan nevbet günü müshil virmeyeler ve qan almayalar demişdir (15) ve İbn-i Sīnānın bu qavline tabi' iyyet idenler didiler ki nevbet günü ṭabī' at maddenin (16) def' ine çalışır pes eger ṭabī' at maddeyi merkezden muḥīṭa def' iderse terlemek (17) ḥāşıl olur ve eger dāḫile def' iderse ishāl vāḫi' olur ammā biz ol vakit (18) müshil virsek eger ṭabī' atın meyli muḥīṭa def' etmek olursa virdigimiz müshil (19) dāḫile cezb idüp ṭabī' at ile devānıñ fi' illerinde münāza' a vāḫi' olur bu nizā' (20) ve muḥārebe ise ṭabī' ata şıḫlet virüp kuvvetine za' f ṭārī olmağla bedene ve sā'ir (21) kuvvetlere za' f gelür ḥālbuki cumhūr-ı eṭıbbā ṭabī' atın fi' line muḥālefeti (22) men' eyleyüp belki ṭabī' ata i' ānet lāzımdır didiler ve eger ṭabī' atın meyli dāḫile (23) ve em' āya def' etmek olursa ṭabī' atın fi' li ile devānıñ fi' li müctemi' a olmağla (24) ishālde ifrāt

¹⁸ kabza

hâşıl olup za' fi ve suḳūṭ-ı kuvveti mûcib olur didiler (25) ve eṭibbâdan ba' zılar nevbet günü devâ virmegi câ' iz görüp didiler ki nevbet

406b

(1) günü ṭabî' atıñ maddeyi def' a hareketi ve ahlâṭıñ şevrânı günidir pes bu (2) taḳdîrce devâ-i müshil virmek ṭabî' atıñ fi' line i' ânetdir zîrâ nevbet vaḳtinde ahlâṭ (3) müteharriḳ bulunup devâ-i müshilîñ ahlâṭı ishâl eylemesi âsân olur ve nice (4) kerre tecrübe olunup Nemçe vilâyetinde çok kimseler şehâdet etmişlerdir ki Mışır (5) hükemâsınınñ ḳudemâsı nevbet günü nevbetinden bir sâ' at muḳaddem 'alîle bir dirhem (6) râvend ve ġârîḳûn virüp nice kimesneler ḫalâş olmuşlardır Senârtûs (7) ṭabîb dir ki ammâ biz ṭabî' atıñ fi' line nazar idüp aña göre muvâfaḳat ideriz meşelâ (8) nevbet vaḳtinde ḳay' ve ishâl görsek biliriz ki ṭabî' atıñ meyli âhlâṭı em' âya (9) def' dir bu taḳdîrce biz daḫı müshil viririz lâkin keskin müshil virmeyüp belki (10) ṭabî' atıñ fi' line mu' in olur müleyyin viririz meşelâ râvend ve ġârîḳûn gibi (11) pes bundan ifrâṭ üzere ishâl lâzım gelmez ve eger ṭabî' atıñ meyli ḫâric-i bedene (12) olup ter ile def' eylemek olursa ol vaḳit 'alîle müshil virmeyüp ki ṭabî' at (13) devâda nizâ' vâḳi' olmaya ammâ maḫmûma muḳayyi' virmeyi cumhûr-ı eṭibbâ ittifaḳ itdiler ki (14) nevbet günü ve nevbetiñ ġayrıda câ' izdir didiler ḫuşûşan ṭa' âmdan soñra ola (15) ve ġıbb-ı ḫâlişada isti' mâl olunacaḳ muḳayyi' ler ḫummâ-i lâzımede beyân olunmuşdur (16) ammâ bu zamânede ġayr-ı ḫâlişa içün isti' mâl olunan muḳayyi' ler âsârûn (17) ṭabḫıdır yâḫûd âsârûndan yarım dirhemini saḫḳ idüp sıcaḳ şı ile (18) isti' mâl ideler ḳatır ḳuyruġı çiçeġi ve toḫumı ve kökiniñ ḳabuġı daḫı böyledir (19) ve lâyıḳ olan ḳavî muḳayyi' virmezden muḳaddem bedenî tertîb ve âhlâṭı terkîḳ (20) ideler ammâ ġıbb-ı ḫâlişada isti' mâl olunacaḳ müshillerden bir miḳdârı (21) muḳaddem beyân olunmuşdı ve zıkr olunanlardan ḳavî daḫı olanları şûḳû- (22) u' r-revzâtem ve bezr-i ḳatûnâ ma' cûnıdır kezâlik iki dirhem râvendi bir denk (23) sünbül-i hindî ile mâ' ü' l-cûbn veyâ hindibâ şuyıyla ısladup isti' mâl ideler (24) ve fâzıl Cālînûs nazcdan soñra pelîn isti' mâl oluna demişdir ammâ ġayr-ı (25) ḫâlişada isti' mâl olunan müshiller lâyıḳ olan şafrâ ile balġamı

407a

(1) ve sevdâyı ishâl idici devâlardır meşelâ sinâmeki ve türbid ve ġârîḳûn (2) ve râvend gibi bu devâları ḫablar idüp pelîn ḳurşıyla veyâ ġâfeş ḳurşıyla veyâ (3) râvend ḳurşıyla veyâ şâhtere şerbetiyle veyâḫûd 'aselî sikencibîn ile isti' mâl (4) ideler zîrâ bu ḫummâ ekşeriya sū' -u' l-ḳinyeye mü' eddî olmaġla bu mişilli devâlar (5) virmek münâsibdir ve bu müshil daḫı nâfi' dir şıfatı budur ṭarḫaşḳûḳ (6) köki ve râziyâne köki ve kızıl üzüm dörder dirhem âsârûn bir buḳuḳ (7) dirhem hindibâ ve ḳoyun otı ve baldırıḳara yarımşar ḳabza bunları ḳaynadup

(8) ve süzüp otuz iki dirhemine sināmeki dört dirhem rāvend yarım (9) dirhem dārcīn ve türbid her birinden şülüş dirhem zuhūr-ı kalbiyye birer miqdār (10) bunları koyup sıcak kül üstünde altı sâ'at miqdārı ısladalar (11) ba' de süzüp sekiz dirhem gül-i mükereri koyup isti' māl ideler ve ma' lūm (12) ola ki eski sıtmalara ve ğıbb-ı ğayr-ı hālîşaya kırimūtararū gibi eyü ' ilāc (13) olmaz ğāyet nāfi' dir ve daḡı bunlardan şoñra müdirrāta muhtāc olunursa (14) rāziyāne kökiyle arpa şuyı ve mā'-i cūbn ile büzür-ı bāride müstaḡlebi (15) veyāḡūd kara nohud ve keşüş ve pelīn ve papadya ṭabḡı vireler ammā terledici (16) devālar ğıbb-ı ğayr-ı hālîşada maddesi rakīk olmağla ğāḡice muhtāc olunmaz (17) megerki nevbet vaktinde ve ḡarāretiñ şiddeti vaktinde virilürse lisān-ı (18) şevr şuyı ve arpa şuyı ve kızu kıulağı şuyı ve şāhtere şuyı (19) ve hindibā şuyı yāḡūd gül şerbeti ve benefşe şerbeti vireler ammā ğayr-ı (20) hālîşada terledici devālara elbetde muhtāc olunur şevketü'l-mübāreke (21) ṭabḡı ve kañtariyūn-ı şağır ṭabḡı ve papadya ṭabḡı gibi bunlardan vireler (22) ve milḡ-i efsentīn ve tiryāk ve meşer daḡı isti' māl olunur ve lāyık olan (23) bu devāları nevbetden dört beş sâ'at muḡaddem vireler ve bu mu' arriḡ (24) ḡükemā-ı Efrenḡe katında müsta' meldir şıfatı budur müşk-ı ṭarāmsi' ve ṭurmentilā ikişer (25) şülüş dirhem yanmış geyik boynuzu bir dirhem kehribā şülüş dirhem mu' arriḡ-ı āḡar

407b

(1) zerāvend-i müdaḡrec ve cenṭiyānā ve müşk-ı ṭarāmsi' ve vec ve zencebīl birer dirhem dār-ı (2) fūlfūl ve ṭarāḡiyūn köki yarımşar dirhem bunları sefūf idüp birer dirhem (3) isti' māl ideler ve Mışır ḡükemāsiniñ ḡudemāsı ğıbb-ı ğayr-ı hālîşada ve ḡummā-i (4) balğamīde ' alīli terletmek için nevbetden muḡaddem iki dirhem kimāderyūs (5) pilic şuyı ile isti' māl eylemişlerdir ve eger mi' dede veyā cigerde sū'-i (6) mizāc olursa bāblarında zıkr olunan devālarla tedbīr ideler ve bi'l-ḡāşşa (7) nāfi' olan devālardan bu devāyı etmek mücerrebdir şıfatı budur ışırgan (8) bir kabza örümcek ağı dört dirhem tuz bir kaşık bunları sirkeyle (9) saḡḡ idüp iki bilekleriniñ nabz yerlerine nevbetden iki sâ'at (10) muḡaddem bağlayalar ve ba' zılar nabz yerlerine tiryāk ile şoğan ve şarımsak (11) yāḡūd tuz ile ' aşāü'r-rā' i rā' i veyā zeyt ile veyā gül yağıyla örümcek ağı (12) ḡorlar bunlar bi'l-ḡāşşa nāfi' dirler ammā ' ufūneti kaṭ' etmekle nevbet gelmesini (13) men' iden devālar lodānū isti' māl etmek veyā zeheb-i mu' arriḡ ve pādzeḡr ve milḡ-i (14) mercān ve milḡ-i lūlū bunlardan isti' māl etmektir ve ğıdālardan bürüdete (15) ve ruṭūbete mā'il ğıdālar vireler ḡuşūşan ğıbb-ı hālîşa ola ammā ğayr-ı hālîşada (16) ibtidāda bārid-i raṭb ğıdālar virüp āḡarinde fi'l-cümle ḡarārete mā'il (17) ğıdālar vireler ve bilād-ı efrenḡde pilic eti ve oğlaḡ eti ve buzağı (18) eti ile tedbīr ideler on üçünci faşl ḡummā-i dā'ire-i balğamīye beyā- (19) nındadır bu ḡummāya ḡummā-i nā'ibe

ve ħummā-i muvāḏabe daḥı dirler bunuñ nevbeti (20) her gün gelür ānıñ içün nā'ibe didiler sebebi cumhūr-ı eṭıbbā-i müteḫaddimīn (21) ve ekşeriyā müte'āḥḥırın katlarında balğamıñ ħāric-i 'urūḑda müte' affın olmasıdır (22) ve ba'zı müte'āḥḥırinden Feranilıyūs ve Palāṭrūs ṭabībler ħummā-i balğamıñıñ ekşer (23) vāḑı' olmasını inkār eylediler zırā ekşeriyā her gün nevbet gelen ħummāya iki (24) ğıbbıñ müterekkib olmasıdır veyā üç rub' uñ müterekkib olmasıdır didiler mütercim-i (25) faḑır dirim ki ṭabībān-ı mezbūrānıñ ħummā-i balğamıyeniñ ekşer vāḑı' olmasını

408a

(1) inkār etmediler ekşer nedretine bināen ise ḥāşıl olan ħummānıñ (2) vuḑū' daḥı nādirdir bunu evvelā tanḑır etmek yerinde degildir (3) megerki bu kavlden murād ancak bu ħummālarıñ vuḑū' na telmıḥ ve işāretidir (4) dinile pes böyle olsa ḥāşıl-ı ma' nā demek olur ki her gün (5) nevbet gelmek ħummā-i balğamıyeye münḥaşır degildir belki şafrāvıyyeye daḥı (6) iki ğıbb müterekkib olduḑda biriniñ yevm-i rāḥatı āḥare yevm-i nevbet (7) olup nā'ibe gibi her gün nevbet gelür ma' aḥazā eyü şüretde (8) ħummā-i nā'ibe olmaz belki ğıbbın olur kezālik üç rub' müterekkib olsa (9) rub' uñ yevm-i nevbetleri biriniñ yevm-i rāḥatına müşādif etmekle her gün (10) nevbet vāḑı' olur bu şüretde daḥı ħummā-i nā'ibe olmaz belki şelāş-ı (11) rubu' āt olur ve'l-ḥāşıl her gün nevbet gelen ħummālar ya nā'ibedir (12) veyā ğayrıdır veyāḥūd şelāş-ı rubu' ātdır bunlardan ekşer vāḑı' (13) olanı ğıbbındır ammā nā'ibe ile şelāş-ı rubu' ātıñ vuḑū' nādirdir (14) lākin ğıbbın ğıbb-ı dā'ireye ve şelāş-ı rubu' āt rub' ı dā'ireye mülḥaḑ (15) olmaḑla başḑa bāb eylemediler nitekim ḑarīben ħummā-i mürekkebede daḥı (16) tafşıl olunur ve daḥı bu ħummā-i nā'ibe mi' dede balğam çok (17) olmasından olur veyā ciğerde sū'-i mizāc-ı raṭb olmasından (18) olur ve bu ħummā ekşeriyā pırlere ve şabılere 'arız olur 'ilācı (19) muḑaddem balğam arturıcı şeylerden çok tenāvül etmektir ve bedeni (20) aḑ olur ve gevşek olur ve ḑārüresi beyāz ve ğalız (21) olup rusūbı çok olur ve nabızı şaḑır ve yumşaq ve baṭı (22) olur ve şusuzluḑı az olur ve şuhūnı sāḑıṭ ve mi' dede (23) ve merāḑiyalarda şiş olur ḥuşuşan nevbet vaḑti ola ve incü- (24) si daḥı çok olur ve ḑāḥice nevbet evvelinde bayılmaḑ 'arız (25) olur evvelki nevbetlerinde ter gelmez ba' de az az gelmekle başlar ba' de

408b

(1) naḑc bulduḑça ziyāde olur ve balğamıye-i ḥālışanıñ ya' nı şırf balğamdan (2) olanıñ nevbeti on sekiz sā'at mütemādı olur ve ğayr-ı ḥālışanıñ (3) ya' nı şafrā ile muḥtelıṭ balğamdan olanıñ nevbeti on sekiz sā'atden (4) eksik olur ve eger sevdā ile olursa veyā balğam ğalız ve keşir olursa (5) nevbeti daḥı ziyāde ṭavıl olur ve balğam-ı mālīḥden olanıñ

hârre olur zîrâ Cālînūs sevdâ-i ğayr-i ṭabî'îden (19) rub'ı tevellüdünü zîkr eylemedi didiler ve İskender-i Yunânî dir ki vâķi'â (20) Cālînûsa ta'accüb olunur ki sevdâ-i ṭabî'îden olan ḥummâ-i rub'ı uñ (21) 'ilâcını zîkr itdikde aḥlâṭıñ iḥtirâķından olan rub'ı uñ (22) 'ilâcını zîkr eylemedi ve zîkr eylemedi ki 'ilâclar daḥı müsteḥsen (23) devâlar ma'ahazâ aḡlûfuna taḥrîr eylediĝi risâlesinde ḥummâ-i rub'ı uñ (24) envâ'ı çokdur demişdir pes envâ'ı çok olduķda 'ilâcı daḥı (25) çok olmak lâzım gelirken ancak bir 'ilâc zîkr etmekle iktifâsı ba'iddir

409b

(1) ve bu mes'elede haḳ olan Şeyḥu'r-Re'îsin zāhib olduğudur biz (2) daḥı nice rub' a mübtelā olmuş kimesnelerde cereb-i yābis ve beraş-ı esved (3) zuhūr eyledigini görmüşüzdür ve böyle olması degildir illā ihtirākdan (4) dır nitekim Cālīnūs daḥı böylece müşāhede etmiştir Şeyḥiñ kavlini inkār (5) idenler etsünler ve bu ḥummāya sebep sevdā arturıcı ğıdālar tenāvül (6) etmekdir ve sevdāvī mizāc olmaḳdır ve fuşūl-i erba'adan şitā faşlı- (7) dır ve dem-i basuruñ muḥtebes olmasdır ve ḥummā-i 'ufuniyyeniñ teḳaddüm (8) etmesidir ki tenḳıye olunmamağla aḥlāt-ı müteremmid ve muḥterik olup (9) sevdā olduḳda müte'affin olup ḥummā-i rub' ḥāşıl olur bu ḥummāniñ (10) 'alāmeti sebebleriñ teḳaddümünden bilinür ve bedeniñ rengi ḳaramtık ve ḳā- (11) rūresi raḳik ve ḳaramtık olur ve cemi' bedeni gerilür ve ağır olur (12) ve ibtidā nevbetlerinde üşümesi daḥı az az ziyāde olur ve bedeni (13) kızdıkda ḥarāreti olursa daḥı şedid olmaz lākin balğamīyeden (14) artık olur ve nevbeti maddesine göre olur eger maddesi (15) ğalīz ve çok ise nevbeti daḥı tavil olup on sekiz sā' atden (16) ziyāde mütemādī olur ve eger bu mādde raḳik ve ḳalil ise nevbeti daḥı (17) tiz geçer ve ekseriyā ḥummā-i rub' a mübtelā olanlarıñ ṭalaḳlarında āfet olur (18) ve şol rubu' ki aḥlātıñ ihtirākından ola ḥarāreti şedid olur (19) ve şusuzluğı ve yubūseti olur ve nabzı şalb olur ve ḳārūresiniñ (20) rengi muḥterik olan ḥılṭıñ rengi gibi olur el-'ilāc bu ḥummāniñ (21) 'ilācında ḥāzik-ı ṭabibe ve muvāfiḳ-ı 'alile muḥtācdır ki mu'āleceye şabr (22) eyleyeler zirā bu ḥummāda tekrār be tekrār munzic maṭbūḥlar ve müshil devālar (23) içmege muḥtācdır zirā sevdā ğalīz olmağla bir iki müshil ile tenḳıye bulunmaz (24) bu ḥummāniñ 'ilācında eṭibbā ihtilaf eylediler cumḥur-ı müteḳaddimīniñ zāhib (25) olduğı ibtidālarında müleyyināt virüp ba' de tedrīci kavī müshiller

410a

(1) virmekdir ve Frenk eṭibbāsının müte'āḥḥirleri қatında ibtidā қavī müşhil (2) virüp ba' de müleyyināt virmekdir lākin ḥaқ olan müteқaddimīn mezhebidir (3) ibtidā müleyyin virüp bu ḥuқne-i leyyine ile ṭabī' atı telyīn eyleyüp ba' de (4) faşd etmekdir ve müleyyinātdan gül balı ve kudret ḥelvēsı ve ḥıyārşenbe balı (5) vireler bunları lisān-ı sevr suyu ile yāḥūd ihtirāk ile

olursa (6) mā'-i cūbn ile vireler ve bu hūkne etmek münāsibdir şıfatı budur ḥaṭmī (7) köki ve besfāyic sekizer dirhem ebegümeci ve yir feslegeni ve yapışkan ve pazı (8) birer ḳabẓa ṭoraḳ otı ve papadya yarımşar ḳabẓa incir altı 'aded bunları (9) ḳaynadup ve süzüp yüz dirhem maṭbūḥa diyāfenīkūn sekiz dirhem (10) zanbaḳ yağı ve papadya yağı on ikişer dirhem ṭuz bir dirhem bunları ḳoyup (11) ihtīkān ideler ve 'alīle diyāḳātīlīkūn ve sināmeki şerbeti ve müşhil elma (12) şerbeti vireler ba'de ḳan ḡalebeliḡi 'alāmeti olursa ḳan aldırılar eger (13) ṭamarlarıñ şārikininden ya'nī ṭoluluḡından veyā demevviyetli sevdādan ise ibtidāda (14) faşd olunur ve eger sevdā ḡalīz ve balḡamīyetli ise naẓc bulunca te'ḥīr olunur (15) ba'de faşd olunur nitekim Şeyḥu'r-Re'is Ebū 'Alī Sīnā böylece ifāde etmiştir Cālīnūs (16) daḡı faşd ideler deyüp ḳanḡı ḳoldan alınacaḡını ta'yīn eylememiştir lākin (17) mūte'āḥḥīrīn şol ḳoluñ bāselīḡinden faşd ideler deyu ta'yīn itdiler ve bu (18) ḥummāda munzīc muḡlāblar virildikde ḡāḥice bürüdete mā'il ve ḡāḥice maddenīñ (19) iḳtīzāsına göre ḡarārete mā'il devālar vireler ve eger muḡlāblarda müceffef (20) devālar olursa ta'dīl için meyān köki zamm ideler ve munzīc olan (21) devālar lisān-ı şevriñ ya birisi veyā bostānīsī ve benefşe çiçeḡi ve oḡul otı (22) ve baldırıkara ve şāhtere ve meyān köki ve ḥaṭmī köki ve altun otı (23) ve kimāderyūs ve kemāfiṭūs ve kārdüsenṭū ve besfāyic ve ilḡin (24) köki ḳabuḡı ve kebere köki ve ḳantariyūn-ı kebīr ve ḳatır ḳuyruḡı çiçeḡi ve cenṭiyānā (25) ve ağac ḳavunı ḳabuḡı ve feslegen bunlardır ve ḳavī olan müfettiḡler ḳadır uşāḡı

410b

(1) ve müdebber çilek ve ḳırīmūṭarṭarū bunlardır ve bu devālardan mizāca göre (2) maṭbūḡlar ve şerbetler 'amel olunup isti'māl oluna ve bu maṭbūḡ daḡı (3) munzīcdır şıfatı budur besfāyic ve uşūl-i müfettiḡe dörder dirhem kebere köki (4) iki dirhem altun otı ve kemāfiṭūs ve baldırıkara ve şāhtere ve lisān-ı (5) şevr çiçeḡi ve ḳatır ḳuyruḡı çiçeḡi her birinden birer miḳdār büzūr-ı bāride birer (6) dirhem çekirdeḡi ḳıkmış üzüm altı dirhem bunları ḳaynadup ve süzüp (7) içine beznetīn şerbeti ve şāhtere şerbeti ve altun otı şerbeti her birinden (8) on ikişer dirhem ḳoyup ezeler miḳdār-ı şerbeti yigirmi dörder dirhemdir (9) ve bu ma'cūn daḡı naẓc virmede ḡāyet nāfi'dir şıfatı budur lisān-ı şevr (10) çiçeḡi ḡamīresi on altı dirhem hindibā çiçeḡi ḡamīresi ve ağac ḳavunı (11) ḳabuḡı mūrabbāsı dörder dirhem hindibā köki mūrabbāsı altı dirhem benefşe şerbeti (12) kifāyet miḳdārı bir yere ḳarışdırup isti'māl ideler ve Āsenkebūs (13) ṭabīb dir ki çūḡān ağacının ḳabuḡını ḳaynadup ba'zı münāsib şeyler ile (14) isti'māl etmegi eski sıtmalarda ḡuşuşan rub'ı dā'irede 'ilāc-ı kāfi buldum (15) kezālīk ḳırīmūṭarṭarūdān daḡı ne ḡüne isti'māl idilerse etsünler 'ilāc (16) kāfidir ve bu minvāl üzere isti'mālī daḡı ḡāyet memdūḡdur ḡasl olunmuş (17) beyāz şarāb ṭortusu yigirmi dörder dirhem

sekūriyā köki ve besfāyic (18) ve kebere köki kabuğı ve ılıgın altışar dirhem katır kıyruğı tohumı dört dirhem (19) keşüş ve kimāderyūs ve baldırıkara ve lisān-ı şevr çiçeğı birer kabza bu eczaları (20) ufaqlayup üzerine otuz iki dirhem ‘asel ve üç yüz dirhem mā’-i cūbn (21) koyup ve inbīk ile taḫṭir ideler ve bu muḫaṭṭardan ba‘zı münāsib devālarla isti‘ māl (22) ideler ve bu munzic dağı mücerrebdır şıfatı budur iki yüz dirhem çelik söndür- (23) ülmüş şunuñ içinde dört dirhem beyāz ṭortuyı ḥall idüp ba‘de (24) süzeler ba‘de içine bir dirhem rūḥ-ı zāc ve elli dirhem aṭa şoğanı sirke- (25) si ve otuz iki dirhem benefşe şerbeti koyup her şabāḥ birer fincān içeler

411a

(1) ve Ḳarāṭū ṭabībīñ tecrübe eylediğı budur ki ṭurbı süd ile (2) ve şeker ile ma‘cūn gibi olunca pişürüp on beş gün miḳdārı (3) müdāvemey eyleyeler ğāyet nāfi‘dir ve eger ṭabī‘atda rīḥ olursa (4) içine bir miḳdār ḳaranfıl zamm ideler ve nażc bulduḳdan şoñra sevdāyı (5) çıkarıcı müshiller vireler bu maṭbūḥ gibi şıfatı budur besfāyic on (6) iki dirhem altın otı ve eftīmūn ve kıvıll üzüm dörder dirhem lisān-ı (7) şevr çiçeğı bir miḳdār sināmeki altı dirhem ağac ḳavunı kabuğı (8) bir dirhem bunları ḳaynadup ve süzüp otuz iki dirhem maṭbūḥa (9) dört dirhem eftīmūn şerbeti ve beş ḥabbe ḳırīmūṭarṭarū koyup (10) isti‘ māl ideler yāḥūd altı dirhem ḥıyārşenbe balı yarım dirhem (11) sināmeki bir denk ḳırīmūṭarṭarū bunları bir yere cem‘ idüp isti‘ māl (12) ideler veyāḥūd sināmeki bir dirhem ḳurı benefşe çiçeğı şülüş dirhem (13) zencebıl ve meyān köki birer denk bunları pilic şuyı ile isti‘ māl (14) ideler ve bu devālardan ḳavī olanı Ḳarāṭū ṭabībīñ muḫṭarī olan (15) ḥarbaḳ şerbetidir şıfatı budur elma ‘uşāresi yüz elli dirhem oğul (16) otı ‘uşāresi ve lisān-ı şevr ‘uşāresi ellişer dirhem lisān-ı şevr (17) çiçeğı bir miḳdār sināmeki ve eftīmūn ve ḥarbaḳ-ı esved dörder dirhem bunları (18) ḳaynadup ve süzüp kifāyet miḳdārı şeker ile şerbet ḳıvāmı vireler (19) ve bu şerbetden mizāca ve ḳuvvete göre isti‘ māl ideler ve dağı bu ‘illete (20) ğāyet münāsib olan müshillerden āmaḳ ma‘cūnı ve sināmeki ma‘cūnı (21) ve lāciverd ḥabbı bunlardır ve ıṣḳ ḥabbı isti‘ māl olunur (22) şıfatı budur şabr on altı dirhem sirkeyle ḥall olunmuş uşāḳ (23) ve mürr-i şāfi ikişer dirhem maṣṭakī ve cevāriş-ı şandalīn sefūfi ve ḳurş-ı (24) kebere ikişer şülüş dirhem za‘ferān ve milḥ-i efsentīn birer şülüş dirhem (25) bunları gül ‘uşāresiyle ḥablar ideler ammā muḳayyi’ler muḳaddem dağı zıkr

411b

(1) olunmuşdur ve anlardan ḳavī olanlar āntīmōn zūcācī ve za‘ferān ma‘deni- (2) dir ve müdirrātūñ dağı zıkrı teḳaddüm etmişdir ammā bedende bāḳī ḳalanı ter ile (3) taḥlīl etmek içün Cālīnūs tiryāḳ ve ḥiltīt ve mürr-i şāfi isti‘ māl (4) itdirmişdir bunları nevbetden bir iki

sā' at muḳaddem bir hafta miḳdārı (5) müdāvet ideler ve bu ' illette centiyanā yāhūd milḥ-i centiyanā ve milḥ-i kār- (6) dūbanāvitī tecrübe olunmuştur ḡāyet nāfi' dir kezālik āsarūn (7) bir dirhemini şarāb ile içmek ḡāyet nāfi' dir ve bu mu' arıḳ devā daḡı nāfi' dir (8) şıfatı budur mürr-i şāfi ve cünd-i bīdester ve cāvşir ve centiyanā ve pelīn (9) her birinden berāber bunları saḡḡ idüp kifāyet miḳdārı meşer ile ḡablar (10) idüp isti' māl ideler ve ḡummā-i rub' a bi'l-ḡāşşa nāfi' olan devālar nevbetden (11) bir sā' at muḳaddem anberāturyādan bir dirhemini şarāb ile isti' māl etmektedir (12) kezālik bir dihem ḡārīḡūn ve şülüş dirhem mürr-i şāfi yāhūd pentāflēn didikleri (13) nebātdan dört ' aded yaprak isti' māl etmek bi'l-ḡāşşa nāfi' lerdir ve kimyā (14) eṡibbāsı tecrübe etmişlerdir ki taş' id olunmuş nūşādırdan üç ḡabbe isti' māl (15) etmek ḡāyet nāfi' dir ve bedene ḡuvvet virmek için diyārdūn ve ermāteykim (16) el-revvizātem ve kırmız ma' cūnı ve incü ma' cūnı ve cevāriş-ı 'ūd ve cevāriş-ı felāfilī (17) ve cevāriş-ı ḡavlincān bunlardan ḡaḡısı olursa isti' māl ideler ve (18) ditremesini ve üşütmesini men' etmek için arḡasına ve oñurḡa (19) kemüklerine papadya yaḡı ve kışt yaḡı ve sedef yaḡı ve defne yaḡı ve cünd-i (20) bīdester yaḡı ve tiryāḡ ve meşer süreler ve mi' deniñ mizācını işlāḡ (21) ve ṡalakıñ seddelerini tefṡiḡ idici devālar vireler ki her biri bāblarında (22) zıkrıyle ḡeçmiştir ve vācib olan ' alile sevdā arturıcı ḡıdālardan (23) süḡūnete mā' il müteḡallil şeyler tenāvül ideler meşelā yumurṡa şarusı (24) ve pilic ve semiz ṡavuk ve oḡlaḡ eti ve buzaḡı eti gibi ve ḡuşlardan (25) derrāc ve keklik ve çil ḡuşı yiyeler ve kızıl üzüm ve bādem içi ve misket elması

412a

(1) isti' māl ideler ve ṡa' āmlarına ma' denüz ve lisān-ı şevr ḡoyalar (2) ve nevbet ḡünü ḡıdā tenāvül etmeyeler meḡerki nevbet ḡün āḡarinde ḡelürse (3) ḡün evvelinde pilic şuyı ile ḡıdālanalar ve şü yerine arpa şuyı ve lisān-ı (4) şevr şuyı ve oḡul otı şuyı ve mā' -i cūbn bunlardan içeler on beşinci (5) faşl ḡūmmeyāt-ı mürekkebe beyāñındadır ma' lūm ola ki ḡummālarıñ mürekkeb olmaḡlığı (6) üç vech üzerinedir ya terkīb-i müdāḡele ile mürekkeb olmaḡdır meşelā iki (7) ḡummāniñ nevbetleri biri birine tedāḡül idüp biriniñ nevbeti aḡz itdikden (8) soñra āḡariñ nevbeti dāḡil olmaḡdır yāḡūd terkīb-i müdāḡele ile mürekkeb (9) olmaḡdır meşelā iki ḡummāniñ birisiniñ nevbeti tamām olduḡda biri daḡı (10) aḡz etmektedir ḡummāniñ nevbetleriniñ aḡzi zamān-ı vāḡidde mütteḡid olmaḡdır (11) mütercim-i faḡīr dir ki pes bu üç vech ile mürekkeb olan ḡummālarda her bir ḡummā (12) müfred-i āḡar ile terkīb olunduḡda ḡummā-i mürekkebiñ envā' ı çok olur meşelā (13) terkīb-i müdāḡele ile mürekkeb olan ḡummāniñ farazā birisi şafrāvīye-i ḡāric- (14) ü'l-'urūk olandan ḡıbb-ı ḡālīşa olsa biri daḡı gene şafrāvīyye-i (15) ḡāricü'l-'urūk olandan ya ḡıbb-ı ḡayr-i ḡālīşadır veyā

şāfrāvīyye-i dāhīlū'l-‘urūḳdur (16) veyā demeviyye-i dāhīlū'l-‘urūḳdur veyā balḡamīye-i ḥāricū'l-‘urūḳdur veyā sevdāvīyye-i (17) ḥāricū'l-‘urūḳdur veyā sevdāvīyye-i dāhīlū'l-‘urūḳdur kezālik terkīb-i mübādele (18) ve terkīb-i müşābeke ile mürekkeb olanlarda daḥı bu ihtimālāt cāridir bu (19) daḥı ma‘lūm ola ki terkīb-i mübādele ile mürekkeb olan ḥummā farazā iki ḡıbdan (20) mürekkeb olsa ḡıbbīn olur her gün nevbet aḥz ider ve iki rub‘ dan (21) mürekkeb olsa rub‘ ayn olur iki gün nevbet gelür bir gün gelmez gūyā rub‘ -ı (22) vāhidiñ ‘aksi olur ve üç rub‘ dan mürekkeb olsa şelāş rubu‘ āt (23) olur bunuñ nevbeti ḥummā-i nā’ibe gibi her gün gelür ve’l-ḥāşıl mürekkeb (24) olan ḥummālarıñ envā‘ ı çoḡdur her biri ḥārice çıkup tafşīl olunsa (25) kesele bā’ iş olur pes bu ḥummālarıñ esbāb ve ‘alāmātı ve ‘ilācları

412b

(1) besā’i’inden ya‘ nī müfredātından aḥz olunur meşelā mürekkeb olan (2) ḥummānıñ biri şāfrāvīyye ve biri balḡamīye olsa bu mürekkebiñ ‘ilācı (3) şāfrāvīyye ve balḡamīye ‘ilāclarıyla müşterek kılınur sā’irleri daḥı bu kıyās (4) üzeredir ve daḥı mürekkeb olan ḥummālar¹⁹ envā‘ ından maḥşūş ismi olup (5) meşhūr olan şaṭru’l-ḡıbb didikleri ḥummādır ve bu bir yaramaz olup (6) ‘ilācında mümāresete muḥtāc olduğundan esbāb ve ‘alāmātını ve ‘ilāc- (7) larını maḥşūş zıkr idüp tafşīl olundu ve bu şaṭru’l-ḡıbb didikleri (8) ḥummā dört vech üzerine terkīb olunur meşelā iki ḥummānıñ biri şāfrā- (9) vīyye-i dā’ire olsa biri daḥı ya balḡamīye-i lāzımedir veyā balḡamīye-i dā’iredir (10) kezālik iki ḥummānıñ biri şāfrāvīyye-i lāzıme olsa biri daḥı ya balḡamīye-i (11) lāzımedir veyā balḡamīye-i dā’iredir ve bu dört kısımdan şāfrāvīyye-i dā’ire ile (12) balḡamīye-i lāzımeden mürekkeb olana şaṭru’l-ḡıbb-ı ḥālīşadır ve daḥı bāḳī üç aḳsāma (13) ya‘ nī şāfrāvīyye-i dā’ire ile balḡamīye-i dā’ireden ve şāfrāvīyye-i lāzıme ile balḡamīye-i (14) lāzımeden ve şāfrāvīyye-i lāzıme ile balḡamīye-i dā’ireden mürekkeb olanlara şaṭr- (15) ü’l-ḡıbb-ı ḡayr-i ḥālīşa dirler ve bu ḥummā nādir vāḳi‘ olur ve olduğü zamān (16) şalḡın ḥastalıkları gibi her yerde olur bunuñ ‘ilācı gücdür (17) zīrā ekşeriyā sekteye ve felce ve zintāriyā ‘illette münṭakıl olur ve ḡāhice (18) ḥiddetli olup tiz helāk ider ve ḡāhice daḥı çoḡ zamān tutup (19) kuvāyī za‘if eyler ve ekşeriyā bu ḥummāda ḡarnınıñ içinde ba‘zı yerlerinde (20) şiş olur ḥuşūşan issi şiş olur bunuñ sebebi şāfrāvī olan (21) kimesneler balḡam arturıcı bārid-i raṭb ḡıdāları çoḡ isti‘ māl eylemekden olur (22) ve çoḡ ḥareket idüp yorulduḡdan soñra sākin olup oturmaḡdan (23) olur yāḥūd cigerde ḥarāret sebebiyle şāfrā ve mi‘ dede ḥazmıñ za‘fı (24) sebebiyle balḡam

¹⁹ ḥummā

mütevellid olup bu hummā ḥādīs olur bunuñ ‘alāmeti (25) bir gün nevbeti ṭavīl ve a‘rāzī sedīd olur ve bir gün nevbeti ḥafīf ve ‘arāzī

413a

(1) ḳalīl olur gāhī üşütmesi bir günde ḳarār olur böyle olması (2) ya iki maddenin hücumundan veyā iki hummānıñ biri āḥar üzerine duḥūl (3) itdüğinden ya‘nī bu şüretde terkīb-i müdāḥele şüreti olur ve gāhī (4) beden şovuk iken ısıcaḳ ola düşer ve hummānıñ ibtidā ve tezeyyüdünde (5) ıztırāb ve teşvīş ziyāde olur böyle olduğda terkīb-i müşābeke (6) ṭarīḳi ile olur el-‘ilāc bu hummā mürekkeb olmaḡla ‘ilācī daḡı müfred- (7) leriniñ ‘ilāclarında terkīb kılınup ve ḡālib olan maddeye mürā‘āt (8) olunmaḡdır evvelā müleyyināt vireler ve ḡıbb-ı ḡayr-ı ḡālīşa ‘ilācında zıkr itdi- (9) gimiz ḡuḳne-i leyyineyi ideler ve munzicātdan hindibā ve ayrıḳ ve mā‘-i cūbn (10) ve seḳūrdiyūn ve kārdūnebāvītī maṭbūḡları vireler ve müshilātdan (11) rāvend ve ḡarīḳūn ve sināmeki vireler ve iki dirhem ḡarīḳūnuñ (12) cūrmūni isti‘māl etmek bu marāzda ḡāyet mücerrebdir ammā bu hummāda faşd (13) etmede vācib olan mümkün olduğı mertebe şaḳınmaḡ gerekdir eger pek (14) iḳtiḡa iderse daḡı ḳanı az aḳıdalar bāḳī ‘ilācları ḡıbb-ı ḡayr-ı (15) ḡālīşanıñ ‘ilācları gibidir ve ḳarīben hummā-i rediyyede gelecek (16) ‘ilāclar bunda daḡı kāfidir on altıncı faşl hummā-i dıḳḳ (17) beyānındadır bu hummāya Yūnānca āḳṭıḳūs dirler ve Türkçe ḳurı (18) ḡastalık dimekle ma‘rūfdur bu hummā bir ḡarāret-i ḡarībedir ki evvelān (19) ve bi‘z-zāt ā‘zā-i aşıyyeye ta‘alluḳ idüp ba‘de ḡarāret aḡlāṭa (20) ve ervāḡa sirāyet ider ve bu hummāya ibtidā sebeb ruṭūbet-i aşıyyeyi (21) ifnā iden şeylerdir meşelā ishāl nev‘inden zintāriyā gibi ve yaralar (22) ve bögrekler aḡrısı ve eski hummālar gibi ve çok gezmekden ve ḡamdan ve ḡuşşa- (23) dan ve maḡbūslıḳ çekmekden vesā‘ir bedeni teşḡīn ve tecfīf iden şeylerden (24) daḡı olur ve bu hummā ibtidada vuḳū‘ nādir olur ekşeriyyā hummā-i muḡriḳadan (25) soñra cigerde ve mi‘dede ve aḳ cigerde ve bögreklerde şiş olmaḡ

413b

(1) ‘aḡabinde olur Cālīnūs dir ki hummā-i dıḳḳ gāḡice me‘ā-yı müstaḳīmde şiş (2) olmaḡdan daḡı olur ve gāḡice bāsurdan olur ve ‘alīlīñ sinni ve mizācī (3) bulunduḡı vaḳti ve ‘ādeti ve hevāsı daḡı daḳḳıñ ḡudūşuna mu‘īn (4) olur ya‘nī ‘alīl sinn-i kūḡūletde olmaḡ ve mizācī yābis olmaḡ ve bulunduḡı (5) vaḳt faşl-ı şayf olmaḡ ve ‘ādeti dā‘imā gezici olmaḡ ve hevā issi olmaḡ (6) bunlarıñ cümlesi hummā-i dıḳḳıñ ḡudūşuna mu‘īn olur ve bu marāz gāḡice (7) bir yere maḡşūş olur ve gāḡice şalgın olup her yerde olur (8) ve bu hummānıñ üç mertebesi vardır evvelkisi ḡarāret bedende olan (9) ruṭūbetlerden şol ruṭūbetiñ ifnāsına ibtidā ider ki ol ruṭūbet (10) ā‘zāya ṭıll gibi ya‘nī ḡeh gibi ta‘alluḳ idüp ā‘zā ḡıdālanmaga ve ā‘zāya

(11) müşābih olmağa müste‘id olur ikinci mertebesi ḥarāret ol tıll gibi (12) olan ruṭūbeti ifnā itdikden şöñra in‘ iḳāda ḳarīb ya‘ nī ‘ uṣūh (13) müşābih olmağa ḳarīb olan ruṭūbetiñ ifnāsına bede’e ider ve bu mertebe- (14) ye mertebe-i züyūl dirler ya‘ nī bu mertebeye vardıkda ā‘ zā erimege başlar (15) bunuñ daḡı üç mertebesi olup ibtidāsı ve vasaṭı ve intihāsı (16) olur pes ḳaçan intihāya varsa bir vech ile ‘ ilāc mümkin olmaz üçünci (17) mertebesi ḥarāret ol ruṭūbeti daḡı ifnā itdikden şöñra ā‘ zāya (18) ittiṣālī olan ruṭūbetiñ ifnāsına bede’e ider ve bu mertebeye müfettit (19) tesmiye olunur Yūnānca brifrīs dirler ya‘ nī göl olmuş ve dağılmış (20) dimekdir el-‘ alāmāt bunuñ ‘ alāmeti beş nesnedir evvelkisi ḥarāret (21) cemī‘ bedende elem virmek sızıñ berāber olmaḡdır zīrā bu ḥarāret (22) bir düziye ā‘ zāda müstaḳir olmaḡla mizāc-ı aṣlī gibi bedene elem virmez (23) ve ḥarāreti daḡı ḥiss olunmaz zīrā elem sū’-i mizāciñ iḥtilāfından ya‘ nī (24) ḥarāret gāh gelüp gāh gitmesinden ḥiss olunur nitekim uṣūl-i tıbbda daḡı (25) böylece taḳrir olunmuşdur ikincisi nabż tamarlarına yapışıldıkda ḥarāreti

414a

(1) sā’ir bedende ziyāde ḥiss olunmaḡdır üçüncisi ḥummā-i dıḳḳa maḡşūş (2) olan ḥarāretidir ki ta‘ām yedikden şöñra ḥarāreti ziyāde olmaḡdır ve nabżı (3) ‘ azīm olmaḡdır ḥattā ḥummā nevbeti geldi ḳann olunur bu şübheyi def‘ etmek (4) içün ta‘ām yemege mu‘ tād olduḡı vaḳti deḡişdireler eger gene ‘ aḳīb-i (5) ta‘āmda ḥarāret aḡz idüp ḥummā ziyāde olursa daḳḳ olduḡı (6) ṣābit olur eger ḥarāret aḡz itmezse daḳḳ degildir zīrā ā‘ zāniñ (7) mizācı bu ḥummāda ḥār-ı yābis olmaḡla ḡidā vārid olduḡda ‘ uzuvu tertīb (8) idüp cemī‘ bedene bir issi buḡār yayılup ḥarāretiñ ziyāde olmasını icāb (9) ider dördüncüsü nabżı ṣalb ve ṣaḡīr ve serī‘ olur ve cemī‘ bedeni (10) za‘īf olur ammā nabżınıñ ṣaḡīr olması rūḡ-ı ḡayvānīniñ za‘findan (11) ve ṣalb olması yubūsetden ötüridir beşincisi ibtidā-ı emirde (12) ḳārūrede bir şey’ zāhir olmayup ba‘de ḳārūreniñ yüzünde (13) dūhniyyet zāhir olur gitdikce dūhniyyet daḡı ziyāde olur bu ‘ alāmet (14) pek zāhir olması beden irḳilüp ve gözler ḳuḳurlanup ve ṣaḳaḳlar (15) batup ve ḡançeresi yumrulandıḡı vaḳitdedir ve ḡāḥice ḥummā-i dıḳḳ ḥummā-i (16) ‘ afniye ile mürekkeb olur ḡuṣūṣan ḥummā-i ḡams ile ya‘ nī beş günde (17) bir tutar sıtma ile mürekkeb olur el-‘ ilāc bu ḥummāniñ ibtidāsında (18) ‘ ilāc āsāndır lākin teşḡīṣi gücdür ammā āḡarinde bu maraḡı herkes (19) bilür ḥattā cehele-i eṭibbā bile bilür lākin ‘ ilācı gücdür ve bu maraḡ (20) sū’-i mizāc-ı ḥār-ı ~ olmaḡla vācib olan ḡidālardan ve devālardan (21) müberrid ve murattīb olan şeylerle ‘ ilāc etmektir lākin tebrīdde ifrāt (22) olunmaya ki ḥarāret-i ḡarīziye sönmeye eger bu ḥummā ile ḥummā-i ‘ ufuniyye olursa (23) tenḳiye içün ba‘zı müleyyinler ve müfettiḡler isti‘ māl ideler geḡen bāblar ki (24) zıkr olunanlar gibi ba‘de

müberra ve murattıb şeyler isti' māl ideler ve hummā-i (25) daḳḳa münāsib olan devālar benefşe şerbeti ve nilüfer şerbeti ve büzür-ı

~ yābis

414b

(1) müstaḥlebi ve bārid incü ma' cūnı ve cevāriş-ı keşira ve şam fıstığı ve çam (2) fıstığı bunlardır ve bu müstaḥleb hummā-i dıḳḳa ḡāyet nāfi' dir muḳaşşer bādem (3) on altı dirhem büzür-ı bāride birer dirhem aḳ ḥaşḥaş tohumı iki (4) dirhem bunları döḡüp arpa şuyıyla müstaḥleb idüp benefşe (5) şerbetiyle veyā nilüfer şerbetiyle içüreler ve bu ma' cūn daḡı nāfi' dir (6) hindibā çiçeği ḥamiresi ve lisān-ı şevr çiçeği ḥamiresi sekizer dirhem incü (7) ma' cūnı sefūfı bir dirhem şandal yarım dirhem bunları kifāyet miḳdārı (8) benefşe şarābıyla ma' cūn idüp isti' māl ideler ve bu ḥelvā daḡı (9) ḡāyet nāfi' dir şıfatı budur aḳ şeker yüz elli dirhem nişasta otuz (10) iki dirhem bādem yağı yigirmi dört dirhem şekeri gülāb ile eridüp (11) nişābı daḡı bādem yağıyla ḥall idüp ḳarışdıralar ve mu' tedil ateşde (12) ḥelvā kıvāmına gelince pişürüp isti' māl ideler ve bu şarāba daḡı (13) şarāb-ı zehebī dirler Yuḥannā-i İngilizi terkiblerindendir ḡāyet (14) nāfi' dir şıfatı şu' ali vaḡyī'l-ālem ve keşirā ve baldırıḳara ve ṭaḥleb (15) ve hindibā ve ābātīḳa ve benefşe çiçeği ve marul yaprağı ve tohumı ve aḳ ḥaşḥaş (16) tohumı ve semiz otı tohumı ve büzür-ı bāride ve ebeḡümeci tohumı ve incir ve kıızıl üzüm (17) ve çam fıstığı ve bādem ve aḳ şandal ve şarı şandal ve fil dişi ve erik (18) ve ḡıyārşenbe ve meyān köki her birinden berāber alup mecmū' ını arpa şuyı (19) ile ḳaynadup ba' de süzüp kifāyet miḳdārı şeker ile şerbet (20) kıvāmı vireler ve bu şerbetden şabāḥda ve aḡşamda 'alile içüreler (21) ve 'alili mu' tedil ābzen içine oturdalar müteḥallil otlardan ḳaynamış ola (22) meşelā marul ve benefşe ve nilüfer ve ebeḡümeci ve ḥaṭmī ve süd gibi ve ābzenen (23) ḳıḳdıḳdan soñra 'aliliñ bedenini benefşe yağıyla ve ṭatlu bādem yağıyla veyā nilüfer (24) yağıyla yağlayalar ve bu ḳirūṭi daḡı bedeni tertib etmede ḡāyet nāfi' dir (25) şıfatı budur bezr-i ḳaṭūnā lu' abı ve ayva çekirdegi lü' abı sekizer dirhem 'avret

415a

(1) südi ve benefşe yağı altışar dirhem tāze tereyağı dört dirhem (2) kāfur südüs dirhem bunları bir miḳdār bal mūmıyla merhem gibi idüp (3) 'aliliñ arḳasına süreler ve gül merhemi ve şandal merhemi daḡı bu ḳabildendir (4) ve bu marazıñ tedbīrleri müberra ve müteḥallil şeylerle olur meşelā 'alili (5) ṭatlu şular kenārında oturdalar ve ḡıdālardan nīmpirşit yumurṭa (6) şarusı ve pilic ve oḡlaḳ etleri ve ḳaya balığı ve marul ve hindibā (7) ve büzür-ı bāride ve fıstık ve bādem yiyeler veyā 'avret südi veyā ḡimār (8) südi veyā keçi südi veyā şıḡır südi

içmek münāsibdir lākin (9) süd içürmeniñ şartı vardır herkese münāsib degildir meşelā (10) hummā-i ‘ufuniyyesi olanlar gibi lāyık olan Re’yi tabīb ile içmekdir (11) ve bu zamānede sümükli böcek hummā-i dıkkā nef’ virir i’ tikkādıyla andan ~ (12) yengecinden dağı iderler ve buzağı etinden ve tavuk etinden şular tağtīr (13) idüp içürürler bunlardan çoğı sell bābında zıkr itmişüzdür ol (14) maḥalle mūrāca‘at eylesünler ve ‘alīle arpa şuyı ve erik şuyı ve meyān (15) köki şuyı içüreler ve bunlara azacık dārcīn ve kişnic komağ münāsibdir (16) on yedinci faşl vebā ve ḥümmeyāt-ı vebā’iyye ve ḥümmeyāt-ı reddiye beyānındadır (17) vaqtā ki ḥümmeyāt-ı zātıyyeniñ zıkrinden fāriğ olduk ise ḥümmeyāt-ı ‘arzıyye- (18) niñ zıkrine şuru‘ olundu ma‘ lūm ola ki ḥümmeyāt-ı ‘arzıyye üç (19) kısımdır biri vebā ve biri vebā’iyye ve biri dağı hummā-i rediyyedir güyā (20) bu üç kısım şey’ vāḥid gibidir hemān biri birinden tefāvütleri mertebe (21) ve i’tibār ḥasebiyledir vaqtā ki bunlarda ta‘affünün sebebi ve redā‘eti (22) vebā için olduysa biz dağı ibtidā ānıñla bede’ e idelim pes biz diriz ki (23) vebā ism-i cinsdir cemī‘ şalgın olan yaramaz marāzlara şāmildir nitekim (24) Cālīnūs Ebizimyā kitābınıñ şerhinde dir ki gāḥice vebāda yaramaz (25) ishāl olur ve nezleler ve ḥümmeyāt-ı muḥriḳa ve bunlarıñ ğayrı yaramaz marāzlar

---

~ ğıdālar ve şerbetler ve sefūflar ve ma‘cūnlar yapup isti‘ māl ideler kezālik ırmağ

415b

(1) olur ya‘nī bu misilli yaramaz ‘arzlar olan ḥastalıklara vebā dinür (2) ve dağı vebāniñ sebebinde eṭibbā iḥtilāf eylediler Cālīnūs dir ki vebāya (3) sebep ta‘affün ve fesāddır ki hevāya ‘arız olduğda ol hevāniñ (4) eşerinden herkesiñ isti‘dādına göre günāgün marāzlar ḥāşıl olur (5) ve ba‘zılar dağı vebāya sebep hevāda bir semmīyyetli keyfiyyedir ki insāndan (6) insāna mücāveret sebebiyle ve vebā olduğı maḥalle duḥūl sebebiyle sirāyet (7) idüp ulaşur didiler ammā Cālīnūsun zıkr eyledüğü emrāz-ı (8) vāfide ya‘nī şalgın ḥastalıklar der ki esbāb-ı semāviye ve ‘arzıyye ile (9) hevāniñ ta‘affününden ḥāşıl olur ol marāzlar vebā gibi insāndan insāna sirāyet (10) eylemez ammā vebā bir keyfiyetdir dinilir ba‘zı diyārlarda maḥşūşdur meşelā Kostaṭīniyye (11) maḥmiye ve Mışır Kāhire gibi pes ol diyārlardan āḥar yerlere sirāyet tarīkiyle (12) ider ḥattā bu marāz işābet iden kimesneniñ giydigi eşvābını āḥar beldeye (13) getürseler ol şevbiñ eşeri ol beldeniñ hevāsına te’şīr idüp (14) anda vebā yoğ iken zūhūr ider böyle olması tevātür rütbesine bāliğ olmuştur (15) didiler ve sirāyet ne tarīkiyle olur anda dağı iḥtilāf idüp ba‘zılar (16) evvelā ḳalbe ve rūh-ı ḥayvāniyyeye sirāyet idüp ba‘de andan cemī‘i bedene sirāyet (17) ider didiler ve ba‘zılar didiler ki çünki te’şīr iden semmīyyetli keyfiyetdir ibtidā (18) ḳalbe sirāyet etmege taḥşīşin ma‘nāşı yoğdur zīrā

ki cā'iz ki evvelā āḥar (19) 'uzuva sirāyet eyleye meselā cigere ve meşāne ve bunlarıñ ğayrı gibi ve anlardan (20) cemī' bedene zarar eşer eyleye didiler ve ba'zılar daḥı sirāyet ḳalbe maḥşūş (21) degildir hemān ol semmīyyetiñ bedene semmīyyeti ḥasebiyledir pes eger istinşāk (22) ṭarīḳiyle olursa evvelā dimāğa ba'de ḳalbe ba'de cemī' bedene sirāyet ider ve eger (23) teneffūs ṭarīḳiyle olursa evvelā ḳalbe ba'de andan cemī' ā'zāya sirāyet (24) ider didiler ve eṭibbādan bir bölük kimseler bu marazıñ 'arız olmaḳlığında (25) ta'affünden lābüddür zīrā 'ufūnet ve'ufūnetiñ sebepleri vebā zamānında müşāhede

416a

(1) olunur didiler biz de 'ufūnetle olması ekşerdir diriz zīrā böyle (2) olmasa 'ufūnet yoğ iken ḥummā sirāyet ṭarīḳiyle vebā 'arız olurdu (3) ma'ahazā müşāhede olunmuşdur ki ba'zı maḥallelerde ve ba'zı evlerde zuhūr (4) ider ve ba'zılarında etmez pes böyle olmaḳlığı iktizā ider ki 'ufūnetle (5) ola ve bu maraz bir ḥiddetli ve müshiliñ marazıdır ki semmīyyetli maddeden ḳalbe ve cemī' -i bedene (6) sirāyet ider bunuñ sebepleri çokdur esbāb-ı araziden ve esbāb-ı (7) semāviyeden olur ammā esbāb-ı arazīye meşelā mezbeleleriñ ve tarlalarda (8) biten sebze ve ot-ı rediyeniñ te'affūni gibi ve murdār rāyiḥalar ve çürük āblar (9) ve bu şüretlü eger şular ve kārızlar ve ḥarb ve ḳitāl ve lāşe gibi bunlarıñ (10) cümlesi ta'affüne sebebdir ve ekşeriyā bu maraz bu zıkr olunan sebeplerdendir (11) ammā esbāb-ı semāviye meşelā muḥtelif kevkepleriñ ictimā' ve ittişālınden olur (12) ḥuşuşan merrīḥ ile zūḥalın burc-ı nārīde ictimā' ola gerçi bunuñ (13) vuḳū' nādirdir lākin olduğı vakitte daḥı veyā çok olup nice (14) yerlerde zuhūr ider ammā sirāyetiniñ keyfiyeti herkesiñ isti'dādına göredir (15) ba'zılara serī' ān te'sīr ider ve ba'zılarına geç te'sīr ider ve ba'zılara daḥı (16) hiç te'sīr itmez nitekim ba'zı semmīyyetli devālar daḥı ba'zı ḥayvānāta zehr olur ve ba'zı- (17) sına olmaz meşelā bebeş didikleri nebāt insāna semm-i ḳātil iken şıgırcık kuşuna (18) ğidā olup aşlā zarar virmez ve bu marazıñ te'siri daḥı gāḥice mücāveret (19) ile ya'nī mariziñ yanına varmaḳla olur ve gāḥice vāsıta ile olur (20) meşelā ṭā'ūnlı kimseniñ eşvābını giymek gibi ammā ḥaḳḳ olan budur ki bu marazıñ (21) 'urūzunuñ sebebi keşret-i 'işyān ve zinā ve livāṭadan ve zulūmden ve ḳatl-i nefsdan (22) olur ḥaḳ sübhānehū ve te'ālā murād eylediği ḳullarınıñ üzerine bi'z-zāt (23) ḥavāle eyler ya melek veyā cinn tavassuṭıyla veyā hevāniñ ta'affünüyle veyā zıkr olan (24) sebepler vāsıtasıyla ḥalka ulaşur ve vebāniñ zuhūrına 'alāmet (25) çok yıldızlar düşmek gibi ve cānavārlar ve ḳurdlar tevellüdi çok

416b

(1) vāḳi' olmaḳ gibi ve çok yağmurlar yağmaḳ ve ḥayvānāt çok kırılmaḳ gibi ve daḥı (2) ḥalkda çiçek ve kızamık çok olmaḳ gibi ve ba'zı kimselerde köpek memesi (3) ve ḥıyarcık

gibi zehirlü çıbanlar zuhûr etmek gibi ve gâhice dağı bu mezkûrdan (4) bir şey' zuhûr etmeksiziñ olur ve kaçan bir yaramaz korkulu maraz zuhûr eyleyüp (5) seri'ân helâk eylese ya'nî sekte ve fec'e gibi ol dağı tã'ün zuhûruna (6) sebebdır ve tã'ünüñ yaramazı oldur ki tã'ün küçük ve kara veyâhüd (7) gök ola ve â'zâ-ı re'iseye yakîn ola ve kabarcığı zuhûr eyleye ve ba'zı (8) yaramaz 'arızlar ile ola meşelâ kuşmak ve ishâl ve hafakân gibi ve eli ve ayağı (9) soğumak gibi ve levni her anda tağayyür olmak gibi ve eslemi oldur ki tã'ün (10) büyük ola ve â'zâ-ı re'iselere yakîn olmaya ve levni tağayyür olmaya ve kabarcığı (11) dağı olur büyük ola yâhüd hiç olmaya ve yaramaz 'arızlar ile olmaya (12) ve olan 'arızlar dağı hıffet üzere ola ve ekşeriyâ beşinci ve yedinci (13) günü tecävüz iderse tã'ündan korkulmaz selâmetdir ammâ tã'ündan (14) muhâfaza olunmak tedbiri budur ki kaçan zıkr olunan 'alâmetler zuhûr (15) eylese ahlâtdan bedeni tenkıye eyleyeler ya'nî mizâca göre müşhil içeler (16) veyâ faşd eyleyeler ve gıdâlarını ve şerbetlerini ıslâh eyleyeler ve hevânîñ (17) fesâdına bi'l-hâşşa nâfi' olan pâdzehriyetli şeyler isti'mâl ideler ve dağı (18) olduğu yeri kâzürâtdan ve murdârlıktan pâk idüp hevâsını (19) ıslâh ideler meşelâ gül suyu ile sirkeyi karışdırup evin (20) içine saçalar ve evin benceresini hevâ-i vebâ'iyeden sâlim olan tarafa (21) açalar ve ardıc yemişi ve sedef ve keçiniñ boynuzını tütse eyleyeler (22) veyâhüd buhûr ideler ya'nî bu buhûr ile buhûrlıya sıfatı budur zâc (23) ve nüşâdır ellişer dirhem defne tohumı ve ardıc yemişi on ikişer dirhem mürr-i şâfi (24) on altı dirhem şab dört dirhem mecmû'ını iyice sahk idüp bundan (25) bir kaşık miqdârı kızgın tuğla üzerine koyup üstüne sirke saçalar ki

417a

(1) buhârı çıkup bayıla ve bu buhûr dağı meşhûr ve mücerrebdır ki bir kimse şabâh (2) ve ahşamda bu buhûr tütse eylese ol eve tã'ün girmez sıfatı (3) budur ardıc tohumı dört kabza sedef ve andız ve ardıc yaprağı ve keçiniñ (4) boynuzı ikişer kabza bellût yaprağı ve mürr-i şâfi sekizer dirhem bunları (5) sahk eyleyüp buhûr eyleyeler ve erbâb-ı tecürübe didiler ki marîziñ (6) yandığı yere birkaç 'aded yumurta qosalar eger ol yumurta yigirmi dört (7) sâ'atde fâsid olursa ol kimse tã'ünlıdır andan kaçmak (8) gerekdir ve ba'zıları dağı didiler ki tã'ün işâbet eyleyen kimseniñ (9) döşegi etrâfına birkaç 'aded pişmiş yumurta koyalar kaçan ol âdem (10) vefât eylese âniñ semmîyyeti ol yumurtalara sirâyet idüp gayrı kimesneye (11) sirâyet eylemez ba'de ol yumurталarı uzak yerlere atalar yâhüd bir çukura (12) gömeler veyâhüd bedeni ahlâtdan tenkih eylemek 'ufûneti men' idüp (13) â'zâ-i re'iselere kuvvet virici devâlarla olur Câlînüs vaktinden (14) evvel Yûnân hekimlerinden Rofes tabib bir habb terkib etmişdir ol habbiñ (15) eczâsı iki cüz' şabr ve bir cüz' mürr-i

şāfī ve nışf cüz' lebbān-ı 'umūmi (16) bunlardır ve bu hab Yūnān müte'ahhırlarından Polos nām tabībīn zamāna (17) gelince bu minvāl üzere isti'māl olundu ba'de Polosuñ kitabları (18) nakl olunup 'Arabiyyeye tercüme olundu mütercimler lebbān-ı 'umūminiñ (19) māhiyeti ne itdigin bilmeyüp tercüme idemediler pes müte'ahhırın ol (20) devānıñ yerine za'ferān vaz' itdiler ol vakıtden bu āna gelince ol (21) nüsha bu minvāl üzere bāki qalup isti'māl olunurdu ve bu (22) habba Frenk eṭibbāsı qatında habbū'l-'ām ve İslām tabībleri qatında habb-ı (23) ilāhī tesmīye olunur vāki'a bu habbe za'ferān qoduqlarına işābet (24) etmişlerdir zīrā şabr mi'deye kuvvet virüp ruṭubetleri çıkarır (25) ve mürr-i şāfī 'ufūneti men' ider ve za'ferān daḥı qalbe feraḥ virüp

417b

(1) ḥarāret-i ġarīziyeyi in'āş ider ve 'ufūneti men' ider ve şabriñ cigere (2) zararını men' idüp mürr-i şāfīniñ kuvvetini qalbe işāl ider ki qalbi (3) 'ufūnet ve fesāddan ḥıfz eyleye ve daḥı lāyık olan bu habdan (4) haftada iki üç kere şülüş dirhemden yarım dirheme dek ta'āmdan (5) bir sâ'at muqaddem isti'māl eyleyeler lākin ḥāmile ḥātunlara ve bāsura mübtelā (6) olanlara isti'mālī münāsib degildir ammā eṭibbā-i müte'ahhırın 'ufūneti men' etmek (7) içün nice terkībler taşnīf etmişlerdir cümlesinden efzāl bu terkībdır (8) şıfatı budur gülābla ġasl olunmuş şabr üç dirhem rāvend bir bucuq dirhem (9) ġārīkūn bir dirhem mürr-i şāfī şülüşān dirhem maştakī şülüş dirhem bu eczāları (10) saḥk idüp ağac qavunı şerbetiyle ḥablar ideler miqdār-ı şerbeti bir dirhem- (11) dir ve kimyā eṭibbāsı bir devā terkīb idüp devā-i zehrū'l-kibrīt deyu tesmīye (12) etmişlerdir bedeni 'ufūnetden ḥıfz etmede mücerrebdır ḥuşūşān vebā zamān- (13) larında ve ġayrı vakıtlarda isti'mālī ġāyet nāfi' dir şıfatı budur kükürd (14) yüz dirhem zāc ve milḥ kırkır dirhem şabr ve mürr-i şāfī ve ġünlük otuz ikişer (15) dirhem bunları ince saḥk idüp taş' id ideler ve beş def'a taş' idi (16) tekrār idüp her birinde eczāları tecdīd ideler ba'de bu meş'uddan (17) bir dirhem isti'māl ideler bu devāyı icād idenler öyle i'tikād etmişler- (18) dir ki bunuñ yigirmi dört sâ'ate dek ḥükmi olup bir kimesneye zehr (19) daḥı içürseler ol müddetde bedenine aşlā kār te'sir eylemez ve daḥı (20) bu devāyı vech-i āḥar ile daḥı terkīb etmişlerdir şıfatı budur müfred kibrīt (21) çiçeği on dirhem mürr-i şāfī ve za'ferān birer bucuq dirhem şabr bir dirhem bunları (22) saḥk idüp ḥablar ideler ve birer dirhem isti'māl ideler ve bu zamānede (23) rāvend ve kırīmūṭartarū ve terementi isti'māl iderler gerek müfreden ve gerek (24) mecmū'ını isti'māl etmek ġāyet nāfi' dir ammā faşd etmek eger beden mümtelī (25) ise bir miqdār qan alalar zīrā vācib olan vebā vakıtnde çok qan

418a

(1) aqıtmaqdan ihtirāz gerekdir ve vācib olan vebā zamānında qurı ğıdālar (2) yemekdir yaşı ğıdālardan ve şerbetlerden ve serī' ü'l-istiḥāle olan (3) ğıdālardan meşelā sūd ve balıq ve şeftali ve qavun ve ḥıyar gibi şeylerden (4) ihtirāz ideler ve ceviz ile incir ve sedef ve bir miqdār tuz bunları (5) yiyeler ve vebā vāqtinde cüz'i şarımsaq yemek nāfi' dir ḥuṣūşan qoruklı (6) ve sumāqlı ta'āmlara qoyalar ve mizācī ḥār ve şafrāvī olanlar ta'āmlarına (7) qoruk ekşisi veyā sumāq veyā limon şuyı qatalar ve rībās şerbeti (8) ve qoruk ve 'anber-i bāris şerbeti içeler ve mizācī bārid olanlar ta'āmlarına (9) besbāse ve za'ferān ve ardıc yemişi ve zerenbād qatalar ve çok ḥareket (10) etmeden ve çok oturmaktan ve çok yemeden ve çok içmeden ve cimā' dan (11) ve ḥammāma çok varmadan ihtirāz ideler ammā hevānıñ tedbiri budur ki (12) güzel qoḥulu şeylerle hevāyı ta'dil etmektedir meşelā 'aslebend ve zebād ve misk (13) ve 'anber ve lāden ve ıstırak ve 'ūd ve qaranfil ve kāfur ve ağac qavunı (14) qabuğı ve şandal ve zerenbād ve āncelikā ve kehribā gibi devālar güneş doğdığı (15) vāqitte tebhīr idüp qoklayalar ve bu devālardan daḥı şemmāme yapup (16) dā'imā elde tutup qoklayalar ve bu şemmāmeyi elde tutmaq nāfi' dir şıfatı (17) budur lāden iki dirhem irsā bir dirhem qaranfil ve cevz-i bevvā yarımşar dirhem (18) kāfur sūdüs dirhem sedef yağı ve qaranfil yağı ve cevz-i bevvā yağı beşer ḥabbe (19) misk ve zebād ve 'anber üçer ḥabbe kifāyet miqdārı gülābla ḥall olmuş (20) keşirā ile yoğurup şemmāme ideler ve bu şemmāme daḥı yaz günlerinde (21) isti' māl olunur şıfatı budur gül qurusı bir dirhem benefşe ve şandal ve ıstırak (22) yarımşar dirhem ağac qavunı qabuğı ve besbāse her birinden şülüş dirhem kāfur (23) sūdüs dirhem sedef yağı ve zebād ve misk ve 'anber altışar ḥabbe bunı daḥı (24) evvelki gibi şemmāme ideler ve bu sirkeyi daḥı yapup qoklayalar ve oturduqları (25) yere ve üzerlerine şaçalar şıfatı budur ḥuzāmā bir qabza yaban şarımsağı ve sedef

418b

(1) ve gül birer qabza laṭife āncelikā ve fevāric yemişi ikişer dirhem zerenbād (2) ve ağac qavunı qabuğı ve mürr-i şāfi birer dirhem kāfur şülüş dirhem gül sirkesi (3) iki yüz dirhem yāḥūd ziyāde ve eczāları ufaqlayup mecmū'ını bir yere qoyalar (4) ve mu'tedil ateşde qaynadalar yāḥūd bir issi yerde devālarıñ kuvveti çıkınca (5) birkaç gün tura ba'de isti' māl ideler ve bu buḥūrı daḥı vebā zamānında (6) qoklamak ḡāyet nāfi' dir şıfatı budur ardıc ağacı nişāresi otuz (7) iki dirhem ardıc yemişi ve defne toḥumı sekizer dirhem kehribā ve mürr-i şāfi (8) ve günlük ve ıstırak ve ḥaşalbān dörder dirhem buḥūr-ı āḥar şıfatı budur (9) defne toḥumı yüz dirhem günlük otuz iki dirhem ıstırak ve ḥaşalbān (10) on ikişer dirhem defne yaprağı sekiz dirhem sarı şandal dört dirhem (11) 'ūd ve ḥuzāmā ve gül ikişer dirhem buḥūr-

ı āḥar şıfatı budur lāden ve ıṣṭırak (12) ve ḥaṣalbān birer dirhem mürr ve günlük yarımşar dirhem ḥabbü'l-‘ar‘ar ve қaranfıl ikişer (13) dirhem āncelīkā şülüş dirhem terementi üç dirhem kifāyet miқdārı keşirāyı gül şuyı (14) ile ḥall idüp eczālar eczālar saḥḳ olunduқdan soñra yoğurular ve müteğayyir buḥūr ideler (15) ve boynuna aşmağla bi'l-ḥāşşa nāfi‘ olan devālardan biri budur ki bir miқdār (16) selmeni saḥḳ idüp yumurta ağıyla ve keşirā lu‘ ābıyla қarışdırup қurş (17) ideler ve қuruduқda ḥarīden bir kīse içine қoyup boynuna aşalar (18) devā-i āḥar şıfatı budur beyāz bañ toḥumı on altı dirhem zerenbād iki dirhem (19) kāfur yarım dirhem za‘ferān şülüş dirhem bunları saḥḳ idüp gülābla maḥlūl (20) zamğ-ı ‘arabī lu‘ ābıyla қurş idüp қuruduқda evvelki gibi boynuna aşalar (21) ve zībaқdan fındıқ içine veyā ḡayrı nesneniñ içine қoyup getürmek kezālik (22) zümürürd ve şarı yāḳūt getürmek bi'l-ḥāşşa nāfi‘ dir ammā pādzehriyetli (23) devālardan içmekle bi'l-ḥāşşa nāfi‘ olanlar āncelīkā ve fū ve ṭurmentilā kārdu- (24) nebāvīti ve müşk-ı ṭarāmşi‘ ve ṭarāḡiyūn ve usḳūr-ı çenārā ve zerenbād ve anberā- (25) turyā ve cenṭiyānā ve ḥabbü'l-‘ar‘ar ve yanmış geyik boynuzı ve ṭīn-i maḥtūm

419a

(1) ve gıl-ı ermenī ve şarı yāḳūt ve zümürürd ve pādzeḥr bunlardır ve mürekkebād- (2) dan tiryāḳ ve meşer ve diyāsenti ve ma‘cūn-ı biż ve diyāseḳradiyūn (3) ve muḳaṭṭar tiryāḳ şuyı ve pādzeḥr ma‘cūnı bunlardır ve pādzeḥr (4) ma‘cūnıniñ şıfatı budur ṭīn-i maḥtūm iki dirhem ağac қavunı (5) çekirdegi ve қuzı қulağı toḥumı ve tiryāḳ ve yanmış geyik boynuzı (6) bir buçuk dirhemgıl-ı ermenī ve zerāvend ve seḳradiyūn ve zerenbād ve müşk-i (7) ṭarāmşi‘ bir dirhem incü ve zümürürd ve şarı yāḳūt ve kāfur ve za‘ferān (8) ikişer şülüş dirhem üç nev‘ şandal ve aḳ mercān ve kırmızı mercān (9) ve yanmış ipek yarımşar dirhem bunlar kifāyet miқdārı ağac қavunı (10) şerbetiyle ma‘cūn ideler ve ikişer dirhemden dört dirheme dek (11) isti‘māl ideler ve bu ma‘cūn pādzeḥr daḡı Mısrı eṭibbāsınıñ (12) iḡtirā‘larıdır ḡāyet nāfi‘ dir şıfatı budur dühn-i belesān on altı (13) dirhem mürr-i şāfi ve kebābe ve ‘ūd ve ṭīn-i maḥtūm ve gıl-ı ermenī ve incü ve pādzeḥr (14) ve za‘ferān birer dirhem bu eczāları saḥḳ idüp dühn-i belesān ile (15) ma‘cūn ideler ve bir dirhem isti‘māl ideler ve bu sefūf daḡı (16) ḡāyet nāfi‘ dir şıfatı budur ṭurmentilā bir dirhem zerenbād ve seḳradiyūn (17) ve kārdunebāvīti ve қuzı қulağı toḥumı yarımşar dirhem ağac қavunı (18) çekirdegi ve ṭīn-i maḥtūm ve gıl-ı ermenī ve ‘ayn-ı seraṭān ve muḥriḳ geyik (19) boynuzı birer şülüş dirhem bunları saḥḳ idüp sefūf (20) ideler sefūf-ı āḥar şıfatı budur kehribā on altı dirhem ṭīn-i (21) maḥtūm on iki dirhem muḥriḳ geyik boynuzı ve aḳ mercān (22) ve incü ve pādzeḥr ve şarı şandal ve ağac қavunı çekirdegi dörder (23) dirhem ağac қavunı қabuğı üç

dirhem gergedān boynuzu bir dirhem (24) fil dişi yarım dirhem ‘anber şülüs dirhem altun varağı ve gümüş varağı (25) birer südüs dirhem misk sekiz hābbe bunları sefūf idüp

419b

(1) beş hābbeden on hābbeye dek isti‘ māl ideler bu bir sefūfdur ki (2) hūmmā-i rediyyelerde ve t̄ā‘ ūnda ve qalb maražlarında tecrübe olunmuştur (3) gāyet nāfi‘ dir qalbi semmīyyetli şeylerden hıfz ider ve bu ma‘cūn (4) dağı fuqarā için terkib olunmuştur vebāya gāyet nāfi‘ dir şıfatı budur (5) ardıc yemişi otuz iki dirhem tiryāk ve meşer on altışar dirhem incir (6) on iki ~ cevz altmış dört dirhem lisān-ı şevr çiçeği hāmīre- (7) si otuz iki dirhem t̄urmentilā ve centiyānā ve penpenlā ve āncelikā ve zerenbād (8) sekizer dirhem bunları kifāyet miqdārı limon şerbetiyle ma‘cūn (9) ideler ve tiryāk suyu dağı vebāya ve t̄ā‘ ūna gāyet nāfi‘ dir şıfatı (10) budur t̄in-i mahtūm ve gıl-ı ermenī ve mühr-i süleymānī ve andız ve t̄urmentilā ve (11) penpenlā ve āncelikā ve anberāturyā ve şu teresi tohumı dörder dirhem karanfil (12) ve dārcīn ve ‘ūd birer dirhem kırmızı şandal şülüs dirhem hālīş tiryāk (13) sekiz dirhem şarāb-ı ‘irāki beş yüz dirhem mecmū‘ını bir yere koyup qar‘a (14) inbīk ile taqt̄ir ideler ve bu muqattardan yarım kaşık isti‘ māl olursa ‘ufūneti (15) def‘ idüp terledüp gāyet mücerrebdir ve nāfi‘ dir on sekizinci faşl (16) t̄ā‘ ūnuñ ‘ilācları beyānındadır bu maražda kan almak huşuşunda (17) eṭibbā ihtilāf eyleyüp ba‘zıları faşd olunsun didiler ve ba‘zıları men‘ (18) eylediler ve ba‘zıları dağı mütereddid olup didiler ki bir vakitte t̄ā‘ ūnlı (19) kimselerden faşd eyledik şihhat buldular ve bir vakitte dağı faşd eyledik (20) vefāt eylediler ve bir vakit faşd eylemedik ba‘zıları şihhat buldu ve ba‘zıları (21) vefāt eyledi ve’l-hāşıl bu meselede ‘uqūl müteḥayyir olmuştur ve eṭibbādan Muḥammed İbn-i (22) Zekerıyyā Rāzī ve aña tābi‘ olanlar faşd cā’iz degildir nitekim ilan ve ‘akreb (23) şokmuş adamdan faşd cā’iz olmadığı gibi zīrā faşd semmīyyeti qalbe ve cemī‘i (24) ā‘ zāya sirāyet etmesine sebep olur ve dağı faşd tabībi maddeyi (25) hāric-i bedene def‘ etmesine māni‘ olur didiler ve ba‘zılar dağı on iki sā‘atden

---

~‘aded

420a

(1) muḥaddem faşd olunur ammā on iki sā‘ati geçdikde faşd cā’iz degildir didiler (2) ve Frenk eṭibbāsından Seyṭālīyūs tabīb aydır bu maraž sā’ir maražlar gibidir (3) bunda tabīb ‘alilīñ mizācına nazar ider eger tamarlar mümtelī olup kan galebeliği (4) olursa kuvvetiñ taḥammülüne göre faşd olunur ve eger olmazsa faşd etmezdi (5) ve Şeyḥu’r-Re’īs İbn-i Sīnāniñ zāhib olduğu budur ve ba‘zılar dağı t̄ā‘ ūn (6) taşra çıkup belürmezden muḥaddem

faşd cā'izdir ammā çıkup belürdük- (7) den sonra cā'iz değildir zīrā tabī'ata mu'arız olur ihtimāldir ki faşd şişin (8) içerü batmasına sebep ola didiler ve Frenk etibbâşının müte'ahhîrleriniñ (9) çoğı huşuşan Senārtūs Cermani didiler ki eger demde ziyâdelik ve tamarlarda (10) toluluk ve kuvvetde müsâ'ade olursa faşd cā'izdir eger böyle olmazsa (11) faşd cā'iz değildir nitekim sâ'ir marazlar dağı böyledir lâkin vâcib olan taraf (12) muvâfıkından faşd olunmağdır zīrā taraf-ı muhâlifinden faşd olursa korkulur ki (13) semmîyyetli madde kalbe sirâyet eyleye pes eger tâ'ün sağ kulağın ardında veyâ (14) sağ koltukda ise sağ koldan faşd ideler ve eger tâ'ün şol tarafda (15) ise şol koldan faşd ideler ve eger sağ kasıkda ise sağ ayağın sâkindan (16) ve eger şol kasıkda ise şol ayağın sâkindan faşd ideler ve eger tâ'ün (17) iki tarafda dağı olursa ağrısı kalil olan taraftan faşd ideler (18) Senārtūs tabīb dir ki kaçan semmîyyetli şiş bedeniñ iki tarafında olup ağrısı (19) şedid olsa kangı tarafın ağrısı kâbil ise ol taraftan faşd olunur (20) zīrā ağrısı şedid olan taraftan faşd etmek veca' in istidādına ve şişin (21) ziyâdeligine bâ' iş olup kuvvetin inhilâline sebep olur ammā fakîr dirim ki (22) tâ'ün 'ilâcında benim katımda muhtâr olan eger bedende kan galebeligi olup (23) tamarlar tolu olursa tâ'ünüñ şişi zâhir olmazdan muqaddem faşd olunur (24) eger faşd cā'iz olmazsa ya'nî faşda mâni' bulunursa muqayyi' vireler huşuşan (25) müdebber ântimon ile ve müdebber-i zâc ile ola ve eger tâ'ün zâhir olmuş ise eger

420b

(1) kasıklarda ise muhtâr olan hıqne etmektir gayrı değildir ve mümkün olduğu (2) mertebe kay' etmeden ihtirâz ideler ve hıqneye ântimon kımak gâyet memdûhdur (3) ve eger tâ'ün e'âli-i bedende olursa meşelâ kulağ ardında veyâ kulağda olmak (4) gibi ol vakit terledici ve kalbe kuvvet virüp semmîyyetden hıfz idici pād- (5) zehriyetli devâlar vireler haq sübhānehû ve te'âliniñ bu fakîre tâ'ün 'ilâcında (6) eylediği tevfiq budur ki icmâlen beyân olundu ammā müşhil virmegi Şeyhu'r-Re'is (7) hâcet vaktinde cā'iz görmüşdür ve müte'ahhîriniñ ve cemî' etibbâ-i efrençiñ (8) zâhib oldukları cā'iz olmamasıdır zīrā korkulur ki ishâl sebebiyle semmîyyetli (9) madde hareket idüp â'zâ-i re'iselere münteşir ola didiler ve Frenk etibbâ- (10) sınıñ ba'zıları ântimon isti'mâl iderler ve dirler ki ântimon fâsid hıltları (11) tenkıye itdüğinden kat'-ı nażar semmîyyete dağı muzâddır lâkin haşarlıdır ve ba'zılar (12) eger tâ'ün esâfil-i bedende ise ântimon ile ihtikân olunmasını ihtiyâr idüp (13) ve eger tâ'ün e'âli-i bedende ise yukarudan isti'mâl ideler lâkin cumhûr-ı (14) etibbâ-i müte'ahhîriñ ittifaqları budur ki tâ'ünde pādzehrlere ve tiryâklar isti'mâl (15) olunmağdır efdal olan pādzehr-i mâriden sekiz habbe miqdârı isti'mâl olunmağdır (16) ve bundan sonra pādzehr mertebesinde olan zümürüd isti'mâl etmektir andan (17) dağı yedi sekiz habbe miqdârı

isti' māl ideler ve bu sefūflar daḥı bu zamāne- (18) de isti' māl olunur pādzeḥr maḳāmına ḳā'imdir şıfatı budur zümürüd ve pād- (19) zeḥr yedişer ḥabbe müdebber şarı yāḳūt üç ḥabbe sefūf-ı āḥar şıfatı budur (20) pādzeḥr on iki ḥabbe geyik yüreginde olan kemik şülüş dirhem zümürüd ve diyā- (21) sentā yedişer ḥabbe bunları ba' zı münāsib şularla ezüp ikişer def' āda isti' māl (22) ideler ve daḥı bu sefūf eczāsı tedārik-i āsān olmaḡla ṭā' ūnda isti' māl (23) keşirdir 'ufūneti men' idüp semmīyyetiñ ḡā'ilesini def' ider şıfatı budur nebāt (24) şekerı üç dirhem aḳ zencebıl iki dirhem kāfur bir dirhem bunları sefūf (25) idüp münāsib şu ile bir dirhem isti' māl ideler ve terledici devālardan

421a

(1) āntimon ve zeḥeb-i mu' arıḳ isti' māl ideler ve mürekkebātdan tiryāḳ şuyı ve ma' cūn- (2) ü'l-bi'z ve devā-i seḳradīyūn ve ma' cūn-ı diyāsēntū ve ma' cūn-ı pādzeḥr isti' māl oluna (3) devā-i seḳradīyūnuñ şıfatı budur Ḳarāṭū ḥekīmiñ muḥtārīdır seḳradīyūn ya' nī (4) yaban şarımsaḡı üç dirhem ṭurmentilā ve dektāmū ve zerenbād ve cenṭiyānā (5) ve āncelikā ve firencmüşk birer dirhem za' ferān ve kāfur yarımşar dirhem eczālar (6) saḥḳ olunup iki dirhem tiryāḳdan şevketü'l-mübāreke şuyı ile ezeler (7) ba' de mecmū' ını kifāyet miḳdārı şevketü'l-mübāreke şerbetiyle ma' cūn ideler (8) nüṣḥa-i uḡrā şıfatı budur dārcin ve seliḥa ve müşk-ı ṭarāmşi' ve ṭurmentilā (9) ve peşṭūrṭa ve cenṭiyānā ve ṭin-i maḥtūm ve ıştırak ve ḳaşnī ve zamḡ-ı ' arabī (10) dörder dirhem yaban şarımsaḡı sekiz dirhem afyon ve ḳuzı ḳulaḡı toḡumı (11) bir buçuk dirhem dār-ı fülful ve zencebıl ikişer dirhem ' asel iki yüz elli dirhem (12) gülbeşeker yüz dirhem şarāb elli dirhem mecmū' ını resm üzere ma' cūn (13) ideler bu bir devādır ki cemī' zehrlere nāfi' dir tiryāḳ maḳāmına ḳā'imdir (14) ma' şūmlara ve ḥāmile ḥātunlara daḥı virilür bu ' illete bundan enfa' (15) şey' olmaz ki bu devā āḥarü'd-devā olmaḡlıḳdaki gibidir ve ma' cūnü'l-bi'z (16) şıfatı budur yumurṭayı delüp beyāzını aḳıdalar ve içine za' ferān (17) ṭoldurup ve ateşe ḳoyup siyāḥ olunca ṭura ba' de yumurṭa- (18) yı iyice döğeler ba' de biraz cercir ve dektāmū ve ṭurmentilā ikişer dirhem (19) bunları daḥı ba' de's- saḥḳ mecmū' ını eczā miḳdārı tiryāḳıyla ḳarışdı- (20) rup ma' cūn ideler ve yarım dirhemden bir dirheme dek isti' māl ideler (21) beḳā-i kuvveti üç seneye dekdir ve tiryāḳ şuyınıñ şıfatı budur tiryāḳ (22) yigirmi dirhem mürr-i şāfi on iki dirhem za' ferān on altı dirhem şarāb-ı (23) ' irāḳī kırḳ sekiz dirhem bunları sekiz gün bir yerde ısladup ba' de (24) ḳar' a ve inbiḳ ile taḳṭir ideler bu şu cemī' zehrelere nāfi' dir (25) ḥarāret-ı ḡarīziyeyi ḥıfz idüp ta' affūni men' ider nüṣḥa-i uḡrā

421b

(1) şıfatı budur tiryāk sekiz dirhem mürri-ı şāfi yigirmi dirhem za‘ ferān (2) dört dirhem şarāb rūhı seksen dirhem bunları evvelki gibi (3) taqtır ideler ammā pādzehr ve tiryāk isti‘ mālinde kânūn budur ki eger (4) ‘aliliñ mizācı hār ve hummāsı şedid ise bu devāları müberrid şular ile (5) ve muḳtezā-yı hālī münāsib müberrid şerbetlerle isti‘ māl ideler ve eger hasta- (6) lığı birkaç gün olmuş ise lāyık olan nüfūzı serī‘ şeyler ile isti‘ māl (7) ideler ki ḳalbe vāşıl ola meşelā tiryāk suyu gibi yāhūd iki ḳabbe kāfur ile (8) isti‘ māl ideler ve eger ağrısı şedid ve uyḡusuzluḡı ziyāde olup (9) za‘ f tārī olursa yeñi tiryāk ve bād ve devā-i seḳradiyūn veyā lodānū (10) vireler ve ‘alile şovuk hevā ṭoḡunmaḡdan devā içdikde terlemeyince uyu- (11) madan iḡtirāz ideler ve eger terledigi vaḳitde bayılmaḡ gelürse gül suyu (12) ve gül sirkesi ve şandal ḳoḡladalar ve ba‘ zı eṭibbā sıcak etmegi yarup (13) tiryāḳa bulayup ‘aliliñ göbegine ḳorlar ki terlemege imdād ider ve gāhice (14) sıcak etmegi sirkeye batırup ḳalb üstüne ḳorlar ve tamām terledikten (15) şoñra libāsını deḡişüp pāk libāslar giye ba‘ de münāsib ḡidālar vireler (16) ve ḳuvveti hıfz itsün içün diyāsenti ma‘ cūnı ve kırmız ma‘ cūnı ve incü ma‘ cūnı (17) ve gülbeşeker ve ḳuzı ḳulaḡı şerbeti ve rībās şerbeti ve limon şerbeti vireler (18) ve bunlardan şoñra eger telbīne muḡtāc olunursa rāvend ve ḡārīḳūn (19) ve ḡab-ı ilāhī ve ıtrıfīl-i fārisi gibi müleyyinler vireler ve ba‘ zılar müşhilāta ba‘ zı (20) pādzehriyetli devālar zamm ideler ammā nefsi-ı tātūnı ilācı eger vaḳit (21) müsā‘ ade idüp ‘araz ḳavī olmazsa üzerine munzicāt ve muḡallilāt (22) ḳoyalar ve eger vaḳit müsā‘ ade etmeyüp ‘araz şedid olursa vācib (23) olan üzerini ḡacāmat idüp ḳanı aḳıdalar yāhūd daḡlayalar ba‘ de üzerine (24) veca‘ ī teskīn idici şeyler ḳoyalar meşelā sıcak süd içine ve papadya (25) ṭabḡına bir bez batırup sıkça sıkça ḳoyalar bu devā gibi şıfatı budur ḳuduz

422a

(1) böcegi bir cüz’ etmek ḡamīre üç cüz’ sirke bir cüz’ bunları bir yere ḳarışdırup (2) baḳla ḳadarını şişīñ üstüne ḳoyalar yāhūd bu devāyı ḳoyalar şıfatı budur (3) ḡardal ve mürver yapraḡı ve eski ceviz her birinden berāber saḡḳ idüp (4) yaḳı ideler bu devālar fi’l-hāl ḳabardup zehirli şularını aḳıdır ve (5) şişīñ eṭrāfına tiryāk süreler ve eger bu yaḳıcı devālardan ağrı (6) peydā olursa üzerine gül yaḡıyla yumurṭa şarusı ḳoyalar ve bir (7) pilici diri iken yarup üstüne ḳomaḡ ḡāyet nāfi‘ dir zehriyeti çeküp alır ve eger (8) munzicāt ḳomaḡ iḡtizā iderse bu devāyı ḳoyalar şıfatı budur ḡaṭmī köki yigirmi dört (9) dirhem ketān toḡumı ve boy toḡumı sekiz dirhem pişmiş zanbaḡ köki altı ‘aded incir ve etmek (10) ḡamīri on altışar dirhem güğercin tersi on iki dirhem bunları papadya ṭabḡı (11) ile ḳaynadalar ba‘ de ḡinzir yaḡı otuz iki dirhem zanbaḡ yaḡı yigirmi dirhem ‘aḳreb (12) yaḡı sekiz dirhem

za' ferān şülüş dirhem bunları zamm idüp yağı ideler ba' zılar (13) pişmiş şoganı tiryāk ile ve ' akreb yağıyla hall idüp korlar veyāhūd bu (14) munzic devāyı koyalar şıfatı budur haṭmī köki ve zanbağ köki sekizer dirhem bunları (15) ma' cūn gibi oluncaya pişüreler ba' de dektāmū ve sekradīyūn sekizer dirhem incir üç (16) 'aded papadya yağı ve zanbağ yağı kifāyet miqdārı ola bir yere cem' idüp yağı (17) ideler mütercim-i faḳīr dir ki şimdiki zamānede tā' ūna naẓc virmek için (18) isti' māl olunan etmek lapasıdır ki hem naẓc virir hem ağrısını teskīn ider (19) gāyet laṭīf 'ilācdır huşūşan nāzik mizāclara gāyet münāsibdir şıfatı budur (20) bir miqdār şomun içine kifāyet miqdārı sūd ile lapa gibi pişüreler ve içine (21) bir dirhem za' ferān ufaḳlayalar ve yarım ḳabza papadya koyup ateşden indirdikde (22) içine bir yumurta şarusı koyalar ve ḳarışdıralar ba' de kifāyet miqdārını (23) bez üstüne yayup şişīn üstüne tekrār be tekrār koyalar ve tamām naẓc bulup (24) deşilecek olduḳda nişter ile açalar yāhūd niştere taḥammül etmezlerse (25) bir miqdār etmek ḥamīreni incir ile mermer ḥavanda dögeler ve üzerine koyalar zaḥmet-

422b

(1) sizce deşer ve deşildikden şoñra tereminti merhemi ile eşildeler şıfatı (2) budur sekiz dirhem teremintiye şu ile yıḳayup ba' de içine bir yumurta şarusı (3) ve bir miqdār gül yağı koyup fitile bulayup isti' māl ideler ve irin açarsa (4) bu merhemi koyalar şıfatı budur maḡsūl tereminti ve gül balı altışar dirhem kifāyet (5) miqdārı arpa unıyla ḳarışdırup merhem ideler ve eger eṭrāfında ḳatılık (6) var ise üzerine dāḥiliyūn yapışdıralar ve eşildüp pāk olduḳdan (7) şoñra oñultulmaḳ için bu merhemi koyalar şıfatı budur tereminti sekiz dirhem (8) gül balı ve arpa unı ve ānzerūt ve günlük ve mürr-i şāfi her birinden birer miqdār (9) koyup merhem ideler ma' lūm ola ki maddeyi aḳıtmak ḥabs etmekden efşaldır (10) ya' nī neḳāve tam bulınca eşiltmede ihtimām idüp tiz ḳapatmayalar ve eger oñulduḳdan (11) şoñra peklik ḳalursa üzerine za' ferān yakısı veyā iklīl-i melik yakısı (12) koyalar ammā ḳabarcıḡnıñ tedbiri budur ki evvelā vācib olan deşmekdir yāhūd (13) bu devāları koyalar şıfatı budur mercimek unı ve siñirli yapraḡı ve 'inebü's-ṣa' leb (14) birer ḳabza etmek içini yigirmi dört dirhem bunları şu ile ḳaynadup maḥall yerine (15) koyalar ve dört sā' atde bir deḡişdireler devā-i āḡar şıfatı budur tiryāk (16) ve meşer ve ḡardal toḡumı bir dirhem pişmiş şogan bir 'aded pişmiş şarımşak (17) ve şābūn bir bucuḳ dirhem güğercin tersi iki dirhem za' ferān bir dirhem bir denk (18) tāze tereyağı dört dirhem mecmū' ını bir yere ḳarışdırup evvelki gibi isti' māl (19) ideler nev'-i āḡar şıfatı budur ocaḳ ḳurumu on dirhem ḡamīr ve tereminti (20) ve tereyağı sekizer dirhem şābūn on iki dirhem gül balı altı dirhem (21) tuz dört dirhem yumurta şarusı iki 'aded tiryāk ve meşer ikişer dirhem (22) bunları cem' idüp ḳabarcıḡnıñ üstüne

koyalar ve eṭrāfına üstübec (23) merhemi veyāḥūd sirke ve gül yağıyla gıl-ı ermenī süreler ve eger üsti kabuḳlanur (24) ise bu devāyı koyalar şıfatı budur ḥınzır yağı sekiz dirhem yumurta şarısı (25) bir ‘aded buğday unı bir dirhem bunları ḳarışdırup koyalar ba‘ de yara ‘ilā-

423a

(1) clarıyla ‘ilāc ideler meşelā bāselikūn merhemi gibi ve merhem-i aşfer gibi şeyler kıoya (2) ve bu ‘ilācları iderken kuvveti ḥıfz idüp ḥarāret-i gāzireyi in‘āş (3) ider pādzehriyetli devālar isti‘mālinden ḥālī olmayalar on ṭokuzuncı (4) faşl ḥummā-i vebā’iye ve ḥummā-i reddiye beyānındadır ma‘lūm ola ki ḥummā-i vebā- (5) ‘iye ile ṭā‘ūnuñ farkı mertebe ve kuvvet cihetiyledir meşelā ṭā‘unuñ (6) māddesinde olan semmiyyet ḥummā-i vebā’iyeniñ māddesinde olan semmiyyetden (7) ziyāde ve şedid ve ḥummā-i vebā’iye ile ḥummā-i reddiyeniñ farkı ḥummā-i vebā’iye- (8) niñ māddesinde semmiyyet olup ḥummā-i reddiyeniñ māddesinde semmiyyet (9) yokdur lākin ḥummā-i reddiyeniñ maddesinde ta‘affūn ve fesād gāyetü’l-ḳuşvāya (10) bālīg olmuşdur ve ḥummā-i vebā’iye ekşeriyā ‘ām olup insāndan insāna sirāyet (11) idüp ve bir mekāndan bir āḥar mekāna naḳl ider ammā ḥummā-i reddiye bir insāndan (12) āḥar insāna sirāyet etmeyüp ekşeriyā ‘ām olmaz Senārtūs ṭabīb der ki (13) Frenk eṭıbbāsından bir ṭā’ife ḥummā-i reddiyede daḥı semmiyyet vardır lākin (14) mertebesi ḥummā-i vebā’iyeden ḳalildir didiler ve’l-ḥāşıl bu üç ‘illetiñ (15) beynlerinde fark yokdur hemān ‘arzlarının kuvvet ve za‘fı ile fark olunur ve ḥummeyyat-ı (16) vebā’iye ile ḥummeyyat-ı reddiye aşlı ḥummāniñ inḳisāmı gibi birkaç kısma münḳasım olur (17) ya‘ni ḥummā-i vebā’iye ve ḥummā-i reddiye didikleri aşlı ḥummālardan ḥāric degildir belki ḥummā (18) aḳsāmından ḳanḡı ḥummāniñ māddesi ta‘affūn ve fesād cihetinden gāyetü’l-ḳuşvāya (19) bālīg olursa ḥummā-i reddiye ve semmiyyetli olursa ḥummā-i vebā’iye dirler meşelā ḡıbb-ı (20) lāzımeniñ māddesi şafrāniñ dāḡil-i ‘urūḳda müte‘affin olmasıdır pes (21) eger ta‘affūnuñ rütbesi ḥādd fi’l-gāye olursa ḥummā-i reddiye olur ve eger ḥādd (22) fi’l-ḳuşvā olup semmiyyet mertebesine varırsa ḥummā-i vebā’iye olur (23) pes bu taḳdīrce ḡıbb-ı lāzıme ve ḡıbb-ı dā’ire ve balḡamīye-i lāzıme ve balḡamīye-i dā’ire ve sevdā- (24) vīye-i dā’ire ve demeviyye-i muṭbıḳa bunlardan her biri ḥummā-i reddiye ve ḥummā-i vebā’iyye (25) olur ḥummā-i dıḳḳ daḡı bu ḥummālar ile mürekkeb olduḳda vebā’iye olur ve bunlarıñ

423b

(1) mertebeleri ḥads-i şınā‘i ile i‘rāzından fark olunur ve ḥāricde olan (2) semūmātıñ envā‘ı çok olduḡı gibi ḥummeyyat-ı vebā’iyeniñ ve ḥummeyyat-ı reddiyeniñ (3) daḡı envā‘ı vardır

meşelâ hummâ-i vebâ'ıye gâhıce zâtü'l- cenb ile olur ve gâh (4) nezle ile ve gâh çiçek ve kızamık ile olur ve ba'zısı terletme olur ve ba'zısı (5) ishâl ile olur ve ba'zısı hunâk ile olur ya'ni bu marâzlara 'arız olan (6) i' râzî şedîd olduğda reddiye dinür ve bu hummâların sebepleri bâbında geçmiştir (7) ve gâhıce ba'zı marâzlardan ve hummâlardan intikâl tarîkiyle olur ammâ hummâ-i vebâ'ıyye- (8) niñ 'alâmeti hummâsı şedîd olur ve bedeniñ dâhilinde ıztırâbı ve zâhirde (9) yanması olur ve baş ağrısı şedîd olur ve uyhusuzluk 'arız olur (10) ve şusuzluğu şedîd olur ve eli ve ayağı şogur ve bayılmağ gelir ve nefesini (11) şık şık alır ve ağrınıñ ve bedeniniñ rāyihası bed olur ve nabzı muhtelif (12) olur ve bedeninden çıkan şeyler dağı murdâr koğar ve bu marâz 'âm olup (13) halkda çok olmağ ve hevâda vebâ 'alâmetleri zâhir olmağ bu marâzıñ 'alâmetlerindendir (14) ve bu marâza müste'id olanlar bedenleri ahlât-ı reddiye ile mümtelî ve kuvvetleri za'îf (15) olup mesâmâtları vâsi' olan kimesnelerdir ammâ hummâ-i reddiyeniñ (16) 'alâmeti ibtidâsında teşhîşi gücdür ve bu birkaç gün geçdikden soñra (17) 'alâmeti ziyâde zâhir olur zîrâ bu hummânıñ 'arâzları sâ'ir hummâların (18) 'arâzlarına beñzemez bu hummâyâ şebât ve hafakân ve bayılmağ ve gönül bulanması (19) ve hezeyân 'arız olur ve nabzı şağır ve za'îf olur ve gözlerine güyâ (20) hayâller görünür ve tiz darılır ve mum ışığı istemez karanlığa meyl ider ve nabzı (21) şağır olmada tedricî nemli hadine bâliğ olur ve kârüresi ibtidâda hām ve rakîk (22) olup kat'an rusûbı olmaz giderek gün günden bulanık ve kırmızı olur (23) ve beşeresi gül renginde olur ve nisyân ve teşeyyuh ve baş dönmesi ve ziyâde baş (24) ağrısı 'arız olur ve kulaqları işitmez olur ve gâhıce ishâl vâki' olup (25) rengi beyâz ve şarı olur ve rāyihası gâyet bed olur ve gâhıce yukarıdan

424a

(1) ve aşğıdan şogulcan çıkar ve gâhıce ziyâde burun kanamağ 'arız olur (2) ve gâhıce bedeninde kırmızı veyâ benefşe renginde veyâ siyâh noktalar peydâ olur (3) halk buña haşbesini dökdi dirler ve bu marâzda yaramaz 'alâmetler ishâl (4) vâki' olduğda rengi siyâh ve rāyihası gâyet murdâr olmağdır ve zîk-ı (5) nefes ve gâşy 'arız olup eli ve ayağı şovuk olmağdır ve nabzı (6) şağır ve haşbeleri benefseci veyâ siyâh olmağdır ve bu yaramaz 'alâmetler (7) dâ'im olursa mevt 'alâmetidir ve 'alâmetleriñ selîm olanı oldur ki (8) i' râz hafîf ola ve ishâl ve kay' 'arız olduğda buhrân-ı kevni vâki' ola (9) ve 'akabinde 'alîle hıffet gele el- ilâc bu hummâların 'ilâcında garağ iki (10) emre râci' dir biri hummânıñ harâretini ta'dîl ve biri dağı pādzehriyetli (11) devâlarla semmîyyeti def' etmektir ve eñibbâ ihtilâf eylediler ki hummânıñ harâretini (12) ta'dîl içün ibtidâ faşd ve istifragını olunsun yâhūd semmîyyetden (13) öturi pādzehriyetli devâlarla semmîyyete muğavemeti olunsun cevâb

(14) virdiler ki eger Һummā semmīyyetden Һavī ve ğālib ise ibtidā faşd olunur (15) ve eger semmīyyet ğālib ise semmīyyete mūrā'āt olunmaқ vācibdir didiler ve Һummā-i (16) vebā'iyeniñ 'ilācında ibtidā Һuқne-i leyyine ideler ba' de vebā bābında geҗen (17) mu'arıqlar ve pādzeһler isti' māl ideler lākin lāyıқ olan bu maһalde Һarāreti (18) mu' tedil devālar ~ ve şulardan nüfūzı serī' ve te'şiri Һavī şular vireler (19) ve bu muқaṭṭar şu terledicidir ve pādzeһriyeti vardır şıfatı budur keҗi sedefi (20) 'uşāresi ve rı'yü'l-Һamām 'uşāresi ve lisān-ı şevr 'uşāresi (21) ve seқradıyūn ve oğul otı ve Һuzı Һulağı 'uşāresi ve kārdu- (22) nebāvīti ve siñirli yaprağı ve sirke her birinden yüz dirhem limon şuyı (23) yāҺūd aғac Һavunı ekşisi iki yüz dirhem aғac Һavunı җekirdegi sekiz (24) dirhem semiz otı toҺumı dört nilüfer otuz iki dirhem lisān-ı 'uşfur (25) aғacınıñ Һabuğı dört Һabza saҺқ olunacaқları saҺқ idüp mecmū'ını

~ vireler

424b

(1) bir yerde üç gün işladalar ba' de Һar'a ve inbīk ile taқtır ideler (2) ve bu muқaṭṭardan Һacet vaқtinde isti' māl ideler ve mā'-i tiryāқ dağı (3) bu Һabildendir lākin Һarāretini ba' zı müberrid şeylerle ta' dīl ideler ve öylece içeler (4) ve bu sefūf Mışır Һükemāsınıñ Һatında esrārdandır ğāyet nāfi' dir şıfatı (5) bu kimāderyūs ve seқradıyūn ve aғac Һavunı җekirdegi bir dirhem zerāvend (6) ve zerenbād ve müşk-ı Һarāmsi' ve geyik boynuzı ve gıl-ı ermeni ve tīn-i maҺtūm ve gül ve sünbül (7) hindi ve incü ve mercān birer şülüş dirhem kāfur yarım dirhem nebāt şekerı iki (8) dirhem bunları sefūf idüp ve bu sefūfdan bir dirhemini iki şülüş dirhem tiryāқ (9) ile isti' māl idüp üzerine ba' zı münāsib şular içeler ba' de 'alili bir eyüce (10) örtüp terledeler ve bu minvāl üzere günde üç def'a ideler ve bu sirke (11) dağı pādzeһriyetlidir ğāyet nāfi' dir şıfatı budur Һaranfil bostāni җiҗegi sirke- (12) si ve aқ şarāb üçer cüz' Һuzı Һulağı 'uşāresi ve ıskābiyūzā 'uşāre- (13) si ve keҗi sedefi 'uşāresi birer cüz' bunları Һar'a ve inbīk ile taқtır (14) ideler ve Һacet vaқtinde isti' māl ideler ve bu Һabildendir devā-i seқradıyūn-ı (15) kebīr isti' māl etmek kezālik şabrsız diyāsenti ma' cūni ve pādzeһr ve āntimon (16) mu'arriқ isti' māl etmek dağı bu Һabildendir ve bu devāların Һariқ-i isti' mālleri (17) muқaddem beyān olunmuşdur ve dağı bu devālardan soңra Һamarlar mümteli ise (18) faşd ideler ammā eger birкаç gün geҗmiş ise semmīyyet bedene münteşir olmuş (19) ise faşd etmek cā'iz degildir ve eger faşd olunmağa Һuvvet müşā'ade etmez ise (20) bāzūlarından ve baldırlarından Һacāmat ideler ammā ishāl etmede Һuvvetli (21) müşhil virmek cā'iz degildir belki vebā bābında geҗen laṭif müşhillerden vireler (22) zīrā bu

ḥummāda ednā sebeb ile ishāl vāḳi‘ olup zīsintāyā ‘ārız olmasından (23) kōrkulur ve eger ḡaşıyān olursa muḳaddem geḡen muḳayyi‘lerden vireler ve ‘ufūnete (24) māni‘ olup mizāci ta‘dīl iden devālar ḡuzı ḡulaḡı ve āḡac ḡavunı ekḡisi (25) ve pentāflēn ve ṡurmentilā ve yanmıḡ geyik boynuzı ve pādzeḡr ve ḡıl-ı ermenī ve kāfur

425a

(1) ve āntimon mu‘arriḡ bunlardır ve ḡāḡice bunlara seddeleri aḡıcı devālar ḡamm olunur (2) meḡelā ṡevketü’l-mübāreke ve seḡradīyūn ve iṡḡābiyūzā ve ṡarāḡiyūn ḡibi ve eṡibbā-i (3) muḡaddimīn dāḡilden mu‘arriḡ isti‘māl etmeyüp ḡāricden isti‘māl etmiḡlerdir (4) meḡelā zeyt yaḡıyla büre ve ṡoraḡ otı yaḡı ve mürver yemiḡi yaḡı bunlardan (5) ṡılā etmek ḡibi ve Mıṡıriler papadya yaḡıyla naṡronı ḡall idüp ṡılā iderler (6) ve eṡibbādan ba‘zılar bāzūlara ve baldırlara mūneffīṡ ya‘ni ḡabardıcı devālar (7) dıcı devālar vaḡ‘iderler ammā ḡummā-i reddiyeniḡ ‘ilāci eger ḡummā-i reddiye- (8) niḡ sebebi aḡlāṡıḡ keṡreti ve ta‘affūni ise ḡānūn üzere ol ḡıltı (9) tenḡiye ideler ve eger ḡummā ṡalgın ḡastalıklardan olup ekṡer ḡalkda (10) zūḡūr etmiḡ ise ibtidā-i ḡummā-i vebā’iye ḡibi ḡuḡne-i leyyine ile ṡabī‘atı (11) telyīn itdikden ṡoḡra pādzeḡriyetli terledici devālar vireler ammā mūḡhil (12) virildikde ḡül-i mūkereri ṡerbeti ve ḡudret ḡelvāsı ve rāvend ve timürhindī (13) ve ḡārīḡūn ve ıṡrīfīl-i fārisi ḡibi devālar vireler ve eger mi‘dede fāsīd (14) ḡıltı olursa mu‘tedil muḡayyi‘ler vireler ve ṡabī‘atı telyīn iḡün ḡālā isti‘māl (15) olunan ḡudret ḡelvāsı ile mā’-i cübndir ṡabī‘atı telyīn ider ve ḡummāniḡ (16) ḡarāretini ta‘dīl idüp demiḡ ḡaleyānını men‘ider ammā faṡd etmek eger ‘ufūnet (17) ‘urūḡ-ı kibārda ise ḡuḡne-i leyyine ile ṡabī‘atı telyīnden ṡoḡra vāciḡdir ve (18) eṡibbā didiler ki bu ḡummāda dōrt ḡüne dek ḡan alınur ammā dōrt ḡünü (19) geḡdikden ṡoḡra cā’iz degildir ve bu ḡummāda pādzeḡriyetli devālar bu ṡiyāḡ (20) üzere ‘amel olunur ṡıfatı budur ḡıl-ı ermenī ve ṡīn-i maḡtūm ve ṡurmentilā ve seḡradīyūn (21) ve muḡriḡ geyik boynuzı bir sūdūs dirhem mecmū’ı bir ṡerbetdir ve bu sefūf (22) Senārtūs terkīblerindenir bu bābda mūcerrebdir ve ‘ilāc kāfidir ṡıfatı budur (23) muḡriḡ geyik boynuzı bir buḡuḡ dirhem ‘ayn-ı seraṡān ve ṡīn-i maḡtūm ve keḡribā (24) ve incü ve ḡırmızı mercān ve pādzeḡr birer ṡülūṡ dirhem geyik yūreginde olan (25) ve zümürürd ve ṡarı yāḡūt ve ḡırmızı yāḡūt birer sūdūs dirhem altın varaḡı

425b

(1) üḡ ‘aded bunları ṡaḡḡ idüp ba‘zı mūnāsib ṡular ile yarım dirhemden (2) bir dirheme dek isti‘māl ideler ve bu ḡummāda munzic ve mūfettiḡ olan devālar ḡuzı (3) ḡulaḡı ve seḡradīyūn ve kārdūnebāvīṡi ve āḡac ḡavunı ḡekirdeḡi ve uṡḡūr-ı (4) ḡenārā ve ṡurmentilā ve pentāflēn bunlardır ve rūḡ-ı zāc ḡibi nāfi‘ṡey olmaz (5) hem ‘ufūneti men‘ider ve hem seddeleri aḡar

ve hem hummānīn şiddetini kesr ider (6) ve tarīḫ-i isti‘ māli hindibā şuyına veyā nilüfer şerbetine veyā benefşe şerbetine (7) birkaç tamlā rūḥ-ı zāc koyup isti‘ māl ideler lākin eger ‘alilīn ḳarnında (8) yara ve şiş olursa rūḥ-ı zāc içmekden ihtirāz ideler ve bundan şoñra (9) nazīḥ eşeri zāhir olup eger mādde olursa müshil vireler huşuşan on (10) dördünci günden aḳdem ola ve eger māddesi ḡalīz balḡamī olursa on (11) yediden şoñra cā’izdir eger mādde idrār tarafına meyl iderse müdirrāt ile i‘ ānet (12) ideler meşelā baldırıḳara ve şevketü’l-mübāreke şuyı ile büzür-ı bāride müstaḥlebi (13) vireler ammā bu hummāda ḳalb üzerine ba‘zı müberrid devālar ḳomaḡı ba‘zıları cā’iz (14) gördiler ve ba‘zılar inkār eylediler ammā mu‘tedil müberrid ḳomaḡda be’is yokdur ve vācib (15) olan mu‘tedil ve ḡafīf ḡıdālarla mizācı ta‘dīl ideler ve gül şerbeti ve benefşe şerbeti (16) içeler ve bu şerbetlere cüz’i rūḥ-ı zāc ḳorsalar daḡı a‘lādır ve eṭibbādan (17) ba‘zıları geyik boynuzı berādesini ḳaynadup içmegi ḡāyet medḡ idüp (18) bu hummāya bi’l-ḡaşşa nāfi‘dir didiler ve Mışır eṭibbāsı rāziyāne ve ‘anber-i bāris (19) ṭabḡını isti‘ māl iderler yigirminci faşl ḡaşabe ve cüderī beyānındadır (20) cüderī didiklerine Türkçe çiçek ve ḡaşabe didiklerine ḳızamıḳ derler ammā (21) cüderī didikleri bedende ḳıḡan bişrelerdir ve ol bişreler cemī‘-i bedene şāmil (22) olur bunuñ sebebi demiñ ḡalebātından olan mā’iyeti ve ruṭūbeti ṭabī‘at (23) ṭaşra def‘etmesidir ve demiñ ḡaleyānına sebep yā emr-i ṭini ya‘ni emr-i ṭabī‘idir (24) veyā emr-i ḡāricdir ammā emr-i ṭini oldur ki demiñ ḡaleyānı ya raḡm-i māderde (25) cenīnīn ḡaml vāḡtinedek ḡıdā eyledigi dem-i ḡayzīn beḡāyāsından muḡtelīṭ

426a

(1) olan fużūli ḳuvvet-i ṭabī‘iyyeniñ def‘ eylemesidir yāḡūd ba‘de’l-ḡaml aḡziye-i (2) reddiyeden tevellüd iden demiñ ḳıvāmı za‘īf olup ol ḳıvāmdan aḳvā (3) bir cevher ḳıvām ḡāşıl etmek için şevrān idüp mā’iyeti ṭaşra def‘ eyleme- (4) sidir ammā emr-i ḡārici oldur ki ḡāricden bir sebep ile aḡlāt ḡarekete (5) gelmekle demde ḡaleyān ve fişıldı ḡādiş olur nitekim ḡāricde daḡı (6) şū ḳaynadıḡda fişıldısı zāhir olduḡı gibi ve böyle olması meşelā fuşū- (7) luñ taḡayyüri ḳatında olur huşuşan faşl-ı rebī‘de aḡlātā keyfiyyāt (8) ve niżāmından nāşī ḡareket vācib olduḡı maḡalde olur ve bu cüderī (9) ile ḡaşabe ḡāḡice şalgın ḡastalılıḡlardan olur ve ekşeriyā lodos (10) rüzḡarı ismiñ ‘aḡabinde zūḡūr ider ve ekşer zūḡūrı şıbyānlarda (11) ve yigitlerde olur ammā müsinn adamlarda olması nādirdir ve bedeni raṭb (12) olanlarda ve mizācı yābis olanlarda çok olur ve bu cüderīniñ (13) ba‘zısı ḳırmızı ve ba‘zısı benefşeci ya‘ni gök ve ba‘zısı ḳara olur (14) ‘alāmeti hummā-i muṭbıḡası olur ve başı aḡrır ve burnı vesā’ir bedeni (15) ḡicişür ve bedeninde şancusı ve arḡada aḡrısı olur ve uyḡusı (16) arasında belekler ve şıḳrar ve cemī‘ bedeni aḡır olur ve nefesi ṭar olur (17) ve

(1) ve müşk-ı tarāmsi[‘] ve tarāgiyūn ve sekradiyūn ve kara nohūd ve ıskābiyūzā ve incir bunlardır (2) ve ba[‘]zıları mercimek ve tiryāk ve meşer ve diyāsekradiyūn isti[‘]māl itdirirler ve bu- (3) nlardan kavī olanlar pādzehriyetli devālardır meşelā pādzeher ve incü ve geyik (4) boynuzu ve mercān ve şarı yāķūt gibi ammā burūdeti mu[‘]tedil olan devālar (5) kuzu kulağı ve marul ve semiz otı ve nilüfer ve arpa ve erik ve hindibā ve siñirli (6) yaprağı ve ağac kavunu ekşisi ve limon şuyı ve nār şuyı ve rībās bunlardır (7) bu iki nev[‘] devālardan [‘]aliliñ mizācına göre şerbetler ve şular ve maṭbūḥlar (8) terkib idüp isti[‘]māl ideler ve müteḳaddimīn kitāblarında nice terkibler (9) vardır lākin mücerreb olanlardan Şeyḫ İbn-i Sīnānīñ bu terkibidir ki ā[‘]zāya (10) kuvvet virüp tiz çıķmağa mu[‘]in olur şıfatı budur mağsūl-i lūk beş dirhem kabuğı (11) çıķmış mercimek yedi dirhem keşirā üç dirhem bunları elli dirhem şu ile nışfı (12) qalincaya qaynadup ve süzüp nūş ideler maṭbūḥ-ı āḫar yedi [‘]aded ~ mercimek (13) üç dirhem keşirā ve rāziyāne ikişer dirhem bunları yüz elli dirhem şu ile nışfı (14) qalincaya qaynadup ve süzüp içeler ve bu muḳaṭṭar şu dağı Frenk eṭibbāsınīñ (15) mücerrebleridir tiz çıķmasına nāfi[‘]dir şıfatı budur incir otuz [‘]aded mercimek (16) üç kabza ṭurb tohumı yedi dirhem rāziyāne tohumı on dirhem arpa seksen (17) dirhem bunları beş yüz dirhem şu ile bir miḳdār qaynadup ba[‘]de qar[‘]a ve inbīķ ile taḳṭīr (18) ideler mā[‘]-i āḫar şıfatı budur arpa on iki dirhem rāziyāne tohumı beş dirhem (19) ṭurb tohumı dört dirhem meyān köki iki dirhem sekradiyūn yarım kabza (20) kuzu kulağı bir kabza mercimek bir bucuķ kabza incir on iki [‘]aded bunları (21) üç yüz dirhem şu ile yigirmi dört sā[‘]at ışladup ba[‘]de qar[‘]a ve inbīķ (22) ile taḳṭīr ideler Senārtūs ṭabīb dir ki ba[‘]zılar çiçek çıķmasına mu[‘]in (23) olan devālara mercimek ve keşirā vaż[‘] olunmasına i[‘]tirāz idüp sırrına (24) vāķıf olmadıķlarından yerinde degildir didiler lākin bu şanı[‘]de tecrübesi (25) olanlara nef[‘]i olduğı zāhirdir ammā pādzehriyetli devālardan bu müstaḥlebi

---

~ incir

(1) içmek nāfi[‘]dir şıfatı budur ṭurb tohumı bir dirhem ağac kavunu çekirdegi (2) şülüş dirhem kavun çekirdegi iki dirhem bunları şevketü'l-mübāreke şuyı ile (3) müstaḥleb idüp bir miḳdār şeker qarışdırup içeler ve bu sefūf dağı (4) nāfi[‘]dir şıfatı budur gıl-ı ermenī ve geyik boynuzu ikişer dirhem laḫana tohumı ve ṭur- (5) mentelā ve mürr-i şāfi ve müşk-ı tarāmsi[‘] yarımşar dirhem ṭurb tohumı bir bucuķ dirhem altun (6) üç [‘]aded bunları sefūf idüp şülüş dirhemden bir dirheme dek ba[‘]zı (7) münāsib şularla isti[‘]māl ideler yāḫūd üç dört ḫabbe

yalnız pādzeħr (8) veyāħūd incü ile ba‘zı münāsib şularla ħall idüp isti‘ māl ideler ve daħı (9) çiçek çıkarar kimesneniñ ā‘zāsın ı ħıfz etmek lāzımdır ammā gögsini (10) ħıfz eylemek içün benefşe şerbeti ve ‘unnāb şerbeti ve gülbeşeker ve benefşe ħamīresi (11) isti‘ māl ideler ve em‘āy ı ħıfz içün ayva şarābı ve mersin şarābı (12) ve siñirli yaprağı suyu ve turmentilā ve rībās isti‘ māl ideler ve cigeri (13) ħıfz içün lük ve rāziyāne tohumu isti‘ māl ideler ve gözleri ħıfz (14) içün kuzu kulağı suyuyla za‘ferān ı ısladup göze tamladalar ve mürri-ı zayy (15) ve kāfur ve zümürüd bunları daħı böylece ideler ve şiyāf-ı ebyazdan (16) sumāk suyuyla ezüp güzel içine tamladalar ve eger gözde yelmeşik (17) çapağ olursa boy tohumu tabħı şı ile veyā süd ile veyāħūd ılıcağ (18) gül suyu ile gözlerini ħasıl ideler ve kulağlarını ħıfz içün gül yağı (19) tamladalar ve ağızda ve burnuñ içinde olanlara gül ve siñirli yaprağı (20) ve gülnār bunları kaynadup bu maṭbūħıyla gül balı ve tüt şarābı ve mersin (21) şarābı ezüp ħargāra ideler ve burnuñ içine süreler ve çiçekler tamām (22) nażc bulduğdan soñra tuzlu suyu za‘ferān ile süreler ve şandal (23) ve gül kurusu ve mersin tohumu bunlarıñ tabħı ile ħasıl idüp üzerlerine (24) pirinç unı veyā tārı unı ekeler yāħūd mezkūr devālariñ tabħı ile (25) pirinç unını lapa gibi pişürüp bedenine süreler kurudur ve eger yaralar

428a

(1) yaş ise maṣṭakī ve ħünlük ve mürri-ı şāfi bunları saħğ idüp ekseler (2) kurudur ve kurumuş kabuğları döğölmek içün bādem yağı veyā gül merhemi (3) süreler ve eger yaradan bir şey’ bākī kalursa üzerine üstübec merhemi (4) veyā kāfur merhemi veyā mürdesneg merhemi süreler ve çiçekden bākī kalan (5) eşerleri izāle idici devālār tirmis ve bağılla ve muħriğ kāmış ve kañtariyün-ı (6) sağır ve hilāliye bunlarıñ tabħıdır ve şābün ve būrağ ve dühn-i tartir (7) daħı böyledir ve vācib olan dördünci güne dek laṭif tedbirler (8) ideler ve ~ içdigi şı arpa suyu veyā altun veyā çelik söndürölmüş (9) şı ola eger kabız olursa ħuğne-i leyyine ideler ve ħazābdan ve ħareketden (10) şağınalar yigirmi birinci faşl ħummā-i ‘ırkıyye beyānındadır bu ħummāya (11) İngilis sıtması ve terleme ħastalığı dirler bu maraz ibtidā sekiz yüz toğsan (12) yidi tārıħi ħudūdunda İngilis ceziresinde zühür etmekle ‘ırk-ı (13) İngilisī tesmīye olunmuşdur ve zühürü vağtinde bu maraza nice kimesneler (14) mübtelā oldılar ve tārıħ-i mezbürdan kırk sene mürverinden soñra cemī‘ bilād-ı (15) Efrenciye münteşir olup andan bilād-ı İslāmiyye daħı ulaşmışdır ve ħālen (16) İslambulda daħı çok vāki‘ olur etibbā-i Efrenc zāhib oldılar ki (17) bu maraz soñradan ħādiş olmuşdur müteğaddiminden bir kimesne bu marazı (18) zıkr eylemedi didiler lākin Senārtūs-ı Cermānī dir ki Cālīnūs bu ħummāniñ (19) olmağılığına işāret idüp sendeksiz deyü tesmīye etmişdir ya‘nī ħummā-i (20) zübāniyye dimek olur zīrā ifrāt üzere terlemek ile beden arıkılıp (21)

eridiginden ötürü böyle denmiştir bunuñ sebebi bir zehirli yaramaz (22) keyfiyettir ki ervāha ve raķīķ hıltlara ta'alluk idüp ervāhı ifsād (23) ve ahlātı taħlil eyler ve bu marāz ħummā-i vebā'ıyyeniñ ve ħummā-i muħriķanıñ 'aķabinde (24) zuhūr ider ya' nı bu marāza muntaķıl olur ve bu marāzıñ ħummā-i dıķķ ile (25) farkı ħummā-i dıķķıñ ħarāreti ā' zā-i aşılyeye ta'alluk ider ve ā' zā-yı

~ acı ve tuzlu ve yağlı şeylerden ve serī' ü'l-istiħāle olan mivelereden iħtirāz ideler

428b

(1) izābe ider ammā bu marāz ahlāta ta'alluk idüp ahlātı izābe ider (2) ve bunuñ 'alāmeti her gün nevbet gelür lākin üşütmez baş ağrısı ve ħafaķān (3) 'arız olur ve nabzı muħtelif ve serī' ve 'azīm olur ve çok ter getürür ve ter- (4) lemekle bi'l-küllıye ħarāreti ayrılmayup belki ħummā-i balğamıye gibi bir miķdār ħarāreti bāķı (5) kalur ve bu ħummā bir seneden ziyāde uzanur ve gāħıce üç sene veyā daħı (6) ziyāde mümted olur el-' ilāc bedeniñ mizācını ta'dil ve pādzehriyetli devālarla (7) semmiyyete muķābele ideler meşelā diyāsentü ma' cünü ve gıl-ı ermenı ve tın-i maħtüm ve müşk-i (8) tarāmiş' gibi devālar vireler ve kıızı kıulağı şerbeti ve ağac kıavunı ekşisi (9) vireler ve bu ma' cün bu ħummāya ġāyet nāfi' dir şıfatı budur diyāsentü iki dirhem (10) mercān ve incü ve tiryāk-ı kebır birer dirhem ağac kıavunı kıabuğı ve tırmentilā ikişer (11) şülüş dirhem zehr-i kibrıt şülüş dirhem bunları ağac kıavunı ekşisi şerbetiyle ma' cün (12) ideler ve bu maṭbūħ daħı bu ' illete mücerrebdır şıfatı budur nilüfer ve benefşe burç (13) yarımşar kıabza kıardesenṭü ve tarāġıyün ve lisān-ı şevr ve çekirdegi çıķmış (14) kıızıl üzüm birer kıabza-ı laṭıfe incir on 'aded kıabuğı çıķmış mercimek ve lük (15) beşer dirhem keşırā üç dirhem zerenbād ve müşk-ı tarāmiş' ve tırmentilā birer dirhem (16) bunları kifāyet miķdārı şu ile kıaynadup ve süzüp bu maṭbūħdan (17) her gün 'alile içüreler bedeni tertıb idüp keyfiyyet-i redıyyeyi ıslāħ (18) ider ve vebāda zıkr olunan 'ilāclarıñ çoğı bunda daħı çāredır yigirmi (19) ikinci faşl ħummā-i redıyyeniñ 'arzları beyānındadır ħummā-i redıyyeler- (20) de 'arız olan baş ağrısı ekşeriyā buħār-ı duħanıñ kemıyyeti veyā keyfiyyeti (21) ile başa zahmet virmesındendir eger tenkıyeden şöıra baş ağrısı sākin (22) olmazsa toraķ otı ve papadya ve marul ve diş otı ve benefşe bunları (23) kıaynadup bu şu ile ellerini ve ayaklarını yıķayalar ve tırbı rendeleyüp (24) bir miķdār tuz ve sirke ile kıarışdırup bunuñla ayaklarını ve baldırlarını (25) oğmaķ ġāyet nāfi' dir kezālık bir miķdār ħamıre tuz ve şābün ile ayaklarına

429a

(1) sürmek dağı nāfi' dir ve eline ve şakaqlarına gülāb ile yumurta (2) akı süreler veyā haşhāş tohumu müstahlebi yāhūd gülāb ile kāfur (3) süreler eger ' alilīn seheri ya' nī uyhusuzluğu yog ise sögüt (4) yaprağı suyu ve ra'yü'l-ḥamām suyu sürmek dağı nāfi' dir ve bu tılā (5) şadā' ı teskīn etmede gāyet nāfi' dir lüfer yaprağı ve gül ve şandal birer dirhem (6) haşhāş tohumu iki dirhem papadya bir buçuk dirhem bunları saḥk idüp (7) kifāyet miqdārı gülāb ile karışdırup başa süreler ve bu merhem dağı (8) gāyet nāfi' dir şıfatı budur gül yağı ve benefşe yağı ve nilüfer yağı ve marul (9) ' uşāresi ve ' inebü's-şa' leb ' uşāresi dörder dirhem bunları kifāyet (10) miqdārı bal mūmıyla merhem ideler ve dağı bu kabildendir popoliyūn merhemi (11) ve gül merhemi sürmek ve şelc-i ḥükemā-yı cüz' i afyon ile şakaqlarına tılā etmek (12) şadā' ı teskīn etmede gāyet nāfi' dir ḥummālarda seher ' arız olmak (13) yubūsetden veyā buḥārīn şu' ūdundan veyā veca' den olur ' ilācı (14) tenkıye-i tam bulduḡdan soñra benefşe ve nilüfer ve haşhāş kabuğı tabḥı ile (15) ellerini ve ayaklarını yıkayalar ve marul yaprağıyla kaynamış pilic suyu içüreler (16) ve haşhāş tohumu büzür-ı bāride ile müstahleb idüp içeler ve arpa suyu (17) ile benefşe şerbeti veyā haşhāş şerbeti içmek dağı nāfi' dir uyḡu getürür (18) ve bu yakıyı şakaqlarına komaḡ dah nāfi' dir ' inebü's-şa' leb ve benc kökiniñ (19) kabuğı ve kaya koruğı birer kabza bunları gül sirkesiyle kaynadup yakı (20) ideler ve gāhice bu yakıya popoliyūn merhemi ve gül merhemi dağı zamm olunur (21) ve eger seher ziyāde olur ise cüz' i afyon dağı zamm ideler ve eger bu ' ila- (22) clar kifāyet etmezse bir miqdār felūniyā veyā tāze tiryāk veyā lodānū veyāḡūd (23)istirāḡat-ı naḡüle isti' māl ideler ammā eger uyhusuzluk buḡrān (24) vaktine qarīb ise muḡaddir devālar virmek cā' iz degildir ve eger mi' dede (25) āfet olursa muḡaddir devāları ḡuḡneye vaż' ideler ve muḡaddir virmek

429b

(1) iḡtizā itdikde dimāḡa kuvvet virici devālar zamm olunmaḡ gerekir ve ḥummālarda (2) sebbān ' arız olmak ya' nī uyḡudan baş ḡaldırmamaḡ ekşeriyā (3) şaṡru'l-' ineb ḥummāsında ve ḥummā-i balḡamīyelerde ve rediyyelerde ' arız olur (4) sebebi incire-i rediyyeniñ dimāḡa şu' ūd etmesidir ' ilācı pazularında (5) ve baldırlarından pek bağlayalar ve kıllarını çekeler ve ḡulaḡına pek çağıralar (6) ve buḡarı esfele cezb idici iḡtikān ideler ve ṡabanlarına tiryāk (7) veyā meşer süreler ve cünd-i bīdester ḡoḡladalar ve burnuna sedef sirkesi (8) veyā devā-i ānḡārdiyāden sirke ile ezüp çekeler ve başa diş otı (9) ve iklīl-i melik ve merzencūş tabḥı kimād ideler yāḡūd bunlarıñ yaḡlarını (10) süreler ve fülful ve zencebīl ve cünd-i bīdester ve sūnbül-i hindī bu devālardan (11) birer miqdār saḥk idüp burnuna çekeler ve eger bu devālar kifāyet itmezse (12) başına ḡabardıcı ve daḡlayıcı devālar ḡoyalar ḥummālarda

hez̤bān (13) ve cūnūn ‘ārīz olmak bu daḥı yaramaz buḥārīñ dimāğa şu‘ūdundan (14) olur ḥuṣūṣan ṣafrāvī ola ‘ilācī tenḳīye-i tam itdikden ṣoñra mu‘tedil (15) iḥtiḳānlar ideler ba‘de ṣadā‘ ve seher bābında geḥen devālardan başına ḳoyalar (16) ve papadya ve iklīl-i melik ve merzencūṣ ṭabḥı ile ellerini ve ayaklarını yıḳayalar (17) ve başına kimād ideler ve bir pilici diri iken yarup sıcak iken başına (18) ḳoyalar ve sıcak aḳ ciger ḳomaḳ daḥı eṭibbā ḳatında ḡāyet memdūḥdur ḥummālarda (19) teṣennūc ve ṣar‘a ‘ārīz olmak semmīyyetli fāsīd buḥārdan olur ‘ilācī (20) iḥtiḳān ideler ve burnuna sedef sirkesi ḳekeler ve bu sefūf mücerredir (21) ve nāfi‘dir ṣıfatı budur pentāflen köki ve ṭurmentilā ve billūr ma‘denī ve zümürred (22) ve incü yarımṣar dirhem ḥımār-ı vaḥṣī ṭırnaḡı ve fāvāniyā birer dirhem mercān ve ‘anber (23) seraṭān birer ṣūlūṣ dirhem bunları sefūf idüp isti‘māl ideler eger bu sefūfa (24) bir miḳdār pādzeḥr daḥı zamm iderlerse daḥı a‘lādır ḥummālarda ru‘āf ‘ārīz (25) olmak eger burun ḳanaması ifrāt üzere olup ḳuvvet sāḳıṭ olur ḥavfı

430a

(1) olursa ru‘āf bābında geḥen ‘ilāclar ile ‘ilāc ideler ve ṣerbetlerden (2) ekṣi nār ṣerbeti ve rībās ṣerbeti ve siñirli yapraḡı ṣuyı vireler ve bu (3) ma‘cūn daḥı burun ḳanamasına ḡāyet nāfi‘dir ṣıfatı budur ayva ṣarābı (4) elli dirhem mercān bir buḳuḳ dirhem ṣarı ṣandal ve ḳırmızı ṣandal birer dirhem (5) ve bir ṣūlūṣ dirhem kehribār iki dirhem gıl-ı ermenī ve ṣādenc birer ṣūlūṣ dirhem bunları (6) kifāyet miḳdārı ekṣi nār ṣerbetiyle ma‘cūn ideler eger bu devālar kifāyet (7) etmezse ‘alīle üç buḡday aḡrı lodānū isti‘māl itdüreler ḥummālarda (8) öksürük ‘ārīz olduḡda ḥaṣḥāṣ ṣerbeti ve benefṣe ṣerbeti (9) ve bārid keṣīrā ma‘cūnı vireler ve fārfara ṣuyı ile ‘unnāb ṣerbeti daḥı ḡāyet (10) nāfi‘dir ḥummālarda aḡız ḳurumaḳ ve dil siyāḥ olup yarılmaḳ (11) muḥterik buḥār-ı dūḥaniniñ başa ḳıḳmasından olur ‘ilācī benefṣe ṣerbeti (12) ve ‘unnāb ṣerbeti içüreler ve arpa ṣuyı ile gül balı içmek ve ḡargara etmek (13) ve aḡzını ḳaḳamaḳ ḡāyet nāfi‘dir ve ebeḡümeci ṭabḥıyla bezr-i ḳaṭūnā lu‘ābı (14) yāḥūd ayva ḳekirdeḡi lu‘ābı veyāḥūd gülābla ḥall olunmuṣ keṣīra lu‘ābı (15) tekrār dile süreler ve eger dilde ḳuruluḳ ve yubūset ṣedīd ise ḳaya ḳoruḡı (16) ṣuyı ile ṣelc-i ḥükemāyı ezüp aḡızda ṭutalar ve eger yelmeṣik ḥılt olursa (17) zūfā ve incir ṭabḥı ile sikencibīn ezüp maḫmaḫa ideler ve eger maḫmaḫa (18) itdikleri devāya bir miḳdār rūḥ-ı zāc zamm iderlerse daḥı a‘lādır (19) ḥummālarda ziyāde ṣusuzluḳ ‘ārīz olmak ḥiddetli ḥār-ı yābis veyā ṭuzlı (20) buḥārdan nāṣi ḳalbiñ veyā cigeriñ veyā mi‘deniñ ḥarāretinden olur ‘ilācī (21) marul ṣuyı ve nilüfer ṣuyı ve temirhindi ṣuyı ile tedbīr ve terṭīb (22) ideler ve eger öksürüḡi yoḡ ise ekṣi nār ṣuyı ve öksürüḡi (23) olursa ṭatlu nār ṣuyı içüreler ve aḡızda billūr mā‘deni ṭutmaḳ (24) ṣusuzluḡı

keser ġāyet nāfi' dir kezālik bezr-ı atūnā lu' ābı ve ayva ekirdegi (25) lu' ābı daı bōyledir ve bezr-i atūnā lu' ābı ıyārşenbe balı ile lu' ūk

430b

(1) idŭp isti' māl etmek daı nāfi' dir ve şeker şerbetine bir midār rū-ı zāc (2) oyup isti' māl ideler ve ' anber-i bāris veyā şandal abı ile limon şerbeti (3) ieler ve geyik boynuzu abı ile benefşe şerbeti imek uşūşan (4) ūmmeyāt-ı reddiyede ġāyet nāfi' dir ve arāret şedīd olduda şelc-i ŭkemā (5) isti' mālī kifāyet ider ummālarda fevāk ' ārız olmak iddetli ve lezzā' (6) ıltıñ mi' deye dōkŭlmesinden olur ' ilācı uşmakdır ba' de eger (7) mi' de bārid ise papadya ve ora otı abıyla na' nā şerbeti veyā pelīn (8) şerbeti iŭreler ve eger mi' de ār ise marul abı ve uzı ulağı abı (9) ve gıl-ı ermenī ve bŭzŭr-ı bāride mŭstalebi ve gŭlbeşeker isti' mālī nāfi' dir ve ū dōrt (10) buğday ağır lodānŭ isti' māl etmek fevākıñ cemī' i envā' ına nāfi' dir ve mi' de- (11) niñ ūstŭne pelīn yağı ve sŭnbŭl yağı veyā ġayrı mŭnāsib yağlarda sŭreler (12) ummālarda uşmak ve gōñŭl bulanması ' ārız olmak ekşeriyā mi' deye (13) ezīyet virici maddenīñ kemiyyeti veyā keyfīyeti ile manşīb olmasıdır ' ilācı (14) une-i leyyine ideler ve sıca şŭ iŭrmekle ay' etmege i' ānet ideler eger (15) madde şafrāvīyye ise teniyeden şoñra nār şerbeti ve rībās şerbeti (16) ve gŭlbeşeker ve rū-ı zāc ve mercān ve incŭ isti' māl ideler ve eger maddesi (17) bārid ise na' nā şarābı ve maşakī abı ve aranfil ve ağıac avunı abuğı (18) ve meybe isti' māl ideler ve bu sefŭf daı ay' iŭn mŭşterek ' ilācdır (19) her nev' ine nāfi' dir şıfatı budur ağıac avunı abuğı ve ' ūd ve maşakī (20) ve kişnic ve semiz otı toumu ve şandal her birinden berāber sa idŭp yarım (21) dirhemden bir dirheme dek isti' māl ideler ve mi' denīñ ūzerine etmek (22) yaısı oyalar şıfatı budur bir para etmegi şarābla ve sirke ile ışladup (23) ba' de ūzerine na' nā urusı ve gŭl urusı ve cevz-i bevva bunları sa idŭp (24) ūzerine ekeler ve mi' deye yaı ideler ve mi' deye şaız yağı ve ayva yağı (25) ve gŭl yağı sŭreler ve eger bu devālarla ay' teskīn olmazsa gŭlbeşekerle ū

431a

(1) dōrt abbe lodānŭ vireler ve eger maddesi semmīyyetli ve yaramaz ise (2) geyik boynuzu incŭ ve mercān ve gıl-ı ermenī isti' māl ideler (3) el-ishāl sebebi maddenīñ em' āya inşibābıdır eger ishāl (4) buhrān gŭnlerinde vāi' olursa kesmek cā' iz degildir megerki ifrāt (5) ūzere olup uvāya za' f gele ammā buhrān gŭnleriniñ ġayrıda olur- (6) sa ba' de' t-tenkīh rıf ile keseler meşelā rāvend ve helīlecāt ve gŭl (7) şarābı vireler ve a' āmlarına ve şerbetlerine ' anber-ı bāris toumu ve sumāk (8) ve uzı ulağı toumu oyalar ve bunlardan avī devālara muhtāc olursa (9) ayva şarābı ve rībās şarābı ve gıl-ı ermenī ve geyik boynuzu

pālūzesi (10) ve kehribār kūrşı ve t̄in-i mahtūm kūrşı ve tebāşir kūrşı bunlardan (11) kaṅṅısı olursa vireler ve eger ishāl z̄isintāriyāya mūntakıl olursa (12) billūr ma‘ deni gibi nāfi‘ ilāc olmaz ve eger ishāl şovuḳdan ise ermā- (13) teykimū’r-revvizātem ve maştakī ve karaḳoz ve t̄urmentilā ṭabḥı isti‘ māl ideler (14) ve eger bu devālar kifāyet itmezse bir miḳdār lodānūya felūniyā-ı fārisi (15) veyāḥūd tiryāk vireler el-ḡaşy ve’l-ḥafaḳān ekşeriyā ḥummālarda ḥuşūşan (16) ḥummā-i vebā’iyyede bayılmaḳ ve yürek oynaması ‘ārız olur ‘ilācī lisān-ı (17) şevr şerbeti ve ḥamiresi ve ağac ḳavunı ekşisi ve kırmız ma‘ cūnı ve diyā- (18) sentū ma‘ cūnı ve incü ma‘ cūnı isti‘ māl ideler ve ḳalb üzerine gül merhemi (19) ve şandal merhemi ve ağac ḳavunı yaḡı ve ḳaranfil yaḡı süreler ve ḡaşy (20) ve ḥafaḳān bābında geḉen ‘ilāclardan iḳtiżā ideni daḡı eyleyeler dör- (21) dünci maḳāleden ikinci bāb şişler beyānındadır bu bāb birḳaç (22) faşlı müştemildir bu faşl verem-i felḡamūnī ya‘ nī issi şiş beyānındadır (23) bu bir şişdir ki ba‘ zı ā‘ zāda olur aḡrısı ziyāde şedīd olur (24) ma‘ lūm ola ki felḡamūnī lafz-ı Yunāniler ḳatında cemī‘ aḡrısı olan (25) şişlere itlāk olunur gerek bedeniñ ḡāricinde olsun

431b

(1) gerek dāḡilinde olsun ve gerek ‘uzlātda ve ḥicāblarda olsun nitekim (2) zātū’l-cenb marazında olduḡı ve cigerde ve ṭalaḳda ve bögreklerde ve mi‘ dede (3) ve baḡırsaḳlarda ve ḡayrı ‘uzuvlarda daḡı olur ve bu ‘uzuvlarda olanıñ (4) ‘ilācları her biri bāblarında geḉmişdir ammā bu maḡalde z̄ikr ideceğimiz ancaḳ (5) bedeniñ ḡāricinde olan şişlerdir ve bu şişin sebebi ḡıltıñ ba‘ zı (6) ā‘ zāya dökülmesidir ve ol ḡıltı daḡı ya yalnız demdir veyā dem-i şāfrāvīdir (7) veyā dem-i sevdāvīdir veyāḥūd balḡamīdir ammā şırf demden olana muṭlaḳ (8) felḡamūnī dirler ve dem-i şāfrāvīden olana felḡamūnī-i ḡumra dirler²¹ ḡā-i mühmeleniñ (9) zammıyla ve dem-i balḡamīden olana felḡamūnī-i uzımā tesmīye olunur ve sevdā ile (10) olana felḡamūnī-i seḳirūs ta‘ bīr iderler ve ol ḡıltıñ inşibābına (11) sebep cemī‘ i bedeniñ mümtelī olmasıdır ve ol şişe ḳābiliyeti olan ‘uzuvuñ (12) za‘ if olmasıdır yāḡūd ḡarāretir veyāḥūd seher-i müfriṭ sebebiyle veyā ḡareket-i (13) bedeniyye veyā nefsāniyye sebebiyle deme ḡiddet gelmekdir ve ḡāḡice saḳṭa ve ḉarbe ve bir (14) veca‘ -i şedīd sebebiyle ol mevzi‘ e dem müncezb olduḡındandır ‘alāmeti (15) şiş zāḡir olup ḡarāreti ve aḡrısı olmaḳdır ve şiş kaṅṅı ḡıltıdan (16) olduḡı levninden bilinür el-‘ ilāc eger beden mümtelī ise faşd ideler (17) ve aḡlāt-ı fāsīde var ise ishāl ideler ve mādde daḡı inşibābda (18) ise ṭaraf-ı ḡilāfına cezb ideler ve eger ‘alīliñ cigerde ḡarāreti ve bedende (19) ḡummāsı var ise müberridāt ile kebediñ mizācını ta‘ dīl ideler meşelā hindibā (20) ve benefşe ve marul ve arpa şuları gibi ve

²¹ yāḡūd felḡamūnī-i ḡumra dirler cim-i mafnūḡa ile

ağac kavunu ekşisi ve nār ekşisi (21) içüreler ve eger seddelerden havf olunursa bir miqdār kabzı ve takviyeti (22) olan devālar isti‘ māl ideler meşelā semiz otı ve siñirli yaprağı ve rībās (23) gibi ve dağı tenķiyeden soñra şişin üstüne ibtidā rādi‘ devālar koyalar lākin (24) şol şartıyla ki madde ‘ uzuv-ı re’ise inşibābı havfı olmaz ise Cālīnūs (25) ibtidāda mu‘ tedil rādi‘ koyup tezyīd vaktinde kavī rādi‘ ler koyalar dir lākin

432a

(1) cumhūr-ı eṭibbā katında ibtidāda şırf rādi‘ koyup tezyīd vaktinde muḥallil ve munzıc (2) zamm olunmağdır ve Cālīnūs rādi‘ anı iki kısım etmişdir bir kısmı bārid-i raṭbdır (3) ve bir kısmı bārid-i yābistir ve bārid-i raṭb olanın radi‘ bārid-i yābis olandan (4) ḳalīldir ve bu kısım evvelā veca‘ vaktinde ve iltihābın şiddeti vaktinde muḥtāc olunur (5) ammā kısım-ı şānī maddenin inşibābını men‘ etmede ve ‘ uzuvda takviyet virmede (6) ufağdır ve bu kısmında veca‘ hafif olup ve iltihāb ḳalil oldığı (7) vaktinde muḥtāc olunur ammā bārid-i raṭb olan rādi‘ ler kaya ḳoruğının (8) envā‘ ı ve marul ve semiz otı ve hindibā ve ‘ inebü’s-şa‘ leb ve ḳabaḳ ‘ uşāresi (9) ve ṭahleb ve bezr-i ḳatūnā ve nilüfer ve benefşe bunlardır ve bārid-i yābis olan (10) rādi‘ ler gül ve böğürtlen yaprağı ve şandal ve helīlec ve mersin yaprağı ve ayva (11) ve cūlnār ve nār ḳabuğı ve aḳāḳiyā gıl-ı ermenī ve ṭin-i maḥtūm ve dem-i aḥaveyn ve servi (12) ḳozalağı ve pelūṭ yaprağı ve ḥām māzū ve üstübec ve mürdeseng ve mercān (13) bunlardır bu devālardan muḳteżā-yı ḥāle göre Re’yi ṭabīb ile zīmādlar ve kimādlar (14) ve merhemler ‘ amel ideler ve Cālīnūs felḡamūniniñ ibtidāsında sirke ve şu ve gül yağı (15) mersin yağı ve şandal merhemi bunlara bir süngerı batırıp şişin üstüne (16) vaż‘ oluna demişdir ammā bu zamānede isti‘ māl olunan budur ki gülāb ile (17) yumurṭa aḳını çalkayup bir miqdār üstübüye bulayup şişin üstüne koyar (18) lar kezālik arpa unını sirkeyle ve siñirli yaprağı ‘ uşāresiyle ḳaynadup (19) koyalar ve Cālīnūs kaya ḳoruğı ‘ uşāresini sumāḳ ile ve arpa unıyla ḳarışdırup (20) ḳomağı ḡāyet medḥ idüp inşibābı men‘ ider ve ḳurudup ‘ uzuva ḳuvvet (21) virir dir ve bu devāyı Senārtūs iḥtiyār idüp tecrübe etmişdir şıfatı (22) budur kaya ḳoruğı yigirmi dört dirhem arpa unı on altı dirhem nār (23) ḳabuğı sekiz dirhem sumāḳ on dirhem bunları şarāb ile pişürüp yağı (24) ideler devā-i āḥar şıfatı budur nār ḳabuğı ve şandal-ı aḥmer dörder dirhem gıl-ı ermenī (25) on altı dirhem arpa unı sekiz dirhem kaya ḳoruğı ‘ uşāresi on

432b

(1) iki dirhem gül yağı ve mersin yağı kifāyet miqdārı ola ve bu zīmādı dağı (2) evvelkiden ḳavīdir şıfatı budur gıl-ı ermenī ve dem-i aḥaveyn bir dirhem ḳaraḳozuñ kebiri (3) dört dirhem arpa unı on altı dirhem kifāyet miqdārı sirkeyle ve gül şuyı ve yumurṭa (4) aḳıyla

yaķı ideler ve rādi‘āt vaż‘ olunduķda ‘ uzuvuñ eṭrāfına ve madde (5) manşib olacak ʔarīķa vaż‘ oluna ve bu daķı ma‘ lūm ola ki rādi‘āt vaż‘ (6) olunmaķ mizāca ve vaķte göredir meşelā vaķt-i şayf olup mizāc daķı ḥār olsa (7) tebrīdi ziyāde rādi‘āta muḥtāc olunur bu ķırūṭı gibi şıfatı budur gıl-ı ermenī (8) ve dem-i aḥaveyn ve ṭın-i maḥtūm ve aķ şandal ve kızıl şandal sekizer dirhem bu eczā- (9) ları saḥķ idüp sirke ile ķaynadup ba‘ de kifāyet miķdārı gül yaķı (10) ve mersīn yaķı ve bal mūmiyla merhem ideler ve eger ķabẓı ziyāde olsun (11) dirlerse yaķları ķomayup hemān sirkeyle yumurṭa aķı ķoyalar yāḥūd (12) bu devāyı ideler şıfatı budur gıl-ı ermenī ve dem-i aḥaveyn sekizer dirhem gül ve gülnār (13) ve mersīn toḥumu ve kırmızı şandal ve nār ķabuķı dörder dirhem bunları kifāyet (14) miķdārı yumurṭa aķı ve sirke ve gül şuyı ile yaķı ideler gāḥice maddeyi (15) cezb için eṭrāfı ḥacāmat idüp üzerine muḥallil ķomaķa muḥtāc olunur (16) ve gāḥice dem seyelān itsün için ḥacāmat olup üzerine muḥallil (17) ķonduķda mesāmātdan maddenin rakīķi müteḥallil olup ğalīẓi bāķi ķalır (18) ol vaķitde maddenin ķıvāmını ta‘ dīl için yumşadıcı pişürici (19) devālara muḥtāc olunur pes bir def‘a şırf muḥallil ķonduķda bir def‘a (20) daķı müleyyin ve munẓic vaż‘ olunur ve gāḥice ikincisinden daķı ḥācet (21) ḥasebiyle terkīb olup vaż‘ olunur ve muḥallil olan devālar daķı (22) iki kısımdır bir kısmı ḥafif ve taḥlīli mu‘ tedildir meşelā papadya ve iklīl-i melik (23) ve ḥaṭmī ve zanbaķ ve boy toḥumu ve acı baķılla ve burķaķ unı ve noḥūd unı (24) ve ķaz yaķı ve eski zeyt yaķı gibi ve bir kısmı daķı taḥlīlī ķavīdir meşelā ṭoraķ (25) otı ve şa‘ ter ve fūtenç ve zūfā ve farāsiyūn ve irsā ve sedef ve diş otı

433a

(1) ve anīsūn ve rāziyāne ve kerāviyā ve ışķ ve muķl ve ķaşnī ve mürver çiçeķi ve şafīr (2) yaķı ve sedef yaķı ve defne yaķı gibi ve bunlardan ķavī olanı naṭrūn (3) ve kibrīt ve kirec gibilerdir ve ḥafif muḥallil ol vaķt isti‘ māl olunur ki madde (4) zāḥir-i cildde olup derinde olmaya ve ķavī muḥallil madde ‘ uzuvuñ (5) ‘ umķunda olduķı vaķitde isti‘ māl olunur ve zıķr olunan ḥafif (6) ve ķavī muḥallillerden iķtizāsına göre zımādlar ve merhemler ve ṭılālar ‘ amel olunur (7) ve bu zımād daķı tezyīd vaķtiniñ evvelinde isti‘ māl olunur şıfatı budur (8) arpa unı on altı dirhem ketān toḥumu sekiz dirhem papadya dört dirhem (9) bunları sirkeyle ķaynadup ba‘ de kifāyet miķdārı gül yaķı ve papadya yaķı (10) ve ṭavuk yaķı ķoyup yaķı ideler zımād-ı āḥar şıfatı budur papadya ve gül ve pelīn (11) ve arpa unı her birinden berāber bunları şı ile ķaynadup ba‘ de gül yaķı (12) zamm idüp yaķı ideler ve bu zımādı daķı intihāsı vaķtinde isti‘ māl (13) olunur şıfatı budur papadya ve iklīl-i melik ve ebegūmecı yarımşar ķabẓa gül bir (14) ķabẓa bunları şarāb ile ķaynadup ba‘ de sekiz dirhem boy toḥumu unı (15) kifāyet miķdārı papadya yaķı ķoyup yaķı ideler zımād-ı āḥar şıfatı budur (16) kırķ sekiz

dirhem etmek içini şu ile kaynadup içine papadya ve iklîl-i melik (17) dörder dirhem gül iki dirhem za' ferân südüs dirhem bunları koyup yağı (18) ideler ve bu kimâdı dağı inhiât vaktinde isti' māl olunur şıfatı budur (19) haţmî sekiz dirhem ebeğümeci yaprağı ve şa' ter ve papadya ve iklîl-i melik yarımşar (20) kabza ketân tohumu ve boy tohumu ve torağ otı tohumu ikişer dirhem bunları (21) şu ile kaynadup ve bu şuya bir süngeri batırup ılıcağ şişin üstüne (22) koyalar ve bu zımâd dağı nâfi' dir şıfatı budur papadya ve mürver çiçeği ve iklîl-i (23) melik dörder dirhem torağ otı iki dirhem ketân tohumu ve boy tohumu ve bakılla (24) unı sekizer dirhem bunları kifâyet miqdârı torağ otı yağı ve papadya (25) yağıyla zımâd ideler ve eger şişden peklik bâki kalursa müleyyinâna muhtâc

433b

(1) olunur meşelâ kaz yağı ve talağ yağı ve muql ve ışk ve ebeğümeci ve zanbağ gibi (2) ya' nî bunları yağı ideler ve bu dağı ma' lûm ola ki eger şiş katı olursa (3) nişter ile açalar ve eger deşilmege meyl iderse cerâhât faşında zıkr ide- (4) cegimiz deşici ve oñulducı devâlarla ' ilâc ideler bu faşl cerâhât (5) beyânındadır cerâhât bu evrâm-ı ' azîmeden medde cem' idene itlâğ olunur (6) ya' nî verem-i hârriñ maddesi mütehallil olmayup irin bağlasa aña hurâc tesmîye (7) olunur ekşeriyâ verem-i felğamûnî dağı irinlendikde hurâc olur âniñ için (8) felğamûniden soñra hurâcî zıkr eyledik el-' ilâc evvelâ vâcib olan üzerine (9) mu' tedil munzıclar koyalar geçen faşıl da zıkr olunanlar gibi ve bu munzıc dağı nâfi' dir (10) şıfatı budur haţmî köki yigirmi dört dirhem ebeğümeci ve şevkü'l-cemâl birer kabza (11) bunları kaynadup ve içine hınzır yağı zamm idüp yağı ideler nev' -i âğar (12) şıfatı budur haţmî köki ve zanbağ köki on altışar dirhem buğday unı sekiz (13) dirhem ketân tohumu unı altı dirhem bunları kaynadup içine dört dirhem terementi (14) ve şülüş dirhem za' ferân ve kifâyet miqdârı tavuğ yağı ve papadya yağı koyup (15) yağı ideler ve kaçan çiban nażc bulsa harâreti ve ağrısı teskîn olup (16) yumşak olur ol vakt deşmege mübâşeret ideler yâ nişter ile deşeler (17) veyâhûd deşici devâlar koyalar ve kaçan çibaniñ miqdârı büyük olduğda (18) birden ağıtmayup tadrîci ağıdalar yâhûd incir ile tuz koyalar kezâlik (19) şoğan ve şarımsağı haţmî kökiyle pişürüp içine boy tohumu unı (20) ve hınzır yağı koyup üzerine yağı ideler ve eger bunlar ile deşilmezse bu zamâ- (21) dı koyalar etmek hamîre dört dirhem pişmiş şoğan sekiz dirhem güger- (22) cin tersi bir dirhem bunları kifâyet miqdârı hınzır yağı ve şâbûn ile (23) yağı ideler elinde ne güne çiban olursa olsun deşer ve deşildik- (24) den soñra yumurta şarusıyla gül yağı koyalar yâhûd sekiz dirhem terementi (25) ve bir yumurta şarusı ve bir dirhem günlük ve üç dirhem gül yağı bunları

434a

(1) bir yere arıştırıp fitil ile şiledeler eger daı ziyāde şilesin (2) dirlerse bu merhemi ideler şıfatı budur tereminti sekiz dirhem ‘asel altı (3) dirhem yumura şarusı bir ‘aded za‘ferān şölüş dirhem kifāyet midārı (4) arpa unı ve kerefs ‘uřāresiyle merhem ideler yāūd bu devāyı ideler (5) şıfatı budur antariyūn-ı şaır ‘uřāresi on altı dirhem kerefs ‘uřāresi (6) sekiz dirhem ‘asel yigirmi dōrt dirhem arpa unı ve bura unı altışar (7) dirhem bunları aynadup ba‘de iine sekiz dirhem tereminti ve bir dirhem (8) meshūk irsā oyup merhem ideler ve tamām yara pāk oldudan şora (9) et bitürici ve oulducı devālar oyalar meřelā bu devā gibi şıfatı (10) budur gūnlük ve mařtakī dōrder dirhem am şaızı on altı (11) dirhem kifāyet midārı gül yaı ve ‘asel ile merhem ideler ve bu merhem daı (12) yaralara et bitürmede ġāyet nāfi‘dir şıfatı budur mūrri-ı řāfi ve ānzerūt (13) ve řabr sekiz dirhem ‘asel altı dirhem bunları kifāyet midārı řarābla (14) merhem ıvāmına gelince aynadup isti‘māl ideler ve bunlardan şora eger (15) itizā iderse diyāpelmā ve bāselikūn merhemi oyup ouldalar fařlūn (16) bu fařl lam-i ġudedīye mařūř olan şişler beyānındadır meřelā (17) ula ardı ve ulalar ve asılar gibi ve mütercim-i faır dir ki bu mevzi‘lerde (18) olan şişlere ilā üzere evrām-ı muābin daı ta‘bır olunur ammā (19) ak beyninden ula ardında olana başdan inme ve yazma daı ta‘bır (20) iderler ve ulalarda olan kōpek memesi ve asıda olana ıyare ta‘bır (21) iderler bunlar issi veremlerdir maddenin ol mevzi‘de burān şarikiyle (22) inřibābından veyā ba‘zı ā‘zā-i re‘isenin ol mevzi‘de definden (23) olur maddesi yalnız andan olur veyā řafrā ile veyā balam ile veyā (24) sevdā ile arışık andan olur ve yalnız ıltıdan veyāūd üç (25) ıltıdan olur el-‘ilāc eger verem burān şarikiyle olmuş ise vācib

434b

(1) olan üzerine cāzib řeyler oyalar meřelā rāfine ve řābūn ve amīr gibi eger (2) verem burān řarikiyle olmayup belki bedenin imtilāsından olursa an (3) alalar ve mūřhil vireler vesā‘ir ‘ilācları aracda geen ‘ilāclar gibidir ammā (4) bu ‘ūzuvlarda řā‘ūn cinsinden ve Frenk ‘illetinden nāřı olan (5) veremler her biri bāblarında zıkr olunmuřdur fařlūn fi‘d-demāmīl demāmīl (6) bir biřredir ki řanavber řeklinde řiři olur ak beyninde an ıbanı (7) demekle ma‘rūfdur fāsid ve ġalīz andan āřıl olur ‘alāmeti zāhirdir (8) ġāhice bu marāz řalın olup ekřer akda zūhūr ider el-‘ilāc (9) bunuñ daı üzerine munzıc oyup ba‘de aıcı řeyler oyalar ammā nařc (10) virmek iin buday unı yāūd uru üzüm ile inenmiř buday (11) veyā incir veyā dāiliyūn merhemi oyalar ve urāc fařlında zıkr olunan (12) ‘ilāclardan daı itizāsına ġōre ideler ve bir kimesne ıban ıarmaa (13) mūbtelā olsa

vācib olan bedenini faşd ile ve ishāl ile tenkıye etmektir (14) ve şāhtere şerbeti vesā'ir demi taşfiye idici devālar isti' māl etmek gerekdir (15) faşl fī kıymātā ve kūcuşlā bu faşl kıymātā ve kūcuşlā didikleri şişler (16) beyānındadır mütercim dir ki kıymātā lafzı kütüb-i ' Arabīde yokdur ba' zı kütüb-i (17) Lāṭinīyeyi mütercim olanlar elsine-i ' avāmda köpek memesi didikleri şiş (18) olmak ihtimāldir deyü tefsir etmişlerdir lākin köpek memesi didikleri keşirü'l-vuḳū' (19) ve ma' rūf bir şişdir ki evrām-ı muḡābin cinsindendir ve kūcuşlā didikleri (20) daḡı Şeyḡū'r-re'is Ḳānūnda zıkr itdigi vech üzere kulaḡ ardında (21) olur bir issi şişdir zann olunur ki kıymātā didikleri daḡı kulaḡ ardına (22) maḡşūş ola pes bu şişlerin maddesi ve şüretleri birbirine ḡarīb (23) olduğından mü'ellif-i merḡūm ikisini ma' ān beyāna teşaddī idüp buyurur ki (24) bu bir küçük degirmī şişdir dem-i balḡamīden ḡāşıl olur ekşeriya şıbyāna (25) ' ārız olur ve ḡummālardan ve aḡrılardan soḡra daḡı ' ārız olur ' alāmeti

435a

(1) aḡrısı ve ḡarāreti olur ve ḡatı ve ḡāḡ şancısı olur ve ḡāḡ olmaz ve tezeyyūh (2) naẓc bulmayup geḡ olur el-' ilāc eger ḡummādan olmuş degil ise sā'ir (3) verem ' ilācı gibi ibtidā rādī' ba' de muḡallil ve munẓıc ḡoyalar felḡamūnīde (4) zıkr olundığı gibi ve eger veca' den ve ḡummālardan olmuş ise üzerine (5) ibtidā muḡallil ḡoyalar eger tezeyyūh naẓc bulmayup eskirse ḡavī müleyyināne (6) muḡtāc olur meşelā ḡaṭmī ve ebegümeci ve yapışḡan ve incir ve ıḡḡ gibi ve bāḡī (7) ' ilācları ḡurāc ' ilācları gibidir faşlun fī'l-cemrati ve'n-nāri'l-fārisiyyeti (8) lafz-ı cemre cīm-i meftūḡa ile dir bu lafzlar ateş yanığına müşābih yanması (9) ve ḡabarması ve te'ekkūli olup ḡaşḡrīşe iḡdāş eyleyen ya' nī ḡabuḡlanan (10) bişrelere iṭlāḡ olunur ḡalḡ beyninde bunlara ḡabarcıḡ ve yanı ḡara dirler (11) eger arḡada zūḡūr iderse arslan sillesine teşbīḡ idüp (12) lafz-ı Fārisī ile şırbence ta' bīr iderler yanmış şafrāvī ḡandan (13) ḡāşıl olur ḡuşūşan mizācı ve kebedi ḡār olanlara ve dā'imā ḡanı yaḡıcı (14) issi ḡıdālar meşelā ḡardal ve paşdırma ve şarımsaḡ gibileri isti' māl idenlere (15) ' ārız olur ve bu marāz iki nev' dir biri semmīyyetli olur ṭā' ūn (16) zamānında ḡoḡ olur ḡabarcıḡ dirler ṭā' ūn bābında geḡmişdir ve biri (17) daḡı semmīyyetli degildir bu maḡalde zıkr olunan bu nev' dir ' alāmeti gicişmekle (18) ve ḡarāretle zūḡūr ider ve levni kül renginde ve ḡaraya mā'il olur ve hem (19) ḡurı mühresi olur yāḡūd üzeri fışḡa fışḡa olur ve ḡāḡice (20) bu marāza ḡummā ve ḡaşy ve ḡafaḡān ve ḡay' ' ārız olur ve ekşeriya gicelerde (21) aḡrısı şedīd olur el-' ilāc ḡan alalar ve ḡacāmat ideler ve ba' zılar (22) didiler ki dōrt ḡüni geḡdikden soḡra ḡan almak cā'iz degildir belki eṭṭāfını (23) ḡacāmat idüp dem-i fāsidi aḡıdalar ve bundan soḡra mu' tedil müşhiller (24) ile aḡlāṭı ishāl ideler ve mizācı ta' dīl idüp demiḡ ḡaleyānını (25) men' etmek iḡün aḡac ḡavunı ekşisi şerbeti ve hindibā şerbeti

435b

(1) ve sekradiyün ve kârdünebâvîti ve tarhaşkûk ve diyâsentü ma' cünü ve incü (2) ma' cünü ve bunlara müşâbih şeyler isti' māl ideler ve bu marazda vâcib (3) olan maddeyi hârice cezb etmekdir meşelâ hacâmat idüp veyâ sülük (4) yapışdırup üzerine bu zımâdı koyalar şıfatı budur siñirli yaprağı (5) ve mercimek unı ve etmek içi her birinden berâber bunları şarâb ile (6) pişürüp yağı ideler ve günde ikişer def' a bu yağıyı değışdireler (7) ve harâreti teskîn olduğdan soñra kurudıcı ve çürümüş yerlerini (8) izâle idici devâlar koyalar meşelâ kurş-ı ender ve ħoron evvelâ şarâb ile (9) ve şâniyen sirke ile koyalar kezâlik sikencibîn ile burçağ unı komağ ve arpa (10) unıyla karağoz ve ıskâbiyüzâ komağ dağı nâfi' dir ve bu zımâd veca' i (11) teskîn idüp te' affünini def' ider şıfatı budur siñirli yaprağı ve kızu (12) kulağı yaprağı ikişer kabza bunları şu ile kaynadup dört 'aded (13) yumurta şarusı ve iki dirhem tiryâğ ve kifâyet miqdârı arpa unı (14) koyup yağı ideler ve bu yağı dağı gâyet medh olunmuşdur eski cevz (15) içi ve incir ve kuru üzüm bunları ağ şarâbla kaynadup bir dirhem (16) tuz ve iki yumurta şarusı koyup yağı ideler ve eger bu devâlar te' affüni (17) men' etmek mümkün olmazsa timür ile yâhūd hiddetli devâlar ile dağlaya- (18) lar ba' de üzerine tereyağıyla lahana yaprağı koyalar tamâm mühresi çıkdık- (19) dan soñra sâ'ir yara 'ilâcı gibi 'ilâc eyleyeler faşlun fi'd-dâhıs (20) dâhıs Türkçe dana burnu ve tolama dağı dirler bu dağı muhterik demden (21) veyâ muhterik safrâdan hâşıl olur ellerin ve ayakların parmakları (22) ucunda çıkar bir küçük veremdir ammâ çıkdığı mevzi' in 'aşabı (23) keşir ve hissi ziyâde olduğundan veca' i şedid olur 'ilâcı ba' zı (24) devâlar vardır ki bu 'illete bi'l-ğâşşa nâfi' dir meşelâ şu kurbagasının (25) veyâ kaplumbağanın yumurtasını komağ gibi kezâlik bir nebât vardır ki aña

436a

(1) haşışetü'd-dâhıs dirler ma' rüfdur ol nebâtdan komağ dağı bi'l-ğâşşa (2) nâfi' dir ammâ bizim katımızda hağ olan 'ilâc budur ki evvelâ faşd ideler (3) ve safrâyı ishâl ideler ve demiñ harâretini ta' dıl ve safrâyı teskîn idici (4) devâlar isti' māl ideler ba' de üzerine veca' i teskîn idici devâlar koyalar (5) bu zımâd gibi şıfatı budur arpa unı ve bakla unı sekizer dirhem kâfur şülüş (6) dirhem bunları kifâyet miqdârı bezr-i kañunâ lu' âbı ve sirke ile mu' tedil ateşde (7) karışdırup yağı ideler ve dağı henüz yumurtlamış tavuğ yumurtası (8) dağı sıcak iken delüp dâhıs olan parmağı içine şokşalar ol anda (9) veca' ini teskîn etmede mücerrebdır nev' -i âğar şıfatı budur siñirli yaprağı suyu ile (10) çıkmış bezr-i kañunâ lu' âbı on altı dirhem gıl-ı ermenî bir dirhem sirke dört (11) dirhem bunları karışdırup yağı ideler kezâlik yumurta ağıyla benefşe (12) yağı dağı komağ nâfi' dir ve nażc virmek için bu yağıyı koyalar (13) boy tohumu

unı ve ketān tohumı unı dörder dirhem yumurta şarusı (14) bir ‘aded taze tereyağı sekiz dirhem tavuk yağı üç dirhem bunları yakı (15) ideler ve deşildikten sonra bu merhemi koyalar şıfatı budur şabr üç dirhem (16) mürr ve günlük ve ānzerūt birer dirhem terementi dört dirhem gül balı iki (17) dirhem bunları merhem idüp üzerine koyalar faşl fi’l-ḥumra ve’n-nemle (18) ve’l-cāversiyye lafz-ı ḥumrā ḥā-i mūhmele-i maẓmūme iledir bu veremler şafrādan (19) veyā dem-i şafrāviyeden olur üç nev’dir birisi ḥālīş şafrādan olur (20) ḥumra dirler ve birisi balgam ile olur cāversiye dirler ve birisi daḥı (21) ḥiddetli yaramaz şafrādan olur nemle-i sā’iye dirler ve buña ḥalk ıarınca (22) yuvası dirler ammā ḥumranıñ ‘alāmeti verem saṭḥ-ı bedende cilde ıarīb (23) olur felḡamūnı gibi ‘amık olmaz ve levni şaruya mā’il kırmızı olur (24) ve üzerine parmak ile başılsa ağırub gene tezeyyüh kırmızı olur ve cāv- (25) ersiyeniñ ‘alāmeti ıarı gibi ufacıık bışreler olur ve nemleniñ

436b

(1) ‘alāmeti yara olur ve yarada ufacıık da lekeler olur el-‘ilāc bedeni (2) şafrādan tenkıye ideler ve eger bu raḡḡiyetli madde-i raḡıka olursa terledici (3) devālar vireler ve tamām tenkıyeden sonra müberrid şerbetler ile mizācı ta’ dıl (4) ideler meşelā ribās şerbeti ve nilüfer şerbeti ve kıızı kulağı şerbeti (5) ve bunlara müşābih şeyler içürelere ba’de üzerine rādi’ devālar koyalar marul (6) ve ‘aşāü’r-rā’i rā’i ve siñirli yaprağı ve kaya ıoruğı ve söğüt yaprağı ve böğürtlen (7) yaprağı gibi ve bir miḡdār nār ıabuğı ve arpa unı ve sumāk şarābıyla pişürüp (8) üzerine yakı ideler ve māzū ve gıl-ı ermenı ve tın-i maḡtūm bunları daḥı (9) şarābla veyā sirke ile ıomaık nāfi’dir ve gāḡice iḡtizāsına göre üzerine (10) ba’zı munzic vaz’ olunur meşelā acı bağılla unı ve ketān tohumı unı ve boy (11) tohumı unı ve bağıla unı ve ıarı unı gibi yāḡūd bu munzic devāyı ıomaık (12) nāfi’dir gül şuyı ile ḡasl olunmuş terementi ve rātineç sekiz dirhem gül yağı (13) dört dirhem yumurta ağı iki ‘aded tatlu tırunc şuyı kifāyet miḡdārı (14) bunları yakı ideler ve daḥı ıoyunuñ bacağı arasında olan yūñi yakup (15) gül şuyı ile ıarışdırup sürmek tecrübe olunmuşdur ḡāyet nāfi’dir (16) bu zımād daḥı nemleye nāfi’dir siñirli yaprağı ‘uşāresi ve māzū ve sumāk (17) ve gül her birinden on iki dirhem etmek içi sekiz dirhem bunları şarābla pişürüp (18) yakı ideler zımād-ı āḡar şıfatı budur ıabuğı ııkımış arpa ve mercimek ve bağıla birer (19) ıabza siñirli yaprağı iki ıabza ḡülnār ve gül ve mersin tohumı ve sumāk dörder (20) dirhem bunları şarāb ile ıaynadup yakı ideler ve gāḡice ıurutmak içün (21) zencār ve maḡsül kirec ıomaıa muḡtāc olunur yāḡūd bu tılāyı ideler şıfatı (22) budur tütün yaprağı ‘uşāresi yigirmi dört dirhem bal mūmı on (23) altı dirhem rātineç on iki dirhem terementi sekiz dirhem kifāyet miḡdārı mersin (24) yağıyla

karışdırup yaranıñ üstüne süreler ve eger çürümüş yerleri (25) var ise kurş-ı enderhün ve kurş-ı mūsā koyalar yāhūd bu merhemi koyalar şıfatı

437a

(1) mürdeseng ve üstübec on altışar dirhem nār kabuğı dört dirhem günlük (2) bir buçuk dirhem zencār ve şeb ve mür birer dirhem bunları kifāyet miqdārı bal mūmı (3) ve mersin yağıyla merhem ideler faşlun fī uzimā balğamī şovuk şişler- (4) den birisi uzimā didikleridir ki yumşak şiş demekdir beyāz olur ve (5) harāreti ~ ve maddesi ne kadar rakīk olsa ol miqdār yumşak olur parmağla (6) başılsa hamīr gibi parmak batar ve eger maddesi galīz ise şalābete mā' il olur (7) ve gāhice balğamıñ buḥārından olur teheyüç kabılinden olur ya' nī bayağı şiş (8) olur ve gāhice darbeden daḥı olur lākin nādirdir ve olduğı taḥdīrce (9) veca' den ḥālī olmaz el- ilāc bedeni balğamī ḥılṭlardan pāk ideler gārīkūn (10) ile mecūkān veyā türbid ile ve balğam arturıcı ğıdālardan ve şerbetlerden ve yaş (11) meyvelerden perhīz ideler ve üzerine ibtidā kurudıcı devālar koyalar ve şişin (12) üstünü bir ḥaşin şey ile ovalar ba' de bir süngerı sirkeye batıra şābūna (13) yāhūd gül şuyına batırup üstüne koyalar yāhūd sıcak zeyt yağını (14) tuz ile karışdırup üstüne süreler veyāhūd pelini şarābla kaynadup (15) ve içine sünger batırup koyalar ve müceffef ğıdālar ve devālar isti' māl ideler eger (16) cigerde ' illet yoğ ise şabr ḥabbı isti' māl etmek gāyet nāfi' dir ve kan (17) aldırmaḡdan şakınalar ve tenkıyeden soñra naṭrūnı gūlli şuda ḥall idüp (18) ve bir süngerı batırup kimād ideler ve zıkr itdigimiz devālar kifāyet itmezse (19) bir miqdār şabı sirkeyle ezüp süreler ve bu kimād daḥı gāyet nāfi' dir şıfatı (20) gül kurusı ve papadya ve mersin yaprağı ve pelin yarımşar kabza nār kabuğı (21) ve servi kozalağı birer kabza şab ve tuz on ikişer dirhem bunları sirke (21) ve gül şuyı ile kaynadup ve süngerı batırup koyalar ve bu zımād daḥı nāfi' dir (23) servi kozalağı ve nār kabuğı yarımşar kabza sevīk-i şa' ir ve sevīk tirmis (24) dörder dirhem şab üç dirhem şabr ve mür-i şāfi bir dirhem za' ferān şülüş (25) dirhem bunları saḡk idüp kifāyet miqdārı sirkeyle karışdırup

---

~ olmaz

437b

(1) üstüne sıcak koyalar ve bir miqdār sedefi tuzla ve ' asel ile karışdırup (2) yağı etmek gāyet menfa' atı zāhirdir ve bu zımād daḥı mücerrebdir şıfatı kükürd (3) ve daḡik-i tirmis sekizer dirhem gügercin tersi on dirhem bağılla unı ve ' asel (4) on ikişer dirhem bunları papadya ṭabḥı ile yağı ideler ve bu merhem daḥı nāfi' dir (5) kükürd ve tuz ve mür-i şāfi sekizer dirhem zeyt-i ' atīk ve sirke kifāyet miqdārı (6) ola merhem ideler āḡar şıfatı budur

semiz kabak köki on altı dirhem pelin (7) ve papadya ve iklil-i melik yarımşar kabza bunları saḥḥ idüp bal şuyı ile ḳaynadup (8) ba‘ de içine baḳılla unı ve gül ḳurusı ve acı baḳılla unı dörder dirhem zeyt-i ‘atıḳ (9) kifāyet miḳdārı ola bunları ḳoyup merhem ideler āḥar şıfatı budur çiriş (10) ve ḳışāü’l-ḥımār köki ve zanbaḳ köki ve papadya bir ḳabza bunları şı ile ḳaynadup (11) ba‘ de içine etmek ḥamiri ve şarāb ṭortusu ve maḡsül kirec ve kibrit sekizer (12) dirhem günlük altı dirhem şıḡır iligi on dirhem bunları merhem ideler ve bir miḳdār (13) günlük ve kükürd bunları bal ve sirke ile yaḳı etmek ḡāyet nāfi‘ dir ve eger şiş (14) şalābete meyl iderse evrām-ı şulbe ‘ilācları ile ‘ilāc ideler ve eger deşilmeḡe (15) meyl iderse üzerine deşici şeyler ḳoyup deşdikden şoñra ḥurāc ‘ilāclarını (16) eyleyeler seḳirūs bir ḳatı şişdir ḡalīz ve lezc balḡamdan veyā sevdādan (17) veyā ikisinden bile olur aḡrısı olmaz ve böyle olana seḳirūs-ı ḥālīş (18) dirler ammā evrām-ı ḥārreniñ ve felḡamüniniñ ‘aḳabinde olan şişlerde seḳirūs-ı (19) ḡayr dirler bu kelām müteḳaddimīne göredir ammā Frenk eṭibbāsından Balātrūs (20) nām ṭabīb dir ki seḳirūs didikleri ‘uzuvuñ ḡidāsınıñ fuzülātından (21) ḥāşıl olan ṭortıdır ki ‘uzuv anı kendüye meşābe ‘uzuv ḳılmaḡa ḳādir olmayup (22) ‘uzuvda bāḳı ḳaldıḳda raḳīḳi müteḥallil olup ḡalīzdan seḳirūs ḥāşıl (23) olur ve Ḳalābyūs cerrāḥ dir ki ḥālīş ile ḡayr-ı ḥālīşin farkı budur ki (24) eger ‘uzuvuñ ḥissi zā’il olup kemāle bālīḡ olursa ḥālīş dirler ve eger (25) ‘uzuvuñ ḥissi bi’l-küllīye zā’il olmazsa ḡayr-ı ḥālīş dirler ve bu şiş maddesi

438a

(1) ve oldıḡı ‘uzuv ḥasebiyle birḳaç nev‘dir balḡamdan ve sevdādan olana şalābet (2) tesmīye olunur ve muḥterik ḥıltdan olana seraṭān dirler ammā ‘uzuv ḥasebiyle (3) olan eger ṭalak ve ciğerde olursa muṭlaḳ seḳirūs dirler ve eger (4) siñirde olursa ḡangili dirler ve eger ḳulaḳ ardında ve ḳoltuḳda ve ḳasıḳda (5) olursa ḥınāzır ve sel‘ dirler ve eger mefāşillerde olursa teḥaccürü’l-mefāşıl (6) tesmīye olunur ve bu seḳirūsun ‘alāmeti şiş zāhir olur ve aḡrısı (7) olmaz ve ḳay’ı olur ve el ile taḥrīk olursa yerinden oynamaz ve ḳangı (8) ḥıltdan olduḡı levninden bilinür meşelā gül rengi olan sevdādan (9) olur ve beyāza mā’il olan balḡamdan olur bunuñ ‘ilācı gücdür (10) ḳoḳ zamāne muḥtācdır ve ‘ilāc olunduḡda iki emriñ biriyle olur (11) ya daḡıdııcı veyā yumşadııcı devālarla olur yāḥūd pişürici devālarla (12) açup eşilemekdir ve vācib olan evvelā ḡidāsını ta’dil ve taḥfif (13) etmektedir ve sāniyen aḥlāṭa nażc virdikden şoñra tenḳiye etmektedir ve sālişen (14) üzerine muḥallil ve müleyyin devālar vaż‘ etmektedir ve vaż‘ olunan muḥallilin (15) ḥarāreti mu‘tedil olmaḳ vācibdir ki maddenin raḳīḳati taḥlil ve ifnā idüp (16) ḡalīzi bāḳı ḳılmaḡla şalābeti daḡı şedid olmaya ve ḥarāreti mu‘tedil olan (17) devālar meşelā ṭatlu bādem yaḡı ve zanbaḳ yaḡı ve ṭavuk yaḡı ve ḥınzır

yağı (18) ve şığır iligi ve ketân tohumu ve boy tohumu ve haṭmî ve ebeğümeci ve zanbağ köki (19) ve şevkü'l-cemāl ve incir ve bal mûmı gibi devâlardır ve bunlardan kavî olanlar (20) eski zeyt yağı ve ayva yağı ve muḳl ve ıştırak ve sâde yağı ve zift (21) ve râtineç ve kaşnî bunlardır ve kaçan sekîrûs ḥâliş olup kavî olsa (22) üzerine telyîn ve taḥlîli kavî devâlar koyalar ve eger kavî degil ise hafîf (23) devâlar koyalar ve gâhîce munzic devâlar daḥı isti' māl olunur ve Cālînûs (24) çaḳmak taşı ve degirmen taşından bir pâresini kızdırup ve sirkeye (25) batırup buğuna ol 'uзуvı tıtmagı gâyet medḥ ider ba' de haṭmî ve ebe

438b

(1) gümeci ve boy tohumu ṭabḥı kimād ideler ve daḥı bu zamānede isti' māl olunan (2) devâ budur sâde yağı ve çam şakızı ve bal mûmı her birinden berâber idüp (3) merhem ideler devâ-i âḥar şıfatı budur boy tohumu unı ve ketân tohumu unı (4) ve haṭmî köki sekizer dirhem bunları şu ile ḳaynadup ba' de içine sâde (5) yağı on iki dirhem ıştırak ve muḳl ve ışḳ bunlar sirkeyle maḥlûl ola (6) dörder dirhem bir yere cem' idüp yaḳı ideler ve bu devâ daḥı ḳatı (7) şişleri yumşadır haṭmî köki ve zanbağ köki bunları şu ile ḳaynadalar (8) ba' de her birinden yigirmi dört dirhem incir altı 'aded sirkeyle maḥlûl (9) çadır uşağı ve muḳl sekiz dirhem ıştırak dört dirhem tavuḳ (10) yağı ve ḳaz yağı ve şığır iligi yigirmi dörder dirhem bunları kifâyet (11) miḳdârı zanbağ yağı ve papadya yağı ve bal mûmı ile ḳîrûṭı ideler (12) devâ-i âḥar şıfatı budur haṭmî köki lu' âbı ve boy tohumu unı ve zanbağ (13) yağı ve papadya yağı ve bezr yağı sekizer dirhem incir yigirmi dört dirhem (14) ḳaz yağı ve tavuḳ yağı ve ḥınzîr yağı ve keçiniñ iç yağı ve terementi (15) ve mürdeseng otuz ikişer dirhem bunları kifâyet miḳdârı bal mûmıyla (16) eridüp ba' de sirkeyle ḥall olmuş ışḳ ve kaşnî üçer dirhem irsâ (17) iki dirhem bunları zamm idüp merhem ideler âḥar şıfatı budur muḳil ve kaşnî (18) ve cāvşîr ve ıştırak ve ışḳ bunlar sirkeyle maḥlûl ola sekizer dirhem mürde- (19) seng on dirhem bunları sirkeyle ḳaynadalar ba' de kifâyet miḳdârı bal- (20) mûmı ve zanbağ yağı ḳoyup ateşden indirdikde içine saḥḳ olunmuş (21) dört dirhem 'üdü'l-ḳahr ve dört dirhem kibrît ḳoyup merhem ideler (22) ve eger sekîrûs sevdâvî olursa ḥarâreti kavî devâlar ḳomadan (23) şaḳınalar ki sereṭâna intikâl eylemeye es-sereṭân sereṭân didikleri fındıḳ (24) gibi bir degirmî ve ḳatı şişdir aḡrıyla zuḥûr ider levni ḳaramtıḳ olur ve daḥı (25) eṭrâfında yengec ayakları gibi ṭamarları olur âniñ için sereṭân dirler

439a

(1) muḥterik sevdâdan olur sebebi sevdâ arturıcı ve ḳanı aḥlâṭı yaḳıcı (2) şeyler tenâvül etmekdir eger maddesiniñ ihtirâḳı şedîd ise teḳarruḥ ider (3) eger degil ise teḳarruḥ etmez ve eṭibbâdan ba' zıları sereṭânı evrâm-ı bâride- (4) den zann eylediler lâkin degildir zirâ

madde bārid olduğda seķirūs hāşıl (5) olur yoħsa sereţān hāşıl olmaz ve Cālīnūs risālesinde taşrīh (6) etmişdir ki sereţān bir issi veremdir muħterik şafrādan veyā muħterik sevdā- (7) dan olur ve gāhice seķirūs sereţāna intikāl ider sebebi harāreti (8) kavī devālar ķonmağla maddesi muħterik olduğıdır veyāhūd vereme (9) muħterik şafrā manşib olduğındandır ve bu sereţān ekşeriyā talakıñ (10) mizācı fāsīd olan kimesnelere ve dem-i hayzı veyā dem-i basurı (11) muħtebes olanlara yāhūd bir ğayrı sebep ile ahlātı muħterik olanlara (12) ‘arız olur ‘alāmeti ibtidāda teşhīşī gücdür zīrā ibtidāsı fındık (13) gibi veyā dahı küçük bir veremdir ağrıyla zuhūr ider ammā giderek ā‘rā- (14) zından bilinür meşelā veca‘i şedīd olur ve levni karamtık olur ve yapışdıķda (15) harāreti hiss olunur ve eţrāfı kara olur ve eţrāfında olan tamarları tolu olur (16) ve kaçan tekarruh eylese ya‘nī açılıp yara olsa andan bed rāyiħa zuhūr ve bed (17) rāyiħalı şeyler akar bunun ‘ilācı ğāyet gücdür ammā eger ‘ilācı mübāşeret (18) olunsa ibtidā muħterik hıltılardan tenķiye ideler ve mizācı ta‘dīl ideler ve tuzlu- (19) dan ve keskin şeylerden ve ekşilerden ve kırı peynir ve başdırma ve şoğan (20) ve şarımşak ve biber gibi şeylerden perhīz ideler ve ğıdālardan bārid-i raţb şeyler (21) tenāvül eyleyeler meşelā arpa şuyı ve marul ve ebegümeci ve lisān-ı şevr ve hindibā (22) ve mā‘-i cūbn ile büzūr-ı bāride müstaħlebi gibi ve lühūmdan buzağı eti ve oğlak (23) eti ve pilic etleri ve yumurta ve kaya balığı tenāvül ideler ve uyħusuzluķdan (24) ve ğazabdan ve ķorķmaķdan ve ziyāde hareket etmeden şakınalar ve dā‘imā ṭabī‘atı telyīn (25) ideler ba‘de eger beden mümtelī ise faşd ideler ve eger dem-i hayzıñ ve dem-i basuruñ

439b

(1) ihtibāsından ise akıdııcı şeyler vireler ve muħterik hıltıları telyīn (2) için eftīmūn ve ħarbaķ-ı esved ve şāhtere isti‘māl ideler ve mürekkebātdan (3) şāhtere ħabbı ve āmiķ ma‘cūnı vireler ve müşhil devālardan birkaç def‘a tekrār (4) ideler zīrā hıltı-ı ğalīz olmağla bir müşhil kifāyet itmeyüb belki tekrār isti‘mālne (5) muħtācdır ve hıltı ta‘dīl için elma şarābı ve şāhtere şerbeti ve hemīl şerbeti (6) isti‘māl ideler ba‘de ā‘zā-ı re‘īselere kuvvet vermek için lisān-ı (7) şevr çiķegi ħamīresi ve gülbeşeker ve cevāriş-ı şandal ve diyāsentū ma‘cūnı ve incü ve mercān (8) ve pādzehr isti‘māl ideler ve bu sereţāna vaż‘ olunacak maħşuş (9) olan devālar ‘inebü’s-şaleb ṭabḥı ve ‘uşāresi ve envā‘ı hindibānıñ ‘uşāreleri (10) ve yengec küli ve sümükli böcegi eti bunlardır bu devālardan zīmād ideler ve eţibbā-i (11) müte‘āħḥirīn ķurbağa yağı ihtirā‘ etmişlerdir ki sereţānda ‘acāyib te’sīri (12) vardır ve ğāyet nāfi‘dir şıfatı budur laţif şulardan bir miķdār ķurbağa- (13) ları ulayup bir ķömlege koyalar ve üzerine bir miķdār sāde yağ koyup (14) tenķīs ile dühnini istiħrāc ideler ve bu yağdan ħuşuşan yengec küliyle (15) ķarışdırup sereţāna sürseler veca‘ini tesķīn itmede

‘acībdir ve ma‘denī (16) olan devālardan nāfi‘ olanlar kurşun ve mür-i żayy ve āntimon ve üstübec ve mürde- (17) seng bunlardır ve bu devā dağı bu kabildendir gül yağı on altı dirhem ‘ineb- (18) ü’s-şaleb ‘uşāre on iki dirhem üstübec-i muhriķ ve mağsül kurşun bir dirhem (19) mürdeseng ve günlük ve mür-i żayy yarımşar dirhem bunları kifāyet miķdārı beyāz (20) bal mūmyla merhem ideler devā-i āḥar şıfatı budur gıl-ı ermenī ve ĩn-i maḥtūm ve üstübec (21) dörder dirhem mür-i żayy iki dirhem kurbāğa küli üç dirhem mürdeseng (22) bir buçuķ dirhem gül yağı on iki dirhem kurbāğa yağı sekiz dirhem sirke altı (23) dirhem bunları kifāyet miķdārı bal mūmyla kurşun ḥavanda terbiye idüp (24) sereṭāna vaż‘ oluna ġāyet nāfi‘ dir ve āḥar ü’l-emrde ‘ilācı dağlamaķ (25) ve kesmekdir lākin ġāyet zaḥmetlidir her mizāc taḥammül itmez faşlun fi’l-veremü’l-mā’i

440a

(1) ya‘nī şulu verem demekdir sebebi mā’iyetli ruṭūbetiñ ‘uzuvda ictimā‘ından ḥāşıl (2) olur ġüyā ol ‘uzuvuñ istiskāsıdır ‘alāmeti ‘uzuv tolu kırba gibi leme‘ān (3) idüp belābur ve mum ışığına tutsalar ġüyā içinde şu olduğı (4) bellü olur ‘ilācı mā’iyetli ḥıltı istifrāğ idüp ‘uzuva kuvvet vireler (5) ve istifrāğ dağı üzerini yarmağla mı olur veyā kuruğıcı ve dağıdıcı (6) şeyler komağla mı olur ve mā’iyeti kuruğıcı devālar sedef ve mürver (7) ve papadya ve toraķ otı ve irsā ve zerāvend ve ḥabbü’l-ġār ve baķılla unı (8) ve tuz ve kibrīt ve ışķ ve muķl bunlardır ya‘nī bu devālardan kimād idüp (9) üzerine uralar ve bu kimād dağı nāfi‘ dir sedef ve mürver ve papadya birer (10) kabza defne toḥumu on altı dirhem bunları gül şuyı ile kaynadup kimād (11) ideler ba‘de üzerine bu merhemi süreler şıfatı budur gühercile ve ışķ (12) dörder dirhem kibrīt üç dirhem defne toḥumu sekiz dirhem bunları kifāyet (13) miķdārı sedef yağı ve bal mūmyla merhem ideler ve ġıdāları ve şarābları istiskā (14) tedbiri gibidir faşlun fi’n-nefāṭāt ve’n-nefāḥāt bunlar ufacıķ kabar- (15) cıķlardır ki demiñ mā’iyetinden veyā burķiyetli raķiķ ruṭūbetden ḥāşıl olur (16) ekşeriyā ma‘şūmlarda çok olur ve ḥayzları muḥtebes olmuş ḥātunlarda (17) dağı ‘arız olur ‘alāmeti ġāḥice gicişmesi olur ve içi tolu şu olur (18) ya‘nī deşildikde andan şarıca bir şu cıķar buña ḥalk atlas kabarcığı (19) ve şu kabarcığı dirler ve ma‘şūmlarda olduķda şu çiçeğı ta‘bır iderler ‘ilācı (20) beden-i aḥlāt-ı rediyyeden tenķiye ideler ve demiñ kıvāmını ta‘dıl ideler ve beze- (21) leriñ üzerine nār kabuğı ṭabḥı veyā mercimek ṭabḥı veyā mersin ṭabḥı süreler (22) ve bu devā dağı nāfi‘ dir bezr-i ḳaṭūnā lu‘ābı otuz iki dirhem semiz otı (23) ‘uşāresi ve ‘inebü’s-şaleb ‘uşāresi on altışar dirhem bunları bir yere (24) karışdırup bir bezi batırup üzerine kimād ideler ve eger kabarcıķlar (25) kendüliginden deşilmez ise ālāt ile deşeler ba‘de üzerine bu yakıyı

440b

(1) koyalar arpa unı ve mercimek unı ve bakla unı ve nār kabuğı her birinden berāber (2) bunları kifāyet miqdārı gül yağıyla yakı ideler ve bu merhem dağı nāfi' dir (3) mürdeseng ve kibrīt ve mersīn yaprağı her birinden berāber bunları kifāyet (4) miqdārı gül yağı ve sirke ile merhem ideler faşlūn fi'l-ḥaşaf Türkçe (5) isilik dirler ekşeriyā yaz günlerinde olur yigitlere ve ma'şūmlara 'ārız (6) olur ḥuşūşan issi şehirlerde çok kavun tenāvül idenlerde çok olur (7) ve gāhice ḥummāda kīse sürünmeyen kirli adamlarda olur İbokraṭ dir ki bu maraz (8) gāhice şalgın olup herkesde olur 'alāmeti ufacıḳ sertce sivilce- (9) dir ki bedene diken gibi batar ḥuşūşan terlediğı vaḳitde zaḫmet virür el-'ilāc (10) bedeni pāk idüp şıkça şıkça ḥamāma varalar ve gül şuyı ve siñirli yaprağı (11) şuyına bir miqdār kāfur koyup süreler ve eger beden aḫlāt ile mümteli (12) ise ḥiddetli şafrādan ve tuzlu ḥıltlardan bedeni tenḳiye ideler ba' de (13) lābada köki ve nilüfer ve gül ve kepek bunları ḳaynadup bu şı ile kimād ideler (14) ba' de ḥamāma varup ḳıḳdıḳdan soñra bu merhemi süreler şıfatı budur gül yağı (15) ve benefşe yağı ve nilüfer yağı ellışer dirhem limon şuyı yigirmi beş dirhem (16) mürdeseng sekiz dirhem üstübec dört dirhem kāfur bir dirhem bunları merhem (17) ideler faşlun fi benātü'l-leyl bu dağı ufacıḳ sertce sivilcelerdir ki gice- (18) lerde havānıñ bürüdetinden ve mesāmānıñ tekāşüfünden ḥāşıl olur ve gündüz (19) olduḳda gā'ib olur 'alāmeti gecelerde gicişmek 'ārız olur ḳaşındıḳça (20) ibtidāda mütelezziz olur soñra acımağa başlar sebebi tuzlu veyā burḳıyetli (21) ruṭübetdir veyā dem-i şafrāvidir el-'ilāc bedeni tenḳiye ideler ve faşda ḥācet (22) olursa faşd ideler ba' de ebegümece ve ḥatmī ve benefşe ve yapışḳan (23) ṭabḫını kimād ideler ve tuzlu şı ile ḥıltıti ezüp sürüneler veyā benc (24) yaprağını 'asel ile veyā tāze ḳışnic veyā 'inebü's-şā'leb veyā zeytūn yaprağı bunlarıñ (25) şuyı ile kimād ideler ve eger ḳaşınmaḳdan yara olursa bu merhemi süreler

441a

(1) şıfatı budur üstübec ve boy toḫumı dörder dirhem mürdeseng on iki (2) dirhem bunları kifāyet miqdārı hindibā şuyıyla merhem ideler ve tuzlular- (3) dan ve acılardan ve ekşilerden perhīz ideler faşlun fi's-şerā (4) buña Türkçe kurdeşeni dirler²² bu bir marazdır ki insānıñ bedeninde ekşeriyā (5) ḳıḳar yaşşıca ufacıḳ bişrelerdir kırmızıya mā'il olur gāyet gicişür (6) ve zaḫmet virir faḳır bunuñ bir nev'ini görmüşüzdür ki büyük ve geñiş (7) olur lākin yumrulanmaz hemān yaşşı yaşşı olup ḥāric-i bedene ḳıḳmaz (8) andan ruṭübet seyelān ider ve ba' zısı yara olur güyā cereb ile maḫlūt (9) olur sebebi issi buḫārdır ki bedende def' āten

²² maṭrab-ı kurdeşeni

şevrân eyler yâ dem-i şafrâvî- (10) den veyâ balğam-ı mâlihden olur ve gâhice dem-i sevdâvîden olur ve bunuñ (11) ħummâ nevbeti gibi gün âĥarlerinde nevbeti gelüp giceye dek mümted olur ve ba‘ zısı (12) gicelerde pek şedîd olur ĥuşûşan balğamdan ola ve bu marazıñ ba‘ zısı (13) hemân faşd ile veyâ ishâl ile tiz def‘ olur ve ba‘ zısına faşd ve ishâl (14) kâr etmez ‘ ilâcî güc olur birkaç ay belki birkaç yıl mümdet olur âĥarkâr (15) yara olup â‘ zâyı ifsâd ider böyle olduĥını gördük ve çoĥına (16) ‘ ilâc eylemişizdir el-‘ ilâc kan alalar ve şafrâyı ve burķiyetli ĥıltı ishâl (17) etmek içün râvend ve helîlecât vireler ve mâ’-i cübn ile büzür-ı bârid müstaĥlebi (18) ĥâyet nâfi‘ dir ba‘ de mizâcî ta‘ dîl içün ĥoruk şerbeti ve rîbâs şerbeti (19) vireler ma‘ lûm ola ki bu marazıñ maddesi raķîķ olup ve cigerde sū’-i mizâc-ı (20) ĥâr olmazsa ekşeriyâ tiz mündefi‘ olur ammâ maddesi muĥterîķ sevdâ ve burķiyetli (21) balğam olup ĥalîz olursa ve cigerde daĥı sū’-i mizâc-ı ĥâr olursa (22) bu marazıñ ânen fe-ânen maddesi mütevellid olmadadır pes ol vaķit ‘ ilâcında (23) ihtimâm ve tedbîre muĥtâc olunur böyle olduķda vâcib olan eger muĥterîķ (24) sevdâdan olursa mâ’-i cübn ile eftîmûn ve sinâ ve lâciverd isti‘ mâl (25) ideler ve âmiķ ma‘ cûnı ve ıtrîfîl-i fârisî ve şâhtere ĥabbı ve şâhtere müdebberesi

441b

(1) isti‘ mâl etmek daĥı münâsibdir ve ba‘ de’t-tenķîĥ mizâcî ta‘ dîl içün (2) lisân-ı şevr şerbeti ve hindibâ şerbeti ve şâhtere şerbeti ve mâ’-i cübn (3) içeler ve tekrâr tekrâr müşhil vireler bu marazda ishâliñ fâ’idesi (4) keşîrdir ve eger burķiyetli balğamdan olursa türbid ve ĥârîķûn (5) ve mecûķân ve râvend ve kâbilî vireler ve ĥârîķûn ile ayâric-i fayķarâ (6) veyâĥûd devâ-ı kırtım vireler bu devâları balğama ĥarâreti mu‘ tedil olan (7) devâlar nażc virdikden şoñra vireler meşelâ munzicâtına hindibâ ve lisân-ı (8) şevr gibi devâlar zamm ideler ve cigerde ĥarâret olursa kebediñ sū’-i (9) mizâc-ı ĥârında zıkr eyledigimiz devâlarla ta‘ dîl ideler ve gâhice bu marazda (10) mu‘ arıķâda muĥtâc olunur ol vaķitde şapârîna ve çöp çinî ĥabĥını arpa (11) şuyı ile ve ĥuzı ĥulaĥı şuyı ile ta‘ dîl idüp yâĥûd yalnızca hemân (12) Re’yi ĥabîb ile içürüp terledeler ve acı ve tuzlu ve ekşilerden balıķ (13) ve başıdırma ve peynir yemeden perĥîz ideler ve mümkün olduķca et yemeyeler ve marul (14) ile ve semiz otı ile pilici pişürüp ve bir miķdâr limon şuyı koyup ĥıdâ ideler (15) ve şakâyıķ ĥabĥı ve laĥana ĥabĥı içmek bu maraza bi’l-ĥâşşa nâfi‘ dir faşlun fi’ (16) l-cereb²³ ĥalk buña gıcik dirler uyuz ve tuzlu balğam daĥı bu nevi‘ dendir (17) sebebi deme şafrâ muĥtelîķ olmaĥla fâsid olmasıdır veyâ muĥterîķ sevdâdır veyâ (18) tuzlu balğamdır bunuñ maddesi ĥasebiyle

²³ maṭrab-ı gıcik

ba' zısı şulu ve ba' zısı kuru olur (19) ve gāhice raṭbla yābisi mürekkeḳ olur ve mürekkeḳ olduğda envā'ı çok olur (20) kimi irinlenür ve yara olur ve kimi yara olmaz ve irinlenmez ve kimisiniñ ağırsı (21) olur ve kimisi gāyet gicişür ve kimi az ve kimi çok olur el-' ilāc bunlarıñ (22) ' ilācında evvelā vācib olan ğidālarını ıslāḥ eyleyeler acı ve tuzlu ve pek (23) ekşi yemeyeler ve pek yağlı ta' āmlardan daḫı şaḳıñalar ve cigeriñ mizācını ta' dīl (24) ideler ki eyü ḳan ḥāşıl ola ba' de müleyyin vireler meşelā yarım dirhem sināmeki (25) ile dört dirhem diyāḳātīlīkūn vireler ba' de kuvvetine göre birkaç def'a

442a

(1) ḳan alalar ba' de mu' tedil munzıclar ve mizāca münāsib müshiller vireler faḳīr dirim ki (2) cereb-i raṭbe ve buña müşābih olan marāzlara ğavtāġanyā gibi te' şīr-i serī' devā gör- (3) medim bür'ü's-sā'ā meḳūlesidir gāyet nāfi' dir ve eger cereb şulu olursa (4) hindibā ve ḳoyun otı ve hemīl ve baldırıḳara ve şāşafraz ve meyān köki (5) bunlarıñ ṭabḫını veyā şerbetlerini içeler ve müşilātndan ġārīḳūn ve rāvend (6) ve sināmeki vireler ve eger cereb kuru olursa şāhtere ve yabanī ve bostānī (7) lisān-ı şevr ve benefşe şerbetleri içeler ve müşilātndan besfāyic ve sinā ve eftīmūn (8) ve ḫarbaḳ-ı esved vireler ve bu maṭbūḫ daḫı gāyet nāfi' dir şıfatı budur hindibā (9) köki sekiz dirhem besfāyic ve ḳuzı ḳulaġı köki ve ḳuru üzüm dörder dirhem (10) şāşafraz ve meyān köki ikişer dirhem şāhtere ve ḳuzı ḳulaġı ve ḳoyun otı (11) ve ıḳābiyüzā birer ḳabza eftīmūn ve lisān-ı şevr yarımşar ḳabza bunları iki (12) yüz dirhem şu ile veyā mā'-i cūbn ile ḳaynadup ve süzüp içine on (13) altı dirhem rāvendli hindibā şerbeti ḳoyup her gün otuzar dirhem miḳdārı (14) isti' māl ideler maṭbūḫ-ı diġer şıfatı budur hindibā köki altı dirhem meyān (15) köki ve ġārīḳūn üçer dirhem şāhtere iki ḳabza hindibā bir ḳabza lisān-ı (16) şevr ve benefşe yarımşar ḳabza ḳavun çekirdegi ve hindibā toḫumu birer dirhem sinā (17) sekiz dirhem şarı helīle ve ḳara helīle dörder dirhem besfāyic beş dirhem (18) rāvend iki dirhem sūnbül-i hindī şülüş dirhem zencebīl ve dārcīn birer sūdüs (19) dirhem bunları iki yüz dirhem şu ile veyā şāhtere şuyıyla ḳaynadup (20) ve süzüp şülüş dirhem meshūḳ şandal veyā 'ūd ḳoyup otuz dirhem miḳdārı (21) isti' māl ideler ve bunlardan ḳavī devālara muḫtāc olunur ise üç dirhem (22) āmiḳ ma' cūnı ve bir bucuḳ dirhem şūkūu'r-revzātem isti' māl ideler yāḥūd şāhtere (23) şerbetiyle veyā eftīmūn şerbetiyle isti' māl ideler ve müşil-i ḫarbaḳ nuḳu'ı (24) cerebiñ cemī' i envā'ına nāfi' dir şıfatı budur hindibā köki ve besfāyic birer bucuḳ (25) dirhem eftīmūn ve ḳuru üzüm ikişer dirhem şāhtere ve lisān-ı şevr birer ḳabza

442b

(1) laṭīfe bunları kaynadup ve süzüp bu maṭbūḥdan kırk dirhemine ḥarbaḳ-ı (2) esved bir bucuḳ dirhem dārcīn şülüş dirhem anīsūn ve dūḳū birer südüs dirhem (3) ḳaranfıl beş ‘aded bu eczāları koyup bir gün bir gice ısladup ve süzüp (4) şāhtere şerbetiyle veyā rāvendli hindibā şerbetiyle isti‘ māl ideler ve bu (5) cerebde mā’-i cūbn isti‘ māliniñ ṭarīḳi budur ki eger cereb şulu olursa (6) elli dirhem şūrteḳa ile sekiz dirhem gül-i mūkererini ezüp üç gün (7) mütevāliyen bu minvāl üzere içeler ve eger cereb yābis olursa otuz (8) iki dirhem şūrteḳa ve on altı dirhem şāhtere ‘uşāresi içeler yāḥūd (9) şūrteḳa ile büzūr müstaḥalebi içeler nef‘i zāhir olur yāḥūd bu minvāl (10) üzere isti‘ māl ideler şıfatı budur mā’-i cūbn iki yüz dirhem şarı (11) helile sekiz dirhem eftīmūn bir bucuḳ dirhem bunları kaynadup ve süzüp (12) her şabāḥ on altışar dirhem isti‘ māl ideler maṭbūḥ-ı āḥar şıfatı budur sikūryā (13) köki ve şāhtere ve ḳuzu ḳulağı ve hemil ve ḳoyun otı birer ḳabza pelīn ve biberiyye (14) birer miḳdār bunları keçi südi ile kaynadup ba‘de ekşi şoḳup (15) kesdireler ve süzüp isti‘ māl ideler ba‘de’t-tenḳih mu‘arriḳ vireler meşelā (16) şāhtere şuyı ile tiryāḳ ve meşer gibi ve eger ḳavī ise şāhtere şuyı ile (17) şapārīna ṭabḥı vireler ba‘de ḥammāma mülāzemet ideler ve ḥammāmda mā’-i cūbn (18) veyā şāhtere şuyı veyā lābada ṭabḥı ve pazı ṭabḥı sürüneler yāḥūd (19) bu maṭbūḥı sürüneler şıfatı budur lābada ve papadya üçer ḳabza andız (20) yigirmi dört dirhem semiz ḳabaḳ ve arpa ve baḳılla ve tirmis ellişer dirhem ebegümeci (21) ve ıḳābiyüzā ve şāhtere ve hilāliye unı ikişer ḳabza kepek yüz dirhem (22) bunları vāfirce şu ile kaynadup bu şu ile yıḳanalar yāḥūd bunları bir (23) fuḳuya koyup içine girüp oturalar ammā tıllālardan ve merhemlerden ba‘zısı (24) çalı ya‘nī calā virici ve ba‘zısı veca‘i ve gicişmesini teskīn idici ve ba‘zısı (25) daḥı ḥiddetini ve ḥarāretini ta‘dīl idicidir ammā çalı olanlar naṭrūn ve irsā

443a

(1) ve acı bādem ve ḳayşūm ve ḥarbaḳ ve semiz ḳabaḳ ve zanbaḳ ve baḳla unı ve burçaḳ (2) unı ve tirmis unı ve terementi ve ṭarṭir bunlardır ve gicişmesini teskīn (3) idici devālar gül yağı ve papadya yağı ve ṭavuk yağı ve tereyağı ve ḥınzır (4) yağı bunlardır ve mu‘addil olanlar lābada ‘uşāresi ve büzūr-ı bāride müstaḥalebi (5) ve sirke ve limon şuyı bunlardır bu devālardan ‘illete ve mizāca göre tıllālar (6) ve merhemler terkīb ideler ve bu merhem daḥı cerebe ḡāyet nāfi‘dir lābada‘uşāresi (7) ve andız ve terementi sekiz dirhem limon şuyı altı dirhem mürdeseng (8) dört dirhem üstübec iki dirhem tuz yarım dirhem bunları kifāyet (9) miḳdārı gül yağıyla merhem ideler merhem-i āḥar şıfatı budur ḥınzır yağı yāḥūd (10) ḳaz yağı on iki dirhem gül yağı sekiz dirhem terementi dört dirhem dühn-i (11) ṭarṭir ve dühn-i

beyz birer dirhem günlük iki dirhem tuz şülüş dirhem nev' -i diger (12) şıfatı budur tereyağı ve terementi otuz ikişer dirhem gül yağı ve mersin yağı (13) ve üstübec sekizer dirhem yumurta şarusı iki 'aded tuz iki dirhem āhar (14) şıfatı budur gül şuyı ile gâsl olunmuş terementi dört dirhem tūrunc (15) şuyı üç dirhem yumurta şarusı bir 'aded tereyağı iki dirhem gül yağı (16) kifāyet miqdārı ola ve bu tılā dahı devletlülere ve nāzik mizāclara gāyet (17) münāsibdir dārcin ve karanfil üçer dirhem huzāmā şülüşān dirhem cevz-i bevā iki (18) dirhem ıştırak bir dirhem haşalbān beş dirhem kāfur şülüş dirhem alma şuyı (19) ve gül şuyı yüz ellişer dirhem limon şuyı otuz iki dirhem hınzır yağı (20) yāhūd kaz yağı yüz dirhem bunları şular maḥv oluncaya kaynadup ve süzüp (21) içine gülābla maḥlül bir denk misk koyup süzeler ammā eski yaramaz (22) uyuzlara bu merhem süreler şıfatı budur lābada 'uşāresi sekiz dirhem (23) kibrīt üç dirhem hacı bektaş tuzı iki dirhem ıştırak ve daķık (24) tirmis ikişer buçuķ dirhem kifāyet miqdārı gül yağı ve bal mūmiyla merhem ideler (25) tılā-i āhar şıfatı budur kibrīt dört dirhem hacı bektaş tuzı

443b

(1) bir dirhem gül yağı ve ceviz yağı sekiz dirhem limon şuyı iki dirhem bunları (2) bir yere karışdırup süzeler tılā-i āhar şıfatı budur tarāgiyūn ve lābada andız (3) dörder dirhem bunları şāhtere şuyı ile kaynadup ve süzüp içine yigirmi (4) dört dirhem terementi ve on altı dirhem gül yağı koyup şu maḥv oluncaya kaynadup (5) ba' de içine kükürt dört dirhem şab iki dirhem hacı bektaş tuzı ve kehribār (6) yarımşar dirhem bunları saḥķ idüp koyalar ve kifāyet miqdārı yumurta yağı (7) ve bal mūmiyla merhem ideler tılā-i āhar şıfatı budur terementi on iki dirhem tereyağı (8) otuz iki dirhem kibrīt iki dirhem tuz yarım dirhem yumurta bir 'aded tılā-i āhar (9) şıfatı budur terementi otuz iki dirhem kibrīt dört dirhem tarāgiyūn ve andız (10) ve mıknaṭıs yarımşar dirhem milḥ-i enderānī üç dirhem şab iki dirhem mürdeseng (11) ve üstübec birer dirhem yumurta şarusı iki 'aded kifāyet miqdārı sirke ve gül (12) yağıyla merhem ideler Senārtūs dir ki cereb için eṭibbā zıbaķ ve selmen isti' māl (13) iderler vāķi' an bu 'illetde bunlarıñ 'azīm fā'idesi vardır lākin isti' mālleri (14) ḥaṭardan ḥālī degildir pes mümkün olduğı mertebe isti' mālinden şaķınalar megerki (15) 'illet müzmin olduğda zarūret katında isti' māl oluna ve bu muķaṭṭar şu dahı (16) eski uyuzlara gāyet nāfi' dir şıfatı budur lābada şuyı yüz dirhem siñirli (17) yaprağı 'uşāresi on altı dirhem gül şuyı on iki dirhem limon şuyı (18) sekiz dirhem mürdeseng yigirmi dört dirhem üstübec ve tuz ikişer dirhem (19) selmen altı dirhem kükürt bir buçuķ dirhem saḥķ olunacaķ eczālar saḥķ olunup (20) şular ile mecmū' ını bir gün bir gice ışladalar ba' de qar' a ve inbīķ ile taķṭir idüp (21) bedene süreler ve bu merhem dahı cemī' i uyuzlara nāfi' dir tāze lābada köki ve tāze (22) andız ellişer

dirhem ħunzîr yağı yigirmi dört dirhem bunları taş havanda (23) merhem gibi oluncaya saħk idüp uyuza süreler faşl fi'l-baraş (24) ve'l-behağ bunlar daħı birkaç dürlüdür qarası olur ve beyâzı olur (25) Cālînûs 'ilel ve emrâz kitâbının ikinci bâbında der ki bu marâzlarıñ sebebi

444a

(1) budur ki 'uzuva ġidâ olan şeyde lüzücetli balğam olursa dâ'imâ 'uzuv (2) anı ġidâlanub def' eylemesine andan baraş ve behağ ħâşıl olur ve baraş (3) ile behağın farkı budur ki baraşın maddesi deride zâhir-i bedende olur (4) ve gâhice dem-i sevdâviden behağ-ı esved 'arız olur gâh şaruya (5) ve gâh kırmızıya mâ'il olur sebebi demi yakıcı ġidalar tenâvül idüp (6) dem fâsid olduğındandır veyâ kebediñ veyâ taħâlîñ sū'-i mizâcındandır (7) ve bu marâz ħâtunlara 'arız olması nâdirdir megerki dem-i ħayzıñ (8) ihtibâsı katında 'arız ola 'alâmeti levninden bilinür ve baraş ile behağ (9) teşĥiş etmek bu tarikle olur ki üzerine igne soğalar eger kırmızı (10) kan çıkarsa behağdır eger beyâz veyâ beyâza mâ'il çıkarsa baraşdır (11) el-'ilâc evvelâ aħlâta nażc virüp ba'de tenkıye ideler ve mizâcı ta'dil idüp (12) mi'deye ve cigere kuvvet vireler ma'lûm ola ki beyâz baraşda ve beyâz behağda (13) kan almak câ'iz degildir ve lezc balğamı pişürmek için zûfâ ve petûnîka ve uşûl-i (14) müfettihe ve qarabaş taħbî vireler ve nażc bulduğdan sonra müşil vireler meşelâ (15) ġarîķûn ve mecûķân ve türbid ve ħanżal gibi şeyler vireler ve Şeyĥ İbn-i Sînâ (16) kuşmağı ve idrâr etmegi emr idüp ba'de tiryâķ isti'mâl ideler dir ve üzerine (17) vaż' olunacak devâlarıñ ba'zısı muħallildir ve kimi câzibdir demi 'uzuva cezb (18) ider ve kimi daħı câlibdir veyâ ħud kabardıcıdır ammâ câlib olan devâlar (19) tirmis ve burçağ ve centiyânâ ve baķilla ve acı bâdem ve incir ve çeriş ve kara çörek (20) unı ve 'udû'l-kâhr ve kışâû'l-ĥimâr ve semiz kabağ ve kibrît bunlardır ve kanı (21) 'uzuva cezb idici devâlar şu teresi ve naţrûn ve qarbiyûn ve ilan (22) yaşıdığı bunlardır ve kabardıcı devâlar ħardal ve kuduz böcegi bunlardır (23) bu devâlardan tılâlar ve merhemler ve kimâdlar ve şular terkib olunur ve bu kimâd (24) ġâyet nâfi'dir lâbada köki ve qarğa dülegi köki sekizer dirhem hilâliyeve şâh- (25) tere birer kabza bunları şu ile kaynadup birkaç def'a kimâd ideler ba'de

444b

(1) bu merhemi süreler şıfatı budur hilâliye' uşâresi ve lâbada' uşâresi (2) ve şâhtere ' uşâresi ve keçik otı ' uşâresi on ikişer dirhem ħardal (3) tohumı sekiz dirhem bunları kifâyet miķdârı tavuğ yağıyla merhem ideler ammâ kara (4) behağın maddesini tenkıye itdikden sonra ħardal ile şâbûn süreler veyâ- (5) ħud bu devâları süreler şıfatı kuru şâbûn ve baķla unı ve tirmis (6) unı yigirmi dörder dirhem ħardal sekiz dirhem ħâş etmek içi on iki (7) dirhem bunları kifâyet miķdârı lâbada' uşâresiyle qarışdırup tekrâr (8) be tekrâr süreler ve behağın üstünü bir ħalın

şey' ile oğup ba' de ācı (9) bādem yağı süreler faşlun fi'l-kūbā²⁴ bu maraz ufacık bişrelerdir (10) biri birine bitecek olur sertdir ve hem gicişür Türkçe temregi (11) dirler ba' zısı bir yerde zuhūr idüp yayılmaz ve ba' zısı yayılır ve kiminiñ (12) rengi kırmızı olur ve kimi siyāh olur kimi yeñi olur ve kimi eski olur (13) ve kiminiñ yubüseti şedid olduğundan kabuqlanur ve kimi kabuqlanmaz bu maraz (14) ekşeriyā göz ve katında olur sebebi ihtiraqla sevdāvine istiḥāle etmiş (15) tuzlu balğamdır yāḥūd muḥterik olmadık aḥlāt-ı ḡalīze ile qarışmış balğamdır (16) ekşeriyā tuzlu şeyler ve tuzlu peynir ve zeytūn ve şafrānī ve şogan ve şarımşak (17) ve puraşa ve biberli ta' āmlar yemege mu' tād olanlara ' āriz olur ve çok ḥareket (18) idüp ḡam ve ḡuşşa çekenlerde olur el-' ilāc evvelā aḥlāta naẓc virüp (19) ba' de faşd ideler ve müshil vireler ba' de üzerine ba' zı devālar süreler (20) meşelā lābada köki şuyı ile sirke veyā sirke ile erik zāmgı ve keşirā (21) süreler veyā yumurta yağını tartir yağıyla süreler ve tecrübe olunmuşdur ki (22) temregüye ve uyuza ve tuzlu balğama söğüt ağacı külini zāmg-ı ' arabī (23) ve sirke ile qarışdırup sürseler ḡāyet nāfi' dir ve bu devāyı (24) sürmek daḥı nāfi' dir gül yağı sekiz dirhem terementi yigirmi dört dirhem (25) yumurta yağı altı dirhem dühn-i tartir iki dirhem bir yere qarışdırup

445a

(1) tılā ideler āḥar şıfatı budur taḫtīr ile çıkmış bal mūmı yağı sekiz dirhem yumur- (2) ta şarusı yağı üç dirhem tartir yağı iki dirhem nev' -i āḥar şıfatı budur (3) noḥūd unı sekiz dirhem şab dört dirhem ' asel kifāyet miqdārı ola (4) ammā eski ve birleşmiş temregülere bu devāları ideler şıfatı budur dühn-i (5) tartir elli dirhem zıbaḡ on altı dirhem bunları qar' a ve inbik ile taḫtīr (6) idüp temregülere süreler ne güne eski yaramaz olursa nāfi' dir (7) ve bu devā daḥı mücerrebdır terementi sekiz dirhem ḥınzir yağı üç kibrīt (8) iki dirhem ḥacı bektaş tuzı bir bucuḡ dirhem şab ve milḥ-i ta' ām bir dirhem (9) mevzek ve mürdeseng birer şülüş dirhem yumurta şarusı iki ' aded (10) bal mūmı kifāyet miqdārı ola resm üzere merhem ideler ve bu merhem daḥı (11) daḥı nāfi' dir daḡik-i zevān ve ḥınzir yağı sekizer dirhem mevzek ve muḥrik (12) ḡurşun ve āntimon ve üstübec ikişer dirhem ḥabsü'l-fizẓa ve ıḡābiyüzā (13) ' uşāresi ve limon şuyı altışar dirhem zıbaḡ dört dirhem yumurta (14) yağı ve tartir on altışar dirhem bunları resm üzere merhem ideler (15) faşlun fi'l-bādişnām bu maraz yüzde olur ve bir bed kırmızılıktır ki (16) cūzzām marazınıñ ibtidāda olan kırmızılığına müşābihdir ve bu maraz (17) üç dürlüdür birisi yüzde olur ancak kızılıktır ikincisi (18) kızılık ile ufacık bişreler olur üçüncüsü yara olur sebebi (19) demiñ fesādıdır ve cigeriñ sū'-i mizācından olur

²⁴ maṭrab-ı temregi

ve ekşeriyā bu marāz (20) çok şarāb içenlere ve çok cimā‘ idenlere ‘ārız olur el-‘ ilāc (21) kebediñ mizācını ta‘ dīl ideler ve maḳ‘ ada sülük yapışdıralar ve nice zamān (22) hindibā ve şāhtere şerbetlerine müdāvemet ideler ba‘ de üzerine münāsib (23) olan şulardan ve merhemlerden süreler ve bu şuyı sürmek (24) nāfi‘ dir mühr-ı sūleymān yigirmi dört dirhem mürver çiçegi kırk sekiz dirhem (25) tārṭir-i ebyāz on iki dirhem şarāb dört yüz dirhem kāfur iki

445b

(1) dirhem bunları on iki gün bir yerde ısladup ba‘ de taḳṭir ideler ve bu (2) muḳaṭṭardan yüze süreler devā-i āḫar şıfatı budur ikiyüz dirhem sūd (3) ile kifāyet miḳdārı buğday unını yoğurup firunda etmek pişüre- (4) ler ba‘ de gene sūd içerisinde on iki sā‘ at miḳdārı ısladalar ba‘ de (5) içine yigirmi ‘aded yumurta aḳı ve sekiz dirhem kāfur ve on altı dirhem muḫriḳ (6) şab koyup inbīḳ ile taḳṭir ideler ve bunuñla tılā ideler ve lebenü (7) l-‘ azār ta‘ bīr olunan şudan daḫı sürmek ḡāyet nāfi‘ dir yāḫūd (8) bu devāyı süreler şıfatı budur mürdeseng dört dirhem sirke otuz (9) iki dirhem bunları şülüşi eksilince ḳaynadalar ba‘ de içine şab ve tuz (10) yarımşar dirhem günlük şülüş dirhem gül şuyı elli dirhem bunları ḳoyup (11) ve ḳarışdırup süzeler ve yüze tılā ideler ve bu merhem daḫı ḡāyet (12) nāfi‘ dir kāfur bir dirhem bādem yaḡı üç dirhem dühn-i tārṭir iki dirhem (13) yumurta şarısı iki ‘aded devā-i āḫar şıfatı budur mürdeseng sekiz (14) dirhem bure üç dirhem şab üç dirhem üstübec dört dirhem sirke (15) on altı dirhem gül şuyı ve siñirli yapraḡı şuyı otuz ikişer dirhem bunları (16) şülüşi eksilinceye ḳaynadup ve süzüp bir miḳdār limon şuyı ḳarışdırup (17) tılā ideler tılā-i āḫar şıfatı budur tārṭir ve şab ve naṭrūn dörder (18) cüz‘ kibrīt bir cüz‘ bunları bir poṭaya ḳoyup ḳavī ateşde teklīs ideler (19) ya‘ nī kirec gibi olunca yaḳalar lākin kibrīti muḳaddem saḫḳ idüp poṭaya az az (20) ḳoyalar ba‘ de poṭadan çıkarup bir nemnāk yere ḳoyalar münḫal olup (21) ve bu şudan tılā etmek ḡāyet nāfi‘ dir ve bu merhem daḫı nāfi‘ dir şıfatı (22) budur zerdāli çekirdegi ve acı bādem altışar ‘aded bunları ince saḫḳ (23) ideler ba‘ de ceviz miḳdārı muḫriḳ şab ve noḫūd miḳdārı maḳtūl-ı (24) zībāḳ ḳoyup bir eyüce eleşdireler ba‘ de tılā ideler ve bu tılā daḫı (25) mücerrebdır şıfatı budur bir yumurṭayı keskin sirkede ısladalar tā ki

446a

(1) ḳabuḡı yumşayınca ṭura ba‘ de beyāzını alalar ba‘ de günlük ve maşṭakī (2) ve üstübec birer dirhem bunları saḫḳ idüp bir yere ḳarışdırup (3) ve yüz tılā ideler faşlun fi‘d-debīlāt²⁵

²⁵ maṭrab-ı temregi

bu bir şişdir ki (4) içinde madde manşib olıcağ yeri olur bu dağı üç dürlüdür (5) evvelkisi şahmīdir ya' nī içi toñ yağı gibidir ikincisi 'aselīdir (6) ya' nī çin bal gibi şey' olur üçüncüsü kilsīdir ya' nī içinde kirec (7) gibi şey' olur ve bunların sebebi cumhūr-ı eṭibbā katında mādde-i balğamīye- (8) dir ki 'uzuva manşib olup bir zamān 'uzuvda muḥtebes olmağla (9) ṭabī' at ol maddeyi ol üç şūret üzere kılar belki dağı (10) āḥar şūretle nice ecsām-ı ġarībe çıktığı müşāhede olunmuştur (11) meşelā kıl gibi ve kimi taş gibi ve kimi ağac pāresi gibi ve ġāḥice kemik (12) gibi şeyler dağı çıkar böyle olanına ḥalk beyninde kemik serācesi (13) ta' bīr olunur ve bir kimesneniñ boynunda böyle bir şiş zuhūr idüp (14) anı cerrāḥlar yardığda içinden vāfir kehle çıkmıştır ve Palātrus (15) ṭabīb dir ki debilanıñ maddesi aḥlātından degildir belki bir 'uzuvuñ (16) veyāḥūd cemī' 'uzuvların ġidāsınıñ fużülātındandır ki ġün ġünden (17) 'uzuvda müctemi' olduğda ā' zānıñ ba' zı boş yerlerine manşib olup (18) bu maraž ḥāşıl olur nitekim ba' zı ağaclarda ġidāsınıñ fazlasından (19) ġuded ya' nī yumru ve ba' zı ağaclarda ġārīkūn ve manṭar ḥāşıl olduğ (20) gibi el-' ilāc aḥlāt-ı rediyyeden bedeni tenķiḥ ideler ba' de muḥallāt (21) ve munzicāt kıoyalar ve bu zımād bu maražı taḥlīl etmede ġāyet nāfi' dir (22) şıfatı budur lāden ve muḥl ve ḳaşnī ve uşak ve pīrebolī ve terementi (23) her birinden berāber alup resm üzere zımād ideler ve Senārtūs (24) ṭabīb dir ki bir kimesne gördüm çeñesinde debīle zuhūr etmiş ben aña çadır (25) uşağı ve 'ūdū'l-ḳahr ve kehrībār bunlardan yağı idüp kıodum şişi

446b

(1) deşilüp içinden yengec ayakları gibi kemikler çıktı ve bu zımād dağı nāfi' dir (2) zift bir cüz' uşak ve kibrīt yarımşar cüz' bunları yağı ideler zımād-ı āḥar şıfatı (3) budur buḥūr-ı meryem köki ve ḥınzır yağı her birinden berāber bunların içine bir mīkdār kükürt (4) kıoyup yağı ideler kezālik iç yağıyla zeyt yağıyla kireci kıarışdırup yağı etmek (5) dağı nāfi' dir ve eger deşilmez ise nişter ile açıp ḥurāc 'ilācları ile 'ilāc ideler (6) ve mütercim faķīr dir ki zamānımız İnaşteş nām cerrāḥ bir ḥātunuñ memesinde debīle zuhūr (7) idüp içinden vāfir igne çıktı deyü naḳl ider ve bu kıışsa şehrimizde (8) tevātūr bulmuştur bu kıışsanıñ aşlı yokdur deyü dīvān yolunda Dāvud ṭabīb naḳl ider ki (9) kendüsü yāḥūd bir āḥari ola ol 'avrete varup memesinde igneleri gördükde (10) bunu sen kār için idersiñ lākin doğı söyle yohsa seni 'āleme fāş (11) iderim demekle cerrāḥ ile müşterek olmağ üzere itdiklerin iḳrār itmiştir zīrā (12) vücūdda igneci ve igne ma' deni yokdur faşlun fi's-selāḥif bu dağı (13) bir şişdir ki kimi kestāne kıadar ve kimi yumurta kıadar ve kimi dağı büyük olur ve ekşeriyā (14) başda olur ve şişin şekli ḳablumbağa şeklinde olur ānıñ için teşbīḥ ṭarīķiyle (15) sülḥafe dirler edāt-ı cem' le selāḥif dağı dinūr eṭibbā-i müte'āḥḥirinden ba' zılar bu (16) maražı

debīlāta ilhāk etmişlerdir mütercim fakīr dir ki eger bu şiş eskiyüp kafa kemüğünü (17) ifsād iderse eṭibbā köstebegin yer altında gezmesine teşbih idüp dāū'l-ḥuld tesmīye (18) iderler ki Türkçe köstebek marazı dirler ve dimek olur ve bu şişlere nās beyninde (19) ur ta' bir olunur bunun sebebi balgam-ı lezcedir bu daḥı debīlāt gibidir lākin bunun (20) maddesi çok ve kendi büyüktür el-ṣ ilāc ahlāt-ı lezceden bedeni pāk ideler ba'de (21) debīlātda zıkr olunan muḥallilāt ve munzicātdan buña daḥı vaṣ ideler ve eger (22) deşilmezse yarup ḥuracat ṣ ilāclarıyla ṣ ilāc ideler faşlun fi'l-ḥināzīr²⁶ (23) Türkçe buña sirāce dirler ya' nī bu maraža ḥināzīr tesmīyesine sebep budur ki ekşeriyā (24) bu maraz ḥinzīrā ṣ āriz olduğundandır yāḥūd ḥinzīr keşīru't-tevellūd olduğu (25) gibi bu maraz daḥı yavrulduğundandır bu bir katı şişdir gāḥice çift çift bir yerde

447a

(1) birkaç bu maraz olup ekşeriyā bu maraz babadan ve anadan mīrās olur ve ḡalīz (2) ḡidālar yemege mu' tād olup hażm idemeyenlere ve karlı şu içmeye mu' tād idenlere ṣ āriz (3) olur ve bu maraz ba' zı şehirlerde çok olur meşelā Macar ve Nemçe gibi sebebi ol şehriñ (4) āb ve havāsından ve ḥākından ve adamları dā'imā ḡalīz ta' ām yime mu' tādı olduklarından (5) olur ve yigitlerde olduğda ṣ ilācı gücdür ammā ma' şūmlarda āsandır (6) el-ṣ ilāc ḡalīz ḥıltlardan bedeni ve dimāḡı pāk ideler ve kan ḡalebeligi olursa (7) faşd ideler ba'de māddeniñ inşibābını men' ideler ve üzerine muḥallil koyalar (8) eger dağılmayup irinlenürse munzic koyalar ba'de açıcı devālar koyalar eger (9) iktizā iderse nişter ile açalar ve bu maraža tenkiyeden şoñra bi'l-ḥāşşa (10) içmekle nāfi' olan devālar ışırgan köki ve peygamber çiçegi kökidir ya' ni bunlardan (11) saḥḡ ile ma' cūn idüp isti' mālne müdāvemmet ideler ve her dem bahār kökinden (12) her gün bir dirhem miḡdārını şarābla isti' māl etmek ḡāyet nāfi' dir ve daḥı (13) yeni süngeri bal şuyı ile kaynadup ol şuyı içeler eger bunu içmeden ḡaşıyān (14) ṣ āriz olursa üzerine bir miḡdār efāviyye-i ṭayyibeden meşelā dārcīn ve қaranfıl (15) gibi şeyler ekeler Ernoltus ṭabīb der ki bir kimse sirāce ṣ illetine mübtelā olup (16) yigirmi seneye қarīb olmuş idi ben aña sefūf ile ṣ ilāc itdim ḡalāş (17) oldu şıfatı budur ḡām süngeri küli ve şadef küli ve mürekkeb balıḡınıñ (18) köki ve dār-ı fūlfül ve biber ve zencebīl ve dārcīn ve ḡacı bektaş tuzı ve ṣ üd- (19) ü'l-қāḡr ve servi қozalaḡı ve māzū ve gül on altışar dirhem bunları saḥḡ (20) idüp sefūf ideler ve bu sefūfdan az az isti' māl ideler ki boynunun (21) fużülātına mürver idüp te'şīr eyleye ve yedigi ta' āmlarına daḥı bu sefūfdan (22) eke sefūf-ı āḡar şıfatı budur sünger taşı üç dirhem ḡacı bektaş tuzı (23) iki dirhem қırımūṭarṭarū

²⁶ maṭrab-ı sirāce

bir dirhem bunları sefûf idüp ayın şöñ (24) haftasında bu sefûfdan her gün yarım dirhem veyâ daha artcık isti‘ māl (25) ideler sefûf-ı âhar şıfatı budur sünger küli ve şadef küli ve muhriķ mercān

447b

(1) mürekkeb balığı kemügi ve hacı bektaş tuzı ve māzû ikişer dirhem muhriķ kırtās (2) berdi ve peygamber çiçegi köki üçer dirhem cevz-i bevvā ve dār-ı fülful ve zencebıl bir dirhem dār- (3) cın bir buçuķ dirhem şeker on iki dirhem bunları sefûf ideler ve dilerlerse (4) petûnıķa şerbetiyle ma‘ cûn ideler ammā üzerine vaż‘ olunacak devālardan (5) seķirûs bâbında zıkr eyledigimiz muḥallilāt ve munzıcâtdan kıoyalar ve bu zımād (6) daḥı nāfi‘ dir ḥaṭmî köki ve tavuķ yağı ve kıaz yağı sekizer dirhem boy toḥumı (7) ve ketān toḥumı lu‘ ābları kırķ sekizer dirhem bādem yağı dört dirhem za‘ ferān (8) yarım dirhem bunları kifāyet miķdārı bal mûmıyla yaķı ideler ve servi yaprağı (9) saḥķ idüp şarābıyla yaķı etmek daḥı bu kıabıldendir ya‘ni yumşadıcıdır bunlardan (10) şöñra muḥallil kıoyalar bu yaķı gibi irsā yigirmi dört dirhem sirke ve ‘asel (11) kırķ sekizer dirhem bunları kıaynadalar ba‘de içine terementi ve diyālītā merhemi yigirmi (12) dörder dirhem ~ ve kimmûn sekizer dirhem bal mûmı kifāyet miķdārı (13) ola zımād-ı âhar şıfatı budur semiz kıabaķ ve ‘arṭanışā ve kıışāü’l-ḥımār köki ve irsā on (14) altışar dirhem bunları şarābla kıaynadup sirkeyle maḥlûl uşak ve şırûgan (15) ile maḥlûl muķl ve cāvşir sekizer dirhem güğercin tersi ve keçi kıağı on ikişer (16) dirhem lâden ve ıştırak dörder dirhem zift kifāyet miķdārı ola bunları (17) zamm idüp yaķı ideler eger bu devālarla dağılmayup deşilmeye meyl iderse üzerine (18) munzıc kıoyalar şıfatı budur zanbaķ köki ve ḥaṭmî köki ve irsā her birinden berāber (19) bunları şı ile ḥamîr gibi olunca kıaynadalar ba‘de içine kifayet miķdārı buğday (20) unı ve zeyt yağı ve tavuķ yağı kıoyup yaķı ideler ve vācib olan ḥınāziriñ (21) eṭrāfı bir eyüce olmadıkķa deşmeyeler eger ba‘zı yerleri nażc bulmadan deşilür (22) ise şöñra anları taḥlîl eylemek güc olur ve tamāmı nażc bulduķdan şöñra nişterle (23) veyâ ba‘zı açıcı devālarla deşeler ba‘de üzerine pāk olunca merhem-i rûsûl kıoyalar (24) ve eger bu devālar te’sîr eylemezse kıabardıcı ve yaķıcı devālar kıomağa muḥtāc olunur (25) ba‘de munzabiḥ merhemler ve yumşadıcı yağlarla işledüp pāk ideler lâkin bu ‘ilāca

---

~ boy toḥumı

448a

(1) her mizāc taḥammül eylemez faşlūn fî'ş-şālīl vel-mesāmīr²⁷ Türkçe bunlara sigil (2) ve tavuk göti derler ufacıḳ degirmi ve ḳatı yumrucuḳlardır bunlarıñ (3) sebebi balḡamī ve sevdāvī māddeḳ el-‘ ilāc eger bedende ḳoḳ zūhūr (4) etmiş ise vācib olan faşd ile ve ishāl ile bedeni tenḳiye ideler (5) ba‘ de bu maraḳa nāfi‘ olan devālardan üzerine süreler meşelā yalnız (6) söḡüt yapraḡı döḡüp veyā sirke ile süreler kezālīk ilan yaşdıḡını (7) ve buḡūr-ı meryemi ve hilālīye otını döḡüp sürmek daḡı sigilleri izāle ider (8) ve ḳörek otını sirkeyle veyā ḡardalı sirkeyle ve tuz ile döḡüp süreler (9) ve ardıc yapraḡını ve ḳara noḡūd ve sedef ve hindibānīñ envā‘ ı bunlardan (10) ḳaḡısı olursa döḡüp üstüne ḳomaḳ bi'l-ḡāşşa nāfi‘ dir ve bu zīmād (11) daḡı ellerde ve ayaklarda olan sigilleriñ cemī‘ isine nāfi‘ dir şıfatı budur (12) zift sekiz dirhem sirkeyle maḡlūl ḳaşnī dört dirhem nūşādır şūlūş (13) dirhem dāḡiliyūn bir buḳuḳ dirhem bunları yaḳı ideler eger bu ‘ ilāclar ile (14) def‘ olmazsa keskin devālar ḳoyalar meşelā südlegen südi ve incir südi (15) ve zāc ve zernīḡ ve nūre ve kibrīt şuyı ve rūḡ-ı zāc bunlardan ḳaḡısı (16) olursa süreler izāle ider ve bevāşīr bābında zīkr oluna sūnnetlūce (17) otından balıyla ma‘ cūn idüp müdāvemēt etmek sigiller bi'l-kūlliye izāle ider (18) faşlūn fil-veremi'r-rīḡi bu şişe Yūnānca nefisīmā dirler bu bir (19) şişdir ki ‘ūzuvuñ tecāvīfinden rīḡ müctemi‘ olup şiş ḡāşıl olur (20) sebebi ‘ūzuvuñ ḡarāreti za‘ īf olmaḡdır yāḡūd balḡam rīḡe istiḡāle idüp (21) ‘ūzuvada muḡtebes olmaḡdır ‘alāmeti ḡāḡ büyük ve ḡāḡ küçüḳ olur ve ḡāḡi (22) aḡrıyla ve ḡāḡi aḡrısız olur ve ‘ūzuvu ḡafīf olur ve üzerine el ile ~ (23) tavul gibi öter ḡuşuşan büyük ola el-‘ ilāc bedeni tenḳiye ideler ve ‘ūzuva (24) ḳuvvet virüp rīḡleri taḡlīl ideler ve ‘ūzuvdan rīḡi muḡallil devālar kimmūn (25) ve kerāviyā ve rāziyāne toḡumu ve anīsūn ve dūḳū ve ḡarı ve defne toḡumu ve papadya

---

~ ursalar

448b

(1) ve ḡoraḳ otı ve merzencūş ve sedef ve fūtenc bunlardır ya‘ ni bunlardan (2) kimād ve zīmād ideler ve bu zīmād daḡı nāfi‘ dir şıfatı budur sedef ve petūnīḳa (3) birer ḳabza yapışḳan yarım ḳabza bunları ḡül şuyı ile ḳaynadup ba‘ de içine (4) papadya ve baḳılla unı on altışar dirhem ḳoyup yaḳı ideler ve bu merhem daḡı nāfi‘ dir (5) sedef yaḡı ve ḡoraḳ otı yaḡı sekiz dirhem kerāviyā yaḡı ve rāziyāne yaḡı (6) ve muḳaḡḡar dārcīn yaḡı birer südüs dirhem bunları kifāyet miḳdārı bal mūmıyla (7) merhem ideler faşlūn fī devāū'l-fīl ya‘ ni bu maraḳ ayakda

---

²⁷ maḡrab-ı sigil ve tavuk göti

ve baldırda olur (8) bir şişdir ki fil bacağı gibi kalın olduğundan devāü'l-fil tesmīye olundu (9) ve Senārtūs ṭabīb der ki bu marāz bizim diyārimızda olmaz ve eṭibbā-i Yūnāndan (10) bir kimesne zıkr eylemedi lākin Zekerıyyā Razi ve Şeyḥ İbn-i Sīnā zıkr etmişlerdir ve Kāmil- (11) ü's-Sīnā'a şāḥibi der ki devāü'l-fil didikleri baldırlarda ve ayaklarda olur bir şişdir ki (12) ḥılt-ı sevdāviden ḥāşıl ḥattā 'alīlīn ayakları kalınlıkda fil ayağına müşābih olur (13) bunun 'ilācı gücdür bu marāzdan ḥalāş olmuş nādirdir bunun 'ilācına mübāşeret (14) murād idenler Şeyḥ İbn-i Sīnā'nın te' lifātına veyā Kāmilü's-Sīnā'a aya mürāca' at eylesünler (15) ve eṭibbā-i 'Arab bu marāz ayaklara maḥşūş degildir belki ellerde ve bāzılarda daḥı (16) olur faşlūn bu faşl cilde 'arız olan semmīyyetli ve yaramaz marāzlar beyānındadır (17) el-cüzzām ol yaramaz marāzlardan biri cüzzāmdır ki buna devāü'l-esed daḥı dirler (18) ne' üzü billāh te' ālā bu marāz zuḥūr itdikde şāḥibiniñ üzerine arslan (19) gibi hücum itdüğinden devāü'l-esed didiler ve ba' zılar devāü'l-fil daḥı tesmīye (20) iderler sebebi budur ki fil sā'ir ḥayvāna nisbetle büyük olduğu gibi bu marāz (21) daḥı sā'ir marāzlara nisbetle büyük olduğundan böyle tesmīye olunmuştur (22) Bokraṭ der ki sereṭān bir 'uzuva maḥşūş cüzzām olduğu gibi cüzzām daḥı (23) her 'uzuvda olur sereṭāndır bunun sebebi demden veyā şafrādan (24) veyā balgamdan veyā sevdādan muḥterik olmuş ḥıltıdan yāḥūd bunlardan muḥteliṭ (25) ḥıltıdır ve gāḥice babadan ve anadan mīrās olur ve görüşmek ile ve söyleşmek

449a

(1) ile biri birine sirāyet eyler ḥuṣūşan mūcāma' atla sirāyet eyler ve ekşeriyā bu marāz (2) kanı yakıcı şeyler isti' māline mu' tād olanlara 'arız olur meşelā tuzlu ve acı (3) şeyler ve başdırma ve şogan ve şarımşak ve mercimek ve ḥardal gibi issi şehirler (4) ve issi mizāclı kimselere 'arız olur ammā şovuk şehirlerde vukū' nādirdir (5) el-'alāmāt cemī' i bedeni qaralığa mā'il olur ve yüzi kırmızı ve bedd olur (6) ve gözleriniñ eṭrafı gök olur ve ṭabī' atı kabz üzere olur ve bevli (7) murdār қоқар ve dili altında olan ṭamarları kalın ve siyāh olur ve ağız (8) қоқар şusuzluğu olur ve kılları dökülmeye başlar ve şadāsı boğuk (9) olur ve daḥı bu marāzın üç mertebesi vardır ibtidāsı ve tezyīdi (10) ve intihāsı vardır bu geçen 'alāmetler vaḳti ibtidāda olan 'alāmetlerdir (11) ammā tezyīdi vaḳtinde bu 'alāmetler şedīd ve şadāsı çıkmaz olur ve burnı (12) ve eli ve ayağı şişmeye başlar ve tırnakları kör olur ḥareketinden 'āciz olur (13) ve cemī' bedeninde bed rāyiḥa olur ve bedeninde yaramaz yaralar ve çibanlar zuḥūr ider (14) ve ba' zı eṭibbā tecrübe etmişler cüzzām marāzına mübtelā olan adamdan kan alup ba' de (15) kanı şu içine қорлар eger kan şuyıñ üstünde қалursa dem fesāda ve marāz (16) nihāyetine bālīg olmuştur 'ilāc mūmkūn olmaz ve eger şuyıñ dibine inerse 'ilāc (17) mūmkündür ve ba' zılar kanıñ içine tuz қорлар eger erirse kan ḡāyet fāsīd (18) olmuştur 'ilāc

mümkün değildir ve eğer tuz erimezse ‘ilâc mümkündür didiler (19) ve şol cüzẓām ki ‘alâmetlerinden herkes cüzẓām olduğunu bile aña ‘ilâc kâbil (20) değildir el-‘ilâc eğer ‘ilâc kabûl idenden ise evvelâ lâzım olan yaramaz hılt (21) hâşıl idici gıdâlardan şakınalar ve mu‘tedil gıdâlar yiyeler ve müberrid ve murattıb (22) şeylerle mizâcî ta‘dîl ideler meşelâ kızî kulağı ve marul ve lisân-ı şevr şerbetleri (23) ve ağac kavunu ekşisi ve arpa şuyı ve bâdem harîresi gibi şeyler isti‘mâl (24) ideler ve ta‘âmlarına ve şerbetlerine geyik boynuzı koyalar ki bu ‘illete bi’l-hâşşa (25) nâfi‘dir ve şerbetlerden limon şerbeti ve şandal şerbeti ve elma şerbeti içmek

449b

(1) münâsibdir ve bu muğlâb ahlâta naẓc virüp mizâcî ta‘dîl ider şıfatı budur (2) kızî kulağı ve tarâgiyûn birer kabẓa-i laṭife fil dişi ve geyik boynuzı birer dirhem (3) çekirdegi çıkmış kızıl üzüm on altı dirhem meyân köki sekiz dirhem arpa yüz dirhem (4) bunları sekiz yüz dirhem şu ile kaynadup süzeler ve bu maṭbûḥdan benefşe şer- (5) betiyle isti‘mâl ideler ba‘de kan galebesi olursa faşd ideler ve bu müşhili (6) vireler bu şıfatla diyâkatîlikûn dört dirhem âmiḳ ma‘cûnı iki dirhem bunları (7) bir miqdâr lisân-ı şevr çiçeği hamîresiyle karışdırup isti‘mâl ideler yâḥûd (8) sekiz dirhem hıyârşenbe balı ve iki dirhem diyâkatîlikûn ve bir denk râziyâne tohumı (9) bunları karışdırup isti‘mâl ideler ve bu maṭbûḥ nâfi‘dir şıfatı budur sikûryâ (10) köki ve uskûr-ı çenârâ üçer dirhem kızî kulağı ve berrî ve bostânî lisân-ı şevr ve şâh- (11) tere ve altın otı ve zehr-i ḳalbiyye birer miqdâr bûzûr bâdem ve râziyâne tohumı yarımşar (12) dirhem sinâmeki ve kızıl üzüm ve dörder dirhem besfâyic ve eftîmûn ikişer dirhem bunları (13) şu ile kaynadup ve süzüp bu maṭbûḥdan otuz iki dirhemine bir bucuḳ dirhem (14) râvend ve yarım dirhem dârcîn koyup aḥşamdan ısladalar ba‘de süzüp (15) dörder dirhem şâhtere şerbeti ve lisân-ı şevr şerbeti koyup ale’r-rîḳ nûş ideler (16) ve bu şerbet daḥî nâfi‘dir şıfatı budur sikûryâ köki ve râvend ve helcîlbân ya‘ni (17) lâbada köki ve andız sekizer dirhem kızî kulağı ve şâhtere ve ıḳâbiyûzâ ve lisân-ı (18) şevr birer kabẓa zehûr-i ḳalbiyye kabẓa-i laṭife meyân köki ve kıru üzüm altışar dirhem (19) bunları şu ile kaynadup ve süzüp iki yüz dirhem maṭbûḥa besfâyic ve sinâ (20) meki sekiz dirhem eftîmûn beşer dirhem ḥarbaḳ-ı esved dört dirhem râziyâne tohumı (21) ve anîsûn ikişer dirhem ağac kavunu çekirdegi ve dârcîn birer dirhem bunları (22) kaynadup ve süzüp kifâyet miqdârı şeker ile şerbet kıvâmı vireler ve bu (23) şerbetten on altı dirhemden yigirmi dört dirheme dek pilic şuyı ile (24) isti‘mâl ideler ve bu ‘illete münâsib olan devâlar mâ’-i cûbn ve şâhtere (25) ve altın otı ve baldırıḳara ve benefşe ve lisân-ı şevr ve kızî kulağı ve hindibâ

450a

(1) ıskābiyūzā ve sekradīyūn ve ʿırķ-ı sūs ve besfāyic ve sināmeki ve ħarbaķ-ı (2) esved bunlardır maṭbūhlar ve müshiller terkīb ideler ve bu marazda semmīyyeti (3) izāle için istiʿmāl olunan tiryāk ve lisān-ı şevr çiçeği ħamīresi ve gülbeşeker (4) ve geyik boynuzu bunlardır ve bu mürekkeb devā daḥı nāfiʿ dir ve lisān-ı şevr çiçeği (5) ħamīresi ve benefşe ħamīresi ve nilüfer ħamīresi ve gülbeşeker ikişer dirhem altın (6) varağı dört ʿaded tiryāk bir buçuķ dirhem geyik boynuzu bir dirhem bunları (7) kifāyet miķdārı elma şerbetiyle ħarışdırup istiʿmāl ideler ve bu maʿcūn (8) daḥı nāfiʿ dir lisān-ı şevr ħamīresi ve gülbeşeker on ikişer dirhem diyardūn sefūfi (9) ve tiryāk ikişer dirhem bunları elma şerbetiyle ħarışdırup her şabāḥ ʿaleʿr-rīķ cevz (10) miķdārı istiʿmāl ideler baʿde muʿtedil ħamāma gireler ve ħamāmdan çıkdıķdan soñra (11) bu merhemi sürüneler şıfatı budur ʿinebüʿş-şāʿleb ʿuşāresi ve ıskābiyūzā ʿuşāre (12) si ve gül sirkisi sekizer dirhem lābada köki altı dirhem andız ve tarāgiyūn (13) dörder dirhem ħarbaķ-ı esved üç dirhem gül yağı otuz iki dirhem bunları (14) ʿuşāreler maḥv olunca ħaynadalar baʿde içine tereyağı on iki dirhem tiryāk (15) sekiz dirhem muḥriķ ħurşun dörder dirhem mürdeseng ve üstübec ikişer dirhem (16) günlük bir buçuķ dirhem ıştırak ve naṭrūn ikişer şölüş dirhem limon şuyı (17) kifāyet miķdārı bunları zamm idüp merhem ideler ve daḥı eṭibbā bu bābda (18) nice müfred ve mürekkeb devālar zıkr etmişlerdir lākin ihtişārdan ötürü bu miķdār (19) ile iktifā olundu faşlūn fiʿl-ḥabbiʿl-efrenci ħalk buna Frenk (20) zaḥmeti dirler bir yaramaz gizli marazdır sirāyeti vardır ve ālāt-ı ħıdāyı (21) ifsād ider ve kuvvetler zaʿf virir ve andan nice marazlar tevellüd ider bu maraz (22) eṭibbā-i müteķaddimīn kitāblarında yokdur soñradan ḥādiş olan marazlardandır (23) ve bu marazıñ ibtidā zūhūrı tāriḥi hicretiñ toķuz yüz senesinde Frenk (24) vilāyetlerinden İspanyada zūhūr etmişdir āniñçün Frenk ʿilleti didiler (25) ve zūhūrına sebep bu olmuşdur ki ol vakitlerde İspanya kralı

450b

(1) deryādan yeñi dünya didikleri beldeye ʿasker gönderüp yeñi dünyanıñ (2) baʿzı yerlerini zabṭ eylediler ve bu maraz ol diyāra maḥşūş olmağla ahālī- (3) siyle ülfet ve ḥātunlarıyla mücāmaʿat ve şoḥbet iderek kendilere sirāyet (4) idüp ol maraza mübtelā oldılar ve kendi vilāyetlerine vardıklarında biri- (5) birlerinden sirāyet idüp sāʿir şehirlerde daḥı şāyiʿ oldu bu maraz (6) emrāz-ı sāriyedendir ihtilāf etmekle ve bu maraza mübtelā olanıñ libāsını (7) giymekle sirāyet ider ve ekşeriyā cimāʿ etmekle tiz sirāyet ider āniñçün bu maraza (8) marazuʿl-cimāʿ daḥı dirler ve eṭibbādan baʿzılar didiler ki bu maraz baʿzı kevkebiñ (9) nāzır bulunduğı ʿarza ʿarız olur andan ṭāʿūn ve vebā gibi sāʿir kimselere (10) daḥı ʿām olur ve

gāhice babadan ve anadan mīrās olur ma‘lūm ola ki (11) bu maraḏ için maḥṣūṣ ‘alāmet yokdur zīrā ekser maraḏlara ‘arīḏ olan (12) ‘alāmetler bu maraḏa tābī‘ olur ve bu maraḏın cümle-i ‘alāmetlerindendir ki ibtidā (13) bir ḥafīf ḥummā ḡuhūr ider ve cemī‘ bedeninde ağırlık olur ve çok uyur ve gāhice (14) baş ağrısı ‘arīḏ olur ve cemī‘ bedeninde karanlık ve ağrı olur ve ekseriyā (15) ağırları gecelerde ziyāde olur ve ‘alīlīn levni gāh ağır ve gāh karamtık olur (16) ve gözünün etrāfı siyāh olur ve gāhice korkmak ve titizlik ve māliḥulyā i‘rāzı (17) gibi ‘araḏlar ḡuhūr ider ba‘de zekerde ve başda ve burunda yaramaz çibanlar (18) ve yaralar ḡuhūr ider giderek cemī‘-i bedene yayılır ve gāhice bel şovukluğu ‘arīḏ (19) olur ve hem ferci veyā zekeri yaḗarak çıkar ve murdār koḗar ve bu daḡı ma‘lūm ola ki (20) bu maraḏda çıkan çibanların mu‘ayyen şekli yokdur gāhī mercimek gibi bir katı bişreler (21) ḡuhūr ider ve gāhice dirhem gibi yaşı olur gāh gicişmesi olur gāh olmaz (22) ve ekseriyā bişrelerin ortası çukur ve etrāfı yüksek olur ve kimi daḡı ekser (23) başı gibi yumru olur ve gāhice andan yelmeşik ruḡbet çıkar ve gāhice kan çibanı (24) gibi büyük çibanlar çıkar ve gāhice kabarcıḡa felḡamūniye müṣābih şişler peydā (25) olur ve gāhice fercde bişreler peydā olup ve tezeyyūh deşilūp büyümege başlar

451a

(1) ve etrāfı karamtık olur ve gāhī bu maraḏın ibtidāsında kıllar dökülür ve gāhī (2) bu maraḏın āḡarinde dökülür ve gāhice uclarda ve ḡabanlarda çatlaḗlar ḡuhūr ider (3) ve gāhice maṣṣallarda atlamak ve ta‘aḗḗud ḡāşıl olur ve daḡı Frenk (4) eḡibbāsı bu maraḏın dört mertebesi vardır didiler evvelkisi (5) bedeninde bir āfet yoḡ iken kılları dökölmege başlar ikincisi bedeniñ ba‘zı (6) yerlerinde çibanlar ḡuhūr ider ḡuşūşan başda veyā zekerde ḡuhūr ider üçüncisi (7) başda çok çibanlar olup ve deşilūp cerāḡāt aḗar dördüncisi (8) cemī‘-i bedeninde ve maṣṣallarında oñulması müşkil yaralar ḡuhūr idüp (9) kemikleri ifsād ider ve bu maraḏın pek yaramaz olanı ba‘zı yaramaz (10) maraḗlarla ḡuhūr idendir meşelā şar‘a gibi ve māliḥulyā gibi ve ḡummā gibi ve ciger (11) seddeleri gibi ve bu maraḏa keşret-i nevāzil ve öksürük ve seyl ve şadā boḡulması (12) ve ḡamḡamlık ve rāyiḡa ḡuymak ve şaḡırlık ve bel şovukluğu ve şedīd veca‘-i meṣāşıl (13) gibi maraḗlar gibi maraḗlar ‘arīḏ olur ve gāhice bu maraḗ kebediñ mizācı (14) fāsīd ve ḡazmı za‘īf olduğundan istiskāya mü’eddī olur ve gāhice ḡarāret-i (15) ḡarībe keşir ve ḡarīziye za‘īf olduğundan ḡummā-i dıḗḗa mü’eddī olur (16) ve gāhice dimāḡdan şadra ve aḗ cigere ḡiddetli mādde dökölmesinden sel maraḗına (17) mü’eddī olur ve gāhice aḡlāt-ı reddiye keşir olduğundan çok çok ishāl (18) ve ḗay’ ‘arīḏ olur ḡāşılı bu maraḗda çok kimseler helāk olmuşlardır (19) kaçan kim bir belde bu maraḗ çok vāḗi‘ olsa lāyık olan bedeni ḡıfḗ etmektir (20) nitekim vebā vaktinde ḡıfḗ olunduḡı gibi

meşelâ tiryāk-ı kebîr ve meşer ve ḥab-ı ilāhî ve cevāhir (21) ma‘cūnı ve bunların ğayrı vebāya ve fesād hevāya nāfi‘ olan devālardan (22) isti‘ māl ideler bu marazın sebebi bir zehirli yaramaz keyfiyyedirki evvelâ cigere (23) ta‘alluk idüp kebedin mizācını ve ahlātı ifsād idüp ol fesād tedrîci (24) cemî‘ â‘zāya bedene sirāyet ider el-‘ ilācül-küllî bu marazda faşd ile ve ahlāt-ı (25) fāsıdeyi istifrāğla bedeni tenkiye ideler ve beden pāk olduğdan sonra bu maraza

451b

(1) maḥşūş olan devālardan isti‘ māl ideler meşelâ şapārına ve peygamber ağacı (2) ve çöp çini ve şaşafraz gibi ya‘ni bunlardan kaynadup şuyını içeler ve terleyeler (3) ve ba‘zı yerlerde zıbaḳ ḥabbı ve zıbaḳ yağı isti‘ māl iderler hattâ devānın eşeri (4) zāhir olunca ‘alāmeti budur ki ekşeriya diş etleri şişüp ağzında şalya- (5) lar zuhūr ider ve gāhice dahı ishāl zuhūr ider ve peygamber ağacı kaynadmasının (6) tariki budur ki altmış dört dirhem peygamber ağacını ufaḳ doğrayalar ve kırk (7) ratl sıcaḳ şı ile iki gün ısladalar ba‘de şülüşi eksilince kaynadup (8) ve süzüp her gün bu maṭbūḥdan atmış dirhem içüp bir sıcaḳ yerde eyüce (9) terleyince yeteler ve eger ‘aliliñ mizācı ḥār ise bu maṭbūḥa hindibā ve şandal (10) ve nilüfer gibi ta‘dil idici devālar zamm ideler ve eger balgam gālib ise kuru (11) üzüm ve meyān köki koyalar ve eger seddeleri var ise altun otı ve kerefs (12) köki ve koyun otı ve baldırıkara gibi müfettiḥatı mu‘tedile koyalar ve eger ba‘zı (13) maraz dahı ‘arız olursa Re‘yi ṭabīb ile münāsib olan devālar koyalar (14) ve kimyā eṭibbāsı bu mezkūrı qar‘a ve inbik ile taḳtîr iderler ki içmesi āsān (15) olur ve bāki kalan şüflini vāfirce şı ile kaynadup süzüp ve şı yerine (16) andan isti‘ māl ideler ve murād iderler peygamber ağacından ma‘cūn idüp isti‘ māl (17) ideler bunuñ gibi şıfatı budur yüz dirhem peygamber ağacını ince saḥḳ idüp (18) şāhtere şerbetiyle ma‘cūn ideler ve bu ma‘cūndan dört dirhemden sekiz dirheme (19) dek isti‘ māl ideler ve eger murād iderlerse ḥab yapup isti‘ māl ideler ma‘cūn-ı (20) āḥar şıfatı budur peygamber ağacı ve şapārına sekiz dirhem diyārdūn sefūfı (21) on altı dirhem gülbeşeker kırk sekiz dirhem bunları hindibā şerbetiyle ma‘cūn ideler (22) ve şapārına kaynadmasının tariki budur ki yigirmi dirhem şapārınayı ḥurdalayup (23) dört ratl sıcaḳ şıda ısladup ba‘de şülüşi eksilince kaynadalar ve peygamber (24) ağacı ṭabḥı gibi bunu dahı isti‘ māl ideler maṭbūḥ-ı āḥar evvelkiden kavīdir (25) şıfatı budur yigirmi dört dirhem peygamber ağacı on iki ratl şı ile şülüşi

452a

(1) eksilince kaynadup ve süzüp evvelki gibi isti‘ māl ideler ve çöp (2) çini kaynadmasının tariki budur ki yigirmi dört dirhem çöp çiniyi (3) ḥurdalayup dört ratl şı ile bunu dahı evvelki

gibi kaynadup isti' māl (4) ideler ve gāhice yigirmi dört dirhem çöp çinīyi on iki raṭl şu ile ṭabḥ iderler (5) daḥı münāsibdir ve gāhice sekiz dirhem çöp çinīyi on iki raṭl şu ile (6) sūdüs veyā ḥamis bāḳi ḳalınca ṭabḥ iderler ve Frenk eṭibbāsınñ aḳraba dinleri- (7) nde böyle meşhūrdur ve bu minvāl üzere şāşafrāz daḥı ṭabḥ olunur (8) ve terkīb idüp kaynadmasınñ ṭarīḳi budur ki şapārīna sekiz dirhem (9) peygamber ağacı ve çöp çinī on ikişer dirhem bunları altı raṭl şu ile evvelki (10) gibi kaynadalar terkīb-i āḥar şıfatı budur peygamber ağacı elli dirhem ve peygamber ağacı (11) ḳabuḡı ve şapārīna yigirmi dörder dirhem çöp çinī on iki dirhem bunları (12) on iki raṭl şu ile naḳ' idüp ba' de nıṣfı ḳalınca kaynadup ve süzüp (13) evvel ki gibi içüp terleyeler ve bāḳi ḳalan poşasını on iki raṭl şu ile (14) rub' ı eksilince kaynadup ve süzüp şu yerine andan içeler terkīb-i āḥar (15) peygamber ağacı ḳabuḡı otuz iki dirhem şapārīna ve şāşafrāz on altışar (16) dirhem bunları on iki raṭl şu ile şülüş eksilince kaynadup evvelki gibi (17) isti' māl ideler ve daḥı eṭibbādan ba' zılar Nemseli Frenilyūs ṭabīb ve daḥı (18) ve Belmālyūs ṭabīb zıkr olunan maṭbūḥlara yalnız i' timād etmeyüp ba' zı (19) pādzehriyetli ḥablar ve ma' cūnlar ve sefūflar daḥı isti' māl itdirmişlerdir meşelā (20) ma' cūnlardan devā-i seḳradīyūn gibi ki şıfatı budur seḳradīyūn ve anīsūn (21) ve ma' denūz tohumı ve dūḳū ve rāziyāne tohumı ve sīsālīyūs ve sedef ve feslegen (22) ve tüdrü ve ḥardallı ebyāz ve defne tohumı ve ardıc yemişi ve fāvāniyā ve zerāvend (23) ve cenṭiyānā ve müşk- ı ṭarāmşī' ve āsārūn ve fū dörder dirhem ca' de ve fūtenc (24) ve ferāsiyūn ve şa' ter ve nemmām ve heyūfarīḳūn ve ḳaṇṭariyūn-ı şaḡir ve ḳarabaş (25) ve kemāfītūs ve kimāderyūs ve sūnbūl on altışar dirhem cevz-i bevvā ve ḳaranfil

452b

(1) ve fūlfūl ve za' ferān birer dirhem ve birer şülüş dirhem dārcīn ve mürre ve cünd-i (2) bīdester ve ıṣṭırak yigirmi dörder dirhem bu eczāları saḥḳ idüp (3) kifāyet miḳdārı köpüḡi alınmış ' asel ile ma' cūn ideler ve bu muḳaṭṭar (4) mā'-i fadzehri Frenilyūs ṭabībñ terkīblerindendir şıfatı budur sālūyā (5) ve na' nā ve merzencūş ve sedef ve zūfā ve şa' ter ve petūnīḳa birer ḳabza bunları (6) ḳardesenṭū şuyının içinde birkaç gün ıṣladup ba' de ḳar' a ve inbīḳ (7) ile taḳṭir ideler yāḥūd bāṭn-ı ferse on beş gün ḳoyup ba' de süzüp (8) yigirmi dört dirhemini limon şerbetiyle veyā benefşe şerbetiyle ezüp (9) içeler ve bu sefūf daḥı Belmāryūs ṭabībñ muḥṭarīdır fil dişi (10) ve geyik boynuzı ve inci ve ṭurmentilā ve petūnīḳa ve zerenbād ve ḳaṭır (11) ḳuyrığı çiçeḡi yarımşar dirhem ' ūd ve şandal ve geyik yüreginde (12) olan kemik birer şülüş dirhem rāziyāne tohumı ve ḳişnic birer dirhem na' nā ḳurusı (13) ve siñirli yapraḡı ve ra' yū'l-ḥamām ve ṭarāḡiyūn ikişer şülüş dirhem bu eczā- (14) ları saḥḳ idüp üç edviye miḳdārı gül şekeriyile sefūf ideler (15) ve bu sefūfdan mu' arriḳ maṭbūḥlardan

muḳaddem iki ḳaşıḳ isti' māl ideler (16) ve murād iderlerse ma' cūn idüp öyle isti' māl ideler ve bu tiryāk (17) şuyı daḥı Rontelitiyūs ṭabībīñdir şıfatı budur ḥālīş tiryāk yüz dirhem (18) ḳuzı ḳulaḡı yapraḡı üç ḳabza papadya ve nemām ve gülnār ve kārdu- (19) nebāvītī on altışar dirhem bunları aḳ şarābla ḳarışdırup (20) ba' de ḳar'a ve inbīḳ ile taḳṭir ideler ve bu muḳaṭṭardan her şabāḥ (21) on altışar dirhemini lisān-ı şevr şuyıyla ḳarışdırup nūş ideler ve (22) eṭibbānīñ pādzehriyetli ' add etdikleri devālar ḳöp çinī ve şāşafraz (23) ve şapārīna ve cimşir ağacı ve ardıc ağacı ve daḡ servisi ağacı (24) ve 'ūd bunlardır peygamber ağacı bu cümleden iḥrāc etmişlerdir ammā zībaḳ (25) ile ' ilāc olundukda zībaḳı gāḥ dāḥilden içmekle ve gāḥ ḥāricden

453a

(1) sürünmekle ve buḡūr etmekle isti' māl ideler ve bedeni tenḳiye ve mizācī ta' dīl (2) etdikden soñra bu merhemi ṭilā ideler şıfatı budur zībaḳ ve papadya yaḡı (3) ve defne toḡumu yaḡı on altışar dirhem terementi ve günlük ve maşṭakī sekizer (4) dirhem ıştırak dört dirhem ḥınzır yaḡı yigirmi dört dirhem bunları (5) merhem ideler ve bu merhemden eşeri zāhir olunca üç def'a sürüneler (6) ve şovuk havā doḡunmadan ve şovuk şı içmeden şaḳınalar merhem-i āḡar (7) zībaḳ yigirmi dört dirhem zeyt yaḡı otuz iki dirhem günlük (8) ve maşṭakī ve sebkīneç sekiz dirhem diyālītā merhemi ve defne yaḡı on (9) ikişer dirhem bunları kifāyet miḳdārı bal mūmıyla merhem ideler ve bu merhemden (10) ḳoltuḡlarına ve dizleri altına ve ṭabanları altına ve arḳada tesbīc (11) kemiklerine süreler ve ' alīli bir sıcak yerde oturdalar tā ki devā- (12) nīñ eşeri zāhir ola ve eşerinden zāhir olan ' arzlarına münāsib (13) şeylerle tedārik göreler meşelā aḡızdan şalya zuḡūr iderse ba' zı ḳābız (14) ve muḡallil devālar ile aḡza ḡarḡara ideler ve aḡızda altın ṭutalar ki (15) zībaḳ te' şirinden diş etlerini fesāddan ḥıfz eyleye ve ishāli şedīd (16) ' arız olursa münāsib ḡuḳneler ideler ve daḥı vācib olan devā- (17) nīñ eşeri zāhir olduğdan soñra bedeni diş otı ve kemāfītūs (18) ve ḳarabaş ve şa' ter ṭabḥı ile ḡasl ideler ve lāyık olan bu ' ilācları (19) mu' tedil faşılarda ve mizācī ḳavī kimselerde ideler ve zībaḳıñ zararını (20) def' içün muḳaddem zıkr itdigimiz padzehirli ma' cūnlardan ve şulardan (21) isti' māl ideler ammā bu marāzda isti' māl olunan buḡūrılar bunlardır (22) şıfatı budur zincifre yigirmi dört dirhem mürr-i şāfi ve günlük (23) ve maşṭakī sekizer dirhem şabr ve ıştırak ve ' aselbend dörder dirhem bunları (24) müteḡayyir gibi ḳurşlar idüp tütsi vireler buḡūr-ı āḡar şıfatı budur (25) zincifre ve selmen ve lāden sekizer dirhem cevz-i bevvā ve defne toḡumu ve ardıc toḡumu

453b

(1) üçer dirhem günlük ve dārcīn ikişer dirhem merzencūş ve zāc bir bucuğ dirhem (2) bunları terementi ile yoğurup kūrşlar ideler ve bir sıcak yerde tütüsi (3) vireler ve tütüsi verildikde gözünü ve kulağını tütünden hıfz ideler ve bu (4) tütüsiyi eşeri zāhir olunca tekrār ideler ve gāhice zībağdan arpa unı (5) ve rāvend ve günlük ile hāblar ideler ve ‘alīle bu hāblardan yedireler şol miqdār ki (6) yedigi hāblarda altı hābbe zībağ ola ki hattā eşeri zāhir ola ve dā’imā gīdāsı (7) kıızıl üzüm ile etmek ola ve za’f vaktinde pilic şuyı ve pilic çorbası ve keklik (8) eti tenāvül ideler ve Frenk ‘illetinden bedende ve mafşallarda ‘arız olan teka’üd ki (9) gūmā ta’bīr iderler anlara bu merhemden süreler şıfatı budur çadır uşağı ve cāvşır (10) on altışar dirhem bunları şarāb rūhıyla hāll ideler ba’de tavuğ yağı ve kaz yağı (11) on ikişer dirhem şıgır iligi sekiz dirhem lāden ve ıştırak ikişer dirhem sūrincān (12) ve irsā üçer dirhem zībağ altı dirhem zincifre bir dirhem bunları kifayet miqdārı (13) zībağ yağı ve terementi ve bal mūmıyla merhem ideler ve bu şü dahı bedende ve ağızda olan (14) bişreler tılā ideler şıfatı budur selmen ve şab sekizer dirhem bunları mermer üzerinde (15) saḥḥ ideler ba’de yigirmi dört dirhem limon şuyı ve yüz elli dirhem siñirli yaprağı (16) şuyı ve yetmiş iki dirhem gül şuyı koyup ḥamām māriyede beş bölükde bir bölüğü eksilince (17) kaynadup hıfz ideler ve ḥācet vaktinde tılā ideler mā’-i aḥḥar selmen ve şab (18) ikişer dirhem siñirli yaprağı şuyı ve gül şuyı yüz dirhem bunları nişfi (19) kalınca kaynadup on beş günden soñra murād eyledikleri yere süreler (20) Davūd-ı Anṭākī dir ki kaçan bişreler kūrusa fındık küli ve üstübec ve şabr (21) bunları limon şuyı ile hāll idüp ve bir miqdār zencār koyup tılā ideler (22) ve bu hāb dahı Frenk ‘illetinde olan mefāşıl ağırlarına ve ne’qadına nāfi’ ve mücerrebdır (23) şıfatı rāvend ve gārīkūn ikişer dirhem şabr sekiz dirhem maḥtūl ve gülāb ile (24) mağsū-ı zībağ üç dirhem mürr ve maştakī birer dirhem dārcīn ve ‘anber birer şülüş (25) bu eczāları saḥḥ idüp terementi ile yoğurup her bir dirhemi sekiz hābb

454a

(1) olmak üzere hāblar ideler ve ibtidālarında şülüş dirhem miqdārı isti’ māl (2) idüp ba’de yarımşar dirhem isti’ māl ideler ve bu hāb-ı devletmend ve nāzik (3) mizāclar için ‘amel olunursa bir dirhem altın berādesi veyā altın (4) varağı zamm ideler bu hāb rāvend ile gārīkūn vaż’ olunmaḥ bedende bākī (5) kalan aḥlātı tenḳiye içündür ba’zılar maḥmūde ve şaḥm-ı ḥanḫal qorlar lākin bunlarda (6) cezb ve tecfif ziyāde olduğundan münāsib degildir ḥuşuşan ma’lūmdur ki (7) bu mişilli hāblar faşd ile ve ishāl ile tenḳiye etdikden soñra isti’ māl olunur (8) pes ba’de’t-tenḳiye maḥmūde ve ḥanḫal gibi ḳavī müshillere ḥācet kalmaz ve kaçan kim (9) beden bi’l-küllīye mādleden pāk olup müshile ḥācet kalmazsa hāb-

ı zıbağ bu şıfatla (10) ‘amel oluna şıfatı hab-ı zıbağ lāden ve hey heyyū kıstidūs birer dirhem şabr sekiz dirhem (11) ‘anber ve misk birer şülüş dirhem şarābla mağsūl zıbağ iki dirhem bunları (12) gül-i mükereeri ile yoğurup hablar ideler ve her şabāh şülüş dirhem miqdārı isti‘ māl (13) ideler ve eşeriniñ zuhūri ağızda bişreler ve bed rāyiha olmaqdır veyā ishāl ‘arız (14) olmaqdır ve bu maṭbūh dağı eski Frenk ‘illette ve mefāşıl ağırlarına ve ta‘ aḳḳuduna (15) nāfi‘ dir peygamber ağacı yüz dirhem andız ve ‘aselbend ve aḳ şandal ve kırmızı şandal (16) ve sarı şandal ve sināmeki on altışar dirhem sūrincān sekiz dirhem şahm-ı hanḳal (17) üç dirhem bunları ‘ādet üzere sıcak şū ile ısladup ba‘ de ḳaynadup (18) ve süzüp kuvvete göre isti‘ māl ideler ve gāhice ‘asel ile şerbet ideler (19) ve dilerler ise bir miqdār dārcin şuyı koyalar ki rāyihası ṭayyib ola (20) ve bu maṭbūh dağı Frenk ‘illetini serī‘ an izāle idüp fuḳlātı reddiyei (21) iḥrāc ve yaraları tecfif etmede mücerredir şıfatı peygamber ağacı ve sināmeki (22) yüz dirhem peygamber ağacı ḳabuğı yigirmi dört dirhem gāriḳūn sekiz dirhem (23) şabr yigirmi beş dirhem bunları altışar raṭl pelin şuyı ve lisān-ı sevr şuyı (24) ile mu‘ tedil ateşde rub‘ ı eksilince ḳaynadup ve süzüp ellışer dirhem (25) miqdārı bu maṭbūhdan içeler fā’idesi tiz zāhir olur ve avuclarda

454b

(1) ve ayaklarda olan çatlaḳlara bu devāyı süreler şıfatı selmen üç dirhem (2) şeb bir dirhem bunları yumurta aḳıyla ḥall idüp çatlaḳlara süreler (3) serī‘ ān izāle ider ve bu ḥab Rinūdyū ṭabibiñ muḥtārīdır limon şuyı (4) ile maktūl ve sālūyā şuyıyla ḡasl olunmuş zıbağ altı dirhem şabr beş (5) dirhem rāvend üç dirhem maḥmūde iki dirhem gāriḳūn bir dirhem dārcin (6) ve sarı şandal ve ıştırak ve besbāse ve şapārīna ve şāşafraz ve misk (7) yarımşar dirhem bunları peygamber ağacı şerbetiyle yoğurup ve cüz’i terementi (8) yağı koyup hablar ideler ve bu ḥabdan mizāca ve kuvvete göre şülüş dirhemden (9) yarım dirheme dek isti‘ māl ideler ve bu buḥūr dağı eski ve yaramaz yara- (10) ları ḳurudur ḡāyet nāfi‘ dir zincifre sekiz dirhem ıştırak ve cevz-i bevvā (11) üçer dirhem ‘aselbend dört dirhem bunları ince saḥḳ idüp terementi (12) ile yoğurup ḳurşlar ideler ve her bir ḳurş iki dirhem miqdārı ola bir dānesi (13) tütisi vireler terledüp yaralarını ḳurudur ve eger bu terkibe ḡünlük (14) ve mürr-i şāfi ve cāvşir zamm iderlerse şulu yaraları ḳurutmada (15) ḡāyet nāfi‘ dir ve boğazda ve burunda olan yaralar için buḥūr- (16) larına zerniḥ zamm ideler kezālik merḳaşişā zamm etmek bāṭında olan (17) yaraları ḳurutmada ḡāyet nāfi‘ dir ve Merḳādos ṭabibiñ şapārīna (18) sefūfi dağı nāfi‘ dir şıfatı budur şapārīna yigirmi dört dirhem sināmeki (19) on altı dirhem bunları sefūf idüp bir bucuḳ dirhemini mā’-i cūbn (20) ile isti‘ māl ideler ve bu sefūf dağı mücerredir şapārīna yigirmi dört (21) dirhem sināmeki on altı dirhem eftimūn on iki dirhem dārcin ve

zencebîl (22) ve anîsûn birer dirhem şeker sekiz dirhem maḥmûde iki dirhem bunları sefûf (23) idüp ikişer dirhem miḳdârı ılıcaḳ aḳ şarâbla isti‘ māl ideler maraḳ-ı (24) isḳorbût bu maraḳ daḫı yeni zuhûr iden maraḳlardandır eṭibbâ-i (25) islâmiyyûn kitâblarında yoḳdur bu maraḳ Frenk eṭibbâsı kitâblarında

455a

(1) yazdılar ve didiler ki bu maraḳ sevdâvidir bunun mebd-i ve sebebi (2) sâbıkı māsārîkâ tamarlarında sedde olmaḳdır bu bir sū‘u‘l-kınyedir ki (3) zehirli ḫılt-ı sevdâvîniñ cemî‘-i bedene yayılmasından ḫâşıl olur ‘ alâmeti (4) gögsi ve nefesi ṭar olur ve bedeniñ levni ḳaraya mâ‘il olur ve baldırlarında (5) yaramaz ve oñulmaz yara olur ve diş etleri fâsid ve müte‘ affin olur (6) ve bu maraḳ ekseriyâ Flemenk ve Nemçe ve Yemen ve Hicâz semtlerinde çok olur ve (7) eṭibbâ bu maraḳda ihtilâf eylediler ba‘ zılar didiler ki bu maraḳ soñradan (8) ḫâdis olmaḳdır müteḳaddiminden bir kimesne zıkr eylemedi didiler ve ba‘ zılar (9) bu maraḳ kadîmdir ve müteḳaddimîniñ kitâblarında mezkûrdur lâkin ṭalaḳ (10) maraḳına ilḫâḳ idüp anı maḫşûş bâb idüp maḫşûş ‘ ilâclar (11) beyân eylemediler nitekim Şeyḫü’r-Re‘îs İbn-i Sînâ ḳânûnda ṭalaḳ maraḳında gâhice (12) ṭalaḳıñ şalâbetinden dil ḳara olur ve dem-i ḡalîz ve şaḳîl olup esfele (13) inmesinden baldırlarda çibanlar olur ve yaramaz buḫârîñ yukarı çıḳma- (14) sindan diş etleri yitüp ve dişler fâsid olur dedigi bu maraḳa (15) işâretidir didiler Senârtûs ṭabîb der ki şeyḫîñ böyle zıkr eylemesi (16) bu maraḳıñ ‘ aynıdır lâkin şol ḳadar var ki bu ‘ arzları şalâbet-i ṭihâlden (17) ‘ add idüp ve ‘ ilâcları bir olduğundan bunu müstaḳillân bâb etmemişdir (18) ve‘l-ḫâşıl bu maraḳıñ sebebi zehirli ve yaramaz ḫılt-ı sevdâvidir ki (19) zıkr olunan şehirleriñ ve naḫiyeleriñ aḫâlîsiniñ bedenlerinde tevellüd (20) ider zîrâ anlarıñ dâ‘imâ isti‘ māl itdikleri meşelâ başdırma ve zeytûn (21) ve şıḡır eti ve eski peynir ve mercimek ve ḳurı etmek gibi sevdâ arturıcı (22) ḡidâlar olup ve ol nâhiyeleriñ âb u hevâsı daḫı bu maraḳıñ (23) ḫudûşuna müsâ‘id olduğundan bu maraḳ ḫâşıl olur ve gâhice ziyâde (24) ḡamdan ve çok uyḡusuzluḳdan ve uzak yollara gitmeden vesâ‘ir â‘zânîñ (25) ḫuşûşan ṭihâliñ mizâcını ifsâd idüp sevdâ arturıcı sebeplerden

455b

(1) daḫı olur ve bu maraḳ ba‘ zı senelerde vâḳi‘ olup şalgın ḫastalıkları (2) gibi ekser ḫalka ‘ âriz olur ve gâhice anadan ve babadan mîrâş olur ve bu maraḳ (3) Frenk maraḳı gibi ülfet ve şoḫbet etmekle ulaşır cüzẓâma yaḳîn bir maraḳdır (4) ‘ alâmeti baldırlarında yara olur ve diş etleri yitüp ve diş etleri çürür (5) ve bedeniniñ ve beşeresiniñ levni ḳaraya mâ‘il olur ve ṭalaḳı şişer ve ḫamâsî (6) olup nevbeti maḫfûz olmaz ya‘ ni gâḫ ḡün aşurı ve gâḫ iki ḡünde bir gelür (7) ve ibtidâ zuhûrunda ‘ alâmeti bedeni ağır olur ve baldırlarınıñ levni müteḡayyir

olur (8) ve göğüsde ağır olur ve hem nefesi tır olur ve dişlerini dibi gicişür (9) ve diş etleri bitüp ba' de giderek şadāsı tutulur ve göbek burusu (10) 'arız olur ve baldırlarında kırmızı karaya mā'il çıbanlar olur ve andan (11) cerāhāt akar ve gāhice cemī' -i bedenine yayılır ve marīz arıklar ve hummāsının nevbeti (12) gāh gıbb gibi gün aşırı ve gāh rī' gibi üç günde bir ve gāhī hams gibi (13) beş günde bir gelir ve gāhice şedīd ishāl ve sech 'arız olur ve gāhice (14) şar' a ve teşebbüh ve felc ve nisyān ve gāşy ve zātū'l-cenb ve veca' -i mefāşıl 'arız olur (15) ve gāhice kangırinā ve cemre 'arız olur ve gāhice istiskāya mü'eddī olur ve bu (16) maražın ibtidāda 'ilācı gücdür ve āharinde mühlikdir 'ilāc olmaz eger 'ilāc (17) kabūl idenden ise hılt-ı sevdāviye nazc verüp seddeleri içeler ve fāsīd (18) hıltlardan bedeni faşd ile ve ishāl ile pāk ideler ve kan almada şol kol (19) ile bāselikden veyā üseyliminden alalar eger hayz kanının veyā bāsur kanının ihtibāsı (20) var ise şakından faşd ideler ve münāsib olan mütezecilerden uşūl-i müfettihe gibi (21) ve pādzehriyetli devālardan meşelā uskūr-ı çenārā ve andız ve hindibā köki ve besfāyic (22) ve cenṭiyānā ve rāvend-i rūmī ve zerāvend ve aṭa şoganı ve kebere köki kabuğı ve kimā (23) deryūs ve kemāfiṭūs ve keşūs ve koyun otı ve şāhtere ve hemīl ve kaṭır kıyırığı (24) çiçegi ve ardıc tohumı gibi devālar vireler ve bu muğlāb daḥı ahlāt-ı sevdā- (25) vīyeye nazc verüp ṭalak seddelerini açar şıfatı budur hindibā köki ve rāziyāne

456a

(1) köki ve besfāyic ve kıızıl üzüm sekiz dirhem ılıgın ağacı kabuğı ve kebere (2) kökünü kabuğı dörder dirhem yaban teresi ve şāhtere birer kabza zūfā ve baldırı (3) kara ve altun otı yarımşar kabza bunları resm üzere kaynadup ve süzüp (4) bir miqdār şeker ile beş def' a da içeler ve mādde nazc bulduktan sonra (5) āmiḳ ma' cūnı veyā sināmeki ma' cūnı vireler yāḥūd bu müşhili vireler şıfatı (6) budur sināmeki dört dirhem eftīmūn ve besfāyic üçer dirhem lisān-ı şevr (7) çiçegi iki dirhem bunları kaynadup ve süzüp içine bir bucuḳ dirhem (8) āmiḳ ma' cūnı ve yarım dirhem diyāfenikūn ve dört dirhem Frengi kudret (9) helvāsı koyup içeler müşhil-i āḥar şıfatı budur çalāpā ve kırīmūṭarṭarū (10) birer dirhem ḥardal tohumı ve tere tohumı birer südüs dirhem bunları sikencibīn (11) ile ḥab ideler mecmū' ı bir şerbetdir ve bu sefūf daḥı bu ' illette (12) gāyet fā'idesi 'aẓīmdir sināmeki on iki dirhem kırīmūṭarṭarū altı (13) dirhem dārcīn üç dirhem karanfil ve ḥavlincān yarımşar dirhem maḥmūde (14) bir dirhem bunları sefūf idüp iki dirhemden üç dirheme dek mā' -i cūbn (15) ile isti' māl ideler ve eger balgam olursa bu sefūfi nāfi' dir sināmeki (16) ve gārīkūn ve za' ferān ve eftīmūn her birinden berāber sefūf idüp (17) bir dirhemden iki dirheme dek isti' māl ideler ve bu maṭbūḥ daḥı nāfi' dir (18) sināmeki sekiz dirhem mecuḳān ve besfāyic

altışar dirhem lisān-ı şevr çiçeği (19) kabza-ı laṭīfe dārcīn yarım dirhem rāziyāne tohumu bir dirhem meyān köki (20) bir bucuḡ dirhem bunları iki yüz dirhem sıcak şı ile yigirmi dört sâ' at (21) ısladalar ba' de ḡaynadup ve süzüp içine otuz iki dirhem şeker (22) ve yigirmi dört dirhem Frengi ḡudret ḡelvēsı ḡoyup on altı dirhemden (23) yigirmi dört dirheme dek isti' māl ideler ve ḡāḡice her bir şerbetine bir dirhem (24) ḡırīmūṭarṭarū ve iki ḡabbe maḡmūde ḡoyalar ishālī ḡavī olur ve tamām-ı (25) tenḡiyeden şoḡra bu devāları isti' māl eyleyeler ḡāṣṣiyetiyle fā'ide ider

456b

(1) meṣelā birrī ve bostāni ḡardal ve berrī ve bostāni tāze tere ve yaban turbı ve māmīrān (2) ve ilan yaṣdıḡı ve ḡaya ḡoruḡı gibi bu devālardan ḡerek cümlesinden (3) ve ḡerek ba' zısını ḡaynadup veyāḡūd taḡṭīr idüp içmek bi'l-ḡāṣṣa nāfi' dir (4) kezālik müfettiḡātdan altun otı ve ḡoyun otı ve baldırıḡara ve andız ve kebere (5) köki bunları ḡaynadup içmek daḡı nāfi' dir ve eḡer ḡarāreti olursa hindibā (6) ve ḡuzı ḡulaḡı ve limon şuyı ve ağac ḡavunı ekṣisi şuyı ve rūḡ-ı zāc ve kibrīt (7) şuyı vireler ve pelīn ve keṣūs ve şevketü'l-mübāreke bunları daḡı ḡaynadup (8) içmeniñ nef' ī müşterekdir ve bu maṭbūḡ ḡāyet mücerrebdir ḡardal yapraḡı ve ḡuzı (9) ḡulaḡı birer kabza bunları sekkiz raṭl mā'-i cūbn ile niṣfı ḡalınca ḡaynadup (10) ve süzüp her şabāḡ ellişer dirhem miḡdārı içmeye müdāvet ideler maṭbūḡ-ı (11) āḡar şıfatı budur besḡāyic ve hindibā sekizer dirhem rāvend ve yaban turbı (12) dörder dirhem ilan yaṣdıḡı iki dirhem tere yapraḡı ve şāhtere ve pelīn (13) birer kabza bunı daḡı evvelki gibi mā'-i cūbn ile ḡaynadup müdāvet ideler ve bu (14) seḡūf ḡāyet mücerrebdir ḡardal tohumı dört dirhem dārcīn ve besbāse ve ḡaranfīl (15) birer dirhem bunları seḡūf idüp her şabāḡ bir miḡdār isti' māl ideler seḡūf-ı (16) āḡar kebābe ve besbāse ve ḡāḡule yarımşar dirhem şı teresi tohumı dört dirhem (17) za' ferān iki dirhem bunları seḡūf idüp şabāḡ ve mesā birer dirhem isti' māl (18) ideler ve mürekkebātdan diyārdūn diyāsentū ve kebere ḡurşı ve cevāriş-ı şandalīn (19) isti' māl etmek münāsibdir ḡuşuşan ḡelik ma' cūnı ḡāyet ensebdir ba' de terledici (20) devālar vireler meṣelā āntimon mu' arıḡ gibi ve şapārīna ve peyḡamber ağacı ve ḡöp ḡīnī (21) ṭabḡı gibi ve mūrver yemişi rubbı ve tiryāk ve meşer gibi ve ṭarāḡiyūn ki Frenkler penpenlā dirler (22) andan bir dirhem isti' māl etmek mücerrebdir ve bu mürekkeb devā daḡı mücerrebātdandır (23) cenṭiyānā ve dārcīn ve mūr-i şāfi ve şülüş dirhem āsārūn yarım dirhem fūlfūl (24) ve zencebīl birer südüs dirhem za' ferān üç ḡabbe bunları seḡūf ideler mecmū' ı (25) iki şerbetdir bu seḡūfdan münāsib şularla ḡamāmda faṣlūn fī pelikā bu bir şadır ki

457a

(1) kıllara ‘arız olur hükemā-i müteḳaddimīn bu marāzı kitāblarında beyān eylemediler (2) yeñi zuhūr iden marāzlardandır bu marāz ibtidā Rus vilāyetlerinde (3) zuhūr etmişdir bir zehirli yaramaz marāzdır ‘ilācı ḡāyet gücdür sebebi (4) hażm şalışıñ fażlasından ḡāşıl bir yelmeşik hılttır ki dem-i muḡteliṭ (5) olduğda ṭabī‘ at anı kılların bitdigi yerlerden def‘ ider İboḡrāt dir ki ā‘ zā (6) kendüye müṣābih olan ḡıdā ile ḡıdālanur ve eger ḡıdā idecegi şeyde kendüye müṣābih (7) olmaḡa şālih olmayanı olursa ṭabī‘ at eti ḡalīz olduğundan def‘ ine ḡādir (8) olmayup müctemi‘ olduğda ḡanḡı ‘uzuvda cem‘ olursa andan evvel ‘uzuvda marāz (9) tevellüd ider nitekim ḡıdānıñ ḡalīzinden ve ṭortusından mafşallarda ta‘aḡḡud ḡāşıl (10) olduğı gibi belki ḡāhice andan mefāşılta ṭaş tevellüd ider ve ma‘lumdır ki (11) ḡıl necār-ı düḡāniden ḡāşıl olur lākin cüz‘i dem-i muḡteliṭ olur ve ḡaçan necār-ı (12) düḡāni ḡıl olmaḡa şālih olmasa öylece bāḡi ḡalur ve mesāmātta olan (13) yelmeşik hılt daḡı aña muḡteliṭ olduğda kılların içine nüfūz idüp bu marāz (14) ḡāşıl olur ve bu marāz cüzṡām gibi anadan ve babadan mirāş olur ḡattā ba‘zılar (15) didiler ki bu marāz insāna maḡşūş degildir belki feresde ve sā‘ir ḡayvānātta (16) daḡı olur ve bunun ‘alāmetlerinden pek zāhir olanı saçları büküm büküm (17) olup ve ḡalīz olur ve örülmüş ip gibi dolaşık olur ve kemikleri egilür (18) ve mafşalları yerinden çıkar ve ḡāhice saçı ve şaḡalı uzatur ḡattā ayaklarına (19) dek iner ve eger kılları keseler andan şulu ḡan aḡar ve ol ḡan ölünceye dek (20) aḡar diñmez ve ḡaçan mādde çok olup bedene sirāyet eylese andan nice marāzlar ḡādiş (21) olur ve eger mafşallara dökülirse veca‘-i mefāşıl ḡāşıl olur ve eger başa (22) varırsa başda şiş olur ve elleri ve ayakları şişer ve eger siñirlere dökülür (23) ise felc veyā laḡleve veyā teşebbūḡ ḡāşıl olur ve eger ṭamarlarda bāḡi ḡalursa (24) andan ciḡer marāzları ve ṭalaḡ ‘illetleri ve sū‘u’l-ḡınye ve işḡorbūt didikleri (25) marāz ḡāşıl olur ve eger ṭabī‘ at ḡuvvette ise māddeyi zāhir-i i bedene def‘ idüp

457b

(1) bedende yaramaz çibanlar ve kehle ḡāşıl olur ve bu marāzın eshel olanı kılları (2) tecāvüz etmeyenidir eger kılları tecāvüz iderse emir müşkil olup helāka mü‘eddī (3) olur ve bu marāz mümted olduğda ṭırnaḡlar uzatur ve ḡara olur ve egilür (4) keçi boynuzı gibi olur Senārṭūs dir ki ekşeriya bu marāz Ursu- (5) la vilāyetlerinde olur sebebi bir yaramaz mādde dir ki ṭabī‘ at anı kıllara def‘ (6) ider ve ḡāhice māddeniñ ba‘zısını ṭırnaḡlara def‘ idüp uzatur ve ḡara (7) olup keçiniñ boynuzı gibi egri olur ve böyle olması zarar vermez madem (8) ki saçlarını ve ṭırnaḡlarını kesmeyeler zira bunlar kesildikde ölünceye dek (9) ḡan aḡar diñmez ya‘ni böyle olduğda mevt ḡarīb olur bu marāz bir ḡorḡunc (10) yaramaz marāzdır faḡir dirim

ki benim katımda rāciḥ olan bu marazıñ sebebi demiñ (11) fesādıdır ve rakīk ve ğalīz olmada muḥtelif ḥılṭlar ile muḥtelif olmaqdır ve hem (12) ol ḥılṭda duḥāniyet ve dūsümet çok olmaqdır ve Şeyḥu'r-Re'is İbn-i Sīnānıñ (13) ihtibās-ı ḥayz bābında zıkr idildiği bizim zāhib olduğımız kavli te'yid ider zīrā (14) şeyḥ ihtibās-ı ḥayzıñ 'arzlarını beyān eyledikten soñra demişdir ki ḥayzları (15) muḥtebes olan ya'ni ḥayzdan kesilen ḥātunlarıñ eğer ḥılḳatları kavī olup (16) muḥtebes olan faẓlanıñ isti' māline kuvvetleri kādır olursa anları erkege (17) müşābih kılp kılları çok olur ve şakallar bitmege başlar ve şadāları yoğun olur (18) fakīr dirim ki kıllarıñ çok olması muḥtebes olan demiñ duḥāniyeti çok (19) olduğındandır pes bu zıkr itdigimize göre ğāḥice bu maraz ḥayz kanınıñ (20) veyā bāsūr kanınıñ ihtibāsından olur ve kanıñ fesādiyeti icāb iden sebebler (21) den ve bedeniñ ve ṭamarlarıñ imtilāsından daḥı olur el-'ilāc bu marazıñ 'ilācında (22) ibtidā ḥuḳne-i leyyine ideler meşelā ḥaṭmī köki ve besfāyic ve yapışkan ve yir feslegeni ve deve (23) dikenini ve ḳaṇṭariyūn-ı şaġir ve papadya ve mūrver yaprağı ve ṭoraḳ otı ve boy toḥumu (24) ve ketān toḥumu ve kimmūn bunlarıñ her birinden birer miḳdār alup şuyla ḳaynadup ve süzüp (25) 'aliliñ kuvvetine göre ma' cūn-ı mübārek ve devā-ı kırtım ḳoyup ihtikān ideler ve naẓc

458a

(1) bulduḳdan soñra müşhilātdan ğārīḳūn ve besfāyic ve ḳurṭum ve sināmeki (2) ve ḳırīmūṭarṭarū ve şāhtere vireler ve daḥı müşhil maṭbūḥlara hindibā ve kimā (3) deryūs ve kemāfiṭūs ve altun otı ve kebere kökiniñ ḳabuğı ve ağac ḳavunu (4) ḳabuğı ve ḳuru üzüm ḳoyalar ve bu maṭbūḥ bu maraza ve sikorbūṭ didikleri (5) ' illete ğāyet nāfi' dir şıfatı budur lisān-ı şevr ve ḥardal yaprağı on ikişer (6) dirhem petūnīka dört dirhem bunları şu ile ḳaynadup ve süzüp (7) şeker ile şerbet ideler ve yarım dirhem ḳırīmūṭarṭarū ḳoyup nūş ideler (8) ve ardıc şuyı içmek veyā ardıc rubbı veyā ardıc yemişi isti' māl etmek ğāyet (9) nāfi' dir kezālik cenṭiyānā rubbı ve ḳırīmūṭarṭarū ve kebere ḳurşı isti' māli daḥı (10) nāfi' dir ve bu sefūf ğāyet nāfi' dir ba' zılar bu marazıñ nādzehridir (11) didiler şıfatı irsā ve dārcin bir dirhem vec ve ḥardal toḥumu ve şu teresi (12) toḥumu ve za' ferān birer şülüş dirhem ḳırīmūṭarṭarū ve iki dirhem sefūf idüp (13) isti' māl ideler ve ma' cūnlardan ḳırmızı ma' cūnı ve diyāsentū ma' cūnı ve lisān-ı şevr (14) çiçeği ḥamīresi ve şarābı isti' māl ideler ve daḥı bu maraz vāḳi' olan (15) nāhiyeleriñ ahālisi bu maraza yaban ṭurbı ve deve dikenini ve şu teresi (16) ve yaban teresi ve ḥardal isti' māl iderler ve dirler ki bu devālar bu maraza bi'l-ḥāşşa (17) nāfi' dir kezālik yaban kirpisi etini yemek daḥı bi'l-ḥāşşa nāfi' dir ve'l-ḥāşıl (18) bu marazıñ 'ilācı isḳorbūṭ 'ilācı gibidir ve aña beñzer marazlarıñ 'ilācı (19) gibidir ki her biri bāblarında zıkr olunmuşdur faşlūn bu faşl ḳarḫalar ya'ni (20) yaralar beyānındadır ḳarḫa

deyü bir ‘üzuvuñ qarḥa ḥāşıl idici mādleden (21) teferrük ittişāline dirler sebebi ya dāḥildendir veyā ḥāricdendir ammā dāḥilden (22) olan ḥiddetli māddeniñ ‘üzuva dökülmesidir yāḥūd bir çıbanıñ yāḥūd (23) bir şişin deşilmesidir ammā ḥāricden olan bıçaq yarasından (24) veyā ateş yakmasından veyā issi şu veyā issi yağ dökülmesinden olur ve bu (25) yaranıñ miqdārı muhtelif olur ba‘ zısı küçük ve ba‘ zısı büyük

458b

(1) olur ve keyfiyette daḥı kimi yaramaz olur ve kimi zararlı olur ve şekilde (2) daḥı kimi müşelleş ve kimi mürebbi‘ ve kimi degirmī ve kimi uzun ve ba‘ zısı derin (3) ve ba‘ zısı oyulur ve ba‘ zısında şiş olur ve ba‘ zısında olmaz (4) sāzec olur pes sāzec olan yaranıñ ‘alāmetleri ile ‘ilāc- (5) ları ile ibtidā idelim sāzec olan yaraların ‘alāmetleri teḳaddüm (6) iden sebeblerden zāhir olur ḥis ile idrāk olunur eger siñirli (7) ‘üzuvda ise şedīd veca‘ i olur eger kaba etlerde ise veca‘ i (8) ḥafīf olur ammā şol yara ki sebebi dāḥil-i bedende ola kanḡı ḥıltdan (9) olduḡı yaranıñ ve cerāḥātıñ levninden ve çıkan kayḡından kıvāmından bilinür (10) ve daḥı ve yaranıñ eski veyā yeñi olmasının ‘alāmeti eger yara ibtidāları (11) ise çıkan irin raḳıḳ ve keşir olur ve eger ortaları ise irin (12) ḡalīz ve ḳalīl olur ve yaranıñ eṭrāfi gicişür ve veca‘ i az olur ve eger (13) āḥarleri ise veca‘ i teskīn olup irin beyāz olur ve kıvāmı mu‘ tedil (14) olur ve yaranıñ eyüsü oldur ki ruṭūbet ve yubūsetde ve ḥarāret (15) ve burūdetde mu‘ tedil ola ve levni laḥme muvāfiḳ ola ammā yaramaz olanı (16) bunuñ ḥilāfi üzere olanıdır meşelā yaşlıḡı veyā kuruluşı veyāḥūd (17) yapışdıḡda ḥarāreti veyā burūdeti ziyāde olup levni daḥı qaraya veyā kül (18) rengine veyā şarılıḡa mā’ il ola ve siñirde veyā siñire yakın ‘üzuvda ola (19) ve ednā sebeb ile aḡrısı zuḥūr eyleye el-‘ ilāc yara ‘ ilācında vācib (20) olan yarayı yıyḳa muḳadder ve māddeyi ta‘ dīl etmektir ve ‘üzuvuñ mizācını (21) ıslāḥ idüp ve kuvvet virmektir ve mādde dökülmekte ise men‘ etmektir ve et (22) bitürici ve oñulduci devālarla oñultmaḡdır ve Cālīnūs Ḥīletül-bür (23) nām kitābının üçünci maḳālesiniñ üçünci bābında dir ki et bitürmekte (24) sebeb-i fā‘ iliyye ve sebeb-i maddīyeye muḥtācdır ammā sebeb-i fā‘ iliyye didigimiz (25) bedeni müdebber olan ṭabī‘ atdır ki ḡıdāyı hażm idüp lāyıkı ve müşābihi

459a

(1) olan ‘üzuva işāl idendir ve sebeb-i maddī didigimiz mu‘ tedil ḡıdālardan (2) ve münāsib şerbetlerden tevellüd iden kıvāmı eyü şāfi ḳandır ma‘ lūm ola ki (3) her bir hażm olmuş ḡıdāniñ iki fazlası vardır birisi raḳıḳdır bedenden (4) buḡār veyā ter olup müteḥallil olur ḥis olunmaz ve biri daḥı ḡalīzdir (5) bedenden çıkar ve çıktıḡı ḥis olunur meşelā sümük ve gibi ve tükürük (6) ve bevl ve şüfl gibi ḳaçan ki bu fazlalardan çıḳmayup bedende bāḳı (7) ḳalsa

ve yaranın yaşlığına sebep olur ve oñulmasına māni‘ olur andan (8) ötüri İbokraṭ Kitābü’l-
 Qurūḥda der ki kuru yara yaş olan (9) yaradan tiz oñulur pes bu taḳdırce tabībe lāyık olan
 budur ki (10) yarayı oñultmağa māni‘ olan ruṭūbetlerden bedeni pāk eyleye ba‘de yarayı
 (11) yaturıcı ve pāk idici devālar ḳoya ba‘de ‘uḫuvūn mizācına mūrā‘āt (12) ile yarayı
 oñultmağa meşğūl ola ve eger beden mümtelī ise ibtidā faşd (13) eyleye ve ḳurūḫuñ fesādını
 mūcibe olan māddeyi ishāl eyleye ve mizā- (14) cını ve ğıdāsını ta‘dīl eyleye ba‘de yara
 eger yumşak nāzik bedende (15) ise meşelā ma‘şūmlar ve ḫātunlar gibi ol vaḳit yaraya Frenk
 dilince (16) diyāsetūyā ta‘bīr olunan merhem-i munzıcden ḳoyalar yāḫūd gül yağıyla
 yumurṭa (17) şarusı ḳoyalar ve bunlardan ḳavī olan kifāyet miḳdārı maḡsūl (18) terementiye
 bir miḳdār yumurṭa yağı ve şakız yağı ve bir yumurṭa şarusı (19) ḳoyup merhem ideler ve
 eger yara ḳurı ve ḳavī bedende ise terementi ve rā- (20) tinc ve günlük ve ketān toḫumı ve
 buğday unı ve boy toḫumı unı ve ṭavūḳ (21) yağı bunlardan merhem idüp ḳoyalar ba‘de
 üzerine ḳurudıcı devālar (22) ḳoyalar ve gāḫice naẓc virüp ḳurutmaḳda bir devā kifāyet ider
 lākin hemān (23) yaranın vaḳitlerini bilmek vācibdir meşelā ibtidāsında yalnız munzıc
 ḳoyalar (24) ba‘de ḳurudıcı munzıc ḳoyalar soñra hemān mu‘tedīl ḳurudıcı ḳoyalar (25)
 lākin evlā olan ibtidāda tecfife mā‘il olan munzıc ḳomaḳdır zīrā ṭabī‘at

459b

(1) inẓāc etmede kāfīdir ve yalnız munzıc ḳomaḳ belki yaranın ḳoḳmasına ve yaşarmasına
 (2) sebep olur ve Senārṭūs ṭabīb der ki ben ḫann iderim ki Cālīnūs yara için (3) munzıcāt
 zıkr eylemedi pes böyle olsa efẓal olan munzıcāta ba‘zı müceffef (4) devālar ḫamm
 olunmaḳdır meşelā günlük ve maşṭakī ve terementi ve kerefs ‘uṣāresi (5) gibi ve yumşak
 bedenler için munzıc ḫafīf bu güne ‘amel olunur gül yağı sekiz dirhem (6) terementi iki
 dirhem yumurṭa şarusı bir ‘aded ve bundan ḳavī olan şakız yağı (7) ve terementi dörder
 dirhem yumurṭa şarusı bir ‘aded bunları bir yere ḳarışdırup (8) merhem ideler ve bu merhem
 evvelkiden ḳavīdir rātīneḳ sekiz dirhem gül yağı altı dirhem günlük (9) bir dirhem nev‘-i
 āḫar bu daḫı evvelkiden ḳavīdir gül balı ve kerefs ‘uṣāresi sekiz dirhem (10) terementi dört
 dirhem günlük ve arpa unı kifāyet miḳdārı ola ve yara tamām (11) pāk olduğdan soñra
 üzerine et bitürici şeyler ḳavīdir ve daḫı et bitürici (12) devālar üç nev‘dir biri ḫafīf ve biri
 mutavassıṭ ve bir ḳavīdir ḫafīf olanlar (13) arpa unı ve boy toḫumı ve baḳılle unı ve günlük
 bunlardır ve mutavassıṭ olanlar tere- (14) menti ve rātīneḳ ve çam şakızı ve gül balı ve ‘asel
 ve daḳıḳ ~ ve şabr bunlardır ve ḳavī (15) olanlar burçaḳ unı ve çig bal ve mür-i ḫayy ve ırsā
 ve mür-i şāfi ve zerāvend (16) ṭavīl ve zāc bunlardır ya‘ni bunlardan Re‘yi ṭabīb ile vaḳit
 ve ḫāle göre merhemler (17) düzeler ve mürekkebātın bāseliḳūn-ı kebīr ve şaḡīr ve

merhem-i aḥmer ve merhem-i tūtiyā (18) isti‘ māl oluna ve Cālīnūs Kaṭacans nām kitābında bu merhemi ḡāyet medḥ etmişdir (19) mür-i šāfi ve şabr ve maştakī ve çam şakızı dörder dirhem günlük ve terementi (20) sekizer dirhem kumālīmi iki dirhem kifāyet miqdārı zeyt yağıyla merhem ideler ve (21) yaraya et bitürmek için üzerine zerūr ekeler şıfatı günlük dört (22) dirhem dem-i aḥaveyn ve çam şakızı ikişer dirhem bunları ince saḥḳ idüp yaraya (23) ekeler zerūr-ı āḥar şıfatı budur günlük dört dirhem şabr iki dirhem demü’l- (24) aḥaveyn ve ānzerūt birer dirhem bunları saḥḳ idüp yaraya ekeler ve daḥı merhem (25) ‘amel olunduḡda içine vaż‘ olunacak yağı yaranın iktizāsına göre ḡāh az

---

~ tūrmūs

460a

(1) ve ḡāh çok koyalar ve yaz günlerinde ise bārid devālar ile ta‘ dīl oluna kezālik (2) ḥiddetli yaralarda daḥı ta‘ dīle muḥtācdır ve yarayı oñulducı devālar daḥı (3) üç nev‘ dir biri ḥafif ve bir mutavassıṭ ve biri ḳavīdir ammā ḥafif olanlar (4) şabr ve muḥriḳ ḳurşun ve sa‘ d ve maḡsūl mür-i żayy ve mürekkebātdan mürdeseng (5) merhemi ve sülügen merhemi ve üstübec merhemi bunlardır ve mutavassıṭ olanlar (6) ḡülnār ve ḡül ve māzū ve nār ḳabuḡı ve ḡıl-ı ermenī ve ṭīn-i maḥtūm ve helīleler ve dem-i aḥaveyn (7) ve mürekkebātdan diyāpelmā yakısı ve mıḳnaṭıs merhemi bunlardır ve ḳavī olanlar zāc (8) ve ānzerūt ve nuḥās-ı muḥriḳ ve tūbāl-i nuḥās bunlardır bu devālar yaranın (9) iktizāsına ve ‘uzuvuñ mizācına göre isti‘ māl olunur ve bu merhem Ḳālābiyūs (10) cerrāḥıñ mücerrebidir yaraları oñultmaḡda ḡāyet nāfi‘ dir tūtiyā-ı māyes ṭurāl (11) merhemi meşhūrdur ḡül yağı kırk sekiz dirhem mersīn yağı ve popoliyūn merhemi (12) yigirmi dörder dirhem siñirli yaprağı ve ‘inebü’s-ṣa‘ leb ikişer ḳabza bunları (13) berāberce dōḡup bir sıçaḳ kül üstünde sekiz gün ṭura ba‘ de süzüp (14) içine otuz iki dirhem bal mūmı koyup mu‘ tedil ateşde erideler ba‘ de (15) ateşde iken kırk sekiz dirhem mürdeseng ve on altı dirhem üstübec (16) ve iki dirhem tūtiyā ve altı dirhem muḥriḳ ḳurşun ve üç dirhem muḥriḳ bakır ve bir (17) bucuḳ dirhem kāfur bunları saḥḳ ideler ve ḡamm ideler ve bir eyüce ḳarışdırup (18) merhem ideler ve bu zurūr daḥı yaraları oñultmaḡda ḡāyet mücerrebdır ṭur- (19) mentelā ve pestūrṭa ve zerāvend-i müdahrec ve çift pelūt ve muḥriḳ yumurṭa ḳabuḡı (20) ve günlük ve dem-i aḥaveyn dörder dirhem ve mürdeseng iki dirhem mıḳnaṭıs (21) bir dirhem bunları ince saḥḳ idüp iktizā vaḳtinde yaraya ekeler faşl (22) sū’-i mizācla olan yaralar beyānındadır ma‘ lūm ola ki bedende veyā (23) ‘uzuvda sū’-i mizāc olsa yara geḡ eyü olur lāyık olan sū’-i mizāc (24) ne ise teḡaddūm iden

sebeblerden bilüp aña göre tedbîr oluna ammā yara - (25) da issiden olan sū'-i mizācîñ 'alāmeti muḳaddem issi şeyler tenāvül etmektedir

460b

(1) ve yaranîñ levni kırmızı olur ve yapışdıḳda ḥarāreti olur ve yaradan (2) aḳan şey' yaḳarak aḳar ve üzerine bārid şeyler ḳonduḳda ḥazz ider ve şovuḳdan (3) olanîñ 'alāmeti şovuḳ şeyleriñ teḳaddüm etmesidir ve yaranîñ levni beyāz olur (4) ve yumşak ve gevşek olur ve issi şeyler ḳonduḳda intifā' ider ve yaşlıḳdan (5) olan sū'-i mizācîñ 'alāmeti müteḥallil şeyler isti' mālîniñ teḳaddüm etmesidir ve yara- (6) nîñ gevşekliḳi ve yaşlıḳı ziyāde olur ve yaradan çok şey' aḳar ve çürümüş (7) etleri daḫı ziyāde olur ve ḳuruluḳdan olanîñ 'alāmeti müceffef şeyler isti' māl (8) etmektedir ve yaranîñ aḳzı kuru olur ve ḳatı olur ve yaradan aḳan şey' az (9) olur yāḥūd hiç nesne aḳmaz olur ve müteḥallil şeyler eden nef' ḥāşıl olur el-' ilāc (10) eger sū'-i mizāc mādde ile olup ḳan galebeliḳi olursa ḳan aldırılar ve müşhil (11) vireler ve eger sū'-i mizāc sāzec olursa mizācî ta' dīl ideler ya' ni ḥarāret (12) olursa bārid devālar ve burūdet olursa ḥār devālar isti' māl ideler (13) ve yaradan olan sū'-i mizāc-ı ḥāra mu' tedil burūdeti olup veca' i teskīn (14) idici ve ḳurudıcı devālar ḳoyalar meşelā gül şuyı ve siñirli yapraḳı 'uşāresi (15) ve hindibā ve şandal ve gıl-ı ermenî ve muḥriḳ ḳurşun ve 'inebü's-şā' leb ve mürr-i żayy ve gül yaḳı (16) ve benefşe yaḳı gibi ve daḫı Cālīnūsūñ gül merhemi ve şandal merhemi ve kāfur merhemi (17) daḫı münāsibdir ve bu merhem ḡāyet nāfi' dir gül yaḳı ve gülāb ile birḳaç def' a (18) ḡasl olunmuşdur teremanti sekiz dirhem bunları kifāyet miḳdārı arpa unıyla ḳarışdırup (19) merhem ideler merhem-i āḡar muḥriḳ ḳurşun ve maḡsūl tūtiyā birer bucuḳ dirhem gül yaḳı (20) ve benefşe yaḳı on ikişer dirhem bal mūmı kifāyet miḳdārı ola ve yaranîñ eṭrāfına (21) müberrid devālar süreler meşelā siñirli yapraḳı ve marul veyā 'inebü's-şā' leb 'uşāreleri (22) gibi veyāḥūd şarābla gıl-ı ermenî veyā şandal ezüp süreler ve yarada sū'-i (23) mizāc bārid olursa heyūfariḳūn yaḳı ve irsā yaḳı ve sūnbül yaḳı ve sedef (24) yaḳı ve papadya yaḳı ve gül balı ve rātīneç ve şarāb rūḫı ve petūnīḳa merhemi bunlardan (25) ḳanḡısı olursa sürmek münāsibdir ve yaranîñ eṭrāfına diş otı ve papadya

461a

(1) ve pelīn ve sedef ve na' nā ve defne yapraḳı bunları şarāb ile ḳaynadup kimād ideler (2) ve eger yubūset 'ārīz olursa yumşatmak içün ılıcaḳ şı ile kimād etmek (3) kifāyet ider yāḥūd ba' zı müteḥallil şeyler tīlā ideler ve yarada sū'-i mizāc (4) raṭb olursa çürümüş etleri yiyüp tāze et bitürici devālar ḳoyalar (5) meşelā ṭopalak ve ferāsiyūn ve muḥriḳ ḳurşun ve zāc ve zencār gibi ve eger ziyāde (6) tecfife muḥtāc olmazsa bu devālara zeyt yaḳı ve bal mūmı ḳamm ideler ve eger (7) yara kirlenürse diş otı ve ṭopalak ve pelīn ve petūnīḳa ve heyūfariḳūn

(8) ʔabḥı ile yarayı yıkayalar ve bāḳı ‘ilācları sāzec olan yara ‘ilācı (9) gibidir faşlūn ammā bir ‘uzuvdan mādde dökülmesinden olan yaralar (10) bunun ‘alāmeti şiş olmaḳdır ve ağrısı olup çok irin akmasıdır (11) el-‘ ilāc evvelā māddeniñ inşibābını men‘ ideler ve māddeniñ tevellüdüne mebdē (12) olan ‘uzuvı meşelā kebedi ve tıḥāl gibileriñ mizācını ıslāḥ eyleyeler (13) ve ‘aks-i mādde için faşd veyā ḥacāmat ideler ve yaranıñ ʔarafı ḥilāfindan (14) yaḳı açup noḥūd ile ısladalar ḥuşūşan mādde eski ola ba‘de yara- (15) niñ eṭrāfına inşibābı men‘ için rādi‘ devālar süreler meşelā gıl-ı ermenī (16) ve şab ve dem-i aḥaveyn ve gül ve gülnār ve nār ḳabuḡı gibi bunları yumurṭa aḳıyla (17) süreler ve yarayı şab şuyı ile veyā siñirli yapraḡı ve gül ḳurusı (18) ve pentāflen ʔabḥı ile yıkayalar yāḥūd mürdeseng ve mürr-i żayy ve muḥriḳ (19) ḳurşun ve mercān ve gıl-ı ermenī ve zāc bunlardan zurūr idüp üzerine (20) ekeler veyāḥūd rādinik merhem-i ebyazını veyā tūtiyā merhemi süreler Senār- (21) ʔūs ʔabīb bu merhemi tecrübe etmişdir ḡāyet nāfi‘ dir terementi ve muḥriḳ ḳurşun (22) sekizer dirhem şafir yaḡı ve mürr-i żayy dörder dirhem bunları merhem idüp (23) ʔılā ideler ve eger yarada ruṭūbet olursa edḥān ve şuḥūmdan (24) merheme bir şey‘ ḳomayalar zīrā bunlar ruṭūbeti ziyāde ider faşlūn ḳurūḥ (25) mūte‘ affine ve vesāḥ beyānındadır ma‘lūm ola ki şol yaranıñ rāyiḥası

461b

(1) bed ola ve çürümüş yumşak et zāhir ola aña ḳurūḥ-ı mūte‘ affine dirler ve (2) şol yara ki andan mün‘aḳid olmuş mādde ḡalīz seyelān eyleye aña vesāḥ (3) ta‘bīr iderler bunlarıñ sebebi aḥlāt-ı reddiyedir ki ḥarāret-i ḡaribe ol (4) ḥıltḁa fā‘ il olup mūte‘ affin ḳılar ve ol ḥılt-ı reddi daḡı ya ‘uzuvuñ (5) kendindir veyā āḥar ‘uzuvdan munşab olmuşdur ammā nefis ‘uzuvda olan (6) ya ‘uzuvu za‘if olduğındandır yāḥūd tedbīrde ḥaṭā olunup muḥālif (7) şeyler ḳomaḳdandır ve āḥar ‘uzuvdan munşab olan daḡı eger ḥār ise yara- (8) niñ eṭrāfını yemege başlar buña ḳurūḥ-ı mūte‘ekkil dirler ya‘ni yenür maraḡı denir (9) ‘alāmeti zāhirdir ḳurūḥ-ı vesāḥınıñ eti gevşek olur ve içinde (10) pekleşmiş mādde olur ve eger ta‘ affüne daḡı muḳārin olursa murdār (11) ḳoḳmaḡa başlar ve eger mūte‘ekkil olursa hem gicişür ve hem ağrır ve eṭrāfı (12) yenüp yara günden güne büyümege başlar el-‘ ilāc māddeyi tenḳiye ve inşibābını (13) men‘ ideler ki nice kerre zıkr olunmuşdur ba‘de yarayı bal şuyı ile ve ṭuzlu şı (14) ile veyā kerefs ‘uşāresiyle veyāḥūd pelīn ve mürr-i şāfi ve gül balıyla yıkayalar (15) veyāḥūd yemiş ise şarāb rūḥıyla yıkayalar ve bu devā yaraları ḡasl etmede (16) mücerredir peyḡamber ağacı ve ḳabuḡı sekizer dirhem zerāvend ve ḳanṭariyūn-ı şaḡīr ve gü- (17) nlük ṭalaşı ve mürr-i şāfi dörder dirhem pelīn ve aḡrimūniyā ve birer ḳabza bunları (18) şarāb ile ḳaynadup ve süzüp içine otuz iki dirhem ‘asel ve sekiz dirhem (19) şarāb rūḥı ḳoyup yaraları

bunuñla yıkayalar devā-ı āḥar zerāvend ṭavūl (20) sekiz dirhem pelīn ve aḡrimūniyā ve kaṇṭariyūn-ı ṣaḡīr yarımşar ḳabza bunları şarāb (21) ile ḳaynadup ve süzüp ba‘ de içine dört dirhem burçaḳ unı iki dirhem (22) mürr-i şāfi on altı dirhem gül balı sekiz dirhem şarāb raḳısı ve kifāyet miḳdārı (23) terementi ḳoyup evvelki gibi isti‘ māl oluna ve eger yaranıñ çürüyüp azması (24) ba‘ zı münāsib olmayan devālardan ise tūtiyā merhemi ve ḥavāriyūn merhemi ve mışır (25) merhemi bunlardan ḳaḡısı ḳorlarsa kifayet ider ve eger ta‘ affūn şedīd ise

462a

(1) ḳaḡırinā ‘ ilācında zıkr ideceğimiz devālar ile ‘ ilāc ideler faşlūn verem (2) ile olan ḳurūḥ beyānındadır ya‘ ni şiş ile olan yaralar ma‘ lūm ola ki (3) gāḥice yara ile bile şiş olur sebebi ba‘ zı aḥlāt muverramıñ inşibābı- (4) dır ve aḥlāt dan ḳaḡı ḥılt munşab olursa verem ol ḥılt nisbet (5) olunur meşelā munşab olan dem ise felḡamūnī ve şafrā ise ḥumra ve balḡam ise (6) uzimā ve sevdā ise sereṭān dirler el-‘ ilāc eger ḳan ḡalebeligi olursa (7) faşd ideler ve sā’ir aḥlāt daḡı olursa tenḳiye ideler eger verem demevī (8) ise ibtidāda mersīn yapraḡı ile pişmiş ayva ḳoyalar yāḥūd arpa unıyla (9) ve nār ḳabuḡıyla pişmiş mercimek ḳoyalar ve tezyīd vaḳtinde ve baḡille unıyla papadya (10) ṭabḥı ḳoyalar ve intihā vaḳtinde ebegümeci ve ḥaṭmī ve boy toḡumu ve ketān toḡumu (11) bunlardan yaḳı ideler ve bu zīmādı ideler nāfi‘ dir arpa unı on altı (12) dirhem papadya sekiz dirhem ketān toḡumu ve boy toḡumu altışar dirhem bunları (13) dōḡup ve pişürüp yaḳı ideler ve eger şiş deriñ degil ise (14) üzerine munzıc ḳoyalar meşelā ebegümeci ve ketān toḡumu ve ḥaṭmī ve boy toḡumu (15) ve buḡday unı bunlardan zīmād ideler yāḥūd bu zīmādı ideler ebegümeci (16) ve ḥaṭmī birer ḳabza bunları şu ile pekçe pişüreler ba‘ de içine ketān toḡumu (17) unı ve boy toḡumu unı ve gül yaḡı ve ḥınzır yaḡı sekizer dirhem buḡday (18) unı dört dirhem bunları zamm idüp merhem ideler ve eger verem şafrāwī (19) ise ḥumra ‘ ilācları ideler ve tūtiyā merhemi ve ḳurşun merhemi daḡı nāfi‘ dir (20) ve eger tebrīd ve tecfife muḥtāc olursa bu yaḳıyı ḳoyalar siñirli yapraḡı (21) bir ḳabza gül yarım ḳabza bunları ḳaynadup ba‘ de içine on iki dirhem (22) arpa unı ve dört dirhem gülnār ve kifāyet miḳdārı gül yaḡı ḳoyup (23) yaḳı ideler ve eger verem bārid ise bu yaḳıyı ḳoyalar ebegümeci ve ḥaṭmī (24) birer ḳabza bunları gül şuyıyla ḳaynadup ba‘ de içine ḳurı ḥaṭmī (25) köki sekiz dirhem ve papadya on dirhem bunları saḡḡ idüp kifāyet miḳdārı

462b

(1) zanbaḡ yaḡıyla yaḳı ideler ve eger verem sereṭānī olursa sereṭān (2) ‘ ilācları ideler faşlūn yaralarda laḡm-i zā’id olmak sebebi ya ḡidā keşir olmaḡla (3) ol mevzi‘ e ziyāde dem munşab

olduğundandır yāhūd et bitürici (4) devāları çok isti‘ māl etmektir ve lahm-i zā’id dedigimiz sünger gibi yumşak (5) etdir ki yaraniñ oñulmasına māni‘dir el-‘ilāc eger ğidāniñ keşretinden ise (6) ğidāyı taķlil ideler ve eger et bitürici devālardan ise ol devāları (7) tarh ideler ve müceffef ve ķābız devālar koyalar meşelā sünger küli ve günlük (8) talaşı ve māzū ve şabr ve mürr-i żayy ve muḥriķ şab gibi ve eger yaraniñ ruṭūbeti (9) çok olup nāzik bedenlerde ise yalnız yanmış şab ekmek kifāyet (10) ider ve bundan ķavī olanlar selmen ve pirinç pītātū ve zencār ve zāc bunlardır (11) ve daḡı yarayı müceffef şularla ğasl ideler bu maṭbūḡ gibi şıfatı budur māzū (12) ve ķaşar kendir ve maştakī birer dirhem şab iki dirhem gül ve gülnār ve sedef yarım- (13) şar ķabza bunları şarābla ķaynadup yaraları yıķayalar ve lahm-i zā’idi (14) giydirmek için bu zurūr ekeler māzū ve sünger küli ve nār ķabuġı (15) her birinden berāber dōġup yaraya ekeler ve bu şu daḡı mā’-i āḡdar ta‘bīr (16) olunur lahm-i zā’idi yitüp yaraları oñuldur ve hem acıtmaz mücerrebdır şab (17) ve zencār ikişer dirhem bunları yüz dirhem şarābla rub‘ı eksilince ķaynaya (18) ba‘de içine sekiz dirhem ‘irāķ ḡall olmuş bir dirhem kāfur koyalar mā’-i āḡar (19) bu şu evvelkiden ķavīdır siñirli yapraġı suyu ve gül suyu kırķar dirhem (20) selmen bir dirhem bunları ķaynadup ve süzüp ba‘de bu suyiñ içine (21) bir bez veyā eski penye batırup ķurudalar ba‘de ol bezi lahm-i zā’idiñ (22) üzerine koyalar ve bu zurūr daḡı mücerrebdır māzū ve gülnār ikişer dirhem (23) dem-i aḡaveyn ve üstübec ve zencār ve muḥriķ şab ve günlük ve mürr bir dirhem (24) bunları saḡķ idüp yaraya ekeler faşlūn yaralar da şalābet (25) ya‘ni ķatılık olmak sebebi ekşeriyā müberrid veyā müceffef şeyler isti‘ mālinden

463a

(1) olur yāhūd issi ve ķurı mādzeniñ dōkülmesinden olur bunlar daḡı (2) yaraniñ oñulmasına māni‘dir böyle olduķda yaraya yumşadıcı şeyler koyalar (3) meşelā ketān toḡumu lu‘ābı ve boy toḡumu lu‘ābı ve tatlu bādem yaġı ve şoġulcan (4) yaġı ve ķaz yaġı ve tavuķ yaġı gibi bunlardan ķanġısı olursa tılā ideler (5) ve bu merhem daḡı yaralarda olan ķatılığı yumşadır ḡaṭmī toḡumu lu‘ābı ve boy toḡumu (6) lu‘ābı ikişer dirhem terementi sekiz dirhem tatlu bādem yaġı ve zanbaķ (7) yaġı üçer dirhem bir miķdār bal mūmıyla bunları merhem ideler ve dāḡiliyūn (8) sāzec daḡı bu ķabildendir ve ķaçan bu devālar ile yumşatmak zāhir olmazsa (9) yaķıcı devālarla yāhūd kıżġın timūr ile taġlamak lāzımdır faşlūn (10) fil-kūḡūf vel-meḡābi kehf lūġatte maġāradır ve meḡbā ḡazīne (11) dimekdir şol yara ki aniñ dāḡilinde irin cem‘ olucaķ maḡal ola aña (12) ‘inde’l-cerrāḡin kehf ve meḡbā ta‘bīr olunur Türkçe buna yara oyuldu (13) ve ḡazīnelendi dirler bunuñ sebebi ya bir şişin ciheti ‘ulyāsından (14) deşilüp ciheti süflisinde irin bāķi ķalmaġla eṭrāfında olan etleri (15) ķürüdüp irin ķalmasıdır

yāhūd bir çıban zühūr itdikde tezeyyüh deşilmeyüp (16) içinde nice zamān irin tırmağla etrafını çürütmesidir huşuşan çıban (17) deriñ yerde ola el-‘ilāc evvelā meyl ile yoklayup hazinelenen yeri ne (18) tarafda ise mümkün olursa ol tarafı keseler eger kesmek mümkün degil (19) ise zerrāka ta‘bır olunan ālāt ile içerisini yıkayalar meşelā ibtidā gül (20) balını arpa şuyıyla ezüp zerrāka ideler ba‘de mışır merheminden şarāb (21) rūhıyla ezüp zerķ ideler ve bunları birkaç def‘a etdikden soñra (22) bu şı ile yıkayalar ve bir şudur ki cemī‘i oñulması müşkil olan yaraları (23) bunuñla yıkasalar çürüklerini izāle idüp oñuldur şıfatı budur peygamber (24) ağacı ve kabuğı on altışar dirhem zerāvend ve kanțariyün-ı şağır ve pelin (25) ve ağrimūniyā dörder dirhem şarāb üç yüz dirhem ‘asel otuz iki dirhem

463b

(1) bunları kaynadup ve süzüp bir miķdār ‘ırķ koyup zerrāka ile yaranıñ (2) içini yıkayalar ve gāhice bu mezkūrı qar‘a ve inbik ile taķtīr ideler kavī (3) olup fesāddan emīn olur ya‘ni tiz bozulmaz ve bu tılā ~ dağı yaraları (4) yıkadıkda et bitürir ve oñuldur siñirli yaprağı iki kabza ağrimūniyā ve pentā- (5) flen ve pelin ve karaķoz ve zenbü‘l-hayl ve altun otı ve petūnīka ve heyūfarīkūn (6) birer kabza bunları şı ile kaynadalar ve kaynaması karīb oldukda içine iki (7) yüz dirhem ak şarāb ve bir kabza gül kuruşuyla mersin yaprağı koyup ba‘de (8) ateşden indirüp süzeler ve bu maţbūhđan dört yüz dirhem alalar (9) ve içine bakille unı ve günlük ve maşakī ve ānzerūt ve rātineç sekizer dirhem (10) mürr-i şāfi ve zerāvend altışar dirhem burçak unı ve irsā dörder dirhem gül balını (11) otuz iki dirhem bunları zamm idüp bir eyüce karışdırup ve bunuñla (12) zerrāka ile yaraları ğasl ideler eger bu devāniñ içine yüz dirhem gül yağı kifāyet (13) miķdārı bal mūmı koyup merhem iderlerse oñulması müşkil olan yaraları (14) eyü etmede ğāyet nef‘i ‘aźim olur devā-i āħar kerefs ‘uşāresi elli dirhem ‘asel (15) otuz iki dirhem arpa unı on altı dirhem burçak unı dört dirhem (16) mürr-i şāfi iki dirhem terementi on iki dirhem bunları merhem ideler ve bu zurūr (17) dağı yaraları oñuldur şıfatı budur şabr iki dirhem günlük ve günlük talaşı (18) ve mürr ve ānzerūt ve irsā birer dirhem ince saħķ idüp yaralara ekeler faşlūn (19) fin-nevāşır şol yara ki ağzında katı et yemekle ağzı küçülse ve içi (20) vāķi‘ olsa aña nāşur ta‘bır iderler ekşeriyā bir şişin deşilmesinden soñra (21) olur yāhūd bir yaramaz māddeniñ ol mevzi‘e dökülmesinden olur ve gāhice (22) cerrāhıñ ma‘rifeti kalil olmağla ‘ilācda haţā itdiginden olur ve bu nāşuruñ (23) ba‘zısı deriñ olur ve ba‘zısı olmaz ve kimi egri olur ve kimi- (24) niñ bir ağzı olur ve kiminiñ birkaç ağzı olur ve kimisi yalnız laħmde olur (25) ve kimi siñirde veyā tamarda olur el-‘alāmāt yaranıñ derinliği meyl şalmağla

464a

(1) ma' lūm olur ve yaraniñ ağzı beyāz ve kıtā olur ağrısı olmaz megerki (2) siñirde ola ol vaķit cüz' i ağrısı olur ve andan bed rāyihālī raķīķ (3) cerāhāt aķar ve eger yarada birkaç delik olup nāşur bir midir yāhūd (4) birkaç mıdır bilmek murād olduķda yaraya zerrāķa şu şalalar eger birkaç (5) yerden şu çıkarsa nāşur birdir birkaç deligi vardır eger böyle olmaz- (6) sa nāşur birkaçdır ve nāşuruñ ķanķı ' uzuvda olduķını bilmek murād (7) itdikde ma' lūm ola ki eger nāşur lahmde ise çıkan şey beyāz ve kıvāmı (8) mu' tedil olur ve eger siñirde ise çıkan şey' raķīķ ve beyāz ve ķalīl olur (9) ve hem ol ' uzuvu hareket etdirdikde ağrısı olur ve eger çürümüş kemikde (10) ise çıkan şey' raķīķ ve siyāh olur ve murdār ķoķar ve eger tamarlarda ise (11) çıkan şey' kırmızıya mā' il tōrti gibi olur nāşuruñ yaramaz olanı (12) derin olup şeryān tamarlarına ve mefāşıla ve oñurģa kemiklerine ve gögse (13) ve ā' zā-i re' iselere ķarīb olandır huşuşan eski ola ve müsinn adamlarda ola (14) el- ' ilāc ķānūn üzere ahlātdan bedeni pāk idüp māddeniñ dökülmesi (15) men' ideler ve nāşuruñ ağzını büyötmek içün süngerden fitil yapup (16) gül şuyına veyā kirec şuyına batırup koyalar ve eţibbā-i müte' ahhirīn tamāmı tenķiye- (17) den sonra ' alīle müceffef maţbūhlar isti' māl etdirirler bu maţbūh gibi aķrimūniyā (18) üç cüz' siñirli yapraķı iki cüz' zeytūn yapraķı bir cüz' bunları aķ şarābla (19) kaynadup günde birer fīncān isti' māl ideler ve bu maţbūh daķı yaraları (20) kurudup çürümüş kemikleri taşra def' ider cenţiyānā iki cüz' ķanţariyūn (21) bir cüz' zenbū' l- ģayl üç cüz' bunları şarābla resm üzere kaynadup evvelki gibi (22) isti' māl ideler ve bu ķabildendir incibār ve ebhel ve ķardesenţū ve turmentilā taţķı (23) isti' māl etmek kezālik her gün birer denk ' aynı sereţān isti' māl etmek daķı (24) böyledir ve nāşuruñ ağzını büyötmek içün vaż' olunacaķ devālar meşelā (25) cenţiyānā ve zerāvend ve semiz ķabaķ ve ķuru turb bunlardır ve bunlardan ķavī olanı

464b

(1) ģarbaķdır eger bu devālarla nāşuruñ ağzı açılmazsa timür ile (2) daģlayalar yāhūd yaķıcı veyā ekkāl devālar koyup nāşuru yedireler ba' de (3) merhem-i rūsūl veyā dāķiliyūn koyup işledeler ve egreli ve ķoyun otı ve zeytūn (4) yapraķı taţķı ile yarayı yıķayalar ve bunlardan ķavī devālara muţtāc olunur- (5) sa mışır merhemi ve muķriķ zāc ve pirinç pītātū ve kibrīt yaķı koyalar ve fetāyil-i (6) silikūn cümlesinden aķvādır şıfatı budur etmek içi otuz iki dirhem selmen (7) sekiz dirhem selūken dōrt dirhem bunları kifāyet miķdārı gül şuyı ile yoģurup (8) fıstıķ gibi fitiller ideler ve firunda ķurudup ba' de ģācet vaķtinde yaraya (9) koyalar nev' -i āķar dōrt dirhem selmen elli dirhem siñirli yapraķı ' uşāresi ile (10) rub' ı

eksilince kaynadalar ba‘de buğday unıyla hamir gibi olunca yoğuralar ve levnini (11) kızardacak miqdarı içine seluken koyup bunu dağı evvelki gibi fitil idüp (12) ve firunda kurudup isti‘ māl ideler ve bu devālar dağı nāşurı yemede (13) mücerrebdır gül şuyı otuz iki dirhem daķık tirmis sekiz dirhem gül balı (14) on iki dirhem şab dört dirhem eger kavī olsun derlerse bu terkibe (15) yarım dirhem pirinç pītātū zamm ideler ve lebenü’l-‘uzri ki Türkçe kız südi (16) dirler gāyet mücerrebdır şıfatı elli dirhem mürdesengi kifāyet miqdārı (17) sirke ve gülli şuyı pekçe kaynadup süzeler ba‘de teklis olunmuş (18) tartirden alup muķattar sirke ile hall ideler ve bunları bir yere cem‘ (19) itdikde beyāz sūd gibi bir şey’ olur hıfz idüp hācet vaķtinde (20) yaralara süreler ve lahm-i zā’idde zıkr itdigimiz mā’-i āhđar dağı bu kabildendir (21) ve tamām yara pāk olduķdan soñra üzerine et bitürici devālar koyalar (22) bu merhem gibi şıfatı budur şarāb rūhı ile ğasl olunmuş terementi yigirmi (23) dört dirhem kerefs ‘uşāresi iki dirhem tarāġiyūn ‘uşāresi (24) dört dirhem gül balı on iki dirhem bunları ‘uşāreler maħv olunca (25) kaynadalar ba‘de içine zerāvend-i müdahrec ve mürr-i şāfi birer dirhem tirmis

465a

(1) üç dirhem bunları koyup merhem ideler faşlūn fī devr’il-kurūh (2) ya‘ni yaralarda ķurd olmak bunun sebebi muķaddem beyān olunmuşdur ‘alāmeti (3) gāhice yaradan ķurd çıķmaķdır ve aġrısı olur ve gāhice şancısı (4) olur ve rāyihası bed ķoķar ‘alāmeti ta‘affūnūni men‘ idici ve ķurdları (5) helāk idici devālar koyalar meşelā pelin ve ferāsiyūn ve müşk-ı tarāmsi‘ ve egrelti (6) köki ve seķradiyūn ve aķhuvān ve ķaņtariyūn-ı şaġir ve seftālū yapraġı ve acı (7) baķılla ve cenṭiyānā ve şıġır ödi ve şabr ve mürr-i şāfi gibi ve bu maṭbūh dağı (8) yaralarda olan ķurdları helāk ider pelin ve ķaņtariyūn-ı şaġir ve ferā- (9) siyūn yarımşar ķabza bunları şu ile kaynadup ve süzüp elli dirhem (10) maṭbūha dört dirhem ‘asel ve iki dirhem şabr koyup yarayı yıķayalar āħar (11) bu dağı yaralarda olan ķurdları kırar mücerrebdır şıfatı şabr ve daķık-i tirmis (12) ikişer dirhem mürr-i şāfi ve baķır çiçeġi bir dirhem şıġır ödi dört dirhem (13) ‘asel kifāyet miqdārı ola bir yere ķarışdırup yaraya tılā ideler faşlūn (14) fī fesādil-‘aẓm fīl-kurūh ya‘ni yaralarda kemik ķürümek bunun (15) sebebi bedenden bir yaramaz hıltıñ dökülmesidir yāhūd yara eskiyüp (16) ākliyye mü’eddī olduġındandır huşuşan yara gereġi gibi eşilmediginden (17) olur ve gāhice sebebi hāricden olur meşelā darbe ve saķta gibi şovuk (18) havā doķunmaķ gibi ‘alāmeti eger kemik görünürse levninden ma‘lūm olur ki (19) göklüġe ve ķaralıġa mā’ıl olur eger görünmezse yara oñulmaġa meyl etdikce (20) gene ezmesinden ve yaradan raķıķ ve müte‘affin ruṭūbet aķmasından bilinür (21) huşuşan yara eski ola veyā nāşurlı ola eger olduķda bunun (22)

‘ilâcına mübâşeret olunmaz ise kangîrinâ ve sakḳâklûsa mü’eddî olur (23) el-‘ilâc vâcib olan yarayı kesüp açalar ve çürümüş kemikleri (24) çıkaralar yâḥûd yarayı açıcı devâlar koyalar ki kemügi cezḇ idüp (25) çıkara yâḥûd çıkmasını âsân kıla ve çürümüş kemikleri yaradan çıkarıcı

465b

(1) devâlar semiz kabaḳ ve mürr-i şâfi ve irsâ ve şabr ve şab ve zerâvend ve ilan (2) yaşadığı ve cāvşir köki ve tûbâli’n-nuḥâs ve ferfiyûn ve ‘ırḳ ve zâc-ı muḥriḳ (3) ve mâ’-i fâruḳ ya’ni tîzâb ve kibrîr şuyı ve rûḥ-ı zâc bunlardır bu devâlar- (4) dan iktizâsına göre terkîb ideler ve bu zurûr daḥı nâfi’dir mûmiyâ ve ânzerût (5) yarımşar dirhem ferfiyûn bir dirhem bunları saḥḳ idüp yaraya ekeler ve bu merhem (6) daḥı nâfi’dir zerâvend-i müdahrec dört dirhem çam ağacı kabuḡı iki dirhem (7) ġârîḳûn ve kurumuş soğulcan bir bucuḳ dirhem ferfiyûn bir dirhem gül balı (8) kifâyet miḳdârı ola ve bu yağ daḥı nâfi’dir yüz dirhem kükürdi (9) hafîf ateşde erideler ba’de içine elli dirhem taklîs olunmuş tartîr (10) koyup soğuyunca karışdıralar ba’de mermer üstünde saḥḳ idüp bir nemnâḳ (11) yere koyalar münḥal olur ba’de bu maḥlûlden çürümüş kemiklere tîlâ ideler (12) faşlûn fil-ḳurûḥi’l-ḥayrûniyyeti ve’r-reddiyeti ve’l-‘usratü’l-indimâl (13) mütercim faḳîr didi ki oñulması müşkil olan yaralardan seyelân iden mâdde (14) yaramaz olup eger ‘uzuvı ifsâd eylemede ġâyet ḳaşvâya bâliḡ olursa (15) ḥayrûniye tesmîye olunur eger bu rûtbeye bâliḡ olmazsa reddiye ve mûte’ekkile dirler (16) eger mâddesi reddiye olmayup andan ‘uzuv mûte’affin olmazsa ‘usratü’l- (17) indimâl dirler bunlarıñ sebebi aḥlât-ı sevdâviyyedir ‘alâmeti levni ḳaraya (18) ve kırmızılığa mâ’il olur ve geçmesi olur ve eṭrâfi peynûr ve ḳaçan üzerine (19) ḳurudıcı ve oñulducı devâlar ḳosalar andan verem ve ağrı peydâ olur (20) el-‘ilâc vâcib olan bedeni faşd ile ve ishâl ile tenḳiye ideler ve aḥlât-ı (21) fâsideyi çıkaralar ba’de yaraya ḳābîz ve muḥallil devâlar koyalar meşelâ siñirli (22) yapraḡı ve böğürtlen filizi ve gül ḳurusı ve servi ḳozalaḡı ve gülnâr (23) ve nâr kabuḡı ve maştakî ve ḳaşar kendir ve muḥriḳ ḳurşun ve mürdeseng gibi (24) ve bu maṭbûḥla yıḳayalar siñirli yapraḡı bir ḳabza gül ve gülnâr ve servi (25) ḳozalaḡı ve muḥriḳ şab dörder dirhem mersîn toḡumı ve nâr kabuḡı ve mersîn

466a

(1) ve sumâḳ üçer dirhem bunları şu ile ḳaynadup ve süzüp yarayı bunuñla (2) yıḳayalar ve muḳaṭṭar şu ile ġasl etmek daḥı mücerrebdır böğürtlen ‘uşâresi (3) ve siñirli yapraḡı ‘uşâresi ve ‘inebü’s-ṣa’leb ‘uşâresi ve ‘aşâü’r-râ’i râ’i (4) ‘uşâresi ve şab otuz ikişer dirhem yumurta aḳı altı ‘aded mecmû’ını ḳar’a (5) ve inbîḳ ile taḳṭîr idüp isti’ mâl ideler ve yarayı yıḳayup pāk (6) etdikden soñra üzerine tûtiyâ merhemi ve üstübec merhemi ve selûken merhemi (7)

koyalar ve bu merhem koyalar mağsül tütüyā dört dirhem muḥriḳ ḳurşun (8) ve mağsül üstübec sekizer dirhem bunları ḳurşun ḥavanda siñirli yaprağı (9) ‘uşāresiyle veyā ‘inebü’s- şa’leb ‘uşāresiyle siyāḥ olunca ḥall ideler ba’de (10) içine üç dirhem gıl-ı ermenî ve kifāyet miḳdārı bal mūmı ve gül yağı koyup merhem ideler (11) faşlūn fi’l-veca’ fi’l-ḳurūḥ ya’ni yaralarda ziyāde ağırlı olduğda (12) ağırlıyı teskīn etmeye muḥtāc olunur ki veca’ sebebiyle mādde müncezb (13) olup şiş peydā olmaya meşelā yumurṭa şarısı ve gül yağı ve terementi (14) ve za’ferān bunlardan merhem idüp koyalar ve yaranıñ etrāfına ḳaz yağı (15) ve tavuḳ yağı ve bādem yağı ve ḥaṭmī lu’ābı gibi şeyler tılā ideler ve eger (16) yara derin olup ḥazīneli ise veyā nāşurı varsa arpa şuyına (17) bir yumurṭa aḳı ve cüz’i za’ferān koyup ılıcaḳ zerrāḳa ideler ve yaranıñ (18) içini yıkayalar ve gāḥice gül balı zamm ideler ve gāḥice siñirli yaprağı ‘uşāresi (19) ve ‘inebü’s- şa’leb ‘uşāresi ve ḳaya ḳoruğı ‘uşāresi zerḳ olunur yāḥūd (20) bu ‘uşāreleriñ yerine bir miḳdār gül yağı ve bir yumurṭa aḳı koyup zerḳ ideler (21) ve eger ağırlı ḥiddetli issi māddeniñ inşibābından ise zıkr olunan (22) ‘uşāreleriñ her birinden bir miḳdār alup içine gül yağı ve yumurṭa aḳı (23) koyup yaraya tılā ideler yāḥūd kāfur merhemi süreler yāḥūd ḳaya (24) ḳoruğı ‘uşāresi ve gül yağı ve bir yumurṭa aḳı koyup ḳirūṭi ideler (25) ve bu zımād daḥı issiden ve şovukdan olan ağırları teskīn etmede

466b

(1) nef’i müştarekdir on altı dirhem etmek içini sirke ile pişürüp ba’de arpa (2) unı ve ketān tohumı unı sekizer dirhem gül yağı ve papadya yağı on ikişer dirhem (3) nilüfer yağı dört dirhem yumurṭa şarısı bir ‘aded za’ferān şülüş dirhem (4) bunları koyup merhem ideler eger veca’ şedīd olup bu devālarla teskīn (5) olmazsa ba’zı muḥaddir devālar koyalar meşelā ḥaşḥaş tohumı yağı ve lüffāḥ yağı (6) gibi yāḥūd benc yaprağını süd ile pişürüp yaḳı ideler faşlūn fi ḥarḳ (7) ı’n-nār ve’d-dühn-i ve’l-mā’ ya’ni ateş ve issi yağ ve issi şü ve bunlarıñ (8) ḡayrı şey’iñ yakmasından ḥāşıl olan yaralarıñ ‘ilācında eṭibbādan (9) ba’zılar didiler ki vācib olan üzerine veca’i müsekkīn-i müberriḍāt ḳomaḳdır (10) nitekim ‘ilāc zıddıyla olmaḳ ḳānūn ve ḳā’idedir ve ba’zıları daḥı müberriḍāt (11) vaż’ olundūḳda ‘uzuvda muḥterik olan encere-i ḥāreyi ḥabs etmekle (12) ḳaḡırınāya mü’eddī olur belki evlā olan müsahḥanāt ile ‘ilāc olunmaḳdır (13) yanmaḳdan ḥāşıl olan issi buḡārları taḥlīl eyleye ve tecrübe daḥı buna şā- (14) hiddir ki böyle olması evlādır pes eger yanmaḳ az ise bir süngerı issi (15) şuya batırup üzerine ḳomaḳ kifāyet ider ve eger ziyāde pek yandı (16) ise kirec şuyı ile kimād idüp ba’de tuz ile şoḡanı yaḳı ideler (17) yāḥūd bu devāyı koyalar çig şoḡan on iki dirhem tuz ve şābūn (18) dörder dirhem bunları kifāyet miḳdārı gül yağı ile yaḳı ideler āḡar şoḡan (19) şuyı yigirmi dört dirhem gül yağı ve tāze tereyağı ve ḥinzir yağı ve ayva (20) çekirdegi

lu‘ ābı sekiz dirhem gülāb ile mağsūl kirec dört dirhem bunları (21) bir miqdār terementi ile merhem ideler āḥar gül yağı yigirmi dört dirhem (22) kāfur üç dirhem yumurta aķı üç ‘aded bunları karışdırup yanan yerlere (23) süreler veyāḥūd gül şuyı ile mağsūl kirece bir miqdār gül yağı karışdırup (24) süreler kezālik yumurta aķıyla büzūr yağı sürmek ve saḥķ olmuş yengeci (25) tereyağıyla sürmek daḥı nāfi‘ dir ve yanığa ķoduķları devāları

467a

(1) şıkça şıkça değışdireler ki ķuruyup aķrı peydā eylemeye ve ķabarmış (2) yerleri var ise üç gün geçmedikçe deşmeyeler ve eger yanık zehrli (3) şeyden olmuş ise üzerine ķoduķları devālara tiryāk ve sedef (4) ķoyalar yāḥūd bu devāyı ķoyalar āncelikā ve ra‘yū’l-ḥamām dörder dirhem (5) seķradīyūn ve sezāb birer dirhem tiryāk iki dirhem mā’ū’t-tiryāk üç (6) dirhem gül balı on altı dirhem bunları yaķı ideler ve eger yanık topdan (7) ve tüfenkden olup kemik kırılmış ise baķla unı ve acı baķla unı (8) ve arpa unı ve āncelikā ve ra‘yū’l-ḥamām ve sedef ve seķradīyūn ve tiryāk (9) bunlardan yaķı ideler ve günde üç def‘a değışdireler ve üstübüyı (10) terementiye batırup etrāfına ķoyalar ve eger yanığın üsti ķabuķlanursa (11) yumşadıcı şeyler ķoyalar bu merhem gibi bāselikūn merhemi sekiz dirhem gül yağı (12) ve bādem yağı ve zanbaķ yağı üçer dirhem ve yumurta şarusı iki ‘aded āḥar (13) tereyağı ve tavuķ yağı sekizer dirhem bal mūmı ve zanbaķ yağı dörder dirhem (14) bunları ateşde eridüp ba‘de şülüş dirhem za‘ferān ve sekiz dirhem ayva çekirdegi (15) lu‘ ābı koyup merhem ideler ve bu zımād daḥı nāfi‘ dir külde pişmiş elma on (16) altı dirhem arpa unı ve boy toḥumı dörder dirhem za‘ferān südüs (17) dirhem bunları kifāyet miqdārı süd ile yaķı ideler ve devā daḥı (18) veca‘i tesķin idüp ‘uzuvı ķavī kılar ve madde dökülmesini men‘ ider (19) gıl-ı ermenī ve dem-i aḥaveyn ve gül ve gülnār dörder dirhem gül yağı yigirmi dört (20) dirhem bal mūmı on iki dirhem bunları cüz’ sirkeyle yaķı ideler ve yanan (21) ‘uzuva ķonulan şey’ ķaldırdıkda üzerine bir bezi sirkeyle ve şı (22) ile ısladup ķoyalar ve bunı her vaķitte böyle ideler ve eger yanık şedīd (23) olup ‘uzuvda olan rūḥı fesād etme mertebesine varup ķanģirinā (24) ‘arzları zāhir olursa ķanģirinā olmazda muķaddem tezeyyūh ‘ilācına mübāşeret (25) ideler meşelā yaranın üstündeki ķabuķlarını düşürici devālar fevķden

467b

(1) soñra bu merhemi ķoyalar şıfatı budur tereyağını gül şuyı ile ğasl ideler (2) ve yigirmi dört dirhem alalar ba‘de bāselikūn merhemi sekiz dirhem ayva çekirdegi (3) lu‘ ābı ve bādem yağı ve zanbaķ yağı dörder dirhem yumurta şarusı bir ‘aded (4) bunları merhem ideler yāḥūd gül şuyı ile mağsūl tereyağı ve ḥınzır (5) yağı sekizer dirhem yumurta şarusı iki ‘aded bunları karışdırup (6) tılā ideler ve eger yanan ‘uzuvda şiş olsa sābıķan zıķr olunan gıl-ı ermenī (7)

merhemi gibi veca'î müsekkîn rādi' devālar koyalar ve kabuğı kalkdıkdan soñra sā'ir (8) yara 'ilācları ile 'ilāc ideler faşlūn fî ġangırinā ve saḳḳāḳlūs (9) ma' lūm ola ki ġangırinā ve saḳḳāḳlūs didikleri şişlerden ve yaralardan (10) degildir belki yaranın şiddetinden 'uzuvuñ meyyit olmasıdır ve ġangırinā ile (11) saḳḳāḳlūsun farkı budur ki ġangırināda 'uzuvuñ hissi gitmez hemān laḥm çü- (12) rüyüp meyyit olur ammā saḳḳāḳlūs deyü laḥmiñ ve tamarların ve kemügiñ (13) meyyit olmasıdır ḥāşılı 'uzuvda bi'l-küllîye his zā'il olur ve ġangırinā muḳaddime-i (14) saḳḳāḳlūs olur ve ekşeriya ġangırinā verem-i felġamūniden olmağla ba'zı eṭibbā (15) bunu evrāma ilḥāḳ etmişlerdir ammā nefsi'l-emrde 'uzuv fāsid ve meyyit (16) olduğu cihetle qurūḥda zıkr eylemek münāsibdir bunuñ sebebi (17) 'uzuvda olan rūḥ-ı ḥayvāniniñ fesādıdır yāḥud rūḥ nüfūz ide- (18) medügendendir veyāḥūd fāsid olduğundan ve hem nüfūz idemediginden- (19) dir meşelā issi veyā şovuk zehr tenāvül etmek gibi ve şişler ve zehirli yaramaz (20) yaralar gibi issi şişlere ziyāde şovuk şeyler komağdan ve büyük deriñ (21) çibanlara yağlı şeyler komağdan olur ve rūḥ-ı ḥayvāniniñ nüfūz idemedigi (22) meşelā bir 'uzuvı ziyāde şiddetle yağlamağdan olur veyā felġamūnī gibi büyük (23) şişlerden olur veyāḥūd sereṭān gibi maddesi büyük şişlerden olur (24) ve rūḥ-ı ḥayvānī 'uzuva vāşıl olmasa 'uzuvuñ mizācı daḥı fāsid olur (25) ve ekşeriyyā añla sereṭāniñ teferruḥ etmesinden olur el- 'alāmāt ġangırināniñ

468a

(1) 'alāmeti 'uzuvuñ levni ḳaramtıḳ olur ve hissi az olup fāsid olur ve saḳḳā- (2) ḳlūsda bu 'arżlar ziyāde olup 'uzuvuñ hissi bi'l-küllîye zā'il olur eger (3) rūḥ-ı ḥayvāniniñ fāsid olmağlığı bir zehirli keyfiyetden nāşî ise ḥafaḳān (4) ve ġaşy 'arız olur ve ekşeriya şiddetli ḥummā ve hezeyān ve cünūn 'arız olur (5) ve bu 'arżların şedid olması eyü 'alāmet degildir el-'ilāc ammā ġangırināda (6) vācib olan müberrid ve müceffef devālarla tedbîr ideler ve maddenin inşibābını (7) faşd ile ve aḥlāt-ı rediyyeyi istifra' ile men' ideler ba'de pādzehriyetli (8) devālar isti' māl ideler ki semmīyyetli buḥār vāşıl olmadan ḳalbi ḥıfz eyleye (9) meşelā lisān-ı şevr ve kārdüsentü ve ṭin-i maḥtūm ve gıl-ı ermenī ve pādzehr ve tir- (10) yāḳ ve meşer-i diṭū ve diyāsentü ve kırmız ma'cūnı ve ağac ḳavunı ekşisi (11) şerbeti ve ağac ḳavunı kabuğı şarābı gibi ve ḳalbiñ üstüne daḥı gıl-ı ermenī (12) ve seḳradīyūn ve ṭin-i maḥtūm ve sirke süreler ve bunları yara olan (13) 'uzuva daḥı süreler ki 'uzuvda olan te'affūni men' eyleye ve bu merhem (14) daḥı te'affūni men' ider mücerrebdir gıl-ı ermenī ve gül sirkesi sekizer dirhem ṭin-i maḥtūm (15) ve yaban şarımşağı 'uşāresi dörder dirhem muḥriḳ geyik boynuzı bir dirhem (16) kāfur yarım dirhem bal mūmı altı dirhem gül yağı otuz iki dirhem yumurta aḳı (17) bir 'aded bunları merhem idüp süreler yāḥūd yaban

şarımsağı sirkesiyle (18) gıl-ı ermenî ve tîn-i mahtûm sûreler ve bu zimâd dağı nâfi‘ dir arpa unı otuz (19) iki dirhem servi kozalağı ve mâzû ve nâr kabuğı birer buçuğar dirhem bunları (20) sikencibîn ile yağı ideler ve eger gangîrinâ şovukdan dökmeden oldu ise (21) nitekim kış günlerinde karda sefere gidenlere ‘arîz olduğu gibi (22) vâcib olan evvelâ ol ‘uзуvı qar ile veyâ ziyâde şovuk şu ile oğalar (23) ve ‘alîle şarâb ile veyâ bal şuyı ile tiryâk ideler ve veca‘î sâkin (24) olduğu vakitte ‘uзуvı papadya yağı ve acı bâdem yağı ve torak otı (25) yağıyla yağlayalar ve defne yaprağı veyâ tohumı veyâ biberiyye veyâ diş otı veyâ şa‘ter veyâ kara

468b

(1) baş bunlardan kangısı olursa süd ile kaynadup kimâd ideler ba‘de (2) üzerine kızdırıcı şeyler koyalar meşelâ kiremit yağı ve terementi yağı ve ıştırğan (3) tohumı ve hardal tohumı gibi ve eger ‘uзуvda harâret his olunursa üzerine (4) nişter ile kesüp sekradiyûn ve tiryâk ve hem tiryâk şuyı sûreler (5) ve eger gangîrinâ bir yaramaz hılîñ dökülmesinden ise kavî müşhiller vireler (6) ve pâdzehrler ve terledici devâlar vireler ba‘de ‘uзуva sekradiyûn (7) ve sedef ve pelîn ve turb koyalar ve ‘uзуvı hacâmat ideler kezâlik (8) gangîrinâ zehrli hayvân şokduğundan olursa dağı böyle ideler (9) ba‘de zehri hârice cezъ idici devâlar koyalar meşelâ ekşi hamîr ile (10) tereyağı gibi hacâmat idüp zehri akıdalar veyâ yakıcı devâlarla (11) dağlayalar ve eger gangîrinâ verem-i felğamûnîden olursa kan alalar ve müşhil (12) vireler ve ‘uзуvı derince hacâmat idüp şişe çekeler ba‘de tuzlu (13) şu ile veyâ gül şuyı ile ‘uзуvı yıkayalar ve üzerine koyacak devâyı (14) değışdirdikde bu maţbûh ~ kimâd ideler şıfatı budur gül şuyı ve sirke ikişer (15) yüz dirhem sekradiyûn ve pelîn ve acı bakılla yarımşar kabza irsâ ve zerâvend (16) ve ra‘yü’l-hamâm dörder dirhem bunları şülüşi eksilinceye kaynadup süzeler içine (17) şabr ve mürr-i şâfi dörder dirhem bunları şokup bir def‘a dağı kaynadup (18) süzeler ba‘de sekiz dirhem gül balı ve yigirmi dört dirhem ‘ırâk koyup (19) yarayı değışdirdikçe bunuñla yıkayalar ba‘de üzerine çörek otlarını (20) izâle idici merhem koyalar meşelâ mısıır merhemi gibi yâhûd bu şuya bir bezi (21) batırup koyalar şıfatı budur zâc sekiz dirhem pellût yaprağı bir kabza (22) günlük dört dirhem kâfur iki dirhem şarâb iki yüz elli dirhem bunları (23) şülüşi eksilinceye kaynadup kimâd ideler ve eger iş büyürse enderhûn kұrsı (24) veyâ pirinç pītātū komağa veyâhûd temirle yakmağa muhtâc olunur ve çürükleri (25) bi’l-küllîye zâ’il olduğdan soñra kұrûh-ı rediyye ‘ilâclarıyla ‘ilâc eyleyeler ammâ

(1) sakḫākḷūs olduğda ‘iyāzen billāhi te‘ālā eger elde ve ayakda ise evvelā ‘uзуvı (2) kesmeden ğayrı çäre yokdur eger kesilmesi mümkün olmayan ‘uзуvı ise meşelā (3) göğüsde olmak gibi ol vaḳit andan el çeküp haḳḳa tevekkül olmadan ğayrı (4) ‘ilāc mümkün degildir pes eger kesilmesi mümkün olan yerde ise kesdikden (5) sonra kesilen yerleri timür ile dağlayalar yāḥūd yakıcı devālar koyalar meşelā (6) zirniḥ ve pirinç pitātū gibi ve eṭrāfına şu ile gıl-ı ermenī veyā ṭin-i maḥtūm ve dem-i aḥaveyn (7) süreler ve eger ziyādesiyle kan akarsa kanı tutucu devālar koyalar ki nice (8) kerre geḫmişdir ve ‘alīle ḳalbe kuvvet ve ḥarāret-i ğarīziyyeyi in‘āş idüp kuvāya (9) taḳviyet virir şeyler vireler faşlūn fi’l-cerāḥāti bu faşl cerāḥātler beyānında- (10) dır cerāḥāt deyu keskin ālāt ile ‘uзуvda vāḳi‘ olan kesilmiş teferrūḳa (11) dirler ya‘nī bıçaḳ ve tüfenk ve kılıç yaraları gibi yaralara iṭlāk olunur (12) ḳarḥa ile bunuñ farkı budur ki ḳarḥalarda ‘aşūde sū’-i mizāc olup (13) müte‘affin ve müte‘ekkil olur ammā bunda olmaz belki bunda ‘uзуvuñ his ve ḥareketi (14) muḥtel olması sū’-i mizācdan olmayup vāḳi‘ olan teferrūḳ ittişāldendir ammā (15) cerāḥāte daḫı baḳılmayup birkaç gün öyle tursa ḳarḥa olur lākin (16) bu maḥalde murād muṭlaḳ cerḥleri beyāndır cerḥiñ envā‘ı çokdur kimi küçük (17) ve kimi büyük olur ve kimi ğā’ir ya‘nī içerü işlemiştir ve kimi laḥmde veyā siñirde (18) veyā ṭamarlarda veyā kemiklerde veyā mi‘dede veyā bağırsaklarda veyā cigerde veyā ṭalaḳda (19) olur ve yaralardan ba‘zısı basīṭdir ya‘nī eger yarada teferrūḳ-ı ittişālden (20) mā‘adā āḥar ‘arızlar ‘arız olmazsa aña cerḥa-i besīṭa iṭlāk olunur (21) meşelā kılıç yarası ve bıçaḳ yarası gibi ve eger ba‘zı ‘arızalar ‘arız olursa (22) mürekkebe ta‘bır olunur meşelā zehr-nāḳ ḥayvān şoḳmasından ḥāşıl olan yaralar (23) gibi ve zehirlenmiş kılıç ve bıçaḳ yarası gibi ḥāşılı ağrısı ve şişi olan (24) yaralar mürekkebe iṭlāk olunur bunlarıñ sebepleri muḳaddem vāḳi‘ olan (25) şişlerden birisidir ‘alāmeti ḳangī ‘aзуvda ise ol ‘uзуvdan şādır

(1) olan fi‘lin zā’il veyā nāḳış olmasıdır meşelā yara başda olsa dimāğdan (2) şādır olan ef‘āl meşelā ḥiss ve ḥareketdir muḥtel olup ‘alīl sektelenmiş (3) gibi olur ve yara meşānede olsa ihtibās-ı bevl veyā selīsü’l-bevl veyā taḳṭır (4) ü’l-bevl ‘arız olur ve siñirde olsa veca‘ī şedīd olur ve mi‘dede (5) olsa hażm olmak sebziñ keylūs ve bağırsaklarda olsa şüfl çıkar ve ṭamarlar- (6) da olsa kan çok ~ bu kıyās üzere yara ḳangī ‘uзуvda ise ma‘lūm (7) olur İboḳrat dir ki yaranıñ yaramaz olanı ā‘zā-i re’iseler işābet (8) idenidir ki ya serī‘ān helāk ider yāḥūd mühlik marāza mü’eddī (9) kılar kezālik kanı az olan ‘uзуvda olmak daḫı yaramazdır meşelā meşāne (10) ve diyāfragmā ve bārīṭūn didikleri ḥicāblarda ve mi‘de ve bağırsaklarda (11) ve

ğışālarda olmak gibi huşūşan dimāğlarda olan ğışālarda ola kezālîk (12) yara içeri eşilmiş ola veyā yaramaz ‘arżlar ‘arîz ola meşelā ħummā gibi (13) ve felğamūnî gibi ve ziyāde kuşmak ve ishāl ‘arîz olmak gibi ve yaranîñ ekşeriya (14) korkulmasının vakti yigirmi bir güne dekdir ya‘nî yigirmi bir günü tecāvüz ider- (15) se ve a‘rāz ħıffet bulursa korkulmaz el-‘ilāc evvelā yarayı pāk (16) idüp besleyeler ve içine ħāricden şey vāki‘ olmuş ise meşelā kum (17) yāḥūd şişe kırığı veyā ağac pāresi gibi olan şeyler her ne ise (18) çıkaralar ba‘de yarayı dikmek iktizā iderse ağızlarını berāber idüp (19) dikeler ve eger yara darbe emşālinden olup etrāfî pārelenmiş (20) ve ezilmiş ise üzerine irin peydā idici şeyler koyalar ve ‘alīle laṭif (21) ve mu‘tedil ğidālar vireler ki bedende ḥāliş kan ḥāşıl olmağla yaraya (22) vāşıl olup tiz oñulmağā sebep olur ve ba‘zî ‘arżlar daḥı zuhūr ider- (23) se ħummā ve ğayrısı gibi anlarıñ daḥı geçen bāblarda zıkr olundığı vech (24) üzere tedārîki görölüb tedbîr oluna ammā yaranîñ içinde tüfenk (25) kurşunu ve ok demreni ve bunlara beñzer nesne vār ise anları çifte

---

~ aḳar

470a

(1) ta‘bîr olunan ālet ile iḥrāc ideler ve bu mişilli şeyleri iḥrāc için (2) cerrāḥlarıñ ğünāğün āletleri vardır cerrāḥnāmelerde beyān ve taḥrîr olunmuştur (3) lākin anları isti‘māl etmek üstāda muḳārenetle ḥāşıl olur pes eger üstāddan (4) görüldüğü vech üzere ol āletler ile iḥrāc mümkün olursa ne ğüzel (5) lākin ğāḥice kurşun ve demirden yāḥūd kırılmış kemik bedeniñ içerişine ğavr (6) etmekle ḥarāc olan kimesne ālāt ile çıkarmağā ḳādir olamaz pes ol vākit ba‘zî (7) devālar vardır ki anları ḳomağla yaraya vāki‘ olan şişleri ~ ḥārice cezb (8) idüp çıkar meşelā müşk-ı ṭarāmsi‘ ve zerāvend ve gelincik çiçeği ve zerrîn şoğanı (9) ve ḳamış köki ve sebkīneç ve ḳaşnî ve zift ve rātīneç ve mıḳnaṭıs gibi bu devālar- (10) dan merhemler ve zīmādlar terkīb ideler ve mürekkebātdan ḥālen isti‘māl olunan Şeyḫ (11) İbn-i Sīnānîñ merhemidir ğāyet nāfi‘ dir ekşi ḥamîr ve ‘asel ellişer dirhem (12) ökse ve zeyt-i ‘atîḳ yigirmi dörder dirhem ışk on altı dirhem bunları (13) merhem ideler ve keḥribār yaḳısı daḥı yaralarda vāki‘ olan şeyleri (14) çıkarmada mücerrebdır bal mūmı yüz dirhem çam şaḳızı ve yumurta şarısı (15) yağı otuz ikişer dirhem ışk on altı dirhem muḳl sekiz dirhem keḥribā yigirmi (16) dört dirhem mıḳnaṭıs kırk dirhem bunları resm üzere yaḳı ideler (17) zīmād-ı āḥar bal mūmı otuz iki dirhem teremanti on altı dirhem mıḳnaṭıs (18) on iki dirhem baḳla unı sekiz dirhem tavşan yağı dört dirhem (19) bunları yaḳı ideler ve bu ḳirūṭi daḥı nāfi‘ dir rātīneç on altı dirhem (20) zift sekiz dirhem ışk ve sebkīneç ve ḳūmālîmi dörder dirhem müşk-ı ṭarāmsi‘

üç (21) dirhem bunları kifāyet miqdārı zeyt yağıyla merhem ideler nev[‘]-i āḥar bal mūmı (22) ve terementi kırk sekiz dirhem çam şakızı ve günlük ve kāfur ve mūmiyā ve dem-i aḥaveyn (23) ve şoğulcan yağı sekizer dirhem üstübec ve zāc otuz ikişer dirhem şādenc (24) ve mıknaṭıs ve kıranfil yağı ikişer dirhem maştakī ve heyūfarikūn yağı dörder dirhem (25) bunları resm üzere merhem ideler ve bu daḥı ma[‘] lūm ola ki lāyık olan budur ki

---

~ şey’leri

470b

(1) evvelā yarayı şarāb ile yıkayalar ve çıkmış ve kırılmış kemik var ise yerine (2) koyup tahta parçalarıyla şaralar ve vācib olan yaraya çok şargı (3) komayalar ve pek şedid daḥı bağlamayalar ki ‘uzuva ḥarāret gelüp maddenin (4) cezbine sebep olmaya ammā laḥmde vāki[‘] olan kılıç ve bıçak yaraları gibi (5) besīṭa olan yaraları oñultmak için isti[‘] māl olunan devālar dem-i aḥaveyn (6) ve gıl-ı ermenī ve günlük ve ānzerūt ve alçı ve mercān ve keşirā ve delüce ve rātineç ve (7) yumurta aķı bunlardır bu devālardan zurūrlar ve merhemler ‘amel oluna ve bu (8) zurūr daḥı tāze yaraların üzerine ekilüp iki tarafı bir yere (9) kavuşdurup bağlansa bitişdirir ve oñuldur gıl-ı ermenī ve ānzerūt (10) ve maştakī ve dem-i aḥaveyn her birinden berāber idüp yumurta aķıyla yaraya (11) süreler devā-i āḥar delüce unı ve maştakī yarımşar dirhem gıl-ı ermenī ve ānze- (12) rūt ve mercān birer dirhem dem-i aḥaveyn şülüşān dirhem nev[‘]-i āḥar gıl-ı ermenī (13) ve maştakī dem-i aḥaveyn ve günlük birer dirhem tekāmekā iki dirhem bunları issi (14) ḥavanda yumşayınca saḥḥ ideler ba[‘] de yaraya koyalar ve eger yara derin (15) dikilmiş olup ağızları bir yere kavuşmasa megerki zaḥmetli kavuşa ol vaķit (16) bir yere kavuşdurup iplik ile dikeler ve üzerine yumurta aķıyla oñuldalar ve daḥı (17) devālardan koyup didikleri ‘uzuvun kenārına ruḳāde didikleri ki cerrāḥlar (18) yaşıdığı ta[‘] bir iderler andan yaranın her bir tarafına bir yaşıdık koyup (19) yarayı bir ḥoşça şaralar lākin yaşıdık ḳoduḳda meşelü’ş-şekl koyup ya[‘] nī (20) üç tarafından koyup yaranın bir tarafını açık koyalar andan cerāḥāt (21) aķa ve eger yaraya yalnız merhem koyup şarmağla eyü olursa ne güzel ammā (22) eger şū[’]-i mizāc veyā bir ğayrı şey sebebiyle yara oñulmayup tekayyuhı ya[‘] nī irin- (23) lenmeye meyl iderse munzicāt ḳomağā muḥtāc olunur zīrā ekşeriyā yaralarda (24) sū[’]-i mizāc olur ve laḥm kesilür ve ‘użlāt pārelenür pes böyle olduḳda (25) elbetde munzicāta muḥtāc olunur nitekim üstād İbokrāṭ cerrāḥnāmesinde

471a

(1) dir ki kaçan yaraya bedenden şey' manşib olsa lahm kesilüp (2) pârelense vâcib olan çürümezden muḳaddem teḳayyuḫi sa'y etmekdir (3) ve ibtidâda nazc virüp irin peydâ etmek Frenkler dâstoyâ ta'bir (4) itdikleri merhemden ḳoyalar ba' de et bitürüp oñultmak içün belsimâ (5) ta'bir itdikleri ki belesân-ı şınâ'î dimekdir andan ḳoyalar ve ba' zı devâ (6) vardır ki hem eşildir hem oñuldur ammâ munzic olan devâlar yumurta şarısı (7) ve tereyağı ve terementi ve gül yağı ve maştakî yağı ve buğday unı ve arpa unı (8) ve günlük ve maştakî bunlardır ve bunlardan tekib olunan devâlardır (9) ve bu terkib gibi ak şarâb ile yıkanmış terementi on altı dirhem yumurta (10) şarısı bir 'aded kifâyet miḳdârı arpa unı ve 'asel ile merhem ideler (11) merhem-i âḫar şarâb ile maḡsûl terementi ve tereyağı sekizer dirhem günlük (12) ve maştakî her birinden kifâyet miḳdârı ḳoyup merhem ideler nev'-i âḫar (13) terementi dört dirhem tereyağı sekiz dirhem günlük bir dirhem yumurta (14) şarısı bir 'aded diger bal mûmı sekiz dirhem gül yağı otuz iki dirhem (15) günlük ve maştakî ikişer dirhem yumurta şarısı iki 'aded tereyağı (16) kifâyet miḳdârı ola diger gül yağı dört dirhem tereyağı sekiz dirhem (17) yumurta şarısı bir 'aded bunları merhem ideler ve daḫı bu merhemlerden (18) mizâca göre ve yaraniñ iḳtizâsına göre ḳoyalar ve bunlardan soñra (19) et bitürici ve oñulducı devâlar ḳoyalar ve bu devâlardan ba' zısı (20) ḥaşşiyetiyle fâ'ide ider ve ba' zısı keyfiyyeti ile fâ'ide ider meşelâ incibâr (21) ve peştürta ve 'aşâü'r-râ'î râ'î ve turmentilâ ve ğubâre ki Frenkler belsiminâ (22) dirler ve ra'yü'l-ḥamâm ve heyûfariḳûn ve zenbü'l-ḥayl ve gül ve ğülnâr ve günlük (23) ve şabr ve maştakî ve râtineç ve terementi ve zift ve ḳara ağac ḳabuğı ve ḳûmâ- (24) limi ve ardıc zâmğı ve şarmaşık zâmğı ve keşirâ ve teḳamaḳa ve ḳarânâki zâmğ (25) nev' inden ve ânzerût ve dem-i aḫaveyn ve gıl-ı ermenî ve ḫin-i maḥtûm ve şâdenc

471b

(1) mercân bunlardır bu devâlar merhemler ve zurûlar ve dühnler 'amel oluna (2) ve bu merhem Edḳāvûs ṭabîbiñdir ḳûmâlimi ve terementi on ikişer dirhem ḫınzir (3) yağı yigirmi dört dirhem bunları ḳaynadup merhem ideler âḫar râtineç (4) ve bal mûmı ve terementi ve gül yağı on altışar dirhem günlük ve mürr-i şâfi (5) ve maştakî ikişer dirhem âḫar terementi on altı dirhem râtineç çam şakızı (6) yigirmişer dirhem maştakî sekiz dirhem za' ferân bir dirhem bal mûmı elli (7) dirhem zeyt yağı yüz elli dirhem bunları merhem ideler ve belsiminâ didikleri (8) ki belesân-ı şınâ'î dimekdir şıfatı budur terementi yüz dirhem ḳaşnî ve ḳûmâ- (9) limi ve şarmaşık zâmğı ve günlük ve maştakî ve mürr-i şâfi on altışar dirhem (10) şabr ve 'üd ve ḫavlıncân ve ḳaranfil ve dârcin ve cevz-i bevvâ ve kebâbe sekizer dirhem

(11) ‘ırk yigirmi dört dirhem bunları yigirmi dört sâ‘ at bir yerde ısladup (12) ba‘ de qar‘ a ve inbîk ile taqtîr ideler ve bu muqattar her hâlde belesân-ı tabî‘ iye (13) me‘ âdlıdır ve gâyet nâfi‘ dir ve mücerrebdır belesân-ı âhar günlük ve ânzerût (14) ve ardıc zamğı ve şarmaşık zamğı ve kûmālîmi ve maştakî ve dem-i ahaveyn ve tekâmekâ (15) ve qarânâ bu dağı tekâmekâ gibi zamğ nev‘ indendir on ikişer dirhem râtîneç ve kara (16) ağac yaprağı ‘uşâresi yüz dirhem terementi elli dirhem turmentilâ (17) ve pestûrta ve irsâ ve zerâvend ve qarâkoz ve müşk-ı tarâmşî‘ dörder dirhem (18) ardıc yemişi ve defne yemişi altışar dirhem şarâb rakısı üç yüz dirhem (19) bunları qar‘ a ve inbîk ile taqtîr ideler yaraları oñultmağda ‘acâyibdir (20) belesân-ı âhar terementi iki yüz dirhem bezr yağı yüz dirhem râtîneç kırk sekiz (21) dirhem günlük ve mürr-i şâfi ve şabr ve maştakî ve ânzerût yigirmi dörder dirhem (22) besbâse ve ‘ûd on altışar dirhem za‘ ferân dört dirhem bunları cem‘ idüp (23) evvelki gibi taqtîr ideler ve bu muqattarı cemî‘ yaralara gerek siñirde ve gerek tamarlarda (24) ve gerek kemiklerde olsun nâfi‘ dir ve heyûfarîkûn yağı iki yüz dirhem günlük (25) yüz dirhem mürr-i şâfi sekiz dirhem fû ve heyûfarîkûn ve kârdûnebâvîti

472a

(1) ellişer dirhem kırmızı otuz iki dirhem râtîneç yigirmi dört dirhem şarâb (2) üç yüz dirhem bunları keskin ateşde şarâb mahv oluncaya kaynadup (3) süzeler ve poşasına üç yüz dirhem şarâb dağı koyup bir eyüce kuvveti (4) çıkınca kaynadalar ba‘ de süzüp evvelkine qarışdırup tekrâr şarâb (5) mahv oluncaya kaynadup hıfz ideler ve bu yağ dağı qarhaları oñultmada (6) mücerrebdır tâze heyûfarîkûn çiçegini şarâb ile kaynadalar ba‘ de süzüp (7) tekrâr üzerine heyûfarîkûn koyup gene kaynadalar bu minvâl üzere üç (8) dört def‘ a tekrâr ideler ba‘ de süzüp bu şarâbdan yüz dirhem (9) alalar ve içine yigirmi dört dirhem terementi ve kırk sekiz dirhem zeyt (10) yağı ve şülüş dirhem za‘ ferân koyup şarâb mahv oluncaya kaynadup hıfz ideler (11) ve lahmı bitürmek içün isti‘ mâl olunan merhemler bu şıfatla ‘amel (12) olunur gül yağı ve benefşe yağı ve papadya yağı ve şarâbla mağsûl şoğulcan (13) sekizer dirhem tavuk yağı ve şıgır iligi dörder dirhem tereyağı altı (14) dirhem haţmî lu‘ âbı elli dirhem bunları lu‘ âb mahv olunca kaynadalar ba‘ de (15) içine yigirmi dirhem mürdeseng ve yigirmi dört dirhem selûken ve on (16) altı dirhem terementi ve dört dirhem maştakî ve kifâyet miqdârı bal mûmı (17) koyup merhem ideler merhem-i âhar bal mûmı ve râtîneç ve zift ve zâc ve isfidâc (18) ve günlük otuz ikişer dirhem terementi kırk sekiz dirhem mürr-i şâfi ve ardıc (19) yağı ve yumurta yağı ikişer dirhem kâfur bir buçuk dirhem kifâyet miqdârı (20) gül yağıyla merhem ideler ve bu merhem dağı siñirde olan yaralara vire (21) nâfi‘ dir şıfatı zeyt yağı ve râtîneç ve zift ve ketân tohumı lu‘ âbı ve irsâ (22) on altışar dirhem bal mûmı

yigirmi dört dirhem bunları bir miqdār kaynadalar (23) ba‘ de günlük ve maştakī dörder dirhem terementi sekiz dirhem bunları zamm idüp (24) merhem ideler ve bu merhem dahı çıbanları ve yaraları oñultmada ‘ acāyibdir (25) ok ve tüfenk yaralarında demren kurşun gibi kalmış şeyleri

472b

(1) cezb idüp çıkarur bu merhem bilād-ı efrencde bu mişilli şeylerde çok (2) isti‘ māl iderler gāyet nafi‘dir ve mücerrebdir şıfatı bal mūmı yüz dirhem tere- (3) menti kırk sekiz dirhem kūmālimi yigirmi dört dirhem heyūfariķūn (4) yağı ve mersin yağı on ikişer dirhem ışk ve kaşnī ve cāvşir üçer (5) dirhem çam şakızı altı dirhem mūmiyā ve kehribā ikişer dirhem günlük (6) ve maştakī ve dem-i aḥaveyn ve ānzerūt bir buçuk dirhem şabr yarım dirhem mūrr-i şāfi (7) bir dirhem mıknaṭıs kırk dirhem za‘ ferān-ı ḥadīd ve tūtiyā ve mürdeseng (8) sekizer dirhem muḥriķ zāc on altı dirhem saḥķ olacaķlar saḥķ olunup (9) ve zamğlar sirkeyle veyāḥūd yağlarla ḥall olunup keskin ateşde dāḥiliyūn (10) kıvāmına gelince kaynadalar ba‘ de ateşden indirüp ḥıfz ideler ve kimyā (11) eṭibbāsının re’is olan Brāklisūs ‘ acīb ve ġarīb merhemler iḥtirā‘ (12) etmişdir ki yaralara ve berelere sürmeksiziñ yaraları oñuldur meşelā ‘ aliliñ (13) yarasına bulaşmış bir bez paresi veyā ağac paresi veyā timūr paresi (14) her ne ise alup ol şeyiñ üzerine ol merhemden yaraya qor gibi (15) koyup ve şarup ve ‘ ādetā yaraya merhem qor gibi bunuñ dahı günde (16) iki def‘ a veyā üç def‘ a değışdirmek ile ‘ aliliñ yarası ve beresi (17) oñulur eger ‘ alil āḥar diyarda dahı olursa bu merhemiñ gerçi te’şiri (18) ḥārķu’l-‘ ādedir lākin ḥāşşiyetle eşer ider ve Ferūlobūs ṭabīb dir ki (19) bu merhemiñ gā’ibde olan yaralara te’şir eylemesi ya rūḥ ‘ ālemiñ tavassuṭı (20) iledir yāḥūd kevākibiñ te’şiriniñ tavassuṭı iledir ki merhem ‘ amel olund- (21) uķda kevākibiñ ittişālātı vaķtine müşādife itdigindendir veyāḥūd merhemde (22) olan eczālarıñ ba‘ zısı ba‘ zısına zamm olunmaķdan ḥāşıl olan şūretiñ (23) tavassuṭı iledir ba‘ zılar didiler ki bu merhemiñ te’şiri müşābehettir meşelā (24) bu merhemde eczā-i beden-i insāndan bir cüz’ olduğındandır yāḥūd hemān (25) beden-i insāna müşābih olduğındandır ve eṭibbā-i kimyāviler bu siyāķda nice

473a

(1) terkībler iḥtirā‘ etmişlerdir lākin ekşer eczālarını taḥşil etmek müte‘ assir (2) olmağla ol terkīblerden ‘ amele qarīb olanları zıkr olunmuşdur muḥaddem (3) zıkr olundığı gibi bu merhemden yaranıñ kanına bulaşmış bir nesne üzerine (4) koyup sā’ir yaralar gibi bunuñ dahı merhemini değışdireler eger ‘ alil (5) diyār-ı āḥarde dahı olursa yarası oñulur ve bu merheme Frenķe ārmāria (6) dirler şıfatı budur ḥınzir yağı elli dirhem kurumuş şoğulcan ve şādenc (7) on altışar dirhem kırmızı şandal ve karaķoz yigirmi dörder dirhem (8) ölmüş

insānıñ kafa kemüğiniñ yoşunu bulunduğı miqdār alınup (9) bunları şarābla merhem ideler merhem-i āhar bu dağı evvelki gibidir şıfatı (10) budur kırmızı şarāb ile mağsül hınzır yağı yüz dirhem şādenc sekiz (11) dirhem kırmızı şandal altı dirhem kurumuş şoğulcan iki dirhem kafa (12) kemügi bulunduğı miqdār bunları dağı evvelki gibi merhem ideler (13) ve didiler ki bu devālar ‘amel olunduğda şems mizān burcunda ola (14) huşūşan onuncı veyā on birinci derecesinde ola ve Cevānis (15) tabīb dir ki tecrübe olunmuşdur ki hemān hınzır yağını zıkr olunan (16) devālarla merhem etseler kafa kemügi yoşunu vesā’ir insān kanından (17) veyā ğayrı eczāsından komaqsızın gene fā’ide-i mezbûre hāşıl (18) olur ben bu fā’ide-i ğarībeyi müşāhede etdim te’sīrde hiç (19) noqşānı olmayup maqşūd hāşıl oldu ve dağı Frenk cerrāhlarından (20) kavline i’timād olunur bir tabīb baña haber virüp didi ki ğāyet (21) semiz hınzır etinden alup ortasından bıçağıyla yarup (22) içine zāc koyalar ve gene birbirine bitişdirüp öylece hıfz (23) ideler kaçan bir yaranın kanından bulaşmış nesneye meşelā bir bez (24) pāresine ol zācdan eküp şaralar ve ol bez pāresini hıfz (25) ideler ve böylece şabāhda aḥşamda yara deġişdirir gibi deġişdirüp

473b

(1) gene ol zācdan ekeler elbetde yara şāḥibi bür’ü tam hāşıl ider mücerrebdir (2) ‘acīb ve qarīb te’sīrdir ve vācib olan yarası olan kimesne mu’tedil (3) yerde otura sıcağdan şovukdan şakınalar ve tuzlu ve acı şeyler (4) ve ġalīz ġidālar yemeyeler ve yedigi ġidāların miqdārı kālil ve tabī’atı mu’tedil (5) ola ve eger verem ‘arız olur havfı olursa laṭif ġidālar yiyeler (6) ve yaraya madde dökülmesinden emīn olduğda bir miqdār ġulzet mā’il ġidālar (7) yiyeler huşūşan kemik kırılmış ola ol vakit ġalīz ġidālara muḥtācdır (8) meşelā paça gibi ve arpa şuyı ve nār şuyı içeler ve eger ḥarāret kavī ise (9) arpa şuyı ile ağac kavunı ekşisi içeler ve vācib olan yarası (10) olan kimesnelerin şularına ve şerbetlerine yaraya maḥşūş olan devā- (11) lardan zamm ideler ki qarīben zıkr olunur ve eger beden mümtelī olup kan ġalebeliği (12) olursa hıffet vermek için kan alalar ve maddeyi ḥilāfına cezb (13) ideler ve inşibābını men’ ideler huşūşan evvellerinde ola ve tabī’ata mūrā’āt (14) idüp müleyyin şarāblar ve mu’tedil huḳneler ideler ve eger ‘alīl safrāvī (15) olup bedeninde fāsīd hılt olursa müşhil vireler ve ishāl için (16) kudret ḥelvāsı ve gül-i mükerrerı ve rāvend ve sināmeki gibi devālar vireler ve dağı (17) mürekkebātdan ıtırıl-i fārisi ve bezr-i kaṭūnā ma’cūnı ve İbn-i Māsūviyenin (18) müşhil-i gül ma’cūnı bunlardan vireler ve bu zıkr olunan müşhillerden kavīsini (19) vermeyeler ki aḥlāṭı taḥrīk idüp maddenin ‘uzuv-ı mecrūḥa inşibābını (20) icāb eylemeye ve dağı mecrūḥlara nāfi’ olan devālar iki kısımdır bir kısmı (21) mizācı ta’ dīl idüp maddenin inşibābını men’ ve ta’affün ve semmīyyet olursa (22) def’ ider ol devālar

hindibā ve kuzu kulağı siñirli yaprağı ve turmentilā (23) ve gül ve nilüfer ve lisān-ı şevr ve sandal ve ağac kavunu ve geyik boynuzu ve incü (24) ve mercān ve kardesenṭü ve birincāsf ve karağoz ve petūnīka ve zenbū'l-ḥayl (25) bunlardır ve bir kısmı daḥi içmekle yaralar bi'l-ḥāṣṣa fā'ide ider ol devālar

474a

(1) karağozuñ şağīrī ve kebīrī ve aḡrimūniyā ve incibār ve ebhel ve penṭa- (2) flen ve kantariyūn-ı kebīr ve şağīr ve heyūfarīkūn ve lūvfū'l-ḥayye ve seḡra- (3) dīyūn ve çilek ve penpenlā ve zerāvend-i ṭavīl ve müdahrec ve müşk-ı ṭarāmşī' (4) ve kum ve cenṭiyānā ve rāvend-i çinī ve rūmī ve 'ayn-i sereṭān ve şakız (5) ağacı kabuğı ve burc ağacı ve peygamber ağacı ve şapārīna ve mūmiyā (6) ve ṭīn-i ermenī ve besbāse bunlardır bu devālardan Re'yi ṭabīb ile (7) ma'cūnlar ve şerbetler ve ḥablar ve maṭbūḥlar 'amel idüp isti' māl ideler (8) ve yara kaṅı 'uzuvda ise ol 'uzuva münāsib olan devā ihtiyār (9) olunması vācibdir meşelā yara başda ise petūnīka ve cigerde ise (10) aḡrimūniyā ya' nī koyun otı ihtiyār oluna ve bu maṭbūḥ İbn-i Māsūviye- (11) niñdir ḡāyet münāsibdir şıfatı firencmüşk ve birincāsf ve ṭarāḡiyūn (12) ve papadya ve penṭāflen ve yapışkan ve benefşe ve kınneb ve böğürtlen (13) filizi birer kabza kıızıl boya köki mecmū' eczā miḡdārı ola bunları (14) şarāb ile kaynadup süzeler ve bu maṭbūḥdan şeker ile veyā 'asel (15) ile ezüp içeler ba' zılar bu maṭbūḥ İbn-i Māsūviyenīñ olduğı (16) inkār etmişlerdir hele her kimiñ olur ise olsun nāfi' ve mücerrebdır (17) ve bu maṭbūḥ daḥi nāfi' dir peygamber ağacı otuz iki dirhem peygamber ağacı (18) kabuğı ve şapārīna on altışar dirhem sarı sandal ve turmentilā ve piştor- (19) ṭa ve fū ve dektāmū ve karağoz dörder dirhem bunları on altı raṭl şū ile (20) pekçe kaynadalar zenbū'l-ḥayl ve petūnīka ve böğürtlen filizi ve ḥind-i kuḡa (21) yarımşar kabza dārcīn dört dirhem bunları koyup şunuñ sūlūşī (22) kalıncaya kaynadalar ba' de üç yüz dirhem aḡ şarāb koyup süzeler ve şekerle (23) veyā 'asel ile ezüp içeler ve eger 'alilīñ ḡummāsı var ise hemān şarāb (24) komakşızıñ yalnız şudan isti' māl ideler ve bu sefūf daḥi nā' fi' dir (25) kırmızı mercān üç dirhem incü ve ṭebāşīr altışar dirhem 'ayn-i sereṭān

474b

(1) on altı dirhem bunları sefūf idüp bir dirhem isti' māl (2) ideler ve bu ma'cūn daḥi mücerrebdır gülbeşeker ve petūnīka altışar (3) dirhem turmentilā ve karağoz sekizer dirhem besbāse iki dirhem mercān (4) bir dirhem 'ayn-i sereṭān yarım dirhem bunları kifāyet miḡdārı kuzu (5) şerbetiyle ma'cūn ideler faşlun fī nezfi'd-dem yaralarda (6) vāḡi' olan yürek ṭamarlarından ve ciger ṭamarlarından akan kanı (7) kesmek tedbīrleri beyānındadır ma' lūm ola ki şeryānlardan (8) ya' nī kalb ṭamarlarından akan kan kırmızı ve raḡīḡ olur ve aḡdığı (9)

vakit atılarak ve şıçrayarak aķar ammā evrideden ya‘ nī ciger ʔamar- (10) larından aķan ķan ķaraya ve ğılzeta mā‘il olur eger kesilen ʔamar büyük (11) ise çok aķar ve eger küçük ise az aķar bunun ‘ ilācı (12) üzerine ķanı tutucu devālar ķoyup ve yarayı bir yere ķavuşdırup (13) pekçe şaralar ve bağlayalar Cālīnūs Hīletū‘l-Būr‘ nām kitabının beşinci maķāle- (14) siniñ dördünci bābında ķanı tutmaķ için bir devā zıkr etmiştir (15) ğāyet mücerredir şıfatı ğünlük bir cüz‘ şabr bir buçuķ cüz‘ bunları saķķ (16) idüp yumurta aķıyla ve ʔavşan tūğıyla ķarışdırup yaraya ķoyalar (17) yāhūd bu devāyı ķoyalar ğıl-ı ermenī ve dem-i aķaveyn ve ğünlük ve şabr²⁸ her birin- (18) den berāber saķķ idüp evvelki gibi yaraya ķoyalar nev‘-i āķar uşne (19) ve ışırğan köki ve yılan yaştığı her birinden berāber saķķ idüp (20) yaraya ķoyalar āķar şabr ve ğünlük ve daķķ-ı zevān ve örümcek ağı (21) ve ğıl-ı ermenī ve ʔavşan tūğı her birinden berāber ve ğāhice bu devālar ķanı (22) ħabs etmekde kifāyet etmeyüp yaķıcı ve tutucu devālara muķtāc olunur (23) meşelā zāclar gibi efzāl olan budur ve Şeyhu‘r-Re‘īs İbn-i Sīnā bu devāyı (24) ihtiyār etmiştir hem yaķar ve hem ķanı ʔutar oñuldur zāc ve alcı yigirmi beşer (25) dirhem ğünlük altı dirhem şabr ve çam şaķızı sekizer dirhem ve eṭibbādan

475a

(1) ba‘ zıları bu terkibe dem-i aķaveyn ile teke şaķalı ziyāde etmişlerdir (2) ve ğāhice hīlāfına cezb-i faşd muķtāc olunur ve ğıdāları ve şerbetleri (3) aşhāb-ı ru‘ āfiñ tedbiri gibidir faşlun fī vaḥzü‘l-‘ aşab (4) ve cerāḥātūh ya‘ nī siñirlerde yara ve bere olsa bunun ‘ alāmeti (5) veca‘ i şedīd olur ve ‘ uzuvı ħareket itdirmede zaḥmet çeker el-‘ ilāc (6) veca‘ i tesķin ve inşibābı men‘ ideler ve yaranın ağzını açık ķoyalar ki (7) madde muķtebes olmaya ve eger demde ziyādelik var ise faşd (8) ideler ve eger āķar hılt var ise ishāl ideler ammā veca‘ i (9) tesķin için ılıcaķ zeyt yağı veyā şoğulcan yağı veyā zanbaķ (10) yağı veyā ʔoraķ otı yağı ķanğısı olursa bir bezi batırup (11) üzerine ķoyalar ve bu yaķıyı daķı ķoyalar baķılla unı ve tirmis (12) unı ve arpa unı ve papadya ve petūnīka zeyt yağıyla yaķı ideler (13) ve siñir yaralarında isti‘ māl olunan devālar zeyt-i ‘ atīķ ve şoğulcan (14) yağı ve ķuşt yağı ve cünd-i bīdester yağı ve zanbaķ yağı ve muķaṭṭar tere- (15) menti yağı ve terementi ve teķamaķa ve ferfiyūn ve ışķ ve ķaşnī ve sebkīneç (16) ve zerāvend ve müşk-ı ʔarāmşī‘ bunlardır ve dūhn-i belesān-ı şīnā‘ i daķı (17) ğāyet nāfi‘ dir bu devālardan mizāciñ iķtizāsına ğöre ihtiyār (18) ideler ve Cālīnūs bu minvāl üzere ihtiyār etmiştir şıfatı (19) budur ferfiyūn sekiz dirhem bal mūmı yigirmi dōrt dirhem zeyt (20) yağı seksan dirhem bunları merhem ideler ve ğāhice Cālīnūs (21) ķanı tutmaķ için bu devālardan ğayrı devālar isti‘ māl etmiştir (22) meşelā kibrīt ve

²⁸ şabr bir buçuķ cüz‘

mağsül kirec ve zernîh ve muhrîk ve zâc ve cengâr gibi (23) ve bu mişilli devâlardan maşşûd olan yarayı pāk idüp (24) kurutmaqdır ammā muşaddem zıkr olunan devâları isti‘ māl etmek kâfidir (25) huşuşan belesân-ı şınâ‘î ve tekâmekâ ve kûmâlîmi ve şarâb rûhı gibi

475b

(1) ve bu merhem siñirde olan yaraya ve bereye nâfi‘ dir şıfatı çadır (2) uşagı ve cāvşir ve şarâb-ı ‘ arakıbla hall olunmuş sebkîneç ve pire bevli (3) ve terementi sekizer dirhem şogulcan yağı yigirmi dört dirhem âhar (4) sebkîneç ve cāvşir ve senh-i kevâ’irü’n-nahl dörder dirhem tekâmekâ üç (5) dirhem muşathtar terementi yağı sekiz dirhem kibrît bir buçuk dirhem âhar (6) dâhiliyün sekiz dirhem tekâmekâ ve sebkîneç ve pire bevli ve râtîneç ve zift (7) üçer dirhem belesân-ı şınâ‘î dört dirhem ferfiyün şülüşân dirhem âhar (8) etmek hamîri on iki dirhem kükürt bir dirhem bunları ‘ arak ile (9) yoğurup yaraya vaż‘ ideler ve terementi ile berâberi kûmâlîmi (10) gibi eyü devâ olmaz kezâlik heyûfarîkûn yağıyla tekâmekâ dahı bu bâbda (11) kâfidir ve dahı ‘ alîl şovuk hevâ tokunmağdan ve şovuk şu içmekden (12) hazer ideler ve gıdâsını dahı ta‘ dîl idüp ezîbeler ve harekât-ı (13) nefsâniyyeden meşelâ gâzab ve maḥzûn olmak gibi ve bunlar gibi şeylerden (14) hazer ideler faşlûn ba‘ zı hayvânâtıñ ışırmāsından ḥâşıl (15) olan yaralar beyânındadır meşelâ kelb ve feres ve insân ve gayrı (16) gibi zîrâ gâhîce bunlarıñ ışırmāsından gangîrinâ ve felğamûnî ‘ arîz (17) olur pes vâcib olan ibtidâ üzerine munzıc ve muşayyih kıoyalar (18) bu merhem yarayı pişürüp irinledir ve ağrısını teskîn ider (19) sâde yağı dört dirhem yumurta şarusı bir ‘ aded za‘ ferân (20) şülüş dirhem benefşe yağı ve gül yağı ikişer dirhem ve bu zımâd dahı (21) veca‘ i teskîn ider ḥatmî köki on iki dirhem ebegümeci ve iklîl-i melik (22) ve papadya yarımşar kabza pelîn bir miqdâr bunları şu ile pekçe pişürüp (23) ba‘ de içine yumurta şarusı ve gül yağı kıoyup yağı ideler ve eger (24) yarada semmîyyet olursa yağıya bir miqdâr sekradiyün zamm ideler (25) ve bu merhem dahı semmîyyetli olan yaralara nâfi‘ dir merhem-i bâselîkûn ve tâze

476a

(1) tereyağı dörder dirhem tiryāk bir dirhem bunları gül yağıyla ve bir (2) yumurta şarusı ile merhem ideler ve kaçan tekayyuh idüp irin- (3) lense üzerine gül balıyla terementi veyâ merhem-i bâselîkûn kıoyalar (4) ve eger semmîyyetli ise bu merhemi kıoyalar şıfatı budur mürri-i şâfi ve zerâvend (5) ve irsâ ve şabr birer dirhem âncelîkâ yarım dirhem ‘ ırk ile maḥlûl (6) tiryāk iki dirhem gül balı kifâyet miqdârı ola ve yara pāk (7) olduğdan soñra sâ’ir yaralar gibi ‘ ilâc ideler ve eger beden mümteli (8) ise faşd ideler ve münâsib müshil vireler beden pāk olup (9) yara maḥallîne madde manşib olup verem icâb eylemeye faşlûn (10) tüfenk ve

kurşun ve top darbından hâşıl olan (11) yaralar beyânındadır ma' lûm ola ki bu mişilli yaralara ' ilâc gücdür (12) etibbâdan ba' zılar didiler ki bu mişilli şeylerden hâşıl olan yaralar (13) zehrlidir âniñçün ' ilâc gücdür didiler ve yaraniñ zehrli (14) olmasına ba' zılar semmîyyet barûtdadır didiler lâkin yerinde degildir zîrâ (15) barût gühercileden ve kibrîtden ve kömürden mürekkebdır bunlarda ise (16) semmîyyet yokdur belki kibrîtte tiryâkiyyet olduğu hafî degildir ve ba' zılar (17) semmîyyet kurşundadır didiler bu dağı yerinde degildir zîrâ kurşun (18) yaralara nâfi' dir ve teferruk-ı ittişâli ve te' affüni men' ider ve râdi' dir ve (19) ba' zılar dağı semmîyyet barûtuñ ve nârîñ ve kurşunuñ hey'et-i mecmû' asından (20) hâşıldır didiler bu kavı tab' a karîbdır ve dağı Senârţûs-ı Cermânî (21) dir ki bu mişilli yaralarda semmîyyet yokdur lâkin tüfenk kurşunundan (22) ve top güllesinden hâşıl olan yara raż ve dağ tarîki üzere- (23) dir ya' nî bunlarıñ darbından lahm ve siñir ve tamarlar ezilüp ufandığından (24) serî' ân müte' affin olmağa müste' id olur zîrâ ' uzuv-ı mecrûhûñ eczâları (25) birbirinden hiss olunmayacak mertebe munfaşıl olmağla rûh-ı hayvânî

476b

(1) zâ' il ve ' uzuv-ı mecrûh fâsid olup müte' affin olur ve böyle yara- (2) lara tımar iden cerrâhlarıñ haţâları bildiklerine gâlib olmağla (3) kabâhâti yaraya bulup semmîyyetlûdür dirler ma' a hâzâ semmîyyet şanâ' at-i (4) cerrâhîde mehâreti qalîl olup sū' -i tedbîrlerinden nâşîdir (5) didi ve ol yaralarıñ kimi küçük ve kimi büyük ve kimisi (6) musatţah hemân deriyi sıyırmış ve kimisi dağı ' amîkdir bunlardan (7) her biri görmekle ve fitil girmekle bilinür ve semmîyyetli olan yaralarıñ (8) ' alâmeti hafağân ve gâşy ve bedende ditremek gibi şeyler ' âriz olmağdır (9) ve yara tezeyyüh müte' affin olup levni qaramtığ olur ve yarayı iden (10) kurşunu eritdikde râyihası bed ve levni bilinmedik bir garîb renk (11) olursa ol kurşun zehrli olduğında şübhe yokdur el- ' ilâc (12) evvelâ vâcib olan yaraniñ içinde kurşun veyâ bez veyâ bir gayrı (13) şey' her ne var ise mümkün olursa çifte ta' bîr olunan âlât ile alalar (14) eger ete gömülüp âlât ile alınması mümkün olmazsa cerâhât bâbında zıkr (15) itdigimiz câzib devâlardan koyalar ammâ faşd etmek ve bedeni mevâdd-ı rediyye- (16) den tenkıye idüp mizâcî ta' dîl etmek geçen bâblarda zıkr olunmuşdur (17) lâkin top ve tüfenk yarası lahmı ve kemügi ufatduğundan oğ (18) ve kılıç yarasına beñzememekle üzerine vaz' olunacak devâlar dağı (19) anlara muhâlifdir meşelâ bıçağ ve kılıç yaralarına munzıc ve muqayyih qoduğumuz gibi (20) bunda dağı qomağ cā' iz degildir zîrâ bunda lahm ve kemik pârelenüp (21) ufanmışdır tiz müte' affin olur hemân vâcib olan te' affüni men' idüp (22) ' uzuvuñ mizâcını ıslâh idici şeyler qomağdır meşelâ bu tılâ gibi kenevür (23) tohumı yağı yüz dirhem bezr yağı yigirmi dört dirhem ' asel sekiz dirhem (24) siñirli yaprağı ' uşâresi ve ' inebü's-şâ' leb

‘uşāresi her birinden kifāyet (25) miqdārı ola bunları ‘uşāreler mahv olunca kaynadup yağ bākī kaldıkda

477a

(1) hıfz ideler tılā- i āḥar teremanti otuz iki dirhem günlük (2) ve maṣtakī üçer dirhem mürr- i şāfi bir dirhem heyūfarīkūn yağı (3) on altı dirhem yumurta şarısı iki ‘aded cüz’i za‘ ferān ile merhem (4) ideler devā-i āḥar ‘asel ve teremanti otuz ikişer dirhem şeb ve za‘ ferān-ı (5) ḥadīd ikişer dirhem zerāvend-i müdahrec ve şabr dörder dirhem bunları (6) merhem ideler devā-i āḥar kenevür tohumı ve bezr yağı yigirmi dörder dirhem (7) gül yağı sekiz dirhem maṣtakī altı dirhem kāfur yarım dirhem bunları (8) merhem ideler ve eger yara ta‘affün etmeye başlarsa bu devāyı koyalar dühn-i (9) şehdānec ve bezr yağı birer ratl nişādır ve zāc dörder dirhem senderūs (10) yigirmi dört dirhem nev‘-i diger dühn-i şehdānec ve dühn-i bezr altışar dirhem (11) nüşādır ve zāc dörder dirhem tiryāk ve meşer ikişer dirhem bunları cem‘ idüp (12) ateşde eridüp yaraya koyalar ve bu devā daḥı ta‘affüni men‘ ider (13) ḥuşūşan ḡangırinā olmağa meyl iderse ḡāyet nāfi‘dir şıfatı bāselikūn (14) merhemi on altı dirhem sāde yağı sekiz dirhem pirinç pītātū iki dirhem bunları (15) cem‘ idüp yaraya koyalar ve daḥı yaraniñ etrāfına māddeniñ inşibābını (16) men‘ idici devālar süreler bu devā gibi gıl-ı ermenī ve dem-i aḥaveyn sekizer dirhem (17) günlük ve gül dörder dirhem yumurta aķı üç ‘aded bunları bir miqdār (18) sirkeyle qarışdırup yaraniñ etrāfına tılā ideler āḥar mürver (19) yağı ve gül yağı ve maṣtakī yağı on altışar dirhem gıl-ı ermenī ve şandalīn (20) merhemi sekiz dirhem gül sirkesi kifāyet miqdārı ola ve bu yağı (21) daḥı ‘uzuvuñ ḥarāret-i ḡarīziyesini hıfz idüp ta‘affüni men‘ ider (22) ve nażc verir şıfatı ḥatmī köki sekiz dirhem karaķoz altı dirhem papadya (23) ve iklīl-i melik ve heyūfarīkūn dörder dirhem pelīn bir miqdār bunları (24) şu ile pekce pişüreler ba‘de arpa unı ve baķılle unı on ikişer (25) dirhem bunları koyup tekrār şarābla kaynadalar ve yaraya koyalar ve

477b

(1) daḥı vācib olan yaraya kodukları fitili ketān bezinden ve kenevür bezin- (2) den ideler ve pek kalın itmeyeler ki elem virüp irin aķmasını men‘ (3) eylemeye ve ibtidālarında gicede ve gündüzde bir kerre deḡişdireler ba‘de (4) irin ḥāşıl olduğca iki def‘a deḡişdireler ve ḡāḥice irin ziyāde (5) olursa ḥuşūşan yaz günlerinde ola üç def‘a deḡişdireler (6) ve yarada irin ḥāşıl olduğdan soñra yarayı pāk idici devālar (7) koyalar bu devā gibi arpa şuyı ve siñirli yaprağı ve kerefs ‘uşāresi (8) ve koyun otı ve kañtariyūn-ı şaḡir sekizer dirhem bunları kaynadup (9) ateşden indirecek vaķitde içine teremanti yigirmi dört dirhem (10) gül balı on altı dirhem günlük ve maṣtakī birer dirhem za‘ ferān şülüş (11) dirhem bunları zamm idüp

yaķı ideler āħar burķaķ unı on (12) iki dirhem g nl k ve irs  altıŗar dirhem kerefs ‘ uŗ resi otuz (13) iki dirhem ‘ asel kif yet miķd rı ola āħar burķaķ unı sekiz dirhem (14) m rr-i ş fi ve g nl k ve merhem-i mıŗrıyı d rder dirhem teremanti ve kerefs ‘ uŗ resi (15) on altıŗar dirhem bunları merhem ideler ve eger yara g ’ir ya‘ ni deriŗ (16) ise ķanŗariy n ve irs  ve g nl k ve ķaraķoz bunları şar b ve ‘ asel (17) ile ķaynadup zerr ķa ile yaranıŗ i ine aķıdalar ve tam m yara p k (18) olduķdan řoŗra ge en b blarda zıkr olunan dev lardan  zerine et (19) bit rici dev lar ķoyalar ve bu merhem daķı g yet n fi‘ dir naz ri (20) yokdur maŗtak  yaķı on iki dirhem r tine  sekiz dirhem g nl k d rt (21) dirhem zenb l-ħayl ve t rmentil  ve ķaraķoz ve hey far ķ n ve siŗirli (22) yapraķı ve pet n ķa yarımŗar ķabza maġs l řoġulcan on altı dirhem (23) bunları şar bla şar b maķv olunca ķaynadalar ba‘ de i ine s de yaķı (24) ve ke i yaķı otuz ikiŗer dirhem g nl k ve m rr-i ş fi ve maŗtak  ve şabr (25) d rder dirhem bunları ba‘ de’s-saķķ koyup merhem ideler amm  eger yarada

478a

(1) semm yyet olursa  zerini ĥac mat ideler ba‘ de semm yyeti cezb idici (2) dev lar ķoyalar y ħ d tim rla vey  yaķıcı dev larla daġlayalar meŗel  g ger- (3) cin tersi sarımsaķ ile ķoyalar ve d ħilden ve ĥ ricden p dzehrler (4) isti‘ m l ideler meŗel  m ŗķ-ı t r mŗi‘ ve seķrad y n ve usķ r-ı  en r  (5) ve tiry ķ ve meŗer-i di  s gibi ve bu merhemi daķı ķoyalar şıfatı ķaŗn  (6) ve sebk ne  ve c vŗir ve ĥ ltit ve m rr-i ş fi ve f lf l ve kibr t on ikiŗer (7) dirhem g gercin tersi ve ķaz tersi on altıŗar dirhem f tenc ve na‘ n  (8) sekizer dirhem z mġları şar b ile erid p kif yet miķd rı ‘ asel ve zeyt-i (9) ‘ atıķı ile merhem ideler āħar z mġı’l-bu m ya‘ ni teremanti ve pire bevli on (10) ikiŗer dirhem teremanti yaķı d rt dirhem pirin  p t t  bir bu uķ dirhem usķ r-ı (11)  n ra ve seķrad y n birer dirhem ve ř l ŗi dirhem āħar ıŗķ ve ķaŗn  ve muķl (12) ve teremanti yaķı d rder dirhem ıŗ rak    dirhem m rr-i ş fi ve kibr t (13) ikiŗer dirhem ferfiy n ve pirin  p t t  birer dirhem z mġları a a řoġanı sirke- (14) siyle ĥall id p mecm ‘ ını kif yet miķd rı zift vey  pire bevli ile (15) merhem ideler ve daķı bu eŗn da mecr ħa p dzehrler virmekden ĥ li (16) olmayalar meŗel  p dzehr ve tiry ķ ve meŗer ve tiry ķ şuyı ve dev -i seķrad - (17) y n ve bunlar gibi şeyler vireler ve ba‘ zı ‘  r zlar z h r iderse meŗel  (18) ĥumm  gibi vey  ġayrısı gibi  n n daķı ted rikini g reler ki her biri b blarında (19) zıkr olunmuŗdur faŗl n bu faŗl n kesr ve ĥal‘ ve veŗ  bey nındadır ya‘ ni kırık (20) ve  ıķıķ ve burķmak bey nındadır ma‘ l m ola ki teferruķ-ı ittiŗ l laĥm ve ‘ aŗab (21) ve ‘ ur ķ gibi ecs m-ı leyyinede v ķi‘ olduġı gibi kez lik ‘ a m ve ġ zr f (22) ve rib t gibi ecs m-ı şalbede daķı v ķi‘ olur pes evvel  kesriŗ bey nına (23) şur ‘ olunsun kesr dey  ‘ a mlarda ya‘ ni kemiklerde v ķi‘ olan teferruķ-ı (24) ittiŗ le

dirler ya'ni kemik kırılması demektir gāhice kemik tūluna şakḳ (25) olunur buña kemik çatladı dirler ve gāhice 'arzına şakḳ olunur ḥaḳīḳatde

478b

(1) kırılmaḳ budur ve gāhice şakḳ doğruluḡına olur ve gāhice egri olur (2) ve kah 'arza vāḳi' olanda kemüḡiñ ba'zısı ba'zısından mütemeyyiz olur (3) ve gāhice olmaz ve gāhice daḡı iki cüz' veyā daḡı ziyāde eczā-i şıḡār ile (4) mütekessir olur ve bunlarıñ 'alāmeti görmekle bilinür el-'ilāc evvelā munfaşıl (5) olan kemüḡi maḥalline red idüp el ile düzleyeler şöyle ki kırılan (6) kemiklerden ḥāric veyā egri bir şey ḳalmaya ve kemüḡi mevzi' ine red itdiklerinde (7) sühūlet ile çekeler tā ki zor etmekle incinüp ve dem ḥāşıl olmaya ba'de (8) mu'tedilce bağlayalar pek şıḳmayalar ki 'uzuva ḡidā vāşıl olmasını men' eylemeye (9) yāḡūd elem virüp verem ḥāşıl etmeye ve pek de gevşek bağlamayalar ki (10) kemik yerinden oynamaya ve İbokrāṭ tenbīh ider ki ibtidā 'uzuv ḡül yaḡıyla (11) yumurṭa aḡını ḳarışdırup ve üstübüye batırup şaralar ve bağlayalar (12) lākin bu zamānede yumurṭa aḡına ba'zı ḳābız devālar zamm iderler meşelā ḡıl-ı ermenī (13) ve dem-i aḡaveyn ve ḡünlük ve ḡül ve ḳaraḳoz ve cūlnār gibi ve mürekkebātdan diyāpelmā (14) ḳoyalar eger yaz vaḳtinde ise ve eger ḳış vaḳtinde ise za'ferān yaḡısı ḳoyalar (15) yāḡūd bu devāyı bu yaḡıyı ḳoyalar ketān toḡumu ve sāde yaḡı ve ḳaraḳoz (16) otuz ikişer dirhem ḡıl-ı ermenī ve üstübec sekizer dirhem yumurṭa aḡı on beş (17) 'aded bunları yaḡı ideler ve bu yaḡıdan ḳoyup iki ḡünde bir kerre deḡişdireler (18) bu minvāl üzere on ḡüne dek beş def'a deḡişdireler ve bu yaḡı daḡı (19) nāfi' dir daḡıḳ-i zevān elli dirhem maşṭakī ve zamḡ-ı 'arabī ve mūmiyā ve ḡıl-ı ermenī (20) dörder dirhem bunları saḡḳ idüp yumurṭa aḡıyla yoḡurup yaḡı (21) ideler ve yaḡıyı ḳoduḡda üzerine ve eṭrāfına sirke ve ḡül şuyı ile ıslanmış (22) bezler ḳoyalar ba'de ḳamışdan veyā aḡacdān yapılmış cebāyirle şarup (23) mu'tedilce bağlayalar ve her yeriñe 'uzuvda gicişme peydā ola yaḡıyı deḡişdireler (24) ve ba'zıları didiler ki lāyık olan üç ḡünde bir kerre deḡişdirmekdir (25) ve ba'zıları haftada iki kerre deḡişdirmekdir didiler ve 'uzuvı

479a

(1) bağlamaniñ ve oñulmasınıñ müddeti mu'ayyen degildir zīrā kesr ma'şūmlarda (2) ve yigitlerde olsa cebr tiz olur ammā müsinn adamlarda ve pirlerde (3) olduḡda geḳ olur ve yazda daḡı tiz eyü olup ḳışlarda geḳ (4) olur ve gāhice daḡı tiz ve geḳ eyü olması mizāc ve 'uzuv ḡasebiyledir (5) meşelā elde vāḳi' olan ayaḡda vāḳi' olandan tiz olur ve vācib (6) olan ibtidāda laṭif tedbirler olunup tadrīci ḡalīz ḡidālar vireler (7) ve eger demde ziyādelik var ise ḳan alalar ve beden sā'ir aḡlāṭ (8) var ise müşhil vireler ve ḡidālardan lüzūcetli dem ḥāşıl olur ḡidālar (9) vireler ki tiz eyü ola meşelā pirinḳ aşı ve herīse ve paḳa ve nīmpirşit (10)

yumurta gibi ve cebr-i ‘izāmda içmesi nāfi‘ olan devālar koyun otı (11) ‘uşāresi içmek yāhūd bir dirhem koyun otı sefūfı veyāhūd (12) her gün birer dirhem tutkāl isti‘ māl etmek nāfi‘ dir ve karağozuñ (13) gerek tabhı ve gerek şerbeti ve gerek hemān cürmüni isti‘ māl etmek kadar şey’ (14) olmaz gāyet nāfi‘ dir ba‘zıları didiler ki kara ağac kökiniñ kabuğunu kaynadup (15) kurbaga yakı etmek gāyet nāfi‘ dir kezālik karağoz dağı böyledir ve bu (16) mürekkeb devā dağı nāfi‘ dir zerāvend ve karağoz ve ilan yaşadığı (17) sekizer dirhem centiyanāna ve besbāse ve ebhel dörder dirhem zerenbād ve hav- (18) lincān ikişer dirhem bunları şarābla kaynadup süzeler ve günde iki (19) def‘a bu maṭbūhdan içeler ve bu merhem dağı kırılmış kemükleri eyü etmede (20) mücerrebdır şıfatı şogulcan yağı on altı dirhem ardıc yemişi iki dirhem (21) kurumuş ve saḥk olmuş şogulcan sekiz dirhem bunları bir yere karışdırup (22) ‘uzuva tılā ideler ve ‘uzuva kuvvet virmek için āḥarlerinde bu (23) yakıyı koyalar gül yağı on altı dirhem bal mūmı yigirmi sekiz dirhem (24) rātineç yigirmi dört dirhem günlük ve çam şakızı dörder dirhem (25) servi kozalağı ve kuvve birer dirhem za‘ferān yarım dirhem bunları

479b

(1) resm üzere yakı ideler ve bir meşin üzere yapup ‘uzuva (2) şaralar ve eger cerāḥāt olursa lāyık olan tecfife mā’ıl (3) munzıc komağdır ve merhemi tiftik ile koyalar ki irin muḥtebes olup (4) ‘uzuvı çürütmeyeler eger ağrısı olursa veca‘i teskīn (5) etmede münāsib olan devālardan koyalar ve eger issi şiş olursa (6) felğamūnī ‘ilācıyla ‘ilāc ideler ve eger gicişmek ve tırmalanmak (7) ‘ārız olursa üzerine kāfur merhemi veyā mürdeseng merhemi (8) veyā tūtiyā merhemi süreler ve eger siñirde peklık ‘ārız olursa (9) ba‘zı yumşadıcı münāsib yağlardan süreler ve sā’ir vāḳi‘ olan (10) ‘ārızlar her ne ise her biri bāblarında geçmiştir aña göre ra’yi ve ted- (11) bīr ideler ammā ḥal‘ ve veşī bunlar çıkık dimekdir lākin ḥal‘ deyü (12) kemik yerinden bütün çıkmasına dirler ve veşī deyü bütün çıkmayup (13) yerinden oynayana dirler ḥalk buña bürkülde dirler bunlarıñ sebebi (14) bir yerden düşmekden veyā urmağdan olur yāhūd ‘uzlāta ruṭūbet (15) munşab olmağla ribāṭ ta‘bīr olunan kemik başlarında olan yumşak (16) siñirler gevşeyüp yerinden çıkar nitekim ‘ırku’n-nisāda olduğu gibi (17) yāhūd mādde-i keşire munşab olmağla müzāḥamet virüp yerinden (18) çıkmasına bā‘iş olur nitekim ḥadebede ya‘ni kanburlara olduğu (19) gibi el-‘ilāc vācib olan yerinden çıkmış ‘uzuvı rakık ile maḥalline (20) red idüp bağlayalar ve üzerine ‘uzuva kuvvet virici devālar koyalar (21) meşelā gıl-ı ermenī ve dem-i aḥaveyn ve nār kabuğı ve gülnār ve günlük ve daḳık-i zevān (22) gibi bunlardan yumurta ağıyla koyalar eger veca‘ ‘ārız olursa bu (23) devālara bir miqdār gül yağı veyā şakız yağı zamm ideler ve bu yakı (24) çıkığa gāyet

mücerrebdir şıfatı karağoz ve bakla unı ve gıl-ı ermenî yigirmi (25) dörder dirhem bunları sirkede ısladup ba' de kurudalar ba' de

480a

(1) mürdeseng ve bal mümü ve rātineç otuz ikişer dirhem bal mümünü (2) ve rātineçi eridüp ve sâ'irlerini ba' de's-sahķ zamm ideler ba' de on (3) altı dirhem sahķ olunmuş keşirā koyup yakı ideler zımād-ı āhar bal mümü (4) yigirmi dört dirhem ökse ve rātineç ve maştakī dörder dirhem bunları (5) resm üzere yakı ideler ammā veşbe ya' ni yürķüğa ' ilāc zıkr olunan (6) ' ilāclardan hafifini ideler on üçünci bāb ziynete müte' allık (7) olan marazlar beyānındadır evvelā cilde ' arız olan aħvāli (8) beyān idelim ma' lüm ola ki gāhice cildiñ levni şaramtık olur (9) sebebi güneşin te' şirinden veyā şovukdan veyā hamāma girmeyüp (10) hemān şu ile ğasl etmekden veyāhūd tuzlu şeyler tenāvülünden (11) veyāhūd sevdāya istihālesinden olur ve gāhice daħı şaramtık (12) olur sebebi hastalık çekmeden ve ğamdan ve ğidā bulunmadığından (13) ve çok cimā' etmekden ve ziyāde issi havā doķunmaķdan ve mā' -i rākid ya' ni (14) türkendi şuları içmeden meşelā kıyu şuları ve şarnıç şuyı gibi (15) ve beñzi şarardıcı şeylerdendir yasemin koķlamak ve naħve-i hindī (16) yemek ve koķlamak ve her zamān sirkeli ve kimyonlı şeyler tenāvül etmek (17) gibi ve demişlerdir ki kimyon olan otda oturmak beñzi şarardır (18) kezālik toprak yemek daħı böyledir zīrā toprak tamarların aķzını sed (19) idüp şāfi kan bedene vāşıl olamayup safrānıñ raķīķi veyā buķarı (20) bedene yayılmasındandır pes imdi beşereniñ levni müteĝayyir olsa ve güneşin (21) ıssiliginden yansa yüzüne gülāb ile yumurta aķı süreler yāhūd (22) gülāb ile ħall olunmuş ayva çekirdegi lu' ābı veyā bezr-i kaķūnā lu' ābı veyāhūd (23) büzür bārid müstaħlebi süreler ve bu tılāyı sürmek daħı nāfi' dir (24) gülāb ile ħall olunmuş üstübec birer dirhem maştakī yarım dirhem bezr-i kaķūnā (25) lu' ābı sekiz dirhem bunları bir yere karışdırup yüzlerine süreler

480b

(1) eger güneşden ziyāde yanmış ise erik zāmĝını sirkeyle ezüp süreler (2) ve muķaţtar baķılla şuyı ile yüzünü yıķamak ve acı bādem ve maħleb sürünmek (3) ĝāyet eyüdüv ve bu tılā daħı nāfi' dir siñirli yapraĝı ' uşāresi (4) ve ' inebü's-şaleb ' uşāresi sekizer dirhem mürdeseng iki dirhem (5) muħriķ kıurşun dört dirhem mür-i żayy altı dirhem kāfur yarım dirhem (6) bunları kifāyet miķdārı gül yaĝı ve bal mümüyla merhem ideler el-kelef (7) filvech ya' ni yüzde olan lekeler ki yüzün ba' zı yerlerinde beñ (8) gibi karaca olur ekşeriya ħāmile ħātunlara ve henüz bulūĝa ermiş kızlara (9) ' arız olur ħuşuşan ħayzlarınıñ vaķti geķmiş ola el- ' ilāc eger (10) kızlarda olursa aħlāt-ı reddiyeden bedeni faşd ile ve ishāl ile (11) tenķiye ideler ve defne toķumını sahķ idüp ' asel ile yüze süreler (12) yāhūd bir cüz'

kāfur ve iki cüz' naṭrūn saḥḥ idüp 'asel ile (13) süreler ve kenevir tohumu ḥalībini yāḥūd lisān-ı şevr 'uşāresiyle (14) sürmek ḡāyet nāfi' dir yüzde olan lekeleri izāle ider el-namş (15) bu daḥı yüzde olur mercimek gibi siyāḥ noktalar dirmiñ veyā (16) şafrānıñ iḥtirākından olur ekşeriyā yigitlere ve ḥātunlara 'arız (17) olur ḥuşūşan yaz günlerinde çok olur bunuñ 'ilācı mukteżāyı (18) ḥāle göre kan alınmaqdır ve müşhil virmeqdır ba' de üzerine cālī şeyler süreler (19) meşelā saḥḥ olmuş laḥana tohumu 'asel ile sürmek gibi yāḥūd 'asel ile kışt (20) sürmek veyā lebenül-'uzr ile yāḥūd dühn-i tartīr ile sürmek ḡāyet (21) nāfi' dir ve bu tılā daḥı mücerrebdır 'asel otuz iki dirhem acı bādem yağı (22) sekiz dirhem irsā iki dirhem būraḥ dört dirhem bunları cem' idüp (23) tılā ideler beşereye ḥusn ve ṭarāvet ve leṭāfet ve ḥumret viren (24) devālar beyānındadır ma' lūm ola ki dem ve rūḥı ḥārice taḥrīk iden (25) devālarıñ her biri cilde revnaḥ ve ḥusn verir ve cilā-i ḥafīf olan devālar

481a

(1) daḥı ḥasta i' ānet ider ve böyle olan devālar ilan yaşıdığı (2) ve mühr-ı süleymān ve kışā-i ḥummā ve zanbaḥ köki ve buḥūr-ı meryem köki ve baḳla çiçeği (3) ve mürver çiçeği ve acı bādem ve fıstık ve büzür bāride ve bögrölce ve pirinç (4) ve baḳla unı ve tirmis ve noḥūd ve yumurta aḳı ve süd ve kāfur ve günlük (5) ve mürri-ı şāfi ve etmek içi ve dühn-i elbān ve dühn-i tartīr bunlardır ve bu (6) devālardan terkīb olunan şeylerdir ve bu mürekkeb devā daḥı mücerrebdır (7) mühr-i süleymānī ve ısrıḡan ve ilan yaşıdığı on ikişer dirhem irsā (8) ve maştakī sekizer dirhem baḳla çiçeği on altı dirhem būraḥ iki dirhem (9) bunlarıñ üzerine dört parmak çıkınca şu ile ısladup ba' de (10) kur' a ve inbīḳ ile taḳtīr ideler²⁹ nev' -i diger pirinç yüz dirhem bunu kifāyet (11) miḳdārı baḳla şuyında çatlayınca ısladup ba' de altı dirhem maştakī (12) ve iki dirhem būre koyup inbīḳ ile taḳtīr ideler ve bu ḳabildendir (13) 'ırḳ ile kāfurı ḥall idüp tılā etmek kezālik dühn-i ṭalḳ (14) tılā etmek ve bu şu daḥı isti' māl olunur mücerrebdır yumurta aḳı yigirmi (15) dört 'aded dārcīn iki dirhem keçi südi iki raṭl bunları (16) cem' edüp evvelki gibi taḳtīr ideler ve sā'ir mürekkebāt daḥı meşelā tılā- (17) lar ve şular gibi zıkr olunan devālardan iḳtiżāsına göre 'amel ideler (18) ve daḥı dem-i ḥarice taḥrīk iden devālardan incir ve şarāb ve noḥūd (19) āb ve nīmpirşit yumurta tenāvül ideler ve demi bāsıta olan ya' ni bayıcı (20) olan devālar ḥiltit ve fülful ve sa' d ve ḳaranfil ve ḥaşalbān ve za' ferān bunlardır (21) ve iki dirhem zūfāyı yarım dirhem za' ferān ile ḳaynadup şeker ile (22) içmek kezālik egir ve la' be-i berberiyye isti' māl etmek daḥı beşereye revnaḥ (23) verir ve buḳūldan turb ve pıraşa ve sarımsaḳ ve şoḡan ḥuşūşan (24) laḥana isti' māl etmek

²⁹ **āḥar** etmek içini üç raṭl yumurta aḳı on iki 'aded keçi südi dört raṭl bunları ḳarışıdırup inbīḳ ile taḳtīr ideler

münāsibdir ve gāhice hareket etmek ve daralmak ve mu‘āraza (25) ve mücādele etmek ve mesrūr olmak ve çeng ve çeğāne diñlemek ve inbisāta

481b

(1) bā‘ iş olan şeyler müṭāla‘a etmek ve pāk meclislerde şöḥbet ve zurefā- (2) dan kimseler ile ülfet etmek dahı ḥüsn ve ṭarāvete bā‘ işdir yaralardan (3) ve çiçekden bedende bāki kalan lekelerin ‘ilācı beyānındadır bedende (4) bu mişilli lekeler olduğda mürr-i şāfi yağı ve yumurta yağı ve zerdālū çekirdegi (5) yağı ve acı bādem yağı süreler yāḥūd kāfur ve būre ve ‘asel ve gül yağı (6) her birinden bir miqdār karışdırup süreler kezālik kıṣā-ı ḥummā ‘uşāresi (7) veyā semiz kabağ ‘uşāresi ‘asel ile sürünmek bedende olan lekeleri (8) izāle ider ve bu ṭlā dahı nāfi‘dir bezr-i kaṭūnā lu‘ābı ve boy tohumı lu‘ābı (9) ikişer dirhem dühn-i ṭarṭir dört dirhem gül yağı sekiz dirhem üstübec (10) ve būre birer dirhem āḥar ilan yaşıdığı köki ve mühr-ı süleymānī ikişer dirhem (11) acı bādem ve zerdāli çekirdegi ve günlük ve mürr-i şāfi birer dirhem yumurta (12) kabuğı küli yarım dirhem nebāt şekeri üç dirhem boy tohumı lu‘ābı sekiz (13) dirhem kifāyet miqdārı yumurta yağı ve ḥinzir yağı koyup merhem ideler (14) bedende olan bed rāyihaların ‘ilācı beyānındadır bunun sebebi (15) ekşeriyā ḥıltıñ ve terin ta‘affününden olur ve kirlenmekden ve yıkanmakdan (16) olur ve aḥlātıñ teşvışinden olur yāḥūd ba‘zı şey tenāvülünden (17) olur meşelā boy tohumı el-‘ilāc evvelā bedeni faşd ile ve ishāl ile pāk (18) ideler ḥuşuşan gülābla mağsül şabr isti‘māl etmek nāfi‘dir ve gıdaları (19) ve tedbirleri yubūsete mā’il ola ve gıdalarına ağac kavunu ekşisi (20) ve limon şuyı ve gül sirkesi koyalar ve tiz fāsıd olur şeylerden (21) şakınalar meşelā kavun ve ḥıyar ve tāze incir ve balık gibi ve bed rāyiḥa zuhūr (22) iden yerleri meşelā koltuk gibi arpa şuyıyla ve peygamber ağacı ve mürver (23) ve şandal ve ağac kavunu ṭabḥı ile ğasl ideler ve bu ṭlāyı dahı ideler (24) ıştırak ve ‘aselsend ve dārcin ve karanfil ve mürr-i şāfi herbirinden berāber saḥḳ (25) idüp kifāyet miqdārı bal mūmı ve muḳaṭṭar ḥuzāmā yağıyla kīrūṭi ideler

482a

(1) ve ‘ūd ve ıştırak ve kūrş-ı gāliyyeyi tütsi vireler ve eger bed rāyiḥa (2) ayakda ise defne yaprağı ve diş otı ve şa‘ter ve papadya ve irsā (3) bunları kaynadup bu şuy ile ayaklarını sıkça sıkça yıkayalar yāḥūd (4) bir miqdār şabı şarābla ḥall idüp ānıñla yıkayalar faşlūn bu faşlūn (5) kıllara müte‘allik olan aḥvāl beyānındadır nokşānū’s-şā‘r (6) kıllar az olmak veyā dökülmek ma‘lūm ola ki şa‘rıñ tevellüdi için (7) ‘illet-i maddīye ve ‘illet-i fā‘iliyye vardır ammā ‘illet-i maddīyesi demevī buḥār (8) düḥānidir ve ‘illet-i fā‘iliyyesi şa‘rı şa‘r kılığına koyan kuvvet (9) muşavveredir ki kimi ṭavīl ve kimini ğalīz veyā raḳīḳ ve kimini siyāh veyā (10) kumral ve kimini az veyā çok ider kaçan ki ‘illeti fā‘ileyde nokşān veyā buṭlān (11)

olsa kıllar az olur veyā bitmez olur ve kaçan ki ‘illeti maddiye maddesinde (12) nokşān veyā mecrāyı ṭabī‘isinde tağayyūr ḥāşıl olsa ol vāḳit āfet kıllara sirāyet (13) ider ve maddenin nokşānına sebep dimāğın yubūsetidir veyā ğıdānın (14) azlığıdır veyāḥūd çok cimā‘etmekdir ve mecrāyı ṭabī‘isinde tağayyüre (15) sebep ol buḥārın raṭb olmasıdır nitekim müsinn adamlarda olup (16) ağardığı gibi yāḥūd ḥılt-ı balgāmī veyā ḥılt-ı şafrāvī veyāḥūd tuzlu (17) ve burķiyetli ġālib olduğındandır ki kılların (18) ğıdāsı fāsıd olmağla ğıdāya şālih olmaz el-‘ilāc māddeyi (19) tenķiye ve bedenin ve dimāğın mizācını ta‘dıl ideler ba‘de üzerine (20) şeyler süreler meşelā lāden yağı ve mersīn yağı ve şakız yağı (21) ve kayşūm yağı ve baldırıkara ve boy tohumı ṭabḥı ve bādem yağı gibi devālar (22) süreler ve bu yağ kılları çoğaldup uzadur ḥuşūşan şakalı (23) az olan kimselere ġāyet nāfi‘dir şıfatı budur kayşūm on altı (24) dirhem bal arısı küli bir dirhem fāre tersi şülüş dirhem ‘asel sekiz (25) dirhem lāden üç dirhem ayva yağı kifāyet miḳdārı ola bu daḥı kılları

482b

(1) bitürüp uzadur ṭorak otı yağı ve sūnbül yağı kırkar dirhem ayvadan (2) iki ḳabza ata şoğanı üç dirhem şarāb yigirmi dört dirhem bunları (3) şarāb maḥv olunca ḳaynadup ba‘de yağı alup isti‘māl ideler āḥar (4) bostāni ḳaranfil çiçeği yağı ve ḥuzāmā yağı yigirmi dörder dirhem gül yağı (5) otuz iki dirhem ḳaranfil bir dirhem lāden iki dirhem şarāb on altı (6) dirhem bunları şarāb maḥv olunca ḳaynadup ba‘de şülüş dirhem misk (7) izāfe idüp isti‘māl ideler ve daḥı çörek otını saḥḳ idüp (8) yumurta yağıyla ṭılā etmek ġāyet mücerrebdır kezālik ḳamış ve ayva dāne (9) bunların ṭabḥı ile ġasl etmek ve vācib olan laṭif ğıdālar yiyeler (10) ve tuzlu ve acı ve ekşi şeylerden ve tiz fāsıd olur ğıdālardan (11) sūd ve balık gibi şeylerden ihtirāz ideler kılların dökülmesini (12) ‘ilācı beyānındadır bunun sebepleri çokdur ġāḥice aḥlāt-ı reddiye (13) ḥiddeti ve ruṭūbeti sebebiyle kıl bitdiği yerler fāsıd olmağla mesām-ı şa‘rın (14) ḳuvve-i māskesine za‘f geldüğündendir ve ġāḥice ğıdānın azlığından (15) olur ve ġāḥice ba‘zı yaramaz marāzlardan olur meşelā ḥummā-i dıḳḳ ve sell (16) mürr-i żayy ve yaramaz ḥummālar ve Frenk ‘illeti gibi ve ġāḥice daḥı şovuk şehirlerden (17) issi şehirlere intikāl etmekle beden gevşeyü kılların dökülmesine bā‘iş (18) olur ve kıl dökülecek ba‘zı marāzlarda aşl olur meşelā dāü’s-şaleb (19) ve dāü’l-ḥayyede olduğu gibi lākin beynlerinde fark budur ki dāü’s-şaleb (20) başa ve şakala maḥşūşdur ve dāü’l-ḥayyede cild ḳabuḳlanur levni müteğayyir (21) olur ammā bizim zıkr itdigimiz sebeplerden nāşī olan suḳūt-ı şa‘r (22) cemī‘i bedene şāmil olur ḥuşūşan zıkr olunan marāzlar taḳaddüm eyleye (23) el-‘ilāc eger aḥlāt-ı reddiyeden ise bedeni faşd ve ishāl ile tenķiye (24) ideler ve eger ğıdānın kıllıyetinden

ise münāsib gıdālar ile bedene ve ‘uzuva (25) kuvvet vireler ba‘de üzerine şeyler süreler meşelā mersīn yağı ve şakız

483a

(1) yağı ve lāden yağı gibi ve ayvadāne ve baldırıkara ve gül ve biberiye ve şakız (2) ağacı yaprağı bunları kaynadup bu şu ile kıl bitdiği yerleri (3) yıkayalar ve dağı kılın düşmesine bi‘l-ḥāşşa nāfi‘ olan devālar kayşūm (4) ve kāmış köki ve lāden ve āsarūn ve muḥriḳ arı ve kirpi kökleri (5) ve ayva yağı ve fāre tersi bunlardır bu devālardan yağlar ve tılālar terkīb (6) ideler ve bu devā dağı nāfidir kāmış kökiniñ küli ve muḥriḳ arı (7) ve lāden ikişer dirhem kayşūm küli bir dirhem ‘asel dört dirhem bādem (8) yağı ve ayva yağı kifāyet miqdārı ola āḥar baldırıkara ve ayvadāne yarımşar (9) kabza mersīn yaprağı ve gül ve pelīn birer kabza-ı laṭife zeyt yağı yüz dirhem (10) şarāb elli dirhem bunları şarāb mahv olunca kaynadup ve süzüp (11) yağı hıfz ideler āḥar zıkr olunan yağ otuz iki dirhem lāden (12) sekiz dirhem maṣtakī dört dirhem bunları ateşde merhem gibi olunca (13) eridüp tılā ideler dāū’s-ṣa‘ leb ve dāū’l-ḥayye ‘ilācları beyānındadır (14) ammā dāū’s-ṣa‘ leb didikleri tilki maraḫı dimekdir tilki didikleri ḥayvāna (15) ‘ārız olan maraḫdan tüyleri döküldüğü gibi bu maraḫ şāhibiniñ (16) dağı saçı ve şakalı döküldüğünden teşbīḥ tarīkiyle dāū’s-ṣa‘ leb (17) didiler ve dāū’l-ḥayye didikleri dağı bir maraḫdır ki ilan kabı şoyulmak (18) ‘ārız olduğu gibi bu maraḫa mübtelā olanıñ dağı derisi kavlayup (19) şoyulduğundan dāū’l-ḥayye tesmīye itdiler bunlarıñ sebebi ḥiddetli (20) bir yaramaz hılttır ki ḥiddetli sebebiyle kıl bitdiği yerleri ifsād ider (21) ve ol hıltıñ ekşeri yanmış ve tuzlu balgāmdan yāḥūd mūte‘affin olmuş (22) balgāmdır ki ta‘affūn sebebiyle ḥarāret ve ḥiddet iktisāb ider Cālīnūs (23) ‘İlel ve Emrāz kitābında dir ki bu maraḫı dimāğıñ gıdāsı fāsīd olduğundan- (24) dir ki keyfiyeti ile meşelā ḡalīz ve raḳīḳ ve ḥiddeti ile menābeti şa‘rı (25) ifsād ider yāḥūd kemiyeti ile menābeti şa‘rı sed idüp şa‘ra ḡidāniñ

483b

(1) vuşūlunı men‘ ider ve bu maraḫıñ sebebi muḥriki kebediñ ve dimāğıñ (2) ḥarāretidir ve hażm-ı evveliñ ve hażm-ı şānīniñ fesādıdır ve ḡāḥice (3) ḥāricden bir sebep ile olur meşelā delūce manṭar tenāvül idenlere (4) ‘ārız olur ve Frenk ‘illetine mübtelā olanlara dağı ‘ārız (5) olur ‘alāmeti kaḡı hılttan olmuş ise levninden bilinür (6) ve dāū’l-ḥayye de derisi kavlayup şoyulur lākin dā-üşsa‘ lebde (7) böyle olmaz el-‘ilāc bedeni ve dimāğı tenḳiye ideler ve kebediñ (8) ve dimāğıñ mizācını ta‘dīl ideler eger cildde fāsīd hılt var ise (9) yakmak ve cilā verici zīmādlar ile pāk ideler ve kılları yolıcı (10) devālarla kuvvet siner kılları yolalar ba‘de kıl bitürici devālar süreler (11) ve devā sürdükde vācib olan ibtidā

‘üzüvü kızarıncı ovalar ba‘de (12) süreler ve ‘üzüva cilā virüp pāk iden devālar ħardal ve tere tohumı (13) ve zanbağ köki ve ata şoğanı ve şāfsiyā ve ferfiyūn ve ħarbağ ve müzik (14) ve gügercin tersi ve buḥūr-ı meryem köki ve zift ve defne yağı ve büre ve kibrīt (15) bunlardır bu devālardan mizāca münāsib olanı ihtiyār olunup iktizā (16) iderse devānıñ kuvvetini kesr içün ba‘zı yağlarla tılā ideler ve bu devā (17) daḥı nāfi‘dir kıamış kökünüñ küli ve muḥriḳ keçi kılı ve yanmış ketān bezi (18) ve yanmış at dişi ve ayva yağı ve zift ve kıatran her birinden berāber bir (19) yere cem‘ idüp tılā ideler nev‘-i āḥar ferfiyūn ve şāfsiyā ve defne yağı (20) ikişer dirhem kibrīt ve ħarbağ-ı esved ve kendüse birer dirhem bal mūmı (21) altı dirhem zeyt-i ‘atīḳ kifāyet miḳdārı ola bu merheminiñ te‘şiri (22) kıavīdir eski olan ‘illetlere daḥı mücerrebdır āḥar şu teresi tohumı ve nāṭrūn (23) ve ħardal her birinden berāber bunları saḥḳ idüp kifāyet miḳdārı defne (24) yağı ve zift ile merhem ideler āḥar kıayşūm ve kıamış köki küli ve günlük (25) her birinden berāber ayva yağı ve acı bādem yağı kifāyet miḳdārı ola bunları

484a

(1) merhem idüp ḥātunlara ve ma‘şūmlara ve nāzik mizāclara tılā ideler (2) āḥar evvelkiden kıavīdir ħardal ve zebdeü’l-baḥr ve kibrīt ve şıḡır ödi (3) ve şu teresi tohumı ve büre her birinden berāber defne yağı ve rātineç (4) kifāyet miḳdārı ola eger ‘üzüvlarda kııl var ise münāsib olan (5) yābis zımādlar ideler ve eger kııl yoḡ ise raṭb zımādlar ideler (6) ve eger vaż‘ olunan devālardan veca‘ ‘ārız olursa ṭoraḳ (7) otı yağı ve ṭavuk yağı ve kıaz yağı süreler ve kıavī devālardan (8) żarūret olmadıkça tılā itmeyeler ve ‘alīl olan kimse acılardan (9) ve ṭuzlulardan ve tiz fāsīd olur ḡıdālardan ihtirāz ideler kııllarınıñ (10) yarılmasınıñ ‘ilācları beyānındadır bunuñ sebebi yubūsetdir veyā issi (11) ḥıltıldır ‘ilācı bezr-i kıaṭūnā lu‘ābı veyā ayva çekirdeḡi lu‘ābı ile tılā ideler (12) ve muḳaddem zıkr olunan edviye-i şa‘riyyeniñ ṭabḥı ile ḡasl ideler ve şıḡır otı (13) tılā etmek daḥı ḡāyet nāfi‘dir saç ve şaḳal aḡarub kıocalık (14) ‘ārız olmanıñ tedbiri beyānındadır bu maḥalde beyān ideceḡimiz (15) sinn ḥasebiyle ṭabī‘i olan şebibet ya‘ni kıocalık degildir belki ‘ārızī (16) olandır mu‘allim-i evvel Aristo dir ki saç ve şaḳal aḡarmak ḥarāret-i (17) ḡariziyye za‘īf olmaḡla ḡıdāyı ṭabḥ etmeden ‘āciz olmasdır pes böyle (18) olduḡda ruṭūbet fāsīde tevellūd ider nitekim yaz ḡünlerinde kıurutmuş (19) etmek ṭurmaḡla küflendiḡi gibi çıḡ balḡam daḥı bedende tekerrücünden (20) ya‘ni küflenmesinden kıocalık ‘ārız olur ve Cālīnūs daḥı şebibetiñ (21) sebebi fāsīd balḡamdır dedi ve Şeyḥu’r-Re‘īs İbn-i Sīnā dir ki madam ki kıan (22) bedende kıalın ve lezc ola kııllar siyāḥ olur ammā kıaçan mā‘iyetli olsa (23) kııllar aḡarmaḡa başlar ma‘lūm ola ki aḡaclarınıñ

yapraklarına çok yağmurlar (24) yağmakta yāhūd havānīn ziyāde şovukluğundan veyā ziyāde sıcaqlu- (25) ğından veyā üzerine çig düşmesinden mütegayyir olup tiz hāzān itdiği

484b

(1) gibi kezālik insānīn saçları dağı ğamdan ve hüzünden ve maḥbūs (2) olmakdan ve uzak sefere gitmekden ve 'l-hāşıl meşakḳat-i dünyeviyye ve ekdār-ı (3) rūḥāniyeden aġarır el-^ç ilāc evvelā bedeni ruṭūbatı balġamīyeden tenḳiye ideler (4) kan arturıcı ve kanı koyulducı ve pişürücü ğıdālar tenāvül ideler ve dimāġı (5) ġarġaralar ve su^ç ūtlar ile tenḳiye ideler ve kanı şāf idüp ruṭūbet (6) ve mā'iyeti tecfīf için ıtrıfılāt isti^ç māl ideler ve bu devāyı (7) dağı isti^ç māl nāfi^ç dir şıfatı kara helile kırk dirhem zencebīl ve nanḥuvāh onar (8) dirhem bunları saḥḳ idüp sāde yağıyla yağlayalar ve mecmū^ç ina nışfi (9) miḳdārı peynir şekeri koyup her gün üçer dirhem isti^ç māl ideler ve üzerine (10) vaż^ç olunacak devālar ḳabzı ve tecfīfi olan devālardır meşelā mürr-i zayy (11) ve kışt yağı ve ḥanḫal yağı ve çörek otı yağı ve ḥardal yağı gibi bunlardan (12) kıllara tılā idüp ba^ç de baḳla şuyıyla ve ceviz ḳabuġı şuyıyla ġasl ideler (13) yāhūd mürdesengi ḳaynadup şuyıyla veyāhūd ḥanḫalı gül şuyıyla (14) ḳaynadup ġasl ideler ve kılları boyamak için isti^ç māl olunan (15) devālar māzū ve aḳāḳiyā ve ceviz ḳabuġı ve egreli köki ve diş otı ve zāc (16) bunlardır bu devālardan hıdāb ^çamel idüp saçlara ḳoyalar ve lāyık (17) olan hıdāb vaż^ç etmezden muḳaddem gül şuyına bir miḳdār şab koyup (18) ānıñla saçları yıḳayalar ba^ç de hıdāb ḳoyup ve āfertūra ve bir miḳdār mürde- (19) sengi gül şuyıyla ḳaynadup ānıñla ġasl etmek mücerrebdir ve bu hıdāb (20) Merkūr Yālis ṭabībīn muḥtārīdır saçları siyāh etmede mücerrebdir şıfatı (21) kara helile sekiz dirhem kara üzüm on altı dirhem kara şarāb üç raṭl (22) bunları nışfi ḳalınca ḳaynadup süzeler ba^ç de tāze ceviz ḳabuġının ^çuşāresi (23) elli dirhem summāk ve aḳāḳiyā sekizer dirhem ḳaranfil on iki dirhem misk şülüş dirhem (24) bunları ḳoyup bir miḳdār ḳaynadup süzeler ba^ç de kıllara tılā ideler āḫar (25) ḳınneb yapraġı ve āġacının ḳabuġı ve yapışḳan her birinden bir miḳdār alup şu ile

485a

(1) ḳaynadup ve süzüp içine bir miḳdār şab ve māzū ve zāc ḳoyup (2) saçlara tılā ideler nev^ç-i āḫar ṭartīr sekiz dirhem mürdeseng (3) dört dirhem bunları saḥḳ idüp diş otı ^çuşāresiyle (4) hıddāb ideler el-ḥizān Türkçe ḳonak ta^ç bir iderler başa (5) ^çāriż olur güyā ufacık ḳabucuklardır başın mizācı fāsīd (6) olduğundan ekşeriyā tepede olur ve bunuñ yaramaz olanı yara idüp (7) kıl bitdiği yerleri ifsād idendir sebebi başın sū^ç-i mizācı ile (8) issi ve burḳiyetli māddeci veyā dem-i sevdāvidir ekşeriyā sū^ç-i mizāc ḥār- (9) dır ki aḥlāṭı başa cezb ider nitekim meḥācimi nār cezb itdiği (10) gibi ve gāḥice hemān başın sū^ç-i mizācından olur ki başa ğıdādan ve buḥārdan (11) vāşıl olanı ifsād ider el-^ç ilāc bedeni ve

başı ahlātı fāsideden (12) tenkiye ideler faşd ile ve ishāl ile ve mizācī ta‘ dīl ideler bunlar nice (13) kerre zīkr olunmuşdur ba‘ de üzerine vaż‘ olunacak devālar isti‘ māl ideler (14) ve Cālīnūs Meyāmīr nām kitābının evvelki maqālesinin beşinci bābında dir ki (15) boy tohumı ṭabḥı ile yāḥūd pazı ‘ uşāresiyle bir miqdār būre koyup (16) ānīla başı ḡasl etmek tecfīf olan ḥarāza ‘ ilāc kāfidir kezālīk (17) kavun çekirdegi ṭabḥı ve noḥūd unı ve baḡla unı ve acı baḡla unı bunların (18) ṭabḥı ile veyāḥūd ebegūmecini sirkeyle ḡaynadup veyā acı bādem ṭabḥı (19) ile başı yıḡamak nāfi‘ dir ve eger ‘ illet müzmin olursa bu ‘ ilāclar kifāyet (20) etmeyüp belki daḡı ḡavī ‘ ilāclara muḥtāc olunursa ol vaḡitte zīkr (21) olunan devālarla başı ḡasl itdikden şoñra bir ḡalın bez paresini (22) veyā ‘ aba paresiyle pekçe ovalar ba‘ de ṭılāyı süreler şıfatı (23) budur zūfā-i raṭb ve ḡaz yaḡı dörder dirhem şaḡm-ı ḡanḡal ve şebboy (24) yaḡı sekizer dirhem ḡāfsiyā iki dirhem lāden on altı dirhem āḡar (25) zāc ve şıḡır ödi birer buḡuḡ dirhem būre ve kibrīt ikişer dirhem ḡül

485b

(1) yaḡı on altı dirhem bir miqdār bal mūmıyla ḡirūṭi idüp başa (2) süreler nāfi‘ dir ṭırnaḡlara ‘ āriż olan maraḡlar beyānındadır (3) ṭırnaḡlarda baraş olmak ve ḡalın veyā ṭavīl olup şekli müteḡayyir olmak (4) ekşer bu mişilli şeyler ṭırnaḡların ḡıdāsına yaramaz ḡılt ḡarışdıḡındandır (5) ve ekşeri ḡılt-ı sevdāvīyedir veyā ṭortıdır el-‘ ilāc evvelā bedeni tenkiye (6) ideler ba‘ de üzerine mercimek unını veyā burḡaḡ unını sirkeyle ḡoyalar (7) yāḥūd zeyt ile ve sirke ile kibrīt veyā ḡuru üzüm ile cāvşir (8) veyā ketān tohumı ile tere tohumı ḡoyalar ve bu ṭılā daḡı nāfi‘ dir rātīneḡ (9) dört dirhem ḡünlük ve terementi ikişer dirhem maşṭakī bir buḡuḡ dirhem (10) bal mūmı ve keḡi yaḡı beşer dirhem bunları ḡirūṭi idüp ṭılā ideler (11) ve Frenk eṭibbāsından Belīnūs ṭabīb dir ki ben tecrūbe itdim bu ‘ illete (12) zift ile ‘ uruḡ şa‘ r ṭılā etmek ḡāyet nāfi‘ dir ṭırnaḡların levni bir āfet (13) yoḡ iken müteḡayyir olmak sebebi miqdārı ḡalīl bir ḡıltın ṭırnaḡların (14) ḡıdāsına muḥtelīṭ olmaḡla ṭırnaḡların levninden ḡayrı ya te’sir etmeyüp (15) ancak levni müteḡayyir olur el-‘ ilāc ḡālib olan ḡıltıdan bedeni pāk (16) ideler ba‘ de üzerine bāselīḡūn merhemi veyā sirkeyle balıḡ tutḡalı (17) veyāḥūd düñn-i cevz ile sebkīneḡ ṭılā ideler ṭırnaḡlar yarılıp (18) ḡatlamak fāsīd ḡıltlardan olur nitekim ṭırnaḡların baraşında ve Frenk (19) ‘ illetinde olduḡı gibi ‘ ilācı ol maraḡların ‘ ilācı gibidir ahlāt-ı sevdā- (20) vīyyeden bedeni tenkiye ideler ba‘ de sirkeyle ḡiriş süreler yāḥūd (21) ḡirişi ṭuzla ve şarāb ṭortusuyla ezüp ṭırnaḡlara ṭılā etmek (22) ḡicişesine ve ḡabuḡlanması nāfi‘ dir kezālīk şaḡızı ṭuz ile eridüp (23) sürmek daḡı nāfi‘ dir elde ve ayaḡda şovukdan olan (24) ḡatlaḡların ‘ ilācı beyānındadır bu merhemi süreler mücerrebdir mürde- (25) seng ve mürre ve zencebīl her birinden berāber bunları saḡḡ idüp bal mūmı

(1) ve zeyt yağıyla merhem ideler ve eger mülûk ve ekâbir için ‘amel olunur- (2) sa bir miqdâr misk ve ‘anber zamm ideler ‘acâyib göreler ve bu merhem dağı (3) topukda olan yarıklara mücerrebdır kûmālîmi ve kaşnî yigirmişer dirhem (4) terementi otuz dirhem mağsûl kirec üç dirhem zencâr ve pirinç pîtâtû (5) ikişer dirhem yanmış ‘asel bir dirhem yanmış şeb şülüşân dirhem bal mûmı (6) kifâyet miqdârı ola bunları merhem idüp yarıkları ustura (7) ile kazıdıktan soñra üzerine süreler dördünci bâb (8) zehrli hayvân şokduğunıñ ‘ilâcı beyânındadır bu bâb (9) üç faşlı müştemildir ma‘lûm ola ki semm ya‘ni zehr deyü şûret-i (10) nev‘ ile siyle mizâc-ı insânı ifsâd iden şey’e dirler ve devâ-ı semmî (11) deyü keyfiyyeti ile ya‘ni har ise harâreti ile ve bârid ise burûdetiyle (12) te’sîr idene dirler ve bu gâhîce bir ‘uzuva maḥşûş olur ve gâhîce (13) cemî‘ bedene şâmil olur ve gâhîce fesâdı kalbe serî‘ân sirâyet (14) ider veyâḥûd tedricî sirâyet ider ve gâhîce görmekle ve işitmekle (15) ve koklamakla te’sîr ider ve gâhîce sürünmekle ve içmekle te’sîr ider nitekim (16) Şeyḥu’r-re’îs İbn-i Sînâ Rofesden naḳl ider ki melîk Rofes (17) bir câriyyeyi semm ile gıdâlandırıp tedricî semme i‘tiyâd ḥâşıl (18) etmekle bir mertebeye bâliğa olmuşdı ki ağrının şalyaları hayvânâtı (19) katl iderdi hattâ ḥorûs ve tavuk gibiler anıñ tükürdiği yere yakla- (20) şamazlardı pes kaçan Rofes mülûkden biriniñ katlini murâd eylese (21) ol câriyyeyi hediye gönderüp mûcâma‘atına mübâşeret eyledikde (22) hemân nedeninde olan semmîyyet aña te’sîr idüp fi’l-ḥâl helâk (23) iderdi ve bunuñla düşmanına gâlib olurdu ve gâhîce ba‘zı (24) şey bir mizâca nisbeti zehr olur ve âḥar mizâca kıyâs ile zehr olmaz nitekim (25) Câlînûs aydır koynon didikleri semm-i kâtil olup insânı helâk

(1) iderken şıgırcık kuşını didiklerini helâk etmez koynon didikleri (2) Yunânîlerden taşḥîḥ etdigimize göre şevkerân dimekdir ya‘ni baldıran (3) dimekdir yoḥsa biş degildir nitekim Şeyḥu’r-re’îs öylece zann etmişdir ba‘zılar (4) didiler ki Sokrât ḥekîm ol nebât ile katl olunmuşdur zehr te’sîri- (5) niñ ‘arzları beyânındadır ma‘lûm ola ki zehriñ eşerinden ḥâşıl (6) olan ‘arzlar zehrleriñ ve zehriñ te’sîr eylediği mizâcını ihtilâfiyla (7) olur cümle-i ‘arazından ḡaşy ve ḥafaḳân gibi ve el ve ayak şovumak gibi (8) ve şovuk şovuk terlemek ve göbek burusu ve ishâl ve kay’ müfriḥ ve dağı (9) ağzının dadı bir ḡarîb bilinmedik nesne olur ve bir kimse ta‘âm (10) yedikden soñra boğazına yubûset ve boğulmak gibi şey’ ‘arız olsa (11) ve diş etlerinde ‘ululanmak olsa ma‘lûm olur ki yedigi ta‘âm mesmûm (12) imiş ve bu dağı ma‘lûm ola ki bedende şokmak ve kesmek gibi şeyler (13) ḥâdiş olsa ve göbek burusu ve nefes tarlıḡı ve qurı öksürük (14) ve sertlik ve harâret ve ağızda yara ve te‘ekkûl ḥâdiş

olsa semmiñ (15) hār olmasına ‘alāmetdir meşelā erneb-i bahri gibi ve eger siyāt ve hader (16) ve cemī‘ bedende hūkke hādiş olup levni müteğayyir olmağ ve ‘aqlı zā’il (17) olup hezeyān söylemek ‘arız olsa semmiñ bārid olmasına ‘alāmetdir (18) meşelā afyon gibi bu dağı ma‘lūm ola ki bu ‘arazlar gāhice yaramaz (19) marazlara ‘arız olur meşelā hummā-i vebā’iye ve tā‘ūn ve hummā-i reddiyeler (20) gibi ‘alāmeti ol marazların taqaddüm etmesidir ammā semmīyyet hāricden ol- (21) duğda ol marazlardan bir şey’ taqaddüm etmeden hemān def‘āten ‘arız (22) zehrlere ihtirāz etmek beyānındadır zehr içirilmeden (23) korkan kimselere vācibdir ki ta‘mı gālib olan gıdā tenāvülünden (24) ihtirāz eyleye meşelā ekşi ve tuzlu ve acı ve tatlı şeyler gibi ve rāyihası (25) gālib olan gıdālardan dağı şakınalar ve ziyāde açlıkda şübhesi

487a

(1) olduğı adamın ta‘āmına hāzır olmaya ve ziyāde şusuzlukda (2) dağı şerbetini içmeyeler zīrā ta‘āma ve şarāba iqbāl ziyāde olduğda (3) korkduğı şeylere vukūf taḥşil idemez ve ma‘lūm ola ki semmiñ (4) eşeri imtilādan ya‘nī tıyduğdan sonra zāhir olmaz çok kerre olur ki (5) hiç te’şir eylemez huşuşan gıdālarında ol semme muḳāvim olur gıdā (6) buluna ve zehrdan ihtirāz idenlere vācibdir ki sāde yağı (7) veyā zeyt yağı isti‘ māl ideler kezālik sedef ve ağac kavunu (8) kabuğı mürabbāsı isti‘ māl ideler ve cevz ile sedef yemek ve bağılle kadar (9) tiryāk veyā meşer veyā cevāhir ma‘cūnı ve tā‘ūn bābında geçen pādzehr (10) ma‘cūnı bunlardan kangısı olursa isti‘ māl ideler ammā pādzehr (11) olanlar tīn-i maḥtūm ve muḥriḳ geyik boynuzu ve zümürüd bunlar cemī‘ zehrlere (12) nef‘ī müşterekdir ve cemī‘ mizāca münāsibdir ve her vaḳitte isti‘ māl olunur (13) lākin tiryāk ve meşer böyle degildir zīrā anları issi zehrlere ve issi mizāclarda (14) isti‘ mālne mesāğ yokdur meşelā tāze yigitler ve ma‘şūmlar gibi ve üzerine (15) aşup getürmekle nāfi‘ olan devālar zümürüd ve topaç ve yeşim ve mercān (16) ve pādzehr bunlardır pādzehrin keyfiyetinde olan kā‘ide-i külliye (17) beyānındadır ma‘lūm ola ki pādzehr deyü hāşşiyetiyle ve cevheri ile (18) zehrlere muḳāvim olan şeylere itlāk olunur ve Şeyḫü’r-Re’is İbn-i Sīnā (19) der ki pādzehr oldur ki şihḫati hıfz eyleye ve rūḫa kuvvet vire hāşşa- (20) sıyla zehrlere muḳāvim ola ve Cālīnūs dağı pādzehrin ḳalbe ve rūḫa (21) kuvvet vermesi zehri def‘ etmesiyledir yoḫsa zehre te’şir eyleme degildir (22) didi lākin bu söz yerinde degildir eger böyle olmağ lāzım gelse devā-i vāḥid (23) cemī‘ zehrlere kifāyet iderdi ma‘a hāzā ba‘zı zehrlerin maḥşuş (24) pādzehri vardır meşelā ‘akreb şokuna ḫaşyetü’l-‘akreb ve ilan şokuna (25) aḫaveyn ki ḫaşyet’ül-ef‘ī dirler bunlar isti‘ māl olunur zihī ḫikmet-i ḳudret ki

(1) her bir semme maḥşūş bir tiryāk ḥalk olunmuştur fesübḥān‘ allāh‘ il-ḥekīm‘ il-‘ alīm (2) cümleden biri daḥı budur ki yeñi dünyā didikleri beldenin ahālisinde (3) Frenk ‘illeti didikleri marāz çok vāki‘ olmağla ol ‘arzda ānların dilince (4) gayāku ta‘ bīr olunur ve lisān-ı Türkide peygamber ağacı demekle ma‘ rūf bir şecer-i (5) mübārek ḥalk olunmuştur ki ol meretebe tiryāk olmuştur ve ol ‘arzin ahālisi (6) ol şecer-i mübārekden isti‘ māl etmekle mübtelā oldukları marāzdan ḥalāş (7) bulmuşlardır kezālik serendebib etrafında tinin didikleri cānavār ki Türkçe (8) ejderha derler çok olmağla ḥakḳ celle ve ‘alā ol ‘arzda sennūr miḳdārında (9) bir ḥayvān ḥalk etmiştir ki kaçan ahālī ‘arzdā birini ejder şokduḳda hemān (10) ol ḥayvānın etinden tenāvül etmekle bi-iznih te‘ālā ḥalāş bulur ve pādzehriyetli (11) olan devālardan ba‘zısı daḥı cemī‘ zehrlere nef‘i müşterekdir meşelā zümürüd (12) ve pādzehr ve geyik boynuzı ve gergedān boynuzı gibi ve pādzehrlerden ba‘zı (13) zehrlere maḥşūş olanları ve cemī‘ zehrlere nef‘i müşterek olanları icmālen (14) tarīḳi üzere bu maḥalde beyān ve şāniyen her birini bāblarında tafşil ve ‘ayān idelim ma‘lūm (15) ola ki pādzehriyeti olan devālardan köklerden olanlar meşelā āncelikā ve fū ve tūr- (16) mentelā ve zerenbād ve zerāvend ve tarāḡiyūn ve uskūr-ı çenārā ve siñirli yaprağı (17) ve centiyānā ve andız ve anberāturyā ve pestūrta gibilerdir ve ḥaşāyişden olanlar (18) sedef ve müşk-ı tarāmsi‘ ve ḳardesenṭū ve seḳradīyūn ve ḳuzı ḳulağı ve keçi (19) sedefi ve pelin ve heyūfarīḳūn ve sālūyā ve ıskābiyūzā ve ra‘yū’l-ḥamām bunlardır (20) ve çiçeklerden gül ve biberiye çiçeği ve lisān-ı sevr çiçeği ve meyvelerden ağac ḳavunı ve tūrunc (21) ve ardıc yemişi ve cevz ve tohumlardan ağac ḳavunı çekirdeği ve lisān-ı ‘uşūr ve turb (22) tohumı ve feslegen tohumı ve ḳuzı ḳulağı tohumı ve ‘uşārelerden belesān şuyı (23) ve ağac ḳavunı şuyı ve nār şuyı ve ḥayavānātdan pādzehr gergedān boynuzı (24) ve geyik boynuzı ve geyik yüreginde olan kemik ve inci ve aḥcārdan (25) ve tīnlerden tīn-ı ermenī ve tīn-ı maḥtūm ve mercān ve zümürüd ve ḳuvvetin envā‘ı

(1) bunlardır ve mürekkebātdan olanlar tiryāk ve meşer ve diyāseḳradīyūn ve diyāsentū (2) ma‘cūnı ve ḳırmız ma‘cūnı bunlardır bu zīkr olunan devālardan ṭayyib olan (3) zehre münāsib olanı mizāca ve vakte göre istiḫbāt idüp isti‘ māl (4) itdire tafşile ḥācet yokdur zehr tenāvül idenin ‘ilācı (5) beyānındadır zehr içenlere ibtidā vācib olan mu‘tedil muḳayyi’ virmekdir ve daḥı (6) dühnlerden zeyt yağı ve sāde yağı ve yağlı et şuyı içüreler ve ḳatır (7) ḳuyrığı çiçeği ṭabḥı ve tōraḳ otı ve turb ṭabḥı içüreler ve eger (8) semm bağırsaklara inüp göbek burusu ‘ariz olursa yağlı (9) ḥuḳne-i leyyine ideler yāḥūd bu ḥuḳneyi ideler ebegümece

ve yapışkan (10) ve ḥaṭmī ikişer ḳabza bunları ḳaynadup ve süzüp yüz elli dirhem (11) bu maṭbūḥa elli dirhem zeyt yağı ve iki dirhem bezr-i ḳaṭūnā ma' cūnı ḳoyup (12) ihtikān ideler ve eger ṭabī' at-ı ishāliyle def' etmeye meyl iderse ba' zı (13) ḥafīf müshil vireler meşelā ḥıyārşenbe ve ḳudret ḥelvāsı ve ḡārīḳūn (14) gibi yāḥūd bu müshili vireler usḳūr-ı çenārā iki dirhem ḡārīḳūn (15) bir bucuḳ dirhem zerenbād ve ağac ḳavunı çekirdegi birer şülüş dirhem ḳuzı (16) ḳulağı ve zehür-i ḳalbiyye birer mikdār bunları ḳaynadup ve süzüp (17) bu maṭbūḥdan otuz iki dirhemine on altı dirhem ḳudret ḥelvāsı (18) ve sekiz dirhem ağac ḳavunı şerbeti ḳoyup içüreler ve eger ṭabī' at idrāra (19) meyl iderse ağac ḳavunı çekirdegi ile büzür müstaḥlebi vireler ve 'ırḳu's-sūs (20) ile ḥıyārşenbe balı vireler ba' de pādzeḥrler vireler tā ki zehriñ eşeri (21) bāḳi ḳalmaya ve bu eşnāda ḡıdāsı³⁰ süd ve yağ ve incir ve yağlı çorba ola (22) ve ḡıdāsı münāsib olan pādzeḥrlerden ḳatalar ve ḥareketden ve ḳorḳmadan (23) ve ḡazabdan ve feraḥdan ve ḥüzünden ihtirāz ideler evvelki faşlı ma' denī (24) olan zehrleriñ tedbirleri beyānındadır zāc isti' māl ideniñ (25) tedbiri ma' lūm ola ki zāciñ isti' māli keşirdir ḡāḥice andan ḡaşıyān

488b

(1) ve ḳay' ve maḡş ve ağız ḳurumaḳ veyā da şusuzluḳ 'arız olur 'ilāc (2) ṭoraḳ otı şuyıyla ve arpa şuyıyla ḳuşduralar ba' de şeker (3) ile süd içüreler ve eger göbek altında aḡrı olursa ebe (4) gümece ṭabḥı ve gül yağıyla ihtikān ideler ve zāciñ pādzeḥri (5) ayva çekirdegi lu' ābıyla bir dirhem ṭin-i maḥtūm içmekdir yāḥūd şarābla (6) bir dirhem mercān içüreler ḥiddetli şular içeniñ tedbiri (7) beyānındadır meşelā mā'-i fārūḳ gibi ve buña beñzer şular semūm-ı ekkāleden- (8) dir bu mişilli şular aḡzı ve dili ve boḡazı yaḳar ve baḡırsakları (9) paralar te'sirleri serī' dir vācib olan hemān 'ilācına mübāşeret (10) ideler meşelā ayva çekirdegi lu' ābı ve ḥaṭmī lu' ābı içüreler ve gül balı (11) ve benefşe balı ve ata şoḡanı sirkesini gül balıyla içüreler āntimon (12) ve işmid içeniñ tedbiri ma' lūm ola ki āntimon çok yerde isti' māl (13) olunur lākin ḡāḥice tedbiri ḥüsn olmayup ve saḥḳında mübālaḡa olmaz (14) ise isti' mālinden yaramaz 'arazlar olur ve ḡāḥice işlāḥ etmekden (15) ötüri yıkarken düḥānı sirāyet etmekle yaramaz 'arazlar zāḥir olur (16) ve cümle-i 'arazından ziyāde ḳuşmaḳ ve ishāl ve ḡaşy ve teşebbūḥ ḥādiş (17) olmaḳdır el-'ilāc eger düḥānından nāşī ise sedefle yağ içüreler (18) ve zerenbād ṭabḥı veyā sarımsaḳ ve cevzi 'asel ile içüreler ve eger (19) isti' mālinden nāşī ise arpa şuyını gül-i mūkereri ile içüreler yāḥūd (20) bunuñla ḥuḳne ideler ve daḡı āntimon pādzeḥri yarım dirhem veyā daḡı (21) ziyāde ḡıl-ı ermeni içmekdir

³⁰ ḡıdālarına

kezālik karanfil yağı veyā hemān karanfil ve maṣṭakī (22) isti‘ māl ideler ve yanmış geyik boynuzundan ayva şarābıyla içmek (23) gāyet nāfi‘dir mıknaṭıs içeniñ tedbiri eṭibbā mıknaṭısı (24) semūmden ‘add itdiler lākin ba‘zıları her nev‘i böyle degildir belki semmīyyetli (25) olan mıknaṭısdan bir nev‘dir didiler ‘aṣṣāblardan ‘Arçiyās nām

489a

(1) ‘aṣṣāb Müfredāt kitābınıñ evvelinde dir ki baña vāṣıl oldu ki ehl-i (2) hind şablığı ya‘ni yigitlügi hıfz ider i‘tikādıyla mıknaṭısı isti‘ māl (3) iderlermiş Senārtūs ṭabīb daḥı dir ki bilād-ı hindden Seylān (4) didikleri şehri keşt iden seyyāhlardan bir kimsene baña haber virüp (5) didigi ol diyārda müsāfir olduğım yerlerde gördüm ki ṭa‘ām (6) kuduqları kablari ekşer mıknaṭıs ṭaşındandır sebebini su‘āl (7) itdim dedilerki bunuñ fā‘idesi ṭa‘āmı semmden hıfz ider ve ādemi (8) giç kocādır yigitligi ve bedende olan kuvvetleri hıfz ider didiler (9) mütercim faḳīr der ki ḫann olunur ki bu ḥāṣṣa ol diyāra maḥṣūṣ ola ve ba‘zılar (10) didiler ki mıknaṭıs devā-i semmīdir bir kimsene andan isti‘ māl itse ‘aḳlı (11) zā‘il olur ve sevdāyı taḥrīk ider ve şar‘a īrāṣ ider ve bunu (12) isti‘ māl idene bu ‘arāzlar olduḳda vācib olan ḥuḳne-i leyyine ideler (13) ve leyyin müshilāt vireler ve eger bunlar kifāyet itmezse tokuz güne dek (14) her gün zümürüd içüreler ki ānıñ tiryākıdır ve geyik boynuzı (15) ve mercān ve tiryāk ve mālīḥulyā bābında geçen müferrehātadan isti‘ māl (16) etmek bi‘l-cümle nāfi‘dir ve ba‘zılar didiler ki ānıñ pādzehri sarımsaḳ- (17) dır zīrā mıknaṭıs sarımsaḳ yanında ṭursa fi‘li bāṭıl olur (18) timürü cezb etmez didiler lākin bunda naḫar vardır elmās (19) içeniñ tedbiri elmās içmeden yaramaz ‘arāzlar ‘ārız olur (20) ḥuṣūṣan saḫḳ olunmuş isti‘ māl oluna meṣelā mi‘de aḡrısı ve baḡırsaḳ (21) aḡrıları ve göbek burusu ve ḳan gitmek gibi şeyler ‘ārız olur ve eger (22) ‘ilācına mübāṣeret etmezlerse helāk ider vācib olan ibtidā sıcāk (23) şu ile zeyt yağı ve sāde yağı içirüp ḳuşduralar ve ḥuḳne-i (24) leyyine ideler meṣelā ḥaṭmī ve ebegümecci ṭabḥı sāde yağıyla ve iç yağıyla (25) ihtikān ideler ve tāze teke ḳanı içmek bunuñ pādzehridir yāḥūd

489b

(1) ḳurumuş ḳanından yağlı et suyu ile içüreler ve belesān yağından (2) ṣülūs dirhem içmek nāfi‘dir ve muḳaddem geçen pādzehrlerden daḥı isti‘ māl (3) ideler ve eger baḡırsaḳlarda yara peydā olursa ḳurūḥ-ı em‘ā ‘ilācları (4) ideler lāciverd içeniñ tedbiri İskender-i Yunānī ve Şeyḥu‘r-Re‘īs (5) ve İbn-i Māsūviye bunlarıñ zāhib oldukları budur ki lāciverd edviye-i (6) ḳalbiyedendir feraḥ virir ve sevdāyı tenḳiye ider pes ötüri İbn-i (7) Māsūviye kırmızı ma‘cūnına lāciverd vaḫ‘ itmişdir ve müteḳaddiminden (8) ve ba‘zı Frenk eṭibbāsından zāhib oldılar ki lāciverdde semmīyyet vardır (9) ḥuṣūṣan ‘aselinde ve saḫḳında ihtimām

olunmayan andan ğaşıyān ve kıay' (10) ūedīd ve maġū ve mālīhulyā 'arazları 'arız olur ve sevdāyı (11) taħrīk etmesiyle ziyāde ider 'ilācı yedi gūne dek ħımār südi (12) içüreler yāĥūd iki dirhem kehribā isti' māl ideler ki lāciverdiñ (13) tiryāķdır benc ve semm' ūl-fār içeniñ tedbiri zırnık ve ūıçan (14) otı tenāvūl idene maġū ūedīd ve baġırsaķ kesilmesi ve kıay' ve ziyāde (15) ūusuzluk ve aġızda ve dilde ķuruluk ve nefes ıarlıġı 'arız (16) olur ve gāĥice aġızda yaralar 'arız olur ve diūleri (17) dōkūlūr ve gāĥice zīsınıāriyā ve ĥabs-i bevl' arız olur ve gāĥice (18) felc ve teūennūĥ 'arız olur bu taķdīrce ĥalāū mūmkūn olmaz el-' ilāc (19) sıcak ūu ile yaġ içirūp ķuūduralar ve ĥuķne-i leyyine ideler (20) ve ĥımār südi ve ayva ķekirdeġi lu' ābı ve zeyt yaġı ve arpa ūuyı (21) içüreler kezālık ıatlu bādem yaġını benefūe ūarābıyla içüreler (22) bi'l-ĥāūū nāfi' dir yāĥūd billūr ma' deniden bir dirhemini bādem yaġıyla (23) içmek bi'l-ĥāūū nāfi' dir yāĥūd ūç dirhem ayva ķekirdeġi veyā fıstık- (24) dan otuz otuz iki dirhem ūu ile mūstaĥleb idūp içeler ve (25) pādzeħreden on ĥabbe ezūp lisān-ı ūevr ūuyıyla içmek

490a

(1) daĥı nāfi' dir nuĥās-ı muĥrīķ ve zencār içeniñ tedbiri bunları (2) tenāvūlden kıay' ve ishāl ve veca' 'arız olur ve gāĥice em' āyı yara (3) idūp keser bunuñ daĥı 'ilācı sıcak ūu ile zeyt yaġı ve sāde (4) yaġı ve ıorak otı yaġı içirūp ķuūduralar ve ĥatmī ve boy toĥumu (5) bunları arpa ūuyı ile ķaynadup iĥtikān ideler ba' de tāze tereyaġı (6) ve bezr-i ķatūnā lu' ābı ve benefūe ūarābını içüreler ve bunuñ pādzeħri (7) gıl-ı ermeni den iki dirhemini bal ūuyıyla içeler yāĥūd bir dirhem ıīn-ı (8) maĥtūmden ūarābla içeler yāĥūd iki dirhem kırmızı mercān veyā bir (9) dirhem zerenbād içüreler ve bu ķabīldendir na' nā' ūūāresi ve kerefs (10) ' ūūāresi içmek timūr ve ķelik ve ĥabsū'l-ĥadīd içenleriñ (11) tedbiri ma' lūm ola ki fı zamānına ķeligi eski seddeleri açmak (12) içūn isti' māl iderler aūlā zarar vermez lākin gāĥice ziyāde isti' māl (13) olunduķda aġızda yubūset ve veca' i bāıın ve cemī' bedende aġrı (14) ve kıay' ve baū aġrısı 'arız olur ĥuūūūan ĥareket ķudretsi olmayup (15) za' īf bedenlerde ola ' ilācı sıcak ūu ile yaġ içirūp (16) ķuūduralar ve ĥuķne-i leyyine ideler ve ıabī' i ķudret ĥelvāsı ve ĥab-ı (17) eūūimāĥayķūn ile ishāl ideler ve sūd içüreler ve bunuñ (18) pādzeħri bir dirhem mıknaıısdan ūarābla içmekdir yāĥūd yir feslegeni (19) ' ūūāresiyle içeler ķurūūn ve ķurūūn berādesi (20) içeniñ tedbiri bunu isti' māliden zīsınıāriyā ve ķarın aġrısı (21) ve cemī' bedende aġırlık ve arķa aġrısı ve aġızda ve dilde ķuruluk (22) ve ķarın ūiūmek ve ķuruldı 'arız olur ve aġzınıñ dadı (23) ķurūūn ıa' āmında olur el-' ilāc eger tenāvūl olunan ķurūūn (24) yanmıū ise ķuūdurıcı ūeyler isti' māl ideler ve eger yanmıū deġil (25) ise mūleyyin ūeyler vireler meūelā ĥatmī ve ebegūmeci ıabĥını bal ūuyıyla

490b

(1) ve tatlu bādem yağıyla içeler ve bunun pādzehri iki dirhem ayva (2) çekirdeğini şarābla içmekdir yāhūd iki dirhem tiryākdan bal (3) suyuyla üç gün içeler üstübec içeniñ tedbiri bunu (4) isti' mālden dilde kuruluş ve fevāk ve öksürük ve nefes ıarlığı (5) ve mi' de ve ıarın ağırsı ve ishāl-i dem ve zehir 'arız olur ve gāhice (6) māniyā 'arazları ve hayelāt 'arız olur el-' ilāc turb tohumı tabhı (7) ile kuşduralar ve ıataf tohumı ve ebegümeci ve incir tabhı ve bal suyu (8) ve şirūgan yağı ve irsā yağı içeler ve lahana ve yapışkan ve ıantariyün-ı (9) şağır tabhına diyāfenikūn ve zeyt yağı koyup ihtikān ideler ve süd (10) içürel ve incir tabhı ve haṭmī ve bezr-i ıatūnā tabhı ve bal suyu (11) içürel ba'zılar bal suyu ile pelin içmek bunun pādzehridir (12) kezālik kerefs ve rāziyāne tabhı ve lisān-ı 'uşūr ağacınıñ kabuğı ve āncelikā (13) ve tiryāk ve meşer bunlardan ıanğısı olursa isti' māl etmek nāfi' dir sülū- (14) gen içeniñ tedbiri bunun dağı 'arazları üstübec 'arazlarına ıarīb- (15) dir ve bunda gegirmek ve inçırık ve ishāl ziyāde olur ve 'ilācı dağı (16) üstübec içeniñ 'ilācı gibidir ve bunun pādzehri muḥriḳ fil dişidir (17) bundan iki dirhemini bal suyu ile ve şarāb ile içeler mürdeseng (18) içeniñ tedbiri bunu isti' mālden mi' dede ve em' āda şıklet ve veca' (19) şedid 'arız olur ve cemī' beden şişer ve bedeniñ levni ıurşun (20) renginde olur ve ekşeriyā ziyāde ıabız 'arız olur ve ıarnı şişüp (21) ıulunc 'arazları 'arız olur ve harekete ve söylemeye ıudreti ıalmaz ve nefesi (22) ıar olur ve ağzınıñ rāyihası bed olur 'ilācı yağı sıcak (23) şu ile kuşduralar ve bal suyu ile ihtikān ideler ve ıantariyün (24) tabhını ayāric-i fayıarā ile ve sedef yağıyla vireler ve İbn-i Sīnā ve Rāzi (25) bu 'arızalarda maḥmūde içirirler ve müleyyin vermede ıudret ḥelvāsı

491a

(1) ve bādem yağı ve süd içmek ve semiz tavuı suyu içmek kifāyet ider (2) ve pādzehri mür-i şāfidir didiler lākin miıdār-ı isti' mālinde ihtilāf (3) itdiler Disıkoridūs mür-i şāfiden sekiz dirhem içeler demişdir (4) ve İbn-i Sīnā üç dirhem demişdir ve müte'āḥḥirīn etibbāsı bir dirhem kifāyet (5) ider didiler ve bu ıabildendir gügercin tersinden bir dirhemini kerefs (6) şarābıyla ıaynadup anıñla içeler ve Disıkoridūs ve Şeyḫ İbn-i (7) Sīnā didilerki ḥabb-ı ḥurū' den bir dirhem veyā iki dirhem isti' māl etmek (8) bunun tiryākıdır ve mātiyül dağı bunun pādzehri āncelikā ve ardıc (9) yemişidir didi zıbaı ve selmen ve pirinç pītātū içeniñ tedbiri (10) zıbaı ḥayyi isti' mālinden ıarın şişmesi ve bağırsak ağırsı ve ishāl (11) ve ihtibās-ı bevl ve bedende ağırlık ve şiş 'arız olur ve levni ıaramtıı (12) ve ağzı bed ıoıar ve dişleri oynadır ve zıbaıñ düḥānından dağı ııl (13) dökölmek ve şar' a ve ekşeriyā felc ve ğaşı 'arız olur ve ekşeriyā bu (14) a' rāz bununla Frenk 'illetine mu' ālece idenlere 'arız

olur kezālik (15) zıbaqlı tılālar ve merhemler sürünenlere ‘ārız olur ve pirinç pītātū (16) isti‘ māl idenlere ağızda yaralar ve bed rāyihālī şalya ‘ārız (17) olur ve dişleri oynayup düşer ve cemī‘i bedeninde titremek (18) ‘ārız olur ve ‘aqlı zā‘il olur ve huşūşan kuvvetleri za‘if olan (19) kimseler ola ve bu ‘arazlar selmen isti‘ māl idenlere dağı ‘ārız olur (20) lākin selmen içenlere ishāl-i dem ‘ārız olup derūnlarında iltihāb (21) ve ihtirāk ziyāde olur ve ekseriyā zīsintāriyā ‘ārız olup (21) helāka mü’eddī olur el-‘ilāc zıbaq cism-i şakīl olup esfele (22) meyl etmekle bunda kuşmak fā‘ide itmez belki vācib olan huqne-i leyyine (24) ile ihtikān etmektir meşelā bal şuyına ayāric-i faykārā ve zeyt yağı (25) ve tavuk yağı ve kaz yağı ve tereyağı koyup ihtikān ideler ba‘de

491b

(1) ‘alīle hūmār südi içüreler ve Frenk etibbāsınıñ müte’āhḥirleri (2) zıbaq içene altun berādesi veyāhūd varakı isti‘ māl itdirmegi (3) bulmuşlardır gāyet nāfi‘ dir zīrā altun zıbaqlı cezb idüp esfelden (4) çıkarır ammā müteḥaddimīn zıbaq içenlere mürri-i şāfi ve sedef ve cünd-i bīdester (5) ve pelīn isti‘ māl itdirirler kezālik kerefs ve zūfā ve ışırgan tohumı (6) ve gügercin tersi dağı nāfi‘ dir ve selmen ve pirinç pītātū içenlere billūr (7) ma‘deniden bir dirhemini bādem yağıyla içüreler ve cemī‘ etibbā-i müte’āhḥirīn (8) bunlar için dühn-i tārṭir veyā milḥ-i tārṭir verirler gāyet eyü ‘ilācdır (9) zīrā hāricde dağı görülmüşdür ki ḥiddetli şularla ba‘zı ma‘ādeni ḥall (10) olunduḡda üzerine dühn-i tārṭir tamlatsalar ḥall olmuş ma‘den (11) şudan ayrılır dibine çöker böyle olmaqlığı dühn-i tārṭir mā‘-i ḥarra- (12) -nıñ ḥiddetini keser ve kuvvet-i ekkālesini izāle itdigindendir ba‘de ā‘zāya (13) ve ḡalbe kuvvet verici devālar isti‘ māl ideler meşelā (14) incü ma‘cūnı ve diyāsantū ma‘cūnı gibi ve eger mi‘dede ve em‘āda yara (15) olursa helīlecāt maṭbūḡı içüreler ve eger ihtibās-ı bevl ‘ārız (16) olursa mu‘tedil müdirrāt vireler ve meşāneyi ılıcaḡ papadya (17) yağı ile yağlayalar zincifre içeniñ tedbiri ma‘lūm ola ki zincifre (18) didikleri ma‘denidir zıbaq ma‘deninde bulunur ve ‘amelisi dağı olur (19) kükürd ile zıbaqlı taşalluḡ etmekle olur bunu isti‘ māliden (20) zıbaq isti‘ māliniñ ‘arazları zuḡūr ider lākin bu zıbaqdan (21) ḡafīfdır ‘ilācı zıbaq ‘ilācı gibidir ve bunuñ pādzehri muḡriḡ (22) fil dışinden iki dirhemini şarābla içmektir ikinci faşl nebātī (23) zehrler içeniñ tedbiri beyānındadır manṭar tenāvül (24) ideniñ tedbiri doluca manṭar tenāvül idene boḡulmaḡ (25) ve riḡler ve ḡuruldı ve inḡırık ve ḡaşyy ‘ārız olur ve ḡāḡice

492a

(1) hezeyān söylemek ve şar‘a ḡāletleri zuḡūr ider ‘ilācı ḡay’ ile ishāl (2) ile ve huqne etmekle olur ve ḡay’ için bu devāyı vireler ḡatır ḡuyrığı (3) çiçeḡi ve mürver çiçeḡi her

birinden bir miqdār mürver kökünü kabuğı iki dirhem (4) torak otı tohumu ve turb tohumu ve kaṭaf tohumu bir dirhem ġārīkūn (5) yarımşar dirhem bunları bal şuyı kaynadup otuz iki dirhem bu maṭbūḥdan (6) sekiz dirhem sedef yağıyla içüreler ve ba‘zı eṭibbā iki dirhem tavuḡ tersini (7) cüz’-i būre ile ve bal şuyı ile içüreler ve ba‘zılar daḡı aşma çubuğı küliniñ (8) şuyını içmek kifāyet ider didiler ve müshilātdan ġārīkūn ve diyāḡatīlikūn (9) veyā devā-ı kırtım vireler ve pādzehrlerden pelīn ve seḡradīyūn ve zerāvend (10) vireler ve manṭar yemek murād idenler sarımsaḡ ve ḡardal ile pişüreler zararını (11) def‘ ider veyāḡūd üzerine emrūd yiyeler biş tenāvül ideniñ tedbiri (12) biş didikleri nebātdan isti‘ māl idenleriñ ağız yara olur ve dili (13) ve boğazı ve dudakları ve yüzi cemī‘ bedeni şişer şebāt ve teşebbūḡ ve ġaşy (14) ‘ārız olur ve bedeniñ levni tağayyūr olur ve şovuk şovuk terler eli (15) ve ayağı şoğur bunuñ ‘ilācı kuşmak ve ishāl etmektir ba‘de yağıla ve bal (16) şuyı ile pādzehr ve ṭīn-ı maḡtūm vireler ve iki dirhem zümürūd isti‘ māl (17) etmek kifāyet ider kezālik gıl-ı ermenī ve ağac kavunu şerbeti içmek nāfi‘ dir (18) miş būş isti‘ māl ideniñ tedbiri miş būş didikleri (19) kuduz böceğine beñzer bir yeşilce ḡurddur biş yapraklarıñın arasında bulunur (20) bunu isti‘ māl idene biş ‘arızları ‘ārız olur ‘ilācı biş isti‘ māl (21) ideniñ ‘ilācı gibidir ba‘zılar miş būş didikleri bişin vesā’ir (22) semūmūñ tiryākıdır didiler bu ġarīb sözdür şevkerān isti‘ māl (23) ideniñ tedbiri ḡoynon didikleri ki Türkçe baldıran dirler bunu (24) isti‘ māl idene māniyā ya‘ni cūnūn ‘arazları ‘ārız olur ve şebāt (25) ve zīḡ-ı nefes ve cemī‘ bedende şiş olur ve el ve ayak şoğumak ve kuvveti za‘if

492b

(1) olmak ve şovuk terler dökmek ‘ārız olur ‘ilācı ḡay’ ve ishāl (2) etmektir ba‘de pādzehriyetli şeyler vireler meşelā müşk-ı ṭarāmsi‘ ve defne (3) yaprağı ve cenṭiyānā ve dūḡū ve fūlful ve ısrğan tohumu ve pelīn ve cūd-i bīd- (4) ester ve tiryāḡ ve meşer gibi bunlardan ḡanğısı olursa isti‘ māl (5) etmek nāfi‘ dir benc isti‘ māl ideniñ tedbiri benc isti‘ mā- (6) linden ‘aḡl perişān olup nızāmsız sözler söyler ve bedeni (7) gicişūr ve ditremeğe başlar ve şebāt ve zīḡ-ı nefes ve ihtināḡ ‘ārız (8) olur ‘ilācı kuşduralar ve ishāl ideler ve ziyāde çok (9) fıstıḡ yemek bunuñ pādzehridir kezālik cūd-i bīdester ve sedef (10) ve defne tohumu ve tiryāḡ ve meşer isti‘ māl etmek daḡı nāfi‘ dir ve şoğan (11) ve sarımsaḡ ve turb ve ḡardal yemek zararını def‘ ider lüffāḡ (12) isti‘ māl ideniñ tedbiri bunu isti‘ mālden bir mertebe (13) çok uyumak ‘ārız olur ki uyandıрмаğıla uyanamaz ve ġāḡice (14) uyansa ġazaba gelüp gene uyumağı başlar ve yüzi kızarır ve şişer (15) ve cemī‘ bedeninde yanmak ve gicişmek ‘ārız olur bunuñ ‘ilācı (16) kuşmağıdır ve ishāl etmektir ba‘de fütenc ve pelīn ve şa‘ter ve tiryāḡ isti‘ māl (17) ideler ba‘zılar ṭuzla turb yemek lüffāḡıñ tiryākıdır didiler ve ġāḡice (18)

burnuna hardal ve ‘ūdū’l-ķahr ve cünd-i bīdester su‘ūt etmege muhtāc olur (19) ve elini ve ayağını ovalar ve pek bağlayalar taze kişniş isti‘māliniñ (20) tedbiri bunı isti‘mālden ses boğulması ve şebāt ‘ārız (21) olur ve ‘aqlı perişān ider ve bedenden kişniş rāyihası zāhir olur (22) ‘ilācı toraķ otı tabhı ile zeyt yağı içürüp kuşdu- (23) ralar ba‘de tiryāk ve devā-i misk ve devā-i ‘anber yedürelir ve tuzlu (24) rafadan yumurta içüp üzerine şarāb içeler ferfiyūn (25) isti‘māl ideniñ tedbiri bunı isti‘mālden ağızda ve mi‘dede

493a

(1) ve cemī‘ bedende yanmaķ ‘ārız olur ve ziyāde şusuzluķ ve ishāl (2) ve göbek burusu ‘ārız olur bunun ‘ilācı sıcak (3) şı ile zeyt yağı içüp kuşduralar ve ebegümeci ve haţmī ve marul (4) ve papadya ve bezr-i kaţūnā lu‘ābı ve benefşe yağı bunlardan hıķne (5) ideler ve mizācı ta‘dīl için süd ve yoğurt içürelir ve büzür (6) bāride müstaḥlebi vireler ve bunun pādzehri şarābla ağac kavunu (7) çekirdegi kezālik billūr ma‘deni ve zümürred ve tīn-i maḥtūm daḥı böyle- (8) dir ve ğıdāsı pirinç aş ve arpa şuyı ve süd ola ve meyvelerden (9) elma ve ayva ve ‘anber-i bāris ve rībās tenāvül ideler cevz-i māşil (10) isti‘māl ide tedbiri Türkçe tātūla dirler bir kimse bundan (11) isti‘māl eylese uyumaķ ‘ārız olur ve eli ve ayağı soğur (12) ve dudakları şişer ve bedeni ve tırnakları gök olur bunun ‘ilācı (13) kuşduralar ve hıķne ideler meşelā kaţariyūn ve sekradiyūn (14) ve sedef tabhı ile bal şuyı ve cünd-i bīdester koyup ihtikān (15) ideler ve pelīn ve şa‘ter ve cenṭiyānā bunları şarābla tabhı idüp (16) isti‘māl ideler yāḥūd cünd-i bīdester ve ‘ūdū’l-ķahr ve defne tohumı (17) şarābla kaynadup içeler ve tiryāk ve ḥavlıncān ma‘cūnı isti‘māl etmek (18) daḥı nāfi‘dir deflī isti‘māliniñ tedbiri Türkçe ağı ağacı (19) dirler bunı isti‘mālden mi‘deye şıķlet ve gegirmek ve göbek (20) burusu ve ishāl ve ḥafaķān ve ğaşy ‘ārız olur ve ‘ilācı kuşmaķdır (21) ve incir ve ḥurma ve ebegümeci ve haţmī bunları kaynadup içeler ve ba‘zı- (22) larıñ deflī didikleri cemī‘ ḥayvānātı katlı ider insānı etmez belki (23) insāna tiryākdır demeleri ilan şokana tiryākdır yohsa şıḥḥat (24) ḥalinde isti‘māl olursa zehrdir bunun pādzehri iki dirhem ardıc (25) yemişinden yāḥūd sedef tohumından isti‘māl etmektir ve seddi yağlı et

493b

(1) şuyı içmek daḥı nāfi‘dir ḥarbaķ isti‘māliniñ tedbiri (2) kaķan ḥarbaķıñ miķdār-ı şerbetinden ziyāde isti‘māl olursa karında (3) ve bağırsaklarda ağırı peydā olur ve hem kay’ ve ziyāde ishāl ve ḥafaķān ve ğaşy (4) ve hezeyān ve cemī‘ bedende ra‘şe ‘ārız olur ‘ilācı kaţır kuyruğı (5) ve turbı bal şuyı ile virüp kuşduralar ve kaţariyūn ve sedef (6) ve siñirli yaprağı ve haţmī bunları kaynadup zeyt yağıyla ve yumurta şaru- (7) sıyla ihtikān ideler ve bunun pādzehri nilüferden veyā nilüfer kökinden (8) kaḡısı olursa iki dirhemini şarābla

içmekdir kezâlik havuc tohumı (9) ve sekradiyûn ve anîsûn ve kimmûn ve sünbül ve tiryāk ve meşer isti' māl etmek (10) daḥı nāfi' dir bāki ' ilācları devā-i müşhilden ifrāt üzere ishāl (11) ' arız olunañ ' ilacı gibidir ve semmīyyetli devāların çoğunu zıkr eylemedik (12) zīrā cemī' isine zıkr eyledigimiz kânûn ' ilāc kāfidir üçünci faşl (13) ḥayvānī olan semmīyyetli devālar beyānındadır semûm-ı ḥayvāniyenin (14) te'siri üç vech ile olur evvelkisi zehrli ḥayvānın şokmasıyla- (15) dır ikincisi zehrli ḥayvānın ba' zı cüz'inden tenāvül etmekledir ve üçüncü- (16) si zehrli ḥayvān şokmuş ḥayvānın şokmasıylaḍır yāḥūd zehrli (17) şey' tenāvül etmekledir ilan şokanın tedbiri ilan şokanın (18) ' alāmeti şokduğı yerde ağrı olur ve bed koḡulu mā'iyet seyelān (19) ider ve bedeniñ levni taḡayyür olur ve gāḥice kılları dökülür ve şo- (20) kduğı yer müte'ekkil olup seri' ān kemüğe vāşıl olur ' ilacı (21) üzerini ḥacāmat idüp şişe çekeler ba' de tiryāk veyā meşer ḥall (22) olunmuş ' ırk ile ḡasl ideler ba' de bir pilici veyā bir gügercin yavru- (23) sını diri iken yarup³¹ üzerine koyalar yāḥūd ata şoganını (24) veyā inciri sirke ile kaynadup koyalar veyāḥūd keçi yağını zift (25) ile ve kibrīt ile koyalar yāḥūd ilanın başını ezüp üzerine

494a

(1) koyalar veyāḥūd ilanın iç yağıyla yakı ideler ba' de muḡaddem (2) zıkr olunan pādzehrlerden isti' māl ideler ve tiryāk yemek (3) bi'l-ḥāşşa nāfi' dir zīrā tiryāk aşlında anın içün terkib olunmuşdur (4) ve bir dirhem ḥābbü'l-faḡd veyā iki dirhem centiyānāyı ḥamr ile isti' māl etmek (5) veyāḥūd bir dirhem cünd-i bīdesteri ḡardesenṡu suyuyla isti' māl etmek (6) nāfi' dir ve bu ma' cün daḥı ḡāyet nāfi' dir centiyānā ve defne tohumı ve mürr-i sāfi (7) ve zerāvend ikişer dirhem kışt ve sedef birer dirhem sünbül şülüşān dirhem (8) za' ferān şülüş dirhem bunları saḡk idüp ' asel ile ma' cün ideler (9) ve uyḡu vaḡtinde iki dirhem isti' māl ideler ḡarnına ilan (10) girse ' alāmeti mi' dede ağrı olur ve ḡareketi ḡiss olunur ve elleri (11) ve ayakları şoḡur bunuñ ' ilacı dīdān bābında geḡen acı devālardan (12) isti' māl ideler meşelā pelin ve sekradiyûn ve şabr ve kāfur ve ḡardesenṡu (13) gibi ve ilanı ḡarnından ḡıḡarmaḡa ḡile budur ki boḡazına ilan (14) giren adamı ayaklarından baş aşāḡa aşalar ve başı dibine bir kāse (15) kaynamış süd koyalar ve aḡzını açup südiñ buḡarını ṡuta ve ḡata ki (16) ilan südiñ rāyihasını şemm itdikde süde muḡabbeti olmaḡla süde (17) ṡālīb olup ḡıḡar bunuñla ḡalāş olunur ' aḡreb şokanın (18) tedbiri ' aḡreb şokduğı yerin ḡāyet acısı olur ve gāḥice (19) veca' i cemī' bedene şāmil olur ve şokduğı yerde ḡabarcıḡlar zāḡir (20) olur ve gāḥice bedeniñ levni taḡayyür olur ve bedende ra' şe peydā (21) olur ve elleri ve ayakları ḡāḡ şoḡur ve ḡāḡ kızar

³¹ mezbūriyla boḡazlamak münāsibdir

ve gāhice şovuk (22) terler döker ve ziyāde kuşmak ʿarız olur ve bedeninde huşyeler zühür (23) ider ʿilācī hacāmat ideler ve şişe çekeler ve ʿakrebi ezüp üzerine (24) komağ gāyet nāfiʿ dir yāhūd ʿakreb yağı süreler yāhūd sümüklü (25) böceğini veyā şoğulcanı saḥḥ idüp zīmād ideler ve sarmaşık

494b

(1) ve sedef ve incir südi ve semiz kabağ ve ışırgan ve kibrīt bunları (2) zeyt yağıyla zīmād ideler ve pādzehriyetli şeylerden pelīn ve koyun (3) otı ve diş otı ve sekradiyūn ve feslegen tohumı ve cenṭiyānā ve havuc (4) tohumı ve defne tohumı ve turb tohumı ve tiryāk-ı erbaʿ a ve tiryāk-ı kebīr gibi (5) devālar istiʿ māl ideler ve Cālīnūs bunun için bir maʿ cūn terkīb (6) etmiştir gāyet nāfiʿ dir şıfatı budur cūnd-i bīdester ve ḥiltīt ve fūlfūl (7) dörder dirhem kıst ve sūnbūl ve zaʿ ferān ve kaṇtariyūn ikişer dirhem bunları (8) kifāyet miqdārı ʿasel ile maʿ cūn ideler miqdār-ı şerbeti findık miqdā- (9) rıdır sām-ı ebrāş didikleri elce kelerdir ki vezağa daḥı (10) dirler anıñ şokmasının tedbiri bunun şokduğundan (11) ağırı ve seyelān-ı dem ʿarız olur ve şokduğu yir şişüp müteʿ affin (12) olur tuzlu şuyla ve zeyt ile ğasl ideler ve hacāmat ideler (13) baʿ de süngerı sıcak sirkeye batırıp üzerine koyalar ve sarımsağı (14) ve ebegümeci gül yağıyla yağı ideler ve tiryāk istiʿ māl ideler ve bunun (15) bir nevʿ i vardır ki yıldız keleri dirler elce olur gāyet zehrli cānavārdır (16) anıñ şokmasının ʿilācī ilan şokması ʿilācī gibidir ve ziyāde (17) çok süd içürelere ve bezūr-ı bāride müstaḥlebi ve ḥaṣḥāş müstaḥlebi vireler (18) ümm-i erbeʿ a ve erbaʿ in yaʿ ni cıyān didikleri cānavār bunun lezʿ inden (19) sām-ı ebrāş şokması gibi ḥāletleri ʿarız olur ʿilācī tuzlu sıcak (20) şu ile ve zeyt ile yāhūd sirkeli gül şuyıyla ğasl ideler ve aṭa (21) şoğanını zift ile yağı ideler ve sarımsağı ve incir yaprağını ve kimmūn (22) şarāb ile yağı ideler ve zerāvend ve sedef ve naʿ nā bunları istiʿ māl (23) ideler ruteylā ve ʿankebūt yaʿ ni bu didikleri ḥayvān ve örümcek (24) şokmasından yāhūd bunları istiʿ māl den yaramaz ʿarāzlar zühür ider bedende (25) raʿ şe ve karında rih ve kuruldu ʿarız olur ~ ve şovuk terler döker el-ʿ ilāc

---

~ ve ārarat sizāğlamak ve teşenbūh ʿarız olur

495a

(1) eger bunları tenāvülden olmuş ise cevz çiçeği ve āsarūn ile kuşduralar (2) baʿ de şarābla tiryāk yedireler veyā kardesenṭū veyā sekradiyūn veyā sirke (3) ile gıl-ı ermenī veyāhūd zerāvend ile kimmūndan ikişer dirhemini şarābla (4) istiʿ māl etdireler ve cenṭiyānā ve kemāfiṭūs ve çörek otı bunları (5) daḥı şarābla istiʿ māl etmek yāhūd mür-i şāfi ve ḥiltīt bunları (6) şarābla istiʿ māl etmek nāfiʿ dir ve eger bunları şokmasından olmuş (7) ise şokduğu

yeri tuzlu şu ile ğasl idüp ebegümecini sirke (8) ile kaynadup kimād ideler ve incir südi sürmek kâfidir zerā- (9) rih isti' māl ideniñ tedbiri ya' ni kuduz böcegi isti' māl (10) etmekden hummā ve mi' de ağrısı ve bağırsak kesilmesi veyā bağırsak yarası (11) ve meşāne ağrısı ve ihtibās-ı bevl ve harkatü'l-bevl ve zisintāriyā gibi (12) şeyler 'arız olur ve gāhice bu 'arazlar kuduz böceğini taşradan (13) sürünmekle dağı 'arız olur fakir bir kimse gördüm merhūm cennet (14) mekân ve firdevs-āşiyān Sultān Mehmed Hān İbni's-sultān (15) İbrāhīm Hān hazretleriniñ muḳarriblerinden idi ol kimseniñ (16) eñsesinde temre gibi zuhūr etmiş idi ba' zı ṭabībler āniñ temregüsine (17) kuduz böcegi merhemi sürmekle meşānesinde ziyāde veca' ve yanmak (18) 'arız olup bevl dağı muhtebe oldu ol hālde iken fakiri (19) da' vet itdiler anı gördüğüm gibi teşhīş itdim ki bu hālet buña (20) zerariḥ tılā etmekden gelmiş hemān benefşe şarābıyla birkaç def'a sūd (21) içirdim ḥalāş buldı Senārtūs ṭabīb der ki melikiñ (22) muḳarriblerinden ba' zı kimse temregü 'arız olup üzerine zerariḥ (23) merhemi sürmüşler andan ba' zı yaramaz hāletler zuhūr itdi meşelā kan (24) işlemek ve meşāne ağrısı gibi soñra zisintāriyā ' illetine mübtelā olup (25) helākına sebep oldu el-' ilāc muḳayyi ' vireler hūkne-i leyyine ideler

495b

(1) bu şıfatla arpa ve ebegümeci ve yapışkan ve ketān tohumı ve boy tohumı ve pirinç (2) bunları kaynadup benefşe yağı ve keçi yağıyla ihtikān ideler yāhūd (3) sūd ile ḥatmiyi kaynadup ihtikān ideler ve zerrāka ile meşāneye (4) zerḳ ideler ve sūd ve yağlı et şuyı içüreler ve marul şuyı (5) ile büzūr müstahlebi ve siñirli yaprağı şuyı ve nilüfer şuyı ve ayva çekir- (6) degi lu' ābı ve bezr-i ḳatūnā lu' ābı ve şekerle isti' māl etmek bi'l-ḥāşşa nāfi' (7) dir ve kākūncden şarābla kaynadup şekerle isti' māl ideler ve ḳurş (8) kākūncden sūd ile isti' māl etmek dağı nāfi' dir bal arısı (9) ve eşek arısı şokaniñ tedbiri bunlarıñ şokmasından (10) ziyāde veca' ve issi şiş 'arız olur 'ilācı bir miḳdār toprak (11) ve kül ve zeyt ile tılā ideler ve şokduğı yeri tuzlu şu ile (12) yıḳayalar ve ebegümeci yaprağını ve siñirli yaprağını ve arpa unını sirkeyle (13) yağı ideler yāhūd şıgır tezeğini sirkeyle yāhūd gıl-ı ermeni yi sirkeyle (14) tılā ideler ve bir miḳdār kükürdi tükürük ile ḳosalar fi'l-hāl (15) ağrısını ve şişini def' ider ve şekerle ṭarḥaşḳūḳ veyā kezire isti' māl (16) dağı nāfi' dir balıḳ şokaniñ tedbiri ba' zı balıḳ vardır ki meşelā (17) usḳūrbıt balığı gibi āniñ şokmasından 'aḳreb şokması gibi ziyāde (18) ağrı ve şişler 'arız olur 'ilācı tuzlu şu ile yıḳayalar ve ḥacāmat (19) idüp şişe çekeler ve üzerine kibrīt ve semiz ḳabaḳ ḳoyalar kezālik (20) ḥamir ve naṭrūn ve ḥardal ve nūşadır ḳomaḳ dağı nāfi' dir ve Pelinūs (21) nām 'aşşāb dir ki deryāda olan ḥayvānātıñ ve balıklarıñ pādzehri (22) oğlaḳ veyā ḳuzu māyasıdır ve bunlardan bir dirhemini

şarāb ile (23) içse ġāyet nāfi‘ dir ve bu kabildendir mürr-i şāfi ve sekradīyūn ve fūlfül (24) ve kıst ve semiz kabaġ köki bunlarıñ gerek birinden ve gerek mecmū‘ indan (25) bir dirhem alup şarābla isti‘ māl etmek ġāyet nāfi‘ dir yāhūd tiryāk-ı

496a

(1) kebīrden iki dirhemini şarābla isti‘ māl ideler fi‘l-kelb (2) ü‘l-kelb ya‘ni ġuduz kelb ısırdığı insāna māniyā didikleri (3) cünūn ‘ārız olduğu gibi kelbe daġı marāz-ı sevdāvi ‘ārız (4) olup mizācı semmīyyetli ve ġabīs sevdāviyete istiġāle ider sebebi (5) havā doġunmaġdan ve yemekden ve içmekden olur ammā havādan olması (6) eger havānıñ ziyāde ıssiliginden olursa aġlātı muġterik (7) olup ġüz vaġtinde ġuduz olur ve eger ziyāde şovukġdan (8) olursa ġanını toñdurmaġla sevdā kılop evvel bahārda ġuduz (9) olur ammā yemeden ve içmeden olması boġazlanmış ġayvānātıñ (10) ġanını yalamaġla ve ġinemekle olur ve mūte‘ affin şular içüp (11) aġlātı mūte‘ affin olmaġla mizācı mūteġayyir olup cūzzām marāzı (12) gibi ġāletler zūhūr ider ġāhice bedeni şişer ve levni mūteġayyir olup (13) levni kül renginde olur ve aġlātı ziyāde fāsıd olur ve ġarnı (14) acıġır bir şey’ yemez ve şuşar ve şu içmez ve ġaçan şuya baksa feryād ider (15) ve ġāhice şuya bakmadan bedenine ra‘şe gelüp şudan ġavfindan (16) ditreyerek helāk olur ve gözüne perde inüp görmez olur (17) ve şusuzluġdan ġāli perişān olup şacını bilmez olur ve göz- (18) leri kızarır ve bakmaz olur ve dilini ġıkarup şolur ve aġzından (19) burnundan şalyalar akar ve başını eger ve ġuyrığını büber budı (20) arasına kışdırır ve arġasını yumrulayup ġorġarak ve yüzi (21) üstüne sürünerek sarġoş ve maġmūm gibi yürür ve her ne görür- (22) se gerek taş ve gerek ağac ve gerek ġayvān ve gerek insān oña meyl (23) idüp üzerine şalar lākin sūkūt idüp ġavlamaz ve ürmez (24) ma‘lūm ola ki bu marāz kelbe maġşuş degildir belki ġurda ve dilküye (25) ve ġaġala ve gelincige ve şırtlana ve şıġıra ve ġımāra ve ata ve ġatıra

496b

(1) daġı ‘ārız olur ba‘zılar didiler ki bir kimesneniñ ġatırı ġudurup (2) şāġibini ısıрмаġla ol kimesneye ġuduz kelb tılamış gibi cünūn (3) ‘ārız olur ve ġāhice bu marāz ‘iyāzen billāhi te‘ālā insāna ‘ārız olur (4) bedeninde aġlātı muġterik ve semmīyyetli olduğundan ammā bu mişilli ġayvānātıñ (5) te’siriniñ keyfiyeti ba‘zıları ısıрмаġladır didiler ve ba‘zılar nefesi te’sir (6) ider didiler nitekim mūteġaddiminden Diskoridūs ve ġayrılar böylece (7) zāhib olmuşlardır ve ba‘zılar eşvābını ısıрмаġla bedenine te’sir idüp (8) kırġ güne dek eşeri zāhir olur didiler ve Diskoridūs (9) altı aya deġin ġükmi mūmtedd olur dedi ve mūte’āġġirinden Zehrāvi (10) mūbālaġa idüp kırġ seneden şoñra eşeri zāhir olduğunu müşāhede (11) itdik didi lākin böyle olmasına ta‘accüb olunur ġarībdir ve daġı (12) ısıran kelb ġuduz mudur yoġsa

degil midir bilinmesiniñ tarīķi (13) budur ki ıřırdıķı yere cevz veyā ħamīr veyā buğday sürüp (14) tavuķlara vireler eger tavuķlar kaçup yemezlerse yāĥūd ekl iden (15) tavuķ olursa şübhe yokdur ki ħuduz kelb ışırmışdır ve eger ekl iden (16) tavuķ olmazsa ħuduz degildir ve ma' lūm ola ki bir kimseyi (17) ħuduz tılası 'alāmeti budur ki ibtidā yaradan ġayrı eşeri (18) zāhir olmaz ba' de birkaç ġün geçdikden řoñra bedeninde ağırlık (19) olur ve mi' desinde ağırı peydā olur ve kuvveti za' if olur ve uyĥu- (20) suzluķ ve yaramaz fikirler ve yaramaz düşler görmek ve sebebsiz kōrkmaķ (21) 'ārız olur ve aydınlıķdan kaçır ve aĥyānen niżāmsız sözler söyler (22) ve bu maraź müstaĥkem olduķdan řoñra ağızından şalyalar akar ve yüzi (23) ve gözi kızarur ve gāhice kelb gibi ürür ve ıncķırık ve řusuzluķ 'ārız (24) olur ve ağızı ħurur giderek yüzi yara olur ve āvāzı tıtulur (25) ve ağılamaya başlar ve maraźiñ intihāsı vaķtinde şudan ve yařlıķdan

497a

(1) kōrkmaķ 'ārız olur ve eger ĥıl-ı sevdāvi ħuşarsa 'alāmet-i (2) mevtdir el-' ilāc evvelā gerekdir ki yarayı büyüldüp teftiĥ ve taķayyüh (3) idici şeyler ħoyalar ve üzerini ħacāmat idüp şişe çekeler ve eţrafını (4) muĥkem baġlayalar ki semmīyyet cemī' bedene sirāyet eylemeye ve eţrafına rādi' devālar (5) ħoyalar meşelā ġıl-ı ermenī ve dem-i aĥaveyn ve ġülnār gibi bunları yumurta aķıyla (6) ħoyalar ve yaranıñ üstüne cāzib şeyler ħoyalar meşelā ħaşnī ve cāvşır (7) ve zift ve uşak gibi yāĥūd yanmış yengeci sarmaşık ve na' nā ve cenţiyānā (8) ile yaķı ideler gāhice yaranıñ eţrafını daġılmaķ ister ki yayılmayalar (9) ba' de bedenden sevdā çıkarmaķ için ħavī müşhil vireler meşelā (10) ħarbaķ gibi ve çok kimseler ħarbaķı³² isti' māl etmekte bu maraźdan ħalāş (11) olmuşlardır ve lāyık olan ħarbaķı isti' māl etmezden muķaddem aġac (12) ħavunı şerbeti ve sekradiyūn şerbeti ve cenţiyānā ve āncelikā müşk-i tarā- (13) miş' ve kıřā'il-i ruĥbānki Türkçe lābada köki dirler bunlardan (14) isti' māl itdireler yāĥūd āmiķ ma' cūnı ve ma' cūn-u hindī ve ma' cūn-ı (15) mübārek ve āntimon ve lāciverd ve ħarbaķ-ı esved ve sināmeki ve eftimūn (16) ve ġarīķūn bunlardan ħangısı olursa münāsibdir ve tamām tenķiyeden (17) řoñra pādzehriyetli şeyler ve ħāşşiyetli fā'ide eyleyen devālar vireler (18) meşelā ĥükemā-i muķaddem ve eţibbā-i müte'āĥĥirīn ħatlarında maķbūl ve pesendide olan (19) devā-i sereţānāt ve ālüsen didikleri ħaşışe ki Türkçe ħuduz (20) otı dirler bunlardan isti' māl etmeķdir kezālik cenţiyānā ve bābūnec (21) ve ħanţariyūn-ı řaġir ve birincāsf daĥı böyledir ve müte'āĥĥirīn eţibbāsı (22) şevketü'l-mübāreke ve lābada isti' māl iderler ve çok řarāb içmeyi (23) ve sarımsak yemeyi emr iderler kezālik tiryāk ve

³² lākin eţibbā-i müte'āĥĥirīn ħarbaķ isti' mālī muĥatırdan ĥālī degildir diyü ħarbaķdan 'udül idüp lūġāziyā isti' māl itdürürler

meşeri ağac kavunu (24) ekşisi ile isti‘ māl iderler ve sekradiyūn ve müşk-ı ʔarāmşī‘ ve āncelīkā (25) ve tütün ve burc ağacı bunlardan ʔaynadup içeler yāhūd sefūf

497b

(1) ideler ve bu sefūf daḡı nāfi‘ dir şıfatı budur müşk-ı ʔarāmşī‘ (2) dört dirhem burc ağacı on altı dirhem şevketü’l-mübāreke bir buçuk (3) dirhem bunları sefūf idüp bir dirhemden iki dirheme dek (4) aḡ şarābla isti‘ māline müdāvet ideler ve müdirrātdan (5) kıızıl boya köki ve āsarūn ve kerefs ve bunlarıñ ġayrı şeyler isti‘ māl (6) ideler bu mezkūrātdan kırk gün miḡdārı (7) müdāvet ideler ki ḡattā şı ʔorḡu- (8) sından emīn ola eger kırk (9) günden ziyāde isti‘ māl (10) iderlerse daḡı (11) a‘lādır (12) el-ḡātime

NÜZHETÜ'L-EBDÂN Fİ TERCEMETİ ĞĀYETİ'L-İTĖĖĖN (251a-497b) SENTAKS İNCELEMESİ

Çalışmanın bu bölümünde incelenen metnin sentaks özellikleri ele alınmıştır. Sırasıyla *cümle ögeleri*, *kelime grupları*, *cümle türleri*, *cümlelerin bağlanma şekillerine* yer verilmiştir.

3. CÜMLE ÖGELERİ

Bu bölümde cümlelerin ögeleri, ögelerinin diziliş bakımından cümleler incelenmiştir.

3.1. Yüklem

Metinde yüklem olarak basit fiiller, birleşik fiiller ve ek fiille çekimlenmiş isimler kullanılmıştır.

3.1.1. Basit fiillerin yüklem olarak kullanılması

Metinde geçen yüklemi basit fiilden oluşmuş cümleler şu şekilde örneklendirilebilir:

- bu bir marazdır ki elān nefesde **olur** (251a/22-23)
- ve bākī ' ilācları dahı qarīben qulunc ' ilācında **gelür** (283a/15)
- bu maraz em' ā-ı galāzdan ikinci bağırsak ki qolon tesmiye olunur anda olur anıñçün buña qulunc **dirler** (283a/18-19)
- meşelā timürhindī ve rāvend ve helīle ve gül şarābı gibi ve ' aksi mādde idrār ile ve kay' ile ve terlemek ile **olur** (288a/14-15)
- şıfatı rāvend ve qara helīle birer dirhem sināmeki iki dirhem sünbül altı buğday bunları siñirli yaprağı şuyı ile qaynadup ve süzüp içine iki dirhem gül-i mükerrer şarābı qoyup **içeler** (294a/10-13)
- ve tenkıyeden soñra rīhi dağıtmak içün qarnına şişe çekeler ve defne yaqısı **süreler** (322a/15-17).
- ve bu ferzece dahı rahmde olan şişi **deşer** (349b/15)
- meşelā qaçan maddenin kıvāmı raqīk ve miqdārı keşir olup hareketde olsa ol vaqit nazca müterakqıb olmayup hemān qavī müşhil **vireler** (383b/19-21)
- havfi olursa lañif gıdālar **yyeler** (473b/5)
- faqir bir kimse **gördüm** merhūm cennet mekān ve firdevs-āşiyān Sultān Meħmed Hān İbni's-sultān İbrāhīm Hān hāzretlerinin muqarriblerinden idi (495a/13-15)

3.1.2. Birleşik fiillerin yüklem olarak kullanılması

Metinde yer alan cümlelerin yüklemlerinin çoğu birleşik fiillerden oluşmaktadır. Metinde geçen cümlelerde birleşik fiillerin yüklem olarak kullanılışı, birleşik fiillerin tek bir cümle yüklemi olması ve birleşik fiillerin çeşitli şekillerde bağlanmış cümlelerde ortak olarak kullanılması olarak iki şekilde gerçekleşmektedir.

3.1.2.1. Birleşik fiillerin tek bir cümle yüklemi olması

- pes böyle olduğda yukarudan kay' vāḳi' oldıḳca bi'z-zarūrī cezb daḡı **vāḳi'** olur (283a/6-7)
- ve eger aḡrı bu devālar ile teskīn olmazsa muḡaddir devālara **muḡtāc olunur** (284a/1-2)
- belki gāḡice bu marāzlara intikāl etmeden şāḡibini **helāk ider** (288b/6-7)
- 'ilācī eger kuvveti var ise **ḡan alalar** (311a/14-15)
- sefūf-ı āḡar ṡurmentilā ve maṡṡakī dem-i aḡaveyn birer buḡuḡar dirhem mercān ve zenbū'l-ḡayl ve kākenc ikişer dirhem ṡebāşir birer dirhem ḡül on iki dirhem bunları sefūf idüp siñirli yapraḡı suyuyla **isti' māl ideler** (330a/18-20)
- ḡuşuşan mūcāma' atla **sirāyet eyler** (449a/1)
- ve bu marāzīñ ibtidā zuhūrī tāriḡi hicretīñ ṡoḡuz yüz senesinde Frenk vilāyetlerinden İspanyada **zuhūr etmişdir** (450a/23-24).

3.1.2.2. Birleşik fiillerin çeşitli şekillerle bağlanmış cümlelerde ortak olarak kullanılması

Metinde geçen birleşik fiiller arasında asıl unsuru isim olan birleşik fiillerde iki veya daha fazla isim unsuru bir yardımcı fiili ortak olarak kullanabilmektedir. Bu yapıdaki birleşik fiiller metinde çeşitli şekillerle bağlanmış cümlelerde yüklem olarak kullanılmaktadır.

- el-'ilāc māddeyi tenḡıye ve rīhleri **taḡlīl** ve mizācī **ta' dīl ideler** (347a/16-17)
- ve mu' tedil devālarla mizācī **ta' dīl** ve **terṡīb eyleyeler** (400a/8-9)
- ve vācib olan evvelā ḡıdāsını **ta' dīl** ve **taḡfif etmekdir** (438a/12-13)
- pes ol vaḡit 'ilācında **iḡtimām** ve tedbire **muḡtāc olunur** (441a/22-23)
- 'ilācī **ḡay'** ve **ishāl etmekdir** ba' de pādzehriyetli şeyler vireler (492b/1)

3.1.3. Ek fiille çekimlenmiş isimlerin yüklem olarak kullanılması

Çalışmanın temelini oluşturan metindeki cümlelerde ek fiille çekimlenmiş isimler tek kelime ya da kelime grubu hâlinde olmak üzere iki şekilde yüklem olarak kullanılmaktadır.

3.1.3.1. Ek fiille çekimlenmiş tek bir ismin yüklem olarak kullanılması

Metinde geçen bu tür yüklemeler genellikle “beyânındadır, bunlardır, devâlardır, gibidir, marâzdır, nâfi‘dir, vardır, yokdur, zâhirdir vb.” şeklindedir. Örnekleri aşağıdaki gibidir:

- ve bu marâzda ekşer eṭṭibbānıñ tecrübe idüp isti‘ māl etdikleri tavuḡ ḡurşaḡı sefûfidır ḡāyet **nâfi‘dir** (318b/20-21)
- ve daḡı terementiniñ bu marâza bi‘l-ḡāṣṣa ‘ aẓīm fâ’idesi **vardır** (326b/13-14)
- ve daḡı Fāvrīsyūs ṭabīb aydır bir ḡātunuñ ḡarnı ziyāde **şıṣ idi** (346b/17-18)
- belki bir miḡdār muḡallāt ḡarıṣdırup ḡomaḡ **gerekdir** (385b/5)
- mütercim dir ki ḡıymāṭā lafzı kütüb-i ‘ Arabīde **yokdur** (434b/16)
- ve Frenk eṭṭibbāsınıñ aḡraba dinlerinde böyle **meṣḡûrdur** (452a/6-7)
- ve bir kimse ṭa‘ām yedikden ṣoñra boḡazına yübüset ve boḡulmaḡ gibi şey’ ‘ ārıḡ olsa ve diṣ etlerinde ‘ ululanmaḡ olsa ma‘lûm olur ki yedigi ṭa‘ām **mesmûm imiş** (486b/9-12)

3.1.3.2. Ek fiille çekimlenmiş kelime gruplarının yüklem olarak kullanılması

Metinde tespit edilen ek fiille çekimlenmiş isim unsurları yüklem olarak kelime grubu hâlinde kullanılmaktadır.

Ek fiille çekimlenmiş isim tamlamalarının yüklem olarak kullanılması:

Metinde Türkçe, Arapça ve Farsça kurallarla oluşturulmuş isim tamlamalarının yüklem olarak kullanıldığı görülmektedir.

Metinde çoğunlukla Türkçe kurallarla oluşturulmuş isim tamlamaları yüklem olarak kullanılmaktadır. Örnekleri aşağıdaki gibidir:

- ḡalb didikleri **cemī‘ ‘ uzuvlarıñ re’isidir** (255b/3)
- sebebi **bevliñ ḡiddetidir** ki meṣāneyi acıtdığından meṣāne bevli aşağı def’ ider (335b/12-13)

- kurūḥul-mak‘ ad mak‘ adda yara olmak sebebi ya bāsurdur veyā **bir şişin deşilmesidir** veyāḥūd **yara idici bir hiddetli hıltın dökülmesidir** (302b/6-8)
- sebebi mā’iyetli ruṭūbetin ‘uzuvda ictimā‘ ından ḥāşıl olur gūyā ol ‘**uzvuñ istiskāsıdır** (440a/1-2)
- ve ba‘zılarında etmez pes böyle olmaklığı iktizā ıder ki ‘ufūnetle ola ve bu maraz **bir hiddetli ve müşhiliñ marazıdır** (416a/4-5)
- el-istiskāyü’l-laḥmī istiskā-i laḥmī **sū’u’l-kınyeniñ nihāyetidir** ya‘ni sū’u’l-kınye muḥaddime-i istiskā didikleri muṭlak degildir belki **istiskā-i laḥminiñ mukaddimesidir** (322b/2-4)
- ve fuşul-i erba‘adan şitā faşlıdır ve **dem-i basuruñ muḥtebes olmasındır** (409b/7)

Metinde Farsça kurallarla oluşturulmuş isim tamlamalarının yüklem olarak kullanıldığı örneklerin sayısı da oldukça fazladır.

- ve cümlesiniñ sebebi dem-i sevdāvī ile **aḥlāt-ı reddiyedir** (299b/9).
- bunların te’şirinden delil taleb etmek ḥālā āyīn **ehl-i ṭibā‘dır** (392a/19)
- ve bu ḥummāniñ ba‘zısı ḥālişdir yalnız balğamdan olur ve ba‘zısı **gayr-ı ḥālişdir** (399b/7-8)
- olur meşelā terkīb-i müdāḥe ile mürekkeb olan ḥummāniñ farazā birisi şafrāvīye-i ḥāricü’l-‘urūḳ olandan ğıbb-ı ḥālişa olsa biri daḥı gene şafrāvīyye-i ḥāricü’l-‘urūḳ olandan ya **ġıbb-ı gayr-ı ḥālişadır** (412a/12-15)
- sebebi tuzlu veyā burkıyetli ruṭūbetdir veyā **dem-i şafrāvīdir** (440b/20-21)
- eger māddeşi reddiye olmayup andan ‘uzuv müte‘affin olmazsa ‘usratü’l- indimāl dirler bunların sebebi **aḥlāt-ı sevdāviyyedir** (465b/16-17).

Metinde Arapça kurallarla oluşturulmuş isim tamlamalarının yüklem olarak kullanıldığı görülmektedir.

- biri fıtıktır ki Türkçe kıskık yarığı dımeıdır bu maraz **teferruḳu’l-ittişāldır** (281a/25)
- eger ‘alīl āḥar diyarda daḥı olursa bu merhemiñ gerçi te’şiri **ḥārḳu’l-‘ādedir** (472b/17-18)
- bunuñ mebdē’i ve sebeb-i sābıķı māsārīķā tamarlarında sedde olmaıdır bu **bir sū’u’l-kınyedir** ki zehrli hılt-ı sevdāviniñ cemī‘-i bedene yayılmasından ḥāşıl olur (455a/1-3)

Ek fiille çekimlenmiş isim-fiil grubunun yüklem olarak kullanılması

Metinde ek fiille çekimlenmiş isim-fiil grubunun yüklem olarak kullanıldığı örnekler sayıca fazladır:

- el-‘ataşü’ş-şedīd ya‘nī ziyāde şuşamak bunun sebebi **mi‘dede sū’-i mizāc-ı hār olmakdır** (274a/8-9)
- ve bu marazın sebebi bağırsakda **verem veyā sedde veyāhūd sū’-i hazm olmakdır** (282b/14)
- ammā cigerden olanın ‘alāmeti **çıkan kan köpüklü olmakdır** (254b/9)
- ‘alāmeti ağrı olmakdır ve şol cānibinde şiş olmakdır ve talak üzerine altı kūdūkdā tamarların hareketi **hiss olunmakdır** ve rī’-i **humması olmakdır** (308a/10-12)
- faşlūn fil-kühūf vel-meḥābi kehf lügatte mağāradır ve meḥbā **hazīne dimekdir** (463a/11)

Ek fiille çekimlenmiş sıfat-fiil grubunun yüklem olarak kullanılması

Metinde ek fiille çekimlenmiş sıfat-fiil grubunun yüklem olarak kullanıldığı örnekler bulunmaktadır.

- ve daḥı oñulducı devālar mürri-ī şāfi ve günlük ve irsā ve zerāvend ve topluk ve kızıl behmen ve қарақоз ve būsır ve bunlara müşābih olan devālardan **mürekkēb olandır** (297b/8-10)
- **Nemçeli Qis tabibiñ zāhib olduğıdır** ki ta‘affūn hummā-i lāzımede ‘urūḫ-ı kibardadır (401b/4-5)
- nāşuruñ yaramaz olanı derin olup şeryān tamarlarına ve mefāşıla ve oñurğa kemiklerine ve gögse ve ā‘zā-i re’iseler **qarīb olandır** (464a/11-13)

Ek fiille çekimlenmiş bağlama grubunun yüklem olarak kullanılması

- ve bu sefūf daḥı **müsaḥḥin ve muḥallildir** (286a/8)
- ve bu merhem daḥı **rādi‘ ve muḥallildir** (349a/12)
- ammā hummeyāt-ı dā’irede ‘urūḫ-ı şa‘riyyede veyā mi‘dede veyāhūd **em‘āda veyā māsāriḫādadır** (401b/5-6)
- el-‘ilāc hummānīñ ‘ilācı **tedbīr ve tertībdir** (404a/16)
- Cālīnūs dir ki vebāya sebeb **ta‘affūn ve fesāddır** ki hevāya ‘arız olduğda ol hevānīñ eşerinden herkesiñ isti‘dādına göre günāgün marazlar ḥāşıl olur (415b/2-4)

Ek fiille çekimlenmiş edat grubunun yüklem olarak kullanılması

- evrāmü'l-merī ya'ni kızıl öykende şiş olmak bunun sebebi **sā'ir veremleriñ sebebi gibidir** (262b/3-4)
- ya'ni maḳ'ad şişmek sebebi ve 'ilacı **sā'ir evrāmlar gibidir** (302a/1)
- ve daḥı Senārtūs-ı Cermānī dir ki bu mişilli yaralarda semmīyyet yokdur lākin tüfenk kurşunundan ve top gülesinden ḥāşıl olan yara **raż ve daḳ tarīḳi üzeredir** (476a/20-22)

3.2. Özne

Metinde geçen cümlelerde tespit edilen özneler tek kelimeden ya da kelime gruplarından oluşmaktadır.

3.2.1. Öznesi tek kelime olan cümleler

Bu tür cümlelerde isim ya da isim soylu kelimeler özne görevinde kullanılmaktadır.

- **ben** aña şoḡulcan 'ilācları itdim (346b/16)
- **Cālīnūs** Edviye-i Müfrede kitabında dir ki papadya ṭabḥı içmek cemī' ḥummālarda nāfi' dir (405b/24-25)
- bunu **sen** kār içün idersiñ (446b/10)
- **Senārtūs** dir ki ekşeriyā bu marāz Ursula vilāyetlerinde olur (457b/4-5)
-

3.2.2. Öznesi kelime grubu olan cümleler

Öznesi kelime grubu olan cümlelerde, bu özneler isim tamlaması, sıfat tamlaması, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, bağlama grubu, unvan grubu biçimindedir.

3.2.2.1. İsim tamlamasının özne olması

- muṭlaḳa **ḥafaḳānıñ 'alāmeti** nabzıñ iḥtilāfıdır (259a/2-3)
- **bunuñ sebebi** ya ifrāt üzere sū'-i mizācdır ve ya mi' dede bir yaramaz yapışık ve ḡalīz ḥıltıdır ki mi' deye ba'zı ā'zādan dökülmüşdür (271b/21-22)
- nitekim ḥummālarda olduğu gibi **bunlarıñ 'alāmetleri** zāhirdir (272a/10)
- **bunuñ sebebi** za'f-ı şehvetiñ sebepleri gibidir (274b/4)
- ve daḥı **şoḡulcanı helāk idici devānıñ meşhūr olanı** eşne-i baḥrīdir ki Frenkler ḳorālīnā dirler (280a/10-11)

- **bunuñ** ‘ilācı talağın sū’-i mizācının ‘ilācı gibidir (324a/25)
- ve dağı **ta’affünün sebepleri** çokdur (390a/3)
- ve gene tabīb-i mezbūr dir ki **berd ve nāfiziñ sebebi** ā’zā-i ḥassāsiyyeyi lez’ etmesinden nāşidir (401b/3-4)
- keyfiyeti men’ etmede **Frenk eṭibbāsının müte’ahḥirleri** nice devālar bulmuşlardır ki bu bābda tecrübe idüp ḥālen isti’ māl iderler (402a/21-22)

3.2.2.2 Sıfat tamlamasının özne olması

- **mi’deyi tertīb eyleyen gıdālar** lisān-ı şevr ve ‘ırk-ı sūs ve bādem ve fıstık ve kıru üzüm ve ebegümeci bunlardır (266a/4-5)
- **sevdāyı çıkarmağa maḥşuş olan devālar** besfāyic ve eftīmūn ve şāhterrec bunlardır ve bunların şerbetleridir (279a/1-2)
- ve **beden-i insānda tevellüd iden şoğulcan** dört nev’ idi (279b/16-17)
- ammā yerķān-ı esvedin ‘arız olmaķlığınıñ keyfiyetinde **üç mezheb** vardır (324a/9-10)
- ve **bu merhem dağı** gāyet nāfi’ dir (429a/8)
- ve **bu maṭbūḥ dağı** gāyet nāfi’ dir (442a/8)

3.2.2.3. İsim-fiil grubunun özne olması

- **bal şuyı ile irsā tabḥı içmek** zıkr olunanlardan kavīdir (271a/25)
- **ḥıyārşenbe balı ve zāmğ ve gül-i mükerrerı isti’ māl itmek dağı** münāsibdir (278b/20-21)
- **milḥ-ı tiryāk isti’ māl etmek** gāyet ‘acāyibdir (323a/13-14)

3.2.2.4. Sıfat-fiil grubunun özne olması

- **İbn-i Sīnānıñ bu kavline tabi’iyyet idenler** didiler ki nevbet günü tabi’ at maddenin def’ ine çalışır (406a/15-16)
- **bunuñ ‘ilācına mübāşeret murād idenler** Şeyḫ İbn-i Sīnānıñ te’lifātına veyā Kāmilü’s-Sīnā aya mürāca’ at eylesünler (448b/13-14)

3.2.2.5. Bağlama grubunun özne olması

- meşelâ gül ve şandal ve celtâr ve nâr kabuğı ve sıfırlı yaprağı ve ayva ve mersîn ve semiz otı ve gıl-ı ermenî ve sumāk gibi ve dühnlerden mersîn yağı ve maştakî yağı ve gül yağı ve şandaleyn yakısı münâsibdir (269a/7-9)
- meşelâ biberiyye ve defne tohumı gibi ve anīsûn ve ardıc tohumı ve kıranfil ve zerenbâd gibi devâlar dahî mücerredir (275a/6-7)

3.2.2.6. Unvan grubunun özne olması

- Şeyh İbn-i Sînâ kuşmağı ve idrâr etmegi emr idüp ba‘de tiryāk isti‘māl ideler dir (444a/15-16)
- imām İbokrâş emrâz-ı dâhile kitâbında dir ki bögreklerde taş olanıñ ‘alâmeti arķada bir şedîd ağrı olup huşyelere varınca mümted olur (326a/14-16)

3.3. Nesne

Metinde geçen nesneleri, yükleme eksiz olarak bağlanan belirtisiz nesne ve yükleme hâli eki ile bağlanan belirtili nesne olmak üzere iki bölümde ele alabiliriz.

3.3.1. Belirtisiz nesne

İncelenen metinde tek bir kelime belirtisiz nesne olarak kullanıldığı gibi kelime grupları da belirtisiz nesne görevinde kullanılmaktadır.

3.3.1.1. Tek bir kelimenin belirtisiz nesne olması

- ba‘de veca‘ bâķi kalursa maķ‘adıñ etrâfına sülûk yapışdıralar ki o la‘şudan dem-i fâsidi çeker alır (300a/5-6)
- koynon didikleri Yunânîlerden taşhîh etdigimize göre şevkerân dimekdir (486b/1)

3.3.1.2. Kelime gruplarının belirtisiz nesne olması

Metinde sıfat tamlamaları, bağlama grupları belirtisiz nesne olarak kullanılmaktadır.

Sıfat tamlamasının belirtisiz nesne olması

- ve eger dağılmayup büyürse üzerine pişürici devâlar koyalar (262b/12)
- el-‘ilâc kanı akıdıcı şeyler isti‘māl ideler (368a/10)

- ve erbāb-ı tecürübe didiler ki marīziñ yandığı yere **birkaç** ‘aded yumurta’ qosalar (417a/5-6)

Bağlama grubunun belirtisiz nesne olması

- ve eger ishāl zehirli devā isti‘mālinden olmuş ise **tiryāk ve meşer-i dīfūs** vireler (293a/5-6)
- ve ta‘āmlarına **dārcīn ve şeker** katalar (326b/10)
- ve müşilātndan **gārīkūn ve diyākatilikūn** veyā devā-ı **kırıtım** vireler (492a/8-9)

3.3.2. Belirtili nesne

3.3.2.1. Tek bir kelimenin belirtili nesne olması

- ve bu sefūf dağı mi‘deye kuvvet virüp **yelleri** dağıdır (267b/8)
- el-‘ilāc eger beden mümtelī ise faşd ile ve ishāl ile **bedeni** pāk ideler (262b/7)
- meşelā nār kabuğı ve siñirli yaprağı ve mersīn tohumı ve sumāk ve günlük bunları kaynadup **mağ**‘adı yıkayalar (303a/11-13)

3.3.2.2. Kelime gruplarının belirtili nesne olması

Metinde tek bir kelime ya da kelime grupları nesne olarak kullanılmaktadır. Metindeki belirtili nesnelerin yükleme hâli eki olarak “-ı/-i” ekini aldıkları görülmektedir.

İsim tamlamasının belirtili nesne olması

- ve eiger üstüne sū’-i **mizācda geçen devāların münāsibini** koyalar (313a/3-4)
- el-‘ilāc **bögreklerin mizācını** issi devālarla kızdıralar (325a/23)
- **bögreklerin içi** şulu kabarcıklar ile tolu gördiler (329b/19)
- el-‘ilāc kânūn üzere ahlātdan bedeni pāk idüp **māddenin dökülmesi** men‘ ideler (464a/14-15)

Sıfat tamlamasının belirtili nesne olması

- Erkıl hekīm **bu ma‘cūnı** sevdā-i merākiyadan ve balğamdan nāşī olan hafakāna tecrübe idüp nef‘ini ziyāde medh etmiştir (260a/1-2)
- ve eger mizācī kavī ise yarım dirhem zāc ebyāzdan yağlı et şuyıyla vireler ve **bu mülebben balgamı** çıkarır (267a/19)

- bu ‘ illete mahşûş olan devâları isti‘ māl ideler (343b/2)
- yâhūd bu devâyı koyalar (422a/2)

İsim-fiil grubunun belirtili nesne olması

- Zekerıyyâ-yı Râzî dahî bu ‘ illete **kurş-ı kendir virmegi** gâyet medh ider (277b/2)
- ve dahî etıbbâdan ba‘ zıları bu ‘ illetde **her şabâh otuz ikişer dirhem muқтаttar na‘ nâ‘ suyu içmegi** gâyet medh etmiştir (348a/7-9)
- Şeyh İbn-i Sînâ bu ‘ illetde **kay’ etmegi** tecvîz eyledi (349a/2)
- ammâ bu hummâda **kalb üzerine ba‘ zı müberrid devâlar komağı** ba‘ zıları cā’iz gördiler (425b/13-14)

Sıfat-fiil grubunun belirtili nesne olması

- biz dahî nice rub‘ a mübtelâ olmuş kimesnelerde cereb-i yâbis ve beraş-ı esved zühür eyledigini görmüşüzdür (409b/1-3)

Bağlama grubunun belirtili nesne olması

- ve ebeğümecini ve güli ve benefşeyi kaynadup içeler (304a/18)
- sıfatı gül kurusu ve papadya ve mersin yaprağı ve pelin yarımşar kabza nâr kabuğı ve **servi kozalağı** birer kabza şab ve tuz on ikişer dirhem bunları sirke ve gül suyu ile kaynadup ve süngerı batırup koyalar (437a/20-22)

3.4. Yer Tamlayıcısı

Metinde yönelme, bulunma ve uzaklaşma görevlerinde olmak üzere çeşitli yer tamlayıcıları kullanılmıştır. Yer tamlayıcıları tek kelime olarak görülebildiği gibi daha çok kelime grubu şeklinde görülmektedir.

3.4.1. Tek kelimeden oluşan yer tamlayıcıları ³³

- meşelâ **rahimde ise** şâfenden faşd ideler (259a/24)
- ve papadya ile bunları kaynadup bu şuya bir süngerı batırup **meşâne**ye kimâd ideler (323a/23-4)

³³ Yer tamlayıcısını niteleyen bağlaçlar, bu öge ile birlikte değerlendirilir. Bu durum, kelime sayısında sorun oluşturmaz.

- ‘alāmeti **kaşıkda** peklik ve yanmak ve ağrı olur (332a/5-6)
- ve **taşradan** bu yakuyı koyalar (333b/12-13)
- meşelâ zirnîh ve pirinç pitâtû gibi ve **eṭrāfina** şu ile gıl-ı ermenî veyâ ṭîn-i maḥtûm ve dem-i aḥaveyn süreler (469a/6-7)

3.4.2. Kelime gruplarının yer tamlayıcısı olması

Metinde kelime gruplarından isim tamlaması, sıfat tamlaması, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, birleşik isim grubu, yükleme grubu, yönelme grubu, uzaklaşma grubu ve vasıta grubu yer tamlayıcısı olarak kullanılmaktadır.

3.4.2.1. İsim tamlamasının yer tamlayıcısı olması

Metinde Türkçe, Farsça ve Arapça kurallarla oluşturulmuş tamlamaların her üçünün de yer tamlayıcısı olarak kullanıldığına dair örneklere rastlanmıştır.

Belirtili isim tamlamasının yer tamlayıcısı olması

- ve ol eziyet viren şey yâ nefsi-î ḳalbe olur veyâ **ḳalbiñ perdesinde** olur (258b/9-10)
- fâzıl Cālînūs **Meyāmîr nām kitabının beşinci maḳālesinde** yerḳanı dört kısma taḳsîm etmişdir (321a/21-22)
- ‘alāmeti meşāneniñ ‘unḳunda ya‘ni **zekerîñ dibinde olan mevzî‘de** ağrı olur (331b/13-14)
- ve gene üstād İbokrâṭ görür ki altmış yaşında bir ḥātuna **raḥminiñ eṭrāfında**³⁴ bir veca‘ ‘ārîz olmuş ki güyâ toḡuracak ḥātunlar gibi ağrı çeker (346a/24-347a/1)
- şālîlû‘r-raḥm ve‘l-mesāmîr ve‘n-nemle ekşeriyâ **raḥmiñ ağzında** ufacık bişrecikler ‘ārîz olur (351b/6-7)
- ve bir **kimesneniñ boynunda** böyle bir şiş zuhûr idüp anı cerrāḥlar yardıḳda içinden vāfir kehle çıḳmışdır (445b/13-14)
-

Belirtisiz isim tamlamasının yer tamlayıcısı olması

- ve bu sefûf **France vilāyetinde** isti‘ māl iderler (255a/14)

³⁴ Bu söz, aslında tamlayanı düşmüş bir zincirleme isim tamlamasıdır. Zincirleme isim tamlamalarını da bu başlık altında verilmiştir.

- bu bir marazdır ki zelkü'l-em'āda yedigi ta'ām tırmayup çıktığı gibi bunda dağı içdiği şu tırmayup fi'l-hāl **bevl yolundan** çıkar (330b/7-8)
- 'alāmeti **cimā' katında** ağırlı olur ve irinli şu aķar (352a/17-18)
- bu kıřřanıñ aşlı yokdur deyü **dīvān yolunda** Dāvud řabīb naķlı ider ki (446b/8)

3.4.2.2. Sıfat tamlamasının yer tamlayıcı olması

- ve dağı **bu maħalde** ba'zı münāsib olanları zıkr idelim (253a/24)
- ol zamān ağırlı ziyāde ve **bir yerde** řābit olur (326a/22-23)
- ve mağsūl terementiden cevz ķadarını şekerle veyā benefşe řarābıyla isti'māl eylemek **bu marazda** tecrübe olunmuşdur (327a/13-15)
- 'alāmeti sebebleriñ teķaddūm etmesidir ki **geçen bāblardan** ma'lūm olur (335b/18-19)
- **yatdığı yere** nilüfer ve gül ve beş parmak didikleri nebātı yayalar (344a/15)
- pes bu taķdırce tabībe lāyık olan budur ki **yarayı oñultmağa māni'** olan ruřūbetlerden bedeni pāk eyleye (459a/9-10)
- huřūřan ķıban **deriñ yerde** ola (463a/17)
- ve dağı ışıran kelb ķuduz mudur yoħsa değil midir bilinmesiniñ řarīķi budur ki **ışırdığı yere** cevz veyā ģamīr veyā buğday sürüb şavuklara vireler (496b/12-14)

3.4.2.3. İsim -fiil grubunun yer tamlayıcısı olması

- eger bu minvāl üzere mu'ālece olunduķda münde fi' olmazsa **řāřafrāz ve peyğamber āğacı sapārına mařbūhı içmege** muħtāc olunur (292a25- 292b/1)
- ya'nı bunlarıñ ķarbından laħm ve siñir ve şamarlar ezilüp ufanduğından **seri' ān müte'affin olmağa** müste'id olur (476a/23-24)

3.4.2.4. Sıfat fiil grubunun yer tamlayıcısı olması

- bu 'alāmetler **ħummā-i muħriķada ģıbb-i lāzımede olandan** ředīd olur (395b/19)

3.4.2.5. Bağlama grubunun yer tamlayıcısı olması

- bu maraz muşlak **buħārlardan ve yellerden** olur (251b/12)
- ve **ķasıęında ve uyluğunda** kılları çok olmaķdır (337a/13)
- ve **arķada ve ķasıķlarda ve boş böğründe** ağırları olur 347b/24)

- ve gāhice ağrısı **bele ve bögrek cānibine ve kāsığa** mümteḍ olur (353a/13-14)
- ba‘ de **zekerde ve başda ve burunda** yaramaz çıbanlar ve yaralar zuhūr ider (450b/17-18)

3.5. Zarf

Metinde bir cümlede birden çok zarf kullanıldığına çok sık rastlanmaktadır. Metinde geçen zarflar cümlelerin yüklemelerini zaman, tarz, sebep, vasıta, durum ve şart bakımlarından belirtmektedir.

Metindeki zarflar tek kelime ya da kelime grubundan oluşmaktadır. Fakat zarfların büyük çoğunluğu kelime grubu biçimindedir.

3.5.1. Tek bir kelimenin zarf olması

- bunun ‘alāmeti **ibtidā** hafaḵāndır ya‘ni yürek oynamasıdır (255b/15)
- ve eger balgām gālib olursa mā‘iyet keşir olur ve şafrā gālib olursa rihīn tevellüdi **çok** olur (266b/7-8)
- eger açılan tamar küçük ise **az** çıkar ve eger büyük ise **çok** çıkar (325b/14)
- ve daḥı limon şuyı ve toraḵ otı ve tuzını ma‘denüz şuyı ile içmek ve iri büyük çekirgeyi kurutup **ince** döğeler (331b/23-25)
- **evvel** ma‘lüm ola ki ğidā ya ğalīzdir veyā mutavassıtdır veyā laṭīfdır (392a/20-21)
- huşuşan hummānīn münthāsı vaktinde ola ve nevbetiñ ibtidāsında nabz şağir ve muhteliṭ olur **soñra** ‘azīm olur (403a/24-25)
-

3.5.2. Kelime gruplarının zarf olması

Metinde geçen cümlelerde isim tamlaması, sıfat tamlaması, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, tekrar grubu, edat grubu, bağlama grubu, vasıta grubu, yönelme grubu, bulunma grubu, uzaklaşma grubu ve Arapça ve Farsça edatlarla yapılan bazı kelime grupları zarf olarak kullanılmıştır.

3.5.2.1. İsim tamlamasının zarf olması

Aşağıdaki örneklerde zarflar, belirtisiz isim tamlaması yapısındadır.

- ve **hācet vaktinde** sekiz dirhem isti‘māl ideler (256b/15)
- zīrā ‘ufūnet ve‘ufūnetiñ sebepleri **vebā zamānında** müşāhede olunur (415b/25)

3.5.2.2. Sıfat tamlamasının zarf olması

Metinde zarf görevindeki sıfat tamlamaları eksiz olmakla birlikte bulunma hâli ekini almış olarak da karşımıza çıkmaktadır. Zarf görevindeki bu sıfat tamlamaları yüklemi zaman, tarz ve miktar bakımından belirtmektedir. Metinde Türkçe ve Farsça kurallarla yapılmış sıfat tamlamaları zarf görevinde kullanılabilmektedir.

- el-ishāl ma‘ şūmlar ishāl ‘ ârız olmak hażmıñ fesādından olur ve **dişleri bitdigi vakitte** olur (378b/19-20)
- şıfatı şapārına ve қарanfıl ve bostāñi köki sekizer dirhem şāşafrāz dört dirhem şarı şandal iki dirhem bunları üç yüz dirhem şu ile **bir gün bir gice** ışladalar (384b/12-14)

3.5.2.3. İsim-fiil grubunun zarf olması

Metinde isim-fiil grupları zarf olarak kullanılırken vasıta hâli ekini almaktadır. Bu durumda vasıta hâli iki şekilde görülmektedir. İlki “ile” edatının ekleşmiş biçimi olan “-la” ekidir. İkincisi ise “-ile” dir. Metinde “ile” bazı yerlerde ayrı yazılmakla birlikte bazı yerlerde bitişik yazılmaktadır. Bu bitişik yazılışı da özellikle sonu “-mağ”la biten isim-fiil gruplarında görülmektedir.

- bunuñ ‘ alāmeti nefesi ve nabzı ‘ aẓim olup ve serī‘ olmağdır ve şusuzluğı şedid olup **şovuğ havā toқunmağla** teskīn olmağdır (256a/19-20)
- lākin bunda **ferce ihtikān olunmağla** intifā‘ ziyāde olur (347a/4-5)
- ya‘ nī ferciñ **ağzını açup ve karşusına āyine koyup bakmağ ile** bilinür (351b/9)
- ve **bu maraẓa mübtelā olanıñ libāsını giymekle** sirāyet ider (450b/6-7)
- meşelā ‘ aliliñ yarasına bulaşmış bir bez paresi veyā ağac paresi veyā temür paresi her ne ise alup ol şeyiñ üzerine ol merhemden yaraya қor gibi қoyup ve şarup ve ‘ ādetā yaraya merhem қor gibi bunuñ dağı **günde iki def a veyā üç def a değışdirmek ile** ‘ aliliñ yarası ve beresi onulur (472b/12-17)
- ve ḥamīr mayasından **her gün** fındıқ қadar isti‘ māl etmek ḥuşūşan қurş-ı mürr ile nef‘ ī ‘ aẓimdir (356a/19-20)

3.5.2.4 Zarf-fiil grubunun zarf olması

Metinde zarf olarak en çok kullanılan kelime grubu zarf-fiil grubudur. Metinde bu tür kelime grupları yüklemi zaman, tarz ve şart bakımından belirtmektedir.

- el-ḥafaқān yürek uyanmasına derler bu ‘ illet қalbe ‘ ârız olur bir ḥareketdir ki güyā **kendüye elem veren şeyden müte’ellim olup** қаçar (258b/6-8)

- şıfatı **benefşe yağı ve bādem yağı on altışar dirhem gülāb ile çıkmış bezr-i atūnā lu‘ ābı dört dirhem kifāyet midārı balmūmyla merhem idūp** gögse süreler (254a/6-8)
- şıfatı urduñ ara cigerini ‘ ır ve mil ile asl iderek ve bu masūl cigerden otuz iki dirhem aplumbaa anı on altı dirhem a şandal ve şarı şandal sekiz dirhem mekke ayrıı bir dirhem oyun otı iki abza gül urusı yarım abza dārcīn ve selīa ve sūnbūl ve ve za‘ ferān ve mūrri-ī šāfi ikişer dirhem fil dişi ve geyik boynuzı üçer dirhem uş üzümi kır sekiz dirhem tiryāk-ı kebīr ve meşer-i dītūs ve ırmız ma‘ cūn dört dirhem terementi sekiz dirhem a şarāb ve ırmızı şarāb ve oyun otı suyu her birinden üçer yüz dirhem bunları **ü gün bir yerde ıqladup** ur‘a ve inbī ile taır ideler(298a/10-18)
- ve **marīziñ ā‘ zāsını dā‘imā oup** üzerine urudıcı devalar ekeler (323a/8-9)
- a‘de on altı dirhem mürdesengi otuz iki dirhem gül yağıyla mu‘ tedil ateşde **merhem ıvāmına gelince āheste āheste** aynadalar (334b/9-10)
- ‘alāmeti **ibtidāda aıyla noūd midārı bir küçük şiş peydā olup** ba‘de giderek baılla adar olur (371a/22-24)
- tīlā-i āar şıfatı budur artır ve šāb ve narūn dōrder cüz‘ kibrit bir cüz‘ bunları bir poaya oyup avī ateşde teklis ideler ya‘ nī **kirec gibi olunca** yakalar (445b/17-19)

3.5.2.5. Tekrar grubunun zarf olması

Metinde tekrar grupları eksiz bir biimde zarf olarak kullanılmaktadır. Tekrar gruplarının zarf olarak kullanılmasına dair örneklerimiz fazla deildir. Tespit edilmiş olan örnekler de yüklemi tarz bakımından belirtmektedir.

- şıfat-ı kimāder-ı tīb na‘ nā ve pelīn ikişer abza edır niş abza opala ve avlıncān ve aranfīl ikişer dirhem bunları şarābyla aynadup bir süngerı batırup ve mi‘de üzerine **tekrār tekrār** oyalar (264b/8-10)
- ba‘de on altı dirhem mürdesengi otuz iki dirhem gül yağıyla mu‘ tedil ateşde merhem ıvāmına gelince **āheste āheste** aynadalar (334b/9-10)
- ve ibtidā nevbetlerinde üşümesi daı **az az** ziyāde olur (409b/12)

3.5.2.6. Edat grubunun zarf olması

Metinde zarf görevinde kullanılan edat grupları “iūn, dek, gibi, nāşī, mā‘adā, mukaddem, mu‘aar, ziyāde” edatlarıyla oluşturulmuştur.

- ve bu muḳaṭṭardan **dört dirhemden sekizer dirheme dek** nūṣ ideler (260b/14)
- meṣelā **ḳabak ve ḳarpuz** gibi ‘alāmeti mu‘tāddan ziyāde ṭabī‘atı leyyin olmaḳdır (278b/9)
- ba‘de **yarayı ḳurutmaḳ için** aṣağıdan tütsi vireler (350b/20)
- ya‘nī zıkr olunan müddetden az olur ve ḳaçan madde raḳīḳ olsa ol vaḳit nevbet **evvel gelen nevbetiñ vaḳtinden muḳaddem** gelür ve eger ğalīz olursa nevbet mu‘aḥḥar gelür (402a/9-10)
- ol maraẓlar **vebā gibi** insāndan insāna sirāyet eylemez (415b/9-10)
- ḥummālarda ziyāde şusuzluḳ ‘ārīz olmaḳ ḥiddetli ḥār-ı yābis veyā **ṭuzlı buḥārdan nāṣī** ḳalbiñ veyā cigeriñ veyā mi‘deniñ ḥarāretinden olur (430a/19-20)

3.5.2.7. Bağlama grubunun zarf olması

- ve bu sefūf daḥı evvelkinden ḳavīdir şıfatı ḳiṣnic ve anīsūn ve rāziyāne toḥum ve kerāviyā dörder dirhem ḳurumuş tavuḳ ḳūrşāğı iki dirhem ḥavlıncān ve ḳaranfıl ve besbāse birer dirhem peksimāt üç dirhem şeker sekiz dirhem sefūf idüp ṭa‘āmdan **evvel ve soñra** isti‘māl ideler (265b/4-6)
- ve taşrasında olan **görmekle ve yapışmağla** ḥiss olunur (268b/7-8)
- ve **gāḥice görmekle ve işitmekle ve ḳoḳlamağla** te’şīr ider ve gāḥice **sürünmekle ve içmekle** te’şīr ider (486a/14-15)

4. KELİME GRUPLARI

Bu bölümde, incelenen metinde geçen kelime grupları ele alınmıştır.

4.1. İsim Tamlaması

Metinde yer alan isim tamlamaları belirtili isim tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması olmak üzere iki biçimde görülmektedir.

4.1.1. Belirtili isim tamlaması

Belirtili isim tamlaması, unsurlarının kelime grubu olup olmamasına göre şu şekilde sınıflandırılabilir:

4.1.1.1. Tamlayanı ve tamlananı tek kelime olanlar

- ve öksürüğe bi'l-hāşşa nāfi' olan devālar **deveniñ** / **aķcigerini** buğurtlağıyla alup firunda qurudalar (254a/21-22)
- şālişen faşd ile **bedeniñ** / **imtilāsi** def' olur (293b/11-12)
- veyā **mi' deniñ** / **hazmı** za' if olduğundan olur (306b/4)
- qaynadalar ba' de bal mūmiyla merhem idüp zekere süreler ve uyuduğı vaķitde **döşeginiñ** / **eṭṭāfina**³⁵ sūkūt yaprağı ve qaya qoruğı ve siñirli yaprağı ve beş parmaķ didikleri nebātı qomaķ nāfi' dir (343a/6-9)
- meşelā **memeleriniñ** / **altına** şişeler çekeler ve **cigeriñ** / **üstüne** gıl-ı ermeni ve gül qurısı ve gül yağı bunlardan kimād ideler (368a/19-20)
- bu minvāl üzere **ḥummāniñ** / **nevbeti** devr ider didi ve buña bināen ḥummā-i dā' irede faşd olunmasını cā' iz görmüşdür (401a/9-11)
- faşlun fi'ş-şerā buña Türkçe kurdeşeni dirler bu bir marazdır ki **insāniñ** / **bedeninde** ekşeriyā çıkar (441a/3-5)

4.1.1.2. Tamlayanı veya tamlananı kelime grubu olanlar

Tamlayanı kelime grubu olanlar

- nāfi' dir şıfatı cevz-i bevvā ve qaranfil ve kebābe on ikişer dirhem dārcin ve besbāse ve zerenbād ve qāqule sekizer dirhem ḥavlıncān üç dirhem fūlfül ve dār-ı fūlfül ellişer dirhem kırmızı qaranfil çiçegi ve gül ve lisān-ı şevr ve na' nā ve fūtenc ve pelin yarımşar qabza itmek içi seksen dirhem bunları **bir toprak tencereniñ** / **içine** koyup üzerine dört parmaķ miqḍarı çıkınca şarāb koyalar (264a/3-8),
- qay'üd-dem **қан қушmanıñ** / 'ilācı eger qan cigerden gelir ise **sağ kolunuñ** / **bāselikinden** faşd ideler (276a/7-9)
- el-veremü'l-hār fi'l-em' ā bağırsaklarda issi şiş olmak bunuñ sebebi demden veyā şafrādan em' āya **issi mādzeniñ** / **dökülmesidir** (279a/11-13)
- ve bu kelām ya' ni ḥükemā-yı āfrecik qavli **mu' allim-i evvel olan Aristonıñ** / **qavlini** müş' irdir (305a/10-11)
- ve cigerde sū'-i mizāc maddi olsa sebebi ya kuvvet-i dāfi' aniñ za' fidir ki cigerde **mütevellide olan mādzeniñ** / **def' ine** qādir olmaz veyā cemī'-i bedenden cigere munşab olur (312b/14-16)

³⁵ Zincirleme isim tamlaması da bu başlık altında değerlendirilmiştir.

- pes ol keyfiyeti men' etmede **Frenk eṭṭbāsıñ** / **müte'āḥḥirleri** nice devālar bulmuşlardır ki bu bābda tecrübe idüp ḥālen isti' māl iderler (402a/21-22)
- meşelā **ṭā' ūnlı kimseniñ** / **eşvābını** giymek gibi ammā ḥaḳḳ olan budur ki bu marazıñ 'urūzunuñ sebebi keşret-i ' işyān ve zinā ve livāṭadan ve zulūmden ve ḳatl-i nefsdan olur (416a/20-22)

Tamlananı kelime grubu olanlar

- ve **mi' deniñ** / **şağ cānibinde** ḳara çiger ve şol cānibinde ṭalaḳ vardır (261a/15-16)
- veyā bağırsaklarıñ kendinde ḥarāret olup şüfl ḳuruduğundan veyā **havānıñ** / **ziyāde issiliginden** şüfle yubūset gelür veyā müceffef ve ḳabzı ğıdālar tenāvül eylemekden olur (283a/23-25)
- ve irsā ma' cūnı daḥı **istiskānıñ** / **şarı şuyını** çıkarır ğāyet nāfi' dir (320a/15-16)
- ḳillet-i lebeni'l-murzi'a emzikli ḥātunuñ südi az olmak sebebi **ğıdānıñ** / **az olduğındandır** veyā dem az olduğındandır (372a/11-12)
- belki bu şürette **ḥummānıñ** / **bir iki nevbeti mürver etmesinden** lābüddür ki ḥattā ḥummānıñ ḥareketiyle iḥtilāṭ ḥāşıl ola (403b/7-8)
- ammā **nabzınıñ** / **şağır olması** rūḥ-ı ḥayvānıñ za' findan ve şalb olması yubūsetden ötürüdür (414a/10-11)

Tamlayanı ve tamlananı kelime grubu olanlar

- **şovuḳdan olan mi' de marazlarıñ** / **cemī' envā' ına** nāfi' dir (264a/11-12)
- ve daḥı **şoğulcanı helak idici devānıñ** / **meşhūr olanı** eşne-i baḥrīdir ki Frenkler ḳorālīnā dirler (280a/9-10)
- ve bu şāf **Muḥammed bin Zekerıyyānıñ** / **muḥtārıdır ve mücerrebidir** (302b/25)
- kezālik **mürver çiçeginiñ** / **şıkılmış yağından** bir dirhem içmek ğāyet nāfi' dir (319b/22-23)
- şıfatı budur ısırgan bir ḳabza örümcek ağı dört dirhem tuz bir ḳaşıḳ bunları sirkeyle saḥḳ idüp **iki bilekleriniñ** / **nabz yerlerine** nevbetden iki sâ' at muḳaddem bağlayalar (407b/7-10)
- ve bu **ḥummānıñ** / **üç mertebesi** vardır (413b/8)

4.1.2. Belirtisiz isim tamlaması

Metinde tespit edilen belirtisiz isim tamlamalarını şu iki başlık altında ele alınabilir:

4.1.2.1. Tamlayanı ve tamlananı tek kelime olanlar

- ma‘lûm ola ki Senârtûs tabîb **hafakân** / ‘illette faşd olunmağı câ’iz görmez (259b/18-19)
- ve bir adama dağı entimûn zücâc iden bir şerbetlik içürdük kay’ ile mi‘ desinden **keler** / **şüretinde** bir hayvân çıktı (271a/11-13)
- ve gâhice **Frenk** / **marâzından** olur bu bir yaramaz yaradır (340a/22)
- ve bu ‘arızalar nevbetden evvel vâki‘ olur ammâ **nevbet** / **vaktinde** nefesi kesilür ve hiss ve hareketi kalmaz ve dişlerini kıcırır ve şadâ işitmez (360b/3-5)
- ve vâcib olan **vebâ** / **zamânında** kurı gıdâlar yemekdir (418a/1-2)
- Senârtûs dir ki ekşeriyâ bu marâz **Ursula** / **vilâyetlerinde** olur (457b/4-5)

4.1.2.2. Tamlayanı veya tamlananı kelime grubu olanlar

Tamlayanı kelime grubu olanlar

- ve gıdâsı arpa unı bulamacı ve **nîmpirşit yumurta** / **şarusı** ve kaya balığı ve pilic ve buzâğı eti ve oğlak ve kuzu eti ve bâdem ve fıstık ve kuru üzüm ve tatlu elma ve tatlı nâr ola(266a/17-19)
- kimi kurbaga şüretinde ve kimi keler ve kimi dağı kertenkele şüretinde ve bir adamdan dağı **bir uzun ağaç** / **pâresi** gibi şey’ çıktığı görülmüşdür (271a/3-5)
- ammâ biz deriz ki seddeden olan yerkân-ı aşfer gâhice **öd ile bağırsaklar** / **mabeyninde** olan mecrâlarda sedde olduğundan olur (323b/2-4)
- ve bu hummânîñ maddesi ekşeriyâ mi‘ dede ve mäsârîkâda olmağla ihtikân kifâyet etmeyüp belki yukarıdan **müleyyin devâlar** / **isti‘ mälinde** lâbüddür (404b/2-4)
- ve bu marâz ekşeriyâ **Flemenk ve Nemçe ve Yemen ve Hicâz** / **semtlerinde** çok olur (456a/6)
- kabildendir eger cigerde yalnız harâret olursa diyârdün ve cevâriş-ı şandalîn ve **hindibâ çiçegi** / **hamîresi** isti‘ mäl ideler (295a/8-10)
- şıfatı haţmî köki ve **ılğın ağacı** / **kabuğı** dört dirhem altun otı ve kemâfîţüs ve sedef ve ferâsiyün birer kabza zehr-i retm veyâ benc ve mürver çiçegi yarımşar kabza bunları bir miqdâr sirke ile kaynadup ve bu şuya bir süngeri batırup talağ üstüne koyalar (307b/3/-6)
- **siñirli yaprağı** / ‘uşâresi ve semiz otı ve marul ve **kaya kuruğı** / ‘uşâresi gibi ve şandaleyn yakısı gibi ve bu merhem dağı nâfi‘ dir (331a/3-4)

- bu maṭbūḥ gibi şıfatı budur besfāyic on iki dirhem altun otı ve eftīmūn ve kıvıl üzüm dörder dirhem lisān-ı şevr çiçeği bir miqdār sināmeki altı dirhem **ağac kavunu / kabuğı** bir dirhem bunları kaynadup ve süzüp otuz iki dirhem maṭbūḥa dört dirhem eftīmūn şerbeti ve beş ḥabbe kırīmūtarṭarū koyup isti‘ māl ideler (411a/5-10)

4.2. Sıfat Tamlaması

Metinde tespit edilen sıfat tamlamalarının bir kısmı kelime grupları içerisinde yer almakta olup çalışmada kelime grupları içerisindeki sıfat tamlamaları esas alınmıştır. Kelime grubunun geri kalan kısmı incelemeye dâhil edilmemiştir. Metinde tespit edilen sıfat tamlamaları öncelikle iki gruba ayrılabilir.

1. Niteleme sıfatlarıyla yapılanlar
2. Belirtme sıfatlarıyla yapılanlar

Niteleme sıfatlarıyla yapılan sıfat tamlamaları da kendi içinde üç gruba ayrılabilir:

1. Sıfatı bir niteleme ismi ya da niteleme ifade eden kelime grubu olanlar,
2. Sıfatı sıfat-fiil grubu olanlar,
3. Sıfatı edat grubu olanlar.

Metinde tespit edilen belirtme sıfatlarıyla yapılan sıfat tamlamaları da dört ana başlık altında ele alınabilir:

1. İşaret sıfatlarıyla yapılanlar,
2. Sayı sıfatlarıyla yapılanlar,
3. Soru sıfatlarıyla yapılanlar,
4. Belirsizlik sıfatlarıyla yapılanlar.

Yine metinde tespit edilen sayı sıfatlarıyla yapılan sıfat tamlamaları da kendi içinde üç grupta incelenebilir:

1. Asıl sayı sıfatlarıyla yapılanlar,
2. Sıra sayı sıfatlarıyla yapılanlar,
3. Üleştirme sayı sıfatlarıyla yapılanlar.

4.2.1. Niteleme sıfatlarıyla yapılanlar

4.2.1.1. Sıfatı niteleme ismi ya da niteleme ifade eden kelime grubu olanlar

- ‘alāmeti bağırsaklarda kuruldu ve yeller olmaqdır ‘ilācı eger bārid aḥlāṭdan ise tenkīḥ ideler ve bağırsakları **münāsib / devālar** ile kızdırup kuvvet vireler (278a/20-22)

- ekşeriyā bu ‘illet **müzmin / ħummālaradır** kana ve sū’u’l-kınyeye mübtelā olanlara ‘arız olur (304b/1-2)
- ve daħı terementiniñ bu maraža bi’l-hāşşa ‘**azım / fā’idesi** vardır mecrāları ğasl idüp pāk ider ve taşları pare ve tabī‘ atı mülāyim tutar (326b/13-15)
- ve bu zıkr olunan derece üzere emrāz-ı ħāddeniñ mertebeleri ma‘lūm oldıysa vācib olan budur ki ħad-ı ceddā olan ħummāların müntehāsı karīb olmağla meselā ħummā-i muṭbika gibi ol vaqt **laṭif / ğıdālar** virmekdir (392b/20-22)
- meşelā günlük ve maştakī ve terementi ve kerefs ‘uşāresi gibi ve **yumşak / bedenler** içün munzic ħafif bu güne ‘amel olunur (459b/4-5)
- ma‘lūm ola ki gāhice mi‘dede ‘**acib ve ğarīb / şeyler** peydā olur ki anları bizden evvel gelen tabībler zikretmişlerdir (270b/16-18)
- nāfi‘ dir ‘azmü’t-ṭahāl ve nefḥa ya‘ni ṭalaḳ büyümek ve üfürlemek bunun sebebi **ġalız ve neffāh / ğıdālar** yemekden olur (307b/15-16)
- el-‘ilāc vācib olan bedeni faşd ile ve ishāl ile tenkiye ideler ve ahlāt-ı fāsideyi çıkaralar ba‘de yaraya **ķābız ve muḥallil / devālar** koyalar (465b/20-22)
- meselā bakla ve böğrölce ve turb ve mercimek gibi eger ħarāret ķaşır olmazsa daħı **bu mişilli / ṭa‘āmlar** yendikde gene karnı şişirür (267b/22-23)
- ve eger **bu mişilli/ tedbīr** kifāyet etmez ise süd arturıcı devālar isti‘māl ideler (372a/20-21)
- ħuşuşan ma‘lūmdur ki **bu mişilli / ħablar** faşd ile ve ishāl ile tenkiye etdikden şoñra isti‘māl olunur (454a/6-7)
- ve **bu mişilli / şeyleri** iħrāc içün cerrāhların ğünāğün āletleri vardır (470a/1-2)

Metinde geçen diğerk bir sıfat tamlaması biçimi de kişi isimlerinin “nām” kelimesiyle nitelenmesi sonucunda oluşmuş tamlamalardır. Bu şekildeki tamlamalar dönemin özelliğı olarak görölmektedir.

- ve daħı **Eşķlābyūs ve Flāgariyūs nām / tabībler** bu maražda centiyānā ve kemāfiṭūs ve ferāsiyūn isti‘mālını ğāyet medḥ iderler (317a/14-16)
- ve Yūnān ħükemāsından **Arānilyūs nām / hekīm** aydır (322b/-10)
- ve bu ma‘cūn daħı İskender-i Yunānī **Arkilus nām / feylesofa** terkīb etmişdir (387a-13)
- ve mütercim faķir dir ki zamānımız **İnaşteş nām / cerrāh** bir ħātunun memesinde debile zūhūr idüp içinden vāfir igne çıķdı deyü naķl ider (446b/6-7)

4.2.1.2. Sıfatı sıfat-fiil grubu olanlar

- ammā Cālīnūsūn zāhib olduğu budur ki **kimūsātiñ ahlāt-ı erba‘ anıñ hāşıl olacağı / maḥal** ancak kebeddir (305a/5-6)
- **ma‘ cūn-ı āḥar çekirdegi çıkmış / kızıl üzüm** yigirmi dört dirhem vec ve sūnbül-i rūmī ikişer dirhem muḳl bir dirhem edḥir üç dirhem tereminti sekiz dirhem kifāyet miḳdārı ‘asel ve şarāb ile ma‘ cūn ideler (318a/5-7)
- ve bu maraḫa tenḳiyeden sonra bi’l-hāşşa **içmekle nāfi‘ olan / devālar** ışırgan köki ve peygamber çiçeği kökidir (447a/9-10)

4.2.1.3. Sıfatı edat grubu olanlar

- bilinür ve ekşeriyā bu güne ḥafaḳānıñ ‘arız olan kimseleriñ beşerelerinde ednā şeyden eşer-i infī‘ āl zāhir olur gerçi **gāḫab ve feraḥ ve ḡam gibi / şeyler** ḳalīl olursa bile ve ḥummālardan ve zehr içmekden veyā zehrli ḥayvān şoḳmaḳdan veyāḥūd buḫrāndan olanlarıñ ‘alāmeti zāhirdir (259a/14-17)
- ya‘ni bunlardan ṭabībīñ re‘āyine göre isti‘māl oluna ve yarım dirhem felūniyā-i fārisiden **iki buḡday ḳadar / pādzeḫr** ile isti‘māl etmek ḡāyet nāfi‘dir (295b/5-7)

4.2.2. Belirtme sıfatlarıyla yapılanlar

4.2.2.1. İşaret sıfatlarıyla yapılanlar

Metinde “bu, o, ol, şol” işaret sıfatlarıyla oluşturulmuş sıfat tamlamaları kullanılmıştır. “ol ve “o” işaret sıfatlarının ikisinin birden metinde kullanılması bu dönemin bir geçiş dönemi olduğunu gösteren ilgi çekici bir özelliktir. Metinde ayrıca günümüzde artık kullanılmayan “şol” işaret sıfatı da çokça kullanılmıştır.

- dūd-ı ḡılāfu’l-ḳalb ya‘ni ḳalbiñ tarafında ḳurd olmak **bu / maraḫ** ekşeriyā ma‘ şūmlara ‘arız olur (255b/13-14)
- olur ḥuşūşan **şol / yerde** ki anda ednā sebeble müteḥaccir olmaḡa müste‘id mādde buluna bu zıkr etdigimiz bu bābda denilen kelāmiñ ḥulāşasıdır (331b/10-11)
- ve fāsīd ḥıltları mu‘tedil devālarla süreler ba‘de veca‘ bāḳi ḳalursa maḳ‘adıñ eṭrāfına sūlūk yapışdıralar ki **o / la‘şūdān** dem-i fāsidi çeker alur (300a/5-6)
- ammā sū‘-i mizāc mürekkeb olsa **ol / zamān** ‘ilācı daḡı iki keyfiyetden münāsib olan devāları terkīb idüp isti‘māl etmektir (312b/11-12)

- ammā cüderiniñ tiz çıkmasına mu‘în olan **şol / devâlardır** ki bir miqdâr kabziyyeti ile harâreti mu‘tedil veyâ burûdeti mu‘tedil olup kuvvete mu‘în ola (427b/21-23)

4.2.2.2. Sayı sıfatlarıyla yapılanlar

İncelenen metin, tıp metni olduğundan hastalıkların tedavisinde kullanılacak ilaç, merhem, macun, şerbet vb. şeylerin tarifini vermesi bakımından metinde sayı sıfatları oldukça fazla kullanılmıştır.

Asıl sayı sıfatlarıyla yapılanlar

- şıfatı budur zehr-i belbûs ki diyâr-ı Rûmda sünbül demekle ma‘rûfdur ve zannolunur ki zehr-i beşala lezîz ola **iki / kabza gül dört / kabza huzâmâ bir / kabza lisân-ı şevr iki / kabza** diş otı ve merzencûş ve zûfâ ve biberiyye üçer kabza oğul otı ve na‘nâ birer kabza dârcîn ve kebâbe ve ıştırak **sekiz / dirhem besbâse** ve fülful ve kâkule ve cevz-i bevvâ ve karanfil **dört / dirhem** ak şarâb ve gülâb altışar yüz dirhem mecmû‘ını bir yerde **üç / gün** ısladalar (260b/15-20)
- ve târih-i mezbûrdan **kırk / sene** mürverinden sonra cemî‘ bilâd-ı Efrenciye münteşir olup andan bilâd-ı İslâmiyye dahı ulaşmışdır (428a/14-15)
- şıfatı budur kaya koruğı **yigirmi dört / dirhem arpa unı on altı / dirhem nâr kabuğı sekiz / dirhem sumâk on / dirhem** bunları şarâb ile pişürüp yakı ideler (432a/22-23)
- ve bu terkib gibi ak şarâb ile yıkanmış terementi **on altı / dirhem yumurta şarısı bir / ‘aded kifâyet miqdârı arpa unı** ve ‘asel ile merhem ideler (471a/9-10)

Metinde Arapça sayı sıfatlarıyla yapılmış olan sıfat tamlamaları da kullanılmıştır.

- şıfatı kişnic sekiz dirhem dârcîn iki dirhem besbâse yarım dirhem maştakî **şülüş / dirhem hâliş beyâz peksimâd on altı / dirhem akşeker otuz iki / dirhem** bunları sefûf ideler (263b/22-23).
- şıfatı budur sirkede ıslâh olmuş kimmûn bir dirhem naḥve-i hindî ve zencebîl yarımşar dirhem dârcîn **şülüş dirhem cünd-i bîdester sūdüs / dirhem sefûf-ı âḥar anberâturyâ ve zerenbâd** birer buçuḡ dirhem kimmûn bir dirhem dârcîn yarım dirhem za‘ferân **sūdüs / dirhem** bunları sefûf idüp isti‘mâl ideler (368b/2-6)

Sıra sayı sıfatlarıyla yapılanlar

- lâkin nezîh kan almak vâcibdir hemân ikinci veyâ **üçüncü / günü** faşd etmek te’ḥirden evladır (315b/1-2)

- ve bu maraz **ikinci / derecede** ise uskur-ı çenārā maṭbūhı vireler ve eger **üçüncü/ derecede** ise pānzehr vireler (380a/5-6)
- **üçüncü / bağırsağa** me' ā-ı müstaḳıme (12) dirler (278a/11-12)
- **dördüncü/ faşl** gıdālarıñ ve şarāblarıñ tedbīrleri beyānındadır (392a/19-20)
- ekşeriya **beşinci ve yedinci / günü** tecāvüz iderse ṭā' undan korkulmaz (416b/12-13)
- **on altıncı / faşl** hummā-i dıkk beyānındadır (413a/17-17)
- **on ikinci / faşl** hummā-i ğıbb beyānındadır (403a/10)

Üleştirme sayı sıfatlarıyla yapılanlar

- sıfatı arpa yarım kabza bezūr-ı bādem **birer / dirhem akḥaṣḥāş tohumı** iki dirhem 'ırk-ı sūs bir buçuḳ dirhem 'unnāb on 'aded bunları şu ile ḳaynadup süzeler (253b/17-19)
- ve bu la' ūḳ daḥı nāfi' dir gülbeşeker benefşe ḥamīresi **on ikişer / dirhem keşirā sefūfi** bir buçuḳ dirhem kifāyet miḳdārı ḥaṣḥāş şarābıyla lu' uḳ olunup isti' māl oluna (254a/3-5)
- sıfatı budur hindibā köki sekiz dirhem besfāyic ve ḳuzı ḳulağı köki ve ḳuru üzüm **dörder / dirhem şāṣafrāz** ve meyān köki **ikişer / dirhem şāhtere** ve ḳuzı ḳulağı ve ḳoyun otı ve ıṣḳābiyūzā **birer / kabza eftīmūn** ve lisān-ı sevr yarımşar kabza bunları iki yüz dirhem şu ile veyā mā'-i cūbn ile ḳaynadup ve süzüp içine on altı dirhem rāvendli hindibā şerbeti ḳoyup her gün **otuzar / dirhem** miḳdārı isti' māl ideler (442a/9-13)

Soru sıfatlarıyla yapılanlar

- ammā yelden ve buḥārdan olanlar eger bir mādleden mürtefi' olmuş ise ol māddeyi **ḳanğı / 'uzuvda** ise çıkarmak gerekdir (259a/22-23)
- ve sirāyet **ne / ṭarīkiyle** olur anda daḥı ihtilāf idüp ba' zılar evvelā ḳalbe ve rūh-ı ḥayvāniyyeye sirāyet idüp ba' de andan cemī' i bedene sirāyet ider didiler (415b/15-17)
- el-' ilāc evvelā meyl ile yoḳlayup ḥazinelenen yeri **ne / ṭarafda** ise mümkün olursa ol (463b/17-18)

Belirsizlik sıfatlarıyla yapılanlar

- ve ziyāde göñli bulanup ve ögürüp **bir / miḳdār ruṭubet** çıḳmaḳdır (277b/10)
- ve **ba' zı / vaktte** ḳārūrede ḳum bulunur (325a/5)

- meşelā rībās ve ‘anber-i bāris gibi ve na‘nā ile kaynamış nār şerbeti ve ayva mürabbāsı vireler ve gülbeşekere rūḥ-ı zācdan **birkaç / kaçre** tamladup isti‘ māl ideler (375b/9-11)
- ve bu marazıñ hareketine daḡı **nice / sebebler** vardır (383a/5)
- yasemin koḡlamak ve naḡve-i hindī yemek ve koḡlamak ve **her zamān** sirkeli ve kimyonlu şeyler tenāvül etmek gibi ve demişlerdir ki kimyon olan oḡada oḡurmak beñzi şarardır (480a/15-17)

4.3. İsim-Fiil Grubu

Metinde geçen isim-fiil grupları “-mAk” ve “-mA” ekleriyle yapılmıştır.

4.3.1. “-mAk” ekiyle yapılanlar

- ve **yelleri taḡıdııcı ihtikānlar / itmek** bu ‘illete ḡāyet nafi‘ dir (259b/17-18)
- el-‘ ilāc evvelā olan **aḡrıyı / teskīn etmektir** ba‘de münāsib olan ‘ilāclar ile kaṭ‘ etmektir ve **aḡrıyı / teskīn itmek** meşrübātıyla ve ḡukne ile ve üstüne **ba‘zı devālar / komaḡla** olur (283b/9-11)
- ve bedeni tenḡıye içün **şir-i ḡışk ve Frengi ḡudret ḡelvāsı ve gül-i mükerrer ve helīlecāt ve ıtırıl-i fārisi / isti‘ māl etmek** nāfi‘ dir (301a/7-9)
- ve daḡı etībādān ba‘zıları bu ‘illetde her şabāḡ **otuz ikişer dirhem muḡaṭṭar na‘nā‘ suyu / içmegi** ḡāyet medḡ etmiştir (348/7-99)

4.3.2. “-mA” ekiyle yapılanlar

- ve ḡāḡice raḡīmden mi‘deye ve ḡāḡice daḡı **şehvetiñ / za‘if olması** ḡam ve ḡasāvetden ve ḡorḡudan olur (272a/4-5)
- ve **yelleriñ ve şigiliñ / çok olması** ve ḡay’ az olup veyāḡūd hiç olmamasıdır (277a/1)
- ‘alāmeti **sebebleriñ / taḡaddüm etmesinden** ma‘lūm olur (341a/2-3)
- ve ḡāḡice **er ve ‘avretiñ / inzāl olmaları** birbirine müşādif eylemediginden olur (363a/3-4)

4.4. Sıfat-Fiil Grubu

Metinde geçen sıfat-fiil grupları aldıkları sıfat-fiil eklerine göre sınıflandırılmıştır.

4.4.1 “-An” ekiyle yapılanlar

- ve daḥī **müşilâtdan münāsib olanlar** gül şarābı ve ḥabb-ı maşṭakīdir (276a/7)
- **bunuñ ‘ilâcına mübāşeret murād idenler** Şeyḥ İbn-i Sınānıñ te‘lifâtına veyâ Kāmilü’ş-Sınā‘ aya mürāca‘ at eylesünler (448b/13-14)
- ve eger ğanğırınā şovukdan dökmeden oldu ise nitekim **ķış günlerinde ķarda sefere gidenlere** ‘ārız olduğı gibi vācib olan evvelā ol ‘uzuvı ķar ile veyâ ziyāde şovuk şu ile oğalar (468a/20-22)
- ve bundan sonra **müte’āḥḥir’in eṭṭbāsınıñ isti‘ māl eyledikleri mücerreb ve meşhūr olan** terkībleri zıkr eyleyelim (387a/19-20)

4.4.2. “-dik” ekiyle yapılanlar

Sıfat-fiil gruplarının bu eklerle yapılmış olan biçimleri metinde yaygın olarak kullanılmıştır. Bu tür sıfat-fiiller günümüzde olduğu gibi metinde de genellikle iyelik ekleriyle kullanılmıştır.

- ve **bedeniñ taḥfif olmaklığı ķalbiñ yubūsetine delālet eyledigi** zāhirdir (257b/16)
- ‘alāmeti bedeni arıķlayup **yedigi ve içdigi** hażm olmadan çıķmaķdır (287a/2-39)
- ekşeriyā bu ishāl gecelerde veyâ **uyḥudan kalkdığı** vakitden zuhūr ider (292a/19)
- mütercimler lebbān-ı ‘umūminiñ māhiyeti **ne itdigin** bilmeyüp tercüme idemediler (417a/18-19)
- belki daḥı āḥar şüretle **nice ecsām-ı ğarībe çıķdığı** müşāhede olunmuşdur (446a/10)
- lāciverd içeniñ tedbiri İskender-i Yunānī ve Şeyḥu’r-Re’īs ve İbn-i Māsūviye **bunlarıñ zāhib oldukları** budur ki lāciverd edviye-i ķalbiyedendir feraḥ virir ve sevdāyı tenķiye ider (489b/4-6)

Bu ekle oluşturulan sıfat-fiiller de birden fazla isim unsuruna ortak olarak gelebilmektedir.

- nitekim ‘illet-i merāķiyada ve söğüd buṭ **didikleri** ‘illetde olduğı gibi ve gāḥice fem-i mi‘deyi gevşeldici ruṭūbetden veyâ mi‘dede sū’-i mizāc ḥār olduğundan veyāḥūd bir semmiyyetli şeyler yemekden daḥı olur (275b/3-6)
- nitekim **havānıñ fesādı vaktinde ve veyâ günlerinde olduğı** gibi ve ḥummā-i muḥriķa ‘aķabinde daḥı olur (293a/14-15)

4.4.3. “-mİş” ekiyle yapılanlar

- ve ekşeriyā **şafra ve sevdā karışmamış** hām ve mā’iyetli hıltıdan olur (318a/18)
- ve eger **balgām ile karışmış** hılt var ise sināmeki ve hab-ı şülüş ve hab-ı efāviyā ve hāb-ı maştakī ve gārīkūn ile ayāric-i faykarā ve ma’cūn-ı hindī ve devā-ı kırtım ve ma’cūn-ı temrī kağısı olursa isti’ māl etmek münāsibdir (345a/14-17)
- ve bu ferzeceyi getüreler burçak unı berāberi **sahk olmuş** irsā bunları bal ile karışdırup ferzece ideler (350b/19-20)
- şıfatı budur mağsūl-i lük beş dirhem **kabuğı çıkmış** mercimek yedi dirhem keşirā üç dirhem bunları elli dirhem şu ile nişfi kalıncaya kaynadup ve süzüp nüş ideler (427a/10-12)
- zīrā biz **bu maraža mübtelā olmuş** çok kimesnelerde müşāhede eyledik ki maḳ’ada şāf kondukda dāhile müncezib olup kay’ ile ağızdan çıkmışdır (282b/18-19)
- şıfatı budur **sirkede ıslāh olmuş** kimmūn bir dirhem naḥve-i hindī ve zencebīl yarımşar dirhem dārcīn şülüş dirhem cūnd-i bīdester sūdüs dirhem sefūf-ı āḥar anberāturyā ve zerenbād birer buçuḳ dirhem kimmūn bir dirhem dārcīn yarım dirhem za’ferān sūdüs dirhem bunları sefūf idüp isti’ māl ideler (368b/2/6)
- ve **hayzları muhtebe olmuş** hātunlarda daḥi ‘arız olur (440a/16-17)
- sebebi **ihtirakla sevdāvine istiḥāle etmiş** tuzlu balgāmdır (444b/14-15)

4.4.4. “-AcAk” ekiyle yapılanlar

Bu ekle yapılmış olan sıfat-fiil gruplarının örneklerine metinde pek fazla rastlanmamıştır. Tespit edilen örneklerin çoğu bir sıfat tamlamasının sıfat unsuru durumundadır.

- ve **cigere kuvvet virecek** devālar isti’ māl ideler (290b/17-19)
- ammā Cālīnūsūn zāhib olduğu budur ki **kimūsātiñ ahlāt-ı erba’anıñ ḥāşıl olacağı** maḥal ancak kebeddir (305a/5-6)
- ve eṭibbā-i müte’āḥḥirīn müsteḥkīd-ı ‘ufūnetde ya’nī ‘ufūnet **ḥāşıl olacak** maḥalli ta’yīn etmekde ihtilāf idüp her biri bir mezḥeb beyān eylediler (400b/17-19)
- ve eger **gıdā idecegi** şeyde kendüye müşābih olmağa şālih olmayanı olursa ṭabī’at eti ḡalīz olduğundan def’ine kādīr olmayup müctemi’ olduğda kağı ‘uzuvda cem’ olursa andan evvel ‘uzuvda maraḫ tevellüd ider (457a/6-9)

4.5. Zarf-Fiil Grubu

Metinde geçen zarf-fiil grupları zarf-fiil eklerine göre sınıflandırılmıştır. Bu zarf-fiil gruplarıyla ilgili özellikler de o zarf-fiil ekinin altında belirtilmiştir.

Bazı örneklerde yardımcı fiil ortak kullanılmıştır. Metinde tespit edilen zarf-fiil grupları şu şekilde sınıflandırılabilir:

4.5.1. “-Up” ekiyle yapılanlar

Metinde bu ek hep p’li şekilde kullanılmıştır.

- ve bu muḳaṭṭar şu daḥı **ḥarāret-ı ġarīziyeyi hıfz eyleyüp** mizācı ḥār olanlara nāfi‘ dir (260a/7-8)
- ve ‘alīl olan kimesne **yağlı şeylerden ve mi‘deyi gevşeldici ta‘āmlardan ihtirāz eyleyüp** (272b/5-6)
- ‘alāmeti göbek üstünde ağrı ve merākda ağırlık olmaḫdır ve **ṭabī‘ atı ḳabz üzere olup** bu kürekler cānibinde ağrı olmaḫdır ve **ḳārūresi kırmızı olup** şusuzlığı olmaḫdır (304b/2-5)
- ammā kebediñ sū’-i mizācından olan yerḳāniñ ‘alāmeti **elinde ve ayaklarında ḥarāret olup** ḥafif ḥummāsı olur (327b/11-13)
- veyā da açıldıḫdan soñra rāziyāne suyu ve irsā ve meyān köki ve baldırıḳara ve kerefs ve sa‘ter **bunları ḳaynadup ve süzüp** içeler (329a/13-14)
- ve daḥı **baḳılla çiçegini ḳur‘a ve inbīḳ ile taḳṭir idüp** içmek bu bābda kāfidir naḫarı yokḫdur (336b/1-2)
- zīrā ā‘ zāniñ mizācı bu ḥummāda ḥār-ı yābis olmaḫla ġidā vārid olduḫda ‘**uзуvu tertīb idüp** cemī‘ bedene **bir issi buḫār yayılup** ḥarāretiñ ziyāde olmasını icāb ider (414a/7-9)
- ba‘de **ḥamāma varup** çıḳdıḫdan soñra bu merhemi süreler (440b/14)
- ‘alāmeti ‘uзуvuñ levni ḳaramtık olur ve **ḥissi az olup** fāsīd olur ve saḳḳāḳlūsda bu ‘**arḫlar ziyāde olup** ‘uзуvuñ ḥissi bi’l-küllīye zā’il olur (468a/1-2)
- içine şabr ve mürr-i şāfi dörder dirhem **bunları şoḳup** bir def‘a daḥı **ḳaynadup** süzeler (468b/17-18)

4.5.2. “-ArAk” ekiyle yapılanlar

- veyāḫūd taş ḥāşıl olup çıḳarken **böğregi yararak** çıḳdıḫından olur (329b/21-22)

- ve bu maraz ol diyāra mahşūş olmağla ahālisiyle ülfet ve hātunlarıyla **mücāma‘at ve şöḥbet iderek** kendilere sirāyet idüp ol maraza mübtelā oldılar (450b/2-4)
- ve gāhice şuya bakmadan bedenine ra‘şe gelüp şudan **havfindan ditreyerek** helāk olur (496a/15-16)
- ve başını eger ve kıyırğını büber budu arasına kışdırır ve arkasını yumrulayup kırkarak ve **yüzi üstüne sürünerek** sarhoş ve mağmūm gibi yürür (496a/19-21)

4.5.3. “-IncA” ekiyle yapılanlar

- ba‘de **nıṣfı ḳalınca** ḳaynadup ve süzüp kifāyet miḳdārı şeker ile ḳivāma getüreler (260a/9-10)
- ve bunun ‘illeti **otuz üç yaşına varınca** mümted oldı (272b/10)
- ya‘ni bunların her birinden birer miḳdār alup şu ile **ḳuvveti ḳıncı** ḳaynadup ve süzüp bu maṭbūḥdan kırkar dirhem miḳdārı içüp terleyeler (321a/16-18)
- ba‘de **şülüş eksilince** ḳaynadup süzeler ve bu maṭbūḥdan her şabāḥ ellışer dirhem miḳdārını sıcaḳ ḳahve gibi nūş idüp **döşekde terleyince** yatalar (345b/10-11)
- ve mu‘tedil ateşde **ḥelvā ḳivāmına gelince** pişürüp isti‘māl ideler (414/11-12)

4.5.4. “-ken” ekiyle yapılanlar

Bu ek metinde “-i-” fiiline eklenerek onun zarf-fiilini yapar. “-i-” fiiliyle yapılan bu zarf-fiil birleştiği kelimedenden ayrı yazıldığı gibi bitişik yazıldığı da görülmektedir.

- āḥarū’l-emr **bu ḥāletde iken** ol ādem vefāt itdikde gögsini ve ḳarnını yarup baḳdılar bir āfet bulmadılar (255b/24-25)
- ve **menzile giderken** atı pek sürmekden olur (329b/22)
- ve eger ‘usr-ı bevl **meşānede taş ‘alāmeti yoğ iken** olursa ayrık ṭabḥı veyā entele ṭabḥı veyāḥūd ḳara noḥūd ṭabḥı içüreler (381b/23-24)
- pes envā‘ı çok olduğda ‘ilācı **daḥı çok olmak lāzım gelirken** ancak bir ‘ilāc zikr etmekle iktifāsı ba‘iddir (409a/24-25)
- ve **bu ‘ilācları iderken** ḳuvveti ḥıfz idüp ḥarāret-i ḡazireyi in‘āş ider pādzehriyetli devālar isti‘mālinden ḥālî olmayalar (423a/2-3)
- ve bir pilici **diri iken** yarup **sıcaḳ iken** başına ḳoyalar (429b/17)

4.5.5. “-dİkCA” ekiyle yapılanlar

- ve ishāl olunan şey’ ile ve hılt-ı hādīñ inmesiyle müte’ezzī olur ya’ni **mağ’addan süfl çıkdıkça** yakarak çıkmaktır (286a/19-20)
- lākin pek şovuk olmaya ve dahı hūmmeyāt-ı hāddede ve muhriķ ada eger bedeniñ dāhilinde şiş olup ağrı veyā za’f olursa şuyı **mümkün olduğça** az içeler (393b/18-19)
- ba’de sekiz dirhem gül balı ve yigirmi dört dirhem ‘ırāk koyup **yarayı değışdirdikçe** bunuñla yıkayalar (468b/18-19)

4.5.6. “-dİkdA” ekiyle yapılanlar

- ve **marazıñ inhıfātı ve harāreti hıffet buldukdā** tereyağı ve bādem yağı ve tavuk yağı ve dāhiliyūn merhemi bunlardan kağısı olursa süreler (269b/15-17)
- ve bu merhem dahı **bu şıfatla yapıldıkda** gāyet mücerrebdir (285a/18-19)
- ve **sağ tarafına yatdıkdā** ağrısı ziyāde olur (315a/13)
- hemān **bir şehvet-engiz dilber gördükde veyā taḥayyül itdikde** inzāl olur (344a/13)
- ve **balgāmī mizāc olanlara müşhil virdikde** gārīkūn ve mecūkān ve türbid ve ḥanḫāl ve maḥmūde ve kara çöpleme bunlardan vireler (355a/21-22)
- ve **bu maraz eskidikde** ahlātıñ ta’affūni sebebiyle ḥummāsı şedid olur (359a/18-19)
- ve **dişleri bitdikde** dahı kavī gıdālar vireler (373a/17)
- ammā ğıbb-ı ğayr-ı ḥālīşada **müberriḍāt virildikde** ba’zı mülattıfāt ile vireler (405b/3-4)
- ve ibtidā nevbetlerinde üşümesi dahı az az ziyāde olur ve **bedeni kızdıkda** harāreti olursa dahı şedid olmaz (409b/12-13)
- pes bir def’a **şırf muḥallil kōndukda** bir def’a dahı müleyyin ve munzic vaż’ olunur (432b/19-20)

4.5.7. “-mAkSIzIn” ekiyle yapılanlar

- ve gāhice dahı bu mezkūrdan **bir şey’ zuhūr etmeksiziñ** olur (416b/3-4)
- ve kimyā etıbbāsınıñ re’is olan Brāklisūs ‘acib ve ğarib merhemler ihtirā’ etmişdir ki **yaralara ve berelere sürmeksiziñ** yaraları oñuldur (472b/11-12)
- ve Cevānis ṭabīb dir ki tecrübe olunmuşdur ki hemān ḥınzir yağını zıkr olunan devālarla merhem etseler kafa kemügi yoşunı vesā’ir insān kanından veyā **ğayrı eczāsından kōmaksızın** gene fā’ide-i mezbūre ḥāşıl olur (473a/15-17)

- ve eger ‘alīlīñ ħummāsı var ise hemān **şarāb komaksızıñ** yalnız şudan isti‘ māl ideler (474a/23/24)

4.5.8. “-mAdAn” ekiyle yapılanlar

- sebebi bevāşīr kanı veyā **ĥayz kanı kesilmeden** olur (308a/8)
- ve **bu marazıñ devālarına pelīn ve sūnbūl komadan** ĥālī olmayalar (323a/8)

4.5.9. “-mAzdAn” ekiyle yapılanlar

- ve lāyık olan ħavī **mukayyi’ virmezden mukaddem** bedenī tertīb ve āhlātı terkīk ideler (406a/19)
- ammā faķīr dirim ki t̤ā‘ūn ‘ilācında benim ħatımda muĥtār olan eger bedende ħan ġalebeliği olup tamarlar t̤olu olursa t̤ā‘ūnuñ şışı **zāhir olmazdan mukaddem** faşd olunur (420a/21-23)
- ve lāyık olan ĥıdāb **vaz’ etmezden mukaddem** gül şuyına bir miķdār şab ħoyup ānıñla şaçları yıķayalar (484b/17-18)

4.6. Tekrar Grubu

Metinde yalnızca aynen tekrar edilen kelimelerin oluşturduğu tekrar gruplarına rastlanmıştır.

- böyle olduķda ġaşıyi **şık şık** vāķi‘ olur (261a/6)
- ve ‘alīlīñ **tīz tīz** müsterāha varmasından ve veca‘ şedīd olmasından bilinür (298b/20-22)
- ve ġāhīce **çok çok** bulanık şu içmeden daĥı olur (309a/5)
- ve ‘uzlātıñ teşebbühünden olanıñ ‘alāmeti bevli **az az** çıkar (335a/14-15)
- ve daĥı et şuyınıñ t̤arīķ-i istiĥrācı budur ki kıvırcık koyun etiniñ yağsız buţ etinden alup keskin bıçağıyla **ince ince** dileler (393b/2-3)

4.7. Edat Grubu

Metinde geĥen edat grupları kullanılış biĥimlerine ġöre sınıflandırılmıştır. İsimlerin deġişik hāllerıyla bir araya gelerek oluşan edat grupları ismin hangi hālinde örneġi fazlaysa o hālin altında belirtilmiştir.

Metinde tespit edilen edat gruplarında da daha önceki bazı kelime gruplarında karşılaştığı gibi birden fazla isim unsurunun tek bir edata bağlanması sonucunda oluşmuş edat gruplarına rastlanmaktadır.

Metinde geçen edat grupları şu şekilde sınıflandırılabilir:

4.7.1. İsim unsurları yalın hâlde olanlar

4.7.1.1. “ile” edatıyla yapılanlar

- şıfatı çadır uşağı südüs dirhem zehr-i kibrît ve za‘ferân beşer habbe bunları **sikencibîn / ile** ezüp içüreler (259a/2-3)
- el-‘ilâc eger tabî‘ atıñ ol hıltı def‘ inde kesli ve kuşurı olup huşuşan beden **aḥlāt / ile** mümtelî olursa ol zamân **ba‘ zı münāsib müshiller / ile** tabî‘ ata yardım ideler (290a/2-4)
- ve marul ‘uşāre semiz otı ‘uşāresi on altışar dirhem na‘nā sekiz dirhem gül şuyı **on iki dirhem kifāyet miḳdārı şeker/ ile** şerbet ideler (343a/1-3)
- ammā peygamber ağacı maṭbūḥınuñ tarîki budur ki yüz dirhem peygamber ağacını **bıçaḳ/ ile** hırdalayup **biñ iki yüz dirhem tatlu şı / ile** bir şırlı toprak tencerede bir gün bir gece ısladalar (345b/7-9)
- **ya melek veyā cinn tavassuṭıyla** veyā **hevānıñ ta‘affünüyle** veyā **zıkr olan sebebler vāsıtasıyla** ḥalka ulaşur (416a/23-24)
- veyāḥūd bedeni aḥlātđan tenḳiḥ eylemek ‘ufūneti men‘ idüp **ā‘ zā-i re’iselere kuvvet virici devālarla** olur (417a/12-13)
- el-‘ilâc bu ḥummālariñ ‘ilâcında ğaraż iki emre rāci‘dir biri ḥummāñıñ ḥarāretini ta‘dıl ve biri daḥı **pādzehriyetli devālarla** semmīyyeti def‘ etmektir (424a/9-11)
- ve tamāmı nażc bulduḳđan soñra nişterle veyā **ba‘ zı açıcı devālarla** deşeler (447b/22-

4.7.1.2. “deyü” edatıyla yapılanlar

Metinde “deyü” şeklinde kullanılan bu edat günümüzde “diye” şeklinde kullanılan edattır. Bu edat günümüzde düzlük yuvarlaklık uyumuna girmiştir.

- ve eger verem-i sevdāvi olup **seḳirūs olur deyü** ḥavf olunursa yaḳılarına iç yağları ve igeler zamm oluna (316a/17-18)
- el-‘alāmāt Cālīnūs risālesiniñ üçünci maḳālesiniñ beşinci bābında dir ki **ḡıbb-ı dā’ireniñ ‘alāmeti nevbet evvelinde ditremesi ziyāde olmaḳđır deyü** ‘alāmet-i

ḥummānıñ ğıbb-ı ḥālīşa olmasına delālet idüp sâ'ir ḥummâlardan temeyyüz ider (403b/19-21)

- ve mütercim faķır dir ki zamānımız İnaşteş nām cerrāḥ bir ḥātunuñ memesinde debīle zuhūr idüp **içinden vāfir igne çıkdı deyü** naķl ider ve bu kışşa şehrimizde tevātür bulmuşdur (446b/6-8)

4.7.1.3. “içün” edatıyla yapılanlar

Bu edat metinde de görüldüğü gibi bu dönemde henüz düzlük-yuvarlaklık uyumuna tam olarak girmemiş olup üç örnekte “içün” şeklinde kullanılmıştır.

- ve eger kan tükürmekle bile öksürük ve ağrı olursa **öksürügi def ve ağrıyı teskîn içün** ba'zı muḥaddir devālara muḥtāc olunur (255a/19-21)
- ve daḥı **māsārīkā seddeleri için** bu zamānda ekşeriyā isti' māl oluna kırımūtarṭarū dır (303b/23/24)
- eylemeye zīrā ṭalak ' uzuvu şerīf olmağla **kuvvetini hıfz için** devālarını afneteyn ve sünbül gibi şeyler zamm olunmaķdır (305b/7-8)
- ve Cālīnūs **bu maraḫ için** bu ḥabbı ğāyet medḥ ider (309b/11-12)
- ve kaçan **naḫc virmek için** maṭbūḥlara büzür-ı müfettiḥe-i ḥārre vāḫ olunsa vācib olan **ol maṭbūḥıñ ḥarāreti ve yubūsetini ta'dıl için** meyān köki ve kıızıl üzüm ve büzür-ı bāride gibi devālar zamm ideler (405b/5-8)

4.7.1.4. “gibi” edatıyla yapılanlar

Metinde en çok kullanılan edatlardan biridir.

- ve ḳalbiñ üzerine müberrid naṭıllar süreler meşelā **şandal ve gülāb ve sirke gibi** ve şandaleyn merhemi ve nilüfer yağı ve benefşe yağı sürmek daḥı nāfi'dir (256ab/16/17)
- meşelā **lisān-ı şevr gibi ve benefşe ve bezürbārde ve ḳuru üzüm ve bādem içi gibi** ve ḳalb üzerine ve gögse bādem yağı ve ḥaṭmī lu' ābı süreler va bāķī ' ilācları daḳḳ ' ilācı gibidir (257b/19-20)
- ve ğalīz ṭa' ām tenāvülünden olur **herīse gibi** ve **pek pişmiş yumurṭa gibi** ve peynir ve başdırma ve şıgır eti yemekdir ve bulanık şü içmekden ve az ḥareket eyleyüp dā'imā oturmaḳdan ve **ayva ve emrūd ve alıç gibi** ağızı buruşduran meyveleri çok yemekden olur (326a/7-10)

- meşelâ **Koştantıniyye maḥmiye ve Mısır Kāhire** gibi pes ol diyârlardan âḥar yerlere sirāyet tarīkiyle ider (415b/10-11)

4.7.1.5. “kadar” edatıyla yapılanlar

- nazar itdik **yetmiş kadar** şoḡulcan biribirine dirkeşmiş öylece bulduk (285b/15-16)
- ve yarım dirhem **felūniyâ-i fârisiden iki buğday kadar** pādzeḥr ile isti‘ māl etmek ḡāyet nāfi‘ dir (295b/6-7)
- ve ḥamīr mayasından her gün **findık kadar** isti‘ māl etmek ḥuṣūṣan ḡurş-ı mürr ile nef‘ i ‘ azīmdir (356a/19-20)
- meşelâ āncelikā ve anberāturyā gibi ve aṣl-ı fāşerā ki Türkçe semiz kabaḡ köki dirler bundan **bir yıl kadar** müdāvemēt olunsa bundan eyü ‘ ilāc olmaz (361b/10-11)
- faṣlun fi’s-selāḥif bu daḡı bir şişdir ki kimi **kestāne kadar** ve kimi **yumurṭa kadar** ve kimi daḡı büyük olur (446b/12/13)

4.7.2. İsim unsuru yaklaşma hâlinde olanlar

4.7.2.1. “dek” edatıyla yapılanlar

- pes ḥummā-i lāzımede ta‘ affünün kemiyyeti ya‘ nī mīkdārı keşir ve keyfiyeti ḡalīz olmaḡla ṭabī‘ at ol ta‘ affüni ḡāric-i ‘ urūka atmaḡa kâdir olamayup **büḡrān vaktine dek** öylece bāḡı ḡalır (400b/25-401a/1-2)
- meşelâ ḥummā-i ḡıbb-ı ḡālīşe **on iki sâ ate dek** ve ḥummā-i ḡıbb-ı ḡālīşeda **on sekiz sâ ate dek** mütemādī olur (402a/6-7)
- ve bu şerbetden **on altı dirhemden yigirmi dört dirheme dek** piliç şuyı ile isti‘ māl ideler (449b/23-24)

4.7.2.2. “doḡrı” edatıyla yapılanlar

- bunuñ maḡalli eñsede olan oñurḡa üzerine vaż‘ olunup yuḡarudan **fem-i mi‘ deye doḡrı** çekilmiştir (261b/8-9)
- ve şol cānibden **eñseye ve yüze doḡrı** bir issi buḡār çıḡmaḡdır (305a/23-24)
- şedīddir ve eḡer aḡrıyan başında ḡalḡadan zuhūr idüp **dizlere ve ṭopuḡlara doḡrı** inerse ‘ ırḡu’n-nisā dirler (382a/25-382b/1)

4.7.2.3. “göre” edatıyla yapılanlar

- ve bu muqattardan nabz yerlerine ve qalb üzerine **mizācın ıktizāsına göre** süreler (260b/21-22)
- lākin haqq olan budur **kanı mizāca göre** olursa olsun meniye tecfif ider ve azaldır (342b/20)
- meşelā yir feslegeni ve yapışkan ve pazı ve papadya ve torak otı ve anisün ve rāziyāne ve kırtum ve kepek bunları kaynadup ve süzup **mizāca göre** gül balı ve diyāfenikün koyup ihtikān ideler (408b/8-10)

4.7.3. İsim unsuru uzaklaşma hâlinde olanlar

4.7.3.1. “mā‘ adā” edatıyla yapılanlar

- ya‘nī eger yarada **teferruk-ı ittışâlden mā‘ adā** ahar ‘arızlar ‘arız olmazsa aña cerha-i besita itlak olunur (469a/19-20)

4.7.3.2. “gayrı” edatıyla yapılanlar

- el-‘ilāc bu maraz **hāmile hātunlardan gayrı** kimesneye ‘arız olduğda ‘illeti mücib olan hıltı ibtidā kay’ ile çıkaralar (273b/19-20)
- ve gāhice Cālīnūs kanı tutmak için **bu devālardan gayrı** devālar isti‘ māl etmiştir (475a/21)
- tırnakların levni bir āfet yoğ iken mütegayyir olmak sebebi miqdārı qalil bir hıltın tırnakların gıdāsına muhtelit olmağla **tırnakların levninden gayrı** ya te’sir etmeyüp ancak levni mütegayyir olur (485b/13-15)

4.7.3.3. “evvel” edatıyla yapılanlar

- ve bu sefuf dahı **ta‘āmdan evvel** ve ta‘āmdan sonra isti‘ māl olunur (263b/21)
- ve bu ‘arızalar **nevbetden evvel** vāki‘ olur (360b/3)
- zīrā kuvvete za‘f gelmeye ve **faşddan evvel** yāhūd iki faşdıñ arasında ba‘zı munzic devālar vireler (383b/14)
- ve eger gıdā idecegi şeyde kendüye müşabih olmağā şālih olmayanı olursa tabi‘ at eti galiz olduğundan def ine qādir olmayup müctemi‘ olduğda **kanı** ‘uzuvda cem‘ olursa **andan evvel** ‘uzuvda maraz tevellüd ider (457a/6-8)

4.7.3.4. “ötürî” edatıyla yapılanlar

- sebebi mi‘ deniñ ruṭūbeti cigerde olan **ḥarāret**den ve **demiñ ḥiddetinden** **ötürî** miḳdār-ı tabī‘ isinden az olmaḳdır (265b/20-21)
- veyā **sū’-i mizāc-ı bāridd**den **ötürî** zekeriñ ‘uzlātına gevşeklik tārī olduğındandır (342b/1-2)
- lākin **iḥtişārdan** **ötürî** bu miḳdār ile iktifā olundu (450a/19)

4.7.3.5. “şoñra” edatıyla yapılanlar

- ve **tenḳih**den **şoñra** aḳ ninten taḃḥıyla ve gülbeşeker ile mi‘ deye kuvvet vireler (267a/11-12)
- ve **ḥummā-yı vebā’iyeden** ve **daḳ ḥummāsından** ve **selden** **şoñra** daḫı olur (289b/9-10)
- lākin vācib olan ibtidā mā’iyeti çıkarmaḳdır ba‘ de **aḥlāt-ı ḡalīzeye naḫbaḫ verdikden** **şoñra** münāsib müshillerle bedenden çıkarmaḳdır (319b/12-13)
- ve **şiş deşildikden** **şoñra** ḳurūḥ-ı raḥmde zıkr olunacaḳ devāları ideler (349b/21-22)
- üçüncü mertebesi **ḥarāret ol ruṭūbeti daḫı ifnā itdikden** **şoñra** ā‘ zāya ittişāli olan ruṭūbetiñ ifnāsına bede’e ider (413b/17-18)
- ve bu marāz emrāz-ı ḥāddeden olup on dört güne dek mütemādī olur lākin ekşerisinde **yediden** **şoñra** i‘ rāzı teskīn olur (426a/22-23)

4.7.3.6. “mukaddem” kelimesiyle yapılanlar

- ve bu maṭbūḫdan yüz elli dühnüne hindibā şarābı ve pelīn şarābı ve na‘ nā şarābı sekizer dirhem rāvend ve gariḳūn ermāteykime’r-revvizātem sefūfı yarımşar dirhem sūnbül ve edḫīr altışar ḥabbe bunları zamm idüp **ta‘āmdan muḳaddem** ellişer dirhem isti‘ māl ideler (272a/20-23)
- ve lāyık olan em‘ādan māddeyi istifrāḡ idici devālar virdikde **ta‘āmdan iki sâ‘at muḳaddem** vireler (279a/8-9)
- ve kaçan madde raḳīḳ olsa ol vaḳit nevbet **evvel gelen nevbetiñ vaḳtinden muḳaddem** gelür (402a/9-10)

4.7.3.7. “ziyāde” kelimesiyle yapılanlar

- el-ishālül-‘ārīzatü bişürbi’d-devāül-hārre ya‘ni **keskin ve zehirli müşhil devālar içmekden ziyāde** ishāl ‘ārīz olması mi‘deniñ kuvveti zā‘il ve mizācı fāsīd olduğındandır (292b/16-18)
- ve ol kabarcıkları şaydılar **sekiz yüzden ziyāde** buldular (319b/5)
- ve bu hummā **bir seneden ziyāde** uzanur (428b/5)

4.7.3.8. “maḥşūş” kelimesiyle yapılanlar

- ve **sevdāyı çıkarmağa maḥşūş** olan devālar besfāyic ve eftimūn ve şāhterec bunlardır (279a/1-2)
- ba‘de **bu ‘illete maḥşūş** ve bi‘l-hāşşa nāfi‘ olan devāları isti‘ māl ideler (362a/25)
- ma‘lūm ola ki bu marāz **kelbe maḥşūş** değildir (496a/24)

4.7.3.9. “mişilli” kelimesiyle yapılanlar

- ve eger **bu mişilli tedbīr** kifāyet etmez ise sūd arturıcı devālar isti‘ māl ideler (372a/20-21)
- **ve bu mişilli şeyleri çıkarmakda mücerreb olan devālar** gerek ol şeyler nefsi-i mi‘de de ḥāşıl olsun ve gerek mi‘deye ḥāricden vāşıl olsun ol devālar budur ki centiyānā ṭabḥı ile bir dirhem müşk-ı ṭarāmşi‘ vermekdir (271a/5-8)
- bu merhem bilād-ı efrence **bu mişilli şeylerde** çok isti‘ māl iderler (472b/1-2)

4.8. Bağlama Grubu

Metinde “ve, ile, yâhûd, veyâhûd, hem ... hem, gâh ... gâh, ne ...ne, ya ... ya” edatlarıyla bağlama grupları oluşturulmuştur. Metinde tespit edilebilen bağlama grupları şu şekilde sınıflandırılabilir:

4.8.1. Sıralama edatlarıyla yapılanlar

Metinde sıralama edatı olarak “u, ve, ile” edatlarıyla yapılmış bağlama gruplarına rastlanmıştır.

4.8.1.1. “u” edatıyla yapılanlar

Metinde Arapça ve Farsça kelimeler bu edatla birbirine bağlanmıştır. Edattan önceki son harf ünsüz ise bağlama edatını “u” şeklinde okunmuştur.

- ışk **u** misk (251a/21-24)
- āb **u** hevāsı (455a/22)

4.8.1.2. “ve” edatıyla yapılanlar

Metinde en çok kullanılan bağlama edatıdır.

- peygamber ağacı **ve** andız **ve** harbak-ı esved (252a/12)
- zencebīl **ve** havlincān (252a/13)
- şıgır iligi **ve** tavuk yağı **ve** kâz yağı ve tereyağı **ve** şirleğan yağı **ve** haşhâş yağı (302a/17-18)
- şāhtere şuyı **ve** hindibā şuyı (308b/5)
- kimādlar **ve** zımādlar (386b/13)
- sarı şandal **ve** kırmızı şandal (430a/4)
- tedbīr **ve** tertīb ideler (430a/21-22)

4.8.1.3. “ile” edatıyla yapılanlar

- gül şuyı **ile** siñirli yaprağı şuyı (337b/19)
- helīle kabuğı **ile** gül-i mükerrerı (365b/11)
- fārfara şuyı **ile** ‘unnāb şerbeti (430a/9)
- hiddeti **ile** menābeti (483a/24)

4.8.2. Denkleştirme edatlarıyla yapılanlar

Metinde “yāḥūd, veyāḥūd” denkleştirme edatlarıyla yapılmış olan bağlama edatlarına rastlanmıştır.

4.8.2.1. “yāḥūd” edatıyla yapılanlar

- ve bir miqdār şekerle **yāḥūd** bal ile ezüp içeler (254a/14)
- beş dirhem **yāḥūd** kırk dirhem (283b/12)
- bezr-i kaṭūnā ma‘ cūnı **yāḥūd** müşhil gül ma‘ cūnı vireler (325a/15)
- cenṭiyānā **yāḥūd** milḥ-i cenṭiyānā (411a/5)

4.8.2.2. “veyāḥūd” edatıyla yapılanlar

- ayva çekirdegi lu‘ ābı **veyāḥūd** benefşe ḥamīresi (253b/16)
- ciğerden **veyāḥūd** māsārīkādan (278b/3)
- mışrī merheminden **veyāḥūd** ḥavāriyūni merhemi (350/23)
- kara **veyāḥūd** gök (416b/6)

4.8.2.3. “veyā” edatıyla yapılanlar

- şovuk **veyā** issi (362b/18)
- raḥimde **veyā** bağırsaklarda (366b/19)
- arpa şuyı **veyā** hindibā şuyı **veyā** kuzı kulağı şuyı (395a/15)
- koruk ekşisi **veyā** sumāk **veyā** limon şuyı (418a/7)

4.8.2.4. “ya... veyā” edatıyla yapılanlar

- **ya** bedenīdir **veyā** ḥāricīdir (263a/13)
- **ya** sebep-i fā’ildir **veyā** sebep-i kābildir (267b/17-18)
- **ya** māddeci **veyā** riḥdir (313a/9)
- **ya** ğıbb-ı ğayr-i ḥālişadır **veyā** şafrāvīyye-i dāḥilü’l-‘urūkdır (412a/15)

4.8.2.5. “ya... yāḥūd ” edatıyla yapılanlar

- **ya** mi‘ deden ve bağırsaklardan müşāreket tarīkiyle olur **yāḥūd** cigeriñ kendinden olur (314b/19-20)
- **ya** ‘uzuvu za‘if olduğındandır **yāḥūd** tedbirde ḥaṭā olunup muḥālif şeyler komağdandır (461b/6-7)
- **ya** ğidā keşir olmağla ol mevzi‘ e ziyāde dem munşab olduğındandır **yāḥūd** et bitürici devāları çok isti‘ māl etmektedir (462b/2-3)

4.8.3. Karşılaştırma edatlarıyla yapılanlar

Metinde karşılaştırma edatlarından “hem ... hem, gâh ... gâh, ne ... ne, ya ... ya” edatlarıyla oluşturulmuş olan bağlama gruplarına rastlanmıştır.

4.8.3.1. “hem ... hem” edatıyla yapılanlar

- **hem** tenkıye ider **hem** mizācı ta‘ dīl (396b/22-23)

- ki **hem** naẓc virir **hem** ağrısını teskīn ider (422a/18)
- **hem** eşildir **hem** oñuldur (471a/6)

4.8.3.2. “gāh... gāh” edatıyla yapılanlar

- **gāh** gelüp **gāh** gitmekdir (266b/17)
- **gāh** gelüp **gāh** gitmelidir (314b/22-23)
- **gāh** gicişmesi olur **gāh** olmaz (450b/21)

4.9. Unvan Grubu

İncelenen metinde “hekim ve tabib” kelimeleriyle oluşturulmuş unvan grubu örnekleri bulunmaktadır. Bunun yanında “hān” kelimesiyle kurulan bir adet unvan grubu örneği tespit edilmiştir.

- Senārṭūs **ṭabīb** (259b/7)
- Cālīnūs **ḥekīm** (315a/23)
- Rofes **ṭabīb** (417a/14)
- Sultān Meḥmed **Hān** (495a/14)
- İbni’s-sultān İbrāhīm **Hān** (495a/15)

4.10. Birleşik İsim Grubu

- Şeyḫ İbn-i Sīnā (284a/25)
- İmām İboḫraṭ (326a/14)
- Ferāseli Anṭon (387b/15)
- Senārṭūs-ı Cermānī (476a/20)

4.11. Sayı Grubu

Metinde hastalıkların tedavisinde kullanılacak ilaç, merhem, macun, şerbet vb. şeylerin tariflerinin yer almasından dolayı bu gruba ait pek çok örnek vardır.

- yüz elli (258b/2)
- on altı (316b/20)
- sekiz biñ yedi yüz (346b/21)
- altmış beş (405b/20)
- iki yüz elli (421a/11)

- sekiz yüz toksan yidi (428a/11)

4.12. Birleşik Fiil Grubu

Metinde tespit edilen birleşik fiiller kuruluş bakımından çeşitlilik göstermektedir. Buna göre metinde geçen birleşik fiillerin sınıflandırması şu şekildedir:

4.12.1. Bir isim unsuru ile bir yardımcı fiilden meydana gelenler

Metinde tespit edilen birleşik fiillerde “ol-, et-/it-, eyle-, bul-, kıl-, kılın-” yardımcı fiilleri kullanılmıştır. Bu yardımcı fiiller içerisinde “et-” yardımcı fiilinin metinde “it-” biçiminde de kullanıldığını görmekteyiz.

4.12.1.1. Unsurları tek kelime olanlar

- isti' māl eyle- (253b/11)
- ifākat bul- (255b/17)
- kay' et- (267a/2)
- qarār kıl- (279a/16)
- şalıvir-(335b/14)
- hāşıl ol- (341a/23)
- tarīk bul- (345b/19)
- kifāyet it- (356b/17)
- tebḥīr et- (363b/18)
- müşterek kılın- (412b/3)
- te'sīr it-(416a/16)
- cā'iz ol- (420b/24)
- zıkr eyle- (448b/10)

4.12.1.2. İsim unsuru kelime grubu olanlar

Metinde tespit edilen birleşik fiillerin çoğunun isim unsurunu kelime grupları meydana getirmektedir. Hemen hemen bütün kelime grupları bir yardımcı fiille birleşerek bir birleşik fiil oluşturmaktadır.

Metinde geçen birleşik fiillerde dikkat çeken bir husus isim unsurunu oluşturan sıfat-fiil gruplarının da bir isim unsuru ile bir yardımcı fiilden oluşmuş olmasıdır.

Metinde tespit edilen isim unsuru kelime grubu olan birleşik fiillere dair örneklerden bazıları şu şekildedir:

- serī[‘] ve batī ve ‘aẓīm ve şağīr ve ẓavī ve ẓa‘īf ol-(259a/11-12)
- muḳayyi’ ve müshil vir-(275a/10)
- ‘ārız olmuş ol-(318b/5)
- müshil ve müleyyin vir-(335b/22)
- meşhūr ve müsta‘mel ol-(391a/9)
- ẓa‘dīl ve terṭīb eyle-(400a/8-9)
- ta‘dīl ve taḥfīf et-(438a/12-13)
- taḥlīl ve ifnā id-(438a/15)
- ihtimām ve tedbīre muḥtāc ol-(441a/22-23)
- ḳay’ ve ishāl et-(492b/1)

4.12.1.3. İsim unsuru birleşik fiil olanlar

Metinde tespit edilen birleşik fiiller arasında birleşik fiillerin isim unsurunun zarf-fiil eki “-a” ile bitmiş birleşik fiil olduğu görülmektedir. Fakat bu tür birleşik fiillerin örneğine metinde bir yerde rastlanmıştır.

- teşbīh oluna gel-(273a/6)

5. CÜMLE TÜRLERİ

Bu bölümde cümle türleri, yüklem türüne, yüklem yerine, anlamlarına göre cümleler, incelenmiştir.

5.1. Yüklem Türüne Göre Cümleler

5.1.1. Fiil Cümlesi

Yüklemi çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümlelerdir. Kip ve şahıs bildiren bütün fiiller yargı taşır. Bu yargı, emir kipinin 2. şahsı dışında daima ekle yapılır. Her türlü kılış ve oluş, fiil cümleleri ile karşılanır (Karahana, 2008: 96).

Metindeki cümlelerin büyük bir çoğunluğu fiil cümlesidir. Bu fiil cümlelerinin yüklem türleri de genellikle birleşik fiillerdir. Bununla birlikte basit fiillerin yüklem olduğu cümle sayısı da fazladır. Metinde tespit edilen fiil cümlelerinden bazıları şu şekildedir:

- bu zımād daḥī şışlerde olan ağırları **teskīn ider** (251a/7)

- ve eger deşilmege muhtâc olursa incir tabhında bir miqdâr hamırı ezüp ‘alile içüreler (251a/17-18)
- âhirul-emir ol ‘illetden **vefât eyledi** (270b/13)
- ve teferruḡ-ı ittişâlden olana oñuldıcı devâlar **isti‘ māl ideler** (303a/16)
- ve keylûsuñ raḡîḡ olanı kebede müncezib olup andan dem-i şâfi ve şafrâ ucınıñ kalanından daḡı balḡam **ḡāşıl olur** (305a/3-4)
- ve ateşden indirecek vaḡit sekiz dirhem sinâmeki ḡoyup ba‘de ateşden indirüp **süzeler** (324b/7)
- ve tezyîdi vaḡtinde üzerine gül yaḡı ve papadya yaḡı **süreler** (332a/22-23)
- ve mizâcî ta‘dîl içün hindibâ şerbeti ve nilüfer şerbeti **vireler** (369b/10-11)
- ve daḡı bu ḡummâ-i nâ‘ibe mi‘dede balḡam çok olmasından **olur** (408a/16-17)
- ben aña sefûf ile ‘ilâc itdim **ḡalâş oldu** (447a/16-17)
- ve devâ daḡı veca‘i teskîn idüp ‘uḡuvı **ḡavî ḡılar** (467a/18)
- ve eger verem ‘arız olur ḡavfı olursa laṡîf ḡıdâlar **yyeler** (473b/5)

5.1.2. İsim Cümlesi

Yüklemi bir isim veya isim soylu bir kelime ya da kelime grubu olan cümlelere isim cümlesi denmektedir. İsim ve isim grupları, “i-” ek-fiili ile şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman kiplerinde çekime girerek yüklem görevi yaparlar (Karahan, 2008: 96).

Metinde tespit edilen isim cümlelerinden bazıları şu şekildedir:

- ve bu mürekkeb devâ daḡı **nâfi‘ dir** (251a/3-4)
- bildiler ki ol âdeme ‘arız olan ḡâletlere sebeb bu **ḡurd imiş** (256a/1)
- ve müşhilâtdan râvend ve ḡârîḡûn ve şabr ve ayâric-i fayḡarâ ḡabb-ı ilâhî ve türbid ma‘cûnı daḡı **mücerrebdır** (280a/22-23)
- miqdâr-ı şerbeti **on altı dirhemdir** (307a/21)
- ve bu maraḡa ‘ilâc **kâfidir** (329a/10)
- yaḡlayalar ve diyâlitâ merhemi sürmek cümleden **a‘lâdır** (331a/20-21)
- emrâz-ı â‘zâyi’t-tenâsül ya‘ni **zeker ve ḡaya ve raḡm maraḡları beyânındadır** (337a/9-10)
- ve bu çilek ma‘cûnı **İspanya ḡekîmi olan Merḡâdos ḡekîmin terkîblerindendir** (359b/10-11)

- ve bu zamānede isti‘ māl olunan ğıdālar ħuṣūṣan ħummā-i ḥād olduĝda **bunlardır** (393a/12-13)
- ve gül merhemi ve şandal merhemi daĝı **bu ħabıldendir** (415a/3)
- lākin köpek memesi didikleri keṣīrū’l-vuḫū‘ ve ma‘ rūf bir şişdir ki **evrām-ı muĝābin cinsindendir** (434b/18-19)
- ve bir kimse ta‘ām yedikden şoñra boĝazına yubūset ve boĝulmaĝ gibi şey’ ‘ārız olsa ve diş etlerinde ‘ululanmaĝ olsa ma‘ lūm olur ki yedigi ta‘ām **mesmūm imiş** (486b/9-12)

5.2. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

Yüklem genellikle cümlenin sonunda yer alır. Bu, Türkçe söz diziminin karakteristik özelliĝidir. Ancak, diĝer cümle ögeleri gibi yüklem de söz dizimi içindeki yeri çeşitli sebeplerle deĝişebilmektedir. Cümlelerin kurallı (düz) veya devrik oluşlarında ölçü, diĝer ögelerin deĝil yüklem yeri (Karahana, 2008: 100).

Metinde tespit edilen cümlelerin neredeyse tamamı kurallı (düz) yapıdadır.

5.2.1. Kurallı (Düz) Cümle

Yüklemi meydana getiren kelime ya da kelime grubunun sonda bulunduĝu cümleler kurallı cümlelerdir. Metinde tespit edilen kurallı cümleler de yüklemi oluşturan kelime ya da kelime grubunun türüne göre iki başlık altında ele alınabilir:

5.2.1.1. Kurallı fiil cümlesi

Metinde geçen kurallı fiil cümlelerinden bazıları şu şekildedir.

- ve gāhice iki mādde müctemi‘ olup mi‘ dede riyah tevellüd ider ve eger balĝam gālib olursa mā’iyet **keṣīr olur** (266b/6-8)
- ve bu ḥāletde iken saçları ve tırnaĝları ziyāde uzayup gitdikçe sesi daĝı **çıkmaz oldu** (272b/12-13)
- bu devāyı isti‘ māl bu fā’ideleri **ider** (284b/8-9)
- ve sünbül yaĝı ve pelīn yaĝı ve acı bādem yaĝı **süreler** (315a/2-3)
- ve tenĝiyeden şoñra ħābız devalar **vireler** (379a/2-3)
- ba‘ de bu ‘uşāreden ‘alīle her gün üç güne dek veyā daĝı ziyāde üçer fīncān **içüreler** (406a/10-11)

- şıfatı budur ısırgan bir kabza örümcek ağı dört dirhem tuz bir kaşık bunları sirkeyle saħk idüp iki bilekleriniñ nabz yerlerine nevbetden iki sâ‘at muḳaddem **bağlayalar** (407b/7-10)

5.2.1.2. Kurallı isim cümlesi

Metinde geçen kurallı isim cümlelerinden bazıları şu şekildedir.

- ve mürekkebiyâtdan bārid incü ma‘cünı ve cevāriş-ı şandalin isti‘ māl etmek **nāfi‘ dir** (256b/5-6)
- ve gāhice dimāğdan veyā mi‘ deden olur ammā böyle olması **nadirdir** (318a/21-22)
- ve bu ma‘cün-ı kebābe daħı bu ‘illetde **müsta‘meldir** (321b/5-6)
- ve bunuñ ḥaml ile ve istiskā ile farkı **zāhirdir** (347b/24-25)
- zīrā ğayr-i ḥālīşada nażca ihtiyāç ḥālīşadan **artıktır** (405a/15)
- ve bu marāz ‘ām olup ḥalkda çok olmak ve hevāda vebā ‘alāmetleri zāhir olmak **bu marāzın ‘alāmetlerindendir** (423b/12-13)

5.3. Anlamlarına Göre Cümleler

Her cümle, yapısında bulunan kelime ve eklerin yönlendirdiği soru, bildirme, emir, istek, ünlem vb. anlam özelliklerinden birine sahiptir. Bir cümle hangi anlam özelliğine sahip olursa olsun, mutlaka ya olumlu ya da olumsuz bir anlam taşır. O hâlde cümlelerin temel anlam özelliği olumluluk veya olumsuzluktur. Olumlu ve olumsuz cümleler, ayrıca soru, bildirme, emir, istek, ünlem vb. anlamlar taşıyabilir (Karahan, 2008: 103).

5.3.1. Olumlu cümle

Bir düşüncenin, bir hareketin, bir oluşun, bir işin gerçekleştiğini veya gerçekleşeceğini bildiren cümleye olumlu cümle denir. Olumlu cümlelerde yüklem, yapma, olma, yapılma anlamı taşır (Özkan ve Sevinçli, 2008: 140). Metinde tespit edilen olumlu cümleleri yüklemelerini oluşturan kelime ya da kelime gruplarının türüne göre iki bölümde ele alabiliriz.

5.3.1.1. Olumlu fiil cümlesi

Metinde tespit edilen olumlu fiil cümleleri ile ilgili örnekler şu şekildedir:

- ve sekiz gün bir sıcak yerde tura ba‘ de bādem elli dirhem gül şuyı ve lisān-ı şevr şuyı her birinden ikişer yüz dirhem bādemi dögüb bu şularla **ezeler** (264a/8-10)
- el-‘ ilāc her birinden sebep ne olmuş ise sebebini **izāle ideler** (272a/11)
- meşelā kebed gibi ve ıalāk gibi yāhūd bārid hıltıñ inşibābından ve şovuk şeyler yemekden ve şovuk havā doğunmağdan ve ıarlı vaıitte sefer etmekden dağı **olur** (325a/17-19)
- ba‘ de veca‘ teskīn idüp uyğı getürecek şeyler **vireler** (349a/5)
- ammā bedende bākī ıalanı ter ile taħlīl etmek içün Cālīnūs tiryāk ve hıltīt ve mürri-ı şāfi **isti‘ māl itdirmişdir** (411b/2-4)
- ve bu devā dağı ıatı şışleri yumşadır ħatmī köki ve zanbağ köki bunları şı ile **ıaynadalar** (438b/6-7)

5.3.1.2. Olumlu isim cümlesi

Metinde tespit edilen olumlu isim cümlesi ile ilgili örnekler şı şekildedir:

- ıalbe eziyet veren şeylerin mecmū‘ı ħafağāna **bā‘ işdir** (258b/8-9)
- meşelā tiryāk-ı kebīr meşer-i diğūs ve istirāhat-ı nağüle ta‘ bīr olunan ma‘ cūn ve felūniyā-ı rūmī gibi ve lodānū bunlarıñ cümlesinden **nāfi‘ dir** (284a/2-3)
- emrāzu’l- ıazīb **zekere ‘ arız olan marazlar babındadır** (340a/2)
- bunuñ dağı sebebi muıaddem zıkr olunan **gibidir** (375a/5-6)
- eger ħummā ġayr-ı ħālīşa olursa maddenīñ naızcına muntaızır olmağ **vācibdir** (404a/17-18)

5.3.2. Olumsuz Cümle

Olumsuz yargı bildiren cümlelere olumsuz cümle denir. Bu tür cümlelerin yüklemleri bulunmama ve var olmama ile yapmama ve olmama bildirir (Karaağaç, 2009:207).

Metindeki olumsuz cümleler yüklemine oluştıran kelimelerin türüne göre iki başıık altında ele alınabilir:

5.3.2.1. Olumsuz fiil cümlesi

Yüklemi çekimli bir fiil olan olumsuz cümlelere, olumsuz fiil cümleleri denir. Bu tür cümleler yüklemi meydana getiren fiile olumsuzluk eki “-ma-/me-” ekinin getirilmesi ile meydana gelir.

“-ma/-me-” eki ile kurulanlar

- ve bunları terkīb itmek zāhir olduğundan **tafşıl olunmadı** (266a/25)
- biz aña veca‘ mesken ‘ ilāclar ve müşhil hıkneler ve müleyyin şerbetler virdik kaç‘ an **fā’ide itmedi** (285b/12-13)
- hattā bir hātunda bu maraž vāki‘ olup ‘ ilāc eylediler **fā’ide eylemedi** (319b/2-3)
- el-‘ ilāc bu maražın ‘ ilācı gāyet gücdür oñulmağa **gelmez** (353a/17)
- eṭibbā-i Yūnāndan bir kimesne **zıkr eylemedi** (448b/9-10)

5.3.2.2. Olumsuz isim cümlesi

Yüklemi isim ya da isim soylu kelime veya kelime grubu olan olumsuz cümlelere olumsuz isim cümlesi denir. İncelenen eserde “degil” ve “yok” kelimelerinin yüklem olduğu cümleler olumsuz isim cümlelerini oluşturmaktadır.

“degil” kelimesi ile yapılanlar

- ve bu ‘ illet eger pīrlerde olursa ḥalāş **mümkün degildir** (251a/24-25)
- ammā bundan kavī olan mukayyi’ in bu maḥalde zıkrı **münāsib degildir** (266b/22-23)
- ol ise ḥaṭardan **ḥālī degildir** (303a/3-4)
- ya‘ ni sū’u’l-kınye muḳaddime-i istiskā didikleri **mutlak degildir** (322b/3-4)
- bunu evvelā tanzīr etmek **yerinde degildir** (408a/2)
- lākin ḥāmīle ḥātunlara ve bāsura mübtelā olanlara isti‘ māli **münāsib degildir** (417b/5-6)

“yok” kelimesi ile yapılanlar

- ve bu bağırsağın i‘ vicācı ya‘ ni egriligi **yoğdur** (278a/2)
- ve eger terledici devālara muḥtāc olunursa pādzeḥr gibi nāfi‘ şey’ **yoğdur** (294b/16-17)
- bu kışşanın aşlı **yoğdur** (446b/8)
- bu maraž eṭibbā-i müteḳaddimīn kitāblarında **yoğdur** (450a/22-23)
- ve’l-ḥāşıl bu üç ‘ illetiñ beynlerinde fark **yoğdur** (423b/14-15)
- bu maraž için maḥşūş ‘ alāmet **yoğdur** (450b/11)
- bu maražda çıkan çıbanların mu‘ ayyen şekli **yoğdur** (450b/20)

- bu maraḓ daḥı yeni ḏuhūr iden maraḓlardandır eṭibbā-i islāmiyyūn kitāblarında **yokdur** (454a/24-45)
- ‘uzuvı kesmeden ġayrı çāre **yokdur** (469a/1-2)
- zīrā vücūdda igneci ve igne ma‘ deni **yokdur** (446b/12)

5.3.3. Soru Cümlesi

Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümle, soru cümlesidir. Soru sıfatları, soru zamirleri, soru zarfları, soru edatları ve soru eki “mı/mi” bir cümleye soru anlamı kazandıran unsurlardır (Karahana, 2008:107). Soru cümleleri anlam bakımından olumlu ya da olumsuz olabilirler.

5.3.3.1. Soru eki “mı/mi” ile kurulan soru cümleleri

Metinde “mı/mi” soru eki ile kurulmuş hem isim cümlelerine hem de fiil cümlelerine rastlanmaktadır.

- veyā esfele def’ itmege ‘āciz olduğundan **mıdır** veyāḥūd māddeniñ meyli esfele olup ve incizābı yukāru olması ḥilāfiñ istinā‘ ı ḏarūrī olduğundan **mıdır** (283a/2-4)
- ve ġālib olan ḥılṭ ṣāfrā **mıdır** veyā balġam-ı mālih **mıdır** her ne ise anı ishāl ideler (317b/7-8)
- ve eger yarada birkaç delik olup nāşur bir **mıdır** yāḥūd birkaç **mıdır** bilmek murād olduğda yaraya zerrāka şu şalalar (464a/3-4)

6. CÜMLELERİN BAĞLANMA ŞEKİLLERİ

Cümleler tek başlarına bir kavramı, olayı ya da olguyu karşılamak için yeterlidir. Ancak bazı durumlarda anlatılmak istenen durum, kavram, olay veya olguyu geniş açılardan aktarılmasında tek cümle yetersiz kalabilir. Bu durumlarda birden fazla cümle çeşitli arasında bağlantı sağlanarak anlatılmak istenen durum net bir şekilde karşılanabilir. Bu birlikler, çok boyutlu bir anlatım için yan yana gelen cümlelerin bağlama edatlarıyla, ortak cümle öğeleriyle, ortak kip/şahıs ekleriyle ya da çeşitli anlam ilişkileriyle birbirlerine bağlanmalarından oluşurlar (Karahana, 2008:85). Bu yapıda bağlama edatları bağımsız unsurlara sahip bir temel cümleyi yapısal bağımsızlığı ile anlamsal olarak başka bir cümleye bağlama amacıyla kullanıldıkları zaman -ister basit ister birleşik olsun- bağlı cümleler ortaya çıkar (Delice, 2003: 148).

İncelediğimiz metinde geçen cümlelerin birbirine bağlanması bağlama edatları ile sağlanmaktadır. Bağlama edatları içerisinde de en çok “ki”, “ve” bağlama edatlarının cümlelerin bağlanmasında kullanıldığı görülmektedir.

6.1. “ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

“ki” bağlama edatı metinde cümleler arasında bağlantı kuran edatların en çok kullanılanıdır. “ki” edatı ile bağlanan dil birliklerinden biri ana cümle/cümleler, diğeri de ana cümle/cümleleri zaman, tarz, nesne vb. bakımlardan tamamlayan yardımcı cümle/cümlelerdir (Karahana, 2008:86). Yabancı asıllı olan ve Türkçe için normal olmayan bu birleşik cümle Farsçadan geçmiş bulunan ki edatıyla ve onun Türkçesi olarak eskiden kullanılan kim edatıyla yapılan birleşik cümledir, ki ya iki fiili, iki cümleyi veya bir isimle bir fiili, bir isim unsuru ile onun izahı olan bir cümleyi birbirine bağlar. Her iki hâlde de ki’den sonra gelen cümle yardımcı cümledir. Kendisinden önce gelen unsur asıl unsur olup ki’den sonraki yardımcı cümle onun izahını teşkil eder (Ergin, 1992: 405).

- ve bu maraz bir ğarib marazdır **ki** kudemā-ı Yūnāniyyūn müteahhirin-i islāmiyyūn kitāblarında taḥrīr olunmamışdır (256a/11/12)
- el-ğāşy ya‘ ni bayılmaḡ bu bir ḥāletdir **ki** ḡalbiñ za‘ fından ve rūḡ-ı ḡayvāniniñ dāḡile ḡareketi veyā dāḡilde müte‘affin olması sebebiyle bi’l-küllīye ḡalbe ictimā‘ından ötüri ḡalb teneffüs idemediğinden ḡis ve ḡareketiñ mu‘aṡṡal olmasıdır (260b/23-25)
- el-‘aḡru ve imtinā‘u’l-ḡabel bu bir marazdır **ki** ḡātunlarda ‘ārız olur (362b/12)
- keskin iḡtiḡānlar etmeyeler **ki** maddeyi ‘urūḡdan cezb eylemeye ve ḡāḡice ‘alīle ḡül balı ve ḡudret ḡelvāsı ve ḡırīmūṡarṡarū vireler (399b/19-20)
- pes ol keyfiyeti men‘ etmede Frenk eṡṡbāsıniñ müte’ahḡirleri nice devālar bulmuşlardır **ki** bu bābda tecrūbe idüp ḡālen isti‘ māl iderler (402a/21-22)
- ba‘de yarayı oñuldıcı devālar vireler **ki** geçen bāblarda zıkr olunmuşdur (251a/20-21)
- ve ḡarnīlyūs ṡabīb bir ṡerbet terkīb etmişdir **ki** iki fā’idesi vardır biri budur (327b/10-11)
- ve daḡı ba‘zı ṡabīblerden naḡl olundu **ki** ḡaçan bel şovuḡları eskiyüp menī fāsīd olsa baḡılla ḡabuḡı külünüñ şuyını her ḡün otuz ikişer dirhem içeler (344a/8-9)
- ve eṡṡbādan ba‘zılar tecrūbe etmişlerdir **ki** pilic etini yaḡı etmek ḡāyet nāfi‘dir (353b/14/15)

- lākin papadyanın ruṭūbeti az olmağla döğerken üstüne meyān köki ile ṭabḥ olunmuş arpa şuyı serpeler **ki** bir hoşça ‘uşāresi çıkar (406a/8-10)
- ve kimyā eṭibbāsı tecrübe etmişlerdir **ki** taş‘ id olunmuş nūṣādırdan üç ḥabbe isti‘ māl etmek ġāyet nāfi‘ dir (411b/14-15)
- ‘alāmeti sebebleriñ teḳaddüm etmesidir **ki** geçen bāblardan ma‘ lūm olur (335b/18-19)
- anlara baş ağrısı ‘ārız olur **ki** ağrısı gözleriniñ dibine dek mūmted olur (348b/15)
- ‘ilācı sebebini bilüp aña göre ‘ilāc ideler **ki** her biri bāblarında geçmiştir (354b/12)
- cümleden biri bu ma‘ cūndur **ki** ḥummā-i ġıbblarda ve ḥummā-i rub‘ da tecrübe etmişizdir (403a/4-5)
- ma‘ ahazā müşāhede olunmuştur **ki** ba‘ zı maḥallelerde ve ba‘ zı evlerde zuhūr ider (416a/3)
- bu bir marazdır **ki** insānıñ bedeninde ekşeriyā çıkar (441a/4)
- ‘alāmeti balğam ‘alāmetidir **ki** levni beyāz olur (345a/4)
- iki kısımdır bir kısmı lāzımedir **ki** muḳaddem beyān olundu (403a/11)
- ammā maḥmūma muḳayyi‘ virmeyi cumhūr-ı eṭibbā ittifāk itdiler **ki** nevbet günü ve nevbetiñ ġayrıda cā’izdir (406b/13-14)
- üçüncisi ḥummā-i dıḳḳa maḥşūş olan ḥarāretidir **ki** ta‘ām yedikden şoñra ḥarāreti ziyāde olmağdır (414a/1-2)
- eṭibbā didiler **ki** bu ḥummāda dört güne dek ḳan alınur (425a/18)
- ve ḳurdları çıkarmağda mücerreb olan mürekkebāt bunlardır **ki** zıkr olunur (280b/1-2)
- bu ishālīñ ‘alāmeti oldur **ki** ishālīyle çıkan şey’ tarḥāna āşına müşābih boza gibi çıkar (288b/2-3)
- ammā ġidā-i ġalīz oldur **ki** bedeli ya teḥallel ola (392a/21)
- ammā ḥad-i muṭlağ oldur **ki** anıñ buḥrānı on dördünci günü vāḳi‘ olmağdır (392b/7)
- ammā hevānıñ tedbiri budur **ki** güzel ḳoḥulu şeylerle hevāyı ta‘ dīl etmekdir (417a/11-12)
- ve yaranıñ eyüsü oldur **ki** ruṭūbet ve yubūsetde ve ḥarāret ve burūdette mu‘ tedil ola (458b/14-15)

6.2. “ve” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümleler

“ve” edatı, iki veya daha fazla cümleyi/cümle topluluğunu sıralama, sebep, sonuç vb. anlam ilişkileri ile birbirine bağlar. Ve ile bağlı cümlelerde, bağlantıyı gösteren başka ortak unsurlar da bulunabilir (Karahan, 2008:87).

Metinde hem isim cümleleri hem de fiil cümleleri birbirine bağlanmıştır. Bu edatla birbirine bağlanan fiil cümlelerinin yüklemeleri basit fiil olduğu gibi birleşik fiil de olabilmektedir.

- ve bu ‘illet eger pīrlerde olursa ḥalāṣ mümkün değildir **ve** eger yigitlerde olursa ‘ilācı gücdür (251a/24-25)
- ba‘zısı bu ‘illetden ḥalāṣ oldu **ve** ba‘zılarıñ ‘illeti ḥummā-i rub‘a intikāl eyledi(273a/24-25)
- ve müşhil gül ma‘cūnı daḥı münāsibdir **ve** bārid olanda gül balı ve ḡārīkūn (24) ve ma‘cūn-ı temri ve ma‘cūn-ı hindī vireler (312b/23-24)
- giderek ol kimse istiskā-ı zıkkī ile müstesķi eyledi **ve** aña dürlü dürlü ‘ilāc eylediler (329b/15-16)
- ve daḥı eṭibbādan ba‘zıları bu ‘illetde her şabāḥ otuz ikişer dirhem muḳaṭṭar na‘nā‘ şuyı içmegi ḡāyet medḥ etmişdir **ve** bu ḥuķne rahimde olan şarı şuları çıkarır (348a/7-9)
- ve bir vaķitte daḥı faşd eyledik vefāt eylediler **ve** bir vaķit faşd eylemedik (419b/19-20)
- ammā mu‘tedil müberrid ḳomaķda be‘is yokdur **ve** vācib olan mu‘tedil ve ḥafif ḡidālarla mizācı ta‘dīl ideler (425b/14-15)
- ve Frenk eṭibbāsınınñ akraba dinlerinde böyle meşhūrdur **ve** bu minvāl üzere şāşafrāz daḥı ṭabḥ olunur (452a/6-7)

6.3. Diğer Bazı Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

Cümleler ve söz grupları arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran farklı yapılarda pek çok bağlama edatı vardır. Metinde de bir cümleyi bir başka cümle ya da cümleler topluluğuna bağlamak için çeşitli bağlama edatları kullanılmıştır. Bunlarla ilgili örnekler şu şekildedir:

- ve ziyāde uyḡusuzluķdur **veyā** ḡam ve ḳasāvetdendir (257b/15)
- ve mersīn toḡumı ‘uṣāresini **gerek** içmek ve **gerek** zerrāķa ta‘bīr olunan aletle zekere idḡāl etmek nāfi‘dir (332b/13-14)

- ve bu zikrolunan benefşe ve nilüfer ve haṭmī gibi devāları kaynadup şuyuna bir sünger batırıp kimād ideler **yāḥūd** içine girüb oturalar (336a/2-3)
- bundan bir yıl kadar müdāvemēt olunsā bundan eyü ‘ilāc olmaz **ya’ nī** günde birer mişkāl isti’ māl etmek gāyet nāfi’ dir (361b/10-12)
- evvelkisi muṭlaḳ hareketdir **gerek** beden olsun çok gezmek gibi ve **gerek** nefsānī olsun ḡaḏab gibi ve maḥzūn olmaḳ gibi ve bunların ḡayrı gibi ekşeriyā ḥummā-i yevmiyeye sebep bunlardır (388a/22-24)
- biz daḥı nice rub’ a mübtelā olmuş kimesnelerde cereb-i yābis ve beraş-ı esved zuhūr eyledigini görmüşüzdür ve böyle olması degildir **illā** ihtirāḳdandır (409b/2-3)
- māddeniñ noḳşānına sebep dimāḡiñ yubūsetidir veyā ḡidāniñ azlığıdır **veyāḥūd** çok cimā’ etmektedir (482a/13-14)

6.4. Cümle Başı Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

Bağlama grupları içinde yer alan cümle başı edatları cümleleri mana bakımından birbirine bağlayan edatlardır. Başında bulundukları cümleyi bazıları ondan sonra gelen cümle veya cümlelere, bazıları da kendisinden önce gelen cümle veya cümlelere bağlarlar (Ergin, 1992: 354).

Metinde “çünkü, ammā, eger, egerçi, mādemki , vaḳta ki, meger” cümle başı edatları cümleleri bağlama görevi ile kullanılmaktadır.

6.4.1. “çünkü” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

İncelenen metinde bir adet örnek bulunmaktadır. Aşağıdaki örnekte “çünkü” edatı bağlama işlevinden ziyade, baş tarafı verilmemiş bir alıntı ifadenin ilk kelimesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

- ve ba’ zılar didiler ki **çünkü** te’şir iden semmīyyetli keyfiyetdir (415b/17)

6.4.2. “ammā” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

Bu cümle başı edatının cümleleri “sebeup, zaman, şart vs.” ilgisiyle birbirine bağladığı görülmektedir.

- **ammā** sebeup-i fā’ il didigimiz ḡarāretiñ za’ if olmasıdır (267b/18)
- **ammā** ḡāricinde olan bir yerde veyā iki yerde açılır (299b/8-9)
- **ammā** ḡanı tūtucı devālar muḳaddem zikr olunanlardan ḡavī olanı demü’l-aḡaveyn ve şabr ve cūlnārdır(301a/9-10)

- **ammā** kulağda olan yarayı kurutmak için gül balı ve balı şuyı veyā torak otını şarāb ile ezüp koyalar (377a/10-11)
- **ammā** hevānıñ tedbiri budur ki güzel қоғulu şeylerle hevāyı ta‘dıl etmektedir (418a/11-12)
- **ammā** üzerine vaz‘ olunacak devālardan seķirūs bābında zikreyledigimiz muħallilāt ve munzicātıdan koyalar (447b/4-5)
- ve ağrıyı teskīn itmek meşrūbātıyla ve hūķne ile ve üstüne ba‘zı devālar қомаğla olur **ammā** meşrūbāt didigimiz ‘alīle yigirmi beş dirhem yāhūd kırk dirhem tatlu bādem yağını şeker ile içüreler (283b/10-13)
- ve verem-i me‘āda ekşeriyā ṭabī‘atı muḥtebes olur **ammā** verem-i küllī de ise ekşeriyā bevli muḥtebes olur (328b/3-4)

6.4.3. “eger” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

- el‘ ilāc **eger** öksürük sıcakdan ise şovudıcı ve yumşadıcı şeyler vireler (253a/15-16)
- **eger** şoğulcanı olan kimesneniñ ḥarāreti ve ḥummāsı olursa bārid devālar vireler (280a/7-8)
- **eger** mecrālar açık bulunursa ol ruṭūbet müteḥallil olup bedenden ter ile veyā bevl ile ve bunlarıñ ğayrı şey’le çıkar (322b/11-12)
- **eger** ḥarāreti olursa ıtrıfıl-i fārisi vireler (359a/4)
- **eger** ḥummā ğayr-ı ḥālīşa olursa maddenin nażcına muntazır olmak vācibdir (404a/17-18)
- **eger** verem demevī ise ibtidāda mersin yaprağı ile pişmiş ayva koyalar (462a/7-8)

6.4.4. “egerçi” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

“egerçi” cümle başı edatı başına geldiği cümleyi bir sonraki cümleye “her ne kadar” anlamıyla bağlamaktadır. Bu bağlanma sırasında ikinci cümle genellikle “lâkin” bağlacı ile başlamaktadır.

- **egerçi** biḥasebi’l-iķtizā kavī ḥarārete muḥtāc olunursa bāri ba‘zı murattıḥ şeyler ile vireler (263a/25-263b/1)
- ve bu mā’iyetli maddenin **egerci** ṭabī‘atı şovuk dağı olursa **lâkin** muḥtebes olduğundan ‘ufūnet kesbider (319a/22-23)

- **egerci** meşāneniñ harāreti māddeyi ‘akd idüp taş etmekle külliniñ harāreti mertebesinde değil ise bile **lākin** meşāneniñ yubūseti harāretine münzam olduğda şek yokdur ki yubūset şey’ ‘akd etmekle harārete mu‘in olur (331b/6-9)
- ve Senārṭūs ṭabīb dir ki şarābında olan dem **egerci** laṭif olmağla ta‘affüne taḥammül idemeyüb leṭāfetinden nāṣi serī‘ān muḥterik olursa daḥı **lākin** ba‘id degildir ki ta‘affün ḳalbe yakın olan ṭamarlarda olduğda ol ‘ufūnetinden mücāveret sebebiyle deme bir miḳdār şey sirāyet idüp iḥtirākı mücib olmaya (395b/10-14)

6.4.5. “mādemki” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

Bu cümle başı edatı başına getirildiği cümleyi bir sonraki cümleye “değil mi ki, -diği için, -diğine göre” anlamlarını ifade ederek sebep göstermek için bağlar.

- nitekim ḥummālarda olduğu gibi zīrā **mādemki** ḳalb-i ḳazmiye ḥummā ‘arız olmaz ve bu marāziñ sebebi yā bādidir veyā bedenidir ammā sebab-i bādisi ifrāt üzere hareketdir (256a/14-16)
- zīrā **mādemki** māsārīḳāda olan seddeleri açmada bu maṭbūḥ nāfi‘ dir (288b/8-9)
- **mādemki** ḳuvvet-i ḳavī ve mādde keşir ola ṭabī‘at anı def‘a ṭālib olup anıñla ḥıffet müşāhede olunur ammā ḳaçan ifrātından za‘f ṭārī olup ishāl-i marāziye intikālinden ḳurtulsa ve ‘alil ishālden ḥıffet ve rāḥat bulmasa ol vāḳit ishāli ḥabs etmek vācib olur (289a/12-16)
- **mādemki** balık elinde ola ḥummā daḥı erilmez ḳaçan balığı elinden atsa ḥummā daḥı ol anda müfāraḳat ider ya‘nī ḥavāşş-ı eşyā inkār olunmayup nice ‘acib ve ğarīb şeyler vardır ki bi‘l-ḥāşşa te‘şirleri zāhir ve nef‘leri bahirdir (402b/11-13)

6.4.6. “vaktā ki” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

Arapça “vaktā” ile Farsça “ki”nin birleşmesinden meydana gelmiş bulunan bu edat başına getirildiği cümleyi “ne zaman ki, -dığı zaman” ifadesiyle bir sonraki cümleye bağlar (Akalın, 1995: 156-163).

- **vaktā ki** ol ḥātun vefāt itdikde teşriḥ idüp ḳarnını yardılar içerisini nefāṭāt ile ṭolu buldular ve ol ḳabarcıḳları şaydılar sekiz yüzden ziyāde buldular (319b/3-5)
- **vaktā ki** ḥümmeyāt-ı zātiyyeniñ zikrinden fāriğ olduğ ise ḥümmeyāt-ı ‘arziyyeniñ zikrine şuru‘ olundu ma‘lūm ola ki ḥümmeyāt-ı ‘arziyye üç kısımdır (415a/17-19)
- **vaktā ki** bunlarda ta‘affünün sebebi ve redā‘eti vebā içün olduysa biz daḥı ibtidā āniñla bedē’ idelim (415a/21-22)

6.4.7. “tā ki” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

“tā ki” cümle başı edatı “bu sebeple, bu sayede, -sı için, -ceye kadar, ne zaman ki, zira, ancak, için, -dığı zaman, fakat” fonksiyonlarında kullanılır (Hacıeminoğlu, 2015: 196-197).

- **tā ki** devāların ḥiddeti nāķış ola ba‘ de on altı dirhem mürdesengi otuz iki dirhem gül yağıyla mu‘ tedil ateşde merhem kıvāmına gelince āheste āheste kaynadalar (334b/9-10)
- bu marazlardan her biriniñ ‘ alāmetlerini ve ‘ ilāclarını zıkr eyleyelim **tā ki** ṭabībe āsān olup muķtezā-yı ḥāle göre tedbīr eyleye (373b/9-11)
- **tā ki** beden kuvvetde bulunup buḥrān vaktinde marazla muķāvemete ķādir ola anıñ içün eṭibbā ğidā-i ğalīzde olan ḥaṭā ğidā-i laṭīfde olan ḥaṭādan ķalīldir didiler (393a/7-9)
- ve ‘ alīli bir sıcak yerde oturdalar **tā ki** devānıñ eṣeri zāhir ola (453a/11-12)
- ba‘ de pādzeḥrler vireler **tā ki** zehriñ eṣeri bāķi ķalmaya (488a/20-21)

6.4.8. “meger” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

- ve ķavī olanıñ ‘ alāmeti mi‘ dede ṭā‘ ām müteġayyir olmayup ve mi‘ deden nüzūl etmemekdir **meger ki** kuvvet-i dāfi‘ ayı taḥrīk ider bir sebep buluna (274b/12-13)
- faķīr dir **meger** bunları ba‘ zı ṭabī‘ atı şovuķ olanlar ile taķṭīr etseler daḥı münāsibdir (393a/18-19)
- pes mümkün olduĝı mertebe isti‘ mālinden şaķınalar **meger ki** ‘ illet müzmin olduķda żarūret ķatında isti‘ māl oluna (443b/14-15)

6.4.9. “zīrā” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

- bunuñ ‘ ilācı ğāyet gücdür **zīrā** mühlīk marazlardandır (329b/9)
- el-‘ ilāc hemān olduĝı gibi bunuñ ‘ ilācına mübāşeret lāzımdır **zīrā** yüzine ve gözine yayıldıķdan soñra iş büyür (374b/1-2)

6.4.10. “lākin” cümle başı edatıyla bağlanan cümleler

- dayābīṭas bu lafzla meşhurdur **lākin** şaḥīḥi vāv ile diyā ve bīṭasdır (330b/5-6)
- bu maraz çok vāķi‘ olup **lākin** eṭibbā teşḥīş idemeyüp ve ‘ ilācını daḥı (11) bilmediklerinde ‘ alīliñ helākına sebep olurlar (256a/1011)

7. GRAMATİKAL DİZİN

A, Ā

a “Ol” zamirinin Eski Türkçedeki hâli.

a.+ ña göre 354b/12, 372a/16, 404a/10, 406b/7, 460a/24, 479b/10

a.+ ña 277a/10, 277b/25, 282b/9, 285b/12, 288a/9, 288a/20, 293a/10, 293b/2,

303a/23, 303b/5, 329b/15, 346b/16, 362a/7, 375b/1, 382a/21, 387b/14, 388a/18, 388a/20, 388a/21, 388b/15, 388b/16, 389b/12, 389b/18, 392b/9, 394a/18, 394a/20, 395b/3, 395b/5, 395b/7, 400b/6, 419b/22, 433b/6, 435b/25, 446a/24, 447a/16, 449a/19, 457a/13, 458a/19, 461b/1, 461b/2, 463a/11, 463b/20, 469a/20, 486a/22

a.+ nda 251b/10, 255b/11, 267b/20, 283a/18, 294a/24, 310b/15, 324a/16, 324a/22, 331b/10, 394b/15, 402b/9, 402b/12, 415b/14, 415b/15, 416b/9, 436a/8

a.+ ndan 261b/7, 266b/13, 266b/14, 270b/9, 273b/4, 278a/8, 278a/9, 278a/13, 287b/2, 289b/25, 295b/8, 299b/5, 302b/17, 303a/22, 304b/23, 305a/3, 307b/14, 310b/15, 327b/12, 333b/23, 341a/23, 345b/12, 352b/16, 353a/15, 362a/15, 365a/1, 371b/1, 384a/16, 388a/18, 391a/12, 399b/16, 401a/14, 403b/12, 409a/10, 415a/11, 415b/16, 415b/23, 417a/7, 420b/16,

428a/15, 439a/16, 440a/18, 441a/8, 444a/2, 450a/21, 450b/9, 450b/23, 451b/16, 452a/15, 455b/10, 456b/22, 457a/8, 457a/10, 457a/19, 457a/20, 457a/24, 459a/7, 461b/2, 464a/2, 465b/16, 465b/19, 469a/3, 470b/18, 470b/20, 471a/5, 488a/25, 489a/10, 489b/9, 495a/23

a.+ nı 287b/25, 289a/13, 298b/14, 300b/10, 304b/19, 309a/3, 317b/8, 319a/4, 343a/14, 375a/25, 389b/19, 437b/21, 444a/2, 446a/14, 455a/10, 457a/5, 457b/5, 495a/19

a.+ niñ 272a/9, 278a/10, 285a/22, 286b/18, 305a/11, 311a/4, 330b/8, 335b/14, 364a/9, 377a/1, 392b/7, 393a/9, 401b/18, 407b/20, 417a/10, 433b/7, 438b/25, 446b/14, 463a/11, 478a/18, 486a/19, 489a/14, 489a/16, 494a/3, 494b/10, 494b/16, 495a/16, 495b/17

a.+ niñçün 283a/19, 395b/8, 450a/24, 450b/7, 476a/13

a.+ niñla 263a/7, 272a/8, 289a/13, 301b/18, 310b/19, 323a/12, 366a/3, 371b/17, 391b/22, 406a/6, 415a/22, 482a/4, 484b/18, 484b/19, 485a/16, 491a/6

a.+ ñla 389b/20

a.+ nlar 266a/20

a.+ nlara 318b/4, 348b/15, 348b/25 368a/24, 453b/9, 476b/19

a.+ nlarda 362a/12, 382b/18

a.+ nlardan 373b/15, 403b/2,
403b/5, 404b/19, 411b/1, 415b/19

a.+ nları 270b/17, 447b/23,
457b/16, 469b/25, 470a/3, 470a/7,
487a/13

a.+ nların 362a/11, 366b/12,
391a/16, 455a/20, 469b/23, 487b/3

a.+ nlarla 273b/16

a.+ nuñla 301b/18, 371b/17

āb Far. Su.

ā. 357a/5, 360a/11, 447a/4,
455a/22, 481a/19

ā.+ lar 416a/8

‘aba Ar. Kaba yün kumaş.

‘a. 485a/22

Ābātasar ö.i. Bir hekim adı.

Ā. 334b/4

ābātīka ? Bir çeşit bitki.

ā. 405a/20, 414b/15

ābdest Far. Müslümanların, belli
ibadetleri yapabilmek için bir
düzen içerisinde bazı organları
yıkayıp bazılarını mesh etme
yoluyla yaptıkları arınma.

a. 299a/7

Ābızimyā şerhi ?-Ar. Calinus’un
eserlerinden birinin açıklaması.

Ā.+ niñ 348b/13

ābzen Far. Tedavi için hazırlanmış küçük
havuz.

ā. 302a/8, 352a/1, 358b/10,
381b/16, 414b/21

ā.+ e 283a/11

ā.+ den 414b/22

‘acāyib Ar. Çok tuhaf şey, anlaşılmaz.

‘a. 328a/11, 364a/19, 439b/12,
486a/2

‘a.+ dir 323a/14, 471b/19, 472a/24

‘acāyibāt Ar. Acayip şeyler.

‘a.+ dan 297b/1

‘a.+ dandır 385a/15, 386b/15

acı Acı, tatlı olmayan.

a. 252b/21, 267a/1, 273b/18,
281a/3, 288b/13, 289a/9, 297b/14,
308a/18, 312b/18, 315a/2, 316a/6,
329a/16, 330b/1, 333b/21, 336a/8,
355b/16, 356b/3, 364b/20, 365a/10,
373a/22, 374b/4, 374b/12, 375b/4,
375b/6, 375b/12, 380b/3, 380b/6,
380b/11, 381a/11, 381a/22, 386b/17,
432b/23, 436b/10, 437b/8, 441b/12,
441b/22, 449a/2, 465a/6, 467a/7, 468b/15,
473b/3, 482b/10, 485a/17, 486b/24,
494a/11

a.+ lardan 270a/6, 271b/16,
351b/5, 352b/10, 358b/22, 373a/2, 441a/3,
484a/8

a.+ sı 494a/18

acı bādem Gülgillerden, dikenli veya
dikensiz, meyvelerinin kabukları kalın,
çekirdekleri küçük olan bir tür badem
ağacı.

a. 280a/13, 289a/4, 312a/7,
312a/14, 313b/12, 314a/11, 325b/1,
326b/7, 327a/10, 355b/16, 443a/1,
444a/19, 445b/22, 480b/2, 481a/3,
481b/11, 485a/18

acı bādem yağı Acı bademden el edilen
yağ. a. 281a/8, 283b/22, 307b/11,
309a/17, 310a/13, 314b/6, 314b/8, 317a/7,
335b/8, 338a/20, 356a/25, 377b/25,
444b/8, 468a/25, 480b/21, 481b/5,
483b/25

acı bakla unı Acı bakladan elde edilen un.
a. 280a/14

acığ- Acıkmak.
a.- ır 496a/14

acı- Ağrımak, acımak.
a.+ mağ 440b/20

acılık Acı olma durumu.
a. + ıyla 304a/13

acıt - Ağrımak, acımak
a.- dıgından 335b/13
a.- maz 462b/16

‘acīb Ar. Tuhaf, ilginç.
‘a. 270b/17, 272b/7, 402b/13,
472b/11, 473b/2
‘a.+ dir 439b/16

‘āciz Ar. Gücü yetmeyen, güçsüz, zayıf.
‘ā. 282b/11, 283a/2, 309a/3,
449a/12, 484a/17

aç Yemek yeme ihtiyacı ve isteği
duyan.
a. 253a/12, 276b/8, 276b/11,
312b/3

aç - Bir şeyi kapalı durumdan açık
duruma getirmek; Yarmak.
a.- alar 303b/12, 306b/12, 323b/10,
352a/10, 363a/16, 416b/21, 422a/24,
433b/3, 447a/9, 465a/23

a.- ar 272a/15, 306b/19, 306b/25,
307a/24, 313b/20, 314a/3, 314a/12,
325b/22, 357a/14, 390b/24, 391b/11,
394a/13, 425b/5, 455b/25

a.- dılar 272b/16

a.- mada 288b/8, 303b/25, 314a/4,
314a/11, 352a/12

a.- mağ 309b/15, 313b/5, 352b/21,
490a/11

a.- mağda 391a/11

a.- makdûr 284b/8, 288b/8,
291b/12, 324a/25, 390a/18, 426b/8

a.- up 260a/23, 292b/3, 299b/25,
335a/21, 351b/9, 352b/18, 356b/8,
370a/16, 397b/3, 438a/12, 446b/5,
461a/14, 494a/15

açıcı Açma işlemini yapan, yerine
getiren.

a. 274b/23, 290b/18, 292a/14,
300a/1, 304a/22, 313b/9, 323b/12,
359a/23, 425a/1, 434b/9, 447a/8, 447b/23,
465a/24

a. + dır 324a/2

açık Kapalı, örtülü, kilitli bağlı toplu
veta katlı durumdan çıkarmak.

a. 322b/11, 470b/20, 475a/6

açıl - Kapalı, örtülü, kilitli bağlı toplu
veta katlı durumdan çıkarmak.

a.- an 325b/24

a.- dıkdâ 334a/9

a.- dıkdan 329a/13, 352b/24

a.- duğundandır 357a/8

a.- ır 297b/21

a.- mak 325b/21

a.- masından 254b/10, 358b/13

a.- masınıñ 357a/11

a.- maya 394a/15

a.- maz 261b/22

a.- mazsa 464b/1

a.- mış 329b/18

a.- sa 334b/16

a.- up 255b/8, 261b/25, 272b/23,
439a/16

a.- ur 299b/8, 299b/9

a.- ursa 302a/11

açlık(ğ) Aç olma, açlık durumu.

a. 273a/5, 273a/6, 280a/3

a.+ da 286a/21, 486b/25

a.+ ı 273a/18

a.+ ından 272b/15, 273a/19

ad Ad, isim.

a.+ ına 310b/12

‘ağalât Ar. Kaslar.

‘a. 381b/3

‘a.+ ıñ 382a/3

adam Erkek kişi.

a. 270b/21, 272b/15

a.+ a 271a/11, 272b/14, 272b/17

a.+ dan 271a/4, 419b/23, 449a/14

a.+ ı 494a/14

a.+ ıñ 275a/23, 342b/11, 487a/1

a.+ larda 426a/11, 440b/7,
464a/13, 479a/2, 482a/15

a.+ lardır 261a/5

a.+ ları 447a/4

‘add Ar. Sayılmak, görülmek, kabul
edilmek.

‘a. 392b/12, 452b/22, 455a/17,
488b/24

‘aded Ar. Sayı, tane.

‘a. 251a/9, 251a/15, 251a/16,
252a/24, 252b/1, 253b/5, 253b/19,
253b/20, 254a/12, 258a/11, 260a/16,
260b/12, 279b/3, 284a/15, 286b/2,
286b/6, 290b/22, 294b/3, 294b/11,
295a/6, 297a/1, 300b/1, 300b/3, 300b/8,
301b/8, 308b/18, 309a/22, 310a/20,
313b/24, 314a/19, 315b/9, 317a/4,
318a/10, 327b/16, 328a/8, 328a/9,
331a/13, 331a/15, 333a/4, 333a/11,
338a/23, 339b/4, 342a/8, 349b/13,
349b/14, 350a/15, 352a/7, 358a/11,
370a/1, 372b/20, 375b/21, 376a/13,
376a/17, 376b/17, 376b/19, 378b/4,
379b/14, 385a/13, 385a/25, 385b/9,
385b/11, 386a/1, 386a/22, 396a/22,
397b/19, 404a/24, 410a/8, 411b/13,
417a/6, 417a/9, 422a/9, 422a/16, 422b/16,
422b/21, 422b/25, 425b/1, 427a/12,
427a/15, 427a/21, 427b/6, 428b/14,
434a/3, 435b/12, 436a/14, 436b/13,
438b/8, 442b/3, 443a/13, 443a/15, 443b/8,
443b/11, 445a/9, 445b/5, 445b/13,
445b/22, 450a/6, 459b/6, 459b/7, 466a/4,
466b/3, 466b/22, 467a/12, 467b/3,
467b/5, 468a/18, 471a/10, 471a/14,
471a/15, 471a/17, 475b/19, 477a/3,
477a/17, 478b/17, 481a/15

ādem Ar. Kişi, kimse, şahıs.

ā. 251a/24, 255b/24, 417a/9

ā.+ e 255b/20, 256a/1

ā.+ i 489a/7

ā.+ lere 332b/19

‘ādet Ar. Usul, görenek, alışılmış
davranış.

‘ā. 323a/2, 454a/17

‘ā.+ e 405a/9

‘ā.+ i 413b/3, 413b/5

‘ā.+ inden 404a/6

‘ādetā Ar. Sanki, hemen hemen.

‘ā. 472b/15

adlā‘ Ar. Kaburgalar, eğe kemikleri.

a. iñ 261b/16

Āferṭūra ?

ā. 484b/18

āfet Ar. Bela, hastalık, felaket.

ā. 255b/24, 325b/11, 335a/1,
362b/16, 409b/17, 429a/25, 451a/5,
482a/12, 485b/12

ā.+ iñ 335a/10

‘afine

‘a. 394a/17

afneteyn ? Bir çeşit bitki.

a. 305b/7

‘afniyye

‘a. 388b/9

‘afş Ar. Mazı denilen tane.

‘a. 252b/21

aft Bela, hastalık, felaket.

a.+ iñ 259a/18

aftimūn Yun. Bağboğan, serende, fesleğen
saçı (Cuscuta epythimum).

a. 305b/19, 306a/3, 306a/15

āftin Anadolu’da yirmi kadar türü
olduğu bilinen ve veronika olarak da
adlandırılan bir bitki; pelin otu, yavşan
otu;

ā. 305b/11

afyon Ar. Kef oyu, adam agusu.

a. 272a/7, 284a/14, 299a/16,
301b/10, 352a/4, 366a/2, 385a/17,
385a/22, 421a/10, 429a/11, 429a/21,
486b/18

a.+ suz 333b/3

ağac Ağaç.

a. 258a/23, 271a/5, 322b/2,
324b/17, 342a/2, 374a/14, 395a/19,
400b/3, 405a/25, 430b/19, 446a/11,
468a/11, 469b/17, 471a/23, 471b/16,
472b/13, 479a/14, 496a/22

a.+ dan 478b/22

a.+ ınıñ 305b/9, 424a/25, 484b/25

a.+ larda 446a/18, 446a/19

a.+ larıñ 484a/23

ağac kavunu Turunçgillerden, Akdeniz
ülkelerinde yetişen, taç yaprakları
mavimsi pembe, küçük bir ağaç.

a. 257a/17, 257a/9, 257b/5,
257b/7, 257b/9, 258a/23-24, 258a/25,
258b/3, 259b/12, 259b/15, 259b/24,
259b/8, 260a/17, 260b/11, 260b/6,
261a/15, 261a/18, 263b/13, 263b/6,
264b/19, 267b/9, 275a/19, 275b/20,
277a/14, 280a/14, 280a/25, 291a/1,
296b/14, 296b/6, 304a/4, 307a/18,
307a/25, 311a/17, 311b/23, 318a/1,
322a/6, 322b/2, 324b/17-18, 342a/2-3,
342b/17, 344b/7, 345a/22, 359a/25,
365a/15, 365a/20, 365b/23, 374a/14-15,
380b/1, 389a/19, 389a/25, 397a/22,
400a/20, 405a/15, 410a/25, 410b/10,
411a/7, 417b/10, 418a/13, 418a/22,
418b/2, 419a/9, 424b/5, 428b/10,
428b/11, 428b/8, 431a/19, 458a/3,
473b/23, 473b/9, 481b/23, 487a/7,
488a/18, 492a/17, 497a/12, 497a/23

a.+ nıñ 259b/4

ağac kavunu çekirdeği Ağaç kavunu
ağacının çekirdeği.

a. 257a/10, 258a/24, 260a/4, 271a/9, 280a/14, 280b/13, 327a/10, 387b/5, 391a/22, 397a/18, 419a/5, 419a/18, 419a/22, 424a/23, 424b/5, 425b/3, 427b/1, 449b/21, 487b/21, 488a/15, 488a/19, 493a/6

ağac kavunu ekşisi Ağaç kabuğundan elde edilen ekşi.

a. 256b/4, 256b/12, 258b/3, 260b/9, 264b/19, 265a/3, 280a/25, 311a/17, 325a/8, 327a/12, 380a/14, 380b/1, 389a/19, 389b/2, 389b/5, 391b/14, 395a/13, 395a/19, 396b/24, 397a/17, 400b/3-4, 424a/23, 424b/24, 427a/6, 428b/8, 428b/11, 431a/17, 431b/20, 435a/25, 449a/23, 456b/6, 468a/10, 473b/9

ağac kavunu kabuğu Ağaç kavunu ağacının kabuğu.

a. 252b/8, 256b/8, 257b/2, 287a/23, 298a/22, 309b/2, 363b/4, 366b/3, 430b/17, 430b/19, 468a/11, 481b/19

ağac kavunu şuyı Ağaç kavunu bitkisinin suyu.

a. 487b/23

ağac kavunu şarabı Ağaç kavunu bitkisinden elde edilen şerbet.

a. 259b/12, 397a/22

ağar - Ağarmak, beyazlaşmak.

a.- dığı 482a/16

a.- ır 484b/3

a.- mağa 484a/23

a.- maķ 484a/16

a.- up 436a/24, 484a/13

ağır Ağır, hafif olmayan.

a. 292a/20, 308a/16, 318b/7, 350a/6, 390a/9, 409b/11, 426a/16, 450b/15, 455b/7

ağırlık(ğ) Ağır olma durumu.

a. 291b/9, 303b/9, 304b/3, 305b/3, 306b/5, 309a/7, 313a/21, 313b/1, 315a/8, 316b/8, 323b/6, 324a/24, 325a/22, 328a/19, 329b/23, 348b/7, 348b/11, 363a/11, 394b/23, 450b/13, 490a/21, 491a/11, 496b/18

a.+ ı (İyelik) 291b/24, 293a/7, 294a/1, 294b/20, 299a/16

a.+ ıyla 285b/7

ağız Ağız.

a. 430a/10, 488b/1

a.+ a 254b/6

a.+ da 262a/22, 305a/22, 377a/19, 427b/19, 430a/16, 430a/23, 453a/14, 453b/14, 454a/13, 486b/14, 489b/15, 489b/16, 490a/13, 490a/21, 491a/16, 492b/25

a.+ dan 254b/4, 261b/9, 280a/1,
282b/13, 282b/19, 282b/22, 453a/13

a.+ ları 254b/10, 401a/20, 470b/15

a.+ larına 346a/7

a.+ larında 299a/23, 373b/3,
377a/17, 390b/25

a.+ larından 401a/21

a.+ larını 469b/18

ağla - Ağlamak, gözyaşı dökmek.

a.- mağdan 380b/13

a.- maya 496b/25

ağlūfuna ?

a. 403a/22, 409a/23

ağrı - Ağrımak, sancımak.

a.- ları 251a/7, 258a/21, 347b/24,
450b/15, 466a/25, 489a/21

a.- larına 453b/23, 454a/14

a.- larından 382a/25

a.- larını 385a/15

a.- r 368a/8, 368a/9, 426a/14,
461b/11

a.- yan 365b/12, 382a/25

ağrı Vücutun herhangi bir yerinde
duyulan şiddetli acı.

a. 255a/20, 260a/8, 261b/4,
268b/11, 268b/12, 268b/14, 271a/17,
276b/17, 279a/16, 279a/17, 279a/20,
279b/4, 281b/10, 281b/11, 281b/13,
283b/2, 283b/4, 283b/7, 283b/15,

283b/23, 284a/1, 284b/6, 285b/18,
287b/6, 288a/16, 299a/25, 299b/16,
301b/3, 304a/11, 304a/25, 304b/3, 304b/4,
306b/5, 308a/10, 321b/23, 325a/6,
325b/12, 326a/15, 326a/18, 326a/22,
327a/24, 328a/2, 328a/19, 328b/2,
329b/23, 331a/6, 331b/14, 332a/6,
332a/12, 332b/17, 342a/16, 347a/1,
347a/12, 348a/21, 348b/3, 348b/11,
348b/16, 349a/6, 350b/5, 350b/6,
351b/11, 352a/3, 352a/18, 353a/13,
354b/9, 354b/17, 354b/18, 364a/16,
367b/5, 367b/8, 376a/21, 382a/19, 383b/6,
383b/7, 383b/8, 383b/10, 383b/12,
384b/4, 385a/14, 385a/16, 385b/20,
393b/19, 404a/15, 422a/5, 426a/18,
430a/7, 430b/10, 450b/14, 455b/8,
465b/19, 466a/11, 466a/21, 467a/1,
488b/3, 490a/13, 493b/3, 493b/18,
494a/10, 494b/11, 495b/18, 496b/19

a.+ da 268b/17

a.+ lar 272b/18, 382a/18

a.+ lardan 434b/25

a.+ nın 384b/19, 385b/22, 423b/11,
486a/18

a.+ sı 261a/12, 262b/5, 262b/6,
263a/2, 268b/8, 269a/23, 269b/6, 270b/22,
276a/3, 276b/6, 277b/5, 277b/9, 281b/13,
283a/7, 285a/25, 285b/16, 295a/10,
299a/8, 302a/14, 308a/16, 308a/20,
308b/15, 315a/13, 316b/9, 325a/22,
327a/22, 328b/2, 335a/10, 336b/4,
337b/13, 338a/1, 347a/3, 347a/12, 348b/7,

348b/15, 351a/13, 352a/1, 352b/8,
 352b/15, 353a/13, 353b/11, 353b/23,
 354b/8, 355a/4, 357b/3, 363a/12, 364b/2,
 365b/3, 365b/12, 365b/14, 365b/20,
 366a/5, 370a/15, 370b/7, 374a/8, 376a/14,
 377a/6, 381b/11, 382a/24, 382b/5,
 413a/22, 420a/17, 420a/18, 420a/19,
 420a/20, 421b/8, 423b/9, 423b/24,
 426a/15, 426b/4, 428b/2, 428b/20,
 428b/21, 431a/23, 431a/24, 431b/15,
 433b/15, 435a/1, 435a/21, 437b/17,
 438a/6, 441b/20, 450b/14,
 458b/19, 461a/10, 464a/1, 464a/2, 464a/9,
 465a/3, 469a/23, 479b/4, 489a/20,
 490a/14, 490a/20, 490a/21, 490b/5,
 491a/10, 495a/10, 495a/11, 495a/24
 a.+ sına 254a/6, 284a/21, 377a/16
 a.+ sını 281b/15, 284a/24, 301b/6,
 331b/18, 337b/23, 350b/8, 385a/1,
 422a/18, 475b/18, 495b/15
 a.+ sınıñ 328a/21, 383a/20
 a.+ sız 448a/22
 a.+ yı 255a/20, 261a/13, 283b/9,
 283b/10, 284a/11, 293b/3, 326b/4,
 327a/22, 328b/19, 331b/20, 333b/5,
 349a/24, 349b/2, 351b/20, 352b/9,
 354b/13, 385a/2, 466a/12
 a.+ yla 298b/9, 335b/12, 346a/11,
 371a/22, 438b/24, 439a/13, 448a/22

ağrimūniyā ? Bir çeşit bitki.

a. 311b/21, 353a/6, 461b/18,
 461b/21, 463a/25, 463b/4, 464a/17,
 474a/1, 474a/10

ağripā merhemi ? Bir çeşit merhem.

a. 285a/17, 285b/2, 306a/23,
 309a/18, 320b/16

ağru - bk. ağrı-

a.- yup 344b/3

ağu ağacı Zakkum

a. 493a/18

ağ(ı)z bk. ağız

a.+ a 267a/17, 274a/20, 453a/14

a.+ ı (İyelik eki) 261b/11, 262a/18,
 263a/18, 264b/14, 265a/18, 265b/26,
 267a/1, 268a/4, 278a/8, 297b/21, 302b/21,
 304a/13, 308a/18, 312b/5, 312b/18,
 317b/4, 334a/9, 348b/10, 352b/24, 357a/8,
 360b/14, 362b/22, 363a/8, 366b/16,
 380a/7, 449a/7, 460b/8, 463b/19, 463b/24,
 464a/1, 464b/1, 488b/8, 491a/12, 492a/12,
 496b/24

a.+ ı 326a/9, 488b/8

a.+ ında 268b/11, 270b/11,
 271a/19, 334a/13, 351b/6, 451b/4,
 463b/19

a.+ ından 253a/10, 285b/10,
 496a/18, 496b/22

ağziye-i reddiye Karşı çıkılan şeyleri yiyip içme.

a.+ den 426a/2

ahāli Ar. Halk, umum.

a. 487b/9

a.+ si 458a/15, 487b/5

a.+ sinde 487b/2

a.+ siniñ 455a/19

a.+ siyle 450b/2

āḥar Ar. Son, sondaki, en sonra.

ā. 255b/4, 256a/21, 261a/8, 278b/17, 281a/10, 290b/7, 313a/13, 318a/23, 362b/16, 362b/19, 366a/13, 372a/14, 384a/14, 388b/14, 388b/16, 402a/20, 413a/2, 415b/11, 415b/12, 415b/18, 423a/11, 423a/12, 437b/6, 437b/9, 438b/17, 439b/26, 441a/14, 443a/13, 445a/1, 446a/10, 461b/5, 461b/7, 465a/10, 466b/18, 466b/21, 467a/12, 469a/20, 471b/3, 471b/5, 472b/17, 474b/20, 475a/8, 475b/3, 475b/5, 475b/7, 477a/18, 477b/11, 477b/13, 478a/9, 478a/11, 481b/10, 482b/3, 483a/8, 483a/11, 483b/22, 483b/24, 484a/2, 484b/24, 485a/24, 486a/24

ā.+ e 408a/6

ā.+ i 446b/9

ā.+ idir 278a/6

ā.+ iñ 412a/8

ā.+ inde 270a/9, 270b/7, 288a/9, 289b/11, 393a/22, 393b/7, 398a/1,

401a/24, 407b/16, 412a/2, 414a/18, 451a/2, 455b/16

ā.+ ine 278a/7

ā.+ leri 458b/13

ā.+ lerinde 441a/11, 479a/22

āḥarü'd-devā Devadan sonra.

ā. 421a/15

āḥarü'l-emr En sonunda, son çare olarak.

ā. 255b/23, 270b/13, 272b/13, 329b/16, 346b/19

aḥbā Ar. Saray adamları.

a.+ sı 277b/9

aḥcār Ar. Taşlar.

a.+ dan 295b/23, 487b/25

aḥcār-ı müferriḥ Ferahlatıcı taşlar.

a.+e 365a/16, 365a/21

āheste āheste Yavaş yavaş.

ā. 334b/10

āḥir Ar. Son, sondaki, en sonra.

ā.+ e 273a/13

aḥlāt Ar. Besinlerin insan vücudunda dönüştükleri dört unsur veya usareden her biri kan, balgam, safra ve sevda.

a. 262a/3, 287b/24, 290a/3, 293b/11, 373a/3, 383b/3, 384b/9, 390a/5, 390a/23, 393b/14, 403b/17, 406b/2, 426a/4, 440b/11, 451a/24, 455b/24, 462a/3, 462a/7, 479a/7

a.+ a 345a/5, 345a/6, 345a/9, 388a/20, 413a/19, 426a/7, 428b/1, 438a/13, 444a/11, 444b/18, 449b/1

a.+ da 382b/15, 382b/17, 382b/20

a.+ dan 278a/20, 290a/4, 292a/10, 298a/3, 304a/14, 305b/18, 338a/17, 340a/25, 370b/22, 384b/7, 390a/10, 401a/7, 416b/15, 417a/12, 446a/15, 462a/4, 464a/14

a.+ dır 354b/9

a.+ ı 273b/7, 294a/16, 294a/23, 299b/9, 301b/16, 304b/17, 315a/6, 335b/25, 345a/9, 351a/15, 354a/24, 359a/23, 362a/8, 390a/23, 390b/4, 390b/7, 406b/3, 403b/4, 406b/8, 406b/19, 428a/23, 428b/1, 435a/24, 439a/1, 439a/11, 451a/17, 454a/5, 473b/19, 485a/9, 485a/11, 496a/6, 496a/11, 496a/13, 496b/4

a.+ iñ 256a/17, 277a/2, 287b/25, 293b/3, 294b/22, 302a/13, 304b/1, 309a/2, 313a/6, 332b/10, 332b/22, 332b/23, 335b/19, 335b/22, 342b/15, 356b/8, 359a/18, 383a/7, 388a/25, 390a/3, 390b/9,

390b/12, 405b/9, 406b/1, 409a/21, 409b/18, 425a/8, 481b/16

a.+ la 276b/23, 390b/12

aḥlāt-ı erba‘a İnsan vücudundaki dört öge: kan, balgam, safra, sevda.

a. 262a/2

a.+ nıñ 305a/5

aḥlāt-ı fāsīd Bozuk, bozucu hıtlar, unsurlar.

a.+ den 364b/25

a.+ e 360a/16, 431b/17

a.+ eden 290b/11

a. 368b/14

a.+ den 302b/20, 352a/22

a.+ yi 343b/12, 451a/25, 465b/20

aḥlāt-ı ḡalīz Yoğun, yapışkan hıtlar.

a.+ e 444b/15

a.+ eniñ 329a/20

a.+ eye 319b/13, 346a/12

a.+ eyi 315b/19

aḥlāt-ı hevā Nefse bağlı unsur.

a. 388b/1

aḥlāt-ı lezc Yapışkan unsur.

a. +eden 446b/20

aḥlāt-ı mezāk Tat alma ile ilgili unsur.

a.+ den 366b/12

aḥlāt-ı reddiye Red edilen unsur.

a. 423b/14, 482b/12

a.+ den 480b/10, 482b/23

a.+ dir 461b/3

a.+ yi 468a/7

aḥlāt-ı rediye bk. aḥlāt-ı reddiye

a. 357a/24

a.+ den 446a/20

aḥlāt-ı sevdāviyye Sevdaya bağlı unsur.

a. 485b/19

a.+ den 485b/19

a.+ dir 465b/17

aḥlāt-ı sālīs Üçüncü ahlat.

293b/7

aḥlāt-i ceyyide İyi, güzel hıtlar.

a. 399a/22

aḥlāt-i ḡalīza Yoğun, yapışkan hıtlar.

a.+ ya 398b/25

aḥlāt-i muḥterika Yanmış, yanık hıtlar.

a.+ dan 353a/18

aḥlāt-i müteremmid Yanıp, kül olmuş hıtlar.

a. 409b/8

aḥşam Akşam, akşam vakti.

a.+ da 282a/12, 287a/22, 414b/20,

417a/2, 473a/25

a.+ dan 449b/15

aḥvāl Ar. Hâller.

a. 482a/5

a.+ i 480a/7

aḥyānen Ar. Ara sıra, vakit vakit, bazen.

a. 496b/21

aḥz Ar. Alma, alış.

a. 337b/8, 362b/25, 365a/2,
401a/8, 402b/10, 412a/7, 412a/10,
412a/20, 412b/1,

414a/5, 414a/6

a.+ ından 409a/6

a.+ i (İyelik) 412a/10

aḥzāb Ar. Bölükler, taifeler, fıkralar.

a. + ına 269a/2

aḥ Beyaz.

a. 253b/8, 258a/3, 258a/6,
260b/19, 263b/23, 264a/14, 267a/12,
277a/20, 308a/20, 317b/15, 318b/6,
320a/21, 340b/12, 381b/25, 397b/14,
397b/18, 408a/20, 413a/25, 414b/9,
419a/8, 419a/21, 420b/24, 424b/12,
429b/18, 435b/15, 451a/16, 452b/19,
454b/23, 463b/7, 464a/18, 471a/9,
474a/22, 497b/4

a.+ ı (İyelik) 429a/2

a.+ ıyla 358a/17, 369a/6, 432b/4

ak - Akmak.

a.- a 470b/21

a.- acağ 268b/23

a.- an 300b/24, 343a/16, 343b/10, 460b/2, 460b/8, 474b/6, 474b/8, 474b/10

a.- ar 299b/1, 302a/15, 302b/17, 303a/23, 335b/11, 345a/4, 350b/6, 352a/18, 352b/16, 352b/17, 353a/15, 353a/16, 371b/1, 373b/5, 439a/17, 451a/7, 455b/11, 457a/19, 457a/20, 457b/9, 460b/2, 460b/6, 464a/3, 469b/25, 474b/9, 474b/11, 496a/19, 496b/22

a.- arsa 300b/22, 346a/11, 422b/3, 469a/7

a.- dığı 474b/8

a.- madıgının 334b/25

a.- madugundan 347a/10

a.- madugundandır 368b/12

a.- mağ 333b/24, 354b/26, 357a/6, 372b/12, 377a/6

a.- mağdır 265a/18, 352b/15, 375b/20

a.- mağla 347b/18

a.- mamağ 354b/23

a.- maması 368a/7

a.- ması 357b/2, 358b/13, 368b/14

a.- masıdır 357a/16, 461a/10

a.-masından 311b/14, 318a/25, 465a/20

a.- masını 358b/21, 477b/2

a.- masının 357a/8

a.- masıyla 335b/10

a.- maz 299b/1, 299b/25, 351b/23, 460b/9

a.- up 351b/24

aklık Beyazlık.

a.+ ından 309a/10

ak günlük Günlük ağacının beyaz türü

a. 281b/21

ak şandal Hindistan'dan getirilen kuvvetli ve güzel kokulu sert bir ağaç olup kırmızı, sarı ve ak gibi birkaç çeşidi vardır.

a. 265a/9, 269b/3, 275b/15, 298a/11, 331a/5, 343b/19, 363b/1, 366b/8, 397a/9, 414b/17, 432b/8, 454a/15

ak şoğan Beyaz soğan.

a. 341b/6

akab Ar. Bir şeyin hemen sonrası

‘a. + inde 267a/14, 274b/25, 289a/11, 293a/15, 313a/18, 318a/23, 326a/20, 326b/1, 338a/16, 341a/17, 344b/15, 370b/6, 383a/6, 391b/22, 391b/23, 413b/1, 424a/9, 426a/10, 428a/23, 437b/18

akakiya Yun. Akasya ağacı (Acacia)

a. 265b/12, 276a/22, 277a/17, 290a/24, 292b/26, 338b/16, 343b/19,

352a/14, 357b/13, 358a/15, 358a/22,
380b/21, 381a/24, 432a/11, 484b/15,
484b/23

aķciger Göğüs kafesinin büyük bir bölümünü içten kaplayan, kanı temizleyen, sağlı sollu iki parçadan oluşan solunum organı.

a.+ de 251b/4, 396a/4

a.+ den 254b/7

a.+ e 251b/7, 251b/10, 252b/19,
315a/11

a.+ iñ 251b/3, 252b/17, 253a/10,
254b/10, 254b/12, 258b/15, 257b/11,
258b/23

a.+ ini 254a/22

‘**aķd** Ar. Bağlama, düğümleme.

‘a. 331b/6, 331b/8, 331b/9

aķdem Ar. Daha önce, daha ileri, daha mühimi.

a. 425b/10

aķhuvān Ar. Sığırgözü denen iri bir papatya türü; (Anthemis nobilis).

a. 465a/6

‘**aķıbet** Ar. Bir şeyin sonu, neticesi.

‘ā. 284b/20

aķıd - bk. aķıt -

a.- a 268b/21, 334b/20, 335a/23

a.- alar 293b/16, 305b/17, 308b/1,
332b/5, 333a/1, 333b/13, 334a/25, 334b/2,
334b/19, 334b/22, 334b/25, 336a/21,
339b/1, 340b/22, 340b/24, 353a/10,
413a/14, 421a/16, 421b/23, 433b/18,
435a/23, 468b/10, 477b/17

a.- ır 300a/3, 321a/4, 322b/11,
335a/21, 356a/1, 356a/8, 394a/2, 422a/4

a.- ırlar 353a/6

a.- up 389a/16, 393b/23

aķıdı Akmasını sağlamayan.

a. 323a/7, 335b/1, 346a/17,
355b/13, 356a/21, 358b/22, 368a/10,
368b/16, 439b/1

aķıt - Akıtmak.

a.- mağa 268b/22, 332b/3

a.- mağa 299b/25

a.- maķ 315b/1, 356b/5, 368a/15,
422b/9

a.- maķdan 311b/13, 418a/1

a.- maķdır 370a/17

a.- mayalar 383b/13

a.- mayup 433b/18

‘**aķıb-i ıa‘ām** Yemekten sonra.

‘a.+ da 414a/4

‘**aķıbinde** bk. ‘aķab

‘a. 369a/15

‘**aķıķ-i aķmer** Kırmızı akik taşı.

‘a. 296b/15

‘**akl** Ar. Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us.

‘a. 362a/7, 492b/6

‘a.+ ı (İyelik) 268b/15, 273b/12, 348b/10, 360b/1, 486b/16, 489a/10, 491a/18, 492b/21

‘**akliyye** Ar. Akıl ile ilgili olan.

ā. 465a/16

akraba Ar. Aralarında soy yakınlığı olanlar.

a. 452a/6

‘**akreb** Ar. Akrep

‘a. 328a/6, 419b/22, 422a/11, 422a/13, 487a/24, 494a/17, 494a/18, 495b/17

‘a.+ i 494a/23

‘**akreb küli** Akrebin yakılmasıyla elde edilen kül, toz madde.

‘a. 332a/3

‘**akreb ma‘cūnı** Akrep ile hazırlanan macun, terkip.

‘a. 332a/3

‘**akreb yağı** Akrepten çıkarılan yağ.

‘a. 327b/6, 334b/1, 335b/1, 335b/8, 381b/19, 494a/24

‘**aks** Ar. Çarpma, çarpıp geri dönme.

‘a. 290a/19, 293b/14, 294b/14

‘a.+ i 282b/13

‘**aks-ı mādde** Maddenin zıddı.

‘a. 357b/7, 368a/18, 383b/7, 461a/13

akṣām Ar. Çeşitler, kısımlar, parçalar.

a.+ a 412b/12

a.+ ı (İyelik) 388b/6

a.+ ından 423a/18

aksır - Aksırmak, hapşürmek.

a.- dıka 253a/10

akṣırdıcı - Aksırtan, hapşurtan.

a. 269b/23

‘**aksi** Ar. Ters, zıt, karşıt, olumsuz.

‘a. 268b/24, 288a/11, 288a/15, 291b/1, 412a/22

‘a.+ dir 363a/15, 394b/14

ākṭūkūs? Bir çeşit hastalık.

ā. 413a/17

akvā Ar. Daha kuvvetli, en kuvvetli

a. 426a/2

a.+ dır 464b/6

aḳvāterya ? Bir çeşit bitki.

a. 275a/21

al - Almak, ayırmak.

a.- a 313b/8, 354a/11

a.- alar 251b/16, 254b/15, 256b/1, 271a/20, 276a/11, 279a/19, 293b/15, 298a/21, 300a/4, 302a/1, 306a/1, 308a/24, 311a/15, 311b/20, 313b/7, 317b/7, 318b/11, 318b/13, 322b/25, 323a/1, 324b/14, 327a/6, 327a/23, 328b/5, 328b/6, 330a/1, 330b/14, 332a/8, 334b/3, 336a/20, 337b/15, 342b/15, 346a/13, 348a/1, 351b/12, 351b/25, 354a/23, 355a/9, 358a/22, 361a/8, 364b/10, 368a/11, 368b/14, 370b/23, 371b/15, 383b/2, 389a/16, 393b/7, 400a/8, 406a/8, 417b/25, 434b/3, 435a/21, 441a/16, 442a/1, 446a/1, 455b/19, 463b/8, 467b/2, 468b/11, 472a/9, 473b/12, 476b/13, 479a/7

a. -dılar 398b/1

a.- dım 346b/11

a.- dırmağa 383b/15

a.- mada 373b/13, 455b/18

a.- mağa 315b/3, 368a/11, 405a/9

a.- mağı 293b/9

a.- mağı 318b/9, 396a/10, 396a/12, 398a/17

a.- mağla 338b/10, 340a/25

a.- maḳ 315b/1, 348a/2, 365b/25, 383b/2, 396a/15, 408b/10, 419b/16, 426b/11, 435a/22, 444a/13

a.- maḳda 315a/21, 378a/2, 396a/10

a.- maḳdan 281b/10, 390a/21

a.- maḳdır 315a/23, 389a/10

a.- maḳta 293b/9

a.- masını 405a/1

a.- mayalar 389a/13, 406a/14

a.- up 254a/22, 279a/23, 284b/25, 292b/13, 319b/21, 321a/16, 304b/24, 328b/15, 336a/7, 340a/5, 357a/1, 374a/3, 378b/25, 379b/7, 380b/22, 381a/11, 385a/23, 386a/10, 386b/25, 393b/3, 398b/13, 414b/18, 446a/23, 449a/14, 457b/25, 464b/18, 466a/22, 472b/14, 473a/21, 482b/3, 484b/25, 495b/25

a.- ur 251a/23, 300a/6, 422a/7, 423b/11

a‘lā Ar. Daha iyi, daha güzel.

a. 267a/11, 372a/6, 392a/2

a.+ dır 295a/13, 311b/3, 331a/21, 367b/15, 394a/6, 397a/2, 425b/16, 429b/24, 430a/18, 497b/11

a.+ sı 266b/24, 278a/12

‘alāmāt Ar. Belirtiler, izler, nişanlar.

‘a.+ ı (İyelik) 412a/25

‘a.+ ını 412b/6

‘alāmātü’l-ḥabel Gebelik belirtileri.

‘a. 364b/18

‘alāmet Ar. Belirti, iz, nişan.

‘a. 383a/22, 414a/13, 416a/24,
450b/11, 468a/5

‘a.+ dir 376b/14, 486b/15, 486b/17

‘a.+ i (İyelik) 251b/2, 251b/11,
251b/13, 253a/3, 253a/8, 253a/14, 254b/5,
254b/9, 254b/11, 254b/13, 255b/15,
256a/19, 256b/21, 259a/2, 259a/6,
259a/10, 259a/11, 259a/13, 259a/17,
259a/18, 262a/15, 262a/18, 262b/4,
263a/1, 263a/17, 264b/14, 265a/17,
265b/26, 266b/16, 267a/1, 267a/14,
267b/24, 268a/1, 268a/3, 268a/5, 268b/13,
268b/17, 271a/17, 274b/8, 274b/10,
274b/11, 276b/22, 276b/25, 277b/9,
278a/19, 278b/4, 278b/9, 279a/13, 279b/9,
279b/22, 280a/2, 280a/4, 281b/11, 283a/7,
283b/2, 284b/5, 285a/25, 285b/9,
285b/18, 286a/16, 286a/22, 287a/2,
287b/5, 288b/2, 289b/26, 290b/8,
290b/10, 290b/16, 291b/9, 292a/12,
293a/20, 297b/2, 297b/23, 297b/25,
298b/19, 302a/14, 303b/8, 304a/10,
304b/2, 305a/22, 305a/25, 305b/1, 305b/2,
306b/4, 307b/18, 308a/10, 309a/5, 311a/4,
311a/11, 311b/15, 312a/21, 312b/4,
312b/17, 312b/20, 313a/20, 314b/22,
315a/8, 315b/22, 315b/23, 315b/24,
316b/8, 317a/25, 317b/3, 317b/16,
322b/16, 323b/6, 323b/8, 324b/12,
325a/3, 325a/19, 325b/11, 325b/23,
326a/14, 326a/15, 326a/18, 326b/2,
328a/19, 329a/7, 329a/21, 329b/7,
330b/11, 331a/25, 331b/13, 332a/5,

332b/6, 334a/22, 335a/6, 335a/9, 35a/11,
335a/13, 335a/15, 335b/18, 35b/20,
337a/12, 337a/14, 337a/15, 337a/16,
37b/13, 339a/7, 339a/23, 341b/2, 342b/2,
342b/3, 342b/5, 342b/14, 343a/15,
343a/16, 343a/17, 344b/2, 344b/4,
344b/16, 345a/4, 346a/10, 346b/5,
347a/11, 347b/20, 347b/21, 348b/21,
350a/6, 350a/8, 350b/5, 351a/13, 351b/8,
352a/17, 353a/12, 353b/20, 354b/11,
355a/2, 357a/16, 358b/12, 359a/13,
362a/15, 363a/8, 363a/11, 363a/12,
364b/18, 368a/8, 369b/7, 370a/14, 370b/7,
371a/2, 371a/22, 371b/21, 372a/15,
374a/9, 375b/19, 376a/7, 379a/16,
379a/24, 379a/25, 380a/6, 380b/14,
381b/11, 381b/23, 383a/19, 388b/24,
394b/17, 395b/16, 398a/1, 400a/6,
403b/19, 409b/10, 410a/12, 412b/24,
413b/20, 423b/8, 423b/16, 423b/17,
426a/14, 426b/3, 428b/2, 431b/14,
434b/7, 434b/25, 435a/17, 436a/22,
436a/25, 436b/1, 438a/6, 439a/12, 440a/2,
440a/17, 440b/8, 440b/19, 444a/8,
448a/21, 451b/4, 455a/3, 455b/4, 455b/7,
458b/10, 460a/25, 460b/3, 460b/5,
460b/7, 461a/10, 461b/9, 465a/2, 465a/4,
465a/18, 465b/17, 468a/1, 469a/25,
475a/4, 476b/8, 478b/4, 483b/5, 486b/20,
493b/18, 494a/10, 496b/17

‘a.+ idir 321b/25, 345a/4, 365a/4,
424a/7

‘a.+ inden 348b/21

‘a.+ indendir 364b/22
‘a.+ iyle 357a/19
‘a.+ ler 335a/7, 347a/15, 395b/19,
416b/14, 424a/3, 424a/6, 426a/19,
449a/10, 449a/11, 450b/12
‘a.+ lerdir 404a/4, 449a/10
‘a.+ leri 266b/11, 272a/10,
285b/18, 292a/21, 312b/17, 331a/8,
345a/5, 396a/6, 404a/5, 404a/11, 423b/13,
458b/4, 458b/5
‘a.+ leriñ 279a/18, 308a/15,
404a/4, 424a/7
‘a.+ lerinden 289b/11, 449a/19,
457a/16
‘a.+ lerindendir 423b/13
‘a.+ lerini 373b/10
‘a.+ lerle 267a/15

‘alāmet-ı hummā Humma belirtileri.

‘a.+ nıñ 403b/20

‘alāmet-ı mevt Ölüm belirtileri.

‘a.+ dir 497a/1

ālāt Ar. Aletler, araçlar; organlar.

ā. 440a/25, 463a/19, 469a/10,
470a/6, 476b/13, 476b/14

ālāt-ı gıdā Gıda, besin aletleri.

ā.+ dan 254b/8

ā.+ yı 450a/20

ālāt-ı menī Meni organı, penis.

ā. 258b/17, 341a/15

ā.+ niñ 343b/21

ā.+ ye 343a/12, 343a/13, 343b/6

ā.+ yi 342b/6, 343a/21

ālāt-ı nefes Nefes aleti, solunum organı.

ā.+ iñ 252b/17

alçı Alçı taşının pişirilip toz durumuna getirilmesinden elde edilerek yapılarda, sanatta, mimarlıkta ve dişçilikte kullanılan madde.

a. 470b/6, 474b/24

alda - Aldatmak.

a.- yup 362a/21

aldır - Alma işini yaptırmak.

a.- alar 312b/21, 350a/9, 351a/19,
361b/9, 369b/9, 372b/14, 410a/12,
460b/10

a.- mağdan 437a/17

‘**ālem** Ar. Bütün dünya, kâinat.

‘ā. 403a/9

‘ā.+ e 446b/10

‘ā.+ iñ 472b/19

a‘lem Ar. Çok (daha, en pek) alim.

a. 388a/11

ālet Ar. Bir işi yapmak için kullanılan araç, makine, nesne.

ā. 470a/1
 ā.+ le 332b/3, 332b/4, 332b/13,
 334a/24, 352a/11
 ā.+ ler 470a/4
 ā.+ leri 470a/2

‘alevlen - Alevlenmek.
 ‘a.- mesine 396a/11

‘ale’r-rīk Aç karnına.
 ‘a. 280b/21, 359b/5, 449b/16,
 450a/9

‘ale’s-seviye Belirli, uygun seviye.
 ‘a. 338a/19

alıç Hünnapgillerden, kırlarda
 kendiliğinden yetişen, hekimlikte ve
 boyacılıkta kullanılan, sert odunlu bir
 ağaç, gövem eriği, geyik diken, akdiken
 a. 326a/9

alın - Alma işi yapılmak.
 a.- acığını 410a/16
 a.- mağdır 480b/18
 a.- ması 476b/14
 a.- masına 293b/6
 a.- mış 288b/11, 452b/3
 a.- up 263b/12, 473a/8
 a.- ur 425a/18

alışdır - Alışmak.
 a.- alar 353b/7

a.- up 259b/16

‘alıl Ar. Hasta.
 ‘a. 258b/25, 270a/5, 271a/18,
 271b/15, 272b/5, 289a/15, 297b/13,
 298b/10, 314b/3, 314b/16, 331b/16,
 331b/17, 333b/20, 335a/13, 360a/10,
 387b/12, 396b/6, 413b/4, 426b/9, 469b/2,
 472b/17, 473a/4, 473b/14, 475b/11,
 484a/8

‘a.+ e 251a/18, 251a/19, 259b/21,
 276a/15, 279b/5, 282a/19, 283b/12,
 284b/18, 286b/9, 289b/1, 293b/19,
 298a/18, 321b/14, 331a/16, 351a/8,
 351a/20, 390b/15, 397a/25, 397b/9,
 399a/21, 399b/19, 406a/10, 406b/5,
 406b/12, 410a/11, 411b/22, 414b/20,
 415a/14, 421b/10, 424a/9, 428b/17,
 430a/7, 453b/5, 464a/17, 468a/24, 469a/8,
 469b/20, 491b/1

‘a.+ i 277b/14, 281b/16, 287b/20,
 299a/8, 324b/8, 358b/10, 389a/6, 390b/23,
 407b/4, 414b/21, 415a/4, 424b/9, 453a/11

‘a.+ iñ 256a/11, 286a/16, 286a/18,
 286b/15, 292b/1, 295b/2, 295b/14,
 298b/20, 303b/9, 319b/8, 325a/9, 325a/13,
 335b/4, 359a/20, 360b/9, 360b/17,
 368a/17, 390b/2, 398a/21, 413b/2,
 414b/23, 415a/3, 420a/3, 421b/4, 421b/13,
 425b/7, 427a/7, 429a/3, 431b/18, 448b/12,
 450b/15, 451b/9, 457b/26, 472b/12,
 472b/16, 474a/23

allāh rahmet eylesün Allah rahmet etsin,
merhamet etsin.

a. 282b/6

Allāhü Te‘ālā Yüce Allah.

a. 388a/10

alma şuyı : Elmadan elde edilen su.

a. 443a/18

al(ı)n Alın

a.+ ı (İyelik) 253a/6, 399b/17

alt Alt, aşağı.

a.+ ina 262b/3, 358b/9, 368a/19,
377b/10, 377b/25, 453a/10

a.+ ında 281b/1, 283b/2, 283b/3,
304b/14, 305a/23, 309a/6, 311b/15,
348b/17, 446b/17, 449a/7, 488b/3

a.+ ındadır 261b/16

a.+ ından 348b/24, 357a/22

altı Altı sayısı.

a. 252a/17, 257b/5, 258a/25,
264b/6, 269a/12, 269a/13, 272a/18,
277a/18, 279b/3, 285a/20, 289b/5, 291a/4,
291b/24, 294a/11, 294a/19, 296b/6,
297a/3, 297a/19, 300b/1, 306a/10,
306a/19, 308a/11, 308b/18, 310a/15,
311b/1, 313b/23, 314a/7, 314b/14, 318a/8,
320b/6, 327b/16, 332a/12, 333a/13,
336a/18, 340b/19, 345a/21, 345b/2,
345b/14, 345b/25, 346a/15, 350a/15,

355b/6, 359b/19, 359b/21, 359b/22,
361a/8, 363b/20, 365a/22, 366b/3, 367a/6,
372b/4, 372b/7, 373b/25, 376b/19,
384a/25, 385a/7, 387b/17, 395a/10,
396a/21, 396b/7, 396b/9, 398b/7, 400a/25,
404b/17, 405a/20, 405a/22, 407a/10,
410a/8, 410b/6, 410b/11, 411a/7, 411a/10,
422a/9, 422b/20, 433b/13, 434a/2,
434a/13, 437b/12, 438b/8, 439b/24,
442a/14, 443a/7, 443b/19, 444b/25,
450a/12, 452a/9, 453b/6, 453b/12, 454b/4,
456a/12, 459b/8, 460a/16, 466a/4,
468a/17, 472a/13, 472b/5, 473a/11,
474b/25, 477a/7, 477a/22, 480b/5,
481a/11, 483b/21, 496b/9

a.+ dır 277b/20

altışar Altışar, her birine altı, altısı bir
arada olan.

a. 251a/16, 253b/2, 254a/7,
260b/19, 263b/17, 272a/22, 297a/18,
306a/3, 317a/4, 321a/23, 321b/2, 332a/17,
338a/13, 338b/4, 350a/21, 351a/26,
354a/7, 354b/2, 357b/21, 360a/6, 367a/20,
410b/18, 415a/1, 418a/23, 422b/4, 434a/6,
445a/13, 445b/22, 447b/15, 449b/19,
454a/23, 456a/18, 462a/14, 463b/10,
471b/18, 474a/25, 474b/2, 477a/10,
477b/12

altın Atom sayısı 79, atom ağırlığı
196,9 olan, 1064 °C'de eriyen, kolay

işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element.

a. 425a/25, 449b/26, 450a/5

altıncı Altı sayısının üleştirme sayı sıfatı.

a. 326a/17, 348b/14, 365b/18, 395a/25

a.+ sı 390a/19

altmış Altmış sayısı.

a. 346b/25, 384b/15

altmış beş Altmış beş sayısı.

a. 405b/20

altmış dört Altmış dört sayısı.

a. 419b/6, 451b/6

altun bk. altın

a. 259b/1, 295a/6, 296b/18, 309a/25, 376b/17, 376b/19, 393a/26, 405a/18, 419a/24, 427b/5, 428a/8, 453a/14, 454a/3, 491b/2, 491b/3

a. + dan 285b/8

altun otl

a. 290a/20, 291b/19, 305b/10, 305b/25, 306b/18, 306b/21, 307a/1, 307a/6, 307a/14, 307b/4, 309a/15, 309a/16, 309b/4, 309b/13, 309b/19, 309b/24, 310a/3, 310a/7, 310a/9, 310a/11, 310b/1, 314a/5, 317a/19, 321a/5, 324b/4, 326b/17, 327a/9, 391b/19, 403a/8,

410a/22, 410b/4, 410b/7, 411a/6, 449b/12, 451b/11, 456a/3, 456b/4, 458a/3, 463b/5

altun varağı Altın yaprağı.

a. 258a/1

ālūsen Ar. Nazar otu.

ā. 497a/19

‘ām Ar. Yayılma, sirayet etme.

‘ā. 261a/5, 318a/22, 390a/10, 423a/10, 423a/12, 423b/12, 450b/10

āmaḳ Ar. Göz pınarları.

ā. 411a/20

a‘māl-i bālīdde Gelişmiş işler.

a. 332b/3

a‘māl-i bi’l yed El işleri.

a. + de 376a/1

amber-i bāris şuyı Amber baris suyu.

a.397b/13

‘amel Ar. Yapılan iş, uygulama

‘a. 255a/10, 277b/14, 281a/18, 286b/4, 307a/12, 322a/10, 325a/10, 345b/3, 355b/25, 386b/24, 387a/18, 405b/11, 406a/4, 406a/7, 410b/2, 425a/20, 432a/14, 433a/6, 454a/3, 454a/10, 459b/5, 459b/26, 470b/7, 471b/1, 472a/11,

472b/20, 473a/13, 474a/7, 481a/17,
484b/16, 486a/1

‘a.+ e 473a/2

‘a.+ i (İyelik) 306a/20

‘a.+ ine 403a/3

‘a.+ isi 491b/18

‘amīk Ar. Derin.

‘a. 436a/23

‘a.+ dir 476b/6

āmīk ma‘cūnı Bir macun türü.

ā. 441a/25, 442a/22, 449b/7,
456a/5, 456a/8, 4993b/3, 497a/14

ammā Ar. Ama, fakat, lâkin, ancak.

a. 251b/21, 252a/8, 252b/22,
253a/12, 253b/11, 254a/8, 254b/9,
255b/10, 256a/15, 259a/22, 261a/18,
262a/5, 263a/12, 263a/13, 265a/20,
265a/22, 266b/22, 267b/19, 268a/2,
268b/9, 269a/1, 273a/11, 273b/11, 274b/8,
276a/17, 279a/2, 279a/5, 281a/3, 283b/1,
283b/11, 283b/20, 285a/24, 285b/17,
286a/1, 286a/15, 286b/1, 288a/5, 289a/14,
290a/13, 290a/16, 290b/19, 292a/9,
293a/7, 293b/8, 293b/18, 294b/1,
295b/10, 297a/4, 299b/8, 299b/19,
299b/22, 301a/2, 301a/9, 301a/21, 305a/4,
305b/16, 310b/17, 312b/11, 313a/14,
313b/1, 315a/21, 315a/24, 315b/21,
316b/16, 318a/21, 318b/4, 319a/13,
319b/15, 322a/1, 322a/8, 323b/2, 323b/11,

323b/18, 324a/9, 324b/11, 324b/15,
326b/4, 328b/3, 329a/21, 331b/21,
332b/23, 334a/22, 334b/2, 335a/10,
335a/15, 335b/16, 335b/22, 336b/10,
337a/12, 339a/4, 339a/5, 339a/20, 339b/6,
339b/16, 339b/20, 341a/14, 343a/16,
345a/6, 345b/7, 345b/13, 345b/15,
347a/17, 347a/19, 349a/2, 351b/11,
353b/18, 355a/11, 357b/5, 360b/3,
360b/9, 360b/10, 360b/13, 360b/14,
360b/21, 361b/8, 363a/15, 364a/10,
364b/1, 365a/5, 366a/23, 366b/11,
373b/13, 373b/16, 373b/19, 375a/4,
377a/9, 377a/10, 377a/18, 377a/20,
377b/6, 379a/23, 380b/14, 382b/2,
382b/17, 383a/18, 383b/16, 383b/22,
384a/2, 385b/4, 386b/5, 387a/3, 389b/13,
389b/16, 389b/19, 390a/20, 390a/24,
390b/1, 390b/4, 390b/6, 390b/14,
390b/20, 391a/10, 391a/16, 391a/17,
391b/3, 391b/11, 391b/16, 392a/6,
392a/21, 392a/25, 392b/2, 392b/6,
393a/11, 393a/12, 393a/22, 393b/9,
393b/14, 393b/17, 394b/1, 394b/9,
394b/12, 394b/14, 395a/4, 395b/5,
395b/21, 395b/25, 396a/9, 397b/24,
398a/17, 398a/18, 398b/1, 399b/10,
401a/2, 401b/5, 401b/15, 401b/20, 402a/2,
403a/13, 403a/24, 404a/5, 404b/23,
404b/25, 405a/5, 405b/3, 406a/12,
406a/17, 406b/7, 406b/13, 406b/16,
406b/20, 406b/24, 407a/15, 407a/19,
407b/12, 407b/15, 408a/13, 408b/7,

408b/12, 408b/21, 409a/9, 409a/12, 411a/25, 411b/2, 413a/12, 414a/10, 414a/18, 415b/7, 415b/10, 416a/7, 416a/11, 416a/14, 416a/20, 416b/13, 417b/6, 417b/24, 418a/11, 418b/22, 420a/1, 420a/6, 420a/21, 420b/6, 421b/3, 421b/20, 422b/12, 423a/11, 423b/7, 423b/15, 424b/18, 424b/20, 425a/7, 425a/11, 425a/16, 425a/18, 425b/13, 425b/14, 425b/20, 425b/24, 426a/4, 426a/11, 426a/24, 426b/1, 426b/5, 426b/18, 426b/21, 426b/24, 427a/4, 427a/26, 427b/9, 428b/1, 429a/23, 431a/5, 431b/4, 431b/7, 432a/5, 432a/7, 432a/16, 434a/18, 434b/3, 434b/9, 435b/22, 436a/2, 436a/22, 437b/18, 437b/19, 438a/2, 439a/13, 439a/17, 441a/20, 442b/23, 442b/25, 443a/21, 444a/18, 444b/3, 445a/4, 447a/5, 447b/4, 449a/4, 449a/11, 452b/24, 453a/21, 458a/22, 458a/24, 458b/8, 458b/15, 458b/24, 460a/3, 460a/24, 461a/9, 461b/5, 467b/12, 467b/15, 468a/5, 468b/25, 469a/13, 469a/14, 469b/24, 470b/4, 470b/21, 471a/6, 474b/9, 475a/8, 475a/25, 476b/15, 477b/25, 479a/2, 479b/11, 480a/5, 482a/7, 482b/21, 483a/14, 484a/22, 486b/20, 487a/10, 491b/4, 496a/5, 496a/9, 496b/4

‘**amyā** Ar. Kör, kapalı.

‘a. 299b/1, 351b/23, 352a/10

añ Ar. Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası, lahza, dakika.

a.+ a 417a/20

a.+ sızdan 255b/21

ana İnsanın ve hayvanın yavru sahibi olan dişisi, anne, valide.

a. 380a/5

a.+ dan 301b/1, 375b/19, 383a/12, 447a/1, 448b/25, 450b/10, 455b/2, 457a/14

a.+ sı 270b/16

‘**anber** Ar. Amber, bir tür mimoza.

‘a. 256b/10, 257a/5, 257a/12, 257b/2, 257b/9, 258a/6, 259b/16, 260a/20, 260b/5, 260b/21, 261a/14, 261b/3, 263b/6, 263b/7, 263b/8, 263b/16, 296b/18, 337b/4, 355b/21, 365a/22, 367a/20, 375b/25, 393b/1, 418a/13, 418a/19, 418a/23, 419a/24, 429b/22, 453b/25, 454a/11, 486a/2

‘a.+ i (İyelik) 276a/13

‘**anber-i bāris** Karamuk, kadın tuzluğu, diken üzümü, san çalı denen, çalı şeklinde küçük san çiçekli, uzunca ve kırmızı meyveler veren yabani bir ağaç.

‘a. 256b/4, 264b/20, 265a/4, 275b/9, 277a/16, 295b/21, 333b/6, 357b/12, 397b/15, 397b/18, 418a/8, 425b/18, 430b/2 431a/7, 493a/9

ānberā Ar. İğde yemişi.

ā. 268a/10

anberāturyā ? Avrupa'da yetişen ince ve keskin bir kök olup hummada, çeşitli sıtmalarda ve zehirli ögeleri yok etmede kullanılır.

a. i. 345a/10, 347a/21, 361b/10, 368b/4, 418b/24, 419b/11, 487b/17

i.+ dan 411b/11

anca Ancak, şöyleki.

a. 257a/24

ancaḳ Yalnız, sadce.

a. 254b/5, 286b/20, 305a/6, 329b/14, 329b/17, 331a/9, 331b/9, 377a/2, 392a/8, 392a/22, 408a/3, 409a/25, 431b/4, 445a/17, 485b/15

ānceliḳā ? Avrupa'da yetişen ince ve keskin bir kök olup hummada, çeşitli sıtmalarda ve zehirli ögeleri yok etmede kullanılır.

ā. 257a/4, 258a/25, 268a/10, 280a/13, 345b/24, 347a/21, 347b/2, 348a/5, 354a/12, 354a/17, 354b/19, 361b/4, 361b/9, 361b/13, 387b/22, 418a/14, 418b/1, 418b/13, 418b/23, 419b/7, 419b/11, 421a/5, 467a/4, 467a/8, 476a/5, 487b/15, 490b/12, 491a/8, 497a/12, 497a/24

andız Nemli yerlerde yetişen, parlak sarı veya turuncu çiçekli, halktarafından ev ilacı olarak kullanılan sert kokulu, uzun ömürlü her mevsime dayanıklı otsu bitki (inula helenium)

a. 251a/14, 251b/22, 252a/12, 252a/22, 252b/3, 254a/10, 257a/4, 307a/25, 322a/9, 345b/24, 351a/26, 354b/4, 359a/25, 375a/10, 375b/7, 417a/3, 419b/10, 442b/19, 443a/7, 443b/2, 443b/9, 443b/22, 449b/18, 450a/12, 454a/15, 455b/21, 456b/4, 487b/17

ānen fe ānen Devamlı, sürekli.

ā. 441a/22

anīsūn Ar. Anason, maydanozgiller familyasından bir yıllık otsu bitki (pimpinella anisum).

a. 252a/18, 252b/5, 254a/1, 254a/13, 254a/18, 263b/5, 263b/15, 263b/18, 265b/4, 268a/9, 268a/15, 272a/18, 275a/6, 281b/14, 282a/14, 284b/4, 285a/7, 285a/13, 288b/18, 296b/17, 299a/20, 303a/25, 304a/5, 306a/10, 309a/19, 310a/4, 311b/23, 312a/4, 312a/6, 313b/21, 315a/2, 320b/4, 322a/4, 322a/7, 322a/9, 322a/12, 322a/18, 324a/7, 337a/23, 342a/1, 345a/12, 347a/22, 347b/8, 348a/11, 354a/7, 354a/16, 359b/3, 360a/1, 363b/10, 365b/9, 372a/19, 372a/22, 372b/4, 372b/6, 372b/8,

376a/4, 388a/3, 393b/24, 394a/2, 398a/13, 398b/21, 399a/25, 408b/8, 433a/1, 442b/2, 448a/25, 449b/22, 452a/21, 454b/22, 493b/9

anīsūn ma‘cūnı Anasondan yapılan macun. a.263b/9

anīsūn yağı Anasondan elde edilen yağ.
a.264a/21, 309b/7, 378b/12

‘anḳarīb Ar. Yakından, çok geçmeden.
‘a. 311a/4, 364a/6

‘ankebūt Ar. Örümcek.
‘a. 494b/23

añla Onunla.
a. 467b/25

añlan - Anlama işini yapmak.
a.- maz 402a/1
a.- ur 401b/25

añlat - Anlatma işini yapmak.
a.- mak 389b/20

āntīmon Fr. Atom numarası 51, atom ağırlığı 121,76 olan, 630 °C'de eriyen, haddede veya çekiç altında işlenemeyen, çoğunlukla basım harfleri alaşımında kullanılan, mavimtırak beyaz renkte bir element (simgesi Sb).

ā. 293a/18, 317b/12, 320a/11, 392a/5, 411b/1, 420a/25, 420b/2, 420b/10, 420b/12, 421a/1, 424b/15, 425a/1, 439b/17, 445a/12, 456b/20, 488b/11, 488b/12, 488b/20, 497a/15
ā.+ dan 320a/11

āntīmon-ı mu‘arrıḳ Terletici antimon.
a. 384b/8

āntīmon -ı zūcāc Antimon şişe.
a.+ dan 279a/6

āntīmon yağı Antimondan elde edilen yağ.
a.+ 351b/17

Anḩon ö.i. Bir hekim adı.
A. 387b/15

ānzerūt Far. Göz otu (Astragalus sarcocolla).

ā. 302b/1, 303a/1, 338b/17, 338b/19, 351a/3, 381a/15, 422b/8, 434a/12, 436a/16, 459b/25, 460a/8, 463b/9, 463b/18, 465b/4, 470b/6, 470b/9, 470b/11, 471a/25, 471b/13, 471b/21, 472b/6

āpātīḳa
ā. 314a/5, 314a/13

āpātīḳa
ā. 318a/11

ara Aralık, boşluk, yer, mesafe.
a. 393b/4
a.+ larında 251b/3, 319a/17
a.+ sı 292b/20
a.+ sına 362b/24, 496a/20
a.+ sında 380a/7, 380a/9, 383b/14,
399a/7, 426a/16, 436b/14, 492a/19

‘Arabça ö.i. Arap dili.

‘A. 319a/8

‘Arabiyye Ar. Araplarla ilgili, Araplara
özgü olan.

‘A.+ ye 417a/18

‘arāk Ar. Ter.

‘a. 401a/25, 401b/11, 401b/12,
475b/8

aralığ Aralık

a.+ ında 391a/15

ārām Far. İstirahat etme.

ā. 273b/3

arāmānikū

a.+ 260b/10

Arānilyūs ö.i. Yunan hekimlerinden
birinin adı.

A. 322b/10

‘ar‘ ar ağacı Ardıç ağacı; (Juniperus).

‘a.359b/23

a‘rāz Ar. İşaretler, alâmetler, hastalık
belirtileri

a. 421b/21, 421b/22, 469b/15,
491a/14

‘a.+ ı (İyelik) 283a/10, 360b/16,
394b/13, 412b/25

‘a.+ ından 400b/14

‘araz Ar. İşaret, alamet, hastalık belirtisi.

‘a.+ lar 299a/24, 360b/7, 364b/21,
365b/24, 450b/17, 486b/18, 488b/14,
488b/15, 489a/12, 489a/19, 491a/19,
494b/24, 495a/12

‘a.+ ları 303b/11, 390a/11,
423b/17, 489b/10, 490b/6, 490b/14,
490b/21, 491b/20, 492a/24

‘a.+ larıñ 365b/19

‘a.+ larına 423b/18, 490b/14

A‘rāz ö.i. Calinus’un eserlerinden birinin
adı.

A. 357a/7

‘Arçiyās ö.i. Bir hekim adı.

‘A. 488b/25

ard Arka taraf, arka.

a.+ ı 292b/20, 434a/17

a.+ ına 434b/21

a.+ ında 328b/2, 420a/13, 420b/3,
434b/20, 438a/4

a.+ in-da 434a/19

a.+ ından 261b/19

ardıc Servigillerden, güzel kokulu yapraklarını kışın da dökmeyen, yuvarlak kara yemişleri ilaç olarak kullanılan bir ağaççık (Juniperus).

a. 263b/5, 356a/2, 417a/3, 448a/9, 453a/25, 455b/24, 458a/8, 471a/24, 471b/14, 472a/18, 491a/8, 493a/24

ardıc ağacı Ardıç ağacı.

a. 418b/6, 452b/23

ardıc şuyı Ardıçtan elde edilen su.

a. 458a/8

ardıc tohumı Ardıç tohumu.

a. 275a/6

ardıc yemişi Ardıç ağacının meyvesi.

a. 346a/22, 367a/25, 403a/6, 416b/21, 416b/23, 418a/9, 418b/7, 419b/5, 452a/23, 458a/8, 471b/18, 479a/20, 487b/22

a.+ dir 356a/10

ardıc zamğı Ardıç ağacından elde edilen bir tür yapıştırıcı.

a. 350b/21

arık Zayıf, cılız.

a. olmakdır 266a/2

a. olanlar 393b/20

a. olur 279b/26, 303b/9, 313a/23, 319b/6, 325a/5, 329b/9, 347b/23, 369a/13

a. 312b/4, 317b/1, 329b/6, 380a/11

a.+ lar 343a/15, 455b/11

arıkla- Zayıflamak.

a. -yup 256a/21, 287a/2, 344b/16, 309a/6

arıklık Zayıflık.

a. 304b/6

‘**ārız** Ar. Sonradan ortaya çıkan.

‘ā. ola 444a/8, 469b/12

‘ā. olan 256a/1, 256a/13, 262a/12, 262a/25, 277b/19, 281a/24, 282a/23, 289b/7, 292b/4, 292b/24, 296b/13, 299b/15, 303b/5, 305a/17, 310b/22, 324b/15, 331a/21, 331a/23, 340a/2, 344a/26, 368b/20, 371a/16, 373a/24, 382a/18, 423b/5, 428b/20, 448b/16, 450b/11, 453b/8, 480a/7, 483a/15, 485b/2

‘ā. olana 272a/24

‘ā. oldu 272b/14

‘ā. olduğu 258b/18, 273b/17, 282b/9, 336b/10, 374a/8, 468a/22, 483a/18, 496a/3

‘ā. olduğındandır 446b/24

‘ā. olduğda 273b/19, 415b/3, 424a/8, 430a/8

‘ā. olmağla 283a/23

‘ā. olmak 376b/5, 429b/19

‘ā. olmak 255b/11, 376b/5, 377a/1, 378a/3, 378a/13, 378b/19, 429a/12, 429b/2, 429b/13, 429b/19, 430a/19, 430b/5, 430b/12, 469b/13

‘ā. olmaqdır 476b/8

‘ā. olmaklığında 415b/24

‘ā. olmaklığının 324a/9

‘ā. olmanın 263a/12, 484a/14

‘ā. olmasa 364b/19

‘ā. olması 292b/18, 318b/4, 374a/6, 444a/7

‘ā. olmasından 424b/22

‘ā. olmaz 255b/10, 383a/17, 383a/18

‘ā. olmazsa 469a/20

‘ā. olmuş 272b/25, 318b/5, 330a/25, 346b/25

‘ā. olsa 321b/25, 322b/10, 324a/12, 331a/24, 364b/20, 486b/10, 486b/17

‘ā. olup 255b/12, 255b/20, 259a/9, 262a/9, 268b/15, 276b/16, 283a/9, 286a/22, 303b/8, 313a/25, 313b/2, 360a/13, 362b/21, 362b/23, 424a/5, 491a/20, 491a/21, 495a/18, 495a/22

‘ā. olur 251b/5, 251b/12, 253a/12, 255b/10, 255b/14, 255b/15, 257b/11, 257b/12, 257b/14, 258b/7, 259a/19, 259a/20, 263a/11, 268b/10, 268b/16, 270b/8, 277b/11, 278a/15, 286b/25, 292a/9, 293a/19, 297b/21, 298b/16, 298b/22, 299a/24, 303b/10, 303b/11, 304b/2, 304b/6, 305a/18, 306b/9,

306b/10, 306b/11, 308a/13, 308a/18, 309a/2, 310b/22, 314b/22, 315a/15, 317b/4, 318a/23, 319a/20, 319b/9, 331a/23, 331b/17, 332b/19, 335b/14, 337a/11, 338b/24, 339a/23, 343a/20, 344a/12, 346b/6, 348b/15, 348b/18, 348b/20, 350a/4, 353a/16, 353b/23, 355a/3, 355a/8, 359a/7, 359a/10, 359a/13, 359a/17, 359a/20, 360a/18, 360a/22, 360b/3, 362a/7, 362b/12, 364a/9, 364b/2, 365b/3, 365b/21, 366a/14, 368b/10, 368b/11, 370b/7, 371a/17, 371a/19, 373b/4, 373b/6, 373b/8, 373b/9, 374a/5, 377a/25, 382b/25, 383a/14, 389a/10, 395b/15, 395b/18, 398a/1, 398a/24, 401a/16, 401a/22, 403b/15, 403b/24, 404a/14, 408a/18, 423b/9, 423b/19, 423b/24, 424a/1, 426a/18, 426a/19, 428b/3, 429b/3, 431a/16, 434b/25, 435a/15, 435a/20, 439a/12, 440a/17, 440b/19, 444a/4, 444b/17, 445a/20, 449a/2, 449a/4, 450b/9, 450b/14, 451a/13, 451a/18, 455b/2, 455b/10, 455b/13, 455b/14, 455b/15, 457a/1, 468a/4, 469b/4, 473b/5, 480b/9, 483b/4, 484a/20, 485a/5, 486b/19, 488b/1, 489a/19, 489a/21, 489b/10, 489b/16, 489b/17, 489b/18, 490a/2, 490a/14, 490a/22, 490b/5, 490b/6, 490b/19, 490b/20, 490b/21, 491a/11, 491a/13, 491a/14, 491a/15, 491a/18, 491a/19, 491b/25, 492a/14, 492a/20, 492a/24, 492b/1, 492b/13, 492b/15, 493a/1, 493a/2, 493a/11, 493a/20, 493b/4,

494a/22, 494b/11, 494b/19, 494b/25,
495a/12, 495a/13, 495b/10, 495b/18,
496b/1, 496b/3, 496b/21, 497a/1

‘ā. olurdı 416a/2

‘ā. olursa 251a/10, 299a/9,
310b/24, 332b/20, 356b/20, 365b/8,
365b/10, 365b/12, 365b/22, 366a/2,
366a/5, 366a/16, 369a/9, 369b/22,
374a/19, 394a/9, 447a/14, 451b/13,
453a/16, 461a/2, 469a/21, 479b/7, 479b/8,
479b/22, 484a/6, 488a/8

‘ā. 256a/14, 259a/15, 266b/13,
266b/15, 272b/17, 273b/2, 279b/22,
279b/25, 284b/19, 285b/11, 292a/18,
304a/14, 304a/15, 319b/9, 329a/23,
329b/14, 331a/22, 337a/11, 343a/18,
351b/6, 365b/2, 365b/18, 366a/6, 368a/24,
373a/23, 373b/2, 374a/7, 376b/10, 377a/6,
383a/10, 394b/21, 396b/14, 440b/5,
408a/24, 429b/24, 447a/2, 450b/18,
454a/13, 475b/16, 480b/16, 483b/4,
486b/21, 489b/15, 491a/16, 491b/15,
492b/7, 492b/20, 493b/11, 496a/3,
496b/23

‘ā.+ lar 364b/19, 365b/21, 416b/8,
416b/11, 416b/12, 478a/17, 479b/10

‘a.+ ları 394b/22

‘a.+ larıñ 366a/14

‘ārıza Ar. Bozukluk.

‘ā.+ lar 360b/3, 469a/21

‘ā.+ larda 490b/25

‘ā.+ larıñ 365b/1

‘ārızī Ar. Sonradan çıkan.

‘ā. 388b/4, 484a/15

‘ā.+ dir 288a/8, 373a/25

Aristo ö.i. Yunan filozofu ve hekimi
Aristo.

A. 305a/12, 387a/21, 389b/11,
484a/16

A.+ nıñ 305a/11

Aristotālis bk. Aristo

A. 341a/20

arğa Vücudun belden boyuna kadar
olan kısmı.

a. 490a/21

a.+ da 283b/8, 293b/17, 321b/23,
325a/5, 325a/22, 325b/12, 326a/15,
326a/18, 328a/19, 347b/24, 426a/15,
435a/11, 453a/10

a.+ dan 300b/23

a.+ sı 331b/17

a.+ sına 328a/20, 374a/16, 378a/2,
411b/18, 415a/3

a.+ sını 496a/20

a.+ ya 279a/10, 328b/19, 329a/1,
349a/8

Arkilus ö.i. Bir hekim adı.

A. 387a/13

ārmāria

ā. 473a/5

armātīkū ? Bir çeşit bitki.

a. 287a/7, 298a/22, 298b/4,
306a/18, 312a/10, 343b/22

armātīkū ma' cūnī ? Bir çeşit macun.

a. 337b/2

armud Far. Armut.

a. 358b/24

arpa Arpa (Hordeum vulgare).

a. 253b/17, 264b/21, 288b/4,
294b/4, 298b/24, 299a/10, 302a/23,
311b/9, 327b/15, 329a/8, 330a/2, 330a/8,
334b/17, 350b/16, 369a/23, 372b/1,
374b/10, 384b/11, 389a/2, 391a/2, 392b/2,
396a/21, 397b/14, 405a/15, 405a/23,
427a/5, 427a/16, 427a/19, 435b/9,
436b/18, 441b/10, 442b/20, 449b/3,
466b/1, 495b/1

arpa şuyı Arpadan elde edilen su.

a. 264b/25, 265a/12, 270a/6,
271a/23, 271b/17, 274a/14, 275a/7,
275a/11, 277a/4, 278b/5, 279a/21,
279a/24, 286b/1, 287b/8, 287b/9, 289a/24,
289b/13, 290b/21, 290b/23, 291b/20,
292b/20, 293b/19, 293b/25, 294a/8,
294a/24, 294b/8, 294b/11, 297b/18,
304a/17, 304a/22, 314b/18, 315b/7,

316a/23, 325a/9, 325a/14, 328b/12,
332a/10, 332a/20, 333a/5, 336a/9,
340b/22, 344b/12, 349b/22, 350b/12,
368b/18, 372a/19, 374a/11, 376a/19,
389a/12, 389a/19, 389b/7, 391b/13,
392a/11, 92b/2, 394a/1, 395a/15, 395a/22,
397a/11, 397a/13, 397b/7, 397b/10,
397b/12, 400a/15, 406a/9, 407a/14,
407a/18, 412a/3, 414b/18, 415a/14,
428a/8, 429a/16, 430a/12, 439a/21,
449a/23, 473b/8, 473b/9, 477b/7,
489b/20, 490a/5, 493a/8

a.+ dır 317b/9

a.+ ları 431b/20

a.+na 277a/8, 329a/18, 399a/24,
466a/16

a.+nı 286a/25, 292b/20, 391a/25,
394a/2, 488b/19

a.+yla 253b/6, 286a/24, 291a/5,
311a/22, 328b/14, 336a/20, 356b/20,
393a/16, 414b/4, 463a/20, 481b/22,
488b/2

arpa şuyı bk. arpa şuyı

a.+nı 263a/3

arpa unı Arpadan elde edilen un.

a. 255b/1, 262b/12, 266a/14,
266a/17, 269a/9, 269a/25, 270a/11,
270a/13, 275b/17, 277b/3, 277b/15,
278b/13, 297a/19, 300a/21, 308b/7,
308b/12, 316a/20, 328b/21, 333b/9,
333b/17, 337b/16, 337b/22, 338a/1,

340a/16, 344b/10, 349b/6, 358a/10, 369a/4, 369a/22, 369b/18, 370a/25, 379a/13, 381a/21, 385a/7, 385a/11, 385a/20, 385b/2, 385b/9, 385b/11, 422b/8, 432a/22, 432a/25, 432b/3, 433a/8, 433a/11, 434a/4, 434a/6, 435b/13, 436a/5, 436b/7, 440b/1, 453b/4, 459b/11, 459b/14, 462a/13, 462a/24, 463b/15, 467a/8, 467a/16, 468a/19, 471a/7, 471a/10, 475a/12, 477a/24

a.+ nı 349a/10, 374a/17, 432a/18, 495b/12

a.+ yla 422b/5, 432a/19, 460b/18, 462a/8

arşlan Arşlan.

a. 435a/11, 448b/18

arşun Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.

a. 271a/11, 273b/5

art - Artmak.

a.- çık 447a/24

a.- up 394b/12

‘**artanişā** Yun. Buhûr-ı meryem, sıçan otu, domuzağırsığı; (Juniperus communis).

‘a. 309a/17, 310a/12, 447b/14

‘**artanişā merhemi** Artanisadan elde edilen merhem.

‘a. 306a/23, 309a/17-18, 310a/13, 320b/16

artık Bir şeyden geriye kalan.

a. 409b/14

a.+ dır 405a/14

artur - Arttırmak.

a.- up 342a/25

a.- ur 372b/1

arturıcı Arttırma yapan, sebep olan.

a. 268b/3, 306a/24, 322b/23, 324a/19, 344a/11, 344a/14, 344b/18, 369a/16, 372a/16, 372a/21, 399b/22, 400a/3, 403b/13, 408a/19, 409b/5, 411b/22, 412b/21, 437a/10, 439a/1, 455a/21, 455a/25, 484b/4

‘**arż** Ar. Sunmak.

‘a. 253a/3, 266b/17, 450b/9, 478b/2

‘a.+ da 348a/2, 487b/3, 487b/8

‘a.+ dan 487b/9

‘a.+ ı (İyelik) 402b/22

‘a.+ ın 487b/5

‘a.+ ına 478a/25

‘a.+ lar 276a/14, 304b/6, 396a/6, 415b/1, 468a/2, 469a/20, 469b/12, 469b/22, 486b/6

‘a.+ lardan 276b/19

‘a.+ ları 266b/15, 359a/19, 395b/9,
395b/14, 428b/19, 455a/16, 467a/24,
486b/5,
492a/20

‘a.+ larıñ 390a/15, 396a/8, 468a/5

‘a.+ larına 394b/22, 453a/12

‘a.+ larından 402a/14

‘a.+ larını 457b/14

‘a.+ larınıñ 423a/15, 423a/15

‘arziyye Ar. Toprakla ilgili.

‘a. 415b/8

arziyyet Ar. Jeoloji.

a. 382b/8, 382b/14, 382b/15,
382b/20, 384a/6

a.+ i 382b/7, 382b/20, 383a/2

a.+ iñ 382b/22

aş - Asmak.

a.- alar 376b/25, 418b/17, 418b/20,
494a/14

a.- mağla 418b/15

a.- mağ 275a/23, 358b/21, 376b/4,
378b/6

a. -up 487a/15

‘aşab Ar. Sinir, damar.

‘a. 478a/20

‘a.+ ı (İyelik) 435b/22

‘aşabānī Ar. Sinirli.

‘a. 282b/2

‘aşāū’r-rā‘ī Ar. Çoban dayağı, çoban
değneği, eşek madımağı, kadımalak, keçi
memesi, kurtpençesi (Polygonum
aviculare).

‘a. 254b/23, 255a/11, 276a/19,
326a/1, 330a/13, 330b/15, 350b/11,
357b/1, 357b/11, 358a/18, 358a/20,
358b/5, 381a/18, 392a/15, 407b/11,
436b/6, 466a/3, 471a/21

āsān Far. Kolay, zahmetsiz

ā. 345b/21, 366b/15, 367a/5,
367b/8, 373b/10, 406a/6, 406b/3, 426b/8,
451b/14, 465a/25

ā.+ dır 373a/19, 414a/18, 447a/5

āsānlık Kolaylık, zor olmama.

ā. + la 373a/23

aşānāsyā ? Bir çeşit bitki.

a.+ dan 284a/6

āsār ? Bir çeşit bitki.

ā. 348a/10

āsārūn Yun. Kediotu, āsārūn; (Asarum
europaeum)

ā. 266b/21, 289a/7, 305b/9,
306b/21, 310a/12, 312a/7, 313a/2,
313b/11, 313b/20, 321a/8, 323b/12,
324a/5, 325b/16, 364b/7, 388a/1, 399a/9,
404b/12, 405a/17, 406b/16, 407a/6,

411b/6, 452a/24, 456b/23, 483a/4, 495a/1,
497b/5

ā.+ dan 406b/17

‘**asel** Ar. Bal.

‘a. 252b/9, 269b/21, 278b/20,
282a/11, 286a/25, 292b/14, 309b/25,
310a/5, 318a/6, 320a/18, 321a/10,
327b/19, 339a/19, 340a/1, 345b/4,
347b/12, 348a/14, 349b/19, 356b/23,
356b/25, 359b/6, 359b/16, 359b/19,
363b/22, 368a/4, 368a/5, 370a/2, 371a/7,
372b/18, 377a/13, 379b/5, 379b/9, 386a/4,
387a/7, 387a/12, 387a/16, 408b/14,
410b/20, 421a/11, 434a/2, 434a/6,
434a/11, 434a/13, 437b/1, 437b/3,
440b/24, 445a/3, 447b/11, 452b/3,
454a/18, 459b/15, 461b/19, 463a/25,
463b/14, 465a/10, 465a/13, 470a/11,
471a/10, 474a/14, 474a/23, 476b/23,
477a/4, 477b/13, 477b/16, 478a/8,
480b/11, 480b/12, 480b/19, 480b/21,
481b/5, 481b/7, 482a/24, 483a/7, 486a/5,
488b/18, 494a/8, 494b/8

‘a.+ e 345a/24

‘a.+ inde 489b/9

‘**asel-i ḥalbūb** Yer fesleğeni.

‘a. 361b/22

‘**aselibend** Hekimlikte ve koku yapımında
kullanılan aselibent ağacından gövdesi
çizilerek elde edilen bir tür reçine.

‘a. 251b/23, 252a/5, 252b/8,
252b/12, 356b/14, 361a/3, 361a/5,
418a/12, 453a/23, 454a/15, 454b/11,
481b/24

‘**aseli** Ar. Bal renginde olan, bal sarısı.

‘a. 384a/19, 405b/4, 407a/3

‘a.+ dir 446a/5

Āsenkebūs ö.i. Bir hekim adı.

Ā. 410b/12

aṣḥāb-ı ru‘āf Burun kanamasına sahip
olanlar.

a.+ ın 475a/3

aṣḥāb-ı merākīyā Merak sahipleri.

a. +ya 371a/19

aşıl - Bir yere tutunup sarkmak.

a.- mış 255b/25, 270b/11

‘**asker** Ar. Asker, er.

‘a. 450b/1

aş(ı)l Ar. Esas, temel.

a. 482b/18

a.+ ı (İyelik) 252b/23, 402b/16,
423a/16, 423a/17, 446b/8

a.+ ında 494a/3

aşl-i fāşerā Semiz kabak kökü.

a. 361b/10

aşl-i hılkat Yaratılış esası.

a.+ inde 374a/25

aşlā Ar. Hiçbir zaman, hiçbir biçimde

a. 270b/25, 272b/21, 311a/19, 416a/18, 417b/19, 490a/12

aşlü'l-hummāz Kuzı kulağı kökü.

a. 291a/15

aşma Belirli bir tür üzüm veren bitki; (Vitis).

a. 370a/21, 492a/7

aşma çubuğu Asma dalı.

a. 492a/7

‘asir-i bevl İdrar sıkma, tutma.

‘a. 298b/21, 355a/7, 366a/14, 366a/16

‘asru’l-izdirār Sıkma zorunluluğu.

‘a. 262b/16

aştım Fr. Bronşların daralmasından ileri gelen nefes darlığı.

a.+ a 322a/2

‘aşūde Far. Rahat.

‘a. 469a/12

āş Yemek.

ā. 330b/3, 333b/22

ā.+ ına 288a/19, 288b/3, 304b/18

ā.+ lar 311b/9

aşağa bk. aşağı

a. 261b/11, 281a/17, 494a/14

aşağı Aşağı.

a. 261b/10, 335b/13, 335b/14

a.+ dan 267b/26, 280a/5, 283a/8, 283b/6, 297a/24, 297a/25, 311a/11, 312a/22, 313b/3, 317b/1, 350b/20, 356b/6, 361a/2, 363a/8, 363a/9, 368a/6, 379a/25, 379b/1, 380a/6, 424a/1

a.+ sıda 261b/19

a.+ sında 261b/24

‘āşerī ? Bağırsakla ilgili.

‘ā. 261b/20, 277b/22, 277b/24

‘āşerīye ? Bağırsakla ilgili.

‘a. 278a/3

aşık bk. ışık

a. 350a/17

aşurı Gereğinden fazla, çok.

a. 308a/19, 390b/18, 391a/16, 400b/8, 403b/25, 455b/6, 455b/12

‘aşşāb Ar. Değişik türde bitkileri toplayıp kurutarak bunlar üzerinde incelemeler yapan, eskiden, hastahânelerde şifâlı ot ve

çiçeklerden ilâç îmal eden kimse, otçu,
kökçü.

‘u. 489a/1, 495b/21

‘u.+ lardan 488b/25

at At.

a. 325a/2, 483b/18

a.+ a 325a/2, 330b/3, 337b/11,
496a/25

a.+ ı 316a/15, 329b/22

a.+ iñ 361a/1

at - Atmak.

a.- alar 417a/11

a.- ar 328a/20

a.- mağa 401a/1

a.- sa 402b/11

ağa soğanı Ada soğanı.

a. 251b/22, 265a/21, 310a/19,
335a/21, 410b/24, 455b/22, 478a/13,
482b/2, 483b/13, 488b/11

a.+ nı 493b/23, 494b/20

‘**ağaş** Ar. Susama, susuzluk, hararet

‘a. 274a/24

ateş Far. Ateş.

a. 262a/14, 264b/13, 388b/3,
435a/8, 458a/25, 466b/7

a.+ de 265b/15, 306a/7, 321a/19,
334a/16, 334b/10, 341a/3, 353a/5,

377a/14, 378b/3, 386b/21, 414b/11,
418b/4, 436a/6, 445b/18, 454a/24,
460a/14, 460a/15, 465b/9, 467a/14,
472a/2, 472b/9, 477a/12, 483a/12

a.+ den 253b/6, 324b/6, 324b/7,
334b/12, 422a/21, 438b/20, 463b/8,
472b/10,
477b/9

a.+ e 393b/6, 421a/17

a.+ i (İyelik) 259a/6

a.+ ini 293b/10, 393b/12

atıl - Atma işini yapma.

a.- arağ 474b/9

‘**atık** Ar. Eski.

‘a. 316a/16

atla - Atlama işini yapmak.

a.- mağ 451a/3

ağlas Ar. Üstü ipek, altı pamuk kumaş

a. 440a/18

atmış Altmış sayısı.

a. 451b/8

‘**avārız-ı nefsāniye** Nefisle ilgili engeller.

‘a.+ den 318b/1

āvāz Far. Ses, seda.

ā.+ ı (İyelik) 496b/24

‘avdet Ar. Dönüş, geri gelme.

‘a. 384a/16

‘avdü’l-~~ka~~hr Üzüntüye dönme.

‘a. 342b/7

a‘ver Ar. Bağırsağın dördüncü bölümü,
kör bağırsak.

a. 278a/7, 278a/9, 279b/19, 281b/4

a.+ iñ 278a/11

‘avret Ar. Kadın.

‘a. 362b/19, 362b/20, 414b/25,
415a/7

‘a.+ e 362b/19, 446b/9

‘a.+ iñ 362b/17, 363a/4

‘a. + lere 259a/19

ay Yılın on iki bölümünden her biri.

a. 257b/1, 272b/14, 272b/19,
272b/25, 364b/3, 364b/22, 365a/12,
441a/14

a.+ a 364a/24, 496b/9

a.+ da 255b/19, 297b/23, 299b/18,

304b/7, 326b/10, 360a/19

a.+ı 373b/14

a.+ in 447a/23

a.+ larda 365b/1, 365b/18,

365b/19, 366a/13

a.+ larında 366a/13

ay - Demek, söylemek.

a.- dı 346b/10

a.- dır 317a/10, 321b/24, 322b/10,
346b/15, 346b/18, 348b/14, 357a/7,
362a/14, 420a/2, 486a/25

ayak(ğ) Ayak.

a. 276a/14, 276b/18, 382a/18,
382a/20, 383a/10, 486b/7, 492a/25

a.+ da 276a/11, 368a/11, 383b/10,
383b/11, 448b/7, 469a/1, 479a/5, 482a/2,
485b/23

a.+ lara 319a/22, 448b/15

a.+ larda 448a/11, 448b/11, 454b/1

a.+ ları 308a/14, 309a/8, 348b/13,
359a/16, 366b/22, 438b/25, 446b/1,
448b/12, 457a/22, 494a/11, 494a/21

a.+ ların 435b/21

a.+ larına 373a/7, 428b/25,
457a/18

a.+ larında 324b/12

a.+ larından 329a/23, 494a/14

a.+ larını 268b/25, 275b/8,
357a/23, 360b/22, 366a/3, 376b/8,
428b/23, 428b/24, 429a/15, 429b/16,
482a/3

a.+ ı (İyelik) 255b/16, 283a/9,
311a/13, 318a/17, 318b/6, 328a/23,
332a/7, 347a/13, 348b/19, 360b/6,
360b/14, 416b/8, 423b/10, 424a/5,
449a/12, 492a/15, 493a/11

a.+ iñ 383a/22, 420a/15, 420a/16

a.+ ına 448b/12

a.+ ını 261a/11, 399b/17, 492b/19

‘ayān Ar. Belli, açık.

‘a. 487b/14

ayāric Yun. İlaç olarak kullanılan bir grup macuna verilen ad.

a. 275a/10, 285b/21, 286b/7, 347a/17, 361a/14, 361a/16, 398a/10

ayāric-i fayḳarā Değişik

maddelerden yapılan bir tür ilaç, acı müshil olarak da bilinir.

a. 267a/7, 267a/25, 271a/21, 271b/1, 273b/6, 274a/25, 275a/14, 276b/10, 278b/25, 280a/23, 281a/19, 285b/20, 286a/1, 304b/11, 320a/14, 322a/1, 323b/20, 345a/16, 345b/3, 346a/13, 346a/14, 347b/10, 364b/10, 391a/4, 399a/4, 408b/25, 490b/24, 491a/24, 441b/5

a.+ dan 273b/4, 355a/10, 356a/18, 361a/9

a+yı 346b/12

aydınlık Aydınlık, ışık.

a.+ dan 496b/21

ayır - Ayırmak.

a.- a 389b/15, 389b/22

a.- dıkda 389b/19

a.- ır 382b/5

a.- mağa 389b/15, 389b/21

a.- maḳlığıdır 389b/13

ayırtlan -Temizlenmiş.

a.- mış 256b/14

āyīn Far. Merasim, tören.

ā. 392a/18

āyine Far. Ayna

ā. 351b/9

aylāves ? Bir çeşit hastalık.

a. 282a/23, 282b/4, 282b/5, 282b/9

aylık Belirli bir aydan beri var olan.

a. 373a/15

‘ayn-ı seraṭān Yengeç gözü.

‘a. 327b/21, 336b/23, 402b/4, 403a/7, 419a/18, 425a/23, 474a/4, 474a/25, 474b/4

‘a.+ dan 381b/19

‘aynı Ar. Benzer, tıpkı.

‘a. 464a/23

‘a.+ dır 455a/16

ayrık(ğ) Buğdaygillerden, kökü hekimlikte idrar söktürücü olarak kullanılan yabani bir bitki (Agropyrum repens).

a. 280b/17, 295b/17, 303b/17, 312b/25, 313b/16, 315b/13, 380a/13,

381b/24, 397a/8, 398b/4, 398b/19,
400a/11, 405a/17, 413a/9

ayrık köki Ayrık bitkisinin kökü.

a.+ 291b/2, 314a/17, 319b/15,
329a/5, 355b/17

ayrık şuyı : Ayrık bitkisinden elde edilen
su. a. 304a/24, 321a/11, 380a/25

ayrıl - Ayrılmak, uzaklaşmak, ayrışmak.

a.- mayup 395b/7, 397b/22,
400a/1, 403b/11, 428b/4
a.- maz 368b/11, 390a/9
a.- ur 391b/22, 491b/11

ayruğ bk. ayrık

a.+ u 297a/15

ayu Ayı.

a. 364a/11, 364a/12

ayva Ayva ağacının büyük, sarı renkte,
tüylü, mayhoş, dokusu sertçe, ufak
çekirdekli meyvesi.

a. 253a/16, 253b/15, 257a/17,
261a/23, 263a/5, 265a/13, 266a/14,
269a/7, 270a/8, 271b/18, 276b/3, 276b/4,
277a/15, 277b/3, 277b/15, 278b/11,
278b/13, 279a/21, 280a/12, 287a/4,
289b/16, 290b/2, 292b/25, 295b/21,
296a/24, 296b/14, 298b/25, 326a/9,
333b/7, 336a/18, 343b/17, 344b/24,

357b/12, 357b/21, 358b/23, 365a/10,
365a/18, 366b/5, 372a/6, 374a/16,
432a/10, 462a/8, 466b/19, 482b/8, 490b/1,
493a/9, 495b/5

a.+ dan 482b/1

a.+ yı 349a/9

ayva ağacı Ayva ağacı.

a.+ nın 318a/13

ayva çekirdeği Ayva meyvesinin
çekirdeği. a. 251a/1, 251a/4, 253a/17,
253b/16, 253b/21, 256b/9, 263a/6,
274a/19, 299a/1, 333b/7, 336a/18,
343b/16, 344b/24, 352a/5, 367b/12,
372a/7, 374a/17, 384b/20, 414b/25,
430a/14, 430a/24, 466b/20, 467a/14,
467b/2, 480a/22, 484a/11, 488b/5,
488b/10, 489b/20, 489b/23, 490b/2,
495b/5

ayva mürabbâsı Ayvanın kaynatılıp
kıvama geldikten sonra dondurulmuş
tatlısı, bir çeşit terbiyeli şekli.

a. 255b/1, 265b/8, 269a/17,
275b/10, 277a/18, 277a/20, 287a/23,
330b/20, 330b/25, 358a/1, 365b/6

ayva şarâbı Ayva şerbeti, şurubu.

a. 269a/17, 287a/21, 278b/11,
287b/21, 289b/3, 289b/14, 301a/1,
365b/11, 379a/3, 379a/17, 389a/5,
427b/11, 430a/3, 431a/9

a.+ yla 263b/14, 271b/7, 271b/10,
271b/13, 287b/16, 289b/6, 292a/7,
293a/2, 336b/19, 378a/15, 378a/17,
379a/7, 488b/22

ayva [‘]uşāresi Ayva öz suyu.

a. 274a/1

a.+ yle 274b/16, 275b/22

ayva yağı Ayva yağı.

a. 267a/13, 269a/12, 276b/3,
287b/4, 292b/11, 297a/5, 308b/3, 316a/1,
316a/8, 333b/14, 349a/9, 358b/4, 366b/10,
378a/20, 430b/24, 438a/20, 482a/25,
483a/5, 483a/8, 483b/18, 483b/25

a.+ yla 271b/13

ayvadāne Ayvadana bitkisi, civan
perçemi, pelin, kara pelin (Achillea
milefolium).

a. 483a/1, 483a/8

az Az

a. 253a/4, 259a/10, 262b/6,
263a/19, 265b/21, 268b/4, 268b/18,
268b/21, 271b/20, 271b/24, 277a/1,
279a/17, 280a/5, 281b/19, 308a/20,
312b/4, 313a/23, 316b/10, 318b/8,
319b/7, 322b/6, 322b/22, 325a/19,
325b/11, 325b/24, 326a/8, 326a/16,
329a/21, 329b/8, 330b/3, 335b/16,
335b/21, 337a/14, 337a/15, 341a/15,
342b/1, 344b/2, 344b/14, 347a/12,

347b/22, 350a/7, 362b/14, 368b/14,
369a/2, 369a/18, 371b/21, 372a/11,
372a/12, 372b/13, 383a/15, 383a/16,
393b/15, 393b/19, 397b/25, 402a/9,
406a/9, 408a/22, 408b/10, 413a/14,
426b/4, 441b/21, 458b/12, 459b/26,
460b/8, 466b/14, 468a/1, 469b/9,
474b/11, 482a/6, 482a/10, 482a/11,
482a/23

az - Azmak, coşmak.

a.- ması 461b/24

az az Az az, yavaş yavaş.

a. 254b/12, 293b/16, 315a/25,
318b/11, 35a/15, 408a/25, 409b/12,
445b/19, 447a/20

ā‘zā Ar. Bedenin her bir uzvu.

ā. 322b/9, 322b/14, 413b/10,
413b/14, 457a/5

ā.+ da 346b/3, 413b/22, 431a/23

ā.+ dan 258b/10, 258b/16, 262a/6,
263a/16, 266b/2, 271b/22, 288a/7,
325b/10, 347a/8

ā.+ lar 261b/17

ā.+ lara 322b/19

ā.+ niñ 259a/14, 310b/20, 319a/6,
339a/6, 341b/4, 414a/6, 446a/17, 455a/24

ā.+ sında 362b/16

ā.+ sın 323a/9, 427b/9

ā.+ ya 261a/2, 262a/3, 262a/6,
313a/22, 321a/1, 321a/3, 399a/15,

401a/21, 413b/10, 413b/17,
415b/23, 419b/24, 427a/9, 431b/6,
451a/25, 491b/12

ā.+ yı 262a/5, 441a/15

ā' zā-ı aşliye Asıl organlar.

ā.+ ye 388a/21, 428a/25, 413a/19

ā' zā-ı bāṭın İç organlar.

ā.+ eniñ 399b/5

ā' zā-ı beden Vücuttaki organlar.

ā.+ de 322b/8

azlık(lıg/luğ) Az olma durumu

a.+ ıdır 482a/14

a.+ ına 390b/2

a.+ ından 342b/3, 354b/23,

383a/21, 402a/13, 482b/14

a.+ u (İyelik) 367b/9

azacık(ğ) Azıcık, çok az.

a. 302b/22, 415a/15

a.+ ı (İyelik) 345b/21

ā' zā-ı ḥassāsiyye Hassas organlar.

ā.+ yi 401b/3

ā' zā-ı re'īse Temel organlar.

ā. 255b/5

ā.+ ler 363a/2

ā.+ lere 399a/14, 416b/10,

417a/13, 420b/9, 439b/6, 464a/13, 469b/7

ā.+ niñ 341a/17, 434a/22

ā.+ ye 416b/7

ā' zā yı bāṭniye bk ā' zā-ı bāṭın

a. 290a/7

ā.+ niñ 319a/25

ā.+ye 296b/11, 319b/14, 320a/3

azald - bk. azalt-

a.- alar 312a/24

a.- ır 289b/8, 342b/20

a.- up 322b/24

azalt - Azaltmak.

a.- maḳdan 390a/25

a.- maḳdır 390a/21

‘azīm Ar. Büyük; çok fazla.

‘a. 256a/19, 259a/7, 259a/12,
326b/14, 360b/15, 377a/16, 384b/5,
394b/18, 403b/25, 414a/3, 428b/3,
443b/13, 463b/14

‘a.+ dir 269a/5, 309b/18, 310a/23,
356a/12, 356a/20, 378b/6, 397b/2,
456a/12

‘azīme Ar. Büyük ve fevkalâde iş, çok önemli mesele.

‘a. 295b/14

‘azm Ar. Kemik.

‘a. 324a/20, 478a/21

‘a. +larda 478a/23

‘aẓmü’l-ḥuṣyeteyn ve evrāmuḥā

Testislerin büyümesi ve şişmesi.

‘a. 337b/8

‘aẓmü’ṣ-sedy Memelerin büyük olması.

‘a. 368b/20

‘aẓmü’ṭ-ṭahāl Dalak büyümesi.

‘a. 307b/15

B

bāb Ar. Bir kitabın bölümlerinden her biri, husus, mesele.

b. 299b/3, 304b/25, 388a/12, 388a/13, 408a/15, 431a/21, 455a/10, 455a/17, 480a/6, 486a/7, 486a/8

b.+ da 267b/17, 277a/4, 280b/1, 306b/15, 317a/8, 331b/11, 336b/2, 339b/22, 345b/6, 345b/22, 355a/11, 356a/12, 358a/7, 373b/18, 402a/22, 425a/22 450a/17, 475b/10

b.+ ında 252a/9, 252a/21, 253a/23, 254b/19, 272b/7, 292a/15, 308b/20, 316b/11, 325b/14, 331a/10, 331b/21, 335a/7, 346b/4, 353b/23, 373b/14, 376b/12, 390b/8, 403b/19, 405a/5, 409a/2, 415a/13, 423b/6, 424a/16, 424b/21, 429b/15, 430a/1, 431a/20, 435a/16, 443b/25, 447b/5, 448a/16, 457b/13, 458b/23, 474b/14, 476b/14, 485a/14, 487a/9, 489a/15, 494a/11

b.+ ındadır 340a/2

b.+ lar 414a/23

b.+ larda 251a/21, 254a/9, 279b/10, 317b/6, 338a/5, 344a/24, 399b/21, 469b/23, 476b/16, 477b/18

b.+ lardan 335b/19

b.+ larında 262b/22, 276b/9, 335b/21, 354b/12, 363a/17, 377b/1, 402a/18, 407b/6, 411b/21, 431b/4, 434b/5, 458a/20, 478a/18, 479b/10, 487b/14

bāb-i sābık Önceki bölüm, kısım.

b.+ da 304a/21

baba Baba.

b.+ dan 326a/10, 383a/12, 447a/1, 448b/25, 450b/10, 455b/2, 457a/14

b.+ sı 270b/16

bābūnec Far. Papatya çiçeği (Matricia chamomilla).

b. 277b/14, 278b/1, 406a/3, 350a/12, 497a/20

bacağ Far. Vücudun kasıktan tabana kadar olan bölümü.

b.+ ı (İyelik) 436b/14, 448b/8 (İyelik)

bād ? Bir çeşit bitki.

b. 421b/9

ba‘de Ar. Sonra

b. 251a/20, 251b/16, 252a/14, 253b/8, 253b/10, 253b/14, 254a/10, 254a/22, 256a/3, 256a/4, 257a/19, 257b/1, 258a/12, 258b/5, 259a/25, 259b/21, 260a/8, 260a/10, 260b/8, 260b/20, 261a/24, 263a/5, 263a/8, 264a/8, 264a/16, 265b/13, 267a/10, 267a/14, 267a/25, 268a/7, 268b/25, 269b/25, 270a/19, 270b/4, 270b/13, 271a/22, 272a/13, 272a/19, 273b/5, 273b/22, 274b/15, 275a/12, 275b/8, 276a/6, 277a/6, 277b/4, 280b/10, 282a/19, 283b/9, 284a/13, 285a/20, 285b/5, 285b/13, 285b/16, 285b/19, 285b/22, 287a/9, 287a/13, 288b/19, 288b/21, 289a/21, 291a/7, 291a/9, 291a/24, 292a/14, 292b/11, 294a/2, 294b/19, 294b/21, 296b/8, 298a/21, 300a/4, 300a/5, 300b/2, 301a/6, 301b/17, 302a/25, 302b/9, 302b/20, 302b/22, 302b/24, 303a/13, 303a/20, 303b/1, 303b/12, 304a/6, 304a/17, 304a/21, 304b/9, 305b/25, 306a/1, 306a/6, 306a/8, 306a/17, 308b/1, 308b/3, 308b/5, 310b/12, 311a/25, 311b/1, 313a/6, 314a/8, 314a/14, 316a/12, 316b/3, 317a/5, 317b/6, 318a/13, 318b/13, 319b/12, 319b/14, 320a/22, 320b/21, 323a/1, 323b/11, 323b/23, 324a/16, 324b/3, 324b/7, 324b/8, 325b/16, 327a/4, 327a/6, 328a/24, 328b/5, 329b/25, 330b/14, 332a/8, 332b/10, 332b/22, 334a/2, 334a/6, 334a/14, 334a/16, 334b/3, 334b/8, 334b/9, 334b/10, 334b/12, 334b/21, 334b/22,

335a/18, 336a/15, 336a/20, 337b/15, 337b/16, 338a/17, 338a/24, 338b/3, 338b/10, 338b/12, 339a/9, 339b/1, 339b/6, 339b/19, 339b/24, 340a/25, 340b/1, 340b/5, 340b/16, 340b/17, 340b/23, 341a/4, 343a/6, 343b/2, 343b/13, 344a/3, 345a/21, 345a/24, 345b/10, 345b/14, 345b/26, 346b/17, 348b/23, 348b/24, 348b/25, 349a/4, 349b/7, 349b/19, 350a/14, 350b/18, 350b/20, 351a/25, 351b/1, 351b/12, 352a/23, 352b/9, 352b/19, 353a/8, 353b/2, 354a/6, 354a/9, 354a/11, 355a/9, 355b/1, 358a/12, 358a/22, 358b/7, 359a/4, 359a/22, 359b/7, 359b/22, 359b/24, 361a/7, 361b/9, 361b/17, 362a/22, 362a/25, 362b/7, 364a/24, 364b/4, 364b/5, 365a/3, 365b/11, 366b/13, 367b/2, 367b/21, 369a/12, 369a/20, 369b/20, 370a/5, 370a/17, 370a/22, 370b/19, 370b/23, 371a/4, 371a/7, 371a/12, 371a/14, 371a/23, 371b/2, 371b/16, 371b/18, 372a/2, 372a/16, 372b/14, 374b/10, 374b/14, 375a/7, 375b/4, 375b/22, 376a/9, 376a/11, 377a/3, 377a/21, 378a/7, 378a/10, 378a/16, 378b/16, 381a/10, 381b/9, 381b/18, 382a/14, 383b/2, 383b/12, 383b/17, 383b/18, 384b/14, 384b/17, 385a/24, 386a/2, 386b/6, 386b/9, 386b/17, 386b/21, 388a/5, 389a/16, 391b/9, 393b/4, 395a/5, 395a/10, 396a/8, 397a/15, 397a/20, 398a/5, 398a/9, 398b/15, 399a/8, 399a/10, 400a/8, 401a/6, 402b/21,

404a/20, 404b/10, 406a/10, 407a/11,
408a/25, 409a/2, 409b/25, 410a/2, 410a/3,
410a/12, 410a/15, 410b/23, 410b/24,
413a/19, 414a/12, 414a/24, 414b/19,
415b/16, 415b/22, 415b/23, 417a/11,
417a/17, 417b/16, 418b/5, 421a/7,
421a/17, 421a/18, 421a/23, 421b/15,
421b/23, 422a/11, 422a/15, 422a/22,
422b/2, 422b/25, 424a/16, 424b/1,
424b/9, 426a/20, 427a/17, 427a/22,
429b/15, 430b/6, 430b/23, 432b/9,
433a/9, 433a/11, 433a/14, 434a/7, 434b/9,
435a/3, 435b/18, 436a/4, 436b/5, 437a/12,
437b/8, 437b/11, 438a/25, 438b/4,
438b/8, 438b/16, 438b/19, 439a/25,
439b/6, 440a/11, 440a/25, 440b/12,
440b/14, 440b/22, 441a/18, 441b/24,
441b/25, 442a/1, 442b/14, 442b/17,
443b/5, 443b/20, 444a/11, 444a/16,
444a/25, 444b/8, 444b/19, 445a/22,
445b/1, 445b/4, 445b/9, 445b/20,
445b/23, 445b/24, 446a/1, 446a/20,
446b/20, 447a/7, 447a/8, 447b/12,
447b/20, 447b/24, 447b/26, 448a/5,
448b/3, 449a/14, 449b/6, 449b/15,
450a/10, 450a/14, 450b/17, 451b/7,
451b/23, 452a/13, 452b/6, 452b/7,
452b/20, 453b/10, 453b/16, 454a/2,
454a/17, 455b/9, 456a/21, 456b/19,
459a/10, 459a/11, 459a/14, 459a/21,
459a/24, 460a/13, 460a/14, 461a/14,
461b/13, 461b/22, 462a/18, 462a/23,
462a/26, 462b/18, 462b/20, 462b/21,

463a/20, 463b/7, 464b/2, 464b/8,
464b/10, 464b/17, 464b/25, 465b/9,
465b/10, 465b/11, 465b/21, 466a/9,
466b/1, 466b/16, 467a/14, 467b/2, 468a/7,
468b/1, 468b/6, 468b/9, 468b/12,
468b/18, 468b/19, 469b/18, 470b/14,
471a/4, 471b/12, 472a/4, 472a/6, 472a/8,
472a/14, 472a/23, 472b/10, 474a/22,
475b/23, 477a/24, 477b/3, 477b/23,
478a/1, 478b/7, 478b/22, 479b/25, 480a/2,
480b/18, 481a/9, 481a/11, 482a/19,
482b/3, 482b/6, 482b/25, 483b/10,
483b/11, 484b/12, 484b/18, 484b/22,
484b/24, 485a/13, 485a/22, 485b/6,
485b/16, 485b/20, 488a/20, 488b/2,
490a/5, 491a/25, 491b/12, 492a/15,
492b/2, 492b/16, 492b/23, 493b/21,
493b/22, 494a/1, 494b/13, 495a/2,
496b/18, 497a/9

bādem Far. Badem (Amygdalus communis)

b. 252b/16, 263b/3, 264a/8,
266a/4, 266a/18, 270a/7, 271b/17,
277b/15, 278b/6, 289b/20, 297b/15,
313b/17, 315b/13, 336a/9, 341b/7,
341b/12, 342a/2, 342a/7, 344b/20,
350b/10, 352b/12, 354a/19, 355b/16,
363b/3, 365a/9, 366a/4, 369a/15, 372a/18,
373a/1, 373a/12, 411b/25, 414b/2,
414b/17, 415a/7, 449a/23, 449b/12,
483a/7

b.+ i 264a/9

bādem ḥarīresi Badem, şeker, su ve nişastadan yapılan bir çeşit tatlı.

b.269b/15

bādem içi Badem içi.

b. 257b/19

bādem yağı Bademden elde edilen yağ.

b.251b/19, 252b/11, 254a/6, 254b/2, 257b/20, 266a/12, 266a/15, 269b/16, 273b/9, 275a/8, 286b/15, 315a/3, 316a/21, 327b/5, 331a/19, 339b/3, 352a/3, 354b/15, 361a/6, 368b/6, 373a/14, 376a/25, 378a/2, 379b/19, 379b/25, 386a/24, 414b/10, 428a/2, 444b/9, 445b/12, 447b/8, 466a/15, 467a/12, 467b/3, 482a/21, 491a/1

b.+ na 378a/6

b.+ nı 278b/18, 316a/7, 372a/9

b.+ yla 253a/17, 283a/14, 304b/10, 304b/11, 332b/2, 336b/3, 350a/16, 366b/23, 367b/18, 369b/23, 377b/21, 391b/1, 414b/11, 489b/22, 491b/7

ba‘de’l-ḥaml Hamilelikten sonra.

b. 426a/1

ba‘de’s-saḥḥ Ezdikten sonra.

b. 334a/18, 421a/19, 477b/25, 480a/2

ba‘de’ṭ ṭa‘ām Yemekten sonra.

b. 397b/23

ba‘de’t tecrūbe Denemeden sonra.

b. 403a/4

ba‘de’t tenkīḥ Ayıkladıktan sonra.

b. 431a/6, 441b/1, 442b/15

ba‘de’t tenkīye Temizledikten sonra.

b. 294a/22, 454a/8

bādī Ar. Sebep olan şey.

b. 281b/7, 390a/18

b.+ dir 252b/18, 256a/15

bādrecnbūya Far. Oğul otu, kovan otu, melisa, turuncan, limon otu, acem otu adlarıyla bilinen bir ot.

b. 363b/14

bağırsak(ğ) Bağırsak.

b. 277b/20, 281b/4, 281b/12, 282b/1, 283a/15, 283a/18, 293a/9, 293a/21, 297a/13, 298b/11, 323b/6, 489a/20, 489b/14, 491a/10, 495a/10

b.+ a 261b/20, 277b/24, 278a/3, 278a/5, 278a/7, 278a/10, 278a/11, 298b/14, 352b/16

b.+ da 282b/14, 282b/25, 286b/19, 286b/21, 287b/11

b.+ dan 294b/14

b.+ dır 277b/22, 278a/8, 278a/12

b.+ lar 278a/18, 278b/2, 294b/9,
319a/16, 319a/25, 323b/3

b.+ lara 261b/25, 277a/6, 277a/12,
277b/19, 278a/15, 278b/3, 278b/17,
282a/22, 288a/20, 288a/23, 292a/18,
295b/10, 297a/14, 305a/2, 306b/11,
379a/23, 488a/8

b.+ larda 278a/17, 278a/20,
278b/7, 278b/14, 278b/16, 279a/11,
279a/15, 279a/17, 279b/12, 279b/17,
279b/19, 282a/24, 282b/1, 282b/8,
286b/17, 287a/1, 287b/5, 287b/6, 288a/23,
291b/20, 297b/2, 293a/11, 335b/15,
366b/19, 431b/3, 469a/18, 469b/5,
469b/10, 489b/3, 493b/3

b.+ lardan 278b/22, 279a/2,
285a/5, 297b/19, 314b/19

b.+ lardır 277b/20, 277b/21,
278a/13

b.+ ları 278a/21, 287b/5, 293a/12,
319a/10, 378b/21, 488b/8

b.+ larıñ 282a/22, 283a/20,
283a/23, 285b/17, 286b/22, 380a/4

b.+ ın 278a/2, 278a/4

b.+ ında 282b/9

b.+ ını 284a/23

b.+ ta 293a/15, 293b/4

bağla - Bağlamak.

b.- dılar 282b/21

b.- mağ 275a/24

b.- mamışdır 381a/8

b.- manıñ 479a/1

b.- mayalar 470b/3, 478b/9

b.- yalar 261a/12, 281b/18,
292b/22, 325a/13, 360b/22, 367b/8,
368a/18, 380b/20, 407b/10, 429b/5,
474b/13, 478b/8, 478b/11, 478b/23,
479b/20, 492b/19, 497a/4

b.- yup 259a/25, 275b/7, 357a/23

bağla- Tutmak.

b. -sa 433b/6

bağlan -Bağlama işini yapmak.

b.- sa 470b/9

bağlu Tıkalı olma durumu.

b. 341b/1

bağluluk Tıkalı şekilde olma durumu.

b. 341b/2

bahā Far. Güzellik.

b. 341b/24

bahār Ar. Papatya, sıgırgözü,
sarıpatya, sıgır papatyası bitkileri.

b. 269a/17, 313a/2, 313b/10,
447a/11

b.+ da 394b/20, 496a/8

bahārla - Baharatlamak.

b.- yup 312a/19

bāhir Ar. Açık, belli.

b.+ dir 402b/13

baḥṣ Ar. Konu, mevzu, mesele

b.+ ler 373b/18

b.+ inde 310b/17, 314a/22,
329a/15, 339a/2, 348a/20, 354b/17,
364a/7

ba‘īd Ar. Uzak, ırak.

b. 383a/9, 392b/9, 393a/3, 393a/5,
395b/12, 403b/3

b.+ dir 398b/1, 403a/25, 409a/25

bā‘iṣ Ar. Sebep olan şey, sebep.

b. 255b/20, 268b/24, 382b/6,
382b/19, 388b/6, 392b/19, 405b/10,
412a/25, 420a/21, 479b/18, 481b/1,
482b/17

b.+ dir 258b/9, 393a/10, 481b/2

bā‘iyye

b. 257b/22

baḳ - Bakmak.

b.- dılar 255b/24, 270b/14

b.- madan 496a/15

b.- maḳ 351b/9

b.- maz 496a/18

b.- sa 496a/14

b.- up 255b/25

baḳıl - Bakma işini yapmak.

b.- mayup 404b/23, 469a/15

b.- maz 390b/2

b.- sa 261b/13

baḳılla bk. baḳlā

b. 314b/21, 329a/2, 336b/1,
337b/16, 338a/10, 338a/24, 339a/17,
342a/24, 344a/8, 350b/16, 356b/3,
365a/12, 366a/20, 369a/10, 370a/23,
371a/23, 372b/18, 381a/4, 381a/11,
385b/12, 428a/5, 432b/23, 433a/23,
436b/10, 437b/3, 437b/8, 440a/7,
442b/20, 444a/19, 448b/4, 459b/14,
462a/9, 463b/9, 465a/7, 468b/15, 475a/11,
477a/24, 487a/8

b.+ lar 355b/16

baḳılla şuyı bk. baḳlā şuyı

b.+ yı 332a/1, 480b/2

baḳır Bakır.

b. 385b/23, 393b/5, 460a/16

baḳır çiçegi

b. 465a/12

bāḳī Ar. Geri kalan, artık, fazla, artan;
daimi, kalıcı.

b. + kalan 261b/25, 390a/23,
401a/7, 402a/19, 402a/25, 428a/4

b.+ḳalanı 389a/17, 399a/10,
411b/2

b.+ ḳalanıdır 321a/14

b. + ḳalınca 264b/2

b. + kalır 408b/11

b. 257b/20, 270b/20, 277b/7, 277b/18, 282a/6, 283a/15, 290b/9, 291a/10, 292a/8, 300a/5, 304a/7, 306b/7, 308b/16, 309a/3, 309a/13, 313a/6, 313a/7, 315b/2, 324a/13, 324a/16, 324b/9, 326a/5, 329b/14, 334b/16, 341a/4, 345b/11, 346a/8, 351b/24, 369a/19, 383a/3, 384b/8, 389b/23, 399b/21, 400b/4, 401a/2, 402a/20, 403b/11, 412b/12, 413a/14, 417a/21, 428a/3, 428b/4, 432b/17, 433a/25, 435a/6, 437b/22, 438a/16, 451b/15, 452a/6, 452a/14, 454a/4, 457a/12, 457a/23, 459a/6, 461a/8, 463a/14, 476b/25, 481b/3, 488a/21, 493b/10

b.+ dir 360b/16

b.+ si 304b/24

bağla Ar. Bakla. İki çenekliler sınıfının baklagiller familyasından beyaz çiçekleri olan, acı olan taneleri suda tatlılaştırılarak yenilen bir yıllık otsu bitki.

b. 267b/23, 279b/14, 307b/16, 369a/22, 369b/18, 374b/12, 380b/11, 380b/18, 380b/3, 380b/7, 381a/22, 385a/11, 386b/17, 422a/2, 436a/5, 436b/11, 436b/18, 440b/1, 443a/1, 444b/5, 467a/7, 470a/18, 481a/2, 481a/8

bağla suyu Bakladan elde edilen su.

b. 481a/11

b.+ yla 484b/12

bağla unı Bakladan elde edilen un.

b. 251a/8, 270a/13, 274a/5, 279b/2, 281a/4, 289a/9, 308b/7, 308b/13, 337b/24, 338a/8, 338a/13, 339b/7, 339b/9, 339b/24, 349b/7, 375b/6, 375b/12, 479b/24, 481a/4, 485a/17

bal Bal, asel.

b. 254a/14, 254a/16, 254a/23, 263a/3, 264a/10, 267b/15, 268b/3, 269b/4, 269b/25, 270a/23, 271b/2, 281a/7, 301a/24, 312a/11, 333b/12, 337b/24, 338b/15, 350b/19, 373a/10, 377a/18, 377b/2, 377b/10, 377b/17, 378b/17, 392b/3, 437b/13, 446a/6, 459b/16

b.+ dan 298a/22

b.+ ı (İyelik) 282a/19, 312a/9, 317b/25, 342a/21

b. + ı 327b/2, 328b/9, 328b/16, 331a/14, 332a/11, 332b/2, 332b/9, 333a/1, 333a/6, 333b/25, 349a/1, 349a/23, 356a/13, 361a/17, 366b/4, 395a/11, 396b/7, 396b/8, 396b/9, 488b/11

b.+ ına 398a/13, 404b/17

b.+ ını 298a/21, 326b/22, 327b/7, 335b/24, 336a/14, 463a/20

b.+ ıyla 300a/7, 355b/5, 377a/12, 377b/17, 448a/17

bal arısı Bal arısı.

b. 482a/24, 495b/8

bal şuyı Bal suyu.

b. 251a/19, 267a/22, 269b/19, 271a/22, 271a/24, 271a/25, 273b/7, 286a/13, 297b/3, 302b/8, 312a/8, 314b/18, 316b/2, 326b/12, 329a/15, 330a/8, 333a/8, 333b/11, 335a/22, 338a/19, 340b/4, 371b/16, 398b/22, 399b/21, 437b/7, 447a/13, 461b/13, 468a/24, 490b/7, 490b/10, 490b/11, 490b/17, 490b/23, 492a/5, 492a/7, 492a/15, 493a/14, 493b/5

b.+na 491a/24

b.+yla 252b/2, 262b/16, 269b/24, 271b/6, 286a/7, 286a/10, 377a/11, 490a/7, 490a/25, 490b/2

Balātrūs ö.i. Bir hekim adı.

B. 437b/19

baldır Bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü

b.+ da 448b/7

b.+ dan 337b/15

b.+ ını 366a/20

b.+ lara 425a/6

b.+ larda 448b/11, 455a/13

b.+ ları 359a/16, 366a/14, 368a/9

b.+ larına 268b/24

b.+ larında 318b/8, 366a/19, 455a/4, 455b/4, 455b/10

b.+ larından 328b/6, 348b/24, 355b/12, 360b/21, 360b/23, 368a/11, 369b/9, 424b/20,

429b/5

b.+ larını 275b/7, 428b/24

b.+ larınıñ 455b/7

baldıran Nemli yerlerde yetişen, tohumları eczacılık ve hekimlikte kullanılan maydanoz cinsinden zehirli bir bitki, ağu otu.

b. 310a/23, 362b/2, 369a/1, 372b/15, 385a/17, 486b/2, 492a/23

baldırıkara Eğrelti otu cinsinden, nemli yerlerde, taşlar arasında biten yapraklarının sapları saça benzer bir bitki.

b. 252a/19, 253a/18, 254a/13, 288b/17, 288b/25, 289a/2, 291b/3, 307a/6, 311b/22, 312a/3, 313b/21, 313b/14, 314a/5, 315b/17, 319b/16, 324a/3, 327a/1, 327a/8, 329a/5, 329a/14, 330a/9, 355a/24, 355b/17, 368b/18, 377b/19, 379b/6, 391b/17, 392a/8, 392a/10, 398b/3, 398b/5, 398b/20, 400a/12, 400a/22, 405b/13, 405b/18, 407a/7, 408b/17, 410a/22, 410b/4, 410b/19, 414b/14, 425b/12, 426b/25, 442a/4, 449b/26, 451b/12, 456a/2, 456b/4, 482a/21, 483a/1, 483a/8

balğam Ar. Eski tıp anlayışına göre bünyeyi meydana getiren dört unsurdan biri.

b. 251b/14, 253a/6, 253a/14, 258b/21, 262a/2, 262a/5, 266b/7, 266b/9, 267a/13, 267a/15, 267a/16, 267a/21, 275a/13, 276b/23, 283a/19, 283b/5,

285b/18, 289a/19, 292a/17, 294a/7,
298b/14, 305a/4, 309a/9, 311a/1, 315a/5,
315b/23, 325a/21, 345a/4, 345a/5,
345a/14, 348b/1, 350a/1, 373a/9, 383b/4,
397a/6, 398a/4, 398b/9, 399a/1, 399b/22,
400b/12, 403a/17, 403a/19, 404a/21,
408a/16, 408a/19, 408b/4, 412b/21,
412b/24, 434a/23, 436a/20, 437a/10,
441a/21, 441b/16, 444a/1, 448a/20,
451b/10, 456a/15, 462a/5, 484a/19

b.+ a 276b/22, 398b/1, 441b/6,
444b/22

b.+ da 384a/6

b.+ dan 252b/24, 254a/8, 260a/1,
268a/2, 272a/23, 283a/19, 285b/17,
286b/23, 287a/12, 293a/13, 302a/13,
304a/9, 308a/20, 314b/21, 315a/1, 347a/6,
379a/21, 379a/24, 382b/2, 382b/22,
384a/1, 395b/3, 399b/8, 399b/14, 408b/1,
408b/3, 437b/16, 438a/1, 438a/9, 441a/12,
441b/4, 448b/24, 483a/21

b.+ dır 274b/23, 275b/3, 278a/19,
278b/16, 288a/3, 441b/18, 444b/15,
483a/22, 484a/21

b.+ ı 254a/9, 267a/19, 267a/22,
278b/24, 290a/13, 315a/1, 323a/3,
345a/25, 391b/16, 398a/15, 406b/25,
408b/12, 408b/23, 448a/3

b.+ iñ 303b/7, 348b/1, 359a/2,
371a/1, 397b/21, 399b/2, 399b/6, 403a/23,
407b/21, 409a/15, 437a/7

b.+ ınıñ 318a/18

b.+ ıyla 292a/17, 325b/5

balğamī Ar. Balgamla ilgili.

b. + 326a/19, 355a/19, 355a/21,
370a/16, 370b/6, 376a/6, 384a/4, 384a/5,
394b/22, 425b/10, 437a/3, 437a/9, 448a/3

b.+ dir 370b/9, 431b/7

b.+ iniñ 290a/17

balğam-ı mālīh Tuzlu balgam.

b. 274a/11, 317b/8

b.+ den 274a/25, 351a/12, 408b/5,
441a/10

balğam-i ġalīz Yoğun, kalın balgam.

b. 313a/11

b.+ iñ 335a/4

balğam-i lezc Yapışık balgam.

b.+ dir 446b/19

balğam-i şīṣār Bir tür balgam.

b.+ ı 270b/2

balğamīye bk. balğamī

b. 412b/2, 412b/3

b.+ den 388b/7, 409b/13, 484b/3

b.+ yi 323a/1

balğamīye-i dā'ire Hummada
dönüşümlü, değişken olan balgam
maddesi.

b. 423a/23

b.+ den 412b/13, 412b/14

b.+ dir 412b/9, 412b/11

balgāmīye-i lāzime Hummada
değişken, dönüşümlü olmayan balgam
ögesi.

b. 423a/23

b.+ de 408b/6

b.+ den 412b/12, 412b/14

b.+ dir 395b/24, 412b/9, 412b/10

balgāmīyetli Ar. Balgama bağlılık,
balgamlılık.

b. 410a/14

balgāmīyye-ı hālīşa Katıksız balgam.

b.+ nın 408b/1

balgāmīye-ı hāricü'l-urūḳ Damarın
dışındaki balgamlılık.

b.+ dur 412a/16

balık(ğ) Balık.

b. 265b/17, 281b/21, 319b/1,
335a/3, 364a/18, 381a/16, 390a/5, 392b/1,
418a/3, 441b/12, 481b/21, 482b/11,
485b/16, 495b/16

b.+ dan 393b/9

b.+ ların 495b/21

b.+ ı 402b/10, 402b/11

balık tutkalı Balık endüstrisi artıklarından
üretilen, yavaş kuruyan fakat bağlama
gücü yüksek yapıştırıcı.

b.+ ndan 334a/8

b.+ ından 334a/8

bālīg Ar. Büluğa eren.

b. 415b/14, 423a/10, 423a/19,
423b/21, 437b/24, 449a/16, 465b/14,
465b/15

b.+ a 486a/18

bal mūmı Arıların peteklerini yapmak
için karın halkaları arasından
salgıladıkları yumuşak ve sarımsı madde.

b. 251a/6, 265a/9 , 279b/2,
286b/14, 301a/15, 302a/19, 317a/6,
321a/21, 333b/15, 334a/16, 335a/20,
339b/3, 339b/14, 351a/6, 352b/8,
353b/10, 365a/25, 366b/10, 371a/12,
372a/2, 375a/12, 375a/18, 379a/12,
380a/1, 386a/17, 386b/1, 386b/20,
386b/24, 398b/10, 436b/22, 437a/2,
438a/19, 438b/2, 438b/11, 438b/19,
445a/10, 447b/13, 460a/14, 460b/20,
461a/6, 463b/13, 466a/10, 467a/13,
467a/20, 468a/17, 470a/14, 470a/17,
470a/21, 471a/14, 471b/4, 471b/6,
472a/16, 472a/17, 472a/22, 472b/2,
475a/20, 479a/23, 480a/1, 480a/3,
481b/25, 483b/20, 485b/10, 485b/25,
486a/5

b.+ ndan 334b/12

b.+ nı 480a/1

b.+ yla 251b/20, 254a/8, 254b/2,
264a/24, 264b/7, 266a/13, 270a/17,

270b/2, 276a/2, 281a/9, 282a/2, 287b/20, 292b/13, 297a/9, 301b/9, 302b/14, 302b/2, 302b/6, 310a/16, 312a/15, 314b/9, 316a/10, 316b/25, 320b/19, 320b/23, 322a/25, 331a/6, 332a/19, 337a/9, 338b/18, 338b/21, 338b/5, 340b/11, 341a/6, 342b/10, 343a/6, 343b/10, 343b/7, 350a/22, 351a/4, 353a/1, 356b/2, 358b/8, 361b/1, 364a/1, 367b/5, 369b/4, 370b/21, 372a/10, 372b/21, 374a/21, 375a/16, 378a/21, 386a/16, 415a/2, 429a/10, 432b/10, 438b/15, 439b/21, 439b/25, 440a/13, 443a/24, 443b/7, 447b/9, 448b/6, 453a/9, 453b/13, 463a/7, 480b/6, 485b/1

bal mūmı yağı Bal mumundan elde edilen yağ.

a. 445a/1

bān yağı Sepetçi söğüdü, sultani söğüd, sorkun ağacı bitkisinden elde edilen yağ.

b.+ yla 350a/17

bāñ tohumı Ban bitkisinin tohumu.

b. 418b/18

baña Ben zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

b. 270b/11, 346b/10, 346b/15, 473a/20, 489a/1, 489a/4

Banṭalyon ö.i. Bir hekim adı.

B. 294a/3

bapadya bk. papadya

b. 283b/18, 284a/6

baraş Ar. Vücutta yer yer beyaz ve alaca lekeler meydana getiren ve tedavisi kabil olmayan bir hastalık, abraşlık, sam lekesi.

b. 444a/2, 444a/8, 485b/3

b.+ da 444a/12

b.+ dır 444a/10

b.+ iñ 444a/3

b.+ ında 485b/18

Bāri Ar. Allah.

B. 261b/21

bāri Far. Hiç olmazsa, hiç değilse.

b. 263b/1

bārid Ar. Soğuk

b. 253a/20, 254a/9, 256b/5, 256b/9, 259b/5, 262a/15, 263a/12, 264b/16, 265a/3, 265a/6, 265a/22, 270a/10, 278a/17, 278a/18, 278a/20, 280a/7, 280a/16, 285a/23, 289b/19, 295a/8, 303b/19, 305b/15, 311a/1, 311a/3, 312a/17, 312a/25, 312b/23, 313a/1, 318a/2, 325a/6, 325a/17, 331a/2, 337a/18, 343a/3, 344a/24, 344b/8, 345a/2, 349a/17, 376a/10, 377b/23, 387a/17, 389a/25, 393b/1, 397b/6, 400b/4, 414b/1, 418a/8, 430a/9, 430b/7, 430b/17, 439a/4, 460a/1,

460b/2, x60b/12, 460b/23, 462a/25,
480a/23, 486a/11, 486b/17

b.+ de 267b/17

b.+ dir 252b/23, 262a/12, 305a/18

b.+ e 305b/15

b.+ i 305a/20

bārid-i raṭb Soğukluk ve yaşlık
özelliğinin bir arada olması.

b. 266a/24, 312b/13, 325a/13,
345a/2, 397b/24, 407b/16, 412b/21,
432a/3,

432a/7, 439a/20

b.+ dır 432a/2

bārid-i yābis Soğukluk ve kuruluk
özelliğinin bir arada olması.

b. 266a/24, 312a/24, 312b/13,
432a/3, 432a/9

b.+tir 432a/3

bārīṭūn

b. 469b/10

barūt Far. Barut.

b. 476a/15

b.+ dadır 476a/14

b.+ uñ 476a/19

baş - Basmak.

b.- alar 377b/7

b.- dıkda 335a/11, 339a/7

b.- maḳ 376a/21

başdırma Tuz, çemen, kırmızıbiber
karışımının et üzerine sürülerek güneşte
veya iste kurutulması yoluyla yapılan
yiyecek.

b. 274b/18, 326a/8, 439a/19,
441b/13, 449a/3, 455a/20

bāselik Yun. Şah damarı, baş damarı,
boynun iki yanında yürekten başa çıkan
atar damarlardan her biri, ciğer damarı.

b.+ den 256b/1, 293b/15, 300a/4,
308a/24, 313b/7, 315a/23, 322b/25,
327a/5, 328b/5, 337b/14, 348b/22,
364b/4, 455b/19

b.+ inden 276a/9, 276a/10, 383b/9,
383b/11, 410a/17

bāselikūn Yun. Fesleğen, reyhan
(Ocimum basilicum)

b. 423a/1, 459b/18

bāselikūn merhemi Fesleğen merhemi.

b. 423a/1, 434a/15, 467a/11,
467b/2, 477a/13-14, 485b/16

başıl - Baskı uygulamak.

b.- sa 322b/17, 370a/14, 436a/24,
437a/6

bāşıta Ar. Yayıcı, yayan.

b. + a 481a/19

basit Ar. Sıradan, basit.

b.+ dir 469a/19

bāsur Ar. Kalın bağırsağın alt bölümünde ve anüste toplardamarların genişlemesiyle oluşan varis, hemoroit.

b. 276a/10, 288a/11, 455b/19, 457b/20

b.+ a 417b/5

b.+ dan 413b/2

b.+ dandır 301b/3

b.+ dur 302b/6

b.+ uñ 299b/10, 301b/16

bāsur kanı Basurden kaynaklanan kan.

b. 265b/23,

baş İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa.

b. kaldırmamak 429b/2

b. 348b/15, 353b/22, 355a/4, 365b/14, 382a/21, 382a/22, 423b/9, 423b/23, 428b/2, 428b/20, 428b/21, 450b/14, 490a/14, 494a/14

b.+ a 366a/1, 375b/24, 377b/24, 428b/21, 429a/7, 429b/8, 430a/11, 457a/21, 482b/20, 485a/4, 485a/9, 485a/10, 485b/1

b.+ da 348b/11, 375b/3, 375b/9, 376a/5, 446b/14, 450b/17, 451a/6, 451a/7, 457a/22, 469b/1, 474a/9

b.+ dan 254b/5, 254b/19, 434a/19

b.+ ı (İyelik) 254a/9, 344b/3, 426a/14, 485a/11

b.+ ı 485a/11, 485a/16, 485a/19, 485a/21, 494a/14

b.+ ın 485a/5, 485a/7, 485a/10

b.+ ına 273b/12, 429b/12, 429b/15, 429b/17

b.+ ında 374a/23, 375a/2, 382a/25

b.+ ını 374b/10, 493b/25, 496a/19

b.+ ları 371b/25

b.+ larına 372a/9

b.+ larında 376b/13

başka Başka, bilinenden ayn, değişik, özge, farklı.

b. 300a/1, 408a/15

başla - Başlamak.

b.- r 322b/9, 364b/23, 371a/21, 408a/25, 413b/14, 426a/21, 440b/20, 449a/8, 449a/12, 450b/25, 451a/5, 457b/17, 461b/8, 461b/11, 461b/12, 484a/23, 492b/7, 492b/14, 496b/25

b.- rında 479b/15

b.- rsa 477a/8

başud -

b.- ici 349b/10

bat - Batmak, saplanmak.

b.- ar 322b/17, 437a/6, 440b/9

b.- ması 263a/2

b.- masına 420a/8

b.- up 414a/15

bâtil Ar. Hakikatsiz, hak ve doğru olmayan.

b. 272a/2, 283a/5, 489a/17

bâtin Ar. İç, karın

b. 490a/13

b.+ a 319a/16

b.+ da 454b/16

b.+ ı (İyelik) 399b/1

b.+ in 319a/16

b.+ ında 329b/12

batın-ı fers

b.+ e 452b/7

batır - Batırmak, saplamak.

b.- a 437a/12

b.- up 264b/9, 269a/16, 274a/24, 279a/20, 283b/23, 295a/18, 301b/22, 307b/6, 329a/1, 335a/24, 336a/3, 337b/20, 345a/24, 369b/15, 369b/3, 370a/25, 378b/1, 385b/21, 421b/14, 421b/25, 432a/15, 433a/21, 437a/13, 437a/15, 437a/18, 437a/22, 438a/25, 440a/24, 462b/21, 464a/16, 466b/15, 467a/10, 468b/21, 475a/10, 478b/11, 494b/13

batî Ar. Yavaş, ağır.

b. 256b/22, 274b/19, 311b/17, 400a/7, 408a/21

baṭrāsāliyyūn Yun. Maydanoz.

b. 387a/11, 387b/16

batî Ar. Yavaş, ağır.

b. 259a/3, 259a/12

bay - Bunaltıcı, bayıltıcı.

b.- ıcı 481a/19

bayāğî Ar. Epey, çok

b. 437a/7

baygınlık(ğ) Kendinden geçme durumu.

b.+ ı 251b/12

bayıl - Bayılmak, kendini kaybetmek

b.- a 417a/1

b.- dığı 273b/11

b.- ma 389a/16

b.- maḳ 255b/16, 260b/23, 268b/16, 279b/24, 317b/4, 348b/19, 353a/16, 365b/20, 365b/22, 390a/15, 396a/8, 399b/16, 408a/24, 421b/11, 423b/10, 423b/18, 431a/16

b.- ması 261a/11, 285b/9

b.- ur 273a/20, 276b/18, 399b/13

bayır Ar. Az inişli olan yer, fazla yokuş olmayan.

b. 284b/1

bayul - bk. bayıl -

b.- ur 273a/12

b.- ursa 367b/13

ba'zı Ar. Bir kısım, bir takım; bir takım kişiler, kimseler.

b. 251b/16, 252b/10, 253a/20, 253a/24, 255a/19, 255a/21, 256a/8, 256a/23, 256a/24, 256b/24, 258b/16, 259a/17, 260a/12, 262a/2, 262a/6, 263a/16, 263b/1, 263b/2, 266b/2, 269a/22, 269b/9, 271a/15, 271b/22, 272b/2, 272b/20, 273a/6, 274a/22, 276a/3, 277a/23, 282b/15, 283b/11, 284b/18, 289a/6, 290a/4, 298b/6, 298b/23, 301b/5, 302a/22, 303a/21, 304a/13, 304b/8, 304b/12, 317a/18, 320a/6, 320a/9, 323a/23, 324a/20, 324a/22, 325a/4, 325b/2, 325b/10, 328a/25, 330b/25, 331b/14, 335a/25, 335b/15, 337b/14, 341b/3, 344a/7, 345b/17, 347a/8, 348b/12, 355a/25, 361b/3, 362a/20, 364b/24, 365a/1, 368a/14, 369a/14, 369b/17, 371b/5, 373a/11, 373a/19, 377b/20, 380a/13, 381b/13, 383b/14, 389a/4, 389a/22, 391a/13, 391b/5, 393a/19, 393a/25, 394a/8, 396a/18, 396b/13, 397b/1, 402b/19, 403b/9, 405b/4, 405b/21, 407b/22, 408b/19, 410b/13, 410b/21, 412b/19, 414a/23, 415b/10, 416a/3, 416a/16, 416b/2, 416b/7, 420b/21, 421b/12, 421b/19, 424b/3, 423b/7, 424b/9, 425b/1, 425b/13, 427b/6, 427b/8, 431a/23, 431b/5, 434a/22, 434b/16,

435b/23, 436b/10, 444b/19, 446a/17, 446a/18, 446a/19, 447a/3, 447b/22, 447b/24, 449a/14, 450b/2, 450b/8, 451a/5, 451a/9, 451b/3, 451b/12, 452a/19, 453a/13, 455b/1, 459b/3, 461a/3, 461b/25, 462a/3, 466b/5, 467b/14, 469a/21, 469b/22, 470a/6, 471a/5, 475b/14, 478a/17, 478b/12, 479b/9, 480b/7, 481b/16, 482b/15, 482b/18, 483b/16, 486a/23, 487a/23, 487b/12, 488a/12, 489b/8, 491b/9, 492a/6, 493b/15, 495a/16, 495a/22, 495a/23, 495b/16

b.+ lar 253b/9, 272b/22, 282b/5, 282b/20, 285b/5, 285b/7, 286b/25, 293b/6, 342b/19, 353b/14, 364a/21, 394a/10, 395b/4, 396a/14, 397b/11, 403a/21, 403a/25, 405a/1, 405a/2, 406a/25, 407b/10, 415b/5, 415b/15, 415b/17, 415b/20, 419b/25, 420a/5, 420b/11, 421b/19, 422a/12, 425a/6, 425b/14, 427a/23, 435a/21, 446b/15, 448b/19, 449a/17, 450b/8, 452a/18, 454a/5, 455a/7, 455a/8, 457a/14, 458a/10, 466b/9, 472b/23, 474a/15, 476a/12, 476a/14, 476a/16, 476a/19, 486b/3, 489a/9, 489a/16, 490b/11, 492a/7, 492a/21, 492b/17, 496b/1, 496b/5, 496b/7

b.+ lara 416a/15

b.+ ları 273a/20, 273b/3, 289b/18, 348a/8, 364a/22, 364b/2, 373a/19, 375a/21, 396a/10, 396a/12, 404b/25, 417a/8, 419b/17, 419b/18, 419b/20, 420b/10, 425b/13, 425b/17, 427a/2,

439a/3, 466b/10, 475a/1, 478b/24,
478b/25, 479a/14, 488b/24, 496b/5

b.+ larıñ 273a/24, 406a/13,
493a/21

b.+ larına 306b/8, 416a/15

b.+ larında 373b/8, 416a/4

b.+ larını 272b/8

b.+ sı 273a/24, 299b/2, 299b/13,
299b/14, 299b/15, 300a/9, 310b/5,
310b/6, 310b/7, 310b/8, 319a/6, 323b/14,
325b/13, 351b/22, 375a/5, 399b/7,
399b/8, 403a/15, 423b/4, 423b/5, 426a/13,
426b/23, 441a/8, 441a/11, 441a/12,
441b/18, 442b/23, 442b/24, 444a/17,
444b/11, 458a/26, 458b/2, 458b/3,
463b/23, 469a/19, 471a/19, 471a/20,
472b/22, 478b/2, 487b/11

b.+ sına 399b/5, 416a/16, 441a/13,
472b/22

b.+ sında 299b/17, 339a/6,
364a/18, 458b/3

b.+ sından 478b/2

b.+ sını 300a/8, 405b/9, 456b/3,
457b/6

bāzū Far. Pazı, kolun omuz ile dirsek
arasında kalan kısmı

b.+ lara 425a/6

b.+ larda 448b/15

b.+ larından 260a/23, 292b/3,
292b/22, 424b/20

b.+ larını 259a/24, 275b/7,
357a/23

b.+ suna 275a/23

b.+ sundan 315b/4

bebeş ? Bir çeşit bitki

b. 416a/17

bed Far. Kötü, çirkin, rahatsızlık verici.

b. 271a/19, 293a/22, 293b/1,
317b/4, 346b/6, 350b/6, 353a/15,
360b/10, 360b/23, 365a/7, 367b/20,
371b/1, 380a/7, 423b/11, 423b/25,
439a/16, 445a/15, 449a/13, 454a/13,
461b/1, 464a/2, 465a/4, 476b/10, 481b/14,
481b/21, 482a/1, 490b/22, 491a/12,
491a/16, 493b/18

bedd bk. bed

b. 449a/5

bede'e Ar. Başlamak

b. 413b/13, 413b/18, 415a/22

bedel Ar. Bir şeyin yerini tutabilen
karşılık

b.+ i (İyelik) 295b/8, 392a/21

beden Ar. Vücut, gövde.

b. 251b/15, 254b/15, 262b/6,
268b/21, 271a/20, 272a/12, 289b/23,
289b/26, 290a/3, 300a/3, 304a/16,
319a/13, 322b/9, 355a/8, 357a/20,
360b/11, 364b/3, 365b/24, 375a/24,

393a/7, 394a/15, 401b/17, 413a/4,
414a/14, 417b/24, 428a/20, 431b/16,
439a/25, 440b/11, 451a/26, 454a/9,
459a/12, 473b/11, 476a/7, 476a/8, 479a/7,
482b/17, 490b/19

b.+ de 254b/16, 255b/4, 259a/11,
261a/5, 271b/1, 278b/8, 289b/22, 301a/5,
303b/9, 322b/10, 322b/11, 354b/23,
357a/18, 368b/12, 368b/14, 368b/15,
375b/9, 383a/3, 384b/6, 384b/8, 388a/16,
389a/7, 392a/17, 394a/18, 394b/9,
394b/23, 399a/10, 402a/18, 402a/20,
408b/11, 411b/2, 413b/8, 413b/21,
414a/1, 420a/22, 425b/21, 431b/18,
441a/9, 448a/3, 453b/8, 453b/13, 454a/4,
457b/1, 459a/6, 459a/14, 459a/19,
460a/22, 469b/21, 476b/8, 481b/3,
481b/7, 481b/14, 484a/19, 484a/22,
486b/12, 486b/16, 489a/8, 490a/13,
490a/21, 491a/11, 492a/25, 493a/1,
493b/4, 494a/20, 494b/24

b.+ den 257b/14, 271a/20,
293b/23, 297b/19, 297b/22, 319b/13,
322b/12, 323b/10, 343b/12, 345a/3,
355a/1, 359a/2, 392a/22, 392a/23,
394b/11, 395b/7, 397b/22, 459a/3, 459a/5,
465a/15, 471a/1, 492b/21, 497a/9

b.+ e 258a/21, 260b/3, 283a/22,
322b/13, 324a/16, 375b/2, 388a/18,
390a/20, 393a/23, 393b/8, 399b/4, 400b/3,
401a/14, 401a/20, 406a/20, 411b/15,
413b/22, 414a/8, 415b/16, 415b/20,
415b/21, 415b/22, 424b/18, 426b/2,

440b/9, 443b/21, 451a/25, 457a/20,
480a/19, 480a/20, 482b/22, 482b/24,
486a/13, 494a/19, 497a/4

b.+ i (iyelik) 253a/8, 254a/9,
256a/21, 262b/7, 266a/2, 271b/3, 272a/12,
272b/13, 277b/13, 279b/26, 287a/2,
289b/8, 292b/7, 293b/8, 298a/2, 301a/6,
301a/7, 302b/20, 303b/9, 305b/3, 308a/20,
309a/6, 311b/16, 312a/21, 312b/4,
313a/23, 317b/1, 318b/6, 318b/7,
318b/15, 319b/6, 322b/19, 324a/24,
325a/5, 326b/11, 329b/8, 338a/17, 338b/9,
339a/8, 339b/1, 339b/19, 340a/25,
340b/23, 343a/15, 344b/16, 349a/3,
350a/6, 350a/8, 352a/22, 353a/18,
359a/21, 360a/23, 361b/8, 363a/5, 365a/6,
370a/16, 370b/22, 371b/1, 371b/15,
372a/19, 375b/1, 375b/3, 376a/8, 379b/1,
380a/10, 388a/22, 389a/1, 393b/20,
394a/12, 396a/8, 400a/10, 404a/17,
408a/19, 409b/11, 409b/12, 413a/23,
414a/9, 414b/24, 416b/15, 417a/12,
417b/12, 426a/11, 426a/14, 426a/16,
428b/17, 436b/1, 437a/9, 440b/10,
440b/12, 440b/21, 446a/20, 446b/20,
447a/6, 448a/4, 448a/23, 449a/5, 451a/19,
451a/26, 453a/1, 453a/17, 455b/7,
455b/18, 458b/25, 459a/10, 464a/14,
465b/20, 476b/15, 480b/10, 481b/17,
482b/23, 483b/7, 484b/3, 485a/11,
485b/5, 485b/15, 485b/20, 492a/13,
492b/6, 493a/12, 496a/12

b.+ iñ 257b/16, 258b/18, 293b/11, 306b/7, 308a/9, 310b/18, 313a/22, 317b/3, 317b/17, 323a/18, 357a/9, 357a/16, 359b/12, 375a/25, 382a/17, 382a/19, 383a/8, 383b/7, 386b/7, 386b/9, 392a/22, 392a/24, 393b/16, 393b/18, 399b/1, 405a/8, 409b/10, 420a/18, 423b/8, 428b/6, 431a/25, 431b/5, 431b/11, 434b/2, 451a/5, 455a/4, 457b/21, 470a/5, 482a/19, 490b/19, 492a/14, 493b/19, 494a/20

b.+ inde 259a/8, 304b/6, 373a/3, 424a/2, 426a/15, 441a/4, 449a/13, 450b/13, 450b/14, 451a/5, 473b/15, 491a/17, 492b/15, 494a/22, 496b/4, 496b/18

b.+ inden 360b/12, 423b/12

b.+ ine 322b/17, 375b/7, 394b/24, 417b/19, 427b/25, 496a/15, 496b/7

b.+ ini 323a/12, 324b/11, 373a/8, 374b/5, 377b/14, 414b/23, 434b/13

b.+ iniñ 316b/10, 318b/5, 348b/12, 350b/7, 360a/23, 423b/11, 426a/21, 455b/5

b.+ ler 459b/5

b.+ lerde 462b/9, 490a/15

b.+ leri 347b/22, 373a/10, 423b/14

b.+ lerinde 455a/19

b.+ lerini 366b/12

beden-i ahlāt-ı rediyye Bedenin reddettiği unsurlar.

b.+ den 440a/20

beden-i insān İnsan bedeni.

b.+ a 472b/25

b.+ da 277b/20, 279b/16

bedenī Ar. Beden ile ilgili, bedene ait.

b. 256a/16, 256a/17, 406b/19

b.+ dir 256a/15, 263a/13

behaḳ Ar. İnsanın derisinde pul pul beyazlık ve alaca bir renk meydana getiren bir çeşit hastalık.

b. 444a/2

b.+ da 444a/12

b.+ dır 444a/10

b.+ ı 444a/8

b.+ iñ 444a/3, 444b/4, 444b/8

behaḳ-ı esved Bir hastalık adı.

b. 444a/4

behmen Ar. Kuduzotu, kırmızı türüne kızıl behmen (Statice limonium)

b. 258a/3

behre Far. Pay, hisse.

b.+ si 382b/16

be'is Ar. Zarar, sakınca.

b. 396b/15, 425b/14

beḳā Ar. Kalıcı olma, ebediyet.

b.+ sı 389b/16

beḳā-ı kuvvet Kalıcı kuvvet.

b.+ i 421a/21

bekar Ar. Evli olmayan kimse.

b. 356b/6

beḳāyā Ar. Geri kalani artan.

b.+ sından 425b/25

bel Bel, insan bedeninde göğüsle karın arasında daralmış bölüm.

b. 261b/19, 283b/4, 352b/16, 364b/2, 365b/20, 366a/5, 368a/8, 426b/4

b.+ e 353a/13

b.+ inde 350b/6

b.+ ine 325a/10, 325a/13, 374a/16

bel sovuḳluğu Bel soğukluğu hastalığı, meninin durmadan akması şeklinde görülen hastalığın bir türü.

b. 343a/9, 450b/18, 451a/12

belābur

b. 440a/3

Belātrūs ö.i. Bir hekim adı.

B. 401a/11

belç ? Bir çeşit gıda.

b. 274a/7

belde Ar. Şehir, kasaba.

b. 329b/23, 451a/19

b.+ niñ 415b/13, 487b/2

b.+ ye 415b/12, 450b/1

belek

b.+ ler 426a/16

belesān Ar. Pelesenk ağacı ve bundan elde edilen yağ; (*Commiphora opobalsamum*).

b. 254a/20, 489b/1

belesān-ı āḥar Başka belesan.

b. 471b/13, 471b/20

belesān-ı şınā'ī Doğal olmayan belesan.

b. 471a/5, 471b/8, 475a/26, 475b/7

belesān-ı ṭabī'īye Doğal olan belesan.

b. 471b/12

belesān şuyı Belesandan elde edilen su.

b. 487b/23

belīlec Far. Belile otu.

b. 258a/7, 278b/25

Belīnūs ö.i. Bir hekim adı.

B. 485b/11

belki Belki, muhtemel olarak, olabilir.

b. 259b/20, 265b/17, 269a/2, 279b/18, 283a/8, 288b/6, 293b/7, 317a/17, 322b/4, 329a/7, 330a/4, 335b/4, 355b/11, 362a/12, 364b/19, 373b/20, 375a/24, 383a/22, 385b/5, 388b/14, 389b/23,

390b/2, 394b/4, 395b/6, 396a/13,
396b/17, 399a/7, 399b/17, 403b/2,
403b/7, 404b/3, 406a/22, 406b/9, 408a/5,
408a/8, 408a/10, 423a/17, 424b/21,
428b/4, 434b/2, 435a/22, 439b/4, 441a/14,
446a/9, 446a/15, 448b/15, 457a/10,
457a/15, 459b/1, 466b/12, 467b/10,
469a/13, 476a/16, 484a/15, 485a/20,
488b/24, 491a/23, 493a/22, 496a/24

belli Açık, aşikar.

b. 284b/7, 347a/6

bellūt Ar. Palamut, pelit, meşe palamudu
(Quercus aegilops).

b. 276a/24

bellūt şuyı Bellut ağacından elde edilen su.

b. 382a/11

bellūt yaprağı Bellut ağacının yaprağı.

b. 303a/20, 417a/4

bellūt yemişi Bellut ağacının meyvesi.

b. 382a/9

bellū bk. belli

b. 382b/17, 440a/4

Belmālyūs ö.i. Bir hekim adı.

B. 452a/19

Belmāryūs ö.i. Bir hekim adı.

B. 452b/9

belsimā bk. belesān-ı şinā^c ī.

b. 471a/4

belsiminā bk. belesān-ı şinā^c ī.

b. 471a/21, 471b/7

belūt bk. bellūt.

b. 382a/6

belür - Belirmek, ortaya çıkmak.

b.- dükden 420a/6

b.- mezden 420a/6

ben Teklik birinci şahıs zamiri.

b. 272b/24, 346b/16, 446a/24,
447a/16, 459b/2, 473a/18, 485b/11

b.+ im 420a/22, 457b/10

ben Çoğu doğuştan, tende bulunan
ufak, koyu renkli leke veya kabartı.

b.+ inde 273a/8

beñ bk. ben

b. 480b/7

benāviti

b. 391a/23

benc Ar. Ban otu denen bitki ve bunun
afyon gibi uyuşturucu, keyif verici
tohumu.

b. 300a/25, 300a/20, 351b/7,
369a/1, 385a/17, 385b/2, 385b/3, 385b/10,
440b/23, 489b/13, 492b/5

benc köki Benc bitkisinin kökü.

p. + niñ 429a/18

benc yaprağı Ban out bitkisinin yaprağı

b. 284a/12, 300a/20, 307b/5,
317a/7, 338a/23, 338a/9, 338b/1, 340a/16,
369a/1, 385a/17, 385b/2, 385b/3, 440b/23

b.+ nı 307b/7, 466b/6

benc tohumı Ban otu tohumu.

p.+ niñ 336a/24

benefsec bk. benefşe.

b.+ i 424a/6, 426a/13

benefşāh şerbeti Menekşe şurubu.

b.+ i 308b/4

benefşe Far. Menekşe (Viola tricolor).

b. 253b/13, 254a/3, 256b/8,
257a/9, 257b/19, 260a/16, 264b/19,
278b/5, 279a/24, 290b/19, 311a/17,
312b/8, 325a/7, 327a/24, 327b/3, 328b/11,
328b/18, 330a/1, 330a/5, 331a/11, 332a/9,
332a/21, 332b/24, 335b/25, 336a/2,
336a/15, 336b/6, 344b/6, 348b/25,
362a/24, 362b/6, 367b/25, 374a/14,

389a/19, 389b/2, 391b/19, 394a/4,
395a/14, 395a/16, 396b/24, 397a/1,
397a/10, 397a/12, 400a/9, 400a/13,
400a/16, 400a/23, 405a/21, 407a/19,
410a/21, 410b/11, 410b/25, 411a/12,
414a/25, 414b/4, 414b/15, 414b/22,
418a/21, 424a/2, 425b/6, 425b/15,
427b/10, 428b/12, 428b/22, 429a/14,
429a/17, 430a/8, 430a/11, 430b/3,
431b/20, 432a/9, 436a/11, 440b/22,
442a/7, 442a/16, 449b/5, 449b/26, 450a/5,
452b/8, 474a/12, 488b/11

b.+ yi 304a/18

benefşe çiçeği Menekşe çiçeği.

b. 306a/15

benefşe hamiresi Menekşenin ezilerek
hamur kıvamına getirilmiş şekli.

b. 253b/16, 265a/2, 311b/4,
362b/9, 266a/7, 374b/8, 389a/24, 400a/20,
400b/3, 427b/10

benefşe şarābı Menekşe şurubu.

b. 253b/14, 262a/20, 262b/9,
264b/22, 266a/5, 274a/13, 278b/5-6,
279a/4, 297b/19-20, 332b/11, 368b/6,
376a/9, 380b/1, 392a/12

b.+ ına 329a/18

b.+ ını 490a/6

b.+ ıyla 262b/2, 283b/13, 311b/2,
327a/4, 327a/14, 362b/11, 414b/8,
489b/21, 495a/20

benefşe yağı Menekşeden elde edilen yağ.

b. 251a/5, 254a/6, 256b/17, 265a/7, 266a/10, 277a/9, 283b/24, 286b/8, 312b/10, 325a/11, 327a/21, 327b/2, 327b/5, 328b/16, 328b/22, 332a/12, 332a/16, 338a/3, 353b/8, 373b/23, 373b/25, 376b/9, 377a/9, 396a/24, 396b/5, 404b/1, 415a/1, 429a/8, 440b/15, 460b/16, 460b/20, 472a/12, 475b/20, 493a/4, 495b/2

b.+ ını 332a/13

b.+ ıyla 300a/15, 349a/24, 374a/17, 414b/23

benefşe yaprağı Menekşe yaprağı.

b. 286b/5, 299a/4, 301b/17, 350a/11, 373b/21, 391a/2, 396a/20

benī isrāʾīl İsrailoğlu

b. 327b/25

beni İsrāʾīl zeytuni İsrail zeytini.

b. 327b/21

benṭaflen

b. 296b/6

benṭāflen

b. 365b/13

beñz Yüz, çehre, görünüş.

b.+ i (İyelik) 298a/1, 308a/22, 309a/7

b.+ i 480a/15, 480a/17

b.+ iniñ 309a/10

beñze - Benzemek.

b.- digi 319a/8

b.- memekle 476b/18

b.- mez 423b/18

b.- r 271a/2, 274b/18, 299b/11, 458a/19, 469b/25, 488b/7, 492a/19

berāber Far. Birlikte, bir arada.

b. 254a/16, 263b/20, 284b/25, 291a/20, 302b/2, 303b/3, 307b/24, 317a/10, 323a/11, 336b/24, 340a/5, 352b/25, 353a/20, 357a/1, 367a/24, 368a/3, 370a/10, 385b/20, 386b/25, 387a/15, 390a/23, 394b/10, 411b/9, 413b/21, 414b/18, 422a/3, 430b/20, 433a/11, 435b/5, 438b/2, 440b/1, 440b/3, 446a/23, 446b/3, 447b/19, 456a/16, 462b/15, 469b/18, 470b/10, 474b/18, 474b/19, 474b/21, 481b/24, 483b/18, 483b/23, 483b/25, 484a/3, 485b/25

b.+ dir 390b/13

b.+ i 263b/20, 264a/1, 267b/6, 267b/9, 275b/11, 341b/17

b.+ lige 390b/14

berāberce Far. Birlikte, bir arada.

b. 460a/13

berāberi Far. Birlikte, bir arada.

b. 265b/3, 300b/18, 300b/21,
302a/10, 350b/19, 372a/4, 372a/9, 475b/9

berāde Ar. Dolma.

b.+ si 359b/21, 363b/15, 454a/3,
490a/19, 491b/2

b.+ sinden 285a/3

b.+ sini 282a/19, 425b/17

Berākelisūs ö.i. Bir hekim adı.

B. 321b/11

beraş-ı esved Vücuttaki siyah leke.

b. 409b/2

berāt Ar. Müsade, izin.

b. 364a/14, 364a/16

berāz Ar. Az olan şey.

b.+ ı 323b/8

berāzī Ar. Az ile ilgili.

b. 311b/17

berd Ar. Soğuk.

b. 401b/3

b.+ i 447b/2

bere Bir yere çarpma, incitme veya
vurma sonucu vücudun herhangi bir
yerinde oluşan çürük.

b. 475a/4

b.+ lere 472b/12

b.+ si 472b/16

b.+ ye 475b/1

beri Konuşanın önündeki iki uzaklıktan
kendisine daha yakın olanı, öte karşıtı.

b. 257b/24, 282a/23

berri Ar. Yabani, yabani olan ıslah
edilmemiş güneyik bitkisi.

b. 257a/16, 258a/13, 391b/13,
449b/11, 456b/1

berş Ar. Keten yaprağı ve afyon ruhu ile
yapılan, keyif verici, afyonlu şurup veya
macun.

b. 272a/7

bes Ar. Yeterli, kafi.

b. 277b/9

besā'it Ar. Basit olan şeyler, basitler.

b. 389b/23

b.+ inden 412b/1

besbāse Ar. Küçük Hindistan cevizi ve bu
meyvenin toz hâline getirilmiş kabuk içi
(Myristica fragrans)

b. 257a/5, 257a/11, 257a/23,
258a/13, 260a/5, 260b/18, 263b/13,
263b/22, 264a/4, 264b/1, 264b/4,
265b/5, 265b/9, 267b/8, 268a/16, 270a/3,

272a/16, 275a/19, 285a/7, 296b/16,
297a/16, 303a/18, 306a/4, 317b/13,
320b/1, 325b/4, 331b/3, 337a/2, 337b/3,
343b/26, 356a/5, 356b/11, 365a/20,
365b/16, 366a/8, 382a/10, 388a/2, 418a/9,
418a/22, 454b/6, 456b/14, 456b/16,
471b/22, 474a/6, 474b/3, 479a/17

besfāyic Ar. Bspaye, kaya eğreltisi;
(Polypodium vulgare).

b. 252a/17, 252a/23, 253b/1,
260a/6, 291b/14, 294a/17, 303b/13,
303b/17, 305b/9, 305b/22, 306b/16,
306b/20, 307a/13, 309a/20, 309a/25,
309b/18, 315b/20, 315b/25, 324b/4,
326b/25, 329b/4, 333a/2, 350a/9, 354a/24,
391b/19, 400a/11, 400a/22, 405a/18,
405b/17, 410a/7, 410a/23, 410b/3,
410b/17, 411a/5, 442a/7, 442a/9, 442a/17,
442a/24, 449b/13, 449b/20, 450a/1,
455b/21, 456a/1, 456a/6, 456a/18,
456b/11, 457b/22, 458a/1

besfāyiç bk. besfāyic

b. 279a/2

besīṭa ? Derin.

b. 470b/5

besle - Beslemek.

b.- yeler 469b/16

beş Beş sayısı.

b. 252b/5, 255b/19, 282a/13,
295b/11, 319b/24, 320b/9, 331a/13,
334a/2, 338a/23, 343a/8, 343b/9, 344a/15,
355b/6, 373a/14, 373b/14, 385a/6, 387a/7,
387b/17, 397a/16, 400a/24, 403a/7,
407a/23, 411a/9, 413b/20, 414a/16,
417b/15, 419b/1, 419b/13, 427a/10,
427a/17, 427a/19, 442a/17, 442b/3,
443a/18, 453b/17, 454b/4, 455b/13,
456a/4, 478b/18

b.+ dir388a/22

b.+ er 252a/2, 252a/5, 261b/4,
294a/5, 296b/18, 327a/16, 361a/14,
387b/6, 403a/2, 418a/18, 428b/15,
449b/21, 485b/10

beşinci Beşinci, Beşinci sıradaki.

b. 323a/22, 365b/18, 390b/20,
394a/16, 403b/19, 416b/12, 474b/13,
485a/14

b. + de 395b/23

b. + si 388b/4, 390a/18, 414a/11

beş parmak Gülgillerden, yol
kıyılarında ve çayırarda yetişen, sürgüne
karşı kullanılan bir bitki (Potentilla
reptans).

b. 362b/4

beşere Ar. İnsan derisinin dış tabakası.

b.+ lerinde 259a/15

b.+ niñ 480a/20

b.+ si 317b/2, 423b/23

b.+ siniñ 455b/5

b.+ ye 480b/23, 481a/22

beṭavūs ?Bir hastalık adı.

b. 409a/5

bevāṣīr Ar. Basurlar, mayasıllar.

b. 293b/12, 297b/23, 306b/1,
308a/8, 308a/25, 313b/8, 318a/24,
322b/21, 328b/6, 351b/21, 351b/24,
352a/10354b/25, 448a/16

b.+ a 301a/15

b.+ dan 298b/16

b.+ ı 300b/13, 300b/15, 352a/12

bevāṣīr kanı Basurlardan gelen kan.

b. 297b/23, 306b/1, 308a/8,
308a/25

b. + mñ 293b/12, 318a/24, 322b/21

bevāṣīr-ı rahm Rahim basuru.

b.+ e 352a/5

bevāṣīr-ı ʿumyā Kör basurlar.

b. 299b/24

bevāṣīruʾr-rahm Rahim basuru.

b. 351b/21

bevl Ar. İdrar, sidik.

b. 272b/11, 272b/19, 286a/21,
305a/2, 316a/24, 317b/2, 322b/12,

325b/23, 329b/23, 330b/8, 331b/15,
332b/17, 332b/18, 334a/5, 334a/19,
334b/15, 334b/16, 334b/25, 335a/6,
335a/12, 335b/13, 335b/20, 336a/12,
343a/18, 381b/12, 381b/13, 382a/2,
383a/2, 459a/6, 491a/11, 491b/15

b.+ i 332b/4, 335a/21, 335b/1,
335b/13, 335b/14, 336b/8, 337a/6, 392a/6,
392a/9, 393b/23, 394a/2, 397b/3

b.+ i (İyelik) 305b/2, 311a/11,
312a/23, 313a/23, 314b/23, 316b/10,
319b/6, 321a/4, 322b/18, 323b/7, 325a/3,
325a/19, 325a/21, 325b/11, 325b/12,
326a/16, 326a/21, 326a/23, 328a/23,
328a/25, 329a/21, 329b/7, 329b/24,
331a/25, 331b/14, 331b/18, 332b/6,
335a/13, 335a/15, 335a/19, 335b/20,
348b/20, 381b/11, 381b/12, 381b/13,
449a/6, 495a/18

b.+ iñ 326b/2, 332b/23, 335a/20,
335b/10, 335b/12, 336b/7, 339a/21,
382a/12

b.+ in 329a/21

b.+ inde 326a/20

b.+ ini 335a/14

b.+ iniñ 324b/13

bevl-ı fiʾl-ferāṣ Yatağa işlemek.

b. 336b/10

bevl-i şıbyan Memeden kesilmemiş
erkek çocuk idrarı.

b. 322a/21

beyān Ar. Anlatma, açık söyleme, bildirme.

b. eyledikden 457b/14

b. eyledikleridir 282b/16

b. eylemediler 400b/16, 455a/11, 457a/1

b. 258b/20, 261a/4, 283a/5, 301b/2, 331a/9, 371a/17, 375a/4, 377b/5, 380a/4, 381b/11, 391b/24, 394b/7, 400b/9, 400b/18, 402a/18, 402b/8, 403a/11, 403a/12, 405a/4, 406b/15, 406b/21, 420b/6, 424b/17, 465a/2, 470a/2, 480a/8, 484a/14, 487b/14

b.+a 434b/23

b.+ dır 469a/16

b.+ ına 310b/21, 478a/22

b.+ ında 310b/2

b.+ındadır 255b/2, 261b/6, 277b/19, 281a/24, 282a/23, 303b/5, 304b/13, 310b/2, 324b/23, 331a/22, 337a/10, 337b/9, 341a/12, 344a/26, 346b/3, 354b/22, 365b/2, 365b/19, 366a/13, 366a/23, 367b/19, 368a/24, 368b/20, 373a/24, 382a/18, 388a/12, 388a/13, 388b/20, 389b/10, 390a/13, 392a/20, 394a/17, 395a/25, 397b/20, 399b/1, 399b/12, 400a/1, 400b/6, 403a/10, 407b/18, 409a/4, 412a/5, 413a/17, 415a/16, 419b/16, 423a/4, 425b/19, 428a/10, 428b/19, 431a/21, 431a/22,

433b/5, 434a/16, 434b/16, 448b/16, 458a/21, 460a/22, 461a/25, 462a/2, 469a/9, 474b/7, 475b/15, 476a/11, 478a/19, 478a/20, 480a/7, 480b/24, 481b/3, 481b/14, 482a/5, 482b/12, 483a/13, 484a/10, 484a/14, 485b/2, 485b/24, 486a/8, 486b/5, 486b/22, 487a/17, 488a/5, 488a/24, 488b/7, 491b/23, 493b/13

beyāz Ar. Beyaz, ak.

b. 263b/22, 288b/4, 292a/20, 298a/1, 303b/8, 311b/16, 311b/17, 314b/23, 322b/18, 323b/8, 328a/24, 331a/25, 335b/20, 337b/7, 343a/15, 345a/4, 351b/10, 359a/13, 363b/25, 370b/8, 379a/16, 379b/1, 381b/13, 404a/3, 408a/20, 410b/17, 410b/23, 418b/18, 423b/25, 437a/4, 439b/20, 444a/10, 444a/12, 458b/13, 460b/3, 464a/1, 464a/7, 464a/8, 464b/19

b.+ a 331b/15, 398a/5, 438a/9, 444a/10

b.+ ı (İyelik) 336a/24, 443b/24

b.+ ını 421a/16, 446a/1

beyin Kafatasının içinde beyin zarları ile örtülü, iki yarım küre biçiminde sınır kütlelerinden oluşan, duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, ensefal, dimağ.

b.+ lerinde 371a/17

beyn Ar. Arası, arasında.

b.+ i (İyelik) 308a/15

b.+ inde 271b/25, 301a/23, 323b/6,
324a/11, 330b/4, 335b/10, 434b/6,
435a/10,

446a/12, 446b/18

b.+ inden 434a/19

b.+ ini 335a/8, 342a/22, 364b/3,
395a/1

b.+ lerinde 423a/15, 482b/19

beyt Ar. Ev, konut

b. 326a/13

bez Ar. Bez, herhangi bir iş için
kullanılan pamuktan veya ketenden
yapılmış kumaş, dokuma.

b. 329a/1, 385b/21, 421b/25,
422a/23, 462b/21, 472b/13, 473a/23,
473a/24, 476b/12, 485a/21

b.+ den 257b/1

b.+ i 337b/20, 345a/24, 369b/3,
369b/15, 370a/25, 440a/24, 462b/21,
467a/21, 468b/20, 475a/10

b.+ inden 477b/1

b.+ ler 478b/22

birāz Pislik, kaka, dışkı.

b. 305a/3

b.+ ı (İyelik) 272b/11, 272b/19

beze Vücudun lenf damarları şebekesi
üzerinde süzgeç görevi yapan lenf

düğümünün değişik hastalıkların seyri
sırasında büyüyerek meydana getirdiği
küçük şişlik.

b.+ lerin 440a/21

bezir yağı . Keten tohumundan çıkan yağ.

b. 283a/12, 283b/21

beznetin ? Bir kısım bitkilerin
karışımından yapılan şerbet.

b. 289a/1, 291b/19, 308b/4,
309a/23, 315b/14, 318b/19, 323a/4,
323b/24, 329a/4

beznetin şarābı ? Bir kısım bitkilerin
karışımından yapılan şerbet, şurub.

b.288b/12, 288b/21, 290a/18,
309a/15, 400a/19, 405b/20

beznetin şerbeti ? Bir kısım bitkilerin
karışımından yapılan şerbet, şurub.

b. 311b/24, 313b/25, 323b/15,
325b/17, 355a/14, 384a/1, 391b/15,
391b/18, 397a/7, 398b/7, 408b/20, 410b/7

bezr Ar. Tohum.

b. 379b/25

bezr-ı hūmmāz Kuzu kulağı tohumu.

b. 256b/9

bezr-i kaṭūnā Pire otu, karnıyarık otu.
(Tanacetum coccineum).

b. 295a/15, 298b/25, 328a/5,
336a/18, 353b/13, 381a/24-25, 432a/9,
490b/10

bezr-i kaṭūnā lu'ābı Pire otu, karnıyarık
otu özsuyu.

b. 251a/4, 253a/16, 253b/15,
253b/25, 254a/7, 262a/21, 262b/9, 265a/8,
283b/24, 300a/15, 300b/7, 301b/8,
301b/11, 324b/20, 327a/21, 336a/25,
343b/17, 350b/10, 353b/1, 372a/7,
374a/16, 384b/20, 385b/4, 385b/8,
414b/25, 430a/13, 430a/24, 430a/25,
436a/6, 436a/10, 440a/22, 480a/22,
480a/24-25, 481b/8, 490a/6, 493a/4,
495b/6

b. + yla 274a/18

bezr-i kaṭūnā ma'cūnı Pire otundan
yapılan macun.

b. 323b/20, 323b/24, 325a/15,
396b/20, 404b/5, 437b/17, 488a/11

b. + dır 406b/22

bezr-ı keşūş

b. 314a/7

bezr-ı benç Beyaz benc otu, beyaz
tatula, şeytan otu.

b. 385b/18

bezr yağı Keten tohumundan çıkan yağ.

b. 329b/1, 438b/13, 471b/20,
476b/23, 477a/6, 477a/9

bezrenc yağı

b. 300a/19

bezūr bk. bezr.

b. 278b/6, 289b/20, 303b/19,
304a/23, 312b/8, 313b/17, 315b/12,
336a/17, 340b/22

bezūr-ı bādem Badem tohumu.

b. 251a/11, 253b/18, 254a/1,
332a/9, 332b/25, 333a/3, 333b/6, 333b/19,
336a/1, 336a/18, 336a/22, 336b/6,
343b/11, 343b/13, 344b/7

bezūr-ı bāride Barid bitkilerin tohumu

b. 253b/3, 256b/11, 257b/19
264b/20, 264b/21, 271a/23, 274a/16,
274a/21, 312b/25, 315b/16, 316a/25,
321b/9, 321b/12, 325a/9, 327b/14,
328b/12, 330a/2, 330a/10, 331a/17,
332a/20, 337a/19, 494b/17

b.+ niñ 333a/11

b.+ yi 332b/11, 366a/4

bezūr-ı kaṭūnā bk. bezr-ı kaṭūnā

b. 333b/9

b.+ y1 274a/19

bezür yağı bk. bezr yağı

b.+370b/17

bezürāṭ Ar. Tohumlar.

b. 294b/15

bıçak(ğ) Bıçak.

b. 345b/8, 458a/24, 469a/11,
469a/21, 469a/23, 470b/4, 476b/19

b.+ ıyla 393b/3, 473a/21

bıçılğan Hayvanların tırnak kökünde
oluşan yara.

b. 361a/1

b.+ ından 361a/1

bıldırıcın Bıldırcın.

b. 296a/3

bıñkıldak Kafatasının kemikleşmeden
önce kemiklerin birleşme yerlerinde
bulunan kıkırdak bölümü.

b. 375b/17

bırağ - Bırakmak.

b.- up 403b/22

bi bk. bir

b. 322a/18, 327a/24

bi-izn-i tebāreke ve te'ālā Ar. Allah'ın
izniyle.

b. 254a/23

bi-iznih te'ālā Ar. Allah'ın izniyle.

b. 340b/26, 487b/10

bi-iznihi Ar. Allah'ın izniyle.

b. 346b/13

bi-iznillāhi Ar. Allah'ın izniyle.

b. 367b/8

bī-mecāl Hâlsiz, takatsiz, zayıf,
dermansız, bitkin.

b. 366b/24

bi-nefsihī Ar. Kendisi, kendi kendine.

b. 409a/15

bi-^çaynih bk. bi^çaynihi

b. 331b/5

bi-^çaynihi Ar. Aynıyla, olduğu gibi, tıpkı.

b. 272b/4, 344b/19

biber Yun. Biber (Piper).

b. 284a/22, 285a/4, 312a/19,
337a/25, 341b/13, 439a/20, 447a/18

b.+ li 311a/10, 444b/17

biber yağı Biberden elde edilen yağ.

b. 342a/12, 342a/15

biberiye Yun. Akdeniz çevresinde çok
yetişen, güzel kokulu yapraklarını

dökmeyen, çiçekleri soluk mavi renkli,
çok yıllık bir bitki.

b. 260b/6, 260b/17, 345a/11,
345a/18, 354a/7, 483a/1, 487b/20

biberiyye bk. biberiye

b. 257a/4, 257a/16, 270a/18,
275a/6, 322a/3, 325a/25, 335a/24,
355a/24, 386a/9, 386b/11, 387b/25,
442b/13, 468a/26

biğāyet Ar. Çok.

b. 341b/11

biğayrı'l-ḥummā Humma olmayan.

b. 289b/21

biḥasebi'l-iḫtiṣā Gereğince, gereği
bakımından.

b. 263a/25

bil - Bilmek.

b.- diklerine 476b/2

b.- diler 255b/25

b.- iriz 406b/8

b.- mediklerinde 256a/11

b.- mek 459a/23, 464a/4, 464a/6

b.- mekdir 389b/11

b.- meyüp 417a/19

b.- mez 496a/17

b.- üp 282b/3, 354b/12, 363a/16,
402a/16, 404a/10, 460a/24

b.- ür 414a/19

bilād-ı efrenc Frenk beldeleri.

b.+ de 284a/7, 384a/11, 391b/5,
407b/17, 472b/1

bilād-ı hind Hint beldeleri.

b.+ den 489a/3

bilād-ı İslāmiye İslam beldeleri.

b.+ ye 428a/15

bilād-i Efrenciye bk. bilād-ı efrenc

b. 428a/15

bile Dahi, de; bile.

b. 255a/20, 259a/7, 259a/16,
263a/19, 267a/15, 272b/22, 273a/17,
287b/24, 289a/19, 290a/6, 292a/21,
293a/9, 293b/11, 297b/2, 301b/1, 320a/3,
324a/13, 325b/23, 331b/7, 331b/15,
341a/23, 346b/13, 357a/24, 366b/8,
370b/22, 383a/4, 390b/6, 390b/22,
396a/13, 409a/10, 414a/19, 437b/17,
449a/19, 462a/3

bilek Elle kolun, ayakla bacağın
birleştiği bölüm.

b.+ leriniñ 407b/9

bilegi taş Bileme işinde kullanılan sert
bir taş.

b.371b/6

bilin - Bilinmek, anlamak.

b.- medik 476b/10, 486b/9

b.- mesiniñ 496b/12

b.- mez 275a/16, 383a/22

b.- ür 259a/14, 259a/18, 267b/25, 268a/2, 290a/2, 298b/21, 299b/19, 299b/20, 315a/18, 325b/13, 334a/23, 339a/24, 347b/25, 348b/7, 351b/8, 351b/9, 351b/10, 357a/19, 364a/14, 364b/25, 370b/8, 372a/15, 383a/21, 400b/14, 402a/14, 404a/9, 409b/10, 426a/22, 431b/16, 438a/8, 439a/14, 444a/8, 458b/9, 465a/20, 476b/7, 478b/4, 483b/5

billāh Ar. Allah için, Allah hakkı için” anlamında bir yemin sözü.

b. 329b/13

billāhi bk. billāh

b. 340a/24, 343a/19

billūr Far. Bir maddenin atom veya moleküllerinin art arda tekrarlanmasından ve belirli bir kurala göre sıralanmasından meydana gelen, simetrik olarak birleşmiş düz satırlar şeklindeki katı madde.

b. 262a/21, 277b/8, 342b/19, 342b/25, 372a/24, 372b/9, 397a/21, 429b/21, 430a/23, 431a/12, 489b/22, 491b/6, 493a/7

billūr-i ma’ denī Billur madeni.

b.+ den 277a/22

bilün - bk. bilin-

b.- ür 266a/23

bin - Binmek.

b.- mekten 330b/4

b.- üp 325a/2, 328a/18, 337b/11

biñ Bin sayısı.

b. 345b/16

biñ iki yüz Bin iki yüz sayısı.

b. 345b/9, 354a/6

bināen Ar. Dayanarak, -den dolayı.

b. 401a/10, 408a/1

bir Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren kelime.

b. 251a/9, 251a/17, 251b/7, 252b/11, 252b/21, 252b/22, 253a/17, 254a/14, 254b/12, 255b/16, 255b/20, 255b/23, 255b/24, 256a/5, 256a/18, 256a/21, 257a/19, 257a/25, 257b/1, 257b/6, 258b/5, 258b/13, 258b/19, 260a/8, 260a/18, 260b/20, 260b/23, 261b/5, 262b/24, 263a/4, 264a/17, 264b/9, 264b/23, 265b/10, 266a/1, 268a/20, 268a/25, 268b/2, 269a/11, 269a/21, 269b/22, 270a/9, 270b/4, 271a/10, 271a/12, 271a/14, 272a/19, 272b/14, 273a/1, 273b/4, 274a/22, 274b/13,

275a/23, 275b/18, 275b/24, 277b/10,
278b/20, 279a/14, 279a/16, 279a/23,
280b/10, 281a/12, 281a/14, 281a/16,
282a/17, 282a/18, 282a/20, 282b/3,
282b/22, 283a/8, 283b/8, 283b/23,
284a/16, 284a/22, 284b/20, 284b/25,
285a/16, 285a/20, 285b/11, 285b/18,
286b/14, 288b/3, 288b/5, 289a/25,
290a/11, 290a/12, 290a/25, 291a/23,
292b/9, 293b/16, 294a/15, 294b/13,
294b/18, 295a/17, 295b/2, 297a/11,
297b/6, 297b/12, 297b/16, 298a/3,
298a/17, 298a/20, 298b/1, 298b/8,
298b/11, 299a/9, 299a/20, 299b/1, 299b/8,
300a/14, 300a/20, 300b/4, 301a/18,
301b/19, 302a/3, 302a/4, 302b/7, 302b/15,
302b/18, 303b/23, 304a/15, 304b/5,
304b/18, 306a/16, 306a/19, 306a/25,
307a/11, 307b/5, 307b/6, 308a/2, 308b/9,
308b/10, 308b/14, 308b/24, 310a/21,
311b/2, 313b/13, 313b/14, 314a/1,
314a/14, 317a/23, 319a/3, 319b/2,
319b/19, 321a/6, 321a/19, 321a/25,
322b/17, 325b/9, 325b/11, 326a/23,
326b/24, 327b/10, 328a/6, 328a/17,
328b/25, 329a/1, 329b/14, 329b/20,
330a/24, 332b/14, 333a/22, 333b/15,
333b/24, 334a/2, 334a/6, 334a/8, 334a/12,
334a/18, 334a/19, 334b/1, 335a/1, 335a/4,
335a/14, 335a/23, 335b/10, 335b/24,
336a/21, 338a/4, 338a/11, 338a/25,
338b/5, 338b/6, 339b/5, 339/18, 340a/19,
340b/25, 341a/6, 342a/17, 342a/18,

342b/7, 343b/24, 345a/18, 345a/20,
345b/12, 345b/18, 346a/11, 346a/16,
346a/20, 346b/10, 346b/15, 346b/18,
346b/20, 346b/23, 346b/25, 347a/11,
347b/6, 348b/5, 349a/12, 349b/1,
349b/20, 350a/23, 350b/2, 350b/17,
350b/22, 351a/24, 351b/23, 352a/4,
352b/14, 354a/14, 354a/26, 354b/4,
355a/18, 357a/14, 357b/18, 357b/24,
358b/8, 359b/4, 359b/8, 359b/24,
360b/19, 361b/3, 361b/17, 362a/13,
364a/1, 365a/2, 367a/11, 367a/14,
367b/10, 368a/25, 369a/25, 369b/13,
370a/22, 371b/13, 372a/10, 373a/10,
374a/3, 376b/7, 376b/11, 376b/15,
377a/15, 377a/18, 377a/19, 377b/6,
377b/15, 377b/20, 377b/22, 378b/1,
378b/4, 379b/8, 379b/9, 380a/14, 380b/4,
380b/22, 381b/18, 383b/17, 384b/5,
384b/17, 384b/23, 385a/18, 385b/1,
385b/5, 385b/7, 385b/13, 385b/21,
385b/26, 386a/2, 386a/6, 386a/7, 386a/10,
386b/16, 386b/24, 389a/7, 389a/17,
389b/8, 391b/9, 391b/16, 392a/1,
392b/23, 393a/16, 393b/24, 394a/6,
394b/25, 395a/9, 395a/16, 395a/21,
395b/13, 396b/3, 397a/2, 397a/4, 397a/14,
397b/20, 398a/13, 398b/11, 398b/23,
399b/20, 404a/7, 404a/14, 405b/18,
406b/20, 410b/12, 411a/4, 411a/7,
411a/11, 411a/17, 413b/7, 414a/12,
415a/2, 416b/4, 417b/18, 417b/25, 418a/4,
418b/3, 418b/15, 419b/13, 421a/23,

422a/1, 422a/16, 422a/20, 422a/25,
422b/3, 422b/18, 424b/1, 425a/21, 426a/4,
426b/22, 427a/17, 427b/3, 428a/3,
428a/17, 428b/4, 428b/24, 428b/25,
429a/22, 429b/24, 430a/18, 431a/14,
431b/21, 432a/15, 432a/17, 433a/21,
434a/1, 434b/12, 436b/7, 437a/12,
437a/18, 437a/19, 437b/1, 437b/12,
438b/6, 439b/13, 439b/14, 440a/23,
440b/11, 441b/14, 443b/2, 444b/11,
444b/25, 445b/1, 445b/16, 446a/2, 446a/8,
446a/13, 446a/24, 446b/3, 446b/6,
446b/25, 447a/14, 448b/10, 449b/8,
450b/13, 451a/5, 453b/22, 454a/19,
455a/8, 456a/4, 456a/11, 456a/23,
456b/15, 458a/24, 459a/18, 459b/7,
461a/24, 463a/7, 463a/13, 463b/1,
463b/20, 464b/18, 464b/19, 465a/13,
466a/20, 466a/22, 466b/14, 466b/21,
466b/23, 470b/8, 470b/15, 470b/16,
471b/11, 472a/22, 473a/23, 473b/6,
474b/12, 475b/22, 475b/24, 477a/17,
477a/23, 478b/6, 479a/21, 479b/14,
479b/23, 480a/25, 481b/6, 482a/4, 483b/3,
484b/17, 484b/18, 484b/24, 484b/25,
485a/1, 485a/15, 485b/1, 485b/12, 486a/2,
486b/21, 492a/3, 495b/10, 495b/14,
496a/14, 496b/1

bir Sayı sıfatı.

b. 251a/22, 251b/1, 252a/14,
252a/15, 252a/4, 252b/1, 252b/8, 253b/22,
253b/24, 253b/7, 253b/8, 254a/18,

254b/10, 255b/12, 255b/19, 255b/25,
255b/6, 256a/11, 256a/8, 256a/9, 256b/14,
257a/11, 257a/17, 257a/24, 257a/9,
257b/1, 257b/1, 257b/5, 258a/6, 258b/10,
258b/7, 259a/22, 259a/5, 260a/16,
260a/16, 260b/16, 260b/8, 261a/23,
261a/24, 261a/8, 262a/1, 262a/13, 262b/3,
264a/11, 264a/6, 264a/8, 266b/21, 267b/4,
267b/6, 267b/9, 268b/1, 268b/2, 268b/6,
269a/14, 269a/15, 269b/12, 269b/19,
270a/23, 270b/1, 270b/10, 270b/11,
270b/14, 270b/21, 270b/25, 270b/3,
270b/4, 270b/8, 270b/9, 271a/11, 271a/13,
271a/2, 271a/4, 271a/8, 271b/10, 271b/12,
271b/21, 271b/6, 271b/9, 272a/18,
272b/14, 272b/17, 272b/18, 272b/22,
272b/24, 272b/9, 273a/15, 273a/21,
273b/15, 273b/2, 273b/4, 274a/18,
274b/20, 274b/21, 275a/21, 275a/24,
275b/12, 275b/5, 276a/22, 276a/23,
276a/25, 276b/12, 276b/13, 278a/2,
278a/5, 278a/8, 278b/17, 279a/20,
279b/18, 279b/8, 280a/11, 280a/18,
280b/18, 280b/3, 280b/3, 281a/1, 281a/2,
281a/6, 281b/25, 282a/14, 282a/18,
282b/20, 284a/13, 284a/21, 284a/22,
284a/25, 284a/5, 284a/6, 284b/13, 284b/2,
284b/4, 284b/6, 284b/9, 285a/1, 285a/15,
285a/25, 285a/4, 285b/15, 285b/24,
285b/3, 285b/4, 285b/8, 286a/10, 286a/13,
286a/22, 286a/23, 286b/19, 286b/2,
287a/15, 287b/3, 287b/5, 287b/9,
288b/14, 288b/16, 288b/19, 288b/20,

289a/20, 289b/26, 290b/7, 291a/17,
291a/24, 291a/3, 291a/4, 291a/8, 291a/9,
291b/23, 292a/2, 292a/3, 292a/7, 293a/12,
293a/3, 293a/4, 293b/19, 294a/21,
294a/22, 294b/13, 294b/20, 294b/4,
294b/7, 295a/19, 296a/15, 296a/22,
296b/25, 297a/1, 297b/23, 298a/12,
298a/21, 298a/23, 298a/25, 298b/10,
298b/3, 299a/10, 299a/18, 299a/2,
299a/23, 299a/7, 299b/17, 299b/18,
299b/4, 299b/6, 300b/1, 300b/16, 300b/3,
300b/8, 301a/12, 301a/13, 301b/22,
301b/8, 302a/19, 302a/24, 302a/24,
302a/5, 302b/13, 302b/15, 302b/18,
302b/7, 303a/2, 303a/25, 303a/6, 304b/22,
304b/23, 304b/7, 305a/1, 305a/24,
306a/11, 306a/5, 306a/6, 306a/9, 306b/17,
306b/4, 306b/5, 307a/9, 307b/1, 307b/14,
307b/17, 308a/23, 309a/6, 309a/7, 309b/1,
309b/10, 309b/14, 309b/2, 309b/24,
309b/6, 309b/8, 310a/20, 310b/11,
310b/13, 310b/14, 310b/4, 311b/1,
312a/4, 313a/21, 313b/22, 314a/24,
315a/25, 315b/9, 317a/12, 317a/13,
317a/24, 317a/3, 317b/13, 318a/16,
318a/23, 318a/5, 318b/19, 318b/23,
319a/2, 319b/18, 319b/20, 319b/23,
319b/8, 320a/9, 320b/22, 320b/4, 320b/5,
320b/7, 320b/8, 321a/10, 321a/20, 321b/7,
321b/8, 322b/10, 323a/2, 323a/20,
323b/21, 323b/24, 324a/15, 324a/8,
324b/6, 325a/1, 325b/18, 325b/22,
326a/15, 326a/18, 326a/24, 326a/4,

326b/16, 326b/18, 326b/19, 327a/1,
328a/2, 328a/21, 328b/17, 329a/1,
329b/17, 329b/18, 330b/18, 330b/19,
330b/22, 330b/7, 331a/5, 331b/25,
333a/14, 333b/23, 333b/4, 334a/1,
334a/21, 334b/12, 334b/13, 334b/20,
334b/21, 335b/18, 336a/3, 336b/1,
336b/22, 338b/22, 338b/6, 339a/7,
339b/4, 340a/12, 340a/20, 340a/22,
340b/14, 341a/5, 342a/6, 342a/8, 342b/11,
342b/23, 342b/25, 343a/13, 343b/16,
344a/13, 344b/25, 345a/24, 345b/12,
345b/14, 345b/2, 345b/9, 346b/17,
346b/24, 346b/25, 346b/9, 347a/2,
347b/1, 347b/12, 348a/11, 348b/5,
348b/8, 349b/17, 350b/2, 351a/8, 351b/8,
352a/10, 352a/7, 352b/14, 352b/2, 352b/4,
353a/11, 353b/16, 353b/4, 354a/6,
354b/18, 355b/4, 355b/8, 355b/9,
356a/13, 356a/15, 356a/5, 356b/12,
356b/14, 356b/20, 358a/10, 358a/23,
358b/14, 358b/17, 359a/12, 359b/5,
360a/14, 360a/19, 360a/2, 360a/21,
360a/24, 360a/3, 360b/13, 361b/10,
361b/15, 362a/10, 362a/8, 362b/12,
362b/16, 362b/22, 362b/7, 362b/8,
363a/11, 363b/8, 364a/8, 365b/15,
365b/21, 366b/10, 366b/4, 367a/10,
367a/22, 367a/6, 367a/8, 367b/3, 368b/2,
368b/5, 369b/15, 369b/25, 369b/3,
370a/1, 370a/25, 370a/7, 371a/23, 371b/1,
371b/14, 372a/23, 372b/2, 372b/5,
372b/6, 373a/13, 373a/21, 373b/15,

374a/24, 374b/18, 374b/20, 375a/2,
375a/25, 375b/18, 376a/13, 376a/17,
376a/21, 376a/25, 376b/13, 376b/17,
378a/5, 378b/11, 378b/2, 378b/20, 379a/9,
379b/14, 379b/18, 379b/22, 379b/23,
379b/9, 380a/14, 380b/14, 380b/19,
380b/2, 380b/21, 381a/24, 381a/8, 383a/2,
383b/24, 383b/7, 384a/12, 384a/13,
384a/14, 384a/15, 384a/22, 384a/25,
384b/1, 384b/14, 384b/18, 384b/3,
385a/22, 385a/24, 385a/6, 385a/7,
385b/11, 385b/11, 385b/21, 385b/9,
386a/1, 387a/25, 387a/8, 387b/16,
387b/19, 388a/11, 388a/14, 388a/16,
388a/19, 388b/14, 388b/21, 388b/4,
389a/20, 389b/1, 389b/15, 389b/22,
390a/10, 391a/10, 391a/12, 391b/2,
391b/6, 393b/3, 393b/5, 393b/7, 394b/11,
394b/25, 395b/20, 395b/21, 395b/7,
395b/8, 396b/3, 397a/17, 398a/11,
398a/17, 399a/6, 399b/1, 399b/12,
399b/13, 399b/14, 400a/7, 400b/11,
400b/16, 400b/18, 402a/20, 402b/15,
402b/17, 402b/25, 402b/9, 403a/11,
403a/7, 403b/7, 404a/24, 404b/14,
404b/17, 404b/8, 404b/9, 405a/20,
405a/23, 406a/10, 406b/5, 406b/22,
406b/5, 407a/25, 407b/8, 409a/16,
409a/25, 409a/5, 409b/23, 410a/10,
410b/24, 411a/11, 411a/12, 411a/8,
411b/11, 411b/11, 411b/12, 411b/4,
411b/7, 412a/11, 412a/21, 412b/25,
412b/5, 413a/1, 413a/18, 413b/16,

413b/22, 414a/17, 414a/8, 414b/7,
415b/10, 415b/24, 415b/5, 416a/5,
416b/25, 416b/4, 417a/1, 417a/11,
417a/14, 417a/15, 417b/10, 417b/11,
417b/17, 417b/21, 417b/5, 417b/9,
418a/17, 418a/21, 418a/25, 418b/17,
418b/4, 419a/15, 419a/16, 419a/23,
419a/7, 419b/1, 419b/18, 419b/19,
419b/20, 420b/24, 420b/25, 421a/13,
421a/20, 421b/25, 422a/1, 422a/21,
422a/22, 422a/6, 422b/15, 422b/16,
422b/16, 422b/17, 422b/17, 422b/2,
422b/25, 422b/25, 423a/11, 423a/13,
424b/5, 424b/8, 424b/9, 425a/21, 425b/2,
426a/3, 427a/21, 427b/1, 427b/6, 428a/21,
428b/5, 429b/17, 430a/5, 430b/1,
430b/21, 430b/22, 431a/23, 431b/13,
432a/2, 432a/3, 432b/19, 432b/2, 432b/22,
432b/24, 433a/13, 433b/22, 433b/25,
433b/25, 434a/3, 434a/7, 434b/19,
434b/21, 434b/24, 434b/6, 435b/15,
435b/22, 435b/25, 436a/10, 436a/14,
437a/24, 437b/10, 437b/16, 438a/24,
438b/24, 439a/11, 439a/13, 439a/6,
439b/14, 439b/19, 439b/4, 440a/18,
440a/24, 440b/16, 441a/4, 441a/6,
442a/15, 442b/22, 442b/3, 443a/15,
443a/18, 443a/21, 443b/1, 443b/20,
443b/8, 444b/8, 445a/15, 445a/8, 445b/12,
445b/18, 445b/20, 445b/24, 445b/25,
446a/13, 446a/15, 446a/3, 446b/13,
446b/2, 446b/25, 446b/9, 447a/12,
447a/15, 447a/23, 447b/2, 447b/22,

448a/18, 448b/11, 448b/22, 448b/8,
449b/9, 450a/20, 450a/6, 450b/20,
451a/19, 451a/23, 451b/8, 453a/11,
453b/12, 453b/17, 453b/2, 453b/26,
454a/3, 454b/12, 454b/2, 454b/5, 455a/17,
455a/2, 455b/12, 455b/13, 455b/3,
455b/6, 456a/14, 456a/17, 456a/19,
456a/23, 456b/22, 456b/25, 457a/3,
457a/4, 457b/5, 457b/9, 458a/11, 458a/21,
458a/23, 459a/18, 459a/22, 459a/3,
459b/13, 459b/6, 459b/7, 459b/9,
460a/13, 460a/16, 460a/17, 460a/21,
460a/3, 461a/9, 462a/23, 462b/18,
462b/20, 462b/21, 462b/23, 463a/15,
463a/22, 463b/11, 463b/21, 463b/24,
463b/7, 464a/18, 464a/21, 464a/3,
465a/12, 465a/15, 465b/10, 465b/24,
465b/5, 465b/7, 466a/17, 466a/20,
466a/24, 466b/3, 467a/21, 467b/22,
467b/3, 468a/16, 468a/18, 468a/3,
468b/17, 468b/20, 468b/21, 468b/5,
469b/14, 470b/18, 470b/19, 470b/20,
470b/22, 471a/10, 471a/13, 471a/14,
471a/17, 471b/6, 472a/3, 472b/13,
472b/24, 472b/7, 473a/20, 473a/23,
473a/3, 473b/20, 473b/25, 474b/1,
474b/14, 474b/15, 474b/4, 475a/10,
475b/19, 475b/8, 476a/1, 476a/1, 476b/10,
476b/12, 477a/2, 477b/3, 478b/17,
478b/24, 479a/11, 479b/1, 480b/12,
482a/24, 482b/5, 483a/17, 483a/20,
483a/7, 483b/18, 485a/21, 485b/13,
486a/12, 486a/17, 486a/18, 486a/24,

486a/5, 486b/9, 487b/1, 487b/4, 487b/9,
488b/25, 488b/5, 488b/6, 489a/10, 489a/4,
489b/22, 490a/18, 490a/7, 490a/8, 491a/4,
491a/5, 491a/7, 491b/7, 492a/19, 492a/4,
492b/12, 493a/10, 493b/22, 494a/14,
494a/4, 494a/5, 494b/15, 494b/5, 495a/13,
495b/22, 495b/25, 496b/16, 497b/3

b.+ de 402a/11

b.+ den 254b/13, 257a/1

b.+ dir 305a/13

bir buçuk Bir buçuk.

b. 253b/3, 253b/18, 253b/23,
254a/4, 256b/10, 258a/2, 264a/1, 267a/8,
270b/1, 281a/1, 287b/9, 290a/12, 292a/1,
292a/7, 294a/1, 295a/4, 297a/1, 298a/24,
301a/12, 304a/4, 311a/25, 313b/23,
317a/13, 318b/24, 321a/9, 324a/1, 327a/3,
332a/15, 332a/18, 334a/17, 336a/19,
340b/8, 342b/10, 342b/25, 343b/14,
345a/19, 347a/25, 351a/24, 351b/3,
356a/17, 356b/13, 358a/16, 366b/9,
372b/4, 374b/16, 384a/24, 384a/25,
385b/12, 386a/13, 386a/21, 386b/19,
386b/23, 389b/4, 398b/10, 403a/6,
404b/9, 404b/12, 407a/6, 417b/8, 419a/6,
421a/11, 422b/17, 425a/23, 427a/21,
427b/5, 429a/6, 430a/4, 437a/2, 439b/24,
442a/22, 442b/2, 442b/11, 443b/19,
445a/8, 447b/3, 448a/13, 449b/14, 450a/6,
450a/16, 453b/1, 454b/19, 456a/7,
456a/20, 465b/7, 472a/19, 472b/6,

474b/15, 475b/5, 478a/10, 485b/9,
488a/15, 497b/2

birer Bir sayısının üleştirme sayı sıfatı.

b. 252a/13, 252a/18, 252a/19,
252a/24, 253b/18, 254a/13, 255a/12,
256b/10, 258a/2, 258a/13, 258b/1,
259b/11, 260a/3, 260a/5, 260a/18,
260b/10, 260b/18, 260b/21, 261b/3,
262b/1, 263b/16, 264a/14, 264b/5,
265b/2, 265b/5, 265b/14, 266a/8, 268a/16,
269b/15, 270a/3, 270a/13, 272a/16,
275b/16, 275b/21, 276a/1, 280b/13,
281a/10, 284a/12, 284a/19, 284b/13,
285a/7, 285a/13, 285b/3, 286a/9, 286a/12,
286b/5, 287a/16, 287a/25, 288b/10,
288b/18, 289b/17, 292b/13, 294a/8,
294a/11, 294a/20, 296a/8, 296a/16,
296a/20, 296b/16, 296b/17, 297a/4,
297a/15, 298b/25, 299a/1, 299a/7, 300b/7,
301a/24, 301b/24, 302a/23, 302b/4,
303a/24, 303b/18, 303b/20, 304a/5,
306a/15, 306b/22, 307a/3, 307a/7,
307a/14, 307b/4, 309a/22, 309b/13,
310a/5, 310a/7, 310a/18, 311a/21, 312a/3,
312a/7, 313b/22, 314a/13, 314a/18,
315b/17, 318a/2, 318a/11, 318b/16,
318b/17, 319a/1, 320a/25, 320b/3,
320b/12, 321a/16, 321b/12, 322a/6,
322a/7, 322a/12, 324a/3, 324b/5, 326b/20,
327a/25, 328a/1, 328b/14, 330a/16,
330a/18, 330a/19, 330b/24, 331a/12,

332a/9, 332a/14, 333a/24, 333b/1, 333b/3,
333b/15, 334a/17, 336a/7, 336a/24,
336b/19, 337a/7, 338a/23, 338b/1,
338b/18, 339b/23, 341a/5, 341b/14,
341b/16, 341b/17, 341b/18, 341b/25,
342a/1, 343b/23, 343b/25, 344a/1,
344a/21, 345a/11, 345a/13, 345a/20,
345b/3, 346a/15, 347b/2, 347b/11, 348a/6,
348a/14, 349a/20, 350a/12, 351b/3,
352a/7, 352b/2, 352b/5, 353a/7, 354a/12,
354a/13, 354a/16, 355a/16, 355a/25,
356a/2, 356a/3, 356a/4, 356a/6, 356a/7,
356a/9, 356a/17, 356b/5, 356b/18,
356b/22, 357b/20, 357b/24, 357b/25,
358a/2, 358a/4, 358a/5, 358a/9, 358a/12,
358a/16, 358b/1, 359b/1, 359b/8,
359b/14, 359b/18, 359b/23, 361a/5,
361a/12, 361a/25, 361b/6, 361b/11,
361b/19, 361b/21, 362a/3, 362b/5,
362b/10, 363a/24, 363b/1, 363b/2,
363b/24, 364b/8, 364b/13, 365a/16,
365a/17, 365a/20, 365a/21, 366a/8,
366b/7, 367a/8, 367a/13, 367a/16,
367a/17, 367b/24, 369b/1, 371b/9,
372b/1, 372b/16, 373b/21, 374a/20,
374b/16, 374b/25, 375a/15, 375b/22,
376b/19, 376b/20, 376b/21, 377a/14,
377b/9, 378b/25, 379a/7, 379a/8, 379b/6,
379b/17, 380a/18, 380a/19, 381a/11,
381a/16, 381a/18, 382a/10, 384a/18,
384a/25, 386a/20, 387a/8, 387a/25,
387b/19, 387b/23, 388a/4, 395a/8,
395a/21, 396a/20, 396a/21, 396b/2,

397a/9, 397a/10, 398a/8, 398b/5, 398b/14,
398b/20, 398b/21, 400a/13, 400a/14,
400a/24, 402b/2, 402b/24, 404a/22,
404b/12, 405a/21, 405a/24, 405b/13,
407a/9, 407b/1, 407b/2, 410a/8, 410b/5,
410b/19, 410b/25, 411a/13, 411a/24,
414b/3, 417b/22, 418b/1, 418b/2,
418b/12, 419a/14, 419a/19, 419a/25,
419b/12, 421a/5, 422b/8, 422b/14,
424b/7, 424b/13, 425a/24, 425a/25,
428b/10, 428b/14, 428b/15, 429a/5,
429a/19, 429b/11, 429b/22, 429b/23,
430a/4, 430a/5, 433b/10, 436a/16,
436b/18, 437a/2, 437a/21, 440a/9,
442a/11, 442a/16, 442a/18, 442a/25,
442b/2, 442b/13, 442b/14, 443a/11,
443b/11, 444a/25, 445a/9, 446a/2, 448b/3,
448b/6, 449b/2, 449b/12, 449b/19,
449b/22, 452b/1, 452b/5, 452b/12,
453b/25, 454a/10, 454a/11, 454b/22,
456a/2, 456a/10, 456b/9, 456b/13,
456b/15, 456b/17, 456b/24, 457b/25,
458a/12, 459b/25, 461b/18, 462a/18,
462a/26, 462b/12, 463b/6, 463b/18,
464a/19, 464a/23, 464b/25, 467a/5,
468a/20, 470b/12, 470b/13, 474a/13,
476a/5, 477a/9, 477b/10, 478a/11,
478a/13, 479a/12, 479a/25, 480a/24,
481b/10, 481b/11, 483a/9, 483b/20,
488a/15, 488a/16, 494a/7

birer buçuk Birer buçuk.

b.252b/1, 252b/4, 354a/17,
359b/15, 368b/4, 374b/20, 388a/2,
417b/21, 442a/24, 460b/19, 485a/25

birer buçuk Birer buçuk.

b.251b/18, 252a/12, 254a/18,
257a/23, 263b/11, 263b/13, 265b/14,
269b/13284a/10, 285a/14

birinci Birinci sıradaki.

b.+ inci 428a/10

bir Belgisiz zamir.

b.+ i 272b/9, 281a/25, 282a/25,
301a/23, 327b/11, 384a/10, 387a/4,
387a/21, 389b/17, 402a/18, 403a/3,
403a/4, 403a/24, 403a/25, 411b/21,
412a/7, 412a/9, 412a/14, 412a/24, 412b/2,
412b/8, 412b/9, 412b/10, 413a/2, 415a/19,
415a/20, 418b/15, 423a/24, 424a/10,
431b/4, 434b/5, 435a/15, 435a/16,
444b/10, 448b/17, 449a/1, 456b/1,
458a/20, 459a/4, 459b/13, 460a/3, 476b/7,
478a/18, 479b/10, 480b/25, 487b/2

b.+ idir 293b/7

b.+ inde 417b/16

b.+ inden 254a/1, 254a/16,
257a/12, 263b/19, 264a/9, 265b/15,
269b/4, 272a/11, 275a/18, 275b/24,
279a/22, 279b/2, 280b/9, 280b/19,
287b/15, 287b/18, 287b/19, 288b/9,
291a/20, 292b/12, 292b/26, 293a/2,

295a/6, 295b/2, 298a/16, 299a/7, 299a/19,
302b/2, 303a/2, 306a/4, 306a/8, 307a/16,
307b/24, 308b/19, 309b/3, 309b/19,
312a/7, 314a/12, 317a/10, 321a/16,
321a/19, 333a/11, 336a/7, 336a/22,
336b/24, 340a/5, 340a/12, 340b/13,
341a/1, 343b/13, 345a/18, 352b/25,
356b/4, 357a/1, 367a/24, 370a/10,
374b/21, 375a/12, 378b/25, 381b/18,
382a/16, 385b/20, 386a/10, 386b/25,
387a/15, 395a/8, 404b/14, 405a/21,
407a/9, 410b/5, 410b/7, 411b/9, 414b/18,
415a/20, 418a/22, 422a/3, 422b/8,
424a/22, 430b/20, 433a/11, 435b/5,
436b/17, 438b/2, 438b/8, 440b/1, 440b/3,
446a/23, 446b/3, 447b/19, 456a/16,
457b/25, 462b/15, 466a/22, 470b/10,
471a/12, 474b/17, 474b/19, 474b/21,
476b/24, 481b/6, 483b/18, 483b/23,
483b/25, 484a/3, 484b/25, 485b/25,
492a/3, 495b/24

b.+ ine 310b/11, 388b/13, 390b/13,
403a/24, 403a/25, 412a/7, 444b/10,
449a/1

b.+ ini 303a/19, 351b/18, 487b/9,
487b/14

b.+ inin 266b/11

b.+ iniñ 276b/9, 362b/19, 373b/9,
374a/9, 408a/6, 408a/9, 412a/7, 486a/20

b.+ isi 319a/7, 319a/10, 319a/13,
395b/23, 395b/24, 410a/21,
412a/13, 436a/19, 436a/20, 437a/4,
445a/17, 459a/3

b.+ isidir 469a/25

b.+ isine 388b/14

b.+ isiniñ 412a/9

b.+ iyle 438a/10

bir Tek

b.+ dir 310b/3, 310b/5, 464a/5

biraz Biraz.

b. 421a/18

b.+ ı 317b/17

b.+ ında 286a/21

birbire bk. birbiri

b. 473a/22

birbiri Karşılıklı olarak bir diğeri.

b.+ lerinden 450b/4

b.+ ne 277b/23, 285b/15, 363a/4,
434b/22

birden Aniden.

b. 433b/18

biribir bk. birbiri

b.+ inden 286b/24, 476a/25

birincāsf Birleşikgillerden,
hekimlikte kullanılan bir bitki.

b. 295b/18, 345a/7, 345a/10,
345b/24, 346a/25, 347b/5, 348a/6, 349b/4,
349b/6, 350a/12, 355a/12, 355a/16,
355b/8, 356a/8, 356a/11, 356b/9, 359b/1,

361a/11, 362a/3, 363b/8, 364b/8, 367b/21,
368a/2, 375b/22, 386a/9, 473b/24,
474a/11, 497a/21

birincāsf-i rubbı Birincasfdan elde edilen
su.

b. 354a/11

birincāsf şuyı Birincasfdan elde edilen su.

b. 356a/14, 360a/3, 361b/2, 361b/6

birkaç Birkaç

b. 263a/7, 275b/10, 310b/10,
311b/2, 318b/11, 321b/5, 334b/24,
339b/5, 350b/9, 360a/6, 360a/21, 368a/14,
373a/15, 384a/3, 389a/7, 389a/22,
390a/14, 395b/25, 397a/14, 399a/7,
402b/20, 417a/6, 417a/9, 418b/5, 421b/6,
423a/16, 423b/16, 424b/18, 425b/7,
431a/21, 438a/1, 439b/3, 441a/14,
441b/25, 443b/24, 444a/25, 447a/1,
452b/6, 460b/17, 463a/21, 463b/24,
464a/3, 464a/4, 464a/5, 469a/15, 495a/20,
496b/18

b.+ dır 464a/6

birleş - Birleşmiş.

b.- miş 445a/4

bişre Ar. Sivilce.

b.+ dir 354b/10, 434b/6

b.+ ler 293a/16, 425b/21, 426a/20
436a/25, 445a/18, 450b/20, 450b/25,
453b/15, 453b/21, 454a/13

b.+ lerdir 425b/21, 441a/5, 444b/9

b.+ lere 435a/10

b.+ lerin 450b/22

biş ? Bir çeşit bitki.

b. 486b/3, 492a/11, 492a/12,
492a/19, 492a/20

b.+ iñ 492a/21

bişür - Pişirmek.

b.- üp 298b/6, 328a/8, 328a/13

bit - Bitmek, tükenmek.

b.- digi 292b/4, 292b/14, 373b/5,
377a/25, 378b/19, 457a/5, 482b/13,
483a/2, 483a/20, 485a/7

b.- dikde 373a/17, 374a/8

b.- en 377b/2, 416a/8

b.- mege 457b/17

b.- mesidir 377b/1

b.- mesine 426b/14

b.- mez 482a/11

bit Bit, asalak (Pediculus).

b. 375b/2

bişas Dolap marazı.

b.+ dır 330b/6

bitiş - Bitişmek, yan yana getirmek.

b.- ecek 444b/10

bitişdir -Yan yana getirtmek.

b.- ir 470b/9

b.- üp 473a/22

bitlen - Üzerinde bit üremek.

b.- mek 375a/24

bitür - Bitirmek.

b.- ir 463b/4

b.- mede 434a/12

b.- mek 459b/22

b.- mek 472a/11

b.- mekde 458b/23

b.- üp 471a/4, 482b/1

b.- ür 292b/15, 338b/19, 377b/5

bitürici Bitirici.

b. 330a/11, 434a/9, 458b/22,
459b/12, 461a/4, 462b/3, 462b/6,
464b/21, 471a/19, 477b/19, 483b/10

biz Çokluk birinci şahıs zamiri.

b. 270a/24, 270b/23, 272b/8,
282b/18, 285b/12, 298a/8, 310b/21,
323b/2, 349a/2, 389b/11, 406a/17, 406b/7,
406b/9, 409b/1, 415a/22, 416a/1

b.+ den 270b/17

b.+ e 270b/9, 270b/15

b.+ i 294b/18

b.+ im 268a/12, 286b/1, 297b/24,
314a/16, 315a/24, 405a/4, 436a/2, 448b/9,
457b/13, 482b/21

bi'z-zāt Ar. Şahsen, kendi, kendisi.

b. 413a/19, 416a/22

bi'l-cümle Ar. Cümleten, tamamıyla,
hepsi. b. 489a/16

bi'l-fi'l Ar. İş olarak, iş edinerek,
gerçekten, eylemli olarak.

b. 388b/2

bi'l-hāşşa Ar. Özellikle.

b. 251b/21, 254a/21, 274a/4,
274a/6, 275a/24, 284a/23, 284b/2, 298a/6,
301a/10, 305b/8, 307b/15, 309b/11,
311a/4, 311a/7, 318a/14, 323a/13,
323a/14, 323b/16, 326b/14, 328a/11,
331b/21, 335b/1, 336b/15, 342b/16,
358b/16, 358b/21, 360b/25, 361b/5,
361b/9, 362a/25, 363a/18, 366b/1, 368a/1,
371a/3, 371b/11, 376b/1, 376b/25,
378b/6, 392a/14, 392a/16, 392a/19,
402b/1, 402b/4, 402b/7, 402b/13,
405b/22, 407b/6, 407b/12, 411b/10,
411b/13, 416b/17, 418b/15, 418b/22,
418b/23, 425b/18, 435b/24, 436a/1,
441b/15, 447a/9, 448a/10, 449a/24,
456b/3, 458a/17, 458a/18, 473b/25,
483a/3, 489b/22, 489b/23, 494a/3, 495b/6

bi'l-küllîye Ar. Büsbütün

b. 260b/24, 272b/11, 340a/23,
360a/9, 383b/12, 387a/1, 389b/25, 428b/4
437b/25, 448a/17, 454a/9, 467b/13,
468a/2, 468b/25

bi't tabî' Ar. Doğal olarak, tabiatıyla,
tabii, elbette.

b. 283a/16

bi'z zarûrî Ar. Zarûrî olarak, ister istemez.

b. 283a/6

boğaz Boyunun ön bölümü ve bu bölümü
oluşturan organlar.

b. 262a/25

b.+ a 262a/14

b.+ da 377a/20, 454b/15

b.+ ı (iyelik) 253a/5, 262b/4,
263a/3, 488b/8, 492a/13

b.+ ı 254b/7

b.+ ma 377a/23, 486b/10, 494a/13

b.+ nda 373a/9, 426a/18

b.+ ndan 270b/25

b.+ larında 377a/17

boğazlan- Boğazı kesilmiş.

b.- mış 496a/9

boğuk Kısılmış.

b. 449a/8

boğul- Boğulmak.

b.- mak 486b/10, 491b/24

b.- muş 251a/24

b.- up 347b/19

b.- ur 251b/7

boğurtlak Anasır-ı erbaanın yirmi sekiz
kısmından yirmi dördüncüsü.

b.+ dan 254b/6

boğurtluğ bk. boğurtlak

b. +a 251b/1

Bokrat ö.i. Hipokrat

B. 277b/16, 321b/24, 346b/4,
346b/23, 448b/22

bol - Olmak.

b.- up 334a/5, 334b/15

Boles ö.i. Bir hekim adı.

B. 318b/10

bonç bk. benç

b. 386b/22

borānî Far. Pirinç. ıspanak ve yoğurtla
veya başka sebzeyle pişirilen bir yemek.

b.+ si 265a/11, 349b/23, 366a/18,
389b/7

b.+ sini 311b/8

bostānî ? Bir çeşit bitki.

b. 257a/16, 258a/13, 311a/16, 311a/20, 344b/6, 383b/23, 384b/12, 391b/13, 391b/19, 424b/11, 442a/6, 449b/11, 456b/1, 482b/4

b.+ si 410a/21

boş Dolu olmayan.

b. 251b/3, 266b/12, 292b/23, 319a/19, 347b/24, 378b/13, 446a/17

boy Poy otu, çemen otu, tohumları kırmızı bibere benzeyen, 10-50cm. yükseklikte, karabiberle, karıştırılarak pastırma çemeninde kullanılan bir bitki (Trigonella joenumgracum).

b. 303a/9, 303a/24, 308b/17, 316a/16, 316b/20, 329a/11, 348a/23, 370a/2, 436b/10

boy tohumu Boy bitkisinin tohumu.

b. 251b/18, 254a/25, 262b/11, 269b/8, 269b/21, 270b/1, 270b/4, 277b/14, 279b/5, 283b/16, 283b/18, 284a/14, 284a/19, 286b/5, 295a/20, 299a/1, 299a/5, 300b/2, 310a/17, 316a/13, 316b/16, 327b/1, 327b/4, 328a/5, 328b/12, 329a/2, 329b/2, 329b/5, 331a/13, 331a/19, 332a/17, 332a/25, 337b/24, 338a/2, 338a/11, 338a/24, 339b/8, 339b/10, 340a/18, 344b/22, 349a/26, 349b/3, 349b/11, 349b/13, 350a/13, 350a/14, 350a/21, 352a/9, 354b/14, 356a/22, 364b/9, 369b/18, 370a/6, 370b/1,

370b/11, 370b/16, 371a/8, 372b/17, 378b/13, 379b/17, 381a/4, 381a/22, 381b/17, 385a/5, 385a/11, 385b/12, 386a/13, 422a/9, 427b/17, 432b/23, 433a/14, 433a/20, 433a/23, 433b/19, 436a/13, 438a/18, 438b/1, 438b/3, 438b/12, 441a/1, 447b/7, 457b/24, 459a/20, 459b/14, 462a/11, 462a/14, 462a/16, 462a/19, 463a/3, 463a/5, 467a/16, 481b/8, 481b/12, 481b/17, 482a/21, 485a/15, 490a/4, 495b/1

boya Bir tür kök.

b. 346a/18, 348a/5, 355b/8, 355b/18, 356b/24, 474a/13, 497b/5

boya - Boyamak.

b.- mak 484b/14

boy(u)n Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi.

b.+ ınıñ 447a/20

b.+ una 275a/23, 358b/20, 376b/3, 376b/24, 418b/15, 418b/17, 418b/20

b.+ unda 446a/13

boza Arpa, darı, mısır, buğday vb. tahılların hamurunun ekşitilmesiyle yapılan koyuca, tatlı veya mayhoş içecek.

b. 288a/2, 288b/3

boz- Bozmak.

b.- an 320b/22, 338b/15

bozuk Bozuk

b.+ luğı 265b/19, 266a/22,
266a/23, 266b/1

bozul - Bozulmak.

b.- ması 264b/10, 265a/14

b.- maz 463b/3

bög(ü)r İnsan ve hayvan vücudunun
kaburga ile kalça arasındaki bölümü.

b.+ i (İyelik) 378b/14

b.+ ünde 347b/24

b.+ üne 292b/23

bögrek(g) Böbrek.

b. 318a/23, 324b/23, 325b/3,
326a/25, 331a/2, 331a/19, 353a/13

b.+ de 325a/16, 326a/17, 326a/24,
327b/23, 331a/6

b.+ den 325b/23

b.+ ler 328a/16, 329a/22, 329b/6,
413a/22

b.+ lerde 324b/24, 326a/2,
326a/14, 327a/20, 328a/14, 329a/19,
329b/11, 331b/5, 332a/5, 347a/4, 413a/25,
431b/2

b.+ lere 319a/15, 325a/1, 328a/14,
330b/14, 335a/7

b.+ leri 382b/25

b.+ leriñ 325a/6, 325a/23, 325b/7,
325b/20, 327b/3, 329b/11, 329b/19,
330b/11, 341a/13, 342a/10

b.+ lerinde 387b/14

b.+ i 329b/21

b.+ iñ 329b/13

b.+ inde 328a/22

b.+ iniñ 329b/18

bögrölce Fasulyeye benzer bir bitki
(Vigna sinensis).

b. 267b/22, 279b/14, 314b/21,
342a/25, 365a/12, 481a/3

bögürtlen Böğürtlen (Rubus caesus).

b. 302a/23, 316a/1, 340b/5,
340b/25, 346b/7, 357b/11, 432a/10,
436b/6, 465b/22, 466a/2, 474a/12,
474a/20

bögürtlen yaprağı Böğürtlen yaprağı.

b. 295b/18

bögürtlen filizi Böğürtlen bitkisinin filizi.

b. 316a/2, 340b/25, 365b/22,
477a/12, 474a/20

bölük(g) Kısım, parça.

b. 409a/16, 415b/24

b.+ de 453b/17

b.+ i (İyelik) 453b/16

böyle Bunun gibi, bu türlü.

b. 253a/11, 255b/7, 255b/12,
261a/3, 261a/5, 268b/2, 282b/21, 282b/24,
282b/25, 283a/6, 292b/19, 309a/10,

318a/21, 322b/15, 323b/2, 326b/1,
335b/16, 342b/2, 346b/14, 362b/16,
362b/18, 376b/13, 392b/3, 394b/15,
401a/23, 401b/1, 402a/1, 402a/13, 402b/5,
403b/5, 403b/11, 405b/10, 408a/4,
409b/3, 413a/1, 413a/5, 415b/14, 416a/1,
416a/4, 420a/10, 426a/6, 426b/17,
428a/21, 437b/17, 441a/15, 441a/23,
446a/12, 446a/13, 448b/21, 452a/7,
455a/15, 457b/7, 457b/9, 459b/3, 463a/2,
464a/5, 466b/14, 467a/22, 468b/8,
470b/24, 476b/1, 481a/1, 483b/7, 484a/17,
487a/13, 487a/22, 488b/24, 491b/11,
496b/11

b.+ ce 301b/2, 376b/14, 383b/21,
386b/15, 389a/14, 409b/4, 410a/15,
413b/25, 427b/15, 473a/25, 496b/6

b.+ dir 261a/20, 284b/3, 293b/21,
294b/16, 297b/6, 301b/20, 315b/21,
380b/6,
402b/7, 406b/18, 408b/16, 420a/11,
428a/7, 430a/25, 464a/24, 479a/15,
480a/18, 493a/7, 497a/21

Brāklisūs ö.i. Bir hekim adı.

B. 472b/11

brifrīs Yun. Dağılmış.

b. 413b/19

bu Bu (işaret sıfatı).

b. 251a/13, 251a/23, 251a/24,
251a/3, 251a/6, 251b/12, 251b/13,

251b/17, 251b/4, 251b/7, 251b/8, 251b/9,
252a/1, 252a/10, 252a/11, 252a/16,
252a/22, 252a/4, 252b/2, 252b/6, 252b/9,
252b/13, 253a/24, 253b/1, 253b/10,
253b/16, 253b/23, 253b/25, 254a/11,
254a/15, 254a/17, 254a/24, 254a/3,
254a/5, 254b/14, 255a/10, 255a/14,
255a/3, 255a/7, 255b/14, 255b/18,
255b/19, 255b/21, 255b/23, 255b/5,
255b/9, 256a/1, 256a/10, 256a/11,
256a/15, 256a/22, 256a/6, 256a/9, 256b/6,
257a/12, 257a/20, 257a/21, 257a/7,
257b/24, 257b/3, 258a/11, 258a/20,
258a/9, 258b/11, 258b/21, 258b/24,
258b/7, 259a/14, 259b/13, 259b/18,
259b/7, 260a/1, 260a/18, 260b/13,
260b/14, 260b/21, 260b/7, 261a/24,
261a/4, 261a/7, 261b/1, 261b/17, 262a/1,
262a/25, 263b/18, 263b/20, 263b/9,
264a/10, 264a/11, 264a/2, 264a/21,
264a/22, 264b/21, 264b/23, 264b/3,
265a/1, 265a/8, 265b/1, 265b/3, 265b/8,
266a/11, 266a/15, 266a/2, 266a/25,
266a/6, 266b/20, 266b/23, 267a/15,
267a/19, 267a/7, 267b/12, 267b/17,
267b/24, 267b/4, 267b/5, 267b/7,
268a/14, 268a/21, 268b/22, 269a/1,
269a/12, 269a/14, 269a/16, 269a/18,
269a/24, 269a/3, 269a/5, 269a/9, 269b/11,
269b/19, 269b/5, 269b/7, 270a/1, 270a/11,
270a/15, 270a/25, 270b/15, 270b/16,
270b/2, 271a/5, 271b/10, 271b/11,
271b/14, 271b/20, 271b/7, 271b/8,

272a/14, 272a/20, 272b/12, 272b/8,
272b/9, 273a/10, 273a/13, 273a/2,
273a/20, 273a/21, 273a/22, 273a/23,
273a/24, 273a/7, 273b/19, 273b/24,
274a/15, 274a/3, 274b/15, 275a/16,
275a/17, 275a/21, 275b/14, 275b/20,
275b/22, 275b/25, 276a/20, 276a/24,
276b/12, 276b/19, 276b/19, 276b/2,
277a/16, 277a/4, 277a/5, 277b/1, 277b/10,
277b/16, 277b/2, 277b/24, 278a/13,
278a/2, 278a/4, 278a/5, 279a/18, 279a/25,
279b/1, 279b/12, 279b/23, 279b/26,
280b/1, 280b/11, 280b/17, 280b/21,
280b/24, 280b/5, 281a/13, 281a/2,
281a/25, 281a/5, 281b/18, 281b/23,
281b/3, 282a/21, 282a/3, 282a/3, 282a/7,
282a/9, 282b/1, 282b/10, 282b/14,
282b/15, 282b/16, 282b/18, 282b/20,
282b/6, 282b/7, 282b/8, 283a/1, 283a/12,
283a/15, 283a/16, 283a/17, 283a/18,
283a/9, 283b/6, 284a/1, 284a/11, 284a/18,
284a/25, 284a/9, 284b/4, 284b/8, 284b/8,
285a/11, 285a/17, 285a/18, 285a/19,
285a/5, 285a/8, 285b/23, 285b/24, 285b/6,
286a/10, 286a/11, 286a/13, 286a/24,
286a/8, 286b/1, 286b/24, 286b/3, 286b/4,
287a/1, 287a/11, 287a/13, 287a/17,
287a/18, 287a/22, 287a/4, 287b/14,
287b/17, 287b/17, 287b/2, 287b/23,
287b/5, 287b/7, 287b/9, 288a/20,
288b/11, 288b/13, 288b/16, 288b/2,
288b/21, 288b/23, 288b/24, 288b/5,
288b/6, 288b/7, 288b/9, 289a/1, 289a/12,

289a/17, 289a/5, 289b/12, 289b/15,
289b/20, 289b/22, 289b/26, 289b/4,
289b/7, 289b/8, 290a/1, 290a/11, 290a/7,
290a/9, 290b/13, 290b/20, 290b/23,
291a/11, 291a/14, 291a/18, 291a/19,
291a/2, 291a/5, 291a/6, 291b/10, 291b/23,
292a/1, 292a/12, 292a/19, 292a/22,
292a/25, 292a/3, 292a/5, 292b/12,
292b/23, 292b/3, 293a/11, 293a/8,
293b/13, 293b/20, 293b/22, 293b/23,
293b/3, 293b/5, 293b/6, 294a/10, 294a/13,
294a/15, 294a/2, 294a/24, 294a/7, 294b/1,
294b/10, 294b/14, 294b/22, 294b/3,
294b/3, 294b/9, 295a/13, 295a/16,
295a/18, 295a/2, 295a/24, 295a/7, 295a/8,
295b/12, 295b/7, 296a/13, 296a/16,
296a/23, 296a/25, 296a/4, 296a/7,
296b/10, 296b/13, 296b/20, 296b/24,
296b/25, 297a/12, 297a/21, 297a/4,
297a/6, 297a/9, 297b/10, 297b/20,
297b/21, 297b/24, 298a/10, 298a/18,
298a/20, 298a/22, 298a/7, 298b/2,
298b/21, 298b/23, 298b/9, 299a/10,
299a/12, 299a/14, 299a/17, 299a/2,
299a/22, 299a/23, 299a/3, 299b/10,
299b/15, 300a/13, 300a/24, 300b/15,
300b/20, 300b/21, 300b/5, 301a/11,
301a/16, 301a/20, 301a/21, 301b/18,
301b/23, 301b/7, 301b/9, 302a/16,
302a/22, 302a/24, 302a/25, 302b/11,
302b/19, 302b/25, 302b/3, 303a/14,
303a/23, 303a/3, 303b/1, 303b/17,
303b/22, 303b/23, 303b/24, 304a/1,

304b/1, 304b/14, 304b/3, 304b/6,
 305a/10, 305a/2, 305a/20, 305b/16,
 306a/1, 306a/11, 306b/11, 306b/15,
 306b/17, 306b/24, 307a/12, 307a/16,
 307a/21, 307a/5, 307b/2, 307b/22,
 307b/25, 307b/6, 307b/8, 308a/2,
 308b/12, 308b/16, 308b/24, 308b/7,
 309a/13, 309a/18, 309a/23, 309a/24,
 309b/11, 309b/11, 309b/20, 310a/1,
 310a/14, 310a/16, 310a/24, 310b/12,
 310b/16, 310b/20, 310b/8, 311a/18,
 311a/19, 311a/23, 311b/18, 311b/20,
 311b/3, 312a/1, 312a/13, 312a/8, 312a/9,
 312b/1, 313a/11, 313b/12, 313b/18,
 313b/19, 313b/4, 314a/11, 314a/14,
 314a/16, 314a/23, 314b/11, 314b/13,
 314b/7, 315a/18, 315a/20, 315b/15,
 315b/9, 316a/10, 316a/3, 316a/7, 316b/10,
 316b/18, 316b/23, 316b/25, 317a/12,
 317a/15, 317a/16, 317a/21, 317a/8,
 317b/11, 317b/18, 317b/24, 318a/23,
 318a/7, 318a/9, 318b/10, 318b/16, 318b/2,
 318b/20, 318b/4, 318b/9, 319a/13,
 319a/22, 319a/4, 319a/5, 319a/8, 319b/11,
 319b/2, 319b/7, 319b/9, 320a/1, 320a/2,
 320b/11, 320b/14, 320b/17, 320b/19,
 320b/23, 321a/11, 321a/17, 321a/25,
 321a/3, 321a/7, 321b/13, 321b/17,
 321b/24, 321b/4, 321b/5, 321b/6,
 322a/10, 322a/13, 322a/19, 322a/23,
 322a/5, 322b/15, 323a/18, 323a/19,
 323a/5, 323a/8, 323b/14, 323b/17,
 323b/21, 323b/25, 324a/17, 324a/2,

324b/1, 324b/19, 324b/21, 325a/9,
 325b/2, 326b/14, 326b/15, 326b/24,
 327a/14, 327a/17, 327a/23, 327b/1,
 327b/24, 327b/8, 328a/25, 328a/6, 328a/7,
 328b/13, 328b/15, 328b/23, 329a/10,
 329a/11, 329a/2, 329a/22, 329b/1,
 329b/14, 329b/19, 329b/3, 329b/7,
 330a/15, 330a/21, 330a/24, 330a/3,
 330b/16, 330b/20, 330b/5, 331a/10,
 331a/14, 331a/4, 331a/9, 331b/10,
 331b/11, 332a/13, 332a/15, 332a/4,
 332a/8, 332b/19, 332b/20, 332b/25,
 332b/7, 333a/12, 333a/17, 333a/2,
 333a/23, 333a/9, 333b/11, 333b/13,
 333b/26, 333b/4, 333b/5, 334a/10,
 334a/14, 334a/4, 334b/13, 334b/14,
 334b/20, 334b/23, 334b/4, 334b/8,
 335a/16, 335a/23, 335a/24, 335b/10,
 335b/15, 335b/17, 335b/2, 335b/7,
 336a/17, 336a/2, 336a/21, 336b/15,
 336b/16, 336b/2, 336b/20, 337a/10,
 337a/5, 337b/12, 337b/19, 338a/1,
 338a/10, 338a/22, 338b/11, 338b/13,
 338b/19, 338b/24, 338b/8, 339a/18,
 339a/3, 339a/4, 339b/14, 339b/20,
 339b/22, 339b/5, 339b/5, 339b/9,
 340a/10, 340a/24, 340a/4, 340a/6,
 340b/12, 340b/14, 340b/15, 340b/18,
 340b/26, 340b/27, 340b/6, 341a/11,
 341a/9, 341b/10, 341b/15, 341b/20,
 341b/24, 342a/14, 342b/16, 342b/21,
 342b/24, 342b/8, 343a/1, 343a/19, 343a/4,
 343a/9, 343b/13, 343b/16, 343b/2,

343b/22, 343b/24, 343b/27, 343b/4,
343b/5, 343b/8, 344a/12, 344a/16, 344a/4,
344b/18, 345a/17, 345a/25, 345a/9,
345b/10, 345b/18, 345b/19, 345b/22,
345b/26, 345b/6, 346a/14, 346a/17,
346a/21, 346b/2, 347a/14, 347a/22,
347a/24, 347b/10, 347b/7, 347b/9,
348a/12, 348a/13, 348a/17, 348a/2,
348a/4, 348a/8, 348a/9, 348b/2, 349a/12,
349a/19, 349a/2, 349a/20, 349a/22,
349a/26, 349b/12, 349b/15, 349b/5,
350a/10, 350a/14, 350a/16, 350a/18,
350a/18, 350a/2, 350a/2, 350a/3, 350a/4,
350a/5, 350b/15, 350b/18, 351a/2,
351a/22, 351a/25, 351a/5, 351b/10,
351b/17, 351b/18, 352a/2, 352a/20,
352a/25, 352a/5, 352a/8, 352b/24, 353a/1,
353a/16, 353a/17, 353a/18, 353a/24,
353a/4, 354a/15, 354a/17, 354a/26,
354a/3, 354a/9, 354b/1, 354b/11, 354b/22,
354b/5, 355a/11, 355a/15, 355a/2,
355a/22, 355b/1, 355b/24, 355b/8, 356a/1,
356a/12, 356a/14, 356a/24, 356a/7,
356b/11, 356b/16, 356b/2, 356b/20,
356b/21, 356b/7, 357b/16, 357b/20,
357b/22, 357b/25, 357b/8, 358a/10,
358a/12, 358a/13, 358a/17, 358a/22,
358a/25, 358a/4, 358a/6, 358a/7, 358b/11,
358b/19, 358b/3, 358b/9, 359a/10,
359a/11, 359a/18, 359a/23, 359a/7,
359a/8, 359a/9, 359b/10, 359b/16,
359b/20, 359b/25, 359b/5, 359b/5,
359b/8, 359b/9, 360a/12, 360a/15,

360a/17, 360a/2, 360a/21, 360a/4, 360a/8,
360b/1, 360b/15, 360b/16, 360b/3,
360b/7, 360b/8, 360b/9, 361a/10, 361a/13,
361a/15, 361a/18, 361a/22, 361a/24,
361a/4, 361b/12, 361b/15, 361b/18,
361b/21, 361b/23, 361b/4, 361b/5,
361b/7, 362a/1, 362a/12, 362a/12,
362a/16, 362a/25, 362a/6, 362b/13,
362b/3, 362b/8, 362b/9, 363a/23,
363b/12, 363b/18, 363b/23, 363b/3,
363b/7, 363b/9, 364a/11, 364a/15,
364a/25, 364a/7, 364b/1, 364b/11,
364b/21, 364b/22, 364b/3, 364b/6,
365a/14, 365a/23, 365b/15, 365b/19,
365b/21, 365b/24, 366a/13, 366a/14,
366a/7, 366a/9, 366b/2, 366b/2, 366b/5,
366b/7, 367a/11, 367a/16, 367a/19,
367a/21, 367a/24, 367a/5, 367b/22,
368b/1, 369a/2, 369a/23, 369a/6, 369a/9,
369b/16, 369b/17, 369b/2, 369b/24,
370a/20, 370a/24, 370a/4, 370a/7,
370b/12, 370b/15, 370b/3, 371a/19,
371a/5, 371a/9, 371b/11, 371b/7, 372a/20,
372a/25, 372a/6, 372b/15, 372b/3,
373b/16, 373b/18, 373b/20, 373b/9,
374a/19, 374a/22, 374a/5, 374b/13,
374b/15, 374b/21, 375a/1, 375a/14,
375a/22, 375a/23, 375a/4, 375a/9,
375b/11, 375b/19, 375b/21, 375b/25,
375b/8, 376a/11, 376a/16, 376b/1,
376b/10, 376b/15, 376b/17, 376b/23,
377a/13, 377a/2, 377a/5, 377a/7, 377a/8,
377b/1, 377b/5, 377b/8, 378a/19, 378a/21,

378b/1, 378b/10, 378b/2, 378b/24,
378b/9, 379a/1, 379a/11, 379a/13, 379a/7,
379a/9, 379b/13, 379b/17, 379b/21,
379b/23, 380a/17, 380a/24, 380b/17,
380b/20, 380b/25, 380b/5, 380b/5,
380b/9, 381a/14, 381a/17, 381a/21,
381a/23, 381a/3, 381b/15, 381b/19,
381b/5, 381b/7, 382a/1, 382a/14, 382a/17,
382a/21, 382a/23, 382a/7, 382b/1,
382b/12, 382b/13, 382b/21, 382b/24,
383a/1, 383a/10, 383a/14, 383a/22,
383a/24, 383a/4, 383b/17, 383b/18,
383b/2, 384a/10, 384a/11, 384a/12,
384a/13, 384a/14, 384a/2, 384a/20,
384a/20, 384a/23, 384a/9, 384b/11,
384b/14, 384b/15, 384b/2, 384b/5,
385a/16, 385a/19, 385a/2, 385a/23,
385b/1, 385b/14, 385b/18, 385b/24,
385b/26, 385b/4, 385b/7, 386a/12,
386a/16, 386a/19, 386a/25, 386a/3,
386a/8, 386b/16, 386b/24, 386b/5, 387a/1,
387a/12, 387a/13, 387a/16, 387a/18,
387a/19, 387a/22, 387a/25, 387a/4,
387a/6, 387a/8, 387b/1, 387b/14, 387b/15,
387b/20, 387b/23, 387b/24, 387b/8,
388a/12, 388a/13, 388a/19, 388a/4,
388a/6, 388b/20, 389a/13, 389a/20,
389a/23, 389a/8, 389b/1, 389b/2, 389b/25,
389b/4, 389b/8, 390a/1, 391a/10, 391a/14,
391a/9, 391b/10, 391b/24, 391b/3, 392a/9,
392b/17, 392b/19, 392b/9, 393a/13,
393b/7, 394a/11, 394a/21, 394a/23,
394a/5, 394b/10, 394b/13, 394b/14,

394b/16, 394b/17, 394b/19, 394b/4,
394b/5, 394b/7, 394b/8, 395a/10, 395a/18,
395a/6, 395b/1, 395b/14, 395b/15,
395b/19, 396a/19, 396a/2, 396a/25,
396a/9, 396b/16, 396b/20, 396b/7,
397a/12, 397a/15, 397a/25, 397a/7,
397b/13, 397b/16, 397b/21, 397b/24,
398a/17, 398a/2, 398a/23, 398a/24,
398a/25, 398a/6, 398a/7, 398b/10,
398b/12, 398b/19, 398b/4, 398b/6,
399a/11, 399a/13, 399a/2, 399a/6,
399b/10, 399b/11, 399b/13, 399b/15,
399b/16, 399b/7, 400a/1, 400a/10,
400a/15, 400a/2, 400a/21, 400a/24,
400b/9, 401a/16, 401a/17, 401a/9, 401b/1,
402a/1, 402a/12, 402a/18, 402a/2,
402a/22, 402b/14, 402b/25, 402b/25,
402b/3, 403a/10, 403a/12, 403a/12,
403a/14, 403a/4, 403a/5, 403b/1, 403b/15,
403b/7, 403b/9, 404a/21, 404a/4, 404b/2,
404b/7, 404b/8, 405a/1, 405a/19, 405a/23,
405a/3, 405a/4, 405b/11, 405b/15,
405b/16, 405b/20, 406a/1, 406a/10,
406a/15, 406a/19, 406a/7, 406b/1,
406b/16, 406b/9, 407a/2, 407a/23, 407a/4,
407a/5, 407b/19, 407b/7, 408a/10,
408a/16, 408a/18, 408a/3, 408a/3,
408b/10, 408b/12, 408b/18, 408b/19,
408b/22, 409a/11, 409a/4, 409a/8, 409b/1,
409b/16, 409b/20, 409b/22, 409b/24,
409b/5, 409b/9, 410a/17, 410a/3, 410a/6,
410b/1, 410b/16, 410b/19, 410b/2,
410b/21, 410b/22, 410b/9, 411a/14,

411a/19, 411a/5, 411b/5, 411b/7, 412a/11,
412a/18, 412a/25, 412b/11, 412b/15,
412b/19, 412b/2, 412b/24, 412b/3,
412b/7, 413a/12, 413a/12, 413a/17,
413a/18, 413a/20, 413a/24, 413a/3,
413a/6, 413b/13, 413b/14, 413b/18,
413b/21, 413b/6, 413b/8, 414a/13,
414a/17, 414a/18, 414a/19, 414a/22,
414a/3, 414a/7, 414b/12, 414b/2, 414b/20,
414b/24, 414b/5, 414b/8, 415a/11,
415a/20, 415a/3, 415a/4, 415b/1, 415b/12,
415b/24, 416a/10, 416a/18, 416a/20,
416a/5, 416a/9, 416b/22, 416b/3, 417a/1,
417a/16, 417a/17, 417a/2, 417a/20,
417a/21, 417a/21, 417a/23, 417b/16,
417b/17, 417b/20, 417b/22, 417b/3,
417b/7, 417b/9, 418a/15, 418a/16,
418a/20, 418a/24, 418b/5, 419a/11,
419a/14, 419a/15, 419b/14, 419b/16,
419b/21, 419b/3, 420a/2, 420b/17,
420b/17, 420b/22, 420b/5, 421a/14,
421a/15, 421a/24, 421b/25, 421b/4,
422a/13, 422a/2, 422a/4, 422a/5, 422a/8,
422b/13, 422b/24, 422b/4, 422b/7,
423a/14, 423a/2, 423a/23, 423a/25,
423b/12, 423b/13, 423b/14, 423b/17,
423b/18, 423b/5, 423b/6, 424a/17,
424a/19, 424a/3, 424a/6, 424a/9, 424b/10,
424b/10, 424b/14, 424b/16, 424b/16,
424b/17, 424b/2, 424b/22, 424b/3,
424b/4, 424b/5, 424b/8, 425a/18, 425a/19,
425a/19, 425a/21, 425a/22, 425b/13,
425b/16, 425b/18, 425b/2, 426a/12,

426a/19, 426a/22, 426a/24, 426a/8,
426b/18, 426b/6, 427a/14, 427a/25,
427a/26, 427a/7, 427a/9, 427b/20, 427b/3,
428a/10, 428a/11, 428a/13, 428a/17,
428a/18, 428a/20, 428a/23, 428a/24,
428b/1, 428b/12, 428b/16, 428b/23,
428b/5, 428b/9, 428b/9, 429a/10, 429a/18,
429a/20, 429a/21, 429a/4, 429a/7,
429b/10, 429b/11, 429b/20, 429b/23,
430a/2, 430a/6, 430b/18, 430b/25,
431a/14, 431a/21, 431a/22, 431b/3,
431b/4, 431b/5, 432a/13, 432a/16,
432a/21, 432a/4, 432a/6, 432b/1, 432b/12,
432b/7, 432b/8, 433a/12, 433a/18,
433a/21, 433a/22, 433a/7, 433b/20,
433b/4, 433b/5, 433b/9, 434a/11, 434a/16,
434a/17, 434a/2, 434a/4, 434a/9, 434b/15,
434b/22, 434b/4, 434b/8, 435a/15,
435a/17, 435a/17, 435a/20, 435a/8,
435b/10, 435b/14, 435b/16, 435b/2,
435b/24, 435b/4, 435b/6, 436a/12,
436a/15, 436a/18, 436a/5, 436b/11,
436b/16, 436b/2, 436b/21, 436b/25,
437a/19, 437a/22, 437b/19, 437b/2,
437b/25, 437b/4, 438a/6, 438b/1, 438b/6,
439a/9, 439b/11, 439b/15, 439b/18,
439b/18, 439b/9, 440a/11, 440a/22,
440a/25, 440a/8, 440a/9, 440b/13,
440b/14, 440b/2, 440b/25, 440b/7,
441a/12, 441a/19, 441a/22, 441b/15,
441b/16, 441b/3, 441b/6, 441b/9, 442a/8,
442b/1, 442b/19, 442b/22, 442b/3,
442b/4, 442b/7, 442b/9, 443a/16, 443a/22,

443a/5, 443a/6, 443b/13, 443b/15,
443b/21, 443b/25, 443b/26, 444a/23,
444a/23, 444a/7, 444a/9, 444b/1, 444b/13,
444b/23, 444b/5, 444b/9, 445a/10,
445a/15, 445a/16, 445a/19, 445a/4,
445a/7, 445b/1, 445b/11, 445b/21,
445b/24, 445b/8, 446a/18, 446a/21,
446a/4, 446b/1, 446b/15, 446b/16,
446b/18, 446b/19, 446b/23, 446b/24,
446b/25, 446b/7, 446b/8, 447a/1, 447a/20,
447a/21, 447a/24, 447a/3, 447a/9,
447b/10, 447b/11, 447b/18, 447b/25,
447b/26, 447b/5, 448a/10, 448a/13,
448a/18, 448a/5, 448b/13, 448b/15,
448b/16, 448b/18, 448b/2, 448b/20,
448b/4, 448b/7, 448b/9, 449a/1, 449a/10,
449a/11, 449a/24, 449a/9, 449b/1,
449b/10, 449b/14, 449b/17, 449b/23,
449b/25, 449b/5, 449b/6, 449b/7,
450a/11, 450a/17, 450a/18, 450a/2,
450a/21, 450a/23, 450a/25, 450a/4,
450a/7, 450b/11, 450b/12, 450b/2,
450b/20, 450b/5, 450b/6, 450b/7, 450b/8,
451a/1, 451a/11, 451a/13, 451a/18,
451a/19, 451a/2, 451a/23, 451a/25,
451a/26, 451a/4, 451a/9, 451b/14,
451b/18, 451b/8, 451b/9, 452a/7,
452b/13, 452b/15, 452b/16, 452b/2,
452b/20, 452b/24, 452b/3, 452b/9,
453a/18, 453a/2, 453a/21, 453a/5, 453a/9,
453b/13, 453b/23, 453b/26, 453b/3,
453b/5, 453b/9, 454a/14, 454a/2, 454a/20,
454a/25, 454a/4, 454a/7, 454a/9, 454b/1,

454b/13, 454b/20, 454b/24, 454b/25,
454b/3, 454b/8, 454b/9, 455a/1, 455a/14,
455a/16, 455a/16, 455a/18, 455a/22,
455a/23, 455a/6, 455a/7, 455a/9, 455b/1,
455b/15, 455b/2, 455b/24, 456a/11,
456a/15, 456a/17, 456a/25, 456a/5,
456b/13, 456b/2, 456b/22, 456b/25,
456b/8, 457a/1, 457a/13, 457a/14,
457a/15, 457a/2, 457b/1, 457b/10,
457b/19, 457b/21, 457b/3, 457b/4,
457b/9, 458a/10, 458a/14, 458a/15,
458a/16, 458a/19, 458a/20, 458a/25,
458a/4, 459a/6, 459a/9, 459b/19, 459b/5,
459b/8, 460a/18, 460a/8, 460a/9, 460b/17,
461a/21, 461a/6, 461b/15, 462a/13,
462a/17, 462a/22, 462a/25, 462b/11,
462b/14, 462b/15, 462b/19, 462b/22,
463a/22, 463a/5, 463a/8, 463a/8, 463b/12,
463b/16, 463b/2, 463b/22, 463b/3,
463b/8, 464a/17, 464a/19, 464a/22,
464b/1, 464b/12, 464b/14, 464b/20,
464b/22, 465a/7, 465b/11, 465b/15,
465b/24, 465b/3, 465b/4, 465b/5, 465b/8,
466a/20, 466a/25, 466a/7, 466b/17,
466b/4, 467a/11, 467a/15, 467a/4, 467b/1,
468a/13, 468a/19, 468a/2, 468a/5,
468b/14, 468b/20, 469a/16, 469a/9,
469b/6, 470a/1, 470a/19, 470a/9, 470b/7,
470b/7, 471a/17, 471a/19, 471a/9, 471b/1,
471b/12, 471b/15, 471b/2, 471b/23,
472a/11, 472a/20, 472a/24, 472a/5,
472a/7, 472a/8, 472b/1, 472b/1, 472b/17,
472b/19, 472b/23, 472b/24, 472b/25,

473a/13, 473a/18, 473a/3, 473a/5, 473a/9,
473b/18, 474a/10, 474a/14, 474a/15,
474a/17, 474a/24, 474a/6, 474b/17,
474b/2, 474b/21, 474b/23, 475a/1,
475a/11, 475a/18, 475a/19, 475a/22,
475a/24, 475b/1, 475b/10, 475b/18,
475b/20, 475b/25, 476a/11, 476a/12,
476a/17, 476a/20, 476a/21, 476a/4,
476b/22, 477a/12, 477a/16, 477a/20,
477a/8, 477b/19, 477b/7, 478a/15,
478a/19, 478a/5, 478b/12, 478b/15,
478b/17, 478b/18, 479a/15, 479a/19,
479a/19, 479a/22, 479b/22, 479b/23,
480a/23, 480b/21, 480b/3, 481a/12,
481a/14, 481a/5, 481a/6, 481b/23, 481b/4,
481b/8, 482a/22, 482a/3, 482a/4, 483a/15,
483a/18, 483a/2, 483a/23, 483a/5, 483a/6,
483b/1, 483b/15, 483b/16, 483b/21,
484a/14, 484b/16, 484b/19, 484b/6,
485a/19, 485b/11, 485b/24, 485b/4,
485b/8, 486a/12, 486a/2, 486a/8, 486b/18,
487a/22, 487b/14, 488a/11, 488a/14,
488a/17, 488a/2, 488a/21, 488a/9, 488b/8,
489a/12, 489a/9, 489b/18, 490a/9,
490b/25, 491a/13, 491a/19, 491a/5,
491b/20, 492a/2, 492a/22, 492a/5, 494a/6,
494b/23, 495a/12, 495a/19, 495b/1,
495b/23, 496a/24, 496b/22, 496b/3,
496b/4, 497a/10, 497b/1 497b/6

b.+ dur 257b/25, 386a/25

b.+ ları 323b/22

bu Bu (işaret zamiri).

b. 251a/22, 254a/20, 255b/18,
260b/23, 266a/21, 274b/20, 276b/12,
280b/26, 284b/12, 286b/19, 294b/6,
300b/17, 306a/11, 314a/25, 318a/16,
319a/11, 326b/19, 327a/15, 330b/7,
340a/22, 342a/4, 342b/11, 362b/12,
364a/8, 388b/21, 392b/3, 399b/1,
399b/12, 412b/5, 419b/1, 421a/13,
423b/16, 426b/1, 429b/13, 431a/23,
432b/5, 433b/2, 434b/24, 435b/20,
440b/17, 441a/4, 446a/3, 446b/12,
446b/25, 448a/18, 450b/19, 455a/2,
456b/25, 459b/9, 465a/11, 470a/25,
480b/15, 482a/25, 486b/12, 486b/18

b.+ dur 255b/20, 257a/15, 257a/22,
257b/21, 260b/15, 264a/13, 265b/11,
267b/2, 270b/19, 271a/7, 271a/17, 272b/9,
282a/18, 282b/16, 283b/7, 285a/12,
288a/10, 288b/9, 288b/13, 290b/23,
293a/24, 294b/11, 297a/7, 297a/15,
297b/20, 298a/20, 300a/25, 301a/17,
301a/23, 305a/5, 305b/22, 309a/5,
309a/19, 309b/5, 309b/22, 310a/2, 310a/6,
310a/14, 311a/23, 312a/6, 313b/20,
314b/3, 314b/11, 315a/21, 316b/19,
317b/12, 318a/8, 318b/16, 318b/21,
318b/25, 320b/3, 320b/6, 320b/19,
321b/7, 322a/11, 322a/23, 324a/1,
327b/11, 327b/14, 327b/25, 328a/8,
328b/1, 329b/2, 330b/10, 331a/11,
333b/6, 333b/26, 334b/6, 336a/18,
339b/3, 339b/23, 340a/4, 340b/12,
340b/18, 340b/27, 341a/9, 341b/11,

341b/20, 342a/4, 342a/18, 342b/20,
 345a/9, 345b/1, 345b/8, 345b/13,
 345b/16, 345b/19, 345b/22, 346a/14,
 346a/17, 347a/15, 348a/10, 349a/14,
 349b/15, 350a/11, 350b/15, 351a/2,
 351a/6, 351a/23, 351a/26, 351b/18,
 352b/25, 353a/19, 353a/24, 354a/10,
 354b/1, 356a/15, 357b/16, 358a/8,
 358a/17, 359a/24, 359b/13, 359b/17,
 360b/9, 360b/12, 360b/14, 360b/16,
 361a/4, 361a/7, 361a/16, 361a/19,
 361a/24, 361b/5, 362a/16, 362b/9, 363a/8,
 363a/23, 363b/3, 363b/7, 363b/10,
 363b/13, 363b/19, 364a/12, 364b/12,
 365a/14, 365a/19, 365a/24, 365b/15,
 366a/10, 366b/2, 367a/5, 367b/23, 368b/2,
 369a/3, 369a/10, 369a/23, 369b/17,
 370a/4, 371a/6, 371a/10, 371b/7, 372a/6,
 372b/1, 373a/6, 373b/12, 374b/22,
 375b/9, 375b/21, 376a/16, 376b/12,
 376b/16, 376b/18, 377b/8, 378a/20,
 378b/2, 378b/25, 379a/8, 379a/11,
 379b/24, 380b/6,
 380b/17, 380b/20, 381a/1, 381a/24,
 381b/5, 381b/16, 382a/8, 382a/22, 383a/1,
 383a/25, 384a/17, 384a/21, 384b/3,
 385b/7, 385b/24, 385b/26, 386b/16,
 386b/20, 387a/4, 387a/14, 387a/22,
 387b/1, 387b/9, 387b/16, 387b/21,
 387b/25, 389a/22, 389b/3, 391b/8,
 392a/10, 392b/20, 393b/2, 393b/10,
 395a/7, 395a/19, 395b/20, 395b/22,
 396a/19, 396b/1, 396b/7, 397a/7, 397b/14,

397b/17, 397b/23, 398a/7, 398b/4,
 398b/13, 400a/11, 400a/22, 401a/23,
 401b/8, 402b/18, 403a/6, 404a/22, 404b/7,
 404b/12, 405a/19, 405a/23, 405b/12,
 405b/17, 407a/5, 407a/24, 407b/7, 410a/6,
 410b/3, 410b/9, 410b/22, 411a/1, 411a/5,
 411a/15, 411a/22, 411b/8, 414b/9,
 414b/25, 416a/20, 416b/14, 416b/22,
 417a/3, 417b/8, 417b/13, 417b/20,
 418a/11, 418a/17, 418a/21, 418a/25,
 418b/6, 418b/8, 418b/11, 418b/15,
 418b/18, 419a/4, 419a/12, 419a/16,
 419a/20, 419b/4, 419b/10, 420a/5, 420b/6,
 420b/14, 420b/18, 420b/19, 420b/23,
 421a/3, 421a/8, 421a/16, 421a/21, 421b/1,
 421b/3, 421b/25, 422a/2, 422a/8, 422a/14,
 422a/19, 422b/2, 422b/4, 422b/7,
 422b/12, 422b/13, 422b/15, 422b/19,
 422b/24, 424a/19, 424b/11, 425a/20,
 425a/22, 427a/10, 427a/15, 427a/19,
 427b/1, 427b/4, 428b/9, 428b/12, 429a/8,
 429b/21, 430a/3, 430b/19, 430b/22,
 432a/16, 432a/22, 432a/24, 432b/2,
 432b/7, 432b/12, 433a/7, 433a/10,
 433a/13, 433a/15, 433a/18, 433a/22,
 433b/10, 433b/12, 434a/2, 434a/5,
 434a/10, 434a/12, 435b/4, 435b/11,
 436a/2, 436a/5, 436a/9, 436a/15,
 436b/18, 436b/22, 437b/6, 437b/9,
 437b/23, 438b/2, 438b/3, 438b/12,
 438b/17, 439b/13, 439b/21, 440a/11,
 440b/14, 441a/1, 442a/8, 442a/14,
 442a/24, 442b/5, 442b/10, 442b/12,

442b/19, 443a/9, 443a/12, 443a/14,
443a/22, 443a/25, 443b/2, 443b/7, 443b/9,
443b/16, 444a/1, 444a/3, 444b/1, 445a/1,
445a/2, 445a/4, 445b/2, 445b/8, 445b/13,
445b/17, 445b/22, 445b/25, 446a/22,
446b/3, 446b/23, 447a/17, 47a/22,
447a/25, 447b/14, 447b/19, 448a/11,
448b/2, 448b/20, 449b/1, 449b/10,
49b/17, 450a/11, 451b/4, 451b/6,
451b/17, 451b/20, 451b/22, 451b/25,
452a/2, 452a/8, 452a/10, 452a/21, 452b/4,
452b/17, 453a/2, 453a/22, 453a/24,
453b/9, 453b/15, 454b/18, 455b/25,
456a/6, 456a/9, 456b/11, 458a/5, 459a/9,
459b/24, 462b/11, 463a/23, 463b/17,
464b/6, 464b/22, 467b/1, 467b/11,
468b/14, 468b/21, 469a/12, 470a/25,
471b/8, 473a/6, 473a/10, 474b/23,
475a/20, 476a/4, 478b/1, 482a/23,
482b/19, 485a/23, 487b/2, 489b/5,
494a/13, 494b/6, 496b/13, 496b/17,
497b/1

b.+ ña 251b/5, 255b/21, 255b/22,
283a/19, 285a/24, 287b/22, 314b/25,
330b/6, 374a/24, 376b/11, 390a/8, 390a/9,
400b/8, 401a/10, 403a/18, 403a/20,
424a/3, 436a/21, 440a/18, 441a/4,
441b/16, 442a/2, 446b/21, 446b/23,
461b/8, 478a/25, 479b/13, 488b/7,
495a/19

b.+ na 304a/12, 448b/17, 450a/19,
463a/12, 466b/13

b.+ nda 254a/21, 273b/2, 275a/5,
286a/15, 308b/21, 309a/12, 312b/18,
321b/18, 321b/20, 322b/5, 330b/8,
344a/25, 347a/4, 360b/13, 360b/14,
360b/15, 368b/17, 397a/24, 399b/9,
399b/15, 399b/17, 401b/16, 404b/19,
408b/7, 413a/16, 420a/3, 426b/3, 428b/18,
469a/13, 476b/20, 489a/18, 490b/15,
491a/23

b.+ ndan 266a/23, 266b/22,
272a/6, 275b/12, 280a/11, 293b/20,
294b/5, 294b/8, 295a/22, 314a/16,
318b/25, 319b/20, 320a/5, 320a/9,
334b/19, 334b/22, 343a/18, 345b/21,
353a/10, 361b/10, 361b/11,
374a/24, 377b/10, 385a/2, 387a/19,
388b/2, 391a/13, 406b/11, 416b/24,
420b/16, 421a/14, 425b/8, 435a/23,
459b/6, 462b/10, 490b/17, 493a/10

b.+ ni 300b/21, 307a/7, 334b/2,
371a/6, 385a/3, 408a/2, 418a/23, 446b/10,
447a/13, 451b/24, 452a/3, 455a/17,
456b/13, 464b/11, 467a/22, 467b/15,
481a/10, 489a/11, 490a/20, 490b/3,
490b/18, 491b/19, 492a/20, 492a/23,
492b/12, 492b/20, 492b/25, 493a/19

b.+ nlar 252b/1, 263b/17, 273b/18,
274a/6, 278b/16, 279b/19, 284a/4,
300a/11, 303b/21, 311a/7, 321a/22,
327a/19, 332a/3, 337a/4, 348a/11,
353b/14, 367a/5, 370b/4, 372a/23,
385b/16, 387a/2, 392a/10, 392a/16,
395b/24, 398a/22, 405a/19, 407b/12,

419a/9, 433b/20, 434a/21, 438b/5,
438b/18, 440a/14, 443b/24, 457b/8,
461a/24, 463a/1, 475b/13, 478a/17,
479b/11, 485a/12, 487a/11, 487a/25,
489a/13, 491b/8

b.+ nlara 253b/14, 262a/24,
274b/18, 276b/5, 297a/23, 297b/10,
301b/13, 310b/17,
323a/5, 352a/4, 395a/17, 395a/23,
397b/11, 399a/24, 415a/15, 425a/1,
432a/15, 435a/10, 435b/2, 436b/5, 448a/1,
469b/25

b.+ nlarda 326a/11, 415a/21,
454a/5, 476a/15

b.+ nlardan 251a/2, 252b/13,
255b/1, 259b/6, 259b/22, 261b/3,
269b/15, 269b/17, 271b/5, 273b/24,
275a/3, 275a/14, 276b/4, 277b/3, 277b/4,
277b/15, 278b/12, 278b/13, 281b/16,
282a/8, 285b/21, 286a/3, 287a/10,
287b/13, 289b/3, 290a/22, 290a/23,
291b/3, 291b/15, 291b/17, 295b/5,
297b/5, 297b/7, 299b/13, 301b/12,
303a/18, 304a/9, 304b/11, 305a/19,
306b/14, 314a/22, 316a/16, 316a/24,
317b/9, 318b/2, 320b/25, 321a/19,
323a/10, 324b/10, 327a/12, 327b/23,
328b/12, 328b/22, 329b/5, 330a/2,
330a/11, 330a/14, 332a/22, 333a/15,
337b/5, 338a/21, 339a/1, 339a/12,
339a/15, 339a/17, 340b/11, 342a/14,
342b/18, 342b/19, 343a/20, 344b/8,
344b/11, 345a/8, 345b/5, 346a/22,

346a/23, 347b/5, 348a/19, 350b/13,
351a/18, 351b/14, 351b/16, 352b/8,
353a/20, 354a/1, 355a/22, 355b/17,
355b/22, 356b/10, 358a/24, 361b/25,
362b/2, 363a/17, 364a/2, 364a/6, 364b/15,
367a/2, 367b/7, 368a/2, 368a/3, 368a/4,
368a/13, 368a/20, 368b/19, 369a/1,
369a/22, 371b/4, 371b/23, 374a/15,
375b/7, 375b/15, 376a/4, 378b/16,
378b/18, 379a/4, 379a/20, 380a/23,
381a/5, 383a/23, 384a/8, 384b/21,
385a/18, 385b/16, 386b/13, 391a/20,
391b/2, 391b/4, 391b/16, 391b/20,
395a/16, 396b/25, 398a/14, 398b/16,
399a/3, 399a/5, 404b/6, 405b/22, 407a/13,
407a/21, 407b/14, 408a/12, 408b/16,
411b/17, 412a/4, 415a/13, 421b/18,
423a/24, 425a/4, 426b/20, 427a/3, 431a/8,
431a/10, 433a/2, 434a/14, 438a/19,
442a/21, 446a/25, 447a/10, 447b/10,
448a/9, 448a/15, 448b/1, 448b/24, 451b/2,
459a/17, 459a/21, 459b/17, 460b/24,
461a/19, 461b/26, 462a/13, 462a/17,
463a/4, 464a/25, 464b/4, 466a/14, 467a/9,
468b/1, 471a/8, 471a/18, 473b/18, 476b/6,
479b/22, 484b/11, 487a/10, 490b/13,
492b/4, 493a/4, 495b/22, 497a/13,
497a/16, 497a/20, 497a/25

b.+ nlardır 251a/2, 251a/3,
251b/23, 252a/11, 255a/1, 255a/3, 256b/5,
257a/3, 257a/7, 262a/21, 263b/7, 263b/9,
264a/21, 264b/21, 265a/5, 265a/8,
265a/22, 265a/23, 265b/1, 265b/8, 266a/5,

266a/11, 267b/12, 268a/10, 268a/18,
276a/19, 276a/20, 278b/24, 279a/1,
279a/2, 280a/15, 280b/2, 281a/5, 285a/16,
287a/7, 289b/15, 290a/17, 290a/22,
290a/25, 291a/2, 291b/22, 294b/25,
295b/17, 295b/18, 295b/20, 295b/22,
295b/25, 296a/1, 296a/3, 296a/5, 296a/25,
297a/6, 300a/2, 300a/11, 300a/12, 301a/3,
302b/11, 303b/15, 303b/17, 305b/12,
306a/23, 311a/18, 311b/24, 316b/16,
317b/24, 319b/17, 319b/18, 320b/25,
321a/3, 321a/16, 322a/5, 323a/7, 323b/14,
324b/19, 325a/12, 327a/7, 331b/23,
335b/2, 336b/16, 337b/8, 339b/9, 341b/9,
342b/18, 344b/7, 347a/22, 349a/26,
350b/15, 351b/17, 354b/16, 355b/24,
363a/22, 366b/2, 371b/12, 376b/2,
380b/4, 382a/19, 384a/8, 388a/24,
393a/14, 405a/17, 410a/25, 410b/1,
411a/21, 414b/2, 417a/16, 419a/1, 419a/3,
425a/1, 425b/4, 427a/1, 427a/6, 432a/9,
432a/13, 438a/21, 439b/11, 439b/18,
440a/8, 443a/2, 443a/4, 443a/5, 444a/20,
444a/22, 448b/1, 450a/2, 450a/4, 452b/24,
453a/21, 459b/14, 459b/15, 459b/17,
460a/5, 460a/7, 460a/8, 462b/10, 464a/25,
465b/3, 470b/7, 471a/8, 471b/1, 473b/25,
474a/6, 475a/17, 481a/5,
481a/20, 483a/5, 483b/15, 484b/16,
487a/16, 487b/19, 488a/1, 488a/2

b.+ nları 251a/9, 251a/16, 251b/23,
252a/3, 252a/6, 252a/13, 252a/19,
253a/17, 253b/6, 253b/19, 253b/22,

253b/24, 254a/14, 254a/19, 255a/6,
255a/8, 255a/13, 255a/18, 256a/8, 257b/2,
257b/6, 257b/8, 258a/14, 259b/9,
259b/12, 260b/12, 262b/14, 262b/15,
263b/23, 264a/1, 264a/6, 264a/15, 264b/9,
264b/25, 265a/11, 265b/3, 265b/9,
265b/13, 265b/15, 266a/26, 266b/11,
266b/21, 267a/9, 267a/20, 267b/3,
268a/24, 269a/11, 269a/13, 269a/15,
269a/21, 269b/9, 270a/20, 270b/3, 270b/6,
272a/18, 272a/22, 274a/2, 274a/18,
274a/24, 275b/16, 275b/21, 276a/2,
276a/22, 277a/19, 277a/21, 278b/19,
279b/3, 280b/4, 280b/9, 280b/19, 281a/7,
281a/11, 282a/2, 282a/5, 282a/11,
283b/19, 284a/11, 284a/12, 284a/19,
284b/10, 284b/15, 284b/17, 285a/4,
285a/7, 285a/14, 285a/16, 286a/7, 286a/9,
286a/12, 286b/3, 286b/6, 287a/16,
287a/21, 287a/25, 287b/16, 287b/19,
288b/11, 288b/15, 288b/18, 288b/25,
289a/21, 289b/6, 289b/17, 290a/11,
290b/22, 290b/25, 291a/4, 291a/8,
291a/13, 291a/17, 291b/25, 292a/3,
292a/7, 293a/2, 293b/25, 294a/5, 294a/8,
294a/11, 294a/18, 294a/20, 294b/3,
294b/4, 294b/7, 294b/13, 295a/1, 295a/6,
295a/21, 295a/25, 296a/9, 296a/12,
296a/15, 296a/22, 296b/3, 296b/7,
296b/23, 297a/2, 297a/9, 297a/11,
297a/19, 298a/17, 298b/5, 299a/1,
299a/11, 299a/19, 300a/2, 300a/14,
300a/17, 300a/22, 300a/23, 300b/1,

300b/8, 300b/12, 301a/14, 301a/18,
301b/8, 301b/11, 301b/17, 301b/25,
302a/3, 302a/7, 302a/19, 302a/24, 302b/5,
302b/13, 303a/2, 303a/10, 303a/12,
303a/20, 303a/25, 304a/6, 305b/24,
306b/17, 306b/23, 307a/3, 307a/10,
307a/16, 307a/19, 307b/2, 307b/5,
307b/10, 308a/2, 308b/8, 308b/14,
309a/22, 309b/3, 309b/7, 309b/20,
309b/25, 310a/5, 310a/8, 310a/16,
310a/20, 311a/22, 311a/24, 311b/1,
312a/4, 312a/11, 313a/2, 313b/17,
313b/24, 314a/7, 314a/9, 314a/13,
314a/19, 314a/24, 314b/6, 314b/10,
314b/13, 314b/15, 315b/9, 315b/18,
316a/9, 316a/12, 316a/13, 316b/22,
317a/4, 317a/6, 317a/13, 317b/22, 318a/3,
318a/12, 318b/18, 318b/24, 320a/21,
320b/1, 320b/5, 320b/8, 320b/10,
320b/14, 320b/20, 320b/22, 321a/6,
321a/13, 321b/3, 321b/13, 322a/13,
322a/20, 322a/25, 324a/2, 324a/5, 324b/2,
324b/5, 326b/8, 326b/17, 326b/21,
327a/2, 327b/1, 327b/4, 327b/16, 328a/2,
328b/14, 329a/6, 329a/9, 329a/12,
329a/14, 329b/3, 330a/9, 330a/17,
330a/19, 330a/23, 330b/19, 330b/22,
330b/24, 331a/13, 331a/17, 331a/19,
332a/10, 332a/15, 332a/19, 332b/1,
332b/24, 333a/5, 333a/10, 333a/11,
333a/14, 333a/21, 333b/4, 333b/15,
333b/17, 334a/2, 334a/12, 334a/16,
334a/18, 334b/7, 334b/17, 334b/20,

334b/23, 335a/22, 335a/23, 335b/6,
335b/9, 336a/14, 336a/19, 336a/24,
336b/3, 336b/19, 336b/22, 337a/2, 337a/3,
337a/8, 337a/19, 337b/1, 337b/17,
337b/22, 337b/24, 338a/4, 338a/13,
338a/19, 338a/23, 338a/25, 338b/2,
338b/4, 338b/11, 338b/15, 338b/18,
338b/20, 339a/19, 339b/4, 339b/11,
339b/13, 339b/16, 339b/24, 339b/25,
340a/7, 340a/13, 340b/9, 340b/14,
340b/17, 340b/21, 341a/3, 341a/5,
341a/10, 341b/14, 342a/9, 342a/17,
342a/22, 342b/24, 343a/6, 343b/5, 343b/7,
343b/20, 343b/23, 344a/19, 344a/22,
344b/21, 344b/22, 344b/24, 345a/13,
345a/18, 345a/20, 345b/2, 345b/4,
345b/25, 346a/15, 346a/19, 346a/25,
347a/25, 347b/3, 347b/8, 347b/11,
347b/13, 348a/6, 348a/16, 348a/18,
348a/24, 349a/16, 349a/20, 349b/7,
349b/13, 349b/17, 349b/18,
349b/20, 350a/13, 350a/15, 350a/17,
350a/22, 350b/16, 350b/19, 351a/4,
351a/7, 351a/24, 351a/26, 351b/4, 352a/2,
352a/3, 352a/7, 352a/10, 352a/21, 352b/2,
352b/6, 352b/25, 353a/5, 353a/8, 353b/1,
353b/4, 353b/7, 353b/10, 354a/6, 354a/8,
354a/26, 354b/2, 354b/6, 355a/13,
355a/17, 355a/25, 355b/5, 355b/10,
356a/10, 356a/16, 356a/18, 356a/24,
356b/2, 356b/5, 356b/13, 356b/15,
356b/19, 357b/18, 357b/20, 357b/24,
358a/3, 358a/5, 358a/16, 358a/21,

358a/23, 358b/6, 358b/7, 359b/3, 359b/6,
359b/15, 359b/19, 359b/22, 359b/24,
361a/5, 361a/13, 361a/15, 361a/18,
361a/21, 361b/1, 361b/6, 361b/20,
361b/22, 362a/3, 362b/10, 363b/2,
363b/8, 363b/11, 363b/17, 363b/20,
364b/9, 364b/11, 364b/13, 365a/17,
365a/22, 365a/24, 365b/13, 366a/9,
366a/11, 366a/16, 366b/4, 367a/6, 367a/9,
367a/11, 367a/13, 367a/18, 367a/21,
367a/22, 367b/2, 367b/4, 368a/1, 368a/5,
368a/6, 368b/5, 368b/8, 369a/5, 369a/8,
369a/11, 369a/25, 369b/2, 369b/12,
369b/19, 369b/21, 370a/1, 370a/5,
370a/10, 370a/21, 370a/24, 370b/2,
370b/19, 370b/20, 371a/9, 371a/11,
371a/13, 371b/9, 372a/8, 372b/2, 372b/17,
373b/22, 373b/25, 374a/21,
374b/17, 375a/12, 375a/16, 375a/21,
375b/14, 375b/16, 375b/22, 376a/13,
376b/22, 377a/12, 377a/14, 377b/3,
377b/9, 378a/9, 378a/17, 378b/1, 378b/10,
378b/13, 379a/9, 379a/14, 379b/6, 379b/9,
379b/15, 379b/17, 379b/22, 380a/19,
380b/8, 380b/19, 380b/21, 381a/2,
381a/16, 381a/18, 381a/22, 381a/25,
381b/7, 382a/10, 382a/13, 384a/18,
384a/22, 384a/25, 384b/13, 385a/7,
385a/9, 385a/13, 385a/21, 385b/3,
385b/13, 386a/18, 386a/24, 386b/19,
386b/21, 386b/23, 387a/24, 387b/3,
387b/7, 387b/11, 387b/19, 389a/25,
391b/8, 392a/11, 393a/19, 393b/24,

395a/8, 395a/21, 396a/22, 396b/3, 396b/5,
396b/8, 397a/11, 397a/13, 397a/16,
397b/16, 397b/19, 398a/9, 398a/11,
398b/6, 398b/10, 398b/14, 398b/22,
400a/15, 400a/24, 403a/8, 404a/24,
404b/1, 404b/7, 404b/15, 405a/22,
405a/25, 405b/14, 405b/19, 407a/7,
407a/10, 407b/2, 407b/8, 408b/9, 410a/5,
410a/8, 410a/10, 410b/6, 411a/8, 411a/11,
411a/13, 411a/17, 411a/25, 411b/4,
411b/9, 414b/4, 414b/7, 415a/2, 417a/4,
417b/15, 417b/21, 418a/4, 418b/19,
419a/19, 419a/25, 419b/8, 420b/21,
420b/24, 421a/19, 421a/23, 421b/2,
422a/1, 422a/10, 422a/12, 422a/14,
422b/14, 422b/22, 422b/25, 424b/8,
424b/13, 425b/1, 427a/11, 427a/13,
427a/17, 427a/21, 427b/2, 427b/6,
427b/15, 427b/20, 428a/1, 428b/11,
428b/16, 428b/22, 429a/6, 429a/9,
429a/19, 429b/23, 430a/5, 430b/23,
432a/23, 432b/13, 433a/9, 433a/11,
433a/14, 433a/17, 433a/20, 433a/24,
433b/2, 433b/11, 433b/13, 433b/22,
433b/25, 434a/7, 434a/13, 435b/5,
435b/12, 435b/15, 436a/6, 436a/11,
436a/14, 436a/17, 436b/8, 436b/14,
436b/17, 436b/20, 437a/2, 437a/21,
437a/25, 437b/4, 437b/7, 437b/9,
437b/10, 437b/12, 437b/13, 438b/4,
438b/7, 438b/10, 438b/15, 438b/17,
438b/19, 439b/20, 439b/25, 440a/10,
440a/12, 440a/23, 440b/2, 440b/3,

440b/13, 440b/16, 441a/2, 442a/11,
442a/19, 442b/1, 442b/11, 442b/14,
442b/22, 443a/8, 443a/20, 443b/1, 443b/3,
443b/6, 443b/22, 444a/25, 444b/3,
444b/7, 445a/5, 445a/14, 445b/1, 445b/9,
445b/10, 445b/15, 445b/18, 445b/22,
446a/2, 446b/2, 447a/19, 447a/23, 447b/3,
447b/9, 447b/12, 447b/15, 447b/17,
447b/20, 448a/13, 448b/3, 448b/6,
449b/5, 449b/7, 449b/10, 449b/13,
449b/20, 449b/22, 450a/6, 450a/9,
450a/13, 450a/17, 451b/21, 452a/9,
452a/12, 452a/17, 452b/5, 452b/19,
453a/4, 453a/9, 453a/23, 453b/2, 453b/10,
453b/12, 453b/15, 453b/19, 453b/22,
454a/11, 454a/17, 454a/23, 454b/2,
454b/7, 454b/11, 454b/19, 454b/22,
456a/3, 456a/7, 456a/10, 456a/14,
456a/20, 456b/5, 456b/7, 456b/9,
456b/15, 456b/17, 456b/24, 458a/6,
459b/7, 459b/23, 459b/25, 460a/12,
460a/17, 460a/21, 460b/18, 461a/1,
461a/16, 461a/22, 461b/18, 461b/21,
462a/14, 462a/18, 462a/20, 462a/23,
462a/26, 462a/27, 462b/13, 462b/17,
462b/20, 462b/24, 463a/7, 463a/21,
463b/1, 463b/6, 463b/11, 463b/16,
464a/18, 464a/21, 464b/7, 464b/18,
464b/24, 465a/1, 465a/9, 465b/5, 466a/1,
466a/8, 466b/4, 466b/18, 466b/20,
466b/22, 467a/6, 467a/14, 467a/17,
467a/20, 467b/4, 467b/5, 468a/12,
468a/18, 468a/20, 468b/16, 468b/17,

468b/22, 470a/12, 470a/16,
470a/19, 470a/21, 470a/25, 470b/13,
471a/17, 471b/3, 471b/7, 471b/11,
471b/19, 471b/22, 472a/2, 472a/14,
472a/22, 472a/23, 473a/9, 473a/12,
474a/13, 474a/19, 474a/21, 474b/1,
474b/4, 474b/15, 475a/21, 475b/8,
475b/22, 476a/1, 476b/25, 477a/5, 477a/7,
477a/11, 477a/14, 477a/17, 477a/23,
477a/25, 477b/8, 477b/11, 477b/15,
477b/16, 477b/23, 477b/25, 478b/17,
478b/20, 479a/18, 479a/21, 479a/25,
479b/25, 480a/4, 480a/25, 480b/6,
480b/22, 481a/15, 482a/3, 482b/2, 482b/6,
483a/2, 483a/10, 483a/12, 483b/23,
483b/26, 484b/8, 484b/22, 484b/24,
485a/3, 485b/10, 485b/25, 486a/6,
488a/10, 488a/16, 490a/1, 490a/5, 492a/5,
493a/15, 493a/21, 493b/6, 494a/8, 494b/1,
494b/7, 494b/22, 494b/24, 495a/1, 495a/4,
495a/5, 495a/6, 495b/2, 497a/5, 497b/3

b.+ nlarıñ 252a/9, 254a/10,
259b/24, 262a/14, 266b/25, 270b/24,
272a/10, 275b/24, 276a/13, 276b/9,
278a/15, 279a/2, 279a/22, 284a/3, 285b/6,
293a/18, 295b/2, 298a/25, 299a/7,
299b/22, 306a/5, 311b/8, 312a/18,
320a/12, 321a/16, 322a/10, 322b/12,
323a/10, 324a/20, 328b/19, 328b/25,
331a/8, 336a/7, 342a/25, 354a/11,
354a/13, 355a/7, 357a/3, 362b/6, 364b/6,
368a/22, 374a/9, 376a/15, 376b/3,
377a/25, 377b/12, 378b/21, 381a/11,

385b/6, 386a/10, 388a/24, 388b/23,
390a/17, 391b/18, 392a/18, 393a/1,
396b/18, 398b/3, 399a/21, 402a/17,
402a/24, 413b/6, 415a/25, 415b/19,
416a/9, 423a/25, 427b/23, 428a/6, 429b/9,
440b/24, 441b/21, 442a/5, 443b/13,
446a/7, 446b/3, 448a/2, 451a/22, 457b/25,
461b/3, 465b/17, 466b/7, 469a/24,
475b/16, 476a/23, 478b/4, 479b/13,
481a/9, 482b/9, 483a/19, 485a/17, 489b/5,
495b/9, 495b/24, 497b/5

b.+ nlarla 327b/6, 331a/20

b.+ nuñ 251b/1, 251b/11, 252b/18,
253a/10, 255b/15, 255b/19, 256a/4,
256a/19, 256b/18, 256b/21, 257b/12,
257b/18, 258b/8, 260b/1, 261a/10,
261b/7, 262a/18, 262b/4, 262b/16,
262b/20, 263a/17, 264b/11, 265a/14,
267b/18, 267b/24, 268b/5, 271b/21,
272b/10, 273a/8, 273b/15, 274a/9, 274b/3,
274b/4, 274b/21, 275a/25, 276b/20,
278a/5, 278a/18, 279a/12, 279b/7,
279b/10, 283a/19, 286b/22, 287b/25,
288a/8, 289b/11, 289b/26, 291b/4,
291b/12, 292b/5, 293a/11, 293a/24,
293b/1, 301b/14, 303a/5, 304a/10,
307b/16, 308b/23, 309a/11, 313a/9,
314b/2, 318a/16, 324a/24, 325b/11,
326b/1, 328b/4, 329a/24, 329b/9,
330b/10, 330b/12, 331b/5, 335a/6,
338b/22, 347a/3, 347a/6, 347b/24, 353a/8,
357a/15, 360a/14, 360b/9, 360b/20,
361a/8, 362a/18, 363a/15, 364a/19,

364a/23, 366b/15, 368b/21, 369a/18,
370a/13, 370b/5, 371a/1, 371b/13,
371b/20, 372a/1, 372b/12, 374a/25,
374b/1, 375a/5, 375a/6, 375a/25, 376a/3,
376a/6, 376a/21, 376b/5, 376b/11, 377a/1,
377a/7, 377b/2, 378b/3, 380b/12, 381b/2,
381b/11, 382a/24, 388b/21, 397b/22,
397b/23, 399b/2, 399b/8, 399b/13,
400b/8, 400b/11, 400b/13, 401b/7,
406a/11, 407b/19, 409a/5, 412a/23,
412b/16, 412b/20, 412b/24, 413b/15,
413b/20, 416a/6, 416a/12, 417b/18,
425b/22, 426b/2, 426b/3, 428a/21,
428b/2, 434b/9, 438a/9, 439a/17, 441a/6,
441a/10, 441b/18, 446b/19, 448b/13,
448b/23, 451b/17, 455a/1, 457a/16,
458b/16, 461a/10, 463a/13, 465a/2,
465a/14, 465a/21, 467b/16, 469a/12,
472b/15, 473a/4, 474b/11, 475a/4,
480b/17, 481b/14, 482b/12, 484a/10,
485a/6, 489a/7, 489a/25, 490a/3, 490a/6,
490a/17, 490b/1, 490b/11, 490b/14,
490b/16, 491a/8, 491b/21, 492a/15,
492b/9, 492b/15, 493a/2, 493a/6, 493a/12,
493a/24, 493b/7, 494a/11, 494b/5,
494b/10, 494b/14, 494b/18

b.+ nuñla 284b/22, 285b/5,
299a/13, 322b/5, 323a/16, 324b/10,
350b/17, 406a/12, 428b/24, 445b/6,
461b/20, 463a/23, 463b/11, 466a/1,
468b/19, 486a/23, 488b/20, 491a/14,
494a/17

buçuk(ğ) Buçuk, yarım.

b. 252a/5, 341a/5, 362a/3, 367a/9,
405a/25, 460a/17

b.+ ar 289b/17, 294a/8, 296b/17,
307a/3, 307a/7, 310a/7, 314a/13, 319a/1,
320a/25, 322a/6, 326b/20, 330a/18,
333b/3, 336a/24, 341a/5, 341b/16, 342a/1,
347b/11, 352b/5, 468a/20

bud Bacağın dizden kalçaya kadar olan
kısmı.

b.+ undan 496a/19

bu'd Ar. Uzaklık

b. 403a/25

b.+ ı 392b/4, 392b/23

buğday Buğday (Triticum).

b. 252a/5, 252a/6, 259b/16,
261b/4, 263b/17, 269a/13, 275a/20,
279b/14, 291b/24, 294a/1, 294a/11,
294b/20, 295b/6, 296b/18, 296b/19,
299a/16, 300b/16, 302a/10, 326b/20,
334a/2, 338a/18, 342a/16, 346a/15,
349b/11, 353a/20, 356a/17, 360a/6,
384b/4, 396b/2, 422b/25, 430a/7,
430b/10, 433b/12, 434b/10, 445b/3,
447b/20, 459a/20, 462a/17, 462a/19,
464b/10, 471a/7, 496b/13

buğday unı Buğdaydan elde edilen un.

b. 270b/4

buğu Buğu, buhar.

b.+ na 300a/2, 438a/25

buğurtlağ ?

b.+ ıyla 254a/22

buğār Ar. Buhar.

b. 259a/25, 262a/16, 305a/24,
321b/21, 401a/15, 414a/8, 459a/4, 468a/8,
482a/7

b.+ dan 256b/21, 258b/16,
259a/22, 263a/1, 429b/19, 430a/20,
485a/10

b.+ dır 274b/23, 441a/9

b.+ ı 315a/11, 348b/11, 365b/5,
377b/13, 417a/1, 429b/6, 480a/19

b.+ ın 256a/18, 262a/13, 376a/21,
429a/13, 429b/13, 455a/13, 482a/15

b.+ ın 303b/10

b.+ ına 300a/18

b.+ ından 437a/7

b.+ ını 494a/15

b.+ lardan 251b/12

b.+ ları 466b/13

buğār-ı duḡan Tütün buharı.

b.+ ın 428b/20

buğār-ı fāsīd Kötü buhar.

b. 365b/4

buğār-i dūḡani Tütün buharı ile ilgili.

b.+ niñ 430a/11

buḥrān Ar. Hastalığın en ağır zamanı, nöbet, kriz.

b. 323a/25, 392b/14, 392b/18, 393a/7, 394a/22, 401a/2, 401b/18, 401b/21, 429a/23, 432a/4, 431a/5, 434a/21, 434a/25, 434b/2

b.+ dan 259a/17

b.+ ı (İyelik) 392b/7

buḥrān-ı kevn Kriz geçirme.

b.+ i 424a/8

buḥrāni Ar. Krizle ilgili.

b.+ dir 288a/8

buḥūr Ar. Tütsü.

b. 299a/19, 303a/19, 356b/7, 356b/10, 356b/11, 356b/13, 356b/16, 358a/25, 358b/2, 363a/19, 364a/6, 367a/21, 385b/17, 385b/18, 416b/22, 417a/1, 417a/5, 418b/14, 453a/1, 454b/9

b.+ dān 363a/8

b.+ e 363b/21

b.+ ı 417a/2, 418b/5

b.+ lar 355b/25, 453a/21

b.+ larına 454b/15

b.+ u 367a/19

buḥūr-ı āḥar Tütsüden sonra.

b. 356b/13, 418b/8, 418b/11, 453a/24

buḥūr-ı meryem Tavşan kulağı, siklamen de denilen çuha çiçeğigillerden yaprak ve çiçek sapları kökten sürme, çiçekleri baş aşağı dönmüş bir süs bitkisi.

b. 300a/1, 355b/23, 364b/13, 367a/23, 367b/3, 379b/20, 446b/3, 448a/7, 481a/2, 483b/14

buḥūr-ı zaḥīr Bir çeşit hastalık.

b. 299a/17

buḥūrlı -Tütsülemek.

b.- ya 416b/22

bukūl Ar. Sebzeler, otlar.

b.+ dan 326b/9, 337b/6, 481a/23

bul - Bulmak.

b.- amadığından 292a/11

b.- dı 284b/22, 495a/21

b.- dılar 256a/7, 272b/17

b.- du 340b/26, 419b/20

b.- duğı 401a/13

b.- duğ 285b/16

b.- duğça 408b/1

b.- duğda 269b/16

b.- duğdan 398a/15, 408b/22, 411a/4, 427b/22, 429a/14, 444a/14, 447b/23, 456a/4, 458a/1

b.- dular 319b/4, 319b/5, 419b/19

b.- dum 406a/5, 410b/14

b.- inca 422b/10

b.- madan 447b/22

b.- madığı 392b/10
b.- madılar 255b/25
b.- mağdır 255b/17, 326a/20
b.- masa 289a/15
b.- ması 390b/17
b.- masınıñ 392b/11
b.- mayup 273a/12, 435a/2, 435a/5
b.- mazdan 295b/13
b.- muşdur 345b/19, 446b/8
b.- muşlardır 389a/21, 402a/22,
487b/7, 491b/3
b.- una 274b/13
b.- unca 410a/14
b.- up 253a/13, 261b/18, 295b/12,
422a/23, 476b/3
b.- ur 251b/9, 392b/8, 392b/11,
392b/13, 392b/15, 392b/17, 394b/16,
487b/10
b.- ursa 469b/15
b.-sa 433b/15

bula - Bulamak, karıştırmak.

b.- yup 344b/25, 345a/25, 347b/12,
349b/17, 352a/21, 361a/6, 378a/6, 396b/8,
404b/18, 421b/13, 422b/3, 432a/17

bulamac Belirli bir koyulukta yapılan
hamur yemekleri

b. 279b/14

b.+ ı 266a/17

bulan - Bulanmak.

b.- ık 288a/2, 309a/5, 325a/22,
326a/8, 326a/21, 395a/3, 398a/5, 423b/22
b.- ır 308a/18, 313a/25
b.- mağ 275a/25, 355a/4, 360b/2
b.- mağdır 274b/11
b.- ması 272a/8, 317b/4, 348b/18,
364b/20, 396b/14, 423b/18, 430b/12
b.- up 277b/10
b.- ur 319a/18

bulandırıcı- Bulandırmak.

b. 290a/19

bulanık Berrak olmayan.

b. 288a/2, 309a/5, 325a/22,
326a/8, 326a/21, 395a/3, 398a/5, 423b/22

bulaş - Bulaşmak, yayılmak.

b.- masın 351b/18

b.- mış 472b/13, 473a/3, 473a/23

bulūğ Ar. Ergenleşme.

b.+ a ermiş 480b/8

b.+ a 255b/14, 362b/15

bulun - Bulunmak, mevcut olmak.

b.- a 331b/10, 487a/6

b.- çağ 326a/13

b.- dığı 413b/4, 450b/9, 473a/12

b.- duğı 413b/3, 473a/8

b.- duğu 450b/9

b.- duğdan 296a/5

b.- madıgından 480a/12
b.- mağla 251b/6, 309a/3
b.- ması 404a/4
b.- masıyla 259a/18
b.- mayup 401b/18
b.- maz 258a/11, 402b/25, 409b/23
b.- mazsa 260a/15, 295b/7
b.- muşdur 255b/13
b.- up 393a/7, 406b/3
b.- ur 325a/4, 491b/18, 492a/19
b.- ursa 286b/20, 315b/3, 322b/11,
420a/24

buluṭ Bulut.
b. 404a/3

bur - Sancılanmak.
b.- ar 293a/22, 380a/8
b.- maḳ 378b/7

būraḳ ? Bir çeşit bitki.
b. 339b/9, 340a/12, 348a/14,
349b/16, 349b/20, 351a/24, 351b/15,
354b/1, 356a/6, 428a/6, 480b/22, 481a/8

burc Ar. Zodyak üzerinde yer alan on
iki takımyıldız verilen ortak ad.
b.+ unda 473a/13

burc ağacı Ökse otu, ökse ağacı, gökçe
ağacı.
b. 361b/14, 376b/18, 376b/20,
474a/5, 497a/25, 497b/2

burc-ı nārīde Yay burcu.
b. 416a/12

burç Ökse otu.
b. 428b/12

burçaḳ Burçak (Vicia ervilia)
b. 339b/24, 350b/19, 355b/16,
369a/10, 370a/23, 386b/18, 432b/23,
434a/6, 435b/9, 443a/1, 444a/19, 459b/16,
461b/22, 463b/10, 463b/15, 477b/11,
477b/13, 485b/6

büre Far. Kuyumcuların kullandığı tuza
benzer bir madde, natron, nebat şekeri.
b. 367a/4, 367a/6, 367a/8,
367b/24, 369a/7, 377a/14, 425a/4,
445b/14, 481a/12, 481b/5, 481b/10,
483b/14, 484a/3, 485a/15, 485a/25
b.+ yi 382a/6

burı bk. buru
b.+ sı 426a/19

burḳ - Burkulmak.
b.- maḳ 478a/20
b.- uldu 479b/13

burḳıyet ?
b.+ li 251b/7, 293b/22, 301b/14,
332b/15 350b/3, 354a/20, 372a/1,

440a/15, 441a/16, 482a/17, 485a/8,
440b/20, 441a/20, 441b/4

burkıyyetli ?

b. 292b/5, 374a/25

bur(u)n Burun, koklama ve solunum
organı.

b.+ da 334b/5, 450b/17, 454b/15

b.+ dusı 293a/10

b.+ ı (İyelik) 253a/6, 276b/17,
308a/13, 377b/25, 378a/2, 389a/9,
426a/14 449a/11

b. 254b/19, 265b/22, 318a/24,
322b/21, 354b/25, 424a/1

b.+ uñ 361a/22

b.+ uñ 427b/19, 427b/21

b.+ una 273b/12, 360b/10,
360b/17, 360b/18, 360b/23, 361a/19,
361a/21, 363a/9, 365b/23, 375b/24,
376b/9, 429b/7, 429b/11, 429b/20,
492b/18

b.+ undan 375b/20, 496a/19

buru Sancı.

b.+ sı 279b/22, 293a/25, 295a/10,
303b/10, 309a/9, 365b/3, 365b/8, 368a/24,
395b/18, 455b/9, 486b/8, 486b/13,
488a/8, 489a/21, 493a/2, 493a/20

b.+ sına 368b/7

burüdet Ar. Soğukluk.

b. 305a/24, 343a/10, 460b/12

b.+ den 288a/25, 314a/21, 314b/7,
336b/11

b.+ i (İyelik) 344b/5, 426b/22,
427a/4, 458b/17, 460b/13

b.+ idir 325a/17

b.+ inden 335b/16

b.+ iyle 486a/11

b.+ te b. 458b/15

buruş - Buruşmak.

b.- ur 276b/17

buruşdur -Buruşturmak.

b.- an 326a/9

büşır Sıracagillerden, ülkemizde yabancı
olarak birçok türü yetişen, tüylü yapraklı,
sarı çiçekli bir kır bitkisi (Verbascum).

b. 297b/9, 299a/18, 300b/13,
352a/1

buşür-ı lebeniyye Başta çıkan sulu çıban.

b. 375a/3

buşür-ı şāmiyye Vücutta çıkan sulu çıban.

b. 374a/22

büş bk. biş

b. 492a/18, 492a/21

buţ bk. bud

b. 275b/4, 386b/4, 393b/3

b.+ ları 382a/12

b.+ larını 382a/14

buṭlān Ar. Bâtıl olma, haktan uzak, boş ve temelsiz olma.

b. 274b/3, 482a/10

b.+ ı 282a/21

buṭlān-i ṣehvet Şehvetin geçici olarak azalması.

b. 272b/7, 272b/25

buṭlān'uş ṣehvet bk. buṭlān-i ṣehvet

b. 271b/19

buyur - Buyurmak, emretmek.

b.- ur 434b/23

b.- urlar 282b/8

buzagı Sütten kesilmemiş inek yavrusu

b. 266a/18, 283b/16, 298b/5, 305b/13, 311a/5, 317b/20, 318a/10, 326b/6, 342a/20, 407b/17 411b/24, 415a/12, 439a/22

buzagı eti Buzağı eti

b. 407b/18

bühtān Ar. Bir kimseyi yapmadığı bir şeyi yapmış olmakla itham etme, iftira.

b.+ dır 394b/6

büklüm Vücudun eklem yerleri.

b. 457a/16

bür' Ar. Hastalıktan kurtulma, şifa bulma b.+e 334b/24

b+ ü 473b/1

bürüdet Ar. Soğukluk.

b. 378a/4, 382a/4, 399b/5, 399b/7

b.+ den 258b/12, 266b/5, 378a/8, 388b/7, 388b/8

b.+ e 276b/22, 407b/14, 410a/18

b.+ i (İyelik) 264b/16, 265a/19

b.+ inden 273b/1, 378b/14, 440b/18

b.+ iyle 274b/22

bürün - Bürünme

b.- üp 394a/16

bür'ü's-sā'ā ? Bir çeşit ilaç.

b. 442a/3

b.+ dır 402b/16

bütün Hepsi, tamamı.

b. 256a/21, 262b/5, 268b/6, 283b/4, 360b/11, 375b/2, 479b/12

büyü - Büyümek.

b.- cek 380a/2

b.- mege 371a/21, 450b/25, 461b/12

b.- mek 307b/15

b.- mekle 368b/24

b.- mesi 337b/9

b.- mesini 268b/20

b.- mesiniñ 338a/6

b.- r 374b/2

b.- rse 262b/12, 350b/24, 468b/23

b.- yüp 337b/21

büyük Büyük.

b. 257a/25, 272b/18, 273a/5,
273a/6, 279b/17, 308b/22, 309a/6,
325b/24, 331b/24, 347a/2, 368b/21,
369a/3, 369a/14, 371a/24, 379b/10,
394a/25, 396a/3, 402b/17, 416b/10,
416b/11, 433b/17, 441a/6, 446b/13,
448a/21, 448a/23, 448b/20, 448b/21,
450b/24, 458a/26, 467b/20, 467b/22,
467b/23, 469a/17, 474b/10, 476b/5

b.+ dür 299b/10, 446b/20

b.+ lügi 347a/2

büyüld - Büyütmek.

b.- üp 497a/2

büyüt - Büyütmek.

b.- eler 302b/21

b.- mek 464a/15, 464a/24

büz - Büzmek.

b.- er 496a/19

büzz-ı hāzāmā ?

b. 367a/1

büzz-ı kūtuf ?

b. 408b/15

büzür Ar. Tohumlar, çekirdekler.

b. 266a/8, 350b/10, 352a/23,
442b/9, 449b/12, 480a/23, 481a/3,
488a/19, 493a/5, 495b/5

büzür-ı bādem Badem çekirdekleri.

b. 274a/14, 349a/6, 362b/5

büzür-ı bāride Barid bitkilerin tohumları.

b. 374a/12, 376a/19, 376b/7,
377b/23, 391b/15, 392a/12, 394a/7,
396a/21, 396b/3, 396b/24, 397a/9, 397b/7,
400a/13, 404a/23, 405a/15, 405a/16,
405a/21, 405a/24, 405b/7, 405b/13,
407a/14, 410b/5, 414b/3, 414b/16, 415a/7,
425b/12, 429a/16, 430b/9, 439a/22,
441a/17443a/4

büzür-i müfettiha-i hārr Ateş açıcı
tohumlar.

b.+ e 405b/6

büzül - Büzülmek.

b.- ür 360b/14

büzür yağı Tohumlardan elde edilen yağ.

b. 352b/3, 466b/24

C

ca'de Ar. Venüs saçı, karabacak otu,
baldın kara otu.

c. 452a/24

cādşîr ?Bir çeşit bitki.

c. 338b/3

cā'iz Ar. İşlenilmesinde cevaz olan; olabilir, olur.

c. 259b/19, 269a/1, 277a/12, 293b/9, 320a/2, 330a/4, 348a/2, 349a/2, 357b/7, 365b/25, 368b/17, 373b/15, 373b/16, 373b/19, 385b/5, 394b/3, 396a/15, 396a/16, 396a/17, 399a/12, 399b/9, 401a/11, 401b/2, 401b/7, 401b/25, 405a/1, 406a/25, 415b/18, 419b/22, 419b/23, 420a/1, 420a/7, 420a/11, 420a/24, 420b/7, 420b/8, 424b/19, 424b/21, 425a/19, 425b/13, 426b/13, 426b/18, 429a/24, 431a/4, 435a/22, 444a/13, 476b/20

c.+ dir 277b/17, 373b/17, 398a/19, 404b/20, 406b/14, 420a/6, 420a/10, 425b/11

calā ?

c. 442b/24

cālî Ar. Sonradan eydana getirilen, yapay.

c. 480b/18

cālib Ar. Celbeden, üzerine çeken.

c. 444a/18

c.+ dir 444a/18

Cālīnūs ö.i. Antik Roma'nın en büyük hekimlerinden Galenos, Galenos, Galen.

C. 268a/10, 270a/22, 273a/15, 277b/16, 284a/24, 286a/25, 293b/8, 309b/11, 315a/23, 317a/10, 322b/20, 323a/21, 324a/10, 324b/17, 348b/13, 351a/5, 357a/6, 386b/15, 387a/3, 388a/21, 389a/13, 390b/8, 394b/6, 398a/19, 403a/22, 403b/18, 404b/24, 405b/24, 406b/24, 409a/18, 409b/4, 410a/15, 411b/3, 413b/1, 415a/24, 415b/2, 417a/13, 428a/18, 431b/24, 432a/2, 432a/14, 432a/19, 438a/23, 439a/5, 443b/25, 458b/22, 459b/2, 459b/19, 474b/13, 475a/19, 475a/21, 483a/22, 484a/20, 485a/14, 486a/25, 487a/20, 494b/5

C.+ a 394b/6, 409a/20

C.+ dan 394b/2

C.+ uñ 305a/5, 305a/8, 312a/6, 315b/21, 401b/19, 401b/23, 402a/1, 403b/1,

406a/3, 406a/5, 415b/7, 460b/16

C.+ uñdur 254a/15

cānavār Far. Canlı, hayvan

c. 487b/7, 494b/18

c.+ dır 494b/15

c.+ lar 416a/25

cānib Ar. Taraf, cihet, yön.

c.+ de 283b/3, 304b/14, 305a/23,
305b/1, 306b/4, 313a/20, 324a/24

c.+ den 305a/23, 362b/17

c.+ e 278a/9

c.+ i (İyelik) 278a/11, 305b/2,
308a/20

c.+ inde 258b/23, 261b/15, 291b/9,
302b/19, 304a/11, 304a/12, 304b/4,
307b/19,

308a/10, 315a/8, 316b/8, 328a/22

c.+ inden 362b/13, 362b/20

c.+ ine 353a/14

cānib-i a' lā Yüksek taraf.

c.+ sında 274b/5

cānib-i feyyāz Verimli taraf.

c.+ dan 375b/1

cāri Ar. Geçerli.

c.+ dir 412a/18

cāriyye Ar. Para ile satın alınan halayık,
hizmetçi kız; harpte esir düşmüş veya
odalık olarak alınmış kız.

c.+ yi 486a/17, 486a/21

cāversiye ? Kabarcık hastalığı.

c. 436a/20

c.+ niñ 436a/25

cāvşir Ar. Cavşir otu ve bundan elde
edilen tıbbi bir zamk.

c. 364b/13, 368a/6, 386b/13,
411b/8, 438b/18, 447b/16, 453b/9,
454b/14, 472b/4, 475b/2, 475b/4, 478a/6,
485b/7, 497a/6

cāvşir köki Cavşir otunun kökü.

c. 465b/2

cāzib Ar. Cezbeden, çeken

c. 292a/24, 434b/1, 476b/15,
497a/6

c.+ dir 444a/17

cāzibe Ar. Dikkat ve ilgiyi üzerine çekme
özelliliği, çekicilik, alımlılık.

c.+ si 288a/24

cebāyir Ar. Cerrahların kırık sarma işi için
kullandıkları tahtalar.

c.+ le 478b/22

cebel Ar. Dağ.

c. 252b/15

cebr Ar. Zorlama, zor kullanma, zor.

c. 479a/2

cebr-ı 'izām Kemikleri zorlama.

c.+ da 479a/10

cehele-i eṭibbā Tecrübesiz tabipler.

c. 414a/19

cellāb Bilgisiz doktorlar.

c. 311a/23, 397a/12, 397a/15

celtār ? Bir çeşit bitki.

c. 269a/7

cem^ʿ Ar. Toplama, yığma, bir araya getirme.

c. 275b/11, 281a/12, 290a/11, 321a/25, 333b/15, 334a/2, 334a/12, 338a/4, 338a/25, 338b/5, 339a/19, 339b/12, 339b/14, 340a/1, 347b/15, 349b/20, 352a/10, 356b/23, 357b/25, 358b/8, 364a/1, 369a/6, 370a/8, 375b/14, 376a/13, 377a/15, 385b/26, 411a/11, 422a/16, 422b/22, 433b/5, 438b/6, 457a/8, 463a/11, 464b/18, 471b/22, 477a/11, 477a/15, 480b/22, 481a/16, 483b/19

cem^ʿ-ı beden Vücudun tamamı.

c.+ e 388a/11

cem^ʿ-ı mefāşıl Eklemlerin tamamı.

c.+ da 383b/6

cemī^ʿ Ar. Cümle, bütün, hep.

c. 254a/23, 254b/22, 255b/3, 257a/2, 258a/20, 258a/21, 258b/17, 260a/13, 260a/22, 261b/1, 264a/12, 273b/25, 275a/17, 280a/11, 289b/22, 289b/8, 293a/7, 293b/11, 295a/2, 296a/17, 296b/11, 296b/20, 297b/19, 297b/22, 300b/22, 302b/3, 306a/11, 307a/23,

318b/7, 319a/13, 329b/13, 339b/19, 345a/3, 359b/10, 359b/11, 360a/23, 379a/17, 380a/16, 388a/15, 392a/9, 395b/5, 401a/14, 401a/20, 402b/15, 405b/25, 409b/11, 413b/21, 414a/8, 414a/9, 415a/23, 415b/16, 415b/20, 415b/22, 415b/23, 419b/23, 420b/7, 421a/13, 421a/24, 426a/16, 428a/14, 430b/10, 431a/24, 442a/24, 443b/21, 446a/16, 449a/13, 449a/5, 450b/13, 450b/14, 451a/25, 463a/22, 471b/23, 482b/22, 486a/13, 486b/16, 487a/11, 487a/12, 487a/23, 487b/11, 487b/13, 490a/13, 490a/21, 490b/19, 491a/17, 491b/7, 492a/13, 492a/25, 492b/15, 493a/1, 493a/22, 493b/4, 494a/19, 497a/4

c.+ i (İyelik) 260a/12, 431b/11

c.+ isi 305a/17, 319a/7

c.+ isinde 319a/25

c.+ isine 448a/11, 426a/21

c.+ sine 264a/13, 298a/6, 334b/5, 493b/12

c.+ sindedir 394a/24

cemī^ʿ-i ā^ʿ zā Organların tamamı.

c. + dan 288a/7

c.+ ya 324a/23

cemī^ʿ-i beden Vücudun tamamı.

c. 322b/16

c.+ den 312b/16

c.+ e 310b/10, 310b/18, 313a/8,
318a/22, 323a/20, 324a/13, 388a/15,
416a/5, 425b/21, 450b/18, 455a/3

c.+ i (İyelik) 308a/16, 352b/17,
354a/22, 371a/2

c.+ inde 451a/8

c.+ ine 455b/11

cemī^c -i envā^c Türlerin tamamı.

c.+ ina 261a/19

cemī^c -i eṭibbā Doktorların tamamı.

c. 393b/25

cemī^c -i ishāl İshallerin tamamı.

c.+ iñ 288a/9

cemī^c il beden Vücutun tamamı.

c. 289b/21

cemre Ar. Yakaca, bir tür hastalık

c. 455b/15

cenāb-i Bārī Yüce Allah.

c.+ dir 276b/20

cengār Far. Jengar ,tıpta kullanılan bir tür
pas.

c. 334a/11, 334b/6, 334b/20,
340b/13, 341a/4, 475a/23

cenīn Ar. Anne karnındaki bebek.

c. 364b/23, 366b/1

c.+ i 365a/14, 366b/5, 367a/1

c.+ iñ 425b/25

cennet Ar. Cennet.

c. 495a/13

ceñiyānā Lat. Halk arasında “kızıl
kantaron” denen, ateş düşürücü, iştah
açıcı, kuvvetlendirici ve uyarıcı
hassalarından dolayı hekimlikte,
eczâcılıkta kullanılan, altın sarısı çiçekli,
iri köklü, kokulu bitki. c. 256a/7,

268a/9, 271a/7, 280a/13, 297b/4, 302b/21,
307a/2, 307a/9, 313b/11, 317a/15,
347a/24, 355b/18, 356a/15, 367a/17,
387a/6, 387a/10, 387a/14, 387b/2,
387b/17, 399a/17, 402a/23, 407b/1,
410a/24, 411b/5, 411b/8, 418b/25,
419b/7, 421a/4, 421a/9, 444a/19, 452a/24,
455b/22, 456b/23, 458a/9, 464a/20,
464a/25, 465a/7, 474a/4, 479a/17,
487b/17, 492b/3, 493a/15, 494a/6, 494b/3,
495a/4, 497a/7, 497a/12, 497a/20

c.+ yı 494a/4

cerabü'l-meşāne Sidik torbası.

c. 332b/5

cerāḥat Ar. Yara, irin.

c. 433b/3, 433b/4, 433b/5, 451a/7,
455b/11, 464a/3, 469a/10, 470b/20,
476b/14, 479b/2

c.+ e 469a/15

c.+ iñ 458b/9
c.+ ler 469a/9

cerāḥātūh bk. cerāḥat
c. 475a/4

cercīr Ar. Bir çeşit salata, roka salata.
c. 421a/18

cereb Ar. Uyuz hastalığı.
c. 441a/8, 442a/3, 442a/6, 442b/5,
442b/7, 443b/12
c.+ de 442b/5
c.+ e 443a/6
c.+ iñ 442a/24

cereb-i raṭḥ Islak uyuz hastalığı.
c.+ e 442a/2

cereb-i yābis Kuru uyuz hastalığı.
c. 409b/2

cerebū'r-rahm Rahimdeki çıkan sivilce.
c. 351a/11

cerḥ Ar. Yaralama.
c.+ iñ 469a/16
c.+ leri 469a/16

cerḥa-i besīṭa Geniş, derin yaralama.
c. 469a/20

Cerman ö.i. Alman.

C. 305b/21, 401b/12

Cermānī ö.i. bk. Cerman
C. 298a/7, 420a/9

cerrāḥ Ar. Ameliyat yapan hekim
c. 437b/23, 446b/6, 446b/11
c.+ iñ 376a/1, 460a/10, 463b/22
c.+ lar 446a/14, 470b/17
c.+ lara 332b/4
c.+ larıñ 470a/2, 476b/2
c.+ larından 473a/19

cerrāḥnāme Cerrahlik hakkında yazılmış
kitap.

c.+ lerde 470a/2
c.+ sinde 470b/25

cesāret Ar. İnsana tehlikeli veya zor bir
işe girişme kuvvetini veren duygu,
yürekliplik, babayiğitlik, korkusuzluk,
cesurluk, şecāat.
c. 373b/12

ceṣā' Ar. Çok hırslı olmak.
c. 303b/11

cev'-ı baḳarī Büyük açlık.
c. 273a/7, 273a/11, 273a/14
c.+ niñ 273a/17, 273b/11
c.+ ye 273a/4, 273a/14

cev'-ı müfriṭ Aşırı açlık.

c. 273b/2

cevāb Ar. Cevap, yanıt.

c. 424a/13

c.+ a 360b/6

cevāhir Ar. Kıymetli taş, maden ve mineraller. c. 364b/15, 366b/25, 400b/4, 451a/21, 487a/9

cevāhir ma' cūnı Kıymetli taş, maden veya minerallerden yapılan bir tür macun.

c. 257a/6, 259b/5, 389a/4

Cevānis ö.i. Bir hekim adı.

C. 473a/14

cevāriş Far. Hazma yardımcı olan terkipler, macunlar.

c. 256b/6, 263b/8, 265a/6, 265a/25, 280b/20, 284b/15, 285b/25, 307a/7, 317b/11, 317b/15, 320b/10, 336b/14, 363b/3, 363b/6, 365a/19, 365a/23

cevāriş-ı 'anber Amberden yapılan terkip veya macun.

c. 337b/2, 341b/14

cevāriş-ı ānīsūn Anasondan yapılan terkip veya macun.

c. 268a/17, 285a/9

cevāriş-ı dārcīn Tarçından yapılan terkip veya macun.

c. 263b/9

cevāriş-ı felāfil Felafil cevārişi.

c.+ i 267b/1, 411b/16

cevāriş-ı fūdenc Yaban fesleğeninden yapılan terkip veya macun.

c. 267b/10, 268a/18, 307b/21, 322a/5

cevāriş-ı ḥavlıncān Havlıcandan yapılan terkip veya macun.

c. 268a/18, 285a/9, 314b/25, 336a/4, 339a/11, 342a/5, 347a/23, 368b/1, 411b/17

cevāriş-ı ḥubbu'l-gār ? Bir çeşit terkip veya macun.

c. 322a/4

cevāriş-ı keşīra? Bir çeşit terkip veya macun.

c. 414b/1

cevāriş-ı kimmūn Kimyondan yapılan terkip veya macun.

c. 268a/18, 285a/8, 307b/21, 314b/25, 339a/12, 347a/23, 362a/2, 368a/25

cevāriş-ı mecūkān ? Bir çeşit terkip veya macun.

c.+ ın 320b/8

cevāriş-ı şandal bk. cevāriş-ı şandalın
c. 405b/21, 439b/7

cevāriş-ı şandalın Sandaldan yapılan terkip veya macun.

c. 256b/6, 295a/9, 312b/1, 313b/18, 344b/8, 383b/24, 411a/23, 456b/18

cevāriş-ı temri Hurmadan yapılan terkip veya macun.

c. 334a/1, 347a/18, 361a/13, 361a/16

cevāriş-ı ‘ūd Öd ağacından yapılan terkip veya macun.

c. 263b/9, 353b/25, 399a/18, 411b/16

cevāriş-ı üşküf ? Bir çeşit terkip veya macun.

c. 286a/2, 355b/6

cevāriyyūn merhemi ? Bir çeşit merhem.
c.+ i 338b/13

cevāş ? Bir çeşit macun.
c. 319b/18

cevāz Ar. Yasak olmama, izin, müsâade.
c.+ ını 394b/7

cevher Ar. Bir şeyin özü, maden
c. 426a/3
c.+ i (İyelik)487a/17
c.+ inde 326a/22
c.+ ini 254b/16

ceviz Ceviz.
c. 287a/22, 375a/13, 377a/22, 379b/23, 418a/4, 422a/3, 445b/23, 484b/12

ceviz yağı Cevizden elde edilen yağ.
c. 443b/1

cev‘u’l-bakarī bk. cev‘-ı bakarī
c. 273a/3

cevz Ar. Ceviz
c. 327a/13, 419b/6, 435b/14, 450a/9, 484b/15, 484b/22, 487a/8, 487b/22, 495a/1, 496b/13

cevz-ı bevvā Ar. Hindistan cevizi (Myristica fragrans).

c. 257a/23, 257b/5, 260b/19, 262a/24, 263b/6, 263b/16, 263b/25, 264a/3, 264a/14, 264a/23, 265b/13, 267b/2, 267b/6, 267b/8, 270a/3, 276a/1, 277a/25, 277b/4, 285a/6, 287a/9, 295b/23, 296a/20, 296b/7, 297a/1, 297a/8, 303a/18, 317b/13,

320a/17, 321b/2, 321b/9, 321b/12, 322a/6,
330b/22, 331b/3, 337a/25, 341b/25,
342a/4, 353b/25, 354a/4, 361a/3, 363a/23,
363b/1, 363b/24, 365a/17, 365a/24,
365b/11, 366a/8, 367b/11, 375b/24,
378a/20, 379a/6, 388a/2, 418a/17,
430b/23, 443a/17, 447b/2, 452a/26,
453a/25, 454b/10, 471b/10

cevz-ı bevvā yağı Hindistancevizinden
elde edilen yağ.

c. 257b/9, 264a/20, 265b/8,
287a/9, 337b/3, 342a/12, 342a/15,
354a/13, 364a/2, 376b/2, 399a/20,
418a/18

cevz-ı māşil Far. Patlıcangiller
familyasından, dik gövdeli, pembe beyaz
çiçekli, süs bitkisi olarak da yetiştirilen,
nefes darlığı, kas kasılması ve astıma karşı
kullanılan, bir yıllık otsu uyuşturucu
bitki (*Datura stramonium*).

c. 493a/9

cevzi Cevizle ilgili.

c. 488b/18

cezb Ar. Kendine çekme, çekilme.

c. 283a/7, 283a/22, 285a/22,
293b/14, 300b/24, 304b/20, 304b/21,
304b/22, 305a/7, 306b/3, 313a/15, 315a/6,
328a/16, 348b/4, 353b/16, 368a/19,
386b/10, 399b/19, 401b/17, 406a/19,

429b/6, 431b/18, 432b/15, 435b/3,
444a/17, 444a/21, 454a/6, 465a/24,
468b/9, 470a/7, 472b/1, 473b/12, 478a/1,
485a/9, 489a/18, 491b/3

c.+ den 401b/20, 401b/24

c.+ e 272a/9, 401b/21

c.+ ine 470b/4

cezb-ı faşd Kan çekme.

c. 475a/2

cezire Ar. Ada.

c.+ sinde 428a/12

cıvık Sulu, yapışık.

c.+ luğundan 368b/21

ciger Far. Karaciğer.

c. 254b/8, 261b/23, 274a/23,
289a/7, 298a/1, 298a/6, 304a/11, 305a/10,
306a/12, 309b/17, 310b/1, 310b/2,
310b/21, 310b/23, 311b/3, 311b/6,
312a/12, 312b/10, 313a/3, 313a/12,
313a/24, 314a/12, 314b/5, 314b/9,
314b/18, 315a/6, 315b/25, 316b/13,
317a/7, 317b/15, 323b/4, 324b/25, 331a/2,
355a/5, 357a/22, 363a/3, 391a/24, 397b/4,
400a/4, 404a/11, 429b/18, 451a/10,
457a/24, 474b/6, 474b/9

c.+ de 262a/1, 265b/20, 290b/15,
290b/16, 295a/8, 311b/11, 312a/20,
312b/2, 312b/14, 312b/15, 313a/4,
313a/12, 315a/4, 315a/16, 316b/6,

317a/23, 318a/15, 359b/11, 404a/11,
407b/5, 408a/17, 412b/23, 413a/25,
431b/2, 431b/18, 437a/16, 438a/3,
441a/19, 441a/21, 441b/8, 469a/18,
474a/9

c.+ den 254b/9, 275b/1, 276a/8,
278b/3, 288a/6, 290b/13, 297b/19,
297b/22, 297b/25, 298a/3, 298a/9,
298a/11, 298b/7, 324a/22

c.+ dendir 266b/9

c.+ e 261b/24, 262a/1, 276b/23,
276b/24, 288b/1, 290b/18, 297a/14,
298a/4, 304b/17, 310b/21, 310b/22,
311a/3, 311a/4, 311a/15, 311a/18,
312b/16, 313a/14, 314b/10, 314b/11,
317b/19, 317b/22, 317b/25, 318a/7,
318a/9, 318b/15, 321b/4, 324a/22,
394a/24, 395b/2, 395b/6, 415b/19,
417b/1, 444a/12, 451a/16, 451a/23

c.+ i (İyelik) 299b/23, 318a/14

c.+ i 427b/12

c.+ idir 311a/5

c.+ iñ 285a/21, 291b/12, 291b/16,
293b/10, 298a/4, 311a/8, 311a/19, 313a/4,
313a/15, 314b/20, 315a/5, 316b/22,
317b/18, 318a/19, 319a/5, 322b/6, 326a/6,
330b/10, 330b/12, 341a/18, 347b/16,
368a/19, 368b/13, 389b/6, 403b/13,
430a/20, 441b/23, 445a/19

c.+ inde 329b/17

c.+ ini 298a/10, 298b/6

c.+ le 326a/24

c.+ ler 348a/3

c.+ leri 358b/11

c.+ lerinde 382b/24

ciger-i ahlāt Karışık ciğer.

c.+ iñ 313a/5

cihāz Ar. Birbirine bağlı birçok parçadan
meydana gelen âlet, aygıt.

c. 362a/21

cihet Ar. Yön, taraf.

c.+ i 274b/21, 463a/13, 463a/14

c.+ inden 423a/18

c.+ iyledir 423a/5

c.+ le 467b/16

cilā Ar. Parlatma, parlaklık.

c. 294a/24, 483b/9, 483b/12

cilā-ı hafif Az parlaklık.

c.+ i 480b/25

cild Ar. Deri, ten.

c. 482b/20

c.+ de 483b/8

c.+ den 426b/2

c.+ e 436a/22, 448b/16, 480a/7,
480b/25

c.+ iñ 480a/8

cīm Ar. Cim harfi.

c. 364a/7

cīm-i meftūḥa Açık cim.

c. 435a/8

cimāʿ Ar. Cinsel birleşme.

c. 279b/16, 281b/7, 281b/10,
340a/21, 341a/23, 344b/2, 352a/17,
362b/14, 363a/12, 383a/6, 383a/17,
450b/7, 480a/13, 482a/14

c.+ a 325a/20, 329b/8, 337a/12,
341a/23, 341b/2, 341b/5, 341b/11, 342a/4,
342a/14, 342a/25, 342b/3, 353b/20,
359a/12, 362a/16, 383a/14

c.+ dan 252b/14, 330b/4, 352b/11,
358b/25, 363a/18, 364b/23, 365a/12,
388a/7, 418a/10

c.+ ı 341a/24, 344b/14

c.+ iñ 341a/12

cimāʿ id -. Cinsel ilişkiye girmek.

c.- enlere 445a/20

cimşir ağacı Far. Şimşirgillerden, geç
büyüyen, kendiliğinden yetişen veya
bahçelere süs bitkisi olarak dikilen,
yaprakları her mevsimde yeşil, koyuya
çalan sarı renkli sert odunundan tarak,
kaşık vb. şeyler yapılan, elyafı sert olduğu
için üzerine resim kazılan bodur
ağaç (Buxus semper virens).

b. 452b/23

cinn Ar. Cin, peri; gözle görünmez, lâtif
cisimlerden ibaret bir yaratık; mahluk

c. 416a/23

cins Ar. Nevi, çeşit, tür.

c. 289b/8

c.+ inden 434b/4

c.+ indendir 261b/13, 434b/19

cism Ar. Boşlukta bir yer kaplayan
varlık, madde, nesne.

c.+ de 389b/12, 389b/14, 389b/21

c.+ lerden 389b/17

c.+ iñ 389b/16, 389b/22

cism-i ʿaşbānī Değirmencilik cismm.

c. 264b/17

cism-i şakīl Tartıda ağır gelen.

c. 491a/22

cumhūr-i eṭibbā Doktorlar topluluğu.

c. 324a/18, 383b/16, 394a/23,
406a/21, 406b/13, 432a/1, 446a/7

cumhūr-i eṭibbā-i mūteʾahḥirīn Yeni
doktorlar topluluğu.

c. 420b/14

cumhūr-i eṭibbā-i mūteḳaddimīn Eski
doktorlar topluluğu.

c. 407b/20

cumhur-i mūteḳaddimīn Eski halk.

c.+ iñ 409b/24

cübbü ? Bir çeşit ilaç.

c. 305b/20, 305b/21

cüderi Ar. Çiçek hastalığı.

c. 425b/19, 425b/20, 425b/21, 426a/8, 426b/14

c.+ niñ 426a/12, 426b/21

cülāb Far. Müshil etkisi yapan bir ilaç

c.+ ı 333a/17

cülāb-ı āḡar İshal yapıcı diğer bir ilaç.

c. 333a/19

cülnār Ar. Gülnar, nar çiçeği.

c. 271b/12, 276b/3, 281b/24, 290a/24, 295b/19, 296a/20, 296b/2, 301a/13, 303a/2, 303a/14, 330b/18, 337a/3, 337b/17, 343b/3, 343b/6, 432a/11, 478b/13

c.+ dır 301a/10

cümle Ar. Bütün, hep.

c. 278a/15, 341b/17, 364b/22

c.+ den 257b/24, 258b/24, 272b/8, 282a/23, 301b/19, 324b/21, 331a/21, 384a/10, 387a/4, 387a/20, 389b/17, 397a/1, 403a/4, 452b/24, 487b/2

c.+ si 279a/18, 369b/16, 384a/17, 413b/6, 416a/10

c.+ sinden 284a/3, 303b/3, 417b/7, 456b/2, 464b/6

c.+ siniñ 299b/9

c.+ siniñ 303b/15

c.+ ye 405b/22

cümle-i ‘alāmet Belirtilerin hepsi.

c.+ lerindendir 450b/12

cümle-i ā‘rāz Belirtilerin hepsi.

c.+ ından 486b/7, 488b/16

cünd-ı bīdester Far. Kunduztaşağı otu ve kökü, cavşir, oğlanaşı; (Ferula elaeochytris).

c. 268a/20, 270a/22, 286a/6, 286a/8, 335a/22, 347b/3, 354a/10, 355b/21, 356a/6, 356a/15, 360b/25, 361a/14, 361a/17, 361a/20, 361a/23, 361b/5, 361b/15, 361b/21, 362a/4, 365a/8, 367a/17, 367b/24, 368a/5, 368b/3, 386a/12, 411b/8, 429b/7, 429b/10, 452b/1, 491b/4, 492b/3, 492b/9, 492b/18, 493a/14, 493a/16, 494b/6

c.+ i 494a/5

cünd-ı bīdester yağı Kunduztaşağı otundan elde edilen yağ.

c. 411b/20, 475a/14

cünūn Ar. Cinnet, delilik.

c. 272b/14, 304a/15, 362a/6, 429b/13, 468a/4, 492a/24, 496a/3, 496b/2

cürm Ar. Suç, kabahat.

c.+ üni 413a/12, 479a/13

cüz' Ar. Kısım, parça.

c. 303a/2, 314a/24, 317a/12, 317a/13, 340a/12, 347a/17, 392a/22, 392a/23, 417a/15, 422a/1, 424b/12, 424b/13, 445b/18, 446b/2, 464a/18, 464a/20, 464a/21, 467a/20, 472b/24, 474b/15, 478b/3, 480b/12

c.+ i (İyelik) 457a/11

cüz'-ı büre Bora parçası.

c. 492a/7

cüz'-ı zengār Bakır pası parçası.

c. 303a/2

cüz'i Ar. Az miktarda, pek az, az.

c. 252b/11, 269b/19, 269b/25, 362b/2, 370a/9, 370a/15, 374a/3, 384b/18, 398b/1, 418a/5, 425b/16, 429a/21, 454b/7, 464a/2, 466a/17, 477a/3

c.+ dir 389b/13

c.+ nden 493b/15

cüzzām Ar. Cüzzam hastalığı.

c. 343a/19, 383a/11, 445a/16, 448b/22, 449a/14, 449a/19, 457a/14, 496a/11

c.+ a 455b/3

c.+ dır 448b/17

Ç

çadır uşağı Maydanozgillerden, öz suyu hekimlikte kullanılan, kan ve lenf damarlarını genişletici, ağrı dindirici, mikrop öldürücü hassalara sâhip bir bitki (Dorema ammoniacum).

ç. 251b/19, 252a/2, 252a/5, 269b/9, 269b/12, 305b/11, 307a/4, 307b/9, 307b/24, 309b/5, 316b/14, 316b/24, 317a/1, 370b/14, 410a/25, 438b/9, 446a/24, 453b/9, 475b/1

ç.+ yla 307a/8

ç.+ nı 252a/3, 270a/24, 310a/21, 310a/22, 317a/11

çağır - Çağırnak.

ç.- alar 360b/5, 429b/5

ç.- mağ 376a/21

ç.- mağdan 281b/9, 380b/13

çakal Far. Et oburlardan, geceleri sürü hâlinde ve uluyarak gezen, kuyruğu tilkiye, rengi kurta benzer, memeli yabânî hayvan (Canis aureus.)

ç.+ a 496a/25

çakıl taşı Çakıl taşı, küçük ve orta boy taş.

ç.+ nı 295a/17

çakmak taşı Demir ve çeliğe sürtüldüğü zaman kıvılcım çıkaran parlak bir kuvars çeşidi.

ç. 438a/24

çalāpā Bir bitki türü.

ç. 305b/19, 309b/2, 319b/20, 320b/2, 320b/3, 456a/9

çalı Ağaçtan küçük, cılız, dalları çok sık ve çatallı, odunumsu bitki.

ç. 442b/24, 442b/25

çalış - Çalışmak

ç.- ur 406a/16

çalka - Çalkalamak, karıştırmak.

ç.- mak 430a/13

ç.- yalar 257b/1

ç.- yup 432a/17

çalkalan - Çalkalanmak.

ç.- ur 319a/18

çam Ar. Çamgillerin dört mevsim yeşil kalabilen, iğne yapraklı bir orman ağacı

ç. 337a/24, 341b/12

çam ağacı Çam ağacı.

ç. 340b/8, 465b/6

çam fıstığı Fıstık çamı ağacının kozalaklarının içinden çıkarılan, kabuğu

sert, içi beyaz ve çok iri bir pirinç tanesi biçimindeki, tatlılarda ve yemeklerde kullanılan yağlı, nişastalı meyvesi.

ç. 333a/11, 333b/8, 341b/7, 341b/21, 342a/2, 342a/6, 342a/22, 363b/4, 414b/1, 414b/17

çam şakızı Çam ağaçlarından sızıp toplanan reçine.

ç. 282a/1, 303a/18, 321a/21, 334a/15, 434a/10, 438b/2, 459b/15, 459b/20, 459b/23, 470a/14, 470a/22, 471b/5, 472b/5, 474b/25, 479a/24

çapak Çapak, göz pınarında ve kırpiklerde birikerek pıhtılaşan veya kuruyan akıntı.

ç. 427b/17

çäre Far. Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol.

ç. 469a/2

ç.+ dir 428b/18

çatla - Çatlamak, ortadan ikiye ayrılmak.

ç.- dı 478a/25

ç.- ma 254b/12

ç.- mak 371b/25, 485b/18

ç.- ması 352a/16

ç.- masının 254b/14

ç.- r 344b/16

ç.- yınca 481a/11

çatlağ Çatlamış veya yarılmış olan, üzerinde yarık bulunan.

ç. 341a/7

ç.+ lar 451a/2

ç.+ lara 454b/1, 454b/2

ç.+ larıñ 485b/24

çegâne Far. Çengilerin raksederken kullandıkları, yarık ucuna pullar takılmış bir ağaçtan ibâret usûl vurma âleti, çağana.

ç. 481a/25

çeh Far. Kuyu, çukur.

ç. 413b/10

çek - Çekmek, katlanmak; içine çekmek; sökmek.

ç. 313a/14.

ç.- eler 292b/23, 322a/16, 355b/13, 360b/22, 361a/19, 361a/21, 368a/19, 375b/25, 429b/5, 429b/8, 429b/11, 429b/20, 468b/12, 478b/7, 493b/21, 494a/23, 495b/19, 497a/3

ç.- en 367b/5

ç.- enlerde 444b/18

ç.- er 300a/6, 347a/1, 378a/2, 383b/6, 475a/5

ç.- ilmesinden 308a/12

ç.- me 309a/1

ç.- meden 480a/12

ç.- mek 268b/25, 279a/10, 308a/4, 367b/8

ızdırāb ç.- mek 426b/4

kasāvet ç.- mek 363a/6

ç.- mekden 341a/19, 413a/23

ç.- mekdir 265b/24, 369a/20

ç.- üp 279b/23, 355b/14, 364a/16, 422a/7, 469a/3

çekil - Çekilmek,

ç.- enler 262a/1

ç.- mişdir 261b/9

ç.- üp 261b/24

ç.- ür 262a/4

çekirdek(g) Meyvelerde bulunan, sayısı bir veya daha fazla olabilen, sert kabuklu tohum.

ç. 285a/20

ç.+ i (İyelik) 252a/23, 253b/4 316a/11, 318a/4, 343b/16, 344a/6

çekirdek yağı Çekirdekten elde edilen yağ.

ç. 300a/20

çekirdekli Çekirdeği bulunan

ç. 291a/16

çekirge Çekirge

ç. 332a/2

ç.+ yi 331b/24

çekrek çekrek ?

ç. 274a/11-12

çelik(g) ? Bir çeşit bitki.

ç. 306b/14, 307a/8, 307a/9,
307a/23, 307a/25, 309b/15, 309b/16,
309b/18, 309b/21, 309b/22, 309b/24,
310a/5, 310a/9, 314a/23, 314a/24, 314b/1,
317a/22, 318b/25, 321b/13, 324a/4,
324a/25, 324b/1, 346a/23, 355b/5,
355b/10, 356a/11, 356a/12, 410b/22,
428a/8, 456b/19, 490a/10

ç.+ den 319a/3

ç.+ i 490a/11

çelik şarābı Çelik bitkisinden elde edilen şerbet.

ç. 317a/22

çelpe ? Bir çeşit bitki.

ç. 306a/3, 307a/17

çeñe Far. Omurgalılarda, üzerinde dişler bulunan kemik parçası ile etrafındaki yumuşak kısımlardan meydana gelen ağzın alt kısmı, yüzün hareketli olan uç kısmı.

ç.+ sinde 446a/24

ç.+ siniñ 377b/10

çeng Far. Harba benzeyen bir çeşit telli çalgı.

ç. 481a/25

çentiñānā bk. centiyānā

ç. 252b/3, 352b/22, 353a/7

çerezlen - Çerez türünden bir şeyler yemek.

ç.- eler 344b/21

çeriş İri bulgur.

ç. 444a/19

Çermanlı ö.i. Alman.

Ç. 345b/19

çesm Far. Göz.

ç.+ iñ 281b/1

çeşme Far. Genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalaklı su hazinesi veya yapısı, pınar.

ç.311a/24

çıban Vücudun herhangi bir yerinde ve deri üzerinde meydana gelen iltihaplı kabartı.

ç. 433b/15, 433b/23, 434b/12,
463a/15, 463a/16

ç.+ dan 340a/20

ç.+ dır 375a/2

ç.+ ı (İyelik) 434b/6, 450b/23

ç.+ iñ 338b/6, 350b/2, 352b/14,
433b/17, 458a/23

ç.+ lar 373b/9, 375a/3, 416b/3,
449a/13, 450b/17, 450b/24, 451a/6,
451a/7, 455a/13,
455b/10, 457b/1

ç.+ lara 467b/21

ç.+ ları 472a/24

ç.+ larıñ 450b/20

çık - Çıkmak, oluşmak, meydana
gelmek; içeriden dışarıya çıkmak.

ç.- a 251a/13, 324b/9, 334b/15,
335a/19, 406a/10

ç.- an 254b/9, 254b/11, 254b/13,
271a/1, 281b/5, 283a/16, 286b/20, 288a/2,
288b/2, 288b/4, 289b/23, 289b/24,
290a/1, 290a/13, 290b/11, 290b/15,
291b/10, 292a/20, 293a/22, 293a/23,
293a/24, 293b/1, 299b/20, 311a/11,
312a/22, 313b/3, 315a/18, 317b/2, 326b/2,
331b/23, 343a/17, 346b/21, 350b/6,
357a/19, 379a/16, 379a/25, 379b/1,
390b/10, 390b/13, 423b/12, 425b/21,
450b/20, 458b/9, 458b/11, 464a/7, 464a/8,
464a/10, 464a/11

ç.- ar 254b/5, 254b/6, 254b/7,
254b/8, 278a/9, 280a/1, 282b/13, 283b/6,
287b/6, 287b/25, 288a/5, 288a/23, 288b/3,
288b/4, 292a/20, 293b/11, 298b/12,
322b/13, 323a/18, 325b/24, 325b/25,
326b/3, 329b/8, 329b/24, 330b/8,
331b/15, 331b/18, 335b/12, 357a/13,
362a/10, 365b/4, 374a/23, 374a/25,
381b/13, 396a/14, 403b/22, 424a/1,
426a/21, 435b/22, 440a/18, 441a/5,

446a/12, 450b/19, 450b/23, 450b/24,
457a/18, 459a/5, 469b/5, 470a/8, 479b/16,
494a/17

ç.- ara 465a/25

ç.- aracak 301b/21

ç.- aralar 254b/18, 273b/7,
273b/20, 276a/6, 305b/20, 339b/20,
399b/18, 465a/24, 465b/21, 469b/18

ç.- aralara 291b/13

ç.- aramaz 404b/22

ç.- aran 427b/9

ç.- arır 267a/19, 280a/11, 280a/15,
280a/20, 280b/1, 280b/6, 281a/14,
320a/15, 327b/24, 348a/10, 390b/25,
491b/4

ç.- arken 329b/21

ç.- armada 470a/14

ç.- armağa 278b/22, 278b/24,
279a/1, 279a/3, 284a/17, 315b/19,
434b/12, 470a/6, 494a/13

ç.- armağ 259a/23, 367b/19,
390b/4, 497a/9

ç.- armağda 267a/8, 271a/5,
280b/2, 289a/16, 331b/20

ç.- ar-mağdan 390b/7

ç.- armağdır 319b/12, 319b/13,
331b/19, 390b/14

ç.- armaz 349a/3

ç.- arsa 283b/6, 293a/9, 444a/10,
464a/5

ç.- arur 280a/22, 280b/11, 472b/1

ç.- dı 271a/1, 271a/11, 271a/13,
273b/4, 282b/22, 282b/24, 285b/15,
346b/17, 346b/20, 446b/1, 446b/7
ç.- dığı 271a/5, 330b/7, 335b/12,
337a/15, 435b/22, 446a/10, 459a/5
ç.- dığından 315a/11, 329b/22
ç.- dığca 286a/20
ç.- dığda 272b/23, 347a/3
ç.- dığdan 346b/1, 414b/23,
435b/18, 440b/14, 450a/10
ç.- duğındandır 335a/6, 362a/15
ç.- ınca 257a/13, 258a/14, 260a/19,
264a/7, 321a/17, 388a/5, 418b/4, 472a/4,
481a/9
ç.- incaya 404b/15
ç.- madan 319b/1
ç.- mağa 427a/10
ç.- mağ 253a/10, 264b/14,
288a/16, 303a/5, 336a/12, 381a/7, 381b/2
ç.- mağdan 325b/23
ç.- mağdır 262a/17, 271a/20,
277b/10, 283a/8, 285b/10, 286a/20,
286b/20, 287a/3, 305a/24, 317b/2,
325b/24, 335a/12, 335a/13, 336a/12,
343a/17, 380a/7, 465a/3
ç.- makdır 253a/7, 297b/2
ç.- mağla 396a/11
ç.- mamağla 405a/11
ç.- masa 327b/20
ç.- ması 268a/1, 282b/12, 283a/16,
390b/5, 426b/5, 426b/8, 426b/12
ç.- masıdır 254b/14, 262a/13,
336b/8, 376a/22

ç.- masına 327b/10, 426b/21,
427a/15, 427a/23, 479b/12, 479b/18
ç.- masından 303b/10, 430a/11,
455a/13
ç.- masını 318b/11, 381b/8,
465a/25
ç.- mayup 253a/6, 283a/8,
335a/13, 459a/6, 479b/12
ç.- maz 272b/13, 283a/17,
298b/11, 304a/15, 343a/16, 367b/20,
404a/15, 426b/3, 441a/7, 449a/11
ç.- mış 252a/23, 253b/4, 254a/7,
260a/7, 268a/12, 290a/5, 291a/4, 294b/4,
316a/11, 318a/4, 332a/1, 359b/21, 372b/1,
376a/12, 384b/21, 385b/8, 397b/14,
410b/6, 427a/11, 428b/13, 428b/14,
436a/10, 436b/18, 445a/1, 449b/3, 470b/1,
479b/19
ç.- mışdır 271a/3, 282b/19,
346b/24, 446a/14
ç.- sa 334b/16
ç.- up 262b/19, 280a/1, 293a/21,
303a/22, 313a/23, 332b/17, 346b/13,
360a/15, 368b/12, 383b/4, 389b/25,
390a/23, 401a/15, 408b/11, 412a/24,
417a/1, 420a/6, 426a/24
çıkar - Cıkarmak.
ç. 417a/24
ç.- mağda 280b/26
ç.- up 251a/14, 335a/15, 335b/20,
393b/7, 445b/20, 496a/18

çıkarıcı Çıkarma işlevi yapan.

ç. 253b/12, 364b/5, 411a/5,
465a/25

çıkarıl- Çıkarılan, çıkarılmış,

ç. - mış 264a/22

çıkık(ğ) Bir kemik veya organın yerinden
çıkması.

ç. 478a/20, 479b/11, 479b/24

çınār ağacı İki çeneklilerden, 30
metreye kadar uzayabilen, gövdesi kalın,
uzun ömürlü, geniş yapraklı bir ağaç
(Platanus).

ç. 402b/17

çıyān Çıyan, çok ayaklılardan,
sarımtırak renkte, zehirli böcek.

ç. 494b/18

çiçek(g)

ç. 374a/5, 374a/7, 416b/2, 423b/4,
425b/20, 426b/1, 426b/3, 426b/5,
426b/11, 427a/23, 427b/9

ç.+ den 428a/4, 481b/3

ç.+ i (İyelik) 257a/9, 257b/4,
258a/3, 258b/1, 260a/16, 260b/10,
284b/10, 287b/14, 295a/9, 303a/24,
305b/24, 306a/15, 306b/22, 307a/23,
307a/25, 309a/21, 321a/16, 325b/15,
327a/9, 327b/4, 329a/10, 332a/22, 333a/3,
342b/23, 342b/25, 345a/11, 346a/19,

355b/19, 362b/6, 380a/20, 385a/9,
395a/17, 395a/19, 397a/10, 400a/13,
400a/13, 400a/23, 400a/23, 405a/21,
405a/21, 405b/18, 406b/18, 408b/16,
410a/21, 410a/24, 410b/10, 410b/19,
410b/5, 410b/5, 411a/12, 411a/17, 411a/7,
414b/15, 414b/6, 414b/6, 417b/21,
419b/6, 424b/11, 433a/1, 433a/22, 439b/7,
440a/19, 445a/24, 449b/8, 450a/3, 450a/4,
452b/11, 455b/24, 456a/18, 456a/7,
458a/14, 470a/8, 481a/2, 481a/3, 481a/8,
482b/4, 487b/20, 487b/20, 488a/7, 492a/3,
495a/1

ç.+ in 426a/24, 426b/13

ç.+ inden 385a/14

ç.+ ini 336b/1, 472a/6

ç.+ ler 394a/14, 427b/21

ç.+ lerden 295b/18, 487b/20

ç.+ leri 256b/7, 257a/16, 258a/13

çift Far. Birden fazla.

ç. 446b/25, 460a/19

çifte Far. Cerrahların kullandığı bir
çeşit alet.

ç. 469b/25, 476b/13

çiftü'l-bellūṭ Bir çeşit bitki.

ç. 357b/10

çig Çiğ, ham, pişirilmemiş.

ç. 278a/18, 279b/14, 322b/8,
323a/2, 459b/16, 466b/17, 484a/19,
484a/25

çil Bir çeşit renk.
ç. 318b/6

çil kuşu Bir çeşit keklik, dağ tavuğu.
ç. 323a/17, 346a/2, 411b/25

çilek Gülgillerden, sapları sürünge,
çiçekleri beyaz bir bitki ve bu bitkinin
güzel kokulu, pembe, kırmızı renkli
meyvesi.

ç. 325a/8, 359b/9, 359b/10,
359b/15, 359b/19, 359b/20, 359b/21,
360a/1, 360a/7, 410b/1, 474a/3

çilekli Çileği olan.
ç. 360a/8

çine - Çiğnemek.
ç.- mekle 496a/10

çinen - Çiğnemek.
ç.- miş 434b/10

çiriş Çiriş otu kökünün öğütülmesi
sonucu elde edilen bir tozla yapılan
yapıştırıcı mâcun, bir nevi tutkal.

ç. 437b/9, 485b/20
ç.+ i 485b/21

çoğald - Çoğaltmak, arttırmak,
azken çok duruma getirmek.

ç.- up 482a/22

çok(ğ) Çok, fazla, az olmayan.

ç. 251b/10, 252b/14, 256a/7,
256a/10, 256a/16, 258b/20, 265a/16,
265b/24, 266b/8, 268a/4, 268b/22,
273a/11, 273a/22, 274b/9, 277a/1, 277b/1,
278a/4, 278b/8, 282a/20, 282b/18,
282b/25, 286b/25, 287b/20, 289b/24,
290a/5, 292a/21, 293b/1, 295b/10, 298a/9,
298b/7, 305a/25, 308a/6, 310a/25, 310b/8,
311b/13, 311b/14, 312a/21, 312a/22,
312b/3, 313a/10, 313a/23, 313a/24,
318a/25, 319a/14, 319b/11, 319b/12,
322b/15, 322b/23, 323a/20, 323a/21,
323b/1, 324a/19, 325a/2, 325a/3, 325b/24,
326a/10, 328a/18, 335b/17, 336a/10,
337a/13, 340a/24, 341a/24, 342a/18,
344a/11, 344b/2, 344b/12, 344b/15,
345b/21, 351a/22, 352b/11, 354b/26,
357a/6, 357a/8, 357a/16, 359a/16,
364a/13, 366a/15, 366b/14, 369a/2,
372b/11, 373a/4, 382b/24, 383a/5,
383b/13, 384b/9, 387a/18, 388a/7,
388a/23, 389a/9, 389a/16, 390a/4,
390a/25, 393a/11, 393b/13, 397b/25,
399a/14, 403b/14, 403b/16, 406a/4,
406b/4, 408a/16, 408a/19, 408a/21,
408a/24, 409a/24, 409a/25, 409b/15,
412a/12, 412b/18, 412b/21, 412b/22,

413a/22, 416a/13, 416a/25, 416b/1,
416b/2, 417b/25, 418a/9, 418a/10,
418a/11, 423b/2, 423b/13, 426a/12,
426b/4, 428a/16, 428b/3, 435a/16,
438a/10, 440a/16, 440b/6, 441b/19,
441b/21, 444b/17, 445a/20, 446b/20,
447a/3, 448a/3, 450b/13, 451a/7, 451a/18,
451a/19, 455a/6, 455a/24, 457a/20,
457b/12, 457b/17, 457b/18, 460a/1,
460b/6, 461a/10, 462b/4, 462b/9, 469b/6,
470b/2, 472b/1, 474b/11, 480a/13,
480b/17, 482a/10, 482a/14, 484a/23,
487a/4, 487b/3, 487b/8, 488b/12, 492b/8,
492b/13, 494b/17, 497a/10, 497a/22

ç.+ dur 258b/8, 283a/19, 288a/2,
310b/4, 335a/1, 373a/24, 376b/11, 390a/3,
393a/21, 403a/15, 409a/9, 409a/24,
412a/24, 416a/6, 469a/16, 482b/12

ç.+ ı (İyelik) 415a/13, 420a/9,
428b/18

çok çok Çok çok, çokça.

ç. 257b/14, 265b/22, 309a/5,
325a/4, 344a/10, 451a/17

çokluk(g) Çok olma durumu.

ç. 394b/24

ç.+ ı (İyelik) 291b/5, 390b/5

ç. + ıdır 287b/25, 319a/14, 371a/2,
372b/12

ç. + ına 390b/2

ç.+ ından 291b/5, 344a/10,
369a/17, 383a/7, 383a/21, 402a/13

ç. + ını 344a/11

ç. + ına 441a/15

çorba Far. Sebze, tahıl, et vb. ile
hazırlanan sıcak, sulu içecek.

ç. 488a/21

ç.+ lar 265b/16

ç.+ sı 330b/2, 333b/22, 360a/11,
453b/7

çök - Çökmek.

ç.- er 309a/8, 491b/11

çömlek(g) Toprak tencere

ç. 393b/4, 393b/5

ç.+ den 393b/6

ç.+ e 439b/14

ç.+ i 393b/5

çöp çini Far. Çin saparnası, kınakına
ağacı.

ç. 317b/10, 330a/21, 345b/7,
345b/13, 357b/8, 359a/5, 366b/14,
399a/12, 441b/10, 451b/2,
452a/1, 452a/9, 452a/12

ç.+ yi 345b/14, 351a/9, 452a/2,
452a/4, 452a/5

çörek ot bk. çörek otu

ç.+ ları 468b/19

çörek otu Çörek otu (Nigella damascena).

ç. 268a/22, 345b/2, 355b/19,
356b/4, 356b/12, 356b/22, 359b/7,
367a/23,
380b/6, 448a/8, 482b/7, 495a/4

çörek otı yağı Çörek otundan elde edilen
yağ.

ç. 484b/11

çözücü Çözülten, ayrıştıran.

ç. 276a/16

çügân ağacı Kökü ve dalları, suyu sabun
katılmış gibi köpürten, kir temizleyici bir
bitki, sabun otu, helvacı kökü (Saponaria
officinalis).

ç.+ nın 410b/13

çuğa Far. Yünden dokunmuş, tüysüz,
ince ve sık düz kumaş.

ç.+ yı 269a/16

çukur Çukur, çökük yer.

ç. 322b/17, 370a/14, 450b/22

ç.+ a 417a/11

ç.+ ında 313b/1

ç.+ı (İyelik) 364b/24

çukurlan - Çukurlaşmak, çökmek.

ç.- ır 343a/16

ç.- up 414a/14

çünkü Far. Çünkü.

ç. 415b/17

çürü - Çürümek; sağlamlığını,
dayanıklılığını kaybetmek.

ç.- mezden 471a/2

ç.- müş 338b/19, 435b/7, 436b/24,
460b/6, 461a/4, 461b/1, 464a/9, 464a/20,
465a/23, 465a/25, 465b/11

ç.- r 455b/4

ç.- yüp 461b/24, 467b/12

çürüd - Çürümesine sebep olmak.

ç.- üp 463a/15

çürük Çürük, çürümüş olan.

ç. 416a/8

ç.+ leri 468b/24

ç.+ lerini 463a/23

ç. + mek 465a/14

çürüt - Çürütmek.

ç.- mesidir 463a/16

ç.- meyeler 479b/4

D

da Da bağlacı.

d. 254a/20, 288b/12, 293b/16,
308b/2, 315a/25, 319b/2, 329a/13,
389a/20, 426b/8, 436b/1, 456a/4, 460a/25,
462b/24, 488b/1

dācīn bk. dārcīn

d. 257a/5

dad Tat.

d.+ ı (İyelik) 486b/9, 490a/22

dāfi‘a Ar. Def eden, muhafaza eden.

d.+ nın 335a/17

dağıl - Dağılmak.

d.- ıcı 301a/19

d.- mak 497a/8

d.- mayup 251a/12, 262b/12,
316a/19, 329a/6 349b/10, 371a/14,
381b/1, 447a/8, 447b/18

d.- miş 413b/19

dağılıcı bk. dağıdıcı.

d. 301a/19

dağıt(d) - Dağıtmak

d.- ır 267b/8, 268a/14, 285a/5,
308b/17, 323a/12, 331a/11, 347b/10,
350a/10, 385b/24

d.- mak 268a/12, 307b/20, 322a/16

d.- makda 268a/21, 347b/7

d.- makdır 307b/19, 338a/7

dağıdıcı Dağıtan, seyrek hâle gelmesini
sağlayan.

d. 259b/1, 268a/6, 268a/7, 268a/8,
310a/11, 316b/14, 338a/17, 350a/25,
369a/20, 386b/9, 438a/11, 440a/5

dağla - Akan kanı dindirmek veya hasta
bölümleri ortadan kaldırmak için vücudun

bir yerini kızdırılmış bir metal araçla
yakmak.

d.- mak 439b/26

d.- yalar 351b/13, 353a/3, 421b/23,
435b/17, 464b/2, 468b/11, 469a/5, 478a/2

dağlayıcı Dağlayıcı, dağlayan.

d. 429b/12

dağ servisi ağacı Kozaklılardan, çiçekleri
sarı veya açık yeşil renkli, boyu 40 metre
kadar olabilen ve kerestesi yapı işlerinde
kullanılan bir orman ağacı, dağ servisi
(Cedrus).

d. 452b/23

daha Daha, fazladan.

d. 447a/24

dağı Dahi, da, de; bile.

d. 251a/4, 251a/7, 251a/13,
251b/6, 251b/8, 251b/9, 251b/12, 252a/2,
252a/4, 252a/8, 252a/11, 252a/16,
252a/22, 252b/3, 252b/12, 252b/23,
253a/15, 253a/24, 253b/17, 253b/23,
253b/25, 254a/3, 254a/15, 254a/17,
254a/21, 255a/7, 255a/24, 255b/5,
255b/15, 255b/18, 256a/5, 256a/6,
256a/10, 256a/16, 256b/3, 256b/6,
256b/17, 256b/21, 256b/23, 257a/14,
257a/21, 257b/3, 257b/9, 257b/11,
257b/14, 257b/25, 258a/9, 258a/21,
259a/20, 259b/5, 259b/13, 260a/14,

260a/15, 260a/22, 260b/7, 260b/14,
 261a/3, 261a/10, 261a/18, 261a/20,
 261a/22, 261a/23, 261b/4, 261b/19,
 262a/1, 262a/5, 262b/13, 262b/20,
 262b/22, 263a/19, 263a/24, 263b/10,
 263b/15, 263b/18, 263b/20, 264a/13,
 264b/3, 264b/23, 265a/7, 265a/8, 265a/23,
 265b/3, 265b/10, 265b/11, 266a/6,
 266a/11, 266a/23, 266b/5, 266b/20,
 266b/24, 267a/7, 267b/5, 267b/7,
 267b/12, 267b/17, 267b/24, 268a/3,
 268a/14, 268b/1, 268b/19, 268b/21,
 269a/9, 269a/12, 269a/14, 269a/18,
 269a/22, 269b/5, 269b/23, 270a/16,
 270a/20, 270b/2, 270b/7, 270b/16,
 270b/19, 271a/2, 271a/4, 271a/10,
 271a/12, 271b/11, 272a/5, 272a/7, 272a/8,
 272a/23, 272b/3, 272b/8, 272b/11,
 272b/13, 272b/20, 272b/24, 273a/15,
 273a/25, 273a/7, 273b/22,
 273b/24, 274a/10, 274a/11, 274a/15,
 274a/20, 274a/4, 274a/5, 274a/6, 274a/7,
 274b/15, 274b/17, 274b/25, 275a/21,
 275a/3, 275a/5, 275a/7, 275a/8, 275b/14,
 275b/19, 275b/20, 275b/6, 276a/21,
 276a/24, 276a/6, 277a/17, 277a/22,
 277b/2, 278a/5, 278a/10, 278a/23,
 278b/21, 279b/13, 279b/18, 280a/1,
 280a/9, 280a/19, 280a/22, 280a/23,
 280a/24, 280b/5, 280b/11, 280b/17,
 280b/22, 280b/26, 281a/12, 281b/6,
 281b/23, 282a/3, 282a/7, 282a/9, 282b/15,
 282b/23, 283a/7, 283a/15, 283b/6, 283b/8,

284a/9, 284a/11, 284a/21, 284b/3, 284b/7,
 284b/12, 285a/1, 285a/2, 285a/5, 285a/11,
 285a/18, 285b/3, 285b/7, 285b/8,
 285b/19, 286a/5, 286a/8, 286a/11,
 286a/15, 286b/3, 286b/13, 286b/25,
 287a/18, 287a/22, 287b/3, 287b/14,
 287b/17, 288a/21, 288a/25, 288b/1,
 288b/13, 288b/16, 288b/20, 289b/4,
 289b/11, 289b/15, 289b/24, 290a/9,
 290a/14, 290a/21, 291a/2, 291a/7,
 291a/14, 291a/19, 291b/21, 292a/5,
 292b/23, 293a/15, 293a/18, 293b/1,
 293b/14, 293b/21, 293b/23, 294a/4,
 294a/16, 294b/1, 294b/3, 294b/6,
 294b/16, 295a/8, 295a/12, 295a/17,
 295a/18, 295b/3, 295b/8, 296a/16, 296b/5,
 296b/10, 296b/20, 296b/25, 297a/6,
 297a/10, 297a/13, 297a/24, 297b/6,
 297b/8, 298a/8, 298a/19, 298b/2, 298b/13,
 298b/19, 298b/21, 299a/8, 299a/16,
 299a/17, 299a/20, 299b/1, 299b/5,
 299b/10, 299b/12, 299b/13, 299b/15,
 299b/18, 299b/20, 300a/16, 300a/24,
 300b/5, 300b/8, 300b/12, 300b/17,
 300b/20, 300b/21, 301a/11, 301a/16,
 301b/10, 301b/20, 302b/11, 302b/16,
 302b/19, 303a/20, 303a/21, 303b/17,
 303b/23, 304a/20, 304b/19, 304b/25,
 305a/2, 305a/4, 305a/9, 305a/12, 305a/17,
 305b/8, 305b/16, 306a/13, 306a/20,
 306a/21, 306b/7, 306b/19, 307a/7, 307a/8,
 307b/7, 307b/8, 307b/11, 307b/22,
 308b/10, 308b/12, 308b/21, 309a/5,

309a/25, 309b/5, 309b/9, 309b/13,
309b/15, 310a/14, 310a/17, 310a/21,
310a/25, 310b/7, 310b/13, 310b/15,
310b/20, 310b/24, 311a/7, 311a/19,
311a/23, 311b/3, 311b/6, 311b/10,
311b/14, 311b/17, 312a/5, 312a/6, 312a/8,
312a/13, 312a/23, 312b/11, 312b/23,
313a/12, 313b/14, 313b/19, 314a/4,
314a/9, 314a/11, 314a/23, 314a/25,
314b/3, 314b/7, 314b/16, 314b/22,
314b/25, 315a/10, 315b/10, 315b/25,
316a/8, 316a/10, 316a/13, 316b/1, 316b/4,
316b/19, 316b/23, 316b/25, 317a/6,
317a/8, 317a/9, 317a/14, 317b/11,
317b/25, 318a/7, 318a/9, 318b/4, 318b/20,
319a/10, 319a/11, 319a/13, 319a/23,
319b/7, 319b/11, 320a/10, 320a/15,
320a/19, 320b/2, 320b/11, 320b/17,
320b/19, 321a/3, 321a/7, 321a/12,
321a/18, 321a/20, 321b/5, 322a/2,
322a/19, 322a/23, 322b/9, 323a/10,
323a/14, 323a/15, 323a/21, 323a/25,
324a/2, 324a/8, 324b/6, 324b/22, 325a/3,
325a/19, 325b/6, 325b/20, 326a/10,
326a/16, 326a/23, 326b/13, 326b/19,
326b/24, 327a/5, 327a/15, 327b/6,
327b/11, 327b/13, 327b/14, 327b/24,
328a/4, 328a/7, 328a/12, 328a/19, 329a/6,
329a/11, 329a/18, 329b/1, 329b/4, 329b/5,
329b/23, 330a/9, 330a/11, 330a/15,
330a/21, 330a/24, 330b/8, 330b/10,
330b/16, 330b/20, 331a/4, 331a/8,
331a/10, 331a/16, 331a/20, 331a/23,

331b/16, 331b/23, 332a/16, 332a/20,
332b/19, 333a/2, 333a/9, 333a/12,
333a/17, 333a/23, 333b/5, 333b/12,
333b/20, 333b/25, 334b/2, 334b/19,
335a/19, 335a/25, 335b/7, 335b/17,
336a/21, 336b/1, 336b/6, 336b/11,
336b/15, 336b/17, 336b/20, 337a/2,
337a/3, 337a/4, 337a/5, 337a/11, 337a/14,
337a/17, 337a/21, 337b/1, 337b/8,
337b/11, 337b/13, 337b/19, 338a/10,
338a/20, 338a/22, 338b/19, 339a/3,
339a/16, 339a/17, 339a/18, 339a/24,
339b/9, 339b/14, 339b/21, 339b/25,
340a/7, 340a/10, 340b/6, 340b/11,
340b/15, 341a/21, 341a/22, 341a/25,
341b/11, 341b/15, 341b/20, 341b/24,
342a/4, 342a/10, 342a/15, 342b/8,
342b/16, 342b/24, 343a/1, 343a/4, 343b/4,
343b/6, 343b/8, 343b/22, 343b/25,
343b/27, 344a/5, 344a/7, 344a/11,
344a/25, 344b/15, 344b/16, 345a/17,
345a/25, 345b/12, 345b/22, 346a/11,
346a/24, 346b/7, 346b/9, 346b/17, 347a/3,
347a/7, 347a/9, 347a/15, 347a/24, 347b/3,
347b/10, 347b/13, 348a/5,
348a/7, 348a/13, 348a/19, 348a/20,
348a/23, 348b/2, 348b/12, 349a/7,
349a/12, 349b/5, 349b/9, 349b/15,
350a/16, 350a/18, 350b/1, 350b/5,
350b/15, 351a/1, 351a/7, 351a/10,
351a/25, 351b/16, 351b/21, 351b/23,
352a/5, 352a/8, 352a/13, 352a/17,
352a/25, 352b/10, 353b/7, 353b/10,

353b/12, 354a/3, 354a/8, 354a/9, 354a/15,
354a/25, 354b/3, 354b/11, 354b/12,
354b/26, 355a/2, 355a/11, 355a/15,
355a/23, 355b/3, 355b/7, 355b/8,
355b/10, 355b/22, 356a/1, 356a/7,
356a/14, 356a/25, 356b/2, 356b/6,
356b/11, 356b/16, 356b/21, 356b/25,
357a/11, 357a/21, 357b/3, 357b/25,
358a/4, 358a/7, 358a/13, 358a/17,
358a/24, 358a/25, 358b/2, 358b/3,
358b/19, 358b/20, 359a/18, 359b/5,
359b/9, 359b/16, 359b/25, 360a/6,
360a/10, 360a/17, 360b/17, 361a/3,
361a/4, 361a/11, 361a/16, 361b/2, 361b/4,
361b/5, 361b/18, 361b/21, 362a/1,
362b/3, 362b/9, 362b/19, 363a/3, 363a/6,
363a/13, 363a/19, 363a/23, 363b/3,
363b/7, 363b/9, 363b/12, 363b/18,
363b/19, 363b/23, 364a/15, 364a/18,
364a/21, 364b/12, 364b/19, 365a/8,
365a/12, 365a/19, 365a/23, 365b/24,
366a/9, 366b/2, 366b/5, 366b/8, 366b/25,
367a/5, 367a/12, 367a/14, 367a/16,
367a/19, 367a/21, 367a/24, 367b/4,
367b/5, 367b/15, 368a/6, 368a/9, 368a/18,
369a/1, 369a/3, 369a/6, 369a/15, 369a/23,
369b/3, 370a/19, 370a/24, 370b/3, 370b/4,
370b/14, 371a/5, 371a/9, 371a/17,
371a/24, 371b/5, 371b/7, 371b/10, 372a/3,
372a/6, 372a/14, 372a/23, 372a/25,
372b/3, 372b/10, 372b/19, 372b/22,
372b/24, 373a/17, 373a/21, 373b/17,
374a/2, 374a/7, 374a/14, 374a/16,

374a/22, 374b/15, 375a/1, 375a/2, 375a/5,
375a/14, 375b/8, 375b/11, 376a/11,
376a/17, 376a/20, 376a/25, 376b/22,
376b/24, 377a/1, 377a/13, 377b/5, 377b/8,
378a/22, 378b/2, 378b/4, 378b/8,
378b/18, 379a/4, 379a/7, 379a/13,
379b/13, 379b/21, 379b/23, 380a/5,
380a/17, 380a/21, 380a/25, 380b/5,
380b/6, 380b/25, 381a/5, 381a/14,
381a/15, 381a/17, 381b/22, 382a/7,
382a/17, 382b/2, 382b/5, 382b/7,
382b/16, 382b/18, 382b/21, 382b/22,
383a/1, 383a/5, 383a/16, 383a/18, 383b/3,
383b/5, 383b/12, 384a/5, 384a/6, 384a/15,
384a/20, 384a/23, 384b/2, 384b/5, 384b/9,
384b/23, 385a/2, 385a/14, 385a/19,
385b/26, 386a/8, 386a/12, 386a/16,
386a/18, 386a/25, 386b/16, 386b/23,
386b/24, 387a/8, 387a/13, 387b/1, 387b/3,
387b/8, 387b/11, 387b/14, 387b/20,
387b/24, 388a/10, 388a/13, 388a/17,
388b/7, 388b/13, 388b/17, 388b/24,
389a/18, 389a/23, 389b/2, 389b/6,
389b/13, 390a/1, 390a/2, 390a/3, 390a/12,
390a/23, 390b/6, 390b/10, 390b/15,
390b/21, 391a/1, 391a/8, 391a/23, 392a/2,
392a/6, 392a/24, 392b/3, 392b/9, 392b/17,
392b/24, 393a/2, 393a/4, 393a/20, 393b/2,
393b/15, 393b/18, 393b/20, 394a/6,
394a/25, 394b/8, 394b/13, 394b/16,
395a/2, 395a/6, 395a/14, 395a/17, 395b/4,
395b/5, 395b/12, 395b/14, 395b/19,
395b/20, 395b/22, 395b/24, 396a/2,

396a/5, 396a/14, 396a/25, 396b/15,
397a/7, 397a/12, 397a/15, 397a/24,
397b/1, 397b/16, 398a/4, 398a/19,
398a/25, 398b/4, 398b/8, 398b/10,
398b/12, 398b/19, 399a/13, 399b/14,
400a/10, 400a/21, 400a/22, 400b/13,
401a/9, 401b/2, 401b/17, 402a/12, 402b/1,
402b/6, 402b/7, 402b/8, 402b/11,
402b/12, 403a/12, 403a/17, 403b/1,
404b/7, 404b/16, 404b/19, 404b/23,
405a/2, 405a/4, 405a/6, 405a/9, 405a/23,
405b/10, 406a/7, 406a/11, 406b/9,
406b/18, 406b/21, 407a/5, 407a/13,
407a/22, 407b/19, 408a/2, 408a/5,
408a/10, 408a/15, 408a/16, 408a/24,
408b/5, 408b/7, 408b/16, 409a/22,
409a/24, 409b/2, 409b/4, 409b/12,
409b/13, 409b/15, 409b/16, 410a/16,
410b/2, 410b/9, 410b/15, 410b/16,
410b/22, 411a/19, 411a/25, 411b/2,
411b/7, 412a/9, 412a/14, 412a/18,
412a/19, 412b/3, 412b/4, 412b/9,
412b/10, 412b/12, 412b/18, 413a/6,
413a/14, 413a/16, 413a/24, 413b/2,
413b/3, 413b/15, 413b/17, 413b/23,
413b/24, 414a/13, 414b/5, 414b/8,
414b/11, 414b/12, 414b/24, 415a/3,
415a/12, 415a/19, 415a/22, 415b/2,
415b/5, 415b/15, 415b/20, 416a/13,
416a/15, 416a/16, 416a/18, 416b/1,
416b/3, 416b/5, 416b/11, 416b/12,
416b/17, 417a/1, 417a/8, 417a/25, 417b/3,
417b/19, 417b/20, 418a/15, 418a/20,

418a/23, 418a/24, 418b/5, 419a/11,
419a/15, 419b/4, 419b/9, 419b/18,
419b/19, 419b/24, 419b/25, 420a/5,
420a/11, 420a/17, 420b/11, 420b/17,
420b/22, 421a/14, 421a/19, 423a/13,
423a/25, 423b/3, 423b/12, 424a/10,
424b/2, 424b/11, 424b/16, 424b/17,
425b/16, 426a/5, 426b/1, 426b/4, 426b/9,
426b/23, 427a/14, 427b/3, 427b/8,
427b/15, 428a/7, 428a/15, 428a/16,
428b/5, 428b/12, 428b/18, 429a/1, 429a/4,
429a/7, 429a/10, 429a/17, 429a/18,
429a/20, 429a/21, 429b/13, 429b/18,
429b/24, 430a/3, 430a/9, 430a/18,
430a/25, 430b/1, 430b/18, 431a/20,
431b/3, 431b/6, 431b/17, 431b/23,
432b/1, 432b/5, 432b/6, 432b/20,
432b/21, 432b/24, 433a/7, 433a/12,
433a/18, 433a/22, 433b/2, 433b/7, 433b/9,
434a/1, 434a/11, 434a/18, 434a/19,
434b/9, 434b/12, 434b/20, 434b/21,
434b/25, 435a/17, 435b/10, 435b/14,
435b/20, 436a/1, 436a/7, 436a/8, 436a/12,
436a/20, 436b/8, 436b/14, 436b/16,
437a/8, 437a/19, 437a/22, 437b/2, 437b/4,
438a/16, 438a/23, 438b/1, 438b/6,
438b/24, 439a/13, 439b/18, 440a/5,
440a/9, 440a/17, 440a/22, 440b/2,
440b/17, 441a/21, 441b/1, 441b/16,
441b/23, 442a/8, 442b/25, 443a/6,
443a/16, 443b/15, 443b/21, 443b/24,
444a/18, 444b/24, 445a/7, 445a/10,
445a/11, 445b/7, 445b/11, 445b/21,

445b/24, 446a/4, 446a/9, 446a/12, 446b/1, 446b/5, 446b/12, 446b/13, 446b/15, 446b/19, 446b/21, 446b/25, 447a/12, 447a/21, 447b/6, 447b/10, 448a/7, 448a/11, 448b/2, 448b/4, 448b/15, 448b/17, 448b/19, 448b/21, 448b/22, 449a/9, 449b/17, 450a/4, 450a/8, 450a/17, 450b/5, 450b/8, 450b/10, 450b/19, 450b/22, 451a/3, 451b/5, 451b/13, 451b/24, 452a/3, 452a/5, 452a/7, 452a/18, 452a/20, 452b/9, 452b/17, 453a/16, 453b/13, 453b/23, 454a/14, 454a/20, 454b/9, 454b/18, 454b/20, 454b/24, 455a/22, 455b/1, 455b/24, 456a/11, 456a/17, 456b/5, 456b/7, 456b/13, 456b/22, 457a/13, 457a/16, 457b/21, 458a/2, 458a/9, 458a/14, 458a/18, 458b/1, 458b/2, 458b/10, 458b/17, 459a/4, 459b/9, 459b/12, 459b/25, 460a/2, 460a/18, 460b/7, 460b/16, 460b/17, 461b/4, 461b/7, 461b/10, 462a/7, 462a/21, 462b/11, 462b/22, 463a/1, 463a/5, 463a/8, 463b/3, 463b/17, 464a/19, 464a/23, 464b/11, 464b/12, 464b/20, 465a/7, 465a/11, 465b/4, 465b/6, 465b/8, 466a/2, 466a/25, 466b/10, 466b/13, 466b/25, 467a/15, 467a/17, 467b/24, 468a/11, 468a/13, 468a/14, 468a/19, 468b/8, 468b/17, 469a/15, 469b/9, 469b/22, 469b/23, 470a/13, 470a/19, 470a/25, 470b/3, 470b/8, 470b/16, 471a/17, 471b/15, 472a/3, 472a/5, 472a/20, 472a/24, 472b/15, 472b/17, 473a/4,

473a/5, 473a/9, 473a/12, 473a/19, 473b/16, 473b/20, 473b/25, 474a/17, 474a/24, 474b/2, 475a/11, 475a/17, 475b/10, 475b/11, 475b/12, 475b/20, 475b/25, 476a/17, 476a/19, 476a/20, 476b/6, 476b/18, 476b/20, 477a/12, 477a/15, 477a/21, 477b/1, 477b/19, 478a/5, 478a/15, 478a/18, 478a/22, 478b/3, 478b/18, 479a/3, 479a/4, 479a/15, 479a/16, 479a/19, 480a/11, 480a/18, 480a/23, 480b/3, 480b/15, 480b/21, 481a/1, 481a/6, 481a/14, 481a/16, 481a/18, 481a/22, 481b/2, 481b/8, 481b/23, 482a/25, 482b/7, 482b/16, 483a/3, 483a/6, 483a/16, 483a/17, 483a/18, 483b/4, 483b/17, 483b/22, 484a/13, 484a/19, 484a/20, 484b/1, 484b/7, 485a/20, 485b/8, 485b/23, 486a/2, 486b/8, 486b/12, 486b/18, 486b/25, 487a/2, 487a/20, 487b/2, 487b/11, 488a/5, 488b/20, 489a/3, 489b/2, 490a/1, 490a/3, 490b/14, 490b/15, 491a/8, 491a/12, 491a/19, 491b/6, 491b/9, 491b/18, 492a/7, 492b/10, 493a/7, 493a/18, 493b/1, 493b/10, 494a/6, 494b/9, 495a/5, 495a/13, 495a/18, 495b/8, 495b/16, 495b/20, 496a/3, 496b/1, 496b/11, 497a/21, 497b/1, 497b/10

dāḥiṣ Ar. El ve ayakların parmakları ucunda çıkan küçük verem, danaburnu etyaran, dolama.

d. 435b/20.

dāhil Ar. İç, içeri, içinde.

d. 412a/8

d.+ de 260b/24, 299b/3

d.+ den 251b/21, 262a/10,
262a/12, 262a/15, 262b/9, 263a/14,
264b/13, 265a/16, 269a/16, 269b/5,
269b/14, 269b/17, 269b/20, 270a/18,
270a/20, 275b/1, 282a/7, 317a/8, 401a/24,
409a/3, 425a/3, 452b/25, 458a/22, 478a/3

d.+ dendir 458a/22

d.+ e 260b/24, 282b/19, 282b/20,
300a/9, 300a/10, 401a/24, 406a/17,
406a/19, 406a/22

d.+ inde 285b/17, 299b/2, 299b/7,
299b/13, 299b/19, 351b/22, 393b/18,
423b/8, 431b/1, 463a/11

d.+ ine 346b/8, 349b/17

dāhil-i beden Bedenin iç tarafı.

d.+ de 388b/4, 399b/2, 399b/7,
458b/8

dāhil-i ‘urūḳ Damarların içi.

d.+ da 390a/6, 390a/8, 390b/5,
394a/19, 394a/23, 395b/1, 396a/1,
397b/21, 400a/2, 400b/25, 423a/20

d.+ dadır 401b/14, 401b/16,
404b/25

dāhiliyūn Ar. Bir tür merhem.

d. 316b/16, 316b/23, 317a/6,
370b/3, 370b/14, 386a/19, 422b/6,
448a/13, 463a/7, 472b/9, 475b/6

d.+ ı 337b/25

dāhiliyūn merhemi Bir tür merhem.

d. 269b/17, 310a/13, 334a/14,
338a/21, 349b/12, 434b/11

dāhl-ı dünyā ? Bir çeşit bitki.

d. 303b/13

dā’im Ar. Sürekli.

d. 266b/15, 330b/9, 401b/18,
424a/7

dā’imā Ar. Her vakit, sürekli olarak

d. 268b/4, 279a/13, 283b/8,
284b/23, 287a/10, 300a/7, 307b/14,
310b/1, 321b/17, 323a/9, 326a/9, 342b/11,
342b/14, 347b/17, 358b/24, 362a/7,
366b/11, 413b/5, 418a/16, 435a/13,
439a/24, 444a/1, 447a/4453b/6, 455a/20

dā’imī Ar. Sürekli

d. 390a/9

dā’ire Ar. Humma türlerinden biri.

d. 400b/5, 400b/10, 409a/4

d.+ de 410b/14

d.+ dir 403a/11

d.+ ye 408a/14

dağ Ar. Vücudun bir sebepten dolayı ağırlaşması.

d. 257b/15, 257b/20, 289b/9, 344b/19, 397b/23, 414a/5, 414a/6, 476a/22

d.+ in 413b/3

dağık Ar. Bir çeşit bitki.

d. 281a/10, 443a/23, 459b/15, 464b/13

d.+ ini 326a/4

dağık-i tirmis Acı bakla unu.

d. 437b/3, 465a/11

dağık-i zevân Delice otu (karaçayır) unu.

d. 445a/11, 474b/20, 478b/19, 479b/21

dalg Midenin arkasında, diyaframın altında, sol böbreğin üstünde, yassı, uzunca, akyuvar üreten ve yıpranmış alyuvarları toplayan, damarlı, gevşek bir dokudan oluşmuş organ.

d. 306b/19

dal Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri.

d.+ ları 361b/14

damag Ağız boşluğunun tavanı.

d.+ dan 275b/2

dana burnu bk. dāhıs

d. 435b/20

dāne Far. Adet, tane.

d. 297a/4, 327a/18, 333a/14, 482b/8

d.+ sini 262b/3, 403a/2 sayı

dāne Far. Tohum, habbe.

d. 280a/12

d.+ si 299b/12, 454b/12

dār-ı fülful Tarçın tohumu da denen, karabibere benzer, uzun tâneli bir baharat çeşidi.

d. 264a/5, 336b/18, 341b/19, 354a/5, 361a/19, 361a/20, 407b/2, 421a/11, 447a/18, 447b/2

daral - Daralmak.

d.- mağ 481a/24

d.- mağdır 265b/24

darb Ar. Darp, vurma, dövme.

d.+ e 328a/17

d.+ ından 476a/10, 476a/23

darbe Ar. Vurma, vuruş.

d. 262a/11, 357a/14, 431b/13, 465a/17, 469b/19

d.+ den 281b/8, 308a/9, 333b/25, 337b/11, 339b/18, 437a/8

d.+ sinden 254b/11

dārcīn Far. Defnegillerden, genellikle Asya'nın güneyinde yetişen ve değişik türleri bulunan bir ağaç ve bu ağacın, içinde kokulu bir yağ bulunması dolayısıyla baharat gibi kullanılan kabuğu (Cinnamomum).

d. 252a/14, 252b/5, 257a/11, 257a/22, 258a/4, 260a/5, 260a/11, 260a/18, 260b/11, 260b/18, 262a/24, 263b/15, 263b/22, 263b/24, 264a/3, 265b/2, 267a/8, 267b/6, 267b/9, 268a/15, 270a/9, 274a/8, 274b/16, 275a/19, 277b/4, 282a/14, 282a/16, 285a/5, 285a/12, 288b/14, 289a/20, 291b/24, 294a/20, 295b/22, 296a/20, 296b/17, 298a/13, 298b/8, 306a/4, 306a/17, 306b/21, 307a/20, 307b/1, 311b/23, 312a/18, 313b/13, 314a/3, 314a/9, 317b/22, 318a/9, 318a/11, 318b/23, 319a/2, 320a/1, 320a/8, 320a/21, 320a/25, 320b/4, 320b/7, 321a/6, 321a/8, 321a/12, 322a/6, 323b/22, 326b/10, 326b/16, 326b/20, 327a/3, 333a/22, 336a/6, 337a/7, 337b/1, 341b/13, 341b/19, 342a/6, 342a/19, 344a/6, 346a/20, 347a/21, 347a/25, 347b/8, 347b/13, 353b/25, 354a/4, 355a/24, 355b/4, 356a/1, 356a/3, 356a/5, 356a/12, 356b/9, 356b/11, 357a/5, 359b/18, 360a/1, 360a/12, 361a/3, 361b/19, 363b/1, 363b/5, 365a/21, 365b/9, 365b/15, 366a/8, 367a/2, 367a/8,

367a/15, 367b/25, 368b/3, 368b/5, 374a/3, 387b/8, 387b/22, 388a/2, 393b/1, 393b/24, 395a/7, 399a/24, 399b/20, 399b/24, 403a/7, 404b/14, 407a/9, 415a/15, 419b/12, 421a/8, 442a/18, 442b/2, 443a/17, 447a/14, 447a/18, 447b/2, 449b/15, 449b/22, 452b/1, 453b/1, 453b/25, 454b/5, 454b/21, 456a/13, 456a/19, 456b/14, 456b/23, 458a/11, 471b/10, 481a/15, 481b/24

dārcīnlı Tarçınlı

d. 337b/6

dārcīn şuyı Tarçın suyu.

d. 267b/11, 275b/23, 311b/3, 355a/18, 359b/4, 367a/4, 367a/7, 367a/14, 391b/9, 397a/19, 398b/23, 400a/17, 454a/19

d.+ yılla 252a/1, 367a/3

dārcīn yağı Tarçın yağı.

d. 259b/15, 264a/21, 314b/2, 346a/22, 368a/13, 448b/6

darı Buğdaygillerden, ufak taneli, hayvan yemi olarak ve boza yapımında kullanılan, bâzı yerlerde ekmeği yapılan bitki (Panicum).

d. 268a/25, 278a/24, 285a/16, 321a/18, 341b/22, 377a/19, 378b/25

darıl - Darılmak, küsmek.

d.- maḳdan 372a/20

d.- ur 423b/20

darla - Sıkıştırmak, sıkmak.

d.- maḳdan 342a/18

dāstoyā ? Bir çeşit merhem.

d. 471a/3

datınc ? Bir çeşit bitki.

d. 276a/2

dāü'l-ḥayye Deri soyulması şeklinde görülen bir hastalık.

d. 483a/13, 483a/17, 483a/19, 483b/6

d.+ de 482b/19, 482b/20

dāü'l-ḥuld Köstebek marazı denilen hastalık.

d. 446b/17

dāü's ṣa'leb Tilki marazı da denilen ve saç ve sakal dökülmesi hastalığı.

d. 482b/18, 482b/19, 483a/13, 483a/14, 483a/16

d.+ de 483b/6

da'vet Ar. Davet, çağrı.

d. 272b/24, 495a/19

Dāvud ö.i. Bir hekim adı.

D. 446b/8

Dāvud-i Anṭākī ö.i. Eski dönemlerde yaşamış türlü ilaç terkipleri yapan alim.

D. 261a/23, 453b/21

dayābīṭas ? Sürekli idrar kaçırma, idrarını tutamama hastalığı.

d. 330b/5

de - Söylemek, demek.

d.- di 270b/10, 324a/17, 484a/21, 496b/9

d.- digi 305b/21, 310b/8, 316a/16, 455a/14

d.- digimiz 462b/4

d.- diler 273a/7, 293b/8, 293b/9, 319a/24, 321b/19, 324a/23, 342b/19

d.- dilerki 489a/7

d.- me 395b/13

d. mek305a/10

d.- mekdir 440a/1, 478a/24

d.- meleri 493a/23

d.- miş 318b/10

d.- mişdir 305a/9, 310b/3, 321b/7, 346b/7, 406a/14, 406b/24, 409a/24, 432a/16, 491a/3, 491a/4

d.- mişlerdir 480a/17

d.- r 259a/19, 261a/23, 261b/13, 268a/11, 270b/9, 270b/21, 272b/9, 272b/14, 272b/17, 272b/24, 273a/4, 282a/17, 284b/19, 294b/17, 295a/1, 298a/7, 305a/12, 315a/23, 318b/11, 321b/23, 324a/15, 331b/12, 341a/20,

341a/22, 346b/5, 346b/9, 346b/14,
373b/2, 383a/16, 390b/8, 397a/25, 415b/8,
423a/12, 443b/25, 447a/15, 448b/9,
448b/11, 455a/15, 459a/8, 459b/2,
487a/19, 489a/9

d.- rim 403b/5, 403b/8

d.- riz 310b/21, 323b/2, 389b/11

d.- rki 270a/23, 301a/23, 495a/21

d.- rler 258b/6, 278a/7, 310b/12,
425b/20, 448a/2, 487b/8

d.- rlerse 464b/14

d.- yü 282b/5, 316a/18, 351b/19,
362a/21, 387a/22, 393a/21, 403b/20,
410a/17, 417b/11, 428a/19, 434b/18,
446b/7, 446b/8, 458a/21, 467b/12,
469a/10, 478a/23, 479b/11, 479b/12,
486a/9, 486a/11, 487a/17

d.- yüp 276b/20, 404b/25, 410a/16

d.- yür 320b/22

de De bağlacı.

d. 262b/24, 271a/6, 271a/13,
271a/17, 277b/3, 283a/21, 283b/7,
288a/18, 288a/19, 290b/3, 290b/9, 295a/1,
296a/4, 299b/16, 304b/17, 319a/13,
328b/2, 328b/3, 332a/26, 374b/9, 384a/16,
416a/1, 478b/9, 483b/6

debektāmū ? Bir çeşit bitki.

d. 356b/4

debilā bk. debīlāt

d.+ nñ 446a/15

debīlāt ? Ur, şiş, çıban olup, üç türü vardır.

d. 446b/19

d.+ a 446b/16

d.+ da 446b/21

debīle bk. debīlāt

d. 446a/24, 446b/6

debren - Kımıldamak, hareket etmek, sarsılmak.

d.- üp 331b/16

def Ar. Savma, savuşturma, kovma.

d. 252b/18, 254b/20, 255a/20,
261a/25, 261b/1, 262a/6, 272b/23,
273b/17, 276b/15, 277a/3, 282b/11,
282b/17, 282b/18, 283a/2, 285b/5,
285b/7, 288a/1, 291b/7, 293b/12,
294b/23, 298b/14, 313a/7, 315a/7,
321a/14, 324b/21, 335b/13, 339b/21,
343a/14, 343a/15, 347b/17, 357a/11,
375a/25, 379b/24, 381a/20, 383a/3,
383b/12, 384b/8, 387a/1, 388a/19,
390b/24, 393b/15, 399a/11, 401a/4,
401a/5, 401a/8, 401b/20, 406a/18,
406a/23, 406b/12, 414a/3, 419b/15,
419b/25, 420b/23, 424a/11, 425b/23,
426a/1, 426a/3, 426b/7, 426b/17, 435b/11,
441a/13, 444a/2, 448a/14, 453a/20,
457a/5, 457a/25, 457b/5, 457b/6, 464a/20,

473b/22, 487a/21, 488a/12, 492a/11,
492b/11, 495b/15

d.+ den 309a/3, 401b/20, 401b/24

d.+ dir 406b/9

d.+ i 289b/26, 298b/9, 298b/10

d. iderse 406a/16, 406a/17

d.+ ine 289b/25

d.+ inde 290a/2

d.+ inden 434a/22

d.+ ine 312b/16, 390a/15, 390a/20,
396a/8, 406a/16, 457a/7

def a

d. 288b/12, 289a/13, 290a/25,
291a/9, 293b/16, 295a/17, 297a/4, 297b/6,
297b/16, 315a/25, 321b/5, 329a/22,
334b/8, 334b/19, 334b/25, 399a/6, 399a/7,
403a/8, 405a/23, 406b/1, 417b/15,
424b/10, 432b/19, 435b/6, 439b/3,
441b/25, 444a/25, 453a/5, 456a/4,
460b/17, 463a/21, 467a/9, 468b/17,
472a/8, 472b/16, 477b/4, 477b/5,
478b/18, 479a/19, 495a/20

d.+ da 291a/6, 309a/24, 309b/4,
318b/11, 398b/8, 405b/16, 420b/21

def āten Ar. Bir defada, birden

d. . 272a/9, 426b/5, 441a/9,
486b/21

deflī ? Bir çeşit bitki.

d. 493a/18, 493a/22

defne Yun. Defnegillerden, yaprakları
güzel kokulu ve yaz kış yeşil olan bir ağaç,
develik (Laurus nobilis).

d. 268a/21, 278a/22, 278b/1,
281b/15, 284b/14, 285a/12, 285a/17,
308a/1, 322a/4, 322a/9, 322a/16, 338a/13,
339a/10, 339b/7, 339b/13, 347a/21,
347b/13, 348a/17, 348a/19, 361a/9,
368b/8, 370b/4, 381a/11, 386b/11,
387a/15, 416b/23, 418b/7, 418b/9,
418b/10, 440a/10, 440a/12, 448a/25,
452a/23, 453a/3, 453a/25, 461a/1,
468a/26, 480b/11, 482a/2, 483b/23,
492b/2, 492b/10, 493a/16, 494a/6, 494b/4

defne tohumı Defne bitkisinin tohumu.

d. 268a/20, 268b/1, 275a/6

defne yağı Defne bitkisinden elde edilen
yağ.

d. 268a/23, 303a/21, 308a/3,
321a/23, 322a/14, 339a/16, 347b/6,
361a/24, 375b/10, 377b/25, 378b/18,
381a/6, 411b/19, 433a/2, 453a/8, 483b/14,
483b/19, 484a/3

defne yemişi Defne bitkisinin meyvesi.

d. 471b/18

değil İsim cümlesinde yükleme veya
başka öğelere olumsuzluk anlamı veren
kelime.

d. 270b/15, 331b/7, 340b/2, 348a/1, 348b/22, 348b/24, 392a/4, 405a/3, 426b/10, 435a/2, 438a/22, 439a/3, 462a/15, 463a/18, 490a/24, 496b/12

d.+ dir 251a/25, 255b/7, 263a/25, 266b/23, 269a/1, 277a/12, 282b/6, 293b/7, 303a/4, 315a/19, 322b/4, 330a/4, 348a/2, 356b/7, 364a/25, 365a/1, 368b/17, 369a/2, 373b/19, 382b/16, 382b/17, 385b/5, 392a/18, 394a/12, 394b/3, 395b/12, 396a/16, 399b/9, 402a/2, 403b/2, 403b/3, 408a/2, 408a/5, 409b/3, 414a/6, 415a/9, 415b/21, 417b/6, 419b/22, 420a/1, 420a/7, 420a/11, 420b/1, 423a/17, 424b/19, 424b/21, 425a/19, 426b/13, 426b/18, 427a/25, 429a/24, 431a/4, 435a/17, 435a/22, 439a/4, 443b/14, 444a/13, 446a/15, 448b/15, 449a/18, 449a/20, 454a/6, 457a/15, 467b/10, 468a/5, 469a/4, 476a/14, 476a/16, 476a/17, 476b/20, 479a/1, 484a/15, 486b/3, 487a/13, 487a/21, 487a/22, 488b/24, 496a/24, 496b/16

degin Kadar

d. 328a/22, 496b/9

degirmen İri ve tâneli şeyleri öğütmeye yarayan, elle veya su, rüzgâr, elektrik vb. bir güçle çalıştırılan âlet.

d. 438a/24

degirmi Yuvarlak

d. 270b/10, 270b/25, 279b/18, 280a/2, 353a/11, 434b/24, 438b/24, 448a/2, 458b/2

d.+ dir 261b/14

değiş - Değişmek.

d.- üp 421b/15

değişdir - Değiştirmek.

d.- dikçe 468b/19

d.- dikde 468b/14

d.- eler 385a/1, 414a/4, 422b/15, 435b/6, 467a/1, 467a/9, 473a/4, 477b/3, 477b/4, 477b/5, 478b/17, 478b/18, 478b/23

d.- ir 473a/25

d.- mek 472b/16

d.- mekdir 478b/24, 478b/25

d.- üp 473a/25

degme Pek çok.

d. 386b/7, 402b/25

dek -e kadar, -e degin

d. 260b/14, 280b/5, 294a/22, 296a/12, 297a/3, 309b/8, 310b/16, 317a/14, 319b/20, 319b/25, 320a/9, 334b/14, 346a/1, 348b/15, 364a/24, 367a/10, 372b/5, 380a/20, 384b/1, 387a/25, 388a/6, 391a/12, 391b/10, 401a/2, 401b/18, 401b/21, 402a/6, 402a/7, 402b/3, 402b/23, 403a/20, 406a/10,

417b/4, 417b/18, 419a/10, 419b/1,
421a/20, 425a/18, 425b/2, 426a/20,
426a/23, 427b/6, 428a/7, 430b/21,
441a/11, 449b/24, 451b/19, 454b/9,
456a/14, 456a/17, 456a/23, 457a/19,
457b/8, 478b/18, 489a/13, 489b/11,
496b/8, 497b/3

d.+ dir 257a/14, 280b/11, 295a/7,
296a/23, 355b/6, 360a/10, 384a/20,
392b/11, 405b/2, 421a/21, 469b/14

dektāmū ? Bir çeşit bitki.

d. 421a/4, 421a/18, 422a/15,
474a/19

del - Delmek.

d.- üp 293b/16, 421a/16, 436a/8

delālet Ar. İşaret, iz

d. 257b/16, 403b/21, 404a/5

delik(g) Dar, küçük açıklık, çukur.

d. 261b/22, 261b/25, 302b/16,
302b/18, 329b/18, 333b/23, 464a/3

d.+ den 302b/23, 329b/18

d.+ dir 302b/15

d.+ i (İyelik) 464a/5

d.+ in 302b/20302b/23

d.+ ine 334b/14

delīl Ar. Şahit, belge, tanık.

d. 392a/18, 392a/19, 401a/23,
402a/1

d.+ dir 401b/23

d.+ i (İyelik) 376b/12

delin - Delinmek.

d.- mek 340a/19

d.- üp 352b/15

delüce Buğdaygillerden, genellikle
buğday tarlalarında yetişen, tohumu
zehirli, yabancı bir bitki (Lolium
temulentum).

d. 300b/12, 470b/6, 470b/11,
483b/3

delüg bk. delik(g)

d.+ e 302b/24

d.+ inden 335a/5

d.+ iniñ 340b/22

dem Ar. Kan.

d. 304b/20, 305a/14, 305b/17,
310b/9, 310b/14, 310b/15, 310b/16,
310b/18, 313a/2, 318a/17, 322b/23,
350a/5, 354b/25, 357a/9, 357a/25, 368a/8,
372a/12, 381b/13, 382b/12, 394a/17,
394b/3, 394b/10, 394b/12, 395b/10,
431b/14, 432b/16, 444a/6, 447a/11,
449a/15, 462a/5, 462b/3, 478b/7, 479a/8,
480b/24

d.+ de 322b/7, 324a/13, 370a/13,
382b/16, 382b/20, 420a/9, 426a/5, 475a/7,
479a/7

d.+ den 259a/6, 279a/12, 304a/8,
305b/17, 308a/15, 348b/21, 382b/12,
382b/13, 382b/21, 394b/18, 394b/21,
394b/23, 431b/7, 435b/20, 448b/23

d.+ dir 310b/9, 371b/21, 376a/6,
431b/6

d.+ e 395b/9, 431b/13

d.+ i 254b/17, 276a/12, 295b/10,
300b/24, 357a/25, 359a/3, 400a/4,
434b/14, 444a/5, 444a/17, 481a/19

d.+ iñ 254b/16, 258b/14, 265b/20,
276a/16, 299b/20, 305b/17, 308a/24,
313b/7, 351b/23, 351b/24, 357a/19,
357b/6, 372b/12, 382b/15, 390a/25,
390b/1, 409a/13, 425a/16, 425b/22,
425b/23, 425b/24, 426a/2, 426a/19,
435a/24, 436a/3, 440a/15, 440a/20,
445a/19, 457b/10, 457b/18, 480b/15

dem Far. Nefes.

d.+ e 441b/17

dem-i aḥaveyn İki kardeş kanı ağacı ve bu
ağaçtan, meyvesinden elde edilen bir tür
koyu kırmızı sakız, zamk.

d. 254b/21, 254b/24, 271b/11,
276b/3, 287b/19, 295a/16, 296a/18,
296b/17, 296b/21, 297a/11, 299a/15,
301a/14, 301a/17, 303a/1, 303a/14,
330a/16, 330a/18, 333a/17, 333b/10,

340b/19, 357b/14, 358a/15, 358a/23,
358b/14, 366b/9, 379a/4, 379a/14,
432a/11, 432b/2, 432b/8, 432b/12,
459b/23, 460a/6, 460a/20, 461a/16,
462b/23, 467a/19, 469a/6, 470a/22,
470b/5, 470b/10, 470b/12, 470b/13,
471a/25, 471b/14, 472b/6, 474b/17,
475a/1, 477a/16, 478b/13, 479b/21,
497a/5

dem-i balḡamī Balgamla karışık kan.

d.+ den 382b/13, 431b/9, 434b/24

dem-i basur Basur kanı.

d. 300b/22

d.+ ı 300a/3, 301a/16, 439a/10

d.+ uñ 299b/16, 299b/21, 409b/7,
439a/25

dem-i bevāsīr Basur kanı.

d.+ a 301a/25

d.+ iñ 311b/13

dem-i ceyyid İyi kan.

d. 408b/11

dem-i fāsīd Bozuk kan.

d. 374a/25

d.+ den 292a/10

d.+ i 299b/25, 300a/6, 357a/10,
435a/23

dem-i ḡalīz Kalın, yoğun kan.

d. 304b/23, 313a/11, 455a/12

d.+ den 305a/15

d.+ iñ 303b/7, 304b/23

dem-i ħaric Dışarı çıkan kan.

d.+ e 481a/18

dem-i ħārr Sıcak kan.

d.+ iñ 355b/14

dem-i ħayẓ Hayz kanı, regl kanı.

d.+ ı 439a/10

d.+ iñ 311b/13, 355a/2, 425b/25,
439a/25, 444a/7

dem-i ħiddetli Kanın keskinliği.

d. 297b/20

dem-i ifrāt Kanın aşırılığı.

d. 352a/14

dem-i ħalīl Kanın azlığı.

d. 366b/17

dem-i muḥteliṭ Karışık kan.

d. 457a/4, 457a/11

dem-i müteğayyir Bozuk kan.

d. 306b/7

dem-i šāfi Saf kan.

d. 305a/4

dem-i šafrāwī Safrayla karışık kan.

d.+ den 351a/12, 382b/14, 431b/8,
441a/9

d.+ dir 431b/6, 440b/21

dem-i šafrāwīye Safrayla karışık kan.

d.+ den 436a/19

dem-i sevdāwī Safra kanı.

d. 299b/9, 400a/5

d.+ den 382b/14, 441a/10, 444a/4

d.+ dir 431b/7, 485a/8

d.+ niñ 400a/2

d.+ yi 291b/13, 305a/7

demāmīl ? Bir çeşit sivilce.

d. 434b/5

demevī Ar. Kanlı, kana ait, kanla ilgili.

d. 254b/11, 308a/6, 462a/7, 482a/7

demeviyye-i dāḥilū'l-urūḳ Damarların
içindeki kanla ilgili.

d.+ dur 412a/16

demeviyye-i muṭbika Devam eden kan.

d. 423a/24

demevviyet bk. deme vī

d.+ li 281b/5, 410a/13

demir Demir.

d.+ den 470a/5

d.+ i 350b/9

demren Okun ucuna geçirilen demir ya da kemik parça.

d. 472a/25

d.+ i (İyelik) 469b/25

demü'l-aḥaveyn bk. dem-i aḥaveyn

d. 301a/10, 459b/24

demü'l-külliyü's şalb Böbreklerde katı şiş ol-ma hastalığı.

d. 329a/19

den - Demek, söylemek.

d.- ir 461b/8

d.- mek 390a/2

d.- mişdir 428a/21

denil - Söylenilmek.

d.- di 364a/15

d.- en 331b/11

denk Denk, eşit.

d. 281a/2, 282a/5, 345a/20,
367a/2, 398b/12, 404b/9, 406b/22,
411a/11, 411a/13, 422b/17, 443a/21,
449b/9, 464a/23

depe Tepe.

d. 319a/21

d.+ lerini 354a/11

derece Ar. Derece, ölçü; basamak.

d. 392b/19

d.+ de 360a/4, 360a/5

d.+ sinde 473a/14

deri İnsan derisi, cildi.

d.+ de 444a/3

d.+ si 319a/18, 338b/22, 338b/23,
339a/24, 483a/18, 483b/6

d.+ siyle 281b/22

d.+ yi 476b/6

deri İşlenmemiş hayvan derisi, cildi.

d.+ siyle 281b/22

derin Derin, yoğun, ilerlemiş durumda olan.

d. 462a/13, 463a/17, 463b/23,
467b/20, 470b/14, 477b/15

d.+ de 433a/4

derin Derin, yoğun, ilerlemiş durumda olan.

derince Biraz derin.

d. 468b/12

d. 458b/2, 464a/12, 466a/16

derinlik(g) Derin olma durumu

d.+ i (İyelik) 463b/25

dermān Far. Güç, kuvvet, ilaç.

d.+ sız 256b/23

derrāc Ar. Sülüngillerden, tüyleri güzel, büyüklüğü keklikle sülün arasında, Toroslar'da yaşayan bir av kuşu, dürrac, dürrâce.

d. 346a/3, 354a/19, 411b/25

derrāc eti Derrāc eti

d. 276b/5

dert Far. İnsana ızdırıp veren her türlü hâl, sıkıntı, zorluk, üzüntü.

d.+ den 346b/13

derūn Far. İç, iç taraf.

d.+ larında 491a/20

deryā Far. Deniz.

d. 375b/6

d.+ da 495b/21

d.+ dan 450b/1

desti Far. Testi.

d. 345b/12

deş - Deşmek, yarmak; yarayı açmak, içini boşaltmak.

d.- dikden 437b/15

d.- eler 433b/16, 440a/25, 447b/24

d.- er 349b/15, 422b/1, 433b/23

d.- mege 433b/16

d.- mekdir 422b/12

d.- meyeler 447b/22, 467a/2

deşici Deşme işlevini sağlayan.

d. 371a/15, 433b/4, 433b/17, 437b/15

deşil - Deşilmek.

d.- dikde 332a/25, 440a/18

d.- dikden 251a/19, 262b/15, 269b/23, 316a/22, 349b/21, 370a/9, 371a/15, 422b/1, 433b/23, 436a/15

d.- ecek 422a/24

d.- mege 251a/17, 316a/19, 329a/7, 332a/24, 338a/4, 349b/10, 370a/3, 371a/14,

381b/1, 433b/3, 437b/14

d.- mek 269b/18

d.- mesidir 302b/7, 329b/20, 458a/24

d.- mesinden 262b/24, 271a/14, 302b/15, 317a/23, 317a/25, 317b/5, 332b/14, 333b/24, 338b/7, 340a/19, 350b/3, 371b/13, 463b/20

d.- meye 262b/14, 447b/18

d.- meyüp 463a/15

d.- mez 440a/25, 446b/5

d.- mezse 433b/20, 446b/22

d.- üp 446b/1, 450b/25, 451a/7, 463a/14

d.- ür 316a/22, 447b/22

d.- ürse 251a/12, 316a/24, 316b/2

devā Ar. İlaç, çare, tedbir.

d. 251a/4, 251a/13, 252a/16, 255a/3, 256a/23, 263a/22, 266a/3, 275a/2, 281a/12, 285b/21, 286a/4, 292b/23, 293a/5, 314b/4, 320a/3, 336a/17, 339b/21, 340b/12, 349a/3, 350b/4, 351a/22, 352a/11, 354a/9, 357a/15, 372a/25, 373b/12, 375b/21, 377b/8, 379a/7, 381a/23, 389a/23, 389b/2, 396b/7, 402b/15, 402b/16, 406a/25, 411b/7, 417b/11, 421a/15, 421b/10, 421b/25, 434a/9, 438b/2, 438b/6, 439b/18, 440a/22, 442a/2, 445a/7, 450a/4, 456b/22, 459a/22, 461b/15, 467a/17, 471a/5, 474a/8, 474b/14, 475b/10, 477a/12, 477a/16, 477b/7, 479a/16, 481a/6, 483a/6, 483b/11, 483b/16

d.+ da 402b/25, 406b/13

d.+ dan 334b/11, 337a/18, 352a/12, 354b/1, 380a/24, 384a/15, 403a/4

d.+ dir 266a/20, 275b/23, 306a/11, 421a/13

d.+ lar 251a/21, 251b/22, 252a/9, 253b/14, 254a/22, 254b/17, 254b/18, 254b/22, 255a/24, 256b/3, 257b/12, 257b/24, 259b/1, 260b/5, 261a/14, 262a/19, 262a/20, 262a/23, 262a/24, 262b/8, 262b/12, 263a/9, 263a/22, 263b/4, 264a/19, 264b/11, 264b/18, 265a/20, 265b/7, 266a/9, 267a/6, 267a/22, 267b/17, 268a/8, 268a/9, 269a/6, 269b/7, 269b/24, 270b/24, 271a/6, 271a/7, 271b/4, 272b/22, 273b/23, 275a/6, 275b/8, 276a/4, 276a/6,

276a/17, 277a/13, 277b/5, 278a/21, 278b/10, 278b/22, 278b/25, 279a/1, 279a/3, 279a/8, 279a/10, 279a/25, 280a/6, 280a/7, 280a/8, 280a/9, 280a/16, 281a/3, 281b/14, 281b/18, 282a/8, 283b/11, 283b/21, 284a/1, 285a/16, 285b/21, 285b/24, 286a/14, 287b/17, 288a/13, 288a/17, 290a/8, 290a/15, 290a/16, 290a/21, 290b/12, 290b/18, 291a/1, 291b/22, 292a/14, 292a/15, 292a/23, 292b/18, 293a/17, 294b/23, 295b/4, 297a/5, 297b/7, 297b/8, 298a/4, 298b/23, 300a/10, 300a/12, 300b/13, 301a/3, 301a/9, 301b/5, 301b/6, 301b/21, 302b/10, 303a/16, 303b/12, 303b/13, 304a/22, 305b/8, 306a/22, 306b/13, 306b/15, 308b/2, 309a/12, 309b/13, 310a/11, 311a/3, 311a/5, 311a/10, 311a/16, 311a/18, 311b/19, 311b/20, 312a/20, 312a/24, 312a/25, 313b/9, 314b/5, 316a/1, 316a/19, 316b/3, 316b/14, 316b/18, 317a/18, 317a/21, 317b/5, 317b/6, 317b/9, 317b/23, 318b/14, 319b/15, 321a/15, 321b/4, 322a/3, 323a/7, 323a/9, 323b/12, 324b/14, 324b/16, 325a/1, 325a/11, 327a/6, 328b/20, 329a/3, 329b/22, 331a/2, 331b/22, 333a/15, 334b/4, 335a/25, 335b/1, 335b/3, 336b/15, 338a/18, 339a/9, 339b/7, 339b/21, 340a/16, 340a/17, 340b/1, 340b/23, 341b/5, 342b/16, 343a/25, 345b/6, 345b/7, 347a/20, 349a/8, 349a/25, 349b/10, 350b/13, 351b/13, 352b/19,

352b/20, 353a/2, 353a/3, 353a/22,
354b/13, 354b/21, 356b/16, 357a/25,
357b/3, 357b/9, 358a/6, 358b/14,
358b/16, 358b/17, 359a/23, 359b/9,
360a/8, 363a/18, 363a/20, 364a/4, 364b/6,
365b/5, 366a/1, 366b/1, 367a/1, 368b/16,
368b/23, 370a/4, 370a/17, 370a/18,
370a/19, 371a/4, 371b/11, 372a/21,
372b/22, 373a/5, 375b/4, 375b/15,
375b/25, 376a/3, 376a/10, 376a/15,
376b/1, 376b/23, 377a/8, 379a/2, 380b/3,
380b/16, 381a/20, 382a/14, 383b/14,
383b/22, 384a/4, 384b/7, 384b/16,
385a/16, 385b/16, 387a/3, 388b/5,
391a/14, 391a/22, 391b/21, 391b/24,
393a/25, 393b/1, 393b/2, 396b/12,
396b/15, 396b/17, 398a/6, 402a/22,
402a/23, 404b/4, 405a/14, 405b/8,
405b/23, 407a/4, 407a/16, 407b/13,
408b/19, 409a/1, 409a/23, 409b/22,
410a/19, 410a/20, 410a/21, 411b/10,
411b/21, 414a/25, 416a/16, 418a/14,
420b/5, 421b/20, 422a/4, 423a/3, 424a/18,
424b/24, 425a/1, 425a/6, 425a/7, 425a/11,
425a/13, 425a/19, 425b/2, 425b/13,
426b/25, 427a/4, 428a/5, 428b/8, 429a/24,
429b/1, 429b/11, 429b/12, 430a/6,
431a/14, 431b/22, 431b/23, 432b/21,
433b/17, 434a/9, 434b/14, 435b/8,
435b/16, 435b/17, 435b/24, 436a/4,
436b/3, 436b/5, 437a/11, 437a/15,
437a/18, 438a/14, 438a/17, 438a/22,
438a/23, 438b/22, 439a/8, 439b/10,

440a/6, 441b/7, 441b/8, 443a/3, 444a/18,
444a/21, 444a/22, 444b/19, 447a/8,
447a/10, 447b/25, 448a/14, 448a/24,
449b/25, 450a/18, 451b/10, 451b/13,
452b/22, 453a/14, 455b/24, 456b/20,
458a/16, 459a/11, 459a/21, 459b/4,
459b/13, 460a/1, 460a/2, 460a/8, 460b/12,
460b/14, 460b/21, 461a/4, 461a/15,
462a/1, 462b/7, 463a/8, 464a/24, 464b/2,
464b/12, 464b/21, 465a/5, 465a/24,
465b/1, 465b/19, 465b/21, 466b/5,
467a/25, 467b/7, 468a/8, 468b/6, 468b/9,
469a/5, 469a/7, 470a/7, 470b/5, 471a/6,
471a/19, 471b/1, 473a/13, 473b/16,
473b/20, 473b/22, 473b/25, 474b/12,
474b/21, 475a/13, 75a/22, 476b/18,
477a/16, 477b/6, 477b/19, 478a/2,
478b/12, 479a/10, 479b/20, 480b/24,
480b/25, 481a/1, 481a/20, 482a/21,
483a/3, 483b/10, 483b/12, 484b/10,
484b/15, 485a/13, 487a/15, 491b/13,
493b/13, 494b/5, 497a/4, 497a/17

d.+ lara 255a/21, 262b/10, 284a/1,
290a/7, 294b/16, 300a/19, 301a/4,
301a/19, 301b/12, 302a/9, 314a/22,
316a/3, 317a/17, 318b/15, 321a/14,
327b/20, 328a/3, 340b/12, 346a/23,
348a/20, 349a/26, 354b/4, 354b/17,
384b/11, 399a/15, 407a/20, 427a/24,
431a/8, 432b/19, 442a/21, 461a/6, 464b/4,
467a/3, 474b/22, 479b/23

d.+ lardan 251a/1, 255a/1,
257b/18, 259b/13, 265a/19, 265a/24,

266a/25, 267b/12, 285a/10, 287a/7,
295b/15, 297b/10, 299b/25, 301a/23,
305b/14, 312b/14, 313b/12, 317a/21,
321b/4, 322a/10, 325a/9, 325b/2, 344b/11,
347a/22, 349a/17, 349a/23, 351b/18,
352b/23, 353a/22, 355b/24, 357a/2,
357b/9, 358b/10, 368a/16, 370b/12,
384a/9, 387a/3, 391a/5, 392a/7, 393b/4,
405b/8, 407b/7, 410b/1, 411a/14, 414a/20,
418a/15, 418b/15, 418b/23, 420b/25,
422a/5, 424b/17, 427a/7, 427a/26,
429b/10, 429b/15, 432a/13, 439b/3,
439b/11, 439b/17, 440a/8, 443a/5,
444a/23, 447b/4, 448a/5, 451a/22, 451b/1,
455b/21, 456b/2, 461b/25, 462b/6,
465b/3, 470a/9, 470b/7, 470b/17, 471a/19,
473b/10, 474a/6, 475a/18, 475a/22,
475a/24, 476b/15, 477b/18, 479b/5,
481a/6, 481a/17, 481a/18, 483a/5,
483b/15, 484a/6, 484a/7, 484b/16,
487b/11, 487b/15, 488a/2, 494a/11

d.+ lardandır 296b/14

d.+ lardır 281b/19, 281b/22,
286a/15, 353a/4, 391a/10, 391b/21,
402a/25, 407a/1, 426b/22, 427a/3,
438a/19, 471a/8, 484b/10

d.+ ları 254a/11, 270a/10, 295b/11,
297a/21, 299a/3, 299a/14, 303a/14,
306a/11, 312b/12, 321a/25, 336a/2,
343b/2, 345a/7, 345b/5, 349b/22,
351b/17, 352b/9, 353b/14, 355b/15,
356b/7, 357b/16, 359a/6, 362a/25, 364a/7,
366a/3, 369b/17, 370b/25, 371a/3,

375a/23, 381b/15, 391a/3, 391a/18,
396b/18, 402b/1, 407a/2, 407a/23,
408b/18, 421b/4, 422b/13, 429a/25,
441b/6, 444b/5, 445a/4, 456a/25, 462b/4,
462b/6, 466b/25, 475a/25

d.+ ları 284b/24, 300a/8, 313a/3,
316a/6, 323b/14, 334b/9, 343a/3, 402b/5,
418b/4, 424b/16, 427b/24, 444a/17,
480b/25, 493b/11

d.+ larına 317b/22, 323a/8,
343a/25

d.+ larında 375a/22

d.+ larını 305b/7

d.+ larla 252b/10, 254a/9, 254b/19,
263b/3, 274b/1, 289a/6, 298b/6, 300a/5,
303a/10, 305b/4, 305b/19, 312a/24,
312b/22, 313b/9, 316b/12, 317a/19,
323a/5, 325a/6, 325a/23, 328b/9, 331b/2,
333b/26, 337a/22, 353b/24, 356a/21,
362a/24, 366b/13, 396b/13, 400a/9,
407b/6, 409a/2, 410b/21, 417a/13,
424a/11, 424a/13, 428b/6, 430b/25,
433b/4, 438a/11, 441b/9, 447b/18,
447b/24, 458b/22, 463a/9, 464b/1,
466b/4, 468a/6, 468b/10, 473a/16, 478a/2,
483b/10, 485a/21

d.+ nı 280a/10, 391a/1, 406a/19,
406a/23, 417a/20, 451b/3, 453a/11,
453a/16, 463b/12, 483b/16

d.+ ya 253a/21, 259b/23, 269a/22,
286a/2, 293a/5, 334b/19, 349a/7,
391a/10, 391a/12, 430a/18

d.+ yı 269a/18, 284b/8, 295b/10, 323b/25, 334a/4, 334a/10, 334b/20, 334b/23, 351a/5, 375b/8, 376a/16, 377a/13, 381b/7, 385b/7, 395a/18, 407b/7, 417b/17, 417b/20, 422a/2, 422a/8, 422a/14, 422b/24, 432a/21, 432b/12, 434a/4, 436b/11, 444b/23, 445b/8, 454b/1, 466b/17, 467a/4, 468b/13, 474b/17, 474b/23, 477a/8, 478b/15, 484b/6, 492a/2

devā-ı āḥar Başka ilaç.

d. 353a/6, 353b/3, 353b/5, 353b/8, 357b/19, 357b/22, 375b/12, 376b/19, 386b/20, 418b/18, 422b/15, 432a/24, 438b/3, 438b/12, 439b/21, 445b/2, 445b/13, 461b/20, 463b/14, 470b/11, 477a/4, 477a/6

devā-ı ‘anber Mideye, hazma, kadın hastalıklarına iyi gelen ve anberle hazırlanan bir tür ilaç, terkip

d. 257b/6, 273b/23, 367b/10, 492b/23

devā-ı ānḳārdiyā Baladu yapılan terkip.

d.+ den 429b/8

devā-ı ilk Bir tür terkip.

d. 311b/25, 313b/15

devā-ı ḳırtım Aspur, yalancı safran, papağan yemi adlarıyla bilinen bitkinin tohum ve öz suyundan yapılmış bir ilaç.

d. 320a/13, 345a/16, 408b/24, 441b/6, 457b/26, 492a/9

devā-ı kürküm Safran, yalancı safran, papağan yemi zerdeçal adlarıyla bilinen bitkinin tohum ve öz suyundan yapılmış bir ilaç.

d. 310a/8, 311b/25, 313b/15, 318b/16, 321a/2, 348a/4, 359b/13, 359b/18

devā-ı lük Bazı böceklerin (özellikle Güney Asya’da), bir takım ağaçlarda meydana getirdikleri reçineli sıvıdan, lakadan elde edilen ilaç.

d. 321a/2, 346a/21, 348a/4, 399a/18

devā-ı misk Misk maddesi kullanılarak yapılan terkip.

d. 259b/6, 259b/22, 273b/23, 337b/2, 342a/5, 354a/1, 360a/1, 361b/24, 362a/3, 376b/1, 492b/23

devā-ı misk-i ḥulv Ana uzuvlar, melankoli, sara, felç, nefes darlığı gibi bazı hastalıklar için kullanılan bir çeşit ilaç, terkip.

d. 341b/10

devā-1 müşhil İshal ilacı.

d. 406b/2

d.+ den 493b/10

d.+ iñ 406b/3

devā-1 sekradīyūn Bir tür terkip.

d. 421a/2, 421b/9, 452a/21,
478a/16

d.+ uñ 421a/3

devā-1 sekradīyūn-1 kebīr Bir tür terkip.

d. 424b/14

devā-1 semmī Zehir devası.

d. 486a/10

d.+ den 293b/5

d.+ dir 489a/10

devā-1 sereṭānāt Kanserlerin devası.

d. 497a/19

devā-1 terbed Bir tür terkip.

d. 320a/13, 320b/9, 323a/6

devā-1 vāḥid Tek bir ilaç.

d. 487a/22

devā-1 zehrū'l-kibrīt Zehr-i kirbit'in devası.

d. 417b/11

devā-1 'anber bk. devā-1 'anber

d. 341b/10

devā-1 'l-esed Cüzzam hastalığının ilacı.

d. 448b/17, 448b/19

devā-1 'l-fil Fil hastalığının ilacı.

d. 448b/7, 448b/8, 448b/11,
448b/19

devā-1 'l-misk bk. devā-1 misk

d. 257a/7, 257b/7, 261a/21

devā-1 'l-kırtım bk. devā-1 kırtım

d. 323a/6

deve Ar. Boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan hayvan (Camelus).

d. 341b/8, 341b/13, 342a/8,
363b/15, 386a/13

d.+ niñ 254a/22

deve diken Deve diken, eşek diken, boğa diken, gengel adlarıyla bilinen bir bitki d. 457b/23, 458a/15

devletimend Devletli, yüce.

d. 345b/18

devletlü Devletli, yüce.

d.+ lere 443a/16

devr Ar. Dönme, dönüşüm.

d. 297b/23, 401a/10, 401a/18,
401b/15, 401b/18

d.+ ile 348b/7
d.+ iyle 299b/17, 304b/6

devril - Devrilmek.
d.- e 255b/22

deytūs ? Bir çeşit bitki.
D. 258a/23

dezākī üzümü ? Bir çeşit üzüm.
d. 312a/9

ḍıfda‘ ü’l-lisān Dil altı hastalığı.
ḍ. 377b/5

di - Demek, söylemek.
d.- di 270b/12, 401a/10, 401a/18,
401b/6, 401b/23, 465b/13, 473a/20,
476b/5,
487a/22, 491a/9, 496b/11
d.- digi 401b/22, 401b/24, 489a/5
d.- digimiz 267b/18, 267b/19,
278b/16, 283b/12, 384a/7, 389b/23,
395b/14, 458b/24, 459a/1
d.- dikleri 251a/22, 252b/17,
255b/3, 258a/16, 261b/6, 261b/20,
261b/23, 273b/1, 275b/4, 279b/19,
279b/21, 279b/26, 281b/4, 282a/24,
282b/4, 287b/7, 288a/6, 288a/21, 297a/25,
302b/15, 313b/2, 315a/12, 316a/5,
317b/18, 319a/19, 322b/4, 323b/13,
327a/16, 336b/7, 341b/9, 343a/8, 344a/15,
348b/9, 353a/11, 360b/8, 362a/14,

364a/12, 371a/20, 380b/22, 383a/11,
388a/14, 394a/19, 401a/13, 411b/12,
412b/5, 412b/7, 416a/17, 423a/17,
425b/21, 434b/15, 434b/17, 434b/18,
434b/19, 434b/21, 437b/20, 438b/23,
448b/11, 450b/1, 457a/24, 458a/4, 467b/9,
469b/10, 470b/17, 471b/7, 483a/14,
483a/17, 486a/25, 486b/1, 487b/2, 487b/3,
487b/7, 489a/4, 491b/18, 492a/12,
492a/18, 492a/21, 492a/23, 493a/22,
494b/9, 494b/18, 494b/23, 496a/2,
497a/19

d.- dikleridir 437a/4
d.- diklerine 262a/8, 425b/20
d.- diklerini 486b/1
d.- diler 273a/21, 273b/1, 277b/24,
278a/2, 278a/5, 278a/9, 278a/13, 282b/7,
282b/10, 282b/20, 282b/24, 286b/25,
293b/13, 326a/11, 326a/14, 363a/13,
363a/15, 364a/22, 364b/3, 364b/25,
365a/2, 382a/24, 383b/17, 389a/18,
393a/10, 394b/1, 395b/4, 395b/8, 396a/11,
396a/14, 396a/16, 400b/15, 403a/21,
403b/1, 405a/3, 406a/15, 406a/22,
406a/24, 406a/25, 406b/14, 407b/20,
407b/24, 409a/7, 409a/19, 415b/7,
415b/15, 415b/17, 415b/20, 415b/24,
416a/1, 417a/5, 417a/8, 419b/17, 419b/18,
419b/25, 420a/1, 420a/8, 420a/9, 420b/9,
423a/14, 424a/15, 425a/18, 425b/18,
427a/25, 428a/18, 435a/22, 448b/19,
449a/18, 450a/24, 450b/8, 451a/4, 455a/1,
455a/7, 455a/8, 455a/15, 457a/15,

458a/11, 466b/9, 472b/23, 473a/13,
476a/12, 476a/13, 476a/14, 476a/17,
476a/20, 478b/24, 478b/25, 479a/14,
483a/17, 486b/4, 488b/25, 489a/8,
489a/10, 489a/16, 489a/18, 491a/2,
491a/5, 492a/8, 492a/22, 492b/17, 496b/1,
496b/5, 496b/6, 496b/8

d.- diler ki 491a/7

d.- mek 273a/5, 273a/6, 287b/22,
310b/4, 401b/25, 408a/4, 428a/20,
446b/18

d.- mekdir 258a/17, 273a/5,
281a/25, 282b/7, 287b/2, 310b/4, 362a/6,
364a/11, 394a/21, 397a/15, 403a/10,
413b/20, 437a/4, 463a/11, 471a/5, 471b/8,
479b/11, 483a/14, 486b/2, 486b/3

d.- mekle 260b/15, 400b/11,
402b/16, 413a/18, 434b/7, 446b/11,
487b/4

d.- meniñ 394a/20

d.- mişdir 305a/9, 394b/2, 398a/20,
403a/23, 405a/7, 457b/14

d.- mişlerdir 282b/9

d.- nür 415b/1

d.- r d. 252a/12, 257a/6, 273a/15,
277a/10, 282b/5, 285b/11, 318b/12,
326a/17, 340b/25, 347b/21, 357a/7,
362a/10, 364b/18, 373b/14, 373b/15,
382b/3, 382b/6, 384b/25, 388a/9, 383a/18,
388a/22, 389b/7, 390a/1, 391a/11,
393a/19, 394b/5, 395b/10, 398a/18,
398a/21, 398a/23, 399b/13, 401b/3,
401b/9, 402b/2, 402b/5, 402b/8, 403b/19,

404b/20, 405b/25, 406a/3, 406b/7,
409a/19, 410b/13, 412a/11, 413b/1,
415a/24, 415b/2, 420a/18, 422a/17,
427a/23, 428a/18, 431b/25, 432a/21,
444a/16, 434b/16, 434a/17, 437b/20,
437b/23, 440b/7, 443b/12, 446a/15,
446a/24, 446b/6, 446b/16, 448b/22,
453b/21, 457a/5, 457b/4, 458b/23,
469b/7, 471a/1, 472b/18, 473a/15,
476a/21, 483a/23, 484a/16, 484a/21,
485a/14, 485b/11, 489a/1, 489a/3,
495b/21

d.- rim 288a/24, 293b/13, 382b/14,
401b/23, 402b/14, 407b/25, 420a/21,
442a/1, 457b/10, 457b/18

d.- riz 415a/22, 416a/1

d.- rler 252b/17, 264a/2, 277b/20,
277b/21, 277b/22, 277b/24, 278a/4,
278a/6, 278a/10, 278a/12, 280a/10,
282b/8, 283a/19, 287b/22, 287b/23,
288a/9, 288a/20, 289a/12, 293a/10,
299b/1, 299b/2, 300a/12, 300b/10,
300b/12, 300b/14, 308b/24, 319a/8,
319a/9, 323a/19, 330b/7, 330b/9, 333a/21,
335b/16, 337a/2, 339a/4, 343a/9, 361b/10,
367b/7, 374a/22, 374a/24, 375a/4,
376b/11, 382a/20, 382a/21, 382a/23,
382b/1, 388a/18, 388a/20, 388a/21,
388b/13, 388b/14, 388b/15, 388b/17,
388b/20, 389b/12, 390a/8, 390a/10,
391a/12, 391a/13, 394a/19, 394a/20,
395b/3, 395b/5, 395b/7, 400a/1, 400b/7,
400b/8, 400b/11, 400b/13, 402b/9,

403a/10, 403a/18, 403a/21, 407b/19,
409a/5, 412b/15, 413a/17, 413b/14,
413b/19, 414b/13, 420b/10, 423a/19,
424a/3, 428a/11, 431b/8, 435a/10,
435a/16, 435b/20, 436a/1, 436a/20,
436a/21, 436a/22, 437b/18, 437b/19,
437b/24, 437b/25, 438a/2, 438a/3, 438a/4,
438a/5, 438b/25, 440a/19, 440b/5, 441a/4,
441b/16, 444b/11, 446b/15, 446b/18,
446b/23, 448a/18, 448b/17, 450a/20,
450b/8, 456b/21, 458a/16, 458a/22,
461b/1, 461b/8, 462a/6, 463a/13, 464b/16,
465b/15, 465b/17, 469a/11, 471a/22,
473a/6, 476b/3, 478a/24, 478a/25,
479b/12, 479b/13, 486a/10, 486a/12,
487a/25, 492a/23, 493a/10, 493a/19,
494b/10, 494b/15, 497a/13, 497a/20

d.- rlerse 310a/1, 314a/1, 314a/2,
375b/11, 432b/11, 434a/2

d.- yü 298a/8

d.- yüp 400b/23

dīb Alt kısım, kök, taban.

d.+ i (İyelik) 332b/6, 455b/8

d.+ inde 331b/13, 333b/23

d.+ ine 348b/15, 449a/16, 491b/11,
494a/14

dīdān Ar. Küçük solucan, kurtçuk.

d. 281a/20, 494a/11

d.+ ı 280b/6

diger Far. Diğer, başka, öteki.

d. 471a/14, 471a/16

dik - Dikmek.

d.- dikleri 470b/17

d.- eler 469b/19, 470b/16

d.- mek 469b/18

diken Bâzı bitkilerde bulunan ucu sivri,
sert, batıcı çıkıntı.

d. 262b/18, 262b/21, 271a/1,
440b/9

dikil - Dikilmek.

d.- miş 470b/15

dil Dil konuşmave tat alma organı.

d.377b/10, 430a/10, 455a/12

d.+ de 430a/15, 489b/15, 490a/21,
490b/4

d.+ deki 273a/9

d.+ e 274a/20, 430a/15

d.+ i 488b/8

d.+ i (İyelik) 256a/22, 262a/15,
262b/3, 265b/26, 292a/20, 311a/13,
315a/16, 348b/10, 395b/17, 449a/7,
492a/12

d.+ ini 496a/18

dil Lisan dil, anlaşma aracı.

d.+ ince 459a/15, 487b/3

dil - Dilmek, bölmek.

d.- eler 393b/3

dilber Far. Gönülçelen güzel.

d. 344a/13

dile - Dilemek, istemek.

d.- rler 454a/19

d.- rlerse 447b/3

dilki Tilki.

d. 363a/22, 363b/14

dilkü bk. dilki

d. 341b/9, 386a/12

d.+ ye 496a/24

dimāğ Ar. Beyin.

d. 258a/18, 261a/8, 263a/17,
271b/22, 292a/17, 363a/3, 377b/13

d.+ a 272b/4, 292a/23, 348b/11,
360a/14, 362a/9, 362a/10, 362a/15,
365b/4, 375a/23, 376a/22, 415b/22,
429b/1, 429b/4, 429b/13

d.+ da 261a/9

d.+ dan 262a/16, 288a/7, 292a/16,
313a/15, 318a/21, 377a/7, 378a/14,
451a/16, 469b/1

d.+ ı 447a/6, 483b/7, 484b/4

d.+ ın 268b/14, 292a/20, 292a/23,
341a/18, 482a/13, 482a/19, 483a/23,
483b/1,
483b/8

d.+ ından 272a/1

d.+ larda 469b/11

d.+ larına 376b/6

d.+ larında 377b/13

din - Denmek.

d.- ür 423b/6, 446b/15

din Ar. İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin bütünü ve bu imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.

d.+ lerinde 452a/6

diñ - Dinmek, sona ermek.

d.- mez 457b/9, 457a/20

dincârı ?

d. 283b/5

dinil - Denilmek.

d.- e 408a/4

d.- ir 415b/10

diñle - Dinlemek.

d.- mek 481a/25

dirhem Ar. Okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü birimi (3,2075 gr.)

d. 251a/5, 251a/7, 251a/8, 251a/9,
251a/14, 251a/15, 251b/18, 251b/19,
251b/20, 251b/24, 252a/1, 252a/2, 252a/5,
252a/6, 252a/12, 252a/13, 252a/14,
252a/17, 252a/18, 252a/23, 252b/1,

252b/3, 252b/4, 252b/5, 252b/6, 252b/7,
252b/8, 253b/2, 253b/4, 253b/5, 253b/7,
253b/8, 253b/9, 253b/10, 253b/18,
253b/21, 253b/22, 253b/23, 253b/24,
254a/1, 254a/2, 254a/4, 254a/7, 254a/13,
254a/17, 254a/18, 254a/19, 254a/25,
254b/1, 254b/2, 255a/4, 255a/5, 255a/6,
255a/8, 255a/11, 255a/12, 255a/16,
255a/18, 256a/6, 256a/8, 256a/9, 256b/8,
256b/9, 256b/10, 256b/11, 256b/13,
256b/15, 257a/10, 257a/11, 257a/12,
257a/16, 257a/17, 257a/18, 257a/19,
257a/23, 257a/24, 257b/2, 257b/4, 257b/5,
257b/6, 257b/7, 257b/8, 258a/1, 258a/2,
258a/4, 258a/6, 258a/7, 258a/8, 258a/12,
258a/13, 258a/24, 258a/25, 258b/1,
258b/2, 258b/4, 259b/4, 259b/8, 259b/9,
259b/11, 259b/14, 260a/4, 260a/5, 260a/6,
260a/7, 260a/10, 260a/11, 260a/17,
260a/18, 260a/20, 260b/10, 260b/11,
260b/18, 260b/19, 260b/20, 260b/21,
261a/24, 262b/1, 262b/2, 263b/10,
263b/11, 263b/12, 263b/13, 263b/14,
263b/16, 263b/21, 263b/22, 263b/23,
263b/24, 263b/25, 264a/1, 264a/3, 264a/4,
264a/5, 264a/6, 264a/8, 264a/9, 264a/10,
264a/13, 264a/14, 264a/15, 264a/16,
264a/17, 264a/23, 264a/24, 264a/25,
264b/1, 264b/2, 264b/5, 264b/6, 264b/9,
264b/21, 264b/22, 264b/24, 264b/25,
265a/1, 265a/2, 265a/3, 265a/9, 265b/2,
265b/4, 265b/5, 265b/6, 265b/9, 265b/12,
265b/13, 265b/14, 266a/7, 266a/8,

266a/12, 266a/14, 266b/21, 266b/22,
267a/8, 267a/9, 267a/10, 267a/18,
267a/20, 267a/23, 267b/2, 267b/3, 267b/4,
267b/6, 267b/8, 267b/9, 267b/13,
267b/14, 267b/15, 268a/15, 268a/16,
268a/17, 268a/23, 268a/24, 269a/10,
269a/12, 269a/13, 269a/15, 269a/19,
269a/20, 269a/21, 269a/25, 269b/1,
269b/3, 269b/4, 269b/12, 269b/13,
269b/21, 269b/22, 270a/2, 270a/3, 270a/4,
270a/14, 270a/15, 270a/16, 270a/17,
270a/23, 270a/26, 270b/1, 270b/3, 270b/5,
271a/8, 271b/6, 271b/9, 271b/10,
271b/11, 271b/12, 271b/15, 272a/16,
272a/17, 272a/18, 272a/21, 272a/22,
272a/23, 273b/25, 274a/1, 274a/2, 274a/3,
274a/16, 274a/17, 275a/18, 275a/19,
275a/20, 275a/21, 275b/15, 275b/16,
275b/21, 275b/25, 276a/1, 276a/22,
276a/23, 276a/24, 276a/25, 276b/1,
276b/2, 277a/17, 277a/18, 277a/19,
277a/20, 277a/21, 277a/23, 279b/2,
279b/3, 280a/11, 280b/3, 280b/4, 280b/7,
280b/8, 280b/9, 280b/13, 280b/14,
280b/15, 280b/19, 280b/20, 280b/23,
281a/1, 281a/6, 281a/8, 281a/9, 281a/10,
281a/11, 281b/24, 281b/25, 282a/1,
282a/4, 282a/5, 282a/11, 282a/13,
282a/14, 282a/15, 282a/16, 283a/13,
283b/12, 283b/18, 283b/19, 283b/20,
284a/5, 284a/7, 284a/9, 284a/10, 284a/11,
284a/14, 284a/15, 284a/16, 284a/19,
284a/20, 284a/21, 284a/22, 284a/25,

284b/2, 284b/4, 284b/10, 284b/11,
284b/14, 284b/15, 284b/16, 284b/17,
284b/21, 285a/3, 285a/4, 285a/6, 285a/7,
285a/12, 285a/13, 285a/14, 285a/19,
285a/20, 285b/19, 285b/20, 285b/24,
286a/9, 286a/11, 286a/12, 286b/2, 286b/4,
286b/5, 286b/6, 286b/7, 286b/8, 286b/10,
286b/11, 287a/14, 287a/15, 287a/16,
287a/17, 287a/20, 287a/24, 287a/25,
287b/3, 287b/9, 287b/10, 287b/14,
287b/15, 287b/16, 287b/18, 287b/19,
288b/9, 288b/10, 288b/11, 288b/12,
288b/13, 288b/14, 288b/17, 288b/18,
288b/19, 288b/20, 288b/21, 288b/22,
288b/25, 289a/18, 289a/19, 289a/20,
289a/21, 289a/22, 289a/25, 289b/5,
289b/6, 289b/16, 289b/17, 290a/10,
290a/11, 290a/12, 290a/23, 290b/21,
290b/22, 290b/24, 291a/3, 291a/4, 291a/5,
291a/7, 291a/8, 291a/9, 291a/12, 291a/13,
291a/16, 291a/17, 291a/24, 291b/23,
291b/24, 292a/2, 292a/3, 292a/5, 292a/6,
292a/7, 292b/25, 293a/1, 293a/2, 293b/25,
294a/1, 294a/3, 294a/4, 294a/5, 294a/6,
294a/8, 294a/9, 294a/11, 294a/12,
294a/14, 294a/15, 294a/17, 294a/18,
294a/19, 294a/20, 294a/24, 294a/25,
294b/2, 294b/5, 294b/8, 294b/11,
294b/12, 294b/13, 295a/4, 295a/6,
295a/21, 295a/22, 295a/25, 295b/6,
296a/8, 296a/9, 296a/11, 296a/12,
296a/14, 296a/15, 296a/16, 296a/19,
296a/20, 296a/22, 296b/1, 296b/2, 296b/3,

296b/6, 296b/15, 296b/16, 296b/17,
296b/18, 296b/19, 296b/22, 296b/25,
297a/1, 297a/2, 297a/7, 297a/8, 297a/9,
297a/10, 297a/11, 297a/16, 297a/17,
297a/18, 297a/19, 298a/11, 298a/12,
298a/14, 298a/15, 298a/16, 298a/17,
298a/22, 298a/23, 298a/24, 298a/25,
298b/3, 298b/4, 298b/5, 298b/25, 299a/1,
299a/2, 299a/11, 299a/13, 299a/15,
299a/18, 299a/19, 300a/13, 300a/14,
300a/25, 300b/2, 300b/3, 300b/4, 300b/6,
300b/7, 301a/12, 301a/13, 301a/14,
301a/17, 301a/18, 301b/7, 301b/8,
301b/11, 301b/24, 302a/18, 302a/19,
302a/24, 302b/4, 302b/5, 302b/12,
302b/13, 303a/25, 303b/18, 303b/19,
303b/20, 303b/21, 303b/22, 304a/3,
304a/4, 304a/5, 305b/22, 305b/23,
305b/24, 306a/1, 306a/2, 306a/3, 306a/4,
306a/7, 306a/8, 306a/9, 306a/10, 306a/14,
306a/16, 306a/18, 306a/19, 306b/16,
306b/17, 306b/18, 306b/20, 306b/21,
306b/23, 307a/2, 307a/3, 307a/6, 307a/7,
307a/9, 307a/10, 307a/14, 307a/16,
307a/17, 307a/18, 307a/19, 307a/20,
307a/25, 307b/1, 307b/2, 307b/4, 307b/9,
307b/10, 308b/8, 308b/13, 308b/18,
309a/20, 309a/21, 309a/22, 309a/23,
309a/25, 309b/1, 309b/2, 309b/3, 309b/6,
309b/7, 309b/10, 309b/12, 309b/13,
309b/19, 309b/21, 309b/24, 309b/25,
310a/4, 310a/5, 310a/7, 310a/8, 310a/14,
310a/15, 310a/16, 310a/18, 310a/19,

311a/20, 311a/21, 311a/22, 311a/24,
311a/25, 311b/1, 311b/4, 311b/5, 312a/2,
312a/4, 312a/9, 312a/10, 312a/11,
312a/13, 312a/14, 312a/15, 313b/20,
313b/21, 313b/22, 313b/23, 313b/24,
314a/2, 314a/3, 314a/6, 314a/7, 314a/8,
314a/9, 314a/12, 314a/17, 314a/19,
314a/25, 314b/1, 314b/2, 314b/8, 314b/9,
314b/12, 314b/13, 314b/14, 314b/15,
315b/7, 315b/8, 315b/16, 315b/17,
315b/18, 316a/8, 316a/9, 316a/11,
316a/13, 316b/19, 316b/20, 316b/21,
316b/24, 316b/25, 317a/2, 317a/3, 317a/4,
317a/5, 317a/6, 317b/13, 317b/14, 318a/1,
318a/2, 318a/3, 318a/4, 318a/5, 318a/6,
318a/8, 318a/9, 318a/11, 318b/16,
318b/17, 318b/18, 318b/23, 318b/24,
319a/1, 319a/2, 319b/18, 319b/19,
319b/20, 319b/21, 319b/23, 320a/16,
320a/17, 320a/18, 320a/19, 320a/20,
320a/21, 320a/22, 320a/24, 320a/25,
320b/1, 320b/3, 320b/4, 320b/5, 320b/6,
320b/7, 320b/8, 320b/9, 320b/10,
320b/11, 320b/13, 320b/14, 320b/15,
320b/18, 320b/20, 320b/21, 320b/22,
321a/4, 321a/6, 321a/9, 321a/10, 321a/11,
321a/12, 321a/17, 321a/21, 321a/22,
321a/23, 321a/24, 321b/2, 321b/3, 321b/7,
321b/8, 321b/9, 321b/10, 321b/12,
321b/13, 322a/6, 322a/7, 322a/13,
322a/14, 322a/15, 322a/20, 322a/22,
322a/24, 323b/21, 323b/22, 323b/23,
323b/24, 324a/1, 324a/2, 324a/4, 324a/5,

324a/6, 324a/7, 324b/1, 324b/2, 324b/4,
324b/5, 324b/7, 326b/16, 326b/17,
326b/18, 326b/19, 326b/20, 326b/21,
326b/22, 326b/23, 326b/25, 327a/1,
327a/2, 327a/3, 327a/17, 327a/24, 327b/1,
327b/2, 327b/14, 327b/15, 327b/16,
327b/18, 327b/19, 327b/25, 328a/1,
328a/2, 328a/9, 328a/10, 328b/14,
328b/15, 328b/16, 328b/23, 328b/24,
328b/25, 330a/16, 330a/17, 330a/18,
330a/19, 330a/22, 330b/17, 330b/18,
330b/19, 330b/20, 330b/21, 330b/22,
330b/24, 331a/5, 331a/11, 331a/13,
331a/14, 331a/15, 332a/10, 332a/11,
332a/12, 332a/14, 332a/15, 332a/16,
332a/17, 332a/19, 333a/3, 333a/4, 333a/5,
333a/6, 333a/10, 333a/11, 333a/13,
333a/14, 333a/18, 333a/19, 333a/20,
333a/21, 333a/24, 333b/1, 333b/3, 333b/4,
333b/10, 333b/11, 333b/14, 333b/15,
333b/17, 334a/1, 334a/10, 334a/11,
334a/12, 334a/15, 334a/16, 334a/17,
334b/7, 334b/9, 334b/10, 334b/17,
334b/18, 334b/20, 334b/21, 334b/23,
335b/8, 335b/9, 336a/18, 336a/19,
336a/22, 336a/23, 336a/24, 336b/17,
336b/19, 336b/21, 336b/22, 337a/1,
337a/2, 337a/6, 337a/7, 337a/8, 338a/2,
338a/10, 338a/11, 338a/13, 338a/25,
338b/2, 338b/4, 338b/15, 338b/17,
338b/18, 338b/20, 339a/18, 339a/19,
339b/3, 339b/4, 339b/10, 339b/11,
339b/13, 339b/15, 339b/16, 339b/25,

340b/7, 340b/8, 340b/9, 340b/12,
340b/13, 340b/14, 340b/19, 340b/20,
340b/21, 341a/1, 341a/2, 341a/3, 341a/4,
341a/5, 341a/10, 341b/12, 341b/13,
341b/14, 341b/16, 341b/17, 341b/18,
341b/19, 341b/20, 341b/21, 341b/22,
341b/23, 341b/24, 341b/25, 342a/1,
342a/2, 342a/3, 342a/6, 342a/7, 342a/8,
342a/9, 342a/15, 342a/16, 342b/9,
342b/10, 342b/23, 342b/24, 342b/25,
342b/26, 343a/2, 343a/5, 343a/6, 343b/4,
343b/5, 343b/6, 343b/7, 343b/9, 343b/13,
343b/14, 343b/16, 343b/17, 343b/19,
343b/20, 343b/23, 343b/25, 343b/26,
344a/1, 344a/2, 344a/6, 344a/9, 344a/19,
344a/20, 344a/21, 344a/22, 345a/10,
345a/13, 345a/18, 345a/19, 345a/20,
345a/22, 345b/1, 345b/2, 345b/4, 345b/8,
345b/9, 345b/10, 345b/13, 345b/14,
345b/16, 345b/24, 345b/25, 346a/15,
346a/18, 346b/21, 347a/25, 347b/1,
347b/2, 347b/3, 347b/8, 347b/9, 347b/11,
348a/5, 348a/8, 348a/10, 348a/11,
348a/12, 348a/14, 348a/16, 348a/22,
349a/14, 349a/15, 349a/16, 349a/21,
349b/5, 349b/6, 349b/7, 349b/8, 349b/13,
349b/16, 349b/17, 349b/18, 349b/19,
349b/20, 350a/11, 350a/13, 350a/15,
350a/20, 350a/21, 350a/22, 350b/16,
351a/3, 351a/6, 351a/7, 351a/8, 351a/23,
351a/24, 351a/26, 351b/2, 351b/3, 351b/4,
352a/6, 352a/7, 352a/9, 352a/10, 352b/1,
352b/2, 352b/3, 352b/4, 352b/5, 352b/6,

353a/4, 353a/5, 353a/8, 353a/9, 353a/25,
353b/1, 353b/3, 353b/4, 353b/6, 353b/7,
353b/8, 353b/9, 353b/10, 354a/4, 354a/5,
354a/6, 354a/7, 354a/8, 354a/10, 354a/11,
354a/12, 354a/13, 354a/16, 354a/17,
354b/2, 354b/6, 355a/10, 355a/15,
355a/16, 355a/24, 355b/2, 355b/3, 355b/4,
355b/5, 355b/8, 355b/9, 355b/10, 356a/1,
356a/2, 356a/3, 356a/4, 356a/5, 356a/6,
356a/7, 356a/8, 356a/10, 356a/12,
356a/13, 356a/15, 356a/16, 356a/17,
356a/19, 356a/22, 356a/23, 356a/25,
356b/1, 356b/3, 356b/4, 356b/5, 356b/12,
356b/13, 356b/14, 356b/15, 356b/18,
356b/22, 357b/17, 357b/18, 357b/19,
357b/21, 357b/23, 357b/24, 358a/1,
358a/2, 358a/3, 358a/4, 358a/5, 358a/9,
358a/10, 358a/12, 358a/14, 358a/15,
358a/16, 358a/19, 358a/22, 358a/23,
358b/1, 358b/4, 358b/6, 358b/7, 358b/19,
359a/24, 359b/1, 359b/2, 359b/3, 359b/6,
359b/7, 359b/8, 359b/14, 359b/15,
359b/18, 359b/19, 359b/21, 359b/22,
360a/1, 360a/2, 360a/3, 361a/5, 361a/8,
361a/9, 361a/10, 361a/12, 361a/14,
361a/15, 361a/17, 361a/18, 361a/19,
361a/20, 361a/21, 361a/25, 361b/1,
361b/6, 361b/14, 361b/15, 361b/19,
361b/20, 361b/22, 361b/23, 362a/2,
362a/3, 362b/5, 362b/6, 362b/8, 362b/10,
363a/24, 363a/25, 363b/1, 363b/2, 363b/4,
363b/5, 363b/8, 363b/11, 363b/13,
363b/14, 363b/17, 363b/20, 363b/24,

363b/25, 364b/7, 364b/9, 364b/10,
364b/11, 364b/13, 365a/15, 365a/16,
365a/17, 365a/19, 365a/20, 365a/21,
365a/24, 365b/15, 365b/16, 366a/7,
366a/8, 366a/10, 366a/11, 366b/3, 366b/4,
366b/7, 366b/9, 366b/10, 367a/3, 367a/4,
367a/6, 367a/8, 367a/9, 367a/10, 367a/11,
367a/12, 367a/16, 367a/17, 367a/18,
367a/20, 367a/22, 367a/25, 367b/1,
367b/2, 367b/3, 367b/4, 367b/24,
367b/25, 368a/1, 368b/2, 368b/3, 368b/4,
368b/5, 369a/3, 369a/4, 369a/5, 369a/7,
369a/8, 369a/10, 369a/11, 369a/12,
369a/24, 369a/25, 369b/2, 369b/18,
369b/19, 369b/20, 369b/21, 369b/25,
370a/1, 370a/6, 370a/7, 370a/25, 370b/1,
370b/2, 370b/17, 370b/19, 370b/20,
371a/6, 371a/8, 371a/9, 371a/10, 371a/11,
371a/12, 371b/7, 371b/8, 371b/9, 372a/7,
372a/8, 372b/2, 372b/4, 372b/5, 372b/7,
372b/8, 372b/9, 372b/17, 372b/20,
372b/21, 373a/14, 373b/23, 373b/24,
373b/25, 374a/20, 374a/21, 374b/16,
374b/17, 374b/18, 374b/19, 374b/20,
374b/23, 374b/25, 375a/11, 375a/15,
375a/16, 375a/18, 375a/20, 375a/21,
375b/10, 375b/11, 375b/12, 375b/13,
375b/23, 376a/12, 376a/16, 376a/17,
376b/16, 376b/17, 376b/18, 376b/19,
376b/20, 376b/21, 377a/13, 377a/14,
377b/9, 378a/17, 378a/20, 378a/21,
378b/1, 378b/11, 379a/1, 379a/7, 379a/8,
379a/11, 379a/12, 379a/13, 379a/14,

379a/19, 379b/7, 379b/14, 379b/16,
379b/17, 379b/18, 379b/21, 379b/22,
379b/25, 380a/1, 380a/17, 380a/18,
380a/19, 380a/25, 380b/1, 380b/6, 380b/7,
380b/10, 380b/11, 380b/17, 380b/18,
380b/19, 380b/21, 381a/2, 381a/16,
381a/18, 381a/21, 381a/22, 381a/24,
381a/25, 381b/6, 381b/20, 381b/22,
381b/25, 382a/9, 382a/10, 383b/24,
383b/25, 384a/18, 384a/22, 384a/24,
384a/25, 384b/3, 384b/12, 384b/13,
384b/15, 385a/3, 385a/4, 385a/5, 385a/6,
385a/7, 385a/9, 385a/10, 385a/12,
385a/13, 385a/20, 385a/21, 385a/22,
385a/23, 385a/24, 385a/25, 385b/1,
385b/8, 385b/11, 385b/12, 385b/25,
386a/1, 386a/2, 386a/4, 386a/5, 386a/13,
386a/14, 386a/15, 386a/16, 386a/17,
386a/18, 386a/20, 386a/21, 386a/22,
386a/23, 386b/1, 386b/2, 386b/18,
386b/19, 386b/21, 386b/22, 386b/23,
387a/5, 387a/6, 387a/7, 387a/9, 387a/10,
387a/11, 387a/12, 387a/14, 387a/23,
387a/24, 387a/25, 387b/3, 387b/6, 387b/7,
387b/10, 387b/16, 387b/17, 387b/18,
387b/19, 387b/20, 387b/21, 387b/22,
387b/23, 388a/2, 388a/3, 388a/4, 389a/24,
389a/25, 389b/4, 389b/5, 391b/2, 391b/8,
391b/9, 392a/10, 392a/11, 392a/12,
395a/7, 395a/11, 395a/20, 395a/21,
396a/21, 396a/22, 396a/23, 396a/24,
396b/1, 396b/3, 396b/4, 396b/5, 396b/7,
396b/8, 396b/9, 396b/10, 397a/8, 397a/9,

397a/10, 397a/11, 397a/13, 397a/16,
397a/17, 397a/18, 397a/19, 397b/1,
397b/14, 397b/15, 397b/18, 397b/19,
398a/9, 398a/10, 398a/11, 398b/5, 398b/7,
398b/10, 398b/11, 398b/14, 398b/15,
398b/20, 398b/21, 400a/12, 400a/14,
400a/15, 400a/16, 400a/17, 400a/22,
400a/24, 400a/25, 400b/1, 402b/2, 402b/3,
402b/19, 402b/22, 403a/6, 403a/7, 403a/9,
404a/22, 404a/23, 404a/24, 404a/25,
404b/1, 404b/8, 404b/9, 404b/10,
404b/11, 404b/12, 404b/14, 404b/15,
404b/16, 404b/17, 405a/20, 405a/21,
405a/22, 405a/24, 405a/25, 405b/12,
405b/14, 405b/15, 405b/17, 405b/19,
405b/20, 406b/5, 406b/22, 407a/6, 407a/7,
407a/8, 407a/9, 407a/11, 407a/25, 407b/1,
407b/2, 407b/4, 407b/8, 410a/7, 410a/9,
410a/10, 410b/3, 410b/4, 410b/6, 410b/8,
410b/10, 410b/11, 410b/17, 410b/18,
410b/20, 410b/22, 410b/23, 410b/24,
410b/25, 411a/6, 411a/7, 411a/8, 411a/9,
411a/10, 411a/12, 411a/15, 411a/16,
411a/17, 411a/22, 411a/23, 411a/24,
411b/12, 413a/11, 414b/3, 414b/4,
414b/6, 414b/7, 414b/9, 414b/10,
414b/25, 415a/1, 415a/2, 416b/23,
416b/24, 417a/4, 417b/8, 417b/9,
417b/14, 417b/15, 417b/17, 417b/21,
417b/22, 418a/17, 418a/18, 418a/21,
418a/22, 418a/23, 418b/1, 418b/2, 418b/3,
418b/7, 418b/8, 418b/9, 418b/10,
418b/11, 418b/12, 418b/13, 418b/18,

418b/19, 419a/4, 419a/6, 419a/7, 419a/8,
419a/9, 419a/13, 419a/14, 419a/15,
419a/16, 419a/17, 419a/19, 419a/20,
419a/21, 419a/23, 419a/24, 419a/25,
419b/5, 419b/6, 419b/7, 419b/8, 419b/11,
419b/12, 419b/13, 420b/20, 420b/24,
420b/25, 421a/4, 421a/5, 421a/6, 421a/10,
421a/11, 421a/12, 421a/18, 421a/22,
421a/23, 421b/1, 421b/2, 422a/9, 422a/10,
422a/11, 422a/12, 422a/14, 422a/15,
422a/21, 422b/2, 422b/4, 422b/7,
422b/14, 422b/16, 422b/17, 422b/18,
422b/19, 422b/20, 422b/21, 422b/24,
422b/25, 424a/22, 424a/23, 424a/24,
424b/5, 424b/7, 424b/8, 425a/21, 425a/23,
425a/24, 425a/25, 427a/10, 427a/11,
427a/13, 427a/16, 427a/17, 427a/19,
427a/20, 427a/22, 427b/1, 427b/2, 427b/4,
427b/5, 428b/9, 428b/10, 428b/11,
428b/15, 429a/5, 429a/6, 429a/9, 429b/22,
429b/23, 430a/4, 430a/5, 432a/22,
432a/23, 432a/24, 432a/25, 432b/1,
432b/2, 432b/3, 432b/8, 432b/12,
432b/13, 433a/8, 433a/14, 433a/16,
433a/17, 433a/19, 433a/20, 433a/23,
433a/24, 433b/10, 433b/12, 433b/13,
433b/14, 433b/21, 433b/22, 433b/24,
433b/25, 434a/2, 434a/3, 434a/5, 434a/6,
434a/7, 434a/10, 434a/11, 434a/13,
435b/13, 435b/15, 436a/5, 436a/6,
436a/10, 436a/11, 436a/13, 436a/14,
436a/15, 436a/16, 436a/17, 436b/12,
436b/13, 436b/17, 436b/20, 436b/22,

436b/23, 437a/1, 437a/2, 437a/21,
437a/24, 437a/25, 437b/3, 437b/4, 437b/5,
437b/6, 437b/8, 437b/12, 438b/4, 438b/5,
438b/6, 438b/8, 438b/9, 438b/10,
438b/13, 438b/15, 438b/16, 438b/17,
438b/18, 438b/19, 438b/21, 439b/18,
439b/19, 439b/20, 439b/23, 439b/24,
439b/25, 440a/10, 440a/12, 440a/22,
440a/23, 440b/15, 440b/16, 441a/1,
441a/2, 441b/24, 441b/25, 442a/9,
442a/10, 442a/12, 442a/13, 442a/14,
442a/15, 442a/16, 442a/17, 442a/18,
442a/19, 442a/20, 442a/21, 442a/22,
442a/25, 442b/2, 442b/6, 442b/8,
442b/10, 442b/11, 442b/12, 442b/20,
442b/21, 443a/7, 443a/8, 443a/10,
443a/11, 443a/12, 443a/13, 443a/14,
443a/15, 443a/17, 443a/18, 443a/19,
443a/20, 443a/22, 443a/23, 443a/24,
443a/25, 443b/1, 443b/3, 443b/4, 443b/5,
443b/6, 443b/7, 443b/8, 443b/9, 443b/10,
443b/11, 443b/16, 443b/17, 443b/18,
443b/19, 443b/22, 444a/24, 444b/2,
444b/3, 444b/6, 444b/7, 444b/24,
444b/25, 445a/1, 445a/2, 445a/3, 445a/5,
445a/7, 445a/8, 445a/9, 445a/11, 445a/12,
445a/13, 445a/14, 445a/24, 445a/25,
445b/1, 445b/2, 445b/5, 445b/8, 445b/9,
445b/10, 445b/12, 445b/14, 445b/15,
446a/2, 447a/12, 447a/19, 447a/22,
447a/23, 447a/24, 447b/1, 447b/2, 447b/3,
447b/6, 447b/8, 447b/9, 447b/11,
447b/12, 447b/13, 447b/15, 447b/16,

447b/17, 448a/12, 448a/13, 448b/4,
448b/5, 448b/6, 449b/2, 449b/3, 449b/4,
449b/5, 449b/7, 449b/9, 449b/11,
449b/13, 449b/14, 449b/15, 449b/16,
449b/18, 449b/19, 449b/20, 449b/21,
449b/22, 450a/5, 450a/6, 450a/8, 450a/9,
450a/12, 450a/13, 450a/14, 450a/15,
450a/16, 450b/21, 451b/6, 451b/8,
451b/17, 451b/20, 451b/21, 451b/22,
451b/25, 452a/2, 452a/4, 452a/5, 452a/8,
452a/9, 452a/10, 452a/12, 452a/16,
452a/17, 452a/24, 452a/26, 452b/1,
452b/2, 452b/11, 452b/12, 452b/13,
452b/17, 452b/19, 453a/3, 453a/4, 453a/7,
453a/8, 453a/9, 453a/22, 453a/23,
453a/25, 453b/1, 453b/10, 453b/11,
453b/12, 453b/15, 453b/16, 453b/17,
453b/19, 453b/24, 453b/25, 454a/1,
454a/2, 454a/3, 454a/10, 454a/11,
454a/12, 454a/15, 454a/16, 454a/17,
454a/22, 454a/23, 454a/24, 454b/1,
454b/2, 454b/4, 454b/5, 454b/7, 454b/10,
454b/11, 454b/12, 454b/18, 454b/19,
454b/21, 454b/22, 454b/23, 456a/1,
456a/2, 456a/6, 456a/7, 456a/8, 456a/10,
456a/12, 456a/13, 456a/14, 456a/18,
456a/19, 456a/20, 456a/21, 456a/22,
456a/23, 456b/10, 456b/11, 456b/12,
456b/14, 456b/15, 456b/16, 456b/17,
456b/22, 456b/23, 456b/24, 458a/6,
458a/7, 458a/11, 458a/12, 459b/5, 459b/6,
459b/7, 459b/8, 459b/9, 459b/10,
459b/11, 459b/20, 459b/21, 459b/23,

459b/24, 459b/25, 460a/11, 460a/12,
460a/14, 460a/15, 460a/16, 460a/17,
460a/20, 460a/21, 460b/18, 460b/19,
460b/20, 461a/22, 461b/16, 461b/18,
461b/19, 461b/21, 461b/22, 461b/23,
462a/14, 462a/19, 462a/20, 462a/23,
462a/24, 462a/27, 462b/12, 462b/17,
462b/18, 462b/19, 462b/20, 462b/22,
462b/23, 463a/6, 463a/7, 463a/24,
463a/25, 463b/7, 463b/8, 463b/9,
463b/10, 463b/11, 463b/12, 463b/14,
463b/15, 463b/16, 463b/17, 463b/18,
464b/6, 464b/7, 464b/9, 464b/13,
464b/14, 464b/15, 464b/16, 464b/23,
464b/24, 464b/25, 465a/1, 465a/9,
465a/10, 465a/12, 465b/5, 465b/6, 465b/7,
465b/8, 465b/9, 465b/25, 466a/1, 466a/4,
466a/7, 466a/8, 466a/10, 466b/1, 466b/2,
466b/3, 466b/17, 466b/18, 466b/19,
466b/20, 466b/21, 466b/22, 467a/4,
467a/5, 467a/6, 467a/11, 467a/12,
467a/13, 467a/14, 467a/16, 467a/17,
467a/19, 467a/20, 467b/2, 467b/3, 467b/5,
468a/14, 468a/16, 468a/17, 468a/20,
468b/15, 468b/16, 468b/17, 468b/18,
468b/21, 468b/22, 470a/11, 470a/12,
470a/14, 470a/15, 470a/16, 470a/17,
470a/18, 470a/19, 470a/20, 470a/21,
470a/22, 470a/23, 470a/24, 470b/11,
470b/12, 470b/13, 471a/9, 471a/11,
471a/13, 471a/14, 471a/15, 471a/16,
471b/2, 471b/3, 471b/4, 471b/5, 471b/6,
471b/7, 471b/8, 471b/9, 471b/10,

471b/11, 471b/15, 471b/16, 471b/17,
471b/18, 471b/20, 471b/21, 471b/22,
471b/24, 471b/25, 472a/1, 472a/2, 472a/3,
472a/8, 472a/9, 472a/10, 472a/13,
472a/14, 472a/15, 472a/16, 472a/18,
472a/19, 472a/22, 472a/23, 472b/2,
472b/3, 472b/4, 472b/5, 472b/6, 472b/7,
472b/8, 473a/6, 473a/7, 473a/10, 473a/11,
474a/17, 474a/18, 474a/19, 474a/21,
474a/22, 474a/25, 474b/1, 474b/3, 474b/4,
474b/25, 475a/20, 475a/21, 475b/3,
475b/4, 475b/5, 475b/6, 475b/7, 475b/8,
475b/19, 475b/20, 475b/21, 476a/1,
476a/5, 476a/6, 476b/23, 477a/1, 477a/2,
477a/3, 477a/4, 477a/5, 477a/6, 477a/7,
477a/9, 477a/10, 477a/11, 477a/14,
477a/16, 477a/17, 477a/19, 477a/20,
477a/22, 477a/23, 477a/25, 477b/8,
477b/9, 477b/10, 477b/11, 477b/12,
477b/13, 477b/14, 477b/15, 477b/20,
477b/21, 477b/22, 477b/24, 477b/25,
478a/7, 478a/8, 478a/10, 478a/11,
478a/12, 478a/13, 478b/16, 478b/19,
478b/20, 479a/11, 479a/12, 479a/17,
479a/18, 479a/20, 479a/21, 479a/23,
479a/24, 479a/25, 479b/25, 480a/1,
480a/3, 480a/4, 480a/24, 480a/25, 480b/4,
480b/5, 480b/21, 480b/22, 481a/7, 481a/8,
481a/10, 481a/11, 481a/12, 481a/15,
481a/21, 481b/9, 481b/10, 481b/11,
481b/12, 481b/13, 482a/24, 482a/25,
482b/1, 482b/2, 482b/4, 482b/5, 482b/6,
483a/7, 483a/9, 483a/10, 483a/11,

483a/12, 483b/20, 483b/21, 484b/7,
484b/8, 484b/9, 484b/21, 484b/23,
485a/2, 485a/3, 485a/23, 485a/24,
485a/25, 485b/1, 485b/9, 485b/10, 486a/3,
486a/4, 486a/5, 488a/10, 488a/11,
488a/14, 488a/15, 488a/17, 488a/18,
488b/5, 488b/6, 488b/20, 489b/2,
489b/12, 489b/23, 489b/24, 490a/7,
490a/8, 490a/9, 490a/18, 490b/1, 490b/2,
491a/3, 491a/4, 491a/7, 492a/3, 492a/4,
492a/5, 492a/6, 492a/16, 493a/24, 494a/4,
494a/5, 494a/7, 494a/8, 494a/9, 494b/7,
495b/25, 497b/2, 497b/3

d.+ den 257a/14, 260b/13, 280b/5,
280b/11, 294a/21, 295a/7, 296a/12,
296a/22, 309b/8, 317a/13, 319b/20,
320a/9, 345b/26, 355b/6, 367a/9, 372b/5,
380a/19, 384a/20, 384a/25, 388a/6,
391a/12, 391b/10, 402b/2, 405b/2,
417b/4, 419a/10, 421a/20, 425b/1, 427b/6,
430b/21, 449b/24, 451b/18, 454b/8,
456a/14, 456a/17, 456a/22, 497b/3

d.+ dir 252a/16, 252a/20, 280b/21,
281a/3, 285a/15, 288b/16, 293a/3, 296b/4,
296b/24, 306a/19, 307a/21, 309b/14,
310a/1, 318b/19, 333a/7, 333b/12, 336b/1,
367a/19, 387a/8, 400a/18, 410b/8,
417b/10

d.+ e 257a/14, 260b/14, 280b/5,
280b/11, 294a/22, 295a/7, 296a/12,
296a/23, 309b/8, 317a/13, 320a/9, 346a/1,
355b/6, 367a/10, 372b/5, 380a/20,
384a/20, 384b/1, 388a/6, 391a/12,

391b/10, 405b/2, 417b/4, 419a/10,
421a/20, 425b/2, 427b/6, 430b/21,
449b/24, 451b/18, 454b/9, 456a/14,
456a/17, 456a/23, 497b/3

d.+ i (İyelik) 453b/26

d.+ ine 258a/8, 288b/12, 291a/5,
294a/2, 294b/5, 294b/8, 295a/22, 299a/2,
299a/12, 306b/18, 309a/23, 309b/21,
322a/14, 327b/2, 327b/18, 331a/14,
347b/9, 348a/12, 355b/2, 357b/21,
361a/13, 362b/8, 378b/10, 379a/1,
379b/18, 395a/10, 396b/9, 398b/6,
400a/16, 405b/15, 405b/20, 407a/8,
442b/1, 449b/14, 488a/17

d.+ ini 286a/10, 286a/13, 286b/10,
290a/23, 293a/4, 295a/13, 306b/24,
314a/15, 320a/6, 331b/25, 334b/11,
358b/17, 363b/12, 364b/10, 372a/23,
379a/9, 391b/4, 391b/5, 397a/22, 402b/22,
406b/17, 411b/7, 411b/11, 424b/8,
452b/8, 452b/21, 454b/19, 489b/22,
490a/7, 490b/17, 491a/5, 491b/7, 491b/22,
493b/8, 495a/3, 495b/22, 496a/1

diri Canlı, yaşayan

d. 422a/7, 429b/17, 493b/23

dirkeş - Karışmak, iç içe geçmek.

d.- miş 285b/16

Disikoridūs ö.i. Bir hekim adı.

D. 491a/3, 491a/6

Disikoridūs bk. Disikoridūs

D. 496b/6, 496b/8

diş Diş, çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri.

d. 254b/4, 258b/2, 292b/5, 365b/3, 365b/12, 373b/5, 377b/2, 386a/9, 451b/4, 453a/15, 455a/5, 455a/14, 455b/4, 455b/9, 486b/11

d.+ i (İyelik) 292b/14, 375a/18, 377a/24

d.+ ler 455a/14

d.+ leri 292b/14, 292b/14, 373a/17, 373b/5, 374a/8, 377b/4, 378b/19, 489b/16, 491a/12, 491a/17

d.+ leriñ 377b/1

d.+ lerini 360b/4, 380a/9

d.+ leriniñ 455b/8

diş otı Diş otugillerden, kurak ve çorak yerlerde yetişen, çok yıllık ve otsu bir bitki, mısır anasonu, kurşun otu (Plumbago europea).

d. 253b/2, 260b/6, 260b/17, 263b/4, 265a/21, 278b/10, 287a/13, 317b/10, 325b/1, 337a/22, 345a/11, 349b/4351b/13, 354a/7, 365b/13, 366b/3, 367a/18, 368a/2, 370a/21, 428b/22, 429b/8, 432b/25, 453a/17, 460b/25, 461a/7, 468a/26, 482a/2, 484b/15, 485a/3, 494b/3

d.+ nı 377b/7

ditre - Titremek.

d.- meden 403b/21

d.- mege 492b/7

d.- mek 398a/2, 401a/15, 476b/8

d.- mesi 403b/20

d.- r 258b/8

d.- yerek 496a/16

ditreme Titreme.

d.+ sini 411b/18

dīvān Far. Meclis.

d. 446b/8

diyāfenikūn ? Hurma, temr macunu.

d. 275a/14, 284a/20, 285b/19, 286b/7, 391a/20, 396b/4, 398a/10, 398a/14, 399a/4, 404a/25, 408b/10, 408b/24, 410a/9, 456a/8, 490b/9

diyāfrağmā Fr. Göğüs ve karın boşluklarını birbirinden ayıran ince ve geniş kas.

d. 308a/12, 313b/2, 315a/12, 319a/19, 469b/10

diyāḥaliyūn ? Bir çeşit bitki.

d. 349a/14

diyākānlikūn-i vāmīk ma' cūnı ? Bir çeşit macun.

d. 273b/21

diyākatīlikūn ? Bir çeşit bitki.

d. 267a/6, 290a/15, 302a/21,
308b/6, 315b/23, 323b/19, 328b/10,
330a/5, 335b/24, 349a/1, 351a/16,
374a/13, 374b/6, 384a/8, 391a/20, 391a/4,
396b/20, 396b/4, 398a/10, 398a/12,
400a/25, 404b/4, 410a/11, 441b/25,
449b/7, 449b/9, 492a/8

d.+ a 398b/11

d.+ dur 293b/23

diyālitā ? Merhem yapılan bir madde.

d. 327b/12, 327b/13, 337b/23

diyālitā merhemi ? Bir çeşit merhem.

d. 251a/2, 253a/19-20, 307b/9,
309a/17, 312b/10, 327b/6, 328a/5,
331a/20, 335b/8, 338a/21, 349b/11,
350a/21, 368a/12, 370b/13, 371a/8,
379b/3, 380a/1, 381b/18, 447b/12, 453a/8

diyāpelmā ? Bir çeşit bitki.

d. 434a/15, 460a/7, 478b/13

diyār Ar. Memleket, ülke.

d.+ a 450b/2, 489a/9

d.+ da 472b/17, 489a/5

d.+ ımızda 448b/9

d.+ larda 415b/10

d.+ lardan 415b/11

diyār-ı āḥar Başka ülke.

d.+ de 473a/5

diyār-ı Rūm Eskiden Anadolu için
kullanılan tâbir.

d.+ da 260b/15

diyārdūn ? Aktarların imal ettiği bir ilaç.

d. 265a/6, 287a/6, 287a/24,
287b/15, 289a/2, 289a/7, 291a/20, 295a/9,
298a/23, 298b/3, 306a/8, 310a/8, 311b/5,
312b/1, 313b/18, 314b/15, 317b/23,
318b/17, 344b/8, 355b/4, 359b/13,
359b/17, 365b/6, 389a/5, 405b/21,
411b/15, 450a/8, 451b/20, 456b/18

diyāriyā Yun. İshal.

d. 287b/22

diyāsātariyūn ? Bir çeşit macun.

d. 341b/9

diyāsekradīyūn ? Bir çeşit macun.

d. 419a/2, 427a/2, 488a/1

diyāsentā ? Sarı yakut, ağdâyi taşı.

d. 317b/12, 380a/23, 393a/26,
420b/20

diyāsentū bk. diyāsentā

d. 295a/8, 296b/10, 365b/23,
376b/1, 419a/2, 421b/16, 424b/15,

428b/7, 428b/9, 431a/18, 435b/1, 439b/7,
458a/13, 468a/10, 488a/1, 491b/14

diyāsentū ma' cūmī ? Bir çeşit macun.
d.+ 360a/7

diyāsetūyā ? Bir çeşit merhem
d. 459a/16

diz Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin
birleştiği yer.
d.+ lere 382b/1
d.+ leri 453a/10

diz - Dizmek, sıralamak.
d.- eler 393b/4, 394a/15

doğ - Doğmak.
d.- arken 366b/21
d.- dığı 418a/14
d.- muş 301b/1

doğra - Doğramak, bölmek.
d.- yalar 258a/12, 260b/8, 260b/12,
451b/6
d.- yup 256b/14

doğrı Karşı yönünce.
d. 261b/9, 261b/10, 305a/24,
382b/1

doğrı Gerçek, hakikat.
d. 446b/10

doğruluk(ğ) Doğruluk.
d. +ına 478b/1

doğur - Doğurmak, dünyaya getirmek.
d.-a 367b/8
d.- mak 352a/18
d.- makdan 347a/9, 348b/4,
348b/5, 352a/16
d.- urken 367b/13

doğu Bir vücudun veya bir organın yapı
öğelerinden birini oluşturan hücreler
bütünü.
d. 315b/14

dokun - Dokunmak.
d.- dığı 382a/12
d.- madan 453a/6
d.- maduğundan 338b/9
d.- mak 465a/18
d.- makdan 325a/18, 348b/5,
480a/13, 496a/5
d.- makdır 262a/17

dolab marazı İdrar kaçırma hastalığı.
d. 330b/6

dolaşık Karışık.
d. 457a/17

doluca Dolu bir şekilde.
d. 491b/24

dög - Bir şeyi toz durumuna getirmek için ezmek.

d.- eler 285a/4, 303b/3, 331b/25, 375b/22, 421a/18, 422a/25

d.- erken 406a/9

d.- üp 254a/19, 254a/22, 264a/1, 264a/9, 264b/22, 265b/3, 265b/13, 281a/7, 286a/9, 286a/12, 287a/10, 292a/3, 297a/2, 297a/11, 297a/20, 301a/24, 301b/11, 302a/10, 302b/2, 303a/15, 307b/24, 309b/7, 318b/18, 318b/24, 333b/11, 354a/18, 358a/3, 358a/13, 370a/7, 377a/18, 377b/7, 377b/9, 377b/21, 381b/7, 382a/16, 384a/19, 384a/23, 386b/14, 387a/7, 387a/12, 387b/24, 406a/8, 414b/4, 448a/6, 460a/13, 462a/15, 462b/15, 308b/8, 336a/24, 336b/19, 336b/25, 337b/17, 338a/14, 338a/25, 346b/7, 448a/7, 448a/8, 448a/10

dögül - Dövülmek, ezilmek.

d.- dükden 309b/14

d.- mek 428a/2

d.- mesi 268b/19

d.- müş 260a/11, 268b/2, 332a/1, 371b/3, 379a/6

d.- üp 263b/14, 281a/2

dök - Üstünde bulunan bir şeyi düşürmek.

d.- di 424a/3

d.- diler 256a/2

d.- dükden 297b/16

d.- er 494a/22, 494b/25

d.- meden 468a/21

d.- mek 492b/1

d.- üp 280b/25, 299a/19, 300b/18, 301a/18, 307a/10, 309b/10, 312a/7, 361b/22, 370a/22

dökil - Bulunduğu yerden başka bir kaba ya da yere boşaltmak.

d.- ür 278b/17

dökül - bk. dökil-

d.- ecek 304b/15

d.- dügi 483a/15

d.- dügünden 483a/16

d.- dükde 324a/15

d.- ecek 482b/18

d.- en 266b/4, 275b/3, 315a/7, 328a/15

d.- ir 457a/22

d.- irse 457a/21

d.- mediginden 272a/1

d.- medüğinden 379a/23

d.- mege 451a/5

d.- mek 482a/6, 491a/13

d.- mekde 458b/21

d.- mekden 254b/20

d.- mekle 277b/25

d.- mesi 348b/3, 390b/21, 464a/14

d.- mesidir 263a/16, 278b/4, 279a/13, 301b/15, 302b/8, 303b/7,

303b/8, 304a/10, 304b/1, 325a/1, 328a/15,
329b/21, 346a/7, 354a/21, 359a/11,
372a/1, 431b/6, 458a/23, 465a/15

d.- mesinden 251b/7, 262b/25,
274a/11, 325b/10, 331a/8, 338a/16,
343a/13, 345a/3, 348b/1, 350b/3, 350b/7,
352a/17, 430b/6, 451a/16, 458a/25,
461a/9, 463a/1, 463b/21, 468b/5, 473b/6

d.- mesindendir 290b/8, 371b/14,
378a/14

d.- mesine 482b/17

d.- mesini 279a/11, 467a/18

d.- mesiniñ 482b/11

d.- meye 449a/8

d.- miş 325b/10

d.- müş 275b/2

d.- müşdür 271b/22

d.- üp 292a/18, 300b/4

d.- ür 266b/4, 306b/10, 383a/4,
451a/1, 451a/2, 489b/17, 493b/19

d.- ürse 306b/11

dön - Dönmek.

d.- emez 319b/8

d.- er 259a/5, 288b/5

d.- mek 355a/4

d.- mesi 353a/16, 423b/23

d.- mesidir 276b/21, 276b/22

döndür - Döndürmesi.

d.- mesinden 343a/14

dörd bk. dört.

d. 252a/17, 274a/16, 306b/16,
306b/20, 307a/14, 320b/13, 333b/1,
355a/10

d.+ er 251a/5, 251a/8, 251b/19,
253b/3, 254a/13, 254a/25, 255a/16,
258a/4, 258a/12, 258a/24, 260b/11,
264a/23, 264b/24, 265b/4, 265b/9,
267b/13, 270a/16, 272a/16, 274a/2,
275b/16, 276a/25, 277a/17, 277a/20,
281a/6, 281a/8, 282a/1, 283b/18, 284a/14,
284b/16, 288b/17, 291a/16, 294a/17,
295a/21, 296a/15, 296a/19, 297a/10,
297a/16, 302b/12, 303b/18, 303b/19,
305b/23, 306a/4, 307a/18, 307b/1,
308b/13, 309a/20, 309a/25, 310a/3,
310a/19, 312a/13, 314a/17, 314b/8,
315b/16, 316a/8, 316b/21, 317a/2, 321b/9,
321b/12, 322a/13, 324a/5, 324b/4,
326b/25, 327b/1, 330a/22, 331a/13,
333a/2, 333a/11, 333a/20, 334a/16,
334b/20, 335b/9, 336b/21, 338a/10,
338a/13, 338a/25, 339b/4, 341a/10,
341b/13, 345a/10, 348a/5, 349a/15,
349b/19, 350a/13, 350a/20, 350b/16,
352a/6, 352b/6, 354a/4, 354a/8, 354b/5,
355a/15, 356a/10, 356a/22, 356b/1,
357b/17, 358a/9, 358a/14, 359b/1,
361b/15, 362b/5, 363b/5, 363b/24,
364b/7, 364b/9, 366b/4, 367b/1, 369a/4,
369a/7, 369a/24, 369b/19, 370b/1,
372b/17, 374a/20, 375b/10, 375b/13,
378a/20, 379b/25, 380b/17, 381b/6,
384a/21, 385a/11, 386a/15, 386a/21,

387b/22, 397a/8, 398b/5, 405b/19, 407a/6,
410b/3, 410b/11, 411a/6, 411a/17, 418b/8,
419a/22, 419b/11, 421a/10,
429a/9, 432a/24, 432b/13, 433a/17,
433a/23, 434a/10, 436a/13, 436b/19,
437a/24, 437b/8, 438b/6, 439b/23,
440a/12, 441a/1, 442a/9, 442a/17, 443b/3,
445b/17, 447b/17, 449b/13, 449b/16,
450a/13, 452a/24, 453a/23, 456a/2,
456b/12, 459b/7, 459b/20, 460a/20,
461a/22, 461b/18, 463a/25, 463b/10,
465b/25, 466b/18, 467a/4, 467a/13,
467a/16, 467a/19, 467b/3, 468a/16,
468b/16, 468b/17, 470a/20, 470a/24,
471b/17, 472a/13, 472a/23, 474a/19,
475b/4, 476a/1, 477a/5, 477a/9, 477a/11,
477a/17, 477a/23, 477b/14, 477b/25,
478a/12, 478b/20, 479a/17, 479a/24,
480a/4, 485a/23, 494b/7

dördüncü Dördüncü sırada gelen.

d. 31b/12, 365b/18, 373b/14,
388a/11, 392a/19, 392b/7, 392b/15,
392b/16, 409a/3, 409a/6, 426b/11,
426b/12, 428a/7, 431a/20, 474b/14,
486a/7

d.+ de 395b/22

d.+ si 279b/20, 323a/25, 388b/4,
390a/17, 392b/6, 402a/17, 409a/15,
414a/9, 451a/7

dört Sayı adı.

d. 252a/14, 252a/23, 253b/21,
254a/7, 257a/10, 257a/14, 257b/5,
258a/14, 259b/14, 260a/4, 260a/8,
260a/17, 260a/19, 260b/12, 260b/13,
260b/16, 260b/19, 263b/24, 264a/7,
265b/2, 265b/12, 266a/7, 267a/24, 267b/2,
267b/6, 267b/8, 268a/13, 268a/16,
268a/23, 269a/10, 269a/25, 269b/22,
279b/16, 280b/8, 281a/11, 282a/13,
282a/16, 284a/7, 284a/8, 284a/20, 285a/6,
285b/19, 285b/20, 286a/11, 286b/4,
287b/15, 288a/18, 288b/10, 288b/12,
288b/25, 289a/18, 289a/21, 289a/22,
290a/10, 290b/21, 291a/6, 291a/13,
292a/6, 292b/25, 293b/24, 294a/14,
294a/15, 294b/12, 295b/11, 296b/3,
296b/8, 297a/2, 298a/15, 298a/22, 299b/8,
300a/14, 300b/3, 300b/7, 304a/4, 306a/9,
307a/20, 307b/4, 307b/9, 308b/8, 309a/22,
309a/24, 309b/4, 309b/7, 310a/1, 310a/14,
311a/20, 312a/2, 313b/23, 314a/2, 314a/8,
314a/24, 314b/2, 314b/12, 317a/6, 318a/4,
319a/1, 320a/17, 320a/21, 320a/24,
320b/3, 320b/11, 321a/24, 322a/15,
322a/20, 322a/22, 323a/22, 323b/24,
324a/6, 326b/16, 326b/22, 327a/2,
327b/18, 327b/19, 328b/15, 330a/17,
333b/26, 336a/22, 337a/8, 339b/11,
340b/7, 341b/23, 342a/1, 342a/8, 342a/15,
342a/16, 345a/21, 346a/18, 347b/9,
349a/21, 349b/6, 349b/14, 349b/16,
351a/3, 351b/4, 353b/10, 355b/3,
355b/12, 356b/12, 356b/22, 358a/11,

360a/9, 361a/9, 361a/17, 362b/10,
364a/24, 364b/22, 365a/24, 365b/16,
366a/8, 367b/3, 369a/10, 370a/7, 371a/11,
371b/9, 372b/2, 372b/20, 373a/14,
373b/23, 373b/25, 375a/11, 375a/16,
376a/11, 376a/17, 377a/13, 379b/14,
379b/16, 380b/1, 381a/1, 381a/21,
384a/20, 384b/13, 385a/25, 386a/22,
386b/19, 387a/23, 387b/17, 388a/4,
388a/12, 389a/24, 390b/17, 391b/9,
392b/5, 395a/20, 396b/8, 397a/10,
397b/19, 398a/9, 398b/11, 400a/17,
400a/22, 400a/25, 400b/1, 402a/15,
404a/4, 404b/11, 404b/14, 404b/16,
405a/23, 407a/8, 407a/23, 407b/8,
409a/13, 410b/18, 410b/23, 411a/9,
411b/13, 412b/8, 412b/11, 415a/1,
416b/24, 417a/3, 418b/10, 419a/10,
421b/2, 422b/15, 422b/18, 422b/21,
424a/24, 424a/25, 425a/18, 427a/20,
427b/7, 430b/9, 431a/1, 432b/3, 433a/8,
433b/13, 433b/21, 435a/22, 435b/12,
436a/10, 436a/16, 436b/13, 437a/1,
438b/9, 438b/21, 440b/16, 441b/25,
443a/8, 443a/10, 443a/14, 443a/25,
443b/5, 443b/9, 445a/3, 445a/13, 445b/8,
445b/14, 447b/8, 448a/12, 449b/7,
449b/21, 450a/6, 450a/15, 451a/4,
451b/18, 451b/23, 452a/3, 453a/4,
454b/11, 456a/6, 456a/8, 456b/14,
456b/16, 458a/6, 459b/11, 459b/22,
459b/24, 461b/22, 462a/20, 462a/24,
463b/15, 464b/7, 464b/9, 464b/14,

464b/23, 464b/24, 465a/10, 465a/12,
465b/6, 466a/7, 466b/3, 466b/20,
468b/22, 470a/18, 471a/13, 471a/16,
471b/22, 472a/8, 472a/16, 474a/21,
475b/7, 475b/19, 477b/20, 478a/10,
480b/5, 480b/22, 481a/9, 481b/9, 483a/7,
483a/12, 485a/3, 485b/9, 497b/2

d.+ de 392b/8

d.+ le 292a/12

dört yüz Sayı adı.

d. 258b/4, 310a/5, 330b/19,
386a/5, 402b/22, 445a/25, 463b/8

döşek(g) Yatak.

d.+ de 345b/11

d.+ e 336b/10, 338b/24, 373b/8,
382a/2

d.+ i (İyelik) 417a/9

d.+ iniñ 343a/7

dūd-i gılāfu'l-ḳalb Kalb zarında kurt olma
hastalığı.

d. 255b/13

dudaḳ Ağzın, dişleri örten ve dışarıya
doğru az veya çok kıvrılan üst ve alt
kenarlarından her biri

d.+ ları 256a/22, 264b/14, 344b/3,
344b/16, 359a/13, 395b/17, 492a/13,
493a/12

duḥān Ar. Duman

d.+ idir 482a/8
d.+ ı 488b/15
d.+ ından 488b/17, 491a/12

duḥān yaprağı Tütün yaprağı.
d. 310a/21

duḥāniyet Ar. Dumanla ilgili.
d. 457b/12
d.+ den 382b/15

duḥāniyyet bk. duḥāniyet
d.+ i 457b/18

duḥūl Ar. Girme, giriş ,dahil olma.
d. 413a/2, 415b/6

dūkū Far. Yabani havuç.
d. 320b/24, 321a/12, 337a/23,
347a/20, 347b/2, 348a/18, 354a/16,
355b/19, 359b/15, 359b/17, 361b/15,
388a/3, 442b/2, 448a/25, 452a/22, 492b/3

dūn Ar. Aşağı.
d. 392b/9, 393a/3
d. den 262b/21

durunc Far. Turunç bitkisi, ağaç kavunu,
acıca, bir cins portakal.
d. 310a/4

dühn Ar. Yağ.

d. 264b/2, 282a/3, 282a/6
d.+ ini 439b/15
d.+ ler 278b/1, 285a/10, 471b/1
d.+ lerden 269a/8, 307b/10,
308a/3, 488a/6
d.+ üne 272a/20

dühn-ı ‘akreb Akrepten elde edilen yağ.
d. 328a/12

dühn-ı anīšūn Anasondan elde edilen yağ.
d. 285a/10, 306a/10

dühn-ı ‘ar‘ar Ardıçtan elde edilen yağ.
d. 374b/23

dühn-ı belesān Balsam ağacından elde
edilen yağ.
d. 419a/12, 419a/14

dühn-ı belesān-ı šmā‘ī Doğal olmayan
Balsam ağacından elde edilen yağ.
d. 475a/17

dühn-ı beyz ? Bir çeşit yağ.
d. 443a/11

dühn-ı bezr Tohumdan elde edilen yağ.
d. 477a/10

dühn-ı cevz Ceviz yağı.
d. 485b/17

dühn-1 elbān ? Bir çeşit yağ.

d. 481a/5

dühn-1 hıyar Salatalık yağı.

d. 374b/23

dühn-1 ıstımā Istıma bitkisinden elde edilen yağ.

d. 264a/25

dühn-1 ırsā Mavi zamabak kökünden elde edilen yağ.

d. 320b/18

dühn-1 kerāviyā Kereviya yağı.

d. 285a/10

dühn-1 maştakī Sakız yağı.

d. 265b/14, 275b/16, 282a/3, 334a/15

dühn-i bapadya Papatya yağı.

d. 284a/6

dühn-1 sefercel Ayva yağı.

d. 275b/16

dühn-1 sünbül Sümbül çiçeğinden elde edilen yağ.

d. 265b/15

dühn-1 şehdānec Kenevir tohumu yağı.

d. 477a/8, 477a/10

dühn-1 ʔalk Talk yağı.

d. 481a/13

dühn-1 ʔartīr Tartir yağı.

d. 428a/6, 443a/10, 444b/25, 445a/4, 445b/12, 480b/20, 481a/5, 481b/9, 491b/8, 491b/10, 491b/11

dühniyyet Ar. Yağla ilgili.

d. 414a/13.

d.+ i (İyelik) 329b/8

dūnyā Ar. İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan.

d.+ da 402b/17

dürlü Çeşitli, muhtelif çok çeşitli özellikleri olan.

d.+ dür 443b/24, 445a/17, 446a/4

dürlü dürlü Çeşit çeşit.

d. 255b/9, 256a/2, 271a/3, 282b/1, 294b/19, 299a/24, 329b/16, 355a/3, 368b/9, 373b/9

dürüst Far. Düzgün, doğru, hatâsız.

d. 310b/20

düsümet Ar. Besinlerin yağlı ve zengin olması.

d. 457b/12

düş - Düşmek.

d.- dükden 375a/9

d.- er 269b/20, 273a/20, 364b/24,
399b/13, 413a/4, 491a/17

d.- mek 279b/24, 416a/25

d.- mekden 281b/8, 348b/5,
366b/6, 479b/14

d.- mesinden 484a/25

d.- mesine 340a/23, 483a/3

d.- müş 275a/26

d.- üp 258b/25

düş Düş, rüya.

d.+ ler 325a/5, 496b/20

düşman Far. Düşman.

d.+ ına 486a/23

düşür - Düşürmek.

d.- di 255b/21

d.- mege 366b/11

d.- megi 366b/1

d.- mek 340b/18

d.- mekden 347a/9, 348b/22

d.- meniñ 366a/22, 366a/23

d.- ür 301a/25, 353b/21

düşürici Düşürme etkisi yapan, düşüren.

d. 364b/5, 467a/25

düz - Dizmek, sıralamak.

d.- eler 253b/25, 270b/6, 271b/10,
274a/18, 288b/15, 301b/12, 367a/18,
398b/11, 459b/18

d.- üp 403a/1

düziye İtal. Düzine; çok.

d. 395b/21, 413b/22

düzle - Düzlemek, düzeltmek.

d.- yeler 478b/5

E

e'âli Ar. Şerefli, yüksek ve büyük
kimseler.

e.+ sinde 276b/14

e'âli-i beden Şerefli beden.

e.+ de 420b/3, 420b/13

ebegümece Ebegümecegillerden, mor
renkli çiçekleri ilaç, yaprakları sebze
olarak kullanılan, kendiliğinden yetişen
çok yıllık bir bitki (Malva sylvestris).

e. 266a/5, 273b/9, 278b/15,
278b/19, 279b/6, 283a/14, 283b/16,
283b/17, 284a/18, 284b/13, 286b/17,
301b/17, 302a/7, 303a/9, 304b/9, 324b/11,
326b/9, 327a/25, 327b/3, 327b/14,
328b/11, 328b/13, 329a/9, 329a/11,
329b/4, 330a/1, 331a/12, 331a/17, 332a/9,
332a/14, 332a/22, 332b/1, 334a/2,
336a/14, 336b/3, 339b/23, 340b/16,

344b/20, 348a/23, 350a/11, 350b/18,
352a/1, 353b/12, 354b/13, 356b/21,
366a/18, 366b/23, 367b/17, 369b/22,
370b/11, 373a/13, 374b/10, 375a/8,
379b/2, 379b/16, 381a/21, 381b/9,
381b/16, 391a/2, 396b/1, 404a/22, 410a/7,
414b/22, 430a/13, 433a/13, 433b/1,
433b/10, 435a/6, 438a/18, 438a/25,
439a/21, 440b/22, 442b/20, 462a/11,
462a/16, 462a/17, 462a/25, 475b/21,
488a/9, 488b/3, 489a/24, 490a/25, 490b/7,
493a/3, 493a/21, 494b/14, 495b/1

e.+ ni 304a/18, 336a/16, 485a/18,
495a/7

ebegümeci şuyı Ebegümeci suyu.

e.+ yla 336a/19

ebegümeci tohumı Ebegümeci tohumu.

e. 262b/1, 283b/24, 310a/17,
333b/6, 414b/16

ebegümeci yaprağı Ebegümeci yaprağı.

e.300a/16, 310a/18, 316a/20,
338a/2, 340a/17, 370a/4, 372b/16,
373b/21, 384b/19, 396a/19, 433a/19
e.+ nı 495b/12

ebhel Ar. Ardiç ağacının yemişi.

e. 311b/22, 348a/6, 356a/15,
356a/23, 356b/1, 356b/4, 356b/9, 359b/2,
364b/7, 367a/13, 367b/22, 368a/3,
464a/22, 474a/1, 479a/17

Ebüzimyā Hipokratın eseri.

E. 326a/17, 415a/24

ebķī mirūs Yun. Bir tür ateşli hastalık adı.

e. 388b/20

eblağ Ar. Çok etkili.

e.+ ın 305b/8

ebyağ Ar. Beyaz, ak.

e. 280a/13, 375a/17

e.+ dan 267a/18

ecsām-ı leyyin Yumuşak bedenler.

e.+ ede 478a/21

ecsām-ı şalbe Bedenlerin bağı.

e.+ de 478a/22

ecsām-i ġarībe Acayip bedenler.

e. 446a/10

ecvef Ar. Boş.

e. 299b/5, 394a/19

eczā Ar. Kimya yoluyla elde edilen, ilaç yapımında ve sanayide çeşitli işlerde kullanılan birleşiklerin ortak adı.

e. 322a/7, 341b/17, 344a/7,
354a/18, 360a/2, 372b/9, 421a/19,
474a/13

e.+ lar 252b/9, 257a/24, 263b/14,
271b/9, 281a/2, 300b/4, 418b/14, 421a/5,
443b/19

e.+ ları 257a/12, 260a/18, 280b/24,
333b/11, 343b/16, 343b/26, 354a/17,
358a/10, 359b/8, 361b/16, 370a/7, 385b/1,
387a/6, 387a/12, 387b/23, 403b/9,
410b/19,
417b/9, 417b/16, 418b/3, 419a/14,
432b/8, 442b/3, 452b/2, 452b/13,
453b/26, 476a/24

e.+ larıñ 388a/4, 472b/22

e.+ larını 473a/1

e.+ niñ 258a/8, 260a/7

e.+ sı 310b/11, 417a/15, 420b/22

e.+ sından 258b/15, 473a/17

eczā-ı beden-i insān İnsan bedeninin
eczaları.

e.+ dan 472b/24

eczā-ı duḥāniyet Dumanla ilgili eczalar.

e. 382b/11

e.+ i (İyelik) 382b/7

eczā-ı mi' de Mide ecaları.

e.+ niñ 274b/20

eczā-ı şığār Küçük eczalar.

e. 478b/3

ed - Etmek, yapmak.

e.-en 460b/9

e.- er 251a/14

ed-dīdān fi'l-em'ā Bağırsaklarda kurt
olma hastalığı.

e. 279b/11

edhān Ar. Sürülecek güzel kokulu yağlar.

e. 461a/23

edḥīr ? Bir çeşit bitki.

e. 263b/5, 264b/8, 270a/14,
271a/24, 272a/22, 287a/10, 288b/14,
288b/20, 289a/20, 312a/14, 313a/2,
313b/23, 314b/8, 316a/4, 318a/6, 321a/8,
356b/9, 363b/10

Edkāvūs ö.i. Bir hekim adı.

E. 471b/2

ednā Ar. Az, pek az.

e. 256b/22, 259a/15, 331b/10,
354b/8, 360a/23, 424b/22, 458b/19

edviye Ar. İlaçlar, devalar.

e.+ den 344b/5

e. 452b/14

edviye-i ḥarre Sıcak, yakıcı özellikteki
ilaç. e. 256a/25, 257a/3, 263a/21,
394a/8

e.+ niñ 257a/1

edviye-i kalbiye Kalp ile ilgili ilaçlar.

e. 255b/22, 259a/25, 259b/20,
259b/21, 260a/12

e.+den 256a/23

e.+ dendir 489b/5

edviye-i kaviyye Güçlü ilaçlar.

e.+ den 281a/18

edviye-i şa'riyye Kılla ilgili ilaçlar.

e.+ niñ 484a/12

edviyye-ı kalbiyye-i hārre Kalple ilgili
sıcak ilaçlar.

e. 256b/25

Edviyye-ı Müfrede Calinus'un ilaçlar
üzerine yazdığı ünlü eseri.

E. 405b/24

ef'āl Ar. İşler, fiiller, ameller.

e. 353b/19, 469b/2

ef'āl-i nefsanīyye Nefisle ilgili işler.

e.+ ye 388b/12

ef'āl-i tabī' iyye Olağan şeyler, işler.

e. 388a/16, 388b/11

efāviyā ? Bir çeşit bitki.

e. 325b/2

efāviyā-ı verdī ? Gül efaviyası.

e. 317b/12, 318a/1

efāviyye-i tayyibe Güzel efaviya.

e.+ den 399b/23, 447a/14

efḍal Ar. Daha üstün, daha iyi.

e. 420b/15

e.+ dir 267a/11, 422b/9

efrencik Frenklerle ilgili.

e. 324a/18

efsentīn Ar. Pelin otu, yavşan otu.

e. 267a/4, 275a/13, 281a/18,
285b/13, 307a/9, 314a/18, 318a/8,
320b/25, 321a/2, 321a/8

efṭīmūn Far. Eftimon, bağboğan, serent,
bağbozan, bostanbozan, gelinsaçı, küşüt,
cinsaçı, kızıl sarmaşık, küsus, ükşus
(Cuscuta epythimum).

e. 260a/6, 279a/2, 291b/14,
315b/20, 315b/25, 320a/19, 351a/15,
354a/24, 374b/6, 400a/23, 411a/6, 411a/9,
411a/17, 439b/2, 441a/24, 442a/7,
442a/11, 442a/23, 442a/25, 442b/11,
449b/13, 449b/21, 454b/21, 456a/6,
456a/16, 497a/15

efvāh-ı ‘urūḳ Damarların ağızları.

e. 297b/24

efḏal Ar. Daha faziletli, daha layık

e. 321a/1, 384b/6, 459b/3, 474b/23

e.+ dir 391a/7

e.+ ı (İyelik) 252a/10, 417b/7

ege Göğüs kafesini oluşturan, arkadan omurgaya, önden de göğüs kemiğine eklenen uzun, yassı ve eğri kemiklerden her biri, kaburga.

e.+ kiler 309a/6

e.+ ler 304b/14, 305a/23

eger Far. Eğer, şayet.

e. 251a/10, 251a/11, 251a/17, 251a/24, 251a/25, 251b/15, 253a/15, 254b/3, 254b/15, 254b/16, 254b/18, 255a/19, 255b/10, 256a/25, 256b/1, 258a/11, 259a/4, 259a/20, 259a/22, 261a/13, 261a/16, 261a/17, 261a/25, 262b/5, 262b/6, 262b/11, 262b/14, 266a/19, 266b/7, 266b/13, 267a/5, 267a/15, 267a/18, 267a/21, 267b/23, 268a/5, 268b/10, 268b/11, 268b/12, 268b/14, 268b/15, 268b/16, 268b/18, 268b/20, 268b/21, 268b/22, 269a/23, 269b/6, 269b/18, 270a/10, 271a/20, 271a/22, 271a/23, 271b/1, 272a/12, 272a/25, 273a/12, 273a/19, 274a/24, 274b/13, 275a/5, 275a/7, 275a/8, 275a/9, 275a/11, 275a/13, 275a/16, 275b/6,

275b/17, 276a/3, 276a/4, 276a/8, 276a/9, 276a/10, 276a/13, 277a/2, 277a/4, 277a/24, 277b/5, 277b/17, 278a/20, 279a/15, 279a/16, 279a/19, 280a/7, 280a/8, 281a/21, 281a/22, 281b/12, 283b/5, 283b/13, 283b/21, 283b/23, 284a/1, 284a/17, 284b/5, 285b/24, 286a/2, 286b/13, 286b/15, 286b/20, 286b/21, 287a/11, 287b/1, 287b/11, 288a/15, 288b/3, 288b/4, 289a/7, 289a/16, 289a/19, 289a/22, 289b/22, 290a/2, 290a/4, 290a/6, 290a/14, 290a/19, 290b/17, 291a/10, 291b/10, 291b/13, 291b/18, 291b/19, 292a/25, 292b/1, 292b/2, 293a/4, 293a/5, 293a/9, 293b/15, 293b/16, 294a/7, 294b/14, 294b/16, 295a/8, 295a/10, 295b/7, 297b/1, 297b/22, 297b/24, 298a/3, 298b/7, 299a/9, 299a/15, 299a/21, 299b/23, 299b/24, 300a/3, 300a/18, 300b/22, 300b/23, 300b/24, 301a/5, 301a/19, 301b/21, 301b/22, 302a/8, 302a/11, 302a/13, 302a/15, 302a/20, 302a/22, 302b/20, 303a/3, 304a/16, 305b/3, 305b/4, 305b/18, 306b/9, 307a/4, 308a/15, 308a/16, 308a/19, 308a/21, 308a/24, 308b/9, 308b/15, 309a/9, 309b/9, 310a/1, 310b/25, 311a/1, 311a/14, 311b/2, 311b/19, 311b/21, 312b/17, 312b/20, 313b/6, 313b/7, 313b/16, 314a/1, 314a/16, 314b/10, 314b/13, 314b/23, 315a/1, 315a/22, 315b/3, 315b/4, 315b/6, 315b/9, 315b/19, 316a/17, 316a/19, 316a/22, 316a/24, 316a/25, 316b/1, 317a/20,

318b/10, 318b/12, 320a/2, 322b/11,
322b/13, 322b/25, 323a/7, 323a/11,
325a/14, 325a/21, 325b/5, 325b/19,
325b/24, 326a/12, 327a/5, 327a/20,
327a/21, 327a/23, 328a/2, 328a/6, 328b/6,
328b/7, 329a/6, 330b/4, 330b/13,
330b/14, 331a/24, 332a/7, 332a/12,
332a/24, 332a/26, 332b/2, 332b/8,
334a/12, 335b/4, 336a/4, 336b/4, 337a/18,
337a/21, 337b/15, 337b/21, 337b/25,
338a/4, 340b/1, 340b/3, 340b/11,
340b/15, 340b/21, 341a/23, 341b/3,
342b/15, 343a/24, 343b/1, 343b/10,
343b/20, 344a/2, 344b/18, 345a/14,
346a/3, 346a/13, 346a/23, 347b/25,
348a/1, 348a/21, 348b/1, 348b/20,
348b/24, 349a/11, 349b/10, 350a/8,
350b/21, 350b/22, 350b/24, 351a/18,
351a/19, 352a/3, 352a/10, 352a/13,
352a/19, 352a/22, 352b/7, 352b/8,
352b/15, 353a/1, 353a/14, 353b/11,
354b/3, 354b/17, 354b/18, 355a/8,
355a/13, 355a/18, 356b/20, 357a/20,
357a/21, 357a/23, 357a/24, 357b/2,
357b/6, 358a/6, 358b/12, 358b/13,
358b/14, 359a/1, 359a/4, 359a/15,
359a/20, 360a/5, 360b/17, 362a/19,
362a/21, 363a/12, 364a/3, 364a/6, 364b/3,
364b/14, 365a/3, 365a/13, 365b/7, 365b/9,
365b/11, 365b/14, 365b/22, 365b/24,
365b/25, 366a/2, 366a/5, 366a/6, 366a/16,
366a/17, 366b/13, 366b/22, 366b/24,
367b/11, 367b/13, 367b/20, 368a/10,

368a/11, 368b/14, 368b/15, 369a/9,
369b/8, 369b/9, 369b/21, 370a/3, 370b/9,
370b/21, 371a/13, 372a/20, 373a/2,
373a/4, 373a/12, 374a/10, 374a/18,
374b/12, 375a/3, 375b/11, 375b/25,
377b/19, 377b/23, 378a/1, 378a/5, 378a/8,
378a/15, 378a/18, 378b/5, 378b/23,
379a/15, 379b/4, 379b/5, 380a/2, 380a/21,
380b/9, 381a/3, 381a/25, 381b/4, 381b/7,
381b/9, 381b/23, 382a/19, 382a/20,
382a/25, 382b/8, 382b/9, 382b/10,
383b/6, 383b/7, 383b/10, 383b/11,
383b/15, 383b/22, 383b/25, 384a/3,
384b/9, 384b/21, 384b/24, 385a/16,
387a/1, 388a/10, 388a/19, 388a/20,
388b/11, 388b/12, 388b/14, 388b/15,
388b/18, 388b/19, 389a/3, 389a/5, 390a/6,
390a/8, 390b/3, 390b/4, 390b/5, 390b/9,
390b/15, 390b/22, 391a/15, 391a/16,
391a/21, 391b/1, 391b/12, 392a/4,
392b/11, 392b/18, 393b/18, 393b/24,
394a/7, 394a/9, 394a/19, 394b/18,
394b/20, 394b/22, 395a/5, 395b/2,
396a/15, 396b/6, 396b/14, 396b/19,
397a/3, 397a/5, 397a/6, 397a/20, 397b/6,
397b/8, 398a/18, 398a/22, 398b/9, 399a/1,
400b/7, 400b/10, 400b/12, 401a/25,
402a/4, 402a/7, 402a/10, 402b/21,
402b/25, 403b/22, 404a/10, 404a/12,
404a/13, 404a/14, 404a/17, 404a/21,
405a/2, 405b/16, 406a/16, 406a/17,
406a/18, 406a/22, 406b/11, 407b/5,
408b/4, 409b/14, 409b/16, 410a/12,

410a/14, 410a/19, 411a/3, 413a/13,
414a/4, 414a/6, 414a/22, 415b/21,
415b/22, 416a/9, 417a/6, 417b/24, 420a/3,
420a/4, 420a/9, 420a/10, 420a/13,
420a/14, 420a/15, 420a/16, 420a/22,
420a/24, 420a/25, 420b/3, 420b/12,
420b/13, 421b/3, 421b/5, 421b/8,
421b/11, 421b/18, 421b/20, 421b/22,
422a/5, 422a/7, 422b/5, 422b/10, 422b/23,
423a/21, 424a/14, 424a/15, 424b/18,
424b/19, 424b/23, 425a/7, 425a/9,
425a/13, 425a/16, 425b/7, 425b/9,
425b/10, 425b/11, 426b/8, 426b/10,
427b/16, 427b/25, 428a/3, 428a/9,
428b/21, 429a/3, 429a/21, 429a/23,
429a/24, 429b/11, 429b/23, 429b/25,
430a/6, 430a/15, 430a/16, 430a/17,
430a/22, 430b/6, 430b/8, 430b/14,
430b/16, 430b/25, 431a/1, 431a/3,
431a/11, 431a/12, 431a/14, 431b/16,
431b/18, 431b/21, 432b/10, 433a/25,
433b/2, 433b/3, 433b/20, 434a/1, 434a/14,
434a/25, 434b/1, 435a/2, 435a/4, 435a/5,
435a/11, 435b/16, 436b/2, 436b/24,
437a/6, 437a/15, 437b/13, 437b/14,
437b/24, 438a/3, 438a/4, 438a/5, 438a/22,
438b/22, 439a/2, 439a/3, 439a/17,
439a/25, 440a/24, 440b/11, 440b/25,
441a/23, 441b/4, 442a/3, 442a/6, 442b/5,
442b/7, 442b/16, 444a/9, 444a/10, 446b/5,
446b/16, 446b/21, 447a/8, 447a/13,
447b/18, 447b/22, 447b/25, 448a/3,
448a/13, 449a/15, 449a/16, 449a/17,

449a/18, 449a/20, 451b/9, 451b/10,
451b/11, 451b/12, 451b/19, 454b/13,
455b/16, 455b/19, 456a/15, 456b/5,
457a/6, 457a/19, 457a/21, 457a/22,
457a/23, 457a/25, 457b/2, 457b/15,
458b/6, 458b/7, 458b/10, 458b/11,
458b/12, 459a/12, 459a/14, 459a/19,
460b/10, 460b/11, 461a/2, 461a/5, 461a/6,
461a/23, 461b/7, 461b/10, 461b/11,
461b/24, 461b/26, 462a/6, 462a/7,
462a/15, 462a/20, 462a/22, 462a/25,
462b/1, 462b/5, 462b/6, 462b/8, 463a/18,
463b/12, 464a/3, 464a/4, 464a/5, 464a/7,
464a/8, 464a/9, 464a/10, 464b/1, 464b/14,
465a/18, 465a/19, 465a/21, 465b/14,
465b/15, 465b/16, 466a/15, 466a/21,
466b/4, 466b/14, 466b/15, 467a/2, 467a/6,
467a/10, 467a/22, 467b/6, 468a/2,
468a/21, 468b/3, 468b/5, 468b/11,
468b/23, 469a/1, 469a/2, 469a/4, 469a/7,
469a/19, 469a/21, 469b/19, 470a/3,
470b/14, 470b/21, 470b/22, 472b/17,
473a/4, 473b/5, 473b/8, 473b/11,
473b/14, 474a/23, 474b/10, 474b/11,
475a/7, 475a/8, 475b/23, 476a/4, 476a/7,
476b/14, 477a/8, 477b/15, 477b/25,
478b/14, 479a/7, 479b/2, 479b/4, 479b/5,
479b/6, 479b/8, 479b/22, 480b/1, 480b/9,
482a/1, 482b/23, 482b/24, 483b/8, 484a/4,
484a/5, 484a/6, 485a/19, 486a/1, 486b/15,
487a/22, 488a/7, 488a/12, 488a/18,
488b/3, 488b/17, 488b/18, 489a/13,
489a/21, 489b/3, 490a/23, 490a/24,

491b/14, 491b/15, 495a/1, 495a/6, 496a/6,
496a/7, 496a/19, 496b/14, 496b/15,
497a/1, 497b/8

egerci bk. egerçi

e. 319a/22, 331b/6, 395b/10

egerçi Far. Her ne kadar, olsa da, ise de.

e. 263a/25

egil - Eğilmek.

e. - ür 457a/17, 457b/3

egir Yun. Egir, karın ağrısını sağıltmak için kullanılan şifalı bir köktür, kasıkotu, azakeğeri, hazambel, yel otu, eğil; (Acorus calamus).

e. 258a/5, 263b/6, 263b/11,
264a/24, 265a/21, 267b/8, 355b/20,
356b/9, 481a/22

eglen - Beklemek, kalmak, durup dinlenmek.

e.- meyüp 286b/19

egrelti Eğrelti otu.

e. 280a/18, 281b/20, 305b/9,
314b/5, 317a/2, 352b/20, 380a/21, 464b/3,
465a/5, 484b/15

egrelti köki Eğrelti otu kökü.

e. 306b/16, 307a/13, 309a/25,
309b/19, 316b/20, 317a/19

e.+ ni 309b/9

egrelti şuyı Eğrelti otu suyu.

e. 280b/9

egri Doğru veya düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, çarpık.

e. 457b/7, 463b/23, 478b/1, 478b/6

e.+ ligi 278a/2

ehl-i hind Hindistan hekimleri, bilginleri.

e. 489a/1

ehl-i tıbbā Bilgin yaratılışlar.

e.+ dır 392a/18

ehven Ar. Hafif; ucuz.

e. 322b/16

ejder Far. Büyük yılan.

e. 487b/9

ejderha bk. ejder.

e. 487b/8

ek - Serpmek, atmak.

e.- e 447a/22

e.- eler 274a/8, 287a/10, 303a/15,
303b/1, 323a/9, 330a/21, 338b/25,
340b/16, 381b/5, 382a/16, 393b/4,
399a/24, 427b/24, 430b/24, 447a/15,
459b/22, 459b/24, 459b/25, 460a/21,

461a/20, 462b/14, 462b/15, 462b/24,
463b/18, 465b/5, 473b/1

e.- seler 428a/1

e.- üp 322a/22, 333a/23, 334a/13,
360a/12, 379a/6, 382a/14, 473a/24

ekābir Ar. Büyük adamlar, ileri gelenler.

e. 486a/1

ekallı Ar. En az, en azından.

e. 373a/20

ekdār-ı rūhāniye Ruhani kederler.

e.+ den 484b/2

ekil - Serpilmek, atılmak..

e.- üp 470b/8

ekkāl Ar. Etrâfındaki etleri çürütüp yok
eden (yara).

e. 464b/2

ekl Ar. Yeme.

e. 290a/1, 496b/14, 496b/15

ekliye ?

e. 340a/23

ekşer Ar. Pek çok, daha ziyade.

e. 266b/10, 268b/8, 273a/22,
278a/1, 286b/24, 318b/20, 396a/16,
402b/16, 407b/22, 407b/25, 408a/1,
408a/12, 425a/9, 426a/10, 434b/8,

450b/11, 450b/22, 455b/2, 473a/1,
485b/4, 489a/6

e.+ dir 416a/1

ekşeri Ar. Çoğunlukla.

e. 301a/22, 306b/1, 308b/24,
483a/21, 485b/5

e.+ si 297b/21, 373a/20, 392b/11

e.+ sinde 426a/23

ekşeriyā Ar. Genellikle

e. 251b/13, 251b/8, 253a/1,
255b/14, 256a/13, 259a/14, 259a/19,
262a/13, 262b/24, 267a/16, 277b/11,
279b/26, 288a/25, 289b/8, 290b/15,
290b/3, 292a/13, 292a/19, 292a/9,
293a/18, 299b/7, 303b/24, 304a/10,
304b/1, 304b/6, 306b/1, 308a/19,
308b/24, 310b/23, 311a/8, 313a/24,
314b/22, 315a/10, 316b/10, 316b/6,
317b/16, 318a/18, 318b/2, 326b/1,
326b/2, 328b/3, 329a/20, 329a/22,
331a/23, 336b/11, 336b/8, 338a/7,
339a/20, 344a/10, 344a/12, 344b/14,
345a/2, 347a/6, 347b/15, 349b/25, 350a/3,
351b/6, 359a/10, 359a/16, 360a/17,
362a/6, 362b/20, 363a/14, 364a/16,
368a/24, 368b/10, 371a/16, 373a/25,
375b/19, 376b/12, 382a/1, 382b/24,
388a/19, 388a/24, 389a/8, 390b/16,
395b/15, 396b/20, 397b/24, 398a/24,
399b/15, 403a/23, 403b/13, 403b/15,
404b/2, 407a/4, 407b/21, 407b/23,

408a/18, 409b/17, 412b/17, 412b/19,
413a/24, 416a/10, 416b/12, 423a/10,
423a/12, 426a/20, 426a/9, 426b/11,
426b/4, 428b/20, 429b/2, 430b/12,
431a/15, 433b/7, 434b/24, 435a/20,
439a/9, 440a/16, 440b/5, 441a/20, 441a/4,
444b/14, 444b/16, 445a/19, 446b/13,
446b/23, 449a/1, 450b/14, 450b/22,
450b/7, 451b/4, 455a/6, 457b/4, 462b/25,
463b/20, 467b/14, 468a/4, 469b/13,
470b/23, 480b/16, 480b/8, 481b/15,
485a/6, 485a/8, 490b/20, 491a/13,
491a/21

ekşeriyā bk. ekşeriyā

e. 266b/9, 283b/2, 353b/21,
353b/22, 371a/18, 382b/2, 383a/12,
426a/21, 447a/1, 467b/25

eksik Noksan, tam olmayan.

e. 299b/18, 327b/8, 364a/18,
397b/1, 408b/4

e.+ de 392b/17

eksil - Eksilmek, azalmak, az duruma
gelmek.

e.- dikce 251b/9

e.- ince 345b/10, 345b/15,
370b/19, 384b/14, 445b/9, 451b/7,
451b/23, 452a/1,
452a/15, 452a/17, 453b/17, 454a/24,
462b/17, 464b/10

e.- inceye 445b/16, 468b/16,
468b/23

e.- mez 394b/12

ekşi Ekşi, tatlı olmayan, sirke veya
limon tadında olan.

e. 252b/21, 263a/3, 263a/19,
267a/16, 269a/19, 271a/18, 272b/2,
274b/23, 276b/22, 292a/3, 293a/13,
305a/25, 306b/10, 324b/18, 325a/8,
336a/8, 349b/19, 368b/17, 395a/23,
397a/4, 430a/2, 430a/6, 430a/22, 441b/23,
442b/14, 468b/9, 470a/11, 482b/10,
486b/24

e.+ ler 368b/17

e.+lerden 266a/16, 270a/5,
271b/15, 333b/20, 439a/19, 441a/3,
441b/12

e.+ si 256b/4, 257a/18, 258b/3,
260b/9, 264b/19, 265a/3, 281a/23,
311a/17, 324b/18, 325a/8, 327a/12,
342b/17, 374a/15, 389a/19, 389b/1,
389b/2, 389b/5, 395a/13, 395a/19,
396b/24, 397a/18, 400b/4, 405a/16,
405b/1, 418a/7, 424a/23, 424b/24, 427a/6,
428b/11, 428b/8, 431a/17, 431b/20,
431b/20, 435a/25, 449a/23, 456b/6,
473b/9, 481b/19, 497a/24

ekşi elma Ekşi elma.

e. 277b/3

Ekvāter ö.i. Bir hekim adı.

E. 258a/16

el El, kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

e. 267b/25, 276a/14, 276b/18, 319a/12, 321b/22, 339a/7, 347a/14, 353b/2, 382a/18, 383a/10, 438a/7, 448a/22, 469a/3, 478b/5, 486b/7, 492a/25

e.+ de 383b/8, 383b/9, 418a/16, 469a/1, 479a/5, 485b/23

e.+ i (İyelik) 255b/16, 283a/9, 311a/13, 318a/17, 318b/6, 328a/23, 332a/7, 347a/13, 348b/19, 360b/6, 360b/14, 416b/8, 423b/10, 424a/5, 449a/12, 492a/14, 493a/11

e.+ in 308a/24

e.+ inde 324b/12, 402b/10, 402b/11, 433b/23

e.+ inden 402b/11

e.+ ine 429a/1

e.+ ini 261a/11, 394b/25, 492b/19

e.+ iyle 335a/11

e.+ lerde 448a/11, 448b/15

e.+ leri 308a/14, 348b/13, 457a/22, 494a/10, 494a/21

e.+ lerin 435b/21

e.+ lerini 275b/7, 357a/23, 360b/22, 366a/3, 368a/18, 376b/8, 428b/23, 429a/15, 429b/16

e.+ leriniñ 392a/13

el-‘aḳru ve imtinā‘u’l- ḥabel Ar. Kadınlarda görülen bir hastalık.

e. 362b/12

el-‘alāmāt Ar. İzler, belirtiler.

e. 253a/3, 259a/2, 283b/2, 299b/18, 318b/5, 319b/5, 321b/21, 324a/23, 329b/23, 332b/16, 346b/4, 348b/6, 360a/22, 363a/6, 394b/16, 403b/18, 413b/20, 449a/5, 463b/25, 467b/25

el-‘alāmet Ar. İz, belirti.

e. 331b/11

el-‘ataşü’ş-şedīd Şiddetli susamak.

e. 274a/8

el-bārid Ar. Soğukluk.

e. 256b/18

el-bevāsīr Ar. Basur.

e. 299a/22

el-bevl-ı fi’l-ferāş Çocuklarda yatağa işeme hastalığı.

e. 382a/2

el-buşūrū’l-lebeniyye Çocuklarda görülen sivilceye benzer hastalık.

e. 374a/22

el-cūzzām Ar. Cüzzam hastalığı.

e. 448b/17

el-dān Bağırsak kurdu hastalığı.

e. 380a/4

el-evrāmü's şalbetü ve sekīrūs fi'l-kebed

Ciğerlerde görülen katı şişlik.

e. 316b/6

el-fevāk Ar. Mide genişlemesi.

e. 274b/20

el-fitık Ar. Fıtık hastalığı.

e. 281a/24, 339a/2

el-fitık fi's-şafāk Şiddetli fıtık.

e. 281a/24, 339a/2

el-fuvāk-ı fi'l-etfāl Çocuklarda görülen
hıçkırık hastalığı.

e. 378a/3

el-ğaşy Ar. Bayılma, kendinden geçme.

e. 260b/23, 431a/15

el-ğidā-yı vāḥid Gıda birdir.

e. 310b/3

el-ḥafaḳān Ar. Yürek oynaması, çarpıntı.

e. 258b/6

el-ḥināzīr ve's-sele'u fi's-şedy

Memelerde olan küçülme.

e. 370b/25

el-ḥārru'l-yābis Kuru ateş hastalığı.

e. 324b/24

el-hayz Ar. Âdet hâli, aybaşı.

e. 276b/12

el-ḥikket-i fi'r-raḥm Rahimde görülen
kaşıntı.

e. 354a/20

el-ḥizān Ar. Konak hastalığı.

e. 485a/4

el-ḥummāyātü'l-'arızātü'n nūfesā Loğusa
kadınlarda görülen hastalık.

e.+ 368b/9

el-ıskāt ve ḥıfzu'l-cenīn Çocuk düşürme
ve koruma.

e. 366a/21

el-ishālü'l-zūbāni Vücudun erimesinden
olan ishal.

e. 289b/6

el 'ıyāzen billāhi te'ālā Allah'a sığındık,
Allah korusun.

e. 340a/24

el 'ilāc Ar. İlaç

e. 251b/15, 253a/15, 254b/15, 256a/22, 256b/24, 259a/20, 260b/3, 261a/11, 262a/19, 262b/6, 263a/3, 263a/21, 264b/16, 266a/2, 265a/19, 266b/17, 268a/5, 268b/18, 271a/20, 272a/11, 273b/19, 274a/12, 274b/13, 275a/1, 275b/6, 277a/2, 278b/4, 278b/9, 279a/19, 280a/6, 281b/13, 283b/9, 286a/23, 287a/3, 289a/16, 290a/2, 290b/11, 290b/16, 292a/22, 292b/8, 293b/2, 298a/2, 298b/22, 299b/24, 301b/16, 302a/15, 302b/8, 302b/19, 303a/8, 303b/11, 304a/16, 304b/7, 305b/3, 306b/12, 307b/19, 308a/23, 309a/11, 312a/23, 312b/19, 313b/5, 314b/23, 315a/20, 316b/11, 317b/5, 317b/18, 318b/8, 319b/10, 321b/25, 323b/9, 324a/24, 325a/6, 325a/23, 325b/13, 326b/3, 328b/4, 329a/24, 329b/24, 330b/12, 331b/2, 331b/18, 332a/7, 332b/9, 332b/20, 333b/25, 334a/24, 335a/15, 335b/21, 336a/13, 336b/12, 337a/17, 337b/14, 338a/7, 338a/17, 338b/9, 339a/8, 339b/19, 340a/4, 340a/9, 340a/15, 340a/25, 341b/3, 342b/5, 342b/15, 343a/20, 344a/14, 344b/4, 344b/16, 345a/5, 346a/12, 347a/16, 347b/25, 348b/22, 350a/7, 350b/7, 351a/13, 351b/11, 352a/19, 353a/17, 353b/23, 354a/21, 355a/8, 357a/20, 359a/21, 360b/20, 363a/16, 364b/3, 366a/25, 366b/22, 368a/10, 368b/14, 368b/23, 369b/8, 370a/16, 371a/2, 371b/1,

371b/15, 374a/9, 374b/1, 375b/3, 376a/8, 376a/24, 376b/7, 376b/14, 377b/13, 378a/15, 378b/8, 378b/15, 378b/22, 379b/1, 380a/11, 381a/9, 381b/4, 381b/15, 382a/4, 389a/1, 395a/3, 396a/7, 398a/5, 402a/14, 404a/16, 408b/6, 409b/20, 413a/6, 414a/17, 424a/9, 426b/5, 428b/6, 431b/16, 433b/8, 434a/25, 434b/8, 435a/2, 435a/21, 436b/1, 437a/9, 440b/9, 440b/21, 441a/16, 441b/21, 444a/11, 444b/18, 445a/20, 446a/20, 446b/20, 447a/6, 448a/3, 448a/23, 449a/20, 457b/21, 458b/19, 460b/9, 461a/11, 461b/12, 462a/6, 462b/5, 463a/17, 464a/14, 465a/23, 465b/20, 468a/5, 469b/15, 475a/5, 476b/11, 478b/4, 479b/19, 480b/9, 481b/17, 482a/18, 482b/23, 483b/7, 484b/3, 485a/11, 485b/5, 485b/15, 488b/17, 489b/18, 490a/23, 490b/6, 491a/22, 494b/25, 495a/25, 497a/2

el-ilācu'l-‘ām Basit ilaçlar.

e. 257b/21

el-‘ilācū'l-küllī Bütün ilaçlar.

e. 373b/11, 451a/25

el-ishāl Ar. İshal.

e. 287b/21, 289b/6, 289b/21, 290b/13, 378b/18, 431a/3

el-ishālū'd-dem Kanlı ishal.

e. 297b/18

el-ishālū'l-‘ārīzatū bişürbi’d-devāū'l-ḥārra Zehirli ve etkili müshil içmekten oluşan ishal hastalığı.

e. 292b/17

el-ishālū'l-keylūs Sindirim sisteminde görülen ishal hastalığı.

e. 288a/17

el-ishālū'd- dimāḡī Beyinde görülen bozukluk.

e. 292a/16

el-ishālū'l-eṭfāl Çocuklarda diş çıkarma döneminde görülen ishal.

e. 292b/4

el-ishālū'l-kebed Ciğerde görülen ishal.

e.+ i 290b/13

el-ishālū'l-küllī me‘a'l-ḥummā Hummadan sonra gelen ishal.

e. 289a/11

el-ishālū'l-mu‘dī Midede görülen ishal.

e. 290b/2

el-ishālū't-ṭḥālī Dalakta görülen ishal.

e. 291b/4

el-istiskā Ar. Vücûdun çeşitli yerlerinde su toplanması.

e. 319a/5

el-istiskāyü'l-laḥmī Etlerde su toplanması.

e. 322b/2

el-ḳay'ü'l-‘arīzū'l-eṭfāl Çocuklarda görülen kusma hastalığı.

e. 378a/12

el-ḳay' Ar. Kusma, kusmak.

e. 275a/25

el-kelef fi'l-vech Yüzde görülen lekeler.

e. 480b/7

el-ḳulā' ve buşürü'l-fem ve evrāmü'l-ḥalk fi'l-eṭfāl Çocuklarda ağızlarında ve boğazlarının şişmesi.

e. 377a/16

el-ḳulunc Ar. Vücutta, özellikle omuz başlarında duyulan şiddetli ağrı.

e. 283a/15

el-ḳuml Ar. Vücudun bitlenmesi.

e. 375a/24

el-māniyāyü'r-raḥmī ? Rahimde görülen bir hastalık.

e. 362a/5

el-mā'ü'l-kā'in-i taḥte'l-kıḥf Başta,
bingıldak yerinde görülen şişlik.

e. 375b/17

el-müste'āz minhü Allaha sığınmak.
e. 282b/5

el-namş ? Yüzdeki siyah nokta.
e. 480b/14

el-verem fi't-tıḥāl Dalakda görülen şiş.
e. 308a/5

el-veremü'l-bārid ve şalābetü'l-ḥusyeteyn hayalarda soğuk ve katı şiş
olma.
e. 338a/14

el-veremü'l-ḥār fi'l-em'ā Bağırsaklarda
görülen sıcak şiş.
e. 279a/11, 376a/5

el-veremü'l-ḥār fi'r-re's Başta görülen
sıcak şiş.
e. 376a/5

el veremü'l-ḥārr fi'l-kebed Ciğerde
görülen sıcak şiş.
e. 315a/3

el veremü'r-raḥv fi's-şedy Memelerde
görülen yumuşak şiş.
e. 370a/12

elān Ar. Hâlâ, şu anda bile.
e. 251a/22

elbetde Ar. Kati olarak, mutlaka, eninde
sonunda.

e. 362a/13, 407a/20, 470b/25,
473b/1

elce El kadar.
e. 494b/9, 494b/15

ele - Elemek.
e.- yüp 354a/18

elek Taneli veya un gibi toz durumunda
olan şeyleri yabancı maddelerden
ayıklamak veya incisini kabasından
ayırmak için kullanılan, tahta bir kasnak
ve tek tarafa gerilmiş, gözenekli tel, kıl,
bez vb.nden oluşan araç.

e.+ den 260a/10, 298a/21, 338b/3,
351b/1, 358a/10

elem Ar. Elem, keder.
e. virmek 413b/21

e. 258b/7, 282b/10, 283a/16,
284a/17, 413b/22, 413b/23, 477b/2,
478b/9

e.+i (İyelik) 286a/21

eleşdir - Eleştirmek.

e.- eler 445b/24

elli Sayı adı.

e. 251a/7, 263b/10, 264a/8, 264b/1, 285a/7, 298a/22, 299a/2, 299a/12, 311a/24, 314b/2, 318a/1, 320a/20, 321a/4, 328b/15, 338b/2, 341b/22, 347b/9, 358a/22, 375a/21, 385a/3, 397a/13, 410b/24, 421a/12, 427a/11, 430a/4, 442b/6, 445a/5, 445b/10, 452a/10, 463b/14, 464b/9, 464b/16, 465a/9, 465b/9, 471b/6, 471b/16, 472a/14, 473a/6, 478b/19, 483a/10, 484b/23, 488a/11

ellişer Elli sayısının üleştirme sayı sıfatı hâli.

e. 252b/3, 257a/19, 258b/3, 259b/15, 264a/5, 272a/23, 290b/24, 306a/14, 333a/18, 345b/10, 411a/16, 416b/23, 440b/15, 442b/20, 443b/22, 454a/24, 456b/10, 470a/11, 472a/1

elli altı Sayı adı.

e. 280b/7, 320b/10, 387a/10

elma Elma.

e. 265a/13, 266a/19, 365a/18, 400a/16, 410a/11, 449a/25, 450a/7, 450a/9, 467a/15, 493a/9

e.+ sı 261a/23, 411b/25

elma şuyı Elma suyu.

e. 261b/2, 324b/18

elma şarābı Elma şerbeti.

e. 291b/16, 351a/16, 400b/1, 439b/5

elma ‘uşāresi Elma öz suyu.

e. 257a/17, 306a/1, 306a/13, 411a/15

elmās Ar. Mücevher olarak kullanılan, saydam, değerli taş.

e. 489a/18, 489a/19

elsine-i ‘avām Halk ağzı.

e. +da 434b/17

el-yerkān Ar. Sarılık hastalığı.

e. 323a/17

em - Emmek.

e.- digi 292b/6, 373a/11, 376a/7

e.- diginden 369a/18

e.- dikleri 292b/7

em‘ ā Ar. Bağırsaklar.

e. 310b/16, 324a/20, 339a/2, 489b/3

e.+ da 279b/6, 286b/18, 286b/21, 399b/18, 401b/6, 490b/18, 491b/14

e.+ dan 279a/8, 316a/22

e.+ ya 279a/11, 279a/12, 291b/8,
304b/25, 401a/14, 406a/23, 406b/8,
431a/3

e.+ y1 295b/9, 427b/11, 490a/2

em' ā-ı deḳāk İnce bağırsak.

e. 277b/20

e.+ da 279a/4

e.+ dan 277b/21

e.+ iñ 278a/6, 282b/3

em' ā-yı fāsīd Bozuk bağırsaklar.

e. 298b/24

em' ā-ı ḡalāz bk. em' ā-ı ḡalīz

e. 277b/21

e.+ da 279a/5

e.+ dan 278a/6, 283a/18

em' ā-ı ḡalīz Kalın bağırsak.

e. 305a/14

emīn Ar. İnanmak, güvenmek.

e. ola 497b/8

e. 299b/21, 463b/3, 473b/6

emir Ar. Hadise, olay.

e. 457b/2

emlec Ar. Amlac otu (Phyllanthus
emblica)

e. 277a/22, 287a/23, 294a/7,
297a/17

emlik(ḡ) Süt emmekte olan insan ya
da hayvan yavrusu.

e. 354a/19

e.+ i 256b/14, 260b/8

emlik eti Kuzu eti.

e. 346a/2

emlik yaḡı Kuzudan elde edilen yaḡ.

e. 386a/17

emr Ar. Buyruk, talimat, komut.

e. 444a/16, 497a/23

e.+ e 402a/15, 424a/10, 426b/6

e.+ iñ 438a/10

emr-i ḡarīb Garip emir.

e.+ dir 255b/12

emr-i ḡāric Dışarıdan gelen emir.

e.+ dir 425b/24

e.+ i 426a/4

emr-i ṭabī' i Doğal emir.

e.+ dir 425b/23

emr-i ṭīnī Güzel emir.

e. 425b/23, 425b/24

emrāz Ar. İletler, hastalıklar.

e. 331b/12, 483a/23

emrāz-ı hādde Ateşli hastalıklar.

e.+ eden 426a/22

e.+ eniñ 392b/19

emrāz-ı kebed Ciğer hastalıkları.

e. 310b/1

emrāz-ı müzmin Kronik hastalıklar.

e.+ eden 392b/12, 399a/14

emrāz-ı şafrāvīyye Safrayla ilgili hastalıklar.

e. 259a/7

emrāz-ı sārī Bulaşıcı hastalıklar.

e.+ ydendir 450b/6

emrāz-ı vāfi Salgın hastalıklar.

e.+ de 415b/7

emrāz-i ā'zā

e.+ yı't tenāsül 337a/9

emrāz-i dāhil İç hastalıklar.

e.+ e 326a/14

emrāz-i hārre Ateşli hastalıklar.

e.+ niñ 322b/20

emrāz-i nisā Kadın hastalıkları.

e. 347b/20

emrāz-i reddiye Kötü, azgın hastalıklar.

e. 257b/22

emrāz ü's sedy Meme hastalıkları.

e. 368b/19

emrāzu'l-em'ā Bağırsak hastalıkları.

e. 277b/18

emrāzu'l-ḳalb Kalp hastalıkları.

e. 255b/2

emrāzu'l-ḳazīb Erkeklik organında görülen hastalıklar.

e. 340a/2

emrāzu'l-merīve'l-mi'de Yemek borusu hastalıkları.

e. 261b/5

emrāzu'l-mi'de Mide hastalıkları.

e. 263a/10

emrāzu'n nisā bk. emrāz-i nisā

E. 346b/4

emrāzu'r-raḥm Rahim hastalıkları.

e. 344a/25

emrāzu's şıfāk Kasları örten zarlarda görülen hastalıklar.

e. 281a/23

emrāzu't taḥḥal Dalak hastalıkları.

e. 304b/13

emrāzü'l-eṭṭāl Çocuk hastalıkları.

e. 373a/23

emrāzü'l-küllī Bütün hastalıklar.

e. 324b/23

emrāz'ül māsārīka Karın iç zarında görülen hastalıkları.

e. 303b/3

emrūd bk. armud.

e. 326a/9, 492a/11

emṣāl Ar. Eş, benzer.

e.+ i (İyelik) 273b/18, 293a/18, 295b/2, 355a/7

e.+ inden 469b/19

emzice-i mürekkebe Bir çeşit hastalık.

e.+ niñ 266a/23

emzikli Süt emen.

e. 372a/11

emzir - Emzirmek.

e.- en 292b/16, 374b/4, 376a/18

e.- enlere 372b/25

e.- meniñ 373a/20

emzirt - Emzirme.

e.- mekdir 369a/20

en - İnmek.

e.- mekdir 290b/10

en nefḥatü fi'l-kebed Ciğerlerin üfürülüp şişirilmesi.

e. 314b/18

en nefḥatü fi'l-mi' de ve'l-ḳarāḳir Midenin şişip guruldaması.

e. 267b/17,

en nezletü ve's-sü'ālü ve zīḳu'n nefis fi'le'l-eṭṭāl Çocuklarda olan nezle, öksürük ve nefes darlığı.

e. 377b/11

encere-i ḥāre Sert kurdeşen.

e.+ yi 466b/11

encibār Ar. Beşparmak otu

e. 333a/21

enderḥūn ? Bir çeşit bitki.

e. 468b/23

Endülüsī Yuḥannā ö.i. Bir hekim adı.

E. 321b/6

enfa' Ar. Çok faydalı.

e. 421a/14

enginār Yun. Birleşikgillerden çok yıllık, dikenli bitki (Cynara scolymus).

e. 342a/23

ennāsūr fi'l-mak'ad Anüste sürekli çıkan çıkması.

e. 302b/14

eñse Boynun arkası.

e. 279a/10

e.+ de 261b/8

e.+ sinde 495a/16

e.+ ye 305a/24

enseb Ar. Daha münasip, pek uygun, çok yerinde.

e.+ dir 277b/7, 324b/21, 389a/18, 456b/19

enseb bk. enseb

e.+ inden 338b/23

enşinib ?

e.+ iñ 281b/2

entele Sıracagillerden, birçok çeşidi bulunan ve kuzey yarım kürede yetişen bir bitki(Delphinium staphisagria).

e. 295b/16, 327a/7, 381b/24

e.+ den 293a/3, 358b/17, 358b/18

entīmūn ? Demirbozan; demirbozanın pişirilip terbiye edilmesiyle cam ve yakuta benzer parlak, berrak bir madde oluşur, buna entimun denir.

e. 271a/12

envā' Ar. Çeşitler, türler

e.+ı (İyelik) 257b/13, 262a/8, 278a/14, 288a/1, 310b/3, 310b/8, 311a/17, 319a/7, 319b/11, 323a/21, 405a/15, 409a/9, 409a/24, 412a/12, 412a/24, 423b/2, 423b/3, 432a/8, 439b/10, 441b/19, 448a/9, 469a/16, 487b/26

e.+ ına 253b/1, 254b/22, 260a/23, 261b/1, 264a/12, 273b/25, 275a/17295a/2, 296b/20, 300b/22, 309b/18, 310b/3, 380a/16, 430b/10, 442a/24

e.+ ından 322b/16, 412b/4

e.+ indandır 282a/24, 321a/22

Epūros ö.i. Bir hekim adı.

E. 384a/12

er - Ermek, ulaşmak.

e.- ince 351b/1

er Erkek.

e. 362b/13, 362b/17, 362b/19, 363a/4

e.+ e 362a/18, 362a/19, 362b/19, 362b/16, 362a/20

e.+ iñ 362b/13

er-riccā Ar. Yalancı gebelik.

e. 364a/7

er rih-u tahte'l-kıhf Kafa hapsedilmiş ağrı.

e. 376a/2

er riyu ve zıku'n-nefes Nefes darlığı hastalığı.

e. 251a/21

erbāb-ı nücūm Müneccimler.

e. 326a/11

erbāb-ı tecrübe Tecrübe sahipleri

e. 363a/13, 365a/2, 417a/5

erham Ar. Çok merhametli.

e. 282b/5

eri - Erimek.

e.- dikçe 262b/3

e. -mege 413b/14

e.- mesinden 289b/7

e.- mezse 449a/18

e.- miş 257b/8, 288a/4, 307b/9,
314b/1

e.- rse 449a/17

e.- yince 300b/1

e.- yüp 282b/23

erid - Eritmek.

e.- eler 386b/21, 460a/14, 465b/9

e.- iginden 428a/21

e.- ince 311a/25

e.- ir 327a/13

e.- üp 269b/5, 286b/14, 292b/13,
310a/23, 334a/16, 414b/10, 438b/16,
467a/14, 477a/12, 478a/8, 480a/2,
483a/13, 485b/22

erik Erik (Prunus domestica).

e. 269a/3, 275a/11, 290a/10,
294a/20, 294b/4, 315b/10, 325a/14,
333a/4, 365a/13, 380a/3, 396a/21,
396b/13, 396b/19, 404a/24, 414b/17,
427a/5, 444b/20, 480b/1

erik balı Erik balı.

e. 260a/10

erik hoşābı Erik hoşafı.

e. 366a/19

erik ma' cūnı Erikten yapılan macun.

e.+ 278b/24, 335b/23

e.+ na 253b/13

erik şuyı Erikten elde edilen su.

e. 274a/14, 396b/10, 415a/14

eril - Geçmek?

e.- mez 402b/11

erişte Far. Ev makarnası.

e. 333b/22

erit - Eritmek.

e.- dikde 476b/10

erkek(g) Erkek hayvan için.

e. 327b/21

erkek(g) Erkek insan için.

e.+ e 457b/16

Erkıl ö.i. Bir hekim adı.

E. 259b/24, 296a/13, 401a/19

Erkıl ö.i. Bir hekim adı.

E. 401a/19

ermäteykim el-revvizātem ? Temel organlara ve hazma yardımcı olan bir ilaç.

e. 259b/11, 263b/8, 263b/11, 265a/25, 267b/10, 272a/21, 272b/1, 277a/24, 319b/25, 353b/25, 365b/5, 399a/18, 405b/22, 411b/15, 431a/13,

ermātīkū ? Bir çeşit bitki.

e. 287a/24

erneb Ar. Tavşan.

e. 486b/15

Ernołtus ö.i. Bir hekim adı.

E. 447a/15

erot şuyı ? Erot suyu.

e.+ y1 402b/9

ertekīyu ? Bir çeşit bitki

e. 344b/21

ervāḥ Ar. Ruhlar.

e.+ a 388a/17, 413a/20, 428a/22

e.+ ı 257b/23, 260b/4, 428a/22

e.+ ıñ 388b/21

ervāḥ-ı ḥayvāniyye Hayvanlarla ilgili ruhlar.

e.+ ye 388b/12

ervāḥ-ı nefsāniyye Nefisle ilgili ruhlar.

e.+ ye 388b/11

ervāḥ-i tabī‘ye Doğal ruhlar.

e.+ ye 388b/10

es sa‘fetü fi rūs’ü’l-eṭṭāl Çocukların başında görülen bir çeşit çiban.

e. 375a/1

eş şar‘a ve ümmü’s-şıbyān Havale hastalığı.

e. 376b/10

es seherü’l-‘arızli’l-eṭṭāl Çocuklarda uykusuzluk hastalığı.

e. 376b/4

es-sereṭān Ar. Yenirce denen hastalık, kanser, âkile.

e. 438b/23

eş-şiyāḥ fi'n nevm ve'l-kābūs Çocukların uykusunda ağlayıp bağırması hastalığı.

e. 376a/20

esāfil-i beden Bedenin sefalet çekmesi.

e.+ de 420b/12

esbāb Ar. Sebepler.

e. 412a/25, 412b/6

esbāb-ı araziye Hastalık sebepleri.

e. 416a/7

esbāb-ı arazi Hastalık sebepleri.

e.+ den 416a/6

esbāb-ı mütekāddime Önceki sebepler.

e.+ den 286a/16

esbāb-ı semāviye Gökyüzüne bağlı, gökteki değişimlerle ilgili sebepler.

e. 415b/8, 416a/11

e.+ den 326a/11, 416a/6

eşer Ar. İz, belirti.

e. 472b/18

e.+ i (İyelik) 286b/21, 290b/9, 301b/2, 415b/13, 425b/9, 451b/3, 453a/5,

453a/12, 453a/17, 453b/4, 453b/6, 487a/4, 488a/20, 496b/8, 496b/10, 496b/17

e.+ inden 415b/4, 453a/12, 486b/5

e.+ iniñ 454a/13

e.+ leri 428a/5

eşer-ı infī'āl Öfke belirtisi.

e. 259a/15

esfel Ar. Aşağı taraf, aşağı uç.

e. 282b/22

e.+ de 274b/6

e.+ den 491b/3

e.+ e 282b/11, 282b/17, 283a/2, 283a/3, 283a/4, 429b/6, 455a/12, 491a/22

e.+ i (İyelik) 278a/12

e.+ inde 383a/8

esfel-i mi'de Midenin aşağısı.

e.+ de 274b/4

eshel Ar. Çok kolay.

e. 457b/1

e.+ dir 403a/24

eski - Eskimek.

e.- digi 306b/12

e.- dikde 252b/9, 353a/16, 359a/18

e.- mesinden 333b/24

e.- rse 311b/18, 317a/16, 435a/5

e.- yüp 314a/21, 344a/8, 344b/19, 446b/16, 465a/15

eski Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı.

e. 255a/3, 290a/23, 291a/12, 291a/18, 291a/22, 291b/22, 292a/5, 297a/13, 318a/24, 330b/23, 341a/17, 343b/25, 358a/1, 358a/7, 365b/11, 368a/22, 384b/9, 386b/3, 386b/4, 407a/12, 410b/14, 413a/22, 422a/3, 432b/24, 435b/14, 438a/20, 443a/21, 443b/16, 444b/12, 445a/4, 445a/6, 454a/14, 454b/9, 455a/21, 458b/10, 461a/14, 462b/21, 464a/13, 465a/21, 483b/22, 490a/11

Esklābyūs ö.i. Bir hekim adı.

E. 317a/14

eslem Ar. Çok doğru, çok sağlam.

e. 394b/16

e.+ i (İyelik) 252a/10, 416b/9

eşnā Ar. Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an.

e.+ da 339b/5, 478a/15, 488a/21

eşnāf Ar. Sınırlar.

e.+ ı (İyelik) 403a/14

e.+ ını 280a/11

esne - Esnemek.

e.- r 426a/17

esrār Ar. Gizler, sırlar.

e.+ dandır 424b/4

e.+ indandır 406a/2

esrār-ı ‘acībe Acaip, tuhaf sırlar.

e. 402b/24

esrār-i hafıyye Gizli ve saklı sırlar.

e.+ dendir 305b/12

es-su‘āl Ar. Öksürük.

e. 252b/16

es-sedde fi’l-em‘ā ve zıḫhā

Bağırsaklarda tıkanıklık ve darlık hastalığı.

e.+ de 279b/6

estār Ar. Perde, örtü.

e.+ dan 393b/7

eşvāb Ar. Giyecek, elbise.

e.+ ına 394a/16

e.+ ını 415b/12, 416a/20, 496b/7

eş-şehvetü’l-külbiyyetü ve cev‘u’l-baḫarī

Sürekli açlık çekme hastalığı.

e. 273a/3

eşed Ar. Çok şiddetli.

e.+ dir 283a/10

eşek arısı Zar kanatlılar takımından, zehirli iğnesi olan bir tür iri yaban arısı (Vespa crabro).

e. 495b/9

eşil - Eşilmek.

- e.- dir 471a/6
- e.- mediginden 465a/16
- e.- miş 469b/12

eşild - Merhem, macun vs. ile kaplamak.

- e.- eler 422b/1
- e.- üp 422b/6

eşile - Merhem, macun vs. ile kaplamak.

- e.- mekdir 438a/12

eşilt - Merhem, macun vs. ile kaplamak.

- e.- mede 422b/10

eşne Ar. Ağaç yosunu.

- e. 280a/10

eşref Ar. Daha şerefli, pek onurlu, itibarlı.

- e.+ i (İyelik) 284b/24

eşyā-yı ġarībe Garip eşya.

- e.+ niñ 270b/19

et - Etmek, eylemek, yapmak.

- e.- digimiz 331b/11
- zıkr e.- digimiz 266a/21, 270b/7, 305b/14, 314a/16, 332a/26, 399a/19, 453a/20, 464b/20
- e.- digimize göre 486b/2
- e.- diginden 339a/22, 362b/22

e.- dik 270a/25, 298a/9

e.- dikce 319a/17, 465a/19

e.- dikde 263a/2, 319b/3, 329b/16, 464a/7

isti' māl e.- dikde 314b/4

zuhūr e.- dikde 448b/18, 463a/15

e.- dikden 315a/22, 318b/15, 453a/2, 454a/7, 463a/21, 466a/6, 485a/21

e.- dikleri 452b/22, 471a/5

isti' māl e.- dikleri 296a/4, 318b/21

zıkr e.- diklerimizi 315b/11

e.- diler 272b/15

e.- dim 473a/18

e.- dirdim 346b/12

isti' māl e.- direler 376b/17

isti' māl e.- dirirler 464a/17

isti' māl e.- diyse 295a/3

e.- me 467a/23

e.- mede 284a/24, 304b/17, 320a/3, 413a/13, 414b/24, 424b/20, 429a/5, 429a/12, 436a/9, 446a/21, 454a/21, 459b/1, 461b/15, 463b/14, 479a/19, 479b/5, 484b/20

ħabs e.- mede 291b/23

ħıfz e.- mede 365a/14, 417b/12

men' e.- mede 402a/19, 402a/21, 432a/5

e.- meden 288b/7, 318a/25, 319b/18, 418a/10, 420b/2, 484a/17, 486b/21

hareket e.- meden 310a/25, 439a/24

e.- medi 270b/25

e.- mediginden 347b/19, 393b/15
e.- medigindendir 364a/21
e.- mediler 408a/1
men' e.- mediler 396a/10
e.- mege 282b/11, 383a/17,
389b/15, 389b/21, 390b/7, 397b/6,
401a/4, 415b/18, 426b/17, 430b/14,
492b/18
zuhūr e.- mege 426a/20
e.- megi 295a/18, 323a/2, 349a/2,
373b/16, 404b/24, 421b/12, 421b/14,
444a/16
isti' māl e.- megi 270a/22, 410b/14
e.- mek 259b/5, 265a/7, 269a/1,
271b/3, 274a/5, 276a/12, 277a/8, 278b/18,
280a/20, 281a/13, 281a/15, 283b/10,
285b/22, 287b/11, 295a/12, 297b/6,
297b/12, 297b/13, 301b/19, 307b/20,
311a/12, 314a/21, 315a/1, 315b/2, 315b/6,
316b/19, 318a/14, 320a/10, 321a/14,
328a/12, 328a/13, 332a/9, 332b/14,
332b/22, 346b/9, 349b/2, 353b/15,
356b/7, 356b/25, 359a/3, 363b/18,
363b/22, 364b/6, 365a/6, 372b/19,
372b/25, 373b/15, 379a/13, 379b/13,
380b/23, 380b/24, 382a/2, 384b/5,
385b/15, 385b/23, 386a/8, 386b/4,
386b/5, 386b/15, 387a/2, 390b/5,
390b/10, 392a/18, 394a/15, 396a/19,
398b/1, 404b/20, 407b/7, 408a/2,
408b/21, 410a/6, 411b/3, 411b/15, 414a/3,
417b/24, 420a/20, 424b/19, 425a/5,
425a/16, 426a/3, 429a/11, 437b/2,

437b/13, 441a/17, 444a/9, 445b/21,
446b/4, 447b/10, 448a/17, 454b/16,
461a/2, 466a/2, 467b/19, 471a/3, 476b/15,
476b/16, 479a/15, 480a/16, 481a/13,
481a/14, 481a/25, 481b/1, 481b/2, 482b/8,
482b/9, 484a/13, 484b/19, 485a/16,
485b/12, 485b/21, 486b/22, 489a/16,
492a/17, 492b/5
ğargara e.- mek 430a/12
ħabs e.- mek 289a/16
hareket e.- mek 481a/24
ħazz e.- mek 253a/9
ħıfz e.- mek 310b/19, 427b/9
isti' māl e.- mek 268a/6, 268a/13,
270a/1, 272b/1, 272b/3, 273b/10,
273b/24, 275a/22, 277a/23, 278b/21,
284a/23, 284b/22, 285a/7, 285a/23, 285b/22,
286b/6, 286a/13, 265a/2, 284a/22, 285a/9,
287b/2, 287b/3, 287b/12, 289a/2, 291a/21,
295b/7, 296b/10, 300b/15, 300b/19,
301a/8, 307a/22, 307a/23, 307b/21,
309b/10, 313b/19, 317a/9, 318b/20,
319a/4, 319b/20, 319b/22, 320a/1, 320a/8,
320a/10, 320a/23, 323a/13, 327a/18,
327b/13, 327b/23, 329a/10, 330a/6,
331b/25, 337b/1, 344b/9, 344b/25,
345a/9, 345a/17, 348a/4, 351b/17,
354b/20, 355a/10, 355b/7, 356a/19,
356a/20, 357b/16, 358b/16, 358b/19,
361b/4, 361b/12, 361b/25, 362b/1,
368a/1, 369a/2, 380a/16, 380a/21,
380a/24, 380b/25, 381b/22, 392a/1,
392a/3, 393b/8, 398a/12, 398b/25, 399a/8,

402b/3, 402b/4, 407b/13, 411b/13,
413a/12, 417b/24, 424b/15, 424b/16,
430b/1, 430b/10, 434b/14, 437a/16,
441b/1, 447a/12, 456b/19, 456b/22,
458a/8, 464a/23, 470a/3, 475a/25,
479a/12, 479a/13, 481a/22, 481a/24,
481b/18, 490b/13, 491a/7, 492b/10,
493a/17, 493b/9, 494a/4, 494a/5, 495a/5,
495a/6, 495b/6, 495b/8, 495b/25

men^c e.- mek 326b/5, 395a/12,
411b/18, 417b/6, 435a/25, 435b/17

pak e.- mek 332b/21

zuhūr e.- mek 416b/3

e.- mekde 259b/3, 295a/19,
322a/11, 330a/7, 331b/20, 385a/15,
400b/18

ḥabs e.- mekde 276a/21, 474b/22

men^c e.- mekde 254b/21

e.- mekden 271a/16, 273a/10,
279b/16, 281b/15, 312b/4, 313a/19,
325a/19, 340a/21, 344b/2, 344b/14,
344b/16, 345a/2, 350a/1, 350a/9, 363a/5,
383a/6, 480a/10, 480a/13, 488b/14,
495a/10, 495a/20

ḥabs e.- mekden 422b/9

ḥareket e.- mekden 349b/23,
383a/5

e.- mekdir 256a/21, 256b/23,
265a/19, 265b/26, 266a/2, 267a/2,
275a/11, 276b/23, 278a/19, 278b/18,
279b/23, 281b/7, 283b/9, 283b/10,
284b/6, 284b/23, 285a/23, 286a/21,
288a/12, 288a/14, 291b/12, 293b/4,

293b/5, 293b/8, 295b/9, 305a/25,
307b/19, 317a/23, 326b/4, 331a/10,
331b/3, 332b/21, 335a/16, 345a/23,
345b/20, 353b/16, 353b/17, 357a/18,
368a/5, 370a/16, 372b/25, 375b/21,
383b/1, 389a/10, 390a/15, 390a/16,
390a/19, 390b/3, 395a/4, 396a/8, 396a/9,
402a/17, 403b/13, 404a/17, 408a/19,
409b/6, 410a/4, 412a/10, 414a/21,
418a/12, 420b/1, 424a/11, 434b/13,
435b/3, 438a/13, 438a/14, 439a/2,
458b/20, 460a/25, 460b/8, 471a/2,
482a/14, 491a/24, 492a/15, 492b/2,
492b/16

ḥabs e.- mekdir 281b/7, 289a/12

ḥareket e.- mekdir 267a/15,
403b/14

ḥıfz e.- mekdir 451a/19

isti^c māl e.- mekdir 257a/1,
257b/12, 268a/14, 278b/10, 312b/12,
320a/7, 325b/16, 331b/20, 353a/21,
361b/9, 407b/14, 411b/11, 420b/16,
462b/4, 493a/25, 497a/20

men^c e.- mekdir 402a/16, 458b/21

teleyyün e.- mekdir 253b/12

e.- mekle 267b/26, 273a/16,
282a/20, 283a/22, 285a/22, 294a/23,
300b/24, 302b/23, 311b/13, 313a/8,
325b/13, 326b/5, 331b/7, 331b/8,
338b/10, 339b/7, 348b/11, 350b/17,
383a/22, 384a/5, 384a/6, 388b/17,
396a/12, 407b/12, 408a/9, 450b/6, 450b/7,
453a/1, 455b/3, 470a/6, 478b/7, 482b/17,

486a/18, 487b/10, 488b/15, 491a/23,
491b/19, 492a/2

ḥabs e.- mekle 466b/11

isti' māl e.- mekle 285a/23,
343a/21, 487b/6, 497a/10

zıkr e.- mekle 409a/25

zuhūr e.- mekle 428a/12

e.- mekledir 493b/15, 493b/17

zuhūr e.- meksiziñ 416b/4

e.- mekte 267a/4

e.- mekdir 262a/16, 288a/12

e.- memekdir 274b/12, 285b/18

e.- memesine 404a/5

e.- memiştir 384a/16, 455a/17

hıfz e.- meniñ 366a/22

e.- mesi 389a/17, 398a/23

zuhūr e.- mesi 374a/7

e.- mesidir 276b/25, 281b/2,
282b/18, 290b/9, 292b/6, 315a/6, 315a/8,
326b/2, 335a/5, 335a/10, 335b/19,
346a/12, 348b/4, 350a/7, 352a/18,
352b/14, 362a/9, 377b/13, 409b/8,
425b/23, 429b/4, 460b/3, 460b/5, 486b/20

hareket e.- mesidir 252b/18

zuhūr e.- mesidir 401a/25

e.- mesinden 276b/25, 285a/22,
306b/3, 341b/3, 362b/23, 368b/23,
395b/1, 400a/3, 401b/4, 403b/7, 467b/25

e.- mesine 362b/25, 419b/24,
419b/25

e.- mesiniñ 363a/12

e.- mesiyle 263a/23, 319a/20,
334a/23, 338b/23, 349a/4, 363a/7, 375b/1,
401a/25, 403b/10

hareket e.- mesiyle 401a/24

e.- mesiyledir 354b/11, 487a/21

e.- meye 466a/12, 477a/8, 478b/9,
488a/12

e.- meyeler 373b/13, 396b/18,
399b/19, 412a/2

isti' māl e.- meyeler 357a/2,
375a/23

e.- meyen 399b/7

e.- meyenidir 457b/2

isti' māl e.- meyi 270a/24

e.- meyup 322b/14

e.- meyüp 257a/2, 264b/15,
266a/1, 270b/12, 272b/21, 322b/7,
323b/9, 327b/8, 394a/22, 399a/6, 404b/3,
421b/22, 423a/12, 452a/19, 474b/22,
485a/20, 485b/14

isti' māl e.- meyüp 425a/3

e.- mez 273b/3, 353b/20, 353b/21,
360b/13, 369b/9, 372a/21, 372a/23,
390b/4, 398a/22, 401b/17, 416a/4,
424b/19, 439a/3, 441a/14, 486b/1,
489a/18, 493a/22

hareket e.- mez 360b/11

e.- mezden 304b/21, 484b/17

isti' māl e.- mezden 497a/11

e.- mezdi 420a/4

e.- mezler 293b/17

e.- mezlerse 422a/24, 489a/22

e.- mezse 288b/4, 289a/24,
373a/12, 376a/1, 390b/4, 429a/22, 430a/7
e.- miş 318b/11, 444b/14, 448a/4
zühür e.- miş 425a/10, 446a/24,
495a/16
e.- mişdir 260a/2, 261b/17,
261b/19, 267a/5, 284a/25, 286b/1,
295a/18, 298a/8, 323a/22, 327b/10,
348a/9, 351a/5, 359a/10, 376b/14,
383b/21, 384a/13, 384b/3, 386b/16,
387a/9, 387a/13, 387a/22, 394b/7,
409a/13, 409b/4, 410a/15, 411b/2,
417a/14, 428a/19, 432a/2, 432a/21,
439a/6, 459b/19, 461a/21, 472b/12,
474b/24, 475a/19, 486b/3, 487b/9, 494b/6
isti' māl e.- mişdir 475a/22
zıkr e.- mişdir 474b/14
zühür e.- mişdir 402b/15, 450a/24,
457a/3
e.- mişizdir 403a/5
zıkr e.- mişizdir 415a/13
e.- mişler 449a/14
e.- mişlerdir 282b/6, 284b/1,
284b/3, 286a/25, 346b/23, 353b/15,
373b/19, 387a/18, 391b/6, 391b/24,
392b/5, 403a/4, 406b/4, 411b/14, 417a/24,
417b/7, 417b/12, 417b/17, 417b/20,
434b/18, 439b/12, 446b/16, 452b/24,
467b/15, 473a/1, 474a/16,
475a/1
isti' māl e.- mişlerdir 277b/1,
277b/16, 375a/22, 425a/3
men' e.- mişlerdir 318b/9

zıkr e.- mişlerdir 270b/18, 392b/3,
448b/10, 450a/18
e.- mişdir 301b/2, 387a/4
e.- se 341a/23, 395b/9
e.- seler 279a/7, 328a/7, 348a/19,
350a/24, 356b/10, 381b/8, 393a/20,
473a/16
e.- sün 277a/3, 310a/1
e.- sünler 409b/5, 410b/15
et Hayvanlardan sağlanan kaslardan
oluşmuş besin maddesi.
e. bitürmede 434a/12
e. 279b/14, 293a/25, 297b/25,
312b/9, 316b/2, 317b/17, 320a/9,
338b/19, 339b/18, 342a/24, 344a/14,
388a/9, 395a/24, 434a/9, 441b/13,
458b/21, 458b/23, 459b/12, 459b/22,
461a/4, 461b/1, 462b/3, 462b/6, 463b/4,
463b/19, 464b/21, 471a/4, 471a/19,
477b/18, 493a/25
e.+ e 328a/18, 476b/14
e.+ i 389a/9, 393a/17, 393b/6,
457a/7, 461b/9
e.+ inden 386b/4, 393b/3, 415a/12,
473a/21, 487b/10
e.+ ini 458a/18
e.+ iniñ 393b/3
e.+ leri 265b/18, 273b/8, 319b/1,
329b/13, 364b/17, 388a/9, 415a/6,
439a/23, , 460b/7, 461a/4,
e.+ leriniñ 335a/3

et İnsan eti, kas.
e.+ dir 462b/5
e.+ i (İyelik) 368b/22
e.+ iniñ 393b/3
e.+ leri 373b/6, 451b/4, 455a/5,
455a/14, 455b/4, 455b/9, 463a/14
e.+ lerde 458b/7
e.+ lerinde 486b/11
e.+ lerinden 254b/4, 292b/5
e.+ lerine 377b/2
e.+ lerini 453a/15
e.+ leriniñ 254b/4

et şuyı Etin suyu
e. 263b/2, 279b/5, 373a/17,
373a/18, 488a/6, 489b/1, 495b/4
e.nı 393a/24
e.niñ 393b/2
e.yı 267a/19, 378b/10

etbā Ar. Hizmetkar.
e.+ı 391a/10

etdir - Ettirmek.
e.- dikde 464a/9
e.- eler 376b/24, 495a/4

eṭibbā Ar. hekimler, doktorlar, tıp ilmini
bilenler.

e. 255b/22, 256a/10, 282b/16,
288a/17, 293a/9, 293b/6, 295a/14,
297a/14, 320a/2, 330b/12, 379a/18,
389a/17, 392b/4, 393a/9, 396a/10,

409b/24, 415b/2, 419b/17, 421b/12,
424a/11, 425a/18, 429b/18, 443b/12,
446b/17, 449a/14, 450a/17, 455a/7,
467b/14, 488b/23, 492a/6

e.+ dan 272b/21, 273a/20,
273a/25, 273b/3, 286b/25, 293b/18,
324b/19, 342b/19, 348a/7, 353b/14,
364b/2, 375a/21, 394a/10, 395b/4, 403a/2,
406a/12, 406a/25, 409a/16, 415b/24,
419b/21, 425a/6, 425b/16, 439a/3, 450b/8,
452a/18, 466b/8, 474b/25, 476a/12

e.+ niñ 318b/20, 353a/18, 402b/15,
452b/22

e.+ sı 295a/24, 323b/17, 389a/20,
392a/5, 411b/14, 417b/11, 417a/22,
425b/18, 451a/4, 451b/14, 454b/25,
491a/4, 497a/21

e.+ sıdan 324a/14, 384a/12,
387a/8, 400b/19, 401a/11, 401a/18,
420a/2, 423a/13, 437b/19, 485b/11,
489b/8

e.+ sınıñ 387a/19, 399a/11,
402a/21, 410a/1, 419a/11, 420a/8, 420b/9,
427a/14, 452a/6, 472b/11, 491b/1

eṭibbā-ı müteḳaddemīn Önceki hekimler,
eski bilginler.

e. 286a/24

eṭibbā-i āfrecik Avrupalı hekimler.

e. 301a/20

eṭibbā-i ʿArab Arap hekimler.

e. 273a/7, 448b/15

eṭibbā-i efrenc Avrupalı hekimler.

e. 428a/16

e.+ in 420b/7

eṭibbā-i islāmiyyūn İslam dünyası hekimleri.

e. 454b/24

eṭibbā-i kimyāvi Tıbbın kimyaya dayalı dalıyla uğraşanlar, biyokimyacılar.

e.+ ler 472b/25

e.+ ni 391b/3

eṭibbā-i kimyāviye bk. eṭibbā-i kimyāvi

e.+ ni 296a/4

eṭibbā-i muḳaddem İleri gelen hekimler.

e.+ in 277a/25, 425a/3

eṭibbā-i müte'āḥḥirīn Son dönem hekimleri.

e. 284b/3, 373b/17, 396a/16, 400b/17, 417b/6, 439b/12, 464a/16, 491b/7, 497a/18

e.+ den 446b/15

eṭibbā-i müteḳaddimīn Önceki dönem hekimleri.

e. 387a/17, 391b/23, 392b/3, 400b/14, 450a/22

eṭibbā-i Yūnān Yunan hekimler.

e.+ dan 448b/9

etmek(g) Ekmek .

e. 273b/12, 275b/14, 277b/3, 290b/1, 310a/25, 322b/1, 378a/22, 385a/2, 385a/22, 406a/18, 406a/23, 422a/1, 422a/9, 422a/18, 422a/25, 430b/21, 433b/21, 437b/11, 445b/3, 453b/7, 455a/21, 473a/1, 475b/8, 484a/19

e.+ i 430b/22

etmek içi Ekmek içi.

e. 264a/6, 328a/9, 329a/17, 369b/18, 385a/6, 385a/8, 385a/20, 435b/5, 436b/17, 444b/6, 464b/6, 481a/5

e.+ ni 302a/4, 302a/6, 328a/4, 349b/1, 370a/8, 373a/16, 378b/3, 384b/18, 422b/14, 433a/16, 466b/1

eṭrāf Ar. Yanlar, uçlar, kıyıları,

e.+ ı (İyelik) 279a/18, 432b/15, 439a/15, 447b/22, 449a/6, 450b/16, 450b/22, 451a/1, 458b/12, 461b/11, 465b/18, 469b/19

e.+ ına 299a/4, 300a/6, 305b/18, 343a/7, 351b/18, 351b/19, 382a/17, 394a/14, 417a/9, 422a/5, 422b/22, 432b/4, 460b/20, 460b/25, 461a/15, 466a/14, 467a/10, 469a/6, 477a/15, 477a/18, 478b/21, 497a/4

e.+ inda 346b/25, 353a/11,
368b/13, 371a/24, 402b/9, 422b/5,
438b/25, 439a/15, 463a/14, 487b/7

e.+ ını 435a/22, 461b/8, 463a/16,
497a/3, 497a/8

eṭṭrāf-i beden Bedenin etrafı.

e.+ i (iyelik) 308a/13

eṭ-ṭihāl Ar. Dalak.

e. 305a/9

ev Ev, barınacak yer.

e.+ e 417a/2

e.+ in 416b/19, 416b/20

e.+ lerde 416a/3

evcā' u'l-mefāṣıl Eklem ağırları.

e. 382a/19

evdām-ı māsārīka Bağırsaklar iç zarında
görülen şişlik.

e. 304a/8

evdāmü'l-mak' ad Kıç ağrısı.

e. 301b/25

evdāmü'l-mi' de Mide ağrısı.

e. 268b/4

evlā Ar. Daha uygun, daha layık, daha
iyi.

e. 459a/25, 466b/12

e.+ dır 315b/2, 390b/23, 393b/25,
466b/14

evlād Ar. Çocuk, çocuklar

e. 347a/9, 348b/4, 348b/22,
353b/21, 354b/10, 364a/16, 364b/5

e.+ ları 362b/19

evrām Ar. Veremler, şişler, yumrular.

e. 272a/4, 325b/14, 329a/15,
371a/1

e.+ a 467b/15

e.+ da 388b/16

e.+ ın 328b/4

e.+ lar 302a/1

evrām-ı bāride Soğuk nitelikli şişler.

e.+ den 439a/3

evrām-ı hārre Sıcak nitelikli şişler.

e.+ niñ 268b/19, 315a/20, 437b/18

evrām-ı küllī Bütün veremler.

e. 325b/14

evrām-ı muḡābin Bir tür şişlik.

e. 434a/18, 434b/19

evrām-ı şulb Omurga şişlikleri.

e.+ e437b/14

evrām-i 'azīme Büyük şişlikler.

e.+ den 433b/5

evrāmü'l-hārre fi'r-raḥm Rahimde sıcak
şişlikler olması.

e. 348a/24

evrāmü'l-hārre fi's-sedy Memelerde sıcak
şişlikler olması.

e. 369b/5

evrāmü'l-merī yemek borusunda görülen
şişlikler.

e. 262b/3

evrāmü'l-meşāne Sidik torbasında
görülen şişlikler.

e. 332a/4

evrāmü'l-ḳaẓībū'l-hārre Erkeklik
organında görülen sıcak şişlikler.

e. 340a/13

evrān Katman.

e.+ ı (İyelik) 426a/24

evride Ciğer damarları.

e.+ den 474b/9

evvel Ar. Önce, ilk, birinci, başlangıç.

e. 255b/11, 263b/21, 265b/6,
270b/17, 288a/18, 295b/13, 329b/7,
360b/3, 360b/20, 363a/19, 383b/14,
389b/23, 392a/20, 394b/20, 394b/24,

402a/9, 405a/10, 417a/14, 452a/14,
457a/8, 496a/8

e.+ den 426b/23

e.+ inde 261a/7, 393b/16, 403b/20,

408a/24, 412a/3, 433a/7, 489a/1

e.+ ine 303a/15

e.+ kinden 265b/3

e.+ kisi 277b/21, 279b/17

e.+ lerinde 365a/12, 473b/13

evvelā Ar. Birinci olarak, ilk önce.

e. 260b/3, 276a/5, 281a/15,
283b/9, 288a/10, 293b/10, 300a/4, 301a/6,
301b/16, 302b/8, 302b/20, 303a/8,
310b/11, 326b/3, 328b/5, 334b/3, 335a/7,
335a/17, 337b/14, 339b/1, 340a/15,
340b/3, 348b/22, 351a/14, 355a/8,
370b/23, 371b/1, 372a/1, 375a/7, 375b/3,
377b/14, 378b/22, 379b/2, 380a/11,
388a/17, 388a/20, 388a/21, 389a/14,
389b/10, 390a/1, 390a/14, 393b/10,
408a/2, 413a/8, 415b/16, 415b/18,
415b/22, 415b/23, 422b/12, 432a/4,
433b/8, 435b/8, 436a/2, 438a/12, 441b/22,
444a/11, 444b/18, 449a/20, 451a/23,
461a/11, 463a/17, 468a/23, 469a/1,
469b/15, 470b/1, 476b/12, 478a/22,
478b/4, 480a/7, 481b/17, 484b/3, 485b/5,
497a/2

evvelen Ar. birinci, ilk olarak

e. 413a/18

evvel emirde İlk önce, ilk iş olarak.

e.329b/7, 394b/24

evvelki Ar. Evvelki, önceki.

e. 278a/7, 307a/7, 340a/7, 345b/3, 345b/15, 345b/17, 347b/20, 356b/16, 386a/6, 387b/4, 388a/13, 388b/19, 401a/8, 402a/11, 408a/25, 418a/24, 418b/20, 421b/2, 422b/18, 452a/1, 452a/3, 452a/9, 452a/17, 456b/13, 461b/24, 464a/21, 464b/11, 471b/23, 473a/9, 473a/12, 474b/18, 481a/16, 485a/14, 488a/23

e.+ den 292a/1, 380b/20, 397b/16, 399a/3, 432b/2, 451b/24, 459b/8, 459b/9, 462b/19, 484a/2

e. nden 320b/19

e.+ ne 472a/4

e.+ si 323a/22, 324a/10, 388a/22, 390a/21, 392b/5, 402a/15, 409a/13, 413b/8, 413b/20, 426b/6, 446a/5, 451a/4, 493b/14

eyle - Eylemek, etmek, yapmak.

e.- di 270b/13, 273a/25, 329b/15, 349a/2, 400b/23, 419b/21

e.- digi 257b/16, 260a/14, 298a/4, 387a/21, 403a/22, 409a/23, 411a/1, 416a/22, 420b/6, 425b/25, 486b/6

e.- digimiz 254a/21, 350b/1

zıkr e.- digimiz 252a/21, 254b/19, 301a/20, 314a/22, 353b/24, 354b/17, 408b/6, 441b/9, 447b/5, 493b/12

e.- digini 409b/3

e.- dik 282b/18, 294b/19, 387a/19, 419b/19

zıkr e.- dik 433b/8

e.- dikde 486a/21

e.- dikden 277a/6

beyān e.- dikden 457b/14

e.- dikleri 453b/20

isti' māl e.- dikleri 387a/20

beyān e.- dikleridir 282b/16

e.- diklerinde 373a/21

e.- diler 255b/23, 256a/4, 273a/24, 293b/6, 304b/16, 319b/2, 329b/16, 396a/10, 396a/12, 400b/19, 405a/2, 407b/23, 409b/24, 415b/2, 419b/18, 419b/20, 424a/11, 425b/14, 439a/4, 450b/2, 455a/7

e.- dim 273a/2, 284b/20

zıkr e.- dügi 415b/7

e.- me 487a/21

e.- mede 465b/14

e.- medi 255b/23, 272b/21, 284b/20, 293b/19, 294b/19, 319b/3, 329b/16

zıkr e.- medi 409a/19, 409a/22, 428a/18, 448b/10, 455a/8, 459b/3

e.- medigi 275a/26

e.- mediginden 303b/9, 345b/18, 363a/4

e.- medik 419b/20

zıkr e.- medik 493b/11

e.- mediler 408a/15

beyān e.- mediler 400b/16, 455a/11, 457a/1

zıkr e.- mediler 404b/24
e.- mege 392a/24
e.- mek 262a/6, 293b/14, 298b/15,
332b/23, 343a/14, 346b/14, 373b/20,
398a/19, 406b/12, 417a/12, 427b/10,
447b/23
isti' māl e.- mek 256a/6, 260a/22,
261a/21, 277b/6, 280a/11, 301a/25,
327a/13, 327a/14
zıkr e.- mek 467b/16
e.- mekde 293b/5, 293b/13
e.- mekden 283a/25, 348b/6,
362b/14
hareket e.- mekden 252b/14
isti' māl e.- mekden 412b/21
e.- mekdir 263a/19, 318b/9,
322b/19, 390a/16
isti' māl e.- mekdir 355b/16
e.- memek 274b/3
e.- memiştir 410a/16
zıkr e.- memiştir 398a/17
e.- mesi 313a/16, 383a/8, 406b/3,
472b/19
zıkr e.- mesi 455a/15
e.- mesidir 426a/1, 426a/3
e.- mesine 444a/2
e.- meye 259a/25, 305b/6,
394a/16, 396b/14, 399b/19, 438b/23,
467a/1, 473b/20, 476a/9, 477b/3, 478b/8
sirāyet e.- meye 497a/4
e.- mez 268b/22, 284b/18,
317a/17, 358a/6, 363a/10, 386b/8,
403a/18, 404a/1, 415b/10, 417b/19,

426b/2, 448a/1, 487a/5 sirāyet e.-
mez 417a/11
e.- mezse 447b/25
e.- miştir 441a/16
isti' māl e.- miştir 407b/5
zıkr e.- miştir 402b/1
e.- r 258b/17, 282a/20, 287b/5,
298b/15, 298b/24, 311a/15, 313a/20,
315a/17, 320a/4, 320a/19, 330a/11,
330b/11, 343a/18, 357a/2, 385a/2,
388a/17, 388b/11, 388b/12, 388b/13,
397b/4, 412b/19, 416a/23, 428a/23,
441a/9
sirāyet e.- r 449a/1
e.- se 331b/18, 387b/12, 389b/25,
404b/21, 416b/5, 416b/15, 417a/2,
417a/10,
439a/16, 486a/20
isti' māl e.- se 493a/11
sirāyet e.- se 457a/20
e.- sek 390b/13
e.- sinler 394b/8
e.- sün 255b/6, 256a/24
allāh rahmet e.- sün 282b/6
e.- sünler 415a/14, 448b/14
e.- ye 259a/22, 274b/19, 276b/20,
277a/7, 284b/19, 289a/10, 292b/17,
314b/16, 321b/15, 330b/1, 368b/24,
373b/11, 382a/21, 382b/18, 391b/23,
393b/9, 394a/16, 399a/11, 415b/20,
416b/7, 417b/3, 426b/7, 447a/21, 453a/15,
458b/19, 459a/10, 459a/13, 459a/14,

461b/2, 466b/13, 468a/8, 468a/13,
482b/22, 486b/24, 487a/19

isti' māl e.- ye 271a/18, 272b/6,
321b/15, 376a/18, 387a/17

sirāyet e.- ye 415b/19, 420a/13

e.- yeler 251b/15, 254b/17,
257a/20, 259b/21, 264b/16, 271b/16,
278b/6, 278b/16, 280a/6, 281a/16,
281a/18, 281a/21, 281b/13, 283a/11,
297b/14, 302a/11, 315a/24, 328a/11,
329a/12, 329a/13, 330a/1, 330a/3, 330b/5,
330b/13, 331b/21, 333b/18, 336a/7,
337b/16, 337b/18, 337b/25, 338a/4,
338b/1, 338b/5, 345a/6, 351b/25, 356b/3,
358b/12, 389a/14, 391a/5, 400a/9,
409b/22, 411a/3, 416b/15, 416b/16,
416b/21, 417a/5, 426b/8, 426b/10,
431a/20, 435b/19, 437b/16, 439a/21,
441b/22, 461a/12, 468b/25

isti' māl e.- yeler 253b/11,
254a/11, 257b/18, 304b/13, 315b/12,
330a/14, 330a/17, 374b/9,

417b/5, 456a/25

zıkr e.- yelim 373b/10, 387a/20

e.- yen 266a/4, 290a/16, 299b/16,
313a/17, 357a/3, 362a/6, 366b/1, 417a/8,
435a/9, 497a/17

hareket e.- yen 255b/4

e.- yüp 253a/4, 272b/6, 289a/4,
294b/21, 301a/24, 333b/15, 365a/17,
373a/22, 373b/18, 387a/19, 406a/22,
410a/3, 416b/4, 417a/5, 419b/17, 426b/13

hareket e.- yüp 326a/8

e.- yüp 260b/7

eyü bk. iyi

e. 266a/20, 267b/13, 283b/14,
361b/11, 362a/18, 364b/16, 366b/14,
385a/2, 386b/16, 389a/20, 404a/4,
407a/12, 408a/7, 441b/24, 459a/2,
460a/23, 463b/14, 468a/5, 470b/21,
475b/10, 479a/3, 479a/4, 479a/9, 479a/19,
491b/8

e.+ ce 285b/4, 294b/20, 381a/8,
424b/9, 445b/24, 447b/22, 451b/8,
460a/17, 463b/11, 472a/3

e.+ dür 267a/8, 280a/21, 281a/15,
292b/15, 293b/21, 297a/22, 300a/21,
300b/11, 300b/20, 301b/19, 301b/20,
301b/22, 314a/4, 342b/7, 349b/2, 350a/17,
368a/1, 369a/1, 370b/14, 480b/3

e.+ sü 303b/15, 458b/14

ez - Ezmek, ufalamak.

e.- eler 264a/10, 348a/7, 398b/23,
399a/3, 410b/8, 421a/6

e.- mesinden 465a/20

e.- üp 251a/16, 251a/17, 252a/1,
252a/3, 254a/14, 265a/1, 267a/10,
267a/21, 280a/21, 280a/25, 286b/11,
287b/10, 297b/12, 302a/4, 314a/15,
334b/18, 334b/22, 336a/15, 343b/24,
347b/10, 355a/18, 356a/11, 357b/22,
361b/2, 361b/7, 369b/14, 372b/3,
376b/15, 377a/11, 379a/10, 380b/5,
385b/23, 389b/5, 397a/12, 397a/14,

400a/19, 420b/21, 427b/16, 427b/21,
429b/8, 430a/16, 430a/17, 437a/19,
440b/23, 442b/6, 452b/8, 460b/22,
463a/20, 463a/21, 474a/15, 474a/23,
480b/1, 485b/21, 489b/25, 493b/25,
494a/23

ez-zehir Ar. Zehirlenmek.

e. 298b/9

ezîbeler ?

e. 475b/12

ezil - Ezilmiş, ufalanmış.

e.- miş 251b/19, 254a/3, 469b/20

e.- üp 476a/23

ezîyet Ar. Zahmet, cefâ, aşırı sıkıntı ve
güçlük, ezâ

e. 258b/8, 258b/9, 274b/22,
282b/2, 291b/7, 353b/17, 430b/13
F

fâhişe Ar. Hayat kadını.

f. 340a/21

fâ'ide Ar. Fayda, yarar

f. + etmedi 270b/25

f. + etmeyüp 270b/12

f. + eylemedi 255b/23, 272b/21,
284b/20, 329b/16,

f. + eylemez 284b/18

f. + eyleyen 497a/17

f. + ider 264b/4, 274a/4, 301a/16,
328a/11, 359b/10, 377a/16, 382a/2,
456a/25, 471a/20, 473b/25

f. + itmedi 285b/13

f. + itmez 491a/23

f. + itmezse 303a/3

f. + olur 309b/9

f. 293b/9, 294b/19, 319b/2,
375b/25, 387b/14, 456a/25

f.+ den 394a/11

f.+ ler 293b/13

f.+ leri 284b/8

f.+ li 345b/6, 359b/10

f.+ lidir 382a/7

f.+ lüdür 384b/5

f.+ si 269a/5, 293b/14, 326b/14,
327b/11, 378b/6, 441b/3, 443b/13,
454a/25,

456a/12, 489a/7

f.+ yi 286a/11, 366b/2

fâ'idelü Faydalı, yararlı.

f. dür 384b/5

fâ'ide-i garîbe Garip fayda.

f.+ yi 473a/18

fâ'ide-i mezbûre Bahsedilen fayda.

f. 473a/17

fâ'il Ar. Yapan, işleyen kimse.

f. 267b/20, 321b/20, 382b/18,
461b/4

f.+ eyede 482a/10

faķır Ar. Kişinin alçak gönüllülük göstermek için kendisine verdiği san.

f. 288a/24, 293b/13, 382b/14, 393a/19, 401b/23, 403b/5, 403b/8, 406a/7, 420a/21, 441a/6, 442a/1, 446b/6, 446b/16, 457b/10, 457b/18, 465b/13, 489a/9,

f.+ e 420b/5

f.+ i 495a/18

faķır Ar. Muhtaç, yoksul.
f. 495a/13

farāsiyūn Yun. Soğanak da denilen keskin, fena kokulu bir çeşit ot, yabani sarımsak, it siyegi, yaban pırasası, dağ gendenesi; (Allium porrum).

f. 432b/25

fāre Ar. Fare.
f. 346b/16, 482a/24

fāre tersi Bir çeşit bitki.
f.+ nden 379b/7483a/5

fārfara Öksürük otu.
f. 252a/18, 252a/24, 253b/2

fārfara şuyı Öksürük otu suyu.
f. 430a/9

fāriğ Ar. Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş.

f. 415a/17

fark Ar. Ayrılık, başkalık.
f. 273a/8, 308a/15, 315a/20, 335a/8, 364a/24, 364b/3, 395a/2, 423a/15, 423b/1, 482b/19

f.+ ı (İyelik) 283b/7, 290b/14, 293a/24, 293b/1, 315a/19, 322b/5, 328b/1, 347a/15, 347b/25, 360b/12, 360b/13, 360b/16, 362a/16, 395b/20, 395b/21, 397b/23, 400b/14, 404a/8, 423a/5, 423a/7, 428a/25, 437b/23, 444a/3, 467b/11, 469a/12

farazā Ar. Farz edelimki, tutalım ki, diyelim ki.

f. 412a/13, 412a/19

faşd Ar. Kan alma, hacamat.
f. etmek 315b/2, 390b/5, 390b/10, 417b/24, 420a/20, 424b/19, 425a/16, 476b/15

f. etmekdir 288a/12, 410a/4

f. etmekle 285a/22, 311b/13, 396a/12

f. etmege 390b/7

f. etmezdi 390b/4

f. eylemek 398a/19

f. eyledik 419b/19

f. eylemedik 419b/20

f. eylemekte 293b/5, 293b/16
f. eyleyeler 426b/8
f. ideler 259a/24, 298a/2, 318b/13, 340a/15, 348b/23, 355b/12, 357a/21, 359a/22, 362a/22, 364b/4, 383b/7, 405a/8, 410a/16, 410a/17, 420a/14, 420a/15, 420a/16, 420a/17, 424b/18, 431b/16, 436a/2, 439a/25, 440b/22, 444b/19, 447a/7, 449b/5, 455b/20, 462a/7, 476a/ 8
f. ider 390b/3
f. iderken 383b/13
f. idüp 291b/13
f. olunmak 373b/17
f. olunmağıdır 420a/12
f. olunmağı 259b/19
f. olunmağı 424b/19
f. olunmasını 401a/10
f. olunur 315b/3, 318b/10, 383b/8, 383b/9, 383b/11, 383b/12, 398a/20, 398a/22, 405a/6, 410a/14, 410a/15, 420a/1, 420a/4, 420a/19, 420a/23, 424a/14, 426b/15
f. olunmaz 405a/3
f. 251b/16, 259b/19, 262b/7, 268b/20, 276a/9, 276a/10, 293b/5, 293b/11, 293b/13, 300b/23, 304a/16, 315a/23, 383b/3, 383b/5, 383b/9, 386b/6, 390a/16, 390a/22, 390a/25, 390b/13, 395a/4, 396a/13, 398a/23, 398a/25, 399b/9, 400a/8, 401b/2, 401b/7, 404b/23, 405a/3, 405a/5, 405a/9, 405a/11, 408b/11, 410a/16, 410a/17, 413a/12, 416b/16, 419b/17, 419b/19, 419b/22, 419b/23,

419b/24, 420a/6, 420a/7, 420a/10, 420a/11, 420a/24, 424a/12, 426b/10, 426b/13, 426b/16, 434b/13, 441a/13, 448a/4, 451a/25, 454a/7, 455b/18, 459a/12, 461a/13, 465b/20, 468a/7, 475a/7, 480b/10, 481b/17, 482b/23, 485a/12

f.+ a 328b/6, 332a/7, 405a/5, 420a/24, 440b/21

f.+ dan 383b/14, 396a/17, 405a/10, 405a/12

f.+ ı 405a/2

f.+ ın 383b/14, 396a/17

f.+ iyle 259a/21

faşd-ı istifrâğ Kanın vücuttan dışarı çıkması.

f. 293b/10

faşıl Ar. bölüm, bir kitabın kısımlarından her biri

f. 386b/15

f.+ da 433b/9

f.+ larda 453a/19

fâşıl-ı ‘allāme Çok bilgililerin çözümü.

f. 282b/7

faşıla-i riyeye Boğurtlağa bir şey yapışması.

f. 251b/1

fāsid Ar. Bozuk, kötü.

f. 272a/9, 273b/14, 276b/21, 284b/7, 288a/23, 289b/23, 290b/3, 290b/4, 290b/6, 290b/7, 290b/9, 290b/10, 292b/19, 293b/24, 300a/4, 303a/22, 318a/17, 318a/19, 340a/20, 344a/2, 344a/8, 350a/4, 357a/9, 357a/17, 359a/11, 362a/9, 362b/14, 362b/18, 362b/21, 364b/20, 365b/2, 375a/25, 376b/12, 377b/12, 378a/4, 378a/5, 378a/14, 378a/15, 390a/4, 420b/10, 425a/13, 429b/19, 434b/7, 439a/10, 449a/17, 451a/14, 455a/5, 455a/14, 455b/17, 467b/15, 467b/18, 467b/24, 468a/1, 468a/3, 473b/15, 476b/1, 481b/20, 482a/18, 482b/10, 482b/13, 483a/23, 483b/8, 484a/9, 484a/21, 485a/5, 485b/18, 496a/13

f.+ e 484a/18

f. + idici 400a/4

f.+olduğındandır 292b/18, 360a/16, 376a/23, 376b/6, 378a/7, 378a/17, 444a/6

f. olması 376a/22

f. olmasıdır 292b/8, 318a/18, 441b/17

f. olmuş 276b/13, 376a/22

f. olursa 417a/7

fāsīde Ar. Fesat.

f.+ den 485a/11

faşl Ar. Bölüm, bir kıatbın kısımlarından her biri.

f. 341a/11, 346b/2, 354b/22, 382a/17, 388b/20, 389b/9, 390a/13, 392a/19, 394a/17, 395a/25, 397b/20, 399a/25, 399b/12, 399b/25, 400b/5, 403a/9, 407b/18, 409a/4, 412a/5, 413a/16, 415a/16, 419b/15, 423a/4, 425b/19, 428a/10, 428b/19, 431a/22, 433b/4, 434a/16, 434b/15, 443b/23, 448b/16, 458a/20, 460a/21, 469a/9, 491b/22, 493b/12

f.+ ı (İyelik) 388a/13, 431a/22, 486a/9, 488a/23

f.+ ıdır 409b/6

f.+ ında 433b/3, 434b/11

faşl fi'l-baraş ve'l-behaş Ciltte görülen lekeler ile ilgili kısım.

f. 443b/23

faşl fi'l-ḥumra ve'n nemle ve'l-cāversiyye Kızılık, kırmızılık hastalığı ile ilgili kısım.

f. 436a/17

faşl-ı fi emrāzı'l-eṭrāf Bedenin etrafına, el ve ayaklarda görülen hastalıklar ile ilgili kısım.

f. 382a/17

faşl-ı fi ifrāt-i seyelānū't ṭamş Hayız kadının çok akması ile ilgili kısım.

f. 357a/6

faşl-ı fî ihtibās-ı demü'l-ḥayz Hayız
kadının tutulması ile ilgili kısım.

f. 354b/22

faşl-ı fî'l-menî ve za' fül-bāh Meni ve
kuvvetli cima ile ilgili kısım.

f. 341a/10

faşl-ı rebî' İlkbahar mevsimi.

f.+ de426a/7

faşl-ı şayf Yaz mevsimi.

f. 413b/5

faşl-ı ṭabî' Doğal olan kısım.

f. 346b/2

faşlun fî'l-veremü'l-mā'î Sulu verem
hastalığı ile ilgili kısım.

f. 439b/27

faşlun fî benātü'l-leyl Küçük sertçe
sivilceler ile ilgili kısım.

f. 440b/17

faşlun fî nezfi'd-dem Yaralardan akan
kanı kesmek ile ilgili kısım.

f. 474b/5

faşlun fî uzimā Yumuşak şişlikler ile ilgili
kısım.

f. 437a/3

faşlun fî vaḥzü'l-ʿaşab ve cerāḥātüh
Sinirlerde yara bere olması ile ilgili kısım.

f. 475a/3

faşlun fî'd-dāḥis Dolama hastalığı.

f. 435b/19

faşlun fî'd-debīlāt Ur, şiş, çıban hastalığı.

f. 446a/3

faşlun fî'l-cemrati ve'n nāri'l-fārisiyyeti
Kabarcık hastalığı ile ilgili kısım.

f. 435a/7

faşlun fî'l-cereb Uyuz hastalığı ile ilgili
kısım.

f. 441b/16

faşlun fî'l-ḥmāzîr Sirace hastalığı ile ilgili
kısım.

f. 446b/22

faşlun fî'l-kūbā Küçük sivilceler ile ilgili
kısım.

f. 444b/9

faşlun fî'n nefāṭāt ve'n nefāḥāt Ufak
kabarcık hastalığı ile ilgili kısım.

f. 440a/14

faşlun fî's-selāḥif Büyük şişlikler ile ilgili
kısım.

f. 446b/12

faşlun fi ş-şerā Kurdeşen hastalığı ile ilgili kısım.

f. 441a/3

faşlun Bölüm.

f. 434a/15, 434b/5, 448b/16, 458a/20, 461a/9, 462b/2, 475b/14, 476a/9, 478a/19, 482a/4

faşlun fi devāū'l-fil Fil hastalığının ilacı ile ilgili kısım.

f. 448b/7

faşlun fi devr'il kūrūḥ Yaralarda kurt olması ile ilgili kısım.

f. 465a/1

faşlun fi fesādil 'aẓm fil kūrūḥ Yaralardaki kemiklerin çürümesi ile ilgili kısım.

f. 465a/14

faşlun fi gangirina ve saḳḳāklūs Kangren ile ilgili kısım.

f. 467b/8

faşlun fi ḥarḳı'n nār ve'd-dühn-i ve'l-mā' Ateş, sıcak yağ, sıcak su ve bunların dışında şeyelerin yakması ile ilgili kısım.

f. 466b/7

faşlun fi pelikā Kıllarda olan bir hastalıkla ilgili kısım.

f. 456b/25

faşlun fil kūrūḥi'l-ḥayrūniyyeti ve'r-reddiyeti ve'l-'usratū'l-indimāl İyileşmesi zor olan yaralardan sıvı akması ile ilgili kısım.

f. 465b/12

faşlun fil kūḥūf vel meḥābi Şişin oyulması ve haznelemesi ile ilgili kısım.

f. 463a/10

faşlun fil veremi'r-rīḥi Şişlerde görülen ağrılarla ilgili kısım.

f. 448a/18

faşlun fin nevāşır Akarca hastalığı ile ilgili kısım.

f. 463b/19

faşlun fi'l-bādišnām Yüzde olan kötü kırmızılıklarla ilgili kısım.

f. 445a/15

faşlun fi'l-cerāḥati İrinlenme ile ilgili kısım.

f. 469a/9

faşlun fi'l-ḥabbi'l-efrenci Frenk zahmeti denilen hastalık ile ilgili kısım.

f. 450a/19

faşlün fi'l-ḥaṣaf İsilik hastalığı ile ilgili kısım.

f. 440b/4

faşlün fi'l-veca' fi'l-ḳurūḥ Yaralarda fazla ağrı olması ile ilgili kısım.

f. 466a/11

faşlün fi's şālīl vel-mesāmīr Siğil ve tavuk götü denilen hastalıklarla ilgili kısım.

f. 448a/1

faşlün ḳurūḥ mūte'affine ve vesah Yaraların çürümesi ile ilgili kısım.

f. 461a/24

faşlün verem Şiş ile ilgili kısım.

f. 462a/1

fāṣ id- İfşa etmek, açığa çıkarmak.

f.- erim 446b/10

fatḳ Ar. Fıtık, kasık yarığı.

f. 380b/14, 381a/9

f.+ a 380b/16

f.+ ı 380b/25

f.+ ıñ 380b/12

fatḳu'l-etfāl Çocuklarda fıtık.

f. 380b/11

fāvāniyā Ar. Ayı gülü, bir şakayık türü (Peconia corollina).

f. 355b/18, 361b/13, 376b/16, 376b/20, 376b/24, 377a/2, 378b/16, 380a/18, 429b/22, 452a/23

f.+ nıñ 376b/20

Fāvrişyūs ö.i. Bir hekim adı.

F. 346b/17

fāzıl Ar. Faziletli, erdemli.

f. 315b/21, 322b/20, 323a/21, 324a/10, 388a/21, 390b/7, 401b/19, 406b/24

fāzla Ar. Gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade.

f. 261a/2, 313a/7, 346a/8

f.+ lardan 459a/6

f.+ nıñ 270b/20, 457b/16

f.+ sı 288a/20, 401a/21, 459a/3

f.+ sından 313a/6, 446a/18, 457a/4

fec Ar. Boğaz.

f. 331b/14

f.+ e 416b/5

fecā'eten Ar. Çok acıklı.

f. 359a/21

fehm Ar. Anlama, anlayış,

f. 401b/8

felc Ar. Felç hastalığı.
f. 258a/18, 272b/4, 335a/10,
455b/14, 457a/23, 489b/18, 491a/13
f.+ den 342b/5
f.+ e 412b/17

felgamūnī Yun. Ağrısı olan şişler.
f. 431a/24, 431b/8, 436a/23,
462a/5, 467b/22, 469b/13, 475b/16,
479b/6
f.+ de 435a/3
f.+ den 433b/8
f.+ niñ 432a/14, 437b/18
f.+ ye 450b/24

felgamūnī-i humra Hummadan olan ağırlı
şişler.
f. 431b/8

felgamūnī-i sekīrūs Sert ve ağırlı olan
şişler.
f. 431b/10

felgamūnī-i uzīmā Yumuşak ve ağırlı olan
şişler.
f. 431b/9

felūniyā Ar. Felyun.
f. 276a/4, 295b/4, 301b/13, 328a/3,
385a/18, 429a/22
f.+ dan 284a/5

felūniyā-ı fārisī Acem feluniyası.
f. 255a/23, 277b/6, 292a/7, 301a/4,
331a/1, 357b/4, 431a/14
f.+ den 295b/6
f.+ dir 275a/3

felūniyā-ı rūmī Rum feluniyası.
f. 253a/22, 277b/6, 284a/3,
284a/10, 284a/21

fem-i mi' de Mide ağzı.
f. 271b/25, 399b/15
f.+ de 258b/21, 258b/22, 274b/5,
274b/6
f.+ niñ 272a/2
f.+ sinde 272b/18
f.+ sine 270b/14
f.+ ye 261b/9, 272a/2
f.+ yi 273a/16, 275b/4, 279b/22

fenā Ar. Kötü, iyi olmayan, fena şey.
f. 334b/15

ferāgat Ar. Vazgeçme, el çekme.
f. 272b/11

ferah Ar. Gönül açıklığı, sevinç,
sevinme.
f. 258a/10, 259a/16, 417a/25,
489b/6
f.+ dan 488a/23

Feranilīyūs ö.i. Bir hekim adı.

F. 407b/22

Ferāseli ö.i. Bir şehir adı.

F. 387b/15

ferāsiyūn Yun. Soğanak da denilen keskin, fena kokulu bir çeşit ot, yabani sarımsak, it siyegi, yaban pırasası, dağ gendenesi; (Allium porrum).

f. 251a/12, 252a/8, 253b/3, 254a/10, 262b/15, 280a/12, 286a/6, 297b/4, 307a/1, 307a/14, 307b/4, 310a/3, 313b/11, 317a/15, 319b/16, 323b/13, 324a/3, 377b/20350b/14, 350b/15, 353a/6, 452a/25, 461a/5, 465a/5, 465a/8

ferc Ar. Yarık çatal; dişilerde üreme organının dış kısmı, vulva.

f.+ de 450b/25

f.+ e 344b/25, 345a/25, 347a/4, 347b/10, 347b/12, 348a/13, 352a/20, 353b/12, 356b/19

f.+ i 450b/19

f.+ iñ 351b/9

f.+ inden 346b/16

f.+ ine 346b/12

ferd Ar. Kişi, kimse, birey.

f. 293b/19

feres Ar. At, beygir.

f. 475b/15

f.+ de 457a/15

ferfiyūn Ar. Sütleğen otu ve bundan elde edilen tıbbî bir zamk; (Euphorbia officinarum).

f. 271a/17, 320a/10, 320a/14, 342b/9, 386b/13, 465b/2, 465b/5, 465b/7, 475a/16, 475a/20, 475b/7, 478a/13, 483b/13, 483b/19, 492b/24

ferfiyūn yağı Sütleğen otundan elde edilen yağ.

f. 342a/13

fers Ar. Bir çeşit bitki.

f.+ den 284b/4

Ferūliyūs ö.i. Bir hekim adı.

F. 402b/2

Ferūlobūs ö.i. Bir hekim adı.

F. 472b/18

feryād Far. Haykırış, çığlık.

f. 270b/23, 496a/14

ferzece Ar. Rahim ağzına sürülmek ve rahime konmak içim harılanmış bir ütr terkeb, macun.

f. 345a/23, 346b/8, 347b/10, 348a/13, 348a/15, 348a/16, 349b/15, 349b/21, 350b/20, 356b/7, 356b/21, 356b/23, 356b/25, 357a/1, 363b/22, 363b/23, 364a/1, 364b/12, 364b/14,

367a/21, 367a/23, 367a/24, 368a/2,
368a/4, 368a/5

f.+ -i diğer 348a/15

f.+ -i ührā 345b/3, 349b/17

f.+ ler 344b/18, 355b/25

f.+ lerden 349a/16

f.+ yi 350b/18, 352a/20, 358a/13,
361a/4, 361a/15

fesād Ar. Bozuk, bozucu, kötü.

f. 423a/9, 423a/18, 451a/22,
451a/24, 467a/23

f.+ a 449a/15

f.+ dan 417b/3, 453a/15, 463b/3

f.+ dır 415b/3

f.+ ı (İyelik) 293a/14, 296b/12,
486a/13

f.+ ıdır 373a/25, 445a/19, 457b/11,
467b/17, 483b/2

f.+ ına 416b/17

f.+ ından 275a/9, 277a/2, 290b/8,
341a/12, 341a/14, 354b/11, 378b/14,
378b/19, 378b/23

f.+ ını 459a/13

fesād-ı şehvet Cinsel istek bozukluğu.

f.+ iñ 273b/25

fesādiyet Ar. Bozukla ilgili.

f.+ i 457b/20

fesādü's-şehve bk. fesād-ı şehvet

f. 273b/13

feslegen Yun. Ballıbabagillerden,
Akdeniz ülkelerinde yetişen, yaprakları
güzel kokulu, beyaz veya pembe çiçekli,
bir yıllık ve otsu bir süs bitkisi, reyhan
(Ocimum basilicum).

f. 257a/3, 257a/8, 400a/14,
410a/25, 452a/22

feslegen tohumı Fesleğem tohumu.

f. 258a/3, 258a/12, 260a/17,
310a/4, 321b/8, 321b/11, 400a/14,
487b/23, 494b/3

feslegen yaprağı Fesleğen yaprağı.

f. 363b/22

fesübhān' allāh' il hekīm' il- alim Bilgin
hekimin şaşkınlığı.

f. 487b/1

fetāyil-ı silikūn Yapraklı kına yaprağına
benzeyen bir karış uzunluğunda olan bir
ağaç türü.

f. 464b/5

fetret Ar. İki sıtma veya çarpıntı nöbeti
arasındaki fâsıla.

f.+ i (İyelik) 391a/15, 391a/17,
394a/21

fevāk Ar. Genişleme.

f. 266b/14, 275a/5, 430b/5, 490b/4

f.+ a 275a/1

f.+ ıñ 275a/16, 275a/17, 430b/10

fevākīh Ar. Meyveler, yemişler.

f. 391b/15

fevāric yemişi Fevaric meyvesi.

f. 418b/1

fevķ Ar. Üst, üst taraf.

f.+ den 467a/25

f.+ i (İyelik) 360b/9

feylesof Ar. Filozof.

f.+ a 387a/13

fezl-ı sandal Bir çeşit sandal.

f. 336a/23

fındık Ar. Fındık (Corylus avellana).

f. 276b/11, 283b/6, 295b/22,
297b/15, 298a/5, 341b/21, 351b/19,
356a/20, 363b/4, 374b/15, 418b/21,
438b/23, 439a/12, 453b/21, 494b/8

fındık kabuğı Fındık kabuğı.

f. 327b/25

fırın Rum. Fırın.

f.+ da 254a/22, 445b/3, 464b/8,
464b/12

fıška fıška Yun. Ufak ve içi su dolu kabartı, kabarma, kabarcık oluşmak.

f. 435a/19

fışkalan - bk. fıška fıška

f.- ur 329b/12

fıstık Ar. Fıstık

f. 263b/3, 266a/4, 266a/7, 266a/18,
321b/16, 326b/7, 341b/7, 344b/20,
351b/19, 357a/5, 372a/18, 373a/2, 415a/7,
464b/8, 481a/3, 492b/9

f.+ dan 489b/23

fıstık yağı : Fıstıktan elde edilen yağ.

f. 337b/4

fışıldı Suyun çıkardığı ses.

f. 426a/5

f.+ sı 426a/6

fıtık(ğ) Ar. İç organlardan bir bölümünün, karın çeperinin zayıf noktalarından geçerek cilt altına çıkması sonucu meydana gelen şişlik şeklindeki ârıza.

f. 282a/20, 339a/4

f.+ a 282a/18

f.+ dan 282b/15

f.+ dır 281a/25

f.+ ı (İyelik) 281b/23

f.+ ıñ 339a/3, 339a/5

fitık-ı lahmî Et fitığı.

f. 339b/16

fitık-ı mā'î Kasık yarığı.

f. 339a/20

fî Ar. ve, -de, içinde.

f. 368a/23, 375a/1, 434b/15,
490a/11

fî hummeyâti'l-etfâl ve'l-ḥaṣbe ve'l-cuderî Çocuklarda görülen humma, kızamık, çiçek olması.

f. 374a/4

fî'îl Ar. İş, eylem, amel.

f.+ i 373b/19

f.+ iniñ 282b/11

f.+ leri 305a/13

f.+ lerinde 406a/19

fikir Ar. Düşünce, zihinde tasarlanan şey.

f. 362a/7

f.+ ler 496b/20

fikirilen - Düşünmek.

f.- meden 355a/1

f.- mekden 342a/18

fî'1 Ar. Hareket.

f.+ i 282b/17, 321b/20, 353b/16,
406a/23, 489a/17

f.+ in 469b/1

f.+ indendir 364a/23

f.+ ine 277a/11, 406a/21, 406b/2,
406b/7, 406b/10, 426b/13

fil Ar. Filgillerin hortumlular takımından, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan.

f. 321b/7, 448b/8, 448b/12,
448b/20

fil dişi Filin dişi.

f. 280a/16, 296b/17, 298a/14,
321b/12, 363a/20, 363b/1, 363b/15,
365a/17, 365a/20, 366b/2, 366b/6, 387b/6,
387b/23, 414b/17, 419a/24, 449b/2,
452b/9

f.+ idir 490b/16

f.+ inden 491b/22

fî'lü'l-em'â ve nokṣānehü Bağırsaklarda kuvvet azlığından dolayı görülen hastalık.

f. 282a/21

fincân Ar. Fincan.

f. 261b/3, 373a/13, 402b/24,
406a/11, 410b/25, 464a/19

firdevs-ı âşiyân Far. Cennetlik, merhum.

f. 495a/14

firencmüşk Far. Misk otu, yarpuz, harbak,
yaban fesleğeni, filiskin.

f. 421a/5, 474a/11

fitil Ar. Derin yaraların tedavisinde,
yara içine salınan tiftik, steril gaz bezi
şeridi ve anüse konulan donmuş yağ
kıvamında ve koni biçiminde ilaç.

f. 334a/8, 334b/12, 334b/13,
334b/15, 352b/23, 434a/1, 464a/15,
464b/11, 476b/7, 477b/1

f.+ e 279a/7, 422b/3

f.+ ini 335a/20

f.+ ler 464b/8

fi'd-demāmīl Sivilcede.

f. 434b/5

fi'l-cümle Ar. Sonuçta, velhâsıl, nihâyetle.

f. 259a/8, 286b/20, 407b/16

fi'l-gāye Ar. Amaçta.

f. 423a/21

fi'l-hāl Ar. Hemen, o anda

f. 330b/8, 402b/10, 422a/4,
486a/22, 495b/14

fi'l-kelbü'l-kelb Kuduz köpek ısırığı.

f. 496a/1

fi'l-kušvā Ar. En sonda.

f. 423a/22

fi'l-marāzī'l-meşāne Mesanede görülen
hastalıklar.

f. 331a/21

fi'l-ı tabī'i Doğada.

f.+ niñ 282b/13

f. 311b/11

Flāgariyūs ö.i. Bir hekim adı.

F. 317a/14

Flemenk ö.i. F. Hollanda.

F. 455a/6

France ö.i. Şehir adı.

F. 255a/14

Frengi kudret helvāsı Avrupa kudret
helvası, ruhani gıda, dişbudak v.b.
ağaçlardan sızan koyu ve tatlımsı madde.

F. 301a/7, 456a/8, 456a/22

Frenilyūs ö.i. Bir hekim adı.

F. 452a/18, 452b/4

Frenk ö.i. Avrupa, Avrupalı, özellikle
Fransız

F. 258a/16317a/24, 318b/5,
319a/24, 330a/25, 338b/8, 340a/22,
343a/19, 343a/25, 344a/2, 350b/5,
350b/22, 351a/13, 351a/19, 383a/11,

384a/12, 389a/20, 399a/11, 400b/19,
401a/11, 402a/21, 410a/1, 417a/22,
420a/2, 420a/8, 420b/9, 423a/13, 427a/14,
434b/4, 437b/19, 450a/19, 450a/23,
450a/24, 451a/3, 452a/6, 453b/8, 453b/23,
454a/14, 454a/20, 454b/25, 455b/3,
459a/15, 473a/19, 482b/16, 483b/4,
485b/11, 485b/18, 487b/3, 489b/8,
491a/14, 491b/1

F.+ ler 280a/10, 300a/12, 337a/1,
456b/21, 471a/3, 471a/21

Frenkçe Frenk dili.

F. 473a/5

Frenkistān ö.i. Far. Avrupa

F.+ dan 335a/20

fū Ar. Büyük kedi otu, Girit sümbülü
ve bu otun kökünden çıkarılan ecza.

f. 282a/11, 315b/14, 418b/23,
452a/24, 471b/25, 474a/19, 487b/15

fuçu Rum. Bir araya getirilerek
çemberlerle tutturulmuş ensiz tahtalardan
yapılan, yuvarlak, karnı şişkin ve altı üstü
düz kap.

f.+ya 442b/23

fukarā Ar. Fakirler, yoksullar.

f. 419b/4

f.+ ya 406a/6

fūrfūl ? Karabiber.

f.+ ı 297b/15

furın bk. fırın.

f.+ da 358a/12

fuşūl Ar. Fasıllar, bölümler.

f.+ uñ 426a/6

F.+ üñ 373b/1

fuşūl-i erba'a Dört mevsim.

f.+ dan 409b/6

fūtenc Far. Yarpuz denilen ot, yaban
nanesi; futenc. (Origanum vulgare).

f. 263b/4, 264a/6, 267a/21,
270a/19, 275a/13, 322a/24, 322a/3,
322a/9, 325a/25, 350a/12, 356b/18,
361b/24, 366a/20, 375a/15, 382a/10,
408b/18, 432b/25, 448b/1, 452a/24,
478a/7, 492b/16

fužalā Ar. Fazıllar, faziletli kimseler.

f.+ dan 278a/1

fužūlāt Ar. Gereksiz fazlalıklar.

f. 298b/10

f. + ı (İyelik) 366a/15

f.+ ı 298b/9, 454a/20

f.+ ına 447a/21

f.+ ını 347b/17

f.+ ından 437b/20

f.+ indandır 446a/16

fuzûli Ar. Boşuna, gereksiz.

f. 426a/1

füdenc bk. fütenc

f. 316a/17

fülfül Ar. Karabiber

f. 254a/16, 260b/19, 264a/4,
267b/6, 310a/2, 317a/10, 341b/22, 361b/6,
363a/24, 429b/10, 452b/1, 456b/23,
478a/6, 481a/20, 492b/3, 494b/6, 495b/23

fülfül-i ebyaz Ak biber.

f. 286a/11, 309b/12, 341b/23

fütür gel- Usanmak, bıkmak, ümitsizlik
duyup yeise düşmek:

f. -meyüp 395b/20

G, Ğ

ğāfeş Ar. Kuzu pıtrağı, koyun otu, fitik
otu, kasık otu, kızıl yaprak; (Agrimonia
eupatoria).

ğ. 288b/17, 294a/17,
295b/18, 303b/14, 303b/18, 311a/7,
312a/1, 312a/14, 312a/25, 313b/21,
314a/13, 314a/18, 314b/6, 314b/12,
314b/13, 315b/17, 316a/11, 316b/21,
317a/13, 317a/19, 318a/10, 319b/16,
321a/4, 323b/13, 323b/15, 325a/25,

330a/9, 350b/15, 359b/1, 391b/17, 392a/8,
398b/3, 398b/20, 405b/13, 408b/17

ğ.+ i 312a/16

ğāfeş kūrşı Koyun otundan yapılan
yuvarlak ve yassı şekilde yapılmış hap.

ğ. 289a/8, 303b/16, 309a/16,
313b/16, 318b/19, 399a/16

ğ.+ yla 407a/2

ğāfeş şuyı Koyun otundan elde edilen su.

ğ.304a/24

gāh Far. Ara sıra, bazı, kimi.

g. 253a/7, 255b/21, 266b/17,
283b/3, 304a/11, 304a/12, 314b/22,
344a/12, 347a/12, 347a/16, 360a/20,
360b/7, 371a/20, 375b/2, 378b/14, 390a/7,
396a/1, 396a/2, 401b/7, 413b/24, 423b/3,
423b/4, 435a/1, 444a/4, 444a/5, 448a/21,
450b/15, 450b/21, 452b/25, 455b/6,
455b/12, 459b/26, 460a/1, 494a/21

gāhī Far. bazen , ara sıra

g. 253a/2, 253a/7, 270b/8,
274b/24, 302b/18, 337b/12, 341a/12,
341a/13, 341a/17, 341a/18, 343a/12,
346b/3, 346b/22, 347a/12, 348b/8,
352b/16, 355a/4, 360a/18, 360b/6, 363a/5,
371a/20, 375b/3, 390a/7, 395b/17, 401b/7,
413a/1, 413a/3, 448a/21, 448a/22,
450b/20, 451a/1, 455b/12

gāhice Bazen, ara sıra.

g. 251b/7, 251b/9, 251b/12,
253a/2, 253a/4, 253a/20, 253a/14,
255b/14, 255b/20, 255b/11, 256b/20,
257b/10, 257b/13, 258b/12, 258b/16,
258b/17, 258b/19, 258b/23, 258b/25,
261a/5, 261a/8, 262b/17, 262b/18,
262b/20, 266b/6, 267b/22, 267b/25,
268b/6, 268b/10, 270b/16, 271a/19,
271b/23, 272a/3, 272a/4, 272a/6, 274a/10,
274a/11, 275b/4, 276b/7, 276b/16,
276b/18, 276b/23, 277b/8, 279b/23,
279b/26, 281b/2, 281b/7, 281b/12,
282b/15, 283a/9, 283b/3, 283b/4,
284b/17, 285b/10, 286a/22, 286b/24,
287b/4, 288a/4, 288a/24, 288a/25, 288b/1,
288b/5, 288b/6, 294b/14, 298b/12,
298b/13, 298b/15, 298b/21, 300b/19,
301a/4, 301b/15, 302b/17, 302b/18,
303b/8, 303b/10, 304a/15, 306a/19,
308a/6, 308a/9, 308a/19, 309a/4, 311a/3,
311b/14, 313b/14, 314b/20, 314b/21,
315a/14, 315b/2, 316a/3, 317b/4, 318a/21,
318a/22, 318a/23, 318a/24, 318b/3,
318b/8, 319a/18, 319a/20, 319a/22,
319a/25, 323b/1, 323b/3, 323b/4, 325a/5,
326a/10, 326a/19, 326a/20, 326a/22,
326a/24, 326b/7, 328a/17, 328a/25,
329a/20, 329b/3, 329b/11, 329b/12,
329b/13, 331b/9, 331b/15, 331b/16,
332a/17, 332b/18, 332b/19, 334a/21,
335b/11, 335b/17, 336a/13, 336b/9,
337a/10, 337b/11, 337b/12, 337b/18,

338b/24, 339a/21, 339a/22, 339b/18,
340a/21, 340a/22, 340a/23, 341a/16,
341a/19, 341a/24, 341a/25, 343a/11,
343a/17, 343a/18, 343a/19, 344a/4,
344b/15, 346b/3, 347a/10, 347a/13,
347a/14, 347b/14, 347b/16, 347b/17,
347b/18, 348b/4, 348b/9, 349a/6, 350a/1,
350a/4, 350b/5, 352a/17, 352b/16,
353a/13, 353a/15, 354b/10, 354b/24,
357a/14, 357a/15, 357b/7, 358b/9,
358b/18, 359a/11, 359a/17, 359a/19,
360a/19, 360a/21, 360a/25, 360b/1,
360b/5, 362b/13, 362b/17, 362b/20,
363a/1, 363a/2, 363a/3, 363a/4, 364a/17,
365a/23, 366b/20, 369a/13, 370b/6,
371a/20, 371a/21, 372a/5, 372a/14,
372b/22, 374a/1, 374a/2, 374a/5, 374a/6,
374a/7, 376b/13, 378b/7, 378b/8,
378b/14, 380a/5, 380a/6, 380a/8, 380b/14,
381b/3, 381b/12, 382b/3, 383a/10,
383a/12, 383a/21, 383b/19, 389a/6,
390a/10, 391b/21, 393a/17, 393a/24,
393b/22, 394a/2, 395b/3, 396a/2, 396a/4,
399b/19, 402a/12, 403a/16, 405a/5,
405a/9, 407a/16, 408a/24, 409a/12,
410a/18, 412b/17, 412b/18, 413b/1,
413b/2, 413b/6, 413b/7, 414a/15, 415a/24,
416a/18, 416a/19, 416b/3, 421b/13,
423b/3, 423b/7, 423b/24, 423b/25,
424a/1, 424a/2, 425a/1, 426a/9, 426a/18,
426b/14, 428b/5, 429a/20, 431b/13,
432b/14, 432b/16, 432b/20, 434b/8,
435a/19, 436b/9, 436b/20, 437a/7, 437a/8,

438a/23, 439a/7, 440a/17, 440b/7, 440b/8,
441a/10, 441b/9, 441b/19, 444a/4,
446a/11, 446b/25, 448b/25, 450b/10,
450b/13, 450b/16, 450b/18, 450b/21,
450b/23, 450b/24, 450b/25, 451a/2,
451a/3, 451a/13, 451a/14, 451a/16,
451a/17, 451b/5, 452a/4, 452a/5, 453b/4,
454a/18, 455a/11, 455a/23, 455b/2,
455b/11, 455b/13, 455b/15, 456a/23,
457a/10, 457a/18, 457b/6, 457b/19,
459a/22, 462a/3, 463b/2, 463b/21, 465a/3,
465a/17, 466a/18, 470a/5, 474b/21,
475a/2, 475a/21, 475b/16, 477b/4,
478a/24, 478a/25, 478b/1, 478b/3, 479a/4,
480a/8, 480a/11, 481a/24, 482b/12,
482b/14, 482b/15, 482b/16, 483b/2,
485a/10, 486a/12, 486a/13, 486a/14,
486a/15, 486a/23, 486b/18, 488a/25,
488b/13, 488b/14, 489b/16, 489b/17,
490a/2, 490a/12, 490b/5, 491b/25,
492b/13, 492b/17, 493b/19, 494a/18,
494a/20, 494a/21, 495a/12, 496a/12,
496a/15, 496b/3, 496b/23, 497a/8

ġā'ib Ar. Kaybolma, görünmeme.
ğ. 339a/8, 426a/25, 440b/19
ğ.+ de 472b/19

ġā'ile Ar. Sıkıntı veren uğraştırıcı durum,
sıkıntılı iş, hâlli güç mesele ve olay.
ğ.+ sini 420b/23

ġā'ir Ar. Gayret.

ğ. 469a/17, 477b/15

ġalaṭ Ar. Hata, yanlış
ğ.+ a 392b/23

ġalebāt Ar. Üstün gelme.
g.+ ından 425b/22

ġalebe Ar. Üstün gelme, üstün olma,
bastırma.

ğ.+ ligi 256b/1, 342b/15, 346a/13,
351a/19, 354a/22, 355a/13, 362a/22,
369b/8, 410a/12, 420a/3, 420a/22, 447a/6,
460b/10, 462a/6, 473b/11

ğ.+ si 318b/12, 328b/7, 344b/4,
360a/5, 449b/6

ğ.+ sinden 341a/25

ğ.+ siniñ 267a/1, 267a/13

ġaleṭ Ar. Hesapta yanılmak.
ğ. 293b/2

ġaleyān Ar. Coşma, coşkunluk.

ğ. iderse 394a/18

ğ. 426a/5

ğ.+ ı (İyelik) 425b/24

ğ.+ ına 425b/23

ğ.+ ından 426a/19

ğ.+ ını 425a/16, 435a/24

ġālib Ar. Üstün gelen, baskın olan.

ğ. 266b/7, 266b/8, 273a/9,
274b/14, 275a/11, 275a/13, 276a/11,

299b/20, 308a/14, 315a/17, 317b/7,
321b/19, 337a/12, 348b/21, 350a/8,
370b/7, 370b/8, 371b/15, 374a/10,
374a/12, 382b/8, 382b/10, 382b/11,
383b/4, 396a/11, 396a/12, 413a/7,
424a/14, 424a/15, 426a/21, 451b/10,
476b/2, 482a/17, 485b/15, 486a/23,
486b/23, 486b/25

ğalız Ar. Yoğun, kesif.

ğ. 251b/1, 251b/15, 253a/1,
262b/17, 262b/20, 267a/5, 267a/11,
267a/15, 267a/21, 267b/22, 268a/1,
271b/22, 272a/12, 274b/18, 275b/18,
277b/8, 279b/7, 281a/20, 281b/5, 283a/20,
285b/17, 286a/4, 288a/3, 303b/6, 305a/7,
305a/14, 306a/25, 306b/6, 306b/10,
307b/12, 307b/16, 308b/24, 308b/25,
310a/24, 310b/6, 310b/14, 310b/16,
314b/16, 316b/4, 316b/7, 323b/1, 323b/5,
325a/22, 325b/9, 325b/14, 326a/6,
326a/21, 326a/25, 326b/5, 331b/1,
332b/18, 334a/19, 334a/24, 335b/5,
338a/16, 339b/17, 341a/15, 346a/1,
346a/6, 346a/8, 347a/6, 350a/1, 351b/8,
352b/11, 357a/3, 360a/10, 368a/8,
368a/25, 368b/15, 371b/20, 371b/21,
373a/4, 377b/19, 379a/21, 379b/4,
381b/15, 382b/23, 388a/7, 391a/3, 391b/1,
393a/4, 395a/3, 395a/25, 397a/6, 399b/10,
399b/22, 401a/1, 402a/5, 402a/10, 404a/3,
404a/7, 408a/20, 408b/4, 409b/15,
409b/23, 410a/14, 425b/10, 434b/7,

437a/6, 437b/16, 441a/21, 447a/1, 447a/4,
447a/6, 457a/7, 457a/17, 457b/11,
458b/12, 461b/2, 473b/4, 473b/7, 479a/6,
482a/9, 483a/24

ğ.+ dan 437b/22

ğ.+ dir 310b/8, 392a/20, 459a/4

ğ.+ i 306b/6, 309a/3, 326a/4,
351b/24, 368b/12, 408b/11, 432b/17,
438a/16

ğ.+ inden 457a/9

ğ.+ ini 304b/22, 305a/2, 329a/22

ğam Ar. Gam, tasa, kaygı, dert, keder.

ğ. 257b/15, 259a/9, 259a/16,
265b/24, 272a/5, 363a/6, 444b/18

ğ.+ dan 336a/11, 355a/2, 365a/7,
389a/4, 413a/22, 455a/24, 480a/12,
484b/1

ğamlan - Gamlanmak.

ğ.- mak 318b/1

ğangırinā Fr. Kangren, vücudun bir
yerindeki dokuların ölmesi.

ğ. 467b/9, 467b/10, 467b/13,
467b/14, 468a/21, 468b/5, 468b/8,
468b/11,

475b/16, 477a/13

ğ.+ da 467b/11, 468a/5

ğ.+ nın 467b/25

ğangili Sinirde olan şişlik.

ğ. 438a/4

ğaraž Ar. Maksat, istek, hedef, gaye.
ğ. 288b/7, 293b/3, 390a/21,
390b/14, 424a/9

ğargara Ar. Su ve içilen ilacı boğazda
çalkalamak.

ğ. etmek 430a/12
ğ. 262b/15, 263a/4, 263a/5,
263a/7, 263a/8, 274b/2, 377a/22, 427b/21,
453a/14
ğ.+ lar 484b/5
ğ.+ lardan 292a/24

ğarīb Ar. Şaşılacak, tuhaf şey, bambaşka
ğ. 256a/11, 270b/17, 272b/8,
282a/18, 360a/25, 364a/19, 388a/14,
402b/13, 457b/9, 472b/11, 476b/10,
486b/9, 492a/22
ğ.+ dir 496b/11

ğārīkūn Ar. Katranköpüğü, çayır
mantarlarından, şapkasının alt yüzü dilim
dilim ve bir halka ile çevrili bulunan bir
cins mantar; (Polyporus igniarius).

ğ. 252a/10, 252a/14, 252a/17,
252b/4, 253b/7, 266b/21, 272a/21,
273b/22, 273b/7, 274a/25,
275a/14, 280a/23, 280b/23, 285b/21,
285b/25, 286a/1, 288b/14, 288b/19,
290a/13, 304a/3, 309b/6, 312b/23,
315b/24, 320a/25, 320b/21, 322a/1,
323a/6, 324a/6, 325b/6, 326b/20, 327a/3,
345a/14, 345a/15, 345a/20, 345b/1,

345b/4, 348a/15, 355a/21, 355a/23,
355b/4, 355b/8, 356b/22, 359b/1,
359b/13, 365b/25, 374b/25, 375b/13,
387a/10, 387a/6, 387b/16, 391a/18,
398b/10, 398b/12, 398b/13, 398b/8,
399a/4, 404b/4, 406b/10, 406b/6, 407a/1,
408b/16, 408b/22, 408b/25, 411b/12,
413a/11, 417b/9, 421b/18, 425a/13,
437a/9, 441b/4, 441b/5, 442a/15, 442a/5,
444a/15, 446a/19, 453b/24, 454a/22,
454a/4, 454b/5, 456a/16, 458a/1, 465b/7,
488a/13, 488a/14, 492a/4, 492a/8,
497a/16,

ğ.+ uñ 413a/11

ğārīkūn-ı ebyaž Beyaz garikun.

ğ. 287a/14

ğāşeyān Ar. Kusma, bulantı.

ğ. 364b/19, 396b/14

ğasl Ar. Yıkama, temizleme.

ğ. etmede 461b/16
ğ. etmek 466a/2, 482b/9, 484b/19,
485a/16
ğ. etmekden 480a/10
ğ. etmekdir 295b/9
ğ. etmekle 294a/23
ğ. ideler 251a/19, 262b/16,
291a/23, 299a/10, 324b/11, 350b/18,
356b/21, 427b/18, 453a/18, 462b/11,
463b/12, 467b/1, 481b/23, 484b/12,
484b/14, 493b/22, 494b/12, 494b/20

ğ. iderek 298a/10
 ğ. idici 330a/8
 ğ. idüp 258a/11, 326b/14, 427b/23,
 495a/7
 ğ. olunduğdan 299a/14
 ğ. olunmuş 317a/3, 410b/16,
 417b/8, 436b/12, 443a/14, 454b/4,
 464b/22
 ğ. olunmuştur 460b/18
 ğ. 427b/18, 453a/18, 484a/12,
 485a/16
ğasıyān Ar. Kendinden geçme.
 ğ. 424b/23, 447a/13, 488a/25,
 489b/9
ğaşy Ar. Bayılma, kendinden geçme.
 ğ. 255b/10, 255b/21, 255b/23,
 258a/19, 261a/10, 261a/8, 273b/11,
 286a/19, 360a/21, 399b/13, 424a/5,
 431a/19, 435a/20, 455b/14, 468a/4,
 476b/8, 486b/7, 488b/16, 491a/13,
 491b/25, 492a/13, 493a/20, 493b/3
 ğ.+ de 360b/11
 ğ.+ den 261a/25
 ğ.+ i 261a/6, 261a/7
 ğ.+ iñ 261a/19, 261b/1
 ğ.+ ye 360b/8
 ğ.+ yle 360b/9
ğavr Ar. En dipteki yer, dip.
 ğ. 470a/5

ğavtāğanya ? Bir tür sarı zambak.
 ğ. 320a/24, 320b/4, 442a/2
gayāku Fr. Peygamber ağacı.
 g. 487b/4
ğāyet Ar. Çok, pek, pek çok, son derece.
 ğ. 251b/5, 251b/17, 252b/13,
 253b/25, 254b/22, 255a/3, 255a/14,
 257a/8, 257a/15, 257a/22, 257b/4,
 258a/21, 259b/7, 259b/13, 259b/18,
 260a/13, 260a/15, 260a/24, 260b/22,
 261a/21, 262a/22, 262a/25, 263a/8,
 264a/2, 264b/3, 265b/11, 266a/20, 267a/7,
 267a/8, 267b/13, 269a/1, 270a/1, 270a/25,
 270b/8, 272a/14, 272b/1, 272b/3,
 272b/13, 274a/5, 274a/23, 275b/12,
 275b/20, 276a/21, 276b/10, 277a/17,
 277a/24, 277b/2, 278a/23, 279b/1,
 280a/21, 280b/26, 281b/23, 282a/3,
 284b/5, 284b/9, 285a/1, 285a/11, 285a/18,
 285a/19, 285b/2, 286b/11, 287a/18,
 287a/19, 287a/23, 287b/2, 288b/16,
 289a/3, 291a/24, 292b/3, 292b/15, 293a/4,
 293b/21, 294b/1, 295a/24, 295b/7,
 297a/22, 297b/1, 297b/13, 298a/20,
 298b/6, 300a/21, 300a/24, 300b/5,
 300b/11, 300b/15, 300b/19, 300b/20,
 301a/25, 301b/20, 301b/22, 301b/24,
 302a/17, 303a/1, 305b/13, 306b/15,
 307a/1, 307b/7, 309b/12, 310a/22,
 311a/20, 312a/1, 312b/2, 314a/4, 314a/11,
 314b/7, 314b/11, 315a/1, 317a/1, 317a/8,

317a/15, 317b/25, 318b/21, 319a/4,
 319b/23, 320a/15, 320a/23, 321b/1,
 321b/14, 322a/1, 322a/11, 322a/19,
 323a/5, 323a/14, 323b/18, 324b/1,
 325b/18, 326b/15, 326b/19, 326b/24,
 327a/24, 327a/15, 327a/19, 327b/13,
 327b/25, 328a/7, 329a/10, 329b/9, 330a/7,
 330a/11, 330a/15, 330a/21, 330a/25,
 330b/21, 333a/9, 335b/1, 335b/3, 336a/17,
 336b/20, 338a/22, 338b/14, 340a/22,
 340b/27, 341a/19, 341a/20, 342a/15,
 342b/7, 342b/8, 343b/27, 344a/5, 344a/9,
 345a/1, 345b/22, 347a/24, 347b/7, 348a/9,
 349b/2, 350a/17, 350a/18, 350a/24,
 351a/2, 351a/5, 351a/22, 352a/25,
 353a/17, 353b/15, 354a/3, 354a/9, 354b/5,
 355a/11, 355a/15, 356a/12, 357b/16,
 358a/8, 358b/3, 358b/18, 358b/19,
 359b/6, 359b/12, 361a/2, 361a/11, 361b/5,
 361b/12, 361b/13, 363b/13, 363b/19,
 363b/23, 364b/6, 364b/12, 365a/14,
 366a/9, 367a/12, 367a/15, 367a/16,
 368a/1, 368b/7, 369a/23, 370a/24,
 370b/14, 370b/15, 371b/6, 371b/10,
 372a/6, 372a/10, 372a/25, 372b/4,
 375a/14, 376b/4, 377b/22, 379a/19,
 379b/11, 380a/17, 380a/21, 380a/25,
 380b/23, 380b/25, 381a/15, 381b/22,
 382a/7, 384a/21, 384b/2, 384b/12,
 385a/15, 385b/16, 386a/8, 386a/12,
 386b/16, 387a/4, 387a/9, 387a/14,
 387a/22, 387b/9, 387b/15, 387b/20,
 387b/25, 389a/23, 389b/16, 393b/8,

395a/6, 396b/1, 397b/2, 398b/25,
 399b/17, 403a/5, 406a/1, 407a/13,
 408b/12, 410b/9, 410b/16, 411a/3,
 411a/20, 411b/6, 411b/7, 411b/15,
 413a/12, 414b/2, 414b/9, 414b/13,
 414b/24, 417b/13, 417b/24, 418b/6,
 419a/12, 419a/16, 419b/3, 419b/4, 419b/9,
 419b/15, 420b/2, 422a/7, 422a/19,
 423b/25, 424a/4, 424b/4, 424b/11,
 425b/17, 428b/9, 428b/25, 429a/5, 429a/8,
 429a/12, 429b/18, 430a/3, 430a/9,
 430a/13, 430a/24, 430b/4, 432a/20,
 434a/12, 435b/14, 436b/15, 437a/16,
 437a/19, 437b/2, 437b/13, 438a/25,
 439a/17, 439b/13, 439b/26, 439b/27,
 441a/5, 441a/18, 441b/21, 442a/3, 442a/8,
 443a/6, 443a/16, 443b/16, 444a/24,
 444b/23, 445b/7, 445b/11, 445b/21,
 446a/21, 447a/12, 449a/17, 454b/10,
 454b/15, 454b/17, 456a/12, 456b/8,
 456b/14, 456b/19, 457a/3, 458a/5, 458a/8,
 458a/10, 459b/19, 460a/10, 460a/18,
 460b/17, 461a/21, 463b/14, 464b/16,
 465b/14, 470a/11, 471b/13, 472b/2,
 473a/20, 474a/11, 474b/15, 475a/18,
 477a/13, 477b/19, 479a/14, 479a/15,
 479b/24, 480b/3, 480b/14, 480b/20,
 482a/23, 482b/8, 484a/13, 485b/12,
 488b/23, 491b/3, 491b/8, 494a/6, 494a/18,
 494a/24, 494b/6, 494b/15, 495b/23,
 495b/25

g.+ i 360a/10

ġāyet-i maḳṣūd Amaç çokluğu.

ġ. 389b/19

ġāyetü'l-ḳuṣvā En son amaç.

ġ.+ ya 423a/9, 423a/18

ġayr-ı 'afniye ?

ġ. 388b/9

ġayr-ı ḥālīṣ Saf olmayan.

ġ. 370b/21, 437b/25

ġ.+a 404a/17, 404b/24, 406b/16

ġ.+ ada 405a/14, 405a/17,

406b/25, 407a/20, 407b/15

ġ.+ anıñ 404a/5, 404a/8, 408b/2

ġ.+ dır 399b/8

ġ.+ iñ 437b/23

ġayr-ı müceffifāt Başka kurutucu.

ġ. 323a/10

ġayr-ı ṭabī'ī Doğal olmayan.

ġ. 362a/8, 409a/12

ġ.+ dir 409a/9

ġayrı Ar. Başka.

ġ. 252a/9, 254a/11, 261a/25,
266b/25, 270b/24, 273b/19, 282b/7,
283a/17, 299b/22, 312a/18, 321b/20,
322a/10, 322b/10, 322b/12, 334b/5,
339b/19, 354b/25, 357a/4, 364a/19,
364b/6, 368a/23, 376a/15, 376b/3,
382b/15, 383a/2, 385b/6, 388a/24,

388b/23, 390a/17, 390b/9, 390b/12,
391b/18, 399a/21, 402a/24, 415a/25,
415b/19, 417a/10, 417b/13,
418b/21, 420b/1, 430b/11, 431b/3,
439a/11, 451a/22, 466b/8, 469a/2, 469a/3,
470b/22, 473a/17, 475a/22, 475b/15,
476b/12, 485b/14, 496b/17, 497b/5

ġ.+ da 259a/7, 406b/14, 431a/5

ġ.+ dır 408a/12

ġ.+ sı 372a/15, 469b/23, 478a/18

ġ.- lar 496b/6

ġ.+ lardan 277b/6

ġāzab Ar. Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım.

ġ. 256a/17, 259a/16, 388a/23,
475b/13

ġ.+ a 388b/22, 492b/14

ġ.+ dan 306a/24, 336a/11, 383a/6,
428a/9, 439a/24, 488a/23

ġāzrūf Ar. Kıkırdak.

ġ. 478a/21

gebelik Gebe olma durumu, hamilelik.

g. 364b/18, 366a/15

g.+ den 354b/26

gece Gece.

g. 294a/21, 345b/9, 345b/14

g.+lerde 292a/19, 315a/10,
359a/15, 440b/19, 450b/15

geç - Geçmek, bitmek.

g.- di 276b/9

g.- dikde 420a/1

g.- dikden 364b/22, 368a/14,
373b/14, 373b/15, 423b/16, 425a/19,
435a/22, 496b/18

g.- en 251a/21, 252a/9, 254a/9,
279b/10, 285b/10, 286a/14, 286b/18,
290b/12, 304a/7, 304a/22, 308b/20,
313a/3, 313b/8, 316b/11, 317b/6,
318b/14, 324b/14, 331a/10, 331b/21,
335a/7, 335b/19, 338a/5, 339a/11, 342b/6,
344a/24, 345b/5, 347a/19, 348a/20,
366a/1, 368a/16, 371a/5, 376b/23,
399b/21, 404a/19, 404b/19, 409a/2,
414a/23, 424a/16, 424b/21, 424b/23,
429b/15, 430a/1, 431a/20, 433b/9, 434b/3,
449a/10, 469b/23, 476b/16, 477b/18,
487a/9, 489a/15, 489b/2, 494a/11

g.- enler 335a/16

g.- er 409b/17

g.- medikçe 295b/11, 364b/3,
389a/13, 467a/2

g.- mesi 465b/18

g.- miş 260a/10, 358a/10, 424b/18,
480b/9

g.- mişdir 313b/10, 335b/22,
354b/12, 363a/17, 376b/12, 377a/8,
411b/22, 423b/6, 431b/4, 435a/16, 469a/8,
479b/10

g.- üp 259a/10

geç Kararlaştırılan, beklenen veya
alışılan zamandan sonra.

g. 416a/15, 435a/2, 460a/23,
479a/3, 479a/4

geçir - Geçirmek.

g.- eler 338b/3

g.- üp 298a/21

geçür - bk. Geçir-

g.- eler 351b/1

geğir - Geğirmek, Midede toplanan gazı
ağızdan sesli bir biçimde çıkarmak.

g.- dikce 264b/14, 274b/10

g.- mesi 265a/18

g.- mek 303b/11, 306b/10,
359a/19, 490b/15, 493a/19

g.- mekdir 263a/19, 284b/6,
290b/10, 305a/25

gegirme Gegirme işi.

g. 267a/16

gel - Ulaşmak, erişmek.

g.- di 270b/10, 346b/10, 346b/15,
346b/21, 414a/3

g.- digi 297b/24

g.- dikde 273b/12, 362a/13,
367b/15, 426b/11

g.- düğinden 273a/6, 343a/10

g.- düğindendir 482b/14

g.- e 362a/12, 402b/1, 424a/9,
431a/5

g.- ecek 335b/13, 413a/15

g.- en 270b/17, 272a/2, 297b/22,
297b/25, 335a/20, 390b/18, 390b/19,
402a/9, 407b/23, 408a/11

g.- ince 334b/10, 359b/7, 414b/12,
417a/17, 417a/20, 434a/14, 472b/10

g.- ir 276a/8, 423b/10, 455b/13

g.- irken 409a/25

g.- irse 276a/9

g.- medüginden 366b/21

g.- medikce 373a/7

g.- mege 364b/23

g.- mek 297b/19, 366b/22,
388b/23, 408a/5

g.- mekden 347b/18

g.- mekdir 267a/17, 274b/10,
344b/3, 381b/12, 431b/13

g.- mekle 254b/6, 343a/12,
408a/25, 426a/5

g.- mesi 299b/21, 299b/23,
355b/11, 359a/1

g.- mesine 355b/12

g.- mesini 402b/4, 402b/24,
407b/12

g.- mesün 283a/4, 405a/11

g.- meye 264b/17, 383a/17,
383b/13, 389a/16

g.- meyüp 363a/14, 395b/21

g.- mez 268b/9, 353a/17, 360b/11,
396a/13, 400b/11, 406b/11, 408a/25,
409a/5, 412a/21

g.- miş 258a/9, 280b/24, 314b/2,
495a/20

g.- se 368a/17, 400b/14, 402a/11,
402a/18, 487a/22

g.- sin 390a/24

g.- üp 255b/21, 266b/17, 292a/12,
314b/22, 399b/13, 405a/7, 413b/24,
426b/16, 441a/11, 470b/3, 492b/14,
496a/15

g.- ür 251b/8, 273a/13, 283a/15,
283a/25, 297b/23, 297b/25, 298b/14,
299b/17, 299b/18, 304b/6, 304b/7,
311a/4, 325b/14, 331b/14, 346a/11,
348b/7, 350a/7, 352a/14, 353b/22,
360b/10, 380a/9, 383b/4, 399b/16,
400b/8, 400b/11, 400b/13, 402a/10,
402a/12, 404a/1, 406a/21, 407b/20,
408a/7, 409a/6, 412a/21, 412a/23, 428b/2,
455b/6

g.- ürdi 255b/22

g.- ürse 255b/11, 297b/25, 412a/2,
421b/11

gelincik(g) Sansargiller familyasından,
gövdesi uzun, kısa bacaklı, sivri çeneli,
esmer kırmızı renkte, karnı beyaz, fare,
tarla sıçanı ve köstebekle beslenen kümes
hayvanlarına zarar veren yırtıcı, etcil ve
memeli bir tür hayvan.

g.+ e 496a/25

gelincik çiçeği Gelincik çiçeği.

g. 470a/8

genc Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı.

g. 360a/18

gene Yine.

g. 267b/24, 272b/13, 272b/17, 273a/9, 273a/10, 273a/13, 273a/19, 276b/16, 276b/25, 305a/7, 334b/8, 346b/9, 346b/24, 382b/6, 389b/19, 401a/7, 401a/8, 401a/17, 401b/3, 401b/9, 401b/16, 402a/20, 403b/8, 412a/14, 414a/4, 426b/3, 436a/24, 445b/4, 465a/20, 472a/7, 473a/17, 473a/22, 473b/1, 492b/14

geñiş Geniş.

g. 261b/11, 261b/13, 441a/6

geñiz Ağz ve burun boşluğunun arka bölümü.

g.+ den 254b/6

ger Far. Eğer.

g. 388b/9

gerçi Far. Aslına bakılırsa, aslında.

g. 259a/15, 290b/14, 416a/12, 472b/17

gerek(g) Gerek.

g. 251b/24, 253a/20, 256a/16, 256a/17, 262a/9, 262a/10, 263a/11,

271a/6, 271a/7, 278a/15, 278a/16, 280a/19, 282a/8, 282a/9, 284a/4, 297b/7, 297b/8, 302b/15, 303a/19, 323b/14, 332b/13, 344b/24, 344b/25, 362a/21, 388a/22, 388a/23, 388b/9, 417b/23, 426b/11, 431a/25, 431b/1, 456b/2, 456b/3, 471b/23, 471b/24, 479a/13, 495b/24, 496a/22

g.+ dir 252b/15, 256a/25, 257a/2, 259a/23, 315b/1, 353a/22, 385b/5, 388a/10, 392b/25, 393a/5, 399a/8, 400b/9, 400b/14, 402a/18, 404b/21, 413a/13, 417a/8, 418a/1, 429b/1, 434b/14, 497a/2

g.+ i (İyelik) 267b/20, 322b/7, 368a/7, 368b/11, 371a/21, 389b/14, 392a/23, 404b/22, 465a/16

g.+ leriñ 279a/18

gergedān boynuzı Gergedan boynuzu.

g. 294b/25, 419a/23, 487b/12, 487b/24

geril - Gerilmek.

g.- mekdir 253a/6, 274b/9

g. - mesi 277b/9

g.- ür 335a/10, 409b/11

g.- ürse 337b/21

gerin - Gerinmek.

g.- ür 426a/17

getür - Getirmek.

g.- ecek 349a/5

g.- eler 260a/10, 344b/18, 350b/19,
361a/7, 364b/14, 367a/24, 368a/3,
376a/24

g.- mek 358a/13, 361a/4, 361a/16,
393b/23, 418b/21, 418b/22

g.- mekle 487a/15

g.- meye 285b/22

g.- seler 363a/10, 415b/13

g.- üp 333a/7, 384a/19

g.- ür 273a/16, 389b/3, 394a/2,
428b/3, 429a/17

getürici Getirmeyi sağlayan.

g. 272b/6

getürd - Getirtmek.

g.- eler 373a/15

gevşe - Gevşemek.

g.- düğinden 381b/3

g.- mesinden 382a/3

g.- yüp 347b/22, 479b/16, 482b/17

gevşek Gevşek, güçsüz.

g. 303a/22, 305b/3, 322b/16,
373a/11, 408a/20, 460b/4, 461b/9, 478b/9

g.+ ligi 460b/6

g.+ lik 283a/22, 342b/2

gevşek gevşek Yavaş yavaş, güçsüzce.

g. 335a/13

gevşeklik(g) Gevşek olma durumu.

g. 283a/22, 342b/2

g. + i (İyelik) 460b/6

gevşeld - Gevşetmek.

g.- ir 336b/12

g.- üp 325b/21

gevşeldici Gevşeten, sertliği ve sıkılığı
kaybolan.

g. 272b/5, 275b/4, 281b/6

gevşeme Gevşeme işi.

g.+ sidir 287a/1, 335a/3

g.+ sinden 303a/6

geyik Geyik.

g. 258a/5, 398a/8, 404a/23,

geyik boynuzu Geyiğin boynuzu.

g. 255a/17, 256b/4, 257b/13,
270a/3, 271b/5, 275a/18, 280a/16, 280b/3,
280b/7, 280b/14, 280b/22, 284a/25,
285a/2, 285a/3, 285a/13, 289b/17, 292a/2,
292b/26, 294b/24, 295a/15, 295b/8,
296a/2, 296a/7, 296a/11, 296b/25,
298a/14, 319a/1, 330b/24, 343b/3, 343b/4,
344a/6, 357b/15, 368a/22, 376b/4, 379a/4,
380a/12, 380a/18, 380a/23, 384b/8,
387b/5, 389b/5, 392a/1, 392a/2, 394a/10,
397b/9, 402a/23, 407a/25, 418b/25,
419a/5, 419a/18, 419a/21, 424b/6,
424b/25, 425a/21, 425a/23, 425b/17,

427a/3, 427b/4, 430b/3, 431a/2, 431a/9,
449a/24, 449b/2, 450a/4, 450a/6, 452b/10,
468a/16, 473b/23, 487a/11, 487b/12,
487b/25, 489a/14

g.+ ndan 488b/22

g.+ nı 295a/3

g.+ yla 374b/3

geyik yüregi Geyiğin kalbi.

g. 258a/10, 260a/15

g.+ nde 420b/20, 425a/24,
452b/11, 487b/25

geyik zekeri Geyiğin erkeklik organı.

g. 296a/3

gez - Gezmek.

g.- er 283b/3

g.- mek 264b/12, 388a/23, 388b/3

g.- mekden 388b/24, 413a/22

g.- mekdir 265b/24

g.- mesine 446b/17

gezici Gezen, yer değiştiren.

g. 413b/5

gezin - Gezinmek.

g.- mek 256a/16

ğıbb Humma türü.

ğ. 408a/6, 455b/12

ğ.+dan 412a/19

ğ.+ ın 407b/24

ğıbb-ı dā'ire Nöbeti üç günde bir tutan humma).

ğ. 423a/23

ğ.+ niñ 403b/19

ğ.+ ye 408a/14

ğıbb-ı ğayr-ı hāliṣa Nöbeti 12 ila 18 saat arası süren humma.

ğ. 403a/20, 403b/6, 403b/18,
405b/11, 413a/8

ğ.+ da 404b/19, 405b/3, 406a/11,
407a/16, 407b/3

ğ.+ dır 412a/15

ğ.+ niñ 403a/21, 403b/1, 403b/15,
413a/14

ğ.+ ya 406a/5, 407a/12

ğıbb-ı ğayr-i hāric Hummanın bir türü.

ğ. 405a/13

ğıbb-ı hāliṣa Nöbeti 12 saati aşmayan humma.

ğ. 403a/18, 403b/12, 403b/20,
407b/15, 412a/14

ğ.+ da 404a/4, 404b/23, 406b/15,
406b/20

ğ.+ niñ 403b/12

ğ.+ ya 405a/19

ğıbb-ı lāzime Nöbeti olmayan humma.

ğ. 395b/8, 395b/20, 395b/25,
404b/18, 423a/23

ğ.+ de 395b/19, 396a/6

ğ.+ dir 395b/24

ğ.+ niñ 395b/21, 396a/5, 423a/20

ğıbb-ı şafrāviye Hummanın bir türü.

ğ.+ de 400b/20

ğıbbın Hummanın bir türü.

ğ. 400b/13, 408a/8, 408a/14,
412a/20

ğ.+ dir 408a/13

ğıdā Ar. Besin.

ğ. 262a/3, 262a/6, 268a/1,
270b/19, 276b/24, 284b/7, 299b/5,
299b/7, 303b/9, 304b/25, 305a/6, 305a/15,
310b/3, 310b/5, 310b/6, 310b/8, 310b/9,
310b/10, 310b/17, 310b/18, 313a/8,
313a/22, 322b/13, 324a/20, 372b/25,
392a/20, 392b/24, 393a/2, 393a/4,
397b/12, 412a/2, 414a/7, 416a/18,
425b/25, 441b/14, 444a/1, 457a/6, 462b/2,
478b/8, 480a/12, 486b/23, 487a/5

ğ.+ dan 268a/5, 310b/9, 310b/24,
337a/18, 485a/10

ğ.+ lar 264b/12, 265a/10, 265a/15,
266a/3, 266a/4, 273b/8, 273b/9, 278a/19,
279b/13, 283a/25, 290b/6, 305a/21,
307b/16, 308b/25, 311a/2, 311a/3,
311a/10, 312a/20, 323a/17, 325a/13,
326b/6, 342a/19, 349b/22, 354a/19,
364b/16, 365a/9, 372a/17, 372a/18,
373a/1, 373a/17, 378b/15, 382b/23,

388b/5, 389a/3, 392b/22, 392b/23, 393a/5,
393a/14, 397b/10, 399a/22, 399b/22,
407b/15, 407b/16, 407b/17, 409b/5,
415a/25, 418a/1, 421b/15, 435a/14,
437a/15, 444a/5, 447a/2, 449a/21,
455a/22, 469b/21, 473b/4, 473b/5,
473b/6, 479a/6, 479a/8, 482b/9, 482b/24,
484b/4

ğ.+ lara 473b/7

ğ.+ lardan 252b/15, 257b/18,
265a/10, 265a/19, 265b/25, 266a/2,
270a/7, 271b/17, 274a/7, 274b/18, 276b/4,
281a/20, 292b/16, 298a/5, 303b/6,
307b/12, 310a/24, 312a/17, 316b/4,
321b/15, 326b/5, 344a/14, 364b/16,
380a/11, 381b/15, 388a/7, 395a/25,
399a/21, 399b/22, 407b/14, 411b/22,
414a/20, 415a/5, 418a/2, 418a/3, 437a/10,
439a/20, 449a/21, 459a/1, 479a/8,
482b/10, 484a/9, 486b/25

ğ.+ lardandır 291b/6

ğ.+ ları 265b/26, 311b/7, 312a/18,
316b/5, 319a/4, 322b/23, 344a/11,
358b/23, 359a/5, 388a/8, 399b/23,
412b/21, 440a/13, 475a/2, 481b/18

ğ.+ larıñ 392a/19, 473b/4

ğ.+ larına 270a/9, 277b/7, 317b/22,
481b/19

ğ.+ larında 487a/5

ğ.+ larını 416b/16, 441b/22

ğ.+ larla 317b/19, 344b/17,
425b/15

ğ.+ niñ 303b/4, 310b/7, 310b/8,
310b/11, 310b/23, 368b/21, 372a/12,
372b/12, 393a/21, 457a/9, 459a/3, 462b/5,
482a/13, 482b/14, 482b/24, 483a/25

ğ.+ sı 266a/17, 290b/1, 297b/14,
304a/22, 321b/16, 330b/1, 333b/21,
337b/5, 346a/8, 352b/12, 360a/11,
367b/16, 389b/6, 392a/25, 395a/22,
453b/6, 482a/18, 483a/23, 488a/21,
488a/22, 493a/8

ğ.+ sına 485b/4, 485b/14

ğ.+ sını 438a/12, 459a/14, 475b/12

ğ.+ sınıñ 437b/20, 446a/16,
446a/18

ğ.+ ya 304b/24, 305a/1, 393b/11,
482a/18

ğ.+ yı 276b/23, 287a/1, 322b/7,
353b/16, 368b/23, 372b/13, 458b/25,
462b/6, 484a/17

ğıdā-ı ğalıḫ Yoğun besin.

ğ. 392a/21, 392a/24, 393a/10

ğ.+ de 393a/9

ğıdā-ı laṭıf Hoş besin.

ğ. 392a/23, 392b/2

ğ.+ de 393a/9

ğ.+ dir 393a/11

ğıdā'iyet Ar. Besin, besin özelliği
bulunma.

ğ.+ i (İyelik) 392a/25, 392b/1,
392b/2, 393a/21, 393a/24, 394a/1

ğıdālan - Beslenmek.

ğ.- alar 412a/3

ğ.- dırup 486a/17

ğ.- maga 413b/10

ğ.- maḫ 305a/15

ğ.- up 444a/2

ğ.- ur 304b/24, 305a/16, 457a/6

ğıl-ı ermenī Ermeni kili denen ve ilaç
olarak kullanılan bi tür kil, potasyum
nitrat.

g. 255b/1, 259b/2, 269a/12,
269a/8, 270a/2, 271b/12, 271b/14,
276a/18, 276a/22, 276a/25, 276b/3,
277a/21, 281b/20, 282a/1, 289b/5,
290a/22, 292a/2, 294b/12, 295a/4,
296a/15, 296a/8, 297a/10, 297a/18,
299a/15, 301a/11, 301a/17, 301a/3,
326a/1, 330a/12, 330a/15, 330b/22,
330b/24, 333a/16, 333a/24, 333b/10,
333b/15, 333b/16, 333b/20, 337b/22,
343b/3, 349a/12, 351b/20, 352a/14,
352a/21, 357b/14, 357b/2, 358a/2,
358a/22, 358a/4, 358b/14, 358b/7,
366a/11, 366b/9, 368a/21, 369a/7,
369b/14, 372a/5, 372b/23, 378a/7, 402b/6,
419a/1, 419a/13, 419a/6, 419b/10,
422b/23, 424b/25, 424b/6, 425a/20,
427b/4, 428b/7, 430a/5, 430b/9, 431a/2,
431a/9, 432a/11, 432a/24, 432b/12,
432b/2, 432b/7, 436a/10, 436b/8,
439b/21, 460a/6, 460b/15, 460b/22,
461a/15, 461a/19, 466a/10, 467a/19,

467b/6, 468a/11, 468a/14, 468a/19,
468a/9, 469a/6, 470b/11, 470b/12, 470b/6,
470b/9, 471a/25, 474b/17, 474b/21,
477a/16, 477a/19, 478b/12, 478b/16,
478b/19, 479b/21, 479b/24, 488b/21,
490a/7, 492a/17, 495a/3, 497a/5,

g.+ yi 495b/13

ġilāf Ar. Kılıf, zar, muhafaza.

ğ. 258b/19

ğ.+ ında 255b/12, 255b/25

ġilzet Ar. Galiz olma, galizlik, kabalık,
çirkinlik.

ğ. 396a/15, 398a/18, 473b/6

ğ.+ e 474b/10

ğ.+ ini 286a/4

ġiṣā Ar. Zar, örtü, koruyucu tabaka.

ğ.+ lar 310b/16

ğ.+ larda 469b/11

ğ.+ ları 364a/13, 366b/18

ġibi Gibi.

g. 251a/24, 251b/17, 253a/22,
253b/14, 254b/5, 254b/8, 254b/18,
255a/23, 255b/17, 255b/18, 255b/19,
255b/21, 256a/14, 256a/17, 256b/16,
257a/5, 257b/11, 257b/13, 257b/19,
257b/23, 258a/18, 258a/19, 258a/20,
258b/17, 258b/18, 259a/16, 259b/3,
259b/22, 260b/1, 260b/6, 261a/8, 261a/10,
261a/15, 262a/6, 262a/10, 262a/11,

262a/24, 262b/9, 262b/11, 262b/13,
262b/18, 262b/20, 263a/1, 263a/3,
263a/10, 263a/17, 263b/2, 263b/3,
264b/14, 265a/11, 265b/17, 265b/18,
265b/23, 266a/16, 267a/6, 267a/22,
267b/20, 267b/23, 267b/25, 268b/19,
269a/8, 269a/23, 269b/10, 270a/11,
270a/20, 270b/7, 270b/22, 271a/1, 271a/5,
271a/17, 271a/19, 271b/23, 272a/3,
272a/8, 272a/10, 272b/4, 272b/6, 272b/7,
272b/22, 273a/18, 273b/8, 273b/9,
273b/15, 273b/17, 273b/18, 273b/24,
274a/14, 274b/3, 274b/24, 275a/1, 275a/3,
275a/6, 275b/4, 275b/9, 276a/4, 276a/13,
276a/15, 276a/16, 277a/8, 278a/23,
278b/6, 278b/9, 278b/15, 278b/18,
278b/19, 279b/1, 279b/15, 279b/20,
279b/21, 280a/18, 281a/19, 281b/13,
281b/15, 281b/22, 282b/24, 283a/12,
283b/4, 283b/6, 284a/3, 284b/7, 285b/21,
285b/23, 286a/1, 286a/7, 287a/13, 288a/2,
288a/4, 288a/5, 288a/14, 288b/3, 288b/4,
288b/24, 289a/7, 290a/15, 290a/20,
290b/5, 291b/11, 291b/15, 292a/20,
293a/15, 293a/17, 293a/18, 293a/25,
293b/13, 294a/24, 294b/11, 294b/17,
295a/12, 297a/23, 297b/24, 297b/25,
298a/5, 298b/18, 298b/22, 299b/22,
300a/20, 300a/22, 300b/5, 300b/10,
300b/18, 301a/2, 301a/5, 301b/7, 302a/15,
302a/23, 302b/1, 302b/15, 303a/17,
304a/12, 304a/15, 304a/20, 304b/16,
305b/7, 305b/14, 305b/19, 306a/25,

306b/9, 307a/8, 307b/12, 307b/17,
308b/12, 310a/25, 311a/11, 311b/12,
311b/13, 312a/17, 312b/1, 312b/8,
312b/22, 313a/11, 313a/18, 313b/12,
314b/16, 314b/17, 314b/21, 315a/9,
315b/6, 315b/13, 316a/3, 316a/12,
316a/22, 316b/3, 317a/19, 317a/24,
317b/17, 318a/24, 318b/2, 318b/5,
318b/16, 319a/10, 319a/12, 319b/1,
320b/20, 321b/18, 321b/22, 322b/7,
322b/17, 323a/10, 323a/17, 324a/20,
324b/25, 325a/9, 325a/12, 325a/17,
325b/2, 325b/18, 326a/2, 326a/7, 326a/9,
328a/3, 328a/18, 328b/9, 328b/12,
328b/21, 329a/5, 329b/1, 329b/12, 330a/8,
330b/7, 330b/16, 331a/2, 331a/4, 331a/23,
331b/1, 331b/3, 332b/11, 332b/16,
332b/22, 333a/17, 333b/18, 335a/10,
335a/16, 335a/25, 335b/11, 336a/2,
336a/5, 336a/8, 336b/10, 336b/14,
337a/19, 337a/24, 337b/17, 337b/24,
338a/5, 338a/23, 339a/10, 339b/18,
340a/7, 340a/16, 340a/17, 340b/12,
340b/25, 343a/19, 343b/1, 343b/3,
343b/22, 344a/3, 344b/19, 345b/3,
345b/6, 345b/11, 345b/15, 345b/17,
346a/17, 346b/4, 346b/20, 346b/21,
347a/1, 347a/14, 347a/19, 348b/10,
349a/1, 349a/9, 349a/17, 349b/5, 349b/12,
349b/18, 349b/23, 350a/1, 350b/1,
350b/4, 350b/21, 350b/25, 351a/1,
351b/7, 351b/8, 351b/21, 352a/19,
352b/21, 353b/4, 353b/7, 353b/14,

353b/18, 354a/20, 354b/26, 355a/4,
355b/17, 356b/10, 356b/13, 356b/16,
357a/3, 357a/4, 357a/5, 357a/15, 357b/5,
357b/15, 358b/14, 358b/16, 360a/13,
360a/19, 360a/22, 360b/1, 360b/10,
360b/24, 361b/10, 362a/24, 363a/3,
363a/6, 363a/8, 364a/4, 364a/9, 364a/14,
364a/16, 364a/18, 364a/19, 364a/25,
364b/2, 364b/6, 364b/17, 364b/21,
365a/3, 365a/8, 365a/11, 365a/12, 365b/6,
365b/9, 365b/20, 366a/3, 366a/6, 366b/14,
366b/20, 366b/22, 366b/25, 367b/13,
367b/21, 368a/7, 368a/20, 368b/11,
368b/22, 369a/1, 369a/22, 369b/12,
369b/17, 370a/4, 370b/12, 371a/21,
371b/2, 371b/19, 371b/23, 372a/15,
372a/18, 372a/22, 372b/15, 372b/23,
373a/2, 373a/5, 373a/8, 373a/16, 373a/18,
373a/22, 373b/17, 374a/6, 374a/7, 374a/8,
374b/1, 374b/6, 375a/8, 375b/7, 375b/21,
375b/22, 376a/4, 376a/10, 376a/15,
376a/19, 378b/9, 379a/3, 380a/9, 380b/17,
381a/22, 381b/1, 382a/15, 382b/5, 382b/9,
382b/20, 382b/21, 383a/10, 383a/11,
384b/9, 385a/3, 386a/6, 386b/13, 386b/17,
387b/4, 388a/23, 388a/24, 388b/3, 388b/5,
388b/9, 388b/10, 388b/16, 388b/23,
389a/4, 389a/12, 389b/9, 389b/14,
389b/23, 390a/15, 390b/18, 390b/19,
391a/3, 391a/5, 391a/23, 391b/15,
392a/23, 392b/21, 392b/24, 392b/25,
393a/1, 393a/4, 393a/26, 393b/2, 394a/9,
396a/8, 396b/7, 396b/12, 396b/13,

396b/16, 396b/18, 397a/3, 397b/6, 398a/3,
398a/7, 398b/17, 398b/18, 399a/4,
399a/10, 399a/12, 399a/17, 399a/20,
399a/24, 399b/24, 400a/5, 400a/10,
400b/2, 400b/4, 400b/14, 400b/25,
401a/8, 401b/1, 401b/2, 401b/11,
401b/14, 402b/17, 404a/3, 404b/6,
404b/22, 404b/25, 405b/5, 405b/8,
405b/24, 406a/5, 406b/10, 407a/2,
407a/12, 407a/21, 408a/7, 408b/18,
408b/20, 408b/23, 409a/2, 409a/8,
409b/20, 411a/2, 411a/5, 411b/24,
412a/23, 412b/16, 413a/21, 413a/22,
413b/10, 413b/11, 413b/22, 414a/24,
414b/22, 415a/2, 415a/10, 415b/9,
415b/11, 415b/19, 416a/8, 416a/9,
416a/20, 416a/25, 416b/1, 416b/2, 416b/3,
416b/5, 416b/8, 416b/9, 418a/3, 418a/14,
418a/24, 418b/20, 419b/23, 420b/4,
421b/2, 421b/7, 421b/19, 421b/25,
422a/15, 422a/20, 422b/18, 423a/1,
423a/16, 423b/2, 425a/2, 425a/5, 425a/10,
425a/13, 425b/4, 426a/6, 427a/4, 427b/25,
428b/4, 428b/8, 431a/12, 431b/20,
431b/23, 432b/7, 432b/24, 433a/2,
433b/1, 433b/9, 434a/9, 434a/17, 434b/1,
435a/3, 435a/4, 435a/6, 435b/19, 435b/25,
436a/5, 436a/23, 436a/25, 436b/7,
436b/11, 437a/6, 438a/19, 438b/24,
438b/25, 439a/13, 439a/20, 439a/22,
440a/2, 440b/9, 441a/11, 441b/8, 442a/2,
442b/16, 443b/23, 444a/15, 445b/19,
446a/6, 446a/7, 446a/11, 446a/12,

446a/20, 446b/1, 446b/25, 447a/3,
447a/15, 447b/11, 447b/20, 448a/23,
448b/8, 448b/19, 448b/20, 448b/22,
449a/3, 449a/23, 450b/9, 450b/17,
450b/20, 450b/21, 450b/23, 450b/24,
451a/10, 451a/11, 451a/13, 451a/20,
451b/2, 451b/10, 451b/12, 451b/17,
451b/24, 452a/1, 452a/3, 452a/10,
452a/14, 452a/17, 452a/21, 453a/24,
454a/8, 455a/21, 455b/2, 455b/3, 455b/12,
455b/20, 455b/24, 456b/2, 456b/13,
456b/20, 456b/21, 457a/10, 457a/14,
457a/17, 457b/4, 457b/7, 459a/5, 459a/6,
459a/15, 459b/5, 460b/16, 460b/22,
461a/5, 461a/16, 461b/24, 462b/4, 462b/8,
462b/11, 463a/4, 464a/11, 464a/17,
464a/21, 464b/8, 464b/10, 464b/11,
464b/19, 464b/22, 465a/7, 465a/16,
465a/17, 465a/18, 465b/23, 466a/15,
466b/6, 467a/11, 467b/7, 467b/19,
467b/20, 467b/22, 467b/23, 468a/11,
468a/22, 468b/3, 468b/10, 468b/20,
469a/3, 469a/6, 469a/11, 469a/21,
469a/23, 469b/3, 469b/11, 469b/12,
469b/13, 469b/17, 469b/23, 470a/9,
470b/4, 471a/9, 471b/15, 471b/23,
472a/25, 472b/14, 472b/15, 473a/3,
473a/4, 473a/12, 473a/25, 473b/8,
473b/16, 474b/18, 474b/23, 475a/23,
475a/26, 475b/10, 475b/13, 475b/16,
476a/7, 476b/8, 476b/19, 476b/22,
477a/16, 477b/7, 478a/5, 478a/17,
478a/18, 478a/21, 478a/22, 78b/13,

479a/10, 479b/16, 479b/19, 479b/22,
 480a/14, 480a/17, 480b/8, 480b/15,
 z80b/19, 481a/16, 481a/17, 481b/21,
 481b/22, 482a/16, 482a/21, 482b/11,
 482b/16, 482b/19, 483a/1, 483a/12,
 483a/15, 483a/18, 484a/19, 484b/1,
 484b/11, 485a/10, 485b/19, 486b/7,
 486b/10, 486b/12, 486b/15, 486b/18,
 486b/20, 486b/24, 487a/14, 487b/12,
 488a/14, 488b/7, 489a/21, 491b/14,
 492b/4, 494a/13, 494b/4, 494b/19,
 495a/11, 495a/16, 495a/19, 495a/24,
 495b/17, 496a/3, 496a/12, 496a/21,
 496b/2, 496b/23, 497a/5, 497a/7, 497a/10
 g.+ dir 257b/21, 262b/4, 268a/5,
 274b/4, 277b/7, 277b/18, 286b/18,
 292a/9, 299b/12, 299b/13, 302a/1,
 309a/12, 312a/25, 312b/17, 319a/5,
 321b/19, 324a/25, 328b/5, 331b/6, 332a/5,
 335b/15, 340a/14, 345b/7, 347a/4,
 362a/16, 369b/7, 370b/10, 375a/6, 377a/1,
 377a/2, 380b/13, 390b/11, 392b/1,
 392b/2, 392b/3, 396a/6, 399b/9, 399b/22,
 400b/5, 413a/15, 415a/20, 420a/2,
 421a/15, 426b/1, 426b/3, 434b/3, 435a/7,
 440a/14, 446a/5, 446b/19, 458a/19,
 458a/20, 461a/9, 473a/9, 475a/3, 485b/19,
 490b/16, 491b/21, 492a/21, 493b/11,
 494b/16
 g.+ dirler 391b/18
 g.+ ler 486a/19
 g.+ lerdir 316b/17, 316b/18,
 392a/8, 433a/3, 487b/17

g.+ lere 382a/18
 g.+ leri 435a/14
 g.+ leriñ 461a/12

gice Gece.

g. 362b/7, 384b/14, 442b/3,
 443b/20
 g.+ de 477b/3
 g.+ lerde 394a/6, 435a/20,
 440b/17, 441a/12
 g.+ ye 441a/11

gicik Kaşınma, kaşıntı, uyuz hastalığı.
 g. 441b/16

giciş - Kaşınmak.

g.- esine 485b/22
 g. - me 280a/4, 381b/14, 478b/23
 g. - mesi 280a/5, 302a/14,
 346b/15, 346b/17, 351a/13, 352b/8,
 354b/3, 440a/17, 450b/21
 g. - mesine 301b/23
 g. - mesini 442b/24, 443a/2
 g.- mek 301b/14, 301b/21,
 354a/20, 373b/6, 440b/19, 479b/6,
 492b/15
 g.- mekdir 332b/6
 g.- mekle 435a/17
 g.- ür 380a/10, 426a/15, 441a/5,
 441b/21, 444b/10, 455b/8, 458b/12,
 461b/11, 492b/7

giç Geç, erken karşıtı.

g. 363a/15, 489a/8

gid - bk. git-

g.- enlere 468a/22

g.- er 261b/25, 278a/8, 288a/21

g.- erek 251b/5, 261b/13, 315a/9, 323b/8, 326a/21, 329b/15, 371a/23, 423b/22, 439a/13, 450b/18, 455b/9, 496b/24

g.- erken 329b/22

g.- ince 291a/23

g.- üp 360b/1

gider- Ortadan kaldırmak, yok etmek.

g. - ir 301b/1

g. - mede 317a/1

g. - mek 393b/12

g. - üp 311b/3

giderici Giderici, iyileştirici.

g. 292a/23

gidiş - Kaşınmak.

g.- mek 346b/5

g.- mesi 346b/11

g.- mesinden 346b/10

gine Yine.

g. 278a/9, 282b/21, 326a/17, 327a/17

gir - Girmek.

g.- dikde 303a/11

g.- eler 450a/10

g.- en 494a/14

g.- mekden 279b/15, 313a/19, 343a/11, 383a/6

g.- mekdir 312a/21

g.- mekle 362b/24, 476b/7

g.- meyüp 480a/9

g.- mez 417a/2

g.- se 494a/10

g.- üp 283a/11, 288a/21, 335a/25, 336a/3, 442b/23

git - Gitmek.

g.- dikce 261b/10, 414a/13

g.- meden 455a/24

g.- mek 489a/21

g.- mekden 328a/18, 484b/2

g.- mekdir 265b/23, 266b/17

g.- melidir 314b/23

g.- mesinden 413b/24

git - Kaçmak.

g.- mekdir 262a/14,

git - Akmak.

g.- mekdir 265b/23

git - Ulaşmak.

g.- mekden 328a/18

git - Sona ermek.

g.- mez 467b/11

giy - Giymek.

g.- digi 415b/12

g.-e 421b/15

g.- mek 416a/20

g.- mekden 325a/3

g.- mekle 450b/7

giydir - Giydirmek.

g.- mek 462b/14

gizli Görünmez, belli olmaz bir durumda olan.

g. 450a/20

gommalağ ? Bir türz zamk.

g.+ ı 321a/21

göbek(g) İnsan ve memeli hayvanlarda göbek bağının düşmesinden sonra karnın ortasında bulunan çukurluk.

g. 279b/22, 283b/2, 293a/10, 293a/25, 295a/10, 303b/10, 304a/11, 304b/2, 309a/9, 321b/22, 358b/9, 365b/3, 365b/8, 368a/24, 368b/7, 395b/17, 426a/19, 455b/9, 486b/8, 486b/13, 488a/8, 488b/3, 489a/21, 493a/2, 493a/19

g.+ e 381a/12

g.+ i (İyelik) 348b/17, 378b/7, 381a/7

g.+ i 293a/21, 380a/8, 381a/8, 381a/13

g.+ iñ 288a/24

g.+ inde 381a/19

g.+ ine 379b/23, 421b/13

g.+ lerinde 373b/4

g.+ lerine 389b/8

gög(ü)s Göğüs.

g. 254a/6

g.+ e 251a/10, 251a/18, 251b/16, 251b/21, 253a/5, 254a/8, 254a/24, 254b/3, 254b/20, 255a/24, 255b/2, 257b/20, 464a/12

g.+ de 251b/13, 261b/16, 455b/8, 469a/3

g.+ den 251a/13, 254b/7, 288a/7

g.+ i (İyelik) 455a/4

g.+ ini 255b/24, 427b/9

g.+ üñ 254b/12

g.+ üne 257b/9

g.+ ünde 373a/9, 426a/18

g.+ üne 253a/19

g.+ üni 270b/14

gök Mavi.

g. 258a/1, 259b/2, 293a/1, 295a/5, 295b/24, 296b/15, 353a/19, 371a/6, 416b/7, 426a/13, 426a/24, 449a/6, 493a/12

göklük Mavilik.

g.+ ge 465a/19

gök süsen Göksüsen bitkisi.

g. 371a/6,

göl Göl.

g. 413b/19

göm - Gömmek.

g.- eler 417a/12

gömül - Gömülmek.

g.- üp 476b/14

gönder - Göndermek.

g.- üp 450b/1, 486a/21

göñ(ü)l Gönül

g. 272a/8, 290a/19, 317b/4,
348b/18, 353a/16, 364b/20, 423b/18,
430b/12

g.+ i (İyelik) 273a/9, 273a/18,
274b/11, 277b/10, 308a/18, 313a/25

göñül bulanmak Mide bulanması.

g. 275a/24, 355a/4, 360b/2

gör - Görmek; bulmak.

g.- di 373b/16

g.- diler 255b/25, 329b/19,
399a/12, 425b/14

g.- dügüm 495a/19

g.- dük 298a/9, 441a/15

g.- dükde 344a/13, 362a/17,
406a/3, 446b/9

g.- düler 270b/15, 293b/9, 295a/3,
320a/2, 405a/1

g.- düm 270b/21, 272b/9, 282a/17,
446a/24, 489a/5, 495a/13

g.- ecek 292a/13

g.- eler 453a/13, 478a/18, 486a/2

g.- en 359a/10

g.- enler 346b/18

g.- mediler 329b/17

g.- medim 362a/12, 442a/2

g.- mek 496b/20

g.- mekle 267b/25, 268b/8,
290b/11, 476b/7, 478b/4, 486a/14

g.- mesi 272b/11

g.- mez 259b/19, 496a/16

g.- meziz 349a/2

g.- müşdür 401a/11, 420b/7

g.- müşüzdür 322b/15, 383a/19,
409b/3, 441a/6

g.- sek 406b/8

g.- üp 406a/25

g.- ür 325a/5, 346b/24

g.- ürse 496a/21

göre Bir şeye uygun olarak, bir şey
uyarınca, gereğince.

aña g. 354b/12, 372a/16, 404a/10,
406b/7, 460a/24, 479b/10

etdigimize g. 486b/2

hâle g. 459b/17, 480b/18

iktizâsına g. 260b/22, 410a/19,
433a/6, 434b/12, 436b/9, 459b/26,
465b/4, 471a/18, 475a/18, 481a/17

isti' dādına g. 415b/4

ķuvvete g. 411a/19, 454a/18,
454b/8

ķuvvetine g. 441b/25, 457b/26

maddesine g. 409b/14

mezhebine g. 401b/7

mizāca g. 294a/21, 310a/9,
342b/20, 397b/1, 408b/9, 410b/1,
416b/15, 443a/5, 471a/18

mizācına g. 404b/15, 427a/7,
460a/9

muktezā-yı hāle g. 297b/11,
373b/11, 384a/9, 432a/13

re' āyine g. 295b/5

ṭabī' ata g. 304a/7, 326b/18

taḥammülüne g. 292b/9, 315a/25,
420a/4

vaķde g. 488a/3

zıkr itdigimize g. 457b/19

isti' dādına g.+ dir 416a/14

müteķaddimîne g.+ dir 437b/19

vaķte g.+ dir 432b/6

g. 277a/11, 277a/12, 325a/10,
355b/25, 394a/6

görin - bk. görün-

g.- ür 299b/3, 380b/15, 423b/20

görül - Görölmek.

g.- dügi 470a/4

g.- müşdür 271a/5, 491b/9

g.- üp 469b/24

görün - Görünmek.

g.- mesi 426b/12

g.- mezse 465a/19

g.- ürse 465a/18

görüş - Görüşmek.

g.- mek 448b/25

götür - Götürmek.

g.- diler 294b/18

göz

Görme organı,

g. 347a/13, 359a/14, 444b/14

g.+ de 426b/3, 427b/16

g.+ e 427b/14

g.+ i (İyelik) 318a/17, 318b/6,
496b/23

g.+ ine 374b/2

g.+ iniñ 450b/16

g.+ ler 414a/14

g.+ leri 343a/15, 427b/13, 496a/17

g.+ lerine 374a/24, 423b/19

g.+ lerini 427b/18

g.+ leriniñ 348b/15, 364b/24,

449a/6

g.+ üne 496a/16

g.+ üni 453b/3

g.+ ünüñ 298a/1

ğubār Ar. Toz

ğ.+ e 471a/21

ğuded Ar. İnsan vücudunda genellikle
kulak arkalarında olan bezler.

ğ. 446a/19

ğūd'ul ẓahr Genellikle tropikal ve sıcak iklimlerde yetişen , nezle otu kökü, Akırı karha adlarıyla bilinen, anavatanı, Kuzey Amerika, Güney Amerika ve Güney Asya bölgelerinin dağlık ve kayalık arazileri olan ve kendiliğinden yetişen bir ağaçtır. Sürgünleri damarlı ve kahverengi renktedir.

ğ. 268a/22

ğūtağunbā ? Vücutta su toplamasına iyi gelen bir zamk.

ğ.+ dan 319b/24

ğūmā Bir hastalık adı.

ğ. 453b/9

ğūnāğūn Far. Türlü türlü, çeşit çeşit.

g. 255b/22, 270b/12, 270b/23, 383a/13, 470a/2

ğūne Far. Tarz, şekil.

g. 259a/14, 277b/10, 410b/15, 415b/4, 426a/20, 433b/23, 445a/6, 469b/14

ğurul - Guruldamak.

ğ.- mağdır 284b/6

ğūrvvīyetli ?

ğ. 294b/10

ğuşşa Ar. Keder, tasa.

ğ. 444b/18

ğ.+ dan 413a/22

ğūyā Far. Söylenir, sanki, güya.

g. 258b/7, 259a/5, 261b/14, 270b/10, 412a/21, 415a/19, 440a/2, 440a/3

ğūc Ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin, müşkül.

g. 262b/16, 348b/4, 441a/14, 447b/23

g.+ dür 251a/25, 270b/9, 290b/14, 302b/19, 304a/10, 319b/10, 329a/24, 329b/7, 329b/9, 338b/9, 339b/22, 340a/23, 343a/20, 353a/17, 373a/19, 399b/17, 412b/16, 414a/18, 414a/19, 423b/16, 438a/9, 439a/12, 439a/17, 447a/5, 448b/13, 455b/16, 457a/3, 476a/11, 476a/13

g.+ le 251a/23, 347a/9, 352a/16, 352a/18, 354b/10

g.+ üyle 262b/5, 331b/14

ğūcen - Gücenmek, alınmak.

g.- ür 360a/24

ğūgercin Güvercin (Columba).

g. 321b/16

ğūgercin et Güvercin eti.

g. + leri 265b/18

gügercin kebābı Güvercin etinin kebab gibi yapılması.

g. 312a/18

gügercin kemügi Güvercin kemiği.

g. 273b/25

gügercin palazı bk. gügercin yavrusı.

g. 342a/21

gügercin tersi Güvercin pisliği.

g. 251a/18, 269b/21, 332a/3, 340a/11, 349b/19, 374b/22, 422a/10, 422b/17, 433b/21, 437b/3, 447b/16, 478a/2, 478a/7, 483b/14, 491b/6

g.+ nden 491a/5

g.+ ni 338a/7, 366a/21

gügercin yavrusı Güvercin yavrusu.

g. 493b/22

gühercile Far. Barut ve patlayıcı madde yapımında kullanılan potasyum nitratın yaygın adı.

g. 440a/11

g.+ den 476a/15

gül Far. Gül (rose).

g. 253b/12, 255a/5, 255a/15, 256b/5, 256b/8, 257a/9, 258a/6, 260a/16, 260b/16, 264a/5, 264b/1, 264b/19,

265a/22, 265b/9, 267a/3, 267b/9, 267b/14, 269a/6, 269a/10, 269a/14, 269b/1, 270a/4, 270a/14, 271b/12, 272a/16, 282a/14, 287a/15, 290a/16, 290a/21, 291a/19, 294b/4, 294b/7, 295b/19, 296a/23, 296b/6, 297a/10, 297a/17, 298b/25, 299a/11, 299a/18, 302a/23, 303a/14, 303b/1, 308b/7, 311a/6, 311a/16, 311b/1, 312b/1, 317b/23, 318b/6, 325a/7, 328b/14, 328b/20, 329a/18, 330a/16, 330a/19, 330b/18, 330b/21, 331a/5, 333a/21, 333b/10, 333b/17, 337a/3, 341a/1, 343b/3, 344a/15, 349a/18, 349a/20, 352a/19, 354b/7, 362b/10, 365a/24, 365b/16, 366a/8, 366b/9, 368a/20, 368b/25, 369a/4, 369a/11, 369b/19, 369b/20, 377b/24, 379a/2, 379a/3, 379a/8, 379a/11, 379a/14, 382a/13, 382a/15, 384b/3, 385b/6, 385b/11, 397a/4, 397a/13, 399a/16, 407a/19, 411a/25, 418b/1, 418b/2, 418b/11, 421b/12, 423b/23, 424b/6, 425b/15, 426b/19, 427b/19, 429a/5, 429a/19, 431a/6, 432a/10, 432b/12, 433a/10, 433a/13, 433a/17, 436b/17, 436b/19, 438a/8, 440b/13, 443b/11, 447a/19, 450a/12, 452b/14, 460a/6, 461a/16, 462a/23, 462b/12, 463a/19, 463b/7, 465b/24, 466a/13, 467a/19, 468a/14, 471a/22, 473b/23, 477a/17, 477a/20, 478b/13, 481b/20, 483a/1, 483a/9, 485a/25, 487b/20

g.+ i 304a/18, 330b/4,

g.+ li 339b/14, 437a/17, 464b/17

göl balı Gölünden yapılan bal.

g. 267a/19, 267a/23, 270a/18, 278b/25, 286b/2, 286b/8, 287a/17, 289a/25, 290a/13, 290b/21, 291b/21, 294a/10, 294b/2, 294b/5, 294b/9, 299a/13, 312b/23, 316a/23, 333b/13, 334a/10, 340b/19, 353a/9, 366a/18, 370a/10, 373b/23, 376a/25, 377a/10, 378a/15, 378b/11, 378b/23, 379b/5, 391a/9, 396b/5, 398a/10, 398a/12, 398b/15, 399b/19, 404a/25, 408b/9, 410a/4, 422b/4, 422b/8, 422b/20, 427b/20, 430a/12, 436a/16, 459b/9, 459b/15, 460b/24, 461b/23, 464b/13, 464b/24, 465b/7, 466a/18, 467a/6, 468b/18, 476a/6, 477b/10, 488b/10

g.+ ına 269b/25

g.+ ını 334b/18, 350b/12, 463b/10

g.+ ıyla 332b/10, 371b/16, 377a/21, 377b/7, 378a/7, 398b/2, 398b/18, 398b/22, 461b/14, 476a/3, 488b/11

göl-i mükerrer Tekrar tekrar kaynatılmış gül şerbeti.

g. 271a/21289a/22, 291b/15, 292b/9, 293b/19, 294a/12, 294a/25, 301a/8, 357b/5

g.+ den 286b/10

g.+ i 267a/11, 272a/24, 275a/12, 277a/4, 277a/7, 277b/17, 278b/21, 278b/22, 286b/9, 287b/8, 287b/10,

291a/9, 302a/21, 304a/19, 312b/21, 315b/5, 315b/8, 315b/22, 330a/5, 335b/23, 346a/5, 348b/25, 358b/12, 365b/10, 373a/3, 373b/25, 374a/1, 379b/4, 389a/15, 391a/6, 395a/5, 395a/11, 404b/5, 404b/11, 407a/11, 425a/12, 454a/12, 473b/16, 488b/19

g.+ ini 269a/4, 396b/11, 396b/21, 442b/6

g.+ iyle 256b/2

göl-i mükerrer şarabı Tekrar tekrar kaynatılmış gül şarabı.

g. 290b/24, 351a/16

göl kurusu Gölün kurutulmuş hâli.

g. 263b/24, 265a/9, 290a/8, 290a/10, 291a/16, 296b/1, 297a/8, 298a/13, 301a/12, 330a/22, 330b/15, 337b/17, 337b/22, 338b/11, 340a/7, 340a/16, 343b/14, 343b/23, 364a/4, 369b/12, 374b/22, 378a/22, 380b/18, 381b/5, 382a/15, 418a/21, 427b/23, 430b/23, 437a/20, 437b/8, 461a/17, 465b/22

göl ma' cünü Gölünden yapılan macun.

g. 312b/23, 323b/19, 323b/24, 325a/15

göl merhemi Göl merhemi.

g. 300a/12, 311b/6, 316a/3,
325a/12, 337a/21, 344b/10, 349a/8-9,
354a/26, 415a/3, 428a/2, 429a/11,
429a/20, 431a/18, 460b/16

göl sirkesi Göl sirkesi.

g. 261a/16

göl şuyı Göl suyu.

g. 256b/13, 257a/13, 261a/16,
261b/2, 264a/8, 264b/22, 328b/20,
328b/23, 337b/19, 340b/13, 343a/2,
343b/10, 351a/23, 353a/4, 416b/19,
418b/13, 421b/11, 427b/18, 432b/3,
432b/14, 436b/12, 436b/15, 437a/22,
440a/10, 440b/10, 443a/14, 443a/19,
443b/17, 445b/10, 445b/15, 448b/3,
453b/17, 453b/19, 460b/14, 462b/19,
464b/7, 464b/13, 466b/23, 467b/1,
467b/4, 468b/13, 468b/14, 478b/21

g.+ na 370a/25, 437a/13, 464a/16,
484b/17

g.+ yla 302a/4, 462a/26, 484b/13,
484b/19, 494b/20

göl şarabı Göl şarabı.

g. 254b/18, 263a/8, 267a/10,
276a/7, 285b/21, 287a/4, 288a/14, 290a/7,
290b/19, 294a/3, 296b/23, 301a/1,
326b/12, 328b/8, 328b/16, 340b/19,
368a/21, 376a/9, 377b/15

g.+ yla 304a/6, 308b/5, 378a/7,
378a/15

göl şekerı Gölde elde edilen şeker.

g. 318b/22

göl yağı Göl yağı.

g. 265a/7, 265a/9, 265a/10,
267a/13, 269a/8, 269a/12, 269b/4,
269b/10, 270a/11, 270a/15, 277b/15,
279b/2, 283b/24, 286b/16, 287b/18,
289a/25, 290b/22, 292b/12, 294b/13,
295a/23, 297a/5, 297a/7, 299a/2, 299a/6,
300a/10, 300a/13, 301a/14, 302b/2,
303a/13, 308b/2, 308b/3, 315b/8, 316a/8,
316a/14, 325a/11, 327a/20, 328b/21,
328b/24, 331a/4, 332a/23, 337b/19,
337b/25, 338b/21, 339b/3, 340b/10,
341a/2, 341a/9, 343b/6, 343b/17, 344b/11,
349a/8, 349a/15, 352a/6, 353b/1, 353b/3,
368a/20, 369b/20, 370a/10, 370b/24,
371b/7, 372b/23, 372b/24, 374a/20,
374b/14, 374b/20, 374b/25, 376a/11,
377a/9, 378b/5, 381a/23, 385a/4, 385a/12,
385a/21, 385b/10, 385b/14, 422b/3,
427b/18, 429a/8, 430b/25, 432a/14,
432b/1, 432b/9, 433a/9, 433a/11, 433b/24,
433b/25, 434a/11, 436b/12, 439b/18,
439b/24, 440b/4, 440b/14, 443a/3,
443a/10, 443a/12, 443a/15, 443a/24,
443b/1, 443b/4, 444b/24, 450a/13,
459b/5, 459b/8, 460a/11, 460b/15,
460b/17, 460b/19, 462a/19, 462a/24,
463b/12, 466a/10, 466a/20, 466a/22,
466a/24, 466b/2, 466b/18, 466b/19,

466b/21, 466b/23, 467a/11, 467a/19,
468a/17, 471a/7, 471a/14, 471a/16,
471b/4, 472a/12, 475b/20, 475b/23,
477a/7, 477a/19, 479a/23, 479b/23,
480b/6, 481b/5, 481b/9, 482b/4

g.+ na 279a/20

g.+ ndan 286b/13

g.+ nı 286a/24, 337a/20, 351a/21

g.+ yla 269a/11, 279a/23, 283b/25,

295a/12, 300a/15, 300b/8, 300b/10,
301b/25, 302a/4, 304a/20, 308b/8,
334b/10, 339a/1, 340a/13, 341a/8,
349a/10, 349a/17, 351a/4, 352b/3,
369b/15, 372a/8, 384b/23, 385b/2,
385b/3, 407b/11, 422a/6, 422b/23,
440b/2, 443a/9, 459a/16, 472a/20, 476a/1,
478b/10, 488b/4, 494b/14

gölāb Far. Gül suyu.

g. 254a/7, 256b/16, 257b/8,
258a/9, 260b/19, 269a/20, 317b/14,
333a/18, 369a/5, 369b/13, 376a/12,
377a/19, 385b/7, 394a/14, 397b/4,
414b/10, 429a/1, 429a/2, 429a/7, 432a/16,
453b/24, 460b/17, 466b/20, 480a/21,
480a/22, 480a/24

g.+ ı 287b/11

g.+ ıyla 274a/19

g.+ la 365a/22, 374b/16, 263b/17,
339b/2, 363b/20, 417b/8, 418a/19,
418b/19, 430a/14, 443a/21, 481b/18

gülbeşeker Far. Gül yaprağından
yapılan macun kıvamında tatlı.

g. 253b/16, 254a/3, 255a/3,
255a/7, 257b/5, 259b/10, 263b/10,
263b/13, 265a/1, 265a/2, 267a/12, 270a/4,
271b/12, 275b/18, 276a/24, 277a/16,
277a/17, 277a/20, 278b/11, 282a/15,
287a/19, 287b/14, 289b/2, 289b/4,
289b/15, 290a/12, 290a/23, 290b/1,
291a/11, 291a/12, 291a/18, 291b/22,
292a/5, 292b/24, 294a/14, 298b/8, 311b/4,
314b/14, 318a/1, 328b/16, 330b/23,
333a/24, 343b/4, 343b/25, 357b/2, 358a/1,
365a/15, 366a/10, 366b/3, 368a/22,
378a/8, 378b/23, 383b/23, 383b/24,
389a/23, 395a/17, 395a/19, 421a/12,
421b/17, 427b/10, 430b/9, 430b/16,
439b/7, 450a/3, 450a/5, 450a/8, 451b/21,
474b/2

g.+ e 275b/10

g.+ le 365b/11, 430b/25

gülle Far. Top mermisi.

g.+ sinden 476a/22

gülnār Far. Nar çiçeği.

g. 338b/11, 340a/4, 343b/5,
358a/14, 358b/1, 369a/4, 374b/25,
379a/14, 379a/20, 381b/5, 427b/20,
432b/12, 436b/19, 452b/18, 460a/6,
461a/16, 462a/24, 462b/12, 462b/22,
465b/22, 465b/24, 467a/19, 471a/22,
479b/21, 497a/5

gümüş Gümüş.

g. 296b/18, 419a/24

gümüş varağı Gümüş varağı.

g. 258a/2

gün 24 saatlik zaman dilimi.

g. 257a/25, 258b/5, 260a/8, 260b/20, 264a/8, 264a/16, 264a/17, 272b/11, 280b/9, 286a/22, 286a/23, 294b/21, 295b/11, 298a/17, 306a/6, 308a/19, 314a/14, 320a/22, 334a/6, 334b/14, 339b/5, 344a/9, 345b/9, 345b/14, 345b/25, 348b/8, 353a/20, 354a/6, 354a/8, 355a/20, 355b/12, 356a/19, 356a/20, 359b/22, 360a/6, 360a/9, 361b/17, 361b/23, 365a/2, 365a/18, 368a/14, 371a/21, 383a/3, 384b/14, 387a/7, 388a/5, 389a/7, 390b/18, 390b/19, 390b/20, 391a/15, 391a/16, 391b/9, 394b/16, 395b/7, 395b/8, 395b/20, 397b/22, 398a/1, 400a/2, 400b/8, 400b/11, 400b/13, 403b/25, 406a/10, 407b/20, 407b/23, 408a/4, 408a/7, 408a/9, 408a/11, 409a/5, 411a/2, 412a/2, 412a/3, 412a/20, 412a/21, 412a/23, 412b/25, 415b/4, 418b/5, 421a/23, 421b/6, 423b/16, 423b/22, 424b/1, 424b/18, 428b/2, 428b/17, 441a/11, 442a/13, 442b/3, 442b/6, 443b/20, 445b/1, 446a/16, 447a/12, 447a/24, 451b/7, 451b/8, 452b/6, 452b/7, 455b/6, 455b/12,

460a/13, 464a/23, 467a/2, 469a/15, 479a/12, 484b/9, 489a/14, 490b/3, 496b/18, 497b/6

g.+ de 255b/19, 296b/24, 297a/3, 308a/23, 334b/18, 334b/24, 360a/6, 360a/21, 361b/11, 387a/25, 387b/19, 388a/19, 392b/16, 400a/6, 400b/2, 403a/8, 413a/1, 414a/16, 424b/10, 426b/12, 435b/6, 455b/6, 455b/12, 455b/13, 464a/19, 467a/9, 472b/15, 478b/17, 478b/24, 479a/18

g.+ den 272b/11, 294b/21, 371a/21, 383a/3, 394b/16, 423b/22, 425b/10, 446a/16, 453b/20, 461b/12, 497b/9

g.+ e 334b/14, 360a/10, 392b/11, 406a/7, 406a/10, 425a/18, 426a/22, 428a/7, 459b/5, 461b/12, 478b/18, 489a/13, 489b/11, 496b/8

g.+ i (İyelik) 315b/1, 315b/3, 339b/2, 390b/19, 392b/7, 392b/11, 392b/14, 406a/13, 406a/14, 406a/15, 406a/25, 406b/1, 406b/5, 406b/14, 409a/6, 412a/2, 416b/13, 425a/18, 435a/22, 469b/14

g.+ idir 406b/1

g.+ lerde 392b/17, 395b/21

g.+ lerinde 293a/15, 293a/20, 296b/12, 403b/14, 418a/20, 431a/4, 440b/5, 460a/1, 468a/22, 477b/5, 480b/17, 484a/18

g.+ leriniñ 431a/5

g.+ üñ 392b/13, 392b/15

g.+ ünden 426b/11

gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık kısım.

g. 252b/14, 440b/18

g.+ de 477b/3

güneş Güneş

g. 418a/14

g.+ de 388b/3, 388b/24

g.+ den 480b/1

g.+ in 480a/9, 480a/20

güneş tarısı Güneş darısı.

g. 327a/9, 327b/22, 328a/1

günlük(g) Günlük ağacı ve bundan elde edilen zambak; ak günlük (Boswelvia), kara günlük (Cortex styracis) olmak üzere iki türü bulunur.

g. 255a/1, 263a/10, 264b/4, 265b/12, 267b/13, 269b/25, 270a/2, 271b/4, 271b/8, 271b/11, 275b/19, 276a/1, 281b/25, 295b/24, 296a/10, 296b/21, 297b/9, 298b/4, 299a/15, 299a/17, 299a/18, 300b/2, 300b/6, 301a/14, 301a/17, 301b/10, 302b/1, 302b/4, 302b/10, 302b/12, 303a/1, 303a/12, 303a/13, 303a/17, 303b/2, 321a/24, 321b/2, 333a/16, 334a/17, 336a/6, 336b/14, 336b/17, 336b/22, 337a/6, 338b/12, 338b/17, 338b/20, 338b/25, 341a/4, 341a/10, 343b/26,

343b/27, 350b/21, 351b/14, 352a/21, 352b/1, 352b/4, 353b/10, 356b/14, 357b/13, 358a/8, 358a/15, 358a/24, 358a/25, 364a/5, 366b/8, 369a/4, 372a/5, 374b/20, 377b/6, 377b/24, 379a/14, 380b/18, 380b/20, 381a/15, 381a/24, 381b/6, 382a/15, 385a/24, 385b/18, 386a/1, 386a/4, 386a/13, 417b/14, 418b/8, 418b/9, 418b/12, 422b/8, 428a/1, 433b/25, 434a/10, 436a/16, 437a/1, 437b/12, 437b/13, 439b/20, 443a/11, 445b/10, 446a/1, 450a/16, 453a/3, 453a/7, 453a/22, 453b/1, 453b/5, 454b/13, 459a/20, 459b/4, 459b/8, 459b/11, 459b/14, 459b/20, 459b/22, 459b/24, 460a/20, 461b/18, 462b/7, 462b/23, 463b/9, 463b/17, 468b/22, 470a/22, 470b/6, 470b/13, 471a/8, 471a/11, 471a/13, 471a/15, 471a/22, 471b/4, 471b/9, 471b/13, 471b/21, 471b/24, 472a/18, 472a/23, 472b/5, 474b/15, 474b/17, 474b/20, 474b/25, 477a/1, 477a/17, 477b/10, 477b/12, 477b/14, 477b/16, 477b/20, 477b/24, 478b/13, 479a/24, 479b/21, 481a/4, 481b/11, 483b/24, 485b/9

g.+ i 378a/14

güyā Far. Sözcük, sanki.

g. 335a/13, 335b/15, 346b/25, 423b/19, 426b/1, 441a/8, 485a/5

güz Sonbahar.

g. 496a/7
güzel Güzel.
g. 285a/9, 345b/19, 418a/12, 427b/16, 470a/4, 470b/21
H, H, H
hanāk Ar. Hiddetlenme, kızma hastalığı.
h. 355a/6, 423b/5
hā-i mūhmele Noktasız ha.
h. 364a/10
h.+ niñ 431b/8
hā-i mūhmele-i mazmūme Anlamı noktasız ha.
h. 436a/18
hab Ar. Hap.
h. 253b/23, 318b/16, 320a/1, 320a/8, 326b/15, 329b/5, 333a/12, 333b/4, 346a/16, 356a/14, 359b/5, 361b/5, 361b/21, 367a/16, 384a/20, 384b/2, 417a/16, 451b/19, 453b/23, , 454a/2, 454a/4, 454b/3, 456a/11
h.+ dan 267b/4, 361b/23, 417b/3, 454b/8
h.+ lar 253b/25, 281a/2, 288b/15, 296b/23, 300b/20, 300b/21, 306a/11, 307a/11, 309b/8, 309b/14, 317a/11, 317a/13, 318b/18, 320b/2, 326b/17, 326b/22, 333a/14, 355b/25, 356a/18, 359b/8, 361b/7, 361b/23, 367a/18,

384a/23, 387b/13, 398b/11, 403a/1, 407a/2, 411a/25, 411b/9, 417b/10, 417b/22, 452a/20, 453b/5, 454a/1, 454a/7, 454a/12, 454b/8, 474a/7
h.+ larda 453b/6
h.+ lardan 361b/7, 453b/5
hab-ı āḥar bk. ḥabb-ı āḥar.
h. 355b/9, 356a/16
ḥabb-ı ‘ar‘ar Bir tür terkip.
h. 313b/24, 327a/18
hab-ı efāviyye bk. ḥabb-ı efāviyā
h. 398b/9
hab-ı eṣṭimāḥaykūn bk. ḥabb-ı eṣṭimāḥaykūn
h. 490a/16
hab-ı ḡārīkūn bk. ḥabb-ı ḡārīkūn
h. 355b/7
hab-ı ilāhī bk. ḥabb-ı ilāhī
h. 421b/19, 451a/21
hab-ı lisān-i kelb Köpek dili hapi.
h. 253a/22
hab-ı kākenc Fener çiçeği, gelin otu hapi.
h. 333a/19
hab-ı kırtım Kırtım hapi.

h. 285b/4

ḥab-1 maṣṭakī bk. ḥabb-1 maṣṭakī.
h. 274a/25, 345a/15

ḥab-1 müntin bk. ḥabb-1 müntin.
h. 355b/7

ḥab-1 müselles bk. ḥabb-1 müselles.
h. 355b/9

ḥabb-1 şülüş Üçte bir oranında hap.
h. 345a/15, 346a/13, 346a/14

ḥab-1 utruç Ağaç kavunu hapı.
h. 275a/18

ḥab-i zıbak Cıva hapı.
h. 454a/9, 454a/10

ḥabb bk. ḥab.
h. 296b/20, 355b/10, 361b/21,
398b/10, 417a/14, 453b/26
h.+ a 417a/22
h.+ ı 307a/12, 309b/11, 346a/14
h.+ iñ 417a/14
h.+ ıdır 307a/12

ḥabb-1 āḥar Haptan sonra.
h. 326b/19

ḥabb-1 efāviyā Baharat hapı.

h. 267a/25, 267b/1, 276b/10,
279a/1, 287a/18

ḥabb-1 ġārīkūn Katran köpüğü, çayır
mantarı, ağaç mantarı hapı.
h. 252a/11

ḥabb-1 ḥurūʿ Hintyağı hapı.
h.+ den 491a/7

ḥabb-1 eştimāḥaykūn Balgam sürdürmek
için kullanılan ilaç.
h. 267a/25

ḥabb-1 ilāhī Kutsal ilaç, bir çeşit müşhil
ilacı.
h. 280a/23, 417a/22

ḥabb-1 maṣṭakī Sakız ağacı hapı.
h. 287a/17, 345a/15
h.+ dir 276a/7

ḥabb-1 müntin Siyatik için kullanılan hap.
h. 386b/8

ḥabb-1 müselles Üç maddeden
oluşturulmuş hap.
h. 355a/11

ḥabb-1 sürincān kebīr Büyük surencan
hapı.
h. 386b/8

ḥabb-ı şaytarāç Şahtere otu ile elde edilmiş hap.

ḥ. 386b/8

ḥabb-ı uşak Uşak otu ile elde edilmiş hap.

ḥ. 309b/4

ḥabbe Ar. Buğday, arpa vb. ufak ve yuvarlak olan şeyler, taneler.

ḥ. 252a/3, 252a/5, 272a/22, 284a/8, 293a/7, 361a/5, 363b/2, 363b/20, 365a/22, 367a/6, 367a/21, 376b/21, 379b/15, 391a/14, 398b/10, 404b/17, 411a/9, 411b/14, 417a/23, 418a/18, 418a/19, 418a/23, 419a/25, 420b/15, 420b/17, 420b/19, 420b/20, 420b/21, 421b/7, 427b/7, 431a/1, 453b/6, 456a/24, 456b/24, 489b/25

ḥ.+ den 319b/24, 419b/1

ḥ.+ ye 319b/25, 419b/1

ḥabbe-i āsārūn Kediotu tanesi.

ḥ. 391b/3

ḥabbü'l-ğillet Güneş darısı.

ḥ. 328a/1

ḥabbü'l-‘ām bk. ḥabb-ı ilāhī

ḥ. 417a/22

ḥabbü'l-‘ar‘ar Bir tür terkip.

ḥ. 320b/25, 331b/3, 356a/9, 356b/12, 364a/5, 386a/1, 418b/12, 418b/25

ḥabbü'l-ās Mersin ağacı tanesi.

ḥ. 301a/13

ḥabbü'l-atūc Bir tür terkip.

ḥ. 256b/8

ḥabbü'l-faḳd Beş parmak kökü tanesi.

ḥ. 291b/19, 307a/2, 307b/22, 309a/20, 309b/23, 339b/8, 343a/5, 344a/1, 344a/20, 362b/2, 362b/10, 494a/4

ḥabbü'l-ğār Defne yemişi.

ḥ. 320b/13, 325a/25, 440a/7

ḥabbü'l-ḳar‘ Askarit adı verilen bağırsak solucanı.

ḥ. 279b/20

ḥaber Ar. Haber.

ḥ. 270b/15, 346b/10, 473a/20, 489a/4

ḥābis Ar. Tutan, bağlayan

ḥ. 358b/14

ḥabiş Ar. Çok tehlikeli, öldürücü

ḥ. 496a/4

ḥabislik Habis olma durumu, alçaklık, habâset.

ḥ. 341a/19

ḥabs Ar. Tutma, zaptetme, sıkışma.

ḥ. etmede 291b/23

ḥ. etmek 289a/16

ḥ. etmekde 276a/21, 474b/22

ḥ. etmekden 422b/9

ḥ. etmekdir 281b/7, 289a/12

ḥ. etmekle 466b/11

ḥ. ideler 254b/20

ḥ. 272b/14, 281b/11, 289b/12, 290a/6, 291a/15, 291a/22, 291b/21, 292b/24, 295b/11, 295b/15, 357b/3, 362a/19, 426b/15

ḥabs-ı bevl Küçük abdest tutulması, bevlini yapamama.

ḥ. 489b/17

ḥ.+ e 335b/7

ḥabs-ı rīḥ Ağrının vücuttan çıkmaması.

ḥ.+ den 284b/19

ḥabsü'l-bevl bk. ḥabs-ı bevl

ḥ. 335b/11

ḥabsü'l-fizḥa ? Bir çeşit bitki.

ḥ. 352b/2, 445a/12

ḥabsü'l-ḥadīd Öfkenin vücuttan çıkmaması.

ḥ. 297a/17490a/10

ḥacāmat Ar. Vücudun herhangi bir yerini hafifçe çizip üzerine boynuz, bardak veya şişe oturtarak kan alma

ḥ. etmegi 373b/16

ḥ. etmek 373b/15, 387a/2

ḥ. etmekle 300b/24

h. eyleyeler 426b/10

ḥ. ideler 259a/24, 293b/17, 315b/4, 328b/16, 337b/15, 348b/24, 348b/25, 357a/22, 360b/23, 368a/12, 369b/9, 383b/15, 424b/20, 435a/21, 461a/13, 468b/7, 478a/1, 494a/23, 494b/12, 493b/21,

ḥ. idüp 268b/25, 421b/23, 432b/15, 435a/23, 435b/3, 468b/10, 468b/12, 495b/18, 497a/3

ḥ. olunup 432b/16

ḥ. 426b/16

ḥacer-i ekitmekit Tavşancıl taşı.

ḥ. 367b/6

ḥācet Ar. Gerekli olan şey, ihtiyaç.

ḥ. 253b/10, 256b/15, 257b/3, 258a/15, 258b/6, 260a/21, 262b/2, 264a/18, 282a/7, 298b/1, 323a/16, 361b/7, 405a/5, 420b/7, 424b/2, 424b/14, 432b/20, 440b/21, 453b/18, 454a/8, 454a/9, 464b/8, 464b/19, 488a/4

ḥacı bektaş tuzu Billur renkte tıbbi bir tuz, saf tuz, Hacı Bektaş tuzu.

ḥ 320b/1, 351a/23, 377b/9, 443b/5, 443a/23, 443a/25, 445a/8, 447a/18, 447a/22, 447b/1

ḥacm Ar. Bir cismin mekânda kapladığı yerin üç boyutlu ölçüsü.

ḥ.+ i (İyelik) 426b/2

ḥad Ar. Şiddetli, çok çabuk lerleyen.
ḥ. 393b/10

ḥad Sınır, son.
ḥ.+ ine 423b/21

ḥad-ı ceddā Buhranı on bir gün olan hastalıktır.

ḥ. 392b/12, 392b/20
ḥ.+ dır 392b/5

ḥad-ı fi'l-gāye Buhranı dört ile yedi gün süren hastalıktır.

ḥ. 392b/14,
ḥ.+dir 392b/6

ḥad-ı fi'l-gāyeti'l-kušvā Buhranı dört gün süren hastalıktır.

ḥ. 392b/16, 392b/25

ḥad-ı mutlak Buhranı on dört gün olan hastalıktır.

ḥ. 392b/7, 392b/5, 392b/22
ḥ.+ dan 393a/3
ḥ.+ dır 392b/5

ḥadd-ı tabī' Alışılmış, normal ölçü-miktar.

ḥ.+ inden 286b/23

ḥaddiyet Ar. Sınır.

ḥ.+ idir 382a/12

ḥadebe Ar. Yumru, kambur.

ḥ.+ de 479b/18

ḥader Ar. Vücûdun bir organında görülen uyuşma.

ḥ. 486b/15

ḥādım Ar. Kısırlaştırılmış, enenmiş erkek.

ḥ.+ larda 383a/18

ḥādiş Ar. Meydana çıkan şey.

ḥ. olan 450a/22

ḥ. olmadır 455a/8

ḥ. olmak 403b/3

ḥ. olmaqdır 484b/16, 488b/16

h. olmaz 409a/11

h. olmuşdur 428a/17

h. olur 271b/20, 282b/1, 282b/4,
291b/9, 322b/14, 375b/17, 383a/4,
388b/2, 395b/1, 403b/12, 403b/18,
412b/24, 426a/5, 457a/20,

h. olsa 486b/13, 486b/14

h. olsun 403b/5

h. olup 486b/16

hads-ı şinā' i ?

h. 423b/1

hafaḵān Ar. Çarpıntı.

h. 251b/11, 255b/9, 255b/20,
255b/22, 258a/19, 258b/11, 258b/25,
259a/4, 259a/6, 259a/10, 259a/19,
259a/20, 259b/18, 306b/8, 355a/7,
360a/21, 360b/2, 416b/8, 423b/18,
428b/2, 431a/20, 435a/20, 468a/3, 476b/8,
486b/7, 493a/20, 493b/3

h.+ a 258b/9, 259b/7, 260a/1,
260a/15, 260a/22, 260a/23

h.+ dır 255b/15

h.+ iñ 259a/2, 259a/13, 259a/14,
259b/20

hafaḵān-ı şedīd Şiddetli çarpıntı.

h. 251b/5

hafi Ar. Gizli, açıkta olmayan.

h. 315a/19, 402a/2, 476a/16

hafif Ar. Tartıda ağırlığı az gelen.

h. olur 448a/22

hafif Ar. Şiddetli olmayan.

h.+ ce 366a/17, 368a/14, 373b/20

h. ola 424a/8

h. olanı 251a/1

h. olanıñ 274b/8

h. olanlar 459b/12, 460a/3

h. olmaḵdır 286a/23

h. olup 395b/22, 432a/6

h. olur 360b/8, 390a/12, 394b/23,
458b/8

h. olursa 396a/25

h. 304a/19, 306a/7, 315a/8,
316b/9, 317a/16, 320a/3, 322b/18, 323b/7,
324b/13, 329a/7, 334a/16, 347a/16,
347b/23, 349a/3, 350b/6, 368b/15,
383b/17, 395b/7, 398b/8, 399b/18,
400a/2, 412b/25, 432b/22, 433a/3, 433a/5,
438a/22, 450b/13, 459b/5, 460a/3, 465b/9,
488a/13

h. + dir 274b/7, 396a/6, 491b/21

h. + ini 480a/6

hafif Ar. Mideyi yormayan.

h. 306b/14, 312a/18, 354a/19,

425b/15, 459b/13

hafta Far. Yedi günlük zaman dilimi.

h. 411b/4

h.+ da 297b/23, 304b/7, 323a/2,
326b/18, 360a/19, 417b/4, 478b/25

h.+ sında 447a/24

hak Ar. Doğru, doğruluk, gerçek.

h. 282b/16, 342b/19, 409b/1,
410a/2, 416a/20, 436a/2

h.+ dır 405a/5

hak sübhānehū ve te‘āla Hakkın ta kendisi, her türlü kusur ve eksiklikten uzak ve yüce olan Allah.

h. 416a/22,

h.+ nın 420b/5

hāk Far. Toprak.

h.+ ından 447a/4

hakikat Ar. Hakikat, gerçek.

h.+ de 261b/13, 478a/25

h.+ ıyla 310b/5

h.+ ine 270b/18

hakḳ bk. hak

h.+ a 401b/8

hakḳ Ar. Allah.

h.+ a 469a/3

hakḳ celle ve ‘alā Azametli ve yüce olan Allah.

h. 487b/8

hakke ? Gicişmek.

h.+ dir 332b/6

hakketül maḳ‘ad Makadın gicişmesi.

h. 301b/13

hakḳında Ar. ilgili olarak, üzerine

h. 406a/3

hāl Ar. Durum, vaziyet

h. 263b/17, 273a/2, 316b/24,
317a/1

384a/5

h.+ de 326a/5, 392b/10, 403b/11,

471b/12, 495a/18

h.+ e 400b/23, 459b/17, 480b/18

h.+ i 278a/1, 270b/21, 323a/8,
423a/3, 478a/15

h. + i (İyelik) 257b/17, 496a/17

h.+ inde 273b/11, 368a/24,
493a/24

h.+ ine 257b/17

hāl bk. hāl.

h.+ i (İyelik) 303a/4, 362a/13

ḥalʿ Ar. Soyma, çıkarma, soyulma, çıkarılma.

ḥ. 478a/19, 479b/11

ḥālā Ar. Bu zamâna kadar, daha, henüz, şimdi bile, hâlen.

ḥ. 283a/4, 283a/5, 284a/8, 286b/1, 324b/17, 391b/24, 392a/18, 405a/11, 425a/14

ḥalābir-ı iklisūs ?

ḥ. 391a/10

ḥalāş Ar. Kurtulma , kurtuluş.

ḥ. buldı 284b/22, 340b/26, 495a/21

ḥ. bulmuşlardır 487b/6

ḥ. bulur 487b/10

ḥ. oldu 272b/24, 273a/3, 273b/6, 285b/17, 294b/21, 346b/13, 447a/16

ḥ. oldular 406a/6

ḥ. olmayup 384a/14

ḥ. olmuş 270b/9, 448b/13

ḥ. olmuşlardır 282a/21, 384a/17, 406a/12, 406b/6, 497a/10

ḥ. olup 256a/7, 261a/25

ḥ. olunur 494a/17

ḥ. 251a/25, 273a/24, 282b/6, 489b/18

ḥālbuki Hālbuki, oysaki

h. 406a/21

ḥalel Ar. Zarar.

ḥ.+ den 362a/13

ḥālen Ar. Şu anda, şimdiki hâlde, şimdi.

ḥ. 353a/19, 384a/2, 391b/6, 402a/22, 428a/15, 470a/10

ḥālet Ar. Hâl, nitelik, keyfiyet.

ḥ. 255b/21, 304a/15, 335b/14, 357a/17, 360a/13, 364b/2, 380a/9, 495a/19

ḥ.+ de 255b/23, 272b/12

ḥ.+ dir 260b/23, 274b/20, 335b/10, 376b/11

ḥ.+ i (İyelik) 360a/13, 364b/2, 380a/9

ḥ.+ ler 495a/23, 496a/12

ḥ.+ lere 256a/1

ḥ.+ leri 492a/1, 494b/19

ḥālī Ar. Boş, tenha.

ḥ. 273a/10, 369a/2, 382b/15, 394a/11, 437a/9, 443b/14

ḥalīb Ar. Süt.

ḥ. + ini 480b/13

ḥālīṣ Ar. Saf.

ḥ. 258b/4, 263b/22, 293a/24,
348b/20, 400a/4, 403a/16, 419b/12,
436a/19, 437b/23, 437b/24, 438a/21,
452b/17, 469b/21

ḥ.+ dir 399b/7

ḥālīṣa bk. ḥālīṣ

ḥ. 404a/8

ḥ.+ dan 405a/14

ḥalk Ar. Halk.

ḥ. 251a/22, 255b/6, 308b/23,
330b/6, 343a/9, 374a/24, 376b/11, 390a/7,
390a/9, 400b/8, 424a/3, 434a/19, 434b/6,
435a/10, 436a/21, 440a/18, 441b/16,
446a/12, 450a/19, 479b/13, 487b/1,
487b/5, 487b/9

ḥ.+ a 416a/24

ḥ.+ da 374a/7, 416b/2, 423b/13,
425a/9, 434b/8

ḥalka Ar. Halka, çember

ḥ. 455b/2

ḥall Ar. Karıştırmak.

ḥ. ideler 285a/19, 350a/18, 370a/5,
453b/10, 464b/18, 466a/9

ḥ. idüp 281a/15, 337b/25, 342a/16,
346b/12, 350a/23, 350b/24, 356a/14,
358a/19, 358a/23, 361a/6, 380b/23,
410b/23, 414b/11, 418b/14, 422a/13,
425a/5, 427b/8, 437a/17, 453b/21, 454b/2,
478a/14, 481a/13, 482a/4,

ḥ. olmuş 365a/22, 418a/19,
438b/16, 462b/18, 491b/10

ḥ. olunmuş 285a/18, 309b/5,
309b/13, 317b/14, 338b/3, 350a/22,
363b/6, 364b/12, 367b/2, 370b/19,
371a/12, 386a/15, 411a/22, 430a/14,
475b/2, 480a/22, 480a/24

ḥ. olunup 309b/13, 472b/9

ḥalūd-i senīs Bir çeşit hastalık.

ḥ. 359a/9

ḥām Far. Ham, pişmemiş, çiğ.

ḥ. 294b/9, 314b/23, 318a/18,
325a/19, 331b/14, 335b/20, 393b/14,
399b/14, 404a/7, 423b/21

ḥām ḥılṭñ Yeterli olgunluğa ulaşmamış
ögeler.

ḥ. + iñ 359a/11

ḥām mǎzū Olgunlaşmamış mazi.

ḥ. 432a/12

ḥām sünger İşlenmemiş sünger.

ḥ. + i 447a/17

ḥām şeker İşlenmemiş şeker.

ḥ. 286b/2, 289a/25, 290b/24,
292b/21, 294a/24, 294b/9, 316a/23,
373a/14, 379b/14, 391a/4, 396a/23,
315b/7

ḥamām Ar. Hamam, banyo

ḥ. 394a/16, 453b/17
ḥ.+ a 313a/19, 365a/12, 440b/10,
440b/14, 450a/10, 480a/9
ḥ.+ da 456b/25
ḥ.+ dan 346b/1, 450a/10

ḥamāsī Ar. Kahramanlık ve yiğitlikle ilgili.

ḥ. 455b/5

ḥamḥamlık ? Bir çeşit hastalık.

ḥ. 451a/12

ḥāmīle Ar. Hamile, gebe.

ḥ. kalmaz 345a/4
ḥ. kalur 362b/17
ḥ. olanlara 365b/2
ḥ. olmağa 363a/18
ḥ. olmamak 362b/13
ḥ. olmazlar 362b/13
ḥ. 273b/17, 273b/19, 336b/10,
347a/15, 363a/23, 364a/9, 365a/4,
365b/19, 417b/5, 421a/14, 480b/8
ḥ.+ de 364b/1
ḥ.+ den 364a/24
ḥ.+ lere 365b/18, 366a/13

ḥ.+ ye 365b/1

ḥamīr Ar. Hamur, maya.

ḥ. 251a/17, 269b/21, 340a/12,
349b/19, 356a/19, 357a/4, 369b/4, 370a/7,
375b/22, 393b/5, 422b/19, 434b/1,
437a/6, 447b/20, 464b/10, 468b/9,
470a/11, 495b/20, 496b/13
ḥ.+ ını 422a/25
ḥ.+ i (İyelik) 422a/10, 437b/11,
475b/8

ḥamīre Ar. Hamur.

ḥ. 422a/1, 428b/25, 433b/21
ḥ.+ si 254a/4, 257b/4, 259b/10,
266a/6, 287b/14, 295a/9, 307a/23,
307a/24, 307a/25, 311b/4, 314b/14,
329a/10, 332a/22, 336a/9, 362a/2, 362b/9,
363b/13, 365a/15, 366a/10, 380a/20,
389a/24, 395a/17, 395a/19, 400a/20,
410b/10, 414b/6, 419b/6, 431a/17,
439b/7, 450a/3, 450a/5, 450a/8, 458a/14
ḥ.+ siyle 449b/8

ḥamis Ar. Beşinci.

ḥ. 452a/6

ḥamiyyāt ? Bir hastalık türü.

ḥ. 295a/1

ḥāmız Ar. Asit.

ḥ. 396b/13, 397a/2, 399b/2

ḥaml Ar. Gebelik.

ḥ. 347b/24, 364b/3, 364b/22,
365a/3, 425b/25

ḥ.+ iñ 347a/15, 364b/25

ḥamle Ar. İleriye doğru atılma, atılış.

ḥ. 365a/1

ḥammām bk. ḥamām

ḥ.+ a 279b/15, 312a/21, 383a/6,
418a/11, 442b/17

ḥ.+ da 442b/17

ḥ.+ la 277b/12

ḥamr Ar. Şarap.

ḥ. 494a/4

ḥams Ar. Beş.

ḥ. 303a/2, 455b/12

ḥamūzet ? Bir çeşit hastalık.

ḥ.+ i 391a/7

ḥunāk Ar. Bademcik iltihabı.

ḥ. 355a/6, 423b/5

ḥaṇçere Ar. Gırtlak.

ḥ.+si 414a/15

ḥanzal Ar. Ebuçehil karpuzu.

ḥ. 271a/17, 281a/10, 285b/25,
315b/20, 348a/14, 348a/15, 355a/22,

356b/18, 364b/10, 368a/5, 375b/5, 388a/3,
444a/15, 454a/8, 484b/13

ḥanzal yağı Ebuçehil karpuzundan elde edilen yağ.

ḥ. 484b/11

ḥaps Ar. Hapis.

ḥ. 276a/17

ḥār Ar. Sıcak, hararetili.

ḥ. 253a/20, 256a/13, 257a/6,
259b/5, 260b/7, 262a/12, 265a/20,
268b/19, 274a/9, 275b/5, 280a/8, 287a/7,
291b/5, 305a/19, 311a/2, 311a/9, 311b/19,
312a/24, 312b/21, 312b/24, 313b/16,
358b/11, 370a/19, 371a/18, 384b/10,
387a/17, 388b/2, 393a/25, 395b/15,
418a/6, 421b/4, 430b/8, 432b/6, 435a/13,
451b/9, 460b/12, 461b/7, 486a/11,
486b/15

ḥ.+ dır 252b/23, 262a/12, 305a/18,
485a/8

ḥ.+ iñ 311a/2, 343a/17

ḥ.+ ına 311a/20

ḥ.+ ından 274a/12

ḥār-ı raṭb Sıcak ve yağ özelliğe sahip.

ḥ. 266a/24, 305a/19, 312b/14,
318a/14, 394b/20

ḥār-ı yābis Sıcak ve kuru karakter taşıyan.

h. 266a/24, 312a/25, 414a/7,
430a/19

h.+ den 329b/6

harāret Ar. Hararet, ateş, yanma.

h. 253a/8, 259a/8, 267b/20,
267b/23, 268b/13, 271a/23, 279b/24,
283a/21, 283a/24, 295a/8, 295b/12,
305a/22, 305a/23, 309a/2, 315b/9,
319a/24, 324b/12, 324b/24, 324b/25,
325b/21, 327a/20, 348b/3, 348b/8,
348b/9, 362a/14, 378a/18, 382b/17,
388a/16, 388a/20, 388b/5, 388b/10,
389b/15, 389b/20, 390a/9, 391b/22,
392a/4, 394b/11, 394b/25, 395b/7,
397b/22, 399b/4, 399b/6, 401b/18,
404a/13, 412b/23, 413a/19, 413b/8,
413b/11, 413b/17, 413b/20, 413b/21,
413b/24, 414a/5, 414a/6, 430b/4, 441b/8,
458b/14, 460b/11, 468b/3, 470b/3,
473b/8, 483a/22, 486b/14

h.+ de 325a/2

h.+ den 253a/7, 253b/23, 254a/5,
258b/11, 264b/11, 265b/20, 266b/6,
274a/15, 283b/23, 288a/25, 312b/17,
314a/21, 314b/10, 314b/13, 383b/23

h.+ dir 362a/8, 388a/14, 414a/2,
431b/12

h.+ e 263b/1, 331b/8, 403b/22,
407b/16, 410a/19

h. + i 405a/13, 424a/17, 438b/22,
439a/7,

h.+ i (İyelik) 257a/20, 259a/6,
263a/21, 263a/22, 265a/19, 268b/18,
269b/16, 271a/22, 274a/21, 274a/23,
277b/17, 277a/24, 280a/7, 280a/8,
280a/15, 281a/21, 281a/22, 283b/13,
289a/10, 289a/23, 293b/10, 308b/9,
308b/15, 309a/12, 311a/15, 315a/6,
322b/10, 322b/24, 328a/21, 331b/6,
331b/7, 342b/13, 347a/7, 347a/8, 347b/19,
359a/4, 368b/11, 369b/8, 378b/5, 379a/16,
382b/11, 388b/25, 388a/17, 389a/11,
389a/21, 390a/22, 389b/22, 394a/22,
394b/15, 394b/21, 394b/24, 395b/16,
395b/21, 396a/25, 396b/17, 397b/17,
397b/21, 397b/23, 398a/1, 400a/1, 405b/7,
408b/5, 409b/13, 409b/18, 413b/23,
413b/25, 414a/2, 426b/22, 426b/24,
428a/25, 428b/4, 431b/15, 431b/18,
433b/15, 435a/1, 435b/7, 437a/5, 438a/15,
438a/16, 439a/15, 441b/6, 448a/20,
456b/5, 458b/17, 460b/1, 486a/11

h.+ idir 330b/10, 376a/6, 376a/7,
403b/14, 483b/2

h.+ iñ 261a/7, 267b/19, 407a/17,
414a/8

h.+ inden 285a/21, 306b/2, 311a/9,
430a/20

h.+ ine 331b/8, 388b/6, 395b/20

h.+ ini 256a/23, 311b/3, 330b/13,
384b/11, 424a/10, 424a/11, 424b/3,
425a/16, 436a/3, 442b/25

h.+ iniñ 394a/5

h.+ iyle 273a/17, 274b/22, 328a/16

h.+ le 293b/24, 307a/5, 314a/16,
435a/18

h.+ leri 318b/3

ḥarāret-i dā'imī Sürekli olan ateş.

h. 394b/17

ḥarāret-i ġarībe

h. 389b/14, 389b/18, 389b/24,
451a/14, 461b/3

h.+ dir 326a/4, 413a/18

h.+ niñ 389b/12

ḥarāret-i ġarīziye Vücudun normal ısısı.

h. 251b/6, 259b/19, 272a/6,
414a/22

414a/22

h.+ niñ 263a/15, 383a/9

h.+ sini 477a/21

h.+ ye 264b/16, 383b/5

h.+ yi 256a/24, 258a/10, 260b/7,
417b/1, 421a/25

ḥarāret-i ġarīziyye bk. ḥarāret-ı ġarīziye.

h. 484a/16

h.+ yi 469a/8

ḥarāret-i madde Maddenin sıcaklığı.

h.+ niñ 311b/15

ḥarāret-ı nāriye Ateşin harareti.

h. 321b/20

ḥararetli Hararetli.

h. 311a/10, 313a/16, 325a/1,
352a/16

ḥarāze Ar. Sığırın öd kesesinden çıkarılan
ve halk arasında sarılığa ilâç olarak
kullanılan taş.

h. 485a/16

ḥarb Ar. Savaş.

h. 416a/9

ḥarbaḳ Ar. Çöpleme otu.

h. 355b/24, 368a/5,
411a/15, 443a/1, 483b/13, 493b/1, 497a/10

h.+ dır 464b/1

h.+ ı 497a/10, 497a/11

h.+ ın 493b/2

ḥarbaḳ-ı esved Kara çöpleme otu.

h. 252a/12, 304a/3, 305b/19,
309b/1, 334a/7, 350a/9, 353a/3, 374b/6,
375a/17, 411a/17, 439b/2, 442a/8, 442b/1,
449b/21, 450a/1, 450a/13, 483b/20,
497a/15

ḥarbaḳ-ı ebyaḳ Beyaz çöpleme otu.

h. 279a/6, 375b/15

ḥardal Ar. Hardal, turpgillerden, sarı
çiçekli, deriyi yakıcı nitelikte olan,
tohumu hekimlikte kullanılan tadı acı bir
bitki.

h. 262b/14, 274a/1, 281a/22, 307b/13, 310a/11, 325b/1, 337a/24, 342a/1, 365a/10, 375a/15, 386a/23, 386b/11, 422a/3, 422b/16, 435a/14, 444a/22, 444b/2, 444b/4, 444b/6, 449a/3, 456a/10, 456b/1, 456b/8, 456b/14, 458a/5, 458a/11, 458a/16, 468b/3, 483b/12, 483b/23, 484a/2, 492a/10, 492b/11, 492b/18, 495b/20

h.+1 448a/8

hardal-ı ebyāz Beyaz hardal otu.

h. 363b/17, 452a/23

hardal şuyı Hardal otundan elde edilen su.

h. 256a/5

hardal yağı Hardal otundan elde edilen yağ.

h. 484b/11

harekāt-ı bedeniyye Beden, vücut hareketleri.

h.+ den 365a/6

harekāt-ı muhtelif Çeşirli hareketler.

h.+ sinden 274b/21

harekāt-ı nefsāniyye İnsanın ruhla ilgili ve arzularıyla ilgili hareketleri.

h.+ den 363a/5, 365a/6, 475b/12

hareket Bir şeyin tamamının ya da bir kısmının yerini, durumunu değiştirmesi, kımıldama.

h. etmeden 310a/25, 439a/24

h. etmek 481a/24

h. etmekden 349b/23, 383a/5

h. etmekdir 267a/15, 403b/14

h. etmesidir 252b/18

h. etmesiyle 401a/24

h. etmez 360b/11

h. eylemekden 252b/14

h. eyleyen 255b/4

h. eyleyüp 326a/8

h. 261a/3, 271a/2, 277a/12, 280a/3, 281a/17, 306b/5, 313a/18, 319a/17, 355a/1, 363a/5, 383b/19, 401a/24, 403b/4, 412b/22, 418a/9, 420b/9, 426a/8, 444b/17, 464a/9, 475a/5, 490a/14

h.+ de 383b/20

h.+ den 281b/17, 309a/1, 312b/3, 336a/10, 341b/2, 352b/11, 358b/25, 372a/20, 380b/16, 381a/10, 389a/6, 428a/9, 488a/22

h.+ dir 256a/16, 258b/7, 298b/10, 388a/22, 469b/2

h.+ e 360b/10, 364b/23, 380b/15, 426a/4, 490b/21

h.+ i (İyelik) 260b/24, 308a/11, 311b/17, 318b/7, 342a/26, 360b/4,

364a/25, 390b/15, 390b/20, 400a/7,
406b/1, 469a/13, 494a/10

h.+ iñ 260b/25, 262a/6

h.+ inden 364a/24, 449a/12

h.+ ine 383a/5

h.+ iyle 403b/8

hareket-ı bedeniye Bedenin hareketi.

h.+ leri 383a/13, 397b/25.

hareket-ı bedeniyye bk. hareket-ı
bedeniye.

h. 431b/12

hareket-ı cenin Anne karnındaki bebeğin
hareketi.

h.+ iñ 364a/25

hāric Ar. Dış, dış yüz; bir şeyin dışında
kalan.

h. 325a/3, 423a/17, 478b/6

h.+ de 299b/2, 299b/5, 423b/1,
426a/5, 491b/9

h.+ den 252b/19, 256b/18,
258a/21, 262a/10, 262a/13, 262a/17,
263a/13, 264b/11, 265a/15, 269a/5,
269b/20, 271a/7, 275a/25, 281a/3, 281b/8,
283a/10, 285a/15, 286a/14, 286b/16,
287a/8, 289a/4, 291a/24, 297a/4, 306a/21,
312a/11, 312b/10, 320b/16, 321a/18,
325b/3, 328a/17, 334a/6, 336b/2, 339b/18,

347a/10, 349a/16, 354a/2, 357a/14,
405a/12, 409a/3, 425a/3, 426a/4, 452b/25,
458a/24, 465a/17, 469b/16, 478a/3,
483b/3, 486b/20

h.+ dendir 458a/22

h.+ e 281b/2, 401a/24, 412a/24,
435b/3, 468b/9, 470a/7, 480b/24

h.+ inde 299b/8, 299b/14, 299b/19,
351b/22, 431a/25, 431b/5

hāric-i beden Bedenin dış tarafı.

h.+ de 399b/6

h.+ den 401a/23

h.+ e 401b/14, 401b/16, 406b/11,
419b/25, 426b/16, 441a/7

hāric-i 'urūḳ Dıştaki damarlar.

h.+ a 401a/1, 401a/4, 401a/5,
401a/8

h.+ da 390a/5, 390a/6, 390b/6,
400b/6, 400b/7, 400b/10, 400b/12,
400b/15, 401a/12, 407b/21, 409a/7

h.+ dur 405a/1

h.+ı 400b/16

hāricī Ar. Dışla ilgili, dışa ait.

h.+ dir 263a/13

harīr Ar. İpek.

h.+ den 418b/17

ḥarḳatü'l-bevl İdrarın tahliyesindeki yanma.

ḥ. 336a/11, 495a/11

ḥ. +i 333b/5

ḥ. + e 336a/17

ḥārḳu'l-āde Âdetin, alışılmışın üstünde, eşi görülmemiş, olağanüstü.

ḥ.+ dir 472b/18

ḥārr bk. ḥār

ḥ.+ a 305b/15

ḥārr-ı sāzec Yakıcı özellikte olan.

ḥ.+ dir 274a/10

ḥārreze ? Yaban şalgamı.

ḥ. 323b/17

ḥāş Ar. Saf, katıksız.

ḥ. 329a/17, 373a/16, 444b/6

ḥaşabe Ar. Çiçek hastalığına benzer bir hastalık.

ḥ.425b/19, 425b/20, 426a/9, 426b/1, 426b/14

ḥaşāt Ar. Çakıl taşı, küçük taş.

ḥ. 381b/13

ḥaşātü'l-meşāne Mesane taşı.

ḥ. 381b/10

ḥaşbü'l-küllî ? Bir çeşit bitki.

ḥ. 327a/16

ḥasebiyle Ar. Dolayısıyla, -den ötürü, -den dolayı.

ḥ. 288a/1, 308a/15, 324a/21, 360a/20, 360b/7, 366b/20, 384a/3, 392b/5, 392b/23, 395b/25, 432b/21, 438a/1, 438a/2, 441b/18, 484a/15

ḥ.+ dir 402a/4, 415a/21, 415b/21, 479a/4

ḥaşı ? Bir çeşit bitki.

ḥ. 284b/4

ḥāşıl Ar. Olan, meydana çıkan.

ḥ. etmek 426a/3

ḥ. etmekle 486a/17

ḥ. etmeye 478b/9

ḥ. etmez 353b/21

ḥ. ider 391a/1, 473b/1

ḥ. idemedüğündendir 372a/13

ḥ. idince 334b/24

ḥ. ola 346b/5, 399a/8, 403b/8, 441b/24

ḥ. olacak 400b/17

ḥ. olacağı 305a/6

ḥ. olan 303b/6, 310b/18, 359a/1, 399a/22, 404a/20, 408a/1, 409a/16, 437b/21, 466b/8, 466b/13, 469a/22, 472b/22, 475b/14, 476a/10, 476a/12, 486b/5

h. oldu 473a/19,
h. olduğu 446a/19, 457a/9
h. olduğundan 334a/22
h. olduğındandır 365b/21
h. oldukça 477b/4
h. olduğdan 477b/6
h. olmaduğundan 341a/25
h. olmağla 469b/21
h. olmakdan 259a/2
h. olmakdır 279b/9
h. olması 326a/11
h. olmasıdır 399b/3
h. olmasını 326b/6
h. olmaya 351b/20, 389b/16,
478b/7
h. olmayup 400a/5
h. olmaz 341a/23, 439a/5
h. olmuş 275b/1, 335a/4
h. olmuşdur 271b/23
h. olsa 482a/12
h. olsun 271a/6
h. olup 316a/5, 329b/21, 384a/15,
406a/24
h. olur 262a/2, 267b/21, 269a/2,
278b/17, 279b/13, 279b/16, 305a/4,
305a/14, 308b/25, 310b/9, 310b/14,
310b/15, 323a/24, 324a/13, 324a/17,
324a/23, 326b/1, 340a/21, 342b/14,
345a/3, 346b/3, 347a/8, 373b/7, 380a/5,
380a/6, 394b/1, 400a/3, 400a/5, 401a/18,
405a/7, 405b/10, 406a/17, 409b/9,
415b/4, 415b/9, 434b/7, 434b/24, 435a/13,
435b/21, 437b/22, 439a/4, 440a/1,

440a/15, 440b/18, 444a/2, 446a/18,
448a/19, 451a/3, 455a/3, 455a/23,
457a/11, 457a/14, 457a/21, 457a/23,
457a/25, 457b/1, 460b/9, 470a/3, 473a/17,
479a/8

h. olursa 291b/20, 297b/2

h. 448b/12

h.+ dır 476a/20

h.+ ı 273a/5, 469a/23

hāşıl Ar. Sözü'n kısısı, sonuç olarak.

h. 457a/4

h. +ı (İyelik) 451a/18, 467b/13,
469a/23

h. + idici 326b/5, 348b/2, 449a/21,
458a/21

hāşıl-ı ma' nā Ortaya çıkan anlam.

h. 408a/4

hāşıy Ar. Cinsiyeti giderilmiş, hadım
edilmiş kimse.

h.+ lerde 383a/17

hāşşa Ar. Özellik, nitelik.

h. 489a/9

h.+ sıyla 487a/19

h.+ sıyladır 402b/18

hāşşiyet Ar. Kuvvet, tesir.

h.+ iyle 300b/13, 301a/16,
456a/25, 471a/20, 487a/17

h.+ le 426b/23, 472b/18

hāşşiyetli Kuvvetli, tesirli.

h. 497a/17

hasta Far. Hasta, rahatsız, sayrı.

h. 481a/1

hastalık(g) Hastalık.

h. 413a/18, 480a/12

h.+ ı (İyelik) 390a/9, 390a/10,
421b/5, 428a/11

h.+ dan 261a/4

h.+ lar 341a/16, 415b/8

h.+ lara 415b/1

h.+ lardan 425a/9, 426a/9

h.+ ları 310b/2, 412b/16, 455b/1

h.+ larıñ 344b/15

haşulbān Ar. Biberiye.

h. 363b/19, 367a/20, 418b/8,
418b/9, 418b/12, 443a/18, 481a/20

hāşā Ar. Bir durum veya davranışın kesinlikle kabul edilmediğini anlatan bir söz.

h. 286a/6, 286a/12

haşa ? Bir çeşit bitki.

h. 322a/3

haşāyiş Ar. Kuru otlar.

h.+ den 487b/17

haşhāş Ar. Gelincikgillerden, kapsüllerinden afyon elde edilen, tohumlarından yağ çıkarılan bir yıllık ve otsu bir kültür bitkisi (Papaver somniferum).

h. 251a/10, 251a/11, 253b/18,
254a/4, 255a/16, 284a/7, 289b/20, 349a/5,
353b/13, 357b/4, 366a/4, 376a/12, 376b/7,
376b/9, 377a/9, 385a/25, 385b/3, 394a/10,
414b/3, 414b/15, 429a/14, 429a/17,
430a/8, 466b/5, 494b/17

haşhāş kabuğı Haşhaş bitkisinin kabuğı.

h. 336b/3

haşhāş şarābı Haşhaştan yapılan şerbet.

h. 253a/21, 253b/15, 254b/21,
266a/5-6269b/6, 275a/2, 295b/4

haşhāş şerbeti Haşhaştan yapılan şerbet.

h. 335b/25, 366a/4

haşhāş tohumı Haşhaş tohumu.

h. 266a/5, 295b/4, 295b/20,
296b/6, 330a/2, 331a/18, 332a/20,
336a/23, 362b/5, 333b/6, 336a/19, 429a/2,
429a/6, 429a/16

h.+ nı 332b/12

haşhāş yağı Haşhaş yağı.

h. 284a/15, 300a/22, 302a/18,
302b/5

ḥaşışetü'd-dāḥıs ? Bir çeşit bitki.

ḥ. 436a/1

ḥaşin Ar. Sert, katı.

ḥ. 348b/10, 437a/12

ḥaşışe Ar. Kuru ot.

ḥ. 497a/19

ḥaşkrîşe Far. Bir yaranın kabuğu.

ḥ. 435a/9

ḥaşıyetü'l-akreb Akrep sokması.

ḥ. 487a/24

ḥaşıyet'ül ef'î Yılan sokması.

ḥ. 487a/25

ḥaṭā Ar. Yanlış.

ḥ. 364a/22, 393a/9, 461b/6,

463b/22

ḥ.+ dan 393a/10

ḥ.+ ları 476b/2

ḥaṭar Ar. Tehlike.

ḥ.+ dan 303a/4, 369a/2, 443b/14

ḥ.+ ı (İyeik) 395b/9

ḥaṭarlı Tehlikeli.

ḥ.+ dır 375b/16, 376a/2, 420b/11

ḥaṭarlu bk. ḥaṭarlı.

ḥ. + dır 339b/20

ḥaṭarsız

Hatası olmayan.

ḥ.+ dır 426a/24

ḥaṭmī Ar. Ebegümecigillerden, bazı cinslerinin kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılan, çok yıllık otsu bir bitki, ağaçküpesi, gülhatmi, hülhatem (Althaea officinalis)

ḥ. 254a/24, 262b/12, 266a/10, 269b/14, 270a/24, 278b/15, 283a/14, 284a/18, 284b/13, 286b/17, 299a/4, 302a/7, 303a/24, 303a/9, 304b/9, 310a/11, 316b/21, 325b/17, 326b/25, 327b/14, 327b/3, 327b/8, 328b/11, 329a/2, 329a/8, 329b/2, 329b/4, 330a/22, 331a/18, 332a/16, 332a/2, 332b/1, 332b/24, 336a/2, 338a/18, 338a/2, 340a/17, 340b/17, 344b/20, 348a/23, 349a/26, 349b/11, 350a/12, 352a/1, 353b/12, 367b/12, 367b/18, 369a/22, 369b/23, 370a/4, 370b/11, 377a/2, 377b/3, 381b/17, 381b/9, 382a/13, 384b/19, 385a/3, 391a/2, 410a/6, 414b/22, 432b/23, 433a/19, 433b/12, 433b/19, 435a/6, 438a/18, 438a/25, 438b/12, 438b/4, 438b/7, 440b/22, 462a/11, 462a/16, 462a/18, 462a/25, 462a/26, 463a/5, 477a/22, 488a/10, 489a/24, 490a/25, 490a/4, 490b/10, 493a/21, 493a/3, 493b/6, ḥ. +yi 495b/3

ḥaṭmī çiçeği Hatmi çiçeği.

h. 295b/19

ḥaṭmī köki Hatmi kökü.

h. 251a/14, 251a/7, 251b/18,
253b/21, 262b/13, 269b/2, 270b/3,
286b/4, 295a/19, 307b/3, 316b/15,
316b/19, 317a/20, 327a/24, 330a/22,
331a/11, 331a/16, 332a/14, 333a/19,
338a/10, 338b/1, 349b/12, 349b/5,
350a/11, 354b/13, 369a/24, 370a/6,
370b/1, 370b/16, 371a/10, 379b/15,
384b/23, 385a/12, 396b/1, 404a/22,
410a/22, 422a/14, 422a/8, 433b/10,
447b/19, 447b/6, 457b/22, 475b/21

h.+ ni 302a/9, 327a/19, 327b/18,
336a/1

ḥaṭmī lu' ābī Hatmi salyası.

h. 251a/1, 251a/4, 257b/20,
317a/2, 344b/24, 350a/21, 352a/6, 385b/8,
466a/15, 472a/14, 488b/10

h. +yla 377b/4

ḥaṭmī merhemi Hatmiden yapılan
merhem.

h. 262b/13

ḥaṭmī tohumı Hatmi tohumu.

h. 253b/21, 269b/13, 270b/1,
283b/24, 310a/17

ḥaṭmī yaprağı Hatmi yaprağı.

h. 316a/20

ḥattā Ar. Hatta.

h. 273a/22, 279a/16, 282b/19,
301b/1, 319a/10, 319b/2, 323b/7,
346b/18, 403b/8, 414a/19, 414a/3,
415b/12, 448b/12, 451b/3, 453b/6,
457a/14, 457a/18, 486a/19, 497b/7

ḥātun bk. ḥātun.

h.+ lar 348b/14

h.+ lara 365a/4, 484a/1

ḥātun Far. Kadın.

h. 270b/10, 282b/22, 292b/16,
319b/2, 319b/3, 346b/10, 346b/15,
346b/19, 347a/1, 355a/19, 363a/14,
374b/4, 376a/18

h.+ a 270b/12, 273b/2, 273b/3,
294b/18, 294b/20, 346b/23, 346b/25

h.+ lar 346b/5, 347a/1, 347b/21,
348b/14, 366b/11, 459a/15

h.+ lara 273b/17, 292a/9, 336b/10,
350a/4, 360a/18, 365a/4, 368b/9, 417b/5,
421a/14, 444a/7, 480b/8, 480b/16, 484a/1

h.+ larda 362b/12, 383a/15,
440a/16

h.+ lardan 273b/19

h.+ lariñ 367b/6, 368a/23, 457b/15

h.+ larıyla 450b/3

h.+ uñ 270b/14, 270b/15, 346b/18,
362b/25, 364a/22, 372a/11, 446b/6

havā Ar. Hava.

h. 252b/20, 253a/9, 256a/20,
256b/19, 262a/17, 305a/9, 325a/18,
338b/9, 390a/4, 453a/6, 465a/18, 480a/13,
496a/5

h.+ da 264b/12

h.+ dan 496a/5

h.+ larda 265b/25, 293a/20

h.+ nın 283a/24, 293a/14, 296b/12,
440b/18484a/24, 496a/6

h.+ sı 265a/15

h.+ sından 447a/4

ḥavāle Ar. Aşırı ateş sonucu insanın
bilincini kaybetmesi

ḥ. 376b/11, 416a/23

ḥavan Far. Toz hâline getirilmek veya
ufalanmak istenen bir maddenin içine
konulup dövüldüğü taş, tahta veya
mâdenden çukur kap.

ḥ.+ da 259b/16, 353b/2, 353b/4,
353b/7, 406a/8, 422a/25, 439b/25,
443b/22, 466a/8, 470b/14

ḥavan bk. ḥavan

h.+ da 406a/8

ḥavāriyūni merhemī ? Bir çeşit merhem.

Ḥ. 340b/15, 461b/25

ḥ.+ nden 350b/23

ḥavāṣṣ-i ‘acībe Şaşılabak duyur.

ḥ.+ dendir 402b/8

ḥavāṣṣ-i eşyā Eşya nitelikleri.

ḥ. 402b/12

ḥavāṣṣ-i ḡarībe Garip duyular.

ḥ.+ dendir 402b/24

ḥavf Ar. Korku.

ḥ. 316a/18, 393a/13, 431b/21

ḥ.+ ı (İyelik) 316a/6, 341b/2,
390b/21, 429b/25, 431b/24, 473b/5

ḥ.+ ından 404b/22, 496a/15

ḥāvī Ar. İçine alan, içinde bulunduran,
içeren.

ḥ.+ dir 308b/21

ḥavla - Havlamak.

ḥ.- maz 496a/23

ḥavlincān Far. Havlencan,
zencefilgillerdendir, Hüsrev-daru, kulunç
otu, eğri kestane ve karagat da
denilmektedir. Eskiden hekimlikte
kullanılırdı. Kök sapları baharat olarak
kullanılan ıtırli bir bitki (Galanga
officinalis).

ḥ. 252a/13, 252a/18, 252b/3,
258a/5, 258a/12, 263b/7, 263b/12,
263b/19, 263b/25, 264a/4, 264b/4,
264b/8, 265a/21, 265b/5, 265b/9, 267b/8,
267b/13, 268a/9, 268a/15, 275a/19,
285a/13, 287a/9, 304a/5, 309b/2, 318b/17,

318b/23, 320a/16, 321b/3, 322a/6, 341b/8,
341b/16, 341b/18, 341b/23, 343a/22,
345a/20, 347a/24, 354a/4, 354a/17,
355a/23, 355b/21, 359b/3, 361b/24,
378a/17, 388a/2, 398b/14, 456a/13,
471b/10, 479a/18, 493a/17

havuc Far. Maydanozgillerden, koni
biçimindeki etli kökü için sebze olarak
yetiştirilen, iki yıllık otsu bir kültür bitkisi,
yeregeçen; (Daucus carota).

h. 342a/22

havuc tohumu Havuç tohumu.

h. 341b/6, 342a/9, 361b/15,
361b/19, 493b/8, 494b/3

hayā Far. Erkeklik bezi, er bezi, husye,
testis.

h. 337a/10

h.+ lara 342a/11

h.+ larda 337b/10, 338a/15,
338b/6, 340a/14

h.+ larına 328a/21

h.+ larda 338b/13

h.+ larıñ 337b/9, 337b/12,
338b/22, 339a/22, 339a/24, 339a/25,
341a/13

h.+ nıñ 338a/6

h.+ sı 363a/22, 363b/15, 382a/8

h.+ sıyla 347a/18

hayāl Ar. Düş, hayal.

h.+ ler 423b/20

haye bk. hayā

h.+ si 261a/17

hayelāt Ar. Hayaller, tasarlanan ve
zihinde canlandırılan şeyler.

h. 490b/6

hayfī Ar. Yazık.

h. 382b/16

hayırlı Yararı, hayrı olan.

h.+ dır 266a/3

haykūn ? Bir çeşit bitki.

hayrūniye ?

h. 465b/15

hayvān Ar. Hayvan.

h. 259a/1, 259a/17, 271a/2,
271a/13, 309b/10, 323a/23, 353b/18,
364a/12, 468b/8, 469a/22, 486a/8, 487b/9,
493b/16, 494b/23, 496a/22

h.+ a 448b/20, 483a/14

h.+ ın 341b/9, 487b/10, 493b/14,
493b/15, 493b/16

h.+ ında 305a/12

h.+ lar 271a/3

h.+ larıñ 341a/21

ḥayvānāt Ar. Hayvanlar.

h. 375b/5, 416b/1

h.+ dan 295b/25 , 487b/24

h.+ a 416a/16

h.+ ı 486a/18, 493a/22

h.+ iñ 260a/12, 305b/12, 311a/5,
317b/19, 475b/14, 495b/21, 496a/9,
496b/4

h.+ ta 457a/15

ḥayvānī Ar. Hayvana ait.

h. 493b/13

ḥayvāniyye Ar. Hayvanla ilgili.

h.+ ye 388b/12

ḥayyāt ? Bir çeşit solucan.

h. 279b/18, 279b/21, 279b/26

ḥayye bk. ḥayā

h. 271a/11

h.+ sini 268a/11

ḥayyi ?

h. 491a/10

ḥayẓ Ar. Kadınlarda aybaşı.

h. 272b/11, 276a/10, 288a/11,
292a/13, 293b/12, 306b/1, 308a/8,
308a/25, 318b/3, 322b/21, 344b/2,
346a/11, 347a/10, 347b/15, 347b/18,

348a/1, 350a/7, 354b/22, 354b/23, 356a/1,
356a/21, 357a/6, 357a/8, 358b/13,
358b/16, 358b/22, 359a/1, 359a/6,
359a/10, 360a/17, 362a/13, 364a/21,
364b/18, 366a/15, 369b/7, 455b/19,
457b/13, 457b/19

h.+ dan 457b/15

h.+ ı 346a/16, 355b/13, 356a/7,
356b/5, 370a/17

h.+ı (İyelik) 353b/22, 355a/18

h.+ iñ 355b/11, 370a/13, 457b/14

h.+ la 351b/24

h.+ ları 259a/19, 292a/10, 347b/22,
362a/11, 383a/15, 440a/16, 457b/14

h.+ larınıñ 480b/9

ḥayẓ kanı Kadınlarda aybaşı kanaması.

h. 265b/23, 306b/1, 308a/8,
308a/25, 344b/2, 346a/11, 347a/10,
347b/15, 350a/7, 354b/22, 357a/6, 357a/8,
360a/17, 364b/18

ḥayẓ-ı muḥtebes Hayz hapsedilmiş
olması, hayz olamama.

h. 365b/3

hayza Ar. Şiddetli kusma ve ishal

h. 277a/2, 277b/8, 277b/11

ḥaz Ar. Hoşa giden duygulanma,
hoşlanma, zevk.

h. 256b/23, 263a/18, 265a/19

ḥaḏal Kuruyup dökülen ağaç yaprağı.
ḥ. 293a/17

ḥazān Far. Hüzün.
ḥ. 484a/25

ḥazer Ar. Sakınma, çekinme.
ḥ. 292a/24, 475b/12, 475b/14

ḥāzır Ar. Hazırda, meydana.
ḥ. 273a/19, 487a/1

ḥāzık Ar. İşinin ehli.
ḥ. 315a/19

ḥāzık-ı ṭabīb İşinin ehli tabip.
ḥ.+ e 409b/21

ḥazīne Ar. Yara oyuğu, çukur.
ḥ. 463a/10

ḥazīneli Çukurlu.
ḥ.+ li 466a/16

ḥazīnelen - Yaranın oyuklanması, çukur oluşması.

ḥ.- di 463a/13

ḥ.- en 463a/17

ḥazm Ar. Hazmettirici, sindirici.
h. etmeyüp 266a/1, 322b/7
h. eylememek 274b/3

h. idemeyenlere 477a/2

h. idüp 458b/25

h. itmede 304b/16

h. olan 261b/22

h. olmak 469b/5

h. olmazdan 313a/19

h. olmuş 459a/3

h. olsa 261b/22

h. olup 262a/1, 304b/18

h. olunca 261b/21

h. olunacak 310b/23

h. olunmadık 377b/13

h. olunmaksızın 306b/3

h. 261b/24, 262a/1, 268a/2, 268b/8, 268b/12, 268b/23, 273a/11, 273a/18, 274b/6, 274b/7, 286b/20, 286b/21, 287a/2, 287b/24, 297b/25, 304b/18, 306b/3, 376a/23, 457a/4

h.+ a 274b/15, 274b/17, 304b/20, 322b/9, 346a/8

h.+ da 263a/24, 305a/8

h.+ ı 263a/24, 365a/8

h.+ ı (İyelik) 261b/18, 263a/18, 265a/17, 268b/17, 274b/19, 284b/7, 287b/24, 292b/7, 306b/4, 313a/12, 313a/13, 318b/7, 357a/17, 451a/14

h.+ ın 253a/15, 263a/15, 268b/10, 288a/17, 288a/20, 310b/12, 373a/25, 378b/14, 378b/19, 403b/16, 412b/23

h.+ la 310b/13

h.+ ları 350a/3, 377b/12

hażm-ı evvel İlk sindirim.

h.+ iñ 483b/2

hażm-ı şālīş Üçüncü sindirim.

h.+ iñ 401a/20

hażm-ı şānī İkinci sindirim

h.+ niñ 483b/2

hāżme ?

h.+ sine 343b/21

hażret Ar. Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip saygı ifâde eder.

h.+ leriniñ 495a/15

hażz bk. haż

h. etmek 253a/9

h. 253a/3, 264b/15, 266a/2, 285b/18, 298a/4, 311b/17, 312b/6, 325a/20, 460b/2

heb Bütün, hepsi, tüm olarak.

h. 332a/3

hediye Ar. Hediye, armağan.

h. 486a/21

hekīm Ar. Doktor, tabip.

h. 260a/1, 270b/21, 286a/25, 305b/21, 315a/23, 321b/24, 322b/10, 486b/4

h.+ i (İyelik) 359b/11, 401b/13

h.+ in 359b/11

h.+ iñ 305b/21, 421a/3

h.+ indir 334b/5

h.+ ler 294b/18

h.+ lerinden 258a/16, 417a/14

hekīm-i hāzīk İşinin ehli tabip.

h. 357a/7

hekīm-i lemyezeli Kalıcı hekim.

h.+ niñ 262a/7

helāk Ar. Helak, ölme, yok olma.

h. etmez 486b/1

h. eylese 416b/5

h. iden 380b/3

h. ider 288b/7, 375b/9, 412b/18, 465a/8, 469b/8, 489a/22

h. iderdi 486a/22

h. iderken 486a/25

h. idici 280a/6, 280a/9, 465a/5

h. idüp 280b/6

h. oldu 256a/3, 272b/13

h. olmadı 256a/2

h. olmuşdur 272b/16

h. olmuşlardır 270b/16, 340a/24, 451a/18

h. olur 255b/11, 496a/16

h. a 258b/25, 390b/23, 457b/2,
491a/22

h. dan 393a/13

h. ina 256a/11, 295b/14, 335b/4,
359a/21, 375a/24, 392b/18, 495a/25

helcilbān bk. helilecāt

h. 449b/16

hele Far. Özellikle, bilhassa, bâhusus,
her şeyden önce.

h. 474a/16

helezon Ar. Kabuklu sümüklü böcek.

h. 317b/21, 348a/19

helile Ar. Helilec otu, sarı helilec ve kara
helilec gibi türleri vardır (Terminalia
citrina)

h. 278b/24, 288a/14, 289a/20,
291b/15, 294a/5, 305b/24, 365b/10,
442b/11

h.+ lar 460a/6

helilec bk. helile.

h. 264b/20, 276a/18, 277a/15,
290a/24, 357b/12, 358b/23, 432a/10

helilecāt Ar. Tohumları ilaç olarak
kullanılan bir bitki olup, kara ve sarı helile
diye bilinir.

h. 254b/18, 276a/12, 293b/20,
294a/4, 301a/8, 316b/18, 343b/12,
378b/25, 388a/3, 391a/19, 396b/18,
431a/6, 441a/17, 491b/15

helvā Ar. Un, yağ ve şekerle yapılan bir
tatlı.

h. 414b/8, 414b/12

h.+ lar 307b/17

h.+ sı 267a/20, 301a/8, 335b/23,
456a/9

h.+ sını 280a/25

helyūn Ar. Kuşkonmaz (Asparagus
officinalis).

h. 315b/13, 329a/6, 392a/8,
398b/4, 405a/17

hem Far. Hem, üstelik.

h. 276b/13, 279a/7, 280b/1,
286a/7, 286b/21, 314a/3, 324a/3, 327b/8,
327b/9, 328a/13, 328a/19, 330a/6, 330a/7,
342b/11, 345b/21, 346b/20, 347b/23,
350a/10, 366b/24, 370b/7, 382b/11,
388b/19, 389a/21, 389b/3, 394a/1,
394a/12, 396b/21, 397b/3, 401b/12,
401b/17, 408b/23, 422a/18, 425b/5,
426b/2, 435a/18, 444b/10, 450b/19,
455b/8, 457b/11, 461b/11, 462b/16,
464a/9, 467b/18, 468b/4, 471a/6, 474b/24,
493b/3

hemān Far. Hemen.

h. 255b/7, 273a/1, 273a/2,
281a/18, 282b/6, 282b/23, 285b/14,
299a/25, 315b/1, 344a/13, 346b/12,
347a/1, 348a/2, 359b/21, 364a/23,
368b/18, 370a/20, 374b/1, 383a/23,
383b/21, 390b/22, 391a/17, 394a/18,
398b/1, 399b/9, 400b/25, 401b/21,
404b/23, 406a/4, 415a/20, 415b/21,
423a/15, 432b/11, 441a/7, 441a/13,
441b/11, 459a/22, 459a/24, 467b/11,
472b/24, 473a/15, 474a/23, 476b/6,
476b/21, 479a/13, 480a/10, 485a/10,
486a/22, 486b/21, 487b/9, 488b/9,
488b/21, 495a/20

hemîl Far. Sarı sarmaşık da denilen bitki.

h. 311b/22, 312a/3, 313b/11,
313b/22, 314a/12, 391b/20, 400a/12,
405b/18, 439b/5, 442a/4, 442b/13,
455b/23

hemîl filizi Sarı sarmaşık filizi.

h. 314a/12

henüz Far. Az önce, daha şimdi, yeni.

h. 356a/21, 362b/15, 436a/7,
480b/8

her Far. Her

h. 257a/25, 258a/8, 261b/3,
273a/16, 284b/17, 293a/1, 295a/3,
299a/18, 301b/1, 303b/22, 313a/2, 317b/8,
318a/3, 327a/16, 327a/18, 334b/14,

344a/9, 345b/10, 348a/8, 353a/20,
355b/17, 356a/19, 356a/20, 357b/25,
361b/23, 362b/8, 365a/18, 382a/15,
383b/2, 387a/7, 390b/19, 391a/16,
395b/20, 397b/22, 399a/7, 400b/13,
401a/3, 402b/10, 402b/23, 403a/2,
406a/10, 407b/20, 407b/23, 408a/4,
408a/7, 408a/9, 408a/11, 410b/25,
412a/20, 412a/23, 412b/16, 413b/7,
416b/9, 428b/2, 428b/17, 430b/19,
439b/27, 442a/13, 442b/12, 447a/11,
447a/12, 447a/24, 448a/1, 448b/23,
450a/9, 451b/8, 452b/20, 454a/12,
456b/10, 456b/15, 464a/23, 467a/22,
469b/17, 471b/12, 472b/14, 474a/16,
476b/13, 478b/23, 479a/12, 479b/10,
480a/16, 484b/9, 487a/12, 488b/24,
489a/14, 496a/21

her bir Her bir.

h.+ i (İyelik) 273a/13, 335b/21,
348a/3, 354b/12, 363a/17, 377a/8,
378b/21, 390b/13, 400b/18, 402a/18,
403a/3, 411b/21, 412a/24, 423a/24,
431b/4, 434b/5, 458a/20, 476b/7, 478a/18,
479b/10, 480b/25

h.+ inde 417b/16

h.+ inden 254a/1, 254a/16,
257a/12, 263b/19, 264a/9, 265b/15,
269b/4, 272a/11,
275a/18, 275b/24, 279a/22, 279b/2,
280b/9, 280b/19, 287b/15, 287b/18,
287b/19, 288b/9, 291a/20, 292b/12,

292b/26, 295a/6, 295b/2, 298a/16, 299a/7,
302b/2, 303a/2, 306a/4, 306a/8, 307a/16,
307b/24, 308b/19, 309b/3, 309b/19,
312a/7, 314a/12, 317a/10, 321a/16,
321a/19, 333a/11, 336a/7, 336a/22,
336b/24, 340a/5, 340a/12, 340b/13,
341a/1, 343b/13, 345a/18, 352b/25,
356b/4, 357a/1, 367a/24, 370a/10,
374b/21, 375a/12, 378b/25, 381b/18,
385b/20, 386a/10, 386b/25, 387a/15,
395a/8, 404b/14, 405a/21, 407a/9, 410b/5,
410b/7, 411b/9, 414b/18, 418a/22, 422a/3,
422b/8, 424a/22, 430b/20, 433a/11,
435b/5, 436b/17, 438b/2, 438b/8, 440b/1,
440b/3, 446a/23, 446b/3, 447b/19,
456a/16, 457b/25, 462b/15, 466a/22,
470b/10, 471a/12, 474b/17, 474b/19,
474b/21, 476b/24, 481b/6, 481b/24,
483b/18, 483b/23, 483b/25, 484a/3,
484b/25, 485b/25, 492a/3

h.+ ini 487b/14

h.+ inin 266b/11

h.+ iniñ 276b/9, 362b/19, 373b/9,
374a/9

2. : bs

h. 306a/19, 310b/4, 412a/11,
454b/12, 456a/23, 459a/3, 470b/18,
487b/1

3. : ss

h. 453b/26

herbār Far. Her defasında.

h. 392b/8, 392b/24, 393a/2

herdem bahār Trabzon çayı, Trabzon
yaban mersini.

h. 313b/10, 325a/24

herise Ar. Dövmе, buğday ve etin uzun
süre kaynatılıp ezilmesiyle yapılan macun
kıvamında bir yemek, keşkek.

h. 307b/12, 310a/25, 313a/17,
314b/16, 326a/7, 357a/3, 479a/9

h.+ lerden 316b/4

herkes Far. Herkes.

h. 414a/18, 449a/19

h.+ de 440b/8

h.+ e 415a/9

h.+ iñ 415b/4, 416a/14

hevā Ar. İstek, arzu, heves, meyl.

h. 394a/15, 413b/5, 421b/10,
475b/11

h.+ da 388b/3, 388b/24, 415b/5,
423b/13

h.+ larda 403b/15

h.+ niñ 376a/6, 415b/3, 415b/9,
416a/23, 416b/16, 418a/11

h.+ sı 413b/3, 455a/22

h.+ sına 415b/13

h.+ sını 394a/13, 416b/18

h.+ ya 415b/3, 451a/22

h.+ yı 418a/12

hevā-ı vebā'ıye Veba meyli.

h.+ den 416b/20

hevācivvā 10-30 cm yükseklikte, çok yıllık, tüylü, mavi çiçekli, kırmızı köklü otsu bir bitkidir. Kökleri, kırmızı renkli, boyar madde olarak kullanılır (Alkanna tinctoria; Tausch (Boraginaceae).

h. 323b/13

hey'et-i mecmū'a Bir şeyin bütünü.

h.+ sından 476a/19

heyūfarīkūn Kantaron otu (Hypericum).

h. 258b/2, 295a/25, 300a/23, 300a/25, 300b/11, 320b/24, 357b/11, 380b/4, 384a/22, 387a/5, 387a/11, 387a/24, 387b/17, 387b/22, 388a/1, 452a/24, 461a/7, 463b/5, 471a/22, 471b/25, 472a/6, 472a/7, 472b/3, 474a/2, 475b/10, 477a/23, 477b/21, 487b/19

heyūfarīkūn çiçeği Kantaron çiçeği.

h.336b/24

heyūfarīkūn yağı Kantarondan elde edilen yağ.

h. 377a/24, 460b/23, 470a/24, 471b/24, 477a/2

heyyū kıstīdūs ? Bir çeşit bitki.

h. 454a/10

hezālū'l-küllī Böbreklerde ark olma hastalığı.

h. 329b/6

hezḡbān ? Bir çeşit hastalık.

h. 429b/12

hezeyān Ar. Sayıklama.

h. 268b/15, 308a/19, 360b/1, 423b/19, 468a/4, 492a/1, 493b/4, 486b/17

hıdāb Ar. Boya, renk.

h. 484b/16, 484b/17, 484b/18, 484b/19

hıddāb bk. hıdāb

h. 485a/4

hıffet Ar. Hafiflik.

h. 268b/17, 269b/16, 289a/13, 289a/15, 295b/13, 326a/20, 383b/4, 398a/20, 405a/6, 416b/12, 424a/9, 426b/16, 469b/15, 473b/12

hıfte-i lebene ? Bir çeşit bitki.

h. 277b/14

hıfz Ar. Koruma, saklama.

h. etmede 365a/14, 417b/12

h. etmek 310b/19, 427b/9

h. etmekdir 451a/19

h. etmeniñ 366a/22
h. 253b/10, 255b/6, 256a/24,
257b/3, 258a/10, 260a/21, 260b/4, 260b/7,
282a/6, 298b/1, 305b/7, 306a/18, 334b/12,
365a/5, 366b/1, 366b/6, 392a/23, 392a/24,
417b/3, 419b/3, 420b/4, 421a/25,
421b/16, 423a/2, 427b/10, 427b/11,
427b/13, 427b/18, 451a/20, 453a/15,
453b/3, 453b/18, 464b/19, 468a/8, 472a/5,
472a/10, 472b/10, 473a/22, 473a/24,
477a/1, 477a/21, 483a/11, 487a/19,
489a/2, 489a/7, 489a/8

h.+ a 403a/14

h.+ ı (İyelik) 296b/13

hılt Ar. Eski tıpta insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiği ve insan sağlığının bunların dengesine bağlı olduğu kabul edilen dört unsurdan (kan, balgam, safra, sevdâ) her biri.

h. 258b/22, 271b/1, 289b/23,
289b/24, 290a/1, 290a/2, 290a/13,
290a/14, 290b/7, 290b/10, 293b/22,
299b/20, 301a/6, 308a/15, 317b/7,
326a/19, 326a/25, 345a/14, 370b/8,
370b/22, 378a/4, 378a/5, 378b/21, 379b/4,
390a/10, 390b/5, 391a/24, 401a/14,
401a/16, 401b/21, 403b/22, 425a/14,
426a/21, 430a/16, 431b/6, 449a/20,
457a/13, 462a/4, 473b/15, 475a/8, 483b/8,
485b/4

h.+ a 402a/20, 462a/4

h.+ an 383a/19, 383a/24, 383b/3

h.+ da 273a/20, 457b/12, 461b/4
h.+ dan 262b/17, 268b/13,
268b/16, 273b/15, 276a/12, 286a/15,
287b/5, 289b/23, 290b/10, 293a/14,
293a/23, 293b/8, 302a/15, 317a/24,
317b/3, 317b/7, 318a/19, 325b/15,
330b/14, 332b/5, 334a/24, 335b/18,
336a/12, 343b/1, 350a/2, 350a/5, 350a/8,
351a/12, 352a/22, 368b/7, 376a/22,
378b/23, 401a/17, 431b/15, 434a/24,
434a/25, 438a/2, 438a/8, 448b/24, 458b/8,
483b/5, 485b/15

h.+ dır 251b/1, 271b/22, 273a/15,
279b/8, 292b/5, 293a/12, 306b/1,
308b/24, 325b/22, 351b/8, 370b/6,
374a/25, 375a/7, 448b/25

h.+ ı 273b/20, 274b/14, 290a/2,
290b/11, 291a/7, 292b/8, 293b/18,
305b/19, 306b/6, 306b/10, 315a/17,
328a/15, 355b/14, 362a/22, 371b/15,
374a/12, 390b/14, 391a/11, 399b/18,
404b/22, 425a/8, 439b/5, 440a/4, 441a/16

h.+ ın 251b/7, 273b/15, 279b/8,
283b/5, 290b/7, 301b/14, 302b/7,
323a/20, 323b/1, 325a/1, 325a/17, 331a/7,
332b/15, 333b/25, 334a/19,
334a/22, 337b/10, 338a/16, 338b/23,
339b/17, 340a/20, 343a/13, 346a/7,
348b/21, 350b/3, 352a/16, 354a/21,
357a/18, 359a/11, 372a/1, 376a/22,
381a/8, 390a/18, 390a/19, 409b/20,
430b/6, 431b/5, 431b/10, 465a/15,
468b/5, 481b/15, 483a/21, 485b/13

h.+ la 323b/5
h.+ lar 272a/12, 457b/11
h.+ lara 355a/12, 428a/22
h.+ lardan 254a/9, 277b/12,
298b/24, 354a/22, 370a/16, 391a/21,
399b/14, 437a/9, 439a/18,
440b/12, 447a/6, 455b/18, 485b/18
h.+ lardır 272a/10, 484a/11
h.+ ları 293a/19, 293b/24, 300a/5,
420b/10, 439b/1
h.+ tan 276b/7
h.+ tır 371b/21, 457a/4, 483a/20

hılt-ı balğam Balgam hıltı.
h. 286b/13

hılt-ı balğamî Balgam ile ilgili öge.
h. 345a/3, 482a/16
h.+ niñ 256b/20

hılt-ı bārid Soğuk hıltı.
h.+ den 314b/24

hılt-ı dem Kan hıltı.
h.+ iñ 382b/6, 382b/19

hılt-ı envāʿ Hılt çeşitleri.
h. 283a/1

hılt-ı esved Siyah hıltı.
h. 324a/18

hılt-ı fāsīd Bozuk hıltı.

h.+ i 271a/21

hılt-ı ġalīz İltihaplı hıltı.
h. 439b/4

hılt-ı hād Yanak hıltı.
h.+ iñ 286a/19

hılt-ı hār Yakıcı hıltı.
h.+ iñ 328a/15

hılt-ı mālīh Tuzlu hıltı.
h.+ den 271a/15
h.+ iñ 262b/25

hılt-ı muhtebeş Hapsedilmiş hıltı.
h. 307b/17

hılt-ı reddi Vücudu rahatsız eden hıltı.
h. 461b/4

hılt-ı şafrāvī Safrayla ilgili hıltı.
h. 278b/3, 308a/6, 369b/10,
482a/16
h.+ den 271a/15
h.+ dir 274b/22, 275b/2
h.+ niñ 262b/25, 403a/13

hılt-ı sevdāvī Sevdıyla ilgili hıltı.
h. 308a/7, 497a/1
h.+ den 395b/4, 448b/12
h.+ dir 273a/17, 455a/18
h.+ niñ 256b/20, 455a/3

hılt-ı sevdāviye bk. hılt-ı sevdāvi

h. 455b/17

h.+ dir 485b/5

hılfi Ar. Dört hılttan biriyle ilgili.

h.+ dir 373a/25

hiltit Ar. Maydanozgillerden, Orta Asya'da ve Akdeniz ülkelerinde yetişen, kalın köklü, sarı çiçekli, pis kokulu bitki (Ferula assa-foetida).

h. 360b/25, 361b/6, 361b/22, 362a/4, 365a/8, 411b/3, 478a/6, 481a/20, 494b/6, 495a/5

h.+i 440b/23

hımār Ar. Eşek.

h. 297a/25, 305b/13, 330a/10, 489b/20, 491b/1

h.+ a 496a/25

hımār-ı vahşi tırnağı Vahşi eşek tırnağı.

h. 361b/4, 376b/20, 429b/22

hımār tırnağı Eşek tırnağı.

h. 358b/3

hınāzır Ar. Sirace adı da verilen bir tür çıban.

h. 371a/4, 438a/5, 446b/23

h.+ e 371a/3

h.+ iñ 447b/21

hınzır Ar. Domuz.

h. 302b/4, 338a/8, 354b/7, 386b/3, 443a/3, 446b/24, 467b/4, 471b/2, 473a/15, 473a/21

h.+ iñ 386b/4

hınzır yağı Domuz yağı.

h. 338a/3, 349b/8, 351a/6, 351b/2, 370b/18, 374b/18, 375a/11, 422a/11, 422b/24, 433b/11, 433b/20, 433b/22, 438a/17, 438b/14, 443a/9, 443a/19, 443b/22, 445a/7, 445a/11, 446b/3, 453a/4, 462a/19, 466b/19, 473a/6, 473a/10, 481b/13

hırıl - Hırıltı.

h.- dı 251b/2

hırş Ar. Bir şeyi elde etmek için duyulan, önüne geçilmez derecede kuvvetli istek.

h.+ ından 273a/19

hışla - Hışıldamak.

h.- yup 251a/24

hıyar Far. Hıyar, salatalık.

h. 311b/12, 312a/17, 418a/3, 481b/21

hıyarcık Kasıkta görülen bir tür verem.

h. 416b/3

hıyarek Far. sıcak özellik gösteren, kasıkta çıkıp hıyar gibi uzunca bir şekil alan verem, bir çeşit çıban.

h. 434a/20

hıyārşenbe Far. Hıyarşenber, hint hıyarı.

h. 267a/3, 269a/4, 278b/23, 300a/7, 304a/21, 304b/10, 315b/10, 315b/22, 315b/5, 325a/14, 325b/5, 326b/11, 326b/22, 327b/2, 327b/7, 328b/15, 328b/9, 330a/4, 331a/14, 332a/11, 332b/2, 332b/9, 333a/1, 333a/6, 333b/26, 335b/24, 336a/14, 349a/1, 349a/24, 355b/20, 374a/13, 374a/2, 389a/15, 396b/12, 396b/7, 398a/13, 404b/17, 414b/18, 488a/13

hıyārşenbe balı Hıyarşenbeden elde edilen bal.

h. 278b/21, 279a/3, 286b/16, 290a/15, 377b/16, 379b/18, 380a/3, 382a/1, 384b/21, 385a/10, 391a/4, 391a/6, 396a/23, 410a/4, 411a/10, 426b/20, 430a/25, 449b/9, 488a/20

h.+ nı 283a/14

hicāb Ar. Organlar arasındaki ince zar.

h.+ a 313b/2, 315a/12, 319a/19

h.+ larda 431b/1, 469b/10

Hicāz ö.i. Yer adı.

H. 455a/6

hicret Ar. Bir yerden başka bir yere göç etme.

h.+ iñ 450a/23

hiç Far. Hiç.

h. 277a/1, 301b/2, 416a/16, 416b/11, 460b/9, 473a/18, 487a/5

hiddet Ar. Ağrı, sızının derecesini göstermek için kullanılan bir kelime, şiddet.

h. 289b/25, 431b/13, 483a/22

h.+ i (İyelik) 325b/22, 334b/9, 392b/9, 393a/3, 395b/16, 482b/13, 483a/24

h.+ idir 261a/7, 335b/12, 342b/12

h.+ inden 254b/15, 265b/20, 302a/14, 335b/19, 335b/22, 342b/16, 343a/17, 357a/19

h.+ ini 293b/3, 294a/23, 294b/22, 300b/25, 332b/11, 332b/22, 332b/23, 442b/25, 491b/12

hiddetli Hiddet sahibi.

h.+ li 253b/11, 254b/16, 258b/22, 262b/25, 263a/1, 263a/2, 271a/15, 274b/24, 275a/8, 276b/7, 284a/17,

286a/15, 286b/13, 289a/23, 291a/7,
291b/20, 293a/12, 293a/16, 293a/19,
298b/13, 300b/24, 301a/6, 302a/13,
302a/15, 302b/7, 317a/24, 317b/3, 317b/7,
325a/4, 325b/22, 329b/20, 329b/24,
330b/14, 331a/7, 332b/5, 332b/15,
332b/16, 333b/19, 333b/25, 335a/13,
336a/12, 336a/13, 336b/5, 337a/17,
338b/7, 338b/23, 343b/10, 350b/3,
350b/4, 352a/22, 353a/22, 355b/13,
357a/1, 357a/9, 357a/12, 357a/15, 368b/7,
371b/14, 378b/20, 392b/4, 399b/14,
412b/18, 416a/5, 430a/19, 430b/5,
435b/17, 436a/21, 440b/12, 451a/16,
458a/23, 460a/2, 466a/21, 483a/19,
483a/20, 488b/6, 491b/9

ḥiffet Ar. Hafiflik.

ḥ. 251b/13, 253a/13

ḥikāye Ar. Bir olayı sırasıyla anlatma işi.

ḥ.+ ler 272b/8

ḥikmet-i kudret Allahın hikmeti.

ḥ. 487a/25

ḥikmet-i kudsiye Mübarek hikmet.

ḥ.+ siyle 262a/7

ḥilāf Ar. Aykırı, zıt.

ḥ.+ ı (İyelik) 337a/17, 458b/16

ḥ.+ ın 283a/3

ḥ.+ ına 293b/14, 300b/24, 368a/18,
473b/12, 475a/2

ḥ.+ ından 461a/13

ḥilāf-ı kânûn Kanunun zıttı.

ḥ. 383b/19, 390b/22

hilâliye Ar. Sarı sütü olan, zaferana benzer
bir ottur. Türkçe saruluk otu derler,
Kastamonu'da bu ota kelse otu derler,
mamişa türündendir.

h. 323b/12, 324a/1, 324b/5,
358b/20, 374b/11, 374b/17, 428a/6,
442b/21, 444a/24, 444b/1, 448a/7

ḥile Ar. Hile.

ḥ. 494a/13

Ḥiletü'l-bür' Calinus'un kitaplarından
biri.

H. 389a/14, 390b/8, 394b/6,
458b/22, 474b/13

ḥilkat Ar. Doğuştan gelen, yaratılış

ḥ.+ ları 457b/15

ḥīmār Far. Eşek.

ḥ. 415a/7

ḥin-i ḥāccet İhtiyaç zamanında.

ḥ.+ e 280b/25

ḥin-i iktizā Gerektiği takdirde.

h.+ da 307a/4

h̄in-i velādet Doğum zamanında.

h.+ inde 326a/12

hind-i k̄uqa Hindistan cevizi ağacının ser ve parlak kökü.

h. 474a/20

hindī Bir çeşit ot.

h. 295b/23, 297a/16, 424b/7, 497a/14

hindibā Ar. Bileşikgillerden, eskiden hekimlikte kullanılan, yaprakları haşlanarak yenebilen birkaç yıllık bir bitki, güneğik (Cichorium endivia).

h. 256b/11, 264b/19, 270a/7, 272b/6, 274a/23, 278b/5, 279a/22, 280a/17, 287b/14, 288b/10, 288b/15, 290a/16, 291a/25, 291a/5, 295a/9, 303b/18, 303b/25, 308b/6, 311a/23, 311b/7, 311b/8, 313b/18, 313b/21, 314a/13, 314a/17, 314a/20, 314a/6, 314a/8, 314b/15, 315b/16, 316a/2, 316b/5, 321b/9, 323b/12, 324b/18, 325a/7, 326b/9, 328b/9, 329a/17, 337a/19, 343b/11, 349b/23, 351a/14, 354a/22, 369b/10, 374a/1, 374a/12, 374b/8, 376a/19, 384b/11, 391b/14, 395a/19, 395a/8, 396a/20, 396b/23, 397a/8, 397b/5, 398b/21, 398b/3, 400a/10, 405a/16,

405b/13, 407a/7, 408b/20, 410b/10, 413a/9, 414b/15, 414b/6, 415a/6, 427a/5, 431b/19, 432a/8, 435a/25, 439a/21, 441b/2, 441b/7, 442a/13, 442a/15, 442a/4, 442a/8, 442b/4, 445a/22, 449b/26, 451b/21, 451b/9, 456b/11, 456b/5, 458a/2, 460b/15, 473b/22

h.+ nıñ 313b/16, 405a/15, 439b/10, 448a/9

hindibā çiçeği Hindiba çiçeği.

h. 311b/4, 314b/14

hindibā hamīre Hindibanın ezilerek hamur kıvamına getirilmiş şekli.

h.+ si 307a/24

hindibā-ı berri Karadaki hindiba.

h. 294a/16, 303b/13, 309a/20, 311a/16, 344b/6, 373a/5, 383b/23

hindibā köki Hindiba kökü.

h. 264b/24, 272a/16, 289a/3, 289a/18, 307a/13, 311a/20, 314a/6, 314a/17, 404b/7, 404b/12, 410b/11, 442a/14, 442a/24, 455b/21, 455b/25

hindibā şuyı Hindibadan elde edilen su.

h. 260b/9, 277a/14, 287b/12, 289b/14, 291a/8, 303b/21, 304a/23, 308b/5, 314b/10, 318a/12, 352b/13, 368b/18, 374a/16, 389a/11, 389a/18, 389b/3, 391b/13, 393b/21, 395a/15,

396b/11, 396b/25, 397a/22, 400a/19,
407a/19

h.+ na 425b/6

h.+ yla 267a/9, 406b/23, 441a/2

hindibā şarābı Hindibadan yapılan şarap.

h.272a/20, 288b/22, 291a/1

hindibā şerbeti Hindibadan yapılan şerbet.

h.292b/11

hindibā tohumı Hindiba tohumu.

h. 255a/12, 256b/10, 288b/10,
291a/3, 307a/6, 309b/24, 311a/21,
314a/19, 396a/21, 400a/14, 405a/24,
442a/16

hindibā yaprağı Hindiba yaprağı.

h. 272a/17, 291a/3, 316a/11,
393a/15, 404b/13, 405a/20, 405b/17

Hindistān ö.i. Hindistan ülkesi.

h. 337a/25, 341b/23, 342b/9,
369a/16

his Ar. Dış dünyaya ait etkileri beş
duyu yoluyla idrak etmek.

h. 261a/3, 458b/6, 459a/4, 459a/5,
467b/13, 468b/3, 469a/13

h.+ le 339a/24

hiss bk. his

h. eder 360b/13

h. olunmaktadır 251b/3

h. olunur 253a/5, 268b/8, 348b/7,
394b/25, 399b/5, 413b/24, 439a/15,
494a/10

h. 259a/5, 260b/25, 291b/9,
305b/3, 308a/11, 360a/24, 360b/4,
360b/13, 360b/17, 363a/10, 394b/24,
413b/23, 414a/1, 469b/2, 476a/25

h.+ i (İyelik) 258b/13, 259a/13,
272a/2, 272b/3, 282b/2, 335a/2, 435b/23,
437b/24, 437b/25, 467b/11, 468a/1,
468a/2

h.+ iniñ 335a/9

h.+ le 351b/8

hissed - Hissetmek.

h.- er 335a/14

h.- erim 270b/10

hissī Ar. Hisle ilgili.

h. 335a/17, 352a/12, 354b/8

hissol - Hissetmek.

h.- unur 313a/21, 347b/23

ḥorāsānī Far. Acı pelin, vermut (Artemisia
cina)

h. 280a/12, 280b/4, 280b/7,
280b/14, 280b/18, 281a/19 380a/16,
380a/17

ḥoron ? Bir çeşit ilaç.

h. 435b/8

ḥorūs Far. Horoz.

ḥ. 285a/1, 325b/18, 360a/25,
364a/17, 486a/19

ḥ.+ ı 285b/3

ḥ.+ uñ 341b/16

ḥorūs ḥuṣye Horozun hayası.

ḥ.+ si 317b/21

ḥorūs ṣuyı Harusdan elde edilen su.

ḥ. 304b/10

ḥoruz taṣağı Horozun hayası.

ḥ. 341b/18, 342a/7, 342a/22

ḥoṣṣa Güzele yakın, hoş gibi.

ḥ. 284a/1, 300b/1, 3406a/10,
470b/19

ḥudūd Ar. Sınır, uç.

ḥ.+ unda 428a/12

ḥudūs Ar. Ortaya çıkma.

ḥ.+ una 331a/25, 355b/15, 413b/3,
413b/6, 455a/23

ḥukne Ar. Tenkiye aleti, şırınga, lavman.

ḥ. 272b/21, 279a/6, 281a/16,
283b/11, 284a/9, 294a/22, 294a/24,
294b/1, 294b/3, 294b/9, 294b/10,
295a/10, 298b/23, 299a/10, 300a/9,

304a/14, 315b/6, 316a/24, 320b/11,
322a/10, 327a/23, 331a/10, 339a/11,
346b/12, 347b/7, 348a/9, 358a/17,
373b/20, 378b/9, 396a/19, 396a/25,
398a/7, 410a/6, 420b/1, 488b/20, 492a/2,
493a/4, 493a/13

ḥ.+ ler 270b/24, 272b/20, 281b/13,
368a/14, 453a/16, 473b/14

ḥ.+ ye 315b/9, 420b/2, 429a/25

ḥ.+ yi 290b/20, 328b/13, 332a/8,
349a/19, 364b/6, 378b/24, 488a/9

ḥukne-i āḥarī Bir tür lavman.

ḥ. 373b/24, 379b/15

ḥukne-i edḥir Bir tür lavman.

ḥ. 294b/6

ḥukne-i leyyine Bir tür lavman.

ḥ. 251b/15, 262b/7, 269a/3,
275b/6, 278b/6, 304a/21, 315a/22, 315b/7,
323b/10, 331a/10, 332a/8, 349b/24,
355a/9, 359a/22, 361a/7, 376a/8, 377a/21,
378b/9, 383b/1, 391a/2, 395a/5, 396a/18,
398a/7, 404a/19, 408b/7, 410a/3, 424a/16,
425a/10, 425a/17, 426b/19, 428a/9,
430b/14, 457b/22, 488a/9, 489a/12,
489a/23, 489b/19, 490a/16, 491a/23,
495a/25

ḥ.+ ler 279b/11

ḥ.+ yi 374b/9, 413a/9

ḥukne-i ührā Bir tür lavman.

h. 358a/20

hulāṣa Ar. Bir sözün veya yazının özünü belirten kısaltılmış şekli.

h.+ sı 261b/23

h.+ sıdır 331b/11

humma Ar. Başta sıtma olarak üzere ateşli hastalıklara verilen genel ad.

h. 256a/14, 257b/22, 260b/1, 279a/19, 289a/11, 289b/22, 295b/13, 303b/10, 312b/18, 316b/1, 319a/24, 319b/9, 348b/10, 353a/16, 364b/19, 368b/11, 368b/16, 373b/5, 374a/4, 374a/8, 377a/25, 388a/14, 388a/17, 388b/13, 389a/17, 389a/8, 390a/12, 391a/21, 393b/16, 394b/8, 394b/10, 394b/19, 395b/15, 396a/25, 397b/21, 397b/24, 398a/24, 399a/13, 399b/13, 399b/15, 400a/2, 402b/10, 402b/11, 402b/12, 403b/3, 403b/4, 403b/5, 403b/15, 404a/4, 404a/17, 405a/13, 405b/10, 405b/16, 407a/4, 408a/18, 409a/11, 409a/12, 412a/11, 412a/19, 412b/8, 412b/15, 412b/24, 413a/6, 413a/18, 413a/24, 414a/3, 414a/5, 414a/22, 416a/2, 423a/17, 424a/14, 425a/9, 428b/5, 435a/20, 441a/11, 450b/13, 451a/10, 468a/4, 469b/12, 469b/23, 478a/18, 495a/10

h.+ da 390a/15, 390a/20, 392b/25, 393a/1, 394a/23, 396a/9, 396b/16, 396b/20, 398a/2, 398a/6, 398a/17, 398a/23, 399a/6, 399a/11, 399b/11,

400b/9, 405a/5, 408b/10, 408b/12, 408b/22, 409b/22, 410a/18, 412b/19, 413a/12, 414a/7, 424b/22, 425a/18, 425a/19, 425b/2, 425b/13, 440b/7

h.+ dan 408b/19, 435a/2

h.+ dır 388b/21, 399b/1, 412b/5

h.+ lar 318a/24, 323a/24, 341a/17, 368b/9, 369a/14, 388a/13, 388b/2, 395b/1, 395b/23, 398a/3, 400b/2, 408a/11, 412b/4, 413a/22, 423a/25, 482b/16

h.+ lara 253a/2, 258a/20, 313b/5

h.+ laradır 304b/1

h.+ larda 256a/14, 258b/18, 262a/13, 262a/25, 263a/1, 272a/10, 272a/24, 274a/10, 274a/21, 274b/24, 314b/22, 324b/15, 389a/13, 390b/17, 392b/22, 393a/3, 393a/5, 393b/11, 405b/25, 412a/11, 429a/12, 429b/1, 429b/12, 429b/18, 429b/24, 430a/7, 430a/10, 430a/19, 430b/5, 430b/12, 431a/15

h.+ lardan 259a/16, 403b/21, 423a/17, 423b/7, 434b/25, 435a/4

h.+ lardır 256a/18, 264b/13, 265b/21

h.+ larıñ 326b/1, 326b/2, 374a/6, 390a/14, 392b/21, 393a/20, 393a/22, 393b/7, 408a/3, 412a/5, 412a/24, 412a/25, 423b/6, 423b/17, 424a/9

h.+ nıñ 261a/7, 293b/10, 324b/15, 349b/9, 388b/10, 388b/14, 390a/11, 391a/14, 393b/12, 393b/16, 394a/5, 394b/7, 394b/13, 394b/15, 394b/17,

395b/9, 395b/14, 396a/7, 396a/11,
397a/20, 397b/21, 399b/10, 399b/16,
400b/1, 401a/6, 401a/9, 401b/10, 401b/11,
402a/5, 402a/8, 402a/14, 402b/21,
403a/14, 403b/7, 403b/8, 403b/24,
404a/16, 404b/2, 404b/22, 405a/1, 405b/2,
408a/1, 409b/9, 409b/20, 409b/24, 412a/7,
412a/9, 412a/10, 412a/13, 412b/2, 412b/8,
412b/10, 413a/2, 413a/4, 413b/8, 414a/17,
423a/16, 423a/18, 423b/17, 424a/11,
425a/15, 425b/5, 428a/18

h.+ ñiñ 399b/7, 424a/10

h.+ şı 253a/7, 257b/15, 271a/22,
279a/14, 281a/22, 280a/7, 295b/12,
304a/12, 314b/23, 315a/8, 315a/10,
316b/9, 322b/18, 323b/7, 324b/13,
328a/24, 329a/7, 332a/6, 348b/19,
359a/19, 360b/15, 363a/13, 369b/8,
376a/7 380b/9, 394b/23, 400a/6, 421b/4,
423b/8, 474a/23, 431b/19

h.+ sında 429b/3

h.+ sından 289b/9

h.+ şınıñ 400b/13

h.+ sınıñ 455b/11

h.+ ya 348b/2, 388a/22, 388b/7,
388b/20, 389b/8, 392a/14, 400a/1,
403a/10, 407b/19, 407b/23, 409a/4,
409b/5, 413a/17, 413a/20, 423b/18,
425b/18, 428a/10, 428b/9

h.+ yı 388b/17, 388b/24, 389a/6

hum̄mā-i ‘arāz Bir tür ateşli hastalık.

h. 388b/14, 388b/16

h.+ iñ 388b/17

hum̄mā-i balğamī Bir tür ateşli hastalık.

h.+ de 407b/4

h.+ niñ 407b/22

hum̄mā -i balğamīyye Bir tür ateşli hastalık.

h. 399b/9, 428b/4

h.+ larde 429b/3

h.+ niñ 407b/25

h.+ ye 399b/15, 408a/5

hum̄mā-i balğamīyye-i nā’ibe Bir tür ateşli hastalık.

h.+ de 400b/21

hum̄mā-i dā’ire Bir tür ateşli hastalık.

h. 390a/7, 400b/6

h.+ de 401a/2, 401a/10, 404b/25

hum̄mā-i dā’ire-i balğamīyye Bir tür ateşli hastalık.

h. 407b/18

hum̄mā-i dā’ire-i sevdāviyye Bir tür ateşli hastalık.

h. 409a/4

hum̄mā-i demeiviyye Bir tür ateşli hastalık.

h. 388b/8, 394b/4

ḥummā-i demeṣiyye-i ‘ufuniyye Bir tür ateşli hastalık.

ḥ.+ niñ 394b/2

ḥummā-i dıkk Vücudu eritici ateşli hastalık.

ḥ. 260b/1, 329b/10, 388a/21, 413a/16, 413b/1, 414a/15, 423a/25, 428a/24, 482b/15

ḥ.+ a 397b/22, 451a/15, 414a/1, 414a/24, 414b/2, 415a/11

ḥ.+ da 397b/24

ḥ.+ iñ 413b/6, 428a/25

ḥummā-i ḡabīn Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 390b/19

ḥummā-i ḡayb Nöbet periyodu iki günde bir olan sıtma.

ḥ. 390b/18

ḥummā-i ḡıbb Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 403a/9, 403a/13

ḥ.+ larda 403a/5

ḥummā-i ḡıbb-ı ḡālīṣa Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 392b/23, 402a/6

ḥ.+ da 402a/6

ḥummā-i ḡıbb-i dā’ire Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 400b/7

ḥummā-i ḡıbb-i lāzıme Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 395b/7

ḥummā-i ḡād Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 393a/14

ḥummā-i ḡams Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 414a/16

ḥummā-i ḡārr Bir tür ateşli hastalık.

ḥ.+ e 409a/18

ḥummā-i ḡılṭiye Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 388a/20

ḥummā-i ḡılṭiyye Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 399b/12

ḥummā-i ‘ırḡiyye Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 428a/10

ḥummā-i ipyālūs Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 399b/1

ḥummā-i lazıme Bir tür ateşli hastalık.

ḥ. 368b/10, 390a/8,3 91a/16, 395a/25, 404a/18

ḥ.+ de 400b/24, 400b/26, 401b/5, 401b/14, 406b/15

ḥ.+ lerde 393a/4

ḥummā-i leṣṣa Bir tür ateşli hastalık.
ḥ. 397b/20

ḥummā-i maraḏ Bir tür ateşli hastalık
ḥ. 388b/13, 388b/15
ḥ.+ iñ 388b/18

ḥummā-i muḥarriḳe Bir tür ateşli hastalık.
ḥ. 264b/13

ḥummā-i muḥriḳa Bir tür ateşli hastalık. ḥ. 392b/25, 394b/22, 395a/25, 395b/3
ḥ.+ da 311a/8, 395b/8, 395b/19
ḥ.+ dan 413a/24
ḥ.+ larda 274b/25
ḥ.+ niñ 428a/23
ḥ.+ ya 289b/9

ḥummā-i muṭbiḳa Bir tür ateşli hastalık.
ḥ. 368b/10, 388b/9, 392b/21, 394a/20
ḥ.+ da 395a/2
ḥ.+ s1 426a/14

ḥummā-i muvāḏabe Bir tür ateşli hastalık.
ḥ. 407b/19

ḥummā-i mürekkeb Bir tür ateşli hastalık.
ḥ.+ iñ 412a/12

ḥummā-i mürekkebed Bir tür ateşli hastalık.

ḥ.+ e 408a/15

ḥummā-i müvābeḏa Bir tür ateşli hastalık.
ḥ. 400b/12

ḥummā-i müzmine Bir tür ateşli hastalık.
ḥ.+ niñ 409a/17

ḥummā-i nā'ib Bir tür ateşli hastalık
ḥ. + e 388b/7, 400b/12, 407b/19, 408a/8, 408a/10, 408a/16, 412a/23
ḥ.+ ede 398a/18

ḥummā-i reddiye Bir tür ateşli hastalık.
ḥ. 272b/17, 423a/4, 423a/11, 423a/17, 423a/19, 423a/21
ḥ.+ de 423a/13
ḥ.+ ler 486b/19
ḥ.+ niñ 423a/7, 423a/8, 423a/9, 423b/15, 425a/7

ḥummā-i reddiye Bir tür ateşli hastalık.
ḥ. 423a/24

ḥummā-i rediyye Bir tür ateşli hastalık.
ḥ.+ de 413a/15
ḥ.+ dir 415a/19

h.+ lerde 419b/2, 428b/19,
h.+ niñ 428b/19

ḥummā-i rubʿ Nöbet periyodu dört gün
olan sıtma.

h.+ a 273a/24, 388b/8, 409a/7,
409b/9, 409b/17, 411b/10

h.+ da 403a/5

h.+ uñ 409a/20, 409a/23

ḥummā-i rubʿ -ı sevdāviye Bir tür ateşli
hastalık.

h.+de 400b/21

ḥummā-i rūḥ Bir tür ateşli hastalık
h. 388a/18

ḥummā-i şafrāviye Bir tür ateşli
hastalık.

h. 403a/10

ḥummā-i seddediye Bir tür ateşli
hastalık.

h. 389a/20

ḥummā-i sevdāviyye-i lāzıme Bir tür
ateşli hastalık.

h. 399b/25

ḥummā-i sū Bir tür ateşli hastalık.
h. 397a/23

ḥummā-i sūnūḥūs Bir tür ateşli
hastalık.

h. 388b/9, 389a/8, 394a/17,
394a/19, 395a/1

ḥummā-i ʿufuniyye Bir tür ateşli
hastalık.

h. 380a/22, 388b/19, 393b/8,
414a/16, 414a/22

h.+ niñ 409b/7

h.+ si 266a/19, 415a/10

ḥummā-i vebāʾiye Bir tür ateşli
hastalık.

h. 423a/4, 423a/7, 423a/10,
423a/17, 423a/19, 423a/22, 423b/3,
486b/19

h.+ de 272a/3

h.+ den 423a/14

h.+ niñ 423a/6, 423a/7, 424a/15

ḥummā-i vebāʾiyye Bir tür ateşli
hastalık.

h. 393a/1, 423a/24

h.+ de 431a/16

h.+ niñ 423b/7, 428a/23

ḥummā-i yevmiye Bir tür ateşli
hastalık.

h.+ ye 388a/24

ḥummā-i yevmiyye Bir tür ateşli
hastalık.

h. 388a/18, 388b/20

humma-i zübāniyye Bir tür ateşli hastalık.

h. 428a/19

humma-yı ‘afite Bir tür ateşli hastalık.

h.+ si 295a/11

humma-yı vebā’iye humma-i vebā’iye

h.+ de 296b/12

h.+ den 289b/9

hummayi’l-beyzā Kadınlarda görülen ateşli bir hastalık.

h. 359a/8

humra Ar. Ateşli humma.

h. 436a/20, 462a/5, 462a/21

h.+ nın 436a/22

humret Ar. Kırmızılık, kızılık

h. 396a/15, 398a/19, 480b/23

h.+ e 404a/2

hur’-ı dücāc Tavuk tersi denilen ilaç.

h. 284b/3

hurāc Ar. Çıban.

h. 433b/6, 433b/7, 434b/11,

435a/7, 437b/15, 446b/5, 470a/6

h.+ ı 433b/8

h.+da 434b/3

huracat Ar. Çıbanlar

h. 446b/22

hurdala -Far. Ufalamak, küçültmek.

h.- yup 345b/8, 345b/14, 451b/22, 452a/3

hurma Ar. Hurma ağacı yemişi

h. 251a/16, 252b/7, 300b/1, 341b/7, 341b/21, 342a/23, 344b/21, 352b/18, 354a/20, 366b/4, 367b/17, 373a/1, 379b/11, 387b/6 493a/21

hurūc-i sürret ü’l-etfāl Çocuklarda göbek çıkma hastalığı.

h. 381a/6

hurūcu’l-mak’ad Makad çıkma hastalığı.

h. 303a/4

h.+ e 381b/2

huru’l-kelb ? Bir çeşit bitki.

h. 286b/8

huşāt Bir çeşit hastalık.

h. 326b/3, 326b/4

h.+ dan 323b/8

h.+ ı 326a/13

h.+ la 323b/5

ḥuṣāt-ı küllī Bir çeşit hastalık.

ḥ. 331b/21, 335a/7

ḥuṣātü'l-küllī Bir çeşit hastalık.

ḥ. 326a/2

ḥuṣātü'l-meṣāne Mesanede taş olma hastalığı.

ḥ. 331b/4

ḥuṣūṣ Ar. Mevzu, konu, iş.

ḥ.+ unda 419b/16

ḥuṣūṣā Ar. Bilhassa, özellikle.

ḥ. 281a/13, 281b/4

ḥuṣūṣan Ar. Özellikle.

ḥ. 251b/14, 258b/18, 259a/19, 262b/23, 265b/24, 271a/18, 274b/2, 277a/23, 279b/23, 280b/12, 284b/25, 285a/10, 285b/2, 290a/3, 292a/17, 293a/20, 293b/12, 293b/21, 293b/24, 294b/25, 296b/12, 307b/19, 313a/25, 316a/4, 316b/7, 318a/14, 328b/7, 330a/25, 331b/9, 335a/19, 336b/12, 339a/21, 342a/23, 348b/23, 356a/20, 356b/6, 359a/14, 360a/5, 360b/24, 362a/17, 370a/25, 373a/4, 373b/1, 382a/21, 382b/23, 384b/5, 391a/18, 391a/23, 391b/1, 391b/21, 392a/1, 392a/5, 393a/14, 393a/18, 393b/10, 394a/19, 394a/5, 394b/19, 397a/2, 400a/4, 402b/4, 403b/14, 403b/24, 405a/13, 405b/25, 406a/13,

406a/6, 406b/14, 407b/15, 408a/23, 410b/14, 412b/20, 414a/16, 416a/12, 417b/12, 418a/5, 420a/24, 420a/9, 422a/19, 425b/9, 426a/7, 426b/15, 429b/14, 430b/3, 431a/15, 435a/13, 439b/15, 440b/6, 440b/9, 441a/12, 448a/23, 449a/1, 451a/6, 454a/6, 455a/25, 456b/19, 461a/14, 463a/16, 464a/13, 465a/16, 465a/21, 469b/11, 473a/14, 473b/13, 473b/7, 475a/26, 477a/13, 477b/5, 480b/17, 480b/9, 481a/23, 481b/18, 482a/22, 482b/22, 487a/5, 489a/20, 489b/9, 490a/14, 491a/18,

ḥuṣye Ar. Erkeklik bezi, haya, testis.

ḥ.+ ler 494a/22

ḥ.+ lere 326a/15

ḥ.+ si 341b/9

ḥuṣyetü's-ṣa'leb İt kasan, tilki taşı.

ḥ. 341b/5

ḥuzāmā bk. ḥuzāmā

ḥ. 260b/16, 325a/25, 418b/11

ḥuzama yağı bk. ḥuzāmā yağı.

ḥ. 361a/22, 361a/23

ḥuzāmā Ar. Lavanta otu, Mısır menekşesi, hüsama otu, yabani şebboy.

ḥ. 257a/4, 355b/19, 367a/13, 367a/15, 386a/9, 418a/25, 443a/17, 481b/25

ḥuzāmā yağı Lavanta otundan elde edilen yağ.

ḥ.354a/2, 482b/4

ḥücūm Ar. Saldırı.

h. 448b/19

ḥ.+ undan 413a/2

ḥüdhüd Ar. Çavuş kuşu, ibibik.

h. 284a/24

ḥükemā Ar. Alimler.

ḥ.+ sınıñ 406a/2, 406b/5, 407b/3,
424b/4

ḥ.+ sından 322b/9

ḥükemā-yı āfrencik Afrencik alimleri.

ḥ. 304b/16, 305a/10

ḥükemā-i Efrenc Efrenc alimleri.

ḥ. 407a/24

ḥükemā-i muḳaddem Önceki alimler.

ḥ. 497a/18

ḥükemā-i müteḳaddimīn Geçmişteki alimler.

ḥ. 457a/1

ḥükemā-i Yunānī Yunanlı alimler.

ḥ.+ den 398a/17

ḥükḡm Ar. Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı.

ḥ. 360b/9

ḥ.+ i 417b/18, 496b/9

ḥümmeyāt Ar. Hastalıktan dolayı vücutta meydana gelen şiddetli hararetler, ateşler; nöbetli hastalıklar; sıtmalar.

ḥ. 401b/19

ḥ.+ da 390a/2, 392a/7, 392a/9,
393b/10, 393b/21, 402b/17

ḥümmeyāt-ı ‘arżıyye Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ. 415a/18

ḥ.+ niñ 415a/17

ḥümmeyāt-ı dā’ire Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ. 400b/5

ḥ.+ de 400b/15, 400b/24, 401b/2,
401b/5, 401b/7, 401b/13, 401b/23

ḥ.+ niñ 402a/14

ḥ.+ ye 402b/15

ḥümmeyāt-ı lāzıme Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ.+ de 401b/15, 401b/20

ḥümmeyāt-ı muḥriḡa Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ. 415a/25

ḥūmmeyāt-ı reddiye Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ. 391a/18, 415a/16, 423a/16

ḥ.+ de 392a/5, 430b/4

ḥ.+ niñ 423b/2

ḥūmmeyāt-ı ‘ufuniye Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ.+ niñ 390a/13

ḥ.+ de 398a/19

ḥūmmeyāt-ı vebā’iyye Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ. 415a/16, 423a/15

ḥ.+ niñ 423b/2

ḥ.+ de 258b/18

ḥūmmeyāt-ı zātiyye Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ.+ niñ 415a/17

ḥūmmeyāt-i ḥādde Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ.+ de 393b/18

ḥūmmeyāt-i mürekkeb Bir çeşit sıtma hastalığı.

ḥ.+ e 412a/5

ḥūmeyl Ar. Şerbetçi otu.

h. 290a/18

ḥūsn Ar. Güzellik.

ḥ. 363a/14, 383b/18, 480b/23, 480b/25, 481b/2, 488b/13

ḥ.+ üne 368b/24

hüzün Ar. Gam, keder, sıkıntı

h.+ den 336a/11, 484b/1, 488a/23

I

ıhlāmūr şuyı Ihlamur suyu.

ı. 261a/15

ılgın İlgingillerden, Akdeniz bölgesinde yetişen bir ağaç veya ağaççık cinsi (Tamarix)

ı. 291b/18, 303b/13, 309b/12, 310b/1, 391b/20, 410a/23, 410b/18

ılgın ağacı Ilgın ağacı.

ı. 305b/22, 306b/20, 307b/1, 307b/3, 307b/13, 307b/23, 309b/22, 310a/3, 456a/1

ı.+ ndan 307b/14

ı.+ niñ 306b/16

ılgın yemişi Ilgın ağacının meyvesi.

ı. 307a/1, 307a/6

ılıcağ Ilık.

ı. 279a/20, 281a/16, 349a/21, 377a/12, 391a/25, 427b/17, 433a/21,

454b/23, 461a/2, 466a/17, 475a/9,
491b/16

ılıştır -Ilık hâle getirmek.

1.- up 353a/5

ıncıkırık Hıçkırık.

1. 266b/14, 378a/3, 490b/15,
491b/25, 496b/23

1.+ dan 276b/8

1.+ 1 275a/23, 275a/24

ınebî Ar. Üzümle ilgili.

ı1.+ dir 299b/12

ınebü's şa'leb Ar. Tilki üzümü, it üzümü;
(Solanum nigrum).

ı1. 344a/24

ırak Ar. Uzak

1. 280a/16, 379b/6

ırāk ?

ı1. 332a/2, 341a/3, 350b/24,
353a/9, 462b/18, 468b/18

ı1.+ ıyla 321a/24

ırk Ar. Kök.

ı1. 257a/25, 264a/15, 271a/10,
298a/10, 354a/11, 388a/5, 463b/1, 465b/2,
471b/11, 476a/5, 481a/13, 493b/22

ırk-ı İngilizî İngiliz kökenli.

ı1. 428a/12

ırk-ı sūs Ar. Meyan kökü.

ı1. 252a/9, 253a/18, 254a/12,
263b/19, 266a/4, 269b/18, 307a/13,
450a/1

ırku'n nisā Ar. Siyatik

ı1. 382b/1, 382a/19

ı1.+ da 479b/16

ı1.+ nın 386b/6, 386b/7

ı1.+ ya 386b/14

ırku's-sūs bk. ırk-ı sūs.

ı1. 253b/18, 254a/1, 254a/17,
262b/11, 269b/14, 488a/19

ırmak Irmak.

1. 415a/25

ısfanāh ? Ispanak.

1. 367b/16

ısıcak Sıcak.

1. 395a/9, 413a/4

ısır - Isırmak, dişlemek.

1.- an 496b/12

1.- dığı 496a/2, 496b/13

1.- mağla 496b/2, 496b/7

1.- mağladır 496b/5

1.- masından 475b/14, 475b/16

1.- mışdır 496b/15

ısrırgan Isırgangillerden, her tarafı sert tüylerle kaplı, tüyleri kırıldığında karınca asidi denilen çok kaşıntıdırıcı bir madde çıkartan bir ot (Urtica).

1. 255a/12, 316b/19, 337a/24, 342a/12, 342b/7, 357b/23, 363b/16, 386a/23, 386b/21, 407b/7, 447a/10, 468b/2, 474b/19, 481a/7, 491b/5, 492b/3, 494b/1

ısrırgan tohumu Isırgan tohumu.

1. 252b/1, 254a/16, 317a/9

ıskābiyūzā Lat. Uyuz otu, çıban otu.

1. 251a/12, 258b/3, 317b/10, 353a/20, 424b/12, 425a/2, 427a/1, 435b/10, 442a/11, 442b/21, 445a/12, 449b/18, 450a/1, 450a/11, 487b/19

ıslad - Islatmak.

1.- alar 252a/15, 258b/5, 260a/8, 260b/20, 254a/16, 265b/13, 272a/19, 294a/2, 294a/21, 305b/25, 306a/6, 311b/1, 323b/22, 324b/3, 327a/4, 345a/21, 345b/9, 354a/6, 355b/1, 359b/22, 384b/14, 388a/5, 395a/10, 404b/10, 407a/10, 424b/1, 443b/20, 445b/4, 445b/25, 449b/15, 451b/7, 456a/21, 461a/14

1.- up 257a/19, 267a/9, 274a/19, 280b/10, 285a/8, 296b/8, 298a/17, 304a/6, 306a/16, 314a/14, 318a/12, 319a/3,

320a/22, 321a/24, 345a/24, 345b/14, 345b/26, 361b/17, 362b/7, 386a/2, 386a/6, 391b/9, 398b/15, 402b/21, 406b/23, 421a/23, 427a/22, 427b/14, 430b/22, 442b/3, 445b/1, 451b/23, 452b/6, 454a/17, 467a/22, 471b/11, 479b/25, 481a/9, 481a/11

ıslāh Ar. İyi bir hâle getirme, iyileştirme, düzeltme.

1. etmekden 488b/14

1. eyleyeler 416b/16, 441b/22, 461a/12

1. ider 428b/17

1. ideler 292a/15, 404a/20, 416b/19

1. idici 476b/22

1. idüp 458b/21

1. olmuş 320a/8, 368b/2

1. olunmuş 320a/5, 347b/2, 359b/9, 391a/14

1. 411b/20

ıslan - Islanmak.

1.- dıkdan 345b/20

1.- mış 275b/14, 277b/3, 307a/3, 308b/18, 309a/19, 478b/21

ıslan - bk. ıslan-.

1.- mış 360b/17

ıssı Sıcak, sıcaklık.

1. 264b/11, 264b/13, 268b/12, 466b/7

1.+ dan 388b/15

ıstakoz Yun. Yengeçler gibi ayaklarının en öndeki çifti kuvvetli ve büyük iki kısaç şeklinde gelişmiş olan, eti beyaz ve çok makbul, koyu yeşil veya koyu mâvi rengi pişirilince kıpkırmızı olan kabuklu deniz hayvanı (Homarus vulgaris).

1. 342a/24

ıstırāk bk. ıstırak.

1. 252b/12, 418a/13

ıstırak Ar. Buhur, günlük.

1. 254b/1, 259b/14, 260b/18, 260b/5, 264b/6, 265b/12, 267b/14, 269b/9, 275b/25, 299a/18, 333b/14, 336a/7, 337a/7, 338b/4, 350b/21, 355b/21, 356b/1, 356b/12, 356b/14, 356b/25, 361a/3, 361a/4, 363b/19, 363b/23, 367a/20, 367b/3, 385b/19, 418a/21, 418b/11, 418b/8, 418b/9, 421a/9, 438a/20, 438b/18, 438b/5, 438b/9, 443a/18, 443a/23, 447b/17, 450a/16, 452b/2, 453a/23, 453a/4, 453b/11, 454b/10, 454b/6, 478a/12, 481b/24, 482a/1

ıstırak yağı Istarık yağı.

1. 377a/4

ışık(ğ) Işık.

1.+ 1 (İyelik) 423b/20

1.+ ina 440a/3

ışk Ar. Bir tür bitki.

a. 251b/23, 309b/12, 309b/13, 310a/12, 317a/12, 329b/3, 329b/5, 338b/4, 339b/9, 386a/4, 411a/21, 433a/1, 433b/1, 435a/6, 438b/5, 438b/16, 438b/18, 440a/8, 440a/11, 470a/12, 470a/15, 470a/20, 472b/4, 475a/16, 478a/11

ıtrıfıl-i fārisi Acem su yoncası.

1. 293b/23, 301a/8, 328b/10, 359a/4, 374b/7, 384a/8, 391a/19, 421b/19, 425a/13, 441a/25, 473b/17

ıtrıfıl-i şağir Büyük su yoncası

1. 265a/25

ıtrıfılāt Ar. Su yoncaları.

1. 484b/6

ıtrıyyet Ar. Güzel kokular, sürünülecek hoş kokular, kolonya, esans ve parfümler.

‘1.+ i (İyelik) 260b/4, 279a/9

ızlāk Ar. Sürçtürüp kaydırma, kaydırılma.

1. 362b/23, 366a/24

ızırāb Ar. Azap, eziyet, zahmet, sıkıntı.

1. çekmek 426b/4

1. 413a/5

1.+ 1 (İyelik) 423b/8

İ

i - İmek, cevheri fiil.

i.- di 272b/20, 273b/5, 329b/15, 340b/26, 346b/18, 346b/19, 380a/4, 389b/20,

447a/16, 495a/15, 495a/16

i.- digin 417a/19

i.- ken 253a/12, 255b/24, 256a/21, 259a/11, 272b/12, 273a/2, 325b/12, 362b/14, 370a/13, 380a/5, 381b/23, 397a/17, 403b/11, 413a/4, 415b/14, 416a/2, 416a/17, 422a/7, 429b/17, 436a/8, 460a/15, 485b/13, 493b/23, 495a/18

i.- miş 256a/1, 486b/12

i.- se 253a/16, 254b/15, 254b/16, 254b/19, 258a/11, 259a/23, 259a/24, 261a/13, 261a/16, 261a/17, 261a/25, 262b/7, 262b/21, 266b/14, 267a/18, 267a/21, 268a/6, 268b/11, 268b/13, 268b/17, 268b/19, 269a/24, 270a/10, 271a/20, 271a/22, 272a/11, 272a/12, 272a/25, 272b/21, 273a/12, 274a/25, 274b/5, 274b/13, 275a/5, 275a/11, 275a/13, 275a/16, 275b/6, 276a/8, 277a/10, 277b/5, 278a/21, 281a/21, 283b/14, 286b/15, 287a/12, 288a/12, 288b/5, 289a/17, 289b/23, 290a/5, 290b/10, 290b/17, 291a/10, 293a/6, 293b/17, 294a/7, 294b/15, 295a/10, 298a/2, 298a/4, 298b/7, 299b/23, 299b/25, 300b/25, 301b/21, 301b/23, 302a/16,

302a/20, 302a/22, 302b/21, 303a/4, 304a/16, 305b/4, 306b/10, 311a/15, 312b/13, 312b/17, 312b/21, 313b/7, 313b/16, 314b/10, 314b/13, 314b/23, 315a/1, 315b/5, 315b/6, 315b/9, 315b/22, 316a/23, 316b/1, 317b/7, 317b/8, 318b/9, 320a/3, 320a/4, 322b/25, 323a/7, 325b/19, 325b/24, 327a/23, 328b/3, 328b/7, 329b/24, 330b/13, 330b/14, 331b/7, 332a/7, 332a/12, 335b/5, 336b/4, 337a/18, 337a/22, 338a/1, 339a/3, 340b/2, 340b/3, 340b/11, 340b/22, 342b/6, 342b/15, 342b/16, 343a/25, 343b/1, 343b/10, 343b/21, 344a/2, 345a/15, 346a/13, 348a/1, 348b/2, 348b/21, 348b/22, 348b/24, 349a/11, 350b/8, 350b/22, 350b/23, 351a/19, 352a/4, 352a/10, 352a/19, 352a/22, 352b/7, 352b/9, 352b/15, 353a/14, 353b/11, 354a/22, 354b/18, 355a/8, 356b/17, 357a/25, 357b/6, 358a/6, 358b/11, 358b/13, 358b/15, 359a/3, 359a/16, 359a/22, 360a/4, 360a/5, 362a/22, 364a/3, 364b/4, 365a/5, 365b/25, 366b/14, 366b/22, 367b/20, 368a/11, 368b/14, 368b/15, 368b/16, 369b/8, 369b/9, 369b/10, 370b/9, 372a/5, 372a/16, 372a/21, 372a/23, 373a/3, 373a/5, 374a/11, 377b/23, 378a/2, 378a/5, 378a/8, 378a/15, 378a/18, 378b/23, 379a/16, 379b/5, 380a/2, 380b/16, 381a/3, 383a/20, 383b/7, 383b/10, 383b/11, 383b/12, 383b/23, 384a/1, 384a/4, 384b/22, 384b/25,

388b/18, 388b/19, 389a/2, 389a/4, 389a/5, 390b/22, 391a/13, 391a/16, 391a/21, 392a/4, 393a/6, 395a/24, 396b/6, 396b/15, 397a/5, 398a/19, 398a/22, 398a/25, 399a/1, 401a/3, 402b/22, 403b/22, 404a/11, 404a/15, 404a/19, 405a/2, 405a/3, 405a/9, 406a/20, 408a/1, 409b/15, 409b/16, 410a/13, 410a/14, 415a/17, 417b/25, 420a/14, 420a/15, 420a/16, 420a/19, 420a/25, 420b/1, 420b/12, 420b/13, 421b/4, 421b/6, 422b/6, 422b/24, 424a/14, 424a/15, 424b/17, 424b/18, 424b/19, 425a/8, 425a/10, 425a/17, 426a/21, 426b/10, 426b/12, 428a/1, 429a/3, 429a/21, 429a/24, 430a/15, 430a/22, 430b/7, 430b/8, 430b/15, 430b/17, 431a/1, 431a/12, 431b/16, 431b/17, 431b/18, 431b/19, 431b/24, 434a/25, 435a/2, 435a/4, 436b/25, 437a/6, 437a/16, 438a/22, 439a/2, 439a/3, 439a/25, 439b/1, 440a/25, 440b/12, 442a/21, 442b/16, 446b/5, 447b/23, 448a/4, 449a/20, 451b/9, 451b/10, 451b/11, 454a/19, 455b/17, 455b/20, 457a/23, 457a/25, 458b/7, 458b/11, 458b/13, 458b/21, 459a/12, 459a/15, 459a/19, 460a/1, 460a/24, 461b/7, 461b/15, 461b/25, 461b/26, 462a/5, 462a/6, 462a/8, 462a/15, 462a/21, 462a/25, 462b/5, 462b/6, 462b/9, 463a/18, 463a/19, 464a/7, 464a/8, 464a/10, 465a/22, 466a/16, 466a/21, 466b/14, 466b/16, 467a/2, 467a/3, 467a/7, 468a/3,

468a/21, 468b/5, 469a/1, 469a/2, 469a/4, 469a/25, 469b/6, 469b/16, 469b/17, 469b/20, 469b/25, 470b/1, 472b/14, 473b/8, 474a/8, 474a/9, 474a/16, 474a/23, 474b/11, 475a/7, 475a/8, 476a/4, 476a/8, 476a/15, 476b/13, 477b/16, 478b/14, 479a/7, 479a/8, 479b/10, 480b/1, 482a/2, 482b/23, 482b/24, 483b/5, 483b/8, 484a/4, 486a/11, 488b/14, 488b/17, 488b/19, 490a/24, 490a/25, 495a/1, 495a/7

i'ānet Ar. Yardım.

i. 274b/15, 277a/3, 277a/5, 277a/11, 316a/23, 406a/22, 425b/11, 430b/14, 481a/1

i.+ dir 406b/2

'ibāret Ar. Oluşan, meydana gelen.

'i.+ dir 274b/21

İbn-i Māsūviye ö.i. Bir hekim adı.

İ. 489b/5, 489b/6

İ.+ niñ 473b/17, 474a/15

İ.+ niñdir 474a/10

İbn-i Sīnā ö.i. Günümüze kadar yetişen en büyük bilim adamı, tıp ilmi yanında çeşitli bilimler üzerine de eğitim almış,

Ortaçağ tıbbına çok büyük etkileri olmuş, kitapları ders kitabı olarak okutulmuştur. 5 ciltlik Kanun adlı eseri çok ünlüdür.

İ. 270a/21, 295a/16, 389b/7, 394b/2, 398a/18, 404b/24, 455a/11, 484a/21, 486a/16, 487a/18, 490b/24, 491a/4

İ.+ dan 394b/5

İ.+ nın 406a/13, 406a/15, 420a/5, 457b/12

İbn-i Şerîf ö.i. Bir hekim adı.

i. 301b/2

İbn-i Zehr ö.i. Bir hekim adı.

i. 324b/20

İbokrâṭ ö.i. Hipokrat, Bir hekim adı.

İ. 277a/10, 310b/2, 326a/14, 331b/11, 346b/9, 346b/22, 346b/24, 347b/20, 359a/9, 362a/10, 364b/18, 373b/1, 376b/14, 383a/16, 383b/21, 440b/7, 459a/8, 469b/7, 470b/25, 478b/10

İbokrât bk. İbokrâṭ

İ. 326a/17, 457a/5

İbni's-sultân İbrâhîm Sultan
Mehmed'in babası.

IV.

İ. 495a/15

İbrîşim Far. Bükülmüş ipek.

i. 258a/4

İbtâl Ar. Hükümsüz bırakma, bozma, feshetme.

i. 360a/15

İbtidâ Ar. Başlama.

i. idelim 458b/5

i. ider 413b/9

i. 255b/4, 255b/15, 255b/20, 268a/7, 269a/6, 271a/20, 272a/13, 273b/20, 285b/19, 293b/3, 303b/12, 308b/2, 315b/25, 319b/12, 319b/18, 323b/10, 359a/10, 365b/1, 365b/2, 365b/10, 366b/21, 378b/8, 383b/1, 383b/6, 384b/16, 386b/6, 390b/23, 396a/7, 398a/6, 400a/8, 403b/6, 404a/18, 405b/2, 409a/6, 409b/12, 410a/1, 410a/3, 413a/4, 413a/20, 415a/22, 415b/17, 424a/12, 424a/14, 424a/16, 426b/8, 428a/11, 431b/23, 435a/3, 435a/5, 437a/11, 439a/18, 450a/23, 450b/12, 455b/7, 457a/2, 457b/22, 459a/12,

463a/19, 475b/17, 478b/10, 483b/11,
488a/5, 489a/22, 496b/17

i.+ da 253a/6, 270a/10, 291b/10,
293b/19, 306b/13, 328a/23, 348b/18,
371a/20, 371a/22, 398b/8, 407b/16,
410a/13, 413a/24, 423b/21, 431b/25,
432a/1, 439a/12, 440b/20, 445a/16,
449a/10, 455b/16, 459a/25, 462a/8,
471a/3, 479a/6

i.+ ları 458b/10

i.+larında 332b/8, 364a/23,
409b/25, 426b/19, 454a/1, 477b/3

i.+ sı 413b/15, 439a/12, 449a/9

i.+ sında 262b/8, 268b/10, 270a/8,
326a/21, 340a/15, 347a/15, 349a/7,
369b/11, 393a/20, 401a/23, 403b/24,
414a/17, 423b/16, 432a/14, 451a/1,
459a/23

ibtidā-i emir Başlama emri.

i.+ de 251b/2, 414a/11

ibtidā-i ḥummā-ı vebā'ıye Bir tür ateşli
hastalığın başlaması, başlangıcı.

i. 425a/10

ibtidā-i vilādet Doğum başlaması.

i.+ lerinde 373b/2

ibtidāen Başlangıçta.

i. 359a/22, 374b/3, 383b/17,
388b/10, 403b/12

ibtilā Ar. Bir şeye karşı gösterilen aşırı
düşkünlük, kendini alamayacak kadar
tutkun olma, tutku.

i.+ dan 297b/22

icāb Ar. Gerek, lüzum, iktiza.

i. 310b/25, 311a/1, 319a/24,
399b/4, 399b/6, 399b/7, 401b/15,
402a/20, 414a/8, 457b/20, 473b/20,
476a/9

icād Ar. Yeni bir şey bulma, ortaya
koyma, varlığı bilinmeyen bir şeyi
meydana getirme.

i. 417b/17

icmālen Ar. Kısaca, kısaltarak,
özetleyerek. i. 403a/12, 420b/6, 487b/13

ictimā' Ar. Bir araya gelme, toplanma.

i. 416a/11, 416a/12

i.+ ı 403b/9

i.+ ından 260b/24, 440a/1

i.+ ları 403a/23, 403a/25

iç - İçmek.

i.- diği 287a/2, 304a/23, 311b/9,
314b/17, 325a/13, 330b/8, 389b/7,
393b/23, 428a/8

i.- düği 297b/17

i.- dikde 319a/14, 421b/10

i.- dikleri 306a/20, 382a/5

i.- e 270a/6

i.- eler 251a/16, 252b/16, 254a/15,
264b/23, 265a/12, 267a/10, 267a/21,
267a/25, 269a/22, 269b/15, 269b/18,
271a/23, 271a/25, 271b/17, 274b/20,
281a/21, 283a/11, 283a/13, 283a/14,
285a/2, 286b/12, 287b/10, 288b/13,
289a/22, 290b/1, 291a/10, 294a/10,
294a/13, 297b/18, 300a/8, 303b/23,
304a/18, 306a/21, 306b/19, 306b/24,
307b/14, 309a/24, 309b/4, 310b/1,
311a/23, 311b/2, 311b/10, 312a/5, 313a/3,
313b/17, 314a/15, 315b/19, 321a/11,
321b/17, 322b/2, 323a/16, 323b/15,
327b/19, 329a/14, 329a/15, 329a/18,
329b/4, 330a/9, 330a/10, 330b/3, 330b/20,
331a/17, 331a/18, 332b/25, 333a/9,
333a/12, 334a/4, 336a/1, 336a/2, 336a/16,
336a/17, 336a/21, 337a/19, 337a/20,
339a/14, 343b/12, 343b/24, 344a/9,
344a/16, 344b/12, 344b/20, 344b/21,

345a/13, 345a/22, 345b/13, 348a/7,
348a/22, 351a/10, 352b/13, 355a/13,
355a/15, 355a/18, 355b/2, 356a/11,
357b/18, 357b/22, 358a/13, 358b/24,
358b/25, 359a/21, 359b/5, 360a/3, 362b/9,
363b/9, 363b/12, 366a/19, 367a/14,
367b/17, 372a/19, 372b/3, 372b/6, 381a/3,
389b/2, 389b/5, 393b/19, 394a/7, 395a/16,
397a/6, 397a/7, 397a/12, 397a/15,
397a/20, 397a/23, 397b/13, 397b/14,
397b/16, 397b/20, 398b/8, 398b/16,
398b/19, 399a/25, 400a/20, 400b/2,
402b/21, 405a/23, 405b/16, 410b/25,
412a/4, 416b/15, 418a/8, 424b/3, 424b/9,
425b/16, 427a/14, 427b/3, 429a/16,
430b/3, 441b/3, 442a/5, 442a/7, 442b/7,
442b/8, 442b/9, 447a/13, 451b/2, 452a/15,
452b/9, 454a/25, 455b/17, 456a/4, 456a/9,
473b/8, 473b/9, 474a/15, 474a/23,
479a/19, 489b/24, 490a/7, 490a/8,
490a/19, 490b/1, 490b/3, 490b/8,
490b/17, 491a/3, 491a/6, 492b/24,
493a/17, 493a/21, 497a/25

i.- ene 491b/2

i.- eniñ 488b/6, 488b/12, 488b/23,
489a/19, 489b/4, 489b/13, 490a/1,
490a/20, 490b/3, 490b/14, 490b/16,
490b/18, 491a/9, 491b/17, 491b/23

i.- enlerde 382b/24

i.- enlere 258a/20, 445a/20,
488a/5, 491a/20, 491b/4, 491b/6

i.- enleriñ 490a/10

i.- er 266b/3, 395a/24

i.- ermiş 273a/1

i.- erse 276b/16

i.- ilen 261b/12

i.- meden 287b/20, 309a/5, 393b/17, 395a/24, 418a/10, 447a/13, 453a/6, 480a/14, 489a/19, 496a/9

i.- medi 272b/15

i.- mege 274b/2, 289a/24, 292b/1, 345b/18, 393b/20, 399a/7, 409b/23

i.- megi 348a/9, 425b/17

i.- mek 252a/1, 252b/11, 258a/20, 261a/18, 261a/22, 264b/21, 266a/20, 267a/11, 271a/25, 274a/15, 274a/22, 275b/23, 278b/8, 280a/19, 280a/21, 280a/22, 285a/1, 286b/11, 286b/13, 294b/16, 300a/2, 300b/18, 307b/20, 307b/22, 309a/25, 309b/9, 311b/10, 311b/13, 319b/23, 324b/22, 325b/18, 327a/19, 330a/11, 331b/24, 332a/2, 332b/13, 336b/2, 336b/14, 336b/15, 354b/20, 367a/15, 368b/6, 376a/19, 379a/19, 381b/22, 391b/3, 393b/13, 393b/15, 399a/6, 405b/25, 411b/7, 415a/8, 427b/1, 429a/17, 430a/12, 430b/3, 441b/15, 449a/25, 456b/3, 456b/5, 458a/8, 479a/11, 481a/22, 488b/22, 489a/25,

489b/2, 489b/23, 489b/25, 490a/10, 490b/11, 491a/1, 492a/8, 492a/17, 493b/1

i.- mekden 252b/14, 252b/19, 259a/16, 263a/14, 272b/10, 272b/19, 276b/9, 276b/11, 292b/18, 292b/24, 326a/8, 335b/17, 388a/8, 425b/8, 475b/11, 496a/5

i.- mekdir 262a/18, 265a/15, 389a/23, 393b/22, 394a/1, 394a/5, 415a/10, 488b/5, 488b/21, 490a/18, 490b/2, 491b/22, 493b/8

i.- mekle 297b/7, 371b/11, 418b/23, 447a/10, 452b/25, 473b/25, 486a/15

i.- meniñ 456b/8

i.- mesi 330b/9, 345b/21, 451b/14, 479a/10

i.- meye 447a/2, 456b/10

i.- meyeler 487a/2

i.- meyi 497a/22

i.- mez 496a/14

i.- se 261a/25, 495b/23

i.- seler 307b/14, 391b/11

i.- üp 268b/4, 321a/17, 384b/15, 389a/9, 451b/8, 452a/14, 492b/24, 493a/3, 496a/10

i.- üre 252b/10

iç İç, dış karşıtı.

i. 337a/7

i.+ eri 303a/11, 381b/4

i.+ erisinde 445b/4

i.+ erisine 470a/5

i.+ erisini 319b/4, 463a/19

i.+ erü 420a/8, 469a/17, 469b/12

i.+ i (İyelik) 280b/13, 329b/19, 359b/14, 385a/3, 411b/25, 435b/15, 440a/17, 446a/5, 463b/19

i.+ inde 251a/22, 258b/21, 259a/5, 268b/6, 268b/7, 268b/9, 271a/1, 283a/21, 287b/10, 300b/9, 319a/10, 319a/16, 329b/17, 334b/18, 334b/21, 336b/18, 336b/20, 340b/22, 343a/9, 366a/2, 376a/21, 386b/7, 386b/9, 389b/4, 390b/11, 392a/11, 406a/1, 410b/23, 412b/19, 427b/19, 440a/3, 446a/4, 461b/9, 476b/12

i.+ inde 446a/6, 452b/6, 463a/16, 469b/24

i.+ inden 446a/14, 446b/1, 446b/7

i.+ ine 252a/14, 253b/6, 257b/1, 260b/20, 263a/7, 264a/7, 264a/15, 264b/25, 267a/10, 275a/26, 288b/19, 289a/21, 294a/1, 294a/9, 294a/12, 294a/19, 297b/5, 302a/8, 306a/6, 307a/17, 311b/1, 311b/2, 313b/13, 314a/1, 314a/2, 314b/2, 317a/20, 320b/15, 323b/23,

324a/6, 324b/3, 327a/2, 328a/9, 328b/25, 333a/5, 335a/24, 335a/25, 336a/3, 339a/22, 339b/24, 345a/19, 345b/12, 349b/8, 349b/14, 350b/9, 352a/2, 353a/8, 358b/10, 359b/23, 361a/8, 361a/22, 364b/10, 369b/20, 370a/9, 378b/3, 381b/16, 385a/3, 391a/4, 391b/9, 392a/1, 393b/4, 393b/6, 397a/2, 397a/14, 397a/17, 398a/9, 398b/13, 398b/23, 405a/25, 410b/7, 410b/24, 411a/4, 414b/21, 416b/20, 418b/17, 418b/21, 421a/16, 421b/24, 422a/20, 422a/22, 422b/2, 427b/16, 427b/21, 433a/16, 433b/11, 433b/13, 433b/19, 434a/7, 436a/8, 437a/15, 437b/8, 437b/11, 438b/4, 438b/20, 442a/12, 442b/23, 443a/21, 443b/3, 443b/5, 445b/5, 445b/9, 446b/3, 447b/12, 447b/20, 448b/3, 449a/15, 449a/17, 450a/14, 456a/7, 456a/21, 457a/13, 459b/26, 460a/14, 461b/19, 461b/22, 462a/18, 462a/23, 462a/26, 462b/18, 462b/20, 463b/6, 463b/9, 463b/12, 464b/11, 464b/25, 465b/9, 466a/10, 466a/22, 468b/16, 469b/16, 472a/9, 472a/15, 473a/22, 475b/23, 477b/9, 477b/17, 477b/23, 485a/1

i.+ ini 302b/24, 385a/23, 463b/2, 466a/18

iç yağı Geviş getiren hayvanların karın boşluğundan çıkarılan yağ.

i. 261b/19, 281b/3, 282a/5, 288a/5, 294b/12, 297b/11, 299a/16, 301a/15, 346a/10, 346b/20, 375a/8, 377a/4, 438b/14

i.+ ları 316a/18

i.+nda 286b/14

i.+ yla 379b/8, 386b/14, 446b/4, 489a/24, 494a/1

içecek İçilen her tür sıvı.

i. 350b/1

içil - İçilmek.

i.- ecek 390b/25, 393b/11, 393b/12

i.- se 371b/1

için İçin, -den dolayı; amacıyla.

i. 303b/23, 305a/15, 305b/7

i.+ dir 302b/12

içir - İçirmek.

i.- dim 495a/21

i.- eler 266b/22, 381b/20

i.- irlir 490b/25

i.- üp 489a/23, 489b/19, 490a/4, 490a/15

içür- bk. içir-.

i.- eler 266b/20

içiril - İçirilmek.

i.- dikde 271a/10

i.- meden 486b/22

içün bk. için

i. 252b/7, 252b/18, 255a/21, 255b/6, 256a/23, 256a/24, 256b/24, 257b/21, 258a/17, 261b/18, 262a/3, 262a/7, 266a/20, 268a/12, 268b/24, 272a/13, 276a/12, 277a/3, 279a/20, 282b/9, 282b/21, 283a/4, 283b/15, 284a/8, 285a/15, 290a/17, 290b/19, 291b/1, 291b/16, 292b/8, 293b/4, 293b/18, 294b/14, 294b/23, 295b/3, 295b/15, 296b/13, 297b/3, 298a/7, 298b/9, 298b/10, 301a/7, 304b/25, 305a/6, 307b/20, 308b/4, 309b/11, 309b/15, 318a/15, 319a/9, 321a/14, 322a/16, 330a/1, 330b/9, 332b/1, 332b/23, 333a/1, 333a/9, 334b/3, 334b/22, 335b/14, 335b/25, 336a/22, 340b/18, 344a/3, 345a/7, 346a/4, 346a/13, 347a/17, 347a/18, 347b/14, 348a/23, 349a/3,

350b/9, 350b/12, 350b/20, 351a/2,
351a/14, 351a/15, 351b/12, 352a/1,
352b/9, 352b/22, 353b/25, 354a/23,
355a/12, 356b/6, 356b/7, 357b/7,
358b/17, 359a/3, 359a/5, 361a/8, 364a/10,
368a/15, 368a/20, 368a/25, 369b/10,
371a/17, 371b/15, 374a/11, 374a/13,
374b/5, 374b/7, 377a/9, 377a/10, 377b/15,
378b/21, 379b/11, 383b/7, 383b/22,
384a/11, 384a/13, 384b/10, 384b/18,
387a/3, 387a/18, 389a/20, 390b/1, 390b/4,
391a/1, 391a/25, 391b/12, 391b/23,
392a/6, 393a/9, 393a/23, 393a/25, 393b/1,
393b/23, 394a/15, 395a/5, 395a/13,
396a/18, 396b/23, 397b/12, 398a/12,
398a/16, 398b/2, 399a/18, 400b/16,
401b/18, 405a/11, 405b/5, 405b/7,
405b/11, 406b/16, 407b/4, 407b/20,
408b/7, 408b/12, 408b/14, 410a/20,
411b/3, 411b/15, 411b/18, 414a/4,
414a/23, 415a/22, 417b/7, 419b/4,
421b/16, 422a/17, 422b/7, 424a/12,
425a/14, 426a/3, 427b/10, 427b/11,
427b/13, 427b/14, 427b/18, 428a/2,
430b/18, 432b/15, 432b/16, 432b/18,
433b/7, 434b/10, 435a/25, 436a/12,
436b/20, 438b/25, 439b/2, 439b/5,
439b/6, 441a/17, 441a/18, 441b/1,
443b/12, 444a/13, 446b/10, 446b/14,
450a/3, 450b/11, 453a/20, 454a/3,
454b/15, 459b/2, 459b/5, 459b/22,
461a/2, 461a/13, 461a/15, 462b/14,
464a/15,

464a/24, 470a/1, 470b/5, 471a/4, 472a/11,
473b/12, 473b/15, 474b/14, 475a/9,
475a/22, 479a/22, 482a/6, 483b/16,
484b/6, 484b/14, 486a/1, 490a/12, 491b/8,
492a/2, 493a/5, 494a/3, 494b/5, 497a/9

i.+ dir 312a/9, 454a/5

i.+ dür 255b/9, 390a/24

içür - bk. içir-

i.- dük 271a/12

i.- düler 273b/4

i.- eler 251a/18, 251a/19, 251a/20,
252a/3, 262b/11, 262b/14, 262b/22,
279a/24, 280a/25, 283b/13, 284a/6,
287b/21, 292b/20, 292b/21, 293a/6,
294a/3, 298a/18, 329a/6, 331a/16,
333b/19, 336a/1, 336a/15, 336b/5, 350b/2,
351a/9, 351a/20, 361b/3, 361b/8, 364b/5,
366a/4, 366a/18, 366b/24, 367a/3, 367a/7,
367b/11, 368a/16, 368a/21, 373a/5,
374a/16, 374b/4, 376a/9, 376a/25, 378a/9,
378a/19, 378b/12, 379a/7, 379a/10,
379a/17, 379b/2, 379b/3, 379b/7, 380a/13,
380a/15, 381b/21, 381b/24, 382a/1,
389a/18, 391b/1, 393a/15, 393a/17,
393a/18, 397b/2, 397b/12, 405a/11,
406a/11, 414b/5, 414b/20, 415a/15,
428b/17, 429a/15, 430a/12, 430a/23,
430b/8, 431b/21, 436b/5, 488a/6, 488a/7,
488a/18, 488b/3, 488b/6, 488b/10,

488b/11, 488b/17, 488b/18, 488b/19,
489a/14, 489b/1, 489b/12, 489b/21,
490a/6, 490a/9, 490a/17, 490b/10,
490b/11, 491b/1, 491b/7, 491b/15,
492a/6, 492a/7, 493a/5, 494b/17, 495b/4

i.- mek 252a/4, 273b/13, 367a/4,
380a/25

i.- mekden 335b/3

i.- mekle 430b/14

i.- meniñ 415a/9

i.- seler 293a/7, 417b/19

i.- üp 285b/14, 406a/4, 441b/12,
492b/22

i.- ür 282a/19

i.- ürlər 415a/13

id - bk. it-

i.- e 270a/6, 292a/5, 299b/17

i.- ecegi 313a/5, 387b/12

i.- eceğimiz 352a/15, 354b/21,
431b/4, 433b/3, 462a/1, 484a/14

i.- ecek 283b/20, 387b/7

i.- eler 251a/19, 252a/10, 253a/24,
254a/3, 254a/10, 254a/17, 256b/2,
256b/15, 257a/13, 257b/3, 257b/6,
257b/8, 257b/10, 258a/9, 258a/16,
259a/21, 259a/24, 259b/12, 260a/20,

260a/22, 260b/4, 260b/13, 260b/14,
260b/20, 261a/13, 261b/5, 262a/20,
262b/7, 262b/10, 262b/15, 262b/16,
263a/4, 263a/5, 263b/15, 263b/18,
263b/20, 263b/24, 264a/1, 264a/11,
264a/24, 265a/1, 265a/10, 265a/13,
265b/3, 265b/7, 265b/17, 266a/13,
266a/15, 266b/18, 267a/4, 267a/23,
267b/1, 267b/7, 267b/10, 267b/15,
268b/3, 268b/20, 268b/21, 269a/4,
269a/12, 269a/23, 269a/24, 269b/2,
269b/5, 269b/14, 269b/25, 270a/15,
270a/18, 270a/19, 270b/2, 270b/8,
271a/21, 271b/2, 271b/11, 272a/12,
272a/13, 274a/13, 274b/1, 274b/2,
274b/15, 275a/21, 275b/7, 275b/9,
275b/13, 275b/17, 275b/22, 275b/24,
275b/25, 276a/9, 276a/10, 276a/24,
276b/6, 277a/3, 277a/5, 277a/9, 277a/22,
277b/4, 277b/5, 277b/13, 277b/14,
278a/21, 278a/24, 278b/2, 278b/13,
278b/14, 278b/20, 279a/6, 279a/24,
279a/25, 279b/5, 279b/11, 280b/10,
280b/17, 281a/2, 281a/5, 281a/7, 281a/10,
281a/12, 281a/19, 281b/17, 282a/2,
282a/15, 282a/17, 283b/20, 284a/9,
284a/11, 284a/17, 284a/18, 284a/21,
284b/12, 284b/17, 285a/5, 285a/8,
285a/14, 285a/17, 285a/19, 285b/1,
285b/5, 285b/11, 286a/10, 286a/13,
286a/15, 286a/23, 286b/3, 286b/9,
286b/14, 286b/15, 287a/14, 287b/1,
287b/21, 289a/4, 289a/9, 289a/24, 289b/1,

289b/20, 290a/4, 290a/6, 290a/8, 290a/19,
290b/17, 290b/19, 290b/20, 290b/23,
290b/25, 291a/21, 291a/23, 291b/14,
291b/21, 292a/16, 292a/24, 292b/13,
292b/21, 292b/22, 293a/3, 293b/16,
293b/17, 294a/23, 294b/1, 294b/3,
294b/6, 294b/9, 294b/10, 295a/6, 295a/10,
295a/11, 295a/14, 295a/23, 295a/24,
295b/1, 295b/3, 296a/10, 296a/22, 296b/9,
296b/20, 296b/24, 297a/3, 297a/9,
297a/10, 297a/12, 297a/21, 297b/4,
297b/11, 298a/2, 298a/3, 298a/18, 298b/1,
299a/3, 299a/4, 299a/10, 299a/13,
299a/14, 299a/20, 300a/14, 300a/17,
300b/5, 300b/8, 300b/17, 300b/20,
300b/24, 301a/6, 301a/15, 301b/16,
301b/18, 301b/21, 301b/23, 301b/25,
302a/2, 302a/5, 302a/6, 302a/8, 302a/16,
302a/20, 302a/21, 302a/22, 302a/25,
302b/2, 302b/6, 302b/14, 302b/20,
303a/16, 303a/19, 303a/20, 303b/1,
303b/12, 304a/2, 304a/17, 304a/21,
304b/9, 305b/4, 305b/5, 306a/11, 306a/18,
306a/24, 306b/13, 307a/4, 307a/8,
307a/11, 307a/21, 307b/2, 307b/25,
308b/7, 308b/9, 308b/12, 308b/15,
308b/20, 309a/12, 309b/22, 309b/25,
310a/6, 310a/10, 310a/16, 310a/21,
311b/6, 312a/8, 312a/16, 312b/14,
312b/22, 313b/9, 313b/13, 314a/14,
314b/3, 314b/6, 314b/9, 314b/13,
314b/16, 315a/1, 315a/2, 315b/4, 315b/9,
315b/10, 315b/21, 315b/23, 315b/25,

316a/10, 316a/14, 316a/15, 316a/23,
316a/24, 316b/1, 316b/3, 316b/4,
316b/12, 316b/23, 316b/25, 317a/7,
317a/12, 317a/20, 317b/8, 317b/15,
317b/19, 318a/7, 318a/13, 318b/13,
318b/14, 318b/18, 318b/25, 320a/18,
320b/2, 320b/15, 320b/19, 320b/23,
321a/18, 321a/25, 321b/5, 321b/10,
321b/13, 322a/1, 322a/8, 322a/15,
322a/17, 322a/18, 322a/22, 323a/1,
323a/2, 323a/3, 323a/8, 323b/10, 324a/1,
324b/11, 324b/15, 325a/7, 325b/3,
326b/11, 326b/19, 326b/22, 327a/23,
327b/3, 327b/5, 328a/4, 328b/6, 328b/9,
328b/11, 328b/13, 328b/17, 328b/23,
329a/3, 329a/15, 329a/16, 329a/19,
329b/3, 329b/6, 329b/10, 329b/25,
331a/16, 331a/19, 332a/8, 332a/12,
332a/13, 332a/15, 332a/26, 332b/9,
333a/7, 333a/23, 333a/25, 333b/11,
333b/16, 333b/26, 334a/6, 334a/12,
334a/18, 334b/8, 334b/12, 334b/14,
334b/16, 334b/23, 335a/9, 335a/18,
335a/24, 335b/7, 336a/3, 336a/11,
336a/16, 336a/25, 336b/4, 336b/19,
336b/25, 337a/3, 337a/4, 337a/17,
337a/18, 337a/22, 337b/3, 337b/15,
337b/20, 338a/5, 338a/9, 338a/10,
338a/12, 338a/14, 338a/17, 338a/20,
338b/10, 338b/16, 338b/18, 338b/21,
339a/9, 339a/11, 339a/13, 339a/15,
339a/20, 339a/25, 339b/1, 339b/6,
339b/12, 339b/14, 339b/19, 340a/1,

340a/4, 340a/6, 340a/8, 340a/9, 340a/10,
340a/13, 340a/15, 340a/25, 340b/11,
340b/17, 340b/21, 340b/23, 341a/7,
341a/10, 341b/3, 341b/15, 341b/19,
341b/24, 342a/10, 342b/10, 342b/15,
342b/16, 343a/3, 343a/4, 343a/22, 343b/1,
343b/7, 343b/10, 343b/11, 343b/12,
343b/16, 343b/20, 343b/27, 344a/2,
344a/4, 344a/14, 344a/19, 344a/20,
344a/23, 344b/17, 344b/19, 344b/23,
345a/25, 345b/3, 345b/6, 345b/26, 346a/1,
346a/13, 346a/16, 346a/24, 346b/1,
347a/17, 347a/19, 347b/3, 347b/5, 347b/7,
347b/10, 348a/3, 348a/13, 348a/15,
348a/16, 348a/17, 348a/19, 348a/21,
348a/22, 348a/24, 348b/23, 348b/24,
348b/25, 349a/10, 349a/11, 349a/18,
349a/19, 349a/22, 349a/24, 349b/1,
349b/9, 349b/14, 349b/21, 349b/22,
349b/24, 350a/8, 350a/13, 350a/16,
350a/18, 350a/23, 350b/8, 350b/10,
350b/12, 350b/13, 350b/18, 350b/20,
351a/5, 351a/7, 351a/21, 351b/5, 351b/13,
352a/1, 352a/10, 352a/11, 352a/15,
352a/20, 352a/23, 352b/3, 352b/9,
352b/12, 352b/17, 352b/20, 352b/23,
353a/1, 353a/18, 353a/22, 353a/23,
353b/3, 353b/11, 353b/12, 353b/14,
353b/24, 354a/2, 354a/9, 354a/18,
354a/22, 354a/26, 354b/12, 354b/21,
355a/10, 355a/14, 355a/21, 355b/5,
355b/9, 355b/11, 355b/12, 356a/14,
356a/18, 356a/21, 356a/24, 356b/2,

356b/5, 356b/13, 356b/16, 356b/17,
356b/19, 356b/21, 356b/24, 357a/1,
357a/21, 357a/23, 357a/24, 358a/3,
358a/12, 358a/20, 358a/23, 358a/25,
358b/2, 358b/8, 358b/15, 359a/1, 359a/22,
359b/9, 359b/16, 359b/19, 360a/2,
360b/23, 361a/7, 361a/10, 361a/15,
361a/18, 361b/1, 361b/20, 361b/23,
362a/4, 362a/5, 362a/19, 362a/20,
362a/21, 362a/22, 362a/23, 362a/24,
362b/1, 362b/8, 363a/16, 363a/17,
363a/19, 363b/21, 364a/1, 364a/4, 364a/6,
364a/7, 364b/4, 364b/11, 365a/10,
365a/14, 365a/23, 365a/25, 365b/13,
365b/14, 366a/1, 366a/9, 366a/12,
366a/17, 366a/18, 366a/21, 366b/5,
366b/11, 366b/23, 367a/21, 367a/23,
367b/5, 367b/18, 368a/4, 368a/12,
368a/14, 368a/19, 368a/20, 368b/8,
368b/15, 368b/17, 369a/6, 369a/13,
369a/15, 369a/23, 369b/1, 369b/9,
369b/21, 370a/2, 370a/3, 370a/5, 370a/8,
370a/11, 370a/22, 370b/13, 370b/21,
370b/23, 371a/3, 371a/4, 371a/9, 371a/13,
371a/16, 371b/2, 371b/9, 371b/16,
371b/19, 372a/16, 372a/17, 372b/6,
372b/10, 372b/18, 373a/2, 373a/3,
373a/13, 373a/15, 373b/24, 374a/1,
374a/19, 374b/10, 374b/17, 374b/24,
375a/1, 375a/7, 375a/12, 375a/16,
375a/21, 375b/3, 375b/12, 376a/9,
376a/13, 376b/22, 376b/23, 377a/3,
377a/15, 377a/21, 377a/22, 377b/3,

377b/4, 377b/11, 377b/14, 377b/24,
378a/7, 378a/10, 378a/11, 378a/16,
378a/21, 378b/2, 378b/5, 378b/9,
378b/11, 378b/13, 378b/15, 378b/17,
378b/22, 378b/24, 379a/2, 379a/13,
379a/15, 379b/2, 379b/8, 379b/11,
379b/15, 379b/19, 380b/15, 380b/16,
380b/22, 381a/5, 381a/10, 381a/17,
381a/18, 381a/20, 381a/23, 381a/25,
381b/1, 381b/7, 382a/5, 382a/7, 383b/2,
383b/7, 383b/15, 384a/19, 384a/23,
384a/25, 384b/1, 384b/4, 384b/11,
384b/23, 384b/24, 385a/8, 385a/10,
385a/22, 385b/1, 385b/2, 385b/4, 385b/9,
385b/14, 385b/22, 385b/23, 385b/26,
386a/3, 386a/6, 386a/11, 386a/16,
386a/18, 386b/3, 386b/13, 386b/20,
386b/24, 387a/1, 387a/2, 387a/7, 387a/12,
387a/16, 387b/1, 387b/13, 387b/24,
388a/6, 388a/7, 389a/2, 391a/2, 391a/14,
391a/22, 391b/7, 391b/16, 392a/13,
394a/3, 394a/8, 394a/10, 394a/13, 395a/5,
396a/18, 396a/24, 396b/6, 396b/10,
396b/14, 397a/5, 397b/6, 397b/10, 398a/6,
398a/7, 398a/12, 399a/19, 399b/23,
400a/18, 404a/19, 404a/20, 404a/21,
404b/2, 405a/8, 405a/10, 405a/13, 405b/3,
405b/8, 406b/20, 407a/4, 407b/6,
407b/18, 408b/7, 408b/10, 408b/14,
408b/20, 410a/11, 410a/16, 410a/17,
410a/20, 410b/21, 410b/22, 411a/4,
411a/12, 411a/14, 411a/25, 411b/5,
411b/23, 413a/9, 416b/19, 416b/22,

417b/10, 417b/15, 417b/16, 417b/22,
418a/4, 418a/11, 418a/20, 418a/24,
418b/14, 418b/17, 419a/10, 419a/15,
419a/20, 419b/9, 419b/14, 420a/14,
420a/15, 420a/16, 420a/17, 420b/2,
420b/22, 421a/7, 421a/13, 421a/20,
421a/24, 421b/3, 421b/7, 421b/11,
421b/20, 422a/4, 422a/12, 422a/17,
422b/5, 422b/9, 422b/19, 423a/1, 424a/16,
424b/1, 424b/3, 424b/10, 424b/14,
424b/18, 424b/20, 425a/9, 425b/8,
425b/12, 425b/15, 426b/19, 427a/12,
427a/19, 427a/23, 427b/15, 427b/18,
427b/21, 428a/8, 428a/9, 428b/7, 428b/12,
429a/10, 429a/20, 429a/21, 429a/25,
429b/6, 429b/9, 429b/15, 429b/17,
429b/20, 430a/1, 430a/6, 430a/17,
430a/22, 430b/14, 430b/24, 431b/16,
431b/17, 431b/18, 431b/19, 432a/14,
432a/24, 432b/4, 432b/10, 432b/12,
432b/14, 433a/10, 433a/12, 433a/15,
433a/18, 433a/25, 433b/2, 433b/4,
433b/11, 433b/15, 433b/16, 433b/20,
433b/23, 434a/2, 434a/4, 434a/8, 434a/11,
434b/12, 435a/21, 435a/24, 435b/6,
435b/14, 435b/16, 436a/2, 436a/3, 436a/7,
436a/11, 436a/15, 436b/2, 436b/4, 436b/8,
436b/14, 436b/18, 436b/20, 436b/21,
437a/3, 437a/9, 437a/11, 437a/18, 437b/4,
437b/6, 437b/9, 437b/12, 437b/14,
438b/1, 438b/3, 438b/6, 438b/11,
438b/17, 438b/21, 439a/18, 439a/20,
439a/23, 439a/25, 439b/4, 439b/11,

439b/15, 439b/21, 440a/11, 440a/13,
440a/20, 440a/24, 440b/2, 440b/4,
440b/12, 440b/13, 440b/17, 440b/21,
440b/22, 440b/23, 440b/25, 441a/2,
441a/3, 441a/25, 441b/8, 441b/9, 441b/13,
441b/14, 441b/24, 442b/17, 443a/6,
443a/9, 443a/24, 443b/7, 443b/12,
444a/11, 444a/25, 444b/3, 444b/19,
445a/1, 445a/4, 445a/10, 445a/14,
445a/21, 445a/22, 445b/1, 445b/6,
445b/11, 445b/17, 445b/18, 445b/23,
445b/24, 446a/3, 446a/20, 446a/23,
446b/2, 446b/4, 446b/5, 446b/20,
446b/21, 446b/22, 447a/6, 447a/7,
447a/11, 447a/20, 447a/25, 447b/3,
447b/4, 447b/9, 447b/18, 447b/21,
447b/26, 448a/4, 448a/13, 448a/23,
448a/24, 448b/2, 448b/4, 448b/7, 449a/22,
449a/24, 449b/6, 449b/16, 450a/2,
450a/17, 451a/26, 451b/10, 451b/17,
451b/18, 451b/21, 452a/4, 452b/3,
452b/7, 452b/14, 452b/20, 452b/21,
453a/2, 453a/5, 453a/9, 453a/14, 453a/16,
453a/18, 453a/19, 453b/2, 453b/3, 453b/4,
453b/5, 453b/8, 453b/10, 453b/13,
453b/15, 453b/16, 453b/18, 453b/22,
454a/1, 454a/4, 454a/12, 454a/13,
454a/18, 454b/8, 454b/12, 454b/16,
455b/18, 455b/20, 456a/11, 456b/10,
456b/13, 456b/18, 456b/24, 457b/22,
457b/26, 458a/7, 459a/19, 459b/8,
459b/21, 460a/17, 460a/18, 460b/11,
460b/19, 461a/1, 461a/3, 461a/6, 461a/11,

461a/13, 461a/23, 461b/13, 462a/1,
462a/7, 462a/13, 462a/15, 462a/17,
462a/20, 462a/21, 462a/25, 462b/1,
462b/2, 462b/6, 462b/7, 462b/11, 463a/4,
463a/7, 463a/20, 463a/21, 463b/2,
463b/12, 463b/16, 464a/15, 464b/8,
464b/15, 464b/18, 465a/1, 465a/13,
465b/4, 465b/11, 465b/20, 466a/9,
466a/10, 466a/15, 466a/17, 466a/18,
466a/20, 466a/23, 466a/24, 466b/4,
466b/6, 466b/16, 466b/18, 466b/21,
467a/6, 467a/9, 467a/15, 467a/17,
467a/20, 467a/22, 467a/25, 467b/1,
467b/4, 467b/6, 467b/8, 468a/6, 468a/7,
468a/21, 468a/24, 468b/1, 468b/7, 468b/8,
468b/14, 468b/23, 470a/1, 470a/10,
470a/13, 470a/16, 470a/19, 470a/21,
470a/25, 470b/14, 471a/10, 471a/12,
471a/17, 471b/3, 471b/7, 471b/12,
471b/19, 471b/23, 472a/5, 472a/8,
472a/10, 472a/17, 472a/20, 472a/24,
472b/10, 473a/9, 473a/12, 473a/23,
473a/25, 473b/11, 473b/13, 473b/14,
474b/2, 474b/5, 475a/6, 475a/8, 475a/12,
475a/19, 475a/21, 475b/9, 475b/12,
475b/14, 475b/23, 475b/24, 476a/2,
476a/7, 476a/8, 477a/1, 477a/4, 477a/6,
477a/8, 477a/18, 477b/2, 477b/11,
477b/15, 477b/25, 478a/1, 478a/9,
478a/15, 478b/17, 478b/21, 479a/22,
479b/1, 479b/6, 479b/11, 479b/23,
480a/2, 480a/3, 480a/5, 480a/6, 480b/6,
480b/11, 480b/23, 481a/10, 481a/12,

481a/16, 481a/17, 481a/19, 481b/13,
481b/18, 481b/23, 481b/25, 482a/19,
482b/11, 482b/24, 483a/6, 483a/11,
483a/13, 483b/7, 483b/8, 483b/9,
483b/16, 483b/19, 483b/24, 484a/1,
484a/5, 484a/9, 484a/11, 484a/12, 484b/3,
484b/4, 484b/5, 484b/12, 484b/14,
484b/24, 485a/2, 485a/4, 485a/12, 485b/6,
485b/10, 485b/16, 485b/17, 485b/20,
486a/1, 486a/2, 488a/9, 488a/12, 488a/23,
488b/4, 488b/10, 488b/20, 489a/12,
489a/24, 489a/25, 489b/3, 489b/4,
489b/19, 490a/5, 490a/16, 490a/17,
490b/9, 490b/23, 491a/25, 492b/8,
492b/17, 493a/5, 493a/9, 493a/13,
493a/15, 493b/7, 493b/22, 494a/1, 494a/8,
494a/23, 494a/25, 494b/2, 494b/8,
494b/12, 494b/14, 494b/20, 494b/21,
494b/22, 494b/23, 495a/8, 495a/25,
495b/2, 495b/3, 495b/4, 495b/11,
495b/13, 495b/14, 497a/8, 497b/1,
497b/4, 497b/6, 497b/7

i.- elim 480a/8

ħabs i.- eler 254b/20

isti' māl i.- eler 252a/7, 252b/2,
253b/20, 254a/20, 255a/7, 255a/9,
255a/19, 256a/9, 256b/15, 257b/3, 258b/6,
259b/1, 260a/11, 260b/21, 263a/9,
264a/11, 264a/19, 265a/12, 265b/18,
266a/9, 266a/26, 267a/6, 267b/5, 268a/8,
268a/17, 268a/19, 269a/18, 269b/6,
269b/19, 270a/5, 270a/8, 270a/21,

271a/22, 271b/4, 271b/6, 271b/7, 272a/23,
274a/3, 275a/16, 275a/21, 275b/11,
276a/6, 276b/2, 277a/13, 277a/20,
277a/25, 277b/5, 280b/5, 280b/25,
281b/14, 282a/9, 282a/12, 284a/5,
285b/24, 286a/10, 286a/13, 287a/17,
287a/19, 287a/22, 287b/13, 287b/16,
288b/23, 289a/1, 289a/9, 289b/6, 289b/17,
290a/11, 290a/23, 291a/6, 291a/11,
291a/14, 291a/18, 291a/24, 291b/3,
292a/1, 292a/8, 294a/6, 294a/15, 296a/13,
296a/16, 297a/4, 297b/7, 298b/2, 298b/5,
301a/20, 301b/13, 303a/3, 303a/16,
303b/3, 304a/7, 305b/20, 307a/5, 309b/8,
312a/8, 312a/11, 312a/19, 312b/7,
313b/25, 314a/10, 314a/20, 314a/25,
314b/24, 315b/15, 315b/20, 317a/11,
317a/12, 317a/14, 317b/11, 318a/4,
318a/13, 318b/15, 319b/19, 319b/24,
320a/23, 320b/5, 320b/8, 320b/11, 321a/7,
321a/11, 321a/13, 323b/18, 323b/21,
323b/25, 326b/24, 327a/4, 327a/17,
327b/7, 327b/8, 327b/17, 328a/2, 329a/4,
330a/20, 330a/24, 330b/23, 330b/25,
332a/23, 332b/11, 333a/14, 333b/2,
333b/4, 334a/2, 334a/6, 334b/4, 336a/10,
336b/13, 339a/9, 341b/10, 341b/17,
342a/3, 342a/20, 342b/26, 343a/23,
343a/24, 343b/2, 343b/5, 343b/13,
343b/21, 343b/22, 344a/4, 344a/7,
345a/14, 345b/15, 345b/17, 346a/17,
346a/21, 346a/24, 347a/23, 347b/1,
349a/18, 349b/3, 351a/11, 352b/7, 353b/5,

354a/15, 354b/7, 355b/10, 355b/13,
356a/16, 357a/5, 357b/25, 358a/6, 358a/7,
358b/14, 360a/8, 361b/18, 361b/23,
362b/3, 362b/11, 363a/18, 363b/3,
363b/7, 363b/18, 364b/16, 365a/19,
365b/15, 365b/17, 366a/7, 366b/25,
367a/10, 367b/22, 368a/10, 368a/23,
368b/1, 368b/2, 368b/6, 368b/19,
370b/25, 371b/22, 372a/21, 372a/24,
372b/14, 375b/4, 378a/18, 379b/10,
380a/20, 382a/11, 383b/24, 383b/25,
384a/4, 384a/9, 384b/1, 384b/7, 385a/19,
385b/16, 386a/7, 386b/9, 387b/8,
387b/11, 387b/20, 389a/3, 391a/7,
391a/17, 391b/12, 395a/12, 395a/14,
395a/18, 395a/22, 396a/19, 396b/8,
396b/11, 397a/1, 398a/14, 398b/4,
398b/12, 398b/16, 398b/23, 399a/2,
399a/9, 399a/10, 402b/24, 403a/2, 403a/9,
404b/11, 404b/16, 404b/18, 405b/21,
405b/22, 405b/23, 406b/18, 406b/23,
407a/11, 407b/3, 408b/19, 410b/12,
411a/10, 411a/19, 411b/10, 411b/17,
412a/1, 414a/23, 414a/24, 414b/8,
414b/12, 415a/25, 416b/17, 417b/17,
417b/22, 418b/5, 419a/11, 419a/15,
419b/1, 420b/13, 420b/17, 420b/25,
421a/1, 421a/20, 421b/5, 421b/8, 422b/3,
424a/17, 424b/2, 424b/14, 425b/2,
425b/7, 427a/8, 427b/7, 427b/8, 427b/11,
427b/12, 427b/13, 429a/23, 429b/23,
430b/2, 430b/16, 430b/18, 430b/21,
431a/2, 431a/13, 431a/18, 431b/22,

434a/14, 435b/2, 436a/4, 437a/15, 439b/2,
439b/6, 439b/9, 442a/14, 442a/21,
442a/22, 442a/23, 442b/4, 442b/10,
442b/12, 442b/15, 444a/16, 447a/20,
449b/6, 449b/8, 449b/10, 449b/25,
450a/7, 450a/10, 451a/23, 451b/1,
451b/16, 451b/19, 451b/24, 452a/1,
452a/18, 452b/15, 452b/16, 453a/1,
453a/21, 454a/2, 454a/18, 454b/9,
454b/20, 454b/23, 456a/15, 456a/17,
456a/23, 456b/15, 458a/13, 458a/14,
460b/12, 464a/19, 464a/22, 464b/12,
466a/5, 468a/8, 474a/7, 474a/24, 478a/4,
482b/3, 482b/7, 484b/6, 484b/9, 485a/13,
487a/7, 487a/8, 487a/10, 488b/22,
489b/12, 490a/24, 491b/13, 493a/16,
494a/2, 494a/9, 494a/12, 494b/5, 494b/14,
495b/7, 496a/1

tılā i.- eler 254a/24

i.- elim 415a/22, 458b/5, 487b/14

zıkr i.- elim 253a/24

i.- emedigi 313a/7, 467b/21

i.- emediginden 260b/25, 276b/24,
347b/17

i.- emediler 417a/19

i.- emedüğündendir 364a/20,
372a/13, 467b/18

i.- emeyenler 261a/4

i.- emeyenlere 447a/2

i.- emeyüp 256a/10, 282b/17,
288a/23, 315a/7, 319a/16, 324a/12,
324a/21, 383a/3, 395b/11

i.- emez 381b/12, 399b/11, 487a/3

i.- en 276b/23, 279b/16, 289b/12,
298b/20, 300a/8, 300b/13, 303b/4,
310a/24, 313a/10, 322a/3, 339b/7,
347b/25, 359a/8, 364a/23, 367a/1, 380b/3,
407b/13, 413a/21, 413a/23, 415b/12,
415b/17, 424b/24, 426a/2, 458b/6, 459a/2,
460a/24, 465b/13, 476b/2, 476b/9,
480b/24, 481a/18, 481b/22, 483b/12,
486a/10, 489a/4, 496b/14, 496b/15

zuhūr i.- en 289b/22, 290b/3,
375b/14, 454b/24, 457a/2

i.- enden 449a/20, 455b/17

i.- endir 459a/1, 485a/7

zuhūr i.- endir 451a/10

i.- ene 433b/5, 486a/12, 489b/14,
491b/24

isti' māl i.- ene 489a/12, 492a/20,
492a/24

i.- eni 399b/6, 431a/20

i.- enidir 469b/8

i.- enin 266b/15

i.- eniñ 488a/4, 491b/24, 492a/11,
492a/21, 492a/23

isti' māl i.- eniñ 488a/24, 492a/18,
492b/5, 492b/12, 492b/25, 495a/9

isti' māl i.- enin 493a/10

i.- enler 406a/15, 409b/5, 417b/17,
448b/14, 492a/10

i.- enlerde 440b/6

i.- enlere 281a/13, 382b/23,
447a/2, 483b/3, 487a/6, 491a/14

isti' māl i.- enlere 435a/14,
491a/16, 491a/19

i.- er 251a/7, 258a/10, 258a/22,
262b/13, 263a/24, 264b/4, 265b/8,
266b/3, 266b/7, 268a/6, 268a/11, 270a/22,
270a/23, 270b/2, 271a/2, 271b/3, 273a/10,
273a/11, 273a/13, 273a/14, 273b/17,
273b/18, 274a/4, 274b/13, 275a/9,
276b/12, 276b/15, 276b/16, 277a/10,
277b/2, 279a/11, 282a/18, 284a/9,
284a/12, 284b/9, 285b/7, 286a/3, 286a/8,
286a/11, 287b/7, 288b/4, 288b/7,
289b/26, 290a/13, 291a/7, 292a/20,
292b/24, 293a/12, 293b/10, 295a/16,
298b/9, 299a/22, 299b/22, 301a/16,
301b/1, 301b/10, 304b/5, 304b/23,
308a/5, 308b/3, 309b/12, 310b/25, 311a/1,
313a/8, 313a/9, 313a/22, 314a/4, 316a/6,
319a/21, 319a/24, 320b/12, 321a/1,
321b/7, 321b/21, 322a/5, 322b/20, 324a/3,
324b/21, 324b/22, 326b/15, 327a/24,
328a/11, 328a/13, 328a/16, 328a/17,
328b/20, 331b/2, 331b/19, 332b/18,

333a/13, 333b/5, 335b/13, 336b/6,
336b/12, 340b/3, 342b/20, 344a/16,
344b/14, 345b/1, 346b/7, 346b/22,
347a/1, 347a/2, 347a/11, 349b/2, 352a/13,
352b/24, 353b/22, 356b/8, 357a/11,
357b/6, 359a/18, 359b/10, 360a/15,
360a/24, 363a/11, 364a/9, 364a/16,
364b/23, 366b/2, 366b/6, 367a/5, 369a/3,
371a/22, 372a/20, 373b/20, 375b/9,
377a/16, 379b/13, 379b/24, 380a/24,
381a/14, 381a/24, 381b/8, 382a/2,
382a/13, 383a/24, 385a/20, 387b/15,
389a/14, 389a/21, 390b/3, 390b/24,
391a/1, 391a/8, 391a/11, 391a/14,
391b/11, 392a/9, 394a/12, 394b/4,
396b/21, 396b/22, 397b/3, 397b/17,
399a/1, 399b/4, 399b/6, 399b/7, 400a/11,
401a/4, 401a/8, 401a/10, 401b/15,
402a/21, 402b/4, 402b/11, 402b/12,
402b/24, 403b/4, 403b/7, 403b/21,
404a/5, 404a/13, 404b/22, 408b/23,
409a/12, 412a/20, 412b/18, 413a/20,
413b/9, 413b/13, 413b/18, 414a/9,
415b/12, 415b/17, 415b/22, 415b/24,
416a/4, 416a/6, 416a/15, 417a/25, 417b/1,
417b/2, 419b/3, 420a/3, 420b/23, 421a/25,
421b/13, 422a/18, 423a/3, 423a/11,
423b/20, 425a/15, 425a/16, 425b/5,
428a/25, 428b/1, 428b/18, 430b/5,
432a/20, 435b/11, 438a/25, 439a/2,
439a/7, 441a/8, 441a/15, 444a/18, 446b/7,
446b/8, 448a/7, 448a/16, 448a/17, 449b/1,
450a/21, 450b/7, 450b/17, 451a/9,

451a/25, 454b/3, 455a/20, 456a/25,
457a/5, 457a/9, 457a/10, 457b/6, 457b/13,
459a/22, 460b/2, 460b/4, 461a/3, 461a/24,
461b/26, 462b/10, 464a/20, 465a/8,
466b/15, 467a/18, 468a/14, 469b/8,
471a/20, 472b/18, 473b/1, 473b/22,
473b/25, 475b/18, 475b/21, 476a/18,
477a/12, 477a/21, 478b/10, 480b/14,
481a/1, 481b/8, 482a/10, 482a/13,
483a/20, 483a/22, 483a/25, 483b/1,
484a/18, 485a/9, 485a/11, 486a/14,
486a/15, 486a/16, 489a/2, 489a/7, 489a/8,
489a/11, 489a/22, 489b/6, 489b/11,
491a/1, 491a/5, 492a/8, 492a/11, 492a/17,
492b/11, 492b/21, 493a/22, 493b/19,
494a/23, 495b/15, 496a/4, 496a/14,
496b/6

zuhūr i.- er 270b/21, 282b/13,
292a/13, 360a/13, 364a/19, 376b/13,
415b/14, 416a/14, 426a/10, 426b/5,
428a/24, 434b/8, 435a/18, 438b/24,
439a/13, 449a/13, 450b/13, 450b/17,
450b/18, 450b/21, 451a/2, 451a/6, 451b/5,
491b/20, 492a/1, 494b/24, 496a/12

i.- erdi 270b/23, 486a/19, 486a/23,
487a/23

i.- erdir 305a/7

i.- erek 298a/10, 450b/3

i.- erim 446b/11, 459b/2

i.- eriz 406b/7

i.- erken 281b/10, 383b/13, 423a/2,
486b/1

i.- erler 285b/6, 295a/15, 309b/16,
317a/16, 346b/19, 393a/25, 394a/11,
415a/12, 425a/5, 425a/7, 431b/10,
434a/20, 434a/21, 435a/12, 440a/19,
443b/13, 446b/18, 448b/20, 451b/14,
451b/16, 452a/4, 452a/6, 453b/9, 461b/3,
463b/20, 470b/18, 478b/12, 485a/4,
497a/23

isti' māl i.- erler 255a/14, 285b/8,
309b/16, 392a/5, 392a/6, 402a/22,
417b/23, 420b/10, 425b/19, 451b/3,
458a/16, 472b/2, 490a/12, 497a/22,
497a/24

i.- erlermiş 489a/3

i.- erlerse 393b/25, 403a/1,
429b/24, 430a/18, 451b/19, 452b/16,
454b/14, 463b/13, 497b/10

i.- ermiş 273a/2

i.- erse 469b/14

def i.- erse 406a/16, 406a/17

galeyān i.- erse 394a/18

ifsād i.- erse 446b/17

ikṭizā i.- erse 251b/16, 269b/18,
400a/8, 422a/8, 434a/15, 447a/9, 469b/18,
483b/16

ikṭizā i.- erse 266b/24

ikṭizā i.- erse 413a/14

meyl i.- erse 316a/19, 338a/5,
349b/10, 370a/3, 371a/14, 381b/1,
425b/11, 433b/3, 437b/14, 437b/15,
447b/18, 470b/23, 477a/13, 488a/12,
488a/19

mūsā^c ade i.- erse 279a/19,
291b/13, 292b/2, 293b/15, 300b/23,
390b/3, 398a/22

ta^c alluḡ i.- erse 388a/20, 388a/21

tecāvüz i.- erse 392b/12, 416b/13,
457b/2

zuhūr i.- erse 276a/14, 382a/21,
435a/11, 453a/13, 469b/22, 478a/17

i.- ersiñ 446b/10

i.- ici 254b/17, 257b/12, 257b/24,
260b/4, 268b/20, 269b/7, 270b/24,
275a/2, 275a/5, 276a/6, 276a/17, 277a/12,
277a/13, 278a/25, 279a/8, 280a/6,
280a/10, 281a/20, 281b/14, 291a/1,
291b/21, 294a/23, 295b/11, 304a/25,
314b/24, 317b/5, 326b/5, 328b/11,
334b/4, 337b/23, 338b/7, 340b/1, 348b/2,
349a/25, 350b/3, 352b/18, 354b/13,
357b/3, 365b/5, 365b/8, 366a/6, 366a/24,
368b/16, 371b/14, 384a/4, 384b/16,
386b/10, 389a/11, 400a/4, 407a/1,
411b/21, 420b/4, 421b/24, 428a/5,
429b/6, 434b/14, 435b/8, 436a/3, 436a/4,
442b/24, 443a/3, 444a/21, 460b/14,

465a/5, 468b/9, 468b/20, 469b/20,
476b/22, 477a/16, 477b/6, 478a/1, 497a/3

i.- icidir 442b/25

isti' māl i.- ilerse 410b/15

i.- ilmez 348b/8

i.- ilür 343a/15

i.- üp 251a/6, 251a/11, 251a/20,
251b/10, 251b/20, 252a/6, 253b/10,
253b/25, 254a/8, 254a/20, 254a/23,
254b/2, 254b/20, 255a/6, 255a/9, 255a/18,
256a/8, 258a/11, 258a/15, 258b/5, 259b/9,
259b/16, 260a/2, 260a/21, 262a/19,
262b/2, 263a/9, 264a/15, 264a/18, 264b/7,
265b/6, 265b/10, 265b/16, 266a/8,
266a/25, 266b/14, 266b/17, 267b/4,
267b/21, 268a/7, 268a/14, 268a/17,
268b/25, 270a/5, 270b/18, 271a/11,
272a/13, 272a/14, 272a/22, 272b/11,
272b/19, 272b/22, 273a/9, 274a/2,
274a/18, 275a/12, 275b/11, 275b/19,
275b/22, 276a/2, 276a/23, 276b/1, 276b/4,
277a/19, 277b/13, 277b/15, 279b/4,
279b/10, 280a/3, 280a/19, 280b/4, 280b/6,
281a/12, 281a/15, 281a/16, 282a/12,
282a/19, 284b/17, 285a/4, 285a/14,
285b/7, 285b/19, 286a/5, 286b/25, 287a/3,
287a/21, 287b/16, 287b/20, 289b/6,
289b/17, 290a/11, 290b/12, 291a/14,
291a/20, 291b/13, 291b/25, 292a/8,
292a/12, 292a/22, 294b/13, 294b/22,
295a/2, 296a/9, 296a/12, 296a/16,

296b/23, 298a/8, 298b/5, 299a/19,
300a/22, 300b/10, 300b/14, 300b/18,
301a/19, 301b/9, 302a/8, 303a/3, 304b/8,
304b/20, 304b/22, 307b/10, 309b/8,
310a/9, 311b/5, 311b/17, 312a/11, 312b/6,
312b/12, 312b/19, 313a/16, 313b/6,
313b/12, 314a/9, 314a/25, 316a/13,
317a/6, 317a/10, 317a/11, 317a/13,
318a/3, 319b/3, 320a/1, 320a/8, 320a/23,
320b/5, 320b/8, 320b/10, 321a/10,
321a/13, 321b/3, 322b/1, 322b/8,
322b/11, 322b/19, 323a/11, 323b/11,
324a/2, 324b/10, 325a/20, 326a/4,
326a/19, 326b/3, 326b/14, 326b/18,
327b/9, 328a/2, 329b/5, 329b/25, 330a/17,
330a/20, 330b/23, 330b/25, 331a/6,
331a/11, 331b/19, 332a/19, 332b/12,
333a/14, 333b/1, 333b/4, 334a/2, 334a/8,
334a/12, 334b/7, 334b/8, 335b/9,
336b/22, 337a/2, 337a/9, 337b/25, 338a/4,
338b/1, 338b/4, 338b/5, 339a/17, 339a/20,
339b/5, 339b/12, 339b/14, 339b/16,
339b/25, 340a/1, 340b/21, 340b/23,
341a/6, 341a/24, 341b/4, 341b/5, 341b/17,
342a/3, 342a/17, 342b/26, 343a/6,
343a/13, 343b/5, 343b/16, 343b/26,
344a/2, 344a/7, 344a/19, 344a/22,
344b/11, 345b/4, 345b/11, 346a/4,
346b/8, 346b/12, 346b/23, 347b/1,
347b/11, 349a/5, 349a/16, 349b/20,
350a/23, 350b/24, 351a/4, 351b/4,
351b/20, 352a/3, 352a/7, 352a/10, 352b/7,
352b/8, 352b/23, 353a/14, 353a/20,

353b/5, 353b/10, 354a/8, 354a/15, 354b/2,
54b/3, 354b/7, 355a/1, 355b/10, 356a/14,
356a/16, 356a/18, 356b/13, 356b/15,
356b/16, 356b/23, 357a/10, 357b/25,
358a/6, 358a/11, 358a/16, 358a/19,
358a/23, 358b/2, 358b/8, 359a/9, 359a/21,
359b/8, 360a/11, 361a/6, 361a/21, 361b/7,
361b/8, 361b/16, 361b/17, 361b/20,
362a/19, 362b/11, 363a/5, 363b/2, 363b/6,
363b/18, 363b/21, 364a/1, 364b/14,
365a/5, 365a/18, 365a/22, 365b/17,
366a/5, 366a/9, 366b/1, 366b/6, 366b/12,
367a/7, 367a/9, 367a/11, 367a/24, 368a/1,
368a/2, 368a/3, 368a/18, 368b/6, 369a/6,
369a/8, 369b/5, 369b/21, 370a/8, 370a/11,
370a/24, 370b/3, 371a/25, 372a/2, 372a/9,
372a/10, 372b/5, 372b/19, 372b/21,
374a/18, 374a/21, 374b/13, 375a/13,
375b/14, 376a/4, 376a/13, 376a/24,
377a/15, 377b/4, 377b/17, 378a/12,
378a/17, 379a/7, 379a/15, 379a/20,
379b/10, 380a/19, 380b/8, 380b/19,
380b/23, 380b/24, 381a/12, 381a/20,
381b/9, 381b/16, 382a/10, 382b/1,
383a/24, 383b/16, 385a/1, 385a/13,
385a/19, 385b/1, 385b/20, 385b/26,
386a/24, 386b/6, 386b/15, 386b/19,
386b/23, 387a/24, 387b/4, 387b/7,
387b/11, 387b/19, 388a/18, 389a/2,
389a/6, 389b/1, 391b/22, 392a/23,
393a/17, 393b/15, 393b/22, 394a/1,
394a/12, 394b/2, 395a/12, 395b/13,
396a/9, 396a/14, 399b/3, 400b/16,

400b/18, 401a/8, 401a/17, 402a/20,
402a/22, 402b/19, 402b/22, 402b/23,
403a/8, 403a/20, 403a/22, 403b/21,
404a/8, 406a/4, 406a/7, 406a/19, 406b/7,
406b/17, 407a/2, 407b/2, 407b/9,
408b/24, 409a/17, 410b/23, 411a/11,
411b/9, 411b/10, 412a/7, 412b/7,
412b/22, 413a/19, 413b/10, 414a/5,
414a/8, 414b/4, 414b/8, 414b/11, 415a/2,
415a/13, 415b/7, 415b/13, 415b/15,
415b/16, 416b/18, 416b/24, 417a/10,
417a/12, 417b/2, 417b/10, 417b/11,
417b/15, 417b/16, 417b/22, 418a/15,
418b/14, 418b/16, 418b/19, 418b/20,
419a/14, 419a/19, 419a/25, 419b/15,
420b/9, 420b/12, 420b/23, 420b/25,
421a/25, 421b/21, 421b/23, 422a/3,
422a/12, 422a/13, 422a/16, 422b/10,
422b/22, 423a/2, 423a/11, 424a/25,
424b/8, 425a/5, 425a/16, 425b/1, 425b/17,
426a/3, 426b/9, 427a/8, 427a/24, 427b/3,
427b/6, 427b/8, 427b/23, 428a/1, 428a/19,
428a/22, 428b/1, 428b/17, 429a/6,
429a/16, 429b/11, 429b/23, 430b/1,
430b/20, 430b/23, 432a/20, 432a/21,
432b/9, 432b/15, 433a/12, 433b/11,
434b/23, 435a/11, 435a/23, 435a/24,
435b/3, 435b/11, 436a/17, 437a/17,
437a/25, 437b/7, 438a/15, 438b/2, 438b/6,
438b/17, 439b/25, 440a/3, 440a/4, 440a/8,
440b/10, 441b/11, 443b/6, 443b/20,
443b/23, 444a/5, 444a/11, 444a/16,
444b/18, 445a/6, 445b/19, 446a/2,

446a/25, 446b/7, 446b/17, 447a/11,
447a/20, 447a/21, 447a/23, 447b/10,
447b/18, 448a/17, 448a/20, 450a/17,
450b/4, 450b/5, 451a/24, 451b/16,
451b/17, 452a/8, 452a/13, 452b/2,
452b/14, 452b/16, 453a/24, 453b/22,
453b/26, 454a/2, 454a/20, 454b/2,
454b/11, 454b/19, 454b/23, 455a/10,
455a/17, 455a/25, 456a/14, 456a/16,
456b/3, 456b/15, 456b/17, 457a/13,
457a/25, 457b/6, 458a/12, 458b/21,
458b/25, 459a/21, 459b/23, 459b/25,
460a/21, 461a/19, 461a/22, 462a/20,
462a/27, 462b/24, 463a/23, 463b/11,
463b/18, 464a/14, 464b/11, 464b/19,
465a/24, 465b/5, 465b/10, 466a/5,
466a/14, 466b/16, 467a/18, 468a/18,
468b/10, 468b/12, 469a/8, 469b/16,
469b/18, 470a/8, 470b/10, 471b/22,
472a/23, 472b/1, 473b/14, 473b/19,
473b/21, 474a/7, 474b/1, 474b/16,
474b/18, 474b/19, 475a/24, 475b/12,
476a/2, 476b/16, 476b/21, 477a/11,
477a/15, 477a/21, 477b/11, 478a/14,
478b/5, 478b/20, 479b/20, 480a/19,
480b/11, 480b/12, 480b/22, 481a/13,
481b/25, 482a/4, 482b/7, 483a/25,
483b/19, 483b/23, 484a/1, 484b/5,
484b/8, 484b/12, 484b/16, 485a/3, 485a/6,
485b/1, 485b/10, 485b/25, 486a/6,
486a/22, 488a/3, 489b/24, 490a/3, 491b/3,
493a/15, 493b/21, 494a/8, 494a/25,

495a/7, 495b/19, 496a/23, 496b/7,
496b/10, 497a/3, 497b/3

isti' māl i.- üp 267b/1, 317b/6,
334a/3, 360a/3, 424b/9

zuhūr i.- üp 444b/11, 446a/13,
451a/8

i.- üp 331b/6, 336b/2

id tohumı Beş parmak kökü tanesi.

i. 309b/23, 310a/7, 310a/12,
342b/17, 342b/23, 342b/25, 343b/23,
344a/17

idhāl Ar. İçeri koyma, içeri sokma, dahil
etme.

i. etmek 332b/13

i. etmekle 302b/23

i. etseler 279a/7

i. olunacak 300a/10

i. olunur 300a/9

i. ideler 345a/25

idrāk Ar. Anlayış, anlama yeteneği.

i. olunur 458b/6

idrār Ar. Akıtma

i. etmege 397b/6

i. etmegi 444a/16

i. eyler 397b/4

i. ider 392a/9

i. 288a/15, 323a/1, 390a/17,
392a/6, 401a/5, 401a/24, 401b/11,
401b/12, 425b/11

i.+ a 488a/18

i.+ dan 321a/13

i.+ dır 265b/22

idrār-i hayz Âdet akıntısı.

i. +da 368a/16

ifāde Ar. Beyan, anlatma.

i. etmiştir 376b/14, 383b/21,
410a/15

i. ider 389a/14

ifākāt Ar. Hastalıktan kalkma, iyileşme.

i. bulmağıdır 255b/17

ifāviye ? Bir çeşit bitki.

i. 365b/4

i.+ den 295b/22

ifāviyye-i müfettihe-i kavīyye Güçlü açıcı
terkip.

i. +ler 357a/4

ifāza Ar. Taşacak derecede doldurma.

i. olunup 375b/2

ifnā Ar. Yok etme, tüketme.

i. etmekdir 375b/20

i. etmesiyle

i. eylese

i. iden 413a/21

i. idüp 326a/4, 438a/15

i. itdikden 413b/12, 413b/17

i.+ sına 413b/9, 413b/13, 413b/18

ifrāt Ar. Aşırı gitme, ölçüyü aşma,
gereğinden fazla ileri gitme.

i. 256a/16, 265b/22, 265b/23,
271b/21, 274b/24, 276b/15, 299b/22,
300b/22, 308b/25, 318a/25, 363a/1,
368a/17, 406a/24, 406b/11, 414a/21,
428a/20, 429b/25, 431a/4, 493b/10

i.+ ından 289a/14

ifrāt-i dem ü'n nifās Loğusalıkta kanamanın fazla olması.

i. 368a/16

ifrāt-i semen ? Bir hastalık adı.

i. 364a/7

ifrāt-i yubūset Kuruluğun fazla olması.

i.+ den 275a/7, 325b/8

ifsād Ar. Bozma, fesada uğratma.

i. iderse 446b/17

i. 292b/6, 343a/13, 428a/22, 441a/15, 450a/21, 451a/9, 451a/24, 455a/25, 465b/14, 483a/20, 483a/25, 485a/7, 485a/11, 486a/10

ifşā Ar. Açığa vurma, ortaya dökme, faşetme.

i. olunmayacak 406a/2

igde İğdegillerden, nemli kumsallarda ve kalkerli yerlerde yetişen, sarı çiçekli, genellikle çalı, bazan da ağaççık şeklindeki odunsu bitki (Elaeagnus).

i. 379b/10

ige Sırttan omurgaya, ön taraftan göğüs kemiğine bitişerek göğüs kafesini meydana getiren yassı ve kavisli kemiklerden her biri, kaburga.

i.+ ler 316a/18

igne Dikiş dikmekte, nakış işlemekte kullanılan, bir tarafında iplik geçirilecek bir deliği bulunan, ucu sivri, ince çelik alet.

i. 444a/, 9446b/7, 446b/12

i.+ leri 446b/9

ihāta Ar. Bir şeyin etrafını çevirme, çevreleme, kuşatma, sarma.

i. etmekle 267b/26

i. etmiştir 261b/17, 261b/19

i. eyleyen 299b/16

ihdās Ar. Yeni bir şey ortaya koyma, ortaya çıkarma.

i. eyleyen 435a/9

i. ider 319a/21

iḥrāc Ar. Dışarıya çıkarma, dışarıya atma.

i. etmekdir 320b/12

i. etmişlerdir 452b/24

i. eyler 320a/4

i. eyleyeler 280a/6

i. ideler 259a/21, 470a/1

i. iden 367a/1

i. ider 288a/12

i. olunur 384a/5

i. 384a/5, 396a/18, 454a/21, 470a/4

iḥtibās Ar. Tutulma, tutukluk, kapanıp kalma.

i. 311b/14, 335a/19, 335b/4

i.+ ı (İyelik) 311b/19, 335b/10, 354b/22, 444a/8, 455b/19

i.+ iñ 335a/8

i.+ indan 276a/11, 293b/12, 305b/17, 308a/25, 312b/20, 313b/7, 318b/3, 318b/10, 322b/22, 334a/19, 334a/22, 348a/1, 355a/3, 364a/21, 439b/1, 457b/20

i.+ la 335a/8

i.+ larından 311b/14

iḥtibās-ı bevl İdrarı tutma.

i. 469b/3, 491a/11, 491b/15, 495a/11

iḥtibās-ı dem Kanın haspsolması.

i.+ den 323a/7

iḥtibās-ı ḥayz Âdetin tutulması.

i. 292a/15

i.+dan 348b/23

iḥtibāsü'l-bevl bk. iḥtibās-ı bevl

i. 334b/25

iḥtikān Ar. Tenkiye yapma, kabızlığa karşı şırınga ile göden bağırsağına su verme.

i. etdirdim 346b/12

i. etmegi 295a/18

i. etmek 269a/5, 278b/18, 295a/12, 297b/6, 297b/12, 297b/13, 315b/6

i. etmekdir 491a/24

i. etmekle 350b/17

i. etmişlerdir 286a/25

i. etseler 350a/24

i. eyleyeler 278b/6, 329a/12, 391a/5

i. eyledim 284b/20

i. ideler 269a/4, 277a/9, 277b/14, 278b/2, 278b/13, 278b/20, 279a/24, 279b/5, 281a/19, 283b/20, 284a/11, 284a/18, 284a/21, 284b/12, 284b/17, 285b/1, 285b/5, 286b/3, 286b/9, 286b/14, 286b/15, 289a/24, 289b1, 289b/19, 290b/22, 290b/25, 291b/21, 292b/20, 292b/21, 294a/22, 294b/3, 294b/6, 294b/9, 294b/10, 294b/25, 295a/14, 295a/23, 295b/1, 297b/3, 299a/3, 299a/13, 302a/20, 304b/9, 315b/9, 315b/21, 320b/15, 322a/15, 327b/3, 328b/11, 328b/17, 331a/16, 332a/12, 332a/13, 339a/11, 347a/19, 347b/10, 348a/13, 349a/18, 349a/22, 349a/24, 350b/10, 350b/12, 350b/13, 352a/20, 353b/12, 356b/17, 356b/19, 358a/20, 358a/23, 361a/10, 361a/15, 364b/4, 364b/11, 366a/18, 373a/14, 373b/24, 373b/25, 378a/11, 378b/11, 379a/2, 379b/15, 379b/19, 396a/24, 396b/6, 398a/11, 404b/2, 408b/10, 410a/11, 429b/6, 429b/20, 457b/26, 488a/12, 488b/4, 489a/25, 490a/5, 490b/9, 490b/23, 491a/25, 493a/14, 493b/7, 495b/2, 495b/3

i. idüp 281a/16, 294b/13

i. itdik 285b/14

i. olunmasını 420b/12

i. olunsa 284b/18, 304a/14

i. olunmağla 347a/4

i. olunur 300a/11

i. 286a/1, 295b/9, 297b/8, 298b/22, 316a/23, 373b/20, 404b/3

i.+ a 284a/4, 285b/19, 299a/14, 396b/6

i.+ da 295a/14

i.+ dan 286b/3, 349a/22, 356b/20

i.+ dır 286b/1

i.+ ı 281a/18, 290b/23, 295a/24, 404a/21

i.+ lar 259b/17, 283b/1, 5285b/1, 286a/23, 289b/19, 304a/17, 322a/8, 327a/22, 335a/18, 347a/19, 368b/15, 373a/13, 399b/18, 399b/19, 429b/15

i.+ lara 285b/25

i.+ ları 284b/22, 379b/13

iẖtikān-ı leyyine Bir tür lavman.

i. 389a/15

iẖtikān-ı raẖm Rahimde kan birikmesi.

i.+ de 354b/21

iḥtilāf Ar. Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

i. 293b/6, 373b/13, 396a/10, 400b/18, 400b/25, 409b/24, 415b/2, 415b/15, 419b/17, 424a/11, 455a/7, 491a/2

i.+ ı (İyelik) 259a/10

i.+ ıdır 259a/3

i.+ ından 395a/1, 413b/23

i.+ ıyla 486b/6

iḥtilām Ar. Düş azması, uykuda cenabet olma.

i. olmağı 344a/16

i. olmak 344a/10

i. olur 325a/5

iḥtilāt Ar. Başka hastalıklarla karışma.

i. etmekle 450b/6

i. 403a/25, 403b/8

iḥtimāl Ar. İhtimal.

i.+ dir 420a/7, 434b/18

iḥtimālāt Ar. İhtimaller.

i. 412a/18

iḥtimām Ar. Üzerinde dikkatle çalışma, özen, özenme.

i. eyleye 276b/20

i. idüp 422b/10

i. olunmayan 489b/9

i. 489b/9

iḥtināk Ar. Boğulma, nefes alamayıp tıkanma.

i. 261a/17, 492b/7

iḥtināk-ı raḥm İsteri, rahim tıkanıklığı.

i. 258a/19

i.+ de 367b/21

iḥtināk-ı r-raḥm bk. iḥtināk-ı raḥm

i. 360a/12

iḥtirāʿ Ar. Daha önce benzeri olmayan bir şey icat etme.

i. etmiştir 472b/11

i. etmişlerdir 403a/4, 439b/12, 473a/1

i.+larıdır 419a/12

iẖtirāk Ar. Tutuşup yanma.

i. 390a/1, 410a/5, 491a/21

i.+ dandır 409b/3

i.+ ı 395b/13, 439a/2

i.+ ından 409a/14, 409a/15,
409a/16, 409a/21, 409b/18, 480b/16

i.+ la 409a/16, 444b/14

iẖtirāz Ar. Çekinme, kaçınma, sakınma.

i. etmek 486b/22

i. eyleye 289a/10, 292b/17,
314b/16, 321b/15, 330b/1, 393b/9,
486b/24

i. eyleyeler 271b/16, 281a/21,
297b/14

i. eyleyüp 272b/5

i. ide 270a/6

i. ideler 265b/17, 268b/3, 274b/19,
290a/19, 306a/24, 309a/12, 316b/4,
329a/16, 336a/11, 344a/14, 351b/5,
352b/11, 352b/23, 353a/22, 355b/11,
359a/1, 373a/2, 399b/23, 405b/8, 418a/4,
418a/11, 420b/2, 421b/11, 425b/8,
482b/11, 484a/9, 486b/24, 487a/6,
488a/23

i. idenlere 487a/6

i. idüp 360a/10

i. oluna 333b/19

i. 355b/14, 418a/1

iẖtişār Ar. Kısaltma, özetleme.

i.+ dan 450a/18

iẖtiyāç Ar. Gerekli olan, elde
bulunmayan bir şeyin eksikliğini duyma.

i. 393b/11, 405a/14

i.+ dan 393b/11

i.+ ından 285a/24

iẖtiyār Ar. Seçme, intihap etme, tercih
etme.

i. 305b/14, 332b/19, 387a/19,
420b/12, 432a/21, 474a/8, 474a/10,
474b/24, 475a/18, 475a/19, 483b/15

i.+ larıñ 303a/21

i.+ sız 336b/8

iẖtiyār Ar. Yaşlı, kocamış.

i. 332b/19,

i.+ larıñ 303a/21

iḥyānā rāvend Bir ravend türü.

i. 358b/12

ikāmet Ar. Bir yerde yerleşip oturma, mukim olma .

i. 392a/19

ikbāl Ar. İstek, arzu.

i. 275a/26, 289a/24, 487a/2

iki Sayı adı.

i. 251a/9, 252a/6, 252a/12, 253b/7, 253b/18, 253b/24, 255a/4, 257a/8, 257a/10, 257b/8, 258b/4, 259b/8, 260a/17, 260b/16, 260b/17, 263b/22, 264b/24, 265b/5, 266a/7, 266a/14, 266b/6, 267b/6, 267b/9, 269a/10, 269a/15, 269b/3, 270a/2, 270b/5, 273a/13, 273a/20, 273b/5, 275b/25, 279a/9, 280b/26, 281a/9, 281b/2, 281b/25, 282a/1, 282a/11, 282a/16, 282b/21, 284a/20, 284b/9, 284b/11, 285a/3, 285a/6, 285a/19, 286b/7, 286b/8, 287a/14, 287a/20, 288b/9, 288b/12, 288b/18, 288b/19, 288b/23, 289a/19, 289b/5, 290a/10, 290b/22, 290b/25, 291a/7, 292a/6, 293b/17, 293b/25, 294a/11, 294a/12, 294a/20, 294b/3, 294b/6, 294b/11, 295a/23, 295a/25, 295b/6, 296a/14, 296a/20, 296a/23,

296b/19, 296b/24, 296b/25, 297a/19, 298a/12, 298b/3, 299a/13, 299a/16, 299b/8, 301a/14, 301a/18, 303b/20, 306a/10, 309b/6, 309b/12, 310a/18, 311a/25, 312b/11, 313b/16, 314a/2, 314a/5, 314a/7, 314a/9, 314a/24, 314b/12, 316a/13, 317a/4, 317b/24, 318a/8, 318a/10, 319b/19, 323b/23, 324a/5, 325b/18, 326b/10, 326b/18, 326b/22, 327a/1, 327a/3, 327b/10, 330b/18, 331a/15, 333a/13, 333a/24, 333a/25, 333b/4, 336b/22, 337a/8, 339b/3, 339b/4, 341a/5, 341a/10, 342a/16, 342b/9, 342b/23, 342b/25, 343a/5, 344a/1, 345b/1, 345b/24, 345b/25, 349b/16, 350a/15, 352a/21, 354b/6, 355b/4, 355b/8, 356a/3, 356a/5, 356b/1, 356b/22, 357b/22, 358a/22, 359b/14, 361b/19, 362b/6, 362b/17, 363b/5, 364b/7, 365a/17, 365b/16, 366b/7, 367a/20, 367a/22, 367b/3, 369a/3, 369a/7, 369a/25, 370b/20, 372b/5, 372b/10, 373a/20, 375a/14, 375a/18, 375b/13, 376b/18, 376b/21, 379b/14, 379b/21, 380a/14, 380a/17, 383b/14, 384a/20, 384b/13, 385a/25, 385b/13, 386a/4, 386b/18, 387b/10, 387b/16, 388a/5, 388b/13, 391a/15, 391b/9, 392a/13, 395a/7, 398b/6, 398b/10, 399a/7, 399b/13, 400a/1, 400a/6, 400b/11, 402b/18, 402b/21, 403a/11, 403b/7, 404a/25, 406b/22, 407b/4, 407b/9, 407b/23, 408a/6, 409a/5, 409b/23, 410b/4, 411b/4, 412a/6, 412a/9, 412a/19, 412a/20,

412a/21, 412b/8, 412b/10, 413a/2,
413a/11, 414b/3, 417a/15, 417b/4,
418a/17, 418b/7, 418b/18, 419a/4,
420a/17, 420a/18, 420b/24, 421a/6,
421b/7, 422b/17, 422b/21, 424a/9,
424b/7, 424b/8, 426b/6, 427a/7, 427a/20,
427b/2, 428b/9, 429a/6, 430a/5, 432a/2,
432b/1, 432b/22, 433a/17, 433a/23,
435a/15, 435b/13, 435b/16, 436a/16,
436b/13, 436b/19, 438a/10, 438b/17,
439b/23, 442a/11, 442a/15, 442a/18,
442b/8, 443a/8, 443a/11, 443a/13,
443a/15, 443a/17, 443a/23, 443b/1,
443b/5, 443b/8, 443b/10, 443b/11,
444b/25, 445a/2, 445a/8, 445a/9, 445a/25,
445b/12, 445b/13, 447a/23, 449b/7,
449b/9, 451b/7, 452b/15, 453b/17,
454a/11, 454b/5, 454b/12, 454b/22,
455b/6, 456a/7, 456a/14, 456a/17,
456a/24, 456b/12, 456b/17, 456b/25,
458a/12, 459a/3, 459b/6, 459b/21,
459b/24, 460a/16, 460a/20, 461b/22,
462b/12, 463b/4, 463b/6, 463b/16,
463b/17, 464a/18, 464a/20, 464b/23,
465a/10, 465b/6, 467a/5, 467a/12, 467b/5,
468b/22, 470b/8, 470b/13, 471a/15,
472b/16, 473a/11, 473b/20, 474b/3,
476a/6, 477a/3, 477a/14, 477b/4, 478b/3,
478b/17, 478b/25, 479a/18, 479a/20,
480b/4, 480b/12, 480b/22, 481a/8,
481a/12, 481a/15, 481a/21, 482b/2,
482b/5, 485a/24, 488a/11, 488a/14,
489b/12, 490a/7, 490a/8, 490b/1, 490b/2,

490b/17, 491a/7, 491b/22, 492a/3, 492a/6,
492a/16, 493a/24, 493b/8, 494a/4, 494a/9,
496a/1, 497b/3

i.+ de 402a/11

i. + sinde 337b/13

i. + sinden 437b/17

ikinci İkinci.

i. 277b/24, 278a/10, 283a/18,
315b/1, 360a/4, 373b/2, 389b/9, 390b/8,
401b/19, 402a/11, 403a/22, 409a/6,
413b/11, 431a/21, 443b/25, 491b/22

i.+ de 395b/22

i.+si 279b/18, 323a/23, 324a/14,
388a/24, 390a/15, 390a/21, 392b/5,
402a/16, 409a/14, 413b/25, 426b/7,
445a/17, 446a/5, 451a/5, 493b/15

i.+ sinden 432b/20

ikişer İkışer.

i. 251b/18, 252a/18, 252b/5,
252b/8, 253b/3, 253b/21, 254a/13, 255a/5,
255a/8, 255a/16, 255a/18, 256a/7, 257b/7,
259b/14, 263b/25, 264b/8, 264b/9,
264b/21, 265b/12, 266a/12, 267b/14,
268a/15, 268a/23, 269b/1, 269b/12,
270a/14, 271b/15, 276b/2, 280b/14,
280b/23, 281b/24, 284b/14, 285a/12,

286b/5, 294b/12, 296a/22, 296b/1, 297a/3, 297a/8, 297a/11, 298a/14, 300b/2, 300b/6, 304a/3, 306b/21, 307a/2, 307a/6, 307a/19, 309a/20, 310a/4, 310a/8, 310a/15, 311a/21, 312a/10, 312a/14, 313b/21, 314a/13, 314a/19, 315b/17, 316a/9, 316b/24, 317a/5, 318a/5, 318a/11, 320a/25, 320b/14, 320b/21, 321a/9, 321a/11, 321b/3, 321b/9, 322a/7, 324a/7, 327b/15, 328b/14, 330a/17, 330a/19, 332a/10, 333b/10, 333b/12, 333b/17, 334b/23, 336a/19, 336b/17, 337a/1, 338b/15, 338b/17, 338b/20, 340b/8, 340b/9, 340b/19, 341b/14, 341b/22, 342a/3, 342a/9, 343b/14, 343b/19, 343b/23, 344a/6, 344a/20, 347b/8, 349b/6, 349b/20, 351a/3, 352b/1, 353b/6, 354a/5, 355a/24, 356a/13, 356b/11, 356b/14, 356b/15, 357b/19, 358a/9, 358a/15, 358a/25, 359b/3, 359b/7, 360a/1, 361a/12, 361a/16, 362a/2, 363b/17, 363b/20, 364b/13, 365a/19, 365a/24, 366b/9, 369a/11, 369b/19, 370b/19, 372b/7, 374b/23, 374b/24, 375a/20, 375b/11, 376a/12, 378b/1, 379a/12, 379a/14, 380a/1, 380b/6, 380b/18, 380b/21, 381a/22, 381b/6, 384a/18, 385a/5, 386b/22, 387a/14, 387b/23, 388a/3, 398b/14, 398b/21, 400a/14, 403a/8, 405a/24, 407a/24, 411a/23, 411a/24, 417a/4, 418b/1, 418b/11, 418b/12, 419a/8, 419a/10, 420b/21, 421a/11, 421a/18, 422b/21, 427a/13, 427b/4, 428b/10,

433a/20, 435b/6, 435b/12, 442a/10, 442a/25, 442b/21, 443b/18, 445a/12, 447b/1, 449b/13, 449b/22, 450a/5, 450a/9, 450a/15, 450a/16, 452b/13, 453b/1, 453b/11, 453b/19, 453b/24, 454b/23, 459b/23, 460a/12, 462b/17, 462b/22, 463a/6, 465a/12, 468b/14, 470a/24, 471a/15, 471b/5, 472a/19, 472b/5, 475b/20, 477a/5, 477a/11, 478a/13, 479a/18, 481b/9, 481b/10, 483a/7, 483b/20, 485a/25, 485b/9, 486a/5, 488a/10, 494a/7, 494b/7, 495a/3

i.+ dir 296b/7

ikişer buçuk(ğ) İkişer buçuk.

i.+ar 258a/7, 263b/16, 264b/1, 271b/11

i.+ yüz 264a/9, 280b/9

iki buçuk Sayı adı.

i. 254a/1, 386b/23, 387b/6, 443a/24

iki yüz Sayı adı.

i. 285a/7, 294a/5, 306a/1, 334b/21, 339a/18, 345b/16, 391b/8, 410b/22, 418b/3, 424a/23, 442a/19, 442b/10, 445b/2, 449b/20, 456a/20, 471b/20, 471b/24

iki yüz elli Sayı adı.

i. 421a/11, 468b/22

iklîl-i melik Ar. Koçboynuzu otu, kokulu yonca, eşek yoncası da denilen çiçekleri boyar madde olarak kullanılan bir bitki; (Melilotus officinalis).

i. 251a/3, 269a/23, 269b/3, 270a/11, 270a/13, 284b/14, 295a/20, 295b/1, 299a/5, 303a/24, 322a/23, 331a/18, 335b/6, 338a/12, 338a/24, 339a/10, 339b/8, 339b/10, 339b/23, 348a/24, 349b/6, 349b/12, 352a/8, 370b/4, 385a/4, 386a/9, 398a/8, 422b/1, 429b/9, 429b/16, 432b/22, 433a/13, 433a/16, 433a/19, 433a/22, 437b/7, 475b/21, 477a/23

iklîlû'l-melik bk. iklîl-i melik

i. 302a/7, 308a/1, 316b/16, 337b/24, 349b/3, 372b/17

ikrâr Ar. Gizlemeyip açıklama, itiraf etme.

i. itmişdir 446b/11

iksir-i ışıtmâ Sıtma için hazırlanmış bir terkip.

i. 264a/2

iksîrû'l-hayât Hayat verdiği inanan bir terkip.

i. 257a/22

iktifâ Ar. Kafi görme, yetinme.

i. 450a/19

i.+ sı 409a/25

iktisâb Ar. Kazanma, edinme.

i. ider 483a/22

iktizâ Ar. Lüzum, gerek.

i. etmesi 398a/23

i. iden 289b/12

i. ideni 431a/20

i. ider 347a/11, 403b/7, 416a/4, 435b/19,

i. iderse 251b/16, 266b/24, 269b/18, 400a/8, 413a/14, 422a/8, 434a/15, 447a/9, 469b/18, 483b/15

i. 429b/1, 460a/21

i.+ sını 298b/15

i.+ sına 260b/22, 394a/5, 410a/19,
433a/6, 434b/12, 436b/9, 459b/26, 460a/9,
465b/4, 471a/18, 475a/18, 481a/17

‘ilāc Ar. Hastalıkların tedavisi için çeşitli
yollarla kullanılan madde.

‘i. etmektir 414a/21

‘i. etmekle 388b/17

‘i. eyledim 273a/2

‘i. eylediler 319b/2, 329b/16

‘i. eylemek 346b/14

‘i. eyleyeler 330b/5, 331b/21,
468b/25

‘i. eylemişizdir 441a/16

‘i. ideler 253a/24, 262a/20,
285b/11, 303a/16, 316b/3, 329b/10,
329b/25, 334b/16, 338a/5, 339b/6,
344b/19, 354b/12, 363a/16, 371b/19,
381b/1, 423a/1, 430a/1, 433b/4, 437b/14,
446b/5, 446b/22, 462a/1, 467b/8, 476a/7,
479b/6

‘i. ider 282a/18

‘i. idüp 346b/23

‘i. itdim 340b/26, 447a/16

‘i. olmaz 283b/14, 361b/11,
366b/14, 385a/2, 431a/12, 455b/16

‘i. olunduğda 438a/10, 452b/25

‘i. olunmağdır 466b/12

‘i. olunmayup 311b/18, 313b/4

‘i. olunmazsa 291b/11, 332b/8,
359a/20

‘i. olunur 262a/23, 388b/18,
388b/19

‘i. 257b/21, 261a/25, 261b/1,
270b/7, 273a/23, 302b/15, 303b/25,
328a/6, 329b/10, 339b/20, 340b/26,
352b/19, 386b/7, 389a/21, 407a/12,
409a/25, 410b/15, 413b/16, 414a/18,
425a/22, 436a/2, 438a/10, 449a/16,
449a/18, 449a/19, 449a/20, 455b/16,
466b/10, 469a/4, 476a/11, 476a/13,
480a/5, 485a/16, 488b/1, 493b/12

‘i.+ a 404a/10, 447b/26

‘i.+ da 373b/12, 463b/22

‘i.+ dır 328a/11, 386b/16, 406a/7,
422a/19, 430b/18, 491b/8

‘i. + ı 282a/20, 429b/19

‘i.+ ı (İyelik) 251a/25, 253a/23,
253b/12, 254a/9, 257b/12, 257b/18,
257b/21, 262b/20, 262b/23, 267a/2,
267a/17, 268b/19, 270b/8, 272b/4,
273b/11, 273b/6, 276a/8, 277b/12,
278a/20, 278b/14, 278b/17, 279b/10,
283a/10, 284b/7, 285a/22, 285b/1,
285b/10, 285b/19, 286b/18, 287b/7,

291b/12, 292a/13, 292a/22, 292b/20,
 298b/22, 301b/5, 302a/1, 302b/19, 304a/7,
 309a/11, 311a/4, 311a/14, 311b/19,
 312b/11, 312b/7, 319b/10, 322b/18,
 324a/24, 324a/25, 324b/14, 324b/15,
 324b/16, 325b/14, 325b/15, 325b/25,
 329a/24, 329b/9, 332b/20, 335a/17,
 337b/8, 338a/5, 338b/24, 339a/24,
 343a/20, 344b/19, 346a/4, 346b/14,
 347a/4, 351b/25, 352b/14, 352b/17,
 353a/17, 354b/11, 360b/20, 360b/21,
 362a/18, 365b/4, 369a/15, 369a/19,
 370b/10, 370b/9, 371b/22, 372a/1,
 372a/15, 372b/13, 375a/7, 375b/20,
 376a/3, 377a/1, 377a/18, 377a/2, 377a/21,
 377b/2, 379a/17, 380b/15, 381a/19,
 381b/1, 382a/13, 388b/17, 388b/18,
 389a/10, 390a/13, 397a/21, 399b/16,
 399b/9, 400a/7, 400b/5, 404a/16, 408a/18,
 409a/24, 412b/16, 412b/2, 413a/6,
 414a/19, 421b/20, 425a/7, 429a/13,
 429b/4, 429b/14, 430a/11, 430a/20,
 430b/13, 430b/6, 431a/16, 435a/3,
 435b/19, 435b/23, 438a/9, 439a/17,
 439a/17, 439b/26, 440a/19, 440a/4,
 441a/14, 447a/5, 448b/13, 455b/16,
 457a/3, 458a/19, 461a/8, 474b/11,
 480b/17, 481b/14, 481b/3, 482b/12,
 484a/11, 485b/19, 485b/24, 486a/8,
 488a/4, 489b/11, 490a/15, 490a/3,
 490b/15, 490b/16, 490b/22, 491b/21,
 492a/1, 492a/15, 492a/20, 492a/21,
 492b/1, 492b/15, 492b/22, 492b/8,

493a/12, 493a/2, 493a/20, 493b/11,
 493b/20, 493b/4, 494a/11, 494a/23,
 494b/16, 494b/19, 495b/10, 495b/18

‘i.+ ıdır 292a/22, 324b/16

‘i.+ ına 374b/1, 448b/13, 465a/22,
 467a/24, 488b/9, 489a/22

‘i.+ ında 256a/4, 276b/20,
 283a/15, 286a/14, 288a/10, 288b/7,
 289b/12, 291b/18, 293b/3, 315a/20,
 328b/4, 330b/12, 346b/7, 349b/25,
 383a/25, 386b/6, 390a/14, 396a/7,
 397a/24, 402a/15, 404a/18, 404b/18,
 409b/21, 409b/24, 412b/6, 413a/8,
 420a/22, 420b/5, 424a/9, 424a/16, 426b/6,
 441a/22, 441b/22, 457b/21, 458b/19,
 462a/1, 466b/8

‘i.+ ını 256a/10, 302a/11, 409a/21,
 409a/22

‘i.+ ınıñ 319b/11

‘i.+ ıyla 479b/6

‘i.+ la282a/18

‘i.+ lar 252a/8, 253a/23, 254a/21,
 266a/21, 268b/20, 270b/7, 270b/24,
 274b/14, 275a/4, 283b/10, 285b/12,
 294b/19, 301a/22, 303a/3, 308b/20,
 317a/16, 323b/9, 353a/1, 361b/8, 368b/16,
 387a/1, 408b/6, 409a/22, 413a/16,
 429a/21, 430a/1, 434b/3, 448a/13,
 455a/10, 485a/19

‘i.+ lara 485a/20

‘i.+ lardan 269b/7, 431a/20,
434b/12, 480a/6

‘i.+ lardır 301a/21, 304a/7

‘i.+ ları 255b/23, 257b/20,
266a/23, 270b/7, 270b/12, 276b/9,
277b/7, 277b/18, 283a/15, 301b/23,
309a/11, 329b/10, 330b/5, 331a/9,
331b/21, 339a/25, 339b/6, 346b/16,
350b/1, 352a/15, 358b/15, 370a/11,
371a/15, 371b/19, 377a/25, 399b/9,
399b/21, 400b/5, 412a/25, 413a/14,
413a/15, 419b/16, 423a/2, 431b/4, 434b/3,
435a/7, 437b/14, 446b/5, 453a/18,
455a/17, 458b/4, 461a/8, 462a/21, 462b/2,
467b/8, 483a/13, 484a/10, 489b/3,
493b/10

‘i.+ larıdır 266a/22

‘i.+ larıñ 428b/18

‘i.+ larında 413a/7

‘i.+ larını 373b/10, 412b/6,
437b/15

‘i.+ larınıñ 332b/21

‘i.+ larıyla 285b/10, 412b/3,
422b/25, 446b/22, 468b/25

‘ilāc-ı kâfi Yeterli ilaç.

‘i. 410b/14

‘i.+ dir 380a/16

‘ilāc-i küllî Bütün ilaçlar.

‘i. 374b/9

‘ilāç bk. ‘ilāc.

‘i.+ lar 275a/1

‘i.+ ları 272b/4

ilan Yılan.

i. 272b/22, 367b/6, 419b/22,
483a/17, 487a/24, 493a/23, 493b/17,
494a/9, 494a/13, 494a/16, 494b/16

i.+ ı 494a/13

i.+ ñ 493b/25, 494a/1

ilan yaşadığı bk. yılan yaşadığı

i. 444a/21, 456b/2, 456b/12,
465b/1, 479a/16, 481a/1, 481a/7, 481b/10

i.+ nı 448a/6

ile İle.

i. 251a/6, 251a/11, 251a/16,
251a/18, 251a/19, 251b/2, 251b/15,
251b/24, 252a/3, 252a/7, 252a/10,
252a/13, 252a/19, 252b/2, 252b/6, 252b/9,

252b/11, 252b/23, 253a/23, 253b/12,
 253b/13, 253b/16, 253b/19, 253b/22,
 254a/7, 254a/14, 254a/16, 254a/23,
 254b/8, 254b/16, 254b/17, 254b/18,
 254b/21, 255a/19, 255b/13, 255b/22,
 256a/9, 256a/25, 256b/2, 257a/25, 257b/8,
 258a/9, 258a/11, 258a/15, 258b/5,
 258b/12, 259a/20, 259a/21, 259a/22,
 259b/1, 259b/12, 259b/20, 259b/21,
 260a/8, 260a/9, 260a/13, 260a/19,
 260a/23, 260a/24, 260b/13, 261a/16,
 261b/1, 261b/14, 261b/21, 261b/23,
 262a/3, 262a/19, 262a/23, 262b/7,
 262b/16, 263a/5, 263a/8, 263a/11,
 263a/21, 263b/1, 263b/17, 263b/20,
 264a/1, 264a/15, 264a/18, 264a/21,
 265a/4, 265a/9, 265a/10, 265a/12, 265b/3,
 265b/10, 266a/25, 266b/1, 266b/18,
 266b/19, 266b/22, 267a/3, 267a/12,
 267a/18, 267a/22, 267b/7, 267b/25,
 268a/10, 268a/12, 268a/19, 268a/20,
 268a/24, 268b/1, 269a/3, 269a/5, 269a/15,
 269b/10, 269b/19, 269b/25, 270a/7,
 270a/10, 270a/22, 270a/23, 270b/4,
 271a/8, 271a/10, 271a/12, 271a/19,
 271a/21, 271a/23, 271a/25, 271b/1,
 271b/2, 271b/25, 272a/18, 272b/2,
 272b/6, 272b/22, 273a/8, 273a/11,
 273a/23, 273b/6, 273b/7, 273b/9,
 273b/20, 274a/2, 274a/5, 274a/12,
 274a/21, 274b/14, 274b/21, 275a/11,
 275a/13, 275a/20, 275a/24, 275b/6,
 275b/9, 275b/17, 275b/18, 276a/5,

276b/14, 276b/15, 277a/5, 277a/16,
 277a/23, 277b/13, 277b/14, 278a/21,
 278a/24, 278b/1, 278b/6, 278b/15,
 278b/18, 278b/19, 278b/20, 279a/6,
 279a/10, 279a/19, 279b/6, 279b/11,
 279b/12, 280a/1, 280a/5, 280a/6, 280a/20,
 280a/21, 280a/25, 280b/10, 281a/7,
 281a/15, 281a/16, 281a/19, 281b/9,
 282a/11, 282a/15, 282a/19, 282b/13,
 282b/19, 282b/24, 283a/1, 283a/10, 283b/7,
 283b/10, 283b/11, 283b/13, 284a/1,
 284a/13, 284a/22, 284b/4, 284b/22,
 285a/1, 285a/8, 285b/1, 285b/4, 285b/13,
 285b/14, 285b/24, 286a/1, 286a/12,
 286a/13, 286a/19, 286a/25, 286b/6,
 286b/11, 286b/12, 286b/15, 286b/16,
 287a/11, 287a/14, 287a/21, 287b/1,
 287b/6, 287b/8, 287b/10, 287b/12,
 287b/23, 287b/24, 287b/25, 288a/2,
 288a/13, 288a/15, 288a/16, 289a/17,
 289a/19, 289b/18, 289b/19, 290a/3,
 290a/4, 290a/6, 290a/13, 290a/14,
 290a/23, 290b/1, 290b/2, 290b/12,
 290b/13, 290b/16, 290b/19, 290b/20,
 291a/9, 291a/11, 291a/14, 291a/18,
 291a/23, 291b/7, 291b/10, 291b/15,
 291b/20, 291b/21, 291b/25, 292a/4,
 292a/15, 292a/17, 292a/21, 292b/3,
 292b/11, 292b/21, 293a/9, 293a/21,
 293b/11, 293b/19, 294a/1, 294a/6, 294a/8,
 294a/9, 294a/12, 294a/22, 294b/5, 294b/8,
 294b/10, 294b/15, 294b/16, 294b/18,
 295a/11, 295a/14, 295a/16, 295a/21,

295b/6, 295b/9, 296a/14, 296b/4, 296b/8,
296b/9, 296b/23, 297a/3, 297a/12,
297a/21, 297a/24, 297b/3, 297b/4, 297b/8,
297b/11, 297b/18, 297b/23, 298a/10,
298a/18, 298a/19, 298a/21, 298b/8,
299a/1, 299a/7, 299a/10, 299a/12,
299a/17, 299a/20, 299b/9, 300a/9,
300a/11, 300a/17, 300a/20, 300b/1,
300b/14, 300b/17, 300b/21, 300b/22,
301a/15, 301a/18, 301a/24, 301b/6,
301b/11, 301b/12, 301b/18, 302a/8,
302a/10, 302a/20, 302a/21, 302a/22,
302a/24, 302b/8, 302b/23, 302b/24,
303a/15, 303a/23, 303a/25, 303b/22,
303b/25, 304a/14, 304b/8, 304b/10,
304b/20, 304b/22, 305a/1, 305a/15,
305b/4, 305b/25, 306a/17, 306b/24,
307a/4, 307a/10, 307a/21, 307b/6, 307b/7,
307b/9, 307b/24, 307b/25, 308b/14,
309a/9, 309a/14, 309b/5, 309b/25, 310a/2,
310a/6, 310a/9, 310a/20, 310b/15,
311a/24, 311b/5, 311b/8, 311b/19, 312a/4,
312a/5, 312a/8, 312a/11, 312a/19,
312b/25, 313b/25, 314a/10, 314a/14,
314a/15, 314b/1, 314b/7, 315a/5, 315a/18,
315a/22, 315b/6, 315b/18, 315b/19,
315b/21, 315b/23, 315b/24, 315b/25,
316a/7, 316a/12, 316a/23, 316a/25,
316b/3, 316b/22, 316b/24, 317a/3,
317a/11, 317a/18, 317b/2, 317b/14,
317b/15, 318a/7, 318a/12, 318b/14,
318b/22, 319a/9, 319a/12, 319b/4,
319b/19, 319b/23, 319b/25, 320a/1,

320a/7, 320a/8, 320a/18, 320b/14,
320b/20, 321a/6, 321a/10, 321a/14,
321a/16, 321a/20, 321b/22, 322a/1,
322a/13, 322a/17, 322a/18, 322a/21,
322a/25, 322b/12, 323a/1, 323a/12,
323b/3, 323b/4, 323b/6, 323b/9, 324a/5,
324a/9, 324a/11, 324b/9, 324b/11,
324b/18, 324b/20, 324b/22, 325a/21,
325b/2, 325b/5, 325b/15, 325b/16,
325b/23, 326b/10, 326b/11, 326b/13,
326b/22, 326b/23, 327a/2, 327a/19,
327b/5, 327b/8, 327b/17, 327b/18,
328a/4, 328a/6, 328a/8, 328a/12, 328a/17,
328b/12, 329a/12, 329b/10, 329b/15,
329b/19, 329b/23, 330a/3, 330a/6,
330a/23, 330b/2, 330b/4, 330b/5, 330b/6,
330b/20, 330b/25, 331a/10, 331b/15,
331b/21, 331b/24, 332a/1, 332a/2,
332a/10, 332a/13, 332a/20, 332b/10,
332b/12, 332b/17, 332b/18, 333a/1,
333a/5, 333a/8, 333a/10, 333a/12,
333a/22, 333a/25, 333b/2, 333b/11,
333b/12, 334a/3, 334a/9, 334a/25, 334b/2,
334b/15, 334b/16, 334b/19, 334b/21,
334b/24, 335a/7, 335a/22, 335a/23,
335b/11, 335b/23, 335b/24, 336a/2,
336a/12, 336a/14, 336a/15, 336a/20,
336a/21, 336b/1, 336b/14, 336b/23,
337a/3, 337a/4, 337a/18, 337b/15,
337b/17, 337b/18, 337b/19, 337b/24,
337b/25, 338a/11, 338a/14, 338a/19,
338b/2, 338b/3, 338b/11, 339a/7, 339a/11,
339a/13, 339a/15, 339a/21, 339b/6,

339b/14, 339b/18, 339b/24, 340a/1,
340a/5, 340a/7, 340a/21, 340a/25, 340b/4,
340b/14, 340b/26, 341a/8, 341b/15,
342a/19, 342a/22, 342a/24, 342b/7,
343a/3, 343a/22, 343b/10, 343b/11,
343b/12, 343b/24, 344a/23, 344b/3,
344b/17, 345a/6, 345a/13, 345a/14,
345a/16, 345a/18, 345a/23, 345b/3,
345b/4, 345b/8, 345b/9, 345b/12,
345b/14, 345b/16, 345b/20, 345b/25,
345b/26, 346a/19, 346a/25, 346b/8,
346b/9, 346b/12, 346b/13, 346b/14,
347a/14, 347b/9, 347b/12, 347b/24,
347b/25, 348a/7, 348a/11, 348a/15,
348a/18, 348b/4, 349a/9, 349a/18,
349a/20, 349b/1, 349b/7, 349b/24, 350a/4,
350a/5, 350a/21, 350a/23, 350b/10,
350b/11, 350b/13, 350b/19, 350b/24,
351a/9, 351a/21, 351b/1, 351b/9, 351b/12,
351b/13, 351b/15, 351b/16, 352a/2,
352a/24, 353a/1, 353a/6, 353a/8, 353a/10,
353a/21, 353a/23, 353b/2, 353b/17,
354a/9, 354a/11, 354a/21, 354a/24,
354b/3, 354b/8, 355a/10, 355a/17,
355a/25, 355b/9, 355b/24, 356a/10,
356a/14, 356a/18, 356a/20, 356a/24,
356b/17, 356b/19, 356b/23, 356b/25,
357a/14, 357b/8, 358a/13, 358a/17,
358a/19, 358a/21, 358b/12, 358b/18,
358b/25, 359b/3, 359b/4, 359b/9,
359b/16, 359b/19, 359b/22, 360a/8,
360b/12, 360b/13, 361a/6, 361a/23,
361b/2, 361b/3, 361b/7, 361b/16,

361b/17, 361b/23, 362a/4, 362a/23,
362b/7, 362b/17, 363a/8, 363b/3, 363b/6,
363b/8, 363b/11, 363b/21, 363b/22,
364a/8, 364a/10, 364a/17, 364b/3, 364b/9,
364b/12, 365a/5, 365a/9, 365a/13,
365b/10, 365b/12, 366a/1, 366a/12,
366a/20, 366a/21, 366b/23, 367a/3,
367a/7, 367a/14, 367a/23, 367b/9,
367b/10, 367b/11, 368a/4, 368a/5, 368b/6,
368b/16, 368b/22, 369a/12, 369a/25,
369b/13, 369b/17, 369b/19, 370a/2,
370a/5, 370a/7, 370a/8, 370a/11, 370b/2,
370b/13, 370b/22, 371a/7, 371a/11,
371a/15, 371b/5, 371b/16, 371b/17,
371b/18, 371b/19, 372a/17, 372a/19,
372a/24, 372b/3, 372b/18, 372b/20,
372b/24, 372b/25, 373a/4, 373a/10,
373a/16, 373a/18, 374a/18, 374b/14,
375b/8, 375b/20, 375b/24, 376a/1, 376a/8,
376a/12, 376b/15, 376b/23, 377a/3,
377a/11, 377a/12, 377a/15, 377a/18,
377a/19, 377a/21, 377a/22, 377b/2,
377b/5, 377b/7, 377b/10, 377b/15,
377b/17, 377b/18, 377b/23, 378a/8,
378a/15, 378b/1, 378b/17, 378b/23,
378b/25, 379a/10, 379b/3, 379b/5, 380a/6,
380a/15, 380b/22, 381a/2, 381a/20,
381b/7, 381b/13, 381b/25, 382a/1, 382a/5,
382a/7, 382a/11, 382a/14, 382b/5,
382b/12, 383a/2, 383a/3, 383b/1, 383b/3,
384a/9, 384a/23, 384b/8, 384b/10,
384b/13, 384b/18, 384b/21, 384b/23,
384b/24, 385a/3, 385a/9, 385a/16,

385a/21, 385a/23, 385b/4, 385b/8, 385b/9,
385b/13, 385b/15, 385b/23, 386a/3,
386a/6, 386a/11, 386b/3, 386b/4, 386b/17,
387a/1, 387a/2, 387a/7, 387a/12, 387a/16,
387b/13, 387b/19, 388a/5, 388b/1,
389a/11, 389a/15, 389a/18, 389a/19,
390a/13, 390a/16, 390a/17, 390b/10,
390b/12, 390b/13, 391a/8, 391a/13,
391a/18, 391b/2, 391b/7, 392a/11,
392a/15, 392a/16, 392b/9, 392b/13,
392b/15, 393a/15, 393a/17, 393a/20,
393a/25, 393b/5, 393b/9, 393b/12, 394a/2,
394a/3, 394a/7, 395a/1, 395a/4, 395a/9,
395a/22, 395b/20, 396a/6, 396a/13,
396a/22, 396a/25, 396b/10, 396b/11,
396b/21, 397a/11, 397a/12, 397a/22,
397a/23, 397b/2, 397b/7, 397b/10,
397b/16, 397b/19, 397b/23, 398a/7,
398a/16, 398b/6, 398b/11, 398b/19,
398b/22, 398b/23, 398b/24, 399a/4,
399a/11, 399b/8, 399b/18, 399b/20,
400a/15, 400a/19, 401a/5, 401a/6,
401a/18, 401b/10, 401b/11, 401b/12,
402b/19, 402b/20, 402b/23, 403a/2,
403a/17, 403a/19, 403a/21, 403a/23,
403a/24, 403b/1, 403b/2, 403b/6, 403b/8,
403b/22, 404a/8, 404a/14, 404a/15,
404a/19, 404a/21, 405a/17, 405b/4,
405b/16, 406a/9, 406a/19, 406a/23,
406b/12, 406b/17, 406b/23, 406b/25,
407a/3, 407a/14, 407b/5, 407b/10,
407b/11, 407b/18, 408a/13, 408b/3,
408b/4, 408b/11, 408b/13, 408b/14,

408b/15, 408b/25, 409a/10, 409b/23,
410a/3, 410a/5, 410a/6, 410b/13, 410b/21,
411a/1, 411a/2, 411a/13, 411a/18, 411b/2,
411b/7, 411b/9, 411b/11, 412a/3, 412a/6,
412a/8, 412a/12, 412a/13, 412a/18,
412a/19, 412b/11, 412b/13, 412b/14,
413a/6, 414a/16, 414a/17, 414a/22,
414b/10, 414b/19, 415a/10, 415b/8,
416a/12, 416a/19, 416b/8, 416b/11,
416b/19, 416b/22, 417b/20, 418a/4,
418a/20, 418b/14, 419a/14, 419b/14,
420a/25, 420b/12, 420b/25, 421a/6,
421a/24, 421b/4, 421b/6, 421b/7, 422a/11,
422a/13, 422a/20, 422a/24, 422a/25,
422b/1, 422b/2, 422b/14, 423a/5, 423a/7,
423a/15, 423a/16, 423a/25, 423b/1,
423b/3, 423b/4, 423b/5, 423b/14, 424b/1,
424b/9, 424b/13, 424b/22, 425a/10,
425a/15, 425a/17, 425b/1, 425b/11,
425b/12, 426a/4, 426a/9, 426b/19,
426b/22, 427a/11, 427a/13, 427a/17,
427a/22, 427a/23, 427b/2, 427b/8,
427b/17, 427b/18, 427b/22, 427b/23,
427b/24, 428a/20, 428a/24, 428b/16,
428b/21, 428b/23, 428b/24, 428b/25,
429a/1, 429a/2, 429a/7, 429a/11, 429a/14,
429a/16, 429a/17, 429b/8, 429b/16,
430a/1, 430a/9, 430a/12, 430a/16,
430a/17, 430a/21, 430a/25, 430b/2,
430b/3, 430b/13, 430b/22, 431a/6,
431b/9, 431b/19, 432a/13, 432a/16,
432a/19, 432a/23, 432b/9, 432b/14,
433a/11, 433a/14, 433a/16, 433a/21,

433b/3, 433b/16, 433b/18, 433b/20,
433b/22, 434a/1, 434a/11, 434a/23,
434a/24, 434b/10, 434b/13, 435a/12,
435a/24, 435b/5, 435b/8, 435b/9,
435b/12, 435b/17, 436a/6, 436a/9,
436a/20, 436a/24, 436b/3, 436b/9,
436b/12, 436b/15, 436b/20, 437a/10,
437a/12, 437a/14, 437a/22, 437b/1,
437b/4, 437b/7, 437b/10, 437b/13,
437b/14, 437b/23, 438a/7, 438b/4,
438b/7, 438b/11, 439a/11, 439a/22,
439b/15, 440a/10, 440a/25, 440b/4,
440b/11, 440b/13, 440b/23, 440b/24,
440b/25, 441a/8, 441a/13, 441a/17,
441a/24, 441b/5, 441b/11, 441b/12,
441b/14, 441b/25, 442a/12, 442a/19,
442b/6, 442b/9, 442b/14, 442b/16,
442b/22, 443a/14, 443b/3, 443b/20,
444a/3, 444a/8, 444a/25, 444b/4, 444b/8,
444b/15, 444b/20, 444b/23, 445a/1,
445a/5, 445a/18, 445b/3, 445b/6, 446b/5,
446b/11, 447a/9, 447a/11, 447a/13,
447a/16, 447b/16, 447b/20, 448a/4,
448a/6, 448a/8, 448a/13, 448a/22, 448b/3,
448b/25, 449a/1, 449b/5, 449b/14,
449b/20, 449b/23, 449b/24, 450a/19,
451a/25, 451b/7, 451b/13, 451b/14,
451b/15, 451b/25, 452a/3, 452a/4, 452a/5,
452a/9, 452a/13, 452a/14, 452a/17,
452b/3, 452b/7, 452b/20, 452b/25,
453a/14, 453a/18, 453b/2, 453b/5, 453b/7,
453b/22, 453b/24, 453b/26, 454a/4,
454a/7, 454a/12, 454a/17, 454a/18,

454a/24, 454b/4, 454b/12, 454b/20,
455b/18, 455b/19, 456a/4, 456a/11,
456a/15, 456a/20, 456b/9, 456b/13,
457a/6, 457b/11, 458a/6, 458a/7, 458b/4,
458b/5, 458b/6, 458b/19, 459a/12,
459b/17, 460a/1, 460b/10, 460b/17,
461a/1, 461a/2, 461a/8, 461a/14, 461a/17,
461a/18, 461b/13, 461b/14, 461b/19,
461b/22, 462a/1, 462a/2, 462a/3, 462a/8,
462a/18, 463a/8, 463a/9, 463a/17,
463a/19, 463a/22, 463b/1, 463b/2, 463b/6,
463b/12, 464b/1, 464b/4, 464b/7, 464b/9,
464b/18, 464b/22, 465a/9, 465b/20,
466a/1, 466a/2, 466a/5, 466b/1, 466b/6,
466b/12, 466b/16, 466b/18, 466b/20,
466b/21, 466b/23, 467a/17, 467a/22,
467b/1, 467b/4, 467b/8, 467b/10, 468a/7,
468a/21, 468a/23, 468a/24, 468b/1,
468b/4, 468b/9, 468b/13, 469a/5, 469a/6,
469a/10, 469a/12, 470a/1, 470a/4, 470a/6,
470b/1, 470b/16, 471a/9, 471a/10,
471a/11, 471a/20, 471b/12, 471b/19,
472a/6, 472b/16, 473a/10, 473b/9, 474a/6,
474a/14, 474a/15, 474a/19, 474a/23,
475a/1, 475b/8, 475b/9, 475b/22, 476a/2,
476a/5, 476b/13, 476b/14, 477a/3,
477a/24, 477b/17, 478a/3, 478a/8, 478a/9,
478a/14, 478b/3, 478b/5, 478b/7,
478b/21, 479b/3, 479b/19, 480a/10,
480a/21, 480a/22, 480a/24, 480b/2,
480b/10, 480b/11, 480b/12, 480b/19,
480b/20, 481a/9, 481a/10, 481a/12,
481a/13, 481a/21, 481b/2, 481b/7,

481b/17, 481b/23, 482a/3, 482b/9,
482b/23, 482b/24, 483a/2, 483a/24,
483a/25, 483b/3, 483b/9, 483b/24,
484a/11, 484a/12, 484b/5, 484b/25,
485a/7, 485a/12, 485a/15, 485a/18,
485a/19, 485b/7, 485b/8, 485b/12,
485b/17, 485b/22, 486a/7, 486a/11,
486a/17, 486a/24, 486b/4, 487a/8,
487a/17, 488a/19, 488a/20, 488b/3,
488b/18, 488b/19, 489a/23, 489b/1,
489b/19, 489b/24, 490a/3, 490a/5,
490a/15, 490a/17, 490b/7, 490b/11,
490b/17, 490b/23, 490b/24, 491a/24,
491b/17, 491b/19, 492a/1, 492a/2, 492a/7,
492a/10, 492a/16, 492b/22, 493a/3,
493a/14, 493b/5, 493b/22, 493b/24,
493b/25, 494a/4, 494a/8, 494b/8, 494b/12,
494b/20, 494b/21, 494b/22, 495a/1,
495a/3, 495a/7, 495a/8, 495b/3, 495b/5,
495b/8, 495b/11, 495b/14, 495b/18,
495b/22, 497a/8, 497a/24

i.+ dir 313a/10, 313a/11, 435a/8,
436a/18, 472b/20, 472b/23

iled - İletmek.

i.- üp 405b/9

‘ilel Ar. İletler, hastalıklar, sakatlıklar.

‘i. 357a/7, 443b/25

ilhāk Ar. Bir yere katma, ekleme, ilave etme.

i. 446b/16, 455a/10, 467b/15

illā Ar. Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille.

i. 409b/3

‘illet Ar. Hastalık.

‘i. 251a/24, 253a/4, 258b/7,
273b/1, 286b/20, 287b/7, 298a/7, 304b/1,
329b/17, 343a/19, 383b/22, 383b/25,
384a/11, 387b/14, 437a/16, 443b/15,
485a/19

‘i.+ de 256a/6, 269a/1, 269a/3,
269a/5, 271b/8, 273a/23, 274b/15, 275b/4,
282a/7, 287b/17, 292b/3, 293b/20,
294b/14, 294b/22, 298a/20, 307a/21,
319a/4, 321b/13, 321b/5, 323b/17, 332a/4,
340b/27, 348a/8, 349a/2, 385b/4, 411b/5,
426b/18, 443b/13, 456a/11

‘i.+ den 270b/13, 270b/16,
272b/23, 273a/24, 273b/5, 282a/21,
284b/22, 294b/21, 317a/25

‘i.+ dir 251a/22, 282a/24

‘i.+ e 252a/10, 252b/13, 259b/18,
261a/4, 266a/15, 272b/9, 273a/7, 274a/3,
275b/14, 275b/22, 277b/1, 277b/2,
282a/3, 285a/8, 285a/17, 285b/6, 285b/23,

286a/24, 287a/4, 287a/22, 287b/2, 287b/7,
289a/1, 291a/19, 292a/5, 293b/22, 295a/7,
295a/16, 296a/23, 296b/5, 296b/25,
297a/21, 298b/21, 317a/18, 320b/23,
321b/6, 324b/19, 329a/23, 340b/15,
342b/16, 342b/21, 343b/2, 352b/19,
352b/20, 362a/25, 387b/14, 411a/19,
421a/14, 428b/12, 435b/24, 443a/5,
449a/24, 449b/25, 458a/5, 485b/11

‘i.+ i (İyelik) 272b/10, 273a/24,
273b/19, 287b/11, 306b/8, 317a/24,
318b/5, 331b/17, 332b/19, 343a/19,
343a/25, 383a/11, 384a/15, 450a/24,
482a/10, 482a/11, 482b/16, 487b/3

‘i.+ iñ 286a/5, 293b/3, 423a/14

‘i.+ inde 259b/18, 296a/6,
453b/23, 485b/19

‘i.+ inden 273a/3, 285b/16,
303a/7, 338b/8, 350b/22, 351a/13,
351a/19, 381b/3, 434b/4, 453b/8

‘i.+ ine 294b/18, 299a/17,
396b/17, 412b/17, 447a/15, 454a/14,
483b/4, 491a/14, 495a/24

‘i.+ ini 454a/20

‘i.+ le 287a/17

‘i.+ lere 483b/22

‘i.+ leri 457a/24

‘illet-i fā‘ilye Etkili hastalık.

‘i. 482a/7

‘i.+ si 482a/8

‘illet-i maddiye Maddi hastalık.

‘i. 482a/7

‘i.+ si 482a/7

‘illet-i merāk Heves hastalığı.

‘i.+a 259a/20

‘illet-i merākīyya Hipokondri
hastalığı.

‘i.+ da 275b/3

‘illet-i merākīyād bk. ‘illet-i merākīyya

‘i.+ de 262b/20

‘ilm-ı ṭabī‘ī Tabiat ilmi.

‘i.+ de 382b/16

iltihāb Ar. Vücudun, herhangi bir dokusunda mikroplara veya başka zararlılara karşı şişkinlik, kızarıklık, ısı artışı, ağrı ile şekillenen ve ileri safhasında irin toplanması da görülen, hayati özellik taşıyan koruyucu reaksiyonu, yangı.

i. 286a/18, 432a/6, 491a/20

i.+ ın 432a/4

ilyākā Yun. İnce bağırsakta görülen bir hastalık.

i. 278a/6, 282b/8

imām İboḳrāt bk. İboḳrāt

i. 326a/14, 346b/4

imdād Ar. Yardım.

i. 421b/13

imdi Şimdi.

i. 480a/20

imtidād Ar. Uzama, uzanma, uzayıp gitme, uzun sürme.

i.+ı (İyelik) 389a/7

imtilā Ar. Tıka basa yemekten gelen mîde dolgunluğu, dolgunluk, hazımsızlık.

i. 388a/7

i.+ da 322b/25

i.+ dan 275a/9, 279b/13, 388b/23, 389a/5, 487a/4

i.+ sı 293b/12

i.+ sina 405a/8

i.+ sından 308a/9, 434b/2, 457b/21

in - İnme.

i.- düğü 253a/5

i.- en 278a/8

i.- er 261b/25, 288a/23, 319a/22, 457a/19

i.- erse 382b/1, 449a/16

i.- mesidir 317b/1

i.- mesinden 455a/13

i.- mesiyle 286a/19

i.- se 261b/21

i.- üp 251b/7, 292b/5, 319a/21, 488a/8, 496a/16

in feftāḥ mecārī'l küllī Böbrek kanallarının açılması sonucu oluşan rutubet.

i. 325b/20

in' āṣ bk. ḥarāret-ı ḡarīziye

i. 417b/1, 423a/2, 469a/8

İnaşteş ö.i. Bir hekim adı.

İ. 446b/6

inbîk Ar. Sıvıları damıtmakta kullanılan alet, taktir aleti.

i. 258a/15, 258b/5, 260a/19, 260b/13, 264a/18, 280b/10, 298a/17, 332a/1, 336b/1, 339a/13, 345b/20, 345b/26, 354a/9, 361b/17, 362b/7, 386a/3, 386a/6, 388a/5, 393a/17, 410b/21, 419b/14, 421a/24, 424b/1, 424b/13, 427a/17, 427a/22, 443b/20, 445a/5, 445b/6, 451b/14, 452b/6, 452b/20, 463b/2, 466a/5, 471b/12, 471b/19, 481a/10, 481a/12

i.+ in 260a/20

inbisât Ar. Genişleme, rahatlama.

i. 255b/8, 274b/21

i.+a 481a/25

ince Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

i. 258a/7, 261b/23, 267b/3, 276b/18, 285a/4, 285a/14, 286a/9, 292a/3, 293b/16, 296a/9, 296b/23, 297a/20, 303a/15, 325a/22, 331b/25, 334b/12,

334b/13, 336b/19, 358a/10, 358a/11, 381b/7, 384a/23, 393b/3, 401b/11, 402b/19, 417b/15, 445b/22, 451b/17, 454b/11, 459b/23, 460a/21, 463b/18

ince bağırsak Sindirim sisteminin on iki parmak bağırsağıyla kalın bağırsak arasında bulunan, yaklaşık 3 metre uzunluktaki parçası.

i. +larda 279a/15, 282b/8, 293a/11,

i. +lardır 277b/20,

inceld - İnceltmek.

i.- üp 325a/13

inci Çin. İstiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyası olarak kullanılan küçük, yuvarlak, sert, sedefli tane.

i. 452b/10, 487b/25

incibār Ar. Beşparmak otu; (Potentilla erecta).

i. 254b/23, 255a/11, 276b/4, 281b/20, 282a/10, 282a/13, 282a/15, 292b/25, 464a/22, 471a/20, 474a/1

i.+ dır 282a/8

incibār şarābı Beşparmak otu şarabı.

i. 368a/21

incibār şerbeti Beşparmak otu şerbeti.

i. 255a/2

incid - İncitmek.

i.- ir 298b/14

incik(g) Bacağın diz kapağından topuğa kadar olan kısmı.

i.+ i (İyelik) 269b/8

i.+ iniñ 269b/11

i.+ lere 319a/22

i.+ lerinde 309a/8

i.+ lerinden 292b/22

i.+ lerine 348b/16

incimād Ar. Donma, katılaşma, sertleşme.

i.+ ını 276a/16

incin - İncinmek.

i.- üp 478b/7

incir Far. İncir ağacı ve bu ağacın yaş veya kuru olarak yenilen etli, tatlı yemişi (Ficus carica).

i. 251a/15, 253a/18, 253b/5, 254a/12, 262b/13, 269b/9, 269b/14, 278b/19, 283b/16, 286b/6, 299b/13, 308b/18, 309a/22, 316a/21, 317a/4, 326b/8, 327b/15, 329a/11, 331a/13, 332a/25, 338a/23, 344b/21, 348a/16, 349b/11, 349b/13, 349b/18, 350a/15, 351b/13, 351b/15, 367b/17, 370b/17, 379b/2, 410a/8, 414b/16, 418a/4, 419b/5, 422a/9, 422a/15, 422a/25, 427a/1, 427a/15, 427a/21, 428b/14, 430a/17, 433b/18, 434b/11, 435a/6, 435b/15, 438a/19, 438b/8, 438b/13, 444a/19, 448a/14, 481a/18, 481b/21, 488a/21, 490b/7, 490b/10, 493a/21, 494b/1, 495a/8

i.+ i 493b/24

incir tabıḥ Pişirilmiş incir.

i.+ ında 251a/17

incir yaprağı İncir yaprağı.

i. 300a/1

i.+ nı 352a/13, 494b/21

incire-i rediyye Hastalığa sebep olan bir şey.

i.+ niñ 429b/4

incit - İncitmek.

i.- digi 378b/21

i.- düğinden 381b/14

incizāb Ar. Bir şeyin cazibesine tutulup ona doğru çekilme, cazibesi sebebiyle ona doğru meyletme, cezp olunma.

i.+ ı (İyelik) 283a/3

incü bk. inci

i. 252a/6, 256b/3, 257b/13, 258a/2, 259b/2, 259b/8, 275a/20, 277b/8, 289b/20, 295a/5, 296a/8, 296a/15, 298a/23, 319a/1, 330b/22, 339b/12, 354a/12, 357b/2, 358a/5, 358a/9, 365a/16, 365a/20, 366a/7, 366a/11, 366b/2, 366b/4, 366b/7, 376b/18, 379a/4, 393a/26, 394a/10, 414b/6, 419a/7, 419a/13, 419a/22, 424b/7, 425a/24, 427a/3, 427b/8, 428b/10, 429b/22, 430b/16, 431a/2, 435b/1, 439b/7, 473b/23, 474a/25

i.+ si 408a/23

incü ma'cūnı İnci macunu.

i.256b/5, 257a/6, 259b/5, 265a/6, 295a/8, 344b/8, 364b/15, 365b/6, 367b/10, 389a/25, 400b/4, 411b/16, 414b/1, 421b/16, 431a/18, 491b/14

incü sefūfi İnciden yapılan ilaçlar, macunlar.

i. 256b/9, 265a/3, 318a/2, 393a/26, 395a/20

incübār bk. incibār

i. 276b/4, 281b/20, 282a/10, 282a/13, 282a/15

i.+ dır 282a/8

‘inde’l-cerrāhīn Yaranın oyulması ve hazinelenmesi.

‘i. 463a/12

indir - İndirmek.

i.- dikde 422a/21, 438b/20

i.- ecek 253b/6, 324b/6, 477b/9

i.- üp 324b/7, 334b/12, 463b/8, 472b/10

‘inebü’ş-şaleb Ayı üzümü, tilki üzümü olarak bilinen Fundagillerden, küçük taneli yemişler veren, tüylü bir bitki (Arbutus uva ursi).

‘i. 332a/21349a/12, 353b/5, 353b/8, 371b/2, 371b/8, 384b/20, 385b/3, 397b/5, 422b/13, 429a/9, 429a/18, 432a/8, 439b/10, 439b/18, 440a/23, 440b/24, 450a/11, 460a/12, 460b/15, 460b/21, 466a/3, 466a/9, 466a/19, 476b/24, 480b/4

‘inebü’ş-şaleb şuyı Tilki üzümü suyu.

‘i.353a/23

infi‘ālāt-ı nefsāniyye Nefsani kırgınlıklar.

i.+ dir 388b/22

İngilis sıtması Terleme hastalığı.

İ. 428a/11

İngilis ceziresi İngiliz adası.

İ. 428a/12

inḥilāl Ar. Dağılma, çözülme.

i.+ ine 420a/21

inḥitāt Ar. Gerileme, çöküş, çöküntü.

i. 270a/1, 304a/19, 315b/13, 329a/3, 433a/18

i.+ ı (İyelik) 269b/16, 279b/4, 308b/11

i.+ ını 302a/6

in‘ikād Ar. Bir araya gelip toplanma.

i.+ a 413b/12

inkār Ar. Kabul ve tasdik etmeme, tanımama.

i. etmediler 408a/1

i. etmişlerdir 474a/16

i. eylediler 407b/23, 425b/14

i. idenler 409b/4

i. idüp 403a/22, 409a/17

i. olunmayup 402b/12

i. olunmazlar 392a/17

inkıbāz Ar. Kasılma.

i. 274b/20

i.+ ina 255b/8

inkısām Ar. Bölünme, kısımlara ayrılma, parçalanma.

i.+ ı (İyelik) 423a/16

İnkilisi Yuḥannā bk. Yuḥannā

İ. 387b/8-9

inme Vücudun bir yerinin hareket edemez ve hissedemez duruma gelmesi, nüzul, felç.

i. 253a/2, 434a/19

insān Ar. İnsan.

i. 296a/21, 364a/18, 387b/18, 387b/23, 473a/16, 475b/15, 496a/22

i.+ a 415b/6, 415b/9, 416a/17, 423a/10, 423a/12, 457a/15, 493a/23, 496a/2, 496b/3

i.+ dan 415b/5, 415b/9, 423a/10, 423a/11

i.+ ı 486a/25, 493a/22

i.+ ın 331b/22, 376b/21, 377a/4, 387b/10, 441a/4, 473a/8, 484b/1

inşıyāb Ar. Süzülüp akma; çabuk akıp gitme.

i.+ ıdır 337b/10

i.+ indan 329a/20, 329b/24, 332b/15, 333b/25, 338b/7, 340a/20

i.+ indandır 340a/8

inşibāb Ar. Dökülme, akıtılma.

i.+ da 431b/17

i.+ ı 431b/24, 432a/20, 461a/15, 475a/6

i.+ ı (İyelik) 376a/14

i.+ ıdır 381a/9, 431a/3, 462a/3

i.+ ına 431b/10

i.+ indan 325a/18, 434a/22, 466a/21

i.+ ını 381a/20, 381a/24, 432a/5, 447a/7, 461a/11, 461b/12, 468a/6, 473b/13, 473b/19, 473b/21, 477a/15

intifāʿ Ar. Faydalanma, yararlanma.

i. etmeyüp 323b/9

i. ider 460b/4

i. 347a/5

intifāḥu'l-kaẓīb Erkek üreme organının şişmesi.

i. 340a/8

intifāhü'l-huşyeteyn Tetsislerin şişmesi ve büyümesi.

i. 338a/6

intihā Ar. Son bulma, sona erme.

i. 462a/11

i.+ sı 340a/17, 393b/17, 413b/15, 433a/12, 449a/10, 496b/25

i.+ sında 405b/3

i.+ ya 413b/16

intikāl Ar. Geçme, göçme.

i. etmekle 482b/17

i. eyledi 273a/25

i. eylemeye 438b/23

i. ider 273a/13, 287b/7, 316a/5, 371a/22, 439a/7

i. 273a/13, 288b/6, 423b/7

i.+ inden 289a/14

inzāc Ar. İyice pişirilip kıvamına kavuşturulma.

i. etmede 459b/1

i. ideler 252a/10, 267a/23

i. ider 270b/2

i. idici 269b/7

i. idüp 272a/13

i.+ a 390a/24

i.+ ına 405a/6

inzāl Ar. Boşalma.

i. 337a/16, 342b/4, 344a/13, 363a/4

ip İp.

i. 457a/17

ipek İpek.

i. 419a/9

iplik İplik

i. 282b/21, 470b/16

ir - Erişmek, ulaşmak.

i.- mez 382b/12

i.- mişlere 255b/14

i.- üp 362b/15

irād Ar. Gelir, varidat.

ī. 387a/19

irās Ar. Sebebiyet verme, meydana getirme, sebep olma.

ī. eyler 313a/20

ī. eyleyen 313a/17, 357a/2

ī. iden 310a/24

ī. ider 352b/24, 489a/11

i'rāz Ar. Yüz çevirme, kaçınma, başka tarafa dönme.

i. 347a/15, 424a/8

i.+ ı (İyelik) 423b/6, 426a/23, 450b/16

i.+ ından 299b/19, 423b/1

irhā Ar. Koyuverme, gevşetme, salıverme.

i. ider 336b/12

iri Ölçüleri olağandan daha hacimli olan, kocaman.

i. 300b/16, 331b/24

irin Cerahat.

i. 271a/20, 287b/6, 297b/2, 302a/15, 317b/2, 329b/24, 332b/17, 332b/18, 333b/24, 350b/5, 371b/1, 422b/3, 433b/6, 458b/11, 458b/13, 461a/10, 463a/11, 463a/14, 463a/15, 463a/16, 469b/20, 471a/3, 477b/2, 477b/4, 477b/6, 479b/3

i.+ iñ 335a/5

irinli İrin toplamış, cerahatlı.

i. 302b/17, 352a/18, 374a/25

irinle - Cerahat toplamak.

i.- dir 475b/18

irinlen - İrin peyda etmek.

i.- dikde 433b/7

i.- meye 470b/23

i.- mez 441b/20

i.- se 476a/2

i.- ür 441b/20

i.- ürse 447a/8

irkil - İrkilmek.

i.- üp 414a/14

irsā Far. Mavi zambak kökü (İris lurida).

i. 251b/18, 251b/22, 252a/12, 252b/3, 252b/5, 252b/7, 253a/19, 254a/2, 254a/10, 254a/18, 262b/11, 262b/15, 269b/19, 278b/1, 297b/5, 297b/9, 316a/13, 317b/10, 320a/5, 320a/15, 320a/16, 320b/1, 329a/13, 334a/11, 335b/1, 349b/16, 349b/19, 350a/15, 350b/14, 350b/16, 350b/19, 359a/25, 370b/20, 371a/11, 377a/3, 377a/11, 378b/16, 386a/21, 386a/22, 386b/22, 386b/25, 388a/1, 418a/17, 432b/25, 434a/8, 438b/16, 440a/7, 442b/25, 447b/11, 447b/14, 447b/19, 453b/12, 458a/11, 459b/16, 463b/10, 463b/18, 465b/1, 468b/15, 471b/17, 472a/21, 476a/5, 477b/12, 477b/16, 480b/22, 481a/7, 482a/2

i.+ yı 346b/7

irsā ṭabīḥi Pişirilmiş mavi zambak kökü.

i. 271a/25

irsā yağı Mavi zambak kökünden elde edilen yağ.

i. 251b/19, 306a/22, 316a/16, 325b/4, 338a/20, 348a/13, 356a/25, 367a/22, 386a/20, 460b/23, 490b/8

irtesi Bir günün, haftanın, ayın, mevsimin, yılın ardından gelen (gün, hafta, ay, mevsim, yıl), ferdası.

i. 294a/21, 339b/2

irtihās Ar. Gevşeme.

i.+ ından 303a/6

irtihā-i ‘uzlāt Boşaltım sistemine ait bir organın gevşemesi.

i.+ dan 303a/17

irtlamağ ?

i.+ la 254b/7

işābet Ar. Hedefe varma.

i. etmişlerdir 417a/23

i. eyleyen 417a/8

i. iden 415b/12

i. idenidir 469b/7

i.+ dir 346b/15

īshāl Ar. Ulaştırma, ulaştırılma, erişirme, eriştirilme.

ī. iden 276b/23, 303b/4

ī. idendir 459a/1

ī. ider 417b/2

isbacak etmek Bir ekmek çeşidi.

i. 273b/12

isfidāc bk. üstübeç

i. 300a/14, 472a/17

ishāl Ar. Olağandan daha çok, daha sık ve daha sulu dışkı çıkarma.

i. etmede 320a/3, 424b/20

i. etmeden 318a/25, 319b/18

i. ideler 256b/2, 267a/4, 272a/13, 287a/14, 315a/1, 315b/23, 315b/25, 317b/8, 328b/9, 357a/24, 371b/16, 431b/17, 435a/24, 436a/3, 475a/8, 490a/17, 492b/8

i. ider 408b/23

i. olunan 286a/19

i. olunur 384a/6

i. olur 415a/25

i. 259a/21, 262b/7, 266b/13, 269a/1, 271a/19, 276a/5, 276b/15, 277a/4, 277a/6, 279a/7, 284b/19, 287b/6, 287b/25, 288a/2, 288a/8, 288a/15, 288a/23, 288b/16, 289a/11, 289a/19, 289b/7, 289b/8, 289b/22, 289b/26, 290a/6, 290a/13, 290b/3, 290b/13, 290b/14, 291a/10, 291b/4, 291b/9, 291b/10, 291b/22, 292a/9, 292a/12, 292a/18, 292a/19, 292b/5, 292b/18, 293a/5, 293a/21, 296b/13, 297b/18, 306b/11, 315a/18, 320a/19, 323a/1, 326b/10, 337b/16, 338b/10, 340a/25, 350a/9, 362a/22, 365b/3, 365b/9, 373b/6, 374a/19, 377a/25, 378b/19, 378b/23, 379a/16, 384a/4, 384a/5, 390a/17, 401a/6, 401b/10, 403b/22, 404a/15, 404b/21, 406a/17, 406b/3, 406b/8, 406b/11, 407a/1, 413a/21, 416b/8, 420b/8, 423b/5, 423b/24, 424a/3, 424a/8, 424b/22, 431a/3, 431a/11, 431a/12, 434b/13, 441a/13, 441a/16, 448a/4, 451a/17, 451b/5, 454a/7, 454a/13, 455b/13, 455b/18, 459a/13, 465b/20, 469b/13, 473b/15, 480b/10, 481b/17, 482b/23, 485a/12, 486b/8, 488b/16, 490a/2, 490b/15, 491a/10, 492a/1, 492a/15, 492b/1, 492b/16, 493a/1, 493a/20, 493b/3, 493b/10

i.+ de 289b/22, 406a/24

i.+ den 289a/15, 381b/4, 388b/23

i.+ dir 265b/22, 289b/7

i.+ e 296a/17, 296b/11, 379a/8

i.+ i 289a/12, 289a/15, 289b/4,
289b/12, 289b/23, 290a/18, 290a/21,
291b/21, 292b/24, 293b/18, 295b/10,
295b/15, 453a/15, 456a/24

i.+ i (İyelik) 280a/8

i.+ iñ 288a/1, 288a/5, 288b/2,
290b/14, 292a/16, 292a/22, 292b/19,
293a/7, 441b/3

i.+ iyle 288b/2, 293a/9

i.+ leriñ 289b/8

ishāl-i buḥrāni Bir çeşit ishal.

i. 288a/9, 289a/11

ishāl-i dem Kan ishali.

i. 297b/21, 490b/5, 491a/20

i.+ de 298a/9

ishāl-i kebed Karaciğer ishali.

i.+ iden 293a/24

i.+ iye 291a/11, 297a/13

i.+ iyi 291a/14, 291a/22

ishāl-i keylūs bk. el-ishālü'l-keylūs

i. 303b/8

i.+ ı 288a/24

ishāl-i marāziye İshal rahatsızlığı.

i. 289a/14

ishāl-i şafrāvī Safra ishali.

i. 404a/14

ishāl-i şafrāvīyye Safrayla ilgili ishal.

i. 290a/9

ishāl-i zubāniye Bir çeşit ishal.

i. 289b/15

isilik Terlemekten veya sıcaktan
vücudun bazı yerlerinde meydana gelen ve
kaşıntı yapan kabarcıklara verilen isim.

i. 440b/5

İskender-i Efrenci ö.i. Bir hekim adı.

İ. 398a/20

İskender-i Yunānī ö.i. Bir hekim adı.

İ. 273a/25, 293b/8, 295a/17,
387a/13, 409a/19, 489b/4

İ.+ niñ 279b/1, 400b/23

İşkorbüt Fr. C vitamini eksikliğinden ileri
gelen ve dermansızlık, zayıflık, diş
etlerinin iltihabı vb. belirtilerle kendini
gösteren hastalık.

i. 457a/24, 458a/19

İslām tabībleri Müslüman doktorlar.

İ. 417a/22

İslambul ö.i. İstanbul.

İ.+ da 428a/16

islam Ar. Vücutta bir damar.

i.+ den 293b/15, 308b/24

ism Ar. İsim, ad.

i.+ i (İyelik) 412b/4

i.+ iñ 426a/10

ism-i cins Cins isim.

i.+ dir 415a/23

ışmid Ar. Antimon, sürme taşı.

i. 303a/2, 488b/12

ışnā ‘aşeri Onikiparmak bağırsağı.

i. 261b/20, 277b/22, 277b/24,
278a/3

İspanya ö.i. İspanya.

İ. 359b/11, 450a/25

İ.+ da 450a/24

İspanyalı İspanya halkından olan kimse.

İ. 298a/7

ispirto İti. Alkol.

i. 397a/14

issi Isı, sıcak, sıcaklık.

i. olduğındandır 362b/18

i. olmak 413b/5

i. 253a/3, 256a/18, 256b/23,
259b/16, 262a/13, 278b/2, 279a/12,
279a/13, 283b/1, 286a/17, 293a/20,
301b/5, 305a/20, 305a/24, 306a/5,

311a/13, 311b/17, 315a/4, 316b/7,
325a/20, 325a/23, 328a/14, 329a/20,
329b/22, 335a/18, 337a/22, 337b/10,
340a/14, 344b/1, 344b/11, 345a/6, 345b/5,
346a/9, 348a/25, 348b/6, 348b/14, 354a/6,
369b/6, 370a/18, 370a/19, 372a/2, 375b/4,
376a/5, 388b/3, 388b/5, 388b/24,
391b/23, 391b/24, 398a/6, 403b/14,
412b/20, 414a/8, 418b/4, 431a/22,
434a/21, 434b/21, 435a/14, 439a/6,
440b/6, 441a/9, 449a/3, 449a/4, 458a/25,
460a/25, 460b/4, 463a/1, 466a/21, 466b/7,
466b/13, 466b/14, 467b/19, 467b/20,
470b/13, 479b/5, 480a/13, 482b/17,
484a/10, 485a/8, 487a/13, 495b/10

i.+ den 272b/1, 337a/18, 343a/23,
343b/7, 377b/23, 460a/25, 466a/25

issilik(g) Sıcaklık, sıcak olma durumu.

i.+ ligi 349a/23

i.+ liginden 283a/25, 383a/20,
480a/21, 496a/6

iste - İstemek.

i.- mek 273b/15

i.- mez 423b/20

i.- r 273a/10, 273a/19, 288a/1,
497a/8

istib'ād Ar. Olmasını uzak sayma, ihtimal
vermeme, yakıştırmama.

i.+ dan 403b/3

isti'dād Ar. Herhangi bir şeye karşı
doğuştan gelen yatkınlık, yetenek,
kabiliyet.

i. 390b/24, 391a/1

i.+ na göre 415b/4

i.+ na göredir 416a/14

istidlāl Ar. Bir delîle dayanarak bir husus
hakkında hükme varma, bir sonuç
çıkarma, dolayısıyla anlama.

i. idüp 383a/23

i. olunmak 365a/1

istifrā' bk. istifrāğ

i. 468a/7

istifrāğ Ar. Kusma, gaseyan etme,
kayetme.

i. etmekden 344b/15

i. etmekle 384a/5

i. ideler 279a/6, 323a/1

i. idici 279a/8

i. idüp 440a/4

i. olunmağıdır 257b/14

i. 274b/25, 346a/4, 440a/5

i.+ da 279a/4

i.+ dan 279a/9

i.+ dır 260b/2

i.+ ını 424a/12

i.+ la 393a/12, 451a/26

istifrāğ-i küllī Bütün kusmalar.

i. 390a/22, 396a/13

istiḥāle Ar. Canlılarda veya maddede görülen biçim ve yapı değişmesi, başka bir şekil ve biçime dönüşme, başkalaşma, başkalaşım, metamorfizm.

i. etmesiyle 403b/10

i. etmiş 444b/14

i. eylemeye 396b/14

i. ider 321b/21, 394b/4, 496a/4

i. idüp 448a/20

i.+ sinden 480a/11

istiḥrāc Ar. (Sonuç) Çıkarma, (anlam) çıkarma.

i. ideler 439b/15

i. iderler 393a/25

istīlā Ar. Yayılcı, salgın (hastalık).

i.+ sına 390a/24

isti' māl Ar. Kullanma.

i. etdikde 314b/4

i. etdikleri 296a/4, 318b/21

i. etdireler 376b/17

i. etdirirler 464a/17

i. etdiyse 295a/3

i. etmegi 270a/22, 410b/14

i. etmek 252a/7, 254a/23, 254b/22, 256b/6, 260a/13, 265a/2, 268a/6, 268a/13, 270a/1, 272b/1, 272b/3, 273b/10, 273b/24, 275a/21, 277a/23, 278b/21, 284a/22, 284a/23, 284b/2, 285a/9, 287b/2, 287b/3, 287b/12, 289a/2, 291a/21, 295b/7, 296b/10, 300b/15, 300b/19, 301a/8, 307a/22, 307a/23, 307b/21, 309b/10, 313b/19, 317a/9, 318b/20, 319a/4, 319b/20, 319b/22, 320a/1, 320a/8, 320a/10, 320a/23, 323a/13, 327a/18, 327b/13, 327b/23, 329a/10, 330a/6, 331b/25, 337b/1, 344b/9, 344b/25, 345a/9, 345a/17, 348a/4, 351b/17, 354b/20, 355a/10, 355b/7, 356a/19, 356a/20, 357b/16, 358b/16, 358b/19,

361b/4, 361b/12, 361b/25, 362b/1,
368a/1, 369a/2, 380a/16, 380a/21,
380a/24, 380b/25, 381b/22, 392a/1,
392a/3, 393b/8, 398a/12, 398b/25, 399a/8,
402b/3, 402b/4, 407b/13, 411b/13,
413a/12, 417b/24, 424b/15, 424b/16,
430b/1, 430b/10, 434b/14, 437a/16,
441b/1, 447a/12, 456b/19, 456b/22,
458a/8, 464a/23, 470a/3, 475a/25,
479a/12, 479a/13, 481a/22, 481a/24,
481b/18, 490b/13, 491a/7, 492b/10,
493a/17, 493b/9, 494a/4, 494a/5, 495a/5,
495a/6, 495b/6, 495b/8, 495b/25

i. etmekdir 257a/1, 257b/12,
268a/14, 278b/10, 312b/12, 320a/7,
325b/16, 331b/20, 353a/21, 361b/9,
407b/14, 411b/11, 420b/16, 462b/4,
493a/25, 497a/20

i. etmekle 285a/23, 343a/21,
487b/6, 497a/10

i. etmeyeler 357a/2, 375a/23

i. etmeyi 268a/11, 270a/24

i. etmeyüp 425a/3

i. etmezden 497a/11

i. etmiştir 475a/22

i. etmişlerdir 277b/1, 277b/16,
375a/22, 425a/3

i. eyledikleri 387a/20

i. eylemek 256a/6, 260a/22,
261a/21, 277b/6, 280a/11, 301a/25,
327a/13, 327a/14

i. eylemekden 412b/21

i. eylemekdir 355b/16

i. eylemişlerdir 407b/5

i. eylese 493a/11

i. eyleye 271a/18, 272b/6,
321b/15, 376a/18, 387a/17

i. eyleyeler 253b/11, 254a/11,
257b/18, 304b/13, 315b/12, 330a/14,
330a/17, 374b/9, 417b/5, 456a/25

i. ide 288b/22, 493a/10

i. ideler 252a/7, 252b/2, 253b/20,
254a/20, 255a/7, 255a/9, 255a/19, 256a/9,
256b/15, 257b/3, 258b/6, 259b/1,
259b/10, 260a/11, 260b/21, 263a/9,
264a/11, 264a/19, 265a/12, 265b/18,
266a/9, 266a/26, 267a/6, 267b/5, 268a/8,
268a/17, 268a/19, 269a/18, 269b/6,
269b/19, 270a/5, 270a/8, 270a/21,
271a/22, 271b/4, 271b/6, 271b/7, 272a/23,
274a/3, 275a/16, 275a/21, 275b/11,
275b/19, 276a/6, 276b/2, 277a/13,
277a/20, 277a/25, 277b/5, 280b/5,
280b/25, 281b/14, 282a/9, 282a/12,
284a/5, 285b/24, 286a/10, 286a/13,
287a/17, 287a/19, 287a/22, 287b/13,
287b/16, 288b/23, 289a/1, 289a/9, 289b/6,
289b/17, 290a/11, 290a/23, 291a/6,

291a/11, 291a/14, 291a/18, 291a/24,
291b/3, 292a/1, 292a/8, 294a/6, 294a/15,
296a/13, 296a/16, 297a/4, 297b/7, 298b/2,
298b/5, 301a/20, 301b/13, 303a/3,
303a/16, 303b/3, 304a/7, 305b/20, 307a/5,
309b/8, 312a/8, 312a/11, 312a/19, 312b/7,
313b/25, 314a/10, 314a/20, 314a/25,
314b/24, 315b/15, 315b/20, 317a/11,
317a/12, 317a/14, 317b/11, 318a/4,
318a/13, 318b/15, 319b/19, 319b/24,
320a/23, 320b/5, 320b/8, 320b/11, 321a/7,
321a/11, 321a/13, 323b/18, 323b/21,
323b/25, 326b/24, 327a/4, 327a/17,
327b/7, 327b/8, 327b/17, 328a/2, 329a/4,
330a/20, 330a/24, 330b/23, 330b/25,
332a/23, 332b/11, 333a/14, 333b/2,
333b/4, 334a/2, 334a/6, 334b/4, 336a/10,
336b/13, 339a/9, 341b/10, 341b/17,
342a/3, 342a/20, 342b/26, 343a/23,
343a/24, 343b/2, 343b/5, 343b/13,
343b/21, 343b/22, 344a/4, 344a/7,
345a/14, 345b/15, 345b/17, 346a/17,
346a/21, 346a/24, 347a/23, 347b/1,
349a/18, 349b/3, 351a/11, 352b/7, 353b/5,
354a/15, 354b/7, 355b/10, 355b/13,
356a/16, 357a/5, 357b/25, 358a/6, 358a/7,
358b/14, 360a/8, 361b/18, 361b/23,
362b/3, 362b/11, 363a/18, 363b/3,
363b/7, 363b/18, 364b/16, 365a/19,
365b/15, 365b/17, 366a/7, 366b/25,
367a/10, 367b/22, 368a/10, 368a/23,
368b/1, 368b/2, 368b/6, 368b/19,
370b/25, 371b/22, 372a/21, 372a/24,

372b/14, 375b/4, 378a/18, 379b/10,
380a/20, 382a/11, 383b/24, 383b/25,
384a/4, 384a/9, 384b/1, 384b/7, 385a/19,
385b/16, 386a/7, 386b/9, 387b/8,
387b/11, 387b/20, 389a/3, 391a/7,
391a/17, 391b/12, 395a/12, 395a/14,
395a/18, 395a/22, 396a/19, 396b/8,
396b/11, 397a/1, 398a/14, 398b/4,
398b/12, 398b/16, 398b/23, 399a/2,
399a/9, 399a/10, 402b/24, 403a/2, 403a/9,
404b/11, 404b/16, 404b/18, 405b/21,
405b/22, 405b/23, 406b/18, 406b/23,
407a/11, 407b/3, 408b/19, 410b/12,
411a/10, 411a/19, 411b/10, 411b/17,
412a/1, 414a/23, 414a/24, 414b/8,
414b/12, 415a/25, 416b/17, 417b/17,
417b/22, 418b/5, 419a/11, 419a/15,
419b/1, 420b/13, 420b/17, 420b/25,
421a/1, 421a/20, 421b/5, 421b/8, 422b/3,
424a/17, 424b/2, 424b/14, 425b/2,
425b/7, 427a/8, 427b/7, 427b/8, 427b/11,
427b/12, 427b/13, 429a/23, 429b/23,
430b/2, 430b/16, 430b/18, 430b/21,
431a/2, 431a/13, 431a/18, 431b/22,
434a/14, 435b/2, 436a/4, 437a/15, 439b/2,
439b/6, 439b/9, 442a/14, 442a/21,
442a/22, 442a/23, 442b/4, 442b/10,
442b/12, 442b/15, 444a/16, 447a/20,
449b/6, 449b/8, 449b/10, 449b/25,
450a/7, 450a/10, 451a/23, 451b/1,
451b/16, 451b/19, 451b/24, 452a/1,
452a/18, 452b/15, 452b/16, 453a/1,
453a/21, 454a/2, 454a/18, 454b/9,

454b/20, 454b/23, 456a/15, 456a/17,
456a/23, 456b/15, 458a/13, 458a/14,
460b/12, 464a/19, 464a/22, 464b/12,
466a/5, 468a/8, 474a/7, 474a/24, 478a/4,
482b/3, 482b/7, 484b/6, 484b/9, 485a/13,
487a/7, 487a/8, 487a/10, 488b/22,
489b/12, 490a/24, 491b/13, 493a/16,
494a/2, 494a/9, 494a/12, 494b/5, 494b/14,
495b/7, 496a/1

i. idene 489a/12, 492a/20, 492a/24

i. ideniň 488a/24, 492a/18, 492b/5,
492b/12, 492b/25, 495a/9

i. idenlere 435a/14, 491a/16,
491a/19

i. idenleriň 492a/12

i. iderler 255a/14, 285b/8,
309b/16, 392a/5, 392a/6, 402a/22,
417b/23, 420b/10, 425b/19, 451b/3,
458a/16, 472b/2, 490a/12, 497a/22,
497a/24

i. idilerse 410b/15

i. idüp 267b/1, 317b/6, 334a/3,
360a/3, 424b/9

i. itdikde 384a/15

i. itdikleri 391b/4, 455a/20

i. itdirdikde 275b/12

i. itdirirler 285b/6, 427a/2, 491b/5

i. itdirmişlerdir 452a/20

i. itdüğinden 322b/23

i. itdüreler 367b/23, 430a/7

i. itse 489a/10

i. oluna 251b/24, 254a/5, 263a/6,
263b/12, 282a/7, 294a/22, 303b/24,
305b/16, 307a/4, 314a/23, 339b/22,
356a/4, 356a/7, 387a/25, 406b/24, 410b/2,
421a/2, 443b/15, 459b/19, 461b/24,
489a/20

i. olunacak 294b/23, 295b/3,
370a/20, 406b/15, 406b/20

i. olunan 252a/21, 255a/10,
289b/13, 296a/6, 302b/10, 317a/18,
347a/20, 353a/19, 358b/17, 363a/20,
383b/22, 384a/2, 391b/25, 392a/7,
393a/13, 406b/16, 406b/25, 422a/18,
432a/16, 438b/1, 450a/3, 453a/21,
470a/10, 470b/5, 472a/11, 475a/13,
484b/14

i. olunanlar 295b/15, 392a/8

i. olunacak 284b/24

i. olundu 417a/17

i. olunduğda 256b/25, 311a/18

i. olunmak 257a/2, 289b/21,
321b/14, 379a/5, 381a/17

i. olunmağdır 257b/24, 265a/20,
298b/23, 305a/21, 420b/14, 420b/15

i. olunmaz 392a/7

i. olunsa 278b/12, 280a/15,
404b/6, 419b/14, 493a/24, 493b/2

i. olunup 251b/21

i. olunur 263b/21, 284a/5, 320a/12,
357b/9, 370b/15, 391a/15, 392a/9,
399a/13, 404b/19, 407a/22, 411a/21,
418a/21, 420b/18, 433a/3, 433a/5, 433a/7,
433a/18, 438a/23, 454a/7, 460a/9,
481a/14, 487a/12, 487a/25

i. olunurdu 417a/21

i. 258a/15, 259b/4, 259b/6,
260a/21, 265a/6, 265b/6, 265b/25,
266b/23, 270a/18, 271b/1, 271b/2,
271b/10, 272a/14, 274a/4, 275a/10,
275b/8, 276a/23, 276b/5, 277a/7, 278a/23,
280a/19, 282a/7, 284a/8, 284b/4, 284b/8,
285a/2, 285a/4, 287b/17, 289b/4, 289b/18,
290b/18, 292a/4, 292a/14, 292a/23,
293b/4, 295a/1, 295a/9, 295b/5, 297a/4,
304a/1, 309b/15, 311b/5, 313b/12,
314a/20, 314b/25, 317a/11, 317a/19,
317a/22, 318a/13, 319b/14, 320a/9,
321b/4, 323a/7, 323b/25, 326b/18,
329b/5, 334a/5, 337a/2, 337b/2, 339a/12,
345b/5, 351a/4, 351b/4, 353b/2, 353b/10,
354a/1, 360a/8, 362a/25, 371a/3, 372b/5,
376b/24, 377a/8, 382a/1, 384a/11,
391b/11, 392a/12, 396b/9, 396b/12,
396b/13, 397a/4, 399a/18, 404b/19,
407a/3, 410b/21, 411a/11, 411a/13,
411b/3, 411b/14, 420b/21, 420b/22,

421b/6, 422b/18, 425a/14, 433a/12,
441a/24, 443b/12, 447a/24, 449a/23,
451b/16, 452a/3, 454a/1, 454a/12,
456b/17, 460b/7, 474b/1, 484b/7, 488a/3,
488b/12, 489a/2, 489a/15, 489b/2,
490a/12, 491b/2, 492a/16, 492a/20,
492a/22, 492b/4, 492b/16, 494b/22,
495a/4, 495a/9, 495b/15, 497a/14, 497b/5,
497b/9

i.+ den 490a/20, 490b/4, 490b/18,
491b/19, 492b/12, 492b/20, 492b/25,
493a/19, 494b/24

i.+ i (İyelik) 264b/24, 267a/7,
274b/17, 275b/19, 276b/10, 276b/12,
277b/17, 285a/11, 285a/14, 286a/2,
287a/18, 288b/15, 290a/18, 293b/21,
296b/24, 304b/11, 320a/12, 333b/12,
342b/21, 347a/23, 368b/17, 372a/25,
384a/20, 391b/24, 394a/11, 400a/21,
410b/16, 417b/6, 417b/13, 430b/5,
430b/9, 458a/9, 488a/25

i.+ inde 404b/4, 421b/3

i.+ inden 266a/3, 272a/7, 277b/6,
281a/12, 290b/5, 290b/6, 293a/5, 309a/12,
328a/18, 329b/23, 357a/15, 403a/1,
423a/3, 443b/14, 462b/25, 488b/14,
488b/19, 491a/10, 492b/5

i.+ ine 257a/1, 357b/8, 387b/4,
391b/21, 439b/4, 447a/11, 449a/2,
457b/16, 487a/14, 497b/4

i.+ ini 295a/16, 317a/15, 320a/2

i.+ iniñ 442b/5, 460b/5, 491b/20,
492b/19, 493a/18, 493b/1

i.+ leri 443b/13

istinā' 1 Ar. Kural dışı olan.

i. 283a/3

istincā Ar. Büyük abdesti yaptıktan sonra
pislikten, necasetten temizlenme.

i. etmek 301b/18

i. ideler 301b/18, 302a/8

istinkāf Ar. Geri durup kabul etmeme,
kaçınma, imtina.

i. eylese 387b/12

i. idenlere 281a/13

i. iderlerse 403a/1

istinşāk Ar. Kuvvetle koklama, koklatma.

i. 415b/21

istirāhat-ı nakūle Bir çeşit macun.

i. 284a/2, 331a/1, 429a/23

istirhā Ar. Gevşeme.

i.+ sızır 335a/3, 336b/8

i.+ sından 335a/12

istirhā-ı el-kāzib Erkek üreme organının
gevşemesi.

i. 340a/2

istiridye Yun. Yassı solungaçlılar
sınıfından, denizlerde yaşayan, eti yenen,
içinde inci oluşan, iki çenetli yumuşakça
(Ostrea edulis).

i. 342a/24

istiskā Ar. Vücudun çeşitli yerlerinde su
toplanması.

i. 291b/11, 321b/17, 323a/7,
339a/21, 339a/25, 346b/18, 347b/25,
348a/20, 355a/5,

440a/13

i.+ da 253a/2, 257b/11

i.+ dan 339a/25

i.+ larda 274b/2

i.+ niñ 320a/15

i.+ sızır 440a/2

i.+ ya 251b/14, 288b/5, 306b/12,
309a/10, 311b/18, 313b/5, 316b/11,
359a/20,
451a/14, 455b/15

istiskā-ı laḥmī Siroz hastalığı.

i. 322b/3

i.+ niñ 322b/4, 322b/15, 322b/20

i.+ ye 323a/14

istiskā-ı toplı Karında su toplanması.

i. 321b/17

istiskā-ı yābis İstiskanın bir türü.

i.+ de 321b/24

istiskā-ı zıkkī Karın zarında sıvı toplanması.

i. 319a/25, 329b/15, 339a/21

i.+ niñ 319a/13

istiskā-yı laḥmī bk. istiskā-ı laḥmī

i. 322b/14

istiskāyü'r-raḥm Rahimde sari su toplanması.

i. 347b/15

istiṭbāt ? Kullanma.

i. 488a/3

iş - İşemek, bevl etmek.

i.- iyenlere 338b/24

iş İş, çalışma.

i. 374b/2, 468b/23

i.+ leri 357a/4

i.+ lerle 362a/20

işāret Ar. Bir şeyin var olduğunu, meydana çıktığını gösteren belirti, alamet, emare.

i. idüp 359a/9, 428a/19

i.+ dir 408a/3, 455a/15

işe - İşemek, bevl etmek.

i.- mek 373b/8, 495a/24

i.+ meniñ 336b/11

işid - bk. işit -

i.- ir 360a/25, 360b/5

işit - İşitmek, duymak.

i.- mekle 486a/14

i.- mez 360b/5, 423b/24

işitdir - Duyurmak.

i.- meyeler 373a/7

işle - İşlemek, çalışmak.

i.- mişdir 469a/17

i.- sin 434a/1

i.- yüp 321b/21

işled - İşletmek.

i.- eler 434a/1, 464b/3

i.-üp 447b/26

işlen - İşlenmek, çalışılmak.

i.- mek 292b/3

işlet - İşletmek, çalıştırmak.

i.- mek 260a/24

iştidād Ar. Şiddetlenme, artma.

i.+ ina 259b/20, 420a/20

iştihā Ar. Yemek yeme isteği, iştihā.

i. 267a/2, 271b/19, 273a/8,
273a/16, 273b/18, 360b/2

i.+ sı 311b/16, 315a/15

it - bk. et-

i.- di 346b/10, 495a/23

i.- digi 406a/5, 484a/25, 485a/9

zıkr i.- digi 434b/20

i.- digimiz 268a/12, 476b/15

zıkr i.- digimiz 366b/13, 367b/21,
371b/2, 374b/9, 413a/8, 437a/18, 482b/21

zıkr i.- digimize göre 457b/19

i.- diginden 347b/20, 354b/25,
382a/23, 463b/22

i.- digindendir 472b/21, 491b/12

i.- digine 283a/5

i.- dik 285b/14, 285b/15, 496b/11

i.- dikce 341b/1

i.- dikde 255b/24, 281a/17,
281b/11, 344a/13, 346b/19, 375b/1,
381b/13, 391b/12, 396b/13,

401a/5, 426b/16, 429b/1, 464b/19,
494a/16

isti' māl i.- dikde 384a/15

zıkr i.- dikde 409a/21

i.- dikden 412a/7, 413b/12,
413b/17, 425a/11, 426a/25, 426b/14,
429b/14, 444b/4

i.- dikleri 367b/19, 430a/18,
471a/4

isti' māl i.- dikleri 391b/4, 455a/20

i.- diklerin 446b/11

i.- diklerinde 478b/6

i.- diklerinden 383a/13

i.- diler 394a/23, 406b/13,
410a/17, 417a/20, 483a/19, 488b/24,
491a/3, 495a/19

i.- dim 295a/2, 340b/26, 346b/11,
346b/16, 406a/4, 406a/5, 447a/16,
485b/11, 489a/7, 495a/19,

isti' māl i.- dir-dikde 275b/12

i.- direler 261a/12, 273b/21

i.- dirir 266b/20, 279a/7

i.- dirirler 289b/19

isti' māl i.- dirirler 285b/6, 427a/2,
491b/5

i.- dirmegi 491b/2

i.- düginden 413a/3, 420b/11,
448b/19

isti' māl i.- düreler 367b/23, 430a/7

i.- mede 291a/15, 291a/22, 294b/1,
304b/16, 385a/1, 397a/1, 439b/16,
466a/25

i.- medi 285b/13

i.- medigi 290b/6

i.- mege 283a/2

i.- mekte 300a/21, 322a/1

i.- mekdir 269a/3, 288a/11,
289b/12

i.- mekle 288a/23, 300b/23

i.- mesinden 280a/3

i.- mesiyle 489b/11

i.- meyeler 477b/2, 484a/8

isti' māl i.- meyi 268a/11

i.- meyüp 439b/4

i.- mez 356b/17, 416a/16, 439b/27,
491a/23

i.- mezse 303a/3, 414a/6, 429b/11,
431a/14, 437a/18, 489a/13

i.- mişdir 489b/7

iḵrār i.- mişdir 446b/11

isti' māl i.- se 489a/10

i.- seler 300b/21

i.- sün 421b/16, 432b/16

i.- tim 346b/11, 346b/16

i.- tire 488a/4

it üzümi Patlıcangillerden, 20 - 50 santimetre yüksekliğinde, bazı ilaçların yapımında kullanılan bir yıllık otsu bir bitki, köpek üzümü, tilki üzümü; Böğürtlen (*Solanum nigrum*).

i. 302a/2, 316a/2

it' āb Ar. Yorma, zahmet verme.

i. etmekden 363a/5

i. ider 372a/19

itdir - bk. etdir -

i.- dikde 399b/5

i.- eler 267a/18, 389a/6, 404a/20, 497a/14

i.- mede 391b/7, 475a/5

i.- mek 408b/14

i.- mişdir 411b/4

isti' māl i.- mişlerdir 452a/20

i' tibār Ar. Önem verme, önem verilme, dikkate alma, dikkate alınma.

i. eyledi 400b/23

i. 415a/21

i' tidāl Ar. Aşırı olmama, ne çok fazla ne çok az, tam gerektiği kadar olma, orta hâlde bulunma, ölçülülük.

i.+ den 325a/3

i.+ e 299b/21, 355b/15, 376a/24

i' tikkād Ar. İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan.

i. etmişlerdir 417b/17

i. iderler 285b/6

i. idüp 406a/4

i.+ ıyla 402b/1, 415a/11, 489a/2

i' tikkāl u ṭaba' i'l-eṭfāl Çocukların kabız olması.

i. 379a/21

i' timād Ar. Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.

i. etmeyüp 452a/19

i. eylediler 256a/4

i. olunacak 383a/22

i. olunur 346b/22, 473a/20

i'tirāz Ar. Bir fikri, bir kararı kabul etmeyerek karşı çıkma ve bu tarzda söylenen söz.

i. idüp 427a/24

i'tiyād Ar. Alışmaktan dolayı adet edinme, alışkanlık.

i. 486a/17

i'tlāk Ar. Serbest bırakmak, salıvermek.

1. olunur 281b/3, 431a/25, 433b/5, 435a/10, 469a/11, 469a/20, 469a/24, 487a/18

1. 434a/18

İtnāṭūs ö.i. Bir hekim adı.

İ. 387a/8

ittifak Ar. Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma.

i. eylediler 304b/16

i. itdiler 394a/23, 406b/13

i. idüp 383b/16

i.+ ları 420b/14

i.+ larıyla 402b/15

ittişāl Ar. Bitişme, ulaşma.

i. 394a/22

i.+ dendir 469a/14

i.+ i (İyelik) 413b/18

i.+ inden 416a/11

i.+ ine 458a/22

i.+ ini 382b/5

ittişālāt Ar. Bitişmeler, ulaşmalar.

i.+ ı (İyelik) 472b/21

i' vicāc Ar. Eğri büğrü olma, eğrilme.

i.+ ı (İyelik) 278a/2

'iyāzen billāhi te'ālā “Allah'a sığınır, Allah'a iltica ederiz. Allah korusun, Allah saklasın” anlamında dua.

'i. 329b/13, 333b/22, 469a/1, 496b/3

iyi İyi.

i. 255a/18

iyice Oldukça iyi.

i. 377b/9, 416b/24, 421a/18

iyüce bk. iyice

i. 298a/21

izābe Ar. Eritmek.

i. ider 428a/25, 428b/1

izāfe Ar. Ekleme, katma, ilave etme.

i. ideler 310a/10, 391b/16, 408b/19

i. idüp 284b/17, 482b/7

izāle Ar. Giderme, yok etme, ortadan kaldırma.

i. eylemekdir 318b/9

i. iden 300b/13

i. ideler 272a/11

i. ider 301b/1, 448a/7, 448a/16, 448a/17, 454b/3, 480b/14, 481b/8

i. idici 352b/18, 428a/5, 435b/8, 468b/20

i. itdigindendir 491b/12

i. 262a/19, 279b/10, 379b/2, 389a/2, 450a/3, 454a/20, 463a/23,

i.+ siyle 363a/16

izdiyād Ar. Artma, çoğalma, tezayüt etme.

i. 337b/23

i.+ ı (İyelik)340a/16, 349b/2

izen Ar. O hâlde, o takdirde, öyleyse.

i. 300a/24

izn-i şerîf (Allah'ın) Mübarek izni.

J

jîve Far. Cıva.

j. 285b/6, 354b/4

K, K

ķab İçine sıvı veya herhangi bir madde konan şey.

ķ.+ ı 261b/14, 483a/17

ķ.+ ları 489a/6

ķabāhat Ar. Suç, kusur

ķ.+ i 476b/3

ķabak(ġ) Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki ve bu bitkinin meyvesi; (Cucurbita).

ķ. 265b/17, 278b/9, 279b/20, 302a/23, 310a/19, 311b/7, 311b/12, 312a/17, 320b/20, 327a/21, 340b/9, 347b/8, 350a/25, 352b/22, 355b/23, 361b/10, 361b/13, 361b/19, 364b/6, 364b/7, 368a/3, 369a/22, 369a/25, 371a/10, 372b/15, 374b/22, 375a/15, 386a/21, 389b/19, 389b/23, 432a/8, 437b/6, 442b/20, 443a/1, 444a/20, 447b/14, 464a/25, 465b/1, 481b/7, 494b/1, 495b/19, 495b/24

ķ.+ iñ 389b/24

ķabak çekirdeġi Kabak çekirdeġi.

ķ. 274a/6

ķabak şuyı Kabaktan elde edilen su.

ķ. 324b/21, 344a/16, 376a/10

ķ.+ yla 324b/20

ķabar - Kabarmak.

ķ.- ması 435a/9

ķ.- miş 467a/1

ķabarcık(ġ) Kabarcık, içi su veya hava dolu ufak kabartı veya kürecik.

ķ. 435a/10, 435a/16

ķ.+ a 450b/24

ķ.+ ı (İyelik) 416b/7, 416b/10, 440a/18

ķ.+ iñ 422b/12, 422b/22

ķ.+ lar 440a/24, 494a/19

k.+ lardır 440a/14

ķ.+ ları 319b/1, 319b/4

ķabard - Kabartmak, şişirmek.

ķ.- up 422a/4

ķabardıcı Kabartma özelliġi olan, şişiren.

ķ. 425a/6, 429b/12, 444a/22, 447b/25

ķ. dır 444a/18

ķabaruk Kabarmış durumda olan.

ķ. 347a/5

ķābız Ar. Peklik veren.

ķ. 269b/10, 275b/8, 280a/9,
303a/11, 325b/25, 331a/2, 340b/23,
343a/21, 357b/9, 358b/10, 368b/23,
371b/18, 372b/22, 373a/11, 379a/2,
453a/13, 462b/7, 465b/21, 478b/12

ķ.+ ı 278b/12

ķ.+ lara 350b/25

ķabız Ar. Büyük abdest yapmakta
çekilen güçlük, tabî olarak ve gerektiği
kadar dışarı çıkamama, peklik, inkıbaz.

ķ. 297a/21, 304a/13, 389b/8,
490b/20

ķ.+ dan 302a/20, 315a/19

ķabîl Ar. Sınıf, çeşit.

ķ.+ dendir 261a/7, 295a/8,
300b/20, 327a/17, 346a/21, 361a/22,
370b/3, 385b/14, 415a/3, 424b/3,
424b/14, 424b/16, 429a/10, 439b/18,
447b/10, 463a/8, 464a/22, 464b/20,
481a/12, 490a/9, 491a/5, 495b/23

ķ.+ inden 437a/7

kābil Ar. Helile türlerinden biri.

k.+ i 260a/6, 278b/25, 288b/18,
289a/20, 290a/14, 294a/4, 294a/7,
297a/17, 312a/9, 365a/16, 366b/4, 441b/5

ķābil Ar. Mümkün, olabilir.

ķ. 420a/19, 449a/19

ķābile Ar. Ebe, ebe kadın.

ķ.+ niñ 381a/7

ķābiliyet Ar. Herhangi bir şeye karşı
doğuştan gelen yatkınlık, beceriklilik,
yetenek, istidat.

ķ.+ i (İyelik) 431b/11

ķablایıcı Kaplayan

ķ.- yıcı 394a/21

ķabli bk. kābil

ķ. 287a/14

ķablumbağa Kaplumbağa.

ķ. 446b/14

ķabucuk Kabukçuk, ufak kabuk.

ķ. + lardır 485a/5

ķabuk(ġ) Kabuk.

ķ.+ ı (İyelik) 257a/10, 257b/10, 257b/8, 258a/25, 260a/17, 260a/4, 260b/6, 261a/15, 263b/13, 263b/6, 267b/9, 275a/19, 275b/21, 287a/14, 287b/9, 289a/19, 290a/7, 291b/18, 291b/19, 291b/24, 293b/25, 294a/4, 294a/5, 294a/7, 294b/4, 296b/15, 296b/7, 304a/4, 305b/23, 305b/9, 306a/3, 306b/16, 306b/20, 307a/13, 307a/17, 307a/18, 307a/2, 307a/25, 307b/1, 307b/24, 307b/3, 309a/21, 309b/22, 309b/23, 310a/3, 311b/24, 317a/3, 318a/1, 321a/5, 322a/6, 324b/4, 331b/22, 337a/7, 340a/6, 340b/3, 340b/8, 340b/9, 344a/5, 344a/9, 351b/19, 355b/20, 359a/25, 359b/15, 365a/16, 365a/20, 365b/10, 365b/9, 371b/12, 372b/1, 374b/16, 376b/9, 377a/10, 391a/22, 391b/20, 397b/14, 400a/21, 403a/7, 406b/18, 410a/24, 410a/25, 410b/11, 410b/18, 411a/7, 418a/14, 418a/22, 418b/2, 419a/23, 424a/25, 427a/10, 428b/10, 428b/14, 429a/14, 429a/19, 430b/19, 432a/23, 436b/18, 440b/1, 446a/1, 455b/22, 456a/1, 456a/2, 458a/3, 458a/4, 460a/19, 461b/16, 463a/24, 465b/6, 467b/7, 471a/23, 474a/18, 474a/5, 481b/12, 484b/15, 484b/25, 487a/8, 490b/12, 492a/3,

ķ.+ ıdır 402b/17

ķ.+ ma 379b/23

ķ.+ ını 375a/13, 410b/13, 479a/14

ķ.+ ınıñ 296a/15, 358a/8, 484b/22

ķ.+ ıyla 259b/24, 322b/2

ķ.+ ları 375a/9, 428a/2

ķ.+ larını 467a/25

ķabuklan - Kabuklanmak.

ķ.- an 435a/9

ķ.- maķ 338b/22

ķ.- masına 485b/22

ķ.- maz 444b/13

ķ.- ur 338b/23, 375a/5, 422b/23, 444b/13, 482b/20

ķ.- ursa 467a/10

ķabūl Ar. Bir ŗeye isteyerek ya da istemeyerek razı olma.

ķ. etmedigindendir 364a/21

ķ. etmesidir 315a/8, 377b/13

ķ. etmesinden 368b/23

ķ. etmeyi 399b/7

ķ. etmeyüp 322b/14

ķ. eylemesi 313a/16, 383a/8

ķ. eyler 330b/11

ķ. idenden 449a/20, 455b/17

ķ. ideni 399b/6

ķ. ider 328a/17

ķ. idüp 357a/10, 399b/3

ķ. itmedigi 290b/6

ķ. etmez 401b/17

ķ. + den 401b/20

ķābūs Ar. Uykuda basan sıkıntılı ağırlık, karabasan.

ķ.+ da 376b/23

ķabż Ar. Peklik, tutma, kabızlık.

ķ. 267b/26, 275b/6, 277a/12, 277a/6, 278b/4, 279b/9, 284b/5, 285b/20, 291a/7, 295b/14, 304b/3, 315a/16, 315a/17, 319b/6, 321b/23, 326a/16, 332a/6, 348b/20, 366a/14, 366a/17, 373a/13, 379a/21, 426b/18, 449a/6

ķ.+ dan 298b/13, 302a/12

ķ.+ ı (İyelik) 272b/23, 280a/9, 281b/18, 283a/8, 283a/25, 285a/25, 285b/7, 308b/1, 312b/5, 379b/24, 390b/24, 428a/9, 431b/21, 432b/10, 484b/10

ķabża Ar. Bir tutam, bir avuç, bir el dolusu şey.

ķ. 252a/19, 252a/24, 253b/17, 253b/3, 254a/13, 255a/12, 256b/11, 257a/8, 257a/9, 258a/13, 258b/1, 258b/2, 260a/16, 260a/17, 260a/3, 260b/10,

260b/16, 260b/17, 260b/18, 264a/6, 264b/8, 269a/14, 270b/3, 272a/16, 272a/17, 280b/18, 280b/18, 284a/12, 284a/19, 284b/10, 284b/9, 287a/16, 291a/16, 291a/3, 294a/20, 294b/4, 294b/4, 296b/2, 296b/7, 297a/15, 297a/16, 298a/12, 298a/13, 298b/25, 299a/10, 299a/11, 300b/1, 302a/23, 302a/24, 303a/24, 303b/18, 303b/19, 304a/3, 306a/15, 306b/17, 306b/22, 307a/14, 307a/15, 307a/19, 307b/5, 309a/22, 309b/1, 309b/20, 310a/18, 311a/21, 312a/3, 312a/4, 313b/22, 314a/13, 314a/18, 314a/5, 314a/6, 315b/17, 316a/11, 316b/22, 318a/11, 320b/12, 320b/13, 321a/5, 322a/12, 324a/3, 324b/5, 327a/1, 327a/25, 328b/14, 330a/23, 330b/18, 331a/12, 332a/14, 332a/15, 332a/9, 333a/21, 333a/3, 334b/17, 338a/23, 338a/3, 338b/2, 339b/23, 343b/23, 345a/11, 345a/12, 345b/24, 345b/25, 346a/19, 346a/19, 347b/8, 348a/10, 348a/6, 348a/6, 349a/20, 349b/18, 350a/12, 353a/7, 355a/16, 355a/17, 355a/25, 356a/24, 356a/9, 356b/18, 357b/20, 358a/10, 358a/21, 359b/1, 359b/2, 359b/2, 359b/23, 361a/12, 361b/15, 362b/4, 362b/5, 362b/6, 363b/8, 364b/8, 364b/9, 367a/13, 367a/13, 369b/1, 370a/5, 372b/1, 372b/16, 372b/17, 372b/2, 373b/21, 373b/22, 375b/22, 378a/22, 378b/10, 379b/16, 381a/1, 385b/11, 386a/1, 392a/10,

396a/20, 396a/21, 396b/2, 397a/9, 398a/8, 398b/20, 400a/13, 400a/23, 404a/22, 404a/23, 404b/13, 405a/20, 405a/23, 405b/13, 407a/7, 407b/8, 410a/8, 410b/19, 417a/3, 417a/4, 418a/25, 418b/1, 422a/21, 422b/14, 424a/25, 427a/16, 427a/20, 427a/21, 428b/13, 428b/14, 429a/19, 433a/13, 433a/14, 433a/20, 433b/10, 435b/12, 436b/19, 437a/20, 437a/21, 437a/23, 437b/10, 437b/7, 440a/10, 442a/11, 442a/15, 442a/16, 442a/25, 442b/13, 442b/19, 442b/21, 444a/25, 448b/3, 449b/19, 449b/19, 449b/2, 452b/18, 452b/5, 456a/19, 456a/2, 456a/3, 456b/13, 456b/9, 460a/12, 461b/18, 461b/21, 462a/18, 462a/23, 462a/26, 462b/13, 463b/4, 463b/6, 463b/7, 465a/9, 465b/24, 468b/15, 468b/21, 474a/13, 474a/21, 475b/22, 477b/22, 482b/2, 483a/9, 483a/9, 488a/10

ķabzıyyet Ar. Kabızlıkla ilgili.

ķ.+ i (İyelik) 426b/22

ķaç Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı.

ķ. 257b/1, 282a/20, 290a/25, 293b/16, 294b/18, 295a/17, 297b/6, 297b/16, 302b/18, 315a/25, 334a/6, 395a/9

ķaç - Kaçmak.

ķ.- ar 258b/8, 496b/21

ķ.- dığı 353b/18

ķ.- maķ 417a/7

ķ.- maķdır 353b/17

ķ.- up 496b/14

ķaçan Ne zaman, ne zaman ki, nasıl.

ķ. 257b/21, 260a/12, 261b/20, 261b/22, 266b/12, 273a/18, 282b/3, 285b/20, 288a/22, 289a/14, 292a/17, 304a/14, 304b/17, 310b/9, 314a/21, 318a/15, 321b/24, 322b/10, 324a/11, 324a/18, 327b/19, 334b/15, 341a/22, 344a/8, 353b/18, 364b/18, 368a/7, 368a/17, 371a/25, 373a/21, 376a/13, 383b/19, 387b/11, 390a/11, 390b/20, 393a/11, 395b/8, 401b/9, 401b/10, 402a/9, 402b/11, 404b/20, 405b/5, 413b/16, 416b/4, 416b/14, 417a/9, 420a/18, 433b/15, 433b/17, 438a/21, 439a/16, 451a/19, 453b/21, 454a/8, 457a/11, 457a/20, 459a/6, 463a/8, 465b/18, 471a/1, 473a/23, 476a/2, 482a/10, 482a/11, 484a/22, 486a/20, 487b/9, 493b/2, 496a/14

ķaçın - Kaçınmak.

ķ.- duğından 283a/2

ķadar Ar. Kadar.

ķ. 272b/21, 273a/9, 273a/11, 277b/23, 284b/18, 285b/15, 295b/6, 305a/13, 315a/9, 329b/18, 356a/20, 359b/9, 361b/11, 371a/24, 437a/5, 446b/13, 455a/16, 487a/8, 479a/13

ķ.+ ını 327a/13, 422a/2

ķadīm Ar. Eski.

ķ.+ dir 455a/9

ķādir Ar. Güçlü, kuvvetli, muktedir.

ķ. 287a/2, 312b/16, 322b/9, 329a/22, 341a/23, 341b/2, 346a/8, 360b/6, 389b/15, 389b/21, 390a/20, 392a/24, 393a/9, 401a/1, 403a/14, 437b/21, 457a/7, 457b/16, 470a/6

ķađīb Ar. Erkeklik organı.

ķ.+ ında 381b/14

ķafa Ar. Kafa, baş.

ķ. 376b/21, 446b/16, 473a/8, 473a/11, 473a/16

ķ.+ da 375b/17, 376a/2

ķāfi Ar. Yeterli, yetecek ölçüde olan.
k. olduğuna 256a/4

ķ.+ dir 261b/2, 275b/14, 277a/4, 280a/24, 280b/1, 294b/15, 303b/25, 328a/6, 329a/10, 336b/2, 352a/13, 408b/7, 410b/16, 413a/16, 425a/22, 459b/1, 475a/25, 475b/11, 485a/16, 493b/12, 495a/8

ķāfur Ar. Kafur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanabilen, güzel kokulu bir madde; (Camphorosma monspeliaca).

k. 258a/5, 258b/4, 269a/13, 269b/1, 313b/19, 327a/21, 334a/17, 334b/22, 341a/5, 342b/19, 342b/21, 343b/19, 343b/25, 349b/1, 352b/10, 353b/6, 362b/8, 369a/7, 375b/23, 397b/4, 415a/2, 418a/13, 418a/18, 418a/22, 418b/2, 418b/19, 419a/7, 420b/24, 421a/5, 421b/7, 424b/7, 424b/25, 427b/15, 428a/4, 429a/2, 436a/5, 440b/11, 440b/16, 443a/18, 445a/25, 445b/5, 445b/12, 460a/17, 460b/16, 462b/18, 466a/23, 466b/22, 468a/17, 468b/22, 470a/22, 472a/19, 477a/7, 479b/7, 480b/5, 480b/12, 481a/4, 481b/5, 494a/12

ķ.+ ı 481a/13

ķāfur merhemi Kafur merhemi .

k. 340b/5, 352b/10, 428a/4,
460b/17, 466a/23, 479b/7

kağı ?

ķ. 339b/13, 348a/19, 447b/16

kāğīd Far. Kağıt.

k. 325a/12, 340b/2

kāh Far. Bazan, zaman zaman.

k. 268b/7, 478b/2

kāhi Far. Ara sıra, bazan.

k. 268b/7

Ḳāhire Mısır ülkesinin başkenti.

Ḳ. 415b/11

ḳahve Ar. Kahve.

ķ. 300b/17, 345b/11

ḳā'ide Ar. Kural.

ķ. 288a/10

ķ.+ dir 466b/10

ḳā'ide-i külliye Kuralın tamamı.

ķ. 487a/16

ḳā'im Ar. Birinin, bir şeyin yerini tutan,
yerine geçen.

ķ. 345b/22

ķ.+ dir 420b/18, 421a/13

ḳak - Kakmak.

ķ.- up 381b/4

kākenc Far. Kanbel otu.

k. 314a/19, 315b/13, 320b/25,
325b/17, 327a/11, 328b/19, 330a/19,
330a/23, 332a/15, 338b/1, 371b/11

kākenc ḳurşı Kanbel otundan yapılan
hap.

k. 330a/13

ḳāḳule Ar. Zencefilgillerden, sıcak
memleketlerde yetişen ıtırılı bir nebat ve
bunun bahar gibi kullanılan tohumu
(Elettaria cardamomum).

ķ. 252b/6, 257a/23, 258a/4,
260b/19, 264a/4, 264a/14, 264b/5,
268a/16, 310a/4, 341b/23, 354a/4,
456b/16

kākūnc bk. kākenc

k.+ den 495b/7, 495b/8

ķal - Kalmak, geriye kalmak, artmak.

ķ.- a 403b/11

ķ.- an 261b/25, 270b/20, 298b/7,
313a/7, 324b/9, 334b/16, 345b/11,
384b/8, 390a/23, 401a/7, 402a/19,
402a/25, 428a/4, 451b/15, 452a/14,
454a/5, 481b/3

ķ.- ana 401a/17

ķ.- anı 313a/6, 389a/17, 399a/10,
411b/2

ķ.- anıdır 321a/14

ķ.- anından 305a/4

ķ.- dıgından 262b/18

ķ.- dıķda 282a/6, 351b/24,
355b/12, 383a/3, 437b/22, 476b/25

ķ.- duğından 313a/14

ķ.- duğındandır 368b/12-13,
369a/19

ķ.- inca 260a/9, 294a/6, 327b/17,
334b/21, 341a/4, 452a/6, 452a/13,
453b/20,

456b/9, 484b/22

ķ.- incaya 264b/2, 427a/12,
427a/14, 474a/22

ķ.- ır 408b/11

ķ.- mağla 306b/7, 324a/13,
324a/16, 463a/14

ķ.- maķdır 290b/9

ķ.- mamaķ 362b/17

ķ.- masa 454a/9

ķ.- masıdır 463a/15

ķ.- maya 309a/13, 478b/6, 488a/21

ķ.- mayınca 339b/5

ķ.- mayup 389b/23

ķ.- maz 301b/2, 315a/15, 345a/5,
360b/4, 454a/8, 490b/21

ķ.- mış 472a/25

ķ.- sa 402a/20, 459a/7

ķ.- up 311b/15, 341b/2, 346a/8,
417a/21

ķ.- ur 291a/10, 322b/18, 326a/5,
329b/14, 362b/17, 382b/9, 393b/14,
401a/2, 428b/5, 432b/17, 457a/12

ķ.- ursa 300a/5, 308b/16, 315b/2,
422b/11, 428a/3, 433a/25, 449a/15,
457a/23

Ķālābiyūs ö.i. Bir hekim adı.

Ķ. 460a/9

Ķālābyūs ö.i. Bir hekim adı.

Ķ. 437b/23

ķalb Ar. Kalp, y  rek.

ķ. 251b/6, 255b/3, 255b/5, 257a/2,
257b/19, 257b/21, 258a/18, 259b/13,
259b/17, 260a/13, 260b/22, 260b/25,
261b/16, 363a/3, 397b/4, 419b/2,
421b/14, 425b/13, 431a/18, 474b/8

ķ.+ de 256b/18, 258b/14, 261a/1,
388a/14

ķ.+ den 258b/23

ķ.+ dir 255b/4, 255b/5

ķ.+ e 255b/7, 255b/9, 255b/25,
256a/8, 256a/13, 256a/18, 256b/3,
257a/14, 257b/4, 257b/10, 257b/14,
257b/21, 257b/23, 258a/9, 258b/7,
258b/8, 258b/10, 258b/14, 258b/17,
258b/24, 259a/25, 259b/3, 260b/5,
260b/24, 337b/4, 341a/22, 362a/9,
362a/10, 362a/15, 394a/24, 395b/2,

395b/6, 395b/12, 401b/17, 415b/16,
415b/18, 415b/20, 415b/22, 415b/23,
416a/5, 417a/25, 417b/2, 419b/23,
420a/13, 420b/4, 421b/7, 469a/8, 486a/13,
487a/20, 491b/13

ķ. + i 256b/24, 257b/12, 417b/2,
419b/3,

ķ.+ i (  yelik) 257b/17, 259a/5,
468a/8

ķ.+ i   255b/5, 255b/7, 255b/13,
256a/23, 256b/6, 256b/15, 257a/20,
257b/16, 258b/10, 258b/12, 258b/13,
258b/19, 259a/12, 259a/21, 260b/3,
260b/23, 268b/15, 311a/9, 341a/17,
430a/20, 468a/11

ķalb-ı ķazmiye ?

ķ. 256a/14

ķalbiyye Ar. Kalple ilgili.

ķ. 259b/1, 307a/19

ķalbiyye-i misk ? bir        bitki.

ķ. 363b/25

ķal  a

ķ.+ da 303a/17

ķ.+ dan 382a/25

ķaldır -Kaldırmak.

ķ.- dıkda 322b/17, 467a/21

ķ.- maķdan 281b/10

baş ķ.- mamaķ 429b/2

ķalın Kalın, ince karşıtı.

ķ. 255b/6, 258b/15, 278a/7,
278a/13, 279a/17, 293a/11, 444b/8,
448b/8, 449a/7, 477b/2, 484a/22, 485a/21,
485b/3

ķalıñ bk. ķalın.

ķ. 277b/21

ķalınlık Kalın olma durumu.

ķ. + da 448b/12

ķalıl Ar. Çok olmayan, az.

ķ. olan 420a/17

ķ. olanlar 392b/2

ķ olmağla 463b/22

ķ. olur 390a/11, 413a/1, 458b/12,
464a/8

ķ. olursa 259a/16

ķ. 261a/1, 287b/24, 349a/23,
393a/24, 401a/3, 402a/8, 409b/16, 432a/6,
473b/4, 476b/4, 485b/13

ķ.+ dir 318b/4, 392a/25, 393a/10,
423a/14, 432a/4

ķalis Yun. tiryāk suyu.

ķ. 275a/22

ķalk - Kalkmak.

ķ.-an 261a/4

ķ.- ar 255b/18, 293a/21

ķ.- dıgı 255b/17, 292a/19, 359a/14

ķ.- dıkdan 467b/7

ķalkık Dik durumda, ucu yukarı doğru olan.

ķ. 42b/11

ķalkānd İlaç terkininde kullanılan bir bitki türü.

ķ. 301a/20

ḳalye Ar. Deniz bitkilerinin yakılmasıyla elde edilen tuz.

ḳ.+ si 276b/4

ḳamer Ar. Ay.

ḳ.+ iñ 251b/8

ḳamış Buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler (*Phragmites australis*).

ḳ. 428a/5, 470a/9, 482b/8, 483a/4, 483a/6, 483b/17, 483b/24

ḳ.+ dan 478b/22

kāmīl Ar. Noksansız, tam, bütün.

k. 387b/19

Kāmīlū'ş Sīnā'a ö.i. Ali ibn Abbas El-Mecusi tarafından yazılmış tıp eseridir.

K. 324b/19, 448b/10

K.+ ya 448b/14

ḳan Kan, atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

ḳ. ala 313b/8

ḳ. alalar 251b/16, 254b/15, 271a/20, 276a/11, 279a/19, 293b/15, 300a/4, 302a/1, 308a/24, 311a/15, 311b/20, 313b/7, 317b/7, 318b/11, 318b/13, 322b/25, 324b/14, 327a/6, 327a/23, 328b/5, 328b/6, 330a/1, 334b/3, 342b/15, 346a/13, 348a/1, 351b/12, 351b/25, 355a/9, 368a/11, 368b/14, 370b/23, 371b/15, 383b/2, 389a/16, 400a/8, 417b/25, 435a/21, 441a/16, 442a/1, 468b/11, 473b/12, 479a/7

ḳ. aldılar 398b/1

ḳ. aldırılar 312b/21, 350a/9, 351a/19, 372b/14, 410a/12, 460b/10

ḳ. aldırmağa 383b/15

ḳ. alınmaḳdır 480b/18

ḳ. alınmasına 293b/6

ḳ. alınur 425a/18

ḳ. 254b/3, 254b/9, 254b/16, 254b/20, 255a/9, 255a/19, 255a/22, 262a/2, 265b/23, 268b/22, 272b/22, 276a/8, 276a/11, 276a/13, 276a/17, 276a/21, 287b/6, 287b/23, 290b/16, 293a/9, 293a/21, 293a/25, 293b/7, 293b/9, 297b/19, 297b/22, 297b/25, 298b/7, 299b/1, 300b/24, 312b/20, 315a/21, 315a/23, 315b/1, 315b/3, 318b/9, 325b/10, 325b/23, 330b/13, 332a/7, 334a/20, 337b/14, 338b/10, 340a/25, 348a/2, 350a/8, 350b/6, 353a/16, 354a/22,

355a/8, 357a/12, 357a/13, 361b/8,
365b/25, 369a/16, 373b/13, 388a/15,
389a/8, 389a/10, 389a/13, 390a/20,
396a/9, 396a/10, 396a/11, 396a/12,
396a/13, 396a/15, 398a/17, 400a/5,
405a/1, 405a/9, 405a/11, 406a/14,
408b/10, 409a/10, 419b/16, 426b/10,
434b/2, 435a/22, 437a/16, 441b/24,
444a/10, 444a/13, 449a/14, 449a/15,
449a/17, 455b/18, 457a/19, 457b/9,
469a/7, 469b/6, 469b/21, 474b/8,
474b/10, 480a/19, 484a/21, 484b/4,
489a/21, 495a/23

ķ. +a 304b/1

ķ.+ da 313b/6, 327a/5, 359a/22

ķ.+ dan 315a/4, 315a/5, 325b/19,
334a/25, 348b/1, 353a/12, 357a/20,
382b/2, 434a/23, 434a/24, 434b/7,
435a/12

ķ.+ dır 459a/2

ķ.+ ı 254b/19, 255a/3, 268b/21,
288a/12, 293b/16, 301a/2, 301a/6, 301a/9,
301a/11, 308b/1, 311b/13, 315a/25,
323a/7, 327b/21, 344b/1, 352a/14,
354b/26, 357b/3, 357b/9, 368a/10,
368a/15, 368a/20, 383b/13, 389a/16,
413a/14, 421b/23, 435a/13, 439a/1,
444a/20, 449a/2, 449a/15, 469a/7, 469b/9,
474b/6, 474b/12, 474b/14, 474b/21,
474b/24, 475a/22, 484b/4, 484b/5,
489a/25

ķ.+ ın 254b/11, 254b/13, 254b/15,
293b/12, 300b/25, 312b/20, 318a/19,
318b/10, 348a/25, 354b/23, 357a/16,
358b/21, 367b/9, 368b/12, 389a/17,
449a/17, 457b/20

ķ.+ ına 473a/3

ķ.+ ında 312a/22, 405a/11

ķ.+ ından 381b/25, 473a/16,
473a/23, 489b/1

ķ.+ ını 356a/1, 358b/16, 496a/8,
496a/10

ķ.+ ınıñ 276a/10, 288a/11,
293b/12, 318a/24, 318a/25, 318b/3,
322b/21, 322b/22, 348a/1, 354b/22,
358b/13, 359a/1, 359a/6, 364a/21,
366a/15, 369b/7, 455b/19, 457b/19,
457b/20

ķ.+ ıyla 297b/2, 339b/17

ķ.+ la 293b/11, 298b/11, 337b/10,
348a/25, 357a/11, 357a/23, 383a/4,
390a/23, 390b/6

ķanlı İçinde veya üstünde kan bulunan.

ķ. 352b/15, 371b/1

ķansız Kanı olmayan veya az bulunan.

ķ. 287b/22, 298b/11

ķana - Kanamak, kan akması.

ķ.- mağa 389a/9

ķ.- maķ 354b/25, 424a/1

ķ.- maķdır 265b/23

ķ.- ması 254b/4

burun ķ.- ması 429b/25

burun ķ.- masına 430a/3

ķ.- masınıñ 254b/19

ķan ķıbanı kan ķıbanı

ķ. 434b/6, 450b/23

ķ. larıñ 450b/20

ķan ğalebeliği bk. ķan ğalabesi.

ķ. 256b/1, 342b/15, 346a/13,
351a/18, 354a/21, 362a/22, 369b/8,
420a/3, 420a/22, 447a/6, 460b/10, 462a/6,
473b/11

ķan ğalebesi Kanın üstün olması, kan fazlalığı.

ķ. 318b/12, 449b/6

ķan iķtibāası Kan tutukluğu.

ķ. 311b/19

ķan ķuşıma Kan kusmak.

ķ. + niñ 276a/8

ķan ķuşımuęı Kan kusuntusu.

ķ. 276a/17, 276a/21

ķan tükürmek(g) Kan tükürmek.

ķ. 254b/3, 255a/22

ķ. + de 255a/9

ķ. + le 255a/19

ķ. + i 254b/20

ķan ziyādelięi bk. ķan ğalebesi.

ķ. 330b/13.

ķanbur Bel veya göğüs kemiğinin eğrilmesi, raşıtizm sonucu sırtta ve göğüste oluşıan tümsek, kambur zambur.

ķ.+ lara 479b/18

ķand Ar. Şeker.

ķ. 361a/25

ḳaṅḡi Hangi.

ḳ. 259a/23, 268a/18, 276a/20,
277a/10, 280b/6, 290a/1, 290b/10,
293a/23, 310b/24, 328a/22, 342b/20,
383a/19, 383a/24, 383b/2, 391a/11,
410a/16, 420a/19, 423a/18, 426a/21,
431b/15, 438a/7, 457a/8, 458b/8, 462a/4,
464a/6, 469a/25, 469b/6, 474a/8, 483b/5

ḳ.+ sı 252b/13, 259b/6, 267b/1,
269b/17, 271b/5, 273b/24, 275a/15,
278b/12, 280a/15, 283a/12, 284b/2,
285b/24, 287b/3, 287b/13, 289b/3,
291b/15, 291b/17, 295a/13, 323b/20,
327a/12, 327b/23, 330a/14, 332a/23,
337b/5, 338a/21, 339a/1, 339a/12, 340b/6,
342a/14, 344a/25, 344b/9, 345a/8,
345a/16, 350b/23, 351a/18, 354a/1,
361b/25, 362b/2, 364a/2, 364b/16, 367a/2,
367b/7, 368a/13, 368b/19, 371b/4,
374a/15, 374b/7, 375b/7, 377a/5, 378b/16,
378b/18, 380a/24, 385a/18, 385b/6,
391a/5, 391a/20, 392a/3, 395a/16, 399a/5,
404b/6, 411b/17, 431a/11, 448a/10,
448a/15, 460b/25, 461b/26, 463a/4,
468b/1, 475a/10, 487a/10, 490b/13,
492b/4, 493b/8, 497a/16

ḳ.+ sı 328b/22, 356b/10

ḳaṅḡirinā Yun. Vücûdun belli bir yerindeki dokuların çürüyüp ölmesi, dokulardaki mevziî çürüme.

ḳ. 455b/15, 462a/1, 465a/22,
467a/23, 467a/24

ḳ.+ ya 466b/12

ḳaṅṣî ? Bir kemik türü.

ḳ. 350a/17

ḳaṅṭarîdûs ? Br çeşit hastalık adı.

ḳ. 350b/4

ḳaṅṭariyûn Yun. Kantaron, kızıl kantarongillerden, hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli, acı köklü küçük bir bitki.

ḳ. 271a/9, 352b/21, 353a/7,
387a/5, 387a/9, 464a/20, 477b/16,
490b/23, 493a/13, 493b/5, 494b/7

ḳaṅṭariyûn-ı kebîr Büyük mavi peygamber çiçeği.

ḳ. 295b/17, 351a/8, 410a/24,
474a/2

ḳaṅṭariyûn-ı şaḡîr Küçük mavi peygamber çiçeği.

ķ. 280a/21, 281a/4, 281a/19,
288a/10, 300a/2, 303b/14, 303b/19,
307a/15, 307b/23, 315b/20, 320b/13,
323b/14, 387a/24, 387b/2, 387b/18,
387b/25, 399a/17, 404a/22, 404b/13,
405a/18, 405b/24, 407a/21, 428a/5,
434a/5, 452a/25, 457b/24, 461b/16,
461b/21, 463a/24, 465a/6, 465a/8, 477b/8,
490b/8, 497a/21

ķānūn Ar. Kaide, kural.

ķ. 328b/4, 328b/5, 383a/25,
383b/18, 421b/3, 425a/8, 464a/14,
466b/10, 493b/12

ķ.+ a 315a/21

ķ.+ da 455a/11

ķ.+ una 332b/21

ķānūn Ar. İbn-i Sina'nın tıp ilmini ihtiva
eden 5 ciltlik ünlü eseri.

ķ.- da 434b/20

ķānūn-i şifā Şifa kuralı.

ķ. 373b/12

ķapa - Kapamak.

ķ.- nmasına 255b/8

ķ.- yup 393b/5

ķapak Kapak.

ķ.+ ları 298a/2, 347a/13, 359a/14

ķapan - Kapanmak

k.- up 261b/22

ķapan - Kapanmak.

ķ.- dığından 362b/22

ķapat - Kapatmak.

ķ.- masından 325b/9

ķ.- mayalar 422b/10

ķapla - Kaplamak.

ķ.- r 268b/6, 283b/4

ķaplumbađa Kaplumbağalardan, çok
sert ve kemiksi bir kabuk içinde yaşıyan,
ağır ağır yürüyen, dört ayaklı, sürüngen
hayvan (Testudo).

ķ.+ nıñ 435b/25

ķaplumbađa ķanı Kaplumbağa ķanı.

ķ 298a/11

ķapu Kapı.

ķ.+ sını 272b/16

ķar Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak düşen su buharı.

ķ. 468a/23

ķ.+ da 468a/22

ķarlı Üstünde kar bulunan, karla kaplı.

ķ. 262a/17, 311b/12, 325a/18, 447a/2

ķa‘r Ar. Çukur şeyin dibi, dip, nihayet.

ķ.+ ına 277b/22

ķ.+ ında 268b/12, 276b/15

ķār Far. Fayda, çıkar.

k. etmez 441a/14

k. 417b/19, 446b/10

ķa‘r-ı mi‘de Midenin dibi.

ķ.+ de 274b/5

ķara Siyah, kara.

ķ. 261b/15, 271b/18, 291a/15, 291b/14, 298a/10, 301a/15, 305b/23, 313b/15, 313b/22, 315b/17, 327a/10, 327b/15, 330a/8, 330a/23, 332a/1, 334a/3, 337a/24, 346a/18, 355a/17, 355b/16, 356a/9, 371b/23, 372b/2, 381b/24, 398b/21, 399a/9, 400a/23, 407a/15, 416b/6, 426a/13, 426a/25, 427a/1, 435a/10, 439a/15, 444b/3, 448a/9, 455a/12, 456a/3, 457b/3, 457b/6, 468a/26, 471a/23, 471b/15, 479a/14, 484b/21

ķ.+ sı 443b/24

ķ.+ ya 323b/7, 350b/7, 435a/18, 455a/4, 455b/5, 455b/10, 458b/17, 465b/17, 474b/10

ķaralık Siyahlık.

ķ. + a 465a/19

ķar‘a Ar. Bir çeşit damıtma aracı, inbik.

ķ. 264a/18, 386a/2, 386a/6, 388a/5, 419b/13, 421a/24, 424b/1, 424b/13, 427a/17, 427a/22, 443b/20, 445a/5, 451b/14, 452b/6, 452b/20, 463b/2, 466a/4, 471b/12, 471b/19

ķ.+ya 256b/14, 264a/10

ğara pleme Dğn ieğigillerden, kkleri i srdrc olarak kullanılan, karapleme, yeşilpleme ve sarıpleme gibi trleri olan bir bitki, marulcuk (Helleborus).

ğ. 306a/2, 306a/15, 307a/18, 309a/14, 320b/22, 355a/22, 375b/5

ğara rek rek otu.

ğ. 444a/19

ğara helile Helile-i Kbuli (Terminalia chebula)

ğ. 290a/15, 294a/11, 294a/18, 442a/17, 484b/7, 484b/21

ğarabaş Karabaş otu, Ballıbabagillerden, iekleri mavi veya menekşe rengine başakıklar durumunda olan gzel kokulu bir bitki (Lavandula stoechas).

ğ. 303a/19, 359b/2, 384a/22, 386a/10, 444a/14, 452a/25, 453a/18

ğarabaş iegi Karabaş otu iegi.

ğ. 260b/10

ğaraca Geyikgillerden, boynuzları kk ve atallı bir av hayvanı, ahu, ceylan (Capreolus).

ğ. 480b/8

ğaraciger Karın boşluğunun sağ st blgesinde bulunan, d salgılayan, şeker depolayan, iri, aık kahverengi organ.

ğ.+ de 396a/5

ğ.+ i (İyelik) 298a/25, 298b/2, 317b/20

ğarākır Deri zerinde su toplanması hastalığının başlangıcı.

ğ. 281b/11

ğarağoz Bir şit ceviz.

ğ. 254b/23, 255a/11, 276a/24, 281b/25, 282a/5, 282a/8, 282a/13, 282a/15, 296b/1, 297b/9, 299a/11, 303a/19, 326a/1, 330a/13, 330b/16, 333a/18, 333a/19, 333a/21, 352b/1, 357b/10, 357b/19, 358a/15, 369a/3, 369a/10, 379a/8, 380b/17, 431a/13, 435b/10, 463b/5, 471b/17, 473a/7, 473b/24, 474a/19, 474b/3, 477a/22, 477b/16, 477b/21, 478b/13, 478b/15, 479a/15, 479a/16, 479b/24

ķ.+ a 333a/15

ķ.+ dan 380b/24

ķ.+ uñ 281b/19, 282a/10, 292a/6,
330b/17, 381a/1, 381a/17, 432b/2, 474a/1,
479a/12

ķaraķoz ŗerbeti Karakozdan yapılan
ŗerbet. ķ.255a/2, 255a/10, 333a/25

ķaralıķ Karalık, siyahlık.

ķ.+ a 449a/5

ķaramtıķ Siyahımsı, karaya yakın.

ķ. 306b/7, 308a/22, 309a/7,
351b/11, 364b/24, 370b/9, 371a/25,
409b/10, 409b/11, 438b/24, 439a/14,
450b/15, 451a/1, 468a/1, 476b/9, 480a/8,
491a/11

ķarānā ? Bir  eŗit zaml t   .

ķ. 471b/15

ķarānāki ? Bir  eŗit zaml t   .

ķ. 471a/24

ķaranfil Ar. Karanfilgillerden, g  zel renkli
 i ekler a an bir s  s bitkisi (Dianthus

caryophyllus).

ķ. 257a/5, 257a/10, 257a/23,
257b/5, 258a/4, 258a/12, 260a/5, 260a/17,
260b/19, 262a/24, 263b/6, 263b/11,
263b/13, 263b/16, 263b/25, 264a/3,
264a/23, 264a/25, 264b/4, 264b/8, 265b/2,
265b/5, 265b/9, 265b/13, 267b/2, 267b/8,
268a/16, 270b/1, 275a/6, 275b/23, 276a/1,
285a/6, 285a/13, 295b/23, 303a/18,
304a/5, 306a/4, 306a/17, 310a/4, 312a/12,
314b/2, 318b/23, 320a/17, 320a/20,
320b/9, 321a/10, 321b/3, 321b/11,
325b/4, 336a/6, 336b/18, 337a/25, 341b/8,
342a/5, 342a/16, 347a/21, 353b/25,
354a/4, 354a/17, 356a/13, 356b/11,
356b/15, 357a/4, 359b/14, 361a/3,
361b/19, 363b/24, 365a/21, 365a/24,
367b/11, 375b/25, 378a/21, 384a/18,
384b/12, 387b/22, 393b/1, 399a/24,
399b/23, 411a/4, 418a/13, 418a/17,
418b/12, 419b/11, 424b/11, 430b/17,
442b/3, 443a/17, 447a/14, 452a/26,
456a/13, 456b/14, 471b/10, 481a/20,
481b/24, 482b/4, 482b/5, 484b/23,
488b/21

ķaranfilli Karanfilli.

ķ. 311a/10

ķaranfil  i egi Karanfil  i eēi.

ķ.264a/5

ķaranfıl yağı Karanfilden elde edilen yağ.

ķ. 257b/9, 259b/15, 264a/20,
337b/4, 354a/12, 418a/18, 431a/19,
470a/24, 488b/21

ķaranlık(ğ) Karanlık olma, görememe durumu.

ķ. 450b/14

ķ.+ a 423b/20

ķarār Ar. Tam ölçüsünde, ne az ne çok.

ķ. 279a/16, 308a/13, 330b/12,
413a/1

ķarar - Kararmak.

ķ.- ır 348b/10

ķarard - Karartmak.

ķ.- up 324a/24

ķarārdā ?

ķ.+ de 401b/22

Karāţan ö.i. Bir hekim adı.

K. 387b/24

Ķaratık ö.i. Bir hekim adı.

Ķ. 306a/12

Ķarātū ö.i. Bir hekim adı.

Ķ. 411a/1, 411a/14, 421a/3

ķarbiyūn ? Bir çeşit ilaç.

ķ. 444a/21

ķardaş kanı bk. dem-i aḥaveyn.

ķ. 271b/5, 271b/9, 281b/21,
281b/25, 338b/17, 352a/21

ķardesenţū bk. şevketü‘l-mübāreke.

ķ. 258b/1, 402a/23, 402b/20,
403a/2, 404b/13, 409a/1, 464a/22,
473b/24, 487b/18, 494a/12, 495a/2

ķardesenţū şuyı Kardesentu bitkisinden elde edilen su.

ķ.+ nıñ 452b/6

ķ.+ yla 494a/5

kārdūnebāvītī ? Bir çeşit bitki.

k. 391a/23, 398b/20, 413a/10,
419a/17, 424a/21, 425b/3, 426b/25,
435b/1, 452b/18, 471b/25

kārdūsenṭū bk. kardesenṭū.

k. 275a/17, 399a/16, 410a/23,
405a/18, 428b/13, 468a/9

ḳarḡa dülegi Ebucehil karpuzu, acıhıyar,
eşekhıyarı.

ḳ. 310a/19, 348a/18, 368a/5,
386a/22, 444a/24

ḳarḡa dülegi köki Eşek hıyarı kökü.

ḳ. 316b/15, 316b/20, 320b/19,
348a/18

ḳarḡa Ar. Yara, çıban.

ḳ. 301b/15, 332b/21, 458a/21,
469a/12, 469a/15

ḳ.+ dan 262b/23, 276b/8, 301b/23

ḳ.+ lar 458a/20

ḳ.+ larda 469a/12

ḳarın Karın, gövdenin kaburga
kenarlarından kasıklara kadar olan ön
bölgesi.

ḳ. 365a/11, 490a/20, 490a/22,
490b/5, 491a/10

ḳ.+ da 366a/22, 493b/2, 494b/25

ḳ.+ dan 319a/19

ḳ.+ ları 347b/22

ḳ.+ larında 373b/7

ḳarınca Zar kanatlılardan, toplu olarak
yaşayan, yuvaları toprağın altında olan ve
birçok türü bulunan böceklerin genel adı
(Formica).

ḳ. 351b/7, 436a/21

ḳarınca yağı Karıncaların
yumurtalarından elde edilen hayvansal bir
yağ.

ḳ. 337b/4

ḳarış - Karışmak, iki veya ikiden çok şey
bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak,
birbirinin içine girmek.

ḳ.- dıgındandır 485b/4

ḳ.- mamış 318a/18

ḳ.- mış 254b/16, 345a/14, 348b/1,
444b/15

ḳarışdır - Karıştırmak.

ķ.- alar 263b/3, 329b/4, 353b/2,
404b/17, 414b/11, 422a/22, 465b/10

ķ.- up 251a/10, 256a/9, 256a/25,
257b/6, 260a/11, 261b/5, 263a/4, 264a/17,
266a/15, 269a/13, 269a/21, 269b/10,
269b/22, 275b/17, 279a/23, 281a/7,
282a/19, 283b/25, 284a/16, 285a/21,
289a/9, 289b/1, 294a/15, 294a/25,
297a/21, 298b/1, 300a/14, 300b/4,
300b/16, 302a/5, 302a/10, 306a/11,
308b/19, 310a/22, 316a/14, 319b/25,
323a/11, 326b/23, 329b/3, 333b/18,
334a/18, 337a/20, 337b/18, 337b/20,
337b/22, 338a/8, 341a/6, 347b/12,
349a/10, 350b/19, 351a/10, 351a/21,
357b/18, 359b/8, 369b/17, 375b/24,
377a/12, 377a/18, 377a/20, 377b/8,
377b/21, 385b/5, 386b/3, 386b/14,
386b/24, 395a/21, 396b/9, 410b/12,
416b/19, 418b/16, 421a/19, 422a/1,
422b/5, 422b/18, 422b/25, 427b/3,
428b/24, 429a/7, 432a/19, 434a/1, 436a/7,
436a/11, 436b/15, 436b/24, 437a/14,
437a/25, 437b/1, 439b/16, 440a/24,
443b/2, 444b/7, 444b/23, 444b/25,
445b/11, 445b/16, 446a/2, 446b/4,
449b/8, 449b/10, 450a/7, 450a/9, 452b/19,
452b/21, 459b/7, 460a/17, 460b/18,
463b/11, 465a/13, 466b/22, 466b/23,
467b/5, 472a/4, 474b/16, 477a/18,
478b/11, 479a/21, 480a/25, 481b/6

ķarışık Karışık.

ķ. 287b/23, 290b/16, 293a/21,
298b/11, 315a/5, 337b/10, 339b/17,
348a/25, 350a/4, 350a/5, 434a/24

ķarīb Ar. Çok yakın.

ķ. 279a/16, 280b/20, 283b/4,
355b/11, 355b/15, 391a/24, 392b/21,
392b/24, 393a/2, 393a/18, 401b/8,
413b/12, 413b/13, 429a/24, 434b/22,
436a/22, 447a/16, 463b/6, 464a/13,
473a/2, 473b/2

ķ.+ dir 390b/11, 476a/20, 490b/14

ķarīben Ar. Bir zaman sonra, yakın
vakitte, çok zaman geçmeden.

ķ. 262b/23, 283a/15, 371a/4,
395b/25, 400b/9, 408a/15, 413a/15,
473b/11

ķarībe'l-‘ahd Yakın zamanda.

ķ. 402b/15

ķārīz Far. Lağım, keriz.

k.+ ler 416a/9

ķarn bk. ķarın

ķ.+ ı (İyelik) 253a/12, 267b/24,
277b/9, 279b/9, 284b/6, 304b/5, 319a/8,
319a/9, 319a/11, 319b/5, 321b/18,
321b/22, 346b/6, 346b/18, 364a/9,
379a/24, 380a/10, 405b/25, 490b/20,
496a/13

ķ.+ ĩn 324a/14

ķ.+ ĩna 276b/8, 276b/11, 278a/24,
278b/13, 279b/15, 281a/5, 281a/7,
281a/12,

281a/15, 281b/7, 285a/21, 285b/2,
286a/14, 286b/16, 287a/8, 287b/4,
287b/20, 289a/4, 289a/6, 295b/2, 297a/12,
297a/21, 321b/4, 321b/22, 322a/16,
322a/22, 322b/1, 323a/11, 365a/23,
366b/23, 367a/24, 368b/7, 378b/12,
379a/20, 379b/3, 379b/19, 379b/24,
380b/2, 380b/5, 380b/8, 383a/6, 494a/9

ķ.+ ĩnda 259a/1, 294b/14, 319a/17,
335a/14, 360a/24, 360a/25, 380a/5,
394a/7, 404a/15, 425b/7

ķ.+ ĩndan 494a/13

ķ.+ ĩnı 255b/24, 290b/1, 304b/11,
319b/3, 329b/17, 346b/19

ķ.+ ĩnıń 329b/17, 412b/19

ķarnāyesmūs ? Erkek cinsel organın
sürekli sertleşmesi.

ķ. 342b/11

ķarnīlyūs ö.i. Bir hekim adı.

ķ. 400b/19

ķarnīlyūs ö.i. Bir hekim adı.

ķ. 327b/10

ķarolīnā ? Bir çeşit bitki.

ķ. 380a/15, 380a/17

ķarpuz Far. Karpuz (Citrullus vulgaris).

ķ. 278b/9, 311b/12, 312a/17

ķarpuz şuyı Karpuzdan elde edilen su.

ķ. 324b/22, 397b/13

ķarşa'ne Boğa dikenı, eşek dikenı de
denilen çok yıllık, otsu ve dikenli
bitkilerdir (Eryngo).

ķ. 341b/5, 341b/12, 341b/20,
342a/10, 355b/17, 359a/25

ķarşu Karşı, karşı taraf.

ķ. 256a/20

ķ.+ sına 351b/9

ķ.+ sında 388b/3

ķārūre Ar. İdrar tahlili için kullanılan sırça kap.

ķ. 364b/25, 365a/2, 395a/2, 396a/15, 398a/18

ķ.+ de 325a/4, 365a/3, 396a/15, 404a/6, 414a/12

ķ.+ den 364b/25

ķ.+ dir 383a/23

ķ.+ niñ 404a/12, 414a/12

ķ.+ si 304b/4, 388/25, 398a/4, 408a/20, 404a/1, 409b/11, 423b/21

ķ.+ siniñ 409b/19

ķasāvet Ar. Üzüntü, gam, keder, tasa.

ķ. çekmek 363a/6

ķ. 265b/24

ķ.+ den 272a/5

ķ.+ dendir 257b/15

ķaşbi ? Bir çeşit bitki.

ķ.+ ni 356b/25

ķāse Far. Çini, toprak veya camdan yapılmış çukur çanak.

k. 285b/4, 359b/5, 372b/6, 384b/1, 494a/14

ķāşerāţir Yun. Cerrahların kullandığı bir alet. ķ. 332b/3

ķaşıĝ bk. ķasık(ĝ).

ķ.+ a 380b/14

ķ.+ ı (İyelik) 380b/12

ķasık(ĝ) Vücudun karın ile uyluk arasındaki bölümü.

ķ. 339a/2, 339a/20, 353b/23

ķ.+ a 281a/24, 332a/14, 332a/19, 337a/9, 342a/11, 348b/17, 353a/14, 356a/24, 356b/5, 358b/9, 366a/17, 366b/8, 380b/19, 381a/5

ķ.+ da 281b/11, 283b/8, 332a/5, 332b/17, 339a/7, 350a/6, 350b/5, 420a/15, 420a/16, 434a/20, 438a/4

ķ.+ iñ 281b/1

ķ.+ ina 349a/8, 365a/23, 366b/23

ķ.+ ında 337a/13

ķ.+ lar 434a/17

ķ.+ larda 347b/24, 420b/1

ķ.+ ları 277b/9, 332b/6

ķ.+ larına 337a/21, 337b/3,
361a/23, 367b/17, 382a/7

ķ.+ larını 331b/3

ķasık yarığı Kasıkta oluşan yarık.

ķ. 281a/25

ķāşır Ar. Kısa.

ķ. 267b/23, 342b/13

ķaşır Ar. Kısa.

ķ. 400b/9, 402a/3, 402a/8

ķ.+ inden 404a/9

ķaşnī Far. Yaban marulu, hindiba
(Cichorium endivia).

ķ. 251a/18, 310a/12, 355b/22,
360b/25, 361b/21, 362a/4, 364b/12,
367a/16, 367a/22, 367b/3, 368a/6,
370b/20, 386a/15, 386a/20, 386b/13,
386b/25, 421a/9, 433a/1, 438a/21,
438b/16, 438b/17, 446a/22, 448a/12,
470a/9, 471b/8, 472b/4, 475a/16, 478a/11,
478a/5, 486a/3, 497a/6

ķaşvā ?

ķ.+ ya 465b/14

ķaşar Koyun sütünden yapılan,
genellikle tekerlek biçiminde, sarımtırak,
yağlı bir peynir.

ķ. 462b/12, 465b/23

ķ.+ lardan 295b/22

ķaş' arīre ? Titremek.

ķ. 401a/15, 401a/22

ķaşık Sulu veya bazı ufak taneli
yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı
sofra aracı.

ķ. 260b/21, 264a/11, 275b/12,
357b/25, 376a/25, 379b/9, 389b/1,
407b/8,

416b/25, 419b/14, 452b/15

ķ.+ dır 380b/2

ķaşın - Kaşınmak.

ķ.- dıkça 440b/19

ķ.- maķdan 440b/25

kat Yan, ön.

ķ. 317b/24

ķ.+ imda 420a/22

ķ.+ ımızda 286b/1

ķ.+ ında 268b/12, 279a/25,
288a/17, 297a/15, 315a/19, 352a/17,
353a/18, 379a/18,

393b/25, 406a/2, 407a/24, 410a/1,
417a/22, 424b/4, 426a/7, 429b/18,
431a/24, 432a/1, 443b/15, 444a/8,
444b/14, 446a/7

ķ.+ larında 407b/21, 497a/18

kat - Katmak, eklemek.

ķ.- a 494a/15

ķ.- alar 281a/22, 281a/23, 291b/19,
307b/13, 326b/10, 350b/22, 352a/4,
354b/4, 418a/7, 418a/9, 488a/22

ķ.- up 298b/8, 321a/7, 322a/18,
330a/24, 331a/15, 338a/12

kat' Ar. Kesme, kesilme.

ķ. 283b/10, 329b/25, 352a/11,
390a/16, 393b/15, 399a/1, 407b/12

kat' ā Ar. Asla, hiçbir zaman.

ķ. 273a/1

ķ.+ki 313a/5

Katācans ö.i. Calinus'un eserlerinden
birinin adı.

ķ. 459b/19

kat' an Ar. Asla, hiçbir zaman.

ķ. 255b/23, 272b/15, 272b/20,
284b/20, 285b/13, 288b/3, 294b/19,
329b/16, 423b/22

katı Sert.

ķ. 263a/14, 270b/8, 270b/14,
298b/17, 302a/9, 308a/22, 310b/6,
329a/19, 332a/26, 334b/11, 338a/15,
339b/16, 346a/9, 349b/24, 433b/2, 435a/1,
437b/16, 438b/6, 438b/24, 446b/25,
448a/2, 450b/20, 460b/8, 463b/19, 464a/1

ķ.+ mda 457b/10

ķ.+ ımızda 297b/24, 315a/24,
436a/2

ķ.+ mızdan 405a/4

ķ.+ sı 296a/2, 336b/18

katı' Ar. Kesme, kesilme.

ķ. 289b/4

ķatı -1 **naẓar** Hesaba katmama.

ķ. 383a/13, 420b/11

ķataf ? Bir eşit bitki.

ķ. 490b/7, 492a/4

ķatılan - Katılaşmak, sertleşmek.

ķ.- maķdan 325b/8

ķatılık(ġ) Sertlik.

ķ.+ 305b/1, 309a/6, 422b/5,
462b/25

ķ.+ ından 318a/20

ķ.+ ı 316b/9, 316b/12, 463a/5

ķ.+ ları 386a/25

ķatır Atgillerden, kısrak ile erkek eřeġin iftleşmesinden doġan melez hayvan.

ķ.+ a 496a/25

ķ.+ ı (İyelik) 496b/1

ķatır kıuyruġı Baklagillerden, iekleri sarı ve şemsiye durumunda olan acı bir bitki

(Equisetum pasturel). Kei Gvesi, Domuz Dikeni gibi isimlerle de bilinir.

ķ. 410a/24, 455b/23, 492a/2

ķatır kıuyruġı bk. ķatır kıuyruġı.

ķ. 303b/20, 305b/11, 305b/24,
306b/22, 307a/24, 309a/21, 324b/5,
325b/15, 327a/9, 327b/4, 406b/18,
408b/16, 410b/5, 410b/18, 452b/11,
488a/6, 493b/4

ķati Ar. şphe ve tereddte yer bırakmayan, kesin.

ķ. 316b/6, 332b/9

ķātıl Ar. Cana kıyan, birini ldren kimse.

ķ. 486a/25

ķatıl Ar. ldrme, ldrlme.

ķ. ider 493a/22

ķ. iderdi 486a/19

ķ. olunmuşdur 486b/4

ķ.+ ini 486a/20

ķatıl-ı nefis Ar. İntihar. Kendi kendini ldrme.

ķ.+ den 416a/21

ķatran Ar. Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, is kokulu, suda erimeyen bir madde.

ķ. 483b/18

ķatre Ar. Damla.

ķ. 267a/24, 275b/10, 287a/20, 306a/10, 311b/2, 325b/18, 380a/15, 380b/2, 397a/19

ķatre ķatre Damla damla.

ķ. 331b/14, 381b/12

ķavābız ?

ķ. 302a/22

ķavāk Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen, boyu bazı türlerinde 30-40 metreye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç (Populus).

ķ. 372a/4, 372a/5

ķavaķ merhemi Kavaktan yapılan bir çeşit krem.

ķ. 300a/12

ķāvāniyā ? Bir çeşit bitki.

ķ. 295b/16

ķavī Ar. Güçlü, kuvvetli.

ķ. olan 251a/2, 263a/22, 266b/23, 289a/10, 317a/21, 350b/13, 371b/24, 375b/15, 410a/25, 459a/17, 459b/6

ķ. olanlar 275a/3, 316a/16, 342b/18, 355b/18, 392a/7, 411b/1, 427a/3, 438a/19, 460a/7, 462b/10

ķ. olanları 342b/18

ķ. olanı 290a/24, 301a/9, 320a/5, 351b/14, 351b/16, 354b/1, 373b/19, 411a/14, 433a/2, 464a/25

ķ. olanıñ 274b/11

ķ. olmağla 352a/12

ķ. olmayan 265a/19

ķ. olmayup 389b/14

ķ. olmazsa 421b/21

ķ. 252b/14, 259a/12, 263b/1, 267a/18, 270a/19, 271a/18, 277a/4, 285b/5, 285b/21, 285b/25, 286b/3, 288a/19, 288b/23, 301b/12, 309a/12,

314a/22, 317a/17, 323a/20, 327b/20,
329a/16, 334b/19, 340b/11, 344a/3,
346a/23, 349a/3, 350b/25, 352b/23,
353a/22, 355b/22, 360b/7, 367b/6,
372b/13, 373a/17, 373b/12, 375b/11,
383b/18, 383b/21, 384a/9, 386b/6,
389b/21, 389b/24, 391a/13, 394b/13,
395b/16, 396b/17, 396b/19, 398b/16,
399a/11, 399b/10, 399b/11, 405b/8,
406b/19, 406b/21, 409b/25, 410a/1,
424a/14, 424a/18, 426b/21, 431a/8,
431b/25, 433a/4, 433a/6, 435a/5, 438a/21,
438a/22, 438b/22, 439a/8, 442a/21,
442b/16, 445b/18, 453a/19, 454a/8,
456a/24, 457b/15, 459a/19, 459b/15,
463b/2, 464b/4, 464b/14, 467a/18,
468b/5, 473b/8, 484a/7, 485a/20, 497a/9

ķ.+ dir 265b/4, 271a/25, 274b/8,
292a/1, 293b/20, 297b/5, 304b/11,
314a/16, 318b/25, 319b/20, 320b/19,
374b/21, 380b/20, 391b/2, 397b/17,
432b/2, 432b/24, 451b/24, 459b/8,
459b/9, 459b/12, 459b/13, 460a/3,
462b/19, 483b/22, 484a/2

ķ.+ sini 286a/3, 404b/19, 473b/18

ķaviyye Ar. Güçlü, kuvvetli.

ķ. 304a/16

ķavl Ar. Söz, kelam.

ķ. 324a/17, 476a/20

ķ.+ den 408a/3

ķ. + i 457b/13

ķ.+ i (İyelik) 305a/10

ķ.+ ince 389b/12

ķ.+ ine 346b/22, 406a/15, 473a/20

ķ.+ ini 305a/11, 409b/4

ķavl-ı külli Bütün sözler.

ķ. 390a/13

ķavla - Kavlamak.

ķ.- yup 483a/18, 483b/6

ķavrul - Kavrulmak.

ķ.- muş 255a/4, 289b/20, 291a/11,
291b/23, 297a/17, 297b/15, 297b/17,
341b/21

ķavuğ İdrar torbası, sidik torbası, mesâne.

ķ.+ ı (İyelik) 336b/25, 382a/8

ķavun Kavun (Cucum).

ķ. 290b/5, 418a/3, 440b/6, 481b/21

kavun çekirdegi Kavun çekirdeği.

ķ. 262b/1, 290a/20, 291b/3,
309a/20, 311a/21, 314a/19, 427b/2,
442a/16, 485a/17

kavur - Kavurmak, pişirmek.

ķ.- up 298b/8, 317a/9, 322a/18

kavuş - Kavuşmak, bir araya gelmek.

ķ.- a 470b/15

ķ.- masa 470b/15

kavuşdır - Kavuşturmak.

ķ.- up 470b/9, 470b/16, 474b/12

kay' Ar. Kusma, kusmak.

ķ. etmek 269a/1, 285b/22,
287b/11, 311a/12, 384b/5

ķ. etmektedir 267a/2, 276b/23,
286a/21, 305a/25

ķ. eyler 315a/17

ķ. ider 273a/10, 276b/16, 304b/5,
404a/13

ķ. idüp 271a/11, 272b/22, 273a/9,
326a/19

ķ. itdireler 267a/18, 404a/20

ķ. itdirir 266b/20

ķ. itdirmede 391b/7

ķ. itdirmek 408b/14

ķ. 254b/8, 266b/13, 266b/18,
268b/10, 271a/12, 271a/19, 273b/20,
275b/18, 276a/5, 276b/14, 277a/1, 277b/7,
279a/7, 279a/15, 279a/17, 280a/1,
282b/19, 282b/24, 283a/6, 288a/15,
304a/14, 306b/10, 323a/1, 323a/2,
326b/11, 348b/18, 349a/2, 378a/13,
401b/10, 403b/22, 404a/14, 404a/15,
404b/21, 406b/8, 420b/2, 424a/8,
430b/14, 430b/18, 430b/25, 435a/20,
438a/7, 451a/18, 486b/8, 488b/1, 489b/9,
489b/14, 490a/2, 490a/14, 492a/1, 492a/2,
492b/1, 493b/3

kay'-ı ħabs Kusmuğu tutmak.

ķ. 276a/6

kaya balığı Uzun gövdeli, büyük başlı,
yüzgeçleri kısa, alt çenelerinde iki bıyık
teli bulunan, kayalık yerlerde yaşayan
kemikli küçük balıklara verilen ortak
ad (Gobius).

ķ. 266a/18, 326b/7, 372a/17,
415a/6, 439a/23

kaya korusu 50 cm kadar yükseklikte, sarımsı çiçekli, çok yıllık ve otsu bitkidir. Deniz kenarlarındaki kayalar üzerinde yetişir (Crithmum maritimum).

ķ. 325a/7, 328b/21, 331a/3, 341a/2, 343a/8, 344a/23, 349a/14, 349a/19, 362a/24, 362b/4, 374a/17, 385b/6, 385b/10, 429a/19, 430a/15, 432a/19, 432a/22, 432a/25, 436b/6, 456b/2, 466a/19, 466a/23

ķ.+ mını 432a/7

kaydırıcı Kaydırmak, düşmesini sağlamak.

ķ. 366a/24

kayh Ar. İrin.

ķ. 317b/5

ķ.+ ından 458b/9

kayle ? Bir fitık çeşidi.

ķ. 339a/5

kayna - Kaynamak.

ķ.- dıkda 393b/6, 426a/6

ķ.- maķdır 266a/1

ķ.- ması 463b/6

ķ.- masıdır 388b/4

ķ.- mış 266a/13, 275b/9, 322b/2, 358b/10, 358b/25, 372a/19, 397b/10, 414b/21, 429a/15, 494a/15

ķ.- rken 359b/23

ķ.- ya 462b/17

kaynad - Kaynatmak.

ķ.- a 285a/1

ķ.- alar 270b/4, 284a/13, 288b/20, 299a/7, 306a/7, 306a/16, 320b/21, 324a/8, 324b/6, 334b/10, 334b/21, 341a/4, 343a/6, 349b/19, 358b/6, 359b/22, 367b/2, 370b/19, 378b/25, 393b/6, 397a/16, 418b/4, 422a/11, 438b/7, 438b/19, 445b/9, 447b/12, 447b/20, 450a/14, 451b/23, 452a/10, 463b/6, 464b/10, 464b/25, 472a/4, 472a/6, 472a/7, 472a/14, 472a/22, 472b/10, 474a/20, 474a/22, 477a/25, 477b/23

ķ.- madan 393b/25

ķ.- masını 451b/5, 451b/22, 452a/2, 452a/8

ķ.- up 251a/16, 252a/13, 252a/15, 252a/19, 252b/16, 252b/2, 253b/19, 253b/22, 253b/6, 253b/8, 254a/14, 255a/13, 259b/24, 260a/9, 262b/14, 262b/15, 263a/5, 264b/2, 264b/23,

264b/25, 264b/9, 266b/19, 266b/22,
268a/24, 269a/11, 269a/15, 269b/15,
269b/18, 269b/19, 272a/19, 275b/12,
275b/13, 275b/24, 278b/20, 280a/19,
280a/22, 280b/19, 282a/6, 283b/19,
283b/22, 284a/19, 284b/10, 284b/15,
285a/1, 285a/2, 285b/4, 286b/6, 287a/16,
287b/10, 288b/11, 288b/18, 289a/1,
289a/21, 291a/17, 291a/5, 291a/9, 294a/1,
294a/12, 294a/18, 294a/6, 294a/9,
294b/16, 294b/5, 294b/8, 295a/21,
295b/1, 295b/2, 296b/3, 297a/22,
297b/16, 297b/17, 299a/1, 299a/12,
299a/3, 300a/17, 300a/2, 300a/20,
300a/24, 300b/17, 301b/17, 301b/18,
302a/24, 302a/7, 302b/22, 303a/10,
303a/12, 303a/20, 303b/22, 304a/18,
304a/6, 305b/25, 306a/6, 306b/17,
306b/23, 307a/16, 307a/19, 307b/25,
307b/6, 307b/7, 308a/2, 308b/14, 309a/23,
309b/20, 309b/3, 309b/9, 311a/22,
311a/25, 312a/16, 312a/4, 313a/2,
313b/17, 313b/24, 314a/19, 314a/7,
314a/9, 314b/6, 315a/2, 315b/18, 316a/12,
316b/22, 317a/19, 317a/5, 317a/7,
320b/14, 321a/17, 321a/6, 322a/13,
322a/17, 322a/25, 323a/12, 323a/16,
323b/15, 324a/5, 324b/3, 327a/19, 327a/2,
327b/1, 327b/17, 327b/18, 327b/5,
328a/12, 328a/4, 328b/15, 329a/14,
329a/6, 329a/9, 330a/23, 330a/9, 330b/20,
331a/13, 331a/17, 331a/19, 332a/10,
332a/15, 332b/1, 332b/25, 333a/10,

333a/22, 333a/5, 333a/8, 334a/4, 334b/1,
334b/11, 334b/18, 334b/24, 335a/22,
335a/23, 335b/6, 336a/1, 336a/3, 336a/14,
336a/16, 336a/20, 336b/15, 336b/3,
337a/19, 337a/3, 338a/11, 338a/9,
338b/11, 339a/15, 340a/10, 340a/5,
340a/7, 340a/9, 340b/14, 340b/17, 342b/8,
343b/24, 344b/23, 345a/13, 345a/19,
345b/10, 345b/12, 345b/15, 345b/17,
346a/20, 346a/25, 347b/9, 348a/11,
348a/18, 348a/24, 348a/7, 349a/20,
349a/23, 349b/1, 349b/7, 350b/17,
351a/25, 351a/9, 352a/2, 353a/8, 353b/12,
353b/14, 354a/26, 355a/13, 355a/17,
356a/10, 356a/24, 356b/19, 356b/5,
357b/20, 358a/21, 359b/3, 359b/7,
361a/13, 363b/11, 363b/9, 364b/9,
365b/13, 366a/17, 366a/3, 367a/14,
367b/11, 369a/25, 369b/13, 369b/14,
369b/19, 369b/2, 370a/22, 371b/17,
372b/18, 372b/3, 373b/22, 375b/8,
377b/3, 378a/10, 378b/1, 378b/10,
378b/13, 379a/9, 379b/17, 379b/6, 381a/2,
381b/15, 381b/8, 382a/13, 382a/6,
384b/14, 384b/24, 386a/11, 391a/3,
392a/11, 393a/15, 393a/16, 396a/22,
396b/4, 397a/11, 397b/16, 397b/19,
398a/9, 398b/22, 398b/6, 400a/15,
400a/24, 404a/24, 404b/15, 404b/8,
405a/22, 405a/25, 405b/14, 405b/19,
407a/7, 408b/18, 408b/9, 410a/9, 410b/13,
410b/6, 411a/18, 411a/8, 414b/19,
422b/14, 425b/17, 427a/12, 427a/14,

427a/17, 427b/20, 428b/16, 428b/23,
429a/19, 432a/18, 432b/9, 433a/11,
433a/14, 433a/16, 433a/21, 433a/9,
433b/11, 433b/13, 434a/14, 434a/7,
435b/12, 435b/15, 436b/20, 437a/14,
437a/22, 437b/10, 437b/7, 438b/4,
440a/10, 440b/13, 442a/12, 442a/19,
442b/1, 442b/11, 442b/14, 442b/22,
443a/20, 443b/3, 443b/4, 444a/25,
445b/16, 447a/13, 447b/15, 448b/3,
449b/14, 449b/20, 449b/23, 449b/5,
451b/15, 451b/2, 451b/7, 452a/1, 452a/13,
452a/15, 452a/17, 452a/3, 453b/18,
453b/20, 454a/17, 454a/24, 456a/21,
456a/3, 456a/7, 456b/13, 456b/3, 456b/5,
456b/7, 456b/9, 457b/25, 458a/6, 461a/1,
461b/19, 461b/22, 462a/23, 462a/26,
462b/13, 462b/20, 463b/1, 464a/19,
464a/21, 464b/17, 465a/9, 466a/1, 468b/1,
468b/16, 468b/17, 468b/23, 471b/3,
472a/10, 472a/2, 472a/5, 474a/14,
476b/25, 477b/17, 477b/8, 479a/14,
479a/18, 481a/21, 482a/3, 482b/3, 482b/6,
483a/10, 483a/2, 484b/13, 484b/14,
484b/19, 484b/22, 484b/24, 485a/1,
485a/18, 488a/10, 488a/16, 490a/5,
491a/6, 492a/5, 493a/17, 493a/21,
493b/24, 493b/6, 495a/8, 495b/2, 495b/3,
495b/7, 497a/25

ķayrũzu ? Ćenenin diř bũlgesine
uygulanan bir ilaĉ.

ķ. 292b/13

ķayřı Far. Gũlgillerden, sıcak veya ılık
iklimlerde yetişen, ĉiĉekleri pembemsi
beyaz bir aĝaĉ olup aĉık turuncu renkte,
eti sulu, gũzel kokulu, tek ve sert
ĉekirdekli tatlı meyvesi olur. (Prunus
armeniaca).

ķ. 326b/8

ķayřı ĉekirdegi Kaysı meyvesinin
ĉekirdeęi.

ķ. 326b/8

ķayřũm Ar. Ayvadana, civanperĉemi,
kovan ĉiĉeęi, ak yavşan, barsama otu;
karınca otu. (Achillea).

ķ. 308b/13, 316a/10, 355b/18,
443a/1, 482a/23, 483a/3, 483a/7, 483b/24

ķayřũm yağı Kaysum bitkisinden elde
edilen yağ.

ķ. 482a/21

ķay'ũ'd-dem Kan kusmak.

ķ. 276a/7

ķaz Perde ayaklılardan, suda ve karada yaşayan, uğan, yabancı veya evcil kuş (Anser).

ķ. 302a/17, 344b/23, 354b/14, 377b/10, 478a/7

ķaz ciğeri Kaz ciğeri.

ķ. 311a/6, 317b/21

ķaz yağı Kaz yağı.

ķ. 251a/8, 269b/8, 269b/12, 302b/4, 308b/18, 316a/21, 316b/14, 316b/23, 329b/2, 331a/20, 334a/12, 338a/3, 349a/25, 349b/15, 349b/20, 350a/20, 367b/13, 370b/12, 370b/18, 377a/4, 379b/25, 386a/13, 386a/23, 432b/24, 433b/1, 438b/10, 438b/14, 443a/10, 443a/20, 447b/6, 453b/10, 463a/4, 466a/14, 484a/7, 485a/23, 491a/25

ķ.+ yla 338a/8

ķazbiyyet ? Bir hastalık belirtisi.

ķ.+ i 279a/10

ķazı - Kazımak.

ķ.- dıķdan 486a/7

ķazıb Ar. Yalan, uydurma.

ķ. 363a/1

ķ.+ de 334b/5

ķazıbe Ar. oban dikenini cinsinden, ondan daha byk bir bitki.

ķ. 334a/25, 334b/2

ķazrt Ar. Dışkı.

ķ.+ dan 416b/18

ķebb Ar. Ateşte veya susuz olarak bir kap iinde pişirilen et yemeği.

k. 265b/18

k.+ ı 360a/11, 373a/1

k.+ ları 342a/21

ķebbe Ar. Kuyruklu biber; (Piper cubeba).

k. 258a/4, 260b/18, 264a/3, 321b/3, 321b/8, 321b/11, 336b/17, 337b/1, 341b/8, 341b/16, 341b/25, 342a/5, 354a/4, 419a/13, 456b/16, 471b/10

kebed Ar. Karacığır.

k. 263a/17, 292a/12, 305a/12,
310b/18, 313b/9, 324a/11, 325a/17

k.+ de 291b/5, 305a/13, 305a/17,
306b/6, 310b/13, 310b/18, 324a/13

k.+ den 290b/14, 305a/7, 324a/12

k.+ dir 305a/6

k.+ e 288a/21, 288a/22, 288b/3,
288b/4, 303b/4, 305a/3, 305a/8, 305a/16,

310b/13, 313a/20

k.+ i 304b/21, 435a/13, 461a/12

k.+ ide 293a/24

k.+ iñ 285a/23, 290b/25, 291a/25,
310b/19, 313a/25, 315b/4, 315b/6,
315b/11, 316b/25, 318b/13, 323a/23,
324b/11, 324b/14, 431b/19, 441b/8,
444a/6, 445a/21, 451a/13, 451a/24,
483b/1, 483b/7

kebed-i kâzib Sahte karacığır.

k. 305a/9

kebere Ar. Gebere otu, keditırnağı;
(Capparis spinosa).

k. 291b/18, 305b/9, 307b/10,
308b/8, 310a/14, 327a/8, 456a/1, 456b/4,
456b/18, 458a/9

kebere köki Kebere otu kökü.

k. 303b/13, 305b/22, 306b/20,
307a/1, 307a/7, 307b/23, 309a/21,
309b/19, 309b/23, 310a/3, 310a/7,
391b/20, 410a/24, 410b/3, 410b/18,
455b/22

k.+niñ 403a/7, 458a/3

k.+nüñ 324b/4

kebere kırışı Kebere hapı.

k.+ ı 303b/16, 309a/16

kebere yağı Kebere otundan elde edilen
yağ.

k. 306a/22, 308a/3, 308b/12,
308b/14, 308b/19, 309a/17, 350a/19

kebır Ar. Büyük, ulu.

k. 307a/22, 386b/9

k.+ i 252b/1, 281b/19, 282a/10,
292a/6, 381a/1, 381a/18, 432b/2, 474a/1

k.+ iniñ 330b/17

keçi Keçi (Capra hircus).

k. 296b/22, 327b/21, 330a/10, 338a/25, 339b/13, 348a/19, 372a/4, 379a/18,

415a/8, 442b/14, 447b/16, 457b/4, 481a/15, 483b/17, 487b/18, 493b/24, 495b/2

k.+ niñ 286b/14, 294b/12, 297b/11, 299a/16, 379b/8, 416b/21, 417a/3, 438b/14, 457b/7

keçi sedefi Baklagiller familyasından, yaz aylarında çiçek açan çok yıllık, otsu bir bitki türü (*Galega officinalis*).

k. 424a/19, 424b/13

keçi tersi keçi pisliği.

k. 322a/19

k.+ ni 317a/8

keçi yağı Keçi yağı.

k. 352b/3, 370b/18, 477b/24, 485b/10

keçik ? Kadınlarda görülen bir hastalık.

k. 351a/11

keçik merhemi Keçik otundan yapılan merhem.

k.+ i 351a/21

keçik otu ? Fesçitarağigiller familyasındandır. Gıcık otu, maya otu, kavurt otu ,kum otu isimleriyle de bilinir. (*Scabiosa argentea*)

k. 444b/2

kefe kili Yangından etkilenmeyen bir çeşit beyaz toprak.

k. 369a/4

kehlf Ar. Vücutta tabîî olarak bulunan veya bir hastalıktan ileri gelen oyuk.

k. 463a/10, 463a/12

kehle Far. Bit.

k. 375b/14, 446a/14, 457b/1

k.+ leri 375b/9

k.+ yi 375b/4

kehribā Far. Kehribar.

k. 263b/7, 270a/3, 271b/6, 271b/9, 271b/12, 291a/21, 291b/24, 292a/1,

295a/5, 296a/18, 296b/21, 301a/3, 321b/12, 326b/17, 327a/11, 330a/13, 343b/25, 344a/1, 344a/5, 344a/22, 356a/2, 356a/3, 357b/14, 357b/23, 358a/5, 358a/9, 358b/1, 361b/20, 367a/2, 367a/8, 368a/22, 376b/18, 376b/21, 385b/18, 407a/25, 418a/14, 418b/7, 419a/20, 425a/23, 470a/15, 472b/5, 489b/12, 255a/2, 430a/5, 431a/10, 443b/5, 446a/25, 470a/13

k.+ dan 381b/20

kehribā yağı Kehribar yağı.

k.+ ı 354a/13, 360b/25, 361a/22, 361b/3

kehribar bk. kehribā

k. 255a/2, 430a/5, 431a/10, 443b/5, 446a/25, 470a/13

kekik Ballıbabagillerden, karşılıklı küçük yapraklı, beyaz, pembe, kırmızı başak durumunda çiçekleri olan ve çiçeği baharat gibi kullanılan, odunsu saplı, kokulu bir bitki (Thymus vulgaris)

k. 270a/19, 273b/10, 334a/25

keklik Keklik (Perdrix).

k. 252b/15, 265b/18, 321b/16, 323a/17, 342a/21, 346a/2, 354a/19, 360b/24, 364b/17, 411b/25

keklik eti Keklik eti

k. 453b/7

kelām Ar. Söz.

k. 305a/10, 394b/5, 437b/19

k.+ ı 402a/1, 403b/1

k.+ ın 331b/11

k.+ ından 305a/11, 401b/24

k.+ ını 406a/3

kelām-i küllī Sözlerin tümü.

k. 389b/10

kelb Ar. Köpek.

k. 475b/15, 496a/2, 496b/2, 496b/12, 496b/15, 496b/23

k.+ e 496a/3, 496a/24

kelbiyye Ar. Köpekle ilgili.

k. 306b/9

keler Kertenkele.

k. 270b/22, 271a/3, 271a/13

k.+ dir 494b/9

k.+ i 494b/15

kelime Ar. Söz, kelime.

k.+ si 299b/17

kemā yenbağī Ar. Uygun şekilde,
icabettiği gibi.

k. 346a/8

kemāderyūs Yun. Yer çamı, yer peliti,
kısamahmut otu, yer palamutu; (Ajuga
chamaepitys).

k. 306b/16 305b/11, 306b/21,
307a/14, 311b/22, 321a/4, 355a/16,
359b/1, 384a/22, 387a/9, 387a/23, 387b/1,
387b/18, 387b/21, 388a/1, 398b/5,
407b/4, 408b/18, 410a/23, 410b/19,
424b/5, 452a/26, 455b/22, 458a/2,
303b/14

kemāfiṭūs Yun. Yer çamı, yer peliti,
kısamahmut otu, yer palamutu; (Ajuga
chamaepitys).

k. 305b/11, 307b/4, 317a/15,
384a/21, 386a/10, 386b/11, 387a/5,
387b/1, 387b/9, 387b/13, 387b/21,
388a/1, 410a/23, 410b/4, 452a/26,
453a/17, 455b/23, 458a/3, 495a/4

kemāl Ar. Olgunluk, tecrübe.

k.+ e 437b/24

k.+ in 401a/13

kemik(g) İnsanın ve omurgalı hayvanların
çatisını oluşturan türlü biçimdeki sert
organların genel adı.

k. 258a/5, 262b/18, 262b/21,
420b/20, 446a/11, 446a/12, 452b/12,
465a/14, 465a/18, 467a/7, 470a/5, 470b/1,
473b/7, 476b/20, 478a/24, 478a/25,
478b/10, 479b/12, 479b/15, 487b/25

k.+ de 464a/9

k.+ iñ 276a/16

k.+ ler 446b/1

k.+ lerde 469a/18, 471b/24,
478a/23

k.+ lerden 478b/6

k.+ lere 465b/11

k.+ leri 451a/9, 457a/17, 464a/20,
465a/23, 465a/25

k.+ lerine 453a/11, 464a/12

kemiyet Ar. Bir şeyin azalıp çoğalabilen ve sayı ile ifâde edilebilen durumu, nicelik, miktar, adet.

k.+ i 483a/25

kemiyyet bk. kemiyet

k.+ i 289b/24, 313a/10, 382b/4, 388a/25, 400b/25, 402a/4, 428b/20, 430b/13

k.+inde 400b/24

kemmād bk. kimād

k.+ ı 316b/18

kemük(g) bk. kemik.

k.+ e 493b/20

k.+ i 274a/1, 296a/21, 377b/8, 386a/13, 387b/5, 387b/10, 387b/18, 387b/23, 447b/1, 465a/24, 473a/12, 473a/16, 476b/17, 478b/5, 478b/6

k.+ iñ 467b/12, 478b/2

k.+ ini 446b/16

k.+ iniñ 376b/21, 473a/8

k.+ leri 479a/19

k.+ lerine 377a/2, 411b/19

kenār Far. Kenar, kıyı.

k.+ ına 470b/17

k.+ ında 265a/16, 302b/16, 415a/5

kendi Kendi.

k. 286b/19, 323a/18, 335b/11, 336b/7, 377a/25, 403a/3, 446b/20, 450b/4

k.+ de 304b/20

k.+ lere 450b/3

k.+ nde 283a/24, 337b/12, 339a/23, 345a/3, 347a/7

k.+ nden 314b/20

k.+ ndir 461b/5

k.+ ne 335b/11, 336b/7

k.+ ni 390a/19

k.+ ye 305a/6, 306b/3, 310b/24

kendir Kenevir (Cannabis sativa).

k. 362b/2, 462b/12, 465b/23

kendü bk. kendi

k.+ de 310b/25, 313a/6, 389b/22

k.+ den 353b/19, 389b/16

k.+ lere 252b/17, 305a/15

k.+ liginden 440a/25

k.+ si 446b/9

k.+ ye 258b/7, 282b/2, 285a/22,
291b/7, 315a/6, 315a/7, 325b/10, 328a/16,

330b/11, 348b/4, 353b/16,
353b/17, 437b/21, 457a/6

k.+ yi 341b/1, 364a/9

kendüse ? Bir çeşit bitki.

k. 361a/19, 361a/21, 364b/13,
483b/20

kenevir Kendirgillerden, sapındaki liflerden halat, çuval vb. kaba örgüler yapılan, iki evcikli bir bitki, kendir (Cannabis sativa).

k. 342b/25, 377a/15, 480b/13

kenevür bk. kenevir

k. 476b/22, 477a/6, 477b/1

kepek(g) Öğütülüp elenen tahıl tanelerinden eleğin üstünde kalan kabuk kırıntıları.

k. 268a/25, 294b/7, 316a/23,
321a/18, 331b/1, 350b/16, 382a/13,

384b/23, 391a/3, 408b/9, 440b/13,
442b/21

k.+ i 396b/2

kepeklen - Kepeklenmek.

k.- ür 375a/5

kerāşi ? Bir tür ot.

k. 293a/14

kerāşebe ?

k. 396a/2

kerāviyā Far. Maydanozgiller familyasından, Doğu Anadolu bölgesinde yetişen, beyaz çiçekli, tanen, reçine, sâbit ve uçucu yağlar içeren, mîde şikâyetlerini ve gazları gideren, idrar söktürücü, astıma iyi gelen hassalara sâhip, 30 - 90 santim boyunda, kazık köklü iki yıllık otsu bitki

k. 263b/16, 263b/19, 265a/21,
265b/4, 267b/9, 268a/10, 268a/12,
268a/15, 278a/22, 284b/14, 285a/13,
322a/7, 322a/12, 322a/24, 339a/10,
339a/15, 348a/6, 354a/17, 361a/12,
368b/8, 433a/1, 448a/25

kerāviyā yağı Kereviya yağı.

k. 448b/5

kere Ar. Kere, defa, kez

k. 417b/4

kerefs Ar. Kereviz. Maydanozgillerden, kökleri ve yaprakları sebze olarak kullanılan kokulu bir bitki (Apium graveolens).

k. 263a/4, 281a/22, 311b/21, 315b/14, 316b/1, 329a/14, 337b/6, 350b/14, 350b/16, 355b/18, 356a/18, 363b/15, 365a/11, 366a/16, 369a/21, 371b/24, 372b/1, 372b/10, 372b/16, 381b/17, 392a/15, 434a/4, 434a/5, 451b/11, 459b/4, 459b/9, 461b/14, 463b/14, 464b/23, 477b/7, 477b/12, 477b/14, 490a/9, 490b/12, 491a/5, 491b/5, 497b/5

kerefs tohumı Kereviz tohumu.

k. 307b/23, 312a/7, 312a/15, 314b/8, 320b/7, 333a/10, 356a/17

kerefs köki Kereviz köki.

k. 272a/15, 310a/6, 356a/8

kerneb-i baḥrī Bileşikgiller

familyasındandır. 40-140 cm boyunda çok yıllık, dikine yükselen, köşeli gövdeli bir bitkidir (tanacetum annuum).

k. 320b/3, 320a/17, 320b/6, 320b/12

kerrāṣiyye ?

k.+ den 403a/15

kerrāt Ar. Defalar, kereler.

k. 398b/24

kerre Ar. Defa, kez.

k. 252a/15, 253b/8, 255b/19, 257b/1, 263a/7, 270b/4, 282a/20, 282b/25, 284b/20, 288b/20, 296b/24, 299b/17, 299b/18, 306a/6, 313b/9, 323a/2, 324a/8, 324b/6, 326b/10, 326b/18, 350b/9, 351a/22, 370b/10, 379a/9, 404b/8, 406b/4, 426b/17, 461b/13, 469a/8, 477b/3, 478b/17, 478b/24, 478b/25, 485a/13, 487a/4

kertenkele Kertenkelelerden, uzun vücutlu, sivri kuyruklu, çevik, böcekçil, küçük sürüngen hayvan (Lacertus).

k. 271a/4

kes - Kesmek, parçalamak.

k.- dikde 381a/8

k.- dikden 469a/4

k.- eler 351b/12, 431a/6, 457a/19,
463a/18

k.- er 274a/16, 275a/24, 300b/15,
358b/21, 397b/3, 397b/17, 430a/24,
490a/3, 491b/12

k.- meden 469a/2

k.- mege 303a/4

k.- mege 376a/1

k.- mek 299b/23, 300b/23,
358b/16, 373a/19, 373a/21, 431a/4,
463a/18, 474b/7,

486b/12

k.- mekde 255a/3

k.- mekdir 439b/27

k.- meyeler 457b/8

k.- mezler 299b/23

k.- üp 280b/25, 369a/19, 465a/23

kesb Ar. Kazanma, çalışarak kazanma.

k. ider 319a/24

k. 388b/1, 394a/15

kesb-ı hekîmiyye Hekimlik sanatı.

k.+ de 283a/5

kesb-ı hevâ Hava almak.

k. 394a/16

kesdir - Kesdirmek.

k.- eler 442b/15

keşif Ar. Koyu, yoğun.

k. 276b/15

k.+ i 309a/13, 394b/3

kesici Kesme işini yapan, kesen.

k. 300b/25

kesil - Kesilmek.

k.- diğinden 308a/25

k.- dikde 457b/8

k.- e 373a/23

k.- en 457b/15, 469a/5, 474b/10

k.- enlere 389a/10

k.- ip 272b/19

k.- meden 303a/6, 308a/8

k.- mege 353a/2

k.- mesi 469a/2, 469a/4, 489b/14,
495a/10

k.- mesinden 288a/12

k.- mesine 255a/22

k.- mez 292b/20

k.- miş 469a/10

k.- üp 471a/1

k.- ür 360b/4, 470b/24

keşîr Ar. Çok, bol.

k. 254b/13, 266b/8, 289a/13,
310b/3, 312a/23, 318b/2, 342b/13,
343b/21, 383b/20, 392b/1, 400b/26,
402a/5, 408b/4, 426b/15, 435b/23,
451a/15, 451a/17, 458b/11, 462b/2

k.+ dir 264b/24, 384a/12, 392a/25,
393a/24, 420b/23, 441b/4, 488a/25

keşîrâ Ar. Kitre sakızı.

k. 253b/24, 254a/18, 255a/1,
255a/16, 255a/5, 262b/1, 263a/9, 270a/3,
271b/5, 271b/8, 274a/16 ,294b/12,
296b/16, 298a/23, 300b/7, 301a/18,
301b/24, 302a/18, 326a/1, 330a/16,
333b/20, 333b/4, 333b/7, 336a/23,

343b/16, 352b/2, 356b/16, 357b/13,
358a/17, 358b/2, 363b/21, 369a/6, 403a/1,
414b/14, 418a/20, 418b/16, 427a/11,
427a/13, 427a/24, 428b/15, 430a/14,
430a/9, 444b/20, 470b/6, 471a/24, 480a/3

k.+ yı 418b/13

keşîrâ la' ūkî Kitre sakızı macunu.

k. 377b/23-34

keşîrâ lu' âbî Kitre sakızı suyu.

ķ. + yla 254a/3

keşîrâ sefûfî Kitre sakızının toz hâli.

ķ. 254a/4

keşîran Ar. Çok, çok.

k. 295b/25

keşîru't tevellüd Doğum çokluğu.

k. 446b/24

keşîrû'l-vukû' Çokça olma.

k. 434b/18

keskīn Etkili, sert

k. 264a/16, 270b/25, 271b/16,
280b/20, 285b/25, 287b/5, 292b/18,
292b/23, 330a/3, 333b/21, 334b/7,
335a/18, 336a/8, 351b/13, 352a/11,
352a/12, 353a/3, 364b/4, 386b/8, 393b/3,
396b/16, 399b/18, 404b/21, 406b/9,
439a/19, 445b/25, 448a/14, 469a/10,
472a/2, 472b/9

kesel Ar. Gevşeklik, uyuşukluk.

k.+ i 290a/3

k.+ e 412a/25

kesr Ar. Kırık, kırma.

k. 425b/5, 478a/19, 478a/23,
479a/1, 483b/16

k.+ iñ 478a/22

keşret Ar. Çok olma durumu, çokluk.

k. 20b/2, 383a/14

k.+ i 360a/20, 393a/21, 425a/8

k.+ idir 342b/12

k.+ inden 342b/13, 462b/5

k.+ ine 268b/23, 393a/10

keşret-i cimā' Cinsel birleşme fazlalığı,
çokluğu.

k.+ dan 343a/12, 362b/15

keşret-i dürūn'l-leben Kadınların
göğsünde sütün fazla olması.

k. 372b/11

keşret-i 'iṣyān İtaatsizliğin, asiliğin çok
olması.

k. 416a/21

keşret-i nevazil Nezlenin çok olması.

k. 451a/11

keşretü'l-iḥtilām Uykuda cenabet olma.

k. 344a/10

kestāne Yun. Kayıngillerden, sert ve
dayanıklı kerestesi çok makbul, yaprakları
sert, parlak, uzun ve dişli, gövdesi dik, ılık
bölgelerde yetişen uzun ömürlü orman
ağacı. (Castanea sativa).

k. 295b/21, 307b/17, 341b/7,
446b/13

keşüş Ar. Çit sarmaşığigillerden, ince uzun ipliksi saplarıyla, asma, baklagiller ve bazı meyve ağaçlarına sarılarak onları sömüren, klorofilsiz, asalak bir bitki, şeytansaçı, bağboğan (Cuscuta).

k. 303b/18, 311b/21, 313b/11, 314a/5, 314a/13, 314a/18, 314b/6, 315b/13, 319b/16, 323b/13, 323b/22, 324a/3, 324b/4, 400a/12, 400a/23, 407a/15, 410b/19, 455b/23, 456b/7

k.+ ı 309b/9

keşüş suyu Küsküt bitkisinin suyu.

k.+ yılla 324b/2

keşüş şarāb Küsküt bitkisinden yapılan şarap. k.+ ı 314a/4

keşenc Far. Su kenarlarında biten ufak ve lezzetli bir tür mantar, yer elması.

k. 267b/8, 272a/18, 275b/21

keşik ? Besinlerin sindirilmesi sonucu kalan tortu.

k. +i 261b/25

keşniş bk. kişnic

k. 330b/21

keşt Far. Soymak.

k. 489a/4

ketān Ar. Ketengillerden, çiçekleri mavi renkte ve beş taç yapraklı, lifleri dokumacılıkta kullanılan bir bitki (Linum usitatissimum).

k. 269b/8, 300a/16, 331a/12, 331a/18, 332a/24, 354b/14, 398a/8, 477b/1, 483b/17

ketān bezi Keten bitkisinden elde edilen bez.

k. 483b/17

ketān tohumu Keten tohumu.

k. 251a/8, 251b/18, 269a/25, 269b/13, 270a/12, 270b/5, 277b/13, 278b/15, 278b/18, 279b/3, 281b/16, 283b/18, 284a/13, 284a/19, 286b/5, 295a/21, 299a/5, 300b/2, 302a/7, 303a/9, 303a/24, 308b/13, 310a/12, 310a/18, 316a/12, 316a/21, 316b/15, 317a/2, 328a/5, 328b/11, 328b/14, 329a/2, 329b/2, 332a/10, 332a/17, 335b/6, 338a/2, 338a/11, 338a/18, 338a/24, 339b/10,

339b/25, 340a/11, 340a/18, 340b/17,
341b/7, 344b/22, 349a/10, 349a/26,
349b/11, 349b/13, 350a/13, 350a/14,
352a/1, 352a/8, 364b/9, 366a/16, 367b/12,
370a/6, 370a/25, 370b/11, 377b/17,
379b/16, 381a/4, 381b/17, 385a/5,
385a/11, 386a/14, 422a/9, 433a/8,
433a/20, 433a/23, 433b/13, 436a/13,
436b/10, 438a/18, 438b/3, 447b/8,
457b/25, 459a/20, 462a/12, 462a/14,
462a/16, 462a/18, 463a/3, 466b/2,
472a/21, 478b/15, 485b/8, 495b/1

k.+ nı 370a/2

k.+ nıñ 308b/17

kevākib Ar. Yıldızlar.

k.+ iñ 472b/20, 472b/21

kevkeb Ar. Yıldız.

k.+ iñ 450b/8

k.+ leriñ 416a/11

kevn Ar. Olma, vukū bulma, ortaya
çıkma, hudus etme.

k.+ e 289a/12, 289b/22, 297a/3

keyfiyet Ar. Bir şeyin iyi veya köyü
olması yönü.

k. 402a/25

k.+ den 312b/12, 468a/3

k.+ dir 415b/10, 415b/17, 428a/22

k.+ i 273b/15, 388a/25, 392a/17,
401a/1, 401a/3, 402a/5, 402a/8, 402a/19,
402a/21, 416a/14, 430b/13, 483a/24,
496b/5

k.+ inde 289b/25, 324a/10,
487a/16

k.+ indedir 400b/26

k.+ iniñ 360a/20

k.+ te 362a/11, 458b/1

keyfiyet-i ta' affun Çürümüş olma.

k. 402a/19

keyfiyyāt Ar. Keyfiyetler, hâller.

k. 426a/7

keyfiyye bk. keyfiyet

k.+ dirki 415b/5, 451a/22

keyfiyyet bk. keyfiyet

k. 273a/21, 274b/22

k.+ dir 274b/21

k.+ e 343a/14

k.+ i 271a/18, 313a/10, 402a/4,
428b/20, 471a/20, 486a/11

keyfiyyet-i rediyye Kötü özellik.

k.+ yi 428b/17

keylūs Ar. Besinlerin sindirilmesiyle
bağırsaklarda kana karışacak duruma
gelmiş hâli.

k. 304b/18, 306b/2, 310b/11,
310b/12, 469b/5

k.+ dan 310b/14

k.+ dur 288a/2

k.+ uñ 288a/22, 303b/6, 304b/21,
305a/3, 306b/6, 310b/12

keylūs-i ġalīz Besinlerin yoğun şekilde
emilmesi.

k. 313a/14

keymūs Ar. Sindirilen besinlerin ciğere
ulaştıktan sonra tekrar orada işleme tabi
tutulması.

k.+ı 364b/16

kezālik Ar. Keza, bu; bu da öyle.

k. 262b/21, 280a/12, 281a/14,
284a/22, 284b/1, 285a/17, 297b/12,
300b/17, 305b/15, 312b/24, 319b/22,
356b/25, 369b/4, 370a/8, 372a/24,
372b/19, 372b/23, 381a/14, 383a/17,
385b/2, 386a/7, 386b/4, 390b/19, 392a/14,
392b/25, 402b/3, 406b/22, 408a/8,
410b/15, 411b/6, 411b/12, 412a/17,
412b/10, 415a/25, 418b/21, 424b/15,
428b/25, 430a/24, 432a/18, 433b/18,
435b/9, 435b/25, 436a/11, 446b/4, 448a/6,
454b/16, 456b/4, 458a/9, 458a/18, 460a/1,
464a/23, 466b/24, 468b/7, 469b/9,
469b/11, 475b/10, 478a/21, 479a/15,
480a/18, 481a/13, 481a/22, 481b/6,
482b/8, 484b/1, 485a/16, 485b/22, 487a/7,
487b/7, 488b/21, 489b/21, 490b/12,
491a/14, 491b/5, 492a/17, 492b/9, 493a/7,
493b/8, 495b/19, 497a/20, 497a/23

kezire ? Bir çeşit bitki.

k. 495b/15

ķıcıkla - Gıcık oluşturmak, kaşındırmak.

ķ.- dıġından 331b/16

ķ.- yup 279b/22

kıcıklan - Gıcık oluşturmak, kaşındırmak.

ķ.- mak 346b/6

ķ.- ması 346b/16

ķ.- ur 253a/5

ķıcırda- Gıcırdamak.

ķ.- dır 360b/4, 380a/10

ķıhılen- ? Kaşınma.

ķ.- me 381b/14

ķık çekirdeği yağı Kık bitkisinin çekirdeğinden elde edilen yağ.

ķ. 300a/20

ķıl İnsan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.

ķ. 260a/10, 298a/21, 346b/20, 351b/1, 360b/13, 360b/24, 401b/11, 446a/11, 457a/11, 457a/12, 482b/13, 482b/18, 483a/2, 483a/20, 483b/10, 484a/4, 484a/5, 485a/7, 491a/12

ķ.+ ı 302a/23, 483b/17

ķ.+ ın 483a/3

ķ.+ lar 451a/1, 482a/6, 482a/11, 484a/22, 484a/23

ķ.+ lara 457a/1, 457b/5, 482a/5, 482a/12, 484b/12, 484b/24

ķ.+ ları 271a/1, 337a/13, 449a/8, 451a/5, 457a/19, 457b/1, 457b/2, 457b/17, 482a/22, 482a/25, 483b/9, 483b/10, 484b/14, 493b/19

ķ.+ larıñ 457a/5, 457a/13, 457b/18, 482a/17, 482b/11, 482b/17, 484a/9

ķ.+ larını 360b/18, 360b/22, 429b/5

ķıl - Kılmak, yapmak.

ķ.- a 465a/25

ķ.- ar 299b/23, 304b/21, 446a/9, 461b/4, 467a/18, 469b/9

ķ.- dıķda 309a/3

ķ.- mağa 437b/21

ķ.- mağla 292a/18, 321b/21, 438a/16

ķ.- maz 279a/16

ķ.- up 362b/12, 396b/17, 457b/17, 496a/8

ķılıç Kılıç.

ķ. 469a/11, 469a/21, 469a/23,
470b/4, 476b/18, 476b/19

ķılıĝ Görünüş, biçim, sûret, şekil.

ķ.+ ına 482a/8

ķılın - Kılınmak, yapılmak.

ķ.- a 329a/4

ķ.- up 329a/3, 413a/7

ķ.- ur 337b/19, 393a/2, 405a/19,
412b/3

ķillet Ar. Azlık, az olma durumu

ķ. 383a/14

ķ.+ den 398a/20

ķ.+ i 360a/20, 393a/21

ķ.+ idir 260b/3

ķ.+ inden 482b/24

ķillet-i lebeni'l-murzi'a Emzikli kadının
sütünün az olması.

ķ. 372a/11

ķinā Ar. Kına ağacının kurutulmuş
yapraklarından elde edilen saş, tırnak ve
elleri boyamakta kullanılan bir toz.

ķ. 256a/7

ķınbîl otı Ar. Kumlarda yetişen kırmızımsı
meyveleri olan bir otun ismi

ķ.+ nı 371b/10

ķinneb Ar. Kendir tohumu; (Cannabis
sativa).

ķ. 474a/12, 484b/25

ķınakına Çınar ağacı gibi bir büyük
ağacın kabuĝu.

ķ. 402b/16, 403a/6

ķ.+ y1 402b/19

ķır - Kırmak, parçalamak.

ķ.- ar 280a/20, 280a/22, 280b/1,
281a/14, 380b/5, 465a/11

ķ.- up 280b/26

ķ.- maķda 280b/17

Qırātūn ö.i. Bir hekim adı.

Q. 328a/7

qırba Ar. Sakaların su taşıdığı, altı geniş, ağzı dar deriden kap, meşin su tulumu.

Q. 440a/2

qırık(ğ) Kırılmış bir şeyden ayrılan parça.

Q. 478a/19

Q.+ ı (İyelik) 469b/17

qırıl - Kırılmak.

Q.- an 478b/5

Q.- maQ 416b/1, 478b/1

Q.- ması 478a/24

Q.- mış 467a/7, 470a/5, 470b/1, 473b/7, 479a/19

Q.- up 282b/21

qırīmūtartarū Fr. Şarap tortusundan elde edilen ve ilaç olarak kullanılan kimyevi madde.

Q. 303b/20, 305b/20, 305b/21, 306a/1, 306a/9, 306b/14, 306b/19, 307a/12, 314a/20, 319a/2, 319b/16, 323b/17, 327a/11, 351a/18, 391a/12,

399b/20, 400a/21, 404b/6, 407a/12, 410b/1, 411a/9, 411a/11, 417b/23, 447a/23, 456a/9, 456a/12, 456a/24, 458a/2, 458a/7, 458a/9, 458a/12

Q.+ dan 410b/15

Q.+ dır 303b/15, 303b/24

Q.+ yu 326b/12

qırık Sayı adı.

Q. 252a/20, 279b/2, 283b/12, 294b/20, 334a/10, 353b/8, 353b/10, 355b/2, 360a/10, 387a/6, 392b/11, 395a/10, 404b/8, 428a/14, 442b/1, 451b/6, 470a/16, 472b/7, 484b/7, 496b/8, 496b/10, 497b/6, 497b/8

qırkar kırkar

Q. 321a/17, 387a/11, 417b/14, 462b/19, 482b/1

qırık sekiz Sayı adı.

Q. 257a/23, 260a/5, 266b/22, 282a/3, 288b/21, 298a/15, 341a/2, 348a/12, 353a/5, 353b/6, 356a/12, 357b/20, 363b/13, 378a/11, 421a/23, 433a/16, 445a/24, 451b/21, 460a/11, 460a/15, 470a/22, 471b/20, 472a/9, 472a/18, 472b/3

kırk sekizer kırk sekizer

ķ. 447b/8, 447b/12

ķırlangıc otı Gelincikgillerden, çiçekleri altın ve limon sarısı renginde olan, tanelerinden asitsiz bir yağ elde edilen çok yıllık ve otsu bir bitki (Chelidonium majus).

ķ. 313b/22

ķırmız Ar. Kırmız böceğinden çıkarılan parlak al boya, çiçek boyası.

ķ. 257a/4, 259b/22, 296b/10, 298a/15, 366b/1, 366b/6, 367b/9, 472a/1

ķırmız ma' cūnı Kırmız macunu.

ķ. 257a/6, 259b/5, 259b/8, 259b/11, 261a/21, 263b/8, 360a/7, 364b/15, 365b/22, 366b/25, 400b/4, 411b/16, 421b/16, 431a/17, 468a/10, 488a/2

ķ.+ na 489b/7

ķırmızı Ar. Al, kırmızı.

ķ. 258a/1, 263b/24, 264a/5, 282a/14, 290b/21, 293a/1, 304b/4,

308a/14, 326a/20, 328a/24, 351b/10, 369b/7, 397a/9, 423b/22, 424a/2, 425a/25, 426a/13, 436a/23, 436a/24, 444a/9, 444b/12, 449a/5, 455b/10, 458a/13, 460b/1, 473a/10, 474b/8

ķ.+ ya 441a/5, 444a/5, 464a/11

ķırmızılık(ğ) Kızarıklık.

ķ. 384b/24

ķ.+ a 288b/5, 465b/18

ķ.+ ına 445a/16

ķ.+ dır 445a/15

ķırmızı mercan Bir çeşit mercan.

ķ. 258a/6, 295a/5, 296a/8, 296b/16, 298a/24, 419a/8, 425a/24, 474a/25, 490a/8

ķırmızı şandal Bir çeşit sandal.

ķ. 269a/10, 275b/15, 277a/21, 311a/25, 321a/23, 328b/25, 385b/12, 419b/12, 430a/4, 432b/13, 454a/15, 473a/7, 473a/11

ķırmızı şarāb Kırmızı şarap.

ķ. 298a/16

ķirtās Ar. Kağıt.

ķ. 297b/5, 447b/1

ķirtās-ı muhrik Yakıcı kağıt.

ķ. 302b/11

ķirtım Aspur, yalancı safran, papağan yemi adlarıyla bilinen bitki.

ķ. 315b/24, 319b/17, 320b/13, 384a/7

ķısa Kısa.

ķ. 363a/1

ķışā-ı ħummā ? Bir çeşit bitki.

ķ. 481a/2, 481b/6

ķışā'ıl-ı ruhbān Labada kökü.

ķ.+ ki 497a/13

ķışamahmūd Kısamahmut otu, bodurmahmut otu.

ķ. 309b/1, 309b/20, 312a/3, 313b/22

ķışāü'l-ħımār Eşek hıyarı, yaban hıyarı (Ecballium elaterium).

ķ. 320a/7, 320a/14, 320b/17, 351b/15, 355b/23, 437b/10, 444a/20, 447b/14

ķışdır - Kısırmak.

ķ.- ır 496a/20

ķıs(ı) m Ar. Kısım, bölüm.

ķ. 392b/5, 409a/13, 415a/20, 432a/2, 432a/4

ķ.+ a 323a/22, 388b/13, 395b/25, 423a/16

ķ.+ dan 412b/11

ķ.+ dır 392a/25, 394b/8, 399b/13, 403a/11, 415a/19, 432b/22, 473b/20

ķ.+ ı (İyelik) 394b/14, 394b/16, 399b/13, 399b/14, 403a/11, 432a/2, 432a/3, 432b/22, 432b/24, 473b/20, 473b/25

ķ.+ ında 432a/6

ķısm-ı şānī İkinci bölüm.

ķ. 432a/5

kış(ı)r Döl vermeyen, akim.

ķ. 362b/12

kışsa Ar. Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet.

ķ. 446b/7

ķ.+ nın 446b/8

kıst Ar. Kıst otu, topalak otu ve bu otun kökünden elde edilen ilaç; kust-ı hindî ve kust-ı arabî olmak üzere iki türü bilinir; (Costus).

ķ. 268a/23, 303a/21, 317a/10, 347a/21, 347b/8, 347b/11, 355b/21, 384a/18, 386b/18, 480b/19, 494a/7, 494b/7, 495b/24

kıst yağı Kist bitkisinden elde edilen yağ.

ķ. 325b/4, 335b/2, 337b/3, 342b/9, 377b/25, 411b/19, 475a/14, 484b/11

kış Kış mevsimi.

ķ. 468a/22, 478b/14

ķ.+ larda 387a/16, 398a/25, 479a/3

kışrā ? Bir çeşit deva.

ķ. 253a/17

kıtāl Ar. Savaş, cenk.

ķ. 416a/9

kıvām Ar. En uygun durum.

ķ. 252b/2, 342a/26, 379b/9, 426a/3

ķ.+ a 258a/9, 260a/9, 280b/20, 280b/24, 314b/1, 333a/6, 384a/19

ķ.+ dan 426a/2

ķ.+ ı (İyelik) 252a/15, 252a/20, 253b/9, 253b/19, 253b/22, 255a/13, 280b/20, 296b/4, 306a/17, 306b/23, 307a/20, 310b/19, 314a/10, 324a/9, 324b/8, 342b/2, 359b/25, 383b/20, 404a/2, 411a/18, 414b/20, 426a/2, 449b/23, 458b/13, 459a/2, 464a/7

ķ.+ ına 334b/10, 342b/8, 359b/7, 414b/12, 434a/14, 472b/10

ķ.+ ından 458b/9

ķ.+ ını 356b/8, 432b/18, 440a/20

kıvırcık Bir koyun türü.

ķ. 337b/5, 393b/2

kıyās Ar. Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme.

ķ. 412b/3, 469b/6, 486a/24

kıymātā ? Köpek memesine benzeyen şişlik.

ķ. 434b/15, 434b/16, 434b/21

kıysūs ?Bir tür deva.

ķ. 346b/8

Kıyıtıs ö.i. Nemçe prensi.

ķ. 258a/17

ķız Kız.

ķ. 272b/9

ķ.+ a 272b/24, 272b/25, 273a/2

ķ.+ lar 356b/6

ķ.+ lara 359a/10, 359a/12, 480b/8

ķ.+ larda 480b/10

ķız - Kızmak.

ķ.- ar 494a/21

ķ.- dıkda 409b/13

ķ.- mağla 389a/8

ķ.- masından 388b/21

ķ.- up 394a/18

ķız südi Kız sütü.

ķ. 464b/15

ķızamık(ğ) kızamık(ğ)

ķ. 374a/5, 374a/7, 416b/2, 423b/4, 425b/20

ķ.+ iñ 426b/5

ķızar - Kızarmak.

ķ.- ınca 483b/11

ķ.- ır 492b/14, 496a/18

ķ.- mağdır 253a/9, 376a/8, 394b/19

ķ.- ur 496b/23

ķızard- Kızartmak.

ķ.- acağ 464b/11

ķ.- up 378b/3

ķızdır -Kızdırmak.

ķ.- alar 263a/21, 325a/23

ķ.- maķ 261b/18

ķ.- maķdır 311b/19

ķ.- up 263b/18, 264a/22, 268a/25,
268b/2, 278a/21, 285a/17, 295a/17,
321a/19, 345a/6, 347b/6, 350b/9, 438a/24

ķ.- ur 286a/7

ķızdırıcı Kızdırıcı.

ķ. 336a/4, 343a/22, 382a/4, 468b/2

ķızdırıl - Kızdırılmış, ısıtılmış.

ķ.- mış 278a/24, 297b/5

ķızgın Kızmış veya kızdırılmış.

ķ. 292b/21, 399b/2, 416b/25,
463a/9

ķızgın bk. ķızgın

ķ. 263a/7

ķızıl Kızıl, kırmızı.

ķ. 261b/6, 262a/11, 262b/3,
288b/10, 297b/25, 318a/4, 337b/14,
343b/19, 346a/18, 348a/5, 355b/8,

355b/18, 356b/24, 366b/9, 373a/2,
432b/8, 474a/13, 497b/5

ķızıl behmen Behmen, behmen-i ahmer
(Statice limonium).

ķ. 258a/3, 265a/23, 270a/2,
278b/10, 281b/20, 281b/24, 282a/16,
291a/15, 292a/6, 295a/25, 295b/16,
296a/19, 296b/1, 296b/5, 296b/25,
297a/11, 297b/9, 301a/12, 358a/14

ķızıl behmen şuyı Kızıl behmen
bitkisinden elde edilen su.

ķ. 292a/4

ķızıl üzüm Kırmızı üzüm.

ķ. 252b/15, 260a/7, 278b/15,
291a/16, 294a/5, 298a/5, 311a/22, 312b/9,
313b/13, 314b/17, 320a/20, 324a/4,
333a/20, 344b/21, 346a/3, 351a/9,
352b/12, 355b/5, 356a/13, 365a/9,
372a/18, 405b/7, 405b/12, 405b/19,
407a/6, 411a/6, 411b/25, 414b/16,
428b/14, 449b/3, 449b/13, 453b/7, 456a/1

ķ.+ üñ 317b/25

ķızılķık Kızılķık ağacının meyvesi.

ķ. 287a/4, 290a/25, 295b/21

kızılılık Kızıl olma durumu.

ķ. 445a/18

ķ.+ dır 445a/17

ki Ki.

k. 251a/13, 251a/21, 251a/22,
251b/1, 251b/14, 253a/9, 255b/12,
255b/20, 255b/25, 256a/9, 256a/11,
257b/21, 258a/16, 258a/18, 258b/7,
258b/16, 258b/21, 259a/19, 259a/25,
259b/18, 260a/12, 260a/16, 260b/15,
260b/16, 260b/23, 261a/9, 261a/23,
261b/6, 261b/12, 261b/13, 261b/17,
261b/22, 264b/16, 266b/5, 266b/6,
266b/12, 267a/1, 267b/20, 268a/11,
270b/9, 270b/10, 270b/15, 270b/16,
270b/17, 270b/19, 270b/21, 271a/1,
271a/2, 271a/7, 271a/9, 271a/17, 271b/22,
272a/8, 272b/9, 272b/14, 272b/15,
272b/17, 272b/24, 272b/25, 273a/4,
273a/8, 273a/15, 273b/4, 273b/15,
273b/17, 274b/12, 274b/20, 274b/21,
276b/12, 276b/14, 277a/5, 277a/10,
277b/19, 277b/22, 278a/14, 280a/10,
280b/2, 281a/25, 281b/1, 281b/23,
282a/17, 282a/18, 282a/24, 282a/25,
282b/5, 282b/8, 282b/16, 282b/18,
282b/20, 283a/18, 283a/21, 283b/7,
283b/21, 284b/4, 284b/19, 285a/21,
285b/6, 285b/11, 285b/21, 286b/17,

286b/19, 286b/25, 287a/1, 287b/1,
287b/24, 287b/25, 288a/10, 288a/19,
288a/24, 288b/2, 289a/11, 289b/25,
291a/22, 291b/6, 292b/5, 293a/3, 293a/12,
293a/24, 293b/2, 293b/9, 293b/13,
294a/23, 294b/11, 294b/17, 294b/23,
295a/1, 295b/10, 295b/12, 297b/20,
298a/7, 298b/10, 298b/11, 299b/4,
299b/6, 300a/6, 300a/12, 300b/9, 300b/11,
300b/13, 301a/23, 302b/15, 302b/18,
303b/4, 303b/15, 304b/16, 304b/23,
305a/5, 305a/12, 305a/13, 305b/6,
306a/11, 309a/2, 309a/5, 309a/12, 310b/4,
310b/9, 310b/19, 310b/21, 312b/15,
312b/18, 313b/10, 313b/11, 314b/3,
315a/21, 315a/23, 315a/24, 317a/10,
317a/16, 317b/24, 318a/16, 318b/12,
318b/16, 319a/6, 319a/11, 319a/14,
319a/24, 319b/3, 321b/5, 321b/23,
322b/6, 322b/15, 322b/20, 323a/15,
323a/18, 323b/2, 324a/11, 324a/15,
324a/18, 324b/8, 325b/21, 325b/22,
326a/4, 326a/11, 326a/13, 326a/14,
326a/17, 326a/24, 327a/15, 327b/10,
327b/11, 328b/1, 330b/7, 330b/10,
330b/11, 330b/12, 331a/24, 331b/8,
331b/10, 331b/12, 333a/20, 334b/9,
335a/7, 335a/14, 335a/19, 335b/12,
335b/19, 335b/21, 336b/8, 336b/11,
337a/1, 340b/25, 341a/20, 341a/22,
342a/18, 342b/11, 344a/8, 344b/14,
345a/4, 345b/8, 345b/13, 345b/16,
345b/19, 346b/5, 346b/7, 346b/9,

346b/11, 346b/14, 346b/20, 346b/24,
346b/25, 347a/1, 347a/2, 347a/15,
347b/21, 348b/14, 348b/15, 351b/18,
351b/20, 351b/24, 353a/11, 353a/19,
353b/15, 353b/16, 354b/12, 356b/7,
357a/7, 360a/8, 360a/12, 360a/14,
360a/24, 360b/5, 360b/9, 360b/12,
360b/14, 360b/16, 360b/21, 361b/10,
362a/8, 362a/10, 362a/11, 362a/16,
362b/12, 363a/8, 363a/13, 364a/8,
364a/11, 364a/16, 364b/18, 365a/2,
366b/11, 367b/5, 367b/6, 368b/24,
370b/10, 373a/6, 373a/9, 373a/22, 373b/2,
373b/10, 373b/12, 373b/14, 374a/23,
375a/2, 375a/4, 375a/25, 376b/11,
376b/12, 378a/6, 379a/18, 380a/4, 381a/7,
382a/12, 382a/22, 382b/3, 382b/6,
382b/14, 382b/17, 383a/1, 383a/15,
383a/16, 383a/17, 383a/25, 383b/4,
383b/17, 384a/10, 384a/13, 384b/7,
384b/25, 387a/4, 387a/21, 387b/11,
388a/9, 388a/14, 388a/16, 388a/22,
388a/25, 388b/21, 389a/22, 389b/7,
389b/11, 389b/12, 389b/14, 389b/15,
389b/20, 389b/22, 390a/1, 390a/20,
390a/25, 390b/8, 390b/9, 390b/12,
391a/11, 391b/6, 391b/23, 391b/24,
392a/20, 392a/21, 392a/22, 392a/24,
392b/4, 392b/7, 392b/8, 392b/12,
392b/15, 392b/16, 392b/20, 392b/24,
393a/2, 393a/7, 393b/2, 393b/10, 394a/15,
394a/17, 394a/23, 394a/25, 394b/2,
394b/5, 394b/9, 394b/12, 395b/5,

395b/10, 395b/12, 395b/20, 395b/22,
396a/3, 396a/4, 396b/14, 397a/25,
397b/23, 398a/4, 398a/15, 398a/18,
398a/21, 398a/23, 398b/1, 398b/24,
399a/6, 399a/8, 399a/10, 399b/1, 399b/3,
399b/13, 399b/19, 400b/14, 400b/20,
400b/24, 401a/12, 401a/19, 401a/23,
401b/3, 401b/5, 401b/8, 401b/9, 401b/13,
401b/23, 402a/12, 402a/22, 402a/25,
402b/2, 402b/5, 402b/8, 402b/9, 402b/13,
402b/14, 402b/15, 402b/18, 403a/5,
403a/11, 403a/21, 403a/23, 403b/1,
403b/3, 403b/5, 403b/7, 403b/8, 403b/9,
403b/19, 404a/9, 404b/20, 404b/24,
405a/4, 405b/25, 406a/3, 406a/9, 406a/15,
406a/25, 406b/4, 406b/7, 406b/8,
406b/12, 406b/13, 407a/12, 407a/17,
407b/25, 408a/4, 409a/10, 409a/19,
409a/20, 409a/22, 409b/8, 409b/18,
409b/21, 410b/13, 411a/1, 411b/14,
411b/21, 412a/2, 412a/5, 412a/11,
412a/19, 413a/18, 413b/1, 413b/9, 414a/2,
414a/22, 414a/23, 415a/17, 415a/18,
415a/21, 415a/22, 415a/24, 415b/2,
415b/3, 415b/5, 415b/8, 415b/17,
415b/18, 416a/3, 416a/4, 416a/5, 416a/20,
416b/6, 416b/9, 416b/14, 416b/25,
417a/1, 417a/5, 417a/8, 417b/2, 417b/18,
418a/11, 418b/15, 419b/1, 419b/18,
420a/7, 420a/9, 420a/12, 420a/18,
420a/21, 420b/6, 420b/8, 420b/10,
420b/14, 421a/13, 421a/15, 421b/3,
421b/7, 421b/13, 422a/17, 422a/18,

422b/9, 422b/12, 423a/4, 423a/12, 424a/7,
424a/11, 424a/14, 425a/18, 425b/24,
426a/4, 426b/8, 426b/22, 427a/9, 427a/23,
428a/16, 428a/18, 428a/22, 431a/4,
431a/23, 431a/24, 431b/24, 432a/16,
432b/5, 433a/3, 433b/2, 434a/17, 434b/6,
434b/16, 434b/19, 434b/21, 434b/23,
435a/22, 435b/24, 435b/25, 436a/2,
437a/4, 437b/20, 437b/21, 437b/23,
438a/15, 438b/23, 439a/6, 439b/12,
440a/15, 440b/7, 440b/9, 440b/17, 441a/4,
441a/6, 441a/9, 441a/19, 441b/24, 442a/1,
442b/5, 443b/12, 443b/14, 443b/25,
444a/1, 444a/3, 444a/7, 444a/9, 444a/12,
444b/21, 445a/15, 445b/25, 446a/3,
446a/8, 446a/15, 446a/16, 446a/24,
446b/6, 446b/8, 446b/13, 446b/16,
446b/18, 446b/23, 447a/15, 447a/20,
448a/19, 448b/8, 448b/9, 448b/11,
448b/17, 448b/20, 448b/22, 449a/19,
449a/24, 450a/25, 450b/8, 450b/10,
450b/12, 450b/19, 451b/4, 451b/6,
451b/14, 451b/22, 452a/2, 452a/8,
452a/14, 452a/21, 453a/11, 453a/14,
453b/5, 453b/6, 453b/8, 453b/21, 454a/6,
454a/19, 455a/1, 455a/2, 455a/7, 455a/15,
455a/16, 455a/18, 456b/21, 456b/25,
457a/4, 457a/5, 457a/10, 457a/15, 457b/4,
457b/5, 457b/8, 457b/10, 457b/14,
457b/18, 458a/16, 458a/20, 458b/8,
458b/14, 458b/23, 458b/25, 459a/2,
459a/6, 459a/8, 459a/9, 459b/2, 460a/22,
461a/25, 461b/2, 461b/3, 461b/13, 462a/2,

462b/5, 463a/11, 463a/22, 463b/19,
464a/7, 464b/15, 465a/18, 465a/24,
465b/13, 466a/12, 466b/9, 466b/14,
467a/1, 467b/9, 467b/11, 468a/8, 468a/13,
469a/7, 469a/12, 469b/7, 469b/8, 469b/21,
470a/7, 470a/25, 470b/3, 470b/15,
470b/17, 471a/1, 471a/5, 471a/6, 471a/21,
471b/8, 472b/12, 472b/18, 472b/20,
472b/23, 473a/13, 473a/15, 473a/20,
473b/11, 473b/19, 474b/7, 475a/6,
476a/11, 476a/12, 476a/21, 477b/2,
478a/18, 478a/20, 478b/5, 478b/7, 478b/8,
478b/9, 478b/10, 478b/24, 479a/9,
479a/14, 479b/3, 480a/8, 480a/17, 480b/7,
480b/24, 482a/6, 482a/9, 482a/10,
482a/11, 482a/17, 482b/19, 483a/17,
483a/20, 483a/22, 483a/23, 483a/24,
484a/16, 484a/21, 484a/23, 485a/9,
485a/10, 485a/14, 485b/11, 486a/9,
486a/16, 486a/18, 486b/4, 486b/5,
486b/11, 486b/12, 486b/18, 486b/23,
487a/3, 487a/4, 487a/6, 487a/17, 487a/19,
487a/25, 487b/2, 487b/5, 487b/7, 487b/9,
487b/15, 488a/20, 488a/25, 488b/12,
489a/1, 489a/3, 489a/5, 489a/9, 489a/10,
489a/14, 489a/16, 489b/5, 489b/8,
489b/12, 490a/11, 491b/9, 491b/17,
492a/23, 492b/13, 494a/13, 494a/15,
494b/9, 494b/15, 495a/19, 495b/16,
495b/21, 496a/24, 496b/1, 496b/13,
496b/15, 496b/16, 496b/17, 497a/2,
497a/4, 497a/8, 497a/19, 497b/7

kibār Ar. Büyük ulu kimseler.

k.+ ı (İyelik) 353a/18

kibār-ı nāş İnsanların büyükleri.

k.+ dan 383a/12

kibrīt Ar. Kükürt

k. 252a/4, 254a/19, 339a/18,
374b/23, 417b/20, 433a/3, 437b/11,
438b/21, 440a/8, 440a/12, 440b/3,
443a/23, 443a/25, 443b/8, 443b/9,
444a/20, 445a/7, 445b/18, 446b/2,
475a/23, 475b/5, 478a/6, 478a/12,
483b/14, 483b/20, 484a/2, 485a/25,
485b/7, 493b/25, 494b/1, 495b/19

k.+ de 476a/16

k.+ den 476a/15

k.+ i 445b/19

kibrīt şuyı Kükürt suyu.

k. 280a/18, 351b/17, 448a/15,
456b/6, 465b/3

kibrīt yağı Kükürtten elde edilen yağ.

k.+ ı 464b/5

kibriyyetli Kibirli olma durumu.

k. 382b/7, 382b/10

kifāyet Ar. Yetişme, elverme; yeterlik.

k. 251a/6, 251b/20, 252a/15,
252a/19, 252b/9, 254a/4, 254a/7, 254b/2,
260a/9, 261b/4, 262b/13, 263b/14,
263b/17, 264a/24, 264b/6, 265a/9,
265b/15, 266a/13, 266a/15, 267b/15,
268a/6, 269b/1, 269b/4, 269b/13, 270a/4,
270a/15, 270a/17, 270b/1, 270b/6,
271b/12, 271b/15, 275a/9, 275a/20,
275b/16, 276a/2, 276b/1, 276b/12, 277a/8,
277a/21, 279b/3, 280b/15, 280b/19,
280b/24, 281a/9, 282a/2, 282a/11,
284a/12, 286a/3, 287a/21, 287b/19,
290a/4, 290a/13, 292b/13, 296b/3,
296b/19, 297a/9, 297a/20, 298b/8,
299a/22, 300b/8, 301a/14, 301b/9,
301b/25, 302a/19, 302b/2, 302b/5,
302b/13, 303b/21, 305b/24, 306a/17,
307a/3, 307b/24, 308b/3, 308b/19,
309b/3, 309b/25, 310a/16, 312a/15,
314a/10, 314b/9, 316a/9, 316a/14,
316b/25, 318a/6, 319a/2, 320a/18,
320b/18, 320b/23, 321a/10, 321b/7,
322a/21, 322a/25, 324a/8, 324b/7,
326b/21, 326b/23, 330b/24, 331a/6,
332a/19, 333a/22, 333b/17, 336b/5,
337a/8, 338a/3, 338a/25, 338b/2, 338b/5,
338b/15, 338b/18, 338b/21, 339a/19,

339b/11, 340a/1, 340a/13, 340b/3, 340b/9,
341a/6, 341b/14, 341b/24, 342a/2,
342b/10, 343a/2, 343b/7, 343b/9, 344a/22,
347b/11, 348a/14, 350a/16, 350a/22,
351a/4, 352a/13, 352b/2, 353a/1, 354b/6,
355b/5, 356a/13, 356b/2, 356b/17,
356b/23, 357b/6, 358a/19, 358b/2,
358b/8, 359b/4, 359b/16, 359b/19,
359b/24, 361a/6, 361b/1, 361b/16,
363b/5, 363b/17, 363b/25, 364b/14,
365a/18, 365a/22, 365a/25, 366a/12,
366b/5, 366b/10, 367b/4, 368a/4, 369a/5,
369a/8, 370b/2, 370b/20, 371a/7, 371a/13,
372a/8, 372a/21, 372a/23, 372b/2,
372b/21, 373a/12, 373b/20, 374a/21,
374b/21, 374b/23, 374b/25, 375a/12,
375a/16, 375a/18, 375b/10, 375b/14,
375b/23, 378a/21, 379a/12, 379a/15,
379b/7, 379b/22, 380a/1, 380a/24, 380b/8,
380b/11, 381a/13, 381a/16, 381a/23,
384a/19, 385a/8, 385b/9, 385b/13,
386a/15, 386a/24, 386b/2, 386b/19,
386b/25, 387a/12, 387a/16, 389a/25,
391a/14, 395a/8, 398b/13, 399a/6, 404b/3,
410b/12, 411a/18, 411b/9, 414b/7,
414b/19, 418a/19, 418b/13, 419a/9,
419b/8, 421a/7, 422a/16, 422a/20,
422a/22, 422b/4, 428b/16, 429a/7, 429a/9,
429a/22, 429b/11, 430a/6, 430b/5,
431a/14, 432b/1, 432b/3, 432b/9,
432b/13, 433a/9, 433a/15, 433a/24,
433b/14, 433b/22, 434a/3, 434a/11,
434a/13, 435b/13, 436a/6, 436b/13,

436b/23, 437a/2, 437a/18, 437a/25,
437b/5, 437b/9, 438b/10, 438b/15,
438b/19, 439b/4, 439b/20, 439b/25,
440a/12, 440b/2, 440b/3, 441a/2, 443a/8,
443a/16, 443a/24, 443b/6, 443b/11,
444b/3, 444b/7, 445a/3, 445a/10, 445b/3,
447b/9, 447b/13, 447b/17, 447b/20,
448b/6, 449b/23, 450a/7, 450a/17, 452b/3,
453b/12, 453a/9, 459a/17, 459a/22,
459b/11, 459b/21, 460b/18, 460b/20,
461a/3, 461b/23, 461b/26, 462a/24,
462a/27, 462b/9, 463b/12, 464b/7,
464b/16, 465a/13, 465b/8, 466a/10,
466b/15, 466b/18, 467a/17, 470a/21,
471a/10, 471a/12, 471a/16, 472a/16,
472a/19, 474b/4, 474b/22, 476a/6,
476b/24, 477a/20, 477b/13, 478a/8,
478a/14, 480b/6, 481a/10, 481b/13,
481b/25, 482a/25, 483a/8, 483b/21,
483b/23, 483b/25, 484a/4, 485a/19,
486a/6, 487a/23, 489a/13, 491a/1, 491a/4,
492a/8, 492a/17, 494b/8

kil Far. Islandığı zaman kolayca
biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı
toprak.

k. 364b/21

k.+ i (İyelik) 369a/4

kīlos Yun. Midede hazmolunan
besinlerden çıkan süt gibi bir maddenin

ince damarlar vasıtasıyla vücuda yayılması.

k. 288a/20

k.+ dan 270b/20

kilsī Ar. Kireç yapısına sahip, kireç taşına benzer.

k. +dir 446a/6

kim Belirsizlik zamiri.

k. 295a/3, 402b/10, 451a/19, 454a/8

kimād Ar. Sıcak bez ile azayı kızdırmak.

k. 269a/14, 275b/13, 278a/24, 285a/17, 295b/2, 299a/4, 302a/22, 303a/23, 307b/20, 307b/25, 314b/6, 315a/2, 321a/18, 322a/18, 335a/24, 336a/3, 336b/4, 337b/20, 338a/9, 339a/15, 340a/6, 340a/8, 340a/9, 340a/10, 340b/17, 343a/4, 346a/24, 346a/25, 347b/7, 348a/24, 351a/21, 353a/23, 353b/14, 354a/26, 356a/21, 364a/4, 366b/23, 367b/18, 368a/20, 368b/8, 370a/22, 372b/10, 372b/19, 377a/3, 377b/3, 377b/4, 378a/10, 378b/13, 378b/17, 381b/8, 381b/9, 382a/7, 385b/17, 385b/22, 385b/23, 386a/3, 386a/7, 386a/8, 386a/11, 386b/5, 429b/9, 429b/17,

437a/18, 437a/19, 438b/1, 440a/8, 440a/9, 440a/10, 440a/24, 440b/13, 440b/23, 440b/25, 444a/23, 444a/25, 448b/2, 461a/1, 461a/2, 466b/16, 468b/1, 468b/14, 468b/23, 495a/8

k.+ ı 307b/2, 328b/23, 329a/2, 340a/4, 340a/6, 378a/21, 433a/18

k.+ lar 299a/22, 370b/13, 386b/13, 432a/13, 444a/23

kimādāt-ı raṭb Islak, sıcak bezler.

k.+ edir 283b/21

kimesne Kimse, kişi.

k. 272b/5, 272b/19, 274b/18, 282a/17, 285b/11, 289a/10, 290a/19, 310a/24, 314b/4, 329b/14, 384a/13, 428a/17, 434b/12, 446a/24, 448b/10, 455a/8, 470a/6, 473b/2

k.+ den 299a/25, 299b/1

k.+ ler 256a/7, 281a/20, 282a/20, 297b/13, 406b/6, 409a/16, 412b/21, 428a/13

k.+ lerde 282b/18, 409b/2

k.+ lerden 271a/2

k.+ lerdır 423b/15

k.+ lere 406a/4, 439a/10

k.+ leriñ 331b/12, 473b/10

k.+ niñ 272b/23, 280a/7, 282b/22,
285b/16, 340b/25, 360b/12, 415b/12,
427b/9, 446a/13, 496b/1

k.+ ye 270b/23, 271a/10, 272b/20,
273b/19, 284b/20, 285b/13, 417a/10,
417b/18, 496b/2

kimi Kimisi, bazısı.

k. 271a/3, 271a/4, 299a/24,
351b/7, 351b/22, 351b/23, 373a/25,
385b/17, 409a/9, 441b/20, 441b/21,
444a/17, 444a/18, 444b/12, 444b/13,
446a/11, 446b/13, 450b/22, 458b/1,
458b/2, 463b/23, 463b/25, 469a/16,
469a/17, 476b/5, 482a/9

k.+ ni 482a/9, 482a/10

k.+ niñ 444b/11, 444b/13,
463b/23, 463b/24

k.+ñ 474a/16

kimisi Belirsizlik zamiri.

k. 299a/25, 299b/10, 299b/11,
299b/12, 308b/25, 441b/21, 463b/24,
476b/5, 476b/6

k+niñ 299b/10, 441b/20

kimmūn Ar. Kimyon, güzel kokulu ve
otsu bir bitki ve bu bitkinin tohumundan
elde edilen baharat olarak kullanılan toz
(Cuminum cyminum).

k. 254a/16, 263b/5, 265b/13,
268a/9, 268a/19, 268a/22, 268b/2, 274a/8,
285a/12, 286a/11, 307b/23, 308a/1,
320b/14, 321a/19, 322a/4, 322a/9,
322a/12, 322a/18, 322a/20, 322a/24,
338a/10, 339a/10, 339a/15, 339a/17,
339a/18, 339b/8, 339b/11, 339b/25,
347a/21, 347b/2, 347b/11, 348a/11,
354a/16, 361a/12, 361a/25, 361b/19,
361b/24, 368b/2, 368b/4, 368b/8, 369b/2,
369b/25, 370a/24, 372b/17, 376a/4,
377b/17, 378b/16, 378b/17, 379a/20,
381a/5, 381a/10, 384a/18, 447b/13,
448a/24, 457b/25, 493b/9, 494b/21

k.+ dan 284b/25, 495a/3

k.+ ı 275a/24, 336b/14, 347b/6,
372b/19

k. + ı (İyelik) 336b/14

kimse Herhangi bir kişi, herhangi biri.

k. 261a/23, 329b/15, 330b/1,
384a/13, 398a/17, 417a/1, 417a/7,
447a/15, 484a/8, 486b/9, 493a/10,
495a/13, 495a/22

k.+ ler 340a/24, 345b/18, 362a/11,
384a/16, 406a/12, 406b/4, 415b/24,
451a/18, 481b/2, 491a/19, 497a/10

k.+ lerde 331b/14, 416b/2, 453a/19

k.+ lerden 419b/19

k.+ lere 253a/11, 265b/16,
273a/22, 286b/25, 449a/4, 450b/9,
482a/23, 486b/23

k.+ leriñ 259a/15

k.+ ne 270a/5, 489a/4, 489a/10

k.+ niñ 279b/26, 416a/20, 417a/8,
495a/15

k.+ ye 282b/20, 309b/11, 359a/12

k.+ yi 272b/16, 402b/10, 496b/16

kimūsāt bk. ahlāt

k.+ i 304b/17

k.+ iñ 305a/5

kimyā Ar. Kimya bilimi.

k. 323b/17, 392a/5, 411b/13,
417b/11, 451b/14, 472b/10

kimyāvi Ar. Kimya ile ilgili.

k. 296a/17

k.+ niñ 321b/11

kimyon bk. kimmūn

k. 480a/17

kimyonlı Kimyonlu.

k. 480a/16

kirli Temizliğı kir ile bozulan, pis.

k. 440b/7

kiras Yun. Kiraz (Cerasus avium).

k. 290b/5

kire ? Bir zeytin çeşidi.

k. 272b/6

kirec Kireç.

k. 273b/17, 375a/17, 433a/3,
436b/21, 437b/11, 445b/19, 446a/6,
466b/20, 475a/23, 486a/4

k.+ e 466b/23

k.+ i 446b/4

kirec şuyı Kireç suyu.

k. 466b/16	276a/2, 287b/17, 297a/6, 297a/9, 337a/9,
k.+na 464a/16	386a/12, 414b/24, 432b/7, 438b/11,
	466a/24, 470a/19, 481b/25, 485b/1,
	485b/10
kiremit yağı Kiremit yağı.	ķ.+ yi 254a/24
k. 468b/2	
kirlen - Kirlenmek.	kīs Ar. İçi su, irin veya vücuda
k.- mekden 481b/15	yabancı canlı küçük organizmalarla dolu
k.- meye 373a/9	bir çeşit ur.
k.- ürse 461a/7	k. 338b/23
kirpi Kirpi (Erinaceus europaus).	Ḳīs ö.i. Bir hekim adı.
k. 336b/21, 483a/4	Ḳ. 401b/4
k.+ si 458a/18	Ḳ. +iñ 405a/3
kirbi derisi Kirpi derisi.	kīs-i enşinibe Bir kist türü.
k.+ niñ 336b/16	k. 281b/3
kirpi eti Kirpi eti.	kīs-i üñş Bir kist türü.
k.+ ni 323a/14	k.+ ine 319a/21
ķīrūṭi Yun. Merhem, yağ.	kīse Far. Kese.
ķ. 251a/6, 251b/20, 254a/5,	k. 418b/17, 440b/7
266a/11, 266a/13, 267b/12, 269a/12,	ķişi Kişi, şahıs.

k.+ lerde 313a/24

kişniç Far. Maydanozgillerden, yaprakları maydanozu andıran, 20-60 santimetre yüksekliğinde, tüysüz, bir yıllık ve otsu bir bitki (Coriandrum sativum) ve bu bitkinin baharat olarak kullanılan kurutulmuş meyvesi veya tohumu.

k. 258a/7, 263b/5, 263b/15, 263b/19, 263b/21, 263b/25, 264b/5, 265a/21, 265b/4, 280b/14, 281a/6, 415a/15, 430b/20, 440b/24, 452b/12

kişniş bk. kişniç

k. 287a/5, 287b/18, 297a/18, 344a/1, 344a/20, 353b/13, 358b/25, 365b/15, 369a/21, 492b/19, 492b/21

kitāb Ar. Kitap.

k. 305a/12

k.+ ında 305a/8, 384b/2, 389a/14, 405b/24, 459b/19, 483a/23

k.+ ındadır 326a/14

k.+ ınıñ 323a/21, 326a/17, 331b/12, 346b/4, 347b/20, 357a/7, 390b/8, 394b/6, 401b/19, 415a/24, 443b/25, 458b/23, 474b/13, 485a/14, 489a/1

k.+ lara 301a/22

k.+ ları 417a/17

k.+ larında 256a/12, 427a/8, 450a/22, 454b/25, 455a/9, 457a/1

Kitāb-ı Cāmi‘u’l-Fevā’id ö.i. Bir kitap adı.

K.+ iñ 402b/14

Kitābül Hayvān ö.i. Aristoteles’e ait kitaplardan biri.

K.+ ında 341a/20

Kitābü’l-Ḳurūḥ ö.i. Hipokrat’a ait kitaplardan biri.

K.+ da 459a/8

ko - Koymak.

ķ.- duğumuz 476b/19

ķ.- duğda 470b/19, 478b/21

ķ.- duğları 466b/25, 467a/3, 477b/1, 489a/6

ķ.- duğlarına 417a/23

ķ.- dum 446a/25

ķ.- madan 323a/8, 352a/11,
438b/22

ķ.- maġa 432b/15, 436b/21,
447b/25, 468b/24, 470b/23

ķ.- maġi 295a/15, 425b/13,
432a/20

ķ.- maġila 302b/22

ķ.- maġla 269b/20, 283b/11,
284a/4, 339b/21, 344b/25, 440a/6, 470a/7

ķ.- maķ 267b/12, 269a/25,
270a/13, 300a/21, 307b/7, 308b/3,
313b/14, 329b/1, 338a/22, 339a/17,
340b/3, 343a/8, 344a/25, 352b/18, 361a/3,
369b/4, 370b/14, 371b/5, 371b/6,
371b/10, 377a/13, 377a/15, 381a/13,
381a/14, 385b/4, 385b/5, 392a/14,
392a/16, 402b/7, 415a/15, 420b/2, 422a/7,
422a/8, 429a/18, 429b/18, 435b/9,
435b/10, 435b/25, 436a/1, 436a/12,
436b/9, 436b/11, 448a/10, 459b/1,
466b/15, 476b/20, 494a/24, 495b/20

ķ.- maķda 425b/14

ķ.- maķdan 467b/20, 467b/21

ķ.- maķdandır 461b/7

ķ.- maķdır 277b/8, 351b/15,
351b/16, 459a/25, 466b/9, 476b/22,
479b/3

ķ.- maķsızın 473a/17, 474a/24

ķ.- mayalar 384b/25, 461a/24,
470b/3

ķ.- mayup 432b/11

ķ.- maz 335a/14

ķ.- rlar 393b/1, 393b/2, 407b/12,
421b/13, 421b/14, 422a/13, 449a/15,
449a/17, 454a/5

ķ.- rlarsa 328b/22, 461b/26

ķ.- rsalar 425b/16

ķ.- salar 311b/3, 392a/2, 394a/6,
417a/6, 465b/19, 495b/14

ķ.- ya 423a/1

ķoca Eş.

ķ.+ sı 360a/18

ķoca Ölçüleri emsallerinden daha büyük
olan, geniş ve iri.

ķ. 285a/1, 285b/3

ķoca - Yaşlanmak.

ķ.- r 363a/15

ķocalık Yaşlılık.

ķ. 484a/13, 484a/15, 484a/20

ķocad - Yaşlandırmak.

ķ.- ır 489a/8

ķoc tışğı Koç yumurtası.

ķ. 342a/8

ķoķ- bk. ķoķ -

ķ.- ar 380a/7

ķoķu Koku.

ķ.+ sını 363a/10

ķoķulu Kokusu olan.

ķ. 418a/12

ķoķ - Kokmak.

ķ.- ar 317b/4, 350b/6, 423b/12,
449a/7, 449a/8, 450b/19, 464a/10, 465a/4,

491a/12

ķ.- maķa 461b/11

ķ.- maķdır 332b/7, 332b/17

ķ.- masına 459b/1

ķoķı bk. ķoķu

ķ. 404b/15

ķoķla - Koklamak.

ķ.- maķa 362a/5

ķ.- maķ 261a/18, 367b/15, 418b/6,
480a/15, 480b/16

ķ.- maķdan 365a/8

ķ.- maķla 486a/15

ķ.- yalar 418a/15, 418a/16,
418a/24

ķoķlad - Koklatmak.

ķ.- alar 261a/17, 261a/18, 273b/12,
360b/23, 360b/25, 365b/24, 367b/14,
367b/21, 421b/12, 429b/7

ķoķlan - Koklanmak.

ķ.- salar 360b/10

ķoķlat - Koklatmak.

ķ.- maķ 360b/24

ķ.- maķdır 261a/14

koşulu bk. koşulu.

ķ. 493b/18

kol İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm.

ķ. 455b/18

ķ.+ dan 355a/8, 383b/11, 410a/16, 420a/14, 420a/15

ķ.+ ınıñ 276a/9, 276a/10, 315b/4

ķ.+ uñ 315a/23, 383b/8, 383b/9, 383b/10, 410a/17

ķ.+ unda 272b/18

kolon Fr. Kalın bağırsağın gödenden önceki bölümü.

ķ. 278a/10, 279b/19, 282b/9, 283a/18

ķ.+ a 278a/12

koltuk Omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer.

ķ. 481b/22

ķ.+ da 420a/14, 438a/4

ķ.+ larına 328a/21, 453a/10

kon - Koymak.

ķ.- duķda 282b/19, 432b/17, 432b/19, 460b/2, 460b/4

ķ.- mağla 439a/8

ķ.- maķdır 269a/6

ķ.- muş 317b/24

konak Başta görülen bir hastalık.

ķ. 485a/4

konul - Konulmak.

ķ.- mış 286a/1

ķ.- an 467a/21

ķ.- mağla 360b/17

kop - Kopmak.

ķ.- muş 329b/18

kopar - Koparmak.

ķ.- alar 360b/22

ķ.- mağla 360b/18

ķ.- salar 360b/13

ķ.- up 361a/1

kor - Koymak.

ķ.- lar 253b/10

kor İyice yanarak ateş durumuna gelmiş kömür veya odun parçası.

ķ. 472b/14, 472b/15

korālīnā Fr. Pamuk otu.

ķ. 280a/10, 280b/4, 280b/14, 280b/18, 280b/22, 281a/1, 281a/19

korķ - Korkmak.

ķ.- an 486b/23

ķ.- ar 380a/8

ķ.- araķ 322b/24, 496a/20

ķ.- duğı 487a/3

ķ.- madan 488a/22

ķ.- maķ 363a/6, 450b/16, 496b/20, 497a/1

ķ.- maķdan 341a/18, 342a/18, 365a/7, 372a/20, 439a/24

ķ.- maķdır 256b/19, 256b/22

ķ.- ulacaķ 390a/15, 396a/8

ķ.- ulur 331a/24, 420a/12

korķaķ Çabuk korkuya kapılan, cesareti olmayan.

ķ. 256b/21

korķma - Korkmak.

ķ.- yup 276b/19

korķu Korku.

ķ.+ dan 272a/5

ķ.+ lur 420b/8

ķ.+ sından 497b/7

korķulu Korku veren, ürkütücü.

ķ. 416b/14

korķul - Korkulmak.

ķ.- masınıñ 469b/14

ķ.- maz 416b/13, 469b/15

ķ.- ur 424b/23

korķunc Korkunç.

ķ. 457b/9

Ķorolyos ö.i. Bir hekim adı.

Ꞑ. 296a/17

Ꞑoruk Olgunlaşmamış ekşi üzüm.

Ꞑ. 276b/5, 395a/23, 418a/7,
418a/8, 441a/18

Ꞑoruklı Koruk içeren, içerisinde koruk
bulunan.

Ꞑ. 418a/5

Ꞑoruklu bk. Ꞑoruklı.

Ꞑ. 311b/9

Ꞑoruk rabbini Koruk suyu.

Ꞑ. 274a/20

Ꞑoruk suyu bk. Ꞑoruk rabbini.

Ꞑ. 265a/12

Ꞑoruk şarābı Koruktan yapılan şarap.

Ꞑ. 265a/5, 277a/15

Ꞑoruk şerbeti Koruktan yapılan şerbet.

Ꞑ. 272b/2

Ꞑoştantıniyye ö.i İstanbul.

Ꞑ. 415b/10

Ꞑoşdur - Koşturmak.

Ꞑ.- madan 325a/2

Ꞑovā Kova.

Ꞑ.+ sına 364b/15

Ꞑovandız Ballıbabagillerden, 20-150
santimetre yüksekliğinde, tıpta
yapraklarından yararlanılan çok yıllık ve
otsu bir bitki, kovan otu, melisa (Melissa
officinalis).

Ꞑ. 345a/10

Ꞑoy - Koymak.

Ꞑ.- a 279a/21, 369b/16, 459a/11

Ꞑ.- acağ 468b/13

Ꞑ.- alar 256b/14, 257a/25, 258a/15,
260a/21, 262b/8, 262b/12, 264a/8,
264b/10, 268b/1, 269a/14, 269a/16,
270a/9, 270a/11, 270a/19, 270a/20,
271b/14, 271b/19, 273b/11, 274a/24,
277b/16, 279a/21, 279b/4, 280b/21,
283b/23, 285b/20, 289a/20, 295b/8,
297b/17, 298a/19, 299a/16, 301b/6,

302a/25, 302b/9, 302b/25, 303a/9,
303a/10, 303a/11, 307b/6, 308b/2,
308b/10, 308b/11, 308b/16, 310a/11,
311b/6, 311b/7, 313a/4, 313b/14, 314a/1,
314a/3, 316a/1, 316a/7, 316a/20, 316b/13,
317a/8, 317a/21, 317b/22, 321a/20,
328b/20, 329a/1, 329a/25, 331a/2, 332a/8,
332a/14, 332a/25, 332b/2, 333b/14,
334a/7, 334a/8, 334a/9, 334a/10, 334a/14,
337b/16, 337b/21, 337b/23, 337b/25,
338a/1, 338a/18, 338b/13, 339b/2, 339b/5,
339b/16, 339b/21, 340a/16, 340a/17,
340a/18, 340b/1, 344b/11, 345b/12,
349a/12, 349b/10, 349b/12, 350a/10,
350a/25, 350b/24, 351b/14, 352b/18,
352b/22, 352b/23, 352b/24, 353a/3,
355a/18, 361a/3, 368b/24, 369a/2,
369a/21, 369b/3, 369b/12, 369b/13,
369b/14, 369b/15, 369b/22, 369b/24,
370a/4, 370a/9, 370a/11, 370a/17,
370a/18, 370a/24, 370a/25, 370b/11,
370b/24, 371a/5, 371a/15, 371b/4,
371b/25, 372a/2, 372b/16, 372b/22,
374a/18, 374a/22, 376a/3, 376a/5,
376a/10, 376a/15, 376a/16, 376b/16,
377a/11, 377a/13, 377b/4, 378a/12,
378b/2, 379a/20, 379b/23, 380a/12,
380b/17, 380b/19, 381a/3, 381a/12,
381a/13, 381a/21, 382a/6, 384b/17,
384b/19, 384b/21, 385a/14, 385a/17,
385a/18, 385b/7, 386a/19, 386a/25,
386b/10, 389b/6, 389b/9, 393b/24,
395a/24, 397a/2, 397a/14, 397b/11,

399a/21, 399b/23, 405a/22, 405b/1,
412a/1, 417a/9, 418a/6, 418b/3, 421b/22,
421b/24, 421b/25, 422a/2, 422a/6, 422a/8,
422a/14, 422a/22, 422a/23, 422a/25,
422b/4, 422b/7, 422b/12, 422b/13,
422b/15, 422b/22, 422b/24, 422b/25,
429b/12, 429b/15, 429b/18, 430b/22,
431a/8, 431b/23, 431b/25, 432a/17,
432a/19, 432b/11, 433a/22, 433b/9,
433b/17, 433b/18, 433b/21, 433b/24,
434a/9, 434b/1, 434b/9, 434b/11, 435a/3,
435a/5, 435b/4, 435b/8, 435b/9, 435b/18,
436a/4, 436a/12, 436a/15, 436a/17,
436b/5, 436b/25, 437a/11, 437a/13,
437a/15, 437a/22, 437b/1, 438a/22,
438a/23, 439b/14, 440b/1, 443b/6,
445b/20, 446a/21, 447a/7, 447a/8, 447b/5,
447b/11, 447b/19, 447b/24, 448a/14,
449a/24, 451b/11, 451b/12, 451b/13,
454a/19, 456a/24, 458a/4, 459a/16,
459a/17, 459a/21, 459a/22, 459a/23,
459a/24, 460a/1, 460b/14, 461a/4, 462a/8,
462a/9, 462a/11, 462a/16, 462a/22,
462a/25, 462b/7, 462b/18, 462b/22,
463a/2, 464a/16, 464b/5, 464b/9, 464b/21,
465a/5, 465a/24, 465b/11, 465b/21,
466a/7, 466a/14, 466b/5, 466b/17, 467a/4,
467a/10, 467a/11, 467a/22, 467b/1,
467b/7, 468b/2, 468b/7, 468b/9, 468b/20,
468b/21, 469a/5, 469a/7, 469b/20,
470b/14, 470b/20, 471a/4, 471a/5,
471a/18, 471a/19, 473a/22, 474b/16,
474b/17, 474b/18, 474b/20, 475a/6,

475a/11, 475b/17, 476a/3, 476a/4,
476b/15, 477a/8, 477a/12, 477a/15,
477a/25, 477b/7, 477b/19, 478a/2, 478a/3,
478a/5, 478b/14, 478b/15, 478b/22,
479a/23, 479b/3, 479b/5, 479b/20,
479b/22, 481b/20, 484b/16, 485b/6,
485b/8, 493b/23, 493b/24, 493b/25,
494a/1, 494a/15, 494b/13, 495b/19,
497a/3, 497a/5, 497a/6

қ.- an 482a/8

қ.- мақ 317a/8

қ.- mayalar 305b/6

қ.- up 252a/14, 253b/8, 257a/13,
257b/3, 258a/9, 258a/14, 260a/19,
260b/13, 260b/21, 262b/3, 264a/7,
264a/10, 264a/11, 268b/3, 269a/4,
269b/19, 269b/25, 274a/22, 276b/5,
277a/9, 278b/20, 280b/24, 281b/18,
283b/20, 284b/12, 286b/8, 287a/17,
288b/12, 288b/20, 288b/22, 289a/22,
291a/6, 291a/10, 294a/2, 294a/3, 294a/10,
294a/13, 294a/21, 294b/6, 294b/9,
295a/23, 299a/3, 299a/8, 299a/13,
300a/18, 301b/19, 302b/23, 303b/23,
306a/5, 306a/7, 306a/18, 306b/19, 308b/9,
308b/14, 308b/19, 309a/24, 309b/21,
311b/1, 320b/15, 322a/15, 323b/25,
324a/8, 324b/6, 324b/7, 327a/4, 327b/3,
327b/19, 328a/11, 328b/17, 328b/25,
332a/12, 333a/6, 334b/11, 335a/25,
345a/20, 345a/22, 346a/21, 348a/13,

349a/21, 349b/1, 349b/8, 349b/14,
350b/17, 351b/9, 351b/19, 352a/14,
353a/9, 354a/26, 355b/2, 357b/22, 359b/4,
359b/24, 361a/10, 361a/15, 362b/8,
364b/11, 367b/4, 369a/12, 369b/1, 370a/9,
370b/20, 371a/9, 373a/14, 373b/24,
374a/3, 378b/5, 378b/11, 379a/2, 379b/19,
379b/23, 380a/15, 381a/13, 381a/23,
381b/21, 383b/25, 384b/11, 384b/16,
384b/19, 384b/24, 385a/10, 385a/22,
385b/14, 387b/8, 388a/5, 389a/23, 391a/5,
391b/10, 392a/12, 393a/16, 393b/6,
395a/12, 395a/16, 396a/24, 396b/6,
397a/4, 397a/19, 397b/20, 398a/11,
398a/14, 398b/8, 398b/12, 398b/16,
398b/23, 399a/25, 400a/17, 400b/1,
404b/2, 404b/9, 404b/11, 404b/16,
404b/17, 405b/16, 405b/21, 407a/10,
407a/11, 408b/10, 410a/10, 410b/8,
410b/21, 410b/25, 411a/9, 416b/25,
418b/17, 418b/21, 419b/13, 421a/17,
422a/21, 422b/3, 422b/9, 425b/7, 430b/2,
431b/25, 432a/1, 433a/10, 433a/15,
433a/17, 433b/14, 433b/20, 434a/8,
434a/15, 434b/9, 435b/14, 435b/16,
437b/9, 437b/15, 438b/20, 438b/21,
439b/14, 440b/11, 441b/14, 442a/13,
442a/20, 442b/3, 442b/23, 443a/21,
443b/4, 445b/6, 445b/10, 445b/18,
445b/24, 446b/4, 447b/21, 448b/4,
449b/15, 449b/16, 452b/7, 453b/17,
453b/22, 454b/8, 456a/9, 456a/22,
457b/26, 458a/7, 459a/19, 460a/14,

461b/20, 461b/24, 462a/24, 463b/1,
463b/7, 463b/13, 464b/2, 464b/3,
464b/11, 465a/1, 465a/10, 465b/10,
466a/10, 466a/17, 466a/20, 466a/23,
466a/24, 466b/4, 467a/15, 468b/18,
470b/2, 470b/17, 470b/18, 470b/19,
470b/20, 470b/21, 471a/12, 472a/3,
472a/7, 472a/10, 472a/17, 472b/15,
473a/4, 474a/21, 474a/22, 474b/12,
475b/23, 477a/25, 477b/25, 478b/17,
480a/3, 481a/12, 481b/13, 484b/9,
484b/17, 484b/18, 484b/24, 485a/1,
485a/15, 488a/11, 488a/18, 490b/9,
491a/25, 493a/14

ķoyı bk. ķoyu

ķ. 308b/1

ķoynon ? Baldıran otu.

ķ. 486a/25, 486b/1, 492a/23

ķoyu Rengi açık olmayan, daha belirgin,
açık karşıtı.

ķ. 328a/24

ķ.+ luncaya 353b/2

ķoyuca Koyuya yakın.

ķ. 392b/2, 399a/3

ķoyulducı Koyulaştırın, yoğunlaştırın.

ķ. 300b/25, 357a/25, 484b/4

ķoyun Geviş getirenlerden, eti, sütü,
yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil
hayvan (Ovis aries).

ķ. 273b/8, 284a/21, 312a/2,
353a/6, 393b/2

ķ.+ uñ 382a/8, 436b/14

ķoyun beyni Koyun beyni.

ķ. 273b/9

ķoyun eti Koyun eti.

ķ. 274a/7, 337b/5

ķoyun otı Kuzu pıtrağı, kasık otu
(Agrimonia eupatoria).

ķ. 251a/20, 260a/3, 269b/25,
271b/2, 288b/25, 297a/15, 298a/12,
298a/16, 309a/15, 311b/21, 311b/24,
314b/1, 318a/12, 336b/21, 351a/9,
352b/21, 407a/7, 442a/4, 442a/10,
442b/13, 451b/12, 455b/23, 456b/4,
464b/3, 474a/10, 477b/8, 479a/10,
479a/11, 494b/2

ķ.+ nı 302b/22, 371b/10, 371b/17

ķoz Ceviz.

ķ. 271b/18, 291a/15

ķömür K  m  r.

k. 273b/14, 273b/17

ķ.+ den 476a/15

ķ  pek K  pek (Canis familiaris).

k. 434a/20, 434b/17, 434b/18

ķ  pek memesi Koltuk altında   ıkan iltihaplı   ıban.

k. 416b/2

ķ  p  k(g)   alkalanan, kaynatılan, mayalanan veya yukarıdan d  k  len sıvıların   zerinde olu  an hava kabarcıĒı yığını.

k. 292a/20

ķ.+ i (  yelik) 452b/3

ķ  p  kl   K  p  Ē   olan, k  p  klenmi   olan.

k. 254b/9

ķ  p  r - K  p  rmek.

k.-   r 360b/14

ķ  r K  r, g  zleri g  rmeyen.

k. 449a/12

ķ  stebek(g) K  stebek (Talpa).

k. 446b/18

ķ.+ i   446b/17

ķral Sırp. En y  ksek devlet otoritesini, b  t  n devlet başkanlıĒı yetkilerini kalıtım veya soylularca se  ilme yoluyla elinde bulunduran kimse.

ķ.+ ı (  yelik) 450a/25

ķ  cu  l   ? Kulak arkasında g  r  len   i  lik.

ķ. 434b/15, 434b/15, 434b/19

ķudem   Eski insanların ileri gelenleri.

ķ.+ sı 406a/2, 406b/5, 407b/3

ķudem  -ı Y  n  niyy  n Yunanların ileri gelenleri.

ķ. 256a/12

ķudret Ar. Güç.

ķ. 267a/20, 280a/24, 301a/7,
335b/22, 390a/24, 456a/8

ķ.+ i (İyelik) 380b/15, 490b/21

ķ.+ leri 383a/17

ķ.+ si 490a/14

ķudret ķelvāsı Kuvvet macunu.

ķ. 253b/13, 254b/18, 256b/2,
275a/12, 277b/18, 278b/23, 278b/25,
279a/3, 286b/9, 289a/22, 302a/21,
304a/20, 304b/10, 306a/20, 312b/22,
315b/5, 315b/22, 323b/19, 323b/23,
326b/11, 328b/8, 332b/10, 333a/6, 346a/5,
349a/1, 355b/2, 357b/5, 365a/13, 374a/2,
374a/13, 377b/15, 378b/24, 384a/7,
389a/15, 391a/6, 395a/11, 396b/12,
399b/20, 404b/5, 404b/10, 404b/16,
410a/4, 425a/12, 425a/15, 426b/20,
456a/22, 473b/16, 488a/13, 488a/17,
490a/16, 490b/25

ķ.+ sından 284b/21, 286b/11

ķ.+ sını 269b/24, 300a/7, 396b/10

ķūdūk Bir şeyin sivri uçları.

ķ.+ da 308a/11

ķudur - Kudurmak, kuduz hastalığına yakalanmak, kuduz olmak.

ķ.- up 496b/1

ķuduz Kuduz hastalığı.

ķ. 421b/25, 496a/2, 496a/7,
496a/8, 496b/2, 496b/12, 496b/15,
496b/16, 496b/17, 497a/19

ķuduz böcegi Kınkanatlılardan, hekimlikte yakı yakmak için kullanılan, 2 santimetre uzunluğunda, parlak yeşil renkli bir böcek, kunduz böceğı (Cantharis).

ķ. 317b/21, 332b/16, 333b/18,
422a/1, 444a/22, 495a/9, 495a/17

ķ.+ ne 492a/19

ķ.+ ni 495a/12

ķul Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.

ķ.+ larınıñ 416a/22

ķula' ?

ķ. 377a/18

ķulak(ġ) Kulak.

ķ. 377a/6, 377a/16, 420b/3,
434a/17, 434a/19, 434b/20, 434b/21,
438a/4

ķ.+ a 377a/9, 377a/13

ķ.+ da 377a/10, 420b/3

ķ.+ iń 420a/13

ķ.+ ina 429b/5

ķ.+ ını 453b/3

ķ.+ lar 434a/17

ķ.+ larda 434a/20

ķ.+ ları 308a/13, 373b/5, 377a/6,
423b/24

ķ.+ larını 427b/18

ķullan - Kullanmak.

ķ.- dıķları 301a/21

ķulunc Ar. Vücutta, özellikle omuz
başlarında duyulan şiddetli ağrı.

ķ. 260b/1, 281b/12, 282a/24,
282b/10, 283a/15, 283a/19, 283b/6,
284a/21, 284a/24, 284b/5, 284b/19,
285a/21, 285b/11, 286b/17, 354b/17,
490b/21

ķ.+ dan 283a/10, 318a/25

ķ.+ uń 283b/2, 285a/25, 285b/9,
285b/18

ķulunc-ı rıķ Kulunca ağrısı.

ķ.+ de 339a/11

ķ.+i 286a/14

ķulunc-ı şafrāvī Safra ile ilgili ağrı.

ķ.+ den 286a/15

ķum Kum.

ķ. 273b/17, 325a/4, 326a/3,
326a/20, 326a/23, 331b/15, 469b/16,
474a/4

ķ.+ dan 331a/7

ķūmālīmī ?Bir çeşit zamk.

ķ. 339b/4, 380b/22, 459b/21,
470a/20, 471a/23, 471b/2, 471b/8,
471b/14, 472b/3, 475a/26, 475b/9, 486a/3

ķumķuma Ar. İçine zemzem, mürekkep
vb. konan, yuvarlak karınlı madeni şişe.

ķ. 363a/8

ķumral Koyu sarı veya açık kestâne rengi.

ķ. 482a/10

ķunduz Arka ayaklarının arası perdeli, kuyruğu geniş ve yassı, su kıyılarında yaşayan, postu kıymetli, ağaçları kemirerek yaşayan kemirgen memeli hayvan (Costor fiber).

ķ. 261a/17, 268a/10, 347a/18

ķunduz ģayyesi Cünd-i bidester, kunduz taşağı denilen bitki.

ķ.275a/23

ķur‘a Ar. Damıtma işleminde kullanılan bir çeşit ibrik.

ķ. 258b/5, 260a/19, 280b/10, 298a/17, 332a/1, 336b/1, 339a/13, 345b/20, 345b/26, 354a/9, 361b/17, 362b/7, 393a/17, 481a/10

ķ.+ ya 257a/12, 258a/14, 260b/13

ķuraklık Kurak olma, yağmur yağmama durumu.

ķ. 265b/24

ķurb Ar. Yakın, yakınlık.

ķ. 392b/4, 392b/22

ķurb-ı meķān Yakın yer.

ķ.+ ları 403a/23

ķurbaęa Kurbağa.

ķ. 271a/3, 360b/1, 439b/23, 479a/15

ķ.+ ları 323a/12, 439b/13

ķ.+ sınıñ 435b/24

ķ.+ yı 353b/11, 385b/15

ķurbaęa küli Kurbağanın yakılmasıyla elde edilen kül.

ķ. 371b/4

ķurbaęa yağı Kurbağadan elde edilen yağ.

ķ. 371b/3, 439b/12, 439b/24

ķurbiyyet Ar. Yakın olma durumu, yakınlık ķ.+ i (İyelik) 305a/16

ķurd bk. ķurt

ķ. 298a/5, 376b/24,

ķ.+ a 496a/24

ķ.+ uñ 298a/10, 298a/24, 298b/2

ķurd Yumuşak vücutlu, uzun gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı küçük hayvan.

ķ. 255b/12, 255b/13, 255b/25, 256a/1, 258b/20, 346b/11, 365a/3, 465a/2, 465a/3

ķ.+ a 271a/1,

ķ.+ dur 492a/19

ķ.+ lar 279b/12, 416a/25

ķ.+ lardır 279b/21

ķ.+ ları 280a/15, 280a/20, 280a/22, 280b/1, 280b/17, 465a/4, 465a/8, 465a/11

ķ.+ larıñ 280a/4

ķ.+ uñ 256a/1

ķ.+ unı 332a/2

ķurd ciğeri bk. ķurt ciğeri

ķ. 298a/19, 318a/3

ķurd dişi Kurt dişi.

ķ. 376b/4

ķurdeşen Deride çeşitli sebeplerle oluşan kaşıntılı döküntü, ürtiker.

k. +i 441a/4

ķurħa bk. ķarħa

ķ.+ ları 472a/5

ķurı bk. ķuru

ķ. 282a/10, 283b/6, 308a/4, 315a/11, 322a/20, 359a/6, 367b/25, 369a/11, 378b/4, 380a/8, 397a/4, 397a/13, 411a/12, 418a/1, 426a/17, 435a/19, 439a/19, 444b/5, 462a/26, 486b/13

ķ.+ sı 368a/20

ķurı ħastalık Bir tür humma, sıtma.

ķ. 413a/18

ķurı üzüm bk. ķuru üzüm

ķ. 252a/23, 321b/16

ķurş Ar. Yuvarlak ve yassı şekilde yapılmış hap.

ķ. 253b/25, 254a/3, 262a/25, 269b/5, 271b/7, 274a/15, 286a/10, 296b/24, 300b/17, 306b/24, 307b/22,

314b/3, 333b/4, 336a/21, 418b/16,
418b/20, 454b/12, 495b/7

ķ.+ dan 271b/10, 286a/13, 297a/4,
307a/5, 358a/12

ķ.+ la 363b/18

ķ.+ lar 262b/2, 268a/14, 271b/10,
274a/18, 280b/25, 286a/13, 297a/3,
307a/4, 307a/8, 307b/25, 312a/8, 325a/10,
325b/3, 333b/11, 336a/25, 356b/13,
356b/16, 358a/11, 358b/2, 363b/21,
453a/24, 453b/2, 454b/12

ķ.+ lardan 311b/25

ķ.+ ları 358a/12

ķurş-ı benefşe Menekşeden yapılan tablet.

ķ. 252a/11

ķurş-ı ender Enderden yapılan tablet.

ķ. 435b/8

ķurş-ı enderhūn Enderhundan yapılan
tablet.

ķ. 436b/25

ķurş-ı ġāliye Misk ve amberden yapılan
tablet.

ķ. 265b/14, 342b/10, 356b/10,
356b/14, 361a/2, 361a/5

ķ.+ yi 482a/1

ķurş-ı kāfür Kafurdan yapılan tablet.

ķ. 324b/20

ķurş-ı kākenc Kanbel otundan yapılan
tablet.

ķ. 333a/13, 333a/16, 333b/3

ķurş-ı kebere Kebereden yapılan tablet.

ķ. 306a/8, 307a/9, 321a/2, 411a/24

ķurş-ı kehribā Kehribardan yapılan tablet.

ķ. 253a/22, 276a/19, 287a/6,
292a/6, 296b/9

ķ.+ dan 297b/12

ķurş-ı kendir Kendirden yapılan tablet.

ķ. 277b/2

ķurş-ı mūsā ? Bir çeşit tablet.

ķ. 436b/25

ķurş-ı mürr Mürden yapılan tablet.

ķ. 356a/15, 356a/16, 356a/20,
364b/12, 367b/22, 367b/23

ķurş-ı rāvend Ravendden yapılan tablet.

ķ. 321a/3

ķurş-ı ŗebāşir Tebaşirden yapılan tablet.

ķ. 276a/20

ķurş-ı ŗin-ı maĥtūm Sarımtırak ķurşuni
renkte bir cins topraktan yapılan tablet.

ķ. 276a/20

ķurşā'na Ar . Boġa dikenı, eşek dikenı,
deve elması, guga dikenı, hōlemez, tūsü;
(Eryngium).

ķ. 288b/24, 306b/20, 325a/24,
337a/23, 381b/21

ķurşun Kurşun.

ķ. 285b/6, 302b/3, 303b/2,
338b/14, 349a/15, 352a/14, 352a/24,
352b/1, 352b/6, 353b/1, 353b/2, 353b/4,
353b/6, 353b/7, 353b/9, 371b/8, 372a/3,
439b/17, 439b/19, 439b/25, 445a/12,
450a/15, 460a/4, 460a/16, 460b/15,

460b/19, 461a/5, 461a/21, 462a/21,
465b/23, 466a/7, 466a/8, 470a/5, 472a/25,
476a/10, 476a/17, 476b/11, 476b/12,
480b/5, 490a/19, 490a/23, 490b/19

ķ.+ dadır 476a/17

ķ.+ dan 334b/13

ķ.+ ı 371b/5, 476b/10

ķ.+ uñ 476a/19

ķ.+ undan 476a/21

ķurşun merhemi Kurşun merhemi.

ķ. 340b/6, 371b/4-5, 372a/3,
462a/19

ķurşunı Kurşun rengi.

ķ. 325a/12

ķurt Kurt (Canis lupus).

ķ. 284a/22, 284a/23, 314b/11,
346b/3, 346b/5

ķ.+ lar 346b/13

ķurt cigeri Kurt ciġeri.

ķ. 311a/5, 312a/10, 317b/20,
318b/24

ķurtul - Kurtulmak.

ķ.- sa 289a/15

ķurķum Ar. Aspir tohumu (Carthamus tinctorius).

ķ. 327a/1, 408b/9, 458a/1

ķuru Kuru, ıslak olmayan.

ķ. 253a/12, 262b/13, 268a/22, 268b/24, 311a/13, 315a/16, 355b/13, 368a/21, 375a/5, 395b/16, 441b/18, 442a/6, 451b/10, 459a/8, 460b/8, 464a/25

ķ.+ sı 291a/20, 342b/25, 344a/17, 347b/11, 381a/14, 386b/18, 430b/23, 452b/12

ķ.+ sundan 377b/24

ķ.+ suyla 463b/7

ķuruluk(ķ) Kuru olma durumu.

ķ. 305a/22, 430a/15

ķ. +dan 337b/7, 460b/7

ķ. + ına 262a/25

ķuru - Kurumak.

ķ.- duğundan 283a/24

ķ.- dur 265b/1, 427b/25, 428a/2, 454b/10, 454b/13

ķ.- maķ 264b/15, 430a/10, 488b/1

ķ.- maķdır 256a/22, 262a/15, 265b/26, 344b/3

ķ.- masına 393b/16

ķ.- muş 256a/5, 265b/2, 265b/4, 269b/2, 280a/18, 280b/3, 284a/23, 284b/1, 284b/4, 287a/25, 296a/1, 296a/3, 298a/25, 298b/3, 305b/12, 309a/19, 309b/10, 318b/22, 318b/24, 323b/17, 327b/22, 333a/25, 336b/19, 336b/21, 336b/24, 336b/25, 340b/9, 341b/8, 341b/13, 341b/16, 342a/7, 344a/21, 356a/4, 362b/1, 363a/22, 363b/14, 363b/15, 370a/5, 370b/1, 371b/24, 372a/23, 372b/7, 381b/25, 382a/8, 382a/9, 385a/24, 428a/2, 465b/7, 473a/6, 473a/11, 479a/21, 489b/1

ķ.- r 344b/16, 348b/10, 395b/17, 496b/24

ķ.- sa 453b/21

ķ.- yup 312b/5, 467a/1

ķuru geķik Kaşıntı, uyuz hastalığının türlerinden.

ķ. 306b/9

ķuru na' nā Kurutulmuş nane.

ķ. 270a/16

ķuru űzűm Kurutulmuŗ űzűm.

ķ. 251a/15, 252b/7, 253b/4,
253b/20, 254a/12, 257b/19, 266a/4,
266a/19, 269b/14, 269b/17, 270a/24,
272a/17, 309a/22, 311a/6, 313b/23,
314a/17, 315b/18, 317b/22, 319b/21,
320a/6, 330a/2, 331a/17, 333a/4, 338a/19,
367b/17, 434b/10, 435b/15, 442a/9,
442a/25, 449b/19, 458a/4, 485b/7

ķurud -Kurutmak.

ķ.- alar 254a/22, 334b/7, 334b/8,
358a/12, 462b/21, 479b/25

ķ.- up 291a/24, 332b/22, 432a/20,
464a/20, 464b/8, 464b/12

ķ.- uķda 418b/17, 418b/20

ķurudıcı Kurutma iŗi yapan.

ķ. 252b/20, 265a/24, 302b/9,
312b/6, 321b/15, 323a/9, 330a/12, 340b/1,
372b/14, 375b/20, 382a/14, 382a/4,
435b/7, 437a/11, 440a/5, 440a/6, 459a/21,
459a/24, 460b/14, 465b/19

ķ. + dır 302b/10

ķurűh Ar. Yaralar, űlserler.

ķ. 272a/4, 301b/23, 330b/5, 462a/2

ķ.+ da 467b/16

ķ.+ dan 325b/14

ķ.+ uņ 459a/13

ķurűh-ı em‘ ā bk. zīsınţāriyā

ķ. 293a/8, 489b/3

ķurűh-ı kebed Karaciķerdeki yaralar.

ķ.+ de 316b/3

ķ.+ i 317b/8

ķurűh-ı kűllī Bűbrekte irinli yaralar
olmak hastalıķı.

ķ. 332a/25

ķurűh-ı meŗāne Mesanedeki yaralar.

ķ.+ ye 332b/8

ķurűh-ı műte‘ affine Vűcutta ķűrűműŗ
yumuŗak etler meydana getiren bir
hastalık.

ķ. 461b/1

ķurūķ-ı serķāniye Erkek üreme organında görülen bir hastalık.

ķ. 340b/25

ķurūķ-i mūte'ekkile bk. yenür maraķ

ķ. 461b/8

ķurūķ-i raķm Rahim yaraları.

ķ.+ de 349b/21

ķurūķ-i rediyye Bir ķeřit hastalık.

ķ. 468b/25

ķurūķ-i vesah Bir ķeřit hastalık.

ķ.+ ınıñ 461b/9

ķurūķu'l-maķ'ad Anusteki yaralar.

ķ. 302b/6

ķurūķu'l-kebed bk ķurūķ-ı kebed

ķ. 317a/23

ķurūķu'l-küllī bk. ķurūķ-ı küllī

ķ. 329b/10

ķurūķu'l-merī Yemek borusundaki yaralar.

ķ. 262b/24

ķurūķu'l-meķāne bk. ķurūķ-ı meķāne

ķ. 332b/14

ķurūķu'r-raķm bk. ķurūķ-i raķm

ķ. 350b/2

ķurūķu's ķedy ve nevāsīrahū Memelerde yara olmak.

k. 371b/12

ķurūķū'l-ķayteyn Hayalardaki yaralar.

ķ. 338b/6

ķurūķū'l-ķaķīb ve nevāsīre Erkek üreme organındaki yaralar.

ķ. 340a/18

ķurūķ'ul mi'de Mideki yaralar.

ķ. 271a/13

ķurulda - Guruldamak.

ķ.- maķ 267b/18

ķuruldı Sindirim yollarından bir sıvı
geçerken çıkan sese verilen ad, gurultu.

ķ. 279b/9-10, 490a/22, 491b/25

ķuruldu bk. ķuruldı

ķ. 274b/10-11, 278a/20, 339a/8,
494b/25

ķ.+ lar 263a/20

ķ.+ sı 307b/18

ķuruluk(ğ) Kuru olma durumu.

ķ. 489b/15, 490a/21, 490b/4

ķ.+ ı (İyelik) 458b/16

ķurum Bacalarda biriken kalın is.

ķ.+ ı (İyelik) 422b/19

ķurut - Kurutmak, kurutucu.

ķ.- mada 454b/14, 454b/17

ķ.- maķ 350b/20, 377a/10, 436b/20

ķ.- maķda 459a/22

ķ.- maķdır 475a/25

ķ.- muş 484a/18

ķ.- up 331b/25

ķuş - Kusmak.

ķ.- ar 276b/13, 283b/5, 328a/25

ķ.- arsa 497a/1

ķ.- mağı 444a/16

ķ.- mağla 271a/2

ķ.- maķ 275a/25, 276b/22,
307a/22, 355a/4, 416b/8

ķ.- manıñ 276a/8

ķ.- ması 276a/3

ķ. -up 270b/25

ķuşdur - Kusturmak.

ķ.- alar 357a/24, 373a/10, 378a/6,
488b/2, 489a/23, 489b/19, 490a/4,
490a/16, 490b/7, 490b/23, 492b/8,
492b/22, 493a/3, 493a/13, 493b/5, 495a/1

ķ.- maķ 330b/14, 391a/25, 398a/16

ķ.- maķdır 325b/16

ķ.- ucudur 266b/20

ķ.- ur 391b/11

kuşdurıcı Kusmaya yol açan, kusmayı sağlayan ilaç, mukayyi.

ķ. 396b/15, 490a/24

kuşdurucu bk. kuşdurıcı

ķ. dur 266b/20

kuşmak(ğ) Kusmak.

ķ. 283a/7, 359a/19, 360b/3, 365b/2, 373b/3, 391a/23, 426a/19, 430b/12, 469b/13, 488b/16, 491a/23, 492a/15, 494a/22

ķ.+ dan 281b/9

ķ.+ dır 312b/18, 430b/6, 492b/16, 493a/20

ķ.+ la 283a/8, 380a/6

kuşmuğ Kusulan şey, kusuntu.

ķ.+ ı (İyelik) 276a/17

ķ.+ ını 276a/21

kuşur Ar. Sakatlık, özür, hatâ.

ķ.+ ı (İyelik) 289a/17, 290a/3

kuş Kuş.

ķ. 388a/9

ķ.+ lardan 323a/16, 411b/24

ķ.+ larıñ 260a/12

ķ.+ uñ 301a/15

ķ.+ una 416a/17

ķ.+ ını 486b/1

kuş üzümü Siyah, çok ufak taneli, çekirdeksiz bir tür üzüm.

ķ. 298a/14, 303b/20, 305b/23, 306b/17, 306b/22

ķ. 307a/15, 324b/2

kuşāk Bele bağlanan uzun, enli veya ensiz kumaş.

ķ. 283b/4

kuşkonmaz Zambakgillerden, uç dalları yapraksı görünüşte, toprak altı kök saplarından çıkan taze sürgünleri yenen bir bitki (Asparagus officinalis).

ķ. 291b/2, 307b/13, 313a/1, 313b/10, 314a/6, 315b/15, 316b/1, 319b/16, 325a/24, 325b/17, 326b/9, 337a/23, 341b/6, 342a/23, 346a/17, 398b/3, 398b/19, 400a/12

ķut Ar. Yaşamak iin gerekli yiyecek,
rıızık

ķ. +larıñ 257b/13

ķuvā Ar. Kuvvetler.

ķ.+ ya 431a/5, 469a/8

ķ.+ yı 412b/19

ķūvī Ar. Yabani.

ķ. 259b/22

ķuvve bk. ķuvvet.

ķ. 288b/24, 313b/10, 355a/16,
359a/24, 479a/25

ķ.+ sine 347b/18

ķuvve-i musavvere Hayal gūcū.

ķ. 364a/19

ķuvvet Ar. Kuvvet, gū.

ķ. 257a/14, 257b/4, 257b/23,
258a/9, 259b/3, 260b/2, 260b/5, 261b/18,
263b/18, 264a/2, 264a/22, 264b/3,
267a/12, 267b/5, 267b/7, 268a/8, 268b/20,
272b/4, 273b/22, 274b/15, 274b/17,
275b/8, 277a/6, 277a/13, 278a/22,

279a/10, 279a/19, 282a/24, 286b/22,
287a/3, 287a/11, 288a/10, 288a/13,
290a/8, 290b/12, 290b/18, 291b/13,
292a/23, 293b/15, 293b/16, 296b/11,
297a/14, 298a/4, 300b/23, 305b/5,
311a/19, 311b/4, 312b/20, 313b/6,
314b/11, 316b/17, 317b/19, 317b/23,
317b/25, 318a/7, 318a/10, 318b/15,
319b/14, 320a/4, 321a/1, 321a/3, 321b/4,
322b/20, 330b/14, 335a/1, 335a/9,
335a/18, 336b/13, 341b/4, 341b/5,
341b/11, 341b/24, 342a/4, 342a/14,
342a/25, 342b/8, 343a/21, 343b/21,
348a/3, 348b/24, 353b/24, 354a/3,
357a/20, 357a/21, 360b/7, 366b/13,
366b/24, 368a/10, 378a/16, 390a/20,
390b/3, 393a/6, 393a/12, 393a/23, 393b/8,
393b/22, 396b/19, 399a/15, 399a/17,
399b/11, 400b/3, 402a/25, 404b/15,
408b/24, 409a/3, 411b/15, 417a/13,
417a/24, 420b/4, 423a/5, 423a/15,
424b/19, 426b/7, 426b/9, 427a/10,
429b/1, 429b/25, 432a/20, 439b/6, 440a/4,
444a/12, 448a/24, 458b/21, 469a/8,
479a/22, 479b/20, 482a/8, 482b/14,
482b/25, 483b/10, 487a/19, 487a/21,
491b/13

ķ.+ de 393a/7, 420a/10

ķ.+ e gūre 411a/19, 454a/18,
454b/8

ķ.+ e 383b/13, 393a/7, 426b/23

ķ.+ i 421b/16, 423a/2, 426b/15,

ķ.+ i (İyelik) 273a/13, 292b/19,
311a/14, 321a/16, 347b/19, 357a/16,
369b/9, 418b/4, 472a/3, 492a/25, 496b/19

ķ.+ iñ 315a/25, 364a/23, 393a/6,
420a/4, 420a/21, 487b/26

ķ.+ inde 259a/13

ķ.+ ine göre 441b/25, 457b/26

ķ.+ ine 390b/2, 398a/21, 405a/7,
406a/20, 408b/13

ķ.+ ini 273b/22, 305b/6, 305b/7,
392a/23, 392a/24, 417b/2, 483b/16

ķ.+ iniñ 327a/23

ķ.+ ler 450a/21

ķ.+ lere 282b/1, 406a/21

ķ.+ leri 271b/20, 273a/12, 282a/22,
288b/1, 289b/8, 299b/23, 318b/2,
341a/16, 423b/14, 457b/16, 489a/8,
491a/18

ķ.+ leriñ 367b/9

ķ.+ li 424b/20

ķ.+te 457a/25

ķuvvetli Güçlü.

ķ. 424b/20

ķuvvet-i cazibe Çekicilik gücü.

ķ. 282a/25

ķuvvet-i cimā^c Cinsel güç.

ķ. 337a/14

ķ.+ iñ 341a/11

ķ.+ ları 341a/21

ķuvvet-i dāfi^a Def edici güç, itici- savuşturucu kuvvet.

ķ. 282b/11, 313a/7, 426b/6

ķ.+ dır 282a/25

ķ.+ niñ 282b/16, 286b/23,
312b/15, 335a/2, 335a/11, 335a/19,
366b/16

ķ.+ sına 282b/3

ķ.+ ya 383a/1

ķ.+ yı 274b/12, 285b/7

ķuvvet-i ekkāl Yemek yeme gücü.

ķ.+ esini 491b/12

ķuvvet-i hāzıma Hazmın kuvveti.

ķ. 282a/25, 304b/20

ķuvvet-i hiss İdrak etme g¼c¼.

ķ.+ iñ 335a/16

ķuvvet-i ishāli İshal edici kuvvet.

ķ.+ yesi 292b/16

ķuvvet-i ķābıza Kabzedici kuvvet, peklik verici, tutucu g¼ç.

ķ.+ sı 277a/5, 288a/13

ķuvvet-i ķavī Yakma g¼c¼.

ķ. 289a/12

ķuvvet-i ķavīyye Yakma g¼c¼.

ķ. 304a/16, 315a/22

ķuvvet-i māsike Yiyecekleri midede tutma g¼c¼, kuvveti.

ķ.+ si 366a/25

ķ.+ ye 287a/3, 343a/10

ķuvvet-i muğayyir Değişme g¼c¼.

ķ.+ e 372a/13, 372b/12

ķuvvet-i muħarrike Hareket ettirici kuvvet.

ķ.+ yi 360a/15

ķuvvet-i şehvet şehvet g¼c¼.

ķ. 274b/6

ķuvvet-i řabī' iyye Doğal olma g¼c¼.

ķ.+ niñ 426a/1

ķuvvet-i vahime Zihinde olan şeyleri tertip ve sarf etme kuvveti.

ķ.+ niñ 341a/25

ķ¼yāķařt¼m Yun. Bir t¼r macun.

ķ. 384a/11

ķuyruk(ę) Kuyruk.

ķ. 358b/9

ķ.+ ıdır 301a/11

ķ.+ undan 300b/16

ķuyu Kuyu.

ķ. 480a/14

kuzu Koyun yavrusu.

k. 397a/8, 474b/4, 495b/22

kuzu derisi Kuzu derisi.

k.+yle 281b/22

kuzu eti Kuzu eti.

k.+ i 266a/18

kuzu kulağı Karabuğdaygillerden, nemli yerlerde yetişen, yaprakları salata olarak kullanılan, çiçekleri iki evcikli ve kırmızımtırak bir bitki, ekşikulak (Rumex acetosa).

k. 256b/5, 256b/10, 256b/12, 258b/2, 264b/18, 280b/12, 287a/6, 289b/15, 291a/5, 291a/2, 291a/19, 291b/1, 295b/19, 296a/24, 296b/2, 301a/1, 311a/16, 313b/17, 324b/3, 328b/18, 330b/19, 344b/6, 351a/20, 357b/1, 374a/14, 375a/10, 379a/6, 383b/23, 389a/23, 395a/13, 396b/23, 397a/5, 397a/8, 400a/17, 405a/15, 405a/24, 419a/5, 419a/17, 421a/10, 421b/17, 424a/21, 424b/12, 424b/24, 425b/3, 427a/5, 427a/21, 428b/8, 430b/8, 431a/8, 435b/12, 436b/4, 442a/9, 442a/10, 442b/13, 449a/22, 449b/2, 449b/11, 449b/18, 449b/26, 452b/18, 456b/6,

456b/9, 473b/22, 474b/4, 487b/18, 487b/23, 488a/15, 495b/22

k.+ nı 289b/18

kuzu kulağı şuyı Kuzu kulağından elde edilen su.

k. 260b/9, 269a/21, 287b/12, 289b/13, 394a/4, 395a/15, 407a/18, 441b/11

k.+ yla 427b/14

kuzu kulağı şarābı Kuzu kulağından yapılan şarap.

k.289b/2, 291a/1, 324b/18

kuzu kulağı tohumı Kuzukulağı bitkisinin tohumu.

k. 277a/18

küçük Küçük, ufak, büyük olmayan.

k. 302b/21, 325b/24, 366b/20, 371a/20, 371a/23, 396a/4, 401a/19, 402b/9, 416b/6, 426b/9, 434b/24, 435b/22, 439a/13, 448a/21, 458a/26, 469a/16, 474b/11, 476b/5

k.+ dür 299b/10

küçüklük Küçük olma durumu.

k.+ den 362b/15

küçül - Küçülmek.

k.- se 463b/19

k.- üp 369a/13

küflen - Küflenmek.

k.- digi 484a/19

k.- mesinden 484a/20

kükürd Far. Kükürt

k. 339b/9, 354b/6, 370a/22,
374b/18, 375a/14, 375a/17, 375b/5,
375b/11, 375b/13, 386a/8, 386a/17,
386b/12, 417b/13, 437b/2, 437b/5,
437b/13, 491b/19

k.+ i 465b/8, 495b/14

kükürt bk. kükürd

k. 301b/24, 321a/23, 322a/22,
323a/9, 323a/10, 339b/13, 351b/3, 354b/1,
443b/5, 443b/19, 446b/3, 475b/8

kül Kül.

k. 300b/8, 345a/21, 395a/9,
398b/15, 407a/10, 435a/18, 458b/17,
460a/13,

495b/11, 496a/13

k.+ de 467a/15

k.+ i (İyelik) 274a/1, 296a/15,
336b/16, 336b/21, 358a/8, 370a/20,
370a/21, 374b/15, 376b/21, 377b/9,
439b/11, 439b/23, 447a/17, 447a/25,
453b/21, 462b/7, 462b/14, 481b/12,
482a/24, 483a/6, 483a/7, 483b/17,
483b/24

k.+ ini 284a/24, 444b/22, 402b/3

ķ.+ iniñ 492a/7

k.+ iniñ şuyını 344a/9

k.+ iyle 439b/15

küllî Ar. Genel, bütün.

k. 257b/21, 335a/15, 352b/20

k.+ dir 293b/11, 389b/13

k.+ niñ 326a/5, 331b/7

k.+ si 366a/15, 388b/6

kürek Omzun art bölümünde bulunan,
üçgen biçiminde geniş ve ince kemik.

k. 293b/17

k.+ ler 304b/3

küşled - Zorlamak.

k.- üp 357a/13

kütüb-i ‘Arabī Araplara ait kitaplar.

k.+ de 434b/16

kütüb-i Lātīniye Latinlere ait kitaplar.

k.+ yi 434b/16

L

lābada Rum. Karabuğdaygillerden, dere kıyılarında, sulak çayırlarda kendiliğinden yetişen, çok yıllık ve yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, efelek (Rumex patientia).

l. 359b/14, 440b/13, 442b/18, 442b/19, 443a/4, 443a/22, 443b/2, 443b/21, 444a/24, 444b/7, 444b/20, 449b/18, 450a/12, 497a/13, 497a/22

lābada şuyı Labada suyu

l. 443b/16

lābada‘uşāresi Labada öz suyu.

l. 443a/6, 444b/1

la‘be-i berberiyye ? Bir çeşit bitki.

l. 481a/22

lābada köki Labada kökü.

l. 294a/16, 295b/16, 351a/26, 354a/25, 374b/11

lābūd Ar. Gerekli, lâzım.

l.+ dür 401b/20, 401b/24, 403b/7, 404b/4, 415b/25

lāciverd Far. Lacivert taşı

l. 305b/19, 411a/21, 441a/24, 489b/4, 489b/5, 489b/7, 497a/15

l.+ de 489b/8

l.+ iñ 489b/12

lāden Far. Ladengillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, tüylü ve genellikle yapışkan yapraklı, beyaz veya pembe çiçekli, reçinesi hekimlikte kullanılan bir bitki (Cistus creticus).

l. 337a/6, 347b/13, 350b/21,
358a/24, 358b/1, 363b/19, 367a/19,
418a/13, 418a/17, 418b/11, 446a/22,
447b/17, 453a/25, 453b/11, 454a/10,
482a/25, 482b/5, 483a/4, 483a/7, 483a/11,
485a/24

lāden yağı Laden yağı.

l. 482a/20, 483a/1

lādin Çamgillerden, 50-60 metre
yüksekliğinde, düz gövdeli, kozalağı
aşağıya doğru sarkık, kerestesi ve reçinesi
değerli, çam türüne çok yakın bir orman
ağacı (Picea).

l. 259b/14, 260b/5, 264a/19,
264b/6, 267b/13, 268a/23, 275b/25,
303a/18, 321b/2

lafz Ar. Söz, kelime.

l. 364a/7

l. +a 293a/8

l.+ ı (İyelik) 434b/16

l.+ ın 282b/7

l.+ ını 282b/5

l.+ la 330b/5

l.+ lar 435a/8

lafz-ı cemre Cemre kelimesi.

l. 435a/8

lafz-ı Fārisī Farsça kelime.

l. 435a/12

lafz-ı Yunānī Yunanca kelime.

l. + ler 431a/24

laḥana Yun. Turpgillerden, geniş ve
kalınca kat kat yaprakları olan, güz ve kış
sebzesi olarak yetiştirilen ve birçok türü
olan bitki, kelem (Brassica oleracea).

l. 280b/15, 300b/11, 338a/22,
340a/1, 366a/21, 369a/21, 370a/20,
375a/10, 379b/5, 384b/20, 435b/18,
441b/15, 480b/19, 481a/24, 490b/8

laḥana tohumı Lahana tohumu.

l. 280a/14, 427b/4

laḥm Ar. Et.

l. 467b/11, 470b/24, 471a/1,
476a/23, 476b/20, 478a/20

l.+ de 463b/24, 464a/7, 469a/17,
470b/4

l.+ e 401a/20, 458b/15

l.+ ı 472a/11

l.+ ı (İyelik) 476b/17

l.+ iñ 467b/12

laḥm-ı fāsīd Bozuk et.

l.+ i 352b/18

laḥm-ı ğudedīye Et bezleri.

l. 434a/16

laḥm-ı zā'id Hastalık sonucunda
vücutta çıkan fazla et.

l. 279b/8, 334a/13, 334a/21,
334a/23, 334b/15, 340b/16, 462b/2,
462b/4

l.+ de 464b/20

l.+ den 334b/2, 334b/15

l.+ i 340b/17, 462b/13, 462b/16

l.+ iñ 334b/5, 462b/21

laḥmī Etle ilgili.

l. 319a/13, 339a/3

l.+ dir 319a/13

lākin Ar. Lâkin, ancak.

255b/11, 256a/10, 264b/16,
268b/21, 268b/24, 273a/11, 273b/2,
274b/4, 276b/19, 277b/17, 282b/16,
282b/25, 282b/7, 288a/25, 290b/14,
302b/19, 304a/10, 305a/13, 305a/7,
306b/13, 309a/12, 310b/16, 310b/5,
311a/4, 312b/18, 313b/13, 315a/19,
315b/1, 318b/9, 319a/23, 319b/12,
320a/12, 320a/3, 321b/18, 321b/19,
324a/17, 328b/1, 329b/9, 330b/6, 331a/23,
331b/7, 335a/16, 342b/19, 342b/4,
347a/15, 347a/4, 353a/17, 360b/5,
363a/14, 364a/22, 364b/25, 366a/2,
368b/10, 368b/17, 369a/1, 375a/22,
375a/6, 375b/16, 376a/2, 377a/8, 377b/1,
382b/16, 383a/21, 383b/19, 387a/2,
389a/16, 390b/15, 390b/23, 391b/24,
392a/17, 393b/13, 393b/17, 394b/25,
394b/5, 395b/12, 396a/17, 396a/6, 397a/1,
398a/3, 399b/9, 400b/15, 401b/16, 405a/7,
406a/8, 406b/9, 408a/14, 408b/13,
408b/19, 409a/10, 409b/13, 410a/16,
410a/2, 414a/18, 414a/19, 414a/21,
415a/8, 416a/13, 417b/5, 420a/11,
420b/11, 420b/13, 423a/13, 423a/9,
424a/17, 424b/3, 425b/7, 426a/23, 426b/1,
426b/14, 426b/3, 427a/25, 427a/9,
428a/18, 428b/2, 431b/23, 431b/25,
434b/18, 437a/8, 439a/4, 439b/27, 441a/7,

443b/13, 445b/19, 446b/10, 446b/19,
447b/26, 448b/10, 450a/18, 454a/5,
455a/16, 455a/9, 457a/11, 459a/22,
459a/25, 469a/15, 470a/3, 470a/5,
470b/19, 472b/18, 473a/1, 476a/14,
476a/21, 476b/17, 478b/12, 479b/11,
482b/19, 483b/6, 487a/13, 487a/22,
488b/13, 488b/24, 489a/18, 490a/12,
491a/2, 491a/20, 491b/20, 496a/23,
496b/11

laḳleḳe Ar. Ağız çarpılması, yüz felci.

l. 457a/23

lapa Yun. Nişastalı tanelerin, su ile
kaynatılarak bulamaç kıvamına getirilmiş
durumu.

l. 373a/16, 381a/22, 385a/3,
422a/20, 427b/25

l.+ sı 297b/15, 373a/18

l.+ sıdır 422a/18

lāpada bk. lābada

l. 397a/7

laʿşū ?

l.+ dan? 300a/6

lāşe Far. Leş.

l. 416a/9

laṭīf Ar. Hoş, nâzik, yumuşak.

l. idecek 387b/7

l. olan 365a/9

l. olmak 392b/24

l. 261a/14, 349b/22, 368b/15,
372a/17, 372b/25, 373a/13, 379b/12,
388a/8, 392b/22, 393a/2, 393a/5, 395b/10,
397b/9, 397b/12, 422a/19, 424b/21,
428a/7, 439b/13, 469b/20, 473b/5, 479a/6,
482b/9

l.+ dir 392a/21

l.+ i (İyelik) 288a/21, 288a/22,
309a/2, 309a/13, 394b/3

l.+ ini 303b/4, 399b/11

laṭīfe bk. laṭīf

l. 258a/14, 287a/16, 294a/20,
314a/18, 418b/1, 442b/1

laʿūḳ Ar. Macun.

l. 254a/3, 377b/17, 378a/17

l.+ lar 377b/20

l.+ lardır 252a/22

lāyık Ar. Uygun, yakışan, yaraşır.

l. olan 276a/15, 276b/19, 277b/7, 279a/8, 281a/20, 284b/22, 289a/1 2, 295b/9, 305b/5, 314b/3, 315a/24-25, 353a/17, 362a/4, 368a/25, 372b/25, 373a/6, 373a/21, 375a/23, 377a/8, 383b/13, 389a/12, 389b/11, 396b/12, 405b/2, 406a/14, 406b/19, 406b/25, 407a/22, 415a/10, 417b/3, 421b/6, 424a/17, 451a/19, 453a/18, 459a/9, 460a/23, 470a/25, 478b/24, 479b/2, 484b/16-17, 497a/11

l.+ ı (İyelik) 362a/11, 458b/25

lāzım Ar. Gerekli, lüzumlu.

l. geldikde 426b/11
l. gelirken 409a/25
l. gelmesün 283a/4, 405a/11
l. gelmez 396a/13, 406b/11
l. gelse 487a/22
l. gelürse 255b/11
l. olan 293b/7, 377b/1, 449a/20
l. oldu 310b/19
l. olmağla 310b/7
l. 313b/14

l.+ dır 277a/11, 296b/13, 299b/23, 299b/25, 300b/23, 315a/21, 335a/7, 355b/14, 374b/2, 383b/2, 387a/2, 390a/14, 391b/23, 393a/7, 402a/15, 406a/22, 426b/6, 426b/10, 427b/9, 463a/9

lāzıme Ar. Gerekli olan şey, vecîbe.

l. olan 395b/23

l. olup 348b/8, 400a/6

l.+ de 401b/2

l.+ dir 395b/24, 397b/21, 403a/11

lebbān-ı ‘umūmi ? Bir tür bitki.

l. 417a/15

l.+ niñ 417a/18

leben Ar. Süt

l. 349a/25

lebenül ‘uzr Kız sütü.

l. 445b/6, 464b/15, 480b/20

lefāyif Ar. Dolaşık-kıvrık bağırsak.

l. 278a/3, 278a/5

legen Legen.

l.+ ine 299a/7

leke Far. Kirliliği gösteren iz

l. 364b/24

l.+ ler 436b/1, 480b/7, 481b/4

l.+ leri 480b/14, 481b/7

l.+ leriñ 481b/3

leme‘ān Ar. Parlama, parıldama, parlaklık.

l. idüp 440a/2-3

lems Ar. El ile dokunup duyma.

l.+ den 383a/22

leṭāfet Ar. Hoşluk, yumuşaklık, güzellik.

l. 480b/23

l.+ inden 395b/11

levm Ar. Çekiştirme, kınama, aşğıılama, zemmetme.

l.+ i 303b/11

levn Ar. Renk.

l.+ den 383a/22

l.+ i (İyelik) 288b/5, 303b/8, 306b/7, 313a/22, 316b/10, 317b/17, 318b/5, 322b/18, 324b/13, 345a/4, 350b/7, 353a/11, 357a/16, 359a/7, 360a/23, 370b/8, 371a/25, 416b/9, 416b/10, 435a/18, 436a/23, 438b/24, 439a/14, 450b/15, 455a/4, 455b/5, 455b/7, 458b/15, 458b/17, 460b/1, 460b/3, 465b/17, 468a/1, 476b/9, 476b/10, 480a/8, 480a/20, 482b/20, 485b/12, 485b/15, 486b/16, 490b/19, 491a/11, 492a/14, 493b/19, 494a/20, 496a/12, 496a/13

l.+ inden 290a/2, 293a/23, 299b/20, 370b/8, 383a/20, 426a/21, 431b/16, 438a/8, 444a/8, 458b/9, 465a/18, 483b/5, 485b/14

l.+ ini 464b/10

leyyin Ar. Yumuşak, mülayim.

l. 259a/5, 278b/9, 286a/23, 302a/20, 305b/2, 310b/6, 380a/11, 489a/13

leyyin-i ḥuḳne Yumuşak şırına.

l. 303a/15

l.+ ler 285b/19

leyyin-i ihtikān Yumuşak şırınga.

l.+ lar 304b/8

lezʿ Ar. Can çekişme

l. etmesinden 401b/4

l. olduğındandır 289b/25

l.+ inden 494b/18

lezaʿ Ar. Ateşli.

l. etmekle 273a/16

lezc Ar. Yapışkan.

l. ola 484a/22

l. 316b/7, 342b/13, 346a/6,
379a/21, 379a/23, 399b/14, 437b/16,
444a/13

lezziz Ar. Lezzetli.

l. 260b/16

lezzāʿ bk. lezaʿ

l. 430b/5

lezzet Ar. Lezzet.

l. 353b/21

l.+ i (İyelik) 337a/15

libās Ar. Elbise, giyecek şey.

l. 325a/3

l.+ ını 421b/15, 450b/6

l.+ lar 421b/15

lif Ar. Her türlü maddeyi oluşturan
çok ince ve uzun parça.

l.+ i (İyelik) 278a/4

lifān narı şerbeti Lifan narından yapılan
şerbet.

l. 357b/1

liẖyetü't teys Ar. Keçisakalı otu.

l. 333b/16, 343b/3

limon Yun. Limon

l. 280a/17, 281a/14, 325a/8,
327a/12, 389a/12, 395a/13, 396b/23,
419b/8, 421b/17, 430b/2, 449a/25, 452b/8

l.+ lu 311b/9

limon şuyı Limon suyu.

1. 277a/14, y1 280a/21, 331b/23, 362b/7, 380a/14, 380a/22, 393a/16, 395a/23, 397a/3, 397a/23, 397b/11, 397b/20, 418a/7, 424a/22, 427a/6, 440b/15, 441b/14, 443a/5, 443a/7, 443a/19, 443b/1, 443b/17, 445a/13, 445b/16, 450a/16, 453b/16, 453b/22, 454b/3, 456b/6, 481b/20

1.+ yla 265a/11

limon şarābı Limondan yapılan şarap.

1. 272b/2

līnet Ar. Mülâyimlik, yumuşaklık.

1. 268b/17

līntū bk. ma' cūn-ı müleyyin

1. 330a/5

lisān Ar. Dil, lisan.

1.+ da 402b/16

lisān-ı kelb Ar. Köpek dili, başlı diken de denilen kırmızımsı veya morumsu çiçekli iki yıllık otsu bir bitki (Cinoglossum officinalis).

1. 295b/4

lisān-ı şevr Ar. Sığır bitkisi (Anchusa officinalis)

1. 256b/5, 256b/7, 257a/15, 257a/16, 257a/9, 257b/19, 257b/4, 258a/13, 258a/2, 258a/3, 258b/1, 258b/3, 259b/10, 259b/12, 259b/9, 260a/16, 260a/3, 260b/10, 260b/17, 264a/5, 266a/4, 266a/6, 266a/8, 274a/13, 290a/18, 300a/1, 305b/10, 306a/14, 306a/14, 306b/22, 307a/22, 307a/24, 307b/2, 309a/21, 312b/8, 315b/10, 316b/5, 317a/21, 332a/22, 333a/3, 344b/20, 351a/14, 354a/23, 355a/14, 355a/17, 362a/1, 363b/13, 365a/15, 366a/10, 368b/18, 374b/8, 391b/14, 391b/19, 393a/14, 395a/17, 400a/11, 400a/13, 400a/18, 400a/20, 400a/23, 400a/9, 405a/20, 405b/18, 407a/17, 408b/20, 410b/19, 410b/4, 410b/9, 411a/16, 411a/6, 412a/1, 412a/3, 414b/6, 419b/6, 424a/20, 428b/13, 431a/16, 439a/21, 439b/6, 441b/2, 441b/7, 442a/11, 442a/15, 442a/25, 442a/7, 449a/22, 449b/11, 449b/16, 449b/18, 449b/26, 449b/8, 450a/3, 450a/4, 450a/8, 456a/18, 456a/6, 458a/13, 458a/5, 468a/9, 473b/23, 480b/13, 487b/20

1.+ iñ 410a/21

lisān-ı şevr köki Sığır bitkisinin kökü.

l. 305b/23

lisān-ı sevr şuyı Sığır bitkisinin suyu.
l.256b/13, 257a/19,
260b/8, 264a/9, 352b/13, 393b/21, 410a/5,
454a/23

l.+ yla 452b/21, 489b/25

lisān-ı sevr şarābı Sığır bitkisinden
yapılan şerbet.

l. 274a/13-14, 276a/17, 291b/16-
17

lisān-ı Türkī Türk dili.

l. +de 487b/4

lisān-ı ‘uṣfūr Ar. Kuşdili bitkisi.

l. 305b/9, 341b/6, 341b/22,
424a/24, 487b/22

lisān-ı ‘uṣfūr ağacı Kuşdili bitkisi ağacı.

l.+ nın 317a/3, 321a/5, 371b/12,
490b/12

lisānu’l-kelb bk. lisān-ı kelb

l. 255a/23

lişergıs Yun. Unutkanlık hastalığı.

l. 360b/8

l.+ da 360b/15

lītūnkarşikū? haşbü’l-küllī

l. 327a/15

livāṭa Ar. Erkekler arasındaki cinsel
ilişki, oğlancılık, lûtîlik.

l.+ dan 416a/21

lodānū ? Bir çeşit bitki.

l. 275a/4, 276a/4, 277b/6, 284a/3,
284a/8, 293a/5, 299a/9, 301a/5, 301b/13,
328a/3, 331a/2, 336b/4, 357b/5, 407b/13,
421b/9, 429a/22, 430a/7, 430b/10, 431a/1

l.+ dur 295b/5

l.+ ya 431a/14

lodos Yun. Güneyden veya
güneybatıdan esen ve bazen de yağış
getiren yerel rüzgâr, kaba yel, boz yel.

l. 426a/9

lu‘ āb Ar. Bitki suyu.

l.+ ı 251a/5, 251a/7, 253a/17,
253b/16, 254a/25, 263a/6, 266a/11,
269b/13, 281b/16, 328a/5, 332a/17,
333b/10, 343b/19, 367b/13, 369a/7,
370b/16, 371a/8, 385a/4, 438b/12, 463a/3,
463a/5, 463a/6, 466b/20, 467a/15, 467b/3,
472a/21, 481b/12, 484a/11, 489b/20

l.+ ını 274a/19, 283b/25, 336a/20,
374a/16, 374a/17

l.+ lar 317a/5, 370b/19

l.+ lardan 352a/25

l.+ ları 286b/17, 349a/26, 447b/8

l.+ yla 253b/25, 254a/3, 279b/3,
336a/25, 356b/16, 358b/2, 403a/1,
418b/16, 418b/20, 488b/5

lu'ābiyet Ar. Bitki suyu ile ilgili.

l.+ li 320a/6

lūvfū'l-hayye bk. yılan yaşadığı.

l. 251b/22, 474a/2

lu'uk Ar. Yalanmak veya emilmek üzere
hazırlanmış macun-ilaç.

l. 254a/5, 430a/25

lūzūmerri Hekim Calinus tarafından
hazırlanan bir tür terkip.

l. 312a/6

lüfer Yun. Sırtı koyu, karnı beyaz, hafif
pullu, beyaz etli, lezzetli, kemikli balık.

l. 429a/5

lüffāḥ Ar. Büyük ve geniş yapraklı,
kokulu bir bitki olup evvelce büyücülükte
kullanılırdı; adamotu, muhabbet otu.

l. 338b/2, 385a/17, 492b/11

l.+ ın 492b/17

lüffāḥ yağı Lüffah yağı.

l. 466b/5

lügat Ar. Sözlük.

l.+ te 463a/10

lügat-ı Yūnān Yunanca sözlük.

l.+ da 273a/4, 293a/8

lūḥūm Ar. Etler.

l. 392b/1

l.+ dan 439a/22

lūk Ar. Lak ağacı ve bu ağaçtan elde edilen zamk, kırmızı boya ağacı; (Rhus oxycantha).

l. 320b/7, 318b/16, 427b/13, 428b/14

lüzūcet Ar. Yapışkanlık, yapışkan olma, bir yere yapışıp uzama.

l.+ ini 399a/1

lüzūcetli Yapışkan, yapışıp uzayan.

l. li 258b/21, 352a/16, 359a/11, 444a/1, 479a/8

M

mā' -i āḥar Diğer su.

m. 427a/19, 453b/18, 462b/18

mā' -i āḥdar Yaraları iyileştirmek için kullanılan yeşil renkli su.

m. 462b/15, 464b/20

mā' -i 'asel Bal suyu.

m.+ dir 317b/9

mā' -i cūbn Peynir suyu.

m. 286b/14, 287b/8, 289b/13, 290a/15, 293b/19, 294b/15, 297b/3, 304a/18, 304a/20, 304b/8, 311a/18, 311b/10, 312b/25, 314a/14, 316a/25, 325a/9, 336a/2, 350b/11, 350b/13, 373b/24, 395a/9, 397b/7, 405a/16, 407a/14, 410a/6, 410b/20, 412a/4, 413a/9, 439a/22, 441a/17, 441a/24, 441b/2, 442a/12, 442b/5, 442b/10, 442b/17, 449b/25, 454b/19, 456a/14, 456b/9, 456b/13

m.+ dir 317b/9, 425a/15

m.+le 330a/10

m.+ üñ 297b/5

mā' -i fadzehri Hastalıklara iyi gelen bir terkip.

m. 452b/4

mā' -i fāruk bk. tizāb.

m. 465b/3, 488b/7

mā' -i ḥārra Sıcak su.

m.+ niñ 491b/11

mā' -i rākid bk. türkendi şuları.

m. 480a/13

mā' -i tiryāk Tiryak suyu.

m. 424b/2

mā i'l-hayāt Hayat suyu; özel olarak hazırlanmış, taktir edilmiş ve hafakana, kalp hastalıklarına iyi gelen bir su.

m. 257a/7

mā' adā Ar. -den başka, -den gayri.

m. 469a/20

ma' ahazā Ar. Bununla birlikte, bununla beraber, böyle iken, böyle ise de.

m. 408a/7, 409a/23, 416a/3476b/3, 487a/23

ma' ān Ar. Manalar, anlamlar.

m. 287b/6, 434b/23

mabeyn Ar. Arası, ara.

m.+ inde 261b/23, 323b/3, 323b/4, 326a/25, 392b/13, 392b/15

Macar ö.i. Yer adı.

M. 447a/3

ma' cūn Ar. Macun.

m. eyleyüp 301a/24

m. ideler 254a/17, 257b&, 257b/8, 258a/9, 259b/12, 263b/15, 263b/18, 277a/22, 280b/16, 282a/15, 282a/17, 287b/1, 293a/3, 296b/20, 307b/2, 309b/25, 310a/6, 314b/13, 314b/16, 318a/7, 320a/18, 321b/10, 321b/13, 333a/7, 333a/25, 336b/19, 341b/15, 341b/24, 342a/10, 343b/27, 344a/20, 355b/5, 356a/14, 358a/3, 359b/16, 359b/19, 362a/4, 366a/12, 366b/5, 384a/19, 387a/7, 387a/12, 387a/16, 387b/13, 387b/24, 419a/10, 419a/15, 421a/7, 421a/20, 430a/6, 447b/4, 451b/18, 451b/21, 452b/3, 474b/5, 494a/8, 494b/8

m. idüp 254a/23, 255a/9, 259b/9, 266a/8, 270a/5, 274a/2, 276b/1, 277a/19, 282a/12, 287a/21, 287b/16, 289b/6, 289b/17, 291a/14, 300b/18, 310a/9, 311b/5, 312a/11, 318a/3, 321a/10, 330b/25, 342a/3, 343b/5, 362b/11, 363b/18, 365a/18, 380b/24, 387b/19, 389b/1, 403a/8, 414b/8, 447a/11, 448a/17, 451b/16, 452b/16

m. oluna 252b/9, 271b/13, 342b/24

m. 252b/6, 254a/15, 255a/7, 257b/3, 257b/25, 259b/22, 263b/9, 265a/4, 265b/1, 266a/6, 271b/11, 273b/24, 274a/3, 275a/17, 275a/20, 276a/24, 277a/16, 280b/11, 282a/9, 284a/3, 287a/22, 287b/14, 289b/4, 289b/15, 291a/11, 292a/5, 292a/7, 294a/13, 296b/10, 298a/15, 310a/6, 311b/3, 312a/8, 314b/11, 317b/24, 321a/7, 321b/6, 333a/23, 336b/16, 341b/11, 341b/20, 342b/21, 343b/4, 343b/24, 349b/18, 357b/25, 362a/1, 362b/9, 362b/11, 365a/14, 366a/9, 366b/2, 387a/13, 387b/15, 387b/20, 400b/1, 410b/9, 411a/2, 414b/5, 419a/11, 419b/3, 419b/8, 421a/12, 422a/15, 428b/9, 428b/11, 430a/3, 450a/7, 474b/2, 494a/6, 494b/5

m.+ dan 275a/21, 276b/2, 387a/16, 389b/1, 451b/18

m.+ dur 384a/10, 387a/4, 387b/16, 403a/5

m.+ ıdır 406b/22

m.+ ınıñ 309b/22, 419a/4

m.+ lar 277a/23, 287a/11, 325a/10, 325b/3, 347a/22, 355b/25, 389a/4, 403a/4, 415a/25, 452a/20, 474a/7

m.+ lardan 265a/6, 280a/20, 285b/23, 296b/9, 307b/21, 311b/25, 312b/1, 313b/18, 361b/24, 452a/21, 453a/20, 458a/13

m.+ lardır 384a/10

m.+ larıñ 397a/24

m.+ uñ 296b/13

ma' cūn-ı āḥar Diğər macun.

m. 259b/10, 277a/20, 282a/15, 318a/4, 342a/3, 451b/19

ma' cūn-ı āmiḳ Zehirli hastalıklar için kullanılan bir çeşit macun.

m. 391a/20

ma' cūn-ı anīsūn Anason macunu.

m. 278a/23

ma' cūn-ı bīz Bizden yapılan macun.

m. 419a/2

ma' cūn-ı dārcīn Tarçından yapılan macun.

m. 263b/12

ma' cūn-ı dārcīnī bk. ma' cūn-ı dārcīn

m. 311b/25

ma' cūn-ı diğ̃er Diğ̃er macun.

m. 257b/6

ma' cūn-ı diyāsentū Bayılmaya, tauna
iyi gelen bir macun.

m. 421a/2

ma' cūn-ı felāfil Felafilden yapılan macun.

m. 272a/24, 277b/16, 278a/23

ma' cūn-ı fūtinc Futenç macunu.

m. 270a/20

ma' cūn-ı ḥabbu'l-gār Habbu'l-gar
macunu.

m. 284b/16, 322a/15

ma' cūn-ı ḥavlincān Havlencan macunu.

m. 270a/21

ma' cūn-ı hindi Hindiden yapılan macun.

m. 312b/24, 325b/6, 345a/16,
391a/20, 408b/25

ma' cūn-ı hindibā Hindibadan yapılan
macun.

m. 399a/4

ma' cūn-ı kebābe Kebabe macunu.

m. 321b/5

ma' cūn-ı kurtum Kurtum macunu.

m.+ dan 328b/12

ma' cūn-ı muḳliyānā Günlük ağacından
yapılan macun.

m. 296b/9

ma' cūn-ı mübārek Peygamber ağacından
yapılan macun.

m. 284a/20, 284b/15, 285b/23,
320b/15, 322a/14, 325b/6, 345b/1,
355b/7, 361a/9, 457b/26, 497a/14

ma' cūn-ı müleyyin Kabızlığı önleyen,
hafif müshil tesirli macun.

m. 330a/5, 333a/2, 391a/4,
396a/23, 404a/25

m.+ den 396b/8

ma' cūn-ı pādzeħr Panzehir macunu.

m. 421a/2

ma' cūn-ı terbed Bir tür macun.

m. 286a/1, 399a/4

ma' cūn-ı temrī Diyafenikūn macunu,
safraya iyi gelen bir tür macun.

m. 312b/24, 345a/16

ma' cūn-ı zebīb Bir tür macun.

m. 298a/19

ma' cūnū'l-acāš Bir tür macun.

m. 328b/10

ma' cūnū'l-bīž bk. ma' cūn-ı bīž

m. 421a/1, 421a/15

mādde Ar. Madde, öz, maya.

m. 251a/12, 251a/13, 251b/3,
252b/23, 256a/25, 258b/12, 259a/20,
260a/23, 263a/11, 266b/1, 266b/12,
266b/2, 266b/4, 266b/5, 266b/7, 268b/24,
275b/18, 276a/4, 277a/10, 278b/16,
283a/4, 284a/17, 286a/4, 287b/11,

288a/11, 288a/15, 288a/4, 289a/12,
289a/23, 290b/17, 291b/1, 291b/20,
305b/4, 310b/24, 313a/10, 313a/12,
313a/14, 313b/16, 319a/6, 323a/1, 324b/9,
325b/5, 331b/10, 334a/5, 347a/7, 350b/7,
353a/15, 382b/4, 382b/8, 383a/21, 391a/3,
391b/1, 393a/11, 400b/6, 401a/23,
401a/25, 401b/14, 401b/16, 401b/22,
402a/9, 404a/14, 404b/22, 409b/16,
420a/13, 420b/9, 425b/11, 425b/9,
430b/15, 431b/17, 431b/24, 432b/4,
433a/3, 433a/4, 439a/4, 446a/4, 451a/16,
456a/4, 457a/20, 458b/21, 460b/10,
461a/14, 461a/9, 461b/10, 461b/2,
465b/13, 466a/12, 467a/18, 473b/6,
475a/7, 476a/9

m.+ den 253b/11, 259a/22, 268a/6,
276b/14, 321a/14, 322b/19, 345a/1,
347a/6, 399a/10, 454a/9, 458a/21, 416a/5

m.+ dir 276b/13, 313a/9, 448a/3,
457b/5, 485a/8

m.+ niñ 268b/19, 268b/23, 269a/2,
279a/11, 279a/13, 283a/3, 286a/4,
309a/13, 312b/16, 319a/22, 325b/9,
326a/4, 329b/20, 329b/24, 338b/7, 340a/8,
348b/2, 371b/14, 376a/13, 381a/20,
381a/24, 382b/12, 383b/19, 390b/15,
390b/16, 390b/17, 390b/20, 393a/10,
393a/20, 393b/13, 402a/12, 402a/13,
402a/4, 402a/7, 404a/17, 405a/6, 406a/15,
410a/18, 413a/2, 430b/13, 431a/3, 432a/5,
432b/17, 432b/18, 434a/21, 438a/15,

447a/7, 457b/6, 458a/23, 461a/11, 463a/1, 463b/21, 464a/14, 466a/21, 468a/6, 470b/3, 473b/19, 473b/21, 477a/15, 482a/13,

m.+ si 262b/5, 288a/1, 295b/12, 346a/3, 360b/7, 370b/9, 375a/6, 377b/19, 386b/7, 395b/25, 397a/20, 399b/10, 404b/2, 405a/1, 407a/16, 409b/14, 423a/18, 423a/20, 425b/10, 430b/16, 431a/1, 433b/6, 434a/23, 434b/22, 437a/5, 437a/6, 437b/25, 439a/8, 441a/19, 441a/20, 441a/22, 441b/18, 444a/3, 446a/15, 446b/20, 465b/16, 467b/23

m.+ sinde 324b/14, 423a/6, 423a/8, 423a/9, 482a/11

m.+ sine 383b/4, 409b/14

m.+ sini 309a/14, 324b/14, 444b/4

m.+ siniñ 360a/19, 439a/2

m.+ siz 252b/24, 305b/3

m.+ ye 287a/12, 290a/20, 308b/3, 319b/15, 348a/2, 390b/24, 398a/5, 398a/20, 402a/16, 413a/7

m.+ yi 251a/14, 251b/15, 252a/10, 253b/12, 259a/21, 259a/23, 266b/13, 266b/17, 268a/7, 276a/5, 277a/3, 279a/4, 279a/5, 279a/8, 287a/14, 288a/13, 289a/16, 289a/17, 290b/17, 290b/19, 292a/14, 292a/22, 293b/14, 294b/14, 303b/12, 306b/12, 308b/6, 311a/15, 312b/19, 312b/21, 313a/15, 313b/5,

313b/9, 314a/3, 315a/7, 317b/5, 321b/25, 322a/1, 322b/24, 323b/10, 325a/14, 328b/19, 329b/25, 330a/1, 331b/6, 332b/9, 333b/26, 334b/3, 346a/12, 347a/16, 347a/17, 348b/4, 349a/3, 350b/8, 351b/11, 368b/22, 383a/25, 383a/7, 386b/9, 390a/21, 390a/24, 395a/3, 396a/9, 399b/19, 402a/17, 406a/16, 406b/1, 419b/24, 422b/9, 426b/15, 426b/16, 432b/14, 435b/3, 446a/9, 457a/25, 458b/20, 459a/13, 461b/12, 473b/12, 482a/18

mādde-i arzıyye Toprakla ilgili madde.

m.+ niñ 384a/2

madde-i arzıyyet bk. mādde-i arzıyye

m. 384a/3

mādde-i balgamiye Balgamla ilgili maddeler.

m.+ dir 266b/5

mādde-i balgamiyye bk. mādde-i balgamiye

m. 279b/12, 396a/25

m.+ dir 446a/7

mādde-i bārīde Soğukla ilgili maddeler.

m.+ den 319a/6

m.+ dir 268b/5

mādde-i fāsīde Fasitlikle ilgili maddeler.

m.+ yi 426b/7

mādde-i ġalīz Yoğunlukla ilgili maddeler. m.+ dir 326a/3

mādde-i hārra Sıcaklıkla ilgili maddeler.

m.+ dır 268b/5

mādde-i kayhīyye Bir çeşit madde.

m.+ den 325b/9

mādde-i keşīre Bir çeşit madde.

m. 479b/17

madde-i mūte‘affin Çürümüş maddeler.

m.+ e 404a/19

m.+ eyi 401a/4

madde-i mūteħaccir Taşla ilgili maddeler.

m. 309a/4, 386a/19

mādde-i mūvverihimi Bir çeşit madde.

m.+ niñ 304a/10

mādde-i nażbāh Pişmiş maddeler.

m. 310a/10

madde-i raķīķ Şeffaf maddeler.

m.+ a 436b/2

mādde-i raṭb Nemli maddeler.

m.+ edir 267b/20

mādde-i şafrāvīyye Safrayla ilgili maddeler.

m.+ dir 266b/6

mādde-i sevdāviye Sevdayla ilgili maddeler.

m.+ den 316b/8

maddī Ar. Maddeye ait, maddeyle ilgili.

m. 252b/24, 255b/9, 262a/9,
274b/13, 278a/16, 305b/16, 310b/23,
312b/14, 322b/13, 337a/11, 374a/5

m.+ dir 274a/10

m.+ sinde 274b/14

maddīye bk. maddī

m. 482a/11

madem Ar. değil mi ki, -diği için, -diğine
göre”

m. 310b/19, 457b/7, 484a/21

mādemki Mademki

m. 256a/14, 288b/8, 289a/12,
402b/11

ma‘ den Ar.Cevher.

m. 491b/10

m.+ i (İyelik) 261a/1

ma‘ denī Ar. Madenle ilgili, madene has,
madensel, metalik.

m. 277b/8, 320a/11, 342b/19,
342b/26, 429b/21, 430a/23, 431a/12,
439a/16, 446b/12, 488a/23, 493a/7

m.+ den 391b/6, 397a/21, 489b/22,
491b/7

m.+ dir 411b/1, 491b/18

m.+ nde 491b/18

ma‘ denūs bk. ma‘ denūz

m. 359b/17

ma‘ denūz Yun. Maydanoz.

m. 311b/21, 313a/1, 313b/10,
315b/16, 325a/24, 325b/16, 326b/9,
326b/25, 327a/7, 387a/5, 394a/8, 397a/6,
399a/2, 412a/1

ma‘ denūz köki Maydanoz kökü.

m. 272a/15, 312a/2, 319b/15,
346a/18, 368a/15, 392a/10, 398b/17

ma‘ denūz şuyı Maydanoz suyu.

m. 331b/24

m.+ na 381b/20

ma‘ denūz tohumı Maydanoztohumu.

m. 312a/15, 320b/24, 321a/9,
324a/4, 371b/23, 387a/23, 405b/14,
452a/22

mā'emūnū'l-gā'ile Bir çeşit fitil.

m. 379b/12

māe'l-mübārek Zaferan madeninden elde
edilen su.

m. 391b/6

maḥṣal Ar. Eklem.

m.+ lara 382b/4, 383a/4, 383a/21,
457a/21

m.+ larda 386a/18, 451a/3, 453b/8,
457a/9

m.+ ları 457a/18

m.+ larında 272b/18, 451a/8

m.+ larını 382b/9

mağāra Ar. Mağara.

m.+dır 463a/10

mağmūm Ar. Kederli, gamlı.

m. 496a/21

mağş Ar. Bağırsak ağrısı.

m. 488b/1, 489b/10, 489b/14

mağsū-i zībaḥ Bir çeşit civa.

m. 453b/25

mağsūl Ar. Yıkanmış.

m. 298a/10, 300a/13, 302a/25,
327a/13, 333a/13, 349a/15, 371b/8,
422b/4, 436b/21, 437b/11, 439b/19,
454a/11, 459a/17, 460a/4, 460b/19,
466a/7, 466a/8, 466b/20, 466b/23, 467b/4,
471a/11, 472a/12, 473a/10, 475a/23,
477b/22, 481b/18, 486a/4

mağsūl-i lūk Yıkanmış lük.

m. 427a/10

mağsūl-i teremēti Yıkanmış teremēti.

m. 340b/18

mağsu'l-eṭṭāl Çocukların göbeklerinin
burulması.

m. 378b/6

maḥal Ar. Yer.

m. 305a/6, 309a/6, 313a/5, 352a/7,
357a/2, 400b/16, 463a/11

m.+ de 253a/24, 266b/23, 272b/8,
295b/7, 308a/7, 309a/4, 310b/20, 331a/9,
335a/16, 339a/3, 339a/4, 370a/20, 375a/4,
377a/8, 377b/1, 387a/19, 402a/18,
403a/12, 424a/17, 426a/8, 431b/4,
435a/17, 469a/16, 484a/14, 487b/14

maḥall bk. maḥal

m. 422b/14

m.+ e 394b/8

m.+ i 384a/5, 400b/18

m. + i (İyelik) 261b/8, 270b/20,
278a/9, 288a/5, 310b/24, 382b/14, 384a/3

m.+ iñ 272b/16

m.+ inde 289b/19, 370b/24,
371a/4, 377a/8, 381b/11

m.+ ine 340b/21, 476a/9, 478b/5,
479b/19

maḥall-i balgām Balgam yeri.

m. 384a/3

maḥall-i ihtikān İhtikan yeri.

m.+ lar 284b/23

maḥall-i izāfe Ekleme yeri.

m. 279a/25

maḥallāt Ar. Mahalleler.

m. 369b/17

maḥalle Ar. Mahalle.

m. 279b/4, 415a/14, 415b/6

m.+ lerde 416a/3

maḥāret Ar. Marifet, hüner.

m.+ i (İyelik) 332b/4, 376a/1

mahbes Ar. Ceza evi, hapisane.

m. 281b/1

maḥbūb Ar. Sevilen kimse, sevgili.

m. 362a/17

maḥbūs Ar. Bir yere kapatılmış,
hapsedilmiş.

m. 318b/1, 484b/1

maḥbūslik Mahpus olma durumu, mahbusiyet.

m. 413a/23

maḥfūz Ar. Saklanmış, gizlenmiş.

m. olmayup 255b/18-19, 353b/22

m. olmaz 455b/6

m. olur 255b/18

māhiyet Ar. Bir şeyin ne olduğunu belirleyen asıl unsur, nitelik.

m.+ i (İyelik) 417a/19

maḥleb Ar. İdris ağacı ve kurutulup baharat gibi kullanılan nohut büyüklüğündeki meyvesi.

m. 480b/2

maḥlūl Ar. Erimiş, eritilmiş şey, eriyik.

m. 257b/9, 307a/8, 418b/19, 438b/5, 438b/8, 438b/18, 443a/21, 447b/15, 447b/16, 448a/12, 476a/5

m.+ den 465b/11

maḥlūl-ı bellūr Erimiş cam.

m. 327b/22

maḥlūl-ı kır Erimiş yer sakızı.

m. 380b/21

maḥlūt Ar. İçine başka maddeler katılmış, karıştırılmış, karışık.

m. 259b/21

maḥlūt bk. maḥlūt

m. 441a/8

maḥmiye Ar. Etrafı surlarla çevrilerek düşmana karşı korunan büyük şehir.

m. 415b/11

maḥmūde Ar. Çit sarmaşığigillerden, yaprakları ok ucu biçiminde, çiçekleri soluk sarı renkte, 50-100 santimetre boyunda bir bitki ve bu bitkinin köklerinden çıkarılan, hekimlikte kullanılan, reçineye benzer bir madde

m. 320b/22, 323b/19, 326b/20, 355a/22, 384a/18, 384a/24, 384b/4, 391a/14, 396b/16, 398b/10, 454a/5,

454a/8, 454b/5, 454b/22, 456a/13,
456a/24, 490b/25

m.+ dir 320a/5

maḥmūm Ar. Hummaya, sıtmaya
tutulmuş sıtmalı olan, ateşli olan; Mecnun.

m. olanlar 393b/9

m.+ a 406b/13

m.+ lara 394a/3, 396b/17

m.+ uñ 394a/7, 394a/13, 404a/5,
405a/7

maḥşūş Ar. Has, özgü.

m. ola 434b/22, 489a/9

m. olan 256b/3, 278b/22, 278b/24-
25, 279a/1, 343b/2, 414a/1-2, 434a/16,
451b/1, 473b/10

m. olanları 487b/13

m. olmağla 450b/2

m. olmayup 388a/11

m. olur 268b/6, 413b/7, 486a/12

m. 278b/24, 279a/3, 352b/20,
362a/25, 380b/16, 412b/4, 412b/7,
415b/20, 439b/9, 448b/15, 448b/22,
450b/11, 455a/10, 457a/15, 487a/23,
487b/1, 496a/24

m.+ dur 415b/10, 482b/20

maḥv Ar. Yok etme, varlığına son verme.

m. olanaca 282a/6, 367b/2

m. olup 264b/2, 341a/3

m. olunca 268a/24, 269a/11,
306a/7, 317a/5, 343a/6, 358b/6, 450a/14,
464b/24, 472a/14, 476b/25, 477b/23,
482b/3, 482b/6, 483a/10

m. oluncaya 443a/20, 443b/4,
472a/2, 472a/5, 472a/10

m. 389b/15, 389b/21

maḥzūn Ar. Üzüntülü, gamlı, kederli,
hüzünlü.

m. olmak 318b/1, 388a/23-34,
388b/22, 475b/13

m. olmakdan 341a/18-19, 355a/2,
365a/7

mā'ī Ar. Su renginde, mavi.

m. 267a/16, 339a/3

mā'il Ar. Bir yana, bir tarafa doğru
eğilmiş, meyletmiş.

m. olmakdır 317b/17

m. olur 313b/3, 316b/10, 323b/7-8,
348b/2, 350b/7, 404a/2, 435a/18, 437a/6,
441a/5, 444a/5, 449a/5, 455a/4, 455b/5,
465a/19, 465b/18, 474b/10

m. olsa 364b/21

m. 290b/16, 331b/15, 349a/11,
359a/13, 392b/23, 398a/5, 407b/15,
407b/16, 410a/18, 410a/19, 411b/23,
436a/23, 438a/9, 444a/10, 455b/10,
458b/18, 459a/25, 464a/11, 473b/6,
479b/2, 481b/19

māi'l-i kūrāh Çeşme suyu.

m. 311a/23

mā'iyet Ar. Hidrat.

m. 266b/8, 312a/22, 319a/15,
319a/18, 359a/16, 380b/14, 381a/3,
390b/12, 493b/18

m.+ den 339b/5, 359a/1, 359a/3

m.+ i (İyelik) 279a/3, 319b/12,
319b/18, 320a/3, 339b/7, 343b/20, 347a/6,
347b/21, 348a/2, 357b/6, 373a/4, 375b/20,
425b/22, 426a/3, 440a/6, 484b/6

m.+ iñ 319a/14, 319b/8

m.+ inden 440a/15

m.+ le 321b/18

mā'iyetli Hidratlı.

m. 281b/5, 293b/22, 298b/7,
318a/18, 319a/22, 357a/13, 370a/13,
375b/18, 440a/1, 440a/4, 484a/22

maḳ'ad Ar. Kıç, anüs.

m. 301b/14, 301b/23, 302a/1,
302a/11, 302a/12, 302a/17, 303a/5,
303a/11, 381b/2

m.+ a 278a/12, 279a/7, 282b/19,
299a/4, 299b/6, 300a/9, 300a/11, 300a/15,
300a/17, 300a/21, 300a/22, 300b/5,
300b/10, 301a/19, 301b/9, 301b/20,
302a/3, 302a/5, 302a/10, 302a/25, 302b/9,
302b/17, 303a/10, 303b/1, 328b/7,
349a/22, 381b/8, 445a/21

m.+ da 280a/4, 299a/23, 301b/3,
302b/6, 302b/11, 303a/5, 351b/21, 381b/2

m.+ dan 286a/20

m.+ ı 299a/19, 299b/16, 301b/5,
303a/12, 303a/22, 381b/4, 381b/8

m.+ iñ 299a/4, 299b/2, 299b/6,
299b/7, 299b/13, 299b/18, 300a/5,
302b/16, 305b/18

m.+ ina 282b/23

m.+ indan 285b/14

maḳāl Ar. Mukl, günlük ağacı
(Bosvellia Carteri).

m. 254b/1, 269b/9, 269b/12,
300b/6, 303a/18, 310a/12, 316b/14,
316b/24, 317a/2, 318a/5, 320a/7, 329b/3,
329b/5, 338b/4, 339b/15, 345b/3,
350a/14, 350a/17, 447b/16, 478a/11

maḳāl-i ḥayyi Bir çeşit makal.

m. 351a/10

maḳāle Ar. Kitabın ayrıldığı
bölümlerinden her biri.

m. 388a/11, 388a/12

m.+ den 431a/21

m.+ sinde 323a/22, 326a/17,
331b/12, 347b/21, 348b/14, 357a/7,
373b/2, 394b/7, 401b/19, 403a/22

m.+ siniñ 390b/8, 403b/19,
458b/23, 474b/13, 485a/14

maḳām Ar. Yer, kat

m.+ ina 420b/18, 421a/13

maḳarrı Ar. Merkez.

m. 270b/20

maḳbūl Ar. Kabul edilen, reddedilmeyen.

m. 497a/18

maḳşūd Ar. İstenilen şey, amaç, gaye,
maksat.

m. 389b/16, 473a/19, 475a/24

maḳtūl Ar. Öldürülmüş, katledilmiş olan.

m. 453b/24, 454b/4

maḳtūl-ı zıbaḳ Öldürücü cıva.

m. 445b/23

mālīḥ Ar. Tuzlu.

m. 286b/13

mālīḥulyā Yun. Belirtileri hayata karşı
bağlılığın azalması ve her şeye kayıtsızlık,
insanlardan kaçma, derin bir keder vb.
hâller olan ruh hastalığı, kara sevda,
melankoli.

m. 292a/8, 299b/22, 355a/7,
450b/16, 451a/10, 489a/15, 489b/10

m.+ yı 268a/5

ma' lūm Ar. Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan (şey).

m. 256a/9, 259b/18, 260a/11, 261b/6, 262a/8, 266b/12, 270b/16, 277b/19, 278a/14, 282a/24, 286a/16, 286a/18, 293a/23, 298b/20, 299b/20, 304b/14, 309a/10, 317a/16, 334a/24, 335b/19, 341b/3, 348b/22, 353b/16, 357a/20, 360a/8, 363a/7, 367b/5, 374a/9, 375a/2, 378b/21, 387b/11, 388a/14, 389b/19, 390a/1, 392a/18, 392a/20, 392b/4, 392b/20, 393b/10, 394a/17, 396a/2, 398b/24, 399a/6, 400b/14, 402a/12, 404a/6, 407a/11, 412a/5, 412a/19, 415a/18, 422b/9, 423a/4, 431a/24, 432b/5, 433b/2, 441a/19, 444a/12, 450b/10, 450b/19, 459a/2, 460a/22, 461a/25, 462a/2, 464a/1, 464a/7, 465a/18, 467b/9, 469b/6, 470a/25, 474b/7, 476a/11, 478a/20, 480a/8, 480b/24, 482a/6, 484a/23, 486a/9, 486b/5, 486b/11, 486b/12, 486b/18, 487a/3, 487a/17, 488a/25, 488b/12, 490a/11, 491b/17, 496a/24, 496b/16

m.+ dır 457a/10

m.+ dur 366a/23, 454a/6

m.+ udur 301a/22

māmīrān Far. Daha büyük Kırlangıçotu (Chelidonium majus),

m. 456b/1

ma' mūl Ar. Yapılmış, işlenmiş, imal edilmiş.

m. 283b/17

ma' nā Ar. Anlam.

m. 402a/2

m.+ sı 258a/16, 310b/3, 394a/21, 415b/18

m.+ sın 389b/11

m.+ sinadır 293a/8, 364a/8, 364a/11

māni' Ar. Engel.

m. 255b/9, 266a/19, 270b/11, 274b/2, 315b/3, 328b/6, 332a/7, 362b/25, 383b/15, 388b/1, 419b/25, 420a/24, 424b/24, 459a/7, 459a/10

m.+ dir 255a/22, 393b/14, 462b/5, 463a/2

māniyā Yun. "Arslan kudurması"; hastanın, kudurmuş arslan gibi herkese saldırabildiği bir özellik gösteren, bir çeşit hastalık.

m. 362a/15, 490b/6, 492a/24,
496a/2

mānīyā-i rahmī Rahimin özelliğinin sıcak
olması.

m. 362a/14

manşib Ar. erişilmek istenen yüksek
mevki, makam.

m. 266b/2, 266b/3, 266b/13,
266b/16, 382b/4, 382b/8, 401a/14,
401a/22, 405a/12, 430b/13, 432b/5,
439a/9, 446a/4, 446a/8, 446a/17, 471a/1,
476a/9

manşar Yun. Pek çok çeşidi olan, bazıları
zehirli, yapraksız, çiçeksiz bir bitki.

m. 483b/3, 491b/23, 491b/24,
492a/10

manşar Yun. İnsan ve hayvan vücudunda
bilhassa deride, bazan da iç organlarda
hastalıklara yol açan, gözle
görülemez küçüklükteki canlı
varlıkların her biri.

m. 446a/19,

marakya Ar. İç darlığı.

m. 292a/8

maraz Ar. Hastalık, illet.

m. 251b/7, 251b/8, 251b/9,
251b/12, 251b/13, 252b/9, 255b/14,
256a/10, 256a/11, 258b/21, 271b/20,
273a/22, 273b/19, 276b/19, 278a/14,
279b/12, 281a/25, 282b/4, 282b/8,
282b/10, 283a/15, 283a/18, 286b/24,
287a/11, 287b/5, 287b/23, 288b/5,
293a/11, 293a/19, 298b/9, 299a/22,
299a/24, 306b/11, 308b/24, 309b/11,
312a/9, 315a/18, 316b/10, 317a/16,
317b/18, 318a/23, 318b/2, 318b/4,
318b/5, 318b/10, 319a/5, 319b/2, 319b/7,
319b/9, 321b/24, 326a/24, 329b/7,
329b/14, 332b/7, 332b/19, 335b/10,
335b/15, 338b/24, 344a/12, 344b/18,
350a/3, 350a/4, 353a/16, 358a/7, 359a/7,
359a/10, 359a/11, 359a/18, 360a/4,
360a/9, 360a/17, 360b/9, 362a/6, 362a/14,
362a/16, 374a/22, 375b/19, 376b/10,
377b/5, 382a/21, 382a/23, 382b/24,
383a/10, 383a/15, 384a/16, 384b/9,
387a/18, 392b/12, 392b/13, 392b/15,
392b/16, 413b/6, 414a/19, 415b/12,
416a/5, 416a/10, 416b/4, 420a/2, 423b/12,
426a/22, 428a/11, 428a/17, 428a/23,
428b/1, 434b/8, 435a/15, 440b/7, 444a/7,
444b/9, 444b/13, 445a/15, 445a/16,
445a/19, 446a/18, 446b/24, 446b/25,
447a/1, 447a/3, 448b/7, 448b/9, 448b/15,
448b/18, 448b/20, 449a/1, 449a/15,

450a/21, 450b/2, 450b/5, 450b/8,
450b/11, 451a/13, 451a/19, 451b/13,
454b/24, 454b/25, 455a/1, 455a/6, 455a/7,
455a/9, 455a/23, 455b/1, 455b/2, 457a/2,
457a/8, 457a/13, 457a/14, 457a/15,
457a/25, 457b/3, 457b/4, 457b/9,
457b/19, 458a/14, 483a/15, 487b/3,
496a/24, 496b/3, 496b/22

m.+ a 282b/10, 282b/18, 282b/20,
284a/25, 284b/4, 285a/11, 294b/3,
297b/24, 310a/24, 311b/18, 311b/20,
312b/1, 317b/18, 320a/1, 323a/5, 324b/1,
326a/24, 326b/14, 326b/24, 329a/10,
330a/24, 336b/15, 336b/20, 342b/21,
343a/9, 358b/11, 359a/8, 360b/1, 364a/11,
364a/15, 371b/11, 376b/1, 382a/1,
383a/22, 384a/13, 384a/20, 387a/22,
388b/17, 390a/24, 423b/14, 428a/13,
428a/24, 435a/20, 441b/15, 446b/23,
447a/9, 448a/5, 450b/4, 450b/6, 450b/7,
450b/12, 451a/11, 451a/26, 455a/14,
458a/4, 458a/15, 458a/16, 469b/8,
483a/18

m.+ da 252a/22, 266a/2, 277b/16,
279b/1, 281b/18, 283a/17, 289b/12,
289b/20, 293b/5, 299b/15, 315a/20,
317a/15, 318b/9, 318b/20, 320a/2,
327a/14, 330a/3, 332b/20, 333b/5,
349a/22, 350a/18, 353a/18, 359b/9,
360a/8, 360b/9, 360b/16, 361b/4,
361b/12, 362a/13, 364a/25, 364b/1,
370b/15, 377a/2, 383b/2, 383b/17, 384a/2,

384b/5, 384b/15, 413a/12, 419b/16,
424a/3, 435b/2, 441b/3, 441b/9, 450a/2,
450b/20, 451a/18, 451a/25, 453a/21,
455a/7

m.+ dan 282b/6, 340a/24, 360a/21,
388b/14, 388b/16, 448b/13, 483a/15,
487b/6, 497a/10

m.+dır 251a/22, 256a/11,
276b/12, 282b/10, 286b/19, 318a/16,
323a/18, 330b/7, 342b/11, 362b/12,
364a/8, 441a/4, 450a/20, 455b/3, 457a/3,
457b/10, 483a/17

m.+ı 283b/6, 297b/24, 414a/18,
428a/17, 446a/21, 446b/16, 457a/1,
483a/23

m.+ı (İyelik) 446b/18, 455b/3,
483a/14, 496a/11

m.+ıdır 416a/5

m.+ın 251a/23, 255b/18, 255b/19,
256a/15, 262b/8, 268b/23, 269a/22,
269b/15, 270a/8, 270a/20, 273a/13,
273a/20, 273a/21, 276b/12, 279b/4,
282b/14, 282b/16, 283a/9, 287a/1, 288a/9,
288b/7, 293b/6, 295b/12, 297b/21,
302b/19, 308b/10, 316a/14, 318a/23,
319a/8, 319b/11, 323a/8, 326a/20,
329b/20, 335b/4, 340a/15, 349a/4, 349a/7,
349b/2, 353a/17, 359a/9, 360b/7, 360b/8,
360b/15, 362a/12, 364a/15, 364b/3,
369b/11, 369b/16, 375a/22, 383a/5,
383a/24, 383b/4, 390a/20, 390b/15,

390b/20, 392b/8, 392b/19, 392b/24,
393a/2, 393a/18, 398a/21, 415a/4,
415b/24, 416a/18, 416a/20, 423b/13,
426b/6, 428a/24, 441a/12, 441a/19,
441a/22, 449a/9, 450a/23, 450b/12,
451a/1, 451a/2, 451a/4, 451a/9, 451a/23,
455a/16, 455a/18, 455a/22, 455b/16,
457b/1, 457b/10, 457b/21, 458a/10,
458a/19, 483b/1, 496b/25

m.+ ına 318a/16, 449a/14,
451a/16, 455a/10

m.+ ında 344a/3, 431b/2, 455a/11

m.+ ından 330a/25, 340a/22,
343a/24, 350b/5

m.+ ınıñ 445a/16

m.+ la 283a/16, 393a/7

m.+ lar 255b/9, 277b/19, 281a/24,
282b/1, 303b/5, 306b/9, 331a/22, 340a/2,
343a/20, 344a/26, 355a/3, 355a/8,
360a/12, 360a/22, 368b/20, 369a/14,
371a/16, 373a/24, 373b/3, 374a/5,
382a/18, 382b/2, 383a/11, 388a/12,
390b/9, 415a/25, 415b/4, 415b/9, 420a/2,
420a/11, 448b/16, 450a/21, 451a/13,
457a/20, 480a/7, 482b/22, 485b/2

m.+ lara 288b/6, 291b/11, 313b/4,
415a/23, 423b/5, 442a/2, 448b/21,
450b/11, 486b/19

m.+ larda 383a/10, 386b/5,
393a/19, 482b/18

m.+ lardan 257b/25, 299b/21,
373b/9, 423b/7, 448b/17, 482b/15,
486b/21

m.+ lardandır 329b/9, 332b/7,
359a/8, 450a/22, 454b/24, 457a/2

m.+ ları 255b/2, 261b/6, 304b/13,
318a/24, 324b/23, 337a/10, 373a/25,
392b/4, 457a/24

m.+ larıñ 260b/1, 278a/14,
282a/23, 289b/11, 305a/17, 377a/7,
443b/25, 458a/19, 485b/19, 486b/20

m.+ larına 256b/7, 257a/3,
258a/18, 258a/19, 260a/13, 306a/12

m.+ larında 290b/12, 335a/16,
399a/19, 419b/2

m.+ larından 384a/17

m.+ larındandır 283a/16

m.+ larınıñ 264a/12, 264a/13,
298a/6, 310b/21

m.+ larla 451a/10

maraz-ı iskorbūt İskorbut hastalığı.

m. 454b/23

maraz-ı sevdāvī Sevda ile ilgili hastalık.

m. 496a/3

marāz-i müzmin Ar. Kronik hastalık.
m. 323b/9

marāz-i terkīb Birkaç hastalığın birleşimi.
m. 337a/11

marāzī Ar. Tutiya.

m. 351a/2, 352b/1, 371b/9, 372a/7

marāzu'l-cimā' Cinsel birleşme ile bulaşan hastalık.

m. 450b/8

ma' rifet Ar. Hüner, maharet.

m.+ i (İyelik) 463b/22

Māriye ö.i. Hamam adı.

M.+ de 453b/17

marīz Ar. Hasta, hastalıklı.

m. 274b/17, 289a/10, 289a/23,
315a/24, 322b/1, 326a/19, 330a/25,
331b/1, 363a/14, 455b/11

m.+ iñ 277b/17, 290a/1, 298a/1,
319a/9, 323a/8, 323a/11, 375a/24,
392b/18, 416a/19, 417a/5

mārşema Yun. Barsama otu, siyenber, varsama, güzel kokulu yaprakları yemeklere konulan, nane ve yaban kekiğinin ortak adı; (Mentha aquatica).

m. 346a/19

ma' rūf Ar. Bilinen, belli, malum.

m. 434b/19, 487b/4

m.+ dur 260b/15, 400b/11,
402b/16, 413a/18, 434b/7, 436a/1

marul Yun. Birleşikgillerden, geniş ve uzun olan yeşil yaprakları taze olarak yenilen bir bitki (Lactuca sativa).

m. 270a/7, 274a/23, 278b/5,
279a/24, 281a/23, 311a/16, 311b/7,
311b/8, 315b/10, 316a/2, 316b/5, 325a/7,
328b/18, 328b/20, 328b/23, 329a/17,
331a/3, 332a/9, 332a/13, 332b/12,
337a/19, 337a/20, 338a/19, 343a/1,
343a/5, 344a/15, 344b/7, 349a/19,
349b/23, 354a/25, 362a/23, 362b/4,
366a/3, 369b/12, 369b/15, 374a/11,
376a/10, 376a/18, 385b/5, 385b/10,
389a/24, 389b/7, 393a/15, 393b/21,
395a/20, 396a/20, 397a/8, 397b/5,
414b/15, 414b/22, 415a/6,
439a/21, 427a/5, 428b/22, 429a/8, 430b/8,

431b/20, 432a/8, 436b/5, 441b/13,
449a/22, 460b/21, 493a/3

marul borānisi Marul boranisi.

m. 265a/11

marul şuyı Marul suyu.

m. 325a/11, 332a/21, 343b/11,
396b/25, 430a/21, 495b/4

marul tohumı Marul tohumu.

m. 255a/4, 256b/9, 262b/1,
342b/17, 342b/23, 343b/14, 362b/5

marul yaprağı Marul yaprağı.

m.+ 256b/10, 314a/18

m.+ yla 429a/15

māsārīkā Yun. Bağırsakları tutan
karın iç zarı, bağırsak askısı.

m. 261b/23, 271b/23, 288a/6,
288a/21, 291b/8, 303b/4, 303b/23, 304a/8,
304b/19, 306a/12, 309b/17, 310b/13,
401a/12, 409a/8, 455a/2

m.+ da 277b/11, 288a/22, 288b/8,
303b/5, 304a/24, 319a/15, 328b/8,

391a/25, 401b/9, 404a/13, 404b/2,
404b/20

m.+ dadır 401b/6

m.+ dan 262a/1, 278b/3, 288b/3,
290b/14, 304b/22, 305a/1, 310b/14,
324a/22, 368b/13

m.+ ya 303b/7, 304b/19, 324a/15

m.+ yı 304a/22

maşrū‘-ı ‘adem-i şar‘ı Sara hastalığına
yakalanmış insan.

m.+ ndan 255b/17

maşş Ar. Emerek çekme, emme,
soğurma.

m. 304b/21

maştakī Yun. Sakız ağacı, fıstık ağacı vb.
kabuğundan elde edilen sakız, bir nevi
reçine.

m. 259b/14, 263a/10, 263b/22,
263b/7, 264a/17, 264b/1, 264b/4, 265a/21,
265b/11, 265b/9, 266a/14, 267b/14,
269b/12, 270a/17, 270a/2, 270a/26,
271b/13, 271b/15, 271b/18, 271b/4,
271b/8, 275b/13, 275b/15, 275b/18,
275b/21, 275b/24, 276a/1, 278b/24,
281b/21, 281b/25, 287a/9, 287b/18,

287b/4, 290b/2, 295b/25, 296a/10,
296b/21, 297a/16, 297a/8, 299a/18,
300b/6, 302b/1, 303a/14, 303a/17, 303b/2,
309b/6, 312a/14, 312a/25, 316a/4,
316b/13, 316b/18, 317a/11, 320a/20,
320a/25, 321a/24, 321a/8, 321b/2,
326b/21, 330a/16, 330a/18, 333a/16,
333a/24, 333b/1, 333b/16, 334a/16,
336a/6, 336b/17, 337a/6, 337b/22, 341a/4,
343b/27, 344a/21, 350b/21, 352b/4,
357b/13, 358a/15, 358a/24, 358a/25,
358a/3, 358a/4, 358a/8, 363b/23, 364a/5,
365a/24, 365b/12, 366b/7, 366b/8, 369a/4,
372a/8, 378a/16, 379a/12, 379a/14,
379a/20, 379a/6, 381a/15, 381a/18,
381b/6, 384a/24, 386a/3, 411a/23, 417b/9,
428a/1, 430b/17, 430b/19, 431a/13,
434a/10, 446a/1, 453a/23, 453a/3, 453a/8,
453b/25, 459b/20, 459b/4, 462b/12,
463b/9, 465b/23, 470a/24, 470b/10,
470b/11, 470b/13, 471a/12, 471a/15,
471a/23, 471a/8, 471b/14, 471b/21,
471b/5, 471b/6, 471b/9, 472a/16, 472a/23,
472b/6, 477a/2, 477a/7, 477b/10, 477b/24,
478b/19, 480a/24, 480a/4, 481a/11,
481a/8, 483a/12, 485b/9, 488b/21

maṣṭakī ṣuyī Mastaki suyu.

m. 274b/19

maṣṭakī ṣarābī Mastaki şarabı.

m. 379a/17

maṣṭakī yağ Mastaki yağı.

m.255a/24, 265b/7, 269a/8,
269b/10, 270a/16, 312a/12, 333b/14,
342a/11, 365b/7, 369a/12, 378a/20,
399a/20, 471a/7, 477a/19, 477b/20

ma' ṣūm Ar. Küçük çocuk.

m. 366a/22, 366a/23, 366a/25,
366b/11, 366b/21, 367b/20, 369a/18,
373a/20, 373a/22, 380a/2

m.+ a 374a/14, 374b/3, 374b/9,
376a/25, 376b/22

m.+ ı 292b/16, 366a/24, 369a/19,
376a/18, 381a/9, 381b/16

m.+ lar 373b/14, 376a/20,
378b/19, 402b/25, 459a/15, 487a/14

m.+ lara 255b/14, 280a/24,
281a/13, 373a/6, 373a/23, 373a/24,
373b/2, 373b/11, 373b/21, 375b/16,
376b/5, 376b/10, 376b/25, 377a/6,
377b/21, 378a/3, 378a/13, 421a/14,
440b/5, 484a/1

m.+ larda 374a/4, 377b/6, 377b/11,
380a/5, 380b/13, 382a/2, 440a/16,
440a/19, 447a/5, 479a/1

m.+ ları 373a/19

m.+ larıñ 292b/4, 374a/23, 375a/2,
377a/17, 377a/24, 378b/7, 378b/13,
379a/21, 380b/11, 381a/7, 381a/19,
381b/10, 382a/12

m.+ uñ 292b/6, 292b/9, 292b/14,
366a/22, 374b/10, 376a/7, 376b/3, 376b/8,
376b/15, 376b/24, 377b/14, 378a/6,
378b/2, 379b/23, 379b/24

maṭbūḥ Ar. Pişirilmiş.

m. 254a/11, 264b/23, 272a/14,
287a/13, 288b/9, 288b/16, 288b/24,
289a/17, 291a/2, 291a/14, 293b/23,
302a/22, 303b/17, 306b/15, 309a/18,
311a/19, 312a/1, 313b/12, 313b/19,
321a/3, 324b/10, 326b/24, 330a/21,
330b/16, 345a/9, 346a/17, 348a/5,
350b/15, 355a/15, 356a/7, 363b/7,
367a/11, 380b/25, 384b/11, 392a/9,
397a/7, 405a/19, 405a/23, 410b/2, 411a/5,
428b/12, 442a/8, 449b/10, 454a/14,
454a/20, 456a/17, 456b/8, 458a/4,
462b/11, 462b/15, 464a/17, 464a/19,
465a/7, 468b/14, 474a/10, 474a/15,
474a/17

m.+ a 269a/16, 283b/19, 284a/20,
284b/10, 284b/15, 286b/7, 287a/17,
332a/11, 349a/20, 369b/2, 373b/23,
378b/1, 396a/22, 396b/4, 404a/25,
408b/19, 410a/9, 411a/8, 449b/20, 451b/9,
465a/10, 488a/11

m.+ dan 272a/20, 288b/11,
288b/21, 291a/5, 299a/2, 303b/22, 306a/1,
306b/17, 309a/23, 309b/20, 321a/17,
322a/13, 327b/1, 328b/15, 331a/14,
345b/10, 345b/21, 347b/9, 348a/12,
357b/20, 359b/5, 361a/8, 361a/13,
363b/12, 378b/10, 379b/17, 384b/14,
385a/23, 398b/6, 400a/15, 400a/24,
405b/15, 405b/20, 428b/16, 442b/1,
449b/5, 449b/14, 451b/8, 454a/25,
463b/8, 474a/14, 479a/19, 488a/17,
492a/5

m.+ ı 264b/21, 266b/20, 287b/9,
304a/1, 314a/16, 315b/15, 343b/22,
345b/18, 400a/10, 405b/16, 442b/19

m. + ı (İyelik) 292b/1, 293b/20,
294a/4, 327b/13, 360a/4, 381a/21,
491b/15

m.+ ıdır 317a/18

m.+ ını 317b/11, 396b/19

m.+ ınıñ 345b/8, 345b/13, 345b/15

m.+ la 465b/24

m.+ lar 325a/10, 325b/2, 330a/3,
347a/22, 355b/25, 409b/22, 410b/2,
427a/7, 450a/2, 464a/17, 474a/7

m.+ lara 405b/6, 452a/19, 458a/2

m.+ lardan 315b/11, 452b/15

m.+ ları 413a/10

m.+ larıñ 390b/25

m.+ uñ 307a/16, 313b/13, 317a/20,
335a/24, 405b/6

m.+ undan 327a/16, 353b/12

m.+ uyla 427b/20

maṭbūḥ-i müfettiḥa Pişirilmiş açıcı.

m.+ dan 398b/13

maṭbūḥ-i āḥar Diğer pişirilmişler.

m. 327b/17, 363b/9, 427a/12,
442b/12, 451b/24, 456b/10

maṭbūḥ-i diğar Başka pişirilmişler.

m. 442a/14

maṭṭūl Ar. Yaralı olan dalak.

m. 308b/23

māṭiyūl ? Bir tür ilaç.

m. 491a/8

māu'l-ḳulūb Damıtılmış su.

m. 260a/14

mā'ū'l-cūbn bk. mā'-i cūbn

m. 394a/11, 396b/21, 406b/23

m.+ üñ 394a/12

mā'ū'l-ḳarāḥ bk. māi'l-i ḳurāḥ

m. 397a/16

mā'ū't-tiryāk bk. mā'-i tiryāk

m. 467a/5

maya Far. Hamur, yoğurt, peynir, şıra, boza gibi yiyecek ve içeceklerin mayalanıp istenilen kıvâma gelmesini sağlayan bakteri, enzim gibi maddeler, ferment.

m.+ sı 296a/1, 296b/22, 325b/20,
370a/7

m.+ sıdır 495b/22

m.+ sından 356a/19, 379a/18,
379a/19

m.+ sıyla 369b/4

māye Far. Maya.

m.+ sinden 287b/3

māyız ? Bir organ adı.

m.+ dan 318b/13

māzer bk. mazeriyūn

m. 320a/8

mazeriyūn Far. Anason; (Pimpinella anisum). m. 320a/14

maẓmaẓa Ar. Ağızda çalkalanmak üzere verilen sıvı ilâç, gargara.

m. 365b/14, 430a/17

māzū Far. Mazı; (Thuya).

m. 303a/14, 340a/4, 369b/2, 371b/19, 375a/18, 432a/12, 436b/8, 436b/16, 447a/19, 447b/1, 460a/6, 462b/8, 462b/11, 462b/14, 462b/22, 468a/20, 484b/15, 485a/1

ma'zūl Ar. Azledilmiş.

m. 256a/22

me'ā-ı dakīk İnce bağırsağın çevresindeki damarların yolları.

m. 278a/3

m.+ iñ 278a/7

me'ā-ı müstakīm bk. me'ā-yı müstakīm

m. 278a/11

m.+ de 279b/21, 298b/9

m. +e 331b/17

me'ā-yı müstakīm Düz bağırsak, kör bağırsak, göden bağırsağı.

m.+ de 298b/19, 299a/9, 302b/17, 328b/1, 413b/1

m.+ e 299b/4

m.+ i 298b/14

me'ādli Dönüslü, geri gidişli, avdetli.

m.+dır 471b/13

me'an Bağırsaklar.

m. 297b/18

mebde-i 'ufūnet İrinin başlagıç yeri.

m. 401b/24

mebde' Ar. Ağız, delik, çıkış noktası.

m. +i (İyelik) 401a/19, 401b/16, 455a/1

m.+ ine 255b/7

m.+ ini 402a/15

mebde'-ı ta' affun Bozulmanın kaynağı.

m. 405a/2

meclis Ar. Meclis.

m.+ lerde 481b/1

mecmū' Ar. Bütün, hep, cümle.

m. 260a/7, 297a/14, 322a/7,
360a/2, 372b/9, 474a/13, 252b/6, 258a/7,
258b/9, 307a/11, 326b/24, 344a/7,
346a/16, 354a/18, 357b/22, 367a/11,
372b/9, 376b/19, 384b/5, 398b/11,
425a/21, 456a/11, 456b/24

m.+ ına 266b/4, 484b/8

m.+ ından 495b/24

m.+ ını 256b/14, 257a/19, 257a/25,
258a/14, 258b/5, 259b/16, 260b/12,
260b/20, 261b/4, 262b/2, 264a/10,
264a/17, 264b/2, 264b/23, 284a/16,
285a/20, 300b/4, 303a/19, 306a/16,
306a/5, 314a/9, 323b/14, 328b/25, 341a/6,
342a/25, 354a/13, 359b/8, 362b/7, 386a/2,
386a/6, 414b/18, 416b/24, 417b/24,
418b/3, 419b/13, 421a/12, 421a/19,

421a/7, 422b/18, 424a/25, 443b/20,
466a/4, 478a/14

m. +ı 288b/22, 290a/12, 296b/19

mecrā Ar. Vücuttaki sıvıların aktığı
yollardan her biri, kanal.

m. 334b/15, 335b/14

m.+ da 271b/25, 334a/20

m.+ lar 322b/11, 322b/13, 323b/5

m.+ lara 405b/9

m.+ larda 330b/4, 323b/4, 403a/13

m.+ ları 313a/9, 325b/7, 325b/21,
326b/14, 327b/9, 327b/11, 368a/7,
390b/24

m.+ larıñ 281b/2

m.+ larına 251b/11

m.+ larında 258b/14, 258b/15,
313a/4, 324a/21, 371b/20

m.+ larını 313a/8

m.+ sı 339a/21

m.+ sına 335a/20

m.+ ya 335b/13

m.+ yı 335a/5, 335a/6, 335a/21,
335b/13, 381b/14, 482a/12, 482a/14

mecrā-yı nefes Nefes kanalı.

m.+ e 252b/22

mecrā-yı tabīʿ Doğal yol, kanal.

m.+ sinden 282b/12

mecrā-i tabīʿ yye bk mecrā-yı tabīʿ

m. +sinden 389a/1

mecrūh Ar. Yaralanmış, yaralı (kimse).

m.+ a 478a/15

m.+ lara 473b/20

mecūkān ? Çok köklü bir tür ottur. Kışniş gibi yemişleri olan yaprakları damarlı bir bitki.

m. 252a/11, 252a/18, 266b/25, 293b/21, 294a/8, 294a/19, 314a/2, 315b/24, 318b/17, 320a/23, 320a/24, 320b/3, 320b/9, 323a/6, 345a/14, 345a/19, 348a/11, 348a/14, 348a/15, 355a/22, 355a/23, 355b/3, 357b/7, 359a/3, 359a/25, 359b/7, 373a/3, 384a/7, 398a/13, 399a/5, 408b/23, 437a/10, 441b/5, 444a/15, 456a/18 m.+ dan 319b/19, 374a/3

medde Ar. Uzatma.

m. 433b/5

meder Ar. Kurumuş çamur, kerpiç.

m. 325a/1, 335b/3

m.+ ler 316a/25

medh Ar. Övme, övgü, senâ.

m. et- 260a/2, 267a/5, 284b/1, 295a/18, 298a/8, 348a/9, 351a/5, 459b/19

m. id- 268a/11, 270a/22, 277b/2, 284a/24, 295a/15, 295a/16, 295a/24, 309b/12, 317a/15, 384b/2, 425b/17, 432a/20, 438a/25

m. ol- 387b/20, 435b/14

medhūc ? Bir tür reçine.

m. 251b/23

medkūk Ar. Ateşli sıtma.

m.+ larıñ 257b/17

mefāşıl Ar. Oynak yerler, eklemler, mafsallar.

m. 382a/24, 384b/25, 385a/15, 453b/23, 454a/14

m.+ a 382b/8, 464a/12

m.+ da 385b/24, 386a/25, 457a/10

m.+ lerde 438a/5

meger Far. Oysa ki, hâlbuki.

m. 267a/1, 274b/12, 298b/11,
312b/18, 360b/5, 382b/17, 383a/15,
383b/4, 393a/19, 398a/4, 398a/15, 398b/1,
404b/24, 407a/17, 412a/2, 426b/18,
431a/4, 443b/14, 444a/7, 470b/15

meğerki Far. Ancak, yalnız, fakat.

m. 315a/16, 318b/4, 408a/3,
464a/1

meḥācimi Ar. Hacamat şişeleri.

m. 485a/9

mehāret Ar. Ustalık, beceriklilik.

m.+ i (İyelik) 403a/3, 476b/4

meḥbā Hazine.

m. 463a/10, 463a/12

mehīb Ar. Korkutacak kadar iri, cüsseli.

m. 373a/7

me'ḥūz Ar. Alınmış, alınıp kabul edilmiş.

m.+ dūr 305a/12

mekān Ar. Yer.

m. 495a/14

m.+ a 423a/11

m.+ dan 423a/11

m.+ ı (İyelik) 255b/8, 262a/5,
304b/15

m.+ ları 403a/25

mekān-ı vāsi' Açık yer.

m. +de 401a/25

mekke ayrığı Ayrık otunun bir türü.

m. 297a/15, 298a/12311b/22,
312a/10, 320b/7

meḥūl Ar. Yenecek şey, yiyecek.

m.+esi 395a/24

m.+ esidir 442a/3

melek Ar. Melek.

m. 416a/23

melik Ar. Hükümdar, padişah, hakan.

m. 486a/16

m.+ i (İyelik) 258a/17

m.+ iñ 495a/21

memdūh Ar. Övülmüş, methedilmiş.

m. 387b/15

m.+ dur 321b/1, 410b/16, 420b/2,
429b/18

meme Meme.

m. 372a/9

m.+ den 369a/19, 373a/18,
373a/21, 373a/23

m.+ ler 364b/23, 369a/13

m.+ lerde 364b/1, 369a/9, 369a/19,
369b/6, 370a/12, 370b/5, 371a/1, 371a/18,
371b/13, 371b/21, 372a/13, 372a/14

m.+ lerden 372b/11

m.+ lere 368b/20, 369a/13,
371a/16, 372b/10, 372b/21, 372b/22,
373a/22

m.+ leri 347b/22, 348b/12,
357a/22, 358b/19

m.+ leriñ 348b/24, 368b/21,
369a/3, 369a/18, 371b/9, 371b/20,
371b/25, 372b/15

m.+ lerine 369a/8, 369a/15

m.+ leriniñ 368a/19

m.+ niñ 369b/3, 371b/24

m.+ si 434a/20, 434b/17, 434b/18

m.+ sinde 446b/6, 446b/9

m.+ yi 369a/18

men' Ar. Yasaklama, engelleme,
önleme.

m. etmede 402a/19, 402a/21,
432a/5

m. etmediler 396a/10

m. etmek 326b/5, 395a/12,
411b/18, 417b/6, 435a/25, 435b/17

m. etmekde 254b/21

m. etmektir 402a/16, 458b/21

m. etmişlerdir 318b/9

m. 257b/24, 268b/20, 279a/11,
281b/17, 287b/21, 293b/19, 313a/9,
326b/3, 326b/6, 331b/19, 344a/16,
344b/14, 350b/8, 365b/5, 366b/1, 366b/6,
368b/24, 369a/3, 378b/22, 380b/16,
381a/10, 381a/24, 381b/8, 383b/1, 389a/6,
391a/8, 399a/1, 402b/4, 402b/24, 403b/2,

405a/2, 406a/22, 407b/13, 417a/12,
417a/25, 417b/1, 417b/2, 419b/17,
420b/23, 421a/25, 425a/16, 425b/5,
432a/20, 447a/7, 461a/11, 461a/15,
461b/13, 464a/15, 465a/4, 467a/18,
468a/7, 468a/13, 468a/14, 473b/13,
473b/21, 475a/6, 476a/18, 476b/21,
477a/12, 477a/16, 477a/21, 477b/2,
478b/8, 483b/1

menābet Ar. Renk.

m.+ i 483a/24, 483a/25

menbaʿ Ar. Kaynak, bir şeyin ortaya
çıktığı yer.

m.+ ı (İyelik) 383a/9

m.+ ıdır 255b/4

menfaʿat Ar. Fayda, yarar.

m.+ ı (İyelik) 437b/2

menfez Ar. Delik, yarık; kanal.

m. 292a/11

m.+ i (İyelik) 277b/25

mengir Bir çeşit hap.

m. 356b/13

meni Ar. Meni, döl suyu, sperm.

m. 337a/14, 337a/17, 341a/14,
341a/25, 342b/3, 344a/2, 344a/8,
344a/11, 360a/16, 362a/9, 362b/21,
363a/1, 364a/20

m.+ leri 362b/18

m.+ niñ 341a/11, 341a/13,
342b/12, 344a/10, 344a/11, 354b/10,
362b/24

m.+ si 342b/14, 362b/13

m.+ sinden 364a/22

m.+ yi 341b/5, 342a/25, 342b/20,
343a/12, 343a/13, 344a/14, 353b/16,
362b/23, 362b/24

menküʿ Ar. Suda kaynatılmış, haşlanmış.

m.+ dan 294a/2, 355b/1

m.+ ını 396b/19

Menşūrī ö.i. Ebu Bekr Muhammed bin
Zekeriyyâ er-Razi'nin kaleme aldığı eseri.

M. 384b/2

menzil Ar. Menzil.

m.+ e 328a/18, 329b/22

merāk Ar. Karın bölgesinde mevcut olan bir zar.

m. 292b/22, 306b/9

m.+ da 279a/17, 304b/3

merākīya Ar. Melankoli hastalığı.

m. 277b/18, 359a/19, 303b/11

m.+ da 317a/22

m.+ dandır 266b/11

m.+ larda 408a/23

m.+ ları 325b/12

merāre Ar. Öd kesesi.

m. 400b/20

merbiyātūn merhemi Bir çeşit merhem.

m. 338a/21

mercān Ar. Mercan, ılık denizlerde yaşayan, ağaç gibi kök salarak büyüyüp gelişen kalker iskeletli hayvandan elde edilen kırmızı renkli madde.

m. 254b/24, 256b/3, 257b/13, 258a/6, 259b/2, 263a/10, 263b/13, 264b/5, 264b/20, 265a/23, 265b/14, 269a/17, 275a/19, 275b/15, 276a/1, 276a/18, 276a/22, 276b/1, 277a/18, 277b/8, 278b/11, 287a/6, 287a/24, 287b/15, 289b/5, 289b/20, 290a/8, 290a/16, 290a/21, 291a/12, 291a/19, 291b/1, 294b/24, 296a/10, 296a/18, 297a/8, 301a/13, 317b/13, 319a/1, 326a/2, 330a/12, 330a/18, 330b/16, 330b/22, 330b/24, 331a/5, 333a/17, 334a/17, 336b/17, 342b/18, 342b/23, 342b/26, 343b/3, 343b/4, 343b/25, 344a/6, 344a/22, 357b/2, 358a/2, 358a/4, 358a/9, 362b/2, 362b/10, 365a/17, 365a/20, 366a/7, 366a/11, 366b/1, 366b/4, 366b/6, 367b/7, 368a/22, 374a/20, 376b/3, 376b/18, 378a/8, 378a/16, 378b/6, 379a/3, 380a/19, 381a/18, 383b/25, 387b/6, 387b/23, 419a/8, 419a/21, 424b/7, 427a/4, 428b/10, 429b/22, 430a/4, 430b/16, 431a/2, 432a/12, 439b/8, 447a/25, 461a/19, 470b/6, 470b/12, 471b/1, 473b/24, 474b/3, 487a/15, 487b/26, 488b/6, 489a/15

mercimek(g) Far. Mercimek ve bu bitkinin, besin değeri yüksek, ufak, kırmızı, sarı veya yeşil, yuvarlak ve yassıca tohumu, yasmık; (Lens culinaris).

m. 267b/23, 307b/12, 369a/24,
372b/23, 380b/18, 422b/13, 427a/2,
427a/11, 427a/12, 427a/15, 427a/21,
427a/24, 428b/14, 435b/5, 436b/18,
440a/21, 440b/1, 449a/3, 450b/20,
455a/21, 462a/9, 480b/15, 485b/6

m.+ i 297b/16, 377a/18

merh Ar. Un yoğurmak.

m.+ i 305b/6

merhamet Ar. Merhamet.

m. 256b/24

merhem Ar. Merhem.

m. düzeler 270b/6

m. etseler 473a/16

m. ideler 264a/24, 265a/10,
266a/15, 267b/15, 269b/5, 269b/14,
270a/18, 270b/2, 300a/14, 300b/8,
301a/15, 301b/25, 302a/20, 302b/2,
302b/6, 302b/14, 310a/16, 312a/16,
314b/9, 316a/10, 316b/25, 317a/7,
320b/19, 320b/23, 334a/18, 338b/16,
338b/18, 338b/21, 340b/11, 341a/7,
341a/10, 342b/10, 343b/7, 343b/10,
343b/20, 350a/16, 351a/7, 352b/3, 353a/1,
356b/2, 358b/8, 361b/1, 365a/25,

366b/11, 367b/5, 371a/13, 371b/9,
374b/17, 374b/24, 375a/1, 375a/12,
375a/16, 375a/21, 376a/13, 378a/21,
379a/13, 386a/16, 386b/3, 386b/20,
387a/1, 422b/5, 422b/9, 429a/10, 432b/10,
434a/4, 434a/8, 434a/11, 434a/14,
437a/3, 437b/6, 437b/9, 437b/12, 438b/3,
438b/17, 438b/21, 439b/21, 440a/13,
440b/4, 441a/2, 443a/9, 443a/24, 443b/7,
443/12, 444b/3, 445a/10, 445a/14, 448b/7,
450a/17, 453a/5, 453a/9, 453b/13,
459a/19, 459b/8, 459b/21, 460a/18,
460b/19, 462a/20, 463a/7, 463b/16,
465a/1, 466a/10, 466b/4, 466b/21,
467a/15, 467b/4, 470a/13, 470a/21,
470/25, 471a/10, 471a/12, 471a/17,
471b/3, 471b/7, 472a/17, 472a/20,
472a/24, 473a/9, 473a/12, 475a/21,
476a/2, 477a/6, 477a/8, 477b/15, 477b/25,
478a/9, 478a/15, 480b/6, 481b/13,
483b/24, 486a/1

m. iderlerse 463b/13

m. idüp 254a/8, 254b/2, 259b/16,
264b/7, 265b/10, 287b/20, 301b/9,
307b/10, 322b/1, 331a/6, 332a/19, 335b/9,
339b/16, 340b/21, 343a/6, 349a/16,
351a/4, 351b/4, 352a/3, 352a/7, 352b/7,
352b/8, 353b/10, 354b/3, 354b/7, 369a/8,
369b/5, 370a/11, 372a/10, 372b/21,
375a/14, 380b/8, 436a/17, 459a/21,
461a/22, 466a/14, 468a/18, 484a/1,
486a/6

m. 264a/22, 264b/7, 265a/8, 270a/15, 270a/25, 285a/18, 289a/6, 300a/22, 300b/5, 300b/10, 301a/16, 301a/18, 301b/7, 301b/23, 302a/16, 302b/3, 302b/6, 308b/19, 310a/14, 312a/13, 314b/7, 316a/12, 316b/23, 320b/17, 320b/20, 321a/25, 322a/23, 331a/4, 332a/15, 334b/4, 334b/10, 335b/7, 338a/23, 338b/13, 338b/19, 339b/2, 339b/4, 339b/14, 340b/6, 340b/26, 342b/8, 343a/4, 343b/5, 343b/20, 349a/12, 350a/18, 350a/22, 351a/2, 351a/25, 352a/5, 352a/25, 356a/24, 365a/23, 366b/7, 369a/6, 371a/9, 371b/7, 372a/6, 372a/8, 374b/21, 376a/11, 379b/21, 379b/23, 380b/5, 385b/17, 386a/25, 386b/17, 386b/24, 415a/2, 429a/7, 437b/4, 440b/2, 440b/16, 443a/6, 443b/21, 443b/23, 445b/11, 445b/21, 448b/4, 459b/25, 460a/9, 460b/17, 463a/5, 464b/22, 465b/5, 466a/7, 467a/11, 468a/13, 468b/20, 470b/21, 471b/2, 472b/1, 472b/15, 472b/20, 475b/1, 475b/18, 475b/25, 477a/3, 477b/19, 479a/19, 483a/12, 486a/2

m.+ de 472b/21, 472b/24

m.+ den 334b/13, 339b/5, 344a/24, 358b/9, 453a/5, 453a/9, 453b/9, 471a/4, 472b/14, 473a/3

m.+ dir 300a/13, 354b/1

m.+ e 328a/6, 461a/24, 473a/5

m.+ i 301a/11, 302a/25, 307b/8, 316a/7, 337b/24, 341a/9, 343b/8, 343b/16, 350a/14, 352b/24, 353a/24, 354b/5, 358b/3, 361a/24, 367a/24, 372a/3, 374b/15, 375a/9, 378a/19, 379a/11, 380b/9, 422b/4, 422b/7, 434a/2, 436a/15, 436b/25, 440a/11, 440b/14, 440b/25, 443a/22, 444b/1, 450a/11, 453a/2, 459b/19, 460a/5, 460a/11, 461a/21, 461b/26, 462a/21, 467b/1, 476a/4, 478a/5, 479b/3, 485b/24

m.+ iñ 472b/17, 472b/19, 472b/23, 483b/21

m.+ inden 463a/20

m.+ ine 372a/5

m.+ ini 473a/4

m.+ ler 399b/25, 432a/14, 433a/6, 443a/6, 444a/23, 447b/26, 459b/17, 470a/10, 470b/7, 471b/1, 472a/11, 472b/11, 491a/15

m.+ lerden 306a/23, 442b/23, 445a/23, 471a/17

merhem-i āḥar Diğer merhem.

m. 338b/16, 352b/3, 374b/17, 374b/19, 374b/24, 375a/17, 375a/19, 443a/9, 453a/6, 460b/19, 471a/11, 472a/17, 473a/9

merhem-i ahmer Kırmızı merhem.

m. 459b/18

merhem-i aşfer Sarı merhem.

m. 423a/1

merhem-i bāselikūn Basilikon merhemi.

m. 475b/25, 476a/3

merhem-i mışrī Bir çeşit merhem.

m. 340b/21

m.+ dir 353a/3

m.+ yi 477b/14

merhem-i munzabiḥ Bir çeşit merhem.

m.+ den 459a/16

merhem-i rūsūl Yaralara ve şişlere faydalı bir çeşit merhem.

m. 447b/24, 464b/3

merhem-i tūtiyā Cerrahların yaraları iyileştirmek için kullandığı bir merhem.

m. 459b/18

merhemü't tākīl Bir çeşit merhem.

m. 334b/6

merḥūm Ar. Ölmüş müslüman, rahmetli, rahmetlik.

m. 282b/7, 495a/13

merī Ar. Yemek borusu.

m. 261b/6, 261b/11, 261b/13, 261b/14, 262a/8, 262b/24

m.+ de 262b/18

m.+ ye 262a/11, 262b/19

Merḳādos ö.i. Bir hekim adı.

M. 298a/7, 321b/1, 359b/11, 359b/20, 362a/13, 404b/20, 454b/17

merḳaşıṣā Yun. Markasit taşı.

m. 454b/16

merkez Ar. Merkez.

m.+ den 406a/16

Merkūr Yālis ö.i. Bir hekim adı.

M. 484b/20

mermer Yun. Mermer.

m. 280b/24, 406a/8, 422a/25,
453b/15, 465b/10

merrih Ar. Dünyadan sonra güneşe en
yakın gezegen, Mars, Sâkıt, Behram.

m. 416a/12

mersin Yun. Mersingillerden, yaprakları
yaz kış yeşil kalan beyaz çiçekli, güzel
kokulu bir ağaç, mersin ağacı, sazak
(Myrtus communis).

m. 269a/7, 275b/13, 278b/11,
291a/17, 303a/14, 316a/1, 332b/12,
343b/6, 343b/26, 357b/11, 374b/15,
379a/11, 436b/23, 440a/21, 465b/25

mersin şarabı Mersinden yapılan şurup.

m. 276a/18, 278b/12, 287a/25,
289b/3, 291a/17-18, 368a/21, 379a/3,
427b/11, 427b/21

m.+yla 263a/8, 270a/4, 271b/7,
276b/1, 282a/17, 293a/2, 344a/19, 358a/3,
377a/22

mersin şerbeti Mersinden yapılan şerbet.

m. 296a/24, 301a/2, 357b/17,
357b/21

mersin tohumu Mersin tohumu.

m. 270a/14, 276a/22, 278b/13,
290a/22, 296b/3, 297a/10, 303a/12,
333b/7, 337b/17, 338b/11, 340a/4,
343b/23, 358a/24, 358b/1, 358b/7,
378a/22, 379a/4, 427b/23, 432b/13,
436b/19, 465b/25

mersin yağı Mersinden elde edilen yağ.

m. 255a/24, 261a/22, 265b/7,
269a/8, 276b/2, 282a/4, 287b/18, 297a/5,
297a/7, 297a/20, 303a/13, 331a/4,
333b/14, 337b/19, 338b/15, 343b/17,
349a/21, 358b/4, 365b/7, 372a/2, 372b/23,
378b/5, 379a/10, 379a/12, 432a/15,
432b/1, 432b/10, 443a/12, 460a/11,
472b/4, 482a/20, 482b/252.

m.+ yla 271b/13, 302b/14,
333b/18, 369a/8, 437a/3

m.+ ları 290b/2

mersin yaprağı Mersin yaprağı.

m. 297a/23, 338b/25, 340b/24,
364a/3, 368b/25, 382a/15, 432a/10,
437a/20, 440b/3, 462a/8, 463b/7, 483a/9

mersin yemişi Mersin meyvesi.

m. 295b/21, 333b/16

mertābiyātūn merhemi Bir çeşit merhem.

m. 325b/4-5

mertebe Ar. Kademe, derece, basamak, sıra.

m. 372b/13, 388a/8, 388a/16, 413a/13, 415a/20, 420b/2, 423a/5, 443b/14, 476a/25, 487b/5, 492b/12

m.+ de 355b/23, 393a/6

m.+ leri 392b/20, 423b/1

m.+ si 288a/18, 413b/8, 413b/11, 413b/15, 413b/17, 423a/14, 449a/9, 451a/4

m.+ sinde 331b/7, 420b/16

m.+ sine 389a/16, 423a/22, 467a/23

m.+ ye 413b/13, 413b/14, 413b/18, 486a/18

mertebe-ı züyük Erime kademesi.

m. 413b/14

merzencūş Far. Mercanköşk çiçeği; (Origanum majorana).

m. 260b/17, 270a/19, 337a/22, 345a/11, 346a/24, 355b/19, 361a/11, 362a/1, 363a/24, 363b/8, 364a/1, 347b/4, 375b/21, 382a/6, 387b/2, 429b/9, 429b/16, 448b/1, 452b/5, 453b/1

merzencūş şuyı Merzencuş suyu.

m. 363b/6, 375b/24

mesā Ar. Akşam.

m. 314a/25, 363b/9, 456b/17

mesağ Ar. İzin, mücade, cevaz, ruhsat.

m. 390b/7, 487a/14

mesām-ı şa‘r Kıl delikleri, gözenekleri.

m.+ in 482b/13

mesāmā Ar. Deri üzerinde bulunan çok sayıda küçük delikler, gözenekler, mesamat.

m.+ nın 440b/18

mesāmāt Ar. Vücudun teneffüs etmesine ve ter çıkarmasına yarayan cilt üzerindeki küçük delikler, gözenekler, mesam, mesâmeler.

m.+ da 457a/12

m.+ dan 432b/17

m.+ ı 426b/8

m.+ iñ 388b/4

m.+ ları 423b/15

meşâne Ar. Sidik torbası, idrar torbası.

m. 302b/18, 330b/4, 335a/9, 335a/11, 335a/15, 335b/13, 415b/19, 469b/9, 495a/11, 495a/24

m.+ de 298b/15, 325b/11, 331b/5, 332a/4, 332b/5, 332b/14, 333a/9, 333a/12, 333a/23, 333b/23, 335a/8, 381b/14, 381b/23, 469b/3

m.+ lerinde 331b/12, 373b/6

m.+ niñ 298b/17, 331b/6, 331b/7, 331b/13, 335a/1, 335a/2, 335a/9, 335b/5, 335b/15, 336b/13, 382a/3

m.+ sinde 381b/10, 495a/17

m.+ sinden 331b/23

m.+ sine 381b/18

m.+ ye 331a/21, 331a/23, 333a/1, 333b/12, 335a/22, 335a/24, 335b/6, 336b/9, 336b/13, 352b/16, 495b/3

m.+ yi 331b/2, 331b/16, 335a/18, 335b/2, 335b/13, 336a/5, 336b/2, 336b/11, 337a/5, 491b/16

mesdūd Ar. Önüne çekilen bir setle kapanmış, kapalı.

m. 323b/5, 325b/8

meşelā Ar. Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

m. 251b/17, 252b/19, 252b/21, 253a/16, 253a/21, 253b/12, 254b/4, 256b/16, 257b/12, 257b/19, 257b/22, 258b/17, 259a/3, 259a/23, 259b/1, 259b/22, 260b/1, 260b/5, 261a/8, 261a/15, 261b/3, 261b/4, 262a/20, 262a/23, 262b/8, 262b/10, 262b/12, 263a/2, 263a/9, 263a/17, 263b/2, 263b/3, 264b/13, 265a/10, 265b/18, 265b/23, 266a/24, 267b/23, 269a/3, 269a/6, 269a/23, 269b/10, 270a/11, 270a/19, 271a/16, 271a/18, 271b/4, 271b/22, 272a/7, 272b/6, 273b/18, 273b/20, 273b/23, 274a/13, 274b/18, 275a/2, 275a/6, 275b/9, 276a/4, 276a/12, 276a/14, 277a/7, 278a/22, 278b/5, 278b/9, 278b/10, 278b/18, 279a/25, 279b/14, 280a/16, 281a/16,

281a/18, 281b/8, 281b/14, 281b/19,
283a/12, 283b/15, 284a/2, 284b/7,
285b/22, 285b/25, 286a/6, 286a/16,
287a/12, 288a/14, 289a/6, 290a/8,
291b/14, 293a/17, 293a/18, 295a/11,
297a/22, 298a/5, 298b/18, 299b/22,
300b/25, 301a/4, 303a/9, 303a/11,
304a/17, 304a/19, 305b/13, 307b/16,
308a/13, 308b/2, 308b/11, 310a/11,
310a/25, 311a/5, 311a/10, 311b/12,
312a/25, 312b/8, 313a/11, 313a/17,
313b/10, 315b/5, 315b/12, 316a/1,
316a/20, 316a/23, 316a/25, 316b/2,
317a/19, 317b/20, 318a/23, 318b/1,
318b/5, 319a/25, 321a/18, 323a/9,
324a/20, 324b/9, 324b/25, 325a/7,
325a/17, 325a/23, 325b/16, 325b/25,
326b/6, 327b/21, 328a/17, 328b/11,
328b/20, 329a/4, 329a/8, 330a/4, 334b/17,
335b/22, 336a/8, 337a/22, 337b/16,
337b/23, 338a/18, 338b/11, 339a/9,
339b/18, 340a/16, 340b/24, 341b/1,
343a/22, 343a/24, 343b/1, 343b/2,
343b/21, 345a/23, 349a/5, 349a/8, 349b/3,
349b/11, 350a/25, 350b/21, 350b/25,
351b/13, 352a/1, 352a/18, 352b/20,
354b/25, 355a/3, 355b/16, 356b/8, 357a/4,
357a/14, 357a/15, 357a/25, 357b/4,
357b/9, 358b/15, 360a/25, 360b/10,
360b/24, 361b/9, 362a/20, 362a/23,
362b/1, 362b/13, 362b/17, 363a/3, 363a/6,
363a/18, 364a/17, 364b/5, 364b/17,
365a/8, 365a/10, 365a/11, 365b/5, 365b/9,

365b/18, 366a/6, 366a/23, 366b/20,
366b/21, 366b/23, 367b/12, 368a/19,
368b/25, 369a/21, 369b/12, 369b/17,
369b/22, 70b/11, 371b/18, 371b/22,
372a/14, 372a/17, 372a/21, 372b/15,
372b/22, 372b/25, 373a/8, 373a/13,
373a/17, 374b/5, 375a/8, 375b/5, 376a/3,
376a/10, 376a/15, 376a/18, 377b/3,
379a/3, 379b/2, 381a/21, 382a/15, 383a/5,
383a/10, 383b/8, 383b/19, 384a/5, 384b/8,
385a/17, 385b/5, 386b/8, 386b/10,
388b/3, 388b/5, 388b/16, 388b/22,
389a/2, 389a/4, 389a/11, 389a/12, 389b/9,
389b/17, 389b/23, 390a/3, 390a/15,
390a/17, 390b/11, 390b/16, 391a/2,
391a/22, 391b/12, 392b/21, 392b/23,
392b/25, 393a/1, 393a/4, 393a/14,
393a/25, 394a/8, 394a/13, 395b/22,
396a/8, 396b/16, 397a/2, 397b/10,
398b/16, 399a/4, 399a/9, 399a/12,
399a/16, 399a/23, 399b/23, 400a/9,
400b/3, 401b/1, 402a/6, 402a/11, 402b/19,
404b/4, 405b/4, 405b/23, 406a/7, 406b/7,
406b/10, 407a/1, 408b/7, 408b/17,
408b/20, 409a/1, 409a/8, 411b/23, 412a/6,
412a/9, 412a/12, 412b/1, 412b/8, 413a/21,
414b/22, 415a/4, 415a/9, 415b/10,
415b/19, 416a/7, 416a/11, 416a/17,
416a/20, 416b/8, 416b/19, 418a/3,
418a/12, 420b/3, 421b/7, 421b/24, 423a/1,
423a/5, 423a/19, 423b/3, 425a/2, 425a/4,
425b/12, 426a/6, 427a/3, 428b/7, 431a/6,
431b/19, 431b/22, 432b/6, 432b/22,

432b/24, 433b/1, 434a/9, 434a/16, 434b/1,
435a/6, 435a/14, 435b/3, 435b/8, 435b/24,
436b/4, 436b/10, 438a/8, 438a/17,
439a/14, 439a/21, 441b/7, 441b/24,
442b/15, 444a/14, 444b/20, 446a/11,
447a/3, 447a/14, 448a/5, 448a/14, 449a/2,
449a/22, 451a/10, 451a/20, 451b/1,
452a/20, 453a/13, 455a/20, 455b/21,
456b/1, 456b/20, 457b/22, 458b/16,
459a/5, 459a/15, 459a/23, 459b/4,
460b/14, 460b/21, 461a/5, 461a/12,
461a/15, 462a/5, 462a/16, 462b/7, 463a/3,
463a/19, 464a/24, 465a/5, 465a/17,
465b/21, 466a/13, 466b/5, 467a/25,
467b/19, 467b/22, 468a/9, 468b/2,
468b/9, 468b/20, 469a/2, 469a/5, 469a/21,
469a/22, 469b/1, 469b/2, 469b/9,
469b/12, 469b/16, 470a/8, 471a/20,
472b/12, 472b/23, 473a/23, 473b/8,
474a/9, 474b/23, 475a/23, 475b/13,
475b/15, 476b/19, 476b/22, 478a/2,
478a/4, 478a/16, 478a/17, 478b/12,
479a/5, 479a/9, 479b/21, 480a/14,
480b/19, 481a/16, 481b/17, 481b/21,
481b/22, 482a/20, 482b/15, 482b/18,
482b/25, 483a/24, 483b/3, 484b/10,
486b/15, 486b/18, 486b/19, 486b/24,
487a/14, 487a/24, 487b/11, 487b/15,
488a/13, 488b/7, 488b/10, 489a/20,
489a/24, 490a/25, 491a/24, 491b/13,
492b/2, 493a/13, 494a/12, 495a/23,
495b/16, 497a/5, 497a/6, 497a/9, 497a/18

meşele Ar. Çözümde kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun.

m.+ de 419b/21

meşelü's-şekl Şekil sorunu.

m. 470b/19

meşer Ar. Buz.

252a/7, 257a/7, 259b/22, 261a/21,
265a/25, 273b/10, 275b/19, 276b/11,
285a/2, 292b/2, 296b/9, 298a/15, 314b/12,
324b/17, 336a/5, 339a/12, 343a/23,
344a/4, 354a/1, 361b/3, 361b/25, 362a/2,
385a/19, 392a/4, 407a/22, 411b/9,
411b/20, 419a/2, 419b/5, 422b/16,
422b/21, 427a/2, 429b/7, 442b/16,
451a/20, 456b/21, 477a/11, 478a/16,
487a/9, 487a/13, 488a/1, 490b/13, 492b/4,
492b/10, 493b/9, 493b/21

m.+ dir 257b/24, 285b/23

meşer-i diṭūs Yun. Mesir macunu.

m. 284a/2, 258a/23, 286a/3,
293a/6, 298a/15, 324b/17, 354b/20,
478a/5

meşer-ı diṭū bk. meşer-i diṭūs

m. 468a/10

meshūk Ar. Dövülmüş, ezilip toz hâline getirilmiş.

m. 434a/8, 442a/20

meshūr Ar. Büyülenmiş veya büyülenmişçesine gönül vermiş, bağlanmış, tutkun.

m. 341b/1

mesken Ar. Oturulan, ikamet edilen yer, ev, konut, ikametgah.

m. 285b/12

meşleş ? Bir çeşit madde.

m. 338b/2

mesmūm Ar. Zehirlenmiş (kimse).

m. 486b/11

meşred-i baṭūs Bir çeşit macun.

m. 273b/23

meşrī Ar. Nemlendirilmiş.

m. 497a/23

mesrūr Ar. Sevinçli, memnun (kimse), mutlu.

m. 362a/18, 481a/25

meş'ūd Ar. Saadete ermiş, saadetli, mutlu, bahtlı, bahtiyar.

m.+ dan 417b/16

mes'ele bk. mesele

m.+ de 409b/1

meşābe ? Benzer.

m. 437b/21

meşakḳat-i dünyevīyye Dünyevi eziyetler.

m. 484b/2

meşgūl Ar. Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.

m. 362a/20, 362a/21, 459a/12

meşhūr Ar. Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.

m. 280a/10, 301a/21, 301a/23,
387a/20, 391a/9, 391b/7, 393b/25, 412b/5,
417a/1

m.+ dur 327b/12, 330b/6, 343a/10,
452a/7, 460a/11

meşin Far. Saraçlık, ciltçilik,
marokencilik gibi iş dallarında kullanılan,
tabaklanmış, sepilenmiş koyun vb. hayvan
derilerinin kalitesi en düşük olan çeşidi.

m. 479b/1

meşrübāt Ar. İçilecek şeyler, içecekler.

m. 283b/11

m.+ dan 394a/3

m.+ ıyla 283b/10

metanet Ar. Dayanma, sağlam, güçlü ve
metin olma, sağlamlık, dayanıklılık.

m. 373a/7

me'üf ?

m. 322b/19

mevādd-i rediyye Hastalık belirten
maddeler.

m.+ den 476b/15

mevcūd Ar. Var olan, bulunan.

m. 261a/2, 383a/25

mevlūd Ar. Doğma, doğuş.

m.+ de 326a/13

m.+ üñ 326a/12

mevt Ar. Ölüm.

m. 289b/11, 321b/25, 424a/7,
457b/9

mevzek Far. Yaban üzümü.

m. 354b/2, 354b/5, 375b/9,
375b/12, 386b/12, 445a/9, 445a/11

mevzi' Ar. Yer.

m. 404a/11

m.+de 251b/3, 331b/13, 375b/18,
382a/23, 434a/21

m.+ den 353b/17

m.+ e 262b/25, 301b/14, 329b/21,
331a/7, 339b/17, 372a/1, 377b/2, 431b/14,
434a/22, 462b/3, 463b/21

m.+i 339b/20, 404a/10

m. + i (İyelik) 255b/3, 404a/13

m.+ ine 478b/6

m.+lerde 434a/17

mevzi'-i **āḥar** Diğer yer.

m.+ da 305a/9, 346b/9

mevzū' Ar. Konu.

m.+1 384a/3

Meyāmīr ö.i Calinus tarafından kaleme alınmış bir kitap.

M. 305a/8, 323a/21, 485a/14

meyān köki ? Meyan kökü (Glycyrrhiza glabra).

m. 251a/15, 252a/17, 252b/1, 253b/2, 253b/21, 274a/17, 309b/23, 313b/23, 326b/17, 326b/21, 326b/23, 326b/25, 327b/7, 327b/16, 329a/9, 329a/13, 329a/18, 330a/2, 330a/4, 330a/6, 330a/9, 330a/22, 331a/16, 331b/3, 333a/2, 333a/13, 333a/19, 333b/3, 333b/9, 336a/1, 336a/10, 336a/16, 387b/10, 391b/19, 394a/2, 405b/7, 406a/9, 410a/20, 410a/22, 411a/13, 414b/18, 415a/14, 427a/20,

442a/4, 442a/10, 442a/14, 449b/3, 449b/19, 451b/11, 456a/19

m.+ ni 334a/4

m.+ yle 300b/18

meybe Far. Ayva şarabı.

m. 365b/11, 430b/18

meydan Ar. Geniş, düzlük alan.

m.+ da 325a/2

meyḥūṣ Far. Ekşiyle tatlı arasında olup daha çok ekşiye çalan, ekşimsi.

m. 265a/13

meyl Ar. Yönelme.

m. ederse 329a/7

m. iderse 316a/19, 338a/4, 349b/10, 370a/3, 371a/14, 381b/1, 425b/11, 433b/3, 437b/14, 437b/15, 447b/18, 470b/23, 477a/13, 488a/12, 488a/19

m. 283a/4, 294b/21, 310b/25, 332a/24, 354b/25, 359a/12, 362b/22, 363a/12, 391b/22, 405b/3, 423b/20, 463a/17, 463b/25, 465a/19, 491a/23, 496a/22

m. leri 383a/14

m.+ i (İyelik) 272a/9, 283a/3,
337a/12, 342b/4, 353b/20, 359a/12,
406a/18, 406a/22, 406b/8, 406b/11

meyl-ı hātırī Gönüle meyilli.

m. 362a/7

meyve Far. Meyve.

m.+ ler 278b/8, 279b/15, 390a/4,
394a/15

m.+ lerden 295b/20, 321b/14,
358b/23, 378b/22, 380a/12, 393b/9,
437a/11, 487b/20, 493a/8

m.+ leri 326a/10

meyyit Ar. Ölmüş insan, ölü.

m. 360b/18, 360b/19, 467b/10,
467b/12, 467b/13, 467b/15

m.+ den 360b/16

mezbele Ar. Çöp atılan, süprüntü dökülen
yer, süprüntülük, çöplük.

m.+ leriñ 416a/7

mezbūr Ar. Adı geçen, sözü edilmiş olan,
zikredilen, mezkūr.

m. 332b/4, 402b/22

mezbūr-ı maṭbūḥ Adı geçen pişirilmişler.

m. 333a/12

mezc Ar. İki veya daha fazla şeyi
birbirine katıp karıştırma.

m. 354a/15

mezencār ? Rahimde görülen bir hastalık
belirtisi.

m. 365b/21

mezheb Ar. Gidilen, benimsenen yol.

m. 324a/10, 400b/18, 405a/3,
405a/4

m.+ den 401b/8

m.+ idir 324a/11

m.+ idir 410a/2

m.+ iñ 401b/8

m.+ ine göre 401b/7

mezheb-i evvel Birinci yol.

m. 400b/19

mezheb-i hāmis Beşinci yol.

m. 401b/4

mezheb-i rābi‘ Dördüncü yol.

m. 401a/18

mezheb-i sādīs Altıncı yol.

m. 401b/12

mezheb-i şālīs Üçüncü yol.

m. 401a/11

mezheb-i şānī İkinci yol.

m. 400b/23

mezīd Ar. Artma, çoğalma.

m. 395b/10

mezkūr Ar. Az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan.

m. 427b/24

m.+ dan 416b/3

m.+ dur 455a/9

m.+ ı 374b/13, 451b/14, 463b/2

m.+ leri 332b/25

mezkūrāt Ar. Zikrolunanlar.

m.+ dan 497b/6

mezvek Far. Zehirli bir bitki türü, bit otu, kokar ot (Delphinium staphisagria).

m. 375b/5

mī Soru eki.

m. 440a/5, 440a/6

m.+ dır 283a/2, 283a/4, 317b/7, 464a/3, 464a/4, 496b/12

mıknatīs Ar. Mıknatīs.

m. 334a/15, 338b/25, 443b/10, 460a/20, 470a/9, 470a/16, 470a/17, 470a/24, 472b/7, 488b/23, 489a/6, 489a/10, 489a/17

m.+ dan 488b/25, 490a/18

m.+ ı 282a/18, 488b/23, 489a/2

mıknatıs merhemi Bir çeşit merhem.

m. 460a/7

mışır Ar. Mısır (Zea mays).

m. 461b/25, 463a/20, 464b/5,
468b/20

mışır merhemi Mısır merhemi

m. 461b/24-25, 463a/20, 464b/5,
468b/20

Mışır ö.i. Mısır Ülkesi.

M. 406a/2, 406b/4, 407b/3,
415b/11, 419a/11, 424b/4, 425b/18

Mışırî Mısırlılar.

M.+ ler 425a/5

mışırî merhemi bk. mışır merhemi

m. 338b/13, 340b/15

m.+ nden 350b/23

mi Soru eki.

m.+ dir 317b/8

mi' de Ar. Mide.

m. 254b/8, 258b/17, 261b/6,
261b/13, 261b/14, 261b/23, 262a/21,
263a/12, 263b/3, 263b/10, 264a/12,
264a/13, 264a/19, 264b/7, 264b/9,
264b/10, 264b/17, 264b/18, 265a/7,
265a/14, 265b/7, 265b/10, 265b/19,
266a/9, 266a/22, 266a/23, 266b/1,
267a/12, 267a/14, 267b/18, 268a/25,
268b/1, 269a/13, 269a/16, 269b/20,
269b/23, 270b/19, 271a/13, 271a/17,
272a/13, 272a/25, 274a/23, 274b/9,
275a/4, 276b/2, 276b/6, 277b/2, 283b/4,
288a/18, 288a/19, 290b/3, 290b/9,
290b/12, 291b/8, 304b/17, 305a/14,
310b/11, 310b/16, 324a/20, 355a/5,
374a/21, 378a/7, 378a/12, 378a/19,
396b/14, 399a/19, 401b/1, 409a/2, 409a/8,
430b/7, 430b/8, 469b/10, 489a/20,
490b/5, 495a/10

m.+ de 263a/20, 265b/1, 266b/2,
266b/7, 266b/9, 266b/10, 267a/13,
267b/21, 268b/5, 268b/17, 270a/9,
270b/8, 270b/17, 270b/19, 271b/3,
271b/21, 271b/23, 272a/3, 273b/7, 274a/9,
274b/8, 274b/9, 274b/10, 274b/11,
275b/1, 275b/2, 275b/5, 276a/4, 276a/13,
276b/6, 276b/13, 276b/16, 276b/21,
286b/21, 287b/5, 290b/4, 290b/6, 303b/6,
323a/2, 328b/8, 376a/23, 378a/15,
378a/18, 391a/24, 393b/22, 398a/15,
399b/18, 401b/6, 401b/9, 403a/23,

404a/12, 404a/19, 404b/2, 404b/20,
407b/5, 408a/16, 408a/22, 408b/12,
412b/23, 413a/25, 425a/13, 429a/24,
431b/2, 469a/18, 469b/4, 490b/18,
491b/14, 492b/25, 494a/10

m.+ den 262a/16, 262b/19, 267a/7,
267a/16, 274b/12, 276b/24, 278a/8,
288a/5, 288a/21, 290b/3, 303b/4, 314b/19,
316b/2, 318a/21, 389a/5

m.+ dir 261b/12, 400b/21

m.+ leri 374a/18, 378a/13,
378b/20

m.+ lerinde 292b/8, 376b/6,
378a/4, 378a/5

m.+ mde 270b/10

m.+ miñ 270b/10

m.+ni 271a/16

m.+ niñ 258b/21, 261b/11,
261b/15, 261b/19, 261b/24, 265a/24,
265b/20, 266a/11, 266b/3, 266b/12,
267b/25, 268b/7, 268b/9, 268b/11,
271b/20, 272b/3, 273a/17, 273b/1,
274b/13, 276b/8, 276b/14, 277b/22,
290b/5, 292b/19, 306b/3, 313a/13, 326a/6,
363a/3, 378b/14, 403b/14, 408b/13,
411b/20, 430a/20, 430b/10, 430b/21

m.+ si 265b/16, 277b/9, 277b/15

m.+ sinde 263a/20, 270b/22,
279a/16, 292b/6, 406a/1, 496b/19

m.+ sinden 271a/12

m.+ sine 282b/24, 287a/8, 287b/4,
292b/11, 376b/2, 378a/9, 378b/2, 379a/10

m.+ siniñ 365b/6, 399b/24

m.+ ye 261b/7, 261b/10, 261b/17,
261b/21, 263a/10, 263a/12, 263a/23,
264a/2, 264b/3, 264b/4, 265b/16, 266b/2,
266b/4, 266b/14, 266b/16, 267a/12,
267b/5, 267b/7, 268a/8, 268a/19, 268b/3,
269a/2, 269a/11, 269b/11, 270b/6, 271a/7,
271b/22, 271b/24, 272a/1, 272a/4,
273b/22, 274a/11, 274b/15, 274b/17,
275b/2, 275b/8, 275b/13, 275b/17,
275b/24, 276a/2, 276b/25, 279a/16,
280a/1, 282b/12, 287a/10, 288a/18,
290b/7, 290b/12, 292a/18, 292b/5,
304b/25, 306b/10, 311a/19, 365b/4,
378a/14, 378a/16, 378b/5, 391a/24,
393b/14, 399a/15, 399a/17, 401a/14,
408b/24, 409a/3, 417a/24, 430b/6,
430b/12, 430b/24, 444a/12, 493a/19

m.+ yi 261b/17, 261b/18, 263a/21,
263b/18, 264a/22, 265b/8, 266a/3,
266b/18, 267b/22, 267b/26, 268b/6,
271b/13, 272a/14, 272b/5, 290b/11,
292a/18, 372a/24, 372b/9

midye Yun. Yassı solungaçlı
yumuşakçalardan, denizlerde kayalara,
taşlara tutunarak, tatlı sularda ise dip
çamuruna veya kuma gömülerek yaşayan,

eti lezzetli, kabuklu ve omurgasız hayvan (Mytilus).

m. 342a/24

mikdār Ar. Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.

m. 251a/17, 252b/11, 253a/17, 254a/14, 254b/12, 254b/13, 263a/4, 265b/10, 268a/25, 268b/2, 269a/11, 269b/15, 270a/9, 270b/4, 272a/19, 274a/19, 274a/22, 275a/23, 275b/18, 275b/24, 276b/16, 277b/10, 278b/20, 279a/23, 281a/14, 281a/16, 282a/18, 283a/13, 284a/22, 284b/25, 285a/14, 285a/16, 285b/3, 286b/14, 288b/5, 288b/15, 292b/9, 292b/10, 292b/13, 294b/13, 295b/2, 296b/24, 297a/11, 298a/20, 298b/8, 299a/9, 299a/20, 300a/20, 301a/18, 301b/19, 302a/3, 302a/4, 303b/23, 306a/18, 307b/5, 308b/9, 308b/10, 308b/14, 310a/21, 311b/2, 313b/13, 313b/14, 314a/1, 319b/19, 321a/6, 321a/16, 321a/19, 322a/18, 328a/6, 330a/24, 333a/22, 334a/8, 334b/1, 334b/22, 335b/24, 336a/7, 338a/11, 342b/7, 343b/24, 345a/18, 345b/12, 345b/18, 346a/11, 346a/20, 347b/6, 349a/12, 349b/1, 350a/23, 350b/17, 350b/22, 351a/24, 352a/4, 354a/26, 354b/4, 355a/18, 359b/4, 359b/24,

361b/3, 367a/14, 367b/10, 369a/25, 369b/13, 370a/22, 372a/10, 373a/10, 374a/3, 376b/7, 376b/15, 377a/18, 377a/19, 377b/6, 377b/15, 377b/20, 377b/22, 378b/4, 378b/25, 379b/6, 379b/8, 380a/14, 380b/4, 380b/22, 381a/11, 381b/18, 384a/19, 384b/17, 384b/23, 385a/18, 385b/5, 385b/7, 385b/13, 386a/7, 386a/10, 386b/16, 389b/8, 391b/16, 392a/1, 392b/23, 393a/16, 393b/24, 394a/6, 395a/8, 395a/16, 395b/13, 396b/3, 397a/2, 397a/4, 397a/10, 397b/20, 398a/13, 398b/21, 398b/23, 399b/20, 400a/24, 404a/7, 404a/14, 405a/21, 405b/18, 407a/9, 410b/5, 411a/4, 411a/7, 411a/17, 415a/2, 417b/25, 418a/4, 418b/15, 422a/20, 422a/25, 422b/3, 422b/8, 426b/22, 427a/17, 427b/3, 428b/4, 428b/24, 428b/25, 429a/22, 429b/11, 429b/24, 430a/18, 430b/1, 431a/14, 431b/21, 432a/17, 436b/7, 437a/5, 437a/19, 437b/1, 437b/12, 439b/13, 439b/14, 440b/11, 441b/14, 442b/14, 445b/16, 446b/3, 447a/14, 449b/8, 449b/12, 450a/18, 453b/5, 453b/22, 454a/19, 456a/4, 456b/15, 457b/25, 459a/18, 463a/7, 463b/1, 466a/20, 466a/22, 466b/21, 466b/23, 472a/22, 473a/8, 473a/12, 473b/6, 475b/22, 475b/24, 477a/17, 477a/23, 479b/23, 481b/6, 482a/4, 484b/17, 484b/18, 484b/24, 484b/25,

485a/1, 485a/15, 485b/1, 486a/2, 488a/16,
492a/3, 495b/10, 495b/14

m.+ ı (İyelik) 251a/6, 251b/20,
252a/15, 252a/20, 252b/6, 252b/9, 254a/4,
254a/8, 254b/2, 255a/18, 259b/10, 260a/8,
260a/9, 260b/12, 261b/4, 263b/14,
263b/17, 264a/24, 264a/7, 264b/6, 265a/9,
265b/15, 266a/13, 266a/15, 267b/15,
269b/1, 269b/13, 269b/4, 270a/15,
270a/17, 270a/4, 270b/13, 270b/2, 270b/6,
271a/11, 271b/12, 271b/15, 272b/14,
272b/19, 272b/25, 273b/5, 274a/3,
275a/20, 275a/21, 275b/17, 276a/2,
276b/1, 276b/11, 277a/21, 277a/8, 279b/3,
280b/15, 280b/19, 280b/24, 281a/9,
282a/11, 282a/2, 283a/13, 284a/13,
284a/5, 284a/7, 285b/4, 287a/21, 287a/22,
287b/20, 289b/24, 290a/5, 292b/13,
296b/19, 296b/4, 296b/8, 297a/20, 297a/9,
298b/7, 299b/11, 300b/8, 301a/14,
301b/25, 301b/9, 302a/19, 302b/13,
302b/2, 303b/21, 306a/17, 307a/3,
307b/24, 308b/19, 309b/25, 309b/4,
310a/16, 311b/1, 312a/15, 312a/23,
313a/10, 314a/10, 314b/4, 314b/9,
316a/10, 316a/14, 316b/25, 318a/6,
319a/2, 320a/18, 320b/11, 320b/18,
320b/23, 321a/10, 321a/17, 322a/21,
322a/25, 322a/7, 324a/8, 324b/7, 326b/21,
326b/23, 330b/25, 331a/6, 332a/19,
333a/14, 333a/22, 333b/17, 337a/8,
338a/25, 338a/3, 338b/15, 338b/18,
338b/2, 338b/21, 338b/5, 339a/19,

339b/11, 340a/1, 340a/13, 340b/9, 341a/6,
341b/14, 341b/24, 342a/2, 342b/10,
343a/2, 343b/10, 343b/7, 344a/22, 344a/7,
345a/21, 346b/24, 347b/1, 347b/12,
348a/14, 348a/22, 349a/23, 350a/16,
350a/22, 351a/4, 352b/3, 353a/1, 354a/15,
354a/18, 354b/6, 355a/20, 355b/5,
356a/13, 356a/19, 356b/2, 356b/23,
358a/19, 358b/2, 358b/8, 359b/16,
359b/19, 359b/25, 359b/4, 359b/5,
360a/2, 360a/6, 361a/6, 361b/1, 361b/16,
361b/23, 362b/8, 363b/17, 363b/2,
363b/25, 363b/6, 364b/14, 365a/18,
365a/19, 365a/22, 365a/25, 366a/12,
366b/10, 366b/5, 367a/4, 367b/5, 368a/4,
369a/5, 369a/8, 370b/2, 370b/21, 371a/13,
371a/23, 371a/7, 372a/8, 372b/2, 372b/21,
372b/9, 374a/21, 374b/21, 374b/23,
374b/25, 375a/12, 375a/16, 375a/19,
375b/10, 375b/14, 375b/23, 376a/25,
376b/19, 378a/21, 379a/12, 379a/15,
379a/19, 379b/10, 379b/11, 379b/22,
379b/7, 379b/9, 380a/1, 380a/2, 380b/11,
380b/2, 380b/8, 381a/16, 381a/23,
381b/20, 383b/20, 384a/14, 384a/19,
384b/15, 385a/8, 385b/13, 385b/9,
386a/15, 386a/24, 386b/2, 386b/20,
386b/25, 387a/12, 387a/16, 387b/7,
388a/4, 389a/17, 389a/25, 390a/25,
390a/3, 393a/24, 393b/13, 395a/8, 397b/1,
398b/13, 400b/26, 401a/3, 402a/4, 402a/7,
404b/10, 406b/20, 407a/10, 410b/12,
411a/18, 411a/2, 411b/4, 411b/9, 414b/19,

414b/7, 416b/25, 418a/19, 418b/13,
419a/9, 419b/8, 420b/15, 420b/17,
421a/19, 421a/7, 422a/16, 422a/20,
422a/22, 422b/5, 428b/16, 429a/10,
429a/7, 430a/6, 432b/1, 432b/14, 432b/3,
432b/9, 433a/15, 433a/24, 433a/9,
433b/14, 433b/17, 433b/22, 434a/11,
434a/13, 434a/3, 435b/13, 436a/6,
436b/13, 436b/23, 437a/2, 437a/25,
437b/5, 437b/9, 438b/11, 438b/15,
438b/19, 439b/20, 439b/25, 440a/13,
440b/2, 440b/4, 441a/2, 442a/13, 442a/20,
443a/16, 443a/24, 443a/9, 443b/11,
443b/6, 444b/3, 444b/7, 445a/10, 445a/3,
445b/23, 445b/3, 445b/4, 447b/13,
447b/17, 447b/20, 447b/9, 448b/6,
449b/23, 450a/10, 450a/17, 450a/7,
452b/14, 452b/3, 453a/9, 453b/12, 454a/1,
454a/12, 454a/25, 454b/12, 454b/23,
456b/10, 458a/26, 459a/17, 459b/11,
459b/21, 460b/18, 460b/20, 461b/23,
462a/24, 462a/27, 463b/13, 464b/11,
464b/16, 464b/7, 465a/13, 465b/8,
466a/10, 466b/18, 467a/17, 470a/21,
471a/10, 471a/12, 471a/16, 472a/16,
472a/19, 473b/4, 474a/13, 474b/4, 476a/6,
476b/25, 477a/20, 477b/13, 478a/14,
478a/8, 480b/6, 481a/11, 481b/13,
481b/25, 482a/25, 483a/8, 483b/21,
483b/23, 483b/25, 484a/4, 484b/9,
485b/13, 486a/6, 494b/8

497b/6

m.+ da 362a/11

m.+ ıdır 494b/8

m.+ ına 400a/25, 404b/8

m.+ ında 270b/14, 487b/8

m.+ ını 266b/22, 271b/6, 276a/23,
284b/21, 291a/23, 299a/7, 319a/3,
336a/21, 336b/22, 345b/11, 353a/20,
358b/19, 367a/3, 381b/25, 382a/11,
447a/12

m.+ ınıñ 390b/1

miḳdār-i isti‘ māl Kullanma ölçüsü.

m.+ i (İyelik) 280b/21, 293a/3,
318b/18, 333a/7, 336a/25, 387a/7

m.+ inde 491a/2

miḳdār-i kifaye Yeterli miktar.

m. 343b/26

miḳdār-i şerbet Şerbet miktarı.

m.+ i (İyelik) 252a/16, 252a/20,
257a/13, 280b/10, 281a/3, 295a/7,
296a/22, 296b/4, 307a/21, 309b/14,
310a/1, 355b/6, 367a/18, 400a/18, 405b/1,
410b/8, 417b/10, 493b/2, 494b/8

miḳdār-i tabī‘ i Doğal miktarı.

m.+ sinden 265b/21

milḥ Ar. Tuz.

m. 298a/10, 417b/14

milḥ-ı sīnā Sina tuzu.

m. 306a/9

milḥ-ı tiryāk Tiryak tuzu.

m. 323a/13

milḥ-ı afsenīn Afsentin tuzu.

m. 309b/7

milḥ-ı cenṭiyānā Centiyana tuzu.

m. 411b/5

milḥ-ı efnetīn Efsentin tuzu.

m. 392a/3, 407a/22, 411a/24

milḥ-ı enderānī Enderani tuzu.

m. 443b/10

milḥ-ı kārdūbanāvitī Kardunbanaviti tuzu.

m. 411b/6

milḥ-ı lisan Lisan-ı sevr tuzu.

m. 306a/9

milḥ-ı lülü Lülü tuzu.

m. 407b/14

milḥ-ı mercān Mercan tuzu.

m. 296a/5, 376b/16, 407b/14

milḥ-ı şāhtere Şahtere tuzu.

m. 392a/3

milḥ-ı ṭa'ām Yemek tuzu.

m. 445a/8

milḥ-ı ṭartīr Tartir tuzu.

m. 402b/6, 491b/8

milḥ-ı zāc Zac tuzu.

m.+ dır 391b/4

milh-ı zümürrüd Zümrüt tuzu.

m. 296a/5

milhiyyet Ar. Tuza âit, tuzla ilgili.

m. 382b/10

m.+ den 382b/15

m.+ i (İyelik) 382b/7

mîlî Yun. Ayı yavrusu.

m. 364a/11

minvāl Ar. Biçim, şekil, yol, tarz, suret.

m. 255a/10, 273a/10, 292a/25,
305b/16, 334b/8, 334b/14, 373b/18,
397b/13, 401a/9, 401a/17, 402b/3,
402b/25, 410b/16, 417a/17, 417a/21,
424b/10, 442b/7, 442b/9, 452a/7, 472a/7,
475a/19, 478b/18

mirāre Ar. Öd kanalı, damarı

m.+ niñ 277b/24

mîrāş Ar. Miras.

m. 326a/10, 383a/12, 447a/1,
448b/25, 450b/10, 455b/2, 457a/14

mişilli Benzer, türlü, türünde.

m. 274b/1, 372a/20, 375a/23,
398a/25, 407a/4, 415b/1, 454a/7, 470a/1,
472b/1, 475a/24, 476a/11, 476a/12,
476a/21, 481b/4, 485b/4, 488b/8, 496b/4

misk Ar. Misk, hoş kokulu bir madde.

m. 251b/23, 252a/5, 257a/5,
257a/12, 257b/2, 258a/5, 259b/15,
260a/20, 260b/5, 261a/14, 261b/3, 263b/7,
263b/16, 296b/18, 337b/4, 342a/16,
342b/10, 355b/21, 356a/17, 356b/10,
361a/2, 363b/2, 363b/20, 367a/20,
375b/25, 376b/21, 393b/1, 418a/12,
418a/19, 418a/23, 419a/25, 443a/21,
454a/11, 454b/6, 482b/6, 484b/23, 486a/2

m.+ siz 365b/6

mişkāl Ar. 4,80 gram olan bir ağırlık, ölçü birimi.

m. 285b/8, 301a/24, 361b/11

misket elması Bir tür elma.

m. 261a/23, 365a/10, 411b/25

misket elması şarābı Misket elmasından yapılan şerbet.

m. 258a/8,

miş bûş Kuduz böceğine benzeyen yeşilce bir kurd.

m. 492a/18, 492a/21

mizāc Ar. Huy, tabiat, bünye güzelliği.

m. 256a/22, 310b/24, 350a/3, 355a/19, 355a/21, 383a/23, 409b/6, 432b/6, 439b/27, 448a/1, 479a/4

m.+ a göre 294a/21, 310a/9, 342b/20, 397b/1, 408b/9, 410b/1, 443a/5, 471a/18

m.+ a 310b/25, 355b/24, 411a/19, 432b/6, 442a/1, 454b/8, 483b/15, 486a/24, 487a/12, 488a/3

m.+ e göre 416b/15

m. + ı 259a/22, 264b/16, 266b/18, 275a/12, 277a/13, 287a/3, 290a/5, 302a/16, 305b/4, 312b/19, 322b/19, 324b/22, 332b/10, 335b/25, 339a/8, 340b/23, 342b/15, 343b/11, 346a/4, 347a/17, 351a/14, 352a/23, 354a/23, 369b/10, 383b/22, 393b/15, 395a/4, 395a/12, 396b/22, 400a/9, 402a/17, 424b/24, 425b/15, 435a/24, 436b/3, 439a/18, 441a/18, 441b/1, 444a/11, 449a/22, 449b/1, 453a/1, 460b/11, 473b/21, 476b/16, 485a/12, 493a/5

m.+ ı (İyelik) 253a/11, 260b/7, 267a/18, 292b/2, 292b/19, 298a/2, 310b/20, 318a/17, 334b/3, 336a/15, 345a/6, 347a/17, 351a/14, 362a/23, 371a/18, 384b/10, 387a/16, 389b/22, 393a/25, 393b/1, 393b/15, 394b/20, 397b/24, 413b/2, 413b/4, 414a/7, 418a/6, 418a/8, 421b/4, 426a/12, 435a/13, 439a/10, 451a/13, 451b/9, 453a/19, 467b/24, 485a/5, 496a/4, 496a/11

m.+ ın 260b/22, 388b/6, 475a/18, 486b/6

m.+ ına göre 404b/15, 427a/7, 460a/9

m.+ ına 325a/9, 405a/8, 420a/3, 459a/11

m.+ ında 362a/14

m.+ ından 404a/6

m.+ ını 260b/4, 285a/23, 290a/16, 290a/17, 290b/25, 291b/12, 291b/16, 292a/15, 317b/19, 325a/6, 325a/23, 330b/13, 341b/4, 343a/22, 344b/17, 348a/3, 351b/25, 353b/24, 363a/17, 374a/11, 374b/7, 377b/14, 389a/2, 390a/19, 411b/20, 428b/6, 431b/19, 441b/23, 445a/21, 451a/24, 455a/25, 458b/20, 459a/13, 461a/12, 476b/22, 482a/19, 483b/8

m.+ lar 345b/17, 402b/25, 454a/3

m.+ lara 284b/25, 391b/25,
422a/19, 443a/16, 484a/1

m.+ larda 487a/13

mizāclı Mizacı herhangi bir özellikte olan.

m. 449a/4

mizāc-ı aşlī Asıl bünye.

m. 413b/22

mizāc-ı hār-ı yābis Sıcak ve kuru
özellikteki bünye.

m. 312b/13

mizāc-ı insān İnsan mizacı.

m.+ ı (İyelik) 486a/10

mizāc-ı müfred Basit mizaçlı.

m.+ iñ 266a/21

mizān Ar. Tartı, ölçü âleti, terazi.

m. 473a/13

mos Yun. Açlık.

m. 273a/5

mū ? Sümbülü'l-esed denilen bitki.

m. 285a/6, 387b/16

mu Soru eki.

m.+ dur 496b/12

mu'addil Ar. Ölçülü ve uygun duruma
getirme

m. 443a/4

mu'ahhar Ar. Tehir edilmiş, geriye
bırakılmış, sonradan olmuş, sonraki.

m. olmak 402a/3

m. 402a/10

mu'alece Ar. İlaç kullanmak, ilaçla tedavi.

m. 292a/25, 491a/14

m.+ ye 409b/21

mu'allim-i evvel Aristo.

m. 305a/11, 389b/11, 484a/16

mu'anned Ar. İnatçı.

m. 305a/13

mu'āraza Ar. Söz veya fikirle birbirine karşı çıkma, karşı koyma, muhalefet.

m. eyleyüp 426b/13

m. 481a/24

mu'arık Ar. Birine veya bir fikre karşı olan, karşı çıkan, muhâlif.

m.+ lar 424a/17

mu'arrık Ar. Terleten, terletici (ilâç vb.).

m. 317b/13, 321a/14, 321a/15, 399a/10, 399a/11, 407a/23, 411b/7, 424b/16, 425a/1, 425a/3, 442b/15, 452b/15, 456b/20

m.+ ada 441b/10

mu'arrık-ı âhar Başka terleticiler.

m. 407a/25

mu'arrıkāt Ar. Terletenler, terleticiler.

m. 400b/2

mu'arız Ar. Karşı çıkan, muhalefet eden.

m. olur 420a/7

mu'aṭṭal Ar. Bırakılmış, terkedilmiş, kullanılmaz, iş görmez veya işe yaramaz duruma gelmiş.

m. olmasdır260b/25

m. olur 261a/3

mu'aṭṭar Ar. Güzel kokulu, ıtırılı.

m. 256b/6, 257a/7, 257a/14, 285a/5

mu'ayyen Ar. Belli, belirli.

m. 450b/20, 479a/1

mūcib Ar. Sebep, gerek, vesile.

m. olan 273b/19-20, 287b/11, 293b/7, 293b/18, 294a/13, 294a/16, 388a/22, 388b/17, 388b/24-25, 395b/14

m. olur 406a/24

mūcibe bk. mūcib

m. 459a/13

mufavvaḥ Ar. Yapılması ısmarlanmış.

m.+ dır 320a/13

muğallāb Bir tür terkip.

m.+ dan 395a/10

muğlāb Ar. Bir tür şurup.

m. 398b/19, 449b/1, 455b/24

m.+ lar 410a/18

m.+ larda 410a/19

muḥabbes Ar. Hapsolunmuş.

m. olmaz 283b/9

m. olup 283a/17

m. olur 283b/5

m. 285a/25

muḥabbet Ar. Sevgi.

m.+ i (İyelik) 359a/12, 494a/16

muḥaddeb Ar. Kamburlaştırılmış,
kambur, tümsekli, bombeli.

m. 253a/21

m.+ i (İyelik) 315b/12

m.+ inde 313b/1, 315b/6

muḥaddir Ar. Duyuları uyuşturan, bir şey
hissetmez hâle getiren (ilâç), uyuşturucu.

m. 255a/21, 272a/7, 275a/1,
276a/3, 277b/5, 284a/1, 286a/2, 286a/4,
288a/16, 293a/4, 295b/8, 295b/9, 300a/19,
301a/4, 304b/12, 328a/3, 349a/7, 354b/17,
357b/3, 385a/16, 429a/24, 429a/25,
466b/5

m.+ dir 295b/4

muḥaddirāt Ar. Uyuşturucu ilâçlar,
uyuşturucular.

m. 331a/1

muḥāfaẓa Ar. Koruma, koruyup gözetme.
m. olunmak 416b/14

muḥāl Ar. İmkânsız.

m.+ dir 261b/1

muḥālefet Ar. Uymama, başka türlü olma.

m.+ i (İyelik) 406a/21

muḥālif Ar. Karşı çıkan, karşı koyan
(kimse).

m. 273b/16, 461b/6

m.+ dir 476b/19

muḥallāt Ar. Karışdıran.

m. 385b/5, 446a/20

muḥallil Ar. İltihapları, şiş ve yumruları dağıtmaya yarayan ilâç.

m. 262b/10, 269a/22, 270a/10, 270a/19, 285b/18, 286a/6, 308b/11, 316a/15, 322a/8, 322a/10, 329a/3, 339a/11, 349b/3, 371a/5, 376a/3, 376a/15, 385b/16, 385b/17, 385b/24, 386a/8, 432a/1, 432b/15, 432b/16, 432b/19, 432b/21, 433a/3, 433a/4, 435a/3, 435a/5, 438a/14, 447a/7, 447b/11, 448a/24, 453a/14, 465b/21

m.+ dir 286a/8, 349a/13, 385b/18, 385b/26, 444a/17

m. + in 438a/14

m.+ lerden 433a/6

muḥallil-i āḥar Diğer ilâç.

m. 386a/3

muḥallilāt Ar. İltihapları, şişleri dağıtmaya yarayan ilâçlar.

m. 316a/15, 421b/21, 446b/21, 447b/5

Muḥammed bin Zekerıyyā bk.
Zekerıyyā-ı Rāzī

M.+ nıñ 302b/25

Muḥammed İbn-i Zekerıyyā Rāzī bk.
Zekerıyyā-ı Rāzī

M. 419b/21

muḥammel Ar. Bir hastalık belirtisi.

m. 283a/9

muḥārebe Ar. Savaş, harp.

m. 406a/20

muḥarriḳ Ar. Hareket ettiren, harekete geçiren, kımıldatan, oynatan.

m. 280b/3, 280b/14, 280b/22, 285a/13, 292a/2, 375a/19, 392a/5

muḥassir Ar. Bir hastalık belirtisi.

m. 267b/21

muḥāṭaralı Ar. Tehlikeli durum, tehlikeli.

m. 282b/10

muḥavvif Ar. Korkutan.

m.+ dir 276b/19

muḥīṭa Ar. Çevreleyenler, kuşatıcılar.

m. 406a/16, 406a/18

muḥīyye ?

m. 396a/1

muḥkem Ar. Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli.

m. 275b/7, 497a/4

muḥriḳ Ar. Yakan, yakıcı.

m. 289b/17, 296a/21, 301a/20, 320a/11, 330b/24, 338b/20, 341a/5, 349a/15, 352b/1, 352b/6, 353b/6, 353b/9, 380a/18, 387b/5, 389b/4, 403a/6, 419a/18, 419a/21, 425a/21, 425a/23, 428a/5, 445a/11, 445b/5, 445b/23, 447a/25, 447b/1, 450a/15, 460a/4, 460a/16, 460a/19, 460b/15, 460b/19, 461a/5, 461a/18, 461a/21, 462b/8, 462b/23,

464b/5, 465b/23, 465b/25, 466a/7, 468a/16, 472b/8, 475a/23, 480b/5, 483b/17, 487a/11, 490b/16, 491b/21

muḥriḳ-ı ḳurşun Yakıcı kurşun.

m. 340b/7

muḥriḳ-ı ṭoraḳ otı Yakıcı dereotu.

m. 340b/8

muḥriḳ-i ḳabak Yakıcı kabak.

m. 340b/3

muḥriḳ-i şāb Yakıcı şap.

m. 338b/20, 340b/2

muḥriḳa bk. muḥriḳ

m. 315a/9, 348b/9, 395b/3, 395b/5

m.+ da 393b/18

m.+ nıñ 395b/20

m.+ ya 396a/6

muhriki Yakma ile ilgili.

m. 483b/1

muhtâc Ar. Bir şeye veya kimseye ihtiyâcı olan, ihtiyaç duyan.

m. olduğundan 412b/6

m. olduğda 314a/22

m. olmazsa 461a/6

m. olunmaz 407a/16

m. olunur 255a/21, 259b/23, 263a/24-25, 284a/1-2, 285b/25, 288a/17, 292b/1, 300a/19, 301a/4, 304a/19, 317a/17, 321a/15, 327b/20, 328a/3, 332b/3, 340b/12, 344a/3, 350b/25, 353a/2, 354b/18, 357b/8, 391b/21, 399a/7, 407a/20, 432a/4, 432a/7, 432b/7, 432b/15, 432b/19, 436b/21, 441a/23, 441b/10, 442a/21, 447b/25, 466a/12, 468b/24, 470b/23, 470b/25, 474b/22, 475a/2

m. olunursa 263b/1, 284a/17-18, 286a/2-3, 290a/20, 291b/2, 293a/5, 294b/17, 301a/19-20, 301b/12, 302a/9, 315b/19-20, 317a/20, 331a/1, 346a/23, 397b/6, 397b/8, 407a/13, 421b/18, 464b/4-5, 485a/20

m. olur 253a/21, 303a/4, 349a/7, 376a/2, 435a/6, 492b/18

m. olursa 251a/17, 262b/14, 334b/19, 374b/13, 431a/8, 462a/22

m.+ dır 310b/10, 399a/15, 409b/21, 409b/23, 438a/10, 439b/5, 458b/24, 460a/2, 473b/7

muhtâr Ar. Seçilmiş, seçkin

m. 420a/22, 420b/1

m.+ ı (İyelik) 294a/3, 296a/13, 321b/6, 411a/14

m.+ ıdır 259b/7, 296a/17, 302b/25, 305b/21, 306b/25, 321b/1, 321b/11, 328a/8, 359b/17, 359b/20, 387b/9, 387b/15, 387b/25, 421a/3, 452b/9, 454b/3, 484b/20

muhtebes Ar. Hapsedilmiş.

m. ola 259a/19-20, 383a/15

m. olan 355a/19, 457b/15, 457b/16, 457b/18

m. olanlara 439a/11

m. oldu 272b/20, 495a/18

m. olduğundan 292a/10, 319a/23

m. olduğındandır 360a/17

m. olduğda 332b/18

m. olmadan 307b/17

m. olmağla 308a/7, 360a/17, 446a/8

m. olmak 376a/3

m. olmakdan 306b/2

m. olmakdır 279a/14-15, 325b/12,
448a/21

m. olmaklığıyla 403a/13

m. olmasdır 369b/7, 370a/14,
409b/7

m. olmaya 475a/7

m. olmayup 326a/23

m. olmuş 440a/16

m. olsa 364b/18-19

m. olup 251b/14, 273a/2, 319a/17,
347b/18, 362a/9, 404a/14-15, 479b/3

m. olur 326a/16, 328a/25, 328b/3,
328b/4, 332b/19, 335a/6, 346a/11,
348b/20, 381b/12

m. olursa 332b/2

muhtel Ar. Bozulmuş, karışmış, karışık.

m. 271b/20469a/14, 469b/2

muhtelif Ar. Farklı, çeşitli, çeşit çeşit,
türlü.

m. 259a/4, 259a/12, 315a/14,
348b/18, 359a/15, 364a/17, 368a/10,
394b/18, 395a/2, 398a/3, 416a/11,
423b/11, 428b/3, 457b/11, 458a/26

muhteli Ar. Karışık.

m. 304a/9, 382b/12, 403a/24,
403b/2, 403b/3, 403b/5, 403b/6, 403b/11,
403b/17, 403b/25, 408b/3, 425b/25,
441b/17, 448b/24, 457a/13, 457b/11,
485b/14

muhtenik Ar. Boğulan, boğulmuş.

m. 251b/6, 251b/10, 347b/19

muhterik Ar. Ateşte yanmış olan.

m. 275b/3, 277b/12, 293a/13,
308a/7, 326a/25, 353a/12, 362a/22,
370b/22, 375a/6, 395b/11, 403b/9,
403b/17, 409b/8, 409b/20, 430a/11,
435b/20, 435b/21, 438a/2, 439a/1, 439a/6,
439a/8, 439a/9, 439a/11, 439a/18, 439b/1,
441a/20, 441a/23, 444b/15, 441b/17,
448b/24, 466b/11, 496a/6, 496b/4

mu'ın Ar. Yardım eden, yardımda
bulunan.

m. ola 426b/23

m. olan 258b/10, 426b/21,
426b/24, 427a/22-23

m. olup 274b/17

m. olur 305a/8-9, 331b/9, 363a/18, 363a/23, 392a/4, 406b/10, 413b/3-4, 413b/6, 426b/17, 427a/10

muḳa'ar Ar. Kenarlardan başlayıp ortaya doğru çukurlaşan, ortası çukur olan.

m.+ ında 313a/25, 315b/4

muḳābele Ar. Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık.

m. etmektir 335a/16

m. ideler 337a/17, 341b/3, 428b/7

m.+ dir 335b/21

muḳaddem Ar. Önce, evvel, önceki, evvelki.

m. 258b/20, 261a/3, 262b/21, 268a/1, 272a/23, 279a/9, 279b/8, 284b/6, 295b/14, 301a/9, 304b/21, 305a/20, 313a/20, 318b/4, 331a/9, 336b/1, 336b/22, 339a/2, 339a/4, 347a/18, 349a/17, 352a/25, 352b/9, 353b/7, 361b/8, 375a/6, 377b/5, 380a/4, 380b/12, 381b/11, 384b/6, 388b/25, 390b/23, 396a/7, 396a/18, 402a/3, 402a/10, 402b/8, 402b/21, 403a/11, 405a/4, 406b/5, 406b/19, 406b/21, 407a/23, 407b/4, 407b/10, 408a/19, 411a/25, 411b/4,

411b/11, 417b/5, 420a/1, 420a/6, 420a/23, 424b/17, 424b/23, 426b/11, 445b/19, 452b/15, 453a/20, 460a/25, 465a/2, 467a/24, 469a/24, 471a/2, 473a/2, 475a/25, 484a/12, 484b/17, 489b/2, 494a/1, 497a/11

m.+ dir 393b/11

muḳaddemen bk. muḳaddem

m. 342b/6

muḳadder Ar. Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilen, alın yazısında bulunan (şey).

m. 308a/13, 458b/20

mukaddime Ar. Başlangıç

m.+ si 301b/16

m.+ sidir 322b/4

muḳaddime-i istiskā İstiska hastalığının başlangıcı.

m. 322b/3

muḳaddime-i sakḳākūs Sakkaklus hastalığının başlangıcı.

m. 467b/13

mukārenet Ar. Bir yere veya bir araya gelme, kavuşma, yaklaşma, bitişme, bitişiklik.

m.+ le 470a/3

mukārin Ar. Bir yerde, bir arada bulunan, birlikte olan, bitişik, yakın.

m. 461b/10

mukarrib Ar. Yakın duruma getiren, yaklaştıran, yakınlaştıran.

m.+ lerinden 495a/15, 495a/22

mukāşşer Ar. Kabuğu çıkarılmış, kabuğu veya derisi soyulmuş.

m. 414b/2

mukāṭṭar Ar. Damla hâlinde; damıtılmış.

m. 259b/4, 260a/14, 260b/7, 261a/14, 264a/2, 280a/18, 280b/5, 284b/24, 296b/5, 298a/7, 314a/11, 318a/9, 320a/19, 345b/22, 347a/22, 346a/20, 348a/8, 354a/3, 354b/20, 361a/22, 361b/12, 362b/3, 367b/14, 377b/22, 387b/24, 392a/1, 393b/21, 394a/7,

402b/19, 419a/3, 424a/19, 427a/14, 443b/15, 448b/6, 452b/3, 464b/18, 466a/2, 471b/12, 475a/14, 475b/5, 480b/2, 481b/25

m.+ dan 260b/13, 260b/21, 264a/11, 314a/14, 362b/8, 388a/6, 410b/21, 419b/14, 424b/2, 445b/2, 345b/26, 452b/20

m.+ ı 260a/13, 471b/23

m. + 330a/14, 365b/9

m.+ ına 385b/21

m.+ la 386a/3

mukāṭṭar şu Damıtılmış su.

m.+ yı 348a/22, 385b/25

mukāvemmet Ar. Karşı koyma, dayanma.

m.+ e 393a/8

m.+ i (İyelik) 424a/13

mukāvim Ar. Dayanıklı, dirençli, güçlü.

m. ola 487a/20

m. olan 487a/18

m. olur 487a/5

mukavvî Ar. Güçlü ve sağlam bir duruma getiren, güç, kuvvet veren, takviye eden.

m. 366b/25, 379a/22

m.+ dir 341b/20

mukayyi' Ar. Kusmaya sebep olan, kusturan, kusturucu (ilâç).

m. 270b/25, 272b/22, 275a/10, 316b/2, 384b/6, 406b/13, 406b/19, 408b/12, 420a/24, 488a/5, 495a/25

m. +in 266b/23

m.+ ler 304b/8, 406b/15, 406b/16, 411a/25, 425a/14

m.+ lerden 404b/18, 424b/23

mukayyih bk mukayyi'

m. 475b/17, 476b/19

mukl Ar. Günlük ağacı, sığla ağacı; mukl-ı azrak ve muklü'l-yehud olmak üzere başlıca iki türü vardır; (Boswellia carteri).

m. 281b/21, 281b/25, 300b/21, 371a/12, 386a/4, 386a/15, 386a/20, 386b/12, 433b/1, 433a/1, 438a/20, 438b/5, 438b/9, 438b/17, 440a/8, 446a/22, 470a/15

m+i 300b/19, 350a/23

muktezâ Ar. Gerek, lazım gelen.

m.+ yı 480b/17

muktezâ-ı hâl Duruma göre olan gereklilik.

m.+i 421b/5

muktezâ-yı hâl bk. muktezâ-ı hâl

m.+ e göre 297b/11, 373b/11, 384a/9, 432a/13

m. 305b/14

mum Far. Mum.

m. 282b/23, 423b/20, 440a/3

m.+ uyla 267b/15

mūmiyā Far. Her derde deva olduğuna inanılan efsanevi ilâç.

m. 270a/2, 271b/14, 326a/2, 333a/16, 333b/12, 465b/24, 70a/22, 472b/5, 474a/5, 478b/19

munfaşıl Ar. Birbirinden ayrılmış.

m. olan 478b/4-5

m. olmağla 476a/25

munḥaṣır Ar. Yalnız bir kimseye, bir şeye mahsus olan, başkasıyla ilgisi bulunmayan:

m.+ dır 401b/25

munḥaẓım Ar. Hazmedilen, sindirilen.

m. olduğda 288a/19, 310b/13-14, 310b/15

m. olup 304b/23

munkatı bk. munkatı

m. 376a/14

munkatı Ar. Son bulan, sona eren.

m. 272b/11, 376a/14

munṣab Ar. Dökülen, karışan, kavuşan.

m. olan 313a/14, 461b/7, 462a/5

m. olduğundan 340a/3

m. olduğındandır 462b/3

m. olmağla 479b/15, 479b/17

m. olmağıdır 339a/6-7

m. olmuşdur 461b/5

m. olup 308a/7, 324a/22, 339b/17

m. olur 312b/16, 313a/13, 347a/8

m. olursa 462a/4

muntazır Ar. Bekleyen, gözleyen, intizar eden.

m. olalar 360b/19

m. olmak 404a/18

m. olunur 390b/16

munzam Ar. Bir şeye sonradan katılan, üstüne veya sonuna eklenen, ek.

m. 277b/23

munzic Ar. (Yara ve çıbanı) Olgunlaştıran, irinli ve cerâhatli duruma getiren.

m. olan 410a/20, 471a/6

m. 252a/9, 302a/9, 316a/19, 316b/11, 339b/2, 383b/14, 383b/17, 398b/4, 399a/8, 405a/12, 405b/11, 408b/17, 409b/22, 410a/18, 410b/22, 422a/14, 425b/2, 432a/1, 432b/20, 433b/9, 434b/9, 435a/3, 436b/10, 436b/11, 438a/23, 447a/8, 447b/19, 447b/26,

459a/23, 459a/24, 459a/25, 459b/1,
459b/5, 462a/16, 475b/17, 476b/19

m.+ dır 398b/19, 410b/3

m.+ lar 399b/10, 433b/9, 442a/1

munzicāt Ar. Yaranın iltihabını yok edici,
irinini akıtıcı.

m. 421b/21, 422a/8, 446a/21,
459b/3, 470b/23

m.+ a 355a/13, 459b/3, 470b/25

m.+ dan 413a/9, 446b/21, 447b/5

m.+ına 441b/7

murabba Ar. Şekerle karıştırılıp pelte
kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan
sonra dondurularak yapılan meyve suyu
tatlısı.

m.+ sı 257b/5

murād Ar. Erişilmek istenen, olması,
gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek,
amaç.

m. eylediği 416a/22

m. eyledikleri 453b/20

m. eylediklerinde 373a/21

m. eylese 486a/20

m. idenler 448b/14, 492a/10

m. iderler 451b/16

m. iderlerse 451b/19, 452b/16

m. idüp 270b/18

m. itdikce 341b/1

m. itdikde 464a/6

m. olduğda 393a/21, 464a/4

m. olunan 345b/19, 390b/5, 393b/4

m. olunursa 286b/3, 499b/1,
499b/2

m. 375a/4, 408a/3, 469a/16

murattıb Ar. Yaş ve nemli duruma getiren,
nemlendiren.

m. olan 257b/18, 265b/16, 414a/21

m. 263b/1, 266a/3, 274b/1, 278b/5,
278b/15, 312b/6, 312b/7, 344b/18,
344b/17, 389a/3, 411b/23, 414a/24,
414b/21, 415a/4, 449a/21, 460b/5, 460b/9,
461a/3

murdār Ar. Kirli, pis, iğrenç.

m. eylemek 262a/6

m. olmakdır 424a/4

m. 332b/7, 332b/17, 416a/8,
423b/12, 449a/7, 450b/19, 461b/10,
464a/10

murdârlık Murdar olma hâli.

m.+ dan 416b/18

murzı'a Ar. Bebeğine süt emziren,
memede çocuğu olan emzikli kadın.

m.+ nıñ 374a/10, 377b/14

m.+ ya 376a/24, 376b/22, 378b/22

m.+sı 376b/15

musatṭah Ar. Düz bir yüzey üzerine
yayılmış.

m. 476b/6

musavvere Ar. Bir şekle, bir biçime
konulmuş, şekil ve sûret verilmiş.

m.+ dir 482a/9

muşaykal Ar. Cilâlanmış, parlatılmış,
mücellâ.

m. 319a/18

muşmula Yun. Gülgillerden, kışın yaprak
döken ve pek çok dalı budağı olan, eğri
büğrü gövdeli bir ağaççık ve bu ağacın
buruk tatlı, etli ve beş bölmeli meyvesi
(Mespilus germanica).

m. 287a/4, 295b/21, 357b/12

mu' tād Ar. Alışkanlık hâline gelmiş, âdet
edinilmiş, alışılmış.

m. idenlere 447a/2

m. ola 366b/11-12

m. olan 322b/21

m. olanlara 444b/17, 449a/2

m. olduğu 273b/16, 414a/4

m. olmayanlar 393b/20

m. olup 389a/9, 447a/2

m. 405a/9

m.+ dan 278b/9, 397a/3

m.+ ı (İyelik) 447a/4

mutavassıt Ar. Orta hâlde olan, orta

m. 274b/9, 392b/1, 459b/13,
459b/14, 460a/3, 460a/5 m

m.+ dır 274b/7, 392a/21, 392a/25

muṭavvelât Ar. Uzun uzun.

m.+ da 293b/2

mutazarrır Ar. Zarar gören, zarara uğrayan.

m. olmağıdır 264b/15

m. olup 311a/14

m. olur 264b/18, 311b/18, 325a/21, 344b/5, 352a/12

m. 312b/6

muṭbika Ar. (Hastalık için) İyileşmeyen, geçmeyen, sürüp giden, sürekli.

m. 394a/20, 394a/21

m.+ nın 395a/1

muṭtedil Ar. Orta hâlde, orta, vasat.

m. ola 260b/12, 264b/16, 294a/23, 310a/20, 458b/15

m. olan 259a/25, 263a/21, 427a/4, 438a/16, 441b/6

m. olmağıla 257a/20

m. olmağı 438a/15

m. olmağıdır 349a/23

m. olup 426b/23, 426b/24

m. olur 404a/2, 464a/8

m. 263b/2, 265b/15, 276a/5, 277b/12, 281b/14, 286a/23, 290a/20, 298a/4, 300a/5, 304a/17, 307a/22, 310b/7, 316a/25, 329a/4, 330a/4, 332a/8, 334a/5, 334b/10, 341a/3, 343b/2, 344b/5, 353a/5, 353a/22, 354b/13, 369b/11, 370a/17, 372a/16, 373a/1, 373b/20, 377a/8, 377a/14, 384b/17, 396b/6, 396b/15, 400a/8, 405b/3, 414b/11, 414b/21, 418b/4, 424a/18, 425a/14, 425b/14, 425b/15, 426b/22, 429b/14, 431b/25, 433b/9, 435a/23, 436a/6, 442a/1, 449a/21, 450a/10, 453a/19, 454a/24, 458b/13, 459a/1, 459a/24, 460a/14, 460b/13, 469b/21, 473b/2, 473b/4, 473b/14, 488a/5, 491b/16

m.+ dir 432b/22, 299b/11

m.+ e 451b/12

muṭtedilce Orta karara yakın.

m. 478b/8, 478b/23

muṭtedil-i müberridāt Orta soğutucu.

m. 344b/4

muṭlak Ar. Kesin, kayıtsız, şartsız.

m. 251b/12, 283b/2, 301a/15, 309b/17, 322b/4, 339a/4, 388a/22,

388b/13, 396a/10, 400b/16, 405a/1,
431b/7, 438a/3, 469a/16

muṭlaḳa Ar. Kesinlikle.

m. 259a/2, 266b/18, 278b/17,
394b/17

muttaşıl Ar. Bitişik.

m. olan 401b/17

m. 277b/22, 277b/25

m.+ dır 261b/20, 278a/3, 278a/5,
278a/7, 278a/11, 278a/12, 401a/20

muṣāfaḳat Ar. Uyma, uygun gelme,
uygunluk.

m. 406b/7

muṣaffaḳ Ar. Başarı kazanmış, başarmış,
başarılı.

m. olmuşlardır 391a/10-11

muṣāfiḳ Ar. Uygun, münasip.

m. ola 458b/15

m. olan 323b/9, 390a/16

m. 260b/5

m.+ ından 420a/12

muṣāfiḳ-ı ‘alīl Uygun hasta.

m.+ e 409b/21

muverram Ar. Kabarık, şiş

m.+ iñ 462a/3

muṣād Ar. Nitelik ve etkileri birbirine
tamâmen aykırı, birbirini giderici olan,
aksi yönde tesir eden.

m. 402b/6

m.+ dır 420b/11

muṣır Ar. Zarar veren, zararlı.

m. olmağla 375a/23-24

mūzi Ar. Rahatsız edici.

m.+ yi 252b/18

mūzik Ar. Sıkan, sıkıştıran, darlaştıran.

m. 483b/13

müẓtarib Ar. Maddî manevî bir sıkıntısı, üzüntüsü veya rahatsızlığı olan, acı çeken, ızdırıp içinde kıvranan (kimse).

m. olmağdır 280a/4

m. olur 276b/17

mübālağa Ar. Abartma.

m. 488b/13, 496b/10

mübārek Ar. Kutlu, kutsal.

m. 384a/14

mübāşeret Ar. Bir işe başlama.

m. etmezlerse 489a/22

m. eyledikde 486a/21

m. ideler 433b/16

m. oluna 404a/10

m. olunmaz 465a/22

m. 342b/4, 374b/1, 439a/17, 448b/13, 467a/24, 488b/9

müberr Ar. İdrar söktürücü ilaç, müdrir.

m. 278b/4

müberrid Ar. Soğutan, soğutucu.

m. 254b/17, 256a/23, 256b/16, 274a/12, 274b/1, 304a/17, 311a/16, 376a/18, 389a/3, 405a/12, 408b/19, 414a/21, 414a/24, 415a/4, 421b/4, 421b/5, 424b/3, 425b/13, 425b/14, 436b/3, 449a/21, 460b/21, 462b/25, 468a/6

m.+ dir 397b/17

müberridât Ar. Soğutan, soğutucular.

m. 344b/6, 362a/23, 405b/4, 431b/19, 466b/10

müberridât-ı müfettiha Soğutan açıcılar.

m. 391b/12

mübtelâ Ar. Bağımlı.

m. olan 310a/24, 449a/14

m. olanlar 252b/13, 266a/15-16, 273a/11

m. olanlara 259a/20, 304b/2, 329a/23, 360b/2, 417b/5-6, 483b/4

m. olanların 358b/11, 387b/14, 389b/8, 409b/17

m. olanın 450b/6, 483a/18

m. oldılar 428a/14, 450b/4

m. oldukları 487b/6

m. olmuş 272b/10, 282b/18,
282b/20, 294b/18, 406a/12, 409b/2

m. olmuşlar 406a/6

m. olup 384a/14, 447a/15, 495a/24

m. olsa 434b/13

m. 297b/20

mücādele Ar. Bir şeyin üstesinden gelmek
için yılmadan, bıkmadan uğraşma,
çalışma, didinme.

m. etmek 481a/25

mücāma‘at Ar. Cinsî münasebette
bulunma.

m. 353b/20, 450b/3

m.+ a 362a/6

m.+ ına 486a/21

m.+ la 449a/1

mücāveret Ar. Komşuluk.

m. 395b/13, 415b/6, 416a/18

mücāvir Ar. Komşu.

m. 325a/16, 325b/10

m.+ i (İyelik) 324b/25

m.+ inde 254b/10, 339a/6

müceffif Ar. Kurutan, kurutucu.

m. 265a/18, 265a/20, 265a/22,
265b/17, 265b/25, 273b/18, 278b/10,
278b/13, 283a/25, 312b/6, 323a/17,
343a/21, 410a/19, 437a/15, 459b/3,
460b/7, 462b/7, 462b/11, 462b/25,
464a/17, 468a/6

müceffifāt Ar. Kurutucular.

m. 265a/20

müceffifāne Ar. Kurutan, kurutucu gibi.

m. 350b/24

mücerreb Ar. Denenmiş, tecrübe edilmiş.

m. olan 259b/3, 271a/6, 280b/2

m. olanlardan 427a/9

m. 274b/15, 275b/23, 284b/12,
298a/9, 387a/20, 387b/15

m.+ dir 252a/22, 252b/3, 252b/7,
256a/6, 259b/5, 260a/15, 263b/15,
264b/23, 268a/21, 275a/7, 275a/17,
276a/20, 277a/24, 279b/1, 280a/23,
280b/17, 280b/22, 280b/26, 285a/11,
285a/19, 287a/19, 291a/15, 291a/22,

294b/7, 295a/19, 296a/18, 296b/25,
297a/15, 298a/8, 301a/17, 301b/24,
302a/17, 303a/23, 306b/15, 310a/14,
310a/23, 312a/2, 312a/13, 314a/11,
314a/23, 314b/1, 323a/13, 324b/1,
326b/16, 327a/20, 328a/8, 330a/7,
330a/15, 333a/2, 335b/7, 336a/22,
336b/20, 342a/4, 343b/27, 344a/9, 351a/2,
356b/11, 357b/16, 358a/1, 358b/3,
358b/18, 358b/20, 359b/17, 361a/2,
361a/11, 361b/21, 362a/1, 363b/9,
363b/23, 365a/14, 367b/8, 384a/21,
384b/3, 386b/24, 387b/1, 387b/20,
391b/7, 407b/7, 410b/22, 413a/12, 417a/1,
417b/12, 419b/15, 425a/22, 428b/12,
429b/20, 436a/9, 437b/2, 445a/7, 445b/25,
453b/23, 454a/21, 454b/20, 456b/8,
456b/14, 456b/22, 460a/18, 461b/16,
462b/16, 462b/22, 464b/13, 464b/16,
465a/11, 466a/2, 468a/14, 470a/14,
471b/13, 472a/6, 472b/2, 473b/1, 474a/16,
474b/2, 474b/15, 479a/20, 479b/24,
480b/21, 481a/6, 481a/14, 482b/8,
483b/22, 484b/19, 484b/20, 485b/24,
486a/3

m.+ idir 252a/17, 296a/13,
302b/25, 460a/10

m.+ leridir 427a/15

mücerrebāt Ar. Denenmiş, tecrübe edilmiş
şeyler.

m.+ dandır 392a/17, 456b/22

müctemi^c Ar. Toplanmış, bir araya
gelmiş, toplu.

m. olduğda 446a/17, 457a/8

m. olmağla 346a/9

m. olup 448a/19

m. 266b/7, 375b/18

m.+ a 347b/21, 406a/23

müdahrec Zeravendin bir türü.

m. 307a/2, 474a/3

müdāvemēt Ar. Devamlılık.

m. etmek 448a/17

m. eyleyeler 411a/3

m. ideler 329a/19, 344a/4,
355a/21, 362a/5, 365a/9, 387a/25, 411b/5,
445a/22, 447a/11, 448a/17, 456b/10,
456b/13, 497b/4, 497b/7

m. oluna 387b/4

m. olunsa 360a/9, 361b/11

m. 390a/24

müddet Ar. Süre.

m. 285a/25, 289b/26, 324a/16

m.+ de 273a/1, 295b/12, 417b/19

m.+ den 402a/9

m.+ i (İyelik) 479a/1

müddet-i reżāʿ **ıñ** Çocuk emzirmek.

m. 373a/19

müdebber Ar. İşlenmiş, çeşitli
aşamalardan geçirilmiş, düzenlenmiş.

m. olan 458b/25

m. 263b/15, 297a/17, 306b/14,
307a/9, 307a/25, 309b/15, 309b/21,
310a/5, 314a/24, 314b/1, 324b/1, 355b/5,
355b/9, 356a/11, 359b/13, 359b/15,
359b/19, 359b/20, 360a/1, 360a/7,
365b/15, 372a/24, 372b/9, 381b/20,
410b/1, 420a/25, 420b/19

müdebber-i mercān İşlenmiş mercan.

m. 376b/1

müdebber-i zāc İşlenmiş zac.

m. 420a/25

müdebber bk. müdebber

m.+ si 441a/25

müdevver Ar. Yuvarlak.

m. 285b/15

müdirrāt Ar. İdrar verici ilaçlar.

m. 287b/17, 290a/21, 294b/15,
307a/22, 315b/12, 319b/14, 325b/16,
328a/18, 329a/4, 357b/8, 399a/8, 400b/2,
425b/11, 491b/16

m.+ a 291b/2, 407a/13

m.+ dan 312b/24, 313a/1, 315b/14,
320b/23, 329a/16, 497b/4

m.+ ıñ 411b/2

mü'eddī Ar. Meydana gelmesine
sebebi olan, doğuran, sebebiyet veren.

m. kılar 469b/8-9

m. olduğındandır 465a/16

m. olmağla 407a/4

m. olup 340a/23

m. olur 251b/14, 258b/25, 288b/6,
291b/11-12, 295b/14, 299b/24, 306b/12,
309a/10-11, 311b/19, 313b/5, 316b/11,
318a/16, 329a/24, 332b/8, 359a/20,
375a/24, 451a/14, 451a/15, 451a/17,

455b/15, 457b/2-3, 465a/22, 466b/12,
491a/22

mü'ellif Ar. Yazar, muharrir.

m. 282b/7

mü'ellif-i merhūm Ölmüş yazar.

m. 434b/23

müfāraḳat Ar. Ayrılma, ayrılık.

m. 394a/22, 394b/11, 402b/12

müferriḥ Ar. İçerahlık veren, rahatlatıcı
ilaç.

m. 343a/24, 389a/4, 393a/25,
393b/4

müferriḥāt Ar. İçerahlık veren,
rahatlatıcı ilaçlar.

m.+ dan 489a/15

müfettiḥ Ar. Tıkanmış bir yeri açan,
tıkanıklığı gideren ilaç.

m. 289a/6, 303b/12, 303b/13,
314b/4, 322a/10, 358b/22, 405b/23,
408b/17, 425b/2

m.+ e 288b/9, 444a/14

m.+ eler 398b/16, 405b/3

m.+ dir 313b/20, 314a/4

m.+ ler 288b/23, 306b/14,
410a/25, 414a/23

müfettiḥāt Ar. Açıcılar.

m. 319b/14, 323b/11, 346a/16,
391b/11

m.+ dan 456b/4

m.+ ı 451b/12

müfettiḥāt-ı kavīyye Güçlü açıcılar.

m. 405b/9

müfettiḥ Ar. Taş kıran, mesane ve böbrek
taşlarını ufalayan cerrah aleti.

m. 413b/18

müfred Ar. Birleşik olmayan, basit.

m. 295b/15, 417b/20, 450a/18

m.+ leriniñ 413a/6

müfred-i āḥar Diğer basit şey.

m. 412a/12

müfredāt Ar. Basit şeyler, mürekkep olmayan şeyler.

m. 489a/1

m.+ ından 412b/1

müfreden bk. müfred

m. 251b/24, 417b/23

müfriṭ Ar. Bir şeyi haddinden, gereğinden fazla yapan, aşırıya kaçan (kimse).

m. 304a/15, 486b/8

müftedī Ar. Kurtarılmış.

m. +ye 310b/6

müheyyā Ar. Hazır.

m. 349b/13

mühhim Ar. Ehemmiyetli, önemli.

m. 362a/20

mühlik Ar. Öldürücü, helâk edici:

m. 291b/11, 329b/9, 469b/8

m.+ dir 319b/10, 455b/16

mühr-ı süleymānī Kuzey Anadolu'da orman ve çalılıklar altında bulunan, 30-80 santimetre yüksekliğinde, tüysüz, çok yıllık ve otsu bir bitki (Polygonatum multiflorum).

m. 281b/20, 419b/10, 445a/24, 481a/2, 481a/7, 481b/10

mühre Ar. Kabuk.

m.+ si 435a/19, 435b/18

mükārin Ar. Bir yerde, bir arada bulunan, birlikte olan, bitişik, yakın.

m. 312b/19

mükemmellik Ar. Mükemmel olma durumu, eksiksiz ve kusursuz olma, mükemmeliyet.

m.+ dir 297b/23

mülāḥaza Ar. Dikkatle bakma, tetkik etme.

m. itdim 346b/11

m.+ sıyla 282b/23

mülākī Ar. Buluşan, kavuşan.

m. olmaqdır 264b/12, 388b/2-3

mülāşık Ar. Yapışık, bitişik.

m. olmuş 285b/17

m. 255b/7

m.+ dır 255b/7

mülattıf Ar. Yumuşatıcı, sertlik giderici, müleyyin (ilâç).

m. 285b/22, 306b/13, 316b/11, 316b/17, 371b/22, 373a/5

mülettıfāt Ar. Yumuşatıcılar.

m. 405b/4

mülāyemet Ar. Yumuşak huyluluk, yumuşaklık, mülayimlik.

m. 397a/3

mülāyim Ar. Yumuşak.

m. 326b/15, 327b/9, 330a/6, 339b/6, 344b/13

mülāzemet Ar. Bir yere devam etme, devamlı gidip gelme.

m. 442b/17

mülebben Ar. Karışım.

m. 267a/19

müleyyin Ar. Yumuşatan (şey), yumuşatıcı.

m. 281b/13, 283a/10, 283a/11, 284b/22, 285b/12, 300a/7, 303b/12, 310a/1, 314a/2, 335b/22, 366b/22, 379b/2, 390b/23, 390b/24, 396a/18, 398a/14, 400a/8, 404b/21, 404b/3, 406b/10, 410a/3, 432b/20, 438a/14, 441b/24, 473b/14, 490a/25, 490b/25

m.+ ler 368b/15, 396b/7, 414a/23, 421b/19

müleyyin-i āḥar Başka yumuşatıcı.

m. 404b/11

müleyyinān bk. müleyyināt

m.+ a 433a/25, 435a/5

müleyyināt Ar. Yumuşatanlar, yumuşatıcılar.

m. 409b/25, 410a/2, 413a/8

m.+ dan 374a/1, 410a/4

mülhak Ar. Bir bütüne sonradan katılmış, eklenmiş, ilâve edilmiş.

m. 408a/14

mülūk Ar. Hükümdarlar, padişahlar, melikler.

m. 486a/1

m.+ den 486a/20

mülūk-i ekābir En büyük hükümdar.

m.+ den 345b/17

mümāreset Ar. Alıştırma, temrin.

m.+e 412b/6

m.+ i (İyelik) 403a/3

mümkün Ar. Olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan, olabilir, kabil, muhtemel.

m. olan 469a/4

m. olduğu 329b/10, 330b/3, 372b/13, 388a/8, 413a/13, 420b/1, 443b/14

m. oldukça 268b/4, 322b/1

m. olmayan 469a/2

m. olmaz 413b/16, 449a/16, 489b/18

m. olmazsa 362a/19, 435b/17, 476b/14

m. olursa 463a/18, 470a/4, 476b/13

m. 251a/25, 270b/15, 282b/6, 356b/7, 393b/19, 426b/10, 441b/13, 449a/18

m.+ dür 393a/12, 403b/9, 449a/17, 449a/18

mümted Ar. Uzayan.

m. oldı 270b/13, 272b/10

m. oldukça 457b/3

m. olur 326a/16, 348b/15-16, 348b/16-17, 353a/14, 389a/7, 426a/20, 428b/6, 441a/11

mümtedd bk. mümted

m. 496b/9

mümtelî Ar. Dolu, dolmuş.

m. ise 262b/7, 271a/20, 298a/2, 355a/8, 364b/4, 417b/24-25, 424b/17, 431b/16, 439a/25, 440b/11-12, 459a/12, 476a/7-8

m. olduğda 292a/17

m. olmağla 292a/11

m. olmasıdır 431b/11

m. olsa 390b/12

m. olup 251b/15, 291b/7, 300a/3, 319b/6, 357a/20, 420a/3, 473b/11

m. olursa 290a/3, 365b/24

m. 268b/21, 304a/16, 423b/14

mümteni' Ar. Olması veya gerçekleşmesi imkânsız, mümkün olmayan, gayrimümkün.

m. olur 268a/1

mün'adim Ar. Arkadaşlık eden kimse, dost, nedim.

m. olur 341a/22

mün'aqid Ar. Düğümlenmiş, bağlanmış olan, bağlı.

m. olmasıdır 339b/18

m. +e 339b/20

münāsib Ar. Uygun, yerinde.

m. olan 254a/11, 262a/20, 265a/4, 275a/10, 276a/5, 279a/5, 281b/17, 283b/10, 285b/23, 296a/23, 305b/4, 311b/20, 312b/12, 319b/17, 323a/3, 323a/5, 331b/2, 355b/15, 361b/7, 377b/6, 393b/21, 394a/3, 411a/20, 414a/25, 449b/25, 451b/13, 455b/20, 474a/8, 479b/5, 484a/4, 488a/22

m. olanlar 276a/7

m. olanları 253a/24

m. olanı 305b/14, 483b/15, 488a/3

m. olanını 349a/17

m. olmayan 461b/25

m. olunan 252b/11

m. olur 328a/7

m. 252b/10, 255a/19, 256a/8, 263a/25, 266b/23, 274a/22, 277a/23, 278a/21, 287a/4, 290a/4, 298b/6, 298b/23, 316b/12, 317a/18, 317b/19, 318b/14, 319b/13, 320b/23, 343a/25, 348a/20, 352b/19, 355a/9, 355a/25, 358b/11, 361b/3, 371b/5, 377b/20, 380a/13, 381a/20, 389a/22, 390b/17, 391b/5, 397b/2, 399a/21, 399b/24, 399b/25, 402b/19, 408b/13, 409a/2, 410b/13, 410b/21, 415a/9, 417b/6, 420b/21,

420b/25, 421b/5, 421b/15, 424b/9,
425b/1, 427b/7, 427b/8, 430b/11, 442a/1,
445a/22, 453a/12, 453a/16, 454a/6,
456b/25, 459a/2, 476a/8, 479b/9, 482b/24

m.+ dir 252b/12, 252b/16, 266a/6,
267a/7, 269a/9, 269a/12, 274a/7, 274a/15,
278b/12, 278b/21, 281a/13, 281b/23,
286a/2, 289b/4, 290a/18, 297b/17,
306a/24, 312a/1, 312b/23, 313b/16,
313b/19, 315b/7, 320a/14, 322a/2,
323b/16, 325b/7, 326b/12, 328b/22,
329b/1, 329b/5, 342b/21, 345a/17,
352b/19, 373b/21, 374b/7, 379a/5, 390a/2,
391a/9, 393a/20, 393a/23, 396a/19,
398a/13, 404b/6, 407a/5, 408b/21, 410a/6,
415a/8, 415a/15, 422a/19, 441b/1,
443a/17, 449b/1, 452a/5, 456b/19,
460b/17, 460b/25, 467b/16, 474a/11,
481a/24, 487a/12, 497a/16

m.+ ini 313a/3

münāzaʿa Ar. Ağız kavgası, çekişme,
münâkaşa.

m. 406a/19

müncemid Ar. Donmuş, donuk.

m. olup 276a/13

müncezi Ar. Bir şeye, bir tarafa doğru
çekilen.

m. olduğındandır 431b/14

m. olmasun 282b/20-21

m. olmayup 306b/6

m. olup 282b/19, 282b/22-23,
282b/24, 305a/3, 310b/13, 310b/15,
466a/12-13

m. olur 283a/5, 288a/22

mündefiʿ Ar. (Hastalık, sıkıntı vb. için)
Savulmuş, savuşturulmuş, atlatılmış.

m. olanı 330b/11

m. oldukça 280a/5

m. oldukça 401b/15

m. olmağıdır 377a/7

m. olmasına 401b/23

m. olmayup 401b/16

m. olmazsa 292a/25

m. olmuş 359a/2

m. olup 282b/12, 282b/13,
285b/20, 291b/8, 305a/2, 313a/20

m. olur 304b/19, 319a/16, 441a/20

müneccem Ar. Parçalar, parça parça olan
şey.

m.+ den 325b/19

müneffî ? Kabartıcı devalar.

m. 425a/6

münfa‘il Ar. Bir şeyin etkisi altında kalan, etkilenen, etkilenmiş.

m. olur 282b/3

münhal Ar. Çözölmüş, açılmış.

m. ola 389b/23

m. olup 445b/20

m. olur 465b/11

münhaşır Ar. Yalnız bir kimseye, bir şeye mahsus olan, başkasıyla ilgisi bulunmayan.

m. 408a/5

münkasım Ar. Kısımlara ayrılmış, bölünmüş, taksim edilmiş .

m. olur 388b/13, 396a/1, 423a/16

münkalib Ar. Başka bir duruma veya şekle girmiş, dönüşmüş, değişmiş, inkılâp etmiş.

m. 282b/17

m.+ e 403b/10

münkazi Ar. Son bulmuş, sona ermiş, bitmiş.

m. olup 394b/10-11

m. olur 401b/10, 401b/12

münsed Ar. Kapalı olan, kapanmış, tıkanmış.

m. olmağla 313a/22

müntakıl Ar. Bir kimseden diğerine geçen, intikal eden, naklölunan.

m. olur 412b/17, 428a/24

m. olursa 431a/11

müntefi‘ Ar. Faydalanan, yararlanan, kazanç sağlayan.

m. olmağdır 311a/14

müntehā Ar. Bir şeyin varabileceği son nokta, son, nihâyet.

m.+ ları 393a/2

m.+ sı 392b/9, 392b/21, 392b/24,
393a/3, 393a/5, 393a/18, 403b/24

m.+ sınıñ 392b/4, 392b/22

münteşir Ar. Yayılmış, yaygın.

m. ola 420b/9

m. olmasıdır 260b/3

m. olmuş 424b/18

m. olup 324a/16-17, 428a/15

m. olur 324a/13

münzam Ar. Bağlı olan.

m. olduğda 331b/8

mürā'āt Ar. Saygı ile koruyup gözetme,
saygı.

m. etmekdir 332b/21

m. ideler 408b/13-14

m. idüp 473b/13-14

m. olunmak 424a/15

m. olunmağıdır 413a/7-8

m. 315a/21, 390a/14, 393a/7,
402a/15, 405a/9, 426b/6, 459a/11

m.+ dan 405a/8

mürāca'at Ar. Bir istek için bir kimse veya
makāma başvurma, başvuru.

m. eylesünler 394b/8, 415a/14,
448b/14

m. oluna 293b/2

m. olunup 332b/4, 348a/20

mürdeseng Far. Doğal kurşun oksit.

m. 301b/24, 302a/19, 302b/1,
302b/4, 302b/12, 334a/15, 334b/23,
338b/16, 339a/1, 340b/7, 351a/3, 351b/2,
352b/6, 370b/18, 374b/14, 374b/19,
374b/24, 375a/11, 428a/4, 432a/12,
437a/1, 438b/15, 438b/18, 439b/17,
439b/20, 439b/23, 440b/3, 440b/16,
441a/1, 443a/7, 443b/10, 443b/18, 445a/9,
445b/8, 445b/13, 450a/15, 460a/15,
460a/20, 461a/18, 465b/23, 472a/15,
472b/7, 479b/7, 480a/1, 480b/4, 485a/2,
485b/24, 490b/17

m.+ i 334b/9, 369b/14, 464b/16,
484b/13, 484b/18

mürdeseng merhemi Mürdeseng merhemi.

m. 382a/16, 460a/4-5

mürebbā Ar. Terbiye edilmiş, işlenmiş.

m. 319b/24

m.+ sı 267b/11, 289a/2, 289b/16,
296b/15, 298a/22, 310a/6, 314b/12,
318a/1, 341b/11, 341b/12, 344b/22,
362a/1, 363b/14, 395a/20, 400a/21,
410b/11, 487a/8

mürebbi' Ar. Eğiten, terbiye eden kimse,
eğitici.

m. 458b/2

müreffetü'l-bāl ?

m. 383a/12

mürekkeb Ar. Birleşik, terkip edilmiş.

m. olan 255a/1, 412a/11, 412a/13,
412a/18, 412b/1, 412b/4

m. olandır 297b/10

m. olanlara 412b/14

m. olanlarda 412a/19

m. olduğda 423a/25, 441b/19

m. olmağla 413a/6

m. olmağdır 412a/6

m. olmağlığı 412a/5

m. olsa 312b/11, 412a/20, 412a/21,
412a/22

m. olup 266a/24

m. olur 414a/16, 414a/17, 441b/19

m. 251a/3, 251a/13, 252a/1,
255a/3, 265a/24, 269a/18, 345a/17,
372a/25, 412a/8, 412a/23, 412b/12,
447a/17, 447b/1, 450a/4, 450a/18,
456b/22, 479a/16, 481a/6

m.+ dir 305a/19, 476a/15

m.+ e 469a/22, 469a/24

m.+ iñ 412b/2

mürekkebād bk. mürekkebāt

m.+ dan 419a/1

mürekkebāt Ar. Mürekkep maddeler,
birleşikler.

m. 481a/16

m.+ da 281b/23

m.+ dan 252a/21, 257a/6, 263b/8,
267b/10, 268a/17, 271b/6, 276a/19,
280b/2, 281b/22, 285a/8, 293b/22, 296a/6,
303b/15, 305b/20, 310a/13, 311b/24,
313b/14, 320a/13, 321a/2, 323b/15,
337b/1, 341b/9, 355b/6, 357b/15, 374b/6,
386a/11, 391a/19, 408b/20, 408b/24,
421a/1, 439b/2, 456b/18, 459b/18, 460a/4,
460a/7, 470a/10, 473b/17, 478b/13,
488a/1

mürekkebiyât bk. mürekkebât

m.+ dan 256b/5

mürr Ar. Mirra adı verilen ve Arabistan'da yetişen bir ağacın zamkı ve usaresi (comiphora myrrha).

m. 333b/11, 340b/19, 350b/14, 350b/21, 355b/21, 356a/3, 356b/10, 356b/22, 356b/25, 361b/6, 361b/21, 367a/2, 367a/11, 367a/16, 367a/22, 367b/3, 368a/6, 380b/21, 381a/15, 386a/1, 386a/4, 386b/22, 386b/25, 387a/15, 387b/16, 418b/12, 436a/16, 437a/2, 452b/1, 453b/25, 462b/23, 463b/18, 485b/25

mürr-ı nah Bir çeşit zamk.

m. 326a/12

mürr-ı şâfi Ar. Çeşitli belsem ağaçlarından elde edilen, kaşınma giderici, uyarıcı vb. hassalara sâhip olduğu için tıpta ve eczâcılıkta kullanılan kokulu reçine sakızı.

m. 252b/12, 256a/8, 258a/25, 271b/14, 280b/15, 281a/1, 281a/10, 281b/21, 282a/4, 282a/14, 285a/3, 295b/25, 296b/19, 297b/8, 298a/14, 299a/15, 300b/2, 300b/6, 301b/10, 302b/24, 306a/3, 316b/17, 316b/18,

321a/23, 321b/2, 334a/11, 338b/25, 346a/15, 346a/21, 347b/13, 356b/4, 374b/20, 377a/12, 411a/23, 411b/3, 411b/8, 411b/12, 416b/23, 417a/4, 417a/15, 417a/25, 417b/9, 417b/14, 417b/21, 418b/2, 418b/7, 419a/13, 421a/22, 421b/1, 422b/8, 427b/5, 428a/1, 434a/12, 437a/24, 437b/5, 453a/22, 454b/14, 456b/23, 459b/16, 459b/20, 461b/14, 461b/18, 461b/23, 463b/10, 463b/16, 464b/25, 465a/7, 465a/12, 465b/1, 468b/17, 471b/4, 471b/9, 471b/21, 471b/25, 472a/18, 472b/6, 476a/4, 477a/2, 477b/14, 477b/24, 478a/6, 478a/12, 481a/5, 481b/11, 481b/24, 491b/4, 494a/6, 495a/5, 495b/23

m.+den 491a/3

m.+ dir 491a/2

m.+ niñ 417b/2

mürr-ı şâfi yağı Mürrüsafiden elde edilen yağ.

m. 481b/4

mürr-ı şame Bir çeşit zamk.

m. 316b/17, 345a/10, 347a/20, 348a/6, 348a/10, 356a/9, 356a/23, 356b/3, 361a/12, 367a/12

mürr-ı zayy Bir çeşit zamk.

m. 310b/22, 352b/6, 353b/6, 353b/9, 374b/16, 427b/14, 439b/17, 439b/20, 439b/23, 459b/16, 460a/4, 460b/15, 461a/18, 461a/22, 462b/8, 480b/5, 482b/16, 484b/10

mürtefi‘ Ar. Yükselmiş, yüksek, yüce.
m. olmasıdır256a/18

m. olmuş 259a/23

mürver ? Hanımeligiller familyasından, kabuksuz meyvesi zeytine benzeyen, demet hâlindeki beyaz, güzel kokulu çiçekleri kabızlık giderici, ateş düşürücü, vücuda rahatlık verici, idrar çoğaltıcı hassaları sebebiyle hekimlikte kullanılan, yaprakları karşılıklı ağaççık (Sambucus nigra).

m. 320a/24, 320b/17, 321a/15, 355b/20, 392a/2, 403b/7, 433a/1, 433a/22, 440a/6, 440a/9, 445a/24, 447a/21, 457b/24, 477a/18, 481a/3, 481b/22, 492a/3

m.+ inden 428a/14

mürver ağacı Mürver Ağacı.

m.+ niñ 302b/21

mürver çiçeği Mürver çiçeği.

m.+ 307b/5, 384b/22

m.+ niñ 319b/22, 385b/25

mürver çiçeği şuyı Mürver çiçeği suyu.

m.389b/3

mürver köki Mürver kökü.

m.+ niñ 319b/21

mürver tohumı Mürver tohumu.

m. 320b/3, 320b/21

mürver yağı Mürver yağı.

m. 381a/5

mürver yaprağı Mürver yaprağı.

m. 284b/10, 322a/11, 348a/17, 364b/8, 386b/10, 422a/3

mürver yemişi Mürver yemişi.

m.348a/12, 399a/13, 456b/21

mürver yemişi yağı Mürver yemişi yağı.

m.425a/4

mürver 'uşāresi Mürver öz suyu.

m. 301b/20

mūsā'ade Ar. İzin.

m. etmeyüp 421b/22

m. etmez 398a/22, 424b/19

m. etmezler 293b/17

m. etmezse 390b/4

m. iderse 279a/19, 291b/13,
292b/2, 293b/15, 300b/23, 390b/3,
398a/22

m. idüp 421b/21, 426b/9

m. olursa 420a/10

müşādif Ar. Rastlayan, tesādüf eden.

m. eylemediğinden 363a/4

m. etmekle 408a/9

müşādife bk. müşādif

m. itdigindendir 472b/21

mūsāfir Ar. Misafir.

m. 489a/5

müsaḥḥanāt Ar. Isıtılmış, teshin
edilmiş, kızdırılmış devalar.

m. 466b/12

müsaḥḥin Ar. Isıtan (şey), ısıtıcı.

m. 286a/6

mūsā'id Ar. Elverişli, uygun.

m. olduğundan 455a/23

m. olursa 268b/20, 357a/21

m. 348b/24

müsekkın Ar. Sakinleştirici, yatıştırıcı,
ağrı kesici ilâç.

m. 467b/7

müsekkın-i müberridāt Soğutucu
sakinleştiriler.

m. 466b/9

müşelleş Ar. Üzüm şirasının üçte biri
kalacak şekilde kaynatılmasıyla elde

edilen ve haram sayılmayan bir nevi şarap.

m. 385a/12, 402b/20, 458b/2

müşahhin Ar. Isıtan, ısıtıcı.

m. 286a/6, 286a/8

müşhil Ar. Bağırsakların çalışmasını sağlayan, kabızlığı giderici, dışkının kolayca dışarıya atılmasına yarayan ilâç.

m. 252a/11, 266b/23, 267a/19, 270b/23, 275a/10, 277a/5, 279a/5, 280a/9, 284b/18, 285b/12, 288b/13, 289a/23, 290a/9, 291a/6, 292b/18, 292b/24, 293a/17, 293b/18, 293b/23, 294a/10, 294a/15, 305b/19, 312b/23, 315b/5, 315b/19, 316b/12, 323b/19, 323b/23, 325a/15, 330a/3, 334b/3, 335b/22, 340a/15, 343b/2, 348b/25, 351b/12, 351b/25, 355a/21, 355a/23, 355b/11, 357b/5, 369b/10, 370b/23, 373b/19, 374b/5, 378b/23, 383b/16, 383b/17, 383b/18, 383b/21, 384a/10, 386b/6, 390b/14, 390b/18, 390b/22, 391a/1, 395a/6, 396b/16, 396b/18, 396b/22, 398b/12, 399a/3, 399a/6, 399b/10, 400a/21, 404b/7, 404b/21, 404b/23, 406a/12, 406a/14, 406a/18, 406b/9, 406b/12, 407a/5, 409b/22, 409b/23, 410a/1, 410a/11, 416b/15, 420b/6,

424b/21, 425a/11, 425b/9, 426b/18, 426b/21, 434b/3, 439b/3, 439b/4, 441b/3, 444a/14, 444b/19, 458a/2, 460b/10, 468b/11, 473b/15, 476a/8, 479a/8, 480b/18, 488a/13, 497a/9

m.+ den 315b/7, 384b/6, 390b/23

m.+ e 399b/11, 454a/9

m.+ i 290a/12, 294a/7, 309a/24, 323b/21, 359a/23, 449b/6, 456a/5, 488a/14

m.+ in 277a/5, 399a/7, 416a/5

m.+ ler 290a/4, 293b/23, 307a/11, 319b/17, 323a/5, 355a/9, 368a/14, 406b/25, 409b/25, 411a/5, 435a/23, 442a/1, 450a/2, 468b/5

m.+ lerden 286a/1, 288b/23, 326b/11, 386b/8, 391a/18, 398b/8, 406b/20, 408b/22, 411a/20, 424b/21, 473b/18

m.+ lere 304a/19, 344a/3, 454a/8

m.+ lerle 319b/13

müşhil-i âhar Diğer müşhil.

m. 456a/9

müşhil-i çelik Çelik müşhili.

m. 355b/2

müşhil-i gül ma' cūnı Gül macunu müşhili.

m. 473b/18

müşhil-i ħarbak Çöpleme otu müşhili.

m. 442a/23

müşhil-i tüffāh şarābı Bir çeşit müşhil.

m.+ ı 306a/13

müşhilāt Ar. İshal edici şeyler.

m. 259b/21, 323b/11, 384a/2, 384a/7, 489a/13

m.+ a 421b/19

m.+ dan 273b/21, 275a/10, 276a/7, 277b/17, 280a/22, 303b/25, 323b/18, 333a/1, 345a/13, 413a/10, 442a/5, 442a/7, 458a/1, 492a/8

m.+ ın 252a/10

m.+ ına 391a/21

müsinn Ar. Yaşı ilerlemiş, yaşlanmış, yaşlı (kimse).

m. 426a/11, 464a/13, 479a/2, 482a/15

müstahkem Ar. Sağlam, dayanıklı, metin, muhkem.

m. olduğda 287b/7

m. olduğdan 496b/22

m. olsa 314a/21-22

m. olup 322b/5

müstahleb Ar. Süt hâline getirilmiş, süt gibi beyaz ve sübye tarzında yapılmış olan ilaç.

m. 251a/11, 332b/12, 333a/9, 333a/12, 366a/5, 414b/2, 414b/4, 427b/3, 429a/16, 489b/24

m.+ i (İyelik) b271a/23, 274a/14, 278b/6, 289b/21, 295b/4, 304a/23, 312b/9, 313b/17, 315b/13, 316a/25, 328b/18, 330a/10, 331a/18, 332a/20, 332b/25, 333b/19, 336a/17, 336b/6, 340b/22, 343b/11, 349a/6, 376a/12, 376a/19, 376b/8, 391b/15, 394a/7, 396b/25, 397b/7, 405a/17, 407a/14, 425b/12, 427a/26, 429a/2, 430b/9, 439a/22, 441a/17, 442b/9, 443a/4, 480a/23, 488a/19, 493a/6, 494b/17, 495b/5

m.+ ine 316b/1

m.+ ini 294b/15, 374a/12

m.+ ine 274a/21

m.+ ini 312b/25, 336a/1, 337a/20,
350b/11

müstaḳillān Ar. Bağımsız olarak.

m. 455a/17

müstaḳīm Ar. Doğru, düz.

m. 278a/13

müstaḳir Ar. Düzenli bir şekilde devam
eden, sabit, istikrarlı.

m. olmağla 413b/22

müsta‘mel Ar. Kullanılmış, kullanılan.

m. olan 286b/1, 324b/17

m. olunan 391a/9

m.+ dir 321b/6, 407a/24

müstecāb Ar. Olumlu, müspet cevap
alınan, kabul edilen (istek, duâ vb.).

m.+ ı (İyelik) 263a/6

müsteḥsen Ar. Herkesçe güzel kabul
edilen, beğenilen, makbul.

m. 409a/22

m.+ dir 383b/19

müste‘id Ar. Bir şeyi yapmaya ehil olan.

m. kılar 304b/21

m. olanlar 423b/14, 331b/10

m. olur 413b/11, 476a/24

müsterāḥ Ar. Abdesthane, ayakyolu, helâ.

m.+ a 298b/10, 298b/20

müstesḳī Ar. Karnında su toplanan, istiskā
hastalığına yakalanan (kimse).

m. eyledi 329b/15

müstevḳıd-i ‘ufūnet İrinin neredede
olacağını tayin etme.

m. 400b/20

m.+ de 400b/17

müstevlī Ar. (Hastalık için) Salgın, sârî.

m. 252b/17, 341a/22, 389b/18

müşābehet Ar. Benzerlik, benzeyiş.

m.+ ledir 472b/23

müşābih Ar. Benzeyen, benzer, mümâsil.

m. olan 253b/14, 297b/10, 442a/2, 457a/6

m. olanlar 297a/23

m. olduğındandır 472b/25

m. olduğda 310b/11

m. olmağa 413b/11, 413b/13

m. olur 326a/24, 448b/12

m. 262a/24, 285a/24, 288a/19, 288b/3, 299a/23, 301b/13, 304a/13, 304b/18, 305a/15, 310b/6, 310b/17, 323a/5, 357a/17, 394b/22, 435a/8, 435b/2, 436b/5, 450b/24, 457b/17

m.+ dir 257b/17, 283b/7, 315a/18, 328b/1, 397b/22, 445a/16

m.+i (İyelik) 458b/25

müşāhede Ar. Gözlem sonucunda varılan görüş, kanaat, teşhis.

m. etdim 473a/18

m. etmiştir 409b/4

m. etmişlerdir 346b/23

m. idüp 386b/15

m. olunmuştur 282b/25, 416a/3, 426b/17, 446a/1

m. olunur 289a/13

m. 275b/12, 282b/18, 415b/25, 496b/10

müşāreket Ar. Ortak olma, ortaklık.

m. 314b/19, 371a/17

m.+ i (İyelik) 263a/16, 348b/12

m.+ iyle 258b/18, 258b/19, 259a/18, 261a/8, 261a/10, 268b/14, 268b/16, 272a/2, 347b/16

müşārik Ar. Berâber bulunan, ortaklık eden (kimse).

m. 315a/12

m.+ dir 304b/17

müşevveş Ar. Düzensiz, karışık, karmakarışık.

m. olduğından 271b/20, 282b/17

m. olur 353b/20

müş‘ir Ar. Bildiren, haber veren.

m.+dir 305a/11

müşk-ı tarāmsi‘ Dağ yarpuzu, güneyik otu; (Cichorium endiva).

m. 258a/24, 271a/8, 280a/13, 280b/4, 280b/13, 280b/18, 345b/24, 355a/20, 356a/6, 364b/5, 364b/8, 367a/1, 367a/8, 367a/12, 367a/16, 367b/23, 367b/25, 380a/18, 402a/23, 407a/24, 407b/1, 418b/24, 419a/6, 421a/8, 424b/6, 427a/1, 427b/5, 428b/8, 428b/15, 452a/24, 465a/5, 470a/8, 470a/20, 471b/17, 474a/3, 475a/17, 478a/4, 487b/18, 492b/2, 497a/12, 497a/24, 497b/1

müşk-ı tarāṃṣīʿ -i ebyāz Ak dağ yarpuzu.

m. 280b/23

müşkil Ar. Zor, güç, çetin.

m. 451a/8,

m. olup 457b/2

m. olan 463a/22, 463b/13, 465b/13

m.+ dir 332b/20

müşṭāk Ar. Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.

m. olup 273b/16

müştedd Ar. Şiddeti artmış, şiddetlenmiş.

m. olur 398a/1

müştemil Ar. İçine alan, kapsayan.

m.+ dir 382b/7, 388a/13, 431a/22, 486a/9

müşterek Ar. Birden çok kimse veya şeyi ilgilendiren, ortak.

m. kılınur 412b/3

m. olan 254b/22, 275a/1

m. olanları 487b/13

m. olmak 446b/11

m. 430b/18

m.+ den 322b/25

m.+ dir 257a/21, 456b/8, 466b/1, 487a/12, 487b/11

müşṭālāʿ a Ar. Düşünme ve inceleme sonucu ortaya çıkan görüş, fikir.

m. etmek 481b/1

müteʿaffin Ar. Çürüyüp bozularak etrafa kötü koku yayan, kokuşmuş, çürümüş.

m. olan 390b/14, 391a/23-24, 394b/9-10, 394b/12, 396a/1, 398a/4,

399b/4, 400b/7, 400b/10, 400b/12,
401a/13-14, 401a/16, 401b/21

m. olduğu 404a/9-10, 404a/11

m. olduğundan 374a/10

m. olduğda 389b/18, 389b/24,
390a/5, 395b/2, 401a/7, 401a/21

m. olmağa 476a/24

m. olmağla 496a/11

m. olmak 394a/18

m. olması 260b/24, 396a/3

m. olmasıdır 256a/18, 388a/25,
397b/21, 403a/14, 407b/21, 409a/7,
423a/20

m. olmazsa 465b/16

m. olsa 394b/3

m. olup 401b/22, 403b/11-12,
409b/9, 476b/9

m. olur 388b/1, 396a/5, 455a/5,
476b/1, 476b/21, 494b/11-12

m. olursa 394a/20, 395b/2-3,
400b/6

m. 271b/1, 399b/8, 461a/25,
461b/4, 465a/20, 469a/13, 483a/21,
496a/10

müte'āḥḥir Ar. Sonra gelen, sonraki.

m.+ inden 407b/22

m.+ leri 304b/16, 399a/11,
402a/21, 410a/1, 491b/1

m.+ lerinden 417a/16

m.+ leriniñ 324a/18, 420a/8

müte'āḥḥir Ar. Sonrakiler, sonra
gelenler.

m. 295a/23, 387a/19, 407b/21,
410a/17, 417a/19, 491a/4, 497a/21

m.+ den 496b/9

m.+ iñ 404b/25, 420b/7

müteāḥḥir-i islāmiyyūn İslamiyetten
sonra gelenler.

m. 256a/12

müte'allik Ar. Ait, dair, ilgili, alâkalı.

m. olan 480a/6, 482a/5

m. 362a/16, 401b/21

müte'assir Ar. Zor, güç, zahmetli.

m. olmağla 283a/17

m. olur 473a/1

müte'azzir Ar. Yapılması güç olan, zor, imkânsız.

m. olurdı 401b/1

mütebahhir Ar. Buhar hâline gelen, buharlaşan.

m. olduğda 399b/3

müte'ekkil Ar. Yiyen.

m. olduğda 353a/15

m. olur 469a/13

m. olursa 461b/11

m. olup 329b/13, 493b/20

m. +e 465b/15

müte'ellim Ar. Elemli, kederli, mahzun.

m. olup 258b/8

müte'eşsir Ar. Üzüntülü, kederli, üzgün.

m. olup 256a/2

m. olmağla 282b/12

m. olmağ 366b/15

müte'ezzi Ar. Eziyet çeken, üzülen.

m. olmağla 289b/25

m. olup 343a/14

m. olur 286a/20

m. 255b/5, 280a/3

mütefāvit Ar. Aralarında fark bulunan, farklı, çeşitli.

m. olmağdır 256b/22

m. 259a/3

müteferrih Ar. Ferahlanan, içi açılan.

m. olup 371a/20

mütegayyir Ar. Bozulmuş, bozuk.

m. olmağla 365a/1

m. olmağ 359a/7, 485b/3, 485b/13, 486b/16

m. olmayup 274b/12

m. olmaz 389a/1

m. olup 306b/7, 484a/25, 496a/11, 496a/12

m. olur 360a/23, 455b/7

m. 453a/24, 480a/20, 482b/20,

mütehaccir Ar. Taşlaşmış, taş kesilmiş.

m. olan 339b/20, 386a/24

m. olduğı 326a/5

m. olduğundan 283a/22

m. olmağı 331b/10

m. olmasıdır 279b/8

m. olmasından 298b/13

m. olup 309b/4, 382b/8-9

mütehallil Ar. Erimiş, çözülmüş.

m. olan 312b/7, 394b/10,

m. olandan 394b/12

m. olduğundan 283a/23, 355a/1

m. olduğda 401a/16

m. olmayup 433b/6

m. olup 309a/2, 309a/13, 322b/12,
401a/6, 402a/25, 432b/17, 437b/22,

m. olur 459a/4

m. 401a/8

müteharrik Ar. Hareketli, oynar.

m. 406b/3

mütehayyir Ar. Şaşmış, şaşırmış, hayrete
düşmüş.

m. olmuşdur 419b/21

müteḳaddimīn Ar. Eski insanlar, eskiler.

m. 410a/2, 427a/8, 491b/4

m.+ den 428a/17, 455a/8, 489b/7,
496b/6

m.+ e 437b/19

m.+ iñ 455a/9

müteḳessir Ar. Çoğalan, artan, fazlalaşan.

m. olur 478b/4

mütelezziz Ar. Tat alan, lezzet bulan,
hoşlanan, zevk alan.

m. olur 362a/17, 440b/20

mütemādī Ar. Sürüp giden, sürekli,
aralıksız, devamlı.

m. olup 364b/21-22

m. olur 402a/7, 403a/20, 408b/2,
409b/16, 426a/23

mütemeyyiz Ar. Benzerlerinden üstün
vasıfları ile ayrılan, seçilen, seçkin.

m. olur 478b/2

mütenākış Ar. Gittikçe eksilen, azalıp küçülen.

m. +a 394b/14

m.+ adır 394b/9

müterakkıb Ar. Gözleyen, gözeten, bekleyen, uman, ümit eden.

m. olmak 390b/22

m. olmayup 383b/20

m. olunmayup 390b/21

mütercim Ar. Bir metni bir dilden başka bir dile çeviren, tercüme eden kimse.

m. olanlar 434b/17

m. 434b/16, 446b/6, 446b/16, 465b/13, 489a/9

m.+ ler 417a/18

mütercim-i fakır Ben, bendeniz anlamında tevâzu sözü.

m. 273a/4, 282b/4, 301a/22, 390a/1, 402b/14, 407b/25, 412a/11, 422a/17, 434a/17

mütereddid Ar. Bir türlü karar veremeyen, kararsız, tereddütlü.

m. olup 419b/18

müterekkib Ar. Birden fazla şey veya kimsenin birleşmesiyle meydana gelen, birleşen, birleşmiş, mürekkep.

m. olduğda 408a/6

m. olmasıdır 407b/24

m. olsa 408a/8

mütesāviye Ar. Birbirine eşit olan, eşit.

m. 394b/9

m.+ dir 394b/8

müteşābih Ar. Birbirine benzeyen, aralarında benzerlik bulunan, benzer.

m. 360b/9

müteşerrib Ar. Emilmek.

m. 267a/5

mütevāliyen Ar. Aralıksız olarak, ara vermeden, durmadan.

m. 360a/6, 442b/7

mütevātir Ar. Ağızdan ağıza yayılan, herkesin dilinde gezen.

m. olmakda 259a/3-4

mütevceh Ar. Yönelmiş, yönelen.

m. olduğundan 292b/7

mütevellid Ar. Dünyaya gelen, doğan, doğmuş

m. olan 310b/24, 323a/2, 346b/2

m. olmadadır 441a/22

m. olmağla 322b/7

m. olup 412b/24

m. olur 266b/2, 279b/17, 279b/19, 279b/21, 313a/12

m.+ e 312b/15

mütevezzî Ar. Tevzi eden, dağıtan.

m. olup 354b/9

müteẓāyide Ar. Artan, çoğalan, ziyâdeleşen.

m. 394b/12

m.+ dir 394b/9

m.+ niñ 394b/14

mütezeccî ?Açııcı devalar.

m.+ lerden 455b/20

müttehid Ar. Birleşmiş, birlik olmuş, birleşik.

m. olmağdır 412a/10

müttesi Ar. Genişleyen, geniş, yaygın.

m. olmağla 339a/22

müzāhame Ar. Birbirini sıkıştırma, sıkıntı ve zahmet verme.

m. 251b/11

müzāhamet Ar. Sıkıntı ve zahmet verenler.

m. 479b/17

müzāhime Ar. Sıkıntı ve zahmet veren.

m.+e 319a/20

müzmin Ar. Devam edip giden, süregelen, kronik.

m. olduğda 443b/15

m. olursa 344b/19, 485a/19

m. 304b/1

N

nab(ı)ż Ar. Kalp vuruşunun sağladığı kan basıncından dolayı atardamarlara ve özellikle bilekteki atardamara parmakla basıldığında duyulan kımıldama.

n. 259a/11, 260b/21, 276b/18, 360b/11, 360b/15, 367b/14, 383a/23, 392a/13, 395a/2, 402b/7, 403b/25, 407b/9, 407b/10, 413b/25

n.+ da 315a/14

n.+ ı (İyelik) 256a/19, 256b/22, 259a/4, 259a/6, 311a/12, 311b/16, 315a/14, 319b/7, 348b/18, 359a/17, 360b/6, 368a/9, 389a/1, 394b/18, 398a/2, 400a/7, 404a/7, 408a/21, 409b/19, 414a/2, 414a/9, 423b/11, 423b/19, 423b/20, 424a/5, 428b/3

n.+ ın 259a/2, 259a/10, 259a/13

n.+ ında 259a/8, 259a/9

n.+ ını 395a/1, 414a/10

nabż-ı ‘azīm Büyük nabız.

n. 259a/3

nabż-ı leyyin Yumuşak nabız.

n. 397b/23

nādir Ar. Seyrek, az, ender bulunur

n. olur 413a/24

n. 412b/15

n.+ dir 270b/9, 283b/2, 288a/25, 318a/22, 382b/3, 398a/24, 408a/2, 408a/13, 416a/13, 426a/11, 437a/8, 444a/7, 448b/13, 449a/4

nādzehr bk. pādzehr

n.+ idir 458a/10

nāfi‘ Ar. Faydalı, faydası olan.

n. olan 254a/21, 257a/3, 263b/4, 264b/18, 267b/17, 269a/3, 281b/18, 293b/22, 301a/10, 305b/8, 323b/16, 336b/15, 342b/16, 361b/9, 362a/25, 366a/1, 371a/3, 376b/1, 392a/16, 407b/7, 411b/10, 418b/15, 447a/10, 448a/5, 451a/22, 473b/20, 479a/10, 483a/3, 487a/15

n. olanlar 314b/25, 418b/23, 439b/17

n. olanı 282b/2

n. olup 311a/16

n. 252a/22, 256a/6, 275a/17,
287a/19, 294b/17, 296a/18, 301b/24,
311a/4, 324b/1, 327a/19, 330a/7, 333a/2,
336b/20, 349a/8, 357b/16, 361a/11,
362a/1, 384a/21, 408b/23, 416b/17,
425b/4, 431a/12, 453b/23, 474a/16

n.+ dir 251a/4, 251b/17, 252a/1, 252a/2,
252a/4, 252a/8, 252a/11-12, 252b/13,
253b/1, 253b/17, 253b/23, 253b/25,
254a/12, 254a/15, 254a/17, 254a/21,
254a/23, 254a/24, 254a/3, 254a/6,
254b/22, 255a/15, 255a/3, 255a/7, 256a/5,
256b/17, 256b/6, 256b/7, 257a/15,
257a/22, 257a/8, 257b/25, 257b/4,
258a/21, 259b/7, 259b/13, 259b/18,
260a/14, 260a/15, 260a/23, 260a/24,
260b/15, 260b/22, 260b/8, 261a/20,
261a/21, 261a/22, 261a/23, 262a/22,
262a/23, 262a/25, 263a/8, 263b/10,
264a/12, 264a/13, 264a/3, 264b/21,
264b/3, 265a/2, 265a/7, 265a/8, 265b/11,
266a/11, 267b/17, 268b/2, 269a/1,
269a/14, 269a/25, 269a/9, 270a/1,
270a/13, 270a/16, 270a/25, 271a/10,
271b/11, 271b/8, 272a/14, 272b/1,
272b/3, 273b/10, 273b/13, 273b/22,
273b/24, 273b/25, 274a/4, 274a/5, 274a/6,
275a/22, 275a/24, 275a/5, 275a/8,
275b/20, 276a/21, 276a/24, 276b/10,
277a/17, 277a/24, 278a/24, 281a/5,
281b/23, 282a/10, 282a/3, 284a/24,
284a/3, 284b/2, 284b/5, 284b/9, 285a/1,
285a/11, 285a/18, 285a/2, 285a/9, 285b/3,

286b/11, 286b/13, 287a/18, 287a/23,
287b/11, 287b/14, 287b/17, 287b/2,
287b/4, 288b/16, 288b/9, 289a/3,
289b/15, 289b/21, 289b/4, 290a/14,
290a/9, 291a/12, 291a/19, 291a/2,
291a/22, 291a/24, 291b/23, 292a/5,
292b/24, 292b/3, 293a/4, 293a/8, 294a/10,
294a/4, 294b/2, 294b/4, 295b/7, 296a/7,
296b/10, 296b/11, 296b/20, 296b/5,
297a/14, 297a/24, 297a/6, 297b/1,
297b/13, 298a/20, 298a/6, 298b/2, 298b/6,
299a/17, 299a/21, 300a/16, 300a/24,
300b/12, 300b/15, 300b/17, 300b/19,
300b/22, 300b/5, 300b/6, 301a/25, 301a/9,
303a/1, 302b/3, 303b/17, 305b/13,
306a/12, 306a/13, 306b/15, 306b/19,
307a/1, 307a/8, 307b/11, 307b/15,
307b/20, 307b/22, 307b/8, 308b/16,
309a/18, 309a/25, 309b/11, 309b/5,
310a/14, 310a/17, 310a/22, 311a/20,
311a/23, 311a/7, 311b/10, 312a/6, 312b/2,
314a/21, 314b/11, 314b/25, 314b/7,
315a/1, 316a/10, 316a/8, 316b/19,
316b/23, 317a/1, 317a/8, 317a/9, 317b/25,
318a/14, 318b/20, 318b/21, 319a/4,
319b/23, 320a/10, 320a/16, 320a/2,
320a/23, 320b/17, 320b/2, 321a/12,
321a/20, 321a/7, 321b/14, 322a/11,
322a/19, 322a/2, 322a/23, 322a/5,
323a/13, 323a/14, 323a/15, 323b/18,
324b/22, 325b/18, 325b/20, 326b/19,
326b/25, 327a/15, 327a/24, 327b/13,
327b/14, 327b/25, 328a/12, 329a/10,

329a/11, 330a/11, 330a/15, 330a/21,
330a/25, 330b/14, 330b/16, 330b/21,
331a/4, 332a/16, 332a/4, 332a/9, 332b/14,
333a/9, 334b/6, 335b/1, 336a/18, 336b/15,
336b/17, 336b/6, 337a/21, 337a/5, 337b/1,
338a/10, 338a/22, 338b/14, 339a/1,
339a/16, 339a/17, 339a/18, 339b/14,
339b/22, 339b/9, 340a/11, 340b/15,
340b/27, 340b/7, 341a/9, 341b/11,
341b/16, 342a/15, 342b/21, 342b/24,
342b/8, 343a/1, 343a/4, 343a/9, 343b/25,
343b/4, 343b/8, 344a/25, 344a/5, 344a/9,
344b/9, 345a/1, 345a/17, 345b/22, 346b/9,
347a/24, 347b/7, 348a/13, 348a/20,
348a/4, 348a/5, 349b/5, 350a/19, 350a/24,
350b/15, 351a/22, 351a/26, 351a/5,
352a/5, 352a/8, 352b/1, 353b/15, 354a/10,
354a/16, 354a/3, 354b/21, 354b/5,
355a/11, 355a/15, 355a/23, 355b/3,
355b/7, 355b/8, 356a/15, 356a/19,
356a/25, 356b/11, 356b/21, 356b/25,
356b/6, 358a/13, 358a/17, 358a/25,
358a/4, 358a/8, 358b/19, 358b/21, 358b/3,
358b/4, 359b/12, 359b/25, 359b/6,
360b/25, 361a/16, 361a/2, 361a/4,
361b/12, 361b/13, 361b/2, 361b/25,
361b/5, 362b/3, 362b/9, 363a/20,
363b/13, 363b/19, 363b/23, 363b/3,
363b/7, 364a/3, 364b/12, 364b/6, 365a/14,
365a/19, 366a/9, 366b/8, 367a/12,
367a/15, 367a/16, 367a/21, 367a/5,
368a/1, 368b/7, 369a/23, 369a/6,
369b/16, 369b/5, 370a/24, 370b/15,

370b/4, 371a/5, 371a/9, 371b/10, 371b/5,
371b/6, 371b/7, 372a/10, 372a/25, 372a/3,
372a/5, 372a/6, 372b/19, 372b/22,
372b/24, 372b/4, 374b/15, 375a/14,
376a/11, 376a/20, 376b/4, 376b/25,
377a/13, 377b/22, 377b/8, 378a/16,
378a/19, 378a/22, 379a/13, 379a/19,
379a/8, 379b/13, 379b/21, 380a/17,
380a/21, 380a/25, 380b/24, 380b/25,
381a/14, 381a/15, 381a/17, 381a/4,
381a/6, 381b/22, 381b/23, 382a/7,
382a/17, 384a/23, 384b/12, 385a/16,
385b/16, 385b/24, 386a/12, 386a/16,
386a/8, 386b/16, 387a/14, 387a/22,
387a/4, 387a/9, 387b/25, 387b/9, 389a/23,
389b/3, 391a/23, 392a/14, 393b/8, 395a/6,
396b/1, 397a/12, 397a/15, 397a/7,
398b/10, 398b/12, 398b/25, 398b/4,
400a/21, 400a/22, 402b/5, 402b/8, 403a/5,
404b/7, 405a/19, 405a/23, 405b/25,
406a/1, 407a/13, 407a/5, 408b/13, 410b/9,
411a/3, 411b/15, 411b/6, 411b/7,
414b/14, 414b/2, 414b/24, 414b/5,
414b/9, 417b/13, 417b/24, 418a/16,
418a/5, 418b/22, 418b/6, 419a/12,
419a/16, 419b/15, 419b/3, 419b/4,
419b/9, 421a/13, 421a/24, 422a/7,
424b/11, 424b/4, 425b/18, 427a/15,
427b/1, 427b/4, 428b/25, 428b/9, 429a/1,
429a/12, 429a/17, 429a/18, 429a/4,
429a/5, 429a/8, 429b/21, 430a/10,
430a/13, 430a/24, 430a/3, 430b/1,
430b/10, 430b/19, 430b/4, 430b/9,

433a/22, 433b/9, 434a/12, 435b/10,
435b/24, 436a/12, 436a/2, 436b/12,
436b/15, 436b/16, 436b/9, 437a/16,
437a/19, 437a/22, 437b/13, 437b/4,
439b/13, 439b/26, 440a/22, 440a/9,
440b/2, 441a/18, 441b/15, 442a/24,
442a/3, 442a/8, 443a/6, 443b/16, 443b/21,
444a/24, 444b/23, 444b/24, 445a/11,
445a/24, 445a/6, 445b/12, 445b/21,
445b/7, 446a/21, 446b/1, 446b/5, 447a/12,
447b/6, 448a/10, 448a/11, 448b/2, 448b/4,
449a/25, 449b/10, 449b/17, 450a/4,
450a/8, 454a/15, 454b/10, 454b/15,
454b/17, 454b/18, 456a/15, 456a/17,
456b/3, 456b/5, 458a/10, 458a/18, 458a/5,
458a/9, 460a/10, 460b/17, 461a/21,
462a/13, 462a/21, 465b/4, 465b/6, 465b/8,
466b/25, 467a/15, 468a/19, 470a/11,
470a/19, 471b/13, 471b/24, 472a/21,
472b/2, 474a/17, 474a/24, 475a/18,
475b/1, 475b/25, 476a/18, 477a/13,
477b/19, 478b/19, 479a/12, 479a/14,
479a/15, 479a/16, 480a/23, 480b/14,
480b/21, 480b/3, 481b/18, 481b/8,
482a/23, 483b/17, 484a/13, 484b/7,
485a/19, 485b/12, 485b/2, 485b/22,
485b/23, 485b/8, 488b/23,
489a/16, 489b/2, 489b/22, 489b/23,
490a/1, 490b/13, 491b/3, 491b/6, 492a/17,
492b/10, 492b/5, 493a/18, 493b/1,
493b/10, 494a/24, 494a/3, 494a/6, 494b/6,
495a/6, 495b/16, 495b/20, 495b/23,
495b/25, 495b/6, 495b/8, 497b/1

n.+ dirler 407b/12

n.+ lerdir 411b/13

n.+ ni 295a/3

n.+ dir 361b/5, 483a/6

nāfız Ar. Bir şeyin bir tarafından girip
içine işleyerek öbür tarafından çıkan.

n. 401a/15, 401a/22

n.+ iñ 401b/3

naḥīf Ar. Zayıf, çelimsiz, arık.

n. olup 272b/13

nāḥiye Ar. İdârî taksîmatta ilçelerin bir
müdürlü yönetilen bölümlerinden her biri,
bucak.

n.+ leriñ 455a/19, 455a/22,
458a/15

naḥve Ar. Çöre otu, Çörek otu (Nigella
damascena).

n. 313b/21, 363b/10

naḥve-i hindi Nahnah (Carum copticum)

n. 268a/22, 363a/21

naḥve-i hindi bk. naḥve-i hindi.

n. 359b/23, 368b/3, 480a/15

nā'ibe Ar. Belâ, musîbet.

n. 407b/20, 408a/7, 408a/13

n.+ dir 408a/11

naḳ' Ar. Suda ıslanma.

n. idüp 402b/23, 452a/13

nāḳış Ar. Eksik, noksan.

n. ola 334b/9

n. olduğundan 282a/22

n. olmağla 292b/7

n. olmasıdır 469b/1

n. 353b/20

naḳl Ar. Bir şeyi anlatma, söyleme, nakletme.

n. etmekdir 284b/6

n. ider 273a/14, 423a/11, 446b/7,
446b/8, 486a/16

n. idüp 394b/2

n. olundu 344a/8

n. olunup 417a/18

naḳlet - Natletmek, anlatmak.

n.- mişdir 272b/8

nām Far. İsim; şöhret, ün.

n. 305a/8, 317a/14, 322b/10,
323a/21, 334b/24, 384b/2, 387a/8,
387a/13, 387a/21, 387b/24, 389a/14,
390b/8, 394b/6, 402a/1, 417a/16, 437b/20,
446b/6, 458b/23, 459b/19, 474b/13,
485a/14, 488b/25, 495b/21

n.+ ında 384a/12

na'nā Ar. Ballıbabagillerden, beyaz, pembe ve morumsu çiçekli, sapsız ve tüylü yapraklı, ıtırılı, hazmı kolaylaştırıcı, spazm kesici, uyarıcı hassaları sebebiyle eczâcılık ve ıtriyatçılıkta kullanılan otsu bitki (Mentha sativa).

n. 260b/18, 263b/4, 264a/23,
264a/5, 264b/8, 265a/20, 265b/13,
267b/11, 267b/14, 272a/20, 274a/4,
275b/15, 275b/18, 275b/23, 275b/9,
277a/25, 277b/1, 277b/3, 278a/22, 286a/6,
290a/14, 290a/18, 295b/17, 296b/7,
297a/5, 297a/7, 325a/25, 337a/3, 337a/8,
340a/9, 342b/17, 342b/21, 342b/24,

343a/2, 343b/22, 343b/9, 344a/1, 344a/21,
345a/8, 354a/6, 361b/14, 363b/24,
369a/11, 369a/21, 369a/24, 369b/1,
369b/4, 371b/24, 372b/15, 372b/16,
378a/11, 378a/22, 378a/8, 378a/9, 378b/4,
379a/20, 381a/14, 430b/23, 430b/7,
452b/12, 452b/5, 461a/1, 478a/7, 490a/9,
494b/22, 497a/7

n.+ yı 336b/14

na' nā şuyı Nane suyu.

n.+yla 267b/4

na' na' şuyı bk. na' nā şuyı

n. 348a/8

na' nā şarābı Naneden yapılan şarap.

n. 270a/18, 272a/20-21, 287a/5,
379a/17, 430b/17

n.+yla 287b/1

na' nā 'uşāresi Nane öz suyu.

n.+ ni 275b/11

na' nā yağı Nane yağı.

n. 265b/10, 270a/16, 366b/10,
376b/2, 386a/14

na' nā' yağı bk. na' nā yağı

n. 399a/20

na' na' bk. na' nā

n. 336a/6

nanḥuvāh Far. Anason; (Pinpinella
anisum).

n. 307b/22, 484b/7

nār Far. Nar ağacı ve meyvesi; (Punica
granatum).

n. 264b/19, 265a/4, 266a/19,
269a/19, 270b/14, 272b/2, 277a/15,
280b/15, 292a/3, 321b/13, 325a/8, 344a/6,
344b/8, 346b/8, 349b/22, 366a/12,
368b/19, 389b/9, 391b/14, 397a/11,
430a/2, 430a/6, 430b/15, 431b/20,
432a/22, 440b/1, 485a/9

n.+ ı 357b/1

n.+ iñ 476a/19

nār-ı 'uşāresi Nar öz suyu.

n.+ sini 277b/1

nār kabuġi Nar kabuġu.

n. 255b/1, 269a/7, 269a/13,
269a/14, 281b/24, 290a/24, 303a/11,
303b/1, 338b/17, 351a/1, 357b/10, 364a/4,
368b/25, 381b/6, 432a/11, 432a/24,
432b/13, 436b/7, 437a/1, 437a/20,
437a/23, 440a/21, 460a/6, 461a/16,
462b/14, 465b/23, 465b/25, 468a/20,
479b/21

n.+ yla 462a/9

nār şuyı Nar suyu.

n. 270a/8, 274a/15, 380a/22,
395a/23, 427a/6, 430a/22, 430a/23,
473b/8, 487b/24

n.+ yla 275b/11

nār şarābı Nardan yapılan şarap.

n. 269a/17, 277a/15, 287b/13,
287b/21, 289b/1, 289b/14, 291a/13

nar şerbeti Nardan yapılan şerbet.

n. 275b/9

nāriyyet Ateşli, ateşle ilgili.

n. 396a/16

nās Ar. İnsanlar, halk.

n. 301a/23, 446b/18

n.+ da 273a/22

n.+ iñ 301a/22

nāsūr Ar. Basur deliği.

n. 302b/14, 333b/23, 335a/5,
340b/16

n.+ uñ 334a/7, 334a/9, 334a/13

nāşur Ar. Delik.

n. 352b/14, 352b/16, 371b/13,
463b/20, 464a/3, 464a/5, 464a/6, 464a/7

n.+ a 353a/6, 353a/10

n.+ ı 353a/2, 464b/2, 464b/12,
466a/16

n.+ uñ 352b/17, 352b/21, 352b/24,
463b/22, 464a/6, 464a/11, 464a/15,
464a/24, 464b/1

nāşurlı Delikli.

n. 465a/21

nāṣī Ar. Neşet eden, ileri gelen.

n. olan 257b/25, 260a/1, 434b/4, 482b/21

n. 276b/24, 282a/22, 285a/22, 297b/22, 306b/2, 306b/6, 324a/19, 334a/21, 335a/1, 348b/3, 350b/22, 351a/19, 354b/18, 376a/22, 389a/7, 395b/11, 426a/8, 430a/20, 468a/3, 488b/17, 488b/19

n.+ dir 253a/11, 273b/1, 273b/15, 381a/9, 401b/4, 476b/4

naṭrūn Ar. Tabii sodyum karbonat.

n. 286a/12, 375b/12, 433a/2, 442b/25, 444a/21, 445b/17, 450a/16, 480b/12, 495b/20, 483b/22

n.+ ı 425a/5, 437a/17

naṭūl Ar. Bazı madde ve bitkilerin kaynatılmasıyla elde edilen sıvı hâldeki öz.

n. 257b/10

n.+ lar 256b/16, 283a/11

n.+ lardır 385b/17

naẓar Ar. Görme, tecrübe ve kıyasa dayanarak düşünme, fikir yürütme.

n. etmektir 390b/3

n. ider 420a/3

n. idüp 406b/7

n. itdik 285b/15

n. olunur 398a/21

n. 383a/13, 393b/16, 420b/11

n.+1 (İyelik) 336b/2

naẓar Ar. Nazar, göz, göz değmesi.

n. 273b/2, 489a/18

naẓbah Ar. Yetişkin, kemale ermiş olma.

n. 303b/24, 318b/14, 319b/13, 319b/15

naẓc Ar. Pişme, kıvam bulma, olgunluk.

n. buldukça 408b/1

n. bulduktan 398a/15, 408b/22, 411a/4, 427b/22, 444a/14, 447b/22, 456a/4

n. bulmadan 447b/23

n. bulması 390b/17

n. bulmayup 435a/2, 435a/5

n. 287a/12, 329a/8, 345a/5, 345a/6, 345a/9, 346a/12, 348a/2, 355a/12,

383b/22, 398a/5, 398b/2, 398b/25,
400a/10, 402a/16, 405a/14, 405b/5,
410a/14, 410b/9, 422a/17, 422a/18,
422a/23, 433b/15, 434b/9, 436a/12,
438a/13, 441b/7, 444a/11, 444b/18,
449b/1, 455b/17, 455b/25, 457b/26,
459a/22, 471a/3, 477a/22

n.+ a 383b/20, 390b/21, 390b/22,
404b/23, 405a/14

n.+ dan 307a/11, 315b/12, 406b/24

n.+ ı (İyelik) 341a/15

n.+ na 390b/16, 393b/13, 404a/18

naẓīḥ bk. nāzik

n. 308b/4, 425b/9

nāzik Far. Nazik .

n. 284b/25, 345b/17, 391b/25,
402b/25, 422a/19, 443a/16, 454a/2,
459a/14, 462b/9, 484a/1

nāzil Ar. İnmek, nüzul etmek.

n. olan 281b/12

n. olduğundan 381a/3

n. olur 281b/4, 380b/14,

nāzile ? Bir hastalık belirtisi.

n.+ elerden 388b/23

naẓīr Ar. Benzer, eş.

n. +i (İyelik) 296b/13, 391a/11,
477b/19

ne Nasıl, ne.

n. 258a/22, 261a/19, 276b/16,
317b/8, 318b/9, 372a/16, 389a/2, 392a/17,
410b/15, 415b/15, 417a/19, 433b/23,
445a/6, 460a/24, 463a/17, 469b/17,
470a/4, 470b/21, 472b/14, 479b/10,

ne Soru zarfı.

n. 272a/11, 389b/25

ne Ne, soru zamiri.

n. 476b/13, 479b/10,

n.+ yden 262a/21

ne kadar Ne kadar.

n. 272b/21, 273a/11, 284b/18,
315a/9, 437a/5

nebāt Ar. Bitki.

n. 254a/19, 261b/4, 323b/13,
416a/17, 420b/23, 435b/25, 486b/4

n.+ dan 411b/13, 436a/1, 492a/12

n.+ 343a/8, 344a/15

n.+ 327a/16

n.+ ıyla 267b/10

nebāt şekerî Bitki şekerî.

n. 252b/4, 253b/9, 253b/24,
254a/2, 255a/6, 317b/14, 333b/9, 377b/16,
405b/1, 424b/7, 481b/12

nebātî Ar. Bitkiyle ilgili, bitkiye âit,
bitkisel.

n. 271a/16, 491b/22

nebātü'l-esnān Çocukların dişlerini
çıkarması.

n. 377a/24

necār Ateşten kaynaklanan bir hastalık
belirtisi.

n. 267b/21, 362a/10, 362a/15

n.+ dan 267b/21

n.+ dır 360a/14

n.+ ı (İyelik) 362a/8

n.+ ın 360a/15

necār-ı düḥānî Bir hastalık belirtisi.

n. 457a/11

n.+ den 457a/11

necāset Ar. Dışkı.

n. 352b/17

n.+ den 256a/5

neden Sebep, neden.

n.+ inde 486a/22

nedret Ar. Az bulunma, azlık.

n.+ ine 408a/1

nef Ar. Fayda, menfaat.

n. 251b/22, 261a/13, 295a/7,
300b/13, 371b/11, 386b/5, 402b/1,
405b/23, 415a/11, 426b/24, 460b/9

n.+ ini 260a/2

n.+ leri 402b/13

nefāṭ Su kabarcığı hastalığı.

n. 319b/1, 319b/4

nefemkayı? Bir çeşit bitki.

n. 365b/12

nefes Ar. Nefes, soluk.

n. 258b/24, 266b/2, 288b/1,
313b/2, 360b/16, 378a/2

n.+ de 251a/22

n.+ i (İyelik) 251b/2, 251a/23,
255b/16, 256a/19, 256b/22, 283a/7,
309a/8, 313a/21, 315a/13, 319b/8,
322b/18, 347a/13, 360b/4, 395b/18,
403b/23, 404a/16, 426a/16, 455a/4,
455b/8, 490b/21, 496b/5

n.+ iñ 251b/11, 259a/13

n.+ ini 281b/11, 423b/10

nefes tırlığı Nefes darlığı hastalığı.

n. 251b/11, 377b/12, 486b/13,
489b/15, 490b/4

nefesü'd-dem Kan tükürmek.

n. 254b/3

neffāh Ar. Kokusu çok olan.

n. 267b/22

neffāh bk. neffāh

n. 307b/16

neffh Ar. (koku için) Yayılma.

n.+ i (İyelik) 268a/2, 268a/3,
307b/18, 308a/4

neffha Ar. Güzel koku.

n. 307b/15

neffhu'l-merāk Çocukların boş
böğürlerinin şişiren hastalık.

n. 378b/13

neffhu'r-raḥm ve reyāhu Rahmin kabarık
ve belirgin olması.

n. 347a/5

neff ī Ar. Menfaat ile alâkalı, faydacı.

n. 257a/21, 275b/12, 309b/18,
310a/23, 356a/12, 356a/20, 397a/24,
397b/2, 427a/26, 442b/9, 456b/8, 463b/14,
466b/1, 487a/12, 487b/11, 487b/13

nefis Ar. Hoş, hoş a giden

n. 365a/9

nefisīmā Yun. Vücutta görülen bir çeşit şiş hastalığı.

n. 448a/18

nefret Ar. Tiksinme, iğrenme.

n. ider 359a/18, 364b/23

n. eyleyüp 373a/22

nefs Ar. Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

n. 461b/5

nefs-ı bögreg Böbreğin merkezi.

n.+ iñ 326a/22

nefs-ı hayvāniyyet Hayvan canı.

n. 375b/2

nefs-ı hummā Hummanın yapısı.

n.+ ya 388b/18, 388b/19

nefs-ı kalb Kalbin yapısı, kendi bünyesi.

n.+ e 258b/9

nefs-ı menī Spermanın yapısı, niteliği.

n.+ niñ 341a/12, 341a/14

nefs-ı mi‘de Midenin yapısı, niteliği.

n. 271a/6

n.+ de 266b/15

nefs-ı t̄ā‘ūn Vebanın yapısı, özelliği.

n.+ uñ 421b/20

nefsānī Nefisle ilgili.

n. 256a/17, 388a/23

nefsāniyye Canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili.

n. 431b/13

nefsi’l-emr Emir merkezi.

n.+ de 467b/15

neft yağı Neft yağı.

n. 281a/8

nehr Ar. Akarsu, büyük ırmak.

n. 402b/9

neḳāve Ar. Temizlik, arılık, paklık, nekāvet. n. 422b/10

neḳād Ar. Ağızda dişler çürüyüp ufanmak.

n.+ına 453b/23

nemli bk. nemnāk.

n. 423b/21

nemām bk. nemmām

n. 364b/8, 452b/18

Nemçe Avusturya Ülkesi

N. 258a/17, 273a/22, 401a/18, 406b/4, 447a/3, 455a/6

Nemçeli Avusturyalı, Avusturya halkından olan.

N. 401b/4

nemle Ar. Vücuttaki karıncalanma.

n.+ niñ 436a/25

n.+ ye 436b/16

nemle-i sā'ıye Karınca yuvası denilen vücuttaki karıncalanma hastalığı.

n. 436a/21

nemmām Ar. Yabani kekik, (thymus serpyllum).

n. 452a/24

nemnāk Far. Nemli, rutûbetli, ıslak.

n. 445b/20, 465b/10

Nemse bk. Nemçe

N. 329b/14

Nemseli bk. Nemçeli

N. 452a/18

nesil Ar. Kuşak.

n. 341a/23

n.+ leri 341a/21

nesne Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.

n. 267a/17, 275a/26, 345b/6, 359b/10, 360b/10, 364a/14, 460b/9, 469b/25,

473a/3, 486b/9

n.+ dir 413b/20

n.+ ler 305a/21, 364b/21

n.+ lere 393b/11

n.+ niñ 418b/21

n.+ ye 473a/23

neşā Ar. Nişasta.

n. 358a/16

n.+ resi 359b/23, 363a/21, 363b/1

neş'et Ar. İleri gelme, kaynaklanma.

n. 362a/5

ne'üzü billāh te'ālā Ar. Tehlikeli, nâhoş bir durum karşısında, "Allah'a sığındık, Allah korusun" anlamında kullanılır.

n. 343a/19, 448b/18

nev' Ar. Cins, tür.

n. 251b/4, 280b/6, 258b/24, 313b/17, 322b/15, 389b/22, 390a/1, 419a/8, 427a/7, 488b/24, 494b/15

n.+ dir 279b/17, 384a/3, 388a/17, 435a/15, 435a/17, 436a/19438a/1, 459b/13, 460a/3, 488b/25

n.+ e 390a/1

n.+ inden 413a/21, 471a/25

n.+ indendir 441b/16, 471b/15

n.+ ine 293a/7, 430b/19

n.+ ini 301b/1, 441a/6

n.+ iniñ 389b/16

nev'-ı āḥar Başka tür, çeşit.

n. 263b/12, 266a/13, 385b/9, 385b/11, 386a/21, 422b/19, 433b/11, 436a/9, 445a/2, 459b/9, 464b/9, 470a/21, 470b/12, 471a/12, 474b/18, 483b/19, 485a/2

nev'-ı digər Başka tür, çeşit.

n. 281a/7, 282a/12, 344a/20, 385b/26, 443a/11, 477a/10, 481a/10

nev'-ı üḥra Başka tür, çeşit.

n. 336b/25

nevāhī Ar. Civarındaki yerler.

n.+ sinden 254b/12

nevāhiyi-i cild Cildin etrafındaki yerler.

n.+ de 324b/9

nevāsiri'l-meşāne Mesanede nasur olma hastalığı.

n. 333b/22

nevāşiru'r-raḥm Rahimde nasur olma hastalığı.

n. 352b/13

nevāzlı Nezleli.

n. 254b/20

nevbet Ar. Nöbet, hastalık nöbeti.

n. 251b/21, 252a/7, 261a/11, 311a/24, 336a/20, 360b/4, 360b/20, 360b/21, 376b/15, 400b/9, 401a/8, 401a/9, 401a/18, 401a/24, 402a/9, 402a/10, 402a/11, 402b/4, 402b/23, 402b/24, 403b/20, 406a/14, 406a/15, 406a/25,

406b/2, 406b/5, 406b/8, 406b/14, 407a/17, 407b/12, 407b/23, 408a/5, 408a/7, 408a/10, 408a/11, 408a/23, 408a/24, 412a/2, 412a/20, 412a/21, 428b/2

n.+ den 360b/3, 360b/20, 361b/8, 390b/17, 402b/21, 407a/23, 407b/4, 407b/9, 411b/4, 411b/10

n.+ i (İyelik) 360a/18, 360a/19, 360a/20, 390b/18, 390b/19, 400b/8, 400b/11, 400b/13, 401a/6, 401a/10, 401b/10, 401b/11, 402a/3, 402a/5, 402a/8, 403a/18, 403a/19, 403b/7, 403b/25, 404a/4, 404a/7, 407b/19, 408b/2, 408b/3, 408b/5, 409a/5, 409a/6, 409b/14, 409b/15, 409b/16, 412a/7, 412a/8, 412a/9, 412a/23, 412b/25, 414a/3, 441a/11, 455b/6, 455b/11

n.+ iñ 401a/23, 402a/10, 402a/12, 403b/24, 406b/14

n.+ inden 406b/5

n.+ iniñ 391a/15, 393b/16, 404a/1

n.+ le 251b/8

n.+ leri 255b/18, 359a/15, 412a/7

n.+ lerinde 408a/25, 409b/12

n.+ leriniñ 404a/9, 412a/10

n.+ te 401a/3

nevbetli Nöbetli, zaman zaman ortaya çıkan hastalık belirtileri.

n. 308a/21, 402a/2

nev' iyye Türle ilgili.

n.+ siyle 274a/3

nezfü'd-dem Kan kanaması.

n. +de352a/15

nezîh Ar. Pâk, temiz, kötülükten ve kabalıktan uzak.

n. 315b/1, 362a/19

nezle Ar. Daha ziyâde soğuk algınlığında ortaya çıkan ve burun akması şeklinde kendini gösteren, virüslere bağlı yukarı solunum yolları hastalığı, zükâm.

n. 253a/23, 262a/16, 292a/22, 377b/12, 377b/23, 423b/4

n.+ de 366a/1

n.+ den 253a/2, 253b/1, 378b/20

n.+ dir 292a/16

n.+ ler 415a/25

n.+ lerden 253a/22

n.+ si 253a/5

nışf Ar. Yarı, yarım.

n. 264b/8, 417a/15

n.+ ı (İyelik) 260a/9, 294a/6, 327b/17, 334b/21, 427a/11, 427a/13, 452a/13, 453b/19, 456b/9, 484b/8, 484b/22

nice Çok, pek çok.

n. 270b/21, 271a/2, 299b/21, 309a/1, 370b/10, 373b/18, 383a/5, 384a/16, 387a/3, 402a/21, 402b/1, 402b/12, 406a/5, 406a/12, 406b/3, 406b/6, 409b/2, 416a/13, 417b/7, 426b/17, 427a/8, 428a/13, 445a/21, 446a/10, 450a/18, 450a/21, 457a/20, 461b/13, 463a/16, 469a/7, 472b/25, 485a/12

niçe bk nice

n. 313b/9

nifās Ar. Lohusalık.

n. 368a/7, 368a/17, 368b/9, 368b/11, 368b/14

n.+ ı (İyelik) 368a/23

nifās kanı Lohusalık kanı.

n. 368a/7, 368a/17

n. + niñ 368b/11, 368b/14

niḥāl Far. Fidan.

n.+ i (İyelik) 331b/1, 332b/7

niḥāyet Ar.Son, sonunda.

n. 392b/8, 392b/10, 392b/11,
392b/13, 392b/15, 392b/17

n.+ idir 322b/3

n.+ine449a/16

niḳris Ar. Gut hastalığı, damla hastalığı.

n. 382a/21, 382a/22, 382a/24

niḳros Yun. bk. niḳris

n. 382a/23

nilüfer Far. Nilüfer çiçeği; (Nymphaea).

n. 256b/8, 264b/19, 275a/7,
295b/16, 311a/17, 315b/10, 325a/8,
328b/21, 330a/1, 332a/21, 332b/24,
335b/25, 336a/2, 336a/15, 337a/19,
337a/20, 342b/17, 342b/22, 342b/24,
342b/25, 343b/15, 344a/15, 344b/6,
349a/12, 349a/19, 353b/13, 362a/23,
362b/3, 362b/6, 362b/9, 369b/11,
396b/24, 397a/10, 397b/5, 414a/25,

414b/5, 414b/22, 414b/23, 424a/24,
425b/6, 427a/5, 428b/12, 429a/14, 432a/9,
436b/4, 440b/13, 450a/5, 451b/10,
473b/23, 493b/7

n.+ den 493b/7

nilüfer şuyı Nilüfer suyu.

n. 325a/11, 328b/24, 396b/25,
430a/21, 495b/5

nilüfer şarābı Nilüferden yapılan şerbet.

n. 253b/15, 262a/21, 274a/13,
275a/7-8, 289b/14

n.+ yla 362b/11

nilüfer yağı Nilüferden elde edilen yağ.

n. 256b/17, 325a/12, 328b/22,
343a/4, 429a/8, 440b/15, 466b/3

nīmpirşit Far. Yarı haşlanmış (Yumurta için).

n. 266a/17, 271b/18, 273b/13,
293a/4, 312b/9, 326b/7, 330b/2, 336a/9,
342a/19, 399a/23, 415a/5, 479a/9,
481a/19

nisā Ar. Kadınlar.

n. 349a/26, 359a/7, 360a/13,
362a/6, 362a/10, 364a/8

nisbet Ar. Oran.

n. 390b/13, 392b/9, 396a/6,
396a/14, 462a/4

n.+ e 390b/11

n.+ i (İyelik) 390b/10, 390b/11,
486a/24

n.+ le 448b/20, 448b/21

nisyān Ar. Unutma, unutkanlık hastalığı,
bir cins sersemlik

n. 423b/23, 455b/14

nişā Far. Nişasta

n. 253b/24, 255a/5, 255a/18,
297a/2, 333a/24, 341a/10

nişāb Ar. Yeter derece, istenilen oran,
kıvam.

n.+ ı 414b/11

nişādır Far. Amonyak tuzu denilen tuzlu
ve yakıcı beyaz bir madde.

n. 477a/9

n. +ı 377b/6

nişanlı Far. İzli, işaretli, belirtili olan.

n. 313a/17

nişāre İnce talaş.

n.+ si 280b/7, 321b/8, 418b/6

nişasta Far. Mısır, buğday vb. tahıllardan,
mercimek, bezelye gibi baklagillerden ve
patatesten elde edilen, mensûcat
sanâyiinde, apre maddesi îâmâinde, ilâç,
kibrit, kola sanâyii gibi çeşitli yerlerde ve
besin maddesi olarak kullanılan una
benzer madde.

n. 414b/9

nişter Far. Cerrahların kesmek ve
yarmak için kullandıkları keskin ve sivri
uçlu ufak bıçak, bisturi.

n. 422a/24, 433b/3,
433b/16, 446b/5, 447a/9

n.+le 447b/23

n.+e 422a/24

nitekim Nitekim, gerçekten.

n. 255b/17, 256a/14, 257b/11,
258b/20, 262b/17 262b/20, 263a/1,
272a/10, 272a/3, 273b/17, 274b/2,
274b/23, 274b/25, 275b/3, 282b/9,
287b/23, 293a/14, 301b/2, 303a/17,
304b/15, 310b/17, 315b/21, 336b/9,
341a/20, 344a/2, 346b/22, 353b/17,
371a/17, 373b/17, 374a/5, 374a/6, 374a/8,
375a/4, 376b/14, 378b/16, 382b/16,
383b/21, 386b/15, 389a/13, 389a/17,
390b/7, 392b/3, 392b/25, 393a/3, 396a/7,
400b/14, 401b/8, 401b/19, 402a/2,
402b/2, 402b/8, 408a/15, 409b/4, 410a/15,
413b/24, 415a/23, 416a/16, 419b/22,
420a/11, 426a/5, 431b/1, 446a/18,
451a/20, 455a/11, 457a/9, 466b/10,
468a/22, 470b/25, 479b/16, 479b/18,
482a/15, 484a/18, 485a/9, 485b/18,
486a/15, 486a/24, 486b/3, 496b/6

nizā' Ar. Çekişme, kavga, anlaşmazlık,
ihtilâf:

n. 406a/19, 406b/13

nizām Ar. Düzen.

n.+ indan 426a/8

nizāmsız Düzensiz.

n.+ sız 492b/6, 496b/21

noḥūd Far. Baklagillerden, ana yurdu
Akdeniz kıyıları olan, birleşik telek
yapraklı, çiçekleri sarımtırak renkte,
tanesi baklamsı bir bitki; (Cicer
arietinum).

n. 260a/24, 285b/8, 292b/3,
313b/12, 313b/23, 315b/17, 324a/4,
324b/10, 325b/2, 326b/8, 327a/10,
327b/15, 330a/8, 330a/23, 333a/14,
337a/24, 342a/25, 345b/2, 346a/18,
354a/15, 355a/17, 355b/16, 356a/9,
356b/3, 357a/5, 360a/11, 371a/23,
371b/23, 372b/2, 374b/12, 380a/2,
381b/24, 398b/21, 399a/9, 407a/15,
427a/1, 432b/23, 445a/3, 445b/23, 448a/9,
461a/14, 481a/4, 481a/18, 485a/17

noḥūd şuyı Nohut suyu.

n. 332a/1, 334a/3

noḥūd tabīḥi Pişmiş nohut.

n. 271a/24

nokşān Ar. Azalma, eksilme

n. 251b/9, 316a/15, 329a/3,
363a/14, 368b/24, 394b/16, 482a/10,
482a/12

n.+ ı (İyelik) 473a/19

n.+ ına 482a/13

noḡṣānū'ş-şā'r Kılların az olması hastalığı. n. 482a/5

noḡṭā Ar. Benek, leke.

n.+ lar 424a/2

nuḡās Ar. Bakır.

n.+ ı 301a/20

nuḡās-ı muḡriḡ Yanmış ba

n. 320a/11, 460a/8, 490a/1

nuḡve-i hindī ? Bir çeşit bitki.

n. 286a/9

nuḡu' Ar. Bir nesneyi suda ıslatmak.

n. 267a/7

n.+u 442a/23

nuḡūle ? Bir çeşit bitki.

n. 331a/2

nūr Ar. Ay aydınlığı, ışığı.

n.+ ı (İyelik) 251b/8, 251b/9

nūre Ar. Banyolarda kullanılan sönmemiş kireç ve arsenik tüy dökücü.

n. 448a/15

nūş Far. İçecek, içki.

n. 260b/14, 261b/5, 265a/1, 285b/5, 289a/4, 333a/23, 345b/11, 346a/1, 348a/22, 384b/1, 388a/6, 427a/12, 449b/16, 452b/21, 458a/7

nūşādır bk. nişādır

n. 416b/23, 448a/12, 477a/11, 495b/20

n.+ dan 334a/7, 411b/14

nūcūr-ı meryem Sinil tedavisinde ilaç olarak kullanılan bir bitki.

n. 352b/22

nūfūz Ar. Geçme, işleme.

n. etdiginden 339a/22

n. etmesidir 281b/2

n. eylemediginden 303b/9

n. idemedigi 467b/17

n. idemediginden 276b/24

n. idemedüğünden 467b/17-18

n. idemeyüp 288a/22-23, 324a/12, 324a/21

n. ider 288b/4

n. idüp 322b/8, 457a/13

n. 288b/3, 319a/15, 383a/21, 467b/21

n.+ ı (İyelik) 421b/6, 424a/18

n.+ ına 391a/1

n.+ ını 313a/9

nüşha Ar. Formül, terkip.

n. 417a/21

n.+ sı 305b/22

nüşha-i uhṛā Diğer terkip.

n. 310a/2, 310a/6, 321b/10, 421a/8, 421a/25

nūzi' bk. nüzūl

n. 261a/2

nüzūl Ar. Konaklama, inme.

n. etmemekdir 274b/12

O

o O

o. 272b/23, 300a/6

o.+ ña 496a/22

o.+ ndan 299b/7, 300b/14

o.+ nlara 305a/1

ocaḳ Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet.

o. 422b/19

‘od Ateş.

‘o. 296b/16, 297a/17

oğ - Ovmak.

o.- alar 275b/8, 357a/23, 360b/22,

468a/23

o.- maḳ 268b/25, 428b/25

o.- maḳdır 399b/17

o.- up 323a/9, 444b/8

oḡlaḳ(ğ) Oḡlak, keçi yavrusu, çepiş.

o. 266a/18, 287b/3, 305b/13, 326b/6, 399a/23, 415a/6, 439a/22, 495b/22

o.+ ı (İyelik) 379a/18

oğlak eti Oğlak eti.

o.330b/2, 326b/7, 342a/20,
399a/23, 407b/17, 411b/24, 439a/23

oğlancık Oğlanlara sevgiyle
yaklaşıldığını belirten söz.

o.+ lara 391a/7

o.+ larda 383a/15, 383a/16,
383a/18

oğul Erkek evlat.

o. 411a/15

oğul otı Ballıbabagillerden, 20-150 cm.
yüksekliğinde, tıpta yapraklarından
yararlanılan çok yıllık ve otsu bir bitki,
kovan otu, melisa.

o. 256b/13, 257a/3, 257a/8,
257a/18, 258a/2, 260a/2, 260a/16,
260b/18, 261a/20, 275a/18, 306a/14,
354a/7, 355a/14, 356a/9, 361b/14,
363b/24, 365a/15, 402b/20, 410a/21,
412a/4, 424a/21

oğ Ok.

o. 469b/25, 472a/25, 476b/17

ol - Olmak, hâline gelmek.

o.- unmaz 413b/23

o.- a 256a/9, 258b/19, 259a/20,
259b/18, 260a/12, 260b/12, 260b/16,
261b/6, 262a/8, 262b/23, 264a/22,

264b/16, 265b/25, 266a/19, 266b/12,
267a/1, 270b/6, 270b/16, 271b/15, 272a/8,
274b/2, 277a/23, 277b/19, 278a/14,
280b/12, 281b/2, 281b/4, 282a/24,
284b/25, 285a/22, 286b/18, 289a/13,
290b/1, 293a/20, 293b/13, 293b/22,
293b/24, 294a/23, 294a/24, 295a/1,
296a/21, 296b/13, 297b/15, 298a/25,
298b/3, 304a/23, 304a/24, 307b/19,
309a/19, 310a/20, 311b/8, 311b/10,
312b/19, 313b/1, 314b/17, 314b/18,
315a/17, 316a/6, 316b/5, 316b/8, 317a/16,
317b/24, 318a/15, 318b/5, 321b/16,
321b/17, 323a/17, 325a/13, 325a/14,
328b/8, 328b/12, 328b/13, 330a/25,
330b/3, 331b/13, 333b/22, 334b/9,
335a/19, 336b/12, 336b/19, 336b/21,
336b/24, 336b/25, 337b/6, 337b/7,
338a/4, 339a/21, 344a/7, 344a/21, 346b/5,
347b/21, 348b/23, 353b/16, 356a/5,
356b/7, 358b/23, 359a/6, 359a/14, 360a/8,
360a/11, 366b/10, 366b/12, 367b/5,
367b/16, 370a/20, 370a/21, 371a/13,
372b/9, 373a/4, 373b/1, 374b/21, 375a/2,
375a/12, 375a/19, 375b/11, 376b/19,
378a/7, 379a/12, 380a/2, 380b/8, 380b/11,
381b/18, 383a/15, 384b/6, 384b/8,
386a/24, 387b/11, 388a/9, 388a/14,
389b/7, 389b/21, 389b/23, 390a/20,
390b/9, 391a/19, 391a/25, 391b/1, 392a/6,
392a/10, 392a/20, 392a/21, 392a/22,
392b/4, 392b/9, 392b/24, 393a/3, 393a/9,
393a/19, 393b/10, 394a/17, 394b/20,

395a/23, 396a/3, 398a/4, 398a/15,
398b/24, 399a/6, 399a/8, 400b/14, 401b/9,
402a/12, 402b/11, 403b/8, 403b/15,
403b/24, 404b/24, 405a/13, 406b/14,
407a/12, 407b/15, 408a/23, 409b/18,
412a/5, 412a/19, 413a/4, 414b/21,
415a/18, 416a/5, 416a/12, 416b/7, 416b/8,
416b/10, 416b/11, 416b/12, 420a/8,
420a/25, 420b/9, 421b/7, 422a/16, 422b/9,
423a/4, 424a/8, 425b/10, 426b/8, 426b/23,
428a/9, 429b/14, 431a/24, 432b/1, 432b/5,
433b/2, 434b/22, 437b/6, 437b/9, 438b/5,
438b/18, 441a/12, 441a/19, 441b/24,
443a/16, 444a/8, 444a/12, 445a/3,
445a/10, 446b/9, 447b/14, 447b/17,
448a/23, 450b/10, 450b/19, 453a/12,
453b/6, 453b/7, 454a/19, 454b/12,
458b/8, 458b/15, 458b/18, 459a/2,
459a/12, 459b/11, 460a/22, 460b/20,
461a/14, 461a/25, 461b/1, 462a/2,
463a/11, 463a/17, 464a/2, 464a/7,
464a/13, 465a/13, 465a/21, 465b/8,
467b/9, 469b/11, 469b/12, 470a/25,
471a/16, 473a/13, 473a/14, 473b/5,
473b/7, 473b/13, 474a/13, 474b/7, 476a/6,
476a/11, 476b/25, 477a/20, 477b/5,
477b/13, 478a/20, 478b/23, 479a/9,
480a/8, 480b/9, 480b/24, 481b/19, 482a/6,
482a/25, 483a/8, 483b/21, 483b/25,
484a/4, 484a/22, 484a/23, 486a/6, 486a/9,
486b/5, 486b/12, 486b/18, 487a/3,
487a/17, 487a/20, 487b/15, 488a/21,
488a/25, 488b/12, 489a/9, 490a/11,

490a/15, 491a/19, 491b/17, 493a/8,
496a/24, 496b/16

emîn o.- a 497b/8

o.- acağı 305a/6, 324a/20, 383b/1

o.- acağ 292a/11, 400b/17, 432b/5

sağk o.- acağlar 472b/8

o.- alar 360b/19

o.- amamışlardır 270b/18

o.- amayup 267b/20, 322b/9,
401a/2, 480a/19

o.- amaz 287a/2, 341a/23, 341b/2,
402a/2, 470a/6

o.- an 251a/2, 251a/7, 251b/4,
251b/15, 252a/8, 252b/18, 252b/24,
253a/11, 253a/23, 253b/1, 253b/11,
253b/14, 253b/17, 253b/23, 254a/5,
254a/8, 254a/11, 254a/12, 254a/15,
254a/21, 254b/6, 254b/8, 254b/16,
254b/22, 255a/1, 255b/5, 256a/1, 256a/13,
256a/24, 256b/3, 256b/7, 256b/19,
256b/25, 257a/2, 257a/3, 257a/21,
257b/18, 257b/21, 257b/23, 257b/25,
258a/5, 258a/17, 258b/10, 258b/14,
258b/15, 258b/23, 259a/13, 259a/15,
259a/25, 259b/3, 259b/22, 260a/1,
260a/22, 260a/23, 260b/14, 261a/1,
261a/2, 261a/5, 261a/7, 261a/12, 261b/8,
261b/9, 261b/17, 261b/22, 261b/25,
262a/12, 262a/13, 262a/16, 262a/17,
262a/20, 262a/25, 262b/22, 263a/13,
263a/16, 263a/21, 263a/22, 263b/4,
264a/12, 264b/11, 264b/13, 264b/18,
265a/4, 265a/15, 265a/17, 265a/20,

265b/1, 265b/16, 265b/20, 266a/22,
266b/9, 266b/23, 267b/17, 268b/8,
269a/3, 269a/6, 269b/20, 270a/5, 270a/10,
271a/6, 271b/3, 271b/25, 272b/5, 273b/7,
273b/20, 274a/15, 274b/14, 274b/16,
274b/17, 274b/19, 275a/1, 275a/10,
275a/23, 275a/25, 275b/1, 276a/5,
276a/12, 276a/15, 276b/19, 277b/7,
277b/19, 277b/20, 277b/22, 278b/22,
278b/25, 279a/1, 279a/4, 279a/5, 279a/8,
279a/21, 279b/4, 280a/7, 280b/2, 281a/20,
281a/24, 281b/1, 281b/12, 281b/17,
281b/18, 282a/23, 282b/10, 282b/16,
283b/9, 283b/10, 283b/15, 284b/2,
284b/22, 285a/25, 285b/9, 285b/17,
285b/23, 286b/1, 287a/1, 287a/7, 287b/11,
288b/8, 289a/10, 289a/11, 289a/12,
289b/7, 290a/19, 290b/14, 291b/4, 292a/9,
292a/16, 292b/4, 292b/16, 292b/24,
293b/4, 293b/7, 293b/8, 293b/18,
293b/22, 294a/3, 294a/13, 294a/16,
295b/9, 295b/11, 296a/23, 296b/13,
297b/10, 297b/13, 297b/20, 298a/9,
299a/23, 299b/5, 299b/7, 299b/8,
299b/15, 299b/20, 300a/13, 301a/10,
301a/21, 301a/23, 302b/11, 302b/20,
303a/5, 303b/5, 303b/6, 304b/20, 305a/7,
305a/11, 305a/17, 305b/4, 305b/5, 305b/8,
305b/21, 308a/14, 309b/11, 310a/24,
310b/18, 310b/22, 310b/24, 311a/5,
311b/20, 312a/17, 312a/25, 312b/7,
312b/12, 312b/15, 313a/14, 314b/3,
314b/4, 314b/24, 315a/17, 315a/21,

315a/25, 317a/21, 317b/7, 318a/9,
318b/12, 319b/12, 319b/17, 320b/16,
320b/24, 321a/1, 321a/20, 321b/14,
322b/8, 322b/11, 322b/19, 322b/21,
323a/2, 323a/3, 323a/5, 323b/2, 323b/3,
323b/5, 323b/6, 323b/9, 323b/11,
323b/16, 324a/11, 324b/8, 324b/12,
324b/15, 324b/17, 324b/24, 324b/25,
325a/16, 325b/10, 326a/25, 326b/3,
327b/23, 328a/15, 328a/20, 328a/22,
328b/1, 328b/2, 328b/5, 330b/1, 330b/4,
331a/9, 331a/21, 331a/23, 331b/2,
331b/13, 332a/5, 332b/4, 332b/20, 333a/9,
333a/12, 333a/23, 334b/5, 335a/8, 335b/7,
335b/15, 336a/8, 336b/15, 336b/18,
336b/21, 338b/14, 339a/3, 339a/6,
339b/20, 340a/2, 340a/14, 341a/13,
341a/21, 342a/18, 342b/16, 342b/20,
343a/25, 343b/2, 343b/7, 344a/26, 344b/6,
345a/1, 345a/23, 345a/25, 346a/1, 346b/2,
347a/4, 347a/19, 348a/9, 348b/21,
349a/22, 349b/15, 350a/4, 350a/8,
350a/24, 350b/13, 353a/4, 353a/17,
354b/18, 355a/11, 355a/19, 355b/15,
357a/1, 357a/18, 358b/11, 359a/2,
359a/12, 359b/11, 359b/12, 360b/21,
361b/7, 361b/8, 361b/9, 362a/4, 362a/25,
363a/7, 363a/14, 363a/15, 364a/25,
364b/16, 365a/7, 365a/9, 365b/1, 365b/19,
366a/1, 366a/13, 366b/12, 367b/15,
367b/20, 368a/24, 368a/25, 368b/7,
368b/20, 370b/8, 370b/22, 371a/1, 371a/3,
371a/16, 371b/15, 371b/24, 372a/13,

372b/25, 373a/6, 373a/21, 373a/24,
 373b/3, 374a/12, 374b/3, 375a/3, 375a/23,
 375b/9, 375b/15, 376a/1, 376a/24, 376b/1,
 377a/8, 377a/10, 377a/19, 377b/1, 377b/6,
 378b/7, 379a/22, 381b/2, 382a/18, 382b/6,
 382b/8, 382b/19, 383a/9, 383a/25,
 383b/10, 383b/13, 384a/6, 384a/10,
 384b/6, 384b/16, 385a/14, 385b/20,
 385b/24, 386a/24, 386a/25, 387a/20,
 388a/12, 388a/15, 388a/22, 388b/6,
 388b/17, 388b/25, 389a/12, 389b/8,
 389b/10, 389b/11, 389b/12, 389b/14,
 389b/17, 389b/21, 390a/2, 390a/14,
 390a/16, 390a/18, 390a/23, 390a/25,
 390b/2, 390b/4, 390b/11, 390b/14,
 390b/18, 390b/23, 391a/24, 392a/16,
 392b/4, 392b/20, 392b/21, 392b/22,
 392b/25, 393a/1, 393a/3, 393a/5, 393a/9,
 393a/10, 393a/19, 393b/11, 393b/21,
 393b/22, 393b/25, 394a/3, 394a/24,
 394a/25, 394b/10, 394b/12, 395b/2,
 395b/6, 395b/9, 395b/10, 395b/12,
 395b/23, 396a/1, 396a/7, 396a/13,
 396a/17, 396b/12, 397b/9, 398a/4,
 398a/15, 399a/21, 399a/22, 399b/4,
 399b/10, 399b/17, 399b/18, 400b/7,
 400b/10, 400b/12, 401a/12, 401a/14,
 401a/16, 401b/13, 401b/17, 401b/21,
 402a/19, 403b/10, 404a/20, 405a/10,
 405b/2, 405b/6, 406a/3, 406a/14, 406b/19,
 406b/25, 407a/22, 407b/7, 408a/1,
 408b/12, 409a/8, 409a/9, 409a/11,
 409a/12, 409a/17, 409a/20, 409a/21,

409b/1, 409b/20, 410a/2, 410a/20,
 410a/25, 411a/14, 411a/20, 411b/10,
 411b/22, 412a/11, 412a/13, 412a/19,
 412a/24, 412b/1, 412b/4, 412b/5,
 412b/20, 413a/7, 413a/13, 413b/8,
 413b/12, 413b/13, 413b/18, 414a/2,
 414a/20, 414a/21, 414a/25, 415a/10,
 415a/23, 415b/1, 416a/20, 416b/12,
 416b/17, 416b/20, 417b/3, 417b/25,
 418a/1, 418a/2, 418b/15, 420a/11,
 420a/17, 420a/20, 420a/22, 420b/1,
 420b/15, 420b/16, 420b/20, 421b/6,
 421b/23, 422b/12, 423a/6, 423b/1,
 423b/5, 423b/15, 424a/17, 425a/24,
 425b/2, 425b/15, 425b/22, 426a/1,
 426a/25, 426b/21, 426b/24, 427a/4,
 427a/24, 428a/7, 428b/20, 431a/24,
 431b/5, 431b/11, 431b/22, 432a/7, 432a/9,
 432b/21, 433b/8, 434a/16, 434a/18,
 434a/20, 434b/1, 434b/4, 434b/13,
 435b/3, 436a/2, 436a/8, 436b/14, 437b/18,
 437b/21, 438a/3, 438a/8, 438a/9, 438a/12,
 438a/16, 439a/10, 439a/15, 439b/10,
 439b/17, 441a/23, 441b/6, 441b/22,
 442a/2, 444a/1, 444a/18, 445a/16,
 445a/23, 447a/10, 447b/21, 448a/4,
 448a/5, 448a/11, 448b/16, 449a/7,
 449a/10, 449a/14, 449a/20, 449b/25,
 450a/22, 450b/11, 451a/19, 451a/22,
 451b/1, 451b/13, 452b/12, 453a/12,
 453a/16, 453a/18, 453b/8, 453b/14,
 453b/23, 454b/1, 454b/15, 454b/16,
 455b/20, 457a/6, 457a/12, 457b/10,

457b/15, 457b/16, 457b/18, 458a/14,
458a/23, 458a/24, 458b/4, 458b/5,
458b/20, 458b/25, 459a/1, 459a/8, 459a/9,
459a/10, 459a/13, 459a/17, 459a/25,
459b/3, 459b/6, 460a/22, 460a/23,
460a/25, 460b/5, 460b/13, 461a/8, 461a/9,
461a/12, 461b/5, 461b/7, 462a/2, 462a/5,
463a/5, 463a/14, 463a/22, 463b/13,
465a/8, 465a/11, 465a/23, 465b/13,
465b/20, 466a/25, 466b/8, 466b/9,
466b/11, 466b/12, 466b/13, 467a/23,
467b/17, 468a/6, 468a/12, 468a/13,
468a/23, 469a/4, 469a/10, 469a/14,
469a/22, 469a/23, 469a/24, 469b/1,
469b/2, 469b/9, 469b/11, 469b/17,
470a/6, 470a/7, 470a/13, 470a/25, 470b/2,
470b/4, 470b/5, 471a/2, 471a/6, 472a/20,
472b/11, 472b/19, 472b/22, 473b/2,
473b/9, 473b/10, 473b/20, 474a/8,
474b/6, 474b/23, 475a/24, 475b/1,
475b/15, 475b/17, 475b/25, 476a/10,
476a/12, 476a/22, 476b/7, 476b/12,
476b/21, 477b/1, 478a/23, 478b/5,
478b/24, 479a/5, 479a/6, 479a/10, 479b/2,
479b/5, 479b/9, 479b/15, 479b/19,
480a/7, 480a/17, 480b/7, 480b/14,
480b/25, 481a/1, 481a/19, 481a/20,
481b/1, 481b/7, 481b/14, 482a/5, 482a/23,
482b/9, 482b/21, 483a/3, 483a/15,
483b/11, 483b/22, 484a/4, 484a/8,
484a/15, 484b/10, 484b/17, 485a/16,
485b/2, 485b/15, 485b/23, 486a/3,
486a/22, 486b/6, 486b/23, 486b/25,

487a/15, 487a/16, 487a/18, 487b/11,
487b/15, 487b/25, 488a/2, 488a/5,
488a/22, 488a/24, 488b/9, 488b/25,
489a/8, 489a/12, 489a/22, 491a/18,
491a/23, 493b/13, 495b/21, 497a/11,
497a/18

zıkr o.- an 253a/23, 416a/23

o.- ana 253a/18, 259a/7, 259a/9,
261a/20, 262a/19, 262a/23, 262b/22,
272a/23, 272a/24, 272b/2, 276b/10,
276b/11, 280a/15, 287b/23, 293b/5,
294a/10, 303a/16, 303a/17, 308b/23,
314b/7, 317b/5, 334a/25, 334b/2, 339a/25,
339b/1, 343a/22, 343a/23, 343b/8,
412b/12, 431b/7, 431b/8, 431b/9,
431b/10, 434a/19, 437b/17, 438a/1,
438a/2

o.- ana 434a/20

maḥv o.- anaca 282a/6, 367b/2

o.- anda 312b/21, 312b/23,
312b/24, 313a/1, 478b/2

o.- andan 394b/12, 395b/19,
412a/14, 412a/15, 432a/3, 479a/5

o.- andır 283b/17, 297b/10,
464a/13, 484a/16

o.- anı 251a/1, 280a/10, 282b/2,
290a/24, 301a/9, 305a/3, 305b/14,
305b/15, 310b/14, 320a/5, 330b/11,
339a/2, 345a/23, 348a/21, 351b/14,
351b/16, 354b/1, 368a/4, 373b/19,
390b/25, 399b/3, 408a/13, 411a/14,
424a/7, 426a/25, 433a/2, 451a/9, 457a/16,

457b/1, 458b/15, 464a/11, 464a/25,
469b/7, 483b/15, 485a/6, 485a/11, 488a/3

o.- anıdır 322b/16, 394b/16,
426b/1, 458b/16

o.- anıñ 253a/3, 253a/7, 254b/9,
254b/11, 254b/13, 256a/17, 259a/6,
259a/10, 259a/11, 259a/18, 262a/12,
262a/15, 262b/23, 263a/14, 266b/16,
268a/1, 268a/3, 268a/4, 268b/9, 272b/4,
274b/8, 274b/9, 274b/11, 290b/8,
290b/10, 317a/25, 317b/3, 323b/8,
324b/16, 325b/14, 325b/15, 326a/15,
334a/22, 335a/9, 335a/11, 335a/12,
335a/15, 335b/19, 335b/20, 337b/8,
342b/2, 342b/3, 343a/20, 363a/8, 379a/24,
403a/18, 408b/2, 408b/3, 408b/5, 431b/3,
432a/3, 450b/6, 460b/3, 460b/7, 483a/18

o.- anına 446a/12

o.- anından 304b/24

o.- anını 349a/17

o.- anlar 252b/13, 254b/7, 257a/6,
259a/22, 263b/8, 265a/22, 266a/16,
273a/11, 275a/3, 276a/7, 297a/23,
299b/19, 300a/1, 312b/1, 314b/25,
316a/16, 316b/17, 318a/15, 329a/4,
355b/18, 355b/23, 357a/19, 384b/10,
387a/17, 391b/17, 391b/19, 392a/7,
392b/1, 392b/2, 393a/19, 393a/25, 393b/1,
393b/9, 393b/20, 394b/7, 403a/3, 411b/1,
415a/10, 418a/6, 418a/8, 418b/23,
419b/22, 423b/14, 427a/3, 434b/17,
438a/19, 439b/17, 442b/25, 443a/4,
459b/13, 459b/14, 459b/16, 460a/3,

460a/5, 460a/7, 462b/10, 487a/11,
487b/15, 487b/17, 488a/1

o.- anlara 259a/20, 260b/7,
273b/16, 277a/14, 277b/11, 304b/2,
314a/21, 318a/14,

329a/23, 355a/21, 360b/2, 365b/2,
365b/19, 371a/19, 382b/16, 382b/25,
383a/14, 387a/17, 388b/2, 391a/8,
395b/15, 397b/25, 402a/2, 406a/1,
412b/14, 417b/6, 427a/26, 427b/19,
435a/13, 439a/11, 444b/17, 449a/2,
483b/4

o.- anlarda 351b/10, 351b/11,
392a/19, 394b/20, 412a/18, 426a/12

o.- anlardan 427a/9

o.- anları 253a/24, 342b/18,
406b/21, 473a/2, 487b/13

zıkr o.- anları 282b/15

o.- anlarıñ 257b/17, 259a/17,
280a/2, 335a/17, 358b/11, 387b/14,
389b/8, 409b/17

o.- dı 256a/3, 270b/13, 272b/10,
272b/12, 272b/13, 272b/14, 272b/18,
272b/20, 272b/23, 272b/24, 273a/3,
273a/24, 273b/3, 273b/6, 285b/17,
294b/22, 310b/19, 346b/13, 346b/17,
447a/17, 450b/5, 468a/21, 473a/19,
489a/1, 495a/18, 495a/25

o.- dıgı 256a/14, 257b/11,
262b/20, 263a/1, 272b/16, 274b/2,
274b/25, 275b/4, 282b/24, 293a/15,
293b/13, 304b/15, 346b/4, 351b/21,

377b/6, 432a/6, 438a/1, 478a/21, 479b/16,
485b/19

o.- dıkca 283a/6

o.- dılar 450b/4

o.- dıysa 392b/20

o.- duğı 258b/18, 272a/3, 272a/10,
273a/18, 273b/16, 273b/17, 274b/24,
282b/9, 282b/25, 283a/5, 288a/5, 290a/2,
293a/23, 303a/17, 305a/5, 310b/5,
321b/18, 324a/14, 326a/5, 329b/10,
330b/3, 331a/23, 336b/10, 340a/21,
344a/3, 371a/17, 372b/13, 374a/8, 374b/1,
374b/14, 382b/5, 382b/20, 382b/21,
388a/8, 388b/16, 389b/19, 389b/25,
390a/2, 390b/1, 390b/3, 392a/17, 393a/4,
394a/13, 398a/24, 400b/25, 401b/2,
401b/14, 403b/11, 404a/10, 404a/11,
406a/13, 409a/17, 409b/25, 412b/15,
413a/13, 414a/4, 414a/5, 415b/6, 416a/13,
416b/18, 420a/5, 420b/1, 423b/2, 426a/6,
426a/8, 426b/17, 427a/26, 431b/2,
431b/16, 433a/5, 437a/8, 438a/8, 440a/3,
443b/14, 446a/19, 446b/24, 448b/20,
448b/22, 457a/10, 458b/9, 467b/16,
468a/22, 468a/25, 474a/15, 476a/16,
479b/18, 482b/19, 483a/18, 487a/1,
496a/3

o.- duğıdır 324a/18, 400b/20,
400b/24, 401a/12, 401a/19, 401b/5,
401b/13, 405a/4, 409b/1, 439a/8

o.- duğım 489a/5

o.- duğımız 457b/13

o.- duğına 256a/4, 360b/19

o.- duğında 476b/11

o.- duğından 251b/6, 251b/10,
258b/13, 258b/22, 261a/9, 262b/19,
266a/26, 271b/20, 271b/24, 272a/1,
272a/2-3, 272a/4, 272b/3, 275b/5, 276b/6,
276b/24, 278a/1, 278a/4, 279b/20,
282a/22, 282b/11, 282b/17, 283a/2,
283a/4, 283a/21, 283a/22, 283a/23,
286b/18, 288a/24, 288b/2, 291b/7,
292a/10, 292b/7, 293a/16, 293a/19,
297b/20, 298a/1, 298b/15, 298b/16,
298b/17, 303a/22, 305a/17, 306b/4,
308a/6, 309a/3-4, 313a/12, 315a/7,
315a/12, 318b/3, 319a/23, 321b/19,
322b/8, 322b/22, 323b/4, 323b/5,
328a/16, 334a/20, 334a/22, 335a/1,
336b/9, 339a/23, 340a/3, 341a/21,
346a/10, 348b/3, 348b/12, 355a/1, 362a/9,
362b/14, 362b/21, 363a/2, 374a/10,
374a/11, 378b/20, 379a/22, 381a/3,
383a/8, 394b/1, 412b/6, 434b/23,
435b/23, 444b/13, 448b/8, 448b/21,
451a/14, 451a/15, 451a/17, 454a/6,
455a/17, 455a/23, 457a/7, 467b/18,
485a/6, 496b/4

o.- duğındandır 254b/14, 272a/6,
273a/21, 289b/24, 289b/25, 290b/4,
290b/7, 291b/6, 292b/19, 301b/4,
301b/15, 313a/16, 341a/15, 341a/16,
342b/1, 342b/2, 357a/9, 357a/10, 357a/12,
360a/16, 360a/17, 362b/18, 362b/25,
363a/2-3, 365b/21-22, 366a/15, 366a/24,
366a/25, 366b/19, 368a/8, 368b/13,

372a/12, 372b/13, 376a/23, 376b/6,
376b/7, 378a/4, 378a/5, 378a/13, 378a/14,
383a/9, 388a/19, 394a/23, 431b/14,
439a/9, 444a/6, 446b/24, 457b/19, 461b/6,
462b/3, 465a/16, 472b/24, 472b/25,
482a/17, 483a/23

o.- duğını 322b/15, 362a/12,
383a/19, 383a/24, 441a/15, 449a/19,
464a/6, 496b/10

o.- duđınıñ 363a/10-11

o.- duğ 415a/17

o.- duğca 251b/8, 266b/16, 268b/4,
280a/5, 319b/7, 322b/1393b/19, 441b/13,
477b/4

o.- duğda 253a/13, 253a/14,
256a/25, 261a/6, 261b/24, 266a/25,
266b/1, 266b/3, 267a/11, 267b/22,
273b/19, 276b/21, 278b/14, 280b/20,
283a/6, 287b/6, 287b/7, 288a/19, 291b/8,
292a/17, 292b/19, 299b/3, 300b/5,
304b/12, 304b/18, 304b/19, 305b/16,
308b/15, 309a/10, 310b/11, 310b/14,
310b/15, 314a/22, 315b/12, 321b/20,
331b/8, 332b/18, 346b/14, 348b/19,
353a/15, 355b/11, 360b/16, 362b/16,
362b/18, 364a/10, 374a/8, 377a/18,
377a/20, 381a/19, 382b/4, 383a/1,
389b/18, 389b/24, 390a/5, 390b/1,
390b/7, 393a/12, 393a/14, 393a/21,
394b/15, 395b/2, 395b/12, 399b/3,
400a/4, 401a/7, 401a/9, 401a/16, 401a/21,
401b/15, 403b/9, 408a/6, 409a/24, 409b/9,
412a/9, 413a/5, 414a/7, 415b/3, 422a/24,

423a/25, 423b/6, 424a/4, 424a/8, 426b/10,
430a/8, 430b/4, 433b/17, 439a/4, 440a/19,
440b/19, 441a/23, 441b/19, 443b/15,
446a/17, 447a/5, 457a/5, 457a/8, 457a/13,
457b/3, 457b/9, 463a/2, 463b/6, 464a/4,
465a/21, 466a/11, 469a/1, 470b/24,
473b/6, 479a/3, 481b/4, 484a/18, 486b/20,
487a/2, 489a/12

o.- duğdan 268a/2, 268b/8,
294b/10, 299a/14, 349b/9, 373a/16,
422b/6, 434a/8, 435b/7, 451a/26, 453a/17,
459b/12, 464b/21, 468b/25, 476a/7,
477b/6, 477b/18, 496b/22

o.- duğları 420b/8, 487b/6, 489b/5

o.- duğlarında 305a/15

o.- duğlarından 447a/4

o.- dular 293b/6, 406a/6, 428a/14,
428a/16, 489b/8

o.- dur 288b/2, 360b/21, 389b/14,
389b/20, 392a/21, 392a/22, 392a/24,
392b/7, 392b/12, 392b/15, 392b/16,
394b/9, 394b/12, 416b/6, 416b/9, 424a/7,
425b/24, 426a/4, 458b/14, 487a/19

o.- duysa 299a/21, 310b/19,
313a/5, 382b/20, 415a/22

o.- mada 423b/21, 457b/11

o.- madadır 441a/22

o.- madan 287a/3, 298b/19,
307b/17, 362b/16, 362b/22, 468a/8,
469a/3

o.- madı 256a/3

o.- madığı 360b/18, 419b/23

o.- madığından 261a/2, 313a/23

o.- madığındandır 329a/22
o.- madık 444b/15
o.- madıklarından 427a/25
o.- madır 455a/8
o.- maduğundan 322b/14, 341a/25,
346a/8, 363a/1
o.- mağa 331b/10, 363a/18,
413b/11, 413b/13, 457a/7, 457a/12,
476a/24, 477a/13
o.- mağı 344a/16
o.- mağla 251b/10, 255b/5,
257a/20, 259b/20, 261a/1, 268b/22,
270b/20, 270b/21, 271b/24, 277b/25,
282b/2, 282b/12, 283a/23, 286a/4,
288a/18, 288b/1, 289b/25, 290b/15,
292a/11, 292b/7, 305b/7, 308a/7, 310b/7,
310b/10, 310b/23, 313a/13, 313a/22,
315a/6, 319a/15, 319b/11, 322b/7,
322b/13, 323a/20, 339a/22, 342b/13,
344b/5, 346a/9, 352a/12, 360a/17,
362a/15, 365a/1, 365b/4, 368b/22,
375a/24, 378a/4, 379a/23, 382b/12,
383a/2, 386b/7, 387b/14, 390a/22,
390b/17, 392a/23, 392b/21, 393a/2,
395b/11, 396a/13, 399a/15, 399b/10,
399b/11, 401a/1, 401a/3, 403a/24,
403a/25, 404b/3, 406a/9, 406a/20, 407a/4,
407a/16, 408a/15, 409a/6, 409b/23,
413a/6, 413b/22, 414a/7, 414a/20,
420b/22, 439b/4, 441b/17, 446a/8,
450b/2, 462b/2, 463b/22, 467b/14,
469b/21, 473a/2, 476a/25, 476b/2,
479b/15, 479b/17, 482a/18, 482b/13,

484a/17, 485b/14, 487b/3, 487b/8,
494a/16, 496a/11
o.- mağığa 304b/20
o.- mağ 253a/8, 253a/14, 255b/11,
255b/14, 255b/16, 256b/18, 260b/1,
262b/4, 262b/24, 264b/11, 264b/15,
265a/14, 265b/20, 267a/1, 268b/5,
271a/13, 273b/14, 274b/7, 278a/17,
278a/18, 278b/3, 278b/7, 278b/8, 279a/12,
279b/7, 279b/12, 283a/7, 290b/13,
301b/3, 302b/6, 303b/6, 304a/8, 304a/25,
308b/22, 310b/7, 311a/12, 311a/13,
311b/11, 312a/20, 312b/3, 313a/5, 315a/4,
316b/6, 317a/23, 317b/15, 318b/1,
318b/2, 324a/21, 325b/8, 326a/24, 326b/1,
328a/14, 329a/19, 329b/6, 329b/11,
331a/7, 331b/5, 332a/4, 332b/5, 332b/14,
333b/23, 334a/19, 337b/10, 338a/15,
338b/6, 339a/20, 340a/14, 340a/19,
341a/14, 341a/15, 342a/26, 344a/10,
344b/1, 346a/6, 346b/11, 347a/6, 347a/9,
347b/15, 348a/25, 349b/25, 350b/2,
351a/11, 352a/19, 352b/14, 359a/7,
366b/15, 366b/20, 369b/6, 370a/13,
370b/5, 371a/1, 371a/18, 371b/13,
371b/20, 372a/11, 372a/15, 376a/3,
376a/5, 376b/5, 377a/1, 377a/7, 377a/18,
377b/12, 378a/3, 378a/13, 378b/19,
379a/21, 381b/10, 388a/24, 388b/22,
390b/22, 392b/24, 393a/4, 394a/18,
396a/12, 402a/3, 403b/3, 404a/18,
409a/25, 413a/25, 413b/4, 413b/5, 416b/1,
416b/2, 416b/9, 420b/3, 423b/13,

429a/12, 429b/2, 429b/13, 429b/19,
429b/25, 430a/19, 430b/5, 430b/12,
434b/18, 438a/15, 446b/11, 454a/1,
462b/2, 462b/25, 465a/2, 466b/10, 469a/3,
469b/5, 469b/9, 469b/11, 469b/13,
475b/13, 481a/25, 482a/6, 485b/3,
485b/13, 486b/16, 487a/22

o.- makda 259a/4, 259a/12

o.- makdan 258b/13, 258b/16,
258b/20, 258b/22, 259a/2, 306b/2,
326a/25, 341a/19, 354b/24, 355a/2,
365a/7, 388a/7, 413b/2, 484b/2

o.- makdır 251b/2, 251b/13,
253a/4, 254b/9, 255b/19, 256a/19,
256a/20, 256a/22, 256b/22, 256b/23,
256b/24, 259a/4, 259a/6, 259a/7, 259a/8,
259a/9, 259a/11, 259a/12, 262a/18,
263a/2, 263a/18, 263a/20, 264b/12,
264b/15, 265a/17, 265a/18, 265b/21,
266a/2, 268a/2, 268b/14, 268b/15,
268b/18, 271a/17, 271a/19, 274a/9,
274b/11, 277b/10, 278a/20, 278b/4,
278b/9, 279a/14, 279a/15, 279a/18,
279b/9, 279b/10, 279b/23, 280a/2, 280a/4,
280a/6, 281b/11, 281b/12, 281b/13,
282b/14, 284b/5, 284b/7, 285b/1,
285b/19, 286a/21, 286a/22, 286a/23,
290a/1, 291b/10, 304b/3, 304b/4, 304b/5,
305a/23, 305b/1, 305b/2, 305b/3,
307b/18, 307b/19, 308a/10, 308a/12,
308a/14, 308a/16, 308a/17, 311a/14,
312a/21, 312a/23, 312b/5, 312b/7,
312b/18, 314b/23, 315a/9, 316b/8,

316b/9, 317b/1, 317b/2, 317b/17, 322b/6,
323b/7, 323b/9, 324a/24, 324b/25,
325b/11, 325b/12, 326a/19, 329a/7,
331b/1, 332b/7, 332b/17, 335a/2, 337a/13,
337a/14, 337a/15, 337a/16, 337a/17,
339a/7, 339a/8, 342b/3, 342b/4, 342b/5,
344b/4, 345a/5, 347a/7, 349a/23, 351a/13,
357a/17, 366b/17, 371b/22, 374b/1,
377a/7, 377b/12, 379a/24, 379a/25,
379b/1, 388b/3, 388b/5, 388b/25, 392b/7,
394b/10, 394b/13, 394b/18, 394b/19,
400a/7, 403b/20, 409b/6, 412a/6, 412a/8,
412a/9, 412a/10, 413b/21, 414a/2, 414a/3,
424a/4, 424a/5, 424a/6, 431b/15, 448a/20,
448a/21, 454a/13, 454a/14, 455a/2,
457b/11, 457b/12, 461a/10, 476b/8,
488b/17

o.- makla 261a/2, 264b/17,
392a/22, 406a/23

o.- maklığa 310b/10

o.- maklığı 257b/16, 318a/19,
401b/1, 401b/25, 402b/5, 412a/5, 416a/4,
468a/3, 491b/11

o.- maklığına 428a/19

o.- maklığında 415b/24

o.- maklığınıñ 324a/9

o.- maklığıyla 403a/13

o.- maklıkdaki 421a/15

o.- mala 354b/8

o.- maları 363a/4, 403a/24

o.- mamağla 364a/14, 394a/22,
403a/14

o.- mamağ 255b/9, 267a/2, 360b/2,
362b/13, 371b/21

o.- ma-mağdan 258b/24

o.- mamağdır 253a/7, 316b/9,
366b/18, 394b/17

o.- mamasıdır 277a/1, 420b/8

o.- mamış 346b/11

o.- manıñ 263a/12, 326a/18,
344b/13, 484a/14

o.- masa 364b/19, 416a/2, 457a/12,
467b/24

o.- ması 255b/8, 255b/12, 260b/24,
261b/1, 266b/9, 266b/10, 271b/19,
271b/20, 272a/5, 272a/6, 277a/1, 283a/3,
283b/1, 289b/11, 290b/4, 292b/18,
318a/22, 318b/4, 326a/11, 329a/21,
334a/23, 335b/16, 339b/21, 340a/3,
342b/13, 368b/21, 374a/6, 376a/22,
376b/13, 382b/3, 382b/17, 396a/3,
400b/9, 402a/14, 403b/6, 409b/3, 413a/1,
414a/10, 414a/11, 414a/14, 415b/14,
416a/1, 426a/6, 426a/11, 444a/7, 457b/7,
457b/18, 466b/14, 468a/5, 469a/14,
479a/4, 496a/5, 496a/9

o.- masıdır 256a/18, 260b/2,
260b/3, 260b/25, 263a/15, 267b/19,
279b/8, 292b/8, 317b/16, 318a/18,
339b/18, 369b/7, 370a/14, 375b/19,
388a/25, 397b/21, 399b/3, 402b/6,
403a/14, 403b/16, 403b/17, 407b/21,
407b/24, 409a/7, 409b/7, 423a/20,
430b/13, 431b/11, 431b/12, 441b/17,

467b/10, 467b/13, 469b/1, 482a/15,
484a/17

o.- masına 281b/3, 370a/19,
396a/17, 401a/23, 401b/23, 403b/21,
476a/14, 486b/15, 486b/17, 496b/11

o.- masından 286a/17, 286a/18,
298b/13, 298b/21, 323b/1, 390a/4,
408a/17, 424b/22

o.- masını 326b/6, 369a/3,
403a/21, 403b/2, 407b/23, 407b/25,
409a/17, 414a/8, 478b/8

o.- masınıñ 261a/3, 305a/22,
305a/25, 325a/16, 326a/3, 331b/5, 339a/5,
369a/14, 379a/25, 401b/25, 458b/10

o.- masıyladır 313a/10

o.- masun 282b/21

o.- maya 272a/9, 293b/2, 310b/20,
351b/21, 366a/2, 368b/25, 382b/15,
389b/15, 389b/17, 392a/23, 392a/24,
393b/13, 393b/18, 395b/14, 405a/12,
406b/13, 416b/10, 416b/11, 433a/4,
438a/16, 466a/13, 470b/4, 475a/7, 478b/7,
487a/1

o.- mayacak 393a/6

o.- mayalar 323a/8, 423a/3,
478a/16

o.- mayan 265a/19, 296b/14,
308b/2, 400b/1, 461b/25, 469a/2

o.- mayanı 399b/4, 457a/7

o.- mayanıñ 305a/1

o.- mayanlar 393b/20

o.- mayanlara 359a/12, 360a/18,
362a/7

o.- mayup 255b/19, 263a/17,
274b/12, 285a/25, 298a/1, 306b/6,
308a/21, 326a/23, 346b/2, 353b/22,
383b/21, 384a/14, 388a/11, 388b/14,
389b/14, 390b/15, 391a/17, 394b/4,
395b/6, 400a/5, 401b/16, 401b/21,
403a/19, 414a/12, 433b/6, 434b/2,
437b/21, 457a/8, 465b/16, 469a/14,
473a/19, 488b/13, 490a/14

o.- maz 255b/10, 256a/15,
261a/25, 266b/25, 268a/3, 273a/10,
283b/9, 283b/14, 293b/1, 310b/20,
312b/16, 312b/18, 315a/17, 326a/23,
335a/10, 341a/24, 345b/6, 347a/16,
351b/11, 353b/20, 360b/6, 360b/14,
360b/15, 361b/11, 362a/13, 362a/18,
363a/9, 364a/17, 364b/1, 366b/14,
370a/15, 370b/7, 371a/20, 379a/16,
380b/14, 383a/17, 383a/18, 383b/12,
385a/2, 388b/25, 389a/1, 389b/20, 390a/1,
396b/6, 397b/24, 398a/2, 398a/3, 398a/4,
401b/7, 404a/3, 407a/13, 408a/8, 408a/10,
409a/11, 409b/13, 413b/16, 416a/17,
421a/15, 423a/12, 423b/22, 425b/4,
431a/12, 431b/24, 435a/1, 436a/23,
437a/9, 437a/25, 437b/17, 438a/7, 439a/5,
441b/20, 448b/9, 449a/16, 450b/21,
455b/6, 455b/16, 458b/3, 463b/23,
464a/1, 469a/13, 475b/10, 478b/3,
479a/14, 482a/18, 483b/7, 486a/24,
487a/4, 488b/13, 489b/18, 496b/18

o.- mazda 467a/24

o.- mazdan 313a/19, 420a/23

o.- mazlar 362b/13

o.- mazsa 267b/24, 273a/19,
277a/24, 280a/8, 284a/1, 285b/5, 285b/24,
292a/25, 353a/1, 357a/22, 362a/19,
385a/16, 387a/1, 392b/14, 392b/18,
420a/4, 420a/10, 420a/24, 421b/21,
428b/22, 430b/25, 435b/17, 437b/25,
441a/20, 448a/14, 461a/6, 463a/8, 464a/5,
465b/15, 465b/16, 466b/5, 469a/20,
476b/14, 496b/16

o.- muş 259a/23, 262b/21,
263b/17, 268a/5, 270b/9, 272a/11,
272b/10, 272b/25,
275b/1, 276b/13, 282b/18, 282b/20,
282b/21, 283b/14, 284b/20, 285b/17,
287a/12, 287b/24, 288a/12, 293a/6,
294b/18, 316b/24, 318b/5, 320a/8,
329b/15, 330a/25, 335a/5, 346b/25,
353a/14, 359a/2, 360b/12, 361a/1, 365a/5,
365a/22, 368b/2, 376a/22, 383a/19,
384b/22, 391a/21, 397a/17, 406a/12,
409b/2, 413b/19, 418a/19, 420a/25,
421b/6, 424b/18, 434a/25, 435a/2, 435a/4,
438b/16, 440a/16, 447a/16, 448b/13,
448b/24, 459a/3, 461b/2, 462b/18, 467a/3,
469b/16, 483a/21, 483b/5, 491b/10,
495a/1, 495a/6

saḥḥ o.- muş 284a/23, 350b/19,
466b/24, 479a/21, 480b/19

o.- muşdı 261a/4, 285b/12,
486a/18

o.- muşdur 271b/23, 272b/16,
415b/14, 419b/21, 423a/10, 428a/17,

449a/16, 449a/18, 450a/25, 461b/5,
487b/5

o.- muşlar 391a/10, 406a/6

o.- muşlardır 270b/16, 282a/21,
340a/24, 384a/17, 396a/17, 406a/12,
406b/6, 451a/18, 496b/7, 497a/11

o.- sa 257b/22, 261a/9, 261b/22,
266b/13, 277b/23, 282b/4, 288a/22,
301b/1, 312b/11, 312b/15, 313b/1,
314a/22, 318a/16, 321b/25, 322b/10,
324a/12, 324a/19, 331a/24, 341a/7,
341a/23, 344a/8, 353b/19, 364b/19,
364b/20, 364b/21, 376a/14, 383b/8,
383b/20, 390a/12, 390b/12, 393a/11,
394b/3, 395b/6, 401a/25, 401b/9,
401b/11, 402a/1, 402a/9, 404b/21,
405b/10, 408a/4, 408a/8, 412a/14,
412a/20, 412a/21, 412a/22, 412b/2,
412b/9, 412b/10, 420a/19, 432b/6,
434b/13, 437a/5, 438a/21, 439a/16,
451a/19, 459b/3, 460a/23, 463b/20,
467b/6, 469b/1, 469b/3, 469b/4, 469b/5,
469b/6, 471a/1, 475a/4, 479a/2, 480a/20,
482a/11, 482a/12, 484a/22, 486b/10,
486b/11, 486b/13, 486b/14, 486b/17

o.- sun 253a/20, 256a/16, 256a/17,
258a/22, 261a/19, 262a/3, 262a/7, 262a/9,
262a/10, 263a/11, 271a/6, 271a/7,
278a/16, 280b/6, 297b/8, 304b/25, 314a/1,
314a/2, 342b/20, 375b/11, 383b/3,
388a/23, 388b/9, 391a/13, 403b/5,
431a/25, 431b/1, 432b/10, 433b/23,
464b/14, 471b/24, 474a/16

o.- sunlar 403b/4

o.- up 251b/14, 251b/15, 253a/5,
253a/7, 253a/12, 254b/13, 255b/8,
255b/12, 255b/20, 256a/2, 256a/7,
256a/10, 256a/19, 256a/20, 256b/21,
256b/23, 258b/8, 258b/24, 259a/5, 259a/8,
259a/9, 260b/3, 261a/25, 261b/10,
261b/11, 262a/1, 262a/9, 262b/4, 266a/24,
266b/7, 267a/5, 267a/14, 268a/3, 268b/13,
268b/15, 268b/18, 268b/23, 269a/2,
270b/22, 272a/9, 272b/13, 273a/2, 273a/9,
273a/21, 273a/23, 273b/3, 273b/14,
273b/16, 274b/17, 276a/13, 276b/16,
277a/1, 277a/6, 279a/13, 279a/14,
279a/17, 279b/9, 280a/5, 281b/19, 282b/2,
282b/12, 282b/13, 282b/19, 282b/24,
283a/1, 283a/3, 283a/9, 283a/17, 283a/24,
283b/5, 283b/8, 284a/17, 285b/9,
285b/18, 285b/20, 286a/18, 286a/22,
288a/18, 288a/19, 288a/20, 288a/23,
289a/13, 289a/14, 289a/23, 290a/3,
291b/7, 291b/8, 291b/20, 292a/20,
293a/10, 293a/16, 293a/25, 299a/8,
299b/24, 300a/3, 302a/9, 303b/8, 304b/3,
304b/18, 304b/23, 305a/2, 305a/3,
305a/25, 305b/2, 306b/7, 308a/7, 308a/16,
308a/17, 309a/2, 309a/4, 309a/13, 310b/6,
310b/10, 310b/11, 310b/13, 310b/15,
310b/18, 311a/12, 311a/13, 311a/14,
311a/16, 311b/17, 312a/22, 313a/20,
313a/21, 313a/25, 313b/2, 313b/3, 315a/9,
315a/14, 316a/5, 316a/17, 316b/9,
316b/10, 317b/1, 318a/17, 318b/12,

319a/17, 319a/18, 319b/2, 319b/6, 321b/6,
322b/5, 322b/12, 322b/18, 322b/22,
323a/19, 323b/6, 324a/16, 324a/17,
324a/22, 324b/12, 325a/22, 325b/7,
325b/12, 326a/15, 326a/16, 326a/18,
326a/21, 329b/8, 329b/13, 329b/21,
331b/1, 332b/18, 333b/23, 334b/16,
335b/21, 337a/12, 337a/14, 337a/16,
337a/17, 337b/13, 338b/8, 339a/7,
339b/17, 340a/23, 341a/15, 342b/2,
342b/4, 342b/14, 343a/14, 344b/2, 346a/8,
347b/16, 347b/18, 347b/19, 347b/22,
348b/8, 348b/9, 348b/16, 348b/19,
349b/9, 350a/3, 351b/23, 352b/16,
354b/9, 355a/19, 355b/23, 357a/10,
357a/12, 357a/13, 357a/16, 357a/17,
357a/20, 357b/3, 359a/12, 359a/15,
360a/13, 360a/23, 362a/7, 362a/9,
362b/18, 362b/21, 362b/23, 362b/24,
363a/1, 363a/11, 363a/12, 364a/13,
364a/20, 364b/20, 364b/22, 365b/24,
366b/17, 366b/18, 366b/24, 369a/18,
370b/22, 371a/18, 371a/20, 371a/21,
371a/23, 371a/24, 372a/13, 372b/11,
373a/9, 373b/10, 374a/19, 374b/24,
375a/1, 375b/19, 376a/8, 376a/14,
377b/13, 379b/1, 381b/11, 382b/9,
382b/12, 382b/18, 383a/4, 383a/13,
383b/4, 383b/20, 384a/14, 384a/15,
384b/9, 389a/9, 389b/18, 389b/21,
389b/24, 390a/9, 390b/5, 390b/20,
393b/19, 394b/11, 394b/17, 395b/22,
396a/11, 396a/25, 397b/25, 399a/14,

399a/22, 400a/6, 401a/6, 401a/13,
401a/22, 401b/22, 402a/25, 403b/2,
403b/5, 403b/12, 403b/16, 403b/18,
404a/2, 404a/15, 405b/10, 406a/24,
406b/12, 408a/7, 408a/21, 409b/8, 409b/9,
409b/15, 412b/4, 412b/5, 412b/18,
412b/22, 412b/24, 413b/7, 413b/15,
416a/13, 416a/18, 417b/18, 419b/18,
420a/3, 420a/18, 420a/21, 420a/22,
421b/8, 423a/8, 423a/10, 423a/22,
423b/12, 423b/15, 423b/22, 423b/24,
424a/5, 424b/22, 424b/24, 425a/9, 425b/9,
426a/2, 426a/20, 426a/22, 426b/15,
426b/18, 426b/23, 426b/24, 428a/15,
429b/25, 430a/10, 431a/5, 431b/15,
432a/6, 432b/6, 432b/17, 433a/4, 433b/15,
434b/8, 435a/9, 437b/22, 437b/24,
438a/21, 440b/8, 441a/7, 441a/15,
441a/19, 441a/21, 445b/20, 446a/8,
446a/17, 447a/1, 447a/2, 447a/15,
448a/19, 450b/25, 451a/7, 454a/9,
455a/12, 455a/22, 455b/1, 455b/6,
457a/17, 457a/20, 457b/2, 457b/7,
457b/15, 458b/13, 458b/17, 459a/4,
460b/10, 460b/13, 461a/10, 461b/4,
462b/9, 463b/3, 464a/3, 464a/12, 465b/14,
466a/13, 466a/16, 466b/4, 467a/7,
467a/23, 468a/1, 468a/2, 469a/12, 469b/2,
469b/19, 469b/22, 470b/15, 473b/11,
473b/15, 476a/8, 476a/9, 476b/1, 476b/4,
476b/9, 479a/3, 479b/3, 482a/15, 484a/25,
485b/3, 486a/25, 486b/16, 486b/17,
491a/20, 491a/21, 491a/22, 492b/6,

493b/20, 494a/17, 495a/18, 495a/22,
495a/24, 496a/4, 496a/7, 496a/11,
496a/12, 496a/17

maḥv o.- up 264b/2, 341a/3

o.- ucaḳ 463a/11

o.- una 252b/6, 252b/9

isti' māl o.- una 251b/24, 254a/5,
263a/6, 263b/12, 282a/7, 294a/22,
303b/24, 305b/16, 307a/4, 314a/23,
339b/22, 356a/4, 356a/7, 387a/25,
406b/24, 410b/2, 421a/2, 443b/15,
459b/19, 461b/24, 489a/20

isti' māl o.- unacaḳ 294b/23,
295b/3, 370a/20, 406b/15, 406b/20

o.- unan 252b/11

isti' māl o.- unan 252a/21, 255a/10,
289b/13, 296a/6, 302b/10, 317a/18,
347a/20, 353a/19, 358b/17, 363a/20,
383b/22, 384a/2, 391b/25, 392a/7,
393a/13, 406b/16, 406b/25, 422a/18,
432a/16, 438b/1, 450a/3, 453a/21,
470a/10, 470b/5, 472a/11, 475a/13,
484b/14

zıkr o.- unan 254a/9, 259a/22,
266a/25

isti' māl o.- unanlar 295b/15,
392a/8

o.- unca 261b/10, 261b/21,
276b/14, 276b/15, 316a/12, 320b/21,
334b/11, 338a/23, 349b/14, 349b/18,
375b/22, 386b/17, 394a/22, 411a/2,
421a/17, 445b/19, 447b/20, 447b/24,

451b/4, 453a/5, 453b/4, 464b/10, 466a/9,
483a/12

maḥv o.- unca 268a/24, 269a/11,
306a/7, 317a/5, 343a/6, 358b/6, 450a/14,
464b/24, 472a/14, 476b/25, 477b/23,
482b/3, 482b/6, 483a/10

o.- uncaḳ 281a/3, 285a/15,
306a/22, 310b/23, 383a/22, 384b/16,
443b/19, 447b/4, 464a/24, 485a/13

isti' māl o.- uncaḳ 284b/24

zıkr o.- uncaḳ 316b/3

saḥḳ o.- uncaḳları 424a/25

o.- uncaya 422a/15, 443b/23

maḥv o.- uncaya 443a/20, 443b/4,
472a/2, 472a/5, 472a/10

isti' māl o.- undı 417a/17

isti' māl o.- unduḳda 256b/25,
311a/18

saḥḳ o.- unduḳdan 418b/14

o.- unmadı 266a/26

o.- unmadıḡından 302b/16

o.- unmadıḳ 377b/13

o.- unmaduḡundan 371a/22

o.- unmaḡa 310b/10, 424b/19

o.- unmaḡla 347a/5

o.- unmaḳ 365a/1, 365a/4,
373b/17, 388b/5, 416b/14, 424a/15,
429b/1, 432b/6, 454a/4

isti' māl o.- unmaḳ 257a/2,
289b/21, 321b/14, 379a/5, 381a/17

o.- un-maḳdan 472b/22

ḥiss o.- unmaḳdır 251b/3

isti' māl o.- unmağdır 257b/24,
265a/20, 298b/23, 305a/21, 420b/15
o.- unmağsızın 306b/3
o.- unmamağla 409b/8
o.- unmamışdır 256a/12
o.- unması 474a/9
o.- unmasına 427a/24
o.- unmasını 401a/10, 420b/12
o.- unmasını 364a/12
o.- unmaya 414a/22
o.- unmayacak 406a/2, 476a/25
o.- unmayan 489b/9
o.- unmayup 290a/1, 311b/18,
313b/4, 360b/19, 390b/21, 393a/13,
402b/12
o.- unmaz 364a/24, 364b/3,
392a/19, 394b/24, 398a/23, 405a/3,
407a/16, 459a/4,
465a/22
isti' māl o.- unmaz 392a/7
o.- unmazlar 392a/17
o.- unmazsa 291b/11, 332b/8,
359a/20, 360b/17
sağk o.- unmuş 261a/24, 264a/17,
307a/20, 322a/22, 339b/12, 397a/21,
438b/20, 480a/3, 489a/20
o.- unmuştur 255b/6, 258a/17,
258b/20, 278a/10, 282b/25, 283a/6,
293a/3, 310b/17, 327a/15, 331a/9, 332a/4,
333b/5, 340b/27, 348a/4, 351a/22,
361b/12, 371a/18, 377b/5, 379a/18,
381b/11, 391b/24, 402b/8, 406b/15,
411b/1, 411b/6, 413b/25, 416a/3, 419b/2,

419b/4, 424b/17, 426b/17, 428a/13,
435b/14, 436b/15, 444b/21, 446a/10,
448b/21, 460b/18, 465a/2, 470a/2,
473a/15, 486b/4, 487b/1, 487b/5, 494a/3
zıkr o.- unmuştur 251a/21,
262b/22, 281b/23, 293b/2, 377b/1,
396a/7, 434b/5, 458a/20, 461b/13, 473a/2,
476b/16, 485a/13
isti' māl o.- unsa 278b/12, 280a/15,
404b/6, 419b/14, 493a/24, 493b/2
o.- unup 254a/5
isti' māl o.- unup 251b/21
sağk o.- unup 252b/9, 254a/16,
257a/24, 258a/7, 263b/17, 263b/20,
296b/19, 387a/15, 421a/6, 443b/19,
472b/8
o.- unur 255a/10, 255a/21, 257a/8,
257a/22, 259b/23, 260b/16, 262a/8,
262a/23, 263a/25, 275b/13, 279b/18,
279b/20, 281b/3, 283a/18, 284a/2,
285b/25, 288a/17, 289a/13, 292b/1,
297b/24, 300a/9, 300a/11, 300a/19,
301a/4, 303b/4, 304a/19, 305a/1, 308a/15,
308b/23, 315a/20, 315b/3, 316a/4,
317a/17, 318b/10, 321a/15, 322b/15,
327b/12, 327b/20, 328a/3, 332b/3, 339a/5,
340b/12, 344a/3, 346b/23, 350a/2, 350a/6,
350b/25, 353a/2, 354b/18, 357b/8, 359a/8,
364a/10, 364a/11, 364a/25, 372a/5,
383b/5, 383b/8, 383b/9, 383b/11,
383b/12, 383b/19, 384a/5, 384a/6,
384a/11, 388b/18, 388b/19, 390b/16,
391b/21, 392b/12, 393a/13, 395a/2,

398a/20, 398a/21, 398a/22, 399a/7,
401b/8, 405a/3, 405a/6, 405a/9, 405a/10,
405b/11, 406a/11, 407a/20, 408a/16,
409a/20, 410a/14, 410a/15, 412b/1,
412b/8, 413b/19, 414a/3, 416a/1, 417a/23,
420a/1, 420a/4, 420a/19, 420a/23,
423a/15, 423b/1, 424a/14, 425a/1,
425a/20, 426b/15, 429a/20, 431a/25,
431b/9, 432a/4, 432a/7, 432b/7, 432b/15,
432b/19, 432b/20, 432b/21, 433a/6,
433a/13, 433b/1, 433b/5, 433b/7, 434a/18,
434b/21, 435a/10, 436b/10, 436b/21,
438a/2, 438a/6, 441a/23, 441b/10,
442a/21, 444a/23, 446a/13, 446b/19,
447b/25, 452a/7, 458b/6, 459a/5, 459b/5,
462a/5, 462b/16, 463a/12, 465b/15,
466a/12, 466a/19, 468b/24, 469a/11,
469a/20, 469a/22, 469a/24, 470b/23,
470b/25, 472a/12, 473a/20, 474b/22,
475a/2, 478a/25, 487a/18, 487b/4,
488b/13, 489a/9, 494a/17, 496b/11

ḥiss o.- unur 253a/5, 268b/8,
348b/7, 394b/25, 399b/5, 413b/24,
439a/15, 494a/10

isti' māl o.- unur 263b/21, 284a/5,
320a/12, 357b/9, 370b/15, 391a/15,
392a/9, 399a/13, 404b/19, 407a/22,
411a/21, 418a/21, 420b/18, 433a/3,
433a/5, 433a/7, 433a/18, 438a/23, 454a/7,
460a/9, 481a/14, 487a/12, 487a/25

zīkr o.- unur 262b/23, 280b/2,
371a/4, 395b/25, 473b/11

isti' māl o.- unurdı 417a/21

o.- unurken 260a/20

o.- unursa 263b/1, 284a/18,
286a/3, 286b/3, 290a/5, 290a/20, 291b/2,
293a/5, 294b/17, 301a/20, 301b/12,
302a/9, 313b/4, 315b/20, 316a/18,
317a/20, 346a/23, 397b/6, 397b/8,
407a/13, 421b/18, 431b/21, 454a/3,
464b/4, 468b/3, 485a/20, 486a/1

o.- up 304b/4, 329a/22

o.- ur 251a/23, 251b/4, 251b/5,
251b/8, 251b/9, 251b/11, 251b/12,
251b/14, 252b/19, 252b/20, 252b/21,
252b/22, 252b/23, 252b/24, 253a/1,
253a/2, 253a/3, 253a/4, 253a/12, 253a/13,
253a/15, 253a/21, 255b/10, 255b/11,
255b/14, 255b/15, 255b/18, 256a/14,
256b/20, 256b/21, 257b/11, 257b/12,
257b/14, 258b/7, 258b/9, 258b/10,
258b/11, 258b/12, 258b/13, 258b/14,
258b/16, 258b/18, 258b/19, 258b/20,
258b/21, 258b/22, 258b/23, 258b/24,
258b/25, 259a/2, 259a/15, 259a/19,
259a/20, 259b/20, 261a/3, 261a/5, 261a/6,
261a/8, 261a/10, 261b/7, 261b/11,
261b/14, 262a/2, 262b/6, 262b/17,
262b/18, 262b/19, 262b/20, 262b/24,
262b/25, 263a/1, 263a/11, 263a/14,
264b/18, 266b/2, 266b/3, 266b/5, 266b/6,
266b/8, 266b/13, 266b/15, 266b/18,
266b/19, 267a/16, 267b/21, 267b/23,
267b/26, 268a/1, 268a/4, 268b/6, 268b/7,
268b/9, 268b/10, 268b/11, 268b/12,
268b/16, 268b/24, 269a/2, 270b/8,

270b/11, 270b/17, 271a/14, 271a/15,
271a/16, 271b/21, 271b/25, 272a/1,
272a/3, 272a/4, 272a/5, 272a/7, 273a/6,
273a/12, 273a/18, 273a/22, 274a/11,
274a/12, 274b/5, 274b/6, 274b/7,
274b/24, 274b/25, 275b/1, 275b/6,
276b/7, 276b/9, 276b/17, 276b/18,
276b/19, 276b/25, 277b/8, 277b/9,
277b/11, 277b/12, 277b/23, 278a/15,
278b/17, 279a/10, 279a/15, 279a/16,
279a/19, 279b/13, 279b/14, 279b/16,
279b/17, 279b/18, 279b/19, 279b/21,
279b/26, 281b/4, 281b/7, 281b/8,
281b/10, 282b/1, 282b/3, 282b/4, 282b/8,
282b/15, 282b/23, 283a/5, 283a/7, 283a/8,
283a/17, 283a/18, 283a/20, 283a/21,
283a/22, 283a/23, 283b/1, 283b/3, 283b/4,
283b/5, 283b/8, 283b/11, 286a/5, 286a/16,
286a/18, 286a/19, 286a/20, 286b/21,
286b/22, 286b/23, 286b/24, 286b/25,
287b/5, 287b/6, 287b/22, 288a/8, 288a/13,
288a/15, 288a/19, 288a/22, 288a/25,
288b/2, 288b/6, 289a/16, 289b/9,
289b/11, 290b/5, 290b/6, 290b/11,
290b/15, 290b/16, 291b/5, 291b/9,
291b/12, 292a/9, 292a/12, 292a/19,
292a/21, 292b/20, 293a/11, 293a/12,
293a/13, 293a/14, 293a/15, 293a/16,
293a/17, 293a/18, 293a/19, 293a/22,
293a/23, 293a/25, 293b/12, 295b/13,
295b/14, 297b/19, 297b/21, 297b/22,
298b/10, 298b/12, 298b/13, 298b/16,
298b/17, 298b/18, 298b/19, 298b/20,

298b/22, 299a/24, 299a/25, 299b/2,
299b/3, 299b/4, 299b/5, 299b/6, 299b/7,
299b/14, 299b/16, 299b/20, 299b/24,
301b/5, 301b/16, 302a/13, 302a/15,
302b/16, 302b/17, 302b/18, 302b/19,
303a/4, 303a/6, 303a/8, 303b/9, 303b/10,
303b/11, 304a/11, 304a/12, 304a/13,
304a/16, 304b/2, 304b/6, 304b/14,
304b/19, 305a/3, 305a/4, 305a/9, 305a/10,
305a/14, 305a/18, 306a/20, 306b/2,
306b/3, 306b/4, 306b/5, 306b/8, 306b/9,
306b/10, 306b/11, 306b/12, 307b/16,
307b/18, 308a/8, 308a/9, 308a/13,
308a/18, 308a/19, 308a/20, 308a/21,
308a/22, 308a/23, 308b/1, 308b/25,
309a/1, 309a/2, 309a/4, 309a/5, 309a/6,
309a/7, 309a/8, 309a/9, 309a/10, 309a/11,
309a/14, 309b/9, 310b/4, 310b/8, 310b/9,
310b/12, 310b/14, 310b/16, 310b/17,
310b/18, 310b/22, 310b/23, 311a/8,
311a/9, 311a/10, 311b/12, 311b/14,
311b/15, 311b/16, 311b/17, 311b/18,
311b/19, 312b/4, 312b/16, 313a/12,
313a/13, 313a/14, 313a/15, 313a/17,
313a/19, 313a/21, 313a/23, 313a/24,
313b/3, 313b/5, 314b/20, 314b/21,
314b/22, 315a/4, 315a/5, 315a/8, 315a/10,
315a/11, 315a/12, 315a/13, 315a/14,
315a/15, 315a/16, 316a/18, 316b/7,
316b/10, 316b/11, 317a/24, 317a/25,
317b/4, 317b/16, 318a/16, 318a/19,
318a/20, 318a/21, 318a/22, 318a/23,
318b/2, 318b/4, 318b/6, 318b/7, 318b/8,

319a/6, 319a/10, 319a/16, 319a/20,
319a/22, 319b/2, 319b/6, 319b/7, 319b/8,
319b/9, 319b/12, 321b/23, 322b/14,
322b/16, 322b/18, 322b/23, 323a/13,
323a/19, 323a/20, 323a/21, 323a/23,
323a/24, 323a/25, 323b/1, 323b/2, 323b/4,
323b/5, 323b/7, 323b/8, 324a/13, 324a/14,
324a/16, 324a/17, 324a/23, 324b/13,
325a/3, 325a/4, 325a/5, 325a/6, 325a/19,
325a/20, 325a/21, 325a/22, 325b/10,
325b/11, 325b/23, 326a/6, 326a/7, 326a/10,
326a/11, 326a/12, 326a/16, 326a/17,
326a/20, 326a/22, 326a/23, 326a/24,
326b/1, 326b/5, 327b/10, 328a/7, 328a/17,
328a/19, 328a/21, 328a/23, 328a/24,
328a/25, 328b/2, 328b/3, 328b/4, 329a/20,
329a/21, 329a/23, 329a/24, 329b/7,
329b/8, 329b/9, 329b/11, 329b/12,
329b/22, 329b/23, 330b/9, 331a/7, 331a/8,
331a/23, 331a/25, 331b/1, 331b/9,
331b/14, 331b/17, 332a/6, 332a/7, 332b/6,
332b/8, 332b/15, 332b/16, 332b/19,
333b/24, 333b/25, 334a/19, 334a/20,
334a/21, 334a/22, 334a/24, 335a/6,
335b/4, 335b/14, 335b/16, 335b/17,
335b/18, 335b/19, 335b/21, 336a/13,
336b/9, 337a/11, 337a/12, 337b/11,
337b/12, 337b/13, 337b/14, 338a/1,
338a/16, 338b/7, 338b/8, 338b/24,
339a/21, 339a/22, 339a/23, 339a/24,
339b/18, 339b/19, 340a/3, 340a/20,
340a/21, 340a/22, 340a/24, 341a/13,
341a/14, 341a/17, 341a/18, 341a/19,

341a/20, 341a/22, 341a/25, 341b/1,
341b/3, 342b/12, 342b/13, 342b/14,
343a/11, 343a/12, 343a/15, 343a/19,
343a/20, 344a/11, 344a/12, 344a/13,
344b/2, 344b/5, 344b/15, 344b/16,
345a/2, 345a/3, 345a/4, 345b/21, 345b/22,
346a/9, 346a/10, 346a/11, 346b/3, 346b/6,
347a/3, 347a/5, 347a/6, 347a/8, 347a/10,
347a/11, 347a/12, 347a/13, 347a/15,
347b/16, 347b/17, 347b/18, 347b/20,
347b/23, 347b/24, 348b/1, 348b/2,
348b/6, 348b/9, 348b/10, 348b/11,
348b/13, 348b/14, 348b/15, 348b/16,
348b/17, 348b/18, 348b/19, 348b/20,
348b/22, 349a/4, 349a/7, 349b/25, 350a/1,
350a/2, 350a/4, 350a/5, 350a/6, 350b/3,
350b/4, 350b/5, 350b/6, 350b/7, 351a/12,
351a/13, 351b/7, 351b/8, 351b/11,
351b/21, 351b/22, 351b/25, 352a/12,
352a/16, 352a/17, 352a/18, 352b/15,
353a/11, 353a/12, 353a/13, 353a/14,
353a/16, 353b/20, 353b/23, 354b/9,
354b/10, 354b/11, 354b/23, 354b/24,
354b/25, 354b/26, 355a/1, 355a/2, 355a/3,
355a/8, 355b/15, 357a/14, 357a/15,
357a/20, 357b/7, 359a/7, 359a/10,
359a/13, 359a/15, 359a/16, 359a/17,
359a/19, 359a/20, 359a/21, 360a/10,
360a/18, 360a/19, 360a/21, 360a/22,
360a/23, 360b/3, 360b/6, 360b/7, 360b/8,
360b/12, 360b/15, 360b/19, 360b/20,
362a/7, 362a/17, 362a/18, 362b/12,
362b/13, 362b/15, 362b/16, 362b/17,

362b/20, 362b/21, 362b/23, 363a/1,
363a/2, 363a/3, 363a/4, 363a/5, 363a/6,
363a/7, 363a/12, 363a/13, 363a/14,
363a/18, 363a/23, 364a/9, 364a/17,
364a/22, 364b/1, 364b/2, 364b/24, 365a/5,
365b/2, 365b/3, 365b/21, 365b/25,
366a/14, 366b/20, 366b/21, 368a/9,
368a/10, 368a/25, 368b/10, 368b/11,
368b/21, 368b/23, 369a/13, 369a/15,
369b/7, 369b/8, 370a/15, 370a/19,
370a/20, 370b/7, 371a/17, 371a/19,
371a/24, 371a/25, 371b/14, 372a/6,
372a/14, 373b/3, 373b/4, 373b/5, 373b/6,
373b/7, 373b/8, 373b/9, 374a/5, 374a/6,
374a/7, 374a/9, 374b/7, 375a/2, 375a/5,
375a/24, 375b/2, 375b/3, 375b/18,
375b/19, 376a/2, 376a/7, 376b/11,
376b/12, 377a/25, 378b/7, 378b/8,
378b/14, 378b/15, 378b/19, 378b/20,
378b/21, 378b/22, 379a/16, 379a/22,
379a/23, 380a/5, 380a/6, 380a/8, 380a/10,
380a/11, 380b/14, 381b/3, 381b/4,
381b/12, 381b/13, 381b/15, 382a/4,
382b/2, 382b/4, 382b/5, 382b/9, 382b/10,
382b/11, 382b/14, 382b/16, 382b/18,
382b/21, 382b/22, 382b/24, 382b/25,
383a/4, 383a/7, 383a/11, 383a/12,
383a/14, 383a/15, 383a/16, 384b/17,
388b/1, 388b/2, 388b/7, 388b/8, 388b/10,
388b/13, 388b/18, 388b/21, 388b/24,
389a/1, 389a/7, 389a/8, 389a/10, 389b/19,
390a/5, 390a/6, 390a/7, 390a/8, 390a/10,
390a/11, 390a/12, 392a/2, 392a/4, 392b/9,

392b/14, 392b/19, 393a/6, 393a/11,
393b/13, 393b/16, 394b/1, 394b/5,
394b/14, 394b/15, 394b/21, 394b/22,
394b/23, 395a/2, 395a/3, 395a/4, 395b/1,
395b/3, 395b/4, 395b/8, 395b/10,
395b/14, 395b/15, 395b/16, 395b/17,
395b/18, 395b/19, 395b/21, 395b/23,
396a/1, 396a/2, 396a/5, 396a/11, 396a/15,
396b/15, 396b/17, 397a/23, 397b/22,
397b/23, 397b/24, 398a/1, 398a/3, 398a/5,
398a/24, 398a/25, 399b/2, 399b/8,
399b/14, 399b/15, 399b/16, 400a/2,
400a/3, 400a/5, 400a/6, 400b/15, 400b/25,
401a/6, 401a/9, 401a/14, 401a/16,
401a/18, 401a/22, 401b/7, 401b/10,
401b/12, 401b/18, 401b/22, 402a/5,
402a/7, 402a/8, 402a/9, 402a/13, 402b/10,
402b/17, 403a/15, 403a/16, 403a/17,
403a/20, 403b/12, 403b/15, 403b/18,
403b/23, 403b/24, 403b/25, 404a/2,
404a/3, 404a/6, 404a/7, 404a/12, 404a/13,
404a/14, 404a/16, 405a/7, 405b/10,
405b/11, 406a/17, 406a/19, 406a/24,
406b/3, 406b/10, 408a/4, 408a/8, 408a/10,
408a/11, 408a/17, 408a/18, 408a/20,
408a/21, 408a/22, 408a/23, 408a/24,
408a/25, 408b/1, 408b/2, 408b/4, 408b/5,
408b/6, 408b/11, 409a/10, 409a/14,
409a/15, 409a/16, 409a/18, 409b/9,
409b/11, 409b/12, 409b/14, 409b/16,
409b/17, 409b/18, 409b/19, 409b/20,
412a/12, 412a/20, 412a/21, 412a/22,
412a/23, 412a/25, 412b/15, 412b/16,

412b/17, 412b/20, 412b/21, 412b/23,
412b/24, 412b/25, 413a/1, 413a/3, 413a/5,
413a/6, 413a/24, 413b/1, 413b/2, 413b/4,
413b/6, 413b/7, 413b/11, 413b/16,
414a/6, 414a/9, 414a/10, 414a/13,
414a/16, 414a/17, 415a/4, 415a/25,
415b/1, 415b/4, 415b/9, 415b/15, 416a/7,
416a/11, 416a/16, 416a/19, 416a/22,
416b/4, 416b/11, 417a/13, 419b/24,
419b/25, 420a/7, 420a/21, 423a/16,
423a/21, 423a/22, 423a/25, 423b/3,
423b/4, 423b/5, 423b/7, 423b/8, 423b/9,
423b/10, 423b/11, 423b/12, 423b/17,
423b/19, 423b/21, 423b/22, 423b/23,
423b/24, 423b/25, 424a/1, 424a/2,
425b/22, 426a/5, 426a/7, 426a/8, 426a/9,
426a/11, 426a/12, 426a/13, 426a/14,
426a/15, 426a/16, 426a/17, 426a/18,
426a/19, 426a/20, 426a/23, 426a/24,
426b/2, 426b/4, 426b/5, 426b/12,
426b/14, 426b/17, 427a/10, 428a/16,
428a/20, 428a/24, 428b/3, 428b/6,
429a/13, 429a/21, 429b/3, 429b/14,
429b/19, 429b/25, 430a/11, 430a/20,
430b/6, 431a/16, 431a/23, 431b/3, 433b/7,
433b/16, 434a/23, 434a/24, 434a/25,
434b/6, 434b/7, 434b/21, 434b/24,
434b/25, 435a/1, 435a/2, 435a/6, 435a/13,
435a/15, 435a/16, 435a/18, 435a/19,
435a/20, 435a/21, 435b/21, 435b/23,
436a/19, 436a/20, 436a/21, 436a/23,
436a/24, 436a/25, 436b/1, 437a/4, 437a/5,
437a/6, 437a/7, 437a/8, 437b/17, 437b/23,

438a/6, 438a/7, 438a/9, 438a/10, 438a/11,
438b/24, 438b/25, 439a/1, 439a/5, 439a/7,
439a/12, 439a/14, 439a/15, 440a/2,
440a/4, 440a/5, 440a/6, 440a/15, 440a/16,
440a/17, 440b/5, 440b/6, 440b/7, 440b/8,
440b/18, 440b/19, 440b/20, 441a/5,
441a/7, 441a/8, 441a/9, 441a/10, 441a/11,
441a/12, 441a/13, 441a/14, 441a/20,
441b/18, 441b/19, 441b/20, 441b/21,
442b/9, 443b/24, 444a/2, 444a/3, 444a/4,
444a/5, 444a/9, 444b/10, 444b/12,
444b/14, 444b/17, 444b/18, 445a/15,
445a/17, 445a/18, 445a/19, 445a/20,
446a/4, 446a/6, 446a/7, 446a/18, 446b/13,
446b/14, 446b/18, 447a/1, 447a/3, 447a/5,
447b/23, 448a/19, 448a/21, 448a/22,
448b/7, 448b/11, 448b/12, 448b/16,
448b/23, 448b/25, 449a/2, 449a/4, 449a/5,
449a/6, 449a/7, 449a/8, 449a/9, 449a/11,
449a/12, 449a/13, 450b/9, 450b/10,
450b/12, 450b/13, 450b/14, 450b/15,
450b/16, 450b/19, 450b/21, 450b/22,
450b/23, 450b/25, 451a/1, 451a/3,
451a/13, 451a/14, 451a/15, 451a/17,
451a/18, 451b/15, 454a/25, 455a/3,
455a/4, 455a/5, 455a/6, 455a/12, 455a/13,
455a/14, 455a/23, 455b/1, 455b/2, 455b/4,
455b/5, 455b/7, 455b/8, 455b/10,
455b/13, 455b/14, 455b/15, 456a/24,
457a/1, 457a/11, 457a/14, 457a/16,
457a/17, 457a/21, 457a/22, 457a/23,
457a/25, 457b/1, 457b/3, 457b/4, 457b/5,
457b/7, 457b/9, 457b/17, 457b/20,

457b/21, 458a/25, 458a/26, 458b/1,
458b/3, 458b/4, 458b/6, 458b/7, 458b/8,
458b/11, 458b/12, 458b/13, 458b/14,
459a/4, 459a/7, 459b/2, 460a/23, 460b/1,
460b/3, 460b/4, 460b/6, 460b/7, 460b/8,
460b/9, 461b/9, 461b/10, 462a/3, 463a/1,
463b/3, 463b/14, 463b/21, 463b/22,
463b/23, 463b/24, 463b/25, 464a/1,
464a/2, 464a/8, 464a/9, 464a/10, 464a/11,
464b/19, 465a/3, 465a/4, 465a/17,
465a/18, 465a/19, 465a/22, 465b/11,
465b/18, 465b/19, 466b/12, 467b/12,
467b/13, 467b/14, 467b/21, 467b/22,
467b/23, 467b/24, 467b/25, 468a/1,
468a/2, 468a/4, 469a/13, 469a/15,
469a/17, 469a/19, 469b/3, 469b/4, 469b/7,
469b/22, 470a/3, 470b/24, 473a/18,
473b/5, 474a/16, 474b/8, 474b/10, 475a/5,
475b/17, 476a/24, 476b/1, 476b/9,
476b/21, 478a/22, 478b/1, 478b/2,
478b/4, 479a/2, 479a/3, 479a/4, 479a/5,
479a/8, 479b/14, 479b/18, 480a/8,
480a/11, 480a/12, 480b/8, 480b/9,
480b/15, 480b/16, 480b/17, 481b/15,
481b/16, 481b/17, 481b/20, 482a/11,
482b/10, 482b/15, 482b/18, 482b/21,
482b/22, 483b/3, 483b/4, 483b/5, 484a/9,
484a/20, 484a/22, 485a/5, 485a/6,
485a/10, 485b/15, 485b/18, 486a/12,
486a/13, 486a/24, 486b/7, 486b/9,
486b/11, 486b/19, 487a/4, 487a/5, 488b/1,
488b/14, 488b/15, 489a/11, 489a/17,
489a/19, 489a/21, 489b/10, 489b/16,

489b/17, 489b/18, 490a/2, 490a/14,
490a/22, 490a/23, 490b/5, 490b/6,
490b/15, 490b/19, 490b/20, 490b/21,
490b/22, 491a/11, 491a/13, 491a/14,
491a/15, 491a/17, 491a/18, 491a/19,
491a/21, 491a/22, 491b/18, 491b/19,
491b/25, 492a/2, 492a/12, 492a/14,
492a/20, 492a/24, 492a/25, 492b/1,
492b/8, 492b/13, 492b/15, 492b/18,
492b/21, 493a/1, 493a/2, 493a/11,
493a/12, 493a/20, 493b/3, 493b/4,
493b/14, 493b/18, 493b/19, 493b/20,
494a/10, 494a/18, 494a/19, 494a/20,
494a/21, 494a/22, 494b/11, 494b/12,
494b/15, 494b/19, 494b/25, 495a/12,
495a/13, 495b/10, 495b/18,
496a/5, 496a/7, 496a/9, 496a/10, 496a/13,
496a/16, 496a/17, 496a/18, 496b/1,
496b/3, 496b/8, 496b/9, 496b/19,
496b/21, 496b/24, 497a/1

o.- urdı 401b/1, 401b/2, 416a/2,
486a/23

o.- urlar 256a/11

o.- ursa 251a/10, 251a/17,
251a/25, 251b/13, 251b/14, 252b/13,
254b/4, 254b/5, 255a/20, 256b/1, 258a/22,
259a/4, 259a/16, 259a/21, 259b/6,
261a/19, 262b/5, 262b/6, 262b/14,
263a/19, 266b/7, 266b/8, 267a/6, 267a/15,
267a/16, 267b/1, 268a/7, 268a/19,
268b/15, 268b/16, 268b/20, 268b/21,
268b/23, 269b/17, 271b/1, 271b/5,
273b/24, 275a/7, 275a/8, 275a/9, 275a/16,

275b/18, 276a/3, 276a/5, 276a/11,
276a/20, 277a/3, 277a/4, 279a/15,
279a/17, 280a/7, 280a/8, 280a/9, 280b/6,
281a/22, 281b/12, 283a/13, 283b/13,
283b/21, 283b/24, 284b/2, 284b/5,
285b/24, 286a/16, 286b/13, 287b/3,
287b/11, 287b/13, 288a/9, 288a/16,
289a/7, 289a/19, 289a/23, 289b/3, 290a/3,
290a/6, 290a/13, 290a/14, 291b/15,
291b/17, 291b/18, 291b/20, 293a/10,
295a/9, 295a/13, 297b/2, 297b/22, 298a/3,
299a/9, 299a/10, 299a/16, 300a/4,
300a/18, 302a/14, 305b/5, 305b/17,
305b/18, 307a/5, 308a/16, 308a/17,
308a/20, 308a/22, 308a/25, 308b/9,
309a/9, 310b/24, 310b/25, 311a/1,
312b/20, 314a/16, 315a/10, 315a/22,
315b/23, 315b/24, 318b/10, 318b/12,
319a/23, 319b/10, 322b/13, 322b/22,
322b/23, 323b/20, 325a/14, 325a/21,
325b/5, 326a/13, 327a/12, 327a/20,
327a/22, 327b/23, 328a/3, 328a/22,
328b/6, 328b/7, 330a/14, 330b/5, 332a/23,
332a/26, 332b/2, 332b/9, 332b/20,
334a/13, 334b/19, 335b/22, 336a/4,
336b/5, 337b/5, 337b/15, 338a/22, 339a/1,
339a/12, 339b/16, 340b/6, 340b/16,
341b/4, 342a/14, 342b/5, 342b/20,
344a/25, 344b/9, 344b/19, 345a/8,
345a/17, 346a/4, 348a/21, 349a/6, 350a/8,
350b/24, 351a/18, 354a/1, 354b/3,
354b/17, 355a/13, 355a/19, 356b/20,
357a/21, 357a/24, 357b/3, 358a/7,

358b/12, 359a/4, 360a/6, 361b/25, 362b/3,
364a/2, 364a/6, 364a/8, 364b/15, 364b/16,
365a/3, 365a/13, 365b/8, 365b/10,
365b/12, 365b/14, 365b/22, 365b/24,
366a/2, 366a/5, 366a/7, 366a/16, 366a/17,
366a/19, 366b/24, 367a/2, 367b/7, 367b/9,
367b/11, 368a/13, 368b/19, 369a/9,
369b/22, 370b/22, 371b/4, 373a/11,
373a/13, 374a/15, 374a/19, 374b/13,
375a/3, 375b/7, 377a/5, 377b/19, 378b/5,
378b/16, 378b/18, 379b/4, 379b/11,
380a/22, 380a/24, 380b/9, 381b/9,
381b/23, 382a/20, 382b/8, 382b/10,
382b/11, 383b/3, 383b/5, 383b/6, 383b/9,
383b/15, 384b/9, 385a/18, 385b/7,
386a/19, 388a/10, 388b/11, 388b/12,
388b/15, 388b/16, 390a/7, 390a/8, 390b/9,
390b/21, 391a/3, 391a/5, 391a/11,
391a/21, 391b/1, 391b/12, 392a/3,
392b/17, 394a/8, 394a/9, 394a/20,
394b/18, 394b/21, 394b/23, 395a/5,
395a/16, 395b/3, 395b/5, 395b/11,
395b/22, 396a/15, 396a/16, 396a/25,
396b/19, 397a/4, 397a/6, 397a/21, 398b/9,
399a/5, 400b/6, 400b/7, 400b/10,
400b/12, 402a/5, 402a/8, 402a/10,
403a/19, 404a/17, 404a/21, 405b/16,
406a/18, 406a/23, 406b/12, 407b/6,
408b/4, 409b/13, 410a/5, 410a/12,
410a/20, 411a/3, 411b/17, 414a/5,
414a/22, 415b/22, 415b/23, 417a/7,
420a/4, 420a/10, 420a/17, 420a/23,
420b/3, 421b/9, 421b/22, 422a/6, 423a/19,

423a/21, 424a/7, 424b/23, 425a/14,
425b/8, 425b/9, 425b/10, 426b/9,
426b/19, 427b/17, 428a/9, 429a/25,
430a/1, 430a/16, 430a/23, 431a/4, 431a/5,
431a/8, 431a/11, 433b/2, 433b/23, 434b/2,
436b/2, 437b/24, 438a/3, 438a/4, 438a/5,
438b/22, 440b/22, 440b/25, 441a/21,
441a/24, 441b/4, 441b/8, 442a/3, 442a/6,
442b/5, 442b/7, 444a/1, 445a/6, 447a/6,
447a/14, 448a/10, 448a/16, 449b/6,
451b/13, 453a/16, 456a/15, 456b/5,
457a/7, 457a/8, 457b/16, 460b/10,
460b/11, 460b/12, 460b/23, 460b/25,
461a/2, 461a/4, 461a/23, 461b/10,
461b/11, 462a/4, 462a/6, 462a/7, 462a/22,
462b/1, 463a/4, 463a/18, 465b/14,
467a/24, 468b/1, 468b/8, 468b/11,
469a/21, 470a/4, 470b/21, 472b/17,
473a/5, 473b/5, 473b/12, 473b/15,
473b/21, 475a/10, 475b/24, 476b/11,
476b/13, 477b/5, 478a/1, 479b/2, 479b/4,
479b/5, 479b/7, 479b/8, 479b/22,
480b/10, 484a/6, 485a/19, 487a/10,
488a/8, 488b/3, 489b/3, 490b/13,
491b/15, 491b/16, 492b/4, 493b/8,
496a/6, 496a/8, 496b/15, 497a/16

o.- ursadır 390b/6

ol O

o. 251b/3, 255a/22, 256a/3,
258b/9, 259a/18, 259a/23, 261b/21,
261b/22, 262b/25, 266b/5, 267b/20,
267b/21, 268a/7, 270b/13, 270b/23,

271a/1, 271a/6, 271a/7, 272b/15, 272b/19,
272b/20, 272b/25, 273a/2, 273b/3,
273b/15, 274b/22, 276b/14, 277a/5,
277b/23, 281a/17, 282a/18, 282b/22,
283a/13, 284b/18, 285b/13, 285b/16,
288a/16, 290a/3, 294b/19, 294b/21,
295a/18, 295b/12, 301b/14, 302b/16,
302b/20, 302b/23, 303a/4, 304b/21,
304b/23, 305a/15, 309a/4, 309a/6, 310b/7,
310b/24, 313a/7, 313a/15, 319a/6, 319b/4,
321b/21, 322b/7, 322b/12, 324a/12,
324a/21, 326a/13, 326a/24, 327a/6,
327b/12, 328a/15, 328a/22, 329b/18,
329b/21, 331a/7, 335b/14, 339b/17,
339b/20, 346b/13, 346b/21, 347a/3,
347a/7, 350b/9, 353b/19, 371a/4, 372a/1,
375b/1, 375b/18, 382a/18, 382a/23,
382b/7, 382b/15, 382b/20, 382b/22,
383a/2, 383a/7, 384a/13, 384a/16,
387a/18, 387b/12, 388a/16, 388a/17,
388a/20, 389a/21, 389b/13, 389b/16,
389b/22, 390b/11, 391a/12, 391b/6,
392b/21, 394b/8, 395b/12, 401a/1,
401a/20, 402a/21, 402a/22, 402a/25,
402b/10, 402b/12, 402b/16, 403b/4,
403b/10, 405b/6, 413b/9, 413b/11,
413b/17, 415a/13, 415b/3, 415b/9,
415b/11, 415b/13, 415b/21, 416b/5,
417a/2, 417a/6, 417a/9, 417a/10, 417a/11,
417a/14, 417a/19, 417a/20, 417b/19,
420a/19, 425b/21, 426a/2, 431b/11,
431b/14, 433a/3, 433b/16, 434a/21,
434a/22, 436a/1, 436a/8, 437a/5, 438a/25,

440a/2, 446a/9, 446b/9, 447a/3, 448b/17,
450b/2, 450b/4, 451a/24, 455a/22,
457a/19, 461b/3, 462b/3, 462b/6,
462b/21, 463a/18, 463b/21, 464a/9,
468a/23, 469a/25, 470a/4, 472b/14,
473a/2, 473a/24, 473b/1, 473b/22,
473b/25, 474a/8, 476b/5, 476b/11,
482a/15, 485b/19, 486a/21, 486b/4,
486b/20, 486b/21, 487a/5, 487b/3,
487b/5, 487b/6, 487b/8, 487b/10, 489a/5,
489a/9, 495a/18, 496b/2

ol O (işaret sıfatı)

o.255b/24, 255b/7, 256a/1,
257b/23, 270b/12, 270b/14, 272b/16,
276a/15, 289a/15, 289a/24, 289b/23,
290a/2, 290a/5, 297b/3, 298a/8, 306b/10,
312b/11, 315a/17, 316a/19, 317a/17,
319b/3, 322b/24, 326a/22, 328b/8, 329a/7,
329b/15, 344a/3, 346b/19, 347a/1,
357a/18, 382b/18, 383b/20, 383b/5,
390a/11, 390b/16, 391b/22, 393a/4,
402a/9, 402b/10, 406a/17, 406b/12,
417a/20, 417a/7, 420b/4, 425a/8, 426b/12,
431b/10, 431b/6, 432b/18, 441a/22,
441b/10, 447a/13, 450a/25, 457b/12,
459a/15, 461b/4, 462a/4, 464a/2, 469a/3,
470a/6, 470b/15, 473b/7, 482a/12,
483a/21, 485a/20, 495a/15

ol O (işaret zamiri)

o. 256a/16, 260a/13

olın - Olunacak.

zıkr o.- acağ 329a/15

o.- an 330b/10

o.- cağ 286a/14

o.- ursa 331a/1

olma - Olmamak.

o.- dıçça 289b/23, 447b/22, 484a/8

olun - Olunmak.

o.- a 271b/13, 273a/6, 282a/6,
286b/4, 293b/2, 295b/6, 309b/14, 316a/6,
316a/19, 319a/3, 325a/10, 333b/19,
337b/8, 342b/24, 355b/25, 387b/4,
404a/10, 432a/16, 432b/5, 439b/26,
454a/10, 460a/1, 460a/24, 469b/24,
470b/7, 471b/1, 474a/10

zıkr o.- a 448a/16

o.- acağ 259b/13, 264a/19, 265a/7,
265b/7, 266a/9, 267b/12, 269a/6, 297a/5,
300a/10, 300a/12, 314b/5, 325a/11,
349a/22, 353a/22, 439b/9, 444a/17,
476b/18, 484b/10

zıkr o.- acağ 289b/19, 292a/15,
349b/21, 364a/7, 370b/24

o.- an 274b/14, 275a/4, 279b/11,
282a/8, 284a/2, 286a/19, 287a/4, 299b/3,
299b/6, 304b/25, 306b/14, 306b/15,
307a/12, 308a/12, 310b/5, 310b/7, 310b/9,
332b/3, 332b/13, 334a/24, 334b/11,
345b/19, 346a/22, 373b/12, 390b/5,
391a/9, 391b/20, 393b/4, 401b/8, 425a/15,

438a/14, 445b/7, 459a/16, 463a/19,
470a/1, 471a/8, 476b/13, 479b/15, 481a/6,
484a/6, 485a/21, 490a/23

o.- añ 493b/11

zıkr o.- an 316a/6, 317a/22,
317b/6, 325b/13, 336a/2, 338a/5, 342a/17,
344a/24, 346a/11, 349a/23, 352a/25,
352b/9, 356a/21, 375a/6, 376b/23,
380b/12, 391a/9, 391a/18, 392b/19,
397a/24, 399b/21, 402a/8, 407b/6,
416a/10, 416b/14, 428b/18, 433a/5,
434b/11, 435a/17, 446b/21, 452a/19,
455a/19, 466a/21, 467b/6, 473a/15,
473b/18, 475a/25, 477b/18, 480a/5,
481a/17, 482b/22, 483a/11, 484a/12,
488a/2, 494a/2

zıkr o.- ana 339a/4, 339a/5

o.- andır 322a/10

zıkr o.- anlar 319a/5, 414a/24,
433b/9

zıkr o.- anlardan 271a/25, 301a/9,
374b/21, 406b/21

zıkr o.- anları 387a/18

o.- dı 270b/12, 272b/20, 272b/21,
339a/3, 339a/4, 344a/8, 375a/4, 403a/11,
412b/7, 415a/18, 417a/18, 420b/6, 448b/8,
450a/19

zıkr o.- dı 262b/17, 262b/21

zıkr o.- dıgı 349a/17, 353b/4,
353b/7, 435a/4, 469b/23, 473a/3

o.- duğı 373b/17, 451a/20

o.- duğda 266b/24, 282b/20,
292a/25, 310b/9, 412a/12, 432b/4,

438a/10, 452b/25, 459b/26, 466b/11,
472b/20, 473a/13, 490a/13, 491b/10

o.- duğdan 260a/21, 352b/20

o.- dum 272b/24

o.- mağı 259b/19

o.- mağdır 257b/14, 291b/10,
305b/3, 305b/8, 308a/11, 319b/15, 377a/9,
413a/8, 414a/1, 420a/12, 420b/15, 432a/2,
459b/4, 466b/12

o.- muş 254a/19, 274b/16,
275b/23, 277a/22, 277b/14, 281a/18,
285a/10, 285a/18, 309b/5, 317a/1, 317a/3,
317b/14, 318b/25, 319a/3, 320a/5,
320a/11, 338b/3, 338b/25, 339a/13,
339b/15, 347b/2, 350a/18, 350a/22,
351a/25, 359b/9, 363b/6, 363b/21,
364b/12, 367b/2, 370b/14, 370b/19,
371a/12, 380a/4, 385a/15, 386a/15,
387b/20, 391a/14, 406a/9, 410b/16,
411a/22, 411b/14, 417b/8, 430a/14,
436b/12, 443a/14, 454b/4, 464b/17,
464b/22, 465b/9, 475b/2, 480a/22,
480a/24, 493b/22

o.- muşdı 403a/12, 405a/4,
406b/21

zıkr o.- muşdır 370b/10, 378b/16

o.- muşdur 271b/8

zıkr o.- muşdur 266b/12

o.- sa 260a/13, 284b/18, 304a/14,
306a/20, 360a/9, 361b/11, 362a/17,
400b/9, 405b/6, 412a/24, 420a/12, 438a/7,
439a/18 o.- sun 310b/21, 403a/12,
419b/17, 424a/12, 424a/13, 478a/23

zıkr o.- sun 335a/17

o.- up 261b/8, 271b/10, 305b/15,
309b/13, 316a/15, 332b/4, 348a/20,
360a/9, 365a/2, 373b/13, 375b/2, 378b/22,
384a/16, 389a/17, 406b/4, 410b/2,
417a/18, 432b/16, 432b/21, 461b/6,
472b/9, 479a/6, 483b/15

on Sayı adı.

o. 253b/19, 254a/6, 258a/25,
289b/4, 294a/4, 328a/8, 332a/11, 341a/9,
342a/8, 352b/3, 360a/9, 364b/3, 387b/19,
392b/7, 392b/8, 398b/15, 404a/24,
407b/18, 409a/3, 417b/21, 419b/1,
422b/19, 423a/3, 427a/16, 428b/14,
432a/23, 432a/25, 437b/3, 437b/12,
438b/19, 447b/15, 462a/27, 478b/18,
480a/6, 489b/25

onar On sayısının üleştirme sayı sıfatı.

o.387a/24, 484b/7

onuncı On sayısının sıra sayı sıfatı.

o .399b/25, 473a/14

on altı Sayı adı.

o. 252a/1, 252a/13, 252b/4,
253b/5, 253b/6, 258b/4, 263b/12,
263b/23, 264b/6, 265a/2, 265b/11,
266a/14, 267a/20, 267a/23, 269b/22,
271b/12, 272b/25, 274a/1, 275b/15,
280b/11, 282a/5, 282a/15, 283a/13,

283b/19, 284a/15, 284b/11, 285a/3,
286b/7, 286b/10, 286b/11, 287b/14,
287b/18, 288b/12, 290b/21, 294a/5,
294a/22, 294a/25, 294b/2, 294b/13,
296b/4, 298a/11, 299a/2, 299a/11,
299a/12, 300b/4, 304a/3, 305b/22, 306a/2,
306b/23, 307a/16, 307a/17, 307a/21,
309a/23, 309b/25, 310a/7, 315b/8,
316b/20, 318b/24, 320a/6, 321a/21,
324a/6, 324b/1, 327b/2, 327b/15,
328b/16, 330b/23, 334b/9, 334b/11,
334b/18, 338a/1, 340b/13, 341b/12,
343a/5, 343b/4, 346a/1, 349a/14, 351b/3,
353a/9, 353b/9, 354a/11, 354a/12,
356a/13, 358a/1, 359b/2, 359b/15,
359b/21, 361a/10, 361b/14, 363b/14,
366b/3, 367a/25, 369a/12, 369b/24,
370a/6, 371a/10, 371b/7, 374b/18,
377a/14, 379a/13, 380b/7, 385a/4, 385a/9,
385b/8, 386a/17, 386b/1, 387a/10,
391b/10, 392a/12, 396a/23, 398a/11,
405b/15, 410b/10, 411a/22, 414b/3,
416b/24, 418b/18, 419a/12, 419a/20,
421a/22, 432a/22, 432a/25, 432b/3,
433a/8, 434a/5, 434a/10, 436a/10,
436b/22, 437b/6, 439b/18, 440a/10,
442a/12, 442b/8, 443b/4, 443b/17, 445a/5,
445b/5, 445b/15, 449b/3, 449b/24,
451b/21, 454b/19, 454b/21, 456a/22,
460a/15, 461b/23, 462a/13, 463b/15,
466b/1, 467a/6, 467a/16, 470a/12,
470a/15, 470a/17, 470a/19, 471a/9,
471b/5, 472a/15, 472b/8, 474a/19, 474b/1,

477a/3, 477a/14, 477b/10, 477b/22,
479a/20, 479a/23, 480a/2, 481a/8,
482a/23, 482b/5, 484b/21, 485a/24,
485b/1, 488a/17, 497b/2

on altıncı On altı sayısının sıra sayı sıfatı.
o. 413a/16

on altıncı On altı sayısının üleştirme sayı
sıfatı.

o. 252a/23, 254b/2, 256b/8,
270b/3, 306b/24, 316b/24, 320b/18,
322a/24, 324a/4, 328b/24, 334b/7,
339a/19, 339b/13, 339b/15, 341a/1,
342a/7, 343a/2, 350a/11, 353a/25,
357b/23, 358a/18, 358b/4, 361a/25,
362a/2, 363b/12, 365a/15, 369a/24,
385b/10, 385b/25, 386a/4, 386a/22,
387a/6, 397b/15, 400a/16, 419b/5,
422a/10, 433b/12, 437a/1, 440a/23,
442b/12, 445a/14, 447a/19, 448b/4,
452a/16, 452a/26, 452b/19, 452b/21,
453a/3, 453b/10, 454a/16, 463a/24,
471b/4, 471b/9, 471b/22, 472a/22, 473a/7,
474a/18, 477a/19, 477b/15, 478a/7

on beş Sayı adı.

o. 252a/24, 254a/12, 355a/20,
356a/17, 411a/2, 452b/7, 453b/20,
478b/16

on beşer On beş sayısının üleştirme sayı
sıfatı.

o. 251a/15, 253b/20, 333a/4

on beşinci On beş sayısının sıra sayı sıfatı.
o. 390b/8, 412a/4

on birinci On bir sayısının sıra sayı
sıfatı.

o. 392b/13, 392b/14, 400b/5,
473a/14

on bir buçuk Sayı adı.

o. 288b/13

on dörd Sayı adı.

o. 272b/9, 426a/22

o.+ ünde 392b/10

on dördüncü On dört sayısının sıra sayı
sıfatı.

o. 425b/10

on iki Sayı adı.

o. 253b/2, 253b/4, 254a/19,
277b/23, 280b/20, 280b/21, 281a/11,
284b/21, 289a/25, 295a/22, 297a/19,
305b/23, 309b/1, 309b/19, 309b/21,
313b/24, 314a/19, 314b/14, 315b/8,
319b/24, 320a/22, 321a/23, 324b/2,
326b/20, 328b/16, 328b/24, 330a/19,
333a/3, 333a/4, 333b/17, 334b/17, 343a/2,
343a/5, 343b/25, 348a/16, 355a/24,
358a/1, 361a/15, 371b/8, 376a/16, 380b/7,
384b/4, 385a/6, 385b/25, 386a/5, 386b/2,

391b/10, 396b/10, 397a/19, 402a/6,
403a/18, 403a/19, 404a/1, 404a/7, 411a/5,
419a/21, 419b/6, 419b/25, 420a/1,
420b/20, 421a/22, 422a/10,
422b/20, 427a/19, 427a/21, 436b/17,
436b/23, 438b/5, 439b/19, 439b/24,
441a/1, 443a/10, 443b/7, 443b/17, 444b/6,
445a/25, 445b/1, 445b/4, 447b/3, 450a/14,
451b/25, 452a/4, 452a/5, 452a/12,
452a/13, 452a/14, 452a/17, 454b/21,
456a/12, 462a/23, 463b/16, 464b/14,
464b/24, 466b/17, 467a/20, 470a/18,
475b/8, 475b/21, 477b/11, 477b/20,
484b/23

on ikinci On iki sayısının sıra sayı sıfatı.

o. 403a/9

on ikişer On iki sayısının üleştirme sayı sıfatı.

o. 251a/15, 252b/7, 254a/4,
256b/12, 257a/16, 257a/18, 264a/3,
267b/14, 269a/19, 270a/26, 284b/16,
302b/5, 306a/2, 327a/18, 331a/14,
342b/23, 343b/9, 353a/9, 353b/3, 354a/5,
364b/11, 369a/5, 369b/18, 369b/21,
375a/11, 375a/19, 385a/13, 386a/17,
387b/21, 404b/1, 405a/25, 410a/10,
410b/8, 416b/23, 418b/10, 437a/21,
437b/4, 444b/2, 447b/16, 450a/8, 452a/9,
453a/9, 453b/11, 458a/5, 460b/20, 466b/2,
471b/2, 471b/15, 472b/4, 477a/24, 478a/6,
478a/9, 481a/7

on sekiz Sayı adı.

o. 402a/7, 403a/20, 408b/2,
408b/3, 409b/15

on sekizinci On sekiz sayısının sıra sayı sıfatı.

o. 419b/15

on yedi Sayı adı.

o.+ den425b/11

on yedinci On yedi sayısının sıra sayı sıfatı.

o. 415a/16

oñul - İyileşmek.

o.- mağa 353a/17, 465a/19,
469b/22

o.- ması 340a/22, 451a/8, 463a/22,
463b/13, 465b/13

o.- masına 255a/22, 459a/7,
462b/5, 463a/2

o.- masınıñ 479a/1

o.- mayup 470b/22

o.- maz 455a/5

o.- ur 472b/17, 459a/9, 473a/5

oñuld - İyileştirmek.

o.- alar 434a/15, 470b/16

o.- uqdan 422b/10

o.- ur 333a/23, 333b/6, 380b/25,
462b/16, 463a/23, 463b/4, 463b/17,
470b/9, 471a/6, 472b/12, 474b/24

oñult - İyileştirmek.

o.- mada 472a/5, 472a/24
o.- mağa 459a/10, 459a/12
o.- mak 334b/22, 471a/4
o.- maķ 351a/2, 470b/5
o.- maķda 460a/10, 460a/18
o.- maķda 471b/19
o.- maķdır 458b/22

oñuldıcı İyileştirme özelliği olan.

o. 251a/20, 281b/17, 302b/9,
465b/19

oñulducı bk. oñuldıcı

o. 263a/9, 281b/19, 293b/4,
297b/7, 297b/8, 303a/16, 317b/6,
325b/25, 332b/22-23, 333a/15, 358b/16,
433b/4, 434a/9, 458b/22, 460a/2

oñultul - İyileştirilmek.

o.- maķ 422b/7

oñurğa Omurga.

o. 261b/8, 411b/18, 464a/12

opülüs On iki buğday ağırlığı.

o. 384b/3, 384b/4

orta Başlangıcı ve bitimi arasında eşit
mesafe olan.

o.+ sından 293b/17, 473a/21

orța Orta, yarım.

o. 365b/18
o.+ ları 458b/11
o.+ sı 450b/22

ot Toprak üstündeki bölümleri
odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbaharda
bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük
bitkiler.

o.+ lar 279b/15
o.+ lardan 414b/21
o.+ ları 307b/25
o.+ larını 468b/19

oța Oda.

o.+ da 480a/17

otur - Oturmak.

o.- a 314b/5, 473b/3
o.- alar 277b/13, 283a/11, 300a/18,
302a/8, 336a/4, 352a/2, 442b/23
o.- dukları 418a/24
o.- madan 298b/18, 299a/21,
301b/5, 303a/8, 418a/10
o.- maķ 297a/22, 299a/22, 300a/3,
335a/25, 388b/3, 480a/17
o.- maķdan 326a/9, 343a/11,
412b/22

o.- maqdır 262a/14, 264b/13,
265a/16

o.- ur 272b/17

oturağ Oturak, oturacak şey veya yer.

o. + a 300a/18

oturd - Oturtmak.

o.- alar 299a/8, 358b/10, 381b/16,
393b/6, 414b/21, 415a/5, 453a/11

otuz Sayı adı.

o. 284b/20, 370b/18, 375b/21,
395a/10, 400a/25, 404b/8, 405b/2, 418b/6,
427a/15, 442a/20, 442b/7, 486a/4,
489b/24

otuzar Otuz sayısının üleştirme sayı sıfatı.

o. 442a/13

otuz iki Sayı adı.

o. 252a/16, 257a/15, 263b/23,
268a/23, 287a/16, 294a/2, 298a/11,
307b/9, 317b/14, 320a/18, 327b/18,
328a/9, 328b/23, 334b/9, 339b/12,
340b/12, 341a/3, 348a/22, 353b/8,
370a/25, 373b/22, 380a/25, 385a/20,
387a/9, 397b/18, 407a/8, 410b/20,
410b/25, 411a/8, 414b/9, 418b/9, 419b/5,
419b/7, 422a/11, 424a/24, 440a/22,
443a/19, 443b/8, 443b/9, 445b/8,
449b/14, 450a/13, 452a/16, 453a/7,
456a/21, 460a/14, 461b/19, 463a/25,

463b/11, 463b/15, 464b/6, 464b/13,
468a/17, 468a/20, 470a/17, 471a/14,
472a/1, 474a/17, 477a/1, 477b/12,
480b/21, 482b/5, 483a/11, 488a/17,
489b/24, 492a/5

otuz ikişer Otuz iki sayısının üleştirme
sayı sıfatı.

o. 260a/6, 303b/22, 339b/25,
344a/9, 348a/8, 351a/23, 417b/14,
438b/15, 443a/12, 445b/15, 466a/4,
470a/15, 470a/23, 472a/18, 477a/4,
477b/24, 478b/16, 480a/1

otuz üç Sayı adı.

o. 272b/10

ov - Ovmak.

o.- alar 259a/25, 368a/18, 437a/12,
483b/11, 485a/22, 492b/19

oyna - Oynamak, hareket etmek.

o.- ması 276a/14, 279b/24,
365b/20, 365b/22, 426a/17, 431a/16

o.- masıdır 255b/15

o.- maya 478b/10

o.- maz 438a/7

o.- yana 479b/13

o.- yup 327b/20, 491a/17

oynad - Oynatmak.

o.- ır 491a/12

o.-amaz 382b/9

oynak Hareketli.

o. 382a/20

oyul - Oyulmak.

o.- dı 463a/12

o.- ur 458b/3

Ö

öd Karaciğerin yanında bulunup, mideye döktüğü safra denilen acı bir maddeyi ihtiva eden, muhafazacık, safra-öd-merâre kavuğu, öd kesesi.

ö. 262a/4, 269b/6, 304b/15, 323b/3, 323b/4, 323b/5

ö.+ de 323b/11, 379a/23, 379a/25, 379b/5

ö.+ den 277b/25, 324a/15

ö.+ dür 400b/21

ö.+ e 262a/3

ö.+ ini 363a/19

ö.+ leri 375b/6

ö.+ üñ 277b/25

ödre ? Bir fıtık türü.

ö. 339a/5

ögür - Ögürmek, kusmak.

ö.- mek 426b/3

ö.- mekden 281b/9

ö.- üp 277b/10

ökse Ökse otu saplarından veya çobanpüskülü kabuklarından çıkarılan yapışkan macun.

ö. 386b/24, 470a/12, 480a/4

öksür - Öksürmek.

ö.- dükce 251a/13

ö.- mekden 380b/13

öksürd - Öksürtmek.

ö.- üci 269b/23

öksürük(g) Öksürük.

ö. 252b/17, 253a/11, 253a/12, 253a/14, 253a/15, 255a/20, 255a/21, 279b/24, 306b/8, 319a/20, 365b/19, 373b/4, 377b/12, 430a/8, 451a/11, 486b/13, 490b/4

ö.+ den 315a/19

ö.+ e 252b/17, 252b/22, 253b/17, 253b/23, 254a/6, 254a/12, 254a/15, 254a/21

ö.+ i 255a/20,

ö. + i (İyelik) 315a/12, 317b/1, 380a/8, 395b/16, 426a/17, 430a/22

ö.+ le 253a/14, 254b/7

ö.+ lere 254a/23

ö.+ lerine 377b/22

ö.+ üñ 253a/23, 253b/11, 254a/8

öl - Ölmek.

ö.- müş 473a/8

ö.- ünceye 457a/19, 457b/8

ölü Ölmüş, canlı olmayan.
ö. 255b/16, 255b/21

öldür - Öldürmek.
ö.- üp 302a/3

öldürücü Öldürücü.
ö.- üci 375b/4

ön Ön, arka karşıtı.
ö.+ de 328b/2
ö.+ ünden 261b/18

önle - Önlemek, engellemek.
ö.- mesi 338b/9

ören Kalıntı.
ö. 296a/21

örmek Örme işi.
ö. 315a/11

ört - Örtmek.
ö.- üp 424b/10
ö.- ünçe 296b/8

örül - Örülme.
ö.- müş 457a/17

örümcek Örümcekler takımından, ince bir ağ örerek küçük böcekleri avlayan eklemli bir hayvan (Aranea).
ö. 494b/23

örümcek ağı Örümcek ağı.
ö. 407b/8, 407b/11, 474b/20
ö.+ nı 402b/7
ö.+ yla 392a/13, 392a/14

öt - Ötmek.
ö.- er 267b/25, 321b/22, 347a/14, 448a/23

ötürü Dolayı, sebebiyle.
ö. 260b/25, 265b/21, 277b/24, 278a/1, 278a/4, 278a/9, 278a/13, 281b/15, 282b/3, 284b/23, 289b/18, 293a/19, 311b/20, 315a/11, 319b/18, 321a/18, 322b/24, 328b/17, 338b/9, 342b/1, 343a/17, 344b/20, 350a/9, 381b/14, 390a/25, 390b/7, 398a/20, 398b/1, 399b/16, 404b/23, 408b/19, 424a/13, 428a/21, 450a/18, 459a/8, 488b/15, 489b/6
ö.+ dir 414a/11

öyken Akciğer.
ö. 261b/6
ö.+ de 262b/3
ö.+ e 262a/11

öyle Öyle.

ö. 360a/24, 417b/17, 452b/16,
469a/15

öylece O biçimde, tam öyle.

ö. 255b/18, 259b/24, 285b/16,
292b/14, 312a/19, 354a/8, 360a/12,
369b/13, 374b/13, 394a/16, 401a/2,
424b/3, 457a/12, 473a/22, 486b/3

öz Ağaç ve bitkilerde en içteki hafif,
gevrek ve yumuşak madde.

ö.+ üni 302b/21

P

paça Far. Kasaplık hayvanların kesilmiş
ayağı.

p. 357a/3, 358b/23, 473b/8, 479a/9

paça suyu Paça suyu.

p. 295a/24, 358a/13

pādzehr Far. Bir şeyin zehirli etkisini
ortadan kaldırabilme özelliğine sahip
madde.

p. 257b/7, 259b/2, 259b/8,
260a/22, 261b/3, 293a/6, 293b/5, 294b/17,
294b/20, 294b/24, 295a/5, 295b/6,
295b/7, 295b/24, 296a/9, 324b/20,
324b/21, 380a/23, 392a/6, 407b/13,
419a/1, 419a/3, 419a/11, 419a/13,

419a/22, 420b/16, 420b/18, 420b/20,
421b/3, 424b/15, 424b/25, 425a/24,
427a/3, 427b/7, 429b/24, 439b/9, 468a/9,
478a/16, 487a/9, 487a/10, 487a/16,
487a/17, 487a/19, 487b/12, 487b/24,
492a/16

p.+ den 489b/25

p.+ i (İyelik) 487a/24, 488b/4,
488b/20, 489a/16, 490a/6, 490a/18,
490b/1, 490b/16, 491a/2, 491a/8, 491b/21,
493a/6, 493a/24, 493b/7, 495b/21

p.+ idir 489a/25, 490b/11, 492b/9

p.+ iñ 487a/16, 487a/20

p.+ ler 420b/14, 424a/17, 468b/6,
478a/3, 478a/15, 488a/20

p.+ lerden 487b/12, 488a/22,
489b/2, 492a/9, 494a/2

pādzehirli Panzehirli.

p. 453a/20

pādzehr-i māri Yılan zehrinin pan zehiri.

p.+ den 420b/15

pādzehriyet bk. pādzehr.

p.+ i (İyelik) 343a/25, 424a/19,
487b/15

pādzehriyetli bk. pādzehrili.

p. 402a/24, 416b/17, 418b/22,
420b/5, 421b/20, 423a/3, 424a/10,
424a/13, 425a/11, 425a/19, 427a/3,
427a/26, 428b/6, 452a/20, 452b/22,
455b/21, 468a/7, 487b/10, 492b/2,
494b/2, 497a/17

p.+ dir 294b/23, 424b/11

pāk Far. Temiz

p. etmek 332b/21

p. ideler 437a/9

p. 251a/14, 254a/10, 256b/14,
260b/8, 262b/7, 271b/3, 272a/12, 272a/14,
276a/12, 289b/23, 290b/12, 293b/8,
294b/10, 298b/24, 302b/20, 317b/5,
317b/8, 318b/15, 322a/1, 323a/3, 326b/11,
326b/15, 330a/11, 330a/7, 333a/13,
334b/15, 338a/17, 340b/1, 345b/1,
352a/22, 353a/18, 354a/22, 359a/3,
370b/23, 375b/3, 378a/7, 385a/25, 393b/7,
416b/18, 421b/15, 422b/6, 434a/8,
440b/10, 446b/20, 447a/6, 447b/24,
447b/26, 451a/26, 454a/9, 455b/18,
459a/10, 459a/11, 459b/12, 464a/14,
464b/21, 466a/5, 469b/15, 475a/24,
476a/6, 476a/8, 477b/17, 477b/6, 481b/1,
481b/17, 483b/12, 483b/9, 485b/15

palamud Yun. Yurdumuzda yetişen meşe türlerinin uzunca, fındığa benzeyen, sert ve pürüzlü, bir yüksük içinde bulunan, tanen bakımından zengin meyvesi, pelit.

p.+ uñ 337a/7

Palāṭrūs ö.i. Bir hekim adı.

P. 346b/15, 407b/22, 446a/14

palaz Cıvcivlikten çıkmış kaz, ördek, hindi, güvercin... yavrusu, biraz büyüyüp piliç hâline gelmiş yavru.

p.+ı (İyelik) 342a/21

pālūze Far. Soğuk yenen bir çeşit pelte.

p. 330b/2

p.+ si 431a/9

pamuḵ Far. Pamuk.

p. 377b/21

pan Yun. "Bütün, hepsi" mânâsında ön ek.

p. 397a/23

pānzehr bk. pādzehr

p. 275a/18, 354b/19, 360a/5,
365b/23, 397b/8

pānzehr-i hezīrend Hezirend panzehri.

p. 353a/19

pānzehriyet bk. pādzehriyet.

p. 391a/21

pānzehriyetli bk. pādzehriyetli.

p. 324b/16, 387a/3

papadya Yun. Papatya

p. 251a/8, 269b/1, 269b/2,
270a/11, 270b/5, 275a/2, 279b/4, 283b/14,
283b/15, 283b/22, 284a/9, 284a/13,
284a/15, 284a/18, 284b/13, 284b/24,
284b/25, 285a/16, 286b/5, 286b/12,
295a/20, 295b/1, 299a/5, 300a/16, 303a/9,
303a/24, 304b/9, 307b/20, 307b/25,
308b/8, 308b/13, 310a/12, 314b/6, 315a/1,
316a/8, 316a/16, 316a/20, 316b/21,
320b/12, 322a/8, 322a/11, 322a/23,
324b/9, 324b/11, 327a/25, 327b/4,
328b/14, 329a/2, 329b/2, 331a/12,
331a/18, 332a/14, 332b/1, 335a/23,
335b/6, 336b/3, 338a/12, 338a/24, 339a/9,
339a/14, 339a/17, 339b/7, 339b/10,
339b/23, 340a/11, 340a/17, 347b/4,
348a/17, 348a/21, 348a/23, 349b/3,

349b/6, 349b/12, 352a/8, 355b/20,
364b/8, 366a/20, 368b/8, 369a/11,
369a/22, 369a/24, 369b/1, 369b/19,
370a/21, 370a/23, 370b/1, 370b/12,
372b/17, 373b/22, 376a/3, 376a/15,
376b/8, 377a/3, 377b/3, 378b/9, 378b/12,
378b/17, 379b/16, 381a/4, 384b/22,
385a/4, 385a/11, 385b/12, 386b/2,
386b/18, 388a/1, 396b/2, 396b/4, 398a/8,
404a/23, 405b/23, 405b/25, 406a/1,
406a/7, 407a/15, 407a/21, 408b/8,
408b/18, 410a/8, 421b/24, 422a/10,
422a/16, 422a/21, 428b/22, 429a/6,
429b/16, 430b/7, 432b/22, 433a/8,
433a/10, 433a/13, 433a/16, 433a/19,
433a/22, 433a/24, 437a/20, 437b/4,
437b/7, 437b/10, 440a/7, 440a/9, 442b/19,
448a/25, 448b/4, 452b/18, 457b/24,
460b/25, 462a/10, 462a/14, 462a/27,
474a/12, 475a/12, 475b/22, 477a/22,
482a/2, 491b/16, 493a/4

p.+ niñ 284b/24, 406a/8

p.+ yı 268b/1, 406a/8

papadya şuyı Papatya suyu.

p. 339a/13

papadya yağı Papatyadan elde edilen yağ.

p. 251a/3, 251b/17, 251b/19,
253a/19, 262b/10, 269a/23, 269b/4,
269b/22, 270a/26, 279a/25, 279b/2,
281b/15, 299a/6, 308b/11, 310a/14,
328a/10, 329b/1, 331b/4, 332a/24,
337b/24, 338b/5, 339b/11, 349b/4,
349b/8, 369b/20, 370b/2, 370b/16,
376a/16, 378a/2, 378b/17, 381b/19,
384b/22, 385a/12, 404b/1, 410a/10,
411b/19, 433a/9, 433a/15, 433b/14,
438b/11, 438b/13, 443a/3, 453a/2,
460b/24, 466b/2, 468a/25, 472a/12

p.+ nı 286a/24, 316a/7

p.+ yla 269b/14, 285a/18, 316a/14,
336a/5, 375b/23, 385a/8, 425a/5

parala - Paralamak.

p.- mağdır 326b/4

p.- r 488b/9

parça Far. Bir bütünden ayrılan, ayrı
sayılan veya artakalan şey

p. 268b/2, 269a/16, 279a/20,
301b/22, 344b/25, 345a/24, 346b/17,
347b/12, 349b/17, 378b/2, 385a/22,
385b/21, 430b/22

p.+ larıyla 470b/2

pāre Far. Parça.

p. 326b/15, 365b/21

p.+ ler 327b/12

p.+ si 271a/5, 446a/11, 469b/17,
472b/13

p.+ sine 473a/24

p.+ sini 345a/24, 438a/24,
473a/24, 485a/21

p.+ siyle 485a/22

pārele - Parçalamak.

p.- mekte 327b/24

p.- r 328a/13

pāreleyici Parçalayıcı.

p. 327a/6, 327b/20, 331b/22

pārelen - Parçalanmak.

p.- miş 469b/19

p.- se 471a/2

p.- üp 476b/20

p.- ür 470b/24

parmak(ğ) Parmak.

p. 258a/14, 260a/19, 264a/7, 296b/8, 322b/17, 329b/18, 343a/8, 344a/15, 370a/14, 388a/4, 436a/24, 437a/6, 481a/9

p.+ dan 382a/21

p.+ ı 322b/17, 436a/8

p.+ ına 382a/22

p.+ ını 351b/10, 378a/5

p.+ la 437a/5

p.+ ları 435b/21

p.+ larında 382a/20

paşdırma Pastırma.

p. 266a/16, 314b/17, 435a/14

pazı Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabani ıspanak (Beta vulgaris varcicla).

p. 278b/19, 310a/19, 320b/12, 374b/17, 375a/8, 391a/3, 398a/8, 404a/22, 408b/8, 410a/7, 442b/18, 485a/15

pazu Far. Omuzla dirsek arasında bulunan ve gerildiği zaman belirgin şekilde görülen şişkince kas kitlesi.

p.+ larında 429b/4

p.+ larından 360b/21, 368a/17

pek Pek çok.

p. 252b/19, 252b/20, 256b/19, 259a/25, 263a/22, 264b/17, 270b/9, 273a/5, 281b/8, 281b/9, 283a/7, 326a/7, 329b/22, 333b/20, 336b/12, 337b/11, 340b/2, 346a/10, 349b/24, 353a/11, 360b/5, 360b/22, 365a/6, 366b/18, 366b/20, 368a/18, 368b/24, 370a/18, 380b/13, 93b/14, 393b/18, 394a/15, 398a/6, 399b/17, 404a/3, 404a/7, 413a/13, 414a/14, 441a/12, 441b/22, 441b/23, 451a/9, 457a/16, 466b/15, 470b/3, 477b/2, 478b/8, 478b/9

pek Sağlam, dayanıklı.

p. 261a/11, 281b/18, 292b/22, 308b/22, 370b/5, 370b/7, 429b/5, 492b/19

pek pek İyice.

p. 328a/20, 360b/22

pekce Sertçe.

p. 310a/20, 339b/24, 379a/5, 379b/9, 380b/19, 462a/18, 464b/17, 474a/20, 474b/13, 475b/22, 477a/24, 485a/22

peklik(g) Sertlik.

p. 308b/15, 309a/4, 332a/6,
350a/6, 352b/7, 353a/13, 369a/9, 369b/21,
422b/11, 433a/25, 479b/8

p.+ e 350a/24

p.+ ine 309a/18, 309b/17

p.+ ini 308b/16

pekişdir - Pekiştirmek.

p.- üp 337a/5, 381b/8

pekleş - Sertleşmiş.

p.- miş 461b/10

peksimād bk. peksimāt.

p. 263b/23, 290b/1

peksimāt Rum. Pişirildikten sonra dilimler
hâlinde kesilerek ısı ile kurutulmuş, uzun
süre dayanabilen ekmek.

p. 265b/5, 296b/14, 321b/16

pelikā ? Anne ve babadan geçen genetik
bir hastalık.

p. 383a/11

pelin Yun. Acı, keskin kokulu otsu bir
bitki; (*Artemisia absinthium*).

p. 263b/4, 264a/6, 264a/22,
264b/8, 265a/20, 267b/14, 269b/3,
270a/14, 270a/16, 270a/25, 272a/16,
275b/23, 277a/25, 278a/22, 280a/12,
281a/4, 281a/5, 282a/4, 287a/8, 287a/15,
287b/19, 288b/17, 288b/25, 289a/7,
291b/14, 295b/1, 295b/18, 297a/7,
303b/14, 304a/2, 308b/7, 308b/13, 311a/7,
311b/22, 312a/7, 312a/14, 312a/25,
314b/5, 314b/12, 315a/2, 316b/13,
316b/18, 316b/21, 317b/11, 317b/23,
318b/15, 318b/18, 319b/16, 323a/8,
323b/13, 336a/7, 337a/3, 339b/23, 340a/4,
340a/9, 343b/23, 350b/14, 350b/16,
353a/9, 369a/11, 369a/22, 373a/22,
374b/11, 375b/5, 375b/10, 375b/14,
378a/9, 379a/20, 380b/3, 380b/4, 380b/6,
380b/7, 386a/9, 399a/13, 405a/18,
406b/24, 407a/15, 411b/8, 430b/7,
433a/10, 437a/20, 437b/6, 442b/13,
456b/7, 456b/12, 461a/1, 461a/7, 461b/14,
461b/18, 461b/21, 463a/24, 463b/5,
465a/5, 465a/8, 468b/7, 468b/15, 475b/22,
477a/23, 483a/9, 487b/19, 490b/11,
491b/5, 492a/9, 492b/3, 492b/16, 493a/15,
494a/12, 494b/2

p.+ i 312a/16, 437a/14

pelin kuruşu Pelinden yapılmış hap.

p. 289a/8, 303b/16, 312a/1,
318b/19, 399a/16

p.+ yla 407a/2

pelin şuyı Pelin suyu.

p. 280b/8, 314b/10, 318b/22,
454a/23

p.+yla 267b/4, 281a/2

pelin şarābı Pelinden yapılmış şarap.

p. 272a/20, 287a/5, 287a/13

pelin tabıhı Pişirilmiş pelin.

p. 269b/5, 272a/25, 346b/12

p.+ nı 270a/18

p.+ yla 272b/1

pelin yağı Pelinden elde edilen yağ.

p. 264a/25, 265b/10, 267a/13,
269b/10, 278a/25, 292b/12, 312a/12,
312a/13, 315a/2, 316a/9, 337a/4, 365b/7,
376b/3, 378a/20, 399a/20, 430b/11

pelin yaprağı Pelin yaprağı.

p.316a/10

Pelīnūs ö.i. Bir hekim adı.

P. 495b/20

pellūt Ar. Meşe palamudu.

p. 297a/22, 468b/21

pelpos Yun. Yaban soğanı.

p. 300b/9

pelūt bk. pellūt

p. 432a/12, 460a/19

penbe Far. Pamuk.

p.+ yi 301b/22

penbe tohumı Pamuk tahumu.

p. 252b/1, 253b/4

pencere Far. Pencere.

p.+ sini 416b/20

penpenlā Fr. Taragiyun kökü.

p. 337a/1, 338a/9, 340a/16,
419b/7, 419b/11, 456b/21, 474a/3

pentāflen ? Bir çeşit bitki.

p. 258a/23, 411b/12, 424b/25,
425b/4, 429b/21, 461a/18, 463b/4, 474a/1,
474a/12

pentāflūn bk. pentāflen.

p. 278b/10

penye Fr. Dokumacılıkta özel araçla
apresi yapılmış bir tür ince kumaş.

p. 360b/17, 462b/21

p.+ ye 361a/6

perde Far. Zar, çeper.

p. 281b/4

p.+ leri 281b/1, 364a/13

p.+ niñ 308a/12

p.+ si 364a/14, 364a/16

p.+ sinde 258b/10

perdelik Zarlı katmanı olan.

p. 261b/20

perde Far. Gözde billûr tabakanın
şeffaflığını kaybetmesinden ileri gelen ve
görüşü engelleyen bulanıklık, katarakt, ak
su, ak basma.

p. 496a/16

perhiz Far. Diyet, rejim.

p. 326/b5, 437a/11, 439a/20,
441a/3, 441b/13

perişān Far. Dağınık, düzensiz,
karmakarışık

p. 268b/15, 348b/10, 492b/6,
492b/21, 496a/17

perverde Far. Beslenmiş, büyütülmüş,
yetiştirilmiş.

p.+ si 289b/16

pes Far. Şu hâlde, öyleyse, imdi.

p. 255a/22, 263a/25, 283a/6,
310b/20, 382b/8, 382b/13, 382b/21,
383b/1, 389b/11, 395b/2, 395b/14,
400b/7, 400b/26, 401a/4, 401b/1, 402a/1,
402a/4, 402a/21, 402b/6, 403b/4, 404a/3,

404a/10, 405b/10, 406a/16, 406b/1,
406b/11, 408a/4, 409a/24, 412a/11,
412a/25, 413b/16, 415a/22, 415b/11,
415b/21, 416a/4, 417a/19, 420a/13,
423a/20, 423a/23, 432b/19, 434b/22,
441a/22, 443b/14, 454a/8, 457b/19,
458b/4, 459a/9, 459b/3, 466b/14, 469a/4,
470a/3, 470a/6, 470b/24, 475b/17,
478a/22, 480a/20, 484a/17, 486a/20,
489b/6

pesendide Far. Beğenilmiş, seçilmiş.

p. 497a/18

pesfāyic bk. besfāyic.

p. 285b/3

pestürta Lat. Avrupa, Batı Asya ve Kuzey Asya'ya endemik kuzukulağigiller familyasında çok yıllık bir bitki türüdür. Türkçede “çimen eveliği” olarak bilinmektedir.

p. 364a/4, 365b/13, 421a/9,
460a/19, 471a/21, 471b/17, 474a/18,
487b/17

Petrūs ö.i. Bir hekim adı.

P. 340b/25

petūnīka Lat. Sovukluk otu ve acıkıcı ot adı da verilen bir tür ot, Arapçada kastarūn şeklindedir.

p. 253b/3, 260a/3, 263b/4,
263b/10, 265a/20, 267a/20, 267a/21,
267a/23, 267b/11, 290a/17, 311b/22,
318a/10, 321a/4, 323a/4, 325a/25, 327a/8,
331b/3, 337a/23, 345a/8, 345a/18,
352b/21, 355a/12, 355a/16, 356a/8,
361b/15, 363b/17, 378a/9, 386a/9,
386b/11, 387b/2, 387b/21, 387b/24,
391b/17, 392a/8, 398b/2, 399a/9, 405a/18,
408b/17, 444a/13, 447b/4, 448b/2,
452b/5, 452b/10, 458a/6, 460b/24, 461a/7,
463b/5, 473b/24, 474a/9, 474a/20, 474b/2,
475a/12, 477b/22

petūnīka şarābı Petunikadan elde edilen şerbet.

p. 287a/12-13

peydā Far. Açıkta, meydana olan.

p. 270b/17, 280a/5, 281b/12,
306b/5, 308a/8, 309a/4, 309a/8, 333b/23,
339a/7, 346a/9, 351a/11, 354b/9, 371a/23,
375b/2, 389a/8, 391b/6, 422a/6, 424a/2,
450b/24, 450b/25, 465b/19, 466a/13,
467a/1, 469b/20, 471a/3, 478b/23, 489b/3,
493b/3, 494a/20, 496b/19

peygamber ağacı İki çenekliler sınıfının yabânî kimyongiller familyasından, 10 - 15 metre yükseklikte, reçinesinden gayakol çıkarılan, kışın yapraklarını dökmeyen bir ağaç (Guaiacum officinale).

p. 252a/12, 252b/10, 252b/16, 259b/23, 265a/22, 265a/24, 292b/1, 300a/23, 321a/15, 323a/15, 330a/24, 334a/6, 343b/1, 344a/4, 345b/7, 345b/23, 351a/20, 355a/19, 359a/5, 387b/3, 399a/12, 409a/1, 451b/1, 451b/5, 451b/20, 451b/23, 451b/25, 452a/9, 452a/10, 452a/11, 452a/16, 452b/24, 454a/15, 454a/21, 454b/7, 456b/20, 461b/16, 463a/23, 474a/5, 474a/17, 481b/22, 487b/4

p.+ ndan 451b/16

p.+ nı 345b/8, 451b/6, 451b/17

peygamber çiçeği Ilık bölgelerde tahıl tarlalarında yetişen, iştah açıcı, idrar söktürücü, kum dökücü, ağrı kesici hassalara sâhip mâvi çiçekli kanteron (Centaurea cyanus).

p. 447a/10, 447b/2

peynir Far. Peynir.

p. 314b/17, 326a/7, 358b/23, 386b/3, 386b/4, 439a/19, 441b/13, 444b/16, 455a/21, 484b/9

p.+ den 291a/22, 385a/1

peynür bk. peynir

p. 465b/18

pıraşa Rum. Pırasa (Allium porrum).

p. 481a/23

pilic Tavuğun küçüğü, erginleşmemiş tavuk veya horoz.

p. 265a/11, 266a/18, 270a/7, 276b/5, 290b/23, 311b/8, 330b/2, 352b/12, 360a/11, 364b/17, 372b/2, 391a/12, 392b/1, 395a/22, 399a/23, 407b/17, 411b/24, 415a/6, 439a/23, 453b/7

p.+ i 329a/16, 393a/14, 393a/16, 393a/17, 422a/7, 429b/17, 441b/14, 493b/22

piliç eti Piliç eti.

p. 352b/12, 399a/23, 407b/17

p.+ leri 439a/23

p.+ini 353b/15

piliç suyu Piliğin pişirilmesiyle elde edilen suyu

p. 284b/21, 286b/12, 294b/16, 304a/23, 306a/21, 316b/5, 336b/23, 349b/22, 397b/2, 397b/11, 398b/24, 407b/5, 411a/13, 412a/3, 429a/15, 449b/23, 453b/7

p.+ nı 270a/7

p.+ yla 252a/6, 268a/13, 374a/3

pīr Far. Yaşlı, ihtiyar kimse.

p.+ lerde 251a/24, 251b/14, 332b/8, 479a/2

p.+ lere 253a/11, 319b/9, 398a/24, 406a/6, 408a/18

pire Pireler takımından, insanın ve bazı hayvanların kanını emerek yaşayan, iyi sıçradığı için kolay yakalanamayan, küçük, asalak böcek (Pulex).

p. 475b/2, 475b/6, 478a/9, 478a/14

pire bevli Pire sidiği.

p. 475b/2, 475b/6, 478a/9, 478a/14

pīrebolī Far. Arıların, kovanlarının deliklerini ve ağzını sıvamak için yaptıkları, siyaha yakın renkte, yeşil balmumu.

p. 446a/22

pirinc bk. pirinç

p. 295b/20, 307b/12

pirinç Far. Buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitkinin (Oryza sativa) taneleri.

p. 297b/13, 297b/15, 310a/25, 330b/2, 342a/22, 358b/23, 373a/18, 427b/24, 427b/25, 479a/9, 481a/3, 481a/10, 493a/8, 495b/1

pirinç çorbası Pirinçle yapılan bir çeşit çorba.

p. 271b/17

pirinç pītātū ? Pirinçle yapılan bir çeşit yemek.

p. 340b/16, 334a/9, 334a/13, 462b/10, 464b/5, 464b/15, 468b/24, 469a/6, 477a/14, 478a/10, 478a/13, 486a/4, 491a/9, 491a/15, 491b/6

piş - Pişmek, çiğ olmamak.

p.- mek 382a/12

p.- miş 273b/9, 277b/3, 279b/6,
294b/11, 300b/9, 302a/4, 326a/7, 330b/2,
373a/18, 386a/22, 392a/16, 395a/22,
417a/9, 422a/9, 422a/13, 422b/16,
433b/21, 462a/8, 462a/9, 467a/15

pişür - Pişirmek.

p.- eler 298a/21, 300b/1, 351b/1,
369a/12, 371a/11, 385a/3, 385a/23,
386b/17, 422a/15, 422a/20, 445b/3,
462a/18, 477a/24, 492a/10

p.- ir 345a/9

p.- mek 444a/13

p.- üp 289b/18, 303a/25, 310a/20,
311b/8, 338a/19, 338a/24, 338b/2,
339b/24, 342a/24, 349a/10, 349b/14,
350a/13, 369b/23, 370a/2, 370a/5, 370a/8,
371a/7, 373a/16, 379a/5, 381a/23,
384b/18, 385a/10, 385a/21, 385b/13,
385b/15, 386b/4, 411a/2, 414b/12,
427b/25, 432a/23, 433b/19, 435b/6,
436b/7, 436b/17, 441b/14, 462a/15,
466b/1, 466b/6, 475b/18, 475b/22

p.- üp 329a/12, 329a/17, 379b/3

pişürici Pişirme özelliği olan.

p. 262b/12, 329a/8, 329a/25,
359a/23, 370a/3, 371a/14, 432b/18,
438a/11, 484b/4

pîz ? Keven bitkisinden elde edilen zamk.

p. 333b/9, 372a/18

Platrūs ö.i. Bir hekim adı.

P. 324a/14

poli Yun. Çok büyük şey.

p. 273a/5

polimos Yun. Çok büyük açlık çekme
hastalığı.

p. 273a/4, 273a/25

Polos ö.i. Bir hekim adı.

P. 417a/16

P. + uñ 417a/17

popoliyūn Yun. Kavak.

p. 300a/12, 392a/13, 460a/11

popoliyūn merhemi Kavak merhemi.

p. 352a/4, 376a/12, 392a/13-14,
429a/10, 429a/20

Portakallı ö.i. Bir yer adı.

P. 334b/4

poşa Suyu alınmış yiyecek maddesinin kalıntısı.

p.+ sına 472a/3

p.+ sını 452a/14

poṭa Far. İçinde mâden eritilen, ateş tuğlası toprağı, grafit, porselen, platin gibi ısıya dayanıklı maddelerden yapılmış kap.

p.+ dan 445b/20

p.+ ya 445b/18, 445b/19

pulu Far. Pul, kabuk.

p. 296a/21

puraşa bk. pıraşa

p. 300a/23, 367b/1, 444b/17

p.+ yı 300b/9

R

rābbi erḥam “Allah rahmet eylesin.” kötü bir hastalık olan eylâvus, kulunç türlerinden biri için kullanılan söz.

r. 282b/5

rāci‘ Ar. -e dönen, rücû eden.

r.+ dir 424a/10

rāciḥ Ar. Tercih edilen.

r. 457b/10

rādi‘ Ar. Caydırıcı, engelleyici.

r. 262b/8, 262b/10, 269a/6,
269a/22, 270a/10, 308b/2, 315b/25,
316a/15, 329a/3, 337b/16, 340a/15,
349a/13, 368b/23, 369b/16, 372b/22,
385b/4, 431b/23, 431b/25, 432a/1, 435a/3,
436b/5, 461a/15, 467b/7, 497a/4

r.+ dir 476a/18

r.+ ler 369b/12, 384b/17, 431b/25,
432a/7, 432a/10

rādi‘ āt bk. redā’et

r. 432b/4, 432b/5

r.+ a 432b/7

rādinik merhem-ı ebyaž Bir çeşit merhem.

r.+ ını 461a/20

rāfadan Yun. Kaynar suda kabuğu ile az pişirilmiş yumurta.

r. 337b/6, 352b/12, 364b/17,
372a/17, 393a/21, 492b/24

rağbet Ar. İstek, arzu, isteme.

r. 405a/7

rāḥat Ar. Üzüntüsüz, sıkıntısız olma durumu.

r. 252a/8, 256a/21, 277b/13,
284a/10, 289a/15, 301a/5, 376b/22,
389a/6, 393b/8, 406a/13

r.+ ı (İyelik) 402b/23

rahm Ar. Rahim, döl yatağı.

r. 258a/19, 337a/10, 347a/5,
344b/4, 346a/7, 347b/16, 347b/19,
352b/15, 354a/20, 354b/8, 357a/10,
360a/14, 362b/22, 362b/24

r.+ de 259a/23, 298b/16, 344b/1,
344b/13, 345a/1, 345a/23, 345a/25,
346b/2, 346b/3, 346b/5, 346b/22,

347a/19, 347b/15, 347b/23, 348a/9,
348a/21, 348a/25, 348b/3, 349b/15,
349b/24, 350a/6, 350a/24, 350b/2,
351a/11, 351b/21, 352a/19, 352b/13,
353a/13, 354b/18, 355a/11, 359a/1,
359b/12, 362a/8, 362b/21, 362b/24,
363a/10, 363a/11, 366a/24, 366b/19,
396a/5

r.+ den 261a/17, 272a/4, 288a/7,
292a/9, 313a/15, 345a/4, 346b/6, 347b/17,
362a/5, 365b/4, 365b/21

r.+ e 292a/11, 344a/26, 344b/14,
344b/17, 345a/3, 347b/12, 348a/3, 348b/2,
348b/12, 349a/16, 349a/18, 349a/21,
350a/24, 350b/13, 350b/17, 353a/10,
353b/19, 353b/24, 354a/3, 354a/21,
355b/14, 356b/17, 356b/20, 358a/20,
358a/24, 358b/2, 359a/2, 359a/11, 361a/2,
362a/24, 362b/23, 363a/1, 363a/9,
363b/18, 363b/21, 364a/1, 364a/5,
366b/13, 368a/12, 371a/16

r.+ i 356b/21, 367b/18

r. + i (İyelik) 363a/22, 368a/9

r.+ iñ 292a/10, 292a/15, 344b/17,
345a/3, 346a/6, 346a/7, 346b/8, 347a/7,
347a/8, 347a/10, 347a/11, 347b/4,
347b/14, 347b/18, 348b/11, 349a/7,
351a/25, 351b/6, 351b/22, 351b/25,
352a/16, 353b/16, 353b/24, 354b/8,
354b/23, 354b/24, 360a/16, 362a/14,

362b/22, 363a/11, 363a/16, 366a/25,
366b/13, 366b/16, 366b/18, 366b/22

r.+ inde 346b/11, 346b/15, 348b/7

r.+ inden 346b/19, 346b/23,
347a/2, 353b/21

r.+ iniñ 346b/10, 346b/25, 347a/14

r.+ le 362b/24

r.+ lerinde 346b/5, 347b/21,
348b/14

r.+ lerine 362b/20

r.+ lerini 366b/12

raḥm-ı māder Ana rahmi.

r.+ de 425b/24

rā'i Ar. Başta görülen bir tür şişlik.

r.+ yi 376a/1

raḳı Ar. Üzüm, erik, elma, hurma vb.
şekeri bol meyvelerin mayalanmasından
elde edilen, alkole anason karıştırılarak
yapılan, kuvvetli sarhoşluk verici sert içki.

r.+ sı 461b/23, 471b/18

raḳıḳ Ar. İnce, yoğun olmayan, şeffaf.

r. 253a/1, 253b/11, 260b/3, 261a/1,
267a/16, 276b/14, 298b/7, 300b/25,
301a/5, 305a/3, 305b/2, 310b/7, 319b/7,
325a/3, 325a/19, 326a/21, 328a/23,
329a/21, 337a/14, 341a/14, 342b/3,
343b/20, 357a/9, 357a/25, 374a/24,
383b/20, 392b/2, 397a/5, 399b/3, 402a/8,
402a/9, 403b/22, 407a/16, 409b/11,
409b/16, 423b/21, 428a/22, 440a/15,
457b/11, 458b/11, 464a/2, 464a/8,
464a/10, 465a/20, 474b/8, 479b/19,
482a/9, 483a/24, 399b/14, 401a/3, 404a/3,
437a/5, 441a/19

r.+ dir 459a/3

r.+ i 305a/2, 351b/24, 368b/12,
437b/22

r. + i (İyelik) 432b/17, 480a/19

r.+ ini 304b/21

raḳıḳat Ar. İncelik.

r.+ i (İyelik) 438a/15

rāsen Far. Andız otu (Juniperus
drupacea)

r. 252b/7

rāstik taş Rastık, kadınların kaşlarına sürdükleri madeni kara boya, antimon denilen maden.

r. 375a/20

raʿşe Ar. Titreme, titreyiş.

r. 305a/6, 493b/4, 494a/20, 494b/25, 496a/15

raṭb Ar. Yaş, nemli, ıslak.

r. 305b/15, 325a/6, 345a/2, 373b/1, 426a/11, 461a/4, 482a/15, 484a/5

r.+ dır 305a/18, 305a/20

r.+ in 305b/2, 337a/16

r.+ la 441b/19

rātineç Ar. Çam sakızı, reçine.

r. 265b/15, 282a/1, 438a/21, 271b/15, 341a/8, 352b/4, 386a/16, 386b/2, 436b/23, 459a/20, 459b/8, 459b/15, 460b/24, 463b/9, 470b/6, 471a/23, 471b/3, 471b/15, 471b/20, 472a/1, 475b/6, 477b/20, 479a/24, 480a/1, 480a/4, 484a/3, 485b/8, 297a/24, 317a/5, 434b/1, 436b/12, 470a/9, 470a/19, 471b/5, 472a/17, 472a/21

r.+ i 480a/2

raṭl Ar. 130 dirhem ağırlığında arpa veya buğday alan bir ölçek.

r. 451b/7, 451b/23, 451b/25, 452a/3, 452a/4, 452a/5, 452a/9, 452a/13, 452a/14, 452a/17, 454a/23, 456b/9, 474a/19, 477a/9, 481a/15, 484b/21

rāvend Far. İki çenekliler sınıfının kara buğdaygiller familyasından, büyük yapraklı bâzı türleri süs bitkisi olarak yetiştirilen, bâzı türleri sebze olarak yenen, iştah açıcı, kuvvetlendirici, ishal kesici, gaz giderici hassaları sebebiyle hekimlikte kullanılan çok yıllık otsu bitki.(Rheum).

r. 252a/14, 254b/17, 266b/25, 267a/6, 267a/8, 272a/21, 273b/22, 275a/10, 275a/12, 276a/12, 277a/7, 280a/22, 280b/23, 281a/1, 282a/11, 285b/13, 286b/10, 287b/9, 288a/14, 288b/19, 289a/20, 290a/7, 290a/11, 290a/12, 290b/19, 291a/8, 291a/11, 291b/23, 292b/10, 293b/20, 294a/1, 294a/8, 294a/10, 294a/14, 294a/19, 298b/3, 298b/7, 302a/20, 303b/16, 303b/25, 304a/20, 309b/6, 312b/22, 314a/2, 314a/9, 315b/23, 317b/23, 318b/17, 320a/2, 320a/3, 321a/9, 322a/2, 323b/19, 323b/20, 323b/21, 326b/12, 326b/16, 326b/19, 327a/3, 328b/9, 334a/1,

335b/23, 343b/12, 346a/5, 349a/1,
352a/20, 357b/6, 358b/12, 359a/3, 365b/5,
365b/10, 365b/25, 367b/3, 373a/4,
374b/5, 380a/15, 391a/19, 395a/6, 395a/7,
396b/18, 398b/9, 398b/14, 404b/4,
404b/9, 404b/13, 404b/17, 406b/6,
406b/10, 407a/2, 407a/8, 413a/11, 417b/8,
417b/23, 421b/18, 425a/12, 431a/6,
441a/17, 441b/5, 442a/5, 442a/18,
449b/15, 449b/17, 453b/5, 453b/24,
454a/4, 454b/5, 456b/11, 473b/16

r.+ i 355b/3, 396b/20, 406b/22

r.+ iñ 317b/24

rāvendli Ravendli.

r. 288b/22, 308b/6, 313b/18,
323b/16, 326b/13, 374a/1, 442a/13,
442b/4

rāvend-i çinī Far. Çin ravendi (Rhizoma
Rhei, Polygonaceae).

r. 319b/17, 474a/4

rāvend-i müdebberī Ravendin bir türü.

r. 287b/12

rāvend-i rūmī Labada ağacı (kökü)
(Rumex alpinus).

r. 288b/24, 295b/16, 351a/8,
387a/11, 387a/15, 387a/23,
455b/22474a/4

r.+ den 259b/4

r.+ yi 371b/17

rāvend kūrşī Ravendden yapılmış hap,
tablet.

r. 289a/8, 312a/1, 313b/15,
318b/19, 399a/16

r.+ yla 407a/3

ra'y Ar. İzin, onay.

r. 270a/23

Rā'yi ö.i. Bir hekim adı.

r. 325b/2, 355b/24

rāyiha Ar. Koku.

r. 271a/19, 439a/16, 449a/13,
451a/12, 454a/13, 481b/21, 482a/1

r.+ lar 371b/1, 416a/8

r.+ larıñ 481b/14

r.+ sı 261a/12, 261a/14, 271b/16,
274b/10, 313b/25, 332b/17, 360b/10,
363a/9, 365a/7, 423b/11, 423b/25, 424a/4,

454a/19, 461a/25, 465a/4, 476b/10,
486b/24, 490b/22, 492b/21

r.+ sını 281a/17, 494a/16

rāyihālī Kokulu.

r. 285a/10, 293a/22, 293b/1,
439a/17, 464a/2, 491a/16

rāyihālī bk. rāyihālī.

r. 346b/6, 353a/15, 360b/23,
367b/20

ra'yū'l-ḥamām Güvercin otu olarak da bilinen bu bitki, Mine çiçeğigillerden, yaprakları karşılıklı ve oymalı, çiçekleri başak durumunda alacalı, mavi veya menekşe renginde, sapı dört köşeli olan güzel kokulu bir bitki (Verbana officinalis).

r. 258a/22, 452b/13, 467a/4,
467a/8, 468b/16, 471a/22, 487b/19

ra'yū'l-ḥamām şuyı Mine çiçeği suyu.

r. 429a/4

raż Ar. Yaralanma, berelenme.

r. 476a/22

rāzāki Ar. Kalın kabuklu, uzun iri tâneli bir üzüm cinsi.

r. 298a/20

rāzī Ar. Uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden.

r. 396b/6

Rāzī ö.i. Bir hekim adı.

R. 373b/13, 490b/24

rāziyāne Far. Rezene (Foeniculum vulgare).

r. 252b/5, 254a/10, 254a/13,
254a/2, 263b/5, 281b/14, 287a/13,
288b/16, 288b/18, 288b/24, 289a/3,
291b/2, 294b/15, 303b/18, 307b/13,
309b/2, 311b/20, 312a/2, 313a/1, 313b/10,
313b/21, 314a/6, 315b/14, 324b/10,
325a/23, 327a/7, 329a/5, 337b/7, 340a/10,
345a/10, 345a/17, 354a/7, 356a/8, 359b/2,
371b/25, 372a/19, 372a/22, 372b/1,
372b/10, 373a/5, 377b/18, 377b/22,
379b/6, 386b/12, 397a/6, 397b/7,
398b/18, 398b/20, 398b/3, 399a/2,
399a/25, 400a/11, 404a/23, 405a/17,
405b/12, 407a/14, 407a/6, 408b/9, 409a/1,

425b/18, 426b/25, 427a/13, 433a/1,
455b/25, 490b/12

rāziyāne köki Rezene kökü.

r. 272a/15, 315b/16

rāziyāne şuyı Rezene suyu.

r. 372a/24, 329a/13, 398b/18

rāziyāne tohumı Rezene tohumu

r. 252a/18, 254a/18, 282a/14,
285a/13, 286a/9, 287a/15, 288b/10,
303b/19, 304a/5, 312a/4, 314a/7, 320b/13,
320b/24, 321a/8, 322a/12, 322a/24,
322a/4, 324a/7, 327a/1, 337a/23, 345a/12,
347a/20, 363b/16, 371b/22, 372b/4,
372b/7, 372b/8, 388a/4, 393b/24, 394a/9,
396b/3, 398b/5, 400a/14, 427a/16,
427a/19, 427b/13, 448a/25, 449b/12,
449b/21, 449b/9, 452a/22, 452b/12,
456a/19

rāziyāne yağı Rezene yağı.

r. 448b/5

re'āyi Ar. Tercih, istek, arzu.

r.+ ne göre 295b/5

recā Ar. Yalancı gebeliğin bir türü.
r. 364a/10

recl-ı 'avret Kadın ayağı.

r.+ i (İyelik) 281b/10

red' bk. red

r. 328b/17, 328b/20

red Ar. Reddetme, geri çevirme.

r. 365a/5, 478b/5, 478b/6, 479b/20

redā' et Ar. Hastalık ve yarada azgınlık.

r.+ i (İyelik) 415a/21

redā'ī Ar. Süt emme ile ilgili.

r. 360a/20

reddī Ar. Kötü, fena.

r. 394b/13

reddiye Ar. Reddetme ile ilgili.

r. 423b/6, 451a/17, 465b/15,
465b/16

r.+ dir 299b/9

r.+ yi 454a/20

rediyye Ar. Bir hastalık belirtisi.

r.+ lerde 429b/3

rehā Far. Kurtulma, kurtuluş.

r. 364a/15

re'is Ar. Baş, başkan.

r. 267a/4, 295a/16, 472b/11

r.+ idir 255b/3

remād Ar. Kül, ateş külü.

r.+ ı 297b/5

rende - Rendelemek.

r.- yüp 428b/23

renk(g) Far. Renk.

r. 476b/10

r.+ i (İyelik) 318b/6, 323a/18, 324a/16,
337b/13, 404a/12, 409b/10, 409b/20,
423b/25, 424a/4, 438a/8, 444b/12

r.+ inde 312a/23, 423b/23, 424a/2,
435a/18, 490b/20, 496a/13

r.+ inden 323a/18

r.+ ine 458b/18

resm Ar. Âdet, usûl.

r. 265b/15, 282a/2, 284b/17,
314b/3, 320b/10, 321a/25, 321b/10,
343b/20, 351a/7, 351b/4, 354a/11,
361a/15, 361a/18, 364a/1, 364b/11,
364b/14, 366b/10, 367a/21, 370a/1,
370b/21, 371a/13, 386a/18, 421a/12,
445a/10, 445a/14, 446a/23, 456a/3,
464a/21, 470a/16, 470a/25, 479b/1,
480a/5

retm Ar. Katır kuyruğu bitkisi

r. 303b/19, 320b/25

revnağ Ar. Parlak, taze, güzel.

r. 480b/25, 481a/22

revşü'l-ḥumār ? Bir çeşit bitki.

r. 357b/15, 357b/17

rey' Ar. Öne sürmek, düşünmek

r. 318b/11

reyhān Ar. Fesleğen; (Ocimum basilicum).

r. 260a/2

Re'yi ö.i. Bir hekim adı.

R. 297b/11, 315b/21, 310a/9, 387a/2, 320a/12, 330a/3, 384a/9, 415a/10, 432a/13, 441b/12, 451b/13, 459b/17, 474a/6

rey Ar. Görüş, izin, onay.

r. + ü252b/7

Re'y-ı ṭabīb Hekim Re'y.

R. 251b/24

rıfḵ Ar. Huyda ve hareketlerde yumuşaklık, nezâketle davranma, yavaşlık, mülâyimlik.

r. 431a/6

r.+ la 307a/22

ri'yü'l-ḥamām bk. ra'yü'l-ḥamām

r. 424a/20

rīʿ bk. rīʿ-i ḥummā

r. 455b/12

rīʿ-i ḥummā ? Bir humma çeşidi.

r.+ sı 308a/11, 308a/23

rībās Ar. Ribas otu, ılgın otu; (Rehum ribes).

r. 256b/4, 264b/20, 275b/9, 276b/5, 289b/16, 291a/13, 311a/17, 357b/12, 389b/9, 427a/6, 427b/12, 431b/22, 436b/4, 493a/9

rībās-i rubb Ribas öz suyu.

r. 277a/16, 287a/5, 289b/5

r. +ını 274a/20

rībās ṣarābı Ribastan yapılan şarap.

r. 265a/5, 269a/17, 269a/19, 277a/15, 289b/1, 431a/9

rībās ṣerbeti Ribastan yapılan şerbet.

r. 262b/9, 289b/14, 296a/24, 301a/2, 357b/21, 378a/18, 379a/10,

397a/5, 418a/7, 421b/17, 430a/2, 430b/15,
441a/18

ribāt Ar. Organlar arasındaki bağ.

r. 478a/22, 479b/15

ricʿat Ar. Geri dönme.

r. 404b/22

rīḥ Ar. Ağrı, yel.

r. 267b/26, 283b/5, 309a/9,
319a/12, 321b/19, 342b/14, 362b/24,
366b/19, 376a/2, 411a/3, 448a/19,
494b/25

r.+ a 321b/21

r.+ dan 321b/18

r.+ den 259a/10, 275a/5, 276b/7,
276b/10, 284b/5, 339a/5, 368a/25, 378b/7

r.+ dendir 340a/9

r.+ dir 274b/23, 313a/9, 354b/9

r.+ e 448a/20

r.+ ıñ 266b/8, 304b/1

r.+ i 322a/16, 339a/3, 448a/24

r.+ ler 491b/25

r.+ leri 278a/25, 314b/23, 321b/25,
322a/3, 322a/5, 322a/8, 322a/10, 347a/16,

347a/18, 347a/19, 347b/14, 361a/7,
365b/8, 368a/25, 378b/7, 379b/12,
393b/22, 448a/24

r.+ leriñ 342b/1

rīḥ-i ḡalīz Yoğun ağrı.

r. 339a/6

r.+ dir 338a/7

rīḥiyet Ar. Ağrıyla ilgili.

r. 390b/12

rikakat Ar. İncelik, rakik olma.

r. 396a/16

r.+ inden 357a/19

r.+ indendir 254b/15

r.+ ine 398a/21

Rinūdyū ö.i. Bir hekim adı.

R. 454b/3

risāle Ar. Kısa yazılmış küçük kitap.

r.+ sinde 409a/23, 439a/5

r.+ siniñ 373b/13, 403a/22,
403b/18

riyāh Ar. Vücutta duyulan sızılar, yeller, ağrılar; bazı organların (mide, bağırsak vb.) içinde biriken gazlar.

r. 266b/7, 267b/21

r.+ ı 275a/5, 285a/15, 376a/3

Rofes ö.i. Bir hekim adı.

R. 417a/14, 486a/16, 486a/20

R.+ den 486a/16

Rontelitiyūs ö.i. Bir hekim adı.

R. 452b/17

ru' āf Ar. Burun kanaması.

r. 429b/24, 430a/1

rub' Ar. Dörtte bir, çeyrek, bir şeyin dört kısmından biri.

r. 400b/11, 408a/8, 409a/19, 409b/18

r.+ a 409b/2

r.+ dan 412a/20, 412a/22

r.+ uñ 407b/24, 408a/9, 409a/21

rub'-ı lazıme Gerekli olan şeyin dörtte biri.

r. 395b/24, 400a/1

rub'-ı vāhid Birin dörtte biri.

r.+ iñ 412a/22

rub' ayn bk. rub'

r. 412a/21

rubb Ar. İç, öz; meyve özü, öz su.

r. 277a/16, 290a/10, 291a/13, 359b/7

r.+ ı (İyelik) 289b/16, 346a/22, 377a/22, 392a/3, 399a/13, 456b/21, 458a/8, 458a/9

r.+ ını 384b/22

rubbe-i rībās Ribas öz suyu.

r. 277a/17

rubu' āt bk. rub',

r. 412a/22

rūh Ar. Can, nefes; canlılık, his.

r. 366b/17, 367b/9, 388a/15,
472b/19

r.+ a 487a/19, 487a/20

r.+ ı (İyelik) 467a/23, 480b/24

r.+ uñ 258b/14, 260b/2, 389a/2

rūḥ Ar. Bitki ve cisimlerden damıtılma sonucu elde edilen uçucu madde, esans, öz.

r. 261a/1, 467b/17

r.+ dan 261a/2

r.+ ı (İyelik) 367b/13, 385b/25, 386a/5, 421b/2, 460b/24, 461b/20, 464b/22, 475a/26

r.+ ıyla 453b/10, 461b/15, 463a/21

r.+ uñ 261a/1

rūḥ-ı ḥayvānī Nefsin kalpte bulunan ve buhar gibi sıcak ve latif bileşeni.

r. 467b/24, 476a/25

r.+ de 251b/5

r.+ niñ 255b/3, 260b/23, 342a/26, 342b/3, 414a/10467b/17, 467b/21, 468a/3

rūḥ- ı ḥayvāniyye bk. rūḥ-ı ḥayvānī

r.+ ye 415b/16

rūḥ-ı maṣṭakī Sakız ağacı özü.

r. 264a/12

rūḥ-ı milḥ Tuz ruhu.

r. 323b/18, 327a/11, 331b/23, 391b/16, 398b/25, 408b/21

r.+ den 389a/22

rūḥ-ı zāc Eter, lokmanruhu.

r. 267a/24, 272b/2, 274a/22, 274b/16, 280a/18, 287a/20, 287a/6, 311b/2, 314a/20, 321a/7, 327a/11, 327b/22, 332a/3, 351b/16, 380a/15, 380b/2, 381b/21, 391b/16, 394a/6, 395a/16, 395a/17, 395a/21, 397a/15, 397a/19, 397a/3, 398b/24, 398b/7, 402b/6, 408b/21, 410b/24, 425b/16, 425b/4, 425b/7, 425b/8, 430a/18, 430b/1, 430b/16, 448a/15, 456b/6, 465b/3

r.+ dan 275b/10, 325b/18, 389a/22

r.+ la 319b/25

rūḥiyye Ar. Ruhla ilgili.

r. 374a/24

ruḥṣat Ar. İzin, müsaade.

r. 393b/17

rukāde ? Cerrahlar yastığı denilen yastık.

r. 470b/17

rūmī bk. rāvend-i rūmī

r. 474a/4

rummāneyn şerbeti İki nardan yapılan şerbet. r. 277a/19, 396b/23

Rus Rusya

R. 457a/2

rusūb Ar. Duran bir sıvının dibinde meydana gelen birikinti, tortu, çökelti.

r.+1 (İyelik) 331b/1, 332b/7, 408a/22, 423b/22

ruteylā ? Hayvan sokmasından kaynaklanan bir hastalık.

r. 494b/23

ruṭūbāt Ar. Yaşlıklar, nemler, rutubetler.

r. 283a/23, 364a/3

r.+ dan 364a/13

r.+ ı 321b/21, 322b/11, 359a/4, 484b/3

ruṭūbāt-ı keşire Çok nemlilik.

r. 322b/7

ruṭūbet Ar. Yaş, nem.

r. 253a/10, 257b/10, 277b/10, 278b/8, 292a/17, 298b/11, 299b/1, 302a/15, 303a/22, 322b/8, 322b/12, 340a/3, 344b/14, 344b/18, 353b/21, 362b/23, 363a/10, 363a/11, 366a/24, 366b/14, 370a/13, 375b/1, 375b/20, 377a/7, 377b/13, 378a/14, 382a/3, 399b/22, 403b/16, 413b/9, 441a/8, 450b/23, 458b/14, 461a/23, 465a/20, 479b/14, 484a/18, 484b/5

r.+ den 259a/4, 265a/14, 266a/22, 266b/5, 275b/5, 279b/12, 302a/22, 343a/10, 359a/2, 376b/12, 388b/7, 388b/10, 440a/15

r.+ dir 281b/6, 325b/21, 336b/11, 375a/25, 440b/21

r.+ e 407b/15

r. + i 312a/24, 382b/18, 389b/18, 413b/17, 461a/24

r.+ i (İyelik) 263a/25, 265b/1, 265b/20, 292a/21, 306a/7, 346b/20, 389b/12, 389b/14, 389b/15, 389b/21, 389b/22, 406a/8, 413b/12, 425b/22, 462b/8, 482b/13

r.+ iñ 375b/18, 413b/9, 413b/13, 413b/18, 440a/1

r.+ inden 253a/10, 257b/11, 359a/2, 380a/4

r.+ ini 283a/21, 285a/22, 389b/24

r.+ lerde 321b/20

r.+ lerden 330b/11, 413b/9, 459a/10

r.+ leri 318b/2, 408b/23, 417a/24

ruṭūbetli Yaş olan, nemli olan.

r. 253a/11, 265a/15, 265b/17, 266a/2, 297b/14, 312a/20, 312a/21, 312a/22, 338b/8, 381a/8, 389b/17

ruṭūbet-ı aşliyye Asıl olan, olması gereken rutubet.

r.+ yi 413a/20

ruṭūbet-ı balgamiye Balgamın nemli olması.

r.+ si 391a/8

ruṭūbet-ı bāride Nemin soğuk olması.

r.+ nin 263a/16

ruṭūbet-ı ġarīziye Nemin normal olması.

r.+ ye 263a/24

r.+ yi 263a/23

ruṭūbet-ı müzellik Nemin eski olması.

r. 366b/17

ruṭūbet-ı seyelan Nemin akmış olması.

r. 346b/6

rücū‘ Ar. Dönme, geri dönme.

r. 276b/25, 292a/12

rūmmāneyn şerbeti bk. rummāneyn şerbeti

r. 378a/19

rūtbe Ar. Sıra, derece, basamak.

r. 330b/3, 329b/10, 389b/22

r.+ de 389b/15

r.+ den 392b/9

r.+ si 423a/21

r.+ sine 315a/24, 415b/14

r.+ ye 465b/15

rüzgar Far. Rüzgâr, yel, esinti.

r.+ ı (İyelik) 426a/10

S, Ş Ş

sa'afe-i raṭbe Çocukların başlarında çıkan sulu çıbanlar.

s. 375a/3

sa'afe-i yābis Çocukların başlarında çıkan kuru, kabuklanan çıbanlar.

s.+ edir 375a/4

sā'at Ar. Saat, vakit, zaman.

s. 256a/3, 272a/19, 279a/9, 311b/1, 314b/4, 345a/21, 347a/3, 355b/1, 386a/2, 389a/13, 395a/9, 402a/11, 402b/21, 404a/1, 404b/9, 406b/5, 407a/10, 407a/23, 407b/9, 408b/2, 411b/4, 411b/11, 417b/5, 427a/22, 445b/4, 456a/20, 471b/11

s.+ de 402b/23, 403a/2, 417a/7, 422b/15

s.+ den 408b/3, 409b/15, 419b/25

s.+ e 402a/6, 402a/7, 403a/20, 417b/18

s.+ i 403a/18, 403a/19, 404a/8, 420a/1

ṣabāḥ Ar. Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.

ş. 303b/22, 314a/25, 318a/3, 327a/16, 327a/18, 345b/10, 348a/8, 357b/25, 391a/17, 410b/25, 417a/1, 442b/12, 450a/9, 452b/20, 454a/12, 456b/10, 456b/15, 456b/17

ş.+ da 282a/12, 287a/21, 414b/20, 473a/25

ş.+ larda 267a/24

sābıḳ Ar. Geçen, geçmiş, önceki, evvelki.

s. 455a/2

sābıḳan Ar. Bundan önce, evvelce.

s. 467b/6

şabî Ar. Ergenlik çağına gelmemiş olan ve İslam dinince yükümlü sayılmayan erkek çocuk.

ş.+ lere 398a/24, 408a/18

şābit Ar. Yerinde duran, yer değiştirmeyen, durağan.

ş. 283b/3, 285b/18, 326a/23, 414a/6

şabr Ar. Sabır otu, öd ağacı ve bu bitkiden elde edilen tıbbi zamk; (Alae littoralis).

ş. 267a/6, 267b/2, 271b/14, 272a/14, 278b/23, 280a/23, 280b/8, 280b/26, 281a/6, 281a/9, 281a/10, 282a/4, 284b/11, 301a/10, 301a/17, 302b/1, 302b/10, 302b/13, 303a/1, 306a/7, 309b/6, 312b/4, 326b/19, 338b/17, 338b/19, 340b/8, 355b/9, 356b/21, 357a/15, 373a/22, 374b/19, 379a/8, 379b/21, 380b/21, 384a/21, 384b/3, 409b/21, 411a/22, 417a/15, 417a/24, 417b/8, 417b/14, 417b/21, 434a/13, 436a/15, 437a/16, 437a/24, 453a/23, 453b/21, 453b/24, 454a/10, 454a/23, 454b/4, 459b/15, 459b/20, 459b/24, 460a/4, 462b/8, 463b/17, 465a/7, 465a/10, 465a/11, 465b/1, 468b/17, 471a/23, 471b/10, 471b/21, 472b/6, 474b/15,

474b/17, 474b/20, 474b/25, 476a/5, 477a/5, 477b/24, 481b/18, 494a/12

ş.+ dan 266b/24

ş.+ ın 417b/1

şabrsız Yapılan karışımında sabır otunun bulunmaması.

ş. 424b/15

şabr ḥabbesi Sabır otu tanesi.

ş. 278b/24

şābūn Ar. Sabun.

ş. 340a/12, 354b/5, 379b/8, 385b/24, 422b/17, 422b/20, 428a/6, 428b/25, 433b/22, 434b/1, 444b/4, 444b/5, 466b/17

ş.+ a 437a/12

şac bk. saç

ş.+ ını 496a/17

şaç Saç.

ş. 484a/13, 484a/16

ş.+ ı (iyelik) 457a/18, 483a/16

ş.+ lara 484b/16, 485a/2

ş.+ ları 272b/12, 457a/16, 484b/1, 484b/18, 484b/20

ş.+ larını 457b/8

şaç - Saçmak.

ş.- alar 416b/20, 416b/25, 418a/25

sa‘d ? Bir çeşit bitki.

s. 336b/18, 460a/4, 481a/20

şadā‘ Susuzluk.

ş. 303b/10, 429a/5, 429a/12, 429b/15

şadā Far. Ses, avaz.

ş. 319a/12, 360b/5

ş.+ lar 360a/25, 373a/7

ş.+ ları 457b/17

ş.+ sı 360a/25, 360b/1, 373a/8, 449a/8, 449a/11, 455b/9

şadā boğulması Ses kısıklığı.

ş. 451a/11

sāde Far. Sade, yalın.

s. 291b/17

sāde yağı Sütten çıkarılan yemeklik yağ, sağyağ.

s. 273b/8, 301b/7, 316a/20, 374b/16, 379b/24, 379b/4, 379b/19, 438a/20, 438b/2, 438b/4, 439b/14, 475b/19, 477a/14, 477b/23, 478b/15, 487a/6, 488a/6, 489a/23, 490a/3

s.+ yla 379b/22, 391b/5, 484b/8, 489a/24

şaded Ar. Üzerinde konuşulan konu.

ş.+ inde 291b/7

şadef Ar. Midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında teşekkül eden ve süslemelerde, süs eşyalarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde

ş. 403a/6, 447a/17, 447a/25

ş.+ den 402b/2

şadır Ar. Kalp, yürek.

ş. 456b/25

şadır Ar. Ortaya çıkan, meydana gelen, zuhur eden.

ş. 469a/25, 469b/2

şadr-ı zıkr Zıkr edilen yer.

ş. 362a/16

şadr bk. şadır

ş. +a 252b/10, 366a/1, 451a/16

şāf Ar. Temiz, duru, arı, berrak.

ş. 484b/5

ş.+ ında 328b/5

şāfen Ar. Aşık kemiğinden topuğa kadar giden büyük damar.

ş. + 259a/24

şāfen tamarı Bacağın en büyük yüzeyel toplardamarlarıdır.

ş.+ ndan 276a/11, 313b/7

şāfi Ar. Temiz, saf.

ş. 297b/19, 315a/4, 326a/21, 459a/2, 480a/19

ş.+ nden 259a/24

ş.+ si 261b/23, 304b/19, 310b/12

şafir Fr. Mavi renkli, değerli bir korindon türü, gök yakut.

ş. 304a/2, 336b/25, 433a/1

şafir kabuğu Safir kabuğu.

ş. 336b/24

şafir yağı Safir yağı.

ş. 461a/22

şafirā Ar. Öd, dört vücut sıvısından biri.

ş. 254b/16, 256b/1, 262a/2, 262a/3, 266b/8, 266b/9, 267a/1, 267a/2, 267a/4, 267a/5, 267a/10, 275a/11, 276b/22, 277b/25, 278b/16, 286a/21, 286a/22, 290a/6, 290b/15, 298b/13, 305a/4, 310b/25, 311a/12, 315a/4, 315b/22, 317b/7, 318a/18, 324a/15, 328a/25, 328b/7, 336a/12, 337b/15, 344b/3, 346a/4, 350a/4, 358b/12, 379a/23, 384a/4, 391b/1, 391b/12, 395a/5, 395b/1, 395b/2, 396a/1, 396a/11, 396a/12, 396a/14, 397a/5, 399b/8, 400b/7, 403a/23, 403a/24, 403b/2, 403b/6, 403b/13, 403b/17, 404a/13, 404a/21, 404b/20,

405a/12, 406b/25, 408b/3, 412b/23,
434a/23, 439a/9, 441b/17, 462a/5

ş.+ dan 252b/24, 259a/7, 274a/25,
279a/12, 283b/1, 290b/15, 293a/12,
302a/13, 304a/9, 308a/17, 351a/11,
353a/12, 378b/8, 382b/2, 382b/22,
403a/16, 403a/17, 403a/19, 403a/21,
403b/2, 403b/10, 404a/17, 435b/21,
436a/18, 436a/19, 436a/21, 436b/2,
439a/6, 440b/12, 448b/23

ş.+ dır 288a/3

ş.+ niñ 262a/4, 304b/15, 320a/4,
348b/1, 354a/21, 379a/22, 395b/4, 396a/3,
403b/8, 403b/9, 404a/9, 404a/10, 409a/14,
423a/20, 480a/19, 480b/16

ş.+ sı 374a/10

ş.+ ya 276b/21, 394b/3, 396b/14,
403b/16

ş.+ yı 254b/17, 256b/2, 267a/3,
267a/8, 278b/22, 294a/13, 337b/15,
346a/4, 436a/3, 441a/16

şafṛā-ı kerrāşīyye Bir çeşit safra.

ş. 397a/20

şafṛā-i meḥīyye Bir çeşit safra.

ş. 313a/11

şafṛā-i ṭabī‘at Bir çeşit safra.

ş.+ den 403a/15

şafṛā-yı ḡalīz Safranın yoğunluğu.

ş.+ anıñ 303b/7

şafṛānī Ar. Süsengiller familyasından,
baharda güzel çiçekler açan, uyarıcı, âdet
söktürücü hassalara sâhip, soğanlı çok
yıllık bitki ve bu bitkinin yiyeceklere tat,
koku ve sarı bir renk vermekte kullanılan
tozu (Crocus sativus).

ş. 444b/16

şafṛāvī Ar. Safraya âit, safra ile ilgili.

ş. 277a/14, 348b/21, 376a/6,
384a/4, 394b/20, 412b/20, 418a/6, 426b/1,
429b/14, 435a/12, 462a/20, 473b/14

ş.+ niñ 290a/16

şafṛāvīye-i ḥāricü’l-‘urūk Damarın
dışındaki safra.

ş. 412a/14, 412a/15

şafṛāvīyye Ar. Safraya âit, safra ile
ilgili.

ş. 325a/14, 394b/4, 412b/2,
412b/3, 430b/15

ş.+ ye 408a/5

şafṛāwīyye-ı dāḥilū'l-urūk Damarın
içindeki safra.

ş.+ dır 412a/15

şafṛāwīyye-ı dā'ire Hummada
dönüşümlü, değişken olan safra maddesi.

ş. 412b/9, 412b/11, 412b/13

şafṛāwīyye-ı lāzime Gerekli olan safra.

ş. 412b/10, 412b/13, 412b/14

şāfsiyā ?Bir çeşit bitki.

ş. 483b/13, 483b/19, 485a/24

şag Sol tarafın karşıtı.

ş. 261b/15, 272b/17, 276a/8,
278a/9, 304a/11, 313a/20, 314b/4, 315a/8,
315a/13, 315a/23, 315b/4, 316b/8, 323b/6,
383b/6, 383b/8, 383b/9, 383b/10,
420a/13, 420a/14, 420a/15

ş.+ ından 347a/12

şagıl - Sağılmak.

ş.- mış 266a/20

şagır Zor duyulan, boğuk.

ş. 423b/19

şagırlık Sağır olma durumu.

ş. 451a/12

şagır Ar. Küçük, ufak.

ş. 256b/22, 259a/3, 259a/12,
311b/17, 359a/17, 360b/6, 368a/9, 400a/7,
403b/25, 408a/21, 414a/9, 414a/10,
423b/21, 424a/6, 426b/2, 459b/18, 474a/2

ş.+ i (İyelik) 281b/19, 282a/10,
381a/1, 474a/1

ş.+ iñ 267b/2

saḥc Ar. Bağırsağın yaş olup cerahat
vermesi.

s. 293a/10

s.+ iñ 297b/1

saḥc-ı efḥāzi'l-etfāl Çocukların
butlarının pişmesi.

s. 382a/11

saḥcī Ar. Bağırsağın yaş olup cerahat vermesiyle ilgili.

s. 293b/7, 294a/13, 294a/16

şāḥib Ar. Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik.

ş.+ i (iyelik eki) 251a/23, 255b/11, 256b/21, 256b/24, 259a/5, 276b/12, 280a/3, 324b/19, 341a/23, 364a/15, 382b/9, 448b/11, 473b/1

ş.+ ine 256a/23, 308b/23, 399b/13, 399b/16

ş.+ ini 288b/7, 299b/21, 496b/2

ş.+ iniñ 277b/23, 319a/8, 319a/11, 321b/18, 362a/16, 448b/18, 483a/15

şāḥib-i dāniş Bilgi sahibi.

ş. 402a/2

şāḥiḥ Ar. Gerçek, doğru.

ş. 297a/15, 298a/9, 310b/20

ş.+ i (İyelik) 330b/6

saḥk Ar. Döverek ezme, dövme, ezme.

s. olacaklar 472b/8

s. olmuş 284a/23, 350b/19, 466b/24, 479a/21, 480b/19

s. olunacakları 424a/25

s. olundukdan 418b/14

s. olunmuş 261a/24, 264a/17, 307a/20, 322a/22, 339b/12, 397a/21, 438b/20, 480a/3, 489a/20

s. olunup 252b/9, 254a/16, 257a/24, 258a/7, 263b/17, 263b/20, 296b/19, 387a/15, 421a/6, 443b/19, 472b/8

s. 253b/25, 255a/18, 262b/2, 264a/15, 267b/3, 271b/9, 274a/18, 275b/22, 277a/22, 282a/19, 285a/14, 291a/20, 296a/9, 296b/23, 317a/10, 323a/11, 334b/7, 334b/8, 336b/22, 338b/24, 341a/6, 343b/16, 343b/26, 344a/2, 344a/19, 344a/22, 345b/4, 347b/11, 353a/20, 353b/5, 354b/2, 356a/18, 356b/15, 358a/11, 358a/16, 358b/8, 359b/8, 361a/21, 361b/16, 361b/20, 365a/17, 365a/22, 366a/9, 368a/3, 379a/7, 379a/15, 385b/1, 385b/20, 386b/23, 387b/7, 397a/17, 402b/19, 402b/22, 406b/17, 407b/9, 411b/9, 416b/24, 417a/5, 417b/10, 417b/15, 417b/22, 418b/16, 418b/19, 419a/14, 419a/19, 422a/3, 424a/25, 425b/1, 428a/1, 429a/6, 429b/11, 430b/20, 430b/23, 432b/9, 437a/25, 437b/7, 443b/6,

443b/19, 443b/23, 445b/19, 445b/22,
446a/2, 447a/11, 447a/19, 447b/10,
451b/17, 452b/2, 452b/14, 453b/16,
453b/26, 454b/11, 459b/23, 459b/25,
460a/17, 460a/21, 462a/27, 462b/24,
463b/18, 465b/5, 465b/10, 470b/14,
474b/15, 474b/18, 474b/19, 478b/20,
480b/11, 480b/12, 481b/24, 482b/7,
483b/23, 484b/8, 485a/3, 485b/25, 494a/8,
494a/25

s.+ ında 488b/13, 489b/9

sā'il Ar. Akan, akıcı.

s. 351b/22

şā'im Ar. İnsan vücudundaki üç ince
bağırsağın ikincisine verilen ad.

ş. 277b/24, 278a/2

ş.+e 278a/5

sā'ir Ar. Başka, diğer.

s. 261a/2, 261a/10, 262b/4, 302a/1,
305b/18, 309b/13, 310b/20, 321a/25,
322b/16, 328b/4, 331a/22, 338a/5, 346b/3,
369b/6, 381b/1, 382a/24, 382b/17,
382b/20, 383b/3, 390a/23, 395b/6, 398a/3,
400b/2, 403b/21, 406a/20, 414a/1, 420a/2,
420a/11, 423b/17, 435a/2, 435b/19,
448b/20, 448b/21, 450b/5, 450b/9,

457a/15, 462a/7, 467b/7, 473a/4, 476a/7,
479a/7, 479b/9, 481a/16

s.+ leri 412b/3, 480a/2

s.+ lerinden 394b/14

sāk Ar. Baldır, incik.

s.+dan 348b/23

s. +ın364b/4

s. +ında300a/4

s.+ ından 318b/13, 348a/1, 355a/9,
355b/12, 368a/11, 420a/15, 420a/16,
455b/20

ş.+ ınlar 381b/15

s.+ larda 318b/12

s.+ lardan 259a/24, 315b/3

şakal Erkeklerde çene ve yanaklarda
çıkan kılların bütünü.

ş. 457b/17, 484a/13, 484a/16

ş.+ a 482b/20

ş.+ ı 457a/18

ş. + ı (İyelik) 482a/22, 483a/16

saḳankūr Ar. Mısır'da bulunan kum
kertenkelesi.

s. 341b/8, 363b/14

şakın - Sakınmak.

ş.- a 374b/5

ş.- alar 266a/17, 307b/12, 310a/25,
312a/17, 315a/3, 330b/4, 333b/21, 335b/3,
336a/8, 342a/19, 344b/12, 346a/2,
349b/23, 352a/11, 357a/3, 358b/22,
365a/7, 365a/8, 365a/10, 365a/11,
365a/12, 372a/20, 380a/12, 388a/8,
393b/17, 393b/20, 395a/25, 396b/16,
428a/10, 437a/17, 438b/23, 439a/24,
441b/23, 443b/14, 449a/21, 453a/6,
473b/3, 481b/21, 486b/25

ş.- arak 256b/25, 322b/25

ş.- mak 252b/15, 388a/10, 413a/13

ş.- up 303a/7

sākıt Ar. Düşen, düşmüş.

s. 276b/18, 360b/11, 393a/6,
393a/12, 408a/22, 429b/25

şakız Sakız ağacının ve bazı ağaçların kabuklarından sızan, çiğnendiği zaman yumuşayan, sarımtırak beyaz renkli, hoş kokulu reçine.

ş. 358b/25, 378a/11, 379a/10,
482b/25

ş.+ 1 378a/11, 485b/22

şakız ağacı Antep fıstığıgillerden, kışın yapraklarını dökmeyen, üzüme benzer meyvesi yağlı ve etli, çiçekleri salkım durumunda, çizilen gövdesinden ve kalın dallarından sızdırılan sarımsı reçinesi damla sakızı olarak çiğnenen, odunu sert bodur ağaç; (*Pistacia lentiscus*).

ş. 343b/8, 474a/4, 483a/1

şakız yağı Sakızdan elde edilen yağ.

ş. 261a/22, 287a/8, 292b/11,
297a/5, 297a/20, 337a/4, 343b/6, 343b/8,
374a/20, 376b/2, 378a/10, 386a/14,
430b/24, 459a/18, 459b/6, 479b/23,
482a/20

şakıl Ar. Ağır.

ş. 267a/14, 279a/18, 291b/7,
308a/21, 318b/7, 326a/18, 339a/24,
455a/12

sākin Ar. Sakin, hareketsiz, durgun.

s. oldı. 346b/17

s. olduğda 308b/15

s. olmamış 346b/11

s. olup 349b/9, 412b/22

s. olur 253a/13, 347a/3,

s. 255b/4, 285b/16, 286a/17,
428b/21, 468a/24

sakıklūs ? Bir uzuvda etin, damarların ve kemiğin ölmesi yani hissini kaybetmesine yol açan hastalık.

s. 467b/8, 467b/9, 467b/12, 469a/1

s. +a 465a/22

s.+ da 468a/1

s.+ uñ 467b/11

sakmūniyā Lat. Mahmude, bingöz otu.

s. 293a/17, 346a/15, 379b/22

sakṭa Ar. Düşme.

s. 328a/17, 357a/14, 431b/13,
465a/17

s.+ dan 308a/9, 333b/25, 337b/11,
339b/19

şal - Salmak.

ş.- alar 464a/4

ş.- ar 496a/23

ş.- mağla 463b/25

şalābet Ar. Katılık, sertlik.

ş. 259a/8, 259a/9, 315a/14, 438a/1,
462b/24

ş.+ e 309b/5, 437a/6, 437b/14

ş.+ i 316b/13

ş. + i (İyelik) 438a/16

ş.+ inden 455a/12

ş.+ ini 316b/25

ş.+ te 351b/7

şalābetli Katı, sağlam

ş. 270b/8, 319b/7

şalābet-ı tıhāl Dalakta görülen sertlik.

ş.+ dan 455a/16

ş.+ de 317a/21, 350b/1

şalābetü'l-ḥusyeteyn Hayalarda görülen sertlik.

ş. 338a/15

şalābetü'r-raḥm Rahimde görülen sertlik.

ş. 349b/24

şalābetü't tıhāl ve şakīrūs Dalağın pek ve büyük olması.

ş. 308b/21

şalāhiyyet Ar. Yetki.

ş.+ i (İyelik) 322b/14

şalata İtal. Çiğ ot ve sebzelere patates ve havuçla limon veya sirke, tuz, zeytin yağı, soğan vb. lezzet verici maddeler karıştırılmak suretiyle yapılan ve yemeklerle birlikte yenen yiyecek

ş. 272b/6

s.+ sını 311b/8

şalb Ar., Asma, asmak.

ş. 409b/19, 414a/9, 414a/11

şa'leb Ar. Salepgillerden, kökündeki iki yumrusu besin veya ilâç olarak kullanılan, gövdesi dik ve silindirimsi, salkım yahut başak şeklinde kırmızı, mor çiçekli, tel köklü, ormanlarda ve nemli çayırlarda yetişen otsu bitki (Orchis).

ş. 266a/7, 325a/25, 337b/2, 341b/11, 341b/20, 342a/1, 342a/6, 344b/21, 363a/20, 363b/7, 363b/13

şa'leb ma' cūnı Salepten yapılan macun.

ş. 341b/10

şalğın Bir hastalığın kısa zamanda yayılıp çevreye bulaşması.

ş. 413b/7, 415a/23, 434b/8, 440b/8

şalğın hastalık Kolera, tifo vb. kısa zamanda yayılan (bulaşıcı hastalık).

ş.+ lar 415b/8

ş.+ lardan 425a/9, 426a/9

ş.+ ları 412b/16, 455b/1

şalıvir - Salıvermek.

ş.- mez 335b/14

şālih Ar. Elverişli, uygun, yarar.

ş. ola 392a/22

ş. olanından 304b/24

ş. olmağla 310b/10

ş. olmasa 457a/12

ş. olmaya 305a/1, 392a/23

ş. olmayanı 457a/7

ş. olmaz 482a/18

şālilū'r-raḥm ve'l-mesāmīr ve'n-nemle
Rahim ağzında ufak sivilcelerin olması.

ş. 351b/5-6

sālīm Ar. Sağlam, sağlıklı, sıhhatli.

s. olan 416b/20

s. 272b/17

şaliş Ar. Üçüncü.

ş.+ iñ 457a/4

şālīşen Ar. Üçüncü olarak.

ş. 288a/12, 293b/11, 438a/13

sālūyā Fr. Diş otu.

s. 282a/16, 303a/19, 318a/11,
322a/3, 387b/2, 452b/4, 487b/19

sālūyā şuyı Diş otu suyu.

s.+ yla 454b/4

şalya Yun. Ağızdan akan tükürük.

ş. 453a/13, 491a/16

ş.+ lar 451b/4, 496a/19, 496b/22

ş.+ ları 486a/18

ş.+ sı 265a/17, 292a/21

sām-i ebrāş Elce keler denilen hayvan.

s. 494b/9, 494b/19

şamān rengi Saman rengi.

ş. +nde312a/23

şan - Sanmak, farzetmek.

ş.- up 341b/1

şanā' at-ı cerrāḥī Cerrahlık sanatı.

ş.+ de 476b/3

şanavber Ar. Çam fıstığı kozalağı
biçiminde olan.

ş. 434b/6

şancı Organlarda batar veya saplanır gibi hissedilen şiddetli ağrı.

ş.+ sı 270b/22, 286a/18, 465a/3

şancu bk. şancı

ş. 290b/15

ş.+ sı 308a/17, 329a/7, 426a/15, 435a/1

şandal Sarımtırak renkli, çok dayanıklı, sert ve çok makbul bir odunu olan, çeşitli türlerinden çıkan yağlı ve reçineli esanslar lavantacılıkta, sabunculukta kullanılan, Afrika, Endonezya ve özellikle Hindistan'da yetişen ağaç; (Santalum album)

ş. 256b/4, 256b/16, 258a/6, 260a/18, 260b/6, 261a/16, 264a/14, 264b/20, 264b/24, 265a/23, 265b/14, 269a/7, 269a/15, 269a/18, 274a/17, 275b/21, 277a/21, 285a/24, 289a/7, 290a/8, 295b/22, 298a/25, 307a/7, 311a/7, 312b/1, 314b/15, 316a/1, 317b/23, 318a/2, 343b/19, 344b/7, 344b/10, 366b/9, 374a/20, 384b/11, 384b/13, 389b/6, 393a/26, 397a/10, 397a/17, 397b/4, 397b/5, 397b/15, 414b/7, 415a/3, 418a/14, 418a/21, 419a/8, 421b/12, 427b/22, 429a/5, 430b/2, 430b/20, 432a/10, 432b/8, 442a/20, 449a/25, 451b/9, 452b/11,

460b/15, 460b/16, 460b/22, 473b/23, 481b/23

ş.+ ların 311a/17

şandal-i ahmer Kırmızı sandal.

ş. 432a/24

şandal merhemi Sandaldan yapılan merhem.

ş. 325a/12, 344b/10, 349a/9, 431a/19, 432a/15

şandal şuyı Sandal suyu.

ş. 297b/18

şandaleyn Ar. Sandal bitkisinden yapılan macun.

ş. 260b/10, 265a/6, 297a/10, 297a/16, 314a/1, 321a/24, 321b/7, 321b/11, 343a/24, 477a/19

şandaleyn merhemi Sandal macunundan yapılan merhem.

ş. 256b/16

şandaleyn yakısı Sandal macunundan yapılan yakı.

ş. 265a/8, 269a/9, 291a/25, 311b/6, 316a/3, 331a/4

şani Ar. Yapan kimse, yapıcı.

ş.+de 427a/25

şāniyen Ar. İkinci olarak.

ş. 288a/11, 293b/10, 435b/9, 438a/13, 487b/14

şapārīna Fr. Saparna olarak bilinen, Eskiden kökü hekimlikte kullanılmış olan, zambakgillerden, yeşilimsi çiçekli, dikenli ve tırmanıcı, çok yıllık bir bitki; (Smilax).

ş. 317a/18, 317b/10, 345b/7, 345b/15, 351a/20, 359a/5, 359a/25, 366b/14, 384b/10, 384b/12, 409a/1, 441b/10, 442b/17, 451b/1, 451b/20, 451b/22, 452a/8, 452a/12, 452a/16, 452b/23, 454b/6, 454b/17, 454b/18, 454b/20, 456b/20, 474a/5, 474a/18

ş.+ yı 345b/16, 451b/22

şar - Sarmak.

ş.- alar 470b/2, 470b/19, 473a/24, 474b/13, 478b/11, 479b/2

ş.- mağla 470b/21

ş.- up 472b/15, 478b/22

şar^ca Ar. Sara hastalığı, epilepsi.

ş. 258a/18, 299b/22, 304a/15, 355a/7, 360a/13, 360a/18, 360a/21, 360b/8, 360b/13, 376b/11, 380a/9, 429b/19, 451a/10, 455b/14, 489a/11, 491a/13, 492a/1

ş.+da 360b/14

ş.+ nıñ 377a/1

şarāçe ? Bir çeşit hastalık.

ş. 371a/1, 373b/8

şaramtık Sarımsı.

ş. 480a/11

şarar - Sararmak.

ş.- dır 480a/17

şarardıcı Sarartan, rengi sarıya çeviren.

ş. 480a/15

şarfi Ar. Bir tür deva.

ş. 305b/6

şarf şarābı Bir tür şarap.

ş. 316a/12, 349a/9, 349b/7

ş.+yla 308b/3,

şargı Vücudun bir bölümünü yerinde veya baskı altında tutmak amacıyla uygun biçimde sarılmış şerit.

ş. 470b/2

sarhoş Far. Sarhoş.

s. 496a/21

şarı Sarı.

ş. 259b/2, 265a/3, 278b/23, 289a/19, 293a/1, 294a/4, 296b/15, 311a/12, 317b/2, 320a/19, 323a/19, 323b/7, 324b/13, 346b/20, 347b/15, 348a/9, 379b/1, 395b/17, 404a/2, 418b/22, 419a/1, 419a/7, 420b/19, 425a/25, 427a/4, 442b/10

ş.+ sı 266a/17, 273b/13, 277a/9, 279a/23, 279b/3, 286b/2, 290b/22, 290b/25, 299a/3, 299a/13, 300a/10, 300a/22, 300b/3, 300b/7, 301b/7, 301b/11, 312b/9, 315b/9, 316a/22, 320a/15, 326b/7, 328b/17, 330a/6, 330b/3,

331a/15, 341a/8, 376a/17, 384b/18, 385a/21, 422b/2, 422b/24, 445a/9, 445b/13, 466a/13, 466b/3, 467a/12, 470a/14, 471a/6, 471a/10, 471a/14, 471a/15, 471a/17, 475b/23, 476a/2, 477a/3

ş.+ sın 336a/9, 379a/5

ş.+ sıyla 293a/4

ş.+ ya 317b/17

şarı helile Sarı helilec otu.

ş. 260a/6, 287b/9, 289a/19, 290a/7, 290b/20, 291a/7, 291b/24, 293b/25, 294a/18, 330b/18, 340a/6, 442a/17

şarı helile kabuğu Sarı helilec otu kabuğu.

ş. 277a/7

şarı şandal Sarı sandal otu.

ş. 260b/11, 264a/14, 264a/25, 298a/12, 311a/25, 395a/20, 397a/9, 397b/15, 414b/17, 418b/10, 419a/22, 430a/4, 454a/16, 454b/6, 474a/18

şarıca Sarımsı, sarıya benzer.

ş. 440a/18

şarılığ Sarı olma durumu.

ş.+ a 458b/18

şarılık Kanda safra maddesinin artması sonucunda cildin, göz akının ve idrar, ter gibi bazı vücut sıvılarının sarı renk almasıyla beliren hastalık.

ş. 323a/18

sarımsağ bk. şarmısak

s.+ 1 494b/13, 494b/21

şarımşağ bk. şarmısak

ş.+1 433b/19

şarımşak Sarmısak (*Allium sativum*).

ş. 256a/3, 392a/16, 407b/10, 418a/5, 422b/16, 435a/14, 439a/20, 444b/16, 449a/3

sarımsak bk. şarmısak

s. 478a/3, 481a/23, 488b/18, 489a/17, 492a/10, 492b/11, 497a/23

s.+ dır 489a/16

şarımşak şuyı Sarımsak suyu.

ş. 256a/4

şarmaşık Sarmaşıkgiller familyasından, değişik biçimlerdeki koyu yeşil yapraklarını dökmeyen, ağaç, duvar vb. bir desteğe sarılarak veya yapışarak uzayan, çiçekleri demet yâhut basit şemsiye şeklinde, etli, yuvarlak ve üzüm sü meyveli tırmanıcı bitki; (*Hedera*).

ş. 327a/9, 328a/1, 471a/24, 471b/9, 471b/14

sarmaşık bk. şarmaşık

s. 494a/25, 497a/7

şarnıç şuyı Sarnıç suyu.

ş.+ y1 480a/14

şarş - Sarsmak.

ş.- up 349a/4

şaru bk. şarı

ş.+ ya 359a/13, 436a/23, 444a/4

şāşafraz Fr. Amerika'da, Florida'da yetişen küçük bir ağaç olup, ilaç

yapımında ve yemeklerde (yağ olarak) kullanılır, İspanya’da ise bu ağaç, bûvâmiye adıyla bilinir ve kutsal olduğuna inanılır.

ş. 252b/10, 265a/22, 265a/24, 292a/25, 321a/4, 321a/15, 321b/17, 323a/15, 327a/7, 330a/21, 343b/1, 355a/20, 384b/10, 384b/12, 399a/12, 409a/2, 442a/4, 442a/10, 451b/2, 452a/7, 452a/16, 452b/22, 454b/6

ş.+ dır 321a/1

şāṣafrāz şuyı Sasafraz suyu.

ş.322b/2

şāṣafrāz ṭabıḥı Pişmiş Sasafraz.

ş. 259b/23

şa‘ter Ar. Güveği otu, zater, kekik otu; (Origanum vulgare).

ş. 252a/24, 263b/5, 273b/11, 316b/17, 322a/9, 329a/14, 339a/14, 339b/8, 348a/17, 350b/1, 351b/14, 359b/23, 366a/20, 370a/21, 376a/4, 378a/9, 386a/9, 408b/14, 408b/17, 432b/25, 433a/19, 452a/25, 452b/5, 453a/18, 468a/26, 482a/2, 492b/16, 493a/15

ş.+ i 338a/9, 377b/7

saṭḥ Ar. Bir şeyin dışta olan, dıştan görünen tarafı, yüzü.

s.+ ına 375a/25

saṭḥ-ı beden Bedenin dışı.

s.+ de 436a/22

saṭḥ-ı zāhir Bedenin görünen yüzü.

s.+ inde 329b/11

sa‘ūt Ar. Enfiye gibi burna çekilen ilâçlar.

s.+ ı 361a/18

sa‘ūt-i āḥar Başka sautlar.

s. 361a/20

sa‘y Ar. Çalışma, çalışıp çabalama.

s. 289b/26, 390a/15, 396a/8, 401a/4, 471a/2

şay - Saymak.

ş.- dılar 319b/5

sayıkla - Sayıklamak.

s.- maḳ 403b/23

sāzec Far. Süsü ve nakışı olmayan, sade.

s. olan 458b/5, 461a/8

s. olur 458b/4

s. olursa 460b/11

s. olsun 262a/9, 263a/11

s. 337a/11, 387a/14, 463a/8

sebāt Ar. Bir çeşit hastalık.

s. 423b/18, 492a/13, 492a/24,
492b/7, 492b/20

sebbān ?Uykudan başını kaldıramamak.

s. 429b/2

sebeb Ar. Bir şeyin olmasına yol açan
şey, durum yahut kimse, neden.

s. ola 420a/8

s. olan 409a/8

s. oldu 495a/25

s. olmaya 470b/4

s. olup 269a/2

s. olur 259b/20, 286a/5, 327b/10,
331a/25, 335b/4, 349a/4, 355b/15,
359a/21, 370a/19, 388b/7, 393a/6,
393a/11, 393b/16, 396a/11, 396b/17,
419b/24, 420a/21, 426b/14, 459a/7,
459b/2, 469b/22

s. olurlar 256a/11

s. 252b/23, 256a/1, 256a/21,
266a/1, 270b/19, 272a/11, 274b/13,
294a/7, 295b/14, 328a/17, 339b/18,
340a/23, 354b/8, 357a/14, 369b/6,
382b/22, 388a/19, 388a/24, 388a/25,
394a/21, 394a/25, 409b/5, 413a/20,
415b/3, 415b/5, 424b/22, 425b/23,
426a/4, 431b/11, 439a/11, 446b/23,
450a/25, 458b/19, 482a/13, 482a/15,
483b/3

s.+den 252b/21, 261a/19, 282b/3,
347a/11, 372a/14, 389a/7

s.+ dir 416a/10, 416b/6

s.+ i (iyelik eki) 251b/1, 252b/18,
253a/10, 254b/14, 256a/15, 256a/17,
256b/19, 257b/14, 258b/8, 260b/1,
261a/20, 261a/3, 262a/10, 262a/14,
262a/16, 262a/13, 262a/17, 262b/16,
262b/4, 262b/4, 263a/13, 263a/15,
264b/11, 264b/13, 265a/15, 265a/17,
265b/20, 265b/21, 267b/18, 268b/5,
271b/21, 272a/9, 273a/15, 273a/17,
273a/20, 273b/15, 274a/9, 274b/13,

274b/21, 274b/3, 275a/16, 275a/25,
 275b/1, 276b/13, 276b/21, 277b/12,
 278a/18, 278b/3, 278b/7, 279a/12, 279b/7,
 281b/6, 281b/7, 282b/14, 286b/22,
 287a/1, 287b/25, 288a/8, 291b/4, 292a/10,
 292a/16, 292b/5, 293a/12, 293b/22,
 293b/7, 297b/20, 298b/12, 299b/9,
 301b/14, 301b/3, 302a/1, 302a/12, 302b/6,
 303a/5, 303b/6, 304a/25, 304a/8, 306a/25,
 307b/16, 308a/8, 308b/24, 311a/2,
 311b/11, 312a/20, 312b/15, 312b/3,
 313a/17, 313a/9, 314b/19, 315a/5,
 318a/17, 318b/8, 319a/14, 321b/19,
 322b/21, 322b/6, 323a/20, 324a/15,
 324b/25, 325a/16, 325b/21, 325b/8,
 328a/14, 329b/20, 329b/6, 331b/5, 332a/5,
 335b/12, 336a/12, 336b/11, 336b/8,
 337b/10, 338a/7, 338b/22, 339a/6,
 339b/17, 340a/14, 341a/12, 342b/12,
 343a/10, 344b/14, 345a/2, 346a/6,
 348a/25, 351b/23, 351b/8, 352b/14,
 353a/12, 354a/20, 354b/9, 357a/11,
 357a/8, 359a/10, 360a/14, 360a/15,
 362a/8, 363a/16, 364a/19, 365b/3,
 366b/16, 368a/25, 368a/7, 368b/11,
 368b/21, 369a/13, 369a/18, 370a/13,
 370b/6, 371a/1, 371b/13, 371b/20, 372a/1,
 372a/11, 372a/15, 372b/12, 374a/25,
 375a/25, 375a/6, 375b/18, 376a/21,
 376a/6, 376b/11, 376b/5, 377a/1, 377a/7,
 377b/12, 378a/3, 380b/12, 381b/11,
 381b/2, 382a/12, 383a/1, 388b/14,
 388b/16, 388b/21, 389a/2, 389a/3, 389a/5,

390b/9, 391a/8, 399b/2, 400a/3, 401b/3,
 407b/20, 409a/7, 412b/20, 415a/21,
 415b/2, 416a/21, 425a/8, 425b/22,
 428a/21, 429b/4, 431a/3, 431b/5, 439a/1,
 439a/7, 440a/1, 440b/20, 441a/9, 441b/17,
 443b/25, 444a/5, 444b/14, 445a/18,
 446a/7, 446b/19, 447a/3, 448a/20, 448a/3,
 448b/20, 448b/23, 451a/23, 455a/1,
 455a/18, 457a/3, 457b/10, 457b/5,
 458a/22, 458b/8, 461b/3, 462a/3, 462b/2,
 462b/25, 463a/13, 465a/15, 465a/17,
 465a/2, 465b/17, 467b/16, 479b/13,
 480a/12, 480a/9, 481b/14, 483a/19,
 483b/1, 484a/10, 484a/21, 485a/7,
 485b/13, 496a/4

s.+ iñ 348b/6, 352a/18, 372a/15,
 374a/9

s.+ inde 330b/10

s.+ inden 378b/21

s.+ ine 335a/16, 335b/21, 337a/17,
 341b/3, 388b/19

s.+ ini 262a/19, 272a/11, 279b/10,
 329b/25, 354b/12, 379b/2, 389a/2,
 390a/16, 489a/6

s.+ iniñ 290b/8

s.+ iyle 254b/10, 257b/22,
 259b/19, 260b/4, 260b/24, 263a/23,
 279b/8, 281b/2, 299a/24, 309a/2, 311b/15,
 319a/6, 319b/9, 324a/12, 325b/22, 341b/2,
 353b/19, 359a/19, 389a/7, 395b/13,

399b/3, 402b/5, 403b/5, 403b/17, 405a/6,
412b/23, 412b/24, 415b/6, 420b/8,
426b/16, 431b/12, 431b/13, 431b/14,
466a/12, 470b/22, 482b/13, 483a/20,
483a/22

s.+ iyledir 341a/16

s.+ le 258a/22, 331b/10

s.+ ler 283a/1, 383a/5, 388a/22,
388b/25, 416a/24

s.+ lerden 298b/20, 324a/19,
347b/25, 455a/25, 457b/20, 458b/6,
460a/24, 482b/21

s.+ lerdendir 416a/10

s.+ leri 274b/4, 283a/19, 288a/1,
305a/20, 321b/19, 323a/20, 331a/8,
331b/6, 335a/1, 366a/23, 369b/6, 380b/12,
390a/3, 403b/13, 403b/16, 415b/25,
416a/6, 423b/6, 469a/24, 482b/12

s.+ leriñ 325b/13, 334a/23,
335b/18, 346a/12, 354b/11, 409b/10

s.+ lerinde 282b/16

s.+ lerinden 381a/9

s.+ leriniñ 319b/11, 341b/2,
369a/14

sebebsiz Sebebi olmayan.

s. 496b/20

sebeb-i bâdi Geçici sebep.

s.+ si 256a/15

sebeb-i ba‘îdi Olması muhtemel olmayan
sebep.

s. 326a/6

sebeb-i bürûdet Soğukluk sebebi.

s.+ iñ 261a/6

sebeb-i cemî‘ Tüm sebepler.

s. 261a/5

sebeb-i fâ’il Yapan sebep.

s. 267b/19

s.+ dir 267b/18

s.+ i (İyelik) 326a/3, 347a/6

s.+ iyye 458b/24

sebeb-i ħarâret Hararet sebebi.

s.+ den 261a/16

sebeb-i kâbil Olması muhtemel sebep.

s. 267b/19

s.+ dir 267b/19

s.+ i (İyelik) 274b/4

sebeb-i kurb Yakınlık sebebi.

s.+1 (İyelik) 326a/5

sebeb-i maddī Madde sebebi.

s. 459a/1

s.+ si 326a/3, 364a/21

sebeb-i maddiye bk. sebeb-i maddī

s.+ ye 458b/24

sebeb-i sābık Önceki sebep.

s.+ 1 (İyelik) 376a/6

sebeb-i şovuk Soğukluk sebebi.

s.+ dan 261a/13

sebebiyet Ar. Sebep olan.

s. 363a/7

sebkīneç bk. sebkīnec

s. 386a/20, 453a/8, 470a/9,
470a/20, 475a/16, 475b/2, 475b/4, 475b/6,
478a/6, 485b/17

sebz Far. Yeşil.

s.+ iñ 355a/20, 469b/5

sebze Far. Kök, sap, yaprak ve
çiçeklerinden çeşitli yemekler yapılan
veya çiğ olarak yenen yeşil bitki ve otlara
verilen ortak ad, zerzevat.

s. 416a/8

seç Ar. Bir şeyin derisini , kabuğunu
soyup sıyırma, tırmalama.

s. 455b/13

sedd Ar. Tıkama, tıkanma, kapanma.

s. 258b/23, 313a/9, 335a/5,
375b/1, 480a/18, 483a/25

sedde bk. sedd

s. 259a/11, 271b/23, 271b/25,
279b/7, 282b/14, 291b/18, 303b/6,
303b/11, 307a/5, 310a/24, 313a/5,
313a/17, 313a/20, 313a/25, 314a/16,
314b/10, 316b/11, 319a/15, 323a/25,

323b/4, 324a/11, 324a/12,
324a/21, 354b/24, 357a/2, 362b/21,
368b/13, 379a/23, 379a/25, 379b/5,
455a/2

s.+ den 306b/5, 316b/7, 323b/3,
363a/7

s.+ dir 304a/25, 344b/14, 388a/25

s.+ ler 288a/22, 371b/20

s.+ lerden 323a/25, 390a/4,
431b/21

s.+ lerdir 394a/25

s.+ lere 359b/10, 359b/12

s.+ leri 284b/8, 288b/7, 288b/8,
290b/18, 291b/12, 292a/13, 303b/23,
303b/24, 306b/12, 307a/23, 309b/15,
313b/5, 313b/20, 314a/3, 314a/4, 314a/11,
314a/21, 323b/10, 323b/11, 324a/25,
355a/5, 359a/21, 359a/23, 363a/16,
370a/16, 389a/10, 389a/21, 390a/18,
391a/11, 391b/11, 394a/12, 395a/3,
395a/4, 396b/22, 397b/3, 425a/1, 425b/5,
451a/11, 451b/11, 455b/17, 490a/11

s.+ leriñ 309b/18

s.+ lerine 309b/17

s.+ leriniñ 306a/25

s.+ lerini 272a/15, 290b/17,
306b/19, 306b/25, 313b/9, 314a/12,
411b/21, 455b/25

s.+ niñ 313a/16, 323b/6, 405b/9

s.+ si 277b/11, 313a/24

s.+ sinden 318a/19, 318a/20

s.+ ye 288b/16, 312b/18, 313b/4,
314b/24

s.+ yi 304b/7

sedde-i tāmme Afet tıkanıklığı.

s. 261a/9

seddü'l-kebed ü macārīye Ciğer ve ciğerin
kanallarında tıkanıklık olma hastalığı.

s. 313a/4

seddü'l-māsārīka İç bağırsak zarında
tıkanıklık olması.

s. 303b/5

sedef Ar. Sedefotu (Ruto graveolens).

s. 261a/18, 268a/22, 274a/6,
278a/24, 278b/1, 284b/13, 285a/16,
286a/12, 299a/20, 307a/2, 307b/4, 308a/1,
317a/12, 322a/9, 322a/11, 322a/20,
322a/23, 322a/25, 323a/10, 324b/11,
335a/21, 336a/5, 336a/6, 339a/10,
339a/14, 339b/8, 339b/11, 340a/10,
340a/11, 344a/17, 344a/21, 347b/4,

347b/5, 347b/8, 347b/11, 348a/18,
349b/16, 349b/18, 351b/14, 356b/1,
361a/12, 361a/23, 361b/1, 364b/14,
365a/8, 369b/3, 375b/5, 375b/10, 376a/4,
380b/7, 386b/18, 392a/15, 416b/21,
417a/3, 418a/4, 418a/25, 429b/7, 429b/20,
432b/25, 440a/6, 440a/9, 448a/9, 448b/1,
448b/2, 452a/22, 452b/5, 460b/23, 461a/1,
462b/12, 467a/3, 467a/8, 468b/7, 487a/7,
487a/8, 487b/18, 490b/24, 491b/4, 492a/6,
492b/9, 493a/14, 493a/25, 493b/5, 494a/7,
494b/1, 494b/22

s.+ i 339b/12, 437b/1, 487b/19

s.+ le 488b/17

şedef bk. sedef

ş. 296a/2, 296a/21

sedef tohumı Sedefotu tohumu.

s.364b/7

sedef ‘uşāresi Sedefotu öz suyu.

s.280a/14

sedef yağı Sedefotu yağı.

s. 251b/17, 268a/19, 278a/25,
281a/8, 284b/16, 285a/20, 307b/11,
308a/3, 310a/15, 320b/15, 322a/14,

334b/1, 335b/2, 339a/16, 346b/1, 361a/14,
361a/25, 364b/10, 366a/6, 374b/20,
375a/12, 378b/17, 380b/8, 381a/6,
411b/19, 418a/18, 418a/23, 433a/2,
440a/13, 448b/5

sefer Ar. Yolculuk

s. 325a/19

s.+ e 468a/22, 484b/2

sefercel Ar. Ayva.

s. 265a/25

şefil Ar. Yoksul, sefil.

ş. 278a/8

ş.+ den 278a/1

ş.+ i (İyelik) 279a/14

sefūf Ar. Toz hâlindeki ilaç.

s. ideler 263b/20, 264a/1, 265b/3,
267b/7, 267b/10, 275b/20, 285a/14,
286a/10, 295a/6, 296a/10, 296a/22,
322a/8, 336b/25, 341b/19, 343b/16,
344a/2, 344a/19, 344a/23, 347b/3,
354a/18, 360a/2, 361b/20, 366a/9,
376b/22, 381a/18, 384a/25, 387b/4,
447a/20, 447b/3, 452b/14, 456b/24

s. idüp 252a/6, 254a/20, 255a/6,
256a/8, 265b/6, 268a/17, 276a/23,
280a/19, 280b/4, 285a/4, 291b/25,
296a/12, 296a/16, 298b/5, 300b/14,
320b/5, 320b/8, 321a/13, 324a/2,
328a/2, 330a/17, 330a/20, 330b/23,
333b/1, 337a/2, 341b/17, 342b/26, 344a/7,
347b/1, 358a/6, 363b/2, 367a/9, 367a/11,
368a/1, 372b/5, 380a/19, 382a/10,
387a/24, 387b/4, 387b/11, 407b/2,
419a/25, 424b/8, 427b/6, 429b/23,
447a/23, 454b/19, 456a/14, 456a/16,
456b/15, 456b/17, 458a/12, 474b/1,
497b/3

s. oluna 252b/6, 319a/3

s. 252a/4, 252b/3, 254a/17,
255a/14, 256a/6, 263b/18, 263b/23,
265b/1, 267b/5, 268a/14, 275b/22,
276a/21, 282a/8, 285a/11, 286a/8,
291a/18, 291a/20, 291b/23, 292a/1,
296a/7, 296a/13, 298b/2, 314a/24, 318a/7,
318b/24, 319b/23, 321a/11, 322a/5,
327b/24, 330a/15, 330b/20, 336b/20,
341b/15, 342b/24, 343b/27, 344a/5,
344a/16, 347a/24, 354a/15, 356a/1,
358a/4, 359b/25, 361b/18, 363a/23,
366b/5, 367a/5, 367a/6, 368b/5, 380a/17,
380b/24, 381a/17, 382a/7, 384a/23,
384b/4, 387b/1, 387b/8, 387b/12,
419a/15, 419a/19, 420b/22, 420b/24,
424b/4, 425a/21, 427b/3, 429b/20,
430b/18, 447a/16, 452b/9, 454b/20,

454b/22, 456a/11, 456b/14, 458a/10,
474a/24, 497a/25, 497b/1

s.+ a 429b/23

s.+ dan 256a/9, 292a/3, 360a/2,
367b/23, 376b/17, 387a/25, 387b/12,
424b/8, 447a/20, 447a/21, 447a/24,
452b/15, 456b/25

s.+ dur 387a/21, 419b/1

s.+ ı 257b/7, 260b/11, 263b/11,
272a/21, 272b/1, 274a/4, 287b/15,
291a/20, 295a/2, 298a/23, 298a/24,
298b/3, 298b/4, 306a/8, 306a/18, 307a/7,
310a/8, 311b/5, 312a/10, 314a/1, 314a/23,
314b/15, 317b/12, 318a/2, 318b/17,
318b/25, 320b/2, 320b/9, 321b/13,
341b/14, 342a/5, 343b/13, 345b/1,
355b/3, 355b/4, 358a/7, 359b/13,
359b/18, 360a/2, 362a/3, 365b/15,
365b/16, 366a/7, 368b/1, 372b/3,
376b/15, 383b/25, 389a/25, 393a/26,
411a/23, 414b/7, 450a/8, 451b/20,
454b/18, 456a/15, 479a/11

s.+ ıdır 318b/21, 391b/25

s.+ ını 327a/18

s.+ lar 252a/22, 415a/25, 420b/17,
452a/20

s.+ lardan 376b/23

s.+ ları 287a/24

sefûf-1 âhar Başka sefuflar.

s. 296a/10, 320b/5, 330a/18,
336b/23, 341b/18, 347b/1, 356a/2, 356a/4,
356a/6, 363a/25, 367a/10, 367a/7,
367b/24, 368b/4, 372b/6, 372b/8, 387b/4,
419a/20, 420b/19, 447a/22, 447a/25,
456b/15

sefûf-1 diğ er Diğer sefuflar.

s. 252b/4, 263b/24

sefûf-1 müş teri Aristo isimli tabip
tarafında yapılan bir çeş it sefuf.

s. 387a/21

segirt - Seğ irtmek.

s.- mekden 281b/9, 328a/18

seher Ar. Gece uyuyamama hastalığı.

s. 288a/16, 299a/9, 429a/12,
429a/21, 429b/15

s.+ i (İyelik) 429a/3

seher-i müfriğ Aş ırı derecede uykusuz
kalma.

s. 304a/15, 431b/12

sekbî nec Far. Salatalığ a benzer bir bitki ve
bundan elde edilen zamk; (Sagapenon).

s. 320a/10, 355b/22, 361b/21

sekir ? Bir çeş it bitki.

s. 326b/13

sekirki ? Bir çeş it bitki.

s. 307b/9

seğ irûs Bir çeş it şi ş hastalığı.

s. 316a/5, 316a/18, 316b/6,
370b/5, 370b/21, 437b/16, 437b/20,
437b/22, 438a/3, 438a/21, 438b/22,
439a/4, 439a/7, 447b/5

s.+ da 371a/5

s.+ uñ 438a/6

seğ irûs-ı ğ ayır Uzvun gı dasının fazla
olmasından kalan tortu nedeniyle oluş an
şi şlik hastalığı.

s. 437b/18

seğ irûs-ı ğ ayır-ı hâliş Safra veya kan ile
karış ıklıktan olan şi şlik hastalığı.

s. 350a/5

seķirüs-ı ħālîş Sevda veya balgamdan kaynaklı olarak olan şişlik hastalığı.

s. 350a/2, 437b/17

sekiz Sayı adı.

s. 251a/14, 251b/24, 253b/5, 255a/11, 256b/15, 257a/11, 257a/14, 257b/4, 258a/8, 258b/5, 260a/4, 260a/10, 260b/11, 260b/18, 263b/21, 263b/24, 264a/8, 264b/22, 264b/25, 265a/2, 265b/6, 265b/12, 266a/7, 266a/12, 266a/14, 266b/21, 267a/10, 267a/20, 267a/23, 267b/5, 267b/14, 269a/9, 269a/20, 269b/3, 269b/21, 270a/4, 270b/5, 270b/13, 272a/17, 272b/19, 276a/24, 280b/8, 280b/11, 281a/8, 282a/1, 282a/4, 282a/11, 282a/16, 283b/20, 284a/11, 284a/16, 284b/11, 285a/20, 286b/7, 287a/17, 287a/20, 287a/24, 287b/10, 288b/11, 288b/22, 288b/25, 289b/16, 290b/22, 291a/5, 291a/9, 291a/12, 291a/16, 292a/5, 292b/25, 294a/2, 294a/9, 294a/18, 294a/19, 294a/21, 294a/25, 294b/5, 294b/8, 295a/25, 296b/6, 296b/15, 297a/7, 297a/18, 298a/12, 298a/16, 298b/25, 300a/13, 300a/25, 300b/2, 303a/25, 303b/20, 305b/24, 306a/16, 306b/17, 307a/25, 309a/22, 309b/2, 310a/6, 310a/19, 311a/22, 311b/4, 312a/9,

313b/20, 314a/7, 314b/1, 314b/12, 315b/8, 315b/18, 316b/20, 318a/1, 318a/6, 318a/11, 319b/21, 320a/17, 320b/9, 320b/15, 320b/18, 320b/20, 321a/22, 322a/14, 322a/24, 323b/23, 324b/6, 327a/24, 327b/2, 327b/25, 328a/10, 328b/25, 330b/17, 331a/5, 331a/11, 331a/14, 332a/11, 332a/14, 332a/16, 333a/4, 333a/5, 333a/7, 333a/21, 333a/24, 333b/11, 334a/10, 334b/8, 334b/14, 337a/6, 338a/2, 341b/12, 341b/16, 342a/7, 342b/23, 343a/2, 343b/6, 344a/2, 344a/6, 345a/10, 345b/24, 345b/26, 348a/12, 349a/15, 349a/21, 349b/5, 349b/7, 349b/13, 349b/18, 351a/6, 352b/6, 353b/1, 353b/9, 354a/6, 354b/2, 354b/6, 355b/2, 355b/5, 356a/22, 357b/18, 358b/19, 360a/1, 361a/17, 361b/16, 362b/8, 363b/4, 363b/7, 364b/10, 366a/10, 366b/3, 367a/4, 367a/22, 367b/1, 369b/20, 369b/25, 370b/1, 371a/9, 371a/10, 372b/7, 373b/23, 374b/17, 374b/19, 375a/15, 375a/20, 375b/10, 378b/11, 379a/1, 379a/11, 379a/14, 379b/18, 380b/1, 380b/11, 381a/21, 385a/7, 385a/9, 385a/10, 385a/21, 385b/8, 385b/11, 386a/1, 386a/16, 386a/20, 386b/2, 387b/10, 387b/18, 388a/6, 389b/5, 391b/8, 392a/10, 392a/12, 395a/11, 396a/23, 396b/1, 396b/5, 397a/18, 398b/7, 400a/16, 402b/22, 403a/6, 404a/22, 404b/9, 404b/10, 404b/17, 407a/11, 410a/9, 418b/10,

419a/25, 419b/13, 420b/15, 420b/17,
421a/10, 421a/23, 421b/1, 422a/9,
422a/12, 422b/2, 422b/7, 422b/24,
424a/23, 432a/23, 432a/25, 433a/8,
433a/14, 433a/19, 433b/12, 433b/21,
433b/24, 434a/2, 434a/6, 434a/7, 434a/13,
436a/14, 436b/12, 436b/17, 436b/23,
438b/9, 439b/24, 440a/12, 440b/16,
442a/9, 442a/17, 442b/6, 442b/11, 443a/7,
443a/10, 443a/22, 443b/1, 443b/18,
444b/3, 444b/6, 444b/24, 445a/1, 445a/3,
445a/7, 445b/5, 445b/13, 448a/12, 448b/5,
449b/3, 449b/9, 449b/21, 450a/15,
451b/18, 451b/20, 452a/5, 452a/8, 453a/8,
453b/11, 453b/24, 453b/26, 454a/10,
454a/16, 454a/22, 454b/10, 454b/22,
456a/1, 456a/18, 459b/5, 459b/8, 459b/10,
460a/13, 460b/18, 461b/19, 461b/21,
461b/23, 462a/14, 462a/27, 462b/18,
463a/6, 464b/7, 464b/13, 466b/20,
467a/11, 467a/14, 467b/2, 468b/18,
468b/21, 470a/15, 470a/18, 470a/20,
471a/13, 471a/14, 471a/16, 471b/6,
471b/25, 472a/23, 473a/10, 475a/20,
475b/5, 475b/6, 476b/23, 477a/7, 477a/14,
477a/20, 477a/22, 477b/13, 477b/20,
479a/21, 480a/25, 480b/22, 481b/9,
481b/12, 482a/24, 483a/12, 484b/21,
485a/2, 488a/18, 491a/3, 492a/6

sekizer Sekiz sayısının üleştirme sayı
sıfatı.

s. 252b/5, 254a/2, 254a/25, 255a/6,
259b/10, 260a/7, 260b/14, 264a/4,
272a/21, 275a/20, 280b/19, 282a/13,
283b/18, 286b/2, 289a/25, 290b/24,
301b/7, 306a/3, 308b/17, 316a/13,
320a/20, 321a/5, 330b/21, 333b/14,
334a/15, 335b/8, 338a/11, 339b/10,
339b/25, 341b/20, 341b/23, 342b/9,
343b/17, 346a/18, 347a/25, 349b/8,
349b/13, 350a/14, 350a/20, 350a/22,
350b/16, 352a/9, 353a/7, 356a/8, 356a/25,
356b/4, 358b/6, 359a/24, 359b/6,
361b/13, 362b/10, 363b/11,
365a/16, 369b/2, 370a/6, 370b/17,
371a/12, 372a/7, 374b/18, 384b/12,
385a/5, 385a/12, 385b/12, 386a/1,
386a/23, 386b/18, 387a/5, 387a/23,
387b/3, 388a/2, 389a/24, 389b/4, 395a/19,
397a/13, 398a/10, 398b/20, 400a/12,
404a/25, 405b/12, 405b/17, 410a/7,
414b/6, 414b/25, 417a/4, 418b/7, 419b/8,
422a/14, 422a/15, 422b/20, 432b/8,
432b/12, 433a/24, 436a/5, 437b/3, 437b/5,
437b/11, 438b/4, 438b/13, 438b/18,
443a/13, 444a/24, 445a/11, 447b/6,
447b/13, 447b/16, 449b/18, 450a/12,
453a/3, 453a/23, 453a/25, 453b/15,
456b/11, 459b/21, 461a/22, 461b/16,
462a/19, 463b/9, 466a/8, 466b/2, 467a/13,
467b/5, 468a/14, 470a/23, 471a/11,
471b/10, 472a/13, 472b/8, 474b/3,
474b/25, 475b/3, 477a/16, 477b/8, 478a/8,

478b/16, 479a/17, 480b/4, 481a/8,
484b/23, 485a/24

sekizinci Sekiz sayısının sıra sayı sıfatı.

s. 315b/3, 390b/19, 399a/25

sekiz biñ yedi yüz Sayı adı.

s. 346b/21

sekiz yüz Sayı adı.

s. 257a/24, 449b/5

s.+ den 319b/5

sekiz yüz toksan yidi Sayı adı.

s. 428a/11

sekkiz Sayı adı.

s. 456b/9

sekel Fr. Bir hastalıktan sonra yerleşip
kalan işlev veya doku bozukluğu.

s. 334a/23

s.+ den 334b/2

sekel-i tembek Bir çeşit doku bozukluğu.

s.+ den 334a/20

sekradiyün ? Bir çeşit bitki.

s. 419a/6, 419a/16, 421a/3,
422a/15, 424a/21, 424b/5, 425a/2,
425a/20, 425b/3, 427a/1, 427a/20, 435b/1,
450a/1, 452a/21, 465a/6, 467a/5, 467a/8,
468a/12, 468b/4, 468b/6, 468b/15, 474a/2,
475b/24, 478a/4, 478a/11, 487b/18,
492a/9, 493a/13, 493b/9, 494a/12, 494b/3,
495a/2, 495b/23, 497a/12, 497a/24

sekrībā-ı rāvendi şarābı Bir çeşit şarap.

s. 303b/16

seksan Sayı adı.

s. 475a/21

seksen Sayı adı.

s. 264a/6, 282a/5, 286b/6,
306b/18, 310a/5, 331a/14, 332a/11,
421b/2, 427a/16

sekte Ar. İnme, felç.

s. 258a/18, 261a/9, 360a/22,
360b/8, 360b/12, 416b/5

s.+ ye 412b/17

sektelen - Kesintiye uğramak.

s.- miş 469b/2

seḳürdiyūn bk. seḳradīyūn

s. 413a/10

sekūriyā? Bir çeşit bitki.

s. 303b/17, 323b/16, 383b/23,
404b/12, 405b/12, 405b/17, 410b/17

sekūrbūt İskorbit hastalığı.

s. 383a/11

sel Ar. Bir çeşit hastalık.

s. 451a/16

s.+ den 289b/9

sel' Ar. Bir tür çıban.

s. 438a/5

selāhif Ar. Kaplumbağalar.

s. 446b/15

selāmet Ar. Esen olma durumu, esenlik.

s.+ dir 416b/13

s.+ inden 259a/14

şelās Ar. Üç sayısı.

ş. 412a/22

şelās-ı rubu' āt Dörtte üçü.

ş. 408a/10, 408a/14

ş.+ dır 408a/12

ş.+ ın 408a/13

şelc-ı hükemā Hükema karı. Kibrit ile güherçileden yapılır.

ş. 394a/6, 430b/4

ş.+ dan 397a/25

ş.+ y1 430a/16

şelc-ı hükemā-yı cüz'ī Hükema karı parçası.

ş. 429a/11

selence ? Bir çeşit bitki.

s. 355b/20, 356a/12, 356a/17

selesü'l-bevl İdrarın daimi akıntısı,
sidiğini tutamama hastalığı.

s. 335b/11, 336b/6

selesü'l-bevl ve'l-bevl-i fi'l-ferâş
İdrarını altına kaçıрма.

s. 336b/7

seliḥa Ar. Tarçın ağacı.

s. 298a/13, 314a/24, 356a/6,
367a/1, 367a/6, 367a/8, 367a/12, 421a/8

selīm Ar. Sağlam, kusursuz, doğru.

s. 424a/7

s.+ dir 299b/15

selisü'l-bevl bk. selesü'l-bevl

s. 469b/3

sell Ar. Bir çeşit hastalık.

s. 415a/13, 482b/15

selmen? Bir tür bitki.

s. 320a/12, 351a/24, 353a/4,
443b/12, 443b/19, 453a/25, 453b/15,
453b/18, 454b/1, 462b/10, 462b/20,
464b/6, 464b/9, 491a/9, 491a/19, 491a/20,
491b/6

s.+i 418b/16

selūken Far. Silikon denilen kırmızı boya.

s. 464b/7, 464b/11, 472a/15

selūken merhemi Bir çeşit merhem.

s. 466a/6,

semir - Şişmanlamak.

s.- üp 346a/10

semiz Besili, etli, yağlı.

s. 273b/8, 277a/18, 294b/2,
295a/13, 298a/5, 310a/19, 320b/20,
341a/20, 342a/21, 347b/7, 350a/25,
352b/22, 355a/19, 355b/23, 361b/10,
361b/13, 361b/18, 364b/6, 364b/7,
367b/16, 368a/3, 369a/21, 369a/25,
371a/10, 372b/15, 374b/22, 375a/15,
386a/21, 411b/24, 437b/6, 442b/20,
443a/1, 444a/20, 447b/14, 464a/25,
465b/1, 473a/21, 481b/7, 491a/1, 494b/1,
495b/19, 495b/24

semizlik(g) Semiz olma hâli.

s.+ likden 341a/19, 354b/26,
364a/6

s.+ indendir 362b/25

semiz oti Semizotugillerden, etli ve mayhoş yaprakları sebze olarak yenilen otsu bir bitki, semizot; (Portulaca oleracea).

s. 255a/4, 255a/8, 255a/11,
255a/12, 255a/17, 256b/11, 262a/22,
262b/9, 264b/19, 265a/11, 269a/7,
273b/25, 274a/5, 274a/16, 274a/24,
275b/21, 280a/17, 280b/12, 281a/23,
287b/13, 291a/4, 291a/17, 295b/20,
296a/19, 301a/1, 307a/5, 308b/10, 316a/2,
321b/9, 325a/7, 328b/18, 328b/21,
330b/16, 330b/19, 330b/21, 331a/3,
333b/7, 336a/23, 342b/17, 343a/1,
343b/14, 344a/17, 349a/11, 353a/25,
357a/25, 357b/19, 357b/23, 362a/24,
362b/4, 369b/12, 380b/9, 385b/6,
414b/16, 424a/24, 427a/5, 430b/20,
431b/22, 432a/8, 440a/22, 441b/14

s.+nı 302a/2

semm Ar. Zehir, ağı.

s. 486a/9, 486a/17, 488a/8

s.+ den 489a/7

s.+ e 486a/17, 487a/5, 487b/1

s.+ i (İyelik)

s.+ iñ 486b/14, 486b/17, 487a/3

semm-ı kâtil Öldürücü tesiri olan zehir.

s. 416a/17, 486a/25

semmiyyet Ar. Zehirli olma, zehirlilik.

s. 423a/6, 423a/8, 423a/22,
423a/13, 424a/15, 424b/18, 473b/21,
475b/24, 476a/14, 476a/16, 476a/17,
476a/19, 476a/21, 476b/3, 478a/1,
486a/22, 486b/20, 489b/8, 497a/4

s.+ den 420b/4, 423a/6, 424a/12,
424a/14

s.+ e 420b/11, 424a/13, 424a/15,
428b/7

s.+ i 324b/21, 424a/11, 450a/2,
478a/1

s. +i (İyelik) 415b/21, 417a/10,
419b/23,

s.+ iñ 415b/21, 420b/23

s.+ ini 294b/23

s.+ le 273a/21

semmiyetli Zehirli.

s. 271a/16, 275b/5, 293a/17,
360a/14, 376b/12, 399b/14, 415b/5,
415b/17, 416a/5, 416a/16, 419b/3,
420a/13, 420a/18, 420b/8, 423a/19,
429b/19, 431a/1, 435a/15, 435a/17,
448b/16, 468a/8, 475b/25, 476a/4, 476b/7,
488b/24, 493b/11, 493b/13, 496a/4,
496b/4

semmiyyetlü bk. semmiyetli.

s.+ dūr 476b/3

semm'ül-fārr Sıçanotu, arsenik.

s. 489b/13

semt Ar. Şehirde yerleşim bölgesi, yaka.

s.+ lerinde 455a/6

semüm Ar. Zehirli şey.

s.+ den 488b/24

s.+ üñ 492a/22

semüm-ı ekkāle Zehirli yara.

s.+ dendir 488b/7

semüm-ı hayvāniye Hayvani zehirler.

s.+ niñ 493b/13

semümāt Ar. Zehirli şeyler.

s.+ iñ 423b/2

sen Sen (2. Tekil şahıs eki).

s. 446b/10

s.+ i 362a/20, 446b/10

senā Ar. Baklagillerden, sarı çiçekli,
çalı görünüşlü bir bitki, sinameki; (Cassia
officinalis).

s. 350a/9

Senārtūs ö.i. Bir hekim adı.

S. 259a/18, 259b/7, 259b/18,
260a/14, 268a/11, 270a/23, 270b/9,
272b/7, 272b/9, 272b/14, 272b/17,
272b/24, 282a/17, 284b/19, 285b/11,
294b/17, 295a/1, 298a/6, 305b/21,
306b/25, 318b/11, 321b/23, 327b/13,
345b/19, 346b/14, 359b/16, 382b/3,
382b/6, 384b/25, 394b/5, 395b/10,
397a/25, 398a/23, 401b/13, 402b/5,
402b/8, 406b/6, 420a/9, 420a/18, 423a/12,

425a/22, 427a/23, 432a/21, 443b/12,
446a/23, 448b/9, 455a/15, 457b/4, 459b/2,
461a/20, 489a/3, 495a/21

S.+ a 402a/1

Senārtūs-ı Cermānī ö.i. Bir hekim adı.

S. 428a/18, 476a/20

sendeksiz bk. ḥummā-i zübāniyye

s. 428a/19

senderūs Yun. Kehribara benzeyen bir
zamk, kızıl ardıç zamkı.

s. 252b/12, 477a/9

sene Ar. Yıl.

s. 270b/13, 384a/13, 387b/19,
428a/14, 428b/5

s.+ de 373b/16

s.+ den 428b/5, 496b/10

s.+ dir 373a/20, 373a/21

s.+ lerde 455b/1

s.+ sinde 450a/23

s.+ ye 387a/25, 421a/21, 447a/16

senekri ? Bir çeşit kumaş.

s. 269a/15, 302a/24

senḥ-ı kevā'irü'n-naḥl ? Bir çeşit bitki.

s. 475b/4

sennür ? Ejder sokmasının tedavisinde
kullanılan bir hayvan.

s. 487b/8

ser - Sermek.

s.- mekdir 342b/14

şerb İç yağı.

ş. 261b/18, 319a/16

serçe Serçe (Passer domesticus).

s. 265b/18, 321b/16, 346a/2

s.+ niñ 342a/21

Serendebib Hint. Hindistan'ın
güneyindeki Seylân adasının ismi.

s. 487b/7

Serendīb bk. Serendebib.

s. 402b/9

sereṭān Ar. Yenirce denen hastalık, kanser, akile.

s. 353a/11, 353a/14, 370b/24, 371a/18, 371a/19, 371a/25, 429b/23, 438a/2, 438b/23, 438b/25, 439a/5, 439a/6, 439a/9, 448b/22, 462a/6, 462b/1, 464a/23, 467b/23

s.+ a 371a/22, 371b/6, 438b/23, 439a/7, 439b/9, 439b/16, 439b/26

s.+ da 439b/12

s.+ dır 448b/23

s.+1 439a/3

s.+ ın 467b/25

sereṭān-ı raḥm Rahim görülen kanser, çıban.

s.+ de 371b/2

serṭānū'r-raḥm bk. sereṭān-ı raḥm

s. 353a/10

sereṭānū's-ṣedy Memelerde görülen kanser, çıban.

s. 371a/16

serhoş Far. Sarhoş kelimesinin eski ve asıl şekli.

s. 362b/14

serīʿ Ar. Hızlı, çabuk, süratli.

s. 256a/19, 259a/3, 259a/7, 259a/11, 311a/12, 315a/14, 348b/19, 368a/9, 394b/18, 414a/9, 421b/6, 428b/3, 424a/18

s.+ dir 488b/9

serīʿ ān Ar. Süratle, çarçabuk.

s. 395b/11, 416a/15, 416b/5, 454a/20, 454b/3, 469b/8, 476a/24, 486a/13, 493b/20

serkile Mavi çiçeklerinden, kara boya çıkarılan ot.

s.+ yi 386b/14, 386b/17

serinlik Serin hava.

s.252b/20

serīʿ ü'l-hazm Hızlı hazmedilen.

s. 399a/22

serī ü'l-istihāl Hızlı yapı veya şekil değiştiren.

s.+ e 418a/2

serp - Serpmek.

s.- eler 394a/14, 406a/9

sert Sert.

s.+ dir 444b/10

sertce Sert bir biçimde.

s. 440b/8, 440b/17

sertlik Sert katı olma durumu.

s. 486b/14

servi Far. Selvi ağacı; (Cupressus sempervirens).

s. 340a/6, 368b/25, 371b/18, 375b/6, 380b/20, 381b/5, 432a/11, 447b/9, 465b/22, 465b/24

servi kozalağı Selvi kozalağı.

s. 270a/17, 277b/4, 281b/24, 297a/23, 301a/12, 303b/2, 316a/4, 340a/5, 340a/6-7, 340b/5, 351a/1, 357b/12, 364a/5, 375b/6-7, 380b/20-21, 381a/15, 381b/5-6, 432a/11-12, 437a/21, 437a/23, 447a/19, 465b/22, 465b/24-25, 468a/20, 479a/25

ses Ses, tını.

s.+ i (İyelik) 272b/12

ses boğulması Ses boğulması hastalığı.
s. 492b/20

şevb Ar. Elbise.

ş.+ iñ 415b/13

sevdā Ar. İnsan vücudunda var olduğu kabul edilen dört hılttan biri.

s. 262a/2, 262a/4, 266b/10, 271b/24, 272a/1, 278b/16, 291b/6, 299a/1, 306a/24, 313a/11, 315a/5, 315b/24, 318a/18, 324a/12, 324a/19, 324a/21, 350a/1, 360a/5, 400a/3, 400b/10, 403a/17, 403a/21, 403b/1, 403b/2, 403b/8, 403b/10, 404a/21, 405b/16, 408b/4, 409a/9, 409b/5, 409b/9, 409b/23, 410a/14, 411b/22, 431b/9, 434a/24, 439a/1,

441a/20, 455a/21, 455a/25, 462a/6,
496a/8, 497a/9

s.+ dan 253a/1, 259a/8, 268a/4,
293a/13, 294a/10, 304a/9, 308a/22,
314b/21, 382b/3, 403b/6, 409a/12,
409a/17, 410a/13, 437b/16, 438a/1,
438a/8, 439a/1, 439a/6, 441a/24, 448b/24

s.+ dır 275b/3, 288a/3, 441b/17

s.+ niñ 262a/5, 291b/4, 291b/5,
304b/14, 324a/19, 348b/1, 371a/2,
403a/24, 409a/7, 409a/8

s.+ ya 394b/4, 403b/10, 480a/11

s.+ yı 279a/1, 291b/14, 350a/9,
407a/1, 409a/13, 411a/4, 489a/11, 489b/6,
489b/10

sevdā buḥārī Sevda buharı.

s. 251b/10

sevdā-i ḡayr-i ṭabīʿī Doğal olmayan
sevda.

s.+ den 409a/18

sevdā-i merāḳiyya Hipokondrik
melankoli hastalığı.

s.+ dan 260a/1

s.+ sı 277b/11

sevdā-i ṭabīʿī Bir sevda türü.

s.+ den 409a/20

s.+ dır 409a/11

s.+ niñ 409a/15

sevdāvī Ar. Sevda ile ilgili.

s. 290a/14, 306b/11, 350a/3,
370b/6, 371a/19, 391b/18, 409b/6,
438b/22, 448a/3

s.+ dır 306b/1, 308b/24, 370b/9,
455a/1

s.+ ne 444b/14

s.+ niñ 290a/17

s.+ yı 291b/22, 305a/7

sevdāviye bk. sevdāvī

s.+ ye 455b/24

sevdāviye-i dā'ire Bir sevda türü.

s. 423a/24

sevdāviyet bk. sevdāvī

s.+ idir 351b/24

s.+ e 496a/4

sevdāvīyye bk. sevdāvī

s. 394b/5

s.+ den 388b/8

sevdāvīyye-ı dāhilü'l-‘urūḳ Damarların içindeki sevdā.

s.+ dur 412a/17

sevdāvīyye-ı ḥāricü'l-‘urūḳ Damarların dışındaki sevdā.

s.+ dur 412a/17

sevīḳ Ar. Kavut.

s. 397b/12, 437a/23

sevīḳ-i ṣa‘īr Arpa şeviki.

s. 437a/23

sevin - Sevinmek.

s.- mek 388b/22

ṣevrān ? Hastalığın tedavisinde kullanılan bir yöntem.

ṣ. 426a/3, 441a/9

ṣ.+ ı 406b/1

seyelān Ar. Akma, akıntı.

s. 342b/14, 353b/22, 363a/11, 432b/16, 441a/8, 461b/2, 465b/13, 493b/18

seyelān-ı cūzzām Cūzzam akıntısı.

s. 343a/24

seyelān-ı dem Kan akması.

s. 365b/20, 366a/6, 494b/11

seyelān-ı menī Meni akması

s. 343b/20

s.+ ye 343b/7

seyelānū'l-menī bk. seyelān-ı menī

s. 343a/9

seyl Ar. Sel.

s. 451a/11

Seylān ö.i. Hindistanda bir yer adı.

S. 489a/3

Seytālīyūs ö.i. Bir hekim adı.

S. 420a/2

seyyāh Ar. Seyahat eden, gezgin

s.+ lardan 489a/4

seyyale Ar. Akıcı olan şey, akıcı madde.

s. 299b/2

seyyide Akciğerlerdeki kalın damarlarda görülen bir hastalık belirtisi.

s. 258b/15

sezā Far. Uygun, bir şeye değer.

s. 324a/25

sezāb Ar. Sedef otu; (Ruta graveolens).

s. 467a/5

şıbyān Ar. Küçük çocuklar.

ş.+ a 434b/24

ş.+ larda 426a/10

sıcak Sıcak.

s. 262a/23, 262b/5, 263a/18, 264a/8, 264b/12, 264b/15, 267a/9, 272a/18, 283b/21, 299a/22, 345a/21, 345b/11, 384b/15, 397a/16, 398b/15, 406b/17, 407a/10, 421b/12, 421b/14, 421b/24, 429b/17, 429b/18, 430b/14, 436a/8, 437a/13, 437b/1, 451b/8, 451b/23, 453a/11, 453b/2, 454a/17, 456a/20, 489a/22, 489b/19, 490a/3, 490a/15, 490b/22, 493a/2, 494b/13, 494b/19

s.+ dan 252b/20, 253a/15, 253b/17, 256b/6, 257a/21, 262a/19, 266a/21, 473b/3

sıcaklık(ğ) Sıcak olma durumu.

s.+ luğına 264b/18

s.+ luğundan 484a/24

şıcağ bk. sıcak

ş. 451b/7

şıcağ bk. sıcak

s. 460a/13

şıcan oti Arsenik.

ş. 489b/13

şıçra - Sıçramak.

ş.- mağa 335a/14

ş.- mağla 335a/13, 335a/15

ş.- r 331b/16, 380a/7, 426a/16

ş.- yarağ 474b/9

şidma bk. sıtma

ş. 262a/11

şifat Ar. Nitelik, ona ait olan özellik, hâl ve vasıf.

ş. 264a/24

ş.+ ı (İyelik) 251a/7, 251a/14, 251b/18, 252a/2, 252a/12, 252a/17, 252a/22, 252b/3, 253b/1, 253b/17, 253b/23, 254a/1, 254a/6, 254a/16, 254a/17, 254a/24, 255a/4, 255a/15, 256a/7, 256b/7, 257a/8, 257a/15, 257a/22, 257b/4, 257b/25, 258a/10, 258a/22, 259b/7, 259b/14, 260a/2, 260a/15, 260b/8, 260b/15, 261b/2, 262b/1, 263b/10, 263b/15, 263b/21, 264a/3, 264a/13, 264b/4, 264b/21, 265b/1, 265b/4, 265b/8, 265b/11, 266a/6, 267a/8, 267a/19, 267b/13, 268a/14, 269a/18, 269b/20, 270a/2, 271b/8, 272a/15, 273b/25,

274a/16, 275a/17, 275b/14, 275b/20, 276a/21, 277a/17, 279b/1, 280b/6, 280b/12, 280b/17, 280b/22, 280b/26, 281a/5, 282a/3, 282a/10, 284a/9, 284a/12, 284a/18, 284b/9, 285a/5, 285a/11, 286a/8, 286a/11, 287a/14, 287a/19, 287a/23, 287b/14, 287b/18, 288b/9, 288b/13, 288b/16, 288b/24, 289a/18, 289b/15, 290a/9, 290a/12, 290b/20, 290b/23, 291a/2, 291a/7, 291a/12, 291a/15, 292a/1, 292a/5, 292b/24, 293b/24, 294a/4, 294a/7, 294a/10, 294a/14, 294a/16, 294a/24, 294b/2, 294b/4, 294b/7, 294b/11, 295a/3, 295a/19, 295a/24, 296a/7, 296a/14, 296a/18, 296a/25, 296b/5, 296b/14, 296b/21, 297a/6, 297a/15, 298a/10, 298a/20, 298b/24, 299a/10, 299a/18, 300a/24, 301a/11, 301a/17, 301b/7, 301b/10, 301b/24, 302a/17, 302a/23, 302a/25, 302b/3, 302b/12, 303a/1, 303a/23, 303b/1, 303b/17, 304a/2, 306a/13, 306b/15, 306b/19, 307a/1, 307a/5, 307a/9, 307a/24, 307b/3, 307b/8, 307b/22, 308b/7, 308b/12, 308b/17, 309a/18, 309a/25, 309b/5, 309b/12, 309b/18, 309b/22, 310a/2, 310a/6, 310a/14, 310a/17, 311a/20, 311a/23, 311b/4, 312a/2, 312a/6, 312a/9, 312a/13, 313b/20, 314a/5, 314a/12, 314a/17, 314a/24, 314b/1, 314b/7, 314b/11, 314b/14, 315b/7, 315b/15, 316a/8, 316b/19, 316b/23, 317a/1, 317b/12, 317b/25, 318a/8, 318a/10, 318b/16,

318b/21, 318b/25, 320a/16, 320a/19,
320a/24, 320b/2, 320b/6, 320b/9,
320b/12, 320b/17, 320b/19, 321a/4,
321a/7, 321a/12, 321a/21, 321b/1, 321b/7,
321b/11, 322a/5, 322a/11, 322a/19,
322a/23, 323b/21, 324a/1, 324a/3, 324b/1,
326b/16, 326b/19, 326b/25, 327a/24,
327b/14, 327b/25, 328a/8, 329b/1,
330a/21, 330b/17, 330b/21, 331a/11,
332a/9, 333b/6, 333b/26, 334a/10,
334a/14, 334b/6, 334b/20, 335b/7,
336a/18, 336a/22, 336b/17, 336b/20,
337a/6, 338a/1, 338a/22, 338b/14, 339b/3,
339b/22, 340a/4, 340b/7, 340b/12,
340b/18, 340b/27, 341a/9, 341b/11,
341b/20, 341b/25, 342a/4, 342b/9,
343b/6, 343b/13, 344a/5, 344a/16, 345a/9,
345b/1, 345b/22, 346a/14, 346a/17,
347b/7, 348a/10, 349a/14, 349a/19,
349b/15, 350a/10, 350a/19, 350b/15,
351a/2, 351a/5, 351a/22, 351a/26, 352a/5,
352a/8, 352b/1, 352b/25, 353a/24, 354a/3,
354a/10, 354a/16, 354b/1, 354b/5,
355a/15, 355a/23, 355b/3, 356a/1, 356a/8,
356a/12, 356a/15, 357b/16, 358a/4,
358a/8, 358a/14, 358a/17, 359a/24,
359b/6, 359b/13, 359b/17, 359b/20,
359b/25, 361a/4, 361a/7, 361a/11,
361a/16, 361a/19, 361a/24, 361b/5,
361b/13, 361b/21, 362a/1, 362b/3,
362b/9, 363a/23, 363b/3, 363b/7,
363b/10, 363b/13, 363b/19, 363b/23,
364b/7, 364b/12, 365a/14, 365a/19,

365a/24, 365b/15, 366a/7, 366a/10,
366b/2, 366b/6, 366b/8, 367a/5, 367a/25,
367b/23, 368b/2, 369a/3, 369a/10,
369a/23, 369b/17, 369b/24, 370a/4,
370a/25, 370b/15, 371a/6, 371a/10,
371b/7, 372a/6, 372b/1, 372b/4, 372b/16,
373b/21, 374a/19, 374b/15, 374b/22,
375a/9, 375b/9, 375b/21, 376a/11,
376a/16, 376b/16, 376b/18, 377b/8,
378a/16, 378a/20, 378b/2, 378b/24,
379a/8, 379a/11, 379b/24, 380a/17,
380b/6, 380b/9, 380b/17, 380b/20,
380b/25, 381a/24, 381b/5, 381b/16,
382a/8, 384a/17, 384a/21, 384a/23,
384b/3, 384b/12, 385a/2, 385b/7,
385b/18, 385b/24, 385b/26, 386a/12,
386a/19, 386a/25, 386b/16, 386b/20,
387a/4, 387a/9, 387a/14, 387a/22, 387b/1,
387b/9, 387b/16, 387b/20, 387b/25,
389b/3, 391b/7, 392a/9, 395a/6, 395a/18,
396a/19, 396b/1, 396b/7, 397a/7, 397b/14,
397b/17, 398a/7, 398b/4, 398b/12,
400a/11, 400a/22, 403a/6, 404a/21,
404b/7, 404b/11, 405a/19, 405a/23,
405b/12, 405b/17, 407a/5, 407a/24,
407b/7, 410a/6, 410b/3, 410b/9, 410b/22,
411a/5, 411a/15, 411a/22, 411b/8, 414b/9,
414b/14, 414b/25, 416b/22, 417a/2,
417b/8, 417b/13, 417b/20, 418a/16,
418a/21, 418a/25, 418b/6, 418b/8,
418b/11, 418b/18, 419a/4, 419a/12,
419a/16, 419a/20, 419b/4, 419b/9,
420b/18, 420b/19, 420b/23, 421a/3,

421a/8, 421a/16, 421a/21, 421b/1,
421b/25, 422a/2, 422a/8, 422a/14,
422a/19, 422b/1, 422b/4, 422b/7,
422b/13, 422b/15, 422b/19, 422b/24,
424a/19, 424b/4, 424b/11, 425a/20,
425a/22, 427a/10, 427a/15, 427a/19,
427b/1, 427b/4, 428b/9, 428b/12, 429a/8,
429b/21, 430a/3, 430b/19, 430b/22,
432a/21, 432a/24, 432b/2, 432b/7,
432b/12, 433a/7, 433a/10, 433a/13,
433a/15, 433a/18, 433a/22, 433b/10,
433b/12, 434a/2, 434a/5, 434a/9, 434a/12,
435b/4, 435b/11, 436a/5, 436a/9, 436a/15,
436b/18, 436b/21, 436b/25, 437a/19,
437b/2, 437b/6, 437b/9, 438b/3, 438b/12,
438b/17, 439b/13, 439b/21, 440a/11,
440b/14, 441a/1, 442a/8, 442a/14,
442a/24, 442b/10, 442b/12, 442b/19,
443a/9, 443a/12, 443a/14, 443a/22,
443a/25, 443b/2, 443b/7, 443b/9,
443b/16, 444b/1, 444b/5, 445a/1, 445a/2,
445a/4, 445b/2, 445b/8, 445b/13,
445b/17, 445b/21, 445b/25, 446a/22,
446b/2, 447a/17, 447a/22, 447a/25,
447b/14, 447b/19, 448a/11, 448b/2,
449b/1, 449b/10, 449b/17, 450a/11,
451b/17, 451b/20, 451b/25, 452a/10,
452a/21, 452b/4, 452b/17, 453a/2,
453a/22, 453a/24, 453b/9, 453b/15,
453b/24, 454a/10, 454a/21, 454b/1,
454b/18, 455b/25, 456a/5, 456a/9,
456b/11, 458a/5, 458a/11, 459b/22,
459b/24, 462b/11, 463a/23, 463b/17,

464b/6, 464b/16, 464b/22, 465a/11,
467b/1, 468b/14, 468b/21, 471b/8,
472a/21, 472b/2, 473a/6, 473a/9, 474a/11,
474b/15, 475a/19, 475b/1, 476a/4,
477a/13, 477a/22, 478a/5, 479a/20,
479b/24, 482a/23, 484b/7, 484b/20,
485a/22, 494b/6, 497b/1

ş.+ la 269b/11, 285a/19, 286b/4,
300a/13, 307a/12, 317a/12, 328b/13,
353a/4, 449b/7, 454a/9, 472a/11, 495b/1

şıfat-ı cevāriş Macunların özelliği.

ş. 314a/25

şıfat-ı ḥab Hapın özelliği.

ş. 333b/2

şıfat-ı ḥukne Lavmanın özelliği.

ş. 283b/17, 289a/24, 356b/17

şıfat-ı ḥukne-i kavīyye Lavmanın güçlü
özelliği.

ş. 284b/12

şıfat-ı kimād Kimadın özelliği.

ş. 356a/21

şifat-1 kimāder-1 tıb Hastalığın tedavisinde

kullanılan terkinin özelliği.

ş. 264b/7

şifat-1 ma' cūn Macunun özelliđi.

ş. 330b/23

şifat-1 merhem Merheminin özelliği.

ş. 269b/2

şifat-1 sefūf

ş. 280b/3, 333a/25

şıĝ - Sıĝmak.

ş.- acaĝ 329b/18

şıĝır Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı.

ş. 260a/16269b/8, 271a/9, 300b/15, 301a/10, 316b/23, 339a/18, 387b/5, 415a/8,

455a/21, 495b/13

ş.+ a 496a/25

ş.+ in 269b/11, 331b/22

şıĝır eti Sıĝır eti.

ş. 274b/18, 326a/8

şıĝır iligi Sıĝır iligi.

ş. 302a/17, 310a/15, 316b/14, 344b/24, 352b/7, 352b/25, 369b/24, 370b/12, 380a/1, 437b/12, 438a/18, 438b/10, 453b/11, 472a/13

şıĝırkıuyruĝı bk. şıĝır kıuyruĝı

ş. 352b/4-5

şıĝırkıuyruĝı Sıracagillerden, űlkemizde yabancı olarak birçok türü yetişen, tűylű yapraklı, sarı çiçekli bir kıy bitkisi; (Verbascum).

ş. 294b/7, 295a/20, 297a/25, 298b/24, 299a/5, 300a/16, 300a/23, 300a/25, 300b/11, 300b/14, 300b/19, 385a/9, 385a/14, 385b/21

ş.+ nı 301b/18, 385b/14

ş.+ nın 303a/23

şıĝır otı bk. şıĝır kıuyruĝı

ş. 484a/12

şığır ödi Kırılarda görülen bir tür çalı cinsi bitki.

ş. 281a/4, 281a/6, 281a/9, 281a/11, 368a/4, 375b/13, 379b/21, 380b/4, 465a/7, 465a/12, 484a/2, 485a/25

şığır ıalağı Sığır dalağı.

ş. 355b/22, 356a/4

şığır tersi Sığır tezeğı.

ş. 322a/19, 338a/13

şığır yağı Sığır yağı.

ş. 351a/6

şığır yüreğı Sığır yüreğı.

ş. 258a/11

şığırıcık Serçeğillerden, siyah renkli, uzun gagalı, serçeden iri, ötücü bir kuş, çoğurcuk, çekirge kuşu; (Sturnus vulgaris).

ş. 416a/17, 486b/1

sığıra Ar. Küçükler.

s. 273a/6

şıhhat Ar. Sağlık, esenlik.

ş. 256a/7, 419b/19, 419b/20, 493a/23

ş.+ e 294b/21

ş. + i 365a/5, 487a/19

ş.+ i (İyelik) 310b/20, 384a/15

ş.+ inden 259a/14

ş.+ ine 392b/18

ş.+ ini 310b/19

ş.+ lerini 365a/4

şıķ Birbirine çok yakın olan, aralıksız, bitişik.

ş. 257b/1

şıķ - Sıkma.

ş.- up 329a/17, 393b/7

şıķ şıķ Az aralıklarla.

ş. 261a/6, 293a/20, 331b/2, 360a/20, 363a/15, 423b/11

şıķca şıķca Oldukça sık.

ş. 375b/3, 421b/25, 482a/3

şıkça şıkça bk. şıkca şıkca

ş. 373a/8, 385a/1, 440b/10, 467a/1

şıkıl - Sıkılmak.

ş.- maḳdan 336a/11

ş.- mış 319b/22

ş.- up 276b/17

şıklet Ar. Ağırılık, yük.

ş. 263a/20, 268b/17, 274b/8,
336b/9, 393b/14, 406a/20, 490b/18,
493a/19

şıkma -Sıkma.

ş.- yalar 478b/8

şımif Ar. Çeşit, tür.

ş.+ dır 395b/23

şır Ar. Bir çeşit bitki.

ş. 270a/14

şırlı Sır sürülmüş, sırtı olan.

ş. 306a/5, 345b/9, 393b/3

şırf Ar. Yalnız, ancak, sâdece.

ş. 382b/13, 382b/21, 382b/22,
385b/4, 394b/18, 403a/17, 403a/18,
408b/1, 431b/7, 432a/1, 432b/19

şırr Ar. Sır, gizli tutulan şey.

s.+ ına 427a/24

şırr-ı ‘acīb Acaip, tuhaf sır.

s.+ dir 386b/5

şırtāni ? Yaramaz.

s.+ dir 299b/14

şırılan Sırtlan; (Hyaena)

ş.+ a 496a/25

sıtma Sıtma, bazı ateşli hastalıkların ortak adı.

s. 286a/22, 309a/1, 390a/8,
391a/15, 400b/8, 414a/17

s.+ lara 407a/12

s.+ larda 390b/18, 390b/19,
410b/14

s.+ larıñ 391b/21, 402a/3

s.+ sı 285b/9, 293a/22, 304a/13,
308a/19, 308a/21, 308a/23, 311a/12,
337b/14, 347b/23, 348b/7, 350b/6,
359a/15, 368a/8, 380a/10, 400b/11,
428a/11

sıtmalı Sıtma hastalığı olan.

s. 313a/24

şıyır - Sıyırmak.

ş.- mış 476b/6

şıyrıncağ Sancı, bağırsaktaki mukoza
denilen tabakanın erimesi, yüzülmesi.

ş. 286b/23, 287a/11

sıbistān Far. Sibistan ağacı ve meyvesi,
erik cinsinden, sırası lezzetsiz, yapışkan
bir meyve, köpekmemesi, acem eriği;
(Cordia mixa).

s. 251a/15, 252a/24, 253b/5,
253b/20, 269b/18, 278b/23, 280a/24,
327b/16, 332b/24, 334a/4, 335b/23,
336a/14, 366a/19, 380a/13

s.+1 256b/7, 336a/16

sıbistān tabıñı Pişirilmiş sebistan.

s. 263a/5

sidig Sidik, idrar.

s.+ ini 373b/7

şıfak Ar. Karın zarı.

ş. 319a/17

şigil bk. sigil

ş.+ iñ 277a/1

sigil Coğunlukla gençlerde sıkıntılarla
ortaya çıkan, daha çok el sırtlarında,
parmaklarda ve yüzde görülen, genellikle
kendiliğinden kaybolan, toplu iğne
başından bezelye tanesine kadar
büyüyebilen, sarı-esmer renkte deri
çıkıntıları.

s. 351b/7, 448a/1

s.+ e 299b/11

s.+ ler 448a/17

s.+ lerden 351b/10

s.+ lere 351b/18

s.+ leri 301a/19, 351b/12, 448a/7

s.+ leriñ 301b/1, 448a/11

s.+ lerini 301a/25

sikencibîn Far. Bal ile sirkenin karışımı olan, harareti kesen, safrayı söndüren ekşi şerbet.

s. 251b/24, 252a/3, 252a/7, 262b/22, 262b/23, 265a/5, 266b/19, 266b/21, 267a/17, 267a/22, 268a/10, 270a/22, 275a/13, 276a/16, 281a/21, 285b/23, 307a/10, 308b/4, 309a/24, 312a/5, 325b/19, 334a/25, 387b/19, 389a/11, 389a/18, 391b/2, 391b/17, 394a/3, 395a/14, 398a/16, 398b/2, 398b/9, 398b/16, 398b/22, 399b/21, 405a/16, 405a/22, 405b/4, 407a/3, 408b/15, 430a/17, 435b/9, 456a/10, 468a/21

sikencibîn-ı sâzecz Sade şurup.

s. 323a/3

sikencibîn-ı sekerri Sirkeli, ballı, şekerli şurup.

s. 311b/5, 314b/18

sikencibîn-ı ‘unşalı Ada soğanından yapılan şurup.

s. 323a/3, 408b/21

s.+ den 398b/18

sikorbūt İskorbit hastalığı.

s. 458a/4

sikūryā kōki Sikurya kökü.

s. 442b/12, 449b/10, 449b/17

sille Far. Tokat, şamar.

s.+ sine 435a/11

sin - Sinmek.

s.- er 483b/10

sinā Ar. Çeşitli türleri bulunan bir nebat, sena.

s. 441a/24, 442a/7, 442a/16

sināmeki Ar. Baklagillerden, sıcak bölgelerde yetişen, yaprağı müşhil olarak kullanılan bir bitki; (Cassia officinalis).

s. 252a/13, 252a/17, 253b/7, 260a/5, 267a/1, 272a/17, 273a/23, 290a/15, 291b/15, 294a/11, 294a/19,

304a/1, 304a/3, 305b/19, 305b/20, 306a/2, 306a/15, 307a/13, 307a/17, 309a/14, 309b/1, 310a/2, 315b/24, 324a/6, 324b/7, 327a/2, 333a/4, 345a/15, 345a/19, 346a/5, 351a/15, 354a/24, 355a/24, 357b/6, 359b/2, 359b/7, 374a/2, 374b/6, 384a/7, 388a/1, 398b/13, 399a/5, 400a/24, 404b/14, 407a/1, 407a/8, 410a/11, 411a/7, 411a/11, 411a/12, 411a/17, 411a/20, 413a/11, 441b/24, 442a/6, 449b/13, 449b/20, 450a/1, 454a/16, 454a/21, 454b/18, 454b/21, 456a/5, 456a/6, 456a/12, 456a/15, 456a/18, 458a/1, 473b/16, 497a/15

sine Far. Göğüs, bağır.

s.+ sinde 266a/1

sinek Sinek.

s. 275a/26

siñir Duyulardan ve hareketlerden gelen uyarıları organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bunların oluşturduğu demet.

s. 303a/6, 475a/13, 476a/23

s.+ de 438a/4, 458b/18, 463b/25, 464a/2, 464a/8, 469a/17, 469b/4, 471b/23,

472a/20, 475b/1, 479b/8

s.+ e 352b/15, 458b/18

s.+ iñ 272a/2, 394a/18

s.+ in 287a/1

s.+ ler 479b/16

s.+ lerde 335a/1, 335a/10, 475a/4

s.+ lere 272b/4, 360a/15, 457a/22

siñirli Siniri olan, içinde sinir bulunan.

s. 458b/6

siñirli Sinir otu, tıpta ve eczacılıkta kullanılan bir bitki (Plantago).

s. 281a/21

siñirli tohumı Sinir otu tohumu.

s. 296b/22, 296b/25, 330b/19, 330b/21, 333b/1, 358a/14, 358b/7, 405a/24

siñirli yaprağı Sinir otu yaprağı.

s. 254b/23, 255a/17, 262b/8, 269a/7, 269a/20, 276a/18, 276a/23, 276b/3, 279a/21, 279a/22, 280a/17, 280b/22, 282a/10, 289b/2, 290a/9, 291a/9, 291a/15, 291a/23, 291a/25, 292a/4, 292b/25, 293b/25, 294a/9, 294a/12,

294a/17, 295b/17, 295b/19, 296b/1,
296b/7, 297a/3, 297a/12, 297b/12,
299a/11, 301b/19, 302a/23, 302b/8,
303a/12, 316a/2, 325b/25, 328b/21,
328b/23, 330a/20, 330b/15, 330b/17,
331a/3, 331a/5, 333a/15, 333a/17, 333b/2,
334b/17, 337b/19, 338b/12, 340b/4,
340b/13, 340b/24, 343a/8, 344a/17,
344a/20, 344b/10, 349a/14, 349a/19,
350b/11, 351a/23, 352a/19, 352a/24,
352b/5, 353a/5, 353a/23, 353a/25,
354a/25, 357b/1, 357b/10, 357b/17,
357b/19, 358a/18, 358a/20, 358b/5,
368b/25, 370b/23, 380b/17, 385b/6,
397b/18, 405b/24, 422b/13, 424a/22,
427a/5, 427b/12, 427b/19, 430a/2,
431b/22, 432a/18, 435b/4, 435b/11,
436a/9, 436b/6, 436b/16, 436b/19,
440b/10, 443b/16, 445b/15, 452b/13,
453b/16, 453b/19, 460a/12, 460b/14,
460b/21, 461a/17, 462a/22, 462b/19,
463b/4, 464a/18, 464b/9, 465b/21,
465b/24, 466a/3, 466a/8, 466a/18,
473b/22, 476b/24, 477b/7, 477b/21,
480b/3, 487b/16, 493b/6, 495b/5

s.+ ndan 381a/12

s.+ nı 495b/12

siñirli yaprağı suyu Sinir otu yaprağının suyu.

s. 291b/25

sinn Ar. Yaş.

s. 366b/20, 484a/15

s.+ i (İyelik) 292b/2, 413b/2

s.+ inden 286a/17, 404a/6

s.+ ine 390b/2, 405a/7

sinn-ı kühület Olgunluk yaşı.

s.+ de 413b/4

sirāce Sıraca hastalığı.

s. 446b/23, 447a/15

sirāyet Ar. (Hastalık için) Geçme, bulaşma.

s. etmege 415b/18

s. etmekle 488b/15

s. etmesine 419b/24

s. etmeyüp 423a/12

s. eylemeye 497a/4

s. eylemez 417a/11

s. eyler 449a/1

s. eylese 457a/20

s. eyleye 415b/19, 420a/13

s. ider 413a/20, 415b/22, 416a/6,
450b/7, 451a/25, 486a/13-14, 486a/14

s. idüp 286b/24-25, 395b/13,
401a/17, 402a/20, 415b/16, 417a/10,
450b/5,

s. 374a/6, 395b/9, 415b/6, 415b/9,
415b/11, 415b/15, 415b/20, 415b/23,
416a/2, 423a/10, 450b/3, 482a/12

s.+i (İyelik) 450a/20

s.+ iniñ 416a/14

sirke Sirke.

s. 256b/16, 264a/16, 273b/12,
277b/3, 279b/21, 280a/20, 280b/21,
281a/11, 281a/14, 286a/12, 297a/12,
297a/20, 301b/25, 307b/6, 307b/7,
307b/24, 308b/14, 309b/5, 310a/15,
310a/20, 313b/14, 314b/10, 316a/1,
316a/7, 316a/9, 316b/22, 316b/24,
328b/24, 338b/3, 341a/1, 343a/3, 349a/21,
351b/1, 354b/2, 369a/5, 369b/13, 371a/7,
372b/18, 374b/25, 375a/15, 379a/15,
380b/10, 380b/23, 384b/24, 385b/14,
392a/15, 394a/14, 397b/5, 416b/25,
422a/1, 422b/23, 424a/22, 424b/10,
428b/24, 429b/8, 430b/22, 432a/14,
432b/9, 432b/14, 435b/9, 436a/6, 436a/10,
436b/9, 437a/21, 437b/5, 437b/13,
439b/24, 440b/4, 443a/5, 443b/11,
444b/20, 444b/23, 445b/8, 445b/14,

447b/11, 448a/6, 464b/17, 464b/18,
466b/1, 468a/12, 468b/14, 478b/21,
485b/7, 493b/24, 495a/2, 495a/7

s.+ de 275b/14, 307a/3, 308b/18,
309a/19, 368b/2, 445b/25, 479b/25

s.+ si 354b/7, 369b/20, 410b/24,
418b/2, 421b/12, 424b/11, 429b/7,
429b/20, 450a/12, 468a/14, 477a/20,
481b/20

s.+ sini 335a/21, 488b/11

s.+ siyle 429a/19, 468a/18,
478a/13

s.+ ye 274a/24, 421b/14, 437a/12,
438a/24, 494b/13

s.+ yi 416b/19, 418a/24

s.+ yle 251b/19, 308b/2, 309b/13,
310a/23, 317a/1, 323a/11, 334b/7, 334b/8,
334b/11, 339b/15, 347b/2, 351b/14,
367b/2, 369b/2, 369b/14, 369b/16,
370a/2, 370b/19, 371a/12, 372b/19,
372b/23, 378b/3, 385b/7, 386a/7, 386a/15,
407b/8, 411a/22, 432a/18, 432b/3,
432b/11, 433a/9, 437a/19, 437a/25,
438b/5, 438b/8, 438b/16, 438b/18,
438b/19, 447b/15, 448a/8, 448a/12,
467a/20, 467a/21, 472b/9, 477a/18,
480b/1, 485a/18, 485b/6, 485b/16,
485b/20, 495b/12, 495b/13

sirkeli Sirkesi olan.

s. 480a/16, 494b/20

sīsālīyūs Yun. Rezeneye benzer bir tür bitki (Assafeetida).

s. 320b/25, 342a/9345a/12, 363a/21, 363a/24, 363a/25, 363b/10, 372b/8, 452a/22

Sitārtūs ö.i. Bir hekim adı.

S. 252a/16

sivilce İçinde irin bulunan küçük deri kabarcığı, en küçük çıban:

s. 258b/22, 373b/3, 376b/13

s.+ dir 440b/8

s.+ ler 317b/3

s.+ lerden 271a/14

s.+ lerdir 440b/17

sivilçe bk. sivilce

s.+ dir 374a/23

siyāh Far. En koyu renk, kömür rengi, kara.

s. 291b/10, 313b/12, 315a/16, 323a/19, 324a/4, 324a/16, 324b/10, 325b/2, 326b/8, 395b/17, 421a/17, 424a/2, 424a/4, 424a/6, 430a/10, 444b/12, 449a/7, 450b/16, 464a/10, 466a/9, 482a/9, 484a/22, 484b/20

siyāh nokta Özellikle yüzdeki gözeneklerde kirin birikmesiyle oluşan iltihaplı veya iltihapsız siyah leke.

s.+ lardır 480b/15

siyāk Ar. Şekil, biçim, tarz.

s. 383b/18, 394b/11, 405b/11, 425a/19

s.+ da 472b/25

siyāt Ar. Vücudun bir organında görülen ağrı.

s. 486b/15

şoğ - Soymak.

ş.- dılar 256a/3

ş.- ur 276b/18

şoğan Soğan; (Allium cepa).

ş. 337b/7, 360b/10, 365a/11,
392a/16, 407b/10, 422b/16, 433b/19,
433b/21, 439a/19, 444b/16, 449a/3,
466b/17, 466b/18, 481a/23, 492b/10

ş.+ ı 251b/22, 300b/9, 328a/12,
342b/6, 422a/13, 466b/16, 470a/8

şoğu - Soğumak.

ş.- mak 416b/9, 492a/25

ş.- r 283a/9, 332a/7, 348b/19,
360b/6, 360b/11, 423b/10, 492a/15,
493a/11, 494a/11, 494a/21

ş.- yunca 397a/19, 465b/10

şoğulcan Solucan, parazit, tenya.

ş. 259a/1, 262b/19, 272b/23,
273b/4, 279b/16, 280a/1, 285b/15,
285b/10, 301b/15, 346b/14, 346b/16,
364b/5, 372b/7, 373b/7, 380a/4, 380a/7,
386b/20, 387a/1, 391a/8, 424a/1, 463a/3,
465b/7, 472a/12, 473a/6, 473a/11,
477b/22, 479a/21

ş.+ dan 260a/22, 262b/22, 283b/1,
285b/9, 301b/21, 378b/8

ş.+ dır 323b/17

ş.+ ı 280a/6, 280a/7, 280a/9,
280b/11, 280b/26, 296a/2, 301b/21,

327b/22, 372a/23, 380b/3, 380b/5,
385a/24, 494a/25

ş.+ ıdır 371b/24

ş.+ ın 279b/22, 280a/11, 380a/16

ş.+ ını 284b/1

ş.+ la 380a/22

ş.+ lar 281a/17

ş.+ ları 281a/14

şoğulcanlı Solucanlı.

ş. 279b/26, 281a/20

şoğulcan yağı Solucan yağı.

ş. 377a/3, 470a/23, 475a/9,
475a/13, 475b/3, 479a/20

şoğbet Ar. Sohbet, konuşma.

ş. etmekle 455b/3

ş iderek 450b/3

ş. 481b/1

şok - Sokmak.

ş.- alar 334b/14, 335a/21, 346b/8,
347b/12, 349b/17, 350b/9, 444a/9

ş.- ana 493a/23

ş.- anıñ 493b/17, 494a/17, 495b/9,
495b/16

ş.- dı 282b/23

ş.- dıgından 323a/24

ş.- duğı 493b/18, 493b/19-20,
494a/18, 494a/19, 494b/11, 495a/7,
495b/11

ş.- duğından 468b/8, 494b/10

ş.- duğıniñ 486a/8

ş.- duğda 487b/9

ş.- mağla 273a/16, 360b/18

ş.- mağ 486b/12

ş.- mağdan 259a/1, 259a/17

ş.- ması 494b/16, 494b/19,
495b/17

ş.- masıdır 279b/22

ş.- masından 469a/22, 494b/24,
495a/6, 495b/9, 495b/17

ş.- masınıñ 494b/10, 494b/16

ş.- masıyladır 493b/14, 493b/16

ş.- muş 270b/22, 419b/23, 493b/16

ş.- salar 436a/8

ş.- up 351b/10, 378a/6, 393b/5,
442b/14, 468b/17

Sokrat ö.i. Bir hekim adı.

S. 486b/4

şokum İnsan omurgasının alt ucunun
bittiği yer” anlamındaki .

ş.+ una 358b/9

şol Kalbin bulunduğu tarafta olan.

ş. 261b/15, 275a/24, 276a/9,
283b/3, 304a/12, 304b/14, 305a/23,
305b/1, 305b/2, 306b/4, 307b/19,
308a/10, 308a/20, 308a/24, 309a/5,
324a/24, 383b/8, 383b/9, 383b/11,
410a/17, 420a/14, 420a/15, 420a/16,
455b/18

ş.+ undan 347a/12

şolu - Solumak, nefes almak

ş.- r 251a/23, 251a/24, 496a/18

şomun Yun. Yuvarlak ve ortası kabarık
ekmek.

ş. 422a/20

şon Eş, dölüş, meşime, etene,
plasenta.

ş. 367b/19

ş.+ 1 (İyelik) 367b/20

şoñ Son.

ş. 447a/23

şoñra Sonra.

ş. 251a/19, 252a/21, 255b/17, 255b/25, 260a/21, 262b/15, 263b/21, 264a/18, 265b/6, 267a/11, 268a/2, 268a/3, 268b/9, 269b/7, 269b/23, 271b/3, 272a/24, 272b/21, 273b/10, 277a/6, 277a/12, 279a/9, 279b/15, 282b/22, 286a/5, 287a/19, 288b/23, 289b/10, 291a/10, 292a/24, 294b/10, 294b/22, 295b/9, 296a/6, 297b/7, 297b/16, 299a/14, 303b/25, 307a/11, 308b/15, 309a/7, 309b/14, 313a/19, 315a/22, 315b/12, 316a/22, 317b/9, 318b/15, 319b/13, 321a/14, 321b/4, 322a/16, 323b/25, 326a/18, 327a/5, 329a/13, 329a/20, 330a/7, 330a/11, 333a/7, 333a/15, 345a/5, 345a/22, 345b/5, 345b/20, 346a/16, 346b/1, 346b/10, 349b/10, 349b/21, 350a/25, 352b/20, 352b/24, 354b/19, 357b/9, 359a/23, 363a/17, 364b/22, 367b/20, 368a/14, 370a/10, 371a/15, 373a/16, 373b/14, 373b/16, 374a/23, 374b/2, 375a/9, 377b/17, 379a/2, 384a/16, 384b/7, 385b/16, 386a/19, 387a/19, 390b/17, 393a/23, 396b/22, 398a/15, 398b/16, 399a/3, 400b/2, 401b/14,

401b/22, 402b/14, 403b/21, 403b/25, 405a/8, 405a/12, 405b/22, 406b/14, 406b/24, 407a/13, 408b/16, 408b/22, 408b/25, 411a/4, 412a/8, 412b/22, 413a/25, 413b/12, 413b/17, 414a/2, 414b/23, 418b/14, 420a/7, 420b/16, 421b/15, 421b/18, 422b/1, 422b/7, 422b/11, 423b/16, 424b/17, 425a/11, 425a/17, 425a/19, 425b/8, 425b/11, 426a/23, 426a/25, 426b/15, 427b/22, 428a/14, 428b/21, 429a/14, 429b/14, 430b/15, 431b/23, 433b/8, 433b/24, 434a/8, 434a/14, 434b/25, 435a/22, 435a/23, 435b/7, 435b/19, 436a/15, 436b/3, 437a/17, 437b/15, 438a/13, 440b/14, 440b/20, 441b/7, 444a/14, 444b/4, 447a/9, 447b/11, 447b/23, 450a/10, 451a/26, 453a/2, 453a/17, 453b/20, 454a/7, 456a/4, 456a/25, 457b/14, 458a/1, 459a/24, 459b/12, 463a/21, 463b/20, 464a/17, 464b/21, 466a/6, 467b/1, 467b/7, 468b/25, 469a/5, 471a/18, 476a/7, 477b/6, 477b/18, 485a/21, 486a/7, 486b/10, 487a/4, 495a/24, 496b/10, 496b/18, 496b/22, 497a/17

ş.+ dan 389a/9, 428a/17, 450a/22, 455a/7

ş.+ larda 253a/6

şovu - Soğumak.

ş.- mak 486b/7

ş.- makdır 255b/16

şovudıcı Soğutma özelliği olan.

ş. 253a/16

şovuk (ğ) Soğuk.

ş. 252b/19, 253a/8, 256a/20,
256b/19, 256b/21, 262a/16, 262a/17,
262a/19, 262b/6, 263a/13, 263a/14,
264b/3, 264b/17, 265a/10, 268b/16,
276b/8, 278a/18, 278a/19, 298b/18,
299a/21, 301b/4, 303a/8, 305a/21,
311a/14, 311b/11, 311b/16, 311b/18,
319a/23, 325a/18, 325a/21, 328a/23,
338a/15, 343a/11, 343a/23, 348b/13,
362b/18, 370a/18, 393a/19, 393b/18,
393b/20, 413a/4, 421b/10, 424a/5, 437a/3,
449a/4, 453a/6, 460b/3, 465a/17, 467b/19,
467b/20, 468a/23, 475b/11, 482b/16,
492b/1, 494a/21, 494b/25

ş.+ a 256a/20

ş.+ dan 252b/19, 253a/3, 253a/4,
253a/18, 254a/11, 254a/15, 257a/2,
257a/20, 260b/14, 261a/20, 262a/23,
264a/11, 266a/21, 283b/14, 283b/21,
299a/21, 335b/7, 335b/20, 336a/4, 336b/9,
337a/21, 343a/21, 343b/8, 379a/16,
381b/3, 384a/1, 384b/21, 388a/10,

388b/15, 431a/12, 460b/2, 466a/25,
468a/21, 473b/3, 480a/9, 485b/23, 496a/7

şovukca Soğuğa yakın.

ş. 394b/25

şovukluk (ğ) Soğukluk, soğuk olma durumu.

ş. 256b/18, 347b/23

ş. + ına 263b/3, 263b/10

ş. +ından 256b/20, 383a/20,
484a/24

ş. + unuñ 263a/12

şovuk şovuk Soğuk soğuk.

ş. 276a/15, 283a/9, 486b/8,
492a/14

şoyul - Soyulmak.

ş.- duğundan 483a/19

ş.- mak 483a/17

ş.- ur 483b/6

sögüd Söğüt (Salix).

s. 275b/3, 384a/8

sögüt yaprağı Sögüt ağacının yaprağı.

s. 301b/17, 354a/25, 362b/1,
362b/4, 366a/3, 429a/3, 436b/6, 448a/6

sögüt ağacı Sögüt ağacı.

s. 444b/22

sön - Sönmek.

s.- meye 414a/22

söndür - Söndürmek.

s.- mek 393b/12

s.- mekdir 390a/22

s.- üp 263a/7, 297b/6

s.- ür 274a/21, 274a/23

söndürül - Söndürülmüş.

s.- müş 278b/11, 290a/25,
292b/21, 337b/18, 358b/24, 385b/23,
410b/22, 428a/8

söyle - Söylemek.

s. 446b/10

s.- mek 486b/17, 492a/1

s.- meye 490b/21

s.- r 308a/19, 360b/1, 492b/6,
496b/21

söyleş - Söyleşmek, konuşmak.

s.- mek 448b/25

söz Söz, kelime.

s. 487a/22

s.+ dür 492a/22

s.+ ler 492b/6, 496b/21

şu Su.

ş. 251a/16, 252a/13, 252a/19,
252b/16, 252b/19, 253b/19, 253b/22,
256b/6, 257a/7, 257a/14, 258a/9, 260a/8,
260a/14, 260b/7, 260b/14, 261b/1,
261b/14, 262a/17, 263a/14, 265a/12,
269a/11, 270a/6, 270b/4, 272a/18,
272b/15, 273a/1, 274b/2, 274b/19,
276b/8, 276b/11, 276b/16, 278b/8,
279a/24, 280b/5, 284a/13, 285a/5,
287b/20, 287b/21, 288a/4, 289a/4,
290a/25, 290b/1, 291b/21, 294a/6, 296b/5,
296b/8, 297b/25, 298a/8, 299a/7, 299a/12,
300a/17, 300a/20, 300b/1, 301b/18,
302a/8, 302a/24, 302b/17, 304a/23,
308b/14, 309a/5, 310b/1, 311b/12, 312a/4,

314a/11, 314a/16, 315b/18, 316b/22,
318a/9, 319a/9, 319a/10, 319a/17, 319b/1,
320a/19, 320b/14, 321a/6, 321a/16,
321b/17, 322a/13, 322b/1, 323a/15,
324a/5, 326a/8, 327a/2, 327b/17, 327b/18,
330b/8, 330b/9, 330b/20, 333a/10,
333a/21, 334b/21, 337b/18, 338b/11,
339a/15, 339b/14, 339b/24, 340b/14,
343a/6, 343b/24, 345a/18, 345b/9,
345b/12, 345b/14, 345b/16, 345b/25,
346a/19, 347b/15, 348a/7, 348a/11,
348a/18, 349a/20, 351b/1, 352a/2,
352a/18, 352b/12, 352b/15, 353a/15,
354a/3, 355a/17, 356a/10, 356a/24,
358a/21, 358b/24, 358b/25, 359b/3,
359b/22, 361b/12, 362b/3, 363b/8,
363b/11, 364b/9, 366a/20, 369a/12,
369a/25, 369b/19, 370a/5, 372b/3,
374a/25, 375b/6, 378b/25, 381a/2,
382a/14, 384b/13, 385a/15, 385b/13,
385b/23, 386a/10, 387b/24, 391b/6,
393b/5, 393b/17, 393b/20, 396a/22,
397b/12, 397b/16, 397b/19, 398b/6,
399a/25, 402b/3, 406b/17, 412a/3,
420b/25, 421a/24, 422b/2, 422b/14,
424a/19, 426a/6, 427a/11, 427a/13,
427a/14, 427a/17, 427a/22, 427b/17,
428a/8, 428a/9, 428b/16, 428b/23,
430b/14, 432a/14, 433a/11, 433a/16,
433a/21, 435b/12, 435b/24, 437b/10,
438b/4, 438b/7, 440a/3, 440a/17, 440a/18,
440a/19, 440b/13, 440b/23, 442a/12,
442a/19, 442b/22, 443b/4, 443b/15,

444a/25, 447a/2, 447b/20, 449a/15,
449b/5, 449b/14, 449b/20, 451b/7,
451b/15, 451b/25, 452a/3, 452a/4, 452a/5,
452a/9, 452a/13, 452a/14, 452a/15,
452a/17, 453a/6, 453b/13, 454a/17,
456a/20, 458a/6, 458a/25, 461a/2,
461b/13, 462a/18, 462b/19, 463a/22,
463b/6, 464a/4, 464a/5, 465a/9, 466a/1,
466a/2, 466b/7, 467a/21, 468a/23,
468b/13, 469a/6, 474a/19, 475b/11,
475b/22, 477a/24, 480a/10, 481a/9,
481a/14, 482a/3, 483a/2, 484b/25,
489a/23, 489b/19, 489b/24, 490a/3,
490a/15, 490b/23, 493a/3, 494b/20,
495a/7, 495b/11, 495b/18, 496a/14,
497b/7

ş.+ da 304a/6, 345b/20, 437a/17,
451b/23

ş.+ dan 258a/20, 261a/24, 298a/18,
299a/12, 320b/14, 321b/14, 339a/20,
358a/22, 379a/1, 379a/9, 391b/10, 393b/7,
393b/20, 404b/8, 445b/7, 445b/21,
474a/24, 491b/11, 496a/15, 496b/25

ş.+dur 463a/22

ş.+ lar 256a/8, 261a/14, 265a/16,
285b/1, 311b/9, 347a/22, 355a/25,
358a/19, 361b/3, 361b/7, 371b/18, 394a/7,
394a/13, 397b/2, 402b/19, 402b/23,
415a/5, 415a/12, 416a/9, 421b/4, 424a/18,
424b/9, 425b/1, 427a/7, 443a/20, 443b/20,

444a/23, 481a/17, 488b/6, 488b/7, 488b/8,
496a/10

ş.+ lara 274a/22, 394a/5

ş.+ lardan 271b/17, 392a/1,
395a/15, 424a/18, 439b/13, 445a/23,
453a/20

ş.+ ları 312b/9, 316b/2, 320a/19,
320b/11, 341a/3, 348a/9, 350b/25,
391b/14, 396b/13, 480a/14

ş.+ larıñ 389b/4

ş.+ larına 382a/5, 473b/10

ş.+ larını 422a/4

ş.+ larıyla 257b/10, 320a/9,
354b/19

ş.+ larla 264a/10, 274b/1, 373a/11,
391a/13, 391b/5, 420b/21, 427b/7,
427b/8, 456b/25, 462b/11, 491b/9

ş.+ nuñ 410b/23, 474a/21

ş.+ ya 257a/21, 264a/2, 297b/17,
302a/24, 307b/6, 308a/2, 335a/23,
343a/11, 391b/6, 393b/17, 393b/23,
433a/21, 466b/15, 468b/20, 496a/14,
496a/15

ş.+ yına 297a/22, 336a/3, 369b/15,
440b/11

ş.+ yını 252b/16, 329a/17,
349a/18, 381b/16, 386b/5, 393b/7, 492a/8

ş.+ yınıñ 335a/25

ş.+ yıyla 252a/4, 254a/3, 259b/9,
276a/23, 297b/13, 324b/2, 336a/17,
399a/3, 488b/2

ş.+ yla 457b/25, 464b/174, 94b/12

şudūr Ar. Meydana gelmek, hâsıl olmak,
ortaya çıkmak.

ş. etmez 353b/19

sū'-i el-kınye Karaciğer hastalıklarına
bağlı olarak oluşan ve genel bir hâlsizliğe
yol açan, yorgunluk veren bir rahatsızlık.

s. 364b/2

sū'-i haẓm Hazım-sindirim yetersizliği.

s. 282b/14

s.+ dandır 266b/10

s.+ ından 326a/6

sū'u'l-kınye bk. sū'-i el-kınye.

s.+ ye 288b/6, 299b/24, 407a/4

sū'-i mizāc Sağlık bozukluğu.

s. 252b/23, 253a/13, 256a/13,
262a/12, 263a/10-11, 263a/12, 267b/15-

16, 274a/9-10, 274a/12, 274b/13-14, 275b/5, 278a/14, 278a/17, 290b/16, 291b/5, 305b/16, 310b/21, 310b/23, 311a/1, 311a/19-20, 311b/11, 312b/11, 312b/14, 322b/5, 324b/14, 329b/6, 331a/22, 337a/10, 339a/23, 341a/16, 345a/1-2, 353b/23, 382b/25, 383a/1, 407b/5-6, 460a/23, 460b/10, 460b/11, 460b/22, 461a/3, 469a/12, 470b/22, 470b/24, 485a/8

s.+ da 313a/3, 313b/8

s.+ dan 252b/24, 341b/4, 363a/7, 469a/14

s.+ dandır 335a/3-4

s.+ dır 271b/21, 373b/1

s.+ ı (İyelik) 305a/18, 485a/7

s.+ ıdır 322b/6, 326a/5

s.+ ñ 262a/8, 305a/20, 324b/24, 346a/3, 413b/23, 460a/25, 460b/5

s.+ ına 257a/21

s.+ ında 259a/21, 275a/4, 306b/13, 339a/25, 366b/13

s.+ ından 323a/23, 323b/2, 324b/12, 335b/5, 354b/24, 445a/19, 485a/10

s.+ indandır 444a/6

s.+ ını 347a/11

s.+ ınıñ 309a/11, 324a/25

s.+ la 460a/22

s.+ larıñ 388b/6

sū³-i mizāc-ı āḥar bk. sū³-i mizāc

s. 311a/3

sū³-i mizāc-ı bārid Soğuktan meydana gelen mizaç bozukluğu.

s. 311b/11, 318a/15, 318a/22, 325a/16, 353b/18, 362b/20

s.+ de 345a/7

s.+ den 342b/1, 342b/5

s.+ dir 331a/24

s.+ e 345b/5

s.+ eden 317b/16

s.+ ñ 311a/2, 331a/25, 337a/14-15, 343a/16

s.+ inde 318b/14, 319a/5

sū³-i mizāc-ı ḥār Sıcaktan meydana gelen mizaç bozukluğu.

s. 310b/25, 312b/13, 331a/24, 353b/18, 403b/17, 404a/11, 414a/20, 441a/19, 441a/21

s.+ a 460b/13

s.+ ınıñ 312b/17

sū'-i mizāc-ı hārr bk. sū'-i mizāc-ı hār.

s. 344b/1

s.+ ı (İyelik) 311a/8

s.+ ın 337a/12

s.+ ında 315b/11, 441b/9

sū'-i mizāc-ı maddī Maddi şeylerden meydana gelen mizaç bozukluğu.

s. 266b/1

sū'-i mizāc-ı raṭb Nemlilikten meydana gelen mizaç bozukluğu.

s. 312a/20, 408a/17

s.+ ın 337a/15

sū'-i mizāc-ı ruṭb fi'l-em'ā Bağırsaklarda yaşlık, nemlilik olma.

s. 278b/7

sū'-i mizāc-ı sāzec Sıcaktan meydana gelen mizaç bozukluğu.

s. 278a/16

s.+ de 266b/11

s.+ den 258b/11

sū'-i mizāc-ı tıḥāl Dalakta görülen bozukluk.

s. 305a/16

sū'-i mizāc-ı yābis Vücudun kuruluşundan meydana gelen hastalık.

s. 312b/2, 341a/22, 344b/13

s.+ ın 337a/16

sū'-i mizācu'l-bārid fi'l-em'ā Bağırsaklarda soğukluk olma hastalığı.

s. 278a/16

sū'-i mizācu'l-yābis bk. sū'-i mizāc-ı yābis

s. 278b/14

sū'-i mizācu'l-bārid fi'l-küllī

Böbreklerde soğuktan meydana gelen mizaç bozukluğu.

s. 325a/16

sū'-i mizācu'l-hārr-i fi'r-raḥm Rahimde sıcaktan meydana gelen mizaç bozukluğu.

s. 344a/26

sūʿ-i mizācūʿl-kebed Ciğerlerde görülen
sağlık bozukluğu.

s. 310b/22

sūʿ-i mizācūʿl-küllī Böbreklerde
görülen sağlık bozukluğu.

s. 324b/23

sūʿ-i mizācūʿl-meşāne Mesanede görülen
sağlık bozukluğu.

s. 331a/22

sūʿ-i tedbīr Önlem bozukluğu.

s.+ den 350a/1

s.+ lerinden 476b/4

sūʿ-iʿl-mizācūʿl-bārid **fīʿl-ḳalb** Kalbe
görülen bozukluk.

s. 256a/13, 256b/17-18

sūʿ-iʿl-mizāc bk. sūʿ-i mizāc.

s. 262a/11

sūʿ-iʿl-mizāc-ı maddī bk. sūʿ-i mizāc-ı
maddī.

s. 278b/16

sūʿ-iʿl-mizāciʿl-ḥār bk. sūʿ-i mizāc-ı ḥār.

s. 264b/10

sūʿ-iʿl-mizācuʿl-ḥār **fīʿl-emʿā**
Bağırsaklarda sıcaklık olma hastalığı.

s. 278b/2

sūʿ-iʿl-mizācūʿl-maddī bk. sūʿ-i mizāc-ı
maddī.

s. 345a/1

sūʿ-iʿl-mizācūʿl-yābis bk. sūʿ-i mizācuʿl-
yābis.

s. 265b/19, 344b/13

sūʿ-iʿl-mizācūʿr-raṭb bk. sūʿ-i mizāc-ı
raṭb.

s. 265a/13, 312a/19

su ḳabarcığı Su çiçeği hastalığı.

ş. 44aa/19

şu teresi Turpgillerden, su kenarlarında yetişen, tereye benzeyen, çok yıllık ve otsu bir bitki; (Nasturium officinale).

ş. 309b/23, 325b/1, 337a/224, 341b/13, 341b/18, 341b/22, 341b/25, 342a/8, 363a/21, 363a/23, 363a/25, 363b/5, 363b/16, 371b/23, 372 a/22, 372b/4, 419b/11, 444a/21, 456b/16, 458a/11, 458a/15, 483b/22, 484a/3

şu yengeci Eklem bacaklılardan, kabuklu, birinci ayak çifti iki kıskaç olarak gelişmiş, eti için avlanan, suda yaşayan bir böcek.

ş. 386a/1

ş. + ni 353b/11

su'āl Ar. Soru, sual.

s. 489a/6

su'āl Ar. Öksürük.

s. 253a/20, 489a/6

ş.+ i 414b/14

s.+ iñ 253b/1

su'āl-ı ruṭb Aksırdıkça ağızdan rutubet çıkması.

s. 253a/9

su'āl-i nezle Nezleden kaynaklanan öksürük.

s.+ den 365b/25

şubḥ Ar. Sabah vakti, sabah.

ş. 363b/9

şucuḳ Baharatla terbiye edilmiş kıymanın inek veya koyun bağırsakları içine doldurulup kurutulması ile elde edilen yiyecek.

s. 266a/16, 274b/18

sukāfu'l-maḳ'ad Makadın yarılması.

s. 302a/11

sukūt Ar. Düşme, yukardan aşağıya inme.

s. 261b/2, 343a/7, 496a/23

sukūt-ı kuvvet Kuvvetten düşme.

s.+ e 393a/11

s.+ i (İyelik) 406a/24

sukūt-i şa‘r Kıl dökülmesi.

s. 482b/21

şūkū’r-revzātem ? Bir çeşit müshil.

ş. 404b/5, 406b/22, 442a/22

şulan - Sulanmak.

ş.- maḳdan 347b/15

ş.- maḳdır 262a/18, 263a/18

ş.- up 265a/17

ş.- ur 268a/4

Sultān Mehmed Hān Osmanlı
İmparatorluğunun 7. Hükümdarı olan
İstanbul fatihi Fatih Sultan Mehmet.

S. 495a/14

şulu Sulu.

ş. 375a/3, 442a/3, 442b/5, 454b/14

ş.+ dur 299b/11

şulu kabarcık Sulu kabarcık hastalığı.

ş. 329b/12

ş.+ lar 329b/19

şuluca sivilçe Çocukların başında,
yüzlerinde çıkan içinde su olan bir
hastalık.

ş. +dir 374a/23

sumāk Ar. Antep fıstığıgillerden, sıcak
bölgelerde yetişen, kabuğu hekimlikte,
yaprakları dericilikte kullanılan bir ağaç;
(Rhus coriaria) ve bu ağacın, ekşilik
vermek için dövülerek yemeklere katılan
mercimeğe benzeyen meyvesi.

s. 269a/8, 275b/13, 276b/5,
278b/11, 281a/23, 290a/24, 296b/2,
303a/12, 303a/14, 316a/1, 340a/5, 343b/3,
371b/19, 381b/6, 418a/7, 431a/7, 432a/19,
432a/23, 436b/7, 436b/16, 436b/19,
466a/1

sumāklı Sumaklı, içinde sumak bulunan.

s. 297b/15, 418a/6

sumāk şuyı Sumak suyu.

s.+ yla 427b/16

summāk bk. sumak

s. 292b/26, 357b/13, 484b/23

summākī bk. sumākī.

s. 311b/9

sūnūḥūs ? Hummaya benzeyen bir hastalık.

s. 348b/9

şūret Ar. Resim, şekil, yöntem.

ş. 364a/23, 446a/9

ş.+ de 389b/25, 394b/13, 408a/7, 408a/10, 409a/18, 413a/3

ş.+ i (İyelik) 286b/19, 364a/14, 364a/17, 364a/18, 364a/19, 413a/3

ş.+ iñ 472b/22

ş.+ inde 271a/3, 271a/4, 271a/13

ş.+ le 446a/10

ş.+ ler 364a/17, 364a/19

ş.+ leri 434b/22

ş.+ te 394b/10, 403b/7

şūretlū Şekli olan.

ş. 346b/16, 416a/9

şūret-i nev' iye Türün görüntüsü.

ş.+ siyle 274a/03, 402b/18, 486a/9

şūret-i ṭabī' iyye Doğal görüntü.

ş.+ yi 364a/20

sūrincān Far. Surincan ile bilinen bir darıdır, bazı yerlerde ucu eğri kestane derler; (Colchicum autumnale).

s. 320b/6, 384a/21, 384a/24, 384b/3, 385a/7, 386a/17, 386b/22, 388a/3, 453b/11, 454a/16

sūrincānlı İçerisinde surincan bulunan

s. 384a/10

sūrincān-i ebyaḏ Beyaz surincan.

s. 384a/17

şurtaḡa bk. şūrteḡa

ş. 271b/1

şūrtakīyye bk. şūrteḡa

ş. 277a/8

şūrteka Kesilmiş süt suyu.

ş. 269a/5, 278b/19, 278b/22,
286b/6, 286b/10, 303b/21, 442b/6,
442b/8, 442b/9

şuša - Susamak.

ş.- maḳ 274a/9

sūsen Far. 1. Susam çiçeği. 2. Zambak;
yaprakları kılıç biçiminde, çiçekleri iri ve
mor renkli, güzel görünümlü ve kokulu,
çok yıllık bir süs bitkisi; (İris germanica).

s. 308b/11, 310a/19, 328a/6,
371a/6

sūsen köki Susen kökü.

s. 270b/3

sūsen yağı Susen yağı.

s. 251b/17, 253a/19, 254b/1,
266a/10, 266a/12, 281b/16, 308b/18,
309a/17

s.+yla 304b/12

şusuzluk(ğ) Susuzluk.

ş. 267a/2, 268b/13, 276b/15,
305a/22, 313a/24, 319b/9, 430a/19,
488b/1, 489b/15, 493a/1, 496b/23

ş.+ a 312b/4

ş.+ da 487a/1

ş.+ dan 496a/17

ş.+ dur 262a/15, 265b/26

ş.+ ı (İyelik) 253a/4, 253a/8,
256a/19, 262a/18, 263a/17, 265a/18,
274a/16, 293a/22, 304b/4, 308a/17,
308a/21, 312b/5, 315a/15, 393b/15,
397b/3, 397b/17, 398a/3, 403b/23,
408a/22, 408b/6, 409b/19, 423b/10,
430a/24, 449a/8

s.+ ından 272b/16

ş.+ ını 393b/12

şu'ūd Ar. Yüksekçe, yukarıya çıkma,
yükselme, yücelme.

ş. etmekle 348b/11

ş. etmesidir 362a/9, 429b/4

ş. eylemeye 259a/25

ş. eyler 258b/17

ş. idüp 251b/10

ş.+ undan 429a/13, 429b/13

su'ūt Ar. Enfiye.

s. 492b/18

ş.+ lar 484b/5

sū'u'l-kınye bk. sū'-i el-kınye

s. 291b/11, 317b/18, 318a/15,
318a/16, 322b/3, 329a/23, 457a/24

s.+ de 322b/6

s.+ dir 455a/2

s.+ niñ 322b/3, 322b/5

s.+ ye 304b/2, 357a/17

sū'ü'l-mizācü'l-hārr fi'l-kebed Ciğerlerde
sıcaklıktan dolayı görülen sağlık
bozukluğu.

s. 311a/8

sū'ü'l-mizācü'l-yābis bk. sū'-i mizācu'l-
yābis

s. 312b/2

şuva - Suvamak.

ş.- yalar 393b/5

sūd bk süt.

s. 265b/17, 266a/20, 285b/14,
292b/21, 294b/5, 295a/11, 295a/21,
300a/10, 300b/14, 301b/6, 303a/25,
327b/5, 328a/4, 328a/8, 328a/12, 329a/12,
332a/13, 333b/19, 336b/5, 349a/18,
349b/1, 350b/9, 353b/13, 355a/13,
364b/1, 364b/23, 369a/19, 370a/8,
371b/21, 372a/13, 372a/16, 372a/21,
372b/11, 372b/24, 373a/4, 373a/12,
373a/16, 373a/18, 376b/6, 376b/15,
378a/4, 378a/13, 385a/3, 385a/6, 385a/21,
385a/23, 390a/5, 411a/1, 414b/22, 415a/9,
418a/3, 421b/24, 422a/20, 427b/17,
445b/2, 445b/4, 464b/19, 466b/6,
467a/17, 468b/1, 481a/4, 482b/11,
488a/21, 488b/3, 490a/17, 490b/9, 491a/1,
493a/5, 493a/8, 494a/15, 494b/17,
495a/20, 495b/3, 495b/4, 495b/8

s.+ e 295a/17, 494a/16

s.+ i 295a/18, 350b/10, 369a/20,
372a/25, 372b/14

s.+ i (İyelik) 292b/6, 292b/8,
330a/10, 333b/12, 351b/15, 372a/11,
374a/10, 415a/1, 415a/7, 415a/8, 442b/14,
448a/14, 481a/15, 489b/11, 489b/20,
491b/1, 494b/1, 495a/8

s.+ iñ 369a/17, 373a/4, 378b/23,
494a/15, 494a/16

s.+ ini 329a/12, 376a/24, 377b/14

s.+ üñ 263a/7, 281a/17, 376a/7

s.+ler 279b/14

süded-i tıhāl Dalakta tıkanma olması hastalığı.

s. 308b/20, 309a/11

s.+ de 314a/15

südedü'l-küllî ve zîk-ı mecārîhā Böbrek kanallarının dar olması hastalığı.

s. 325b/7

südedü's sedy Memelerin kanallarında tıkanma olması hastalığı.

s. 371b/20

südedü't tıhāl bk. süded-i tıhāl

s. 306a/25

südlegen Sütleğengiller familyasından, süt gibi beyaz, kekre ve yakıcı, zehirli bir öz su çıkaran, pek çok türü bulunan, çiçekleri şemsiye durumunda otsu veya odunsu bitki, Japon kaktüsü; (Euphorbia)

s. 448a/14

südlü Sütü olan.

s. 330b/3, 333b/21

südūd bk. sedde

s. 291a/13, 322b/13

şudūr Ar. Meydana gelmek, hâsıl olmak, ortaya çıkmak.

ş. etmez 353b/19

südüs Ar. Altıda bir.

s. 252a/2, 252a/5, 257a/12, 257b/2, 257b/6, 259b/8, 267a/9, 267b/3, 274a/1, 275a/20, 276b/1, 277a/19, 287a/15, 289a/21, 291a/8, 291b/24, 293a/2, 296a/9, 298b/4, 301b/8, 306a/18, 307a/10, 310a/16, 312a/15, 320b/10, 321a/12, 324a/1, 326b/21, 334a/1, 342a/16, 343b/19, 346a/15, 347a/25, 348a/14, 353a/4, 354a/13, 356a/5, 356a/16, 356a/17, 356a/19, 356b/18, 358a/10, 358b/1, 361a/5, 361a/18, 361a/19, 361a/21, 361a/25, 361b/6, 361b/20, 363b/25, 364b/10, 367b/25, 368b/4, 368b/5, 375b/23, 376b/16, 378a/17, 379a/19, 383b/25, 391b/4, 395a/7, 395a/21, 397a/18, 398b/7, 398b/14, 415a/2, 418a/18, 418a/23, 419a/25, 425a/21, 425a/25, 433a/17, 442a/18,

442b/2, 448b/6, 452a/6, 456a/10, 456b/24,
467a/16

südüser Südüs sayısının üleştirme sayı
sıfatı.

s. 314b/9, 326b/17

şüfl Ar. Dışkı, büyük abdest.

ş. 280a/5, 283a/22, 283a/24,
283b/5, 283b/6, 283b/8, 286a/20,
287b/24, 288a/20, 317b/2, 379a/16,
379a/22, 379a/25, 379b/1, 380a/6, 383a/2,
459a/6, 469b/5

ş.+ e 283a/25

ş.+ i 281b/6, 282b/11, 282b/17,
396a/18

ş.+ i (İyelik) 283a/8, 311a/11,
312a/22, 345b/12

ş.+ iñ 282b/12, 283a/21, 298b/13

ş.+ ini 451b/15

şüfl-ı kay Kusmuk tortusu.

ş. 282b/13

şüfl-ı demeveyyet Kanlı dışkı.

ş.+ e 313b/3

şüflî Ar. Bayağı, basit, aşağıda olan

s.+ sinde 463a/14

şüflî Ar. Tortu veya dışkıyla ilgili.

ş. 277b/25

ş.+ niñ 324b/13

şühûlet Ar. Kolaylık, yumuşaklık,
nazıklık.

s. 334b/16, 368b/22, 377b/5,
391b/7, 478b/7

s.+ le 327b/9, 331b/18, 335a/12,
366b/18, 377b/1

şükkerî Far. Şekere ait, şekerle ilgili.

s. 265a/5, 342a/19, 344b/21,
389a/18, 394a/4, 395a/14, 405a/16,
405a/22

şükulufenderyün Yun. Altın otu, dalak
otu; (Ceterach officinarum).

s. 306b/25

şülhâfe Ar. Kablumbağa şeklinde olan bir
şiş hastalığı.

s. 446b/15

sülügen ? Boyacılıkta pastan koruyucu ve astar olarak kullanılan, kırmızı renkli toz hâlindeki kurşun oksitlerin karışımı boya.

s. 460a/5, 490b/13

sülük Far. Sülük; (Hirido medicinalis).

s. 300a/6, 305b/18, 313b/8, 328b/7, 352a/12, 383b/16, 435b/3, 445a/21

şülüş Ar. Üçte bir.

ş. 252a/6, 254a/2, 254a/19, 254b/1, 255a/5, 256b/11, 257b/7, 259b/9, 259b/11, 263b/22, 264a/15, 264b/6, 266b/21, 267b/3, 268a/16, 269b/4, 269b/13, 270a/17, 275a/18, 277a/18, 280b/5, 281a/3, 284a/14, 287a/15, 287b/16, 287b/19, 288b/20, 293a/1, 294a/20, 295a/6, 295a/7, 296a/8, 296a/12, 301a/13, 306b/18, 309b/8, 314a/3, 323b/22, 326b/16, 326b/23, 330b/22, 334a/17, 335b/9, 340b/19, 342b/10, 345a/15, 345b/10, 345b/15, 346a/15, 347b/3, 349a/16, 352b/2, 354a/12, 356a/2, 356a/3, 356b/15, 358a/5, 359b/18, 361a/14, 361a/21, 361b/6, 361b/20, 361b/23, 363a/25, 363b/20, 365a/16,

365a/21, 366a/7, 366a/11, 366b/4, 367a/3, 367a/6, 367a/9, 367a/11, 367a/17, 367b/4, 367b/24, 367b/25, 368b/3, 369a/7, 369b/25, 372b/9, 372b/21, 374a/20, 375b/22, 376b/16, 376b/21, 377a/14, 378a/21, 379a/7, 379b/22, 380a/19, 381b/20, 381b/25, 382a/10, 385a/22, 391b/5, 395a/7, 395a/21, 398b/14, 400a/14, 402b/2, 404b/15, 407a/9, 407a/25, 411a/12, 411a/24, 411b/12, 417b/4, 417b/9, 418a/22, 418b/2, 418b/13, 418b/19, 419a/8, 419a/19, 419a/24, 419b/12, 420b/20, 422a/12, 424b/7, 424b/8, 425a/24, 427b/2, 427b/6, 428b/11, 429b/23, 430a/5, 433b/14, 434a/3, 436a/5, 437a/24, 442a/18, 442a/20, 442b/2, 443a/11, 443a/18, 445a/9, 445b/10, 448a/12, 450a/16, 452b/1, 452b/12, 452b/13, 453b/25, 454a/1, 454a/11, 454a/12, 454b/8, 456b/23, 458a/12, 466b/3, 467a/14, 472a/10, 475b/20, 477b/10, 482a/24, 482b/6, 484b/23, 488a/15, 489b/2, 494a/8

ş.+ i (İyelik) 289a/20, 384b/14, 445b/9, 445b/16, 451b/7, 451b/23, 451b/25, 452a/17, 468b/16, 468b/23, 474a/21, 478a/11

şülüşer Ar. Şülüş sayısının üleştirme sayı sıfatı.

ş. 260a/20, 264a/24, 265a/9, 276a/1, 276a/22, 276a/25, 277a/21, 280b/15, 280b/23, 288b/14, 290a/11, 297a/2, 301b/11, 307a/9, 309b/7, 312a/14, 314a/25, 314b/8, 317b/13, 318b/17, 320b/1, 320b/4, 320b/7, 320b/22, 321b/8, 334a/11, 334a/17, 340b/9, 341b/19, 343b/5, 343b/26, 356a/15

şülüşān Ar. Üçte iki.

ş. 252b/6, 254a/1, 259b/4, 264a/14, 273b/25, 280b/5, 294a/14, 296a/11, 296b/18, 297a/1, 298a/24, 299a/19, 306a/8, 309b/3, 318a/2, 320b/4, 320b/8, 321a/12, 327a/3, 333b/15, 334a/1, 340b/21, 343b/5, 344a/21, 355b/10, 356a/7, 361b/19, 366a/7, 367a/10, 370a/1, 417b/9, 443a/17, 470b/12, 475b/7, 486a/5, 494a/7

sümük Burun boşluklarından gelen yapışkan sıvı.

s. 459a/5

sümükli böcek(g) Sebze bahçesi, mağara vb. rutûbetli yerlerde yaşayan ve dolaştığı yerlerde sümüksü izler bırakan otçul, uzun gövdeli, kabuksuz, akciğerli ve karından bacaklı bir yer yumuşakçası; (Limax).

s. 415a/11

s.+ i 371b/3, 317b/21, 439b/11

sümükli böceg bk. sümükli böcek(g)

s.+i 375b/21, 494a/24-25

sünbül Far. Zambakgillerden, ilkbaharda basit salkım şeklinde, daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçekler açan soğanlı ve otsu süs bitkisi; (Hyacinthus)

s. 252b/4, 258a/5, 260b/15, 263b/5, 267b/14, 272a/22, 277b/4, 288b/14, 289a/6, 289a/9, 289a/21, 291a/8, 294a/1, 294a/11, 294a/20, 295b/23, 297a/16, 298a/13, 298b/4, 305b/7, 309b/12, 311b/23, 312a/12, 313b/13, 314a/3, 314b/8, 316a/3, 316b/13, 317b/11, 321a/9, 321a/12, 323a/8, 325b/4, 326b/20, 333a/10, 342a/16, 343b/9, 387a/14, 395a/7, 424b/6, 452a/26, 493b/9, 494a/7, 494b/7

sünbül-i hindî Hint sümübülü.

s. 265b/14, 307b/1, 363b/10, 404b/9, 404b/17, 406b/23, 429b/10, 442a/18

sünbül-i rûmî Rum sümbülü

s. 318a/5, 318a/8

sünbül yağı Sümbül yağı.

s. 264a/23, 267b/15, 285a/20, 287a/8, 297a/6, 303a/20, 306a/22, 308a/3, 312a/13, 314b/7, 315a/2, 331b/4, 335b/2, 337a/4, 337b/3, 354a/2, 368a/13, 430b/11, 460b/23, 482b/1

sünger Yun. Sünger.

s. 296a/14, 336a/3, 368b/22, 377b/9, 437a/15, 447a/25, 462b/4, 462b/7, 462b/14

s.+ den 352b/23, 464a/15

s.+ i 264b/9, 283b/23, 307b/6, 308a/2, 329a/1, 335a/23, 369b/3, 378b/1, 385b/21, 432a/15, 433a/21, 437a/12, 437a/18, 437a/22, 447a/13, 447a/17, 466b/14, 494b/13

sünger taşı Yanardağ taşlarında bulunan, önemli bir kısmı alüminyum silikattan ibâret, çeşitli parlatma ve ovma işlerinde kullanılan, sünger gibi ve hafif camımsı kristal yapılı volkan taşı, yanardağ feldispatı, ponza taşı.

s. 327b/21, 327b/25, 331b/22, 447a/22

sünnetlûce otı Yapışkan otu, çobansüzeği, bere otu, sünnetlik otu yoğurt otu veya kazotu isimleriyle de bilinir. Kökboyasığıllardan, çiçekli dal uçlarında sütü kestirmekte kullanılan maya bulunan, bir yıllık veya çok yıllık otsu bitki, çobansüzgeci; (Galium).

s.+ ndan 448a/16

s.+ nı 301a/24

sür - Sürmek.

s.- diginden 399a/14

s.- dükte 483b/11

s.- ecek 354b/4

s.- eler 251a/10, 251b/16, 251b/21, 253a/20, 254a/8, 254b/3, 255a/24, 255b/2, 56b/16, 257b/9, 257b/20, 259b/17, 260b/22, 264b/7, 265b/10, 265b/16, 267a/13, 268a/20, 268a/21, 268a/25, 269b/11, 269b/17, 270b/6, 274a/20, 274b/14, 276a/3, 276b/4, 278a/25, 281b/16, 283b/22, 283b/25, 284a/1, 285a/21, 285a/24, 285b/2, 286b/17, 287a/9, 287b/4, 287b/20, 289a/5, 289a/6, 289a/17, 291b/1, 292b/12, 292b/14, 292b/15, 300a/5, 300a/15, 300a/22,

301a/19, 301b/9, 303a/13, 307b/10,
308a/4, 308b/20, 309a/18, 310a/13,
312a/12, 312b/11, 314b/9, 314b/11,
315a/3, 320b/16, 321b/4, 322a/17, 322b/1,
323a/11, 325b/5, 327a/21, 328a/5, 331a/6,
331b/4, 332a/19, 332a/24, 334b/13,
335b/9, 337a/9, 337a/21, 337b/5, 338a/22,
339a/1, 340b/6, 340b/18, 341a/8, 341a/9,
342a/17, 342b/8, 343a/7, 343b/6, 343b/8,
343b/17, 344b/10, 344b/18, 346b/2,
347b/6, 349a/8, 349a/16, 350a/14,
351a/22, 351a/25, 351b/20, 352a/3,
352a/7, 352a/23, 352a/24, 352a/25,
352b/8, 352b/10, 353a/24, 354a/3, 354b/5,
358b/9, 361a/24, 364a/2, 365a/23, 365b/7,
366a/6, 366b/24, 367a/25, 367b/14,
368a/13, 369a/9, 369a/16, 370a/23,
370b/13, 372a/3, 372a/9, 372b/21,
373a/22, 374a/17, 374b/14, 375a/8,
375a/9, 375b/7, 375b/15, 375b/24,
376a/11, 376b/3, 376b/10, 377a/5,
377a/19, 377a/20, 377a/24, 377b/2,
377b/25, 378a/3, 378a/10, 378a/19,
378b/6, 378b/18, 379a/11, 379b/20,
379b/21, 380b/9, 381a/6, 381b/19,
384b/22, 399a/20, 399b/25, 411b/20,
415a/3, 422a/5, 422b/23, 427b/21,
427b/22, 427b/25, 428a/3, 428a/4, 429a/2,
429a/3, 429a/7, 429b/7, 429b/10, 430a/15,
430b/11, 430b/25, 431a/19, 436b/24,
437a/14, 437a/19, 440a/11, 440a/21,
440b/11, 440b/14, 440b/25, 443a/22,
443b/21, 443b/23, 444b/1, 444b/4,

444b/5, 444b/8, 444b/9, 444b/19,
444b/21, 445a/6, 445a/23, 445b/2, 445b/8,
448a/5, 448a/6, 448a/8, 448a/16, 453a/11,
453b/9, 453b/20, 454b/1, 454b/2,
460b/21, 460b/22, 461a/15, 461a/17,
461a/20, 464b/20, 466a/23, 466b/23,
466b/24, 468a/12, 468a/13, 468a/18,
468a/19, 468b/4, 469a/7, 470b/11,
477a/16, 479b/8, 479b/9, 480a/21,
480a/23, 480a/25, 480b/1, 480b/11,
480b/13, 480b/18, 481b/5, 481b/6,
482a/20, 482a/22, 482b/25, 483b/10,
483b/12, 484a/7, 485a/22, 485b/2,
485b/20, 485b/24, 486a/7, 494a/24

s.- er 276b/13, 280b/1, 293b/24,
294a/14, 294a/16

s.- erler 379b/4

s.- mek 256b/17, 262b/13,
274a/21, 285a/17, 285a/18, 285b/2,
292b/15, 300a/15, 300b/10, 301b/20,
306a/23, 307b/8, 307b/11, 310a/13,
316a/8, 331a/21, 337a/21, 339a/16,
340b/15, 342a/14, 342a/15, 343a/4,
354b/4, 358b/4, 358b/20, 361a/22,
361a/24, 361b/2, 363a/19, 366b/8,
367b/14, 369b/5, 372a/3, 372a/4, 372a/10,
372b/22, 372b/23, 372b/24, 374b/15,
375a/14, 380b/5, 382a/16, 429a/1, 429a/4,
429a/11, 436b/15, 444b/24, 445a/23,
445b/7, 448a/7, 460b/25, 466b/24,
466b/25, 480a/23, 480b/14, 480b/19,
480b/20, 485b/23, 495a/8

s.- mekten 329b/22

s.- mekle 258a/21, 284a/4, 344b/25, 379b/24, 380b/2, 495a/17

s.- meksiziñ 472b/12

s.- mesidir 287b/24

s.- meyeler 375b/16

s.- müşler 495a/23

s.- seler 439b/16, 444b/23

s.- üp 291a/7, 345a/25, 351b/18, 496b/13

şürāhi Ar. İçine su, şerbet, şarap vb. şeyler koymaya yarayan, uzun boyunlu cam veya billur kap.

ş. 261b/14

sür'at Ar. Çabukluk, hızlılık, hız.

s.+ i (İyelik) 398a/3

s.+ le 286b/19, 290b/9

sürdür - Sürdürmek, devam etmek.

s.- eler 308b/6, 309a/15, 354a/25

s.- mek 351a/15, 374a/13

sürt - Sürtmek.

s.- eler 377b/8, 377b/10

s.- mek 352a/13

sürün - Sürünmek.

s.- eler 363a/19, 440b/23, 442b/18, 442b/19, 450a/11, 453a/5

s.- enlere 491a/15

s.- erek 496a/21

s.- mek 261a/19, 261a/22, 375b/8, 480b/2, 481b/7

s.- mekdir 375b/16

s.- mekle 453a/1, 486a/15, 495a/13

s.- meyen 440b/7

s.- üp 371b/6

süst Far. Gevşek, zayıf, güçsüz.

s. olmağıdır 312a/21, 342b/4-5

s. olması 340a/3

s. olup 337a/16

s. olur 318b/6

s. 373a/11

süt Süt.

s. 281a/16, 384b/18, 385a/9

s.+ den 393b/9

süz - Süzmek.

s.- eler 251a/6, 251a/16, 252a/13,
252a/19, 252b/2, 253b/8, 253b/19,
254a/14, 257b/1, 264a/16, 264b/3,
264b/23, 264b/25, 267a/9, 270b/4,
272a/19, 284b/15, 285b/4, 287b/10,
288b/11, 288b/21, 289a/21, 291a/9,
294a/9, 294b/5, 303b/22, 305b/25, 314a/8,
314a/10, 324b/7, 327a/2, 328a/9, 328b/15,
331a/13, 333a/10, 345b/10, 356a/11,
359b/4, 359b/24, 365a/3, 384b/14,
391b/10, 398b/6, 400a/15, 400a/24,
404b/8, 410b/24, 443a/21, 443b/2,
445b/11, 449b/5, 463b/8, 464b/17,
468b/16, 468b/18, 472a/3, 474a/14,
474a/22, 479a/18, 484b/22, 484b/24

s.- mesi 287b/22

s.- üp 252a/15, 253b/22, 255a/13,
260a/9, 265a/1, 266b/22, 268a/25,
280b/19, 282a/6, 286b/6, 287a/16,
288b/19, 289a/1, 291a/17, 294a/2, 294a/6,
294a/12, 294a/18, 294a/21, 294b/8,
295a/21, 295b/1, 296b/3, 299a/2, 299a/12,
304a/6, 306a/6, 306a/16, 306b/17,
306b/23, 307a/16, 307a/19, 309a/23,
309b/3, 309b/20, 311a/22, 311b/2, 312a/5,
313b/24, 314a/20, 315b/18, 320b/14,
321a/6, 321a/17, 322a/13, 323b/23,
324a/6, 324a/8, 324b/3, 327a/4, 327b/1,

327b/17, 327b/18, 329a/14, 330a/23,
332a/11, 333a/5, 333a/22, 334b/18,
334b/21, 340b/14, 343b/24, 345a/13,
345a/19, 345a/21, 346a/20, 347b/9,
348a/7, 348a/12, 349a/20, 349a/24,
350b/17, 353a/8, 355a/17, 355b/1,
356b/19, 357b/20, 358a/21, 361a/13,
363b/9, 363b/11, 364b/9, 372b/3,
373b/22, 379a/9, 381a/2, 392a/11,
395a/10, 396a/22, 396b/4, 397a/11,
397b/16, 397b/19, 398a/9, 398b/15,
398b/22, 404a/24, 404b/10, 404b/15,
405a/22, 405a/25, 405b/14, 405b/19,
407a/8, 407a/11, 408b/9, 408b/18, 410a/9,
410b/6, 411a/8, 411a/18, 414b/19,
427a/12, 427a/14, 428b/16, 442a/12,
442a/20, 442b/1, 442b/3, 442b/11,
442b/15, 443a/20, 443b/3, 445b/16,
449b/14, 449b/15, 449b/20, 449b/23,
451b/8, 451b/15, 452a/1, 452a/13,
452a/15, 452b/7, 454a/18, 454a/24,
456a/3, 456a/7, 456a/21, 456b/10,
457b/25, 458a/6, 460a/13, 461b/19,
461b/22, 462b/20, 463b/1, 465a/9, 466a/1,
472a/4, 472a/6, 472a/8, 483a/10, 485a/1,
488a/10, 488a/16

Ş

şab Far. Şap.

ş. 301b/19, 302a/24, 302b/12,
302b/22, 302b/25, 302b/4, 323a/10,
334b/20, 334b/23, 334b/7, 338b/17,

340b/12, 340b/14, 341a/5, 350b/15, 350b/25, 351a/24, 354b/1, 364a/5, 369b/14, 375a/17, 375a/19, 377a/14, 381a/16, 382a/15, 416b/24, 437a/21, 437a/24, 443b/10, 443b/5, 445a/3, 445a/8, 445b/14, 445b/17, 445b/23, 445b/6, 445b/9, 453b/15, 453b/18, 461a/16, 462b/12, 462b/16, 462b/23, 462b/8, 462b/9, 464b/14, 465b/1, 465b/25, 466a/4, 484b/17, 485a/1

ş.+ ı 437a/19, 482a/4

şab şuyı Şap suyu.

ş. 340b/4, 461a/17

şādenc Far. Daha çok göz hastalıkları için hazırlanan edviyelerde kullanılan ve Hindistan'dan getirilen bir çeşit taş, kan taşı.

ş. 254b/24, 255a/15, 276a/19, 276a/21, 276a/25, 292a/2, 296a/11, 296a/18, 296b/21, 297a/18, 301a/3, 326a/2, 338b/20, 340b/8, 357b/24, 358a/5, 358a/9, 358a/16, 358a/23, 358b/20-21, 430a/5, 470a/23, 471a/25, 473a/6, 473a/10

şāf Far. Fitol.

ş. 282b/19, 282b/20, 282b/22, 282b/23, 301b/9, 301b/12, 302b/25, 303a/3, 334a/9, 377a/21, 379b/8

ş.+ lar 335a/18, 373a/15, 373b/20, 379b/10, 379b/11

ş.+ dır 379b/12

şāhid Ar. Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.

ş.+ dir 466b/13

şahm-ı hançal Ebū cehl karpuzunun çekirdeklerinden hariç içinde olan eti.

ş. 375a/19, 355b/24, 485a/23

şahm-ı hançal bk. şahm-ı hançal

ş. 281a/1, 320b/21, 454a/5, 454a/16

şahmī Ar. İç yağı.

ş.+ dir 446a/5

şāhtere Far. Şahtere otu; (Fumaria officinalis).

ş. 303b/14, 303b/18, 305b/11, 305b/24, 307a/12, 311b/22, 312a/3,

314a/5, 314a/8, 314b/5, 324b/2, 351a/14,
351a/17, 351a/21, 351b/3, 354a/23,
374b/3, 374b/8, 375a/9, 399a/1, 400a/13,
400a/22, 405b/18, 407a/3, 410a/22,
410b/4, 410b/7, 434b/14, 439b/2, 439b/3,
439b/5, 441a/25, 441b/2, 442a/6, 442a/10,
442a/15, 442a/22, 442a/25, 442b/4,
442b/8, 442b/13, 442b/21, 444a/24,
444b/2, 445a/22, 449b/11, 449b/16,
449b/18, 449b/25, 451b/18, 455b/23,
456a/2, 456b/12, 458a/2

şāhtere şuyı Şahtere otu suyu.

ş. 303b/21, 306b/24, 308b/5,
389b/4, 407a/18, 442b/16, 442b/18,
443b/3

ş. + yla 442a/19

şāhtere şarābı Şahtere otundan yapılan
şarap

ş. 291b/17

şāhterec bk. şāhtere

ş. 279a/2

şakāk Moğ. Başın yan tarafında gözle
kulak arasında kalan, elmacık kemiğinin
üstündeki çukurumsu kısım.

ş.+ lar 414a/14

ş.+ lara 302b/3

ş.+ larına 429a/1, 429a/11,
429a/18

şakāyık Ar. Gelincik çiçeği; (Papaver
rhoeas).

ş. 358b/21, 441b/15

şakk Ar. Çatlama, yarılma, kırma.

ş. 478a/24, 478a/25, 478b/1

şalgām Far. Turpgillerden, yumru köklü
bir bitki; (Brassica rapa).

ş. 363b/15

şām fıstıǵı Şam fıstığı.

ş. 326b/8, 314b/17, 333b/9,
337a/25, 341b/12, 341b/21, 342a/2,
342a/6, 363b/4, 414b/1

şāmil Ar. İçine alan, kaplayan, kapsayan.

ş. olan 388a/11-12

ş. olur 425b/21-22, 482b/22,
486a/13, 494a/19

ş. olursa 395b/5

ş.+ dir 415a/23

şar Ar. Kıl.

ş. 482a/8

ş.+ a 483a/25

ş.+ ı 482a/8, 483a/24, 483a/25

ş.+ ın 482a/6

şarāb Ar. Şurup, şerbet; şarap.

ş. 253b/1, 257a/18, 258a/15, 258b/4, 260a/19, 260b/19, 264a/7, 264b/1, 264b/2, 268a/24, 269a/15, 273b/13, 298a/21, 302b/24, 313a/18, 316a/12, 317a/3, 318a/7, 318b/22, 321a/24, 322a/17, 322a/25, 323a/4, 336b/14, 337a/3, 337b/17, 338a/14, 338b/3, 340a/1, 340a/5, 340a/7, 341a/1, 345b/25, 347b/9, 350a/21, 350a/23, 350b/17, 353a/8, 355a/25, 356b/19, 361b/16, 363b/3, 363b/11, 364b/12, 367a/3, 367a/7, 367a/14, 367b/10, 367b/13, 370b/13, 371a/11, 371b/17, 372b/18, 372b/20, 377a/11, 377a/12, 377a/13, 377a/15, 378b/1, 381b/25, 382b/23, 384b/24, 385b/14, 385b/25, 386a/1, 386a/5, 386b/17, 388a/8, 395a/24, 410b/17, 411b/7, 411b/11, 421a/12, 421b/2, 424b/12, 432a/23, 433a/14, 435b/5, 435b/8, 436b/20, 437b/11, 445a/20,

445a/25, 453b/10, 460b/24, 461a/1, 461b/15, 461b/19, 461b/20, 461b/21, 461b/23, 463a/20, 463a/25, 463b/7, 464b/22, 468a/24, 468b/22, 470b/1, 471a/9, 471a/11, 471b/18, 472a/1, 472a/2, 472a/3, 472a/4, 472a/6, 472a/10, 473a/10, 474a/14, 474a/22, 474a/23, 475a/26, 477b/16, 477b/23, 478a/8, 481a/18, 482b/2, 482b/3, 482b/5, 482b/6, 483a/10, 484b/21, 485b/21, 490b/17, 492b/24, 494b/22, 495b/22, 497a/22

ş.+ a 414b/12, 487a/2

ş.+ da 265b/13, 319a/3

ş.+ dan 472a/8

ş.+ ın 261b/7

ş.+ ında 395b/9, 395b/10

ş.+ ını 401b/17

ş.+ ıyla 253b/9, 254a/5, 255a/9, 259b/12, 264b/9, 266a/13, 270a/5, 272a/25, 273b/21, 277a/19, 277a/22, 289a/1, 308b/3, 309b/4, 310a/9, 311a/23, 314b/13, 314b/15, 317a/13, 318b/18, 321b/13, 342a/3, 342a/9, 342a/10, 343b/27, 373a/3, 384a/19, 387b/13, 387b/24, 389b/1, 436b/7, 447b/10, 491a/6

ş.+ la 320a/22, 381a/11, 430b/22, 434a/13, 435b/15, 436b/9, 436b/17, 437a/14, 447a/12, 447b/15, 452b/19, 454a/11, 454b/23, 460b/22, 462b/13, 462b/17, 464a/18, 464a/21, 472a/12,

473a/9, 477a/25, 477b/23, 479a/18,
482a/4, 488b/5, 490a/8, 490a/18, 490b/2,
491b/22, 493a/6, 493a/15, 493a/17,
493b/8, 495a/2, 495a/3, 495a/5, 495a/6,
495b/7, 495b/25, 496a/1, 497b/4

ş.+ lar 265a/15, 274a/12, 473b/14

ş.+ lardan 262a/20, 265b/25

ş.+ lardır 382b/23

ş.+ ları 291a/6, 440a/13

ş.+ larıñ 392a/20, 393b/10

şarāb-ı āḥar Başka şurup.

ş. 253b/20

şarāb-ı ‘arāķı Rakı şerbeti.

ş.+ 285a/7, 419b/13, 421a/22

ş.+ nda 285a/19

ş.+ yla 331b/25

şarāb-ı ‘arāķıb bk. şarāb-ı ‘arāķı

ş.+ la 475b/2

şarāb-ı beznetīn Bir kısım bitkilerin
karışımından yapılan şerbet, şurub.

ş. 398b/17, 405b/5

şarāb-ı ebyaz Beyaz şarap.

ş. 354a/5

şarāb-ı ķābız Peklik veren şarap.

ş. 381b/7

ş.+ la 374b/13

şarāb-ı uşūl Köklerden yapılan şarap.

ş. 323a/4, 398b/17, 405b/5

şarāb-ı zehebī İngiliz Yuhanna tarafından
yapılan bir şarap.

ş. 414b/13

şarāb-ı rāsen Andız şerbeti.

ş. 252a/22

şārik Ar. Doğup parlayan, parlak.

ş.+ ininden 410a/13

şart Ar. Koşul, gerekli.

ş.+ ı (İyelik) 415a/9

ş.+ ıyla 431b/24

şatru'l-ğıbb ? Bir humma çeşidi.

ş. 412b/5, 412b/7

şatru'l-ğıbb-i hālişa ? Bir humma çeşidi.

ş.+ dır 412b/12

şatru'l-ħabb ? Bir humma çeşidi.

ş. 304a/12

şatru'l-‘ineb ? Bir humma çeşidi.

ş. 429b/3

şatru'l-ğıbb-i ğayr-i hālişa ? Bir humma çeşidi.

ş. 412b/15

şāyeste Far. Layık, yaraşır, uygun.

ş. olmaz 389b/20

şāyi‘ Ar. Herkesçe bilinmiş, duyulmuş.

ş. oldu 450b/5

şāzic bk. şādenc

ş. 255b/9

şeb bk. şāb

ş. 303a/2, 437a/2, 454b/2, 477a/4, 486a/5

şebboy Far. Turpgiller familyasından, özellikle geceleri kokusu etrafı kaplayan, güzel kokulu, değişik renkli çiçekler açan, dik saplı süs bitkisi (Cheiranthus).

ş. 346a/19, 355b/19, 485a/23

şebboy yağı Şebboy yağı.

ş. 307b/11, 347b/5, 364a/2, 364b/11, 367a/25, 368a/2

şebibet Ar. Gençlik.

ş. 484a/15

ş.+ iñ 484a/20

şebboy bk. şebboy

ş. 345a/11

şebr bk. şebrem

ş. 320a/19

şebrem Far. Sütleğen otu, sütlüce otu
(Euphorbia peplis).

ş. 320a/7, 320a/25

şebteş ? Bir çeşit bitki.

ş. 338b/19

şecer-i mübârek bk. peygamber ağacı

ş. 487b/5

ş.+ den 487b/6

şedîd Ar. Şiddetli.

ş. olan 420a/20

ş. olanı 339a/2

ş. olduğundan 444b/13

ş. olduğda 304b/12, 360b/16,
423b/6, 430b/4, 444b/13

ş. olmakdır 268b/14, 315a/9,
400a/7

ş. olması 468a/5

ş. olmasından 298b/21

ş. olmaya 438a/16

ş. olmaz 347a/16, 388b/25, 398a/3,
409b/13

ş. olup 256a/20, 279a/13, 299a/8,
348b/9, 365b/24, 466b/4

ş. olur olur 268b/10, 347a/13,
359a/19, 382b/10, 382b/11, 390a/12,
394b/21, 395b/8, 395b/14, 395b/16,
395b/19, 395b/23, 400a/2, 403b/23,
409b/18, 412b/25, 423b/8, 423b/9,
423b/10, 431a/23, 435a/21, 435b/23,
439a/14, 441a/12, 469b/4, 475a/5

ş. olursa 276a/3, 289a/23, 300a/18,
327a/22, 328a/3, 354b/17, 395b/22,
421b/22

ş. 258a/20, 260b/1, 265b/21,
270b/22, 274a/10, 285b/11, 286a/18,
286a/22, 295a/10, 313a/18, 315a/10,
326a/15, 326b/2, 336b/4, 340b/2, 340b/3,
344b/5, 344b/15, 350b/23, 369a/14,
390a/11, 392a/4, 395b/9, 402b/22,
403b/22, 420a/19, 421b/4, 421b/8, 423a/7,
430a/15, 439a/2, 449a/11, 451a/12,
453a/15, 455b/13, 458b/7, 461b/26,
467a/22, 470b/3, 489b/10, 489b/14,
490b/19

ş.+ dir 382a/25

şefkat Ar. Koruma, acıma ve esirgeme
duygusu ile karışık olan sevgi.

ş. 256b/24

şeftāli Far. Şeftali; (Persica Vulgaris).

ş. 280b/8, 418a/3

şeftāli çiçeği Şeftali çiçeği.

ş. 280b/8

şeftāli yaprağı Şeftali yaprağı.

ş. 281a/4, 281a/6

şeftālū çiçeği bk. şeftāli çiçeği

ş. 280a/25

ş.+ nden 319b/23

şeftālū bk. şeftāli

ş. 380a/20, 380b/3, 380b/10,
465a/6

şeftālū şuyı Şeftali suyu.

ş. 261b/2

şehādet Ar. Şahitlik etme, tanıklık yapma.

ş. etmişlerdir 406b/4

şehdānc Far. Kenevir tohumu, esrar otu;
(Cannabis sativa).

ş. 342b/18

şeh(i)r Far. Şehir.

ş.+ i 489a/4

ş.+ imizde 446b/7

ş.+ iñ 273a/23, 447a/3

ş.+ ler 449a/3

ş.+ lerde 286a/17, 440b/6, 447a/3,
449a/4, 450b/5

ş.+ lerden 482b/16

ş.+ lere 482b/17

ş.+ leriñ 455a/19

şehvet Ar. Cinsel istek.

ş. 272a/8, 272b/6, 273b/14, 280a/2

ş.+ i (İyelik) 272b/23, 306b/9,
318b/8, 325a/20, 329b/8, 337a/12,
364b/20, 365b/2

ş.+ iñ 272a/5

ş.+ ine 268b/9

ş.+ ini 273b/16

ş.+ leri 350a/3

şehvet-engiz Ar. Şehveti tahrik eden, şehvet uyandıran.

ş. 344a/13

şehvet-i külbıyye Sürekli açlık çekme.

ş. 273a/7, 273a/14

ş.+ de 273a/8

ş.+ niñ 273a/15, 273b/6

ş.+ ye 273a/14

şek bk. şakķ

ş. 331b/8

şeker Far. Şeker.

ş. 252b/2, 252b/6, 253b/9, 253b/19, 253b/22, 257b/8, 258a/9, 260a/9, 263a/5, 263b/17, 263b/20, 263b/23, 264a/1, 265b/3, 265b/6, 267b/7, 268a/16, 271a/23, 274a/2, 274a/5, 275a/20, 277a/9, 278b/19, 280b/15, 283b/13, 284b/11, 286b/2, 289a/25, 290b/21, 290b/24, 292b/21, 294a/25, 294b/9, 296b/4, 300b/17, 303b/23, 306a/17, 309b/25, 311a/24, 314a/10, 314a/24, 314b/2, 315b/8, 316a/23, 317b/15, 319b/23, 320a/21, 320b/10, 321b/10, 324a/9, 326b/10, 326b/23, 330a/24, 333a/19, 333b/1, 341b/15, 343a/2, 344a/2, 344a/7,

344a/22, 345a/13, 356b/14, 358b/18, 359b/4, 366b/7, 372b/3, 372b/7, 372b/9, 373a/14, 376b/19, 377b/18, 377b/23, 379b/14, 380a/15, 381a/2, 384a/25, 387b/8, 391a/4, 394a/2, 394a/4, 396a/23, 397a/16, 397b/15, 397b/18, 411a/2, 411a/18, 414b/9, 414b/19, 427b/3, 430b/1, 447b/3, 449b/23, 454b/22, 456a/4, 456a/21, 458a/7, 474a/14, 481a/21, 488b/2

ş.+ e 280b/24, 396b/8, 404b/18

ş.+ i (İyelik) 261b/4, 311a/24, 330a/16, 333b/9, 336a/20, 356a/14, 365b/16, 366a/8, 420b/24, 484b/9

ş.+ iyle 254a/20, 452b/14

ş.+ le 251a/16, 251a/19, 251a/20, 252a/15, 252a/20, 253a/17, 254a/14, 255a/13, 263a/4, 268a/13, 280b/20, 286b/12, 294a/6, 296b/20, 300b/18, 307a/20, 311b/10, 319a/2, 322a/7, 324b/8, 327a/14, 333a/22, 341b/17, 343b/24, 346a/20, 348a/7, 351a/10, 354a/18, 355a/18, 359b/25, 360a/2, 363b/6, 363b/9, 363b/12, 365a/23, 377b/21, 378b/11, 397b/12, 474a/22, 495b/6, 495b/7, 495b/15

şekerli İçinde şeker bulunan, şekerli.

ş. 306b/23, 333a/8, 341b/24, 373a/12, 374a/15

şek(i)l Ar. Şekil.

ş. 353b/16, 364a/23

ş.+de 458b/1

ş.+ i (İyelik) 446b/14, 450b/20, 485b/3

ş.+ inde 434b/6, 446b/14

ş.+ indedir 261b/15

şekl-ı tabî'î Doğal şekli.

ş.+si 366b/21

şem bk. şemm

ş. 261a/12

şem' Ar. Mum, bal mumu.

ş. 265b/15

şemm Ar. Koku alma, koku duyma.

ş. 494a/16

şemmāme Ar. Mutlak ıtriyyattan terkip olunan, laden gibi elde kullanılan ve zaman zaman koklanan terkip.

ş. 418a/15, 418a/20, 418a/24

ş.+ yi 418a/16

şems Ar. Güneş.

ş. 473a/13

şencār Ar. bk. hevācivvā

ş. 323b/13

şerbet Ar. Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.

ş. 252a/11, 252a/15, 252a/20, 253b/9, 253b/17, 253b/19, 253b/22, 255a/13, 280b/17, 280b/20, 282a/9, 289a/23, 294a/15, 296b/4, 306a/17, 306b/19, 306b/23, 307a/20, 309b/22, 314a/10, 324a/2, 324a/9, 324b/8, 327b/10, 343a/1, 343a/3, 358b/18, 359b/20, 359b/25, 400a/18, 411a/18, 414b/19, 449b/17, 449b/23, 454a/18, 458a/7

ş.+ den 306b/24, 411a/19, 414b/20, 449b/24

ş.+ dir 288b/23, 290a/12, 307a/11, 326b/24, 346a/16, 357b/22, 367a/11, 372b/10, 384b/5, 398b/11, 425a/21, 456a/11, 456b/25

ş.+ e 327b/12

ş.+ i (İyelik) 251a/11, 265a/4, 265a/5, 267a/24, 284a/7, 285b/22,

289a/22, 291a/10, 291b/15, 292b/9,
293b/20, 294a/25, 296a/24, 296a/25,
301a/1, 301a/2, 303b/15, 304a/1, 304a/20,
305b/20, 306a/19, 306b/18, 307a/13,
308b/6, 309a/24, 309b/16, 310a/2,
311b/24, 312a/5, 312b/8, 313b/15,
313b/18, 313b/25, 314a/15, 314a/23,
315b/14, 315b/15, 315b/19, 318b/20,
323b/15, 323b/16, 323b/25, 325b/17,
327b/12, 332a/2, 332a/21, 332b/24,
335b/23, 335b/25, 336a/15, 336b/6,
341b/15, 344a/15, 344b/7, 344b/8,
344b/20, 345a/7, 345a/8, 345a/22,
346a/24, 348b/25, 349a/6, 351a/14,
351a/15, 353a/9, 354a/23, 354a/24,
357b/1, 357b/4, 357b/5, 357b/21,
358b/13, 362a/4, 366a/12, 368b/18,
369b/11, 374a/1, 374a/14, 374a/15,
374b/3, 374b/8, 377b/18, 377b/19,
377b/20, 378a/8, 378a/9, 378a/19, 379a/2,
379a/3, 380b/2, 384a/1, 389a/12, 389a/19,
389b/2, 391b/14, 391b/18, 394a/4,
395a/13, 395a/14, 396b/23, 396b/24,
397a/1, 397a/6, 397a/11, 397a/12,
397a/13, 398b/2, 398b/7, 399a/2, 399a/17,
400a/9, 400a/10, 400a/16, 400a/17,
405a/16, 405b/15, 407a/19, 408b/21,
410a/11, 410a/12, 410b/7, 410b/11,
410b/25, 411a/9, 411a/15, 414a/25,
418a/8, 421b/17, 425a/12, 425b/15,
427b/10, 428b/8, 429a/17, 430a/2, 430a/8,
430a/9, 430a/11, 430a/12, 430b/2, 430b/3,
430b/7, 430b/8, 430b/15, 431a/17,

434b/14, 435a/25, 436b/4, 439b/5,
441a/18, 441b/2, 442a/13, 449a/25,
449b/16, 468a/11, 479a/13, 488a/18,
492a/17, 497a/122.

ş.+ ine 298a/18, 306a/19, 397a/4,
425b/6, 430b/1, 456a/23

ş.+ ini 487a/2

ş.+ iniñ 309b/18

ş.+ iyle 266a/8, 307b/2, 314a/20,
342b/24, 356a/11, 363b/17, 365a/18,
366b/5,

403a/8, 407a/3, 414b/5, 417b/10, 419a/10,
419b/8, 421a/7, 428b/11, 430a/6, 442a/23,
442b/4, 447b/4, 449b/6, 450a/7, 450a/9,
451b/18, 451b/21, 452b/8, 454b/7, 474b/5

ş.+ ler 252b/11, 255a/19, 270b/23,
272b/2, 278a/19, 285a/23, 285b/12,
287a/11, 289b/13, 304a/17, 325a/10,
325b/3, 327a/22, 330a/3, 344b/17,
355b/25, 358b/11, 388b/5, 389a/3,
410b/2, 415a/25, 427a/7, 436b/3, 474a/7

ş.+ lerden 253b/14, 265a/4,
266a/5, 296a/23, 312b/7, 323a/3, 377b/18,
418a/2, 430a/1, 437a/10, 449a/25, 459a/2

ş.+ lere 380a/13, 389a/22, 425b/16

ş.+ leri 357b/22, 399a/2, 442a/7,
449a/22, 475a/2

ş.+ leridir 279a/2

ş.+ leriñ 390b/25

ş.+ lerine 431a/7, 445a/22,
449a/24, 473b/10

ş.+ lerini 416b/16, 442a/5

ş.+ lerle 421b/5

şerbetlik Şerbetlik.

ş. 271a/12, 273b/4, 297b/12

şereyān şamarları Ar. Atar damarlar.

ş. +nda 251b/4

şerh Ar. Bir metni ayrıntılara inerek
açıklama, yorumlama.

ş.+ inde 415a/24

ş.+ iniñ 348b/13

şerif Ar. Şerefli, mübarek.

ş. 268b/22, 305b/7

şerri Ar. Kötülükle, şerle ilgili.

ş. 295b/14

şeryān Ar. Atar damar.

ş. 308a/5, 464a/12

ş.+ e 328a/20

ş.+ lardan 474b/7

ş.+ larınıñ 346a/7

şevke-i mübāreke bk. şevketü'l-mübāreke
ş. 251a/12, 303b/14

şevkerān Far. Baldıran otu; (Conium
maculatum).

ş. 486b/2, 492a/22

şevketü'l-mübāreke Ar. Şevket otu,
mübarek diken.

ş. 257a/4, 271a/9, 304a/2, 307a/15,
313b/11, 323a/4, 391b/25, 407a/20,
421a/7, 425a/2, 456b/7, 497a/22, 497b/2

şevketü'l-mübāreke şuyı Şevket otu suyu.

ş. 353a/21, 374b/4, 391b/8,
394a/5, 421a/6, 425b/12, 427b/2

şevkü'l-cemāl ? Bir çeşit bitki.

ş. 270b/3, 283b/15, 331a/12,
370b/11, 396b/2, 433b/10, 438a/19

şey Ar. Şey.

ş. 252b/22, 255b/23, 258b/8,
258b/9, 258b/25, 262b/18, 268b/11,
270b/10, 273a/1, 281b/10, 283a/8,
285b/15, 288a/19, 288b/3, 288b/4,
289b/23, 290b/15, 292a/20, 293a/24,
293b/1, 298a/3, 304a/15, 305a/25,
323a/24, 395b/13, 408b/23, 425b/4,
437a/12, 464a/7, 469b/16, 470b/22,
478b/6, 481b/16, 486a/24

ş.+ de 286b/20, 444a/1, 457a/6

ş.+ den 256b/22, 258b/7, 259a/15,
264b/17, 354b/18, 467a/3

ş.+ dir 288a/3, 288a/4, 390a/21

ş.+ i 339b/5

ş.+ iñ 261b/12, 271a/1, 293a/23,
472b/14

ş.+ ler 251b/16, 252b/22, 253a/16,
253b/12, 253b/14, 256b/19, 257a/5,
257b/18, 257b/23, 259a/16, 259a/22,
261a/12, 263a/2, 263a/14, 263b/1,
264b/14, 265b/25, 268a/6, 270b/17,
270b/21, 271a/6, 271a/16, 271a/18,
272a/7, 272b/6, 273a/6, 273b/15, 273b/18,
274b/24, 275a/5, 275a/8, 275b/6, 276a/13,
278b/5, 278b/15, 281a/19, 282b/15,
285a/24, 285b/22, 287a/12, 290a/19,
290b/5, 290b/18, 293b/4, 300b/25,
301b/13, 302b/9, 303a/9, 303a/11,
305a/21, 305b/7, 311a/11, 311b/11,
312b/3, 313a/17, 314b/24, 320a/7,
321b/15, 325a/18, 325b/25, 327b/8,

329a/8, 329a/16, 329a/25, 330a/8,
330a/12, 330b/15, 332b/11, 332b/16,
332b/23, 333b/19, 336a/4, 336a/13,
336b/13, 337a/18, 337b/23, 340b/1,
343a/21, 343a/22, 343a/23, 343b/21,
344b/1, 344b/18, 345a/2, 345a/6, 346a/17,
346a/22, 346b/3, 346b/21, 348b/6, 349a/5,
350a/25, 352b/18, 355b/13, 359a/6,
360b/23, 364b/5, 365a/3, 365a/8, 365b/8,
365b/21, 366a/6, 366b/22, 366b/25,
367b/12, 367b/16, 367b/21, 368a/10,
368a/23, 369a/15, 369a/21, 369b/22,
370b/11, 371a/15, 371b/22, 372b/14,
373a/22, 374b/5, 375a/8, 375b/20,
376a/18, 376b/3, 378b/7, 379b/2, 382a/5,
384b/25, 386b/10, 388b/6, 389a/12,
389b/9, 393b/12, 396a/18, 397b/6,
399a/10, 400b/3, 402b/13, 403b/13,
405a/13, 410b/13, 411b/23, 414a/24,
416b/17, 421b/6, 421b/24, 423a/1,
423b/12, 434b/1, 434b/9, 435b/2, 436b/5,
437b/15, 439a/2, 439a/17, 439a/20,
439b/1, 440a/6, 444a/15, 444b/16,
446a/12, 447a/15, 449a/2, 449a/3,
449a/23, 459b/12, 460a/25, 460b/2,
460b/4, 460b/5, 460b/7, 460b/9, 461a/3,
461b/7, 462b/25, 463a/2, 466a/15,
467a/11, 467b/20, 467b/21, 468b/2,
469a/9, 469b/17, 469b/20, 473b/3,
476b/8, 476b/22, 478a/17, 480a/10,
480a/16, 480b/18, 481b/1, 482a/20,
482b/25, 485b/4, 486b/12, 486b/24,

489a/21, 490a/24, 490a/25, 492b/2,
495a/12, 497a/3, 497a/6, 497a/17, 497b/5

ş.+ lerde 398a/25, 472b/1

ş.+ lerden 253a/3, 255b/6,
256b/23, 263a/18, 264b/15, 265a/18,
266a/16, 268b/3,

271b/16, 272b/5, 274b/19, 279b/23,
285b/18, 289a/10, 297b/14, 306a/24,
311a/13, 311a/14, 311b/17, 311b/18,
312a/17, 312b/6, 315a/18, 325a/20,
325a/21, 330b/1, 333b/21, 336a/8,
339b/19, 353b/17, 358b/22, 361b/9,
365a/10, 365a/11, 397a/2, 399b/23,
408a/19, 413a/23, 418a/3, 419b/3,
439a/19, 439a/20, 475b/13, 476a/12,
481b/20, 482b/10, 482b/11, 494b/2

ş.+ lerdendir 392a/16, 480a/15

ş.+ lerdir 400a/4, 413a/21, 481a/6

ş.+ lere 264b/12, 273b/16,
364b/20, 487a/3, 487a/18

ş.+ leri 271a/5, 312b/7, 331b/19,
470a/1, 470a/13, 472a/25

ş.+ leriñ 283a/16, 460b/3

ş.+ lerle 264b/16, 414a/21, 415a/4,
418a/12, 424b/3, 449a/22, 453a/13

şey' bk. şey

ş. 271a/1, 271a/5, 273a/5, 279a/16,
281b/5, 283a/17, 286a/19, 288a/2, 288b/2,
291b/10, 292a/11, 293a/22, 294b/17,
298b/11, 299b/1, 304b/5, 304b/18,
313a/6, 326b/2, 331b/8, 345a/4, 346b/17,
346b/20, 348b/5, 350b/6, 351b/23,
355b/14, 367b/19, 378a/15, 390b/13,
401b/21, 404a/3, 414a/12, 415a/20,
416b/4, 421a/15, 428a/3, 444b/8, 446a/6,
446a/7, 460b/2, 460b/6, 460b/8, 461a/24,
464a/8, 464a/10, 464a/11, 464b/19,
467a/21, 471a/1, 476b/13, 479a/13,
486b/10, 486b/21, 493b/17, 496a/14

ş.+ den 360a/23

ş.+ e 342a/18, 390a/14, 486a/10

ş.+ iñ 313a/6, 390b/10, 390b/11,
466b/8

ş.+ le 322b/13, 394b/10

ş.+ leri 470a/25

şeyh ö.i. İbn-i Sina.

Ş. 406a/14, 457b/14

Ş.+ iñ 409b/4455a/15

Şeyh İbn-i Sīnā ö.i. İbn-i Sina.

Ş. 284a/25, 318b/9, 349a/2,
373b/15, 388a/9, 389b/7, 444a/15,
448b/10, 491a/6

Ş.+ nî 427a/9, 448b/14, 470a/11

Şeyhu'r-Re'is ö.i. İbn-i Sina.

Ş. 261b/12, 267a/4, 270a/21,
455a/11, 487a/18, 489b/4, 394b/1,
398a/18, 404b/24, 405a/5, 406a/13,
409a/13, 410a/15, 420a/5, 420b/6,
434b/20, 457b/12, 484a/21, 486a/16,
486b/3

Ş.+ iñ 409b/1

Şeyhu'r-Re'is İbn-i Sînā ö.i. İbn-i Sina

Ş. 295a/15, 474b/23

şeyi' bk. şey

ş. 335a/14, 336b/5, 339b/20,
343a/16, 343a/17, 343b/10, 346b/21,
347b/17

şikākū'l-każib Erkek üreme organında
yarık veya çatlama olması.

ş. 341a/7

şıra Far. Henüz mayalanmamış, şarap
hâline gelmemiş üzüm suyu.

ş. 258a/11

şiddet Ar. Şiddet.

ş. 281b/9

ş.+ i (İyelik) 261a/6, 340b/11,
349b/9, 390b/15, 390b/20, 392b/8,
394b/13, 400b/1, 407a/17, 432a/4

ş.+ inden 467b/10

ş.+ ine 392b/19, 393b/16, 398a/21

ş.+ ini 425b/5

ş.+ le 467b/22

şiddetli Şiddetli.

ş. 331a/8, 468a/4

şifā Ar. Hastalıktan kurtulma.

ş.+ yı 276b/20

şikāk-ı ḥalmeteyi's sedy Meme başlarında
çatlama.

ş. 371b/25

şikāku'r-raḥm Rahmin çatlaması.

ş. 352a/15

şikāyet Ar. Şikayet.

ş. 346b/10

şimdiki Bu andaki, bu zamandaki.

ş. 309b/15, 315b/21, 317a/17,
422a/17

şir-i hışk Far. Çavşır otu ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk, dağ muşmulasından yapılan kudret helvası; (Ferula alaeochytris).

ş. 301a/7

şirket Ar. Ortaklık.

ş.+ iyle 401b/17

şirleğan Far. Şırlağan, susam yağı.

ş. 369b/23

şirleğan yağı Şırlağan, susam yağı.

ş. 302a/18, 352a/9, 354b/15

şirpençe Far. Tehlikeli ve öldürücü bir kan çıbanı, kızıl yara.

ş. 435a/12

şirūğan bk. şirleğan

ş. 320b/18, 350a/19, 447b/15

şirūğan yağı bk. şirleğan yağı

ş.+ ı 283a/12, 368a/12, 490b/8

şiş Şişmiş olan yer, şişlik.

ş. olan 320b/16, 321a/20, 335a/8

ş. olanlara 406a/1

ş. olduğundan 276b/6, 298b/16

ş. olduğda 377a/20, 381a/19

ş. olmak 262b/4, 268b/5, 279a/12,
304a/8, 308b/22, 315a/4, 316b/6, 328a/14,
329a/19, 332a/4, 337b/10, 338a/15,
340a/14, 348a/25, 349b/25, 369b/6,
370b/5, 376a/5

ş. olmakdan 258b/13

ş. olmakdır 305b/1, 308a/10,
461a/10

ş. olup 293a/16, 393b/19

ş. olur 299a/24, 348b/14, 408a/23,
412b/20, 457a/22, 458b/3, 462a/3,
492a/25

ş. olursa 366a/19, 381b/9, 425b/8,
479b/5

ş. 255b/10, 268b/6, 268b/10,
268b/12, 268b/16, 269b/18, 270b/8,
270b/15, 272b/18, 279a/15, 279a/17,

282b/25, 286b/17, 298b/19, 299a/25,
301b/4, 302a/9, 308a/8, 308a/15, 308a/22,
308a/24, 309a/8, 315a/1, 315a/9, 316b/1,
318a/17, 319b/5, 329a/6, 332a/24,
332a/26, 337b/12, 337b/13, 337b/21,
338a/4, 339a/7, 346b/18, 348b/17,
348b/20, 349a/11, 349b/10, 349b/21,
350a/24, 351b/20, 363a/12, 370a/3,
370a/9, 370a/12, 370b/7, 371a/14,
371a/23, 372a/14, 373b/4, 375b/19,
376a/7, 377a/17, 381a/25, 381b/4, 382b/5,
394a/7, 404a/15, 413a/25, 413b/1,
420a/18, 431a/22, 431b/15, 433b/2,
434b/17, 437a/4, 437a/7, 437b/13,
437b/25, 438a/6, 446a/13, 446b/16,
448a/19, 462a/2, 462a/15, 466a/13,
467b/6, 491a/11, 495b/10

ş.+ de 369b/21, 384b/24

ş.+ den 283b/1, 303a/7, 311a/9,
316b/7, 325b/8, 331a/7, 334a/21, 346a/9,
433a/25

ş.+ dir 304a/25, 353a/11, 354b/10,
375b/18, 431a/23, 434b/19, 434b/21,
434b/24, 437b/16, 438b/24, 446a/3,
446b/13, 446b/25, 448a/19, 448b/8,
448b/11

ş.+ e 468b/12, 497a/3

ş.+ i 349b/15

ş. + i (İyelik) 355a/5, 420a/23,
434b/6, 446a/25, 469a/23

ş.+ iñ 254b/11, 258b/19, 262b/24,
271a/14, 302b/7, 302b/15, 317a/23,
317a/25, 328b/2, 329b/20, 332a/5,
332b/14, 333b/24, 335a/4, 337b/20,
338b/6, 340a/14, 340a/19, 350b/2,
370a/14, 370a/18, 370b/8, 376a/9, 420a/7,
420a/20, 422a/2, 422a/5, 422a/23, 431b/5,
431b/23, 432a/15, 432a/17, 433a/21,
437a/11, 446b/14, 458a/24, 463a/13,
463b/20

ş.+ ini 308b/16, 495b/15

ş.+ ler 262a/10, 431a/21, 434b/15,
434a/16, 450b/24, 467b/19, 495b/18

ş.+ lerde 251a/7, 437b/18

ş.+ lerden 329a/20, 437a/3,
467b/9, 467b/23, 469a/25

ş.+ lerdir 431b/5

ş.+ lere 431a/25, 434a/18,
446b/18, 467b/20

ş.+ leri 355a/5, 385b/24, 438b/7,
470a/7

ş.+ leriñ 338a/5, 381b/1, 434b/22

ş.+ lerini 323a/12

şış - Şişmek.

ş.- er 298a/2, 318b/7, 319a/7,
319a/13, 321b/18, 321b/22, 322b/16,
346b/6, 347a/14, 348b/12, 359a/14,

359a/16, 364a/9, 366a/14, 368a/9,
371a/25, 380a/10, 455b/5, 457a/22,
490b/19, 492a/13, 492b/14, 493a/12,
496a/12

ş.- e 268b/12

ş.- mege 322b/9

ş.- mek 302a/1, 314b/19, 378b/14,
490a/22

ş.- mekdir 279b/9, 304b/5,
325b/13, 347b/22, 379a/24

ş.- mesi 337b/9, 340a/8, 369a/18,
491a/10

ş.- meye 449a/12

ş.- mez 323a/13

ş.- üp 267a/14, 267b/18, 277b/9,
335a/9, 338a/6, 347a/11, 451b/4, 490b/20,
494b/11

şişe Far. Şişe.

ş. 268b/24, 268b/25, 279a/10,
322a/16, 350a/2, 369a/20, 431b/11,
448a/18, 469b/17, 493b/21, 494a/23,
495b/19

ş.+ ler 292b/23, 308a/4, 347b/14,
355b/13, 368a/19

ş.+ ye 257a/25

ş.+ yi 257a/25

şişir - Şişirmek.

ş.- ür 267b/22, 267b/24

şişirici Şişiren, şişirici.

ş. 314b/20, 315a/3, 365a/11

şişürici - bk. şişirici.

ş. ici 267b/22, 378b/15, 381a/10

şitā Ar. Kış mevsimi

ş. 409b/6

şiyāf-ı ebyaz Beyaz fitiller.

ş.+ dan 427b/15

şol Şu, o.

ş. 272a/8, 281b/1, 285a/21,
286b/17, 331b/10, 331b/12, 346b/5,
347b/21, 348b/14, 362a/11, 366b/11,
382b/14, 390b/9, 395b/5, 409b/18,
413b/9, 426b/22, 431b/24, 449a/19,
453b/5, 455a/16, 458b/8, 461a/25, 461b/2,
463a/11, 463b/19

şöyle Şöyle.

ş. 478b/5

şöyleki Şöyleki.

ş. 331b/9

şu Şu.

ş. 305a/13

şu‘abā Ar. Şubeler.

ş.+ larından 299b/4

şu‘be Ar. Dal, budak, kısım.

ş. 304b/22, 305a/1, 310b/14

ş.+ lere 324a/22

ş.+ lerinden 299b/6

ş.+ sinde 299b/4, 299b/6

şuhūm Ar. Yağlar, iç yağları.

ş.+ dan 461a/23

şuhūn Far. Söz, lakırdı.

ş.+ ı 408a/22

şu‘lelen - Hararetlenmek, fazlaca ateşlenmek.

ş.- ür 388a/14, 388a/16

şüniz Far. Çörek otu; (Semen Niggelle).

ş. 356b/9, 356b/18

şurū‘ Ar. Başlama.

ş. olundu 339a/4

ş. olunsun 310b/21, 403a/12, 415a/18, 478a/23

şübhe Ar. Şüphe, kuşku.

ş. 261a/9, 326a/13, 390a/25, 390b/12, 476b/11, 496b/15

ş.+ si 394b/7, 486b/25

ş.+ yi 414a/3

şürb Ar. İçme.

ş.+ i (İyelik) 290a/1

şüyū‘ Ar. Herkesçe duyulma, yayılma, bilinme, halkın diline düşme.

ş.+ ına 255b/20

T

tā Far. Dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz:

t. 279a/9, 315a/24, 334b/9, 373b/10, 383a/17, 393a/7, 399a/8, 445b/25, 453a/11, 478b/7, 488a/20

ta' accüb Ar. Şaşma, hayret etme.

t. olunur 406a/11, 409a/20, 496b/11

ta' affün Ar. Kokma, bozulma.

t. 390a/2, 395b/1, 395b/5, 395b/9, 395b/12, 399b/3, 399b/6, 400a/3, 400b/15, 400b/16, 400b/24, 401a/12, 401a/17, 401b/5, 401b/13, 402a/20, 404a/20, 415b/3, 423a/9, 423a/18, 461b/26, 473b/21, 477a/8, 483a/22

t.+ den 394b/15, 402a/18, 415b/25

t.+ e 395b/11, 416a/10, 461b/10

t. + i 401a/1, 421a/25, 477a/12, 477a/21

t.+ i (İyelik) 319b/9, 359a/18, 395b/5, 425a/8,

t.+ üñ 390a/3, 401a/3, 401a/19, 400b/25, 400b/26, 401b/15, 402a/15, 404a/13, 415a/21, 423a/21

t.+ ünden 415b/9, 481b/15

t.+ üne 390a/18

t.+ üni 465a/4

t.+ üyle 416a/23

ta' affün-i cüz'î Bozulmuş parça.

t. 390a/2

ta' affün-i lâzıme Gerekli bozulma.

t. 404b/25

ta' akkud Ar. Düğümlenme, bağlanma, çözülmez duruma gelme.

t. 451a/3, 457a/9

t.+ una 454a/14

ta' alluk Ar. İlgisi olma, ilişkisi olma, yansıma.

t. iderse 388a/20, 388a/21

t. idüp 388a/18, 413a/19, 413b/10, 428b/1, 451a/24

t. 428a/22, 428a/25

t.+ ı (İyelik) 388b/10, 388b/11

ta'ām Ar. Yemek, aş.

t. 261b/7, 261b/20, 261b/21, 261b/22, 263a/19, 267a/14, 267b/22, 268a/2, 268b/8, 273a/1, 273a/9, 273a/11, 273a/12, 273a/18, 273a/19, 274b/8, 274b/9, 274b/11, 276b/21, 286b/19, 290b/4, 297b/15, 304b/17, 309a/7, 313a/18, 326a/7, 330b/7, 376a/23, 383a/6, 397b/25, 414a/2, 414a/4, 447a/4, 486b/9, 486b/11, 489a/5

t.+ a 267a/2, 271b/19, 273a/8, 273a/16, 280a/2, 311b/16, 315a/15, 318b/8, 357a/4, 360a/12, 360b/2, 487a/2

t.+ dan 263b/21, 265b/6, 267a/17, 268a/2, 268a/3, 272a/22, 279a/9, 279b/15, 279b/23, 292a/24, 313a/19, 326a/18, 336b/1, 336b/22, 359a/18, 406b/14, 417b/4

t.+ ı 262b/5, 262b/16, 274b/3, 275a/26, 290b/3

t. + ı (İyelik) 336a/8, 489a/7

t.+ ın 261b/18, 261b/22, 261b/25, 274b/10, 275a/9, 277a/2, 290b/4, 290b/8, 290b/9, 330a/20

t.+ ına 271b/18, 273b/10, 274a/8, 281a/21, 281a/22, 298a/18, 380a/12, 487a/1

t.+ ında 490a/23

t.+ lar 265b/17, 267b/24, 313a/18, 314b/21, 342a/20, 365a/9, 369a/16, 381a/10, 383a/13, 444b/17

t.+ lara 307b/12, 418a/6

t.+ lardan 265b/17, 272b/5, 314b/16, 315a/3, 344b/12, 346a/1, 352b/11, 357a/3, 360a/10, 441b/23

t.+ ları 323a/16

t.+ larına 326b/10, 382a/5, 412a/1, 418a/6, 418a/8, 431a/7, 447a/21, 449a/24

tab'a Ar. Kitap, dergi vb. basma, bir kitabın her defaki baskısı.

t. 476a/20

tabaka Ar. Katman.

t.+ lara 266b/4

t.+ ları 266b/3

t.+ larıñ 283a/20

t.+ larına 266b/12

tabakāt-ı mi'de Midenin katmanları.

t.+ de 267a/5

taban Ayağın yere basan tarafı.

t.+ larda 451a/2

t.+ ları 377b/24, 453a/10

t.+ larına 429b/6

tabh Ar. Pişirme, pişirilme.

t. etmeden 484a/17

t. iderler 452a/4, 452a/7

t. idüp 372b/19, 374b/13, 493a/15

t. olup 310b/11

t. olunmağa 310b/10

t. olunmuş 406a/9

t. 303a/23

t.+ ı (İyelik) 252a/8, 252a/9, 253a/18, 253a/19, 262b/11, 265a/25, 267a/21, 267a/22, 270a/1, 271a/10, 271a/8, 271b/2, 275a/3, 278b/1, 278b/19, 279a/24, 279b/5, 280a/16, 280a/17, 280a/24, 283b/14, 284a/9, 285b/14, 285b/22, 286a/7, 287a/13, 290a/14, 297b/4, 307b/20, 310b/1, 315b/10, 316a/17, 321b/17, 323a/4, 324b/11, 327b/8, 328b/18, 329a/5, 329b/4, 330a/23, 330a/24, 330a/8, 331a/16, 332b/12, 334b/24, 340b/24, 343b/11, 344b/20,

346a/25, 346b/9, 348a/21, 350b/14, 351a/1, 351a/10, 351a/14, 351a/15, 351a/16, 351a/20, 351a/21, 351a/9, 357b/8, 359a/5, 366a/19, 366a/20, 366b/14, 367b/18, 367b/22, 367b/22, 368a/15, 371b/18, 371b/19, 374a/11, 374a/12, 377a/10, 377a/3, 380a/13, 380a/21, 381b/21, 381b/24, 381b/24, 384b/10, 391b/15, 391b/2, 391b/3, 397a/6, 398b/18, 405b/25, 407a/15, 407a/21, 407a/21, 408b/14, 409a/2, 422a/10, 427b/17, 427b/23, 427b/24, 429a/14, 429b/16, 429b/9, 430a/17, 430b/17, 430b/2, 430b/3, 430b/8, 431a/13, 437b/4, 438b/1, 439b/10, 440a/21, 441b/15, 442b/17, 442b/18, 444a/14, 451b/24, 452a/6, 453a/18, 456b/21, 461a/18, 461a/8, 462a/11, 464a/22, 464b/4, 479a/13, 481b/23, 482a/21, 482b/9, 484a/12, 485a/15, 485a/17, 485a/18, 488a/7, 488b/18, 488b/4, 489a/24, 490b/10, 490b/12, 490b/24, 490b/6, 490b/7, 492b/22, 493a/14

t.+ ıdır 284b/24, 316a/17, 391b/25, 406b/17, 428a/6

t.+ ına 329a/18, 344a/4, 355a/20, 373a/13, 490b/9, 421b/25

t.+ ından 283b/14

t.+ ını 251a/20, 259b/24, 267a/21, 267a/4, 318a/13, 327a/17, 328b/19,

334a/6, 366b/23, 372b/10, 379b/5,
398b/3, 406a/1, 425b/19, 440b/23,
441b/10, 442a/5, 490a/25

t.+ ıyla 267a/12, 267a/17, 267a/20,
270a/24, 277a/7, 283a/14, 284a/6,
286b/12, 286b/13, 291b/25, 304b/9,
312b/25, 319b/22, 320a/6, 323b/22,
330a/1, 338b/12, 340b/5, 350b/18,
352a/20, 356b/21, 367a/15, 374b/10,
374b/11, 374b/12, 374b/12, 376b/9,
381b/9, 430a/13, 430b/7

tābi‘ Ar. Birine veya bir şeye uyan,
onun arkası sıra giden.

t. olanlar 419b/22

t. olup 259a/8

t. olur 253a/2, 289b/9, 450b/12

t. +dir 399b/15

tābi‘ at Ar. Bir varlığın tabii özelliklerinin
bütünü.

t. 267b/26, 276b/14, 279b/9,
283a/17, 285b/20, 289a/13, 298b/14,
343a/14, 375a/25, 390a/23, 391b/22,
398a/20, 401a/1, 401a/3, 401a/4, 401a/7,
406a/15, 406a/16, 406a/19, 406b/12,
425b/22, 426b/18, 446a/9, 457a/5, 457a/7,
457a/25, 457b/5, 459a/25

t.+ a göre 304a/7, 326b/18

t.+ a 277a/5, 289a/17, 390a/20,
391b/23, 393b/14, 405a/6, 406a/20,
406a/22, 420a/7, 426b/16, 473b/13

t.+ da 268b/17, 305a/16, 411a/3

t.+ dır 458b/25

t.+ ı 264b/11, 265a/10, 267b/1,
268b/4, 269a/3, 269b/24, , 273b/14,
274b/1, 275b/7, 278b/18, 279b/11,
300a/7, 302a/21, 310a/1, 315a/22,
317a/20, 326b/15, 327a/5, 327b/9, 332a/6,
339b/6, 344b/13, 349b/24, 355a/9,
365b/14, 370a/17, 377a/21, 378b/15,
379b/12, 380a/11, 380b/15, 383b/1,
389a/14, 391a/1, 393a/19, 398a/6,
404a/18, 405a/10, 408b/7, 410a/3,
425a/10, 425a/14, 425a/15, 425a/17,
439a/24,

t. + ı (İyelik) 282b/22, 294b/21,
304b/3, 315a/16, 319a/23, 319b/6,
348b/20, 379a/21, 449a/6, 473b/4

t.+ ın 272a/9, 273b/16, 275a/26,
277a/11, 289a/16, 290a/2, 340a/21,
406a/18, 406a/21, 406a/22, 406a/23,
406b/1, 406b/2, 406b/7, 406b/8, 406b/10,
406b/11, 426b/13

t.+ ını 377b/15

t.+ ları 305a/13, 365a/13, 366a/17,
373a/12, 397a/3

ṭabīʿ at Ar. Büyük abdest yapma kolaylığı ya da zorluğu.

ṭ. 287b/25, 289b/25, 488a/18

ṭ.+ a 290a/4,

ṭ.+ de 278b/4,

ṭ.+ e 277a/3

ṭ.+ ı 259b/21, 273a/1, 278b/9, 285a/25, 290a/6, 321b/23, 326a/16,

ṭ.+ iñ 290a/2,

ṭabīʿ at-ı cīmāʿ Cinsel birleşmenin özelliği.

ṭ.+ ı 341a/24

ṭabīʿ at-ı ishāl İshalin özelliği.

ṭ.+ iyle 488a/12

ṭabīʿ at-ı mūzīb Alaycı mizaçlı.

ṭ.+ den 283a/1

ṭabīʿ at-ı taʿ affūn Bozulacak özellikli.

ṭ.+ den 403a/13

ṭabīb Ar. Hekim, doktor.

ṭ. 259a/19, 259b/18, 268a/11, 270a/23, 270b/9, 272b/7, 272b/24, 282a/17, 284b/19, 285b/11, 294b/17, 295a/1, 297b/11, 298a/7, 310a/9, 318b/10, 318b/12, 321b/23, 325b/2, 327b/10, 330a/3, 340b/25, 345b/19, 346b/14, 346b/15, 346b/18, 355b/24, 362a/14, 382b/3, 383a/23, 384a/9, 384a/12, 384b/25, 387a/8, 394b/5, 395b/10, 397a/25, 398a/23, 402b/2, 402b/5, 402b/8, 404b/20, 406b/7, 410b/13, 415a/10, 417a/14, 420a/2, 420a/3, 420a/18, 423a/12, 427a/23, 432a/13, 437b/20, 441b/12, 446a/15, 446a/24, 446b/8, 447a/15, 448b/9, 451b/13, 452a/18, 452a/19, 455a/15, 459b/2, 459b/17, 461a/21, 472b/18, 473a/15, 473a/20, 474a/6, 485b/11, 489a/3, 495a/21

ṭ.+ e 276b/19, 320a/13, 373b/10, 390b/2, 391b/22, 459a/9

ṭ.+ iñ 252a/16, 259b/7, 260a/14, 294a/3, 295b/5, 296a/13, 296a/17, 306a/13, 306b/25, 321b/1, 321b/6, 324a/14, 327b/13, 328a/7, 359b/17, 359b/20, 387a/21, 387b/9, 387b/15, 387b/25, 400b/19, 401a/12, 401b/4, 401b/13, 411a/1, 411a/14, 417a/16, 452b/4, 452b/9, 454b/3, 454b/17, 484b/20

ṭ.+ iñdir 294b/1, 452b/17, 471b/2

ṭ.+ ler 270b/17, 315a/19, 317a/14,
335b/15, 346b/23, 364b/25, 407b/22,
495a/16

ṭ.+ lerden 344a/8

ṭ.+ leri 273a/23, 319a/24, 417a/22

ṭabīb-i mezbūr Adı geçen doktor.

ṭ. 401b/3, 401b/9

ṭabībān-ı mezbūrā Adı geçen doktorlar.

ṭ.+ niñ 407b/25

ṭabīʿi Ar. Alışılmış olan, olağan, normal.

ṭ. olan 409a/9, 484a/15

ṭ. 322b/10, 490a/16

ṭ.+ dir 289b/26, 409a/9

ṭ.+ niñ 321b/20

ṭ.+ si 335a/6

ṭ.+ sinde 482a/12, 482a/14

ṭabīʿiyyet Ar. Tabiî olma durumu, tabiîlik,
doğallık.

t. 406a/15

taʿbīr Ar. İfade, anlatım.

t. iderler 431b/10, 434a/19-20,
434a/20-21, 435a/12, 440a/19, 453b/9,
461b/3, 463b/20, 470b/18, 485a/4

t. itdikleri 367b/19, 47a/3-4,
471a/5

t. olunan 284a/2, 299b/5-6,
304b/25, 332b/3, 332b/13, 334a/24,
445b/7, 459a/16, 463a/19, 470a/1,
476b/13, 479b/15

t. olunur 303b/4, 350a/2, 350a/6,
434a/18, 446a/13, 446b/19, 462b/15-16,
463a/12, 469a/22, 487b/4,

ṭablī Ar. Davul.

ṭ.+ dir 319a/11

taʿdīl Ar. Düzeltmek, düzene koymak.

t. etmek 332b/22, 476b/16

t. etmekdir 285a/23, 291b/12,
390a/19, 395a/4, 396a/9, 402a/17,
418a/12, 458b/20

t. eylemek 332b/23

t. eylemekdir 322b/19

t. eyleye 259a/22, 459a/14

t. eyleyeler 254b/17, 264b/16,
330a/1, 330b/13, 351b/25

t. ideler 260b/4, 266b/18, 298a/3,
302a/16, 305b/4, 317b/19, 336a/16,
337a/18, 337a/22, 340b/23, 342b/15,

343a/22, 343b/11, 347a/17, 348a/3,
352a/23, 353b/24, 362a/23, 363a/17,
377b/14, 384b/11, 389a/2, 394a/13,
405a/13, 424b/3, 425b/15, 431b/19,
439a/18, 440a/20, 441b/9, 445a/21,
449a/22, 460b/11, 482a/19, 483b/8,
485a/12

t. idüp 275a/12, 287a/3, 294b/22,
341b/4, 346a/4, 395a/12, 425a/16,
435a/24, 441b/11, 444a/11, 473b/21,
475b/12,

t. oluna 460a/1

t. 277a/13, 290a/5, 290a/16,
290a/17, 290b/25, 291b/16, 293b/3,
293b/10, 312b/19, 324b/22, 325a/6,
332b/10, 334b/4, 335b/25, 339a/8,
351a/14, 354a/23, 358b/12, 369b/10,
374a/11, 374b/7, 383b/22, 393b/15,
396b/22, 397b/17, 400a/9, 405b/7,
410a/20, 424a/10, 424a/12, 424b/24,
428b/6, 432b/18, 436a/3, 436b/3, 438a/12,
439b/5, 441a/18, 441b/1, 441b/23,
442b/25, 449b/1, 451b/10, 453a/1, 493a/5

t.+e 460a/2

tafşıl Ar. Bir şeyi bütün ayrıntıları ile
açıklama.

t. olundu 339a/3, 412b/7

t. olunmadı 266a/26

t. olunmuştur 310b/17

t. olunur 408a/16

t. olunsa 412a/24

t. 395b/25, 487b/14

t.+e 488a/4

t.+ ine 403a/12

tafşılān Ar. Tafsilatlı olarak, bütün
ayrıntıları ile.

t. 363a/17

tafzilen Ar. Birini veya bir şeyi diğerlerine
tercih etme, diğerlerine üstün görme.

t. 405a/4

tağayyür Ar. Değişme, başkalaşma.

t. ider 313a/22

t. olmak 416b/9

t. olmağıdır 357a/17

t. olmaya 416b/10

t. olup 324a/16

t. olur 492a/14, 493b/19, 494a/20

t. 482a/12

t.+ e 482a/14

t.+ i (İyelik) 426a/7

tağıdıcı Dağıtıcı, def edici.

t. 259b/17

tağlamak Dağlamak.

t. 387a/2, 463a/9

tağlîz Ar. Katılaştırma, kalınlaştırma, sertleştirme.

t. 254b/17

tağallül Ar. Bir şeyin cüzleri birbirinden ayrılma, ayrışma.

t.+den 257b/23

tağammül Ar. Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma.

t. 261a/4, 268b/22, 345b/18, 369b/9, 395b/11, 399b/11, 422a/24, 439b/27, 448a/1

t.+ i (İyelik) 327a/23, 368a/11

t.+ üne 292b/9, 315a/25, 420a/4

tağayyül Ar. Daha önce duyu organları ile idrak edilmiş bir şeyi, o şey karşımızda

mevcut olmadığı bir an veya mekanda zihinde şekillendirme, hayalde canlandırma.

t. itdikde 344a/13

tağdır Ar. Örtme, örtülü durumda bulundurma.

t. idüp 385a/19

tağfif Ar. Hafifletme, kolaylaştırma.

t. etmekdir 438a/12-13

t. olmaklığı 257b/16

t. 295b/13

tağkîk Ar. Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma.

t. etmişlerdir 373b/18-19

t. 305a/8

tağkîk-i hümmeyât-ı dâ'ire Dıştaki damarlarda olan maddenin neden olduğu sıtma hastalığını araştırma.

t.+ de 401b/19

tağleb Ar. Su mercimeği (Lemna Minor).

t. 414b/14, 432a/9

tahlîl Ar. Çözümleme.

t. etmede 446a/21

t. etmek 411b/3

t. etmekde 259b/3, 322a/11

t. etmesi 389a/17

t. eylemek 447b/23

t. eylemeye 305b/6

t. eyler 428a/23

t. eylemeye 466b/13

t. ideler 448a/24

t. idemediginden 347b/17

t. iden 322a/3, 339b/7

t. ider 322a/5, 286a/7-8

t. 275a/5, 278a/25, 281b/14,
284b/8, 285a/15, 308a/4, 314b/24,
321b/25, 322b/22, 339a/9, 347a/17,
347a/18, 347a/19, 347b/14, 361a/7,
365b/8, 368a/25, 379b/12, 383a/25,
393b/22, 394b/15, 438a/15

t.+ eden 284b/23

t. +i (İyelik) 270b/15, 384b/17,
432b/22, 432b/24, 438a/22

tahrîk Ar. Kımıldatma, oynatma,
harekete getirme.

t. etmesiyle 349a/4, 489b/11

t. iden 480b/24, 481a/18

t. ider 274b/12-13, 403b/4,
489a/11

t. idüp 285b/7, 473b/19

t. itdirdikde 399b/5

t. olunsa 438a/7

t.+ iyle 404b/22

tahrîr Ar. Kaydetme, deftere geçirme.

t. eyledigi 409a/23

t. olunmuştur 470a/2

t. olunmamıştır 256a/12

taḥşîl Ar. Toplama, alma.

t. etmek 473a/1

t. idemez 487a/3

taḥşîş Ar. Ayırma.

t.+ iñ 415b/18

taḥta Far. Kalınca ve uzun biçilmiş düz
ağaç parçası.

t. 470b/2

tā'ife Ar. Kabîle, kavim.

t. 423a/13

t.+ sinden 362a/6, 362a/10

t.+ sine 359a/7, 360a/13, 364a/8

taḳaddüm Ar. İleri geçme.

t. 290b/8, 298b/19, 325b/13,
326b/2, 341b/3, 346a/12, 482b/22,
486b/20, 486b/21

t.+ ünden 374a/9

takarruḥ Ar. Yara durumunu alma, yara
derinleşip büyüme.

t. 353a/14, 371a/25

taḳarrüb Ar. Yaklaşma, yakına gelme.

t. 341b/1

**taḳaṣṣuru'l-cildü'l-ḥuṣyeteyn ve
tesehḥüc-hümā** Testis derisinin
kabuklanması ve tırtıklanması.

t. 338b/21

taḳdīm Ar. Kendinden büyük ve üstün bir
kimseye verme, sunma.

t. etmekdir 284b/23

t. etmesiyle 334a/23

taḳdırce Ar. Beğenme, güzel bulduğunu,
beğendiğini belirtme.

t. 262a/1, 269b/5, 281b/3, 309a/13,
310b/8, 350a/2, 350a/5, 382b/13, 382b/21,
394b/4, 395b/14, 401b/1, 406b/2, 406b/9,
423a/23, 437a/8, 459a/9, 489b/18

taḳlīl Ar. Azaltma, indirme.

t. etmekdir 383b/1

t. eyler 311a/15

t. ideler 462b/6

taklīs Ar. Büzme.

t. olunmuş 465b/9

taḳrīr Ar. Sözle anlatma, ifade ve beyan
etme, anlatış.

t. olunan 330b/10

t. olunmuştur 413b/25

taḫsīm Ar. Parçalara ayırıp bölme, bölüştürme, pay etme.

t. etmişdir 323a/22

t. olunan 310b/5, 310b/7

t. olunur 262a/8

taḫsīrāt Ar. Kusurlar, kabahatler, suçlar.

t. 350a/1

t.+ ıdır 381a/7

taḫṭīr Ar. Damla damla akıtma, damlatma.

t. etmekdir 345b/20

t. etseler 393a/20

t. eyleyeler 257a/20

t. eyleyüp 289a/4

t. ideler 256b/14-15, 257a/13, 260a/20, 260b/13, 260b/20, 264a/11, 280b/10, 285a/8, 296b/9, 298a/18, 314a/14, 318a/13, 345b/26, 354a/9, 362b/7-8, 386a/3, 386a/6, 410b/21, 419b/14, 421a/24, 421b/3, 424b/1, 427a/23, 445b/1, 445b/6, 452b/7, 452b/20, 463b/2, 471b/12, 471b/19, 471b/23, 481a/10, 481a/12, 481a/16

t. iderler 451b/14

t. iderlerse 393b/25

t. idüp 258a/15, 258b/5, 264a/18, 320a/22-23, 336b/1-2, 361b/17, 393a/17, 443b/20, 456b/3, 466a/5

t. olunduḡdan 260a/21

t. olunmuş 275b/22-23, 285a/10, 339a/13

t. olunsa 260a/13

t. olunurken 260a/20

t. 264a/21, 268a/12, 274b/16, 385a/14, 388a/5, 415a/12, 424b/13, 427a/18, 445a/1, 445a/5,

taḫṭīr-i bevl Damla damla idrar yapma.

t. 343a/18, 355a/7

taḫṭīrū'l-bevl bk. taḫṭīr-i bevl.

t. 335b/10, 469b/4

taḫviyet Ar. Takviye.

t. virmede 432a/5

t. virir 469a/9

t.+ i (İyelik) 260b/4, 431b/21

taḫayyūh Ar. (Yara için) İrinlenme, iltihaplanma.

t. 497a/2

talak(ğ) Karın boşluğunun sol üst kısmında kaburgaların hemen altında, mîdenin sol arka tarafında bulunan, kan dolaşımını düzenleyen ve kan yapan, yaklaşık 200 gr. ağırlığında, çok damarlı, koyu kırmızı renkte, yassı uzunca organ.

ţ. 258b/17, 261b/16, 262a/5, 263a/17, 271b/25, 283b/3, 291b/6, 304b/13, 304b/14, 304b/16, 304b/22, 304b/24, 305a/6, 305a/8, 305a/10, 305b/5, 305b/6, 306a/11, 306a/21, 306a/25, 306b/25, 307b/3, 307b/6, 307b/7, 307b/15, 308a/4, 308a/10, 308b/22, 309a/3, 309a/18, 309b/16, 309b/17, 310a/10, 310b/16, 310b/17, 314a/22, 319a/14, 324a/11, 325a/17, 355a/5, 357a/22, 391a/24, 409a/8, 438a/3, 455a/9, 455a/11, 455b/25, 457a/24

ţ.+ a 262a/4, 305b/8, 306b/6, 307b/15, 310a/20, 310b/15, 324a/11, 324a/12

ţ.+ da 271b/24, 291b/4, 291b/9, 291b/18, 299b/4, 304b/22, 305a/14, 305a/17, 305a/22, 305a/24, 307b/17, 308a/5, 308b/22, 324a/19, 359b/12, 409a/11, 431b/2, 469a/18

ţ.+ dan 271b/24, 276a/9, 288a/6, 291b/14, 313a/15

ţ.+ dandır 266b/10

ţ. .+ dır 400b/21

ţ.+ ı (İyelik) 305b/13, 308b/22, 455b/5

ţ.+ ın 291b/16, 305a/18, 305a/16, 306b/2, 306b/13, 307b/10, 308a/2, 318a/20, 323b/1, 324a/25, 330b/10, 400a/6, 411b/21, 439a/9

ţ.+ ından 309b/10

ţ.+ ını 305b/12

ţ.+ ları 305b/13

ţ.+ larında 382b/24, 409b/17

talaklı Dalak şişmesi hastalığı bulunan.

ţ.309b/10

talaklu bk. talaklı.

ţ. 308b/23

talak yağı Dalak yağı.

ţ. 433b/1

talas Tahta veya madeni şeylerin rende, ege ve testere ile işlenmesi sırasında çıkan kırıntılar.

ţ.+ ı (İyelik) 461b/18, 462b/8, 463b/17

ṭaleb Ar. İsteme, dileme, arzu etme.

ṭ. etmek 392a/18

ṭālib Ar. İsteyen, talep eden, istekli olan kimse.

ṭ. olup 289a/13, 494a/17

ṭāliʿ Ar. Doğan, tulû eden.

ṭ. +den 326a/12

ṭālīsfer Yun. Hint zeytini ağacının kökü, kabuğu ve bu ağacın yaprağı.

ṭ. 295b/22

tam Ar. Tamam, bütün.

t. 298a/1, 422b/10, 473b/1

t.+ ında 326a/13

taʿm Ar. Tat, lezzet.

ṭ.+1 (İyelik) 486b/23

t.+ ını 387b/7

tamām Ar. Tam olarak, eksiksiz.

t. 257b/1, 260a/21, 261b/24, 273a/21, 281a/16, 330a/7, 352b/19, 356b/18, 364b/3375a/8, 393b/6, 401a/6, 401a/9, 412a/9, 421b/14, 422a/23, 427b/21, 434a/8, 435b/18, 436b/3, 459b/11, 464b/21, 477b/17, 497a/16

t.+ ı (İyelik) 464a/16

tamām-ı beden Bedenin tamamı.

t.+ i (İyelik) 345a/22

tamām-ı tenkīye Kalın bağırsağın tamamını temizleme.

t. 321a/13, 447b/23

t.+ den 384b/7, 393a/22, 400b/2, 456a/24

tamām-i buḥrān Krizin tamamı.

t. 392b/17

ṭamar Canlı varlıkların vücudunda kan veya lenf dolaşımını sağlayan kanal.

ṭ. 254b/14, 325b/24, 474b/10

ṭ.+ da 394a/20, 463b/25

ṭ.+ ı 293b/15

ţ.+ ın 254b/9, 254b/12, 299a/23,
299b/3, 299b/6

ţ.+ ından 276a/11, 313b/7, 383b/6

ţ.+ lar 276b/23, 297b/20, 303b/4,
308a/6, 313a/22, 318b/12, 322b/22,
324b/25, 353a/15, 357a/11, 371a/24,
394b/1, 420a/3, 420a/23, 424b/17,
476a/23

ţ.+ lara 261a/5, 262a/3, 288a/21,
313a/8, 322b/8, 326a/25, 395b/5

ţ.+ larda 258b/15, 324a/11,
388a/15, 390b/6, 395b/2, 395b/6,
395b/12, 401a/13, 401a/20, 401b/11,
409a/10, 420a/9, 426b/9, 457a/23,
464a/10, 469a/18, 469b/5, 471b/23

ţ.+ lardadır 394a/25

ţ.+ lardan 261b/24, 288a/6,
318b/13

ţ.+ lardır 396a/4

ţ.+ ları 292a/10, 353a/12, 360a/14,
368b/22, 394b/19, 438b/25, 439a/15,
449a/7

ţ.+ ların 297b/21, 308a/11,
325b/21, 325b/22, 356b/8, 357a/8,
357a/11, 357a/12, 357a/13, 358b/13,
390b/9, 390b/10, 390b/25, 401a/20,
401a/21, 405a/8, 410a/13, 457b/21,
467b/12, 480a/18

ţ.+ larına 413b/25, 464a/12

ţ.+ larında 251b/4, 271b/23,
310b/13, 319a/15, 354b/23, 359b/12,
360a/16, 455a/2

ţ.+ larından 364b/4, 474b/6,
474b/8, 474b/9

ţ.+ larının 346a/7

ţamıld - Damıtmak.

ţ.- up 267a/24

ţamla Ar. Bir sıvının ufak bir yuvarlak
şeklindeki çok küçük parçası, katre.

ţ. 259b/9, 259b/15, 309b/7,
314b/2, 381b/21, 389a/23, 397a/14,
425b/7

ţ.+ sını 268a/13

ţamla **ţamla** Damla damla.

ţ. 335b/12

ţamlad - Damlatmak.

ţ.- alar 309b/8, 377a/10, 427b/14,
427b/16, 427b/19

ţ.- up 275b/10, 314b/3, 334b/1,
395a/18

tanẓīr Ar. Benzetme.

t. etmek 408a/2

tar Geniş ve bol olmayan.

t. 255b/16, 261b/10, 262b/4,
283a/7, 313a/21, 315a/13, 319b/8,
322b/18, 334a/19, 347a/13, 363a/8,
395b/18, 403b/23, 404a/16, 426a/16,
455a/4, 455b/8, 490b/22

taraf Ar. Cihet, yön.

t. 420a/11

t.+ a 258b/23, 261b/9, 277a/10,
284b/6, 316a/22, 316a/24, 316b/2, 319b/8,
354b/25, 362b/22, 363a/11, 365b/12,
416b/20

t.+ da 420a/14, 420a/17, 463a/18

t.+ dan 284b/6, 319b/8, 420a/17,
420a/19, 420a/20

t. + ı 461a/13, 463a/18, 470b/8

t.+ ı (İyelik) 261b/11, 329b/18

t.+ ın 420a/19

t.+ ına 268b/6, 314b/4, 315a/13,
425b/11, 470b/18

t.+ ında 255b/13, 261b/16,
304a/11, 313b/1, 323b/6, 383b/6, 383b/7,
420a/18

t.+ ından 383b/12, 396b/6,
470b/20

t.+ ını 470b/20

taraf-ı hilāl Karşı taraf.

t.+ ı (İyelik) 383b/10

t.+ ına 383b/15, 431b/18

t.+ ından 383b/8

taraf-i muhālif Muhalif taraf.

t.+ inden 420a/12

tarāğiyūn ? Çiçeği ve meyvesi çok olan bir
bitkinin hekimlikte kullanılan şifalı
kabuğu.

t. 258a/24, 282a/13, 294b/25,
296b/5, 325a/24, 327a/7, 311b/21, 337a/1,
351a/9, 355a/16, 368a/15, 381b/21,
402a/24, 407b/2, 418b/24, 425a/2, 427a/1,
428b/13, 443b/2, 443b/9, 449b/2,
450a/12, 452b/13, 456b/21, 464b/23,
474a/11, 487b/16

ṭaral - Daraltmak.

ṭ.- up 251b/2

ṭaramlan - Tırtıklanmak.

ṭ.- maḵ 338b/22

ṭarāvet Ar. Tazelik, körpelik.

ṭ. 480b/23

ṭ.+ e 481b/2

ṭ.+ ine 363a/14

ṭarḥ Ar. Kurma, tertip ve tanzim etme.

ṭ. 462b/7

tarḥāna Far. İçine domates, biber, kokulu otlar, soğan, süt veya yoğurt konmuş hamurun kurutulup ufalanması ile elde edilen çorba malzemesi.

t. 288a/19, 288b/2, 304b/18

tarḥaṣḥūk Far. Yaban güneyiği, hindiba-yı berri, yabani hindiba; (Sonchus oleraceus).

ṭ. 272a/16, 288b/17, 289a/2, 291a/3, 305b/10, 311a/6, 317b/23,

405a/20, 405b/23, 407a/5, 435b/1, 495b/15

ṭ.+ dan 289a/3

ṭarı Darı, mısır (Panicum).

ṭ. 427b/24, 436a/25, 436b/11, 448a/25

ṭ.+ yı 347b/6

ṭārī Ar. Birden bire ortaya çıkan, ansızın beliren.

ṭ. 257b/22, 259b/20, 288b/1, 289a/14, 342b/2, 353b/19, 364b/15, 368b/24, 376b/7, 383a/2, 399a/15, 406a/20, 421b/9

tārīḥ Ar. Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

t. 428a/12, 450a/23

tārīḥ-i mezbūr Zikredilen tarih.

t.+ dan 428a/14

ṭarīḥ Ar. Takip edilen yol, usul.

ṭ. 345b/19, 383a/3

ṭ.+ a 432b/5

ţ.+ i (İyelik) 320a/12, 345b/8, 345b/13, 345b/16, 351b/18, 382a/24, 442b/5, 451b/22, 452a/2, 452a/8, 476a/22, 487b/14, 496b/12

ţ.+ le 444a/9

ţ.+ iyle 273a/7, 279b/20, 314b/20, 319a/9, 319a/11, 323a/25, 326a/10, 364a/15, 374a/6, 415b/11, 415b/15, 415b/22, 415b/23, 416a/2, 423b/7, 434a/21, 434a/25, 434b/2, 446b/14, 483a/16

ţarîķ-i istiḥrāc Anlam çıkarma yolu.

ţ.+ ı (İyelik) 393b/2

ţarîķ-i isti' māl Kullanma usulü.

ţ.+ i (İyelik) 402b/18, 425b/6

ţ.+leri 424b/16

ţarîṭavus Yun. bk. ḥummā-i şafrāviye

ţ. 403a/10

tarla Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

t.+ larda 416a/7

ţartı Tartma aleti, çeki, terazi.

ţ. 322a/17

ţart - Tartmak.

ţ.- dılar 346b/21

ţartır Demir sülfat tortusu.

ţ. 306b/14, 405b/19, 443a/2, 444b/21, 445a/14, 445b/17, 465b/9, 485a/2

ţ.+ den 464b/18

ţartır-i ebyaz Beyaz demir sülfat tortusu.

ţ. 445a/25

ţartır yağı Demir sülfat tortusundan elde edilen yağ.

ţ. 445a/2

taşalluṭ Ar. Rahat vermeyecek, bıktıracak, sıkıntı verecek şekilde üstüne düşme, sataşma, musallat olma.

t. etmekle 491b/19

tasarruf Ar. Bir şeye sahip olma ve sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi.

t.+ ları 403a/3

tāṣāṭir ? Cerrahların kullandığı bir alet.

t. 334a/23

taṣfiye Ar. Arıtma, arıtım, arıtılma, saflaştırma, saflaştırılma, pak ve temiz duruma getirme, getirilme.

t. 434b/14

taṣḥīḥ Ar. Düzeltme, yanlış doğru hâle getirme.

t. 486b/2

taṣʿīd Ar. Yukarı çıkarma, yükseltme.

t. ideler 417b/15

t. olunmuş 411b/14

t. 254a/19

t.+ i 417b/15

taṣnīf Ar. Sınıflara ayırma, sınıflandırma, sıralama.

t. etmişlerdir 417b/7

taṣrīḥ Ar. Açık açık anlatma, şüpheyi yer bırakmayacak şekilde açıklama, apaçık belirtme.

t. etmiştir 439a/5-6

taṣvīr Ar. Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntıları ile anlatma.

t. etmektedir 353b/17

t. idemedüğündri 364a/20

taş Taş.

t. 298b/15, 298b/18, 301b/4, 303a/8, 325b/23, 326a/2, 326a/11, 326a/15, 326a/18, 326a/22, 326a/24, 326b/5, 327b/20, 329b/21, 331b/5, 331b/6, 331b/13, 331b/15, 331b/16, 331b/19, 331b/20, 331b/23, 335a/7, 343a/11, 346b/3, 346b/22, 346b/24, 347a/2, 347a/3, 373b/7, 381b/10, 381b/23, 382b/9, 443b/22, 446a/11, 457a/10, 496a/22

t.+ dan 331a/7

t.+ ı 327a/6, 327a/13, 331b/19, 367b/7, 438a/24

t.+ ın 327b/9

t.+ ın 335a/5, 347a/4

t.+ ına 371b/6

ṭ.+ indan 438a/24

ṭ.+ indandır 489a/6

ṭ.+ ını 295a/17

ṭ.+ ları 326b/4, 326b/15, 327b/11,
327b/24, 328a/13, 331b/21

taşak Erkeklik bezi, haya, husye.

ṭ. 319a/21

taşra Dışarı.

ṭ. 288a/16, 343a/14, 357a/11,
386b/10, 420a/6, 425b/23, 426a/3,
426a/24, 426b/7, 426b/24, 464a/20

ṭ. +da 354b/3

ṭ.+ dan 251a/18, 259b/17, 262b/8,
266a/9, 269b/8, 284a/4, 285a/21, 285a/24,
328a/4, 328b/19, 333b/13, 339a/14,
342a/10, 343a/3, 344a/23, 344b/9,
344b/17, 344b/24, 346a/24, 347b/4,
348a/16, 348a/23, 349a/7, 358b/4,
377a/23, 377b/3, 377b/10, 379a/19,
384b/15, 389b/6, 392a/13, 397b/4,
399a/19, 399b/24, 495a/12

ṭ.+ sı 399b/2

ṭ.+ sinda 268b/7

taşar beṭavūs Yun. bk. ḥummā-i dā'ire-i
sevdāviyye

ṭ. 409a/5

taşlı Tatlı.

ṭ. 269a/19, 486b/24

taşlu bk. taşlı

ṭ. 252b/15, 254b/1, 266a/19,
307b/17, 313a/18, 316a/21, 320a/12,
345b/9, 353b/11, 368b/19, 385b/26,
386a/23, 396b/12, 402b/3, 415a/5,
430a/23, 436b/13

ṭ.+ lardan 316b/4, 333b/20

ṭ.+ layup 346a/20

taşlu bādem Tatlı badem.

ṭ. 278b/15, 312b/8, 333b/10,
342a/23, 346a/3

taşlu bādem yağı Tatlı bademden elde
edilen yağ.

ṭ. 251a/1, 251a/5, 266a/10,
283a/12, 283b/19, 284a/10, 284b/11,
286b/16, 302b/5, 312b/10, 329a/25,
331a/15, 332a/16, 344b/23, 350a/19,

367b/16, 377a/23, 378b/12, 438a/17,
463a/3, 463a/6

ṭ.+ nı 283b/12, 286b/12, 489b/21

ṭ.+ yla 284b/21, 295a/12, 302a/6,
327b/7, 335a/20, 350a/23, 377b/16,
414b/23, 490b/1

ṭatlu selmen ? Bir tür bitki.

ṭ. 309a/14

ṭatlu şu yengeci Eklem bacaklılardan,
kabuklu, birinci ayak çifti iki kısaç olarak
gelişmiş, eti için avlanan, suda yaşayan bir
böcek.

ṭ.+ iniñ 295a/4

tātūla Far. Patlıcangiller familyasından,
dik gövdeli, pembe beyaz çiçekli, süs
bitkisi olarak da yetiştirilen, nefes darlığı,
kas kasılması ve astıma karşı kullanılan,
bir yıllık otsu uyuşturucu bitki [Eskiden
astıma karşı sigara gibi içilirdi]. (Datura
stramonium).

t. 493a/10

tatyīb Ar. Birinin gönlünü hoş etme, ona
karşı iyi davranma.

t. ideler 307a/21

ṭā'ūn Ar. Veba.

ṭ. 257b/22, 416b/5, 416b/6,
416b/9, 417a/2, 417a/8, 420a/5, 420a/13,
420a/14, 420a/16, 420a/22, 420a/25,
420b/3, 420b/5, 420b/12, 420b/13,
434b/4, 435a/15, 435a/16, 450b/9,
486b/19, 487a/9

ṭ. 373b/13

ṭ.+ a 419b/9, 422a/17

ṭ.+ da 419b/2, 420b/14, 420b/22

ṭ.+ dan 416b/13

ṭ.+ lara 258a/20

ṭ.+ uñ 416b/6, 419b/16, 420a/23,
423a/5

ṭā'ūnlı Vebalı.

ṭ. 416a/20, 419b/18

ṭ. + dır 417a/7

tavassuṭ Ar. Araya girme, arabuluculuk
etme, vasıta olma.

t.+ ı (İyelik) 472b/19, 472b/20,
472b/23

t.+ ıyla 416a/23

tavil Ar. Uzun.

. 363a/2, 387a/15, 400b/9, 402a/3,
402a/5, 408b/5, 409b/15, 412b/25,
459b/17, 482a/9, 485b/3

tavr Ar. Durum, hâl, vaziyet, davranış.

.+ ıdır 409a/10

tavşan Tavşan (*Lepus europeus*).

. 287b/2, 295b/25, 296a/1,
296b/22, 325b/19, 336b/16, 363a/22,
379a/18, 382a/8

.+ iñ 381b/25

tavşan beyni Tavşan beyni.

. 292b/15

tavşan küli Tavşanın yakılmasından sonra
elde edilen kül.

. 332a/2

tavşan tügi Tavşan tüyü.

. 474b/21

.+ yle 474b/16

tavşan yağı Tavşan yağı.

. 470a/18

tavşancıl taşı Şifalı olduğuna inalina bir
taş.

. 367b/6

tavuk(ğ) Tavuk.

. 265a/21, 269b/8, 273b/8, 284b/3,
287a/25, 296a/2, 298a/5, 312a/18,
336b/15, 336b/25, 346b/24, 347a/2,
354a/19, 360b/18, 367b/16, 373a/1,
378a/2, 378a/5, 379b/3, 399a/23, 411b/24,
415a/12, 436a/7, 438b/9, 459a/20,
486a/19, 492a/6, 496b/15, 496b/16

.+ lar 496b/14

.+ lara 496b/14

.+ uñ 336b/18

tavuk cigeri Tavuk ciğeri.

. 311a/6, 317b/20

tavuk eti Tavuk eti.

. 342a/21, 346a/2

tavuk göti Tavuk kıcı.

ţ. 448a/2

ţavuk  atısı Tavu un karnında olan ve i inde kum bulunan madde.

 . 344a/5

 avuk  ur a ı Tavu un kursak kısmı.

 . 265b/2, 265b/5, 318b/21, 318b/22, 336b/20, 382a/9

 .+nda 284b/1

 avuk  uyı Tavu un kaynatılmasıyla elde edilen su.

 . 294b/2, 295a/14, 329b/4, 372b/6, 384b/1, 491a/1

 .+yla 300a/8

 avuk ya ı Tavu un ya ı.

 . 251a/2, 251a/8, 251b/20, 254a/25, 266a/10, 266a/12, 269a/24, 269b/16, 270b/6, 281b/16, 283b/16, 283b/20, 301b/7, 302a/17, 302b/4, 316a/21, 316b/14, 327b/6, 329b/3, 331a/20, 332a/25, 349a/25, 350a/16, 350a/20, 352a/6, 354b/14, 370b/12, 370b/17, 379b/20, 379b/25, 433a/10, 433b/14, 436a/14, 438a/17, 438b/14, 443a/3, 447b/6, 447b/21, 453b/10, 463a/4,

466a/15, 467a/13, 472a/13, 484a/7, 491a/25

 .+ yla 270a/15, 444b/3

 avul Ar. B y k ve enlice bir kasna ın iki yanına deri ge irilerek yapılan, tokmak ve de nekle  alınan  algı.

 . 267b/25, 319a/12, 321b/22, 347a/14, 373a/8, 448a/23, 461b/20

 ayan - Dayanmak.

 .- up 314b/5

ta  y n Ar. Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme.

t. eylememi dir 410a/16

t. etmekde 400b/18

t. itdiler 410a/17

 ayyib Ar. İyi, g zel, ho .

 . 261a/12, 314a/1, 454a/19, 488a/2

t ze Far. Taze.

t. 255a/23, 263a/6, 266a/20, 273b/21, 275a/4, 275a/9, 283b/16,

285b/14, 295a/11, 295a/16, 295a/22,
319b/10, 326b/9, 327b/7, 327b/19,
328a/10, 342a/23, 344b/23, 349b/5,
350a/20, 352a/13, 353b/13, 358b/23,
362a/17, 363b/22, 366a/18, 369a/21,
371b/10, 372a/18, 372a/22, 375a/13,
377b/2, 385a/1, 385a/17, 385b/22,
386b/14, 386b/17, 392a/10, 393b/9,
406a/8, 415a/1, 422b/18, 429a/22,
436a/14, 440b/24, 443b/21, 456b/1,
461a/4, 466b/19, 470b/8, 472a/6, 475b/25,
481b/21, 484b/22, 487a/14, 489a/25,
490a/5, 492b/19

taẓyīk Ar. Zorlama, baskı.

t. 313a/8

te'āffūn Ar. Kokma, bozulma.

t. 270b/20, 468a/13

t.+ i 435b/16, 468a/14, 476a/18,
476b/21

t. + i (İyelik) 416a/8

t.+ ini 435b/11

te'ahhūr Ar. Geriye kalma, gecikme.

t.+ i (İyelik) 402a/13

Te'ālā Ar. "Şanı yüce olsun" anlamında
olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden
sonra kullanılır.

T. 329b/13, 340a/24, 343a/19,
346b/13, 367b/8, 403a/9, 416a/22

T.+ nın 261b/21

te'ālī Ar. Yükselme, yücelme, ali olma.

t.+ nın 420b/5

tebāšīr Far. Bambu şekeri.

ṭ. 255a/15, 258a/6, 275b/15,
290a/21, 291a/21, 297a/19, 298b/4,
301a/3, 317b/13, 321b/7, 330a/16,
330a/19, 330b/16, 333b/10, 336b/17,
337a/6, 357b/15, 358a/1, 431a/10,
474a/25

tebāšīr kūrşī Tebaşirden yapılan tablet.

ṭ. 330a/13

tebevvül Ar. İşeme, idrarını yapma.

t. eylese 331b/18

t. ider 331b/2, 332b/18

t. idermiş 273a/2

t. itdikde 381b/12-13

t.+ i (İyelik) 330b/9

tebg̃der ? Bir hastalık adı.

t. 252a/21

tebh̃r Ar. Tütsüleme.

t. etmek 363b/18

t. eyleye 382b/18

t. ideler 299a/19

t. idüp 418a/15

tebñ Ar. Saman renkli.

t. 312a/23

tebr̃d Ar. Soğutma.

t. 274a/13, 289b/12, 311a/18,
328b/17, 330b/13, 390b/1, 394a/1,
462a/22

t.+ de 414a/21

t.+ i 432b/7

tebsi Fincan, tabak, bardak vb. taşımaya
yarayan, derinliği az, çeşitli büyüklükte
düz kap.

t. 280b/24

tecāvīf Ar. Oyuk yerler.

t.+ inden 448a/19

tecāvüz Ar. Saldırma, hücum etme.

t. etmemesine 404a/5

t. etmeyeler 403a/18

t. etmeyenidir 426b/2

t. iderse 392b/12, 416b/13, 457b/2

t. idüp 403a/20, 404a/8

t. 396b/18, 404a/1, 457b/2,
469b/14

t.+ ünden 286b/24

tecdīd Ar. Yenileme, yenilenme.

t. ideler 417b/16

tec̃fīf Ar. Kurutma, kurutulma.

t. etmede 454a/21

t. iden 413a/23

t. ider 265b/8, 321a/1, 342b/20

t. idüp 408b/24

t. olan 485a/16

t. 257b/12, 263a/25, 359a/4,
454a/6, 484b/6

t.+ den 321a/18

t.+ e 374b/12, 459a/25, 461a/6,
462a/22, 479b/2

t.+ i (İyelik) 263a/23, 402b/5,
484b/10

tecrübe Ar. Tecrübe, deneme.

t. etdik 270a/24-25, 298a/9

t. etmiştir 386b/15-16, 432a/21,
461a/21

t. etmişler 449a/14

t. etmişlerdir 284b/3-4, 353b/15,
411b/14

t. etmişsizdir 403a/5

t. eylediği 411a/1

t. idüp 260a/2, 318b/20, 402a/22

t. itdigimiz 268a/12

t. itdim 295a/2, 406a/4, 485b/11

t. olunmuş 350a/18, 351a/25

t. olunmuşdur 271b/8, 293a/3,
327a/14-15, 327a/15, 332a/4, 333b/5,
340b/27, 351a/22, 361b/12, 379a/18,
411b/6, 419b/2, 436b/15, 444b/21,
473a/15

t. olunup 384a/16, 406b/4

t. 466b/13

t.+ lerini 373b/18

t.+ si 427a/25

tecviḥ Ar. Oyma, oyuk hâline koyma.

t.+ inden 283a/20

tecvîz Ar. Yapılmasına razı olma, uygun
görme, izin verme.

t. eyledi349a/2

t. eylediler 396a/12

tedāhül Ar. Birbirine girme, iç içe girme.

t. idüp 412a/7

tedārik Ar. Edinme, sağlama, hazır etme,
hazır bulundurma, araştırıp elde etme.

t. 299b/25, 393a/12, 453a/13

t.+ i (İyelik) 469b/24

t.+ ine 362a/21

t.+ ini 478a/18

tedārik-ı āsān Kolay hazırlık.

t. 420b/22

tedbîr Ar. Bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare.

t. etmek 372b/25

t. eyleye 373b/11

t. ideler 318b/14, 338b/10, 370a/11, 372a/16, 372a/17, 376b/23, 382a/5, 397b/10, 407b/6, 407b/18, 468a/6

t. idüp 376a/24

t. olmaz 362a/18

t. oluna 460a/24, 469b/24,

t. olunan 334b/11

t. olunmaduğundan 372a/21

t. olunmak 365a/4

t. olunup 378b/22

t. 366a/13, 368b/16, 371a/15, 371a/22, 373a/6, 396a/9, 397a/1, 397b/3, 404a/16, 430a/21, 479b/10

t.+ de 461b/6

t.+ dir 390a/21

t.+ e 441a/23

t. + i 488b/13

t.+ i (İyelik) 292a/8, 365b/1, 365b/19, 366a/23, 393b/10, 416b/14, 418a/11, 422b/12, 440a/14, 475a/3,

484a/14, 488a/25, 488b/6, 488b/12, 488b/23, 489a/19, 489b/4, 489b/13, 490a/1, 490a/11, 490a/20, 490b/3, 490b/14, 490b/18, 491a/9, 491b/17, 491b/23, 491b/24, 492a/11, 492a/18, 492a/23, 492b/5, 492b/12, 492b/20, 492b/25, 493a/10, 493a/18, 493b/1, 493b/17, 494a/18, 494b/10, 495a/9, 495b/9, 495b/16

t.+ inde 322b/20

t.+ ler 318b/14, 368a/24, 391a/9, 428a/7, 479a/6

t.+ lerdir 402a/19

t.+ leri 319a/4, 332a/26, 390a/16, 392a/20, 415a/4, 474b/7, 481b/19, 488a/24

tedbîr-i demü'n-nifâş Doğumdan sonra rahimden gelen kanı önleme.

t. 368a/6

tedbîr-i iḥrâci'l-meşîme Doğumdan sonra plasentayı çıkarmanın çaresi.

t. 367b/19

tedbîr-i ṭarîḳ Önleme usulü.

t. 383b/18

tedbīru'l-eṭfāl Çocuklara olan çare.

t. 373a/6

tedbīru'l-ḥavāmil fi'ş-şuhūriyü'l-evvel
Hamilelerde ilk aylarda görülen
bozuklukları önleme.

t. 365a/25

tedbīrū'l-ḥavāmil Hamile kadınlar
için önlem.

t. 365a/4, 365b/17, 366a/12

tedbīrū'l-murzi'a Süt veren kadınlara
önlem.

t. 372b/24

tedrīcī Ar. Yavaş yavaş olan, derece
derece.

t.257a/2, 315a/9, 315a/25,
318b/11, 409b/25, 423b/21, 426b/5,
433b/18, 451a/24, 479a/6, 486a/14,
486a/17

te'ekkūl Ar. Yaranın, yenik gibi açılıp
büyümesi, oyulup açılması.

t. 486b/14

t.+ i (İyelik) 435a/9

t.+ ünden 358b/15

tefāvūt Ar. Birbirinden farklı olma.

t.+leri 415a/20

teferruḥ Ar. Ferahlama.

t. etmesinden 467b/25

teferruk-ı ittişāl bk. teferruku'l-ittişāl

t. 310b/21, 337a/11, 478a/20

t.+ den 303a/16, 382b/4, 469a/19

t.+ dir 278a/15

t.+ e 478a/23

teferruku'l-ittişāl Kasık yarığı hastalığı.

t. 281b/1

t.+ dir 281a/25

teferruk Ar. Ayrılma, dağılma.

t. 458a/22, 469a/14

t.+ a 469a/10

tefsîr Ar. Yorumlama, yorum.

t. etmişlerdir 434b/18

teftîh Ar. Açma.

t. etmekdir 389a/10

t. ider 396b/22

t. idüp 304b/8

t. 389a/21, 395a/3, 395a/5,
411b/21, 497a/2

t.+ den 303b/25

t.+i (İyelik) 405b/8

teğayyür-i levni't tams Adet kanının
renginin bozuk olması.

t. 359a/6

teḥaccürü'l-mefâşıl Bir hastalık adı.

t. 438a/5

teḥaccür Ar. Taşlaşma.

t.+ den 270b/20

teheyyüc Ar. Heyecanlanma, coşma.

t. 437a/7

te'ḥir Ar. Erteleme, sonraya bırakma.

t. 410a/14

t.+ den 315b/2

tek İki ile bölünemeyen.

t. 395b/21

teḫaddüm Ar. İleri geçme.

t. etmesidir 276b/25, 335a/10,
335b/18-19, 350a/7, 352a/18, 352b/14,
460b/3, 460b/5

t. etmesiyle 363a/7

t. etmesiyledir 354b/11

t. etmiştir 411b/2

t. iden 347b/25, 460a/24,

t. 317a/25, 409b/7, 458b/5,

t.+ i (İyelik) 402a/12

t.+ ünden 348b/6, 409b/10

t.+ üyle 372a/15

tekāmekā Fr. Tüm hastalıklara iyi
geldiğine inanılan bir zamk türü.

t. 264a/20, 285a/18, 321a/22,
385b/20, 386a/11, 470b/13, 471a/24,
471b/14, 471b/15, 475a/16, 475a/26,
475b/4, 475b/6, 475b/10

teḳarruḥ Ar. Yara durumuna gelme, yara
derinleşip büyümesi.

t. etmez439a/3

t. eylese 439a/16

t. ider 439a/2

tekāšūf Ar. Bir araya toplanıp sıklaşma,
koyulaşma, yoğunlaşma.

t. eylemeye 394a/15

t.+ i (İyelik) 388b/4

t.+ ünden 440b/18

teḳa'ūd Ar. Emekliye ayrılma, emekli
olma. t. 453b/8

teḳayyuḥ Ar. (Yara için) İrinlenme,
iltihaplanma.

t. idüp 476a/2

t.+ i 470b/22, 471a/2

teke Erkek keçi.

t. 305b/13

teke kanı Teke kanı.

t. 296a/1, 489a/25

teke ödi Teke ödü.

t. 351b/16, 363a/19

teke şakalı Bileşikgillerden, kökleri sebze
olarak kullanılan otsu bir bitki;
(Tragopogon porrifolius).

t. 255a/11, 265b/12, 290a/24,
292b/26, 300b/6, 301a/13, 357b/13,
475a/1

tekerrüc Ar. Rahatlama.

t.+ ünden 484a/19

teklis Ar. Kireç durumuna getirme,
kireçleştirme.

t. ideler445b/18

t. olunmuşdur 464b/17

tekrār Ar. Aynı olay, iş yahut eylemin
yeniden bir veya daha çok defa meydana
gelişi.

t. etmekle 282a/20

t. ideler 453b/4, 472a/8

t. idüp 417b/16

t. olundı 272b/21

t. 265a/1, 297b/16, 302b/24,
321a/20, 324a/8, 327a/23, 348a/3, 401a/7,
409b/22, 422a/23, 430a/15, 439b/3,
439b/4, 444b/7, 444b/8, 472a/4, 472a/7,
477a/25

tekrār tekrār Tekrar tekrar.

t. 264b/10, 283b/23, 329a/1,
331b/20, 334a/5, 441b/3

telbīne Sütlü bulamaç aş. Arpa suyu.

t. 421b/18

teleyyūn Ar. Yumuşak olma, yumuşama.

t. etmekdir 253b/12

t. 267b/1, 274b/1, 275b/7,
349b/24, 355a/10, 365b/14, 377a/21

te'lif Ar. Eser yazma, toplayıp kaleme alma.

t.+ inden 402b/14

te'lifāt Ar. Telifler, yazılmış, tertip edilmiş eserler.

t.+ ina 448b/14

t.+ ında 282b/7

telmih Ar. Kastedilen bir şeyi açık olarak değil söz arasında ima yoluyla söyleme.

t. 408a/3

telyin Ar. Yumuşatma.

t. etdikden 315a/22

t. etmekdir 269a/3, 278b/18

t. eyleyeler 251b/15, 259b/21,
389a/14

t. eyleyüp 410a/3

t. ideler 271a/21, 269b/24-25,
279b/11, 302a/21, 316b/12, 365a/14,
378b/15, 380b/15, 383b/2, 398a/7,
404a/19, 405a/10

t. ider 314a/4, 324a/3, 391a/11,
391b/11, 394a/12, 425a/15

t. itdikden 425a/11

t. 268b/4, 377b/15, 379b/12,
391a/1, 398a/12, 408b/7, 425a/14,
438a/22, 439a/24, 439b/1

t.+ den 425a/17

t.+e 317a/20

temdīd Ar. Uzatma, uzatılma, sürdürme, sürdürülme.

t. 304a/25, 342b/12

temeyyüz Ar. Benzerleri içinde sivrilme, seçilir duruma gelme, kendini gösterme.

t. ider 403b/21

temir Demir.

t.+ le 468b/24

temirhindī İki çenekliler sınıfının baklagiller familyasından, boyu 20 - 25 metreyi bulan, Hindistan ve Tropik Afrika'da yetişen sıcak iklim ağacı ve ağacın yenen, şurup ve reçeli yapılan ve müşhil olarak kullanılan meyvesi; (Tamarindus indica).

t. 395a/6, 395a/11, 396b/7, 396b/9, 396b/13, 397a/10, 404b/7, 405a/10, 426b/19

temirhindī şuyı Demir hindi suyu.

t. 396b/11, 430a/21

temizlen -Temizlenmek.

t.- ince 334a/5

temre bk. temregi

t. 495a/16

temregi Elde meydana gelen çatlama

t. 444b/10

temregü bk. temregi

t. 495a/22

t.+ lere 445a/4, 445a/6

t.+ sine 495a/16

t.+ ye 444b/22

temürhindī bk. temirhindī

t. 293b/24

tenahnuḥ Ar. Hafif şekilde öksürme.

t. 251b/2

t.+ la 254b/5, 254b/6

tenāvül Ar. Yeme içme.

t. etdikde 263a/2

t. etmek 467b/19, 480a/16

t. etmekden 271a/16, 345a/2

t. etmekdir 278a/19, 403b/13,
408a/19, 409b/5-6, 439a/2, 460a/25

t. etmekle 487b/10

t. etmekledir 493b/15, 493b/17

t. etmeyeler 412a/2

t. eylemekden 283a/25, 348b/6

t. eyleyeler 439a/21

t. idecegi 387b/12

t. ideler 265a/13, 411b/23,
439a/23, 453b/8, 481a/19, 484b/4, 493a/9

t. idene 489b/14, 491b/24

t. idenlerde 440b/6

t. idenlere 382b/23, 483b/3

t. ideniñ 488a/4, 491b/23-24,
492a/11

t. idüp 444a/5

t. itdiklerinden 383a/13

t. olunan 310b/9, 490a/23

t. olundukda 310b/9

t. olunmak 388b/5

t.+ den 490a/2, 495a/1

t.+ ünden 252b/22, 268a/1, 275a/8,
282b/15, 311b/11, 323a/24, 325a/2,
326a/7, 329a/16, 332b/16, 333b/19,
336a/13, 336b/5, 344b/1, 350b/4, 378b/8,
387b/12, 480a/10, 481b/16, 486b/23

tenbîh Ar. Uyarma, uyarı, aklını başına
getirme.

t. ider 322b/20, 478b/10

ṭencere Tencere.

ṭ.+ de 345b/9

ṭ.+ niñ 264a/7

t.+ ye 306a/5, 393b/5

teneffür Ar. Nefret etme, iğrenme, ikrah
etme.

t. etmekdir 279b/23

t. olduğu 340a/21

teneffüs Ar. Nefes alıp verme, solunum.

t. etmediginden 347b/19

t. idemediginden 260b/25

t. 415b/23

tenehmühül ?

t. 368b/22

tenfiz Ar. Hükümünü yürütme.

t. 292a/14

tenkîh Ar. Bir şeyin fazla ve gereksiz kısımlarını çıkarıp ayıklama, arıtma.

t. etmekdir 402a/17

t. eylemek 417a/12

t. ideler 278a/21, 446a/20

t. idüp 266b/17, 268a/7

t.+ den 267a/11, 271b/3, 272a/23, 273b/10, 277a/12

tenkîs Ar. Azaltma, indirme, eksiltme.

t. 439b/15

tenkîye Ar. Su vermek suretiyle kalın bağırsağın içini temizleme.

t. etdikden 454a/7

t. etmekdir 288a/14, 307b/19, 345a/23, 370a/16, 404a/17, 434b/13, 438a/13, 454a/5

t. eyleyeler 416b/15

t. ideler 290b/17, 291b/14, 298a/3, 301a/6, 301b/16, 302a/16, 303b/12, 305b/5, 306b/13, 312b/22, 313b/9, 323b/10, 324b/15, 332b/9, 333b/26, 338b/10, 339b/1, 339b/19, 340a/25, 342b/16, 343b/12, 350a/8, 350b/8, 352b/17, 371a/3, 371b/2, 373a/3, 375a/7, 378a/16, 378b/24, 398a/6, 425a/9, 436b/2, 439a/18, 440a/20, 440b/12, 440b/21, 444a/11, 448a/4, 448a/23, 451a/26, 462a/7, 465b/20, 480b/11, 483b/7, 484b/3, 484b/5, 485a/12, 485b/20

t. ider 396b/21, 489b/6

t. idüp 292a/22, 312b/19, 313b/6, 322b/19, 329b/25, 340b/23, 359a/21, 361b/8, 366b/12, 372a/2, 476b/16

t. itdikden 444b/4

t. itdüğinden 420b/11

t. olunmamağla 409b/8

t. 292b/8, 293b/18, 295b/12, 298b/22, 301a/7, 321b/25, 333a/1, 334a/5, 334b/3, 339a/8, 344a/3, 345a/5, 346a/12, 346a/13, 347a/16, 347a/17, 351b/11, 371b/15, 374b/5, 377b/14, 395a/3, 395a/4, 408b/12, 409b/23, 414a/23, 453a/1, 461b/12, 482a/19, 482b/23, 485b/5

t.+ den 252a/20, 291a/10, 294b/22, 295b/13, 322a/15, 323b/25, 327a/5, 330a/7, 333a/7, 345a/22, 346a/16, 354b/19, 377b/17, 379a/2, 386a/19,

408b/25, 428b/21, 430b/15, 431b/23,
436b/3, 437a/17, 447a/9, 464a/16,
497a/16

tenkkiye-ı tam Tam temizleme.

t. 296a/5, 399a/8, 429a/14,
429b/14

tenkkiye bk tenkkiye

t. 289b/26, 290b/19, 376a/9

t.+ den 286a/5, 287a/19

tepe Tepe.

t.+ de 485a/6

ter Ter.

t. 322b/12, 324b/9, 384b/8,
389b/3, 393b/23, 394a/2, 399a/11, 401a/5,
406b/12, 408a/25, 411b/2, 428b/3, 459a/4

t.+ in 481b/15

terbiye Ar. Bazı yemeklere lezzet vermesi
ve koyulaştırması için piştikten sonra
konan, yumurta, limon veya sirke, salça,
sarımsak vb. ile çeşitli şekillerde
hazırlanmış karışım.

t. ideler 394a/3

t. idüp 439b/25

t. olunmuş 318b/25, 319a/3

tercüme Ar. Bir metin veya sözü bir dilden
başka bir dile çevirme, çeviri.

t. etmişlerdir 282b/6

t. 417a/18, 417a/19

t.+ sinde 282b/8

terdîd Ar. Geri çevirme, reddetme.

t. 389a/11

tere Far. Tere (Lepidium).

t. 273b/18, 295b/20, 342a/12,
386a/23, 386b/12, 456a/10, 456b/1,
456b/12, 483b/12, 485b/8

t.+ si 340a/11, 456a/2, 458a/16

tere şuyı Tereden elde edilen su.

t. 305b/25

tere tohumı Tere tohumu.

t. 255a/5

tereddüd Ar. Karar verememe, kararsızlık.

t. idüp 396a/14

terementi Yun". Kozalaklı ağaçlardan ağacın çizilmesiyle ya da kendi kendine akan kokulu reçine.

t. 264a/20, 270a/26, 278b/25, 281b/22, 282a/2, 297a/24, 298a/15, 317a/5, 318a/6, 321b/1, 325b/5, 326b/12, 326b/16, 326b/21, 326b/22, 327a/11, 330a/14, 333a/1, 333a/13, 333b/2, 334a/3, 334a/10, 334a/14, 335b/8, 335b/24, 339b/3, 339b/15, 341a/9, 349b/16, 350b/14, 351b/19, 352b/4, 352b/8, 352b/25, 361a/17, 365a/25, 370a/10, 370b/18, 371a/8, 372a/4, 375a/13, 375a/16, 381b/22, 382a/1, 384a/23, 386b/2, 386b/12, 386b/21, 386b/25, 387b/13, 387b/14, 392a/14, 417b/23, 418b/13, 422b/4, 422b/7, 422b/19, 433b/13, 433b/24, 434a/2, 434a/7, 436a/16, 436b/12, 436b/23, 438b/14, 443a/2, 443a/7, 443a/10, 443a/12, 443a/14, 443b/4, 443b/7, 443b/9, 444b/24, 445a/7, 446a/22, 447b/12, 453a/3, 453b/2, 453b/13, 453b/26, 454b/7, 454b/11, 459a/19, 459b/4, 459b/6, 459b/7, 459b/11, 459b/14, 459b/20, 460b/18, 461a/21, 461b/24, 463a/6, 463b/16, 464b/22, 466a/13, 466b/21, 470a/17, 470a/22, 471a/7, 471a/9, 471a/11, 471a/13, 471a/23, 471b/2, 471b/4, 471b/5, 471b/8, 471b/16,

471b/20, 472a/9, 472a/16, 472a/18, 472a/23, 472b/2, 475a/15, 475a/16, 475b/3, 475b/9, 476a/3, 477a/1, 477a/4, 477b/9, 477b/14, 478a/9, 485b/9, 486a/4

t.+ den 327a/13, 334a/8, 380a/2

t.+ niñ 326b/13

t.+ ye 301b/22, 459a/18, 467a/10

t.+ yi 252b/11, 310a/22, 330a/6, 351a/10, 372b/20, 422b/2

terementi merhemi Terementi merhemi.

t. 422b/1

terementi yağı Terementin yağı.

t. 377a/4, 386b/19, 468b/2, 475b/5, 478a/10, 478a/12

terencübîn Far. Kudret helvası.

t. 267a/3, 267a/10

tereşşuḥ Ar. Sızma, sızıntı yapma, ufak damlalar hâlinde çıkma, terleme.

t. etmesiyle 338b/23

terevvuḥ Ar. Bir şeyden koku alma.

t. 251b/6

tereyagı Sütten çıkarılan yemeklik yağ, sağıyağ, sadeyağ, sarı yağ.

t.251a/2, 254a/25, 269b/16, 275a/9, 283b/16, 292b/14, 295a/16, 295a/22, 300a/10, 300a/13, 300b/3, 302a/18, 327b/19, 328a/10, 335b/8, 344b/23, 349b/5, 350a/20, 352a/2, 354b/14, 366a/18, 377b/2, 415a/1, 422b/18, 422b/20, 436a/14, 443a/3, 443a/12, 443a/15, 443b/7, 450a/14, 466b/19, 467a/13, 467b/4, 468b/10, 471a/7, 471a/11, 471a/13, 471a/15, 471a/16, 472a/13, 476a/1, 490a/5, 491a/25

t.+ nı 283a/13, 467b/1

t.+ yla 273b/20, 303a/10, 354b/2, 435b/18, 466b/25

terk Ar. Bırakma.

t. idüp 341a/24

t. olunup 389a/17

t. olunmuşdur 391b/24

t. olunur 383b/5

t. olunursa 313b/4

terkib Ar. Birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme.

t. etmek 266a/26

t. etmiştir 327b/10, 384a/13, 387a/4, 387a/9, 387a/13, 417a/14, 417b/20

t. eylediği 387a/21

t. ideler 297b/11, 312b/14, 443a/6, 450a/2, 465b/4, 470a/10

t. idüp 266a/25, 295a/2, 298a/8, 312b/12, 417b/11, 427a/8, 452a/8

t. olunan 306b/15, 346a/22, 391b/20, 481a/6

t. olunduğda 412a/12

t. olunmuşdur 258a/17, 419b/4, 494a/3

t. 251b/17, 251b/24, 259b/13, 278a/14, 310b/22, 403a/3, 412b/8, 413a/7, 432b/21, 444a/23, 471a/9, 471a/8, 483a/5, 494b/5

t.+ dir 284a/6, 417b/7

t.+ e 253b/10, 375b/11, 454b/13, 464b/14, 475a/1

t.+ i (İyelik) 267b/2

t.+ idir 427a/9

t.+ ler 387a/18, 417b/7, 427a/8, 473a/1

t.+ lerden 387a/18, 473a/2

t.+ leri 387a/20

t.+ lerindendir 359b/11, 414b/13,
425a/22, 452b/4

terkīb-i āḥar Diğer birleşim.

t. 452a/10, 452a/15

terkīb-i mübādele Birleşim değiş tokuşu.

t. 412a/17, 412a/19

terkīb-i müdāḥele Birleşime karışma.

t. 412a/6, 412a/8, 412a/13, 413a/3

terkīb-i müşābeke Birleşim benzerliği.

t. 412a/18, 413a/5

terkīb-i sanāḡı Hastalıklara iyi gelen bir tür terkip.

t. 266a/25

terkīk Ar. İnceltme, yumuşatma.

t. ideler 406b/19-20

t. ider 356b/8

terkīk idici İnceltici, yumuşatıcı.

t. 368b/16

terle - Terlemek.

t.- digi 421b/11

t.- dikden 421b/14

t.- me 428a/11

t.- mege 357b/8, 391b/22, 392a/4,
421b/13

t.- mek 276a/15, 288a/15, 355a/20,
390a/17, 398a/2, 406a/16, 428a/20,
486b/8

t.- mekden 337b/21

t.- mekdir 265b/22

t.- mekle 402a/25, 428b/3

t.- meyince 421b/10

t.- r 283a/9, 492a/14, 492b/1,
494a/22, 494b/25

t.- ye 384b/10

t.- yeler 321a/18, 323a/16,
384b/15, 451b/2, 452a/14

t.- yince 345b/11, 451b/9

t.- yüp 294b/20, 348b/13, 373a/9

terled - bk. terlet -

t.- eler 324b/10, 397b/9, 424b/10,
441b/12

t.- igi 440b/9

t.- üp 419b/15, 454b/13

terledici Terletici.

t. 294b/16, 345b/6, 352b/19,
384b/7, 391b/21, 402a/24, 407a/15,
407a/20, 409a/1, 420b/4, 420b/25,
425a/11, 436b/2, 456b/19, 468b/6

t. + dir 392a/2, 424a/19

terlet - Terletmek.

t.- me 423b/4

t.- mege 397b/8

t.- mek 391b/23, 407b/4

t.- mekdir 324b/8

terletme hastalığı bk. hummā-i lazıme

t.390a/9

tertib Ar. Düzenleme, hazırlama.

t. etmede 414b/24

t. eyleyeler 400a/9

t. ideler 344b/17

t. ider 400a/11

t. idüp 394a/1, 394a/12, 396a/9,
428b/17

t. itmede 397a/1

t. 262a/5, 266a/3, 274a/13,
277b/13, 406b/19, 414a/7, 430a/21

t.+ den 344b/19

t.+ dir 289b/12, 404a/16

tertīb-i devā Şifa hazırlama.

t.+ da 403a/3

tervīh Ar. Rahata erdirme, rahat ettirme;
rahatlık.

t. 405a/7

t.+a 388b/1

t.+ den 311b/20, 322b/24

teşaddī Ar. Bir işe başlamaya teşebbüs
etmek.

t. idüp 434b/23

tesbīc İskelete sisteminde yer alan bir
kemik adı.

t. 453a/10

tesbîh Ar. Tespih.

t. 377a/2

tesdîd Ar. Hayra doğru yöneltme.

t. 313a/8

teshîn Ar. Isıtma, kızdırma.

t. etmektir 331b/2-3

t. 256b/24, 413a/23

te'sîr Ar. Etki.

t. etmeyüp 272b/20-21

t. eyleme 487a/21

t. eylemesi 472b/19

t. eylemez 358a/6, 417b/19,
447b/25, 487a/5

t. iden 415b/17

t. idene 486a/12

t. ider 416a/15, 486a/15

t. idüp 415b/13, 486a/22, 496b/7

t. itmez 416a/16

t. 317a/16, 386b/7, 402b/25,
447a/21, 485b/14, 486b/6, 496b/5

t.+ de 473a/18

t.+ dir 473b/2

t.+ i (İyelik) 284b/12, 402b/17,
416a/18, 424a/18, 439b/12, 472b/17,
472b/23, 483b/21, 493b/14

t.+ inden 392a/18, 453a/15, 480a/9

t.+ ine 406a/11

t.+ iniñ 472b/20, 486b/4, 496b/5

t.+ leri 402b/13, 488b/9

t.+ lerinin 392a/17

te'sîr-i serî' Hızlı etki.

t. 442a/2

teskîn Ar. Yatıştırma, sükûnete erdirmе.

t. etmede 284a/24, 294b/1, 429a/5,
429a/12, 436a/9, 466a/25

t. etmek 283b/10

t. etmekde 295a/19, 300a/21,
331b/20, 385a/15

t. etmekden 281b/15

t. etmektir 283b/9, 326b/4,
331a/10

t. etmeye 466a/12

t. ideler 261a/13, 295a/11, 302a/2,
381a/20

t. iden 300a/8

t. ider 251a/7, 258a/22, 284a/9,
284a/12, 293b/10, 301b/10, 308a/5,
327a/24, 328a/13, 333b/5, 349b/2,
379b/13, 385a/20, 389a/21, 422a/18,
475b/18, 475b/21,

t. idüp 331b/19, 349a/5, 351b/20,
435b/11, 467a/18

t. itmede 385a/1, 439b/16,

t. olduğdan 435b/7

t. olmağıdır 256a/20

t. olmazsa 284a/1, 285b/24,
385a/16, 430b/25

t. olup 433b/15, 458b/13

t. olur 273a/18, 295b/13

t. 255a/21, 256a/23, 279a/20,
283b/15, 284a/8, 284b/8, 293b/3, 295b/3,
298b/23, 302a/2, 304b/7, 311a/15,
328b/19, 347b/14, 348a/23, 350b/9,
352b/9, 376a/14, 377a/9, 384b/17, 385a/2,
426a/23, 443a/2, 460b/13, 466b/4, 475a/6,
475a/9, 479b/4

teskîn idici Yatıştırıcı, sakinleştirici.

t. 270b/24, 275a/2, 294a/23,
295a/14, 301b/6, 327a/22, 328b/11,
332b/11, 337b/23, 349a/25, 354b/13,

366a/6, 384b/16, 421b/24, 436a/3, 436a/4,
442b/24

teslîm Ar. Bir şey veya birini bir makam
veya kimseye verme, götürüp verme.

t.+ den 390b/23

tesmîye Ar. Ad koyma, adlandırma, belli
bir isimle isimlendirme.

t. etmiştir 359a/8-9, 387a/22,
428a/19

t. ideler 391b/7

t. itdiler 483a/19

t. olunmuştur 428a/13, 448b/21

t. olunur 257a/22, 297b/24,
308b/23, 327b/12, 339a/5, 359a/8,
364a/10, 364a/11, 384a/11, 417a/23,
431b/9, 438a/2, 438a/6, 465b/15

t. 257a/8, 260a/14, 273a/4,
279b/18, 283a/18, 299b/3, 308a/12,
359a/9, 413b/19, 417b/11, 433b/6,
446b/17, 448b/8, 448b/19,

t.+dir 319a/11

t.+ sine 388a/19, 394a/21, 446b/23

t.+ siniñ 382a/22

tesmîyetü'l-hâl bâ ismi'l-maḥall ?

t. 382a/24

teşbîh Ar. Benzetme, benzetilme.

t. idüp 435a/11, 446b/17

t. oluna 273a/6

t. 273a/7, 279b/20, 319a/9,
319a/11, 364a/15, 446b/14, 483a/16

teşebbüh Ar. Zorla benzemeye çalışma,
kendini benzetmeye özenme.

t. 304a/15, 335a/10, 352b/24,
360a/22, 455b/14, 457a/23, 488b/16,
492a/13

t.+ ünden 335a/14

teşennüc Ar. Kasılma, spazm.

t. 258a/18, 355a/6, 373b/6,
376b/25, 429b/19

t.+ ünden 276b/8

teşennücü'l-etfâl Çocuklardaki
kasılma, spazm.

t. 376b/25

teşennüh Ar. Küflenme.

t. 489b/18

teşerrüb ? İçmek.

t. 266b/3, 266b/14

teşeyyuh Ar. Şeyh gibi davranma, şeyhlik
taslama.

t. 423b/23

teşhîş Ar. Araştırarak bir hastalığın ne
olduğunu belirleme, adını koyma, tanı.

t. etmek 444a/9

t. idemeyüp 256a/10

t. ider 383a/24

t. itdim 495a/19

t. 329b/7

t.+ i (İyelik) 414a/18, 423b/16,
439a/12

teşrîh Ar. Bir cesedi incelemek için kesip
açma, otopsi.

t. idüp 319b/3

t. 255b/13

t.+ ini 270b/18

teşvîş Ar. Karıştırma, karma karışık etme.

t. 413a/5

t.+ i (İyelik) 282b/11

t.+ inden 481b/16

tevâtür Ar. Bir haberin ağızdan ağıza geçerek yayılması, söylenti.

t. 415b/14, 446b/8

teveccüh Ar. Bir tarafa doğru yönelme, doğrulma.

t. ider 277a/10

tevekkül Ar. Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme, işlerini Allah'a bırakma, yeis ve kederden kurtulma, Allah'a güvenme.

t. olmadan 469a/3

tevellüd Ar. Doğma, dünyaya gelme, doğum.

t. ideceği 313a/5

t. iden 279b/16, 426a/2, 459a/2

t. ideniñ 266b/15

t. ider 266b/7, 304b/23, 346b/22, 409a/12, 450a/21, 457a/9, 457a/10, 484a/18

t. 255b/12, 267b/21, 291b/6, 455a/19

t.+ dir 326a/14

t.+ i (İyelik) 266b/8, 416a/25, 482a/6

t.+ üne 382b/22, 461a/11

t.+ üni 310b/25, 311a/1, 326b/3, 326b/4, 331b/19, 391a/8, 409a/19

tevfik Ar. Uygun duruma getirme, uydurma.

t. 420b/6

tevlid Ar. Meydana getirmek, bir şeyi başka bir şeyden elde etmek.

t. etmede 304b/17

tevlid idici Meydana çıkarıcı.

t. 281a/20

tevsi' Ar. Genişletme, genişletilme, yayma.

t. 327b/9

tevzi' Ar. Dağıtma, ait olduğu yerlere verme, dağıtım.

t. 262a/7, 305a/1, 310b/4

te'yid Ar. Sağlamlaştırma, kuvvetlendirme.

t. ider 457b/13

tezāyüd Ar. Artma, çoğalma.

t. 262b/10

t.+ i (İyelik) 269a/22

t.+üne 286a/5

tezeğ Yakıt olarak kullanılan kurutulmuş sığır dışkısı.

t.+ ini 495b/13

tezeyyi Belli bir kılık veya görünüm varsayarak.

t. 273a/19

tezeyyüh ? Bir hastalık adı.

t. 261a/13, 295b/7, 295b/9, 399b/16, 435a/1, 435a/5, 436a/24, 450b/25, 463a/15, 467a/24, 476b/9

tezeyyüh-i istisgāya ? Bir hastalık adı.

t. 329a/24

tezeyyüh-i tedārik ? Bir hastalık adı.

t. 393a/12

tezyid Ar. Çoğaltma, arttırma, ziyade etme.

t. 269a/24, 279a/25, 328b/5, 329a/1, 431b/25, 432a/1, 433a/7, 462a/9

t.+ i (İyelik) 270a/20, 302a/5, 316a/15, 329b/7, 332a/23, 393a/18, 449a/9, 449a/11

t.+ inde 405b/2, 413a/4

tihāl Ar. Dalak.

t. 461a/12

t.+ de 317a/21

t.+ e 309b/5

t.+ iñ 305a/12, 444a/6, 455a/25

tık nefes Nefes darlığı.

t. 251a/22

tılā Ar. Sürülecek veya sürünülecek sıvı veya merhem.

t. etmek 281a/15, 425a/5, 429a/11, 445b/21, 481a/13, 481a/14, 482b/8, 484a/13, 485b/12, 485b/21

t. etmekden 495a/20

t. ideler 254a/24, 281a/12, 397b/6, 445a/1, 445b/6, 445b/11, 445b/17, 445b/24, 446a/3, 453a/2, 453b/15, 453b/18, 453b/22, 461a/3, 461a/23, 463a/4, 465a/13, 465b/11, 466a/15, 466a/23, 467b/6, 477a/18, 479a/22, 480b/23, 483a/13, 483b/16, 483b/19, 484a/1, 484a/11, 484b/24, 485a/2, 485b/10, 485b/17, 495b/11, 495b/14

t. 301a/11, 302a/25, 429a/4, 443a/16, 463b/3, 476b/22, 480b/3, 480b/21, 481b/8, 484a/8, 484b/12, 485b/8,

t.+ lar 433a/6, 443a/5, 444a/23, 481a/16, 483a/5, 491a/15

t.+ lardan 442b/23

t.+ mış 496b/2

t.+ sı 496b/17

t.+ yı 281a/13, 436b/21, 480a/23, 481b/23, 485a/22

tılā-ı āḥar Diğer merhem.

t. 443a/25, 443b/2, 443b/7, 443b/8, 445b/17, 477a/1

tılā-ı ātiye Bir tür pomat.

ā. 301a/11

tıll Çih.

t. 413b/10, 413b/11

tımar Ar. Hastaya veya yaraya bakma, tedavi etme.

t. iden 476b/2

tırmalan - Kaşınmak.

t.- maḳ 479b/6

tırmak İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka.

t.+ lar 457b/3, 485b/17

t.+ lara 457b/6, 485b/2, 485b/21

t.+ larda 485b/3

t.+ ları 272b/12, 449a/12, 493a/12

t.+ larıñ 485b/4, 485b/12, 485b/13, 485b/14, 485b/18

t.+ larını 457b/8

Tıys ö.i. Bir hekim adı.

T. 294b/1

tıb-i rāhiya Hoş kokulu.

t.+ lu 394a/14

tiftik Far. Tiftik keçisinin ince uzun, yumuşak ve parlak yünü.

t. 479b/3

tilki Tilki (Vulpes).

t. 483a/14

timür bk. temir

t. 263a/7, 278b/11, 282a/19, 290a/25, 292b/21, 328b/8, 337b/18, 338b/15, 350b/25, 351b/12, 358b/24, 385b/23, 391a/6, 391a/7, 435b/17, 463a/9, 464b/1, 469a/5, 472b/13, 490a/10

t.+ la 478a/2

t.+ ı 297b/6, 489a/18

timürhindī bk. temirhindī

t. 253b/13, 256b/2, 264b/24, 267a/3, 269a/4, 278b/23, 286b/9, 287b/8, 288a/14, 289a/18, 290a/6, 290a/10, 294a/14, 312b/22, 315b/6, 425a/12

timürhindī suyu bk. temirhindī şuyı

t.+ yla 275a/11

timür şuyı Demir suyu.

t. 310a/20

tın Ar. Çamur, balçık.

t.+ lerden 487b/26

tın-i ermenī Ermenistan şehirlerinde bulunan siyaha yakın kırmızı renkli, biraz yumuşak, az yağlı bir çamur.

t. 253b/16, 253b/23, 254b/24, 255a/4, 255a/8, 255a/15, 256b/3, 265a/23, 263a/9, 269a/10, 275a/22, 287b/15, 287b/19, 291a/12, 291b/22, 294b/24, 295b/23, 297a/1, 333b/3, 474a/6, 487b/26

tın-i mahtūm Limni adasından getirilen tıbbi bir kil.

t. 254b/24, 255a/2, 255a/8, 255a/15, 256b/3, 257b/13, 258a/7, 259b/3,

289b/16, 290a/22, 291a/12, 291a/19,
291a/21, 291b/22, 294b/24, 295a/4,
295b/23, 296a/7, 296a/19, 297a/2,
297a/18, 297b/17, 301a/3, 326a/1,
330a/12, 330a/15, 333a/16, 333a/24,
333b/16, 419a/4, 425a/23, 460a/6,
471a/25, 488b/5, 493a/7, 265a/23,
275a/22, 281b/21, 287a/5, 357b/2,
357b/14, 357b/24, 358a/2, 366a/11,
418b/25, 419a/13, 419a/18, 419a/20,
419b/10, 421a/9, 424b/6, 425a/20, 428b/7,
431a/10, 432a/11, 432b/8, 436b/8,
439b/21, 468a/9, 468a/12, 468a/15,
468a/19, 469a/6, 487a/11, 487b/26,
492a/16

t.+ den 490a/7

tīnī Ar. Balçık, çamur rengi.

t.+ dir 299b/13

tinīn ? Ejderha.

t. 487b/7

tirāne ?

t. 299a/23

tirīd Far. Et suyu ya da et suyuna
doğranmış ekmek.

t. 304a/3, 306a/3

t.+ i (İyelik) 308b/1

tirmis Lat. Acı bakla, Yahûdi baklası,
Mısır baklası; (Lupinus termis).

t. 428a/5, 437a/23, 442b/20,
443a/2, 443a/24, 444a/19, 444b/5,
464b/13, 464b/25, 475a/11, 481a/4

tīrpūlā ? İspirto benzeri bir madde.

t. 397a/14

tiryāk Ar. Hayvani, nebati ve madenî
maddelerin karışımından meydana gelen,
sancıya, öksürüğe, yılan ve akrep
sokmasına, bazı hastalıklara ve
zehirlenmeye karşı kullanılan afyonlu
macun, panzehir, antidot.

t. 252a/7, 253a/21, 255a/23,
257a/7, 257b/24, 258b/4, 259b/22,
261a/20, 265a/25, 273b/10, 275b/19,
276b/11, 278a/23, 285a/2, 285b/23,
287a/7, 287b/1, 292b/2, 293a/6, 296b/9,
301a/5, 307a/22, 324b/17, 331a/1, 336a/5,
336b/4, 339a/12, 344a/4, 347a/23, 354a/1,
354b/20, 357b/4, 361b/2, 361b/25,
362a/2, 380b/5, 385a/18, 392a/4, 392a/15,
399a/13, 407a/22, 407b/10, 411b/3,
411b/20, 419a/2, 419a/5, 419b/5, 419b/12,

421a/13, 421a/21, 421b/1, 421b/3, 421b/9,
422a/5, 422a/13, 422b/15, 422b/21,
424b/8, 427a/2, 429a/22, 429b/6, 431a/15,
435b/13, 442b/16, 444a/16, 450a/3,
450a/6, 450a/9, 450a/14, 452b/16,
452b/17, 456b/21, 467a/3, 467a/5, 467a/8,
468a/10, 468a/24, 468b/4, 476a/1, 476a/6,
477a/11, 478a/5, 478a/16, 487a/9,
487a/13, 487b/1, 487b/5, 488a/1, 489a/15,
490b/13, 492b/4, 492b/10, 492b/16,
492b/23, 493a/17, 493b/9, 493b/21,
494a/2, 494a/3, 494b/14, 495a/2, 497a/23

t.+ dan 385b/22, 421a/6, 490b/2

t.+ dır 275a/4, 489b/13, 493a/23

t.+ ı 281a/14, 361b/2

t.+ ıdır 489a/14, 491a/8, 492a/22,
492b/17

t.+ ıyla 421a/19

t.+ lar 420b/14

tiryāk-i erbaʿa Bir tür panzehir.

t. 494b/4

tiryāk-i kebīr Bir tür panzehir.

t. 259b/11, 273b/23, 284a/2,
286a/3, 287a/20, 298a/15, 428b/10,
451a/20, 494b/4

t.+ den 271a/10, 495b/25

t.+i 280a/20

tiryāk şuyı Tiryak suyu.

t. 258a/17, 275a/22, 367b/14,
419a/3, 419b/9, 421a/1, 421b/7, 468b/4,
478a/16

t.+ nın 421a/21

tiryāka bk. tiryāk

t. 421b/13

tiryākālīs bk. tiryāk şuyı

t. 287b/1

tiryākīyyet Tiryaki olma durumu.

t. 476a/16

titizlik Çok dikkatli davranan, en ince ayrıntılara dikkat eden (kimse).

t. 450b/16

titre - Titremek.

t.- mek 491a/17

tiz Far. Çabuk, seri, tez.

t. 259a/10, 282b/3, 292b/15,
337a/16, 342b/4, 409b/17, 412b/18,
422b/10, 423b/20, 426b/21, 426b/24,
427a/10, 427a/15, 441a/13, 441a/20,
450b/7, 454a/25, 459a/9, 463b/3, 469b/22,
476b/21, 479a/2, 479a/3, 479a/4, 479a/5,
479a/9, 481b/20, 482b/10, 484a/9,
484a/25

tiz tiz Hızlı hızlı.

t. 251a/23, 288a/16, 298b/20

tizāb Far. Kezzap.

t. 351b/16, 465b/3

ṭobluk bk. ṭopalak

ṭ. 351a/1

ṭoĝ - Doğmak.

ṭ.- duḡdan 367b/20

ṭ.- ma 375b/19

ṭoĝrı Doğru.

ṭ. 278a/12

ṭoĝur - Doğurmak.

ṭ.- acak 347a/1

ṭ.- amamak 366b/15

ṭ.- an 363a/15

ṭ.- duĝundan 364a/14

ṭ.- duḡda 364a/12

ṭ.- mak 367b/15

ṭ.- makdan 354b/10

ṭ.- ur 364a/16

toḡum Far. Tohum.

t.+ lar 278b/1

t.+ lardan 295b/19, 487b/22

t.+ ları 264b/22

t.+ ı (İyelik) 251a/11, 253b/18,
254a/2, 255a/12, 255a/16, 255a/17,
263b/6, 266a/11, 268a/22, 269b/9,
273b/25, 274a/5, 274a/16, 275b/21,
277a/19, 278a/22, 278b/1, 280b/12,
280b/15, 280b/22, 284b/14, 285a/6,
285a/12, 287a/6, 289b/20, 291a/4,
291a/17, 291a/19, 292b/25, 295b/19,
296a/19, 296b/2, 297a/1, 300a/17,
303a/10, 303a/25, 307a/6, 308a/1, 309b/3,
309b/23, 309b/24, 310a/5, 310a/7,
316b/21, 321a/19, 320a/25, 321b/8,
321b/9, 321b/10, 321b/11, 322a/9, 324a/1,
324b/5, 325a/24, 327a/9, 327b/14, 328a/1,
329a/12, 330b/19, 330b/21, 332a/16,

332b/13, 333b/1, 333b/7, 337a/24,
338a/13, 339a/10, 339b/7, 339b/13,
340b/9, 341b/6, 341b/13, 341b/18,
341b/22, 342a/1, 342a/9, 342a/12, 342b/7,
342b/17, 342b/23, 342b/25, 343b/14,
343b/23, 344a/17, 347a/21, 347b/13,
348a/18, 348a/19, 348a/24, 354a/8,
354a/16, 358a/14, 358b/7, 359a/24,
359b/3, 359b/17, 361a/9, 361b/15,
361b/19, 362b/2, 362b/6, 363a/24,
363b/5, 363b/15, 368b/8, 369a/25,
369b/1, 371b/23, 372a/22, 372b/5,
376a/12, 376b/20, 377a/15, 377b/21,
379a/6, 379a/12, 381a/11, 384a/22,
385a/4, 385a/25, 386a/23, 386b/22,
387a/15, 394a/10, 398a/9, 398a/16,
404a/24, 405a/24, 406b/18, 410b/18,
414b/3, 414b/15, 414b/16, 416b/23,
417a/3, 418b/7, 418b/9, 418b/18, 419a/5,
419a/17, 419b/11, 421a/10, 422b/16,
424a/24, 430b/20, 431a/7, 431a/8,
436b/11, 440a/10, 440a/12, 444b/3,
452a/23, 453a/3, 453a/25, 455b/24,
456a/10, 456b/14, 456b/16, 458a/11,
458a/12, 466b/5, 468a/26, 468b/3,
476b/23, 477a/6, 480b/13, 480b/19,
483b/12, 483b/22, 484a/3, 487b/23,
490b/6, 490b/7, 491b/5, 492a/4, 492b/3,
492b/10, 493a/16, 493b/8, 494a/6, 494b/3,
494b/4

t.+ ıdır 316a/16

t.+ ından 493a/25

t.+ ını 370a/2, 480b/11

t.+ ınıñ 306a/3, 307a/17, 308b/17,
359b/14

t.+ ıyla 366a/5, 376b/7

toğ Aç olmayan.

ğ. 253a/13, 279b/15, 281b/7,
383a/5

toğsan Sayı adı.

ğ. 359b/21

toğun - Dokunmak.

ğ.- mağdan 252b/20

ğ.- mağla 256a/20

ğ.- mağdan 253a/9, 390a/4,
421b/10, 475b/11

ğ.- mağdır 256b/19

toğuz Sayı adı.

ğ. 267a/24, 327b/15, 387b/18,
489a/13

ğ.+ da 392b/13

toğuzuncı Dokuz sayısının sıra sayısı sıfatı

. + uncu 392b/13, 394b/7, 399b/12,
423a/3

okuz yz Sayı adı.

. 450a/23

ol - Dolmak.

.- ar 319a/10, 371a/25

.- up 313a/8, 319a/12, 319a/19,
364b/23

olama Parmak ularında meydana gelen
ve ok arı yapan Şiş.

. 435b/20

olaŐı Birbirine geip karışmış, kolay
zlemez duruma gelmiş.

. + ı (İyelik) 278a/4

oldur - Doldurmak.

.- up 421a/17

olma kabaĒı Dolma yemeĒi.

. 389b/17

olu Dolu, boş olmayan.

. 254b/14, 254b/15, 276b/24,
318b/12, 319b/4, 322b/22, 329b/19,
357a/12, 394b/1, 394b/19, 420a/23,
439a/15, 440a/2, 440a/17

oluluk(Ē) Dolu olma durumu.

. 254b/10, 259a/11, 420a/10,
426b/9

.+ı (İyelik) 390b/9

.+ ından 410a/13

omas .i. Bir hekim adı.

. 270b/21

oñ yaĒı Bir yaĒ tr.

. 446a/5

oñdur - Dondurmak.

.- maĒla 496a/8

onuk Donuk.

. 353a/11

op Top.

. 270b/11, 360a/24, 373a/8,
476a/10, 476a/22, 476b/17

.+ dan 467a/6

opa Hastalıkların tedavisinde
kullanılan bir tür taş.

. 487a/15

opalak Hunnapgillerden bir bitki;
(Rhamnus clorophorus globosus).

. 264b/5, 264b/8, 316a/4, 364a/4,
378a/22, 461a/5, 461a/7

oplı Top gibi.

. 321b/19

opluk bk. opalak

. 267b/13, 297b/9, 314b/8

oprak Toprak.

. 264a/6, 273b/14, 273b/17,
306a/5, 345b/9, 364b/21, 480a/18,
495b/10

opuk Ayağın yuvarlakça olan alt
bölümü.

.+ da 486a/3

.+ lara 382b/1

orak otı Dereotu, rezene; (Anethum
graveolens).

. 251a/3, 262b/11, 279a/25,
283b/14, 283b/15, 283b/18, 283b/22,
284a/16, 284b/9, 284b/14, 284b/16,
285a/16, 285b/3, 289a/5, 299a/6, 308a/1,
316a/9, 316b/21, 321a/19, 322a/12,
322a/8, 327a/25, 327b/4,
331a/12, 331b/23, 331b/4, 335b/5, 337b/6,
338a/12, 338a/14, 338a/20, 339a/10,
339a/14, 339a/16, 339a/19, 340a/10,
340a/11, 342b/18, 346b/1, 347b/4,
349b/4, 353b/13, 354b/15, 362b/1,
362b/5, 369a/25, 370a/25, 370b/2,
371b/22, 372a/22, 376a/15, 376a/17,
376b/8, 377b/3, 378a/10, 378a/11,
378b/12, 381b/17, 385b/22, 391b/2,
408b/15, 408b/8, 410a/8, 425a/4, 428b/22,
430b/7, 432b/24, 433a/20, 433a/23,
433a/24, 440a/7, 448b/1, 448b/5, 457b/24,
468a/25, 475a/10, 482b/1, 484a/6, 488a/7,
488b/2, 490a/4, 492a/4, 492b/22

.+nı 377a/11

orak otı tohumı Rezene otu tohumu.

. 275a/3, 275a/17

torak yağı Rezene yağı.

t. 299a/6

torba Genellikle pamuk ve kıldan dokunmuş, türlü boy ve biçimde, ağzı büzülüp bağlanabilen araç.

t. 268b/1, 321a/20

t.+ da 337b/12

t.+ nın 338a/6

toru bk. toru

t. 306a/25, 351b/8, 400a/5,
464a/11

t.+ dır 437b/21, 485b/5

t.+ sıdır 382b/6

toru Far. Bir sıvının dibine çöken katı madde, çökelti, rüsüp.

t. 382b/7

t.+ sı 386a/5, 410b/17

t.+ sından 457a/9

t.+ sıyla 485b/21

t.+ yı 410b/23

toruluk(ğ) Tortuluk.

t. 384a/6

t.+1 (İyelik) 351b/23

toy - Doymak.

t.- duğdan 487a/4

toz Toz.

t.+ dan 252b/21

t. +1 (İyelik) 399a/13

tübāl-i nuḥās Kızmış bakırdan ve kızmış demirden çekiçle vurulduğunda kopup dökülen parça.

t. 460a/8

tuğla Lat. Kalıplara dökülüp güneşte kurutulduktan sonra özel ocaklarda pişirilen ve duvar örmekte kullanılan kerpiç.

t. 416b/25

tuḡāfiyyet Tuhafılık.

t.+ dir 257b/16

tuḡme Ar. Aşırı tokluk, mide dolgunluğu.

t.+ niñ 276b/25

tūl Ar. Uzunluk, boy.

t. 404a/9

t.+ ina 478a/24

tūlānen Ar. Çok uzun.

t. 383b/10

tulūma Ar. Yakalanan kişinin karnını tulum gibi şişiren bir hastalık.

t. 319a/8

tur - Durmak.

t.- a 257b/1, 264a/8, 354a/9, 365a/2, 397a/20, 418b/5, 421a/17, 446a/1, 460a/13

t.- acak 261b/12, 262a/4

t.- duğundan 252b/22

t.- duğda 256a/21

t.- duğdan 264a/18

t.- mağla 463a/16, 484a/19

t.- mağdan 312b/3

t.- mağdır 274b/9

t.- sa 469a/15, 489a/17

t.- ur 270b/11, 342b/11

turāc eti Dürraç kuşunun eti.

t. 252b/15

turāl merhemi Cerrahların yaraları iyileştirmek için kullandığı bir merhem.

t. 460a/10

turb Far. Turp; (Raphanus sativus).

t. 266b/20, 267a/17, 267b/23, 307b/13, 391b/2, 464a/25, 468b/7, 481a/23, 487b/22, 488a/7, 490b/6, 492a/4, 492b/11, 492b/17, 494b/4

t.+ ı (İyelik) 456b/1, 456b/11, 493b/5

turb bk. turb

t. 281a/22, 337b/7

t.+ ı 411a/1, 428b/23

turb şuyı Turp suyu.

t. 256a/5, 408b/15

t.+yla 325b/15

ṭurb toḥumı Turp tohumu.

ṭ. 266b/19, 426b/25, 427a/20,
427a/16, 427b/1

ṭurkendi şuları Kuyu, sarnıç vs. yerlerdeki sular.

ṭ. 480a/14

ṭurma - Durmamak.

ṭ.- yup 330b/7, 330b/8

ṭurmentilā Lat. Sarı topuzluk bitkisi.

ṭ. 258a/23, 276a/25, 282a/13,
295a/5, 326a/1, 330a/12, 330a/15,
330a/18, 330a/22, 330b/22, 357b/10,
357b/19, 358a/14, 366b/9, 379a/8,
402a/24, 407a/24, 418b/23, 419a/16,
419b/10, 419b/7, 421a/18, 421a/4, 421a/8,
424b/25, 425a/20, 425b/4, 427b/12,
427b/5, 428b/10, 428b/15, 429b/21,
431a/13, 452b/10, 460a/18, 464a/22,
471a/21, 471b/16, 473b/22, 474a/18,
474b/3, 477b/21, 487b/15,

turb ṭabīḥı Kaynatılmış, pişirilmiş turp.

t. 273b/20

turrāç Sülüngillerden, uzunluğu 34 santimetre olan, soyu azalmış bir tür kuş; (Tetrao francolinus).

t. 364b/17

ṭurunc Far. Turunç; bütün Akdeniz ülkelerinde yetişen, kışın yaprağını dökmeyen bir ağaç, narenç; (Citrus aurantium amara) ve bu ağacın portakala benzeyen, suyu acımtırak meyvesi.

t. 263b/6, 270a/8, 281a/23, 365b/9,
380a/22, 487b/21

ṭurunc çekirdegi Turunç çekirdeği.

ṭ. 280b/13

ṭurunc kabuğı Turunç kabuğı.

ṭ. 252b/8, 257a/4, 257b/10,
285a/12, 311b/23

ṭurunc kabuğı bk. ṭurunc kabuğı

ṭ. 306b/21

ṭūrunc şuyı Turunç suyu.

ṭ. 397b/11, 436b/13, 443a/14

ṭut - Tutmak.

ṭ.- a 494a/15

ṭ.- alar 268b/4, 294b/14, 300a/7, 301a/7, 339b/6, 344b/13, 352a/15, 352a/22, 430a/16, 453a/14

ṭ.- amaz 343a/12

ṭ.- ar 301a/11, 326b/15, 327b/9, 330a/7, 335b/14, 337a/6, 348b/8, 390a/7, 414a/17, 474b/24

ṭ.- arsa 391a/16

ṭ.- mağa 287a/2

ṭ.- mağı 438a/25

ṭ.- mağ 262a/22, 368a/20, 418a/16, 430a/23, 474b/14, 475a/22

ṭ.- mağda 301a/16

ṭ.- mamağ 373b/7

ṭ.- mayalar 289b/24, 295b/10

ṭ.- maz 348b/8, 390a/7

ṭ.- sa 402b/10

ṭ.- salar 440a/3

ṭ.- up 412b/18, 418a/16

tūt Far. Dut (Morus).

t. 299b/12, 377a/22

tut ağacı Dutgillerden, kuzey yarım kürenin genellikle ılıman bölgelerinde yetişen, yapraklarıyla ipek böceği beslenen ağaç; (Morus).

t. 280a/17

ṭut şarābı Duttan yapılan şarap.

ṭ. 427b/20

ṭutam Bir şeyin bir defada avuç içi veya parmaklarla tutulabilen miktarı.

ṭ. 284b/13, 284b/14, 286b/5, 288b/18, 294a/17, 294b/7, 295a/19, 295a/20, 295a/25, 305b/24, 306a/5

tūti Far. Dut gibi.

t.+ dir 299b/11

tūtiyā Ar. Göz hastalıklarında kullanılan, çinkodan yapılan bir ilaç.

t. 299a/17302b/11, 338b/14, 338b/16, 340b/2, 340b/7, 353a/24, 372a/3, 382a/16, 460a/16, 460b/19, 461a/20,

461b/25, 462a/21, 466a/6, 466a/7, 472b/7,
479b/8

tūtiyā-ı māyes Cerrahların yaraları
iyileştirmek için kullandığı bir merhem.

t. 460a/10

tūtiyā merhemi Çinko merhemi.
t.340b/6, 353a/24, 372a/3,
382a/16, 461a/20, 461b/24, 462a/19,
466a/6, 479b/8

tutkāl Tutkal, yapıştırıcı.

t. 479a/12

t.+ı 485b/16281b/22, 381a/16

tutkunluk Tutkun olma durumu,
meftuniyet.

t. 346a/9

tutucu Tutan, engelleyen.

t. 290a/21, 301a/2, 301a/9, 357b/9,
330b/15, 336b/8, 469a/7, 474b/12,
474b/22

tutul - Tutulmak.

t.- up 253a/6, 334b/25

t.- ur 455b/9, 496b/24

tutun- Tutunmak.

t. +mak 301b/22

tuy - Duymak.

t.- up 281a/17

tuz Tuz.

t. 278a/24, 278b/20, 284a/22,
285a/16, 322a/18, 351b/15, 379b/9,
379b/15, 392a/15, 396a/24, 396b/5,
398a/11, 404b/1, 407b/8, 407b/11,
410a/10, 418a/4, 422b/21, 428b/24,
428b/25, 433b/18, 435b/16, 437a/14,
437a/21, 437b/5, 440a/8, 443a/8, 443a/11,
443a/13, 443b/8, 443b/18, 445b/9, 448a/8,
449a/17, 449a/18, 466b/16, 466b/17,
485b/22

t.+ ı 291a/23, 386a/7

t.+ ını 331b/24

t.+ la 437b/1, 485b/21, 492b/17

tuzlan - Tuzu atılmış.

ṭ.- mış 274a/7, 386b/3, 386b/4

ṭuzlı bk. ṭuzlu

ṭ. 336a/8, 430a/19, 486b/24

ṭuzlu Tuzu olan.

ṭ. 263a/3, 271a/18, 274b/23,
277b/12, 292a/17, 293a/13, 294a/7,
297b/14, 298b/14, 302a/13, 302a/22,
311a/11, 332b/5, 332b/15, 335b/18,
354a/20, 364b/20, 365a/10, 366a/20,
374b/4, 375b/6, 395b/3, 398a/4, 398b/9,
399a/1, 427b/22, 440b/12, 440b/20,
440b/23, 441b/12, 441b/16, 441b/18,
441b/22, 444b/15, 444b/16, 444b/22,
449a/2, 461b/13, 468b/12, 473b/3,
480a/10, 482a/16, 482b/10, 483a/21,
492b/23, 494b/12, 494b/19, 495a/7,
495b/11, 495b/18

ṭ.+ dan 439a/18

ṭ.+ lardan 266a/16, 270a/6,
271b/16, 330b/1, 333b/21, 351b/5,
352b/11, 358b/22, 373a/2, 441a/2, 484a/9

ṭuzluca Tuzu çok olan.

ṭ. 272b/7

ṭuzsuz Tuzu olmayan.

ṭ. 300b/3, 351b/2

tübāli'n-nuḥās bk tūbāl-i nuḥās

t. 465b/2

tüderi Far. Ebegümece, sumak.

t. 363a/21, 452a/23

tüfenk Far. Tüfenk, uzun namlulu ateşli silah

t. 373a/8, 469a/11, 469b/24,
472a/25, 476a/10, 476a/21, 476b/17

t.+ den 467a/7

tükür - Tükürmek.

t.- digi 486a/19

t.- ür 268a/4

tükürmek(g) Tükürüğü ağız içinden dışarıya atmak.

t. 254b/3, 255a/22

t.+ de 255a/9

t.+ i 254b/20

t.+ le 251a/13, 251a/14, 252b/18,
254b/5, 255a/19

tükürük Tükürük bezlerinin ağza akan salgısı

t. 459a/5, 495b/14

türbid Far. Türbit out; (Conculvulus turpethum).

t. 253b/7, 280a/23, 320a/24, 323a/6, 345a/14, 355a/22, 355a/23, 355b/3, 356b/18, 384a/24, 407a/1, 407a/9, 408b/22, 437a/10, 441b/4, 444a/15

Türkçe Türk dili.

T. 281a/25, 287b/1, 323a/18, 333a/20, 361b/10, 367b/6, 397a/15, 413a/17, 425b/20, 435b/20, 440b/4, 441a/4, 444b/10, 446b/18, 446b/23, 448a/1, 463a/12, 464b/15, 485a/4, 487b/7, 492a/23, 493a/10, 493a/18, 497a/13, 497a/19300b/9, 300b/12, 300b/14

türmüs Ar. Acı bakla.

281a/10.

tütsi Tütsü.

t. vireler 347b/13, 350b/20, 367a/19, 368a/6, 453a/24, 454b/13, 482a/1

t. virmek 252b/13, 300b/12, 356b/6, 358b/3, 361a/1

t. virseler 363a/9

t. 297a/24, 297b/1, 358a/25, 385b/20, 416b/21, 417a/2, 453b/2, 453b/3

t.+ sine 350b/22

t.+ yi 453b/4

tütün Duman.

t. 262a/14, 264b/14,

t.+ den 252b/21, 453b/3

tütün Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan, otsu bir bitki; (Nicotiana tabacum).

t. 497a/25

tütün yaprağı Tütün yaprağı.

t. 385a/17, 386b/1, 436b/22

t.+ niñ 252a/24,

tütüt - Tüttürmek, tütmesini sağlamak.

t.- mek 360b/24

tüy İnsanlarda ve hayvanlarda deri üzerinde bulunan çok ince kıl.

t.+ leri 363a/13, 483a/15

t.+ i (İyelik) 360b/24

U

u Far. Ve” bağlacının nazımda sessiz harfle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu.

u. 251b/23, 455a/22

uc Kenar, son.

u.+ larda 451a/2

u.+ ı 278a/13

u. + ı (İyelik) 261b/10, 278a/3, 278a/5, 328a/21

u.+ ına 282b/21

u.+ ında 435b/22

u.+ iniñ 305a/4

‘ūd Ar. Öd ağacı; (Aquilaria agallocha).

‘ū. 257a/5, 257a/11, 257a/23, 258a/4, 260a/5, 261a/24, 263b/7, 264a/1, 264a/13, 265b/2, 275b/21, 312a/12,

321b/8, 321b/12, 322a/6, 337a/7, 342a/11, 347b/13, 354a/1, 356b/15, 363b/20, 365a/16, 365a/20, 378a/16, 385b/18, 393b/1, 399b/24, 418a/13, 418b/11, 419a/13, 419b/12, 430b/19, 442a/20, 452b/11, 452b/24, 471b/10, 471b/22, 482a/1

‘ūd ağacı Öd ağacı.

‘ū. 260b/6

‘ūdū’l-ḳahr Ar. Pire otu, nezle otu.

‘ū. 342a/12, 361a/20, 438b/21, 444a/20, 446a/25, 447a/19, 492b/18, 493a/16

ufacık Çok ufak, çok küçük.

u. 271a/14, 279b/21, 280a/4, 317b/3, 331b/15, 346b/13, 351b/6, 373a/15, 436a/25, 436b/1, 440a/14, 440b/8, 440b/17, 441a/5, 444b/9, 445a/18, 448a/2, 485a/5

ufad - Küçültmek.

u.- up 327b/24

uḫaḫ Küçük.

u. 256b/14, 258a/12, 260b/8,
260b/12, 451b/6

u.+ dır 432a/6

uḫaḫla - Küçültmek.

u.- yalar 422a/21

u.- yup 410b/20, 418b/3

uḫan - Küçülmek.

u.- duğından 476a/23

u.- mışdır 476b/21

uḫat - Küçültmek.

u.- duğından 476b/17

‘uḫunet Ar. Pis koku, pis kokulu cerahat,
irin.

‘u. 319a/23, 389b/12, 389b/13,
390a/1, 390a/10, 390a/11, 390a/12,
390b/5, 390b/6, 394a/24, 400b/17, 401b/9,
401b/25, 415b/25, 416a/2, 417b/3,
425a/16

‘u.+ de 389b/10

‘u.+ den 388b/15, 417b/12

‘u.+ e 394a/25, 402b/6, 424b/23

‘u.+ i 395a/12, 399b/3, 402a/16,
407b/12, 417a/12, 417a/25, 417b/1,
419b/14, 420b/23, 425b/5

‘u. + i (İyelik) 417b/6

‘u.+ iñ 389b/11, 415b/25

‘u.+ inden 395b/13

‘u.+ ini 399a/1

‘u.+ le 416a/1, 416a/4

‘uḫunetli Pis kokulu.

‘u. 279b/12, 388b/2

‘uḫunet-ı cüz’i Çürümüş parça.

‘u. 389b/13

‘uḫunet-ı külliye Bütün çürükler.

‘u. 389b/20

uḫḫuvān Ar. Papatya.

u. 345a/11, 355a/12, 363b/11,
363b/22, 364b/8

uḫḫuvān şuyı Papatya suyu.

u. 361b/16

‘uḳūl Ar. Akıllar

‘u. 419b/21

ula - Ekleme.

u.- yup 439b/14

ulama Birbirine eklenmiş, ulanmış.

u. 333a/20

ulaş - Ulaşmak.

u.- ır 266b/4, 455b/3

u.- miş 266b/14

u.- mişdır 428a/15

u.- up 352b/17

u.- ur 415b/7, 416a/24

‘ululan - Çürümek.

‘u.- maḳ 486b/11

‘ulyā Ar. Çok yüksek, çok yüce.

‘u.+ sından 463a/13

‘umḳ Ar. Derinlik.

‘u.+ unda 433a/5

un Un.

u. 251b/18, 269b/21, 302a/10,
308b/17, 329a/2, 329b/2, 338a/10,
338a/18, 338a/24, 339a/17, 345b/2,
349b/11, 350a/14, 350b/19, 351a/26,
352a/8, 352a/9, 356b/3, 369a/10, 369a/24,
370a/23, 380b/11, 380b/18, 380b/7,
381a/11, 381a/22, 381a/4, 385a/5,
385b/12, 386a/14, 386b/17, 386b/18,
422b/13, 422b/25, 427b/24, 432b/23,
433a/14, 433a/24, 433b/12, 433b/13,
433b/19, 434b/10, 435b/5, 435b/9,
436a/13, 436b/10, 436b/11, 437b/3,
437b/8, 438b/12, 438b/3, 440a/7,
442b/21, 443a/1, 443a/2, 444a/20, 444b/5,
444b/6, 445a/3, 447b/21, 448b/4, 459a/20,
459b/16, 461b/22, 462a/17, 462a/20,
463b/10, 463b/9, 467a/7, 470a/18,
470b/11, 475a/11, 477b/11, 477b/13

u.+ ını 349a/10, 366a/21, 377a/19,
427b/25, 445b/3, 485b/6

u.+ ıyla 300b/16, 435b/10, 462a/9,
464b/10

‘unḳ Ar. Boyun.

‘u.+ unda 331b/13

‘unnāb Ar. Hünnap, kızıl iğde, üvez ağacı; (Sorbus aucuparis).

‘u. 251a/15, 253b/5, 253b/18, 253b/20, 332b/24, 333a/3, 336a/13, 344b/20, 377b/18, 427b/10, 430a/9, 430a/12

‘unnāb şarābı Unnab bitkisinden yapılan şerbet.

‘u. 253b/15

‘unşalı Ar. Ada soğanı; (scilla maritima).

‘u. 252a/26, 2b/23, 267a/22, 275a/13, 307a/10, 387b/19

unut - Unutmak.

u.- mağla 341a/24

ur - Vurmak, yapıştırmak.

u.- alar 251a/18, 269b/23, 300a/17, 302a/10, 307b/3, 370b/3, 440a/9

u.- mağdan 479b/14

u.- masına 426b/24

u.- salar 347a/14

ur Hücrelerin aşırı çoğalmasıyla insan, hayvan veya bitki dokularında oluşan ve büyüme eğilimi gösteren yumru.

u. 446b/19

Ursula ö.i. Yer adı.

U. 457b/4

‘urūḳ Ar. Damarlar.

‘u. 310b/4, 390b/11, 478a/21, 485b/12

‘u.+ a 304b/25, 404b/22, 405a/12

‘u.+ da 390a/22, 390b/4, 396a/3, 396a/13, 401b/22, 401b/24, 401b/25, 405a/2, 405a/3

‘u.+ dan 399b/19, 405a/11

‘u.+ 291b/8

‘u.+ uñ 394a/24

‘urūḳ-ı kibār Büyük damarlar.

‘u.+ dır 396a/3

‘u.+ da 425a/17

‘u.+ dadır 401b/5

‘urūḳ-ı şa‘riyye Kılcal damarlar.

‘u.+ de 401b/6, 401b/10

‘urūḳ-i ṣaġār Küçük damarlar.

‘u.+ dır 396a/4

urul - Vurulmak.

u.- sa 267b/25

‘urūz Ar. Zahir olmak, görünmek.

‘u.+ ınıñ 416a/21

‘uṣāre Ar. Öz su.

‘u. 256b/12, 282a/6, 327a/21, 343a/1, 439b/19

‘u.+ den 406a/10

‘u.+ ler 256a/2, 358b/6, 367b/2, 371b/5, 450a/14, 464b/24, 476b/25

‘u.+ lerden 311b/6, 487b/23

‘u.+ leri 258b/3, 439b/10, 460b/21

‘u.+ leriñ 466a/20, 466a/22

‘u.+ si 254b/23, 256b/12, 257a/17, 258b/2, 264b/20, 269a/19, 276a/18, 279a/22, 291a/25, 291b/1, 306a/14, 308b/10, 311b/7, 314a/8, 319b/21, 320a/7, 320a/16, 320b/17, 323a/6, 325a/8, 328b/20, 328b/23, 328b/24, 331a/3,

331a/5, 333a/18, 337a/8, 340a/1, 341a/1, 341a/2, 343a/1, 343a/5, 343b/9, 344a/23, 344a/24, 344b/11, 346b/8, 349a/14, 349a/15, 350b/11, 351b/3, 352b/5, 353a/25, 353b/5, 353b/8, 356a/18, 356b/1, 356b/23, 357b/17, 357b/23, 358a/18, 358b/5, 358b/6, 358b/20, 359b/6, 366a/21, 367a/25, 367b/1, 368b/19, 371b/3, 371b/8, 374a/18, 374b/17, 374b/18, 375a/10, 375a/11, 376a/10, 377b/18, 378b/4, 379b/20, 380b/7, 380b/10, 385b/10, 386b/1, 389b/9, 391b/14, 397a/18, 406a/8, 406a/10, 411a/16, 424a/20, 424a/21, 424b/12, 424b/13, 429a/9, 432a/8, 432a/25, 434a/5, 436b/16, 436b/22, 439b/10, 440a/23, 442b/8, 443a/4, 443a/22, 443b/17, 444b/1, 444b/2, 445a/13, 450a/11, 459b/4, 459b/9, 460b/14, 463b/14, 464b/9, 464b/23, 466a/2, 466a/3, 466a/4, 466a/18, 466a/19, 466a/24, 468a/16, 471b/16, 476b/24, 477b/7, 477b/12, 477b/14, 479a/11, 480b/3, 480b/4, 481b/6, 481b/7, 484b/22, 490a/9, 490a/10

‘u.+ sinden 320a/6

‘u.+ sine 345a/23

‘u.+ sini 277b/1, 332a/13, 332b/13, 343a/3, 351b/15, 352a/24, 356b/24, 369b/4, 432a/19

‘u.+ siyle 280b/16, 282a/5, 288b/15, 292a/3, 300b/19, 310a/21,

310a/23, 320b/1, 333b/13, 337a/20,
350b/12, 364b/14, 367a/18, 370b/24,
380b/4, 411a/25, 432a/18, 434a/4, 444b/7,
461b/14, 466a/9, 480b/13, 485a/3,
485a/15, 490a/19

‘uṣṣūr Ar. Yalancı safran; (carthamus
tinctorius).

‘u. 306a/10, 359a/24, 359b/14

uṣḳūr-ı çenārā Fr. Aslı Üskürçinaradır.
Üskürsuyza diye de bilinir.

u. 258a/23, 305b/10, 354b/19,
360a/4, 365b/23, 418b/24, 425b/3-4,
449b/11, 455b/21, 478a/10, 478a/4,
487b/16, 488a/14

uṣḳūrbīt Yun. Skorbüd, C vitamini
eksikliğinden kaynaklanan bir hastalık.
u. 495b/17

‘usr-ı bevl İdrar zorluğu.

‘u. 321b/24, 381b/23

‘usr-ı vilādet Doğurma güçlüğü.

‘u. 258a/19

‘u.+ den 352a/19

‘u.+e 367a/15

‘usratü’l-indimāl Yaraların güç
kapanması hastalığı.

‘u. 465b/16

‘usrü’l-bevl bk. ‘usr-ı bevl

‘u. 343a/18

‘usrü’l-vilādet bk. ‘usr-ı vilādet

‘u. 366b/15

uṣṭūra Far. Ustura.

u. 486a/6

‘uṣūh

‘u. 413b/12

uṣūl Ar. Kökler.

u.+ i (İyelik) 398b/17

uṣūl-ı müfettiḥ Açıcı kökler.

u.+ a 288b/9, 309a/19, 313b/20,
314a/12, 323b/12, 355a/15, 359a/24,

368a/15, 391b/17, 399a/9, 410b/3,
455b/20

uşul şerbeti Köklerden yapılan şerbet.

u. 285b/22, 303b/15, 311b/24,
312a/5, 313b/15, 313b/25, 314a/15,
315b/14, 315b/18, 323b/15, 325b/17,
355a/14, 384a/1, 391b/18, 398b/7,
405b/15, 408b/20, 444a/13

uşul-ı tıb Tıp yöntemi.

u.+ da 413b/24

uşak Ar. Daneçadır; çadıruşağı otu ve
bundan elde edilen zamlık; (Dorema
ammoniacum).

u. 339b/15, 350a/22, 370b/20,
371a/12, 386a/20, 386b/12, 411a/22,
446a/22, 446b/2, 447b/15, 497a/7

uşne Ar. Yosun (Muscus Arboreus).

u. 358b/21, 474b/18

utruc bk. ağac kavunu
e. 306a/10

uy - Uymak.

u.- muş 307b/24

uyan - Uyanmak.

u.- maz 492b/13

u.- masına 258b/6

u.- sa 492b/14

uyandır - Uyandırmak.

u.- mağla 492b/13

uyandırıcı Uyandırma özelliği olan.

u. 335a/17

uyanıklık Uyanmış veya uyumamış olan.

u.+ da 344a/12

uyğu Uyku.

u. 349a/5, 358b/18, 429a/17,
494a/9

u.+ da 344a/12

u.+ dan 292a/19, 429b/2

u.+ sı 376a/21, 380a/7, 380a/9,
426a/15

u.+ sundan 252b/14

u.+ ya 336b/12

u.+ yı 344b/12

uyhusuzluk Uykusuz olma durumu.

u. 251a/10, 268b/13, 373b/4,
308a/18, 365b/20, 366a/2, 376b/5, 394a/9,
394b/21, 395b/18, 403b/23, 423b/9,
429a/23, 496b/19

u. + dan 309a/1, 359a/14, 439a/23,
455a/24

u.+ dan 359a/14

u.+ suzluk 373b/4

u. + dur 257b/15

u. + ı (İyelik) 421b/8, 429a/3

uyluk(ğ) Bacağın kalçadan dize kadar olan kısmı.

u. 259a/24

u.+ larının 348b/16

u.+ una 367b/6

u.+ unda 337a/13

uyu - Uyumak.

u.- dı 294b/20

u.- duğı 343a/7

u.- madan 292a/24, 421b/10

u.- mağa 492b/14

u.- maķ 492b/13, 493a/11

u.- maķdır 265a/16

u.- r 450b/13

u.- rken 280a/1

u.- yanlara 398a/1

u.- yup 344b/12

uyud - Uyutmak.

u.- up 281b/17

uyuş - Uyuşmak.

u.- maķ 329a/23

u.- up 328a/23

uyuşdurıcı- Uyuşturucu.

u. 275a/1

uyuşuk Uyuşmuş hâlde olma.

u. 334a/20, 334a/24

uyuz Uyuz hastalığı.

u. 332b/5, 373b/8, 441b/16

u.+ a 443b/23, 444b/22

u.+ lara 443a/22, 443b/16, 443b/21

uza - Uzamak.

u.- rsa 364b/22

u.- yup 272b/12

uzad - Uzatmak.

u.- ur 482a/22, 482b/1

uzak Uzak, ırak.

u. 417a/11, 455a/24, 484b/2

uzan - Uzanmak.

u.- masından 297b/1

u.- ur 328a/22, 428b/5

uzat - Uzatmak.

u.- ur 457a/18, 457b/3, 457b/6

uzimā Ar. Vücutta bir yerin ağrısız ve ateşsiz olarak şişmesi.

u. 437a/4, 462a/6

‘uzlāt ? Boşaltım sistemine ait bir organ.

‘u. 470b/24

‘u.+ a 479b/14

‘u.+ da 302b/17, 431b/1

‘u.+ ı 337a/5

‘u.+ iñ 303a/5, 335a/12, 335a/14

‘u.+ ına 299b/7, 342b/1

‘u.+ ında 348b/16

‘uzlāt-i ‘aşabiyye ? Bir hastalık adı.

‘u. 299b/16

‘uzle bk. ‘uzlāt

‘u.+ niñ 336b/8

‘u.+ yi 336b/11

uzun Uzun, kısa olmayan.

u. 271a/4, 272b/22, 342b/11, 458b/2

u.+ dur 279b/17

u.+ luğı 271a/11, 273b/5

uzunluk Bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı.

u. 277b/23

u.+ ı (İyelik) 277b/22, 279b/18

‘użuv Ar. Organ.

‘u. 437b/21, 438a/1, 438a/2, 440a/2, 444a/1, 465b/16, 467b/15, 478b/10, 479a/4

‘u.+ a 288a/10, 288a/13, 305b/5, 310b/4, 312b/20, 313b/6, 316b/17, 388a/11, 402a/25, 415b/19, 432a/20, 440a/4, 444a/1, 444a/17, 444a/21, 446a/8, 448a/23, 448b/22, 458a/23, 459a/1, 467a/21, 467b/24, 468a/13, 468b/6, 470b/3, 474a/8, 478b/8, 479a/22, 479b/1, 479b/20, 482b/24, 483b/12, 486a/12

‘u.+ ada 448a/21

‘u.+ da 258b/10, 259a/18, 259a/23, 432a/5, 437b/22, 440a/1, 446a/8, 446a/17, 448b/23, 457a/8, 458b/7, 458b/18, 460a/23, 461b/5, 464a/6, 466b/11, 467a/23, 467b/6, 467b/13, 467b/17, 468a/13, 468b/3, 469a/10, 469b/6, 469b/9, 474a/8, 478b/23

‘u.+ dan 278b/17, 311a/3, 313a/13, 448a/24, 461a/9, 461b/5, 461b/7, 469a/25

‘u.+ lara 262a/7, 310b/17, 324a/21, 331a/22, 337a/10

‘u.+ larda 297b/20, 324b/25, 383a/1, 431b/3, 434b/4, 484a/4

‘u.+ lardan 328a/15, 383a/9

‘u.+ larıñ 255b/3, 310b/5, 324a/20, 325a/17, 446a/16

‘u.+ ı 404a/20, 414a/7, 438a/25, 461a/12, 465b/14, 467a/18, 467b/22, 468a/23, 468a/25, 468b/7, 468b/12, 468b/13, 469a/1, 469a/2, 475a/5, 478b/25, 479b/4, 479b/19, 483b/11

‘u.+ u 268b/22, 305b/6, 448a/22, 461b/6, 464a/9

‘u.+ uñ 259a/18, 261a/8, 261a/10, 352a/11, 382b/5, 383a/8, 383a/20, 390a/18, 431b/11, 432b/4, 433a/4, 437b/20, 437b/24, 437b/25, 440a/2, 446a/15, 448a/19, 448a/20, 458a/21, 458b/20, 459a/11, 460a/9, 461b/4, 467b/10, 467b/11, 467b/24, 468a/1, 468a/2, 469a/13, 470b/17, 476b/22, 477a/21

‘u.+ undan 290b/7

‘użuv-ı āhar

‘u.+ dan 266b/16

‘użuv-ı mecruh Kırık organ.

‘u. 476b/1

‘u.+a 473b/19

‘u.+ uñ 476a/24

‘užuv-ı re’îs Temel organ.

‘u.+ e 390b/21, 431b/24

‘užuv-ı şerîf Kutsal organ (Kalp vs.)

‘u. 310b/18

‘uuzv-ı ‘uşbani ? Sıcak organ.

‘u. 344b/5

Ü

üç Sayı adı.

ü. 251a/9, 252a/5, 253b/4, 253b/7,
254a/17, 256a/5, 257a/10, 258a/11,
259b/9, 260a/8, 260b/20, 263b/10,
263b/25, 264a/4, 264b/5, 264a/13,
264a/15, 264a/17, 265b/6, 267a/24,
268a/13, 270a/26, 272a/18, 272b/14,
275b/25, 280b/9, 280b/13, 281a/9,
282a/24, 284a/8, 284a/15, 285a/6, 286a/8,
286b/6, 290a/12, 290a/23, 293b/9, 295a/6,
296b/19, 297a/17, 298a/17, 298a/25,
299b/17, 301b/8, 306a/6, 308a/23,
310a/15, 313b/24, 314a/14, 317a/2,
317a/6, 318a/3, 318a/6, 320a/24, 320b/6,
320b/11, 324a/7, 324a/10, 328a/9,
330b/18, 332a/10, 333a/10, 333b/3,
334a/12, 334b/18, 336a/18, 336b/21,
338b/4, 340b/7, 343b/13, 345a/18,

345a/19, 345b/1, 348a/10, 353a/20,
354a/8, 355b/9, 355b/12, 358a/15,
358a/22, 359b/22, 361a/5, 361a/9, 363b/2,
365a/2, 367a/2, 369a/11, 372b/20,
375b/12, 375b/13, 377b/9, 378b/3,
379b/15, 379b/18, 380b/2, 381b/21,
382a/9, 385a/13, 385a/21, 387b/10,
387b/16, 388a/3, 388a/5, 388a/17,
390a/21, 391a/14, 392a/25, 394b/8,
395b/23, 396b/9, 397a/17, 398b/8,
398b/12, 403a/7, 403a/8, 405b/16,
406a/10, 407b/24, 408a/8, 411b/14,
412a/6, 412a/11, 412a/22, 412b/12,
413b/8, 413b/15, 415a/18, 415a/20,
417b/4, 417b/8, 418b/13, 419a/8, 419a/23,
420b/19, 420b/24, 421a/4, 421a/21,
422a/1, 422a/15, 423a/14, 424b/1,
424b/10, 425b/1, 426a/20, 427a/11,
427a/13, 427a/16, 427b/6, 427b/7, 428b/5,
428b/15, 430a/7, 430b/9, 430b/25,
433b/25, 434a/24, 436a/14, 436a/15,
436a/19, 437a/24, 439b/23, 440a/12,
442a/21, 442b/6, 443a/15, 443a/23,
443b/10, 445a/2, 445a/7, 445a/17,
445b/12, 445b/14, 446a/4, 446a/9,
447a/22, 449a/9, 450a/13, 452b/14,
452b/18, 453a/5, 453b/25, 454a/17,
454b/1, 454b/5, 455b/12, 456a/13,
456a/14, 456b/24, 459b/13, 460a/3,
460a/16, 464a/18, 464a/21, 465a/1,
466a/10, 466b/22, 467a/2, 467a/5,
467a/9, 470a/20, 470b/20, 472a/7,
472b/16, 474a/25, 475b/4, 477a/17,

477b/5, 478a/12, 478b/24, 481b/12,
482a/25, 482b/2, 484b/21, 486a/4, 486a/9,
489b/23, 490b/3, 491a/4, 493b/14

ü.+ de 402a/12

ü.+ dür 319a/7

üçer Üç sayısının üleştirme sayı sıfatı.

ü. 251a/5, 252b/4, 252b/7,
255a/18, 256b/9, 258a/13, 258a/25,
259b/16, 260b/17, 267b/15, 269b/12,
271b/9, 274a/17, 284a/19, 289a/18,
291a/3, 298a/14, 302a/18, 302b/13,
309a/21, 314a/6, 318b/23, 321a/9,
321b/12, 327b/14, 333a/3, 333a/14,
336a/23, 337a/7, 341a/4, 342a/2, 351a/24,
352b/4, 355a/16, 362b/4, 367a/12,
370b/20, 379b/25, 384a/22, 384a/24,
385b/1, 386a/14, 397b/15, 398a/10,
406a/11, 418a/19, 424b/12, 438b/16,
442a/15, 442b/19, 443a/17, 447b/2,
449b/11, 453b/1, 453b/12, 454b/11,
456a/6, 463a/7, 466a/1, 467a/12, 472b/4,
475b/7, 477a/2, 484b/9

üçünci Üç sayısının sıra sayı sıfatı.

ü.+ 278a/3, 278a/11, 315b/1,
355b/23, 357a/7, 360a/5, 390a/13, 400a/2,
403b/19, 407b/18, 413b/16, 458b/23,
480a/6, 493b/12

ü.+ de 395b/23

ü.+ si 279b/19, 323a/24, 324a/17,
388b/2, 390a/16, 390a/22, 392b/6,
402a/16, 409a/14, 414a/1, 445a/18,
446a/6, 451a/6, 493b/15

ü.+ üne 277b/20, 277b/21

üç yüz Sayı adı.

ü. 253b/8, 257a/18, 327b/16,
384b/13, 410b/20, 427a/22, 463a/25,
471b/18, 472a/2, 472a/3, 474a/22

üdre-ı mā'iyet Kasık yarığı.

ü. 319a/21

üfürle - Üfürülmek.

ü.- mek 307b/16

üfürül - Üfürülmek.

ü.- üp 314b/19

ülfet Ar. Alışma, kaynaşma.

ü. 450b/3, 455b/3, 481b/2

ümid Far. Ümit.

ü. 364a/8, 364a/9

ümm-i erbe' a ve erba' in Çıyan sokması.

ü. 494b/18

ür - Ürümek.

ü.- mez 496a/23

ürper - Ürpermek.

ü.- ir 363a/13

ü.- mek 401a/15

ürü - Ürümek.

ü.- r 496b/23

üseylim Ar. "üslem" Serçe parmakla yüzük parmağı arasında bulunan damar.

ü.+ inden 455b/19

üsküder Far. Toprakta yapılmış çukur çanak.

ü.+ e 302a/3

üst Üst.

ü. 261b/16

ü.+ iniñ 329b/14

ü.+ i (İyelik) 422b/23, 467a/10

ü.+ ünde 281b/2, 304b/2, 398b/15, 407a/10, 449a/15, 460a/13, 465b/10

ü.+ ündeki 467a/25

ü.+ ünden 357a/22

ü.+ üne 274a/23, 281b/10, 283b/11, 306a/21, 307b/3, 307b/6, 307b/7, 307b/10, 308a/2, 308a/4, 308b/20, 312a/12, 312b/10, 313a/3, 314b/9, 315b/25, 316b/13, 316b/22, 317a/7, 326b/3, 330a/21, 331a/19, 332a/24, 335a/11, 337b/21, 340b/5, 342a/11, 343a/11, 344a/23, 347b/4, 347b/14, 351a/25, 351b/19, 354a/2, 358b/20, 365b/7, 368a/19, 370a/9, 370a/14, 370a/22, 370a/25, 370b/3, 371b/10, 371b/24, 372b/15, 376a/10, 389b/6, 397b/4, 406a/9, 416b/25, 421b/14, 422a/2, 422a/7, 422a/23, 422b/22, 430b/11, 431b/23, 432a/15, 432a/17, 433a/21, 436b/24, 437a/13, 437a/14, 437b/1, 448a/10, 468a/11, 496a/21, 497a/6

ü.+ üni 437a/12, 444b/8

üstād Far. Bilim veya sanat alanında üstün bilgisi olan kimse.

ü. 277a/10, 310b/2, 346b/22, 346b/24, 347b/20, 359a/8, 362a/10, 364b/18, 373b/1, 376b/14, 383a/16, 383b/21, 387a/2, 470b/25

ü.+ a 470a/3

ü.+ dan 470a/3

üstübec Far. Boyacılıkta kullanılan zehirli, bazik kurşun karbonat.

ü. 302b/1, 302b/12, 302b/3, 334a/14, 334b/23, 338b/16, 339a/1, 351a/3, 351b/2, 352b/10, 352b/2, 352b/5, 353b/9, 358b/7, 369a/6, 371b/8, 372a/7, 374b/19, 374b/24, 432a/12, 437a/1, 439b/17, 439b/22, 440b/16, 441a/1, 443a/13, 443a/8, 443b/11, 443b/18, 445a/12, 445b/14, 446a/2, 450a/15, 453b/21, 460a/15, 462b/23, 466a/6, 466a/8, 470a/23, 478b/16, 480a/24, 481b/9, 490b/14, 490b/3, 490b/16

üstübec merhemi Üstübeç merhemi.

ü. 460a/5, 422b/22-23, 428a/3

üstübec-ı muhriķ Yanmış üstübeç.

ü. 439b/18

üstübü Yun. Atölye, tamirhane vb. yerlerde temizlik işlerinde kullanılan, genellikle yoluntu ve artık pamuk ipliği veya didilmiş kenevir.

ü.+ ye 432a/17, 478b/11

ü.+ yi 467a/9

üşü - Üşümek.

ü.- mek 398a/2, 401a/16, 401a/22

ü.- mesi 276a/15, 409b/12

ü.- r 399b/1

üşüt - Üşütmek.

ü.- mez 428b/2

üşütme Üşütme.

ü.+ si 413a/1

ü.+ sini 411b/18

üzer bk. üzeri

ü.+ lerine 418a/25, 427b/23

üzere Amacıyla, şartıyla, üzere.

ü. 253a/8, 255a/10, 256a/16, 257b/17, 265b/16, 265b/22, 265b/23,

267b/26, 268b/4, 271b/21, 273a/10,
274b/24, 276b/15, 279b/9, 282a/2,
284b/17, 286b/20, 292a/25, 299b/23,
304b/3, 305b/16, 308b/25, 314b/3,
315a/16, 318a/25, 319b/6, 320b/10,
321a/25, 321b/10, 334b/8, 334b/14,
342b/14, 343b/20, 345a/21, 351a/7,
351b/4, 352a/14, 354a/11, 361a/15,
361a/18, 362a/12, 363a/2, 364a/1,
364b/11, 364b/14, 365a/13, 366b/11,
366b/21, 367a/21, 368a/17, 370a/1,
370b/21, 371a/13, 373b/18, 382a/24,
383a/14, 383b/18, 386a/18, 392b/19,
394a/22, 394b/11, 395b/25, 397a/4,
397b/13, 401a/9, 401a/17, 402b/3, 403a/1,
403a/4, 405b/11, 406b/11, 410b/16,
416b/12, 417a/17, 417a/21, 421a/12,
424b/10, 425a/8, 425a/20, 426b/18,
428a/20, 429b/25, 431a/5, 434a/18,
434b/20, 442b/7, 442b/10, 445a/10,
445a/14, 446a/9, 446a/23, 446b/11,
449a/6, 452a/7, 454a/1, 454a/17, 456a/3,
458b/16, 464a/14, 464a/21, 469b/6,
469b/24, 470a/4, 470a/16, 470a/25,
472a/7, 475a/19, 478b/18, 479b/1, 480a/5,
487b/14, 493b/10

ü.+ dir 412b/4

üzeri Üzeri, üstü.

ü. 435a/19

ü.+ nde 255b/6, 301b/4, 304a/11,
346b/20, 364a/13, 395a/9, 404a/3,
453b/15

ü.+ ne 256a/2, 256a/3, 256b/15,
257a/13, 257b/20, 258a/14, 259b/13,
259b/17, 260a/19, 260b/22, 261a/24,
261b/8, 262b/12, 264a/7, 264a/19, 264b/7,
264b/10, 265a/7, 265b/7, 265b/10, 266a/9,
266b/25, 267a/12, 267b/12, 267b/25,
268a/25, 268b/1, 269a/14, 269a/16,
269b/20, 269b/23, 276b/2, 277b/2,
277b/16, 279a/21, 280b/25, 282a/20,
283b/20, 283b/23, 284b/23, 285a/23,
287a/10, 290b/4, 291a/25, 299a/8,
299a/22, 301b/6, 302a/25, 303a/8,
303a/11, 303a/13, 303a/15, 303b/1,
305b/6, 307b/20, 307b/25, 308a/11,
308b/1, 308b/14, 309a/16, 310a/10,
311b/6, 312a/16, 313b/8, 314b/5, 319a/12,
321a/11, 322a/21, 323a/9, 325b/3,
327a/20, 327b/3, 328a/4, 329a/25, 329b/8,
330b/12, 331a/2, 331b/18, 332a/23,
332a/26, 333a/22, 334a/3, 334a/13,
334b/13, 337b/16, 337b/21, 337b/25,
338a/8, 338a/17, 338b/13, 338b/24,
339a/14, 339b/2, 339b/6, 339b/16,
339b/21, 340b/2, 340b/16, 340b/18,
341a/8, 342b/6, 343a/3, 344b/9, 345b/20,
346a/24, 347a/14, 349a/8, 350a/10,
351a/20, 352b/10, 353a/2, 353a/21,
353a/24, 360a/3, 368b/23, 369a/12,
369a/20, 369b/3, 369b/11, 369b/22,
370a/3, 370a/17, 370b/23, 371a/4,

371a/14, 371b/2, 372a/2, 372b/6, 374a/21,
375a/7, 375a/9, 376a/14, 377b/7, 378a/12,
378a/19, 379a/5, 380b/16, 381a/13,
381b/5, 382a/14, 384b/1, 384b/19,
384b/22, 384b/25, 385b/22, 386b/9,
388a/4, 389b/1, 396a/14, 399a/19,
399b/24, 410b/20, 412b/8, 413a/2,
416a/22, 416b/25, 421b/21, 421b/23,
422a/6, 422a/25, 422b/6, 422b/11, 424b/9,
425b/13, 428a/3, 430b/21, 430b/23,
430b/24, 431a/18, 432b/15, 432b/16,
433b/8, 433b/20, 434b/1, 434b/9, 435a/4,
435b/4, 435b/18, 436a/4, 436a/17,
436a/24, 436b/5, 436b/8, 436b/9, 437a/11,
437b/15, 438a/14, 438a/22, 439b/14,
440a/9, 440a/11, 440a/21, 440a/24,
440a/25, 444a/9, 444a/16, 444b/19,
445a/22, 447a/7, 447a/14, 447b/4,
447b/18, 447b/24, 448a/5, 448a/22,
448b/18, 459a/21, 459b/12, 459b/22,
460b/2, 461a/19, 462a/16, 462b/22,
464b/21, 465b/18, 466a/6, 466b/9,
466b/15, 467a/3, 467a/21, 468b/2, 468b/3,
468b/13, 468b/19, 469b/20, 470b/8,
470b/16, 472a/7, 472b/14, 473a/3,
474b/12, 475a/11, 475b/17, 476a/3,
476b/18, 477b/18, 478b/21, 479b/7,
479b/20, 480b/18, 481a/9, 482a/19,
482b/25, 484a/25, 484b/9, 485a/13,
485b/6, 485b/16, 486a/7, 487a/14,
491b/10, 492a/11, 492b/24, 493b/23,
493b/25, 494a/23, 494b/13, 495a/22,
495b/19, 496a/23

ü.+ nedir 388a/12, 412a/6

ü.+ ni 296b/8, 421b/23, 440a/5,
478a/1, 493b/21, 497a/3

üzüm Üzüm; (Vitis vinifera)

ü. 262b/14, 284b/7, 288b/11,
290b/5, 291a/4, 299b/12, 316a/11, 318a/5,
327a/19, 327b/8, 354a/19, 359b/21,
410b/6, 451b/11, 484b/21

ü.+ i 316a/2

ü.+ iniñ 312a/9

ü.+ üni 298a/20

üzüm hoşābı Üzümden yapılan hoşaf.

ü. 336a/10

V

vācib Ar. Yapılması gerekli olan.

v. 256a/24, 256b/25, 257b/23,
269a/6, 289a/16, 295b/11, 302b/19,
315a/21, 319b/12, 321b/14, 324b/8,
331a/9, 332b/20, 342a/17, 345a/22,
346a/1, 349a/22, 357a/1, 358b/10,
366b/12, 367b/15, 367b/20, 370b/22,
374b/2, 376a/24, 384b/16, 389b/8,
390a/14, 390b/2, 390b/23, 392b/20,
396a/7, 396a/17, 397b/9, 399a/21, 399b/9,
399b/17, 405a/10, 405b/6, 411b/22,

413a/13, 414a/20, 417b/25, 418a/1,
420a/11, 421b/22, 422b/12, 425b/14,
426a/8, 428a/7, 433b/8, 434a/25, 434b/13,
435b/2, 438a/12, 441a/23, 441b/22,
447b/21, 448a/4, 453a/16, 458b/19,
465a/23, 465b/20, 466b/9, 468a/6,
468a/23, 470b/2, 471a/2, 473b/2, 473b/9,
475b/17, 476b/12, 476b/21, 477b/1,
479a/5, 479b/19, 482b/9, 483b/11, 488a/5,
488b/9, 489a/12, 489a/22, 491a/23

v.+ dir 315b/1, 323a/15, 390b/10,
404a/9, 404a/18, 424a/15, 425a/17,
438a/15, 459a/23, 474a/9, 486b/23,
487a/6

vac‘u’l-māsārīka İç bağırsak zarında ağrı
olması.

v. 304a/24

vāfir Ar. Çok, bol.

v. 446a/14, 446b/7

vāfirce Çokça, bol bol.

v. 442b/22, 451b/15

vāhid Ar. Tek, bir.

v. 415a/20

vahşet Ar. Korku, ürküntü, dehşet.

v. 259a/9

vahyi’l-‘ālem ? Bir çeşit bitki.

v. 414b/14

vākı‘a Ar. Olay.

v. 298a/8, 409a/19, 417a/23

vākı‘ān Ar. Gerçi, her ne kadar, filvaki.

v. 340b/26, 443b/13

vākıf Ar. Bir şeyi elde eden; bir işten
haberli olan.

v. 427a/25

vākı‘ Ar. Vuku bulan, meydana gelen.

v. olan 261a/7, 365b/1, 389b/12,
458a/14, 469a/10, 469a/14, 469a/24,
470a/7, 470a/13, 470b/4, 474b/6, 478a/23,
479a/5, 479b/9

v. olduğu 478a/21

v. olduğundan 336b/9

v. olduğunu 362a/12

v. olduğda 424a/4

v. olmağla 409a/6, 487b/3
v. olmak 416b/1
v. olmağıdır 392b/7
v. olması 289b/10
v. olmasını 407b/23, 407b/25
v. olmaya 293b/2, 406b/13
v. olmazsa 392b/14, 392b/18
v. olmuş 469b/16
v. olsa 451a/19, 463b/20
v. olup 256a/10, 273a/23, 319b/2, 423b/24, 424b/22, 455b/1
v. olur 261a/6, 273a/22, 283a/7, 292a/12, 335b/16, 360b/3, 383a/15, 383a/16, 392b/17, 398a/25, 406a/17, 406a/19, 408a/10, 412b/15, 426b/12, 428a/16, 431a/4, 478a/22
v. 258b/20, 283a/6, 388b/25, 394a/22, 408a/12, 408b/10, 424a/8, 478b/2

vākī' Ar. Hastalığı önleyen (ilaç, tedbir).
v. 394b/20

vaḳ(i)t Ar. Vakit, zaman

v. 255a/22, 276a/15, 281a/17, 284b/18, 288a/16, 289a/15, 290a/5,

297b/3, 306a/21, 316a/19, 317a/17, 322b/24, 324b/6, 328b/8, 335b/12, 337a/15, 382b/18, 383b/20, 383b/5, 390a/11, 390b/16, 391b/22, 392b/21, 393a/4, 402a/9, 406a/17, 406b/12, 413b/5, 419b/20, 420b/4, 421b/20, 421b/22, 433a/3, 433b/16, 441a/22, 459a/15, 459b/17, 464a/2, 469a/3, 470a/6, 470b/15, 473b/7, 474b/9, 482a/12,

v.+ de 273a/16, 273b/2, 273b/12, 292a/13, 313a/7, 343a/7, 359a/14, 373b/5, 377b/6, 381b/13, 398a/25, 401a/13, 405b/21, 416a/13, 418a/15, 419b/18, 419b/19, 421b/11, 432a/7, 432b/18, 433a/5, 440b/9, 441b/10, 467a/22, 468a/25, 477b/9

v.+ dedir 390b/1, 414a/15

v.+ den 292a/19, 417a/20

v.+ e 390b/3, 432b/6

v.+ i (İyelik) 367b/15, 373a/20, 408a/23, 413b/3, 414a/4, 449a/10, 469b/14

v.+ in 306b/12

v.+ inde 251b/21, 252a/7, 252a/8, 253b/11, 256b/15, 257b/3, 258a/15, 258b/6, 260a/21, 261a/11, 262b/2, 262b/10, 264a/18, 269a/22, 269a/25, 270a/1, 270a/20, 279b/4, 280a/3, 282a/7, 293a/14, 296b/12, 298b/1, 302a/6, 302a/7, 304a/19, 306b/5, 308b/11, 315b/14,

316a/15, 323a/16, 328a/25, 328b/5,
329a/2, 329a/3, 329b/7, 332a/23, 337b/23,
340a/17, 340a/18, 342b/4, 349b/3,
353b/21, 358b/18, 360b/4, 360b/20,
360b/21, 361b/7, 363a/12, 368b/9,
369b/16, 391a/15, 391a/17, 393a/7,
393a/18, 393b/17, 403b/3, 403b/24,
406b/2, 406b/8, 407a/17, 417b/25, 418a/5,
420b/7, 424b/2, 424b/14, 428a/13,
431b/25, 432a/1, 432a/4, 433a/12,
433a/18, 449a/11, 451a/20, 453b/7,
453b/18, 460a/21, 462a/9, 462a/11,
464b/8, 464b/19, 478b/14, 494a/9, 496a/7,
496b/25

v.+ inden 402a/10, 402b/23,
404a/6, 417a/13

v.+ ine 401a/2, 401b/18, 401b/21,
402b/23, 429a/24, 472b/21

v.+ iniñ 259a/6, 433a/7

v.+ lerde 417b/13, 450a/25

v.+ lerini 459a/23

v.+ te 292b/4, 304a/13, 325a/4,
325a/19, 330b/25, 337b/14, 344a/3,
346b/9, 377a/25, 378b/20, 426b/12,
485a/20, 487a/12

vakt-ı fetret Nöbetlerin arasındaki
zamanda.

v.+ i (İyelik) 394b/17

vakt-ı hâcet Gerektiğinde.

v.+ te 361b/17, 363b/21

vakt-ı şayf Yaz vaktinde.

v. 432b/6

vakt-ı sebt Cumartesi vakti.

v. 353b/22

vaktaki Ne vakit ki, -diği zaman.

v. 319b/3, 415a/17, 415a/21

vallāhü te‘ālā a‘lem Ar. Allah en çok
bilendir.

v. 403a/9

var - Varmak, ulaşmak.

v.- alar 440b/10

v.- an 258b/14

v.- dığı 336b/12

v.- dıkda 298b/10, 413b/14

v.- dıklarında 450b/4

v.- inca 272b/10, 315a/24,
326a/16, 348b/16, 348b/17

v.- ır 261b/24

v.- ırsa 423a/22, 457a/22

v.- madan 365a/12, 418a/11

v.- mağı 344b/14

v.- mağıla 416a/19

v.- masından 298b/20

v.- up 294b/19, 440b/14, 446b/9,
467a/23

var Mevcut, olan.

v. 261a/13, 269a/23, 271a/1,
271a/2, 271a/22, 273b/5, 275b/6, 286b/15,
289a/17, 290b/17, 311a/15, 315b/22,
320a/4, 327a/23, 328b/7, 330b/13,
340b/25, 342b/15, 345a/15, 346a/13,
346b/11, 346b/16, 346b/20, 346b/21,
351a/19, 352b/7, 352b/9, 354a/22,
359a/22, 362a/22, 364a/3, 368a/11,
368b/15, 368b/16, 369b/8, 369b/10,
370a/13, 373a/3, 378a/5, 378a/15,
378a/18, 379b/5, 380b/16, 384b/25,
398a/19, 422b/6, 431b/17, 431b/19,
436b/25, 451b/11, 455a/16, 455b/20,
467a/2, 470b/1, 474a/23, 475a/7, 475a/8,
476b/13, 479a/7, 479a/8, 483b/8, 484a/4

v.+ dır 261b/16, 261b/17, 261b/20,
273b/2, 278a/8, 282a/25, 293b/1, 293b/9,

293b/14, 305a/13, 324a/10, 326b/14,
327b/11, 360a/24, 360b/9, 383a/5, 394a/1,
402b/9, 402b/13, 413b/8, 415a/9, 423a/13,
423b/3, 424a/19, 427a/9, 435b/24,
435b/25, 439b/13, 443b/13, 449a/9,
449a/10, 450a/20, 451a/4, 459a/3, 464a/5,
469b/25, 470a/2, 470a/7, 471a/6, 482a/7,
487a/24, 489a/18, 489b/8, 494b/15,
495b/16

v.+ sa 269b/6, 272a/13, 301a/6,
302a/2, 311b/19, 313b/6, 327a/5, 362b/16,
362b/19, 413b/16, 466a/16

varak(ğ) Ar. Yaprak, ağaç ve ot yaprağı.

v.+ ı (İyelik) 295a/6, 296b/18,
376b/17, 376b/19, 393a/26, 419a/24,
425a/25, 450a/6, 454a/4, 491b/2

vārātīka Far. Feverfew olarak bilinen
papatya ailesindeki bir bitkidir;
(Matricaria parthenium).

v. 280a/12, 356a/23

vārid Ar. Gelen, vasil olan

v. 261b/17, 414a/7

vasaṭ Ar. Orta.

v.+ ı (İyelik) 413b/15

vaşf Ar. Nitelik, hâl.

v. 406a/5

vāşıl Ar. Ulaşan, erişen.

v. ola 421b/7

v. olacak 292a/11

v. olamamışlardır 270b/18

v. olamayup 480a/19

v. olanı 485a/11

v. oldu 489a/1

v. olmadan 468a/8

v. olmadığından 313a/22-23

v. olmaduğundan 363a/1

v. olmamağdan 258b/24

v. olmasa 467b/24

v. olmasını 478b/8

v. olmayanlara 359a/12, 362a/7

v. olmaz 363a/9

v. olup 288a/18-19, 352b/16,
469b/22

v. olunca 261b/10

v. olur 261b/7, 299b/5, 299b/7,
493b/20

v. olsun 271a/7

vāşıta Ar. Araç.

v. 416a/19

v.+ sııyla 291b/8, 310b/4, 360a/14,
388a/15, 416a/24

vāsiʿ Ar. Geniş, açık.

v. olan 423b/15

v. olmasına 281b/3

v. olup 255b/8

v. 368b/22

vāv Ar. Arap alfabesinin yirmi altıncı
harfi.

v. 330b/6

vāžʿ Ar. Koyma, bırakma.

v. etmekdir 438a/14

v. etmezden 484b/17

v. idecek 283b/20-21

v. ideler 281a/5, 340b/21, 429a/25,
446b/21, 475b/9

v. ider 347a/2, 364a/16

v. iderler 425a/7

v. itdiler 417a/20

v. itmişdir 489b/7

v. oluna 432a/16, 432b/5, 439b/26

v. olunacak 259b/13, 264a/19, 265a/7, 265b/7, 266a/9, 267b/12, 269a/6, 281a/3, 285a/15, 286a/14, 300a/12, 314b/5, 325a/10-11, 353a/21-22, 384b/16, 439b/9, 444a/17, 447b/4, 459b/26, 464a/24, 476b/18, 484b/10, 485a/13

v. olunan 438a/14, 484a/6

v. olunduğda 432b/4, 466b/11

v. olunmak 454a/4

v. olunmasına 427a/23

v. olunmuşdur 278a/10

v. olunsa 405b/6

v. olunup 261b/8

v. olunur 300a/9, 432b/20, 432b/21, 436b/10

vaz'-ı haml Ar. Doğum yapma, çocuk doğurma.

v. 347a/1, 367a/5

vaz'ı Ar. Temelini koyan, kuran, tesis eden.

v. 270a/3, 306a/22

ve Ar. Ve; iki kelime veya cümleyi bağlayan bağlaç.

v. 251a/1, 251a/2, 251a/3, 251a/4, 251a/5, 251a/6, 251a/8, 251a/10, 251a/11, 251a/12, 251a/13, 251a/14, 251a/15, 251a/16, 251a/17, 251a/18, 251a/19, 251a/21, 251a/23, 251a/24, 251a/25, 251b/2, 251b/3, 251b/4, 251b/5, 251b/7, 251b/8, 251b/9, 251b/11, 251b/12, 251b/13, 251b/14, 251b/15, 251b/17, 251b/18, 251b/19, 251b/20, 251b/22, 251b/23, 251b/24, 252a/1, 252a/2, 252a/3, 252a/4, 252a/7, 252a/8, 252a/9, 252a/10, 252a/11, 252a/12, 252a/13, 252a/14, 252a/15, 252a/16, 252a/17, 252a/18, 252a/19, 252a/20, 252a/21, 252a/22, 252a/23, 252a/24, 252b/1, 252b/2, 252b/3, 252b/4, 252b/5, 252b/6, 252b/7, 252b/8, 252b/9, 252b/10, 252b/11, 252b/12, 252b/13, 252b/14, 252b/15, 252b/16, 252b/17, 252b/19, 252b/20, 252b/21, 252b/23, 252b/24, 253a/1, 253a/2, 253a/4, 253a/5, 253a/6, 253a/7, 253a/8, 253a/9, 253a/11, 253a/13, 253a/14, 253a/16, 253a/17, 253a/18, 253a/19, 253a/20, 253a/21, 253a/22, 253a/24, 253b/2, 253b/3, 253b/7, 253b/8, 253b/9, 253b/11, 253b/13, 253b/14, 253b/15, 253b/16, 253b/19, 253b/20, 253b/21, 253b/22, 253b/23, 253b/24, 253b/25, 254a/2, 254a/3, 254a/5, 254a/6, 254a/9, 254a/10,

254a/11, 254a/12, 254a/13, 254a/14,
254a/15, 254a/16, 254a/17, 254a/18,
254a/21, 254a/24, 254a/25, 254b/1,
254b/5, 254b/6, 254b/7, 254b/8, 254b/9,
254b/12, 254b/14, 254b/15, 254b/16,
254b/17, 254b/18, 254b/20, 254b/21,
254b/22, 254b/23, 254b/24, 255a/1,
255a/2, 255a/3, 255a/4, 255a/5, 255a/7,
255a/8, 255a/9, 255a/11, 255a/12,
255a/13, 255a/14, 255a/15, 255a/16,
255a/17, 255a/18, 255a/19, 255a/20,
255a/22, 255a/23, 255a/24, 255b/1,
255b/3, 255b/4, 255b/5, 255b/7, 255b/8,
255b/9, 255b/10, 255b/12, 255b/14,
255b/16, 255b/18, 255b/19, 255b/20,
255b/21, 255b/22, 255b/23, 255b/24,
256a/1, 256a/5, 256a/6, 256a/7, 256a/10,
256a/11, 256a/15, 256a/17, 256a/18,
256a/19, 256a/20, 256a/22, 256a/25,
256b/1, 256b/2, 256b/3, 256b/4, 256b/5,
256b/6, 256b/7, 256b/8, 256b/9, 256b/10,
256b/11, 256b/12, 256b/13, 256b/14,
256b/15, 256b/16, 256b/17, 256b/19,
256b/20, 256b/21, 256b/22, 256b/23,
256b/24, 257a/2, 257a/3, 257a/4, 257a/5,
257a/6, 257a/7, 257a/9, 257a/11, 257a/12,
257a/14, 257a/16, 257a/17, 257a/19,
257a/21, 257a/23, 257a/25, 257b/1,
257b/2, 257b/3, 257b/7, 257b/9, 257b/10,
257b/11, 257b/13, 257b/15, 257b/16,
257b/18, 257b/19, 257b/20, 257b/22,
257b/24, 258a/1, 258a/2, 258a/3, 258a/4,
258a/5, 258a/6, 258a/7, 258a/9, 258a/10,

258a/12, 258a/13, 258a/14, 258a/15,
258a/16, 258a/18, 258a/19, 258a/20,
258a/21, 258a/23, 258a/24, 258a/25,
258b/1, 258b/2, 258b/3, 258b/5, 258b/8,
258b/9, 258b/11, 258b/12, 258b/14,
258b/16, 258b/17, 258b/19, 258b/20,
258b/23, 258b/24, 258b/25, 259a/1,
259a/3, 259a/5, 259a/6, 259a/7, 259a/8,
259a/9, 259a/10, 259a/11, 259a/12,
259a/13, 259a/14, 259a/16, 259a/17,
259a/20, 259a/21, 259a/22, 259a/24,
259b/2, 259b/3, 259b/4, 259b/5, 259b/6,
259b/7, 259b/8, 259b/10, 259b/11,
259b/13, 259b/14, 259b/15, 259b/16,
259b/17, 259b/22, 259b/23, 259b/24,
260a/1, 260a/2, 260a/3, 260a/5, 260a/6,
260a/9, 260a/12, 260a/14, 260a/15,
260a/16, 260a/18, 260a/19, 260a/20,
260a/21, 260a/22, 260a/23, 260b/1,
260b/2, 260b/4, 260b/5, 260b/6, 260b/7,
260b/9, 260b/10, 260b/11, 260b/12,
260b/13, 260b/14, 260b/15, 260b/17,
260b/18, 260b/19, 260b/20, 260b/21,
260b/22, 260b/23, 260b/25, 261a/1,
261a/3, 261a/4, 261a/5, 261a/7, 261a/8,
261a/11, 261a/12, 261a/14, 261a/15,
261a/16, 261a/17, 261a/18, 261a/20,
261a/21, 261a/22, 261a/23, 261b/2,
261b/3, 261b/6, 261b/7, 261b/9, 261b/11,
261b/12, 261b/14, 261b/15, 261b/16,
261b/17, 261b/19, 261b/23, 261b/24,
262a/1, 262a/2, 262a/3, 262a/4, 262a/5,
262a/6, 262a/8, 262a/9, 262a/10, 262a/11,

262a/13, 262a/14, 262a/15, 262a/17,
262a/18, 262a/20, 262a/21, 262a/22,
262a/23, 262a/24, 262a/25, 262b/1,
262b/6, 262b/7, 262b/8, 262b/9, 262b/10,
262b/11, 262b/12, 262b/13, 262b/14,
262b/15, 262b/17, 262b/18, 262b/19,
262b/21, 262b/23, 262b/25, 263a/2,
263a/3, 263a/4, 263a/6, 263a/8, 263a/9,
263a/10, 263a/11, 263a/14, 263a/15,
263a/17, 263a/18, 263a/19, 263a/20,
263a/22, 263b/2, 263b/3, 263b/4, 263b/5,
263b/6, 263b/7, 263b/8, 263b/9, 263b/11,
263b/13, 263b/15, 263b/16, 263b/18,
263b/19, 263b/20, 263b/21, 263b/25,
264a/2, 264a/3, 264a/4, 264a/5, 264a/6,
264a/8, 264a/9, 264a/10, 264a/11,
264a/12, 264a/14, 264a/16, 264a/18,
264a/19, 264a/20, 264a/21, 264a/22,
264a/23, 264a/24, 264a/25, 264b/1,
264b/3, 264b/4, 264b/5, 264b/7, 264b/8,
264b/9, 264b/12, 264b/13, 264b/14,
264b/15, 264b/18, 264b/19, 264b/20,
264b/21, 264b/22, 264b/23, 264b/24,
264b/25, 265a/1, 265a/3, 265a/4, 265a/5,
265a/6, 265a/7, 265a/8, 265a/9, 265a/10,
265a/11, 265a/12, 265a/13, 265a/15,
265a/16, 265a/18, 265a/19, 265a/20,
265a/21, 265a/22, 265a/23, 265a/24,
265a/25, 265b/1, 265b/2, 265b/3, 265b/4,
265b/5, 265b/6, 265b/7, 265b/8, 265b/9,
265b/10, 265b/12, 265b/13, 265b/14,
265b/15, 265b/16, 265b/17, 265b/18,
265b/20, 265b/22, 265b/23, 265b/24,

265b/25, 265b/26, 266a/1, 266a/2, 266a/3,
266a/4, 266a/5, 266a/6, 266a/7, 266a/9,
266a/10, 266a/11, 266a/12, 266a/15,
266a/16, 266a/17, 266a/18, 266a/19,
266a/21, 266a/22, 266a/23, 266a/24,
266a/26, 266b/3, 266b/4, 266b/5, 266b/6,
266b/7, 266b/8, 266b/9, 266b/10,
266b/11, 266b/13, 266b/15, 266b/16,
266b/18, 266b/19, 266b/20, 266b/23,
266b/25, 267a/1, 267a/2, 267a/3, 267a/4,
267a/5, 267a/6, 267a/7, 267a/10, 267a/11,
267a/12, 267a/13, 267a/15, 267a/16,
267a/17, 267a/18, 267a/19, 267a/21,
267a/22, 267a/23, 267a/24, 267a/25,
267b/2, 267b/5, 267b/7, 267b/8, 267b/9,
267b/10, 267b/11, 267b/12, 267b/13,
267b/14, 267b/15, 267b/16, 267b/18,
267b/19, 267b/21, 267b/22, 267b/23,
267b/25, 267b/26, 268a/1, 268a/2, 268a/3,
268a/4, 268a/6, 268a/8, 268a/9, 268a/10,
268a/11, 268a/14, 268a/15, 268a/16,
268a/17, 268a/18, 268a/19, 268a/20,
268a/21, 268a/22, 268a/23, 268a/25,
268b/1, 268b/2, 268b/3, 268b/4, 268b/5,
268b/6, 268b/7, 268b/8, 268b/9, 268b/10,
268b/11, 268b/12, 268b/13, 268b/14,
268b/15, 268b/16, 268b/17, 268b/18,
268b/19, 268b/20, 268b/23,
268b/25, 269a/1, 269a/4, 269a/5, 269a/7,
269a/8, 269a/9, 269a/11, 269a/12,
269a/13, 269a/14, 269a/15, 269a/16,
269a/17, 269a/18, 269a/19, 269a/20,
269a/22, 269a/23, 269a/24, 269b/1,

269b/2, 269b/3, 269b/4, 269b/5, 269b/6,
269b/7, 269b/8, 269b/9, 269b/10,
269b/12, 269b/13, 269b/14, 269b/15,
269b/16, 269b/17, 269b/18, 269b/19,
269b/21, 269b/23, 269b/24, 270a/1,
270a/2, 270a/3, 270a/5, 270a/6, 270a/7,
270a/8, 270a/9, 270a/11, 270a/13,
270a/14, 270a/15, 270a/16, 270a/17,
270a/18, 270a/19, 270a/20, 270a/21,
270a/22, 270a/23, 270a/24, 270a/25,
270a/26, 270b/1, 270b/2, 270b/3, 270b/4,
270b/5, 270b/6, 270b/7, 270b/8, 270b/15,
270b/16, 270b/17, 270b/19, 270b/20,
270b/21, 270b/22, 270b/24, 271a/1,
271a/2, 271a/3, 271a/4, 271a/5, 271a/7,
271a/9, 271a/10, 271a/11, 271a/14,
271a/15, 271a/16, 271a/17, 271a/18,
271a/19, 271a/20, 271a/22, 271a/23,
271a/24, 271a/25, 271b/1, 271b/2, 271b/3,
271b/4, 271b/5, 271b/6, 271b/7, 271b/8,
271b/10, 271b/11, 271b/12, 271b/13,
271b/14, 271b/15, 271b/16, 271b/17,
271b/18, 271b/19, 271b/20, 271b/21,
271b/22, 271b/23, 272a/1, 272a/3, 272a/4,
272a/5, 272a/6, 272a/7, 272a/8, 272a/9,
272a/12, 272a/13, 272a/14, 272a/15,
272a/16, 272a/20, 272a/21, 272a/22,
272a/23, 272a/24, 272a/25, 272b/1,
272b/2, 272b/3, 272b/4, 272b/5, 272b/6,
272b/7, 272b/8, 272b/10, 272b/11,
272b/12, 272b/13, 272b/15, 272b/17,
272b/18, 272b/19, 272b/23, 272b/24,
272b/25, 273a/1, 273a/3, 273a/5, 273a/6,

273a/7, 273a/10, 273a/13, 273a/14,
273a/15, 273a/17, 273a/18, 273a/19,
273a/20, 273a/21, 273a/24, 273a/25,
273b/6, 273b/8, 273b/9, 273b/10,
273b/11, 273b/12, 273b/14, 273b/17,
273b/18, 273b/21, 273b/22, 273b/23,
273b/24, 274a/4, 274a/5, 274a/6, 274a/7,
274a/8, 274a/9, 274a/10, 274a/11,
274a/13, 274a/14, 274a/15, 274a/16,
274a/17, 274a/18, 274a/19, 274a/20,
274a/21, 274a/23, 274a/24, 274a/25,
274b/1, 274b/3, 274b/5, 274b/6, 274b/7,
274b/9, 274b/10, 274b/11, 274b/12,
274b/15, 274b/16, 274b/17, 274b/18,
274b/19, 274b/21, 274b/23, 274b/24,
274b/25, 275a/2, 275a/3, 275a/4, 275a/5,
275a/6, 275a/7, 275a/8, 275a/9, 275a/10,
275a/11, 275a/12, 275a/13, 275a/14,
275a/16, 275a/17, 275a/18, 275a/19,
275a/20, 275a/21, 275a/22, 275a/23,
275a/25, 275a/26, 275b/1, 275b/3, 275b/4,
275b/7, 275b/8, 275b/9, 275b/10,
275b/11, 275b/12, 275b/13, 275b/14,
275b/15, 275b/16, 275b/17, 275b/18,
275b/19, 275b/20, 275b/21, 275b/22,
275b/23, 275b/24, 276a/1, 276a/2, 276a/3,
276a/4, 276a/6, 276a/7, 276a/9, 276a/10,
276a/11, 276a/12, 276a/13, 276a/14,
276a/15, 276a/16, 276a/18, 276a/19,
276a/20, 276a/22, 276a/24, 276a/25,
276b/2, 276b/3, 276b/4, 276b/5, 276b/7,
276b/8, 276b/9, 276b/10, 276b/11,
276b/13, 276b/15, 276b/16, 276b/17,

276b/18, 276b/20, 276b/22, 276b/23,
277a/1, 277a/4, 277a/7, 277a/9, 277a/12,
277a/13, 277a/14, 277a/15, 277a/16,
277a/17, 277a/18, 277a/20, 277a/21,
277a/22, 277a/24, 277a/25, 277b/1,
277b/2, 277b/3, 277b/4, 277b/5, 277b/6,
277b/7, 277b/8, 277b/9, 277b/10,
277b/11, 277b/12, 277b/13, 277b/14,
277b/15, 277b/16, 277b/17, 277b/18,
277b/21, 278a/1, 278a/2, 278a/3, 278a/5,
278a/6, 278a/8, 278a/9, 278a/12, 278a/14,
278a/15, 278a/16, 278a/18, 278a/19,
278a/20, 278a/21, 278a/22, 278a/23,
278a/24, 278a/25, 278b/1, 278b/4, 278b/5,
278b/6, 278b/8, 278b/9, 278b/10,
278b/11, 278b/12, 278b/13, 278b/15,
278b/16, 278b/19, 278b/20, 278b/21,
278b/22, 278b/23, 278b/24, 278b/25,
279a/1, 279a/2, 279a/3, 279a/4, 279a/6,
279a/7, 279a/8, 279a/9, 279a/10, 279a/14,
279a/15, 279a/16, 279a/18, 279a/19,
279a/21, 279a/22, 279a/23, 279a/24,
279a/25, 279b/1, 279b/2, 279b/4, 279b/5,
279b/6, 279b/7, 279b/9, 279b/13,
279b/14, 279b/15, 279b/16, 279b/17,
279b/19, 279b/22, 279b/23, 279b/24,
279b/26, 280a/1, 280a/2, 280a/3, 280a/4,
280a/7, 280a/8, 280a/9, 280a/12, 280a/13,
280a/14, 280a/15, 280a/16, 280a/17,
280a/18, 280a/19, 280a/20, 280a/21,
280a/22, 280a/23, 280a/24, 280a/25,
280b/1, 280b/4, 280b/5, 280b/8, 280b/9,
280b/10, 280b/11, 280b/12, 280b/13,

280b/14, 280b/15, 280b/17, 280b/18,
280b/19, 280b/20, 280b/21, 280b/22,
280b/23, 280b/25, 280b/26, 281a/4,
281a/5, 281a/6, 281a/8, 281a/10, 281a/12,
281a/14, 281a/15, 281a/18, 281a/19,
281a/20, 281a/21, 281a/22, 281a/23,
281b/2, 281b/6, 281b/7, 281b/8, 281b/9,
281b/10, 281b/11, 281b/12, 281b/13,
281b/14, 281b/15, 281b/16, 281b/17,
281b/18, 281b/19, 281b/20, 281b/21,
281b/22, 281b/23, 281b/24, 281b/25,
282a/1, 282a/2, 282a/3, 282a/4, 282a/7,
282a/8, 282a/9, 282a/10, 282a/11,
282a/12, 282a/13, 282a/14, 282a/15,
282a/16, 282a/17, 282a/21, 282a/25,
282b/2, 282b/3, 282b/4, 282b/5, 282b/7,
282b/9, 282b/10, 282b/14, 282b/15,
282b/17, 283a/3, 283a/7, 283a/8, 283a/9,
283a/10, 283a/11, 283a/12, 283a/15,
283a/17, 283a/25, 283b/3, 283b/4, 283b/5,
283b/6, 283b/8, 283b/10, 283b/11,
283b/13, 283b/14, 283b/15, 283b/16,
283b/17, 283b/18, 283b/20, 283b/22,
283b/23, 283b/24, 283b/25, 284a/1,
284a/2, 284a/3, 284a/4, 284a/5, 284a/7,
284a/9, 284a/10, 284a/11, 284a/12,
284a/13, 284a/14, 284a/16, 284a/17,
284a/18, 284a/19, 284a/20, 284a/21,
284a/22, 284a/23, 284a/24, 284a/25,
284b/3, 284b/5, 284b/6, 284b/7, 284b/8,
284b/11, 284b/12, 284b/13, 284b/14,
284b/15, 284b/16, 284b/17, 284b/19,
284b/21, 284b/22, 284b/23, 284b/24,

284b/25, 285a/2, 285a/4, 285a/5, 285a/6,
285a/7, 285a/8, 285a/9, 285a/10, 285a/11,
285a/12, 285a/13, 285a/15, 285a/16,
285a/17, 285a/18, 285a/20, 285a/21,
285a/23, 285a/24, 285a/25, 285b/1,
285b/2, 285b/3, 285b/4, 285b/5, 285b/6,
285b/7, 285b/8, 285b/9, 285b/12,
285b/14, 285b/16, 285b/18, 285b/20,
285b/21, 285b/22, 285b/23, 285b/24,
285b/25, 286a/1, 286a/2, 286a/3, 286a/5,
286a/6, 286a/7, 286a/8, 286a/9, 286a/10,
286a/12, 286a/13, 286a/14, 286a/17,
286a/18, 286a/19, 286a/21, 286a/22,
286a/23, 286a/24, 286a/25, 286b/2,
286b/3, 286b/4, 286b/5, 286b/7, 286b/8,
286b/9, 286b/10, 286b/12, 286b/13,
286b/14, 286b/15, 286b/16, 286b/17,
286b/21, 286b/23, 286b/25, 287a/2,
287a/4, 287a/5, 287a/6, 287a/7, 287a/8,
287a/9, 287a/10, 287a/11, 287a/13,
287a/15, 287a/17, 287a/18, 287a/19,
287a/22, 287a/23, 287a/24, 287a/25,
287b/1, 287b/2, 287b/3, 287b/4, 287b/5,
287b/6, 287b/7, 287b/8, 287b/10,
287b/11, 287b/12, 287b/13, 287b/14,
287b/15, 287b/17, 287b/18, 287b/19,
287b/20, 287b/21, 288a/1, 288a/2, 288a/4,
288a/5, 288a/9, 288a/10, 288a/11,
288a/12, 288a/14, 288a/15, 288a/16,
288a/20, 288a/21, 288a/23, 288a/25,
288b/1, 288b/4, 288b/5, 288b/6, 288b/7,
288b/10, 288b/11, 288b/13, 288b/14,
288b/16, 288b/17, 288b/18, 288b/19,

288b/20, 288b/21, 288b/22, 288b/23,
288b/24, 288b/25, 289a/1, 289a/2, 289a/3,
289a/4, 289a/5, 289a/7, 289a/8, 289a/9,
289a/10, 289a/12, 289a/15, 289a/18,
289a/20, 289a/22, 289a/23, 289a/25,
289b/1, 289b/2, 289b/3, 289b/4, 289b/5,
289b/7, 289b/8, 289b/9, 289b/11,
289b/12, 289b/13, 289b/14, 289b/15,
289b/16, 289b/17, 289b/19, 289b/20,
289b/24, 289b/25, 290a/1, 290a/3, 290a/5,
290a/6, 290a/7, 290a/8, 290a/9, 290a/11,
290a/13, 290a/14, 290a/15, 290a/16,
290a/17, 290a/18, 290a/19, 290a/20,
290a/21, 290a/22, 290a/23, 290a/24,
290a/25, 290b/1, 290b/2, 290b/4, 290b/5,
290b/9, 290b/10, 290b/15, 290b/16,
290b/17, 290b/18, 290b/23, 290b/24,
290b/25, 291a/1, 291a/2, 291a/3, 291a/5,
291a/6, 291a/9, 291a/10, 291a/11,
291a/12, 291a/14, 291a/15, 291a/17,
291a/18, 291a/19, 291a/20, 291a/21,
291a/22, 291a/24, 291a/25, 291b/1,
291b/2, 291b/3, 291b/5, 291b/6, 291b/8,
291b/10, 291b/11, 291b/12, 291b/13,
291b/14, 291b/15, 291b/16, 291b/17,
291b/18, 291b/19, 291b/21, 291b/22,
291b/24, 292a/1, 292a/2, 292a/5, 292a/8,
292a/10, 292a/14, 292a/18, 292a/20,
292a/21, 292a/22, 292a/23, 292a/24,
292b/1, 292b/2, 292b/11, 292b/12,
292b/14, 292b/15, 292b/16, 292b/18,
292b/19, 292b/20, 292b/21, 292b/22,
292b/23, 292b/25, 292b/26, 293a/1,

293a/3, 293a/4, 293a/5, 293a/6, 293a/9,
293a/10, 293a/13, 293a/14, 293a/15,
293a/16, 293a/17, 293a/18, 293a/20,
293a/21, 293a/22, 293a/23, 293a/24,
293a/25, 293b/1, 293b/3, 293b/4, 293b/5,
293b/8, 293b/9, 293b/10, 293b/12,
293b/14, 293b/15, 293b/16, 293b/19,
293b/20, 293b/21, 293b/22, 293b/23,
293b/25, 294a/1, 294a/3, 294a/6, 294a/7,
294a/8, 294a/9, 294a/10, 294a/11,
294a/12, 294a/13, 294a/15, 294a/16,
294a/17, 294a/18, 294a/19, 294a/20,
294a/23, 294a/24, 294b/1, 294b/3, 294b/4,
294b/5, 294b/6, 294b/7, 294b/8, 294b/9,
294b/12, 294b/14, 294b/15, 294b/16,
294b/22, 294b/23, 294b/24, 294b/25,
295a/1, 295a/4, 295a/5, 295a/7, 295a/8,
295a/9, 295a/10, 295a/12, 295a/14,
295a/15, 295a/17, 295a/18, 295a/19,
295a/20, 295a/21, 295a/22, 295a/23,
295b/1, 295b/3, 295b/4, 295b/5, 295b/6,
295b/8, 295b/10, 295b/12, 295b/13,
295b/14, 295b/15, 295b/16, 295b/17,
295b/18, 295b/19, 295b/20, 295b/21,
295b/22, 295b/23, 295b/24, 295b/25,
296a/1, 296a/2, 296a/3, 296a/4, 296a/5,
296a/7, 296a/8, 296a/9, 296a/10, 296a/11,
296a/13, 296a/14, 296a/15, 296a/16,
296a/17, 296a/18, 296a/19, 296a/20,
296a/21, 296a/23, 296a/24, 296b/1,
296b/2, 296b/3, 296b/5, 296b/6, 296b/7,
296b/9, 296b/10, 296b/11, 296b/12,
296b/14, 296b/15, 296b/16, 296b/17,

296b/18, 296b/20, 296b/21, 296b/22,
296b/24, 297a/2, 297a/3, 297a/5, 297a/6,
297a/7, 297a/8, 297a/9, 297a/10, 297a/11,
297a/12, 297a/13, 297a/14, 297a/15,
297a/16, 297a/17, 297a/18, 297a/20,
297a/21, 297a/23, 297a/24, 297a/25,
297b/1, 297b/4, 297b/5, 297b/7, 297b/8,
297b/9, 297b/10, 297b/11, 297b/13,
297b/14, 297b/15, 297b/16, 297b/17,
297b/18, 297b/21, 297b/24, 297b/25,
298a/1, 298a/2, 298a/3, 298a/4, 298a/5,
298a/6, 298a/9, 298a/10, 298a/12,
298a/13, 298a/14, 298a/15, 298a/16,
298a/17, 298a/18, 298a/19, 298a/22,
298a/23, 298b/1, 298b/2, 298b/4, 298b/5,
298b/6, 298b/7, 298b/11, 298b/12,
298b/13, 298b/14, 298b/15, 298b/17,
298b/18, 298b/19, 298b/20, 298b/21,
298b/22, 298b/23, 298b/24, 298b/25,
299a/1, 299a/2, 299a/3, 299a/4, 299a/5,
299a/6, 299a/7, 299a/8, 299a/9, 299a/11,
299a/12, 299a/13, 299a/15, 299a/16,
299a/17, 299a/18, 299a/19, 299a/20,
299a/21, 299a/23, 299a/25, 299b/1,
299b/2, 299b/5, 299b/6, 299b/7, 299b/9,
299b/10, 299b/11, 299b/12, 299b/13,
299b/14, 299b/15, 299b/16, 299b/17,
299b/18, 299b/20, 299b/21, 299b/22,
299b/23, 299b/25, 300a/1, 300a/2, 300a/3,
300a/4, 300a/7, 300a/8, 300a/9, 300a/10,
300a/11, 300a/12, 300a/13, 300a/15,
300a/16, 300a/18, 300a/19, 300a/20,
300a/21, 300a/22, 300a/23, 300a/24,

300a/25, 300b/2, 300b/4, 300b/5, 300b/6,
300b/7, 300b/8, 300b/11, 300b/12,
300b/13, 300b/15, 300b/19, 300b/20,
300b/22, 300b/24, 300b/25, 301a/1,
301a/2, 301a/3, 301a/4, 301a/5, 301a/6,
301a/7, 301a/8, 301a/10, 301a/11,
301a/12, 301a/13, 301a/15, 301a/16,
301a/17, 301a/18, 301a/19, 301a/20,
301a/22, 301a/25, 301b/7, 301b/9,
301b/10, 301b/11, 301b/12, 301b/13,
301b/15, 301b/17, 301b/18, 301b/19,
301b/20, 301b/22, 301b/23, 301b/24,
301b/25, 302a/1, 302a/2, 302a/5, 302a/6,
302a/7, 302a/8, 302a/11, 302a/12,
302a/13, 302a/14, 302a/15, 302a/16,
302a/17, 302a/18, 302a/20, 302a/22,
302a/23, 302a/24, 302b/1, 302b/2, 302b/3,
302b/4, 302b/5, 302b/9, 302b/10,
302b/11, 302b/12, 302b/14, 302b/16,
302b/17, 302b/18, 302b/21, 302b/22,
302b/25, 303a/1, 303a/2, 303a/3, 303a/9,
303a/10, 303a/11, 303a/12, 303a/14,
303a/15, 303a/16, 303a/17, 303a/18,
303a/19, 303a/20, 303a/21, 303a/23,
303a/24, 303b/1, 303b/2, 303b/3, 303b/9,
303b/10, 303b/11, 303b/12, 303b/13,
303b/14, 303b/15, 303b/16, 303b/17,
303b/18, 303b/19, 303b/21, 303b/23,
303b/24, 303b/25, 304a/1, 304a/2, 304a/3,
304a/4, 304a/5, 304a/6, 304a/7, 304a/12,
304a/13, 304a/14, 304a/15, 304a/16,
304a/17, 304a/18, 304a/19, 304a/20,
304a/21, 304a/22, 304a/23, 304b/1,

304b/2, 304b/3, 304b/4, 304b/5, 304b/6,
304b/7, 304b/8, 304b/9, 304b/11,
304b/12, 304b/14, 304b/15, 304b/16,
304b/17, 304b/19, 304b/21, 304b/22,
304b/24, 304b/25, 305a/1, 305a/2, 305a/3,
305a/4, 305a/6, 305a/9, 305a/10, 305a/12,
305a/13, 305a/14, 305a/18, 305a/19,
305a/20, 305a/21, 305a/22, 305a/23,
305a/24, 305a/25, 305b/1, 305b/2, 305b/3,
305b/4, 305b/5, 305b/7, 305b/8, 305b/9,
305b/10, 305b/11, 305b/12, 305b/13,
305b/14, 305b/15, 305b/18, 305b/19,
305b/20, 305b/21, 305b/22, 305b/23,
305b/25, 306a/1, 306a/2, 306a/3, 306a/4,
306a/6, 306a/8, 306a/9, 306a/11, 306a/12,
306a/14, 306a/15, 306a/16, 306a/17,
306a/18, 306a/19, 306a/20, 306a/21,
306a/22, 306a/23, 306a/24, 306b/1,
306b/5, 306b/7, 306b/8, 306b/9, 306b/10,
306b/11, 306b/12, 306b/13, 306b/14,
306b/15, 306b/16, 306b/17, 306b/18,
306b/19, 306b/20, 306b/21, 306b/22,
306b/23, 306b/24, 307a/1, 307a/2, 307a/3,
307a/4, 307a/6, 307a/7, 307a/8, 307a/9,
307a/11, 307a/12, 307a/13, 307a/14,
307a/15, 307a/16, 307a/17, 307a/18,
307a/19, 307a/20, 307a/21, 307a/22,
307a/23, 307a/24, 307a/25, 307b/1,
307b/2, 307b/3, 307b/4, 307b/5, 307b/6,
307b/7, 307b/8, 307b/10, 307b/11,
307b/12, 307b/13, 307b/14, 307b/15,
307b/16, 307b/17, 307b/18, 307b/19,
307b/20, 307b/21, 307b/22, 307b/23,

307b/25, 308a/1, 308a/3, 308a/4, 308a/9,
308a/10, 308a/11, 308a/12, 308a/13,
308a/14, 308a/16, 308a/18, 308a/19,
308a/20, 308a/21, 308a/22, 308a/23,
308a/24, 308b/1, 308b/3, 308b/4, 308b/5,
308b/6, 308b/7, 308b/8, 308b/9, 308b/10,
308b/11, 308b/12, 308b/13, 308b/15,
308b/16, 308b/17, 308b/18, 308b/19,
308b/20, 308b/21, 308b/22, 308b/24,
309a/1, 309a/4, 309a/6, 309a/7, 309a/8,
309a/9, 309a/10, 309a/11, 309a/14,
309a/15, 309a/16, 309a/17, 309a/18,
309a/19, 309a/20, 309a/21, 309a/23,
309a/24, 309a/25, 309b/2, 309b/3, 309b/4,
309b/6, 309b/7, 309b/8, 309b/9, 309b/11,
309b/12, 309b/13, 309b/15, 309b/16,
309b/17, 309b/18, 309b/19, 309b/20,
309b/22, 309b/23, 309b/24, 310a/1,
310a/2, 310a/3, 310a/4, 310a/7, 310a/8,
310a/10, 310a/11, 310a/12, 310a/13,
310a/14, 310a/15, 310a/16, 310a/17,
310a/18, 310a/19, 310a/20, 310a/21,
310a/22, 310a/23, 310a/24, 310a/25,
310b/1, 310b/2, 310b/3, 310b/5, 310b/6,
310b/7, 310b/8, 310b/9, 310b/13,
310b/14, 310b/16, 310b/18, 310b/21,
310b/22, 311a/1, 311a/2, 311a/3, 311a/4,
311a/5, 311a/6, 311a/7, 311a/10, 311a/11,
311a/12, 311a/13, 311a/15, 311a/16,
311a/17, 311a/18, 311a/19, 311a/21,
311a/22, 311a/23, 311b/2, 311b/3, 311b/4,
311b/6, 311b/7, 311b/8, 311b/9, 311b/10,
311b/12, 311b/13, 311b/14, 311b/16,

311b/17, 311b/18, 311b/19, 311b/20,
311b/21, 311b/22, 311b/23, 311b/24,
311b/25, 312a/1, 312a/2, 312a/3, 312a/4,
312a/5, 312a/7, 312a/8, 312a/10, 312a/11,
312a/12, 312a/13, 312a/14, 312a/15,
312a/16, 312a/17, 312a/18, 312a/19,
312a/20, 312a/21, 312a/22, 312a/23,
312a/24, 312a/25, 312b/1, 312b/3, 312b/4,
312b/5, 312b/6, 312b/8, 312b/9, 312b/10,
312b/13, 312b/14, 312b/18, 312b/19,
312b/21, 312b/22, 312b/23, 312b/24,
312b/25, 313a/1, 313a/2, 313a/3, 313a/4,
313a/5, 313a/8, 313a/9, 313a/11, 313a/14,
313a/15, 313a/16, 313a/17, 313a/18,
313a/21, 313a/22, 313a/24, 313b/3,
313b/4, 313b/5, 313b/7, 313b/8, 313b/9,
313b/10, 313b/11, 313b/12, 313b/13,
313b/14, 313b/15, 313b/16, 313b/17,
313b/18, 313b/19, 313b/21, 313b/22,
313b/24, 313b/25, 314a/1, 314a/2, 314a/3,
314a/4, 314a/5, 314a/6, 314a/8, 314a/10,
314a/11, 314a/13, 314a/14, 314a/15,
314a/16, 314a/17, 314a/18, 314a/19,
314a/20, 314a/21, 314a/23, 314a/25,
314b/1, 314b/3, 314b/5, 314b/6, 314b/7,
314b/8, 314b/9, 314b/10, 314b/11,
314b/12, 314b/13, 314b/15, 314b/16,
314b/17, 314b/18, 314b/19, 314b/20,
314b/21, 314b/22, 314b/23, 314b/24,
314b/25, 315a/1, 315a/2, 315a/3, 315a/8,
315a/9, 315a/10, 315a/11, 315a/12,
315a/13, 315a/14, 315a/15, 315a/16,
315a/17, 315a/18, 315a/19, 315a/23,

315b/2, 315b/3, 315b/4, 315b/5, 315b/6,
315b/9, 315b/10, 315b/11, 315b/13,
315b/14, 315b/16, 315b/17, 315b/18,
315b/19, 315b/20, 315b/22, 315b/23,
315b/24, 315b/25, 316a/1, 316a/2, 316a/3,
316a/4, 316a/6, 316a/7, 316a/8, 316a/9,
316a/10, 316a/11, 316a/13, 316a/14,
316a/16, 316a/17, 316a/18, 316a/19,
316a/20, 316a/21, 316a/22, 316a/23,
316a/24, 316b/1, 316b/2, 316b/3, 316b/4,
316b/5, 316b/6, 316b/7, 316b/9, 316b/10,
316b/11, 316b/12, 316b/13, 316b/14,
316b/15, 316b/16, 316b/17, 316b/18,
316b/20, 316b/21, 316b/22, 316b/23,
316b/24, 316b/25, 317a/2, 317a/3, 317a/4,
317a/5, 317a/7, 317a/8, 317a/9, 317a/10,
317a/11, 317a/14, 317a/15, 317a/16,
317a/17, 317a/19, 317a/20, 317a/21,
317a/22, 317b/1, 317b/2, 317b/3, 317b/4,
317b/5, 317b/7, 317b/8, 317b/9, 317b/10,
317b/11, 317b/12, 317b/13, 317b/17,
317b/18, 317b/19, 317b/20, 317b/21,
317b/22, 317b/23, 317b/24, 318a/1,
318a/2, 318a/5, 318a/7, 318a/9, 318a/10,
318a/11, 318a/12, 318a/13, 318a/16,
318a/17, 318a/18, 318a/19, 318a/20,
318a/21, 318a/22, 318a/23, 318a/24,
318a/25, 318b/1, 318b/2, 318b/3, 318b/6,
318b/7, 318b/8, 318b/10, 318b/11,
318b/14, 318b/15, 318b/16, 318b/17,
318b/19, 318b/20, 318b/22, 318b/23,
318b/25, 319a/1, 319a/3, 319a/4, 319a/10,
319a/13, 319a/15, 319a/16, 319a/17,

319a/18, 319a/20, 319a/22, 319a/24,
319b/1, 319b/4, 319b/6, 319b/7, 319b/8,
319b/9, 319b/10, 319b/14, 319b/15,
319b/16, 319b/17, 319b/18, 319b/20,
319b/21, 319b/23, 319b/24, 320a/2,
320a/4, 320a/5, 320a/7, 320a/8, 320a/10,
320a/11, 320a/12, 320a/13, 320a/14,
320a/15, 320a/17, 320a/18, 320a/20,
320a/23, 320a/24, 320a/25, 320b/1,
320b/2, 320b/3, 320b/4, 320b/7, 320b/8,
320b/11, 320b/12, 320b/13, 320b/14,
320b/15, 320b/16, 320b/17, 320b/18,
320b/19, 320b/20, 320b/21, 320b/22,
320b/23, 320b/24, 320b/25, 321a/2,
321a/3, 321a/4, 321a/5, 321a/6, 321a/7,
321a/8, 321a/9, 321a/10, 321a/11,
321a/12, 321a/13, 321a/15, 321a/17,
321a/18, 321a/19, 321a/20, 321a/22,
321a/23, 321a/24, 321a/25, 321b/1,
321b/2, 321b/3, 321b/4, 321b/5, 321b/7,
321b/8, 321b/9, 321b/11, 321b/12,
321b/13, 321b/14, 321b/15, 321b/16,
321b/17, 321b/22, 321b/23, 321b/24,
321b/25, 322a/2, 322a/3, 322a/4, 322a/5,
322a/6, 322a/7, 322a/8, 322a/9, 322a/10,
322a/11, 322a/12, 322a/13, 322a/14,
322a/15, 322a/16, 322a/17, 322a/18,
322a/19, 322a/20, 322a/23, 322a/24,
322a/25, 322b/1, 322b/5, 322b/6, 322b/8,
322b/9, 322b/12, 322b/13, 322b/16,
322b/18, 322b/19, 322b/25, 323a/1,
323a/2, 323a/3, 323a/4, 323a/5, 323a/6,
323a/7, 323a/8, 323a/10, 323a/11,

323a/13, 323a/14, 323a/15, 323a/16,
323a/17, 323a/19, 323a/20, 323a/21,
323a/24, 323a/25, 323b/1, 323b/2, 323b/4,
323b/5, 323b/7, 323b/8, 323b/10,
323b/11, 323b/12, 323b/13, 323b/14,
323b/15, 323b/16, 323b/17, 323b/18,
323b/19, 323b/20, 323b/22, 323b/23,
323b/24, 323b/25, 324a/2, 324a/3, 324a/4,
324a/6, 324a/7, 324a/8, 324a/20, 324a/22,
324a/25, 324b/1, 324b/2, 324b/3, 324b/4,
324b/5, 324b/6, 324b/7, 324b/8, 324b/9,
324b/10, 324b/11, 324b/12, 324b/13,
324b/14, 324b/16, 324b/17, 324b/18,
324b/19, 324b/20, 324b/21, 324b/22,
324b/24, 324b/25, 325a/1, 325a/2, 325a/3,
325a/4, 325a/5, 325a/6, 325a/7, 325a/8,
325a/9, 325a/10, 325a/11, 325a/12,
325a/13, 325a/14, 325a/17, 325a/18,
325a/19, 325a/20, 325a/21, 325a/22,
325a/24, 325a/25, 325b/1, 325b/2, 325b/3,
325b/4, 325b/5, 325b/6, 325b/7, 325b/8,
325b/11, 325b/12, 325b/13, 325b/14,
325b/15, 325b/16, 325b/17, 325b/18,
325b/19, 325b/21, 325b/24, 325b/25,
326a/1, 326a/2, 326a/3, 326a/5, 326a/6,
326a/7, 326a/8, 326a/9, 326a/10, 326a/11,
326a/12, 326a/16, 326a/17, 326a/19,
326a/20, 326a/21, 326a/22, 326a/23,
326a/24, 326a/25, 326b/1, 326b/2, 326b/3,
326b/4, 326b/6, 326b/7, 326b/8, 326b/9,
326b/10, 326b/11, 326b/12, 326b/13,
326b/15, 326b/17, 326b/20, 326b/21,
326b/22, 326b/23, 326b/24, 326b/25,

327a/1, 327a/2, 327a/3, 327a/5, 327a/6,
327a/7, 327a/8, 327a/9, 327a/10, 327a/11,
327a/12, 327a/13, 327a/15, 327a/17,
327a/18, 327a/19, 327a/20, 327a/21,
327a/22, 327a/23, 327a/25, 327b/1,
327b/2, 327b/3, 327b/4, 327b/5, 327b/6,
327b/7, 327b/8, 327b/9, 327b/10,
327b/11, 327b/13, 327b/14, 327b/17,
327b/18, 327b/19, 327b/21, 327b/22,
327b/24, 327b/25, 328a/1, 328a/2, 328a/3,
328a/4, 328a/5, 328a/7, 328a/8, 328a/9,
328a/10, 328a/11, 328a/12, 328a/13,
328a/17, 328a/18, 328a/19, 328a/20,
328a/21, 328a/22, 328a/23, 328a/24,
328a/25, 328b/2, 328b/3, 328b/6, 328b/7,
328b/8, 328b/9, 328b/11, 328b/12,
328b/13, 328b/14, 328b/15, 328b/16,
328b/17, 328b/18, 328b/19, 328b/20,
328b/21, 328b/22, 328b/23, 328b/24,
328b/25, 329a/1, 329a/2, 329a/3, 329a/4,
329a/5, 329a/6, 329a/8, 329a/9, 329a/10,
329a/11, 329a/12, 329a/13, 329a/14,
329a/15, 329a/16, 329a/17, 329a/18,
329a/19, 329a/20, 329a/21, 329a/22,
329a/23, 329a/25, 329b/1, 329b/2, 329b/3,
329b/4, 329b/5, 329b/7, 329b/8, 329b/12,
329b/13, 329b/14, 329b/15, 329b/22,
329b/23, 329b/24, 329b/25, 330a/1,
330a/2, 330a/3, 330a/5, 330a/6, 330a/7,
330a/8, 330a/9, 330a/10, 330a/11,
330a/12, 330a/13, 330a/14, 330a/15,
330a/16, 330a/18, 330a/19, 330a/20,
330a/21, 330a/22, 330a/23, 330a/24,

330a/25, 330b/1, 330b/2, 330b/3, 330b/4,
330b/6, 330b/9, 330b/10, 330b/13,
330b/14, 330b/15, 330b/16, 330b/17,
330b/19, 330b/20, 330b/21, 330b/22,
330b/24, 330b/25, 331a/1, 331a/2, 331a/3,
331a/4, 331a/5, 331a/7, 331a/8, 331a/9,
331a/10, 331a/11, 331a/12, 331a/13,
331a/14, 331a/15, 331a/16, 331a/17,
331a/18, 331a/19, 331a/20, 331b/1,
331b/3, 331b/4, 331b/14, 331b/15,
331b/16, 331b/17, 331b/19, 331b/20,
331b/22, 331b/23, 331b/24, 331b/25,
332a/1, 332a/2, 332a/3, 332a/6, 332a/7,
332a/8, 332a/9, 332a/11, 332a/12,
332a/13, 332a/14, 332a/15, 332a/16,
332a/17, 332a/20, 332a/21, 332a/22,
332a/23, 332a/24, 332a/25, 332a/26,
332b/1, 332b/2, 332b/5, 332b/6, 332b/7,
332b/8, 332b/10, 332b/11, 332b/12,
332b/13, 332b/15, 332b/17, 332b/18,
332b/19, 332b/21, 332b/22, 332b/23,
332b/24, 332b/25, 333a/1, 333a/2, 333a/5,
333a/6, 333a/7, 333a/8, 333a/9, 333a/10,
333a/11, 333a/12, 333a/15, 333a/16,
333a/17, 333a/18, 333a/19, 333a/20,
333a/21, 333a/22, 333a/23, 333a/24,
333b/1, 333b/3, 333b/4, 333b/5, 333b/6,
333b/7, 333b/8, 333b/9, 333b/10,
333b/11, 333b/12, 333b/13, 333b/14,
333b/15, 333b/16, 333b/18, 333b/19,
333b/20, 333b/21, 333b/22, 333b/25,
334a/1, 334a/4, 334a/5, 334a/6, 334a/7,
334a/8, 334a/9, 334a/11, 334a/12,

334a/14, 334a/15, 334a/16, 334a/17,
334a/21, 334a/23, 334a/24, 334a/25,
334b/1, 334b/2, 334b/3, 334b/4, 334b/5,
334b/6, 334b/7, 334b/13, 334b/14,
334b/15, 334b/16, 334b/17, 334b/18,
334b/19, 334b/20, 334b/23, 335a/9,
335a/10, 335a/11, 335a/12, 335a/14,
335a/15, 335a/17, 335a/18, 335a/19,
335a/21, 335a/22, 335a/23, 335a/24,
335a/25, 335b/1, 335b/2, 335b/3, 335b/4,
335b/5, 335b/6, 335b/7, 335b/8, 335b/11,
335b/12, 335b/13, 335b/15, 335b/17,
335b/19, 335b/20, 335b/22, 335b/23,
335b/25, 336a/1, 336a/2, 336a/4, 336a/5,
336a/6, 336a/7, 336a/8, 336a/9, 336a/10,
336a/11, 336a/13, 336a/14, 336a/15,
336a/16, 336a/17, 336a/20, 336a/21,
336a/23, 336b/1, 336b/2, 336b/3, 336b/4,
336b/5, 336b/6, 336b/9, 336b/11,
336b/13, 336b/14, 336b/15, 336b/16,
336b/17, 336b/18, 336b/20, 336b/21,
336b/23, 336b/24, 336b/25, 337a/1,
337a/2, 337a/3, 337a/4, 337a/5, 337a/6,
337a/7, 337a/10, 337a/11, 337a/13,
337a/14, 337a/15, 337a/16, 337a/18,
337a/19, 337a/20, 337a/21, 337a/22,
337a/23, 337a/24, 337a/25, 337b/1,
337b/2, 337b/3, 337b/4, 337b/5, 337b/6,
337b/7, 337b/9, 337b/11, 337b/12,
337b/13, 337b/14, 337b/15, 337b/16,
337b/17, 337b/18, 337b/19, 337b/21,
337b/22, 337b/23, 337b/24, 337b/25,
338a/2, 338a/3, 338a/4, 338a/6, 338a/8,

338a/9, 338a/10, 338a/11, 338a/12,
338a/13, 338a/14, 338a/15, 338a/18,
338a/19, 338a/20, 338a/21, 338a/22,
338a/23, 338a/24, 338b/1, 338b/4, 338b/5,
338b/9, 338b/10, 338b/11, 338b/12,
338b/13, 338b/14, 338b/15, 338b/16,
338b/17, 338b/18, 338b/19, 338b/20,
338b/21, 338b/22, 338b/25, 339a/1,
339a/3, 339a/5, 339a/8, 339a/10, 339a/11,
339a/12, 339a/13, 339a/14, 339a/15,
339a/16, 339a/17, 339a/18, 339a/19,
339a/21, 339a/22, 339a/23, 339a/24,
339a/25, 339b/1, 339b/2, 339b/3, 339b/5,
339b/7, 339b/8, 339b/9, 339b/10,
339b/11, 339b/13, 339b/14, 339b/15,
339b/18, 339b/19, 339b/20, 339b/21,
339b/22, 339b/23, 339b/24, 339b/25,
340a/1, 340a/4, 340a/5, 340a/6, 340a/7,
340a/9, 340a/10, 340a/11, 340a/12,
340a/15, 340a/16, 340a/17, 340a/18,
340a/19, 340a/21, 340a/22, 340a/25,
340b/2, 340b/3, 340b/4, 340b/5, 340b/6,
340b/8, 340b/9, 340b/11, 340b/13,
340b/14, 340b/15, 340b/17, 340b/19,
340b/21, 340b/22, 340b/23, 340b/24,
340b/25, 341a/1, 341a/2, 341a/4, 341a/5,
341a/7, 341a/10, 341a/11, 341a/12,
341a/13, 341a/15, 341a/16, 341a/17,
341a/18, 341a/19, 341a/22, 341a/25,
341b/1, 341b/5, 341b/6, 341b/7, 341b/8,
341b/9, 341b/10, 341b/12, 341b/13,
341b/15, 341b/16, 341b/18, 341b/19,
341b/20, 341b/21, 341b/22, 341b/23,

341b/25, 342a/1, 342a/2, 342a/5, 342a/6,
342a/9, 342a/10, 342a/11, 342a/12,
342a/13, 342a/14, 342a/16, 342a/17,
342a/18, 342a/19, 342a/20, 342a/21,
342a/22, 342a/23, 342a/24, 342a/25,
342a/26, 342b/3, 342b/5, 342b/6, 342b/8,
342b/9, 342b/11, 342b/13, 342b/15,
342b/16, 342b/17, 342b/18, 342b/19,
342b/20, 342b/21, 342b/22, 342b/24,
342b/26, 343a/1, 343a/3, 343a/4, 343a/7,
343a/8, 343a/10, 343a/11, 343a/12,
343a/15, 343a/16, 343a/17, 343a/18,
343a/19, 343a/21, 343a/23, 343a/24,
343a/25, 343b/1, 343b/3, 343b/4, 343b/5,
343b/6, 343b/8, 343b/10, 343b/11,
343b/12, 343b/14, 343b/16, 343b/17,
343b/19, 343b/20, 343b/22, 343b/23,
343b/24, 343b/25, 343b/26, 343b/27,
344a/1, 344a/2, 344a/4, 344a/5, 344a/6,
344a/7, 344a/9, 344a/11, 344a/12,
344a/14, 344a/15, 344a/16, 344a/17,
344a/20, 344a/21, 344a/22, 344a/23,
344b/1, 344b/2, 344b/3, 344b/5, 344b/6,
344b/7, 344b/8, 344b/9, 344b/10,
344b/11, 344b/12, 344b/14, 344b/15,
344b/16, 344b/17, 344b/18, 344b/19,
344b/20, 344b/21, 344b/22, 344b/23,
344b/24, 344b/25, 345a/2, 345a/4, 345a/7,
345a/8, 345a/9, 345a/10, 345a/11,
345a/12, 345a/13, 345a/14, 345a/15,
345a/16, 345a/17, 345a/18, 345a/19,
345a/20, 345a/25, 345b/3, 345b/4, 345b/6,
345b/7, 345b/10, 345b/11, 345b/12,

345b/17, 345b/20, 345b/21, 345b/22,
345b/24, 345b/26, 346a/1, 346a/2, 346a/3,
346a/5, 346a/6, 346a/7, 346a/10, 346a/11,
346a/13, 346a/14, 346a/16, 346a/18,
346a/19, 346a/20, 346a/21, 346a/22,
346a/23, 346a/24, 346a/25, 346b/1,
346b/3, 346b/6, 346b/7, 346b/8, 346b/9,
346b/14, 346b/15, 346b/16, 346b/17,
346b/20, 346b/22, 346b/23, 346b/24,
347a/3, 347a/5, 347a/6, 347a/7, 347a/8,
347a/10, 347a/12, 347a/13, 347a/14,
347a/16, 347a/17, 347a/18, 347a/20,
347a/21, 347a/22, 347a/23, 347a/24,
347b/2, 347b/4, 347b/5, 347b/6, 347b/7,
347b/8, 347b/9, 347b/10, 347b/11,
347b/12, 347b/13, 347b/14, 347b/16,
347b/17, 347b/18, 347b/22, 347b/23,
347b/24, 347b/25, 348a/1, 348a/3, 348a/4,
348a/5, 348a/6, 348a/7, 348a/9, 348a/10,
348a/11, 348a/12, 348a/13, 348a/14,
348a/15, 348a/16, 348a/17, 348a/18,
348a/19, 348a/20, 348a/21, 348a/23,
348a/24, 348b/2, 348b/4, 348b/7, 348b/8,
348b/9, 348b/10, 348b/11, 348b/12,
348b/13, 348b/16, 348b/17, 348b/18,
348b/19, 348b/20, 348b/24, 348b/25,
349a/1, 349a/3, 349a/6, 349a/7, 349a/8,
349a/9, 349a/10, 349a/11, 349a/12,
349a/13, 349a/14, 349a/15, 349a/16,
349a/18, 349a/19, 349a/20, 349a/21,
349a/22, 349a/23, 349a/24, 349a/25,
349a/26, 349b/1, 349b/2, 349b/3, 349b/4,
349b/5, 349b/6, 349b/7, 349b/8, 349b/9,

349b/11, 349b/12, 349b/13, 349b/14,
349b/15, 349b/16, 349b/19, 349b/20,
349b/21, 349b/22, 349b/23, 349b/24,
350a/1, 350a/3, 350a/4, 350a/5, 350a/6,
350a/7, 350a/8, 350a/9, 350a/10, 350a/11,
350a/12, 350a/13, 350a/14, 350a/16,
350a/17, 350a/18, 350a/19, 350a/20,
350a/21, 350a/23, 350a/24, 350a/25,
350b/1, 350b/3, 350b/5, 350b/6, 350b/7,
350b/8, 350b/9, 350b/10, 350b/11,
350b/12, 350b/13, 350b/14, 350b/15,
350b/16, 350b/17, 350b/18, 350b/21,
350b/22, 350b/24, 350b/25, 351a/1,
351a/3, 351a/4, 351a/5, 351a/6, 351a/7,
351a/8, 351a/9, 351a/10, 351a/13,
351a/14, 351a/15, 351a/16, 351a/18,
351a/19, 351a/20, 351a/21, 351a/22,
351a/23, 351a/24, 351a/25, 351a/26,
351b/1, 351b/2, 351b/5, 351b/7, 351b/9,
351b/10, 351b/12, 351b/14, 351b/16,
351b/17, 351b/20, 351b/22, 351b/23,
351b/24, 351b/25, 352a/1, 352a/3, 352a/4,
352a/5, 352a/6, 352a/8, 352a/9, 352a/10,
352a/11, 352a/12, 352a/13, 352a/14,
352a/15, 352a/16, 352a/17, 352a/18,
352a/19, 352a/20, 352a/21, 352a/22,
352a/23, 352a/25, 352b/1, 352b/2, 352b/4,
352b/5, 352b/6, 352b/7, 352b/8, 352b/10,
352b/11, 352b/12, 352b/13, 352b/15,
352b/16, 352b/17, 352b/19, 352b/21,
352b/22, 352b/23, 352b/24, 352b/25,
353a/3, 353a/6, 353a/7, 353a/8, 353a/9,
353a/10, 353a/11, 353a/12, 353a/13,

353a/14, 353a/15, 353a/16, 353a/18,
353a/19, 353a/21, 353a/22, 353a/23,
353a/24, 353a/25, 353b/3, 353b/6, 353b/9,
353b/11, 353b/12, 353b/13, 353b/14,
353b/16, 353b/17, 353b/20, 353b/21,
353b/22, 353b/23, 353b/24, 353b/25,
354a/1, 354a/2, 354a/3, 354a/4, 354a/5,
354a/7, 354a/9, 354a/12, 354a/13,
354a/15, 354a/16, 354a/17, 354a/18,
354a/19, 354a/20, 354a/22, 354a/23,
354a/24, 354a/25, 354a/26, 354b/1,
354b/2, 354b/3, 354b/4, 354b/5, 354b/7,
354b/10, 354b/12, 354b/13, 354b/14,
354b/15, 354b/17, 354b/18, 354b/19,
354b/20, 354b/21, 354b/25, 354b/26,
355a/1, 355a/2, 355a/4, 355a/5, 355a/6,
355a/7, 355a/9, 355a/10, 355a/11,
355a/12, 355a/13, 355a/14, 355a/15,
355a/16, 355a/17, 355a/18, 355a/20,
355a/21, 355a/22, 355a/23, 355a/24,
355b/2, 355b/4, 355b/6, 355b/7, 355b/8,
355b/10, 355b/12, 355b/13, 355b/14,
355b/16, 355b/17, 355b/18, 355b/19,
355b/20, 355b/21, 355b/22, 355b/23,
355b/24, 355b/25, 356a/1, 356a/2, 356a/3,
356a/6, 356a/7, 356a/8, 356a/9, 356a/10,
356a/11, 356a/12, 356a/14, 356a/15,
356a/17, 356a/18, 356a/19, 356a/21,
356a/22, 356a/23, 356a/24, 356a/25,
356b/1, 356b/2, 356b/3, 356b/4, 356b/5,
356b/7, 356b/9, 356b/10, 356b/11,
356b/14, 356b/15, 356b/16, 356b/18,
356b/19, 356b/20, 356b/21, 356b/23,

356b/24, 356b/25, 357a/1, 357a/2, 357a/3,
357a/4, 357a/5, 357a/7, 357a/11, 357a/14,
357a/15, 357a/16, 357a/17, 357a/18,
357a/19, 357a/20, 357a/21, 357a/23,
357a/24, 357b/1, 357b/2, 357b/4, 357b/5,
357b/6, 357b/7, 357b/8, 357b/10,
357b/11, 357b/12, 357b/13, 357b/14,
357b/15, 357b/16, 357b/17, 357b/19,
357b/20, 357b/21, 357b/22, 357b/23,
357b/24, 357b/25, 358a/2, 358a/3, 358a/4,
358a/5, 358a/6, 358a/8, 358a/9, 358a/12,
358a/13, 358a/14, 358a/15, 358a/16,
358a/17, 358a/18, 358a/20, 358a/21,
358a/23, 358a/24, 358a/25, 358b/1,
358b/2, 358b/3, 358b/4, 358b/5, 358b/7,
358b/9, 358b/10, 358b/11, 358b/12,
358b/13, 358b/14, 358b/16, 358b/18,
358b/19, 358b/20, 358b/21, 358b/22,
358b/23, 358b/24, 358b/25, 359a/1,
359a/3, 359a/5, 359a/6, 359a/8, 359a/11,
359a/12, 359a/13, 359a/14, 359a/15,
359a/16, 359a/17, 359a/18, 359a/19,
359a/20, 359a/22, 359a/23, 359a/24,
359a/25, 359b/1, 359b/3, 359b/4, 359b/5,
359b/6, 359b/7, 359b/9, 359b/10,
359b/12, 359b/13, 359b/14, 359b/15,
359b/16, 359b/17, 359b/18, 359b/20,
359b/23, 359b/24, 359b/25, 360a/1,
360a/2, 360a/4, 360a/5, 360a/7, 360a/10,
360a/11, 360a/15, 360a/18, 360a/19,
360a/20, 360a/21, 360a/22, 360a/23,
360a/24, 360a/25, 360b/1, 360b/2, 360b/3,
360b/4, 360b/5, 360b/6, 360b/7, 360b/8,

360b/11, 360b/12, 360b/13, 360b/14,
360b/15, 360b/17, 360b/18, 360b/20,
360b/21, 360b/22, 360b/23, 360b/24,
360b/25, 361a/1, 361a/2, 361a/3, 361a/4,
361a/5, 361a/6, 361a/8, 361a/9, 361a/10,
361a/11, 361a/12, 361a/13, 361a/14,
361a/15, 361a/16, 361a/18, 361a/19,
361a/20, 361a/22, 361a/23, 361a/25,
361b/1, 361b/2, 361b/3, 361b/4, 361b/5,
361b/6, 361b/10, 361b/12, 361b/13,
361b/14, 361b/15, 361b/16, 361b/17,
361b/18, 361b/19, 361b/21, 361b/23,
361b/24, 361b/25, 362a/1, 362a/2, 362a/3,
362a/4, 362a/7, 362a/9, 362a/10, 362a/11,
362a/13, 362a/15, 362a/20, 362a/21,
362a/23, 362a/24, 362a/25, 362b/1,
362b/2, 362b/3, 362b/4, 362b/5, 362b/6,
362b/7, 362b/8, 362b/9, 362b/10,
362b/12, 362b/13, 362b/17, 362b/19,
362b/20, 363a/1, 363a/2, 363a/3, 363a/4,
363a/5, 363a/6, 363a/7, 363a/10, 363a/11,
363a/12, 363a/13, 363a/14, 363a/16,
363a/19, 363a/20, 363a/21, 363a/22,
363a/23, 363a/24, 363a/25, 363b/1,
363b/3, 363b/4, 363b/5, 363b/7, 363b/9,
363b/10, 363b/11, 363b/12, 363b/14,
363b/15, 363b/16, 363b/17, 363b/18,
363b/19, 363b/21, 363b/23, 363b/24,
364a/1, 364a/2, 364a/3, 364a/4, 364a/5,
364a/6, 364a/17, 364a/18, 364a/19,
364a/23, 364b/1, 364b/2, 364b/4, 364b/5,
364b/6, 364b/7, 364b/8, 364b/9, 364b/10,
364b/11, 364b/12, 364b/13, 364b/14,

364b/15, 364b/16, 364b/17, 364b/19,
364b/20, 364b/21, 364b/22, 364b/23,
364b/24, 365a/1, 365a/6, 365a/7, 365a/8,
365a/9, 365a/10, 365a/11, 365a/12,
365a/13, 365a/14, 365a/15, 365a/16,
365a/17, 365a/19, 365/20, 365a/21,
365a/23, 365a/24, 365a/25, 365b/2,
365b/3, 365b/4, 365b/5, 365b/6, 365b/7,
365b/9, 365b/10, 365b/11, 365b/13,
365b/14, 365b/15, 365b/20, 365b/21,
365b/22, 365b/23, 365b/24, 365b/25,
366a/1, 366a/2, 366a/3, 366a/4, 366a/5,
366a/6, 366a/8, 366a/9, 366a/11, 366a/14,
366a/15, 366a/16, 366a/17, 366a/18,
366a/19, 366a/20, 366a/21, 366a/22,
366b/1, 366b/2, 366b/4, 366b/5, 366b/6,
366b/7, 366b/8, 366b/9, 366b/10,
366b/12, 366b/13, 366b/14, 366b/20,
366b/22, 366b/23, 366b/24, 366b/25,
367a/1, 367a/2, 367a/3, 367a/4, 367a/5,
367a/8, 367a/11, 367a/12, 367a/13,
367a/14, 367a/16, 367a/17, 367a/19,
367a/20, 367a/21, 367a/22, 367a/23,
367a/24, 367b/1, 367b/3, 367b/5, 367b/6,
367b/7, 367b/8, 367b/10, 367b/11,
367b/12, 367b/13, 367b/14, 367b/15,
367b/16, 367b/17, 367b/18, 367b/23,
367b/24, 368a/1, 368a/2, 368a/3, 368a/4,
368a/5, 368a/6, 368a/8, 368a/9, 368a/10,
368a/11, 368a/12, 368a/13, 368a/14,
368a/15, 368a/16, 368a/17, 368a/18,
368a/19, 368a/20, 368a/21, 368a/22,
368b/1, 368b/3, 368b/4, 368b/6, 368b/7,

368b/8, 368b/10, 368b/13, 368b/14,
368b/15, 368b/16, 368b/18, 368b/19,
368b/21, 368b/22, 368b/23, 368b/25,
369a/1, 369a/2, 369a/4, 369a/5, 369a/6,
369a/9, 369a/10, 369a/11, 369a/13,
369a/14, 369a/15, 369a/16, 369a/21,
369a/22, 369a/23, 369a/24, 369a/25,
369b/1, 369b/2, 369b/3, 369b/8, 369b/9,
369b/10, 369b/11, 369b/12, 369b/13,
369b/14, 369b/15, 369b/16, 369b/18,
369b/19, 369b/20, 369b/21, 369b/23,
369b/25, 370a/2, 370a/3, 370a/4, 370a/6,
370a/7, 370a/9, 370a/10, 370a/15,
370a/16, 370a/19, 370a/21, 370a/22,
370a/23, 370a/24, 370b/1, 370b/2, 370b/3,
370b/4, 370b/6, 370b/7, 370b/8, 370b/9,
370b/10, 370b/11, 370b/12, 370b/13,
370b/15, 370b/16, 370b/17, 370b/18,
370b/20, 370b/21, 370b/23, 370b/24,
371a/1, 371a/3, 371a/5, 371a/7, 371a/8,
371a/9, 371a/12, 371a/13, 371a/18,
371a/19, 371a/20, 371a/21, 371a/24,
371a/25, 371b/3, 371b/4, 371b/5, 371b/7,
371b/8, 371b/9, 371b/10, 371b/11,
371b/12, 371b/15, 371b/16, 371b/17,
371b/19, 371b/22, 371b/23, 371b/24,
371b/25, 372a/2, 372a/3, 372a/4, 372a/5,
372a/6, 372a/7, 372a/8, 372a/9, 372a/10,
372a/14, 372a/15, 372a/17, 372a/18,
372a/19, 372a/20, 372a/22, 372a/23,
372a/25, 372b/1, 372b/2, 372b/3, 372b/6,
372b/7, 372b/8, 372b/10, 372b/12,
372b/14, 372b/15, 372b/16, 372b/17,

372b/18, 372b/19, 372b/21, 372b/22,
372b/23, 373a/1, 373a/2, 373a/3, 373a/4,
373a/5, 373a/7, 373a/8, 373a/9, 373a/10,
373a/11, 373a/12, 373a/14, 373a/15,
373a/17, 373a/18, 373a/19, 373a/20,
373a/21, 373a/22, 373a/25, 373b/1,
373b/3, 373b/4, 373b/5, 373b/6, 373b/7,
373b/8, 373b/9, 373b/10, 373b/15,
373b/20, 373b/21, 373b/22, 373b/23,
374a/1, 374a/2, 374a/5, 374a/6, 374a/7,
374a/8, 374a/11, 374a/12, 374a/13,
374a/14, 374a/15, 374a/16, 374a/17,
374a/18, 374a/20, 374a/24, 374b/2,
374b/3, 374b/4, 374b/5, 374b/6, 374b/7,
374b/8, 374b/9, 374b/10, 374b/11,
374b/12, 374b/15, 374b/17, 374b/20,
374b/21, 374b/22, 374b/23, 374b/24,
374b/25, 375a/3, 375a/5, 375a/6, 375a/8,
375a/10, 375a/12, 375a/13, 375a/14,
375a/15, 375a/17, 375a/18, 375a/19,
375a/20, 375a/21, 375a/22, 375b/3,
375b/4, 375b/5, 375b/6, 375b/7, 375b/8,
375b/9, 375b/10, 375b/11, 375b/12,
375b/13, 375b/15, 375b/22, 375b/23,
375b/24, 375b/25, 376a/4, 376a/6, 376a/7,
376a/10, 376a/11, 376a/12, 376a/13,
376a/14, 376a/15, 376a/17, 376a/19,
376a/21, 376a/22, 376a/25, 376b/1,
376b/2, 376b/3, 376b/4, 376b/8, 376b/9,
376b/10, 376b/12, 376b/18, 376b/20,
376b/21, 376b/22, 376b/23, 376b/24,
377a/1, 377a/2, 377a/3, 377a/4, 377a/5,
377a/6, 377a/7, 377a/11, 377a/12,

377a/13, 377a/14, 377a/15, 377a/16,
377a/17, 377a/20, 377a/23, 377a/25,
377b/2, 377b/3, 377b/4, 377b/8, 377b/10,
377b/12, 377b/13, 377b/14, 377b/16,
377b/18, 377b/19, 377b/20, 377b/21,
377b/23, 377b/24, 377b/25, 378a/1,
378a/2, 378a/8, 378a/9, 378a/10, 378a/11,
378a/15, 378a/16, 378a/18, 378a/19,
378a/20, 378a/21, 378a/22, 378b/1,
378b/2, 378b/3, 378b/4, 378b/5, 378b/6,
378b/7, 378b/8, 378b/9, 378b/11,
378b/12, 378b/13, 378b/14, 378b/16,
378b/17, 378b/18, 378b/19, 378b/20,
378b/25, 379a/1, 379a/2, 379a/3, 379a/4,
379a/5, 379a/6, 379a/7, 379a/8, 379a/9,
379a/10, 379a/12, 379a/13, 379a/14,
379a/15, 379a/16, 379a/17, 379a/18,
379a/19, 379a/20, 379a/21, 379a/22,
379a/24, 379a/25, 379b/3, 379b/4, 379b/5,
379b/6, 379b/7, 379b/8, 379b/9, 379b/10,
379b/12, 379b/13, 379b/16, 379b/17,
379b/18, 379b/19, 379b/20, 379b/21,
379b/23, 379b/25, 380a/1, 380a/2, 380a/5,
380a/6, 380a/7, 380a/8, 380a/9, 380a/10,
380a/11, 380a/12, 380a/13, 380a/15,
380a/16, 380a/17, 380a/18, 380a/19,
380a/20, 380a/21, 380a/22, 380a/23,
380a/24, 380b/2, 380b/3, 380b/4, 380b/5,
380b/6, 380b/8, 380b/9, 380b/10,
380b/13, 380b/14, 380b/16, 380b/17,
380b/18, 380b/19, 380b/20, 380b/21,
380b/22, 380b/23, 380b/24, 380b/25,
381a/2, 381a/3, 381a/4, 381a/5, 381a/6,

381a/10, 381a/11, 381a/13, 381a/14,
381a/15, 381a/16, 381a/17, 381a/18,
381a/22, 381a/23, 381a/24, 381b/3,
381b/4, 381b/5, 381b/6, 381b/7, 381b/9,
381b/12, 381b/13, 381b/14, 381b/15,
381b/17, 381b/18, 381b/19, 381b/20,
381b/21, 381b/22, 381b/23, 382a/1,
382a/4, 382a/5, 382a/6, 382a/7, 382a/8,
382a/9, 382a/10, 382a/13, 382a/15,
382a/16, 382a/18, 382a/19, 382a/20,
382a/25, 382b/1, 382b/2, 382b/3, 382b/6,
382b/7, 382b/9, 382b/10, 382b/11,
382b/12, 382b/15, 382b/20, 382b/22,
382b/23, 382b/24, 383a/4, 383a/5, 383a/6,
383a/7, 383a/10, 383a/11, 383a/12,
383a/14, 383a/15, 383a/18, 383a/20,
383a/21, 383a/22, 383a/23, 383a/24,
383a/25, 383b/2, 383b/6, 383b/7, 383b/9,
383b/10, 383b/11, 383b/13, 383b/14,
383b/15, 383b/18, 383b/20, 383b/23,
383b/25, 384a/1, 384a/3, 384a/4, 384a/6,
384a/7, 384a/8, 384a/9, 384a/12, 384a/15,
384a/16, 384a/18, 384a/20, 384a/21,
384a/22, 384a/23, 384a/24, 384a/25,
384b/1, 384b/2, 384b/5, 384b/6, 384b/7,
384b/8, 384b/9, 384b/10, 384b/11,
384b/12, 384b/14, 384b/15, 384b/17,
384b/18, 384b/19, 384b/20, 384b/21,
384b/22, 384b/23, 384b/24, 385a/2,
385a/3, 385a/4, 385a/5, 385a/11, 385a/12,
385a/14, 385a/16, 385a/17, 385a/18,
385a/19, 385a/21, 385a/22, 385a/23,
385a/25, 385b/1, 385b/2, 385b/3, 385b/4,

385b/6, 385b/10, 385b/12, 385b/13,
385b/14, 385b/16, 385b/17, 385b/18,
385b/20, 385b/21, 385b/23, 385b/24,
385b/25, 386a/1, 386a/3, 386a/4, 386a/6,
386a/7, 386a/8, 386a/9, 386a/10, 386a/11,
386a/12, 386a/13, 386a/14, 386a/15,
386a/16, 386a/17, 386a/18, 386a/20,
386a/21, 386a/22, 386a/23, 386a/25,
386b/3, 386b/8, 386b/9, 386b/10,
386b/11, 386b/12, 386b/13, 386b/14,
386b/16, 386b/18, 386b/21, 386b/22,
386b/24, 386b/25, 387a/1, 387a/2, 387a/5,
387a/8, 387a/10, 387a/11, 387a/13,
387a/14, 387a/15, 387a/16, 387a/17,
387a/19, 387a/20, 387a/23, 387a/24,
387a/25, 387b/1, 387b/2, 387b/3, 387b/5,
387b/6, 387b/8, 387b/15, 387b/20,
387b/21, 387b/22, 387b/23, 387b/24,
387b/25, 388a/1, 388a/2, 388a/3, 388a/4,
388a/5, 388a/6, 388a/7, 388a/8, 388a/10,
388a/12, 388a/15, 388a/16, 388a/17,
388a/18, 388a/19, 388a/20, 388a/23,
388a/24, 388a/25, 388b/2, 388b/3, 388b/5,
388b/6, 388b/7, 388b/8, 388b/9, 388b/10,
388b/11, 388b/12, 388b/13, 388b/14,
388b/15, 388b/17, 388b/18, 388b/19,
388b/22, 388b/23, 388b/24, 388b/25,
389a/1, 389a/3, 389a/5, 389a/6, 389a/7,
389a/8, 389a/9, 389a/10, 389a/11,
389a/12, 389a/14, 389a/18, 389a/20,
389a/21, 389a/23, 389a/24, 389b/1,
389b/2, 389b/3, 389b/4, 389b/5, 389b/6,
389b/7, 389b/9, 389b/10, 389b/13,

389b/15, 389b/20, 389b/21, 389b/22,
390a/1, 390a/2, 390a/3, 390a/4, 390a/5,
390a/7, 390a/8, 390a/9, 390a/10, 390a/11,
390a/12, 390a/20, 390a/24, 390b/2,
390b/3, 390b/4, 390b/5, 390b/12,
390b/15, 390b/20, 390b/23, 390b/24,
390b/25, 391a/1, 391a/2, 391a/3, 391a/4,
391a/6, 391a/7, 391a/8, 391a/9, 391a/11,
391a/13, 391a/14, 391a/19, 391a/20,
391a/21, 391a/22, 391a/23, 391a/24,
391b/1, 391b/2, 391b/5, 391b/7, 391b/10,
391b/11, 391b/13, 391b/14, 391b/15,
391b/16, 391b/17, 391b/18, 391b/19,
391b/20, 391b/21, 391b/22, 391b/23,
391b/24, 391b/25, 392a/2, 392a/3, 392a/4,
392a/5, 392a/6, 392a/8, 392a/9, 392a/11,
392a/12, 392a/13, 392a/20, 392a/22,
392a/23, 392a/24, 392b/1, 392b/2, 392b/3,
392b/4, 392b/8, 392b/11, 392b/12,
392b/14, 392b/16, 392b/18, 392b/19,
392b/22, 392b/23, 392b/24, 393a/2,
393a/13, 393a/15, 393a/16, 393a/17,
393a/18, 393a/20, 393a/21, 393a/22,
393a/24, 393a/26, 393b/1, 393b/2, 393b/3,
393b/4, 393b/5, 393b/6, 393b/7, 393b/8,
393b/9, 393b/12, 393b/14, 393b/16,
393b/18, 393b/20, 393b/21, 393b/22,
393b/23, 393b/24, 393b/25, 394a/1,
394a/2, 394a/3, 394a/4, 394a/6, 394a/7,
394a/8, 394a/9, 394a/10, 394a/11,
394a/12, 394a/13, 394a/14, 394a/15,
394a/19, 394a/24, 394a/25, 394b/3,
394b/8, 394b/13, 394b/16, 394b/18,

394b/19, 394b/20, 394b/21, 394b/22,
394b/23, 394b/24, 395a/1, 395a/2, 395a/3,
395a/4, 395a/6, 395a/9, 395a/11, 395a/12,
395a/13, 395a/14, 395a/16, 395a/17,
395a/19, 395a/20, 395a/22, 395a/23,
395a/24, 395a/25, 395b/2, 395b/3, 395b/4,
395b/6, 395b/8, 395b/9, 395b/10,
395b/15, 395b/16, 395b/17, 395b/18,
395b/19, 395b/22, 395b/23, 395b/24,
396a/2, 396a/4, 396a/5, 396a/9, 396a/12,
396a/14, 396a/15, 396a/16, 396a/19,
396a/20, 396a/21, 396a/22, 396a/23,
396a/24, 396a/25, 396b/1, 396b/2, 396b/4,
396b/5, 396b/6, 396b/12, 396b/13,
396b/14, 396b/15, 396b/17, 396b/18,
396b/19, 396b/20, 396b/22, 396b/23,
396b/24, 396b/25, 397a/1, 397a/3, 397a/5,
397a/6, 397a/7, 397a/8, 397a/10, 397a/11,
397a/12, 397a/13, 397a/14, 397a/15,
397a/16, 397a/17, 397a/18, 397a/19,
397a/20, 397a/21, 397a/23, 397b/3,
397b/4, 397b/5, 397b/6, 397b/8, 397b/9,
397b/11, 397b/12, 397b/13, 397b/15,
397b/16, 397b/17, 397b/19, 397b/22,
397b/23, 397b/24, 397b/25, 398a/2,
398a/3, 398a/4, 398a/6, 398a/8, 398a/9,
398a/10, 398a/12, 398a/13, 398a/14,
398a/15, 398a/19, 398a/20, 398a/21,
398a/22, 398a/23, 398a/24, 398b/2,
398b/3, 398b/4, 398b/5, 398b/6, 398b/7,
398b/8, 398b/9, 398b/10, 398b/12,
398b/13, 398b/14, 398b/16, 398b/17,
398b/18, 398b/19, 398b/20, 398b/21,

398b/22, 398b/23, 398b/24, 399a/1,
399a/2, 399a/3, 399a/4, 399a/5, 399a/6,
399a/7, 399a/9, 399a/11, 399a/12,
399a/13, 399a/15, 399a/16, 399a/17,
399a/18, 399a/19, 399a/20, 399a/21,
399a/23, 399a/24, 399a/25, 399b/2,
399b/4, 399b/6, 399b/7, 399b/8, 399b/14,
399b/15, 399b/17, 399b/18, 399b/19,
399b/20, 399b/21, 399b/22, 399b/23,
399b/24, 399b/25, 400a/7, 400a/8, 400a/9,
400a/10, 400a/11, 400a/12, 400a/13,
400a/14, 400a/15, 400a/16, 400a/17,
400a/20, 400a/21, 400a/22, 400a/23,
400a/24, 400b/1, 400b/2, 400b/3, 400b/4,
400b/9, 400b/10, 400b/12, 400b/14,
400b/17, 400b/21, 400b/23, 400b/26,
401a/1, 401a/3, 401a/8, 401a/10, 401a/14,
401a/15, 401a/16, 401a/20, 401a/22,
401a/23, 401a/24, 401b/3, 401b/7, 401b/9,
401b/10, 401b/12, 401b/17, 401b/20,
401b/21, 401b/24, 402a/4, 402a/6, 402a/7,
402a/9, 402a/10, 402a/13, 402a/23,
402a/24, 402b/1, 402b/2, 402b/6, 402b/7,
402b/13, 402b/21, 402b/24, 402b/25,
403a/2, 403a/3, 403a/5, 403a/6, 403a/11,
403a/12, 403a/14, 403a/15, 403a/16,
403a/17, 403a/18, 403a/23, 403a/25,
403b/8, 403b/11, 403b/12, 403b/14,
403b/15, 403b/16, 403b/17, 403b/21,
403b/22, 403b/23, 403b/24, 403b/25,
404a/1, 404a/2, 404a/3, 404a/6, 404a/7,
404a/8, 404a/9, 404a/12, 404a/13,
404a/14, 404a/15, 404a/16, 404a/17,

404a/19, 404a/21, 404a/22, 404a/23,
404a/24, 404a/25, 404b/1, 404b/2, 404b/4,
404b/5, 404b/6, 404b/7, 404b/8, 404b/9,
404b/11, 404b/12, 404b/13, 404b/14,
404b/15, 404b/17, 404b/18, 404b/19,
404b/21, 404b/22, 404b/24, 405a/1,
405a/2, 405a/3, 405a/6, 405a/7, 405a/8,
405a/10, 405a/12, 405a/13, 405a/14,
405a/15, 405a/16, 405a/17, 405a/18,
405a/19, 405a/21, 405a/22, 405a/23,
405a/24, 405a/25, 405b/1, 405b/2, 405b/3,
405b/5, 405b/7, 405b/8, 405b/11,
405b/12, 405b/13, 405b/14, 405b/16,
405b/17, 405b/18, 405b/19, 405b/21,
405b/22, 405b/23, 405b/24, 406a/1,
406a/2, 406a/4, 406a/5, 406a/6, 406a/11,
406a/14, 406a/15, 406a/17, 406a/20,
406a/22, 406a/23, 406a/24, 406a/25,
406b/1, 406b/3, 406b/6, 406b/8, 406b/10,
406b/11, 406b/14, 406b/15, 406b/18,
406b/19, 406b/21, 406b/22, 406b/24,
407a/1, 407a/2, 407a/5, 407a/6, 407a/7,
407a/8, 407a/9, 407a/11, 407a/12,
407a/13, 407a/14, 407a/15, 407a/17,
407a/18, 407a/19, 407a/21, 407a/22,
407a/23, 407a/24, 407b/1, 407b/2, 407b/3,
407b/5, 407b/6, 407b/10, 407b/13,
407b/14, 407b/15, 407b/17, 407b/19,
407b/21, 407b/22, 408a/3, 408a/14,
408a/16, 408a/18, 408a/19, 408a/20,
408a/21, 408a/22, 408a/23, 408a/24,
408b/1, 408b/2, 408b/4, 408b/5, 408b/8,
408b/9, 408b/10, 408b/13, 408b/14,

408b/15, 408b/16, 408b/17, 408b/18,
408b/20, 408b/21, 408b/22, 408b/23,
408b/24, 408b/25, 409a/1, 409a/2, 409a/3,
409a/5, 409a/8, 409a/9, 409a/11, 409a/16,
409a/19, 409a/22, 409b/1, 409b/2, 409b/3,
409b/5, 409b/6, 409b/7, 409b/8, 409b/10,
409b/11, 409b/12, 409b/14, 409b/15,
409b/16, 409b/17, 409b/18, 409b/19,
409b/21, 409b/22, 410a/1, 410a/4, 410a/6,
410a/7, 410a/8, 410a/9, 410a/10, 410a/11,
410a/14, 410a/17, 410a/18, 410a/19,
410a/20, 410a/21, 410a/22, 410a/23,
410a/24, 410a/25, 410b/1, 410b/2, 410b/3,
410b/4, 410b/5, 410b/6, 410b/7, 410b/9,
410b/10, 410b/12, 410b/16, 410b/17,
410b/18, 410b/19, 410b/20, 410b/21,
410b/22, 410b/24, 410b/25, 411a/1,
411a/2, 411a/3, 411a/4, 411a/6, 411a/8,
411a/9, 411a/13, 411a/14, 411a/16,
411a/17, 411a/18, 411a/19, 411a/20,
411a/21, 411a/23, 411a/24, 411b/1,
411b/2, 411b/3, 411b/5, 411b/7, 411b/8,
411b/10, 411b/12, 411b/13, 411b/15,
411b/16, 411b/17, 411b/18, 411b/19,
411b/20, 411b/21, 411b/22, 411b/24,
411b/25, 412a/1, 412a/2, 412a/3, 412a/4,
412a/18, 412a/20, 412a/22, 412a/25,
412b/2, 412b/3, 412b/4, 412b/5, 412b/6,
412b/7, 412b/11, 412b/12, 412b/13,
412b/14, 412b/15, 412b/17, 412b/18,
412b/19, 412b/22, 412b/23, 412b/25,
413a/3, 413a/4, 413a/5, 413a/7, 413a/8,
413a/9, 413a/10, 413a/11, 413a/15,

413a/17, 413a/19, 413a/20, 413a/21,
413a/22, 413a/23, 413a/24, 413a/25,
413b/2, 413b/3, 413b/4, 413b/5, 413b/6,
413b/7, 413b/8, 413b/10, 413b/13,
413b/15, 413b/18, 413b/19, 413b/23,
414a/2, 414a/9, 414a/11, 414a/14,
414a/15, 414a/19, 414a/20, 414a/21,
414a/23, 414a/24, 414a/25, 414b/1,
414b/2, 414b/5, 414b/6, 414b/8, 414b/11,
414b/12, 414b/14, 414b/15, 414b/16,
414b/17, 414b/18, 414b/20, 414b/21,
414b/22, 414b/23, 414b/24, 414b/25,
415a/1, 415a/3, 415a/4, 415a/5, 415a/6,
415a/7, 415a/11, 415a/12, 415a/14,
415a/15, 415a/16, 415a/19, 415a/21,
415a/25, 415b/2, 415b/3, 415b/5, 415b/6,
415b/8, 415b/11, 415b/15, 415b/16,
415b/17, 415b/19, 415b/20, 415b/22,
415b/24, 415b/25, 416a/3, 416a/4, 416a/5,
416a/6, 416a/7, 416a/8, 416a/9, 416a/10,
416a/11, 416a/15, 416a/16, 416a/18,
416a/19, 416a/21, 416a/22, 416a/24,
416a/25, 416b/1, 416b/2, 416b/3, 416b/4,
416b/5, 416b/6, 416b/7, 416b/8, 416b/9,
416b/10, 416b/11, 416b/12, 416b/16,
416b/17, 416b/18, 416b/20, 416b/21,
416b/23, 417a/1, 417a/2, 417a/3, 417a/4,
417a/5, 417a/8, 417a/15, 417a/16,
417a/21, 417a/22, 417a/25, 417b/1,
417b/3, 417b/5, 417b/11, 417b/13,
417b/14, 417b/15, 417b/19, 417b/21,
417b/22, 417b/23, 418a/1, 418a/2, 418a/3,
418a/4, 418a/5, 418a/6, 418a/7, 418a/8,

418a/9, 418a/10, 418a/11, 418a/12,
418a/13, 418a/14, 418a/15, 418a/16,
418a/17, 418a/18, 418a/19, 418a/20,
418a/21, 418a/22, 418a/23, 418a/24,
418a/25, 418b/1, 418b/2, 418b/3, 418b/4,
418b/5, 418b/7, 418b/8, 418b/9, 418b/11,
418b/12, 418b/14, 418b/15, 418b/16,
418b/17, 418b/21, 418b/22, 418b/23,
418b/24, 418b/25, 419a/1, 419a/2, 419a/3,
419a/5, 419a/6, 419a/7, 419a/8, 419a/9,
419a/10, 419a/11, 419a/13, 419a/14,
419a/15, 419a/16, 419a/17, 419a/18,
419a/21, 419a/22, 419a/24, 419b/2,
419b/3, 419b/5, 419b/7, 419b/9, 419b/10,
419b/11, 419b/12, 419b/14, 419b/15,
419b/17, 419b/18, 419b/19, 419b/20,
419b/21, 419b/22, 419b/23, 419b/24,
419b/25, 420a/2, 420a/4, 420a/5, 420a/8,
420a/9, 420a/10, 420a/14, 420a/15,
420a/16, 420a/20, 420a/25, 420b/1,
420b/2, 420b/3, 420b/4, 420b/5, 420b/7,
420b/9, 420b/10, 420b/11, 420b/13,
420b/14, 420b/16, 420b/17, 420b/18,
420b/20, 420b/22, 420b/25, 421a/1,
421a/2, 421a/4, 421a/5, 421a/8, 421a/9,
421a/10, 421a/11, 421a/14, 421a/15,
421a/16, 421a/17, 421a/18, 421a/19,
421a/20, 421a/21, 421a/24, 421b/3,
421b/4, 421b/5, 421b/8, 421b/9, 421b/10,
421b/11, 421b/12, 421b/13, 421b/14,
421b/16, 421b/17, 421b/18, 421b/19,
421b/21, 421b/22, 421b/24, 422a/3,
422a/4, 422a/5, 422a/6, 422a/7, 422a/9,

422a/13, 422a/14, 422a/15, 422a/16,
422a/20, 422a/21, 422a/22, 422a/23,
422a/25, 422b/1, 422b/3, 422b/4, 422b/5,
422b/6, 422b/8, 422b/10, 422b/13,
422b/15, 422b/16, 422b/17, 422b/19,
422b/20, 422b/21, 422b/22, 422b/23,
423a/1, 423a/2, 423a/4, 423a/5, 423a/7,
423a/9, 423a/10, 423a/11, 423a/15,
423a/17, 423a/18, 423a/19, 423a/21,
423a/23, 423a/24, 423a/25, 423b/1,
423b/2, 423b/3, 423b/4, 423b/5, 423b/6,
423b/7, 423b/8, 423b/9, 423b/10,
423b/11, 423b/12, 423b/13, 423b/14,
423b/16, 423b/18, 423b/19, 423b/20,
423b/21, 423b/22, 423b/23, 423b/24,
423b/25, 424a/1, 424a/2, 424a/3, 424a/4,
424a/5, 424a/6, 424a/7, 424a/8, 424a/9,
424a/10, 424a/11, 424a/12, 424a/14,
424a/15, 424a/17, 424a/18, 424a/19,
424a/20, 424a/21, 424a/22, 424b/1,
424b/2, 424b/3, 424b/4, 424b/5, 424b/6,
424b/7, 424b/8, 424b/10, 424b/12,
424b/13, 424b/14, 424b/15, 424b/16,
424b/17, 424b/19, 424b/20, 424b/23,
424b/24, 424b/25, 425a/1, 425a/2, 425a/4,
425a/5, 425a/6, 425a/8, 425a/9, 425a/12,
425a/13, 425a/14, 425a/15, 425a/17,
425a/19, 425a/20, 425a/21, 425a/22,
425a/23, 425a/24, 425a/25, 425b/2,
425b/3, 425b/4, 425b/5, 425b/6, 425b/8,
425b/10, 425b/12, 425b/14, 425b/15,
425b/16, 425b/18, 425b/19, 425b/20,
425b/21, 425b/22, 425b/23, 426a/5,

426a/6, 426a/8, 426a/9, 426a/10, 426a/11,
426a/12, 426a/13, 426a/14, 426a/15,
426a/16, 426a/17, 426a/18, 426a/19,
426a/21, 426a/22, 426a/24, 426b/2,
426b/4, 426b/8, 426b/10, 426b/12,
426b/14, 426b/17, 426b/20, 426b/23,
426b/25, 427a/1, 427a/2, 427a/3, 427a/4,
427a/5, 427a/6, 427a/7, 427a/8, 427a/12,
427a/13, 427a/14, 427a/17, 427a/22,
427a/24, 427b/3, 427b/4, 427b/5, 427b/8,
427b/10, 427b/11, 427b/12, 427b/13,
427b/14, 427b/15, 427b/16, 427b/18,
427b/19, 427b/20, 427b/21, 427b/22,
427b/23, 427b/25, 428a/1, 428a/2, 428a/3,
428a/4, 428a/5, 428a/6, 428a/7, 428a/8,
428a/9, 428a/11, 428a/13, 428a/14,
428a/15, 428a/22, 428a/23, 428a/24,
428a/25, 428b/2, 428b/3, 428b/5, 428b/6,
428b/7, 428b/8, 428b/9, 428b/10,
428b/12, 428b/13, 428b/14, 428b/15,
428b/16, 428b/18, 428b/22, 428b/23,
428b/24, 428b/25, 429a/1, 429a/4, 429a/5,
429a/7, 429a/8, 429a/9, 429a/10, 429a/11,
429a/14, 429a/15, 429a/16, 429a/18,
429a/19, 429a/20, 429a/21, 429a/24,
429a/25, 429b/1, 429b/3, 429b/5, 429b/6,
429b/7, 429b/8, 429b/9, 429b/10,
429b/11, 429b/12, 429b/13, 429b/15,
429b/16, 429b/17, 429b/18, 429b/19,
429b/20, 429b/21, 429b/22, 430a/1,
430a/2, 430a/4, 430a/5, 430a/8, 430a/9,
430a/10, 430a/12, 430a/13, 430a/15,
430a/16, 430a/17, 430a/21, 430a/22,

430a/23, 430a/24, 430a/25, 430b/1,
430b/2, 430b/3, 430b/4, 430b/5, 430b/7,
430b/8, 430b/9, 430b/10, 430b/11,
430b/12, 430b/14, 430b/15, 430b/16,
430b/17, 430b/18, 430b/19, 430b/20,
430b/21, 430b/22, 430b/23, 430b/24,
430b/25, 431a/1, 431a/2, 431a/6, 431a/7,
431a/8, 431a/9, 431a/10, 431a/11,
431a/12, 431a/13, 431a/14, 431a/16,
431a/17, 431a/18, 431a/19, 431a/20,
431b/1, 431b/2, 431b/3, 431b/5, 431b/6,
431b/8, 431b/9, 431b/10, 431b/11,
431b/13, 431b/15, 431b/17, 431b/18,
431b/20, 431b/21, 431b/22, 431b/23,
432a/1, 432a/2, 432a/3, 432a/4, 432a/5,
432a/6, 432a/8, 432a/9, 432a/10, 432a/11,
432a/12, 432a/13, 432a/14, 432a/15,
432a/18, 432a/19, 432a/20, 432a/21,
432a/24, 432b/1, 432b/2, 432b/3, 432b/4,
432b/5, 432b/6, 432b/8, 432b/10,
432b/12, 432b/13, 432b/14, 432b/16,
432b/20, 432b/21, 432b/22, 432b/23,
432b/24, 432b/25, 433a/1, 433a/2, 433a/3,
433a/4, 433a/5, 433a/6, 433a/7, 433a/9,
433a/10, 433a/11, 433a/12, 433a/13,
433a/16, 433a/18, 433a/19, 433a/20,
433a/21, 433a/22, 433a/23, 433a/24,
433a/25, 433b/1, 433b/2, 433b/3, 433b/4,
433b/9, 433b/10, 433b/11, 433b/12,
433b/14, 433b/15, 433b/17, 433b/19,
433b/20, 433b/22, 433b/23, 433b/25,
434a/4, 434a/6, 434a/7, 434a/8, 434a/9,
434a/10, 434a/11, 434a/12, 434a/13,

434a/14, 434a/15, 434a/17, 434a/19,
434a/20, 434a/24, 434b/1, 434b/3, 434b/4,
434b/7, 434b/11, 434b/12, 434b/13,
434b/14, 434b/15, 434b/19, 434b/22,
434b/25, 435a/1, 435a/3, 435a/4, 435a/6,
435a/9, 435a/10, 435a/13, 435a/14,
435a/15, 435a/16, 435a/18, 435a/19,
435a/20, 435a/21, 435a/23, 435a/24,
435a/25, 435b/1, 435b/2, 435b/5, 435b/6,
435b/7, 435b/8, 435b/9, 435b/10,
435b/11, 435b/13, 435b/14, 435b/15,
435b/16, 435b/20, 435b/21, 435b/23,
436a/3, 436a/5, 436a/6, 436a/7, 436a/12,
436a/13, 436a/15, 436a/16, 436a/20,
436a/21, 436a/23, 436a/24, 436a/25,
436b/1, 436b/2, 436b/3, 436b/4, 436b/5,
436b/6, 436b/7, 436b/8, 436b/9, 436b/10,
436b/11, 436b/12, 436b/14, 436b/16,
436b/17, 436b/18, 436b/19, 436b/20,
436b/21, 436b/24, 436b/25, 437a/1,
437a/2, 437a/3, 437a/4, 437a/5, 437a/6,
437a/7, 437a/8, 437a/10, 437a/11,
437a/15, 437a/16, 437a/17, 437a/18,
437a/19, 437a/20, 437a/21, 437a/22,
437a/23, 437a/24, 437b/1, 437b/2, 437b/3,
437b/4, 437b/5, 437b/7, 437b/8, 437b/10,
437b/11, 437b/12, 437b/13, 437b/14,
437b/16, 437b/17, 437b/18, 437b/23,
437b/24, 437b/25, 438a/1, 438a/2, 438a/3,
438a/4, 438a/5, 438a/6, 438a/7, 438a/9,
438a/10, 438a/12, 438a/13, 438a/14,
438a/15, 438a/16, 438a/17, 438a/18,
438a/19, 438a/20, 438a/21, 438a/22,

438a/23, 438a/24, 438a/25, 438b/1,
438b/2, 438b/3, 438b/4, 438b/5, 438b/6,
438b/7, 438b/9, 438b/10, 438b/11,
438b/12, 438b/13, 438b/14, 438b/15,
438b/16, 438b/17, 438b/18, 438b/20,
438b/21, 438b/22, 438b/24, 439a/1,
439a/3, 439a/5, 439a/7, 439a/9, 439a/10,
439a/14, 439a/15, 439a/16, 439a/18,
439a/19, 439a/20, 439a/21, 439a/22,
439a/23, 439a/24, 439a/25, 439b/1,
439b/2, 439b/3, 439b/5, 439b/7, 439b/9,
439b/10, 439b/11, 439b/13, 439b/14,
439b/15, 439b/16, 439b/17, 439b/18,
439b/19, 439b/20, 439b/21, 439b/26,
439b/27, 440a/3, 440a/5, 440a/6, 440a/7,
440a/8, 440a/9, 440a/11, 440a/13,
440a/16, 440a/17, 440a/19, 440a/20,
440a/22, 440a/23, 440a/24, 440b/1,
440b/2, 440b/3, 440b/4, 440b/5, 440b/7,
440b/10, 440b/11, 440b/12, 440b/13,
440b/15, 440b/18, 440b/21, 440b/22,
440b/23, 440b/25, 441a/1, 441a/2, 441a/3,
441a/6, 441a/8, 441a/10, 441a/11,
441a/12, 441a/13, 441a/15, 441a/16,
441a/17, 441a/18, 441a/19, 441a/20,
441a/21, 441a/23, 441a/24, 441a/25,
441b/1, 441b/2, 441b/3, 441b/4, 441b/5,
441b/7, 441b/8, 441b/9, 441b/10,
441b/11, 441b/12, 441b/13, 441b/14,
441b/15, 441b/16, 441b/18, 441b/19,
441b/20, 441b/21, 441b/22, 441b/23,
442a/1, 442a/2, 442a/3, 442a/4, 442a/5,
442a/6, 442a/7, 442a/8, 442a/9, 442a/10,

442a/11, 442a/12, 442a/15, 442a/16,
442a/17, 442a/18, 442a/20, 442a/21,
442a/22, 442a/23, 442a/24, 442a/25,
442b/1, 442b/2, 442b/3, 442b/4, 442b/7,
442b/8, 442b/11, 442b/13, 442b/15,
442b/16, 442b/17, 442b/18, 442b/19,
442b/20, 442b/21, 442b/23, 442b/24,
442b/25, 443a/1, 443a/2, 443a/3, 443a/4,
443a/5, 443a/6, 443a/7, 443a/11, 443a/12,
443a/13, 443a/16, 443a/17, 443a/19,
443a/20, 443a/23, 443a/24, 443b/1,
443b/2, 443b/3, 443b/4, 443b/5, 443b/6,
443b/7, 443b/9, 443b/10, 443b/11,
443b/12, 443b/15, 443b/18, 443b/20,
443b/21, 443b/24, 443b/25, 444a/2,
444a/4, 444a/5, 444a/7, 444a/8, 444a/11,
444a/12, 444a/13, 444a/14, 444a/15,
444a/16, 444a/17, 444a/18, 444a/19,
444a/20, 444a/21, 444a/22, 444a/23,
444a/24, 444b/1, 444b/2, 444b/5, 444b/8,
444b/10, 444b/11, 444b/12, 444b/13,
444b/14, 444b/16, 444b/17, 444b/18,
444b/19, 444b/20, 444b/21, 444b/22,
444b/23, 445a/4, 445a/5, 445a/7, 445a/8,
445a/9, 445a/10, 445a/11, 445a/12,
445a/13, 445a/14, 445a/15, 445a/16,
445a/19, 445a/20, 445a/21, 445a/22,
445a/23, 445b/1, 445b/5, 445b/6, 445b/9,
445b/11, 445b/15, 445b/16, 445b/17,
445b/21, 445b/22, 445b/23, 445b/24,
446a/1, 446a/2, 446a/3, 446a/7, 446a/11,
446a/13, 446a/14, 446a/19, 446a/21,
446a/22, 446a/23, 446a/25, 446b/1,

446b/2, 446b/3, 446b/5, 446b/6, 446b/7,
446b/12, 446b/13, 446b/14, 446b/18,
446b/20, 446b/21, 447a/1, 447a/2, 447a/3,
447a/4, 447a/5, 447a/6, 447a/7, 447a/9,
447a/10, 447a/11, 447a/12, 447a/14,
447a/17, 447a/18, 447a/19, 447a/20,
447a/21, 447a/25, 447b/1, 447b/2, 447b/3,
447b/5, 447b/6, 447b/8, 447b/9, 447b/11,
447b/12, 447b/13, 447b/14, 447b/15,
447b/16, 447b/17, 447b/19, 447b/21,
447b/23, 447b/25, 447b/26, 448a/2,
448a/3, 448a/4, 448a/7, 448a/8, 448a/9,
448a/10, 448a/11, 448a/14, 448a/15,
448a/16, 448a/21, 448a/22, 448a/23,
448a/24, 448a/25, 448b/1, 448b/2, 448b/4,
448b/5, 448b/6, 448b/7, 448b/9, 448b/10,
448b/11, 448b/15, 448b/16, 448b/19,
448b/25, 449a/1, 449a/2, 449a/3, 449a/4,
449a/5, 449a/6, 449a/7, 449a/8, 449a/9,
449a/10, 449a/11, 449a/12, 449a/13,
449a/14, 449a/15, 449a/16, 449a/17,
449a/18, 449a/19, 449a/21, 449a/22,
449a/23, 449a/24, 449a/25, 449b/1,
449b/2, 449b/5, 449b/6, 449b/9, 449b/10,
449b/11, 449b/12, 449b/13, 449b/14,
449b/15, 449b/16, 449b/17, 449b/18,
449b/19, 449b/20, 449b/22, 449b/23,
449b/25, 449b/26, 450a/1, 450a/2, 450a/3,
450a/4, 450a/5, 450a/7, 450a/8, 450a/9,
450a/10, 450a/11, 450a/12, 450a/15,
450a/16, 450a/17, 450a/18, 450a/20,
450a/21, 450a/23, 450a/25, 450b/2,
450b/3, 450b/4, 450b/6, 450b/7, 450b/8,

450b/9, 450b/10, 450b/12, 450b/13,
450b/14, 450b/15, 450b/16, 450b/17,
450b/18, 450b/19, 450b/21, 450b/22,
450b/23, 450b/24, 450b/25, 451a/1,
451a/2, 451a/3, 451a/7, 451a/8, 451a/9,
451a/10, 451a/11, 451a/12, 451a/13,
451a/14, 451a/15, 451a/16, 451a/17,
451a/18, 451a/20, 451a/21, 451a/22,
451a/24, 451a/25, 451a/26, 451b/1,
451b/2, 451b/3, 451b/5, 451b/6, 451b/8,
451b/9, 451b/10, 451b/11, 451b/12,
451b/14, 451b/15, 451b/16, 451b/18,
451b/19, 451b/20, 451b/22, 451b/23,
452a/1, 452a/4, 452a/5, 452a/6, 452a/7,
452a/8, 452a/9, 452a/10, 452a/12,
452a/13, 452a/14, 452a/15, 452a/16,
452a/18, 452a/19, 452a/20, 452a/21,
452a/22, 452a/23, 452a/24, 452a/25,
452a/26, 452b/1, 452b/2, 452b/3, 452b/5,
452b/6, 452b/9, 452b/10, 452b/11,
452b/12, 452b/13, 452b/15, 452b/16,
452b/18, 452b/20, 452b/21, 452b/22,
452b/23, 452b/24, 452b/25, 453a/1,
453a/2, 453a/3, 453a/5, 453a/6, 453a/8,
453a/9, 453a/10, 453a/11, 453a/12,
453a/14, 453a/15, 453a/16, 453a/17,
453a/18, 453a/19, 453a/20, 453a/22,
453a/23, 453a/25, 453b/1, 453b/2, 453b/3,
453b/4, 453b/5, 453b/6, 453b/7, 453b/8,
453b/9, 453b/10, 453b/11, 453b/12,
453b/13, 453b/15, 453b/16, 453b/17,
453b/18, 453b/19, 453b/21, 453b/22,
453b/23, 453b/24, 453b/25, 454a/1,

454a/2, 454a/5, 454a/6, 454a/7, 454a/8,
454a/10, 454a/11, 454a/12, 454a/13,
454a/14, 454a/15, 454a/16, 454a/18,
454a/19, 454a/20, 454a/21, 454a/23,
454a/24, 454a/25, 454b/1, 454b/3, 454b/4,
454b/6, 454b/7, 454b/8, 454b/9, 454b/10,
454b/12, 454b/13, 454b/14, 454b/15,
454b/17, 454b/20, 454b/21, 454b/22,
455a/1, 455a/4, 455a/5, 455a/6, 455a/8,
455a/9, 455a/12, 455a/13, 455a/14,
455a/17, 455a/18, 455a/19, 455a/20,
455a/21, 455a/22, 455a/23, 455a/24,
455b/1, 455b/2, 455b/3, 455b/4, 455b/5,
455b/6, 455b/7, 455b/8, 455b/9, 455b/10,
455b/11, 455b/12, 455b/13, 455b/14,
455b/15, 455b/16, 455b/17, 455b/18,
455b/20, 455b/21, 455b/22, 455b/23,
455b/24, 455b/25, 456a/1, 456a/2, 456a/3,
456a/4, 456a/6, 456a/7, 456a/8, 456a/9,
456a/10, 456a/11, 456a/13, 456a/15,
456a/16, 456a/17, 456a/18, 456a/21,
456a/22, 456a/23, 456a/24, 456b/1,
456b/2, 456b/3, 456b/4, 456b/5, 456b/6,
456b/7, 456b/8, 456b/10, 456b/11,
456b/12, 456b/13, 456b/14, 456b/16,
456b/17, 456b/18, 456b/20, 456b/21,
456b/22, 456b/23, 456b/24, 457a/6,
457a/9, 457a/10, 457a/11, 457a/12,
457a/14, 457a/15, 457a/16, 457a/17,
457a/18, 457a/19, 457a/20, 457a/21,
457a/22, 457a/23, 457a/24, 457a/25,
457b/1, 457b/3, 457b/6, 457b/7, 457b/8,
457b/11, 457b/12, 457b/17, 457b/20,

457b/21, 457b/22, 457b/23, 457b/24,
457b/25, 457b/26, 458a/1, 458a/2, 458a/3,
458a/4, 458a/5, 458a/6, 458a/7, 458a/8,
458a/9, 458a/10, 458a/11, 458a/12,
458a/13, 458a/14, 458a/15, 458a/16,
458a/19, 458a/25, 458a/26, 458b/1,
458b/2, 458b/3, 458b/9, 458b/10,
458b/11, 458b/12, 458b/13, 458b/14,
458b/15, 458b/18, 458b/19, 458b/20,
458b/21, 458b/22, 458b/24, 458b/25,
459a/1, 459a/2, 459a/4, 459a/5, 459a/6,
459a/7, 459a/11, 459a/12, 459a/13,
459a/14, 459a/15, 459a/17, 459a/18,
459a/19, 459a/20, 459a/22, 459b/1,
459b/2, 459b/4, 459b/5, 459b/6, 459b/7,
459b/8, 459b/9, 459b/11, 459b/12,
459b/13, 459b/14, 459b/15, 459b/16,
459b/17, 459b/18, 459b/19, 459b/20,
459b/21, 459b/23, 459b/25, 460a/1,
460a/2, 460a/3, 460a/4, 460a/5, 460a/6,
460a/7, 460a/8, 460a/9, 460a/11, 460a/12,
460a/15, 460a/16, 460a/17, 460a/18,
460a/19, 460a/20, 460b/1, 460b/2, 460b/3,
460b/4, 460b/5, 460b/6, 460b/7, 460b/8,
460b/9, 460b/10, 460b/11, 460b/12,
460b/13, 460b/14, 460b/15, 460b/16,
460b/17, 460b/19, 460b/20, 460b/21,
460b/22, 460b/23, 460b/24, 460b/25,
461a/1, 461a/2, 461a/3, 461a/5, 461a/6,
461a/7, 461a/8, 461a/10, 461a/11,
461a/12, 461a/13, 461a/16, 461a/17,
461a/18, 461a/19, 461a/21, 461a/22,
461a/23, 461a/25, 461b/1, 461b/4, 461b/7,

461b/9, 461b/10, 461b/11, 461b/12,
461b/13, 461b/14, 461b/15, 461b/16,
461b/17, 461b/18, 461b/19, 461b/21,
461b/22, 461b/23, 461b/24, 461b/25,
461b/26, 462a/4, 462a/5, 462a/6, 462a/7,
462a/9, 462a/11, 462a/13, 462a/14,
462a/15, 462a/16, 462a/17, 462a/18,
462a/19, 462a/20, 462a/21, 462a/22,
462a/24, 462a/25, 462a/27, 462b/1,
462b/4, 462b/6, 462b/7, 462b/8, 462b/10,
462b/11, 462b/12, 462b/13, 462b/14,
462b/15, 462b/16, 462b/17, 462b/19,
462b/20, 462b/22, 462b/23, 463a/1,
463a/3, 463a/4, 463a/5, 463a/6, 463a/7,
463a/8, 463a/10, 463a/12, 463a/13,
463a/21, 463a/22, 463a/24, 463a/25,
463b/1, 463b/2, 463b/3, 463b/4, 463b/5,
463b/6, 463b/7, 463b/8, 463b/9, 463b/10,
463b/11, 463b/16, 463b/17, 463b/18,
463b/19, 463b/21, 463b/22, 463b/23,
463b/24, 463b/25, 464a/1, 464a/2, 464a/3,
464a/6, 464a/7, 464a/8, 464a/9, 464a/10,
464a/12, 464a/13, 464a/15, 464a/16,
464a/19, 464a/22, 464a/24, 464a/25,
464b/3, 464b/4, 464b/5, 464b/8, 464b/10,
464b/12, 464b/15, 464b/17, 464b/18,
464b/20, 464b/21, 464b/25, 465a/3,
465a/4, 465a/5, 465a/6, 465a/7, 465a/8,
465a/9, 465a/10, 465a/11, 465a/12,
465a/17, 465a/19, 465a/20, 465a/22,
465a/23, 465a/25, 465b/1, 465b/2, 465b/3,
465b/4, 465b/5, 465b/7, 465b/8, 465b/15,
465b/18, 465b/19, 465b/20, 465b/21,

465b/22, 465b/23, 465b/24, 465b/25,
466a/1, 466a/2, 466a/3, 466a/4, 466a/5,
466a/6, 466a/7, 466a/8, 466a/10, 466a/13,
466a/14, 466a/15, 466a/17, 466a/18,
466a/19, 466a/20, 466a/21, 466a/22,
466a/24, 466a/25, 466b/2, 466b/5, 466b/7,
466b/10, 466b/13, 466b/15, 466b/17,
466b/19, 466b/24, 466b/25, 467a/1,
467a/2, 467a/3, 467a/4, 467a/5, 467a/6,
467a/7, 467a/8, 467a/9, 467a/10, 467a/12,
467a/13, 467a/14, 467a/15, 467a/16,
467a/17, 467a/18, 467a/19, 467a/20,
467a/21, 467a/22, 467b/2, 467b/3, 467b/4,
467b/6, 467b/7, 467b/8, 467b/9, 467b/10,
467b/12, 467b/13, 467b/14, 467b/15,
467b/18, 467b/19, 467b/20, 467b/21,
467b/24, 467b/25, 468a/1, 468a/4, 468a/5,
468a/6, 468a/7, 468a/9, 468a/10, 468a/11,
468a/12, 468a/13, 468a/14, 468a/16,
468a/19, 468a/20, 468a/21, 468a/24,
468a/25, 468a/26, 468b/2, 468b/3, 468b/4,
468b/5, 468b/6, 468b/7, 468b/11,
468b/12, 468b/13, 468b/14, 468b/15,
468b/16, 468b/17, 468b/18, 468b/23,
468b/24, 469a/1, 469a/6, 469a/7, 469a/8,
469a/11, 469a/13, 469a/17, 469a/19,
469a/21, 469a/23, 469b/2, 469b/3, 469b/4,
469b/5, 469b/10, 469b/11, 469b/13,
469b/15, 469b/16, 469b/19, 469b/20,
469b/21, 469b/22, 469b/23, 469b/25,
470a/1, 470a/2, 470a/5, 470a/8, 470a/9,
470a/10, 470a/11, 470a/12, 470a/13,
470a/14, 470a/19, 470a/20, 470a/22,

470a/23, 470a/24, 470a/25, 470b/1,
470b/2, 470b/3, 470b/4, 470b/6, 470b/7,
470b/9, 470b/10, 470b/11, 470b/12,
470b/13, 470b/14, 470b/16, 470b/21,
470b/24, 471a/3, 471a/5, 471a/7, 471a/8,
471a/9, 471a/10, 471a/11, 471a/12,
471a/15, 471a/17, 471a/18, 471a/19,
471a/20, 471a/21, 471a/22, 471a/23,
471a/24, 471a/25, 471b/1, 471b/2, 471b/4,
471b/5, 471b/7, 471b/8, 471b/9, 471b/10,
471b/12, 471b/13, 471b/14, 471b/15,
471b/17, 471b/18, 471b/19, 471b/21,
471b/22, 471b/23, 471b/24, 471b/25,
472a/3, 472a/5, 472a/9, 472a/10, 472a/11,
472a/12, 472a/13, 472a/15, 472a/16,
472a/17, 472a/18, 472a/19, 472a/20,
472a/21, 472a/23, 472a/24, 472a/25,
472b/2, 472b/4, 472b/5, 472b/6, 472b/7,
472b/9, 472b/10, 472b/11, 472b/12,
472b/15, 472b/16, 472b/18, 472b/25,
473a/5, 473a/6, 473a/7, 473a/13, 473a/14,
473a/19, 473a/22, 473a/24, 473a/25,
473b/2, 473b/3, 473b/4, 473b/5, 473b/6,
473b/8, 473b/9, 473b/10, 473b/11,
473b/12, 473b/13, 473b/14, 473b/15,
473b/16, 473b/17, 473b/18, 473b/20,
473b/21, 473b/22, 473b/23, 473b/24,
473b/25, 474a/1, 474a/2, 474a/3, 474a/4,
474a/5, 474a/6, 474a/7, 474a/8, 474a/9,
474a/10, 474a/11, 474a/12, 474a/14,
474a/16, 474a/17, 474a/18, 474a/19,
474a/20, 474a/22, 474a/23, 474a/24,
474a/25, 474b/2, 474b/3, 474b/6, 474b/8,

474b/9, 474b/10, 474b/11, 474b/12,
474b/13, 474b/16, 474b/17, 474b/19,
474b/20, 474b/21, 474b/22, 474b/23,
474b/24, 474b/25, 475a/2, 475a/4, 475a/5,
475a/6, 475a/7, 475a/8, 475a/11, 475a/12,
475a/13, 475a/14, 475a/16, 475a/17,
475a/19, 475a/21, 475a/23, 475a/24,
475a/26, 475b/1, 475b/2, 475b/3, 475b/4,
475b/6, 475b/9, 475b/11, 475b/12,
475b/13, 475b/15, 475b/16, 475b/17,
475b/18, 475b/20, 475b/21, 475b/22,
475b/23, 475b/25, 476a/1, 476a/2, 476a/4,
476a/5, 476a/6, 476a/7, 476a/8, 476a/10,
476a/13, 476a/15, 476a/16, 476a/18,
476a/19, 476a/20, 476a/22, 476a/23,
476b/1, 476b/5, 476b/6, 476b/7, 476b/8,
476b/9, 476b/10, 476b/15, 476b/17,
476b/18, 476b/19, 476b/20, 476b/24,
477a/2, 477a/4, 477a/5, 477a/6, 477a/8,
477a/9, 477a/10, 477a/11, 477a/12,
477a/15, 477a/16, 477a/17, 477a/19,
477a/20, 477a/22, 477a/23, 477a/24,
477a/25, 477b/1, 477b/2, 477b/3, 477b/4,
477b/6, 477b/7, 477b/8, 477b/10,
477b/12, 477b/14, 477b/15, 477b/16,
477b/17, 477b/19, 477b/21, 477b/22,
477b/24, 478a/3, 478a/4, 478a/5, 478a/6,
478a/7, 478a/8, 478a/9, 478a/11, 478a/12,
478a/13, 478a/15, 478a/16, 478a/17,
478a/19, 478a/20, 478a/21, 478a/22,
478a/25, 478b/1, 478b/2, 478b/3, 478b/4,
478b/6, 478b/7, 478b/9, 478b/10,
478b/11, 478b/13, 478b/14, 478b/15,

478b/16, 478b/17, 478b/18, 478b/19,
478b/21, 478b/23, 478b/24, 478b/25,
479a/1, 479a/2, 479a/3, 479a/4, 479a/5,
479a/7, 479a/8, 479a/9, 479a/10, 479a/12,
479a/13, 479a/15, 479a/16, 479a/17,
479a/18, 479a/19, 479a/21, 479a/22,
479a/24, 479a/25, 479b/1, 479b/2, 479b/3,
479b/5, 479b/6, 479b/8, 479b/9, 479b/10,
479b/11, 479b/12, 479b/20, 479b/21,
479b/23, 479b/24, 480a/1, 480a/2, 480a/4,
480a/11, 480a/12, 480a/13, 480a/14,
480a/15, 480a/16, 480a/17, 480a/20,
480a/23, 480b/2, 480b/3, 480b/4, 480b/6,
480b/8, 480b/10, 480b/11, 480b/12,
480b/13, 480b/16, 480b/18, 480b/21,
480b/23, 480b/24, 480b/25, 481a/1,
481a/2, 481a/3, 481a/4, 481a/5, 481a/6,
481a/7, 481a/8, 481a/10, 481a/12,
481a/14, 481a/16, 481a/17, 481a/18,
481a/19, 481a/20, 481a/21, 481a/22,
481a/23, 481a/24, 481a/25, 481b/1,
481b/2, 481b/3, 481b/4, 481b/5, 481b/8,
481b/10, 481b/11, 481b/13, 481b/15,
481b/16, 481b/17, 481b/18, 481b/19,
481b/20, 481b/21, 481b/22, 481b/23,
481b/24, 481b/25, 482a/1, 482a/2, 482a/7,
482a/8, 482a/9, 482a/10, 482a/11,
482a/13, 482a/14, 482a/17, 482a/19,
482a/20, 482a/21, 482a/22, 482b/1,
482b/4, 482b/7, 482b/8, 482b/9, 482b/10,
482b/11, 482b/13, 482b/14, 482b/15,
482b/16, 482b/18, 482b/19, 482b/20,
482b/23, 482b/24, 482b/25, 483a/1,

483a/3, 483a/4, 483a/5, 483a/6, 483a/7,
483a/8, 483a/9, 483a/10, 483a/13,
483a/16, 483a/17, 483a/21, 483a/22,
483a/23, 483a/24, 483b/1, 483b/2, 483b/4,
483b/6, 483b/7, 483b/8, 483b/9, 483b/11,
483b/12, 483b/13, 483b/14, 483b/16,
483b/17, 483b/18, 483b/19, 483b/20,
483b/22, 483b/23, 483b/24, 483b/25,
484a/1, 484a/2, 484a/3, 484a/5, 484a/6,
484a/7, 484a/8, 484a/9, 484a/12, 484a/13,
484a/16, 484a/20, 484a/21, 484a/22,
484b/1, 484b/2, 484b/4, 484b/5, 484b/6,
484b/7, 484b/8, 484b/9, 484b/10,
484b/11, 484b/12, 484b/14, 484b/15,
484b/16, 484b/18, 484b/19, 484b/23,
484b/25, 485a/1, 485a/6, 485a/8, 485a/10,
485a/11, 485a/12, 485a/14, 485a/17,
485a/19, 485a/23, 485a/25, 485b/3,
485b/5, 485b/7, 485b/8, 485b/9, 485b/10,
485b/11, 485b/18, 485b/21, 485b/22,
485b/23, 485b/25, 486a/1, 486a/2, 486a/3,
486a/4, 486a/10, 486a/11, 486a/12,
486a/13, 486a/14, 486a/15, 486a/19,
486a/23, 486a/24, 486b/6, 486b/7, 486b/8,
486b/9, 486b/10, 486b/11, 486b/12,
486b/13, 486b/14, 486b/15, 486b/16,
486b/19, 486b/24, 486b/25, 487a/1,
487a/2, 487a/3, 487a/6, 487a/7, 487a/8,
487a/9, 487a/11, 487a/12, 487a/13,
487a/14, 487a/15, 487a/16, 487a/17,
487a/18, 487a/19, 487a/20, 487a/24,
487b/4, 487b/5, 487b/10, 487b/12,
487b/13, 487b/14, 487b/15, 487b/16,

487b/17, 487b/18, 487b/19, 487b/20,
487b/21, 487b/22, 487b/23, 487b/24,
487b/25, 487b/26, 488a/1, 488a/2, 488a/3,
488a/5, 488a/6, 488a/7, 488a/9, 488a/10,
488a/11, 488a/12, 488a/13, 488a/15,
488a/16, 488a/18, 488a/19, 488a/21,
488a/22, 488a/23, 488b/1, 488b/2, 488b/3,
488b/4, 488b/7, 488b/8, 488b/10,
488b/11, 488b/12, 488b/13, 488b/14,
488b/16, 488b/18, 488b/20, 488b/21,
488b/22, 489a/7, 489a/8, 489a/9, 489a/11,
489a/13, 489a/14, 489a/15, 489a/16,
489a/20, 489a/21, 489a/23, 489a/24,
489a/25, 489b/1, 489b/2, 489b/3, 489b/4,
489b/5, 489b/6, 489b/7, 489b/8, 489b/9,
489b/10, 489b/13, 489b/14, 489b/15,
489b/16, 489b/17, 489b/18, 489b/19,
489b/20, 489b/24, 490a/1, 490a/2, 490a/3,
490a/4, 490a/6, 490a/9, 490a/10, 490a/13,
490a/14, 490a/16, 490a/17, 490a/19,
490a/20, 490a/21, 490a/22, 490a/24,
490a/25, 490b/1, 490b/4, 490b/5, 490b/6,
490b/7, 490b/8, 490b/9, 490b/10,
490b/12, 490b/13, 490b/15, 490b/16,
490b/17, 490b/18, 490b/19, 490b/20,
490b/21, 490b/22, 490b/23, 490b/24,
490b/25, 491a/1, 491a/2, 491a/4, 491a/5,
491a/6, 491a/8, 491a/9, 491a/10, 491a/11,
491a/12, 491a/13, 491a/15, 491a/16,
491a/17, 491a/18, 491a/19, 491a/21,
491a/24, 491a/25, 491b/1, 491b/4, 491b/5,
491b/6, 491b/7, 491b/12, 491b/13,
491b/14, 491b/15, 491b/16, 491b/18,

491b/21, 491b/25, 492a/1, 492a/2, 492a/3,
492a/4, 492a/6, 492a/7, 492a/8, 492a/9,
492a/10, 492a/12, 492a/13, 492a/14,
492a/15, 492a/16, 492a/17, 492a/24,
492a/25, 492b/1, 492b/2, 492b/3, 492b/4,
492b/6, 492b/7, 492b/8, 492b/9, 492b/10,
492b/11, 492b/13, 492b/14, 492b/15,
492b/16, 492b/17, 492b/18, 492b/19,
492b/20, 492b/21, 492b/23, 492b/25,
493a/1, 493a/2, 493a/3, 493a/4, 493a/5,
493a/6, 493a/7, 493a/8, 493a/9, 493a/11,
493a/12, 493a/13, 493a/14, 493a/15,
493a/16, 493a/17, 493a/19, 493a/20,
493a/21, 493a/25, 493b/3, 493b/4, 493b/5,
493b/6, 493b/7, 493b/9, 493b/11,
493b/15, 493b/18, 493b/19, 493b/25,
494a/2, 494a/4, 494a/6, 494a/7, 494a/9,
494a/10, 494a/11, 494a/12, 494a/13,
494a/14, 494a/15, 494a/18, 494a/19,
494a/20, 494a/21, 494a/22, 494a/23,
494a/25, 494b/1, 494b/2, 494b/3, 494b/4,
494b/5, 494b/6, 494b/7, 494b/9, 494b/11,
494b/12, 494b/13, 494b/14, 494b/16,
494b/17, 494b/18, 494b/20, 494b/21,
494b/22, 494b/23, 494b/25, 495a/1,
495a/4, 495a/5, 495a/6, 495a/8, 495a/10,
495a/11, 495a/12, 495a/14, 495a/17,
495a/24, 495b/1, 495b/2, 495b/3, 495b/4,
495b/5, 495b/6, 495b/7, 495b/9, 495b/10,
495b/11, 495b/12, 495b/14, 495b/15,
495b/18, 495b/19, 495b/20, 495b/21,
495b/22, 495b/23, 495b/24, 496a/4,
496a/5, 496a/7, 496a/9, 496a/10, 496a/12,

496a/13, 496a/14, 496a/15, 496a/16,
496a/17, 496a/18, 496a/19, 496a/20,
496a/21, 496a/22, 496a/23, 496a/24,
496a/25, 496b/3, 496b/4, 496b/5, 496b/6,
496b/7, 496b/8, 496b/9, 496b/11,
496b/15, 496b/16, 496b/19, 496b/20,
496b/21, 496b/22, 496b/23, 496b/24,
496b/25, 497a/1, 497a/2, 497a/3, 497a/4,
497a/5, 497a/6, 497a/7, 497a/10, 497a/11,
497a/12, 497a/13, 497a/14, 497a/15,
497a/16, 497a/17, 497a/18, 497a/19,
497a/20, 497a/21, 497a/22, 497a/23,
497a/24, 497a/25, 497b/1, 497b/4, 497b/5

vebā Ar. Öldürücü bir hastalık, taun.

v. 296b/12, 415a/16, 415a/19,
415a/22, 415a/23, 415b/1, 415b/6, 415b/9,
415b/10, 415b/14, 415b/25, 416a/2,
417b/12, 417b/25, 418a/1, 418a/5, 418b/5,
423b/13, 424a/16, 424b/21, 450b/9,
451a/20

v.+ da 415a/24, 428b/18

v.+ nîñ 415b/2, 416a/24

v.+ ya 415b/2, 415b/5, 419b/4,
419b/9, 451a/22

vebā'ıyye Ar. Vebaya ait, veba ile ilgili.

v. 295a/1, 415a/19, 423a/25

vec Ar. Eğir otu, azak eğiri; (*Acorus calamus*).

v. 267b/13, 282a/16, 285a/12,
296b/17, 318a/5, 320b/16, 321a/10,
342a/9, 363b/10, 458a/11

veca' Ar. Ağrı, acı, sızı.

v. 268b/9, 279a/13, 279a/20,
284a/8, 284a/9, 284b/8, 285b/12, 294b/1,
295a/11, 295a/14, 295a/19, 295b/13,
295b/3, 298b/21, 298b/23, 299a/15,
300a/18, 300a/21, 300a/5, 300a/8,
301b/10, 302a/1, 304b/12, 304b/7,
307b/18, 308a/4, 313a/21, 315b/2, 317b/1,
328b/10, 331a/10, 331a/10, 335b/21,
344b/3, 346b/25, 347b/14, 348a/23,
349a/5, 349b/9, 366a/5, 432a/4, 432a/6,
466a/12, 466b/4, 479b/22, 484a/6, 490a/2,
490b/18, 495a/17, 495b/10,

v.+ den 429a/13, 435a/4, 437a/9

v. + i 377a/9, 384b/16, 384b/17,
435b/10, 436a/4, 442b/24, 458b/13,
467a/18, 475a/5, 475a/6, 475a/8, 475b/21,
479b/4, 490a/13, 494a/19

v.+ i (İyelik) 382b/10, 382b/11,
385a/19, 421b/24, 435b/23, 439a/14,
458b/7, 458b/12, 460b/13, 466b/9,
467b/7, 468a/24, 469b/4

v.+ ini 270b/24, 328a/13, 439b/16

veca' -i küllî Bütün ağrılar.

v. 283b/7

veca' -i mefâşıl Eklem ağrısı.

v. 355a/6, 382a/20, 382b/3,
382b/13, 382b/21, 383a/4, 383a/16,
383a/19, 384b/6, 387a/3, 388a/10,
451a/12, 455b/14, 457a/21

v.+ a 382b/6, 382b/19

v.+ da 388a/9

veca' -i rahm Rahim ağrısı.

v. 283b/8

v.+ e 283b/7

veca' -i şedîd Şiddetli ağrı.

v. 300a/3, 431b/14

veca' in Ar. Ağrılar.

v.+ i 381a/20

veca' in bk. veca' in

v. 420a/20

veca' ü'l-üzn ve seyelân u ruṭûbethā
Çocuklarda kulak ağrısı, kulak akması ve
kulak yarası.

v. 377a/5

veca' ü'r-rahm bk. veca' -i rahm

v. 354b/8

vech Ar. Tarz, biçim, yol.

v. 342b/6, 345b/20, 412a/6,
412b/8, 434b/20, 469b/23, 470a/4

v.+ i (İyelik) 364a/12, 382a/22

v.+ ile 270b/15, 384a/14, 392a/17,
403b/9, 412a/11, 413b/16, 493b/14

vech-i âḥar Diğer yol.

v. 417b/20

veca' 'l- maḳ' ad Makata ağrısı.

v. 301b/3

vec' ü'l-küllî bk. veca' -i küllî

v. 331a/6

vec' ü'l-mi' de Mide ağrısı.

v. 276b/6

vefāt Ar. Ölüm.

v. eyledi 270b/13, 419b/21

v. eylediler 419b/20

v. eylese 417a/10

v. itdikde 255b/24, 319b/3, 329b/16, 346b/19

veledü'd-düb Ayı yavrusu.

v. 364a/11

velūd Ar. Çok doğuran, doğurgan.

v. 363a/15

ver - Vermek.

zaḥmet v.- diginden 331b/17

v.- dik 270b/25

v.- dikden 319b/13, 345a/5

v.- diler 270b/15, 272b/22, 330b/12

v.- dim 294b/20

v.- en 258b/7, 258b/8, 276b/20

v.- eni 291b/7

v.- il-dikde 390b/18, 453b/3

v.- ildikden 295b/8

v.- ilecek 307a/11

v.- ilir 294b/15

v.- ilse 295b/14, 393a/23

v.- ir 263b/18, 264a/22, 297a/14, 311b/4, 314b/11, 318a/10, 319a/12, 341b/25, 477a/22, 480b/25, 481a/23

v.- irlir 491b/8

v.- mede 317b/25, 490b/25

v.- megi 293b/18

v.- mek 297a/24, 299a/20, 325b/6, 345a/6

v.- mekden 390b/14

v.- mekdir 271a/8, 313b/6, 319b/14, 322b/20

v.- mesi 487a/21

v.- mesile 298b/16

zaḥmet v.- mesiyle 313b/2

v.- meyeler 398a/6

v.- mez 311a/19, 457b/7, 490a/12

v.- mezse 390b/16

v.- mişdir 324b/17, 324b/21

v.- mişler 324b/20

v.- üp 300b/13, 346a/12, 455b/17,
455b/25

zaḥmet v.- üp 270b/11

verd Ar. Gül

v. 318a/10

verem Ar. Yara, şiş, çıban, ur.

v. 255b/10, 255b/12, 268b/18,
270a/10, 270b/12, 282b/14, 286b/18,
315b/4, 315b/11, 316a/19, 316a/22,
316a/24, 348b/2, 434a/25, 434b/2, 435a/3,
436a/22, 440a/1, 462a/4, 462a/7, 462a/20,
462a/25, 462b/1, 465b/19, 473b/5, 476a/9,
478b/9

v.+ de 303b/24

v.+ den 262b/17, 262b/21

v.+ dir 435b/22, 439a/6, 439a/13

v.+ e 316a/5, 439a/8

v.+ i (İyelik) 269b/20

v.+ iñ 268b/19, 317a/25, 317b/5,
370a/19

v.+ ler 434b/5, 436a/18

v.+ lerdir 434a/21

v.+ leriñ 262b/4

verem-i balğamī Balgamlı çıban

v.+ yi 270a/25

verem-i dem-i balğamī Kanlı balgamlı
çıban.

v.+ den 316a/5

verem-i felğamūnī Ağrılı çıban.

v. 431a/22, 433b/7

v.+ den 467b/14, 468b/11

verem-i ḥār sıcak özellikli çıban.

v.+ dan 349b/25

verem-i ḥārr bk .verem-i ḥār

v.+ a 371a/21

v.+ iñ 270b/7, 331a/24, 338a/16,
349b/25, 350a/7, 369b/6, 370b/6, 433b/6

verem-i küllī Tüm çıbanlar.

v. 328a/25, 328b/2, 328b/3

verem-i sevdāvī Sevdıyla ilgili çıban.

v. 316a/17

verem-i şulb Omurgada görülen çıban.

v.+ üñ 370b/10

verem-i sürretü'l-etfāl Çocukların göbeğinde olan şişler.

v. 381a/19

veremü'l-külliyü'l-hārr Böbreklerde görülen sıcak şişler.

v. 328a/14

veremü's şedy min keşretü'l-leben Süt çok olması nedeniyle memelerin şişmesi.

v. 369a/17

vesaḥ Ar. Kir, pas, çirk.

v. 461a/25, 461b/2

vesā'ir Ar. Bunun gibi olanlar

v. 259a/14, 308a/5, 310b/16, 319a/4, 319b/1, 329b/17, 345a/5, 345a/6, 346b/22, 370a/11, 371b/19, 413a/23, 426a/14, 434b/3, 434b/14, 455a/24, 473a/16, 492a/21

veşbe ? Bir çeşit ilaç.

v. 480a/5

veşī Ar. Geniş, vasi.

v. 478a/19, 479b/11, 479b/12

veyā Veya, ya da.

v. 251b/3, 252a/7, 252b/20, 252b/23, 252b/24, 253a/1, 254b/10, 254b/12, 255b/18, 256a/15, 256a/18, 256a/21, 256b/19, 257b/13, 257b/15, 258b/10, 258b/12, 258b/13, 258b/14, 258b/19, 258b/21, 258b/22, 259a/17, 259b/12, 260b/2, 260b/3, 260b/24, 261a/7, 262a/12, 262a/16, 262b/7, 262b/24, 263a/3, 263a/5, 263a/13, 265a/12, 266b/2, 266b/4, 266b/6, 266b/10, 266b/14, 267b/4, 267b/19, 268a/19, 268b/25, 270a/4, 271a/21, 271a/24, 273b/7, 274a/10, 274a/25, 274b/7, 274b/8, 274b/22, 274b/23, 275b/1, 275b/5, 276b/7, 276b/10, 276b/22, 277a/2, 277a/8, 277a/16, 277b/8, 278a/19, 278b/18, 279a/12, 279b/8, 280a/1, 280a/21, 281a/14, 281b/4, 281b/5, 281b/6, 282a/22, 282b/14, 283a/2, 283a/14, 283a/19, 283a/20, 283a/23, 283a/24, 283a/25, 283b/1, 283b/17, 284a/8, 286a/15, 286a/19, 287b/4, 287b/8,

287b/24, 288a/3, 288a/6, 288a/7, 288a/8,
288a/11, 289b/24, 290b/7, 290b/19,
291a/18, 292a/4, 292a/19, 292b/14,
293a/2, 293a/11, 293a/13, 293a/15,
293b/15, 295a/12, 297b/3, 297b/19,
297b/20, 297b/23, 298b/11, 298b/14,
298b/16, 299b/1, 299b/8, 299b/18,
300a/1, 300a/2, 300a/18, 300a/25, 300b/9,
301b/3, 301b/4, 301b/13, 301b/15,
302a/2, 302a/4, 302a/8, 302a/12, 302a/20,
302a/21, 302b/7, 302b/8, 302b/15,
302b/17, 303a/6, 303a/7, 303a/8, 303a/13,
303a/21, 303b/7, 304a/9, 304a/24,
304a/25, 304b/7, 304b/10, 305a/18,
305a/19, 305a/20, 306b/1, 306b/2, 306b/3,
307b/5, 308a/6, 308a/7, 308a/8, 308a/9,
308a/24, 308a/25, 308b/2, 308b/8,
308b/25, 309b/25, 311a/9, 311b/8,
311b/10, 311b/13, 312a/5, 312a/24,
312b/16, 312b/20, 313a/9, 313a/10,
313a/13, 313a/19, 313b/25, 315a/4,
315a/5, 315a/6, 315b/1, 316b/7, 317a/24,
317b/7, 318a/19, 318a/20, 318a/21,
318b/13, 319b/19, 319b/24, 319b/25,
322b/12, 322b/21, 322b/25, 323a/3,
323a/19, 323a/24, 323b/1, 323b/5,
325a/14, 325a/15, 325b/8, 325b/9,
326b/13, 326b/18, 327a/14, 328a/6,
328a/16, 328b/10, 328b/12, 329a/13,
329b/20, 331a/7, 332b/15, 333b/24,
334a/20, 334a/21, 335a/2, 335a/3, 335a/4,
335a/5, 335a/8, 335b/1, 335b/5, 335b/16,
335b/17, 335b/18, 335b/23, 335b/24,

336a/12, 336b/4, 338b/3, 338b/6,
338b/13, 339b/17, 340a/9, 340a/20,
340b/16, 341a/8, 341a/14, 342b/1,
342b/12, 343a/12, 344a/13, 344a/24,
345a/3, 345a/24, 346a/6, 346a/9, 347a/6,
347a/8, 347a/9, 347b/16, 348a/25, 348b/1,
348b/3, 348b/4, 348b/5, 348b/21, 350a/5,
350b/2, 350b/3, 350b/11, 350b/13,
351a/8, 351a/12, 351b/13, 351b/14,
351b/19, 352a/16, 352b/14, 353b/18,
353b/20, 354a/21, 354b/9, 354b/10,
354b/23, 357a/9, 357a/12, 357a/19,
357a/22, 357b/8, 359a/1, 360a/16,
360a/19, 361b/3, 362b/14, 362b/15,
362b/16, 362b/18, 362b/21, 362b/22,
362b/23, 363a/1, 363b/11, 364a/20,
365a/18, 366b/17, 366b/19, 366b/20,
367a/7, 367a/14, 367b/9, 367b/22, 368a/8,
368a/14, 369b/3, 369b/7, 370a/18,
370a/21, 370b/6, 371a/2, 371b/21,
372a/12, 373a/18, 374a/10, 374a/25,
374b/11, 376a/6, 376a/7, 376a/9, 376a/23,
376a/25, 376b/9, 376b/13, 377a/9,
377a/11, 377a/21, 377a/22, 377b/7,
377b/15, 377b/17, 377b/18, 377b/20,
377b/25, 378a/4, 378a/5, 378a/7, 378a/8,
378a/9, 378a/13, 378a/15, 378b/4,
378b/12, 378b/15, 378b/20, 378b/23,
379a/24, 380a/3, 380a/14, 380b/24,
381b/20, 381b/24, 382a/3, 382b/13,
382b/14, 382b/24, 383a/2, 383a/8,
385a/18, 385b/21, 385b/23, 386b/22,
388a/25, 388b/15, 389a/15, 389a/19,

389a/22, 389b/13, 390a/6, 390a/17,
391a/6, 391a/13, 391a/16, 391a/19,
391b/1, 391b/2, 391b/3, 391b/4, 391b/5,
391b/16, 391b/25, 392a/4, 392a/14,
392a/15, 392a/16, 392a/21, 392a/25,
392b/10, 392b/16, 392b/18, 393b/19,
393b/23, 393b/24, 394a/6, 394b/5,
394b/8, 394b/9, 395a/11, 395a/15, 396a/4,
396a/5, 396a/18, 396b/10, 396b/11,
396b/19, 396b/21, 397a/3, 397a/20,
397a/22, 397a/23, 397b/1, 397b/2, 397b/7,
397b/11, 397b/12, 398a/16, 398b/24,
400a/19, 401a/5, 401a/6, 401b/6, 401b/9,
401b/10, 401b/11, 401b/12, 402a/3,
402a/5, 402a/8, 402a/12, 402b/20,
403a/17, 404a/15, 404a/21, 404b/20,
404b/21, 405a/16, 406a/11, 406b/23,
407a/2, 407a/3, 407b/5, 407b/11, 407b/13,
407b/24, 408a/12, 408a/17, 408b/4,
409a/11, 410a/13, 410a/21, 412a/15,
412a/16, 412a/17, 412b/9, 412b/11,
413a/2, 414b/5, 414b/23, 415a/7, 415a/8,
416a/13, 416a/23, 416b/16, 418a/7,
418b/21, 420a/13, 420b/3, 421b/9,
422b/11, 424a/2, 424a/6, 425b/6, 425b/24,
426a/25, 426b/16, 426b/20, 426b/22,
427b/17, 427b/24, 428a/2, 428a/4, 428a/8,
428b/5, 428b/20, 429a/2, 429a/13,
429a/17, 429a/22, 429b/7, 429b/8,
430a/19, 430a/20, 430b/2, 430b/7,
430b/11, 430b/13, 431b/6, 431b/7,
431b/12, 431b/13, 434a/22, 434a/23,
434b/11, 435b/3, 435b/21, 435b/25,

436a/19, 436b/9, 437a/10, 437b/16,
437b/17, 438a/11, 439a/6, 439a/10,
439a/13, 440a/5, 440a/15, 440a/21,
440b/20, 440b/21, 440b/23, 440b/24,
441a/10, 441a/13, 441b/17, 442a/5,
442a/12, 442a/19, 442a/20, 442a/23,
442b/4, 442b/18, 444a/6, 444a/10,
444b/20, 444b/21, 447a/24, 447b/24,
448a/6, 448a/8, 448b/14, 448b/23,
448b/24, 450b/19, 451a/6, 452a/6, 452b/8,
454a/3, 454a/13, 455b/19, 456a/5,
457a/23, 457b/20, 458a/8, 458a/22,
458a/25, 458b/10, 458b/16, 458b/17,
458b/18, 459a/4, 460a/22, 460b/21,
460b/22, 461a/13, 461a/17, 461a/20,
461b/5, 461b/14, 462b/21, 462b/25,
463b/25, 464a/16, 464b/2, 464b/3,
465a/21, 466a/9, 466a/16, 467b/19,
467b/22, 468a/23, 468a/24, 468a/26,
468b/10, 468b/13, 468b/24, 469a/6,
469a/17, 469a/18, 469b/1, 469b/3,
469b/12, 469b/17, 470b/22,
472b/13, 472b/16, 473a/14, 473a/17,
474a/14, 474a/23, 475a/9, 475a/10,
476a/3, 476b/12, 478a/2, 478a/14,
478a/18, 478b/3, 478b/6, 478b/22,
479b/7, 479b/8, 479b/14, 479b/23,
480a/9, 480a/19, 480a/22, 480b/15,
480b/20, 481b/7, 482a/6, 482a/9, 482a/10,
482a/11, 482a/12, 482a/13, 482a/16,
484a/10, 484a/11, 484a/24, 484a/25,
485a/8, 485a/18, 485a/22, 485b/3, 485b/5,
485/6, 485b/7, 485b/8, 485b/16, 487a/7,

487a/9, 488b/1, 488b/18, 488b/20,
488b/21, 489b/23, 490a/8, 491a/7, 491b/8,
492a/9, 493b/7, 493b/21, 493b/22,
493b/24, 494a/4, 494a/25, 495a/2,
495a/10, 495b/15, 495b/22, 496b/13

veyāhūd Far. Yahut, veya.

v. 251b/4, 252b/20, 253a/1,
253b/16, 254b/14, 257b/15, 258a/8,
258b/15, 259a/1, 259a/17, 262b/18,
263a/4, 263a/15, 268a/13, 274a/22,
274b/23, 275a/23, 275b/2, 275b/3,
275b/5, 275b/25, 276b/7, 276b/11,
277a/1, 277a/8, 278a/18, 278b/3, 280a/24,
280b/24, 281b/5, 282b/14, 283a/1, 283a/2,
283a/21, 283a/22, 283b/22, 284a/6,
284a/7, 286b/22, 286b/23, 287b/1, 288a/3,
288a/4, 288a/7, 290b/6, 290b/20, 290b/23,
292a/4, 292b/9, 292b/12, 293a/6, 293a/14,
293a/16, 297b/19, 298b/17, 300b/9,
300b/18, 301b/4, 301b/5, 302a/3, 302a/13,
302b/7, 304a/1, 304a/9, 304a/25, 304b/11,
305a/19, 305a/21, 313a/18, 317a/12,
317a/24, 318a/20, 320a/1, 320a/6,
322b/22, 322b/23, 323b/21, 325a/1,
325b/22, 326b/13, 328b/10, 329a/1,
329b/21, 332b/16, 334a/8, 334a/20,
335a/2, 335a/5, 335b/18, 335b/24,
336a/12, 337b/18, 338b/8, 340a/6, 340b/4,
341a/9, 341b/15, 342b/12, 344a/24,
346a/9, 347a/10, 348b/5, 350b/4, 350b/23,
351a/12, 351b/13, 351b/14, 351b/15,

353a/3, 353a/4, 353b/20, 354b/9, 354b/24,
357a/13, 359a/2, 361a/24, 362b/15,
362b/24, 362b/25, 366a/25, 366b/19,
367b/22, 368b/13, 369a/19, 369b/24,
371b/17, 371b/21, 372a/12, 374b/11,
374b/12, 377a/11, 377a/22, 377a/23,
377b/15, 378a/11, 378a/14, 378b/24,
379b/8, 379b/20, 381a/9, 381b/24,
382b/25, 383a/9, 384b/19, 385a/19,
385b/2, 385b/15, 389a/15, 389a/19,
389b/2, 394a/24, 395a/23, 396b/10,
396b/20, 397b/8, 401b/6, 402a/3,
402b/20, 403a/16, 403b/13, 407a/3,
407a/15, 408a/12, 411a/12, 416b/6,
416b/22, 417a/12, 422a/13, 422b/23,
427b/8, 427b/17, 429a/22, 430a/14,
431a/15, 431b/7, 431b/12, 433b/17,
434a/24, 437a/14, 439a/8, 441b/6,
444a/18, 444b/4, 446a/16, 456b/3,
458b/16, 460b/22, 461a/20, 461b/14,
461b/15, 466b/23, 467b/18, 467b/23,
468b/24, 472b/9, 472b/21, 479a/11,
480a/10, 480a/11, 480a/22, 482a/14,
482a/16, 484b/13, 485a/18, 485b/17,
486a/14, 491b/2, 492a/11, 493b/24,
494a/1, 494a/5, 495a/3

vezağa Fr. Bir çeşit sürünge.

v. 494b/9

vezn Ar. Tartma, tartı.

v.+ i (İyelik) 317b/24

ve'l-hāşıl Ar. Sözü'n özü, kısaca.

v. 282b/24, 360b/19, 382b/19,
399b/6, 408a/11, 412a/23, 419b/21,
423a/14, 455a/18, 458a/18, 484b/2

vilādet-ı müte'essir Doğumu kolay
gerçekleştirememek.

v. 366b/15

vilāyet Ar. İl.

v.+ inde 255a/14, 273a/22,
329b/14, 406b/4

v.+ lerinde 457a/2, 457b/5

v.+ lerinden 450a/24

v.+ lerine 450b/4

vir - bk. ver-.

v.- digimde 406a/7

v.- digimiz 406a/18

v.- dik 285b/13

v.- dikde 279a/8, 355a/21

v.- dikden 359a/23, 396b/22,
438a/13, 441b/7

v.- diler 424a/14

v.- dim 284b/22, 406a/7

v.- e 426b/24, 472a/20, 487a/19

v.- ecek 290b/18, 336b/13

v.- eler 251a/11, 251a/13, 251a/21,
252a/16, 252a/20, 253a/16, 253a/18,
253a/19, 253b/9, 253b/14, 253b/16,
253b/22, 255a/13, 255a/24, 259b/21,
259b/23, 259b/24, 260b/5, 262b/10,
263b/1, 266b/25, 267a/12, 267a/19,
269b/7, 269b/24, 269b/25, 270a/1, 271a/9,
272a/24, 272a/25, 273b/8, 273b/9,
273b/21, 273b/23, 275a/5, 275a/7,
275a/10, 275a/12, 275a/13, 275a/14,
275a/16, 275b/10, 276a/4, 276a/13,
277a/16, 277b/18, 278a/22, 278b/5,
279a/9, 279a/10, 280a/8, 280a/9,
280a/16, 280b/20, 283b/13, 284a/7,
284b/19, 285b/21, 285b/22, 286a/6,
286a/7, 286b/10, 286b/16, 287a/4,
287a/11, 287a/12, 287b/8, 287b/9, 289b/3,
290a/7, 290a/12, 290a/16, 290a/21,
290b/12, 290b/18, 290b/20, 291b/16,
291b/17, 292b/2, 292b/11, 293a/5, 293a/6,
293b/5, 293b/20, 294a/7, 296a/25, 296b/4,
298a/4, 298b/8, 300b/25, 303b/12, 304a/1,
304a/18, 304a/21, 304a/22, 304b/8,
304b/10, 305b/5, 306a/17, 306b/14,
306b/23, 307a/20, 308b/5, 309a/16,
312b/20, 312b/24, 312b/25, 313a/2,
313b/18, 314a/17, 314b/14, 315b/5,

315b/11, 315b/15, 316a/25, 316b/2,
316b/12, 317b/6, 317b/19, 323b/11,
323b/21, 324a/9, 324b/8, 324b/16,
325a/15, 325b/6, 325b/19, 325b/25,
326b/13, 327a/6, 328b/10, 328b/19,
329a/8, 329a/9, 330a/4, 330a/5, 330a/8,
330a/12, 330b/15, 332a/21, 332b/12,
332b/24, 333a/2, 333a/15, 333a/17,
333b/20, 334b/3, 335b/22, 335b/23,
335b/24, 336a/4, 336b/4, 336b/23,
340a/15, 341b/4, 343a/21, 343a/23,
343b/2, 344b/4, 345a/7, 346a/5, 346a/14,
347a/18, 348a/3, 348b/25, 349a/5, 349a/6,
349b/22, 350a/10, 351a/8, 351a/15,
351a/18, 351b/12, 351b/25, 352b/19,
354a/24, 354b/19, 355a/22, 357a/25,
357b/4, 358b/13, 359a/3, 359a/4, 359a/5,
359a/24, 359b/25, 360a/4, 360a/5, 360a/7,
365b/5, 365b/8, 365b/11, 365b/25,
366a/2, 366a/5, 366b/13, 367b/10,
367b/12, 368a/16, 368b/16, 369b/10,
369b/11, 370b/23, 373a/17, 374a/12,
374a/14, 374a/15, 376b/8, 377b/16,
377b/17, 377b/18, 377b/19, 377b/20,
377b/23, 377b/24, 378b/17, 379a/3,
379b/5, 383b/14, 383b/17, 383b/18,
383b/21, 385b/21, 386b/6, 89a/3, 389a/4,
389a/6, 389a/12, 389a/16, 389a/20,
391a/13, 391a/18, 391a/19, 391a/21,
391b/2, 391b/5, 391b/13, 392a/5, 395a/6,
396b/7, 396b/19, 396b/20, 396b/21,
397b/8, 397b/11, 398a/17, 398b/9, 399a/3,
399a/6, 399a/22, 399b/10, 399b/11,

399b/20, 399b/21, 399b/22, 400a/8,
400b/3, 405a/13, 405b/3, 405b/4,
405b/17, 407a/15, 407a/19, 407a/21,
407a/23, 407b/15, 407b/17, 408b/15,
408b/17, 408b/22, 408b/25, 409a/1,
409a/3, 410a/5, 410a/6, 410a/12, 410a/19,
411a/5, 411a/18, 411b/21, 413a/8,
413a/10, 413a/11, 414b/20, 420a/24,
420b/5, 421b/10, 421b/15, 421b/17,
421b/19, 424a/18, 424a/25, 424b/21,
424b/23, 425a/11, 425a/13, 425a/14,
425b/9, 425b/13, 426b/20, 428b/8,
428b/9, 430a/2, 430a/9, 431a/1, 431a/7,
431a/11, 431a/15, 434b/3, 436b/3, 439b/1,
439b/3, 440a/4, 441a/17, 441a/19, 441b/3,
441b/5, 441b/6, 441b/7, 441b/24,
441b/25, 442a/1, 442a/6, 442a/8, 442b/15,
442b/17, 444a/12, 444a/14, 444a/15,
444b/19, 449b/7, 449b/23, 453b/3,
455b/24, 456a/5, 456b/7, 456b/20, 458a/2,
460b/11, 468b/5, 468b/6, 468b/12,
469a/9, 469b/21, 473b/15, 473b/16,
473b/18, 476a/8, 478a/17, 479a/6, 479a/8,
479a/9, 482b/25, 488a/13, 488a/14,
488a/19, 488a/20, 489a/13, 490a/25,
490b/24, 491b/16, 492a/2, 492a/9,
492a/10, 492a/16, 492b/2, 493a/6,
494b/17, 495a/25, 496b/14, 497a/9,
497a/17

tütsi v.- eler 347b/13, 350b/20,
367a/19, 368a/6, 453a/24, 454b/13,
482a/1

v.- en 251b/22, 258b/9, 261a/14,
284a/17, 341b/5, 371b/11, 480b/23

v.- eni 282b/2

v.- ir 264a/2, 267b/5, 311a/19,
318a/8, 342a/14, 342a/25, 345a/9,
378a/16, 390b/24, 393b/8, 393b/14,
402b/1, 405b/23, 415a/11, 422a/18,
432a/21, 450a/21, 469a/9, 489b/6

v.- iriz 406b/9, 406b/10

zaḥmet v.- irse 373a/10

v.- ler 384a/2

v.- mede 342b/8, 354a/3, 386b/5,
396b/15, 410b/9, 432a/5

v.- mege 270a/23, 331a/1, 373b/12

v.- megi 277b/2, 399a/12, 406a/25,
420b/6

v.- mek 256a/25, 273b/22, 308b/4,
325b/20, 330a/4, 349a/3, 353b/25,
355a/12, 357b/7, 362a/19, 373b/19,
391a/7, 391a/9, 393a/23, 393b/23, 398b/2,
399a/18, 404b/21, 405b/5, 406b/2, 407a/5,
408b/12, 411b/15, 422a/17, 424b/21,
426b/18, 429a/24, 429a/25, 434b/10,
436a/12, 439b/6, 473b/12, 479a/22

tütsi v.- mek 252b/13, 300b/12,
356b/6, 358b/3, 361a/1

v.- mekde 257a/15, 257b/4,
264b/3, 295a/7, 342a/4, 357b/5, 373b/19,
383b/16, 399b/10, 406a/12

v.- mekden 355b/11, 355b/14,
362a/18, 396b/16, 478a/15

v.- mekdir 263a/20, 272b/4,
275a/2, 276a/16, 276a/17, 279a/5,
332b/23, 384b/7, 390a/20, 390b/19,
390b/20, 390b/24, 392b/22, 392b/23,
402a/16, 406a/14, 410a/1, 410a/2, 426b/7,
458b/21, 480b/18, 488a/5

v.- mesidir 274b/22

zaḥmet v.- mesindendir 428b/21

v.- mesiyle 260b/2

v.- meye 295b/10

v.- meyeler 263a/22, 285b/21,
286a/4, 295b/11, 368b/17, 393a/22,
398a/15, 406a/14, 426b/21, 473b/19

v.- meyi 406b/13

v.- meyüp 406b/9, 406b/12

v.- mez 413b/22, 416a/18

v.- mezden 406b/19

v.- sek 362a/21, 406a/18

tütsi v.- seler 363a/9

v.- üp 251b/11, 252b/2, 253b/19,
257b/23, 258a/10, 259b/3, 263a/23,
267b/7, 269b/24, 273b/7, 273b/20,
274b/8, 274b/15, 277a/6, 288a/10,
288a/13, 296b/11, 308b/6, 310a/10,
314a/10, 318b/14, 320a/4, 321a/1, 321a/3,
341b/11, 348a/2, 365b/10, 378b/24,

379b/9, 383b/17, 383b/22, 397b/9,
398a/5, 398b/25, 400a/10, 406a/20,
406b/6, 407b/16, 409b/25, 410a/2, 410a/3,
417a/24, 417a/25, 420b/4, 427a/10,
444a/11, 444b/18, 448a/24, 449b/1,
459a/22, 471a/3, 473a/20, 477b/2, 478b/9,
479b/17, 489a/4

v.- ür 274b/17, 408b/24, 440b/9,
441a/6

virici Veren.

v. 252b/21, 268a/8, 273b/22,
275b/8, 277a/13, 282b/10, 287a/12,
298a/4, 353b/17, 399a/15, 400b/3,
405a/14, 417a/13, 429b/1, 430b/13,
442b/24, 479b/20

v. + dir 283a/16

viril - Verilmek.

v.- dikde 256a/24, 384b/6,
396b/18, 405b/4, 410a/18, 425a/12

v.- ir 404b/23

v.- se 304b/5, 393a/5

v.- ür 374a/2, 374a/3, 390b/22,
393b/17, 421a/14

v.- ürse 407a/17

vukū Ar. Olma, oluş.

v. 408a/2, 408a/13, 413a/24,
416a/13

v.+ na 359a/9, 408a/3

v.+ u 449a/4

vukūf Ar. Anlama, bilme, agah olma.

v. 487a/3

vur - Vurmak

v.- alar 302a/3

v.- salar 319a/12, 321b/22

vuşūl Ar. Ulaşma, erişme, varma.

v. 291b/9

v.+ unı 483b/1

vü Far. Ve bağlacının sesliyle biten
Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki
okunuşu.

v. 422b/10

vücūd Ar. Vücut.

v.+ a 260b/1, 393b/8

v.+ da 446b/12

v.+ ı (İyelik) 303a/22, 394b/3

v.+ ları 345b/18

v.+ uñ 289b/7

Y

ya...ya Ya...ya.

y. 251b/1, 252b/18, 252b/23,
254b/14, 256a/15, 258b/9, 258b/11,
263a/13, 263a/15, 266b/2, 266b/3, 266b/4,
266b/5, 266b/10, 267b/18, 268b/5,
271a/14, 271a/19, 271b/21, 274a/10,
274b/7, 275b/2, 276b/6, 276b/21,
278a/18, 285b/8, 288a/2, 288a/5, 288a/8,
289b/24, 293a/11, 293a/12, 301b/3,
302b/6, 302b/16, 304a/25, 312b/15,
313a/9, 313a/10, 313a/12, 314b/19,
315a/4, 317a/23, 318b/13, 323a/19,
328a/16, 329b/20, 335a/1, 338a/16,
340a/19, 347a/7, 348b/3, 357a/11, 360a/6,
364a/19, 366a/24, 368a/7, 376a/23,
381a/7, 383a/8, 389b/13, 390a/5, 390b/13,
392a/20, 392a/25, 394a/24, 394b/8,
396a/3, 404b/16, 408a/11, 410a/21,
412a/6, 412a/15, 412b/9, 412b/10, 413a/2,
416a/23, 425b/23, 425b/24, 431b/6,
433b/16, 438a/11, 441a/9, 458a/22,
461b/4, 461b/6, 462b/2, 463a/13, 469b/8,
472b/19, 485b/14

yaban feslegeni Yabani fesleğen.

y. 367a/23, 367b/1, 368a/2,
396a/20, 396b/2, 398a/7

yaban gügercini Yabani güvercin.

y. 323a/17

yaban havuc Yabani havuç; (Pastinaca sativa).

y. 285a/6, 345a/12, 354a/16

yaban şarımsağı Yabani sarımsak.

y. 258b/01, 280a/13, 280b/18,
324b/9, 418a/25, 421a/4, 421a/10,
468a/16, 468a/18

yaban sedefi Yabani sedef.

y. 258b/1

yaban soğanı Adasoğanı.

y. 300b/10

yaban teresi Yabani tere.

y. 456a/2, 458a/16

yaban turbı Yabani turp; (Raphanus raphanistrum).

y. 305b/10, 456b/1, 456b/11, 458a/15

yabanî Özel bir bakım görmeden kendi kendine yetişen.

y. 256b/7, 391b/19, 442a/6

yabanî hindibā Yabani hindiba.

y. 311a/21

yabışdır - bk. yapışdır-

y.- alar 334a/14

yabışkan bk. yapışkan

y. 284a/12, 284b/9, 310a/18, 329a/5, 329a/9

y.+ ı 328a/11

yābis Ar. Kuru, eski mizaç teorilerinde kuru tabiatlı karakter.

y. 265b/26, 305a/19, 305a/20, 312a/24, 375a/6, 379a/22, 379a/25, 395b/15, 413b/4, 426a/12, 442b/7, 484a/5

y.+ dir 305a/19

y.+ i 305b/15, 441b/19

yādigār Far. Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şey.

y.+ ında 301b/2

yağ Yağ.

y. 268a/21, 288a/4, 341a/4, 354b/14, 379b/25, 458a/25, 465b/8, 466b/7, 472a/5, 476b/25, 482a/22, 483a/11, 488a/21, 488b/17, 489b/19, 490a/15

y.+ dan 439b/15

y.+ ı (İyelik) 259b/9, 264a/23, 268a/20, 270a/25, 283b/17, 284a/16, 287a/9, 289a/5, 297a/6, 302a/18, 302b/5, 306a/23, 307b/11, 308b/12, 310a/15, 314b/3, 316a/9, 327b/6, 328a/7, 329b/1, 335b/2, 337b/4, 343b/9, 344b/24, 347b/6, 348a/13, 349b/5, 350a/20, 361a/24, 364a/2, 365b/24, 369a/16, 375b/25, 376b/10, 377a/4, 378a/3, 379a/11, 379b/4, 379b/25, 380b/8, 381b/19, 385a/5, 386a/21, 396b/5, 422a/12, 422a/16, 433a/2, 436a/12, 438b/10, 438b/13, 443a/4, 445a/14, 454b/8, 459a/21, 460b/24, 463a/4, 463a/7, 466a/13, 467b/5, 470a/15, 471b/3, 472a/10, 472a/19, 472b/4, 475a/10, 475a/16, 475a/21,

477a/19, 481b/5, 483a/1, 483a/8, 483a/11,
483b/24, 484a/7, 485a/24, 485b/1, 490a/4,
491b/17

y.+ ıdır 259b/4, 316a/17

y.+ ında 268a/21, 342b/7

y.+ ından 268a/12, 283b/17,
319b/22, 377b/22, 489b/1

y.+ ını 261a/18, 328a/6, 337a/20,
352a/23, 367a/15, 377a/15, 386b/3,
437a/13, 444b/21, 473a/15, 493b/24

y.+ ıyla 269b/2, 271b/14, 279b/5,
289a/9, 303a/21, 308b/8, 322a/25,
333b/18, 335a/18, 336a/5, 338a/8,
338a/25, 338b/18, 339b/11, 340a/18,
342b/6, 350a/18, 354b/7, 361b/1,
367b/18, 369b/23, 372a/4, 372b/11,
375a/13, 375b/14, 378a/11, 380b/23,
381b/10, 385b/15, 386b/3, 386b/20,
387a/1, 391a/25, 402b/7, 414b/24,
422a/13, 425a/4, 433a/25, 436b/24,
443b/12, 444b/21, 446b/4, 459b/21,
462b/1, 468a/26, 470a/21, 475a/12,
475b/10, 481b/25, 482b/8, 484b/8,
486a/1, 490b/24, 492a/6, 493b/6, 494b/2,
495b/2

y.+ la 386a/7, 492a/15

y.+ lar 263b/2, 269b/10, 277b/13,
283a/10, 283a/11, 285b/2, 316b/3,
385b/17, 391b/24, 399b/24, 408b/13,
483a/5

y.+ larda 430b/11

y.+ lardan 283a/12, 289a/5,
295a/13, 339a/15, 347b/5, 377a/5,
381b/19, 479b/9

y.+ ları 264a/21, 316a/6, 432b/11

y.+ larıñ 292b/12

y.+ larını 429b/9

y.+ larla 335b/2, 447b/26, 472b/9,
483b/16

yağ - Yağmak.

y.- maķ 416b/1

y.- maķda 484a/24

yağla - Yağlamak.

y.- maķ 342b/7

y.- maķdan 467b/22

y.- salar 323a/12

y.- yalar 271b/14, 283a/10, 290b/2,
303a/21, 304b/12, 314b/7, 327b/6,
331a/20, 335a/19, 335b/3, 336a/6, 336b/3,
337a/5, 367b/18, 372b/11, 381b/10,
414b/24, 468a/26, 484b/8, 491b/17

y.- yup 335a/20, 342b/6

yağlı Yağlı, yağlı olan.

y. 267a/19, 272b/5, 273b/8,
279b/5, 279b/23, 281a/15, 285b/1,
290a/19, 291b/21, 297b/14, 329b/4,
367b/16, 441b/23, 467b/21, 488a/6,
488a/8, 488a/21, 489b/1, 490b/22,
493a/25, 495b/4

yağlu bk. yağlı.

y. 369a/16, 384b/25

yağmur Yağmur.

y.+ lar 416b/1, 484a/23

yağsız Yağı olmayan.

y. 393b/3

yāhūd Far. Yahut.

y. 251a/11, 251a/20, 252b/22,
254a/14, 258b/12, 258b/14, 260a/15,
260b/2, 261a/1, 261a/6, 262b/25, 263a/6,
263b/2, 265b/21, 266b/19, 267a/23,
268a/20, 269a/15, 269b/11, 269b/25,
271a/8, 271a/15, 271b/19, 271b/23,
271b/25, 272a/1, 275a/12, 278b/17,
278b/19, 279b/8, 280a/24, 281b/5,
281b/7, 283a/13, 283a/14, 283b/12,
283b/22, 283b/25, 284b/10, 285a/1,
285a/3, 286b/11, 289b/5, 290a/11, 290b/5,

292b/6, 292b/12, 292b/22, 293a/25,
296a/25, 296b/22, 297b/4, 300a/13,
307b/17, 308b/5, 313a/13, 313a/16,
314b/2, 314b/20, 315b/15, 316a/6, 319a/7,
324a/11, 325a/15, 325a/17, 325b/10,
325b/22, 328b/9, 328b/13, 328b/16,
328b/18, 328b/22, 331b/22, 332b/25,
334a/4, 334a/7, 334b/12, 335a/4, 335a/21,
335a/24, 336a/3, 336a/6, 338a/3, 338a/8,
338a/9, 338a/16, 338b/7, 338b/12,
338b/25, 339b/21, 340a/9, 340a/20,
340b/4, 342a/10, 342b/4, 342b/7, 344a/19,
344b/10, 345a/3, 345b/25, 346a/7,
346a/14, 346a/25, 348a/22, 349a/9,
349a/18, 349b/12, 350a/7, 350a/17,
350b/10, 351a/12, 351b/9, 351b/12,
351b/15, 352a/2, 352a/11, 352a/20,
352a/24, 352b/22, 353a/2, 353a/4,
353a/21, 353a/23, 353a/24, 353b/11,
354b/5, 355a/25, 356b/24, 357a/9,
358b/25, 359b/20, 362a/9, 362b/11,
363a/9, 363b/22, 366a/4, 366a/20,
366b/10, 366b/16, 366b/18, 366b/19,
367a/3, 367a/23, 368a/3, 368b/1, 368b/12,
369a/20, 369b/13, 369b/14, 369b/15,
370a/2, 370a/15, 370a/23, 371b/14,
371b/16, 373a/15, 373a/18, 375b/8,
375b/25, 376a/16, 376b/6, 376b/17,
377a/19, 377b/7, 377b/16, 377b/22,
378a/7, 378a/10, 379a/6, 379a/11,
379a/22, 380a/3, 381a/8, 381a/12,
382a/15, 382b/13, 383b/14, 383b/15,
383b/24, 385b/7, 385b/22, 387b/13,

390b/11, 390b/13, 391a/5, 391a/6,
391a/19, 391a/24, 393a/16, 393b/24,
395a/18, 396a/5, 396a/23, 396b/8,
397b/13, 398a/13, 398b/11, 400a/5,
400a/18, 400a/25, 403b/17, 404b/16,
406b/17, 407a/19, 407b/11, 410a/5,
411a/10, 411b/5, 411b/12, 412a/8,
412b/23, 416b/11, 417a/11, 418b/3,
418b/4, 421b/7, 421b/23, 422a/2, 422a/24,
422b/12, 424a/12, 424a/23, 426a/1,
427b/7, 427b/24, 429a/2, 429b/9, 430a/14,
431b/12, 432b/11, 433b/18, 433b/24,
434a/4, 434b/10, 435a/19, 435b/17,
436b/11, 436b/21, 436b/25, 437a/13,
438a/11, 439a/11, 441b/11, 442a/22,
442b/8, 442b/9, 442b/18, 442b/22,
443a/9, 443a/20, 444b/15, 445b/7, 446b/9,
446b/24, 448a/20, 448b/24, 449b/8,
452b/7, 456a/5, 458a/23, 459a/16, 460b/9,
461a/3, 461a/18, 461b/6, 462a/8, 462a/17,
462b/3, 463a/1, 463a/9, 463a/15, 463b/21,
464a/3, 464b/2, 465a/15, 465a/24,
465a/25, 466a/19, 466a/23, 466b/6,
466b/17, 467a/4, 467b/4, 467b/17,
468a/18, 468b/20, 469a/5, 469b/8,
469b/17, 470a/5, 472b/20, 472b/24,
474b/17, 478a/2, 478b/9, 478b/15,
479a/11, 479b/14, 479b/17, 480a/21,
480b/12, 480b/13, 480b/19, 480b/20,
481b/5, 481b/16, 482a/3, 482a/16,
483a/21, 483a/25, 484a/24, 484b/13,
485a/15, 485b/7, 485b/20, 488a/9,
488a/14, 488b/5, 488b/19, 489a/25,

489b/12, 489b/22, 489b/23, 490a/7,
490a/8, 490a/18, 490b/2, 493a/16,
493a/25, 493b/16, 493b/23, 493b/25,
494a/24, 494b/20, 494b/24, 495a/5,
495b/2, 495b/13, 495b/25, 496b/14,
497a/7, 497a/14, 497a/25

yağ - Yakmak.

y.- alar 445b/19

y.- ar 335b/14, 474b/24, 488b/8

y.- arak 286a/20, 329b/24,
335b/20, 336a/12, 343a/16, 343a/17,
450b/19, 460b/2

y.- mak 483b/9

y.- masından 458a/25, 466b/8

y.- up 360b/24, 362a/8, 436b/14

yağ- Tedavi etmek amacıyla dokuyu
dağlamak.

y.- mağa 468b/24

yağa Giyeceklerin boynun etrafına
gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü
biçimdeki parça.

y.+ nın 409a/10

Yakālīs ö.i. Bir hekim adı.

Y. 258a/16

yakı Tedavi maksadıyla vücudun ağrıyan, hasta olan yerlerine yapıştırılan, üzerine koyu lapa hâlinde bir madde yayılmış olan bez veya bu iş için özel olarak hazırlanmış cezalı parça.

y. etmek 310a/22, 310a/23, 328a/12, 328a/13, 349b/2, 353b/15, 380b/23, 380b/24, 385b/15, 386b/4, 437b/2, 437b/13, 446b/4, 447b/9, 479a/15

y. etmekle 339b/7

y. etseler 348a/19

y. eyler 282a/20

y. eyleyeler 328a/11, 329a/12, 333b/16, 336a/7, 337b/18, 337b/25, 338a/4, 338b/1, 338b/5

y. ideler 268b/3, 269b/2, 270a/15, 275b/17, 275b/24, 277b/4, 277b/5, 278b/14, 281a/7, 282a/2, 284a/17, 289a/9, 297a/12, 297a/21, 300b/5, 302a/5, 302a/6, 303a/20, 303b/1, 308b/9, 308b/15, 310a/21, 312a/16, 316a/14, 316b/23, 321a/25, 322a/17, 322a/22, 327b/5, 328a/4, 329b/3, 331a/19, 332a/15, 333b/15, 334a/12, 337a/4, 338a/9, 338a/12, 338a/14, 338a/20, 339a/20, 339b/12, 339b/14, 340a/1, 340a/13, 344b/23, 347b/5, 348a/19, 349a/10, 349a/11, 349b/1, 349b/9, 349b/14,

350a/13, 352a/10, 356a/24, 356b/5, 362a/24, 365b/13, 366a/1, 366a/17, 366a/21, 369a/6, 369a/13, 369a/23, 369b/1, 369b/21, 370a/1-2, 370a/3, 370a/8, 370b/21, 371a/9, 372b/18, 377a/15, 377b/11, 377b/24, 378a/12, 378b/5, 379a/15, 380b/22, 381a/5, 381a/17, 381a/23, 381a/25, 384b/23, 384b/24, 385a/8, 385a/10, 385a/22, 385b/1, 385b/2, 385b/4, 385b/9, 385b/14, 385b/26, 386a/18, 422a/4, 422a/12, 422a/16-17, 430b/24, 432a/23-24, 432b/4, 432b/14, 433a/10, 433a/12, 433a/15, 433a/17-18, 433b/2, 433b/11, 433b/15, 433b/20, 433b/23, 435b/6, 435b/14, 435b/16, 436a/7, 436a/11, 436a/14-15, 436b/8, 436b/14, 436b/18, 436b/20, 437b/4, 438b/6, 440b/2, 446b/2, 446b/4, 447b/10, 447b/18, 448a/13, 448b/4, 462a/11, 462a/13, 462a/25, 462b/1, 466b/6, 466b/16, 466b/18, 467a/6, 467a/9, 467a/17, 467a/20, 468a/21, 470a/16, 470a/19, 475a/12, 475b/23, 477b/11, 478b/17, 479b/1, 480a/3, 480a/5, 494a/1, 494b/14, 494b/21, 494b/22, 495b/13, 497a/8

y. idüp 265b/16, 276b/4, 279b/4, 339a/17, 344b/11, 370a/24, 370b/3, 374a/18, 374a/21, 376a/4, 377b/4, 378a/11, 379a/20, 380b/19, 381a/12, 385a/1, 385a/13, 386a/24, 446a/25

y. 255b/1, 260a/23, 265b/8,
269a/9, 269a/11, 270b/7, 281a/9, 333b/18,
335b/6, 337a/5, 338a/8, 338a/10, 339a/18,
349b/5, 370a/4, 370b/15, 380b/20,
381a/11, 381a/14, 384b/21, 385a/2,
386a/8, 386b/14, 386b/16, 429a/19,
447b/11, 447b/21, 461a/14, 462a/15,
477a/20, 478b/18, 478b/20, 479b/23

y.+ lar 287a/11, 399a/21, 399b/25,
408b/13

y.+ larına 316a/18

y.+ sı 265b/11, 285a/17, 285a/24,
291a/25, 316b/16, 322a/16, 370b/4,
381a/13, 386a/11, 389b/6, 397b/5,
422b/11, 430b/22, 460a/7, 470a/13,
478b/14

y.+ sına 308b/11, 349a/11

y.+ ya 308b/10, 329b/3, 337b/19,
429a/20, 475b/24

y.+ yı 269a/24, 281b/18, 310a/17,
332a/13, 338a/1, 348a/17, 349b/12,
350a/10, 369b/24, 374a/19, 378b/2,
381a/3, 381a/21, 386a/19, 429a/18,
435b/6, 436a/12, 440a/25, 462a/22,
462a/25, 475a/11, 478b/15, 478b/21,
478b/23, 479a/23

yaqı-i rādi' Engelleyici yaqı.

y. 332a/8

yaqı yağı Yakı yağı.

y. 271b/14

yaqıcı Yakıcı.

y. 279b/24, 344b/1, 422a/5,
435a/13, 439a/1, 444a/5, 447b/25, 449a/2,
463a/9, 464b/2, 468b/10, 469a/5, 474b/22,
478a/2

yaqıd - Yakıtmak.

y.- an 371a/5, 478b/17

yaqın Arada az mesafe bulunan.

y. 302b/17, 352b/15, 367b/15,
394a/24, 395b/2, 395b/6, 395b/12,
458b/18

y.+ dır 317b/18, 390b/14

y.+ ında 258b/13, 391a/24

yaqın - Yakınmak.

y.- maqda 279b/23

yaqın Ar. Kesin ve sağlam bilgi.

y. 328a/15, 328a/20, 416b/7,
416b/10, 455b/3

yaklaş - Yaklaşmak.

y.- amazlardı 486a/19

yākūt Ar. En meşhuru kırmızı olan, pembe, erguvan vb. renklerinde ve sadece elmasın çizebildiği çok değerli taş.

y. 258a/1, 259b/2, 293a/1, 295a/5, 295b/24, 296b/15, 353a/19, 418b/22, 419a/1, 419a/7, 420b/19, 425a/25, 427a/4

yākūt -i ahmer Kırmızı yakut.

y. 296b/16

yala - Yalamak.

y.- mağla 496a/10

y.- yur 339a/24

yalad - Yalatmak.

y.- alar 373a/10

yalancı Yalan söylemeyi huy edinmiş kimse.

y. 305a/10

yalat - Yalatmak.

y.- maḵ 377b/21

yalñız Yalnız.

y. 253a/13, 254b/4, 258b/11, 259a/10, 262b/13, 266a/21, 284b/5, 295a/8, 311b/9, 348a/25, 356b/24, 362b/20, 399b/8, 405a/16, 427b/7, 431b/6, 434a/23, 434a/24, 448a/5, 452a/19, 459a/23, 459b/1, 462b/9, 463b/24, 470b/21, 474a/24

yalñızca Yalnız olarak, tek başına.

y. 441b/11

yan - Yanmak.

y.- an 466b/22, 467a/20, 467b/6

y.- dı 466b/15

y.- dıḡı 417a/6

y.- maḵ 305a/23, 311a/13, 332a/6, 466b/14, 492b/15, 493a/1, 495a/17

y.- maḵdan 466b/13

y.- maḵdır 263a/3, 268b/14

y.- ması 268b/18, 376a/14, 423b/9, 435a/8

y.- mış 255a/17, 270a/2, 271b/5,
280a/16, 292b/26, 294b/23, 295a/3,
295a/15, 295b/8, 296a/2, 296a/3, 296a/7,
296a/10, 296a/14, 296a/21, 302b/3,
303b/2, 319a/1, 336b/16, 338b/14,
340b/2, 340b/14, 343b/3, 343b/4, 344a/6,
351a/12, 352a/14, 352a/24, 353b/4,
354a/21, 354a/22, 357b/15, 368a/22,
371b/8, 374b/3, 380a/12, 380a/23, 384b/8,
387b/6, 387b/10, 387b/18, 387b/23,
392a/1, 394a/10, 397b/9, 402a/23, 402b/2,
407a/25, 418b/25, 419a/5, 419a/9,
424b/25, 435a/12, 462b/9, 480b/1,
483a/21, 483b/17, 483b/18, 486a/5,
488b/22, 490a/24, 497a/7

y.- sa 480a/21

yan Taraf, yön.

y.+ı (İyelik) 435a/10

y.+ ina 416a/19

y.+ ında 262a/14, 264b/13,
321b/22, 362a/16, 489a/17

yanag Yanak.

y.+ a 376a/5

yangınlık Hararetli olma.

y. 356b/20

yangun Yangın

y.+ ı 302a/14

yanık(ğ) Yanık, yanmış yer.

y. 467a/2, 467a/6, 467a/22

y.+ a 466b/25

y.+ ın 467a/10

y.+ ına 435a/8

ya'nī Ar. Yani.

y. 251a/19, 251a/22, 251b/1,
251b/23, 253a/9, 254b/3, 254b/4, 254b/5,
254b/6, 255b/2, 255b/8, 255b/10,
255b/13, 255b/15, 256b/18, 257a/1,
257b/15, 258b/11, 259a/5, 260a/24,
260b/23, 261a/11, 261b/1, 261b/7,
261b/19, 262a/2, 262a/11, 262b/3,
262b/16, 263a/12, 264b/10, 264b/12,
265a/14, 265b/19, 266a/19, 266a/21,
266a/23, 266b/3, 266b/12, 266b/14,
267b/22, 270a/20, 270b/18, 271b/19,
272a/7, 273a/14, 273a/16, 273b/11,
273b/14, 274a/4, 274a/8, 274b/20, 275a/1,
275a/16, 275a/22, 277b/19, 277b/20,
277b/25, 278a/2, 278a/4, 278a/17, 278b/2,
279b/6, 279b/11, 279b/24, 281a/16,
281a/25, 281b/8, 282a/21, 282b/6,
282b/13, 283a/4, 283a/17, 284b/3,

286a/17, 286a/20, 287b/22, 288a/2,
288a/8, 288a/17, 289b/3, 289b/7, 289b/22,
289b/24, 289b/26, 290b/3, 290b/13,
291b/4, 292b/18, 292b/23, 293a/8,
295b/5, 297b/10, 297b/23, 299a/6,
299b/12, 299b/13, 299b/14, 299b/15,
300a/2, 300a/11, 300a/17, 300b/21,
301b/14, 302a/1, 302a/3, 302a/12, 303a/5,
303a/6, 303b/3, 303b/11, 303b/20,
304b/7, 304b/13, 304b/17, 304b/18,
305a/10, 305a/11, 305a/19, 305b/17,
307b/15, 308a/1, 308a/23, 308a/25,
308b/16, 308b/21, 308b/23, 309b/16,
309b/23, 310b/4, 310b/6, 310b/12,
311a/24, 311b/8, 311b/12, 311b/21,
312a/23, 312b/6, 312b/13, 313a/2,
313a/10, 313b/1, 314b/20, 315a/19,
316b/6, 316b/12, 317b/21, 318b/11,
318b/13, 319a/7, 319a/21, 319b/1,
321a/16, 322b/3, 322b/16, 323b/13,
323b/14, 327a/16, 327b/12, 327b/23,
328a/1, 329a/8, 329b/5, 330a/5, 331b/1,
331b/13, 332b/3, 332b/6, 333b/23,
334a/19, 335a/3, 335b/2, 336b/10,
336b/12, 337a/10, 337b/20, 338b/22,
339a/20, 339b/8, 341a/13, 341a/17,
341b/10, 342b/21, 343a/22, 343a/23,
343b/1, 347b/19, 348b/8, 349b/25,
350a/2, 351b/9, 353a/6, 353a/10, 354a/20,
354b/8, 356b/10, 357a/6, 359b/5, 360a/19,
361b/11, 361b/22, 362a/5, 362a/20,
363a/15, 364a/8, 364a/13, 364b/18,
365a/6, 365a/7, 365b/1, 365b/11, 365b/17,

366a/13, 366a/24, 366b/15, 366b/23,
367b/19, 368b/11, 368b/21, 369a/17,
369a/22, 370a/12, 370b/4, 370b/8,
370b/12, 371a/1, 371b/20, 373a/6,
373a/20, 373a/23, 373b/11, 375a/5,
375a/24, 375b/7, 375b/17, 376a/2, 376a/4,
376a/5, 376a/20, 376b/5, 376b/25, 381b/2,
382a/19, 382b/5, 382b/19, 383a/18,
383a/23, 384a/3, 384a/5, 384a/8, 384b/4,
386b/13, 388a/19, 388b/1, 388b/4,
388b/22, 389a/5, 389b/15, 389b/18,
389b/21, 390a/7, 390a/9, 390a/10,
390a/22, 390b/11, 390b/16, 391a/15,
391a/17, 392a/22, 392b/8, 392b/10,
392b/13, 392b/17, 393a/10, 395a/2,
395b/7, 395b/22, 396a/3, 400b/6,
400b/17, 400b/20, 400b/26, 401a/15,
401b/11, 402a/5, 402a/8, 402a/11,
402b/12, 402b/18, 404a/2, 405a/9, 408b/1,
408b/3, 408b/18, 410a/13, 412b/1,
412b/13, 413a/3, 413b/4, 413b/10,
413b/12, 413b/14, 413b/19, 413b/23,
414a/16, 415b/1, 415b/8, 416a/19, 416b/5,
416b/15, 416b/22, 420a/24, 421a/3,
422b/10, 423a/17, 423b/5, 425a/6,
425b/23, 426a/13, 428a/19, 428a/24,
429a/3, 429b/2, 431a/22, 433b/2, 433b/6,
435a/9, 437a/7, 439a/16, 440a/1, 440a/8,
440a/18, 442b/24, 445b/19, 446a/5,
446a/6, 446a/19, 446b/23, 447a/10,
447b/10, 448b/1, 448b/7, 449b/17,
451b/2, 455b/6, 457b/9, 457b/15,
458a/20, 459b/17, 460b/11, 461b/8,

462a/2, 462b/25, 463b/3, 465a/2, 465a/14,
465b/3, 466a/11, 466b/7, 469a/11,
469a/17, 469a/19, 469b/14, 470b/19,
470b/22, 474a/10, 474b/8, 474b/9, 475a/4,
476a/23, 477b/15, 478a/9, 478a/19,
478a/23, 478a/24, 479b/18, 480a/5,
480a/13, 480b/7, 481a/19, 484a/15,
484a/20, 486a/9, 486a/11, 486b/2, 487a/4,
489a/2, 492a/24, 494b/18, 494b/23,
495a/9, 496a/2

yap - Yapmak.

y.- alar 310a/2

y.- up 255b/1, 269b/11, 279a/7,
282a/9, 289a/6, 296a/25, 309b/16,
317a/12, 319b/24, 334a/9, 336a/17,
347a/22, 349a/17, 358b/18, 361a/18,
373a/15, 378a/19, 415a/25, 418a/15,
418a/24, 451b/19, 479b/1

yapdır - Yaptırmak.

y.- up 285b/8, 307b/14, 334b/13

yapıl - Yapılmak.

y.- an 281b/22, 298a/19, 359b/9,
361a/8, 397b/14

y.- dıķda 285a/19

y.- maķ 315a/24

y.- mış 253a/21, 255a/23, 275a/4,
328b/12, 328b/13, 478b/22

yapış - Yapışmak.

y.- dıķından 262b/19

y.- dıķda 328a/20, 394b/24,
439a/14, 458b/17, 460b/1

y.- maĭla 268b/8

y.- mışdır 251b/1

yapışdır - Yapıştırmak

y.- alar 300a/6, 305b/18, 313b/8,
328b/7, 347b/14, 383b/16, 422b/6,
445a/21

y.- maķ 352a/13

y.- up 435b/4

yapışık - Yapışık, yapışkan.

y. 262b/17, 271b/22, 272a/12

y.+ dır 426b/2

yapışıl - Yapışılmak.

y.- dıķda 413b/25

yapışkan - Yapışkan otu.

y. 284a/18, 284b/13, 286b/4,
324b/11, 327a/8, 327a/25, 328b/13,
329a/11, 331a/11, 331a/17, 332a/9,
332a/14, 333a/20, 335b/5, 339b/23,
344b/22, 366a/16, 378b/9, 379b/16,
381b/17, 382a/13, 391a/2, 396a/20,
396b/1, 404a/22, 408b/8, 410a/7, 435a/6,
440b/22, 448b/3, 457b/22, 474a/12,
484b/25, 488a/9, 490b/8, 495b/1

yaprak(g) Yaprak.

y. 411b/13

y.+ ı (İyelik) 257a/15, 257b/10,
276a/25, 280b/9, 281b/15, 291a/16,
295a/19, 297a/22, 300a/20, 303a/23,
314a/18, 316b/20, 316b/21, 317a/21,
327b/4, 330b/18, 333a/21, 337b/20,
338a/2, 338a/23, 340a/17, 340b/5, 343a/8,
344a/1, 349b/18, 350a/12, 352a/20,
353a/7, 354a/25, 354b/13, 354b/14,
356a/2, 357b/18, 357b/20, 362b/1,
362b/3, 362b/4, 364a/3, 366a/3, 369a/1,
369b/12, 370a/4, 370b/24, 372b/16,
380b/3, 380b/10, 384b/19, 384b/20,
385a/17, 385a/18, 385b/2, 385b/3, 386b/1,
386b/11, 392a/15, 414b/15, 417a/3,
417a/4, 418b/10, 427a/6, 429a/4, 429a/5,
432a/10, 432a/12, 435b/12, 435b/18,
436b/6, 436b/7, 436b/22, 440b/24,
443b/17, 447b/9, 448a/6, 452b/18,
456b/8, 456b/12, 457b/24, 458a/5, 461a/1,

464a/18, 464b/4, 465a/6, 465b/22,
468a/26, 468b/21, 471b/16, 477b/22,
482a/2, 483a/2, 484b/25, 492b/3

y.+ ını 302a/2, 363b/22, 369b/15,
369b/23, 382a/6, 384b/23, 440b/24,
448a/9

y.+ ınıñ 252b/1

y.+ lardan 295b/17

y.+ ları 311a/21, 344a/21

y.+ larına 484a/23

y.+ larınıñ 492a/19

yar - Yarmak, açmak.

y.- araķ 329b/21

y.- dıķda 446a/14

y.- dılar 319b/4, 329b/17, 329b/19,
346b/19

y.- duķları 339b/1

y.- mağla 440a/5

y.- up 255b/24, 270b/14, 339b/1,
339b/20, 421b/12, 422a/7, 429b/17,
446b/22, 473a/21, 493b/23

yara Vücutta meydana gelen yarık,
kesik veya çıban.

y. 262b/18, 262b/24, 271a/13, 279b/8, 283a/1, 287b/5, 287b/6, 291b/20, 293a/12, 293a/16, 297b/2, 298b/17, 299a/10, 299a/14, 301b/4, 302b/6, 302b/7, 309a/8, 317a/23, 329b/11, 329b/20, 330b/4, 332b/14, 332b/15, 334a/5, 338b/6, 338b/7, 338b/8, 339b/6, 340a/19, 340b/2, 340b/22, 343a/18, 350b/2, 350b/3, 350b/22, 350b/23, 352a/19, 353a/14, 357a/2, 358b/15, 370a/11, 371a/15, 371b/14, 371b/19, 373b/3, 376b/13, 377a/7, 382a/13, 422b/25, 425b/8, 434a/8, 435b/19, 436b/1, 439a/16, 440b/25, 441a/8, 441a/15, 441b/20, 445a/18, 455a/5, 455b/4, 458b/8, 458b/10, 458b/19, 459a/8, 459a/14, 459a/19, 459b/2, 459b/11, 460a/23, 461a/7, 461a/8, 461b/2, 461b/12, 462a/3, 463a/11, 463a/12, 463b/19, 464b/21, 465a/15, 465a/16, 465a/19, 465a/21, 466a/16, 467b/8, 468a/12, 469b/1, 469b/3, 469b/6, 469b/12, 469b/19, 470b/14, 470b/22, 473a/25, 473b/1, 474a/8, 474a/9, 475a/4, 476a/6, 476a/9, 476a/22, 476b/9, 477a/8, 477b/15, 477b/17, 485a/6, 486b/14, 489b/3, 490a/2, 491b/14, 492a/12, 496b/24

y.+ da 340b/16, 436b/1, 460a/24, 460b/22, 461a/3, 461a/23, 464a/3, 469a/19, 475b/24, 477b/6, 477b/25

y.+ dan 334a/21, 335a/4, 335b/18, 346a/10, 428a/3, 459a/9, 460b/1, 460b/6,

460b/8, 460b/13, 465a/3, 465a/20, 465a/25, 496b/17

y.+ dır 336a/13, 340a/22

y.+ laında 302b/10

y.+ lar 262a/10, 293b/4, 302b/11, 318b/8, 427b/25, 449a/13, 450b/18, 451a/8, 454b/15, 458a/21, 460a/22, 461a/9, 462a/2, 467b/20, 469a/22, 469a/24, 473a/4, 473b/25, 475b/15, 476a/7, 476a/11, 476a/12, 489b/16, 491a/16

y.+ lara 338b/14, 338b/19, 377a/19, 434a/12, 463b/18, 464b/20, 469a/11, 471b/23, 472a/20, 472b/12, 472b/19, 475b/25, 476a/11, 476a/18, 476b/1

y.+ larda 460a/2, 462b/2, 463a/5, 465a/2, 465a/8, 465a/11, 465a/14, 466a/11, 470a/13, 470b/23, 474b/5, 476a/21

y.+ lardan 465b/13, 467b/9, 469a/19, 481b/2

y.+ ları 271b/3, 333a/9, 333a/13, 333a/23, 454a/21, 454b/9, 454b/14, 454b/17, 460a/10, 460a/18, 461b/15, 461b/20, 462b/13, 462b/16, 463a/22, 463b/3, 463b/12, 463b/13, 463b/17, 464a/19, 469a/11, 470b/4, 470b/5, 471b/19, 472a/24, 472b/12

y.+ larıñ 458b/5, 466b/8, 470b/8,
476b/5, 476b/7

y.+ larına 476b/19

y.+ larında 472a/25, 475a/13

y.+ larını 454b/13

y.+ larınıñ 302a/11

y.+ niñ 333b/24, 352b/14,
358b/14, 436b/24, 458a/26, 458b/4,
458b/9, 458b/10, 458b/12, 458b/14,
459a/7, 459a/23, 459b/1, 459b/26, 460a/8,
460b/1, 460b/3, 460b/5, 460b/8, 460b/20,
460b/25, 461a/13, 461a/14, 461a/25,
461b/7, 461b/24, 462b/5, 462b/8, 463a/2,
463b/1, 463b/25, 464a/1, 466a/14,
466a/17, 467a/25, 467b/10, 469b/7,
469b/13, 469b/24, 470b/18, 470b/20,
471a/18, 473a/3, 473a/23, 475a/6,
476a/13, 476b/12, 477a/15, 477a/18,
477b/17, 497a/6, 497a/8

y.+ niñ 371b/13

y.+ sı 469a/21, 469a/23, 472b/16,
473a/5, 473b/2, 473b/9, 476b/17, 495a/10

y.+ sına 472b/13, 476b/18

y.+ sından 458a/24

y.+ ya 329b/25, 334b/16, 338b/10,
459a/15, 459b/22, 459b/23, 459b/25,
460a/21, 462b/15, 462b/24, 463a/2,
464a/4, 464b/8, 465a/13, 465b/5, 465b/21,
466a/23, 469b/21, 470a/7, 470b/2,

470b/10, 470b/14, 470b/21, 471a/1,
472b/14, 472b/15, 473b/6, 473b/10,
474b/16, 474b/18, 474b/20, 475b/1,
475b/9, 476b/3, 477a/12, 477a/15,
477a/25, 477b/1

y.+ yı 251a/20, 297b/3, 299a/10,
302b/9, 316b/3, 330a/7, 330a/8, 330a/11,
332b/21, 332b/22, 333a/8, 333b/5,
338b/12, 340b/1, 340b/14, 350b/8,
350b/12, 350b/18, 350b/20, 351a/1,
358b/15, 371b/16, 377a/10, 458b/20,
459a/10, 459a/12, 460a/2, 461a/8,
461a/17, 461b/13, 462b/11, 464b/4,
465a/10, 465a/23, 465a/24, 466a/1,
466a/5, 468b/19, 469b/15, 469b/18,
470b/1, 470b/19, 474b/12, 475a/24,
475b/18, 476b/9, 477b/6, 497a/2

yaramaz Uygunsuz, zararlı, fena, kötü.

y. 257b/25, 258b/16, 263a/1,
271b/21, 272a/10, 273a/15, 273b/14,
274b/23, 276a/4, 276a/14, 280b/12,
291b/11, 294b/21, 299b/21, 308b/25,
313b/4, 314b/22, 317a/24, 318b/5, 325a/5,
332b/7, 340a/20, 340a/22, 340b/2, 340b/3,
343a/13, 343a/20, 343b/1, 351b/8,
362a/10, 364b/19, 376a/21, 376b/13,
376b/14, 378a/4, 383a/10, 391a/21,
412b/5, 415a/23, 415a/24, 415a/25,
415b/1, 416b/4, 416b/8, 416b/11, 424a/3,
424a/6, 426a/25, 428a/21, 429b/13,

431a/1, 436a/21, 443a/21, 445a/6,
448b/16, 448b/17, 449a/13, 449a/20,
450a/20, 450b/17, 451a/9, 451a/23,
454b/9, 455a/5, 455a/13, 455a/18, 457a/3,
457b/1, 457b/5, 457b/10, 458b/1,
458b/15, 463b/21, 464a/11, 465a/15,
465b/14, 467b/19, 468b/5, 469b/7,
469b/12, 482b/15, 482b/16, 483a/20,
485a/6, 485b/4, 486b/18, 488b/14,
488b/15, 489a/19, 494b/24, 495a/23,
496b/20

y.+ dır 251b/5, 258b/24, 291b/10,
299b/14, 321b/24, 332b/9, 394b/14,
469b/9

y.+ ı 416b/6

y.+ ıdır 289b/8

yaramazlık Fenalık, kötülük.

y.+ından 383a/7

yardım Yardım, muavenet.

y. 289a/17, 290a/4, 391b/23

yarık(ğ) Yarılarak açılmış veya aralık
durumuna gelmiş yer, çatlak.

y. 341a/7

y.+ dan 281b/5

y.+ dır 281b/1

y.+ ı 281b/17

y. + ı (İyelik) 339a/20

y.+ ın 281b/6

y.+ ını 339a/2

y.+ lara 486a/3

y.+ ları 486a/6

yarıl - Yarılmak, açılmak.

y.- maduğundandır 366b/18

y.- mak 302a/12, 380b/12, 430a/10

y.- masının 484a/10

y.- up 485b/17

yarım Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit
parçadan her biri.

y. 251a/9, 251b/20, 252a/14,
252b/8, 253b/10, 253b/17, 254a/18,
257a/12, 260a/18, 260b/20, 262b/2,
263b/22, 267a/18, 267b/9, 269a/10,
269a/14, 269b/1, 270a/23, 270b/5, 271b/9,
274a/1, 277a/23, 280b/14, 281a/1,
281a/11, 282a/14, 284a/14, 284b/10,
288b/14, 288b/20, 290a/23, 291a/4,
291a/12, 291a/16, 295a/7, 295b/6, 296a/8,
296a/12, 296b/1, 296b/18, 297a/16,
298a/13, 298b/25, 301a/14, 302a/19,
302a/23, 302b/13, 305b/24, 307b/2,
309b/1, 309b/24, 311b/5, 314a/3, 314a/9,

314b/4, 315b/17, 317a/13, 318a/9, 319a/2,
319b/20, 320a/9, 320b/13, 327a/25,
328a/1, 328a/10, 328b/14, 330a/16,
330b/18, 332a/15, 333a/10, 339b/23,
340a/12, 340b/13, 340b/19, 341b/25,
343b/7, 343b/9, 343b/16, 345a/20,
345b/4, 345b/25, 349a/20, 349b/18,
349b/20, 350a/15, 353b/6, 356a/1, 356a/3,
356a/5, 356a/9, 357b/24, 358a/5, 359b/2,
361a/12, 361b/22, 363b/8, 364b/13,
365a/16, 366a/8, 366b/9, 367a/9, 367a/19,
367b/25, 368b/5, 369a/7, 372b/2, 372b/5,
373b/22, 374b/19, 375a/15, 378a/21,
378a/22, 379b/7, 380a/20, 381a/1,
381b/22, 384b/3, 384b/4, 385a/24,
389a/25, 391a/12, 392a/10, 396a/24,
396b/2, 396b/5, 397a/22, 397b/1, 398a/8,
404b/1, 405a/20, 405b/14, 406b/17,
407a/8, 411a/10, 414b/7, 417b/4, 418b/19,
419a/24, 419b/14, 421a/20, 422a/21,
424b/7, 425b/1, 427a/20, 430b/20,
441b/24, 443a/8, 443b/8, 447a/24, 447b/9,
448b/3, 449b/15, 454b/9, 456a/8, 456a/19,
456b/23, 458a/7, 462a/23, 464b/15,
468a/17, 472b/6, 474b/4, 476a/5, 477a/7,
479a/25, 480a/24, 480b/5, 481a/21,
481b/12, 488b/20

yarımşar Her birine yarım olarak, her
seferinde yarım.

y. 253b/24, 254a/2, 254b/1,
255a/5, 256b/11, 257a/9, 258a/1, 258b/2,

260a/17, 264a/6, 264a/23, 264b/1, 264b/5,
265a/3, 265b/9, 267b/2, 269a/13, 270a/4,
270a/14, 270b/1, 272a/17, 272a/22,
274a/17, 275a/19, 280b/4, 280b/18,
281b/24, 284b/14, 288b/17, 289b/6,
292a/2, 294a/17, 294b/4, 294b/7, 295a/20,
296a/11, 296b/2, 296b/7, 296b/22,
296b/24, 297a/8, 298a/23, 298b/4,
299a/11, 299a/15, 299a/18, 300b/1,
301a/17, 303b/19, 304a/2, 304a/5, 306a/5,
306a/10, 306b/22, 307a/15, 307a/19,
307b/5, 309b/20, 312a/3, 312a/10,
313b/22, 314a/6, 314b/15, 316a/11,
316b/22, 321a/5, 321b/10, 324b/5,
330a/23, 331a/12, 333a/3, 333a/21,
334a/11, 334b/17, 337a/2, 338a/3,
338b/20, 341b/19, 342b/26, 343b/19,
344a/1, 344a/18, 344a/22, 345a/12,
346a/19, 347b/3, 347b/8, 348a/10,
348a/11, 348a/15, 349b/16, 350a/12,
352b/4, 354a/17, 355a/17, 355b/4,
356a/23, 356b/15, 358a/3, 358a/21,
358b/7, 361a/20, 362b/6, 363a/24,
363a/25, 363b/25, 364b/8, 365a/21,
366a/11, 366b/7, 367a/8, 367a/13,
367a/17, 367a/20, 367b/4, 367b/24,
368b/3, 370a/5, 372a/8, 372b/8, 372b/17,
375a/18, 376b/18, 378a/17, 378b/9,
379b/16, 381a/25, 382a/9, 396a/21,
396b/3, 397a/9, 397a/10, 400a/13,
400a/23, 404a/23, 404b/13, 405b/13,
405b/18, 407a/7, 407b/2, 410a/8, 418a/17,
418a/22, 418b/12, 419a/9, 419a/17,

421a/5, 427b/5, 428b/13, 429b/22,
433a/13, 433a/19, 437a/20, 437a/23,
437b/7, 439b/20, 442a/11, 442a/16,
443b/6, 443b/10, 445b/10, 446b/2,
449b/12, 452b/11, 454a/2, 454b/7, 456a/3,
456a/13, 456b/16, 461b/21, 462b/12,
465a/9, 465b/5, 468b/15, 470b/11,
474a/21, 475b/22, 477b/22, 483a/8,
492a/5

yarpuz Ballıbabagillerden, çiçekleri
birbirinden ayrı halka durumunda, nane
türünden, kısa saplı, az veya çok tüylü,
güzel kokulu bir bitki; (Mentha
pulegium).

y. 252a/24, 276a/16, 316b/17,
335a/22, 335a/25, 345a/11, 346a/19,
346a/25, 347a/20, 347b/7, 348a/5,
348a/10, 350a/25, 355a/12, 356a/23,
356b/9, 361b/14, 369a/21

y.+ ı 336b/14

yaruğ bk. yarığ(ğ)

y.+ ına 302a/17

yaşdık(ğ) Yastık.

y. 470b/18, 470b/19

y.+ ı (İyelik) 470b/18

yasemin Far. Yasemin; (Jasminum).

y. 480a/15

yaşşı Yayvan ve düz.

y. 279b/19, 280a/2, 450b/21

yaşşıca Biraz yassı.

y. 441a/5

yaşşı yaşşı Yayvan yayvan.

y. 441a/7

yaşşılı - Yassılamak.

y.- yalar 280b/25

yaş Taze.

y. 278b/8, 279b/13, 279b/14,
279b/15, 305a/21, 321b/14, 321b/15,
378b/22, 380a/11, 390a/4, 418a/2, 428a/1,
437a/10, 459a/8

yaş Islak, nemli, kuru olmayan.

y.+ dan 253a/1

y.+ tandır 266b/9

yaş Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin.

y.+ ına 272b/10

y.+ ında 272b/9, 346b/25

y.+ ını 373b/15

yaşar - Yeşermek.

y.- masına 459b/1

yaşıl Yeşil renk.

y. 323a/19

yaşlı Genç olmayan, ihtiyar.

y. 366b/20

yaşlık(ğ) Yaş olma durumu, ıslaklık

y. 259a/5

y.+ dan 265a/14, 337b/7, 460b/4, 496b/25

y.+ ı (İyelik) 458b/16, 460b/6

y.+ ına 459a/7

y.+ ını 265a/24

yat - Yatmak.

y.- alar 345b/11

y.- dığı 344a/14

y.- dıkda 315a/13

y.- mak 426b/4

y.- up 255b/17, 331b/18

y.- ur 251a/24

y.- uralar 378b/3

y.- urup 302a/25

yatağ Yatak.

y.+ ı 262a/4, 262a/5

yatır - Yatırmak.

y.- up 308a/2

yaturıcı Sakinleştirici.

y. 459a/11

yavru Çok küçük yaşta olan insan veya hayvan.

y.+ sını 493b/22

y.+ sınıñ 364a/12

yavrul -Yavrulamak.

y.- duğundandır 446b/25

yay - Yaymak.

y.- alar 344a/15

y.- up 422a/23

yayıl - Yayılmak.

y.- dıkdan 374b/2

y.- ır 450b/18

y.- mak 276a/14

y.- masıdır 323a/20

y.- masından 455a/3

y.- masındandır 480a/20

y.- mayalar 497a/8

y.- maz 444b/11

y.- up 324a/23, 350b/24, 399b/4,
414a/8

y.- ur 262a/3, 322b/13, 374a/24,
375b/2, 388a/16, 444b/11, 455b/11

y.- ursa 388a/18

yaz - Yaz mevsimi.

y. 293a/20, 403b/14, 418a/20,
440b/5, 460a/1, 477b/5, 478b/14,
480b/17, 484a/18

y.+ da 479a/3

y.+ larda 387a/17

yaz - Yazmak.

y.- dılar 455a/1

yazıl - Yazılmak.

y.- mışdır 301a/22

yazma Bir hastalık adı.

y. 434a/19

ye - Ağızda çiğneyerek yutmak.

y.- digi 263a/19, 267a/17, 268a/1,
287a/2, 307b/12, 314b/17, 325a/13,
330a/20, 330b/7, 357a/4, 360a/11,
447a/21, 453b/6, 473b/4, 486b/11

y.- diginden 273a/1

y.- dikde 273a/13

y.- dikden 309a/7, 414a/2, 486b/10

y.- dikleri 382a/5

y.- dürüp 273b/13

y.- mede 464b/12

y.- meden 293a/17, 301b/5,
308b/25, 314b/21, 344a/11, 374b/5,
390a/5, 395a/24, 418a/10, 441b/13,
496a/9

y.- mege 273b/18, 364b/21,
365a/9, 414a/4, 444b/17, 447a/2, 461b/8

y.- megi 273b/15, 284b/1

y.- mek 252b/16, 272a/8, 274a/7,
275a/9, 297b/16, 305b/12, 323a/14,
327a/19, 342a/24, 358b/18, 418a/5,
458a/18, 480a/16, 480a/18, 487a/8,
492a/10, 492b/9, 492b/11, 492b/17,
494a/2

y.- mekden 252b/14, 259a/1,
267b/23, 272b/10, 272b/19, 273a/10,
273b/3, 274b/24, 275a/26, 275b/6,
279b/13, 307b/16, 311a/2, 311a/3,
311a/10, 312b/3, 313a/17, 325a/18,
326a/10, 344a/14, 378b/15, 388a/9,
496a/5

y.- mekdir 256b/20, 284b/7,
312a/20, 326a/8, 326b/6, 418a/2

y.- mekle 463b/19

y.- meye 322b/1

y.- meyeler 441b/13, 441b/23,
473b/4

y.- meyi 497a/23

y.- meyüp 273a/1

y.- mez 273a/12, 496a/14

y.- mezlerse 496b/14

y.- ndikde 267b/24

y.-nen 286b/19

y.- nilen 261b/12

y.- se 273a/11, 273a/18

yedi Sayı adı.

y. 253b/5, 293a/7, 294a/1,
327b/16, 387b/18, 420b/17, 427a/11,
427a/12, 427a/16, 489b/11

y.+ den 426a/23

yedinci Yedi sayısının sıra sayı sıfatı.

y. 315b/2, 392b/15, 397b/20,
416b/12

y. + si 390a/19

yedi yüz Sayı adı.

y. 320a/22

yedir - Yedirmek.

y.- eler 277b/15, 279b/6, 299a/9,
361b/3, 365b/23, 373a/1, 373a/12,
373a/17, 378a/8, 379a/6, 380a/3, 453b/5,
464b/2, 492b/23, 495a/2

y.- meyeler 381a/10

yedişer Yedi sayısının üleştirme sayı sıfatı.

y. 420b/19, 420b/21

yeķul Ar. Seçkin.

y. 270a/7

yel Vücutta genellikle de bağırsakta bulunan gaz, ağrı, sızı.

y. 268b/3, 283a/17

y.+ den 258b/16, 259a/22, 262b/20, 283a/20, 331a/8, 335b/7

y.+ dir 281b/5

y.+ ler 263a/20, 267a/15, 278a/20, 394a/8

y.+ lerden 251b/12, 277b/8, 335b/5

y.+ leri 259b/1, 259b/3, 259b/17, 265a/18, 267b/7, 268a/6, 268a/7, 268a/8, 268a/11, 268a/14, 268a/21, 281b/6, 281b/13, 284b/8, 284b/23, 285a/5, 305a/25, 307b/18, 307b/19, 307b/20, 331a/11, 338a/7, 339a/9, 347b/7, 347b/10, 379a/24

y.+ leriñ 277a/1, 342b/12, 342b/13

yeleş - Yeleşmek.

y.- mek 275b/18

yelmeden Yel girmesi.

y. 337b/11

yelmeşik Yapışkan, sulu (nesne).

y. 278a/19, 283a/19, 286b/23, 288a/3, 298b/11, 377b/19, 427b/16, 430a/16, 450b/23, 457a/4, 457a/13

yemek Yiyecek, aş, yenilen şey.

y. 261a/23, 272b/15, 278b/8, 293a/4, 297b/17, 298a/6, 298b/6, 311a/11, 342a/22, 374b/7

y.+ le 284a/4

Yemen ö.i. Yemen.

Y. 455a/6

yemiş Meyve.

y. 461b/15

y.+ idir 491a/9

y.+ inden 493a/25

y.+ lerden 265a/13, 297b/14

yen - Yenmek.

y.- üp 329b/13, 461b/12

yengec Ayaklarının ilk çifti kısaç hâlinde gelişmiş olan, eti için avlanan, suda yaşayan eklem bacaklı böcek.

y. 296a/14, 373a/1, 377b/8, 438b/25, 439b/11, 439b/15, 446b/1

y.+ i 328a/8, 402b/3, 466b/24, 497a/7

y.+ inden 415a/12

yengec küli Yengecin yakılmasıyla ortaya çıkan küli.

y. 325b/19, 371b/4, 371b/11

yeñi Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan.

y. 253a/21, 301a/5, 336b/4, 357b/4, 359a/7, 402b/16, 421b/9, 444b/12, 447a/13, 454b/24, 457a/2, 458b/10

Yeñi Dünyā ö.i. Batı, Amerika.

Y. 450b/1, 487b/2

Y.+ nñ 450b/1

yenür maraži Yaranın etrafını yiyen bir kurt hastalığı.

y. 461b/8

yer Herhangi bir yer, kısım, mekan, mahal.

y. 329b/18, 446b/17, 493b/20

y.+ de 257a/19, 260a/8, 260b/20, 264a/8, 264b/23, 279a/14, 280b/10, 283b/8, 285b/18, 298a/17, 298b/18, 299a/21, 299b/8, 301b/4, 306a/5, 306a/16, 314a/14, 326a/23, 331b/10, 341a/6, 354a/6, 354a/14, 361b/17, 365a/2, 379b/9, 386a/2, 386a/6, 391b/9, 397a/14, 412b/16, 413b/7, 418b/4, 421a/23, 424b/1, 444b/11, 445b/1, 446b/25, 451b/8, 453a/11, 453b/2, 463a/17, 469a/4, 471b/11, 473b/3, 488b/12, 493b/18, 494a/19

y.+ den 281b/8, 464a/5, 479b/14

y.+ e 251a/9, 257b/6, 258b/5, 260a/18, 261b/5, 269a/21, 269b/22, 272b/14, 279a/21, 281a/12, 284a/16, 285a/20, 289a/25, 290a/11, 292b/14, 294a/15, 298b/1, 298b/18, 300a/14, 300b/4, 310b/10, 321a/25, 328b/25, 333b/15, 334a/2, 334a/12, 334a/18, 338a/4, 338a/25, 338b/5, 339b/2, 342a/17, 344a/15, 345a/20, 349b/20, 357b/18,

357b/24, 358b/8, 359b/8, 364a/1,
374b/14, 377a/15, 385b/1, 385b/26,
386b/24, 395a/21, 410b/12, 411a/11,
413b/7, 417a/6, 418a/25, 418b/3, 419b/13,
422a/1, 422a/16, 422b/18, 434a/1, 438b/6,
440a/23, 443b/2, 444b/25, 445b/20,
446a/2, 453b/20, 459b/7, 464b/18,
465a/13, 465b/11, 470b/8, 470b/15,
470b/16, 474b/12, 479a/21, 480a/25,
483b/19, 486a/19, 496b/13

y. + i 446a/4, 463a/17,

y.+ i (İyelik) 304b/15, 322b/17,
382a/13, 416b/18, 495a/7, 495b/11

y.+ idir 261b/12, 262a/4, 262a/5,
304b/15

y.+ iñ 394a/13, 494a/18

y.+ inde 365a/1, 375b/17, 389b/16,
395b/15, 408a/2, 427a/25, 476a/14,
476a/17, 487a/22

y.+ inden 261b/3, 327b/20,
331b/16, 438a/7, 457a/18, 478b/10,
479b/12, 479b/13, 479b/16, 479b/17,
479b/19

y.+ ine 252b/16, 265a/12, 270a/6,
274b/19, 279a/24, 287b/21, 289a/20,
310b/1, 321b/17, 322b/2, 323a/15,
345b/12, 345b/21, 352a/7, 352b/13,
358b/24, 381a/13, 397b/12, 399a/25,
412a/3, 417a/20, 422b/14, 451b/15,
452a/15, 466a/20, 470b/1

y.+ ini 357a/2

y.+ ler 482b/13

y.+ lerde 265a/16, 319b/1, 334b/5,
416a/14, 451b/3, 489a/5

y.+ lerden 457a/5

y.+ lere 319a/19, 320b/16,
321a/20, 342a/17, 375b/15, 385a/14,
385b/20, 386a/24, 415b/11, 417a/11,
466b/22

y.+ leri 328a/20, 348b/12,
436b/24, 447b/22, 467a/2, 469a/5,
481b/22, 483a/2, 483a/20, 485a/7

y.+ lerinde 251b/4, 382a/20,
412b/19, 451a/6, 480b/7

y.+ lerine 260b/21, 266b/13,
367b/14, 392a/13, 393b/4, 402b/7,
407b/9, 407b/10, 446a/17

y.+ lerini 292b/23, 435b/7, 450b/2

yer feslegeni Sütlegengillerden, otsu veya
odunsu sürüngen gövdeli bitki, yaban
feslegeni; (Mercurialis).

y. 300a/1, 346a/25, 361a/11,
361a/17, 361b/22, 490a/18

yerķān Ar. Sarılık hastalığı.

y. 323a/19

y.+ ı 323a/22

y.+ ın 324b/12, 324b/15

yerķān-ı aşfer Sarılık hastalığının bir türü, sarı sarılık.

y. 323b/3

yerķān-ı esved Sarılık hastalığının bir türü, kara sarılık.

y. 324a/13, 324a/17, 324a/23

y.+ dir 323b/2

y.+ ın 324a/9, 324a/15

yeşil Yeşil.

y.+ e 316b/10

yeşilce Yeşil gibi.

y. 492a/19

yeşim Ar. Yeşim taşı.

y. 367b/7, 487a/15

yet - Yetmek.

y.- eler 451b/9

y.- miş 285b/15, 398b/6, 453b/17

yetmiş iki Sayı adı.

y. 345b/16

yevm-ı nevbet Nöbet günü.

y. 408a/6

y.+ leri 408a/9

yevm-ı rāhat Rahat günü.

y.+ ı (İyelik) 391a/17, 408a/6

y.+ ına 408a/9

yevmiye Ar. Günlük.

y. 388a/19

yevmiyye bk. yevmiye

y. 388b/18, 389a/7

yık - Yıkamak.

y.- up 278a/1

yıkā - Yıkamak.

y.- dıkda 463b/4

y.- mak 297b/3, 332b/21, 333a/9,
350b/12, 480b/2, 485a/19

y.- r 330a/11

y.- rken 488b/15

y.- salar 463a/23

y.- yalar 262a/22, 302b/24,
303a/13, 333a/8, 338b/12, 340b/5, 340b/4,
340b/13-14, 340b/23, 350b/8, 366a/4,
366a/20, 371b/16, 371b/17, 371b/18,
373a/11, 374b/11, 374b/12, 374b/14,
375b/8, 376b/9, 382a/14, 428b/23,
429a/15, 429b/16, 461a/8, 461a/18,
461b/14, 461b/15, 461b/20, 462b/13,
463a/19, 463a/22, 463b/2, 464b/4,
465a/10, 465b/24, 466a/2, 466a/18,
468b/13, 468b/19, 470b/1, 482a/3, 482a/4,
483a/3, 484b/18, 495b/12, 495b/18

y.- yup 260b/8, 301b/6, 302b/9,
340b/1, 358b/15, 372b/20, 422b/2, 466a/5

yıkan- Yıkama işi yapılmak.

y.- alar 442b/22

y.- makdan 481b/15

y.- mış 318b/22, 333b/2, 334a/3,
339b/3, 351a/2, 352b/1, 353b/6, 353b/9,
374b/16, 380a/2, 471a/9

y.- up 294b/9

yıl Yıl, sene.

y. 361b/10, 441a/14

yılan yaşadığı Yılan yastığıgiller
familyasından, nemli ve sulak yerlerde
yetişen, kök sapında sütümsü, acı ve
yakıcı bir öz su bulunan zehirli bitki;
(Dracunculus vulgaris).

y. 300b/20, 474b/19

yıldız Yıldız

y. 494b/15

y.+ lar 416a/25

yırt - Yırtmak.

y.- ar 293a/12

yırtıl - Yırtılmak.

y.- up 281b/3, 338b/23

yıyka- Yıkamak.

y. 458b/20

yi - bk. ye-

y.- me 447a/4

y.- mek 266a/3

y.- mekden 263a/14, 264b/12

y.- se 273a/9

y.- ye 374b/5

y.- yerler 265a/10, 271b/18, 298a/5,
311b/9, 312b/9, 324a/2, 326b/9, 326b/10,
332b/2, 342a/21, 344b/22, 346a/3,
349b/23, 351a/10, 354a/19, 358b/24,
360a/12, 364b/16, 365a/9, 367b/17,
369a/17, 372a/18, 372b/13, 389b/1,
411b/25, 415a/7, 418a/5, 449a/21, 473b/5,
473b/7, 482b/9, 492a/11

y.- yenlere 389a/9, 397b/25

y.- yip 272b/15

y.- yüp 261a/24, 357a/12, 388a/7,
461a/4

yigirmi Sayı adı.

y. 279b/2, 317b/14, 318b/25,
322a/21, 333a/11, 339b/15, 372b/19,
379b/13, 397b/19, 421a/22, 421b/1,
422a/11, 428a/10, 445b/5, 447a/16,
451b/22, 464b/22, 469b/14, 472a/15

yigirmi beş Sayı adı.

y. 283b/12, 384a/13, 440b/15,
454a/23

yigirmi beşer Yirmi beş sayısının
üleştirme sayı sıfatı.

y. 386a/14, 474b/24

yigirmi beşinci Yirmi beş sayısının sıra
sayı sıfatı.

y. 346b/4

yigirmi bir Sayı adı.

y.+ de 392b/10

yigirmi dörder Yirmi dört sayısının
üleştirme sayı sıfatı.

y. 341b/21, 351a/7, 356b/3,
371a/8, 380b/10, 386a/18, 386b/21,
438b/10, 444b/6, 447b/13, 452a/12,
452b/2, 460a/12, 470a/12, 471b/21,
473a/7, 477a/6, 479b/24, 482b/4

yigirmi dört Sayı adı.

y. 255a/7, 257b/8, 263b/14,
264a/10, 268a/24, 269a/21, 269b/21,
272a/19, 274a/2, 280b/7, 282a/4, 286b/8,

286b/10, 287a/20, 291a/8, 295a/13,
306a/6, 306a/19, 306b/18, 307b/8,
314a/12, 314a/15, 316a/11, 316b/19,
318a/5, 318b/23, 321a/21, 322a/20,
327b/15, 333a/6, 333a/18, 339b/10,
339b/13, 341a/2, 342a/6, 345b/13, 351b/2,
352a/9, 353b/1, 354a/10, 355b/1, 365b/16,
366a/10, 370b/17, 371a/6, 373b/24,
378b/10, 379a/1, 379a/9, 379b/17,
383b/24, 385a/20, 385a/23, 386a/2,
386b/1, 387a/6, 387a/12, 387b/21, 388a/6,
389a/13, 397b/14, 397b/18, 400a/18,
405b/1, 405b/15, 405b/20, 410b/8,
410b/17, 414b/10, 417a/6, 417b/18,
422a/8, 422b/14, 427a/22, 432a/22,
433b/10, 434a/6, 436b/22, 438b/8,
438b/13, 442b/20, 443b/3, 443b/18,
443b/22, 444b/24, 445a/24, 447b/11,
449b/24, 451b/25, 452a/2, 452a/4, 452b/8,
453a/4, 453a/7, 453a/22, 453b/16,
454a/22, 454b/18, 454b/20, 456a/20,
456a/22, 456a/23, 466b/19, 466b/21,
467a/19, 467b/2, 468b/18, 470a/16,
471b/3, 471b/11, 472a/1, 472a/9, 472a/15,
472a/22, 472b/3, 475a/20, 475b/3,
476b/23, 477a/10, 477b/9, 479a/24,
480a/4, 481a/14, 482b/2

yigirmi iki Sayı adı.

y. 388a/13

yigirmi ikinci Yirmi iki sayısının sıra sayı
sıfatı.

y. 428b/18

yigirminci Yirmi sayısının sıra sayı sıfatı.

y. 425b/19

yigirmi sekiz Sayı adı.

y. 479a/23

yigirmişer Yirmi sayısının üleştirme sayı
sıfatı.

y. 369a/10, 471b/6, 486a/3

yigirmi yedi Sayı adı.

y.+ de 392b/10

yigit Delikanlı, genç erkek.

y.+ ler 362a/17, 487a/14

y.+lerde 251a/25, 251b/13,
319b/10, 394b/19, 426a/11, 447a/5,
479a/2

y.+ lere 318b/4, 344a/12, 389a/8,
395b/15, 403b/15, 440b/5, 480b/16

yigitlik (g) Gençlik, delikanlılık zamanı.

y. 286a/17

y.+ i 489a/8

yigitlük (g) bk. yigitlik.

y.+ i 489a/2

yir bk. yer.

y. 494b/11

y.+ den 348b/5

y.+ e 370a/7

y.+ ine 290a/25

yir feslegeni bk. yer feslegeni

y. 278b/19, 286b/4, 320b/12, 345a/23, 345b/2, 346a/25, 348a/17, 356a/21-22, 356b/23, 356b/24, 359b/6, 363b/24, 391a/3, 408b/8, 410a/7, 457b/23

yir mürveri Mürver ağacının bir türü.

y. 323a/6, 381a/5, 386b/10

yir şarmaşığı Gebre otugillerden, nemli yerlerde, duvar diplerinde yetişen bir bitki; (Cleome).

y. 327a/8, 327a/17

yir şoğulcānı Halkalılardan, nemli topraklarda yaşayan bir solucan; (Lumbricus terrestris).

y. 296a/2, 298b/25, 317a/4, 327b/22, 371b/24, 372a/23, 385a/24

yit - Yitmek, kaybolmak.

y.- üp 455a/14, 455b/4

yoğ bk. yok

y.+ iken 256a/21, 259a/11, 266a/1, 289b/22, 299a/25, 325b/12, 381b/23, 405a/5, 415b/14, 416a/2, 451a/5, 485b/13

y.+ ise 266a/19, 266a/20, 271a/24, 277b/17, 281a/21, 286b/21, 295a/11, 314b/23, 316b/1, 332a/7, 368a/11, 381b/4, 429a/3, 430a/22, 437a/16, 484a/5

yoğrul - Yoğrulmak.

y.- up 309b/14

yoğun Kalın, koyu, kesif.

y. 457b/17

yoğur - Yoğurmak.

y.- alar 418b/14, 464b/10

y.- up 281a/2, 288b/15, 296b/23,
297a/12, 307a/10, 318b/18, 320b/2,
322a/21, 336a/25, 345b/3, 345b/4, 346b/8,
358a/11, 358a/17, 418a/20, 445b/3,
453b/2, 453b/26, 454a/12, 454b/7,
454b/12, 464b/7, 475b/9, 478b/20

yoğurt Yoğurt.

y. 289b/18, 311b/12, 493a/5

yoh bk. yok

y.+ sa 277a/11, 401b/25, 439a/5,
446b/10, 486b/3, 487a/21, 493a/23,
496b/12

yok Bulunmayan, mevcut olmayan.

y.+ dur 261a/9, 266b/24, 273a/8,
278a/2, 294b/17, 326a/13, 331b/8, 336b/2,
359b/10, 390a/25, 390b/7, 390b/12,
391a/11, 396b/15, 408b/23, 415b/18,
423a/9, 423a/15, 425b/14, 434b/16,
446b/8, 446b/12, 450a/22, 450b/11,
450b/20, 454b/25, 469a/2, 476a/16,
476a/21, 476b/11, 477b/20, 487a/14,
488a/4, 496b/15

yokla - Yoklamak.

y.- mağla 351b/10

y.- yup 463a/17

yol Uyulan ilke, sistem, usul, tarz,
tarik.

y.+ ı (İyelik) 279a/14, 334a/19

y.+ lara 455a/24

y.+ ları 325b/9, 346a/6, 426b/7

y.+ udur 261b/7

y.+ unda 446b/8

y.+ undan 316a/24, 330b/8,
343a/15

y.+ unı 343a/18

yol - Yolmak.

y.- alar 483b/10

yonca Baklagiller familyasından, hayvan
yemi olarak yetiştirilen, yaprakları üç
dilimli, kazık köklü, başak durumundaki
çiçekleri kırmızı, mor ve menekşe
renginde, bir çok türü bulunan çok yaygın
bitki.

y. 333a/20

yorğun Yorgun.

y. 251a/23

yorul - Yorulmak.

y.- duḡdan 412b/22

yorulun - Yorulmak.

y.- maḡdan 365a/6

yoşun Kök, gövde, yaprak, çiçek gibi ana organlardan yoksun bulunan ve çoḡu sularda yetişen ilkel bitkilerin ortak adı.

y.+ ı (İyelik) 473a/8, 473a/16

yu - Yıkamak.

y.- yalar 373a/9

yubūset Ar. Kuruluk.

y. 257b/14, 257b/17

y. + de 458b/14

y.+ den 265b/19, 266a/22, 266b/6, 274b/25, 302a/12, 302a/16, 324b/24, 331b/9, 352a/17, 367b/11, 379a/24, 414a/11, 429a/13

y.+ dir 279b/7, 484a/10

y.+ e 481b/19

y.+ i (İyelik) 286b/15, 331b/7, 368b/24, 409b/19, 444b/13

y.+ idir 482a/13

y.+ iñ 305b/1

y.+ inden 366b/22

y.+ ine 257b/16, 266a/11

y.+ ini 405b/7

Yuḡannā ö.i. Bir hekim adı.

Y. 321b/6, 387b/9

Yuḡannā-ı İngilizī ö.i. Bir hekim adı.

Y. 406a/2, 414b/13

yuḡarı Yukarı, üst.

y. 455a/13

y.+ dan 267b/26, 335b/3, 351a/8, 363a/10, 404b/3, 423b/25

y.+ ki 279b/17

yuḡaru bk. yuḡarı

y. 278a/10, 282b/17, 283a/3, 283a/5, 319a/19, 426b/2

y.+ dan 261b/8, 278b/20, 283a/6,
283a/8, 283a/11, 284b/18, 285b/20,
295b/3, 304b/5, 304b/9, 363a/20, 391a/5,
420b/13

yumrı bk. yumru

y. 285b/15

yumru Yuvarlak, şişkin madde

y. 281b/12, 313b/1, 446a/19,
450b/23

yumrucuk Küçük yumru, ufak şişkinlik.

y.+ lardır 448a/2

yumrula - Yumrulamak.

y.- yup 496a/20

yumrulan - Yumrulanmak

y.- dığı 414a/15

y.- maz 441a/7

yumşa -Yumuşamak.

y.- dıkdan 350a/25

y.- yınca 371a/7, 371a/11, 446a/1,
470b/14

y.- yup 375a/8

yumşad - Yumuşak duruma getirme

y.- alar 316b/12

y.- ır 270a/25, 308b/16, 327b/11,
350a/10, 386a/25, 438b/7, 463a/5

yumşadıcı Yumuşatıcı.

y. 251b/16, 253a/16, 285b/2,
303a/9, 303a/10, 310a/10, 316b/13,
338a/18, 367b/12, 369a/15, 369b/22,
370b/10, 375a/7, 432b/18, 438a/11,
447b/26, 463a/2, 467a/11, 479b/9

y. + dır 447b/10

yumşak Sert olmayan, yumuşak.

y. 259a/5, 310b/6, 339a/7,
359a/16, 370a/12, 389a/1, 408a/21,
433b/16, 430a/15, 461a/2, 479b/15,
486b/10, 490a/13

yumurta Yumurta.

y. 251a/9, 266a/17, 271b/18, 273b/13, 277a/9, 279a/23, 279b/3, 283b/25, 284a/15, 286b/2, 290b/22, 290b/24, 293a/4, 294b/2, 294b/6, 295a/23, 296a/14, 299a/3, 299a/13, 300a/10, 300a/21, 300b/3, 300b/7, 301b/7, 301b/11, 302a/5, 312b/9, 315b/8, 316a/22, 326a/7, 326b/7, 328a/9, 328b/17, 330a/6, 330b/2, 331a/15, 331b/22, 336a/9, 337b/6, 339b/4, 341a/8, 342a/19, 344a/5, 349b/14, 352a/3, 352a/7, 352b/12, 353b/3, 358a/8, 358a/16, 358b/17, 364b/17, 369a/5, 370a/1, 372a/17, 72b/20, 375a/13, 376a/17, 377b/4, 378b/4, 378b/11, 379a/5, 379b/14, 379b/18, 380b/23, 384b/18, 385a/13, 385a/21, 385a/25, 385b/8, 385b/11, 385b/13, 392b/1, 93a/22, 399a/23, 411b/23, 415a/5, 417a/6, 417a/9, 422a/6, 422a/22, 422b/2, 422b/21, 422b/24, 429a/1, 432b/3, 433b/24, 433b/25, 434a/3, 435b/13, 435b/16, 436a/13, 439a/23, 443a/13, 443a/15, 443b/8, 443b/11, 444b/21, 445a/1, 445a/9, 445a/13, 445b/13, 446b/13, 459a/16, 459b/6, 459a/18, 459b/7, 460a/19, 466a/13, 466b/3, 467a/12, 467b/3, 467b/5, 470a/14, 471a/6, 471a/9, 471a/13, 471a/15, 471a/17, 475b/19, 475b/23, 476a/2, 477a/3, 478b/12, 479a/10, 481a/19, 481b/11, 482b/8, 492b/24, 493b/6

y.+ lara 417a/10

y.+ ları 417a/11

y.+ nın 393a/23

y.+ sı 346b/24, 436a/7

y.+ sından 347a/2

y.+ sını 435b/25

y.+ yı 421a/16, 421a/17, 445b/25

yumurta akı Yumurtanın beyazı.

y. 294b/11, 300a/11, 300b/16, 316a/3, 339b/2, 349a/25, 351b/20, 352a/21, 6a/13, 432b/11, 432b/14, 436b/13, 445b/5, 466a/4, 466a/17, 466a/20, 466a/22, 466a/24, 466b/22, 468a/17, 470b/7, 477a/17, 478b/12, 478b/16, 480a/21, 481a/4, 481a/14

y.+ nı 350b/10, 432a/17, 478b/11

y.+ yla 301a/18, 316a/7, 337b/22, 352a/23, 358a/11, 374a/18, 378a/12, 379a/15, 380b/19, 381a/14, 381a/16, 381a/25, 418b/16, 436a/11, 454b/2, 461a/16, 466b/24, 470b/10, 470b/16, 474b/16, 478b/20, 479b/22, 497a/5

yumurta sarısı Yumurtanın sarısı.

y. 251a/9, 284a/15, 294b/3, 294b/6, 295a/23, 328a/9, 339b/4, 342a/19, 349b/14, 352a/3, 352a/7, 364b/17, 370a/1, 372b/20, 375a/13, 378b/4, 378b/11,

379b/14, 379b/19, 380b/23, 385a/13,
385a/25, 385b/9, 385b/11, 385b/13,
393a/22, 399a/23, 411b/23, 415a/6,
422a/6, 422a/22, 422b/21, 433b/25,
434a/3, 435b/13, 435b/16, 436a/13,
443a/13, 443a/15, 443b/11, 459a/17,
459a/18, 459b/6, 459b/7, 467b/3, 467b/5,
475b/19

y. +nı 377b/4

y.+ yla 283b/25, 302a/5, 358b/17,
433b/24, 493b/6

yumurta şarusu yağı Yumurta sarısının
yağı.

y. 445a/1-2

yumurta yağı Yumurta yağı.

y. 372a/9, 443b/6, 444b/25,
459a/18, 472a/19, 481b/4, 481b/13

yumurıla - Yumurtlamak.

y.- mış 436a/7

yüksek Belli bir yere göre daha yukarıda
bulunan.

y. 281b/8, 450b/22

yüñ Yün.

y. 279a/20, 345a/24, 360b/24

y.+ e 344b/25, 347b/12, 349b/17,
352a/21, 361a/6

y.+ i 436b/14

y.+ ünde 258a/5

yürek(g) Yürek, kalp.

y. 251b/11, 255b/2, 255b/15,
258b/6, 260a/24, 268b/18, 276a/14,
279b/24, 287b/22, 287b/23, 365b/20,
365b/22, 426a/17, 431a/16, 474b/6

y.+ i (İyelik) 260a/16, 268b/14,
276b/13

y.+ leri 258a/11, 260a/12

yürek oynaması Çarpıntı.

y.359a/17

yürü - Yürümek.

y.- r 496a/21

yürüt - Yürütmek

y.- meyeler 373a/7

yüz Yüz, çehre.

y.+ i (İyelik) 253a/9, 318a/17, 318b/6, 359a/13, 359a/14, 374b/2, 376a/8, 394b/19, 449a/5, 492a/13, 492b/14, 496a/20, 496b/22, 496b/24

y.+ de 445a/15, 445a/17, 480b/7, 480b/14, 480b/15

y.+ e 305a/24, 445b/2, 445b/11, 480b/11

y.+ lerine 374a/23, 480a/25

y.+ üñ 480b/7

y.+ üne 364b/24, 480a/21

y.+ üni 480b/2

yüz Sayı adı.

y. 253b/9, 258a/8, 260a/7, 260a/10, 264a/15, 264a/16, 264a/25, 264b/22, 283b/19, 284a/9, 284a/20, 284b/10, 284b/15, 286b/2, 289a/25, 290b/21, 291a/5, 294a/24, 294b/2, 294b/5, 294b/8, 294b/11, 295a/22, 306a/1, 309a/23, 315b/7, 320a/19, 320b/14, 321b/2, 321b/10, 322a/14, 327b/2, 333a/19, 339b/14, 345b/8, 345b/14, 345b/24, 345b/25, 359b/22, 361a/8, 361a/13, 362b/8, 364b/10, 381a/2, 386a/2, 386a/4, 386a/5, 387a/7, 387b/3, 396a/22, 396b/4, 400a/16, 404a/24, 410a/9, 417b/14, 418b/9, 419b/13, 421a/12,

424a/22, 427a/17, 442a/12, 442b/21, 443a/20, 443b/16, 446a/3, 449b/3, 451b/17, 452b/17, 453b/19, 454a/15, 454a/22, 462b/17, 463b/7, 463b/12, 465b/8, 468b/15, 470a/14, 471b/8, 471b/16, 471b/20, 471b/25, 472a/8, 472b/2, 473a/10, 476b/23, 481a/10, 483a/9

yüz Yüzey.

y.+ ünde 414a/12

yüz - Yüzmek, bir sıvının yüzeyinde batmadan durmak.

y.- er 319a/10

yüz dört Sayı adı.

y. 320a/16

yüz elli Sayı adı.

y. 257b/2, 258b/2, 264a/16, 272a/20, 295a/24, 311a/24, 320a/21, 392a/11, 397a/16, 411a/15, 414b/9, 427a/13, 453b/16, 471b/7, 488a/10

yüz ellişer Yüz elli sayısının üleştirme sayı sıfatı.

y. 260b/9, 443a/19

yüzer Yüz sayısının üleştirme sayı sıfatı.

y. 256b/13, 264b/25

yüz otuz iki Sayı adı.

y. 309b/21

Z, Ž, Ż, Z̈

ža'f Ar. Zayıflık, güçsüzlük, yetersizlik, bozukluk.

ž. geldüğinden 343a/10

ž. geldüğindendir 482b/14

ž. olduğundan 339a/23

ž. olursa 393b/19

ž. 255b/10, 257b/22, 259b/19, 282b/4, 286b/22, 343a/12, 347b/18, 353b/19, 364b/15, 383a/2, 383b/13, 399a/15, 406a/20, 406a/21, 421b/9, 431a/5, 450a/21, 453b/7

ž.+ ı (İyelik) 288b/1, 341a/11, 360b/7, 406a/24, 412b/23, 423a/15

ž.+ ıdır 312b/15, 330b/11, 335a/2, 366b/16

ž.+ ina 393a/6

ž.+ ında 335a/19

ž.+ ından 253a/15, 260b/23, 272a/25, 290a/5, 318a/19, 318a/21, 335a/9, 335a/11, 335a/17, 335b/16, 341a/14, 341a/18, 363a/3, 367b/9, 382a/3, 383a/8, 400a/6, 414a/10

ž.+ ınıñ 341a/12

ža'f-ı hażm Sindirim zayıflığı.

ž. 355a/5

ž.+ dan 279b/13

ža'f-i ıalb Kalp zayıflığı.

ž. 255b/22

ž.+ e 257b/25, 260b/14

ža'fu'l-ıalb bk. ža'f-i ıalb

ž. 260a/24

ža'f-ı ŗehvet Cinsel istek azlığı.

ž. 274b/5

ž.+ iñ 274b/4

žabı Ar. Tutma, kuvvetle tutma.

ž. 450b/2

zāc Ar. Çinko ve bakır sülfat.

z. 267a/18, 334b/6, 341a/5,
375a/17, 375a/19, 386a/4, 416b/22,
417b/14, 448a/15, 453b/1, 459b/17,
460a/7, 461a/5, 461a/19, 462b/10, 464b/5,
468b/21, 470a/23, 472a/17, 472b/8,
473a/22, 474b/24, 475a/23, 477a/9,
477a/11, 484b/15, 485a/1, 485a/25,
488a/24

z.+ dan 473a/24, 473b/1

z.+ iñ 488a/25, 488b/4

z.+ lar 474b/23

zāc-i ebyaž Beyaz zac.

z. 391b/4

zāc-i muḥriḳ Yanmış zac.

z. 465b/2

za' ferān Ar. Safran.

z. 251a/9, 251b/23, 252a/2,
252a/6, 252b/8, 253b/10, 254b/1,
256b/10, 257a/11, 257a/17, 260a/18,
267b/3, 269b/3, 270b/5, 281a/10, 284a/14,
285a/20, 298a/13, 300a/11, 300b/3,
301b/8, 301b/10, 302b/13, 306a/9,
306a/18, 308b/9, 309b/24, 310a/4,
310a/16, 316a/21, 316b/13, 318b/23,

320a/11, 324a/1, 328a/6, 328a/10, 335b/9,
347a/25, 349a/25, 350a/15, 352a/4,
352a/6, 352a/9, 353b/14, 354a/10,
355b/20, 356a/2, 356a/3, 356a/5, 356a/7,
359b/24, 365a/21, 367a/6, 367a/9,
367a/17, 367a/22, 367b/4, 367b/24,
368b/5, 369b/25, 370a/9, 372b/21,
375b/23, 377a/12, 377a/14, 381a/13,
384b/18, 385a/6, 385a/7, 385a/24,
386a/11, 386b/23, 411a/24, 411b/1,
417a/20, 417a/23, 417a/25, 417b/21,
418a/9, 418b/19, 419a/7, 419a/14, 421a/5,
421a/16, 421a/22, 421b/1, 422a/12,
422a/21, 422b/11, 422b/17, 427b/22,
433a/17, 433b/14, 434a/3, 437a/24,
447b/8, 452b/1, 456a/16, 456b/17,
456b/24, 458a/12, 466a/14, 466a/17,
466b/3, 467a/14, 467a/16, 471b/6,
471b/22, 472a/10, 475b/19, 477a/3,
477b/10, 478b/14, 479a/25, 481a/20,
481a/21, 494a/8, 494b/7

z.+ ı 427b/14

za' ferān-ı ḥadīd Demir pası.

z. 289a/8, 296a/4, 296a/11,
296a/20, 297a/1, 303b/2, 357b/14, 358a/2,
472b/7, 477a/4

za' ferānlı İçerisinde safran bulunan.

z. 342a/20, 357a/5

za' ferān-ı ma' denī Demirden yapılan bir terkip.

z. 391b/6, 391b/8

za' ferānu'l-ḥadīd bk. za' ferān-ı ḥadīd
z. 254b/24

za' fū'l-bāh Cinsel yetersizlik.

z. 341a/11

za' fū'l-kebed Karaciğer yetersizliği.

z. 317b/15

za' fū'l-haẓm bk. za' f-ı haẓm.

z. 274b/3

za' fū'l-intiṣār Erkek üreme organının hareket yetersizliği.

z. 342a/26

za' fū'r-rahīm Rahimin bozukluğu.

z. 353b/15

zāhib Ar. Giden, gidici.

z. olduğu 305a/5, 324a/14,
406a/13, 409b/24-25, 420a/5

z. olduğudur 324a/18, 400b/19-20,
400b/24, 401a/12, 401a/19, 401b/4-5,
401b/13, 405a/3-4, 409b/1

z. olduğumuz 457b/13

z. oldılar 293b/6, 428a/16, 489b/8

z. oldukları 420b/8, 489b/5

z. olmuşlardır 396a/17, 496b/7

zāhir Ar. Meydanda olan, görünen.

z. ola 453a/12, 453b/6, 461b/1

z. olan 453a/12

z. olanı 457a/16

z. olduğu 426a/6

z. olduğundan 266a/26

z. olduğunu 496b/10

z. olduğdan 453a/17

z. olmak 423b/13

z. olmağıdır 307b/18, 316b/9

z. olması 414a/14

z. olmayup 414a/12

z. olmaz 326a/23, 487a/4, 496b/18

z. olmazdan 420a/23

z. olmazsa 463a/8

z. olmuş 420a/25

z. olunca 451b/4, 453a/5, 453b/4,

z. olup 337b/13, 363a/12, 375b/19,
376a/8, 425b/9, 431b/15

z. olur 259a/15, 311b/15, 326a/20,
360b/18-19, 382b/18, 404a/12, 414a/13,
423b/17, 438a/6, 442b/9, 454a/25, 458b/6,
488b/15, 492b/21, 494a/19-20, 496b/8

z. olursa 365a/3, 467a/24

z. 399b/4, 402b/13

z.+ de 266a/1, 299a/25, 380b/15,
423b/8

z.+ dir 257b/17, 259a/17, 272a/11,
284b/12, 299b/19, 330b/12, 342b/5,
347b/25, 355a/2, 371a/2, 382b/17, 390a/3,
397a/25, 427a/26, 434b/7, 437b/2, 461b/9

z.+ inde 317b/3

zahîr Ar. İç ağrısı.

z. 381b/3, 399b/4, 402b/13

zâhir-i beden Bedenin görünen kısmı.

z.+ de 444a/3

z.+ e 457a/25

zâhir-i cild Cildin görünen kısmı.

z.+ de 433a/4

zahîl Ar. Öç.

z. 326a/12

zahmet Ar. Sıkıntı, eziyet.

z. çeküp 279b/23

z. virdiginden 331b/17

z. virmesiyle 260b/1, 298b/15,
313b/2

z. virmesindendir 428b/21

z. virir 441a/6

z. virirse 373a/10

z. virüp 270b/11

z. 332b/18, 440b/9, 475a/5

z.+ i (İyelik) 450a/20

z.+ inden 343a/25, 366a/15

zahmetli Yorucu, sıkıntılı.

z. 362a/20, 470b/15

z. + dir 439b/27

zahmetsiz Kolay, eziyetsiz.

z. 422a/25

ẓa'if Ar. Güçsüz kuvvetsiz.

ẓ. eyler 412b/19

ẓ. ider 263a/24

ẓ. itdiginden 347b/20

ẓ. kılar 299b/23

ẓ. kılmağla 292a/18

ẓ. ola 315a/17

ẓ. olan 318a/9, 491a/18

ẓ. olanlara 318a/14, 382b/25

ẓ. olduğundan 288a/24, 288b/1-2, 298a/1, 306b/4, 313a/12, 315a/7, 318b/3, 328a/16, 341a/21, 378b/20, 451a/14, 451a/15

ẓ. olduğındandır 272a/6, 341a/16, 357a/10, 363a/2-3, 366a/25, 378a/13, 461b/6

ẓ. olduğda 400a/4

ẓ. olmağla 313a/13, 399b/11, 484a/17

ẓ. olmak 274b/7, 317b/15, 341a/15, 342a/26, 347a/9

ẓ. olmakda 259a/12

ẓ. olmakdır 263a/18, 265a/17, 335a/2, 347a/7, 448a/20

ẓ. olması 272a/5

ẓ. olmasıdır 260b/2, 263a/15, 267b/19, 317b/16, 403b/16, 431b/12

ẓ. olsa 390a/12

ẓ. olup 256b/23, 268b/18, 268b/23, 329a/22, 337a/14, 342b/2, 347b/16, 357a/16, 360a/23, 364a/20, 366b/24, 369a/18, 372a/13, 374a/19, 423b/14-15, 426a/2

ẓ. olur 273a/12, 309a/7, 318b/7, 325a/20, 399b/15-16, 414a/10, 423b/19, 496b/19

ẓ. olursa 289a/7, 383b/5

ẓ. 260a/24, 272a/8, 313a/16, 348b/18, 350a/3, 490a/15, 492a/25

ẓ.+ dır 324a/17

ẓ.+ i (İyelik) 322b/6

zā'il Ar. Sona eren, yok olan.

z. olduğundan 272b/3

z. olduğdan 349b/9, 468b/25

z. olmakdır 268a/2

z. olmaz 268a/3

z. olmazsa 353a/1, 437b/25

z. olmuş 365a/5

z. olup 437b/24, 486b/16-17

z. olur 360a/9-10, 467b/13, 468a/2,
489a/11, 491a/18

z. 282a/22, 292b/19, 384a/15,
469b/1, 476b/1

ẓamaʿ Ar. Susuzluk.

ẓ. 253a/17

zamān Ar. Zaman, vakit

z. 253b/6, 255b/16, 257b/23,
278a/1, 289a/24, 290a/4, 309a/1, 312b/11,
315a/17, 322b/17, 326a/22, 329a/8,
336b/12, 341a/24, 360b/19, 394b/25,
399a/14, 412b/15, 412b/18, 445a/21,
446a/8, 463a/16, 480a/16

z.+ a 389a/20

z.+ da 301a/21, 303b/23, 309b/15,
315b/22, 317a/17

z.+ ımız 446b/6

z.+ ımızda 373b/16

z.+ ına 417a/16, 490a/11

z.+ ında 415b/25, 418a/1, 418b/5,
435a/16

z.+ larında 417b/12

zamān-ı vāḥid Bir zaman.

z.+ de 412a/10

zamāne Ar. İçinde bulunulan zaman,
dönem.

z. 296a/4, 438a/10

z.+ de 391a/10, 391b/3, 391b/24,
393a/13, 394a/11, 397a/25, 406b/16,
415a/11, 417b/22, 420b/17, 422a/17,
432a/16, 438b/1, 478b/12

zamḡ Ar. Zamk, çeşitli bitkilerden elde
edilen reçine.

ẓ. 278b/21, 321a/22, 471a/24,
471b/15

ẓ.+ dan 380b/22

ẓ.+ ı (İyelik) 350b/21, 444b/20,
471a/24, 471b/9, 471b/14

ẓ.+ ını 480b/1

ẓ.+ lar 472b/9

ẓ.+ lardan 295b/24

ẓ.+ ları 478a/8, 478a/13

zamḡ-ı ʿarabī Kuzey Afrika'da yetişen
bir ağacın sakızıdır.

ż. 253b/24, 254b/21, 255a/1,
255a/5, 255a/16, 262b/1, 263a/9, 271b/4,
274a/17, 294b/12, 295b/25, 296b/21,
333a/16, 333b/7, 336a/23, 337a/1,
357b/13 418b/20, 421a/9, 444b/22,
478b/19

ż.+ yi 358a/19

żamġ-1 ʿarʿar Bir zamk türü.

ż. 385b/18

żamġiʿ1-butm Bir zamk türü.

ż. 478a/9

żamġuʿ1-ʿarabī bk. żamġ-1 ʿarabī

ż. 252b/12

żamm Ar. Ekleme.

ż. etmek 454b/16

ż. etseler 328a/7

ż. ideler 262b/10, 269a/23, 290a/8,
315b/10, 343b/1, 355a/14, 375b/12,
385b/1, 391a/14, 391a/22, 394a/8,
394a/10, 405b/8, 410a/20, 411a/4,
421b/20, 429a/21, 441b/8, 451b/10,
454a/4, 460a/17, 461a/6, 464b/15,

466a/18, 473b/11, 475b/24, 479b/23,
480a/2, 486a/2

ż. iderler 394a/11, 478b/12

ż. iderlerse 429b/24, 430a/18,
454b/14

ż. idüp 251a/20, 272a/22, 275b/19,
314a/9, 316a/13, 317a/6, 338b/4, 339b/25,
354a/8, 369b/21, 386b/19, 422a/12,
433a/12, 433b/11, 438b/17, 447b/18,
450a/17, 462a/20, 463b/11, 472a/23,
477b/11

ż. oluna 316a/6, 316a/18-19

ż. olunmak 429b/1

ż. olunmağdan 472b/22

ż. olunmağdır 305b/8, 432a/2,
459b/4

ż. olunur 316a/4, 372a/5, 425a/1,
429a/20

ż.+ ıyla 431b/9

zanbağ Ar. Zambakgillerden, güzel ve iri
çiçekli, çok yıllık bir süs bitkisi; (Lilium
candidum)

z. 279b/5, 293a/18, 310a/11,
327b/5, 329a/25, 349b/4, 350a/11,
350a/17, 354b/6, 367b/18, 372b/10,
377a/2, 381b/9, 381b/18, 386a/20,

432b/23, 433b/1, 438b/12, 443a/1,
462b/1, 463a/6, 475a/9

zanbak köki Zambak kökü.

z. 300a/25, 329a/11, 344b/22,
356a/22, 386a/22, 422a/9, 422a/14,
433b/12, 437b/10, 438a/18, 438b/7,
447b/19, 481a/2, 483b/13

zanbak yağı Zambak yağı.

z. 269a/24, 270b/5, 316b/16,
317a/4, 331a/15, 331a/20, 342a/11,
344b/23, 346b/1, 349b/8, 350a/19,
352b/7, 352b/25, 354a/2, 354b/15,
356a/25, 361a/23, 368a/12, 370a/23,
370b/16, 410a/10, 422a/11, 422a/16,
438a/17, 438b/11, 438b/20, 467a/12,
467a/13, 467b/3, 475a/14

zann Ar. Düşünce, görüş, sanı.

z. eylediler 439a/4

z. iderler 346b/18-19

z. iderim 459b/2

z. olunur 260b/15,-16 322b/15,
401b/8, 414a/3, 434b/21, 489a/9

zār Vücudun çeşitli yerlerindeki ince
deri.

z. 336b/21

z.+ ı 284b/2, 336b/18

z.+ ı (İyelik) 287a/25, 329b/14,
337a/1

zarar Ar. Zarar, faydalı olmama.

z. eyler 388a/17, 388b/11,
388b/12, 388b/13

z. 263a/23, 264b/17, 268b/9,
269a/2, 295b/10, 309a/13, 311a/19,
390b/16, 405b/10, 415b/20, 416a/18,
457b/7, 490a/12

z.+ ını 262a/6, 417b/2, 453a/19,
492a/10, 492b/11

zararsız Zararı olmayan.

z. 458b/1

z.+ dır 299b/15

zarf Ar. Kap

z. 255b/6, 255b/7, 307b/14

za'rūr Ar. Alıç.

z. 271b/18

zarūret Ar. Mecburiyet, zorunluluk.

ż. olmadıkça 484a/8

ż. 443b/15

żarūrī Ar. Mecburi, zorunlu.

ż. 283a/4, 426b/15, 426b/19

żātem ? Bir çeşit bitki.

ż. 384a/8

żātū'l-cenb Ar. Akciğer veya göğüs
zarı iltihabı.

ż. 299b/22, 315a/18, 355a/6,
423b/3, 431b/2, 455b/14

żātū'r-riye Ar. Zatürre.

ż. 355a/6

ż.+ye 251b/13

żebād Ar. Kalemis yağı.

ż. 361a/2, 361a/5, 418a/12,
418a/19, 418a/23

żebdeü'l-baħr Ar. Lületaş, denizköpüğü.

ż. 484a/2

żecir Ar. Engel olma.

ż. ideler 362a/19

żehēb-i mu'arriķ Terletici altın.

ż. 407b/13, 421a/1

żehir Far. Girdiği organizmada
fizyolojik görevleri bozan veya yok
ederek ölüme sebep olan madde, ağı, sem.

ż. 299a/21, 303a/7, 331b/17,
332b/19, 335b/15, 366a/14, 490b/5

ż.+ den 303a/15

żehr bk. żehir

ż. 257b/22, 258a/20, 259a/16,
416a/16, 417b/18, 467b/19, 486a/9,
486a/24, 486b/4, 486b/22, 488a/4, 488a/5

ż.+ den 487a/6

ż.+ dir 493a/24

ż.+ e 487a/21, 488a/3

ż.+ i 307a/19, 468b/9, 468b/10,
487a/21

ż.+ idir 489a/25

ż.+ iñ 486b/5, 486b/6, 488a/20

z.+ ler 491b/23

z.+ lerde 487a/13

z.+ lerden 324b/16, 486b/22

z.+ lere 421a/13, 421a/24,
487a/11, 487a/18, 487a/20, 487a/23,
487b/11, 487b/13

z.+ leriñ 486b/6, 487a/23, 488a/24

zehirlen- Zehirlenmek.

z. 469a/23

zehirli Zehri olan.

z. 259a/17, 270b/22, 292b/18,
293a/5, 293a/14, 323a/24, 336b/5,
354b/18, 422a/4, 428a/21, 451a/23,
455a/3, 455a/18, 457a/3, 467a/2, 467b/19,
468a/3, 468b/8, 476a/13, 476b/11, 486a/8,
493b/14, 493b/15, 493b/16, 494b/15

z.+ dir 476a/13

zehirlü bk. zehirli.

z. 258b/25, 259a/1, 323a/23,
416b/3

zehr-i belbûs Sünbül çiçeği.

z. 260b/15

zehr-i beşala Bir tür çiçek.

z. 260b/16

zehr-i hayrî bk. zehr-i hıyārî

z. 367a/13

zehr-i hıyārî Hıyar çiçeği.

z. 356a/10

zehr-i kalbiyye Bir çeşit zehir.

z. 449b/12

zehr-i kibrit Bir çeşit zehir.

z. 251b/23, 252a/2, 428b/11

zehr-i retm Katır kuyruğu çiçeği.

z. 307a/3, 307a/15, 307b/5,
307b/8, 324a/7, 398b/21

zehr-nāk Far. Zehirli.

z. 282b/15, 469a/22

Zehrāvî ö.i. Bir hekim adı.

Z. 324b/19, 496b/9

zehür-i albiye bk. zehr-i albiyye

z.+ ni 306a/4

zehür-i albiyye bk. zehr-i albiyye

z. 289a/18, 294a/19, 449b/19,
488a/16

zeker Ar. Erkeklik organı.

z. 337a/10, 340b/22, 342b/14,
343a/15

z.+ de 340a/14, 340a/19, 341a/7,
450b/17, 451a/6

z.+ e 332b/13, 334b/19, 334b/22,
336a/21, 340a/2, 340a/8, 340b/22,
342a/11, 343a/7

z.+ i (İyelik) 337a/15, 341b/14,
342a/8, 342b/4, 342b/11, 363b/15,
450b/19

z.+ i 331b/13, 332b/6, 333b/23,
334b/13, 340a/3, 340a/8, 340a/23,
341a/13, 342a/26, 342b/1, 342b/8

z.+ inde 340b/25

z.+ ini 341b/8

Zekerıyyā-ı Rāzī ö.i. Bir hekim adı.

Z. 284a/25, 448b/10

Z.+ nidir 384b/2

Zekerıyyā-yı Rāzī bk. Zekerıyyā-ı
Rāzī

Z. 277b/1

zekerü'l-a'bel ? Bir tür bitki.

z. 341b/18

zelü'l-em'ā Ar. Hazmolabilen yiyecek
ve ieceklerin hazımsız dıarı ıkması,
iddetli ishal.

z. 286b/18

z.+ da 330b/7

zelü'l-küllī Ar. İilen sıvıların vücutta
hi durmayıp idrar yolundan atılması.

z. 330b/9

zenbü'l-ayl Ar. Ulama Yonca denilen
bitki.

z. 330a/13, 330a/19, 333a/15,
333a/20, 333a/25, 333b/13, 334b/24,
340b/24, 357b/11, 358a/21, 358b/5,

463b/5, 464a/21, 471a/22, 473b/24,
474a/20, 477b/21

zencār Ar. Pas, kir, jengar.

z. 271a/17, 334a/7, 338b/20,
374b/22, 375a/18, 436b/21, 437a/2,
453b/22, 461a/5, 462b/10, 462b/17,
462b/23, 486a/4, 490a/1

zencāri Ar. Bakır pası rengi.

z. 293a/13, 326a/19

zencāriye bk. zencāri

z. 396a/2, 397a/21

z.+ den 403a/16

zencebīl Ar. Zencefil.

z. 252a/12, 252a/18, 253b/8,
258a/4, 262a/24, 263b/7, 263b/11,
263b/16, 263b/19, 263b/25, 267b/3,
267b/5, 267b/8, 268a/15, 273b/18,
278a/22, 287a/15, 304a/4, 307a/18,
310a/2, 319b/19, 320a/20, 336b/18,
341b/8, 341b/15, 341b/19, 341b/25,
345a/20, 354a/5, 361a/19, 363a/24,
363b/5, 368b/3, 384a/18, 384a/24, 388a/2,
398b/14, 404b/14, 407b/1, 411a/13,
420b/24, 421a/11, 429b/10, 442a/18,

447a/18, 447b/2, 454b/21, 456b/24,
484b/7, 485b/25

zencefil bk. zencebīl

z. 350b/22

zencil bk. zencebīl

z. 288b/20

zerārīḥ Ar. Kuduz böceği.

z. 495a/8-9, 495a/20, 495a/22

zerārīḥ merhemi Kuduz böceği merhemi.

z. 495a/22-23

zerāvend Far. İlaç yapımında kullanılan
bir bitki, loğusa otu, kara asma, kabakulak
otu; (Aristolochiarotunda).

z. 251b/22, 297b/9, 302b/10,
307a/2, 307b/23, 317b/10, 321a/9, 334a/1,
350b/14, 352b/22, 353a/7, 356b/8,
364b/6, 364b/7, 367a/1, 367a/10, 367a/12,
367a/16, 368a/3, 387a/14, 419a/6, 424b/5,
440a/7, 452a/23, 455b/22, 459b/16,
461b/16, 461b/20, 463a/24, 463b/10,
464a/25, 465b/1, 468b/15, 470a/8,

471b/17, 475a/16, 476a/4, 479a/16,
487b/16, 492a/9, 494a/7, 494b/22, 495a/3

zerāvend-i müdahrec Dişi zeravend
(Aristolochia rotunda).

z. 334a/11, 334b/17, 356a/22,
375a/20, 386b/22, 387a/5, 387a/10,
387a/22, 387b/3, 387b/17, 387b/22,
407b/1, 460a/19, 464b/25, 465b/6, 477a/5

zerāvend-i tavīl Erkek zeravend
(Aristolochia longa).

z. 297b/4, 474a/3

zerdāli Akdeniz ülkelerinde yetiştirilen
küçük meyveli kayısı ağacı türü
(Armeniaca vulgaris).

z. 325b/1, 326b/8, 397b/19

zerdālū Far. Zerdali.

z. 481b/4

zerdāli çekirdegi Zerdali çekirdeği.

z. 327a/10, 336b/23, 445b/22,
481b/11

zerdeçöb Far. Zencefilgillerden, kök
saplarından safranı andıran boyalı bir
madde çıkaran, yaprakları sivri uçlu,
çiçekleri sarı renkte, çok yıllık bir bitki
(Curcuma longa).

z. 323b/12

zerenbād Far. Yabani zencefil, erdel kökü.

z. 257a/5, 258a/3, 264a/4, 268a/9,
268a/16, 271a/8, 275a/6, 280a/12,
285a/12, 295b/23, 296b/17, 307a/18,
307b/21, 320a/17, 320a/20, 321b/3,
347a/24, 347b/2, 361b/4, 361b/13,
368b/4, 392a/4, 418a/9, 418a/14, 418b/1,
418b/18, 418b/24, 419a/6, 419a/16,
419b/7, 421a/4, 424b/6, 428b/15,
452b/10, 479a/17, 487b/16, 488a/15,
488b/18, 490a/9

zerenbād şuyı Yabani zencefil suyu.

z. 339a/13, 354b/20

zerķ Ar. Şıringa ile vücûda bir sıvı
verme.

z. 463a/21, 466a/19, 466a/20,
495b/4

zerenbāt bk. zerenbād

z. 257a/11, 258a/24

zernîh Far. Arsenik, sıçan otu.

z. 271a/16, 293a/18, 334b/6,
334b/20, 448a/15, 454b/16, 475a/23

zerr-ı verd ? Bir tür bitki.

z. 296a/19, 296b/2

zerrāka Ar. Tıbbi şırınga.

z. 302b/23, 332b/13, 332b/25,
333b/12, 334a/25, 334b/2, 334b/19,
335a/23, 336a/21, 353a/6,
353a/10, 356b/17, 358a/19, 463a/19,
463a/20, 463b/1, 463b/12, 464a/4,
466a/17, 477b/17, 495b/3

zerrîn şoğanı Nergis çiçeği soğanı.

z. 342b/6, 470a/8

zerūr Ar. Gözotu.

z. 381b/7, 459b/22

z.+ ı 303b/1, 381b/5

zerūr-ı āhar Diğer gözotu.

z. 459b/24

zevān Ar. Buğdaygillerden, genellikle buğday tarlalarında yetişen, tohumu zehirli, yabani bir bitki; (Lolium temulentum).

z. 300b/11

zeyt Ar. Zeytin.

z. 268a/19, 268a/20, 273b/9,
283b/17, 307b/7, 316a/16, 323a/12,
338b/18, 340a/18, 342b/7, 385b/15,
391a/25, 402b/7, 407b/11, 425a/4,
437a/13, 446b/4, 459b/21, 470a/21,
472a/9, 475a/12, 475a/20, 485b/7, 486a/1,
493b/6, 494b/2, 494b/12, 494b/20,
495b/11

zeyt-ı 'atîk Bir tür zeytin yağı, yıllanmış zeytin yağı.

z. 375a/21, 437b/5, 437b/8,
470a/12, 475a/13, 483b/21

zeyt-ı infāk Bir tür zeytin yağı.

z.+ la 377a/20

zeyt yağı Zeytin yağı.

z. 286b/15, 320b/20, 361a/10,
379b/13, 379b/18, 398a/11, 432b/24,

438a/20, 447b/21, 453a/7, 461a/6, 471b/7, 472a/21, 475a/9, 483a/9, 487a/7, 488a/6, 488a/11, 489a/23, 489b/20, 490a/3, 490b/9, 491a/24, 492b/22, 493a/3

zeytūn Ar. Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağaç; (*Olea europaea*).

z. 272b/7, 274a/7, 306a/22, 353a/7, 364a/3, 440b/24, 444b/16, 455a/20, 464a/18, 464b/3

z.+ ı 302b/22

z.+ ı (İyelik) 328a/1

zeytūn yaprağı Zeytin yaprağı.

z. 271b/2

ẓidd Ar. Karşıt, ters.

ẓ.+ ıdır 369a/14

ẓ.+ ına 277a/11

ẓ.+ ıyla 466b/10

zıḳ Ar. Hastanın karnını tulum gibi şişiren bir hastalık.

z. 319a/7

z.+ dır 319a/7

zıḳḳī bk. zıḳ

z. 319a/9

z.+ de 321b/18

z.+ den 321b/24

z.+ niñ 321b/19

ẓimād Arr. Yakı.

ẓ. etmek 346b/9

ẓ. ideler 300a/17, 302a/2, 369a/15, 433a/25, 439b/11, 446a/23, 448b/2, 462a/17, 494a/25, 494b/2

ẓ. idüp 277b/15

ẓ. 251a/6, 264b/3, 275b/14, 279b/1, 281b/23, 284a/11, 297a/13, 300a/24, 316a/10, 321a/20, 322a/19, 328a/7, 329a/11, 339b/9, 339b/22, 340a/10, 352a/8, 366a/1, 369a/2, 369b/17, 370a/24, 380b/17, 385a/19, 385b/17, 386a/16, 433a/7, 433a/22, 435b/10, 436a/5, 436b/16, 437a/22, 437b/2, 446a/21, 446b/1, 447b/5, 448a/10, 466a/25, 467a/15, 468a/19, 475b/20

ẓ.+ ı 269b/11, 269b/19, 270a/12, 275b/25, 281a/5, 297a/9, 308b/7, 308b/12, 308b/16, 329b/1, 338a/22, 356b/2, 369a/9,

372b/15, 379a/13, 432b/1, 433a/12,
433b/20, 435b/4, 462a/13, 462a/17

ż.+ lar 358b/11, 370b/13, 386b/13,
432a/13, 433a/6, 470a/10, 483b/9, 484a/5

ż.+ lardan 339b/22

żimād-ı āḥar Başka yakı.

ż. 333b/16, 338a/12, 338b/1,
339b/12, 369b/1, 385a/6, 385a/8, 385a/10,
433a/10, 433a/15, 436b/18, 446b/2,
447b/14, 470a/17, 480a/3

żimād-ı diğer Diğer yakı.

ż. 385a/22

zırnık Arsenik. sıçan otu.

z. 489b/13

zırnık bk. zernik

z. 375a/22

zıbağ Far. Cıva.

z. 375a/22, 443b/12, 445a/5,
445a/13, 451b/3, 452b/24, 453a/2, 453a/7,
453a/15, 453b/6, 453b/12, 454a/11,

454b/4, 491a/9, 491a/10, 491a/22, 491b/2,
491b/4, 491b/18, 491b/20, 491b/21

z.+ dan 418b/21, 453b/4, 491b/20

z.+ ı 452b/25, 491b/19

z. + ı (İyelik) 491b/3

z.+ ın 453a/19, 491a/12

zıbağlı İçerisinde cıva bulunan.

z. 491a/15

zıbağ-ı maqtul Bir tür cıva.

z. 351b/4, 375b/15

zıbağ yağı Cıva yağı.

z. 451b/3, 453b/13

zift Ar. Zift.

z. 264b/7, 282a/1, 296a/14,
299a/20, 317a/10, 334a/15, 351a/6,
371a/12, 375a/18, 375a/20, 386a/16,
386b/12, 438a/20, 446b/2, 447b/17,
448a/12, 470a/9, 470a/20, 471a/23,
472a/17, 472a/21, 475b/6, 478a/14,
483b/14, 483b/18, 483b/24, 485b/12,
493b/24, 494b/21, 497a/7

zih Far. Yaratıcı, sahip

z. +i (İyelik) 487a/25

zīk Ar. Darlık, sıkıntı, zorluk.

z. 279b/7, 309a/8, 325b/7,
366b/16, 368a/7, 478a/19

zīk-ı faşsa ? Bir hastalık adı.

z. 252a/9, 252a/21

zīk-ı mecāri e'r-raḥm ve sededhā Rahim kanallarının tıkalı olma hastalığı.

z. 346a/5-6

zīk-i mūcārib ? Bir hastalık adı.

z.+ dedür 254a/20

zīk-i mūcriyü'l-kaẓīb İdrar yolunun dar olması.

z. 334a/18

zīk-i nefes Nefes darlığı.

z. 306b/8, 308a/12, 319a/20,
360b/2, 364b/2, 424a/4, 492a/25, 492b/7

z.+ den 318b/1

z.+ i (İyelik) 279a/14

zīku'n nefes bk. zīk-i nefes

z. 251a/21, 251b/9, 348b/17,
359a/17, 360a/22

zīkr Ar. Söyleme, anma.

z. etmekle 409a/25

z. etmiştir 474b/14

z. etmişlerdir 270b/18, 392b/3,
448b/10, 450a/18

z. eyledigimiz 252a/21, 254b/19,
301a/20, 314a/22, 345a/7, 353b/24,
354b/17, 408b/6, 441b/9, 447b/5, 493b/12

z. eyledik 433b/8

z. eylediği 415b/7

z. eylemedi 409a/19, 409a/22,
428a/18, 448b/10, 455a/8, 459b/3

z. eylemedik 493b/11

z. eylemediler 404b/24

z. eylemek 467b/16

z. eylememiştir 398a/17

z. eylemesi 455a/15

z. eylemişlerdir 402b/1

z. eyleyelim 373b/10, 387a/20

z. idelim 253a/24

z. itdigi 434b/20

z. itdigimiz 266a/21, 270b/7, 305b/14, 314a/16, 332a/26, 367b/21, 374b/9, 399a/19, 413a/8, 437a/18, 482b/21, 453a/20, 464b/20

z. itdigimize göre 457b/19

z. itdikde 409a/21

z. itdiklerimizi 315b/11

z. ittigimiz 366b/13, 371b/2

z. itmişüzdür 415a/13

z. olan 253a/23, 416a/23

z. olanları 282b/15

z. oluna 448a/16

z. olunacak 289b/19, 292a/15, 329a/15, 364a/7, 370b/24

z. olunan 254a/9, 259a/22, 266a/25, 316a/6, 317a/22, 317b/6, 325b/13, 336a/2, 338a/5, 342a/17, 344a/24, 346a/11, 349a/23, 352a/25, 352b/9, 356a/21, 375a/6, 376b/23, 380b/12, 391a/9, 391a/18, 392b/19, 397a/24, 399b/21, 402a/8, 407b/6, 416a/10, 416b/14, 428b/18, 433a/5, 434b/11, 435a/17, 446b/21, 452a/19, 455a/19, 466a/21, 467b/6, 473a/15, 473b/18, 475a/25, 477b/18, 480a/5,

481a/17, 482b/22, 483a/11, 484a/12, 488a/2, 494a/2

z. olunana 339a/4, 339a/5

z. olunanlar 319a/5, 414a/24, 433b/9

z. olunanlardan 271a/25, 301a/9, 374b/21, 406b/21

z. olunanları 387a/18

z. olunacak 316b/3

z. olundu 262b/17, 262b/21

z. olundığı 349a/17, 353b/4, 353b/7, 435a/4, 469b/23, 473a/3

z. olunmuşdur 251a/21, 262b/22, 266b/12, 281b/23, 293b/2, 321b/5, 370b/10, 377b/1, 378b/16, 396a/7, 434b/5, 458a/20, 461b/13, 473a/2, 476b/16, 485a/13

z. olunsun 335a/17

z. olunur 262b/23, 280b/2, 371a/4, 395b/25, 473b/11

z. 254a/20, 272b/8, 274b/14, 275a/4, 279b/10, 306b/13, 331b/10, 348a/4, 349b/21, 350b/1, 352a/15, 354b/21, 400b/16, 411a/25, 412b/7, 431b/4, 433b/3, 457b/13, 462a/1, 476b/14, 485a/20

z.+ i (İyelik) 266b/23, 296a/3, 411b/2

z.+ inden 415a/17
z.+ ine 339a/4, 415a/18
z.+ iyle 411b/22

zıl Far. Zil.
z. 373a/8

zinā Ar. Zina, nikahsız çiftleşme.
z. 416a/21

zincifre Ar. Kırmızı renkli tabîî cıva
sülfür, sülüğenin eski adı, sincerf.
z. 453a/22, 453a/25, 453b/12,
454b/10, 491b/17

zinṭāriyā Ar. Dizanteri.
z. 412b/17, 413a/21

zīrā Far. Çünkü, şundan dolayı ki.
z. 251b/5, 255a/21, 256a/14,
257b/17, 259b/19, 261a/9, 262a/4,
263a/22, 263a/24, 264b/17, 267b/26,
268b/22, 269a/2, 274b/6, 277a/10,
277b/22, 277b/24, 282b/10, 282b/1,
282b/18, 283a/5, 286a/4, 288b/8, 292a/17,
293b/6, 295b/9, 295b/13, 303b/24,

305b/6, 309a/13, 310b/19, 310b/23,
311a/15, 311b/14, 313a/19, 324b/21,
329a/24, 329b/9, 335b/3, 344b/4, 349a/2,
352a/11, 352b/23, 355b/14, 357a/2,
364a/15, 364a/25, 368b/17, 368b/24,
369a/2, 370a/18, 374b/2, 375a/23,
375b/16, 382b/4, 383b/3, 383b/13,
384a/5, 386b/7, 387b/14, 388a/17,
390b/10, 390b/24, 391a/7, 392a/2,
392a/19, 393a/5, 393a/23, 393b/12,
393b/13, 394a/12, 394b/3, 394b/6, 396a/1,
396a/10, 396a/12, 396b/16, 396b/21,
398a/24, 399b/11, 401a/25, 402a/19,
403b/4, 404b/21, 405a/6, 405a/13, 405b/8,
406a/14, 406b/2, 407a/4, 407b/23,
408b/11, 409a/18, 409b/22, 409b/23,
412b/17, 413b/21, 413b/23, 414a/6,
415b/18, 415b/25, 416a/1, 417a/24,
417b/25, 419b/23, 420a/7, 420a/12,
420a/20, 420b/8, 423b/17, 424b/22,
426b/11, 426b/13, 428a/20, 439a/4,
439a/12, 439b/4, 446b/11, 450b/11,
455a/20, 457b/8, 457b/13, 459a/25,
461a/24, 470b/23, 475b/16, 476a/14,
476a/17, 476a/24, 476b/20, 479a/1,
480a/18, 487a/2, 487a/13, 489a/17,
491b/3, 491b/9, 493b/12, 494a/3

zīrāʿ Ar. Dirsekten orta parmak ucuna
kadar olan uzunluk ölçüsü.

z. 279b/18

zīsintāriyā bk. zintāriyā

z. 287b/7, 287b/23, 293a/8,
293a/10, 294b/18, 296a/6, 296a/17,
298b/22, 306b/11, 396b/17, 489b/17,
490a/20, 491a/21, 495a/11, 495a/24

z.+ dan 298b/12

z.+ niñ 293b/21, 295a/2, 296b/20

z.+ ya 296b/11, 297a/13, 431a/11

zīsintāyā bk. zintāriyā

z. 424b/22

zisnetarya bk. zintāriyā

z. 289b/19

ziyāde Far. Fazla, çok.

z. etmişlerdir 475a/1

z. ideler 269a/24, 299a/14, 316b/1,
329a/3

z. ider 461a/24, 489b/11

z. idüp 268a/4, 341b/5

z. olduğundan 258b/13, 346a/10,
435b/23, 454a/6

z. oldukça 251b/8, 319b/7, 487a/2

z. olmağla 282b/2, 315a/6

z. olmağıdır 253a/4, 280a/2,
286a/21, 290a/1, 308a/17, 326a/19,
337a/13, 394b/13, 403b/20, 414a/2

z. olmaz 266b/25, 397b/24

z. olmazsa 277a/24

z. olsa 318a/16

z. olsun 432b/10

z. olup 253a/12, 268a/3, 308a/16,
313b/3, 357b/3, 405b/10, 421b/8,
458b/17, 468a/2

z. olur 251b/9, 262b/6, 268a/4,
268b/11, 268b/12, 279a/15, 279b/18,
306a/20, 309a/14, 311b/16, 315a/10,
315a/13, 315a/15, 328a/24, 338a/1,
347a/5, 359a/15, 394b/15, 397b/22,
404a/12, 408b/1, 408b/6, 409b/12, 413a/5,
414a/13, 429a/21, 450b/15, 460b/6,
460b/7, 490b/15, 491a/21

z. olursa 315a/10, 349a/6, 354b/3,
414a/5

z. 257b/15, 259a/4, 260a/2,
265b/24, 266b/24, 268b/21, 272b/12,
274a/8, 274b/25, 277b/5, 277b/10,
278b/9, 282b/10, 283a/16, 283a/22,
283a/24, 285a/25, 285b/8, 286a/5,
286b/24, 292b/18, 295a/10, 299b/18,
300b/22, 302a/12, 303a/7, 309a/1,
310a/24, 311a/9, 311a/10, 315b/9,
316a/15, 319b/5, 322b/5, 323b/7,
324b/13, 326a/23, 329a/4, 332a/12,

337b/19, 340b/11, 341a/18, 346b/18, 348a/21, 348b/6, 349a/4, 352a/4, 353a/13, 353b/11, 354b/8, 354b/26, 357b/6, 362b/25, 363a/5, 363a/6, 364a/6, 371a/24, 374b/12, 383a/3, 383a/6, 388b/22, 389a/1, 391b/3, 395b/18, 397a/3, 397b/17, 398a/14, 404a/2, 404b/16, 405a/19, 406a/11, 408b/5, 409b/16, 414a/1, 414a/8, 418b/3, 423a/7, 423b/17, 423b/23, 424a/1, 428b/5, 428b/6, 430a/19, 431a/23, 432b/7, 434a/1, 439a/24, 455a/23, 461a/5, 462b/3, 466a/11, 466b/15, 467b/20, 467b/22, 468a/23, 469b/13, 477b/4, 478b/3, 480a/13, 480b/1, 484a/24, 486b/25, 487a/1, 488b/16, 488b/21, 489b/14, 490a/12, 490b/20, 492b/8, 493a/1, 493b/2, 493b/3, 494a/22, 494b/16, 495a/17, 495b/10, 495b/17, 496a/6, 496a/7, 496a/13, 497b/9

z.+ siyle 469a/7

ziyādece Fazlaca.

z. 360a/7, 397b/1

ziyādelik Fazlalık

z. 313b/6, 327a/5, 359a/22, 420a/9, 475a/7, 479a/7

z. + dir 299a/23

z. + i (İyelik) 320a/4, 330b/13, 357a/18, 369b/16, 404a/1

z. + inden 259a/13, 382a/4

z. + ine 268b/23, 335b/4, 349a/4, 405b/9-10, 420a/21

ziynet Ar. Süs.

z.+ e 480a/6

zor Far. Kolay olmayan.

z. 335b/11, 344b/2, 478b/7

zūb ?

z. 322b/11

zūfā Ar. Çördük otu, zufa otu; (Hyssopus officinalis).

z. 252a/3, 252a/8, 252b/5, 253a/18, 253b/2, 254a/2, 254a/10, 254a/13, 260b/17, 263a/4, 267a/22, 275a/13, 285b/22, 286a/6, 316a/17, 322a/3, 323a/4, 330a/9, 345a/8, 345a/18, 373a/5, 377b/20, 382a/6, 384a/1, 391b/17, 398b/2, 398b/5, 399a/9, 399b/20, 405b/13, 408b/14, 408b/17, 430a/17, 432b/25, 444a/13, 452b/5, 456a/2, 491b/5

z.+ yı 481a/21

zūfā-ı raṭb Islak çördük otu.

z. 351a/6, 369b/25, 485a/23

zūfā ṭabīḥī Kaynatılıp pişirilmiş çördük otu.

z.271a/24

zūhūr Ar. Meydana çıkma, baş gösterme, görünme.

z. etmege 426a/20

z. etmek 416b/3

z. etmekle 428a/12

z. etmeksiziñ 416b/4

z. etmesi 374a/7

z. etmesidir 401a/25

z. etmiş 425a/10, 446a/24, 495a/16

z. etmişdir 402b/15, 450a/24, 457a/3

z. iden 289b/22, 290b/3, 375b/14, 454b/24, 457a/2

z. idendir 451a/10

z. ider 270b/21, 282b/13, 292a/13, 360a/13, 364a/19, 376b/13, 415b/14, 416a/14, 426a/10, 426b/5, 428a/24, 434b/8, 435a/18, 438b/24, 439a/13, 449a/13, 450b/13, 450b/17, 450b/18,

450b/21, 451a/2, 451a/6, 451b/5, 491b/20, 492a/1, 494b/24, 496a/12

z. iderse 276a/14, 382a/20, 435a/11, 453a/13, 469b/22, 478a/17

z. idüp 444b/11, 446a/13, 451a/8

z. itdikde 448b/18, 463a/15

z. 272b/18, 292a/19, 359a/7, 382a/21, 382a/23, 382a/25, 404b/21, 409b/3, 416a/3, 416b/4, 416b/7, 416b/14, 426a/25, 426b/14, 439a/16, 446b/6, 448a/3, 458b/19, 481b/21, 494a/22, 495a/23

z.+ ı (İyelik) 288a/5, 364b/25, 426a/10, 428a/13, 450a/23, 454a/13

z.+ ına 270b/19, 416a/24, 416b/5, 450a/25

z.+ unda 455b/7

zūhūr-ı ḳalbiye ? Bir bitki çeşidi.

z. 395a/8

zūhūr-i ḳalbiyye bk. zūhūr-ı ḳalbiye

z. 404b/14, 407a/9

zūlūm Ar. Eziyet, cevr, cefa.

z.+ den 416a/21

zurat - Bir hastalık belirtisi.

z.- madan 303a/7

zurefā Ar. Zarif kimseler.

z.+ dan 481b/1

zūrnebād bk. zerenbād

z. 371b/18

zurū ? Hastalıkların tedavisinde kullanılan bir yöntem.

z.+ lar 471b/1

zurūr Ar. Kurutulmuş otlar ve bazı maddelerin dövülüp, harmanlanmasıyla toz hâline getirilmiş şekilleri.

z. 460a/18, 461a/19, 462b/14, 462b/22, 463b/16, 465b/4, 470b/8

z.+ lar 470b/7

zücāceb?

z.+ den 283a/20

zücācī Ar. Sırça gibi.

z. 399b/2, 411b/1

zūhal Ar. Satürn.

z.+ in 416a/12

zümürūd Ar. Zümrüd.

z. 258a/1, 290a/17, 293a/1, 294b/24, 295a/5, 295b/24, 296a/9, 296b/16275a/20, 353a/19, 358a/5, 358a/9, 362b/10, 371b/11, 376b/24, 418b/22, 419a/1, 419a/7, 420b/16, 420b/18, 420b/20, 425a/25, 427b/15, 429b/21, 487a/11, 487a/15, 487b/11, 487b/26, 489a/14, 492a/16, 493a/7

z.+den 293a/7, 324b/22

8. SONUÇ

Nüzhetü'l-Ebdân fî Tercemeti Ğāyeti'l-İtkân 18. yüzyılda Sultan Ahmet Dārü's-şifāsında başhekimlik yapan Mustafa Ebu'l-feyz tarafından Arapçadan Türkçeye tercüme edilmiş bir eserdir. Eser, dört makaleden oluşan bir tıp metnidir. “Külliyāt” adıyla verilen birinci makalede yazarın “şarābī” dediği eczacılara lazım olacak birleşik-terkib ilaçlar tanıtılmıştır. İkinci makale ilaçların dozları, hazırlanışları ve kullanımlarını içermektedir. Bu bakımdan farmakobe özelliği taşımaktadır. Üçüncü makale uzuvların hastalıklarından, dördüncü makalede ise ateşli hastalıklar ve zehirlere değinilmiştir. Ayrıca skorbüt ve frengi gibi o dönemde yeni yeni tanınmaya başlayan hastalıklar da eserde yer almaktadır.

18. yüzyıl Osmanlıda Batı'ya yönelişin başladığı dönem olarak kabul görmesine rağmen tıp anlayışı bu yüzyılda da geleneksel çizgide devam etmiştir. Tarihî tıp metinlerinde vücuttaki sıvı dengesinin bozulması hastalıkların sebebi olarak gösterilmektedir. Hekimler bozulan bu sıvı dengesini tekrar sağlamak adına çeşitli tedavi yöntemleri uygular. Aynı anlayış incelenen eserde de görülmektedir. Örneğin Metin bölümünde geçen: “*el-ḳuml ya' nī beden bitlenmek bunuñ sebebi bir fāsîd ruṭûbetdir ki ṭabī'at anı bedeniñ saṭḥına def' itdikde ol ruṭûbet bedeni sed etmesiyle cānib-i feyyāzdan aña nefis-i ḥayvāniyyet ifāza olunup bit peydā olur gāh bütûn bedene yayılır*” ifadesinde olduğu gibi, bitlenmenin sebebi olarak bozuk rutubet gösterilmektedir.

Ayrıca, yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi eserde hastalıkların nedenleri çok kısa bir şekilde açıklanmasına rağmen tedavilerde çeşitlilik söz konudur. Tedavi yöntemi olarak çoğunlukla bitkisel kökenli ilaçlar kullanılmakla birlikte zaman zaman kükürt, zâc (bakır sülfat), kireç, mürdeseng (kurşun oksit), üstübec... gibi kimyasal maddelerin de ilaç karışımlarında kullanıldığı görülmektedir. “*yāḥūd mür-i şālî ve mıḳnaṭıs ve üstübec mürdeseng bunlardan ḳanğısı olursa gül yağıyla süreler nāfi'dir*”[339a/1]. Bununla birlikte bazı kimyasalların kullanılmasına ise zararlı olduğu gerekçesiyle karşı çıkmıştır. “*eṭibbādan ba'zıları bu marazıñ devālarında zırnîḥ ve zıbaḳ isti'māl etmişlerdir lâkin lâyıḳ olan bu mişilli devāları isti'māl etmeyeler zîrā dimāğa muzır olmağla belki marîziñ helākına mü'eddî olur*” [375a/22-24].

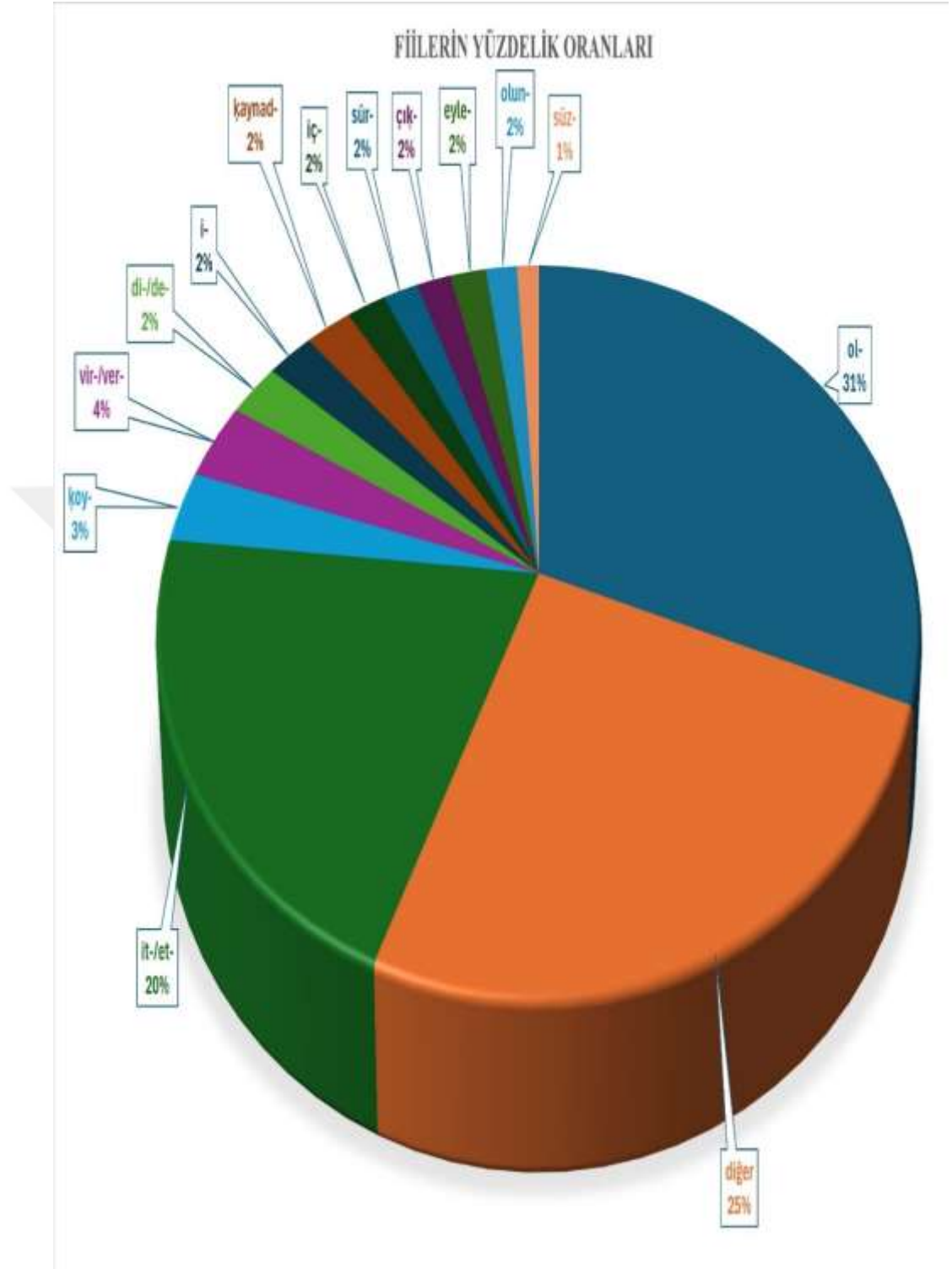
Bunların yanı sıra eserde kurt dişi, geyik boynuzu, mercan, zümrüt gibi cisimlerin boyna asılarak uygulandığı tedavi yöntemlerinden de bahsedilmektedir. Eski dönemlere ait kültik hayvanlara ait olmaları sebebiyle kurt dişi ve geyik boynuzunun tılsım amaçlı kullanıldığı görülmektedir. “*ma'şūmuñ boynuna zümürüd ve fāvāniyā ve ḳurd dişi aşalar bi'l-ḥāşşa nāfi'dir*” [376b/24-25].

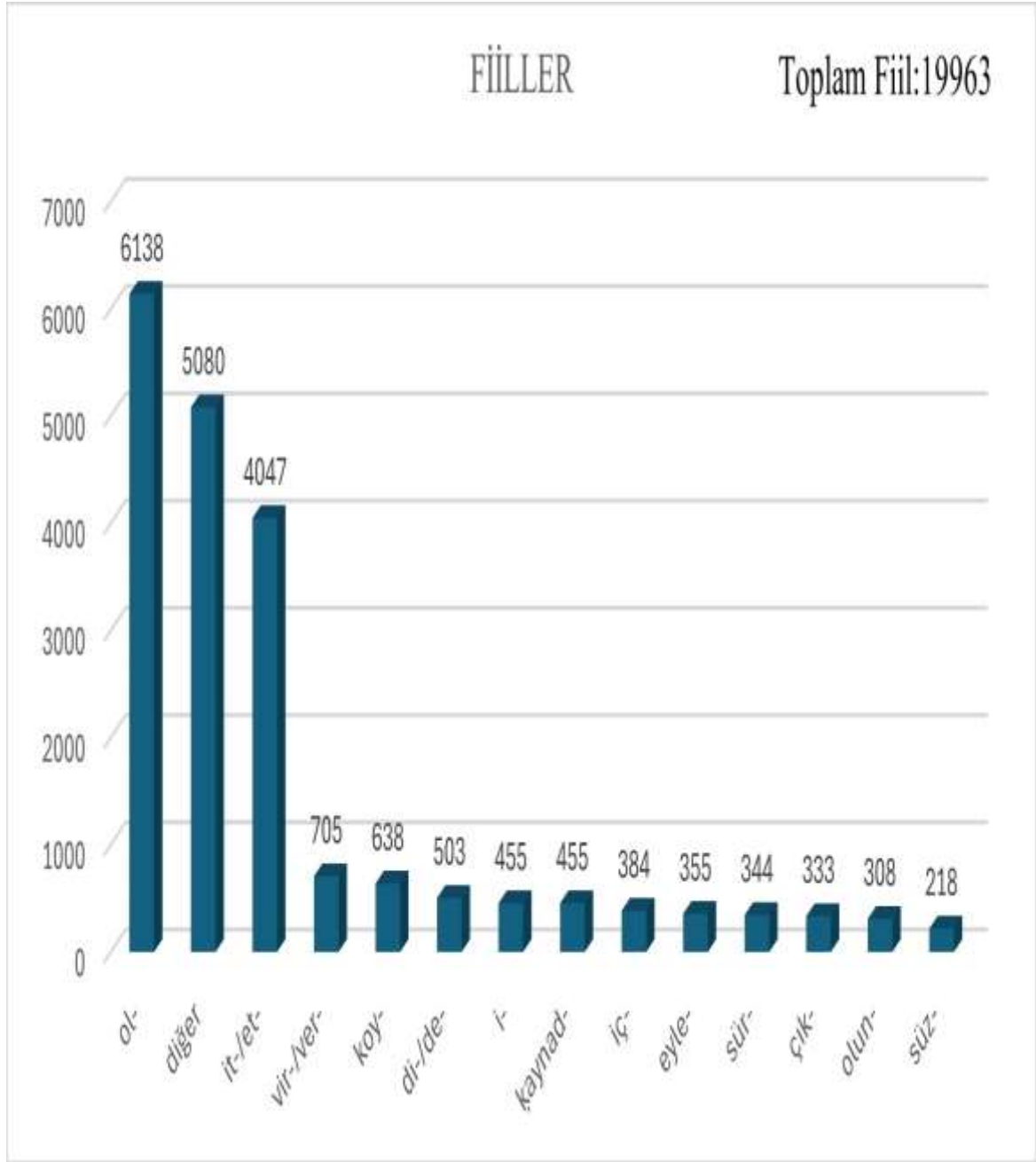
Çalışma Metin, Sentaks ve Dizin kısımlarından oluşmaktadır.

Sentaks çalışmasında “cümle ögeleri, kelime grupları, cümle türleri, cümlelerin bağlanma şekilleri” olmak üzere dört bölüme ayrılarak yapılmıştır. Sentaks incelemesinin ilk bölümünü “Cümle Ögeleri” oluşturmaktadır. Cümle ögeleri tek kelimedenden oluşmaları ya da sözcük öbeği şeklinde olmalarına göre tasnif edilmiş olup öbeği oluşturan unsurlar ayrı ayrı belirtilmiştir.

Cümlelerin ögeleri incelenirken eserin içinde basit fiillerden oluşan yüklem yerine birleşik fiiller ve ek fiillerle çekimlenmiş isimlerin yüklem görevinde daha sık kullanıldığı tespit edilmiştir. Basit fiiller, yüklem görevinde genellikle ara cümlelerde tercih edilmiştir. Bu durumu açıklığa kavuşturabilmek için çalışma kapsamında yer alan eserin 251a-497b varakları arasındaki tüm fiiller belirlenmiş ve bu fiillerle ilgili istatistiksel veriler derlenmiştir. Görsel 1., çalışmanın Metin bölümünde geçen her bir fiilin toplam fiil sayısına göre yüzdelik oranını göstermektedir. Toplam fiil sayısına göre oranı yüzde 1’den küçük olan fiiller tek paydada birleştirilmiştir. Görsel 2 ise, toplam fiil sayısına oranı yüzde 1’den daha çok kullanılan fiillerin sayısını göstermektedir.

Görsel 1. Metinde Geçen Fiillerin Yüzdelik Oranları

Görsel 2. Metinde Geçen Fiiller

Çalışmanın Metin bölümünde 19.963 adet fiil tespit edilmiştir. Yukarıdaki grafiklerde de görüldüğü üzere “ol-” fiili metinde 6.138 kere kullanılmıştır. Ayrıca, “ol-” fiilinin toplam fiil sayısına oranı ise yüzde 31’dir. Bu oran, kullanılan toplam fiil sayısı düşünüldüğünde oldukça yüksek bir orandır. “ol-” fiilinin bu denli yüksek bir oranla kullanılmış olması sadece çalışma yapılan eserde değil aynı zamanda eserin yazıldığı 18. yüzyılda da kullanım oranının yüksek olması gerektiğini düşündürmektedir. Ayrıca, eserin tıp metni olması sebebiyle eserde edebî metinlere kıyasla sade ve durağan bir anlatıma yer

verilmesi, “ol-” fiiline geniş bir kullanım alanı sağlamıştır.

“et-” fiili ise yüzde 20’lik oranlı “ol-” fiilinden sonra en çok kullanılan ikinci fiildir. Bu iki fiilin toplam fiil sayısına oranı yüzde 51’dir. Bu iki fiilin çalışmanın Metin bölümündeki toplam fiil sayısının yarısından fazla orana sahip olması, eserde yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillerin yoğun bir şekilde kullanıldığını göstermektedir.

Cümlelerin öznesi gerçek bir kişi ise genellikle bu özne kişinin ismi ile belirtilmiştir.

Sentaks çalışmasının ikinci bölümü “Kelime Grupları” oluşturmaktadır. Eserde geçen kelime gruplarının özellikleri şu şekilde sıralanabilir.

1. İncelenen eserde yer, kişi ve eser adlarını niteleyen isimlerin “nām” kelimesiyle kurulan sıfat tamlamalarında günümüzün aksine sıfat yapma eki olan “-lı/-li” kullanılmamaktadır. Mesela incelenen metnin 305a/8 de geçen “*Cālīnūsūñ Meyāmīr nām kitābında...*” ifadesi bu durumun örneklerinden biridir.

2. Metinde geçen sıfat-fiil grupları “-An, -dIK, -mİş, -AcAk, -mAz” ekleriyle yapılmıştır.

3. Metinde geçen zarf-fiil grupları “-Up, “-ArAk, -IncA, -ken, -dIkçA, -dIkda, -mAdAn, -mAksızIn” ekleriyle yapılmıştır.

4. Edat grupları konusunda “ile” edatının ekleşmiş örnekleri metinde görülmektedir. “*mūrver ağacınıñ özünü komağıla ba‘de koyun otını ve zeytūnı kaynadup şuyına azacıq şab koyup zerrākā ile ol delikden şuyı idhāl etmekle deligin içini yıkayalar*”(302b/22-23-24)

5. “deyü, içün” edatları yuvarlak ünlülü şekillerini koruyarak uyuma girmemiştir. “*ķādir ola anıñ içün eṭibbā ġidā-i ġalīzde olan ḥaṭā ġidā-i laṭīfde olan ḥaṭādan ḳalīldir didiler*” (393a/7-9)

“vāfir igne çıkdı deyü naḳl ider (446b/6-8)

6. Metinde tekrar grubu olarak sadece aynı kelimenin tekrar edilmesiyle oluşmuş biçimlere rastlanmıştır.

7. İncelenen eserde asıl unsuru isim olan birleşik fiiller çok sık kullanılmıştır. Bu tür birleşik fiillerin isim unsurlarının kelime grubu oluşturduğu örnekler pek çoktur.

8. Çalışmaya konu olan eserde dikkat çeken bir durum da sıfat-fiil, zarf-fiil gibi kelime gruplarıyla bağlı cümlelerde birden fazla birleşik fiilin isim unsurunun tek bir yardımcı fiile bağlanmasıdır.

Sentaks çalışmasının üçüncü bölümünü “Cümle Türleri” oluşturmaktadır. Bu bölümde cümleler yüklem türüne, anlamına ve yüklem yerine göre olmak üzere üç bölümde ele

alınmıştır.

Eserde üzerinde yapılan incelemede, yüklem yerine göre cümleler genellikle kurallıdır.

Eserde geçen cümleler anlamlarına göre olumlu cümle, olumsuz cümle ve soru cümlesi olmak üzere üç çeşittir. Eserde daha çok olumlu cümlelerin kullanıldığı görülmektedir.

Sentaks çalışmasının dördüncü bölümünü cümlelerin bağlanma şekilleri oluşturmaktadır. Eserdeki cümlelerin genellikle “ki, ve” bağlama edatlarıyla bağlandığı görülmektedir.

Bunların dışında cümlelerin, örnekleri az olmakla birlikte “ammā, elbetde, gerek ... gerek, illā, lākin, veyā, veyāhūd, yāhūd, ya‘ nī, zīrā” gibi çeşitli bağlama edatlarıyla birbirine bağlandığı da görülmektedir. Yine metinde, “ammā, çünkü, eger, egerçi, mādemi, vakta ki, meger ...” gibi cümle başı edatlarıyla da birbirine bağlanmış birçok cümle de bulunmaktadır.

Eserde bazı uzun cümlelere de rastlanmaktadır. Bu cümlelerin uzun olmaları konusunda şunlar söylenebilir:

1. Eser içerisinde hastalık teşhis ve tedavilerinde kullanılan veya kullanılması önerilen çeşitli ilaç, merhem, şerbet vb. tarifleri, kullanım şekilleri ve kullanım vakitleri ile ilgili bilgilendirme yapılması etkili olmuştur.

2. Cümlelerin unsurları tek kelime ile bırakılmamaktadır. Özne+yüklem şeklinde iki unsurdan meydana gelmiş bir cümlede bile unsurlar geniş kelime grupları şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

3. Özne ve yüklemden oluşan bir cümlede bile unsurlar geniş kelime grupları şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

4. Cümleler çeşitli bağlama edatlarıyla ortak bir yükleme bağlanarak uzun cümleler oluşturmaktadır.

5. Cümlelerin uzun olmasındaki başlıca sebep şüphesiz zarflardır. “-Up, “-ArAk, -IncA, -ken, -dlkçA, -dlkdA, -mAdAn, -mAksİzIn” zarf-fiil ekleriyle yapılmış, durum, tarz, sebep bildiren zarfların kelime grubu hâlinde yer almasıdır. Öyle ki kelime grubundan oluşan bu zarflar genellikle ana cümlelerin zarfı olarak kullanılmamış olup cümleyi oluşturan bir unsur içinde zarf görevinde kullanılmaktadır.

Dizin kısmında, incelenen metinde geçen kelimeler çeşitli ölçütlere dayanarak madde başı olarak yer almıştır. Bu kısımda kelimelerin anlamları çeşitli sözlüklerden faydalanılarak verilmiştir. Metin içerisinde geçen ancak sözlüklerde anlamları bulunmayan kelimeler için

müellifin o kelime için vermiş olduğu tarif ve açıklama temel alınarak bunların anlamı verilmiştir. Buna örnek olarak şunları verebiliriz:

“ol devā ekşer lisānda **ķina ķina** demekle ma‘ rūfdur aşlı yeñi dünyāda olur **çınār ağacı gibi bir büyük ağacın kabuğudur** (402b/16-17)”

“şıfatı budur **zehr-i belbūs** ki diyār-ı Rūmda **sūnbūl** demekle ma‘ rūfdur (2650b/15)”

Ayrıca metinde geçen yabancı hastalık isimlerinin Türkçesi de müellif tarafından belirtilmiştir:

“bu hummāya Yūnānca **ākīķūs** dirler ve Türkçe **kurı hastalık** demekle ma‘ rūfdur (413a/17-18)”

Ayrıca, oluşturulan Dizin kısmında eserde yer alan sözcüklerin anlamları ve geçtiği cümlelerin metin ve satır numaraları belirtilerek bunlar kullanıcıların istifadesine sunulmuştur. İncelenen eserin tıp metni olması nedeniyle içerisinde pek çok bitki, hastalık, merhem, şerbet, hastalık tedavisinde kullanılan hayvan isimlerini barındırmaktadır. Ayrıca gerek İslam dünyasının en ünlü hekimi İbn-i Sina ve gerek Antik Roma’nın en ünlü hekimi Calinus başta olmak üzere içerisinde toplam 74 hekim adı ve tamamı Türkçe kökenli ve biri Türkçe biri yabancı kökenli olmak üzere toplam 82 bitki adı yer almaktadır. Tespit edilen bitki adlarından 59’u sadece Türkçe sözcüklerden oluşmaktadır. Kalan terimlerin 11’i Türkçe ve Farsça, 11’i Türkçe ve Arapça kelimeler ile oluşturulmuştur. Türkçe ve Yunanca kelimelerin birleşmesiyle oluşan bitki adı ise {297a/8 (ķurī pelīn)]tek yerde tespit edilmiştir. Bunun sebebinin Yunanca bitki adlarının Arapça yoluyla ve Arapçada geçirdiği değişiminden sonra Türkçenin söz varlığına yerleşmesi olduğu kanaatindeyiz.

Ad öbeği ve sıfat öbeği şeklinde oluşturulmuş terimler (ağaç kavunu, acı bakla, acıbadem...) ve renk isimlerinin bitkilerin alt türlerini belirtmek için kullanılması (ağ günlük, ağ şandal, kızıl behmen...) Türkçenin terim üretme kabiliyetinin göstergesidir. Bu açıdan düşünüldüğünde hastalık isimleri, teşhis ve tedavi yöntemleriyle birlikte özellikle tedavi için kullanılan bitki, hayvan, merhem, şerbet, yakı adlarını barındıran devrin tıp terimleri söz varlığı ortaya konulmuştur. Dizin çalışmasının ileriki dönemlerde yüzyıllara göre hazırlanması muhtemel olan “Tıp Terimleri Sözlüğü, Bitkiler Sözlüğü, Hayvanlar Sözlüğü” gibi çeşitli sözlüklere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada 18. yüzyıla ait bir eser esas alınarak bir sentaks incelemesi yapılmıştır. Şüphesiz, Osmanlı Türkçesinin sentaksını tam olarak ortaya koyabilmek ancak o dönemin tüm devirlerine ait birçok eser üzerinde yapılacak çalışmalar neticesinde mümkündür. Ancak dönemlere ait eserlerin sentaks özellikleri yazara, yüzyıla ve hatta eserin türüne göre farklılık

göstereceği de unutulmamalıdır. Bu dönemlere ait eserler üzerine yapılacak çalışmalar fazlalaştıkça devrin sentaksı hakkında detaylı ve daha kesin sonuçlara ulaşılması mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Acıduman, A. ve İlgili, Ö. (2012). “XVIII. Yüzyılda Osmanlı Tıbbında Çocuk Hastalıkları İle İlgili Bir Bölüm İçeren Önemli Bir Türkçe Eser: Nüzhetü’l- Ebdân Fî Tercemeti Gâyeti’l- İtkân”. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 55(2), 110-125.

Adivara, A. (1991). Osmanlı Türklerinde İlim. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ahmet Cevdet Paşa (2000). Medhal-i Kavaid. (Haz.: Nevzat Özkan). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ahmet Cevdet Paşa ve Fuat Paşa (2000). Kavaid-i Osmaniyye. (Haz.: Nevzat Özkan). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ahmet Vefik Paşa (2000). Lehçe-i Osmanî. (Haz.: Rece Toparlı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Akalın, Ş. H. (1995). Eski Anadolu Türkçesinde Cümle Başı Edatlarıyla Kurulmuş Cümleler. Türk Dili, 518, 156-163.

Aksan, D. (2004). Türkçenin Söz Varlığı. Ankara: Engin Yayınevi.

Aktan, B. (2009). Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Alkayış, M. F. (2019). Türkiye Türkçesinde Bitki Adları. İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Allahverdiyeva, Ş. (2011). “Azerbaycan Ağızlarında Kullanılan Arkaik Zarf-Fiiller”, Karadeniz Black Sea Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (11), 70-80.

Atabey, N. Özel, S. ve Çam, A. (1981). Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aydın, E. (2006). Dünya ve Türk Tıp Tarihi. Ankara: Güneş Kitabevi.

Ayverdi, İ. (2005). Misalli Büyük Türkçe Sözlük. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

Banguoğlu, T. (1990). Türkçenin Grameri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bayat, A. H. (2003). Uygur Tıp Metinleri. Tıp Tarihi. İzmir: Sade Matbaa.

Bayat, A. H. (2017). Osmanlı Devleti’nde Hekimbaşılık Kurumu ve Hekimbaşılar. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Baytop, T. (1984). Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi, Geçmişte ve Bugün. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Bilgegil, M. K. (2009). Türkçe Dilbilgisi. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

- Böler, T. (2019). Türkiye Türkçesi Söz Dizimi. Ankara: Kesit Yayınları.
- Bursalı M. T. (1923). Osmanlı Müellifleri. C. 3. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Cemiloğlu, İ. (1994). 14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Cemiloğlu, İ. (1994). “Eski Anadolu Türkçesi Söz Diziminde Çün’lü Cümleler”. Türk Dili, 510, 409-413.
- Cemiloğlu, İ. (2001). Dede Korkut Hikayeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Delice, H. İ. (2003). Türkçe Sözdizimi. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Demirhan Erdemir, A. (1996). “Hekimbaşı Salih Bin Nasrullah (?- 1669)”. Türk Dünyası Araştırmaları, 100, 195-202.
- Deny, J. (1941). Türk Dili Grameri. (Çev.: Ali Ulvi Elöve). İstanbul: Maarif Matbası.
- Develi, H. (1997).” -sA Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerinde Bir İnceleme”. TDAY Belleten, 115-152.
- Develi, H. (2006). Osmanlı Türkçesi Kılavuzu I-II. İstanbul: 3F Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2002). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Diñer Bahadır, Ş. (2016). “18. Yüzyıla Ait Bir Tıp Metninde Terminoloji”. Diyalog Dergisi, Kış, 13, 37-49.
- Dizdaroğlu, H. (1976). Tümcibilgisi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Doğan, A. T. (2015). Kitāb-ı Tıbb-ı Hikmet (İnceleme-Metin-Dizin). Doktora Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, A. T. (2017). “Türklerin Dünyasından Uzaklaşan Türkçe Tıp Terimleri: Eski Anadolu Türkçesinden Türkiye Türkçesine”. Sutad, 42, 37-57.
- Doğan, E. (2006). Ahlāk-i Alāi (Metin-Sözlük-Sentaks İncelemesi). Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, Ş. (2009). Terceme-i Akrahadin, Sabuncuoğlu Şerafeddin, (Giriş- İnceleme-Metin-Dizin). Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, Ş. (2016). “Tarihî Tıp Metni Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlar Üzerine”. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(31), 257-269.
- Duman, M. (2003). “Devrik Cümle ve Vasiyetnâme’deki Örnekleri Üzerine”. TDED, XXX, 209-223.

Ediskun, H. (1988). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ergin, M. (1992). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Yayınları.

Gabain, A. V. (2000). Eski Türkçenin Grameri (3. Baskı). (Çev: Mehmet Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gül Elbir, Z. (2000). Ġāyetü'l-Beyān Fī Tedbiri Bedeni'l-İnsān (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin). Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülsevin, G. (1990). "Türkçede -sa Gerundiumu Üzerine". Türk Dili, 467, 276-290.

Gümüşatam, G. (2009). "15. Yüzyıl Tıp Kitaplarından Tertib-i Mu'alece'nin Söz Varlığı, Dil ve Anlatım Özellikleri.". Turkish Studies, 4(8), 1374-1406.

Gümüşatam, G. (2009). Hazā Kitābu Hükemā-yı Tertib-i Mu'alece Adlı Eseri üzerine Bir Dil İncelemesi (İnceleme-Metin-Dizin-Terimler Sözlüğü). Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gümüşkılıç, M. (1997). 18. Yüzyıl Türkçesinde Ses Hadiseleri (2 cilt). Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürlek, M. (2011). İbrahim Bin Abdullah'ın Cerrah-Name (Ala'im-i Cerrahin) (Giriş-Metin-Sözlük). Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Hatipoğlu, V. (1976). Türkçenin Söz Dizimi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kahya, E. ve Erdemir, A. (2000). Bilimin Işığında Osmanlıdan Cumhuriyete Tıp ve Sağlık Kurumları. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kanar, M. (2009). Arapça-Türkçe Sözlük. İstanbul: Say Yayınları.

Karaağaç, G. (2009). Türkçede Söz Dizimi. İstanbul: Kesit Yayınları.

Karahan, L. (1994). "-sa, -se Eki Hakkında". Türk Dili, 516, 471-474.

Karahan, L. (1995). "Türkçede Birleşik Cümle Problemi. Türk Dilinin Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993), Ankara, ss. 36-39.

Karahan, L. (2000). "Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine". Türk Dili, 583, 16-23.

Karahan, L. (2008). Türkçede Söz Dizimi. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kartallıoğlu, Y. (2011). Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kaya, F. (2010). 18. Yüzyıla Ait Bir Siyer-i Nebî Üzerinde Sentaks İncelemesi. Doktora Tezi. : Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kayabaşı, B. (2009). “Abusubıyan Akayev’in Lügatü’l-Meşhur Adlı Sözlüğü Üzerine”. Turkish Studies, 4(4), 716-724.

Kayabaşı, B. (1997). Kâf-zâde Fâ’izî’in Zübtetü’l-Eş’ârı. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Korkmaz, Z. (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Küçükler, P. (1994). Yadigar-ı Ibn-i Şerif (Giriş-Metin-Dizin). Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Önler, Z. (1990). Celalüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifa I (Giriş-Metin). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Önler, Z. (1999). Celalüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifa II Sözlük. Ankara: Simurg Yayınları.

Önler, Z. (2004). “XIV-XV. Yüzyıl Tıp Metinlerinde Türkçe Bitki Adları”. Kebikeç, 18, 157-168.

Önler, Z. (2006). “Divanü Lugatit-Türk ve Kutadgu Bilid’de Tıp Terimleri”. Kebikeç, 22, 135-150.

Özkan, M. ve Sevinçli, V. (2008). Türkiye Türkçesinde Söz Dizimi. İstanbul: 3F Yayınları.

Şehsuvaroğlu, B. N. (1960). Hazainü’s-saadet, Tıpkıbasım. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Şehsuvaroğlu, B. N. (1970). Eczacılık Tarihi Dersleri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Telli, B. (2017). Kenzü’s-Sıhhatü’l-Ebdâniyye Eser-i Mürşid-i Osmâniye İnceleme-Metin-Gramatikal-Dizin-Tıpkıbasım. Doktora Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tuğluk, M. E. (2018). 17. Yüzyıl’a Ait Harekeli Bir Eser: Kâdirî Muhyiddîn’in Manzum Nasîhat-nâmesi (İnceleme – Metin – Sözlük- Özel İsimler – Dizini - Tıpkıbasım. Doktora Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tuğluk, İ. H. (2007). Abbas Vesîm Efendi; Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Divan’ın Tenkitli Metni ve İncelemesi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tuğluk, İ. H. (2015). “Abbas Vesim’in Mensur Eserleri ve Bu Eserlerdeki Şiirlerin İncelenmesi”. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(21), 771-821.

Tulum, M. (1978). Sinan Paşa, Maarifnâme ve Ki’li Birleşik Cümleler Üzerine Bir İnceleme.

Doçentlik Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Tuncer, H. (1978): Yabani Bitkiler Sözlüğü. Ankara: Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (2009). Tarama Sözlüğü (4. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (2011). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkmen, S. (2006). Eski Anadolu Türkçesinde Tıp Terimleri. Doktora Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uçar, İ. (2009). Haza Kitab-ı Hıılasa-ı Tıbb, Cerrah Mes'ııd (Giriş-İnceleme- Metin-Dizin). Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Unat, E. K., İhsanoğlu, E. Ve Vural, S. (2004). Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uzel, İ. (2005). Tuhfetü'l-Müteeħhilin Evlilik Armağanı. Ankara: Kebikeç.

Yelten, M. (1997). Şirvanlı Mahmud, Kemaliye, Giriş-İnceleme-Cümle Bilgisi- Metin-Sözlük, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3255.

Yelten, M. (2005). "Parsnāme'deki Ki'li Cümleler Üzerine". Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, II(4), 46-56.

Zülfikar Aydın B. (1998). "Ebulfeyz Mustafa Efendi ve Ünlü Eseri Risale-i Feyziyye'ye Ait Yeni Bilgiler". İlmi Araştırmalar Dergisi, 6, 289-294.

الحاج

24

[illegible][illegible]

三

[illegible][illegible][illegible][illegible]

[illegible]

اقتض

[illegible][illegible]

3

[illegible]

41

[illegible]

示

[illegible]

م

1992

[illegible][illegible][illegible][illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible]

[illegible][illegible]

والمطالبة في روضات المطالبين
بمقدار استحقاق

[illegible][illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible]

1

تخلی

المذوق

[illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible]

[illegible]

فصل

[illegible][illegible]

سنگ

[illegible]

عند الرشد ثم ينفق
في جهلته ما هو
أشد من ذلك

[illegible][illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible]

وہو

[illegible][illegible]

[illegible][illegible][illegible][illegible]

۴۴

غزوة

محمّد بن عبد الله بن محمد

[illegible]

43

1991

1991

1991

[illegible][illegible][illegible][illegible]

ذكر الفاتح ايجاج
 يومه الجداو ان
 كجج سورجك دورت
 انقري قوسك بربا
 خطيب بلبل

[illegible]

54

[illegible]

[illegible][illegible][illegible]

五

[illegible]

کتاب الحیاء و شاکرین
عن حاکم و الطبرانی
عن یحیی عن عبد الله بن
ابی ذر عن ابي ذر

[illegible][illegible]